Bibeli Gusunɔn Gari

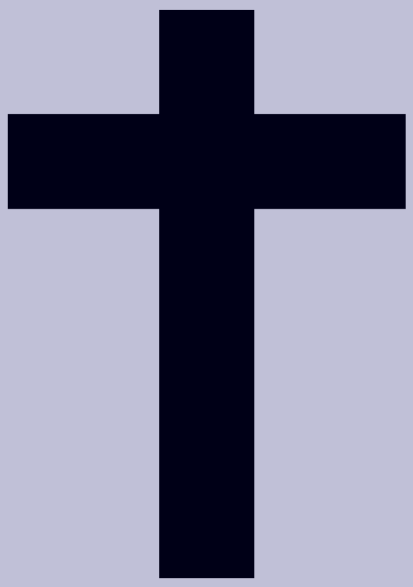

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8

Contents

Torubu 1
Yɑribu 56
Sãɑrun Woodɑ 103
Gbɑburu 136
Sɔ̃ɔsiru 180
Yosue 220
Kpɑrobu 247
Rutu 274
Sɑmuɛli I 278
Sɑmuɛli II 314
Sinɑmbu I 346
Sinɑmbu II 383
Bɑndun Gɑri I 418
Bɑndun Gɑri II 453
Ɛsidɑrɑsi 493
Nɛɛmi 505
Ɛsitɛɛ 522
Yoobu 531
Womusu 565
Mɔnnu 646
Wɑɑsu kowo 672
Womu Duro 681
Esɑi 687
Yeremi 754
Swĩi 822
Esekiɛli 829
Dɑniɛli 884
Osee 901
Yoɛli 912
Amɔsu 916
Abudiɑsi 925
Yonɑsi 927
Misee 930
Nɑhumu 937
Hɑbɑkuku 940
Sofoni 943
Asee 947
Sɑkɑri 949
Mɑlɑsi 960

NT

Mɑteu 963
Mɑɑku 1004
Luku 1030
Yohɑnu 1072
Gɔrobun Kookoosu . . 1104
Romu 1143
Korinti I 1160
Korinti II 1176
Gɑlɑti 1187
Efesu 1193
Filipi 1199
Kolose 1204
Tɛsɑlonikɑ I 1209
Tɛsɑlonikɑ II 1213
Timɔte I 1216
Timɔte II 1221
Titu 1225
Filemɔɔ 1228
Heberu 1230
Yɑkɔbu 1243
Piɛɛ I 1248
Piɛɛ II 1253
Yohɑnu I 1256
Yohɑnu II 1261
Yohɑnu III 1262
Yudu 1263
Kãsiru 1265

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokumɔ Handunian Torubu. Tera ta sun sõɔsimɔ nge mɛ ba ka handunia ka tɔnu taka kua, ka nge mɛ durum ka wahala ya ka torua handunia sɔɔ. Tera ta maa sun Isiriliban sikadoban gari sõɔmɔ. Sikado ben gbiikoowa Aburahamu wi u yĩsiru yara win naanɛ dokebun sõ ka win mɛm nɔɔbun sõ. Tera ta maa sun win bii Isakin gari sõɔmɔ ka sere maa win debubu Yakɔbu wi u bibu wɔkura yiru mara.

Bibu wɔkura yiru yen turo u kua nɛnɛm. Win yĩsira Yosɛfu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win wɔnɔbu faaba kua Egibitiɔ gãɔrun saa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburahamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yakɔbun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosɛfun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GÃANU KPURON TORE

Nge mɛ Gusunɔ u ka handunia taka kua

1 Sanam mɛ Gusunɔ u handunia torua, u wɔllu ka tem taka kua.
2 Tem daa wãawa bitam. Gãanu kun wãa mɛ sɔɔ. Mɛn temɔ wɔru bɔkɔwa ga wãa mi, ma yam wõkura gu wukiri. Ma nim mu tɛrie tem mɛn wɔllu gia. Nim mɛn wɔllɔwa Gusunɔn Hunde ra n bɛllimɔ.
3 Yera Gusunɔ u nɛɛ, yam bururam mu kooro. Ye u gerua mɛ, ma mu koora.
4 Ma yam bururam mɛ, mu nùn wɛ̃re. Saa yera u mu wunana ka yam wõkuru.
5 Ma u yam bururam soka sõɔ sɔɔ, yam wõkuru maa wõkuru. Ma sõɔ sɔɔ ge ka wõku te, n swĩina ma n kua tõɔ gbiikiru.
6 Ma Gusunɔ u nɛɛ, gãanu nu tɛrio wɔllɔ nge gɔna kpa mu n nim bɔnu sãa.
7 Ye u gerua mɛ, ma wom mu tɛria mu nim mɛ bɔnu kua. Sukum wãa nim wɔllɔ, sukum maa wãa temɔ.
8 Ma u gãa ni soka wɔllu. Saa ye u yeba mɔ̀, sõɔ sɔɔ ka wõkuru n swĩina ma n kua tõru yiruse.
9 Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mɛ mu wãa wom dirum temɔ mu subenu koowo kpa tem gbebum mu tera.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

10 Ma u tem gbebum mɛ soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim wõku. Ma n nùn wɛ̃re.
11 Yera u nɛɛ, tem mu gãa dabinu kpiiyo, ka yaka si su ko n binu marumɔ ka dãa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru mɔ nin marum sɔɔ.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

12 Tem mu gãa dabinu kpia, ka yaka bwese bweseka si su binu marumɔ, ka dãa binugii bwese bweseka ni nu bweseru mɔ nin marum sɔɔ. Ma n nùn wɛ̃re.
13 Ye u yeba mɔ̀, sõɔ sɔɔ ka wõkuru n swĩina ma n kua tõru itase.
14 Ma Gusunɔ u nɛɛ, fitilanu nu kooro wom dirum sɔɔ kpa nu sõɔ sɔɔ ka wõkuru wunana, kpa nu n sõɔsimɔ saa ye wõsu ka tõɔ bakanu koo tore.
15 Kpa nu n sãa fitilanu wom dirum sɔɔ nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

16 U fitila bakanu yiru kua, niya sõɔ ka suru. U maa kperi kua. U sõɔ kuawa u n ka bandu dii sõɔ sɔɔ, ma u suru kua u n ka bandu dii wõkuru.
17 Ma u ni kpuro doke wɔllɔ nu n ka tem yam bururasie,
18 kpa nu n sãa sõɔ sɔɔ ka wõkurun sunɔ, kpa nu n yam bururam ka yam wõkuru wunanɛ. Ma n nùn wɛ̃re.
19 Saa ye u yeba mɔ̀, sõɔ sɔɔ ka wõkuru n swĩina ma n kua tõru nnɛse.
20 Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu koora mɛ sɔɔ, kpa gunɔsu su n yõɔmɔ wom dirum sɔɔ.
21 Yera u swɛ̃ɛ bɛkɛ taka kua ka yɛɛ kpuro yi yi sĩimɔ yi yiba nim mɛ sɔɔ bwese bweseka. U maa gunɔsu kua bwese bweseka. Ma n nùn wɛ̃re.

22 Yen biru u yi domaru kua u nɛɛ,
yi kɔwaro yi dabia yi yibu nim wɔ̃kun
nim sɔɔ kpa gunɔsu su dabia handunia
sɔɔ.
23 Saa ye u yeba mɔ̀, sɔ̃ɔ sɔɔ ka
wɔ̃kuru n swĩina ma n kua tɔ̃ru
nɔɔbuse.
24 Ma Gusunɔ u nɛɛ, yɛɛ bwese bwe-
seka yi maruro tem sɔɔ. Yiya kpaaku
yɛɛ ka gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri,
yi kpuro bwese bweseka.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

25 U gbeeku yɛɛ kua bwese bweseka
ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri. Ma
n nùn wɛ̃re.
26 Yen biru Gusunɔ u nɛɛ, kon tɔnu
taka ko u n sãa nɛn weenasii mam
mam, kpa u n sãa ye na taka kua
kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka
swɛ̃ɛ ka gunɔsu ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi
yi ra kabiri temɔ kpuro.
27 Ye u gerua mɛ,

ma u tɔnu taka kua
u ka nùn weenɛ mam mam.
U bu kuawa durɔ ka kurɔ.

28 Ma u bu domaru kua u nɛɛ, i maruro
i dabia i handunia yibu ya n sãa bɛegia
kpa i n yɛɛ kpuro nɔma sikerenɛ. Yiya
swɛ̃ɛ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi sĩimɔ temɔ
kpuro.
29 U maa nɛɛ, wee ye i ko n da
di. Yeya yakɔ bweseru baatere tem
sɔɔ kpuro te ta ra binu ma, ka dãa
binugiru baatere te ta ten bweseru mɔ
ten marum sɔɔ.
30 Ma u maa handunian yɛɛ kpuro yi
yi hunde mɔ yi sĩimɔ temɔ ka gunɔsu
kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na bɛɛ yakɔ beku
baagere wɛ̃ i n da di.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

31 Yera u mɛɛra kpuro ye u kua, ma n
nùn wɛ̃re gem gem. Saa ye u yeba mɔ̀,
sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru n swĩina ma n kua
tɔ̃ru nɔɔba tiase.

2

1 Nge mɛya Gusunɔ u ka wɔllu ka
tem ka kpuro ye ya wãa sɔɔ taka kua
u wiru go.
2 Tɔ̃ru nɔɔba tiase sɔɔra u win sɔma
ye u kua kpuro wiru go ma u wɛ̃ra tɔ̃ru
nɔɔba yiruse.
3 Ma u nɔɔba yiruse te yi nɛnɛm win
sɔ̃, u tu domaru kua yèn sɔ̃ te sɔɔra u
wɛ̃ra ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusunɔ u tɔnu doke gbaa te ba sokumɔ Edɛniɔ

4 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u wɔllu ka
tem taka kua,
5 dãru gara kun gina kpia tem sɔɔ,
yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni
Gusunɔ kun gina gura nɛɛsie sanam
mɛ. Tɔnu maa sari wi u koo tem mɛ
wuku.
6 Adama kakoru garu ta ra se tem di
tu tem mɛ nikererasia kpuro.
7 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u tɔnu
mɔma ka tem u nùn wãarun wom
wɛ̃sie win wɛ̃rɔ, ma tɔnu kua waso.
8 Ma Yinni Gusunɔ u gbaaru kua
Edɛniɔ sɔ̃ɔ yari yerun bera, ma u tɔnu
wi u kua mi sua u doke sɔɔ.
9 Ma u dãa bwese bweseka kpiisia
te sɔɔ, ni nu waabu wã ka ni nu dim
do, ka sere dãa tèn binu nu koo tɔnu
wãaru wɛ̃, ka maa tèn binu nu koo
tɔnu gea ka kɔ̃sa giasia. Dãnu yiru ye,
nu wãawa gbaa ten suunu sɔɔ.
10 Daaru gara wãa gbaa te sɔɔ, te ta tu
nike nikeru sãa. Min diya ta yara ma
ta kɛri kua nnɛ.
11 Gbiikaan yĩsira Pisoni. Yeya ya
tem mɛ ba mɔ̀ Hafila sikerenɛ.
12 Tem mɛ sɔɔra wura gea wãa.
Turare nubu durorugia maa wãa mi,
ka kpee gobiginu.
13 Kɛra yirusen yĩsira maa Gihoni.
Yeya ya tem mɛ ba mɔ̀ Kusi sikerenɛ.
14 Kɛra itasewa maa Tigiri. Yeya ya
kokumɔ tem mɛ ba mɔ̀ Asirin sɔ̃ɔ yari
yeru gia. Kɛra nnɛsewa maa Efarati.
15 Ye Yinni Gusunɔ u gbaa te sɔɔru
kua u kpa Edɛniɔ, yera u tɔnu wi sua u
doke sɔɔ u ka tu wuku kpa u n tu kɔ̃su.
16 Ma u nùn wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ,
kaa kpĩ a gbaa ten dãnu kpuron binu
di.
17 Adama dãa tèn binu nu koo tɔnu
gea ka kɔ̃sa giasia, a ku ra ten binu di,
domi dɔma te a nu di, kaa gbiwa.
18-20 Ka tema Yinni Gusunɔ u
gbeeku yɛɛ kpuro kua ka gunɔsu
kpuro, ma u ka ye kpuro na tɔnu win
mi, u ka wa mɛ u koo ye yĩsiru kɛ̃.
Ma tɔnu wi, u yaa sabenu kpuro ka

gunɔsu ka gbeeku yɛɛ kpuro yĩsa kã. Yĩsi te tɔnu wi, u maa yaa baayere kã teya ba ka ye sokumɔ. Adama ye kpuro sɔɔ, sari ye ya ka nùn weenɛ ye ya koo nùn somi. Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n ǹ wã tɔnu u n wãa wi turo. Kon nùn goo kua u n sãa nge wi, wi u koo nùn somi.

21 Yera Yinni Gusunɔ u tɔnu wi dom mɔn bakaru kpɛ̃ɛ u dweeya. Ma u win yɛ̃san kuku teeru wuna ma u yɛ̃sa ye kɔrua ka yaa baasi.

22 Ma u tɔn kurɔ taka kua ka tɔn durɔn kuku te, te u wuna. Ma u ka nùn na tɔn durɔ win mi.

23 Yera durɔ wi, u nɛɛ,
wee tɛ̃, wini u wasi mɔ nge nɛgii mam
mam.
Ba koo nùn sokuwa tɔn kurɔ,
domi tɔn durɔn min diya u yara.

24 Yen sɔ̃na durɔ u koo win tundo ka win mɛro deri kpa wi ka win kurɔ ba n maninɛ, kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.

25 Saa ye sɔɔ, durɔ wi ka win kurɔ terera ba wãa. Sekura kun maa ben goo mɔ̀.

Gusunɔ u win taka koora kpuro bɔ̃rusi

3

1 N deema waa ya bwisi bo gbeeku yɛɛ kpuro sɔɔ yi Yinni Gusunɔ u taka kua. Yera ya na kurɔ win mi, ya nùn bikia ya nɛɛ, ka gem Gusunɔ u nɛɛ, i ku gbaa tenin dãa binu kpuro di?

2 Ma kurɔ wi, u ye wisa u nɛɛ, sa ra gbaa ten dãa binu di ni,

3 ma n kun mɔ te ta wãa suunu sɔɔ. Tera u nɛɛ, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbin sɔ̃.

4 Yera waa ye, ya kurɔ wi wisa ya nɛɛ, i ǹ gbimɔ pai!

5 Domi Gusunɔ u yɛ̃ dɔma te i ten binu di, bɛɛn nɔni koo wukiarawa kpa i n sãa nge win tii, i n gea ka kɔ̃sa yɛ̃.

6 Ma kurɔ wi, u wa dãa te, ta ka dii dobu weenɛ ta waabu wã, ta koo maa kpĩ tu nùn ko bwisigii. Ma u ten bii ni sɔra u di. U maa win durɔ wɛ̃ ka wi ba wãasinɛ, ma wi, u maa di.

7 Yera be yiru kpuron nɔni wukiara ba gia ma terera ba wãa. Ma ba da ba dãa te ba mɔ̀ figien wuru bakasu bura ba swɛɛna ba ka tii gandi.

8 Ye ba Yinni Gusunɔn nɔɔ nua u bɔsu gbaa te sɔɔ yoka, yera ba da ba nùn kukue gbaa ten dãnun suunu sɔɔ.

9 Adama Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka u nɛɛ, mana a wãa.

10 Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, ye na wunɛn nɔɔ nua gbaaru sɔɔ, bɛrum man mwa domi terera na wãa, ma na kukua.

11 Gusunɔ u nɛɛ, wara nun sɔ̃ɔwa ma terera a wãa. Nge a dãa ten binu diwa te na nɛɛ, a ku di.

12 Durɔ wi, u nɛɛ, kurɔ wi a man wɛ̃ u n ka man wãa wiya man dãa ten binu wɛ̃ ma na di.

13 Ma Yinni Gusunɔ u kurɔ wi bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ.

Ma u wisa u nɛɛ, waa ya man kɔkura na ka di.

14 Yinni Gusunɔ u waa ye sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yèn sɔ̃ a kua mɛ, a kua bɔ̃rura n yɛɛ kpuro kere.
Wunɛn nukura kaa n da ka kabiri.
Tema kaa n da di
sere ka wunɛn wãarun nɔrɔ.

15 Na kon maa yibɛrɛ tɛɛru doke
wunɛ ka kurɔ win baa sɔɔ,
ka maa wunɛn bweseru ka win bweserun baa sɔɔ.
Win bweserun goo u koo nun wiru kɔra,
kaa maa win naa tokuru mɛɛra ko.

16 Yera u maa kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
kon wunɛn guran wahala sosi.
Kaa n da mawa ka nɔni swãaru.
Wunɛn kĩru kpuro ta ko n wãawa wunɛn durɔ sɔɔ,
wiya ko n maa sãa wunɛn wirugii.

17-19 U maa durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yèn sɔ̃ a wunɛn kurɔn gari wura, ma a dãa ten binu di te na nɛɛ, a ku di,
na tem bɔ̃rusi wunɛn sɔ̃.
Sãkunu ka awĩiya mu koo nun kpiiya,
wunɛn wãaru kpuro sɔɔ,
nɔwiawa kaa n da ko
kpa a wɛnya a sere wunɛn dĩanu wa gberɔ.
Yen biru kaa gbi
kpa bu nun sike temɔ,
domi tema na ka nun kua.
Kaa maa wura a ko tem mɛ.

20 Ma Adamu u win kurɔ yĩsiru kã
Efa, domi wiya u sãa tɔmbu kpuron
mɛro.
21 Ma Yinni Gusunɔ u Adamu ka
win kurɔ yaa gɔnan yabenu kua u bu
sebusia.
22 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee tɔnu
wi, u kua nge mɛ na sãa, u gea ka kõsa
gia. Tɛ̃ na ǹ kon de u dãa bii ni nu koo
nùn wãaru wɛ̃ sɔri u di u n ka wãa ka
baadommaɔ.
23 Yera u nùn gira Edɛnin gbaa ten
min di u da u tem wuku mɛ u ka nùn
mɔma.
24 Nge mɛya u ka Adamu gira ma u
wɔllun kõsobu doke Edɛnin gbaa ten
kɔnnɔwɔ, ge ga wãa sõɔ yari yerun
bera gia. Ba takobi nɛni ba ye fĩamɔ
ma ya ballimɔ sõɔ sɔɔ nge dõɔ yara, ba
ka dãa tèn binu nu koo tɔnu wãaru wɛ̃
kõsu.

Kaɛni ka Abɛli

4

1 Yen biru Adamu ka win kurɔ Efa
ba mɛnna ma Efa u gura sua u Kaɛni
mara. Ma u nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn
somira na tɔnu taka kua.
2 Ma u maa gura sua u Abɛli, Kaɛnin
wɔnɔ mara.
Abɛli wiya u ra yãanu kpare, Kaɛni
maa kua gbee wuko.
3 Sõɔ mɛɛrun biru, Kaɛni u ka win
kɛ̃ru na Yinni Gusunɔn mi, te ta sãa
win gberun dĩanu.
4 Ma Abɛli maa ka wigiru na te u gɔsa
saa win yaa sabenun bii gbiikinun di
ni nu bɔɔru. Yinni Gusunɔ u ka Abɛli
nɔni geu mɛɛra ma u win kɛ̃ru mwa.
5 Adama u ǹ ka Kaɛni nɔnu geu
mɛɛra, u ǹ maa win kɛ̃ru mwɛ. Ma
Kaɛni u mɔru bara sere win wuswaa
burisina.
6 Yera Yinni Gusunɔ u Kaɛni bikia
u nɛɛ, mban sõna a mɔru bare, mban
sõna wunɛn wuswaa burisinɛ.
7 Geema, à n gea mò, wunɛn bwɛ̃ra
ko n kpĩ. N n maa kõsan na a mò,
durum ya kpĩ wunɛn dii kɔnnɔwɔ nge
yaa gɔba ya nun mara. Adama a de a
ye kamia.
8 Sõɔ teeru Kaɛni u win wɔnɔ Abɛli
sõɔwa u nɛɛ, su da gberɔ.
Sanam mɛ ba wãa mi, yera u win
wɔnɔ wi sɛ̃re u go.
9 Ma Yinni Gusunɔ u da Kaɛnin mi,
u nùn bikia u nɛɛ, mana wunɛn wɔnɔ
Abɛli u wãa.
U wisa u nɛɛ, na yɛ̃ ro? Nɛna na nɛn
wɔnɔn kõso?
10 Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ,
mba a kua mi. Wunɛn wɔnɔn yɛm mɛ
mu yari temɔ, mu nɛn laakari seeye.
11 Tɛ̃ kaa ko bõruro n kere tem mɛ a
dera mu wunɛn wɔnɔ win yɛm nɔra.
12 À n tem mɛ wuka, mu ǹ maa nun
dĩanu kuammɛ sãa sãa. Kaa n sãawa
kpiko ka yaayaare kowo handunia sɔɔ.
13 Yera Kaɛni u Yinni Gusunɔ sõɔwa
u nɛɛ, wee, a man sɛɛyasiamɔ bi bu
man kere.
14 A man gire gisɔ tem mɛn di. Na
dɔɔ na n kukua mi n toma wunɛn min
di, kpa na n sãa kpiko na n yaayaare
mɔ̀ handunia sɔɔ. Wi u man wa kpuro,
kpa u man go.
15 Adama Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa
u nɛɛ, aawo, n ǹ mɛ. Goo ù n nun
go, kon yɛ̃ro mɔru kɔsiawa tia tian nɔn
nɔɔba yiru.
Ma u Kaɛni yĩreru koosi, wi u nùn wa
u ku ka nùn gon sõ.
16 Ma Kaɛni u doona n toma Yinni
Gusunɔn min di, u da u sina Edɛnin
sõɔ yari yerun bera gia, Nɔduɔ. Yĩsi ten
tubusiana yaayaaren tem.

Kaɛnin bibun bweseru

17 Yen biru Kaɛni ka win kurɔ ba
mɛnna ma kurɔ wi, u gura sua u Enɔku
mara. Ma Kaɛni u wuu gagu bana u gu
soka Enɔku nge win biin yĩsiru.
18 Enɔku wi, u Iradi mara, Iradi
maa Mɛhuyaɛli mara. Mɛhuyaɛli
u Mɛtusaɛli mara ma Mɛtusaɛli u
Lemɛki mara.
19 Lemɛki wi, u kurɔbu yiru sua.
Turon yĩsira Ada, turogira maa Sila.
20 Ada u Yabali mara. Wiya u sãa be
ba wãa kunɔ ba yaa sabenu kparamɔn
baaba.
21 Win wɔnɔn yĩsira Yubali. Wiya
maa sãa be ba ra mɔrɔkunu ka guunu
so kpuron baaba.
22 Sila wi maa, u Tubali Kaɛni mara
wi u ra dendi yãnu kpuro seku ye n
sãa sisu ka sii gandu. Win sesun yĩsira
Naama.
23 Yera Lemɛki u win kurɔbu sõɔwa
u nɛɛ,

i man swaa dakio,
bɛɛ nɛn kurəbu, Ada ka Sila.
Na tənu go bɛɛn sõ
yèn sõ u man mɛɛra kua.
24 Bà n wi u Kaɛni go məru kəsia nən
nəəba yiru,
ba koo nɛ Lemɛki məru kəsia
nən wata ka wəkura nəəbu ka yiru.
25 Adamu ka win kurə Efa ba mɛnna
kpam, ma Efa u gura sua u bii tən
durə mara u nùn yĩsiru kã Sɛti. U nɛɛ,
domi Yinni Gusunə u kpam man bii
tən durə kã u kua Abɛlin kəsire, wi
Kaɛni u go.
26 Sɛtin tii, u bii tən durə mara ma
u nùn yĩsiru kã Enəsi. Sanam mɛ səəra
təmba Yinni Gusunə sãaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

1 Wee nge mɛ ba Adamun bweserun
yĩsa yorua. Dəma te Gusunə u tən durə
ka tən kurə taka kua u bu kuawa win
weenasibu.
2 U bu soka təmbu ma u bu domaru
kua.
3 Ye Adamu u kua wõə wunaa teeru
ka wəkuru (130) u bii tən durə mara
wi u ka nùn weenɛ mam mam. Ma u
nùn yĩsiru kã Sɛti.
4 Sɛtin marubun biru Adamu wi, u
bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə
sere n ka kua wõə nɛnɛ (800).
5 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunaa teeru
ka wəkuru (930) ma u kpuna u gu.
6 Ye Sɛti u kua wõə wunəbu ka nəəbu
(105), yera u Enəsi mara.
7 Enəsin marubun biru, Sɛti wi, u
bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə
sere n ka kua wõə nɛnɛ ka nəəba yiru
(807).
8 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunəbu ka
wəkura yiru (912) ma u kpuna u gu.
9 Ye Enəsi u kua wõə wɛnɛ ka
wəkuru, yera u Kenani mara.
10 Kenanin marubun biru Enəsi
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛnɛ ka
wəkura nəəbu (815).
11 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunəbu ka
nəəbu (905) ma u kpuna u gu.
12 Ye Kenani u kua wõə wata ka
wəkuru, yera u Mahalalɛɛli mara.
13 Mahalalɛɛlin marubun biru
Kenani wi, u bii tən durəbu ka tən
kurəbu marumə sere n ka kua wõə
nɛnɛ ka weeru (840).
14 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunəbu ka
wəkuru (910) ma u kpuna u gu.
15 Ye Mahalalɛɛli u kua wõə wata ka
nəəbu, yera u Yerɛdi mara.
16 Yerɛdin marubun biru Mahalalɛɛli
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛnɛ ka
tɛna (830).
17 U kuawa wõə nɛnɛ ka wɛnɛ ka
wəkura nəəbu (895) ma u kpuna u gu.
18 Ye Yerɛdi u kua wõə wunaa wata
ka yiru (162), yera u Enəku mara.
19 Enəkun marubun biru Yerɛdi
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛnɛ (800).
20 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunaa wata
ka yiru (962) ma u kpuna u gu.
21 Ye Enəku u kua wõə wata ka
nəəbu, yera u Mɛtusela mara.
22 Mɛtuselan marubun biru Enəku
wi, u ka Gusunə swĩina. U bii tən
durəbu ka tən kurəbu marumə sere n
ka kua wõə gooba wunəbu (300).
23 U kuawa wõə gooba wunəbu ka
wata ka nəəbu (365).
24 U ka Gusunə swĩina, yen biru
u doona wəllə, domi Gusunə u nùn
suawa wasiru.
25 Ye Mɛtusela u kua wõə wunaa
wɛnɛ ka nəəba yiru (187), yera u
Lemɛki mara.
26 Lemɛkin marubun biru Mɛtusela
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nata ka
wunaa wɛnɛ ka yiru (782).
27 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunaa wata
ka nəəba nnɛ (969) ma u kpuna u gu.
28 Ye Lemɛki u kua wõə wunaa wɛnɛ
ka yiru (182), u bii tən durə mara.
29 Ma u nùn yĩsiru kã Nəwɛ, u nɛɛ,
winiwa koo sun somi bɛsɛn wasiraru
ka bɛsɛn səm sẽsəgia səə ye sa mà yèn
sõ Yinni Gusunə u tem bõrusi.
30 Nəwɛn marubun biru Lemɛki wi,
u maa bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛɛra
wunəbu ka wɛnɛ ka wəkura nəəbu
(595).
31 U kuawa wõə nata ka wunaa wata
ka wəkura nəəbu ka yiru (777) ma u
kpuna u gu.
32 Ye Nəwɛ u kua wõə nɛɛra wunəbu
(500), yera u Sɛmu ka Kamu ka Yafɛti
mara.

Təmbun daa kõsa

6

1 Sanam mɛ təmba kəwarabu torua handunia səə ma ba bii tən kurəbu marumə,
2 Wəllun təmbu * gaba na ba wa ma təmbun bii tən kurəbu ba wã ma ba tii kurəbu gəsia.
3-4 Ma ba ka bu mɛnna ba bibu mara. Bii beya ba kua durə gbebunu handunia səə, ni nu raa yĩsiru yara yellu. Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, nɛn hunde kun ko n wãa təmbu səə ka baadommaə domi ba sãawa be ba koo gbi. Ka mɛ, kon de ba n gina wãa wõə wunaa teeru.
5 Domi u wa təmbun daa kõsa kpɛ̃a handunia səə. Ben gərun bwisikunu nu ra n wãawa kõsa səə baadomma.
6 Ma win gəru ga sankira yèn sõ u təmbu taka kua handuniaə. Ya nùn dua too sere win nukurə.
7 Ma u nɛɛ, wi, u koo kpuro kpeerasiawa handunia səən di, saa tənun min di n ka girari yɛɛyə yi yi ra sĩ ka yi yi ra kabiri ka gunəsu. Domi win nukura sankira yèn sõ u yeba kpuro taka kua.

Ye Gusunə u Nəwɛ yiire

8 Adama Gusunə u ka Nəwɛ nənu geu mɛɛra
9-10 domi u win woodaba mɛm nəəwa. U ǹ taarɛ mə win waati ye səə, ma u ka Gusunə swĩina. Bii tən durəbu itawa u mara. Ben yĩsa wee, Sɛmu ka Kamu ka Yafɛti.
11 Saa ye səə, handunian kõsa kpɛ̃a Gusunən wuswaaə ma ya gəba banda.
12 Yera u handunia mɛɛrima u wa yen kõsa kpɛ̃a domi hunde koni baayere ya yen daa sanka.
13 Ma u Nəwɛ sõəwa u nɛɛ, na gərru doke n hunde koniba kpuro kpeerasia, domi ba dera handunian gəba banda. Kon bu kpeerasia, be ka tem sannu.
14 Adama wunɛ Nəwɛ, a tii kpakoro bakaru kuo ka dãa damgia, ta n dii səsu mə, kpa a tu dãa fĩifĩinu tɛɛni ten səəwə ka təəwə.
15 Amɛniwa kaa tu koosina. A de ten dɛ̃ɛbu bu n sãa gəm soonu gooba wunəbu (300) kpa ten yasum mu n sãa gəm soonu weeraakuru, kpa ten gunum mu n sãa gəm soonu tɛna.
16 A de ta n kpɛɛru mə wəllə. Kpɛɛ te səə, kpa a fɛnɛnti ko yen dɛ̃ɛbu ka yasum mu n sãa gəm soo teeru. Kpa a kənnə yaba ten yɛ̃saə, a kɛnutiru doke. A de ta n sãa gidambisa ita.
17 Wee, kon de nim yibu bakaru tu na tem səə, tu hunde koni baayere kpeerasia handunia səə. Ye ya wãa tem səə kpuro ya koo gbiwa.
18 Adama wuna kon wure n ka nɛn arukawani bəke. Kaa du kpakoro te səə, wunɛ ka wunɛn kurə ka wunɛn bibu ka ben kurəbu sannu.
19 Hunde koni baayere, yen yiruwa kaa maa duusia dwaa ka nia kpakoro te səə ka wunɛ sannu.
20 Gunəsu ka yɛɛ yi yi ra kabiri, ye kpuron bwese bweseka səə, yiru yiruwa ya koo na wunɛn mi, a ka ye faaba ko.
21 A maa dĩa ni ba ra di kpuro mɛnnə a yi kpa nu ko wunɛ ka yɛɛ yin dĩanu.
22 Ma Nəwɛ u kua kpuro ye Gusunə u nùn yiire.

Nəwɛ u yəəwa u dua kpakoro te səə

7

1 Yen biruwa Yinni Gusunə u Nəwɛ sõəwa u nɛɛ, wuna na wa a man mɛm nəəwamme saa yenin təmbu səə. Yen sõ, i duo kpakoro te səə, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu kpuro.
2 Kpa a ka yɛɛ yi kaa ka yãkuru ko du yiru yirun wasi nəəba yiru dwaa ka nia, ka maa yɛɛ yi yi tien yiru yiru dwaa ka nia,
3 ka maa gunəsu yiru yirun wasi nəəba yiru dəə ka niu su ka wa su bweseru tiara handunia səə.
4 Domi sõə nəəba yirun biru kon de gura yu nɛ sõə səə weeru ka wɔ̃kuru weeru kpa n hunde koni baayere kam koosia ye na taka kua.
5 Ma Nəwɛ u kua kpuro ye Yinni Gusunə u nùn yiire.

---

* **6:2** ***wəllun təmbu*** - Ka Heberum ba yorua, Gusunən bii tən durəbu. Gaba tamaa yen tubusiana wəllun təmbu. Gaba maa tamaa ba sãa Sɛtin bweseru. Gaba maa tamaa ba sãawa sina bibu.

Handunia gira ya nim diira

6 Sanam mɛ nim yibu bakara tunuma, Nɔwɛ u mɔwa wɔ̃ɔ nata (600).
7 Ma u dua kpakoro te sɔɔ ka win kurɔ ka win bibu ka ben kurɔbu bu ka wa bu nim yibu baka te suuri.
8 Yɛɛ yi ba koo ka yãkuru ko ka yi yi tie ka gunɔsu ka yɛɛ kpuro yi yi kabirimɔ temɔ,
9 yen baayere ya dua kpakoro te sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia ka Nɔwɛ sannu nge mɛ Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.
10 Sɔ̃ɔ nɔɔba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem sɔɔ.
11 Nɔwɛn wɔ̃ɔ natasen suru yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera n sãare nge ba wɔru bɔkɔ kɔria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nɛmɔ nge wɔlla gɛ̃ɛra.
12 Gura ye, ya nawa tem sɔɔ sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru.
13 Tɔ̃ɔ te sɔɔra Nɔwɛ dua kpakoro te sɔɔ, wi ka win kurɔ ka win bibu ita be, Sɛmu ka Kamu ka Yafɛti, ka maa ben kurɔbu ita,
14 be ka gbeeku yɛɛ ka yaa sabenu ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka gunɔsu ka sere ye ya kasa mɔ, ye kpuro bwese bwesека.
15-16 Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duawa ka Nɔwɛ sannu goo ge sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia, nge mɛ Gusunɔ u Nɔwɛ sɔ̃ɔwa. Ma Yinni Gusunɔ u nùn kɛnusi.
17-18 Gura nɛmɔ ma nim mu kpɛ̃amɔ tem sɔɔ sere sɔ̃ɔ weeru, mu tɛriamɔ mu kpakoro te yĩiya ma ta seewa tem di ta gɛrua mɛn wɔllɔ.
19 Ma mu kpɛ̃amɔ mu sosimɔ sere mu guu bakanu kpuro mwɛ tem sɔɔ.
20 Mu kpam gunia guunun wɔllun di sere gɔm soonu wɔkura nɔɔbu.
21 Ma hunde koni baayere handunia sɔɔ ya gu, saa tɔmbu sere ka yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka ye ya kabirimɔ temɔ kpuro.
22 Ye ya wɛ̃siamɔ tem dira sɔɔ kpuro gesi ya guwa.
23 Hunde koniba kpuro handuniaɔ ba kam kuawa, saa tɔnu sere yɛɛ naasu nnɛgii ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu. Kpurowa n kam kua, ma n kun mɔ Nɔwɛ turo ka sere win tɔmbu ka yɛɛ yi yi wãa kpakoro te sɔɔ.

Nim bakam mɛ, mu gbera

24 Ma nim mɛ, mu tɛrie handunia sɔɔ sɔ̃ɔ wunaa weeru ka wɔkuru.

8

1 Adama Gusunɔ kun Nɔwɛ duari ka gbeeku yɛɛ kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka nùn wãa kpakoro te sɔɔ. Ma u dera woo ga kua tem sɔɔ ma nim mɛ, mu kaaram torua.
2 Nim mɛ mu kuramɔ tem di mu yɔ̃ra, wɔlla maa kɛnua, gura yɔ̃ra.
3 Nim mu doonamɔ fiiko fiiko. Sɔ̃ɔ wunaa weeru ka wɔkurun biru ma mu kaara.
4 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera kpakoro te, ta da ta yɔ̃ra guu te ba mɔ̀ Araratin wɔllɔ.
5 Nim mu kaaramɔ sere n ka kua suru wɔkuruse. Suru win tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra guunun wii wɔlla tera.
6 Ye n maa kua sɔ̃ɔ weeru, ma Nɔwɛ u kpakoro ten fɛnɛnti wukia.
7 U gbanamgbaaru yɔ̃su ta n ka yaayaare mɔ̀ ta n daamɔ ta n wuramamɔ sere nim mu ka gbera temɔ.
8 Yen biru u totobɛrɛru yɔ̃su u ka wa nim mù n kaara temɔ.
9 Adama totobɛrɛ te, ta ǹ ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te sɔɔ, yèn sɔ̃ nim gina tie tem sɔɔ kpuro. Ma Nɔwɛ u nɔmu dɛmia u tu mwa u doke kpakororu sɔɔ.
10 U maa mara n kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiru u sere maa totobɛrɛ te yɔ̃su.
11 Ta wurama win mi yoka ta dãa wuru beku nɔɔ bɛri. Ma Nɔwɛ u gia ma nim mu kaarawa temɔ.
12 Ma u maa mara sɔ̃ɔ nɔɔba yiru, u kpam totobɛrɛ te yɔ̃su. Ta ǹ maa wuramɛ win mi.
13 Yen dɔma tera n kua Nɔwɛn wɔ̃ɔ nata ka tiasen (601) suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru. Ma u kpakoro te kpɛɛya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama.
14 Ye n kua suru yirusen sɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.
15 Yera Gusunɔ u Nɔwɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
16 i yario kpakororun di wunɛ ka wunɛn kurɔ ka wunɛn bibu ka ben kurɔbu.

17 I ka yɛɛ bwese bweseka kpuro
yario saa gunɔsu sere yɛɛ naasu nnɛgii
ka yɛɛ yi yi ra kabiri temɔ, kpa yi
marura yi dabia kpa yi tɛria temɔ.
18 Ma Nɔwɛ u yara wi ka win kurɔ ka
win bibu ka ben kurɔbu.
19 Ma yɛɛ yi yi naasu nnɛ mɔ kpuro
ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu kpuro, yaa
baayere gesi ye ya wãa temɔ kpurowa
ya yara goon di, baayere ka yen bwe-
seru.
20 Saa yera Nɔwɛ u yãku yeru bana
mi u koo Yinni Gusunɔ sã. Ma u yɛɛ
ka gunɔsu gɔsa bweseru baatere sɔɔ
te ba ra ka yãkuru ko. Ma u ka yãku
dãɔ mwaararuginu kua yãku yee ten
wɔllɔ.
21 Ma Yinni Gusunɔ u yãku ni mwa
ma u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ǹ kon maa
tem bɔ̃rusi tɔnun sɔ̃. Domi tɔnun
gɔ̃run bwisikunu sãawa kɔ̃sunu saa
win birun di. Na ǹ maa hunde koniba
kpuro kpeerasiamɔ nge mɛ na kua.
22 Sere dunia yu ka kpe,
duurubu ka gɛ̃ɛbun saa
ka wooru ka yam susurun saa
ka sɔ̃ɔ sãreru ka wuburun saa,
ka sere maa sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru,
yen gaa kun kpeemɔ.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Nɔwɛ bɔkua

9

1 Yen biru Gusunɔ u Nɔwɛ ka win
bibu domaru kua u nɛɛ, i maruro i
dabia kpa i yibu tem sɔɔ.
2 Handunian yaa baayere ka gunɔ
baagere ka ye ya kabirimɔ temɔ ka
swãa baayere nim wɔ̃ku sɔɔ ya ko n
bɛɛn bɛrum mɔ, domi na bɛɛ ye kpuro
nɔmu sɔndia.
3 Ye ya sĩimɔ ya wasi kpuro, ya ko n
sãawa bɛɛn dĩanu nge mɛ na raa bɛɛ
dãa binu ka yaka bii wɛ̃, mɛya na maa
bɛɛ ye kpuro wɛ̃ɛmɔ.
4 Adama i ku yaa tem ka yen yɛm
sannu, i kun ye sake, domi yen yɛma
mu dera ya wãa.
5 I n maa yɛ̃ ma hunde koni baayere
ye ya tɔnu go, kon ye win yɛm kɔsire
bikia.
6 Wi u tɔnun yɛm yari,
tɔnuwa koo maa yɛ̃ron yɛm yari,
domi na tɔnu taka kuawa nɛn
weenasii.
7 Adama i n maruramɔ i n dabiamɔ kpa
i tɛria tem sɔɔ.
8 Gusunɔ u kpam Nɔwɛ ka win bibu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
9 wee, na wure na ka bɛɛ nɛn
arukawani bɔkumɔ ka bɛɛn bwese te
ta koo marura bɛɛn min di,
10 ka sere hunde koni baayere ye
ya ka bɛɛ wãa, saa gunɔsu sere yaa
sabenu ka gbeeku yɛɛ yi yi ka bɛɛ yara
kpakoro ten di kpuro gesi.
11 Arukawani yera, nim yiburu
ta ǹ maa hunde koniba kpuro kam
koosiamɔ, mɛya ta ǹ maa handunia
kpeesiamɔ.
12 Arukawani ye na wure na
bɔkumɔ ka bɛɛ ka hunde koni baayere
sere ka baadommaɔ, yen yĩreru wee.
13 Tera guru waa ye na dokemɔ
wɔllɔ.
14 Nà n guru winu doke wɔllɔ, guru
waa ye, ya koo sɔ̃ɔsira ni sɔɔ,
15 kpa n nɛn arukawani yaaya ye na
ka bɛɛ bɔkua ka hunde koni baayere,
kpa nim mu ku maa yibu mu sere
baayere kam koosia ye ya wasi.
16 Guru waa ye, ya koo sɔ̃ɔsira guru
wiru sɔɔ. Nà n ye mɛɛra kpa n
arukawani nɔru sarigia ye yaaya ye
ya wãa nɛ Gusunɔ ka hunde koni
baayeren baa sɔɔ.
17 Nɛn arukawani yen yĩrera mi.

Nɔwɛ ka win bibun gari

18 Nɔwɛn bibu ita be ba raa dua
kpakoro te sɔɔ ba yara, bera Sɛmu ka
Kamu ka Yafɛti. Kamu sãawa Kananin
tundo.
19 Be ita beya ba sãa Nɔwɛn bibu.
Ben min diya handuniagiba tɛriara
kpuro.
20 Sanam mɛya Nɔwɛ u wukubu
torua u dãa bii ni ba mɔ̀ resɛm duura.
21 Sɔ̃ɔ teeru u nin tam nɔra ya nùn
goomɔ, ma u da win kurɔ u kpuna
tereru.
22 Ye Kamu Kananin tundo u win
baan tere te wa u da tɔɔwɔ u win mɔɔ
ka wɔnɔ, Sɛmu ka Yafɛti sɔ̃ɔwa.
23 Yera ba na ba kumbooro sua ba
sɔndi ben senɔ ba ka birum birum sĩa
ba ben tundon tereru wukiri. Ba ǹ tu
wa yèn sɔ̃ ba ben wuswaa sĩiyɛ.

24 Sanam mɛ Nɔwɛn tam mu kpalla,
yera u nua ye win bii yiruse u nùn kua.
25 Ma u nɛɛ,
kam koorewa Kanani.
U koo kowa win maabu ka win wɔnɔbun yoo.
26 U maa nɛɛ,
bu Gusunɔ siaro wi u sãa Sɛmun Yinni.
Wiya u koo Kanani ko Sɛmun yoo,
27 kpa u maa Yafɛti dukia sosia,
u de wi ka Sɛmu ba n wãa sannu,
kpa Kanani u ko ben yoo.
28 Nim yibu baka ten biru Nɔwɛ u kua wɔ̃ɔ gooba wunɔbu ka weeraakuru (350).
29 Win wɔ̃ɔ kpuro ga kuawa nɛnɛ ka wunaa weeru ka wɔkuru (950) ma u kpuna u gu.

10

Nɔwɛn bibun bweseru
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 1:5-23)

1 Nɔwɛn bibu Sɛmu ka Kamu ka Yafɛti ben bweseru wee. Be ita kpuro ba bibu mara nim yibu baka ten biru.
2 Be Yafɛti u mara be wee, Gomɛɛ ka Magɔgu ka Madai ka Yafani ka Tubali ka Mɛsɛki ka Tirasi.
3 Ma Gomɛɛ u seewa u maa Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara.
4 Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka Kitimu ka Dodanimu mara.
5 Yafɛtin bwese tera ta da ta sina nim wɔ̃kun bɔkuɔ ka tem burenɔ. Miya ba marura ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kɛra, ba ben barum gerumɔ.
6 Be ba maa sãa Kamun bibu, be wee, Kusi ka Misiraimu ka Puti ka Kanani.
7 Kusi u seewa ma u Saba ka Hafila ka Sabuta mara ka Raema ka Sabuteka. Raema u maa seewa u Seba ka Dedani mara.
8 Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ Nimurodu. Wiya u gbia u kua wɔrugɔ damgii handunia sɔɔ.
9 Yinni Gusunɔ u dera u kua taaso geon tii tii. Yen sɔ̃na ba ra mɔndu garu ko bu nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nun ko taaso geo nge Nimurodu.
10 Nimurodu wi, u gina gbia u bandu di Babɛliɔ ka Erɛkiɔ ka Akadiɔ ka Kalinɛɔ Sinɛan temɔ.
11 Tem min diya u yara u da Asirin temɔ. Ma u wuu sini bana si ba mɔ̀ Ninifu ka Rehobɔtuhiro ka Kalasi,
12 ka maa Resɛni, Ninifu ka Kalasin baa sɔɔ. Wuu si kpuro su kuawa wuu bɔkɔ teu.
13 Misiraimu wiya u Ludiba mara ka Ananiba ka Lehabuba ka Nafituba
14 ka Paturusigibu ka Kafitorigibu ka Kasulugibu mìn di Filisitiban bwesera yarima.
15 Kanani u maa Sidoni mara. Wiya u sãa win bii gbiikoo. Ma u maa Hɛti mara.
16 Win bibun gaba ba kua Yebusiba ka Amɔreba ka Girigasiba
17 ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba
18 ka maa Aafadiba ka Semarigibu ka Hamatiba. Yen biru Kananin bwese kɛri yi, yi yarina.
19 Yi da da Sidoniɔ, Geran bera gia sere ka Gasaɔ ka maa Sodomuɔ ka Gomɔra gia ka Adima ka Seboimuɔ n ka girari Lesaɔ.
20 Beya ba sãa Kamun bibu. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kɛra, ba ben barum gerumɔ.
21 Be ba maa sãa Sɛmu, Yafɛtin mɔɔn bibun bweseru beya Heberuba.
22 Ben yĩsa wee, Elamu ka Asuri ka Aapasadi ka Ludi ka Aramu.
23 Ma Aramu u seewa u maa Usi ka Uli mara ka Getɛɛ ka Masi.
24 Aapasadi u maa Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara.
25 Ma Heberu u bii tɔn durɔbu yiru mara. Turowa ba sokumɔ Pelɛgi, yèn sɔ̃ win waati sɔɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani.
26 Ma Yokutani wi, u maa Alimɔdadi mara ka Selɛfu ka Hasamafɛti ka Yeraa
27 ka Hadoramu ka Usali ka Dikila
28 ka Obali ka Abimaɛli ka Saba
29 ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.
30 Ba sinawa saa Mɛsan di sere ka guu te ta wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia te ba mɔ̀ Sefaa.
31 Be ba sãa Sɛmun bibu bera mi. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kɛra, ba ben barum gerumɔ.
32 Nge mɛ Nɔwɛn bibun bweserun kɛri yi sãa ka sere maa tem mi ba da ba wãa wãa ka barum mɛ kɛra baayere

ya ra gere, mɛya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babɛliɔ

11

1 N deema yellu handunia kpuro sɔɔ, barum tema ba ra gere mam mam.
2 Ma ba seewa ba doona saa sɔ̃ɔ yari yerun di ba batuma deema Sinɛan temɔ ma ba sin yeru kua mi.
3 Yera ba geruna ba nɛɛ, too, i de su biriki mura su ye wɔ̃ yu gbera.
Ma ba ka biriki ye bana kua yèn sɔ̃ ba ǹ kpenu mɔ. Ma ba kɔntaa kua ben simaa.
4 Ba kpam nɛɛ, i de su wuu swĩi kpa su gidambisa bani yèn wii kpiira koo wɔllu girari, kpa su yĩsiru yari kpa su ku yarina handunia kpuro sɔɔ.
5 Yera Yinni Gusunɔ u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye mɛɛri ye tɔmba banimɔ mi.
6 Ma u nɛɛ, be wee, ba sãa bwese teeru ba maa barum tem gerumɔ ma ba bwisika bu yeni ko. Saa tɛ̃n di gãanu kun bu yinarimɔ bu ka ko ye ba bwisika kpuro.
7 Yen sɔ̃, kon sara n da n ben barum burisina kpa bu ku maa nɔɔsina.
8 Yera Yinni Gusunɔ u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem kpuro sɔɔ.
9 Yen sɔ̃na ba wuu ge soka Babɛli, domi miya Yinni Gusunɔ u barum burisina. Min diya u maa tɔmbu kpuro yarinasia ba pusa handunia kpuro sɔɔ.

Sɛmun bibun bweseru n ka Aburamu girari

10 Sɛmun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua wɔ̃ɔ yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye sɔɔra u mɔ wɔ̃ɔ wunɔbu (100).
11 Aapasadin marubun biru Sɛmu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛra wunɔbu (500).
12 Ye Aapasadi u kua wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbu ma u Sela mara.
13 Selan marubun biru Aapasadi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka ita (403).
14 Ye Sela u kua wɔ̃ɔ tɛna ma u Heberu mara.
15 Heberun marubun biru Sela u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka ita (403).
16 Heberu u kua wɔ̃ɔ tɛna ka nnɛ ma u Pelɛgi mara.
17 Pelɛgin marubun biru Heberu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka tɛna (430).
18 Pelɛgi u kua wɔ̃ɔ tɛna ma u Rehu mara.
19 Rehun marubun biru Pelɛgi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ goobu ka nɔɔba nnɛ (209).
20 Rehu u kua wɔ̃ɔ tɛna ka yiru ma u Serugu mara.
21 Serugun marubun biru Rehu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ goobu ka nɔɔba yiru (207).
22 Ye Serugu u kua wɔ̃ɔ tɛna ma u Nakori mara.
23 Nakorin marubun biru Serugu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ goobu (200).
24 Ye Nakori u kua wɔ̃ɔ tɛna tia sari ma u Tera mara.
25 Teran marubun biru Nakori u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ wunaa teeru tia sari (119).
26 Tera u kua wɔ̃ɔ wata ka wɔkuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.
27 Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lɔtu mara.
28 Harani wi, u gu ben wuu Uru sɔɔ, Kaladen temɔ mi ba nùn mara, win tundo Tera u sɔ̃.
29 Aburamu ka Nakori ba kurɔbu sua. Aburamun kurɔn yĩsira Saarai, Nakorigiin yĩsira maa Milika. Wi ka Yisika ba sãawa Haranin bibu.
30 Saarai u sãawa wĩro, u ǹ bii mara.
31 Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saarai Aburamun kurɔ ka Lɔtu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temɔ ba dɔɔ Kananin

temɔ. Ye ba tura wuu ge ba mɔ̀ Karaniɔ ma ba sina mi.
32 Ye Tera u kua wɔ̃ɔ goobu ka nɔɔbu (205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunɔ u Aburamu gɔsa nɛnɛm

12

1 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo wunɛn tem di a wunɛn wuu deri ka wunɛn tundon yɛnu a da tem gam mi kon nun sɔ̃ɔsi.
2 Wunɛn min diya kon de bwese bakaru tu yari. Kon nun domaru kua kpa wunɛn yĩsiru tu kpɛ̃a kpa a ko domarun nuuru.
3 Baawure wi u nun domaru kua, kon maa yɛ̃ro domaru kua. Wi u maa nun bɔ̃rusi, kon yɛ̃ro bɔ̃rusi. Wunɛn min diya handunian tɔmbu kpuro ba koo domaru wa.
4 Yera Aburamu u swaa wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa ma ba da sannu ka Lɔtu. Sanam mɛ ba yara Haranin di, Aburamu u mɔwa wɔ̃ɔ wata ka wɔkura nɔɔbu.
5 U win kurɔ Saarai sua ka Lɔtu win wɔnɔn bii ka ben arumani ye ba mɔ kpuro ka sɔm kowo be ba wa Haraniɔ. Be kpurowa ba swaa wɔri ma ba tura Kananin temɔ.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

6 Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem mɛ bukiana sere u ka tura Sikɛmuɔ mi dãa sɔ̃ɔ ga wãa ge ba mɔ̀ Mɔre. Kananiba maa wãa tem mɛ sɔɔ, saa ye.
7 Sɔ̃ɔ teeru yera Yinni Gusunɔ u Aburamu kure u nɛɛ, wunɛn bibun bwesera kon tem mɛ wɛ̃.
Ma u yãku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ sã wi u nùn kure mi.
8 Yen biruwa u seewa min di u da guuru garun bera gia Betɛlin sɔ̃ɔ yari yerɔ u win dii bekuruginu gira. U Betɛli mɛɛra sɔ̃ɔ kpee yeru gia, Ayi maa sɔ̃ɔ yari yerɔ. Miya u maa yãku yeru bana u Yinni Gusunɔ sãwa.
9 Ma u maa seewa u win sanum wɔri u dɔɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia Nɛgɛbuɔ.
10 Ye Aburamu u tura mi, yera gɔ̃ɔra tunuma tem mɛ sɔɔ. Ma u seewa u da Egibitin temɔ u sina mi, domi gɔ̃ɔ te, ta kpɛ̃a win tem mi.
11 Sanam mɛ ba Egibitin tem turuku kua, Aburamu u win kurɔ Saarai sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee wunɛ kurɔ burɔwa.
12 Egibitigibu bà n nun wa ba koo nɛɛ, a sãa nɛn kurɔ kpa bu man go bu nun deri.
13 Na nun kanamɔ, a nɛɛ, wunɛ nɛn sesuwa kpa bu ku man wahala ko wunɛn sɔ̃, kpa a wa a nɛn wiru dwe.
14 Ye ba tura Egibitiɔ, Egibitigiba wa ma kurɔ wi, u wã gem gem.
15 Egibiti sunɔn bwãaba nùn wa ma ba na ba sunɔ kurɔ win buram gari saaria, ma sunɔ u dera ba ka nùn na win mi.
16 Ma u Aburamu gea kua gem gem kurɔ win sɔ̃. U nùn yãanu kã ka nɛɛ ka kɛtɛkunu ka kɛtɛku mɛrobu ka yooyoosu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.
17 Adama Yinni Gusunɔ u sunɔ wi ka win yɛnugibu kpuro wahala baka doke Saarai, Aburamun kurɔn sɔ̃.
18 Yera u Aburamu soka u nɛɛ, mban sɔ̃na a man kua mɛ. Mban sɔ̃na a ɲ man sɔ̃ɔwa ma wunɛn kurɔwa.
19 Ma a nɛɛ, wunɛn sesuwa, a dera na nùn sua kurɔ. Tɛ̃ wunɛn kurɔ wee, a nùn suo a ka doona.
20 Ma u wooda wɛ̃ bu de u doona ka win kurɔ ka win ye u mɔ kpuro.

13

1 Ma Aburamu u seewa Egibitin di u wura Nɛgɛbu gia wi ka win kurɔ ka ye u mɔ kpuro ka Lɔtu sannu.

Aburamu ka Lɔtu ba karana

2 Aburamu u sãawa dukiagii. U yaa sabenu mɔ ka sii geesu ka wura.
3 Ma u sanum so Nɛgɛbun di u da Betɛli gia u tura mi u raa win dii bekuruginu gira Betɛli ka Ayin baa sɔɔ.
4 Miya u Yinni Gusunɔ sãwa mi u raa yãku yeru bana.
5 N deema Lɔtu u maa yãanu mɔ ka nɛɛ ka dii bekuruginu u ka Aburamu swĩi.
6 Ben arumani ye, ya kpã sere yam mi ba wãa mu ɲ tura ba n ka wãa mi sannu.
7 Yen sɔ̃na sannɔ ga dua Aburamun kparobu ka Lɔtugibun suunu sɔɔ. N

deema Kananiba ka Feresiba ba wãa tem mɛ sɔɔ sanam mɛ.
8 Yera Aburamu u Lɔtu sõɔwa u nɛɛ, na nun kanamə, a ku de sikirinə ga n wãa nɛ ka wunɛn suunu sɔɔ, ǹ kun mɛ nɛn kparobu ka wunɛgibun suunu sɔɔ. Domi bɛsɛ dusina.
9 A ǹ tem waamə kpuro wunɛn wuswaaɔ? A de su kabana. À n da nɔm dwarɔ, kon da nɔm geuɔ, ǹ n maa nɔm geu gian na a da, kon da nɔm dwarɔ.
10 Ma Lɔtu u nɔni seeya u Yuudɛnin daarun bera mɛɛra sere n ka da wuu ge ba mɔ̀ Soari. U wa tem mu gea sãa mu nike nikeru mə nge gbaa te Yinni Gusunə u kua Edɛniɔ, ǹ kun mɛ Egibitin tem. N deema Yinni Gusunə kun gina Sodomu ka Goməra kpeerasie.
11 Yera Lɔtu u Yuudɛnin wɔwa ye kpuro tii gɔsia ma u da sõɔ yari yeru gia. Mɛya n kua ba ka karana.
12 Aburamu u sina Kananin temə, Lɔtu u maa da u sina wɔwa yen wusun bɔkuɔ ma u ka win dii bekuruginu susimə sere ka Sodomuɔ.
13 Sodomugibu wee, tɔn kõsoba. Ba sãawa durumgibu mam mam Gusunən wuswaaɔ.
14 Ye Lɔtu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunə u Aburamu sõɔwa u nɛɛ, a nɔni seeyo kpa a sõɔ yari yeru ka duu yeru mɛɛri n toma ka sõɔ yɛ̃si yɛ̃sika.
15 Domi tem mɛ a waamə mi kpuro, wunɛ ka wunɛn bibun bwesera kon mu wɛ̃ ka baadommaɔ.
16 Kon wunɛn bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kpĩ u yanim gari wiya u koo maa kpĩ u wunɛn bibun bweseru gari.
17 A seewo a tem mɛ bɔsu kpa a mɛn kpãaru wa nge mɛ mu nɛ. Domi wuna kon mu wɛ̃.
18 Ma Aburamu u win dii bekuruginu kparenu kua u da u sina Manden sõɔwɔ, wuu ge ba mɔ̀ Heboronin bɔkuɔ. Ma u yãku yeru bana u ka Yinni Gusunə sã mi.

Aburamu u Lɔtu wɔra

14

1 Sanam mɛ Amurafɛli u sãa Sinɛan sunɔ, ma Ariɔku sãa Elasan sunɔ, ma Kedolamɛɛ sãa Elamun sunɔ, ma Tideali sãa Goyimun sunɔ,
2 sanam mɛya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun sunɔ, ka Birisa, Gomɔran sunɔ, ka Sinɛabu, Adiman sunɔ, ka Semɛbɛɛ, Seboimun sunɔ, ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari.
3 Beni kpurowa ba mɛnna nim wɔ̃ku bɔruguu ge ba maa sokumɔ Sidimu, gen wɔwaɔ.
4 N deema wɔ̃ɔ wɔkura yiruwa ba Kedolamɛɛ yoru diiya, adama wɔ̃ɔ wɔkura itase sɔɔ ba seewa ba ka tii yina.
5 Yera wɔ̃ɔ wɔkura nnɛse, Kedolamɛɛ ka sinam be ba wãa ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiterətu Kaanaimuɔ, ma ba Susiba tabu di Hamuɔ, ma ba Emiba tabu di Safe Kiriataimuɔ.
6 Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba mɔ̀ Seiriɔ sere Paranin sõɔwɔ ge ga wãa gbaburun bera.
7 Yen biru ba gɔsirama ba da Eni Misipatiɔ, ye ba maa sokumɔ Kadɛsi. Miya ba Amalɛkiba tabu wɔri ba kamia ben tem kpuro sɔɔ ka Amɔreba be ba tɛrie Hasasɔntamaaɔ.
8 Yera Sodomun sunə seewa ka Gomɔran sunɔ ka Adiman sunɔ ka Seboimun sunɔ ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari, ba da ba ka sinam be tabu yinna Sidimun wɔwaɔ.
9 Sinam beya Kedolamɛɛ, Elamun sunɔ, ka Tideali, Goyimun sunɔ, ka Amurafɛli, Sinɛan sunɔ, ka Ariɔku, Elasan sunɔ. Sinambu nnɛ be, ba ka nɔɔbu be tabu mɔ̀.
10 Sidimun wɔwa miya kɔntaan wɔrusu wãa nge dɔkɔba. Yera Sodomun sunɔ ka Gomɔran sunɔ ba duki sua ba da ba wɔriki si sɔɔ. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia.
11 Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Gomɔragibun dukia gura ka ben dĩanu kpuro ba ka doona.
12 Ba maa Aburamun wɔnɔn bii Lɔtu mwa wi u wãa Sodomuɔ ka win dukia kpuro ba ka doona.
13 Yera durə goo wi u kpikiru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi sõɔwa. N deema Aburamu u sõ Manden sõɔwɔ. Mande sãawa Amɔren bweseru, Ɛsikoli ka Anɛɛn wɔnɔ, be ba arukawani bɔkua ka Aburamu.

14 Ye Aburamu u nua ma ba win wənən bii yoru mwa, yera u win səm kowo wərugəba gəsa gooba wunəbu ka wəkura nəəbu ka ita (318) be ba mara win yɛnuə u bu tabu yãnu wɛ̃. Ma u ka sinam be naa gira sere Danuə.
15 Ma u win təmbu bənu kua u ka bu wəri wɔ̃kuru, wi ka win səm kowobu. U bu tabu di ma u bu naa swĩi sere Kobaə, ye ya wãa Damasin sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu gia.
16 U dukia ye kpuro wərama ma u win wənən bii Lətu wərama ka win ye u mə ka sere maa tən be ba raa mwɛɛra ka ben kurəbu.

Aburamu u ka Mɛɛkisidɛki ka Sodomun sunə yinna

17 Ye Aburamu u Kedolamɛɛ ka sinam be ba wãa ka wi tabu diima u wee, Sodomun sunə u nùn sennə da Safen wəwaə ye ba maa sokumə sunən wəwa.
18 Ma Mɛɛkisidɛki, Salɛmun sunə u ka pɛ̃ɛ na mi ka tam. Durə wi sãawa Wərukoon yãku kowo.
19 U Aburamu domaru kua u nɛɛ, Gusunə, wi, wi u kpuro kere, u maa wəllu ka tem taka kua, u koo nun domaru kua.
20 Wigia siarabu domi u nun wunɛn wɛrəbu nəmu bɛria.
Ma Aburamu u ye u waama kpuron wəkuru baateren wəllə tia tia sua u Mɛɛkisidɛki wi wɛ̃.
21 Yen biru Sodomun sunə u Aburamu sɔ̃əwa u nɛɛ, a man təmbu wɛ̃ɛyə kpa a dukia sua yu ko wunɛgia.
22 Aburamu u Sodomun sunə wisa u nɛɛ, na nəmu sua wəllə na bɔ̃rua ka Gusunən yĩsiru, wi, wi u kpuro kere u maa wəllu ka tem taka kua,
23 ma na ǹ gãanu ganu suamə ni nu sãa wunɛginu baa wɛ̃ɛ siira, baa bara wɛ̃ru kpa a ku ra ka nɛɛ, wuna a man kua dukiagii. Na ǹ gãanu ganu suamə,
24 ma n kun mə ye nɛn aluwaasiba ba di. Adama a de Anɛɛ ka Ɛsikoli ka Mande be ba ka man da bu ben bənu sua.

Arukawani ye Gusunə u ka Aburamu bəkua

15

1 Yeniba kpuron biru Yinni Gusunə u ka Aburamu gari kua kãsiru səə u nɛɛ, Aburamu, a ku bɛrum ko, nɛna na wunɛn tɛrɛru, wunɛn are ko n kpã gem gem.
2 Aburamu nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunə, mba kaa maa man wɛ̃. Wee na gəə dəə bii sari kpa Ɛliesɛɛ Damasigii u ko nɛn tubi dio.
3 Yèn sɔ̃ a ǹ man bii kã, nɛn yoo Ɛliesɛɛ wi ba mara nɛn yɛnuə wiya koo nɛn tubi di.
4 Yera Yinni Gusunə u Aburamu sɔ̃əwa u nɛɛ, n ǹ wi, u koo ko wunɛn tubi dio. Wunɛn tii tiin biiwa u koo wunɛn tubi di.
5 Ma Gusunə u ka nùn da təəwə u nɛɛ, a wəllu mɛɛrio kpa a kperi gari, à n kaa kpĩ. Nge mɛya wunɛn bwesera koo dabiru nɛra.
6 Ma Aburamu u Yinni Gusunə naanɛ kua. Yen sɔ̃na Gusunə u nùn garisi gemgii.
7 Ma u kpam nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, nɛna na Yinni Gusunə, nɛ wi na nun yarama saa Urun di Kaladen temə kpa n ka nun tem mɛni wɛ̃.
8 Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunə, amənа ko na n ka yɛ̃ ma tem mɛni mu koo ko nɛgim.
9 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, a naa gbiiba wɔ̃ə itagia tama ka boo niu wɔ̃ə itaguu, ka yãa kinɛru wɔ̃ə itagiru ka kparuko ka totobɛrɛ buu kpa a man ye goowa a yi.
10 Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro mɛnna u yi go u bɛrana yiru u yin bɛsi yi u karinasia, adama u ǹ gunəsu bɛre si.
11 Yaberekunu nu sarama yaa goo ni səə, ma Aburamu u nu gira.
12 Ye sɔ̃ə duə, dom mən bakara Aburamu wəri ma bɛrum nùn mwa yam wɔ̃ku te səə.
13 Yera Yinni Gusunə u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a n yɛ̃ ma wunɛn bibun bwesera ta koo tem tukumə sina mi ba koo bu yoru diisia kpa bu bu nəni sɔ̃ sere wɔ̃ə nɛɛru (400).
14-16 Adama kon tem mɛn təmbu siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔ̃ə dabirun biru ba koo yari tem min di ka dukia baka kpa bu kpam gəsirama mini, domi Amərebən durum kun gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama wunɛ kaa təkə kowa kɔ̃ə kɔ̃ə kpa a da a wunɛn baababa deema ka alafia.

17 Ye sɔ̃ɔ kpa yam tĩra niki niki, yera
Gusunɔ u kurama yaa bɛsi yin kpoo
kpooka sɔɔ. U sãa nge dɔ̃ɔ bokon wiisu
ka dɔ̃ɔ yari.
18 Nge mɛya u ka Aburamu
arukawani bɔkua tɔ̃ɔ te sɔɔ u nɛɛ,
wunɛn bwesera kon tem mɛni wɛ̃ saa
daa piibu ge ga wãa Egibitin tem nɔɔ
bura yerun di sere daa baka ten mi, te
ba mɔ̀ Efarati.
19 Tem mɛ, mu sãawa Keniban tem
ka Kenisibagim ka Kadimɔnibagim
20 ka Hɛtibagim ka Feresibagim ka
Refaban tem,
21 ka Amɔreban tem ka Kananiban
tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban
tem.

Agaa u Aburamu Isimɛɛli marua

16

1 Aburamu ka win kurɔ Saarai ba ǹ
bii mara. Wee Saarai wi, u yoo tɔn
kurɔ goo mɔ wi u sãa Egibitigii. Win
yĩsira Agaa.
2 Ma Saarai u win durɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, Yinni Gusunɔ u man kua wĩro.
Na nun kanamɔ, a ka nɛn yoo duo.
Sɔrɔkudo kon bibu wa saa win min di.
M a Aburamu u win kurɔn gari
wura.
3 Saa ye sɔɔra Saarai u win yoo Agaa
wi sua u win durɔ kã kurɔ. N deema
ba wɔ̃ɔ wɔkuru kua kɔ Kananin temɔ.
4 Ma Aburamu u ka Agaa mɛnna ma
Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mɔ,
yera u win yinni Saarai gɛndu wɔri.
5 Ma Saarai u Aburamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
nɛn wɔmburu tu wɔri wunɛ sɔɔ. Na
nun nɛn yoo kã kurɔ, adama ye u wa
ma u gura mɔ, yera u man gɛndu wɔri.
Yinni Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka
wunɛ.
6 Aburamu u Saarai wisa u nɛɛ,
wuna a wunɛn yoo mɔ, a ka nùn
koowo nge mɛ a kĩ.
Saa yera u Agaa nɔni mɛni ma Agaa
u duka sua win min di.
7 Yinni Gusunɔn gɔrado * u nùn
wa gbaburɔ bwia gaan bɔkuɔ Surin
swaaɔ.
8 U nɛɛ, Agaa, Saarain yoo, man diya
a wee. Mana a dɔɔ.
Agaa u nɛɛ, na duka suɔwa nɛn yinni
Saarain min di.
9 Ma gɔrado wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a gɔsiro wunɛn yinnin mi, kpa a nùn
wiru kpĩiya.
10 Kon wunɛn bweseru dabiasia
sere goo kun kpɛ̃ u tu gari.
11 Wee a gura mɔ, kaa bii tɔn durɔ
ma kpa a nùn yĩsiru kɛ̃ Isimɛɛli. Domi
Yinni Gusunɔ u wunɛn nɔɔ nua nɔni
swãa te sɔɔ.
12 Bii wi, u ko n sãawa nge kɛtɛku
gbeeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ
gɔmunu mɔ̀. Tɔmbu kpuro ba koo
maa ka nùn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka
win dusibu tondinɛ.
13 Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi
kua u kpa, ma Agaa u nùn yĩsiru kã u
nɛɛ, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u
tii bikia u nɛɛ, ka gem na Gusunɔ wa
ka nɔni, ma na wãa na ǹ gu?
14 Yen sɔ̃na ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ
u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wãawa
Kadɛsi ka Barɛdin baa sɔɔ.
15 Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn
durɔ marua, ma Aburamu u bii wi
yĩsiru kã Isimɛɛli.
16 Aburamun wɔ̃ɔ ga sãawa wɛnɛ ka
nɔɔba tia sanam mɛ ba Isimɛɛli mara.

Bango sãawa Gusunɔn arukawani yen yĩreru

17

1 Ye Aburamu kua wɔ̃ɔ wunɔbu tia
sari yera Yinni Gusunɔ u nùn kure u
nɛɛ, nɛna na Gusunɔ Dam kpurogii. A
n sĩimɔ nɛn wuswaaɔ kpa a kun taarɛ
mɔ.
2 Kon ka nun arukawani bɔke kpa n
wunɛn bweseru dabiasia gem gem.
3 Yera Aburamu u yiira mii mii u
wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u
kpam ka nùn gari kua u nɛɛ,
4 nɛn arukawani wee, ye na ka
nun bɔkumɔ. Kon nun kowa bwese
dabinun baaba.
5 Ba ǹ koo maa nun soku Aburamu,
ba koo nun sokuwa Aburahamu, ye ya
gerumɔ bwese dabinun baaba.
6 Kon de wunɛn bibu bu marura bu
sosi sere ba ǹ garirɔ, kpa bwesenu ka
sinambu bu kɔwara wunɛn min di.

* **16:7** ***Yinni Gusunɔn gɔrado*** - Isireliba ba ku ra kã bu Gusunɔn yĩsiru sia. Yen sɔ̃na ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

7 Kon wure n ka bɛɛ nɛn arukawani
bɔke, wunɛ ka wunɛn bibu ka ben
bweseru kpuro kpa na n sãa wunɛn
Yinni ka wunɛn bweserun Yinni sere
ka baadommaɔ.
8 Kpa n wunɛ ka wunɛn bibun bwe-
seru Kananin tem mɛ wɛ̃, mè sɔɔ a wãa
mi, a sɔru dimɔ. Mɛ kpuro mu koo ko
begim sere ka baadommaɔ kpa na n
sãa ben Yinni.
9 Ma u kpam Aburahamu sõɔwa u
nɛɛ, i nɛn arukawani nɛnuɔ, wunɛ ka
wunɛn bibun bweseru. A ku de bu ye
duari wunɛn bweserɔ.
10 Arukawani ye wee, ye na ka
bɛɛ bɔkumɔ, ye i ko nɛnɛ wunɛ ka
wunɛn bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ
baawure bango kua wi u wãa bɛɛn
suunu sɔɔ.
11 Kpa ya n sãa arukawani yen yĩreru
ye ya wãa nɛ ka bɛɛn suunu sɔɔ.
12 I n da bii tɔn durɔ baawure bango
kue ù n sõɔ nɔɔba ita tura. N ǹ mɔ be
ba mara bɛɛn yɛnuɔ tɔna, ka maa be i
ka gobi dwawa tɔn tukobun mi.
13 I ko be kpuro bango kuawa kpa
nɛn arukawani yen yĩreru ta n wãa
bɛɛn wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ.
14 Tɔn durɔ wi ba ǹ bango kue, i ko
i nùn wunawa wigibun min di i go.
Domi u nɛn arukawani sanka.
15 Gusunɔ u kpam Aburahamu
sõɔwa u nɛɛ, a ku maa wunɛn kurɔ
soku Saarai. Saaraawa kaa n da nùn
soku.
16 Kon nùn domaru kua kpa u nun
bii tɔn durɔ marua. Nɛn doma ten
saabu bwese dabinu ka sinambu ba
koo kɔwara win min di.
17 Yera Aburahamu u Gusunɔ yiira
mii mii u siriru tem girari u yɛ̃ɛ ma
u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ, ba koo
maa tɔnu wõɔ wunɔbugii bii marua?
Saaraa wi u kua wõɔ wɛnɛ ka wɔkuru
mini, u koo bii ma?
18 Yera u Gusunɔ sõɔwa u nɛɛ, a de
Isimɛɛlin sanu sanusu su nun wɛ̃re
kpa u nɛn tubi di.
19 Ma Gusunɔ u nɛɛ, aawo, wunɛn
kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ
marua kam kam, kpa a nùn yĩsiru
kɛ̃ Isaki. Wiya kon wure n ka nɛn
arukawani bɔke ye ya ǹ kpeemɔ win
bweserɔ.
20 Mɛya na wunɛn kanaru nua te
a kua Isimɛɛlin sõ. Wee, kon maa
nùn domaru kua kpa u marura, win
bibu bu dabia sere ba ǹ garirɔ. U koo
bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu
ko bwese bakarun kɛri wɔkura yirun
nuuru.
21 Adama nɛn arukawani ye, ya ko n
wãawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun
marua gasɔku amadaare.
22 Ye Gusunɔ u ka Aburahamu gari
kua u kpa, u nùn deri u doona wɔllɔ.
23 Yen biru Aburahamu u Isimɛɛli
sua ka yobu kpuro be ba mara win
yɛnuɔ ka be u ka gobi dwa, tɔn durɔ be
ba wãa win yɛnuɔ kpuro gesi, ma u bu
bango kua dɔma te, nge mɛ Gusunɔ u
nùn sõɔwa.
24 Aburahamu u mɔwa wõɔ wunɔbu
tia sari sanam mɛ u bango kua.
25 Win bii Isimɛɛli u maa mɔwa wõɔ
wɔkura ita.
26 Sõɔ tee tera ba Aburahamu ka win
bii Isimɛɛli bango kua.
27 Tɔn durɔbu kpuro be ba mara
win yɛnuɔ ka be u dwa tɔn tukobun
mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburahamu biin nɔɔ mwɛɛru kua

18

1 Sõɔ teeru Yinni Gusunɔ u
Aburahamu kure Manden sõɔwɔ ye
u sõ win dii bekurugirun kɔnnɔwɔ sõɔ
sɔɔ gbãara.
2 U nɔni seeya u mɛɛra. Wee tɔn
durɔbu ita ba yõ saruɔ. Ye u bu wa
yera u seewa u duka da ben mi, u yiira
ben wuswaaɔ.
3 Ma u ben tɔnwero sõɔwa u nɛɛ,
Yinni, à n wura, a yõro, a ku man
sarari a doona.
4 I de bu nim tama i ka bɛɛn kõri
kpakia kpa i wɛ̃ra dãa saaru mini.
5 Kon da n dĩanu tama fiiko kpa i di
i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa
wɔri i doona. Bɛɛn naa te, ta bɛɛrɛ kua.
Yen sõ, i de i nɛn yaarɛ di.
Ma ba nɛɛ, a koowo nge mɛ a gerua.
6 Yera Aburahamu u gɔsira ka
sɛndaru win dii bekurugirɔ Saaraan
mi. U nùn sõɔwa u nɛɛ, a wasi suo a
som sakakun nɔɔ ita sua a buri kpa a
kiraru sɔmɛ.

7 Ma Aburahamu u duka da win naa gɔ̃ɔwɔ u naa kinɛ kpɛmbu ge ga wã mwa u win sɔm kowo turo wɛ̃. Ma u gu go u sawa fuuku.
8 Aburahamu u naa bogum sua ka bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tɔn ben wuswaaɔ. Win tii u da u sina bee tia dãa ten saarɔ sanam mɛ ba dimɔ nge mɛ ben komaru.
9 Yera ba nùn bikia ba nɛɛ, mana wunɛn kurɔ Saaraa u wãa.
Ma u nɛɛ, u wãa dirɔ.
10 Ma ben turon min di Gusunɔ u nɛɛ, gasɔku amadaare kon wurama wunɛn mi. Saa ye sɔɔ, wee, wunɛn kurɔ Saaraa u koo bii tɔn durɔ ma.
N deema Saaraa u yɔ̃ u gari yi swaa daki dii kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔɔ win biruɔ.
11 Aburahamu ka Saaraa ba maa bukura gem gem. Saaraa kun sãa wi u koo bii ma.
12 Ma u tii yɛ̃ɛ u nɛɛ, tɛ̃ ye na tɔkɔ kua na kpa, nɛn durɔn tii maa tɔkɔ kua, yera sa ko maa kpĩ su mɛnnabun nuku dobu wa?
13 Ma Yinni Gusunɔ u Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na Saaraa u yɛ̃ɛ u nɛɛ, u koo bii mawa mi ka gem? Wi, wi u tɔkɔ kua u kpa?
14 Gãanu ganu wãa ni nu ka man sɛ̃? Nge mɛ na yi, suru nɔɔba nnɛn biru kon wurama kpa Saaraa u bii tɔn durɔ ma.
15 Ma Saaraa u siki u nɛɛ, na ɲ yɛ̃ɛ. Domi bɛrum nùn mwa.
Adama Yinni Gusunɔ u nɛɛ, weesa, a yɛ̃ɛ.

Aburahamu u Gusunɔ suuru kana Sodomun sɔ̃

16 Ma tɔn be, ba seewa ba doonɔ. Ba wuswaa tĩi Sodomun bera gia. Ma Aburahamu u bu swaa yɔ̃ra.
17 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ye kon ko, n weenɛ n ye Aburahamu berua?
18 N ɲ gãanun sɔ̃, Aburahamun bwesera koo kpɛ̃a kpa ta n dam mɔ. Win min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa.
19 Domi wiya na gɔsa u ka win bibu ka ben bweseru wooda wɛ̃ bu nɛn swaa swĩi kpa ba n sĩimɔ dee dee ba n nɛn kĩru mɔ̀, kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni na nùn kua.
20 Ma u nɛɛ, tɔmbun weeweenu kpɛ̃a Sodomu ka Gomɔragibun daa kɔ̃san sɔ̃. Ben durum ya banda.
21 Yen sɔ̃na kon sara kpa n wa bà n mɔ̀ ka gem nge mɛ na nɔɔmɔ. N kun mɛ, kpa na n yɛ̃.
22 Tɔn ben yiru ba ben swaa wɔri ba doonɔ Sodomun bera gia. Adama Yinni Gusunɔ u gina yɔ̃ra ka Aburahamu.
23 Ma Aburahamu u nùn susi u nɛɛ, ka gem kaa tɔn geobu ka tɔn kɔ̃sobu go sannu?
24 Sɔrɔkudo tɔn geobu weeraakuru ba ko n wãa wuu ge sɔɔ, be ba wunɛn kĩru mɔ̀. N n man na, kaa maa bu gowa? A ɲ wuu gen tɔmbu suuru kuammɛ tɔmbu weeraaku ten sɔ̃?
25 N ɲ weenɛ a tɔn geobu ka tɔn kɔ̃sobu kpeerasia sannu kpa be kpuro bu are tee wa. Yen bwesera kun ka nun weenɛ. Wunɛ wi kaa handunia kpuro siri, a ɲ kaa ko ye n wã?
26 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nà n tɔn geobu weeraakuru wa Sodomun nukuru sɔɔ, kon wuu ge kpuro suuru kua ben sɔ̃.
27 Aburahamu u kpam gari sua u nɛɛ, wee, na kãka na ka nɛn Yinni gari kua, nɛ wi na sãa tua ka torom dirum.
28 Sɔrɔkudo tɔnu weeraaku te sɔɔ, nɔɔbu koo kaara. Nɔɔbu yen sarirun sɔ̃ kaa wuu ge kpeerasia?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ɲ gu kpeerasiamɔ nà n tɔn geobu weeru ka nɔɔbu wa ge sɔɔ.
29 Aburahamu u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sɔrɔkudo tɔn geobu weeruwa ba ko n wãa mi.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon wuu ge deri gen tɔnu weeru yen sɔ̃.
30 Aburahamu u nɛɛ, a ku ka man wasira. Kon kpam gari gere. N n tɔn geobu tɛnan na ya wãa mi maa ni?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ɲ gu kam koosiamɔ nà n tɛna ye wa mi.
31 Ma Aburahamu u nɛɛ, Yinni, wee na kãka na ka nun gari mɔ̀. N n tɔn geobu yɛndun na ta maa wãa mi ni?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ɲ gu kpeerasiamɔ nà n yɛn te wa.

32 Aburahamu u kpam nɛɛ, a suuru
koowo, nɔn tee teniwa kon gari gere.
Baa ǹ n wɔkurun na ta wãa mi ni?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ǹ gu
kpeerasiamɔ nà n wɔku te wa.
33 Yen biru Yinni Gusunɔ u doona
ye u ka Aburahamu gari kua u kpa.
Aburahamu u maa gɔsira u da win
yɛnuɔ.

Lɔtu u yara Sodomun di

19

1 Tɔmbu yiru be ba raa Sodomun
swaa wɔri ba tura mi yoka. N deema
ba sãawa Gusunɔn gɔradoba. Wee, saa
ye sɔɔ, Lɔtu u sɔ̃ wuun gbãra kɔnnɔwɔ
mi wuun wirugibu ba ra sinɛ. Ye u bu
wa u seewa
2 u bu sennɔ da u yiira ben wuswaaɔ
u nɛɛ, i dam kooma nɛn yinnibu, i de
su da nɛn yɛnuɔ i bɛɛn kɔ̃ri kpakia i
kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i bɛɛn
swaa wɔri.
Ba nɛɛ, aawo, tɔɔwɔwa sa ko kpuna.
3 Adama Lɔtu u bu nɔɔ gɛ̃ɛ ba sere
wura ba dua win yɛnuɔ. U tɔ̃ɔ baka
dim kua ka pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia
doke ma ba di.
4 Ba ǹ gina kpunam kpa Sodomugibu
ba ka yɛnu ge tarusi saa bukurobun di
sere ka aluwaasi yãkaminɔ, wuu gen
tɔn durɔbu kpuro gesi.
5 Ma ba Lɔtu soka ba nɛɛ, mana durɔ
be, ba wãa be ba sɔbia wunɛn yɛnuɔ
yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna
nge tɔn kurɔbu.
6 Ma Lɔtu u yara u bu deema yɛnu
kɔnnɔwɔ, u gambo kɛnua birum
birum.
7 U nɛɛ, kpaasibu, i suuru koowo i
ku daa kɔ̃sa ko mɛ.
8 Wee, na bii wɔndiaba yiru mɔ be
ba kun gina durɔ yɛ̃. I de n bɛɛ bu
yarama kpa i ka bu ko nge mɛ n bɛɛ
wɛ̃re. Adama durɔ beni, i man bu
derio domi sɔba.
9 Ba nɛɛ, wunɛ sɔɔwa, ma a kĩ a sun
siri? A tii gawo min di, ǹ kun mɛ, ye
sa ko nun kua ya koo begia kera.
Ma ba Lɔtu bɔrikia ka dam sere ba kĩ
bu win gambo kɔra.
10 Saa yera sɔɔ be, ba Lɔtu gawa ba
sure yɛnuɔ ba gambo kɛnua.
11 Ma ba tɔn be kpuro wɔ̃koru
kpɛ̃ɛ be ba yɔ̃ yɛnu gen kɔnnɔwɔ
saa aluwaasi yãkaminun di sere ka
bukurobɔ. Yera ba babi babi ba ǹ
kɔnnɔ ge wa.
12 Sɔɔ be, ba Lɔtu bikia ba nɛɛ,
wara a mɔ mini maa. Wunɛn bi-
bun durɔbu ka wunɛn bii tɔn durɔbu
ka tɔn kurɔbu. Be ba sãa wunɛgibu
kpuro gesi, a bu mɛnnɔ i yari minin di.
13 Domi sa ko wuu ge kpeerasia
tɛ̃ yèn sɔ̃ tɔmbun weeweenu kpɛ̃a ni
ba Gusunɔ koosimɔ gen tɔmbun daa
kɔ̃san sɔ̃. Yen sɔ̃na u sun gɔrima su ka
gu kam koosia.
14 Ma Lɔtu u yara u da u win bibun
durɔ kɛ̃ɛrobu sɔ̃ɔwa bu seewo bu yari
min di domi Yinni Gusunɔ u koo wuu
ge kam koosia.
Adama ba gari yi atafiiru kua.
15 Buru buru yam sãreru gɔrado
be, ba Lɔtu nɔɔ gɛ̃ɛ ba mɔ̀, a seewo
a wunɛn kurɔ sua ka wunɛn bii
wɔndiaba yiru be ba wãa mini kpa i ku
ra kam ko bà n wuu ge kpeerasiamɔ.
16 Ye ba wa ma Lɔtu u tɛɛmɔ, ba wi
ka win kurɔ ka win bii wɔndiaba yiru
yen nɔmu nɛnua ba gawa ba ka yara
sere wuun biruɔ, domi Yinni Gusunɔ
u ben wɔnwɔndu wa.
17 Ye ba bu yara ba kpa ben turo u
nɛɛ, a ka wunɛn hunde dukao, a ku ra
sĩira, a ku ra maa yɔ̃ra batuma mi. A
duka doo guunun bera gia kpa a ku ra
kam ko.
18 Ma Lɔtu u nɛɛ, aawo, yinni.
19 Wee, a man durom kua, a maa
man wunɛn wɔnwɔndun kpãaru sɔ̃ɔsi
ye a ka nɛn hunde faaba kua. Adama
na ǹ kpɛ̃ n duka turi guu ten mi,
wahala ye, ya kun ka man babe kpa n
kam ko.
20 Wuu geni wee, ga wãa turuku, ga
ǹ maa kpã. A de n da n kuke mi, kpa n
faaba wa. Ye u wa gɔrado wi, u ǹ wisa,
ma u nɛɛ, nge ga ǹ piibu sãa ro?
21 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kon kpam
nun durom kua. Wuu gèn gari a mɔ̀
mi, na ǹ gu kpeerasiamɔ.
22 A hania koowo a da a kuke mi,
domi na ǹ kpɛ̃ n gãanu ganu ko ma n
kun mɔ a tura mi.

Yen sɔ̃na ba wuu ge yĩsiru kã Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

23 N deema sɔ̃ɔ yarima Lɔtu u sere dua Soariɔ.
24 Yera Yinni Gusunɔ u sɔ̃ɔ bisu ka dɔ̃ɔ nɛɛsia saa wɔllun di Sodomu ka Gomɔra sɔɔ.
25 U wuu si kpeerasia ka sin tɔmbu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpia mi kpuro.
26 Adama suaru sɔɔ Lɔtun kurɔ u sĩira, ma u gɔsira bɔɔ kperu.
27 Ye n kua buru buru yellu, yera Aburahamu u da u yɔ̃ra mi u raa ka Yinni Gusunɔ gari kua.
28 Ye u mɛɛra Sodomu ka Gomɔran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, dɔ̃ɔ wiira seemɔ nge gbee burɔn dɔ̃ɔ wiiru.
29 Sanam mɛ Gusunɔ u batuma yen wusu kpeerasiamɔ, u Aburahamu yaaye ma u Lɔtu yara kam koo bin min di.

Mìn di Mɔabuba ka Amɔniban bwesera yara

30 Yen biru Lɔtu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee wɔru sɔɔ ka win bii wɔndiaba yiru ye sannu, domi u bɛrum bara u sina Soariɔ.
31 Yera win bii yeruma u win wɔnɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛsɛn tundo wee, u tɔkɔ kua. Tɔn durɔ goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge mɛ siba mɔ̀ tem baama.
32 A na su bɛsɛn tundo tam nɔrusia mu n kpã kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.
33 Wɔ̃ku te, ba ben tundo tam nɔrusia, ma yeruma u da u win tundo kpunɛ, adama Lɔtu kun yɛ̃ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.
34 Yen sisiru yeruma wi, u win wɔnɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, gĩa wɔ̃kuru na dera bɛsɛn tundo ka man kpuna. Su kpam nùn tam nɔrusia wɔ̃ku te, kpa wunɛ a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.
35 Ma ba wure ba ben tundo tam nɔrusia wɔ̃ku te, ma wɔnɔ da u nùn kpunɛ. Tundo kun yɛ̃ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.
36 Ma Lɔtun bii tɔn kurɔbu yiru ye, ba win guri sua.
37 Bii yeruma wi, u mara tɔn durɔ ma u nùn yĩsiru kã Mɔabu. Yen tubusiana nɛn tundon bii. Win min diya Mɔabuban bwesera yara.
38 Wɔnɔ wi, u maa mara tɔn durɔ, ma u nùn yĩsiru kã Bɛni Ami. Yen tubusiana nɛn dusin bii. Win min diya Amɔniban bwesera maa yara.

Aburahamu ka Abimɛlɛki

20

1 Yeniban biru Aburahamu u seewa Manden di, ma u da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia Nɛgɛbuɔ Kadɛsi ka Surin baa sɔɔ, u da u wãa wuu ge ba mɔ̀ Geraɔ.
2 Gera miya u ra n win kurɔ Saaraa sokumɔ win sesu. Ye Geran sunɔ Abimɛlɛki u nua mɛ, yera u Saaraa sua kurɔ u yɛnu doke.
3 Adama Yinni Gusunɔ u Abimɛlɛki sɔ̃ɔwa dosu sɔɔ wɔ̃kuru u nɛɛ, wee, kaa gbi tɛ̃ kurɔ win sɔ̃ wi a sua mi, domi wi ka win durɔwa ba wãa mi.
4 N deema Abimɛlɛki u ǹ gina ka Saaraa mɛnnare. Yera u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa tɔnu go wi u kun taarɛ gaa mɔ?
5 N ǹ win tiiwa u man sɔ̃ɔwa ma win sesuwa? Ma kurɔ win tii u maa gerua mɛ. N n mɛn na, na ǹ kɔ̃sa bwisika nɛn gɔ̃ruɔ n sere mam nɛɛ, na durum kua ka nɛn nɔma.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, geema na yɛ̃ ma a ǹ taarɛ gaa mɔ wunɛn gɔ̃ruɔ sanam mɛ a yeni kua. Yen sɔ̃na na ǹ dere a nùn baba kpa a ku ra durum ko.
7 N n mɛn na, a durɔ wi nùn win kurɔ wesio tɛ̃, domi nɛn sɔmɔwa u sãa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. À n maa yina a nùn kurɔ wi wesia, i ko gbiwa wunɛ ka wunɛn tɔmbu kpuro.
8 Yera Abimɛlɛki u seewa buru buru yellu u win bwãabu kpuro mɛnna u bu Yinni Gusunɔn gari yi saaria. Ma bɛrum bwãa be mwa gem gem.
9 Saa ye sɔɔra Abimɛlɛki u Aburahamu bikia u nɛɛ, amɔna a ka sun kua mɛ. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sɔbi nɛ ka nɛn tɔmbu. A man gãanu kua ni nu ǹ weenɛ bu tɔnu kua.

10 Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.
11 Ma Aburahamu u wisa u nɛɛ, na raa tamaa ba ɲ Gusunɔn bɛrum mɔwa tem mini, kpa bu man go nɛn kurɔn sɔ̃.
12 Adama ka yen de kpuro u sãawa nɛn sesu tundo turosi, sa ɲ sãa mɛro turo. Ma na nùn sua kurɔ.
13 Yen sɔ̃, saa mìn di Gusunɔ u man yara nɛn yɛnun di na bɔsu, na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n da nɛɛ, u sãawa nɛn sesu.
14 Yera Abimɛlɛki u nùn win kurɔ Saaraa wesia. Ma u maa nùn yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu wɛ̃ ka yãanu ka kɛtɛba.
15 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna na tem mɛ mɔ. A gɔsio mɛ sɔɔ, bera mi a kĩ a n wãa.
16 Ma u maa Saaraa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee wi a sokumɔ wunɛn sesu mi, na nùn sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) wɛ̃ɛmɔ. Yeni ya koo wunɛn tɔmbu sɔ̃ɔsi ma a dɛɛre, kpa ba n yɛ̃ ma a ɲ kɔ̃sa gaa kue.
17-18 N deema Gusunɔ u raa Abimɛlɛki ka win kurɔ ka win yobu bararu kpɛ̃ɛ te ta ɲ derimɔ bu ma, ye u ka Saaraa mwan sɔ̃. Yen sɔ̃na ye u Saaraa wesia, Aburahamu u Gusunɔ kana, ma u bu bɛkia bu ka kpĩ bu ma.

Isakin marubu

21

1 Yinni Gusunɔ u yaaye ye u raa Saaraa sɔ̃ɔwa. U maa win nɔɔ mwɛɛru yibia.
2 Saaraa u gura sua ma u Aburahamu bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, saa ye Gusunɔ u raa nùn bura.
3 Aburahamu u bii wi yĩsiru kã Isaki.
4 Ye Isaki kua sɔ̃ɔ nɔɔba ita u nùn bango kua nge mɛ Gusunɔ u raa nùn wooda wɛ̃.
5 Aburahamu mɔwa wɔ̃ɔ wunɔbu (100) sanam mɛ ba win bii Isaki mara.
6 Saa ye sɔɔra Saaraa nɛɛ, Gusunɔ u man yɛ̃ɛsu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man yɛ̃ɛwa.
7 U kpam nɛɛ, wara koo raa Aburahamu sɔ̃ ma nɛ Saaraa kon bii bɔm kɛ̃. Wee tɛ̃ na nùn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ.

Aburahamu u Agaa ka Isimɛɛli gira

8 Bii wi, u kpɛ̃a ma ba nùn bɔm kara. Yera Aburahamu u yaa dii bakabu kua dɔma te.
9 Ye Saaraa wa ma bii wi Agaa Egibitigii wi, u Aburahamu marua u Isaki yɛ̃ɛmɔ,
10 yera u Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dimɔ ka nɛn bii sannu.
11 Gari yi, yi Aburahamu dua gem gem win bii Isimɛɛlin sɔ̃.
12 Adama Gusunɔ u Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku gari yi gɔburu wa wunɛn yoo wi ka win biin sɔ̃. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka tèn nɔɔ mwɛɛru na nun kua ta koo yari.
13 Kon maa de wunɛn yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunɛn biiwa u sãa.
14 Ye n kua sisiru Aburahamu u seewa buru buru yellu u dĩanu ka nim bwãaru sua u Agaa wɛ̃. U maa nùn bii wi nɔmu bɛria u nɛɛ, bu doo. Ma ba doona ba da ba tora gbaburɔ te ba ra soku Beri Seba.
15 Ye bwãa ten nim mu kpa, yera u bii wi deri dãa piibu gagun saarɔ.
16 Ma u da u sina n dɛsire n tura mi bà n sɛ̃u toba ga koo wen saka. Domi u nɛɛ, u ɲ kpɛ̃ u n win bii mɛɛra u n gbimɔ. Mi u sɔ̃ mi, ma u wura takana u swĩ.
17 Gusunɔ u bii win nɔɔ nua ma win gɔrado u Agaa soka wɔllun di u nɛɛ, mba n nun mɔ̀, Agaa. A ku nanda, domi Gusunɔ u bii win nɔɔ nua mi u wãa.
18 A seewo a da a nùn sua a kɔkiri domi kon nùn ko bwese bakarun nuuru.
19 Saa yera Gusunɔ u kurɔ win nɔni wukia ma u dɔkɔ gaa wa mi. U da u bwãa te nim yibia u bii wɛ̃ u nɔra.
20-21 Gusunɔ u wãa ka bii wi, sanam mɛ u kpɛ̃amɔ. U wãa gbaburɔ te ba mɔ̀ Parani, ma u kua tɛn towo. Win mɛro maa nùn kurɔ sua Egibitin tem di.

Aburahamu u ka Abimɛlɛki arukawani bɔkua

22 Saa ye sɔɔra Abimɛlɛki ka win tabu sunɔ wi ba mɔ̀ Pikoli ba na Aburahamun mi. Ba nùn sɔ̃ɔwa ba

nɛɛ, sa wa ma Gusunɔ u wãa ka wunɛ ye a mɔ̀ kpuro sɔɔ.
23 Yen sɔ̃, a bɔ̃ruo ka win yĩsiru ma a ǹ nɛ ka nɛn bibu ka nɛn debuminu bɔrɔ kɔ̃ɔ kom kuammɛ, kpa a nɛ ka nɛn tem mɛgibu durom kua nge mɛ na nun kua.
24 Ma Aburahamu u nɛɛ, na wura, kon bɔ̃re.
25 Adama u Abimɛlɛki gerusi dɔkɔ gaan sɔ̃ ye Abimɛlɛkin yobu ba nùn mwaari.
26 Abimɛlɛki u nɛɛ, na ǹ yɛ̃ wi u yen bweseru kua. Mɛya wunɛn tii, a ǹ maa man sɔ̃ɔre ma n kun mɔ gisɔ.
27 Ma Aburahamu u yãanu ka kɛtɛba sua u Abimɛlɛki wɛ̃, be yiru ba ka arukawani bɔkua.
28 Ma Aburahamu u maa yãa gbiibi gɔsa nɔɔba yiru u yi nɛnɛm.
29 Yera Abimɛlɛki u nùn bikia u nɛɛ, mba kaa ka yãa gbiibi nɔɔba yiru yeni ko.
30 Aburahamu u nùn wisa u nɛɛ, a nu mɔɔ kpa nu n sãa seeda ma nɛna na dɔkɔ yeni gba.
31 Yen sɔ̃na ba yam mi soka Beri Seba domi miya ba arukawani bɔkua ka bɔ̃ri. Yĩsi ten tubusiana dɔkɔ yèn nuurɔ ba bɔ̃rua.
32 Ye ba arukawani bɔkua ba kpa, yera Abimɛlɛki ka win tabu sunɔ Pikoli ba gɔsira ba wura ben wuuɔ Filisitiban temɔ.
33 Yen biru Aburahamu u dãru garu duura Beri Seba mi, ni nu ra saa bakaru ko. Ma u Yinni Gusunɔ sãwa mi. Yinni Gusunɔ wi, u ko n wãawa ka baadommaɔ.
34 Aburahamu u sina Filisitiban tem mi, u tɛ.

Gusunɔ u nɛɛ, Aburahamu s2 u ka Isaki yãkuru koowo

22

1 Yeniba kpuron biruwa Gusunɔ u Aburahamun laakari mɛɛra u nùn soka u nɛɛ, Aburahamu.
Ma Aburahamu u wura u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.
2 Ma u nɛɛ, a Isaki wunɛn bii teere te suo wi a kĩ mi, a ka da Mɔriyan temɔ kpa a ka nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko guuru garun wɔllɔ te kon nun sɔ̃ɔsi.
3 Yera Aburahamu u seewa buru buru yellu u win kɛtɛku gaari bɔkua ma u win sɔm kowo aluwaasiba yiru sua ka win bii Isaki sannu. U yãku dãa bɛsuka. Yen biru ba swaa wɔri ba dɔɔ mi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.
4 Ba sanum so sɔ̃ɔ yiru, yen itasera Aburahamu u yam mi wa sarun di ye u nɔni seeya.
5 Ma u win sɔm kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i yɔ̃ro mini ka kɛtɛku. Nɛ ka nɛn bii sa dɔɔ guu teɔnɔn mi, su sãaru ko kpa su wurama su bɛɛ deema.
6 Ma Aburahamu u yãku dãa ye sua u win bii Isaki sɔbi. Win tii u dɔ̃ɔ ka woburu sua u nɛni ma be yiru ba swĩinɛ.
7 Yera Isaki u nùn bikia u nɛɛ, baaba.
Aburahamu u nɛɛ, nɛ wee, nɛn bii.
Isaki nɛɛ, dɔ̃ɔ ka dãa wee, adama mana yãku yãara wãa.
8 Aburahamu nùn wisa u nɛɛ, nɛn bii, Gusunɔ u koo tii win yãku yãaru waawa.
Ma be yiru ye, ba n dɔɔ.
9 Ye ba tura mi Gusunɔ u raa nùn yĩreru kua, Aburahamu u yãku yeru kua u yãku dãa ye tɛria ten wɔllɔ, ma u win bii Isaki bɔkua u sɔndi mi.
10 Yen biru Aburahamu u woburu sua u ka win bii Isaki saka.
11 Yera Yinni Gusunɔn gɔrado * u nùn soka wɔllun di u nɛɛ, Aburahamu, Aburahamu.
Ma u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.
12 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, a ku ra bii wi baba, a ku nùn gãanu ganu kua. Domi na gia tɛ̃ ma a man nasie, a ǹ maa ka man wunɛn bii teere te yinari.
13 Yera Aburahamu u nɔni seeya u sĩira u yãa kinɛru wa tèn kɔba tɔ̃ki tɛ̃ke ta yɔ̃. Ma u da u tu mwa u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te kua win biin ayerɔ.
14 Ma u yam mi yĩsiru kã, Yinni Gusunɔ u koo bukata wunana. Yen sɔ̃na ba ra mɔndu ko ka gisɔ bu nɛɛ, Yinni Gusunɔn guurɔ bukata ya koo wunanara.
15 Yinni Gusunɔ u kpam Aburahamu soka nɔn mɛɛruse wɔllun di u nɛɛ,

* **22:11** ***Yinni Gusunɔn gɔrado*** - I wiru 16:7n tubusianu mɛɛrio.

16 yèn sõ a kua mɛ, ma a ǹ ka man
wunɛn bii teere te yinari, nɛ, Yinni
Gusunɔ na bõrumɔ ka nɛn tiin yĩsiru
17 kon nun domaru kua ka gem
kpa n wunɛn bweseru dabiasia nge
wɔllun kperi, ǹ kun mɛ nge yani sɛɛri
yi yi wãa nim wɔ̃kun goorɔ, kpa ba n
ben yibɛrɛba taare.
18 Bwesenu kpuro handunia sɔɔ nu
koo domaru wa saa wunɛn bweserun
min di, yèn sõ a nɛn gari mɛm nɔɔwa.
19 Ma Aburahamu u gɔsirama u na
u win sɔm kowo be deema ba wɔma
yɛnuɔ Beri Sebaɔ.

Nakorin bibun bweseru

20 Yeniban biruwa Aburahamu u
nua ma Milika u maa ka win wɔnɔ
Nakori bibu mara.
21 Win bii gbiikoon yĩsira Usi. Usin
wɔnɔba Busi ka Kemuɛli wi u sãa
Aramun tundo,
22 ka Kesɛdi ka Haso ka Pilidasi ka
Yidilafu ka Bɛtuɛli.
23 Bɛtuɛliwa u Rebeka mara. Bibu
nɔɔba ita ye Milika u Aburahamun
wɔnɔ Nakori marua, bera mi.
24 Nakorin kurɔ goo wi ba mɔ̀
Reuma u maa nùn bibu marua. Bera
Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka
Maaka.

Saaraa u gu. Aburahamu u tem dwa mi u koo nùn sike

23

1 Saaraa u kuawa wɔ̃ɔ wunaa teeru
ka nɔɔba yiru (127) u sere gu.
2 Heboroniɔwa u gu Kananin temɔ
ma Aburahamu u na u win gɔɔ swĩ.
3 N deema u ǹ win goo te sikum kpa.
Yera u seewa u da Hɛtiban mi, u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
4 bɛɛn tii i yɛ̃ ma nɛ sɔɔwa bɛɛn tem
mi. Yen sɔ̃, i man tem dɔreo mi ko na n
da nɛn tɔmbu sike kpa n da n nɛn kurɔ
sike mi tɛ̃, na kun win goru mɛɛra mɛ.
5 Ma Hɛti be, ba Aburahamu wisa ba
nɛɛ,
6 yinni, a bɛsɛn gari swaa dakio.
Gusunɔ u nun kuawa sina bii bɛsɛn
suunu sɔɔ. A wunɛn kurɔ sikuo bɛsɛn
wìn siki wɔru ga nun wɛ̃re sɔɔ. Goo
kun ka nun gu yinarimɔ.
7 Yera Aburahamu u tɔn be yiira u
bu bɛɛrɛ wɛ̃.
8 U nɛɛ, ì n kĩ n nɛn kurɔ sike kpa na
kun win goru mɛɛra, i Eforoni Sokaan
bii sɔ̃ɔwɔ yèn bukata na mɔ,
9 kpa u man Makpelan kpee wɔru ge
ga wãa win gbee goorɔ deria kpa n nùn
gobi kɔsia nge mèn nɔɔ u gerua, kpa gu
ko nɛn siku yeru bɛɛn suunu sɔɔ.
10 N deema Eforoni Hɛti wi, u sõ ka
wuun wirugibu gbãra kɔnnɔwɔ mi ba
ra sinɛ. Ma u Aburahamu wisa Hɛti be
ka be ba dumɔ min nɔni biru u nɛɛ,
11 aawo, nɛn yinni, na nun gbee te
kãwa ka kpee wɔru ge ga wãa mi. A
gu mɔɔ nɛn tɔmbu kpuron nɔni birɔ.
A doo a wunɛn kurɔ sike mi.
12 Ma Aburahamu u yiira tɔn ben
wuswaaɔ
13 u Eforoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a maa nɛgii
swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi
kɔsiawa. A yi mɔɔ kpa n nɛn kurɔ sike
mi.
14 Adama Eforoni u Aburahamu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
15 nɛn yinni, a swaa dakio a nɔ. Mba
sii geesun gobi nɛɛru (400) ya tura nɛ
ka wunɛn baa sɔɔ. A wunɛn kurɔ sikuo
kperu mi.
16 Aburahamu u Eforonin gari yi
wura, ma u sii geesun gobi nɛɛ te sua
u Eforoni wɛ̃ Hɛtiba kpuron nɔni biru.
Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka
kiaru dwe saa ye sɔɔ.
17 Nge mɛya Eforonin gbee te ka ten
kpee wɔru ge ka ten dãa ni nu wãa mi
kpuro
18 ya kua Aburahamugia Hɛtiba
kpuron nɔni biru ka sere be ba maa
dumɔ gbãra kɔnnɔn min di.
19 Yen biruwa Aburahamu u win
kurɔ Saaraa sikua Makpelan kpee
wɔru ge sɔɔ Manden deedeeru
Heboroniɔ Kananin temɔ.
20 Nge mɛya gbee te Aburahamu u
dwa Hɛti win mi, ka kpee wɔru ge, n
ka kua win tɔmbun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

1 Aburahamu wee, u tɔkɔ kua
gem gem. Yinni Gusunɔ u maa nùn
domaru kua yabu baayere kpuro sɔɔ.
2 Sɔ̃ɔ teeru u win yobun tɔnwero
wi u win yɛnun dukia kpuro nɔmu

sɔndia sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a wunɛn nɔma dokeo nɛn tɔbuɔ,
3 kpa a bɔ̃re ka Yinni Gusunɔn yĩsiru wi u sãa wɔllu ka tem Yinni, ma a ǹ kaa nɛn bii kurɔ sua Kananin bii wɔndiaba sɔɔ bèn suunu sɔɔ sa wãa mini.
4 Adama kaa da nɛn temɔ sere nɛn wuuɔ a nɛn bii Isaki kurɔ kasuama.
5 Yoo wi, u nùn wisa u nɛɛ, à ku tuba kurɔ wi, u ǹ ko n kĩ u man swĩima sere tem mini. N weenɛ n ka wunɛn bii da tem mìn di a yarima?
6 Aburahamu u nɛɛ, aawo, a laakari ko a ku ra ka nɛn bii da mi.
7 Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man yarama nɛn baan yɛnu ka nɛn tem di, u ka man gari kua u bɔ̃rua u nɛɛ, nɛn bibun bwesera u koo tem mɛ wɛ̃. Wiya u koo de win gɔrado u nun gbiiya kpa a ka nɛn bii kurɔ kasuama min di.
8 Kurɔ wi, ù kun kĩ u nun swĩima a dibu yara bɔ̃ri yin min di. Adama a ku ra ka nɛn bii da tem mi.
9 Yera yoo wi, u win nɔma doke win yinni Aburahamun tɔbuɔ u ka bɔ̃rua ma u koo ye kpuro ko mam mam.
10 Yen biru u yooyoosu wɔkuru wuna saa win yinnin yooyoosu sɔɔn di, domi win yinnin arumani kpuro wãawa win nɔmaɔ. Ma u seewa u swaa wɔri u da Aburahamun wɔnɔ Nakorin wuuɔ Mɛsopotamin temɔ.
11 Ye u tura wuu gen bɔkuɔ u win yooyoosu yiirasia su ka wɛ̃ra dɔkɔ gaan bɔkuɔ yoka, saa ye tɔn kurɔba ra nim takam nɛ.
12 Yera u nɛɛ, Gusunɔ, wunɛ wi a sãa nɛn yinni Aburahamu Yinni, na nun kanamɔ, a Aburahamu durom kuo, a de ye na kaso na n ye wa gisɔ.
13 Wee na wãa dɔkɔ yèn bɔkuɔ mi wuu gen wɔndiaba ba koo yarima bu nim takiri.
14 Ben wi kon nim nɔruram kana n nɔ, kpa u win tooru sika u nɛɛ, n nɔruo, kpa u maa nɛn yooyoosu kɛ̃, a de wɔndia wi, u n sãa wi a wunɛn bɔ̃ Isaki gɔsia. À n kua mɛ, ko na n yɛ̃ ma a nɛn yinni durom kuawa.
15 U ka gari yi gere u kpe, wee Rebeka u yarima ka tooru. Rebeka wi, win tundowa Bɛtuɛli, Nakorin bii wi Milika u nùn marua.
16 Wɔndia wi, kurɔ burɔn tii tiiwa. Mɛya u ǹ durɔ yɛ̃. U dua bwiaɔ u nim taka ma u kpam makama.
17 Yera yoo wi, u duka da u ka nùn yinna u nùn bikia u nɛɛ, kaa wura a man nim kɛ̃ n nɔ fiiko wunɛn tooru min di?
18 U nɛɛ, oo.
Ma u too te sɔbia u nùn mu kã.
19 Sanam mɛ u durɔ wi nim mɛ kã u kpa u nɛɛ, kon maa wunɛn yooyoosu takiriama su nɔ su debu.
20 Yera u nim mɛ mu tie wisi ka sɛndaru mi yɛɛ ra nim nɔ ma u duka wura bwiaɔ u yooyoo si kpuro takiria.
21 Durɔ wi, u nùn mɛɛra ka biti, adama u mari u ka wa Yinni Gusunɔ ù n win sanum mɛ dorasiamɔn na.
22 Sanam mɛ yooyoo si, su nim nɔra su kpa, durɔ wi, u wuran taabu yarama ge ga gea * sãa ka wuran sum bɛkɛ yiru yi yi bunu † u nùn wɛ̃.
23 Ma u nɛɛ, waran biiwa a sãa. A gem mɔ, a man sɔ̃ɔwɔ, ayera wãa wunɛn baan yɛnuɔ n ka sɔbia mi?
24 Rebeka u nùn wisa u nɛɛ, nɛn baawa Bɛtuɛli wi Milika u Nakori marua.
25 Bɛsɛn yɛnuɔ yakasu ka taka kpuro yibawa, ayera maa wãa mi kaa sɔbia.
26 Ma durɔ wi, u yiira u Yinni Gusunɔ siara u nɛɛ,
27 Gusunɔgia siarabu wi u sãa nɛn yinni Aburahamun Yinni, wi u kun dere win wɔnwɔndu ka win bɔrɔkiniru tu nùn dɛsirari. Ma u man kpara u ka da sere win wɔnɔbun yɛnuɔ.
28 Ma Rebeka u duka da u win mɛron yɛnugibu ye kpuro saaria.
29 N deema u sesu goo mɔ, win yĩsira Labani.
30 Labani wi, u taabu ge ka sumi yi wa win sesu Rebekan nɔmaɔ, u maa win gere kpuro nua ye u nɛɛ, mɛsuma durɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa. Yera u yara ka duka u durɔ wi sennɔ da mi u wãa ka win yooyoosu bwian bɔkuɔ.
31 Ye u tura mi, u nɛɛ, a seewo su da yɛnuɔ, wunɛ wi Yinni Gusunɔ u

* **24:22 *ge*a** - Ka Heberum ba nɛɛ, taabu gen bunum mu sãawa sikilin bɔnu, ye ya sãa garamu nɔɔba ita.
† **24:22 *bunu*** - Ka Heberum ba nɛɛ, sumi yin bunum mu sãawa sikili wɔkuru, ye ya sãa garamu wunaa wata ka nɔɔbu (165).

domaru kua. Mban sɔ̃na kaa n yɔ̃ tɔɔwɔ. Wɔɔ, na nun ayeru kua yɛnuɔ ka wunɛn yooyoosugiru kpuro.

32 Ye durɔ wi, u tura yɛnu mi, Labani u dera ba yooyoosun sɔmunu kusia ma u su yakasu ka taka wɛ̃ su di. Ma u nim tama mɛ durɔ wi ka wigibu ba koo ka kɔ̃ri kpakia.

33 Ma ba nùn dĩanu yiiya. Adama u nɛɛ, na ɲ̀ gina dimɔ ma n kun mɔ na gari yi na ka sĩimɔ gerua na kpa.

Ma Labani u nɛɛ, a geruo.

34 Yera u nɛɛ, na sãawa Aburahamun yoo.

35 Yinni Gusunɔ u nɛn yinni wi domaru kua gem gem ma u kua gobigii kpoko. U nùn yãanu kã ka kɛtɛba ka yooyoosu ka kɛtɛkunu ka sii geesu ka wura ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.

36 Win kurɔ Saaraa u maa nùn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, ma u bii wi ye u mɔ kpuro wɛ̃.

37 U maa man bɔ̃rusia sanam mɛ u nɛɛ, n ku ra win bii wi kurɔ sua Kananin wɔndiaba sɔɔ, bèn temɔ u wãa mi.

38 Adama n doo win dusibun mi, n nùn kurɔ kasua.

39 Na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, kurɔ wi, ù kun kĩ u man swĩima maa ni?

40 Ma u man wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi u sãamɔ u koo win gɔrado gɔrima u ka man da kpa u nɛn sanum dorasia kpa n win bii kurɔ suama win dusibun min di.

41 Nà n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nɛn bɔ̃rin di. Nà n maa tura mi, ma ba kun man goo wɛ̃, ka mɛ, na dibu yara nɛn bɔ̃rin di.

42 Ye na tunuma bwiaɔ gisɔ na nɛɛ, Gusunɔ, wunɛ wi a sãa nɛn yinni Aburahamun Yinni, a man nɛn sanum mɛ dorasio.

43 Wee, na wãa bwia yen bɔkuɔ. Bii wɔndia wi u koo nim takam na, ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ̃ n nɔ win toorun di,

44 kpa u man wisi u nɛɛ, n nɔruo kpa u maa nɛn yooyoosu taka, a de wɔndia wi, u n sãa kurɔ wi a nɛn yinnin bii gɔsia.

45 N ka nɛn gɔ̃ruɔ gari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaɔ u nim takama. Ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ̃ n nɔ.

46 U win tooru sɔbia fuuku u nɛɛ, n nɔruo. Yen biru u koo maa nɛn yooyoosu takiriama su nɔ. Na nɔra ma u maa su kã su nɔra.

47 Na nùn bikia na nɛɛ, waran biiwa u sãa. U wisa u nɛɛ, Bɛtuɛliwa u sãa win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na nùn taabu dokea wɛ̃rɔ. Ma na sumi doke win nɔmaɔ.

48 Yera na Yinni Gusunɔ kpuna wi u sãa nɛn yinni Aburahamun Yinni. Ma na nùn siara yèn sɔ̃ u man kpara ka bɔrɔkiniru n ka na n nɛn yinnin wɔnɔn debubu win bii sua.

49 Tɛ̃, ì n kĩ i nɛn yinni durom ka bɔrɔkiniru kua, i man sɔ̃ɔwɔ. I kun maa mɔ̀, i man sɔ̃ɔwɔ, kpa n da gam.

50 Labani ka Bɛtuɛli ba wisa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔn min diya yeni kpuro ya wee. Sa ɲ̀ kpɛ̃ su yen gea ɲ̀ kun mɛ yen kɔ̃sa gere.

51 Rebeka wee wunɛn wuswaaɔ. A nùn suo a ka da u n sãa wunɛn yinnin biin kurɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

52 Ye Aburahamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusunɔ kpuna.

53 Yen biru u sii geesu ka wuraba yarama ka beka u Rebeka kã. U maa win sesu ka win mɛro gãa geenu kã.

54 Yenin biru durɔ wi ka win tɔmbu ba di ba nɔra ma ba kpuna.

Ye ba seewa bururu, yoo wi, u nɛɛ, i de n gɔsira n wura nɛn yinnin mi.

55 Adama Rebekan sesu ka win mɛro ba nɛɛ, a de wɔndia wi, u ka sun sina saa fiiko nge sɔ̃ɔ wɔkurun saka kpa a sere doona.

56 U bu wisa u nɛɛ, i ku maa de n tɛ, domi Yinni Gusunɔ u nɛn sanum dorasia. Yen sɔ̃, i man karo n da nɛn yinnin mi.

57 Yera ba nɛɛ, su wɔndia win tii soku su nɔ ye u koo gere.

58 Ma ba Rebeka soka ba nùn bikia ba nɛɛ, a wura a ka durɔ wi da?

Ma u nɛɛ, oo, kon da.

59 Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u nùn nɔɔri win birun di nɔɔ kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka tɔn be ba nùn yɔ̃sirima.

60 Ba Rebeka domaru kua ba nɛɛ,

wuna bɛsɛn sesu, Gusunɔ u de a ko tɔn
dabinun mɛro,
kpa wunɛn bibun bweseru tu ten
yibɛrɛba taare
tu ben wusu mwɛɛri.
61 Rebeka ka win yoo tɔn kurɔbu ba
seewa ba yooyoosu sɔni ba durɔ wi
swĩi ba n doonɔ.
62 N deema Isaki u wurama dɔkɔn di
ye ba mɔ̀ Gusunɔ u man waamɔ, ma u
da u wãa gbaburɔ Nɛgɛbuɔ.
63 Sɔ̃ɔ teeru u yara yoka u swaa gawa
u ka bwisiku. Yera u nɔni seeya u
mɛɛra saruɔ u yooyoosu wa su wee.
64 Rebekan tii u maa nɔni seeya u
mɛɛra u Isaki wa ma u sara yooyoon
di
65 u yoo wi bikia u nɛɛ, durɔ wara u
sisi yakasun di u ka sun yinna mini.
Yoo wi, u nɛɛ, nɛn yinniwa.
Yera Rebeka u sɔnditia sua u tii
wukiri nge mɛ ben komaru.
66 Ye ba ka Isaki yinna, yoo wi, u nùn
gari yi kpuro saaria ye u kua.
67 Ma Isaki u ka Rebeka da win mɛro
Saaraan kuu bekurugirɔ. Ma u nùn
sua win kurɔ. U nùn kĩa gem gem.
Nge mɛya Isakin nukura ka yɛmia win
mɛron gɔɔn biru.

Aburahamun bibu gabu

25

1 Saaraan gɔɔn biru Aburahamu u
maa kurɔ sua. Kurɔ win yĩsira Ketura.
2 Kurɔ wi, u Aburahamu bibu nɔɔba
tia marua. Bera Simurani ka Yokusani
ka Mɛdani ka Madiani ka Yisibaku ka
Sua.
3 Ma Yokusani u seewa u Seba
ka Dedani mara. Dedanin bibun
bwesera Asuriba ka Letusiba ka Lu-
miba.
4 Madiani u maa seewa u bibu mara.
Bera Efa ka Efɛɛ ka Enɔku ka Abida ka
Ɛlida. Beni kpurowa ba sãa Keturan
bibu ka win nikurɔminu.
5 Adama ye Aburahamu u mɔ
kpuro, Isaki turowa u wɛ̃.
6 Ma u win kurɔ be ba tien bibu
kɛ̃nu kã kã. Yen biru u bu gira Isakin
min di, ba da sɔ̃ɔ yari yerun bera gia.

Aburahamu u gu, ba nùn sikua

7-8 Aburahamu u tɔkɔ kua kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ,
u kuawa wɔ̃ɔ wunaa wata ka wɔkura
nɔɔbu (175) ma u kpuna u gu.
9 Yera win bibu Isaki ka Isimɛɛli ba
na ba nùn sikua Makpelan kpee wɔruɔ
Eforoni Sokaan biin gberɔ, Manden
deedeeru. Eforoni wi, u sãawa Hɛti.
10 Aburahamun tiiwa u gbee te dwa
Hɛtiban mi. N deema miya ba raa win
kurɔ Saaraa sikua.
11 Aburahamun gɔɔn biru Gusunɔ u
win bii Isaki domaru kua. Saa ye sɔɔ, u
wãawa dɔkɔn bɔkuɔ ye ba mɔ̀ Gusunɔ
u man waamɔ.

Isimɛɛlin bibun bweseru

12 Isimɛɛlin bibun bweseru wee.
Isimɛɛli u sãawa Aburahamun bii wi
u ka Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u
sãawa Saaraan yoo wi u Aburahamu
wɛ̃ kurɔ.
13 Isimɛɛli wiya u seewa u bibu
mara. Ben yĩsa wee nge mɛ ba bɔm
wɛ̃ɛna. Nɛbayɔtuwa u sãa win bii
gbiikoo. Nɛbayɔtun wɔnɔba Kedaa ka
Adibɛli ka Mibusamu
14 ka Mikima ka Duma ka Masa
15 ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka
Nafisi ka Kɛdima.
16 Ma be wɔkura yiru yen baawure
u kua win bwese kɛran wirugii. Ben
tiin yĩsa ba ben wusu kã ka ben gberu
kpaanɛba.
17 Isimɛɛli u kuawa wɔ̃ɔ wunaa
teeru ka wɔkura nɔɔbu ka yiru. Yen
biru u kpuna u gu u win baababa
deema gɔriɔ.
18 Win bibu ba wãawa nɛnɛm ba ka
Aburahamun bii be ba tie tondinɛ. Ba
da ba sina Hafila ka Surin tem baa sɔɔ
Egibitin tem sɔ̃ɔ yari yeru gia, Asirin
swaaɔ.

YAKƆBU

Esau ka Yakɔbu

19 Aburahamun bii Isakin bibun
bweseru wee.
20 Ye Isaki u kua wɔ̃ɔ weeru yera
u Rebeka sua kurɔ. Rebeka u
sãawa Labanin sesu. Ben baawa
Bɛtuɛli Aramugii. Ben wuuwa maa
Padanaramu.
21 Isaki u Yinni Gusunɔ kana win
kurɔn sɔ̃ domi u kua wĩrɔ. Gusunɔ
u win kanaru mwa, ma win kurɔ Re-
beka u gura sua.

22 Yera biba kuru karanamə win
nukurə. Ma u nɛɛ, mban sɔ̃na yenin
bwesera man deema.
Ma u Gusunə bikia, mba yenin
tubusianu.
23 Yera Yinni Gusunə u nùn sɔ̃əwa u
nɛɛ,
bwesenu yiruwa nu wãa wunɛn
nukurə.
Bwese ni, nu koo kabana
sanam mɛ nu yara wunɛn nukurun di.
Nin teera koo tensim dam kera.
Məə * wiya u koo win wənə wiru
kpĩiya.
24 Ye kurə win maru suru yiba, wee
sikabara ba wãa win nukurə.
25 Gbiikoo u yara ma win wasi sansu
yiba, ma ba nùn yĩsiru kã Esau †.
26 Yen biru yiruse maa yarima. Win
nɔma Esaun naa tokuru nɛni. Ma ba
nùn yĩsiru kã Yakəbu ‡. Isaki u məwa
wɔ̃ə wata sanam mɛ ba bu mara.
27 Bii be, ba seewa ba kpɛ̃a. Esau u
kua taaso geo, u ra n wãawa yakasə.
Adama Yakəbu u kuawa tən sɛ̃ɛ wi u ra
n wãa yɛnuə.
28 Isaki u Esau kĩru bo, domi u ra
win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u
maa Yakəbu kĩru bo.
29 Sɔ̃ə teeru nge mɛ Yakəbu u
agbaara ye ya swɛ̃ri mə̀, yera Esau u
wurama taaso gberun di ka wasira
bakaru.
30 Yera u Yakəbu sɔ̃əwa u nɛɛ, a
man yabu swãa ye səko n nə, domi na
wasira too.
Yen sɔ̃na ba Esau soka Edəmu. Yen
tubusiana tən swãə.
31 Ma Yakəbu u nɛɛ, a gina man
wunɛn bii yerumarun tubi dəreo.
32 Esau u nɛɛ, n wee na gəə dəə. Mba
nɛn yerumarun arufaani.
33 Ma Yakəbu nɛɛ, a bɔ̃ruo gina.
Ma u bɔ̃rua ma u win yerumaru
Yakəbu dəre.
34 Saa yera Yakəbu u pɛ̃ɛ ka agbaara
yè səə u swii doke sua u Esau wɛ̃. Esau
u di u nəra ma u wigiru doona. Nge
mɛya n kua u ka win yerumaru gɛma.

Isaki u da u wãa Gerao

26

1 Gɔ̃əra kpam dua tem mɛ səə, nge
mɛ ta raa kua Aburahamun waati. Ma
Isaki u da u wãa Abimɛlɛki Filisitiban
sina bokon mi Geraə.
2 Sɔ̃ə teeru Yinni Gusunə u Isaki
kure u ka nùn gari kua u nɛɛ, a ku ra da
Egibitiə. A de a sina tem mɛ kon nun
sɔ̃əsi səə.
3 A ku doona tem minin di. Ko na
n wãa ka wunɛ kpa n nun domaru
kua. Domi wunɛn bibun bwesera
kon tem mɛ wɛ̃. Mɛsuma kon ka nɛn
nəə mwɛɛru yibia te na wunɛn tundo
Aburahamu kua.
4 Kon de wunɛn bibun bweseru tu
dabia nge wɔllun kperi. Beya kon
maa tem mɛ kpuro wɛ̃. Ben min diya
handunian bwesenu nu koo domaru
wa.
5 Domi Aburahamu u nɛn gere mɛm
nəəwa, u maa nɛn woodaba swĩi ye na
nùn sɔ̃əwa kpuro.

6 Yera n dera Isaki u sina Geraə.
7 Ye u wãa mi, təmbu bà n nùn win
kurən gari bikia, u ra nɛɛ, win sesuwa
yèn sɔ̃ u bɛrum mə̀ bu ku raa nùn go
ù n nɛɛ win kurəwa. Domi Rebeka u
sãawa kurə burə.
8 Nge mɛ u tɛɛmə wuu mi, yera sɔ̃ə
teeru Abimɛlɛki Filisitiban sunə wi, u
mɛɛrima saa win dirun fɛnɛntin di u
wa wee, Isaki ka Rebeka ba bənda mə̀.
9 Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u
nùn bikia u nɛɛ, ase wunɛn kurəwa
Rebeka. Ma a sun weesu kua a nɛɛ,
wunɛn sesuwa?
Isaki u nùn wisa u nɛɛ, na ǹ kĩ bu
man gowa. Yen sɔ̃na na ka gerua mɛ.
10 Abimɛlɛki u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ,
mban bwesera a sun kua mɛ. Wee, n
daa tie fiiko goo u ka wunɛn kurə wi
kpuna, kpa a ra de sa n sãa taarɛgibu.
11 Saa yera u kpara u nɛɛ, wi u Isaki
ǹ kun mɛ win kurə baba ba koo yɛ̃ro
gowa.
12 Yeniba kpuron biru Isaki u gberu
kua tem mi. Ma win dĩanu gea kua
wɔ̃ə ge səə. Nu kuawa ye u duuran nən
wunəbu (100) yèn sɔ̃ Yinni Gusunə u
nùn domaru kua.

* **25:23** ***m**əə* - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya tənwero. † **25:25** ***Esau*** - Yĩsi ten tubusiana, wi u sansu mə. ‡ **25:26** ***Yakəbu*** - Yĩsi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

13 Nge mɛya Isakin dukia ya ka
kuuramɔ ya dɔɔ. Ma u kua gobigii
kpoko.
14 U yãanu ka kɛtɛba mɔ ka yoo
dabinu.

Isaki u ka Abimɛlɛki arukawani bɔkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nùn nis-
inu seewa.
15 Ma ba dɔkɔ be win tundo
Aburahamun yoba raa gba kpuro
kɔrua ka tem.
16 Yera Abimɛlɛki u nɛɛ, a doonɔ
bɛsɛn min di, domi a sun dam kere.
17 Ma Isaki u doona ben min di u da
u wãa daru wɔwa gaan mi, Geran tem
mɛ sɔɔ.
18 U win tundo Aburahamun
dɔkɔba wia ye Filisitiba ba raa kɔrua
win gɔɔn biru. Ma u dɔkɔ be yĩsa kã kã
nge mɛ win tundo u ra raa bu soku.
19 Ma Isakin yoo be, ba dɔkɔ gba
wɔwa ye sɔɔ, ba nim gem kamɛ.
20 Ka mɛ, Geragibun naa kparoba
na ba Isakin naa kparobu sannɔ nɔɔ
kuura ba nɛɛ, ben dɔkɔwa.
Ma Isaki u dɔkɔ ye yĩsiru kã
Sikirinɔsu.
21 Yera Isakin yoo be, ba kpam dɔkɔ
gaa gba, ma Geragibun naa kparo be,
ba kpam na ba ka bu sanna dɔkɔ yen
sɔ̃. Ma Isaki u dɔkɔ ye yĩsiru kã Yibɛrɛ.
22 Ma u win kuru wuka saa min di u
da u sina gam gia. Ma u kpam dɔkɔ gba
mi. Adama ba ǹ maa ka nùn sannɛ. Ma
u yam mi yĩsiru kã Tii mɔru.
23 Yen biru Isaki u doona saa min di
ma u da Beri Sebaɔ.
24 Yera Yinni Gusunɔ u nùn kure
wɔ̃ku te, u nɛɛ, nɛna na Gusunɔ
wunɛn tundo Aburahamun Yinni. A
ku bɛrum ko. Ko na n wãa ka
wunɛ. Kon nun domaru kua kpa n
de wunɛn bweseru tu dabia nɛn bɔ̃ɔ
Aburahamun sɔ̃.
25 Ma Isaki u yãku yeru bana Beri
Seba mi, u Yinni Gusunɔ sãwa. U win
kuu bekuruginu gira, ma win yoba
dɔkɔ gba mi.
26 Saa yera Abimɛlɛki ka win bɔrɔ
Ahusati ka sere maa win tabu sunɔ
Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki
beram da.
27 Ye ba tura mi, yera u bu bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na i maa man naa swĩi.
Domi bɛɛya i man tusa i gira bɛɛn su-
unu sɔɔn di.
28 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, sa yɛ̃ ma
Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ. Yen
sɔ̃na sa na a ka sun arukawani bɔke.
29 N n mɛn na, a bɔ̃ruo ma a ǹ kaa
sun kɔ̃sa gaa kua nge mɛ sa nun gea
kua sa dera a doona ka bɔri yɛndu
bɛsɛn min di. Wee tɛ̃ Yinni Gusunɔ u
nun domaru kua.
30 Ma Isaki u bu yaarɛ kua, ba di ba
nɔra ma ba kpuna mi.
31 Yera ba seewa buru buru yellu ba
arukawani ye bɔkua ka bɔ̃ri. Ma Isaki
u dera ba doona ka alafia.
32 Yen tɔ̃ɔ tera Isakin yobu ba na ba
nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ ba nim wa dɔkɔ ye ba
gba sɔɔ.
33 Ma u dɔkɔ ye yĩsiru kã Seba. Yen
tubusiana Nɔɔ mwɛɛru. Yen sɔ̃na ba
ka wuu ge sokumɔ Beri Seba sere
ka gisɔn gisɔ. Yen tubusiana nɔɔ
mwɛɛrun dɔkɔ.

Esau u bwese tukunu sua kurɔbu

34 Esau u mɔwa wɔ̃ɔ weeru u ka
kurɔbu yiru sua. Bera Yuditi, Berin
bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro
ba sãawa Hɛtiba.
35 Adama kurɔ be, ba Isaki ka Re-
beka nuki sanka to.

Yakɔbu u Esaun domaru mwa

27

1 Sanam mɛ Isaki u tɔkɔ kua, win
nɔni dam dwiiya, u ǹ maa yam
waamɔ, ma u win bii yeruma soka u
nɛɛ, Esau.
Esau u nɛɛ, nɛ wee.
2 Ma Isaki u nɛɛ, wee na tɔkɔ kua, na
ǹ maa nɛn gɔɔn tɔ̃ru yɛ̃.
3 Yen sɔ̃, na nun kanamɔ tɛ̃, a seewo
a wunɛn sɛ̃ɛ bwãaru ka wunɛn tɛndu
sua a da yakasɔ a man yaa goowama.
4 Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge
mɛ na ra kã a ka man naawa n di kpa n
nun domaru kua n sere gbi.
5 Ma Esau u seewa u da yakasɔ u
ka gbeeku yaa ye gooma. N deema
Rebeka u nɔɔmɔ ye Isaki u win bii
Esau sɔ̃ɔmɔ.
6 Yera u win bii Yakɔbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee na nua wunɛn baa u wunɛn mɔɔ
Esau sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
7 u doo u nùn yaa goowama kpa u
ka nùn ye yaa dibu kua u di kpa u nùn

domaru kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
u sere gbi.
8 Tɛ̃ nɛn bii, a nɛn gari nɔɔwɔ yi kon
nun sɔ̃.
9 A doo boo gɔ̃rɔ a man boo binu
yiru tama ni nu wã kpa n nu wunɛn
baaba kua nge mɛ u ra kã,
10 kpa a ka nùn daawa u di, kpa u
nun domaru kua u sere gbi.
11 Yakɔbu u win mɛro wisa u nɛɛ,
wee, nɛn mɔɔ u sansu mɔ adama nɛna
kun mɔ.
12 À ku tuba, nɛn baaba koo man
baba kpa n ko wee kowo win mi. Kpa
doma te na kĩ mi, tu ko bɔ̃ri.
13 Win mɛro nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn
bii, a de bɔ̃ri yi, yi wɔri nɛn wirɔ. A
gesi nɛn gari nɔɔwɔ kpa a man boo ni
tama.
14 Ma Yakɔbu u da u ka boo ni na u
win mɛro wɛ̃. U ka yaa dibu kua bi
Isaki u ra kã.
15 Yen biru u win bii gbiikoo Esaun
tɔ̃ɔ baka yãnu sua ni nu wãa dirɔ u nu
Yakɔbu sebusia.
16 Ma u nùn boo bii nin gɔni tɛ̃kusi
win nɔmaɔ ka win wĩirɔ, domi u ǹ
sansu mɔ.
17 Ma u dĩa duro ni ka pɛ̃ɛ ye u kua
win bii Yakɔbu nɔmu bɛria.
18 Saa yera Yakɔbu u ka nu da win
tundon mi, u nɛɛ, baaba.
Ma tundo u wura u nɛɛ, nɛ wee,
wuna were nɛn bii.
19 Yakɔbu u win tundo wisa u nɛɛ,
nɛna Esau, wunɛn bii yeruma. Wee,
na kua nge mɛ a gerua. A seewo a sina
a nɛn taasorun yaa tem, kpa a man
doma te kua.
20 Ma Isaki u nùn bikia u nɛɛ, amɔna
a ka ye wa fuuku mɛ, nɛn bii.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ
wunɛn Yinniwa u man ye gawama.
21 Ma Isaki u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a
susima nɛn bii, n nun baba n wa à n
sãa Esaun na ka gem.
22 Yakɔbu u susi win baaba Isakin
mi, ma u nùn baba u nɛɛ, Yakɔbun
nɔɔwa na nɔɔmɔ, adama Esaun nɔma
na baba.
23 U ǹ nùn tuba yèn sɔ̃ win nɔma
sansu mɔ nge Esaugia. Adama ye u kĩ
u nùn domaru kua,
24 u gina nɛɛ, wuna nɛn bii Esau ka
gem?
U wisa u nɛɛ, oo, nɛna.
25 Isaki u nɛɛ, a ka susima n wunɛn
taasorun yaa tem kpa n nun domaru
kua.
Yakɔbu u ka susi win mi, ma u di. U
maa tam sua u nùn wɛ̃ ma u nɔra.
26 Yen biru Isaki u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a susima a man sɔ̃su, nɛn bii.
27 Yakɔbu u susi u nùn sɔ̃su. Isaki
u win yãnun nuburu nua ma u nùn
domaru kua u nɛɛ, wee nɛn biin
nubura ka gberun nuburu weenɛ te
Yinni Gusunɔ u domaru kua.
28 Gusunɔ u de gura ya n da nun nɛɛyɛ
tem barukagim sɔɔ,
kpa a alikama ka resɛm wa n kpɛ̃a n
banda.
29 Tɔn dabinu nu nun wiru kpĩiya,
kpa bwese dabinu nu nun yiira.
Kpa a ko wunɛn mɛro bisibun yinni,
kpa ben tii bu nun yiira.
Wi u nun bɔ̃rusi u koo bɔ̃ri wa.
Wi u maa nun domaru kua, yɛ̃ro koo
domaru wa.
30 Ye Isaki u Yakɔbu domaru kua
u kpa, sanam mɛ Yakɔbu u doona
kese, yera win mɔɔ Esau u wurama
taasorun di.
31 Ma u dĩanu kua u ka da win tun-
don mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baaba, a
seewo a nɛn taasorun yaa tem kpa a
man doma te kua.
32 Win tundo Isaki u nùn bikia u nɛɛ,
wuna were.
U nɛɛ, nɛna Esau wunɛn bii yeruma.
33 Ma Isaki u diira gem gem u nɛɛ,
ǹ n mɛn na, wara u man gbeeku
yaa tama na tema a sere tunuma, na
maa nùn domaru kua. Yɛ̃ro koo maa
baruka ko.
34 Ye Esau u gari yi nua win tun-
don nɔɔn di, yera u wura kua ka
nuku sankira bakanu, ma u win tundo
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baaba, a maa nɛn tii
domaru kuo.
35 Isaki u nɛɛ, wunɛn wɔnɔ u na u
wunɛn domaru mwa ka bwisi.
36 Esau u nɛɛ, wee u man taki di nɔn
yiru nge mɛ win yĩsiru. U man nɛn
yerumaru mwaari. Gisɔ u maa nɛn
domaru mwa. A ǹ maa domaru garu
mɔ a man kua?
37 Isaki u nùn wisa u nɛɛ, wee na
nùn kua wunɛn yinni, na maa nùn
win mɛro bisibu kpuro wɛ̃ bu ko win
yobu. Na maa sii dĩanu ka dãa bii ni ba

ra ka tam ko kpuron domaru kua. N n mɛn na, mba kon kpĩ n maa nun kua, nɛn bii.
38 Esau u nɛɛ, ǹ n mɛn na, doma teni tɔnawa a mɔ, baaba? A maa man domaru kuo.
Ma u wura nɔɔ kpɛ̃ɛ u swĩ.
39 Win tundo Isaki u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye kon nun sɔ̃.
Wunɛn tem kun baruka wasi.
Mɛya gura kun maa nɛmɔ wunɛn mi.
Wunɛn takobin areya kaa n dimɔ a n
ka wãa.
40 Kaa maa ko wunɛn wɔnɔn yoo.
Adama à n da ka tii yina,
kaa win yoru yari nge mɛ kɛtɛ ya ra
yen sugu fɛ̃re yu kɔ̃.

Yakɔbu u da Labanin mi

41 Saa dɔma ten diya Esau u Yakɔbu tusa doma te ben tundo nùn kuan sɔ̃. Ma u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ, nɛn baaban gɔɔ turuku kua. Win gɔɔ gbabu sindun biruwa kon nɛn wɔnɔ go.
42 Ba Rebeka gari yi dɔmɛya yi win bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win bii dãako Yakɔbu sokusia u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee, wunɛn mɔɔ u kĩ u win mɔru kɔsia u nun go.
43 Tɛ̃ nɛn bii, a nɛn gari swaa dakio. A seewo a kpikiru da nɛn sesu Labanin mi Haraniɔ.
44 Kpa a sina mi sɔ̃ɔ mɛɛru gaa sere wunɛn mɔɔn bwɛ̃ra yà n kpuna.
45 Win mɔru yà n sara wunɛn min di, u koo duari ye a nùn kua. Sanam mɛya kon de a gɔsirama. Domi na ǹ kĩ n bɛɛ yiru kpuro bia sɔ̃ɔ teeru.
46 Yera Rebeka u da u Isaki sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ka nɛn wãaru wasira Esaun kurɔ benin daan sɔ̃, be ba sãa Hɛtiba. Yakɔbu ù n maa kurɔ sua tem mini nge be, mban wãara ko na n maa wãa.

28

1 Yera Isaki u Yakɔbu soka u nùn domaru kua, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku ra ko a Kanani minin kurɔ sua.
2 Yen sɔ̃, a seewo a da Padanaramuɔ, Bɛtuɛli wunɛn mɛron baaban yɛnuɔ kpa a kurɔ sua mi, Labani wunɛn dwaanin bibu sɔɔ.
3 Kpa Gusunɔ Dam kpurogii u nun domaru kua, a marura a tɛria a ka ko bwese dabinun nuuru.
4 Kpa u nun domaru kua wunɛ ka wunɛn bibun bweseru nge mɛ u Aburahamu kua, kpa tem mɛ, mu ko wunɛgim mi a sɔru dimɔ, mɛ Gusunɔ u Aburahamu kã.
5 Isaki u dera Yakɔbu u da Padanaramu gia Labanin mi, wi u sãa Bɛtuɛli Aramugiin bii, Yakɔbu ka Esaun dwaani.
6 Esau u wa ma Isaki u Yakɔbu domaru kua ma u nùn gɔra Padanaramu gia u win kurɔ kasu. U maa nua ma saa ye u nùn domaru kuammɛ u nɛɛ, u ku raa kurɔ sue Kananin bii tɔn kurɔbu sɔɔ.
7 U maa wa ma Yakɔbu u win baa ka win mɛron gari nua ma u doona Padanaramu gia.
8 Yera u gia ma Kananin bii tɔn kurɔbun daa ya ǹ win baa wɛ̃remɔ.
9 Ma u seewa u da Isimɛɛlin mi, u win bii Mahalati, Nɛbayɔtun sesu sua kurɔ u doke kurɔ be u raa mɔ sɔɔ. Isimɛɛli wi, u sãawa Aburahamun bii.

Yakɔbu u dosa Betɛliɔ

10 Yakɔbu u seewa saa Beri Seban di u doona Harani gia.
11 U tura yam gam. Miya u sĩ domi sɔ̃ɔ u dua. Ye u kpunamɔ u kperu garu sua u tu wiru kpĩiri.
12 Yera u dosa u wa wee, sɛra gaa ya yɔ̃ temɔ ma yen wira wɔllu girari, ma u Gusunɔn gɔradoba wa ba yɔɔmɔ ba saramamɔ ka sɛra ye.
13 Yinni Gusunɔn tii u yɔ̃ yen wɔllɔ ma u ka nùn gari kua u nɛɛ, nɛna Gusunɔ, Aburahamu wunɛn debun Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpĩ mi, wuna kon mu wɛ̃ ka sere maa wunɛn bibun bweseru.
14 Wunɛn bibun bwese te, ta koo kowa nge yani sɛɛri kpa tu tɛria tem mɛn goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Wunɛ ka wunɛn bibun bweserun min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa.
15 Wee na wãa ka wunɛ, ko na n maa nun kɔ̃su yam kpuro mi a dɔɔ kpa n maa ka nun wurama tem mɛ sɔɔ. Domi na ǹ nun derimɔ sere n ka ko nge mɛ na nun sɔ̃ɔwa.

16 Yakɔbu u dom yanda ma u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u wãa mini ka gem. Na
ǹ daa maa yɛ̃ mɛ.
17 Yera bɛrum nùn mwa ma u nɛɛ,
n wã bu suunu mi nasia. Gusunɔn
yɛnuwa mini ka maa wɔllun duu
yeru.
18 Ma u seewa buru buru yellu u
kpee te sua te u wiru kpĩiri mi, u gira
temɔ tu ka ko yĩreru. Ma u ten wɔllɔ
gum wisi.
19 U yam mi yĩsiru kã Betɛli. Yen
tubusiana Gusunɔn wãa yeru. Adama
wuu ge ga wãa mi, ba ra raa gu sokuwa
Lusi.
20 Yen biru u nɔɔ mwɛɛru kara u nɛɛ,
Gusunɔ ù n ka man wãa, ma u man
kõsu nɛn sanum mɛ sɔɔ, ma u man
dĩanu wɛ̃ ka yãa ni kon sebe,
21 kpa n gɔsira nɛn baaban yɛnuɔ ka
alafia, wiya ko n sãa nɛn Yinni.
22 Kpee te na gira mini, ta kua yĩreru
ma miya n ko n ko win wãa yeru.
Ye u maa man wɛ̃ kpuron wɔkuru
baateren wɔllɔ kon nùn tia tia wesia.

Yakɔbu u tura Labanin mi

29

1 Ma Yakɔbu u seewa u win sanum
wɔri u da sõɔ yari yeru gia.
2 Ye u Harani turuku tia, yera u
mɛɛra u dɔkɔ gaa wa yakasɔ. U wa wee,
yãa gõsu gasu ita ya kpĩ ya wɛ̃ramɔ
dɔkɔ yen bɔkuɔ, domi miya ba ra yaa
sabenu nim kɛ̃ nu nɔ. Kpee te ba maa
ka dɔkɔ yen nɔɔ wukiri ta kpã.
3 Miya yaa sabenu kpuro ra mɛnnɛ,
kpa bu kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di
bu nu nim kɛ̃, kpa bu kpam wure bu
dɔkɔ ye wukiri ka kpee te.
4 Yakɔbu u yãa nin kparobu bikia u
nɛɛ, kpaasibu, saa man diya i na.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ Haranigiba.
5 U bu bikia u nɛɛ, i Labani Nakorin
bii yɛ̃?
Ba nɛɛ, oo, sa nùn yɛ̃.
6 Ma u nɛɛ, u sere bwãa do?
Ba nɛɛ, oo, u alafia mɔ. A ǹ mam
win bii Raselli wa u wee mini ka win
yãanu?
7 Yakɔbu u nɛɛ, wee sõɔ kpã, saa kun
tura gina i ka yaa sabenu mɛnna. I nu
nim kɛ̃ɛyɔ kpa i kpam da i nu kpara.
8 Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ǹ kpɛ̃ sere
yãa gõsu kpuro sù n mɛnna. Sanam
mɛya sa ra kpee te swɛnyɛ dɔkɔn nɔɔn
di su sere yãanu nim kɛ̃.
9 Saa ye u ka bu gari mɔ̀ mi, yera
Raselli u tunuma ka win tundon
yãanu, domi wiya u sãa nin kparo.
10 Ye Yakɔbu u win dwaani Labanin
bii Raselli wa ka win yãa gõɔ, u susi u
kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di ma u yãa
ni nim kã.
11 Ma u Raselli tɔbura u nùn sõsu. Ma
durɔ wura nɔɔ kpɛ̃ɛ u swĩ nuku dobun
sõ.
12 U Raselli sõɔwa u nɛɛ, sa sãawa
dusinu. Domi nɛ Rebekan biiwa.
Ma Raselli u duka da u win tundo
gari yi sõɔwa.
13 Ye Labani u win dwaanibu
Yakɔbun labaari nua, u duka na u nùn
senna. U nùn tɔbura u nùn bɔkasi
u sõsu, ma u ka nùn da yɛnuɔ. Ma
Yakɔbu u Labani sõɔwa kpuro ye u ka
sĩimɔ.
14 Yera Labani u nɛɛ, ka gem nɛ ka
wunɛ yɛm tema.
Ma Yakɔbu u sina Labanin mi suru
tia.

Yakɔbu u Labani sɔmburu kua Raselli ka Lean sõ

15 Yen biru Labani u Yakɔbu sõɔwa u
nɛɛ, kaa man sɔmburu kua kam yèn sõ
a sãa nɛn dusi? A man sõɔwɔ nyen na
kaa man mwaari.
16 N deema Labani u bii tɔn
kurɔbu yiru mɔ. Gbiikoon yĩsira Lea,
wɔnɔgira maa Raselli.
17 Lean nɔni kun dam mɔ, adama
Raselli kurɔ burɔwa, win wasi ka win
wuswaa ya girima mɔ.
18 Yakɔbu u Raselli kĩ. Ma u Labani
sõɔwa u nɛɛ, kon nun sɔmburu kua
sere wõɔ nɔɔba yiru wunɛn bii Raselin
sõ.
19 Ma Labani u nɛɛ, ya wã. N buram
bo n nun wi kɛ̃, ye kon ka nùn durɔ goo
kɛ̃. N n mɛn na, a ka man sinɔ.
20 Yera n dera Yakɔbu u sɔmburu
kua wõɔ nɔɔba yiru Labanin mi. Ma n
nùn kua nge sõɔ yiru yèn sõ u Raselı kĩ.
21 Yen biru u Labani sõɔwa u nɛɛ, a
man nɛn kurɔ wɛ̃ɛyɔ kpa n nùn yɛnu
doke, domi nɛn tõra yiba.
22 Yera Labani u win wɔɔ beran
tɔmbu mɛnna kpuro ma u tõɔ baka
dim kua.

23 Ye n kua yoka, u win bii Lea sua u
Yakɔbu duusia ma ba mɛnna.
24 Ma u win yoo tɔn kurɔ Silipa sua
u win bii Lea wɛ̃.
25 Sisiru bururu, wee Yakɔbu
deema Leawa. Ma u Labani sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, mban bwesera a man kua mɛni. N
ǹ Rasɛlin sɔ̃na na nun sãwa ro? Mban
sɔ̃na a man weesu kua.
26 Labani u nɛɛ, n ǹ bɛsɛn komaru
bu wɔnɔ kurɔ kpaaru sua kpa mɔɔ u n
wãa.
27 A gina kurɔ kpaarun sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko
maa nun wiɔnɔ wɛ̃. Kpa a kpam man
sɔmburu kua wɔ̃ɔ nɔɔba yiru win sɔ̃.
28 Ma Yakɔbu u kua nge mɛ. U sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru
Labani u nùn win bii Rasɛli kã kurɔ.
29 Ma u maa win yoo tɔn kurɔ Biliha
sua u win bii Rasɛli wɛ̃.
30 Yakɔbu u ka Rasɛli mɛnna, u nùn
kĩa n kere Lea. Ma u kpam Labani
sɔmburu kua wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

Yakɔbun bibu

31 Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Yakɔbu
u ǹ Lea kĩ, ma u dera Rasɛli u kua wĩro
ma u Lea kua bii mɛro.
32 U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma
u nùn yĩsiru kã Rubɛni, u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u wa ma ba man gɛma. Tɛ̃ nɛn
durɔ u koo man kĩa.
33 Yen biru u maa gura sua u bii tɔn
durɔ mara ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u
nua ma ba ǹ man kĩ. Yera u ka kpam
man wini kã.
Yera ba nùn yĩsiru kã Simɛɔ.
34 Simɛɔn biru u maa gura sua u
bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru
kã Lefi. Yera u nɛɛ, tɛ̃ra nɛn durɔ u
koo man tii gawe, domi na nùn bii tɔn
durɔbu ita marua.
35 Lefin biru u maa gura sua u bii
tɔn durɔ mara, ma u nɛɛ, tɛ̃ kon Yinni
Gusunɔ siara. Yen sɔ̃na u bii wi yĩsiru
kã Yuda.
Yen biru u gina marubu yɔ̃ra.

30

1 Ye Rasɛli u deema u ǹ ka Yakɔbu
marumɔ, yera u ka win mɔɔ nisinu
seewa. Ma u Yakɔbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de
n ka nun ma. Ma n kun mɛ, kon gbi.
2 Yera Yakɔbu u ka Rasɛli mɔru
bɛsira u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Gusunɔ
n ka nun yinari a ma?
3 Rasɛli u nɛɛ, too, ya ǹ taarɛ, nɛn yoo
Biliha wee, a ka duo kpa n bibu wa
saa win min di n taaru sɔndi, kpa sa n
wãasinɛ.
4 Ma u win yoo Biliha sua u Yakɔbu
wɛ̃ kurɔ. Yakɔbu u ka nùn mɛnna,
5 yera u gura sua u Yakɔbu bii tɔn
durɔ marua.
6 Rasɛli u nɛɛ, Gusunɔ u nɛn kanaru
nua ma u man siria ma u man bii tɔn
durɔ kã.
Yen sɔ̃na u bii wi yĩsiru kã Danu.
7 Danun biru Biliha u maa gura sua
ma u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua.
8 Rasɛli u nɛɛ, na ka nɛn mɔɔ gabirina
gem gem na nùn kamia.
Ma u bii wi yĩsiru kã Nɛfitali.
9 Saa ye Lea u deema u marubu yɔ̃ra,
yera u win yoo Silipa sua u Yakɔbu wɛ̃
kurɔ.
10 Ma Silipa u gura sua u Yakɔbu bii
tɔn durɔ marua.
11 Lea u nɛɛ, anna a nɛn wii dobu wa!
Ma u nùn yĩsiru kã Gadi.
12 Gadin biru Silipa u kpam gura sua
u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua.
13 Yera Lea u nɛɛ, doo nɔɔrugiiwa na
sãa, domi tɔn kurɔbu ba koo man soku
doo nɔɔrugii.
Ma u nùn yĩsiru kã Asɛɛ.
14 Sɔ̃ɔ teeru doo gɛ̃ɛrun saa sɔɔ, yera
Rubɛni u seewa u da yakasɔ u dãa
te ba sokumɔ mandaragoren * binu
sɔrima u ka win mɛro Lea wɔma. Saa
yera Rasɛli u Lea sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a suuru
koowo, a man wunɛn biin dãa bii ni
sɔko.
15 Lea u nùn wisa u nɛɛ, ye a man
nɛn durɔ mwaari n ǹ nun tura? Yera
a kpam kĩ a man nɛn biin dãa binu
mwaari?
Rasɛli nɛɛ, a suuru koowo, kon de
bɛsɛn durɔ u ka nun du yoka ye,
wunɛn biin dãa bii nin sɔ̃.
16 Ye n kua yoka Yakɔbu u gberun di
wee, yera Lea u seewa u da u ka nùn
yinna ma u nɛɛ, nɛna kaa ka du gisɔ,
domi nɛn biin mandaragoren bina na
ka nun dwa.
Ma Yakɔbu u ka nùn dua dɔma te.

* **30:14** ***mandaragore*** - Ba nɛɛ, dãa ten binu nu koo kpĩ nu tɔn kurɔ ko bii mɛro.

17 Ma Gusunɔ u Lean kanaru mwa,
u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ
nɔɔbuse marua.
18 Yera u nɛɛ, Gusunɔ u man nɛn are
wɛ̃, yèn sɔ̃ na dera nɛn durɔ u nɛn yoo
sua kurɔ.
Ma u bii wi yĩsiru kã Isakari.
19 Isakarin biru Lea u kpam gura
sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔba tiase
maruа.
20 Ma u nɛɛ, Gusunɔ u man kɛ̃ɛ geeru
kã. Tɛ̃ nɛn durɔ u koo man tii gawe u
man bɛɛrɛ doke yèn sɔ̃ na nùn bii tɔn
durɔbu nɔɔba tia maruа.
Ma u bii wi yĩsiru kã Sabuloni.
21 Yen biru u bii tɔn kurɔ mara ma u
nùn soka Dina.
22 Gusunɔ u maa Rasɛlin tii yaaye
u win kanaru mwa ma u nùn kua bii
mɛro.
23 U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma
u nɛɛ, Gusunɔ u man sekuru yara.
24 Yera u bii wi yĩsiru kã Yosɛfu. U
nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ u kpam man bii
tɔn durɔ sosia.

Yakɔbu u kĩ Labani u nùn kara

25 Saa ye Rasɛli u Yosɛfu mara, yen
biruwa Yakɔbu u Labani sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a den man karo mɛ, n we nɛn temɔ.
26 Kpa a de n ka nɛn kurɔbu ka nɛn
bibu da bèn sɔ̃ na nun sãwa. A maa yɛ̃
kɔ mèn nɔɔ na nun sɔmburu kua.
27 Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, a
suuru koowo, a de a yɔ̃ra gina. Domi
na wa ma wunɛn sɔ̃na Gusunɔ u man
domaru kua.
28 Yen sɔ̃, a man sɔ̃ɔwɔ nyen na n
weenɛ n nun kɔsia, kpa n nun wɛ̃.
29 Yera Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ,
wunɛn tii a yɛ̃ nge mèn nɔɔ na nun
sãwa. A maa wa nge mèn nɔɔ wunɛn
yãa gɔ̃ɔ ga kuura nɛn nɔmaɔ.
30 Domi yãa gɔ̃ɔ piibuwa a raa mɔ n
sere tunuma wunɛn mi. Adama ye na
tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru
kua ma ga kpɛ̃a. N n mɛn na, saa yerà
kaa den man yɔ̃su n nɛn tiin sɔmburu
ko.
31 Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, mba
kon nun wɛ̃.
Yakɔbu u nɛɛ, na ǹ kĩ a man gãanu
ganu wɛ̃. Ye kon nun sɔ̃ wee. À n
wura, a de n kpam wunɛn yãa gɔ̃ɔ ge
sua n kpara.
32 Gisɔ kon du wunɛn sabenu sɔɔ n
mɛɛri mɛɛri n wa yãanu ka bonu ni nu
bausu mɔ ka yãa nìn sansu tĩri. Niya
kon gɔsi nɛnɛm nu n sãa nɛn kɔsiaru.
33 Siara gem mu koo sɔ̃ɔsira sanam
mɛ a na a ka nɛn kɔsiaru wa. Domi boo
ni nu ǹ bausu mɔ ka yãa ni nu ǹ tĩri nù
n wãa nɛginu sɔɔ, a man garisio gbɛnɔ.
34 Labani u nùn wisa u nɛɛ, n kooro
nge mɛ a gerua.
35 Yen tɔ̃ɔ te, Labani wi, u bonu ka
yãa ni nu bausu mɔ ka ni nu tĩri wuna
u yi nɛnɛm ma u nu win bibu nɔmu
bɛria.
36 Yen biru u dera ba ka sabe ni
tonda saa Yakɔbun min di nge sɔ̃ɔ itan
sanum saka.
Ma Yakɔbu u ni nu tie kparamɔ.
37 Sanam mɛ u nu kparamɔ, yera
u dãnu ganun kãasi beki bura u yin
koro wɔrukisu yorua yorua nge mɛ ba
ra kaaru yore.
38 Ma u dãa kãasi yi sua u doke mi
sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n
yɔɔnamɔ.
39 Sanam mɛ, nù n yɔɔna dãa kãasi
yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu
bausu mɔ.
40 Yen biru Yakɔbu u ni nu tĩri ka ni
nu bausu mɔ wunamɔ nɛnɛm u yiimɔ
bee tia nu ko wiginu.
41 U n deema yãa damgina nu
yɔɔnamɔ, u ra dãa kãasi yi kɔ̃wa nin
wuswaaɔ.
42 Adama ù n wa ni nu ǹ gea sãa,
niya nu yɔɔnamɔ, u ra yi suewa min di
kpa ni, nu n sãa Labaniginu.

Yakɔbu u duka sua saa Labanin min di

43 Mɛya Yakɔbu u kua u ka dukia wa
ya kpã. U yãanu ka bonu ka yooyoosu
ka kɛtɛkunu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu mɔ.

31

1 Sɔ̃ɔ teeru Yakɔbu u nua Labanin
bibu ba gerumɔ ba mɔ̀, Yakɔbu u bɛsɛn
tundon arumani kpuro gura ma u kua
dukiagii.
2 Yen biru u wa ma Labani kun maa
nùn mɛɛra nge yellu.
3 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yakɔbu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunɛn baaban

temɔ mi ba nùn mara. Ko na n ka nun wãa.
4 Ma Yakɔbu u win kurɔbu Lea ka
Raseli sokusia bu na win mi kpara
gberɔ.
5 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wa bɛɛn baaba
kun maa man mɛɛra nge yellu. Adama
Gusunɔ, nɛn baaban Yinni, u ka man
wãa.
6 Bɛɛn tii i maa wa nge mɛ na
bɛɛn baaba sɔmburu kua ka nɛn dam
kpuro.
7 Wee tɛ̃, u man kam mɛɛra, u nɛn
kɔsiarun gari kɔsa sere nɔn wɔkuru.
Adama Gusunɔ kun dere u man kɔ̃sa
kua.
8 Domi bɛɛn tundo wi, ù n nɛɛ, sabe
ni nu bau bakasu mɔ niya nu ko n sãa
nɛginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. U
n maa nɛɛ, ni nu bau piiminu mɔ, ni
kpurowa nu ra ko mɛ.
9 Nge mɛya Gusunɔ u ka bɛɛn tun-
don yãa gɔ̃ɔ wɔra u man wɛ̃.
10 Saa ye sabe ni, nu yɔɔnamɔ na
dosa. Dosu ge sɔɔ, na nɔni seeya wɔllɔ
na wa nin dwanu kpuro bausu mɔwa.
11 Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u man
soka u nɛɛ, Yakɔbu! Yera na wura na
nɛɛ, nɛ wee.
12-13 Ma u nɛɛ, wiya Gusunɔ, wi, wi
u man kure Betɛliɔ mi na kperu gira
na gum wisi ta n ka sãa yĩreru. Miya na
maa nùn nɔɔ mwɛɛru kua. Tɛ̃, n nɔni
seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu
kpuro bausu mɔwa. Domi u wa ye
Labani u man kua. Kpa n se tem
minin di n wura tem mi ba man mara.
14 Raseli ka Lea ba nùn wisa ba nɛɛ,
sa ǹ maa bɔnu gaa mɔ bɛsɛn tundon
mi.
15 U sun mɛɛra nge sɔbu domi u sun
dɔra u bɛsɛn gobi di.
16 Arumani ye Gusunɔ u nùn wɔrari
ya maa kua bɛsɛ ka bɛsɛn bibugia. N
n mɛn na, a koowo ye Gusunɔ u nun
sɔ̃ɔwa.
17 Yen biru Yakɔbu u seewa u win
kurɔbu ka win bibu yooyoosu sɔndi.
18 Ma u win dukia kpuro sua ka
win sabe ni u wa Padanaramuɔ. U
swaa wɔri u dɔɔ win tundo Isakin mi,
Kananin temɔ.
19 Ye ba doonɔ, yera Raseli u da
u win tundo Labanin bũu wi ba mɔ̀
Terafimu gbɛna. N deema saa ye sɔɔ,
Labani u win yãanun sansu bɔɔrimɔ.
20 Nge mɛya Yakɔbu u ka Labani
nɔni wɔ̃kua u doona, u ǹ maa nùn
gãanu sɔ̃ɔwa.
21 U win ye u mɔ kpuro gura. Ma
u da u daa te ba mɔ̀ Efarati tɔbura u
doona Galadin guunu gia.
22 Ye Yakɔbu u doona, yen sɔ̃ɔ
itasera ba na ba Labani sɔ̃ɔwa ma
Yakɔbu u duka sua.
23 Ma Labani u win tɔmbu sua ba
Yakɔbu naa gira. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa
ba kua swaa sɔɔ ba sere nùn naamwɛ
Galadin guunɔ.
24 N deema Gusunɔ u Labani sɔ̃ɔwa
dosu sɔɔ wɔ̃kuru u nɛɛ, a tii laakari ko,
a ku ra Yakɔbu gãanu ganu sɔ̃.
25 Ye u Yakɔbu naamwɛ mɛ, u deema
wee, u win kuu bekuruginu gire
Galadin guu nin mi. Yera ba maa
beginu gira mi, wi ka win tɔmbu.
26 Yen biruwa u Yakɔbu bikia u nɛɛ,
mban sɔ̃na a man kua mɛ. A man kam
mɛɛra a ka nɛn bibu doonama nge yoo
be a mwɛɛrima tabu gberun di.
27 Mban sɔ̃na a duka sua asiri sɔɔ, a
ǹ man nɔɔ kanɛ. À n daa man sɔ̃ɔwa,
kon de a doona ka nuku dobu ba n
womusu mɔ̀, kpa ba n mɔrɔkunu ka
gãasu soomɔ.
28 Wee, a yina n nɛn bibu ka nɛn
debuminu nɔɔ kana n bu bɔkasi a sere
doona. Anna a ka gari bakaru kua mɛ!
29 Na yiiko mɔ n ka nun kɔ̃sa kua,
adama Gusunɔ, wunɛn baaban Yinni,
u man sɔ̃ɔwa gĩa u nɛɛ, n laakari ko n
ku ra nun gãanu ganu sɔ̃.
30 Wee a doonɔ wunɛn baaban
yɛnuɔ gèn bɛkɛ a ra n mɔ̀, a ǹ maa wee
mini. Adama mban sɔ̃na a nɛn bũu
kpɛɛru gbɛna.
31 Ma Yakɔbu u Labani wisa u nɛɛ,
na ǹ yɛ̃ à n kaa ra man wunɛn bibu
wɔrari. Yen sɔ̃na na kua mɛ.
32 Adama a bũurio bɛsɛn sɔmunu sɔɔ
tɔn beni kpuron wuswaaɔ. À n wunɛn
gãanu wa mi, kpa a sua. Wìn mi a
wunɛn bũu kpɛɛru wa, kpa bu yɛ̃ro go.
N deema Yakɔbu kun yɛ̃ ma win
kurɔ Raseliwa u bũu kpɛɛ te gbɛna u
nɛni.
33 Ma Labani u dua Yakɔbun kuu
bekurugirɔ ka Bilihagirɔ ka Silipagirɔ

ka sere maa Leagirɔ, adama u ɲ gãanu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligirɔ.

34 Ma u kuu te bũura u ɲ gãanu wa. N deema Raseli u bũu kpɛɛ te sua u doke win yooyoon gaarin kɔkɔrɔ u sinari.

35 Yera u win tundo sõɔwa u nɛɛ, a ku ka man mɔru ko, na ɲ kpɛ̃ n se domi na nɔma nɛni.

Labani u win bũu kpɛɛ te kasu kuu te sɔɔ kpuro u ɲ wa.

36 Saa yera Yakɔbu u mɔru bɛsira ma u ka Labani sannɔ wɔri u nɛɛ, toraru mba na nun torari mɛ, ɲ kun mɛ kõsa yerà na nun kua mɛ, a ka man naa gire ka dam.

37 Sanam mɛ a bɛsɛn yãnu bũura mba a wa mi, ye ya sãa wunɛn yɛnun gãanu. A man ye sõɔsio nɛn tɔmbu ka wunɛgibun wuswaaɔ, kpa ba n sãa bɛsɛn seeda.

38 Wee wõɔ yɛnda na kua wunɛn mi. Wunɛn yãanu ɲ kun mɛ wunɛn bonu yen gaa kun nukuru yarire nɛn nɔma sɔɔ. Mɛya na ɲ maa wunɛn yãa gõɔn di yãa kinɛru garu suare n tem.

39 Gbeeku yaa yà n wunɛn saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawɛ. Nɛna na ra ten kɔsire wɛ̃. Ten te ba maa gbɛna wõkuru ɲ kun mɛ sõɔ sɔɔ, a ra man ten kɔsire bikiewa.

40 Mɛya na ra n sõɔ soore kpara gberɔ, kpa wõkuru na n wooru nɔrure, na ɲ dweeyamɔ.

41 Nge mɛya na kua sere wõɔ yɛndu, na nun sɔmburu kuawa wõɔ wɔkura nnɛ wunɛn bii tɔn kurɔbun sõ, ma na maa kua wõɔ nɔɔba tia yãa ni ka boo nin sõ. Ka mɛ, a nɛn kɔsiarun gari gɔsiawa sere nɔn wɔkuru.

42 Gusunɔ, wi, wi Aburahamu ka nɛn baaba Isaki ba nasie ù kun daa ka man wãa, kaa man deriwa nɔm dira. Wee, u nɛn wɔnwɔndu wa ka nɛn wahala ye na kua. Yen sõna u man siria gĩa.

43 Yera Labani u nùn wisa u nɛɛ, wunɛn kurɔ be, ba sãawa nɛn bibu. Bii beni ba maa sãawa nɛn debuminu. Yãa gõɔ sini, su maa sãawa nɛgisu. Ye a gesi wa mini kpuro nɛgia. Adama na ɲ kpɛ̃ n nɛn bibu ka nɛn debumii ni nɛnɛ.

44 Yen sõ tɛ̃, a de nɛ ka wunɛ su arukawani bɔke kpa su yĩreru doke ta n sãa yen seeda.

45 Ma Yakɔbu u kperu sua u gira yam mi, ta n ka sãa yĩreru.

46 Ma u win tɔmbu sõɔwa u nɛɛ, i kpenu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin bɔkuɔ.

47-48 Labani u nɛɛ, kpee sube teni, ta sãawa bɛsɛn seeda nɛ ka wunɛ.

Yen sõna ben baawure u yam mi yĩsiru kã ka win barum, Seeda yeru.

49 Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakɔbu sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u bɛsɛn baawure gbara su ku ka wɔrina sà n yarina minin di.

50 À n nɛn bibu nɔni sõɔmɔ, ɲ kun mɛ à n kurɔ kpao sua, n ɲ tɔnu koo sun siria, Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ. Yen sõ, a laakari ko.

51-52 Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda nɛ ka wunɛn baa sɔɔ. Mɛya na ɲ kpee ni saramɔ n nun wɔri. A ku ra maa nu sara a man wɔrima.

53 Sà n kua mɛ, Gusunɔ, Aburahamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakɔbu u maa bõrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, wi, wi win tundo Isaki u nasie.

54 Saa yera u yãkuru kua guuru wɔllu mi, ma u win tɔmbu mɛnna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi wõku te.

32

1 Ye n kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu nɔɔ kana u bu bɔkasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u gɔsira u wura win yɛnuɔ.

Yakɔbun sɔɔru bu sere yinna ka Esau

2 Yakɔbu u swaa mɔ̀ u doonɔ, yera Gusunɔn gɔradoba ba ka nùn yinna.

3 Ye Yakɔbu u gɔrado be wa, yera u nɛɛ, Gusunɔn tabu kowoba beni.

Ma u yam mi yĩsiru kã Mahanaimu. Yĩsi ten tubusiana, sansani yiru.

4 Yera u sɔmɔbu gɔra win mɔɔ Esaun mi, Edɔmun temɔ mɛ ba maa mɔ̀ Seiri.

5 U bu wooda wɛ̃ u nɛɛ, amɛniwa i ko nɛn tɔnwero Esau sõ i nɛɛ, nɛ Yakɔbu win bõɔ, na da na sina Labanin mi sere n ka kua gisɔ.

6 Na nɛɛ mɔ ka kɛtɛkunu ka yãanu ka
yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Yera
na nùn nɔɔsiamɔ u ka man nɔnu geu
mɛɛri, wi, wi u sãa nɛn tɔnwero.
7 Sɔmɔ be, ba da ba wurama
Yakɔbun mi, ba nɛɛ, sa tura wunɛn
mɔɔ Esaun mi, u maa sun sennɔ sisi
ka tabu kowobu tɔmbu nɛɛru (400).
8 Yera bɛrum Yakɔbu mwa u nanda
gem gem. Ma u tɔn be ba wãa ka wi
bɔnu kua wuunu yiru ka win yãanu
ka kɛtɛba ka yooyoosu.
9 Ma u nɛɛ, baa Esau ù n na u sube
teeru wɔri u tu kamia, te ta tie ta koo
yari baani.
10 Ma u kanaru kua u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, nɛn baaba Aburahamu ka
nɛn tundo Isakin Yinni, a man sɔ̃ɔwa n
wuro nɛn temɔ mi ba man mara. Gea
tɔnawa kaa man kua.
11 Na ǹ tura n ka wunɛn durom
bakam ka wunɛn bɔrɔkiniru kpuro
wa te a man sɔ̃ɔsi, nɛ wi na sãa wunɛn
bɔ̃ɔ. Domi na Yuudɛni yeni tɔburawa
ka nɛn dɛka tɔna. Adama tɛ̃ nɛn tɔmbu
ka nɛn sabenu kua wuunu yiru.
12 Na nun kanamɔ a man wɔro saa
nɛn mɔɔ Esaun nɔmun di. Domi na
bɛrum mɔ̀ u ku raa sun wɔrima u go
ka nɛn kurɔbu ka bibu sannu.
13 Wuna a maa gerua kaa man
durom kua kpa a nɛn bibun bweseru
dabiasia nge nim wɔ̃kun yanim mɛ
goo kun kpɛ̃ u gari.
14 Yam miya Yakɔbu u sɔbia u
kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum
sua u ka win mɔɔ Esau kɛ̃.
15 Sabe niya boo ninu goobu (200)
ka boo kinɛnu yɛndu ka yãa ninu
goobu ka yãa kinɛnu yɛndu
16 ka naa mɛrobu weeru ka naa
kinɛnu wɔkuru ka kɛtɛku mɛrobu
yɛndu ka kɛtɛku dwanu wɔkuru, ka
mam yooyoo mɛrobu tɛna ka sin bii ni
nu bom nɔrumɔ.
17 U ye kpuro sua u win yobu nɔmu
bɛria gɔ̃ɔ ka gɔ̃ɔ nɛnnɛnka. Ma u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n gbia nɛn wuswaaɔ kpa
i de gɔ̃ɔ si, su n swĩinɛ dandankuru.
18 Ma u gbiikoo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Esau
nɛn mɔɔ ù n ka nun yinna, ù n nun
bikia weren min diya a wee, mana a
dɔɔ, weren sabena a gbiisie,
19 a nùn wisio a nɛɛ, win bɔ̃ɔ
Yakɔbugina. Nu sãawa kɛ̃ɛ te na wi,
nɛn tɔnwero mɔrisiama. Nɛn tii na
wee biruɔ.
20 Gari teeya u yiruse sɔ̃ɔwa ka itase.
Mɛya u be kpuro sɔ̃ɔwa be ba sabe ni
kpare gesi.
21 Ma Yakɔbu u maa nɛɛ, i geruo
i nɛɛ, wee, nɛ win bɔ̃ɔ na wee bɛɛn
biruɔ.
Domi u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ,
Esau ù n kɛ̃ɛ te na gbiisie wa, win mɔru
koo sure. Yen biru nɛ ka wi sa ko
waana nɔni ka nɔni. Sɔrɔkudo u koo
man dam koosia ka nuku dobu.
22 Kɛ̃ɛ te, ta gbia ma u yɔ̃ra u kpuna
mi, wɔ̃ku te.

Durɔ goo u ka Yakɔbu gabirina Peniɛliɔ

23 Yakɔbu u seewa wɔ̃ku te, u win
kurɔbu yiru ka win yoo tɔn kurɔbu
yiru ka win bibu wɔkura tia sua u da
u ka bu Yabɔkun daaru tɔbura.
24 Ye u bu tɔburasia u kpa, ma u
wura u maa ye u mɔ kpuro tɔburasia.
25 Yakɔbu u tia wi turo. Yera durɔ
goo u na u ka nùn gabirina sere yam
ka sãra.
26 Ye durɔ wi, u wa ma u ǹ kpɛ̃ u
Yakɔbu sura, ma u win gãa kpɔɔ so, ga
sɔsiara ye ba wɔri mɔ̀.
27 Yen biru durɔ wi, u nɛɛ, a de n
doona, domi yam sãrera wee.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na ǹ nun
derimɔ a doona ma n kun mɔ a man
domaru kua.
28 Yera durɔ wi, u bikia u nɛɛ, amɔna
wunɛn yĩsiru.
U wisa u nɛɛ, Yakɔbu.
29 Durɔ wi, u maa nɛɛ, ba ǹ maa nun
sokumɔ Yakɔbu. Isireliwa ba koo nun
soku yèn sɔ̃ a ka Gusunɔ gabirina ka
maa tɔnu, ma a kamia.
30 Yera Yakɔbu u nɛɛ, a gem mɔ, a
man wunɛn yĩsiru sɔ̃ɔwɔ.
U nùn wisa u nɛɛ, mban sɔ̃na a nɛn
yĩsiru bikiamɔ.
Ma u nùn domaru kua.
31 Yakɔbu u yam mi yĩsiru kã Peniɛli.
Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔn wuswaa.
U nɛɛ, na Gusunɔ wa nɔni ka nɔni, nɛn
hunde maa faaba waara.
32 Ye u Peniɛli tɔbura, ma sɔ̃ɔ u n
yarimɔ. Saa dɔma ten diya u killimɔ ka
gãa te.

33 Yen sõna sere ka gisɔ Isiriliba ba
ku ra yaan sĩiru tem te ta ka gãaru
sɔrinɛ, yèn sõ sĩiru miya Gusunɔ u
Yakɔbu so u ka kua gãarugii.

Yakɔbu u ka Esau yinna

33

1 Yeniban biru Yakɔbu u nɔni seeya
u wa wee, Esau u wee ka win tabu
kowobu tɔnu nɛɛ te. Yera Yakɔbu u
win bibu bɔnu kua u Lea nùn wigibu
wɛ̃. Ma u maa Raseli wigii wɛ̃. Ma u
maa win yoo tɔn kurɔbu yiru begibu
wɛ̃.
2 Ma u win yoo tɔn kurɔ be gbiisia ka
ben bibu, ma u dera Lea ka win bibu
ba bu swĩi, yen biru Raseli ka win bii
Yosɛfu ba swĩi.
3 Ma Yakɔbu u besira u bu gbiiya u
da u yiira nɔn nɔɔba yiru win mɔɔn
wuswaaɔ.
4 Yera Esaun tii u maa duka na
u Yakɔbu gaba wĩirɔ ba bɔkasina ba
sõsuna. Ma be yiru kpuro ba swĩ.
5 Ye Esau u nɔni seeya u Yakɔbun
kurɔ be ka bii be wa, yera u nɛɛ, berà
beni.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, bii be
Gusunɔ u man kã win durom saabu,
bera mi.
6 Yera yoo be, ba na Esaun wuswaaɔ
ba yiira.
7 Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira.
Yen biru Raseli ka Yosɛfu ba maa na ba
yiira.
8 Ma Esau u maa Yakɔbu bikia u
nɛɛ, mban sõna a tɔn be ka sabe ni
gbiisiama nɛn mi.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na nun ye
kpuro mɔrisiawa kpa a ka man nɔnu
geu mɛɛrin sõ.
9 Ma Esau u nɛɛ, nɛn wɔnɔ, sabe ni
na mɔ nɛn tii nu man tura, a wunɛginu
nɛnuɔ.
10 Yera Yakɔbu u nɛɛ, aawo, à n ka
man nɔnu geu mɛɛra, a nɛn kɛ̃ɛ te mɔɔ.
Domi ye a man dam koosia ka nuku
dobu na wunɛn wuswaa waasinawa
nge Gusunɔgia.
11 N n mɛn na, a nɛn kɛ̃ɛ te mɔɔ.
Domi Gusunɔ u man durom kua u
man wɛ̃ kpuro yèn bukata na mɔ.
Ma u Esau suuru kana gem gem u
sere kɛ̃ɛ te mwa.
12 Ma u nɛɛ, a seewo su doona kpa na
n nun swaa gbiiye.
13 Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn
tɔnwero, a yɛ̃ ma na bibu mɔ be ba kun
gina dam mɔ, ka yãa binu ka kɛtɛ binu
ni nu bom nɔrumɔ. Yen sõ, sà n dera
ba sĩa too baa sõɔ teeru, sabe ni kpuro
nu koo gbisuku.
14 Yen sõ, a n gbia, kpa nɛ ka bii be
ka sabe ni, sa n wunɛn yira swĩi kpurɛ
kpurɛ sere su ka tunuma Seiriɔ mi a
wãa.
15 Ma Esau u nùn sõɔwa u nɛɛ, to,
kon nun nɛn tɔmbu gabu deria.
Yakɔbu u nɛɛ, aawo, tɔnwero, n de
gesi durom wa wunɛn min di.
16 Yen dɔma tera Esau u gɔsira u
doona Seiriɔ.
17 Adama Yakɔbu u da Sukɔtuɔ. Ye u
tura mi, u diru bana ma u win sabenu
kunu kua. Yen sõna ba yam mi soka
Sukɔtu. Yen tubusiana, kunu.

*Yakɔbu u win sansani gira Sikɛmun
bɔkuɔ*

18 Yen biru u seewa min di u tura
ka alafia Kananin temɔ mìn di u raa
da Padanaramuɔ. Ma u win kunu gira
wuu ge ba mɔ̀ Sikɛmun bɔkuɔ.
19 Tem mi u nu gira mi, ma u mu
dwa ka sii geesun gobi wunɔbu (100)
Hamɔrin bibun mi. Ben turon yĩsira
Sikɛmu.
20 Yera u yãku yeru kua mi, u tu
yĩsiru kã u nɛɛ, Gusunɔwa u sãa Isire-
lin Yinni.

Sikɛmu u Dina gaba

34

1 Sanam mɛ ba wãa Sikɛmu mi, yera
Dina, Lean bii tɔn kurɔ, wi u Yakɔbu
marua, u da win wɔndia kpaasibun
mi, be ba sãa tem migibu.
2 Ma Sikɛmu wi u sãa Hamɔri, tem
min sunɔn bii u Dina wa. Ma u nùn
gaba u sɛ̃re u ka kpuna. N deema
Hamɔri wi, u sãawa Hefi.
3 Sikɛmu wi, u Dina kĩa gem gem
sere u ka nùn gari kua u wa u ka win
gõru sĩiyɛ win mi.
4 Yen biruwa u win tundo sõɔwa u
nɛɛ, a man wɔndia wini kasuo n sua
kurɔ.
5 Saa ye sɔɔra Yakɔbu u maa nua ma
ba ka win bii Dina kpuna ka dam. Yera

u mari u ɲ̀ gãanu geruɑ sere ye win biba wɔma kpara gberun di.

6-7 Ye ba gari yi nua, ma be kpuro ba mɔru bɛsira ye Sikɛmu u ka Isirelin bweserun yĩsiru sanka u ka ben sesu Dina kpuna. Domi n ɲ̀ weenɛ bu yen bweseru ko ben suunu sɔɔ.

Yen biru Haməri, Sikɛmun tundo wi, u seewa u da Yakɔbun mi, u ka nùn gari yi ko.

8 Sanam mɛ u tunuma u nɛɛ, nɛn bii Sikɛmu u wunɛn bii wɔndia wi ba mɔ̀ Dinan gɔɔ gbimɔ kĩrun sɔ̃. Yen sɔ̃, a suuru koowo a nùn wɔndia wi kɛ̃ɛyɔ u sua kurɔ.

9 Domi bɛsɛn bibu bà n suana sa ko ko tia bɛsɛ ka bɛɛ. Yen sɔ̃, i sun bɛɛn wɔndiaba wɛ̃ɛma kpa su maa bɛsɛgibu bɛɛ wɛ̃.

10 Yen biru i ko n wãa bɛsɛn tem mɛ sɔɔ, i n mɔ̀ ye i kĩ, i n tenkuru mɔ̀ kpa i dukia wa.

11 Yera Sikɛmun tii u maa Yakɔbu ka win bii be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon ko kpuro ye i man sɔ̃ɔwa kpa i ka man nɔnu geu mɛɛri.

12 Yen sɔ̃, i man dokiri gobi bɛkɛ bureo ka kɛ̃ɛ dabinu nge mèn nɔɔ i kĩ. Kon ye kpuro wɛ̃ ì n ko gesi man bii wi kɛ̃ n sua kurɔ.

13 Adama yèn sɔ̃ Sikɛmu u Dina sanka, yen sɔ̃na Yakɔbun bii be, ba wi ka win tundo Haməri wisa ka bwisi ba nɛɛ,

14 n ɲ̀ koorɔ su bɛsɛn sesu bango sari wɛ̃, domi bɛsɛn mi, seku bakara.

15 Ye sa bikiamɔ tɔna, yera bɛɛn tɔn durɔ baawure u bango ko nge bɛsɛ.

16 Saa yera sa ko bɛsɛn wɔndiaba bɛɛ kɛ̃ kurɔbu kpa i maa sun bɛɛgibu wɛ̃ kurɔbu kpa sa n wãa sannu su ko bwese teeru.

17 Adama ì n yina i bango ye ko, sa ko bɛsɛn wɔndia mwawa kpa su doona minin di.

18 Gari yi, yi ka Sikɛmu ka win tundo naawa.

19 N ɲ̀ maa tɛ Sikɛmu ka yi mɛm nɔɔwa domi u Yakɔbun bii wɔndia wi kĩ too. N deema wiya u bɛɛrɛ bo win baaban yɛnuɔ.

20 Ma wi ka win tundo Haməri ba da wuun gbãra kɔnnɔwɔ mi bukurobu ba ra siri, ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,

21 tɔn beni ba ka sun do. Yen sɔ̃, su de ba n wãa bɛsɛn tem mɛ sɔɔ ba n tenkuru mɔ̀. Domi tem mɛ, mu kpã. Kpa su ben wɔndiaba sua kurɔbu, kpa be, bu maa bɛsɛgibu sua kurɔbu

22 kpa su ko bwese teeru. Yu ka koora mɛ, sere bɛsɛn tɔn durɔ baawure u bango ko nge mɛ ben tii ba sãa.

23 Yà n koora mɛ, berà ba ben sabe ni mɔ ka ben dukia. I de su ko mɛ kpa bu wa bu sina ka bɛsɛ sannu.

24 Be ba wãa gbãra kɔnnɔwɔ kpuro ba Haməri ka win biin gari yi nɔɔmɔ, ma tɔn durɔbu be ba yi nua ba da ba bango ye kua.

25 Ye tɔn be, ba bango ye kua ba wãa wahala sɔɔ gina, ba tamaa goo kun bu wɔrimɔ, yen sɔ̃ɔ itasera Yakɔbun bibu Simɛɔ ka Lefi, Dinan sesubu, ba ben takobiba sua ba wuu ge wɔri ba gen tɔn durɔbu kpuro go.

26 Mɛya ba maa Haməri ka win bii Sikɛmu go. Ma ba ben sesu Dina yara Sikɛmun yɛnun di.

27 Ma Yakɔbun bii be ba tie ba da ba wuu ge wɔri ba gen yãnu gurama yèn sɔ̃ ba ben sesu sanka.

28 Ba ben yãanu ka kɛtɛba gura ka ben kɛtɛkunu ka yaa sabe ni nu wãa ben gberu kpaanɛɔ

29 ka ben arumani kpuro ka ben bibu ka ben kurɔbu. Ye tɔn be, ba mɔ gesi yɛnusɔ kpuro ba gurawa.

30 Yera Yakɔbu u win bibu Lefi ka Simɛɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wahala baka i ka man kasu mi. I dera nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ. Domi Kananiba ka Feresiba ba koo man tusi. Yen biru bà n da nɔɔ tia kua ba man wɔrima ba koo sun kpeerasiawa mam mam, domi nɛn tɔmba kun dabi.

31 Ma ba Yakɔbu wisa ba nɛɛ, sa ko dewa ba n bɛsɛn sesu garisi kurɔ tanɔ?

Gusunɔ u Yakɔbu domaru kua Betɛliɔ

35

1 Yeniban biru Gusunɔ u Yakɔbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a da Betɛliɔ kpa a n wãa mi, kpa a man yãku yeru kua mi na raa nun kure sanam mɛ a wunɛn mɔɔ duka suurimɔ.

2 Yakɔbu u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bũu ni i raa mɔ, i nu wunɔ bɛɛn suunu

sɔɔn di, kpa i tii dɛɛrasia i bɛɛn yãnu tea.
3 Domi sa ko se su da Betɛliɔ. Miya
kon Gusunɔ yãku yeru kua domi wiya
u man somi sanam mɛ na wãa wahala
sɔɔ. Mɛya u maa ka man wãa nɛn
sanum kpuro sɔɔ.
4 Ma be kpuro ba ben bũu kpɛɛ ni
ba wa saa tɔn tukobun min di gura ba
Yakɔbu wɛ̃ ka maa ben swaa tonkunu.
Ma u ye kpuro sua u sikua dãa bakaru
garun nuurɔ Sikɛmu mi.
5 Yen biru ba seewa ba doona min
di. Ma Gusunɔ u dera tɔn be ba ka bu
sikerenɛ mi, ba bɛrum soora. Yen sɔ̃na
ba ǹ bu swaa naamwɛ.
6 Yakɔbu u tunuma, wi ka win tɔn
be, Lusiɔ ye ba maa sokumɔ Betɛli,
Kananin temɔ.
7 Yera u Yinni Gusunɔ yãku yee te
bania ma u tu yĩsiru kã Gusunɔ u wãa
Betɛliɔ. Domi miya u nùn kure sanam
mɛ u win mɔɔ duka suurimɔ.
8 Yam miya Debora wi u Rebeka
nɔɔri birun di u gu. Ma ba nùn sikua
Betɛlin guurun nuurɔ dãa bakaru
garun korɔ. Yen sɔ̃na ba dãa te soka
gɔɔ wurin dãru.
9 Yen biru Gusunɔ u kpam Yakɔbu
kure Betɛliɔ ma u nùn domaru kua,
sanam mɛ u wurama Padanaramun
di.
10 U nɛɛ, wunɛn yĩsira Yakɔbu,
adama ba ǹ koo maa ka nun tu soku.
Isireliwa ba ko n da nun soku.
11 U maa nɛɛ, nɛ Gusunɔ na sãawa
Dam kpurogii. A maruro kpa wunɛn
bibu bu kɔwara kpa bwese dabinu ka
sinambu bu marura wunɛn min di.
12 Wunɛ ka wunɛn bibun bwesera i
ko n tem mɛ mɔ mɛ na Aburahamu ka
Isaki wɛ̃.
13 Ye Gusunɔ u gari yi gerua u kpa, u
doona wɔllɔ u Yakɔbu deri.
14 Ma Yakɔbu u kperu sua u gira ba
n ka yaaye ma miya Yinni Gusunɔ u ka
nùn gari kua. Ma u tu tam ka gum wisi
kpa ta n ka sãa Gusunɔgiru.
15 Yera u yam mi soka Betɛli, domi
miya Gusunɔ u ka nùn gari kua.

Rasɛlin gɔɔ

16 Yen biru Yakɔbu ka win tɔmbu ba
seewa Betɛlin di ba dɔɔ Efaratɔɔ. Ye ba
Efarata turuku kua, yera Rasɛli u yiira
u mara swaa ye sɔɔ. Kurɔ wi, u wahala
kua win maru bi sɔɔ.
17 Sanam mɛ u wahala mɔ̀, yera
marusio u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku
nanda, bii tɔn durɔwa a maa wa.
18 Ye u mara u kpa u gɔɔ dɔɔ,
yera u win bii wi yĩsiru kã Bɛni Oni.
Yen tubusiana, bii wi na mara ka
wahala. Adama win tundo u nùn soka
Bɛnyamɛɛ. Yen tubusiana maa, nɛn
nɔm geun bii *.
19 Ma Rasɛli u kpuna u gu. Ba nùn
sika Efaratan swaaɔ ye ba maa sokumɔ
Bɛtelehɛmu.
20 Yera Yakɔbu u kperu garu sua u
gira Rasɛlin siki ten mi, ba n ka nùn
yaaye. Kpee te, ta wãa mi sere ka gisɔn
gisɔ.
21 Min diya u seewa u da u win kuu
bekurugiru gira Migidali Edɛɛɔ.
22 Sanam mɛ ba wãa Migidali Edɛɛ
mi, yera ben turo Rubɛni u da u ka
win tundon kurɔ Biliha kpuna. Ma
tundo wi, u ye nua.
Yakɔbun bii tɔn durɔbu ba sãawa
wɔkura yiru.
23 Bibu wɔkura yiru ye sɔɔ, Leagiba
Rubɛni wi, wi u sãa Yakɔbun bii
gbiikoo, ka Simɛɔ ka Lefi ka Yuda ka
Isakari ka Sabuloni.
24 Be ba maa sãa Rasɛligibu, bera
Yosɛfu ka Bɛnyamɛɛ.
25 Be ba sãa Biliha, Rasɛlin yoon
bibu, bera Danu ka Nɛfitali.
26 Silipa wi u sãa Lean yoo, wigiba
maa Gadi ka Asɛɛ. Bii be ba Yakɔbu
marua Padanaramuɔ bera mi.
27 Yen biru Yakɔbu u tura win tundo
Isakin mi, Mandeɔ, Kiriati Aribɑn
bɔkuɔ ye ba maa mɔ̀ Heboroni. Miya
Aburahamu ka Isaki ba sɔru di.
28-29 Isaki u tɔkɔ kua gem gem u
kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka wɛnɛ (180), ma
u kpuna u gu u da u win baababa
deema. Win bibu Esau ka Yakɔbu ba
na ba nùn sika.

Esau u sina Edɔmun temɔ

36

1 Esau wi ba maa sokumɔ Edɔmu
win bibun bweseru wee.

* **35:18** ***nɛn nɔm geun bii*** - Heberuban mi, ba nɔm geu garisiwa gãa geenu n kere nɔm dwaa.

2 U kurɔbu sua Kananiban bweseru sɔɔ. Kurɔ ben yĩsa wee, Ada, Eloni
Hɛtin bii, ka Oholibama, Anan bii,
Sibeoni Hefin debubu,
3 ka Basimati, Isimɛɛlin bii,
Nɛbayɔtun sesu.
4 Ada u Esau Elifasi marua. Ma
Basimati u Rewɛli mara.
5 Ma Oholibama u Yeusi mara ka
Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara
Kananin temɔ, bera mi.
6 Ma u win kurɔbu sua ka bii be
kpuro ka win tɔn be u mɔ kpuro, ka
win yaa sabenu ka win dukia ye u wa
Kananin tem mi kpuro, ma u seewa
u da tem gam u ka win wɔnɔ Yakɔbu
tonda.
7 Domi ben yaa sabenu dabi sere
ayera kun bu turi bu ka nu kpara. Yen
sɔ̃, ba ǹ kpɛ̃ ba n wãa yam tem.
8 Ma Esau u da u wãa Seirin guunun
bera gia. Esau wiya ba ra maa soku
Edɔmu.

Esaun bibun bweseru

9 Bii be u mara, bera ba kua
Edɔmuba. Ma ba sina Seirin guunu
gia. Ben bweseru wee.
10-13 Elifasi, Adan bii u seewa u
Temani mara ka Omaa ka Sefo ka
Gatamu ka Kenasi.
Ma win kurɔ wi ba mɔ̀ Tinna u nùn
Amalɛki marua.
Rewɛli, Basimatin bii u maa seewa
u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa
mara. Bera ba kua Rewɛlin bweseru.
14 Be ba maa sãa Oholibaman bibu,
bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.
15 Be ba sãa Esaun bibun bweserun
tore, bera mini. Esaun bii gbiikoo
Elifasi wiya u sãa bwese ninin sikado,
Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu
ka Kenasigibu
16 ka Koreba ka Gatamugibu ka
Amalɛkiba. Bera ba sãa Adan bibu.
17 Rewɛliwa u maa sãa benin sikado,
Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu
ka Misagibu. Be kpurowa ba sãa
Basimatin bibun bweseru.
18 Be ba maa sãa Oholibaman bi-
bun bweserun nuuru, bera Yeusi ka
Yalamu ka Kore.
19 Saa Esaun min diya bwese ni
kpuro nu marura.
20 Seiri Horin bweserun diya tɔn
beni ba yara. Ma ba kua win bwese
ten kɛrin nuuru. Beya Lotani ka
Sobali ka Sibeoni ka Ana
21 ka Disoni ka Esɛɛ ka Disani. Bera
ba kua Horiban sikadoba be ba wãa
Edɔmun temɔ saa yellun di.
22 Ye Lotani u seewa ma u Hori mara
ka Hemamu. N deema Lotani wi, u
sesu goo mɔ wi ba mɔ̀ Tinna.
23 Ma Sobali u maa seewa u Alifani
mara ka Manahati ka Ebali ka Sefo ka
Onamu.
24 Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara,
Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa
yìn min di nim sum mu yarimɔ saa
ye u win tundon kɛtɛkunu kparamɔ
gbaburɔ.
25 Wiya u Disoni ka win sesu
Oholibama mara.
26 Be ba maa sãa Disonigibu, bera
Hɛmudani ka Ɛsibani ka Yitirani ka
Kerani.
27 Be ba maa sãa Esɛɛgibu, bera
Bilani ka Safani ka Akani.
28 Ma Disani u maa Usi ka Arani
mara.
29-30 Beniwa ba kua Horiban bwese
kɛrin wirugibu Edɔmun temɔ, Lotani
ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni
ka Esɛɛ ka Disani.
31 Sinam be ba bandu di di Edɔmuɔ
Isireliba bu sere maa bandu swĩi ben
temɔ, be wee.
32 Bela, Beorin bii, win wuun yĩsira
Dinaba.
33 Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin
bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua.
34 Ye Yobabu u gu ma Husamu
Temanigii u gɔna kɔsire kua.
35 Ye Husamu u gu ma Hadadi,
Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya
u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ.
Win wuuwa Afiti.
36 Ye Hadadi u gu ma Samula
Masirekagii u gɔna kɔsire kua.
37 Ye Samula u gu ma Sɔɔlu u gɔna
kɔsire kua. Sɔɔlu wi, u sãawa Re-
hobɔtugii. Wuu ge, ga wãawa daa te ba
mɔ̀ Efaratin goorɔ.
38 Ye Sɔɔlu u gu ma Baali Hanani,
Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua.
39 Ye Baali Hanani u gu ma Hadari
Paugii u gɔna kɔsire kua. Win
kurɔn yĩsira Mɛhetabɛli, Matiredin
bii, Mɛsaabun debubu.

40 Be ba maa sãa Esaun bweserun sikadoba ba ka wãa Edɔmuɔ, be wee,
Tinna ka Alifa ka Yetɛti
41 ka Oholibama ka Ela ka Pinɔni
42 ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa
43 ka Madiɛli ka Iramu. Tem mi ben baawure u sina, win yĩsira ba ra ka mu soku.

Be kpuro ba marurawa saa Esaun min di.

YOSƐFU

Yosɛfu ka win maabu

37

1 Yakɔbu u sina Kananin temɔ mi win tundo u raa sina.
2 Win bibun gari wee. Ye Yosɛfu u kua wõɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru, u yaa sabenu kparamɔ ka win maabu. U ra n wãawa ka win tundo turosibu, Biliha ka Silipan bibu sannu. Yera u ra ben tundo dɔmɛyɛ daa kõsa ye win maa be, ba mɔ̀.
3 N deema Yakɔbu wi ba maa mɔ̀ Isireli u Yosɛfu kĩ n win bii be ba tie kpuro kere, yèn sõ tɔkɔru sɔɔra u nùn mara. Ma u nùn tako * nɔni bwese bwesekagia kua.
4 Ye win maaba wa ben tundo u nùn kĩ n be kpuro kere, yera ba nùn tusiru seewa. Ba ku ra kpĩ bu ka nùn kĩru gari sõ.
5-7 Sõɔ teeru Yosɛfu u dosa. Yera u win maabu dosu ge saaria. U bu sõɔwa u nɛɛ, i swaa dakio n bɛɛ nɛn dosu sõ. Doo bɔka sa bɔkumɔ gberɔ, yera nɛn doo bɔkuru ta seewa ta yõra, ma bɛɛginu na nu tu sikerena nu tu kpunammɛ.

Ye ba win gari nua yera ba nùn tusiru sosi
8 ba nɛɛ, wuna a tamaa kaa ko bɛsɛn sunɔ kpa a n sun kpare?

Ma ba kpam nùn tusa ba sosi win dosu ka win garin sõ.
9 Yen biru u kpam dosu gagu kua u gu win maabu saaria u nɛɛ, wee na kpam dosa na wa sõɔ ka suru ka kperi wɔkura tia man kpunammɛ.
10 U maa gu win tundo sõɔwa. Ma win tundo u nùn gerusi u nɛɛ, mba wunɛn dosu genin tubusianu. Nɛ ka wunɛn mɛro ka wunɛn maabu sa ko na su nun kpunawa?
11 Win maaba ka nùn nisinu nɛni, adama win tundo u ye kpuro lasabu mɔ̀ win gõruɔ.

Ba Yosɛfu dwa ba ka doona Egibitiɔ

12 Sõɔ teeru Yosɛfun maaba ka ben tundon sabenu kɔsɔru da Sikɛmuɔ.
13 Ma Isireli u Yosɛfu sõɔwa u nɛɛ, n ǹ Sikɛmu gia wunɛn maaba kɔsɔru da? A na n nun gɔri ben mi.

Yosɛfu u nɛɛ, too.
14 Ma Isireli u nɛɛ, a doo a mɛɛri bà n bwãa do kpa a wa sabenu nù n maa alafia mɔ, kpa a wurama a man sõ.

Nge mɛya u ka Yosɛfu gɔra Sikɛmuɔ saa Heboronin di.
15 Sanam mɛ u sirenɛ gbabu te sɔɔ, yera durɔ goo u ka nùn yinna u nùn bikia u nɛɛ, mba a kasu.
16 Yosɛfu u nɛɛ, nɛn maaba na kasu. A gem mɔ a man sõɔwɔ mi ba ben sabenu kparamɔ.
17 Durɔ wi, u nɛɛ, ba doona minin di. Domi na nua ba nɛɛ, bu doona Dotani gia.

Ma Yosɛfu u win maabu naa gira u bu deema Dotaniɔ.
18 Ye ba nùn wa sarun di, u sere turi ben mi, ba wesiana kɔ bu ka nùn go.
19 Ba sõɔna ba nɛɛ, bɛsɛn dosusugii wee u sisi.
20 I de su nùn go tẽ su kpẽɛ dɔkɔ kpiri ninin teeru sɔɔ, kpa su nɛɛ, yaa kõsa gaa ya nùn tema, kpa su wa mɛ win dosu si, su koo ka koora.
21 Ye Rubɛni u nua mɛ, u kasu u nùn faaba ko. Ma u nɛɛ, i ku de su nùn go.
22 I nùn kpẽɛyɔ dɔkɔ kpiri teni sɔɔ gbaburu mi. Adama i ku nùn nɔma doke.

N deema Rubɛni u bwisikumɔ u nùn wɔra ben nɔman di kpa u nùn gɔsia ben tundon mi.
23 Saa ye Yosɛfu u tunuma ben mi, ba nùn win tako nɔni bwese bwesekagia ye potari.
24 Ma ba nùn sua ba kpẽɛ dɔkɔ kpiri te sɔɔ, te ta ǹ nim mɔ.
25 Yen biru ba sina ba dimɔ. Ye ba nɔni seeya ba tenku wuuru garu wa be ba sãa Isimɛɛliba ba swĩinɛ ba wee

* **37:3** ***tako*** - Yabe te ba ka yã mini ta sãawa te sina bokon bibu ba ra doke.

Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim mɛ ba ra soku miru sɔbi ba ka dɔɔ Egibiti gia.
26 Ma Yuda u win maabu ka wɔnɔbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, arufaani yerà sa ko wa sà n bɛsɛn wɔnɔ go sa tii marisi.
27 I na su da su nùn Isimɛɛliba dɔre, su ku nùn nɔma doke. U sãawa bɛsɛn yɛm domi bɛsɛn wɔnɔwa.
Ma ba win gari wura.
28 Ye Isimɛɛli be, be ba sãa Madianin temgibu, ba sarɔ, yera Yosɛfun maaba nùn gawa ba yara dɔkɔ kpiri ten min di ba nùn Isimɛɛli be dɔre ka sii geesun gobi yɛndu, ma ba ka nùn doona Egibitiɔ.
29 Ma Rubɛni u wurama dɔkɔ kpiri ten mi, u deema wee, Yosɛfu kun maa wãa mi. Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃.
30 Ma u gɔsira u wigibu deema u nɛɛ, bii wi kun maa wãa mi ni! Nɛn wãaru! Mana kon du!
31 Sanam mɛya ba boo kinɛru go ma ba Yosɛfun yaberu sua ba ka tu boo gen yɛm tɛɛra.
32 Yera ba goo gɔra ben tundon mi ka tako nɔni bwese bwesekagia ye, u nùn sɔ̃ u nɛɛ, u mɛɛrio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n ǹ te.
33 Ye u tura mi, Yakɔbu u yabe te tuba. Ma u nɛɛ, nɛn biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nùn kasuka ya tema.
34 Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana ma u saaki sua u deewa nuku sankiranun sɔ̃. U win biin gɔɔ wooru sina sɔ̃ɔ dabi dabinu.
35 Win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu kpuro ba na bu ka nùn nukuru yɛmiasia, adama u yina u ben goon gari nɔ. U nɛɛ, u koo win biin gɔɔ swĩwa sere u ka nùn naamwɛ gɔriɔ. Ma u gɔɔ wi swĩ n ka tɛ.
36 Saa ye sɔɔ, Madiani be, ba tura Egibitiɔ, ma ba Yosɛfu Potifaa dore wi u sãa Egibiti sunɔn sina kpaa kɔ̃sobun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

1 Yen biru Yuda u win maabu ka wɔnɔbu deri u da Hiran mi, Adulamuɔ.
2 Miya u Kananin wɔndia bii goo wa wìn tundo ba mɔ̀ Sua. Ma u nùn sua kurɔ, ba mɛnna.
3 Kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba bii wi yĩsiru kã Eru.
4 U maa wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Onani.
5 Ye u Onani sarasia, u kpam wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Sela. Saa yè sɔɔ kurɔ wi, u Sela mara, Yuda u ǹ wãa mi. U da u wãawa Kisibuɔ.
6 Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kpɛ̃a ma win tundo u nùn kurɔ kasua. Kurɔ win yĩsira Tamaa.
7 Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Eri u sãa tɔn kɔ̃so, ma u dera u gu.
8 Saa ye sɔɔra Yuda u Onani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn mɔɔn kurɔ suo a yɛnu doke kpa a nùn bweseru kasua nge mɛ wooda ya gerumɔ.
9 Onani u wa ma kurɔ wi, ù n mara, bii be, ba ǹ ko n sãa wigibu. Yera ù n ka nùn mɛnnamɔ u ku ra wure u tii wa kurɔ wi sɔɔ, u ku ka win mɔɔ bibu maruan sɔ̃.
10 Ye Onani u mɔ̀ mi, ya ǹ Yinni Gusunɔ dore. Yen sɔ̃na u maa dera u gu.
11 Yera Yuda u Tamaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a gɔminiru di sere nɛn bii Sela ù n kpɛ̃a.

Domi u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.

Ma Tamaa u doona u da u wãa win tundon yɛnuɔ.

12 Sanam dɔɔ sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen gɔminiru di u kpa, win bwɛ̃ra wurama, yera ba da Tinnaɔ wi ka win bɔrɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yãanun sansu bɔɔrimɔ.
13 Yera goo u da u Tamaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee wunɛn dwaa tundo u dɔɔ Tinnaɔ u ka win yãanun sansu bɔɔri.
14 Ye u nua mɛ, yera u win gɔmini yãnu pota, ma u tii sɔnditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba mɔ̀ Enaimun kɔnnɔwɔ Tinnan swaaɔ. Domi u wa Sela u kpɛ̃a, ba ǹ maa nùn wi wɛ̃ durɔ.

15 Ye Yuda u sarə u nùn wa u sõ mi,
ma u nùn garisi kurə tanə yèn sõ u win
wuswaa sənditia wukiri.
16 Ma u susi win bəkuə u ka nùn gari
kua u nɛɛ, su da wunɛn yɛnuə n ka nun
kpuna.

Domi u ǹ yɛ̃ win biigii kurəwa. Ma
kurə wi, u nùn wisa u nɛɛ, mba kaa
man kɛ̃ à n ka man kpuna.
17 Ma Yuda u nɛɛ, kon de bu ka nun
boo kpɛmu naawa.

Kurə wi, u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a man
gãanu tərubа yiiyo sere à n boo ge
mərisiama.
18-19 Yuda u nùn wisa u nɛɛ, mba a kĩ
n nun tərubа yiiya.

Ma u nɛɛ, a man wunɛn taabu ge ga
wunɛn yĩreru mə ka gen wɛ̃ɛ ka dɛka ye
a nɛni wɛ̃ɛma.

Yera u ye kpuro kurə wi wɛ̃, ma u
da u ka nùn kpuna. Yen biru kurə
wi, u seewa u doona. U da u sənditia
ye wuna ma u maa win gəmini yãa ni
doke. Amɛn biru u deema wee, u gura
mə.
20 Yuda u win bərə Hira Adulamugii
wi gəra u ka boo ge kurə wi daawa, kpa
u win yãa ni u tərubа yii mi mwaama.
Adama ye u tura mi, u ǹ kurə wi wa.
21 Yera u yam min təmbu bikia u nɛɛ,
mana kurə tanə wi u raa wãa Enaimun
kənnəwə swaa səə mini.

Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, kurə tanə goo
sari mini.
22 Yera u gəsira Yudan mi, u nɛɛ, na
ǹ kurə wi wa. Yam min təmbu ba maa
nɛɛ, kurə tanə goo sari ben wuu mi.
23 Yuda u nɛɛ, ǹ n mɛn na, u nɛnuə,
ye u wa kə. Wee, na ka nun boo kpɛmu
ge gəra win mi, a ǹ maa nùn wa. Yen
sõ, su ku de bu sun yɛ̃ɛ.
24 Suru itan biru ba na ba Yuda
sõəwa ba nɛɛ, wunɛn biigii kurə Tamaa
u kurə tanaru dimə sere u mam ten
gura sua.

Ma Yuda u nɛɛ, bu nùn yaro wuun
di bu dãə mɛni.
25 Sanam mɛ ba ka nùn yariə wuun
di, yera u gəra bu Yuda taabu ge ka gen
wɛ̃ɛ yi ka dɛka ye sõəsi, kpa bu nùn sõ
ma wi u ye kpuro mə, yɛ̃ron gura u mə.
26 Ye ba ka yãa ni tura, Yuda u nu gia
ma u nɛɛ, kurə wi, u man gem kere,
domi na yina n nùn nɛn bii Sela wɛ̃
durə.

Yen biru Yuda kun maa ka nùn
mɛnnare.
27 Sanam mɛ kurə wi, u marubu tura
yera ba wa ma sikabara ba wãa win
nukurə.
28 Ye u yiire, yera bii ben turo u
nəma yarama, ma marusio u nəmu
ge səə wɛ̃ɛ wunəmgii gbinisi u nɛɛ,
winiwa koo gbi u yarima.
29 Adama u nəmu ge wesia, ma wi
u kun daa nəma yare mi, u gbia u
yarima. Yera marusio u nɛɛ, anna a ka
tii swaa kɛnia mɛ!

Yen sõna ba nùn yĩsiru kã Perɛsi. Yen
tubusiana, swaa kɛniə.
30 Yen biruwa wi ba wɛ̃ɛ wunəmgii
gbinisi mi, u yarima. Ma ba nùn yĩsiru
kã Seraki.

Yosɛfu u wãa Potifaan mi

39

1 Isimɛɛliba ba ka Yosɛfu da Egibitiə.
Ma Potifaa Egibitigii u nùn dwa ben
mi. Potifaa wi, u sãawa Egibiti sunən
sina kpaa kõsobun wirugii.
2 Yinni Gusunə u wãa ka Yosɛfu, ma
u nùn kua tən barukagii. U wãa win
yinni Egibitigiin yɛnuə.
3 Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunə
u ka nùn wãa, ma u maa nùn swaa
kusiammɛ yabu baayere səə ye u mɔ̀.
4 Yen sõ, u ka nùn nənu geu mɛɛra
u nùn kua win yɛnun səm kowobu
kpuron wirugii, ma win ye u mə
kpuro u nùn nəmu səndia.
5 Saa mìn di u Yosɛfu kua win yɛnun
səm kowobu kpuron wirugii ma u
nùn ye u mə kpuro nəmu səndia,
Yinni Gusunə u win yɛnu ge domaru
kua ka ye u mə kpuro yɛnuə ka gberə.
6 Potifaa wi, u ye u mə kpuro deri
Yosɛfun nəma səə. U ǹ maa yen gaan
gari yɛ̃ ma n kun mə win dĩa ni u koo
doke nəəwə baasi.

Yosɛfu ka Potifaan kurə

N wee Yosɛfu durə burəwa. Win
wasi ka win wuswaa girima mə.
7 Yera sõə teeru win yinnin kurə u
nùn nəni girari ma u nɛɛ, a de a ka man
kpuna.

8 Adama Yosɛfu u yina. U kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee, nɛn yinni u ṅ yɛnun gãanun gari yɛ̃. Win ye u mɔ kpuro, nɛna u nɔmu sɔndia.
9 U ṅ man dam kere yɛnu ge sɔɔ, u ṅ maa man gãanu yinari ma n kun mɔ wunɛ tɔna yèn sɔ̃ a sãa win kurɔ. Yera kon gãa ninin bweseru ko kpa n Gusunɔ torari?
10 Baadommawa kurɔ wi, u ra n ka nùn gari yi mɔ̀. Ka mɛ, Yosɛfu u yina u ka nùn kpuna. U ku ra mam kã ba n wãa sannu.
11 Sɔ̃ɔ teeru Yosɛfu u dua dirɔ u ka win sɔmburu ko. N deema yɛnu gen tɔnu goo sari turuku.
12 Yera kurɔ wi, u Yosɛfun bekuru nɛnua u nɛɛ, a ka man kpunɔ.

Yosɛfu u nùn beku te deria u duka yara tɔɔwɔ.
13 Ye kurɔ wi, u wa ma u nùn beku te deria u duka yara tɔɔwɔ,
14 yera u win yɛnugibu soka u nɛɛ, i na i wa. Heberu wi nɛn durɔ ka na u sun kam mɛɛra. U kĩ u ka man kpuna adama na wura kua tãa tãa.
15 Ye u nua na wura kua mɛ, u man win bekuru deria u duka yara tɔɔwɔ.
16 Ma kurɔ wi, u beku te yii yeru kua sere win yinni u ka wurama yɛnuɔ.
17 Sanam mɛ u wurama mi, kurɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yoo Heberu wi a ka sun naawa mi, u man duwi u ka man sanku.
18 Ye na wura kua, yera u man win bekuru deria u duka yara tɔɔwɔ.
19 Ye durɔ wi, u win kurɔn gari yi nua, yera u mɔru bɛsira.
20 Ma u Yosɛfu sua u doke pirisɔm dirɔ mi ba ra sunɔn pirisɔmba doke.

Ba Yosɛfu pirisɔm kpɛ̃ɛ

Miya u wãa.
21 Adama Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. U maa nùn domaru kua u dera u kĩi geeru wa pirisɔm kɔ̃sobun wirugiin mi.
22 Ma wirugii wi, u nùn pirisɔm be ba wãa mi kpuro nɔmu sɔndia. Ye ba koo ko kpuro, wiya ra yen wooda wɛ̃.
23 Wirugii wi, u ku ra mɛɛri ye Yosɛfu u mɔ̀ domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro ya wɛ̃ra.

40

1 Yeba kpuron biru Egibiti sunɔn sɔm kowobun wirugibu yiru ba nùn torari. Turo u sãa pɛ̃ɛ kowobun wirugii, turo maa wi u ra nùn nɔra wɛ̃.
2 Ma u ka be yiru ye mɔru bara.
3 U bu doke pirisɔm kɔ̃sobun wirugiin dirɔ mi ba Yosɛfu kɛnua.
4 Pirisɔm kɔ̃sobun wirugii wi, u bu Yosɛfu nɔmu sɔndia u n bu sɔmburu kuammɛ. Ma ba sɔ̃ɔ mɛɛru kua pirisɔm diru mi.

Yosɛfu u dosusu tubusia pirisɔm dirɔ

5 Yera wɔ̃kuru garu be yiru ye, ba dosa pirisɔm diru mi. Ben baawure ka wiguu ka gen tubusianu nɛnɛm.
6 Ye Yosɛfu u na ben mi bururu u bu mɛɛra, yera u deema ben nuki sankire.
7 Ma u bu bikia u nɛɛ, amɔna bɛɛn wuswaa ka burisinɛ mɛ gisɔ.
8 Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa dosawa. Goo maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.

Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ṅ Gusunɔwa u ra n gãanu kpuron tubusianu yɛ̃? N n mɛn na, i man bɛɛn dosu si saario.
9-10 Ma wi u ra Egibiti sunɔ tam nɔra wɛ̃, u win dosu Yosɛfu saaria u nɛɛ, nɛn dosu sɔɔ wee, na resɛm dãru wa nɛn wuswaaɔ ta kpia. Dãa te, ta kãasi ita mɔ. Ma ta wɛ̃su kua ta binu mara nu ye.
11 N deema na Egibiti sunɔn nɔra nɛni nɛn nɔmuɔ. Na resɛm ye wɔka na gamɛ nɔra ye sɔɔ. Ma na ye sua na nùn wɛ̃.
12 Ma Yosɛfu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, dosu gen tubusianu wee. Kãasi ita ye, sɔ̃ɔ itawa mi.
13 N tie sɔ̃ɔ ita sunɔ u ka nun yara pirisɔm di kpa u nun wesia wunɛn sɔmburu sɔɔ. Kaa kpam nùn win nɔra wɛ̃ nge mɛ a ra raa ko sanam mɛ a sãa win sɔm kowo.
14 Adama a n man yaaye sanam mɛ a doo nɔɔru wɔri. Na nun kanamɔ, a man durom kuo a sunɔ nɛn gari sɔ̃ kpa a man yara dii tenin di.
15 Domi ba man gbɛnawa saa Heberuban tem di, ba ka man na mini. Yen biru na ṅ maa gãanu kue ba ka man kpɛ̃ɛma pirisɔm diru mi.

16 Ye pɛ̃ɛ kowobun wirugii wi, u wa
ma Yosɛfu u wiɔnɔn dosu ge tubusia
n dora, yera u nɛɛ, wee, nɛn dosu sɔɔ,
nɛna maa birenu ita sɔɔwa nì sɔɔ ba ra
pɛ̃ɛ doke.
17 Bire te ta wãa wɔllɔ, kira bwese
bwesekawa wãa mi, ye ba yeesia pɛ̃ɛ
doo sɔɔ. Ma gunɔsu kira ni dimɔ bire
te sɔɔ, nɛn wiru wɔllɔ.
18 Yosɛfu nùn wisa u nɛɛ, gen
tubusianu wee. Birenu ita ye, sɔ̃ɔ
itawa mi.
19 N tie sɔ̃ɔ ita sunɔ u ka wunɛn wiru
bura kpa bu nun sãarusia dãa wɔllɔ,
gunɔsu su wunɛn yaa di.
20 Ye n kua sɔ̃ɔ ita ye, Egibiti sunɔ u
win marubun tɔ̃ɔ bakaru kua. Ma u
sɔm kowobu yiru ye yara pirisɔm di,
u bu yɔ̃rasia win sɔm kowo be ba tien
wuswaaɔ.
21 Ma wi u ra nùn nɔra wɛ̃ mi, u nùn
wesia win sɔmburu sɔɔ.
22 Adama ba pɛ̃ɛ kowobun wirugii
wi sãarusia nge mɛ Yosɛfu u raa bu
tubusia.
23 Yen biru sunɔn nɔri wɛ̃ɔ wi, u
Yosɛfu duari.

Egibiti sunɔ u dosa

41

1 Wɔ̃ɔ yirun biru Egibiti sunɔn tii u
dosa. Wee u yɔ̃ daru bɔ̃ɔwɔ.
2 Yera naa mɛro burɛ nɔɔba yiru yi
yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ
daru bɔ̃ɔwɔ.
3 Ma nɛɛ nɔɔba yiru gɛɛ maa yarima
daarun di yi yi woore yi ǹ waabu wã,
yi yɔ̃ra yiɔnɔn bɔkuɔ daru bɔ̃ɔ mi.
4 Ma yi nɛɛ burɛ yi yi bɔɔru mwɛ. Ma
u dom yanda.
5 U kpam dweeya ma u dosa nɔn
mɛɛruse. Wee, doo gãa teeru sɔɔ, u
doo wii geenu nɔɔba yiru wa ni nu
bɛm mɔ swɛɛ swɛɛ.
6 Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu
maa yara niɔnɔn temɔ, ni nu sakosu
sãa nu gbere sɔ̃ɔ ka woon sɔ̃.
7 Doo wii sako si, su doo wii geenu
mwɛ mwɛ. Ma u dom yanda u deema
u dosawa.
8 Ye n kua bururu win bwɛ̃ra kun
kpunɛ. U sɔrobu ka bwisigibu kpuro
soka be ba wãa Egibitiɔ. U bu win
dosu si kpuro saaria. Adama baa ben
turo kun kpĩa u nùn dosu si tubusie.
9 Saa ye sɔɔra win nɔri wɛ̃ɔ wi, u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔra na yaaya ma na
tora.
10 Sanam mɛ a mɔru kua ka bɛsɛ
wunɛn sɔm kowobu, ma a dera ba
sun kpɛ̃ɛ nɛ ka pɛ̃ɛ kowobun wirugii
pirisɔm kɔ̃sobun wirugiin dirɔ,
11 bɛsɛ yiru ye, sa dosa wɔ̃ku teeru.
Ma bɛsɛn baawure u win dosun
tubusianu nua nge mɛ u dosa.
12 N deema bɛsɛ ka Heberu bii
goowa sa wãa mi, wi u sãa pirisɔm
kɔ̃sobun wirugiin yoo. Ye sa nùn
bɛsɛn dosu si saaria, yera u sun si
tubusia.
13 Ma n kua nge mɛ u baawure
tubusia. A man wesia nɛn sɔmburu
sɔɔ, ma a dera ba pɛ̃ɛ kowobun wirugii
wi sãarusia.

Yosɛfu u Egibiti sunɔn dosusu tubusia

14 Ye Egibiti sunɔ u nua mɛ, u Yosɛfu
sokusia. Mii mii ba nùn yarama
pirisɔm dirun di, u win toburu kɔna
ka win baa sansu u yãnu kɔsa, ma u
seewa u da sunɔ win mi.
15 Sunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na dosa.
Goo kun kpĩa u man dosu ge tubusie.
Na maa nua a ra dosu tubusie bà n nun
gu sɔ̃ɔwa.
16 Ma Yosɛfu u nùn wisa u nɛɛ, n ǹ
nɛ, Gusunɔwa u koo nun ge tubusia n
dora.
17 Ma sunɔ u nɛɛ, wee, nɛn dosu sɔɔ
na yɔ̃ daru bɔ̃ɔwɔ.
18 Yera naa mɛro burɛ nɔɔba yiru yi
yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ
daru bɔ̃ɔwɔ.
19 Ma nɛɛ nɔɔba yiru gɛɛ maa yarima
daarun di yi yi woore yi ǹ waabu wã.
Na ǹ naa kɔ̃simii nin bweseru waare
Egibitin tem kpuro sɔɔ.
20 Nɛɛ yi, yi nɛɛ gbiikii nɔɔba yiru yi
yi bɔɔru mi mwɛ.
21 Adama ye yi yi mwɛ mɛ, a ǹ kaa n
mam yɛ̃ nge yi gãanu mwɛ. Domi mɛ
yi woore yellun di, mɛya yi woore mi.
Ma na dom yanda.
22 Yen biru na kpam dosa na doo gãa
teeru sɔɔ doo wii geenu nɔɔba yiru wa
ni nu bɛm mɔ swɛɛ swɛɛ.

23 Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu
maa yara niɔnɔn temɔ ni nu sakosu sãa
nu gbere sõɔ ka woon sõ.
24 Doo wii sako si, su doo wii gee
ni mwɛ mwɛ. Na dosu ge nɛn sɔrobu
saaria adama ben goo kun man gu
tubusie.
25 Yosɛfu u nùn sõɔwa u nɛɛ, gãa
teena a dosa. Gusunɔwa u nun sõɔsi ye
u koo ko.
26 Naa mɛro burɛ nɔɔba yiru ye,
ka doo wii geenu nɔɔba yiru ye, wõɔ
nɔɔba yiruwa. Ye kpuro ya sãawa
dosu teu.
27 Nɛɛ nɔɔba yiru yi yi woore yi ǹ
waabu wã mi, yi yi yara yiɔnɔn biruɔ,
ka doo wii sakosu nɔɔba yiru si su
gbere sõɔ ka woon sõ mi, nu sãawa wõɔ
nɔɔba yiru yè sɔɔ gõɔra ko n wãa.
28 Gusunɔwa nun sõɔsi ye u koo ko
nge mɛ na raa nun sõɔwa, sunɔ.
29 N wee, wõɔ nɔɔba yiru sɔɔ, debura
ko n wãa Egibitin tem kpuro sɔɔ.
30-31 Adama yen biru gõɔra koo tem
mɛ kpuro wɔri wõɔ nɔɔba yiru kpa tu
kpɛ̃a gem ka tia sere ba ǹ koo maa
debu ten yira wa.
32 Ye a ka dosu ge kua nɔn mɛɛru,
Gusunɔ u kĩ a n yɛ̃ ma ya koo kooraWa
ya ǹ maa tɛɛmɔ.
33 Tɛ̃, sunɔ, n weenɛ a bwisigii goo
kasu wi u lasabu mɔ, kpa a nùn ko
Egibitin wirugii.
34 Kpa a maa tɔmbu gabu wuna be
ba koo deburun saan dĩanu kpuro
bɔnu ko suba nɔɔbu kpa bu nin sube
teeru mwa baawuren mi.
35 Kpa bu dĩa ni kpuro mɛnna ka
wunɛn yiiko bu doo bɔkunu bere
biranu sɔɔ wuu baageren sõ kpa ba n
nu kõsu.
36 Niya nu ko n berua tɔmbun sõ ba
n ka gõɔrun wõɔ nɔɔba yiru ye mara ye
ya wee tem mɛ sɔɔ, kpa tu ku raa ka
tɔmbu kpuro go.

Ba Yosɛfu kua Egibitin wirugii

37 Ma Yosɛfun gari yi, yi Egibiti sunɔ
dore ka win sina asakpɔbu kpuro.
38 Yera u bu bikia u nɛɛ, mana sa ko
maa tɔnu wa wi u Gusunɔn Hunde mɔ
nge wini.
39 Ma u Yosɛfu sõɔwa u nɛɛ, nge mɛ
Gusunɔ u nun ye kpuro sõɔsi, goo maa
sari wi u bwisi ka lasabu mɔ nge wunɛ.
40 Kon nun ko nɛn yɛnu yɛ̃ro. Nɛn
tɔmbu kpuro ba koo wunɛn gari mɛm
nɔɔwa. Nɛn sina gɔna tɔnawa ko na n
ka nun kere.
41 U maa nɛɛ, wee, na nun kua
Egibitin tem kpuron wirugii.
42 Yera u win taabu ge ga win yĩreru
mɔ pota win nɔmun di u Yosɛfu dokea
win nɔmuɔ. Ma u nùn yãa buranu
sebusia. Yen biru u nùn yɔni wuragii
dokea wĩirɔ.
43 Ma u dera ba nùn yɔɔsia kɛkɛ sɔɔ
ye dumi gawe ya wigia swĩi. Gaba nùn
gbiiye ba mɔ̀, i yiiro i yiiro. Nge mɛya
Egibiti sunɔ u ka Yosɛfu kua tem mɛ
kpuron wirugii.
44 Ma u kpam nùn sõɔwa u nɛɛ, nɛ
Egibiti sunɔ, nɛna na gerua, Egibitin
tem kpuro sɔɔ, goo kun kpɛ̃ u gãanu ko
ma n kun mɔ ka wunɛn wooda.
45-46 Ma u Yosɛfu yĩsiru kã Safenati
Paniaki te ta sãa be Egibitigibun yĩsiru.
Ma u nùn Potiferan bii Asinati kã
kurɔ. Potifera wi, u sãawa wuu ge ba
mɔ̀ Onin yãku kowo. Yosɛfu u mɔwa
wõɔ tɛna sanam mɛ Egibiti sunɔ u nùn
kua wirugii.
Ma Yosɛfu u doona u da u Egibitin
tem kpuro bera.
47 Deburun wõɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ,
tem mu dĩanu kua gem gem.
48 Yera Yosɛfu u wuu baageren
gbean dĩanu mɛnna wõɔ nɔɔba yiru ye
sɔɔ, u nu berua wuu gen biranu sɔɔ.
49 Dĩa ni u mɛnna mi, nin kpãara
banda sere ba ǹ kpɛ̃ bu nin geeru gia.
Nu sãawa nge yani sɛɛri.
50 Gõɔ ten saa yu sere na, Asinati,
Potiferan bii u Yosɛfu bii tɔn durɔbu
yiru marua.
51 Yen gbiikoowa Yosɛfu u yĩsiru kã
Manase, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na
nɛn wahala kpuro duari ka maa nɛn
baan yɛnu kpuro.
52 Ma u yiruse yĩsiru kã Efaraimu, u
nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na mara tem
mi na nɔni swãaru wa.
53 Sanam dɔɔ sanam wee, debu baka
ten wõɔ nɔɔba yiru yen baa doona
Egibitin temɔ.

54 Ma wɔ̃ɔ nɔɔba yiru gɔ̃ɔrugia ya
tunuma nge mɛ Yosɛfu u raa gerua.
Gɔ̃ɔ te, ta tem baama kpuro nɛnua,
ma n kun mɔ Egibitin tem tɔna sɔɔ mi
dĩanu wãa.
55 Adama ye gɔ̃ɔra ra dua mi, tɔmba
Egibiti sunɔ wuri koosimɔ bu ka
dĩanu wan sɔ̃. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu
doo Yosɛfun mi, kpa bu ko ye u koo bu
sɔ̃.
56 Ye Yosɛfu u wa gɔ̃ɔra tem mɛ
kpuro nɛnua, yera u bira ni kpuro
wukia u tɔmbu dĩanu dɔremɔ. Gɔ̃ɔ te,
ta kpɛ̃amɔ.
57 Ma tɔmba naamɔ Egibitiɔ tem
kpuron di bu ka dĩanu dwe Yosɛfun
mi, domi gɔ̃ɔ te, ta tem kpuro nɛni gem
gem.

Yosɛfun maaba dĩanu dwebu da Egibitiɔ

42

1 Ye Yakɔbu u nua dĩanu wãa
Egibitiɔ, yera u win bibu bikia u nɛɛ,
mban sɔ̃na i mɛɛrinɛ i ǹ gãanu mɔ̀.
2 Na nua ma Egibitiɔ dĩanu wãa. N n
mɛn na, i seewo i da i sun nu dwiama
kpa su wa sa n ka wãa.
3 Ma Yosɛfun maabu wɔkuru ba
seewa ba da Egibitiɔ bu ka dĩanu dwe.
4 Adama Yakɔbu kun wure Yosɛfun
wɔnɔ Bɛnyamɛɛ u ka bu da domi u nɛɛ,
wahala gaa ya koo ra nùn deema.
5 Ma ba dĩa ni dwem da Egibitiɔ
ka Kananiba gabu. Domi gɔ̃ɔra wãa
Kananin tem kpuro sɔɔ.

Yosɛfu u win maabu buku buku kua

6 Saa ye sɔɔ, Yosɛfuwa u Egibitin
tem kparamɔ. Wiya u tem min tɔmbu
dĩanu dɔrasiamɔ. Ye win maa be, ba
tura mi, ba nùn yiira ba wiru tem
girari.
7 Ye u bu wa u bu gia, adama u kua
nge u ǹ bu yɛ̃. Ma u bu gerusi ka dam
u nɛɛ, man diya i na.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, saa Kananin tem
diya sa na su ka dĩanu dwe.
8 Adama ka mɛ, ba ǹ nùn tuba.
9 Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua
ben sɔ̃. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nawa i
ka bɛsɛn tem saria mɛɛri kpa i wa mi
sa dam kɔmiɛ.
10 Ba nùn wisa ba nɛɛ, aawo, yinni,
sa nawa su ka dĩanu dwe.
11 Tɔn turowa u bɛsɛ kpuro mara.
Gema sa gerumɔ, sa ǹ sãa be ba tem
saria mɛɛrim na.
12 Adama Yosɛfu u bu wisa u nɛɛ,
weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kɔmiɛ.
13 Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni,
sa sãawa bɛsɛ tɔnu wɔkura yiru. Tɔn
turowa u sun mara Kananin temɔ.
Bɛsɛn wi u piiburu bo, wiya sa deri
yɛnuɔ ka bɛsɛn tundo, ma turo u
sariru kua.
14 Yosɛfu kpam bu wisa u nɛɛ, weesa
i mɔ̀. I nawa i ka bɛsɛn tem saria mɛɛri.
15 Wee nge mɛ kon ka bɛɛn laakari
mɛɛri. I kun ka bɛɛn wɔnɔ wi u wãa
yɛnuɔ mi nɛ, sere ka Egibiti sunɔn
yĩsiru i ǹ yariɔ minin di.
16 Yen sɔ̃, i bɛɛn turo gɔrio u da u
ka nùn na. Bɛɛ be i tie, bu bɛɛ doke
pirisɔm dirɔ. Saa ye sɔɔra sa ko wa ǹ
n gem na i gerumɔ. Ma n kun mɛ, sere
ka Egibiti sunɔn yĩsiru, i nawa i ka tem
saria mɛɛri.
17 Ma u bu kɛnusi pirisɔm dirɔ sɔ̃ɔ
ita.
18 Sɔ̃ɔ itase tera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
Gusunɔ nasie. Yen sɔ̃, i koowo mɛni
kpa i wa i n ka wãa.
19 I n sãan na tɔn geobu, i bɛɛn turo
derio diru mini. Bɛɛ be i tie kpa i ka
bɛɛn tɔmbu dĩanu daawa gɔ̃ɔ ten sɔ̃.
20 Kpa i ka man bɛɛn wɔnɔ dãako wi
naawa. Saa yera kon gia ma gema i
gerumɔ, kpa su bɛɛ deri i n wãa.
Ba wura mɛ,
21 ma ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ, kɔ̃sa ye
sa bɛsɛn wɔnɔ Yosɛfu kua yera ya
sun kɔsiemɔ tɛ̃, domi sa win nuku
sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa
ǹ wure.
22 Rubɛni u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ǹ daa
bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ku bii wi kɔ̃sa gaa
kua? Adama i ǹ nɛn gari wure. Wee,
tɛ̃ Gusunɔ u sun win yɛm bikiamɔ.
23 Sanam mɛ ba gari yi mɔ̀, ba ǹ yɛ̃
Yosɛfu u ben barum nɔɔmɔ. Domi
goowa u ra bu gari tusie.
24 Ma Yosɛfu u bu dɛsirari gina u da
u swĩ.

Yosɛfun maaba gɔsira Kananin temɔ

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be sɔɔ Simɛɔ gɔsa u dera ba ka nùn yɔni bɔkua be kpuron nɔni biru.
25 Yen biru u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu ben saakiba sɔɔ dĩanu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki sɔɔ, kpa bu be dĩanu kusenu kua ni ba koo di swaa sɔɔ. Ma ba kua mɛ.
26 Ma ba ben dĩa ni kɛtɛkunu sɔbi ba doona.
27 Swaa sɔɔ mi ba wɛ̃re, yera ben turo u win saaki kusia u ka win kɛtɛku dĩanu kɛ̃. Ma u deema gobi wee saaki ye sɔɔ.
28 Ma u be ba tie sõɔwa u nɛɛ, ba man nɛn gobi wesia. Yi wee nɛn saakiɔ.

Yera ba nanda ba geruna ba nɛɛ, mba Gusunɔ u sun kua yeni.
29 Ma ba wure ba swaa wɔri ba tura ben tundon mi Kananin temɔ. Ba nùn sõɔwa kpuro ye n bu deema.
30 Ba nɛɛ, durɔ wi u sãa Egibitigibun wirugii u sun gerusi u nɛɛ, sa nawa su ka ben tem saria mɛɛri.
31 Ma sa nùn wisa sa nɛɛ, sa sãawa tɔn geobu. Sa ɲ nɛ su ka ben tem saria mɛɛri.
32 Sa kpam nùn sõɔwa sa nɛɛ, sa sãawa tɔn turon bibu, bɛsɛ wɔkura yiruwa a mara. Bɛsɛn turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa wãa yɛnuɔ ka wunɛ.
33 Yera u sun wisa u nɛɛ, su nùn bɛsɛn turo derio. Bɛsɛ be sa tie, kpa su ka bɛsɛn tɔmbu dĩanu naawa ni nu koo bu turi gõɔ ten sõ,
34 kpa su ka nùn bɛsɛn wɔnɔ wi u wãa yɛnuɔ mi naawa. Nge mɛya u koo be ka gia ma sa sãa tɔn geobu, sa ɲ weesu mɔ̀, sa ɲ maa sãa be ba ben tem saria mɛɛrim na. Kpa u sun bɛsɛn turo wi wesia. Mɛya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.
35 Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u kɔsia yi wãa win saakiɔ. Ma bɛrum be kpuro mwa.
36 Yera Yakɔbu u nɛɛ, i ko de n nɛn bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosɛfu u sariru kua, na maa Simɛɔ bia, tɛ̃ i kĩ i Bɛnyamɛɛ sua. Ye kpuro nɛ sɔɔra ya wɔrimɔ.
37 Rubɛni u ben tundo wisa u nɛɛ, a gesi man Bɛnyamɛɛ nɔmu sɔndio. Nà kun ka nùn wuramɛ, nɛn bibu yiru wee, a bu goowo.
38 Yakɔbu u bu wisa u nɛɛ, nɛn bii u ɲ ka bɛɛ dɔɔ. Domi win mɔɔ u gu, wi turowa u man tie. Yen sõ, wahala gaa yà n seewa ya nùn deema gbaburu sɔɔ, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tɔkɔ kua.

Yosɛfun maabu ba ka Bɛnyamɛɛ da Egibitiɔ

43

1 Sanam dɔɔ sanam wee, gõɔra dam mɔ̀ Kananin temɔ ta dɔɔ.
2 Ye Yakɔbu ka win bibu ba dĩa ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu sõɔwa u nɛɛ, i maa wuro Egibiti mi, i sun dĩanu fiiko dwiama.
3 Yuda u nùn sõɔwa u nɛɛ, Egibitin wirugii wi, u sun sõɔwa u sirewa u nɛɛ, su ku na win wuswaaɔ ma sa ɲ bɛsɛn wɔnɔ Bɛnyamɛɛ nɛni.
4 N n mɛn na, à n wura u sun swĩi, sa ko da su nun dĩanu dwiama.
5 À n maa yina, sa ɲ dɔɔ. Domi durɔ wi, u nɛɛ, su ku ra nɛ win wuswaaɔ ma n kun ka bɛsɛn wɔnɔ wi.
6 Ma Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, u bu sõɔwa u nɛɛ, gari kõsi yiren bwesera i man kua mɛ, ye i nɛɛ, i maa wɔnɔ mɔ u bɛɛ tie.
7 Ba nùn wisa ba nɛɛ, durɔ wi, u sun bikia u sirewa u nɛɛ, amɔna sa sãa. Wara sun mara. Bɛsɛn tundo u wãa hunde sɔɔ? Sa maa wɔnɔ goo mɔ? Ma sa nùn wisa ye u sun bikia kpuro. Amɔna sa ko n ka yɛ̃ ma u koo nɛɛwa su ka bɛsɛn wɔnɔ na.
8 Yuda u win tundo Isireli sõɔwa u nɛɛ, a de bɛsɛn wɔnɔ wi, u ka man da kpa su doona kpa bɛsɛ kpuro su ku ra gbi, bɛsɛ ka wunɛ ka bɛsɛn bibu.
9 Ye n nùn deema kpuro nɛna kon ye sɔbe kpa na n sãa taaregii wunɛn mi, nà kun ka nùn wuramɛ.
10 Wunɛn tii a wa saa mìn di sa gari yi mɔ̀, sà n dɔɔn na, sa n gɔsirame nɔn mɛɛruse.
11 Isireli u gerua u nɛɛ, ɲ n mɛn na, yà n kua tilasi, i gãa buranu suo ni nu sãa bɛsɛn tem miginu ni nu ɲ wãa Egibitiɔ i ka durɔ wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko

ka dãa marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru.
12 Kpa i n gobi nɛni nge mɛ i raa ka dan nɔn yiru. I n tura mi, kpa i bu yiɔnɔ wesia yi sa deema bɛɛn saakiba sɔɔ. À ku tuba, ba yi duariwa.
13 Yen biru i bɛɛn wɔnɔ wi suo kpa i da.
14 Gusunɔ Dam kpurogii u koo de durɔ wi, u bɛɛn wɔnwɔndu wa kpa u de i wurama ka Simɛɔ ka Bɛnyamɛɛ. Nà n kon maa bibu bian na, to, kpa n bia.

Yosɛfu u ka win maabu gari mɔ

15 Ma bii be, ba kɛ̃ɛ ni sua ka gobi yi ba raa ka dan nɔn yiru ka Bɛnyamɛɛ sannu. Ma ba seewa ba swaa wɔri ba da Egibitiɔ. Ye ba tura mi, ba da Yosɛfun mi.
16 Sanam mɛ Yosɛfu u bu wa ka Bɛnyamɛɛ sannu, u win sɔm kowobun wirugii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be duusio nɛn dirɔ. Yen biru a doo a yaa go. Domi sanna sa ko di sɔ̃ɔ sɔɔ ge nɛ ka be.
17 Ma sɔm kowo wi, u kua nge mɛ Yosɛfu u nùn sɔ̃ɔwa. U ka bu da diru mi.
18 Ye ba wãa diru mi, yera bɛrum bu mwa ba tii sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, gobi yi ba wesia bɛsɛn saakiba sɔɔ, yin sɔ̃na ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka bɛsɛn kɛtɛkunu, kpa su ko ben yobu.
19 Yera saa Yosɛfun dii kɔnnɔn di ba sɔm kowo wi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
20 yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dĩanu dwa,
21 saa ye sa ka nu dɔɔ yɛnuɔ, sa yɔ̃ra swaaɔ su ka wɛ̃ra. Yera sa bɛsɛn saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa kɔsia kpuro wee, yi wãa bɛsɛn baawuren saaki sɔɔ. Yi wee, sa ka wurama.
22 Domi sa ɲ yɛ̃ wi u yi wesia bɛsɛn saakiba sɔɔ. Mɛya sa maa ka gobi na su ka wure su dĩanu dwe.
23 Sɔm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda, i ku wurura. Gusunɔ, bɛɛn baaban Yinniwa u bɛɛ yi kã. Na raa bɛɛn gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simɛɔ yarama.
24 Ma u bu duusia Yosɛfun yɛnuɔ u dera ba ben kɔ̃ri kpakia, u maa ben kɛtɛkunu taka wɛ̃.
25 Ma Yosɛfun maa be, ba ben kɛ̃nu sɔɔru mɔ̀ sere u ka tunuma sɔ̃ɔ sɔɔ, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi.
26 Ye Yosɛfu u tunuma yera ba da ba yiira ba nùn kɛ̃ɛ ni wɛ̃.
27 Ma u ben alafia bikia u nɛɛ, bɛɛn durɔ tɔkɔ wìn gari i gerua mi, u bwãa do? U wãa hunde sɔɔ sere ka tɛ̃?
28 Ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛn tundo, wunɛn bɔ̃ɔ u wãa hunde sɔɔ, u bwãa do.
Ma ba kpam nùn yiira.
29 Ye Yosɛfu u nɔni seeya u win wɔnɔ Bɛnyamɛɛ wa, yera u bikia u nɛɛ, bɛɛn wɔnɔ wìn gari i man sɔ̃ɔwa mi, wiya mini?
Ma u Bɛnyamɛɛ domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nun durom kua nɛn bii.
30 Ma u seewa fia u bu deri u da u swĩ dii sɔɔwɔ, domi win wɔnɔn kĩra nùn nɛnua too too.
31 Ye u swĩ u kpa, u wuba ma u yarima. Ka mɛ, u maa tii dam kãawa u ku ka swĩ ben wuswaaɔ. Ma u wooda wɛ̃ bu ka dĩa ni na.
32 Ma u sina nɛnɛm, win maabu ka wɔnɔ maa nɛnɛm, Egibitigii be ba ra maa ka nùn di, be maa nɛnɛm. Domi Egibitigibu ba ku ra kã bu ka Heberuba di sannu yèn sɔ̃ ba bu garisi disigibu.
33 Yosɛfu u win maa be sinasia nge mɛ ba ka keranɛ saa gbiikoon di sere ka dãakowɔ. Ma ba mɛɛrina ka biti ye u ka bu sinasia.
34 Ma ba bu dĩa ni wɛ̃ɛmɔ ni nu wãa Yosɛfun tabulu wɔllɔ, adama Bɛnyamɛɛginu nu sãawa beginun nɔn nɔɔbu. Ma ba di ba nɔra ba nuku dobu kua.

Yosɛfu u win maabu yina bɛria ka win nɔra

44

1 Yosɛfu u win yɛnun sɔm kowobun wirugii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn ben saakiba yibio nge mɛ ben baawure u koo kpĩ u sɔbe, kpa a ben baawuren gobi wesia win saakiɔ.
2 Kpa a nɛn nɔra ye ba kua ka sii geesu doke ben yãkabun saakiɔ ka sere maa win dĩanun gobi.

Sɔm kowo wi, u kua kpuro nge mɛ
Yosɛfu u nùn sɔ̃ɔwa.
3 Bururu yam sãreru ba bu kara ba
doona ka ben kɛtɛkunu.
4 Ye ba swaa wɔri n ǹ tɛ, yera Yosɛfu
u win sɔm kowo wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn
be naa swĩiyɔ kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, mban
sɔ̃na ba bu gea kua ma ba kɔ̃sa wesia.
5 Ba ǹ yɛ̃ ma nɔra yera nɛ wunɛn
yinni na ra ka tam nɔ, kpa n ka wa ye
ya wee sia? Mban sɔ̃na ba kɔ̃sa yenin
bweseru kua.
6 Ma sɔm kowo wi, u bu naa swĩi. Ye
u bu naamwɛ, u bu gari yi sɔ̃ɔwa.
7 Ba nùn wisa ba nɛɛ, mban sɔ̃na
a gari yinin bweseru gerua. Sere ka
Gusunɔ wi sa sãamɔn yĩsiru, sa ǹ yenin
bweseru kue.
8 Bɛsɛ be sa ka nun gobi yi a duari
bɛsɛn saakiba sɔɔ naawa saa Kananin
di, bɛsɛra sa ko maa sii geesu ǹ kun mɛ
wura gbɛni wunɛn yinnin dirun di?
9 Yen sɔ̃, wìn mi a nɔra ye wa, yɛ̃ro
u gbi, kpa bɛsɛ be sa tie, su ko wunɛn
yobu.
10 Ma sɔm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ,
ya wã ye i gerua. Adama wìn mi na
nɔra ye wa, wi turowa u koo ko nɛn
yoo. Bɛɛ be i tie, kpa i doona.
11 Ma ben baawure u win saaki yi
temɔ ka sɛndaru u kusia.
12 Ma sɔm kowo wi, u na u saaki be
mɛɛra mɛɛra saa bukurogian min di n
ka girari ben yãkabugiaɔ. Ma u nɔra ye
wa Bɛnyamɛɛn saakiɔ.
13 Ma ba ben tiin yabenu nɛnua ba
kasuka nuku sankiranun sɔ̃. Yera ba
maa ben kɛtɛkunu sɔmunu sɔbi ba
wura wuuɔ.

Yuda u suuru kanamɔ Bɛnyamɛɛn sɔ̃

14 Yuda ka wigibu ba tunuma
Yosɛfun yɛnuɔ ba deema u ǹ gina yara.
Ma ba yiira win wuswaaɔ.
15 Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban
bwesera i kua mɛ. I ǹ yɛ̃ ma tɔnu nge
nɛ u koo kpĩ u wa ye ya wee sia?
16 Ma Yuda nùn wisa u nɛɛ, yinni,
yen yerà kon maa gere su ka yari
taarɛn di. Domi Gusunɔ u sun wa ma
sa sãa taarɛgibu. Tɛ̃ a sun mɔɔ su ko
wunɛn yobu, bɛsɛ ka wìn mi ba nɔra
ye wa.
17 Yera Yosɛfu u nɛɛ, su ku wa mɛ bu
nɛɛ, nɛna na yen bweseru kua. Adama
wìn mi ba nɔra ye wa, wiya u koo ko
nɛn yoo. N n mɛn na, bɛɛ be i tie,
i gɔsiro yɛnuɔ ka bɔri yɛndu i bɛɛn
tundo deema.
18 Ma Yuda u maa Yosɛfu susi u nɛɛ,
a suuru koowo yinni, nà n maa gãanu
gerua, a ku mɔru ko, domi a sãawa nge
Egibitin sunɔ.
19 Yinni, wuna a sun bikia a nɛɛ, sa
tundo mɔ? Sa wɔnɔ mɔ?
20 Ma sa nun wisa sa nɛɛ, sa tundo
mɔ u tɔkɔ kua, ka wɔnɔ turo wi ba
mara tɔkɔru sɔɔ. Bii win mɔɔ u gu,
wi turowa u tie win mɛron bera gia.
Bɛsɛn tundo wi, u maa nùn kĩ too.
21 Ye sa yeni geruа, yinni, ma a nɛɛ,
su ka nùn na wunɛn mi, a nùn wa ka
nɔni.
22 Ma sa wisa sa nɛɛ, n ǹ koorɔ bii wi,
u bɛsɛn tundo deri, domi ù n nùn deri,
tundo wi, u koo gbi.
23 Ma a sun sɔ̃ɔwa a nɛɛ, sà kun ka
nùn sisi, su ku ra nɛ wunɛn mi.
24 Saa ye sa tura bɛsɛn tundon mi, sa
wunɛn gari yi nùn sɔ̃ɔwa.
25 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru ma u nɛɛ, su
gɔsirama mini su ka maa nùn dĩanu
dwia fiiko.
26 Yera sa nùn wisa sa nɛɛ, sa ǹ dɔɔ
ma n kun mɔ ka bɛsɛn wɔnɔ sannu,
domi sa ǹ kpɛ̃ su na wunɛn wuswaaɔ
n kun ka wi.
27 Ma bɛsɛn tundo u sun sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
sa yɛ̃ ma bibu yiruwa win kurɔ Raseli
u nùn marua.
28 Ben turo u yara yɛnun di, u ǹ maa
nùn wa sere ka gisɔ. U yĩiyɔ ma gbeeku
yaa ya nùn sɛ̃re ya kasuka.
29 Yen sɔ̃, sà n maa nùn yiruse wi
suari, ù n nua wahala gaa ya nùn
deema, nuku sankiranu koo be nùn
go, domi u tɔkɔ kua.
30-31 Yen sɔ̃ tɛ̃, yinni, nà n wura bɛsɛn
tundon mi, bii wi sari, sa ko de durɔ
tɔkɔ te, tu gbi ka nuku sankiranu bii
win kĩrun sɔ̃.
32 Yen biru nɛ wi na gari mɔ̀ mini,
nɛna na tii bii wi sɔbi, domi na nɛɛ,
nà kun ka nùn wurame, n kua nɛn
sɔmunu sere ka baadommaɔ.
33 Yen sɔ̃ tɛ̃, na nun kanamɔ a man
koowo yoo bii win ayerɔ, kpa wi ka be

ba tie bu gɔsira yɛnuɔ.
34 Domi na ǹ yɛ̃ amɔna kon bɛsɛn
tundo tusia nà n sĩa bii wi sari.
Gusunɔ u ku de nɛn nɔni yi wa kɔ̃sa ye
ya koo durɔ tɔkɔ te deema.

Yosɛfu u tii win maabu tusia

45

1 Yosɛfu u den kpana u tii nɛnɛ
Egibitigii be ba wãa mi kpuron
wuswaaɔ. Yera u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu
yario min di.
Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi
ka win maabu u ka tii bu tusia.
2 U wura kua sere Egibitigii be ba
wãa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye
sunɔn yɛnugibu sɔ̃ɔwa.
3 Yosɛfu u win maabu ka wɔnɔ wi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Yosɛfu. Bɛsɛn baaba
u wãa hunde sɔɔ?
Adama ba kpana bu nùn wisi domi
bɛrum bu mwa win wuswaaɔ.
4 Ma u nɛɛ, i suuru koowo i susima
nɛn bɔkuɔ.
Ye ba nùn susi, yera u bu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, nɛna bɛɛn wɔnɔ Yosɛfu wi i dɔra
ba ka na Egibiti mini.
5 Tɛ̃, i ku nuki sankira, i ku maa
taarɛ wɛ̃ɛna ye i ka man dɔra. Domi
Gusunɔwa u dera na na mini n ka bɛɛ
faaba ko.
6 Wee, gɔ̃ɔ ten wɔ̃ɔ yirusewa sa dɔɔ
mini. N maa tie wɔ̃ɔ nɔɔbu yè sɔɔ goo
kun kpɛ̃ u duure u sere gɛ̃.
7 Gusunɔn sinara na ka na tem mini
n ka bɛɛ dĩanu berua kpa n bɛɛ yara gɔ̃ɔ
ten di n bɛɛn bweseru faaba ko.
8 N ǹ bɛɛ i dera na na mini.
Gusunɔwa u dera na na, ma u man
kua Egibiti sunɔn yɛnu yɛ̃ro ka win ye
u mɔ kpuron wirugii ka sere maa tem
mɛn wirugii.
9 Yen sɔ̃, i gɔsiro fuuku bɛsɛn tundon
mi, i nùn sɔ̃ i nɛɛ, amɛniwa nɛ win bii
Yosɛfu na gerua, Gusunɔ u man kua
Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku.
10 U n na kon de u sina Gosɛniɔ kpa
u n wãa nɛn bɔkuɔ, wi ka win bibu ka
win debuminu ka win yãanu ka win
kɛtɛba ka win ye u mɔ kpuro gesi.
11 Yèn bukata u mɔ kpuro kon nùn
wɛ̃, domi gɔ̃ɔra maa tie wɔ̃ɔ nɔɔbu. U
n wãa nɛn bɔkuɔ, gɔ̃ɔ te, ta ǹ maa bu
goomɔ ka win yɛnugibu ka win ye u
mɔ kpuro.
12 Bɛɛ kpuro ka wunɛn tii Bɛnyamɛɛ,
i wa ka nɔni ma nɛna Yosɛfu, nɛ wi na
ka bɛɛ gari mɔ̀ mini.
13 N n mɛn na, i doo i bɛsɛn tundo
sɔ̃ nge mɛ nɛn yiiko ya nɛ Egibitiɔ ka
ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nùn
tama.
14 Yen biru Yosɛfu u win wɔnɔ
Bɛnyamɛɛ nɛnua u bɔkasi wĩirɔ, ma u
swĩ. Bɛnyamɛɛn tii u maa swĩ mi ba
bɔkasinɛ.
15 Ye u Bɛnyamɛɛ yɔ̃su, yera u win
maa ben baawure bɔkasi u sɔ̃su u ka
swĩisimɔ. Yen biruwa ba ka nùn gari
kua.

Egibiti sunɔ u Yakɔbu sokusia u na Egibitiɔ

16 Ye Egibiti sunɔn yɛnugiba nua
ma Yosɛfun maaba tunuma, yera ya
sunɔn tii ka win tɔmbu dore.
17 Ma u Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wunɛn maa be sɔ̃ɔwɔ bu ben kɛtɛkunu
sɔmunu sɔbio bu da Kananin temɔ
18 bu ka bɛɛn tundo ka bɛɛn
yɛnugibu na nɛn turuku. Kon bu tem
gem wɛ̃ kpa ba n dĩa geenu mɔ ba n
dimɔ.
19 A maa bu sɔ̃ɔwɔ bu Egibitin
sarɛtiba suo bu ka da bu bɛɛn tundo ka
ben kurɔbu ka ben bibu suama.
20 Bu ku wurura ben ye ba koo de-
rin sɔ̃, domi gãa ni nu gea sãa Egibiti
mini, niya nu koo ko beginu.
21 Ma Isirelin bii be, ba kua mɛ.
Yosɛfu u bu sarɛtiba wɛ̃ ma u bu dĩanu
kusenu kua ni ba koo di swaaɔ nge mɛ
sunɔ u gerua.
22 U ben baawure yabe kpaaru
kã. Adama yabe kpaanu nɔɔbuwa u
Bɛnyamɛɛ kã ka sii geesun gobi gooba
wunɔbu (300).
23 Ma u ben tundo Egibitin gãa
geenu mɔrisia u nu kɛtɛkunu wɔkuru
sɔbi. U dĩanu sua u bu wɛ̃ ka kuse ni
ba koo di swaaɔ bà n wee Egibitiɔ. Ma
u maa ni kɛtɛku ninu wɔkuru sɔbi.
24 Yen biru u dera win maa be, ba
swaa wɔri. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
suuru koowo, i ku ra sanna swaaɔ.
25 Ma ba doonama saa Egibitin di ba
na ben tundo Yakɔbun mi Kananiɔ.

26 Ye ba tura, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
Yosɛfu kun gu, u wasi. Wiya u mam
Egibitin tem kpuro kpare.
Ye Yakɔbu u nua mɛ, u kpana u bu
wisi, domi u ǹ naanɛ kue ye ba nùn
sɔ̃ɔmɔ.
27 Adama ye ba nùn kpuro saaria ye
Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa, ma u sarɛti be wa
be u mɔrisiama bu ka nùn suama, yera
win bwɛ̃ra den yɛmia ma win dam
wurama.
28 Yera u nɛɛ, wee tɛ̃, nɛn bii Yosɛfu
u wãa hunde sɔɔ, nɛn bwɛ̃ra kpuna tɛ̃.
Kon da n nùn wa n sere gbi.

Yakɔbu ka win tɔmbu ba da Egibitiɔ

46

1 Yakɔbu wi ba mɔ̀ Isireli u seewa
u swaa wɔri ka ye u mɔ kpuro u tura
Beri Sebaɔ. Miya u Gusunɔ yãkuru
kua nge mɛ win tundo Isaki u ra raa
ko.
2 Yera wɔ̃kuru Gusunɔ u ka nùn gari
kua kãsiru sɔɔ u nɛɛ, Yakɔbu, Yakɔbu.
Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee.
3 Ma Gusunɔ u nɛɛ, nɛna Gusunɔ,
wunɛn tundon Yinni. A ku bɛrum ko,
a doo Egibiti mi, domi miya kon nun
ko bwese bakarun nuuru.
4 Nɛn tii kon ka nun da kpa n maa ka
nun wurama. Yosɛfun nɔmu sɔɔra kaa
gbi.
5-6 Yakɔbu ka win tɔmbu kpuro ba
seewa Beri Seban di, ma win biba nùn
doke sarɛti sɔɔ ka ben tiin bibu ka ben
kurɔbu. Sarɛti be, Egibiti sunɔwa u
bu mɔrisiama bu ka bu sua. Yen biru
ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia
ye ba wa Kananin temɔ. Ma ba doona
Egibitiɔ,
7 wi ka win bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu ka maa win debuminu, win
yɛnugibu kpuro gesi.

Yakɔbun tɔmbu

8 Be ba sãa Yakɔbun bweseru be ba
na Egibitiɔ, ben yĩsa wee.
Rubɛni, win bii gbiikoo,
9 ka win bibu Enɔku ka Paalu ka
Hɛsironi ka Kaami.
10 Simɛɔ ka win bibu Yɛmuɛli ka
Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka
sere Sɔɔlu wìn mɛro u sãa Kananigii.
11 Lefi maa ka wigibu Gɛɛsɔni ka
Kehati ka Mɛrari.
12 Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela
ka Perɛsi ka Seraki. Adama Eri ka
Onani ba gu Kananin temɔ. Ma ben
wɔnɔ Perɛsi wi, u Hɛsironi mara ka
Hamulu.
13 Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa
ka Yoobu ka Simuroni.
14 Sabuloni maa ka wigibu Serɛdi ka
Eloni ka Yalɛɛli.
15 Beni ka sere win bii tɔn kurɔ Dina
ba sãa Lean bibu be u Yakɔbu marua
Padanaramuɔ. Be ka ben bibu ba
sãawa mi tɔnu tɛna ka ita.
16 Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi
ka Suni ka Ɛsiboni ka Eri ka Arodi ka
Areli.
17 Asɛɛ ka maa wigibu Yimina ka Yisifa
ka Yisifi ka Beria ka ben sesu Seraki.
Ma Beria u Heberu mara ka Maakiɛli.
18 Bera ba sãa Yakɔbun bweseru be
ba maa marura Silipan min di. Be
kpuro ba sãawa tɔnu wɔkura nɔɔbu ka
tia. Silipa wi, u sãawa Lean yoo wi
Labani win tundo u nùn wɛ̃.
19 Yosɛfu ka Bɛnyamɛɛwa ba sãa
Rasɛlin bibu.
20 Yosɛfu u wãawa Egibitiɔ u ka
Manase ka Efaraimu mara. Bii ben
mɛron yĩsira Asinati. U sãawa Po-
tifera, Onin yãku kowon bii.
21 Ma Bɛnyamɛɛ u seewa u Bela
mara ka Bekɛɛ ka Asibɛli ka Gera ka
Namani ka Ehi ka Rɔsi ka Mupimu ka
Hupimu ka Aadu.
22 Be ba sãa Yakɔbun bweseru be ba
maa marura Rasɛlin min di, bera mi.
Be kpuro ba kuawa tɔnu wɔkura nnɛ.
23 Biliha u bibu yiru mara, beya Danu
ka Nɛfitali. Danu u seewa u Husimu
mara.
24 Nɛfitali u maa seewa u Yasɛɛli ka
Guni ka Yesɛɛ ka Silɛmu mara.
25 Bera ba sãa Yakɔbun bweseru be
ba maa marura Bilihan min di. Be
kpuro ba sãawa mi tɔmbu nɔɔba yiru.
Biliha wi, u sãawa Rasɛlin yoo wi
Labani win tundo u nùn wɛ̃.
26 Tɔn be ba ka Yakɔbu da Egibitiɔ
be ba sãa win tiin yɛm, ba sãawa tɔnu
wata ka nɔɔba tia, win bibun kurɔbu
baasi.
27 N deema Yosɛfu u maa bibu yiru
mara Egibiti mi. Ma Yakɔbun tɔmbu
be ba sãa win yɛm ba ka wãa Egibitiɔ,
ben geera kua tɔnu wata ka wɔkuru.

Yakɔbu ka win tɔmbu Egibitiɔ

28 Ye ba sisi mi, yera Yakɔbu u Yuda gɔra u da u Yosɛfu sɔ̃ ma u dɔɔ Gosɛni gia.
29 Ma Yosɛfu u win kɛkɛ ye dumi gawe dua u ka da Gosɛniɔ u ka win tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nùn gaba wĩirɔ u bɔkasi ma u swĩisi n ka tɛ.
30 Ma Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, u Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa nà n gu gisɔ, ya ǹ taarɛ, domi na wunɛn wuswaa wa, na maa wa ma a wãa hunde sɔɔ.
31 Yera Yosɛfu u win maabu ka sere maa win tundon yɛnugii be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kon da n sunɔ nɔɔsia ma bɛɛ nɛn tundon yɛnugibu i tunuma, bɛɛ be i raa wãa Kananin temɔ.
32 Kon nùn sɔ̃ ma yaa sabenun sɔmbura i ra ko. I maa ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn kɛtɛba na, ka sere bɛɛn ye i mɔ kpuro.
33 Yen sɔ̃, ù n da bɛɛ bikia u nɛɛ,
34 sɔmbu terà i ra ko, i nùn wisio i nɛɛ, yaa sabenun nɔɔriba bu sãa bɛɛn sɔmburu saa bɛɛn birun di sere ka gisɔ, bɛɛ ka bɛɛn baababa. Nge mɛya i ko wa i ka sina Gosɛnin temɔ, domi Egibitigiba ku ra sabe kparobu kã.

47

1-2 Yen biruwa Yosɛfu u win maa ben nɔɔbu sua ba da Egibiti sunɔn mi. Ma Yosɛfu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn maabu ka nɛn tundo ba na saa Kananin tem di ka ben yãanu ka ben kɛtɛba ka ben ye ba mɔ kpuro. Wee, ba wãa Gosɛnin temɔ.
Ma u win maa be Egibiti sunɔ tusia.
3 Sunɔ wi, u bu bikia u nɛɛ, sɔmbu terà i ra ko.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, yaa sabena sa ra kpare, yinni. Mɛya maa bɛsɛn baababan tii.
4 Ba maa nɛɛ, sa nawa su ka sina tem mi, domi yaka bekusu sari si bɛsɛn yaa sabenu koo di, yèn sɔ̃ gɔ̃ɔ te, ta Kananin tem nɛni. Yen sɔ̃na sa nun kanamɔ a de su sina Gosɛnin temɔ.
5 Yera sunɔ wi, u Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, wunɛn tundo ka wunɛn maabu ba wɔma wunɛn mi.
6 Egibitin tem kpuro wee wunɛn nɔmuɔ. A de bu sina Gosɛniɔ, domi min tema mu gea sãa. À n maa yɛ̃ gaba kparabun hania mɔ be sɔɔ, a bu nɛn yaa sabenu nɔmu sɔndio.
7 Yen biru Yosɛfu u ka win tundo Yakɔbu da Egibiti sunɔn mi, ba tɔbirina. Ma Yakɔbu u sunɔ wi domaru kua.
8 Yera sunɔ u nùn bikia u nɛɛ, wunɛn wɔ̃ɔ nyewa mini.
9 Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn wɔ̃ɔ wunaa teeru ka wɔkura mi, mìn di na handunia dua, na maa sirenɛwa. Nɛn wɔ̃ɔ ga ǹ dabi, ga ǹ maa nuku dobu mɔ, mɛya ga ǹ maa nɛn baababaguu tura ge ba kua sanam mɛ ba wãa hunde sɔɔ.
10 Ma Yakɔbu u kpam sunɔ domaru kua ba sere yara win min di.
11 Yosɛfu u win tundo ka win maabu sin yeru kua, u bu tem wɛ̃ Ramusɛsin bera gia mi n gea bo Egibitin tem sɔɔ, nge mɛ sunɔ u raa nùn sɔ̃ɔwa u ko.
12 Ma u win tundon yɛnugii be kpuro dĩanu wɛ̃ nge mɛ ben geera nɛ.

Gɔ̃ɔ bakaru

13 Sanam dɔɔ sanam wee, gɔ̃ɔra kpɛ̃a tem mɛ sɔɔ. Baa dĩa bura kun maa wãa. Egibitigibu ka Kananiba ba wu-rurawa kpuro gɔ̃ɔ ten sɔ̃.
14 Ba ka ben gobi kpuro dĩanu dwa. Ma Yosɛfu u gobi yi mɛnna u yi sunɔn yɛnuɔ.
15 Sanam mɛ gobi kpa Egibitiɔ ka Kananiɔ, Egibitigibu kpuro ba na ba Yosɛfu deema ba nɛɛ, a sun dĩanu wɛ̃ɛma. Mban sɔ̃na sa ko gbi a n sun mɛɛra, domi bɛsɛn gobi kpa.
16 Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì kun gobi mɔ, i man bɛɛn yaa sabenu wɛ̃ɛma kpa n bɛɛ dĩanu wɛ̃.
17 Ba ka ben dumi ka yãanu ka bonu ka nɛɛ ka kɛtɛkunu Yosɛfu naawa. Ma u ka ye kpuro bu dĩanu kɔsina. Nge mɛya ba ka ben sabenu kpuro dĩanu kɔsina wɔ̃ɔ ge.
18 Ye wɔ̃ɔ ge, ga doona, ba kpam na Yosɛfun mi, ba nɛɛ, yinni, sa ǹ kpɛ̃ su nun gãanu berua. Bɛsɛn gobi kpa, bɛsɛn yaa sabenu kpuro maa wãa wunɛn mi. A yɛ̃ ma gãanu kun maa sun tie ma n kun mɔ bɛsɛn wasi ka bɛsɛn gbea.
19 Mban sɔ̃na kaa n sun mɛɛra sa n gbiɔ, kpa bɛsɛn gbea yu kam ko. Yen sɔ̃, a ka sun dĩanu kɔsinɔ kpa bɛsɛn

gbea yu ko sunɔgia kpa su ko win yobu. A sun dĩa bweseru wɛ̃ɛyɔ su duure ni sa ko ra di sa n ka wãa, kpa gbea ye, yu ku ko gbee diinu.

20 Ma Yosɛfu u Egibitigibun gbea kpuro sunɔ dwia, domi gɔ̃ɔra dera ba nùn ye dɔre. Yera tem mɛ kpuro mu kua sunɔgim.

21 Ma Yosɛfu u tɔmbu kpuro yarinasia u bu yoo sɔmburu koosia Egibitin tem kpuro sɔɔ.

22 Adama u ǹ yãku kowobun gbea dwa, domi Egibiti sunɔ u wooda gaa mɔ ye ya dera u ra bu dĩanu wɛ̃. Yen sɔ̃na ba ǹ ben gbea dɔre.

23 Ma Yosɛfu u tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔ na bɛɛ dwa bɛɛ ka bɛɛn gbea i kua sunɔn yobu. Wee, na bɛɛ dĩa bweseru wɛ̃ɛmɔ i ka duure gbea ye sɔɔ.

24 Sanam mɛ dĩanu ra ye, i nu bɔnu koowo suba nɔɔbu, i sunɔ sube teeru wɛ̃ kpa i suba nnɛ tii yiiya. Mi sɔɔra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu.

25 Ma ba nɛɛ, wunɛn durom mɛ, mu sun faaba kua. Tɛ̃ sa ko ko sunɔn yobu.

26 Nge mɛya Yosɛfu u ka wooda yeni yi, ye ya nɛɛ, ba n da Egibitin gbean dĩanu bɔnu ko suba nɔɔbu kpa sube teeru tu ko sunɔgiru. Wooda ye, ya wãa sere ka gisɔ. Yãku kowobun gbea tɔnawa ya ǹ kue wigia.

Ye Yakɔbu u kĩ bu nùn kua ù n gu

27 Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli ka wigibu ba sina Egibitin temɔ Gosɛnin bera gia. Ba dukia kpaasinamɔ mi, ba maruramɔ ba dabiamɔ.

28 Yakɔbu u kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru Egibitin temɔ. Ma win wãarun sanam kpuro mu kua wɔ̃ɔ wunaa weeru ka nɔɔba yiru.

29 Ye win gɔɔ turuku kua, u win bii Yosɛfu soka u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nà n wunɛn kĩi geeru wa, na nun kanamɔ, a wunɛn nɔmu dokeo nɛn tɔbuɔ a ka bɔ̃re ma a ǹ man sikumɔ Egibitin tem mini.

30 Sanam mɛ kon kpuna n gbi n nɛn baababa deema, a nɛn goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikaɔ.

Yosɛfu u nùn wisa u nɛɛ, kon ko nge mɛ a gerua.

31 Yakɔbu nɛɛ, a bɔ̃ruo.

Ma Yosɛfu u bɔ̃rua. Yen biru Yakɔbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunɔ siara.

Yakɔbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

1 Yeniba kpuron biru ba na ba Yosɛfu sɔ̃ɔwa ma win tundo kun bwãa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi.

2 Ye ba Yakɔbu nɔɔsia ma win bii Yosɛfu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wɔllɔ.

3 Ma u Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ Dam kpurogii u man kure Lusia Kananin temɔ ma u man domaru kua.

4 U nɛɛ, kon marura n dabia kpa n ko bwese dabirun nuuru kpa u nɛn bibun bweseru tem mɛ wɛ̃ ba n mu mɔ sere ka baadommaɔ.

5 Tɛ̃, Yosɛfu, wunɛn bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n ka sere nun swĩima mi, ba kua nɛgibu. Na bu mɛera nge Rubɛni ka Simɛɔ.

6 Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n sãa wunɛgibu. Ben maabun yĩsa ba koo ka tubi di.

7 Na yeni mɔ̀wa yèn sɔ̃ na wunɛn mɛro Raseli kĩ. Ye sa wee Padanin di u man gbiiriwa swaaɔ Kananin temɔ ye n tie fiiko su ka Efarata du. Miya na nùn sika. Efarata yera ba mɔ̀ Bɛtelehɛmu.

8 Ma Isireli u Yosɛfun bibu mɛera u nɛɛ, berà mini.

9 Yosɛfu u win tundo wisa u nɛɛ, nɛn biba mi, be Gusunɔ u man kã.

Ma Isireli u nɛɛ, a de bu susima nɛn bɔkuɔ kpa n bu domaru kua.

10 N deema Isirelin nɔni dam dwiiya tɔkɔrun sɔ̃. U ǹ maa kpɛ̃ u yam wa sãa sãa. Yen sɔ̃na Yosɛfu u bu susisia win bɔkuɔ. Ma Isireli u ben baawure bɔkasi u sɔ̃su.

11 U Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ǹ daa maa yĩiyɔ n nun wa. N wee, sere ka wunɛn bibɔ Gusunɔ u dera na wa.

12 Ma Yosɛfu u bii be seeya saa win tundon taarun kɔkɔrun di, ma win tii u yiira win wuswaaɔ u siriru tem tura.

13 Yen biru u Efaraimu yõrasia Isirelin nɔm dwarɔ, Manase maa win nɔm geuɔ.
14 Adama Isireli u win nɔm geu dɛmia u sɔndi Efaraimun wirɔ wi u sãa yãkabu. Ma u win nɔm dwaru sɔndi Manasen wirɔ. N deema Isireli u yɛ̃ sãa sãa ye u mɔ̀. U yɛ̃ ma Manasewa u sãa yeruma.
15 Ma u Yosɛfu domaru kua u nɛɛ,
Gusunɔ wìn wuswaaɔ nɛn baababa Aburahamu ka Isaki ba ben wãaru di,
wiya u man kpara saa nɛn marubun di sere ka gisɔ.
16 Win gɔrado u maa man wɔra kõsa kpuron di.
Gusunɔ wiya u koo wunɛn bii beni domaru kua.
Nɛn yĩsiru ka nɛn baababa Aburahamu ka Isakin yĩsina ba koo ka bu soku,
kpa bu marura bu dabia.
17 Sanam mɛ Yosɛfu u wa ma win tundo u win nɔm geu sɔndi Efaraimun wirɔ, win nukura kun dore, yera u nɔmu ge nɛnua u gawa Efaraimun wirun di u sɔndi Manasen wirɔ.
18 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, n ɲ mɛ baaba, domi winiwa u sãa yeruma. A wunɛn nɔm geu sɔndio win wirɔ.
19 Adama u yina u nɛɛ, na yɛ̃ mɛ, nɛn bii, na yɛ̃. Win tii u koo maa ko bwese bakarun nuuru. Adama win wɔnɔ koo nùn kera. Wiya u koo ko bwese dabinun nuuru.
20 U bu domaru kua dɔma te, u nɛɛ, Isireliba bà n domaru mɔ̀, bɛɛn yĩsa ba koo ka ko bu nɛɛ, Gusunɔ u nun koowo nge Efaraimu ka Manase.
Nge mɛya u ka Efaraimu gbiisia.
21 Ma Isireli u Yosɛfu sõɔwa u nɛɛ, wee, na gɔɔ turuku kua. Adama Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa kpa u ka bɛɛ wura bɛɛn baababan temɔ.
22 Miya kon nun tem gam sosia mɛ na ɲ wunɛn maabu ka wɔnɔ wɛ̃ɛmɔ. Tem mɛ, mu sãawa mɛ na mwa Amɔreban nɔman di ka takobi ka tɛndu.

Yakɔbun gari dãaki

49

1 Yen biru Yakɔbu u win bibu soka u nɛɛ,
i mɛnnama kpa n bɛɛ sõ
ye n koo bɛɛ deema amɛn biru.
2 I na i nɔ nɛn bibu, i man swaa dakio.
3 Rubɛni, wunɛ nɛn bii yeruma, a sãawa nɛn dam.
Wuna na mara nɛn aluwaasiru sɔɔ.
Wuna a yiiko ka dam bo nɛn bibu sɔɔ.
4 Adama a sãawa nge nim tora, a ɲ gaya mɔ.
Yen sõna a ɲ kaa ko wunɛn wɔnɔbun wirugii.
Domi a ka nɛn kurɔ Biliha kpuna,
a nɛn kpin yeru disi doke.
5 Wunɛ Simɛɔ ka Lefi, daa tia i mɔ.
I ra bɛɛn takobi suewa ka gbana i ka kõsa ko.
6 Bɛɛn mɔrun sõ i tɔmbu go.
Bɛɛn nuku kõsurun sõ
i kɛtɛ kinɛnun naa sĩinu bɔɔra.
Yen sõ, nɛn gõru gu ku raa du
bɛɛn kankam wesianɔ sɔɔ.
Nɛn bwɛ̃ra yu ku raa ka bɛɛ mɛnnɛ.
7 Bɛɛn mɔru yu ko bõrura yèn sõ ya sãa gbanagia.
Mɛya maa ka bɛɛn nuku gbisibu yèn sõ bu ɲ wɔnwɔndu mɔ.
I ko n yarinɛwa bɛɛn tem kpuro sɔɔ.
8 Wunɛ maa Yuda, wunɛn maabu ka wɔnɔbu ba koo nun siara.
Kaa wunɛn yibɛrɛban wĩinu taare.
Wunɛn tundo bisibu ba koo nun yiirawa.
9 Yuda nɛn bii, a sãawa nge gbee sunɔ kpɛmbu,
ge ga yaa gooma ga wee,
kpa gu kpam wura gu yaa sãkiria.
A sɛ̃ nge gbee sunɔ mɛro.
Wara koo kãku u nun bɛsu.
10 Banda kun doonɔ wunɛn bweserun di.
Sina bɔra kun kisiramɔ wunɛn nɔmun di,
sere Silo ù n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu nùn mɛm nɔɔwa.
11 Wunɛn resɛm ya koo kuura
sere a wunɛn kɛtɛku ka gen buu sɔri mi.
Yen marum mu koo nun tam wɛ̃ mu n kpã
sere a ka mu wunɛn yãnu tea nge nim.
12 Kpa wunɛn nɔni yi n sõri tam mɛn sõ.

Kpa wunɛn donnu nu n buriri bom
bekum sɔ̃.
13 Wunɛ maa Sabuloni, kaa n wãawa
nim wɔ̃kun goorɔ mi goo
nimkusu ra yɔ̃re.
Wunɛn tem mu ko n tɛriewa sere
Sidoni gia.
14 Isakari, wunɛ a sãawa nge kɛtɛku
damguu.
A ra kã a n wãa tem nɔɔ bura yenun
baaba sɔɔ.
15 A wa ma mi a wɛ̃re n wã.
Tem mɛ, mu maa gea sãa.
Yen sɔ̃na a wura a sɔmunu sua kpa a
yoo sɔmburu ko.
16 Wunɛ maa Danu, wuna kaa n da
wunɛn bweserun gari wunanɛ
Isiriban suunu sɔɔ.
17 Kaa n sãawa nge surɔkɔru swaa sɔɔ,
te ta dumin naa sĩinu dwɛ̃ɛmɔ,
maasɔbu bu ka fukura yin wɔllun di.
18 Yinni Gusunɔ, na wunɛn faaba yĩiyɔ.
19 Wunɛ maa Gadi, wɛrɔ dabira ta koo
nun wɔri,
adama kaa bu kamia a gira.
20 Asɛɛ, wunɛ maa, wunɛn tem mu ko
n dĩa geenu mɔ.
Sina dima kaa n da di.
21 Wunɛ maa Nɛfitali, a sãawa nge gina
ye ya tii mɔru kĩ,
ya maa bii buranu marumɔ.
22 Wunɛ Yosɛfu, a sãawa nge kɛtɛku
gbeeku ge ga wãa bwian bɔkuɔ.
A sãawa nge kɛtɛku buu ge ga wãa
guurun gãarɔ.
23 Yibɛrɛba ba nun nɔɔ kuura,
ba nun wɔri ka mɔru,
ba nun sɛ̃ɛnu twee.
24 Adama wunɛn tɛnda kun wurure
yèn sɔ̃ nɛn Yinni, Gusunɔ Dam
kpurogii, u wunɛn nɔma dam
kãa.
Wi, wi u Isiriba kpare,
u bu ganua nge kpee bakaru,
25 wiya u koo nun somi u nun domaru
kua,
kpa gura yu nun nɛɛya,
kpa nim mu n yiba bwiiyɔ yi a mɔ
wunɛn tem sɔɔ.
U koo maa wunɛn kurɔbu ko bii
mɛrobu,
kpa wunɛn sabenu nu ma.
26 Wunɛn domaru ta koo wunɛn
baababagiru kera.
Ta kpã ta guunu kpuro kere.
Doma te, ta ko n nun wãasiwa, Yosɛfu,
wunɛ wi a sãa nɛnɛm wunɛn maabu
sɔɔ.
27 Wunɛ maa Bɛnyamɛɛ, a sãawa nge
dɛmaku
ge ga ra n yaa goomɔ bururu ka yoka
ga n temmɔ.
28 Nge mɛya Isireli u ka win bibu
domaru kua nɛnnɛnka. Ye u maa bu
sɔ̃ɔwa, yera mi. Bii beya ba kua win
bwese kɛri wɔkura yiru ye.

Yakɔbun gɔɔ

29 Yen biru Yakɔbu u win bibu yiire
u nɛɛ, na dɔɔ n nɛn tɔmbu deema gɔriɔ.
I man sikuo nɛn baababan sikirɔ, kpee
wɔru sɔɔ ge ga wãa Eforoni Hɛtin
gberɔ.
30 Kpee wɔru gera ga wãa Makpelan
gberɔ, Manden deedeeru Kananin
temɔ. Gbee tera Aburahamu u dwa
Eforoni Hɛtin mi, tu ka ko win
tɔmbun siku yeru.
31 Miya ba Aburahamu sikua ka win
kurɔ Saaraa, ka maa Isaki ka win kurɔ
Rebeka. Miya na maa Lea sikua.
32 Ba gbee te ka ten kpee wɔru ge
dwawa Hɛtiban mi.
33 Sanam mɛ Yakɔbu u win bibu gari
yi sɔ̃ɔwa u kpa, yera u win naasu sua u
sɔndi kpin yeru wɔllɔ ma u gu u da u
win baababa deema.

Yakɔbun sikubu

50

1 Yera Yosɛfu u da u win tundo sɛ̃re
u swĩisimɔ.
2 Ma u win tiin dokotoroba yiire bu
win tundon goru tim sawa tu ku ka
kɔ̃si. Ma ba tu tim mɛ sawamɔ
3 n ka kua sɔ̃ɔ weeru. Egibitigiba gɔɔ
wooru sina sere sɔ̃ɔ wata ka wɔkuru.
4 Sanam mɛ ba gɔɔ woo ten baa
kpa, Yosɛfu u Egibiti sunɔn yɛnugibu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i suuru koowo, nà n kĩi
geeru wa bɛɛn mi, na kĩ i man sunɔ
sɔ̃ɔwa i nɛɛ,
5 nɛn tundo u ka man arukawani
bɔkua u nɛɛ, wee, u koo gbi. Ma u man
bɔ̃rusia u nɛɛ, ù n gu, n ka nùn doo
n sike siki te u gba sɔɔ Kananin temɔ.
Yen sɔ̃na na kĩ n da mi, n nùn sike, kpa
n gɔsirama.

6 Yera sunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a
seewo a da a wunɛn tundo sike nge mɛ
u nun bɔ̃rusia.
7 Yosɛfu u seewa u da u ka win
tundo sike. Egibiti sunɔn sɔm
kowobu kpuro ba nùn swĩi ka win
yɛnun wirugibu ka Egibitin wirugibu
8 ka Yosɛfun yɛnugibu ka win
maabu ka wɔnɔ, win tundon
yɛnugibu kpuro gesi. Bibu ka yãanu
ka kɛtɛba tɔnawa ba deri Gosɛniɔ.
9 Kɛkɛ be dumi gawe ka maasɔbu ba
maa Yosɛfu swĩi sere tɔn wɔru ge, ga
kpɛ̃a n banda.
10 Ye ba tura doo soo yerɔ te ba ra
soku Atadi, Yuudɛnin daarun guruɔ,
miya ba nɔɔgiru sua tãa tãa ba gɔɔ
wuri mɔ̀. Ma Yosɛfu u win tundon gɔɔ
wooru sina mi, sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
11 Kananin temgibu ba gɔɔ woo te
wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba nɛɛ,
wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon
gɔɔ mɔ̀.
Yen sɔ̃na ba doo soo yee te soka
Abɛli Misiraimu ka ben barum. Ta
wãawa Yuudɛnin daarun guruɔ.
12 Nge mɛya Yakɔbun biba kua ye u
bu yiire.
13 Ba win goru sua ba ka da
Kananin temɔ ba sikua kpee wɔru
sɔɔ Makpelaɔ. Kpee wɔru ge, ga wãa
gberu garu sɔɔ Manden deedeeru te
Aburahamu u dwa Eforoni Hɛtin mi,
tu ka ko win tɔmbun siku yeru.
14 Ye Yosɛfu u win tundo sikua u
kpa, u gɔsirama Egibitiɔ ka win maabu
ka be ba ka nùn da kpuro.

Yosɛfu ka win maabu Yakɔbun gɔɔn biru

15 Ye Yosɛfun maaba wa ben tundo
u gu, yera ba nɛɛ, sɔrɔkudo Yosɛfu koo
sun tusi kpa u sun kɔ̃sa kpuro kɔsie ye
sa raa nùn kua.
16 Ma ba nùn gɔria ba nɛɛ, bɛsɛn
tundo u sere gbi u sun wooda yeni wɛ̃
17 u nɛɛ, su nun gari yini sɔ̃, a be
gem mɔ, a ka sun suuru koowo a bɛsɛn
durum ye kpuron gari wunɔ wunɛn
gɔ̃run di, domi sa nun torari. Yen sɔ̃,
a sun suuru kuo bɛsɛ be sa Gusunɔ,
wunɛn baaban Yinni sãamɔ.
Sanam mɛ Yosɛfu u gari yini nua u
swĩ.
18 Yera win maa ben tii ba da ba yiira
win wuswaaɔ ba nɛɛ, a sun garisio
wunɛn yobu.
19 Ma Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku
bɛrum ko, na ǹ Gusunɔ.
20 Kɔ̃sa i raa bwisika i man kua,
adama Gusunɔ u kɔ̃sa ye gɔsia gea u ka
tɔn dabinu faaba kua nge mɛ sa waamɔ
gisɔ.
21 N n mɛn na, i ku bɛrum ko, kon
bɛɛ ka bɛɛn bibu nɔɔri.
Ma u bu nukuru yɛmiasia ka gari
dori.
22 Yosɛfu u sina Egibitiɔ wi ka
win tundon yɛnugibu. Win wãarun
sanam kpuro kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka
wɔkuru (110).
23 U Efaraimun bibu wa sere ka win
debuminɔ. Mɛya u maa Manasen bii
Makirin bibu wa u sɔndi win taarɔ.
24 Yen biru u win maabu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, na kon gbi adama Gusunɔ u koo
na u bɛɛ yara tem mɛn di, kpa u ka
bɛɛ da tem mɛ sɔɔ, mèn nɔɔ mwɛɛru u
Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu kua.
25 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bɔ̃ruo ma
Gusunɔ ù n na u bɛɛ yara mi n toma
minin di, i ko nɛn kukunu sua i ka
doona.
26 Yosɛfu u kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka
wɔkuru u ka kpuna u gu. Yera ba win
goru tim sawa ba doke kpakororu sɔɔ
Egibitiɔ.

ISIRELIBAN YARIBU YORUN DI

Ba tire te soka Yaribu yèn sɔ̃ tera ta sun sɔ̃ɔmɔ nge mɛ Gusunɔ u ka Isireliba yara Egibitin di mi ba yoru dimɔ. N deema gɔ̃ɔra ta ka Isireliba da Egibiti mi. Gɔ̃ɔ ten biru, ba sina mi, ba marura. Adama amɛn biru Egibitin sunɔ u bu yoru diisia, ma Gusunɔ u ben weeweenu nua. Yera u kparo goo gɔsa be sɔɔ, u ka bu yara yoo ten di. Kparo wiya Mɔwisi. Nɔni swãa dabira Yinni Gusunɔ u Egibitigibu kpɛ̃ɛ ba sere wura ba Isireli be yɔ̃su. Ma ba yara Egibitin min di. Ba da ba wãa gbaburɔ. Miya u wure u gerua u sire ma ba ko n sãa win tɔmbu. Adama ba nùn mɛm nɔɔ sariru koosi nɔn dabinu. Sanam mɛ Mɔwisi u yɔɔwa Sinain guurɔ Yinni Gusunɔ u nùn woodaba wɛ̃ ka sere maa win kuu bekurugirun kpunaa. Tire ten wii goberu ta ka kuu bekurugii ten sɔmburu yã.

Tire ten kpunaa

1. Mɔwisin marubu ka win sokuru Gusunɔn sɔmburu sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Gusunɔ u Isireliba yara yorun di, wiru 5n di sere wiru 18.
3. Gusunɔ u ka Isireliba arukawani bɔkua, wiru 19n di sere wiru 31.
4. Isireliba ba mɛm nɔɔbu sariru kua, wiru 32n di sere wiru 33:6.
5. Gusunɔ u wãa Isirelibɑn suunu sɔɔ, wiru 33:7n di sere wiru 34.
6. Swaa ye Isireliba ba koo swĩi bu ka ben toranun suuru wa, wiru 35n di sere wiru 40.

GUSUNƆ U ISIRELIBA YARA EGIBITIN DI

Isireliba ba yoru dimɔ Egibitiɔ

1 Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, win bibun yĩsa wee, be ba ka nùn na Egibitiɔ, ben baawure ka win kurɔ ka bibu.
2 Beya Rubɛni ka Simɛɔ ka Lefi ka Yuda
3 ka Isakari ka Sabuloni ka Bɛnyamɛɛ
4 ka Danu ka Nɛfitali ka Gadi ka Asɛɛ.
5 Yakɔbun bibu ka win debumii ni, ba sãawa tɔnu wata ka wɔkuru. N deema Yosɛfu, wi, u wãa Egibitiɔ sanam mɛ.
6 Sanam dɔɔ sanam wure Yosɛfu ka win maabu ka be ba wãa win waati sɔɔ kpuro ba gu.
7 Ma Isirelin bii be, ba marura ba dabia ba tɛria ba yiba tem mɛ sɔɔ ba kua damgibu.
8 Yen biru sunɔ kpao u bandu di wi u kun Yosɛfun wãarun gari gɛɛ yɛ̃.
9 Yera u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Isireliba wee, ba sun dabiru kere ba maa sun dam kere. N n mɛn na, kari baka sa tii derie.
10 Tabu bù n da seewa ba koo bɛsɛn wɛrɔbu somi bu ka sun tabu ko. Bà n kpa bu sere sun kisirari bu doona. Yen sɔ̃, i de su bu bwisi gɛɛ kasua su ka ben marubu yɔ̃rasia kpa bu ku maa dabiru sosi.
11 Ma ba bu sɔman wirugibu gɔsia be ba koo bu yoo sɔm sɛ̃sɔginu koosia. Nge mɛya ba kua ba ka wuu marosu bana si ba sokumɔ Pitomu ka Ramusɛsi, si su kua Egibiti sunɔn dukia beru yenu.
12 Adama nge mɛ ba bu nɔni sɔ̃ɔmɔ, nge mɛya ba maa dabiamɔ ba sosimɔ. Ma Egibitigibu ba bu tusa n banda.
13 Ma ba bu yoo sɔmburu doke.
14 Ba birikiba muramɔ ka sɔndu, ba maa gbee sɔma baayere mɔ̀. Ma ben wãara sɛ̃sia domi ka nuku kɔ̃sura ba ka bu sɔma ye kpuro koosiamɔ.

Egibiti sunɔ u Isireliba nɔni sɔ̃ɔmɔ

15 Ma Egibiti sunɔ u Heberuban marusio beni, Sifira ka Pua sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
16 ì n Heberuban kurɔbu marusiamɔ, ì n wa bii tɔn durɔwa ba mara, i nùn goowo. N n tɔn kurɔn na, i nùn derio u n wãa.
17 Adama marusio be, ba Gusunɔ nasie. Yen sɔ̃na ba ǹ kue nge mɛ sunɔ wi, u bu yiire. Ba bii be kpuro deriwa.
18 Ma u bu soka u nɛɛ, mban sɔ̃na i ka kua mɛ, i dera bii be, ba wãa.
19 Marusio be, ba nùn wisa ba nɛɛ, Heberuban kurɔbu ba ǹ sãa nge Egibitigibu. Ben wasi yi sãu. Ba ra mawa su sere tunuma.
20-21 Ma Gusunɔ u marusio be durom kua u ben tii bibu kã yèn sɔ̃

ba nùn nasie. Mɛya maa Heberu be, ba dabiamə ba dam sosimə.
22 Ma Egibiti sunə u win təmbu
kpuro wooda wɛ̃ u nɛɛ, i Heberuban
bii wɛ̃ɛ tən durəbu kpuro kpɛ̃ɛyə daa
baka te ba mɔ̀ Nilu səə, kpa i bii wɛ̃ɛ tən
kurəbu deri.

Məwisin marubu

2

1 Durə goo wãa Lefin bweseru səə,
win kurə maa sãa win bwese te.
2 Yera saa ye səə, ye ba mɛnna ka
kurə wi, ma kurə wi, u gura sua u
mara bii tən durə. U wa ma bii wi, u
wã, ma u nùn berua suru ita.
3 Saa ye bii wi kun maa berurə, u
kpakoro bwĩigiru kua u tu kəntaa ka
dãa swĩi swĩinu tɛɛni, nim mu ku ka du
mi, ma u bii wi sua u kpɛ̃ɛ səə. U da u
tu yi naa yarin suunu səə daa baka ten
goorə.
4 Ma bii win sesu u da mi, u yɔ̃ n
dɛsire u ka mɛɛra u wa ye n koo bii wi
deema.
5 Saa ye səəra Egibiti sunən bii tən
kurə u na daaru mi, u ka wobure. Ma
win yoba bəsu daa ten bɔ̃əwə. Ye u
kpakoro bwĩigii te wa, ma u yoo ben
turo gəra u ka tu na.
6 Yera u tu wukia u deema bii
wɛ̃ɛra ta wãa mi, tən durə, ta sumə.
Ma wənwənda nùn mwa u nɛɛ,
Heberuban biiwa.
7 Yera bii win sesu besirama u
sunən bii wi sɔ̃əwa u nɛɛ, a kĩ n da n
nun goo kasuama Heberuban kurəbu
səə wi u koo nun bii wi nəəria?
8 Ma sunən bii wi, u nɛɛ, oo, a doo.
Yera wəndia wi, u da u bii wɛ̃ɛ ten
mɛro sokuma.
9 Ye u na, yera sunən bii wi, u nɛɛ, a
bii wi məə a man nəəria, kon da nun
yen kəsiaru wɛ̃.
Kurə wi, u bii wɛ̃ɛ te sua u ka da u
nəəri.
10 Sanam mɛ bii wi, u bəm karabu
tura, yera u ka nùn wura, ma sunən bii
wi, u nùn kua nge win tiin bii maruro.
U tii sɔ̃əwa u nɛɛ, na nùn yaramawa
nim di. Yen sɔ̃, win yĩsira Məwisi.

Məwisi u yakura u da Madianiə

11 Sanam dəə sanam wure, Məwisi
u kpɛ̃a. Yera u win mɛro bisibu
Heberuba beram da, u wa ba səm
sɛ̃səginu mɔ̀. Ma u mam Egibitigii goo
wa u ben turo soomə u kĩ u go.
12 Yera Məwisi u mɛɛra gee ka giə, u
ǹ goo wa. Ma u Egibitigii wi so u go. U
nùn sikua yani sɛɛri səə.
13 Yen sisiru u kpam wura mi. Yera
u deema Heberuba yiru ba sannamə.
Ma u bu yakiana u wi u kun gem
mə sɔ̃əwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a wunɛn
beruse soomə.
14 Ma durə wi, u Məwisi wisa u
nɛɛ, wara nun kua bɛsɛn wirugii a ka
sun siri. A kĩ a man gowa nge mɛ a
Egibitigii wi go?
Ye Məwisi u nua mɛ, bɛrum nùn
mwa. U nɛɛ, ǹ n mɛn na, təmbu kpuro
ba gari yi nua.
15 Saa ye Egibiti sunə u nua ye ya
koora yera u swaa kasu u ka Məwisi
go. Adama Məwisi u yakura u doona
min di u da u wãa Madianin temə.
Sɔ̃ə teeru u da u sɔ̃ dəkə gaan bəkuə.
16 Yera Madianin yãku kowon bii
wəndiaba nəəba yiru ba nim takam
na dəkə mi, ma ba nim yibia sabenun
nim nəru yerə ben baaban sabenu nu
ka nə.
17 Ma kparobu gaba na ba bu gire.
Adama Məwisi u seewa u bu sanna u
ben sabenu nim kã.
18 Saa ye ba gəsira yɛnuə, ben tundo
Rewɛlin mi, wi ba maa mɔ̀ Yetoro, u
nɛɛ, amənа i ka yellu wəma mɛ gisə.
19 Ba nùn wisa ba nɛɛ, Egibitigii
goowa u ka sun yina ye kparo be, ba
sun gire, sere u mam sun nim taka u
bɛsɛn sabenu kã.
20 Yera u win bii be bikia u nɛɛ,
mana durə wi, u sere wãa. Mban sɔ̃na
i ǹ ka nùn nɛ. I doo i nùn sokuma u na
u di.
21 Ye Məwisi u na u di ma u wura u
ka sina durə win mi. Ma u nùn bii ben
turo kã kurə, wi ba mɔ̀ Sefora.
22 Kurə wi, u gura sua u Məwisi bii
tən durə marua. Yera Məwisi u nùn
yĩsiru kã ka win barum Gɛɛsəmu, yen
tubusiana, səə, domi u nɛɛ, u sãawa səə
tem tukumə.

Gusunə u Məwisi soka u ka Isireliba wəra

23 Sanam dəə sanam wure, Egibiti
sunə wi, u gu. Saa ye səə, Isireliba ba

weeweenu mɔ̀ ba wuri mɔ̀ ben yoo sɔma yen sɔ̃. Ben wuri yi, yi Gusunɔ girari,
24 ma u ben weeweenu nua. N deema u ǹ win arukawani duari ye u ka ben baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu bɔkua.
25 Yera u bu mɛɛrima u ben wɔnwɔndu wa.

3

1 Saa ye sɔɔ, Mɔwisi u win dokiri Yetoro, Madianin yãku kowon sabenu kpare. U ka nu da yakasɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia. Ma u tura sere guu te ba mɔ̀ Horɛbuɔ te ba maa sokumɔ Sinai te Gusunɔ u tii gɔsia.
2 Yera Yinni Gusunɔn gɔrado * u ka nùn gari kua dɔ̃ɔ yarin di yi yi wãa awĩi gɛɛn suunuɔ. Mɔwisi u mɛɛra u wa wee, awĩi yi kpuro yi dɔ̃ɔ mɔ̀, adama yi ǹ dɔ̃ɔ mwaaramɔ.
3 Ma u nɛɛ, kon gɛra n kãsi baka te wawa, kpa n wa yèn sɔ̃ awĩi yi, yi ǹ dɔ̃ɔ mwaaramɔ.
4 Ye Yinni Gusunɔ u wa ma u gɛra u ka wa, yera u nùn soka saa awĩi yin suunu sɔɔn di u nɛɛ, Mɔwisi, Mɔwisi.
Ma Mɔwisi u wura u nɛɛ, nɛ wee.
5 Gusunɔ u nɛɛ, a ku susima mini. A wunɛn salubata ye poto domi nɛna na wãa mini,
6 nɛ wi na sãa wunɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni.
Ma Mɔwisi u win wuswaa berua domi bɛrum nùn mɔ̀ u ka Gusunɔ mɛɛri.
7 Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, na nɛn tɔmbun nɔni swãaru wa be ba wãa Egibitiɔ. Na maa ben weeweenu nua dam mɛ ba bu dɔremɔn sɔ̃. Na ben nuku sankiranu yɛ̃.
8 Yera na sarama n ka bu wɔra Egibitigibun nɔman di, kpa n ka bu da tem bakam gam sɔɔ mɛ mu gea sãa mu tim ka bom yiba. Tem mɛ sɔɔra Kananiba ka Hɛtiba ka Amɔreba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba ba wãa.
9 Wee, na Isireliban weeweenu nua. Na maa dam mɛ wa mɛ Egibitigiba bu dɔremɔ.
10 A doo n nun gɔri tɛ̃ Egibiti sunɔn mi, a nɛn tɔmbu Isireliba yarama win tem di.

Gusunɔ u win yĩsiru Mɔwisi tubusia

11 Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, wara ra n nɛ n ka da Egibiti sunɔn mi, n Isireliba yara win tem di.
12 Gusunɔ u nɛɛ, ko na n ka nun wãa. Sanam mɛ a tɔn be yarama Egibitin di, guu tenin miya i ko na i man sã. Yeniwa ya ko n sãa yĩreru a n ka yɛ̃ ma nɛna na nun gɔra.
13 Mɔwisi u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n mɛn na, kon da Isireliban mi, n bu sɔ̃ n nɛɛ, bɛsɛn sikadoban Yinniwa u man gɔrima ben mi. Adama bà n man bikia, amɔna win yĩsiru, mba kon gere.
14 Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, nɛna wi na ra n wãa. A Isireliba wisio a nɛɛ, wi u tii sokumɔ Wi u ra n wãa, wiya u nun gɔrima ben mi.
15 Mɛniwa nɛn yĩsiru sere ka baadommaɔ. Mɛya ba ko n da man soku sere ka ben bweserun bibɔ. Ma u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa kaa Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa na sãa bɛɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun gɔrima ben mi.
16 A doo a Isireliban guro gurobu mɛnna a bu sɔ̃ a nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa, na sãa bɛɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun kure na ka nun gari kua na nɛɛ, na bu wa, na maa wa ye ba bu kuammɛ Egibitiɔ.
17 Ma na nɛɛ, kon bu yara Egibitin di mi ba nɔni swãaru waamɔ. Kpa n ka bu da Kananiba ka Hɛtiba ka Amɔreba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiban temɔ mɛ mu tim ka bom yiba.
18 Ba koo wunɛn gari wura kpa wunɛ ka Isireliban guro gurobu i da Egibiti sunɔn mi, i nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa na sãa bɛɛ Heberuban Yinni, na maa ka bɛɛ gari kua. U de i da gbaburɔ i tonda nge sɔ̃ɔ itan sanum saka kpa i nɛ bɛɛn Yinni yãkuru kua mi.
19 Na yɛ̃ ma Egibiti sunɔ ù n nua mɛ, u ǹ wuramɔ i da ma n kun mɔ na nùn nɛn dam sɔ̃ɔsi.

* **3:2** ***Yinni Gusunɔn gɔrado*** - Heberuba ba ku ra kã bu Gusunɔn yĩsiru soku. Yen sɔ̃na ba yorua Yinni Gusunɔn gɔrado. N deema Gusunɔn tii tiiwa u ka nùn gari kua.

20 Yen sɔ̃, kon nɛn nɔmu dɛmia kpa n sɔm maamaaki bwese bweseka dabinu ko Egibitiɔ. Yen biru ba koo bɛɛ gira i doona.
21 Sanam mɛ ba koo doona ba ǹ doonɔ nɔm dira. Domi kon de nɛn tɔmbu bu kĩi geeru wa Egibitigibun mi.
22 Bɛɛn tɔn kurɔ baawurewa u koo win beruse ǹ kun mɛ ka wi ba wãa yɛnu teu sɔɔ bura yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka kpa bu ye kpuro ben bibu dokea. Nge mɛya i ko ka Egibitigibun arumani gura.

Mɔwisi u kĩ u Gusunɔn sokuru yina

4

1 Ma Mɔwisi u wisa u nɛɛ, na tɔn be yɛ̃. Ba ǹ koo man naanɛ ko. Ba ǹ gari yi swaa dakimɔ. Ba koo nɛɛ, wunɛ Yinni Gusunɔ a ǹ man kure a ka man gari kue.
2 Yinni Gusunɔ u nùn bikia u nɛɛ, mba a nɛni wunɛn nɔmuɔ mi.
Mɔwisi u nɛɛ, dɛka.
3 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ye kɔ̃ɔwɔ temɔ. Ma u ye kɔ̃ temɔ, ma ya gɔsia waa. Yera Mɔwisi u duka sua yen min di.
4 Yinni Gusunɔ u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn nɔmu dɛmiɔ kpa a yen siru nɛnɛ a sua.
Ma u win nɔmu dɛmia u yen sii te nɛnua u sua, ma ya kpam gɔsia dɛka win nɔmuɔ.
5 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeniwa kaa ko, kpa bu gia ma nɛ wi na ra n wãa na ka nun gari kua, nɛ wi na sãa ben baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni.
6 Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, a wunɛn nɔmu dokeo wunɛn yaberun sɔɔwɔ tororɔ.
Ma u doke, yen biru u wuna. Wee ga burura nge wɛ̃su, ga bara disigiru wa.
7 Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, a maa wunɛn nɔmu ge wesio mi.
U wesia, ma u ge wuna. Ma ga kpam kua nge mɛ ga raa sãa.
8 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bà kun nun naanɛ kue, bà kun yĩre gbiikiru wure, ba koo yiruseru wura.
9 Bà kun maa wure baa mɛ ba yĩrenu yiru ye wa, bà n wunɛn gari yina, a daa baka ten nim sɔko a yari temɔ. Nim mɛ a sɔka mi, mu koo gɔsiawa yɛm temɔ.

Gusunɔ u Aroni gɔsa u ka Mɔwisi somi

10 Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, Yinni, gari gerubu bu ra n ka man sɛ̃ yellun di, baa ka tɛ̃ ye a ka man gari mɔ̀, domi nɛn yara bunu.
11 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wara tɔnun nɔɔ kua. Wara ra tɔnu ko soso. Wara ra yam waasie. Wara ra tɔnu ko wɔ̃ko. N ǹ nɛ, Yinni Gusunɔ wi ro?
12 N n mɛn na, a doo tɛ̃. Kon nun somi. Kon nun sɔ̃ɔsi ye kaa gere.
13 Adama Mɔwisi u nɛɛ, aawo, a goo gɔsio a gɔri.
14 Saa yera Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi mɔru kua. Ma u nɛɛ, n ǹ Aroni Lefi u sãa wunɛn mɔɔ? Na yɛ̃ ma gari gerubu kun ka nùn sɛ̃. Win tii wee, u nun sennɔ sisi. U n nun wa, win nukura koo dora.
15 A ka nùn gari koowo, kpa a nùn sɔ̃ ye u koo gere. Nɛna kon wunɛn nɔɔ ka win nɔɔ dendi, kpa n bɛɛ sɔ̃ɔsi ye i ko ko.
16 Wiya u koo tɔmbu wunɛn gari tusia. U ko n sãa nge wunɛn nɔɔ, kpa a n sãa nɛn kɔsire win sɔ̃.
17 Tɛ̃, a dɛka ye suo ye kaa ka yĩreru ko, kpa a n ye nɛni wunɛn nɔmuɔ.

Mɔwisi u gɔsira Egibitiɔ

18 Yen biru Mɔwisi u doona min di. U gɔsira u da win dokiri Yetoron mi. Ye u tura mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de n da n nɛn dusibu wa mɛ ba ka wãa Egibitiɔ.
Ma Yetoro u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo ka bɔri yɛndu.
19-20 Ma Mɔwisi u win kurɔ ka win bibu sua u bu kɛtɛkunu yɔɔsia ba da Egibitin temɔ. U maa dɛka ye sua ye Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u n nɛni mi. Domi Yinni Gusunɔ u raa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, be ba raa kasu bu nùn go, be kpuro ba gu. Yen sɔ̃, u gɔsiro u da Egibitiɔ.
21 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɛ̃, a doo Egibiti mi, kpa a n yaaye yĩre ni na nun nɔmu bɛria, a ka

nu ko Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Adama kon win gɔ̃ru bɔbiasia. U ǹ wuramɔ u tɔn be deri bu doona.
22 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, Isirelin bweseru ta sãawa nge nɛn bii yeruma.
23 Yen sɔ̃, u de nɛn bii wi, u doona u ka man sã. Ũ n maa yina, kon win bii yeruma go.
24 Swaa sɔɔ mi Mɔwisi u yɔ̃ra u kpuna, miya Yinni Gusunɔ u nùn sɛ̃re, u kĩ u nùn go.
25 Ma Sefora u kpee nɔɔ durorugiru sua u win bii bango kua, ma u win sen sarusu sua u ka Mɔwisin tiin tɔn durɔru baba u nɛɛ, wee, na wunɛn woro yɛmgiru kua.
26 Bango yen sɔ̃na u gerua mɛ. Sanam mɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi deri.
27 N deema Yinni Gusunɔ u raa Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a Mɔwisi sennɔ da gbaburɔ.

Aroni u seewa u da ma u ka Mɔwisi yinna guu ten mi, te Gusunɔ u tii gɔsia. Ma ba gabana ba bɔkasina nuku dobun sɔ̃.
28 Yen biru Mɔwisi u Aroni saaria kpuro ye Yinni Gusunɔ u ka nùn gɔrima, ka yĩre ni u nùn sɔ̃ɔwa u ko.
29 Ma Mɔwisi ka Aroni ba gurena ba da Egibitiɔ, ba Isireliban guro gurobu mɛnna.
30 Ma Aroni u bu gari yi kpuro saaria yi Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa mi. Ma Mɔwisi u tɔn be yĩre ni kua.
31 Yera, ba naanɛ doke. Ba gia ma Yinni Gusunɔ u wa nge mɛ ba bu nɔni sɔ̃ɔmɔ. Tɛ̃ u kĩ u bu faaba ko. Ma ba yiira ba nùn sãwa.

Mɔwisi ka Aroni ba da Egibiti sunɔn mi

5

1 Yen biru Mɔwisi ka Aroni ba seewa ba da Egibiti sunɔn mi ba nɛɛ, amɛniwa Isireliban Yinni wi ba mɔ̀ Wi u ra n wãa, u gerua. U nɛɛ, a de win tɔmbu bu da gbaburɔ bu sãaru ko.
2 Ma Egibiti sunɔ u nɛɛ, wara ba mɔ̀ Wi u ra n wãa, n ka sere nùn mɛm nɔɔwa, n de bɛɛ Isireliba i doona. Na ǹ nùn yɛ̃. Na ǹ maa derimɔ i doona.
3 Yera ba nɛɛ, bɛsɛ Heberuban Yinniwa u sun kure u ka sun gari kua. Yen sɔ̃, a de su da gbaburɔ nge sɔ̃ɔ itan sanum saka su ka nùn yãkuru kua, kpa u ku raa sun bara bakaru kpɛ̃ɛ su gbi, ǹ kun mɛ u de bu sun go tabu sɔɔ.
4 Ma Egibiti sunɔ u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ Mɔwisi ka Aroni, mban sɔ̃na i tɔn be sɔmburu yɔ̃rasia. I doo i bɛɛn sɔma ko.
5 Wee, ye tɔn be, ba marura ba dabia tɛ̃ tem mɛni sɔɔ, yera i kĩ i ben sɔmburu yɔ̃rasia?

Ba Isireliba sɔmburu sosia

6 Dɔma teya Egibiti sunɔ u wigii be ba tɔn be kpare sɔma ye sɔɔ, ka Isireliban swaa gbiobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
7 i ku ra maa tɔn be taka nɔɔ wɛ̃ nge yellu bu ka birikiba ko. I de ben tii bu da bu taka nɔɔ kasu.
8 Ka mɛ, i ku ben birikiban geeru kawa mɛ ba ra raa ko yellu. Domi yikura ta bu mɔ̀. Yen sɔ̃na ba weeweenu mɔ̀ ba mɔ̀, bu da bu ben Yinni yãkuru kua.
9 I de tɔn ben sɔmburu tu sɛ̃sɔ sosi, kpa ba n tu mɔ̀. Sanam mɛ, ba ǹ koo maa weesu swaa daki.
10 Ma be ba tɔn be kpare sɔma ye sɔɔ mi, ka Isireliban swaa gbiobu ba na ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, amɛniwa Egibiti sunɔ u gerua. U nɛɛ, u ǹ maa bɛɛ taka nɔɔ wɛ̃ɛmɔ.
11 N n mɛn na, i doo i bɛɛn taka nɔɔ kasu mi i ko wa. Adama ka mɛ, sa ǹ gãanu kawamɔ bɛɛn sɔma sɔɔ.
12 Ma tɔn be, ba yarina baama Egibitin tem sɔɔ, ba yakasu kasu bu ka taka nɔɔ ko.
13 Be ba bu kpare sɔma ye sɔɔ, ba bu baasi ba mɔ̀, i bɛɛn sɔma yibio tɔ̃ru baatere nge mɛ i ra raa ko, sanam mɛ ba bɛɛ taka nɔɔ wɛ̃ɛmɔ.
14 Ma ba Isireliban swaa gbio be Egibiti sunɔn tɔmba wuna soomɔ ba bu bikiamɔ, mban sɔ̃na i ǹ bɛɛn birikiban geeru yibie gĩa ka gisɔ nge mɛ i ra raa ko.
15 Sanam mɛ sɔɔra Isireliban swaa gbio be, ba da ba Egibiti sunɔ wuri koosimɔ ba mɔ̀, mba n kua, yinni, a ka sun yenin bweseru kuammɛ.

16 Ba ku ra maa sun taka nɔɔ wɛ̃. Kpa
ba n mɔ̀ su birikiba muro. Yen biru sà
kun kue, kpa ba n sun soomɔ. N sere
deema, wunɛn tɔmbun taarɛwa.
17 Ma Egibiti sunɔ u bu wisa u nɛɛ,
yikurobu bɛɛ, i ǹ garu kobu kĩ. Yen
sɔ̃na i gerumɔ, n de i da i Yinni Gusunɔ
yãkuru kua.
18 I doo tɛ̃n tɛ̃ ge i bɛɛn sɔmburu
ko. Goo kun maa bɛɛ taka nɔɔ wɛ̃ɛmɔ.
Adama birikiban gee tee tera i ko n
muramɔ mi.
19 Isiriliban swaa gbio be, ba wa ma
ben wahala ya sosimɔwa domi ba nɛɛ,
bu ku raa ben birikiban geeru kawe.
Tɔ̃ru baatere ka ten sɔmbura.
20 Ye tɔn be, ba yarima Egibiti sunɔn
min di, ba Mɔwisi ka Aroni deema ba
yɔ̃ ba bu mara.
21 Yera ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u bɛɛ waamɔ. U koo maa bɛɛ
siri. Bɛɛya i sun tusiru kasua Egibiti
sunɔ ka win tɔmbun mi. Wee, i takobi
doke ben nɔmuɔ bu ka sun go.
22 Ma Mɔwisi u wura Yinni Gusunɔn
mi, u nɛɛ, Yinni, mba n dera a tɔn
be kɔ̃sa kuammɛ. Mban sɔ̃na a man
gɔrima ben mi.
23 Saa mìn di na da Egibiti sunɔn mi,
na ka wunɛn yĩsiru nùn gari sɔ̃ɔwa, u
wunɛn tɔmbu gɔba kuammɛwa, a ǹ
maa bu wɔre sere ka tɛ̃.

6

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tɛ̃ kaa wa ye kon Egibiti sunɔ kua.
Kon nùn tilasi ko u ka bu yɔ̃su bu
doona. U koo mam bu girawa win tem
di.

Gusunɔ u kpam ka Mɔwisi gari kua

2 Ma Gusunɔ u kpam ka Mɔwisi gari
kua u nɛɛ, nɛna Wi u ra n wãa.
3 Na Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu
kure na ka bu gari kua. Ba maa gia
ma nɛna na sãa Gusunɔ Dam kpurogii.
Adama ba ǹ tuba ma nɛn yĩsira Wi u ra
n wãa.
4 Na maa ka bu arukawani bɔkua ma
kon bu Kananin tem wɛ̃ mu ko begim
mè sɔɔ ba sina nge sɔbu.
5 Na Isiriliban weeweenu nua mi
ba yoru dimɔ Egibitigibun mi, na maa
nɛn arukawani ye yaaye.
6 Yen sɔ̃, a Isiriliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛna
Wi u ra n wãa, na kon maa bu wɔra saa
wahala ye Egibitigiba bu koosiamɔn
di. Kon bu yakia ben yorun di, kpa
n nɛn dam sɔ̃ɔsi n Egibitigibu wahala
doke, kpa n nɛn tɔmbu faaba ko.
7 Kon bu mwa bu ko nɛn tɔmbu, kpa
n ko ben Yinni, kpa bu gia ma nɛna Wi
u ra n wãa, na maa sãawa ben Yinni
nɛ wi na bu yakiamɔ ben yoo sɔma ye
Egibitigiba bu koosiamɔn di.
8 Na kon bu duusia tem mɛ sɔɔ, mɛ
na Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔɔ
mwɛɛru kua na nɛɛ, kon bu wɛ̃ ba n
mɔ. Nɛ wi na ra n wãa nɛna na gerua
mɛ.
9 Yera Mɔwisi u da u Isiriliba gari
yi sɔ̃ɔwa. Adama ba ǹ nùn swaa daki,
domi ben yoo sɔm sɛ̃sɔgii ni, nu kpɛ̃a
sere ba mwia kpanamɔ.
10 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ,
11 a seewo a da a Egibiti sunɔ sɔ̃ u be
de Isiriliba bu doona win tem di.
12 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u
nɛɛ, wee Isiriliba ba ǹ nɛn gari swaa
daki. Amɔna Egibiti sunɔ u koo ka
man swaa daki. Na ǹ daa nun sɔ̃ɔwa
ma gari gerubu ra n ka man sɛ̃?
13 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
ka Aroni wooda wɛ̃ ye ba koo Isiriliba
ka Egibiti sunɔ sɔ̃ kpa bu ka Isiriliba
yara Egibitin di.

Mɔwisi ka Aronin bwese kɛra Isiriliba sɔɔ

14 Isirelin bii gbiikoo wi ba mɔ̀
Rubɛni, win bibun yĩsa wee, Enɔku ka
Paalu ka Hɛsironi ka Kaami. Ben min
diya Rubɛnin bwese kɛri marura.
15 Be ba maa sãa Simɛɔba, beya
Yɛmuɛli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini
ka Sokaa ka Sɔɔlu wìn mɛro sãa
Kananigii. Ben min diya Simɛɔn
bwese kɛri marura.
16 Be ba maa sãa Lefin bibu, beya
Gɛɛsɔni ka Kehati ka Mɛrari. Ben min
diya Lefin bwese kɛri maa marura.
Ben baaba Lefi wi, u kuawa wɔ̃ɔ
wunaa weeru ita sari u sere gu.
17 Ma Gɛɛsɔni u seewa u bii tɔn
durɔbu yiru mara. Beya Libini ka
Simɛi. Ma ba marura ba kua Gɛɛsɔnin
bweseru.
18 Be ba maa sãa Kehatiba, beya
Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka

Usiɛli. Ma ben baaba Kehati wi, u kua
wɔ̃ɔ wunaa teeru ka wɔkura ita u sere
kpuna u gu.
19 Be ba maa sãa Mɛrariba, beya
Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua
Lefin bwese kɛri.
20 Amuramu u win tiɔ Yokebɛdi sua
kurɔ. Wiya u ka Aroni ka Mɔwisi
mara. Amuramu wi, u kuawa wɔ̃ɔ
wunaa weeru ita sari u sere kpuna u
gu.
21 Be ba maa sãa Yiseharin bibu,
beya Kore ka Nɛfɛgi ka Sikiri.
22 Be ba maa sãa Usiɛlin bibu, beya
Mikali ka Elisafani ka Sitiri.
23 Aroni u Eliseba, Abinadabun bii
sua kurɔ. Kurɔ wi, u sãawa Nasonin
sesu. Ma u ka Aroni bibu mara.
Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka
Itamaa.
24 Be ba maa sãa Koren bibu, beya
Asiri ka Ɛlikana ka Abiasafu. Ben min
diya Koren bwesera marura.
25 Ma Eleasaa, Aronin bii wi, u
Putiɛlin bii wɔndia turo sua kurɔ. U ka
nùn bii tɔn durɔ mara. Bii win yĩsira
Finɛɛsi. Be sa wa mi kpuro, beya ba
sãa Lefin bwese kɛrin wirugibu.
26 Be sɔɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
ka Aroni gɔsa bu ka Isireliba yara saa
Egibitin di. U nɛɛ, bà n yariɔ bu de ba n
swĩinɛ bweseru ka bweseru ba n sɔka
sãa swɛɛ swɛɛ.
27 Ma Mɔwisi wi ka Aroni wi, ba
wura ba da ba Egibitin sina boko wi
kana u de Isireliba bu yari win tem di.

Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru sire

28 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka
Mɔwisi gari kua Egibitiɔ,
29 u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Wi u ra n
wãa. A Egibiti sunɔ sɔ̃ɔwɔ kpuro ye na
nun sɔ̃ɔmɔ mini.
30 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u
nɛɛ, wee, gari gerubu ra n ka man sɛ̃.
Egibiti sunɔ u koo wura u man swaa
daki?

7

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee, na nun kua nɛn kɔsire
Egibiti sunɔn sɔ̃. Wunɛn mɔɔ Aroni u
ko n maa sãa wunɛn gari gero.
2 Wuna kaa nùn sɔ̃ ye na nun sɔ̃ɔmɔ
kpuro. Wiya u koo maa Egibiti sunɔ
sɔ̃, kpa u de Isireliba bu doona win
tem di.
3-4 Kon de Egibiti sunɔn gɔ̃ru gu
bɔbia sere u ɲ bɛɛ swaa dakimɔ, baa
mɛ kon yĩre nanumgii dabinu ko win
temɔ. Yen sɔ̃, na kon nùn nɛn dam
sɔ̃ɔsi n win tɔmbu wahala doke, kpa
n nɛn tɔmbu Isireliba yara win tem
di, ba n sɔka sãa swɛɛ swɛɛ nge tabu
kowobu.
5 Sanam mɛ na nɛn dam sɔ̃ɔsi tem
mi, ma na Isireliba yara min di, sanam
mɛya Egibitigiba koo gia ma nɛna
Yinni Gusunɔ.
6 Ma Mɔwisi ka Aroni ba kua mam
mam nge mɛ Yinni Gusunɔ u bu
sɔ̃ɔwa.
7 Sanam mɛ ba ka Egibiti sunɔ gari
yiba mɔ̀, Mɔwisi u mɔwa wɔ̃ɔ wɛnɛ, ma
Aroni u mɔ wɔ̃ɔ wɛnɛ ka ita.

Egibiti sunɔ u yina u Mɔwisi ka Aroni swaa daki

8 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
9 Egibiti sunɔ ù n bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
nùn yĩreru kuo te ta sɔ̃ɔsi ma nɛna na
bɛɛ gɔrima, saa ye sɔɔra wunɛ Mɔwisi
kaa Aroni sɔ̃ u win dɛka suo u ye kɔ̃
sunɔ win wuswaaɔ. Ya koo gɔsia waa.
10 Ma ba seewa ba da Egibiti sunɔn
mi, ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu
sɔ̃ɔwa. Aroni u win dɛka ye kɔ̃ sunɔ
wi ka win bwãabun wuswaaɔ. Ma ya
gɔsia waa.
11-12 Yera Egibiti sunɔ u win
bwisigibu ka win timgibu ka win
sɔrobu soka. Ben baawure u dobo
dobo kua, u win dɛka kɔ̃ ma ya
gɔsia waa. Adama Aronigia ya begii
mwɛɛki.
13 Ka mɛ, Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga
bɔbia, u ɲ maa Mɔwisi ka Aronin gere
swaa daki, nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa
gerua.

Wahala gbiikaa ye Gusunɔ u Egibitigibu doke, yɛm

14 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga
bɔbia. U yina tɔn be, bu doona.
15 Wee u koo da daarɔ buru buru
yellu. A doo a ka nùn yinna daarun
goorɔ kpa a n dɛka ye nɛni, ye ya raa
gɔsia waa mi.

16 Kpa a nùn sõ a nɛɛ, nɛ Gusunɔ
Heberuban Yinniwa na nun gɔrima
win mi. U de nɛn tɔmbu bu da bu man
sã gbaburɔ. Na wa ma sere ka tɛ̃ u ǹ
gari yi swaa sue.
17 Yèn sõ u nɛɛ, u ǹ man yɛ̃, yen sõna
na nɛɛ, amɛniwa u koo ka man gia, nɛ
wi na ra n wãa. A daa ten nim soowo
ka dɛka ye a nɛni mi, kpa n nim mɛ
gɔsia yɛm.
18 Swɛ̃ɛ yi yi wãa daa te sɔɔ, kpa yi
gbi, kpa daa ten nim mu sankira sere
Egibitigibu bu kpana bu mu nɔ.
19 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ, a Aroni sõɔwɔ u win dɛka
suo u ye tĩi Egibitin nim kpuron wɔllɔ
mɛ mu wãa daanɔ ka yɛrusɔ ka sere
kotosɔ ka wekenɔ. Mi nim mu wãa
kpuro gesi mu koo gɔsiawa yɛm, kpa
yɛm mu n wãa Egibitin tem kpuro sɔɔ.
20 Ma Mɔwisi ka Aroni ba kua nge
mɛ Yinni Gusunɔ u bu sõɔwa. Aroni
u win dɛka ye sua, ma u daa ten
nim so Egibiti sunɔ ka win bwãabun
wuswaaɔ. Ma mu gɔsia yɛm.
21 Swɛ̃ɛ yi yi wãa daa te sɔɔ, yi gu. Ma
daa ten nim mu sankira. Egibitigiba
kpana bu mu nɔ. Ma nim mɛ mu wãa
tem mɛ kpuro sɔɔ mu kua yɛm.
22 Adama Egibitin sɔrobu ba maa
kua mɛ ka ben dobo dobo. Ye Egibiti
sunɔ u wa mɛ, ma win gõru ga bɔbia,
u ǹ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki
nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.
23 Egibiti sunɔ u gɔsira win yɛnuɔ.
Gari yi, yi ǹ mam nùn nande.
24 Ma Egibitigibu kpuro ba tem gba
gba daa ten goorɔ bu ka nim wa bu nɔ,
domi ba ǹ kpɛ̃ bu daa ten nim nɔ.
25 Ma daa ten nim mɛ, mu gɔsire
yɛm n ka kua sõɔ nɔɔba yiru saa dɔma
tèn di Yinni Gusunɔ u dera ba mu so.

Wahala yiruse, surenu

26 Yen biru Yinni Gusunɔ u kpam
Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, a doo Egibiti
sunɔn mi, a nùn sõ a nɛɛ, nɛ Yinni
Gusunɔ na nɛɛ, u de nɛn tɔmbu bu da
bu man sã.
27 U n maa yina u bu kara bu doona,
kon de surenu yibu nu wahala doke
win tem sɔɔ kpuro.
28 Surenu koo marura daa baka ten
di, kpa nu gasirima sere win yɛnuɔ ka
win dii sɔɔwɔ ka win kpinu wɔllɔ n ka
da win bwãabu ka win tɔmbun diaɔ.
Nu koo mam du sere doo koo yenɔ ka
sonɔ.
29 Sure ni, nu ko nu n kabirimɔ
kpa nu win tii ka win tɔmbu ka win
bwãabu makiri.

8

1 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa
u nɛɛ, a Aroni sõ u doo u win nɔmu
dɛmia u dɛka ye tĩi daanu ka yɛrusun
wɔllɔ kpa surenu nu gasirima nu na
nu n wãa Egibitin tem sɔɔ.
2 Yera Aroni u win nɔma dɛmia
Egibitin daanu gia, ma surenu nu
gasirima nu Egibitin tem wukiri.
3 Adama Egibiti sunɔn sɔro be, ba
maa kua mɛ, ka ben dobo dobo.
Ba dera surenu nu gasirima Egibitin
temɔ.
4 Ma Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni
soka u nɛɛ, i Yinni Gusunɔ kanɔ u sure
ni doonasia nɛ ka nɛn tɔmbun min
di, kpa n de tɔn be, bu doona bu nùn
yãkuru kua.
5 Sanam mɛya Mɔwisi u Egibiti sunɔ
sõɔwa u nɛɛ, na wunɛn gere mara, a
man sõ saa yerà dim dim kon Yinni
Gusunɔ kana wunɛ ka wunɛn tɔmbu
ka wunɛn bwãabun sõ, u ka de sure
ni, nu tonda bɛɛ ka bɛɛn yɛnusun di,
kpa nu kun maa tie ma n kun mɔ daa
bakaru sɔɔ.
6 U wisa u nɛɛ, sia.
Ma Mɔwisi u nɛɛ, n koo koora mɛ,
kpa a gia ma goo sari wi u sãa nge
Gusunɔ bɛsɛn Yinni.
7 Sure ni, nu koo ka nun tonda nu
gɛɛra wunɛn bwãabu ka wunɛn tɔmbu
ka bɛɛn yɛnusun di. Daa bakaru tɔna
sɔɔra nu ko nu n tie.
8 Yen biru Mɔwisi ka Aroni ba yara
Egibiti sunɔn min di. Ma Mɔwisi u
Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u sure ni
gira ni u Egibiti sunɔ wisi mi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ
Mɔwisi u bikia. Yera sure ni, nu
gbisuka diaɔ ka yɛnu yaariɔ ka gbeaɔ.
10 Ba nu gura ba mɛnna mɛnna. Ma
nin nubura yiba tem mɛ sɔɔ.
11 Ye Egibiti sunɔ u wa ma wahala ya
dwiiya yera u kpam win gõru bɔbiasia.

U ɲ̀ maa Məwisi ka Aroni swaa daki, nge mɛ Yinni Gusunə u raa gerua.

Wahala itase, gaanikunu

12 Yen biru Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, u Aroni sɔ̃əwə u win dɛka suo u tem so, kpa tua yu gəsia gaanikunu Egibitin tem kpuro səə.
13 Ma ba kua nge mɛ. Tua kpuro ya gəsia gaanikunu tem mɛ kpuro səə. Gaanikuu ni, nu dua təmbu ka yaa sabenu səə.
14 Ma sərobu ba dobo dobo kua bu ka maa gaanikunu ko. Adama ba kpana. Gaanikuu ni, nu wãawa baama.
15 Yera sərɔ be, ba Egibiti sunə sɔ̃əwa ba nɛɛ, Gusunən tiin dama mini.

Adama ka mɛ, Egibiti sunən gɔ̃ru ga bəəbu. U ɲ̀ Məwisi ka Aronin gari swaa daki nge mɛ Yinni Gusunə u raa gerua.

Wahala nnɛse, gbabu swɛ̃ɛ

16 Yen biru Yinni Gusunə u maa Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, a seewo buru buru yellu a da a ka Egibiti sunə yinna sanam mɛ u dəə daarə, kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunə na gerua. U de nɛn təmbu bu da bu man sã.
17 U n maa yina nɛn təmbu bu doona kon nùn gbabu swɛ̃ɛ surema yi yi koo wi ka win bwãabu ka win təmbu kuni. Egibitigibun yɛnusu kpurowa su ko n gbabu swɛ̃ɛ yiba kpa yi tem wukiri.
18 Adama dəma te, na ɲ̀ derimə gbabu swɛ̃ɛ yi da Gosɛniə mi nɛn təmba wãa, kpa u gia ma nɛ, Yinni Gusunə na wãa tem mɛ səə.
19 Kon nɛn təmbu ka win təmbu wunana. Siawa yĩre te, ta koo sɔ̃əsira.
20 Yinni Gusunə u kua nge mɛ. Gbabu swɛ̃ɛ wuuru ta Egibiti sunə ka win bwãabun yɛnusu wəri. Ma Egibitin tem kpuro mu sankira gbabu swɛ̃ɛ yin saabu.
21 Yera Egibiti sunə u Məwisi ka Aroni sokusia u nɛɛ, i doo i bɛɛn Yinni yãku te kua tem mɛ səə, i ku yari.
22 Adama Məwisi u wisa u nɛɛ, n ɲ̀ koorə mɛ domi bɛsɛn yãkunu ko n sãa taarɛ Egibitigibun nəni səə. Sà n maa yãku taarɛginu kua ben nəni biru, ba ɲ̀ koo sun kpenu kasuku?

23 Yen sɔ̃, sa ko dawa gbaburə mi n toma nge sɔ̃ə itan sanum saka su ka Gusunə bɛsɛn Yinni yãkuru kua, nge mɛ u sun sɔ̃əwa su ko.
24 Egibiti sunə u nɛɛ, kon de i da i Gusunə bɛɛn Yinni yãkuru kua gbaburə, adama i ku tonda. Yen sɔ̃, i kanaru koowo nɛn sɔ̃.
25 Ma Məwisi u nùn wisa u nɛɛ, wee, na doonə wunɛn min di, n ka Yinni Gusunə kana wunɛn sɔ̃. Sia gbabu swɛ̃ɛ yi, yi koo doona wunɛ ka wunɛn bwãabu ka wunɛn təmbun min di. Adama a ku maa sun yaakoru ko a yina su da su Gusunə bɛsɛn Yinni yãkuru kua.
26 Yera Məwisi u yara Egibiti sunən min di, u da u Yinni Gusunə suuru kana.
27 Ma Yinni Gusunə u kua nge mɛ Məwisi u nùn bikia. Gbabu swɛ̃ɛ yi, yi tonda Egibiti sunə ka win bwãabu ka win təmbun min di. Yi ɲ̀ maa tie mi, baa tia.
28 Adama ka mɛ kpuro, Egibiti sunən gɔ̃ru ga bəbia kpam maa, ma u yina tən be, bu doona.

Wahala nəəbuse, yaa sabenun gəə

9

1 Yen biru kpam Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, a doo Egibiti sunən mi kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Heberuban Yinni Wi u ra n wãa na gerua. Na nɛɛ, u de nɛn təmbu bu doona bu man sã.
2 Adama ù kun bu yɔ̃su, ma u yen yina yinaminu mɔ̀ kpam,
3 wee, kon nɛn nəm damguu doke win dumi ka kɛtɛkunu ka yooyoosu ka kɛtɛba ka yãanu səə, win yaa sabenu kpuro gesi ni ba kparamə gberə. Adumgbɛku baka ya koo nu wəri.
4 Saa ye səə, kon Isiriliban sabenu ka Egibitiginu wunana. Ye ya sãa Isiriliban sabenu, yen gaa kun gbimə.
5 Ma Yinni Gusunə u tɔ̃ru yi u nɛɛ, ù kun bu yɔ̃su, siawa kon yabu ye ko tem mɛ səə.
6 Yen sisiru Yinni Gusunə u kua mɛ. Egibitigibun sabenu gbisuka kpuro, adama Isiriliban sabenu səə, baa teeru ta ɲ̀ gu.

7 Egibiti sunɔ u ye ya kooran labaari bikia. U nua ma Isireliban sabenu sɔɔ baa teeru ta ɲ gu. Ka mɛ, win gɔ̃ru ga kpam bɔbia, u ɲ wure tɔn be, bu doona.

Wahala nɔɔba tiase, bwisinu

8 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i torom sɔko doowɔ i n nɛni, kpa Mɔwisi u mɛ yɛ̃ka wɔllɔ Egibiti sunɔn wuswaaɔ.

9 Torom mɛ, mu koo gɔsia nge tua, kpa mu Egibitin tem kpuro wukiri. Mu koo bwisinu wisi tɔmbu ka sabenu sɔɔ, kpa nu booboosu ko.

10 Yera ba torom mɛ sɔka ba da Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Ma Mɔwisi u torom mɛ yɛ̃kana wɔllɔ, ma mu kua bwisinu tɔmbu ka sabenun wasi sɔɔ.

11 Saa ye sɔɔ, sɔroba kpana bu yarima Mɔwisin wuswaaɔ bwisi nin sɔ̃. Domi nu ben tii wisiwa nge Egibitigii be ba tie.

12 Egibiti sunɔ u ɲ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki. Yinni Gusunɔ u dera win gɔ̃ru ga bɔbia ga sosi nge mɛ u raa Mɔwisi sɔ̃ɔwa.

Wahala nɔɔba yiruse, guru kpenu

13 Yera Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo buru buru yellu a da Egibiti sunɔn mi, kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Gusunɔ Heberuban Yinni nɛ wi na ra n wãa na gerua. U de nɛn tɔmbu bu doona bu man sã.

14 Domi tɛ̃, n ɲ mɔ win bwãabu ka win tɔmbu tɔna kon wahala doke ye ya koo nɛn dam bakam sɔ̃ɔsi. Ka win tiiwa kpa u gia ma goo sari nge nɛ handunia sɔɔ.

15 Nà n daa nɛn nɔm damguu dɛmia na wi ka win tɔmbu bara kɔ̃suru kpɛ̃ɛ, u ɲ ko n daa maa wãa handuniaɔ.

16 Adama na dera u wãa u ka nɛn dam wan sɔ̃, kpa nɛn yĩsiru tu ka nɔɔra handunia kpuro sɔɔ.

17 Wee u ka nɛn tɔmbu seewa sere ka tɛ̃. U ɲ dere bu doona.

18 Yen sɔ̃, sia amadaare kon de guru kpenu nu nɛɛra ka dam nìn bweseru nu ɲ koore Egibitin temɔ saa yen toren di sere n ka gisɔ girari.

19 N n mɛn na, a de bu win yaa sabenu kuku yeru kua, ka yabu ye u mɔ kpuro gberɔ. Domi guru kpee ni, nu koo tɔmbu kpuro so gbeaɔ ka yaa sabenu kpuro ni nu ɲ kuku yeru wa, kpa sabe ni, ka tɔn be, bu kam ko.

20 Yera Egibiti sunɔn bwãabu gabu be ba Yinni Gusunɔn gari nasie, ba dera ben yobu ba ka ben sabenu wɔma yɛnuɔ fuuku fuuku.

21 Be ba kun maa Yinni Gusunɔn gari gara, ba ben yobu ka yaa sabenu deri gbeaɔ.

22 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn nɔma suo wɔllɔ kpa guru kpenu nu yɛ̃kama Egibitin tem kpuro sɔɔ, tɔmbu ka sabenu ka ye ya kpia gbeaɔ kpuron wɔllɔ.

23 Yera Mɔwisi u win dɛka sua u tĩi wɔllɔ, ma Yinni Gusunɔ u dera guru kpenu nɛmɔ. Guru maakinu mɔ̀ nu girarimɔ sere temɔ.

24 Gura yen bwesera kun nɛɛre Egibitin tem sɔɔ saa yen toren di.

25 Ma guru kpee ni, nu baayere kpuro so nu go ye ya wãa gbeaɔ Egibitin tem sɔɔ, saa tɔmbu sere ka sabenu ka ye ya kpia kpuro. Ma dãnu kpuro nu bɛsikira.

26 Gosɛnin bera mi Isireliba ba wãa tɔnawa guru kpee ni, nu ɲ na.

27 Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia u nɛɛ, na wa ma nɛna na tora. Gusunɔ wi u ra n wãa u gem mɔ. Nɛ ka nɛn tɔmbu sa taarɛ kua.

28 A Yinni Gusunɔ kanɔ domi guru gbãsuku ni, ka guru kpee ni, nu den tura. Kon de i doona, na ɲ maa bɛɛ nɛnumɔ.

29 Ma Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, nà n yara wuun di kon nɛn nɔma sua wɔllɔ n Yinni Gusunɔ kana, kpa guru gbãsukunu ka guru kpenu nu mari a ka gia ma wiya handunia mɔ.

30 Adama na yɛ̃ ma wunɛ ka wunɛn bwãabu i ɲ Yinni Gusunɔ nasiam kpa.

31 Saa ye gura ye, ya na, wɛ̃su ka ɔɔsu kam kua yèn sɔ̃ ɔɔsu ya nɔɔ kusia, wɛ̃su maa wɛ̃su sãa.

32 Adama alikama ya ɲ kam kue yèn sɔ̃ ya ɲ sanam mɛ kpã.

33 Yen biru Mɔwisi u yara Egibiti sunɔn min di u da wuun biruɔ. Ma u win nɔma sua wɔllɔ u Yinni Gusunɔ

kana, ma guru gbãsukunu ka guru kpee ni, nu mari. Gura kun maa nɛmɔ.
34 Ye Egibiti sunɔ u wa mɛ, u win toraru sosi. Wi ka win bwãaba ben gɔ̃rusu bɔbiasia.
35 U ɲ̀ wure Isireliba bu doona nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua saa Mɔwisin nɔɔn di.

Wahala nɔɔba itase, twee

10

1-2 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na dera Egibiti sunɔ ka win bwãabun gɔ̃rusu bɔbia, kpa n ka nɛn yĩre ni sɔ̃ɔsi ben suunu sɔɔ. Kpa wunɛn tii a ka wunɛn bibu ka wunɛn debuminu sɔ̃ nge mɛ na ka Egibitigibu yaakoru kua, ka yĩre ni na sɔ̃ɔsi ben suunu sɔɔ kpa i n ka yɛ̃ ma nɛna Gusunɔ wi u ra n wãa. Ǹ n mɛn na, a doo Egibiti sunɔn mi.
3 Mɔwisi ka Aroni ba da sunɔ win mi, ba nɛɛ, amɛniwa bɛsɛ Heberuban Gusunɔ wi u ra n wãa u gerua. U nɛɛ, sere domma kaa n yinɛ a tii kawa win wuswaaɔ. A de win tɔmbu bu doona bu nùn sã.
4 À n maa yina a bu kara, wee, sia u koo de twee yi na wunɛn tem kpuro sɔɔ.
5 Yi koo tɛria yi tem wukiri. Baa tem bąu ba ɲ̀ wasi. Yi koo dĩa ni nu tie di ni guru kpenu kun sanka, kpa yi bɛɛn gbean dãa wurusu kpuro di.
6 Yi koo wunɛ ka wunɛn bwãąbu ka Egibitigibu kpuron dia duuri yi yibu. Wunɛn baababa ka wunɛn sikadoba ba ɲ̀ yen bweseru waare saa mìn di ba wãa handunia sɔɔ sere ka gisɔ.

Ma Mɔwisi u seewa u yara Egibiti sunɔn min di.
7 Yera Egibiti sunɔn bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, sere domma durɔ wini u ko n sun wahala mɔ̀. A de tɔn be, bu doona bu da bu Gusunɔ ben Yinni sã. A ɲ̀ wa ma bɛsɛn tem mu kam kobu dɔɔ?
8 Ma ba dera Mɔwisi ka Aroni ba wurama Egibiti sunɔn mi. Ye ba tura mi, yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã, adama bɛɛ sɔɔ berà ba koo da.
9 Mɔwisi u wisa u nɛɛ, bɛsɛ kpurowa, bibu ka bukurobu ka bɛsɛn yaa sabenu. Sanna sa ko da. Domi tɔ̃ɔ bakara sa ko Yinni Gusunɔ kua.
10 Ma Egibiti sunɔ u bu yaakoru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ da baani, nà n dera i da ka bɛɛn kurɔbu ka bibu. Domi gãa kɔ̃suna i bwisikumɔ.
11 Adama bɛɛ tɔn durɔbu tɔnawa i ko da. Domi mɛya i bikia.

Yera u dera ba bu gira win min di.
12 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn dɛka suo a tĩi Egibitin tem sɔɔ kpa twee yi na yi tem mɛ wukiri, yi kpuro di ye ya kpia mi, ye guru kpenu nu deri.
13 Yera Mɔwisi u win dɛka ye sua u tĩi mi. Ma Yinni Gusunɔ u dera woo gaga seema saa sɔ̃ɔ yari yerun di tem mɛ sɔɔ. Woo ge, ga kuawa saa sɔ̃ɔ sɔɔn di sere ka wɔ̃kuru kpuro. Sisi bururu ba deema twee wee yam kpuro yi woo ge, ga ka na.
14 Twee yi, yi na wuunu ka wuunu yi pusa Egibitin tem baama. Yi dabia yi sara yi ba raa waare. Mɛya ba ɲ̀ maa yin bweseru wasi.
15 Tem kpuro mu tĩra twee yin saabu. Ma yi yakasu ka dãa binu kpuro di, ni guru kpenu kun daa sanka. Wuru gaga kun maa tie Egibitin tem sɔɔ dãaɔ ka dãa kikisɔ.
16 Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia fuuku u nɛɛ, na Gusunɔ bɛɛn Yinni tora, mɛya, na maa bɛɛn tii tora.
17 Tɛ̃, i man suuru kuo nɔn tee teni kpa i Gusunɔ bɛɛn Yinni kana u man wahala gɔɔgia yeni wunari.
18 Ma Mɔwisi u yara min di u da u Yinni Gusunɔ suuru kana.
19 Yera Yinni Gusunɔ u dera woo damguu ga seema saa sɔ̃ɔ duu yerun di ga ka twee yi doona ga gure nim wɔ̃ku sɔɔ ge ba mɔ̀ Naa yari. Baa yin tia kun tiare tem mɛ kpuro sɔɔ.
20 Adama Yinni Gusunɔ u kpam dera Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga bɔbia, u ɲ̀ wure Isireliba bu doona.

Wahala nɔɔba nnɛse, yam wɔ̃kuru

21 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn dɛka tĩiyɔ wɔllɔ kpa yam wɔ̃ku sinumgiru tu Egibitin tem wukiri, sere bu tu baba.

22 Yera Məwisi u win dɛka ye tĩi
wəllə ma yam wɔ̃kura kua Egibitin
tem kpuro səə sɔ̃ɔ ita.
23 Egibitigiba kun waanamə, goo
kun seere win yɛnun di sere sɔ̃ɔ ita
ye. Adama mi Isireliba ba wãa kpuro,
yam bururam mu wãawa.
24 Egibiti sunə u Məwisi sokusia u
nɛɛ, i doo i Yinni Gusunə sã ka bɛɛn
kurəbu ka bibu sannu. Adama i ku ka
bɛɛn yaa sabenu da.
25 Məwisi u wisa u nɛɛ, ṅ n mɛn
na, a sun yaa sabenu wɛ̃ɛyə domi n ṅ
koo koora sa kun nu mə su ka Gusunə
bɛsɛn Yinni yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
ka yãkunu ganu kua.
26 Yen sɔ̃, sa ko ka bɛsɛn yaa sabenu
dawa, baa samu sa ṅ derimə. Domi
miya sa ko gəsi ye sa ko ka nùn sã. Sa ṅ
maa gina yen geeru yɛ̃ ka yen ye sa ko
gəsi sere sà n tura mi.
27 Adama Yinni Gusunə u dera
Egibiti sunən gɔ̃ru ga bəbia, u ṅ wure
bu doona.
28 Ma sunə wi, u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ,
a gɛsiro nɛn bəkun di. A ku ra maa na
nɛn wuswaaə, domi dəma te na maa
nun wa, a guwa.
29 Məwisi u nɛɛ, too, ya wã, a ṅ maa
man wasi.

Məwisi u wahala wəkurusen gari mɔ̀

11

1 N deema Yinni Gusunə u raa
Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, n tie wahala tia
ye kon Egibitigibu ka ben sunə doke.
Yera ya koo de u bɛɛ yɔ̃su. U koo mam
bɛɛ girawa minin di ka dam.
2 A tən durə ka tən kurə baawure
sɔ̃əwə u bura yãa wuraginu ka
sii geesuginu kana win beruse
Egibitigiin mi.
3 N deema Yinni Gusunə u dera
Egibitigibu ba ka Isireliba nənu geu
mɛɛra. Məwisi u maa sãa tən boko
sunən bwãabu ka Egibitigii be ba tien
nəni səə.
4 Məwisi u sere doona Egibiti sunən
min di, u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, amɛniwa
Yinni Gusunə u gerua. Wɔ̃kurun
bənun sakawa u koo Egibitin tem
bukiana.
5 Bii yerumaba kpuro ba koo gbi,
saa wunɛn bii yeruman di, wi u koo
wunɛn sina gəna tubi di sere ka yoo
tən kurən bii tən durə gbiikoowə. Yaa
sabenun bii gbiikii dwanu nu koo
maa gbi.
6 Wuri bɛkɛ yi ko n wãa Egibitin tem
kpuro səə dəma te, yìn bweseru yi ṅ
koore. Mɛya yi ṅ koo maa wure yi ko.
7 Adama bɛsɛ Isireliban mi, baa bɔ̃ə
ga ṅ sun worimə sere ka bɛsɛn yaa
sabenə, kpa i n ka yɛ̃ ma Yinni Gusunə
u sun wunanɛ ka bɛɛ Egibitigibu.
8 Ma Məwisi u kpam nɛɛ, wunɛn
bwãabu kpuro ba koo na bu kpuna
nɛn wuswaaə bu man sɔ̃ bu nɛɛ, n
yario ka nɛn təmbu kpuro be ba man
swĩi. Yen biru na kon den yari n
doona.
Ye u gari yi gerua u kpa, ma u yara
Egibiti sunən min di ka məru baka.
9 Yinni Gusunə u raa nùn sɔ̃əwa u
nɛɛ, Egibiti sunə kun wunɛn gari swaa
dakimə. Yera ya koo de n maa səm
maamaakiginu ganu ko Egibitin temə.
10 Məwisi ka Aroni ba səm
maamaakigii ni kpuro kua Egibiti
sunən wuswaaə adama Yinni Gusunə
dera win gɔ̃ru ga bəbia ma u ṅ wure
Isireliba bu doona win tem di.

Gəə sararibun tɔ̃ə bakaru

12

1 Məwisi ka Aroni bu sere yari
Egibitin di Yinni Gusunə u bu sɔ̃əwa u
nɛɛ,
2 suru winiwa u koo ko bɛɛn suru
gbiikoo wɔ̃ɔ səə.
3 I Isireliba kpuro sɔ̃əwə i nɛɛ, suru
winin sɔ̃ɔ wəkuru, ben yɛnu yɛ̃ro
baawure u yãa kinɛ kpɛndu gəsi win
yɛnun sɔ̃.
4 Yɛnu yɛ̃ro wìn təmba kun dabiru
tura bu ka yãa giriru tem, wi ka win
beruse bu yãaru gəsio te begiba koo
kpĩ bu tem bu kpe.
5 I ko kpĩ i yãaru ṅ kun mɛ boo gəsi,
adama i de ya n sãa kinɛru te ta wɔ̃ɔ tia
mə, kpa ta kun alebu mə.
6 I ko nu berewa sere suru win sɔ̃ɔ
wəkura nnɛ, kpa bɛɛ Isireliba kpuro i
nu go dəma ten yoka kpaa.
7 I ko nin yɛm sua i tɛɛniwa dinu mi
i ko nin yaa tem kənnəsun beri berika
ka sin wəllə.

8 Wɔ̃ku tera ba koo yaa ye wɔ̃ kpa bu
ye di ka pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia doke ka
kpee wuru si su sosu sannu.
9 I ku yen gɔma tem, ɲ kun mɛ ye ba
yikua. I ye wɔ̃ɔwɔ girum girum ka yen
wiru ka taanu ka bɔsɔ yãnu.
10 Yà n maa tiara i ko ye wisiwa dɔ̃ɔ
sɔɔ. I ku de yen gaa yu yam sãra.
11 Wee mɛ i ko i n sãa i ka ye di. I n
sɔɔru sãa i ka swaa wɔri, i n gbaburun
yãnu doke, i n bokunu nɛni, kpa i
di ka wasi kasanu, domi ya sãawa tɔ̃ɔ
bakaru te i ko man diiya Gɔɔ sararibun
sɔ̃.
12 Wɔ̃ku tera kon Egibitin tem
bukiana kpa n bii tɔn durɔ gbiikoo
baawure go, tɔmbun bibu ka yaa
sabenun binu. Mɛya kon ka sɔ̃ɔsi ma
Egibitigibun bũnu nu ɲ dam mɔ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa kon ye ko.
13 Yɛm mɛya mu koo ko yĩreru te ta
yɛnusu sɔ̃ɔsimɔ mi i wãa. Nà n yɛm mɛ
wa, kon bɛɛ sarariwa. Kɛ̃si te, ta ɲ bɛɛ
babamɔ te kon ka Egibitigibu wahala
ko.
14 I ko i n da tɔ̃ɔ te yaayewa wɔ̃ɔ
ka wɔ̃ɔ, kpa i man tɔ̃ɔ bakaru diiya.
Bɛɛn bibun bweseru ba ko n da maa
tu yaayewa sere ka baadommaɔ.

Pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, i ko
kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i ku pɛ̃ɛ di ye ba
seeya. Tɔ̃ɔ gbiikiru i ko pɛ̃ɛ seeyatia
yara bɛɛn yɛnusun di. Domi bɛɛn goo
ù n gãanu di ni nu seeyatia mɔ sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru ye, yu sere yibu, ba koo
yɛ̃ro gowa.
16 Tɔ̃ɔ gbiikiru ka tɔ̃ru nɔɔba yiruse,
i ko mɛnnawa i man sã. I ku ra
sɔmburu garu ko tɔ̃nu yiru ye sɔɔ, ma
n kun mɔ bɛɛn dĩa ni i ko din kobu.
17 I ko n da pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia
doken tɔ̃ɔ bakaru di, domi tɔ̃ɔ te sɔɔra
na bɛɛn bweseru kpuro yara Egibitin
tem di. Yen sɔ̃, bɛɛn bibun bweseru ba
ko n da tɔ̃ɔ bakaru diwa tɔ̃ɔ te sɔɔ, sere
ka baadommaɔ.
18 Suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen
yokan di, pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia dokewa
i ko i n dimɔ sere ka win sɔ̃ɔ yɛnda
tiasen yokaɔ.
19 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen baa sɔɔ, bu ku
raa pɛ̃ɛ seeyatia wa bɛɛn yɛnusɔ. Domi
wi u gãanu di ni ba seeyatia doke, ba
koo yɛ̃ro gowa, baa ù n sɔɔn na.
20 N n mɛn na, bɛɛn yɛnusu kpuro
sɔɔ, i ku ra gãanu di ni ba seeyatia
doke.

Gɔɔ sararibun torubu

21 Yen biru Mɔwisi u Isiriliban guro
gurobu sokusia u nɛɛ, i yãa kinɛ
kpɛnnu gɔsio nge mɛ bɛɛn yɛnusu nɛ,
kpa i nu go gɔɔ u ka bɛɛ sarari.
22 Kpa bɛɛn baawure u dãa kiku ge
ba mɔ̀ isɔpu sua u wasi yãa yɛm sɔɔ mɛ
mu ko n wãa gbɛ̃ɛrɔ, kpa u tɛɛni win
dii kɔnnɔn beri berikaɔ ka gen wɔllɔ.
Bɛɛn goo u ku raa yari dirun di ma n
kun mɔ yam sãra mam mam.
23 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo
tem mɛ bukiana u ka Egibitigibu go,
u koo yɛm mɛ wa bɛɛn dii kɔnnɔsun
beri berikaɔ ka sin wɔllɔ, kpa u bɛɛn
dia sarari. U ɲ wuramɔ gɔɔn gɔrado u
du u bɛɛ go.
24 Bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru, mɛya
i ko i n da tɔ̃ɔ baka te di sere ka
baadommaɔ.
25 Sanam mɛ i tem mɛ dua, mɛ Yinni
Gusunɔ u koo bɛɛ wɛ̃ nge mɛ u nɔɔ
mwɛɛru kua, i de tɔ̃ɔ baka te, tu ko
bɛɛn wororu.
26 Bɛɛn bibu bà n bɛɛ woro ten
tubusianu bikia,
27 i ko bu wisi i nɛɛ, Gɔɔ sararibun
yãkura te sa ka Yinni Gusunɔ sãamɔ,
domi u bɛsɛ Isiriliban dia sarari, u ɲ
sun go sanam mɛ u Egibitigibu goomɔ.
Yen biru Isiriliba ba yiira ba
Gusunɔ sãwa.
28 Ma ba da ba kua dee dee ye Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa.

Bii gbiikobun gɔɔ

29 Ye n kua wɔ̃kurun bɔnu, Yinni
Gusunɔ u bii gbiikobu kpuro go
Egibitin temɔ, saa Egibiti sunɔn tiin
bii gbiikoon di wi u koo win sina gɔna
tubi di, sere ka be ba wãa pirisɔm sɔɔn
bii gbiikobu, n ka da yaa sabenun bii
gbiikinɔ.
30 Egibiti sunɔ ka win bwãabu ka tɔn
be ba tie Egibiti ye sɔɔ kpuro, ba seewa
wɔ̃kuru ba wuri bɛkɛ kua domi yɛnu
gagu sari gèn mi tɔn tia tia kun gu.
31 Wɔ̃ku tee te sɔɔ, Egibiti sunɔ u
Mɔwisi ka Aroni soka, u nɛɛ, i seewo i

doona nɛn tɔmbun min di, bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu Isireliba. I doo i Yinni Gusunɔ sã nge mɛ i gerua.
32 I ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn kɛtɛba doo nge mɛ i gerua, kpa i maa man domaru kana bɛɛn Yinnin mi.
33 Ma Egibitigiba Isireliba baasi bu ka yari ben tem di fuuku, ba nɛɛ, domi sa ko gbi su kpe.
34 Ma Isireli be, ba ben pɛ̃ɛ kpii te ta ɲ seeyatia mɔ sua gbɛ̃a sɔɔ ba tu beka wukiri ba sɔɔwa.
35 N deema Isireliba ba raa kua nge mɛ Mɔwisi u gerua, ba Egibitigibu bura yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka.
36 Yinni Gusunɔ u maa dera tɔn be, ba kĩi geeru wa Egibitigii ben mi. Ma ba bu wɛ̃ ye ba bikia kpuro. Nge mɛya ba ka Egibitigibun yãnu wa ba gura.

Isireliba ba yara Egibitin di

37 Isireliba ba swaa wɔri ka naasu saa Ramusɛsin di ba dɔɔ Sukɔtuɔ. Ben geera sãa nɔrɔbun suba natan saka (600.000), tɔn kurɔbu ka bibu ka durɔ tɔkɔnu baasi.
38 Ma ba ka ben yaa sabenu da dabi dabinu, kɛtɛba ka yãanu ka bonu. Tɔn tuko dabira maa bu swĩi.
39 Ba pɛ̃ɛ kua ka pɛ̃ɛ kpii te ba ɲ seeyatia doke, domi ba bu girawa Egibitin di ba yara ka sɛndaru. Ba ɲ maa fɛɛ wa bu dĩa kusenu sua.
40-41 Gusunɔn tɔmbu Isireliba ba kuawa Egibitiɔ wõɔ nɛɛru ka tɛna (430). Dɔma te wõɔ nɛɛru ka tɛna ye, ya yiba, yera be kpuro ba yara Egibitin di.
42 Wɔ̃ku te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Isireliba kɔ̃su ba ka yara Egibitin di. Yen sɔ̃na wõɔ ka wõɔ Isireliba ba ko n da dom se wɔ̃ku te. Kpa bu Yinni Gusunɔ tõɔ bakaru diiya, be ka ben bibun bweseru sere ka baadommaɔ.

Gɔɔ sararibun tõɔ bakarun yaa dibun wooda

43 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ Gɔɔ sararibun tõɔ bakarun sɔ̃ wee.
Sɔɔ goo u ku raa ten yaa dibu di.
44 Adama yoo tɔn tuko be i dwa ka gobi, ma i bu bango kua, ba koo kpĩ bu di.
45 Sɔɔ wi u sarɔ, ɲ kun mɛ tɔn tuko goo wi u sɔmburu mɔ̀ bɛɛn mi, u ka gobi wa, be yiru yen goo kun yaa dii bi dimɔ.
46 Dirɔwa i ko tõɔ baka ten yaa dibu di.
I ku ra ka yen yaa yari tɔɔwɔ.
Baa yen yaa kuku teeru i ku ra kɔra.
47 Isireliba kpurowa ba koo tõɔ baka te di.
48 Sɔɔ goo ù n tem yarima u wãa bɛɛn mi, ù n kĩ u tõɔ baka ten yaa dibu di, i nùn bango koowo ka win yɛnun tɔn durɔbu kpuro i sere yaa dii bi di ka wi sannu. Domi u ɲ ko n maa sãa nge sɔɔ. Adama bango sarirugii goo kun bu dimɔ.
49 Wooda tia ye, ya ka bɛɛ kpuro yã, bɛɛ Isireliba ka sere sɔɔ be ba wãa bɛɛn mi.
50 Ma Isireliba ba kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa.
51 Yen tõɔ tera u maa Isireliba yara Egibitin di bwese kɛra ka bwese kɛra.

Gɔɔ sararibun tõɔ bakarun woodaba

13

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a de Isireliba bu ben bii tɔn durɔ gbiikobu ka ben yaa sabenun bii gbiikii dwanu wuna nɛnɛm kpa ye kpuro ya n sãa nɛgia.
3 Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n da tõɔ te yaaye tè sɔɔ Gusunɔ u bɛɛ yarama ka win dam bakam saa Egibitin di, mi i yoru di. Yen sɔ̃, ì n tõɔ ten yaa dibu dimɔ, i ku ra pɛ̃ɛ ye ba seeyatia doke di.
4 Suru wì sɔɔ ba ra gɛ̃ɛbu tore, wi ba mɔ̀ Abibu, win tõɔ gbiikiru sɔɔra i yara.
5 Yinni Gusunɔ u bɛɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri sannu u nɛɛ, u koo bu tem gem wɛ̃ mi tim ka bom yiba. Tem miya Kananiba ka Hɛtiba ka Amɔreba ka Hefiba ka Yebusiba ba wãa. Ù n ka bɛɛ tura tem mi, i n da tõɔ baka teni di i ka nùn sã suru win tõɔ gbiikiru sɔɔ.
6 Sõɔ nɔɔba yirun baa sɔɔra i ko pɛ̃ɛ di ye ba ɲ seeyatia doke. Yen nɔɔba yirusen tii sɔɔra i ko Yinni Gusunɔ tõɔ bakaru diiya.

7 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ku maa
de pɛ̃ɛ ye ya seeyatia mɔ ɲ̀ kun mɛ
seeyatia gaa ya n wãa bɛɛn suunu sɔɔ
tem mɛ kpuro sɔɔ.
8 Dɔma te i tɔ̃ɔ baka te mɔ̀, i bɛɛn bibu
sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, sa yeni mɔ̀wa su ka yaaya
ye Yinni Gusunɔ u sun kua sanam mɛ
sa yara Egibitin di.
9 Yeni ya ko n sãawa nge yĩre te ba
yorua nɔmaɔ, ɲ̀ kun mɛ sirikanaɔ, kpa
i n Yinni Gusunɔn woodaba yaayamɔ
bɛɛn faagi sɔɔ. Domi wiya u bɛɛ
yarama ka win dam bakam Egibitin
di.
10 Yen sɔ̃na n weenɛ i tɔ̃ɔ baka ten
wooda yibia wɔ̃ɔ baagere, ten saa yà n
tura.
11 Saa ye Yinni Gusunɔ u dera bɛɛ
Isireliba i dua Kananin temɔ, mɛ u bɛɛ
ka bɛɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka
bɔ̃ri ma u bɛɛ mu wɛ̃,
12 i ko nùn bɛɛn bii tɔn durɔ
gbiikobu ka bɛɛn yaa sabenun bii
gbiikii dwanu yiiyawa nɛnɛm n sãa
wigia.
13 Adama bɛɛn goo ù n kĩ u win
kɛtɛku buu gbiikuu nɛnɛ, u koo gu
yakiawa ka yãa buu. U kun maa kue
mɛ, u koo gen wĩi suma buawa u go.
I ko maa bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikoo
baawure yakiawa ka gobi.
14 Baa sia bɛɛn bibu bà n da bɛɛ bikia
ba nɛɛ, mba yenin tubusianu, kpa i bu
wisi i nɛɛ, tɔ̃ɔ te Yinni Gusunɔ u sun
yarama ka win dam bakam Egibitin
di, mi sa raa yoru di, tera sa yaayamɔ
mi.
15 Domi saa ye Egibiti sunɔ u yina
mam mam su yari tem min di, yera
Yinni Gusunɔ u dera tem min bii
tɔn durɔ gbiikoba gu gu ka maa yaa
sabenun bii gbiikii dwanu. Yen sɔ̃na
sa ra ka bɛsɛn yaa sabenun bii gbiikii
dwanu Yinni Gusunɔ yãkuru kue, kpa
su bɛsɛn bii tɔn durɔ gbiikobu yakia.
16 Yeni ya ko n sãawa nge yĩre te
ba yorua nɔmaɔ ka sirikanaɔ kpa ta n
sun yaayasie ma dam bakama Yinni
Gusunɔ u ka sun yara saa Egibitin di.

Yinni Gusunɔ u dera guru wii wurora Isireliba kpare

17 Sanam mɛ Egibiti sunɔ u dera
Isireliba ba doona, Yinni Gusunɔ u ɲ̀
wure bu kpe ka swaa ye ya dɔɔ Fil-
isitiban temɔ, baa mɛ ya turuku bo.
Domi u nɛɛ, u ɲ̀ kĩ bu gɔ̃ru gɔsia bu
wura Egibitiɔ sanam mɛ ba bu tabu
wɔri.
18 Yen sɔ̃na u ka bu gbaburun swaa
bɛɛri nim wɔ̃kun bera gia, ge ba mɔ̀
Naa yari. Tɔn be, ba yarawa Egibitin
di ka tabun sɔɔru.
19 Ma Mɔwisi u Yosɛfun goru sua ba
ka da, nge mɛ Yosɛfu u raa Isireliba
bɔ̃rusia bu ko. U nɛɛ, bu de bu ka win
goru yari sanam mɛ Yinni Gusunɔ u
koo bu yakia.
20 Isireliba ba doona Sukɔtun di ba
da ba ben sansani kua Etamuɔ gbabu
dirirun nɔɔwɔ.
21 Yinni Gusunɔ u bu swaa gbiiye
guru wii wuroru sɔɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka
wɔ̃kuru. Wɔ̃kuru kpa ta n sãa nge dɔ̃ɔ
yari bakaru ta n ka bu yam bururasie.
22 Sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru guru wii wuro
te, ta ku ra biare tɔn ben wuswaaɔ.

Ba nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari tɔbura

14

1 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu wuro Piha
Hirotun bera gia bu ben sansani gira
Migidoli ka nim wɔ̃kun baa sɔɔ, Baali
Sefonin deedeeru. Miya i ko gina yɔ̃ra
nim wɔ̃kun bɔkuɔ,
3 kpa Egibiti sunɔ u n tamaa bɛɛ
Isireliba i kɔ̃ɔrawa tem mɛ sɔɔ, mi
gbaburu ta bɛɛ sikerenɛ,
4 kpa n win gɔ̃ru bɔbiasia u bɛɛ naa
swĩi. Adama kon wi ka win tabu
kowobu dendi n ka nɛn yiiko sɔ̃ɔsi kpa
Egibitigibu bu ka gia ma nɛna Yinni
Gusunɔ.
Ma Isireliba ba kua mɛ.
5 Sanam mɛ ba Egibiti sunɔ sɔ̃ɔwa
ma tɔn be, ba yakurawa, yera wi ka
win bwãabu ba ben himba gɔsia. Ba
nɛɛ, mban bwesera sa kua mini. Domi
sa dera Isireliba ba bɛsɛn yoru yara ba
doona.
6 Ma Egibiti sunɔ u win tabu kɛkɛ
sɔɔru kua ka win tabu kowobu sannu.
7 U tabu kɛkɛ nata (600) sua yi yi
gia sãa ka sere Egibitin tabu kɛkɛba

kpuro, yen baayere ka yen tabu kowo damgii.
8 Saa yera Yinni Gusunɔ u sunɔ win gɔ̃ru bɔbiasia, ma u Isireliba naa gira baa mɛ u yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u bu yara.
9 Egibitigibun tabu kowobu ka ben maasɔbu ka dumi, ka tabu kɛkɛba ba bu naa gira ma ba bu naamwɛ mi ba yɔ̃ra nim wɔ̃kun bɔkuɔ ba ben sansani gira Piha Hirotun bera gia Baali Sefonin deedeeru.
10 Sanam mɛ Egibiti sunɔ u turuku kua, Isireliba ba nɔni seeya ba wa wee, Egibitigiba kɛkua ba wee. Ma bɛrum bu mwa gem gem, ma ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue.
11 Ba Mɔwisi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, siku yeru sariwa Egibitiɔ? Yen sɔ̃na a ka sun na su gbi gbaburu mini? A wa ye a ka sun deema ye a sun yarama Egibitin di?
12 Sa ɲ daa nun sɔ̃ɔwa mɛ Egibitiɔ sa nɛɛ, a sun derio su Egibitigibu yoru diiya? Domi sa kĩru bo su bu yoru diiya ka sere ye sa ko gbi gbaburu mini.
13 Yera Mɔwisi u tɔn be wisa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, i yɔ̃ro sɛ̃ɛ, kpa i wa nge mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ faaba ko gisɔ. Domi Egibitigii be i waamɔ mini, i ɲ maa bu wasi sere ka baadommaɔ.
14 I yɔ̃ro sɛ̃ɛ, Yinni Gusunɔwa u koo bɛɛ sanna.

Yinni Gusunɔ u nim wɔ̃ku burana

15 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i man nɔɔgiru mɔ̀. A Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu seewo bu da wuswaaɔ.
16 Wunɛ maa, a wunɛn dɛka suo a tĩi nim wɔ̃ku wɔllɔ kpa gu bɔnu ko yiru Isireliba bu ka du bu tɔbura ge sɔɔ, ga n tem gbere.
17 Nɛna kon Egibitigibun gɔ̃rusu bɔbiasia bu ka bu swĩi mi. Kpa n ben sunɔ kamia ka win tabu kowobu ka win tabu kɛkɛba ka win maasɔbu, kpa bu nɛn yiiko wa.
18 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na Yinni Gusunɔ.
19 Sanam mɛ sɔɔ, Gusunɔn gɔrado wi u Isireliba gbiiye u gɔsira ben biru gia ma guru wii wuro te, te ta raa bu gbiiye, ta maa wurama biruɔ.
20 Ma ta da Egibitigibu ka Isireliban sansani yiru yen baa sɔɔ. Ta yam tĩri Egibitigibun bera gia ma ta yam buriri Isireliban mi gia. Ma Isireliba ka Egibitigibu ba ɲ susinɛ wɔ̃ku te kpuro.
21 Ye ba tura nim wɔ̃ku gen mi, yera Mɔwisi u win dɛka tĩi gen wɔllɔ ma Yinni Gusunɔ u woo damguu seeya sɔ̃ɔ yari yerun di wɔ̃ku giriru sɔɔ, ga dera nim wɔ̃ku gen nim mu bɔnu kua yiru, ma gen suunu sɔɔ mi, n gbera.
22 Nim mu kpaasinɛ bera ka bera ben nɔm geuɔ ka nɔm dwarɔ. Ma Isireliba ba sĩa tem gbebum sɔɔ, ba tɔbura.
23 Egibitigibu ba bu naa swĩi ba dua nim wɔ̃ku gen suunu sɔɔ, ka ben sunɔn dumi ka win tabu kɛkɛba ka win maasɔbu.
24 Ye n kua buru buru yellu, ma Yinni Gusunɔ u bu mɛɛrima saa guru wii wuro ten min di, ma u bu nandasia. Be kpuro ba yɔ̃suna.
25 U dera ben kɛkɛban naasu wɔɔramɔ, ba kpana bu sĩ fuuku. Ma ba nɛɛ, su duki gɔsira Isireliban min di, domi Yinni Gusunɔ u ka sun sannamɔwa ben sɔ̃.
26 Ma Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn dɛka tĩiyɔ nim wɔ̃ku mi, kpa nim mɛ, mu wurama mu Egibitigibu ka ben tabu kɛkɛba ka maasɔbu wukiri.
27 Mɔwisi u win dɛka ye tĩi nim wɔ̃ku gen mi. Ye n kua yam sãreru, ma nim mɛ, mu wurama nge mɛ mu raa sãa. Egibitigibu ba kĩ bu nim mɛ suuri, adama Yinni Gusunɔ u bu sure mɛn suunu sɔɔ.
28 Nim mɛ, mu wurama mu Egibiti sunɔn tabu kɛkɛba ka win maasɔbu ka tabu kowobu kpuro wukiri be ba Isireliba naamwɛm da nim wɔ̃ku gen suunu sɔɔ. Baa ben turo, u ɲ yara.
29 Adama Isireliba ba sĩa tem gbebum sɔɔ nim wɔ̃ku gen suunuɔ. Domi nim mu kpaasinɛwa bera ka bera ben nɔm geuɔ ka nɔn dwarɔ.
30-31 Ye Isireliba ba sɔm damgiru wa te Yinni Gusunɔ u Egibitigibu koosi ma ba ben gonu wa nim wɔ̃kun goorɔ, yera ba gia ma Yinni Gusunɔwa u bu

faaba kua dəma te, saa Egibitigibun nəman di. Ma ba nùn nasia ba sosi, ba nùn naanɛ kua ka maa win gəro Məwisi.

Məwisi ka Isiriliban womu

15

1 Saa yera Məwisi ka Isireliba ba
Yinni Gusunə siarabun womu kua. Ba nɛɛ,
kon Yinni Gusunə təma ka womu
domi u win wɛrəbu tabu di.
U dumi ka yin maasəbu sure nim
wɔ̃ku səə.
2 Yinni Gusunəwa nɛn dam,
wiya na siaramə ka nɛn womu.
Wiya u man faaba kua.
Wiya nɛn Yinni, kon nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Wiya nɛn baaban Yinni, kon nùn wəlle
sua.
3 U sãawa tabu kowo ka gem.
Win yĩsira Yinni Gusunə.
4 U Egibiti sunən tabu kɛkɛba ka win
tabu kowo damgibu sure
nim wɔ̃ku səə ge ba mə̀ Naa yari.
Win tabu kowo gisonkoba ba nim
diira.
5 Nim mɛ, mu bu wukiri,
ma ba numa temə nge kperu.
6 Yinni Gusunə, wunɛn nəm geu ga
dam yiikogim mə.
Geya ga wunɛn wɛrəbu munka muku
muku.
7 Wunɛn sinandun kpãaru ta ra
wunɛn wɛrəbu taare.
Wunɛn məru yà n seewa,
a ra de bu dõə mwaarewa nge wĩi.
8 A wɛ̃ru wura ma nim mu kpaasina
mu sinum kua bera ka bera nge
gbãraru.
9 Wɛrə u nɛɛ, u koo bu naa swĩi kpa u
bu naamwɛ.
U koo məru kəsia be səə nge mɛ u kĩ,
kpa u takobi woma u bu go ka win
nəma,
kpa u ben dukia bənu ko.
10 Adama a wunɛn wom wɛ̃sia,
ma nim mu bu wukiri.
Ba numa ba kpuna nge dõə kpenu mi
nim mu duku.
11 Yinni Gusunə, mba n ka nun weenɛ
ye təmba sãamə kpuro səə.
Mba n ka nun dɛɛraru nɛ, wunɛ wi a
nanum mə.
Mba n ka nun weenɛ, wunɛ wi ba koo
siara.
Mba n ka nun weenɛ, wunɛ wi a ra
səm maamaakiginu ko.
12 Domi a wunɛn dam sõəsi, ma tem bu
mwɛ.
13 Wunɛn wənwəndu səəra
a wunɛn təmbu swaa sõəsi be a yakia.
A maa bu kparama ka wunɛn dam
a ka dəə sere wãa yee te a bu nəə
mwɛɛru kua səə.
14 Tən tukobu ba ye nua, ma ba di-
irumə.
Filisitiba ba bɛrum soora.
15 Edəmun sinambun toronu kara.
Ma Məabun tabu durəbu ba diirumə.
Kananiba kpuro, ben wasi dwiiya.
16 Bɛrum ka nandabu koo bu deema
subaru səə.
Wunɛn dam saabu ba koo mari sõə sõə
nge kperu.
Sere wunɛn tən be a yakia yorun di
bu ka nim wɔ̃ku təbura, Yinni Gusunə.
17 Kaa ka bu da kpa a bu tãsisia
wunɛn tiin guuru wəllə,
mi a wunɛn wãa yeru səəru kua.
Tera ta sãa wunɛn sãa yeru te a tii kua.
18 Wunɛ Yinni Gusunə, kaa n bandu
diiwa ka baadommaə.
19 Sanam mɛ Egibiti sunən dumi
ka win tabu kɛkɛba ka maasəbu ba
dua nim wɔ̃ku səə, Yinni Gusunə u
dera nim mu wurama mu bu wukiri.
Adama u dera tem mu gbera nim
wɔ̃ku gen suunu səə, ma Isireliba ba
təbura.
20 Yen biruwa Aronin sesu
Mariamu wi u sãa Gusunən səmə, u
bara kpãru sua ma tən kurəbu kpuro
ba nùn swĩi ba bara kpãnu soomə ba
yaamə.
21 Mariamu u bu womu geni kua u nɛɛ,
i Yinni Gusunə təmə ka womu,
domi u nasara wa ka win yiiko.
Dumi ka yin maasəbu u sure nim
wɔ̃ku səə.

ISIRELIBAN SANUM GBABURƆ

Nim sosuram

22 Yen biru Məwisi u Isireliba kpara
saa nim wɔ̃ku ge ba mə̀ Naa yarin di ba
da gbaburə te ba mə̀ Suri. Sõə itawa ba
sĩa gbabu te səə ba ǹ nim wa.
23 Ma ba tura Maraə adama nim mɛ
ba wa mi, mu sosu, ba ǹ kpĩa bu nə.

Yen sɔ̃na ba yam mi soka Mara. Yen tubusiana sosura.
24 Ma tɔn be, ba Mɔwisi wɔkisi ba nɛɛ, mba sa ko nɔ.
25 Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue. Ma Yinni Gusunɔ u nùn dɛka gaa sɔ̃ɔsi. Ye u dɛka ye sua u kare nim mɛ sɔɔ, ma mu dora.

Miya Yinni Gusunɔ u win tɔmbu woodaba wɛ̃ ka woronu. Miya u maa ben laakari mɛɛra.
26 U nɛɛ, ì n nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere nua sãa sãa, ma i mɔ̀ ye n man wɛ̃re ma i nɛn woodaba mɛm nɔɔwa, na ǹ ka bɛɛ bara ni sɛɛyasiamɔ ni na Egibitigibu kpɛ̃ɛ. Nɛna Yinni Gusunɔ nɛ wi na ra n bɛɛ bɛkiamɔ.
27 Yen biru ba tura Elimuɔ mi nim bwii wɔkura yiru ya wãa ka kpakpa bɛ̃ɛ wata ka wɔkuru. Ma ba ben sansani gira bwii yin bɔkuɔ.

Manna ka kusunu

16

1 Ma Isireliban wuu te kpuro ta seewa Elimun di ta da gbaburɔ te ba mɔ̀ Sini te ta wãa Elimu ka Sinain baa sɔɔ. Saa dɔma tèn di ba doona Egibitin di, ba kuawa suru tia ka sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ba sere tura mi.
2 Ma be kpuro ba Mɔwisi ka Aroni wɔkisim wɔri gbaburu mi.
3 Ba nɛɛ, n daa sanɔ bo Yinni Gusunɔ u sun go Egibitiɔ mi sa ra raa sinɛ su dĩanu di ni sa kĩ ka yaa. Adama wee, i ka sun na gbabu teni sɔɔ gɔ̃ɔru tu ka sun go bɛsɛ kpuro.
4 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɛ̃ kon de dĩanu nu nɛɛra wɔllun di nge gura bɛɛ kpuron sɔ̃, kpa tɔmbu ba n da yari bu gure baadomma mèn bukata ba mɔ tɔ̃ɔ te. Nge mɛya kon ka ben laakari mɛɛri n wa bà n koo nɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
5 Sɔ̃ɔ nɔɔba tiase, mɛ ba ra guren nɔn yiruwa ba koo gura kpa bu yen sɔmburu ko.
6 Ma Mɔwisi ka Aroni ba Isireliba kpuro sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yoka ye, i ko gia ma Yinni Gusunɔwa u bɛɛ yarama Egibitin di.
7-8 Domi u koo bɛɛ yaa wɛ̃ i tem yèn sɔ̃ u nua i nùn wɔkisimɔ. I n yɛ̃ ma wiya i wɔkisimɔ, n ǹ mɔ bɛsɛ. Sia bururu u koo maa bɛɛ dĩanu wɛ̃ i di i debu, kpa i win yiiko wa.
9 Ma Mɔwisi u Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Isireliban wuuru kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu susima Yinni Gusunɔ mi, yèn sɔ̃ u ben wɔkinu nua.
10 Saa ye Aroni u ka Isireliban wuu te gari mɔ̀, ba sĩira gbaburu gia ba wa wee, Yinni Gusunɔn yiikon girima sɔ̃ɔsira guru wii wuro te sɔɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
12 na Isireliban weeweenu nua. A bu sɔ̃ɔwɔ ma yoki yam bere berebu ba koo yaa tem kpa sia bururu bu dĩanu di bu debu kpa bu gia ma nɛna na Gusunɔ ben Yinni.
13 Ye n kua yoka yera kusu wuu bakara na ta tɛria sansani ye kpuro sɔɔ. Sisiru bururu ma tem kpuro mu kakoru sãa.
14 Saa ye kako te, ta gbera gãa pi-iminu tɛrie temɔ nge dĩa bimi. N sãa nge guru kpenu nu tem wukiri.
15 Ye Isireliba ba ye wa, ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ, mba yeni. Domi ba ǹ ye yɛ̃.

Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeniwa dĩa ni Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃ɛma i di.
16 U nɛɛ, yɛnu yɛ̃ro baawure u koo gurawa mèn nɔɔ win yɛnugibu ba koo di sɔ̃ɔ teeru nge mɛ ben geera nɛ.
17 Ma Isireliba ba kua mɛ. Gaba gura n kpã n kere gabu.
18 Yen biru ba ye yĩira. Ma ba deema wi u gura n kpã u ǹ saka sare. Wi u maa gura fiiko u ǹ saka kɔmiɛ. Baawure u wa dee dee nge mèn nɔɔ u koo di.

Mannan wooda

19 Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn goo u ku de yu tiara sere sisiru bururu.
20 Adama ba ǹ Mɔwisigia nua. Ben gaba dera ya tiara sere sisiru bururu ma ya kɔ̃sa ya kɔkɔnu kua. Yera Mɔwisi u ka bu mɔru bara.
21 Bururu baatere ba ra gurewa mèn nɔɔ ba koo di, adama sɔ̃ɔ ù n ye, ya ra yandewa.
22 Alusuman sɔ̃ɔ nɔɔba tiase, ben sɔ̃ɔ yirun dim sakawa ba gura. Ben guro gurobu kpuro ba na ba Mɔwisi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba kua mɛ.

23 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u gerua u nɛɛ, sia tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugira te sa ra nùn derie, i sɔnwɔ
ye i kĩ i sɔmɛ, kpa i yike ye i kĩ i yike.
Kpa i sukum yi sere sia bururu.
24 Ba ye yi sere sisiru bururu nge
mɛ Mɔwisi u gerua. Ya ǹ maa kɔ̃sa, yu
sere kɔkɔnu ko.
25 Mɔwisi u nɛɛ, i ye dio domi tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugira te i ko Yinni Gusunɔ deria.
Gisɔ i ǹ ye wasi temɔ.
26 Sɔ̃ɔ nɔɔba tia i ko n da ye
gure. Adama sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugira. Te sɔɔra i ǹ ko ye wa i
gura.
27 Ka mɛ, sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, tɔn ben
gaba yara bu wa bu ka gura adama ba
ǹ gãanu wa.
28 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere domma i ko i n nɛn
gere ka nɛn woodaba yinamɔ.
29 I yaayo ma nɛ, Yinni Gusunɔ na
bɛɛ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wɛ̃. Yen sɔ̃na na ra
bɛɛ sɔ̃ɔ yirun dĩanu wɛ̃ sɔ̃ɔ nɔɔba tiase.
I de bɛɛn baawure u sina u ku yari win
wãa yerun di u sɔmburu ko sɔ̃ɔ nɔɔba
yiruse te sɔɔ.
30 Ma tɔn be, ba wɛ̃ra tɔ̃ɔ te sɔɔ.
31 Isireliba ba dĩa ni soka ka ben
barum manna. Yen tubusiana, mba
yeni. Ya sãawa nge dĩa bima kpika
piibu. À n denda, ya dowa nge kira te
ba kua ka tim.
32 Sɔ̃ɔ teeru Mɔwisi u nɛɛ, wooda
wee ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
I manna beruo, sɔ̃ɔ teerun dim saka
bɛɛn bibun bweserun sɔ̃ bu ka wa dĩa
ni u bɛɛ wɛ̃ i di gbaburɔ sanam mɛ u
bɛɛ yarama Egibitin di.
33 Mɔwisi u maa Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a wekeru garu tama a manna doke
sɔ̃ɔ teerun dim saka, kpa a tu yi Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, kpa ya n berua bɛɛn
bibun bweserun sɔ̃.
34 Ma Aroni u ye sua u yi woodan
kpakororun wuswaaɔ kpa ya n berua
nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda
wɛ̃ u ko.
35 Isireliba ba manna ye diwa wɔ̃ɔ
weeru, sere ba ka tura Kananin tem
nɔɔ bura yerɔ, tem mè sɔɔ ba koo du
ba n wãa.
36 Mannan sɔ̃ɔ teerun dim sakawa
ba ra soku omɛri. Omɛri ye, ya sãawa
ditiri nnɛn saka. Omɛri wɔkurun
sakawa ba ra soku efa.

Nim mu yara kperun di

17

1 Isireliban wuu te kpuro ta sĩima
saa gbaburun di te ba mɔ̀ Sini, ta ka
ten sanum dɔɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u
bu sɔ̃ɔwa. Ye ba tura Refidimuɔ ma ba
ben sansani gira, adama ba ǹ nim wa
mi, bu nɔ.
2 Miya ba Mɔwisi nɔɔ kuurim wɔri
ba nɛɛ, a sun nim wɛ̃ɛyɔ su nɔ.
Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na
i ka man nɔɔ kuurimɔ. Nge mba n kua
i ka Yinni Gusunɔn laakari mɛɛrimɔ.
3 Adama nim nɔru ga tɔn be baasi gia
ma ba Mɔwisi wɔkisimɔ ba mɔ̀, mban
sɔ̃na a sun yarama Egibitin di. Kaa ka
de nim nɔru gu sun go, bɛsɛ ka bɛsɛn
bibu ka bɛsɛn yaa sabenu.
4 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru
sue u nɛɛ, mba kon tɔn beni kua. Wee,
ba kĩ bu man kpenu kasuku.
5 Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
saro i da i n tɔn be gbiiye wunɛ ka ben
guro gurobu sannu, kpa a n wunɛn
dɛka ye nɛni yè a ka daa ten nim so.
6 Wee, kon yɔ̃ra wunɛn wuswaaɔ
kperu garun wɔllɔ Horɛbun guurɔ, te
ba maa sokumɔ Sinai, kpa a kpee te so.
Nim mu koo yari min di tɔn be, bu ka
nɔ.
Ma Mɔwisi u kua mɛ, Isireliban
guro gurobun wuswaaɔ.
7 Yera u yam mi yĩsinu yiru kã Teera
Masa domi miya Isireliba ba nùn nɔɔ
kuura. Yiruse maa Mɛriba domi miya
ba Yinni Gusunɔn laakari mɛɛra ba
nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wãa bɛsɛn suunu
sɔɔ? Nge u sari.

Isireliba ba ka Amalɛkiba tabu kua

8 Sanam mɛ sɔɔra Amalɛkiba ba na
ba Isireliba tabu wɔri Refidimuɔ.
9 Yera Mɔwisi u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
durɔbu gabu gɔsio kpa i yari i da i ka
Amalɛkiba tabu ko sia. Nɛn tii kon da
n yɔ guuru wɔllɔ na n dɛka ye sue wɔllɔ
ye Gusunɔ u nɛɛ, na n nɛni.
10 Yosue u Amalɛkiba tabu wɔri nge
mɛ Mɔwisi u nùn sɔ̃ɔwa. Ma Mɔwisi ka
Aroni ka Huri ba da guu ten wɔllɔ.
11 Mɔwisi ù n win nɔma sue wɔllɔ,
Isireliba ba ra n kamiamɔwa, adama

ù n ye sura temə, Amalɛkibara ba ra n bu kamiamə.
12 Məwisin nəma ya mənya ma ba kperu garu sua ba yi win kəkərə ma u tu sinari. Ma Aroni ka Huri ba win nəma sue wəllə, turo nəm geuə, turo maa nəm dwarə. Ma win nəma suare wəllə dim dim sere sõə ka dua.
13 Ma Yosue u Amalɛki ka win təmbu kamia mam mam.
14 Ma Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u nɛɛ, a yeni yoruo tireru səə i ka ye yaaya, kpa a Yosue sõ ma kon de bu Amalɛkiba duari mam mam handunia səə.
15 Yen biru Məwisi u yãku yeru gira ma u tu yĩsiru kã Yinni Gusunəwa nɛn tuuta. Domi wiya u bu nasara wɛ̃.
16 U nɛɛ, yèn sõ Amalɛkiba ba Yinni Gusunə seesi, yen sõna u koo ka bu tabu ko sere ka baadommaə.

Yetoro u Məwisi beram da

18

1 Saa ye səə, Yetoro Madianiban yãku kowo, wi u sãa Məwisin dokiri, u nua kpuro ye Yinni Gusunə u Məwisi ka win təmbu Isireliba kua sanam mɛ u bu yarama Egibitin di.
2-3 Ma u seewa u da Məwisin mi ka Məwisin kurə Sefora ka win bibu yiru be u raa deri wi, Yetoron mi. N deema, ye Məwisi u bii be mara, u turo yĩsiru kã Gɛɛsəmu yèn sõ u wãa tem tukumə u ka nùn mara.
4 Ma u yiruse yĩsiru kã Ɛliesɛɛ yèn sõ Gusunə win baaban Yinniwa u nùn somi u nùn wəra Egibiti sunən nəmun di.
5 Ma Yetoro ka Məwisin kurə ka win bii be, ba tura mi Isireliba ba ben sansani gire guu te ba mɔ̀ Sinaiə.
6 Saa yera Yetoro u Məwisi gəria u nɛɛ, bu nùn sõ wee, u ka nùn win kurə naawa ka win bibu yiru ye.
7 Ye Məwisi u nua mɛ, yera u yara u win dokiri sennə da. Ye u tura mi, ma u yiira win wuswaaə. Yen biru u seewa ba bəkasina ba təbirina. Ma Məwisi u ka nùn da win dii bekurugirə.
8 Ma u win dokiri wi saaria kpuro ye Yinni Gusunə u Egibitigibu ka ben sunə kua be Isireliban sõ, ka sere nəni swãa te ba wa swaa səə, ka nge mɛ Yinni Gusunə u bu yara te səən di.
9 Durom mɛ Yinni Gusunə u Isireliba kua mi, sanam mɛ u bu yara Egibitigibun nəman di, ya Yetoro dore.
10 Yera u nɛɛ, na Yinni Gusunə siara wi u bɛɛ wəra saa Egibiti sunə ka win təmbun yorun di.
11 Tɛ̃ na gia ma wiya u bũnu kpuro kere. Domi u dera Egibitigibun nuku kõsura wəri ben tii səə.
12 Ma u Gusunə yãku dõə mwaararugiru kua ka yãkunu ganu. Yera Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na ba di ka Məwisin dokiri wi sannu ba ka Gusunə sãwa.

Yetoro u Məwisi bwisi kã

13 Yen sisiru bururu yera Məwisi u sina u ka Isireliba siria, ma tən be, ba yõ win wuswaaə saa bururun di sere ka yokaə.
14 Ye Yetoro u wa mɛ, yera u Məwisi sõəwa u nɛɛ, mba a tən be kuammɛ mɛ. Mban sõna a sõ wunɛ turo a bu siriammɛ saa bururun di sere ka yokaə.
15 Ma Məwisi u nùn sõəwa u nɛɛ, tən be, ba naaməwa nɛn mi, n ka bu Gusunə bikia ye u kĩ bu ko.
16 Bà n maa gari gɛɛ mə ben tii tiinɛ səə kpa n bu siria n bu sõəsi ye Yinni Gusunə u kĩ.
17 Yera win dokiri wi, u nɛɛ, ye a mɔ̀ mi, ya ǹ wã.
18 Kaa ra tii mɛɛra kowa mi, ka sere maa tən be ba nun sikerenɛ mini. Domi sombu te, ta kpã. A ǹ kpɛ̃ a tu ko wunɛ turo.
19 Tɛ̃ a nɛn gari nəəwə, kpa Gusunə u nun somi. Bwisi yi kon nun kɛ̃ wee. A koowo tən ben wirugii Gusunən wuswaaə, kpa a n da ka ben gari de win mi.
20 Kpa a bu Gusunən woodaba tubusia ka swaa ye ba koo swĩi, ka səma ye ba koo ko.
21 Kpa a gabu gəsi be səə, be ba koo kpĩ bu bu kpara kpa yɛ̃roba n sãa be ba Gusunə nasie, ba gem swĩi, ba ku ra nəm biran kɛ̃nu mwɛ. Kpa a ben gabu ko təmbu nərəbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunəbun (100) wirugibu,

gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wɔkurun wirugibu.
22 Beya ba ko n da tɔn be sirie baadomma kpa ba n da ka gari yi yi sɛ̃ nɛ wunɛn mi. A de bu nun wunɛn sɔmunu kawa, kpa bu ka nun sɔbe.
23 À n kua mɛ, ma Gusunɔ u nun kpare swaa ye sɔɔ, kaa kura, kpa tɔn be, bu maa turi mi ba dɔɔ ka bɔri yɛndu.
24 Mɔwisi u win dokirin gere wura u kua kpuro nge mɛ u nùn sɔ̃ɔwa.
25 U tɔn be gɔsa Isireliba sɔɔ be ba koo sɔmbu te kpĩ. Ma u ben gabu kua tɔmbu nɔrɔbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunɔbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wɔkurun wirugibu.
26 Bera ba ra gari yi yi ǹ sɛ̃ siri. Yi yi sɛ̃ kpa bu ka Mɔwisi daawa.
27 Yen biru win dokiri u nùn nɔɔ kana ma u doona u da win temɔ.

GUSUNƆ U KA ISIRELIBA ARUKAWANI BƆKUA

Isireliba ba wãa Sinain guurun nuurɔ

19

1-2 Yen biru Isireliba ba doona Refidimun di. Ye n kua suru itasen tɔ̃ɔ gbiikiru saa mìn di ba yara Egibitin di, yera ba tura Sinain gbaburɔ. Ma ba ben sansani gira guu te ba mɔ̀ Sinain nuurɔ.
3 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka guu ten wɔllɔ u ka nùn gari ko.

Ye u yɔɔwa mi, yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, amɛniwa kaa Yakɔbun bibu Isireliban bwese kɛri sɔ̃ a nɛɛ,
4 i wa ye na Egibitigibu kua ka nge mɛ na bɛɛ tii gawe na sua ka nɛn nɔm damguu nge mɛ gunɔ bakeru ta ra ten binu sue.
5 Tɛ̃, ì n nɛn gere nua, ì kun nɛn arukawani kusie, i ko ko nɛn tiin tɔmbu n tɔmbu kpuro kere. Handunia kpuro sãawa nɛgia,
6 adama bɛɛ i ko n sãawa nɛn tɔn be na gɔsa na tii yiiye, kpa i n sãa nɛn yãku kowobu tɔn be ba tien sɔ̃. Gari yi kaa Isireliba sɔ̃wa mi.
7 Yen biru Mɔwisi u sarama u tɔn ben guro gurobu sokusia u bu sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ u bu sɔ̃.
8 Ma tɔn be kpuro ba wura ba nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u gerua kpuro, yeya sa ko ko.

Ma Mɔwisi u maa ka tɔn ben gere wura Yinni Gusunɔn mi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, kon na wunɛn mi guru wii wuro te ta sinum mɔ sɔɔ, kpa tɔn be, bu nɔ sanam mɛ na ka nun gari mɔ̀, kpa ba n da n nun naanɛ sãa.

Saa ye sɔɔra Mɔwisi u den Yinni Gusunɔ tɔn ben gari yi tusia.

Gusunɔ u ka Mɔwisi yinna Sinain guuru wɔllɔ

10 Yera Yinni Gusunɔ u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a tɔn be deema a bu sɔ̃ bu ben beka teo bu tii dɛɛrasia gisɔ ka sia,
11 kpa ba n sɔɔru sãa ba n ka sɔ̃ɔ itase mara. Domi sɔ̃ɔ itase te sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔ kon sarama Sinain guurɔ be kpuro bu ka man wa.
12 Kaa tɔn be yĩreru kua mi ba koo yɔ̃ra guu ten bɔkuɔ, kpa a bu sɔ̃ ba n tii sɛ bu ku raa guu te yɔ, bu ku mam susi ten gãarɔ bu tu bɛsu. Ben wi u tu bɛsu, yɛ̃ro koo gbiwa.
13 Ba ǹ nùn sɛ̃remɔ ka nɔma, kpena ba koo nùn kasuku, ǹ kun mɛ bu nùn sɛ̃ɛnu twee bu ka go. Baa ǹ n yaa saberun na, mɛya ba koo ka tu go. Kɔba yà n swĩwa ba koo susi guu ten bɔkuɔ.
14 Ma Mɔwisi u sarama guu ten min di, u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu tii dɛɛrasio bu ka Gusunɔ sã. Ma ba ben beka tea.
15 U kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku ra ka bɛɛn kurɔbu bakuna i n sɔɔru sãa i n ka sɔ̃ɔ itase te mara.
16 Sɔ̃ɔ itase ten bururu ba guru kukiribu nua, ma ba guru maakinu ka guru wii wuro te ta sinum mɔ wa guu ten wɔllɔ. Ma kɔba ya sumɔ tãa tãa sere tɔn be ba wãa sansani ye sɔɔ kpuro bɛrum bu mwa ba diira.
17 Yera Mɔwisi u tɔn be yarama ben sansanin di bu da bu ka Gusunɔ yinna, ma ba yɔ̃ra guu ten nuurɔ.
18 Wiisu Sinain guu te wukiri, domi Yinni Gusunɔ u sarama ka dɔ̃ɔ u wãa ten wɔllɔ. Wii si, su yɔɔmɔ nge dɔ̃ɔ bokon wiisu. Ma guu te, ta yĩirumɔ ka dam.

19 Kəba yen swĩi maa sosimə. Yera
Məwisi u gari gerua, ma Gusunə u
nùn wisa ka nəəgii te ta sãa nge guru
kukiribu.
20 Nge mɛya Yinni Gusunə u ka
sarama guu ten wəllə, ma u Məwisi
soka. Yera Məwisi u yəəwa u da mi.
21 Ma Yinni Gusunə u nùn sõəwa u
nɛɛ, a saro a tən be kirə ko gem gem bu
ku raa susima bu yĩre te sara bu man
mɛɛri, kpa ben dabiru tu ku raa kam
ko.
22 Mɛya yãku kowobun tii, be ba ra
man susi, bu de bu tii dɛɛrasia kpa n
ku ra ben gabu go.
23 Ma Məwisi u Yinni Gusunə sõəwa
u nɛɛ, tən be, ba ǹ yəəmə guuru wəllu
mi. Domi a sun kirə kua gem gem a nɛɛ
n bu yĩreru kuo guu ten bəkuə mi ba
koo yərə. Kpa su tu garisi guu te a tii
yiiye.
24 Yinni Gusunə u nɛɛ, a saro a da
kpa wunɛ ka Aroni i yəəma, adama
yãku kowobu ka tən be ba tie, bu ku
raa yĩre te sara bu man mɛɛri, kpa n ku
ra ben gabu go.
25 Ma Məwisi u sara u da u tən be
gari yi sõəwa.

20

Wooda wəku te Gusunə u Isireliba wɛ̃

(I maa mɛɛrio Wooda Yiruse 5:6-21)

1 Yen biru Gusunə u gari yini kpuro
gerua u nɛɛ.
2 Nɛna Gusunə bɛɛn Yinni wi u ra n
wãa nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin tem
di, na bɛɛ yakia saa yorun di.
3 Yen sõ, i ǹ ko i gãanu ganu sã nɛ
baasi.
4 I ku ra tii bwãarokunu kua ni
nu sãa gãanun weenasinu ni nu wãa
wəllə, ǹ kun mɛ temə, ǹ kun mɛ nim
səəwə.
5 I ku ra yiira i bwãaroku gagu sã,
domi nɛna bɛɛn Yinni wi u ra n wãa.
Nɛ, Yinni nisinugiiwa, nɛ wi na ra
baababan durum məəru mwɛ ben bi-
bun mi be ba man tusan suunu səə
sere ka ben sikadominun bibə.
6 Adama be ba man kĩ, ma ba
nɛn wooda nasie, na ra ben bibun
bweseru wənwəndu kue sere ka
baadommaə.
7 Nɛna bɛɛn Yinni wi u ra n wãa. I ku
ra nɛn yĩsiru soku kam. Wi u tu soka
kam, kon yɛ̃ro sɛɛyasia.
8 I wɛ̃ro tõə wɛ̃rarugiru səə, kpa i tu
garisi te na yi nɛnɛm nɛn sõ.
9 Sõə nəəba tia i ko n da bɛɛn səma
kpuro ko.
10 Adama sõə nəəba yirusera ta sãa
tõə wɛ̃rarugiru te i nɛ Gusunə bɛɛn
Yinni derie. Tõə te səə, i ku ra səmburu
garu ko, bɛɛ ka bɛɛn bibu, ǹ kun mɛ
bɛɛn yobu, ǹ kun mɛ bɛɛn yaa sabenu,
ǹ kun mɛ səə be ba wãa bɛɛn yɛnusə.
11 Domi sõə nəəba tian baa səəra na
ka wəllu ka tem ka nim wõku kua ka
baayere kpuro ye ya wãa mi səə. Ma
na wɛ̃ra sõə nəəba yiruse. Yen sõna na
sõə nəəba yiruse te domaru kua na tu
yi nɛnɛm nɛn sõ.
12 I bɛɛn tundo ka mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə
kpa bɛɛn hunde yu wa yu dakaa da
tem mɛ na bɛɛ wɛ̃ səə.
13 I ku ra tənu go.
14 I ku ra sakararu ko.
15 I ku ra gbɛni.
16 I ku ra goo gari mani.
17 I ku ra bɛɛn tənusin diru binɛ ko,
ǹ kun mɛ win kurə, ǹ kun mɛ win
yobu, ǹ kun mɛ win yaa sabenu, ye n
sãa wunɛn tənusin gãanu kpuro gesi.
18 Yen biru tən be kpuro ba guru
kukiribu ka kəban swĩi nua ma ba
guru maakinu wa guu ten wəllə te
wiisu wukiri. Yera ba diira ba da ba
yərə n dɛsire.
19 Ba Məwisi sõəwa ba nɛɛ, wunɛn
tii, à n ka sun gari kua, sa ko nun swaa
daki. Adama a ku de Gusunə u ka sun
gari ko, kpa su ku ra gbi.
20 Ma Məwisi u tən be sõəwa u nɛɛ i
ku bɛrum ko. Domi Yinni Gusunə u
nawa u ka bɛɛn laakari mɛɛri kpa i n
nùn nasie, i ku ra maa ka durum ko.
21 Ma tən be, ba yõ n dɛsire saa ye
Məwisi u guru wii sinumgii te susi mi
Gusunə u wãa.

Yãku yerun wooda

22 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ, a Isireliba sõəwə a nɛɛ, bɛɛn tii i wa
ma wəllun diya na ka bu gari kua.
23 Yen sõ, i ku ra maa tii bwãaroku
gagu kua ka wura, ǹ kun mɛ ka sii
geesu, kpa i gu ko bɛɛn bũu.

24 Adama i ko man yãku yeru bania ka tem. Kpa i bɛɛn yaa sabenu gɔsi i ka man yãku dõɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua ten wɔllɔ. Yam kpuro mi na gɔsa i ka man sã, ko na n wãa mi, kpa n bɛɛ domaru kua.
25 I n man yãku yeru baniammɛ ka kpenu, i ku tu bani ka kpee ni i dãka. Domi ì n kpee ni dãka, i nu disi dokewa mi.
26 I ku ra de ta n yɔɔtia mɔ, kpa bu ku raa ka bɛɛn tereru wa ì n yɔɔmɔ mi.

Wooda ye Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ̃ yobun sõ

21

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, a Isireliba wooda yeni wɛ̃ɛyɔ.
2 Ben goo ù n win Isirelisi dwa yoo, yoo wi, u koo win yinni sãwa wõɔ nɔɔba tia, nɔɔba yiruse u koo yariwa yoo ten di u kun gãanu kɔsie.
3 U kun kurɔ mɔ u ka dua yoo te sɔɔ, wi turowa u koo yari. U n maa kurɔ mɔ ba ka nùn dwa, sanna ba koo yari.
4 N n win yinnin na, u nùn kurɔ wɛ̃, ma u ka kurɔ wi bibu mara, dɔma te u yariɔ yorun di, u koo kurɔ ka win bibu win yinni deriawa kpa u yari wi turo.
5 Adama yoo wi, ù n gerua batuma sɔɔ u nɛɛ, u win yinni kĩ ka maa win kurɔ wi, ka win bibu, yen sõ, u ǹ yariɔ,
6 saa yera yinni wi, u koo ka nùn da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Miya u koo nùn sɛririsia sãa yee ten gamboɔ, u nùn swaa yaba ka sɔkura. Kpa n sãa yĩreru ma yoo wi, u sãawa win yoo sere ka baadommaɔ.
7 Goo ù n maa win bii tɔn kurɔ dɔra yoo, ba ǹ nùn yakiamɔ nge mɛ ba ra yoo tɔn durɔbu yakie.
8 Win yinni ù n nùn sua kurɔ, ma u wa dãkuru ya ǹ ka nùn naawɛ u koo kpĩ u nùn win tɔmbu yakie. Adama u ku raa nùn tɔn tuko yakie. Domi durɔ wi, u kua naanɛ sarirugii.
9 Goo ù n yoo tɔn kurɔ dwa u ka win bii tɔn durɔ wɛ̃, u nùn kuo nge mɛ ba ra bii wɔndia kue bà n nùn suamɔ.
10 Goo ù n yoo sua kurɔ, yen biru ù n maa kurɔ kpao sua, u ku raa yoo win dĩanu ka win yãa ni u ra raa nùn wɛ̃ kawa. Mɛya maa ben wãasinaa sɔɔ, u ku raa de gãanu ganu kɔsi.
11 U kun maa nùn gãanu ita yenin gaa kuammɛ, u de kurɔ wi, u yari yorun di u kun gãanu kɔsie.

Daa kõsa ye tɔnu ù n kua ba koo nùn go

12 Wi u tɔnu so u go, ba koo yɛ̃ron tii gowa.
13 Adama wi u kun kĩ u ka tɔnu go samba sɔɔ, nɛ Yinni Gusunɔ kon yam gam gɔsi mi u koo kpikiru da u kuke.
14 Wi u win winsim mwa u go nuku kõsurun sõ ka bwisi, bu yɛ̃ro mɔɔ bu go, baa ù n dua nɛn sãa yerɔ u yãku yeru nɛnua u ka bõre.
15 Wi u win tundo so, ǹ kun mɛ win mɛro, ba koo yɛ̃ro mwa bu gowa.
16 Wi u tɔnun tii gbɛna u dɔra, ǹ kun mɛ u nùn kua win yoo, ba koo yɛ̃ro mwa bu gowa.
17 Wi u win mɛro, ǹ kun mɛ win tundo kõsa gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa.

Wooda ye Gusunɔ u yi be ba tɔmbu mɛɛra kuan sõ

18 Saa ye tɔmbu yiru ba sannamɔ ma ben turo u win winsim so ka nɔm kuseru, ǹ kun mɛ u nùn kara ka kperu u mɛɛra kua, ma ya kun nùn go, ba ǹ wi u nùn so mi goomɔ. Yà n nùn kpĩ,
19 ma u ra sanɔ kua u ka dɛka sĩimɔ, wi u nùn mɛɛra kua mi, ba ǹ nùn gãanu kuammɛ. Adama durɔ win sɔmbu te u koo raa ko ù n bwãa do, wi u nùn mɛɛra kua mi, wiya u koo tu ko, kpa u maa mɛɛra yen nɔɔribun gobi kɔsia.
20 Goo ù n win yoo so ka bokuru u go mii mii ba koo yɛ̃ro gowa.
21 Adama yoo wi, ù n kua tõɔ giriru ǹ kun mɛ sõɔ gira yiru u sere gu, ba ǹ maa win yinni gãanu kuammɛ, domi yoo wi, u sãawa win gobi.
22 Tɔn durɔbu gabu bà n sannamɔ, ma ba guragii wɔri sere win nukura ka yara, ma win gam kun mɛɛra wa, yen mɛ kurɔ win durɔ u tɔn be bure, mɛya ba koo kɔsia siri kowobun wuswaaɔ.
23 Adama kurɔ wi, ù n mɛɛra gaa wa, mɛɛra yen bwesera ba koo maa bu ko. U n maa gun na, ba koo bu gowa.

24 N n win nənin na ba wuna ba koo
maa begii wunawa. N n win dondun
na ba bua, ba koo maa beginu buawa.
N n win nəman na ba bua, ba koo maa
begia buawa. N n win naasun na ba
bua, ba koo maa begisu buawa.
25 N n maa dõən na ba nùn mɛni,
ba koo maa be dõə mɛniwa. Mɛɛra
yèn bweseru ba nùn kua gesi, yen
bwesera ba koo maa bu ko.
26 Goo ù n win yoo tən durə, ǹ kun
mɛ tən kurən nənu kəra, u koo yoo wi
karawa u doona nənu gen sõ.
27 N n maa win dondun na u wuna,
u koo nùn karawa u doona don ten sõ.
28 Kɛtɛ yà n tənu kəba so ya go, ba
koo yen tii kpenu kasuku bu gowa, ba
ǹ yen yaa temmə. Yen biru ba ǹ maa
yen yinni gãanu kuammɛ.
29 Adama kɛtɛ ye, yà n daa goo kəba
səkure ma ba yen yinni sõəwa ma u ǹ
ka ye gãanu kue, ba koo win tii gowa
ka kɛtɛ ye sannu.
30 Bà n maa nùn gãanu buren na u
wa u ka win wãaru yakia, u koo ni
kpuro kəsiawa nge mɛ ba gerua.
31 Kɛtɛ yen bweseru yà n bii goo
kəba səka, siri tee biya ba koo ye kua
mi, ka yen yɛ̃ro.
32 Adama kɛtɛ ye, yà n goon yoo so
ya go, sii geesun gobi tɛna yen yinni u
koo yoo win yinni wɛ̃, kpa bu kɛtɛ ye
kpenu kasuku bu go.
33 Goo ù n dəkə mə, ǹ kun mɛ u wəru
gagu gba u deri u ǹ wukiri, ma goon
yaa sabera wəri mi, ta gu,
34 wi u dəkə ye mə ǹ kun mɛ wəru
ge, u koo sabe ten kəsire wɛ̃wa kpa u
sabe goo te sua.
35 Goon kɛtɛ yà n googia mɛɛra kua
ya go, ba koo kɛtɛ wasa ye dərawa bu
yen gobi bənu ko. Kpa bu maa ye ya
gu min yaa bənu ko.
36 Kɛtɛ ye, yà n daa gɛɛ mɛɛra koore,
ma yen yɛ̃ro u yɛ̃ adama u ǹ gãanu kue,
u koo ye ya gu min kəsire wɛ̃wa kpa
wi, u goo te sua.

Yaa sabenun gbɛnan wooda

37 Goo ù n kɛtɛ gbɛna u go, ǹ kun mɛ
u ye dəra, kɛtɛ nəəbuwa u koo kəsia tia
yen wəllə. N n maa yãarun na, yãanu
nnɛwa u koo kəsia tee ten wəllə.

22

1-3 Ye u gbɛna mi, bà n ye wa win
nəma səə, ǹ n kɛtɛn na, ǹ kun mɛ
kɛtɛku, ǹ kun mɛ yãaru, ma ya gesi
wasi, yen yiruwa u koo wɛ̃. U kun maa
gãanu mə, ba koo win tii dərawa.

Goo ù n gbɛna da wɔ̃kuru, bà n nùn
mwa wɔ̃ku te, ba so ba go, ba ǹ goo win
yɛm bikiamə. Adama yam mù n sãra
ba sere nùn go, be ba nùn go mi, ba koo
bu win yɛm bikia.

Goon gãa ni ba suan woodaba

4 Bɛɛn goo ù n win sabenu sure
win winsim gberə, ǹ kun mɛ win dãa
gbaarə, ma nu dĩanu asərə kua, win
gberun dĩa geena u koo yɛ̃ro kəsire
wɛ̃, ǹ kun mɛ win dãa marum.
5 Goo ù n dõə mɛnima, dõə wi, ù
n dua goon gberə, ma yɛ̃ron dĩanu
kpuro dõə mwaara, wi u dõə mɛni mi,
u koo dĩa ni nu dõə mwaaran kəsire
wɛ̃wa.
6 Goo ù n win winsim gobi, ǹ kun
mɛ gãanu berusia, ma ba nu gbɛna mi
u berua mi, bà n gbɛnə wi wa ye u sua
min nən yiruwa u koo kəsia.
7 Bà kun maa nùn wa, wìn mi ba gãa
ni gbɛna u koo dawa Gusunən sãa yerə
u nəma sua wəllə u bõre u nɛɛ, u ǹ
gãanu ganu sue ni ba nùn berusia mi
səə.
8 Təmbu yiru bà n gãanu sikirinɛmə,
ǹ n yaa saberun na, ǹ kun mɛ yãnu, ǹ
kun mɛ gãa ni nu kõəra, be kpuro ba
koo dawa Gusunən sãa yerə u bu siria.
Ben wi u kun gem mə, ye ba sikirinɛ
min wasi yiruwa u koo kəsia.
9 Goo ù n win winsim yaa saberu
garu sabusia, ma ta bəəra ǹ kun mɛ ta
gu ǹ kun mɛ ba tu sɛ̃re ba mwa goo
kun wa,
10 wi ba tu sabusia mi, u koo dawa
Gusunən sãa yerə u bõre u nɛɛ, u ǹ
tu babe. Sanam mɛya, wi u sabe te
mə mi, u koo durə win gere wura kpa
wi ba sabe te sabusia u ku maa gãanu
ganu kəsia.
11 Adama bà n sabe te gbɛnan na win
yɛnuə, u koo ten kəsire wɛ̃wa.
12 N n maa gbeeku yaan na ya tu
mwa ya kasuka, u ka ten seeda na

u sɔ̃ɔsi. Saa ye, u ɲ̀ maa ten kɔsire wɛ̃ɛmɔ.
13 Goo ù n maa win winsim yaa saberu bɔkura, ma ta bɔɔra ɲ̀ kun mɛ ta gu sanam mɛ wi u tu mɔ u ɲ̀ wãa mi, ba koo nùn ten kɔsire wɛ̃wa.
14 Adama ù n wãa mi, ba ɲ̀ maa nùn kɔsire wɛ̃ɛmɔ. Bà n maa tu due kuan na, ten due gobi yi, yi tura.

Tɔmbun wãasinaan wooda ka sãarugia

15 Goo ù n wɔndia kɔkura u nùn bekuru doke, ma ba ɲ̀ daa wɔndia wi durɔ kã, wi u nùn bekuru doke mi, u koo dokiriru kpuro kowa nge mɛ ba ra ko, kpa u wɔndia wi sua kurɔ.
16 Baa wɔndia win tundo ù n yina bu suana, ka mɛ, durɔ wi, u koo dokiriru kpuro kowa nge mɛ ba ra ko bu ka wɔndia sua.
17 Tɔn kurɔ sɔro ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, i nùn goowo.
18 Wi u maa ka yaa saberu kpuna, i yɛ̃ro goowo.
19 Nɛ, Yinni Gusunɔ turowa i ko sã. Wi u yina u bũu goo sãamɔ, i yɛ̃ro goowo.
20 I ku sɔɔ goo nɔni sɔ̃. I ku maa nùn taki di. I yaayo ma bɛɛn tii i raa sɔru di Egibitin temɔ.
21 I ku gɔmini goo nɔni sɔ̃, ɲ̀ kun mɛ gobeku goo.
22 Wi u bu nɔni sɔ̃ɔmɔ ma ba man somiru kana, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, kon bu somi.
23 Kpa n de nɛn mɔru yu se bu bɛɛ go tabu gberɔ, bɛɛn kurɔbu bu maa ko gɔminibu kpa bɛɛn bibu bu maa ko gobekuba.
24 Bɛɛ Isireliba sɔɔ, bɛɛn wi u sãaro gobi bɔkura, u ku raa yi nim dokea nge mɛ bwese tukunu nu ra ko.
25 I n goon bekuru tɔruba mwa, i nùn tu wesia sɔ̃ɔ u sere du.
26 Domi beku tee tera u mɔ mi, u ka win wasi wukiri. Yen sɔ̃, à n tu nɛni mba u koo wukiri wɔ̃kuru. Sanam mɛ sɔɔ, ù n man wuri koosima, kon nùn wɔnwɔndu kua, n nùn swaa daki.
27 I ku ra man kɔ̃sa gerusi, i ku ra maa bɛɛn wirugii bɔ̃re.
28 I n bɛɛn dĩa gbiikinu gã i ku de n tɛ i sere ka nɛginu na.
I ku maa tɛ i ka bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikobu yakia domi ba sãawa nɛgibu.
29 Mɛya i ko maa man bɛɛn yaa sabenun bii gbiikinu yiiya nɛnɛm adama i ko de nu gina bɔm nɔwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru, nɔɔba itase i sere ka man nu yãkuru kua.
30 Bɛɛn tii maa, i ko n wãawa nɛnɛm nɛn sɔ̃, i n dɛɛre. Yen sɔ̃, i ku yaa gaa tem ye gbeeku yaa ya go ya deri. I ye bɔ̃nu wɛ̃ɛyɔ domi ba ɲ̀ ye sake.

I n da bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu sirie dee dee

23

1 I ku labaari weesugia kpara. I ku maa tɔn kɔ̃so seeda weesugia diiya u ka yari.
2 Bɛɛn goo u ku raa tɔn dabinun gere swĩi u ka kɔ̃sa ko. Mɛya u ku maa bu swĩi bà n gem sĩiyamɔ siribu sɔɔ.
3 I ku goo siri ka wɔnwɔndu baa ù n sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ.
4 I n bɛɛn wɛrɔbun saberu garu wa ta kɔ̃ɔrɔ, kɛtɛwa? N kun mɛ kɛtɛku? I tu mɔɔ i ka nùn wurama.
5 I n maa win kɛtɛku wa ga wɔrumɛ ka sɔmunu, i ku doona i nùn deri. I nùn somiɔ i ka gu seeya.
6 Siribu sɔɔ, i ku wi u gem mɔ gem bira win bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛrun sɔ̃.
7 I ku seeda weesugia wura. I ku maa goo go wi u kun taarɛ gaa kue. Domi wi u kua mɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon yɛ̃ro sɛɛyasia.
8 I ku nɔm biran kɛ̃nu mwa domi nu ra tɔnu nɔni wɔ̃kewa gem swaa sɔɔ kpa u kpana u mu gere.
9 I ku wi u sɔru dimɔ bɛɛn suunu sɔɔ nɔni sɔ̃. Domi bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ u bwisikumɔ, yèn sɔ̃ i raa sɔru di Egibitiɔ.

Wɔ̃ɔ wɛ̃raruguu ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru

10 Wɔ̃ɔ nɔɔba tian baa sɔɔra i ko i n da bɛɛn gberun dĩanu duure, kpa i nu gɛ̃.
11 Adama wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, i ko i bɛɛn gbean tem kpuro deriwa mu wɛ̃ra, ka bɛɛn dãa gbaanɔ. Kpa i de be ba sãa sãarobu bu da bu dĩanu kunɔnu ko be ka yaa sabenu.
12 Mɛya maa sɔ̃ɔ nɔɔba tian baa sɔɔra i ko i bɛɛn sɔma kpuro ko. Adama nɔɔba yiruse i ko wɛ̃rawa ka bɛɛn yobu ka sɔɔ be ba sɔmburu mɔ̀ bɛɛn

mi, ka sere bɛɛn yaa sabe ni i ra ka
sɔmburu ko.
13 Ye na bɛɛ sɔ̃ɔwa kpuro, i ye mɛm
nɔɔwɔ mam mam. Kpa i ku ra bũnu
ganun yĩsiru sia i sere nɛɛ, ko i nu sã.

Tɔ̃ɔ bakanu ita ni nu kpãaru bo

14 Wɔ̃ɔ baagere nɔn itawa i ko i n da
man tɔ̃ɔ bakaru kue.
15 Pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doken tɔ̃ɔ
bakara i ko gbi i ko. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa i
ko pɛ̃ɛ di ye ya kun seeyatia mɔ nge mɛ
na raa bɛɛ yen wooda wɛ̃, wɔ̃ɔn suru
gbiikoo wi ba mɔ̀ Abibu sɔɔ, domi saa
yera i yara Egibitin di. I n kanaru mɔ̀,
goo u ku raa na nɛn wuswaaɔ u kun
kɛ̃ru nɛni.
16 Yiruse kpa i maa bɛɛn gbean dĩa
gbiikinun yaa kpaabun tɔ̃ɔ bakaru di.
Yen biru ì n bɛɛn gberun dĩanu kpuro
gã kpa i maa yen tɔ̃ɔ bakaru di, i n wãa
kunu sɔɔ.
17 Nge mɛya wɔ̃ɔ baagere bɛɛ tɔn
durɔbu i ko i n da ka mɛnnɛ nɔn ita nɛn
sãa yerɔ.
18 I n man yãkuru kua, i ten yaa
gum dɔ̃ɔ mɛniɔ dɔma te. I n maa ten
yaa dimɔ, i ku ye mɛnna ka pɛ̃ɛ ye ba
seeyatia doke.
19 I n da ka man bɛɛn gberun dĩa
gbiikii ni nu gea sãa naawɛ nɛn sãa
yerɔ. Domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn
Yinni. I ku boo buu yike ka gen mɛron
bom.

Sɔ̃ɔsinu ganu ka nɔɔ mwɛɛnu

20 Yeniba kpuron biru Yinni
Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon
bɛɛ nɛn gɔrado gɔriama u ka bɛɛ kpara
kpa u n bɛɛ kɔ̃su bɛɛn sanum sɔɔ. U
koo ka bɛɛ da tem mɛ na bɛɛ sɔɔru kua
sɔɔ.
21 Yen sɔ̃, i de i n tii sɛ kpa i nùn mɛm
nɔɔwa, kpa i ku nùn nuki sanku. Domi
u ǹ da bɛɛ suuru kuammɛ ì n tora, yèn
sɔ̃ nɛn yiiko ya wãa wi sɔɔ.
22 Adama ì n nùn mɛm nɔɔwa mam
mam, ma i mɔ̀ dee dee ye na bɛɛ yi-
ire, nɛna kon ka bɛɛn wɛrɔbu kpuro
sanna.
23 Nɛn gɔrado wi, u koo bɛɛ swaa
gbiiya u ka bɛɛ turi sere tem mi
Amɔreba ka Hɛtiba ka Feresiba ka
Kananiba ka Hefiba ka sere Yebusiba
ba wãa. Kpa n be kpuro go bɛɛn sɔ̃.
24 Adama ì n tura mi, i ku ra ben
bũnu sã, i ku maa ben komanu saari.
I ben bũu turanu suririo kpa i ben
bwãarokunu kɔsuku muku muku.
25 Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i ko i sã
kpa n bɛɛ domaru kua, i n dĩanu mɔ
ka nim. Mɛya na kon maa bɛɛ baranu
gbara.
26 Na ǹ maa derimɔ tɔn kurɔ goon
nukuru tu yari, mɛya bɛɛn goo kun
maa mɔ̀ wĩro. Kon maa de bɛɛn hunde
yu dɛ̃ɛya.
27 Ye kon maa wure n ko wee. Be ba
nua i duɔ ben temɔ kpuro, kon de bu
nanda, kpa bu yari bu doona bɛɛn sɔ̃.
28 Kon Hefi be, ka Kanani be, ka
Hɛti be susunu kpare, kpa bu yari bu
doona tem min di.
29 Adama na ǹ be kpuro giramɔ wɔ̃ɔ
tian baa sɔɔ, tem mɛ, mu ku raa ka ko
bansu, kpa gbeeku yɛɛ yi bɛɛ yibusi.
30 Fiiko fiikowa kon de ba n
doonamɔ min di, sere i ka dabia i tɛria
i sina tem mɛ kpuro sɔɔ.
31 Tem mɛ kon bɛɛ wɛ̃ mi, mɛn nɔɔ
bura yera ko n wãawa saa nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Naa yarin di sere n ka girari
Filisitiban nim wɔ̃kuɔ, ka maa saa
Sinain gbaburun di, sere n ka girari
daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ. Tɔn be ba
wãa tem mi kpuro, kon bɛɛ bu nɔmu
bɛriawa kpa i bu gira.
32 I ku ra ka bu arukawani gaa bɔke.
I ku maa ben bũu goo sã.
33 I n ben bũnu sãamɔ, nu ko n sãawa
bɛɛn yina. Yen sɔ̃, i ku de ben goo u n
wãa bɛɛn suunu sɔɔ kpa u ku raa bɛɛ
torasia nɛn swaa sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru sire

24

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i yɔɔma Sinain guuru mini, nɛn
mi, wunɛ ka Aroni ka Nadabu ka
Abihu ka Isireliban guro gurobu wata
ka wɔkuru, kpa i man kpuna sarun di.
2 Wunɛ Mɔwisi, kaa man susima
wunɛ turo. Be ba ka nun yɔɔma bu
yɔ̃ro mi ba wãa mi. Tɔn be ba maa tie,
bu ku raa yɔɔma mini.
3 Ma Mɔwisi u da u tɔn be Yinni
Gusunɔn gari ka win woodaba kpuro
sɔ̃ɔwa. Ma be kpuro ba wura ka gɔ̃ru

teu ba nɛɛ, sa ko ko ye Yinni Gusunɔ u gerua kpuro.
4 Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gari yi kpuro yorua ma u seewa buru buru u yãku yeru bana guu ten nuurɔ. U maa kpenu wɔkura yiru gira nge mɛ Isiriliban bwese kɛrin geera nɛ.
5 Ma u Isiriliban aluwaasiba gabu gɔra bu ka Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kua kpa bu naa kinɛnu go bu ka siarabun yãkunu ko.
6 Mɔwisi u yaa yɛm mɛn bɔnu sua u doke gbɛ̃a sɔɔ. Ma u sukum mɛ n tie yɛ̃ka yãku yee ten wɔllɔ.
7 Ma u woodan tire te sua u tu gara tɔn ben wuswaaɔ. Ma ba nɛɛ, sa ko Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwa kpa su ko kpuro ye u gerua.
8 Ma Mɔwisi u yɛm mɛ sua u yɛ̃ka tɔn ben wɔllɔ u nɛɛ, yɛm mɛ wee, mɛ mu Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru siremɔ te u bɛɛ kua sanam mɛ u bɛɛ wooda yeniba kpuro wɛ̃.
9 Ma Mɔwisi ka Aroni ka Nadabu ka Abihu ka Isiriliban guro gurobu wata ka wɔku te, ba guu te yɔɔwa.
10 Ma ba Gusunɔ, be Isiriliban Yinni wi wa. N sãare nge u yõ turaru garun wɔllɔ te ba kua ka kpee boogu ni nu baalimɔ weenɛ. Nu dɛɛrewa nge wɔllu te ta kun guru wiru mɔ.
11 Gusunɔ u ɲ Isiriliban guro guro be kõsa gaa kue. Ba nùn wa ma ba di ba nɔra.

Mɔwisi u yɔɔwa Sinain guurɔ

12 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, a yɔɔma a yõra guuru mini. Kon nun kpee bɛsi wɛ̃ mì sɔɔ na wooda kpuro yorua, tɔn be ka ben bibun bweseru ba n ka ye mɛɛrimɔ baadomma.
13 Ma Mɔwisi u seewa ka win bõɔ Yosue. Adama u sere guu te yɔ,
14 u guro guro be sõɔwa u nɛɛ, i yõro mini, i sun ma sere su ka wurama bɛɛn mi. Wee Aroni ka Huri ba wãa ka bɛɛ. Bɛɛn goo ù n gari giri gɛɛ mɔ, u na ben mi.
15 Yen biru u yɔɔwa guu ten wɔllɔ, ma guru wii wurora tu wukiri.
16-17 Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sõɔsira mi. Isiriliba ba ye wa, ya sãa nge dõɔ boko. Ma guru wii wuro te, ta Sinain guu te wukiri sere sõɔ nɔɔba tia. Sõɔ nɔɔba yiruse Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka saa guru wii wuro ten min di.
18 Yera Mɔwisi u dua guru wii ten sɔɔwɔ ma u yɔɔwa guu ten wɔllɔ. Miya u wãa sõɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru.

YINNI GUSUNƆN KUU BEKURUGIRUN KPUNAA

Kɛ̃ɛ ni Isiriliba ba koo wɛ̃ bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru ko

25

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a Isiriliba sõɔwɔ bu ka man kɛ̃nu naawa. Ye ba wɛ̃ ka nuku tia kpuro, a mɔɔ.
3 Kɛ̃ɛ ni ba koo wɛ̃, niya, wura ka sii geesu ka sii gandu,
4 ka ana bekunu ni ba wɔ̃kua ka bura, ka maa gaadura ka ni ba swɛ̃rasia ka sɛ̃ɛsu, ka ni ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka yaa sansun beka,
5 ka yãa gɔni yi ba swɛ̃rasia ka sɛ̃ɛsu, ka gɔni sinumgii, ka dãa damgia,
6 ka gum mɛ ba ra ka fitila sɔ̃re ka gum mɛ mu turare mɔ mɛ ba ra kpuro tãre bu ka sõɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm, ka turare ye ba ra dõɔ doke,
7 ka kpee gobiginu nìn nɔni sãa bɛrɔ wuru ka kpee gobiginu bwese bweseka ka ni ba koo doke yãku kowo tɔnweron yabe tarakpe sɔɔ ka sere maa win bɔɔ baran wɔllɔ.
8 Yen biru i ka man ye kpuro kuu bekurugiru kuo na n ka wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
9 I ko tu kowa ka ten dendi yãnu kpuro nge mɛ kon bɛɛ sõɔsi.

Yinni Gusunɔn woodan kpakororu

10 Ba koo kpakororu ko ka dãa damgia. Ten dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu yiru ka bɔnu. Ten yasum mu ko n maa sãawa gɔm soo teeru ka bɔnu kpa ten gunum mu n sãa gɔm soo teeru ka bɔnu.
11 Kpa a tu wura pote ten sɔɔwɔ ka tɔɔwɔ. Kpa a ten goonu nnɛ kpuro nɔɔ bɔka kua ka wura.
12 Kpa a wuran sumi ko wasi nnɛ a doke ten goo gookan yinna yenu sɔɔ,

yiru ya n mɛɛrinɛ bee tia, yiru yeni ya n maa mɛɛrinɛ bee tia.
13 Yen biru a dãa pɔɔsi kasu yiru a yi
wura pote.
14 Kpa a yi wasi kpakoro ten sumi
sɔɔ beri berika, yi n sãa ten nɛnutii.
15 Sumi yi sɔɔra dãa pɔɔsi yi, yi ko n
da n wãa. Ba ǹ yi wunamɔ min di.
16 Yen biru kaa woodan kpee bɛsi yi
kon nun wɛ̃ doke kpakoro te sɔɔ.
17 Kpa a kpakoro te wukiritia kua ka
wura ya n ka tu saka nɛ.
18-19 Kpa a wɔllun kɔ̃sobu yirun
weenasibu ko ka wura a mani wukir-
itia yen goo piiminun wɔllɔ gee ka gee.
20 Kpa yi n kpakoro ten wukiritia
ye kasa wukiri mam mam. Yi ko n
wuswaa kisinɛwa yi n mɛɛrinɛ.
21 Kaa woodan kpee bɛsi yi doke
kpakoro te sɔɔ, a sere ten wukiritia ye
doke.
22 Yen wɔllɔwa ko na n da ka nun
yinnɛ kɔ̃sobu yiru yen baa sɔɔ, kpa n
nun nɛn woodaba kpuro wɛ̃ Isireliban
sɔ̃.

Tabulu yèn mi ba koo pɛ̃ɛ yi, ye ba ka Gusunɔ naawa

23 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa tabulu ko ka dãa
damgia. Yen dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm
soonu yiru, yen yasum mu ko n maa
sãa gɔm soo teeru, kpa yen gunum mu
n sãa gɔm soo teeru ka bɔnu.
24 Kpa a ye kpuro wura pote, kpa a
maa yen goo gooka nɔɔ bɔka kua ka
wura.
25 Yen biru kpa a dãa bɛsi piiminu
gore yen goo gooka mi, ni nu ka nɔm
tararu yasum nɛ, a ka sikerena, kpa a
nin tii wura pote.
26 Kpa a maa sumi nnɛ ko ka wura
a doke tabulu yen goo gookaɔ mi yen
naasu gire gire.
27 Mi ba dãa bɛsi piimii ni goren
bɔku bɔkuka sɔɔra sumi yi, yi ko n
wãa, kpa bu dãa pɔɔsi wasi yi sɔɔ, ba
n da ka tabulu ye sue.
28 Dãa pɔɔsi yi, yi ko n sãawa dãa
damgia kpa a yi wura pote.
29 Yen biru kaa gbɛ̃a ko ka nɔri ka
pɛrɛntiba ka gbɛ̃ɛ yorukunu, ye kpuro
ya n sãa wuragia kpa ba n da ka dendi
ba n yãku tam wisimɔ.
30 Kpa a pɛ̃ɛ ye ba ka man naawa
sɔndi tabulu yen wɔllɔ. A ku ra de pɛ̃ɛ
ye, yu biara mi. A de ya n da n wãa nɛn
wuswaaɔ baadomma.

Fitilan dabu

31-32 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa dabu ko ka wura
gea, ga n kãasi mɔ nɔɔba tia, gen yɛ̃si
yɛ̃sikaɔ ita ita. Kpa gen yɔ̃ratia ka gen
pɔtura ka gen kãasi ka gen bura te ta ka
dãa marum ka biibii weenɛ, ye kpuro
ya n sãa bɔri tia.
33 A de kãasi nɔɔba tia yen baayere
ya n buranu ita ita mɔ ni nu ka biibii
weenɛ.
34 Kpa dabu gen pɔturan tii ya n
buranu nnɛ mɔ ni nu ka dãa marum
weenɛ.
35 Mi kãasi yiru yiru yi gbinnɛ ka
pɔtura, kaa nin temɔ buraru koosiwa
te ta ka dãa marum weenɛ.
36 Bura te, ka kãasi yi, ye kpuro ya n
sãa wuran bɔri tia.
37 Yen biru kaa fitilanu nɔɔba yiru ko,
kpa a nu sɔndi sɔndi dabu gen wɔllɔ ka
gen tiin wii kpiirɔ. Kpa ba n nu sɔ̃re nu
n yam burura sie.
38 Baku piibu ge ba ko n da ka fitila nin
dɔ̃ɔ sɔmɛ ka mì sɔɔ nin torom mu ko n
da wɔriki, kaa ye kpuro kowa ka wura
gea.
39 Dabu ge, ka gen dendi yãnu kpuro,
wuran kilo tɛnan sakawa kaa ka ye ko.
40 Wunɛ Mɔwisi, a de a n sɔmbu te nɔni
doke kpa a kuu te ko ta n sãa nge te na
nun sɔ̃ɔsi guuru wɔllɔ.

Kuu bekurugii tèn mi ba ra ka Yinni Gusunɔ yinnɛ

26

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a bekunu wɔkuru wesio ka wɛ̃ɛ
damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka
maa gaadura, ka maa wɛ̃ɛ wunɔmgii,
kpa a beka ye buraru dokea ta n sãa
wɔllun kɔ̃sobun weenasibu. Kpa a ka
man kuu bekurugiru kua.
2 Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen
dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu tɛna
yiru sari. Yen yasum maa gɔm soonu
nnɛ.
3 Beka yen nɔɔbu nɔɔbuwa ba koo
sua bu swɛɛna.

4 Yen biru kpa a yen baayeren goo baka teerɔ wɛ̃ri doke ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɔrena.
5 Wɛ̃ri weeraakuukuubuwa kaa doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ yi n nɔɔ kisinɛ.
6 Yen biru kaa sɔretinu weeraakuru ko ka wura bu ka beka ye kpuro sɔrena, kpa yu ko beku teeru kuu ten sɔ̃.
7 Kpa a maa bekunu wɔkura tia wesi ka boo sansu ni ba koo kuu bekurugii te wukiri.
8 Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu tɛna. Yen yasum maa gɔm soonu nnɛ.
9 Beka yen nɔɔbuwa ba koo gbi bu swɛɛna kpa bu maa nɔɔba tia yeni swɛɛna. Kpa bu nɔɔba tiase ten sukum bue kuu ten wɔllɔ wuswaa gia.
10 Kpa a wɛ̃ri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ.
11 Yen biru kaa sɔretinu weeraakuru ko ka sii gandu, kpa a nu doke beka yen wɛ̃ri yi sɔɔ, a ka ye sɔrena, yu ko beku teeru.
12 Bà n ka tu kuu te wukiri, beku te ta kuu te sare mi, a de ta n sãare kuu ten biruɔ.
13 Kuu ten yasum gia, beka ye ya maa tiara, a de ya n sãare beri berika gɔm soo teeru.
14 Kaa bekunu yiru ko bu ka kuu te wukiri, teeru ka yãa kinɛnun gɔni, yi ba swɛ̃rasia, teeru maa ka yaa gɔni sinumgii, te ta ko n wãa kpuron wɔllɔ.
15 Akasian dãa bɛsiya kaa gira a ka kuu te ko.
16-17 Dãa bɛsi yi, yi ko n nɛwa. Yin dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu wɔkuru kpa yin yasum mu n sãa gɔm soo teeru ka bɔnu. Kpa a yin baayere sɔretinu yiru dokea yi n ka sɔrenɛ.
18 Kuu ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia dãa bɛsi yɛnda kaa gira.
19 Kpa a yi yɔ̃ratii kua weeru ka sii geesu a doke yiru yiru, yin tia sɔɔ temɔ, yi n ka sɔretii ni nɛni.
20 Ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia bɛsi yɛnda kaa maa ko.
21 Kpa a maa yi yɔ̃ratii weeru kua ka sii geesu bu doke yiru yiru yin tia sɔɔ.
22 Ten sɔ̃ɔ duu yeru gia dãa bɛsi nɔɔba tia kaa gira.
23 Dãa bɛsi yiru yiruwa kaa doke ten goo gɔmkinu yiruɔ biru gia.
24 Dãa bɛsi yi, yi ko n maninɛwa yiru yiru saa tem di sere ka wɔllɔ. Kpa a sumi doke yi n ka sɔrenɛ wɔllɔ. Mɛsuma kaa goo gɔmkinu yiru yen dãa bɛsi yiru yiru ye kua.
25 Kpa yi kpuro yi n sãa dãa bɛsi nɔɔba ita. Kpa a yen baayere sɔɔ yɔ̃ratii doke yiru yiru yi ba kua ka sii geesu.
26-27 Yen biru kpa a ten yɛ̃si itaɔ akasian dãa nɔɔbu nɔɔbu kare.
28 Dãa karetia ye ya wãa yɛ̃sa baayeren suunu sɔɔ mi, yen nɔɔ ga koo yɔ̃rawa dãa gɔmkinɔ.
29 Kpa a maa dãa bɛsi yi ka dãa karetii yi wura pote. Kpa a maa wuran sumi ko yì sɔɔ ba koo dãa karetii yi wasi wasi.
30 À n yeniba kpuro mɛnna a kpa, saa yera kaa den kuu bekurugii te gira ta n sãa nge te na nun sɔ̃ɔsi guu te ba mɔ̀ Sinain wɔllɔ.
31 Kpa a maa beku kareru ko ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ ye ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii. Kpa a wɔllun kɔ̃sobun weenasibu ko beku te sɔɔ, kpa ya n sãa buraru.
32 Kaa akasian dãa bɛsi sinumgii nnɛ ko a wura pote kpa a sɔretii wuragii doke yi sɔɔ, yi ka beku kare te gaba. Kpa a dãa bɛsi yi yɔ̃ratii dokea yi ba kua ka sii geesu.
33-34 Kpa a beku kare te bwɛ̃ te ta ko n dii sɔɔ ge ga dɛɛre gem gem ka adɛrɔ ge ga dɛɛre bɔnu sãa.

À n beku kare te bwɛ̃ a kpa, ten sɔɔwɔwa kaa ka kpakoro te da a yi tè sɔɔ woodan kpee bɛsi yiru ye, ya wãa. Kpa a kpakoro te wukiritia dokea dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ mi.
35 Kaa tabulu ye yiwa nɔm geu gia adɛrɔ ge sɔɔ à n duɔ kuu ten mi, kpa a dabu ge yi nɔm dwaru gia, tabulu ye ka dabu ge, nu n mɛɛrinɛ.
36 A kuu ten beku kɛnutiru we-sio ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka wɛ̃ɛ damgii, kpa a beku te sɔma dokea.

37 Kpa a akasian dãa bɛsi sinumgii nɔɔbu wura pote kpa a yin baayere yɔ̃ratia kua ka sii gandu. Yen biru kpa a sɔretii wuragii doke yin baayere sɔɔ bu ka beku kɛnutii te bwɛ̃.

Yãku yeru

27

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa yãku yeru ko ka akasian dãa. A de ten goonu nnɛ kpuro nu n nɛ, nu n sãa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu, kpa ten gunum mu n sãa gɔm soonu ita.

2 Kpa a ten wɔllun goo gɔmkinɔ kãanu doke kpa a nu sii gandu pote.

3 Kaa yãku yee ten dendi yãnu kpuro kowa ka sii gandu. Niya gbɛ̃ɛ ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu ka kaato donnuginu, ka gbɛ̃ɛ nì sɔɔ ba koo yaa yɛm doke bu ka yɛ̃ka, ka dɔ̃ɔ guratii.

4 Kpa a kɔkɔsɔ ko ka sii gandu kpa a yen goo gɔmkinɔ sii gandun sumi doke.

5 Yen biru kpa a ye sua a doke yãku yee ten kɔkɔrɔ kpa yen nɔɔ gu seema wɔllɔ yãku yee ten suunu suunukaɔ.

6 Kpa a tu suatii yiru kua ka akasian dãa pɔɔsi a yi sii gandu pote.

7 Kaa dãa pɔɔsi yi wasi sumi yi sɔɔ ba n da ka yãku yee te sue.

8 Kaa yãku yee te kowa ka dãa bɛsi ta n wɔru mɔ, nge te na nun sɔ̃ɔsi.

Kuu ten kara

9 Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kuu bekurugii te kara koosio. Yen sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia kpa a bekunu kare ni ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii. Bà n ni kpuro swɛɛna, nu ko gɔm soonu wunɔbu (100).

10 Ba koo beka ye sɔrewa dãa bɛsi sinumgii yɛndu sɔɔ ka sɔretii ka sii dɛki yi ba kua ka sii geesu. Kpa dãa bɛsi yin yɔ̃ratii yi n sãa sii gandu.

11 Nge mɛya ya ko n maa sãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kpa ye yiru ye, ya n dɛ̃ɛbu nɛ.

12 Kara yen sɔ̃ɔ duu yeru gia kaa bekunu kare dãa bɛsi sinumgii wɔkuru sɔɔ yi ba yɔ̃ratii kua. Kara yen yasum mu ko n sãawa gɔm soonu weeraakuru.

13 Mɛya yen sɔ̃ɔ yari yeru gia yen yasum ko n maa sãawa gɔm soonu weeraakuru.

14-15 Yen suunu sɔɔ kaa kɔnnɔ wĩa ga n sãa gɔm soonu yɛndu. Kpa a kɔnnɔ gen beri berikaɔ beka kare gɔm soonu wɔkura nɔɔbu nɔɔbu dãa bɛsi sinumgii ita ita sɔɔ. Dãa bɛsi yin baayere ya ko n yɔ̃ratia mɔ.

16 Kara yen kɔnnɔn tii sɔɔ, kaa beku kɛnutiru doke, tèn yasum ko n sãa gɔm soonu yɛndu. Wɛ̃ɛ damgiiya kaa ka tu ko kpa a tu buraru kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura. Kpa a maa tu gaba kua ka dãa bɛsi sinumgii nnɛ yi yi yɔ̃ratii mɔ.

17 Kara yen beku sɔretii ka yen sii dɛki yi, yì sɔɔ ba koo beku ni sɔresi, ye kpuro ya ko n sãawa sii geesu, kpa yen dãa bɛsi sinumgii yin yɔ̃ratii yi n sãa sii gandu.

18 Kara yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu wunɔbu (100) kpa yen yasum mu n maa sãa gɔm soonu weeraakuru, kpa yen gunum mu n sãa gɔm soonu nɔɔbu. Ba koo yen beka wesiwa ka wɛ̃ɛ damgii kpa bu sii pɔɔsi yin yɔ̃ratii ko ka sii gandu.

19 Kuu bekurugii ten dendi yãnu kpuro, sii ganda ba koo ka nu ko. Mɛya kuu te ka kara yen gabatian kurum kpuro ya ko n sãawa sii gandu.

Fitila gen gum

20 Yera Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de Isireliba bu dãa ye ba mɔ̀ olifin binun gum ko mɛ mu gea sãa, ba n da ka kuu ten fitila sɔ̃re baadomma.

21 Kuu bekurugii ten adɛrɔ ge sɔɔra Aroni ka win bibu ba koo da bu fitila ni yi yi, beku kare ten biruɔ te ta woodan kpakororu berua. Mɛya fitila ni, nu ko n da n sɔ̃re saa yokan di sere ka bururu. Isireliba ba koo wooda yeni nɛnɛwa sere ka baadommaɔ.

Yãku kowobun sãa yãnu

28

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn mɔɔ Aroni ka

win bibu nnɛ ye wunɔ nɛnɛm Isireliban suunu sɔɔn di kpa ba n sãa nɛn yãku kowobu. Bii bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.
2 A de bu wunɛn mɔɔ Aroni wi sãa yãnu kua ni nu koo win yiiko ka win girima sɔ̃ɔsi.
3 Yen sɔ̃, be na yen bwisi wɛ̃, a bu wooda wɛ̃ɛyɔ bu ka nùn yãa ni kua ni u koo doke dɔma te ba koo nùn tusia tɔmbun wuswaaɔ ka sanam mɛ u win sɔmburu mɔ̀.
4 Yãa ni ba koo ko wee, bɔɔ bara ye u koo doke win tororun wɔllɔ, ka yabe tarakpe, ka yaberu ka tako ye ba sɔma kua ka dawani ka sere maa sɛ̃katia. Yeniba kpuro ya ko n sãawa yãa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bà n yãkurun sɔmburu mɔ̀.
5 Ba koo yãa ni kpuro kowa ka beku ni ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunɔm doke, ka ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ka wuran wɛ̃ɛ siiri.

Yabe tarakpe

6 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa yabe tarakpe kowa ka beku te ba kua ka wɛ̃ɛ damgii kpa a ge buraru kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wuran wɛ̃ɛ siiri.
7 Kpa a gu sari kua yi ba koo ka gen senu sɔrena.
8 Kpa a sɛ̃katia ko ya n sãa beku nɔni tee ka yabe tarakpe ge. Kpa ya n yinusi ge sɔɔ.
9 Yen biru a kpee gobiginu yiru suo nìn nɔni sãa bɛrɔ wuru, kpa a Isirelin bibu wɔkura yiru yen yĩsa yore ni sɔɔ.
10 Teerɔ ben nɔɔba tian yĩsa. Teerɔ maa nɔɔba tia benin yĩsa. Kaa ye kpuro yorewa nge mèsum ba keranɛ.
11 Kaa yĩsa ye yorewa kpee ni sɔɔ, nge mɛ ba ra yore sisɔ. À n ye yorua a kpa, kpa a kpee ni wura gore a ka sikerena.
12 Kpa a nu mani tarakpe gen sari sɔɔ. Aroni ù n nu doke win senɔ, niya nu koo sɔ̃ɔsi ma ka Isireliban yĩsina u dua nɛn sãa yerɔ, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n ka bu yaaye.
13 Mi ba kpee ni gore mu ko n sãawa wura,
14 kpa a yɔni wuragii yiru tari a yi sɔre wura ye sɔɔ.

Bɔɔ bara

15 Kaa bɔɔ bara ko ye Aroni u ko n da doke win tororɔ, u ka nɛ, Yinni Gusunɔn kĩru bikia. Ye ka tarakpe ge, ya ko n sãawa beku nɔni tee, ka bura teeru.
16 Bɔɔ bara yen goonu nnɛ kpuro nu ko n nɛwa, nu n sãa gɔm soonun bɔnu bɔnu.
17 Kpa a bɔɔ bara ye sɔɔ kpee gobigii bwese bweseka mani yu ko sĩa nnɛ. Kpee nin nɔni wee. Sĩi gbiikaa sɔɔ, swãaru ka dɔm buuru, ka wuru beku.
18 Yiruse sɔɔ maa, swãaru ka boogu ka sɔ̃ɔ tiro.
19 Itase sɔɔ, dɔm buuru ka nɔni bwese bweseka ka gaadura.
20 Nnɛse sɔɔ, wuru beku ka bɛrɔ wuru, ka nɔni bwese bweseka. Kpa a ni kpuro wura gore gore.
21 Kpee bwese bweseka wɔkura yiru yen baatere sɔɔra kaa Isirelin bibun yĩsinu yore tia tia. Kaa nu yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ.
22 Kaa yɔni wuragii yiru ko bɔɔ bara ye sɔɔ.
23 Kpa a taaminu yiru ko ka wura, a sɔre bɔɔ bara yen soo wɔrikisɔ.
24 Taaminu yiru ye sɔɔra ba koo yɔni yi sɔre sɔre.
25 Kpa a bɔɔ bara yen yɔni yi gbinisi tarakpe gen sariɔ.
26 Yen biru kaa maa taaminu yiru ko ka wura, a nu doke bɔɔ bara yen soo temkisɔ si su yabe tarakpe ge girari.
27 Kpa a taaminu yiru ko a doke yabe tarakpe gen sarin nɔɔwɔ wuswaaɔ, sɛ̃katia yen wɔllu gia.
28 Yen biru kaa bɔɔ bara yen taamii ni sɔɔ wɛ̃ɛ gaaduragii doke kpa a yi gbinɛ yabe tarakpe gen taaminu sɔɔ. Nge mɛya kaa ka ye sɔre yabe tarakpe ge sɔɔ, kpa yu ku ka bãari.
29 Saa ye Aroni u duɔ kuu bekurugii ten mi, u ko n bɔɔ bara ye dokewa win tororɔ yè sɔɔ ba Isireliban bwese kɛri wɔkura yiru yen yĩsa yorua, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n ka bɛɛ yaaye baadomma.
30 Kaa maa urimu ka tumimu doke bɔɔ bara ye sɔɔ, kpa ya n wãa Aronin tororɔ saa kpuro ye u duɔ nɛn sãa yerɔ, kpa u ka gia ye na kĩ Isireliban sɔ̃.

Sãa yãa ni nu tie

31 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yabe tèn wɔllɔ yãku kowo u koo yabe tarakpe ge sɔndi, kaa tu kowa ka beku gaadura giru.
32 Kpa a ten wĩirɔ sɔma doke a sinum koosia tu ku raa ka gɛ̃ɛra. Wĩi ten min diya u koo wiru wasi ù n yabe te sebumɔ.
33 Kpa a maa ten temɔ tusanu doke nu n ka dãa marum gam weenɛ ni ba kua ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii, ka sere maa yangire piiminu wuraginu a ka sikerena.
34 Kpa a de dãa marum weenasim mɛ ka yangire ni, nu n kpasa sãa.
35 Yabe tera Aroni ko n da n sebua ù n sɔmburu mɔ̀ kuu bekurugii te sɔɔ. Mèn nɔɔ u duɔ, ka mèn nɔɔ u yariɔ na kon da n yangire nin wɔkinu nɔɔmɔwa, kpa n ku nùn go kuu bekurugii te sɔɔ.
36 Kpa a maa wuran batani ko a yore ye sɔɔ, wini sãawa Yinni Gusunɔgii. Kaa ye yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ.
37 Kpa a batani ye sɔresi Aronin dawanin wuswaaɔ ka wɛ̃ɛ gaadura gii.
38 U ko n ye dokewa baadomma ù n dɔɔ nɛn sãa yerɔ, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ka Isireliban yãkunu mwa baa bà n toranu ganu kua saa ye ba yãku ni mɔ̀.
39 Kpa a maa tako ka dawani ko ka wɛ̃ɛ damgii, ka sɛ̃katia ye ba sɔma doke.
40 Kaa maa Aronin bibu takoba kua ka maa sɛ̃katii ka furɔsu, ya n sãa ben buraru te ta ben girima sɔ̃ɔsimɔ.
41 Yen biru kaa Aroni ka win bibu yãa ni sebusia, kpa a bu gum tãre wirɔ a ka sɔ̃ɔsi ma na bu gɔsa ba n sãa nɛn yãku kowobu.
42 A bu sokoto kpirinu kuo kpa bu ku ka ben tereru wan sɔ̃. Kaa ye kpuro kowa ka wɛ̃ɛ damgii.
43 Aroni ka win bibu ba ko n nu dokewa bà n dɔɔ kuu bekurugii te sɔɔ, ǹ kun mɛ bà n susiɔ yãku yerɔ bu ka ben sɔmburu ko. Yera ya koo de na kun bu go nɛn sãa yerɔ, domi ba ǹ wãa mi tereru. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ Aroni ka win bibun bweserun sɔ̃.

Nge mɛ ba koo ka sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ

u yãku kowobu gɔsa

29

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee nge mɛ kaa koosina a ka sɔ̃ɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa na yi nɛnɛm bu ka ko yãku kowobu nɛn sãa yerɔ.

A naa kinɛ kpɛndu suo ka yãa kinɛnu yiru. A ku de yen gaa ya n alebu mɔ.
2 Kpa a pɛ̃ɛ ko ka alikaman som, a ku seeyatia doke, kpa a maa kira wɔ̃ranu ko nìn somɔ ba ǹ seeyatia doke, ka kira nìn som ba ka gum burina.
3 Kpa a nu doke bireru sɔɔ a ka da yãku yerɔ ka naa kinɛ kpɛn te, ka yãa kinɛnu yiru ye, kpa a ka ye kpuro yãkuru ko.
4 Kpa a de Aroni ka win bibu bu na kuu ten kɔnnɔwɔ mi nɛ, Yinni Gusunɔ na ra ka Isireliba yinnɛ, kpa a bu wobure ka nim.
5 Kpa a Aroni nùn win sãa yãa ni sebusia. Niya tako ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ka bɔɔ bara ye. Kpa a sɛ̃katia ye sɛ̃ke yabe tarakpe gen wɔllɔ.
6 Kpa a maa dawani sua a doke win wirɔ, kpa a wuran batani ye sua yè sɔɔ ba yorua, wini sãawa Yinni Gusunɔgii, a doke win dawani yen wuswaaɔ.
7 Yen biru kpa a maa gum sua a tãre win wirɔ a ka sɔ̃ɔsi ma na nùn gɔsa na yi u n sãa nɛn yãku kowo.
8 Kpa a maa win bibu soku a bu tako be sebusia,
9 a bu ben sɛ̃katii sɛ̃kea kpa a bu ben furɔsu dokea nge mɛ a Aronin tii kua. Saa dɔma ten diya ba koo ko yãku kowobu sere ka baadommaɔ.

Yeniba kpuron biru, amɛniwa kaa de bu ka sɔmbu te tore.
10 Naa kinɛ te a gɔsa mi, kaa ka tu nawa kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa Aroni ka win bibu bu ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ.
11 Kpa a ye saka nɛn wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔ mi.

12 Kpa a yen yɛm dɛka ka niki bia a
tɛɛni yãku yee ten kãanɔ. Mɛ mu tie
kpa a yɛ̃ka ten temɔ.
13 Kpa a yen bɔsɔnun gum sua ka
yen worun bɛsi baka ka yen gabu swii
ka yen gum sannu, kpa a ye kpuro
mɛnna a dõɔ doke yãku yee ten wɔllɔ.
14 Adama naa kinɛ ten yaa ka ten
gɔna ka ten bɔsɔ bisu, ye kpurowa kaa
dõɔ doke bɛɛn sansanin biruɔ. Yãku
te, ta ko n sãawa te ta koo ben durum
wukiri.
15 Yen biru ba koo ka yãa kinɛ nin
teeru na, kpa Aroni ka win bibu bu
ben nɔma sɔndi ten wiru wɔllɔ.
16 Bà n kua mɛ ba kpa, yera kaa tu
saka kpa a ten yɛm sua a yɛ̃ka yãku yee
ten goo gookaɔ.
17 Kpa a ten yaa bɔɔri bɔɔri a yi ka ten
wiru sannu, kpa a maa ten bɔsɔnu tea
ka ten kõri kpa a ye kpuro sɔndi wii te
ka ye a bɔɔra min wɔllɔ.
18 À n kua mɛ a kpa, kpa a ye kpuro
dõɔ sõre yãku yee ten wɔllɔ. Ya ko
n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru tèn
nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
19 Kpa a maa yãa kinɛru yiruse teni
sua. Kpa Aroni ka win bibu bu kpam
ben nɔma sɔndi ten wirɔ.
20 Yen biru, kpa a tu saka a ten yɛm
sua a tɛɛni Aronin soo nɔm geuguuɔ,
ka win bibun soo nɔm geugisɔ, ka ben
nɔm geun niki bii bakanɔ, ka sere ben
nɔm geun naa niki bii bakanɔ. Yɛm mɛ
mu tie, kpa a mu yɛ̃ka yãku yee ten
goo gookaɔ.
21 Kpa a maa yɛm mɛ mu wãa yãku
yee ten wɔllɔ sua a mɛnna ka gum mɛ
ba ra kpuro tãre ye Gusunɔ u gɔsa
nɛnɛm kpa a mu wisi Aroni ka win
bibun sãa yãa ni ba sebuan wɔllɔ. Nge
mɛya Aroni ka win bii be, ka ben sãa
yãa ni kpuro, ba ko n sãa nɛnɛm nɛn
sõ.
22 Kpa a yãa ten gum sua ka ten siru
ka ten bɔsɔnun gum ka ten worun bɛsi
baka, ka ten gabu swii yiru ka yin gum
sannu, ka ten nɔm geun nɔmu. Domi
yãa kinɛ te, ta ko n sãawa te ba ka sõɔsi
ma na Aroni ka win bibu gɔsa nɛnɛm
nɛn sõ.
23 Kpa a maa pɛ̃ɛ tia sua ye ba ǹ
seeyatia doke, ka kira wõɔra teeru ka
kira teeru tèn som ba ka gum burina,
saa birerun di te ta yii sãa yerɔ.
24 Kpa a ye kpuro Aroni ka win bibu
nɔmu bɛria kpa a ben nɔma sua a ka
sõɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
25 Yen biru kpa a ye kpuro mwa ben
nɔman di a ye sɔndi yãku dõɔ mwaara
ten wɔllɔ kpa a dõɔ doke kpa ya n
sãa yãku dõɔ mwaararugii te ta man
nuburu dore.
26 Kpa a maa yãa kinɛ te ba ka
sõɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa
nɛnɛm min guroguroru sua a sõɔsi
beri berika nɛn wuswaaɔ. À n kua mɛ
a kpa, yaa ye, ya ko n sãawa wunɛgia.
27 Kpa a yãa kinɛ ten nɔmu sua a
yiiya wɔllɔ nɛn wuswaaɔ. Nge mɛya
kaa ka sõɔsi ma guroguro te ka nɔmu
ge, ya sãawa nɛgia.
28 Mɛya maa Isireliba bà n siarabun
yãkunu mò ba ko n da yaan
guroguroru ka yen nɔm geun nɔmu
wunɛ nɛnɛm nɛn sõ kpa bu ye Aroni
ka win bibun bweseru wɛ̃ kpa ya n
sãa woода sere ka baadommaɔ.
29 Aroni ù n maa gu, win bibun
bweseru sɔɔra ba koo turo wuna bu
sãa yãa ni sebusia bu nùn gum tãre
wirɔ dɔma te ba koo sõɔsi ma u sãa win
kɔsire.
30 Wi, wi u kua Aronin kɔsire mi,
u ko n yãa ni dokewa sere sõɔ nɔɔba
yiru. Wiya u ko n da du kuu ten mi, mi
Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba yinnɛ
kpa u sɔmburu ko adɛrɔ ge ga dɛɛre
sɔɔ.
31 Kaa yãa kinɛ te ba ka sõɔsi ma na
Aroni ka win bibu gɔsa nɛnɛm yaa sua
a yike sãa yerɔ.
32 Kuu ten kɔnnɔwɔra Aroni ka win
bibu ba koo yaa ye ka pɛ̃ɛ ye ya wãa
bireru sɔɔ mi mɛnna bu tem.
33 Be tɔnawa ba koo yãku dĩa ni di,
ni ba ka ben durum wukiri sanam mɛ
ba sõɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn sõ.
Tɔn tuko goo u ku raa nu di, domi nu
sãawa dĩa ni ba wuna nɛnɛm nɛn sõ.
34 Nù n tiara sere sisiru bu ku maa
nu di. Bu nu wisio dõɔ sɔɔ nu dõɔ
mwaara.
35 A Aroni ka win bibu kuo mam
mam nge mɛ na nun sõɔwa. Sõɔ nɔɔba

yiruwa kaa bu yen yãku yãki kua a ka sõɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn sõ.
36 A n da naa kinɛru go yen tõɔ baatere yãku yee ten wɔllɔ, yen yɛm mu ka tɔmbun durum wukiri. Yãku niya nu koo yãku yee te disi wɔka. Yen biru kpa a gum tãre ten wɔllɔ a ka sõɔsi ma ta wãa nɛnɛm nɛn sãarun sõ.
37 Mɛya kaa n da ko sere sõɔ nɔɔba yiru ye, yu ka yibu, kpa yãku yee te, ta n sãa nɛnɛm ta n dɛɛre. Yen sõ, ye n koo tu ture kpuro, baa ǹ n tɔnun na, u de u n dɛɛre.

Yãku ni ba ko n da ko tõɔ baatere

38 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, wee ye kaa n da ko baadomma. Kaa ka yãa kinɛ kpɛmminu yiru wõɔ tiaginu yãkuru ko tõɔ baatere,
39 teeru bururu, teeru maa yoka.
40-41 Bururu ka yokan yãku nin baateren wɔllɔwa kaa som kilo ita ye ya ka olifin binun gum yarum ditiri tia ka bɔnu burinɛ doke, ka maa tam ditiri tia ka bɔnu, kpa a ye kpuro dõɔ doke. Yen nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
42 Yãku dõɔ mwaararugii tera bɛɛn bibun bweseru ba ko n da ko kuu bekurugii ten kɔnnɔwɔ nɛn wuswaaɔ sere ka baadommaɔ. Miya bɛɛ Isireliba i ko ka man yinna, kpa n ka nun gari ko.
43 Kpa yam mi, mu n sãa nɛnɛm mu n dɛɛre nɛn yiikon sõ.
44 Nɛn tiiwa kon kuu te dɛɛrasia ka yãku yee te, n yi nɛnɛm ka sere maa Aroni ka win bibu ba n ka sãa nɛn yãku kowobu.
45 Kpa na n wãa bɛɛ Isirelibɔn suunu sɔɔ i n man sãamɔ.
46 Kpa i n yɛ̃ ma nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin di. Kpa na n ka bɛɛ wãa.
Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare dõɔ doke

30

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, kaa kpakororu garu ko tèn wɔllɔ ba ko n da turare dõɔ doke. Kaa tu kowa ka akasian dãa.
2 Ten dɛ̃ɛbu ka ten yasum mu ko n nɛwa, mɛ kpuro mu n sãa gɔm sooru tia tia, kpa ten gunum mu n sãa gɔm soonu yiru. Kpa a de ten goo gɔmkinu nnɛn dãa yu nɔɔ yari nge kãanu.
3 Kpa a ten baama kpuro wura pote sere ka ten kãanɔ. Kpa a ten goonu nnɛ nɔɔ bɔka kua ka wura a ka sikerena.
4 Kpa a maa ten goo gɔmkinɔ wuran sumi doke ten nɔɔ bɔkan temɔ, kpa ba n da dãa wasi yi sɔɔ, bu ka tu sua.
5 Dãa ye kaa wasi sumi yi sɔɔ, ya ko n sãawa akasian dãa ye ba wura pote.
6 À n kua mɛ a kpa, kpa a kpakoro te sua a yi adɛrɔ ge sɔɔ beku kare ten deedeeru te ta nɛ, Yinni Gusunɔn woodan kpakororu berua dii sɔɔ ge ga dɛɛre gem gem sɔɔwɔ. Miya ko na n da ka nun yinnɛ.
7-8 Bururu baatere saa ye Aroni u fitilanu gum dokemɔ ka yoka baayere saa ye u nu sõramɔ, u ko n da turare dõɔ dokewa kpakoro ten wɔllɔ. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaɔ.
9 Adama i ǹ ko turare tuka dõɔ doke kpakoro ten wɔllɔ. Mɛya i ǹ maa yãku dɔɔ mwaararuginu mɔ̀ mi, ǹ kun mɛ i dĩanu ganu sɔndi mi, ǹ kun mɛ i tam wisi mi, i ka yãkuru ko.
10 Wõɔ ka wõɔwa Aroni u ko n da ten kãa ni sɔɔ yãku yɛm tɛɛni mɛ ba ra ka durum wukiri u ka tu disi wɔka. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaɔ, kpa ta n yii nɛnɛm nɛn sõ.

Gobi yi ba koo wɛ̃ kuu bekurugii ten sõ

11 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
12 a Isireliba gario. Be ba wõɔ yɛndu turan diya kaa gari kpa a de ben baawure u gobi gɛɛ wɛ̃ u ka win wãaru yakia. Kpa n de wahala yu bu suuri saa ye a bu garimɔ mi.
13 Wi ba gara, sii geesun bɔri piibuwa u koo wɛ̃. Yi kpuro yi ko n nɛwa. Gobi yi, yi ko n sãawa nge mɛ ba ra sãa yerun gobi di.
14 Be ba wõɔ yɛndu tura ka be ba kere mɛ, beya ba koo gobi yi wɛ̃.
15 Gee tee tera baawure u koo wɛ̃. Gobigii kun wɛ̃ɛmɔ n sãaro kere, u ka

win wãaru yakia. Domi hunde tia be kpuro ba mɔ.
16 Gobi yiya kaa n da ka kuu bekurugii ten sɔmburu ko. Nge mɛya kon ka yaaya ma Isireliba ba ben wãaru yakia.

Boo gèn mi ba ko n da sãa yerun nim take

17 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 kaa boo ko ka gen sɔwaritia, ye kpuro ya n sãa sii gandu. À n gu kua a kpa, a gu yiiyo yãku yeru ka kuu bekurugii ten baa sɔɔ kpa bu gu nim take.
19 Nim mɛya Aroni ka win bibu ba ko n da ka ben nɔma ka naasu kpakie bu ka dɛɛra,
20 bu sere du kuu ten mi, bu ka ben sɔmburu ko, ǹ kun mɛ bu sere susi yãku yerɔ bu ka yãkuru ko kpa bu ku raa gbi.
21 Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ bɛɛn bibun bweseru sɔɔ.

Gum mɛ ba kua sãarun sɔ̃

22 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
23 a turare bwese bweseka ye ya nuburu do suo, miru kilo nɔɔbu, ka sinamɔmu kilo yiru ka bɔnu, ka kanɛli kilo yiru ka bɔnu
24 ka kasi kilo nɔɔbu, ka sere olifin gum ditiri nɔɔba tia.
25 Ye kpurowa kaa de wi u turare kobu yɛ̃ u mɛnna u ka gum ko mɛ ba ko n da kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma na ye gɔsa nɛnɛm.
26 Gum mɛya kaa kuu te yɛ̃ka, ka nɛn woodan kpakoro te,
27 ka tabulu ye, ka yen dendi yãnu, ka dabu ge, ka gen dendi yãnu, ka sere kpakoro tèn wɔllɔ ba ra turare dɔ̃ɔ doke,
28 ka yãku yee tèn mi ba ko n da yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko, ka ten dendi yãnu, ka boo ge, ka gen sɔwaritia.
29 Nge mɛya kaa ka sãa yãa ni kpuro dɛɛrasia kpa nu n yii nɛn sɔ̃. Ye n koo nu bɛsu kpuro, a de ya n dɛɛre.
30 Kpa a maa Aroni ka win bibu gum mɛ tãre ba n ka sãa nɛn yãku kowobu.
31 Mɛya kaa Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, gum mɛ, mu ko n sãawa dɛɛram mɛ ba ko n da kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma ya wãa nɛnɛm nɛn sãarun sɔ̃. Yeni ya ko n sãawa wooda bɛɛ sɔɔ sere ka baadommaɔ.
32 Goo u ku raa mu sawa. Goo u ku raa maa mɛn bweseru ko. I ko nu yiwa nɛnɛm nɛn sãarun sɔ̃.
33 Yen sɔ̃, goo ù n yina u mɛn bweseru kua, ǹ kun mɛ u tɔn diro goo mu tɛɛni, ba koo yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di.

Turare ye ba koo dɔ̃ɔ doke sãa yerɔ

34 Yera Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a turare bwesenu ita kasuo ye ya nuburu do, ka maa turare ye ba mɔ̀ ansam, ye kpuro ya n saka nɛ.
35 Wi u turaren kobu yɛ̃ kpa u ye kpuro mɛnna u bɔru doke yu ko turare dɛɛra ye ba kua nɛnɛm nɛn sãarun sɔ̃.
36 Kpa a yen sukum buuru wuna, a da a yi kuu bekurugii te sɔɔ, woodan kpakoro ten wuswaaɔ mi ko na n da ka nun yinnɛ. Kpa i ye yi nɛnɛm nɛn sãarun sɔ̃.
37 Yen sɔ̃, goo u ku raa turare yen bweseru ko win tiin sɔ̃. I ko ye yiwa nɛnɛm nɛn sãarun sɔ̃.
38 Wi u yina, u yen bweseru kua win tiin sɔ̃, ba koo yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di.

Kuu bekurugii ten sɔm kowobu

31

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wee na Bɛsalɛli, Urin bii, Hurin debubu gɔsa Yudan bweseru sɔɔ.
3 Na nùn nɛn Hunde yibie u n ka sɔm bwese bwesekan bwisi mɔ, kpa u n yen asansi kpuro yɛ̃.
4 U koo kpĩ u yen kpunaaba yi. U wuran sɔmburu yɛ̃, ka sii geesu ka sii gandu.
5 Ka nge mɛ ba ra kpee gobiginu sɔɔ yore ni ba koo gore, ka sere maa dãa dãkubu, ye kpuro gesi ye n sãa burarun sɔmburu.
6 Ma na nùn Oholiabu, Ahisamakin bii wi u sãa Danun bweseru nɔmu sɔndia u ka nùn somi. Yen biru na maa

gabu bwisi kã be ba sombu te yɛ̃. Be kpurowa ba koo mɛnna bu sombu te ko te na nun sɔ̃owa mi.
7 Tera kuu bekurugii te, ka nɛn woodan kpakoro te, ka ten wukiritia, ka sere maa kuu ten dendi yãa ni nu tie,
8 ka tabulu ye, ka yen dendi yãnu, ka dabu wuraguu ge, ka gen dendi yãnu, ka kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke,
9 ka yãku yee te, ka ten dendi yãnu, ka boo ge, ka gen sɔwaritia,
10 ka sere yãa ni Aroni ka win bibu ba ko n da sebe bu ka yãkurun sɔmburu ko,
11 ka gum mɛ ba ko n da gãanu yɛ̃ke bu ka sɔ̃si ma ya wãa nɛnɛm nɛn sãarun sɔ̃, ka sere turare nubu durorugia ye. Ye kpurowa ba koo ko nge mɛ na nun sɔ̃owa.

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru

12 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃owa u nɛɛ,
13 a Isireliba sɔ̃owɔ a nɛɛ, i ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun wooda mɛm nɔɔwawa mam mam. Domi ta ko n sãawa nɛn arukawanin yĩreru ye na bɔkua ka bɛɛ sere ka baadommaɔ. Yĩre tera ta koo sɔ̃si ma nɛna na bɛɛ gɔsa na yi nɛnɛm nɛn sɔ̃.
14 I n da wɛ̃re tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ. I ku tu garisi nge sanam dirum. Wi u yina ma u sɔmburu kua te sɔɔ, ba koo yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di bu go.
15 Yen sɔ̃, alusuma tia sɔɔ, sɔ̃ɔ nɔɔba tia i ko n da sɔmburu ko, adama nɔɔba yiruse te, ta ko n sãawa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru te na yi nɛnɛm nɛn sɔ̃. Bɛɛn wi u sɔmburu kua tɔ̃ɔ te sɔɔ, ba koo yɛ̃ro gowa.
16 A de bɛɛ Isireliba i n tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii ten wooda mɛm nɔɔwammɛ, sere ka bɛɛn bibun bweserɔ, domi arukawani ye, ya ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
17 Tɔ̃ɔ te, ta sãawa yĩreru te ta ko n wãa nɛ ka bɛɛn suunu sɔɔ. Domi sɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔra na wɔllu ka tem taka kua na kpa. Nɔɔba yiruse ma na sɔmburu deri na wɛ̃ra.
18 Ye Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari yi kua guu te ba mɔ̀ Sinaiɔ u kpa, yera u nùn kpee bɛsi yiru wɛ̃ yì sɔɔ win tii u woodaba yorua.

ISIRELIBA BA GUSUNƆN ARUKAWANI KUSIA

Ba naa buu wuraguu kua ba sãwa

32

1 Sanam mɛ tɔn be, ba wa Mɔwisi u tɛɛmɔ u ǹ saramɛ saa guu ten wɔllun di, ba da ba mɛnna Aronin mi, ba nùn sɔ̃owa ba nɛɛ, a seewo a sun yinni kua wi u ko n sun swaa gbiiye. Domi Mɔwisi wi u sun yarama Egibitin tem di, sa ǹ yɛ̃ ye n nùn deema.
2 Yera Aroni u bu sɔ̃owa u nɛɛ, i bɛɛn kurɔbun swaa tonku wuraginu potirima ka bɛɛn bibuginu i ka na.
3 Ma be kpuro ba ben swaa tonku wuraginu potira ba ka Aroni naawa.
4 U nu mwa u yania ma u kuura kua ye ya ka naa buu weenɛ, u wura ye wisi mi, ma ya kua bwãaroku.
Ma ba nɛɛ, bɛsɛn yinni wee, wi u sun yarama saa Egibitin di.
5 Ye Aroni u ye wa, yera u yãku yeru gira bwãaroku gen wuswaaɔ. Ma u kpara u nɛɛ, sia sa ko Yinni Gusunɔ tɔ̃ɔ bakaru kua.
6 Yen sisiru, ba seewa buru buru yellu ma ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka siarabun yãkunu. Tɔn be, ba sina ba di ba nɔra, ma ba seewa ba kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀.
7 Saa yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃owa u nɛɛ, a saro fuuku domi wunɛn tɔn be a yarama Egibitin di mi, wee ba disi duura.
8 Ba swaa ye deri kɔ ye na nɛɛ bu swĩi. Wee ba tii wuran bwãaroku kua ge ga ka naa buu weenɛ. Ma ba yiira ba gu yãkuru koosi. Ba nɛɛ, geya ga ben yinni wi u bu yarama saa Egibitin di.
9 Ma u kpam nɛɛ, na tɔn be wa, ben swaa tau, ba ǹ kĩ bu wiru kpĩ.
10 Tɛ̃ nɛn mɔru ya seewa. A de n bu kam koosia. Adama wunɛ, kon de wunɛn tɔmbu bu ko bwese bakaru.
11 Mɔwisi u Gusunɔ win Yinni suuru kana u nɛɛ, Yinni, mban sɔ̃na a ka wunɛn tɔmbu mɔru mɔ̀ be a yarama Egibitin di ka wunɛn dam bakam.
12 Mban sɔ̃na kaa de Egibitigibu bu gere bu nɛɛ, kɔ̃sa a kĩ a wunɛn tɔmbu

kua. Yen sɔ̃na a ka bu yarama kpa a bu go guunun bera gia, a bu kpeerasia ba kun maa wa̰a handuniaɔ. A wunɛn mɔru ye suresio, a ku maa kɔ̃sa ye ko, ye a kĩ a bu kua mi.

13 A wunɛn bwãabu Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu yaayo be a nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri a nɛɛ, kaa de ben bibun bweseru tu dabia nge wɔllun kperi, kpa a bu tem mɛ kpuro wɛ̃ mèn gari a ka bu kua, ba n ka mu mɔ ka baadommaɔ.

14 Ma Yinni Gusunɔ u kɔ̃sa ye deri ye u raa nɛɛ u koo win tɔmbu kua mi.

15 Saa yera Mɔwisi u sarama guu ten wɔllun di u woodan kpee bɛsi yiru ye nɛni yèn beri yiru yiru kpuro ba yorua.

16 Kpee bɛsi yi, yi sãawa yi Gusunɔn tii u kua. Win tiiwa u maa yorua yi sɔɔ.

17 Ye ba saram wee, Yosue u tɔmbun wurenu nua nge mɛ ba gbisimɔ. U Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabun wurenu wãa sansaniɔ.

18 Mɔwisi u nɛɛ, n ǹ be ba nasara suan wurenu mi. N ǹ maa mɔ be ba dɛsiru mwɛɛraginu. Be ba womusu mɔ̀n wurena na nɔɔmɔ.

19 Ye Mɔwisi u sansani ye turuku kua, u naa buu wuraguu ge wa ka tɔn be ba yaamɔ, ma u mɔru bɛsira u kpee bɛsi yi sura u kɔsuka guu ten nuurɔ.

20 Ma u naa buu ge sua u dɔ̃ɔ mɛni. Ma u ge munia muku muku u wisi nim sɔɔ. Ma u dera ba nim mɛ nɔra.

21 Ma u Aroni bikia u nɛɛ, mba tɔn be, ba nun kua a ka bu durum baka yen bweseru koosia.

22 Aroni u nùn wisa u nɛɛ, a ku de wunɛn mɔru yu kpɛ̃a. A yɛ̃ ma tɔn be, ba ra n bɔ kɔ̃san kobu sɔɔ.

23 Ba man sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n bu yinni kuo wi u ko n bu swaa gbiiye, domi wunɛ wi a bu yarama Egibitin tem di, ba ǹ yɛ̃ ye n nun deema.

24 Ma na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, ben wi u wuran gãanu mɔ u nu tama. Ye ba ka na, ma na nu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ. Yera naa buu wuraguu ge, ga yarima.

Ba Isireliba sɛɛyasia

25 Mɔwisi u wa ma Aroni u kpana u tɔn be nɔni doke, ma u dera ba mɔ̀ ye ba kĩ. Yera n dera ben yibɛrɛba ba bu yaa kasikimɔ.

26 Sanam mɛya u yɔ̃ra sansani yen duu yerɔ u nɛɛ, baawure wi u ka Yinni Gusunɔ yɔ̃, u na nɛn bera gia.

Ma Lefiba kpuro ba mɛnna win mi.

27 Ma u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. Bɛɛn baawure u win takobi suo u n nɛni, kpa u n sirenɛ sansani ye sɔɔ duu yee teerun di sere ten tensim mi. Kpa u win dusi ka win beruse ka win kpaasi go.

28 Ma Lefi be, ba kua nge mɛ Mɔwisi u bu yiire. Be ba gu dɔma te, ben suunu sɔɔ, ba tura tɔnu nɔrɔbun suba itan saka (3000).

29 Yera Mɔwisi u nɛɛ, gisɔra i bɛɛn tii Yinni Gusunɔ wɛ̃ mam mam, ye bɛɛn baawure u ka win bii tɔn durɔ ka win dusi seesi. Yen sɔ̃, u bɛɛ domaru kua gisɔ.

Mɔwisin kanaru

30 Yen sisiru u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, i durum baka kua. Yen sɔ̃, kon yɔ guu ten mi, n Yinni Gusunɔ suuru kana bɛɛn durum yen saabu.

31 Yera u gɔsira u da Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, kuku, tɔn be, ba durum baka kua. Ba tii bwãaroku kua ka wura.

32 Na nun kanamɔ a bu suuru kuo. À kun maa suuru mɔ̀, a nɛn yĩsiru wunɔ tire te sɔɔn di, tèn mi a wunɛn tɔmbun yĩsa yorua.

33 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, wi u man torari, yɛ̃ron yĩsira kon wuna nɛn tireru sɔɔn di.

34 Yen sɔ̃, a doo a tɔn be kpara i da sere yam mi na nun sɔ̃ɔwa. Wee nɛn gɔrado u ko n nun gbiiye mi. Adama saa ya sisi yè sɔɔ kon tɔn be nɔma doke n bu sɛɛyasia ben durum sɔ̃.

35 Yen biru u tɔn be baranu kpɛ̃ɛ yèn sɔ̃ ba dera Aroni u bu naa buu ge kua.

Yinni Gusunɔ u Isireliba wooda wɛ̃ bu ka doona Sinain guurun di

33

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i seewo i doona minin di, wunɛ ka tɔn be a yarama Egibitin di, kpa i da tem mi, mèn nɔɔ mwɛɛru na kua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon mu

Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu ka ben bibun bweseru wɛ̃.
2 Kon nɛn gɔrado goo gɔri u n
nun gbiiye kpa n nun Kananiba ka
Amɔreba ka Hɛtiba, ka Feresiba ka
Hefiba ka Yebusiba gira.
3 I doo tem mɛ sɔɔ. Tim ka bom yiba
mi. Adama na ɲ ka bɛɛ dɔɔ. Kpa n ku ra
bɛɛ kam koosia swaaɔ, domi bɛɛn swaa
tau.
4 Ye tɔn be, ba labaari kɔ̃sa ye nua,
ben wasi dwiiya. Ba ɲ maa ben bura
yãnu ganu doke nuku sankiranun sɔ̃.
5 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben swaa
tau. Nà n ka bu sĩimɔ nɔni kpaki teeru
sɔɔ mam, kon bu kam koosia. Bu ben
bura yãnu potirio tɛ̃, kpa n wa ye kon
bu kua.
6 Ma ba ɲ maa ben bura yãa ni doke
saa mìn di ba doona Horɛbun guu ten
di.

Yinni Gusunɔn kuru

7 Mi Isireliba ba ben sansani gira
kpuro, Mɔwisi u ra ka kuu bekurugii
te dewa u gira mi n ka sansani ye
dɛsire. U tu soka Yinni Gusunɔn kuru.
Be ba kĩ bu Yinni Gusunɔ gãanu bikia
bera ba ra yari sansanin di bu da kuu
ten mi.
8 Mɔwisi ù n yariɔ u dɔɔ kuu ten mi,
tɔn be kpuro ba ra sewa bu yɔ̃ra ben
kunun kɔnnɔwɔ ba n Mɔwisi mɛɛra
sere u ka du kuu te sɔɔ.
9 U n dua mi, saa yera guru wii
wuro te, ta ra saramɛ tu yɔ̃ra kuu ten
kɔnnɔwɔ kpa Yinni Gusunɔ u ka nùn
gari ko.
10 Tɔn be kpurowa ba ra guru wii
wuro te wa, ta yɔ̃ kuu ten kɔnnɔwɔ.
Kpa ben baawure u yiira win kurun
kɔnnɔwɔ.
11 Yinni Gusunɔ u ra ka Mɔwisi gari
kowa nɔni ka nɔni nge mɛ tɔnu u ra ka
win bɔrɔ gari ko. Yen biru Mɔwisi u
ra gɔsiramɛ u na sansaniɔ. Adama win
bɔ̃ɔ aluwaasi Yosue, Nunin bii, u ku ra
yari kuu ten min di.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nɔɔ mwɛɛru kua ma u ko n ka bu wãa

12 Mɔwisi u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee, a nɛɛ, n ka tɔn be doo tem mɛ
sɔɔ. Mɛya a maa nɛɛ, a man yɛ̃ sãa sãa.
Kaa n ka man nɔnu geu mɛɛra. Adama
a ɲ man sɔ̃ɔwa wi u koo man yɔ̃siri.
13 N n mɛn na, tɛ̃, a man wunɛn
himba sɔ̃ɔsio kpa n nun gia, kpa n
kpam wunɛn durom wa. A yaayo ma
tɔn be, ba sãawa wunɛn tɔn be a gɔsa.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn tii
kon ka nun da kpa n nun nasara wɛ̃.
15 Mɔwisi u wisa u nɛɛ, à kun ka sun
dɔɔ wunɛn tii, a ku de su doona minin
di.
16 Amɔna ba koo ka tubu ma sa
wunɛn kĩi geeru wa, nɛ ka wunɛn
tɔmbu, ma n kun mɔ a ka sun da. À n
ka sun da, saa yera sa ko n sãa nɛnɛm
handunian tɔn be ba tie sɔɔ.
17 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, kon ko nge mɛ a man bikia. Domi
na nun yɛ̃ sãa sãa, a maa nɛn kĩi geeru
wa.
18 Mɔwisi u nɛɛ, a man wunɛn yi-
ikon girima sɔ̃ɔsio.
19 Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, kon na
n sara wunɛn wuswaaɔ ka nɛn girima
kpuro, kpa n nun nɛn yĩsiru sɔ̃, nɛ,
Yinni Gusunɔ. Be na kĩ n durom kua,
beya na ra durom kue. Be na maa kĩ n
wɔnwɔndu kua, kpa n bu wɔnwɔndu
kua.
20 Adama na ɲ derimɔ a nɛn wuswaa
wa, domi goo sari wi u koo nɛn
wuswaa wa kpa u n wãa.
21 Yen sɔ̃, ayeru garu wee nɛn bɔkuɔ
kpee baa sɔɔ, mi kaa kpĩ a n wãa.
22 Sanam mɛ na sarɔ ka nɛn yiikon
girima, kon nun nɛn nɔma wukiri
kpee baa ye sɔɔ.
23 Yen biru kon nɛn nɔma wuna kpa
a nɛn biru wa, adama a ɲ nɛn wuswaa
wasi.

Kpee bɛsi yiru yen kɔsire

34

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a kpee bɛsi yiru mɛnɔ a dãku nge
yiɔnɔ. Kon kpam gari yi yore mi, yi yi
raa wãa kpee bɛsi yi sɔɔ, yi a kɔsuka.
2 A sɔɔru koowo sia bururu yellu, a
yɔɔma Sinain guuru mi, kpa a yɔ̃ra nɛn
wuswaaɔ ten wɔllɔ.
3 A ku de goo u ka nun yɔɔma mi. A
ku ra maa de n goo wa guu ten gam
gum. Mɛya a ku maa de kɛtɛba ka

yãanu, yen gaa yu yakasu di guu ten turuku.
4 Ma Məwisi u kpee bɛsi yiru mɛna u dãka nge yiənə. U seewa buru buru yellu u yəəwa Sinain guurə u kpee bɛsi yiru ye nɛni nge mɛ Yinni Gusunə u nùn sõəwa.
5 Yera Yinni Gusunə u sarama guru wii wuroru səə u yõra win bəkuə. Ma u win tiin yĩsiru gerua u nɛɛ, nɛna na Yinni Gusunə.
6 Ma u sara Məwisin wuswaaə u nəəgiru sua u nɛɛ, nɛna Yinni Gusunə durom ka wənwəndugii. Na ra saku n sere məru ko. Nɛn tən geeru ka nɛn bərəkiniru ta kpã.
7 Na ra təmbu nɛn kĩru sõəsi sere ka baadommaə. Na ra tən be ba kõsa kua bu ben durum suuru kue, adama na ku ra taarɛgii garisi dɛɛro. Na ra baababan durum məəru mwɛ ben bibun mi sere ka ben sikadominun bibə.
8 Yera Məwisi u yiira fuuku u nùn sãwa.
9 Ma u nɛɛ, Yinni, à n ka man nənu geu mɛɛra, na nun kanamə, a de a ka sun da. Wee, tən be, swaa taoba. Adama a sun bɛsɛn daa kõsa ka bɛsɛn durum suuru kuo kpa a sun ko wunɛgibu.

Gusunə u wure u ka Isireliba arukawani bəkua

10 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, wee, na ka bɛɛ arukawani bəkumə. Kon səm maamaakigia ko wunɛn tən be kpuron wuswaaə, yèn bweseru goo kun koore tem gam. Tən be kpuro bèn suunu səə i wãa, ba koo nɛ, Yinni Gusunən səmburu wa. Domi gãa nanumgina kon bɛɛ kua.
11 Wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmə mi gisə, i ye mɛm nəəwə. Wee, kon Amərebə ka Kananiba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira bɛɛn wuswaan di.
12 Wunɛ, Məwisi, a n tii sɛ, kpa a ku ra ka tem min təmbu arukawani bəke, mi i ko i du kpa bu ku raa ko bɛɛn yina.
13 Adama i ko ben yãku yenu sura kpa i ben bũu wi ba mò Asitaaten sãa yerun dãnu wukiri, kpa i win bwãarokunu kəsuku.
14 I ku ra bũu goo sã domi nɛn yĩsira nisinugii. Na ku ra wure bu maa yinni goo sã.
15 A n tii sɛ kpa a ku ra ka tem min təmbu arukawani bəke. Domi bà n ben bũnu gasirimə ba sãamə ba yãkunu mò, ba koo bɛɛ soku i ka bu ko. Kpa ben yãku yaa yu bɛɛ binɛ ko i di.
16 Sərəkudo i ko bɛɛn bii tən durəbu kurəbu sua ben bii wəndiaba səə, kpa kurə be, bu de bɛɛn bii be, bu nɛn sãaru deri bu tən ben bũnu sã.
17 I ku ra sisu sua i ka tii bwãaroku kua i sã.
18 I n da pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doken tõə bakaru ko saa ye na yi, suru wi ba mò Abibu səə. Kpa i pɛ̃ɛ ye di sõə nəəba yiru nge mɛ na bɛɛ yiire. Domi suru wi səəra i yarima Egibitin di.
19 Bii gbiikoo tən durə baawure u ko n sãawa nɛgii, mɛya maa yaa sabenu kpuron bii gbiikii dwanu, ǹ n kɛtɛn na, ǹ n maa yãarun na, ǹ kun mɛ boo.
20 N n kɛtɛkun na, i ka gen buu gbiikuu yãa buu kəsinə kpa gu ko yãku yãaru. I kun maa kue mɛ, i gen wĩi suma buo i go. I ko bii gbiikoo tən durə baawure yakiawa ka gobi.

I ku de goo u na nɛn wuswaaə u kun kɛ̃ru nɛni.
21 Alusuma səə, sõə nəəba tia i ko səmburu ko, kpa i wɛ̃ra sõə nəəba yiruse, baa ǹ n duurubun saan na, ǹ kun mɛ gɛ̃ɛbun saa.
22 I n da gɛ̃ɛbun tõə bakaru ko sanam mɛ i alikama yè ya gbia ya ye gɛ̃ɛbu toruə, kpa i Kunun tõə bakaru ko sanam mɛ i bɛɛn dãa binu sərimə, wõə gà n kpeeyə.
23 Wõə tia səə, nən itawa tən durə baawure u koo na nɛ Gusunə, Isireliba Yinnin sãa yerə.
24 I ku bɛrum ko. Kon bwese ni gira bɛɛn wuswaan di, kpa n bɛɛn tem yasiasia. Goo kun kãkə u mu binɛ ko sanam mɛ i man tõə bakaru diiyammɛ nən ita ye, wõə ka wõə.
25 I ku man yãku yaan yɛm wɛ̃ ka pɛ̃ɛ ye ba seeyatia doke sannu. I n Gəə sararibun tõə bakaru mò, i ku de ten yaa yu tiara sere sisiru bururu.

26 Wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ i n da ka bɛɛn gbean dĩa gbiikinu nɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
I ku ra boo buu yike ka gen mɛron bom.
27 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gari yi yoruo domi yiya nɛn arukawanin wiru ye na ka bɛɛ bɔkumɔ, wunɛ ka Isireliba.
28 Mɔwisi u wãa mi ka Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru. U ǹ dĩanu di, u ǹ maa nim nɔra. Ma Yinni Gusunɔ u arukawani yen gari yorua kpee bɛsi yi sɔɔ, yiya wooda wɔku te.

Mɔwisi u sarama Sinain guurun di

29 Ye Mɔwisi u ka Yinni Gusunɔ gari kua u kpa, u sarama Sinain guurun di u woodan kpee bɛsi yiru ye nɛni, win wuswaa ya ballimɔ. Adama win tii u ǹ yɛ̃ mɛ.
30 Aroni ka Isireliba kpuro ba nùn mɛɛra ba wa wee, win wuswaa ballimɔ ma ba bɛrum bara bu nùn susi.
31 Adama u bu soka, ma Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na win mi, u ka bu gari kua.
32 Yen biru Isireliba kpuro ba nùn susi, ma u bu wooda ye kpuro saaria ye Yinni Gusunɔ u nùn wɛ̃ Sinain guuru wɔllu mi.
33 Ye u ka bu gari kua u kpa, u win wuswaa sɔnditia wukiri.
34 U n da Yinni Gusunɔn kuu ten mi u ka nùn gari ko, u ra sɔnditia ye wunɛwa sere ù n kpam yarima. U n yarima min di, yera u ra Isireliba sɔ̃ ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.
35 Kpa bu win wuswaa wa ya ballimɔ. Yen biruwa u ra ye sɔnditia wukiri sere ù n kpam duɔ u ka Yinni Gusunɔ gari ko.

YINNI GUSUNƆN KURUN SƆMBURU

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru

35

1 Mɔwisi u Isireliba kpuro mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u sun sɔ̃ɔwa su ko.
2 Alusuma tia sɔɔ, sɔ̃ɔ nɔɔba tia sa ko n da bɛsɛn sɔma kpuro ko. Adama sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse ya ko n sãawa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru te sa ko Yinni Gusunɔ deria. Yen sɔ̃, bɛsɛn wi u sɔmburu kua te sɔɔ, ba koo yɛ̃ro gowa.
3 Baa dɔ̃ɔ i ku ra sɔ̃re tɔ̃ɔ te sɔɔ, bɛɛn yɛnusɔ.

Kɛ̃ɛ ni ba koo ka na Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten sɔ̃

4 Mɔwisi u kpam Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ yiire.
5 U nɛɛ, i ka nùn kɛ̃nu naawa ka nuku tia bɛɛn ye i mɔ sɔɔ. Kɛ̃ɛ nìn bweseru i ko i ka na wee. Niya wura ka sii geesu ka sii gandu,
6 ka beka ye ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunɔmginu ka maa ni ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka sere ye ba kua ka boo sansu,
7 ka yãa kinɛnun gɔni yi ba sɛ̃ɛsu doke ka gɔni damgii ka akasian dãa,
8 ka gum mɛ ba koo ka fitilanu sɔ̃ra, ka gãa nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sɔɔ mɛ ba ra kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm, ka turare sɔɔ ye ba ra dɔ̃ɔ doke
9 ka kpee gobiginu nìn nɔni sãa bɛrɔ wuru ni ba koo doke yabe tarakpe ge sɔɔ, ka ni ba koo doke bɔɔ bara yen wɔllɔ.
10 Bɛɛn baawure wi u maa sɔmbu ten bwisi mɔ, u na u tu ko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua,
11 ye u nɛɛ, su kuu bekurugiru koowo mi sa ko n da nùn sã, kpa su ten wukiritii ko yi ba kua ka boo sansu ka yaa gɔni, ka sɔretii ni, ka dãa bɛsi yi, ka dãa karetii yi, ka ten dãa bɛsi sinumgii ka yin yɔ̃ratii,
12 ka woodan kpakororu ka ten wukiritia ka ten dãa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue, ka beku kare te ta ko n tu berua dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ,
13 ka tabulu ye, ka yen dendi yãnu kpuro, ka sere dãa pɔɔsi yi ba ko n da ka ye sue, ka pɛ̃ɛ ye ba koo yi yen wɔllɔ,
14 ka dabu ge, ka gen dendi yãnu kpuro, ka gen fitilanu, ka nin gum,
15 ka kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke, ka sere ten dãa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue, ka gum mɛ ba ko n da kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm ka turare ye

ba ko n da dõɔ doke, ka beku kɛnutii te ba koo doke kuu ten kɔnnɔwɔ,
16 ka yãku yeru ka ten kɔkɔsɔ ye ba koo ko ka sii gandu, ka ten dãa pɔɔsi yi ba ko n da ka tu sue ka ten dendi yãnu, ka boo ge, ka gen sɔwaritia,
17 ka kuu ten karan bekunu, ka yen sii pɔɔsi ka yin yõratii ka sere maa kara yen kɔnnɔn beku kɛnutiru
18 ka kuu ten gabatian kurumba ka ten wẽɛ,
19 ka beka ye ba koo ka kuu ten dendi yãnu kpuro bɔke, ka sere sãa yãa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bu ka sɔmburu ko kuu ten mi.
20 Ye Mɔwisi u gari yi gerua u kpa ma Isireliba kpuro ba doona win min di.
21 Yen biru, be ba gari yi gõru doke, ba ka kẽɛ ni na ka nuku tia bu ka Yinni Gusunɔn kuu te ko, ka ten dendi yãnu kpuro ka yãa ni yãku kowobu ba ko n da doke bu ka sɔmburu ko kuu ten mi.
22 Tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu be ba gõru doke bu ka Yinni Gusunɔ kẽru naawa, ba ka swaa tonkunu ka sumi ka taaminu ka sɛɛnin bataniba, ye ya sãa wuran gãanu kpuro gesi, ben baawure u ka na ma u yi ka kẽɛ wẽɛbun wororu.
23 Be ba maa beka mɔ ye ba wõkua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunɔmginu ka maa ni ba wesa ka wẽɛ damgii ka sere maa ye ba kua ka boo sansu, ka yãa kinɛnun gɔni yi ba sẽɛsu doke, ka gɔni damgii, ye kpurowa ba ka na Yinni Gusunɔn kuu ten sõ.
24 Be ba maa sii geesu mɔ, ka sii gandu, ba ka na ba yi ka kẽɛ wẽɛbun wororu. Be ba maa akasian dãa mɔ ba ka na sɔmbu ten sõ.
25 Tɔn kurɔ be ba maa wẽɛ taribu yẽ, ba wẽɛ bwese bweseka tara, gaaduragii, ka boogugii ka wunɔmgii, ka wẽɛ damgii, ba ka na.
26 Ma ben gabu be ba sɔmbu ten yẽru ka ten kĩru mɔ, ba boo sansun wẽɛ tara.
27 Be ba maa sãa wirugibu ba ka kpee gobiginu nìn nɔni sãa bɛrɔ wuru na bu ka yabe tarakpe ge ka bɔɔ bara ye buraru koosi.
28 Ma gaba ka gum na mɛ ba koo ka fitilanu sõra, ka gãa nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sɔɔ mɛ ba ra kpuro tãre bu ka sõɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm, ka turare sɔɔ ye ba ra dõɔ doke.
29 Isireliba sɔɔ, be ba tii wẽ bu ka somi sɔmbu te sɔɔ, te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa mi, ba ka ben kẽɛ ni nawa ka nuku tia.

Bɛsalɛli ka Oholiabu ba sɔmbu te torua

30 Mɔwisi u kpam Isireliba sõɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u Bɛsalɛli Urin bii gɔsa wi u sãa Hurin debubu Yudan bweseru sɔɔ.
31 Ma u nùn win Hunde yibia u bwisi ka laakari ka yẽru wa u ka sɔm bwese bweseka ko.
32 U koo kpĩ u sɔmbu ten baayeren kpunaa yi. Ye u koo ko, yera wura ka sii geesu ka sii gandun sɔmburu,
33 ka kpee gobiginun dãkubu ka nin gorebu ka dãnun dãkubu, sãa yee ten bura yãnu baaniren sɔmburu gesi.
34 Yen biru Gusunɔ u maa bu bwisi kã, wi ka Oholiabu wi u sãa Ahisamakin bii Danun bweseru sɔɔ, bu ka gabu sɔmbu te sõɔsi.
35 Bera u yẽru wẽ bu ka sãa yee ten bura yãnu ko kpa bu beka ye kpuro buraru kua. U bu yẽɛ te wẽwa sãa yee ten sɔma baayere kpuron sõ.

36

1 Bɛsalɛli ka Oholiabu ka tɔn be Yinni Gusunɔ u bwisi ka yẽru ka laakari wẽ bu ka kuu ten sɔmburu kpuro ko, ba koo tu kowa nge mɛ u gerua.
2 Ma Mɔwisi u Bɛsalɛli ka Oholiabu sokusia ka sere be Yinni Gusunɔ u maa sɔmbu ten bwisi ka yẽru kã ma ba tii wẽ ka nuku tia.
3 Ma ba kẽɛ ni mwɛɛra Mɔwisin min di, ni Isireliba ba wẽ Yinni Gusunɔn kuu ten sõ. Adama bururu baatere ba ra n maa ka kẽɛ ni naamɔwa Mɔwisin mi ka kĩru.
4 Ma tɔn be ba sɔmbu te mɔ̀ mi, ben baawure u gina win sɔmburu deri,
5 ma ba na Mɔwisin mi, ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, tɔmba ka kẽnu naamɔ n kere mèn bukata sa mɔ su ka sɔmbu te ko te Yinni Gusunɔ u gerua.
6 Yera Mɔwisi u dera ba kpara ba nɛɛ, goo u ku maa ka kẽnu na kuu ten sõ. Mɛsuma u kua u ka kẽɛ ni yõrasia.

7 Domi ni ba wɛ̃ kɔ nu koo turi nu tiara.

Ba kuu ten sɔma mɔ̀

8 Tɔn be ba sɔmbu ten yɛ̃ru mɔ mi, ba kuu te kua ka beka wɔku te ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii. Ma ba wɔllun kɔ̃sobun weenasibu kua ya kua buraru beka ye sɔɔ.

9 Beku nin teerun dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu tɛna yiru sari. Ten yasum maa gɔm soonu nnɛ.

10 Yen biru ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Nge mɛya ba maa kua ka nɔɔbu ye ya tie.

11 Ma ba yen baayeren goo baka teerɔ wɛ̃ri doke ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɔrena.

12 Wɛ̃ri weeraakuukuubuwa ba doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ yi n nɔɔ kisinɛ.

13 Yen biru ba sɔretinu weeraakuru kua ka wura ba ka beka ye kpuro sɔrena ma ya kua beku teeru kuu ten sɔ̃.

14 Ba maa bekunu wɔkura tia wesa ka boo sansu bu ka kuu bekurugii te wukiri.

15 Beku nin baateren dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu tɛna, ten yasum gɔm soonu nnɛ.

16 Ma ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Ma ba maa nɔɔba tia ye ya tie swɛɛna nɛnɛm.

17 Ma ba wɛ̃ri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ.

18 Ma ba sɔretii kua weeraakuru ka sii gandu bu ka beka ye kpuro sɔrena, kpa bekunu wɔkura tia ye, yu ko beku teeru.

19 Ma ba yãa kinɛnun gɔni swɛ̃rasia ba swɛɛna bu ka kuu te wukiri. Ma ba maa yaa gɔni sinumgii gɛɛ swɛɛna yi ba koo sɔndi ye kpuron wɔllɔ.

20 Yen biru ba akasian dãa bɛsi kasu yi ba koo gira yi ka ko kuu ten dãa.

21 Dãa bɛsi yin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wɔkuru, yin yasum maa gɔm soo teeru ka bɔnu.

22 Ma ba yi sɔretii dokea yiru yiru yi biru kisinɛ.

23 Dãa bɛsi yɛnda ba kua bu ka gira kuu ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.

24 Ma ba yen baayere yɔ̃ratii yiru kua ka sii geesu. Ma ba yi doke mi sɔretii yi, yi wãa.

25 Ma ba maa dãa bɛsi yɛndu kua bu ka gira ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.

26 Ma ba yen baayere yɔ̃ratii yiru dokea yi ba kua ka sii geesu.

27 Dãa bɛsi nɔɔba tia ba kua bu ka gira ten biruɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia.

28 Ba maa dãa bɛsi yiru kua bu ka doke tia tia ten goo gɔmkinɔ biru gia,

29 yi n ka yiɔnɔ maninɛ saa tem di sere ka wɔllɔ ma ba yi sumi wasi wɔllɔ. Mɛsuma ba goo gɔmkinu yiru ye kpuro kua.

30 Nge mɛya ba dãa bɛsi nɔɔba ita kua bu ka gira kuu ten biru gia, yin baayere ka yen yɔ̃ratii yiru yi ba kua ka sii geesu. Ma yi kua yɔ̃ratii wɔkura nɔɔbu ka tia.

31-32 Yen biru ba ten yɛ̃si itaɔ akasian dãa nɔɔbu nɔɔbu kare. Ma ba sɔ̃ɔ yari yerugia deri.

33 Dãa karetia ye ya wãa yɛ̃sa baayeren suunu sɔɔ mi, yen nɔɔ ga yɔ̃ra dãa gɔmkinɔ.

34 Ma ba dãa bɛsi yi ka dãa karetii yi wura pote. Ma ba wuran sumi kua yì sɔɔ ba koo dãa karetii yi wasi wasi.

35 Ma ba beku kareru kua ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii. Ma ba wɔllun kɔ̃sobun weenasibu kua beku te sɔɔ, ya kua ten buraru.

36 Yen biru ba dãa bɛsi sinumgii nnɛ kua ba wura pote, ma ba sɔretii wuragii doke yi sɔɔ yi ka beku kare te gaba. Ma ba dãa bɛsi yi yɔ̃ratii dokea yi ba kua ka sii geesu.

37 Ma ba kuu ten beku kɛnutiru wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ma ba beku te sɔma dokea.

38 Ba akasian dãa bɛsi sinumgii nɔɔbu kua bu ka beku kɛnutii te bwɛ̃, ka sɔretii yi yi koo tu gaba, ma ba dãa bɛsi yi furɔsu ka sii dɛki kua ba ye kpuro wura pote. Ma ba yin baayere yɔ̃ratia kua ka sii gandu.

Woodan kpakororu

37

1 Bɛsalɛli u Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te kua ka akasian dãa. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yiru ka bɔnu. Ten yasum ka ten gunum mu nɛwa, ye kpuro gɔm soo teeru ka bɔnu bɔnu.
2 Ma u tu wura pote ten sɔɔwɔ ka tɔɔwɔ. Ma u ten goonu nnɛ ye, nɔɔ bɔka kua ka wura.
3 Ma u wuran sumi kua wasi nnɛ u doke ten goo gookan yinna yenu sɔɔ, yiru ya mɛɛrinɛ bee tia, yiru yeni ya maa mɛɛrinɛ bee tia.
4 Ma u dãa pɔɔsi kua yiru u yi wura pote.
5 Ma u yi wasi kpakoro ten sumi yi sɔɔ beri berika. Yiya ba ko n da ka tu sue.
6 Yen biru u kpakoro te wukiritia kua ka wura. Wukiritia yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yiru ka bɔnu, yen yasum maa gɔm soo teeru ka bɔnu.
7-8 Ma u wɔllun kɔ̃sobun weenasibu yiru kua ka wura u mani wukiritia yen goo piiminun wɔllɔ gee ka gee.
9 Ma yi kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi wuswaa kisinɛwa yi mɛɛrinɛ.

Tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi

10 U tabulu ye kua ka akasian dãa. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yiru, yen yasum maa gɔm soo teeru. Ma yen gunum maa sãa gɔm soo teeru ka bɔnu.
11 U ye kpuro wura pote ma u ye nɔɔ bɔka kua ka wura.
12 Ma u dãa bɛsi piiminu gore yen goo gooka mi, ni nu ka nɔm tararun yasum nɛ u ka sikerena ma u maa nin tii wura pote.
13 Ma u sumi nnɛ kua ka wura u doke yen goo gookaɔ mi yen naasu gire gire.
14 Sumi yi, yi wãa mi ba dãa bɛsi piimii ni goren bɔku bɔkukaɔ. Yi sɔɔra ba koo dãa pɔɔsi wasi bu ka tabulu ye sua.
15 Ma u dãa pɔɔsi yiru kua u wura pote.
16 Yen biru u tabulu yen dendi yãnu kua. Niya pɛrɛntiba ka nɔri ka gbɛ̃a ka gbɛ̃ɛ yorukunu nì sɔɔ ba ko n da tam doke bu ka yãkunu ko. U ye kpuro kuawa ka wura.

Fitilan dabu

17 Ma ba dabu ge seka ka wura. Gen yɔ̃ratia ka gen pɔtura ka gen kãasi ka gen bura te ta ka dãa marum ka biibii weenɛ, ye kpuro ya sãawa bɔri tia.
18 Kãasi nɔɔba tia ga mɔ. Gen yɛ̃si yɛ̃sikaɔ kãasi ita ita.
19 Gen kãasa baayere, buranu itawa ya mɔ. Nu ka dãa marum ka biibii weenɛ.
20 Dabu gen pɔturan tii ya buranu nnɛ mɔ ni nu ka dãa marum ka biibii weenɛ.
21 Mi kãasi yiru yiru yi gbinnɛ ka pɔtura, u min temɔ buraru koosiwa te ta ka dãa marum weenɛ.
22 Bura ni ka kãasi yi, ye kpuro ya sãawa wuran bɔri tia.
23 Yen biru ba fitila nɔɔba yiru ye kua ka nin baku ka mi torom mu ko n da wɔriki. Ye kpurowa ba kua ka wura.
24 Wura ye ba ka dabu ge ka gen dendi yãnu kpuro kua, ya sãawa kilo tɛna.

Kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke

25 Yen biru ba maa kpakororu kua tèn wɔllɔ ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soo teeru. Ten yasum maa gɔm soo teeru. Ten goonu nnɛ ye, ya nɛwa. Ten gunum maa gɔm soonu yiru. Ma ba dera ten goo gɔmkinu nnɛn dãa ya nɔɔ yara nge kãanu.
26 Ma ba kpakoro te kpuro wura pote, sere ka ten kãanɔ ma ba tu nɔɔ bɔka kua ka wura ba ka sikerena.
27 Ma ba sumi nnɛ kua ka wura ba doke ten goo gɔmkinɔ nɔɔ bɔka yen temɔ yi mɛɛrinɛ yiru yiru. Sumi yi sɔɔra ba koo dãa pɔɔsi yiru wasi beri berika yi ba ko n da ka tu sue.
28 Ma ba dãa pɔɔsi yi kua ka akasian dãa ba yi wura pote.
29 Yen biru be ba ra turare ko ba gum mɛ kua mɛ ba ko n da kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm, ka sere maa turare ye ba ko n da dɔ̃ɔ doke.

Yãku yeru ka boo sii ganduguu

38

1 Ma ba yãku yee te kua ka akasian dãa. Ten goonu nnɛ ye kpuro ya nɛwa. Ya sãa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu. Ten gunum maa gɔm soonu ita.
2 Ma ba dera kãanu nu yara ten wɔllun goo gɔmkinɔ ma ba yãku yee te kpuro sii gandu pote.
3 Ma ba ten dendi yãnu kpuro kua ka sii gandu. Niya gbɛ̃ɛ ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu, ka kaato donnuginu, ka gbɛ̃ɛ nì sɔɔ ba koo yaa yɛm doke bu ka yɛ̃ka, ka dãɔ guratii.
4 Ma ba kɔkɔsɔ kua ka sii gandu, ba ye sua ba doke yãku yee ten kɔkɔrɔ ma yen nɔɔ ga seema wɔllɔ yãku yee ten suunu suunukaɔ.
5 Ma ba yen goo gookaɔ sumi doke yì sɔɔ ba koo dãa pɔɔsi wasi.
6 Ma ba akasian dãa pɔɔsi yiru kua ba sii gandu pote.
7 Ma ba dãa pɔɔsi yi wasi sumi yi sɔɔ beri berika yi ba ko n da ka yãku yee te sue. Ba tu kuawa ka dãa bɛsi ma ta wɔru mɔ.
8 Ma ba boo ge kua ka gen sɔwaritia, ye kpuro ya sãawa sii gandu. Ba nu mwɛɛrawa tɔn kurɔbun mi be ba ra sinɛ sãa yee ten kɔnnɔwɔ. N deema sii gan niya nu ra n sãa ben digi.

Kuu ten kara

9 Ba kuu te kara koosi ka beku damginu. Yen sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wunɔbu (100).
10 Ma ba dãa bɛsi sinumgii yɛndu sua yi kua kara yen dãa. Ma ba yin yɔ̃ratii kua ka sii gandu. Yen biru ba maa yin beku sɔretinu kua ka sii geesu. Ma ba sii geesun dɛki kua bu ka beka ye taare.
11 Kara yen sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, yen bekunun dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu wunɔbu (100). Ma ba nu sɔre kara dãa sɔɔ nge mɛ ba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii ni kua.
12 Sɔ̃ɔ duu yeru gia kara yen bekunun dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Ma ba nu sɔre kara dãnu wɔkuru sɔɔ ye ya sɔretii mɔ nge mɛ ba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii ni kua.
13 Yen sɔ̃ɔ yari yeru gia maa, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru.
14-15 Kara beku ni nu wãa kara yen kɔnnɔn beri berikaɔ, nin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wɔkura nɔɔbu nɔɔbu. Ma ba nu kara dãnu kua ita ita, ten baatere ka ten yɔ̃ratia.
16 Ba kara yen bekunu kpuro kuawa ka wɛ̃ɛ damgii.
17 Kara dãa nin yɔ̃ratii, sii ganda ba ka yi kua. Yen sɔretii ni nu wãa dãa ye sɔɔ, ka sii dɛki yi, ye kpuro ya sãawa sii geesu. Ma ba dãa nin wɔllɔ sii geesu pote. Dãa ni kpuro nu sɔrenɛwa ka sii dɛki yi.
18 Ba kara kɔnnɔ gen beku kɛnutii te kuawa ka wɛ̃ɛ damgii ma ba tu buraru kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura. Ten yasum sãawa gɔm soonu yɛndu, ten gunum maa gɔm soonu nɔɔbu nge mɛ kuu ten beku teera yasum nɛ.
19 Dãa bɛsi sinumgii nnɛ sɔɔra ba beku kare te sɔre, ma ba yin yɔ̃ratii kua ka sii gandu. Ba yin wii wɔllɔ sii geesu pote nge furɔ. Ma ba yin sɔretinu ka sere yin sii dɛki yi kua ka sii geesu.
20 Kuu bekurugii te, ka kara yen gabatian kurum kpuro ya sãawa sii gandu.

Sii si kuu bekurugii te, ta di

21 Mɔwisi u Lefiba sɔ̃ɔwa bu sisun dooru ko si kuu bekurugii te, ta di, tè sɔɔ ba koo Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te doke. Itamaa, Aroni yãku kowon biiwa u sãa ben wirugii.
22 Bɛsalɛli, Urin bii, Hurin debubu, Yudan bweseru sɔɔ, u kuu ten sɔmburu kua kpuro te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u ko.
23 Oholiabu, Ahisamakin bii, Danun bweseru sɔɔ, wiya u Bɛsalɛli somi u ka sɔmbu te kua. Wiya u gãa dabinu kua kua. U sɔman kpunaaba kua, u kpee gobiginu dãka, ma u bekunu buraru kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura.
24 Wura ye Isirelība ba wɛ̃ ba ka kuu bekurugii te, ka ten dendi yãnu kpuro kua ya sãawa kilo nɛnɛ ka wata ka

wəkura nəəbu ka yirun (875) saka. Ba ye yĩirawa ka ben sãa yerun sakaku.

25 Sii gee si Isireliba ba maa wɛ̃ sanam mɛ ba bu garimə, su kuawa kilo nərəbun suba ita ka wəkura nəəbu ka yirun (3.017) saka. Ba su yĩirawa ka ben sãa yerun sakaku.

26 Tən be ba sii gee si wɛ̃, ben geera sãawa tənu nərəbun suba nata ka ita, ka nɛɛra wunəbu ka weeraakuru (603.550). N deema be ba wə̃ə yɛndu tura, ka be ba kere mɛ, bera ba gara. Ben baawure u wɛ̃wa garamu nəəbu.

27 Sii geesun kilo nərəbun suba itawa (3.000) ba ka kuu bekurugii te ka ten beku kare ten dãa bɛsin yə̃ratii wunəbu (100) kua. Yen baayere, kilo tɛna.

28 Ma ba maa ka sii geesun kilo wəkura nəəbu ka ita ye ya tie səretii ni, ka dãa bɛsi yin furəsu, ka sii dɛki yi kua.

29 Sii gan ni Isireliba ba maa mɛnna, nu kuawa kilo nərəbun suba yiru ka wunaa teeru ka nnɛ (2.124).

30 Sii gan niya ba ka kuu ten kənnən dãa bɛsi sinumgiin yə̃ratii kua ka yãku yee te, ka ten kəkəsə ye, ka ten dendi yãnu.

31 Ka niya ba maa kuu ten kara dãnun yə̃ratii, ka yen kənnən pəəsin yə̃ratii ka sere kuu te, ka kara yen gabatian kurum kpuro kua.

Yãku kowon yabe tarakpe

39

1 Ba yãku kowobun yãa ni kua ka yãa sansun beku ni ba wə̃kua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunəm doke. Ma Məwisi u dera ba Aronin sãa yãa ni kua nge mɛ Yinni Gusunə u gerua.

2 Ba yabe tarakpe ge kua ka beku te ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ma ba ge buraru kua ka wɛ̃ɛ yi ba wə̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunəmgii ka wura.

3 Ba wura ye bɛsukawa teere teere ba doke doke yabe tarakpe gen bekuru səə.

4 Ma ba gu sari yiru kua bu ka gen senu sərena.

5 Yabe tarakpe ge ka gen sɛ̃katia ya sãawa beku nəni tee, ma ba sɛ̃katia ye yinusi yabe te səə. Ba ye kuawa nge mɛ Yinni Gusunə u Məwisi sə̃əwa u ko.

6 Ma ba kpee gobiginu yiru nìn nəni sãa bɛrə wuru wura gore nì səə ba Isireli bibun yĩsa yorusi nge mɛ ba ra yore sisə.

7 Ma ba nu mani sari yi səə nu ka sə̃əsi ma Isirelin bwesenu kpuron yĩsa Aroni u səəwa sanam mɛ u duə sãa yee ten mi. Mɛya ba ye kpuro kua nge mɛ Məwisi u gerua.

Yãku kowon bəə bara

8 Ba maa bəə bara ye kua. Ye ka yabe tarakpe ge, ya sãawa beku nəni tee ka bura teeru.

9 Bəə bara yen yasum ka yen dɛ̃ɛbu mu nɛwa. Ye kpuro gəm soonun bənu bənu.

10 Ma ba ye kpee gobiginu bwese bweseka mani sĩa nnɛ. Kpee nin nəni wee. Sĩi gbiikaa səə, swãaru ka dəm buuru ka wuru beku.

11 Yiruse səə maa, swãaru ka boogu ka sə̃ə tiro.

12 Itase səə, dəm buuru ka nəni bwese bweseka ka gaadura.

13 Nnɛse səə, wuru beku ka bɛrə wuru ka nəni bwese bweseka. Ba ye kpuro wura gore gorewa ba sere mani bəə bara ye səə.

14 Ma ba nin baatere səə Isirelin bibun yĩsinu yorua tia tia, domi ben baawuren yĩsiru ta sãawa Isireliban bwese kɛra tian yĩsiru.

15 Ma ba bəə bara ye wuran yəni yiru kua.

16 Ma ba taaminu yiru ka səretinu yiru kua ka wura, ma ba taamii ni doke bəə bara yen soo wərikisə.

17 Taaminu yiru ye səəra ba wuran yəni yiru ye sore.

18 Ma ba bəə bara yen yəni yi gbinisi yabe tarakpe gen sariə mi wuran səretii ni, nu wãa, kpa ya n ka səndi tororu wəllə.

19 Ma ba maa wuran taaminu yiru kua ba doke bəə bara yen soo temkisə si su yabe tarakpe ge girari.

20 Ma ba maa taaminu yiru kua ka wura ba nu doke yabe tarakpe gen sarin nəəwə wuswaaə sɛ̃katia yen wəllu gia.

21 Yen biru ba bɔɔ bara yen taamii ni
sɔɔ wɛ̃ɛ gaaduragii doke ba yi gbinua
yabe tarakpe gen taaminu sɔɔ. Nge
mɛya ba ka ye sore yabe tarakpe ge sɔɔ
yu ku ka bãari. Ba ye kuawa nge mɛ
Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.

Yãku kowon sãa yãa ni nu tie

22 Yabe tèn wɔllɔ ba yabe tarakpe
ge sɔndi, ba tu wesawa ka wɛ̃ɛ
gaaduragii.
23 Ma ba ten wĩirɔ sɔma doke ba
sinum koosia kpa tu ku raa ka gɛ̃ɛra.
24 Ma ba ten temɔ tusanu doke ni nu
ka dãa marum gam weenɛ. Ba nu kua
ka wɛ̃ɛ damgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura
ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii.
25 Ma ba maa wuran yangire pi-
iminu kua ba nu doke ba ka sikerena,
nu kpasa sãa ka tusa ni.
26 Ba ye kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ
u Mɔwisi sõɔwa.
27 Ma ba Aroni ka win bibu takoba
kua ka wɛ̃ɛ damgii.
28 Mɛya ba maa dawani ye kua ka
furɔsu si su sãa ben buraru te ta ben
girima sõɔsimɔ, ka sokoto kpirinu. Ba
ye kpuro kua ka wɛ̃ɛ damgii.
29 Ba maa sɛ̃katia ye wesa ka wɛ̃ɛ
damgii ba buraru koosi ka wɛ̃ɛ yi ba
wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ
wunɔmgii. Mɛya ba ye kpuro kua nge
mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.
30 Ba batani wuragia ye kua ba
yorua ye sɔɔ, wini sãawa Yinni
Gusunɔgii. Ba ye yoruawa nge mɛ ba
ra yore sisɔ.
31 Ma ba ye sɔresi dawani yen
wɔllɔ ka wɛ̃ɛ gaaduragii nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.

Ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten sɔmburu kua ba kpa

32 Isireliba ba Yinni Gusunɔn kuu
bekurugii te kua ba kpa. Ba ye kpuro
kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa.
33 Ma ba ka Mɔwisi ten yãnu kpuro
naawa.
Niya beka ye ka yen sɔretinu ka dãa
bɛsi yi ka dãa karetii yi ka dãa bɛsi
sinumgii yi ka yin yõratii
34 ka yãa kinɛnun gɔni yi ba swɛ̃rasia
ka yaa gɔni sinumgii yi ka beku kare
te
35 ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro
te ka ten nɛnutii ka ten wukiritia,
36 ka tabulu ye ka yen dendi yãnu ka
pɛ̃ɛ ye ba ra yi yen wɔllɔ,
37 ka dabu wuraguu ge ka gen fitilanu
ka nin dendi yãnu ka nin gum,
38 ka kpakoro wuragiru tèn wɔllɔ ba
ko n da turare dõɔ doke, ka gum mɛ
ba ko n da kpuro tãre bu ka sõɔsi ma
Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm, ka turare
nubu durorugia ye
ka kuu ten kɔnnɔn beku kɛnutiru,
39 ka yãku yee te ba kua ka sii gandu ka
ten kɔkɔsɔ sii gandugia ka ten nɛnutii
ka sere ten dendi yãnu kpuro
ka maa boo ge ka gen sɔwaritia,
40 ka kuu ten karan bekunu ka yen
dãnu ka nin yõratii ka yen kɔnnɔn
beku kɛnutiru ka yen wɛ̃ɛ ka yen
gabatian kurumba,
ka sere sãarun dendi yãnu kpuro ni
ba koo dendi kuu te sɔɔ,
41 ka sãa yãa ni Aroni ka win bibu ba
ko n da doke bà n sɔmburu mɔ̀ sãa yee
ten mi. Niya nu koo ben girima sõɔsi.
42 Isireliba ba sɔmbu te kuawa mam
mam nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa.
43 Ye Mɔwisi u yãa ni mɛɛra u kpa,
yera u wa ba nu kuawa nge mɛ Yinni
Gusunɔ u gerua. Ma u bu domaru kua.

Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u kuu te giro

40

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 suru gbiikoon tõɔ gbiikiru sɔɔra
kaa nɛn kuu te gira.
3 À n tu gira a kpa, kpa a woodan
kpakoro te sua a doke te sɔɔ, kpa a tu
gandi ka beku kare te.
4 Kpa a tabulu ye duusia ka yen
dendi yãnu, ka maa dabu ge, kpa a gen
fitilanu doke nin ayenɔ.
5 Kaa maa de bu kpakoro wuragiru
tèn mi ba ko n da turare dõɔ doke yi
woodan kpakororun deedeeru. Kpa
a maa beku kɛnutiru doke kuu ten
kɔnnɔwɔ.
6 Kpa a ma yãku yee te yi ten ayerɔ
kuu ten kɔnnɔn deedeeru.

7 Kpa a boo ge yi yãku yee te ka kuu
ten baa sɔɔ kpa a gu nim yibia.
8 Kpa a kuu ten kara ye gira a
ka sikerena, kpa a yen kɔnnɔn beku
kɛnutiru doke.

Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u kuu te gum yɛ̃ka ta n ka sãa nɛnɛm

9 Yen biru kaa gum yɛ̃ka kuu te sɔɔ
ka ten dendi yãnu kpuro sɔɔ. Nge
mɛya kaa ka sõɔsi ma ta sãa sãarugiru.
10 Mɛya kaa maa yãku yee te gum mɛ
yɛ̃ka ka ten dendi yãnɔ. Nge mɛya kaa
ka sõɔsi ma ta sãa sãarugiru.
11 Kaa maa boo gen tii ka gen
sɔwaritia gum mɛ yɛ̃ka a ka sõɔsi ma ga
sãa sãaruguu.
12 Yen biru kaa ka Aroni ka win bibu
na kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa a bu wobure
ka nim dirum.
13 Kpa a Aroni sãa yãa ni sebusia a
nùn gum mɛ tãre a ka sõɔsi ma u sãa
nɛn yãku kowo.
14 Mɛya kaa maa win bibu sõ bu
susima kpa a bu tako be sebusia.
15 Yen biru kpa a maa bu gum mɛ
tãre nge mɛ a ben tundo kua. Nge
mɛya kaa ka sõɔsi ma ba sãa nɛn yãku
kowobu, be ka ben bibun bweseru
sere ka baadommaɔ.

Mɔwisi u kuu te gira

16 Mɔwisi u kua kpuro nge mɛ Yinni
Gusunɔ u nùn sõɔwa.
17 Ye n kua wõɔ yirusen suru
gbiikoon tõɔ gbiikiru saa mìn di ba
yarima Egibitin di, yera Mɔwisi u
Yinni Gusunɔn kuu te gira.
18 U gbia u dãa bɛsi yin yõratii gira
ma u dãa bɛsi yi doke sɔɔ, ma u yi dãa
kare. Ma u dãa bɛsi sinumgii gira. Ma
u beka ye wukiri yin wɔllɔ.
19 Ma u boo sansun beka ye sɔndi
beka yen wɔllɔ. Ma u yaa gɔni yi sua
u ka ye kpuro wukiri nge mɛ Yinni
Gusunɔ u nùn sõɔwa.
20 Ma u woodan kpee bɛsi yi sua u
doke yin kpakoro te sɔɔ. Ma u dãa
pɔɔsi yi ba ra ka tu sue wasi yin bɛri
yenɔ. Ma u ten wukiritia doke.
21 Ma u ka kpakoro te na u yi kuu ten
dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ, ma u beku
kare te doke u ka kpakoro te gandi nge
mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
22 Ma u tabulu ye doke nɔm geu gia
adɛrɔ ge sɔɔ, à n duɔ kuu ten mi.
23 Ma u pɛ̃ɛ ye yorua tabulu wɔllɔ
mam mam, ye ba ka Yinni Gusunɔ
naawa, nge mɛ u nùn sõɔwa.
24 Ma u dabu ge doke nɔm dwaru gia
tabulun deedeeru.
25 Ma u gu fitilanu sɔndi u sõra
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ u
nùn sõɔwa.
26 Ma u kpakoro wuragii te doke
adɛrɔ ge sɔɔ beku kare ten bɔkuɔ te ta
woodan kpakoro te gandi.
27 Ma u turare dõɔ doke ten wɔllɔ,
nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
28 Ma u beku kɛnutiru doke kuu ten
kɔnnɔwɔ.
29 Ma u yãku yee te yi kuu
ten kɔnnɔwɔ. Ma u yãku dõɔ
mwaararugiru ka abɔru garu kua mi,
nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
30 Ma u boo ge doke yãku yee te ka
kuu ten baa sɔɔ. Ma u gu nim yibia, mɛ
ba koo ka tii dɛɛrasia sãarun sõ.
31 Mɛya Mɔwisi ka Aroni ka win
bii tɔn durɔbu ba ra ka ben nɔma ka
naasu kpakie,
32 bà n duɔ kuu ten mi, ǹ kun mɛ
bà n yãku yee te susiɔ, nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.
33 Ma Mɔwisi u kuu te ka yãku yee te
kara koosi. Ma u beku kɛnutiru doke
yen kɔnnɔwɔ. Nge mɛya u ka sɔmbu te
wiru go.

Guru wii wuro te, ta yõra kuu ten wɔllɔ

34 Sanam mɛya guru wii wuro te,
ta kuu te wukiri ma Yinni Gusunɔn
yiikon girima ya tu yiba.
35 Mɔwisi u ǹ maa kpĩa u kuu te du
yèn sõ guru wii wuro te, ta yõ ten wɔllɔ
ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ye,
ya yiba te sɔɔ.
36 Saa ye Isireliba ba wãa gbaburɔ,
guru wii wuro te, tà n seewa kuu ten
wɔllun di yera ba ra se bu swaa wɔri.
37 Adama tà kun seewe, ba ku ra
swaa wɔri.
38 Isirelibɔn sanum mɛ kpuro sɔɔ,
Yinni Gusunɔn guru wii wuro te, ta ra
n wãawa win kuu ten wɔllɔ sõɔ sɔɔ. N
n kua wõkuru, dõɔwa ta ra n ka weenɛ.

SÃARUN WOODA

Sãarun Woodan tirerun gari sun sõɔmɔ wooda ye Isireliba ba swĩi ba ka Gusunɔ sãwa. Yãku kowoba ba tɔmbu wooda ye sõɔsi. Wooda ye, ya bu sõɔsimɔwa gãa ni nu disi mɔ ka ni nu ɲ disi mɔ. Ya maa nɛɛ, n weenɛ Isireliba ba n dɛɛre bu sere Gusunɔ susi.

Tire ten kpunaa

1. Yãkunun wooda, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Wooda ye ba yi yãku kowobun sõ, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye ya disi mɔ ka ye ya ɲ disi mɔ, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Toranun yãkunu, wiru 16.
5. Dɛɛrasiabu ka sãarun wooda, wiru 17n di sere wiru 27.

YÃKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yãku dõɔ mwaararuginu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka saa win kuu bekurugii tèn mi ba ra nùn sãn di.
2 U nùn sõɔwa u nɛɛ, a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, ben goo ù n kĩ u nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua, u koo kpĩ u kɛtɛ go, ɲ kun mɛ yãaru.
3 N n yãku dõɔ mwaararugira yɛ̃ro u mɔ̀ ka kɛtɛ, kɛtɛ ye, ya ko n sãawa kɛtɛ kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔ. U koo yãku te kowa nɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ, kpa u ka nɛ, Yinni Gusunɔn durom wa.
4 U koo win nɔma sɔndiwa kɛtɛ yen wiru wɔllɔ ye nɛ Gusunɔ na wura yu ka win durum wukiri.
5 U koo kɛtɛ ye gowa nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ. Aronin bibu be ba sãa yãku kowobu, beya ba koo yen yɛm sua kpa bu mu yɛ̃ka bu ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.
6 Yen biru ba koo sabe te kokuwa kpa bu ten yaa bɔtiri.
7 Yãku kowo bera ba koo yãku dãa yi yi kpa bu dõɔ doke.
8 Dõɔ wi sɔɔra ba koo ye kpuro doke ka yen wiru ka yen gum.
9 Ba koo yen bɔsɔ yãnu ka yen wɔbunu kpuro teawa kpa yãku kowobu bu ye kpuro dõɔ doke. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararuginu nìn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
10 Goo ù n maa yãku dõɔ mwaararugiru mɔ̀ ka yãaru, ɲ kun mɛ ka boo, yãa kinɛra u koo go, ɲ kun mɛ boo kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔ.
11 U koo tu sakawa yãku yerun sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa yãku kowobu bu ten yɛm sua bu yɛ̃ka yɛ̃ka bu ka yãku yerun nɔɔ bɔka sikerena.
12 U koo yaa ye bɔtiriwa kpa u kpɛ̃ɛ yãku dõɔ sɔɔ ka yen wiru ka yen gum sannu.
13 U koo yen bɔsɔ yãnu ka yen wɔbunu sua u teawa, kpa yãku kowo u ye kpuro sua u dõɔ doke, yu dõɔ mwaara mam mam. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
14 Goo ù n yãku dõɔ mwaararugiru mɔ̀ ka gunɔsu, kparukona u koo ka tu ko, ɲ kun mɛ totobɛrɛnu.
15 Yãku kowo u koo ka gunɔ ge na yãku yerɔ. Kpa u gen wiru bura kpa u gen yɛm yɛ̃ka yɛ̃ka yãku yee ten yɛ̃saɔ.
16 U koo gen sansu wukiriwa kpa u gen yõɔru wĩa u kõ yãku yerun sõɔ yari yeru gia mì ba ra torom wisi.
17 Kpa u gu bɛra bɛsi yiru u kun sɔsianɛ. Yen biruwa u koo gu dõɔ kpɛ̃ɛ, kpa gu dõɔ mwaara. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nuburu ta koo nɛ Yinni Gusunɔ dore.

Yãku ni ba kua ka dĩa binnu

2

1 Goo ù n kĩ u Yinni Gusunɔ yãkuru kua ka win dĩa binnu, soma u koo sua, u mu burina ka gum ka sere turare ye ba ra dõɔ doke yãku yerɔ.
2 U koo ka ye dawa Aronin bibun mi be ba sãa yãku kowobu. Ben turowa u koo som mɛn nɔm wɔɔ teeru sɔka u doke yãku yerun wɔllɔ ka turare ye kpuro kpa u dõɔ doke. Yera ya koo de Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.

3 Som mɛ mu tie mu ko n sãawa Aroni ka win bibugim. Mu kuawa mi dĩa dɛɛranu, domi ba ka nu Yinni Gusunɔ yãkuru kua.

4 À n Yinni Gusunɔ yãkuru kuammɛ ka kira ni ba wɔ̃ɔwa, kaa nu kowa ka som mɛ ba gum yɛ̃ka ǹ kun mɛ mɛ ba ka gum burina ba ǹ seeyatia doke.

5 Bà n koo yãku te kon na ka kira ni ba sɔnwa, ba koo nu kowa ka som buu te ba burina ka gum, seeyatia sari.

6 Yen biru ba koo nu muririwa kpa bu gum yɛ̃ka nin wɔllɔ. Ya ko n sãawa yãkuru.

7 Bà n koo yãku te kon na, ka kira te ba koo wɔ̃, ba koo tu kowa ka som buuru te ba burina ka gum.

8 Ba koo ka yãku kira te dawa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Kpa u tu yãku kowo wɛ̃ u ka tu da yãku yerɔ.

9 U koo ten garu mura te ta koo de Yinni Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye kpa u tu dɔ̃ɔ doke yãku yee ten mi, kpa tu dɔ̃ɔ mwaara. Ta ko n sãawa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.

10 Kira ni nu tie, Aroni ka win biba ba ni mɔ. Nu kuawa mi dĩa dɛɛranu domi ba ka nu Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua.

11 Kira ni ba koo ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko kpuro, bu ku raa nu seeyatia doke, bu ku raa maa nu tim doke.

12 Kaa kpĩ a ka wunɛn dĩa gbiikinu Yinni Gusunɔ naawa. Adama a ǹ ka nu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mɔ̀ yãku yerɔ.

13 Dĩa ni a ka yãkuru mɔ̀ kpuro, kaa nu bɔru dokewa. A ku duari a kun tu doke. Domi bɔru ta sãawa wunɛ ka Gusunɔn arukawanin yĩreru. Yen sɔ̃na ba ko n da tu doke yãkuru baatere sɔɔ.

14 I n kĩ i ka bɛɛn gberun dĩa gbiikinu na Yinni Gusunɔn mi, i ko i nu sɔmɛwa kpa i nu nam i sere ka na.

15 Kpa i ka nu gum burina, i turare sɔndi nin wɔllɔ. Ya ko n sãawa yãkuru.

16 Yãku kowowa u koo som mɛ mu sãa Gusunɔgim dɔ̃ɔ doke ka sere maa turare ye. Yera ya koo de Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Ya ko n sãawa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃.

Siarabun yãkunu

3

1 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ Yinni Gusunɔn mi ka kɛtɛ kinɛru, ǹ kun mɛ ka kɛtɛ nia, yen ye u wa kpurowa u koo ka na, ya kun gesi alebu mɔ.

2 U koo win nɔmu sɔndiwa kɛtɛ yen wiru wɔllɔ kpa u ye saka kuu ten kɔnnɔwɔ mi ba ra Yinni Gusunɔ sã. Kpa yãku kowo Aronin bibu bu yen yɛm yɛ̃ka bu ka sãa yerun nɔɔ bɔka sikerena.

3 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dɔ̃ɔ dokea, yera gum mɛ mu bɔsɔ yãnu tɛ̃ke,

4 ka gabu swii yiru ka yin gum mɛ mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, ka yen buro ge ga yen woru wukiri. Ba koo gu wĩawa ka gabu swii sannu.

5 Yãku kowoba ba koo ye kpuro dɔ̃ɔ doke yu dɔ̃ɔ mwaara ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru sannu. Ya ko n sãawa yãku tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.

6 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ ka yãaru, yãa te u wa kpurowa u koo ka na, baa ǹ n nirun na, ta kun gesi alebu mɔ.

7 N n yãa kpɛndun na, u koo ka tu dawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

8 Kpa u win nɔma sɔndi ten wiru wɔllɔ u sere tu saka Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Saa yera yãku kowobu ba koo ten yɛm sua bu yɛ̃ka bu ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.

9 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dɔ̃ɔ dokea, yera ten gum, ka ten siru kpuro te ba koo bura saa ten gabu wãan di, ka gum mɛ mu bɔsɔnu wukiri,

10 ka ten gabu swii, ka ten gum mɛ mu wãa yɛ̃saɔ ka ten buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu.

11 Yãku kowo u koo ye kpuro dɔ̃ɔ dokewa yãku yerɔ, kpa ya n sãa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃.

12 Goo ù n maa ka boo yãkuru mɔ̀, u koo ka gu dawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

13 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa u sere gu saka. Kpa yãku kowobu bu

gen yɛm sua bu yɛ̃ka yãku yerun nɔɔ bɔkaɔ bu ka sikerena.
14 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dõɔ dokea, yera gum mɛ mu gen bɔsɔ yãnu tɛ̃ke,
15 ka gabu swii yiru ka gum mɛ mu yi tɛ̃ke ka gen buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu.
16 Yãku kowowa u koo ye kpuro dõɔ doke mu dõɔ mwaara. Kpa ya n sãa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.
Yen gum kpuro mu ko n sãawa Yinni Gusunɔgim.
17 Yen sõna baa ǹ n saa yeren na, mi i wãa kpuro, i wooda yeni mɛm nɔɔwɔ sere ka baadommaɔ, yera i ku yaa gum di, i ku maa yen yɛm di.

Toranun yãkunu

1. Yãku kowo tɔnweron toranun yãkuru

4

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba wooda yeniba sõɔwɔ a nɛɛ, goo ù n Yinni Gusunɔn wooda gaa tora u kun yɛ̃, wee ye u koo ko.
3 N n yãku kowon na u tora, ma win tora te, ta Isireliba kpuro torasia, u koo ka kɛtɛ kinɛ kpɛmbu nawa ge ga ǹ alebu gaa mɔ, u go u ka win tora ten suuru wa.
4 U koo ka kɛtɛ ye dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, kpa u win nɔma sɔndi yen wiru wɔllɔ u sere ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Yen biru kpa u yen yɛm sua u ka da kuu ten sɔɔwɔ.
6 U koo ka mu win niki bia dɛkawa, kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten bera gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
7 Yen biru u koo yɛm mɛ yɛ̃ka kpakoro tèn mi ba ra turare dõɔ doken kãanɔ te ta wãa kuu ten sɔɔwɔ, kpa u mɛn sukum wisi yãku yerun temɔ te ta wãa kuu ten kɔnnɔwɔ.
8 U koo yaa yen gum kpuro wuna mɛ mu wãa bɔsɔ yãnu sɔɔ,
9 ka yen gabu swii, ka gum mɛ mu gabu swii yi wukiri yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, ka buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu.
10 Ye ba ra wĩɛ bà n siarabun yãkuru mɔ̀ gesi, yera ba koo maa wĩa yeni sɔɔ. Yen biru yãku kowo tɔnwerowa u koo ye dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ.
11-12 U koo ye ya tie kpuro gurawa u ka da sansanin biruɔ mi ba gɔsa ba n da yãku dõɔ mwaararugirun torom kube. Miya u koo yen gɔna ka yaa ye ya tie kpuro dõɔ doke torom mɛn wɔllɔ, ka yen wiru ka yen wɔbunu ka yen bɔsɔ yãnu.

2. Yãku te ba koo ko Isireliba kpuron torarun sõ

13 Isireliba kpuro bà n Gusunɔn wooda gaa sara ba ǹ ka baaru, ba torawa mi.
14 Adama bà n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinɛ kpɛmbu gowa bu ka ben tora ten suuru kana. Ba koo ka naa kinɛ te dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ.
15 Kpa Isirelibaɔn wirugibu bu ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
16 Yãku kowo tɔnwerowa u koo yen yɛm fiiko sua u ka da kuu ten mi.
17 Saa ye sɔɔra u koo yɛm mɛ dɛka ka win niki bia kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten deedeeru.
18 Yen biru, kpa u maa kpakoro tèn mi u ra turare dõɔ doken kãanu yɛm yɛ̃ka. Yɛm mɛ mu tie, kpa u mu wisi yãku yerun temɔ te ta wãa kuu ten kɔnnɔwɔ.
19 Yen biru u koo yaa yen gum kpuro sua u dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ.
20 Nge mɛ u raa kua win tiin torarun sõ, nge mɛya u koo ko Isireliba kpuron tora ten sõ kpa Gusunɔ u sere bu suuru kua.
21 Yen biru kpa u ka yaa ye ya tie da sansanin biruɔ kpa bu ye doke dõɔ sɔɔ nge mɛ ba raa kua wi, yãku kowon torarun sõ. Yãku te, ta sãawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yãku te Isirelibaɔn wirugii u koo ko win torarun sõ

22 Isiriliban wirugii goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ǹ ka baaru, u torawa mi.
23 Adama ù n tuba ma u tora, boo kinɛra u koo go te ta ǹ alebu gaa mɔ u ka yãkuru ko. Kpa Gusunɔ u nùn win tora te suuru kua.
24 U n ka boo ge na, u koo win nɔma sɔndiwa boo gen wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yãku dõɔ mwaararuginun yaa sake. Yãku te, ta sãawa torarun suurugiru.
25 Yãku kowo wi, u koo ka win niki bia yɛm mɛ dɛkawa kpa u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanu sɔɔ. Yɛm mɛ mu tie, kpa u mu wisi yãku yee ten temɔ.
26 U koo yaa yen gum kpuro suawa u dõɔ doke nge mɛ ba ra siarabun yãkuru ko. Nge mɛya yãku kowo tɔnwero wi, u koo ko u ka wirugii win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn tu suuru kua.

4. Yãku te ba koo ko tɔn diron torarun sõ

27 Tɔn diro goo ù n Gusunɔn wooda gaa sara u ǹ ka baaru, u torawa mi.
28 Adama ù n tuba ma u torawa, boo niu ge ga ǹ alebu gaa mɔwa u koo ka yãkuru ko Gusunɔ u ka nùn win toraru suuru kua.
29 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yãku dõɔ mwaararugirun yaa sake.
30 Yen biru, yãku kowo u koo na u yɛm mɛ dɛka ka win niki bia, kpa u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ, kpa u yɛm mɛ mu tie wisi yãku yee ten temɔ.
31 Yen biru, ba koo yaa yen gum kpuro wĩawa nge mɛ ba ra siarabun yãkurugim wĩɛ. Kpa yãku kowo u mu dõɔ mɛni, kpa mɛn nuburu tu Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya yãku kowo wi, u koo ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn suuru kua.
32 Toro wi, ù n maa kĩn na, u ka yãa kpɛndu yãkuru ko, yãa nira u koo ka na u go, te ta ǹ alebu mɔ, u ka win torarun suuru wa.
33 U n kĩ u tu go, u koo win nɔma sɔndiwa ten wiru wɔllɔ kpa u tu saka mi ba ra yãku dõɔ mwaararugirun yaa go.
34 Yen biru yãku kowo u koo yɛm mɛ dɛka ka win niki bia u mu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ. Yɛm mɛ mu tie kpa u mu wisi sãa yee ten temɔ.
35 Yen biru u koo yen gum wĩawa nge mɛ ba ra siarabun yãkurugim wĩɛ. Yãku kowowa u koo mɛ kpuro dõɔ doke ka yãku dõɔ mwaararugiru sannu. Nge mɛya yãku kowo wi, u koo ko u ka toro wi suuru kana. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo nùn win tora te suuru kua.

5. Tora bwese bwesekan yãkunu

5

1 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u bõrua ma u koo seeda di gãa ni u wan sõ, adama u ǹ gerua ye u wa, ǹ kun mɛ ye u yɛ̃. Saa ye sɔɔ, yɛ̃ro u torawa mi.
2 Su tɛ̃ kpam nɛɛ, goo u gãanu baba ye ya disi mɔ u kun ka baaru, aa, yaa sabe te ba ku ra din gora? N kun mɛ gbeeku yaa ye ba ku ra din gora? N kun mɛ yaa ye ya ra kabirin gora? Saa ye sɔɔ, yɛ̃ro u disi duurawa mi.
3 Su maa tɛ̃ nɛɛ, goo ù n win winsim baba wi u disi gɛɛ mɔ yi yi koo nùn tia, n deema u ǹ yɛ̃, ma u ra ye tuba, yɛ̃ro u torawa mi.
4 Toraru garu wee maa. Su tɛ̃ nɛɛ, goo u bõrua u win winsim kõsa kua ǹ kun mɛ u nùn gea kua, u ǹ bwisika, ù n deema gari yi, gari giriya u gerua, yɛ̃ro u torawa mi.
5 Goo ù n tora nin garu kua, u koo yen tuuba kowa.
6 Adama u sere tora ten suuru wa, u koo yãa niru ǹ kun mɛ boo niu gowa u ka Yinni Gusunɔ yãkuru kua. Yen biru yãku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi, kpa u sere win torarun suuru wa.

6. Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun toranun yãkuru

7 Goo ù kun kpɛ̃ u yãa niru ǹ kun mɛ boo niu wa u ka torarun yãkuru ko, u koo kpĩ u kparukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru kasu. Gunɔ gen teuwa ba koo ka torarun yãkuru ko. Kpa bu maa ka teu geni yãku dõɔ mwaararugiru ko.

8 Ba koo gina yãku kowo wi gunɔ ge wɛ̃wa ge ba ka torarun suuru kanabu na mi, kpa u gen wĩiru bua u kun sɔsie.
9 Kpa u gen yɛm dɛka u yɛ̃ke yãku yerun nɔɔ bɔkaɔ, mɛ mu tie kpa u wisi ten temɔ. Ya ko n sãawa torarun yãkuru.
10 Yen biru yãku kowo u koo gunɔ yiruse sua nge mɛ wooda ya gerua u ka yãku dõɔ mwaararugiru garu ko. Kpa u nùn suuru kanabun wororu koosi. Nge mɛya Gusunɔ u koo ka yɛ̃ro suuru kua.
11 Goo ù kun kpɛ̃ u kparukonu yiru ye wa, ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru ye, u ka som buuru kilo nnɛ na u ka yãkuru ko kpa u ka win torarun suuru wa. Adama u ku mu gum doke, u ku maa mu turare doke, domi u ka mu nawa u ka win torarun suuru wa.
12 U koo ka som mɛ dawa yãku kowon mi kpa yãku kowo wi, u mɛn nɔm kure teeru sɔka u dõɔ doke mi ba ra yãku dõɔ mwaararugiru ko. Som nɔm kure tee te, ta koo de Yinni Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Yãku tera ta koo de u win torarun suuru wa.
13 Saa ye sɔɔ, yãku kowo wi, u koo wi u tora suuru kanabun wororu koosi. Kpa Gusunɔ u nùn win torarun suuru kua.

Kpa yãku kowo u mɛ mu tie sua win tiin sõ, nge gberun dĩanun yãkunu.

Yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛ

14 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
15 goo ù n gãanu nɛni ni n weenɛ u Yinni Gusunɔn wɛ̃, ma u ǹ yɛ̃ ma Yinni Gusunɔgina, wee ye u koo ko win tora ten sõ. Kaa nùn yãa kinɛru te ta ǹ alebu gaa mɔn geeru burawa te u koo kasu u ka na u ka torarun sɔmbun yãkuru ko. Kaa ten gee te burawa ka sii geesun gobi yi ba ra di Yinni Gusunɔn kuu bekurugirɔ.
16 Kpa u ka gãa ni u nɛni mi na. Yen biruwa u koo maa ka nin bɔnu nɔɔbusen tia na. Yãku kowowa u koo ye wɛ̃. Yãku kowo wiya u koo nùn torarun yãkuru kua, kpa u sere suuru wa.
17 Goo ù n Yinni Gusunɔn wooda gaa sara, baa u kun yɛ̃, u torawa mi. Yen torara ko n nùn wãasiwa.
18 Yen sõ, u koo ka yãa kinɛru te ta ǹ alebu gaa mɔ dawa yãku kowon mi, win tora ten sõ nge mɛ n weenɛ u kɔsia. Kpa yãku kowo u nùn suuru kanabun wororu koosi. Saa ye sɔɔra Gusunɔ u koo nùn suuru kua.
19 Ya ko n sãawa torarun sɔmbun yãkuru. Domi yɛ̃ro u Yinni Gusunɔ torariwa.
20 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
21 goo ù n win winsim weesu kua gãa ni u nùn berusie sɔɔ, ǹ kun mɛ u bɔkura, ǹ kun mɛ u gbɛna, ǹ kun mɛ u kawa,
22 ǹ kun mɛ u gãanu dɔba ma u siki, ǹ kun mɛ u bõri weesugii kua,
23 tɔnu win bweseru u Yinni Gusunɔ torariwa mi. U koo gãa ni u gbɛna mi wesia, ǹ kun mɛ ni u kawa mi, ǹ kun mɛ ye ba nùn berusia mi, ǹ kun mɛ ye u dɔba ma u siki,
24 ǹ kun mɛ yèn bõri u kua mi. Adama n ǹ mɔ ye tɔna u koo wesia. U koo maa yen bɔnu nɔɔbusen tia kɔsiawa dɔma te u koo win torarun sɔmbun yãkuru ko.
25 U koo ka yãa kinɛru dawa yãku kowon mi, te ta gãa nin gobin saka tura bu ka ye Yinni Gusunɔ yãkuru kua.
26 Yinni Gusunɔn wuswaaɔra yãku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi. Yen biru Gusunɔ u koo yɛ̃ro suuru kua, baa ǹ n mɛren na win torara nɛ.

Yãkunun woodaba

1. Yãku dõɔ mwaararugii te yãku kowobu ba ko n da ko

6

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a Aroni ka win bibu wooda yeni wɛ̃ɛyɔ a nɛɛ, wee ye ya sãa yãku dõɔ mwaararugirun wooda.

Ten yãku yaa ya ko n wãawa dõɔ sɔɔ wõku giriru, kpa bu ku de dõɔ wi, u gbi sere yam mu ka sãra.
3 Yen biru yãku kowo u koo win tako sebewa ka win sokoto kpiriru kpa u yãku dõɔ mwaararugii ten torom gura u yi yãku yee ten bɔkuɔ.

4 Yen biruwa u koo win yãa ni pota
kpa u kpaanu doke u sere torom mɛ
sua u ka yari sansanin di. Kpa u ka mu
da yam mi ba gɔsa mɛn sɔ̃ u yi mi.
5 Dɔ̃ɔ wi u mwaaramə yãku yee ten
mi, ba ǹ koo de u gbi pai! Bururu
baatere yãku kowo u ko n da tu dãa
dokewa. Yen wɔllɔwa u koo yãku yaa
sɔndi ka sere siarabun yãku gum.
6 Dɔ̃ɔ u ko n wãawa yãku yee te sɔɔ
sere ka baadommaɔ, ba ǹ koo de u gbi.

2. Yãkuru te ba ra ko ka gberun dĩanu

7 Yãku te ba ra ko ka gberun dĩanun
wooda wee.
Aronin biba ba ko n da ka tu de yãku
yerɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
8 Kpa ben wi u yãkuru mɔ̀ dɔma te,
u som nɔm kure teeru sɔka mɛ ba ka
yãkuru na mɛ ba gum wisi, ka turare
kpuro, kpa bu ye kpuro mɛnna bu dɔ̃ɔ
doke kpa ten nuburu tu Gusunɔ dore
kpa u n yɛ̃ro yaaye.
9-10 Som mɛ mu tiara Aroni ka win
biba ba koo mɛ di. Yera ya ko
n sãa begia yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
sɔɔ. Adama ba koo mu diwa Yinni
Gusunɔn kuu bekurugirun yaaraɔ. Ba
ǹ mɛ pɛ̃ɛ seeyatia dokemɔ. Ya sãawa
nɛnɛm nge yãku te ba kua bu ka
torarun suuru wan dĩanu, ǹ kun mɛ
te ba ra ka toraru sɔmɛn dĩanu.
11 Aronin bii tɔn durɔ baawurewa
u koo dĩa ni di. Yeni ya ko n sãawa
wooda win bibun bweseru sɔɔ sere ka
baadommaɔ. Tɔn tuko wi u koo nu
baba kpuro u koo gbiwa.
12 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yãku te Aroni ka win bibu
ba koo Yinni Gusunɔ kua wee.
13 Bà n Aroni ka win bibu tusia ma
ba kua nɛn yãku kowobu, saa dɔma
ten diya ba ko n da som kilo ita ka
yãkuru ko tɔ̃ɔ baatere, tia ka bɔnu
bururu, yoka maa tia ka bɔnu.
14 Ba koo som mɛ mɔmwa buturu
buturu, kpa bu mɛ sɔmɛ siru sɔɔ ka
gum, kpa mɛn nuburu tu nɛ, Yinni
Gusunɔ dore.
15 Yãku kowo wi ba gum tãre ba
gɔsa Aronin bibu sɔɔ u ka nùn kɔsire
ko, win tii u koo tu kowa. Ya ko n
sãawa wooda sere ka baadommaɔ nɛ,
Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ba koo som mɛ dɔ̃ɔ
dokewa kpuro.
16 Yãku te yãku kowon tii u kua, ba
koo de tu dɔ̃ɔ mwaarawa mam mam,
ba ǹ koo tu di.

3. Yãku te ba koo ko bu ka suuru kana

17 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 a Aroni ka win bibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
yãku te ba koo ko bu ka suuru kanan
wooda wee.
Yam mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun
yãku yaa sake, miya ba koo yãku tenin
yaa saka. Ya ko n sãawa gãa dɛɛranu.
19 Yãku kowo wi u koo yãku te ko
wiya u koo ye di. U koo ye diwa yam
dɛɛramɔ, kuu ten yaaraɔ.
20 Tɔn tuko wi u koo yãku yaa ye
baba kpuro u koo gbiwa. Yãku yaa yen
yɛm mù n wisi win yaberɔ u koo tu
teawa yam dɛɛram mi.
21 Bà n tu sawa wekeru sɔɔ te ba kua
ka sɔndu, ba koo weke te kɔrawa. N n
maa weke te ba kua ka sii gandun na,
ba koo tu teawa sãa sãa ka nim.
22 Yãku kowo tɔn durɔ baawurewa
u koo kpĩ u tu di domi ta sãawa dĩa
dɛɛranu.
23 Adama ba ǹ koo torarun yãku yaa
tem tèn yɛm ba ka dua sãa yerɔ. Ba koo
ye dɔ̃ɔ dokewa yu dɔ̃ɔ mwaara mam
mam.

4. Yãku te ba ra ko bu ka toraru sɔmɛ

7

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, yãku te ba ra ko bu ka toraru
sɔmɛn wooda wee.
Yãku te, ta ko n sãawa yãku dɛɛraru.
2 Mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararugirun
yaa sake, miya ba koo maa ten yaa
saka, kpa bu yaa yen yɛm yɛ̃ka yãku
yerun nɔɔ bɔkaɔ bu ka sikerena.
3 Yaan mi ba koo ka Yinni Gusunɔ
yãkuru kua wee, yera yen gum kpuro,
ka yen siru ka bɔsɔ yãnun gum,
4 ka yen gabu swii yiru, ka gum mɛ
mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sika, ka yen buro ge
ga woru wukiri.
5 Yãku kowo u koo ye kpuro dɔ̃ɔ
dokewa yãku yerɔ Yinni Gusunɔn sɔ̃.
Yãku te, ta sãawa te ta koo toraru sɔmɛ.

6 Yãku kowo tɔn durɔ baawurewa u
koo tu di. Ba koo tu diwa yam dɛɛramɔ
domi ta sãawa dĩa dɛɛranu.
7 Yen wooda ye, ya sãawa tia ka
torarun yãkurugia. Yãku kowo wi u
yãku te kua, wiya u yen yaa mɔ.

5. Ye ya ko n sãa yãku kowobugia

8 Goo ù n yãku dõɔ mwaararugiru
kua, yãku kowo wi u nùn tu kua wiya
u ten gɔna mɔ.
9 Yãku te ba kua ka gberun dĩanu ba
wõɔwawa? Aawo, ba sɔnwawa? Yãku
kowo wi u tu kua wiya u tu mɔ.
10 Adama ni ba ka gum burina ka ni
ba ǹ yeesie, ba koo nu Aronin bibu
bɔnu kuawa.

6. Siarabun yãkuru

11 Siarabun yãkurun wooda wee.
12 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀, u
koo kira bwesenu ita kowa. U koo
gbiikinu ko ka gum nu kun seeyatia
mɔ, kpa u yirusenun som gum yɛ̃ka
nu kun seeyatia mɔ, kpa u itasenun
som burina ka gum u sɔmɛ.
13 Kira nin biru, u koo pɛ̃ɛ ye ba
seeyatia doke sosi mi, ka sere win
siarabun yãkunun yaa.
14 Ba koo yãku dĩa nin baaniren
sukum suawa wɔllɔ bu Yinni Gusunɔ
sõɔsi. Yera ya ko n sãa wi u yɛm
yɛ̃kaginu.
15 Dɔma te ba siara bin yãkuru kua,
yen dɔma tera ba koo ten yaa di, ba ǹ
koo de ten yaa yu yam sãra.
16 Adama goo ù n yãkuru kua u ka
win nɔɔ mwɛɛru yibia ǹ kun mɛ win
tii ù n gõru doke u ka nɛ, Yinni Gusunɔ
kɛ̃ru wɛ̃, u koo kpĩ u ten yaan sukum
di yen tõɔ te, kpa u sukum yi sere
sisiru.
17 Adama yà n maa wure ya tiara sõɔ
itaseru ba koo ye dõɔ mɛniwa.
18 Goo ù n siarabun yãku yaa ye ya
tiara sere sõɔ ita tema, Gusunɔ kun
maa yɛ̃ron yãku te mwaamɔ. U win
yãkuru garisiwa mi kam domi yaa ye,
ya disi duura. Wì u maa ye tema, yɛ̃ro
u torawa mi.
19 Mɛya bà n maa ka yãku yaa gãanu
baba ni nu disi mɔ, ba koo ye dõɔ
mɛniwa, ba ǹ ye dimɔ.

Wi u kun disi mɔ, wiya koo yãku yaa
tem,
20 adama goo ù n wãa disi gɛɛ sɔɔ u
ka siarabun yãkuru dimɔ te ba Yinni
Gusunɔ kua, ba koo yɛ̃ro girawa win
tɔmbun suunu sɔɔn di.
21 Goo ù n maa tɔnu baba wi u disi
mɔ, ǹ kun mɛ yaa gaa ye ya sãa seseru,
ǹ kun mɛ gãanu ganu ni nu disi mɔ,
ma u ka siarabun yãkuru di te ba
Yinni Gusunɔ kua ba koo yɛ̃ro girawa
win tɔmbun suunu sɔɔn di.

Wooda Isireliban sõ

22 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ,
23 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, bu ku yaa
gaan gum di nge yãaru ǹ kun mɛ kɛtɛ,
ǹ kun mɛ boo. Bu ku yen gaan gum di.
24 Sabe te gbeeku yaa ya go, ǹ kun
mɛ te ta gu, i ko i kpĩ i ka ten gum
gãanu ko. Adama i ǹ mu dimɔ.
25 Goo ù n yãkurun yaan gum
di mɛ ba ka Yinni Gusunɔ yãku
dõɔ mwaararugiru kua, ba koo yɛ̃ro
girawa wigibun suunu sɔɔn di.
26 I ku gunɔ gagun yɛm di ǹ kun mɛ
yaa gaa, baa mi i da kpuro.
27 Wi u mu di, ba koo yɛ̃ro girawa
win tɔmbun suunu sɔɔn di.
28 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
29 a Isireliba wooda yeni wɛ̃ɛyɔ a
nɛɛ, goo ù n nɛ Yinni Gusunɔ siarabun
yãkuru kuammɛ, u koo wunawa ye ya
sãa nɛgia.
30 Win tiiwa u koo ka nɛ, Yinni
Gusunɔ yen gum ka yen guro guroru
naawa u kpara nɛn wuswaaɔ.
31 Yãku kowowa u koo yen gum mɛ
dõɔ doke yãku yerɔ. Adama yaa guro
guro te, ta ko n sãawa Aroni ka win
bibugiru.
32 Yãku yaa yen nɔmu nɔm geuguu
ga ko n maa sãawa Aroni ka win
bibuguu.
33 Yaa nɔmu ge, ga ko n sãawa
Aronin biiguu wi u yɛm yɛ̃ka ma u yaa
gum mɛ doke yãku yerɔ.
34 Yaa nɔmu ge, ge ba man sõɔsi,
ka yen guro guro te ba kpara nɛn
wuswaaɔ sanam mɛ ba siarabun
yãkuru mɔ̀ mi, yera ya ko n da n

sãa Aroni ka win bibugia sere ka baadommaɔ.
35 Yãku dõɔ mwaararuginu sɔɔ, yeniwa ya ko n sãa Aroni ka win bibugia dɔma tèn di ba koo bu gum tãre bu ka ko yãku kowobu.
36 Wooda yera Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ̃ɛmɔ bu ka Aroni ka win bibu yaa ye wɛ̃ saa dɔma tèn di ba bu gum tãre bu ka ko yãku kowobu. Ba ko n da bu ye kuewa sere ka ben bibun bweserɔ.
37 Nge mɛya ba ko n da ko bà n yãku dõɔ mwaararugiru mɔ̀, ǹ kun mɛ bà n yãkuru mɔ̀ ka gberun dĩanu, ǹ kun mɛ bà n torarun yãkuru mɔ̀, ǹ kun mɛ bà n yãkuru mɔ̀ te ba ra ka toraru sɔmɛ, ǹ kun mɛ te ba ra ko bu ka tɔnu gum tãre u sere sɔmburu tore, ǹ kun mɛ bà n siarabun yãkuru mɔ̀.
38 Yinni Gusunɔwa u Mɔwisi wooda yeni wɛ̃ gbaburɔ, Sinain guurɔ, tõɔ te u bu wooda wɛ̃ bu ka nùn yãkunu kua.

BA YÃKU KOWO GBIIKOBU TUSIA KA WORORU

Woro te ba koo ko yãku kowobun sõ bu sere sɔmburu tore

8

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2-3 a Aroni ka win bibu sokuo Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Kpa a de bu ka ben yãku yãnu na ka gum mɛ ba ra gãanu tãre bu ka nu gɔsi Yinni Gusunɔn sõ ka naa kinɛ te ba koo ka torarun yãkuru ko ka yãa kinɛnu yiru ka bire te ta pɛ̃ɛ mɔ ye ba ǹ seeyatia doke. A maa Isireliba kpuro mɛnnɔ mi.
4 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gari yi wura u Isireliba kpuro mɛnna sãa yee ten kɔnnɔ mi.
5 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua su ko.
6 Ma u dera Aroni ka win bibu ba na u bu wobura.
7 Ma u Aroni win tako sebusia ka sɛ̃katia ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ge u gbinisi yabe boogugii te sɔɔ ka gen sɛ̃katia.
8 Ma u bɔɔ bara ye sɔndi win tororu wɔllɔ. Ma u urimu ka tumimu doke bɔɔ bara yen sɔɔwɔ.
9 Ma u dawani ye bɔkua win wirɔ. Ma u wuran batani ye mani nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
10 Mɔwisi u gum mɛ sua u sãa yee te yɛ̃ka ka ten dendi yãnu kpuro, ma ta kua nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ.
11 Ma u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru yãku yerun wɔllɔ, ka ten dendi yãnɔ ka boo sii ganduguu ge, ka gen yõratiiyɔ, ye kpuro ya n ka sãa Gusunɔn kuu bekurugirugia.
12 Ma u Aroni gum mɛ tãre wirɔ u ka nùn wuna nɛnɛm u ko yãku kowo.
13 Yen biru Mɔwisi u maa Aronin bibu soka u bu takoba dokea ka sɛ̃katii ka furɔsu nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
14 Mɔwisi u maa ka naa kinɛru na te ba koo ka torarun yãkuru ko. Ma Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi naa kinɛ ten wiru wɔllɔ.
15 Ma Mɔwisi u ye saka u yen yɛm dɛka ka win niki bia u tɛɛni yãku yerun kãanu wɔllɔ ka sere maa ten nɔɔ bɔkaɔ u ka sikerena. Nge mɛya u ka kuu te dɛɛrasia. Ma u maa yɛm yɛ̃ka kuu ten temɔ. Nge mɛya u ka kuu te kua nɛnɛm tèn mi ba ko n da toranun yãkuru ko.
16 Ma u yen gum mɛ sua mɛ mu bɔsɔ yãnu tɛ̃ke ka yen buro ge ga woru wukiri ka yen gabu swii yiru ye, ka yin gum sannu. Ye kpurowa u dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ.
17 Adama u naa kinɛ ten tii ka ten bisu ka ten gɔna yarawa tɔɔwɔ u dõɔ doke nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
18 U maa ka yãa kinɛru na yãku dõɔ mwaararugirun sõ. Ma Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ.
19 Ma Mɔwisi u tu saka u ten yɛm yɛ̃ka u ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.
20 Ma u yãa ten yaa bɔɔra, yen biru u ten wiru dõɔ doke ka ten gum ka yaa ye u murura mi.
21 Ma u ten nuki ka ten kõri tea ka nim. Ma u yãa kinɛ ten yaa doke dõɔ sɔɔ yãku yeru wɔllɔ u ka yãku

dõɔ mwaararugiru kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Ma yãku ten nubura Yinni Gusunɔ dore.

22 Yen biru u maa ka yãa kinɛru yiruse na te ba koo ka Aroni ka win bibu tusia ma ba sãa yãku kowobu. Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ.

23 Ma Mɔwisi u tu saka, u ten yɛm sua u tɛɛni Aronin soo nɔm geuguuɔ ka nɔm geun niki bii bakaɔ ka maa win nɔɔ nɔm geuguun niki bii bakaɔ.

24 Ma u maa Aronin bibu soka u bu yaa yɛm mɛ tɛɛni ben soo nɔm geugisɔ, ka maa nɔm geun niki bii bakanɔ ka ben naa nɔm geugisun niki bii bakanɔ. Ma u yɛm mɛ mu tie yɛ̃ka yãku yee ten nɔɔ bɔkaɔ.

25 Ma u yen gum sua ka yen siru ka yen nukin gum ka yen buro ka yen gabu swii ka sere yen nɔm geu.

26 Ma u pɛ̃ɛ sua bireru sɔɔ ye ba ǹ seeyatia doke ka kira te ba kua ka gum ka sere maa kira sɔndanu. Ma u ye kpuro sɔndi yaa gum mɛn wɔllɔ ka yãa nɔmu gen wɔllɔ.

27 Yen biru u ye Aroni ka win bibu wɛ̃. Ma u nɛɛ, bu ye Yinni Gusunɔ wɛ̃ɛyɔ. Kpa bu ye sõɔsi beri berika.

28 Yen biru u ye kpuro mwa ben nɔman di u dõɔ mɛni yãku dõɔ mwaararugii ten wɔllɔ. Ma yen nubura Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya ba ka Aroni ka win bibu wuna nɛnɛm.

29 Ma Mɔwisi u yãa ten guro guroru sua u tu sõɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma ta kua Mɔwisigiru nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.

30 Mɔwisi u gum mɛ sua ka yɛm fiiko mɛ mu wãa yãku yeru wɔllɔ, ma u mu Aroni yɛ̃ka ka win sãa yãnɔ ka sere maa win bibun wɔllɔ ka ben sãa yãnu sɔɔ. Nge mɛya u ka ye kpuro dɛɛrasia u yi nɛnɛm.

31 Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu sõɔwa u nɛɛ, i yãku yaa ye saawo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Miya i ko i ye di ka pɛ̃ɛ ye ya wãa bire te sɔɔ. Bɛɛya i ko ye di nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

32 Yaa ka pɛ̃ɛ ye ya tiara, i ko ye kpuro dokewa dõɔ sɔɔ yu dõɔ mwaara.

33 I ko i n wãawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sõɔ nɔɔba yiru. I ǹ yariɔ min di. Domi sõɔ nɔɔba yiruwa i ko i ko ba n bɛɛ tusiamɔ.

34 Yinni Gusunɔwa u yenin wooda wɛ̃ i n da ko nge mɛ i wa sa kua gisɔ i ka bɛɛn toranun suuru wa.

35 N n mɛn na, i ko i sinawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sõɔ nɔɔba yiru, wɔ̃kuru ka sõɔ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm nɔɔwa i ku ra ka gbin sõ. Wooda be Yinni Gusunɔ u man wɛ̃ bera mi.

36 Ma Aroni ka win bibu kpuro ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu yiire saa Mɔwisin min di.

Aroni ka win bibu ba sɔmburu torua

9

1 Sõɔ nɔɔba itase, Mɔwisi u Aroni ka win bibu soka ka sere Isireliban guro gurobu.

2 U Aroni sõɔwa u nɛɛ, a naa kinɛ kpɛndu suo a ka yãkuru ko wunɛn torarun sõ, kpa a yãa kinɛru kasu a ka yãku dõɔ mwaararugiru ko. A ǹ kaa de yen gaa ya n alebu mɔ. Kpa a ka ye kpuro Yinni Gusunɔ yãkuru kua sãa yerɔ.

3 Yen biru kaa Isireliba sõ a nɛɛ, bu boo kinɛru suo ben torarun yãkurun sõ ka naa buu ka yãaru ye kpuro ya n wõɔ tia tia mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ. Ba koo ka ye yãku dõɔ mwaararugiru kowa.

4 Kpa a maa ka naa kinɛru ka yãa kinɛru na bu ka siarabun yãkuru ko Yinni Gusunɔn mi, ka som mɛ ba bura ka gum. Domi Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kure mi gisɔ.

5 Ba ka ye kpuro na kuu ten mi ye Mɔwisi u bikia. Ma be kpuro ba na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

6 Mɔwisi u nɛɛ, i koowo ye Yinni Gusunɔ u gerua. Kpa u de win yiiko yu bɛɛ kure.

7 Mɔwisi u Aroni sõɔwa u nɛɛ, a susima yãku yeru mini, kpa a wunɛn tiin torarun yãkuru ko ka yãku dõɔ mwaararugiru. Yen biru kpa a maa wunɛn tɔmbu Isireliban toranun yãkuru ko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

8 Ma Aroni u susi yãku yee ten bɔkuɔ. Ma u naa kinɛ kpɛm te go win torarun sõ.
9 Ma win biba nùn yen yɛm wɛ̃. Ma u mu dɛka ka niki bia u tɛɛni sãa yerun kãanu sɔɔ, ma u mɛ mu tie wisi yãku yee ten temɔ.
10 Yen biru u yaa yen gum sua u dõɔ doke ka yen gabu swii yiru ka yen buro ge ga woru wukiri nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
11 Adama yen yaa ka yen gɔna, tɔɔwɔwa u da u ye dõɔ doke.
12 Yen biru Aroni u yãa te saka bu ka yãku dõɔ mwaararugiru ko. Ma win biba ten yɛm sua ba nùn wɛ̃. Ma u mu yɛ̃ka u ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.
13 Yen biru ba yãa ten yaa bɔɔra ba Aroni wɛ̃ ka ten wiru. Ma u ye kpuro dõɔ doke.
14 U ten nuki tea ka ten kõri u sɔndi yãku dõɔ mwaararugii ten wɔllɔ u dõɔ doke.
15 Yen biru u Isirelibɔn yãkunu kua. U boo ge saka ge ba koo ka yãkuru ko tɔmbun toranun sõ ma u kua nge mɛ u raa yãku gbiikii te kua ka naa kinɛ kpɛmbu ge.
16 Yen biru u yãku dõɔ mwaararugiru kua nge mɛ wooda ya gerua.
17 Ma u gberun dĩanu sua u ka yãkuru kua. U som nɔm kureru sua u dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ bururu baateren yãku dõɔ mwaararugii te baasi.
18 U kɛtɛ ye ka yãa kinɛ te saka ba ka siarabun yãkuru kua Isirelibɔn sõ. Ma win bibu ba nùn yen yɛm wɛ̃ u ka mu yɛ̃ka yãku yerun nɔɔ bɔkaɔ u ka sikerena.
19 Ma ba maa nùn kɛtɛ yen gum wɛ̃ ka yãa ten siru ka maa ten gum mɛ mu ten bɔsɔ yãnu tɛ̃ke ka sere maa ten gabu swii ka maa ten buro ge ga woru wukiri.
20 Ma u yaa yen gum sɔndi yen guro gurorun wɔllɔ. Yen biru u gum mɛ dõɔ doke yãku yeru wɔllɔ.
21 Ma Aroni u yaa yen guro guro ni sua ka yen nɔm geu ge, u sõɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ Mɔwisi u gerua.
22 Sanam mɛ Aroni u toranun yãkunu ka yãku dõɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua u kpa, yera u nɔma sua wɔllɔ u Isirelibɔ domaru kua. Yen biru u sara yãku yerun di.
23 Mɔwisi ka Aroni ba dua kuu ten mi. Ye ba yara, ma ba tɔmbu domaru kua. Saa yera Yinni Gusunɔ u bu win yiikon girima sõɔsi.
24 Ma dõɔ yari yara win wuswaan di yi da yi yãku dõɔ mwaararugii te mwa ka yãku ni nu tien yaa gum mɛ. Ma Isirelibɔ kpuro ba ye wa. Ma ba nuku dobun kuuki wɔri ba yiira sere temɔ.

Aronin biba dõɔ mwaara

10

1 Aronin bibu Nadabu ka Abihu ben baawure u win dõɔ guratia sua ba dõɔ gure, ma ba turare doke mi. Yen biru ba ka Yinni Gusunɔ daawa kuu bekurugirɔ. Nge mɛya ba ka dõɔ tuko da kuu ten mi. N deema Yinni Gusunɔ u bu ye yinari.
2 Yera u dera dõɔ u yara u bu di ma ba gu mi.
3 Ma Mɔwisi u Aroni sõɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ǹ daa bɛɛ sõɔwa u nɛɛ,
u kĩwa be ba nùn susimɔ bu win dɛɛraru nasia,
kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃ tɔmbu kpuron wuswaaɔ?
Ma Aroni u win nɔɔ mari.
4 Ma Mɔwisi u Misaɛli ka Elisafani Usiɛlin bibu soka. Usiɛli wi, u sãawa Aronin tundon wɔnɔn bii. Mɔwisi u bu sõɔwa u nɛɛ, i na i bɛɛn wɔnɔbun gonu sua kuu ten min di i ka nu da sansanin biruɔ.
5 Ma ba na ba goo ni sua ka nin takoba sannu ba ka da sansanin biruɔ nge mɛ Mɔwisi u gerua.
6 Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba tie Eleasaa ka Itamaa sõɔwa u nɛɛ, i ku bɛɛn winu deri diinu, i ku maa bɛɛn yãnu gɛ̃ɛku nuku sankiranun sõ kpa Gusunɔ u ku raa bɛɛ go kpa u ka Isirelibɔ mɔru ko. Adama i de bɛɛn mɛro bisibu Isirelibɔ bu swĩ be dõɔ u din sõ.
7 Bɛɛn tii i ku doona kuu ten kɔnnɔn di kpa i ku ra ka gbin sõ. Domi gum mɛ ba bɛɛ tãre mi, mu bɛɛ kuawa mi Yinni Gusunɔn yãku kowobu.

Ma Aroni ka win bii be, ba kua ye Məwisi u gerua.

Gusunə u yãku kowobu yinari bu tam nə

8 Yinni Gusunə u Aroni sõəwa u nɛɛ,
9-11 a ǹ kaa tam bəəbəm gam nə wunɛ ka wunɛn bibu ì n dəə nɛn kuu bekurugirə, kpa i ku ra ka gbin sõ. Kpa i ka kpĩ i wunana ye ya sãa sãarugia ka ye ya ǹ sãa sãarugia. Mɛya i ko i maa kpĩ i wunana ye ya dɛɛre ka ye ya ǹ dɛɛre. Mɛya i ko i maa kpĩ i Isireliba Gusunən woodaba kpuro sõəsi ye u Məwisi wɛ̃. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka bɛɛn bibun bweserə.

Wooda ye ba yi yãku dĩanun sõ

12 Məwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba nùn tie, Eleasaa ka Itamaa sõəwa u nɛɛ, i som mɛ suo mɛ ba ka yãkunu kua mu tiara. Kpa i ka mu pɛ̃ɛ ko ye i kun seeyatia doke. Kpa i ye di yãku yerun bəkuə. Domi nu kuawa mi dĩa dɛɛranu.
13 I ko ye diwa yam dɛɛram səə. Yera ya ko n sãa wunɛ ka wunɛn bibugia nge mɛ Yinni Gusunə u man sõəwa.
14 Mɛya wunɛ ka wunɛn bii tən durəbu ka tən kurəbu i ko i yaa nəmu ge ba kpara mi di ka guro guro te ba sõəsi beri berika Yinni Gusunən wuswaaə. Yera ya ko n sãa wunɛ ka wunɛn bibugia Isireliba bà n siarabun yãkuru kua.
15 Isireliba ba ko n da ka yen nəmu ge ka guro guro te nɛwa ka sere maa yaa gum mɛ ba ra dõə doke yãku yerun wəllu mi. Bà n ye kpuro sõəsi beri berika ba kpa, ya koo kowa wunɛ ka wunɛn bibugia. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaə nge mɛ Yinni Gusunə u gerua.
16 Yera Məwisi u torarun yãku boo ge bikia. Adama u deema ba gu dõə mɛni. Yera u ka Aronin bibu yiru Eleasaa ka Itamaa məru bara u nɛɛ,
17 mban sõna i ǹ boo gen yaa temɛ Yinni Gusunən kuru mini. Domi ga sãawa dĩa dɛɛranu. Yinni Gusunə u bɛɛ gu wɛ̃wa i ka Isireliba kpuron toranun yãkuru ko.
18 Adama i ǹ ka gen yɛm duumɛ Yinni Gusunən kuu ten səəwə. N deema i ko i raa gen yaa temwa kuu ten mi nge mɛ Yinni Gusunə u man sõəwa.
19 Aroni u Məwisi sõəwa u nɛɛ, a yɛ̃ ye n man deema sanam mɛ Isireliba ba Yinni Gusunə yãkuru kua ben toranun sõ ka maa yãku dõə mwaararugiru. Yen dəma te, nà n torarun suurun yãku ten yaa di, ya koo Gusunə dore? Aawo! Ya ǹ Gusunə doremə.
20 Ma Aronin wisi bi, bu Məwisi dore.

YE YA DƐƐRE KA YE YA N DƐƐRE

Yaa ye ya sãa seseru

11

1 Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sõəwa u nɛɛ,
2 bu Isireliba sõəwə bu nɛɛ, yɛɛ yi ba koo kpĩ bu di wee.
3 Ba koo kpĩ bu yaa di ye ya naa kaburosu mə ma ya ra tuka ko.
4 Adama ba ǹ yɛɛ dimə yi yi ra tuka ko təna ma yi ǹ naa kaburosu mə. Nge mɛya ba ǹ yooyoo temmə yèn sõ ga ǹ naa kaburosu mə baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.
5 Ba ǹ koo yaa ye ba mò damaa * tem baa mɛ ya ra tuka ko yèn sõ ya ǹ naa kaburosu mə.
6 Mɛya ba ǹ koo maa wukun yaa tem domi ga ǹ naa kaburosu mə baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.
7 Mɛya ba ǹ koo maa kurusə di. Ga naa kaburosu mə adama ga ku ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.
8 Bu ku yɛɛ yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa disigii.
9 Yɛɛ yi yi maa wãa daanə ka nim wõkuə, yi yi wãa nim səə gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya yi yi kɛ̃ɛritii mə ka kokosu sannu.
10 Adama yi yi kun kɛ̃ɛritii mə ka kokosu sannu, ba koo yi garisiwa disigii.
11 Ba ǹ koo yi di. Mɛya bu ku maa yin gonu baba.

* **11:5** ***d****a****m****aa* - Damaa ye, ya ka saataburu weenɛ.

12 Yɛɛ yi yi gesi wãa nim wɔ̃ku sɔɔ, ka
daanɔ, ma yi ɲ kɛ̃ɛritii ka koko si mɔ,
ba koo yi garisiwa disigii.
13 Gunɔsu sɔɔ, si ba koo garisi
disigisu wee, siya gunɔ bakeru ka sere
maa si su ra swɛ̃ɛ di ka si su ra yaa di
14 ka yaberekunu ka sere si su ka nu
weenɛ
15 ka gbanamgbaanu ka maa si su ka
nu weenɛ
16 ka taataanu ka booro ka sere si
su ka su weenɛ ka kasa ka si su ka ye
weenɛ,
17 ka booro bweseru garu ka nim
kpakpayɛ, ka booro dãa kɔ̃ɔru
18 ka gunɔ gbamgbayaku ka gunɔ si
su ra swɛ̃ɛ din bweseru
19 ka swãa wĩaku ka si su ka ye
weenɛ ka kɔ̃ɔ.
20 I ku maa kɔkɔmii ni nu kasa ka
naasu mɔ di.
21 Adama ni sɔɔ, i ko i kpĩ i di ni nu
ra yɔ̃ku tem sɔɔ
22 nge twea ka gbɔɔ ka ni nu ka ye
weenɛ.
23 Adama ni nu tie nu kasa ka naasu
mɔ mi, i ku nu di.

Ye ya ra tɔnu ko disigii

24 Yɛɛ gɛɛ wãa yìn goru tɔnu ù n baba
u koo ko disigii. U ko n disi mɔwa sere
ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.
25 Wi u yin goru sɔɔwa, u koo win
yãnu teawa. Kpa u n wãa disi sɔɔ sere
ka yokaɔ.
26-28 Yɛɛ yi i ko i garisi disigii yi wee.
Yiya yi yi ɲ naa kaburosu mɔ ka yi yi
ku ra tuka ko ka sere yi yi naasu nnɛ
mɔ yi sĩimɔ ka naa sɛ̃nu. Wi u yin gaa
baba u disi duurawa mi sere ka tɔ̃ɔ ten
yokaɔ. Wi u maa yin goru sɔɔwa u koo
win yãnu teawa kpa u n disi mɔ sere
ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.
29 Yɛɛ yi yi kabirimɔ sɔɔ wee yi i ko
i garisi disigii. Yiya gunɔ yantaru ka
gunɔ kiikiiru ka dɛba ka ye ya ka ye
weenɛ kpuro
30 ka duurubɛɛku ka sureru ka ko-
rombɔɔru ka sokoro ka sunɔ naki.
31 Yi kpurowa i ko i garisi disigii yɛɛ
yi yi kabirimɔ sɔɔ. Wi u yin gaan goru
baba u ko n disi mɔwa sere ka tɔ̃ɔ ten
yokaɔ.
32 Yin gaan goru tà n wɔri dendi
yãnu sɔɔ ni ba kua ka dãa ɲ kun mɛ ka
bekuru ɲ kun mɛ ka gɔna ɲ kun mɛ ka
saaki, dendi yãa ni, nu disi duurawa
mi. Ba koo nu dokewa nim sɔɔ sere ka
tɔ̃ɔ ten yokaɔ. Yen biru nu sere dɛɛra.
33 Yen gaa yà n wekeru garu wɔri
te ba kua ka sɔndu, ye ya wãa mi sɔɔ
kpuro ya disi duurawa mi. Ba koo
weke te kɔrawa. Bà n nim doke weke
te sɔɔ, ma nim mɛ, mu tãra dĩanu sɔɔ
ɲ kun mɛ nɔrura gaa sɔɔ, ba koo ye
kpuro garisiwa disi.
34 Bà n nim doke weke te sɔɔ, ma
nim mɛ, mu dãare dĩanu sɔɔ ɲ kun
mɛ nɔrura gaa sɔɔ, ba koo ye kpuro
garisiwa disi baa ɲ n weke tere sɔɔn na
ya wãa.
35 Mi yaa yen goru ta wɔri kpuro
gesi, doo koo yerɔ ɲ kun mɛ pɛ̃ɛ
wɔ̃ɔ yerɔ, ba koo ye kpuro kɔsukuwa.
Domi ye kpuro ya disi duurawa mi.
36 Yaa goo te, tà n wɔri dɔkɔ sɔɔ ɲ kun
mɛ daarɔ, i ɲ ko i nim mɛ garisi disi.
Adama wi u tu baba u disi duurawa.
37 Tà n wɔri dĩa bwese te ba koo du-
ure sɔɔ, dĩa bwese te, ta ɲ disi duure.
38 Adama bà n daa dĩa bwese te
wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.
39 Yaa ye ba ra di yà n ka tii gu, wi
u yen goru baba, yɛ̃ro u disi duurawa
mi sere n ka ko tɔ̃ɔ ten yoka.
40 Wi u yen yaa tema ɲ kun mɛ u yen
goru sɔɔwa, u koo win yãnu teawa kpa
u n disi mɔ sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.
41 I ku yɛɛ yi yi kabirimɔn yaa tem
42 ka yi yi ra ka nukuru sĩ ka yi yi
kabirimɔ ka naasu nnɛ ɲ kun mɛ yi yi
naa dabinu mɔ. I ko ye kpuro deriwa
mam mam.
43 I ku de yɛɛ yin bweseru yi bɛɛ ko
disigibu.
44 Domi nɛ Gusunɔ na sãawa bɛɛn
Yinni. I ko i tii dɛɛrasia kpa i n dɛɛre.
Domi na sãawa Dɛɛro. Yen sɔ̃na i ɲ ko
i tii disi doke ka yɛɛ yi yi kabirimɔ.
45 Nɛna na bɛɛ yarama Egibitin di na
n ka sãa bɛɛn Yinni. Yen sɔ̃, i de i n
dɛɛre. Domi na dɛɛre.
46 Wooda yeni kpurowa na yi yɛɛ
kpuron sɔ̃ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi wãa
nimɔ ka sere yi yi kabirimɔ.
47 Yera ya koo de i n da yaa wunanɛ
ye ba koo ka yãkuru ko ka ye ba ɲ ka
yãkuru mɔ̀. Mɛya maa ya koo bɛɛ sɔ̃ɔsi
yaa ye i ko i di ka ye i ɲ dimɔ.

Tɔn kurɔ ù n maran wororu

12

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃ u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔn kurɔ ù n gura sua ma u bii tɔn durɔ mara, u ko n disi mɔwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru nge sanam mɛ u yasa mɔ̀.
3 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, kpa bu win bii wi bango kua.
4 Adama kurɔ wi, u ko n wãawa disi sɔɔ sɔ̃ɔ tɛna ka ita kpam u sere dɛɛra yɛm mɛ u yarin sɔ̃ marubun saa. U ku raa sãa yãnu ganu baba, u ku raa maa da Gusunɔn kuu bekurugirɔ sere tɔ̃ɔ te, tu ka turi.
5 N n maa tɔn kurɔn na u mara, u ko n wãawa disi sɔɔ alusuma yiru. Ya ko n sãawa nge sanam mɛ u yasa mɔ̀. Yen biru u koo kowa sɔ̃ɔ wata ka nɔɔba tia u sere dɛɛra win yɛm mɛ mu yarin sɔ̃ marubun saa.
6 Tɔn kurɔ wi u mara, win dɛɛrasiabun saa yà n tura, u koo ka yãaru wɔ̃ɔ tiagiru nawa u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. Kpa u totobɛrɛru ǹ kun mɛ kparuko sua u ka win torarun yãkuru ko.
7 Yãku kowowa u koo ka ye yãkuru ko. Kpa u nùn win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔra u koo dɛɛra win yɛm mɛ mu yarin sɔ̃.

Wooda yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na wɛ̃ɛmɔ tɔn kurɔ wi u bii maran sɔ̃.
8 U kun yãaru wa, u koo totobɛrɛnu yiru ǹ kun mɛ kparukonu yiru kasu. Nin teuwa u koo ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko kpa u maa ka teu geni torarun yãkuru ko. Yãku kowowa u koo nùn yãku te kua. Saa ye sɔɔra u koo dɛɛra.

Gɔnan bararun wooda

13

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 goo ù n mɔsiru mɔ wasi sɔɔ, ǹ kun mɛ debu, ǹ kun mɛ bau kpiku ge ga ka bara disigiru weenɛ, ba koo ka yɛ̃ro dawa yãku kowo Aronin mi ǹ kun mɛ win bibun turon mi.
3 Yãku kowo wiya u koo bara te mɛɛri. U n deema bau ge, ga san kpikisu mɔ, ma ga wɔru mɔ, saa ye sɔɔra u koo gere ma yɛ̃ro u bara disigiru barɔ.
4 U n maa bau kpiku gagu mɔ ma ga ǹ wɔru mɔ, ma gen sansu kun buriri, yãku kowo u koo ka yɛ̃ro dawa diru garu sɔɔ u kɛnusi sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
5 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, yãku kowo ù n wa bau ge, ga ǹ yabi, u koo maa nùn kɛnusiwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
6 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, yãku kowo u koo maa nùn yarawa u mɛɛri. U n deema ga ǹ yabi baama, u koo yɛ̃ro sɔ̃wa ma u dɛɛre, ya sãawa debu, kpa u win yãnu tea u dɛɛra.
7 Amɛn biru, debu ye, yà n yabi gɔna ye sɔɔ, yɛ̃ro u koo maa wurawa yãku kowo u nùn mɛɛri.
8 Yãku kowo wi, ù n nùn mɛɛra ma u deema ya yabi win gɔna sɔɔ, u koo yɛ̃ro sɔ̃wa ma u ǹ dɛɛre, u bara disigiru mɔwa.
9 Goo ù n bara disigiru barɔ, ba koo ka nùn dawa yãku kowon mi.
10 Yãku kowo wiya u koo nùn mɛɛri. U n bau kpiku wa mi, ma bau gen sansu buriri, ma gɔna ye, ya boo kua,
11 ya sãawa bara disigii te ta torumɔ yɛ̃ron gɔna sɔɔ. Yãku kowo u koo yɛ̃ro garisiwa disigii. U ǹ maa nùn kɛnusimɔ.
12 Adama yãku kowo ù n mɔsi mɔsiminu wa nu yabi yɛ̃ron gɔna kpuro sɔɔ, saa win wirun di sere ka naasɔ,
13 u koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre, domi win wasi kpuro yi burura.
14 Adama dɔma te ba boo swãɔ wa win wasi sɔɔ, ba koo nùn garisiwa disigii.
15 Yãku kowon tiiwa u koo nùn mɛɛri. U n deema boo swãɔ u wãa mi, u koo nùn garisiwa disigii, domi ya sãawa bara disigiru.
16 Adama win wasi yi, yì n kɔsa, ma yi burura kpuro, u koo maa dawa u yãku kowo wa.
17 Yen biru, yãku kowo u koo ye mɛɛriwa. U n wa ya burura, saa ye sɔɔ, u koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre.
18 Goo ù n win bwisi kpaka sɔɔ

19 məsiru garu wa, ma u deema ta buriri, ɲ kun mɛ ta sõri, yɛ̃ro u koo dawa u tii sõɔsi yãku kowon mi.
20 Yãku kowo wi, u koo nùn mɛɛriwa. U n deema məsi te, ta wəru mə, ma win wasin sansu su burura, saa ye səəra yãku kowo u koo nùn garisi disigii. Bara disigira ta yarimə saa bwisi kpaka yen min di.
21 Adama yãku kowo ù n wa ma san kpikisu sari məsi ten wəllə, yen biru məsi te, ta ɲ wəru mə, ma ta buriri fiiko, u koo durə wi kɛnusiwa dirə sõɔ nəəba yiru.
22 Məsi te, tà n gəna yabi, yãku kowo u koo nùn garisiwa disigii domi bara disigira ta nùn deema.
23 Adama məsi te, ta kun yabi, ta sãawa bwisi kpaka. Saa ye səə, yãku kowo u koo gere ma yɛ̃ro kun disi mə.
24 Goo ù n dõɔ mwaara ma yen boo kpaka səə bau kpiku ga yara, ɲ kun mɛ bau sõɔ, yãku kowo u koo yɛ̃ro mɛɛriwa.
25 Gen sansu sù n kua kpikisu ma wəru ga sõɔsire gəna ye səə, saa ye səə bara disigira ta sõɔsira mi. Yãku kowo u koo nùn garisiwa disigii.
26 Adama yãku kowo ù n wa ma san kpikisu sari bau ge səə, ga ɲ maa wəru mə, ma ga buriri fiiko, u koo yɛ̃ro kɛnusiwa dirə sõɔ nəəba yiru.
27 Sõɔ nəəba yiruse te, u koo nùn mɛɛri. U n wa bau ge, ga yabi win gəna səə, u koo nùn garisiwa disigii. Ta sãawa bara disigiru.
28 Adama bau ge, ga kun yabi, ma ga burura fem fem, dõɔ mwaara kpaka yera. Saa ye səə, yãku kowo u koo nùn garisiwa u dɛɛre.
29 Tən durə ɲ kun mɛ tən kurə ù n bau gagu mə win wirə, ɲ kun mɛ win tonkurorə,
30 yãku kowo u koo gu mɛɛriwa. Gà n wəru mə ma gen sansu su ɲ sinum mə, ma su swɛ̃rama nge dəm buuru, yãku kowo u koo yɛ̃ro garisiwa disigii. Ya sãawa wii kpaka ye ya wãa wirə, ɲ kun mɛ tonkurorə.
31 Yãku kowo wi, ù n wa ya wəru mə, ma san wɔ̃kusu sari, u koo yɛ̃ro kɛnusiwa dirə sõɔ nəəba yiru.
32 Sõɔ nəəba yiruse te, u koo maa yɛ̃ro mɛɛriwa. U n deema wii kpaka ye, ya ɲ yabi ma ya sansu mə si su ka dəm buuru weenɛ, ma su ɲ wəru mə,
33 yɛ̃ro u koo win sansu kəniwa. Adama u ɲ kpaka ye kənimə. Yen biruwa yãku kowo u koo maa nùn kɛnusi dirə sõɔ nəəba yiru.
34 Sõɔ nəəba yiruse te, u koo ye mɛɛriwa. Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma ya ɲ tĩre ya gəna kere, yãku kowo u koo nùn garisiwa u dɛɛre. U koo win yãnu tea. Saa ye səə, u dɛɛrawa mi.
35 Adama wii kpaka ye, yà n dãkuru yabi, yãku kowo u koo maa nùn mɛɛriwa.
36 U n wa ya yabi gəna ye səə, yãku kowo u ɲ maa kasumə yɛ̃ro ù n san dəm buuru mə. U koo nùn garisiwa disigii.
37 Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma yen sansu tĩra, yɛ̃ro u bɛkurawa mi. U ɲ maa disi mə. Yãku kowowa u koo gere ma u dɛɛre.
38 Tən durə goo ɲ kun mɛ tən kurə goo ù n win gəna səə bau kpikisu wa,
39 yãku kowowa u koo nùn mɛɛri. U n bausu gasu wa si su ɲ buriri sãa sãa, bau si, su ɲ sɛ̃. U koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre.
40 Goo ù kun seri mə wirə, wii kpararugiiwa ba koo yɛ̃ro garisi. U dɛɛrewa mi.
41 N n wuswaa gian na u ɲ seri mə, yɛ̃ro u sãawa wii kpararugii. Ka mɛ, yɛ̃ro u dɛɛrewa.
42 Adama wii kpara te səə, bau gagu gà n sõɔsira ga sõri, bara disigira ta torumə mi.
43 Yãku kowowa u koo gu mɛɛri. U n deema wii kpara te, ta bau kpikisu mə su ka bara disigiru weenɛ, wi u su mə mi, u bara disigiru barəwa mi. U ɲ dɛɛre.
44 Yãku kowo u koo nùn garisiwa disigii win wii bau gen sõ.
45 Wi u bara disigiru mə kpuro, u koo yãnu dokewa ni nu gɛ̃ɛre, u ku furə doke, kpa u win wuswaa wukiri kpa u n nəəgiru sue u n mɔ̀, disigii, disigii.
46 U ko n sãawa disigii sere win bara disigii te, tu ka kpe. Yen sõna u ko

n wãa yeru mɔ bee tia u n ka tɔmbu dɛsire.

Disi gɔmi yãnu sɔɔ

47-49 Bà n disi gɔmi gɛɛ wa yi sõri ǹ kun mɛ yi sãa nge wuru biresu yãnu ganu sɔɔ, ni ba kua ka yãa sansu ǹ kun mɛ kĩa si ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ yaa gɔna, bau ge, yãku kowo u koo gu mɛɛriwa.

50 Yãku kowo wi, ù n yãa ni mɛɛra u koo nu yiwa sõɔ nɔɔba yiru.

51 Yen sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa yãa ni mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi, yi yabi baama, ma ba ǹ kpɛ̃ bu yi wĩa, saa ye sɔɔ, u koo nu garisiwa yãa disiginu.

52 Saa ye sɔɔra yãku kowo u koo yãa ni dõɔ mɛni. Baa bà n nu kua ka wɛ̃su ǹ kun mɛ ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ ka yãa sansun wɛ̃ɛ ǹ kun mɛ ka mam gɔna, ka mɛ, ba koo ye kpuro dõɔ mɛniwa. Domi ba ǹ kpɛ̃ bu disi gɔmi yi wĩa. Dõɔwa u koo ye go.

53 Adama yãku kowo ù n wa gɔmi yi, yi ǹ yabi yãa ni sɔɔ,

54 u koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kɛnusi sõɔ nɔɔba yiru.

55 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa nu mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi ǹ kɔsa, yi ǹ maa yabi, ba koo yãa ni garisiwa disiginu kpa bu nu dõɔ doke. Domi disi gɔmi yi, yi nu di biruɔ ǹ kun mɛ wuswaaɔ.

56 Adama yãku kowo ù n deema disi gɔmi yi, yi burura, u koo ye wɔkawa yãa nin min di.

57 Yen biru yì n maa wurama yãa ni sɔɔ, yi ko n sãawa disi gɔmi. Ba koo yãa ni dõɔ mɛniwa.

58 Bà n yãnu ganu tea ni nu disi gɔmi kpia, ma disi gɔmi yi, yi wĩara, ba koo wure bu maa nu teawa bu sere nu garisi nu dɛɛre.

59 Yeniwa ya sãa disi gɔmin wooda yi yi ra kpi yãnu sɔɔ ye ba kua ka wɛ̃su ǹ kun mɛ ka wɛ̃ɛ damgii ǹ kun mɛ ka gɔna. Wooda yera ya koo sõɔsi yãa ni nu dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

Wi u raa bara disigiru mɔn dɛɛrasiabu

14

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,

2 wee nge mɛ ba koo ka tɔnu dɛɛrasia wi u raa bara disigiru mɔ. Ba koo ka nùn dawa yãku kowon mi,

3 kpa yãku kowo u ka nùn yari sansanin di u nùn mɛɛri. U n deema u bɛkura,

4 yãku kowo u koo nùn sõwa ye ba koo ka nùn dɛɛrasia. U koo gunɔminu yiru sua ni ba ra ka yãkuru ko ka sere dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka dãa kiku gagun kãasa ge ba mɔ̀ isɔpu.

5 Yãku kowo u koo de bu gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu te ta nim gem mɔ.

6 Yen biru u koo gunɔ ge ga wasi mi, ka sɛdurun dãa ye, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii yi, ka isɔpun kãasa ye dokewa yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi.

7 U koo ye yɛ̃kawa nɔn nɔɔba yiru wi ba koo dɛɛrasian wɔllɔ. Yen biru u koo nùn garisiwa u dɛɛre kpa u gunɔ ge yõsu gu doona.

8 Wi u koo tii dɛɛrasia, u koo win yãnu teawa kpa u win sansu kɔni, kpa u wobure nim sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo nùn garisi u dɛɛre. Yen biru, u koo kpĩ u wurama sansania. Adama u koo kowa sõɔ nɔɔba yiru tɔɔwɔ u kun due win kuu bekurugirɔ.

9 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo win sansu kɔniwa ka win seri ka win to-buru ka win nɔni burosu. Ye ya sãa sansu kpuro gesi, u koo kɔniwa. U koo maa win yãnu teawa kpa u wobure u dɛɛra.

10 Sõɔ nɔɔba itase, u koo yãanu yiru sua ni nu ǹ alebu mɔ ka yãa nii teeru wõɔ tiagiru ka som kilo nɔɔba nnɛ mɛ ba burina ka gum ka sere maa gum litirin bɔnu.

11 Yãku kowo wi u koo tɔnu wi dɛɛrasia u koo nùn tusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔwɔ ka maa win yãku dĩanu.

12 Yãku kowo u koo yãa nin teeru suawa kpa u ka tu yãkuru ko te ba ra ka toraru sɔmɛ ka sere gum litirin bɔnu ye, kpa u ye kpuro sõɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

13 Kpa u tu saka yam dɛɛram mi,
mi ba ra torarun yãkuru ka yãku
dɔ̃ɔ mwaararugirun yaa sake. Domi
torarun yãku yaa ka ye ba ra ka toranu
sɔmɛgia ya sãawa dĩa dɛɛranu ni nu
koo ko yãku kowoginu.
14 Yãku kowo u koo torarun
yãku yaa yen yɛm sua u tɛɛni wi u
dɛɛrasiamɔn soo nɔm geuguuɔ ka win
nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere win
nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ.
15 Yãku kowo u koo maa gum litirin
bɔnu ye wisiwa win nɔm dwarun nɔm
wɔɔrɔ.
16 Kpa u ka win nɔm geun niki bia
gum mɛ dɛka u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba
yiru Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
17 Yen biru, kpa u gum mɛ mu
tie tɛɛni wi u dɛɛrasiamɔn soo nɔm
geuguuɔ ka maa win nɔm geun niki
bia bakaɔ ka win nɔɔ nɔm geuguun
niki bia bakaɔ. U koo mu tɛɛniwa mi
u raa yɛm mɛ doke.
18 Kpa u maa mɛ mu tie win nɔma
sɔɔ doke yɛ̃ron wiru wɔllɔ kpa u
nùn dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
19 Kpa u nùn torarun yãkuru
kua. Nge mɛya u koo ka nùn
dɛɛrasia. Yen biruwa u koo yãku dɔ̃ɔ
mwaararugirun yaa go.
20 Kpa u ye dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ ka
kɛ̃nu. Nge mɛya u koo ka yɛ̃ro torarun
yãkuru kua kpa u dɛɛra.

Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u raa bara disigiru mɔn dɛɛrasiabu

21 Wi u bara disigiru mɔ ma u ɲ̀ dam
mɔ u ka yãku yaa saberu wa, yãa teera
u koo kasu u ka yãkuru ko te ta sãa
torarun sɔmbugiru. Yãku kowo u koo
ka tu suuru kanabun wororu ko Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Yen biru durɔ wi,
u koo som kilo ita wɛ̃ mɛ ba bura ka
gum ka sere maa gum litirin bɔnu.
22 U koo maa ka kparukonu yiru
na ɲ̀ kun mɛ totobɛrɛnu yiru nge mɛ
win waara nɛ. Ba koo gen teu go win
torarun suurun sɔ̃. Kpa bu maa ka teu
ge ga tie yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko.
23 Win dɛɛrasiabun sɔ̃ɔ itasera u
koo ka ye kpuro yãku kowo naawa
sãa yerun kɔnnɔwɔ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
24 Yãku kowo wi, u koo yãa te
mwa ka gum litirin bɔnu ye, kpa
u ye kpuro sɔ̃ɔsi beri berika Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
25 Yen biru u koo yãa te saka kpa
u ten yɛm sua u tɛɛni wi u raa bara
disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ ka win
nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere maa
win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ.
26 Yen biru yãku kowo wi, u koo
gum mɛ wie win nɔm dwarun nɔm
wɔɔrɔ.
27 Kpa u ka win nɔm geun niki bia
gum mɛ dɛka u yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
28 U koo maa gum mɛ tɛɛni wi u raa
bara disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ
ka nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere
win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ.
U koo mu dokewa mi u raa gesi yɛm
tɛɛni.
29 Yen biru gum mɛ mu tie win
nɔmaɔ, u koo mu wisiwa wi u
raa bara disigiru mɔn wirɔ u sere
nùn dɛɛrasiabun wororu kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
30 Yen biru, u koo gunɔ gen teu go,
gèn bweseru u wa.
31 Ba koo ka gen teu torarun suu-
run yãkuru ko. Teu maa yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru ka som mɛ, ka gum mɛ.
Kpa yãku kowo wi, u wi u raa bara
disigiru mɔ dɛɛrasiabun wororu kua
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
32 Wooda yeniwa wi u bara disigiru
mɔ ma u ɲ̀ dam mɔ u koo swĩi u ka
dɛɛrasiabun yãkuru ko.

Disi gɔmi dirun gani sɔɔ

33 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
34 sanam mɛ i ko i du Kananin temɔ
mɛ kon bɛɛ wɛ̃, nà n dera disi gɔmi yi
kpia diru garu sɔɔ tè sɔɔ i wãa,
35 wi u dii te mɔ, u koo dawa u yãku
kowo sɔ̃ u nɛɛ, wee u gãanu waamɔ
win dirɔ nge disi gɔmi.
36 Yãku kowo wi, u sere du u ka
dii te mɛɛri, u koo dewa bu ten yãnu
kpuro yara kpa yãa nin tii nu ku raa
disi duura. Yen biru u koo du kpa u
disi gɔmi yi mɛɛri.

37 U n deema gɔmi yi sãa nge wuru
bekusu, ǹ kun mɛ yi sɔ̃ri, kpa yi n sãa
nge wɔru gana ye sɔɔ,
38 u koo yariwa kpa u dii te kɛnɛ sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru.
39 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, yãku kowo u
koo wura diru mi. U n deema disi
gɔmi yi yabi dii ten gani sɔɔ,
40 u koo de bu dii ten kpenu
wɔɔriwa nìn mi disi gɔmi yi, yi kpia
bu ka nu yari wuun di bu kɔ̃ mi n kun
dɛɛre.
41 U koo dewa bu dii ten sɔɔwɔ
kpuro kɛra kpa bu yanim mɛ ba kɛra
mi yari wuun biruɔ mi n kun dɛɛre.
42 Yen biru kpa bu kpee kpaanu
kɔsire ko. Kpa bu wure bu dii te tãwa.
43 Amɛn biru, disi gɔmi yi, yì n maa
wurama dii te sɔɔ,
44 yãku kowo u koo maa sewa u da
u tu mɛɛri. U n deema disi gɔmi yi, yi
maa kpia dii ten gani sɔɔ, saa ye sɔɔ, n
ǹ maa koorɔ bu yi wĩa min di. Dii te,
ta disi duurawa mi.
45 Ba koo tu surawa kpa bu ten
kpenu ka dãa ka tem gura bu ka da
wuun biruɔ mi n kun dɛɛre.
46 Wi u dua diru mi sanam mɛ ba
tu kɛnusi, u disi duurawa mi sere ka
yokaɔ.
47 Wi u kpuna mi, ǹ kun mɛ u gãanu
di mi, u koo win yãnu teawa.
48 Sanam mɛ ba dii te sɔnwa ba kpa,
yãku kowo ù n wura u ka tu mɛɛri, ma
u deema disi gɔmi yi sari, u koo dii te
garisiwa ta dɛɛre. Domi disi gɔmi yi, yi
doona.
49 Bu ka dii ten dɛɛrasiabun woronu
ko, ba koo gunɔsu yiru kasuwa ka dãa
ye ba mɔ̀ sɛduru ka kiku ge ba mɔ̀
isɔpu ka wɛ̃ɛ wunɔmgii.
50 U koo gunɔ gen teu sakawa
wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu ta nim
gem mɔ.
51 Yen biru, u koo ge ga wasi sua
ka sɛduru ye, ka isɔpu ye, ka wɛ̃ɛ
wunɔmgii yi, kpa u ye kpuro doke
gunɔ ge ba sakan yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba
wisi nim sɔɔ mi, kpa u mu yɛ̃ka nɔn
nɔɔba yiru dii te sɔɔ.
52 U koo ka gunɔ gen yɛm mɛ ba wisi
nim sɔɔ mi, disi wɔka ka gunɔ ge ga
wasi ka sɛduru ye, ka isɔpu ka wɛ̃ɛ
wunɔmgii yi.
53 Kpa u gunɔ ge ga wasi yɔ̃su gu
doona yakasɔ. Saa ye sɔɔra u koo dii
te dɛɛrasiabun wororu koosi kpa tu
dɛɛra.
54 Wooda yenibara ba ko n da swĩi
bara disigiru ka wii kpakin sɔ̃
55-56 ka mɔsiru ka debu ka disi gɔmi
yi yi ra kpi yãnu sɔɔ ka dia sɔɔ.
57 Wooda yera ya koo sɔ̃ɔsi gãa ni nu
dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

Tɔn durɔrun disi

15

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 i Isireliba sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, ben goo ù n
kentu kpika mɔ, u kuawa mi disigii.
3 Ya ra wĩ? Ya ku ra wĩ? Ka mɛ, u
kuawa mi disigii.
4 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro, ta
disi duurawa mi, ka sere maa gãa ni u
sinari kpuro.
5 Wi u maa kpin yee te baba kpuro
u koo win yãnu teawa kpa u wobure
ka nim. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n disi
mɔwa sere ka yokaɔ.
6 Wi u maa sina mi barɔ wi, u sina,
u koo win yãnu teawa kpa u wobure
ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sãawa
disigii sere ka yokaɔ.
7 Wi u barɔ wi baba, u koo win yãnu
teawa kpa u wobure ka nim. Adama
ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka
yokaɔ.
8 Barɔ wi, ù n goo yãatam sie, yɛ̃ro
u koo win yãnu teawa kpa u wobure.
Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere
ka yokaɔ.
9 Gãa ni barɔ wi, u sɔni kpuro, nu
kuawa mi disiginu.
10 Gãa ni u sakusi kpuro, wi u nu
baba yɛ̃ro u kuawa mi disigii sere ka
yokaɔ. Wi u maa nu sɔɔwa yɛ̃ro u
koo win yãnu teawa kpa u wobure.
Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere
ka yokaɔ.
11 Wi u dera barɔ wi, u nùn baba, ma
u ǹ niɛ, u koo win yãnu teawa kpa u
wobure. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n
disi mɔwa sere ka yokaɔ.

12 Barɔ wi, ù n dendi yãnu baba ni
ba kua ka sɔndu ba koo nu kɔsukuwa.
Nù n maa sãan na ni ba kua ka dãa, ba
koo nu teawa.
13 Sanam mɛ kentu ye, ya wĩibu yõra,
u koo kowa sõɔ nɔɔba yiru u sere
dɛɛra. U koo win yãnu tea kpa u
wobure ka nim. Saa ye sɔɔ, u dɛɛrawa
mi.
14 Sõɔ nɔɔba itase u koo kparukonu
yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru sua u
ka da Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ kpa u
nu yãku kowo wẽ.
15 Yãku kowo u koo nin teu gowa
torarun sõ. Kpa u ka teu geni yãku
dõɔ mwaararugiru ko kpa u nùn
dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.
16 Goon sen nim mù n yari, u koo
woburewa. Adama ka mɛ, u ko n disi
mɔwa sere ka yokaɔ.
17 Mù n yãnu ganu tãre, ǹ kun mɛ
gɔna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa
ka nim. Adama ka mɛ, ya ko n disi
mɔwa sere ka yokaɔ.
18 Kurɔ ka durɔ bà n mɛnna, be
kpuro ba koo woburewa ka nim.
Adama ka mɛ, ba koo bu garisiwa
disigibu sere ka yokaɔ.

Tɔn kurɔrun disi

19 Tɔn kurɔ ù n yasa mɔ̀, ba koo nùn
garisiwa disigii sõɔ nɔɔba yiru. Wi u
nùn baba kpuro u kuawa mi disigii
sere ka yokaɔ.
20 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro,
ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari
kpuro ya kuawa mi disigia.
21 Wi u maa kurɔ win kpin yeru
baba, u koo win yãnu teawa kpa u
wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa
disigii sere ka yokaɔ.
22 Goo ù n baba ye kurɔ wi, u sinari,
yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u
wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi
mɔwa sere ka yokaɔ.
23 Gãa ni nu wãa win kpin yee ten
wɔllɔ ǹ kun mɛ ye u sinarin wɔllɔ, wi u
yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere
ka yokaɔ.
24 Tɔn durɔ goo ù n ka nùn mɛnna,
ma win yɛm mu nùn tãre, durɔ wi, u
kuawa mi disigii sere sõɔ nɔɔba yiru.
Kpin yee tè sɔɔ u gesi kpuna ta maa
disi duurawa mi.
25 Tɔn kurɔ wi u yɛm wĩimɔ, win
yasan saa baasi, ǹ kun mɛ, mu wĩimɔ
mu win yasan saa kera, ba koo nùn
garisiwa disigii yɛm wĩi bin saa kpuro
sɔɔ nge win yasan saa.
26 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro ka
ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia
nge sanam mɛ u win yasa mɔ̀.
27 Wi u kpin yee te baba, ǹ kun mɛ
sin yee te, u koo win yãnu teawa kpa
u wobure. Adama ka mɛ, u kuawa mi
disigii sere ka yokaɔ.
28 Sanam mɛ yɛm mɛ, mu yõra u koo
kowa sõɔ nɔɔba yiru bu sere nùn garisi
wi u dɛɛre.
29 Yen sõɔ nɔɔba itase sɔɔra u koo
kparukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu
yiru kasu kpa u ka yãku kowo daawa
Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ.
30 Kpa yãku kowo u nin teu sua
u ka torarun suurun yãkuru ko kpa
u maa teu geni sua u ka yãku dõɔ
mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo
kurɔ wi dɛɛrasiabun wororu koosi
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.
31 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka
Aroni sõɔwa u nɛɛ, i Isireliba sõɔwɔ i
nɛɛ, bu de bu ka nɛn kuu te ta wãa ben
suunu sɔɔ tonda sanam mɛ ba disi mɔ
kpa bu ku raa gbi.
32 Wooda yeni ya wãawa kentugibun
sõ ka wìn sen nim mu yari
33 ka tɔn kurɔ wi u yasa mɔ̀ ka tɔn
durɔ wi u yɛm wĩimɔ win tɔn durɔrun
di ka tɔn kurɔ wi yɛm wĩimɔ win tɔn
kurɔrun di ka maa tɔn durɔ wi u ka tɔn
kurɔ disigii kpuna.

Wõɔ ka wõɔn yãku te ba ra ko Isireliba kpuron toranun sõ

16

1 Aronin bii be ba gu Yinni Gusunɔn
kurɔ yèn sõ ba ka turare tuka da
mi, ben gɔɔn biruwa Yinni Gusunɔ u
Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a wunɛn mɔɔ Aroni sõɔwɔ a nɛɛ,
u kun da du kiri kiri kuu ten dii
te ta dɛɛre gem gem sɔɔ mi woodan
kpakorora wãa ka ten wukiritia kpa
u ku raa gbin sõ. Domi kpakoro ten

wukiritian wəlləwa kon tii sɔ̃ɔsi guru wii wuroru sɔɔ.

3 Dɔma te u duɔ mi, u koo kɛtɛ kinɛ kpɛndu kasuwa u ka win torarun yãkuru ko. Kpa u maa yãa kinɛru kasu u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko.

4 Yen biru u koo win tako doke kpa u sokoto kpiribu doke ka sɛ̃katia. Ye kpuro ya ko n sãawa ye ba kua ka wɛ̃ɛ damgii kpa u dawani bɔke. U koo woburewa u sere yãa ni kpuro doke.

5 Isireliba ba koo maa boo kinɛnu yiru wɛ̃ u ka ben toranun yãkunu ko kpa bu nùn yãa kinɛru wɛ̃ u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko.

6 U n koo yãkuru tore, u koo gina win tii ka win yɛnugibun toranun yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ te.

7 Yen biru kpa u boo kinɛnu yiru ye sua u ka da Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔwɔ.

8 Kpa u nu tubu tubu koosi u ka wa ge ga sãa Yinni Gusunɔguu ka ge ba koo yɔ̃su gbaburɔ.

9 Boo ge ga sãa Yinni Gusunɔguu, gera u koo ka torarun yãkuru ko.

10 Ge ba koo maa yɔ̃su gbaburɔ, gera ba koo ka torarun suurun wororu ko. Wasira ba koo ka gu na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu sere gu yɔ̃su gu doona gbaburɔ.

11 Aroni u koo gina gbiwa u win tiin kɛtɛ kinɛ te go win toranun sɔ̃ ka sere maa win yɛnugibuginun sɔ̃.

12 Kpa u dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ gura saa yãku yerun di yi ba yibie dɔ̃ɔ guratii sɔɔ kpa u turare buuru sɔka nɔm kurenu yiru kpa u ka ye kpuro du dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ.

13 U koo turare ye doke dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi sɔɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa yen wiisu su woodan kpakoro ten wukiritia wukiri kpa u ku raa ka gbin sɔ̃.

14 Yen biru kpa u kɛtɛ yen yɛm sua u dɛka ka win niki bia kpa u mu yɛ̃ka kpakoro ten wukiritia sɔɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia. Kpa u maa ko mɛ kpakoro ten wuswaaɔ nɔn nɔɔba yiru.

15 Yen biruwa u koo maa boo ge ga sãa Yinni Gusunɔguu mi go Isireliba kpuron toranun sɔ̃ kpa u gen yɛm sua u ka da dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ kpa u mu yɛ̃ka woodan kpakoro ten wukiritia wəllɔ ka maa ten wuswaaɔ nge mɛ u kua ka kɛtɛ yen yɛm.

16 Kpa u dii te ta dɛɛre gem gem dɛɛrasiabun wororu koosi u ka ten disi wɔka yi ta duura Isireliban toranu ka ben mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃. Nge mɛya u koo ko u ka dii dɛɛra ten disi wɔka, domi ta wãa disigibun suunu sɔɔ.

17 Goo kun ko n wãa dii ten sɔɔwɔ sanam mɛ Aroni u koo du mi, u ka toranun yãkuru ko sere u da u ka yarima. U koo win tii ka win yɛnugibun toranun yãkuru ko. Yen biru kpa u maa Isireliba kpurogiru ko.

18 U n yariɔ, u koo dawa yãku yerɔ kpa u tu dɛɛrasiabun wororu koosi. Yen biru kpa u kɛtɛ ye, ka boo gen yɛm sua u tɛɛni yãku yerun kãanu nnɛ yen baayere sɔɔ.

19 U koo yɛm mɛ dɛkawa ka win niki bia u yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru yãku yee ten wəllɔ. Nge mɛya u koo ka tu dɛɛrasia Isireliban toranun di kpa u tu yi nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃.

20 Sanam mɛ u dii te ta dɛɛre gem gem dɛɛrasia u kpa, ka dii dɛɛra te, ka yãku yeru, u koo de bu ka boo ge ga wasi mi nawa.

21 Aroni u koo win nɔma kpuro sɔndiwa boo gen wiru wəllɔ kpa u Isireliban toranu kpuro tuuba ko ka mɛm nɔɔbu sari te ba kua kpuro. Kpa u boo ge tora ni kpuro sɔbi kpa u de goo u gu gira u ka da gbaburɔ.

22 Nge mɛya boo ge, ga koo ka Isireliba kpuron toranu sɔbe gu ka doona gbaburɔ mi goo kun wãa.

23 Yen biru u koo wura kuu ten mi, kpa u win sãa yãa ni u doke potiri u nu yi mi.

24 Kpa u wobure yam dɛɛramɔ kpa u win tiin yãnu doke. Yen biru kpa u yari u na u yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko win tiin sɔ̃ ka sere maa Isireliban sɔ̃. Yen biru kpa u torarun yãkuru ko win tiin sɔ̃ ka sere Isireliban sɔ̃. Kpa u suuru kanabun woronu ko win tii ka Isireliban sɔ̃.

25 Yen biru kpa u yaa yen gum dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ ye ba ka torarun yãkuru kua mi.

26 Wi u boo ge gira u ka da gbaburɔ u koo win yãnu teawa kpa u wobure u sere du sansaniɔ.
27 Kɛtɛ ye, ka boo gen yɛm mɛ ba ka da dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ toranun sɔ̃, ba koo yen yaa ka yen gɔni ka yen bisu yarawa ben sansanin di bu dɔ̃ɔ doke.
28 Wi u ye kpuro dɔ̃ɔ mɛni u koo win yãnu teawa kpa u wobure u sere wurama sansaniɔ.
29 Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ. Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkuruse, i nɔɔ bɔkuo kpa i bɛɛn sɔma deri sere ka sɔbɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
30 Domi tɔ̃ɔ te sɔɔra ba koo bɛɛ torarun yãkuru kua bu ka bɛɛ dɛɛrasia. Nge mɛya i ko i ka dɛɛra bɛɛn durum kpuron di Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
31 Tɔ̃ɔ te, ta koo kowa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru kpa i n da nɔɔ bɔke. Kpa ya n sãa wooda sere ka baadommaɔ.
32 Amɛn biru yãku kowo wi ba gum tãre ba gɔsa u ka ko yãku kowo tɔnwero win baaban kɔsire, wiya u koo sãa yãa ni doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii.
33 Wiya u ko n da yãkuru ko u ka dii te ta dɛɛre gem gem dɛɛrasia ka sere dii dɛɛra te, ka yãku yee te, ka yãku kowobu ka sere maa Isireliba kpuro.
34 Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ. Wɔ̃ɔ tia sɔɔ, ba ko n da yãkuru kowa Isireliba kpuron toranun sɔ̃ nɔn teeru.
Ma Aroni u kua kpuro ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa.

NGE MƐ ISIRELIBA BA KO N KA DƐƐRE

Gusunɔ u yina bu yɛm di

17

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Aroni ka win bibu ka sere Isireliba kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wooda wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na wɛ̃ɛmɔ.
3 Isireliba sɔɔ goo ù n kĩ u saberu garu saka sansaniɔ ǹ kun mɛ mi u wãa kpuro, u koo gina ka tu nawa nɛn kuu bekurugirun kɔnnɔwɔ u ka tu yãkuru ko nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
4 Yɛ̃ro u kun kue mɛ, ba koo nùn sabe ten yɛm bikiawa domi u yɛm yariwa mi. Saa ye sɔɔ, ba koo yɛ̃ro yarawa Isireliban suunu sɔɔn di.
5 Wooda yeni ya koo dewa Isireliba bu ka ben yaa sabenu na yãku kowon mi nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ bu go nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kpa bu ku raa tu go mi ba tura. Kpa ta n sãa siarabun yãkuru.
6 Yãku kowowa u koo ten yɛm mɛ yɛ̃ka yãku yerɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. Kpa u ten gum dɔ̃ɔ doke mèn nuburu ta koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
7 Nge mɛya Isireliba ba ǹ maa ka bũnu yãkuru kuamme nìn bwãarokunu nu ka bonu weenɛ. Yeni ya ko n wãawa ben tiin sɔ̃ ka ben bibun bibun sɔ̃ sere ka baadommaɔ.
8 N n mɛn na, Isireli goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãa ben suunu sɔɔ, ù n yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀, ǹ kun mɛ yãkunu ganu,
9 ma u ǹ ka nu nɛ nɛ, Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ u ka nin yaa go, ba koo yɛ̃ro yarawa ben suunu sɔɔn di.
10 Wee wooda ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa wɛ̃ɛmɔ. Isireli goo, ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãa ben suunu sɔɔ ù n yɛm di, baa ǹ n mɛren na mu sãa, nɛ, Yinni Gusunɔwa kon yɛ̃ro wɔrima n nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di.
11 Domi yɛm sɔɔra hunde koni kpuron wãara wãa. Na dera i yɛm dendimɔ yãku yerɔ i ka bɛɛn toranun suuru wa. Yɛm mɛya mu ra de tɔnu u win torarun suuru wa.
12 Yen sɔ̃na na nɛɛ, Isireliban goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo bɛɛn suunu sɔɔ u ǹ yɛm dimɔ.
13 Bɛɛ Isireliban goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãa bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yaa gaa mwa taasoru sɔɔ ǹ kun mɛ gunɔ gagu ge ba ra di, u koo yaa ye, ǹ kun mɛ gunɔ gen yɛm yariwa kpa u mu yanim wukiri.
14 Domi hunde koni ye ya wasi kpuro, yen wãara wãawa yen yɛm sɔɔ. Yen sɔ̃na na nɛɛ, i ku hunde koni gaan yɛm di. Domi yɛm sɔɔra wãara wãa. Wi u maa yina u mu di, ba koo yɛ̃ro wunawa wigibun suunu sɔɔn di.

15 Bɛɛ Isirelibaŋ goo, ɲ̀ kun mɛ sɔɔ goo wi u wãa bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yaa goru di ɲ̀ kun mɛ yaa ye gbeeku yaa ya go, yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ u sere dɛɛra.
16 Ù kun win yãa ni teye, ma u ɲ̀ woburа, u koo win torarun are mwa.

Kɔ̃ɔ mɛnna bi bu ɲ̀ bɛɛrɛ mɔ

18

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni.
3 I ku ra ko ye ba ra ko Egibitiɔ mi i raa sina. I ku maa ko ye Kananiba mɔ̀ mi na ka bɛɛ dɔɔ. I ku ben komanu swĩi.
4 Adama i nɛn woodaba ka nɛn yi-irebu mɛm nɔɔwɔ kpa i ye swĩi. Domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
5 N n mɛn na, i nɛn gere ka nɛn woodaba mɛm nɔɔwɔ. Wi u ye mɛm nɔɔwa u ko n wãawa yen sɔ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
6 Nɛna na wooda yeniba wɛ̃ɛmɔ. Na nɛɛ, bɛɛn goo u ku raa ka win dusi tɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna.
7 I ku bɛɛn tundo sekuru doke i ka bɛɛn mɛro kɔ̃ɔ mɛnna. Domi u sãawa bɛɛn mɛro.
8 I ku ka bɛɛn mɛron nisi goo kɔ̃ɔ mɛnna, domi ì n kua mɛ, i bɛɛn tundo sekuru dokewa mi.
9 I ku ka bɛɛn sesu tundo turosi ɲ̀ kun mɛ mɛro turosi kɔ̃ɔ mɛnna baa bà kun bɛɛ seeye yɛnu teu sɔɔ.
10 I ku ka bɛɛn nikurɔbu kɔ̃ɔ mɛnna baa ù n sãan na tɔn durɔn bii, ɲ̀ kun mɛ tɔn kurɔn bii. Domi wi u kua mɛ, u tii sekuru dokewa mi.
11 I ku ka bɛɛn tundon kurɔ goon bii kɔ̃ɔ mɛnna domi u sãawa bɛɛn sesu.
12 I ku ka bɛɛn tiɔ kɔ̃ɔ mɛnna, domi u sãawa bɛɛn tundon dusi.
13 I ku maa ka bɛɛn mɛron wɔnɔ ɲ̀ kun mɛ win mɔɔ kɔ̃ɔ mɛnna. Domi u sãawa bɛɛn mɛron dusi.
14 I ku maa bɛɛn tundon wɔnɔ ɲ̀ kun mɛ win mɔɔ sekuru doke i ka win kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. Domi kurɔ wi, u sãawa nge bɛɛn tiin mɛro.
15 I ku ka bɛɛn bigii kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna, domi u sãawa bɛɛn biin kurɔ.
16 I ku ka bɛɛn wɔnɔ ɲ̀ kun mɛ bɛɛn mɔɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. I n kua mɛ, i nùn sekuru dokewa.
17 I ku ka tɔn kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna kpa i maa ka win bii kɔ̃ɔ mɛnna, ɲ̀ kun mɛ win nikurɔbu, domi ba sãawa mi dusinu. I n kua mɛ, ya sãawa mi tora bakaru.
18 I ku bɛɛn kurɔn wɔnɔ ɲ̀ kun mɛ win mɔɔ sua kurɔ sanam mɛ kurɔ win tii u wãa wãaru sɔɔ. Domi ya koo nisinu ma.
19 I ku ka tɔn kurɔ mɛnna sanam mɛ u yasa mɔ̀, domi u sãawa disigii.
20 I ku ka bɛɛn winsim kurɔ kɔ̃ɔ mɛnna. I n kua mɛ, i tii disi koosiwa mi.
21 I ku ka bɛɛn bii yãkuru ko bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔkun mi. Domi ì n kua mɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsira i sanka mi. I n yɛ̃ ma nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
22 I ku ka bɛɛn tɔn durɔsi kɔ̃ɔ mɛnna nge mɛ i ra ka tɔn kurɔ ko. Domi ya sãawa seku bakaru.
23 I ku ka yaa saberu kɔ̃ɔ mɛnna nge tɔn kurɔ. Domi ì n kua mɛ, i tii disi dokewa. Nge mɛya maa tɔn kurɔ goo u ku raa de yaa saberu tu ka nùn mɛnna. Ya sãawa seku bakaru.
24 I ku de koma ninin bweseru nu bɛɛ ko disigibu. Domi niya bwese tuku nini nu ra ko ni kon gira bɛɛn suunu sɔɔn di.
25 Ba tem mɛn tii disi doke, ma na mu sɛɛyasia ma mu mɛn tɔmbu yarinasia.
26 Bɛɛ Isireliba ka bɛɛ sɔbu bɛɛ be i wãa Isireliba sɔɔ, i nɛn gere ka nɛn wooda ye mɛm nɔɔwɔ. Kpa i bwese nin koma sekurugii ni deri.
27 Be ba raa sina tem mɛ sɔɔ i sere na, ba koma ni kua ma tem mɛ, mu disi duura.
28 N n mɛn na, bɛɛn tii i ku mu disi doke kpa mu ku raa maa bɛɛ yarinasia nge yellugibu.
29 Domi be ba koma nin garu saara Isireliba kpuro sɔɔ, ba koo bu wunawa ben tɔmbun suunu sɔɔn di.
30 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni. I de i nɛn gere ka nɛn wooda ye mɛm nɔɔwa mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin komanu swĩi ni ba ra ko i sere tunuma mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

Nge mɛ n weenɛ bu Gusunɔ sã

19

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a Isiriliba kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, i de
i n dɛɛre, domi nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni
na dɛɛre.
3 Yen sõ, bɛɛn baawure u win tundo
ka win mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ kpa u n da
wɛ̃re tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ. Nɛna Gusunɔ
bɛɛn Yinni.
4 I ku tii bũnu wɛ̃, i ku ra maa
bwãaroku gagu seku.
5 I n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun
yãkuru kuammɛ, i tu koowo nge mɛ ta
koo ka man wɛ̃re.
6 I ko ten yaa diwa dɔma te i ka ye
yãkuru kua ǹ kun mɛ sisiru. Adama
ye ya tiara sõɔ itase, i ko ye dõɔ
mɛniwa.
7 I n ye di sõɔ itase, na ǹ yãku
te mwaamɔ. Domi yaa ye, ya disi
duurawa mi.
8 Wi u ye di u koo win torarun are
wa, domi u ǹ ye garisi nɛgia. Ba koo
yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di.
9 I n bɛɛn dĩanu gɛ̃ɛmɔ, i ku gɛ̃ ye ya
wãa gbee goorɔ. I ku maa bɛɛn gberun
dĩanu kunɔnu ko.
10 Mɛya i ku maa resɛm gberu sɔɔ
resɛm kunɔnu ko ka maa resɛm ye ya
wɔruma. I ko ye deriwa sãarobu ka
sɔbun sõ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na
yeni gerua.
11 I ku gbɛni, i ku maa bɛɛn winsim
weesu kua ǹ kun mɛ i nùn nɔni wõke.
12 I ku bõri weesugii ko ka nɛn
yĩsiru. Domi ì n kua mɛ, i nɛn yĩsiru
sankawa. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na
yeni gerua.
13 I ku bɛɛn winsim dam dɔre. I
ku maa nùn gãanu mwaari ka dam. I
ku bɛɛn sɔm kowon kɔsiaru nɛnɛ sere
yam mu ka sãra.
14 I ku soso wɔmɛ. I ku maa gãanu yi
wõkon wuswaaɔ ni nu koo nùn sura. I
de bɛɛn daa yu sõɔsi ma i man nasie nɛ
Gusunɔ bɛɛn Yinni.
15 I ku murafitiru ko siribu sɔɔ. I ku
goon bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru ǹ kun mɛ win dam
mɛɛri i ka nùn siri. Adama i ko i bu
siriwa nge mɛ baawuren gem mu nɛ.
16 I ku gari weesugii kpara bɛɛn
tɔnusin sõ. I ku maa nùn gari mani yi
yi koo nùn go.
17 I ku bɛɛn winsim tusi gõruɔ.
Adama i nùn gerusio kpa i ku ra tii
durum sɔbi win sõ.
18 I ku bɛɛn winsim mɔru kɔsie. I ku
maa ka goo mɔru nɛnɛ. I bɛɛn tɔnusi
kĩɔ nge bɛɛn tii. Nɛ Yinni Gusunɔwa
na yeni gerua.
19 I de i nɛn wooda yeniba mɛm
nɔɔwa. I ku de yɛɛ bwese bweseka yu
yɔɔna. I ku dĩa bwesenu yiru duure
gbee teeru sɔɔ. I ku yãnu doke ni ba
kua ka wɛ̃ɛ bwesenu yiru.
20 Goo ù n ka yoo tɔn kurɔ kõɔ mɛnna
wi ba durɔ kã, adama ba ǹ gina nùn
yakie win yorun di, yɛ̃ro u koo yen
gobi kɔsiawa, adama ba ǹ bu goomɔ.
Domi kurɔ wi, u gina sãa yoo.
21 Durɔ win torarun sõ, u koo ka yãa
kinɛru na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
win kurun kɔnnɔwɔ u ka torarun
sɔmbun yãkuru ko.
22 Kpa yãku kowo u nùn torarun su-
urun wororu koosi nɛ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Saa ye sɔɔra u koo win
torarun suuru wa.
23 Sanam mɛ i dua Kananin temɔ i
kpa, ma i dãa bwese bweseka duura,
i ko yen marum garisiwa disigim, wõɔ
ita. I ǹ mu dimɔ.
24 Wõɔ nnɛsen marum mɛ ya
koo ma, mu ko n sãawa nɛ Yinni
Gusunɔgim, i ka man siara tõɔ
bakarun saa.
25 Saa wõɔ nɔɔbusen diya bɛɛn tii i
ko i n da dãa marum mɛ sɔri i di. Nɛ
Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.
26 I ku gãanu ganu di ka yɛm. I ku
wɛɛ ǹ kun mɛ guru wiru mɛɛri i ka
bikiaru ko.
27 I ku bɛɛn wirun goo gookan seri
kɔni bwɛɛrɛkɛ. I ku maa bɛɛn toburun
beri berika kɔni.
28 I ku bɛɛn wasi muriri goon gɔɔn
sõ. I ku maa bɛɛn wasi yore. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
29 I ku bɛɛn bii wɔndiaba sekuru
doke i bu kurɔ tanaru kpɛ̃ɛ sãaru
garun sõ, kpa sakararu ka sekuru
sariru tu ku raa yibu tem mɛ sɔɔ.

30 I n da tõɔ wɛ̃rarugiru yaaye kpa i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 I ku da be ba ra gɔribu sokun mi ǹ kun mɛ sɔrobun mi kpa i ku ra ka tii disi doke. Domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
32 I wi u seri kpiki mɔ kpuro kpunɔ kpa i durɔ tɔkɔ bɛɛrɛ wɛ̃. I maa nɛ, Yinni Gusunɔ nasio. Domi nɛna na sãa bɛɛn Yinni.
33 Sɔɔ goo ù n wãa bɛɛn tem sɔɔ, i ku nùn dam dɔre.
34 I ko i nùn kuawa nge kpaa yɛ̃ro, kpa i nùn kĩa nge bɛɛn tii. Domi bɛɛn tii i raa sɔru di Egibitiɔ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.
35 I ku murafitiru ko siribu sɔɔ, ka gãa yĩirubu sɔɔ, ka kiloba sɔɔ ka sakakunu sɔɔ.
36 I de bɛɛn kiloba ka bɛɛn sakakunu ye kpuro ya n sãa dee dee. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua, nɛ wi na bɛɛ yara Egibitin di.
37 I nɛn woodaba kpuro mɛm nɔɔwɔ kpa i ye swĩi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Sãa ni Gusunɔ u yina

20

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben goo ǹ kun mɛ sɔɔ wi u wãa be sɔɔ ù n win bii sua u ka bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔku yãkuru kua, ba koo nùn kasukuwa bu go.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon nùn wɔri kpa n nùn wuna nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di yèn sɔ̃ u ka win bii Mɔlɔku yãkuru kua ma u nɛn kuru disi doke u nɛn yĩsi dɛɛraru sanka.
4 Isireliba bà n yina bu durɔ win bweseru go, ma ba nùn mɛɛra u daa yen bweseru mɔ̀,
5 nɛn tiiwa kon nùn wɔri wi ka win yɛnugibu kpuro kpa n nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di ka sere be ba maa Mɔlɔku ye sãamɔ.
6 Goo ù n bikiaru da gɔri sokobun mi ǹ kun mɛ sɔrobun mi, kon nùn wɔriwa kpa n nùn wuna win tɔmbun suunu sɔɔn di.
7 I de i n dɛɛre, domi nɛn tii na dɛɛre. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Kɔ̃ɔ mɛnna bi Gusunɔ u yina

8 Nɛna Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛre. I ko i nɛn woodaba mɛm nɔɔwawa kpa i sĩ ye sɔɔ.
9 Goo ù n win tundo ǹ kun mɛ win mɛro bɔ̃rusi, ba koo yɛ̃ro gowa kpa win yɛm mu wɔri win tii sɔɔ.
10 Goo ù n ka goon kurɔ kpuna, ba koo kurɔ wi ka durɔ wi gowa.
11 Goo ù n ka win tundon kurɔ kpuna, u win tundo sekuru dokewa. Ba koo yɛ̃ro gowa ka kurɔ wi sannu kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.
12 Goo ù n ka win biin kurɔ kpuna, ba koo yɛ̃ro gowa ka kurɔ wi sannu. Domi seku bakara ba kua mi. Ben yɛm mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
13 Tɔn durɔ ù n ka win tɔn durɔsi kpuna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo be yiru ye kpuro gowa. Domi gãa kɔ̃suna ba kua mi. Ben yɛm mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
14 Goo ù n bii ka mɛro sua kurɔ, tora bakara mi. Ba koo be kpuro dɔ̃ɔ mɛniwa. Kpa yen bweseru ya kun wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
15 Goo ù n maa ka yaa saberu mɛnna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo yɛ̃ro gowa ka yaa sabe ten tii.
16 Tɔn kurɔ ù n maa ka yaa saberu mɛnna nge mɛ ba ra ka tɔn durɔ mɛnnɛ, ba koo nùn gowa ka yaa sabe ten tii. Kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.
17 Goo ù n win sesu tundo turosi ǹ kun mɛ mɛro turosi sua kurɔ u ka kpuna, ba tii sekuru dokewa mi. Ba koo bu wunawa ben tɔmbun suunu sɔɔn di. Durɔ wi, u koo win torarun are sɔbewa. Domi u ka win sesu kpuna.
18 Goo ù n ka tɔn kurɔ mɛnna wi u yasa mɔ̀, ma yen yɛm mɛ mu yara u mu wa, ba koo be yiru ye yarawa Isireliban suunu sɔɔn di.
19 I ku ka bɛɛn mɛron wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ ǹ kun mɛ bɛɛn tiɔ kɔ̃ɔ mɛnna. Domi i sãawa dusinu. Wi u kua mɛ, u koo yen are wa.
20 Goo ù n ka win tundon wɔnɔ ǹ kun mɛ tundon mɔɔn kurɔ kpuna, u bu sekuru dokewa. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ǹ bii marumɔ sere bu ka gbi.

21 Goo ù n win wɔnɔ ǹ kun mɛ win
mɔɔn kurɔ sua, u toraWa mi. U win
wɔnɔ ǹ kun mɛ win mɔɔ wi sekuru
dokewa mi. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba ǹ
bibu marumɔ.
22 I de i nɛn woodaba ka nɛn yiirebu
mɛm nɔɔwa kpa i ka ye sɔmburu ko,
kpa tem mi na ka bɛɛ dɔɔ mu ku raa bɛɛ
yarinasia.
23 I ku bwese nin komanu swĩi ni na
kon bɛɛ gira. Domi koma niya ba kua
na ka bu yina.
24 Na bɛɛ sõɔwa na nɛɛ,
bɛɛya i ko i n ben tem mɛ mɔ.
Nɛna kon bɛɛ mu wɛ̃.
Tem mɛ, mu tim ka bom yiba.
Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ
wuna saa bwese ni nu tien di.
25 Yen sõna i ko i wunana yaa ye i ko i
di ka ye i kun dimɔ ka sere maa gunɔ
si i ko i di ka si i ǹ dimɔ kpa i ku ra bɛɛn
tɔmbu disi doke yɛɛ yi, ka gunɔ sin sõ
ye na gesi nɛɛ, i ku di mi.
26 I de i n dɛɛre i n wãa nɛn sõ, domi
na dɛɛre. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ
wuna nɛnɛm bwese ni nu tien suunu
sɔɔn di i n ka sãa negibu.
27 Goo ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, tɔn
kurɔ ǹ kun mɛ tɔn durɔ ma u ra gɔribu
soku ǹ kun mɛ u ra sɔroru ko, ba koo
yɛ̃ro kpenu kasukuwa kpa win yɛm
mu wɔri win tii sɔɔ.

Yãku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka yãku kowon tii yã

21

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ, a Aroni ka win bibu sõɔwɔ a nɛɛ,
yãku kowo u ku raa tii disi doke u
wigii goon goru baba
2 ma n kun mɔ win mɛro ka win
tundon goru ka win tiin biigiru ka
win wɔnɔ ka win mɔɔgiru
3 ka sere win sesu wi u kun durɔ
yɛ̃giru wi ba ǹ gina sue.
4 Isireliban suunu sɔɔ, yãku kowo
wi, u sãawa ben guro guro. Yen sõ, u
ǹ koo tii disi doke ka ben goon goru.
5 Goo ù n gu, yãku kowobu bu ku raa
ben wii suunun seri kɔni, bu ku raa
maa ben toburun beri berika kɔni.
6 Mɛya bu ku raa maa tii muriri wasi
sɔɔ. Ba ko n wãawa nɛ Gusunɔ ben
Yinnin sõ. Ba ǹ nɛn yĩsiru sankumɔ.
Domi beya ba ko n da man yãkunu
kue ni nu sãa nɛn dĩanu. Yen sõ, ba ko
n dɛɛrewa.
7 Ba ǹ koo kurɔ tanɔ ǹ kun mɛ wi ba
gaba ba ka kpuna sua kurɔ. Ba ǹ maa
kurɔ wi u win durɔ yina suamɔ. Domi
ba ko n dɛɛrewa ba n wãa nɛ, Yinni
Gusunɔn sõ.
8 Isireli baawurewa u koo yãku
kowo garisi tɔn dɛɛro. Domi wiya u ra
ka bɛɛn yãkunu nɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn
mi. Yen sõ, ba ko n dɛɛrewa, domi nɛ,
Yinni Gusunɔ na dɛɛre. Nɛna na bɛɛ
gɔsa i n ka maa dɛɛre.
9 Yãku kowo goon bii wɔndia ù n tii
sekuru dokemɔ u kurɔ tanaru dimɔ,
win tundowa u sekuru dokemɔ. Ba
koo bii wɔndia wi dãɔ mɛniwa.
10 Yãku kowo wi ba gum tãre wirɔ
u kua yãku kowo tɔnwero, ma ba nùn
sãa yãnu dokea, u ku maa win seri
sanku goon gɔɔn sõ. Mɛya u ku maa
win yãnu gɛ̃ɛku.
11 U ku raa goru garu susi u tii disi
doke, baa ǹ n win tundo ǹ kun mɛ win
mɛron gorun na.
12 U ǹ maa yariɔ nɛn kurun di goon
gorun sõ, u ku ka kuu te disi doken
sõ. Domi ba nùn gum tãre u n ka sãa
nɛnɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye
gerua.
13 Wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃wa yãku
kowo tɔnwero u koo sua kurɔ.
14 U ǹ koo gɔmini goo sua kurɔ ǹ kun
mɛ kurɔ wi ba yina ǹ kun mɛ kurɔ wi
ba gaba ba ka kpuna ǹ kun mɛ kurɔ
tanɔ. Adama wɔndia wi u kun durɔ
yɛ̃wa u koo sua win dusibu sɔɔ.
15 Kpa u ku raa bwese tukuru doke
win bweseru sɔɔ. Nɛ Yinni Gusunɔwa
na nùn gɔsa u n ka dɛɛre.

2. Wi u kun kpɛ̃ u ko yãku kowo

16 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ,
17 a Aroni ka win bibu sõɔwɔ a nɛɛ,
baa ka win bibun bweserɔ goo ù n
alebu gaa mɔ win wasi sɔɔ, yɛ̃ro kun
kpɛ̃ u da nɛn kuu te sɔɔ u nɛ, Yinni
Gusunɔ dĩanu ganu yãkuru kua.
18 Alebugii goo kun kpɛ̃ u nɛn
sɔmbu te ko, aa wõkowa? Aa kõri
barɔwa? N kun mɛ yɛ̃ron wuswaa ya
kɔsikirewa?

19 N kun mɛ yɛ̃ron naasu ɲ kun mɛ
win gãsera bɔɔrewa?
20 N kun mɛ yɛ̃ro u kundu kpiawa?
N kun mɛ u sãawa tɔn kɔmiakubu? N
kun mɛ yɛ̃ron nɔni kpiawa? N kun mɛ
yɛ̃ro taataaru ɲ kun mɛ debu mɔwa? N
kun mɛ win tĩa bii kɔsikira?
21 Wi u alebu gaa mɔ wasi sɔɔ gesi
Aronin bweseru sɔɔ, u ɲ kpɛ̃ u nɛ,
Yinni Gusunɔ yãkuru kua. U ɲ maa
kpɛ̃ u ka dĩanu ganu na u ka yãkuru ko
nɛn kuu te sɔɔ.
22 Adama u koo kpĩ u nɛ, Yinni
Gusunɔn dĩa dɛɛranu di.
23 Win alebun sõna u ɲ kpɛ̃ u susi
yãku yerɔ ka kuu ten beku kare ten
mi. Kpa u ku raa nɛn kuu te disi
doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra yãku
kowobu gɔsi ba n ka dɛɛre.
24 Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu ka
Isireliba kpuro gari yi sõɔwa.

3. Be ba koo yãku dĩanu di

22

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Aroni ka win bibu sõɔwɔ a nɛɛ,
ba n tii sɛ dĩa ni Isireliba ba ka man
naawammɛ sɔɔ, kpa bu ku raa nɛn yĩsi
dɛɛra te sanku. Nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
3 Ben bweseru sɔɔ, goo ù n nu susi,
ma u disi gɛɛ mɔ, ba koo yɛ̃ro yarawa
nɛn sɔmburun di.
4 Aronin bweseru sɔɔ, goo ù n bara
disigiru mɔ, ɲ kun mɛ ù n kentu kpika
mɔ, u ɲ yãku dĩa ni dimɔ sere ù n
dɛɛra,
5 ka sere wi u goru baba ɲ kun mɛ
wìn sen nim mu wĩa ɲ kun mɛ wi u yaa
gaa baba ye ya disi mɔ ɲ kun mɛ wi u
goo baba wi u disi mɔ.
6 Wi u yen gaa baba gesi, u disi
duurawa mi sere ka yokaɔ. U ɲ kpɛ̃ u
yãku dĩa ni di ma n kun mɔ u wobura
mam mam.
7 U n wobura, yokan di u dɛɛra, u
koo kpĩ u nɛn dĩa ni di. Domi niya nu
sãa win dĩanu.
8 Mɛya yãku kowo goo kun yaa goru
temmɔ ɲ kun mɛ yaa ye gbeeku yaa
gaa ya go u ku raa ka tii disi doken sõ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Ba koo nɛn woodaba mɛm
nɔɔwawa domi bà n nɛn dĩanu disi
doke, ba koo ben torarun are sɔbe kpa
bu gbi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu gɔsa
ba n ka dɛɛre.
10 Tɔn diro kun yãku dĩa ni dimɔ baa
yãku kowon sɔm kowo ɲ kun mɛ win
sɔɔ. Yɛ̃ro kun yãku dĩa ni dimɔ.
11 Adama yoo wi yãku kowo u dwa
ka wi ba mara win yɛnuɔ, ba koo kpĩ
bu dĩa ni di.
12 Yãku kowon bii tɔn kurɔ ù n tɔn
diro sua durɔ, ù ku raa yãku dĩa ni di.
13 Adama bii wi, ù n sãa gɔmini ɲ
kun mɛ win durɔ u nùn yina, ma u ɲ ka
durɔ wi mara, ma u gɔsira win tundon
yɛnuɔ u sõ nge sanam mɛ u ɲ durɔ sue,
u koo kpĩ u dĩa ni di. Ma n kun mɛ, tɔn
diro u ku dĩa ni di.
14 Tɔn tuko goo ù n nu di u ɲ ka
baaru, u koo nin kɔsire yãku kowo
wɛ̃wa. Yen biru kpa u nùn nin bɔnu
nɔɔbun tia sosia.
15 Yãku kowobu bu ku raa dĩa ni
disi doke nì Isireliba ba ka yãkuru kua
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
16 Bà n nu di sanam mɛ n ɲ weenɛ bu
nu di, ba Isireliba toranu sɔbimɔwa.
Nɛna Yinni Gusunɔ, nɛ wi na ra
yãkunu dɛɛrasie.

Sabe te ba koo ka yãkuru ko

17 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
18 a Aroni ka win bibu ka Isireliba
kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, goo be sɔɔ ɲ kun mɛ
sɔɔ goo wi u wãa ben suunu sɔɔ, ù n kĩ
u yãku dõɔ mwaararugiru ko ka kĩru,
ɲ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia,
19 nɛ, Yinni Gusunɔ n sere tu mwa,
yaa sabe dɔɔ ge ga ɲ alebu mɔ gera u
koo ka na, naa, ɲ kun mɛ yãaru, ɲ kun
mɛ boo, ya n gesi sãa dwa.
20 U ɲ koo ka yaa saberu na te ta
alebu gaa mɔ. Domi ù n ka tu yãkuru
kua, na ɲ mwaamɔ.
21 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ ka
kĩru ɲ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu
yibia, u koo tu kowa ka sabe te ta ɲ
alebu gaa mɔ n sere win yãku te mwa.
22 N n mɛn na, bu ku ka sabe wɔ̃ko
na, ɲ kun mɛ te ta kõri bɔɔre, ɲ kun mɛ
te ba so ba kɔsiki, ɲ kun mɛ te ta boo
boosu ɲ kun mɛ taataaru mɔ gɔnaɔ. Bu

ku ka yen gaa yãku dõɔ mwaararugiru ko.
23 Ba koo kpĩ bu ka yaa sabe tèn wasin bee tia kpãaru bo kɛ̃run yãkuru ko. Adama bu ku ka tu nɔɔ mwɛɛrugiru ko.
24 Bu ku raa ka yaa sabe tèn tĩara kɔra ǹ kun mɛ ba wĩa nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua. Bu ku maa yen bweseru yaa saberu garu kua bà n dua ben temɔ.
25 Bu ku ka nɛ, Yinni Gusunɔ sabe ten bweseru yãkuru kua te ba wa sɔbun mi. Domi sabe tèn wasi ba mɛɛra kua, ta sãawa nge sabe te ta alebu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, na ǹ yãku ten bweseru mwaamɔ.
26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
27 bà n kɛtɛ buu mara ǹ kun mɛ yãaru ǹ kun mɛ boo, ga koo kowa sõɔ nɔɔba yiru ka gen mɛro. Adama saa sõɔ nɔɔba itasen di, ba koo kpĩ bu ka gu yãku dõɔ mwaararugiru ko.
28 Bu ku raa yaa saberu garu go ka ten buu sõɔ teeru.
29 Bà n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun yãkuru kuammɛ, bu tu koowo nge mɛ kon ka tu mwa.
30 Yen dɔma tera ba koo ten yaa di. Ba ǹ yen gaa tiamɔ sere sisiru.
31 Ba koo nɛn wooda ye mɛm nɔɔwawa kpa bu ye swĩi.
32 Bu ku raa nɛn yĩsiru sanku kpa bu wa bu man bɛɛrɛ wɛ̃ ben suunu sɔɔ. Nɛna na Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛre.
33 Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di na n ka sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Tõɔ baka bwese bweseka

23

1-2 Yinni Gusunɔ u Isireliba sõɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, tõɔ baka nì sɔɔ i ko i n da mɛnnɛ i man sã, ni wee.

Tõɔ wɛ̃rarugiru

3 Alusuma tia sɔɔ, sõɔ nɔɔba tia i ko i n da sɔmburu ko, sõɔ nɔɔba yiruse, i ko i wɛ̃ra kpa i mɛnna i ka man sã. Yen tõɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. I ko i tu diwa nɛn sõ baa mi i wãa kpuro gesi.
4 Tõɔ baka ni nu maa tie, nì sɔɔ i ko i mɛnna i ka man sã, nin tõnu wee.

Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wõɔn suru gbiikoon sõɔ wɔkura nnɛsen yokan di, i Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru dio nɛ, Yinni Gusunɔn sõ.
6 Yen sõɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tõɔ bakaru tore. I ko i kowa sõɔ nɔɔba yiru i n pɛ̃ɛ dimɔ ye ba kun seeyatia doke.
7 Alusuma yen tõɔ gbiikiru sɔɔra i ko i mɛnna i man sã. Yen tõɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko.
8 Alusuma yen tõɔ baatere i ko i n da man yãku dõɔ mwaararugiru kuewa. Sõɔ nɔɔba yiruse, i ko i kpam mɛnna i man sã. Yen tõɔ te, i ku sɔmburu garu ko.

Gberun dĩa gbiikinun tõɔ bakaru

9-10 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sõɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, ì n dua tem mɛ kon bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, ma i dĩanu gã, i ko i ka dĩa gbiikii ni i gã mi yãku kowo daawawa.
11 Kpa yãku kowon tii u man nu tusia tõɔ wɛ̃rarugirun sisiru kpa n wa n ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri.
12 Yen tõɔ te, i ko i man yãku dõɔ mwaararugiru kua ka yãaru wõɔ tiagiru te ta ǹ alebu gaa mɔ.
13 I ko i maa som kilo nɔɔba tia mɛ i ka gum burina sɔndi kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. Yen biru kpa i tam litiri tia ka bɔnu tãre som mɛn wɔllɔ.
14 I ǹ ko i dĩa gbiikii nin pɛ̃ɛ di ǹ kun mɛ nin bima ye ba sɔnwa ǹ kun mɛ ye ba kɔsuka sere dɔma te i ka nɛ, Yinni Gusunɔgia na. I ko wooda yeni mɛm nɔɔwawa mi i wãa kpuro sere ka baadommaɔ.

Gɛ̃ɛbun tõɔ bakaru

15 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sõɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, i ko i maa alusuma gariwa nɔɔba yiru saa tõɔ wɛ̃rarugirun sisirun di dɔma tèn di i ka bɛɛn dĩa gbiikii ni, nɛ, Yinni Gusunɔ naawa.
16 I ko i gariwa sõɔ weeraakuru sere n ka ko tõɔ wɛ̃rarugiru nɔɔba yirusen sisiru. Kpa i maa nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua.
17 I ko i ka pɛ̃ɛ yiru na saa bɛɛn yɛnun di yèn baayere ba kua ka som kilo ita ka pɛ̃ɛ seeyatia. Bɛɛn gberun dĩa

gbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko,
kpa yãku kowo u ye sɔ̃ɔsi beri berika.
18 Yen biru, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ
yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka yãanu
nɔɔba yiru ni nu wɔ̃ɔ tia tia mɔ kpa
nu kun alebu gaa mɔ ka maa kɛtɛ kinɛ
kpɛm teeru ka yãa kinɛnu yiru ka sere
tam. Kpa ye kpuron nuburu tu nɛ,
Yinni Gusunɔ dore.
19 I ko i maa boo go bɛɛn toranun
yãkurun sɔ̃ ka maa yãanu yiru ni nu
wɔ̃ɔ tia tia mɔ siarabun yãkurun sɔ̃
20 ka pɛ̃ɛ ye sannu. Yãku kowo u koo
ka ye kpuro Yinni Gusunɔ daawawa
u nu tusiarun wororu koosi. Kpa ye
kpuro ya n sãa nɛ, Yinni Gusunɔgia.
Ye kpuron biru, yaa ye kpuro ya koo
kowa yãku kowogia.
21 Yen tɔ̃ɔ te, i ko mɛnnawa bɛɛ
kpuro i man sã. I ǹ maa sɔmburu
mɔ̀ dɔma te. Mi i wãa kpuro, i ko
i wooda yeni mɛm nɔɔwawa sere ka
baadommaɔ.
22 I n bɛɛn gberun dĩanu gɛ̃ɛmɔ, i ku
ni nu wãa bɛɛn gbee goorɔ gɛ̃. Yen
biru i ku maa nu kunɔnu ko. I ko i nu
sãarobu ka sɔbu deriawa. Nɛ Gusunɔ
bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Tɔ̃ɔ baka tè sɔɔ ba ra kɔbi wure

23-24 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa
saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, wɔ̃ɔn suru
nɔɔba yirusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i
wɛ̃rawa kpa i kɔbi so Gusunɔ u ka bɛɛ
yaaya. Tɔ̃ɔ te, i ko i mɛnnawa kpa i
man sã.
25 I ku ra sɔmburu garu ko. Kpa i
man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

Torarun suurun tɔ̃ɔ bakaru

26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
27 wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ
wɔkurusewa i ko i yãkuru ko bɛɛn
toranun suurun sɔ̃. I ko i mɛnnawa
kpa i nɔɔ bɔke kpa i man sã. Kpa i man
yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.
28 I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te sɔɔ.
Domi tɔ̃ɔ te sɔɔra ba koo bɛɛ toranun
suuru kobun woronu koosi Gusunɔ
bɛɛn Yinnin wuswaaɔ.
29 Wi u kun nɔɔ bɔkue yen tɔ̃ɔ te, ba
koo nùn wunawa win tɔmbun suunu
sɔɔn di.
30 Wi u maa sɔmburu kua tɔ̃ɔ te sɔɔ,
kon de bu yɛ̃ro gowa.
31 I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te. Ya
ko n sãawa wooda ka baadommaɔ ka
bɛɛn bibun bweserɔ. Mi i wãa kpuro,
i ko ye mɛm nɔɔwawa.
32 Ya ko n sãawa nge tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
kpa i nɔɔ bɔke. I ko i wɛ̃rawa saa surun
sɔ̃ɔ nɔɔba nnɛn yokan di sere ka yen
sisirun yokaɔ.

Kunun tɔ̃ɔ bakaru

33-34 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa
saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, saa
wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbun di, i ko i Kunun tɔ̃ɔ bakaru
diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i ka nɛ, Yinni
Gusunɔ sã.
35 Yen tɔ̃ɔ gbiikiru, i ko i mɛnna i
man sã. I ku ra sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ
te.
36 Tɔ̃ɔ baatere i ko i n da man yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru kuewa sere n ka ko
sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye. Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase,
i ko i kpam mɛnnawa i man sã kpa i
man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua. Tɔ̃ɔ
te, i ku ra sɔmburu garu ko. Ta sãawa
gãa girinu.
37 Yeniba kpuro ya sãawa tɔ̃ɔ baka
ni i ko i di nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Kpa
i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua
ka bɛɛn gberun dĩanu ka siarabun
yãkunu ka tam. Yãkuru baatere ka ten
tɔ̃ru.
38 Mɛya i ku maa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
duari ka yãku ni i ra man kue ka
sere maa kɛ̃ɛ ni i ra ka nɛ ka maa nɔɔ
mwɛɛrun yãkuru.
39 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbuse sɔɔ, ì n bɛɛn gberun dĩanu gã,
i ko i tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i
ka man bɛɛrɛ wɛ̃. Yen tɔ̃ɔ gbiikiru ka
yen tɔ̃ru nɔɔba itase, i ko i wɛ̃rawa i ku
sɔmburu garu ko.
40 Yen tɔ̃ɔ gbiikii te, i ko i dãa marum
buram sua ka kpakpa wurusu ka dãa
wuru bakasu si su ra n wãa daarɔ kpa
i n nuku dobu mɔ̀ nɛn wuswaaɔ sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru ye.
41 Wɔ̃ɔ baagere i ko i n da tɔ̃ɔ baka
te diwa i ka man bɛɛrɛ wɛ̃ suru nɔɔba
yiruse ye sɔɔ. Ya ko n sãawa wooda
sere ka baadommaɔ.
42 Bɛɛ Isireliba kpurowa i ko i n wãa
kunu sɔɔ sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

43 Kpa bɛɛn bibun bweseru tu ka gia ma na ben sikadoba sinasia kunu sɔɔ sanam mɛ na bu yarama Egibitin di. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.
44 Nge mɛya Mɔwisi u Isireliba tɔ̃ɔ baka ni sɔ̃ɔwa ni ba ko n da di bu ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.

Gusunɔn kuu bekurugirun dabu

24

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu nùn olifin gum kasuo mɛ mu gea bo kpa fitilanu nu n ka sɔ̃re yoka baayere.
3 Aroni u koo ka gum mɛ dawa nɛ, Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten mi, beku kare ten wuswaaɔ te ta woodan kpakoro te ganua. Kpa u de fitila ni, nu n sɔ̃re yokan di sere yam mu ka sãra. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka ben bibun bweserɔ.
4 Aroni u koo fitila ni sɔndiwa dabu wuraguun wɔllɔ kpa nu n sɔ̃re wɔ̃kuru baatere sere yam mu ka sãra.

Pɛ̃ɛ ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ̃

5 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a pɛ̃ɛ wɔkura yiru wɔ̃ɔwɔ yen baayere ya n sãa kilo nɔɔba tia.
6 Kaa ye yorewa nɛn wuswaaɔ tabulu wuragia yen wɔllɔ sĩa yiru, yen baayere sɔɔ pɛ̃ɛ nɔɔba tia.
7 Sĩa baayeren wɔllɔ kaa turare gea sɔndi kpa bu ye dɔ̃ɔ mɛni nɛn sɔ̃ pɛ̃ɛ yen ayerɔ kpa n bɛɛ yaaya.
8 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere, ba ko n da man pɛ̃ɛ yen bweseru yiiyewa kpa ya n yii mi baadomma. Ya ko n sãawa wooda bɛɛn bibun bweseru sɔɔ sere ka baadommaɔ.
9 Pɛ̃ɛ ye ba kɔsire kua mi, ya ko n sãawa Aroni ka win bibugia. Ba koo ye diwa yam dɛɛramɔ. Pɛ̃ɛ ye, ya sãawa nɛnɛm domi nɛna ba ye wɛ̃ sanam mɛ ba yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀. Aronin bwesera ta ko n da ye di sere ka baadommaɔ.

Wi u Gusunɔ gari kam gerusin sɛɛyasiabu

10-11 Sɔ̃ɔ teeru Isireliban goo ka Egibitigii goon bii wì u ka Isireli tɔn kurɔ mara ba sanna. Kurɔ Isireli win yĩsira Selomiti, Debirin bii, Danun bweseru sɔɔ. Selomitin bii wi, u Gusunɔn yĩsiru gari kam gerusimɔ u bɔ̃rusimɔ. Yera yande ba ka nùn da Mɔwisin mi.
12 Ma ba nùn yii ba ka mara bu wa ye Yinni Gusunɔ u koo gere.
13 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
14 i ka durɔ wi yario sansanin di. Be ba maa nua u nɛ Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi, kpa bu ben nɔma sɔndi win wirɔ bu ka seeda di kpa Isireliba kpuro bu nùn kpenu kasuku bu go.
15 Yen biru wooda yeniwa kaa Isireliba wɛ̃ a nɛɛ, wi u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi, yɛ̃ro u koo yen are wa.
16 Wi u gesi nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa. Isireliba kpurowa ba koo nùn kpenu kasuku bu go. Baa ù n sãan na sɔɔ, ba koo nùn gowa yèn sɔ̃ u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi.
17 Goo ù n win winsim go, ba koo maa yɛ̃ro gowa.
18 Goo ù n win winsim yaa saberu go, u koo ten kɔsire wɛ̃wa wasiru. Hundewa ya hunden kɔsire.
19 Goo ù n maa win winsim mɛɛra kua, mɛɛra yen bwesera ba koo yɛ̃ro ko.
20 Wi u goo bua, ba koo maa yɛ̃ro buawa. Wi u goon nɔni wĩa, ba koo maa yɛ̃ron nɔni wĩawa. Wi u goon dondu bua, ba koo maa yɛ̃rogiru buawa. Kɔ̃sa ye tɔnu u win tɔnusi kua kpuro, yera ba koo maa nùn kɔsie.
21 Wi u yaa saberu go, u koo ten kɔsire wɛ̃wa. Wi u maa tɔnu go, ba koo maa yɛ̃ro gowa.
22 Wooda tia yera ba koo ka bɛɛ ka bɛɛn sɔbu siri. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.
23 Ma Mɔwisi u Isireliba kpuro ye sɔ̃ɔwa. Ma ba durɔ wi u Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi yara sansanin di ba nùn kpenu kasuka ba go. Nge mɛya ba ka kua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa.

Tem wɛ̃rasiabu

25

1-2 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua guu te ba mɔ̀ Sinain wɔllɔ u nɛɛ,

bɛɛ Isirelibа ì n duа tem mɛ sɔɔ, mɛ kon bɛɛ wɛ̃ mi, i ko i dewа bɛɛn gbeаn tem mu wɛ̃rа nɛn sɔ̃.
3 Wɔ̃ɔ nɔɔbа tiа sɔɔrа i ko i bɛɛn gbeа duure kpа i bɛɛn resɛm gbaanu sɔmɛ i nin dãnu kɔni. Kpа i yen mаrum sɔri.
4 Adаmа wɔ̃ɔ nɔɔbа yiruse, yа ko n sãаwа wɔ̃ɔ wɛ̃rаruguu Yinni Gusunɔn sɔ̃. Bɛɛn gbenu nu koo wɛ̃rаwа mam mam. I ku rа nu dĩanu duure, i ǹ ko i maa bɛɛn resɛm kɔni.
5 Baa dĩa ni nu wɔrumа sanam mɛ i gɛ̃ɛmɔ mа nu kpiа kа tii, i ǹ nu gɛ̃ɛmɔ. I ǹ maa resɛm sɔrimɔ ye yа kа tii mаrа. Domi bɛɛn gbeа yа koo wɛ̃rаwа mam mam wɔ̃ɔ gɛ̀ sɔɔ.
6 Adаmа wɔ̃ɔ wɛ̃rаruguu ge sɔɔ, ye yа kpiа kа tii, yerа i ko i di bɛɛ kа bɛɛn sɔm kowobu kа bɛɛn yobu kа sere maa sɔɔ be bа wãа bɛɛn suunu sɔɔ
7 kа bɛɛn yaa sabenu kа gbeeku yɛɛ. Ye tem mɛ, mu koo kpi yerа i ko i di.

Yakiabun wɔ̃ɔ

8 I ko i wɔ̃ɔ nɔɔbа yirun subа nɔɔbа yiru deriwа yu doonа. Ye kpuro yа sãаwа mi, wɔ̃ɔ weeraakuru tiа sаri.
9 Yen wɔ̃ɔ dãakun suru nɔɔbа yirusen sɔ̃ɔ wɔkuru, tɔ̃ɔ te bа torаrun yãkuru kuа mi, i ko i kɔbi wurаwа kа kuuki tem mɛ kpuro sɔɔ.
10 Wɔ̃ɔ weeraakurusen wɔ̃ɔ ge, gа ko n sãаwа nɛnɛm nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃. Kpа i kpаrа mа baawure u tii mɔ. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, bа koo gbee te goo u rаа dɔrа ǹ kun mɛ te bа nùn mwaari wesiаwа tu ko wigiru. Wi u rаа maa yoru dimɔ, u koo yаkiаrа u wurа win yɛnuɔ.
11 Nge mɛyа i ko n dа wɔ̃ɔ weeraakuru baateren yаkiаbun tɔ̃ɔ bаkаru di. I ko i wɛ̃rаwа wɔ̃ɔ ge sɔɔ. I ǹ dĩanu gаnu duurumɔ. I ǹ maa dĩanu gаnu gɛ̃ɛmɔ ni nu kа tii kpiа. Mɛyа i ǹ maa resɛm sɔrimɔ ye yа mаrа resɛm gbaarɔ te bа ǹ sɔnwа.
12 Domi nuku dobun wɔ̃ɔwа ge i ko i wunа nɛnɛm nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Adаmа bɛɛn gbeаn dĩanа i ko i di.

13 Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, baawure u koo win tem mwawа mɛ bа rаа nùn mwaari.
14 I n tem dɔramɔ, ǹ kun mɛ ì n dwemɔ, bɛɛn goo u ku rаа win winsim nɔni wɔ̃ke.
15 Wi u kĩ u win gberu dɔrа, u koo ginа lasabu kowа u wа mèn nɔɔ tа koo dĩanu mа sere wɔ̃ɔ weeraaku te, tu kа yibu tè sɔɔ bа rа yаkiаbun tɔ̃ɔ bаkаru ko tè sɔɔ yɛ̃ro u koo tu wesiа.
16 Nge mɛ wɔ̃su su dabiru nɛ, nge mɛyа gbee ten gobi yi ko n kpãаru nɛ. Wɔ̃sun sukum mɛ mu tie mù kun dabi sere wɔ̃ɔ weeraaku te, tu kа yibu, ten gobi yi ǹ ko yi n kpã. Domi ye bа koo gɛ̃ gbee te sɔɔ, yerа u dɔramɔ.
17 Bɛɛn goo u ku rаа win winsim nɔni wɔ̃ke. I ko i mаn nasiаwа domi nɛnа na sãа Gusunɔ bɛɛn Yinni.
18 I nɛn woodaba mɛm nɔɔwɔ kpа i sĩ ye sɔɔ. Saa ye sɔɔrа i ko i sinа tem mɛ sɔɔ kа bɔri yɛndu.
19 Tem mɛ, mu koo dĩanu ko ni nu koo bɛɛ turi kpа i n kа wãа bɔri yɛndu sɔɔ.
20 Sɔrɔkudo i ko i tii bikiа i nɛɛ, mbа i ko i di wɔ̃ɔ nɔɔbа yiruse te. Domi i ǹ wɔ̃ɔ ge sɔɔ dĩanu duurumɔ, i ǹ maa gɛ̃ɛmɔ.
21 Kon bɛɛ domаru kuа wɔ̃ɔ nɔɔbа tiase kpа bɛɛn gbeа yu wɔ̃ɔ itan dĩanu mа.
22 Wɔ̃ɔ nɔɔbа itase sɔɔ, i ko i dĩanu duure kpа bɛɛn dĩa gurunu nu n tie sere i kа wɔ̃ɔ nɔɔbа nnɛsen dĩanu gɛ̃.

Tem kа dian yakiabu

23 Goo kun tɔnu tem dɔremɔ kpа yɛ̃ro u n mu mɔ sere kа baadommaɔ, domi nɛ, Yinni Gusunɔwа na tem mɔ, i maa wãаwа nɛn mi nge sɔbu.
24 Yen sɔ̃nа mi i sinа kpuro, i ko i tem yаkiаbun woodа ye mɛm nɔɔwаwа.

25 Bɛɛ sɔɔ, goo ù n kuа sãаro, mа u win tem sukum dɔrа, win dusi goo ù n gobi mɔ, u koo kpĩ u mu yаkiа.
26 Yɛ̃ro ù kun maa dusi goo mɔ wi u koo mu yаkiа, win tii u koo kookаri kowа u kа mu yаkiа.
27 U koo wɔ̃su gаriwа si su tie wɔ̃ɔ weeraaku te, tu kа sere yibu kpа u si kpuron gobi kɔsiа kpа tem mɛ, mu ko wigim.
28 U kun gobi wа u kа mu yаkiа, u koo mu wi u tem mɛ dwа deriа sere yаkiаbun tɔ̃ɔ bаkаru tu kа turi. Yen biru u koo kpĩ u wurа tem mɛ sɔɔ.

29 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo ù n win diru dɔra te ta wãa wuu gbãraruguu sɔɔ, wɔ̃ɔ tia u mɔ u ka tu yakia.
30 Yɛ̃ro ù n kpana u dii te yakia wɔ̃ɔ tia yen baa sɔɔ, ta koo kowa wi u tu dwagiru sere ka baadommaɔ. U ǹ maa tu wesiamɔ baa yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tà n tunuma.
31 Adama dii te ta wãa wuu ge ga ǹ gbãraru mɔ sɔɔ, ba koo tu yakiawa nge mɛ ba ra tem yakie. Baa ǹ n mɛren na, wi u raa dii te mɔ, ba koo nùn tu wesiawa yakiabun tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ.
32 Adama Lefiban wusu ka ben dia, ba ko n da kpĩ bu ye yakie saa kpuro.
33 Wi u Lefiban goon diru dwa, yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tà n tunuma, u koo yariwa dii ten min di ka wuu gen min di. Lefiban dia ya sãawa ben tiiginu Isirelibaginun suunu sɔɔ.
34 Gbee ni nu maa ka ben wusu sikerenɛ, ben goo kun kpɛ̃ u nu dɔra. Domi bera ba nu mɔ sere ka baadommaɔ.

Bɔkurabun wooda

35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛn Isirelisi ù n sãaru duura, ma u ǹ kpɛ̃ u tii nɔɔri, a de a nùn somi u ka win wãaru di. Nge mɛya kaa maa sɔɔ kua kpa u wa u sina tem mɛ sɔɔ wunɛn bɔkuɔ.
36 À n nùn gãanu bɔkura, a ku nùn are kasusi. A de a nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni nasia, kpa wunɛn winsim u wa u n wãa wunɛn bɔkuɔ.
37 À n nùn gobi bɔkura ǹ kun mɛ dĩanu, a ku nim doke.
38 Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua. Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di n ka bɛɛ Kananin tem wɛ̃ kpa na n sãa bɛɛn Yinni.

Yorun wooda

39 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛn Isirelisi ù n sãaru duura ma u nun tii dɔre, a ku nùn yoo sɔma koosia.
40 U ko n sãawa wunɛn sɔm kowo, u n wãa wunɛn yɛnuɔ sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka na.
41 Yakiabun tɔ̃ɔ baka te, tà n tunuma, kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa u wura u win yɛnugibu deema, u win sikadoban gbea tubi di.
42 Domi ba sãawa nɛn yobu be na yarama Egibitin di. Ba ǹ koo bu dɔra nge mɛ ba ra yobu dɔre.
43 A ku nùn dam dɔre. A sɔ̃ɔsio ma a nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni nasie.
44 À n yobu kĩ, bwese tuku ni nu ka nun sikerenɛwa kaa yoru mwɛɛri ba n sãa wunɛgibu.
45 Kaa kpĩ a sɔbun bibu dwe be ba wãa wunɛn yɛnuɔ ka sere be ba mara bɛɛn tem sɔɔ. À n bu dwa, ba ko n sãawa wunɛgibu.
46 Wunɛn bibun bweseru ta koo kpĩ tu bu tubi di sere ka baadommaɔ. Adama goo u ku raa win Isirelisi dam dɔre.
47 Sɔɔ goo ù n wãa wunɛn yɛnuɔ, ma u kua gobigii, ma Isireli goo u sãaru duura, ma u tii sɔɔ wi dɔre, ǹ kun mɛ sɔɔ win dusi goo,
48 Isireli wi, u koo kpĩ u tii yakia ǹ kun mɛ win dusi goo u nùn yakia
49 ǹ kun mɛ win baan mɔɔ ǹ kun mɛ win baan wɔnɔ ǹ kun mɛ ben bii goo ǹ kun mɛ win dusi goo gesi. Wi u maa tii dɔra mi, ù n dam wa u ka tii yakia, u koo kpĩ u tii yakia.
50 Ba koo wɔ̃sun geeru gariwa wi ka wi u nùn dwa saa mìn di u tii dɔra sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka turi. Win yakiabun gobin geeru ta ko n sãawa nge gobi yi ba koo sɔm kowo kɔsia wɔ̃ɔ si sɔɔ.
51 Wɔ̃su sù n maa tie su kpã yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu sere turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge mɛ wɔ̃ɔ sin geera nɛ.
52 Wɔ̃su sù kun maa dabi sere yakiabun tɔ̃ɔ bakaru tu ka turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge mɛ wɔ̃ɔ sin geera nɛ.
53 U n wãa win yinnin mi, yinni wi, u koo nùn kowa nge mɛ ba ra sɔm kowo kue. U ǹ koo nùn dam dɔre.
54 U kun kpĩa u tii yakie ka swaa yen gaa, u koo yakiara wi ka win bibu yakiabun tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ.

Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni

55 Isireliba ba sãawa nɛ, Yinni Gusunɔn yobu be na yara Egibitin di. Nɛ Gusunɔ na sãawa ben Yinni.

26

1 Na nɛɛ, i ku bwãaroku gagu sã. I ku ra maa gãanu ganun weenasinu ko. I ku maa kperu garu gira te ba gãanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i sã. Domi nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni.
2 I tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru yaayo kpa i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Domanu

3 I n nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ma i ye swĩi,
4 kon de gura yu nɛ yen saa sɔɔ kpa tem mu dĩanu wɛ̃ kpa dãnu nu binu ma.
5 I ko n dĩanu gɛ̃ɛmɔwa sere bɛɛn resɛm yu ka sɔribu turi. Kpa resɛm ye, ya n maa wãa duurubun saa. I ko i di i debu kpa i n wãa ka bɔri yɛndu bɛɛn tem sɔɔ.
6 Kon de alafia ya n wãa tem mɛ sɔɔ. Goo kun bɛɛ baasimɔ ì n dò. Kon de yɛɛ gɔbi yi doona. Mɛya tabu kun maa duɔ tem mɛ sɔɔ.
7 I ko i bɛɛn yibɛrɛba naa girawa kpa i bu takobi sɔkiri i kamia.
8 Bɛɛn nɔɔbu ba koo kpĩ bu tɔmbu wunɔbu (100) naa swĩi bu go. Kpa bɛɛn wunɔbu bu tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) naa swĩi bu go ka takobi.
9 Kon ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri kpa n de i marura i kɔwara kpa n de nɛn arukawani ya n wãa sere ka bɛɛn bibun bibɔ.
10 I ko i bɛɛn dĩa gurunu di sere nu tiara kpa i kpaanu kɔsire ko bɛɛn biranɔ.
11 Kon de bu nɛn wãa yeru gira bɛɛn suunu sɔɔ. Na ǹ maa bɛɛ biru kisimɔ.
12 Na kon sĩimɔwa bɛɛn suunu sɔɔ kpa na n sãa bɛɛn Yinni kpa i n maa sãa nɛn tɔmbu.
13 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni, nɛ wi na bɛɛ yara saa yorun di Egibitiɔ. Nɛna na Egibitigibun dam dɔrebu kpeerasia. Tɛ̃ i ko i kpĩ i sĩ n kun ka sekuru.

Bɔ̃ri

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ì kun nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ, ma i ǹ sĩimɔ ye sɔɔ,
15 ma i nɛn arukawani yina, i nɛn woodaba biru kisi, i ǹ ka bu sɔmburu kue,
16 wee ye kon bɛɛ kua.

Kon bɛɛ bɛrum tia kpa n de wasi sun bakaru tu bɛɛ wɔri i woora sere bɛɛn nɔni yi tonda kpa i n wahala mɔ̀. Kam sɔɔra i ko i bɛɛn dĩanu duure. Domi bɛɛn yibɛrɛbara ba koo nu di.
17 Kon bɛɛ biru kisi kpa bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ kamia. Kpa be ba bɛɛ tusa bu bɛɛ dam dɔre. I ko i duki yakikirawa baa bà kun bɛɛ naa gire.
18 Yeniba kpuron biru, ì kun man mɛm nɔɔwɛ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn torarun sɔ̃.
19 Kon bɛɛn dam bua mèn sɔ̃ i tii sue. Kon de wɔllu tu bɔbia nge sisu kpa gura yu ku nɛ. Kpa tem mu bɔbia nge sii gandu.
20 I ko i bɛɛn dam dɔrawa kam sɔɔ. Domi tem mu ǹ dĩanu mɔ̀. Mɛya dãnu nu ǹ maa marumɔ.
21 I n man seesimɔ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn toranun sɔ̃.
22 Kon bɛɛ gbeeku yɛɛ surema yi bɛɛn bibu go sere ka bɛɛn yaa sabenɔ kpa i kun maa dabi kpa bɛɛn swɛɛ yi gbi.
23 Sɛɛyasia bini bù kun maa dere i gɔ̃ru gɔsie, ma i man seesimɔ,
24 nɛn tii kon bɛɛ seesi kpa n maa bɛɛ sɛɛyasia too too n kere yellu bɛɛn toranun sɔ̃.
25 Kon de tabu bu bɛɛ wɔri yèn sɔ̃ i nɛn arukawani kusia. I n mɛnna i kukua bɛɛn wusɔ, kon de bararu tu bɛɛ wɔri kpa yibɛrɛba bu bɛɛ nɔma turi.
26 Kon de gɔ̃ɔru tu na. Saa ye sɔɔ, tɔn kurɔbu wɔkuru ba koo pɛ̃ɛ wɔ̃wa doo teu sɔɔ kpa bu ka bɛɛ naawa ye ya ǹ bɛɛ debumɔ.
27 Yeniban biru ì kun man mɛm nɔɔwɛ, ma i man seesimɔ,
28 nɛn tii kon bɛɛ seesi ka mɔru kpa n bɛɛ sɛɛyasia nɔn nɔɔba yiru n kere yellu bɛɛn toranun sɔ̃.
29 I ko i gɔ̃ɔru wa sere i bɛɛn bibu tem.
30 Kon bɛɛ tusi sere n bɛɛ gunguu nìn mi i ra yãkuru ko kɔsuku ka bwãarokunu ni i ra ka sɔ̃ɔ sã. Kon bɛɛn gonu sɔndi bwãaroku nin kɛ̃kin wɔllɔ.
31 Kon bɛɛn wusu gɔsia bansu kpa n bɛɛn sãa yenu kɔsuku. Na ǹ maa bɛɛn yãkunu mwaamɔ.

32 Kon bɛɛn tem kam koosia. Bɛɛn yibɛrɛ be, ba koo na bu sina mi, kpa biti yu bu mwa.
33 Kon de bu bɛɛ tabu wəri kpa i yarina i da tem tukumə. Kpa bɛɛn wusu su ko bansu.
34-35 Saa yè səə i ko i n wãa tem tukum mi, bɛɛn tem mɛ, mu koo wɛ̃ra, wɛ̃ra bi i ɲ daa mu wɛ̃ɛre.
36 Be ba koo tiara ba n wãa yibɛrɛban temə, kon de bu nuki sankira. Baa wuru kokosun damu, ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo yakurawa nge be ba yibɛrɛba wa ba tabu yãnu nɛni ba ka bu naa gire. Ba koo wərukuwa baa goo ù kun bu naa swĩi.
37 Ba koo wərikinawa nge be ba goonamə tabu səə ka takobi. Ba ɲ kpɛ̃ bu yõra bu ben yibɛrɛba ma.
38 Ba koo gbiwa bwese tukunun su-unu səə. Kpa yibɛrɛba bu bu kam koosia.
39 Be ba koo tiara yibɛrɛban tem mi, ba koo woorawa ka nuku sankiranu ben toranun sõ ka ben baababaginun sõ.

Gusunə u koo win arukawani yaaya

40 Isireli be ba tiara, ba koo ben toranu tuuba ko ka ben baababaginu ni ba kua nɛ, Yinni Gusunən wuswaaə ka sere seesi bi ba man seesi.
41 Ba koo gia ma nɛna na bu seesi ma na ka bu da tem tukumə ben yibɛrɛban mi. Saa ye səəra ba koo tii kawa ben naanɛ sarirun sõ kpa bu gia ma nɛna na bu sɛɛyasiamə ben toranun sõ.
42 Saa ye səə, kon nɛn arukawaniba yaaya ye na bəkua ka ben baababa. Bera Aburahamu ka Isaki ka Yakəbu. Kon maa nɛn nəə mwɛɛru yaaya te na kua ben tem sõ.
43 Ben biru, tem mɛ, mu koo wɛ̃ra. Saa ye səəra ba koo sɛɛyasiabu wa yèn sõ ba nɛn woodaba deri.
44 Adama baa bà n wãa tem tukumə ben yibɛrɛban mi, na ɲ bu derimə mam mam. Na ɲ bu biru kisimə, na ɲ maa bu kpeerasiamə. Na ɲ nɛn arukawani ye kusiamə. Domi na sãawa Gusunə ben Yinni.
45 Ben arufaanin sõ kon arukawani ye yaaya ye na ka ben baababa bəkua mi, ye ya dera na bu yara Egibitin di bwesenu kpuron nəni biru, ma na kua ben Yinni. Nɛna Yinni Gusunə.
46 Wooda ka sõəsi niniwa Yinni Gusunə u Məwisi wɛ̃ Sinain guurə u ka Isireliba sõ.

Nəə mwɛɛnun yibiabu

27

1 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u nɛɛ,
2 a Isireliba wooda yeni sõəwə a nɛɛ, goo ù n nəə mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo nɛ, Yinni Gusunə tənu kɛ̃, u koo kpĩ u gobi kəsia tənu win ayerə nge mɛni u ka win nəə mwɛɛru yibia.
3 Saa tən durə wi u wõə yɛndu mən di n ka da wõə watagii, sii geesun gobi weeraakura u koo kəsia nge mɛ ba ra sãa yerun gobi kəsi.
4 N n tən kurən na, sii geesun gobi tɛna.
5 Tən durə wi u mə wõə nəəbu n ka da wõə yɛndugii, sii geesun gobi yɛnda u koo kəsia. N n maa tən kurən na, sii geesun gobi wəkuru.
6 Saa tən durə suru tiagii sere n ka da wõə nəəbugii, sii geesun gobi nəəbuwa u koo kəsia. N n maa tən kurən na, sii geesun gobi itawa u koo kəsia.
7 Goo ù n maa wõə wata mə ɲ kun mɛ ù n kere mɛ, sii geesun gobi wəkura nəəbuwa u koo kəsia. N n maa tən kurən na, sii geesun gobi wəkura u koo kəsia.
8 Goo ù n sãa sãaro too, ma u ɲ kpɛ̃ u kəsia mɛ ba gerua, ba koo ka yɛ̃ro dawa yãku kowon mi, kpa yãku kowo wi, u nùn sõ mèn nəə u koo kəsia nge mɛ win waara nɛ.
9 Goo ù n nɛ, Yinni Gusunə nəə mwɛɛru kua ma u koo man yaa saberu kɛ̃ te ba ra ka yãkuru ko, yaa sabe te, ta ko n sãawa nɛgiru.
10 Ba ɲ ka tu garu kəsinamə te ta kun wã. Baa tà kun maa wã, ba ɲ ka tu garu kəsinamə te ta wã. Ka mɛ, bà n maa ka tu kəsina, ni yiru kpuro nu ko n sãawa nɛginu.
11 Goo ù n ka yaa saberu na te ba ku ra ka yãkuru ko, ba koo ka tu dawa yãku kowon mi.
12 Kpa yãku kowo u tu mɛɛri u ten geeru bura.

13 Wi u ka yaa sabe te na, ma u kĩ u
tu yakia, gee te yãku kowo u nùn bure,
tera u koo kəsia. Kpa u maa gee ten
bənu nəəbun tia sosi.
14 Goo ù n win diru Yinni Gusunə
kã, yãku kowowa u koo da u tu mɛɛri
kpa u ten geerun saka gere. Gee te u
gerua mi, tera ba koo ka səmburu ko.
15 Adama ù n kĩ u win dii te yakia,
u koo gina gee te yãku kowo u bura
mi kəsiawa kpa u ten wəllə bənu
nəəbusen tia sosi dii te, tu sere maa ko
wigiru.
16 Goo ù n maa win gberu Yinni
Gusunə wɛ̃, ba koo ten geeru burawa.
Dĩa ni ba koo duuren kpãara ba koo
mɛɛri. Nge tɛ̃ bà n dĩa ni ba mò
əəsu duura, ma nu kilo gooba wunəbu
(300) kua, sii geesun gobi weeraakura
ba koo kəsia.
17 N n sãan na yakiabun tõə bakarun
diya u gbee te wɛ̃, ten gobi kpurowa u
koo kəsia.
18 U n gbee te Yinni Gusunə wɛ̃
yakiabun tõə bakarun biru, yãku
kowo u koo ten gobi kawawa. U koo
wõə si su tie sere yakiabun tõə bakaru
tu ka turin gobi kəsiawa.
19 Yɛ̃ro ù n kĩ u win gbee te yakia, u
koo kəsiawa ye ba bura mi, kpa u yen
bənu nəəbun tia sosi gbee te, tu sere
maa ko wigiru.
20 U kun tu yakie, ma ba tu goo dəre,
u ǹ maa kpɛ̃ u tu yakia win tii.
21 Yakiabun tõə bakaru tà n tunuma,
ta koo kowa Yinni Gusunəgiru. Yãku
kowoba ba ko n tu mə sere ka
baadommaə.
22 Goo ù n Yinni Gusunə gberu wɛ̃ te
u dwa, n ǹ mə te u tubi di,
23 yãku kowowa u koo tu mɛɛri kpa
u ten geeru bura. U koo wõsu gariwa
si su tie yakiabun tõə bakaru tu ka turi.
Wõə si kpuron gobiya u koo gere kpa
gobi yi, yi ko Yinni Gusunəgii.
24 Adama yakiabun tõə bakaru tà n
tunuma, gbee te, ta ko n sãawa wi u
raa nùn tu dəregiru.
25 Ba koo gãanu kpuron geeru
burawa nge mɛ ba ra sãa yerun gobi
kəsi. N deema gobi yin tian bunum
mu ra n sãawa garamu wəkuru.

Kɛ̃ɛ bwese bweseka

26 Goo u ku raa win yaa saberun
buu gbiikuu Yinni Gusunə kɛ̃. Domi
ga sãawa Yinni Gusunəguu kə yèn sõ
ga sãa buu gbiikuu. Baa ǹ n yãarun
na ǹ kun mɛ kɛtɛ, ga sãawa Yinni
Gusunəguu.
27 Gà n maa sãan na sabe te ba ku ra
ka yãkuru kon buu gbiikuu, wi u ka tu
na u koo kpĩ u tu yakia ù n gee te yãku
kowo u nùn bure kəsia kpa u maa ten
bənu nəəbun tia sosi. U n kpana u tu
yakia, yãku kowo u koo kpĩ u tu goo
dəre nge mɛ u ten geeru bure.
28 Gãa ni ba Yinni Gusunə kã sere
ka baadommaə, aa tənuwa? N kun
mɛ yaa sabera? N kun mɛ gbee te
u tubi diwa? Gãa ni ba gəsa ba yi
Yinni Gusunən sõ gesi, n ǹ maa koorə
u nu yakia ǹ kun mɛ u nu dəra. Nu
ko n sãawa Yinni Gusunəginu sere ka
baadommaə.
29 Baa ǹ n tənun na n ǹ koorə u nùn
yakia. Ba koo yɛ̃ro gowa.
30 I ko i n da Yinni Gusunə bɛɛn
gberun dĩanun suba wəkuru səə tia
yiiyewa sere ka dãa marumə.
31 Goo ù n kĩ u ye yakia, u koo yen
gee te kəsiawa kpa u maa yen bənu
nəəbun tia sosi.
32 Mɛya maa yaa sabenu səə. Yãara?
Kɛtɛwa? Boowa? Sabe ni ba kpare
gesi, wəkuru baateren wəllə Yinni
Gusunə u teeru mə.
33 Wi u sabe ni mə, u ǹ koo gəsi te ta
wã ǹ kun mɛ te ta kun wã. U ǹ maa ka
tu garu kəsinamə. Baa ù n ka tu garu
kəsina, ni yiru kpuro nu ko n sãawa
Yinni Gusunəginu. N ǹ koorə bu nu
yakia.
34 Wooda yenibara Yinni Gusunə u
Məwisi wɛ̃ Isireliban sõ Sinain guurə.

ISIRELIBAN SANUM GBABURU SƆƆ

Gabu ba tire te yĩsiru kãwa Gari Gari yèn sõ te sɔɔra ba Isireliba gara sanam mɛ ba yarima Egibitin di. Adama sà n mɛɛra sãa sãa, sa ko wa ma yĩsi te, ta ɲ ka tire ten gari kpuro yã. Domi ten gari mɛro ya sãawa Isireliban sirenabu wõɔ weeru Sinain gbaburɔ. Yen sõna ba tu soka ka Heberum Gbaburun Tireru. Wõɔ wee te sɔɔ, Isireliba ba wurura ba nuki sankira, ba ben gutururu sõɔsi ka sere ben naanɛ sariru Yinni Gusunɔn mi, ye ba ka nùn seesi nɔn dabinu. Adama Yinni Gusunɔ u ɲ ka bu kõsa nɛnua. U bu win durom ka win tɔn geeru sõɔsiwa. Ka mɛ, u ku ra de u kun bu sɛɛyasie. Domi u sãawa gemgii.

Tire ten kpunaa

1. Sanum sɔɔru, wiru 1n di sere wiru 10:10.
2. Isireliban sanum Sinain guurun di n ka da Mɔabuban temɔ, wiru 10:11n di sere wiru 21.
3. Isireliba Mɔabuban temɔ, wiru 22n di sere wiru 25.
4. Kananin tem dubun sɔɔru, wiru 26n di sere wiru 36.

ISIRELIBA BA WÃA SINAIN GBABURƆ

Ba Isireliba gara

1 Ye Isireliba ba yarima Egibitin di, yen wõɔ yirusen suru yirusen tõɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua win kuu bekurugirɔ, gbabu te ba mɔ Sinaiɔ.

2 U nɛɛ, i Isireliban tɔn durɔbu kpuro gario, wunɛ ka Aroni, yɛnu ka yɛnu, bwese kɛra ka bwese kɛra, kpa i baawuren yĩsiru yore.

3 I bu gario be ba wãa tabu wuunu sɔɔ, saa be ba wõɔ yɛndu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

4 Bwese kɛra baayeren guro gurowa u koo bɛɛ somi.

5 Be ba koo bɛɛ somi mi, beya,
Elisuri, Sedeurin bii, Rubɛnin bweseru sɔɔ,

6 ka Selumiɛli, Surisadain bii, Simɛɔn bweseru sɔɔ,

7 ka Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sɔɔ,

8 ka Nɛtanɛɛli, Suarin bii, Isakarin bweseru sɔɔ,

9 ka Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sɔɔ,

10 ka Elisama, Amihudun bii, Efaraimu, Yosɛfun biin bweseru sɔɔ,
ka Gamuliɛli, Pedasurin bii, Manase, Yosɛfun bii turo goon bweseru sɔɔ,

11 ka Abidani, Gideonin bii, Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ,

12 ka Akiesɛɛ, Amisadain bii, Danun bweseru sɔɔ,

13 ka Pagiɛli, Okiranin bii, Asɛɛn bweseru sɔɔ,

14 ka Eliasafu, Dewɛlin bii, Gadin bweseru sɔɔ,

15 ka sere Ahira, Enanin bii, Nɛfitalin bweseru sɔɔ.

16 Guro guro be ba gɔsa mi, ba sãawa Isireliban tabu sinambu.

17 Ma Mɔwisi ka Aroni ba tɔmbu wɔkura yiru ye sua bèn yĩsinu ba sia mi.

18 Ma ba Isireliba kpuro soka ba mɛnna wõɔn suru yirusen tõɔ gbiikiru sɔɔ, ma ba bu gara bwese kɛra ka bwese kɛra, yɛnu ka yɛnu, saa tɔn durɔ be ba wõɔ yɛndu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, ma ba ben yĩsa yorua.

19 Mɔwisi u bu gara Sinain gbaburɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.

20-43 Ba Isireliban bwese kɛra baayeren tɔmbu gara yɛnu ka yɛnu. Ma ba ben yĩsa yorua saa be ba wõɔ yɛndu mɔn di, be ba koo kpĩ bu tabu ko. Ba garim toruawa ka Rubɛni, Yakɔbun bii gbiikoon bwese kɛra. Tɔn ben geeru wee.

Rubɛnin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔba tia ka nɛɛra wunɔbu (46.500).

Simɛɔn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba nnɛ ka gooba wunɔbu (59.300).

Gadin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).

Yudan bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nnɛ ka nata (74.600).

Isakarin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nnɛ ka nɛɛru (54.400).
Sabulonin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛɛru (57.400).
Efaraimu, Yosɛfun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu (40.500).
Manase, Yosɛfun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka yiru ka goobu (32.200).
Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔbu ka nɛɛru (35.400).
Danun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔbu (62.700).
Asɛɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka tia ka nɛɛra wunɔbu (41.500).
Nɛfitalin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka nɛɛru (53.400).

44 Tɔn be Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban guro gurobu wɔkura yiru ye, ba gara, ben geera mi.

45 Ba bu garawa saa be ba wõɔ yɛndu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

46 Be kpuron geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba nata ka ita ka nɛɛra wunɔbu ka weeraakuru (603.550).

Lefiban bweserun sɔmburu

47 Baɲ Lefiban bweserɔ tɔmbu gara,

48 yèn sõ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,

49 Isireliba sɔɔ, a ku Lefiban bweserun tɔmbu gari.

50 Kaa de bu nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te nɔɔriwa ka ten dendi yãnu ka ye ya wãa mi kpuro, beya ba ko n da ye kpuro sɔbe. Kpa bu ben kunu gira bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena.

51 Isireliba bà n seewa, Lefibara ba ko n da kuu te kure. Bà n koo maa ben sansani gira, ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu te girewa. Tɔn tuko ù n tu bɛsu, ba koo nùn gowa.

52 Isireli be ba maa tie, ba koo sinawa ben bwese kɛran wuuru sɔɔ, ben baawure u yõra mi ben gidi bɔra ya gire nge mɛ ba bu bɔnu sãa.

53 Adama Lefiba ba koo ben sansani girawa bu ka kuu te sikerena mi woodan kpakorora wãa. Nge mɛya ba koo ka tu kõsu. Saa ye sɔɔ, Isireliba baɲ maa wasi bu tu susi n sere ka bu mɔru ko.

54 Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye kpuro mɛm nɔɔwa mam mam ye u Mɔwisi wɛ̃ mi.

Nge mɛ Isireliba

ba koo ka sinasina ben sansaniɔ

2

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sõɔwa u nɛɛ,

2 Isireliba bà n ben sansani giramɔ, ben baawure u koo win kuru girawa win bweserun gidi bɔran bɔkuɔ. Ba koo ben kuu ni girawa bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena, kpa begii ni, nu n ka tu dɛsire fiiko.

3 Sõɔ yari yeru giara Yudaba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Nasoni, Aminadabun bii.

4 Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nnɛ ka nata (74.600).

5-7 Be ba ko n wãa ben wuuru sɔɔ bera, Isakarin bwese kɛra ka Sabulonin bwese kɛra.
Isakarin tabu sunɔn yĩsira Nɛtanɛɛli, Suarin bii. Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔbun suba weeraakuru ka nnɛ ka nɛɛru (54.400).
Sabuloniban tabu sunɔn yĩsira Eliabu, Helonin bii.

8 Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛɛru (57.400).

9 Be kpurowa ba sãa Yudaban tabu kowobu ma ben geera kua nɔrɔbun suba wunɔbu ka wɛnɛ ka nɔɔba tia ka nɛɛru (186.400).
Isireliba bà n sanum seewa, bera ba ko n da gbi.

10 Sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru giara Rubɛniba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Elisuri, Sedeurin bii.

11 Ben tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔba tia ka nɛɛra wunɔbu (46.500).

12-14 Be ba ko n wãa ben wuuru sɔɔ, bera Simɛɔn bwese kɛra ka Gadin bwese kɛra.
Simɛɔban tabu sunɔn yĩsira Selumiɛli, Surisadain bii. Ben tabu kowobu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba nnɛ ka gooba wunɔbu (59.300).
Gadigibun tabu sunɔn yĩsira Eliasafu, Dewɛlin bii.
15 Ben tabu kowoba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).
16 Be ka Rubɛnin tabu kowobu kpuro ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu ka weeraakuru ka tia ka nɛɛru ka weeraakuru (151.450).
Beya ba koo ko yiruse bà n swaa wɔriɔ.
17 Yen biru, Lefiba ba koo Yinni Gusunɔn kuru sua kpa ba n wãa tabu kowo wuunu yiru ye ya gbia ka wuunu yiru ye ya wãa biruɔn suunu sɔɔ.
Ben tii ba ko n swĩinɛwa nge mɛ ba ra ka sinɛ sinɛ bà n sansani giramɔ. Ben baawure u koo yõrawa win gidi bɔran bɔkuɔ.
18 Sõɔ duu yeru giara Efaraimuba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Elisama, Amihudun bii.
19 Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu (40.500).
20-23 Ben wuuru sɔɔra Manaseba ka Bɛnyamɛɛba ba koo ben sansani gira.
Manaseban tabu sunɔn yĩsira Gamuliɛli, Pedasurin bii.
Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka yiru ka goobu (32.200).
Bɛnyamɛɛban tabu sunɔwa Abidani, Gideonin bii. Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔbu ka nɛɛru (35.400).
24 Be kpuro ka Efaraimun tabu kowobun geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu ka nɔɔba ita ka wunɔbu (108.100).
Bera ba ko n sãa itase bà n swaa wɔriɔ.
25 Sõɔ yɛ̃san nɔm geu giara Danuba ba koo maa ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Akiesɛɛ, Amisadain bii.
26 Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔbu (62.700).
27-30 Ben wuuru sɔɔra Asɛɛba ka Nɛfitaliba ba koo du.
Asɛɛban tabu sunɔn yĩsira Pagiɛli, Okiranin bii.
Ben tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka tia ka nɛɛra wunɔbu (41.500).
Nɛfitaliban tabu sunɔn yĩsira Ahira, Enanin bii.
Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka nɛɛru (53.400).
31 Be kpuro ka Danuba ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa wata ita sari ka nata (157.600).
Isireliba bà n swaa wɔri, kpa ben baawuren gidi bɔra ya n bu gbiiye, bera ba koo be ba tie swĩi biruɔ.
32 Isireli be ba koo kpĩ bu tabu ko, ben geera kuawa nɔrɔbun suba nata ka ita ka nɛɛra wunɔbu ka weeraakuru (603.550). Ba bu garawa bwese kɛra ka bwese kɛra, yɛnu ka yɛnu.
33 Baǹ Lefiban bweseru gara yèn sõ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u ku bu gari.
34 Ma Isireliba ba kua mam mam ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa. Ben baawure u win sansani girawa mi ben gidi bɔra ya gire. Yen biru, bà n seewa ba swaa wɔriɔ, ba ra n swĩinɛwa bwese kɛra ka bwese kɛra, yɛnu ka yɛnu.

Lefin bweserun sɔmburu

3

1 Tɔn be ba wãa Aroni ka Mɔwisin bwese kɛra sɔɔ sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua Sinaiɔ, ben yĩsa wee.
2 Bibu nnɛwa Aroni u mɔ. Gbiikoon yĩsira Nadabu. Be ba maa tie bera, Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.
3 Be kpurowa ba gum tãre bu ka ko yãku kowobu, ma ba bu yi nɛnɛm sɔmbu ten sõ.
4 Adama Nadabu ka Abihu ba gu sãa yerun kɔnnɔwɔ Sinain gbaburɔ sanam mɛ ba ka Yinni Gusunɔ turare tuka daawɔ bu ka yãkunu ko. N deema ben goo kun bii mara. Ma n tia Eleasaa ka Itamaa ka sere ben baaba

Aroni wi u ra n bu kpare yãku kobun
səmburu səə.
5 Yera Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa
u nɛɛ,
6 a de Lefin bibun bweseru tu na
kpa a tu Aroni nəmu səndia sombu ten
sɔ̃.
7 Ba ko n da n wãawa Gusunən ku-
run kənnəwə bu ka ten səmburu ko
Aroni ka Isireliba kpuron ayerə.
8 Beya ba koo kuu te, ka ten dendi
yãnu kpuron səmburu ko Isireliban
ayerə.
9 Kaa wooda wɛ̃wa a nɛɛ, Aroni ka
win biba ba ko n Lefiba mə bu ka sãa
yee ten səmburu ko.
10 Adama Aroni ka win bibu tənawa
ba koo yãkuru ko. Goo ù n yãkuru
kua, ma n kun be, ba koo yɛ̃ro gowa.
11 Yinni Gusunə u maa Məwisi
sõəwa u nɛɛ,
12 wee na Lefiba wuna Isireliban
suunu səən di ba n ka sãa Isireliban bii
tən durə gbiikobun kəsire, kpa bu ko
nɛgibu.
13 Domi saa mìn di na Egibitigibun
bii gbiikobu go, saa min diya na Isire-
liban bii gbiikobu ka ben yaa sabenun
bii gbiikinu tii yiiya. Ma ba kua
nɛgibu. Nɛna Yinni Gusunə.

Ba gari gari kua Lefiban bweseru səə nən gbiikiru

14 Yinni Gusunə u kpam Məwisi
sõəwa Sinain gbaburə u nɛɛ,
15 a Lefin bibun bweseru gario yɛnu
ka yɛnu, bweseru ka bweseru. Ben
tən durə baawurewa kaa gari saa be ba
suru tia mən di sere ka be ba kere mɛ.
16 Ma Məwisi u bu gara nge mɛ Yinni
Gusunə u geruə.
17 Be ba sãa Lefin bibu bera, Gɛɛsəni
ka Kehati ka Mɛrari.
18 Be ba sãa Gɛɛsənin bibu ka ben
bweseru bera, Libini ka Simɛi.
19 Be ba sãa Kehatin bibun bwe-
seru bera, Amuramu ka Yisehari ka
Heboroni ka Usiɛli.
20 Be ba maa sãa Mɛrariba ka ben
bweseru bera, Makili ka Musi. Beni
kpurowa ba sãa Lefin bibun bweseru.
21 Gɛɛsənin min diya Libinin bwe-
seru ka Simɛin bweseru ta yara.
22 Tən durə be ba gara be ba suru
tia mə ka be ba kere mɛ Gɛɛsənin
bweseru səə ben geera kuawa təmbu
nərəbun suba nəəba yiru ka nɛɛra
wunəbu (7.500).
23 Gɛɛsəniba ba ra ben sansani
girewa Yinni Gusunən kurun biruə
sõə duu yeru gia.
24 Ben kparon yĩsira Eliasafu, Laɛlin
bii.
25 Ye Gɛɛsənin bweseru ta ko n da
ko kuu bekurugii te səə yera, kuu ten
beku karenu ni ba koo doke ten səəwə
ka ten təəwə ka ten kənnəwə
26 ka ten yaaraə ka yaara yen
kənnəwə ka sere maa ten wɛ̃ɛ kpuro.
27 Kehatin min diya Amuramugibu
ka Yisehari gibu ka Heboroni gibu ka
Usiɛligibun bwese kɛri maa yara.
28 Tən durə be ba gara Kehatin
bwese te səə, be ba suru tia mə ka
be ba kere mɛ, ben geera kuawa
təmbu nərəbun suba nəəba ita ka nata
(8.600).
29 Kehatiba ba ra ben sansani
girewa kuu ten sõə yɛ̃san nəm geu gia.
30 Ben kparon yĩsira Elisafani,
Usiɛlin bii.
31 Kehati bera ba ko n da woodan
kpakoro ten səmburu ko ka tabulu
ye, ka dabu ge, ka yãku yenu ka kuu
ten dendi yãnu kpuro ka dii dɛɛrarun
beku kare te. Beya ba ko n da ye
kpuron səmburu ko.
32 Wi u sãa Lefiba kpuron guro guro
wiya, Eleasaa, Aroni yãku kowon bii.
Wiya u tən be kpuro kpare be ba sãa
yee ten səma mɔ̀.
33 Mɛrarin min diya Makiligibu ka
Musigibun bwesera yara.
34 Tən durə be ba gara be ba suru
tia mə ka be ba kere mɛ, ben geera
kuawa təmbu nərəbun suba nəəba tia
ka goobu (6.200).
35 Ben kparon yĩsira Suriɛli,
Abihailin bii. Ba ra ben sansani
girewa sõə yɛ̃san nəm geu gia.
36 Beya ba Yinni Gusunən kuu ten
dãa bɛsi ka ten dãa pəəsi ka ten
gbereba ka ten yõratii ka ten səm yãnu
kpuro nəmu səndia,
37 ka sere ten kara dãnu ka ten
yõratii ka ten kurumba ka ten wɛ̃ɛ.
38 Məwisi ka Aroni ka win bibu ba ra
ben sansani girewa kuu ten kənnəwə
sõə yari yeru gia. Domi beya ba ko n

da sɔmburu ko kuu te sɔɔ Isirelibɑn sɔ̃ kpɑ bɑ n tu kɔ̃su tɔn tuko goo u ku rɑɑ kɑ tu susin sɔ̃, kpɑ u ku rɑɑ gbi.

39 Lefi tɔn durɔ be Mɔwisi kɑ Aroni bɑ gɑrɑ be bɑ suru tiɑ mɔ kɑ be bɑ kere mɛ, nge mɛ Yinni Gusunɔ u geruɑ, ben geerɑ sãɑwɑ tɔmbu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ yiru (22.000).

Bii gbiikobun yɑkiɑbu

40 Yinni Gusunɔ u kpɑm Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ Isirelibɑn bii tɔn durɔ gbiikobu gɑrio saɑ be bɑ suru tiɑ mɔn di sere kɑ be bɑ kere mɛ, kpɑ ɑ bu gɑri bɑɑwure kɑ win yĩsiru.

41 Yen biru, kpɑ ɑ Lefibɑ wunɑ ɑ yi nɛnɛm bɑ n sãɑ nɛ Yinni Gusunɔgibu Isirelibɑn bii gbiikobun ɑyerɔ. Mɛyɑ kɑɑ mɑɑ mɑn ben yɑɑ sɑbenu yiiyɑ Isirelibɑn yɑɑ sɑbenun bii gbiikinun ɑyerɔ.

42 Mɑ Mɔwisi u Isirelibɑn bii gbiikoo be gɑrɑ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ u ko.

43 Mɑ be kpuron geerɑ kuɑ tɔnu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ yiru kɑ goobu kɑ wɑtɑ kɑ wɔkurɑ itɑ (22.273).

44 Yinni Gusunɔ u kpɑm Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,

45 ɑ Lefibɑ wunɔ nɛnɛm kpɑ bu ko bii gbiikoo be kpuron kɔsire. Mɛyɑ kɑɑ mɑɑ ko kɑ ben yɑɑ sɑbenu kpuro, nu ko Isirelibɑn yɑɑ sɑbenun buu gbiikuu bɑɑgeren kɔsire. Bɑ ko n wãɑwɑ nɛn sɔ̃. Nɛnɑ Yinni Gusunɔ.

46 Bà n kĩ bu Isirelibɑn bii gbiikobu goobu kɑ wɑtɑ kɑ wɔkurɑ itɑ (273) be bɑ Lefibɑ dɑbiru kere mi yɑkiɑ,

47 sii geesun gobi nɔɔbuwɑ kɑɑ mwɑ ben bɑɑwuren wɔllɔ. Gobi yin tiɑn bunum mu sãɑwɑ gɑrɑmu wɔkuru nge mɛ bɑ kɑ yi dimɔ sãɑ yerɔ.

48 Aroni kɑ win bibɑ kɑɑ yi nɔmu bɛriɑ bu kɑ Isirelibɑn bii gbiikobu yɑkiɑ be bɑ Lefibɑ dɑbiru kere.

49 Mɑ Mɔwisi u gobi yi mwɛɛrɑ u yi bii gbiikoo ben yɑkiɑbun sɔ̃.

50 Mɑ yi kuɑ sii geesun gobi nɔrɔbu kɑ gooba wunɔbu kɑ wɑtɑ kɑ nɔɔbu (1.365) nge mɛ bɑ kɑ yi dimɔ sãɑ yerɔ.

51 Mɑ u yi kpuro Aroni kɑ win bibu wɛ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ.

Kehɑtin bwese kɛrɑn sɔmburu

4

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi kɑ Aroni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,

2 i Kehɑtin bweserun tɔmbu gɑrio Lefin bibun bweseru sɔɔ, yɛnu kɑ yɛnu,

3 sɑɑ be bɑ wɔ̃ɔ tɛnɑ mɔn di n kɑ girɑri be bɑ mɔ wɔ̃ɔ weeraɑkurɔ, be bɑ koo kpĩ bu Yinni Gusunɔn kuu ten sɔmburu ko.

4 Sãɑ yerun dii te tɑ dɛɛre gem gem sɔɔrɑ bɑ koo sɔmburu ko. Sɔmbu te bɑ koo ko wee.

5 Bà n seewɑ bɑ doonɔ, Aroni kɑ win bibɑ bɑ koo beku kɑre te sɔsiɑ te tɑ wãɑ dii te tɑ dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ, kpɑ bu tu woodɑn kpɑkoro te wukiri.

6 Ten wɔlləwɑ bɑ koo gɔni dɑmgii tɛriɑ kpɑ bu mɑɑ yin wɔllɔ beku boogugiru sɔndi kpɑ bu sere kpɑkoro ten nɛnutii wɑsi.

7 Bɑ koo beku boogugiru tɛriɑwɑ tɑbulu yen wɔllɔ mi bɑ rɑ pɛ̃ɛ sɔndi kpɑ bu yen wɔllɔ gbɛ̃ɛnu sɔndi kɑ nɔri kɑ pɛrɛntibɑ kɑ tɑm kpɑrɑbɑnu, kpɑ bu ku de pɛ̃ɛ yu biɑrɑ mi bɑɑdommɑ.

8 Yen biruwɑ bɑ koo ye kpuron wɔllɔ beku wunɔmgiru wukiri kpɑ bu gɔni dɑmgii sɔndi. Bà n kpɑ, kpɑ bu tɑbulu yen nɛnutii wɑsi.

9 Yen biru, bɑ koo mɑɑ beku boogugiru suɑ bu dɑbu ge wukiri kɑ gen fitilɑnu kɑ gen bɑkusu kɑ gen torom gurɑtii kɑ gum kpɑrɑbɑnu, gen dendi yãnu kpuro gesi.

10 Bɑ koo dɑbu ge, kɑ gen dendi yãɑ ni kpuro dokewɑ bɔɔru sɔɔ te bɑ kuɑ kɑ gɔni dɑmgiɑ. Yen biru, kpɑ bu tu sãɑrusiɑ dãɑ pɔturɑ sɔɔ ye bɑ koo kɑ tu suɑ.

11 Kpɑ bu mɑɑ beku boogugiru suɑ bu wukiri kpɑkoro ten wɔllɔ mi bɑ rɑ turɑre dɔ̃ɔ doke kpɑ bu mɑɑ tu gɔni dɑmgii wukiri. Yen biru, kpɑ bu ten nɛnutii wɑsi.

12 Kpɑ bu kuu ten dendi yãnu kpuro suɑ bu nu kure kɑ beku boogugiru. Yen biru, kpɑ bu nu doke bɔɔru sɔɔ te bɑ kuɑ kɑ gɔni dɑmgii kpɑ bu bɔɔ te sãɑrusiɑ dãɑ pɔturɑ sɔɔ ye bɑ koo kɑ tu suɑ.

13 Kpɑ bu mɑɑ torom gurɑ yãku yerun di. Yen biru, kpɑ bu tu beku wunɔmgiru wukiri.

14 Ten wəlləwa ba koo ten dendi yãa
ni kpuro doke. Niya, dõə guratii ka
kaato donnuginu ka kaato ni nu tie ka
gbɛ̃ɛ ni ba ra ka yɛm yɛ̃ke, kpa bu ye
gəni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu
yen nɛnutii wasi.
15 Aroni ka win bibu bà n dendi
yãa ni kpuro wukiri ba kpa, Kehatin
bwesera ta koo na tu nu sua tu səbe.
Adama tu ku raa dendi yãa nin tii baba
bà kun nu bekuru wukiri kpa tu ku
raa gbi. Isireliba bà n seewa ba swaa
wəri, Kehatin bwese tera ta ko n da sãa
yãa ni səbe.
16 Eleasaa, Aroni yãku kowon biiwa
u ko n da maa dabu gen gum gari yɛ̃,
ka sere turare nubu durorugia ye, ka
bururu ka yokan yãku te ba ra ko tõə
baatere ka gum mɛ ba ra gãanu tãre
bu ka nu gəsi bu yi nɛnɛm nɛ, Yinni
Gusunən sõ. Wiya u koo nɛ, Yinni
Gusunən kuu te nəni doke ka ye ya
wãa te səə.
17 Yinni Gusunə u maa Məwisi ka
Aroni sõəwa u nɛɛ,
18-19 i de i Kehatin bweseru nəni
doke kpa tu ku raa gbi tà n sãa yãa
nin səmburu mò. Wee mɛ kaa ko.
Wunɛ Aroni ka wunɛn bibu, i ko i ka
baawure dawa win ayerə kpa i nùn
sõəsi yãa nìn səmburu u koo ko.
20 Bu ku raa du mi, bu ka sãa yee ten
dendi yãnu kpuro mɛɛri kpa nɛ, Yinni
Gusunə n ku ra bu go.

Gɛɛsənin bwese kɛran səmburu

21 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ,
22 a Gɛɛsənin bwese kɛran təmbu
gario yɛnu ka yɛnu.
23 Kaa bu gariwa saa be ba wõə tɛna
mən di sere n ka girari be ba mə wõə
weeraakurə, be ba koo kpĩ bu gesi sãa
yee ten səmburu ko.
24 Wee səmbu te Gɛɛsənin bweseru
ta koo ko.
25 Ta ko n da kuu ten beka səbewa ka
ten gəni damgii yi ba ra wukiri wəllə
ka sere ten kənnən beku kare te,
26 ka ten yaaran beka ka yen kənnən
beku kareru ka ten wɛ̃ɛ ka ten səm yãa
ni nu tie. Ye kpuron səmbura ba koo
ko.
27 Gɛɛsənin bweseru tà n səmburu
mò, Aroni ka win biba ba koo tu nəni
doke, beya ba koo tu sõ yè ta koo ko.
28 Səma ye kpurowa Gɛɛsənin bwe-
seru ta koo ko. Itamaa, yãku kowo,
Aronin biiwa u koo bu kpara.

Mɛrarin bwese kɛran səmburu

29 Yinni Gusunə u maa Məwisi
sõəwa u nɛɛ, a Mɛrarin bwese kɛran
təmbu gario yɛnu ka yɛnu.
30 Kaa ben tən durəbu gariwa saa be
ba wõə tɛna mən di n ka da be ba mə
wõə weeraakurə, be ba koo kpĩ bu gesi
kuu ten səmburu ko.
31 Wee səmbu te ba koo bu nəmu
bɛria. Beya ba ko n da kuu ten dãa bɛsi
səbe ka ten dãa pəəsi ka ten gbereba ka
ten yõratii,
32 ka maa ten yaaran kara dãnu ka
ten yõratii ka ten kurumba ka ten wɛ̃ɛ
ka sere ten dendi yãa ni nu tie. Ba koo
baawure wɛ̃wa ye u koo səbe.
33 Səma yeniwa Mɛrarin bwese kɛra
ya ko n da ko kuu te səə. Itamaa yãku
kowo Aronin biiwa u koo bu nəni
doke.

Ba Lefiba gara be ba koo kpĩ bu kuu ten səmburu ko

34-49 Məwisi ka Aroni ka Isireliban
yɛnu yɛ̃robu ba Lefiban bwese kɛri
yinin təmbu gara, yiya, Kehati ka
Gɛɛsəni ka Mɛrari. Ba bu garawa yɛnu
ka yɛnu saa be ba wõə tɛna mən di sere
n ka da be ba mə wõə weeraakurə, be
ba koo kpĩ bu səmburu ko kuu te səə
gesi nge mɛ Yinni Gusunə u Məwisi
sõəwa.
Be ba gara Kehatin bweseru səə,
ben geera kuawa təmbu nərəbun
suba yiru ka nata ka wunəbu ka
weeraakuru (2.750).
Gɛɛsənin bweseru səə maa, ben geera
kuawa təmbu nərəbun suba yiru ka
nata ka tɛna (2.630).
Mɛrarin bweseru səə, ben geera maa
kua təmbu nərəbun suba ita ka goobu
(3.200). Ma Lefiba kpuron geera
kua təmbu nərəbun suba nəəba ita ka
nɛɛra wunəbu ka wɛnɛ (8.580).
Ba ben baawure sõəwa ye u koo ko
ka ye u koo səbe nge mɛ Yinni Gusunə
u Məwisi sõəwa.

Be ba koo yara sansanin di

5

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu bu yaro sansanin di, be ba disi mɔ gɔnan bara disiginun sɔ̃, ǹ kun mɛ kentun sɔ̃, ǹ kun mɛ goru garun sɔ̃.
3 Yɛ̃ro u sãawa tɔn kurɔ? I ko i nùn yarawa kpa u ku raa sansani ye disi doke, yèn suunu sɔɔ nɛ, Yinni Gusunɔ na wãa.
4 Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye mɛm nɔɔwa. Ma ba tɔmbu kpuro yara be ba disi mɔ mi, nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

Torarun sɔmbu

5 Yinni Gusunɔ u maa kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
6 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔn kurɔwa? Aa, tɔn durɔwa? U n win winsim tora, Yinni Gusunɔwa u tora.
7 Yɛ̃ro u koo win tora te tuuba kowa kpa u gãa nìn sɔ̃ u tora mi wesia, kpa u yen bɔnu nɔɔbun tia sosi.
8 Wi ba koo gãa ni wesia, ù kun wãa ma uǹ maa goo mɔ wi ba koo nu wɛ̃, Yinni Gusunɔwa ba koo nu wɛ̃, kpa nu ko yãku kowoginu. U koo maa yãa kinɛru wɛ̃ te ba koo ka nùn win torarun yãkuru kua.
9 Yãkuru baatere tèn sukum ba wĩa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃, ta ko n sãawa yãku kowogiru.
10 Kpuro ye ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn sɔ̃, ya kuawa yãku kowogia. U koo kpĩ u ye yi nɛnɛm win tiin sɔ̃.

Tɔn kurɔ wi ba tamaa u sakararu kua

11 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
12 a Isireliba kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔn kurɔ goo ù n naanɛ sarirun kookoosu mɔ̀,
13 ma win durɔ u tamaa durɔ goo u ka nùn kpuna, baa mɛ ganu sari ni nu nùn sɔ̃ɔsimɔ ma u ka goo kpuna, mɛya uǹ maa seedagii goo mɔ wi u nùn wa u ye mɔ̀, durɔ win tii uǹ maa ka nùn ye mwɛ,
14 sɔrɔkudo uǹ ye kue, adama ka mɛ, nisinun sɔ̃, uǹ nùn naanɛ sãa, ma u tamaa u sakararu kuawa kam kam,
15 baa ǹ n mɛren na, durɔ wi, u koo ka win kurɔ wi dawa yãku kowon mi ka ɔɔsun som kilo ita. Uǹ gum dokemɔ som mɛ sɔɔ. Mɛya uǹ maa turare sɔndimɔ mɛn wɔllɔ. Domi ta sãawa yãkuru te ta nisinu yaayamɔ.
16 Saa ye sɔɔ, yãku kowo u koo ka nùn dawa sãa yerɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ,
17 u yɔ̃rasia, kpa u doma nim sua wekerun di te ba kua ka sɔndu, kpa u tua sɔka sãa yerun temɔ u ka nim mɛ burina.
18 U koo de kurɔ wi, u yɔ̃ra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u nùn win yasa pota, kpa u kɛ̃ɛ te sɔndi kurɔ win nɔmaɔ. Saa ye sɔɔ, yãku kowon tii u ko n nim sosuram nɛni mɛ mu ka bɔ̃ri naamɔ,
19 kpa u kurɔ wi bɔ̃rusia u nɛɛ, saa ye a wãa wunɛn durɔn yɛnuɔ, tɔn durɔ goo ù kun ka nun kpunɛ, ma aǹ tii disi doke, Gusunɔ u ku de a bɔ̃ri wa yi nim mɛ, mu koo ka na.
20 Adama ma a ka durɔ goo kpuna, a tii disi kua,
21 Yinni Gusunɔ u nun sɛɛyasia, kpa u nun wĩroru kpɛ̃ɛ kpa wunɛn nukuru tu mɔsi sere ba n da nun sie bà n tɔmbu bɔ̃rusimɔ.
22 Gusunɔ u de nim mɛ mu ka bɔ̃ri naamɔ mi, mu du wunɛn nukurɔ kpa wunɛn nuku te, tu mɔsi, kpa wunɛn marutuu gu gbera. Saa ye sɔɔra, kurɔ wi, u koo gere u nɛɛ, ami!
23 Yãku kowo u koo bɔ̃ri yi yorewa tireru sɔɔ kpa u yi tea ka nim sosuram mɛ,
24 mɛ mu ka bɔ̃ri naamɔ kpa u mu kurɔ wi nɔrusia, kpa nim mɛ, mu du win nukurɔ mu nùn kɔ̃sa kua.
25 Yen biru yãku kowo u koo nisinun kɛ̃ɛ te mwa kurɔ win nɔman di kpa u tu sɔ̃ɔsi beri berika, kpa u ka sere tu da yãku yerɔ.
26 Yen biru u koo kɛ̃ɛ ten som nɔm kure teeru sua kpa u mu dɔ̃ɔ mɛni yãku yerɔ kpa Yinni Gusunɔ u kurɔ wi yaaya. Yen biru kpa u kurɔ wi nim sosuram mɛ nɔrusia.
27 U n kurɔ wi nim mɛ nɔrusia ma u disi mɔ, u kua naanɛ sarirugii win durɔn mi, nim mɛ, mu koo ka nùn bɔ̃ri naawa, kpa mu nùn kɔ̃sa kua, win

nukuru tu məsi kpa win marutuu gu gbera, kpa ba n da nùn sie bà n təmbu bɔ̃rusimə.
28 Adama ù kun disi mə, u tii nɛnua dee dee, ba koo nùn garisiwa taarɛ sarirugii. Saa ye səə, u koo bibu wa u ma.
29 Yeniwa ya sãa kurə ka durən nisinun wooda. Kurə ù n win durə nəni wɔ̃kua u sakararu kua,
30 ǹ kun mɛ durən nisinu nù n seewa, ù n win kurə taarɛ weesugia wɛ̃ɛmə, yãku kowo u koo ka nùn dawa Yinni Gusunən wuswaaə, kpa u ko mam mam ye wooda ye, ya gerua.
31 Durə u ko n sãa taarɛ sarirugii. Adama kurə ù n tora u koo ten are wa.

Be ba tii Yinni Gusunə wɛ̃

6

1 Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃əwə a nɛɛ, goo ù n tii wuna nɛnɛm u ka tii Yinni Gusunə wɛ̃,
3 yɛ̃ro uǹ koo tam gam nə, baa mɛ ba kua ka resɛm. Uǹ maa resɛm beka ǹ kun mɛ gbeba dimə.
4 Saa ye u tii Gusunə wɛ̃ mi, uǹ gãanu dimə ye ba kua ka resɛm.
5 Uǹ maa win seri kənimə sere win tii wɛ̃ɛbun tɔ̃ə te, tu ka yibu. U koo win seri deriwa yi n kpɛ̃amə, kpa u n wãa Gusunən sɔ̃.
6 U ku raa maa susi goru garun bəkuə u sere tu baba,
7 baa ǹ n win baan gorun na, ǹ kun mɛ win mɛrogiru, ǹ kun mɛ win wənə ka win məəgiru, ǹ kun mɛ win sesugiru. Domi seri yi u səəwa mi, yi sɔ̃əsimə ma u tii Gusunə wɛ̃ɛwa.
8 Win tii wɛ̃ɛbun saa ye səə, u ko n wãawa Yinni Gusunən səmburun sɔ̃.
9 Wi ka goo bà n wãa sannu ma yɛ̃ro u gu suaru səə, ma u disi duura, u koo win seri kəniwa sɔ̃ə nəəba yiruse dəma te u tii dɛɛrasiamə.
10 Sɔ̃ə nəəba itase, u koo ka yãku kowo kparukonu yiru naawa, ǹ kun mɛ, totobɛrɛnu yiru, sãa yerun kənnəwə,
11 kpa yãku kowo u gen teu go, u ka durə win torarun suuru bikia kpa u ka yiruse yãku dɔ̃ə mwaararugiru ko. Yen biru kpa u nùn dɛɛrasiabun wororu koosi. Yen tɔ̃ə te, u dɛɛrawa mi.
12 Kpa u maa wure u tii Yinni Gusunə wɛ̃. Saa yera u koo yãa kinɛru wɔ̃ə tiagiru go u ka win toraru səmɛ. Adama tɔ̃ə gbiikii ni u raa tii wɛ̃ mi, nu kam kuawa mi.
13 Be ba tii Gusunə wɛ̃n wooda wee. Goo ù n tii wuna nɛnɛm Yinni Gusunən sɔ̃, ma u yen tɔ̃ru yibia te u bura ba koo ka nùn dawa Yinni Gusunən sãa yerun kənnəwə.
14 Miya u koo ka win kɛ̃ru na Yinni Gusunən mi. Niya yãa kinɛru wɔ̃ə tiagiru te taǹ alebu mə, u ka yãku dɔ̃ə mwaararugiru ko, ka maa yãa niru wəə tiagiru te taǹ alebu mə u ka torarun yãkuru ko. Kpa u maa ka yãa kinɛru na te taǹ alebu mə u ka siarabun yãkuru ko.
15 U koo maa ka pɛ̃ɛ na bireru səə ye baǹ seeyatia doke, yen gɛɛ yi n kpã yèn som ba ka gum burina, yen gɛɛ yi kun maa kpã yi ba koo gum tɛɛni.
16 Yen biru kpa yãku kowo u ka kɛ̃ɛ ni na Yinni Gusunən mi, kpa u torarun yãkunu ko ka sere yãku dɔ̃ə mwaararuginu.
17 Kpa u maa siarabun yãkunu ko ka yãa kinɛ te, ka pɛ̃ɛ ye ya wãa bire te səə, ye baǹ seeyatia doke, ka som mɛ, ka tam mɛ.
18 Saa ye səə, wi u tii wɛ̃ mi, u koo win seri yi kəniwa Yinni Gusunən sãa yerun kənnəwə, kpa u yi kpɛ̃ɛ mi ba siarabun yãkurun dɔ̃ə sɔ̃rua.
19 Yen biru yãku kowo u koo yãa kinɛ ten nəmu sua te ba sawa mi, kpa u pɛ̃ɛ ka kira teeru sua birerun di, kpa u ye kpuro səndi durə win nəmuə wi ba kəna mi.
20 Yen biru yãku kowo u koo ye Yinni Gusunə sɔ̃əsi, ka sere yaa yen guro guroru ka yen taa teeru sannu, kpa yu ko wi yãku kowogia. Woro nini kpuron biruwa wi u tii Yinni Gusunə wɛ̃ mi, u koo den kpĩ u tam nə.
21 Yera ya sãa be ba tii wuna nɛnɛm Yinni Gusunən sɔ̃n wooda. Yãku niya ba koo maa ko. Bà n maa dam mə bu ka Yinni Gusunə kɛ̃nu ganu wɛ̃ nini baasi, ba koo kpĩ bu ko. Adama baa ǹ n mɛren na, ba koo nùn wɛ̃wa ye ba

nɔɔ mwɛɛru kua nge mɛ yen wooda ya gerua.

Nge mɛ ba ko n da domaru ko

22 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
23 a Aroni ka win bii tɔn durɔbu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee nge mɛ ba ko n da gere bà n Isireliba domaru kuammɛ.
24 Ba ko n da nɛɛwa,
Yinni Gusunɔ u bɛɛ domaru kua,
kpa u bɛɛ kɔ̃su.
25 Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri
kpa u bɛɛ durom kua.
26 Gusunɔ u bɛɛ mɛɛrima,
kpa u bɛɛ bɔri yɛndu wɛ̃.
27 Yãku kowo ù n nɛn yĩsiru sokusina mɛ, sanam mɛ u Isireliba domaru kuammɛ, saa yera kon doma te mwa.

Kɛkɛ yi Isireliban

guro guroba wɛ̃ sãa yerun sɔ̃

7

1 Sanam mɛ Mɔwisi u Yinni Gusunɔn kuu te gira u kpa, u tu gum yɛ̃ka, te ka ten dendi yãnu kpuro, ta n ka sãa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ka yãku yee te ka ten dendi yãnu ye kpurowa u gum yɛ̃ka u wuna nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃.
2 Yera Isireliban bwese kɛra baayeren guro guro be ba raa tɔmbu gara mi, ba susima.
3 Ben baawure u ka win kɛ̃ru na. Kɛ̃ɛ niya nɛɛ wɔkura yiru ka kɛkɛ nɔɔba tia ye nɛɛ gawe. Ba kɛkɛ yi wukiritii kua. Wirugibu yiruwa ba mɛnna ba kɛkɛ tia kasu ba wɛ̃. Ma ben baawure u naa tia wɛ̃. Ma ba ka ye na Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
4 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
5 a ye kpuro mɔɔ nɛn kuu ten sɔmburun sɔ̃, kpa a ye Lefiba bɔnu kua nge mɛ ben baawuren sɔmbura sãa yu ka nùn somi.
6 Ma Mɔwisi u kɛkɛ be ka nɛɛ yi mwa ma u yi Lefiba wɛ̃.
7 U Gɛɛsɔnin bwese kɛra kɛkɛ yiru wɛ̃ ka nɛɛ nnɛ ben sɔmburun sɔ̃.
8 U Mɛrarin bwese kɛra kɛkɛ nnɛ wɛ̃ ka nɛɛ nɔɔba ita, ben sɔmburun sɔ̃. N deema Itamaa yãku kowo Aronin biiwa u bu kpare.
9 Uǹ Kehatiba yen gaa wɛ̃. Domi sãa yerun dendi yãnun tiiwa be, ba ra sue ben senɔ.

Kɛ̃ɛ ni ba kua sanam mɛ

ba yãku yeru wukiamɔ

10 Dɔma te ba yãku yee te gum yɛ̃ka ta n ka sãa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃, Isireliban bwese kɛrin wirugibu ba ka ben kɛ̃nu na yãku yee ten wuswaaɔ.
11 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de Isireliban guro guro be, bu na tia tia, ben baawure u n win kɛ̃ru mɔ u ka tu sɔ̃ɔsi yãku yee ten sɔ̃, ben baawure u n win tɔ̃ru mɔ.
12-83 Wee nge mɛ ba ka kɛ̃ɛ ni naasina.
Tɔ̃ɔ gbiikiru Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sɔɔ, wiya u ka wigiru na.
Tɔ̃ru yiruse Nɛtanɛɛli, Suarin bii, Isakarin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru itase Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru nnɛse Elisuri, Sedeurin bii, Rubɛnin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru nɔɔbuse Selumiɛli, Surisadain bii, Simɛɔn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru nɔɔba tiase Eliasafu, Dewɛlin bii, Gadin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru nɔɔba yiruse Elisama, Amihudun bii, Efaraimun bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru nɔɔba itase Gamuliɛli, Pedasurin bii, Manasen bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru nɔɔba nnɛse Abidani, Gideonin bii, Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru wɔkuruse Akiesɛɛ, Amisadain bii, Danun bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru wɔkura tiase Pagiɛli, Okiranin bii, Asɛɛn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tɔ̃ru wɔkura yiruse Ahira, Enanin bii, Nɛfitalin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Wee ye ben baawure u ka na.
Yera gbɛ̃ɛru te ba kua ka sii geesu, tèn bunum mu sãa kilo tia ka garamu gooba wunɔbu (300), ka maa gbɛ̃ɛru garu te ba ko n da ka yɛm yɛ̃ke. Ba maa te kuawa ka sii geesu. Ten bunum mu sãawa garamu nata ka wunɔbu (700).
Ba ni kpuron bunum yĩirawa ka sãa yerun yĩirutia. Ma ba gbɛ̃ɛnu yiru ye sɔɔ, som doke mɛ ba burina ka gum bu ka yãkuru ko.
Ben baawure u ka nɔra wuragia na ye ba turare yibie. Nɔra yen bunum mu sãa garamu wunɔbu (100).
Ba maa ka kɛtɛ kinɛru ka yãa kinɛru ka yãa kpɛndu wõɔ tiagiru na. Ye ita kpurowa ba koo ka yãku dõɔ mwaararugiru ko,
kpa bu ka boo kinɛru na te ba koo ka torarun yãkuru ko,
ka maa naa kinɛnu yiru ka yãa kinɛnu nɔɔbu ka boo kinɛnu nɔɔbu ka yãa kpɛmminu nɔɔbu wõɔ tiaginu ni ba koo ka siarabun yãkunu ko.

84 Kɛ̃ɛ ni ba kua dɔma te, yãku yee ten sõ, ni kpuron geera kuawa gbɛ̃ɛnu wɔkura yiru ni ba kua ka sii geesu ka sere maa sii geesun gbɛ̃ɛnu ganu wɔkura yiru ni ba ko n da ka yɛm yɛ̃ke, ka maa nɔri wuragii wɔkura yiru.
85 Gbɛ̃ɛ nin baateren bunum mu sãawa kilo tia ka garamu gooba wunɔbu (300). Ni ba ra ka maa yɛm yɛ̃ke mi, nin teerun bunum maa sãawa garamu nata ka wunɔbu (700). Gbɛ̃ɛ ni kpuron bunum mu kuawa kilo yɛnda nnɛ, nge mɛ ba ra yĩire sãa yerɔ.
86 Nɔri wuragii yi, yin baayeren bunum mu sãawa garamu wunɔbu (100). Ma nɔri wɔkura yiru ye kpuron bunum mu kua kilo tia ka garamu goobu (200). Ba yin baayere turare yibie ye ba koo dõɔ doke.
87 Yen biru ba yaa sabenu wɛ̃. Niya naa kinɛnu wɔkura yiru ka yãa kinɛnu wɔkura yiru ka yãa kpɛmminu wõɔ tiaginu wɔkura yiru ni ba koo ka yãku dõɔ mwaararuginu ko ka maa som mɛ ba ra ka yãku te ko, ka maa boo kinɛnu wɔkura yiru ni ba koo ka toranun yãkuru ko,
88 ka kɛtɛ kinɛnu yɛnda nnɛ, ka yãa kinɛnu wata ka boo kinɛnu wata ka yãa kpɛmminu wõɔ tiaginu wata. Ni kpurowa ba koo ka siarabun yãkunu ko. Kɛ̃ɛ niniwa ba kua sanam mɛ ba yãku yee te gum yɛ̃ka ta n ka sãa nɛnɛm Gusunɔn sõ.
89 Sanam mɛ Mɔwisi u dua Yinni Gusunɔn kuu ten mi, u Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ. Nɔɔ ge, ga weewa wɔllun kõsobun weenasibu yiru yen baa sɔɔn di, ye ya wãa woodan kpakoro ten wukiritian wɔllɔ. Min diya Gusunɔ u ka nùn gari mɔ̀.

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

8

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, a Aroni sõɔwɔ a nɛɛ,
2 ù n fitilanu nɔɔba yiru ye doke dabu ge sɔɔ, u de nu n yam bururasie wuswaaɔ.
3 Ma Aroni u kua mɛ. U nu doke doke dabu gen wuswaaɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
4 Ba dabu ge kuawa ka wura bɔri tia saa gen wɔllun di sere n ka da temɔ, ka sere bura ni ba gu kua. Mɔwisi u dera ba gu kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔsi.

Ba Lefiba wuna nɛnɛm

Yinni Gusunɔn sɔmburun sõ

5 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
6 a Lefiba wunɔ Isireliban suunu sɔɔn di kpa a bu dɛɛrasia.
7 Wee nge mɛ kaa ko a ka bu dɛɛrasia. Kaa bu nim yɛ̃kawa mɛ mu koo ben toranu wukiri. Kpa a de bu ben wasin sansu kɔni. Kpa bu ben yãnu tea kpa bu tii dɛɛrasia.
8 Yen biru ba koo kɛtɛ kinɛ kpɛmbu sua ka som mɛ ba ka gum burina ka kɛtɛ kinɛ kpɛmbu gagu bu ka torarun yãkuru ko.
9 Kpa a Isireliba kpuro mɛnna kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa a de Lefiba bu susima
10 nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa Isireliba bu ben nɔma sɔndi Lefi ben wiru wɔllɔ.
11 Kpa Aroni u Lefi be sõɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yãkuru te Isireliba ba ka na. Saa

ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nɛnɛm nɛn sɔmburun sɔ̃.
12 Lefiba ba koo maa ben nɔma sɔndi kɛtɛ kinɛ nin wiru wɔllɔ. Yen biru kpa Aroni u teeru go ben torarun suurun sɔ̃ kpa u ka teeru yãku dãɔ mwaararugiru ko u sere bu dɛɛrasiabun woronu koosi.
13 Kaa de Lefiba kpuro bu se bu yɔ̃ra Aroni ka win bibun wuswaaɔ, kpa a bu sɔ̃ɔsi beri berika nge yãkuru nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
14 Kaa Lefiba wunawa nɛnɛm Isireliban suunu sɔɔn di, kpa ba n wãa nɛn sɔmburun sɔ̃.
15 Yeniban biru ba koo sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ. Kaa bu dɛɛrasiawa kpa a bu sɔ̃ɔsi beri berika nge yãkuru.
16 Domi ba man bu wɛ̃wa mam mam ba kua Isireliban bii gbiikobu kpuron kɔsire.
17 Ben bii gbiikobu kpuro ba sãawa nɛgibu saa tɔmbun bii gbiikobun di n ka da yaa sabenun binɔ. Na bu wunawa nɛnɛm ba kua nɛgibu, saa mìn di na bii gbiikobu go Egibitiɔ.
18 Na Lefiba mwa Isireliban bii gbiikobun ayerɔ.
19 Na bu wunawa na Aroni ka win bibu wɛ̃, bu ka sɔmburu ko Isireliban sɔ̃ sãa yerɔ, kpa ba n sãa nge yãkuru te Isireliba ba wɛ̃ ben toranun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, Isireli be, baǹ susimɔ nɛn kuu ten bɔkuɔ n sere bu go.
20 Mɔwisi ka Aroni ka Isireliba kpuro ba kua mam mam ye Yinni Gusunɔ u gerua Lefiban sɔ̃.
21 Lefiba ba tii dɛɛrasia ba ben yãnu tea, ma Aroni u bu sɔ̃ɔsi beri berika nge yãkuru. Ma u bu torarun suuru ka dɛɛrasiabun woronu koosi.
22 Yen biruwa Lefi be, ba na Yinni Gusunɔn kuu ten mi, ba ben sɔmburu torua Aroni ka win bibun nɔni biru, nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u ko ben sɔ̃.
23 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
24 Lefi be ba wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu mɔ ka be ba kere mɛ, beya ba koo sɔmburu ko nɛn kuu te sɔɔ.
25 Be ba wɔ̃ɔ weeraakuru tura, ba koo yariwa ben sɔmburun di mam mam. Baǹ maa man sɔmburu kuammɛ.
26 Ba ko n da ben Lefisibu somi bà n sɔmburu mɔ̀. Adama ben tii baǹ ko n maa sɔmburu mɔ mi. Nge mɛya kaa Lefiba kua ben sɔmburun swaa sɔɔ.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru

9

1 Ye Isireliba ba yarima Egibitin di yen wɔ̃ɔ yirusen suru gbiikoo sɔɔ, yera Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua Sinain gbaburɔ.
2 U nɛɛ, Isireliba ba ko n da Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru diwa saa ye na yi sɔɔ.
3 Yera suru winin sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen yoka, sanam mɛ sɔ̃ɔ dua. Ba koo tu diwa nge mɛ ten wooda ya gerua.
4 Ma Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa nge mɛ ba koo ka Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di.
5 Ma ba tɔ̃ɔ te di suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse yen yoka sanam mɛ sɔ̃ɔ dua, Sinain gbaburu mi, nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa bu ko.
6 Yen dɔma te, tɔmbu gaba wãa be ba disi mɔ gorun sɔ̃. Baǹ kpĩa ba tɔ̃ɔ baka te di. Ma ba da ba Mɔwisi ka Aroni deema.
7 Ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee sa disi mɔ gorun sɔ̃. Yen sɔ̃, kaa sun yinari su ka bɛsɛn yãkuru na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ tɔ̃ɔ te sɔɔ, nge Isireli be ba tie?
8 Ma Mɔwisi u nɛɛ, i yɔ̃ro n bikia ye Yinni Gusunɔ u koo man sɔ̃ bɛɛn sɔ̃.
9 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
10 ben goo ǹ kun mɛ ben bibun bweseru sɔɔ, goo ù n disi mɔ gorun sɔ̃, ǹ kun mɛ u wuu da, ka mɛ, u koo Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru diwa nɛn sɔ̃.
11 Adama ba koo tu diwa suru yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen yoka sanam mɛ sɔ̃ɔ dua. Kpa bu ten yaa tem ka pɛ̃ɛ ye baǹ seeyatia doke ka maa kpee wuru si su sosu.
12 Bu ku yen gaa deri sere sisiru bururu. Baǹ maa yen kukunu kɔramɔ. Bu de bu yen wooda mɛm nɔɔwa mam mam.
13 Goo ù n dɛɛre ma uǹ wuu de, ma u ka sere yina u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te di, ba koo yɛ̃ro yarawa Isireliban sansanin di, yèn sɔ̃ u yina u ka win

yãkuru na ten saa sɔɔ. Yɛ̃ro u koo win tora ten are mwawa.
14 Sɔɔ goo ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, u tõɔ baka te dimɔ, u koo tu diwa nge mɛ na ten wooda yi. Bɛɛ ka sɔbu, wooda tia yera na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.

Guru wii wuroru ta Yinni

Gusunɔn kuu te wukiri

15 Dɔma te Mɔwisi u Yinni Gusunɔn kuu te gira u kpa, guru wii wurora ta tu wukiri saa yoka yen di n ka girari burura. Ma ta yam burura sie nge dõɔ kuu ten wɔllɔ.
16 Nge mɛya ta tu wukiri saa dɔma ten di. Wɔ̃kuru kpa ta n yam buriri.
17 Guru wii wuro te, tà n seewa Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun di, Isireliba ba ra kuu te wukewa bu doona. Kpa bu maa yɔ̃ra mi guru wii wuro te, ta yɔ̃ra.
18 Nge mɛya ba ra ka Yinni Gusunɔn gere tubu ù n kĩ bu kuu te gira, ǹ kun mɛ, ù n kĩ bu tu wuka. Guru wii wuro te, tà n wãa kuu ten wɔllɔ, ba ku ra doonɛ min di.
19 Tà n yɔ̃ra kuu ten wɔllɔ n ka tɛ, Isireliba ba ra Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛwa, ba ku ra doonɛ min di.
20 Tà n yɔ̃ra saa fiiko, miya ba ra ben sansani gire saa fiiko. Yen biru kpa bu se bu doona Yinni Gusunɔ ù n nɛɛ, bu se bu doona.
21 Gasɔ guru wii wuro te, ta ra yɔ̃re yam tem, saa yokan di sere ka burura, ǹ kun mɛ sõɔ teeru ka wɔ̃ku teeru. Adama tà n seewa, Isireliba ba ra sewa bu swaa wɔri.
22 Adama tà n yɔ̃ra kuu ten wɔllɔ sõɔ yiru ǹ kun mɛ suru tia ǹ kun mɛ wõɔ tia Isireliba ba ku ra kuu te wuke, ma n kun mɔ ba guru wii wuro te wa ta seewa.
23 Ba ku ra se, ba ku ra maa sinɛ, ma n kun mɔ Yinni Gusunɔ u bu wooda wɛ̃. Ba ra win wooda swĩiwa nge mɛ u Mɔwisi sõɔwa u ko.

Kɔbi yiru

yi ba kua ka sii geesu

10

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a de bu kɔbi yiru seku ka sii geesu yi ba ko n da so bu ka tɔmbu mɛnna kpa bu bu sɔ̃ bu seewo bu doona sansanin di.
3 Bà n kɔbi yiru ye so sannu, tɔmbu kpurowa ba koo mɛnna wunɛn mi, Yinni Gusunɔn kuu ten wuswaaɔ.
4 Adama bà n yin tia so, Isireliban wirugibu ka ben yɛnu yɛ̃roba ba koo mɛnna wunɛn mi.
5 Bà n kɔba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire Yinni Gusunɔn kuu ten sõɔ yari yeru gia, bera ba koo gbi bu doona.
6 Bà n maa wure ba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia kpa be, bu maa doona.
7 Adama bà n kĩ bu tɔmbu kpuro mɛnna, ba koo kɔba sowa ba kun kuuki kue.
8 Aroni ka win bibu, be, be ba sãa yãku kowobu, be tɔnawa ba ko n da kɔbi yi so. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka ben bibun bweserɔ.
9 I n dua bɛɛn tem sɔɔ, i tabu mà ka bɛɛn yibɛrɛba i ko i kɔbi yi sowa i n kuuki koosimɔ kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ka bɛɛ yaaya n bɛɛ wɔra yibɛrɛ ben nɔman di.
10 I n yãku dõɔ mwaararuginu mà, ǹ kun mɛ siarabun yãkunu tõɔ bakaru sɔɔ, ǹ kun mɛ tõɔ ni i ra di surun tõɔ gbiikiru sɔɔ, ǹ kun mɛ nuku dobun saa gaa sɔɔ, i ko i n da kɔbi sowa. Nge mɛya kon ka bɛɛ yaaya. Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni.

ISIRELIBAN SANUM SAA SINAIN DI N KA DA MƆABUN TEM NƆƆ BURA YERƆ

Isireliba ba swaa wɔri

11 Ye Isireliba ba yarima saa Egibitin di, yen wõɔ yirusen suru yirusen sõɔ yɛnduse sɔɔra, guru wii wurora seewa Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun di.
12 Ma Isireliba ba seewa Sinain gbaburun di ba swaa wɔri nge mɛ ba wooda yi bu ka swĩina. Ma guru wii wuro te, ta da ta yɔ̃ra Paraniɔ.
13 Dɔma te, ben see gbiikiba ba seewa mi, sanam mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa bu da.
14-16 Yudaban tabu kowo wuura ta gbia ta swaa wɔri ba ben gidi bora nɛni. Be ba maa wãa wuu te

sɔɔ, beya Isakariba ka Sabuloniba. Nasoni, Aminadabun biiwa u sãa Yudaban tabu sunɔ. Isakaribaŋ tabu sunɔwa maa Nɛtanɛɛli, Suarin bii. Sabuloniban tabu sunɔwa maa Eliabu, Helonin bii.

17 Ba Yinni Gusunɔn kuu te kurua. Ma Gɛɛsɔniba ka Mɛrariba be ba sãa Lefin bweseru ba ten yãnu sua ba ka swaa wɔri ba Yudaban tabu wuu te swĩi.

18-20 Yen biruwa Rubɛnin bwese kɛra ka yen tabu kowo wuuru, ba Lefi be swĩi. Be ba maa wãa tabu wuu te sɔɔ, bera Simɛɔba ka Gadiba. Rubɛniban tabu sunɔn yĩsira Elisuri, Sedeurin bii. Simɛɔban tabu sunɔn yĩsira Selumiɛli, Surisadain bii. Gadiban tabu sunɔn yĩsira maa Eliasafu, Dewɛlin bii.

21 Yen biru Kehatibara ba swĩi be, be ba sãarun dendi yãnu sɔɔwa. Lefi be ba gbia ba koo kuu te girawa Kehatiba bu sere tunuma.

22-24 Kehatiban biru, Efaraimun bwese kɛra ya swĩi ka yen tabu kowo wuunu ba ben gidi bɔra gbiisie. Beya Manaseba ka Bɛnyamɛɛba. Efaraimuban tabu sunɔn yĩsira Elisama, Amihudun bii. Manaseban tabu sunɔn yĩsira Gamuliɛli, Pedasurin bii. Bɛnyamɛɛban tabu sunɔn yĩsira Abidani, Gideonin bii.

25-27 Yen biruwa Danun bwese kɛra ka yen tabu kowo wuunu ba bu swĩi ba ben gidi bɔra nɛni. Beya Asɛɛba ka Nɛfitaliba. Beya ba kua tɔn be kpuro kpuron biru kɔre. Danuban tabu sunɔn yĩsira Akiesɛɛ, Amisadain bii. Asɛɛban tabu sunɔn yĩsira Pagiɛli, Okiranin bii. Nɛfitaliban tabu sunɔn yĩsira Ahira, Enanin bii.

28 Nge mɛya Isireliba ba swĩinɛ ba ka swaa wɔri be ka ben tabu kowobu.

Mɔwisi u goo kasu

u ka bu swaa sõɔsi

29 Mɔwisi u Hobabu win kurɔn sesu, Rewɛli Madianin bii sõɔwa u nɛɛ, sa dɔɔwa tem mi Yinni Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛɛru kua u sun wɛ̃. A na a ka sun da, kpa su ka nun durom mɛ bɔnu ko, mɛ Yinni Gusunɔ u bɛsɛ Isireliba nɔɔ mwɛɛru kua.

30 Hobabu u nùn wisa u nɛɛ, naȵ ka bɛɛ dɔɔ. Kon dawa nɛn temɔ sere nɛn yɛnuɔ.

31 Ma Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, a suuru koowo a ku sun deri. Domi a gbabu te yɛ̃ mi sa wãa mi. A de a sun gbiiya.

32 À n sun swĩi sa ko ka nun durom mɛ bɔnu ko, mɛ Yinni Gusunɔ u koo sun kua.

33 Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn guu te deri ba sĩa sõɔ ita. Ma ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbia bu ka yam kasu mi ba koo wɛ̃ra.

34 Guru wii wuro te, ta ra n wãawa ben wɔllɔ sõɔ sɔɔ bà n swaa wɔri.

35 Woodan kpakoro te, tà n seewa Mɔwisi u ra nɛɛwa, Yinni, a seewo a yõra, kpa a wunɛn yibɛrɛba yarinasia. Kpa be ba maa nun tusa bu duki wunɛn wuswaan di.

36 Bà n maa woodan kpakoro te yi, u ra nɛɛwa, Yinni Gusunɔ, a wurama a n wãa Isireli dabi dabi ten suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u dera dõɔ u na

11

1 Sõɔ teeru Isireliba ba ka Yinni Gusunɔ wɔki. Ye u nu nua, yaȵ nùn dore. Ma u ka bu mɔru kua, u dera dõɔ u na u ben sansanin bee tia mwa.

2 Yera Isireli be, ba Mɔwisi wuri koosi. Ma u Yinni Gusunɔ kana. Ma dõɔ wi, u yõra.

3 Ma ba yam mi yĩsiru kã Tabera, yèn sõ dõɔ u yabura ben suunu sɔɔ.

Isireliba

ba yaa kanamɔ bu tem

4 Sõɔ teeru tɔn tukobu be ba Isireliba swĩima ben gbɛnubu seewa, ka sere maa Isireliban tii ba wɔkinu torua ba mɔ̀, wara u koo sun yaa wɛ̃ su tem.

5 Domi sa yaaye swɛ̃ɛ yi sa ra raa wa su tem faara ka gbɛsɛnu ka wĩaru ka ayo ka alumasanu ka alumasanu ganu.

6 Wee tɛ̃ sa gberamɔ saȵ maa gãanu waamɔ sa dimɔ ma n kun mɔ manna.

7 Manna ye, dĩa bim kpika ya ka weenɛ.

8-9 Wõkuru Gusunɔ u ra dewa yu sarama ka kakoru kpa sisiru bururu tɔmbu bu yarima bu gura. Ba ra ye namwa, ȵ kun mɛ bu suni soru sɔɔ.

Kpa bu ye swɛ̃ wekerɔ. Ba ra maa ka ye kiraru ko. Manna ye, ya ra n numɔwa nge kira te ba sɔnwa.
10 Mɔwisi u nua ma Isireliba ba wɔki yɛnu ka yɛnu, bwese kɛra ka bwese kɛra. Ma Yinni Gusunɔn mɔru seewa gem gem.
11 Yera Mɔwisin nukura sankira, u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na aɲ ka man nɔnu geu mɛɛra. Mban sɔ̃na a ka man nuki sankumɔ mɛ, ye a ka man tɔn be nɔmu bɛria.
12 Nɛna na tɔn ben gura sua? Nɛna na bu mara? Mban sɔ̃na a man sɔ̃ɔmɔ n bu bɔkio nge mɛ bii mɛro u ra win bii bɔki, kpa n ka bu da sere mi a ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua.
13 Mana kon yaa wa n tɔn beni kpuro wɛ̃. Domi wee ba man wuri koosimɔ, ba mɔ̀, n bu yaa wɛ̃ɛyɔ bu tem.
14 Nɛ turo naɲ kpɛ̃ n bu sɔbe. Domi sɔmu ni, nu bunu.
15 Na nun kanamɔ, à n ka man nɔnu geu mɛɛra, ye kaa ka man deri mɛsum, a man goowo. A ku de na n wãa nɔni swãaru sɔɔ.
16 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man Isireliban guro gurobu wata ka wɔku te ta sãa wirugibu mɛnnama. A de bu na nɛn kuu ten mi ka wunɛ sannu.
17 Miya nɛn tii kon na n gari ko. Kon Hunde wi u wãa wunɛ sɔɔn dam sukum wuna n bu wɛ̃ kpa bu wa bu nun somi a ka tɔn be kpara. Kpa ba kun sãa wunɛ turon sɔmunu.
18 Kaa Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, bu tii dɛɛrasio sian sɔ̃. Ba koo yaa tem domi na ben wɔkinu nua ni ba man koosimɔ. Ba mɔ̀, wara u koo bu yaa wɛ̃ bu tem, domi sanam mɛ ba wãa Egibitiɔ ba ye kpuro mɔ. Adama tɛ̃ nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu yaa wɛ̃.
19 N ɲ sɔ̃ɔ teeru tɔna ba koo ye tem, ɲ kun mɛ, sɔ̃ɔ yiru, ɲ kun mɛ, sɔ̃ɔ nɔɔbu, ɲ kun mɛ sɔ̃ɔ wɔkuru, ɲ kun mɛ, sɔ̃ɔ yɛndu.
20 Suru gira ba koo ye tem sere yu yari ben wɛ̃run di, yu bu tusi. Domi ba nɛ, Yinni Gusunɔ yina, nɛ wi na wãa ben suunu sɔɔ. Ba man wɔkisi ba mɔ̀, mban sɔ̃na ba yara Egibitin di.
21 Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, tɔn durɔbu nɔrɔbun suba natawa (600.000) Isireliba ba sãa, bèn suunu sɔɔ na wãa. Yera a nɛɛ, kaa bu yaa wɛ̃ bu tem sere suru gira mam mam?
22 Domi wee, baa sà n bɛsɛn yãanu ka kɛtɛba kpuro go, ɲ kun mɛ su nim wɔ̃kun swɛ̃ɛ kpuro mwɛɛri, ye kpuro yaɲ bu turi.
23 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, a tamaa nɛ nɔm kpiribugiiwa? Tɛ̃ kaa wa ye na nun sɔ̃ɔwa yà kun koo koora.

Gusunɔ u win Hunde Isireliban guro gurobu wata ka wɔku te wɛ̃

24 Ma Mɔwisi u yara u da u Yinni Gusunɔn gari yi tɔn be sɔ̃ɔwa. U Isireliban guro gurobu wata ka wɔkuru mɛnna. Ma u dera ba sina ba ka kuu te sikerena.
25 Yinni Gusunɔ u sarama guru wii wuroru sɔɔ. Ma u ka Mɔwisi gari kua. Ma u Hunde ye u Mɔwisi wɛ̃n dam sukum sua u guro guro be wɛ̃. Ma guro guro be, ba sãaru wɔri nge Gusunɔn sɔmɔbu, adama n ɲ ka tɛ.
26 Ben yiru gabu Ɛlidadi ka Mɛdadi ba sina ben sansaniɔ, baɲ de Yinni Gusunɔn kuu ten mi. Adama ka mɛ, Hunde u bu yɔɔwa. Ma ba maa sãaru mɔ̀ sansani mi.
27 Yera aluwaasi goo u seewa u da u ye Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Ɛlidadi ka Mɛdadi ba sãaru mɔ̀ nge Gusunɔn sɔmɔbu bɛsɛn sansaniɔ.
28 Yera Yosue Nunin bii, wi u sãa Mɔwisin sɔm kowo saa win aluwaasi piiburun di, u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni, a bu yinario bu sãa te ko.
29 Mɔwisi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nisinu mɔ̀wa nɛn sɔ̃? Gusunɔ u de win Hunde yu du Isireliba kpuro sɔɔ, kpa bu ko win sɔmɔbu.
30 Yen biru Mɔwisi ka guro guro be, ba doona sansani yen min di.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kusunu wɛ̃ bu tem

31 Yera Yinni Gusunɔ u woo seeya saa nim wɔ̃kun di. Ma woo ge, ga ka kusunu na nu tɛria sansani ye sɔɔ kpuro nge sɔ̃ɔ teerun sanum saka. Kusu ni, nu tem wukiriwa gɔm soonu yirun saka.

32 Tɔ̃ɔ te, ba kusunu gurawa sere ka wɔ̃kurɔ. Yen sisiru ba maa gura. Be ba gura fiiko, bera ba kilo nɔrɔm nɔrɔm suba dabinu gura. Ma ba kusu ni tɛria ba ka ben sansani sikerena.
33 Sanam mɛ ba kusu ni nɔɔ kpɛ̃ɛ, yera Yinni Gusunɔn mɔru seewa ma u Isireliba nɔni swãa bakaru kpɛ̃ɛ.
34 Ma ba yam mi yĩsiru kã kɔdɛn sikiru. Domi miya ba bu sika be ba binɛ kua too yaa ye sɔɔ.
35 Saa min diya Isireliba ba seewa ba da Haserɔtuɔ. Ma ba yɔ̃ra mi.

Yinni Gusunɔ u dera
bara disigira Mariamu wɔri

12

1 Mɔwisi u kurɔ goo sua wi u sãa Etiopigii. Yera Mariamu ka Aroni ba Mɔwisi wĩimɔ.
2 Ba nɛɛ, Mɔwisi tɔnan min diya Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba gari ko? Aawo! U ra maa ka bu gari ko saa bɛsɛn min di.
Yera Yinni Gusunɔ u gari yi nua.
3 N deema Mɔwisi u suuru mɔ too. Goo sari wi u nùn suuru kere handunia ye sɔɔ.
4 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ kpuro i doo nɛn kuu bekurugirɔ.
Ma ba da mi.
5 Ma Yinni Gusunɔn tii u sarama guru wii wuro te sɔɔ, u na u yɔ̃ra win kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma u Aroni ka Mariamu soka. Ma be yiru ye, ba na.
6 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nɛn gari swaa dakio. Nɛn sɔmɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kãsiru sɔɔra na ra bu tii sɔ̃ɔsi, kpa n ka bu gari ko dosu sɔɔ.
7 Adama n ǹ mɛ na ra ka Mɔwisi nɛn sɔm kowo gari ko. Domi u sãawa naanɛgii nɛn tɔmbu sɔɔ.
8 Nɔɔ ka nɔɔwa na ra ka nùn gari ko, n ǹ maa mɔ kãsiru sɔɔ na ra nùn tii sɔ̃ɔsi. U ra man wawa sãa sãa nge mɛ na sãa. N n mɛn na, mban sɔ̃na iǹ bɛrum kue i ka nɛn sɔm kowo Mɔwisi wĩi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru kua. Yen biru u doona.
10 Yera guru wii wuro te, ta doona. Ma Gusunɔ u dera bara disigira Mariamu wɔri u bau kpikisu yara nge wɛ̃su. Ma Aroni u Mariamu mɛɛra u deema bara disigira ta nùn mwa.
11 Yera Aroni u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man suuru kuo. A ku de su bɛsɛn torarun are wa te sa kua nge gari bakasu.
12 A ku de Mariamu u n sãa nge bii wi ba mara goru ma win wasin bee tia ya kɔ̃sa.
13 Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u nɛɛ, a nùn bɛkio.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Mariamun tundo ù n nùn yãatam sie wuswaaɔ baǹ koo nùn kɛnusi gina sɔɔ nɔɔba yiru sekurun sɔ̃? N n mɛn na, bu nùn yaro sansanin di sɔɔ nɔɔba yiru, yen biru kpa bu ka nùn wurama yɛnuɔ.
15 Ma ba Mariamu yara sɔɔ nɔɔba yiru sansanin biruɔ. Adama Isireliba baǹ doonɛ sere ye Mariamu u wurama.
16 Yeniban biru Isireliba ba seewa Haserɔtun di ba da ba sina Paranin gbaburɔ.

Mɔwisi u tɔmbu gɔra bu Kananin
tem saria mɛɛri

13

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a tɔmbu gɔsio bu ka Kananin tem saria mɛɛrim da, mɛ na bɛɛ Isireliba wɛ̃ɛmɔ. Bwese kɛra baayere sɔɔ, tɔn turowa kaa gɔsi u da. Yɛ̃ro u ko n sãawa bwese kɛra yen wirugii turo.
3 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gere wura. U tɔn be gɔsa u bu gɔra saa Paranin gbaburun di. Be u gɔsa mi, be kpuro ba sãawa Isireliban wirugibu.
4 Ben yĩsa wee.
Rubɛnin bweseru sɔɔ, Samua, Sakurin bii.
5 Simɛɔn bweseru sɔɔ, Safati, Horin bii.
6 Yudan bweseru sɔɔ, Kalɛbu, Yɛfunɛn bii.
7 Isakarin bweseru sɔɔ, Yiguali, Yosɛfun bii.
8 Efaraimun bweseru sɔɔ, Osee, Nunin bii.
9 Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, Paati, Rafun bii.
10 Sabulonin bweseru sɔɔ, Gadiɛli, Sodin bii.

11 Yosɛfun bweseru sɔɔ, be ba sãa
Manasen bwese kɛra, Gadi, Susin bii.
12 Danun bweseru sɔɔ, Amiɛli,
Gemalin bii.
13 Asɛɛn bweseru sɔɔ, Seturi, Mikaɛlin
bii.
14 Nɛfitalin bweseru sɔɔ, Nakabi, Fo-
fusin bii.
15 Gadin bweseru sɔɔ, Gewɛli, Makin
bii.
16 Tɔn be ba sia mi, beya Mɔwisi
u gɔsa u gɔra bu ka tem mɛn saria
mɛɛrim da. Ma u Osee Nunin bii yĩsiru
kã, Yosue.
17 Mɔwisi u sere bu gɔri u bu sõɔwa
u nɛɛ, i doo Kananin temɔ saa mɛn sõɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gian di kpa i ka da
guunun bera gia.
18 Kpa i tem mɛn saria mɛɛri kpa i wa
mɛn tɔmbu bà n dam mɔ, bà kun maa
dam mɔ, bà n dabi, bà kun maa dabi.
19 I ko i maa mɛɛri tem mɛ, mù n gea
sãa, mù kun maa gea sãa. Kpa i mɛɛri
mɛn wusu sù n gbãranu mɔ, sù kun
maa mɔ.
20 Kpa i maa mɛɛri mù n koo dĩanu
ko, mù kun maa mɔ̀, mù n dãnu mɔ,
mù kun maa mɔ. I wɔrugɔru koowo.
Kpa i ka mɛn dãa marum wɔma.

N deema saa ye sɔɔra resɛm gbiikaa
ya ra ye.

21 Yen biruwa tɔn be, ba seewa ba
tem mɛn saria mɛɛrim da saa gbaburu
te ba mɔ̀ Sinin di n ka da Rehɔbuɔ,
Hamatin swaaɔ.
22 Ba dua tem mɛ sɔɔ saa sõɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gian di ma ba ka da sere
Heboroniɔ mi Ahimani ka Sesai ka
Talimai, Anakin bibun bwesera wãa.
Heboroni ye, ya Egibitin wuu ge ba
mɔ̀ Soani tɔkɔru kere ka wõɔ nɔɔba
yiru.
23 Ma ba tunuma wɔwa ye ba mɔ̀
Ɛsikoliɔ. Miya ba resɛm kãasa bura ka
sere yen swaaru. Ma ba ye sɔɔwa be
yiru ba sãarusie ka dɛka. Ba maa dãa
marum gam sua mɛ ba mɔ̀ gerenadi ka
figi.
24 Ba wɔwa ye yĩsiru kã Ɛsikoli, yèn sõ
miya Isireliba ba resɛm swaaru bura.

Mɔwisin gɔrobu ba gɔra tusia

25 Sõɔ weerun biru gɔro be, ba
wurama.

26 Ye ba tunuma, ba wura Kadɛsiɔ,
Paranin gbaburɔ, mi Mɔwisi ka Aroni
ka Isireliba kpuro ba wãa. Ma ba
gerua ye ba wa kpuro.
27 Ba nɛɛ, too, sa da tem mi a sun gɔra
mi. Ka gem tem mɛ, mu tim ka bom
kokumɔwa. Mɛn dãa marum gam wee
sa ka na.
28 Adama tɔn be ba wãa mi, ba dam
mɔ. Ben wusu su kpã su maa gbãranu
mɔ. Sa maa Anakin bibun bweseru
wa mi, be ba ra n gunu.
29 Ma Amalɛkiba ba wãa mɛn sõɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ma Hɛtiba ka
Yebusiba ka Amɔreba ba wãa guunun
bera gia. Kananiba ba maa wãa nim
wõku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn bɔkuɔ, ka
sere Yuudɛnin daarun goorɔ.
30 Yera tɔmba Mɔwisi wɔkisim
seewa. Ma Kalɛbu u bu marisia u nɛɛ,
su da su tem mɛ mwa mu ko bɛsɛgim.
Sa ko nasara wa.
31 Adama tɔn be ba ka nùn tem mɛ
mɛɛrim da mi, ba nùn siki ba nɛɛ,
saǹ kpɛ̃ su ka tem mɛn tɔmbu sanna.
Domi ba sun dam kere.
32 Ma ba seewa ba tem mɛ nanum
sosi Isirelibaɲ wuswaaɔ. Ba nɛɛ, tem
mi sa bɔsu mi, mu ra tɔmbu gowa be
ba kĩ bu sina mi. Be sa wa mi kpuro
ba gunuwa.
33 Sa mam Anakin bibun bweseru
wa mi, be ba sãa doogo bweseru. Ben
wuswaaɔ sa sãawa nge twee. Mɛya
ben tii ba koo sun garisi.

Isireliba ba yina

bu du Kananin temɔ

14

1 Ye Isireliba ba gari yi nua ba
kpa, yera ba nɔɔgiru sua ba swĩ wõku
giriru.
2 Ma ba Mɔwisi ka Aroni wɔkisim
wɔri ba nɛɛ, mban sõna saǹ daa yande
gu Egibitiɔ, ǹ kun mɛ gbaburu mini.
3 Mban sõna Yinni Gusunɔ u ka sun
na tem mini bu sun go ka takobi kpa
bɛsɛn kurɔbu ka bɛsɛn bibu bu ko
yibɛrɛbagibu. N buram bo su wura
Egibitiɔ.
4 Ma ba wesiana ba nɛɛ, su bɛsɛn tii
kparo kua, kpa su wura Egibitiɔ.

5 Ye Məwisi ka Aroni ba nua mɛ,
yera ba kibari ba wuswaa tem girari
Isireliba kpuron wuswaaɔ.
6 Yera be sɔɔ, be ba tem mɛn saria
mɛɛrim da mi, Yosue, Nunin bii ka
Kalɛbu, Yɛfunɛn bii ba ben tiin yãnu
gɛ̃ɛka nuku sankiranun sɔ̃.
7 Ba gerua ba nɛɛ, tem mɛ sa mɛɛrim
da mi, mu wã gem gem.
8 Tim ka boma mu kokumɔ mi.
Gusunɔ ù n ka sun nɔnu geu mɛɛra, u
koo ka sun da mi, kpa u sun mu wɛ̃.
9 Yen sɔ̃, i ku nùn seesi, kpa i ku
tɔn ben bɛrum ko. Domi ba koo kowa
nge bɛsɛn dĩanu. Ben bũnu kun bu
kɔ̃sumɔ. Adama Yinni Gusunɔ u ko n
ka sun wãa. I ku ben bɛrum ko.
10 Saa ye Isireliba ba gerunamɔ bu
Kalɛbu ka Yosue kpenu kasuku, saa
yera Yinni Gusunɔn yiiko ya sɔ̃ɔsira
win kuu ten wɔllɔ Isireliba kpuron
wuswaaɔ.

Məwisi u Isireliba suuru kanammɛ Gusunɔn mi

11 Ma Yinni Gusunɔ u Məwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, sere saa yerà Isireliba ba ko n
man gɛma. Sere saa yerà ba koo den
man naanɛ ko, baa mɛ na maamaaki
dabinu kua ben suunu sɔɔ.
12 Kon bu baranu kpɛ̃ɛwa, kpa n
bu go. Adama wunɛ kon de wunɛn
bweseru tu kpɛ̃a tu dam ko n kere
Isireli be ba tie.
13 Yera Məwisi u Yinni Gusunɔ
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wuna a Isireliba yarama
Egibitin di ka wunɛn dam. Egibitigibu
bà n nua ye a Isireliba kua,
14 ba koo ye Kananiba sɔ̃. N deema
ben tii ba nua ma wuna a Isireliba
kpare, a ra tii bu sɔ̃ɔsi nɔni ka nɔni. Ba
maa nua ma wuna a bu kɔ̃su. Domi a
ra n bu swaa gbiiye sɔ̃ɔ sɔɔ ka guru wii
wuroru, wɔ̃kuru kpa a n wãa dɔ̃ɔ yara
sɔɔ.
15 Wee tɛ̃, à n wunɛn tɔn be
kpeerasia nɔn teeru, bwese tuku ni
nu wunɛn gari nua, nu koo gere nu
nɛɛ,
16 wunɛ Yinni Gusunɔ aǹ dam mɔ a
ka wunɛn tɔn be kpara a ka da tem mi
a bu nɔɔ mwɛɛru kua. Yen sɔ̃na a na a
bu go gbaburɔ.
17 Yen sɔ̃ tɛ̃, na nun kanamɔ a de
a wunɛn dam bakam sɔ̃ɔsi nge mɛ a
gerua a nɛɛ,
18 a sãawa suurugii. Wunɛn durom
mu kpã. A ra tɔmbu ben toranu suuru
kue. A ku ra toro deri a kun nùn
sɛɛyasie. Mɛya a ra baababan toranun
mɔɔru mwɛ ben bibun mi, sere ka ben
sikadominɔ.
19 Yen sɔ̃, Yinni, a tɔn be, ben toranu
suuru kuo. A wunɛn wɔnwɔndu
yaayo. A yaayo nge mɛ a ra n bu
suuru kuammɛ saa mìn di a bu yarima
Egibitin di.
20 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon bu
suuru kua nge mɛ a kana.
21 Adama sere ka nɛn wãaru ka sere
maa nɛn yiiko ye ya tem kpuro yiba,
22-23 Isireli be, baǹ duɔ tem mɛ sɔɔ,
bu sere mu wa, mɛ na bɔ̃rua na nɛɛ,
kon ben baababa wɛ̃. Domi ba nɛn
yiiko ye wa ka sɔm maamaakigii ni na
kua Egibitiɔ ka gbaburɔ. Ba maa nɛn
laakari mɛɛra gbaburɔ nɔn dabinu, ma
baǹ nɛn gere mɛm nɔɔwɛ, ba man
gɛma.
24 Adama yèn sɔ̃ Kalɛbu, nɛn sɔm
kowo uǹ bwisika nge be, ma u nɛn
gere swĩi mam mam, kon de u du tem
mɛ sɔɔ, mɛ u beram da kpa win bibun
bweseru ta n mu mɔ.
25 Adama Amalɛkiba ka Kananibara
ba wãa tem mi, wɔwa sɔɔ. Yen sɔ̃, sia i
gɔsiro i da gbaburɔ nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Naa yari gia.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sɛɛyasia

26 Yinni Gusunɔ u Məwisi ka Aroni
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
27 na nua Isireliba ba man
wɔkisimɔ. Sere saa yerà ba koo man
wɔkisim mari.
28 I bu sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, sere ka nɛn wãaru
kon bu kuawa nge mɛ ba gerumɔ.
29 Gbaburu miniwa ba koo dɛlla bu
gbi, be, be ba gesi gara be ba wɔ̃ɔ
yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ, ba ka man
wɔkisi.
30 Ben goo kun duɔ tem mi, mɛ na
bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua, i ka sina, ma n
kun mɔ Kalɛbu, Yɛfunɛn bii, ka Yosue,
Nunin bii.
31 Adama ben bii be ba nɛɛ, ba koo
ko yibɛrɛban yobu mi, beya kon de bu
du tem mɛ sɔɔ, kpa ba n wãa mi, mɛ be,
ba gɔburu wa mi,

32 kpa be, bu dɛlla gbaburu mini bu gbi.
33 Ben bii be, ba koo sirena wõɔ weeru gbaburu mi, ben baababan mɛm nɔɔbu sarirun sõ sere bu ka gbisuku bu kpe.
34 Nge mɛ ba kua sõɔ weeru ba ka tem mɛn saria mɛɛra, nge mɛya kon maa de bu ko wõɔ weeru gbaburɔ ben toranun sõ. Sõɔ wee ten tõɔ baatere ta ko n sãawa nge wõɔ tia. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma gãa girina nà kun ka bu wãa.
35 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya kon bu kua domi ba man seesi ben nuku kõsurun sõ. Ba koo gbisukuwa gbaburu mi, kpa ben gonu nu kam ko mi.
36 Be Mɔwisi u raa gɔsa ba ka tem mɛn saria mɛɛrim da, ye ba wurama ba wɔki, ma ba tem mɛ nanum doke,
37 beya Yinni Gusunɔ u so u go,
38 ma n kun mɔ Yosue, Nunin bii ka Kalɛbu, Yɛfunɛn bii.

Isireliba ba maa tora

39 Ma Mɔwisi u da u Yinni Gusunɔn gari yi Isireliba kpuro sõɔwa. Ma ben nuki sankira gem gem.
40 Ma ba seewa buru buru yellu ba yɔɔwa guuru wɔllɔ ba mà, Yinni, bɛsɛ wee sa ko da mi a nɛɛ, su da mi. Sa torawa.
41 Yera Mɔwisi u nɛɛ, mban sõna i Yinni Gusunɔn wooda sara kpam. Ye i mà mi, yaǹ ka bɛɛ gam dɔɔ.
42 I ku da, domi Yinni Gusunɔ uǹ ka bɛɛ wãa. I ku de bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ kamia.
43 Amalɛkiba ka Kananiba ba wãa bɛɛn wuswaaɔ. Ba koo maa bɛɛ go ka takobi, domi i Yinni Gusunɔ biru kisi. Uǹ ko n maa wãa ka bɛɛ.
44 Ka mɛ, ba da guuru wɔllu mi. Adama baǹ ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te de. Mɛya Mɔwisin tii kun maa ka bu de.
45 Saa ye sɔɔra Amalɛkiba ka Kanani be ba wãa guurun bera mi, ba na ba Isireliba wɔri. Ma ba bu go go ba ka da sere Hɔɔmaɔ.

Som ka gum ka tam yãkuru

15

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, ì n dua tem mèn nɔɔ mwɛɛru na bɛɛ kua sɔɔ, i ka sina,
3 ma i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararugiru kuammɛ, ǹ kun mɛ nɔɔ mwɛɛrun yãkuru, ǹ kun mɛ kɛ̃ru garu te i kua ka kĩru, ǹ kun mɛ tõɔ bakarun yãkuru, i ko i tu kowa ka yãaru, ǹ kun mɛ ka kɛtɛ, ǹ kun mɛ ka boo, kpa yãku ten nuburu tu man dore.
4 Wi u koo ka yaa saberu garu yãkuru na, u koo som sɔndimawa kilo ita mɛ ba burina ka gum ditiri tia ka bɔnu.
5 N n maa yãarun na ba ka yãku dõɔ mwaararugiru mà, ǹ kun mɛ siarabun yãkuru, ba koo tam ditiri tia ka bɔnu sɔndiwa te sɔɔ.
6 N n maa yãa kinɛrun na, ba ka yãkuru mà, ba koo som sɔndimawa kilo nɔɔba tia, mɛ ba burina ka gum ditiri yiru,
7 ka sere tam ditiri yiru. Bà n ye kpuro dõɔ doke, yen nuburu ta koo man dore.
8 N n maa kɛtɛn na, ba ka yãku dõɔ mwaararugiru mà, ǹ kun mɛ siarabun yãkuru, ǹ kun mɛ nɔɔ mwɛɛrun yãkuru, ǹ kun mɛ yãkuru garu,
9 ba koo som kilo nɔɔba nnɛ mɛ ba burina ka gum ditiri ita sɔndiwa yaa ye sɔɔ,
10 ka sere tam ditiri ita. Saa ye sɔɔ, bà n ye kpuro dõɔ doke, yen nuburu ta koo man dore.
11 Nge mɛya ba ko n da ko bà n ka kɛtɛ yãkuru mà, ǹ kun mɛ yãa kinɛru, ǹ kun mɛ yãa kpɛmbu, ǹ kun mɛ boo kpɛmbu.
12 Yãkuru baaterewa i ko i n da kue mɛ, nge mɛ ten wooda ya gerua.
13 Isireli baawurewa u ko n da ko mɛ, ù n yãkuru mà tèn nubura koo man dore.
14 Sɔbu be ba wãa saa fiiko, ǹ kun mɛ be ba tɛ mi, bà n yãkuru mà tèn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore, ba koo kowa nge mɛ.
15 Wooda tia yera baawure u koo swĩi. Ya ko n maa wãawa sere ka bɛɛn

bibun bweserɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, naǹ bɛɛ Isirelibɑ kɑ sɔbu wunɑnɑmɔ.
16 Woodɑ tiɑ yerɑ i ko i swĩi bɛɛ kpuro.

Dĩɑ gbiikii ni bɑ koo din kɛ̃ru

17 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
18 ɑ Isirelibɑ woodɑ yeni sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, sɑnɑm mɛ i ko i du tem mɛ sɔɔ, mi nɑ kɑ bɛɛ dɔɔ,
19 mɑ i dĩɑnu kuɑ i kɑ di i ko i yen sukum suɑwɑ i mɑn wɛ̃.
20 I ko i som buri kpɑ i mɑn kirɑru kuɑ i kɑ nɑ kpɑ i tu sɔ̃ɔsi beri berikɑ, nge mɛ i rɑ kɑ bɛɛn dĩɑ gbiikinu nɛ i sɔ̃ɔsi.
21 Nge mɛyɑ i ko i kɑ mɑn kirɑ gbiikiru wɛ̃ te i wɔ̃ɔwɑ. Yeni yɑ ko n sɑ̃ɑwɑ woodɑ sere kɑ bɑɑdommɑɔ.

Yɑ̃ku ni bɑ koo ko

torɑ ni bɑǹ yɛ̃n sɔ̃

22-23 Yinni Gusunɔ u mɑɑ Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, tɛ̃wɑ? N kun mɛ siɑwɑ? I n nɛn woodɑ gɑɑ sɑrɑ iǹ kɑ bɑɑru, ye nɑ bɛɛ kɑ bɛɛn bibun bweseru wɛ̃ sɑɑ wunɛn min di,
24 mɑ goo kun torɑ te wɑ, bɛɛ kpurowɑ i ko i mɑn yɑ̃ku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru kuɑ kɑ nɑɑ kinɛ kpɛmbu tèn nuburɑ koo mɑn dore. Kpɑ i som kɑ tɑm mɛ bɑ rɑ sɔndi mi, doke kɑ sere mɑɑ boo kinɛru, torɑ ten suurun sɔ̃.
25 Yɑ̃ku kowowɑ u koo Isirelibɑ kpuro dɛɛrɑsiɑbun wororu koosi. Kpɑ be kpuro bu ben torɑrun suuru wɑ. Domi bɑ torɑwɑ bɑǹ kɑ bɑɑru, mɑ bɑ kɑ ben yɑ̃ku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑrugiru nɑ kɑ torɑrun yɑ̃kuru nɛ, Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ.
26 Kon bu ben torɑ te suuru kuɑ kɑ mɑɑ sɔɔ be bɑ wɑ̃ɑ ben suunu sɔɔ. Domi bɑ torɑwɑ bɑǹ kɑ bɑɑru.
27 N n mɑɑ tɔn turon nɑ u torɑ uǹ kɑ bɑɑru, u koo boo niu wɔ̃ɔ tiɑguu gowɑ win torɑ ten sɔ̃.
28 Yɑ̃ku kowowɑ u koo nùn dɛɛrɑsiɑbun wororu kuɑ. U n tu kuɑ u kpɑ yɛ̃ro u koo suuru wɑ.
29 Isirelibɑ kɑ sɔbu kpuro woodɑ tiɑ yerɑ bɑ ko n mɔ ben goo ù n torɑ uǹ kɑ bɑɑru.
30 Adɑmɑ ben goo ù n yɛ̃ mɑ torɑrɑ u kɑ mɔ̀, u mɑn torɑriwɑ. Bɑ koo nùn yɑrɑwɑ win tɔmbun min di.
31 Domi u nɛn gɑri gɛmɑ, mɑ u nɛn woodɑbɑ sɑrɑ. Bɑ koo nùn yɑrɑwɑ win tɔmbun min di kpɑ u win torɑrun ɑre sɔbe.

Goo u tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugirun

woodɑ sɑrɑ

32 Sɑnɑm mɛ Isirelibɑ bɑ wɑ̃ɑ gbɑburɔ bɑ goo mwɑ u dɑ̃ɑ gurɑmɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rɑrugiru sɔɔ.
33 Be bɑ nùn wɑ, bɑ kɑ nùn dɑ Mɔwisi kɑ Aronin mi kɑ Isirelibɑ kpuron mi.
34 Mɑ bɑ nùn kɛnusi dirɔ ginɑ, domi bɑǹ yɛ̃ ye bɑ koo nùn kuɑ.
35 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, bɑ koo yɛ̃ro yɑrɑwɑ sɑnsɑnin di kpɑ bu nùn kpenu kɑsuku bu go.
36 Mɑ bɑ nùn yɑrɑ sɑnsɑnin di bɑ kpenu kɑsukɑ bɑ go, nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ.

Yɑbenun sɑri

37 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
38 ɑ Isirelibɑ sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, bu tii sɑri kuo yi n sɑ̃ɑre ben yɑbenun swɑɑ buɑɔ kpɑ bu yi wɛ̃ɛ gɑɑdurɑgii sɔ̃re.
39 Bà n sɑri yi wɑ, yi sɑ̃ɑre, bɑ koo nɛn woodɑbɑ yɑɑyɑ bu ye mɛm nɔɔwɑ. Sɑɑ ye, bɑǹ mɑɑ ben tiin gɔ̃ru kĩru mɔ̀ bu sere ko nɑɑnɛ sɑrirugibu, bu dɑ bu bũnu gɑsiri.
40 Nge mɛyɑ bɑ koo kɑ nɛn woodɑbɑ yɑɑyɑ, kpɑ bu kɑ ye mɛm nɔɔwɑ kpɑ bɑ n sɑ̃ɑ nɛnɛm nɛn sɔ̃.
41 Nɛnɑ nɑ sɑ̃ɑ Gusunɔ wi u bu yɑrɑ Egibitin di nɑ n kɑ sɑ̃ɑ ben Yinni.

Kore u Mɔwisi seesi

16

1 Kore, Yisehɑrin bii, Kehɑtin debubu, Lefin bweseru sɔɔ, kɑ Dɑtɑni kɑ Abirɑmu, Eliɑbun bibu kɑ Oni, Pelɛtin bii, Rubɛnin bweseru sɔɔ,
2 be kpurowɑ bɑ Mɔwisi seesi, kɑ sere mɑɑ tɔmbu goobu kɑ weerɑɑkuru (250) gɑbu be bɑ sɑ̃ɑ Isireliban wirugii be bɑ nɑɑnɛ sɑ̃ɑ.
3 Yerɑ bɑ mɛnnɑ bɑ Mɔwisi kɑ Aroni sokɑ bɑ nɛɛ, yɑ den turɑ mɛ, bɛsɛ Isireliba kpuro sɑ sɑ̃ɑwɑ be Gusunɔ u gɔsɑ.

U maa wãa bɛsɛ kpuron suunu sɔɔ. Mban sɔ̃na i tamaa i sun kere, bɛsɛ, Gusunɔn tɔn be sa tie.
4 Sanam mɛ Mɔwisi u gari yi nua, yera u wuswaa tem girari.
5 U Kore ka win tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sia bururu, Yinni Gusunɔ u koo sun sɔ̃ɔsi wi u sãa wigii ka wi u gɔsa. U koo maa de yɛ̃ro u nùn susi.
6 Tɛ̃, wunɛ Kore ka wunɛgibu, i dɔ̃ɔ guratii suo.
7 Sia kpa i turare dɔ̃ɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Sa ko wa wi u koo gɔsi u n sãa wigii. Aǹ wa bɛɛ Lefin bibu i banda?
8 Mɔwisi u kpam Kore sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i swaa dakio bɛɛ Lefiba.
9 Ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ gɔsa Isireliba sɔɔ, i ka win sɔmburu ko win kuru sɔɔ, kpa i n sãa win tɔmbun sɔm kowobu, yaǹ bɛɛ tura?
10 U wura wunɛ Kore ka wunɛgibu i nùn susi, yera i maa yãku kowobun sɔmburu kĩ?
11 N n mɛn na, Yinni Gusunɔwa i seesimɔ. Domi wara ra n Aroni i n ka sere nùn wɔki.
12 Yera Mɔwisi u gɔra bu da bu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu sokuma. Adama ba yina bu na.
13 Ba nɛɛ, wee Mɔwisi u dera sa tem deri mi tim ka bom mu kokumɔ, ma u ka sun na gbaburu mini u ka sun go. Yeni yaǹ nùn tura? Yera u kĩ u maa sun dam dɔre?
14 Uǹ ka sun nɛ tem mi tim ka bom mu kokumɔ. Uǹ maa sun resɛm gbaanu wɛ̃. U tamaa u koo sun nɔni wɔ̃kewa? U doo, saǹ wee.
15 Ma mɔru ya Mɔwisi mwa, u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku ben yãkuru mwa. Naǹ bu kɛtɛku mwaarire. Naǹ maa ben goo kɔ̃sa kuare.

Yinni Gusunɔ u Kore ka wigibu kam koosia

16 Mɔwisi u maa Kore sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ ka wunɛgibu i na sia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa Aroni u n wãa mi.
17 Kpa bɛɛn baawure u win dɔ̃ɔ guratia sua u turare dɔ̃ɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yi kpuro yi ko n sãawa mi, goobu ka weeraakuru (250). Wunɛ ka maa Aroni i ko i n maa bɛɛgia nɛni.
18 Ma ben baawure u win dɔ̃ɔ guratia nɛni u dɔ̃ɔ doke. Ma ba turare doke. Ba da ba yɔ̃ra Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ ka Aroni ka sere maa Mɔwisi.
19 Ma Kore u Isireliba kpuro mɛnna Mɔwisi ka Aronin sɔ̃, kurun kɔnnɔ mi.
Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sɔ̃ɔsira.
20 Ma u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
21 i doonɔ tɔn ben min di, domi kon bu gowa mi tɛ̃n tɛ̃ ge.
22 Ma Mɔwisi ka Aroni ba wuswaa tem girari ba nɛɛ, Gusunɔ wuna a hunde koni kpuro wãaru wɛ̃. Tɔn turon torarun sɔ̃na kaa tɔmbu kpuro go?
23 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ,
24 a de tɔn be, bu se Kore ka Datani ka Abiramun bɔkun di bu da n toma.
25 Mɔwisi u seewa ka Isireliban guro gurobu ba da ba Abiramu ka Datani deema.
26 Saa yera u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i tondo saa tɔn kɔ̃so ben kunun di. I ku maa ben gãanu baba. I n maa yina i kua mɛ, i ko i gbi ben tora nin sɔ̃.
27 Ma tɔn be kpuro ba ka Kore ka Datani ka Abiramu tonda.
Ma Datani ka Abiramu ba yara ba wãa ben kunun kɔnnɔwɔ ka ben bibu ka ben kurɔbu ka ben debuminu.
28 Ma Mɔwisi u nɛɛ, tɛ̃ i ko i gia ma Gusunɔwa u man gɔsa n ka sɔma ye ko ye i waamɔ na mɔ̀. Naǹ ye mɔ̀ ka nɛn gɔ̃ru kĩru.
29 Tɔn be, bà n gu nge mɛ tɔmbu kpuro ba ra gbi, n ǹ Yinni Gusunɔ u man gɔsa.
30 Adama Yinni Gusunɔ ù n gãa nanumginu kua, u dera tem mu nɔɔ baara mu bu mwɛ ka ye ba mɔ kpuro, kpa bu da gɔribun wãa yerɔ, saa yera, i ko i gia ma tɔn be, ba Yinni Gusunɔ gɛmawa.
31 Sere Mɔwisi u ka gari gere u kpe, ma mi ba yɔ̃ mi, mu bɛsira.
32 Ma tem mu nɔɔ baara mu Kore ka win yɛnugibu ka ben arumani kpuro mwɛ, ka sere maa Datani ka Abiramu ka ben yɛnugibu, ka ben arumani kpuro.

33 Ma ba dua gɔribun wãa yerɔ wasiru, ka sere ben ye ba mɔ kpuro. Ma tem mɛ, mu bu wukiri. Nge mɛya ba ka doona Isireliban suunu sɔɔn di.
34 Isireli be ba wãa mi, sanam mɛ ba tɔn ben wuri nua, yera ba duki yakikira. Domi bɛrum bu mwa, tem mu ku raa ben tii mwɛ.
35 Ma dãɔ yara ya na, ya tɔmbu goobu ka weeraaku (250) te di, te ta turare dãɔ dokemɔ mi.

Kore ka wigibun dãɔ guratiin gari

17

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sãɔwa u nɛɛ,
2 a Eleasaa, Aroni yãku kowon bii sãɔwɔ a nɛɛ, u tɔmbu goobu ka weeraaku ten dãɔ guratii yi wunɔ saa dãɔn di. Domi yi sãawa Yinni Gusunɔgii. Adama u yin dãɔ yɛ̃ɛ guro u ka da u yari n toma.
3 Kpa u de bu dãɔ guratii yi so yi ko fɛrɛ fɛrɛ kpa bu ka yi yãku yeru wukiri. Domi Yinni Gusunɔwa ba ka yi turare dãɔ dokea, kpa ye kpuro ya n sãa yaayatia Isireliban mi.
4 Ma yãku kowo Eleasaa u dãɔ guratii yi ba kua ka sii gandu mi gura, ba ka yãku yerun wukiritii kua.
5 Ma ya kua yaayatia Isireliban sɔ̃ ye ya bu sãɔmɔ ma goo kun kpɛ̃ u Yinni Gusunɔ turare dãɔ dokea, ma n kun mɔ be ba sãa Aronin bibun bweseru. Wi u maa yina u kua mɛ, ba koo yɛ̃ro kuawa nge mɛ ba Kore ka wigibu kua. Domi mɛya Yinni Gusunɔ u Aroni sãɔwa, saa win sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di.

Tɔmba Mɔwisi ka Aroni taarɛ wɛ̃

6 Yera sisiru bururu Isireliba kpuro ba ka Mɔwisi ka Aroni wɔki ba mɔ̀, wee i dera Yinni Gusunɔn tɔmba gu.
7 Sanam mɛ tɔn be kpuro ba mɛnnamɔ bu ka Mɔwisi ka Aroni seesi, yera ba mɛɛra Yinni Gusunɔn kurun bera gia, ma ba wa guru wii wuroru ta tu wukiri. Ma Yinni Gusunɔn yiiko ya sɔ̃ɔsira.
8 Mɔwisi ka Aroni ba da kuu ten mi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
10 i yario tɔn ben suunu sɔɔn di. Kon bu gowa nɔni kpaki teeru.
Ma Mɔwisi ka Aroni ba yiira ba wuswaa tem girari.
11 Mɔwisi u Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a dãɔ guratia ye suo, kpa a dãɔ sua yãku yerun di a doke ye sɔɔ, kpa a turare doke mi, kpa a da tɔn ben mi gia fuuku a bu dɛɛrasiabun wororu koosi. Domi Yinni Gusunɔn mɔru ya seewa. Kɛ̃si kɛ̃si bararu ta torua.
12 Aroni u dãɔ guratia ye sua nge mɛ Mɔwisi u gerua. U da tɔn ben mi. Ma u deema kɛ̃si kɛ̃si bararu ta torua tɔn ben suunu sɔɔ. Ma u turare dãɔ doke, u bu dɛɛrasiabun wororu koosi.
13 Ma u yɔ̃ra be ba gu ka be ba wasin baa sɔɔ. Ma bara te, ta yɔ̃ra.
14 Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkura nnɛ ka nata ka wunɔbuwa ba gu yen dɔma te (14.700), be ba gu Koren torarun sɔ̃ baasi.
15 Yen biru Aroni u gɔsira u da Mɔwisin mi, Yinni Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma bara te, ta yɔ̃ra.

Aronin dɛka

16 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
17 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben bwese kɛra baayeren wirugii u ka dɛka tia na,
18 kpa a ben baawuren yĩsiru yore win dɛka sɔɔ, kpa a Aronin yĩsiru yore Lefin bwese kɛran dɛka sɔɔ. Domi bwese kɛra baayeren wirugii u ko n win dɛka mɔwa.
19 Yen biru kpa a dɛki yi yi nɛn kuu bekurugirɔ, mi na ra ka bɛɛ yinnɛ.
20 Wi na gɔsa, win dɛka ya koo kpara. Saa yera kon Isireliba marisia wɔki ni ba bɛɛ koosimɔ min sɔ̃.
21 Mɔwisi u Isireliba kpuro ye sɔ̃ɔwa. Ma bwese kɛra baayeren wirugii u dɛka tia wɛ̃. Ma yi kpuro yi kua dɛki wɔkura yiru. Ma Aronin dɛka ya wãa begiin suunu sɔɔ.
22 Mɔwisi u ka dɛki yi da Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kuu bekurugiru mi.
23 Bururu yam sãreru Mɔwisi u dua kuru mi, ma u deema Aronin dɛka ye ya sãa Lefiban dɛka, ya kpara ya wɛ̃su kua sere ya binu mara nu ye.

24 Ma Məwisi u dɛki yi gura Yinni
Gusunən wuswaan di, u ka da Isire-
liba kpuron wuswaaə bu ka wa kpa
ben baawure u win dɛka sua.
25 Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa
u nɛɛ, a ka Aronin dɛka wuro a yi
woodan kpakoro ten wuswaaə, ya n
ka sãa seeda Isireliban sɔ̃ be ba man
seesi. Nge mɛya baǹ maa ka man
wəkimə n sere bu go.
26 Ma Məwisi u kua kpuro nge mɛ
Yinni Gusunə u nùn sɔ̃əwa.

Yãku kowobu

ka Lefiban səmburu

27 Yera Isireliba ba na ba Məwisi
sɔ̃əwa ba nɛɛ, wee, sa gbimə sa dəə.
28 Wi u gesi Yinni Gusunən kuu te
susi, u ra gbiwa. Mɛya sa ko n gbimə
sa n dəə?

18

1 Yinni Gusunə u Aroni sɔ̃əwa u nɛɛ,
wunɛ ka wunɛn bibun bweseru ka
Lefiba kpurowa i ko i bɛɛn toranun
are səbe ì n tora Yinni Gusunən sãa
yerə. Adama wunɛ ka wunɛn bibun
bweseru tənawa i ko bɛɛn toranun are
səbe ni i kua yãku kobun səmburu səə.
2 I n da kuu bekurugii ten wuswaaə,
mi woodan kpakoro te, ta wãa, a de
wunɛn tundo bisibu Lefiba bu na bu
ka bɛɛ somi, wunɛ ka wunɛn bibu.
3 Ba ko n da kowa ye a bu sɔ̃əwa kuu
ten nɛnubu səə. Adama baǹ sãarun
dendi yãnu ganu babamə, ǹ kun mɛ
yãku yeruginu, kpa i ku ra ka gbin sɔ̃,
wunɛ ka be.
4 Beya ba ko n da bɛɛ somi kpa ba n
da kuu ten səmburu ko. Tən tuko goo
kun susimə mi.
5 Bɛɛn tii i ko n da səmburu kowa
yãku yerə ka dii te ta dɛɛre gem gem
mi. Nge mɛya nɛn məru kun maa ka
seemə Isireliban sɔ̃.
6 Na bɛɛn tundo bisibu Lefiba gəsa
Isireliban suunu səən di. Ba sãawa
nɛgibu, adama na bɛɛ bu wɛ̃wa bu ka
kuu ten səmburu ko.
7 Wunɛ ka maa wunɛn bibu, bɛɛgia
yãku kobu yãku yerə ka sere ye ya sãa
dii te ta dɛɛre gem gem səma. Səmbu
tera i ko i ko. Nɛna na bɛɛ tu wɛ̃ɛmə.
Ta sãawa kɛ̃ɛ geeru. Tən tuko goo ù n
man susi, kon nùn gowa.

Ye ya sãa

yãku kowobun dĩanu

8 Yinni Gusunə u Aroni sɔ̃əwa u
nɛɛ, wee, yãku ni Isireliba ba ka man
naawammɛ kpuro səə, kon bɛɛ bɛɛn
saria wɛ̃ wunɛ ka wunɛn bibu. Ya ko
n sãawa wooda sere ka baadommaə.
9 Yãku ni ba koo man kua, bà n kpa,
nìn sukum kaa n mə, ni wee, torarun
yãkunu, ka yãku ni ba ra ka toraru
səmɛ, ka gberun dĩanun yãkunu, ka
kɛ̃nu. Bà n yãku ni səə nɛgia wĩa,
sukum mɛ mu tia wunɛ ka wunɛn biba
i mɛ kpuro mə.
10 I ko i da i mu diwa yam
dɛɛramə. Wunɛ ka wunɛn bii tən
durə baawurewa i ko mu di. I ko mu
garisiwa dĩa dɛɛranu.
11 Wee ye ya ko n maa sãa bɛɛgia.
Yera kɛ̃ɛ ni ba ka man naawa ba sɔ̃əsi
beri berika. Ya ko n sãawa wunɛ ka
wunɛn bibugia. Be ba dɛɛre wunɛn
yɛnuə kpuro, bera ba koo ye di.
12 Kaa maa dĩa gbiikii ni ba ka
man naawan tii sua. Guma? Aa,
alikamawa? Aa, tam kpama? Wunɛ ka
wunɛn biba i ko n ye mə.
13 Dĩa gbiikii ni ba ka man gesi
naawa kpuro, nu ko n sãawa wunɛ ka
wunɛn bibuginu. Be ba dɛɛre wunɛn
yɛnu səə, bera ba koo nu di.
14 Gãa ni ba maa yi nɛn sɔ̃ mam
mam, nu ko n sãawa bɛɛginu.
15 Bii tən durə gbiikoo ka yaa
saberun buu dəə gbiikuu ge ba koo
man wɛ̃, ye kpuro ya ko n sãawa wunɛ
Aronigia. Adama kaa dewa ba n da bii
tən durə gbiikoo yakie ka sere maa yaa
ye ba ku ra ka yãkuru kon buu.
16 Kaa de bu ye yakiawa saa min
di ya suru tia mə, ka sii geesun
gobi nəəbu nge mɛ ba ra yi yĩire sãa
yerə. Gobi yin tian bunum mu sãawa
garamu wəkuru.
17 Adama aǹ kɛtɛ buu dəə gbiikuu
yakiamə, ǹ kun mɛ yãa buu, ǹ kun mɛ
boo buu. Sabe nini kpuro nu sãawa
ni ba ra ka yãkuru ko. Kaa nu gowa a
nin yɛm wisi yãku yerə kpa a nin gum
dɔ̃ə doke kpa mɛn nuburu tu nɛ, Yinni
Gusunə dore.
18 Yen yaa kpuro ya ko n sãawa
bɛɛgia nge mɛ siarabun yãkurun yaa

taa nɔm geugiru ka ten guro guroru nu sãa bɛɛginu.
19 Yãkunu kpuro ni Isireliba ba ka gesi na nɛn mi, ba sõɔsi beri berika na bɛɛ nu wɛ̃ɛmɔ. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ wunɛ ka wunɛn bibun bweserun sõ.
20 Yinni Gusunɔ u maa Aroni sõɔwa u nɛɛ, aǹ tem wasi Isireliban suunu sɔɔ. Nɛna kaa n mɔ. Nɛna na sãa wunɛn arumani.

Ye ya ko n sãa Lefiban saria

21 Ye Isireliba ba wa kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ, yen tia ye ba ra man wɛ̃, Lefibara kon ye wɛ̃ ben sɔmbu te ba mɔ̀ nɛn sãa yerɔn sõ.
22 Isireli be ba tie, baǹ maa susimɔ nɛn sãa yerɔ bu sere taarɛ wa ye ya koo de bu gbi.
23 Lefibara ba koo sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ, beya ba koo maa ben tiin toranu sɔbe ni ba koo ko mi. Baǹ ko ba n tem mɔ Isireliban suunu sɔɔ. Ya ko n sãawa wooda sere ka ben bibun bweserɔ.
24 Adama ye Isireliba ba wa kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ, yen tia ye ba ra man wɛ̃, yeya ya ko n sãa begia. Yen sõna na nɛɛ, baǹ tem gam wasi nge Isireli be ba tie.
25 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
26 a Lefiba sõɔwɔ a nɛɛ, Isireliban ye ba wa kpuron wɔkuru baatere sɔɔ, yen tia tia ye ba ra man wɛ̃, Lefi be, bà n ye mwa ya kua begia, ben tii bu maa wɔkuru baatere sɔɔ tia wunɔ nɛn sõ.
27 Nge mɛya ben tii ba koo maa ka ben kɛ̃nu na ni nu sãa nge ben gberun dĩanu, ǹ kun mɛ tam.
28 Nge mɛya ba ko n da maa ye ba wa Isireliban min di kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ tia wunɛ. Aroniwa ba ko n da ye wɛ̃.
29 Kɛ̃ɛ ni ba gesi wa kpuro ba ko n da Gusunɔgia wunɛwa. Gea ba koo nùn wuna.
30 Bà n Gusunɔgia wĩa, ye ya tie ya ko n sãawa begia, nge mɛ Isireli be ba tie ba ra ben alikama ǹ kun mɛ ben tam tii yiiye, bà n Gusunɔgia wĩa.
31 Be ka ben yɛnugibu ba koo kpĩ bu dĩa ni di mi ba tura. Domi nu sãawa ben sɔmburun kɔsiaru.
32 Bà n gea wuna nɛn sõ, ma ba ye ya tie di, baǹ Isireliban kɛ̃ɛ ni ba man wɛ̃ disi doke, baǹ maa toraru garu mɔ mi sɔɔ, bu sere gbi.

Naa nia swãan torom

19

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sõɔwa u nɛɛ,
2 i Isireliba sõɔwɔ i nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ka naa nia swãa na ye ya kun bau mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ, kpa ba kun ka ye sɔmburu koore.
3 Kpa bu ye yãku kowo Eleasaa nɔmu bɛria. U ko de bu ka ye dawa sansanin biruɔ kpa bu ye saka win wuswaaɔ.
4 Eleasaa wi, u koo naa yen yɛm dɛkawa ka win niki bia kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru nɛn kurun kɔnnɔ gia.
5 Kpa u de bu naa gira ye dõɔ mɛni win nɔni biru ka yen gɔna ka yen yɛm ka yen bisu kpuro.
6 Saa ye sɔɔra u koo sɛdurun dãa ka dãa kiku ge ba mɔ̀ isɔpu * doke dõɔ wi sɔɔ, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii kpa ye kpuro yu dõɔ mwaara ka naa ye sannu.
7 Yen biru Eleasaa wi, u koo win yãnu teawa kpa win tii u wobure. Yen biru kpa u gɔsira u wura sansaniɔ. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ.
8 Wi u naa ye dõɔ mɛni, u koo maa win yãnu teawa kpa u wobure. Win tii u ko n maa disi mɔwa sere ka yokaɔ.
9 Wi u dɛɛre wiya u koo da u yen torom gura kpa u mu yi sansanin biruɔ mi disi kun wãa. Miya ba koo ka mu Isireliba dɛɛrasiabun nim kua. Nim mɛ, mu ko n sãawa nge yãkuru torarun sõ.
10 Wi u torom mɛ gura, u koo win yãnu teawa. Ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ Isireliban sõ, ka sere maa sɔɔ be ba wãa ben suunu sɔɔn sõ.

Dɛɛrasiabun wooda

* **19:6** ***isɔpu*** - Yuuban tem kikisa. Sin wurusa ba ra ka sãarun dendi yãnu yɛm yɛ̃ke bu ka nu dɛɛrasia.

11 Wi u tɔn goru baba u ko n disi mɔwa sere sõɔ nɔɔba yiru.
12 Dɛɛrasiabun nim mɛya ba koo nùn yɛ̃ka sõɔ itase ka maa sõɔ nɔɔba yiruse, kpa u sere dɛɛra. Adama ù kun tii dɛɛrasie sõɔ itase ka maa sõɔ nɔɔba yiruse te, u ko n disi mɔwa.
13 Wi u tɔn goru baba, ma uǹ tii dɛɛrasie, u nɛn kuru disi dokewa mi. Ba koo nùn yarawa Isiriliban suunu sɔɔn di. Domi baǹ nùn dɛɛrasiabun nim mɛ yɛ̃ke. Yɛ̃ro u gina disi mɔwa mi.
14 Wooda gaa wee maa. Goo ù n gu win kurɔ, be ba wãa kuu te sɔɔ, u ka gu ka be ba dua mi, be kpuro ba disi duurawa mi, sere sõɔ nɔɔba yiru.
15 Weke te ta maa wãa kuru mi, ma taǹ wukiri, ten tii ta disi duurawa mi.
16 Wi u goru baba yakasɔ wi ba go ka takobi, ǹ kun mɛ wi u gɔɔ diro gu, ka maa wi u tɔnun kukunu ǹ kun mɛ sikiru baba, be kpuro ba disi duurawa mi sere sõɔ nɔɔba yiru.
17 Bu ka wi u disi duura dɛɛrasia, naa swãa yen torom mɛya ba koo doke gbɛ̃ɛru sɔɔ bu nim gem doke.
18 Wi u dɛɛre wiya u koo dãa kiku ge ba mɔ̀ isɔpu sua kpa u ge wasi nim mɛ sɔɔ u kuu te yɛ̃ka ka sere dendi yãa ni nu wãa mi ka tɔn be ba wãa mi. Nim mɛya ba koo maa ka tɔnu baawure yɛ̃ka wi u tɔn goru ǹ kun mɛ tɔn kukunu ǹ kun mɛ, sikiru baba.
19 Ba koo nùn nim mɛ yɛ̃kawa sõɔ itase ka sõɔ nɔɔba yiruse. Yen biru wi ba mu yɛ̃ka mi, u koo win yãnu teawa kpa u wobure. Saa yoka yen diya u dɛɛra.
20 Adama goo ù n disi mɔ, ma baǹ nùn dɛɛrasiabun nim mɛ yɛ̃ke u ka dɛɛra, ba koo nùn yarawa Isiriliban suunu sɔɔn di, yèn sõ u nɛn kuru disi doke.
21 Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ Isiriliban sõ. Wi u tɔnu dɛɛrasiabun nim mɛ yɛ̃ka, u koo maa win yãnu teawa. Wi u maa nim mɛ baba kpuro u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ.
22 Tɔnu wi u disi mɔ, gãa ni u baba kpuro nu disi duurawa mi. Wi u maa nu baba, yɛ̃ron tii u disi duurawa mi, sere ka yokaɔ.

Mɛriban nim

20

1 Wõɔn suru gbiikoo sɔɔra Isiriliba kpuro ba tunuma gbaburɔ te ba sokumɔ Sini, ma ba sina Kadɛsiɔ. Miya Mariamu u gu, ma ba nùn sika.
2 Saa ye sɔɔra Isiriliba ba nim bia ma ba Mɔwisi ka Aroni seesi.
3 Ma tɔn be, ba ka Mɔwisi wɔki ba nɛɛ, mban sõna aǹ dere Yinni Gusunɔ u yande sun go sanam mɛ u bɛsɛgibu goomɔ.
4 Mban sõna a ka bɛsɛ Gusunɔn tɔmbu na gbaburu sɔɔ mini su ka gbi bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu.
5 Mban sõna a sun yarama Egibitin di ma a ka sun na yam kõsum mini, mi saǹ kpɛ̃ su dĩanu ganu duure. Dãa ye ba mɔ̀ figie sari mini, resɛm maa sari, gerenadi maa sari. Mɛya nim kun mam wãa mɛ sa ko nɔ.
6 Ma Mɔwisi ka Aroni ba tɔn be deri ba da Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Ma ba yiira ba wuswaa tem girari. Ma Yinni Gusunɔn yiiko ya sõɔsira.
7 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
8 a wunɛn dɛka suo kpa wunɛ ka wunɛn mɔɔ Aroni i Isiriliba mɛnna kpa i ka kpee te gari ko be kpuron wuswaaɔ. Ta koo nim yara i nɔ bɛɛ ka bɛɛn yaa sabenu.
9 Ma Mɔwisi u dɛka ye sua ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn tii u nùn sõɔwa.
10 Ma wi ka Aroni ba Isiriliba kpuro soka ba da kpee ten mi. Yera Mɔwisi u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ bɛɛ mɛm nɔɔ sariba. Kpee tenin min diya sa ko de nim mu yari?
11 Yera Mɔwisi u kpee te so ka win dɛka ye, nɔn yiru ma nim mu yara n kpã kpee ten min di. Ma tɔn be kpuro ka ben yaa sabenu ba nim mɛ nɔra.
12 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, yèn sõ i man naanɛ bira iǹ man bɛɛrɛ wɛ̃ Isiriliban wuswaaɔ, yen sõna naǹ derimɔ i ka bu du tem mɛ sɔɔ, mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua.
13 Gari yinin sõna ba ra nim mɛ soku Mɛriban nim. Yen tubusiana sannɔn nim. Domi miya Isiriliba ba Yinni

Gusunɔ wɔkisi ma u bu win dɛɛraru sɔ̃ɔsi.

Edɔmuban sunɔ u yina

Isireliba bu kpe

saa win tem di

14 Saa Kadɛsi min diya Mɔwisi u Edɔmun sunɔ gɔria bu nùn sɔ̃ nge mɛ be Isireliba ba wahala kua.
15 U nɛɛ, yellu, bɛsɛn baababa ba da Egibitiɔ. Miya bɛsɛn bwesera sina n ka tɛ. Ma Egibitigibu ba sun nɔni sɔ̃ɔwa bɛsɛ ka bɛsɛn baaba be.
16 Saa ye sɔɔra sa Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue sa nùn somiru kana. Ma u bɛsɛn nɔɔ nua u win gɔrado gɔrima u sun yara Egibitin di. Wee tɛ̃ sa wãa Kadɛsi mini wunɛn tem nɔɔ bura yerɔ.
17 Yen sɔ̃, sa nun kanamɔ a de su wunɛn tem bukiana. Saǹ kpeeyɔ ka bɛɛn gbea gia, saǹ bɛɛn resɛm gbaanu duɔ, saǹ maa bɛɛn dɔkɔban nim nɔrumɔ. Swaa baka sa ko mwa saǹ gɛramɔ gam sere su ka bɛɛn tem sara.
18 Adama Edɔmun sina boko wi, u nɛɛ, iǹ nɛn tem bukianamɔ. I n maa yina i na, kon ka bɛɛ tabu ko.
19 Ma Isireliba ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ko kpewa ka swaa baka. Bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu sà n wunɛn dɔkɔban nim nɔra sa ko yen gobi kɔsia. A gesi de su wunɛn tem bukiana su doona.
20 Ma Edɔmun sina boko wi, u nɛɛ, naǹ wurewa i nɛn tem bukiana.
Yera Edɔmuban tabu kowobu ba seewa ba da ba ka Isireliba yinna.
21 Ma ba yina Isireliba bu ben tem mɛ bukiana bu doona. Saa ye sɔɔra Isireliba ba gɔsira, ba kpa gam gian di.

Aronin gɔɔ

22-23 Isireliba kpuro, ba seewa Kadɛsi min di ba da Horin guurɔ, Edɔmun tem nɔɔ bura yerɔ. Miya Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi ka Aroni gari kua u nɛɛ,
24 wee Aroni u koo gbi. Uǹ duɔ tem mɛ sɔɔ mɛ kon Isirelіba wɛ̃ yèn sɔ̃ iǹ nɛn wooda mɛm nɔɔwɛ ye na bɛɛ wɛ̃ Mɛribaɔ.
25 Wunɛ Mɔwisi, a Aroni ka win bii Eleasaa suo a ka bu da Horin guu ten wɔllɔ.
26 Kpa a Aronin sãa yãnu pota a nu Eleasaa sebusia. Domi miya Aroni u koo gbi.
27 Ma Mɔwisi u kua ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Wi ka Aroni ka Eleasaa ba yɔɔwa guu ten wɔllɔ Isirelіba kpuron nɔni biru.
28 Ye ba tura mi, u Aronin sãa yãa ni pota u nu Eleasaa sebusia. Yen biru, Aroni u kpuna u gu guu ten mi. Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba sarama.
29 Ye Isirelіba ba wa ma Aroni u guwa, yera be kpuro ba win gɔɔ swĩ sɔ̃ɔ tɛna.

Isirelіba ba Kananiba tabu di

21

1 Aradin sunɔ Kananigii wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia u nua ma Isirelіba ba wee ka Atarimun swaa. Yera u da u bu tabu wɔri, ma u ben gabu yoru mwɛɛra.
2 Yera Isirelіba ba Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛ teni kua ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ, à n sun tɔn beni nɔmu bɛria, sa ko ben wusu kpeerasiawa mam mam.
3 Ma u Isirelіban gari yi wura u bu Kanani be nɔmu bɛria. Ma ba Kanani be, ka ben wusu kpeerasia. Yera ba yam mi yĩsiru kã Hɔɔma. Yen tubusiana bansu.

Wɛɛ dɛ̃ɛgii

4 Yeniban biru, Isirelіba ba seewa Horin guurun di ma ba kpa ka nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yarin swaaɔ kpa bu ka Edɔmun tem bɛwa. Adama ba tɛmanabu kpana swaaɔ.
5 Ma ba Yinni Gusunɔ ka Mɔwisi wɔkisim wɔri ba mɔ̀, mban sɔ̃na i sun yarama Egibitin di. Su ka gbi gbaburɔ? Domi dĩanu ka nim sari mini. Manna ye wee, ya sun tusa. Dĩa kamwa.
6 Yera Yinni Gusunɔ u bu wɛɛ dɛ̃ɛgii sure ma ben dabira gu.
7 Yera be ba tie ba na ba Mɔwisi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee sa tora sa wunɛ ka Gusunɔ wɔkisi. Tɛ̃, a Gusunɔ kanɔ u sun wɛɛ yi gira yi tonda.
Ma Mɔwisi u kanaru kua tɔn ben sɔ̃.
8 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a waan weenasia koowo kpa a ye bwɛ̃ dɛkan wɔllɔ. Wi waa ya dɔma ma

u waan weenasia ye mɛɛra, uɲ maa gbimɔ.
9 Ma Mɔwisi u waa sii gandugia ye
kua u ye bwɛ̃ dɛkan wɔllɔ. Wi waa ya
dɔma kpuro ma u waa sii gandugia ye
mɛɛra, u ku ra maa gbi.

Isireliba ba tura Pisigan guurɔ

10 Yeniban biru, Isireliba ba swaa
wɔri ma ba da ba ben sansani gira
Obɔtuɔ.
11 Saa Obɔtun di, ba maa seewa ba
da ba ben sansani gira Iye Abarimun
gbaburɔ, Mɔabun deedeeru, sɔ̃ɔ yari
yeru gia.
12 Saa min di, ba maa seewa ba da ba
ben sansani gira Serɛdin wɔwaɔ.
13 Saa Serɛdin di, ba maa da ba ben
sansani gira Aanɔɔn daarun guru giɔ,
tèn nim mu kokumɔ Amɔreban tem
di mu dɔɔ gbaburu gia. Domi Aanɔɔ
ya sãawa Mɔabu ka Amɔreban tem nɔɔ
bura yeru.
14 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔn tabun
tireru sɔɔ ba Fahɛbun gari mɔ̀ ye ya
wãa Sufan temɔ ka yen daa tori ka
Aanɔɔ
15 ka yen daa tori yi yi wãa Arin
bera ma yi da yi girari Mɔabun tem
nɔɔ bura yerɔ.
16 Saa min di, ba da Beriɔ. Beri miya
Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
tɔn be mɛnnɔ kpa n bu nim wɛ̃.
17 Yera Isireliba ba womu geni kua
ba nɛɛ,
nim, a yarima dɔkɔn di kpa su taki ko.
18 Sinamba ba dɔkɔ ye gba.
Damgiba ba ye gba ka ben sina dɛki.
Yen biruwa Isireliba ba seewa gbabu
ten min di ba da Matanaɔ.
19 Saa Matanan di, ba da Nahaliɛliɔ.
Saa Nahaliɛlin di, ba da Bamɔtuɔ.
20 Saa Bamɔtun di, ba maa da wɔwa
gaan mi, Mɔabun temɔ, guu te ba mɔ̀
Pisigan wɔllɔ gbaburun deedeeru.

Isireliba ba Sihoni ka Ogu kamia

21 Isireliba ba Sihoni Amɔreban
sina boko sɔmɔbu gɔria ba nɛɛ,
22 a de su wunɛn tem bukiana.
Saɲ kpeeyɔ ka bɛɛn gbea gia, saɲ
bɛɛn resɛm gbaanu duɔ, saɲ maa bɛɛn
dɔkɔban nim nɔrumɔ. Swaa baka sa ko
mwa, saɲ gam gɛramɔ sere su ka bɛɛn
tem yari.
23 Adama Sihoni u yina Isireliba bu
kpe saa win tem di. Yera u win tabu
kowobu mɛnna ba da ba Isireliba wɔri
Yahasiɔ gbaburɔ.
24 Ma Isireliba ba bu go go ba ben
tem mwa saa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn di n
ka da daa te ba mɔ̀ Yabɔkuɔ, sere n ka
girari Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ. N
deema Amɔni be, ba ben tem nɔɔ bura
yerɔ tem kɔ̃sobu yii.
25 Ma Isireliba ba Amɔreban
wusu kpuro mwɛɛra ba sina mi ka
Hɛsiboniɔ ka gen baru kpaanɔ.
26 Hɛsiboni ye, ya sãawa Sihonin
tiin wuu. Sihoni wi, u raa ka Mɔabuba
tabu kua ma u bu tabu di sere u
Mɔabuban tem mwa u ka na sere daa
te ba mɔ̀ Aanɔɔwɔ.
27 Yen sɔ̃na wom kowobu ba ra
mɔndu ko bu nɛɛ,
i na i Hɛsiboni bani.
I na i Sihonin wuu bani i gu gbãraru
toosi.
28 Domi dɔ̃ɔ u yara Hɛsibonin di.
Dɔ̃ɔ yara ya yara Sihonin wuun di.
Ma u wuu ge ba mɔ̀ Ari Mɔabu di
ka bũu ni nu wãa Aanɔɔn gungunu
wɔllɔ.
29 Mɔabu, a kam kuawa!
Bɛɛ be i maa bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi
sãamɔ, i kɔ̃ɔrawa!
Domi u dera Amɔreban sina boko
Sihoni u tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu yoru mwɛɛra.
30 Adama sa Amɔreba sɛ̃ɛnu twee.
Ma Hɛsiboni ya wɔruka.
Ma tem mɛ kpuro mu kam kua
sere Diboniɔ n ka girari Nɔfaɔ, ka
Mɛdebaɔ.
Sa ye kpuro kam koosiawa mam mam.
31 Nge mɛya Isireliba ba ka sina
Amɔreban tem sɔɔ.
32 Ma Mɔwisi u gɔra bu da bu Yasɛɛn
saria mɛɛri. Yen biru ba ye mwa ka
yen baru kpaanu ma ba Amɔre be ba
wãa mi gira.
33 Yen biru ba swaa kɔsa ba da Basani
gia. Yera Ogu Basanin sunɔ u seewa ka
win tabu kowobu u bu tabu wɔrim da
Edɛɛɔ.
34 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a ku win bɛrum ko, domi kon nun
nùn nɔmu sɔndia, wi ka win tɔmbu ka

ben tem kpuro, kpa a bu kua nge mɛ a Sihoni, Amɔreban sunɔ kua wi u wãa Hɛsiboniɔ.
35 Ma Isireliba ba bu go, wi ka win bibu ka sere win tɔmbu. Baa tɔn turo, baɲ deri. Ma ba win tem mwa.

ISIRELIBA BA WÃA MƆABUBAN TEM BƆKUƆ

Balamun gari

22

1 Yen biru, Isireliba ba da ba ben sansani gira Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ, sõɔ yari yeru gia, Yerikon deedeeru.
2 Balaki, Siporin bii u wa ye Isireliba ba Amɔreba kua.
3 Yera Mɔabuba ba nanda Isireliban dabirun sõ.
4 Ma ba Madianiban guro gurobu sõɔwa ba nɛɛ, tɔn dabi teni, ta koo sun wɔri tu di nge mɛ nɛɛ yi ra yakasu di. Saa ye sɔɔ, Balakiwa u sãa Mɔabuban sunɔ.
5 Yera u sɔmɔbu gɔra Balamu Beorin biin mi, Petoriɔ ye ya wãa Efaratin daarɔ win tɔmbun temɔ, u nùn sõɔwa u nɛɛ, wee, bweseru gara yarima saa Egibitin di ma ta handunia kpuro pusi. Ta maa man turuku kooma.
6 Yen sõ, na nun kanamɔ a na a man tɔn be bõrusia. Domi ba man dam kere. À n kua mɛ, sɔrɔkudo kon kpĩ n bu kamia n gira nɛn tem di. Domi na yẽ ma wi a domaru kua u ra domaru wa. Wi a maa bõrusi, u ra bõri wa.
7 Ma Mɔabuba ka Madianiban guro guro be, ba da Balamu sɔro win mi, ba kẽnu nɛni. Ye ba tura mi, yera ba nùn Balakin gari yi sõɔwa.
8 Balamu u bu sõɔwa u nɛɛ, i kpunɔ mini wɔ̃ku te, sisiru kpa n bɛɛ sõ ye Yinni Gusunɔ u man sõɔwa.
Ma Mɔabun guro guro be, ba sina mi.
9 Yera Yinni Gusunɔ u Balamu bikia u nɛɛ, tɔn berà ba wãa wunɛn mi.
10 Balamu u Gusunɔ wisa u nɛɛ, Balaki Siporin bii, Mɔabuban sina bokowa u tɔn be gɔrima bu man sõ bu nɛɛ,
11 wee, bweseru gara yarima Egibitin di ma ta handunia pusi. Yen sõ, n be na n tɔn be bõrusi. Sɔrɔkudo u koo kpĩ u tɔn be wɔri u kamia u gira win tem di.
12 Gusunɔ u Balamu sõɔwa u nɛɛ, a ku da. A ku tɔn be bõrusi domi na bu domaru kua.
13 Ma Balamu u seewa buru buru u Balakin sɔmɔ be sõɔwa u nɛɛ, i wuro bɛɛn temɔ, domi Yinni Gusunɔ u yina n ka bɛɛ da.
14 Ma tɔn be, ba seewa ba gɔsira Balakin mi. Ma ba nùn sõɔwa ma Balamu u yina u na.
15 Yera Balaki u maa wirugibu gabu soka u gɔra be ba gbiikobu dabiru ka bɛɛrɛ kere.
16 Ba seewa ba da Balamun mi. Ye ba tura mi, yera ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, amɛniwa bɛsɛn sina boko Balaki, Siporin bii u gerua. U nɛɛ, u nun kanamɔwa a ku yina a na.
17 Domi u koo be nun bɛɛrɛ baka wẽ. U koo ko kpuro ye a nùn bikia. A gesi na a nùn tɔn be bõrusia.
18 Yera Balamu u tɔn be wisa u nɛɛ, baa Balaki ù n man win diru kã te ta wura ka sii geesu yiba naɲ kpẽ n gãanu ko. Domi naɲ kpẽ n Yinni Gusunɔn gere yina.
19 Ka mɛ, i kpunɔ wɔ̃ku te, kpa n bɛɛ sõ ye u man sõɔwa.
20 Ma Yinni Gusunɔ u Balamu kure wɔ̃ku te, u nùn sõɔwa u nɛɛ, tẽ yèn sõ tɔn be, ba na bu nun soku, a seewo a ka bu da. Adama kaa kowa ye na nun sõɔwa.
21 Balamu u seewa buru buru, u win kɛtɛku niu gaari bɔkua ma u ka Mɔabuban guro guro be da.

Balamu ka win kɛtɛku

22 Ye Balamu u swaa wɔri u win kɛtɛku sɔni ma win sɔm kowobu yiru ba nùn swĩi, yera Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua ma u nùn win gɔrado gɔria u bunana swaaɔ.
23 Ye kɛtɛku ge, ga gɔrado wi wa u yõ swaa suunuɔ u win takobi womɛ, yera ga gɛra ga da yakasɔ. Ma Balamu u gu so, u ka gu swaa sure.
24 Ma gɔrado wi, u da u yõra swaa kisa gaa sɔɔ, resɛm gbaanu yirun ganin baa sɔɔ.
25 Yera kɛtɛku ge, ga maa Yinni Gusunɔn gɔrado wi wa ma ga da ga mani gani yin tiaɔ. Ma ga Balamun

naasu ka gana ye baari. Ma u gu so kpam.
26 Yera gərado wi, u swɛnya u da wuswaaɔ, mi baǹ kpɛ̃ bu maa gɛra gam.
27 Yera kɛtɛku ge, ga maa gərado wi wa ma ga wəruma. Saa yera Balamu u maa gu soberu wəri ka məru.
28 Yera Yinni Gusunɔ u dera kɛtɛku ge, ga nɔɔ wukia ga gari gerua ga nɛɛ, Balamu, mba na nun kua a ka man so mɛ sere nən ita.
29 Ma u kɛtɛku ge wisa u nɛɛ, a man yaakoru mɔ̀wa. Nà n daa mam takobi nɛni, na n nun go kɔ.
30 Ma kɛtɛku ge, ga nùn wisa ga nɛɛ, na sãawa wunɛn kɛtɛku, a ra man sɔni baadomma sere n ka gisɔ girari. Nge mɛya na ra nun kue?
Ma Balamu u wisa u nɛɛ, aawo, n ǹ mɛ.
31 Saa yera Yinni Gusunɔ u Balamun nɔni wukia ma u Gusunən gərado wi wa u yɔ̃ swaa suunu sɔɔ u win takobi womɛ. Yera u yiira u wuswaa tem girari.
32 Ma gərado wi, u nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a ka wunɛn kɛtɛku so mɛ, sere nən ita. Na nawa n ka nun yɔ̃rasia. Domi karin swaa a swĩi mi.
33 Kɛtɛku ge, ga man wa ma ga gɛra sere nən ita. Gà kun daa gɛre mɛ, kon daa nun gowa kpa n gen tii deri.
34 Ma Balamu u gərado wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee na tora. Naǹ yɛ̃ ma a wãa swaaɔ. Tɛ̃, nɛn sanum mɛ, mù kun ka nun naawɛ, kon gɔsira n wura nɛn yɛnuɔ.
35 Ma gərado wi, u nɛɛ, aawo. A ka tən be doo. Adama gari yi kon nun sɔ̃, yiya kaa gere.
Ma Balamu u ka Balakin tən be da.

Balamu ka Balaki ba yinna

36 Sanam mɛ Balaki u nua ma Balamu u wee, yera u nùn sennɔ da sere Məabuban wuuɔ ben tem nɔɔ bura yerɔ Aanɔən daarɔ.
37 Ma Balaki u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na aǹ nɛ sanam mɛ na gbia na nun səməbu gəria. A tamaa naǹ kpɛ̃ n nun gãanu kɛ̃?
38 Ma Balamu u Balaki wisa u nɛɛ, geema, wee, na na wunɛn mi tɛ̃, adama naǹ gɛɛ mɔ n nun sɔ̃. Yinni Gusunɔwa u koo man sɔ̃ ye kon nun sɔ̃.
39 Ma Balamu ka Balaki ba swaa wərima ba tunuma Kiriati Husɔtuɔ.
40 Yera Balaki u kɛtɛba ka yãanu go u ka yãkuru kua.

Balamu u Isireliba domaru kua

41 Yen sisiru bururu, Balaki u Balamu sua ba yɔɔwa Bamətu Baaliɔ. Min diya ba Isireliban sukum waamɔ.

23

1 Ma Balamu u Balaki sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u nùn yãku yenu nɔɔba yiru kuo. Yen biru, kpa u kɛtɛ nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru kasu.
2 Ma Balaki u kua ye Balamu u nùn sɔ̃ɔwa. Ma wi ka Balamu ba kɛtɛ yen tia ka yãa kinɛ teeru go yãku yee nin baateren wɔllɔ.
3 Yera Balamu u Balaki sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɔ̃ro yãku dɔ̃ɔ mwaarugii nin bɔkuɔ kpa nɛ n dɛsira n da gam gum. Sərɔkudo Yinni Gusunɔ u koo man kure mi, kpa u man sɔ̃ ye kon nun sɔ̃.
Ma Balamu u da gunguru garun wɔllɔ.
4 Yera Yinni Gusunɔ u nùn kure ma Balamu u gerua u nɛɛ, wee na yãku yenu nɔɔba yiru kua ma na kɛtɛ ka yãaru go yãku yee nin baateren wɔllɔ.
5 Saa yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa ye u koo Balaki sɔ̃, ma u nɛɛ, u gɔsiro u wura Balakin mi.
6 Ma Balamu u wura u da u Balaki deema mi u win yãku ni mɔ̀ ka Məabuban wirugibu gabu.
7 Saa yera Balamu u gari gerua u nɛɛ, wee Balaki Məabun sunɔ u dera na na saa Aramun di.
Wiya u dera na sarama saa sɔ̃ɔ yari yerun guunun di.
U nɛɛ, n be na n Yakɔbun bweseru bɔ̃rusi.
N be na n ka be Isireliba məru ko.
8 Adama kon tənu bɔ̃rusi wi Gusunɔ kun bɔ̃rusi?
Amɔna kon ka tənu məru ko wi Gusunɔ kun ka məru mɔ̀.
9 Na Isireliba waamɔ guunu wɔllɔ ka gungunu wɔllɔ
ba wãa nɛnɛm baǹ ka bweseru garu weenɛ.

10 Goo kun kpɛ̃ u bu gari.
Ba dabi nge yani sɛɛri mini.
Wara u koo kpĩ u ben bɔnu nnɛn sube
teeru gari.
Na kanamɔwa n gbi nge Isireli be, be
ba sãa gemgibu.
Na kĩwa nɛn wãarun wii goberu ta n
sãa nge begiru.
11 Yera Balaki u Balamu bikia u nɛɛ,
mba a man kuammɛ mɛsum. Na nun
sokusiawa a ka nɛn yibɛrɛba bɔ̃rusi.
Adama wee domara a bu kuammɛ.
12 Ma Balamu u nùn wisa u nɛɛ, ye
Yinni Gusunɔ u man sɔ̃wa, n ǹ yera
kon gere?

Balamu u Isireliba domaru kua nɔn mɛɛruse

13 Balaki u maa Balamu sɔ̃wa u nɛɛ,
a man swĩima su da gam gia. Min di
kaa ben sukum wa n ǹ be kpuro. Be
a wa mi, kpa a bu bɔ̃rusi.
14 Ma u ka nùn da sansanin kɔ̃su
yeru garun mi, Pisigan guuru wɔllɔ.
Miya u maa yãku yenu nɔɔba yiru kua.
Ma u naa kinɛru ka yãa kinɛru go yãku
yee nin baateren wɔllɔ.
15 Ma Balamu u Balaki sɔ̃wa u nɛɛ, a
yɔ̃ro mi a yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mɔ̀
mini, kpa n da n nɔ ye Yinni Gusunɔ u
koo man sɔ̃.
16 Yera Yinni Gusunɔ u na u ka
Balamu yinna. Ma u nùn sɔ̃wa ye u
koo Balaki sɔ̃. Ma u nɛɛ, u wuro Balaki
win mi.
17 Ma u wura u da Balakin mi u
deema u wãa win yãkunun bɔkuɔ, wi
ka Mɔabuban wirugibu. Saa yera u
Balamu bikia u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ
u nun sɔ̃wa.
18 Ma Balamu u nɛɛ,
Balaki, a seewo a swaa daki.
Wunɛ Siporin bii, a swaa tem kpĩiyɔ a
nɔ.
19 Gusunɔ kun sãa nge tɔnu u sere
weesu ko.
Uǹ sãa nge tɔnu u sere kɔbia ye u raa
gerua.
Ye u gerua, yera u ra ko.
Yèn himba u maa yi, ya ra koorewa.
20 Wee Gusunɔ u man wooda wɛ̃ n
Isireliba domaru kua.
Win tiiwa u bu tu kua kɔ.
Yen sɔ̃, naǹ kpɛ̃ n tu yina.
21 Uǹ toraru garu wa Isireliba sɔɔ.
U sãawa Gusunɔ ben Yinni, u maa wãa
ka be.
U sãawa ben sina boko.
U maa nuku dobu mɔ ben sɔ̃.
22 Wiya u bu yara Egibitin di.
U bu dam wɛ̃ nge kɛtɛ gbeekiru.
23 Sɔroru taǹ kpɛ̃ tu Isireliba gãanu
kua.
Dobo dobo yaǹ kpɛ̃ yu bu nɔni wɔ̃ke.
Saa yà n tura ba koo bu sɔ̃ bu nɛɛ,
bu mɛɛrio ye Yinni Gusunɔ u kua.
24 Ba sãawa nge gbee sunɔ ge ga ra yaa
mwɛ gu tem
kpa gu yen yɛm nɔ gu sere da gu
kpuna.
25 Ma Balaki u Balamu sɔ̃wa u nɛɛ,
à kun kĩ a bu bɔ̃rusi, a ku bu domaru
kua.
26 Yera Balamu u nùn wisa u nɛɛ,
naǹ daa nun sɔ̃wa na nɛɛ, kon kowa
ye Yinni Gusunɔ u gerua?

Balamu u Isireliba domaru kua nɔn itase

27 Balaki u maa Balamu sɔ̃wa u
nɛɛ, ǹ n mɛn na, a na su da gam gia.
Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo wura a
Isireliba bɔ̃rusi nɛn sɔ̃.
28 Ma Balaki u ka Balamu da Peorin
guuru wɔllɔ tèn min di ba gbaburu
mɛɛra.
29 Balamu u Balaki sɔ̃wa u nɛɛ, a
man yãku yenu nɔɔba yiru kuo, kpa a
ka man naa kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa
kinɛnu nɔɔba yiru naawa,
30 ma Balaki u kua ye Balamu u nùn
sɔ̃wa mi. U naa kinɛru ka yãa kinɛru
go yãku yee nin baateren wɔllɔ.

24

1 Ye Balamu u wa ma Yinni Gusunɔ
u yɔ̃rariwa u Isireliba domaru kua,
yera uǹ maa bikiaru kue Yinni
Gusunɔn mi nge mɛ u ra raa ko yellu.
Adama u win wuswaa tĩiwa gbaburun
bera gia.
2 Ye u nɔni seeya u wa Isireliba
ba ben sansani gire bwese kɛra ka
bwese kɛra, yera Gusunɔn Hunde nùn
yɔɔwa.
3 Ma u gari gerubu wɔri u nɛɛ,
nɛ, Balamu, Beorin bii, wee ye na
gerumɔ.
Na ra yam wa.
4 Na ra Gusunɔn nɔɔ nɔ.

Wi, Dam kpurogii u ra de n kãsinu wa.
Domi u ra man tii sõɔsi nà n nùn sãamɔ.
5 Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru, bɛɛn kunu nu wã.
6 Nu tɛrie nge wɔwa ma nu sãa nge gbaa te ta wãa daarun bɔkuɔ.
Ma nu gire nge dãa ni ba mɔ̀ sɛduru ni Yinni Gusunɔ u duura daarun bɔkuɔ
ka sere dãa kiki si ba mɔ̀ aloɛsi.
7 Ba nim mɔ mu yiba mu yarimɔ
mu dãa gbaaru nim yɛ̃kamɔ.
Isireliban sina boko u koo Agagi tabu di
kpa win bandu tu dam ko.
8 Gusunɔwa u bu yara Egibitin di
ka win dam bakam nge kɛtɛ gbeekiru.
Wiya u ra de bu bwese tukunu kamia nɔni kpaki teeru
kpa bu nu sɛ̃ɛnu twee bu nin kukunu kɔsuku bu go.
9 Be wee ba kpunamɔ nge gbee sinansu.
Wara u koo kpĩ u bu seeya.
Bɛɛ, Isireliba, wi u bɛɛ domaru kua, u koo domaru wa.
Wi u maa bɛɛ bõrusi, u koo bõri wa.
10 Yera Balakin mɔru ya seewa sere u nɔma yɛ̃kana. Ma u nɛɛ, Balamu, na nun sokawa a ka nɛn yibɛrɛba bõrusi.
Adama wee a bu domaru kua nɔn ita.
11 Yen sõ, a doonɔ minin di tɛ̃, a wura wunɛn yɛnuɔ. Na raa nɛɛ, kon nun gãanu kɛ̃, adama Yinni Gusunɔ kun wure a ye wa.

Balamu u gerumɔ ye ya koo koora

12 Ma Balamu u Balaki wisa u nɛɛ, naǹ daa wunɛn gɔro be sõɔwa na nɛɛ,
13 baa à n man wunɛn diru kã, te ta wura ka sii geesu yiba naǹ kpɛ̃ n gea ǹ kun mɛ kõsa gere ma n kun mɔ ye Yinni Gusunɔn u man sõɔwa?
14 Tɛ̃ wee na gɔsirɔ nɛn tɔmbun mi.
Adama a na a nɔ yè Isireliba ba koo wunɛn tɔmbu kua sia.
15 Ma u maa nɛɛ,
wee ye nɛ Balamu Beorin bii na gerumɔ,
nɛ wi na ra yam wa.
16 Na ra Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔ.
Na maa wi, Wɔrukoon himba yɛ̃.
Na ra wi Dam kpurogiin kãsinu wa,
domi u ra man tii sõɔsi nà n nùn sãamɔ.
17 Na wa ye ya sisi, adama n ǹ mɔ gisɔ.
Na wa ye ya koo koora, adama n ǹ tɛ̃.
Wee kpera gaa yara Yakɔbun bweserun di.
Sina boko goo u yara Isireliban suunu sɔɔn di,
be, be ba sãa Yakɔbun bweseru.
Ma u ka win sina dɛka Mɔabuba soomɔ baa saburosɔ.
Ma ya be ba tii suen bweserun winu kɔsukumɔ.
18 U maa Edɔmu be ba sãa win yibɛrɛban tem mwa mɛ ba mɔ̀ Seiri.
Ma Isireliba ba nasara sua.
19 Sina boko wi, u win yibɛrɛba taare.
Ma u be ba raa tie go u kpeerasia mam mam.

Isireliban yibɛrɛba ba koo kam ko

20 Ye Balamu u Amalɛkiba wa, yera u nɛɛ,
Amalɛkibara ba dam bo dunia sɔɔ.
Adama ba koo bu kam koosia sõɔ teeru.
21 Ye Balamu u maa Keniba wa, yera u nɛɛ,
bɛɛ Keniba, wee bɛɛn wãa yera naanɛ mɔ
nge gunɔ sokuru te ta yii kpee baa sɔɔ.
22 Adama Asirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri
kpa bu bɛɛn wãa yenu kɔsuku.
23 Ma Balamu u maa nɛɛ,
Gusunɔ ù n goon gɔɔn saa yi, yɛ̃ro u koo kpĩ u n wãa?
24 Goo nimkusu su koo na saa Kitimun di
kpa yibɛrɛba bu Asirigibu ka Ebɛɛn bweseru sekuru doke.
Adama yibɛrɛ ben tii ba koo kam kowa.
25 Yeniban biru, Balamu u gɔsira u da win wuuɔ, ma Balaki u maa wura win yɛnuɔ.

Isireliba ba bũu sãaru wɔri

25

1 Saa ye Isireliba ba wãa Sitimuɔ, yera ba ka Mɔabuban wɔndiaba sakararu torua.
2 Ma wɔndia be, ba dera Isireli be, ba ben bũu sãaru wɔri, ba ka bu di, ba ka bu nɔra. Ma ba ben bũnu yiira ba sãwa.

3 Ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali Peorigii wɛ̃. Ma Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru kua.
4 U Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Isiriliban wirugibu kpuro mɛnnɔ, kpa a de bu be ba taarɛ mɔ go sɔ̃ɔ sɔɔ nɛn wuswaaɔ. Saa yera nɛn mɔru ya koo sure.
5 Ma Mɔwisi u Isiriliban wirugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ben baawure u mɛɛrio win tɔmbu sɔɔ be ba Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀ Baali Peorigii sãamɔ, kpa u bu go.
6 Saa yè sɔɔ Isirilіba ba wuri mɔ̀ Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, saa yera ben turo u ka kurɔ Madiani goo na wigibun mi, Isirilіba kpuron wuswaaɔ ka Mɔwisin wuswaaɔ.
7 Ye Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubu u wa mɛ, yera u seewa tɔn ben suunu sɔɔn di u yaasa sua.
8 Ma u Isireli wi swĩi sere win kurɔ ma u bu yaasa sɔkura ben bɔsɔnɔ. Saa yera wahala ya yɔ̃ra Isirilіba sɔɔ.
9 Yen dɔma te, tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nnɛwa (24.000) ba gu.
10 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
11 wee yãku kowo Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubu, u nɛn mɔru suresia ye u ka man sanna, Isiriliban suunu sɔɔ. Yen sɔ̃na naǹ bu kpeerasie.
12 Yen sɔ̃, a nùn sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee na ka nùn arukawani bɔkumɔ ye ya sãa bɔri yɛndugia.
13 Arukawani ye, ya koo de wi ka win bibun bweseru ba n sãa yãku kowobu sere ka baadommaɔ. Domi u nɛ, Gusunɔ win Yinni sanna. Ma ya dera Isirilіba ba ben torarun suuru wa.
14 Isireli wi ba go ka kurɔ Madiani wi sannu, win yĩsira Simiri, Salun bii. U sãawa Simɛɔn bwese kɛra tian wirugii.
15 Kurɔ Madiani win yĩsira maa Kosibi. Win tundon yĩsira Suri. U sãawa Madianiban bwese kɛra tian wirugii.
16 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
17 i Madianiba wɔrio, kpa i bu go.
18 Domi ba sãawa bɛɛn yibɛrɛba be ba bɛɛ torasia ben bũu Baali Peorigiin sɔ̃ ka Kosibi, ben wirugii turon bii wɔndian sɔ̃, wi ba go sanam mɛ wahala ya seewa Peoriɔ.

Ba Isirilіba gara nɔn mɛɛruse

26

1 Wahala yen biru, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka yãku kowo Eleasaa, Aronin bii sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 i Isiriliban bii tɔn durɔbu gario be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo gesi kpĩ bu tabu da. I ko i bu gariwa bwese kɛra ka bwese kɛra.
3 Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba ye Isiriliba sɔ̃ɔwa Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru.
4 Ba nɛɛ, bu gario ben be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo kpĩ bu tabu ko nge mɛ Gusunɔ u raa bu yen wooda wɛ̃ sanam mɛ ba yarima Egibitin di.
5 Bèn min di Rubɛni, Yakɔbun bii gbiikoon bwese kɛri torua, bera Enɔku, wìn min di Ɛnɔkuban bwese kɛra yara, ka Paalu, wìn min di Paaluban bwese kɛra yara,
6 ka Hɛsironi, wìn min di Hɛsironiban bwese kɛra yara, ka Kaami wìn min di Kaamiban bwese kɛra yara.
7 Be ba sãa Rubɛnin bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka ita ka tɔmbu nata ka wunɔbu ka tɔmbu tɛna (43.730).
8 Eliabu, Paalun bii,
9 wiya u Nɛmuɛli mara, ka Datani, ka Abiramu. Datani wi, ka Abiramu ba sãawa win gerunasibu. Beya ba Mɔwisi ka Aroni seesi, ma ba ka Koren bibun bweseru yɔ̃ra sanam mɛ ba Yinni Gusunɔ seesi.
10 Ma tem mu nɔɔ baara mu bu mwɛ ka Koren tii sannu. Ma dɔ̃ɔ u gabu di. Ben geera sãa tɔmbu goobu, ka weeraakuru (250). Ma ya kua kirɔ be ba tien sɔ̃.
11 Adama Koren bibu baǹ dɔma te gu.
12 Bèn min di Simɛɔn bwese kɛri torua bera, Nɛmuɛli, wìn min di Nɛmuɛliban bwese kɛra yara, ka Yamini, wìn min di Yaminiban bwesera yara, ka Yakini, wìn min di Yakiniban bwesera yara,

13 ka Seraki, wìn min di Serakiban
bwesera yara, ka Sɔɔlu, wìn min di
Sɔɔluban bwesera yara.
14 Be ba sãa Simɛɔn bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka tɔmbu
goobu (22.200).
15 Bèn min di Gadin bwese kɛri
torua, bera Sefoni, wìn min di Se-
foniban bwese kɛra yara, ka Hagi, wìn
min di Hagiban bwese kɛra yara, ka
Suni, wìn min di Suniban bwesera
yara,
16 ka Osini, wìn min di Osiniban
bwesera yara, ka Eri, wìn min di
Eriban bwesera yara.
17 Ka Arodi, wìn min di Arodiban
bwesera yara, ka Areli, wìn min di
Areliban bwesera yara.
18 Be ba sãa Gadin bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu
(40.500).
19-21 Bèn min di Yudan bwese kɛri
torua, bera Sela, wìn min di Selaban
bwese kɛra yara, ka Perɛsi, wìn min
di Perɛsiban bwesera yara, ka Seraki,
wìn min di Serakiban bwesera yara.
Bèn min di Perɛsin bwese kɛri torua,
bera Hɛsironi wìn min di Hɛsironiban
bwese kɛra yara, ka Hamulu wìn min
di Hamuluban bwesera yara. Yudan
bibu yiru Eri ka Onani ba gu Kananin
temɔ.
22 Be ba sãa Yudan bwese kɛri, bera
mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun
suba wata ka wɔkura nɔɔbu ka tia ka
nɛɛra wunɔbu (76.500).
23 Bèn min di Isakarin bwese kɛri
torua, bera Tola, wìn min di Tolaban
bwesera yara, ka Pufa, wìn min di
Pufaban bwesera yara,
24 ka Yasubu, wìn min di Yasububan
bwesera yara, ka Simuroni, wìn min
di Simuroniban bwesera yara.
25 Be ba sãa Isakarin bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa nɔrɔbun
suba wata ka nnɛ ka gooba wunɔbu
(64.300).
26 Bèn min di Sabulonin bwese
kɛri torua, bera Serɛdi, wìn min di
Serɛdiban bwese kɛra yara, ka Heloni,
wìn min di Heloniban bwesera yara,
ka Yalɛɛli wìn min di Yalɛɛliban
bwesera yara.
27 Be ba sãa Sabulonin bwese kɛri
torua, bera mi. Ben geera sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka nɛɛra
wunɔbu (60.500).
28 Yosɛfun bweseru sɔɔra Manase ka
Efaraimu ba wãa.
29 Manasen biiwa Makiri, wìn
min di Makiriban bwese kɛra yara.
Makiriwa u Galadi mara, wìn min di
Galadiban bwese kɛra yara.
30 Bèn min di Galadin bwese kɛri
torua, bera Yesɛɛ, wìn min di Yesɛɛban
bwese kɛra yara, ka Helɛki wìn min di
Helɛkiban bwese kɛra yara.
31 Ka Asiriɛli wìn min di Asiriɛliban
bwesera yara, ka Sikɛmu wìn min di
Sikɛmuban bwesera yara,
32 ka Semida wìn min di Semidaban
bwesera yara, ka Hefɛɛ, wìn min di
Hefɛɛban bwesera yara.
33 Selofadi Hefɛɛn bii, uǹ bii tɔn
durɔbu mara ma n kun mɔ tɔn kurɔbu
tɔna. Beya, Mala ka Nɔa, ka Hogula, ka
Milika, ka Tirisa.
34 Be ba sãa Manasen bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba weeraakuru ka yiru ka
tɔmbu nata ka wunɔbu (52.700).
35 Bèn min di Efaraimun bwese
kɛri torua, bera Sutelaki, wìn min
di Sutelakiban bwese kɛra yara, ka
Bekɛɛ wìn min di Bekɛɛban bwesera
yara, ka Takani wìn min di Takaniban
bwesera yara.
36 Sutelakin biiwa Erani wìn min di
Eraniban bwese kɛra yara.
37 Be ba sãa Efaraimun bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba tɛna ka yiru ka tɔmbu
nɛɛra wunɔbu (32.500). Be kpuro ba
sãawa Yosɛfun bibu.
38 Bèn min di Bɛnyamɛɛn bwese
kɛri torua, bera Bela, wìn min di
Belaban bwesera yara, ka Asibɛli wìn
min di Asibɛliban bwesera yara, ka
Akiramu wìn min di Akiramuban
bwesera yara,
39 ka Sufamu wìn min di
Sufamuban bwesera yara, ka Hufamu
wìn min di Hufamuban bwesera yara.
40 Belan biba Aadi ka Namani.
Aadin min diya Aadiban bwese
kɛra yara. Namanin min diya maa
Namaniban bwese kɛra yara.

41 Be ba sãa Bɛnyamɛɛn bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka tɔmbu nata (45.600).
42 Bèn min di Danun bwese kɛra torua, bera Sukamu, wìn min di Sukamuban bwese kɛra yara.
43 Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka nnɛ ka tɔmbu nɛɛru (64.400).
44 Bèn min di maa Asɛɛn bwese kɛri torua, bera Yimina, wìn min di Yiminaban bwesera yara, ka Yisifi wìn min di Yisifiban bwesera yara, ka Beria wìn min di Beriaban bwesera yara.
45 Berian bweseru sɔɔra Hebɛɛ u wãa, wìn min di Hebɛɛban bwesera yara, ka Maakiɛli wìn min di Maakiɛliban bwesera yara.
46 Asɛɛ u bii tɔn kurɔ mɔ wi ba sokumɔ Seraki.
47 Be ba sãa Asɛɛn bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka tɔmbu nɛɛru (53.400).
48 Be ba Nɛfitalin bwese kɛri torua, bera Yasiɛli, wìn min di Yasiɛliban bwesera yara, ka Guni wìn min di Guniban bwesera yara.
49 Ka Yesɛɛ wìn min di Yesɛɛban bwesera yara, ka Silɛmu wìn min di Silɛmuban bwesera yara.
50 Be ba sãa Nɛfitalin bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka tɔmbu nɛɛru (45.400).
51 Isireli be ba gara mi, be kpuron geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba nata ka tia ka tɔmbu nata ka wunɔbu ka tɛna (601.730).

Nge mɛ ba koo tem mɛ

bɔnu koosina

52 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ.
53 A bwese kɛri yi tem mɛ bɔnu kuo nge mɛ yin geera nɛ.
54 Bwese kɛra yèn tɔmba dabiru bo, a ye tem wɛ̃ɛyɔ mu n kpã. Bwese kɛra yèn tɔmba kun maa dabi kpa a ye tem wɛ̃ fiiko. A yen baayere tem wɛ̃ɛyɔ nge mɛ yen tɔmba geeru nɛ.
55 Adama kaa bu tem mɛ bɔnu kuawa ka tɛtɛ a bu wɛ̃ bwese kɛra ka bwese kɛra.
56 Ba koo tem mɛ bɔnu kowa ka tɛtɛ bu ka bwese kɛra baayere wɛ̃ nge mɛ yen tɔmba geeru nɛ.

Ba Lefiban bweseru gara

nɔn mɛɛruse

57 Lefin bweseru sɔɔ, be ba gara, bera Gɛɛsɔni wìn min di Gɛɛsɔniban bwese kɛra yara, ka Kehati wìn min di Kehatiban bwesera yara, ka Mɛrari wìn min di Mɛrariban bwesera yara.
58 Be ba sãa Lefin bwese kɛri, bera Libinan yɛnugibu, ka Heboronin yɛnugibu ka Makirin yɛnugibu, ka Musin yɛnugibu, ka Koren yɛnugibu, Kehatiwa u Amuramu mara.
59 Amuramun kurɔn yĩsira Yokebɛdi. U sãawa Lefin bii wi u mara Egibitiɔ. Bii be u Amuramu marua, bera Aroni, ka Mɔwisi, ka Mariamu ben sesu.
60 Bii be Aroni u mara, bera Nadabu, ka Abihu, ka Eleasaa, ka Itamaa.
61 Adama Nadabu ka Abihu ba guwa sanam mɛ ba ka dɔ̃ɔ tuko dua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ bu ka yãkuru ko.
62 Tɔn durɔ be ba suru tia tia mɔ ba gara ka be ba mɛ kere, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda ita (23.000). Bañ bu gara sanam mɛ ba Isireliba garimɔ domi bañ ka bu tem bɔnu mɔ̀.

Gari gari yen wii goberu

63 Isireli be Mɔwisi ka yãku kowo Eleasaa ba gara Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru, bera mi.
64 Isireli be kpuro sɔɔ, goo sari mi, wi Mɔwisi ka yãku kowo Aroni ba raa gara Sinain gbaburɔ,
65 ma n kun mɔ Kalɛbu, Yɛfunɛn bii ka Yosue, Nunin bii. Domi nge mɛya Yinni Gusunɔ u raa bu sɔ̃ɔwa.

Tubi ye tɔn kurɔba ko n mɔ

27

1 Selofadi, wi u sãa Hefɛɛ ka Galadi ka Makiri ka Manasen sikadobu Yosɛfun bweseru sɔɔ, u bii tɔn kurɔbu nɔɔbu mara. Bera Mala ka Nɔa ka Hogula ka Milika ka Tirisa

2 ma be, ba na Məwisi ka yãku kowo Eleasaan mi, ka wirugibun mi ka sere Isireliba kpuron mi Yinni Gusunən sãa yerun kənnəwə ba nɛɛ,
3 bɛsɛn tundo u guwa gbaburə. Uǹ wãa Koren bibun wuuru səə be ba Yinni Gusunə seesi. U guwa win tii tiin toranun sõ. Adama uǹ bii tən durə mə.
4 N weenɛ bu win bwese kɛra deri yèn sõ uǹ bii tən durə mə? I sun tem wɛ̃ɛyə bɛsɛn tundon maabu ka wənəbun suunu səə.
5 Ma Məwisi u Yinni Gusunə kana ben gari yin sõ.
6 Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ.
7 Selofadin bii be, ba gem mə. A bu tem wɛ̃ɛyə mɛ ben tundo u ko n daa mə. Kaa bu mu wɛ̃wa ben tundon maabu ka wənəbun suunu səə.
8 Yen biru, kpa a Isireliba sõ a nɛɛ, goo ù n gu ma uǹ bii tən durə mə, win bii tən kurəwa u koo win arumani sua u tubi di.
9 U kun maa bii tən kurə mə, win maabu ka wənəba ba koo win arumani sua bu tubi di.
10 U kun maa maabu ka wənəbu mə, win tundon maabu ka wənəba ba koo win arumani sua bu tubi di.
11 Win tundo ù kun maa maabu ka wənəbu mə, win mɛro bisi wi u fɛ̃ɛ fɛ̃ɛ bo wiya u koo win arumani tubi di. Yeni ya ko n sãawa wooda Isireliba səə nge mɛ nɛ, Yinni Gusunə na ye Məwisi wɛ̃.

Yinni Gusunə u Yosue gəsa u ka ko Məwisin kəsire

12 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u nɛɛ, a yəəwo Abarimun guu tenin wii kpiirə, kpa a nəni seeya a tem mɛ mɛɛri mɛ kon Isireliba wɛ̃.
13 Yen biru, kpa a kpuna a gbi nge mɛ wunɛn məə Aroni u gu.
14 Domi iǹ woodaba mɛm nəəwɛ Sinin gbaburə, sanam mɛ Isireliba ba man seesi. Iǹ maa man bɛɛrɛ wɛ̃ ben wuswaaə sanam mɛ ba nim kanamə. Yera n dera na Mɛriban nim mɛ soka Sannən nim Kadɛsiə, Sinin gbaburə.
15 Ma Məwisi u Yinni Gusunə sõəwa u nɛɛ,
16-17 Yinni Gusunə, wunɛ wi a taka koora kpuro hunde wɛ̃, a goo gəsio, a nùn ko wirugii wi u koo kpĩ u wunɛn təmbu kpara kpa ba kun ka sãa nge yãa ni nuǹ kparo mə.
18 Ma Yinni Gusunə u Məwisi wisa u nɛɛ, Yosue Nunin bii wee, wì səə nɛn Hunde u yiba. A nùn suo kpa a nùn nəma səndi.
19 Kaa ka nùn dawa yãku kowo Eleasaan wuswaaə, kpa a nùn ko wunɛn kəsire Isireliba kpuron nəni biru.
20 A nùn wunɛn yiikon bənu wɛ̃ɛyə kpa Isireliba kpuro bu nùn mɛm nəəwa.
21 Yãku kowo Eleasaawa u ko n da wa kpa Eleasaa u man kana win sõ ka woro te ba ra ko ka urimu. Win gariya Yosue ka Isireliba kpuro ba ko n da ka səmburu ko.
22 Ma Məwisi u kua ye Yinni Gusunə u nùn sõəwa. U Yosue sua ma u ka nùn da yãku kowo Eleasaan wuswaaə Isireliba kpuron nəni biru.
23 Ma u nùn nəma səndi u nùn kua win kəsire nge mɛ Yinni Gusunə u nùn sõəwa.

Təru baateren yãkurun wooda

28

1 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u nɛɛ,
2 a Isireliba wooda yeni wɛ̃ɛyə.
A nɛɛ, bu ku duari saa ye na yi ba n da ka man kɛ̃nu naawɛ kpa bu man yãku dõə mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore.
3 A bu sõəwə a nɛɛ, tõə baatere, yãa kpɛmminu yiru ni nu wõə tia tia mə kpa nu kun alebu gaa mə, niya ba koo ka man yãku dõə mwaararugiru kua baadomma.
4 Ba koo ka teeru yãkuru kowa bururu, teeru maa yoki kpaa,
5 ka som kilo ita mɛ ba burina ka olifin gum ditiri tia ka bənu.
6 Tõə baateren yãku te, ta ko n sãawa nge yãku nubu durorugii te ba nɛ, Yinni Gusunə kua Sinain guurə.
7 Bururu ba ko n da ka tam nɛwa ditiri tia ka bənu nɛn sãa yerə bu ka yãkuru ko ka yãa te sannu.
8 Yoka, kpa bu maa man yãku dõə mwaararugiru kua ka yãa tee te ta tie ka som ka tam nge mɛ ba raa

kua bururu. Ta ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru te ta koo nɛ, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Tõɔ wɛ̃rarugirun yãkunun wooda

9 Tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, yãanu yiru ni nu wõɔ tia tia mɔ ma nuǹ alebu gaa mɔ, niya i ko i ka nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua ka tam ka som kilo nɔɔba tia mɛ ba burina ka gum.
10 I ko i n da yãku te kowa tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugii ni i ra ko baasi.

Surun tõɔ gbiikirun yãkunun wooda

11 Suru baawuren tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ka naa kpɛmi yiru, ka yãa kinɛru, ka yãa kpɛmminu nɔɔba yiru, ni nu wõɔ tia mɔ. Kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa mɔ.
12 I ko i ka ten baatere yãkuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum.
13 Yãa kpɛmmii nin baatere maa ka som kilo ita mɛ ba burina ka gum. Yãku dõɔ mwaararugii niya nu koo nɛ Yinni Gusunɔ nuburu dore.
14 I n ka kɛtɛ yãkuru mɔ̀, tam ditiri itawa i ko i ka ko. I n ka yãa kinɛru mɔ̀, tam ditiri yiruwa i ko i ka ko. I n maa ka yãa kpɛmbu mɔ̀, tam ditiri tia ka bɔnuwa i ko i ka ko. Yãku dõɔ mwaararugii ni i ko i n da ko wõɔn suru baawuren tõɔ gbiikiru sɔɔ, niya mi.
15 Yen biru, i ko i maa nɛ, Yinni Gusunɔ torarun yãkuru kua ka tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugiru ka ten tam baasi.

Gɔɔ sararibun yãkunun wooda

16 Wõɔn suru gbiikoon sõɔ wɔkura nnɛse sɔɔra i ko i Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru di, nɛ, Yinni Gusunɔn sõ.
17 Suru win sõɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i tõɔ bakaru tore te i ko i di sõɔ nɔɔba yiru. Tõɔ ni sɔɔ, pɛ̃ɛ ye baǹ seeyatia dokewa i ko i di.
18 Tõɔ baka ten tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i bɛɛn sɔma deriwa, kpa i mɛnna i nɛ, Yinni Gusunɔ sã.
19 I ko i man yãku dõɔ mwaararugiru kuawa ka naa kpɛmi yiru, ka yãa kinɛru, ka yãa kpɛmminu nɔɔba yiru, ni nu wõɔ tia mɔ, kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa mɔ.
20 I ko i ka yaa saberu baatere yãkuru kowa ka som sannu mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n ka yãa kinɛru mɔ̀ som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
21 I n maa ka yãa kpɛmbu mɔ̀, som kilo itawa i ko i ka ko.
22 Yen biru, kpa i boo kinɛru go i ka torarun yãkuru ko.
23 Yãku ni kpurowa i ko i n da ko tõɔ baateren bururun yãku dõɔ mwaararugii te baasi.
24 Sõɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararugiru kuawa baadomma te ta koo man nuburu dore tõɔ baateren bururun yãku dõɔ mwaararugii te baasi.
25 Yen sõɔ nɔɔba yiruse, i ko i bɛɛn sɔma deriwa kpa i mɛnna i man sã.

Gɛ̃ɛbun saan yãkunun wooda

26 Gɛ̃ɛbun tõɔ bakaru sɔɔ, i ko i ka nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn gbean dĩa gbiikinu naawawa kpa i mɛnna i man sã. Iǹ dɔma te sɔmburu garu mɔ̀.
27 I ko i man yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ni nu nuburu do ka naa kpɛmi yiru, ka yãa kinɛru, ka yãa kpɛmminu nɔɔba yiru ni nu wõɔ tia mɔ.
28 I ko i ka yaa saberu baatere yãkuru kowa ka som sannu mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n ka yãa kinɛru mɔ̀ som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
29 I n maa ka yãa kpɛmbu mɔ̀ som kilo itawa i ko i ka ko.
30 Yen biru, kpa i boo go i ka torarun yãkuru ko,
31 yãku ni kpurowa i ko i n da ko tõɔ baateren bururun yãku dõɔ mwaararugii te baasi. Yaa sabe ni nuǹ alebu gaa mɔwa i ko i n da ka yãkuru ko, ka tam sannu.

Yãku te ba koo ka Yinni Gusunɔ takaru ko

29

1 Suru nɔɔba yirusen tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ku sɔmburu garu ko. I ko i mɛnnawa i Yinni Gusunɔ takaru ko. I ko i tõɔ te diwa i n kɔbi soomɔ.
2 I ko Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kua ni nu koo nùn nuburu dore, ka kɛtɛ kpɛma, ka yãa kinɛru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wõɔ tia tiaginu nɔɔba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
3 I ko i ka yaa sabe ten baatere yãkuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka kɛtɛ, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ̀ ka yãa kinɛru, som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
4 I n maa mɔ̀ ka yãa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko.
5 I ko i maa torarun yãkuru ko ka boo kinɛru.
6 Yãku niniwa i ko i n da ko suru baawuren tõɔ gbiikiruginu ka tõɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi. I ko nu kowa nge mɛ ba nin wooda yi. Nu ko n sãawa yãku dõɔ mwaararuginu ni nu koo nɛ, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Durum wɔkabun yãkurun wooda

7 Suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkuruse sɔɔ, i ku sɔmburu garu ko. I ko i mɛnnawa i Yinni Gusunɔ sã kpa i nɔɔ bɔke.
8 I ko i Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo nùn nuburu dore, ka naa kpɛma, ka yãa kinɛ kpɛmminu wõɔ tia tiaginu nɔɔba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
9 I n yãkuru mɔ̀, i ko i nu kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ̀ ka yãa kinɛru som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
10 I n maa mɔ̀ ka yãa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko.
11 Yãku ninin biru, i ko i yãkuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, torarun yãkuru ka tõɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi.

Kunun tõɔ bakarun yãkunun wooda

12 Suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, i bɛɛn sɔma derio ye i ra ko, kpa i mɛnna i nɛ, Yinni Gusunɔ sã kpa i man tõɔ bakaru diiya sõɔ nɔɔba yiru.
13 Tõɔ baka ten tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo man nuburu dore. I ko i nu kowa ka naa kpɛmi wɔkura ita ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ ni nu wõɔ tia tia mɔ. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
14 I ko i ka yaa sabe nin baatere yãkuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ̀ ka yãa kinɛru, som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
15 I n maa mɔ̀ ka yãa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko.
16 I ko i maa yãkuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugii te i ra ko ka som ka tam sannu baasi.
17-34 Tõɔ baateren yãku ni baasi, i ko i maa yãkunu ko ka yaa sabe ni nuǹ alebu gaa mɔ ka maa som mɛ ba burina ka gum, nge mɛ i ra ko saa tõɔ baka ten sõɔ yirusen di n ka girari ten sõɔ nɔɔba yiruse. Nge mɛniwa i ko i yãku ni koosina.
Sõɔ yiruse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu wɔkura yiru ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ wõɔ tia tiaginu ka maa boo kinɛru.
Sõɔ itase sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu wɔkura tia ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu ka maa boo kinɛru.
Sõɔ nnɛse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu wɔkuru, ka yãa kinɛnu yiru ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
Sõɔ nɔɔbuse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba nnɛ ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
Sõɔ nɔɔba tiase, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba ita ka yãa

kinɛnu yiru ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wɔ̃ɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba yiru, ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wɔ̃ɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
35 Tɔ̃ɔ baka ten sɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔ, i bɛɛn sɔma derio ye i ra ko, kpa i mɛnna i ka nɛ, Yinni Gusunɔ sã,
36 kpa i man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore, ka kɛtɛ kinɛru, ka yãa kinɛru ka yãa kinɛ kpɛmminu nɔɔba yiru wɔ̃ɔ tia tiaginu. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
37 I ko i yãku nin baatere kowa ka som ka tam nge mɛ ba yen wooda yi.
38 Kpa i maa yãkuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, tɔ̃ɔ baateren yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ka ten som ka tam baasi.
39 Yãku nini kpurowa i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ kua tɔ̃ɔ baka te sɔɔ, ka sere maa yãku ni i ra ko baadomma. Niya yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ni i ra ko ka som ka tam, ka siarabun yãkunu, ka kɛ̃nu, ka sere maa ni i ra ko nɔɔ mwɛɛrun sɔ̃.

30

1 Yeniwa Mɔwisi u Isireliba kpuro sɔ̃ɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn yiire.

Wooda ye ba yi nɔɔ mwɛɛnun sɔ̃

2 Mɔwisi u Isirelibaǹ bwese kɛrin wirugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee wooda ye Yinni Gusunɔ u wɛ̃.
3 U nɛɛ, goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo nùn kɛ̃ru wɛ̃, ǹ kun mɛ ù n bɔ̃rua u nɛɛ, u koo tii nɛnɛ gãanu ganun sɔ̃, uǹ win gari yi kɔbiamɔ. U koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
4 Bii wɔndia ù n Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ, ù n bɔ̃rua sanam mɛ u gina wãa win tundon nɔma sɔɔ,
5 ma tundo wi, uǹ nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
6 Adama win tundo ù n nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, uǹ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nùn yen suuru kua, domi win tundowa u nùn ye yinari.
7 Wɔndia goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ ù n bɔ̃rua n deema uǹ bwisika saa ye u bɔ̃ri yi mɔ̀, yen biru ma u durɔ sua,
8 ma win durɔ kun nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
9 Adama win durɔ ù n ye yina sanam mɛ u yen gari nua, uǹ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ te u kua. Yinni Gusunɔ u koo maa nùn suuru kua.
10 Tɔn kurɔ wìn durɔ gu, ǹ kun mɛ wi ka durɔ ba yinana, ù n nɔɔ mwɛɛru kua, u koo tu yibiawa.
11 Kurɔ mɔro goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ ù n bɔ̃rua,
12 ma win durɔ kun nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, kurɔ wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
13 Adama win durɔ ù n nùn ye yinari sanam mɛ̀ sɔɔ u yen gari nua, kurɔ wi, uǹ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nùn suuru kua domi win durɔwa u nùn ye yinari.
14 Kurɔ mɔro ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ ù n bɔ̃rua u nɛɛ, u koo tii nɛnɛ gãanu ganun sɔ̃, win durɔwa u koo de nɔɔ mwɛɛ te, tu koora, ǹ kun mɛ tu wɔruma.
15 Sanam mɛ durɔ wi, u gari yi nua, ù kun ye yinɛ, u yi wurawa. Kurɔ wi, u koo nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
16 Adama durɔ wi, ù n dera n tɛ u sere nùn ye yinari, durɔ wiya u koo yen taarɛ wa.
17 Wooda yeniwa Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ wɔndia ka win tundon sɔ̃, ka sere maa kurɔ mɔro ka win durɔn sɔ̃.

Isireliba ba Madianiba tabu di

31

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a doo a Madianiba mɔru kɔsia kɔ̃sa ye ba Isireliba kuan sɔ̃. Yen biruwa kon de a kpuna a gbi a wunɛn baababa deema.

3 Ma Məwisi u tən be sõəwa u nɛɛ,
gabu bu ben tabu yãnu sebuo bu da
bu Madianiba wəri kpa bu bu məru
kəsia nge mɛ Yinni Gusunə u gerua.
4 Yen sõ, bwese kɛra baayere yu tabu
kowobu nərəbu (1.000) gəsio.
5 Ma Isireliban bwese kɛra baayere
ya təmbu nərəbu gəsa. Ma ben
geera kua tabu kowobu nərəbun suba
wəkura yiru (12.000).
6 Ma Məwisi u tabu kowobu
nərəbun suba wəkura yiru ye tabu
gəra. Ba dawa ka Finɛɛsi, yãku kowo
Eleasaan bii, u Yinni Gusunən kurun
dendi yãnu nɛni ka kəbi sannu.
7 Ma ba Madianiba tabu wəri nge mɛ
Yinni Gusunə u raa Məwisi sõəwa, ma
ba ben tən durəbu kpuro go.
8 Ma ba ben sinambu nəəbu ye go.
Bera, Efi ka Rekɛmu ka Suri ka Huri ka
Reba. Ba maa Balamu Beorin bii go.
9 Adama ba ben kurəbu ka bibu
yoru mwɛɛra ma ba ben yaa sabenu ka
ben arumaniba gura.
10 Ma ba ben wusu ka ben kpara
yenu dõə mɛni.
11 Ma ba ka ye kpuro doona ye ba
gura, təmbu ka yaa sabenu.
12 Ma ba ka ye kpuro na Məwisi
ka yãku kowo Eleasaa ka Isireliba
kpuron mi sansaniə, Məabun wəwaə,
Yuudɛnin bəkuə, Yerikon deedeeru.
13 Yera Məwisi ka yãku kowo
Eleasaa ka Isireliban wirugibu ba yara
ben sansanin di ba bu sennə da.
14 Yera Məwisi u ka tabu sinambu
məru kua, ka nərəm nərəm wirugibu,
ka wunəm wunəm wirugibu, be ba taa
bi da ba wee.
15 U nɛɛ, mban sõna i tən kurəbu deri
iǹ bu go.
16 I yɛ̃ ma bera Balamu u bərie ma ba
dera Isireliba ba Yinni Gusunə torari
Peorin gari səə, ma Yinni Gusunə u bu
kɛ̃si kɛ̃si bararu sure.
17 Yen sõ tɛ̃, i ben bii tən durəbu
kpuro goowo ka tən kurə be ba durə
yɛ̃.
18 Adama i tii wəndiaba yiiyo be baǹ
durə yɛ̃.
19 Be ba maa tənu go, ǹ kun mɛ ba
goru baba, ba koo yariwa sansanin di
sõə nəəba yiru, kpa bu tii dɛɛrasia be
ka ben yobu, sõə itase ka sõə nəəba
yiruse.
20 I ko i bɛɛn yãnu dɛɛrasiawa ka
gãanu kpuro ni ba kua ka yaa gəna, ka
boo sansu, ka sere maa ni ba kua ka
dãa.
21 Ma yãku kowo Eleasaa u tabu
kowo be ba tabu da mi sõəwa u nɛɛ,
wee wooda ye Yinni Gusunə u Məwisi
wɛ̃. U nɛɛ,
22 wura ka sii geesu ka sii gandu ka
sii wɔ̃kusu ka pɛɛrum,
23 sii si ba koo gesi kpĩ bu dõə doke
kpuro, i ko i su dõə dokewa kpa i su
dɛɛrasia. Ye baǹ maa kpɛ̃ bu dõə doke
i ko i ye wasiwa dɛɛrasiabun nim səə.
24 I ko i bɛɛn yãnu teawa sõə nəəba
yiruse kpa i dɛɛra. Yen biru i ko i kpĩ i
wurama sansaniə.

Isireliba ba arumani bənu kua

25 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ,
26 wunɛ ka yãku kowo Eleasaa ka
Isireliban yɛnu yɛ̃robu, i arumani ye
gario ye Isireliba ba mwaama mi,
təmbu ka yaa sabenu.
27 I ko i ye bənu kowa suba yiru ya n
kpãaru nɛ, be ba tabu dagia ka be baǹ
tabu degia.
28 Be ba tabu dan bənu səə, wee ye i
ko i wuna nɛ Yinni Gusunən sõ. Yera
nɛɛra wunəbu (500) baayeren wəllə i
tia wuna nɛn sõ, təmbu səə ka kɛtɛba
səə, ka kɛtɛkunu səə, ka yãanu ka bonu
səə.
29 Kpa a ye yãku kowo Eleasaa wɛ̃.
30 Be baǹ maa tabu den bənu səə,
weeraakuru baateren wəllə, kaa tia tia
wuna nɛn sõ təmbu səə ka kɛtɛba səə ka
kɛtɛkunu səə ka yãanu səə ka bonu səə,
ka sere yaa sabe ni nu tie səə, kpa a ye
Lefiba wɛ̃ be ba səmburu mò nɛn sãa
yerə.
31 Ma Məwisi ka Eleasaa ba kua ye
Yinni Gusunə u Məwisi yiire.
32 Arumani ye ba gura kpuro, yen
geeru wee. Yãanu ka bonun geera sãa
nərəbun suba nata ka wata ka wəkura
nəəbu (675.000).
33 Kɛtɛban geera sãa nərəbun suba
wata ka wəkura yiru (72.000).

34 Kɛtɛkunun geera sãa nərəbun
suba wata ka tia (61.000).
35 Wəndiaban geera maa sãa
nərəbun suba tɛna ka yiru, be baǹ
durə yɛ̃ (32.000).
36 Be ba tabu dan bənu ya kua
yãanu nərəbun suba gooba wunəbu
ka tɛna ka nəəba yiru ka nɛɛra wunəbu
(337.500).
37 Mi səə, ba nata ka wata ka wəkura
nəəbu wuna Yinni Gusunən sɔ̃ (675).
38 Ben kɛtɛban geera sãa nərəbun
suba tɛna ka nəəba tia (36.000). Mi səə,
ba wata ka wəkura yiru wuna Yinni
Gusunə sɔ̃.
39 Ben kɛtɛkunun geera sãa nərəbun
suba tɛna ka nɛɛra wunəbu (30.500).
Mi səə, ba wata ka tia wuna Yinni
Gusunən sɔ̃.
40 Tən be ba mwɛɛran geera maa
sãa nərəbun suba wəkura nəəbu ka tia
(16.000). Mi səə, ba tɛna ka yiru wuna
Yinni Gusunən sɔ̃.
41 Ma Məwisi u Gusunəgia kpuro
yãku kowo Eleasaa wɛ̃ nge mɛ Gusunə
u nùn sɔ̃əwa u ko.
42-43 Bənu ye ba Isireli be ba tie
wɛ̃ ya nɛwa ka be ba tabu dagia. Ya
sãawa nərəbun suba gooba wunəbu
ka tɛna ka nəəba yiru ka nɛɛra wunəbu
(337.500),
44 ka kɛtɛba nərəbun suba tɛna ka
nəəba tia (36.000)
45 ka kɛtɛkunu nərəbun suba tɛna ka
nɛɛra wunəbu (30.500),
46 ka təmbu nərəbun suba wəkura
nəəbu ka tia (16.000).
47 Bənu ye Məwisi u Isireli be wɛ̃ səə,
ye u wuna Yinni Gusunən sɔ̃, yera tia
tia weeraakuru baateren wəllə, təmbu
səə, ka yaa sabenu səə. Ma u ye kpuro
Lefiba wɛ̃ be ba səmburu mə̀ sãa yerə,
nge mɛ Yinni Gusunə u nùn wooda wɛ̃.

Kɛ̃ɛ ni ba Yinni Gusunə wɛ̃

48 Tabu kowobu nərəm nərəm
wirugibu ka wunəm wunəm
wirugibu ba mɛnnama ba na Məwisin
mi.
49 Ma ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, sa tabu
kowobu gara be sa kpare. Baa tən turo
uǹ kare be səə.
50 Yen sɔ̃na sa ka Yinni Gusunə
takarun kɛ̃nu naawa ni ba kua ka
wura. Niya sumi ka taaminu ka swaa
tonkunu ka yəni. Kpa nu n sãa nge
torarun yãkuru.
51 Ma Məwisi ka yãku kowo Eleasaa
ba kɛ̃ɛ ni kpuro mwa ni ba kua ka
wura mi.
52 Kɛ̃ɛ ni tabu kowobun wirugii be,
ba Yinni Gusunə wɛ̃ mi, nin bunum
mu koo ko nge kilo wunaa wata ka
wəkurun saka.
53 Adama be ba sãa tabu kowobu ba
ben arumani ye ba gura tii yiiyawa
kpuro.
54 Məwisi ka Eleasaa ba ka kɛ̃ɛ ni
kpuro da ba yi Yinni Gusunən kurə,
Yinni Gusunə u n ka win təmbu Isire-
liba yaaye.

Isireliban bwese kɛri ita

yi sina Yuudɛnin

sɔ̃ə yari yeru gia

32

1 Rubɛnin bwese kɛra ka Gadin
bwese kɛran təmbu ba yaa sabenu mə
nu dabi too. Ma ba wa ma Yasɛɛn tem
ka Galadin tem mu gea sãa ben yaa
sabenun sɔ̃.
2 Yera ba da ba Məwisi ka yãku
kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu
deema, ba nɛɛ,
3 wuu sini, Atarətu ka Diboni ka
Yasɛɛ ka Nimura ka Hɛsiboni ka Eleale
ka Sebamu ka Nɛbo ka sere Beoni,
4 si Yinni Gusunə u dera bɛsɛ Isire-
liba sa kamia, sin tem mu gea sãa yaa
sabenun sɔ̃. Wee sa maa yaa sabenu
mə nu dabi.
5 Yen sɔ̃, à n ka sun nənu geu mɛɛran
na, a de bu sun tem mɛ wɛ̃ bɛsɛ wunɛn
səm kowobu. A ku de su Yuudɛni
təbura.
6 Ma Məwisi u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn
mɛro bisibu ba koo dawa ba n tabu mə̀
kpa bɛɛ i n sɔ̃ mini?
7 Iǹ yɛ̃ ma i ko i bu mwia kpanasiawa
kpa ba kun kĩ bu da tem mɛ Yinni
Gusunə u bu wɛ̃ səə?
8 Nge mɛya bɛɛn baababa ba kua
yellu sanam mɛ sa wãa Kadɛsi
Baanɛaə, ye na bu gəra ba da ba
Kananin tem saria mɛɛra. Ye ba da ba
tura sere Ɛsikolin wəwaə ma ba tem
mɛn saria mɛɛra.

9 Ye ba gɔsirama, ma ba begibu Isire-
liba mwia kpanasia bu ku ka da tem
mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ.
10 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u
mɔru bɛsira ma u bɔ̃rua u nɛɛ,
11 tɔn be ba yarima Egibitin di mi,
be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ,
ben goo kun duɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ u nɔɔ
mwɛɛru kua u Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbu wɛ̃. Domi ba yina bu win gere
mɛm nɔɔwa.
12 Kalɛbu, Yɛfunɛn bii, Kenasin
bweseru sɔɔ, ka sere Yosue, Nunin bii,
be tɔnawa ba koo du tem mɛ sɔɔ yèn sɔ̃
ba nùn mɛm nɔɔwa mam mam.
13 Yinni Gusunɔ u ka bɛɛn baababa
mɔru kua ma u dera ba yaayaare kua
gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru sere be kpuro ba
ka kpeera, be, be ba kua ye yaǹ nùn
wɛ̃re.
14 Wee, tɛ̃ bɛɛ, i kĩ i bɛɛn baaba ben
yira swĩi, kpa i de Yinni Gusunɔ u
kpam mɔru bɛsira ka bɛɛ Isireliba.
15 Domi ì n gɛra win swaan di, u koo
de bɛɛ kpuro i kpam tɛ gbaburɔ. Saa ye
sɔɔ, kpa i de bɛɛgibu bu kam ko.

16 Ma ba Mɔwisi wisa ba nɛɛ, aawo.
Sa ko bɛsɛn yaa sabenu karaba kua kpa
su maa wusu bani su gbãranu toosi
bɛsɛn kurɔbu ka bibun sɔ̃.
17 Yen biru, sa ko tabu yãnu sua
kpa sa n gbia su ka bɛsɛgibu duusia
ben temɔ, mɛ ba bu wɛ̃. Sa ye sɔɔ, sa
ko bɛsɛn kurɔbu ka bibu deriwa ba n
wãa wuu gbãranugii si sɔɔ, tem mɛn
tɔmbun sɔ̃.
18 Saǹ wurɔ bɛsɛn yɛnusɔ ma n kun
mɔ Isireli baawure u win tem mwa.
19 Sà n tem mɛni wa guru gee sɔ̃ɔ
yari yeru mi, saǹ maa tem gam kĩ
Yuudɛnin guru giɔ.

20 Ma Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n
mɛn na, i de i bɛɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.
I tabu yãnu suo kpa i da i tabu ko ka
wɛrɔbu nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ
yiire.
21 Bɛɛ kpuro, i Yuudɛni tɔburo nge
mɛ Gusunɔ u kĩ kpa i n wãa mi sere u
ka win yibɛrɛba gira win wuswaan di,
22 kpa u tem mɛ mwa. Saa ye sɔɔ,
iǹ ko i n maa taarɛ gaa mɔ. I ko i kpĩ
i wurama bɛɛn temɔ, kpa mu n sãa
bɛɛgim.

23 Adama ì kun kue mɛ, i Yinni
Gusunɔ torariwa mi. Kpa i n yɛ̃ ma
bɛɛya i ko i tora ten are sɔbe.
24 I doo i wusu bani bɛɛn kurɔbu ka
bibun sɔ̃, kpa i maa karaba ko bɛɛn yaa
sabenun sɔ̃. Yen biru kpa i na i bɛɛn
nɔɔ mwɛɛru yibia.
25 Ma Gadigibu ka Rubɛni be, ba
Mɔwisi wisa ba nɛɛ, Yinni, ye a gerua
mi kpuro, sa wura.
26 Sa ko bɛsɛn kurɔbu ka bɛsɛn bibu
ka bɛsɛn yaa sabenu deri Galadi mini.
27 Kpa bɛsɛ kpuro su Yuudɛni tɔbura
sa n tabu yãnu nɛni su ka tabu ko
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ a
gerua.
28 Yera Mɔwisi u yãku kowo Eleasaa
ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban
bwese kɛra baayeren wirugii wooda
wɛ̃ ben sɔ̃.
29 U nɛɛ, Gadin bwese kɛra ka
Rubɛnigia bà n tabu yãnu sua ma ba
Yuudɛni tɔbura ka bɛɛ sannu bu ka
tabu ko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma
ba bɛɛ somi i ka tem mɛ mwa, i bu
Galadin tem wɛ̃ɛyɔ mu ko begim.
30 Adama bà kun kue mɛ, i ko i bu
tem wɛ̃wa bɛɛn suunu sɔɔ Kananin
temɔ.
31 Ma Gadigibu ka Rubɛni be, ba
kpam nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u nun
sɔ̃ɔwa kpuro, sa wura.
32 Sa ko tabu yãnu sua su Kananin
tem wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u
gerua kpa sa n bɛsɛn tem mɔ Yuudɛnin
bera gee.
33 Ma Mɔwisi u Gadigii be ka Rubɛni
be, ka Manase, Yosɛfun biin bwese
kɛran bɔnu Amɔreba ka Basanigibun
tem kpuro wɛ̃, mɛn wuu marosu ka
mɛn baru kpaanu, mi Sihoni ka Ogu
ba raa bandu dii.
34 Wuu si Gadigiba ba bana, siya
Diboni ka Atarɔtu ka Aroɛɛ,
35 ka Atarɔtu Sofani ka Yasɛɛ ka
Yogbea,
36 ka Bɛti Nimura ka Bɛti Harani. Ma
ba su gbãranu toosi. Ba maa ben yaa
sabenu karaba kua.
37 Wuu si Rubɛniba maa bana, siya
Hɛsiboni,
38 ka Eleale ka Kiriataimu ka Nɛbo
ka Baali Mɛɔni ka Sibima. Ma ba si
kpuro yĩsinu kɔsa.

39 Makiri Manasen biin sikadominu,
beya ba Galadin tem wəri ba Aməreba
gira tem mɛn di ma ba mu mwa.
40 Ma Məwisi u bu tem mɛ wɛ̃ ba sina
mi.
41 Manasen bii wi ba maa mɔ̀ Yairi,
win sikadomina nu da nu Amərebən
baru kpaanu wəri nu mwa, ma nu nu
soka Yairin wusu.
42 Yen biru Nəbaki u Kenati wəri u
mwa, ka yen baru kpaanu ma u ye
soka ka win tiin yĩsiru, Nəbaki.

Mi Isireliba ba sirena gbaburə

33

1-2 Sanam mɛ Məwisi ka Aroni ba
Isireliba kparama wuuru ka wuuru
Egibitin di Yinni Gusunə u Məwisi
sɔ̃wa u nɛɛ, u yoruo mi ba da da. Ye
u yorua wee.
3 U nɛɛ, wɔ̃ən suru gbiikoon
sɔ̃ə wəkura nnɛse səə yera ba Gəə
sararibun tɔ̃ə bakaru di nən gbiikiru.
Yen sisiru ma ba seewa ba yara
Ramusɛsin di Egibitigibun nəni biru
ka toro sindu.
4 Saa ye səə, Egibitigibu ba ben bii
gbiikobu sikumə be ba gu saa ye Yinni
Gusunə u ka ben bũnu siri.
5 Ye Isireliba ba seewa Ramusɛsin
di, ba dawa Sukətuə, ba ben sansani
gira.
6 Sukətun di ba da Etamuə tem
saaram gam bəkuə, ba ben sansani
gira.
7 Saa Etamun di, ba na Pihahirətuə
ye ya wãa Baali Sefonin deedeeru
ma ba ben sansani gira Migidolin
wuswaaə.
8 Saa Pihahirətun di ba nim wɔ̃ku
təbura ba da Etamun tem saaram bera
gia. Ba sanum sowa sɔ̃ə ita ma ba da ba
ben sansani gira Maraə.
9 Saa maran di ba tunuma Elimuə mi
nim nənusu wəkura yiru ka kpakpa
bɛ̃ɛ wata ka wəkura wãa ma ba ben
sansani gira mi.
10 Saa Elimun di ba da ba ben
sansani gira nim wɔ̃kun bəkuə ge ba
mɔ̀ Naa yari.
11 Saa min di, ma ba da bera mi ba
mɔ̀ Sini, mi tem mu sãa saaram.
12 Saa min di ma ba da ba ben
sansani gira Dofukaə.
13 Saa min di ma ba da Alusiə ba ben
sansani gira mi.
14 Saa min di, ma ba da Refidimuə ba
ben sansani gira mi. Miya Isireliba ba
nim bia bu nə.
15 Saa min diya ba seewa ba da bera
mi ba mɔ̀ Sinai mi tem mu sãa saaram
ba ben sansani gira mi.
16 Saa min diya ba da Kiburəti
Hatafaə ba ben sansani gira mi.
17 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Haserətuə.
18 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Ritimaə.
19 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Rimɔə Pɛrɛsiə.
20 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Libinaə.
21 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Risaə.
22 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Kehelataə.
23 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira guu te ba mɔ̀ Safɛɛə.
24 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Haradaə.
25 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Makelətuə.
26 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Tahatiə.
27 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Tarakiə.
28 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Mitikaə.
29 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Hasimənaə.
30 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Məserətuə.
31 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Bɛnɛ Yakaniə.
32 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Hori Gidigadiə.
33 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Yotibataə.
34 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Aboronaə.
35 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Ɛsioni Gebɛɛə.
36 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Kadɛsiə bera mi ba mɔ̀ Siniə, mi
tem mu sãa saaram.

37 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira guu te ba mɔ̀ Horiɔ Edɔmun tem
nɔɔ bura yerɔ.
38-39 N deema n kua wɔ̃ɔ weeru saa
min di ba yarima Egibitin di. Saa ye,
yãku kowo Aronin wɔ̃ɔ wunaa teeru
ka itawa mi. Ma u yɔɔwa guu ten
wɔllɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn
sɔ̃ɔwa. Miya u kpuna u gu wɔ̃ɔn suru
nɔɔbusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ.
40 Ma Aradin sina boko wi u sãa
Kananigii u ka wãa Kanani yen sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia, u nua ma Isire-
liba ba tunuma.
41 Ye Isireliba ba seewa Hori min di,
ma ba da Salumɔnaɔ, ba ben sansani
gira.
42 Saa min diya da ba ben sansani
gira Punɔɔwɔ.
43 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Obɔtuɔ.
44 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Iye Abarimuɔ Mɔabuban tem nɔɔ
bura yerɔ.
45 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Diboni Gadiɔ.
46 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Alimɔɔ Dibilataimuɔ.
47 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Abarimun guunun bera gia,
Nɛbon deedeeru.
48 Ye ba doona Abarimun guunun
di, ba nawa Mɔabuban wɔwaɔ
Yuudɛnin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru.
49 Ma ba ben sansani gira mi, saa
Bɛti Yɛsimɔtin di, n ka girari Abɛli
Sitimuɔ.

Yinni Gusunɔ u wooda wɛ̃ bu Kananin tem bɔnu ko

50 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
kua Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ,
Yerikon deedeeru, u nɛɛ,
51 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, sanam mɛ
ba koo Yuudɛni tɔbura bu du Kananin
temɔ,
52 bu tem mɛn tɔmbu kpuro
giro ben wuswaan di kpa bu ben
bwãarokunu kɔsuku ni ba dãka ka ni
ba seka, ka sere maa ben yãku yenu.
53 Bu tem mɛ mɔɔ kpa bu sina mi,
domi na bu mu wɛ̃wa mu n sãa begim,
54 kpa bu tem mɛ bɔnu ko ka tɛtɛ nge
mɛ ben bwese kɛrin tɔmba geeru nɛ.
Bèn tɔmbu ba dabi, bu bu tem wɛ̃ɛyɔ
mu n kpã. Be baǹ maa dabi kpa u bu
wɛ̃ fiiko. Ba koo bwese kɛra baayere
yen tem wɛ̃wa bera ye ba tɛtɛ di kpa
mu n sãa begim.
55 Adama bà kun tem mɛn tɔmbu
gire ben wuswaan di, be ba deri mi,
ba ko n sãawa nge sãki yi yi ko n ben
nɔni sɔkumɔ, ka yabiri yi yi ko n bu
sɔkirimɔ bera ka bera. Ba ko n sãawa
ben yibɛrɛba tem mɛ sɔɔ, mi ba koo
sina mi.
56 Saa ye, beya kon kua ye na raa
gɔ̃ru doke n yibɛrɛ be kua.

Kananin tem nɔɔ bura yenu

34

1 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua
u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bà n dua
Kananin temɔ, mɛ mu koo ko begim,
mɛn nɔɔ bura yenu wee.
3 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mu koo nɔɔ
yɔ̃rawa bera mi ba mɔ̀ Siniɔ mi tem
mu saaram sãa kpa gu maa da Mɔabun
tem bɔkuɔ. Nɔɔ ge, ga koo torewa nim
wɔ̃ku bɔruguun bɔkuɔ, sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
4 Min di, kpa gu fuka gu da
Akarabimun guunu gia sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwarɔ kpa gu bera mi ba mɔ̀ Sinin
sukum sara sere ka Kadɛsi Baanɛaɔ, n
ka da Hasaa Adariɔ sere ka Asimɔɔwɔ.
5 Saa Asimɔɔn di kpa gu maa da
Egibitin daa tora gaan mi kpa gu da gu
yɔ̃ra nim wɔ̃kuɔ ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ.
6 Sɔ̃ɔ kpee yeru gia mɛn nɔɔ ga koo
yɔ̃rawa nim wɔ̃ku teu gen mi.
7 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ba koo tem
mɛn nɔɔ suawa saa nim wɔ̃ku gen min
di n ka da Horin guurɔ.
8 Min di, ba koo de gu kpewa ka
Hamatiɔ n ka na Sedadiɔ.
9 Kpa gu doona min di gu da Siforoniɔ
kpa gu da gu yɔ̃ra Hasaa Enaniɔ. Miya
n ko n sãa bɛɛn tem nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia.
10 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa, mɛn nɔɔ bura
yera koo torewa saa Hasaa Enanin di
kpa tu da Sefamuɔ.

11 Saa Sefamun di kpa tu da Ribilan
bera gia Ainin sõɔ yari yeru gia kpa tu
Kinɛrɛtin daa burerun gooru bɛwa.
12 Saa min di, kpa tu da Yuudɛnin
bera gia kpa tu da tu yõra nim wõku
bɔruguuɔ. Mi n ko n sãa bɛɛn tem nɔɔ
bura yeru miya mi.
13 Ye Mɔwisi u Isireliba gari yi sõɔwa
ma u maa nɛɛ, tem mɛya mi, mɛ Yinni
Gusunɔ u himba kua u bɛɛ bwese kɛri
nɔɔba nnɛ ka bɔnu wɛ̃ i bɔnu ko ka tɛtɛ.
14-15 Bwese kɛri yiru ka bɔnu
yeni, Rubɛnigiru ka Gadigiru ka
Manasegirun bɔnu, ba ben tem
mwa kɔ Yuudɛnin bera gee, Yerikon
deedeeru, sõɔ yari yeru gia.

Wirugii be Gusunɔ u gɔsa bu ka tem mɛ bɔnu ko

16 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
17 yãku kowo Eleasaa ka Yosue
Nunin bii, beya ba koo tem mɛn bɔnu
kobun wunanɔsu ko,
18 kpa a ben bwese kɛra baayeren di
wirugii turo wuna u raa bu somi.
19 Be ba koo bu somi, beya
Kalɛbu, Yɛfunɛn bii, Yudan bweseru
sɔɔ.
20 Ka Samuɛli, Amihudun bii, Simɛɔn
bweseru sɔɔ,
21 ka Ɛlidadi, Kisilonin bii, Bɛnyamɛɛn
bweseru sɔɔ,
22 ka Buki, Yogilin bii, Danun bweseru
sɔɔ,
23-24 ka Haniɛli, Efodun bii, Manasen
bweseru sɔɔ ka Kemuɛli, Sifitanin bii,
Efaraimun bweseru sɔɔ. N deema
Manase ka Efaraimun bwesenu nu
sãawa Yosɛfun bwese kɛri.
25 Ka Elisafani, Paanakin bii,
Sabulonin bweseru sɔɔ,
26 ka Patiɛli, Asanin bii, Isakarin bwe-
seru sɔɔ,
27 ka Ahihudu, Selɔmin bii, Asɛɛn
bweseru sɔɔ,
28 ka Pedahɛli, Amihudun bii,
Nɛfitalin bweseru sɔɔ.
29 Be Yinni Gusunɔ u gɔsa bu ka
Isireliban bwese kɛri Kananin tem mɛ
bɔnu kua, bera mi.

35

Wuu si ba Lefiba wɛ̃

1 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
kua Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ,
Yerikon deedeeru u nɛɛ,
2 a Isireliba sõɔwɔ bu wusu gɔsi ben
tem sɔɔ bu Lefiba wɛ̃ mi ba ko n wãa
ka sere maa kpara yenu.
3 Lefiba ba koo sinawa wuu marosu
sɔɔ, kpa ba n tem mɔ mi ba ko n da ben
yaa sabenu kpare.
4 Kpara yee ni i ko i bu wɛ̃ mi, nin
yasum mu ko n sãawa gɔm soonu
nɔrɔbu (1.000) saa gbãrarun beri
berikan di,
5 kpa nin dɛ̃ɛbu bu n sãa gɔm soonu
nɔrɔbun suba yiru (2.000) sõɔ yari
yeru gia, ka sõɔ duu yeru gia, ka sõɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia, ka maa nɔm geu
gia, kpa wuu ga n wãa suunu sɔɔ. Nge
mɛya ben kpara yee ni, nu ko n sãa
wuu baagere sɔɔ.
6 Ba koo bu wusu nɔɔba tia wɛ̃ mi wi
u tɔnu go u ko n da kpikiru de, ka maa
wusu gasu weeru ka yiru.
7 Wuu si kpuro su ko n sãawa weeru
ka nɔɔba ita, ka sin kpara yenu.
8 Isireliban bwese kɛra baayere ya
koo Lefiba wusu wɛ̃wa nge mɛ yen
tem mu kpãaru nɛ. Be ba dabi ba koo
wɛ̃wa n dabi. Be baǹ maa dabi, kpa bu
wɛ̃ fiiko.

Wuu sìn mi ba ko n da kpikiru de

9 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
10 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, bà n
Yuudɛni tɔbura ba dua Kananin temɔ,
11 bu wusu gasu gɔsio mi wi u kun
kĩ u ka tɔnu go u ko n da kpikiru de,
12 sere bu ka nùn da bu siri tɔmbun
wuswaaɔ. Nge mɛya u koo ka yari wi
u kĩ u nùn mɔru kɔsian nɔman di.
13 Wuu sìn mi ba ko n da kpikiru de,
su ko n sãawa nɔɔba tia,
14 ita ya n wãa Yuudɛnin sõɔ yari
yeru gia, ita ye ya maa tie ya n wãa
Kananin temɔ.
15 Isireli goo, ǹ kun mɛ sɔɔ wi u wãa
Isireliban suunu sɔɔ, ù kun kĩ u ka
tɔnu go, u koo kpĩ u kpikiru da wuu
sin gagun mi.
16-19 Goo ù n tɔnu so u go ka gãa ni
ba kua ka sisu, ǹ kun mɛ ka kperu, ǹ
kun mɛ ka bokuru, u sãawa tɔn gowo.

Wi u go min tənu u koo maa nùn məru kəsie u gowa.
20 Goo ù n win winsim tusa u bəria,
ǹ kun mɛ u nùn gãanu kara,
21 ǹ kun mɛ u nùn so ka nəma u go,
ba koo yɛ̃ron tii gowa, domi u sãawa
tən gowo. Wi u go min tənu u koo maa
nùn məru kəsie u gowa.
22-23 Goo ù kun maa kĩ u ka win
winsim bəria, ǹ kun mɛ u nùn kara ka
gãanu ǹ kun mɛ, u ka nùn kperu so u
go,
24 təmbu ba koo ye ya koora min
saria mɛɛriwa bu ka yɛ̃ro siri wi u tənu
go mi.
25 Kpa bu nùn wiru dwe bu de u
wura wuu gèn mi u raa kpikiru da,
kpa u sina mi sere yãku kowo tənwero
u ka gbi wi ba gum tãre wirə.
26 Wi u tənu go mi, ù n yara wuu gen
min di, gèn mi u kpikiru da mi,
27 ma wi u kĩ u nùn məru kəsia u nùn
go, yɛ̃ro kun taarɛ gaa mə.
28 Domi wi u tənu go mi, n weenɛ u
sinawa wuu mi u raa kpikiru da sere
yãku kowo tənwero u ka gbi. Yen biru
u koo kpĩ u wura win temə.
29 Wooda beniwa ba ko n da swĩi, be
ka ben bibun bweseru yam kpuro mi
ba wãa.
30 Goo ù n tənu go, tən dabira ba
koo yen seeda di bu sere yɛ̃ro go. Tən
turon seeda dibu kun tura bu ka tənu
taarɛ wɛ̃ bu go.
31 Bu ku nəm biran kɛ̃ru mwa bu ka
tən gowo deri. N weenɛ u gbiwa kam
kam.
32 Baǹ maa nəm biran kɛ̃ru
mwaamə bu ka de u da wuu gèn mi ba
ra kpikiru de, kpa u wura win temə
yãku kowo tənwero ù n gu.
33 Bu ku raa tənu go, domi yera ya
koo ben tem disi doke. N ǹ maa koorə
bu mɛ dɛɛrasia ma n kun mə ba yɛ̃ro
go, wi u tənu go mi.
34 Bu ku raa tem mɛ disi doke mè səə
ba ko n wãa, domi nɛ Yinni Gusunə, ko
na n wãa ka be, nɛ wi na ra n wãa be
Isireliban suunu səə.

Kurə suabun wooda ye ba yi

tən kurə be ba tem tubi din sə̃

36

1 Manasen bweseru ta sãawa
Yosɛfun bwese kɛra. Bwese te səə,
Galadi u sãa Makirin bii, Manasen de-
bubu. Galadi win bweserun wirugiba
ba da ba Məwisi ka Isireliban yɛnu
yɛ̃robu deema,
2 ba nɛɛ, Məwisi, wee sanam mɛ
Yinni Gusunə u nun yiire a Isireliba
tem bənu kua ka tɛtɛ, u nun sə̃əwa u
nɛɛ, a bɛsɛn məə Selofadin tem win bii
wəndiaba wɛ̃.
3 Tɛ̃, bii wəndia be, bà n durəbu sua
Isireliban bwese kɛri yi yi tien gaa səə,
ba koo ben tem mɛ ba tubi di suawa bu
bwese kɛra yèn mi ba wura sosia. Aǹ
wa ma bɛsɛn tem mu koo kaara mɛ ba
sun wɛ̃ ka tɛtɛ?
4 Isireliban yakiabun tə̃ru tà n
tunuma, ba koo ben bənu wunawa
bɛsɛn min di bu ye bwese kɛra yèn mi
ba wura sosia.
5 Ma Məwisi u Isireliba sə̃əwa u nɛɛ,
Yosɛfun bweserun tən be, ba gem mə.
6 Wee ye Yinni Gusunə u gerua
Selofadin bii wəndiaban sə̃. U nɛɛ, ba
koo kpĩ bu durə sua wi ba kĩ, adama ya
n gesi sãa ben tundon bwese kɛra səə.
7 Isireliban bwese kɛra gaan tem
muǹ duə bwese kɛra gaan tem səə.
Isirelin bwese kɛra baayere, ya koo
yen tem nɛnɛwa mɛ ya tubi di.
8 Tən kurə baawure wi u tem wa u
tubi di Isireliban bwese kɛra gaa səə,
u koo durə suawa win bwese kɛra ye
səə, u wa u ka win tundon tem mɛ u
tubi di nɛnɛ.
9 Bwese kɛra gaan tem kun duə
bwese kɛra gaan temə. Adama Isire-
liban bwese kɛra baayere ya koo yen
tem nɛnɛwa kem kem mɛ ya tubi di.
10-11 Ma Selofadin bii wəndia be,
Mala ka Tirisa ka Hogula ka Milika ka
Nəa ba Yinni Gusunən wooda ye wura
ye u Məwisi wɛ̃ mi. Ma ba ben tundon
maabu ka wənəbun bibu sua durəbu.
12 Ba durəbu suawa Yosɛfun bwese
kɛra səə, Manasen bibun bweserə, ma
tem mɛ ba tubi di muǹ mɛnanɛ ka ben
tundobun tem.
13 Wooda ka yiire bi Yinni Gusunə u
Isireliba wɛ̃ Məwisin min di, Məabun
wəwaə, Yuudɛnin bəkuə, Yerikon
deedeeru, biya mi.

WOODAN SƆƆSIRU

Tire teni ta ka Mɔwisin gari yã yì sɔɔ u Isireliba wooda tubusiamɔ. Ta maa ka sɔm maamaakigii ni yã ni Yinni Gusunɔ u kua be, win tɔmbu Isireliban sɔ̃. U ka Isireliba arukawani bɔkua, ma u bu kpara wɔ̃ɔ weeru gbaburu sɔɔ. U bu yakia ben yibɛrɛban nɔman di, ma u bu nɔɔ mwɛɛnu kua. Ma u bu wooda wɛ̃ ye ba koo mɛm nɔɔwa ba n ka wãa. Ta maa sun Mɔwisin gɔɔn gari sɔ̃ɔwa ka nge mɛ Yosue u kua ben kparo.

Tire ten kpunaa

1. Ye Gusunɔ u gbia u kua ben sɔn yaayasiabu, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Woodaban sɔ̃ɔsibu, wiru 5n di sere wiru 26.
3. Domanu ka bɔ̃ri, wiru 27n di sere wiru 30.
4. Mɔwisin kirɔ dãaki, wiru 31n di sere wiru 33.
5. Mɔwisi u gu ma Yosue u sɔmburu sua, wiru 34.

MƆWISIN SƆƆSI GBIIKIRU

1 Wee gari yi Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa sanam mɛ ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia wɔwa gaa sɔɔ, mi tem saara wãa, Sufun deedeeru, wuu sinin suunu sɔɔ, Parani ka Tofɛli ka Labani ka Haserɔtu ka Disahabu.

2 À n kpa ka Seirin guurun swaa, saa Horɛbun guurun di, a ka turi Kadɛsi Baanɛaɔ, kaa sĩwa sɔ̃ɔ wɔkura tia.

3 Wɔ̃ɔ weeruse sɔɔ, mìn di Isireliba ba yarima Egibitin di, yen suru wɔkura tiasen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ, u bu sɔ̃.

4 Ya koorawa sanam mɛ Mɔwisi u Sihoni, Amɔreban sina boko wi u wãa Hɛsiboniɔ kamia u kpa ma u da u Ogu, Basanin sina boko wi u wãa Edɛɛ ka Atarɔtuɔ kamia.

5 Mɔabuban temɔ, Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia, miya Mɔwisi u Isireliba Yinni Gusunɔn woodaba sɔ̃ɔsibu torua.

Yinni Gusunɔ u Isireliba wooda wɛ̃ bu ka doona Horɛbun di

6 Mɔwisi u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka sun gari kua Horɛbun guurɔ u nɛɛ, sa sina sa tɛ guu ten gãarɔ.

7 N n mɛn na, su seewo su swaa wɔri su da guunun bera gia mi Amɔreba ba wãa ka Kananin temɔ Yuudɛnin tem tɛɛraɔ ka guunu gia ka wɔwaɔ ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ka nim wɔ̃kun goorɔ ka Libaniɔ sere n ka da Efaratin daarɔ,

8 kpa su tem mɛ mɛɛri domi u sun mu nɔmu sɔndiawa. U nɛɛ, su doo su mu mwa domi u nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u mu bɛsɛn baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu wɛ̃, be ka ben bibun bweseru.

Mɔwisi u wirugibu gɔsa

9 Saa yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, su doo su tem mɛ mwa, nɛ Mɔwisi na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, na ǹ kpɛ̃ n bɛɛ sɔbe nɛ turo.

10 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u dera i marura ma i dabia nge wɔllun kperi.

11 Na kanamɔ Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u de i dabia i sosi kpa u bɛɛ domaru kua nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua.

12 Adama i n yɛ̃ ma na ǹ kpɛ̃ n bɛɛ sɔbe nɛ turo.

13 N n mɛn na, i tɔmbu gɔsio bɛɛn bwese kɛra baayere sɔɔ be ba yɛ̃ru ka bwisi mɔ, ma ba bɛɛrɛ mɔ tɔmbu sɔɔ, kpa n bu ko bɛɛn wirugibu.

14 Ma i man wisa i nɛɛ, ye na gerua mi, ya wã.

15 Ma i ka tɔn be na bɛɛn bwese kɛra baayeren di ma na bu sua na bu kua bɛɛn wirugibu, gabu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) wirugibu, gabu wunɔm wunɔm wirugibu, gabu weeraakuukuubun wirugibu, gabu maa wɔku wɔkubun wirugibu, ma na gabu sɔma wɛ̃ bu ka wirugii be kpara bɛɛn bwese kɛra baayere sɔɔ.

16 Ma na wirugii be wooda wɛ̃ na nɛɛ, ben mɛro bisibu bà n gari mɔ ben tii tiinɛ sɔɔ, ǹ kun mɛ, ka tɔn tuko, bu bu swaa dakio kpa bu bu siria dee dee.

17 Bu ku tɔmbun bɛɛrɛ mɛɛri bà n sirimɔ. Bu bu swaa dakio, bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ ka damgii. Bu ku ben goo nasia domi ba koo siriwa ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Bà n ka gari gɛɛ yinna yi yi bu sɛ̃siemɔ,

bu ka yi na nɛn mi bu man sɔ̃ kpa n yi wɛ̃ɛri.
18 Nge mɛya na bɛɛ sɔ̃ɔsi saa ye sɔɔ,
ye i ko i ko kpuro.

Isireliban mɛm nɔɔbu sariru

19 Yen biru, Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u sun nɔɔ kã ma sa seewa Horɛbun
guurun di sa gbabu baka nanumgii
te kpuro bukiana te i yɛ̃ mi, ma sa
kpa ka guunun swaaɔ mi Amɔreba ba
wãa nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun
yiire. Ma sa tura Kadɛsi Baanɛaɔ.
20 Miya na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, wee i
tunuma Amɔreban guurɔ te Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u koo sun wɛ̃.
21 I mɛɛrio wee, Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u bɛɛ tem mɛ nɔmu bɛria. I seewo kpa
i mu mwa nge mɛ wi, bɛsɛn baababan
Yinni u bɛɛ sɔ̃ɔwa. I ku bɛrum ko. I de
i n wɔrugɔru mɔ.
22 Ma bɛɛ kpuro i na i man deema i
nɛɛ, su tɔmbu gɔri bu da bu tem mɛn
saria mɛɛri kpa bu wurama bu sun sɔ̃
swaa ye sa ko kpe, ka wuu sìn mi sa ko
gbi su turi.
23 Bɛɛn gari yi, yi man wɛ̃re, ma na
tɔmbu wɔkura yiru gɔsa bɛɛn bwese
kɛra baayere sɔɔ tia tia.
24 Ma ba doona ba guunun bera gian
swaa mwa ma ba tura sere Ɛsikolin
wɔwaɔ. Mi kpurowa ba bɔsu ba mɛɛra.
25 Ma ba tem mɛn dãa binu sɔrima
ba ka sun naawa. Ma ba nɛɛ, tem mɛ,
mu gia sãa mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
sun wɛ̃ɛmɔ.
26 Adama i ɲ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
gere mɛm nɔɔwɛ, domi i yina i da.
27 I nùn seesiwa bɛɛn kuu
bekuruginu sɔɔ i nɛɛ, yèn sɔ̃ u sun tusa,
yen sɔ̃na u sun yarama Egibitin di u
ka sun Amɔreba nɔmu sɔndia, bu sun
kpeerasia.
28 I nɛɛ, mban sɔ̃na i ko i da i bu
wɔri. Bɛɛgibu ba dera i mwia kpana
domi ba nɛɛ, tɔn be, ba sun dam kere,
ba sun gunum kere, ba maa ben wusu
gbãranu toosiwa n ka wɔllu girari.
Yen biru, ba mam Anakin bibun bwe-
seru wa mi, be ba ra n sãa doogoba.
29 Ma na bɛɛ wisa na nɛɛ, i ku nanda,
i ku maa ben bɛrum ko.
30 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ko n sun
gbiiye kpa win tii u sun sanna nge mɛ
u kua bɛsɛn nɔni biru Egibitiɔ,
31 ka gbaburɔ. Bɛɛn tii i wa ma u sun
bɔki bɛsɛn sanum sɔɔ nge mɛ tɔnu u ra
win bii bɔki sere sa ka tura mi sa dɔɔ.
32 Adama ka mɛ, i ɲ Gusunɔ bɛsɛn
Yinni naanɛ kue,
33 baa mɛ u ra n sun swaa gbiiye
u ka sun ayeru sɔ̃ɔsi mi sa ko yɔ̃ra.
Wɔ̃kuru, u ra sun kparewa u n bɛsɛn
swaa yam bururasie ka dɔ̃ɔ yara, sɔ̃ɔ
sɔɔ maa ka guru wii wuroru.
34 Yinni Gusunɔ u bɛɛn weeweenu
nua, ma u mɔru kua u bɔ̃rua u nɛɛ,
35 baa bɛɛn turo kun duɔ tem mɛ sɔɔ,
mɛ mu gea sãa mi, mɛ u nɔɔ mwɛɛru
kua u bɛsɛn baababa wɛ̃,
36 ma n kun mɔ Kalɛbu, Yɛfunɛn bii.
Wiya u koo mu wa. Wi ka win bibun
bwesera u koo tem mɛ wɛ̃ mɛ u bɔsu
u mɛɛra mi, domi u win swɛɛ kpuro
swĩiwa dee dee.
37 Yinni Gusunɔ u maa ka man mɔru
kua bɛɛn sɔ̃, ma u nɛɛ, nɛn tii na ɲ maa
duɔ tem mɛ sɔɔ.
38 Nɛn sɔm kowo Yosue, Nunin
biiwa u koo du mi. Yen sɔ̃, n be nùn
dam kɛ̃ɛyɔ, domi wiya u koo bɛɛ Isire-
liba kpara u ka bɛɛ tem mɛ wɛ̃.
39 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ, i nɛɛ,
yibɛrɛba ba koo bɛɛn bibu gurawa.
Adama bii be, be ba ɲ gina gea ka kɔ̃sa
yɛ̃ mi, beya ba koo du tem mɛ sɔɔ ka
Yosue sannu. Beya u koo tem mɛ wɛ̃
ba n mɔ.
40 Yen sɔ̃, bɛɛ i gɔsiro kpa i da
gbaburu gia nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa
yarin bera gia.
41 Ma i man wisa i nɛɛ, i tora Yinni
Gusunɔn mi. Adama tɛ̃, i ko da i tabu
ko nge mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
gerua. Ma i bɛɛn tabu yãnu sua i dɔɔ ka
wɔbia i ka guunun bera gia tabu wɔri.
42 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ, i ku ra da i tabu
ko. U ɲ wãa ka bɛɛ. Yen sɔ̃, i ku da,
domi ba koo bɛɛ kamia.
43 Na bɛɛ ye sɔ̃ɔwa adama i yina i
man swaa daki. I ɲ Yinni Gusunɔn
gere mɛm nɔɔwɛ. Ma i gɔ̃ru bɔbia i da
i tabu wɔri guunun bera gia.
44 Saa yera Amɔre be ba wãa bera
mi, ba yarima ba bɛɛ kamia Seiriɔ, ma
ba bɛɛ naa swĩi nge tĩi sere ba ka girari
Horimaɔ.

45 Ye i wuramɑ, i Yinni Gusunɔ weeweenu koosi. Adamɑ u ɲ̀ bɛɛ swɑɑ dɑki.
46 Mɑ i sinɑ n kɑ tɛ Kɑdɛsi Bɑɑnɛɑɔ.

2

1 Yen biru mɑ sɑ gɔsirɑ sɑ dɑ kɑ gbɑburun swɑɑ nim wɔ̃ku ge bɑ mɔ̀ Nɑɑ yɑrin berɑ gia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Mɑ sɑ sirenɑ Seirin guunɔ n kɑ tɛ.

Isirelibɑ bɑ Edɔmubɑ
kɑ Mɔɑbubɑ kɑ Amɔnibɑn tem
bukiɑnɑ

2 Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
3 wee sɑ sirenɑ guunun berɑ mi gia n kɑ tɛ. Su mɑɑ doo sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm geu gia.
4 U nɛɛ, n bɛɛ woodɑ yeni wɛ̃ n nɛɛ, i seewo i Seirin tem bɛwɑ mi bɛɛn mɛro bisibu Esɑun bibun bweseru bɑ wɑ̃ɑ. Bɑ ko n bɛɛn bɛrum mɔ, ɑdɑmɑ i n tii sɛ,
5 i ku rɑ bu wɔri. Domi u ɲ̀ bɛɛ ben tem wɛ̃ɛmɔ bɑɑ mèn nɔɔ i ko i nɑɑsu sɔndi. Esɑun bibun bwesera u Seirin guunun beran tem mɛ wɛ̃ bɑ n mɔ.
6 Dĩɑ ni i ko i di kɑ sere mɑɑ nim mɛ i ko i nɔ, i ko i ye kpuro dwewɑ ben mi.
7 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛsɛn sɔmɑ kpuro domɑru kuɑ mɑ u sun kɔ̃su sɑnɑm mɛ sɑ gbɑbu bɑkɑ te bukiɑnɑmɔ. U wɑ̃ɑ kɑ bɛsɛ sere n kɑ kuɑ gisɔ wɔ̃ɔ weeru. Sɑ ɲ̀ gɑ̃ɑnu bie.
8 Mɑ ṣɑ Seirin tem bɛwɑ mi bɛsɛn mɛro bisibu Esɑun bibun bwesera wɑ̃ɑ. Sɑ ɲ̀ mɑɑ tem tɛɛrɑn swɑɑ mwɛ ye yɑ dɔɔ Elatiɔ kɑ Ɛsioni Gebɛɛɔ. Mɑ sɑ gɔsirɑ sɑ Mɔɑbun gbɑburun swɑɑ mwɑ.
9 Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, su ku Mɔɑbubɑ nɔɔ kuuri, su ku bu tɑbu wɔri, domi u ɲ̀ sun gɑ̃ɑnu nɔmu sɔndiɑmmɛ ben temɔ. Lɔtun bibun bwesera u Arin tem mɛ wɛ̃ bɑ n mɔ.
10 Yellu, Emibɑrɑ bɑ wɑ̃ɑ Arin tem mɛ sɔɔ. Bɑ sɑ̃ɑwɑ bwese te tɑ dɑm mɔ. Bɑ dɑbi bɑ mɑɑ gunu nge Anɑkin bibun bweseru.
11 Gɑbu bɑ tɑmɑɑ bɑ sɑ̃ɑwɑ Refɑbɑ nge mɛ Anɑkibɑ bɑ sɑ̃ɑ, ɑdɑmɑ Mɔɑbubɑ bɑ rɑ bu sokuwɑ Emibɑ.
12 Nge mɛyɑ mɑɑ Horibɑ bɑ rɑɑ wɑ̃ɑ Seirin temɔ yellu. Mɑ Esɑun bibun bweseru bɑ bu kpeerɑsiɑ mɑ bɑ sinɑ mi, nge mɛ bɛɛ Isirelibɑ i kuɑ tem mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
13 Yen biru, Yinni Gusunɔ u woodɑ wɛ̃ u nɛɛ, su seewo su swɑɑ wɔri kpɑ su Serɛdin dɑɑru tɔburɑ. Mɑ sɑ tu tɔburɑ.
14 Sɑɑ mìn di sɑ seewɑ Kɑdɛsi Bɑɑnɛɑn di sere sɑ kɑ Serɛdin dɑɑru tɔburɑ, n kuɑwɑ wɔ̃ɔ tɛnɑ kɑ nɔɔbɑ itɑ. Be bɑ rɑɑ sɑ̃ɑ tɑbu kowobu sɑ kɑ seemɑ bɑ ɲ̀ mɑɑ wɑ̃ɑ nge mɛ Yinni Gusunɔ u rɑɑ gerua kɑ bɔ̃ri.
15 Win tiiwɑ u bu nɔmɑ doke u kpeerɑsiɑ.
16 Sɑnɑm mɛ tɑbu kowo be kpuro bɑ gu bɑ kpɑ,
17 sɑnɑm mɛ sɔɔrɑ Yinni Gusunɔ u mɑn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
18 tɛ̃, su Mɔɑbun tem nɔɔ burɑ yeru sɑro kpɑ su Arin tem bukiɑnɑ,
19 su nɑ Amɔnibɑn mi. Adɑmɑ su ku bu nɔɔ kuuri, su ku mɑɑ kɑ bu tɑbu ko. Domi u ɲ̀ sun gɑ̃ɑnu wɛ̃ɛmɔ ben tem mɛ sɔɔ. Bɑ sɑ̃ɑwɑ Lɔtun bibun bweseru. Berɑ u mɑɑ tem mɛ wɛ̃ bɑ n mɔ.
20 Tem mɛ, mu rɑɑ sɑ̃ɑwɑ Refɑbɑn tem. Domi yellu Refɑbɑrɑ bɑ rɑɑ wɑ̃ɑ mi, be, be Amɔnibɑ bɑ rɑ soku Sɑnsumibɑ.
21 Bwese te, tɑ dɑm mɔ mɑ bɑ dɑbi. Bɑ gunuwɑ nge Anɑkibɑ. Adɑmɑ Yinni Gusunɔ u bu Amɔnibɑ nɔmɑ bɛriɑ, bɑ bu girɑ mɑ bɑ sinɑ mi.
22 Nge mɛyɑ Yinni Gusunɔ u Esɑun bibun bweseru kuɑ be bɑ wɑ̃ɑ Seiriɔ. U derɑ bɑ Horibɑ girɑ mɑ bɑ bu kpeerɑsiɑ bɑ sinɑ ben temɔ sere kɑ gisɔ.
23 Kɑfitorigibu bɑ nɑ sɑɑ ben tem di bɑ Afi be bɑ wɑ̃ɑ bɑru kpɑɑnɔ n kɑ girɑri Gɑsɑɔ kpeerɑsiɑ mɑ bɑ sinɑ ben wusɔ.
24 Yen biru, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, su seewo su swɑɑ wɔri kpɑ su Aɑnɔɔn dɑɑru tɔburɑ. Wee u koo sun Sihoni Amɔre, Hɛsibonin sinɑ boko nɔmu bɛriɑ kɑ win tem. U nɛɛ, su doo su nùn wɔri kpɑ su kɑ nùn tɑbu ko.
25 Sɑɑ gisɔn di u koo de nɑndɑbu bu n wɑ̃ɑ hɑndunian bwesenu kpuro sɔɔ bɛsɛn sɔ̃. Bà n bɛsɛn dɑmu nuɑ, kpɑ bu diiri bɛrum sɔ̃.

Bɑ Sihoni, Hɛsibonin
sinɑ bokon tem wɔri

26 Saa Kedemɔtin di, na sɔmɔbu gɔra
Sihoni, sina bokon mi, kpa bu nùn
bɔri yɛndun gari sɔ̃ bu nɛɛ,
27 u de su win tem bukiana. Swaa
doowa sa ko n swĩi, sa ǹ gam gɛramɔ.
28 Sa ko nùn dĩa ni sa ko di ka nim
mɛ sa ko nɔn gobi kɔsia. U gesi de su
win tem bukiana.
29 Esaun bibun bweseru be ba wãa
Seiriɔ ka Mɔabuba be ba wãa Arin
temɔ ba wura sa ben tem bukiana.
U maa de su win tem bukiana su ka
Yuudɛni tɔbura kpa su du tem mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun wɛ̃ sɔɔ.
30 Adama Sihoni, Hɛsibonin sina
boko u yina su sara ka win temɔ.
Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u win gɔ̃ru
bɔbiasia u sun nùn nɔmu sɔndia nge
mɛ i waamɔ gisɔ.
31 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, n mɛɛrio u sun Sihoni ka win tem
nɔmu bɛria. Su nùn wɔrio su tem mɛ
mwa.
32 Ma Sihoni ka win tabu kowobu ba
na ba sun tabu wɔri Yahasiɔ.
33 Ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun nùn
nɔmu bɛria. Ma sa nùn kamia wi ka
win bibu ka win tabu kowobu kpuro.
34 Sa win wusu kpuro mwɛɛra sa
kam koosia mam mam, ma sa tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu kpuro
kpeerasia, baa tɔn turo kun tiare.
35 Ma sa ben yaa sabenu ka ben
arumani ye sa gura ben wuu si sɔɔ tii
koosi.
36 Saa Aroɛɛn di ye ya wãa Aanɔɔn
daarun goorɔ ka wuu ge ga wãa wɔwaɔ
n ka da sere Galadiɔ, wuu gaga kun
kpĩa gu sun ma. Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u sun si kpuro nɔmu bɛriawa.
37 Adama sa ǹ Amɔniban tem babe
ka tem mɛ mu wãa Yabɔkun daarun
goorɔ ka wuu si su wãa guunɔ ka sere
mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yinari su
wɔri.

Ba Ogu, Basanin sina bokon tem mwa

3

1 Yen biru, sa tem tureru yɔɔwa sa
da Basaniɔ. Ma Ogu, Basanin sina
boko ka win tabu kowobu ba na ba
sun tabu wɔri Edɛɛɔ.
2 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, su ku Ogu win bɛrum ko domi
u koo sun nùn nɔmu bɛria, wi ka
win tabu kowobu ka win tem kpuro.
Sa ko nùn kuawa nge mɛ sa Sihoni,
Amɔreban sina boko kua, wi u wãa
Hɛsiboniɔ.
3 Ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun Ogu,
Basanin sina boko nɔmu bɛria ka win
tabu kowobu kpuro. Sa bu kamia sa
kpeerasia, baa tɔn turo sa ǹ deri.
4 Sa win wusu kpuro mwɛɛra, baa
teu ga ǹ kpĩa gu sun ma. Siya wusu
wata ye ya wãa Aagɔbun temɔ Basaniɔ.
Ogun tema sere mi.
5 Wuu si kpuro su gbãranu mɔwa ni
nu gunu, ma ba nu gambo sisugii kua
ba ra ka kɛnɛ. Wusu maa wãa su dabi
mi, si ba ǹ gbãranu toosi.
6 Sa si kpuro mwɛɛra ma sa tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu
kpuro kpeerasia nge mɛ sa Sihoni,
Hɛsibonin sina boko kua.
7 Ma sa wuu sin yaa sabenu ka sin
arumani gura sa tii yiiya.

Ba Galadin tem bɔnu kua

8 Nge mɛya sa ka Amɔreban
sinambu yiru yen tem mwa Yuudɛnin
sɔ̃ɔ yari yeru gia saa Aanɔɔn daarun di
n ka da Hɛɛmɔɔn guurɔ.
9 Sidonigibu ba ra Hɛɛmɔɔn guu te
sokuwa Sirioni, kpa Amɔreba bu maa
tu soku Seniri.
10 Sa Basanin sina boko Ogun wusu
kpuro tabu di. Siya wuu si su wãa
gunguru wɔllɔ ka Galadin temɔ ka
Basanin tem mɛ kpuro sɔɔ n ka girari
Salikaɔ ka Edɛɛɔ.
11 N deema Refaban bweseru sɔɔ,
Ogu, Basanin sina boko, wi turowa
u raa tie. Kpakoro sisugiru sɔɔra
ba win goru doke. Kpakoro te, ta
wãa Amɔniban wuu maro Rabaɔ. Ten
dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu nɔɔba nnɛ.
Ma ten yasum sãa gɔm soonu nnɛ.
12 Saa ye sɔɔra na Rubɛnin bweseru
ka Gadin bweseru tem mɛ wɛ̃ mɛ mu
wãa Aanɔɔn bera gia Aroɛɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia ka wuu si su wãa Galadin
guunun bee tia.
13 Ma na Manasen bweserun bɔnu
Galadin tem sukum mɛ mu tie wɛ̃ ka
Basanin tem mi Ogu u raa bandu dii.
N deema Aagɔbun tem ka Basanin tem
mɛya ba ra maa soku Refaban tem.

14 Yairi, Manasen bii, u Aagɔbun
tem kpuro mwa n ka da Gesuriba ka
Maakatigibun tem nɔɔ bura yerɔ. Ma
u wuu si su wãa tem mɛ sɔɔ soka
Yairin wusu nge mɛ ba su sokumɔ
sere ka gisɔn gisɔ.
15 Ma na Makiri Galadin tem wɛ̃.
16 Ma na Rubɛnin bweseru ka Gadin
bweseru Galadin tem bee tia wɛ̃ n
ka da Aanɔɔn daarɔ sere ka Yabɔkun
daarɔ. Aanɔɔn daara ta sãa tem mɛn
nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia, ma Yabɔkun daaru ta maa bu
buranɛ ka Amɔniba.
17 Ben tem mɛya mu wãa Yuudɛnin
wɔwaɔ, saa Genɛsarɛtin daa burerun
di n ka da nim wɔ̃ku bɔruguuɔ. Ma mu
da sere ka Pisigan guurɔ sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
18 Saa ye sɔɔ, ma na bɛɛ wooda yeni
wɛ̃ na nɛɛ, tɛ̃, wee Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u bɛɛ tem mɛ wɛ̃ i n mɔ. Tɛ̃, bɛɛ
tabu kowobu kpuro, i bɛɛn tabu yãnu
suo kpa i Yuudɛni tɔbura ka bɛɛgibu
Isireliba sannu.
19 Bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bibu ka bɛɛn
yaa sabe ni tɔnawa i ko i deri wuu si
na bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
20 I bɛɛn mɛro bisibu somiɔ sere
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bu swĩi ben
temɔ nge mɛ u bɛɛ kua, kpa bu sina
tem mɛ sɔɔ mɛ u koo bu wɛ̃ Yuudɛnin
sɔ̃ɔ kpee yeru gia. Saa ye sɔɔra i ko i
wura bɛɛn temɔ mɛ na bɛɛ wɛ̃.
21 Ma na Yosue wooda yeni wɛ̃ na
nɛɛ, win nɔni yi wa ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u sinambu yiru ye kua. Nge
mɛya u koo maa sinambu kpuro kua
be u koo ka tabu ko sanam mɛ i
Yuudɛni tɔbura.
22 I ku bu nasia, domi Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u koo bɛɛ sanna.

Mɔwisi u ɲ̀ duɔ

Kananin temɔ

23 Saa ye sɔɔ, na Yinni Gusunɔ suuru
kana na nɛɛ,
24 Gusunɔ nɛn Yinni, a nɛ wunɛn
sɔm kowo wunɛn kpãaru ka wunɛn
dam bakam kookoo gbiikisu sɔ̃ɔsi.
Yinni goo sari wɔllɔ ka temɔ wi u koo
kpĩ u ko ye a ra ko.
25 A de n Yuudɛni tɔbura kpa n tem
buram mɛ wa guru giɔ mi guu buranu
wãa ka maa Libani.
26 Adama Yinni Gusunɔ u ka man
mɔru kua bɛɛn sɔ̃ ma u yina u nɛn
kanaru nɔ. U nɛɛ, ya tura mɛ. N ku maa
nùn yen gari sɔ̃.
27 U nɛɛ, n yɔɔwo Pisigan guurun wii
kpiirɔ kpa n nɔni seeya n mɛɛri sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia ka sɔ̃ɔ kpee yeru gia ka sere
maa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Adama na ɲ̀
Yuudɛni tɔburamɔ.
28 U nɛɛ, n Yosue bwisi kɛ̃ɛyɔ kpa n
nùn dam kɛ̃, n de u n wɔrugɔru mɔ.
Domi wiya u koo Yuudɛni tɔbura kpa
u Isireliba kpara u ka bu tem mɛ wɛ̃
mɛ kon wa mi.
29 Ma sa sina wɔwa mi, Bɛti Peorin
deedeeru.

I Yinni Gusunɔn wooda

mɛm nɔɔwɔ

4

1 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba, i yiirebu ka
woodaba swaa dakio be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
I ye mɛm nɔɔwɔ kpa i wa i n wãa,
kpa i du tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ bɛsɛn
baababan Yinni u bɛɛ wɛ̃.
2 I ko i win woodaba mɛm nɔɔwawa
nge mɛ na bɛɛ ye wɛ̃. I ku gãanu ganu
sosi ye sɔɔ, i ku maa gãanu ganu kawa.
3 Bɛɛn nɔni yi wa ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u kua Baali Peorigiin sɔ̃. U
tɔmbu kpeerasia kpuro bɛɛ sɔɔ be ba
da ba nùn sãwa.
4 Adama bɛɛ be i Gusunɔ bɛsɛn Yinni
naanɛ sãa, bɛɛya i wãa wãaru sɔɔ gisɔ.
5 Wee na bɛɛ yiirebu ka woodaba
wɛ̃ nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u man
sɔ̃ɔwa n ko. I ko i ye mɛm nɔɔwawa
tem mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
6 I n ye mɛm nɔɔwa ma i ye swĩi dee
dee, bwese ni nu tie nù n wooda ye
nua, nu koo bɛɛ garisiwa yɛ̃robu ka
bwisigibu, kpa nu nɛɛ, anna a bwese
baka ten yɛ̃ru ka bwisi wa!
7 Sà n Gusunɔ bɛsɛn Yinni somiru
kana u ra n ka sun wãa saa kpuro.
Bweseru gara wãa baa ni nu kpãaru
bo sɔɔ, te ta Yinni mɔ nge mɛ?
8 Bweseru gara wãa baa ni nu
kpãaru bo sɔɔ tèn yiirebu ka ten
woodaba ba sãa dee dee nge wooda
be na bɛɛ wɛ̃ gisɔ?

Isireliba ba yɔ̃ra

Yinni Gusunɔn wuswaaɔ

Horɛbun guurɔ

9 I n tii sɛ kpa i ku duari bɛɛn wãaru
kpuro sɔɔ ye i wa ka nɔni. I ku maa de
yu yari bɛɛn gɔ̃run di. I ye bɛɛn bibu
ka maa bɛɛn bibun bibu nɔɔsio.
10 I tɔ̃ɔ te yaayo tè sɔɔ i da i
yɔ̃ra Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuswaaɔ
Horɛbun guurɔ sanam mɛ u man
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n bɛɛ Isireliba kpuro
mɛnnama win mi, kpa u bɛɛ win
woodaba sɔ̃, kpa i gia nge mɛ i ko i
ka nùn mɛm nɔɔwa bɛɛn wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ kpa i maa ye bɛɛn bibu
nɔɔsia.
11 Ma i mɛnnama i na i yɔ̃ra guu ten
nuurɔ tèn min di dɔ̃ɔ buri yi yarimɔ
yi wɔllu girari dɔ̃ɔ wiisu ka guru wii
wuroru sɔɔ.
12 Ma Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari kua
dɔ̃ɔ yara sɔɔn di. I win nɔɔ nua adama
i ǹ nùn wa.
13 U ka bɛɛ arukawani bɔkua u nɛɛ,
i win wooda wɔkuru mɛm nɔɔwɔ te u
yorua kpee bɛsi yiru sɔɔ.
14 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u man
yiire n bɛɛ wooda wɛ̃ kpa i ye mɛm
nɔɔwa tem mɛ i ko i mwa sɔɔ.

Ba Isireliba kirɔ mɔ̀

bũu sãanun sɔ̃

15 Wee, i ǹ Yinni Gusunɔn tii wa
sanam mɛ u ka bɛɛ gari kua dɔ̃ɔ yara
sɔɔn di Horɛbun guurɔ. Yen sɔ̃, i n tii
sɛ,
16 i ku ra ka nùn torari i
bwãarokunu ko ni nu ka tɔn durɔ
weenɛ ǹ kun mɛ tɔn kurɔ,
17 ǹ kun mɛ yaa ye ya sĩimɔ tem sɔɔ,
ǹ kun mɛ gunɔ,
18 ǹ kun mɛ yaa ye ya kabirimɔ
temɔ, ǹ kun mɛ swãa.
19 I n nɔni seeya wɔllɔ i ka sɔ̃ɔ ka
suru ka kperi mɛɛri ka kpuro ye ya
wãa mi, i ku de yu bɛɛ gawa i ka yiira
i ye sã. Yeba kpurowa Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u handunian bwesenu kpuro
deria nu n mɔ.
20 Adama bɛɛ, u bɛɛ nɔma nɛnua
u yara Egibitigibun nɔni yi ba bɛɛ
sɔ̃ɔmɔn di kpa i n ka sãa win tɔmbu
nge mɛ i sãa gisɔ.
21 Ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka man
mɔru kua bɛɛn sɔ̃. U bɔ̃rua u nɛɛ, na ǹ
Yuudɛni tɔburamɔ, na ǹ maa duɔ tem
gem mɛ sɔɔ, mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ i n mɔ.
22 Miniwa kon kpuna n gbi. Na ǹ
Yuudɛni tɔburamɔ. Adama bɛɛ, i ko ye
tɔbura kpa i tem gem mɛ mwa i sina
mi.
23 I n tii sɛ kpa i ku duari arukawani
ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bɛɛ bɔkua.
I ku ra tii bwãarokunu kua ni nu ka
gãanu weenɛ ni u bɛɛ yinari i ko.
24 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
sãawa nge dɔ̃ɔ wi u ra kam koosie, u
maa sãa nisinugii.
25 I n sina n ka tɛ tem mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ,
ma i bibu ka debuminu wa, i ku ra nùn
torari i tii bwãarokunu kua ni nu ka
gãanu weenɛ, i ku maa kɔ̃sa gaa ko ye
ya koo win mɔru seeya.
26 I n tora ten bweseru kua, na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ na siremɔ gisɔ, wɔllu ka tem mu
sãa nɛn seeda ma i ko i gbiwa tem mɛ
i ko i mwa mi sɔɔ Yuudɛnin guru giɔ.
Bɛɛn wãaru ta ǹ dakaa dɔɔ. Ba koo bɛɛ
kpeerasiawa mam mam.
27 Yinni Gusunɔ u koo de i n
yarinɛwa bwese tukunun suunu sɔɔ
kpa i kun dabi yãatem mi u dera i yoru
dimɔ.
28 Miya i ko i bũnu sã ni tɔmba kua
ka dãa ǹ kun mɛ ka kpenu ni nu ku ra
yam wa, nu ku ra gari nɔ, nu ku ra maa
nuburu nɔ.
29 Miya i ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni
kasu. I n nùn kasu ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro,
ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro, i ko i nùn wa.
30 Ye na bɛɛ sɔ̃ɔwa mi kpuro yà n
koora, ma i wãa nɔni swãaru sɔɔ, i ko
i gɔsiramawa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin mi
kpa i wure i nùn mɛm nɔɔwa.
31 Domi u sãawa wɔnwɔndugii wi u
kun bɛɛ derimɔ. U ǹ bɛɛ kpeerasiamɔ.
U ǹ maa duarimɔ arukawani ye u ka
bɛɛn baababa bɔkua ka bɔ̃ri.

Isireliba ba kua seeda

32 I bwisikuo ye ya koora yellu,
ye ya koora tɛɛ tɛɛbun di saa
mìn di Gusunɔ u tɔnu taka kua
handunia sɔɔ. I bwisikuo ye ya koora
handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Gãa
maamaakiginu ganu nu koore nge
nini? I nɔɔre ba gãanu gerure nge
mɛni?

33 Bweseru gara wãa te Yinni
Gusunɔ u ka gari koore dɔ̃ɔ yara sɔɔn
di nge bɛɛ ma ta wãa ta wasi?
34 Yinni goo u win tɔmbu wɔrare
ben yibɛrɛban nɔman di ka win dam
bakam, ka laakari mɛɛribu, ka yĩrenu,
ka sɔm maamaakiginu, ka tabu, ka
win dam ka gãa nanumginu nge mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u Egibitigibu kua
bɛɛn wuswaaɔ?
35 Bɛɛya i kua seeda kpa i ka gia ma
Gusunɔ turowa u sãa Yinni. Goo maa
sari nge wi.
36 U dera i win nɔɔ nua wɔllun di u
ka bɛɛ sɔ̃ɔsinu wɛ̃ kpa i ka nùn mɛm
nɔɔwa. U maa dera i dɔ̃ɔ wa temɔ ma
u ka bɛɛ gari kua wi sɔɔn di.
37 U bɛɛn baababa kĩa ma u bɛɛ gɔsa
bɛɛ be i sãa ben bibun bweseru. Yen
sɔ̃na u bɛɛ yarama Egibitin di ka win
dam bakam.
38 U bɛɛ bwese tukunu gira ni nu bɛɛ
dabiru ka dam kere ma u bɛɛ kpara u
ka dua ben temɔ u bɛɛ mu wɛ̃ nge mɛ i
waamɔ gisɔ.
39 N n mɛn na, i bwisikuo gisɔ kpa
i n yɛ̃ ma Gusunɔ turowa u sãa Yinni
wɔllɔ ka temɔ. Goo maa sari nge wi.
40 I win woodaba ka win yiirebu
mɛm nɔɔwɔ bi na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, kpa i
wa i n bɔri yɛndu mɔ bɛɛ ka bɛɛn bibun
bweseru kpa bɛɛn wãaru tu dakaa da
tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.

Mɔwisi u wusu ita gɔsa

mi ba ko n da kpikiru de

41 Mɔwisi u wusu ita gɔsa Yuudɛnin
sɔ̃ɔ yari yeru gia,
42 kpa su n sãa kpiki yenu. Wi u tɔnu
go ka samba, u ǹ daa ka yɛ̃ro mɔru
nɛni, u ko n da kpikiru de mi, u ka win
wãaru bere.
43 Rubɛnin tem sɔɔ, u Beseri gɔsa
ye ya wãa gunguru wɔllɔ mi gãanu ku
ra kpi. Gadin temɔ, u Ramɔti gɔsa ye
ya wãa Galadiɔ. Manasen tem sɔɔ, u
Golani gɔsa ye ya wãa Basanin temɔ.

MƆWISIN SƆƆSIRU YIRUSE

44-45 Mɔwisi u Isireliba yiirebu ka
woodaba ka sɔ̃ɔsinu wɛ̃ sanam mɛ ba
yarima Egibitin di.
46 Saa ye, ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari
yeru gia wɔwaɔ, Bɛti Peorin deedeeru,
Sihoni, Amɔreban sina bokon temɔ
wi u wãa Hɛsiboniɔ. Wiya Mɔwisi
ka Isireliba ba kamia sanam mɛ ba
yarima Egibitin di.
47 Ma ba win tem mwa ka maa Ogu,
Basanin sina bokon tem. Amɔreban
sinambu yiru ye, ba raa wãawa ba
bandu dii Yuudɛnin guru giɔ sɔ̃ɔ yari
yeru gia.
48 Ben tem mɛn nɔɔ bura yera dawa
Aroɛɛɔ, Aanɔɔn daarun goorɔ sere n ka
girari guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔwɔ te ba
maa sokumɔ Siɔni,
49 ka tem mɛ mu wãa Yuudɛnin
wɔwaɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia n ka girari nim
wɔ̃ku bɔruguuɔ sere n ka da guu te ba
mɔ̀ Pisigan nuurɔ.

Wooda wɔkuru

5

1 Mɔwisi u Isireliba kpuro sokusia
ba mɛnna ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ
Isireliba i wooda ka yiirebu swaa
dakio i nɔ bi na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ. I
bu nɛnuɔ kpa i bu mɛm nɔɔwa mam
mam.
2 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka sun
arukawani bɔkua Horɛbun guurɔ.
3 N ǹ bɛsɛn baababa tɔna u ka ye
bɔkua, adama ka bɛsɛn tiiwa bɛsɛ be sa
wãa sa wasi mini gisɔ.
4 Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari kua
nɔni ka nɔni guuru wɔllɔ saa dɔ̃ɔ yara
sɔɔn di.
5 Saa ye sɔɔ, ma na yɔ̃ bɛɛ ka win
suunu suunuka sɔɔ na ka bɛɛ tusiamɔ
ye u gerumɔ, domi i ǹ yɔɔwe guu ten
wɔllɔ yèn sɔ̃ i dɔ̃ɔ win bɛrum mɔ. U nɛɛ,
6 wiya u sãa Gusunɔ bɛsɛn Yinni. Wiya
u sun yarama Egibitin di mi sa raa wãa
sa yoru dimɔ.
7 U maa nɛɛ, sa ǹ ko n maa Yinni goo
mɔ wi baasi.
8 Su ku ra tii bwãaroku gagu kua ga n
ka gãanu weenɛ wɔllɔ, ǹ kun mɛ temɔ,
ǹ kun mɛ nim sɔɔ.
9 Su ku ra yiira su nu sã. Domi wi,
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sãawa nisinugii.
U ra baababan durum mɔɔru mwɛ
ben bibun mi, be ba nùn tusan suunu
sɔɔ sere ka ben bibun bibɔ.

10 Adama be ba nùn kĩ ma ba win woodaba mɛm nɔɔwammɛ u ra ben bibun bweserun nɔrɔm nɔrɔm (1.000) wɔnwɔndu kue.
11 Su ku ra wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yĩsiru soku kam. Domi wi u win yĩsiru soka kam, u koo yɛ̃ro sɛɛyasia.
12 Su tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwɔ su tu bɛɛrɛ wɛ̃ nge mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yiire.
13 Sɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔra sa ko n da bɛsɛn sɔma kpuro ko.
14 Adama sɔ̃ɔ nɔɔba yiruseru ta sãawa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tɔ̃ru tè sɔɔ u wɛ̃ra. Yen sɔ̃, su ku ra sɔmburu garu ko bɛsɛ ka bɛsɛn bibu ka bɛsɛn sɔm kowobu ka bɛsɛn kɛtɛba ka bɛsɛn kɛtɛkunu, bɛsɛn yaa sabenu kpuro gesi, ka maa sɔɔ wi u wãa bɛsɛn yɛnuɔ. Bɛsɛ kpuro sa ko wɛ̃rawa.
15 Su yaayo nge mɛ sa raa yoru dimɔ Egibitiɔ, ma wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yarama min di ka win dam bakam. Yen sɔ̃na u sun yiire su tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te mɛm nɔɔwa.
16 Su bɛsɛn tundobu ka bɛsɛn mɛrobu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ nge mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yiire kpa bɛsɛn wãaru tu dakaa da kpa sa n bɔri yɛndu mɔ tem mɛ u sun wɛ̃ sɔɔ.
17 Su ku ra tɔnu go.
18 Su ku ra sakararu ko.
19 Su ku ra gbɛni.
20 Su ku ra goo gari mani.
21 Su ku ra bɛsɛn tɔnusin kurɔ binɛ ko, ɲ kun mɛ win diru, ɲ kun mɛ win gberu, ɲ kun mɛ win sɔm kowo tɔn durɔ ɲ kun mɛ tɔn kurɔ, ɲ kun mɛ win kɛtɛ, ɲ kun mɛ win kɛtɛku, win gãanu kpuro gesi.

22 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u nɔɔ sua guuru wɔllɔ u bɛsɛ win tɔmbu kpuro sɔ̃ɔwa dɔ̃ɔ yara sɔɔn di ka guru wii wuroru sɔɔn di ka guru wii sinumgirun di, u ɲ gãanu sosi. Yen biru, u ye yorua kpee bɛsi yiru sɔɔ u man wɛ̃.

Mɔwisi u sãawa Yinni Gusunɔn gɔro

23 Sanam mɛ i Yinni Gusunɔn nɔɔ ge nua guru wii sinumgiru sɔɔn di, guuru wɔllɔ tèn mi dɔ̃ɔ u wãa, yera bɛɛn bwese kɛrin wirugibu ka bɛɛn guro gurobu ba na nɛ Mɔwisin mi.

24 Ma ba nɛɛ, wee Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bu win yiikon girima ka win kpãaru sɔ̃ɔsi. Ba win nɔɔ nua dɔ̃ɔ yara sɔɔn di. Gisɔ, ba wa ma Gusunɔ u ka tɔmbu gari kua ma ba wãa ba ɲ gu.
25 Adama mban sɔ̃na ba koo de dɔ̃ɔ boko wi, u bu di kpa bu gbi. Domi bà n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ mɛ, ba koo gbi.
26 Wara u Yinni Gusunɔ wi u ra n wãan gari nɔɔre dɔ̃ɔ yara sɔɔn di nge be, ma yɛ̃ro u wãa u ɲ gu.
27 Yen sɔ̃, nɛ Mɔwisi, n susio Gusunɔ bɛsɛn Yinnin bɔkuɔ kpa n swaa daki ye u gerua. Yen biru, kpa n bu ye nɔɔsia. Ba koo ye nɔ, kpa bu ka ye sɔmburu ko.
28 Ma Yinni Gusunɔ u nua ye ba man sɔ̃ɔwa. Ma u nɛɛ, ye ba gerua mi kpuro gari burɛya.
29 Bà n koo raa kpĩ bu nùn ben gɔ̃ru wukia nge mɛ, bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃ kpa bu win woodaba mɛm nɔɔwa, ba ko n daa bɔri yɛndu mɔ be ka ben bibun bweseru sere ka baadommaɔ.
30 Yen sɔ̃ tɛ̃, u nɛɛ, n doo n bu sɔ̃ bu wuro ben kuu bekuruginɔ.
31 Adama u nɛɛ, nɛ, n sinɔ ka wi, kpa u man woodaba ka sɔ̃ɔsinu ka yiirebu sɔ̃ ye kon bu wɛ̃ bu mɛm nɔɔwa tem mɛ u bu wɛ̃ɛmɔ sɔɔ.
32 Ma Mɔwisi u maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i wooda be kpuro mɛm nɔɔwɔ mam mam be Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃. I ku ra gam gɛra be sɔɔn di.
33 I swaa ye swĩiyɔ mam mam kpa bɛɛn wãaru tu dakaa da kpa i n bɔri yɛndu mɔ tem mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.

I Gusunɔ bɛɛn Yinni kĩɔ

6

1 Mɔwisi u maa nɛɛ, wee wooda ka sɔ̃ɔsi ni Gusunɔ bɛsɛn Yinni u man yiire n bɛɛ wɛ̃ i mɛm nɔɔwa tem mɛ i ko i mwa sɔɔ.
2 Nge mɛya i ko i ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ bɛɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ kpa i win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ bɛɛ ka bɛɛn bibu ka bɛɛn debuminu kpa bɛɛn wãaru tu wa tu dakaa da.
3 Bɛɛ Isirelība, i ko i ye swaa dakiwa kpa i ye mɛm nɔɔwa kpa i wa i n bɔri yɛndu mɔ kpa i marura i dabia

nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u sun sɔ̃ɔwa sanam mɛ u sun tem nɔɔ mwɛɛru kua mi tim ka bom mu kokumɔ.
4 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ. Gusunɔ bɛsɛn Yinni turowa u sãa kpuron Yinni.
5 I nùn kĩɔ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro ka bɛɛn dam kpuro.
6 Wooda be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, i de ba n wãa bɛɛn gɔ̃ruɔ.
7 I bɛɛn bibu yen keu kuo kpa i n da ka bu yen gari ko yɛnuɔ ka swaaɔ ì n wuu dɔɔ ka saa ye i ko i kpuna ka saa ye i seewa.
8 I de ya n gbinisi bɛɛn nɔmaɔ ka bɛɛn sirinɔ kpa i ku ra ka ye duari.
9 I ye yoruo bɛɛn dian gambon kadiriba sɔɔ ka wuun duu yerun kɔnnɔsɔ.

Isireliba, i ku Gusunɔ bɛsɛn Yinni duari

10 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ kpara u ka da tem mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, nge mɛ u bɛsɛn baababa, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua, i ko i wuu bakasu ka wuu burɔsu wa si i ǹ banɛ,
11 ka yɛnu si su arumani bwese bweseka yiba ye i ǹ kasu ka dɔkɔba be i ǹ gba ka resɛmba ka olifiba be i ǹ duure.
12 I ko i dĩanu wa siki siki i n dimɔ. Adama i n tii sɛ kpa i ku ra Gusunɔ bɛsɛn Yinni duari wi u sun yara Egibitin di mi sa yoru di.
13 I ko i nùn nasiawa kpa i n wi turon wãaru wãa. Win yĩsira i ko i n da ka bɔ̃re.
14 I ku ra da i bwese tuku ni nu ka bɛɛ sikerenɛn bũnu sã.
15 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa bɛsɛn suunu sɔɔ. U sãawa nisinugii. N n mɛn na, i n tii sɛ. I ku ra win mɔru seeya kpa u bɛɛ kpeerasia handunia sɔɔ.
16 I ku ra win dam mɛɛri i ka wa mɛ mu nɛ nge mɛ i kua sanam mɛ i wãa Masaɔ.
17 Adama i win woodaba ka win sɔ̃ɔsinu ka win yiire bi u bɛɛ wɛ̃ mɛm nɔɔwɔ dee dee.
18-19 I n mɔ̀ ye ya wã Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, i ko i bɔri yɛndu wa kpa i tem gem mɛ mwa sanam mɛ u bɛɛn yibɛrɛba gira u kpa. Domi u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bu mu wɛ̃.
20 Sɔ̃ɔ teeru bɛɛn bibu bà n bɛɛ bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wooda beni ka sɔ̃ɔsi nini ka yiire bini wɛ̃,
21 kpa i bu wisi i nɛɛ, sa raa sãawa Egibiti sunɔn yobu Egibiti mi, ma Yinni Gusunɔ u sun yarama min di ka win dam bakam.
22 U sɔm maamaakiginu kua nu kpã bɛsɛn nɔni biru. Niya u ka Egibitigii be, ka ben sina boko ka win yɛnugibu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ.
23 Ma u sun yarama min di u ka sun da tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bu wɛ̃.
24 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yiire u nɛɛ, su wooda be kpuro mɛm nɔɔwɔ, kpa su nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Saa yera bɔri yɛnda ko n sun wãasi baadomma kpa u n sun kɔ̃su nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.
25 Sà n wooda be kpuro mɛm nɔɔwa dee dee nge mɛ u sun yiire, saa yera sa ko n sãa gemgibu win wuswaaɔ.

Isireliba ba sãawa Yinni Gusunɔn tɔmbu

7

1 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo de i du tem mɛ i ko i mwa sɔɔ kpa u bwese dabi nini gira bɛɛn wuswaan di. Niya, Hɛtiba ka Girigasiba ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Nu sãawa mi bwesenu nɔɔba yiru ni nu bɛɛ dabiru kere ma nu bɛɛ dam kere.
2 U koo bɛɛ bu nɔmu bɛria kpa i bu kamia i kpeerasia. I ku ra ka bu arukawani bɔke, i ku ra maa ben wɔnwɔndu ko.
3 I ku ra ka bu nɔɔ tia ko i suana bɛɛ ka be. I ku ra bɛɛn bii wɔndiaba ben bii aluwaasiba kɛ̃ bu sua kurɔbu. I ku ra maa ben bii wɔndiaba kasu bɛɛn bii aluwaasiba bu sua kurɔbu.
4 Domi ba koo de bɛɛn bibu bu gɛra Yinni Gusunɔn swaan di bu ben bũnu sã, kpa Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ mɔru ko u bɛɛ kpeerasia mii mii.
5 Wee nge mɛ i ko i bu kua. I ko i ben bũu turanu suririwa, kpa i ben bwãarokunu kɔsuku i dɔ̃ɔ mɛni.

6 Domi i sãawa bwese te Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u wuna nɛnɛm handunian
bwese ni nu tie sɔɔn di, kpa i n ka sãa
win tɔmbu.

Yinni Gusunɔ u sãawa

naanɛgii

7 N ɲ mɔ yèn sɔ̃ i bwesenu kpuro
dabiru kere Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ
arukawani bɔkua. Bɛɛya i mam pi-
iburu bo bwesenu kpuro sɔɔ.
8 Adama Yinni Gusunɔ u bɛɛ kĩwa
ma u kĩ u win nɔɔ mwɛɛru yibia te
u bɛɛn baababa kua. Yen sɔ̃na u bɛɛ
yarama ka win dam bakam Egibiti
sunɔn yorun di.
9 Yen sɔ̃, i de i n yɛ̃ ma Gusunɔ
bɛsɛn Yinniwa u sãa Gusunɔ. U ra
win arukawani nɛnɛ ka be ba win
woodaba mɛm nɔɔwammɛ sere ka
ben bibun bweserun nɔrɔm nɔrɔmwɔ
(1.000). Be ba nùn kĩ, u ku ra bu tɔnu
kandu kue.
10 Adama u ra be ba nùn tusa ben
kɔ̃sa kɔsiewa u bu kpeerasia yande.
11 Yen sɔ̃, i win woodaba ka win
yiirebu ka win sɔ̃ɔsinu mɛm nɔɔwɔ ni
na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, kpa i ka ye sɔmburu
ko.
12 I n wooda be swaa daki, ma i
bu mɛm nɔɔwa, u ko n arukawani
ye nɛniwa mam mam ye u ka bɛsɛn
baababa bɔkua ka bɔ̃ri.
13 U koo bɛɛ kĩa kpa u bɛɛ domaru
kua u de i dabia. U koo bɛɛn bibu
domaru kua ka dĩa ni i duura ka dĩa
binnu ka dãa bii ni ba ra ka tam ko ka
ni ba ra ka gum ko. U koo de bɛɛn naa
gɔ̃su ka bɛɛn yãa gɔ̃su ka bɛɛn boo gɔ̃su
su kuura tem mɛ sɔɔ, mɛ u nɔɔ mwɛɛru
kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bɛɛn baababa
wɛ̃.
14 U koo bɛɛ domaru kua n bwesenu
kpuro kere. Bɛɛ sɔɔ, tɔn durɔ goo,
ɲ kun mɛ tɔn kurɔ goo kun mɔ̀ wĩro.
Mɛya bɛɛn yaa saberu gara kun maa
gimare mɔ̀.
15 Yinni Gusunɔ u koo de baranu nu
ka bɛɛ tonda. I yɛ̃ bara kɔ̃su ni u raa
Egibitigibu sure. U ɲ derimɔ ten garu
tu bɛɛ deema. Adama be ba bɛɛ tusa,
bera u koo nu sure.
16 I ko i bwesenu kpuro kpeerasiawa
mam mam ni Yinni Gusunɔ u bɛɛ
nɔmu bɛria. I ku ra nin wɔnwɔndu
ko, i ku ra maa nin bũnu sã. Domi bũu
ni, nu ko n sãawa yina bɛɛn sɔ̃.

Yinni Gusunɔwa

u win tɔmbu kɔ̃su

17 Sɔrɔkudo i ko i gere bɛɛn gɔ̃ruɔ
i nɛɛ, bwese ni, nu bɛɛ dam kere.
Amɔna i ko i ko i ka nu gira.
18 I ku nin bɛrum ko. I yaayo
ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u Egibitigibu
kpuro ka ben sunɔ kua.
19 Bɛɛn nɔni yi wa nɔni swãa baka
te u bu kpɛ̃ɛ ka sɔm maamaakigii ni
u kua ka win dam bakam mɛ u sɔ̃ɔsi
sanam mɛ u bɛɛ yarama tem mɛn di.
Nge mɛya u koo maa bwese ni kpuro
kua nìn bɛrum i mɔ mi.
20 U koo nu susu bakanu sure sere
be ba kisira ba kuku yenu kasu bu ka
kpeera mam mam.
21 I ku diiri bwese nin sɔ̃. Domi
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bɛɛ wãa wi,
wi u kpã ma u nanum mɔ.
22 U koo bɛɛ bwese ni kpuro gira
kpurɛ kpurɛ. I ɲ kpɛ̃ i nu kpeerasia
mii mii gbeeku yɛɛ yi ku ka bɛɛ
yibusin sɔ̃.
23 Gusunɔ bɛsɛn Yinni wi, u koo bɛɛ
bu nɔmu bɛria. U koo de bu duki su
bɛɛn wuswaan di sere bu ka kpeera
mam mam.
24 U koo bɛɛ ben sinambu nɔmu
bɛria kpa i de ben yĩsiru tu gbi
handunia sɔɔ. Ben goo kun yɔ̃ramɔ
bɛɛn wuswaaɔ. I ko i bu kpeerasiawa
kpuro.
25 I ko i ben bwãarokunu dɔ̃ɔ
mɛniwa. I ku nin sii geesu ka nin
wura ye ba nu sebusie binɛ ko i sua
kpa yu ku raa ko bɛɛn yina. Domi ya
sãawa disi wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
mi.
26 I ku ra bwãaroku nin bweseru
duusia bɛɛn diaɔ. I n kua mɛ, i ko kam
kowa ka ni sannu. I ko i nu bwɛ̃ra
yariwa, i nu garisi disiginu. Domi nu
koo kam kowa.

Yinni Gusunɔ u Isireliba

sɛɛyasia gbaburɔ

8

1 I wooda be mɛm nɔɔwɔ be na bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ gisɔ kpa bɛɛn hunde yu dakaa
da, kpa i marura i dabia, kpa i du

tem mɛ sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bɛɛn baababa wɛ̃.
2 I yaayo sanum bakam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u dera sa sĩa gbaburɔ sere wɔ̃ɔ weeru. Ma u bɛsɛn laakari mɛɛra, u dera sa nɔni sɔ̃ɔra su ka tii kawa kpa u ka bɛsɛn gɔ̃run bwisikunu gia, kpa u wa sà n ko win wooda mɛm nɔɔwan na, ǹ kun mɛ su ye yina.
3 U dera sa nɔni sɔ̃ɔra sa wahala kua gɔ̃ɔrun sɔ̃, su ka tii kawa ma u sun manna wɛ̃, dĩa ni bɛsɛ ka bɛsɛn baababa sa ǹ daa yɛ̃. Nge mɛya u ka sun sɔ̃ɔsi ma tɔnu kun ko n wãa dĩanu tɔnan sɔ̃ ma n kun mɔ wi, Gusunɔn gere kpuron sɔ̃.
4 Wɔ̃ɔ weeru ye sɔɔ, bɛsɛn yãnu kun kpeere, bɛsɛn naasu kun maa mɔsire.
5 I n yɛ̃ ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun nɔni dokewa nge mɛ tɔnu u ra win bii nɔni doke.
6 I Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodaba mɛm nɔɔwɔ i sĩ win swɛɛ sɔɔ, kpa i nùn nasia.

Kirɔ kɔkiribun sɔ̃

7 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ dusia tem gem sɔɔ, mi nim tori ka yɛrusu ka bwii dabira wãa wɔwi sɔɔ ka guunɔ.
8 Alikama ka dobi ka dãa bii ni ba mɔ̀ resɛm ka figi ka gerenadi ya kpia tem mɛ sɔɔ ma mu olifin gum ka tim yiba.
9 Tem mɛ sɔɔ, i ko i dĩanu wa nu n kpã i di, i ǹ maa gãanu ganun yãaru mɔ̀. Mɛn kpenu nu ko n sii wɔ̃kusu mɔ, kpa mɛn guunun sɔɔwɔ sii ganda n wãa.
10 Sanam mɛ i dĩanu wa i di i deba, i Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro tem gem mɛ u bɛɛ wɛ̃n sɔ̃.
11 I n tii sɛ kpa i ku ra Gusunɔ bɛsɛn Yinni duari. I ku ra win woodaba ka win sɔ̃ɔsinu ka win yiirebu mɛm nɔɔbu yina be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ.
12 I ko i dĩanu wa i di i debu kpa i dii geenu bani i n wãa ni sɔɔ.
13 Bɛɛn kɛtɛba ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn bonu nu koo marura nu dabia kpa bɛɛn sii geesu ka bɛɛn wura ka bɛɛn arumani bwese bweseka ye i mɔ yu kuura.
14 Saa ye sɔɔ, i n tii sɛ kpa i ku ra tii sua i Gusunɔ bɛsɛn Yinni duari wi, wi u sun yarama Egibitin di, mi sa raa yoru dimɔ.
15 U dera sa sĩa gbabu baka nanumgiru sɔɔ mi wɛɛ dɛ̃ɛgii ka nii yi wãa, mi tem mu gbere, nim sari, ma u dera nim mu kokuma kperun di bɛsɛn sɔ̃.
16 U sun manna wɛ̃ gbaburu mi, sa di ye bɛsɛn baababa ba ǹ daa yɛ̃. Ma u dera sa nɔni sɔ̃ɔra su ka tii kawa kpa u ka bɛsɛn laakari mɛɛri u sere sun gea kua.
17 I n tii sɛ kpa i ku ra gere i nɛɛ, bɛɛn hania ka bɛɛn tiin dama i ka arumani ye wa.
18 I yaayo ma Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u bɛɛ dam wɛ̃ i ka arumani ye wa. Ma u arukawani ye sire ye u ka bɛsɛn baababa bɔkua ka bɔ̃ri nge mɛ i waamɔ gisɔ.
19-20 I kun Gusunɔ bɛsɛn Yinni mɛm nɔɔwɛ, ma i nùn duari, i da i bũnu yiiramme i sãamɔ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ na siremɔ gisɔ, i ko i kpeerawa nge mɛ u bwese ni kpeerasia bɛsɛn wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliba durom kua

9

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ. Wee gisɔ, i ko i Yuudɛni tɔbura kpa i bwese bakanu gira ni nu bɛɛ dam kere, kpa i ben wuu bakasu mwa si ba gbãranu toosi nu gunu too.
2 I Anakiba yɛ̃. Ba dam mɔ, ma ba gunu. I maa nɔɔre ba ben gari gerumɔ ba mɔ̀, wara u koo kpĩ u yɔ̃ra ben bweserun wuswaaɔ.
3 Wee i ko bu gira. Gisɔ i ko i gia ma Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tiiwa u ko n bɛɛ gbiiye nge dɔ̃ɔ wi u ra kpuro kam koosie. U koo de bu yarina bɛɛn wuswaan di u bu kpeerasia. I ko i bu gira kpa i bu kam koosia fuuku nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔwa.
4 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ bu gira bɛɛn wuswaan di, i ku ra tii sua i nɛɛ, bɛɛn gean kobun sɔ̃na Yinni Gusunɔ u bɛɛ duusia tem mɛ sɔɔ. Domi bwese nin kɔ̃san kobun sɔ̃na u koo nu gira bɛɛn wuswaan di.
5 N ǹ mɔ gea ye i mɔ̀n sɔ̃na i ko i ben tem mɛ mwa. Ben kɔ̃san

kobun sɔ̃na Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bu gira bɛɛn wuswaan di, kpa win nɔɔ mwɛɛru tu ka sirera te u bɛsɛn baababa, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu kua ka bɔ̃ri.
6 I n yɛ̃ ma n ǹ mɔ bɛɛn gean kobun sɔ̃na Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ tem gem mɛ wɛ̃ɛmɔ i n mɔ. Domi i sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ.

Isireliba ba tora

7 I yaayo nge mɛ i Gusunɔ bɛsɛn Yinnin mɔru seeya gbaburɔ. Saa dɔma tèn di i yarima Egibitin di sere i ka tunuma mini, i ra n nùn seesimɔwa.
8 I win mɔru seeya guu te ba mɔ̀ Horɛbuɔ, ma u ka bɛɛ mɔru kua u gɔ̃ru doke u bɛɛ kpeerasia.
9 Sanam mɛya na yɔɔwa guuru wɔllɔ n ka woodan kpee bɛsi mwa yì sɔɔ arukawani ye Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ bɔkua ya yorua. Na sinawa migum sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru, na ǹ di, na ǹ maa nɔra.
10-11 Sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru wee ten biru, yera Yinni Gusunɔ u man kpee bɛsi yiru ye wɛ̃, yì sɔɔ win tii u woodaba kpuro yorua, be u bɛɛ sɔ̃ɔwa dɔ̃ɔ yara sɔɔn di sanam mɛ i mɛnnɛ guurun nuurɔ. Kpee bɛsi yiya yì sɔɔ ba arukawani yen wooda yorua.
12 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n seewo kpa n sara fuuku fuuku. Domi bɛɛ nɛn tɔn be na yarama Egibitin di, i kɔ̃sa kua. I gɛra fuuku win swaan di ye u bɛɛ sɔ̃ɔsi. I sisu yania i ka tii bwãaroku kua.
13 Ma u maa nɛɛ, u wa ma i sãawa bwese te ta degangam mɔ.
14 N be de u bɛɛ kpeerasia, kpa u bɛɛn yĩsiru go handunia sɔɔ, kpa u man ko bwese damgiru te ta koo bɛɛ dabiru kera.
15 Ma na gɔsirama na sarama guu ten min di, tèn wɔllɔ dɔ̃ɔ u wãa. Na kpee bɛsi yiru ye nɛni yì sɔɔ arukawanin wooda ya yorua.
16 Ma na mɛɛra na deema wee, i Gusunɔ bɛsɛn Yinni torariwa ka gem. I sisu yania i ka tii bwãaroku kua ga ka naa buu weenɛ. Geema, i gɛrawa fuuku fuuku win swaan di ye u bɛɛ sɔ̃ɔsi.
17 Ma na kpee bɛsi yiru ye na nɛni mi mɛnna na sura na kɔsuka bɛɛn wuswaaɔ.

Mɔwisi u Yinni Gusunɔ

somiru kana Isireliban sɔ̃

18 Yen biru, na kpuna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru nge yellu, na ǹ di, na ǹ maa nɔra bɛɛn torarun sɔ̃ te i kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ ma ta win mɔru seeya.
19 Ma bɛrum man mwa win mɔru yen kpãarun sɔ̃ ye ya dera u kĩ u bɛɛ kpeerasia. Adama dɔma te, u kpam nɛn kanaru mwa.
20 Yinni Gusunɔ u maa ka Aroni mɔru kua too, ma u kĩ u nùn go. Adama na maa kanaru kua win sɔ̃ tɔ̃ɔ te sɔɔ.
21 Ma na bwãaroku ge sua ge i kua ga ka naa buu weenɛ mi, gèn sɔ̃ i tora, ma na gu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ. Na gu munia ga buuru kua nge tua ma na ye wisi nim bwerɔ tèn nim mu saramamɔ guurun di.
22 I maa Yinni Gusunɔn mɔru seeya Taberaɔ ka Masaɔ ka Kiburɔti Hatafaɔ.
23 Sanam mɛ u bɛɛ gɔra Kadɛsi Baanɛaɔ u nɛɛ, i doo i tem mɛ mwa mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ, i nùn seesiwa wi, wi u sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni. I yina i bɛɛn naanɛ doke wi sɔɔ. I ǹ maa win gere mɛm nɔɔwɛ.
24 I ra n Yinni Gusunɔ seesimɔwa saa mìn di na bɛɛ yɛ̃.
25 Ma na kpuna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ na nùn kana sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru yèn sɔ̃ u nɛɛ, u koo bɛɛ kpeerasia.
26 Ma na nùn kana na nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a ku wunɛn tɔmbu kpeerasia be ba sãa wunɛn arumani, be, be a yakia wunɛn kpãarun saabu, ma a bu yarama Egibitin di ka wunɛn dam bakam.
27 A wunɛn sɔm kowobu, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu yaayo. A ku wunɛn tɔmbun degangam ka ben nuku kɔ̃suru ka ben toranu mɛɛri,
28 kpa tɔn bèn tem di a bu yarama bu ku raa gere bu nɛɛ, wunɛ Yinni Gusunɔ a ǹ kpɛ̃ a ka bu dawa tem mɛ a bu nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ. A ǹ bu kĩwa.

Yen sɔ̃na a bu yarama a ka de bu gbi gbaburɔ.
29 N sere deema ba sãawa wunɛn tɔmbu ka wunɛn arumani ma a bu yarama Egibitin di ka wunɛn dam bakam.

Yinni Gusunɔ u suuru kua

10

1 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n kpee bɛsi yiru dãkuo yi n ka yiɔnɔ weenɛ kpa n kpakororu ko ka dãa kpa n yɔɔma win mi guuru wɔllɔ.
2 U koo maa wooda be ba raa wãa kpee bɛsi yi na kɔsuka sɔɔ yore kpee bɛsi yini sɔɔ, kpa n yi doke kpakororu sɔɔ.
3 Ma na kpakoro te kua ka akasian dãa. Na kpee bɛsi yiru ye dãka yi ka yiɔnɔ weenɛ. Ma na yɔɔwa guu ten wɔllɔ na kpee bɛsi yi nɛni.
4 Ma Yinni Gusunɔ u wooda wɔku te ta raa yorua kpee bɛsi yiɔnɔ sɔɔ yorua yini sɔɔ, be u raa bɛɛ sɔ̃ɔwa dɔ̃ɔ yara sɔɔn di dɔma te i ka mɛnna guu ten nuurɔ. Ma u man yi wɛ̃.
5 Ma na gɔsirama na sarama guu ten wɔllun di. Ma na kpee bɛsi yi doke kpakoro te na kua mi sɔɔ. Miya yi wãa nge mɛ Yinni Gusunɔ u man yiire n ko.
6 Yen biru, bɛsɛ Isireliba sa doona Beerɔtu Bɛnɛ Yakanin di sa da Mɔseraɔ. Miya Aroni u kpuna u gu ma sa nùn sika mi. Ma win bii Eleasaa u kua yãku kowo win ayerɔ.
7 Saa min di, ma sa da Gudugodaɔ. Saa Gudugodan di, ma sa da Yotibataɔ, tem mi daru tori yiba.
8 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Lefin bwese kɛra gɔsa, ma u bu yiire u nɛɛ, bera ba ko n da win woodan kpakororu sɔbe kpa ba n da sɔmburu ko win sãa yerɔ. Kpa ba n da maa Isireliba domaru kue ka win yĩsiru. Sɔmbu tera ba ra ko sere ka gisɔ.
9 Yen sɔ̃na Lefiba ba ɲ tem wa ben mɛro bisibun suunu sɔɔ. Yinni Gusunɔgia ya sãa ben tubi nge mɛ u bu sɔ̃ɔwa.
10 Ma na sina guuru wɔllu mi, sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru nge mɛ na raa kua yellu. Ma Yinni Gusunɔ u maa nɛn kanaru mwa u nɛɛ, u ɲ maa bɛɛ kpeerasiamɔ.
11 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n seewo n da n bɛɛ gbiiya kpa i da i tem mɛ mwa mɛ u bɔ̃rua u nɛɛ, u koo bɛsɛn baababa wɛ̃.

Kĩru ka mɛm nɔɔbun wooda

12 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba, ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u kĩ, yera i nùn nasia, i n sĩimɔ win swɛɛ kpuro sɔɔ, kpa i nùn kĩa i n nùn sãamɔ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro,
13 kpa i win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ kpa i wa i n bɔri yɛndu mɔ.
14 Domi wiya u wɔllu mɔ ka tem ka ye ya wãa mɛ sɔɔ.
15 Bɛɛn baababa tɔnawa u ka arukawani bɔkua ma u bu kĩa. Yen biru, bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛya u gɔsa bɛɛ be i sãa ben bibu nge mɛ i waamɔ gisɔ.
16 Yen sɔ̃, i nùn tii wɛ̃ɛyɔ mam mam kpa i ku maa nùn seesi.
17 Domi u sãawa wɔllun Yinni ka yinnibun Yinni. U kpã, u dam mɔ, ma u nanum mɔ. U ku ra goon nɔnu mɛɛri, u ku ra maa nɔm biran kɛ̃ru mwɛ.
18 U ra gobekuba ka gɔminibu ben gem wɛ̃, kpa u sɔbu kĩru sɔ̃ɔsi u bu dĩanu ka yãnu wɛ̃.
19 Yen sɔ̃, i sɔbu kĩɔ bɛɛn tii, domi i raa sɔru di Egibitiɔ.
20 I Gusunɔ bɛsɛn Yinni nasio kpa i wi turo sã. I ka nùn maninɔ, kpa i n da bɔ̃re ka wi turon yĩsiru.
21 Wiya n weenɛ i siara domi u sãawa bɛsɛn Yinni. U maa gãa baka nanumginu kua bɛsɛn suunu sɔɔ sa wa ka nɔni.
22 Bɛsɛn baababa ba sãawa tɔmbu wata ka wɔkuru sanam mɛ ba da Egibitiɔ. Adama tɛ̃, u dera sa dabia nge wɔllun kperi.

Mɔwisi u Isireliba yaayasiamɔ ye Yinni Gusunɔ u kua ben sɔ̃

11

1 I Gusunɔ bɛsɛn Yinni kĩɔ kpa i win yiirebu ka win sɔ̃ɔsinu ka win gere ka win woodaba mɛm nɔɔwa baadomma.

2 Tɛ̃, na ǹ ka bɛɛn bibu gari mɔ̀, be, be ba ǹ wa, ba ǹ maa yɛ̃ nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u win dam sɔ̃ɔsisina. Adama bɛɛn tiiwa na ka gari mɔ̀, bɛɛ be i win kpãaru ka win dam bakam seeda kua
3 ka sere maa maamaaki nanumgia ye u kua u ka Egibitin sunɔ ka win temgibu kpuro sɛɛyasia.
4 I yɛ̃ ye u ben tabu kowobu ka ben dumi ka ben tabu kɛkɛba kua. U dera nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari ga bu di sanam mɛ ba sun naa gire ma u bu kpeerasia mam mam.
5 Ma u sun kɔ̃su gbaburɔ sere sa ka tunuma mini.
6 U dera tem mu nɔɔ wukia mu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu, Rubɛnin bweseru sɔɔ mwɛ ka ben yɛnugibu ka ben kuu bekuruginu ka be ba ka bu nɔɔ tia kua kpuro sannu bɛsɛ Isireliba kpuron wuswaaɔ.
7 Bɛsɛn nɔni yi gãa baka ni kpuro wa ni Yinni Gusunɔ u kua.
8 Yen sɔ̃, i wooda be kpuro mɛm nɔɔwɔ be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ kpa i dam wa i ka tem mɛ mwa mɛ̀ sɔɔ i ko i du mi,
9 kpa bɛɛn wãaru tu dakaa da tem mɛ sɔɔ, mèn nɔɔ mwɛɛru Yinni Gusunɔ u kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bɛsɛn baababa ka ben bibun bweseru wɛ̃, mè sɔɔ tim ka bom mu yiba.

Tem mɛ Yinni Gusunɔ u nɔɔrimɔ

10 Tem mɛ i ko i mwa mi, mu ǹ sãa nge Egibitin tem mìn di i yarima, mi ì n dĩanu duura i kpa, i ra nu nim yɛ̃ke nge kara mi ba kpee duura.
11 Tem mɛni, mu sãawa tem guunugim ka wɔwigim mè sɔɔ gura ya ra nɛ.
12 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ra tem mɛ nɔɔriwa kpa u mu kɔ̃su saa wɔ̃ɔn torubun di sere gen kpeerɔ.
13 I n woodaba mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, ma i Gusunɔ bɛɛn Yinni kĩa ma i nùn sãamɔ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro,
14 u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ bɛɛn tem sɔɔ kpa alikama yu koora i wa i gɛ̃ kpa i maa dãa binu sɔri ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko.
15 U koo maa de yakasu su kpi bɛɛn yaa sabenun sɔ̃. I ko i maa deburu wa.
16 Yen sɔ̃, i n tii sɛ kpa i ku ra gɛra swaa gean di i da i bũnu yiira i nu sã.
17 Domi ya koo de Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ mɔru ko, kpa u wɔllu kɛnɛ gura yu yɔ̃ra yu ku maa nɛ, kpa tem mu ku maa dĩanu ko kpa i gbi mii mii tem gem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
18 Gari yi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i de yi n wãa bɛɛn gɔ̃ruɔ ka bɛɛn nɔɔwɔ. I de yi n gbinisi bɛɛn gãsenɔ ka bɛɛn sirinɔ kpa i n ka yi yaaye.
19 I ko i yi bɛɛn bibu keu kowa kpa i n da bu yin gari sɔ̃ yɛnusɔ ka swaaɔ ì n wuu dɔɔ ka sanam mɛ i ko i kpuna ka sanam mɛ i seewa.
20 I yi yoruo bɛɛn dian gamboban kadiriba sɔɔ ka wuu duu yerun kɔnnɔsɔ.
21 I n kua mɛ, nge mèn nɔɔ wɔllu ka tem mu wãa, nge mɛn nɔra Yinni Gusunɔ u koo de bɛɛn wãaru tu dɛnya tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bu wɛ̃.
22 I n wooda be kpuro mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ mi, ma i ka be sɔmburu kua i Gusunɔ bɛsɛn Yinni kĩa, ma i sĩa win swɛɛ kpuro sɔɔ, ma i ka nùn maninɛ mam mam,
23 saa ye sɔɔra u koo bɛɛ bwese ni kpuro gira ni nu bɛɛ dam ka dabiru kere mi, kpa i nin tem mwa.
24 Mi i naasu sɔndi kpuro mu koo kowa bɛɛgim. Bɛɛn tem mɛn nɔɔ bura yera ko n wãawa saa tem saaran di sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ n ka da Libanin guunɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ, saa maa daa baka te ba mɔ̀ Efaratin di sɔ̃ɔ yari yerɔ, n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia.
25 Goo kun kpɛ̃ u yɔ̃ra bɛɛn wuswaaɔ u bɛɛ ma. Yam kpuro mi i ko da tem mɛ sɔɔ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo de min tɔmbu bu bɛrum soora kpa ba n nande bɛɛn sɔ̃ nge mɛ u bɛɛ yen nɔɔ mwɛɛru kua.
26 I swaa dakio i nɔ. Domaru ka bɔ̃ri wee. I gɔsio ye i kĩ gisɔ.
27 I n Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodaba mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, i ko i domaru wa.

28 Adama ì n yina i win woodaba
mɛm nɔɔwa, ma i gɛra win swaan di ye
na bɛɛ sɔ̃ɔsimɔ gisɔ, ma i da i bũnu sãwa
ni i ǹ daa yɛ̃, i ko i bɔ̃ri wa.
29 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
koo de i du tem mɛ i ko i mwa sɔɔ,
guu te ba mɔ̀ Garisimun wɔllɔwa i ko
i domarun gari kpara kpa i maa bɔ̃rin
gari kpara guu te ba mɔ̀ Ebalin wɔllɔ.
30 Guu ni, nu wãawa Yuudɛnin guru
giɔ, swaa ye ya wãa sɔ̃ɔ duu yeru gian
biruɔ, Kananiban temɔ, be ba wãa
Yuudɛnin wɔwaɔ, Giligalin deedeeru,
Mɔren dãa sɔ̃ɔn bɔkuɔ.
31 I ko i Yuudɛni tɔbura i da i tem
mɛ mwa mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ. Mu koo ko bɛɛgim kpa i sina
mi,
32 kpa i woodaba ka yiirebu kpuro
mɛm nɔɔwa mam mam be na bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ gisɔ.

YINNI GUSUNƆN WOODABA

12

1 Woodaba ka yiirebu wee ye i ko
i mɛm nɔɔwa i ka sɔmburu ko bɛɛn
wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ
Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ.

Sãa yee teera ta ko n wãa

Yinni Gusunɔn sɔ̃

2 I ko i bwese ni i ko i gira min bũnun
sãa yenu kpuro kɔsukuwa mam mam
guunɔ ka gungunɔ ka dãa kubenɔ.
3 I ko i ben yãku yenu suririwa, kpa
i ben bũu turanu kɔsuku. I ko i ben
bwãarokunu bɔɔkuwa i dɔ̃ɔ mɛni kpa
bu ku maa nin yĩsinu yaaya yam mi
kpuro sɔɔ.
4 I ku bwese tuku nin komanu saari
ì n Gusunɔ bɛsɛn Yinni sãamɔ.
5 Yam mi u koo gɔsi u win wãa yeru
ko, miya bɛɛ kpuro i ko i da i nùn sã
kpa u bɛɛ win tii sɔ̃ɔsi mi.
6 Miya i ko i n da ka bɛɛn yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu de ka siarabun
yãkunu ka bɛɛn ye i mɔ kpuron
wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ka bɛɛn
gbean dĩa gbiikinu ka kɛ̃nu ka maa
kɛ̃ɛ ni i kua i ka bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu
yibia ka sere maa bɛɛn yaa sabenun
bii gbiikinu.
7 Gusunɔ bɛɛn Yinnin sãa yeru miya
i ko i yãku diiranun sukum di sannu
bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu kpa i n nuku
dobu yiba yèn sɔ̃ u bɛɛ domaru kua ye
i kua kpuro sɔɔ.
8 Saa ye, i ǹ ko i maa Yinni Gusunɔ
sã nge mɛ sa mɔ̀ mini gisɔ mi baawure
u mɔ̀ ye u kĩ.
9 Geema, i ǹ gina tura tem mɛ sɔɔ, mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ kpa i
n ka wãaru dimɔ bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Adama i ko i Yuudɛni tɔbura kpa
i sina tem mɛ sɔɔ mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mi.
U koo bɛɛ wɛ̃rabu wɛ̃ sanam mɛ u koo
bɛɛ wɔra bɛɛn yibɛrɛba kpuron nɔman
di be ba bɛɛ sikerenɛ kpa i sina mi ka
bɔri yɛndu.
11 Miya Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo
win wãa yeru gɔsi mi u koo bɛɛ
win tii sɔ̃ɔsi. Miya i ko i n da ka
bɛɛn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu de ka
siarabun yãkunu ka bɛɛn ye i mɔ
kpuron wɔkuru baateren wɔllɔn tia
tia ka bɛɛn gbean dĩa gbiikinu ka kɛ̃nu
ka sere maa kɛ̃ɛ ni i kua i ka bɛɛn
nɔɔ mwɛɛnu yibia nge mɛ na raa bɛɛ
sɔ̃ɔwa.
12 Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yeru
miya i ko i nuku dobu ko bɛɛ ka bɛɛn
bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn
sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
ka Lefi be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ yèn
sɔ̃ ba ǹ ben tiin tem mɔ.
13 I n tii sɛ kpa i ku ra yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu ko yãku turanu
kpuron mi, ni i ko i wa.
14 Adama i ko i nu kowa yam mi
Yinni Gusunɔ u koo gɔsi bɛɛn bwese
kɛri tian temɔ kpa i ko mi kpuro ye na
bɛɛ yiiremɔ.
15 Arumani ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, mi i wãa, i ko i kpĩ i
yaa go i tem saa ye i kĩ. Be ba dɛɛre ka
be ba kun dɛɛre, be kpuro ba koo kpĩ
bu ye tem nge mɛ ba ra nɛmu ka gina
tem.
16 Yen yɛm tɔnawa i ǹ dimɔ. I ko i
mu yariwa temɔ nge nim.
17 I ku ra wɔkuru baateren wɔllɔn
tia tia di bɛɛn yɛnuɔ, ye i wuna alikama
sɔɔ ka dãa binu sɔɔ ni ba ra ka tam ko
ka ni ba ra ka gum ko. I ku maa bɛɛn
nɛɛ ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn bonun bii
gbiikinu di bɛɛn yɛnusɔ ka kɛ̃nu ka kɛ̃ɛ

ni i kua i ka bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ka sere maa bɛɛn gbean dĩa gbiikinu.
18 Adama i ko i ye diwa sãa yerɔ te Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gɔsa bɛɛ ka bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka Lefi be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ. Miya i ko i nuku dobu ko arumani ye i ko i n mɔn sɔ̃.
19 I n tii sɛ saa kpuro ye i ko i n wãa bɛɛn tem mɛ sɔɔ kpa i ku ra Lefiba biru kisi.
20 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛn tem yasiasia nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua, saa ye, yaa yà n bɛɛ binɛ mɔ̀, i ko i kpĩ i ye tem nge mɛ i kĩ.
21 Sãa yee te Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gɔsa tà n ka bɛɛ toma, i ko i kpĩ i yaa sabenu wuna bɛɛn naa gɔ̃ɔ ka bɛɛn yãa gɔ̃ɔ ka bɛɛn boo gɔ̃ɔ sɔɔn di nge mɛ na bɛɛ yiire, kpa i ye go i tem bɛɛn yɛnusɔ nge mɛ i kĩ.
22 Wi u dɛɛre ka wi u kun dɛɛre, bɛɛ kpurowa i ko i ye tem nge mɛ ba ra nɛmu ka gina tem.
23 Adama i tii nɛnuɔ kpa i ku ra yaa yen yɛm di domi yɛm mɛya mu sãa yen wãaru. N ǹ maa weenɛ i yaa ye mɛnna i di ka yen wãaru sannu.
24 I ko i mu yariwa temɔ nge nim.
25 I n kua mɛ, i ko i bɔri yɛndu wa bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru domi i kua ye ya koo Yinni Gusunɔ wɛ̃re.
26 Adama ye i Yinni Gusunɔ yiiya ka kɛ̃ɛ ni i kua i ka bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia, i ko ka ye kpuro dawa win sãa yerɔ te u gɔsa.
27 I n yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mɔ̀, yaa ka yen yɛm sanna i ko i mɛnna i yi Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yãku yeru wɔllɔ. I n maa siarabun yãkunu mɔ̀, i ko i yen yɛm yariwa yãku yeru wɔllɔ kpa i yen yaa tem.
28 I sɔ̃ɔsi ni kpuro swaa dakio, i nu mɛm nɔɔwa ni na bɛɛ wɛ̃ mi, kpa i wa i n bɔri yɛndu mɔ sere ka baadommaɔ bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru, kpa i n mɔ̀ ye ya wã ya Gusunɔ bɛsɛn Yinni doremɔ.

I ku ra Kananiban bũnu sã

29 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bwese ni kpeerasia ni i ko i gira mi. Sanam mɛ i nu gira i sina nin temɔ,
30 i n tii sɛ kpa i ku ra de nu bɛɛ yina mwa i nin kookoosu saari. I ku ra kasu i gia nge mɛ nu ra ka nin bũnu sã, kpa i gere i nɛɛ, i ko i kowa nge mɛ.
31 I ku ra bu saari ì n Gusunɔ bɛsɛn Yinni sãamɔ, domi bà n sãaru mɔ̀, gãa disigina ba ra n mɔ̀ ni Gusunɔ u tusa. Ba ra mam ben bũnu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kuewa ka ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.

13

1 I ko i wooda be kpuro mɛm nɔɔwawa be na bɛɛ wɛ̃ mi. I ku ra gãanu ganu sosi, i ku ra maa gãanu ganu kawa be sɔɔ.

Ba koo Isireli be ba bũnu sãamɔ sɛɛyasia

2 Bɛɛn suunu sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ goo ǹ kun mɛ yam wao goo ù n bɛɛ maamaakin gari sɔ̃ɔwa,
3 ma ye yɛ̃ro u bɛɛ sɔ̃ɔwa mi, ya koora, ma u bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i da i bũnu sã ni i ǹ daa yɛ̃,
4 i ku ra win gari nɔ. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u bɛɛn laakari mɛɛrimɔ u ka wa ì n nùn kĩn na ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro.
5 Gusunɔ bɛsɛn Yinni turowa i ko i kasu kpa i nùn nasia. I win woodaba nɔni dokeo, i nùn mɛm nɔɔwa, kpa i nùn sã kpa i n ka nùn maninɛ.
6 I ko sɔmɔ wi, ǹ kun mɛ yam wao wi gowa wi u bɛɛ bɔriamɔ i ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni deri wi u sun yarama Egibitin di mi sa yoru di. I ko yɛ̃ro gowa yèn sɔ̃ u kĩ u bɛɛ gerasia Gusunɔ bɛsɛn Yinnin swaan di, ye u sun sɔ̃ɔwa su swĩi. Nge mɛya i ko i ka kõsa kpeerasia bɛɛn suunu sɔɔn di.
7-8 Bwese tukunu nu ko n bɛɛ sikerenɛ, ganu nu n wãa turuku kpa ganu nu n wãa n toma handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ, nu n bũnu sãamɔ ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i ǹ daa yɛ̃. Sɔrɔkudo bɛɛn mɔɔ ǹ kun mɛ bɛɛn wɔnɔ ǹ kun mɛ bɛɛn bii tɔn durɔ ǹ kun mɛ tɔn kurɔ ǹ kun mɛ bɛɛn kurɔ ǹ kun mɛ bɛɛn bɔrɔ kĩnasi goo u koo bɛɛ kɔkiri asiri sɔɔ u nɛɛ, i da i bũu ni sã.
9 I ku ra yɛ̃ro swaa daki i win gari gem mwa. I ku ra maa win wɔnwɔndu ko i sere nùn biru wukiri.

10 Adama i ko i nùn gowa. Wunɛ wi
u kɔkura, wuna kaa gbi a nùn kpenu
kasukum tore a ka go, tɔn be ba tie bu
sere nun swĩi.
11 I ko i nùn kpenu kasuku i gowa
yèn sɔ̃ u kasu u bɛɛ gɛrasia Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin swaan di wi u sun
yarama Egibitin di mi sa yoru di.
12 Mɛya n ko n sãa kpa bɛɛ Isireliba
kpuro i nɔ, kpa i bɛrum soora i ku maa
ka kɔ̃sa yen bweseru ko bɛɛn suunu
sɔɔ.
13-14 Sɔrɔkudo wuu si Gusunɔ u bɛɛ
wɛ̃n teu sɔɔ, tɔn kɔ̃sobu gabu ba koo
wuugibu kɔkiri bu nɛɛ, bu da bu bũnu
sã ni, ni i ɲ daa yɛ̃. I n nua mɛ,
15 i ko i gari yin kaso kowa i yi wɛ̃ɛri
kpa i yi bikikia ka laakari i wa bà n kɔ̃sa
ye kuan na ka gem.
16 Bà n ye kuan na, saa yera i ko
wuu gen tɔmbu kpuro go ka ben yaa
sabenu kpa i wuu gen tii kpeerasia ka
ye ya wãa ge sɔɔ.
17 I ko i wuu gen arumani kpuro
mɛnnawa gen yaaraɔ mi ba ra mɛnnɛ,
kpa i wuu ge ka arumani ye kpuro dɔ̃ɔ
mɛni muku muku. Ya ko n sãawa nge
yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru te i Gusunɔ
bɛɛn Yinni kua. Wuu ge, ga ko n sãawa
bansu sere ka baadommaɔ. Ba ɲ maa
su seeyamɔ.
18-19 I ku ra maa tii gãanu yiiya
arumani ye sɔɔ. Ya ko n sãawa Gusunɔ
bɛsɛn Yinnigia, kpa win mɔru yu wa
yu sure. I n win nɔɔ nua ma i win
woodaba kpuro mɛm nɔɔwa be na
bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, kpa i n mɔ̀ ye ya wã
win nɔni sɔɔ, u koo bɛɛ wɔnwɔndu ka
durom kua, kpa i dabia nge mɛ u bɛsɛn
baababa yen nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.

Gɔɔ woro ni Gusunɔ u yina

14

1 Bɛɛ Isireliba, i sãawa Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin tɔmbu. Goo ù n gu, i ku ra bɛɛn
wasin gam mura. I ku ra maa bɛɛn seri
kɔni wuswaa gia.
2 Domi i sãawa bwese te Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u gɔsa nɛnɛm. Handunian
bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛya u gɔsa i n ka
sãa win tɔmbu.

Yaa ye n weenɛ bu di

ka ye n ɲ weenɛ bu di

3 I ku ra gãa disiginu di.
4 Yɛɛ yi i ko i di, yiya naa ka yãaru ka
boo
5 ka yaa kpiku ka nɛmu ka kpasa ka
kpee boo ka gini bukaru ka kpee bɛra
ka gina.
6 Yɛɛ yi yi naa kaburosu yiru mɔ ma
yi ra tuka ko, yi kpurowa i ko i di.
7 Adama i ku ra yaa di ye ya ra
tuka ko tɔna ɲ kun mɛ ye ya naa
kaburosu yiru mɔ tɔna. Nge mɛya i
ku ra yooyoo di ka saataburu ka maa
damaa *. Yɛɛ yi, yi ra tuka ko adama yi
ɲ naa kaburosu yiru yiru mɔ. I ko i yi
garisiwa disigii.
8 I ku ra kurusɔ di ge, ge ga naa
kaburosu yiru yiru mɔ, adama ga ku
ra tuka ko. I ko i gu garisiwa disiguu.
I ku ra yɛɛ yin gaa di, i ku ra maa yin
gaan goru baba.
9 Yɛɛ yi yi wãa nim sɔɔ i ko i di yiya,
yɛɛ yi yi kɛ̃ɛritii ka kokosu mɔ kpuro.
10 Adama yi yi ɲ kɛ̃ɛritii ka kokosu
mɔ, i ku ra yi di. I ko i yi garisiwa
disigii.
11 Gunɔ ge ga dɛɛre kpurowa i ko i
di.
12 Adama gunɔ si i ɲ dimɔ siya, gunɔ
bakeru ka yabereku ka gunɔ bake te ta
ra n wãa nim wɔ̃kuɔ
13 ka bɔsu sooku ka siro ka ye ya ka
gu weenɛ kpuro
14 ka gbanamgbaaru ka ye ya ka tu
weenɛ kpuro
15 ka taataaru ka booro ka kparuko
yãatam barebu ka kasa ka ye ya ka ye
weenɛ kpuro
16 ka booron bweseru baatere
17 ka gbamgbayaku ka tionko ka swãa
wĩaku
18 ka nim kpakpayɛ ka bukaabo ka ye
ya ka ye weenɛ kpuro ka kpurabu ka
sere kɔ̃ɔ.
19 I ko i kɔkɔmii ni nu ra yɔ̃ yɔ̃
garisiwa disiginu. I ku ra nu di.
20 Adama ni nu dɛɛre kpurowa i ko i
kpĩ i di.

* **14:7** ***d**a**m**aa* - A maa mɛɛrio Sãarun Wooda 11:5

21 I ku ra yaa gaa di ye ya ka tii gu. I ye sɔɔ wi u wãa bɛɛn yɛnuɔ kɛ̃ɛyɔ u di ɲ̀ kun mɛ i ye sɔbu gabu dɔre. Domi i sãawa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tɔmbu mam mam. I ku ra maa boo buu yike ka gen mɛron bom.

Wɔkuru baateren wɔllun tia tian wooda

22 Wɔ̃ɔ baagere, bɛɛn gbean dĩanu sɔɔ, wɔkuru baateren wɔllɔ tia tiawa i ko i n da wunɛ,
23 kpa i n da ka de Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa. I ko i tia tia ye wuna bɛɛn alikama sɔɔ ka dãa bii ni ba ra ka tam ko sɔɔ ka ni ba ra ka gum ko sɔɔ, kpa i ye di mi, ka bɛɛn nɛɛ ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn bonun bii gbiikinu. Ye kpurowa i ko i n da di mi, kpa i ka gia nge mɛ i ko i n da Gusunɔ bɛɛn Yinni nasie baadomma.
24 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ domaru kua ma bɛɛn dĩanu nu koora, sɔrɔkudo i ɲ̀ kpĩa i ka tia tia ye na ye i wuna wɔkuru baateren wɔllɔ yèn sɔ̃ bɛɛn gbabura toma ka win sãa yee te u gɔsa mi.
25 Saa ye sɔɔ, i ko i tia tia ye dɔrawa yè i wuna wɔkuru baateren wɔllɔ mi, kpa i yen gobi nɛnuma i ka na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa.
26 Miya i ko i ka gobi yi nɛɛ dwe ka yãanu ɲ̀ kun mɛ bonu ka tam mɛ mu du ka mɛ mu bɔ ye ya koo ka bɛɛ naawa kpuro gesi kpa i ye di mi, i n ka Gusunɔ bɛɛn Yinni sãamɔ, kpa i n nuku dobu mɔ̀ bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu.
27 Saa ye sɔɔ, i ku ra Lefiba duari be ba wãa bɛɛn wusɔ, domi ba ɲ̀ tem mɔ bɛɛn suunu sɔɔ.
28 I ko i n da wɔ̃ɔ itase ka wɔ̃ɔ itasen wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia yiwa bɛɛn wusɔ,
29 kpa ya n sãa Lefibagia be, be ba ɲ̀ tem mɔ bɛɛn suunu sɔɔ ka sɔbugia ka gobekubagia ka gɔminibugia be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa bu di bu debu kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ domaru kua bɛɛn sɔma kpuro sɔɔ ye i mɔ̀.

Dibun karabu wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka wɔ̃ɔ nɔɔba yiru

15

1 I ko i n da be ba bɛɛn dibu nɛni karewa wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
2 Wee nge mɛ i ko i ka wooda ye sɔmburu koosina. Sanam mɛ ba dibu karabun gari kpara Yinni Gusunɔn sɔ̃, n weenɛwa be ba ben winsim gobi bɔkura bu yɛ̃robu dii bi kara, kpa bu ku maa bu gãanu bikia.
3 I ko i kpĩ i sɔbu baasi bu ka bɛɛ bɛɛn dibu kɔsia, adama i ko i bɛɛn mɛro bisibu karawa.
4-5 I n gesi Gusunɔ bɛsɛn Yinnin nɔɔ nua, i win woodaba mɛm nɔɔwa mam mam be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, u koo bɛɛ domaru kua tem mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ kpa sãaro u kun wãa bɛɛ sɔɔ.
6 U koo bɛɛ domaru kua nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua. I ko i bwese tuku dabinu gobi bɔkura, adama bɛɛ, i ɲ̀ ko i n gobi bɔkurabun bukata mɔ. I ko i bwese tuku dabinu kera, adama nu ɲ̀ kpɛ̃ nu bɛɛ kera.
7 Ka mɛ, bɛɛn goo ù n sãa sãaro tem mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃n wuu gagu sɔɔ, i ku ra gɔbia i yina i nùn gobi bɔkura.
8 I ko i nùn bɔkurawa ka nuku tia yìn bukata u mɔ.
9 I laakari ko, kpa i ku ra nuku kɔ̃su bwisikunu ko i nɛɛ, wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse wee ya turuku kooma yè sɔɔ ba ra dibugibu kare, kpa i sɛ̃sia i yina i nùn bɔkura. I n kua mɛ, u koo Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue bɛɛn sɔ̃, kpa i yen taarɛn are sɔbe.
10 I nùn bɔkuro ka nuku tia. I n kua mɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛn sɔma kpuro domaru kua ye i mɔ̀.
11 Sãarobu ba ko n wãawa tem mɛ sɔɔ saa kpuro. Yen sɔ̃na na bɛɛ wooda yeni wɛ̃ na nɛɛ, i de i n sãa nuku tiagibu bɛɛn mɛro bisi be ba sãa sãarobu ka wɔnwɔndobu sɔɔ.

Yobun karabu

12 Bɛɛn Heberusi goo, tɔn durɔ ɲ̀ kun mɛ tɔn kurɔ ù n tii bɛɛ dɔre, u koo bɛɛ sɔmburu kuawa wɔ̃ɔ nɔɔba tia. Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse i ko i nùn karawa u doona.
13 I n nùn karamɔ, i ku de u doona nɔm dira.

14 I ko i nùn kɛ̃ru wɛ̃wa bɛɛn yaa sabenu sɔɔ ka bɛɛn alikama sɔɔ ka tam
sɔɔ, kpuro sɔɔ gesi ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u koo bɛɛ domaru kua.
15 I yaayo ma i raa yoru di Egibitiɔ,
ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ yakia.
Yen sɔ̃na na bɛɛ wooda yeni wɛ̃ɛmɔ
gisɔ.
16 Bɛɛn yoo goo ù n nɛɛ, u ǹ yariɔ
bɛɛn min di yèn sɔ̃ u bɛɛ ka bɛɛn
yɛnugibu kĩ, u maa dobu nɔɔmɔ bɛɛn
mi,
17 saa ye sɔɔ, u koo gambo gballiwa
kpa i sɔkura sua i ka win swaa yaba
kpa u ko bɛɛn yoo sere ka baadommaɔ.
Nge mɛya i ko i maa yoo tɔn kurɔn tii
kua.
18 I ku ra de n bɛɛ sɛ̃sie i ka yoo kara
u doona bɛɛn min di yèn sɔ̃ sɔmbu te
u bɛɛ kua wɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔ ta bɛɛ sɔm
kowo wi i kɔsiamɔn aren nɔn yiru wɛ̃,
kpa Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ domaru
kua ye i mɔ̀ kpuro sɔɔ.

Yaa sabenun bii gbiikinu

19 I ko i bɛɛn nɛɛ ka bɛɛn yãanu ka
bɛɛn bonun bii gbiikii dwanu Gusunɔ
bɛsɛn Yinni yiiyewa. I ku ra ka bɛɛn
nɛɛn bii gbiikinu sɔmburu ko, i ku ra
maa bɛɛn yãanun bii gbiikinun sansu
bɔɔri.
20 I ko i n da nin yaa temwa bɛɛ
ka bɛɛn yɛnugibu wɔ̃ɔ baagere Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa.
21 Yaa sabe nin garu tà n naasu barɔ
ǹ kun mɛ tà n wɔ̃ko sãa ǹ kun mɛ tà n
alebu gaa mɔ, i ku ra ka tu Gusunɔ bɛɛn
Yinni yãkuru kua.
22 I ko i ten yaa temwa yɛnuɔ. Wi u
dɛɛre ka wi u ǹ dɛɛre, be kpurowa ba
koo ye tem nge mɛ ba ra nɛmu ka gina
tem.
23 Adama i ku ra yen yɛm di. I ko i
mu yariwa temɔ nge nim.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru

16

1 Suru wi ba mɔ̀ Abibu sɔɔ, i ku ra
duari i Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sɔ̃. Domi suru
wi sɔɔra u bɛɛ yara Egibitin di wɔ̃kuru.
2 Yɛɛ yi i ko i wuna bɛɛn yaa sabenu
sɔɔ i ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãkuru
kua Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te sɔɔ, yiya,
yãanu ka bonu ka kɛtɛba. I ko i tɔ̃ɔ
baka te diwa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
te u gɔsa.
3 Tɔ̃ɔ baka ten sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ,
i ǹ pɛ̃ɛ dimɔ ye ba seeyatia doke. Ye
ba ǹ seeyatia dokewa i ko i di yèn sɔ̃
ka duka i yara Egibitin di. I n nɔni
swãarun pɛ̃ɛ ye dimɔ, nge mɛya bɛɛn
wãaru kpuro sɔɔ i ko i ka tɔ̃ɔ baka te
yaaya tè sɔɔ i yara Egibitin di.
4 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ǹ ko i de pɛ̃ɛ
seeyatia ya n wãa bɛɛn tem mɛ kpuro
sɔɔ. I ǹ maa yaa ye i ka yãkuru kua
tɔ̃ɔ gbiikirun yoka yiimɔ sere sisiru
bururu.
5 I ku ra tɔ̃ɔ baka te di bɛɛn wusu
kpuro sɔɔ mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ
swĩi,
6 ma n kun mɔ wuu ge u gɔsa sɔɔ,
mi win sãa yeru ta wãa. I ko i yãkuru
kowa yoka sanam mɛ sɔ̃ɔ u dua nge saa
ye i yarima Egibitin din saka.
7 I ko i yaa sabe te wɔ̃wa kpa i tu tem
yam mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gɔsa
mi. I n tɔ̃ɔ baka te di i kpa, yen sisiru
bururu, kpa i gɔsira i wura bɛɛn wusɔ.
8 Sɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔ, i ko i pɛ̃ɛ diwa ye
ba ǹ seeyatia doke. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse,
kpa i mɛnna Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sɔ̃.
I ǹ ko i sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te sɔɔ.

Gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakaru

9 Saa yèn di i dĩanu gɛ̃ɛbu torua, i ko
i alusuma gariwa yu ka ko nɔɔba yiru.
10 Yen biru, kpa i Gusunɔ bɛsɛn
Yinni gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakaru diiya kpa i
maa ka nùn kɛ̃nu naawa ye u domaru
kua u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
11 I ko i nuku dobu ko win wuswaaɔ
win sãa yee te u gɔsa sɔɔ bɛɛ ka bɛɛn
bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn
sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
ka Lefiba ka sɔbu ka gobekuba ka
gɔminibu, be kpuro gesi be ba wãa
bɛɛn suunu sɔɔ.
12 I wooda be mɛm nɔɔwɔ kpa i ka
sɔmburu ko. I yaayo ma i raa sãawa
yobu Egibitiɔ.

Kunun tɔ̃ɔ bakaru

13 I n bɛɛn gbean dĩa bimiginu so i
kpa, ma i bɛɛn resɛm binu gama i kpa,
i ko i Kunun tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru.

14 I ko i nuku dobu kowa tɔ̃ɔ baka te
sɔɔ, bɛɛ ka bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu ka bɛɛn sɔm kowo tɔn durɔbu
ka tɔn kurɔbu ka Lefiba ka sɔbu ka
gobekuba ka gominibu be ba wãa bɛɛn
suunu sɔɔ.
15 I ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni tɔ̃ɔ baka
te diiyawa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru sãa yee te u
gɔsa sɔɔ. Domi u koo bɛɛn gbean dĩanu
ka sɔma ye i mɔ̀ kpuro domaru kua
kpa i n wãa nuku dobu sɔɔ mam mam.
16 Wɔ̃ɔ baagere, nɔn itawa bɛɛn tɔn
durɔbu kpuro ba ko n da de Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa. Saa
yera, pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doken tɔ̃ɔ
bakarun saa ka gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakarun saa
ka kunun tɔ̃ɔ bakarun saa. Adama bu
ku da mi ka nɔm dira.
17 Ben baawure u koo ka kɛ̃ru dawa
mèn nɔru u koo kpĩ ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u domaru kua u nùn wɛ̃ sɔɔ.

Wooda ye ba yi siribun sɔ̃

18 I ko i bɛɛn bwese kɛri sɔɔ siri
kowobu ka wirugibu swĩiwa bɛɛn
wusu kpuro sɔɔ si Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u bɛɛ wɛ̃. Kpa ba n da tɔmbu siri gem
sɔɔ.
19 I ku ra siri ka murafitiru, i ku
ra goo gem wɛ̃ win bɛɛrɛn sɔ̃. I ku
ra maa nɔm biran kɛ̃ru mwa domi ta
ra laakarigibun nɔni wɔ̃kewa kpa tu
gemgibun gere gɔsia.
20 I ko i gem swĩiwa mam mam kpa
i wa i n wãa, kpa i tem mɛ mwa mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.

Ba bũu sãaru yina

21 I ku ra bũu dãru garu gira yãku
yerun bɔkuɔ te i ko i Gusunɔ bɛsɛn
Yinni bania.
22 I ku ra maa kperu garu gira ta n
sãa bũu, domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
ye kpuro tusa.

17

1 I ku ra Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãkuru
kua ka kɛtɛ ǹ kun mɛ ka yãaru ǹ kun
mɛ ka boo, yen gaa yà n bararu garu ǹ
kun mɛ alebu gaa mɔ, domi ya sãawa
sese disigiru win mi.
2-3 I n da da i wãa wuu si Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, sɔrɔkudo sɔ̃ɔ
teeru wuu sin gagu sɔɔ, tɔn durɔ goo
ǹ kun mɛ tɔn kurɔ goo u koo Yinni
Gusunɔ tɔnu kam kom kua u da u
bũnu yiira u sã, ka mam sɔ̃ɔ ka suru
ka kperi kpuro. Yeya ya ko n sãa kɔ̃sa
Gusunɔn nɔni sɔɔ domi n ǹ mɛ u bɛɛ
yiire i ko.
4 Sanam mɛ i nua ba nɛɛ, goo u yen
bweseru kua, i ko i yen gari wɛ̃ɛriwa
ka laakari. I n deema yɛ̃ro u sese
disigii te kuawa ka gem bɛɛ Isireliban
tem sɔɔ,
5 saa ye sɔɔra i ko i ka yɛ̃ro da wuun
gbãra kɔnnɔwɔ ǹ n tɔn durɔn na, ǹ
n maa tɔn kurɔn na kpa i nùn kpenu
kasuku i go.
6 I ku ra goo taarɛ wɛ̃ i go ma n kun
mɔ tɔmbu yiru ǹ kun mɛ ita ba win
seeda di. Tɔn turon seeda dibu kun
tura.
7 Seedagii beya ba koo gbi bu yɛ̃ro
kpenu kasukum tore bu ka go kpa tɔn
be ba tie bu sere maa swĩi. Nge mɛya i
ko i ka kɔ̃sa ye wuna bɛɛn suunu sɔɔn
di.

Siribu

8 Goo ù n tɔnu go ǹ kun mɛ gabu bà n
sanna ǹ kun mɛ goo ù n goo mɛɛra kua,
ma i kpana i bu siria, i seewo i ka bu
da yam mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo
tii gɔsia sɔɔ.
9 I doo yãku kowobu Lefiban mi ka
siri kowobun mi kpa bu bɛɛ sɔ̃ nge mɛ
i ko i siri bi koosina.
10 I ko i kowa dee dee ye ba bɛɛ
sɔ̃ɔwa sãa yee ten min di tè Yinni
Gusunɔ u tii gɔsia.
11 I ko i wooda ka sɔ̃ɔsi ni ba bɛɛ wɛ̃
mi mɛm nɔɔwawa mam mam. I ku ra
yen gaa yina.
12 Wi u tii sua ma u yina u yãku
kowo wi u Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
sɔmburu mɔ̀ mi ka siri kowon gari
swaa daki, ba koo yɛ̃ro gowa. Nge
mɛya i ko i ka kɔ̃sa wuna bɛɛ Isireliban
suunu sɔɔn di
13 kpa tɔnu baawure wi u ye nua u
nanda kpa goo u ku maa tii sua.

Wooda ye ba yi

sina bokon swĩibun sɔ̃

14 Sanam mɛ i dua i wãa tem mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ sɔɔ,
ma i gerua i nɛɛ, i kĩ i n sina boko mɔwa
nge mɛ bwese ni nu bɛɛ sikerenɛ nu
mɔ,

15 wi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gɔsa,
wiya i ko i swĩi u ko sina boko. U ko
n sãawa Isireli. I ku ra de sɔɔ wi i ɲ sãa
bwese teeru u ko bɛɛn sina boko.
16 Sina boko wi, u ɲ ko u n dumi mɔ
dabi dabiru. U ɲ ko u n da maa gabu
gɔri Egibitiɔ bu dumi dweema. Domi
Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u ɲ kĩ
i maa wura mi.
17 Win kurɔbu ba ɲ ko ba n dabi win
gɔ̃ru gu ku raa ka gɛra Gusunɔn min
di. U ɲ koo maa tii sii geesu ka wura
sweena siki siki.
18 Sina boko wi, ù n sina gɔna sina
u kpa, u koo de bu nùn wooda yeni
yoruawa tireru sɔɔ ye ya ko n wãa
yãku kowo Lefiban mi.
19 Tire te, ta ko n wãawa win bɔkuɔ
kpa u n da tu gari tɔ̃ɔ baatere win
wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ kpa u ka gia
nge mɛ u koo Gusunɔ win Yinni nasia,
u win woodaba ka win yiirebu mɛm
nɔɔwa.
20 Kpa u ku tii sua u n tamaa u win
Isirelisibu kerewa kpa u ku wooda
yen gaa yina kpa wi ka win bibun
bweserun bandu tu dakaa da Isire-
liban suunu sɔɔ.

Ye ya ko n sãa Lefibagia

18

1 Yãku kowo Lefiba ka be ba tie
Lefin bweseru sɔɔ kpuro ba ɲ tem
wasi nge Isireli be ba tie. Yãku ni ba
Yinni Gusunɔ kua ka gãa ni ba ka nùn
naawa, yera ya ko n sãa ben dĩanu.
2 Ba ɲ tem wasi mu n sãa ben tubi
nge Isireli be ba tie. Adama Yinni
Gusunɔgia ya ko n sãa ben tubi nge mɛ
u bu sɔ̃ɔwa.
3 Yãku yaan mi bɛɛ Isireliba i ko
yãku kowobu wɛ̃ ì n yãkuru kua ka
kɛtɛ ɲ kun mɛ ka yãaru ɲ kun mɛ ka
boo, miya yen nɔm faram ka yen baa
saburosu ka yen bɔsɔnu.
4 Kpa i maa bu bɛɛn dĩa ni i gbia i gã
wɛ̃. Niya, alikama ka dãa bii ni ba ra ka
tam ko ka ni ba ra ka gum ko ka sere
bɛɛn yãanun san si i gbia i bɔɔra.
5 Domi bɛɛn bwese kɛri kpuro sɔɔ,
Lefin bwese kɛra Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u gɔsa bu ka sɔmburu ko win sãa yerɔ
be, ka ben bibun bweseru sere ka
baadommaɔ.
6 Lefi goo ù n kĩ u yari Isirelin wuu
gagun di mi u wãa u ka da mi Yinni
Gusunɔn sãa yera wãa,
7 u koo kpĩ u win sɔmburu ko mi,
Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ nge mɛ
win mɛro bisibu Lefi be u deema mi
ba mɔ̀.
8 Ba koo nùn dim wɛ̃wa mu n ka
begim nɛ baa mɛ u ye u raa mɔ dɔra.

Gusunɔn sɔmɔ weesugibu

ka win sɔmɔ gemgii

9 I n tura tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃, i ku ra mɛn
tɔmbun sãaru saari te Yinni Gusunɔ u
tusa.
10 I ku ra de bɛɛ sɔɔ, goo u ka win bii
yãkuru garu ko. I ku maa de goo u n
sɔroru mɔ̀ bɛɛn suunu sɔɔ,
11 ɲ kun mɛ u n gɔribu sokumɔ ɲ
kun mɛ u n dobo doboba mɔ̀.
12 Domi yeni kpurowa Yinni
Gusunɔ u tusa. Yen sɔ̃na u koo tem
min tɔn be kpuro gira bɛɛn wuswaan
di,
13 kpa bɛɛ i n sãa Gusunɔ bɛsɛn
Yinnigibu mam mam.
14 Domi bwese te i ko i gira mi,
ba ra sɔroru kowa kpa bu kperin
saria mɛɛri bu ka bikiaru ko. Adama
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ɲ bɛɛ ye
wurarimɔ.
15 U koo bɛɛ win sɔmɔ goo seeya
bɛɛn bweseru sɔɔn di nge nɛ, Mɔwisi.
Wiya i ko i swaa daki.
16 Domi yera i Yinni Gusunɔ bikia
sanam mɛ i mɛnna Horɛbun guurɔ. I
nɛɛ, i ɲ maa kĩ i Yinni Gusunɔn tiin
nɔɔ nɔ ɲ kun mɛ i win dɔ̃ɔ boko wi wa.
Domi i ɲ kĩ u bɛɛ go.
17 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛn bikia bi, bu wã.
18 U nɛɛ, u koo bɛɛ win sɔmɔ goo
seeya bɛɛgibun suunu sɔɔn di nge nɛ,
kpa u win gari doke win nɔɔ sɔɔ. Kpa
sɔmɔ wi, u bɛɛ sɔ̃ kpuro ye u nùn yiire.
19 Bɛɛn goo ù n yina u gari yi
swaa daki yi sɔmɔ wi, u koo gere ka
Gusunɔn yĩsiru, u koo yɛ̃ro sɛɛyasiawa.
20 Adama sɔmɔ wi, ù n gari gɛɛ sosi
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru ye u ɲ nùn
yiire u gere ɲ kun mɛ ù n gari gerua
ka bũnun yĩsiru, ba koo nùn gowa.

21 Sərɔkudo i ko i tii bikia i nɛɛ,
amɔna sa ko n ka yɛ̃ gari yi Yinni
Gusunɔ kun gerua.
22 Gusunɔn sɔmɔ goo ù n gari gerua
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ma yi ǹ koore
mɛ, yiya yi ǹ sãa Yinni Gusunɔn gere.
Sɔmɔ wiya u win gari seka. I ku win
bɛrum ko.

Wuu sìn mi

ba ko n da kpikiru de

19

1 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bwese
tukunu gira nin tem di kpa u nin tem
mɛ bɛɛ wɛ̃, kpa i n ben wusu ka ben
yɛnusu mɔ.
2-3 Tem mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ
wɛ̃ mi, ì n mu mwa i kpa, i mu bɔnu
koowo beri ita kpa i yen baayere sɔɔ
wuu teu wuna mi be ba tɔnu go ba ko
n da kpikiru we, kpa i swɛɛ yabiri yi
ba ko n da ka de mi.
4 Tɔn be ba ben winsim go ba ǹ
ka baaru, ba ǹ daa maa yibɛrɛ tɛɛru
mɔɔsinɛ, be tɔnawa ba koo kpĩ bu
kpikiru da wuu sin mi.
5 Nge tɛ̃, gabu bà n da yakasɔ ba
dãa kĩimɔ, kpa gbãa yu wɔɔra yu win
beruse wɔri yu go, wuu gen teu sɔɔra
u koo kpikiru da u wa u n ka wãa,
6 kpa wi ba gon dusibun mɔru yà n
seewa bu ku raa yɛ̃ro naa turi bu mwa
swaan tondabun sɔ̃. Domi wi, ka wi u
gu mi, ba ǹ daa yibɛrɛ tɛɛru sãa.
7 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i
wusu ita gɔsio su n sãa kpiki yenu.
8-9 Ma i wooda ye kpuro mɛm nɔɔwa
i ye nɔni doke ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ,
ma i Gusunɔ bɛsɛn Yinnin kĩru mɔ̀, u
koo bɛɛn tem mɛ yasiasia kpa u mu bɛɛ
wɛ̃ mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru
kua. Saa yera i ko i maa wusu ita gasu
gɔsi i sosi sìn mi ba ko n da kpikiru de.
10 Nge mɛya ba ǹ koo maa be ba kun
toren yɛm yari tem mɛ sɔɔ mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ i n mɔ, kpa yɛ̃ron
yɛm mu kun wãa bɛɛn winɔ.
11 Adama goo ù n win winsim tusa,
ma u nùn so u go, yen biru, kpa u
kpikiru we wuu sin gagu sɔɔ,
12 win wuun guro gurobu ba koo
daga bu nùn mwaama bu wi u koo
nùn mɔru kɔsie nɔmu bɛria u nùn go.
13 I ku nùn wɔnwɔndu kua. I taarɛ
sarirugiin yɛm wunɔ bɛɛ Isireliban su-
unu sɔɔn di kpa n bɛɛ wɛ̃ra.

Gbee kɔɔrɔn wooda

14 I n dua tem mɛ sɔɔ i kpa mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃, bà
n bɛɛ mu bɔnu kua ba kpa, i ku ra bɛɛn
winsim kɔɔrɔ mure bɛɛgia sɔɔ.

Seeda ye ba koo wura

15 Goo ù n tɔnu go ǹ kun mɛ ù
n toraru garu kua, tɔn turon seeda
kun tura bu ka yɛ̃ro taarɛ wɛ̃. Adama
tɔmbu yiru ǹ kun mɛ ita bà n seeda di,
saa yera ba koo yɛ̃ro garisi taarɛgii.
16 Goo ù n win winsim kɔ̃sa gaa
mani,
17 be yiru ye kpuro ba koo dawa
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ bu yãku
kowobu ka siri kowobu wa be ba
dɔma te sɔmburu mɔ̀ mi.
18 Siri kowo be, ba koo ben gari
wɛ̃ɛriwa ka laakari. Bà n deema seeda
weesugia u win winsim manimɔ,
19 saa ye sɔɔra ba koo nùn kua nge
mɛ u raa bwisika bu win winsim wi
kua. Nge mɛya i ko i ka kɔ̃sa wuna bɛɛn
suunu sɔɔn di.
20 Tɔmbu bà n ye nua, ba koo bɛrum
duura. Ba ǹ maa kɔ̃sa yen bweseru mɔ̀
bɛɛn suunu sɔɔ.
21 I ku taarɛgii wɔnwɔndu kua. Wi
u tɔnu go, ba koo maa win tii gowa.
Wi u win winsim nɔni wuna, ba koo
maa wigii wunawa. Wi u win winsim
dondu bua, ba koo maa wigiru buawa.
Wi u win winsim nɔma bua, ba koo
maa wigia buawa. Wi u win winsim
naasu bua, ba koo maa wigisu buawa.

Tabun wooda

20

1 Sanam mɛ i bɛɛn yibɛrɛba tabu
wɔri, ì n ben dumi wa ka ben tabu
kɛkɛ yi dumi gawe ka sere ben tɔmbu
be ba bɛɛ dabiru kere, i ku ben bɛrum
ko. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa
ka bɛɛ wi, wi u bɛɛ yarama Egibitin di.
2 I sere tabu tore, yãku kowo u koo
nawa bɛɛn wuswaaɔ u nɛɛ,

3 i nɔɔwɔ bɛɛ Isirelibɑ. Wee i nɑ gisɔ i kɑ bɛɛn yibɛrɛbɑ tɑbu ko. I ku de bɛɛn goon tororu tu kɑrɑ. I ku bɛrum soorɑ, i ku diiri, i ku mɑɑ nɑndɑ ben sɔ̃.
4 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u kɑ bɛɛ wãɑ. Wiyɑ u koo bɛɛ nɑsɑrɑ wɛ̃.
5 Yen biru be bɑ rɑ tɑbu kowobu mwɛɛri, bɑ koo bikiɑ bu nɛɛ, bɛɛ sɔɔ, wɑrɑ u yɛnu kpɔɔ bɑnɑ mɑ u ɲ̀ ginɑ wure ge sɔɔ. Yɛ̃ro u de u wurɑ yɛnuɔ, kpɑ u ku gbi tɑɑ bi sɔɔ goo u du win yɛnu ge sɔɔ.
6 Bɑ koo mɑɑ bikiɑ bu nɛɛ, bɛɛ sɔɔ, wɑrɑ u dãɑ gbɑɑnu kuɑ mɑ u ɲ̀ ginɑ yen ɑre diire. Yɛ̃ron tii u de u gɔsirɑ yɛnuɔ kpɑ u ku rɑɑ gbi tɑɑ bi sɔɔ goo u tu tubi di.
7 Bɑ koo mɑɑ bikiɑ bu nɛɛ, wɑrɑ bɑ kurɔ kɑ̃ mɑ u ɲ̀ nùn sue ginɑ. Win tii u wuro yɛnuɔ kpɑ u ku rɑɑ gbi tɑɑ bi sɔɔ kpɑ goo u kurɔ wi suɑ.
8 Kpɑ bu mɑɑ nɛɛ, bɛɛ sɔɔ, wɑrɑ u wurure. Bu de yɛ̃ro u wurɑ win yɛnuɔ. Kpɑ u ku rɑɑ be bɑ tie bɛrum tiɑ.
9 Bà n gɑri yi gerɑɑ bɑ kpɑ, kpɑ bu bu tɑbu sinɑmbu kuɑ.
10 Sɑnɑm mɛ i wuu gɑgu tɑbu wɔri, i ginɑ gen tɔmbu bikio bu tii wɛ̃ kɑ ɑlɑfiɑ.
11 Bà n wurɑ bɑ bɛɛ ben wuun kɔnnɔ kɛniɑ i duɑ, be kpurowɑ i ko i yoo sɔmɑ koosiɑ.
12 Adɑmɑ bà kun kĩ bu bɛɛ sennɑ kɑ ɑlɑfiɑ, mɑ bɑ nɛɛ, bɑ koo kɑ bɛɛ sɑnnɑwɑ, i bu tɑbu wɔrio.
13 Sɑɑ yè sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ bu nɔmu bɛriɑ, sɑɑ yerɑ i ko i tɔn durɔ be bɑ wãɑ mi kpuro go kɑ tɑkobi.
14 Adɑmɑ tɔn kurɔbu kɑ bii piiminu kɑ yɑɑ sɑbenu kɑ ɑrumɑni ye yɑ wãɑ wuu ge sɔɔ kpurowɑ i ko i gurɑ yu ko bɛɛgiɑ, kpɑ i ye dendi nge mɛ i kĩ, domi Gusunɔ bɛsɛn Yinniwɑ u bɛɛ ye wɛ̃.
15 Mɛsumɑ ko i bwese nin wusu kpuro kuɑ ni nu kɑ bɛɛ tomɑ, nu ɲ̀ wãɑ tem mɛ i ko i mwɑ sɔɔ.
16 Adɑmɑ tɔn benin wusu sɔɔ, si Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ mi, i n mɔ, i ku rɑ de sin tɔnu goo u n wãɑ.
17 I de i bu go kpuro mɑm mɑm, be bɑ sãɑ Hɛtibɑ kɑ Amɔrebɑ kɑ Kɑnɑnibɑ kɑ Feresibɑ kɑ Hefibɑ kɑ Yebusibɑ nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ yiire.
18 Kpɑ bu ku rɑɑ bɛɛ ben komɑ bɔrɔnugii ni tie ni bɑ rɑ ben bũnu koosi. Kpɑ i ku rɑ kɑ ni Gusunɔ bɛsɛn Yinni torɑri.
19 Sɑnɑm mɛ i wuu gɑgu wɔri i gu tɑrusi n kɑ tɛ i sere gu kɑmiɑ, i ku rɑ gen dãɑ binuginu gbãɑ suɑsi. I ko i kpĩ i nin binu di, ɑdɑmɑ i ku nu kĩi i surɑ domi dãru tɑ ɲ̀ sãɑ tɔnu wi i ko i wɔri i go.
20 Dãɑ te i yɛ̃ tɑ ɲ̀ sãɑ diirɑru, terɑ i ko i kpĩ i burɑ i kɑ sɛri ko yi i ko i kɑ gbãrɑru yɔ sere i kɑ wuu ge kɑmiɑ.

Wi bɑ go yɑkɑsɔn gɑri

21

1 Sɑnɑm mɛ i wãɑ tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, mɑ i wɑ bɑ goo go mɛ sɔɔ, yɛ̃ron gorɑ kpĩi yɑkɑsɔ, mɑ i ɲ̀ sere yɛ̃ wi u nùn go,
2 sɑnɑm mɛ sɔɔrɑ guro gurobu kɑ siri kowobu bɑ koo yɑrimɑ kpɑ bu wusun tondɑm yĩire si su wi bɑ go mi sikerenɛ.
3 Wuu ge bɑ wɑ gɑ kɑ wi bɑ go mi turuku bo, wuu gen guro gurobu bɑ koo nɑɑ gbiibɑ kɑsumɑ tiɑ ye bɑ ɲ̀ sugu dokere yu kɑ sɔmburu gɑru ko.
4 Kpɑ wuu gen guro guro be, bu kɑ nɑɑ gbiibɑ ye dɑ wɔwɑ gɑɑ sɔɔ ye yɑ nim kokumɔ, mi goo kun wukure u sere gãɑnu duure. Kpɑ bu nɑɑ gbiibɑ yen wĩi sumɑ buɑ mi.
5 Kpɑ yãku kowobu bu susimɑ yen bɔkuɔ be, be bɑ sãɑ Lefin bibu be Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wunɑ nɛnɛm bu kɑ win sãɑ yerun sɔmburu ko kpɑ bu mɑɑ tɔmbu domɑru kuɑ kɑ Yinni Gusunɔn yĩsiru. Beyɑ bɑ ko n dɑ gɑri kpuro wunɑnɛ yi yi sãɑ soonɑɑ kɑ mɛɛrɑn gɑri.
6 Kpɑ wuu gen guro guro be kpuro be bɑ susi wi bɑ go min bɔkuɔ bu ben nɔmɑ niɑ nɑɑ yen wɔllɔ wɔwɑ mi.
7 Kpɑ bu gere bu nɛɛ, ben nɔmɑ kun yɛm mɛni yɑri, mɛyɑ ben nɔni kun mɑɑ wɑ mɛ n kuɑ u kɑ gu.
8 Yinni u be win tɔmbu Isireli be u yɑkiɑmɑ torɑ ten suuru kuo, kpɑ u ku yɛm mɛ gɑrisi ben winɔ mɛ mu sãɑ torɑru sɑrirugiin yɛm. Sɑɑ ye, Gusunɔ u koo mɑɑ bu yɛm mɛ suuru kuɑ.

9 Nge mɛya i ko i ka toraru sarirugiin
yɛm wuna bɛɛ sɔɔn di kpa i n mɔ̀ ye ya
koo Gusunɔ wɛ̃re.

Kurɔ dɛson suabu

10 Sanam mɛ i yara i bɛɛn yibɛrɛba
tabu wɔrim dɔɔ be Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u bɛɛ nɔmu bɛria, ma i bu dɛsiru
mwa,
11 be sɔɔ, ma bɛɛn turo u kurɔ burɔ
wa ma u nùn kĩru gɔ̃ru doke u ka nùn
sua kurɔ,
12 saa ye, u koo nùn suawa u ka da
win yɛnuɔ kpa u de u wii pɔɔru woka
kpa u win nii kɔkɔsu bɔɔri.
13 Kpa u win yãa ni u raa doke pota
kpa u da u sina yɛ̃ron yɛnuɔ u swĩ win
baaba ka win mɛron sɔ̃ suru tia. Yen
biru, kpa yɛ̃ro u den da u nùn deema
u ko win durɔ kpa wi, u maa ko win
kurɔ.
14 Adama ù n da nùn bwɛ̃ra yara, u
de u doona mi u kĩ. U ku raa nùn dɔra
u gobi mwa. Mɛya u ku maa nùn garisi
yoo. Domi u ka nùn mɛnna.

Ye ya sãa bii yerumagia

15 Goo ù n maa kurɔbu mɔ yiru,
ma u turo kĩ n kere turo, ma be yiru
kpuro ba nùn bii tɔn durɔbu marua,
wi u kun kĩ mi, ma wiya u nùn yeruma
marua,
16 sanam mɛ u bii be tubi bɔnu
kuammɛ, n ǹ weenɛ u wi u kĩn bii
garisi yeruma wi u ǹ kĩn biin ayerɔ.
17 Adama n weenɛ u wi u ǹ kĩn bii
wura nge win yeruma, kpa u nùn win
tubin bɔnu yiru wɛ̃. Domi u sãawa
win tundon dam yĩre gbiikiru. N
weenɛwa u yerumarun baa wa.

Bii mɛm nɔɔ sarin kɔkɔrɔ

18 Goo ù n bii tɔn durɔ mɔ, ma bii
wi, u kua mɛm nɔɔ sari wi u ku ra win
tundo ka win mɛron gere nɔ baa bà n
nùn sɛɛyasia,
19 saa ye sɔɔ, win tundo ka win mɛro
ba koo nùn mwawa bu ka na wuun
guro gurobun mi,
20 kpa bu guro guro be sɔ̃ bu nɛɛ, ben
bii wee, u ku ra ben gari nɔ. U win
wãaru dimɔwa bɛrɛtɛkɛ tam nɔrubu
sɔɔ.
21 Saa yera wuun tɔn durɔbu kpuro
ba koo nùn kpenu kasuku bu go kpa i
kɔ̃sa wuna bɛɛn suunu sɔɔn di. Isire-
liba kpuro bà n ye nua kpa bu bɛrum
ko.

Wi ba soora doken goru

22 Goo ù n toraru garu kua te ta tura
bu ka nùn go, ma ba nùn soora doke ba
bwɛ̃ dãa wɔllɔ,
23 bu ku de win goru ta n wãa dãa
mi sere ka wɔ̃kurɔ. Baa ǹ n yen mɛren
na, bu de bu nùn sike yen tɔ̃ɔ te. Domi
wi ba soora doke ba bwɛ̃ u kuawa mi
bɔ̃ruro Gusunɔn wuswaaɔ. I n da ko
mɛ, kpa i ku ra bɛɛn tem disi doke mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃.

A wunɛn tɔnusin gãanu

garisio nge wunɛn tiiginu

22

1 I n bɛɛn tɔnusin naa ǹ kun mɛ win
yãaru wa ta kɔ̃ɔramɔ, i ku ra de tu
doona. I ka tu wuro wi u tu mɔn mi.
2 Yɛ̃ron yɛnu gà n toman na, ǹ kun
mɛ ì kun nùn yɛ̃n na, i yaa sabe te suo
i ka da bɛɛn yɛnuɔ i tu nɔɔri sere wi u
tu mɔ ù n tu kasum na. Saa yera i ko i
nùn tu wesia.
3 I n maa bɛɛn tɔnusin kɛtɛku wa
ǹ kun mɛ win yaberu ǹ kun mɛ win
gãanu ganu ni nu kɔ̃ɔra, nge mɛya i ko
i maa nu kua. I ku nu deri nu kam ko.
4 I n wa goon kɛtɛku ǹ kun mɛ win
naa ya wɔruma swaa sɔɔ, i ku de yen
yɛ̃ro u ye seeya wi tɔna. I ko i nùn
somiwa u ka ye seeya.

Wooda bwese bweseka

5 Tɔn kurɔ u ku raa tɔn durɔn gãanu
sebe, mɛya tɔn durɔ u ku raa maa tɔn
kurɔn gãanu sebe. Domi wi u kua mɛ,
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo yɛ̃ro tusi.
6 I n wuu dɔɔ ma i gunɔ wa ga sɛ̃a
wɔkusi ǹ kun mɛ ga binu wɔkusi dãaɔ
ǹ kun mɛ temɔ, i ku gu mwa ka gen
binu sannu.
7 I de mɛro gu doona kpa i tii binu
yiiya, kpa bɛɛn wãaru tu bɛɛ wɛ̃ra kpa
tu dakaa da.
8 I n dii kpaaru bana i kpa, i ten tɛɛra
wɔllɔ gani dumi dokeo i ka sikerena
kpa baa goo ù n wɔruma min di u gu, i
kun taarɛ mɔ.
9 Bɛɛn resɛm gbaanu sɔɔ, i ku ra maa
dĩa bweseru garu duure. I n kua mɛ,

ten marum kpuro ka maa resɛm ye, ya ko n sãawa Gusunɔgia.
10 I n wukumɔ, i ku naa ka kɛtɛku sugu doke sannu.
11 I ku yãnu sebe ni ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka yãa sansun wɛ̃ɛ sannu.
12 I bɛɛn bekan soo sookaɔ sari dokeo.

Suanaan wooda sarabu

13 Goo ù n kurɔ sua ma ba mɛnna ka kurɔ wi, yen biru ma u ɲ maa kurɔ wi kĩ, u nùn tusa,
14 sere u nùn funɛ wuna u win yĩsiru sanka, u gerua u nɛɛ, u kurɔ wi sua, ye ba dua ka wi, u ɲ ka nùn deemɛ,
15 saa ye sɔɔra bii kurɔbu gen tundo ka gen mɛro ba koo ka bii win wɔndiarun seeda na bu wuun guro gurobu sɔ̃ɔsi wuun duu yerɔ mi ba ra mɛnnɛ.
16 Kpa bii win tundo u guro guro be sɔ̃ u nɛɛ, na nɛn bii wɔndia wi durɔ wini kãwa u n mɔ kurɔ, adama u nùn tusa.
17 Wee u nùn weesu mani u nɛɛ, u ɲ ka nùn deemɛ. Adama nɛn biin wɔndiarun yĩreru wee. Kpa bu beku te dɛria wuun guro gurobun wuswaaɔ.
18 Kpa wuun guro guro be, bu durɔ wi mwa bu so,
19 kpa bu nùn sii geesun gobi wunɔbu (100) bure u wɔndia win tundo kɔsia domi u Isireliban wɔndia turon yĩsiru sanka. Yen sɔ̃, u ɲ maa kpɛ̃ u kurɔ wi yina, u ko n nùn suewa sere ka win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.

20 Adama gari yi, yì n sãan na gem, ma ba ɲ yĩreru garu wa te ta sãa bii wigiru,
21 saa ye sɔɔra ba koo kurɔ wi sua bu ka da win baaban yɛnu kɔnnɔwɔ kpa win wuun tɔn durɔbu bu nùn kpenu kasuku bu ka go. Domi seku bakara Isireliban mi bu nɛɛ, bii wɔndia u durɔ damaru kua win baaban yɛnuɔ. Nge mɛya i ko i ka daa kõsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.
22 Bà n durɔ goo mwa u sakararu mɔ̀ ka goon kurɔ, ba koo be kpuro gowa durɔ wi ka kurɔ wi. Nge mɛya i ko i ka daa kõsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.
23 Bii wɔndia goo ù n wãa, ma ba nùn durɔ kãa, adama ba ɲ gina suanɛ, ma durɔ goo u nùn wa ma u ka nùn kpuna,
24 i ko i be yiru kpuro mwawa i ka na wuun duu yerɔ mi guro gurobu ba ra mɛnnɛ, kpa i bu kpenu kasuku i go yèn sɔ̃ bii wɔndia wi, u ɲ wura kue saa ye u nùn gaba wuuɔ ka yèn sɔ̃ durɔ wi, u win winsim kurɔ bekuru doke. Nge mɛya i ko i ka daa kõsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.
25 Adama durɔ wi, ù n wɔndia wi ba durɔ kãa mi wan na yakasɔ u ka nùn gaba u ka kpuna ka dam yakasu mi, durɔ wi tɔnawa ba koo go.
26 I ku wɔndia wi gãanu kua. U ɲ toraru garu kue te ta weenɛ bu ka nùn go. N sãawa nge durɔ goo wi u win beruse wɔri u go.
27 Domi u nùn deemawa yakasɔ. Ma bii wɔndia wi, u wura kua adama goo sari wi u koo nùn wɔra.
28 Durɔ goo ù n maa bii wɔndia goo wa wi ba ɲ gina durɔ kã, ma u nùn gaba u ka kpuna, ma ba bu mwa,
29 durɔ wi, u koo bii wɔndia win tundo sii geesun gobi weeraakuru wɛ̃wa kpa u bii wi sua kurɔ, domi u nùn bekuru doke. U ɲ maa kpɛ̃ u nùn yina sere ka win wãarun nɔrɔ.

23

1 Durɔ goo u ku raa maa win baaban kurɔ kĩa. U n kua mɛ, u win baaba sekuru dokewa mi.

Tɔn be ba ɲ ko n wãa

Gusunɔn tɔmbun wuuru sɔɔ

2 Wìn tĩa bii ba kɔsuka ɲ kun mɛ wìn tɔn durɔru ba bura, u ɲ kpɛ̃ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna.
3 Be ba ɲ weenɛ bu suana ma ba ka suana, ben bibu ba ɲ kpɛ̃ bu ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ.
4 Mɛya Amɔniban goo ɲ kun mɛ Mɔabuban goo u ɲ kpɛ̃ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ.
5 Domi ba ɲ ka sun nim ka dĩanu sennɔ kue saa ye sa yarima Egibitin di. Ba da ba Balamu, Beorin bii, Petorigii wi u na Mɛsopotamin di gobi kãwa u ka na u sun bɔ̃rusi.

6 Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ɲ̀ Balamu win gere swaa daki. U bɔ̃ri yi gɔsiawa domaru domi u sun kĩ.
7 I ku ra ben alafia kasu ɲ̀ kun mɛ ben gea sere ka baadommaɔ bɛɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
8 I ku ra ko i Edɔmu goo tusi, domi ba sãawa bɛsɛn wɔnɔbu. I ku ra maa Egibitigii goo tusi domi sa sɔru di ben temɔ.
9 Ben bibu ba ko n da ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnnɛwa sere ka ben sikadominɔ.

Sansanin dɛɛraru

10 I n yara i ka yibɛrɛba tabu wɔri, saa ye sɔɔra i ko i tii laakari ko ka gãa disiginu kpuro.
11 Tɔn durɔ goo ù n wãa bɛɛ sɔɔ, ma u dosa sere u tii wa dosu ge sɔɔ, i ka nùn yario sansanin di gina.
12 Adama sɔ̃ɔ ù n kɛlla, u koo wobu-rewa. Yen biru, sɔ̃ɔ ù n dua kpa u wurama sansaniɔ.
13 I de i n gam mɔ sansanin biruɔ mi i ko i n da dii bera ko,
14 kpa i n gãanu nɛni ni i ko ka wɔru gbe i ka bɛɛn dii bera ye sike.
15 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa bɛɛn sansani ye sɔɔ u sĩimɔ sĩimɔ u ka bɛɛ kɔ̃su kpa u bɛɛ bɛɛn yibɛrɛba nɔmu bɛria. Yen sɔ̃, n weenɛwa bɛɛn sansani ya n dɛɛre kpa u ku bɔrɔnu ganu wa bɛɛn suunu sɔɔ ni nu koo de u bɛɛ biru kisi.

Yoo wi u duka sua

16 I ku yoo wi u win yinni duka suuri mwa i wesia win yinnin mi.
17 I de u n wãa mi u kĩ bɛɛn suunu sɔɔ wuu ge u koo gɔsi sɔɔ. I ku nùn dam dɔre.

Kurɔ damaru sãaru sɔɔ

18 I ku de durɔ dama woronu ɲ̀ kun mɛ kurɔ dama woronu nu n wãa bɛɛn sãaru sɔɔ.
19 I ku ra ka durɔ dama gobi ɲ̀ kun mɛ kurɔ dama gobi gɛɛ na Yinni Gusunɔn sãa yerɔ i ka ye i Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua kɔsia. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u yen bweseru tusa.

Bɔkurabun nim dokebu

20 Bɛɛn Isirelisibu bà n gãanu bɔkura, i ku bu nim dokea, ɲ̀ n gobin na, ɲ̀ n maa dĩanun na ɲ̀ kun mɛ gãanu ganu.
21 Sɔɔwa i ko i yen bweseru kua, adama i ku ra bɛɛn Isirelisibu kua mɛ, kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ domaru kua tem mɛ sɔɔ mɛ i ko i du mi, i n mɔ.

Nɔɔ mwɛɛnun gari

22 I n Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru garu kua, i ku tɛ i ka tu yibia domi u koo bɛɛ tu bikia kpa i n taarɛ mɔ.
23 Adama ì kun nɔɔ mwɛɛru garu kue, i ɲ̀ ko i n taarɛ mɔ.
24 Nɔɔ mwɛɛ te i yara bɛɛn nɔɔn di, i ko i tu yibiawa domi i tu kuawa ka bɛɛn tiin nɔɔ, n ɲ̀ ka tilasi.

Ye kaa kpĩ a ko goon gbaarɔ

25 I n dua goon dãa gbaarɔ, i yen binu dio nge mɛ i kĩ, adama i ku ra nin ganu doke birerɔ i ka doona.
26 I n maa dua goon alikama gbaarɔ, i ko i kpĩ i alikama wɔka ka nɔma adama i ku ye kɔmbɔ doke.

Kurɔ wi ba yina

24

1 Goo ù n kurɔ sua ma u kurɔ wi gãanu waasi ye ya ɲ̀ ka nùn naawɛ, ma u kurɔ wi yinanaan tireru yorua u nùn nɔmu bɛria, ma u nùn gira win yɛnun di u doona,
2 ma yen biru, kurɔ wi, u da u mɔre durɔ goon mi,
3 durɔ dãako win tii ù n nùn yinabun tireru yorua, ma u nùn yina, u nùn yara win yɛnun di ɲ̀ kun mɛ ù n gu,
4 win durɔ gbiikoo wi u raa nùn yina mi, u ku maa nùn kasu bu mɛnna. Domi kurɔ wi, u kua disigii. Yeya Yinni Gusunɔ u tusa. I n kua mɛ, i tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ bɛɛrɛ sari kookoosu koosiwa mi.

Wi u kurɔ kpao sua

5 Goo ù n kurɔ kpao sua, u ku tabu da. Mɛya bu ku maa nùn tilasi gaa ko. Bu de u n tii mɔ sere wɔ̃ɔ tia, kpa u wa u win kurɔ wi nukuru dorasia.

Tɔruban wooda

6 N ɲ̀ weenɛ i goon nɛɛru tɔruba mwa baa ten bia. Domi ì n kua mɛ, i mwawa mi ye n ko n de u n wãa.

Tɔnu wi u win tɔnusi gbɛnan wooda

7 Bɛɛn goo ù n win Isirelisi mwa u gɔsia yoo ǹ kun mɛ u nùn dɔra, i ko i yɛ̃ro wi gowa. Nge mɛya i ko i ka kɔ̃sa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.

Bara disigirun wooda

8 I de i be ba bara disigiru mɔ laakari ko gem gem kpa i ko nge mɛ yãku kowobu Lefiba ba koo bɛɛ sɔ̃ɔsi. Nge mɛ na yiire i ko, nge mɛya i ko i ko mam mam.
9 I yaayo ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u Mariamu kua saa ye sa wee Egibitin di sa wãa swaaɔ.

Tɔruban gari

10 I n bɛɛn Isirelisi goo gãanu bɔkura, i ku du win dirɔ i ka tɔruba sua.
11 I yɔ̃ro tɔɔwɔ kpa wi i gãanu bɔkura mi u yarima u bɛɛ tɔruba wɛ̃.
12-13 I n yãaro gãanu bɔkura ma u bɛɛ win yaberu tɔruba wɛ̃, i ku de ta n wãa bɛɛn mi sere yam mu ka tĩra. Baa ǹ n kua amɔ, sɔ̃ɔ ù n dua, i ko i nùn win yabe te wesiawa kpa u wa u tu wukiri u ka kpuna. Kpa u bɛɛ domaru kua kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinni u maa bɛɛ siara.

I yãarobu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ

14 I n yãaro goo mɔ sɔm kowo, ù n sãa Isireli ǹ kun mɛ sɔɔ, i ku nùn taki di.
15 I nùn win sɔmburun gobi wɛ̃ɛyɔ baadomma sɔ̃ɔ u sere du. Domi u sãawa yãaro, u win gobin bukata mɔ gea. I kun kue mɛ, ma u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue bɛɛn sɔ̃, i ko i taarɛ wa.

Baawurewa u koo win torarun are wa

16 Ba ǹ tɔnu goomɔ win biin torarun sɔ̃, mɛya ba ǹ maa bii goomɔ win mɔwɔbun torarun sɔ̃. Ba ǹ goo goomɔ goon torarun sɔ̃.

Ye ba koo ko yãarobun sɔ̃

17 I ku ra ko i sɔɔ ǹ kun mɛ gobeku gem bira siribu sɔɔ. Mɛya i ku ra maa gɔmini goon bekuru tɔruba mwa.
18 Adama i yaayo ma sa raa yoru di Egibitiɔ ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yakia. Yen sɔ̃na na bɛɛ yiiremɔ i n da wooda yeni swĩi.
19 Saa yè sɔɔ i bɛɛn dĩanu gɛ̃ɛmɔ, ma i yen gɛsɛ tia duari gbee suunu sɔɔ, i ku maa wura i ye sua. I de yu ko sɔbu ka gobekuba ka gɔminibugia, kpa Gusunɔ bɛɛn Yinni u wa u bɛɛn nɔman sɔma kpuro domaru kua.
20 I n yɔɔwa bɛɛn dãa ye ba mɔ̀ olifin wɔllɔ i ye sɔra, i ku ra maa wure i yɔ i ye i duari sɔri. I de ye, yu ko sɔbu ka gobekuba ka gɔminibugia.
21 Sanam mɛ i bɛɛn resɛm binu sɔrimɔ, i ku ra maa gɔsira i wura biruɔ. Ye i deri mi, yeya ya koo ko sɔbu ka gobekuba ka gɔminibugia.
22 Bɛɛn tii i yaayo ma i yoru di Egibitiɔ. Yen sɔ̃na na bɛɛ yiiremɔ i n da yeni swĩi.

Siribun wooda

25

1 Nɔɔsinaa sariru tà n dua tɔmbu gabun baa sɔɔ, ma ba da siri yerɔ ba bu siria, saa ye sɔɔ, wi u gem mɔ, i nùn win gem wɛ̃ɛyɔ. Wi u maa taarɛ mɔ kpa i nùn win taarɛ wɛ̃.
2 Wi siribu di, bà n nùn soberu bure, siri kowo u koo de yɛ̃ro u kpunawa win wuswaaɔ kpa bu nùn so nge mɛ win torara nɛ.
3 Adama bu ku sɛni nɔɔ weeru sara, domi yà n kera mɛ, i bɛɛn mɛro bisi wi bɛɛrɛ birawa mi.

Naa yà n sɔmburu mɔ̀ dĩanɔn wooda

4 I ku bɛɛn naa kinɛrun nɔɔ bɔke saa ye ta sɔmburu mɔ̀ dĩanu sɔɔ.

Gɔmini wi u kun bii mɔn wooda

5 Mɔɔ ka wɔnɔ bà n wãa yɛnu teu sɔɔ, ma mɔɔ u gu u ǹ bii mara, win gɔmini wi, u ku yari yɛnu min di u mɔraru da gam. Win durɔn wɔnɔ wiya u koo nùn sua kurɔ.
6 Bà n bii tɔn durɔ mara, ba koo bii gbiikoo wi garisiwa wi u gu min bii kpa win yĩsiru tu wa ta n wãa Isireliban suunu sɔɔ.
7 Goo ù n yina u win mɔɔn kurɔ gɔmini sua, kurɔ wi, u doo siri yerɔ u wuun guro gurobu deema kpa u bu sɔ̃ u nɛɛ, nɛn durɔn wɔnɔ u yina u man sua kurɔ u ka win mɔɔ bii marua

win yĩsiru tu ka wa ta n wãa Isireliban suunu sɔɔ.
8 Saa ye sɔɔra wuun guro guro be, ba koo durɔ wi soku kpa bu nùn gari yi bikia. U n yinan na mam mam u win mɔɔn gɔmini wi sua kurɔ,
9 kurɔ wi, u koo dawa u win bara nɔɔ teu wuna guro guro ben wuswaaɔ, kpa u nùn yãatam sie kpa u gere u nɛɛ, wee nge mɛ ba ra durɔ kue wi u yina u win mɔɔ bii marua.
10 Kpa bu win bweseru yĩsiru kɛ̃ Isireliba sɔɔ bu nɛɛ, wìn bara nɔɔ ba wunan bweseru.

Ye ba yina sannɔ sɔɔ

11 Tɔn durɔbu yiru bà n sannamɔ, kpa mi ba sannamɔ mi, ben turon kurɔ u na u ka win durɔ wɔra win yibɛrɛn nɔman di, kpa u yibɛrɛ win tɔn durɔru nɛnɛ,
12 saa ye sɔɔ, i kurɔ win nɔmu ge buro. I ku nùn wɔnwɔndu kua.

Tenkurun swaan wooda

13 I ku kiaru dɔrena ka taki, i de bɛɛn kilo ya n sãa dee dee, kpa yen gaa kun gaa kere.
14 I de bɛɛn sakakunu nu n sãa dee dee. I ku de gagu ga n gagu kere.
15 I de bɛɛn kilo ya n sãa dee dee kpa bɛɛn sakakunu nu n sãa tia. Kpa bɛɛn wãaru tu wa tu dakaa da tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
16 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni wi, u be ba yen bweseru mɔ̀ tusa.

Amalɛkiban kpeerasiabu

17 I yaayo ye Amalɛkiba ba bɛɛ kua saa ye i wee Egibitin di,
18 i wasire, ma ba bɛɛ wɔri birun di ba be ba wãa biruɔ go go, ba ǹ Gusunɔn bɛrum kue.
19 Saa yè sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃rabu wɛ̃ u de yibɛrɛba kpuro bu bɛɛ deri tem mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ mu n ka sãa bɛɛgim, i ko i Amalɛkiba kpuro kam koosiawa kpa bu ku maa ben yĩsiru yaaya handunia sɔɔ. I ku ra ye duari.

Dĩa gbiikinun wooda

26

1 I n da i dua tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, ma i mu mwa, i sina mɛ sɔɔ,
2 i de bɛɛn baawure u win gbean dĩa gbiikinu tama ni u duura tem mɛ sɔɔ, u nu doke bireru sɔɔ u ka na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ,
3 kpa u da saa ye sɔɔn yãku kowon mi, u nùn sõ u nɛɛ, u gerumɔ Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ gisɔ ma u dua tem mɛ sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ wi, u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo sun wɛ̃.
4 Kpa yãku kowo wi, u yɛ̃ro bire te mwaari u yi Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yãku yerun wuswaaɔ.
5 Kpa yɛ̃ro u gere Gusunɔn wuswaaɔ u nɛɛ, win sikado u sãawa Aramugii wi u kun wãa yeru mɔ. U da Egibitiɔ u sina mi ka tɔmbu fiiko be ba wãa ka wi. Yen biru, tɔn be, ba dabia ba kua bwese damgiru.
6 Adama Egibitigibu ba bu dam dɔre, ba bu nɔni sõɔwa, ma ba bu kua yobu.
7 Yera ba Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni nɔɔgiru sue, ma u begia nua. U ben nɔni swãaru wa ka dam mɛ ba bu dɔremɔ ka nge mɛ ba bu taare.
8 Yen biru, u bu yarama Egibitin di ka win nɔm damguu, ka nanum bakam, ka sɔm maamaakiginu.
9 U ka bu tunuma tem mini, mɛ mu tim ka bom yiba, ma u bu mu wɛ̃.
10 Yen sõna tɛ̃, u ka tem mɛ Yinni Gusunɔ u nùn wɛ̃n dĩa gbiikinu na win wuswaaɔ.
Kpa yɛ̃ro u yiira u wuswaa tem girari u ka Gusunɔ sã.
11 Yen biru, bɛɛ ka Lefiba ka sɔɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, i ko n nuku dobu mɔ̀ gãa geenu kpuron sõ ni Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ ka bɛɛn bibu wɛ̃.

Wɔkuru baateren wɔllɔn tia tian wɛ̃ɛbun wõɔ

12 Wõɔ yirun biru, itase, i ko ge sokuwa wɔkuru baateren wɔllɔn tia tian wɛ̃ɛbun wõɔ. I n bɛɛn dĩanu gã i kpa, i ko nin wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia wunawa kpa i Lefiba wɛ̃ ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu kpa ba n da di bu debu bɛɛn wuu si sɔɔ.
13 Saa yera i ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni sõ i nɛɛ, wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ye ya sãa wigia, wee i wunama

bɛɛn yɛnun di i Lefiba wɛ̃ ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu nge mɛ u bɛɛ yiire i ko. I ǹ yen gaa duari i sere ye deri.
14 I ǹ wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia yen gaa di sanam mɛ i gɔɔ wooru sõ. I ǹ ye sue sanam mɛ i ǹ dɛɛre. I ǹ maa yen gaa gɔribu wɛ̃.
15 U tukama u bɛɛ mɛɛri saa win sin yee dɛɛrarun di te ta wãa wɔllɔ, kpa u bɛɛ win tɔmbu Isireliba domaru sosia ka bɛɛn tem mɛ u bɛɛ wɛ̃, mɛ mu tim ka bom yiba nge mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua.

Isireliba ba sãawa

Gusunɔn tɔmbu

16 Gisɔ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ sõɔmɔ u nɛɛ, i win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwɔ. I n tii sɛ kpa i ye kpuro swĩi ka gõru tia ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro.
17 Gisɔ, i wura ma Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni, i maa wura ma i ko i sĩ win swaa sɔɔ, kpa i win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa.
18 Yinni Gusunɔn tii u maa wura gisɔ ma i sãa win tɔn be u gɔsa nɛnɛm win tiin sõ i ka win yiirebu kpuro swĩi nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua.
19 Mɛya u koo maa bɛɛ wɔlle sua i yĩsiru yari kpa i n bɛɛrɛ mɔ n kere handunian bwesenu kpuro ni u taka kua, kpa i n sãa win tɔn be u tii yiiya nge mɛ u gerua.

ISIRELIBA BA GUSUNƆN ARUKAWANI YAAYAMƆ

Kpee ni ba koo sɔnna

Ebalin guurɔ

27

1 Mɔwisi ka Isireliban guro gurobu ba tɔmbu sõɔwa ba nɛɛ, i wooda be kpuro mɛm nɔɔwɔ be Mɔwisi u bɛɛ saaria mi gisɔ.
2 Tõɔ tè sɔɔ i da i Yuudɛnin daaru tɔbura, i dua tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, i de i kpee bakanu gurama i sɔnna i tãwaru koosi,
3 kpa i wooda yenin gari kpuro yore ni sɔɔ dɔma te. Nge mɛya i ko i ka tem mɛ du mɛ mu tim ka bom yiba mɛ Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua.
4 I n Yuudɛni ye tɔbura i kpa, yera i ko i sere kpee nìn wooda na bɛɛ wɛ̃ gisɔ gurama i sɔnna Ebalin guurɔ kpa i nu tãwaru koosi.
5 Miya i ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãku yeru kua ka kpee ni i ǹ ka sisu dãke.
6 Kpee ni ba ǹ dãke tɔnawa i ko i ka nùn yãku yee te bania. Miya i ko i nùn yãku dõɔ mwaararuginu
7 ka siarabun yãkunu kua, kpa i sina mi i di ka nuku dobu Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuswaaɔ.
8 Kpa i woodan gari yi yore kpee ni sɔɔ mɛ baawure u koo kpĩ u ka yi gari sãa sãa.
9 Ma Mɔwisi ka yãku kowobu Lefiba ba Isireliba kpuro sõɔwa ba nɛɛ, i mario i nɔ, gisɔra i kua Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tɔmbu.
10 Yen sõ, i de i nùn mɛm nɔɔwa kpa i win yiirebu ka win woodaba swĩi ye na bɛɛ saaria mi gisɔ.
11 Mɔwisi u dɔma te tɔn be sõɔwa u nɛɛ,
12 ì n Yuudɛnin daaru tɔbura i kpa, bwese nini, Simɛɔba ka Lefiba ka Bɛnyamɛɛba ka Yudaba ka Isakariba ka Yosɛfuba ba koo da bu yõrawa Garisimun guurɔ kpa bu tɔmbu domaru kua,
13 kpa maa bwese nini, Rubɛniba ka Gadiba ka Asɛɛba ka Sabuloniba ka Danuba ka Nɛfitaliba bu da bu yõra Ebalin guurɔ kpa bu bõrin gari gere.

Bõri wɔkura yiru

14 Guuru miya Lefiba ba koo gbãra tãa tãa bu Isireliba kpuro sõ bu nɛɛ,
15 bõrurowa wi u dãa dãka ǹ kun mɛ u sisu yania u wisi u ka tii bwãaroku gagu kua u sã gbɛnum, domi Yinni Gusunɔ u yabu yen bweseru tusa ye ba ka nɔma kua ba sãamɔ. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
16 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bõrurowa wi u kun win tundo ǹ kun mɛ win mɛro bɛɛrɛ doke. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
17 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bõrurowa wi u win winsim tem nɔɔ bura yeru sare. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!

18 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u wɔ̃ko swaa sɔ̃ɔsi kankam. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
19 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u sɔɔ ɲ kun mɛ gobeku ɲ kun mɛ gɔmini win gem bira siri yerɔ. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
20 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u win tundon kurɔ kĩa, domi u win tundon kpin yeru disi dokewa mi. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
21 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u ka yaa saberu kpuna. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
22 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u ka win sesu mɛro turosi ɲ kun mɛ tundo turosi kpuna. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
23 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u ka win kurɔn mɛro kpuna. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
24 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u win tɔnusi so u go bɔkuɔ gbɛnum. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
25 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u nɔm biran gobi mwa u ka taarɛ sarirugii go. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
26 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u yina u woodan gari yini mɛm nɔɔwa. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!

28

Domarun nɔɔ mwɛɛnu

1 Mɔwisi u nɛɛ, ì n Gusunɔ bɛsɛn Yinnin gere kpuro swaa daki, ma i win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa bi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ mini gisɔ, saa yera u koo bɛɛ wɔlle sua n kere bwesenu kpuro ni nu tie.
2 Ma i win gere kpuro mɛm nɔɔwa, wee nge mɛ u koo bɛɛ domaru kua.
3 U koo bɛɛ kpuro domaru kua, be ba wãa wuu marosɔ ka be ba wãa baru kpaanɔ.
4 U koo de i bii dabinu ma kpa u de dĩanu nu koora bɛɛn gbeaɔ kpa bɛɛn kɛtɛba ka bɛɛn yãanu ka bonu nu marura nu dabia.
5 U koo de i dãa bii dabinu wa i birenu yibia kpa u de i n som mɔ mu n kpã i ka pɛ̃ɛ ko.
6 Mi i dɔɔ kpuro, u koo bɛɛ domaru kua.
7 Wi, Yinni Gusunɔ, u koo de yibɛrɛ be ba bɛɛ seesi bu yarina bɛɛn wuswaan di. Swaa tia ba koo ka duuma adama ba koo duki yarinawa bu swaa dabinu mwa.
8 U koo bɛɛn dĩa ni i gã i doke biranu sɔɔ kɔ̃su, kpa u de ye i mɔ̀ kpuro yu wɛ̃ra. U koo bɛɛ domaru sosia tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
9 I n win wooda be kpuro mɛm nɔɔwa, ma i win kĩru mɔ̀, u koo bɛɛ wuna nɛnɛm win tiin sɔ̃ nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua.
10 Handunian tɔmbu kpuro ba koo wa ma i sãa Yinni Gusunɔn tɔmbu kpa ba n bɛɛn bɛrum mɔ.
11 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ durom dabinu yibusi tem mɛ sɔɔ mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo bɛɛ wɛ̃. I ko i bii dabinu ma kpa bɛɛn yaa sabenu nu dabia kpa bɛɛn gbea yu dĩanu ko.
12 U koo bɛɛ wɔllu wukia mi win arumanin beru yera wãa kpa u de gura yu nɛ bɛɛn tem sɔɔ saa ye n weenɛ. Kpa ye i mɔ kpuro yu kuura. I ɲ maa gobi bɔkuramɔ gabun mi. Tɔn tuko dabira ta koo gobi bɔkura bɛɛn mi.
13 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kowa wiru, n ɲ mɔ siru. I ko i n da n yĩsiru yarawa, i ɲ biru wurɔ. Adama yu ka sere koora mɛ, i ko i wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodaba mɛm nɔɔwawa mam mam ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ mini gisɔ.
14 I ku ra ko i gɛra gari yi na bɛɛ sɔ̃ɔwa mini kpuron gaan di, kpa i da i bũnu sã.

Bɔ̃rin nɔɔ mwɛɛnu

15 Mɔwisi u maa nɛɛ, ma i ɲ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin gere swaa daki, ma i kun ye kpuro mɛm nɔɔwɛ ka yiire bi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ mini gisɔ, bɔ̃ri yiniwa yi koo bɛɛ wɔri.
16 Bɛɛ kpuro i ko i bɔ̃ri wa, be ba wãa wuu marosɔ ka be ba wãa baru kpaanɔ.
17 I ɲ dãa binu wasi i birenu yibia, i ɲ maa som wasi i ka pɛ̃ɛ ko.
18 I ɲ bibu marumɔ ba n dabi. Bɛɛn dĩanu nu ɲ kooramɔ bɛɛn gbeaɔ. Mɛya

bɛɛn kɛtɛba ka bɛɛn yãanu ka bonu nu ɲ̀ maruramɔ nu dabia.
19 Mi i dɔɔ kpuro, bõriya yi ko n bɛɛ swĩi.
20 Ye i mɔ̀ kpuro sɔɔ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo de i bõri wawa kpa i n bɛrum mɔ kpa i wahala ko sere i ka kam ko mam mam yèn sõ i nùn deri ma i kõsa kua.
21 U koo ka bɛɛ bara kõsunu naawa ni nu koo bɛɛ kpeerasia tem min di mɛ i ko n mɔ.
22 U koo de bɛɛn wasi yi gbera ɲ̀ kun mɛ yi swĩa ɲ̀ kun mɛ yi mɔsi ɲ̀ kun mɛ yi wooru bara. U koo maa yina gura yu nɛ kpa bɛɛn gbean dĩanu nu gbera ɲ̀ kun mɛ nu kõsi. Wahala ye kpurowa i ko wa sere u ka bɛɛ kpeerasia mam mam.
23 Wɔllu ta koo bɔbiawa nge sii gandu bɛɛn wii wɔllɔ kpa tem mu bɔbia nge sisu.
24 Tua ka yanima u koo sure bɛɛn gbeaɔ guran ayerɔ sere u ka bɛɛ kpeerasia mam mam.
25 Yinni Gusunɔ u koo de bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ kamia. Swaa tia ko i ka bu wɔri adama i ko i duki yarinawa ben wuswaan di i swaa dabinu mwa. Handunian bwesenu kpuro nu koo biti ko nù n wa ye ya bɛɛ deema.
26 Bɛɛn gonu nu koo kowa gunɔsu ka gbeeku yɛɛn dĩanu. Goo kun yin gaa giramɔ.
27 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ bwisinu wisi nge mɛ u Egibitigibu kua. U koo de i n gɔnan bara bwese bweseka mɔ ye ya ɲ̀ bɛkuramɔ.
28 U koo de wiiraru ka wɔ̃koru ka fanfankura n bɛɛ wãasi.
29 Sõɔ sɔɔ gbãara, i ko n sĩimɔwa i n babi nge wɔ̃kobu. Gãanu sari ni nu koo wɛ̃ra ye i ko i ko kpuro sɔɔ. Mɛya gaba ko n bɛɛ taki dimɔ ba n bɛɛ gbɛnimɔ. Goo kun ko n maa wãa wi u koo ka bɛɛ yina.
30 Bɛɛn goo ù n kurɔ wa, goowa u koo nùn sua. Goo ù n diru bana, goowa u koo du te sɔɔ. Goo ù n maa resɛm gbaaru kua, goowa u koo ten dãa binu di.
31 Ba koo bɛɛn naa kinɛnu go bɛɛn wuswaaɔ, adama i ɲ̀ nin yaa temmɔ. Ba koo bɛɛn kɛtɛkunu mwa ka dam, i ɲ̀ maa kpɛ̃ i nu wɔrama. Bɛɛn yibɛrɛba ba koo bɛɛn sabe piiminu gura, i ɲ̀ maa wasi wi u koo ka bɛɛ yina.
32 Ba koo bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mwɛɛri bu ko tɔn tukobun yobu bɛɛn nɔni biru i n mɛɛra, kpa i wasira ka swaan mɛɛribu saa kpuro, adama i ɲ̀ kpɛ̃ i gãanu ko.
33 Bwese tuku ni i ɲ̀ yɛ̃ nu koo na nu bɛɛn tem dĩanu kpuro ka bɛɛn wahala ye i kuan are di. Ba ko n bɛɛ dam dɔremɔwa kpa ba n bɛɛ taki dimɔ baadomma.
34 Mɛya i ko i ko wiirobu kɛ̃si ni bɛɛn nɔni yi koo wan sõ.

35 Yinni Gusunɔ u koo de i bosu wa si i ɲ̀ bɛkuramɔ. Su ko n wãawa bɛɛn dũunɔ ka bɛɛn taanɔ kpa su yɛ̃bi bɛɛn wasi kpuro sɔɔ saa bɛɛn wirun di sere ka bɛɛn naasɔ.
36 Mɛya u koo de bu bɛɛ mwɛɛri ka bɛɛn sunɔ wi i ko i ko bɛɛn wirugii bu ka da tem tukumɔ bwese te bɛɛ ka bɛsɛn baababa i ɲ̀ yɛ̃ mi, kpa i bũnu sã mi, ni ba kua ka dãa ka maa kpenu.
37 Bwesenu kpuro nìn mi Yinni Gusunɔ u koo de i da, nu ko n biti sãawa ye ya bɛɛ deema min sõ. Saa yera ba koo bɛɛ funɛ wuna kpa bu bɛɛ yaakoru ko.

38 Dĩa bwese bakara i ko i ka da gbeaɔ i duure, adama nin fiikowa i ko i wa i gɛ̃, domi twee yi koo na yi nu di.
39 I ko i resɛm gbaanu ko i nu nɔɔri, adama i ɲ̀ nin binun tam nɔrumɔ, mɛya i ɲ̀ maa nin dãa marum wasi i sɔri domi kɔkɔna nu koo mu di.
40 I ko i n olifin dãa mɔ bɛɛn tem beri berika kpuro sɔɔ. Adama i ɲ̀ yen gum wasi, domi ye kpuro ya koo dɛlla yu wɔrukuwa ya kun ye.
41 I ko i bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ma adama ba ɲ̀ mɔ̀ bɛɛgibu domi ba koo bu yoru mwɛɛriwa bu ka doona tem tukumɔ.
42 Bɛɛn dãa ka bɛɛn gbean marum kpurowa mu koo ko tween dĩanu.

43 Sɔɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ ba ko n dam mɔ̀ ba n dɔɔwa. Adama bɛɛ, i ko i biru wurawa.
44 Bera ba ko n da bɛɛ bɔkure. I ɲ̀ wasi i bu bɔkura. Ba ko n sãawa wiru kpa i n sãa siru.

45 Bɔ̃ri yini kpurowa yi koo bɛɛ deema. Kpa yi n bɛɛ wãasi sere bu ka bɛɛ kam koosia. Domi i ǹ Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere swaa daki, i ǹ win yiirebu wure, i ǹ maa win woodaba mɛm nɔɔwɛ ye u bɛɛ wɛ̃.
46 Mɛya ya ko n sãawa yĩreru te Gusunɔ u koo ka bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru kirɔ ko.
47 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ doma bakaru kua. Adama i ǹ nùn sãwa ka gɔ̃ru teu ka nuku dobu.
48 Yen sɔ̃na u koo bɛɛ yibɛrɛba sure kpa i bu yoru diiya i n wãa gɔ̃ɔru ka nim nɔru ka sãaru ka tereru sɔɔ. Ba koo bɛɛ yoo te diisiawa sere bu ka bɛɛ kam koosia.
49 U koo bɛɛ bweseru garu surema tontonden di, tu bɛɛ wukiri nge gunɔ bakeru. I ǹ ko i bwese ten barum nɔ.
50 Bwese te, ta ko n nuki sosuwa. Ta ǹ ko n bukurobun bɛɛrɛ yɛ̃. Ta ǹ maa bibun wɔnwɔndu mɔ̀.
51 Ta koo bɛɛn yaa sabenu ka bɛɛn gbean dĩanu mwɛɛriwa sere tu ka bɛɛ kam koosia. Ta ǹ bɛɛ dĩanu ganu deriammɛ ǹ kun mɛ gum ǹ kun mɛ tam ǹ kun mɛ yaa saberu.
52 Ba koo bɛɛ tarusiwa baama mi i wãa kpuro sere bɛɛn gbãra damgii ni i naanɛ sãa nu ka wɔruku. Ba koo bɛɛ tarusiwa tem mɛ kpuro sɔɔ mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃.
53 Sanam mɛ bɛɛn yibɛrɛ be, ba bɛɛ tarusi, gɔ̃ɔra koo ko sere i bɛɛn bibu tem be Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃.
54 Bɛɛn suunu sɔɔ, durɔ wi ba mam mɛɛra u wɔnwɔndu mɔ too, u koo win wɔnɔbu ka win maabu ka win tiin kurɔ ka win bii be ba tie tusi.
55 Domi nɔni swãa ten saa sɔɔ, u ǹ ko n kĩ u ka ben goo win bii be u gon yaa bɔnu ko. Domi win bii bera ba ko n sãa win dĩa ni nu tie.
56 Kurɔ wi ba raa maa mɛɛra u du u sam mɔ sere u ku ra yari tɔɔwɔ u bɔsu, u koo maa ko nge mɛ.
57 U koo mam bii wɛ̃ɛ te u mara ka ten yãa ni nu wɔruma sua u bere u n temmɔ asiri sɔɔ. Domi u ǹ dĩanu ganu wasi u di saa ye yibɛrɛba ba bɛɛ tarusi mi.
58 I kun Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛ ye ya yorua tire teni sɔɔ, ma i ǹ win yĩsi baka te nasie,
59 u koo de bara bakanu nu bɛɛ ka bɛɛn bibu wɔri. Kpa nu n wãa sere ka bɛɛn bibun bweserɔ nu ka tɛ.
60 U koo ka Egibitin bara ni kpuro na u bɛɛ sure nìn bɛrum i mɔ mi.
61 Baranu kpurowa u koo bɛɛ sure, ka mam ni nu ǹ yorua woodan tireru sɔɔ. Ni kpurowa nu koo bɛɛ wɔri sere nu ka bɛɛ kam koosia.
62 Bɛɛn fiiko tɔnawa ya koo tiara bɛɛ sɔɔ, bɛɛ be i dabi mi nge wɔllun kperi. Domi i ǹ Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere mɛm nɔɔwɛ.
63 Nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa bɛɛ durom kua, u bɛɛ dabiasia ka kĩru, nge mɛya u koo maa bɛɛ yara ka win kĩru tem mɛ u bɛɛ wɛ̃n di kpa i kam ko.
64 Nge mɛya u koo de i yarina i n wãa handunian bwesenu kpuro sɔɔ. Miya i ko i bũnu sã ni bɛɛ ka bɛsɛn baababa i ǹ daa yɛ̃ ni ba ka dãa ka kpenu kua.
65 Bwese ni sɔɔ, i ǹ bɔri yɛndu wasi. Mɛya i ǹ sinamɔ yam tem. Yinni Gusunɔ u koo de i burisina kpa i n nuki sankire i n sumɔ.
66 Bɛɛn hunde ya ko n sãawa nge ye ba ka wɛ̃ɛ sɔri kpa i n bɛrum soore wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, kpa i n sika mɔ̀ bɛɛn wãarun sɔ̃.
67 Bɛrum mɛn saabu ye i ko wan sɔ̃, i ko i n kĩ bururu tu na fuuku yokan saa sɔɔ. Kpa bururun saa, i n kĩ yoka yu na fuuku.
68 Yinni Gusunɔ u koo de bu ka bɛɛ wura Egibitiɔ ka goo nimkusu. U koo ka bɛɛ wura tem mɛ sɔɔ mɛ na raa nɛɛ, i ǹ wasi. I n tura mi, i ko i bɛɛn tii yibɛrɛba dɔre i ko yobu. Adama goo kun bɛɛ dwemɔ.

MƆWISIN SƆƆSI DÃAKIRU

69 Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃ u ka Isireliba arukawani bɔke Mɔabuban temɔ ye u raa ka bu bɔkua Horɛbuɔ baasi.

Ye Yinni Gusunɔ
u Isireliba kua

29

1-2 Mɔwisi u Isireliba kpuro mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i wa sɔm maamaakigii ni Yinni Gusunɔ u kua, ka nɔni swãa ni u Egibitin sunɔ ka win sɔm kowobu kpuro kpɛ̃ɛ ben tem mɛ kpuro sɔɔ.

3 Adama sere ka tɛ̃ u ɲ̀ dere i tubu ye
bɛɛn nɔni wa ka ye bɛɛn swasu nua.
4 U bɛɛ kpara gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru ma
bɛɛn yãa ni i doke nu ɲ̀ gɛ̃ɛkire, bɛɛn
baranu kun maa diire nu sere kpe.
5 U ɲ̀ dere i pɛ̃ɛ di. I ɲ̀ maa tam
nɔrure. Win tiiwa u bɛɛ nɔɔri i ka tubu
ma wiya u sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
6 Sanam mɛ sa tunuma mini, Sihoni,
Hɛsibonin sunɔ ka Ogu, Basanin sunɔ
ba yarima ba sun tabu wɔri ma sa ka
bu tabu kua sa kamia.
7 Sa ben tem mwa sa Rubɛnin bwese
kɛra ka Gadin bwese kɛra ka Manasen
bwese kɛran sukum wɛ̃.
8 Yen sɔ̃, i de i wooda yen gari mɛm
nɔɔwa kpa ye i mɔ̀ kpuro yu bɛɛ wɛ̃ra.

I arukawani ye nɛnuɔ n wã

9-10 Mɔwisi u maa nɛɛ, wee gisɔ i
na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuswaaɔ ka
bɛɛn bwese kɛrin wirugibu ka yin
guro gurobu ka yin tabu sinambu, bɛɛ
Isireliba kpuro gesi ka bɛɛn kurɔbu
ka bibu ka sere tɔn tukobu be ba wãa
bɛɛn suunu sɔɔ ka bɛɛn sɔm kowobu
be ba ra bɛɛ dãa kasue ka be ba nim
takirimɔ.
11 Bɛɛ kpurowa i mɛnna i ka Yinni
Gusunɔ arukawani bɔke. Tɛ̃, u bɛɛ
kanamɔ i ye wuro ka bɔ̃ri,
12 kpa i n sãa win tɔmbu kpa wi,
u n maa sãa bɛɛn Yinni nge mɛ u
bɛɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua ma u bɛɛn tii
sɔ̃ɔwa mɛ.
13 N ɲ̀ mɔ bɛɛ tɔna u ka arukawani ye
bɔkua ka bɔ̃ri,
14 ka be ba mɛnnɛ win wuswaaɔ
mini kpurowa ka mam be ba kun wãa
minin tii kpuro.
15 Bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ sa raa ka
wãa Egibitiɔ ka nge mɛ sa sina bwese
tukunun suunu sɔɔ nìn tem sa sasira.
16 I ben bũu kamgii ni wa ni ba kua
ka dãa ka kpenu ka sii geesu ka sere
maa wura.
17 Yen sɔ̃, bɛɛn suunu sɔɔ, goo ɲ̀ kun
mɛ yɛnu gagu ɲ̀ kun mɛ bwese kɛra
gaa yu ku raa Gusunɔ bɛsɛn Yinni biru
kisi kpa yu da yu bwese tuku nin bũnu
sã. Bɛɛn suunu sɔɔ, goo u ku raa gɔsira
u ko nge dãa ye ya dɛ̃ɛ mɔ.
18 Wi u arukawani yen gari nua ye
ba bɔkua ka bɔ̃ri mi, u ku tii sua win
gɔ̃ruɔ u nɛɛ, u koo bɔri yɛndu wa baa ù
n win tiin kĩru mɔ̀, kpa u de goo u wɔri
bũu sãaru sɔɔ.
19 Yinni Gusunɔ kun nùn suuru
kuammɛ. Win mɔru ka win nis-
inu koo wɔriwa yɛ̃ro sɔɔ. Bɔ̃ri yi ba
yorua tire te sɔɔ, yi koo nùn diwa kpa
Yinni Gusunɔ u de bu win yĩsiru duari
handunia sɔɔ.
20 U koo yɛ̃ro wunawa Isireliban
bwese kɛrin suunu sɔɔn di nge mɛ bɔ̃ri
yi, yi gerumɔ woodan tire te sɔɔ.

Yinni Gusunɔn bɔ̃ri yi koo bu di

21 Sɔ̃ɔ teeru bii be ba koo ra marura
ka sɔɔ be ba koo ra na saa tontonden
di, ba koo wa asɔrɔ ye ya bɛɛn wuu kua
ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛn tem
mɛ kam koosia
22 ka sɔ̃ɔ bisu ka bɔru sere ba ɲ̀ kpɛ̃
bu gãanu duure, gãanu kun mam kpɛ̃
nu kpi mɛ sɔɔ baa yakasu su ɲ̀ seemɔ
mi. Ba mu kpeerasiawa nge Sodomu
ka Gomɔra ka Adima ka Seboimu,
wuu si Yinni Gusunɔ u kpeerasia ka
win mɔru baka.
23 Saa yera bwese ni, nu koo bikia
nu nɛɛ, mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u
tem mɛ kua mɛsum. Mban sɔ̃na u mu
kpeerasia ka win mɔru baka.
24 Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, mɛn
tɔmbu ba arukawani ye kusiawa ye
wi, Gusunɔ ben sikadoban Yinni u
ka bu bɔkua sanam mɛ u bu yarama
Egibitin di.
25 Ma ba bũnu sãaru wɔri ni ba ɲ̀ daa
yɛ̃ ni Yinni Gusunɔ u bu yinari.
26 Yen sɔ̃na u mɔru kua u bu bɔ̃ri yi
yi wãa tire te sɔɔ sure.
27 Ma u win tɔmbu gira u yara tem
min di ka win dam bakam ba da ba
wãa tem tukumɔ mi ba bu waamɔ gisɔ.
28 Ye ya berua, Yinni Gusunɔ
turowa u ye yɛ̃. Adama bɛsɛgia ye u
sun sɔ̃ɔsi bɛsɛ ka bɛsɛn bibun bweseru
kpa su win wooda ye mɛm nɔɔwa.

Isireliba ba koo wura Yinni Gusunɔn mi

30

1 Sanam mɛ bɔ̃ri ka domarun gari yi
na bɛɛ sɔ̃ɔwa kpuro yi bɛɛ deema, ma

Yinni Gusunɔ u bɛɛ gira i da i wãa tem tukumɔ,
2 ma i gɔ̃ru gɔsia i wurama win mi,
ma i win gere mɛm nɔɔwa ka gɔ̃ru tia
bɛɛ ka bɛɛn bibu nge mɛ na bɛɛ yiiremɔ
gisɔ,
3 saa ye sɔɔra wi, Yinni Gusunɔ u
koo bɛɛ wɔnwɔndu kua kpa u ka bɛɛ
wurama mìn di u raa bɛɛ yarinasia i
yoru dimɔ.
4 U n daa dera ba ka bɛɛ yoru da n
toma, u koo da u bɛɛ kasuma
5 u ka bɛɛ wurama tem mɛ bɛɛn
baababa ba raa mɔ sɔɔ kpa i n mu mɔ.
U koo bɛɛ gea kua n kere bɛɛn baababa
kpa i bu dabiru kera.
6 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛn gɔ̃rusu ka
bɛɛn bibugisu dɛɛrasia kpa i nùn kĩa ka
gɔ̃ru tia ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro kpa i wa
i n wãa.
7 Saa ye, kpa u bɔ̃ri yi yi wãa tire te
sɔɔ bɛɛn yibɛrɛba sure be ba bɛɛ tusa
ba nɔni sɔ̃ɔwa mi.
8 Bɛɛ maa, i ko i gɔsirama i wi,
Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwa, kpa i win
woodaba swĩi ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mini
gisɔ.
9 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ dukia yi-
bie kpa u bɛɛ kuurasia ye i mɔ̀ kpuro
sɔɔ. U koo bɛɛn bibu ka bɛɛn yaa
sabenu ka bɛɛn gbean dĩanu dabiasia.
Domi u koo maa bɛɛn doo nɔɔru kĩa
nge mɛ u raa yellu bɛɛn sikadobagiru
kĩa.
10 Yeni kpuro ya koo koora ì n
wurama win mi ka gɔ̃ru teu ka bɛɛn
bwɛ̃ra kpuro ma i win gere mɛm
nɔɔwa ma i win woodaba swĩi dee dee
ye ba yorua win tire te sɔɔ.

Gusunɔn gari yi wãa turuku

11 Wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mini gisɔ,
ya ǹ sɛ̃ yu ka bɛɛ yeeri. Ya ǹ maa sɛ̃ i ka
ye mɛm nɔɔwa.
12 Ya ǹ wãa wɔllɔ bu sere nɛɛ, wara u
koo da wɔllɔ u ka sun ye naawa u sun
nɔɔsia su sere ye mɛm nɔɔwa.
13 Ya ǹ maa wãa daarun guru giɔ bu
sere nɛɛ, wara u koo nim wɔ̃ku tɔbura
u da u ka sun ye naawa u sun nɔɔsia su
sere ye mɛm nɔɔwa.
14 Ka gem wooda ye, ya wãawa bɛɛn
bɔkuɔ ka bɛɛn nɔsɔ ka bɛɛn gɔ̃rusɔ. I ko
i kpĩ i ye mɛm nɔɔwa.

I de i wãaru gɔsi

15 Bɛɛ Isireliba, wee na wãaru ka
gea ka maa gɔɔ ka kɔ̃sa yiimɔ bɛɛn
wuswaaɔ i ka gɔsi.
16 Yen sɔ̃na na bɛɛ yiiremɔ gisɔ, i
Gusunɔ bɛɛn Yinni kĩɔ kpa i sĩ win
swɛɛ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm
nɔɔwa ka win gere ka win yiirebu kpa
i kpĩ i n wãa i n dabiamɔ. Saa ye sɔɔ, u
koo bɛɛ domaru kua tem mɛ i ko i mwa
sɔɔ i n mɔ.
17 Adama bɛɛn gɔ̃ru gà n sĩira ma i ǹ
nùn mɛm nɔɔwɛ, ma i da i bũnu sãamɔ,
18 na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma i ko i gbiwa tem
mɛ sɔɔ mɛ i ko i mwa i n mɔ mi, ì n
Yuudɛnin daaru tɔbura.
19 Wɔllu ka tema mu sãa nɛn seeda
gisɔ ma na bɛɛ wãaru ka gɔɔ, ka maa
domaru ka bɔ̃ri yiiyammɛ. N n mɛn
na, i wãaru gɔsio kpa i wa i n wãa bɛɛ
ka bɛɛn bibun bweserɔ.
20 Kpa i Gusunɔ bɛsɛn Yinni kĩa i
n ka nùn maninɛ kpa i n nùn mɛm
nɔɔwammɛ. Domi yera ya koo de i
n wãa kpa yu bɛɛn wãaru dɛnyasia
i ka wa i n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ u
bɛsɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua.

MƆWISIN NƆƆ KANABU KA WIN GƆƆ

Yinni Gusunɔ u Yosue kua

Mɔwisin kɔsire

31

1 Mɔwisi u kpam Isireliba gari yini
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wee gisɔ na wɔ̃ɔ wunaa teeru mɔ,
na ǹ maa kpɛ̃ n bɛɛ kpara. Yeniba
kpuron biru, Yinni Gusunɔ u man
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ǹ Yuudɛni tɔburɔ.
3 Adama win tiiwa u koo bɛɛ swaa
gbiiya kpa u bwese ni nu wãa mi go
kpa i nin tem mwa. Yosuewa u koo ko
bɛɛn kparo nge mɛ wi, Yinni Gusunɔn
tii u gerua.
4 U koo bwese ni kam koosia nge
mɛ u Amɔreban sinam beni, Sihoni ka
Ogun tem kam koosia.
5 U koo bɛɛ bu nɔmu bɛria kpa i bu
kua nge mɛ na bɛɛ sɔ̃ɔwa.
6 Yen sɔ̃, i tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa i n
wɔrugɔru mɔ. I ku nanda, i ku maa di-
iri ben wuswaaɔ. Domi Gusunɔ bɛsɛn

Yinnin tiiwa u koo bɛɛ swaa gbiiya. U ǹ bɛɛ derimɔ, u ǹ maa bɛɛ biru kisimɔ.
7 Yera Mɔwisi u Yosue soka u na
Isireliba kpuron wuswaaɔ ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa a n
wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa ka tɔn
be da tem mɛ sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u
ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.
Wuna kaa bu mu bɔnu kua.
8 Win tiiwa u koo nun swaa gbiiya
kpa u n ka nun wãa. U ǹ nun biru
kisimɔ, u ǹ maa nun derimɔ. Yen sɔ̃, a
ku nanda, a ku maa de wunɛn tororu
tu kara.

Woodan garibu wɔ̃ɔ nɔɔba yiru

ka wɔ̃ɔ nɔɔba yiru

9 Mɔwisi u wooda ye yorua ma u ye
yãku kowobu Lefiban bweseru be ba
ra Yinni Gusunɔn woodan kpakororu
sɔbe ka Isireliban guro gurobu wɛ̃.
10 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wɔ̃ɔ nɔɔba yiru
baayere yè sɔɔ ba ra be ba dibu nɛni
kare, Kunun tɔ̃ɔ bakarun saa,
11 sanam mɛ Isireliba kpuro ba
mɛnna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
batuma ye u gɔsa sɔɔ, saa yera kaa n
da wooda ye kpuro gari bu nɔ.
12 Be kpurowa kaa mɛnna, tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka
tɔn tukobu be ba wãa ka bɛɛ, bu ka
woodan gari yi nɔ, kpa bu wa bu
Gusunɔ bɛsɛn Yinni nasia kpa bu
wooda ye kpuro mɛm nɔɔwa.
13 Nge mɛya bɛɛn bii be ba ǹ wooda
yen gari yɛ̃ ba koo ka ye nɔ, kpa bu
Gusunɔ bɛsɛn Yinni nasia saa kpuro
ye ko i n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ i ko i mwa
ì n Yuudɛni tɔbura.

Gari dãaki yi Gusunɔ

u ka Mɔwisi kua

14 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, wee tɔ̃ɔ te kaa gbi ta turuku
kooma. Yen sɔ̃, a Yosue sokuma kpa i
na i yɔ̃ra nɛn kuu bekurugii ten mi, mi
na ra ka bɛɛ yinnɛ, kpa n Yosue sɔ̃ ye u
koo ko.
Ma Mɔwisi ka Yosue ba da ba yɔ̃ra
kuu ten mi.
15 Miya Yinni Gusunɔ u bu kure
guru wii wuroru sɔɔ. Ma guru
wii wuro te, ta da ta yɔ̃ra kuu ten
kɔnnɔwɔ.
16 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee kaa wura a wunɛn sikadoba
deema. Wunɛn biru, Isireliba ba koo
man deri kpa bu nɛn arukawani kusia
ye na ka bu bɔkua kpa bu da bu bũnu
gasiri bu sã tem mi ba duɔ mi sɔɔ.
17 Yen tɔ̃ɔ te, kon ka bu mɔru ko kpa
n bu biru kisi n bu deri. Ba koo kam
kowa. Wahala ka nɔni swãa dabinu
koo bu deema. Saa ye sɔɔra ba koo tii
sɔ̃ bu nɛɛ, nɛ, Gusunɔ ben Yinni na ǹ
wãa ben suunu sɔɔ, yen sɔ̃na wahala
yeni ya bu deemamɔ.
18 Ka gem nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu
biru kisi n bu deri. Domi ba kɔ̃sa kua
ba bũnu sãwa.
19 Tɛ̃, a womu geni yoruo ga n sãa
seeda nɛ ka Isireliban suunu sɔɔ. A
bu womu ge sɔ̃ɔsio kpa ga n wãa ben
nɔɔwɔ.
20 Domi kon de bu du tem mɛ na
gerua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon ben baababa
wɛ̃ sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ.
Ba koo di bu debu bu bɔria. Adama
ba koo man torari bu nɛn arukawani
kusia bu ben gɔ̃ru gɔsie bũnu ganun
mi bu nu sã.
21 Saa ye sɔɔ, wahala ka nɔni swãaru
garu tà n maa seewa ben suunu sɔɔ,
ben bibun bweseru ta koo womu ge
yaaya kpa ga n sãa seeda. Na ben
gɔ̃run gari yɛ̃ saa tɛ̃n di n sere mam
bu duusia tem mɛ sɔɔ mɛ na bu nɔɔ
mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.
22 Tɔ̃ɔ te sɔɔra Mɔwisi u womu ge
yorua ma u gu Isireliba sɔ̃ɔsi.
23 Yinni Gusunɔ u Yosue, Nunin bii
wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, a de a tii dam kɛ̃
kpa a n wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa
Isireliba duusia tem mɛ sɔɔ, mɛ na bu
nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri. Mɛya nɛn tii
ko na n wãa ka wunɛ.
24 Sanam mɛ Mɔwisi u wooda ye
yorua tireru sɔɔ u kpa,
25 yera u Lefiba be ba ra Yinni
Gusunɔn woodan kpakororu sɔbe
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
26 i woodan tire teni suo kpa i tu yi
kpakoro ten bɔkuɔ kpa ta n sãa seeda
bɛɛn sɔ̃.
27 Na bɛɛn swaa taabu yɛ̃. Domi i ra
Yinni Gusunɔ seesi nɛn wuswaaɔ. Kaa
ra sere gere nɛn gɔɔn biru?
28 I bɛɛn bwese kɛrin guro gurobu
ka bɛɛn tabu sinambu mɛnnama bu na

nɛn mi. Kon gari yini gere bu yi nɔ.
Kpa wɔllu ka tem mu n sãa nɛn seeda
bɛɛn wuswaaɔ.
29 Na yɛ̃ ma nɛn gɔɔn biru i ko wɔri
durum sɔɔ. Kpa i swaa ye deri ye
na bɛɛ sɔ̃ɔsi. Yen sɔ̃, wahala koo bɛɛ
deema. Domi i ko kɔ̃sa ko i Yinni
Gusunɔn mɔru seeya ka bwãaroku ni
i seka.

Mɔwisin womu

30 Ma Mɔwisi u womu genin gari
kpuro gerua, ma Isireliba kpuro ba yi
nua. Ge wee.

32

1 Wɔllu, a swaa dakio a nɛn gari nɔ.
Tem, a swaa tem kpĩiyɔ a nɛn nɔɔ nɔ.
2 Nɛn yɛ̃ru ta kokumɔ nge guru nim
ma nɛn gari nɛmɔ nge kakoru
ma yi dãakumɔ nge dirum yaka
bekusu sɔɔ.
3 Kon Yinni Gusunɔn yĩsiru kpara.
Bɛɛ Isireliba, i Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
yĩsirun kpãaru kparo.
4 Yinni Gusunɔ u sãawa nge kperu.
U ra kowa dee dee.
Win siribu bu ra n dɛɛrewa.
U sãawa naanɛgii, murafitiru sari win
mi.
U sãawa gemgii.
5 Adama bɛɛ, i sãawa tɔn kɔ̃sobu be ba
ǹ dee dee swĩi.
I nùn torari.
Ya kua bɛɛn sekuru.
I ǹ maa sãa win bibu.
6 Gari bakasu bɛɛ,
nge mɛya ba ra Yinni Gusunɔ kue?
U ǹ sãa bɛɛn baaba ka bɛɛn taka kowo?
N ǹ wi, u bɛɛ tãsisia u kua win tɔmbu?
7 I yellu yaayo.
I bwisikuo ye n koora yellu.
I bɛɛn baababa ka bukurobu bikio, ba
koo bɛɛ sɔ̃.
8 Sanam mɛ u tɔmbu tem bɔnu kua,
ka saa ye u bweseru baatere ten tem
nɔɔ bura yeru kua,
u nin baatere goo wɛ̃ wɔllun di wi u ko
n tu kpare.
9 Adama u tii Isireliba yiiya,
be ba sãa Yakɔbun bweseru.
10 Yinni Gusunɔ u bu deema gbaburɔ
mi gbeeku bɔ̃nu nu gberi.
Ma u bu sua u nɔɔri u keu sɔ̃ɔsi.
U ben laakari mɔ nge win tiin nɔni.
11 U bu kɔ̃su nge kasa
ye ya yɔ̃ɔwa yen sokuru wɔllɔ
ya ka yen binu yɔ̃ɔsiamɔ.
Ma ya kasa dɛrie yu ka nu gaba.
12 Yinni Gusunɔ turowa u bu kpara.
Bũu goo kun nùn somi.
13 U dera ba da ba sina gunguru wɔllɔ.
Ma u bu gberun dĩanu diisia.
U dera ba kperun tim di.
U dera ben dãa gbaanu gea kua kpenu
wɔllɔ bu ka gum wa.
14 Ba kɛtɛba ka yãanun bom nɔrumɔ.
Ba yãa kpɛmminu ka yãa kinɛnu
ka boo kinɛnun yaa gumgia
temmɔ.
Som gem dĩana ba ra n dimɔ.
Mɛya ba ra maa resɛm tam gem nɔ.
15 Ye ba deba ba kpa ma ba Gusunɔ
seesi.
Ye ba bɔria ba kpa, yera ba wi, Gusunɔ
ben taka kowo deri.
Ma ba nùn gɛma wi, wi u sãa ben faaba
kowo.
16 Ba win nisinu seeya ba da ba bũnu
sãamɔ.
Ba win mɔru seeya ba da ba bũnu yiire
17 ma ba nu yãkuru koosimɔ ni,
ni nu ǹ sãa gem.
Ba ǹ daa nu yɛ̃,
ben baababa ba ǹ nu sãare.
18 Ba Gusunɔ duari wi u sãa nge ben
kpee baa mi ba ra kuke,
wi, wi u bu wãaru wɛ̃.
19 Sanam mɛ Gusunɔ u wa mɛ,
yera win mɔru seewa ma u bu gɛma
be, be ba sãa win bibu.
20 U nɛɛ, u ǹ maa bu somimɔ kpa u wa
ye ya koo bu deema.
Domi ba sãawa mɛm nɔɔ sarirugibu ka
naanɛ sariba.
21 Ba win mɔru ka win nisinu seeya
ben bũu ni ba sokumɔ Gusunɔn sɔ̃,
ni nu ǹ sãa gãanu.
Yen sɔ̃na u nɛɛ,
wi, u koo maa bwese wiirarugiru
sokusia
u ka ben mɔru seeya,
kpa u ben nisinu seeya ka bwese te,
te ba ǹ garisi gãanu.
22 Win mɔru koo se nge dɔ̃ɔ yara
kpa yi gãanu kpuro dɔ̃ɔ mɛni tem sɔɔ,
kpa yu maa da sere tem sɔɔ sɔɔwɔ.
Kpa yu guunun kpɛɛkpɛɛkunu dɔ̃ɔ
mɛni.
23 U koo bu nɔni swãaru sure.

Kpa u bu twee.
24 Ba koo gbi gɔ̃ɔru ka bararun sɔ̃.
Bara bakanu koo bu go.
U nɛɛ, u koo bu gbeeku yɛɛ sure yi bu mwɛɛri.
Kpa u maa de wɛɛ dɛ̃ɛgii yi bu dwɛ̃ɛ.
25 Tabu koo bu go swɛɛ sɔɔ kpa be ba wãa yɛnusɔ bu bɛrum soora.
Aluwaasiba ka wɔndiaba ba koo gbisuku,
baa ka bii wɛ̃ɛnɔ ka tɔkɔnɔ ba ǹ derimɔ.
26 U koo bu kam koosiawa mam mam sere goo kun maa bu yaayamɔ.
27 Adama u ǹ wuramɔ yibɛrɛba bu nùn yɛ̃ɛ
yèn sɔ̃ ba win tɔmbu kamia,
kpa bu nɛɛ, n ǹ wi, Yinni Gusunɔ u ye kua.
28 Isireliba ba sãawa bwese te ta ǹ bwisi mɔ,
ta ǹ maa laakari mɔ.
29 Bà n daa bwisi mɔn na,
ba koo raa gia ye ya koo bu deema.
30 Kpa bu tii bikia bu nɛɛ,
tɔn turo u koo kpĩ u tɔmbu nɔrɔbu (1.000) yarinasia?
N kun mɛ tɔmbu yiru bu tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) yarinasia?
Geema Gusunɔ bɛsɛn Yinni damgii u sun deriwa,
u sun yibɛrɛba nɔmu bɛriawa.
31 Adama yibɛrɛ ben tii ba yɛ̃
ma ben bũu wi u bu kɔ̃su
u ǹ wi, Gusunɔ Isireliban Yinni dam tura.
32 Ben yibɛrɛ be, ba sankirewa nge Sodomu ka Gomɔragibu.
Ba sãawa nge tam mɛ mu sosu, ma mu dɛ̃ɛ mɔ.
33 Ba sosuwa nge waan dɛ̃ɛ.
Ba sãawa nge waa gɔsɔrun dɛ̃ɛ.
34 Yinni Gusunɔ u yɛ̃ ye yibɛrɛ be, ba kua.
U maa yɛ̃ ye u koo bu kɔsie.
35 Wiya u koo bu mɔru kɔsie u bu sɛɛyasia.
Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ ba koo wɔruma.
Tɔ̃ɔ te, nɔni swãarugira, ta ǹ maa tɛɛmɔ.
36 Yinni Gusunɔ ù n deema
win tɔmbu ba ǹ dam mɔ,
ba ǹ maa tãsi yeru garu mɔ,
u koo bu siria,
kpa u be, win sɔm kowobun wɔnwɔndu wa.
37 Saa ye sɔɔ, u koo bikia u nɛɛ,
mana bɛɛn bũu damgii ni, nu wãa,
nìn mi i kuku yeru kasu,
38 ni i ra yaa gumgia goowe,
kpa i nu tam wɛ̃ nu nɔ.
I nu sokuo nu na nu bɛɛ somi tɛ̃.
I de nu duki na nu bɛɛ faaba ko.
39 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛna na wãa.
Goo maa sari wi u sãa Gusunɔ.
Nɛna na ra go,
nɛna na ra maa seeye.
Nɛna na ra mɛɛra ko
kpa n wure n bɛkia.
Goo sari wi u koo kpĩ u tɔnu wɔra nɛn nɔmun di.
40 Sere ka nɛn wãaru, na nɔmu sua wɔllɔ na bɔ̃rua na nɛɛ,
41 kon nɛn takobi nɔɔ dɛ̃ɛri,
kpa n tɔmbu siri.
Kon nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsie
kpa n bu sɛɛyasia
be, be ba man tusa.
42 Nɛn sɛ̃ɛnu koo yɛm debu
kpa nɛn takobi yu be ba man seesimɔ go.
Na ǹ goo derimɔ
wi u ka man tabu mɔ̀.
Be, be ba mɛɛra kua ka be ba yoru mwɛɛra
ba koo gbiwa.
43 Bɛɛ bwese tukunu, i Yinni Gusunɔn tɔmbu tɔmɔ,
domi u koo bu mɔru bara,
kpa u bu ben toranu suuru kua
u ben tem dɛɛrasia.
44 Ma Mɔwisi ka Yosue, Nunin bii ba na Isireliban wuswaaɔ ba bu womu gen gari kpuro saaria.

Mɔwisin kirɔ dãaka

45 Sanam mɛ Mɔwisi u Isireliba Yinni Gusunɔn sɔ̃ɔsi te sɔ̃ɔwa u kpa, yera u nɛɛ,
46 wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mini gisɔ,
i ye mɛm nɔɔwɔ. I de i ye bɛɛn bibu sɔ̃ɔsi kpa bu wa bu ye mɛm nɔɔwa kpuro.
47 I n yɛ̃ ma wooda ye, ya ǹ faagin gari. Domi yeya ya koo bɛɛ wãaru wɛ̃ kpa yu de tu dakaa da tem mɛ sɔɔ, mɛ i ko i mwa Yuudɛnin guru giɔ.

Mɔwisi
u win gɔɔn labaari nua

48 Yen tɔ̃ɔ tera Yinni Gusunɔ u
Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
49 a doo guu ni ba mɔ̀ Abarimuɔ,
Mɔabun temɔ Yerikon deedeeru, kpa
a yɔ Nɛbon guurɔ. Saa min diya kaa
Kananin tem wa mɛ kon Isireliba wɛ̃.
50 Guu ten wɔllowa kaa gbi nge mɛ
wunɛn mɔɔ Aroni u gu Horiɔ, kpa a da
a wunɛn sikadoba deema.
51 Domi bɛɛ kpuro i ǹ man naanɛ
kue Isireliba kpuron wuswaaɔ sanam
mɛ i wãa Mɛriban bwiaɔ, Kadɛsiɔ,
Sinin gbaburɔ. A ǹ man bɛɛrɛ wɛ̃
Isireliban wuswaaɔ dɔma te.
52 Yen sɔ̃na kon de a tem mɛ wa
tontonden di mɛ na nɛɛ, kon Isireliba
wɛ̃ mi, adama a ǹ duɔ mɛ sɔɔ.

Mɔwisi u Isireliban bwese kɛri domaru kua

33

1 Mɔwisi Gusunɔn tɔnu u sere gbi, u
Isireliba domaru kua, u nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ u na Sinain guurun di
nge dɔ̃ɔ wi u Seirin guuru wukiri,
ma u win tɔmbu yam bururasia saa
Paranin guurun di.
Gusunɔn gɔradoba dabi dabira ta nùn
yɔ̃sirima.
Ma u wooda nɛni win nɔm geuɔ nge
dɔ̃ɔ.
3 Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ.
U ra tɔmbu kpuro kɔ̃su be ba sãa
wigibu,
ba ra yiire win nuurɔ bu ka win
sɔ̃ɔsiru wa.
4 Nɛ, Mɔwisi, na bɛɛ wooda wɛ̃
ye ya sãa bɛɛ Yakɔbun bibun bwe-
serun tubi
ye ya kpuro kere.
5 Yinni Gusunɔ u kua sina boko
Isireliɔ
sanam mɛ ben guro gurobu ka ben
kparobu ba mɛnna
ka sere maa ben bwese kɛri.
6 Mɔwisi u den domaru torua u nɛɛ,
Rubɛnin bwese kɛra yu dakaa da,
yu ku raa gbi.
Gusunɔ u de yen tɔmbu bu dabia.
7 U maa gerua Yudan bwese kɛran sɔ̃
u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a swaa dakio
a Yudan bwese kɛran sokuru nɔ.
A de ba n nɔɔ tia sãa ka Isirelin bwese
kɛri yi yi tie.
A ye somiɔ yen yibɛrɛba bà n ye wɔrim
wee.
8 Lefin bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, wuna a wunɛn sɔm
kowobu Lefiba urimu ka tu-
mimu nɔmu bɛria.
A ben laakari mɛɛra Masaɔ,
ma a bu siri Mɛriban bwian gari sɔɔ.
9 Ba nun naanɛ kua n kere ben mɛro
ka ben tundo
ka ben wɔnɔbu ka sere ben bibu.
Ba wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
Ma ba wunɛn arukawani ye yibia.
10 Ba wunɛn tɔmbu wunɛn wooda
sɔ̃ɔsi bu ka nun mɛm nɔɔwa.
Ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko
kpa bu turare dɔ̃ɔ doke wunɛn yãku
yerɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a ben bwese kɛra
somiɔ bu ka dam ko.
A ben ye ba mɔ̀ kpuro domaru kuo.
A ben yibɛrɛban dam buo.
A ku maa de bu se sere ka
baadommaɔ.
12 Bɛnyamɛɛn bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Bɛnyamɛɛn bwese kɛra ya sãawa ye
Yinni Gusunɔ u kĩ.
Maa ya wãa bɔri yɛndu sɔɔ win bɔkuɔ.
U bu kɔ̃su baadomma.
U maa wãa ben suunu sɔɔ.
13 Yosɛfun bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a ben tem domaru kuo,
kpa mu guran nim wa,
ka maa nim mɛ mu koo yari tem sɔɔn
di.
14 A ben tem mɛ domaru kuo,
kpa dĩanu nu se,
kpa suru baawure ba n da n gɛ̃ɛru mɔ̀.
15 A de dĩa geenu nu koora ben guunu
kpuron wɔllɔ.
16 A de tem mɛ, mu dukia yibu.
Kpa wunɛ wi a gari gerua saa kiki
bekusun din domaru tu du
Yosɛfun bwese kɛra sɔɔ.
Domi yen tɔmbu ba kua begibun
wirugibu.
17 Yosɛfun bwese kɛra ye, ya bɛɛrɛ mɔ.
Ya dam mɔ nge kɛtɛ kinɛru.
Yen dam mu sãawa nge gbeeku kɛtɛn
kɔbin dam.
Dam mɛya ya ra ka bwese tukunu so,
kpa yu nu gira.
Efaraimun tɔn dabira ta sãa nge kɔbi
yin tia,
ma Manasen tɔn dabira maa sãa nge
kɔbi yin yiruse.

18 Sabuloni ka Isakarin bwese kɛrin
sɔ̃ u nɛɛ,
Gusunɔ, a Sabulonin bwese kɛra
kuurasio
yen tenkurun sɔ̃ te ya mɔ̀ nim goorɔ.
Kpa a de Isakarin bwese kɛra ya n wãa
bɔri yɛndu sɔɔ yen kunɔ.
19 Ba koo tɔmbu soku ben guunɔ
kpa bu yãkunu ko sannu
nge mɛ wooda ya gerua.
Ben dukia ya koo nawa nim wɔ̃kun
tenkurun di
ka sere maa yani sɛɛrin di.
20 Gadin bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
bu Gusunɔ siaro
wi u Gadin bwese kɛra batuma baka
wɛ̃.
Ya yen yibɛrɛba mara
nge gbee sunɔ ge ga gen yaa mara gu
kasuku
saa wirun di sere ka naasɔ.
21 Ya tii tem mɛ mu gea bo gɔsia.
Ye wirugii u ra sue yera ya sua.
Ya gbia Isireliba kpuron wuswaaɔ
taba sɔɔ.
Ya Yinni Gusunɔn wooda ka win gere
mɛm nɔɔwa.
22 Danun bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Danun bwese kɛra ya sãawa nge gbee
sunɔ kpɛmbu
ge ga yɔ̃ma Basanin di.
23 Nɛfitalin bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Nɛfitalin bwese kɛra ya Yinni
Gusunɔn domaru yiba
ma ya win durom wa.
Yen tem mu ko n wãawa saa sɔ̃ɔ duu
yerun di
n ka da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ.
24 Asɛɛn bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Asɛɛn bwese kɛra yu domaru wa
n kere bwese kɛri yi yi tie.
Gusunɔ u de yen maabu bu ye kĩru
sɔ̃ɔsi,
kpa yen tem mu n olifin gum yiba too,
25 kpa yen wusun gbãranun kɔnnɔsu
su n sãa sisugisu ka sii
gandugisu,
kpa ya n dam mɔ yen wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ.
26 Yera Mɔwisi u kpam gerua u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i n yɛ̃ ma Yinni goo sari
nge Gusunɔ.
Wee u wɔllu sɔni u ka sisi bɛɛn mi ka
win yiiko baka.
Guru wira u dua u ka wee u bɛɛ somi.
27 Wiya u sãa bɛɛn kuku yeru sere ka
baadommaɔ.
Saa yee yellun diya win nɔm damguu
ga bɛɛ kɔ̃su.
Ma u bɛɛ yibɛrɛba gira u nɛɛ, i bu kam
koosio.
28 Yen sɔ̃na bɛɛ Isireliba, Yakɔbun
bweseru, i sɔ̃ bɔri yɛndu sɔɔ.
I sɔ̃wa mi dĩa binnu ka resɛm ya ra
koore too.
Mɛya gura ya ra maa nɛ mi.
29 Bɛɛ Isireliba, i sãawa doo nɔɔrugibu.
I ǹ ka bweseru garu weenɛ.
Domi i sãawa bwese te Yinni Gusunɔ
u faaba kua.
U sãawa nge bɛɛn tɛrɛru
te ta bɛɛ kɔ̃su.
U sãawa nge bɛɛn takobi
ye ya bɛɛ nasara wɛ̃ɛmɔ.
Bɛɛn yibɛrɛba ba koo na bu bɛɛ suuru
kana
kpa i ben tii suabu kpeerasia.

Mɔwisin gɔɔ

34

1 Yeniban biru, Mɔwisi u seewa u da
Mɔabun guunu gia. Ma u yɔɔwa guu
te ba mɔ̀ Nɛboɔ sere Pisigan wii kpiirɔ
Yerikon deedeeru. Ma Yinni Gusunɔ
u nùn tem mɛ kpuro sɔ̃ɔsi saa Galadin
di sere n ka da Danuɔ,
2 ka Nɛfitalin tem ka Efaraimugim
ka Manasegim saa Yudan tem di n ka
da nim wɔ̃kuɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yeru
gia,
3 ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia
Nɛgɛbuɔ ka Yuudɛnin bera gia ka
wɔwaɔ ye ya wãa Yeriko ye ba maa mɔ̀
Kpakpa bɛ̃ɛn wuun bera gia n ka girari
Soariɔ.
4 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tem mɛ na Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua mɛya mi,
mɛya na maa dera a wa mi. Tɛ̃, kon mu
ben bibun bweseru wɛ̃. Adama wunɛ,
na ǹ derimɔ a taara mi.
5 Yeniban biru, Mɔwisi Yinni
Gusunɔn sɔm kowo u kpuna u gu
Mɔabun tem mi nge mɛ wi, Yinni
Gusunɔ u gerua.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sikua
Mɔabun wɔwa mi, Bɛti Peorin

deedeeru. Adɑmɑ sere kɑ gisɔ goo kun win sikiru waare.
7 Sɑnɑm mɛ Mɔwisi u gu, u mɔwɑ wɔ̃ɔ wunaa teeru. Adɑmɑ win dɑm tie. Mɛyɑ win nɔni kun maa dɑm dwiiye.
8 Mɑ Isireliba kpuro bɑ win gɔɔ wooru sinɑ sɔ̃ɔ tɛnɑ bɑ wuri mɔ̀, Mɔabun wɔwɑ mi.
9 Mɔwisi u Yosue, Nunin bii nɔmɑ sɔndi u kɑ ko win kɔsire. Yosue wi, u bwisi yibɑ. Mɑ Isireliba bɑ nùn mɛm nɔɔwɑ bɑ Gusunɔn woodɑ ye u Mɔwisi wɛ̃ swĩi dee dee.
10 Isireliba sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ goo kun maa yĩsiru yarire nge Mɔwisi. Domi Yinni Gusunɔ u rɑ kɑ nùn gɑri kowɑ nɔɔ kɑ nɔɔ.
11 Goo sɑri wi bɑ koo kɑ nùn weesinɑ win sɔm maamaakigia ye u kuɑn sɔ̃ sɑnɑm mɛ Yinni Gusunɔ u nùn gɔrɑ Egibitin sunɔ kɑ win sinɑ bwãabu kɑ win tem tɔmbu kpuron mi.
12 Gusunɔn sɔmɔ goo sɑri wi u koo kpĩ u maamaaki ye, kɑ gãɑ nɑnumgii ni ko, ni Mɔwisi u kuɑ Isireliba kpuron wuswaaɔ.

YOSUE

Ba tire te sokumɔ Yosue yèn sɔ̃ wiya u sãa Isireliban kparo waati yè sɔɔ ba ka dua Kananin temɔ, mɛ Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua.

Tire te, ta gerumɔ nge mɛ ba koosina ba ka Kananin tem mwa ka nge mɛ ba ka mu Isireliban bwese kɛra baayere bɔnu kua. Yosue u sere gbi u Isireliba kana bu tii Gusunɔ wɛ̃ bu wi turo sã.

Tire ten kpunaa

1. Kananin tem mwaabu, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Tem mɛn bɔnu kobu, wiru 13n di sere wiru 21.
3. Yosuen kirɔ dãaki, wiru 22n di sere wiru 24.

Yosue u kua Mɔwisin kɔsire

1 Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowon gɔɔn biru, Yinni Gusunɔ u ka Yosue, Mɔwisin asakpɔ gbiikoo wi u sãa Nunin bii gari kua.

2 U nɛɛ, wee, nɛn sɔm kowo Mɔwisi u gu. N n mɛn na, a seewo a Yuudɛni ye tɔbura, wunɛ ka Isireliba kpuro i da tem mɛ na bu wɛ̃ɛmɔ sɔɔ.

3 Tem mi i dua kpuro, mu koo kowa bɛɛgim. Nɛna na bɛɛ mu wɛ̃ɛmɔ, nge mɛ na Mɔwisi nɔɔ mwɛɛru kua.

4 Saa Nɛgɛbun tem di n ka da Libanin temɔ, saa maa daa baka ten min di te ba mɔ̀ Efarati, ka Hɛtiban tem kpuro, n ka da nim wɔ̃ku bɔkɔ gen mi, ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ, ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yerɔ, mi kpurowa mu ko n sãa bɛɛn tem.

5 Yibɛrɛ goo kun kpɛ̃ u yɔ̃ra u nun ma wunɛn wãaru kpuro sɔɔ. Nge mɛ na raa ka Mɔwisi wãa, nge mɛya ko na n maa ka nun wãa. Na ǹ nun derimɔ pai. Mɛya na ǹ maa nun kɔ̃mɔ.

6 A de a n wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa tɔn be gbiiya bu ka tem mɛ mwa, mɛ na gerua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon ben baababa wɛ̃.

7 A n gesi wɔrugɔru mɔ. Kpa a laakari doke a ka wooda kpuro mɛm nɔɔwa ye nɛn sɔm kowo Mɔwisi u nun wɛ̃. A ku ra yen gaa gɛɛrari baa fiiko, kpa n nun wɛ̃ra mi a da kpuro.

8 A de woodan tire ten gari yi n da n wãa wunɛn nɔɔ sɔɔ, kpa a n yi bwisikumɔ saa baayere, sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru. Kpa a laakari doke a ka ye kpuro mɛm nɔɔwa mam mam ye ba yorua mi. Domi à n kua mɛ, ye a mɔ̀ kpuro ya koo arufaani ko.

9 A yaayo ma na nun yiire na nɛɛ, a n wɔrugɔru mɔ. A ku de wunɛn tororu tu kara, domi nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni ko na n wãa ka wunɛ baama mi a dɔɔ.

Yosue u Isireliba wooda wɛ̃

10 Yen biru Yosue u win tɔmbu Isireliban wirugibu wooda wɛ̃,

11 u nɛɛ, i sansani bukianɔ, kpa i tɔmbu sɔ̃ bu dĩanun sɔɔru ko, domi mìn di ka sɔ̃ɔ ita, sa ko Yuudɛni ye tɔbura su da su tem mɛ mwa, mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun wɛ̃ɛmɔ sa n mɔ.

12 Ma u Rubɛniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

13 i yaayo ye Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ yiire. U nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bɛɛ tem mɛ wɛ̃ mi i ko i n bɔri yɛndu mɔ.

14 Yen sɔ̃ tɛ̃, bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bii piiminu ka bɛɛn sabenu koo sina tem mɛ sɔɔ Yuudɛnin bera mini, adama bɛɛ tabu durɔbu kpuro i ko i tɔbura i n tabu yãnu nɛni, i ka bɛɛn mɛro bisibu somi,

15 sere bu ka tem mɛ mwa mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bu wɛ̃ kpa u ben tii bɔri yɛndu wɛ̃ nge mɛ u bɛɛ wɛ̃. Sanam mɛya i ko i wurama i bɛɛn tem mwa mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ wɛ̃ Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yerun bera gia.

16 Ba Yosue wisa ba nɛɛ, ye a sun yiire kpuro, yeya sa ko ko. Mi a maa sun gɔra kpuro, sa ko dawa.

17 Nge mɛ sa Mɔwisin gari mɛm nɔɔwa mam mam, nge mɛya sa ko maa wunɛgii mɛm nɔɔwa. Yinni Gusunɔ u n gesi ka nun wãa nge mɛ u raa ka Mɔwisi wãa.

18 Baa ǹ n weren na, ma u wunɛn wooda sɔɔ degangam mɔ̀, ma u ǹ wunɛn gere mɛm nɔɔwɛ, sa ko yɛ̃ro gowa. Adama wunɛn tii, a n gesi wɔrugɔru mɔ.

Yosue u sɔmɔbu gɔra

bu ka Yerikon saria mɛɛri

2

1 Yosue Nunin bii, u durəbu yiru gabu gəra asiri səə saa Sitimun di u nɛɛ, i doo i tem mɛn saria mɛɛri, n mam nɛɛre wuu ge ba mɔ̀ Yeriko. Ye ba tura mi, ba dua kurə tanə goon yɛnuə wi ba sokumə Rahabu bu ka kpuna mi.

2 Yera ba Yerikon sunə sɔ̃əwa ba nɛɛ, wee, Isireli gaba na mini yoka ye, bu ka sĩ sĩ bu bɛsɛn tem saria mɛɛri.

3 Ma Yerikon sunə wi, u Rahabu gəria u nɛɛ, a durə be yarama be ba na ba dua wunɛn yɛnuə mi, domi ba nawa bu ka sĩ sĩ bu bɛsɛn tem mɛ kpuron saria mɛɛri.

4-6 N deema gəro be, bu sere tunuma, kurə wi, u durəbu yiru ye berua dii tɛɛran wəllə, ma u bu dãa wɛ̃ɛ damgiru garun dɛki wukiri yi yi keewa. Ma u nɛɛ, geema, durə be, ba na nɛn mi, adama na ǹ yɛ̃ mìn di ba na. Ye sɔ̃ə u kpa bu sere gbãra kənnə kɛnɛ, saa yera ba yara nɛn min di. Na ǹ maa yɛ̃ gee ba da. I bu kasuo fuuku, i ko i bu wa.

7 Ye ba nua mɛ, ba bu kaso wəri ba da ka swaa ye ya dəə Yuudɛnin daarun təbura yerə. Ma ba gbãra kənnə kɛnua ben biru.

8 Yen biruwa Rahabu u yəəwa dii tɛɛra yen wəllə Yosuen gəro ben mi, bu sere kpuna,

9 u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, na yɛ̃ ma Yinni Gusunə u bɛɛ tem mɛ wɛ̃, yeya n dera bɛɛn bɛrum sun mwa. Tem mɛn təmbu kpuro ba diirimɔwa bɛɛn sɔ̃.

10 Domi sa nua nge mɛ Yinni Gusunə u nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari gberasia i ka təbura sanam mɛ i yarima Egibitin tem di. Sa maa nua nge mɛ i Amərəban sinambu yiru Sihoni ka Ogu go Yuudɛnin guru giə ma i ben ye ba mə kpuro munka muku muku.

11 Yande ye sa yeni nua, sa nanda. Ma bɛsɛ kpuron toronu kara bɛɛn saabu. Domi Gusunə bɛɛn Yinni wiya u sãa wəllu ka tem yɛ̃ro.

12 N n mɛn na, na bɛɛ kanamə tɛ̃, i bɔ̃ruo ka Yinni Gusunən yĩsiru ma i ko i nɛn baan yɛnugibu tən geeru kua nge mɛ na bɛɛ kua. I man yĩreru garu kuo te ta sɔ̃əsimə ka gem,

13 ma i ko nɛn baa ka nɛn mɛro ka nɛn sesubu ka nɛn wənəbu ka bɛsɛn bweseru kpuro faaba ko sa kun ka gu.

14 Durə be, ba nùn wisa ba nɛɛ, sere ka bɛsɛn wãaru, à kun bu bɛsɛn asiri dəmɛyɛ, sa ko nun tən geeru ka bərəkiniru sɔ̃əsi sanam mɛ Yinni Gusunə u sun tem mɛ nəmu bɛria u kpa.

15 N deema Rahabun diru ta girariwa wuun gbãraru səə, ma u bu sarasia wuun biruə win fɛnɛntin di ka wɛ̃ɛ wəba.

16 U nɛɛ, i saro i da guunun bera gia, be ba bɛɛ kasu mi, bu ku raa ka bɛɛ wa. Kpa i kuke mi nge sɔ̃ə ita sere bà n wurama. Yen biru kpa i bɛɛn swaa wəri i doona.

17 Durə be, ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, yèn nəə mwɛɛru sa kua ka bɔ̃ri mi, sa ko ye ko. Adama wee ye wunɛn tii kaa ko.

18 Sà n dua tem mɛ səə, kaa wɛ̃ɛ wunəmgii yini gbinisiwa wunɛn fɛnɛnti mini mìn di kaa sun sarasia, kpa a wunɛn baa ka wunɛn mɛro, ka wunɛn sesubu mɛnna wunɛn diru mini, be ba sãa wunɛn yɛnugibu kpuro gesi.

19 Ben goo ù n yara wunɛn dirun di u da təəwə, win tii səəra win yɛm mu koo wəri, bɛsɛ sa ǹ ko sa n toraru mə wi səə. Adama wi u wãa ka wunɛ sannu wunɛn dirə, goo ù n nùn go, win yɛm mu wəri bɛsɛn wirə.

20 Adama à n bu bɛsɛn asiri ye dəmɛya, bɔ̃ri yi a sun koosia mi, yi ǹ maa sun dimə.

21 U bu wisa u nɛɛ, na wura n koora nge mɛ i gerua.

Nge mɛya u ka bu nəə kana ma ba doona. Ma u wɛ̃ɛ wunəmgii yi səri fɛnɛnti yen mi.

22 Ba doona ba tura guunun bera gia. Ba sina mi sɔ̃ə ita sere be ba bu kasu mi, ba ka gəsirama domi ba bu mɛɛra swaa yen baama kpuro ba ǹ bu wa.

23 Yen biru Yosuen gəro be, ba sarama guunun beran di ba Yuudɛni təbura ba wura win mi. Ma ba nùn saaria kpuro ye n bu deema mi gia.

24 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, geema, Yinni Gusunɔ u sun tem mɛ kpuro nɔmu sɔndiawa. Mɛn tɔmbu kpuro ba nandewa ba diirimɔ bɛsɛn sɔ̃.

Isireliba ba Yuudɛni tɔbura

3

1 Yosue u seewa buru buru yellu, wi ka Isireliba kpuro, ma ba doona Sitimun di ba tura Yuudɛnin daarɔ. Ba kpuna mi sɔ̃ɔ ita bu sere tu tɔbura.
2 Sɔ̃ɔ ita yen biru, yera wirugibu ba sansani bukiana ba tɔmbu sɔ̃ɔwa
3 ba nɛɛ, sanam mɛ i yãku kowo Lefiba wa ba Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodan kpakororu sɔɔwa, i seewo i bu swĩi biruɔ.
4 Ba ko n bɛɛ gbiiye yèn sɔ̃ i ǹ swaa ye swĩire. Adama i ku susi kpakoro ten bɔkuɔ. I de i n tu swĩi dandankuru nge kilo tian saka.
5 Ma Yosue u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i tii dɛɛrasio domi sia Yinni Gusunɔ u koo sɔm maamaakiginu ko bɛɛn suunu sɔɔ.
6 U maa yãku kowobu sɔ̃ɔwa bu woodan kpakoro te suo bu swaa wɔri bu tɔn be gbiiya. Ma ba kua nge mɛ u bu sɔ̃ɔwa.
7 Yen biru Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa gisɔn di, kon de a n yiiko mɔ Isireliba kpuron nɔni sɔɔ, kpa ba n yɛ̃ ma na wãa ka wunɛ nge mɛ na raa wãa ka Mɔwisi.
8 Kaa yãku kowo be ba woodan kpakororu sɔɔwa sɔ̃ a nɛɛ, bà n tura Yuudɛnin daarɔ bu nim duo bu yɔ̃ra mɛn goorɔ.
9 Ma Yosue u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i susima mini kpa i Gusunɔ bɛɛn Yinnin gari nɔ.
10-11 I n wa Gusunɔ Yinni wason kpakororu ta bɛɛ gbiiye ta Yuudɛni duɔ, i ko i n yɛ̃ ma Gusunɔ u wãa bɛɛn suunu sɔɔ. U koo maa Kananiba ka Hɛtiba ka Hefiba ka Feresiba ka Girigasiba ka Amɔreba ka Yebusiba gira bɛɛn wuswaan di.
12 I tɔn durɔbu gabu gɔsio tɛ̃ Isireliban bweseru baateren di tia tia, sɔmburu garun sɔ̃.
13 Yãku kowo be ba Gusunɔ, tem kpuron Yinnin woodan kpakororu sɔɔwa, bà n ben naasu kpɛ̃ɛ Yuudɛnin daarɔ, nim mɛ, mu koo burana. Mɛ mu wee, kpa mu guna ko.
14 Ma tɔn be, ba yara ben kunun di bu ka Yuudɛni tɔbura. Yãku kowo be, ba gbia wuswaaɔ.
15 Saa ye, gɛ̃ɛbun saawa. Saa ye sɔɔra daa ten nim mu ra n yiba mu n tɛrie sere ka ten guruɔ. Ye yãku kowo ben naasu daa ten nim baba,
16 yera mu burana mu guna kua sarun di wuu ge ba mɔ̀ Adamun beraɔ. Wuu ge, ga wãawa Saatanin bɔkuɔ. Ma nim mɛ mu daamɔ nim wɔ̃ku bɔruguu gia mu doona mam mam. Saa yera tɔn be, ba tɔbura Yerikon deedeeru.
17 Be kpuro ba ka tɔbura ba kpa, yãku kowo be, ba yɔ̃wa sim sim daa te sɔɔ mi ba naasu kpɛ̃ɛ nim ka burana mi.

Isireliba ba kpenu wɔkura yiru sɔnna seedan sɔ̃

4

1 Saa ye tɔn be kpuro ba Yuudɛni tɔbura ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 i durɔbu wɔkura yiru gɔsio bɛɛn bweseru baatere sɔɔ tɔn tia tia.
3 I bu sɔ̃ɔwɔ bu kpenu wɔkura yiru sua Yuudɛnin tora minin di, mi yãku kowoba yɔ̃ra sim sim mi, kpa i ka da i yi mi i ko bɛɛn sansani gira i kpuna yoka ye.
4 Ma Yosue u durɔbu wɔkura yiru ye soka be u gɔsa Isireliba sɔɔ,
5 u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gɔsiro Gusunɔ bɛsɛn Yinnin kpakoro ten mi, Yuudɛnin daarun tora sɔɔ, kpa bɛɛn baawure u da u kperu sua u seru sɔndima kpa nu n sãa wɔkura yiru nge mɛ bɛsɛ Isireliban bwesenun geera nɛ.
6 Kpa nu n sãa seeda ye ya koo sun yaayasia ye ya koora mini. Bɛsɛn bibu bà n sun bikia sɔ̃ɔ teeru, mba kpee nin tubusianu,
7 kpa su bu sɔ̃ ma Yuudɛnin daarun nim mu kokubu yɔ̃ra Yinni Gusunɔn kpakororun wuswaaɔ sanam mɛ ba ka tu tɔburɔ. Kpee nini nu ko n sãa yen seeda bɛsɛ Isireliban sɔ̃ sere ka baadommaɔ.

8 Ma ba kua nge mɛ Yosue u bu sɔ̃ɔwa. Ba kpenu wɔkura yiru sua
Yuudɛnin tora sɔɔn di nge mɛ ben bweserun geera nɛ, ba ka da ba yi yam
mi ba ben sansani gira dɔma te, nge
mɛ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa.
9 Yosue u maa kpenu wɔkura yiru
ganu sua u sɔnna Yuudɛnin tora sɔɔ mi
yãku kowo be, ba yɔ̃ra. Nu maa wãa
mi sere ka gisɔn gisɔ.
10 Yãku kowo be, ba yɔ̃ra Yuudɛnin
tora sɔɔ, sere ye Yinni Gusunɔ u Yosue
sɔ̃ɔwa u tɔmbu sɔ̃ kpuro ya ka koora. N
deema mɛya Mɔwisi u raa maa Yosue
yiire. Ma tɔn be, ba kua bara bara ba
tɔbura.
11 Ye tɔn be kpuro ba tɔbura ba kpa,
saa yera be ba kpakoro te sɔɔwa ba
maa tɔbura, ma ba besira ba da tɔn ben
wuswaaɔ.
12 N deema Rubɛniba ka Gadiba
ka sere Manasebɔn sukum ba tɔbura
ka ben tabu yãnu Isireli be ba tien
wuswaaɔ nge mɛ Mɔwisi u raa bu
sɔ̃ɔwa bu ko.
13 Ben geera sãawa nɔrɔbun suba
weerun (40.000) saka be ba tɔbura
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ba da wɔwaɔ
Yerikon bɔkuɔ ka ben tabu sɔɔru.
14 Tɔ̃ɔ tera Yinni Gusunɔ u Yosue
wɔlle sua Isireliba kpuron wuswaaɔ
ma ba nùn nasia win wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ nge mɛ ba raa Mɔwisi nasie.
15 Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
16 a yãku kowo be ba woodan
kpakoro te sɔɔwa sɔ̃ɔwɔ bu yario
Yuudɛnin toran di bu da guruɔ.
17 Ma Yosue u bu sɔ̃ɔwa mɛ.
18 Saa yè sɔɔ yãku kowo be, ba yara
daa ten min di, ye ben naasu maka
guruɔ, saa yera daa ten nim mɛ, mu
wura mɛn ayerɔ mu yiba mu tɛrie sere
ka ten guruɔ nge yellu.
19 Ben wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ
wɔkuruse, yera tɔn be, ba Yuudɛni
tɔbura. Ma ba ben sansani gira
Giligaliɔ, Yerikon sɔ̃ɔ yari yeru gia.
20 Kpenu wɔkura yiru ye ba gurama
Yuudɛnin daa tora yen di, Giligali
miya Yosue u nu sɔnna.
21 Ma u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn
bibu bà n bɛɛ bikia sɔ̃ɔ teeru ba nɛɛ,
mba kpee ninin tubusianu,
22 kpa i bu tubusia nge mɛ bɛsɛ Isire-
liba sa ka Yuudɛni yeni tɔbura yen
gbeba,
23 i nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u yen
nim gberasia bɛsɛn wuswaaɔ sere sa
ka tɔbura sa kpa, nge mɛ u nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Naa yari kua.
24 Kpa handunian tɔmbu kpuro bu
ka gia ma win dam mu kpã, kpa sa n
nùn nasie sere ka baadommaɔ.

5

1 Saa ye sɔɔ, Amɔreban sinam be
ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu yeru gia ka
Kananigii be ba wãa nim wɔ̃ku ge ba
mɔ̀ Mɛditeranɛn bera gia, be kpuro ba
nua ma Yinni Gusunɔ u Yuudɛnin nim
gberasia Isireliban wuswaaɔ sere ba
ka tɔbura ba kpa. Yera ba nanda ma
ben toronu kara Isireli ben sɔ̃.

Ba Isireliba bango kua

Giligaliɔ

2 Sanam mɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u
Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wobunu koowo
ka kpenu kpa a Isireli be kpuro bango
ko be ba mara gbaburɔ.
3 Ma Yosue u kua nge mɛ Yinni
Gusunɔ u gerua, u Isireliba bango ye
kua guuru garun mi, ma ba tu soka
Bangon kperu.
4-5 N deema be ba yarima Egibitin di
mi, be kpurowa ba bango sãa. Adama
be ba mara gbaburɔ, ba ǹ ben goo
bango kue. Ma ben tɔn durɔ be ba
tabu toobun saka tura ba ka yara
Egibitin di mi, be kpuro ba gu gbaburɔ
swaa sɔɔ sanam mɛ ba wee.
6 Domi Isireliba ba sĩa wɔ̃ɔ weeru
gbaburu mi, ma ben tabu durɔ be ba
raa bango sãa, ba kam kua, yèn sɔ̃ ba ǹ
Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ. Ma u
gerua ka bɔ̃ri u nɛɛ, ba ǹ koo maa tem
mɛ wa mɛ mu tim ka bom yiba, mɛ u
ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua.
7 Ben bii be Yinni Gusunɔ u seeya
ben ayenɔ, beya Yosue u bango kua,
domi ba ǹ daa bu bango kue swaaɔ.
8 Saa ye ba tɔn be bango kua, ba sina
sansaniɔ sɛ̃ɛ sere ben boo u ka kpa.
9 Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, gisɔra na bɛɛ seku te wunari te i
raa mɔ saa ye i sãa yobu Egibitiɔ.

Yen sɔ̃na ba yam mi sokumɔ Giligali sere ka gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, ba wuna.

Ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di

10 Isireliba ba sina ben sansaniɔ Giligali mi, ye ya wãa wɔwaɔ Yerikon bɔkuɔ. Ma ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di surun sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen yoka.
11 Tɔ̃ɔ baka ten sisira ba tem mɛn dĩanu dibu torua. Ba dobi sɔnwa ba tema, ba maa pɛ̃ɛ di ye ba kun seeyatia doke.
12 Dɔma tera manna ya yɔ̃ra ma ba Kananin tem min dĩanu dim torua wɔ̃ɔ ge.

Yosue ka durɔ wi u takobi nɛni

13 Ye Yosue u Yeriko turuku kua, subaru sɔɔ u durɔ goo wa u yɔ̃ win wuswaaɔ u takobi womɛ u nɛni. Yera u susi durɔ win mi, u nɛɛ, wunɛ bɛsɛgiiwa? Nge wɛrɔwa a sãa.
14 Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, aawo, na ǹ yen goo. Na sãawa Yinni Gusunɔn tabu kowobun wirugii. Yen sɔ̃na na na wunɛn mi tɛ̃.
Ye Yosue u nua mɛ, ma u kpuna u wuswaa tem girari, u nɛɛ, yinni, na sãawa wunɛn bɔ̃ɔ, mba a kĩ a man sɔ̃.
15 Tabu kowobun wirugii wi, u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn salubata poto, domi yam mi a yɔ̃ mi, Gusunɔ u wãa mi.
Ma Yosue u kua mɛ.

Isireliba ba Yeriko kpeerasia

6

1 Yerikogibu ba ben wuun gbãrarun gamboba bɛri, ba dãa sɛ̃siki, Isireliba bu ku ka du. Goo kun duɔ mi, goo kun maa yariɔ min di.
2 Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, na nun Yeriko nɔmu bɛria ka yen sunɔ ka yen tabu durɔ damgibu.
3 Wunɛ ka wunɛn tabu durɔbu kpuro i n da sĩ sĩ i ka wuu ge sikerena nɔn teeru tɔ̃ru baatere sere n ka ko sɔ̃ɔ nɔɔba tia.
4 Yãku kowobu nɔɔba yiru ba ko n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbiiye ba n yaa kɔbi nɛni. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse i ko wuu ge sikerenawa nɔn nɔɔba yiru kpa yãku kowo be, ba n kɔbi yi soomɔ.
5 Bà n kɔbi yi so ba gawa, ma i yin swĩi nua, tɔmbu kpuro bu tabun kuuki koowo. Saa yera wuu gen gbãraru ta koo wɔruma, kpa baawure u du deedeeru mi u yɔ̃n di.
6 Ma Yosue Nunin bii u yãku kowobu soka u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suo bu senu sɔndi kpa ben nɔɔba yiru bu kɔbi sua bu woodan kpakoro te gbiiya.
7 Yera u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i seewo i sĩ sĩ i n ka wuu ge sikerenamɔ, kpa tabu kowobu gabu ba n woodan kpakoro te gbiiye.
8-9 Ye Yosue u ka tɔn be gari yi kua u kpa, ma ba swaa wɔri. Tabu kowo be, ba gbia, ma yãku kowo be ba kɔbi nɛni ba swaa wɔri ba kɔbi yi soomɔ. Ma ba ka bu woodan kpakoro te swĩi biruɔ. Tabu kowo be ba maa tie, ba kpakoro te swĩi. Saa ye be kpuro ba sĩimɔ ba wuu ge sikerenamɔ, yãku kowo be, ba ben kɔbi soomɔ.
10 N deema Yosue u raa tɔn be yiire bu ku gbãra, bu ku wɔki, bu ku mam de gari gɛɛ yi yari ben nɔsun di, sere tɔ̃ɔ te u koo bu sɔ̃ bu kuuki ko. Tɔ̃ɔ tera ba koo kuuki ko.
11 Yera ba ka woodan kpakoro te wuu ge sikerena nɔn teeru. Ma ba wura ben sansaniɔ sere maa sisiru.
12 Yosue u seewa buru buru yellu ma yãku kowobu ba woodan kpakoro te sua.
13 Ben nɔɔba yiru be ba kɔbi nɛni, ba swaa wɔri ba sĩimɔ ten wuswaaɔ. Tabu kowobu gabu ba bu gbiiye ba tabu yãnu bɛki. Ma gabu ba kpakoro te swĩi biruɔ, saa ye be kpuro ba sĩimɔ ma yãku kowo be, ba kɔbi yi soomɔ.
14 Sɔ̃ɔ yiruse ba wuu ge sikerena nɔn teeru ma ba wura ben sansaniɔ. Nge mɛya ba kua sere n ka kua sɔ̃ɔ nɔɔba tia.
15 Ye n kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, ma ba seewa buru buru yam sãreru ba wuu ge sikerena nɔn nɔɔba yiru. Tɔ̃ɔ te tɔnawa ba gu sikerena nɔn nɔɔba yiru.
16 Nɔn nɔɔba yiruse te, saa ye yãku kowo be, ba kɔbi yi so, yera Yosue u

tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kuuki koowo. Domi Yinni Gusunɔ u bɛɛ wuu ge nɔmu bɛria.
17 I ǹ ko i ko i kun wuu ge ka ye
ya wãa ge sɔɔ kpuro kpeerasie. Ya ko
n sãawa nge yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
Yinni Gusunɔn sɔ̃. Adama i ko i
Rahabu, kurɔ tanɔ wi, ka wigii be ba
wãa win dirɔ deri, yèn sɔ̃ u tɔn be sa
raa gɔra mi berua.
18 I n tii sɛ ka gãa ni Yinni Gusunɔ u
nɛɛ, i kpeerasia. Domi ì n nu sua, bɛsɛ
Isireliba sa ko nɔni swãaru wa kpa su
kam ko.
19 Adama ye n sãa sii geesu ka wura,
ka sii gandu ka sere sii wɔ̃kusu, ye
kpurowa i ko Yinni Gusunɔ gura i
yiiya win arumanin beru yerɔ.
20 Ye yãku kowobu ba ben kɔbi so,
tɔn be, ba yin swĩi nua ma ba kuuki
kua. Yera wuu gen gbãrara wɔruma.
Ma ben baawure u dua deedeeru mi
u yɔ̃n di. Ma ba wuu ge mwa.
21 Ma ba ye ya wãa ge sɔɔ kpuro go
mam mam ka takobi, tɔn durɔbu ka
tɔn kurɔbu, bibu ka bukurobu, ka yaa
sabenu kpuro.

Yosue u Rahabu ka wigibu

faaba kua

22 N deema Yosue u raa durɔbu yiru
be ba tem mɛn saria mɛɛrim da sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, bu doo kurɔ win dirɔ kpa bu
wi ka wigibu kpuro yarama nge mɛ ba
raa yen nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.
23 Ma durɔ be, ba dua ba Rahabu
yarama ka win baa ka win mɛro ka
win sesubu, win mɛro bisibu kpuro
gesi, ba ka bu da Isireliban sansanin
biruɔ.
24 Yen biruwa ba wuu ge dɔ̃ɔ sɔka
ka baayere kpuro ye ya wãa wuu ge
sɔɔ ma n kun mɔ ye n sãa sii geesu,
ka wura, ka sii gandu ka sere sii
wɔ̃kusu. Yera ba doke Yinni Gusunɔn
sãa yerun arumanin beru yerɔ.
25 Yosue u Rahabu, kurɔ tanɔ wi
faaba kua ka win mɛro bisibu kpuro.
Ma ba wãa ka Isireliba sannu sere ka
gisɔ yèn sɔ̃ u Yosuen tɔmbu berua be u
gɔra bu Yerikon saria mɛɛri.
26 Yen biruwa Yosue u bɔ̃rua u nɛɛ,
baawure wi u seewa u Yeriko bana
kpam,
u koo ko bɔ̃ruro Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
U n kpɛɛkpɛɛku suramɔ,
win bii gbiikoowa u koo gbi.
U n maa bana wiru go u gamboba
dokemɔ,
kpa win bii dãako u gbi.
27 Ma Yinni Gusunɔ u wãa ka Yosue
ma u yĩsiru yara tem mɛ kpuro sɔɔ.

Akanin durum ka win gɔɔ

7

1 Adama Isireliba ba kua naanɛ
sarirugibu gãa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bu kpeerasia mam mam Yerikoɔn sɔ̃.
Domi Akani u gãanu sua min di, ma
Yinni Gusunɔ u ka Isireliba mɔru kua.
Akani wi, u sãawa Kaamin bii. U
maa sãa Sabidin debubu ka sere maa
Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ.
2 Yera Yosue u tɔmbu gɔra Yerikon
di Ayiɔ, ye ya wãa Bɛti Afɛnin bɔkuɔ,
Betɛlin sɔ̃ɔ yari yeru gia. U bu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i doo i tem mɛn saria mɛɛri. Ma ba
da ba Ayin saria mɛɛra.
3 Ye ba wurama Yosuen mi, ba nɛɛ,
wuu ge, ga ǹ tura ge tɔmbu kpuro ba
koo daawa. A de tɔmbu nɔrɔbun suba
yiru (2.000), ǹ kun mɛ ita bu da bu Ayi
wɔri, a ku tɔmbu kpuro wahala doke.
Domi wuu gen tɔmbu ba ǹ dabi.
4 Ma tɔmbu nɔrɔbun suba itan
(3.000) saka ba swaa wɔri ba da mi,
adama ba Ayin tɔmbu kpana ba duki
gɔsirama.
5 Ayigibu ba bu naa swĩi saa wuu
gen duu yerun di sere Sebarimuɔ, ma
ba Isireliban tɔnu tɛna ka nɔɔba tia go
sanam mɛ ba duki mɔ̀ ba wee. Yeya
n dera Isireliba ba nanda, ba mwia
kpana.
6 Yosue ka Isireliban guro gurobu
ba ben yabenu nɛnua ba karana ba
tii tua wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ̃,
ma ba wiru tem girari Yinni Gusunɔn
woodan kpakoro ten wuswaaɔ sere
sɔ̃ɔ ka kpa.
7 Yosue u nɛɛ, kuku, Yinni Gusunɔ,
mban sɔ̃na a dera sa Yuudɛni tɔbura
ma a sun Amɔreba nɔmu bɛria bu sun
go. Sà n daa yɛ̃ mɛ, sa n sinɛ Yuudɛnin
guru giɔ.

8 Yinni, mba kon gere. Wee, Isireliba ba ben yibɛrɛba nasia ba biruku yira wura.
9 Domi Kananiba ka tem mɛn tɔmbu kpuro ba koo ye nɔ kpa bu sun kooro bure bu bɛsɛn yĩsiru wuna handunian di. Amɔna kaa ko wunɛn yĩsi baka te, ta kun ka gu.

10 Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo. Mban sɔ̃na a wunɛn wuswaa tem girari mɛsum.
11 Isireliba ba durum kuawa. Ba nɛn wooda sara ye na bu wɛ̃. Ba gãanu sua ni na nɛɛ bu kpeerasia. Ba nu gbɛna ba doke ben tiin yãnu sɔɔ ba berua.
12 Yen sɔ̃na ba ɲ̀ kpɛ̃ bu yɔ̃ra bu ben yibɛrɛba ma. Ma ba biruku yira wura. Domi tɛ̃ ba sãawa be ba koo kpeerasia. I kun gãa ni wunɛ bɛɛn suunu sɔɔn di, na ɲ̀ kpɛ̃ na n maa wãa ka bɛɛ.
13 A seewo a tɔn be sɔɔru koosia kpa bu tii dɛɛrasia sian sɔ̃, domi nɛ Gusunɔ, be Isireliban Yinni, na nɛɛ, ba gãanu nɛni ni na nɛɛ bu kpeerasia. Yen sɔ̃, ba ɲ̀ kpɛ̃ bu yɔ̃ra bu ben yibɛrɛba ma, ma n kun mɔ ba nu wuna ben suunu sɔɔn di.
14 Yen sɔ̃na sia bururu bɛɛn bwesenu kpuro nu koo na nu sara nɛn wuswaaɔ tia tia. Bwese te na gɔsa, ten kãasi kpuro yi koo na yi sara tia tia. Bwese kãasa ye na gɔsa, yen yɛnusu kpurowa su koo na su sara tia tia. Yɛnu ge na gɔsa, gen tɔn durɔbu kpurowa ba koo na bu sara tia tia.
15 Sanam mɛ, kpa n gɔsi wi u gãa ni sua kpa i nùn dɔ̃ɔ mɛni, wi ka win ye u mɔ kpuro yèn sɔ̃ u nɛn wooda sara, ma u dera Isireliba ba sekuru wa.
16 Yen sisiru Yosue u seewa buru buru yellu u dera Isireliban bwesenu nu na nu sara Gusunɔn wuswaaɔ tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Yudan bweseru gɔsa.
17 Ma Yosue u dera Yudan bweserun kãasi yi na yi sara tia tia, ma Yinni Gusunɔ u Serakin kãasa gɔsa. Ma u dera win kãasan yɛnusu kpuro su na su sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Sabidin yɛnu gɔsa.
18 Ma u dera Sabidin yɛnun tɔn durɔbu kpuro ba na ba sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Akani gɔsa wi u sãa Kaamin bii, ka Sabidin debubu, ka Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ.
19 Yosue u Akani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii, a Gusunɔ Isireliban Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ, kpa a gem gere. A man sɔ̃ɔwɔ ye a kua. A ku man yen gaa berua.
20 Akani u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, geema, na Gusunɔ Isireliban Yinni tora. Ye na kua wee.
21 Ye sa tabu di sa mwa sɔɔ, na yabe buraru garu wa te ba kua Babiloniɔ ka sii geesun gobi goobu (200) ka wura dɛka yèn bunum ka kilon bɔnu nɛ. Na ye binɛ kua ma na sua na sikua nɛn kurɔ, sii gee siya su wãa ten temɔ.
22 Yande Yosue u tɔmbu gɔra ba duki da Akanin kuru mi, ba deema wee, gãa ni kpuro nu berua kuu te sɔɔ. Ma sii gee si, su wãa nin temɔ.
23 Ba ni kpuro suama kuu ten min di ba ka da Yosue ka Isireliba kpuron mi, ba yi Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ.
24 Yosue ka Isireliba kpuro ba Akani Serakin sikadobu sua ka gãa ni u gura, ka win bibu ka win yaa sabenu ka win kuu te, ka sere win ye u mɔ kpuro gesi, ba ka da sere Akɔɔn wɔwaɔ.
25 Ma Yosue u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a dera sa wahala yeni wa. Yinni Gusunɔ u koo maa de a wahala wa gisɔ.
Ma Isireliba kpuro ba wi ka win tɔmbu kpenu kasuka. Ma ba bu dɔ̃ɔ mɛni ka win ye u mɔ kpuro sannu.
26 Ma ba kpenu gura ba nin takanu kua ben wɔllɔ te ta wãa mi sere ka gisɔ. Ye kpuron sɔ̃na ba yam mi sokumɔ Akɔɔn wɔwa sere ka gisɔn gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, nɔni swãarun wɔwa.
Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure.

Isireliba ba Ayigibu kamia

8

1 Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku nanda, a seewo a tabu durɔbu kpuro sua kpa i Ayi wɔri. Domi na bɛɛ yen sunɔ ka win tɔmbu ka win wuu ka gen baru kpaanu kpuro nɔmu bɛria.
2 Kaa bu kpeerasiawa nge mɛ a Yerikogibu ka ben sunɔ kua. Kpa i ben ye ba mɔ ka ben yaa sabenu mwɛɛri,

ye kpuro yu ko bɛɛgia. Yen sɔ̃, ì n da,
bɛɛn gaba koo kukewa wuu gen biruɔ,
ba n bu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.

3-4 Ma Yosue u seewa u ka Ayi wɔri
ka win tabu durɔbu kpuro. Yera be
sɔɔ, u nɔrɔbun suba tɛna (30.000) gɔsa
u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i kuke wuu
gen biruɔ wɔ̃kuru, adama i kun ka bu
toma kpa i n yɔ̃ mi, i n sɔɔru sãa.

5 Nɛ ka maa tabu kowo be ba tie, sa
ko wuu ge susi. Bà n sun wɔrim wee,
kpa su duki gɔsirama nge yellu.

6 Kpa bu sun naa gira. Mɛya sa ko ka
bu yara wuun di mam mam. Domi ba
koo nɛɛ, sa duki mɔ̀wa nge mɛ sa raa
kua yellu ben wuswaaɔ. Kpa bu sun
naa swĩi.

7 Saa yera, bɛɛ be i kukua mi, i ko
yarima i wuu ge wɔri, i gu mwa. Yinni
Gusunɔwa u koo bɛɛ gu nɔmu bɛria.

8 Wee, na bɛɛ wooda wɛ̃ɛmɔ. Sanam
mɛ i gu mwa i kpa, i gu dɔ̃ɔ sɔ̃reo, nge
mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

9 Ma Yosue u dera ba da ba kukua
Ayi ka Betɛlin baa sɔɔ, Ayin sɔ̃ɔ duu
yeru gia. Adama win tii ka tɔn be ba
tie ba kpuna sansaniɔ wɔ̃ku te.

10 Ye n kua buru buru yellu, u seewa
u win tabu kowobu mɛɛra mɛɛra ma
wi ka Isireliban guro gurobu ba bu
kpara ba ka da Ayi gia.

11 Yosue ka win tabu kowo be, ba
Ayi susi. Sanam mɛ ba tura yen
deedeeru, yera ba ben sansani gira sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia. N deema wɔwa gaa
wãa be ka Ayin baa sɔɔ.

12 Yosue u maa dera tabu durɔbu
nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ya da ya
kukua Betɛli ka Ayin baa sɔɔ, sɔ̃ɔ duu
yeru gia.

13 Isireli be ba tie, ba ben sansani
gira sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma ben
gaba maa da ba kukua Ayin sɔ̃ɔ duu
yeru gia. Adama Yosuen tii u da u
kpunawa wɔwa yen mi, wɔ̃ku te.

14 Ye n kua buru buru yellu,
yera Ayin sunɔ u Isireliba wa. Ma
wi ka win tabu kowobu ba seewa
ka sɛndaru bu ka Isireliba wɔri
Yuudɛnin wɔwa mi, mi ba raa bu
kamia. Adama ba ǹ yɛ̃ ma Isireliban
sukum mu kukua wuun biruɔ.

15 Ye Yosue ka win tɔmbu ba bu wa,
yera ba bwisi kua ba duki yakura ba
swaa mwa ye ya dɔɔ gbaburu gia.

16 Ma ba Ayin tɔn durɔbu kpuro
soka. Yera ba yara ba bu naa gira sere
mi n toma wuun di.

17 Tɔn durɔ goo kun maa tiare Ayi ka
Betɛlin wuu si sɔɔ. Ba wuu ge deriwa
ba ǹ kɛnua ba Isireliba naa gira.

18 Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn yaasa ye a nɛni mi tĩiyɔ
Ayi gia, domi kon nun wuu ge nɔmu
bɛria.

Ma Yosue u win yaasa ye tĩi mi.

19 Saa yera tɔn be ba kukua mi, ba
yara saa ben kuku yerun di ba wuu
ge wɔri. Ye ba gu mwa ba kpa, ma ba
yande gu dɔ̃ɔ sɔ̃re.

20-21 Ye Ayigibu ba biru sĩira, yera ba
wa wee, dɔ̃ɔ wiira ta ben wuu wukiri
ta wɔllu girari. Ma ba deema ba ǹ maa
kpɛ̃ bu gam susi bu ka tii faaba ko. Saa
yera Yosue ka Isireli be ba raa duki
mɔ̀ ba dɔɔ gbaburu gia mi, ba wa ma
begibu ba wuu ge dɔ̃ɔ sɔ̃re, yera ba
gɔsirama ba Ayigii be wɔri.

22 Sanam mɛya Isirelin tabu kowo
be ba raa wuu ge dɔ̃ɔ mɛni mi, ba yara
min di ba gen tabu kowo be mara. Ma
ba bu suunu doke sere ba ǹ yɛ̃ mi ba
koo da. Ba bu mwɛɛra ba go go kpuro.
Ben goo kun bu kisirari,

23 ma n kun mɔ ben sunɔ wi ba mwa
wasiru ba ka da Yosuen mi.

24 Ye Isireliba ba ben yibɛrɛ be mwa
ba go go gbaburu mi, mi ba bu naa
swĩi, yera ba maa gɔsirama Ayiɔ ba tɔn
be ba tie go go.

25 Tɔn be ba go dɔma te, kurɔbu
ka durɔbu, ba sãawa nɔrɔbun suba
wɔkura yiru (12.000).

26 Saa ye ba taa bi mɔ̀ Yosue u win
yaasa ye wuu ge tĩiwa sere ba ka gen
tɔmbu kpuro go mam mam.

27 Isireliba ba Ayigibun yaa sabenu
gura ka ben arumani kpuro, nge mɛ
Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa.

28 Ma Yosue u wuu ge dɔ̃ɔ sɔka ma ga
kua bansu sere ka gisɔn gisɔ.

29 Saa yera u dera ba Ayin sunɔ wi
soora doke ba bwɛ̃ ba deri saa buru-
run di sere sɔ̃ɔ ka kpa. Yoka u dera ba
win goru bwɛ̃ɛya ba kɔ̃ wuu gen duu

yerɔ. Ma ba tu kpenu sɛ̃siki. Kpee ni, nu wãa mi sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u Isireliba
Yinni Gusunɔn wooda garia
guu te ba mɔ̀ Ebaliɔ

30 Yeniban biru Yosue u Gusunɔ, Isireliban Yinni yãku yeru bania guu te ba mɔ̀ Ebalin wɔllɔ.
31 U yãku yee te banawa nge mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba sɔ̃wa ye u yorua woodaban tireru sɔɔ. U nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ yãku yeru kuo ka kpee ni ba ǹ dãke. Ye ba tu bana ba kpa ma ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua mi.
32 Isireliba kpuron wuswaaɔ Yosue u wure u wooda yorua ye Mɔwisi u raa yorua.
33 Isireliba kpuro ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben guro gurobu ka sere be ba sãa sɔbu kpuro ba yɔ̃ ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te dɛsire. Ben gabu ba yɔ̃ guu te ba mɔ̀ Garisimun bera gia, gabu maa guu te ba mɔ̀ Ebalin bera gia. Ma be kpuro ba yãku kowobu Lefi be ba woodan kpakoro te sɔɔwa wuswaa kisi. Domi mɛya Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa bu ko saa ye ba koo bu domaru kua.
34 Yen biru Yosue u bu wooda ye garia sere ka ye ya bɔ̃ri ka domarun gari mɔ̀, nge mɛ Mɔwisi u yorua yen tireru sɔɔ.
35 Ye kpurowa u gara Isireliban wuswaaɔ, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sere maa sɔbu be ba wãa ben suunu sɔɔ. Baa yen tia, u ǹ bure.

Isireliba ba ka Gabaonigibu
arukawani bɔkua

9

1-2 Sinam be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia, guunun bera gia ka nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ gia n ka da Libanin tem bera gia, ba nua ma Isireliba ba Yerikogibu ka Ayigibu kamia. Yera ba nɔɔ tia kua bu ka Isireliba ka ben wirugii Yosue wɔrima. Bwese ninin sinamba, Hɛtiba ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba.
3 Adama ye Gabaonigibu be ba sãa Hefiba ba maa nua ye Yosue u Yerikogibu ka Ayigibu kua,
4-5 yera ba swaa kasu bu ka tii dwe. Ma ba dĩanu kusenu kua ba doke saaki tɔkɔnu sɔɔ, ma ba maa gɔni bɔɔ tɔkɔnu sua mì sɔɔ ba ra tam doke ka sere maa pɛ̃ɛ gbebi yi yi bukusa kua, ma ba ye kpuro ben kɛtɛkunu sɔbi. Ma ben tii ba yãa tɔkɔnu ka bara tɔkɔnu doke.
6 Ma ba da ba Yosue ka Isireliba deema Giligaliɔ ba nɛɛ, saa tontonden diya sa wee su ka bɛɛ arukawani bɔke.
7 Ma Isireliba ba bu wisa ba nɛɛ, sɔrɔkudo i wãawa bɛsɛn turuku mini, sa ǹ kpɛ̃ su ka bɛɛ arukawani bɔke.
8 Ma ba Yosue wisa ba nɛɛ, sa wura su ko wunɛn sɔm kowobu.
Ma Yosue u bu bikia u nɛɛ, man diya i wee. Bwese terà i sãa.
9 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ wunɛn bwãabu sa weewa saa tontonden di yèn sɔ̃ sa Gusunɔ wunɛn Yinnin baaru nua ka maamaaki ye u kua Egibitiɔ,
10 ka nge mɛ u Amɔreban sinambu yiru ye kua, be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia. Beya Sihoni, Hɛsibonin sunɔ, ka Ogu, Basanin sunɔ wi u wãa Asitarɔtuɔ.
11 Ye sa maa seewa bɛsɛn wuun bukurobu ka be ba tie ba sun kirɔ kua ba nɛɛ, su dĩanu kusenu koowo swaan sɔ̃ kpa su na su bɛɛ deema su bɛɛ bikia i ka sun arukawani bɔke kpa sa n bɛɛ sãamɔ.
12 Bɛɛn tii i wa nge mɛ bɛsɛn pɛ̃ɛ ye, ya gbere ya bukusa sãa. Sanam mɛ sa seewa yɛnun di, ya sãawa pɛ̃ɛ suma.
13 I maa bɛsɛn gɔni mɛɛrio yì sɔɔ sa tam doke. Yi raa sãawa gɔni kpɛɛ, wee tɛ̃ yi gɛ̃ɛkire. Mɛya maa bɛsɛn baranu ka yãa ni sa doke, nu gɛ̃ɛkira swaa sɔɔ gbabu ten dɛ̃ɛbun sɔ̃.
14 Adama Isireliba ba ǹ Yinni Gusunɔ bikie bu nɔ ù n kĩ bu ka bu arukawani bɔke. Ma ba sibun dĩa kuse ni mura ba di.
15 Ma Yosue u ka bu nɔɔ tia kua, ba arukawani bɔkua ba n ka wãasinɛ alafia sɔɔ. Ma Isireliban bukurobu ba wura ka bɔ̃ri ma ba koo ben arukawani ye yibia.
16 Yen sɔ̃ɔ itasera Isireliba ba nua ma tɔn ben wusu wãawa ben turuku mi.

17 Ma ba seewa ba wuu si mɛɛrim da. Ba sĩawa sõɔ yiru, itase ma ba tura mi. Wuu siya, Gabaoni, ka Kefira ka Berɔtu ka Yarimun wuu.
18 Adama ba ǹ bu go yèn sõ ben bukuroba ka bu arukawani bɔkua kɔ, ma ba koo bu deri alafia sɔɔ. Ma ba ye bõrua ka Gusunɔ ben Yinnin yĩsiru. Ka mɛ, be Isireli be, ba ka ben bukuro be wɔki.
19 Ma bukuro be, ba wisa ba nɛɛ, sa ǹ kpɛ̃ su tɔn be nɔni sõ, domi sa ka bu arukawani bɔkua kɔ. Sa bõrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru ma sa ǹ bu gãanu kuammɛ.
20 Tilasiwa su ka bu deri. Ma n kun mɛ, sa ko Yinni Gusunɔn mɔru seeya.
21 Yen sõ, wee ye sa ko bu kua. Ba ko n da sun dãa kasuewa kpa ba n da sun nim takirie.
22 Ma Yosue u Gabaonigii be kpuro sokusia. Ye ba tunuma u bu bikia u nɛɛ, mban sõna i sun weesu kua, i nɛɛ, i weewa tontonden di. Ma sa deema i wãa bɛsɛn turuku.
23 Tɛ̃ i kua bõrurobu bɛɛ kpuro. I ko i n sãawa bɛsɛn yobu, kpa i n da nim takiri, i dãa kasu bɛsɛn Yinnin sãa yerun sõ.
24 Ma Gabaonigii be, ba nɛɛ, wee yèn sõ sa kua mɛ. Sa nua ma Gusunɔ wunɛn Yinni u win sɔm kowo Mɔwisi wooda wɛ̃ u bɛɛ tem mɛ kpuro wɛ̃ kpa i mɛn tɔmbu kpuro go be i ka gesi yinna kpuro. Yen sõna sa ka bɛsɛn wãaru nanda.
25 Tɛ̃, wee sa wãa wunɛn nɔmuɔ. A ka sun koowo nge mɛ n weenɛ.
26 Ma Yosue u ǹ wure Isireliba bu bu go.
27 Adama u bu sure ba n da dãa kasu kpa bu nim takiri Isireliban sõ ka ben yãkunun sõ yam mi Yinni Gusunɔ u koo ra gɔsi bu nùn sã. Sere ka gisɔn gisɔ Gabaonigibun bibun bwese tera, ta sɔmbu te mɔ̀.

Isireliba ba Amɔreba kamia

10

1 Adoni Sedɛki, Yerusalɛmun sunɔ u nua ma Yosue u Ayi kamia u ye kpeerasia u yen sunɔ go, nge mɛ u raa Yeriko ka yen sunɔ kua. U maa nua ma Gabaonigibu ba ka Isireliba arukawani bɔkua, ba wãa ben suunu sɔɔ.
2 Yeniba kpuron sõ u nanda gem gem, domi Gabaoni wuu bɔkɔwa nge sìn mi tem yɛ̃robu ba ra n wãa. Ga maa Ayi kere. Yen biru gen tɔmbu kpuro tabu durɔ wɔrugɔbara.
3 Yen sõna Adoni Sedɛki, Yerusalɛmun sunɔ wi, u sinam beni gɔria. Beya Hohamu Heboronin sunɔ, ka Pireamu Yaamutin sunɔ, ka Yafia Lakisin sunɔ ka Debiri Egolonin sunɔ.
4 U nɛɛ, bu na win mi, kpa bu nùn somi bu ka Gabaoni wɔri yèn sõ yen tɔmbu ba ka Yosue ka Isireliba arukawani bɔkua.
5 Nge mɛya Amɔreban sinambu nɔɔbu be, ba mɛnna ba ka ben tabu kowobu kpuro da ba ben sansani gira Gabaonin bɔkuɔ. Ma ba ye wɔri.
6 Ma Gabaonigibu ba Yosue sɔmɔ gɔria win sansaniɔ Giligaliɔ ba nɛɛ, a ku wunɛn nɔma wuna bɛsɛ wunɛn bwãabun min di. A na fuuku a sun faaba ko, a sun somi. Domi Amɔreban sinambu kpuro be ba wãa guunun bera gia, ba mɛnna ba sun wɔrima.
7 Ma Yosue u seewa saa Giligali min di, ka win tabu kowobu kpuro bè sɔɔ tabu durɔ wɔrugɔba ba wãa.
8 Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ku bu nasia domi na nun bu nɔmu bɛria. Ben goo sari wi u koo yõra wunɛn wuswaaɔ.
9 Yosue ka win tɔmbu ba sanum so wɔ̃ku giriru. Ma ba Amɔreba wɔri suaru sɔɔ.
10 Yera Yinni Gusunɔ u dera Amɔre be, ba burisina Isireliban wuswaaɔ. Ma Isireliba ba bu go go gem ka tia Gabaonin bɔkuɔ. Ba ben gabu naa swĩi ba go Bɛti Horonin swaaɔ sere ba ka tura Asekaɔ ka Makedaɔ.
11 Sanam mɛ ba Isireliba duki su-urimɔ Bɛti Horonin swaaɔ, ye ya saramɔ guurun di, miya Yinni Gusunɔ u dera guru kpee bakanu nu bu wɔrikimɔ wɔllun di nu goomɔ, sere ba ka tura Asekaɔ. Be guru kpee ni, nu go, ba dabi ba kere be Isireliba ba go.
12 Dɔma te Yinni Gusunɔ u Isireliba Amɔreba nɔmu bɛria, Yosue u nùn kana Isireliban nɔni biru u nɛɛ,
a de sõɔ u yõra sau Gabaonin deedeeru

kpa suru u maa yɔ̃ra Ayalonin wɔwan deedeeru.
13 Ma sɔ̃ɔ u yɔ̃ra sɛ̃ɛ, mɛya maa suru u yɔ̃ra sere ba ka ben yibɛrɛ be kpuro kamia. Gari yi, yi yorua Yasarin tirerɔ, yi nɛɛ, sɔ̃ɔ u yɔ̃ra wɔllun suunu suunukaɔ. U ɲ̀ ka dubu sɛnde nge sɔ̃ɔ teerun saka.
14 Tɔ̃ru gara kun maa naare nge te, tè sɔɔ Yinni Gusunɔ u tɔnun gere wura mɛ, dɔma te u Isireliba sanna mi.
15 Yen biru Yosue u gɔsira u da win sansaniɔ Giligaliɔ, wi ka Isireliba kpuro.

Yosue u Amɔreban

sinambu nɔɔbu ye go

16 Saa ye sɔɔ, sinambu nɔɔbu be, ba kpikiru sua ba da ba kukua kpee wɔruɔ Makedaɔ.
17 Yera goo u na u Yosue sɔ̃ɔwa ma sinam be, ba wãa kpee wɔru gen mi.
18 Ma Yosue u nɛɛ, i ge kɛnuɔ ka kpee bakanu kpa i kɔ̃sobu yi mi.
19 Adama i ku tɛ mi, i yibɛrɛ be ba tie naa swĩiyɔ kpa i ku de bu du ben wusɔ, domi Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u sun bu nɔmu bɛria.
20 Yosue ka Isireliba ba Amɔreba kpuro kamia, ma n kun mɔ be ba kpĩa ba duki sua ba kukua wuu si su gbãraru mɔ sɔɔ.
21 Ma Yosuen tɔmbu ba wurama ka bɔri yɛndu win mi Makedaɔ. Tem mɛ sɔɔ, goo kun maa kãka u ben kɔ̃sa gere.
22 Yen biruwa Yosue u nɛɛ, i man kpee wɔru ge wukio kpa i man sinambu nɔɔbu ye yarama.
23 Ba bu yarama ba ka da Yosuen mi. Ba sãawa wuu sinin sinambu, Yerusalɛmu ka Heboroni ka Yaamuti ka Lakisi ka Egoloni.
24 Ye ba ka sinam be kpuro na Yosuen mi, yera u Isireliba kpuro sokusia u nɛɛ, be ba sãa tabu kowobun wirugibu ba ka taa bi kua, bu na bu sinam ben wĩinu ka naasu taare.
Ma ba kua nge mɛ u gerua.
25 Yosue u maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, i de i n wɔrugɔru mɔ kpa i ku mwia kpana. Nge mɛsuma Yinni Gusunɔ u ko n da bɛsɛn yibɛrɛba kpuro kue.
26 Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sinam be go u ben gonu bwɛ̃ dãnu nɔɔbu sɔɔ. U nu deri mi sere n ka kua yoka.
27 Yoka yera u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu goo ni sarasio kpa bu nu kpɛ̃ɛ kpee wɔru ge sɔɔ. Yen biru ba kpee bakanu sua ba ka wɔru gen nɔɔ kɔrua. Kpee ni, nu wãa mi, sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u maa Amɔreban

wusu gasu mwa

28 Yen tɔ̃ɔ tera Yosue u wuu ge ba mɔ̀ Makeda wɔri u mwa. U gen sunɔ go ka tɔn be ba wãa mi kpuro. Baa tɔn turo u ɲ̀ deri. U Makedan sunɔ wi kuawa nge mɛ u Yerikogii kua.
29 Yen biru saa Makedan di, Yosue ka win tɔn be, ba da ba Libina wɔri.
30 Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu bɛria. Ba gen tɔmbu go kpuro. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri. Ma ba gen sunɔ kua nge mɛ ba Yerikogii kua.
31 Saa Libinan di Yosue ka win tɔmbu ba maa da ba Lakisi tarusi ba ye wɔri.
32 Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu bɛria. Ye ba gu wɔri mɛ, yen sɔ̃ɔ yirusera ba gu kamia ba gen tɔmbu kpuro go. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri, nge mɛ ba kua Libinaɔ.
33 N deema Horamu Gesɛɛn sunɔ ka win tabu kowobu ba wãa mi, ba Lakisigibu somimɔ. Adama Yosue u be kpuro kamia u bu go, u ɲ̀ ben goo deri.
34 Saa Lakisin min diya Yosue ka win tɔn be, ba maa da Egoloniɔ ba ye tarusi ba wɔri.
35 Yen dɔma tera ba wuu ge kamia, ma ba gen tɔmbu go nge mɛ ba kua Lakisiɔ.
36 Egoloni min diya ba maa da ba Heboroni wɔri.
37 Ma ba wuu gen tɔmbu mwɛɛra ba go go, ka gen sunɔn tii, ka sere maa gen baru kpaanugibu kpuro. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri, ba bu gowa nge mɛ ba kua Egoloniɔ.
38 Yen biru ba maa gɔsira ba da Debiriɔ. Ma ba ye wɔri
39 ba kamia ba yen tɔmbu ka yen sunɔ ka yen baru kpaanugibu kpuro mwɛɛra ba go. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri.

Yosue u dera ba tən be kpuro gowa nge mɛ u Heboronigibu ka Libinagibu ka ben sinambu kua.
40 U bera min təmbu gowa ka min sinambu wuu si su wãa guunun bera gia ka si su wãa sõɔ yɛ̃san nəm dwarɔ ka si su wãa wəwaɔ ye ya wãa nim wɔ̃kun bera gia, ka sere maa si su wãa gungunɔ. Baa tən turo u ǹ deri. U bu gowa nge mɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni u nùn sõɔwa u ko.
41 Ma Yosue u maa wusu kpuro wəri saa Kadɛsi Baanɛa ka Gasan di si su wãa sõɔ yɛ̃san nəm dwaru gia n ka girari Gosɛnin bera gia Yudan temɔ sere n ka da Gabaoniɔ sõɔ yɛ̃san nəm geu gia.
42 U wuu si su wãa mi kpuro mwɛɛra u sin sinambu kamia. Domi Gusunɔ Isireliban Yinniwa u bu sannammɛ.
43 Yeniba kpuron biru Yosue ka win təmbu ba gəsirama ben sansaniɔ Giligaliɔ.

Yosue u Yabini ka win bərəba kamia

11

1 Saa ye Yabini, Hasorin sina boko u nua ma Yosue ka wigibu ba tabu dimɔ, yera u səməbu gəra Yobabu, Madonin sunən mi ka Simuronin sunən mi ka Akusafun sunən mi,
2 ka sere sinam be ba wãa guunun bera gia, sõɔ yɛ̃san nəm geu gia, ka be ba wãa Yuudɛnin wəwaɔ daa bure te ba mɔ̀ Genɛsarɛtin sõɔ yɛ̃san nəm dwaru gia, ka be ba wãa batuma ye ba mɔ̀ Sefalaɔ, ka maa Dorin bera gia, nim wɔ̃kun bəkuɔ sõɔ duu yeru gia.
3 Mɛya u maa Kananiba nəəsia be ba wãa Yuudɛnin sõɔ yari yeru gia ka gen sõɔ duu yeru gia. Beya Amərəba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Yebusiba be ba wãa guunun bera gia, ka Hefiba be ba wãa guu te ba mɔ̀ Hɛɛməən gãarɔ Misipan temɔ.
4 Sinam be kpuro ba seewa ka ben tabu kowo dabi dabinu nge yani sɛɛri yi yi wãa nim wɔ̃kun bəkuɔ. Mɛya ba maa tabu kɛkɛba mɔ ka dumi dabi dabinu.
5 Ma ba nəɔ tia kua ba na ba ben sansani gira Mɛromun daarɔ bu ka Isireliba wəri.
6 Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sõɔwa u nɛɛ, a ku ben bɛrum ko. Sia amadaare kon bɛɛ bu nəmu səndia, kpa i bu mwɛɛri i go, kpa i ben dumin naa sĩinu bəəri, yen biru i ben tabu kɛkɛ be dumi gawe dõɔ mɛni.
7 Saa yera Yosue ka win tabu kowobu ba da ba tən be wəri subaru səɔ Mɛromun daaru mi.
8 Yera Yinni Gusunɔ u bu bɛri ben nəmaɔ ba bu kamia. Be ba duki sua ba bu naa swĩi sere wuu bəkɔ ge ba mɔ̀ Sidoniɔ sõɔ yɛ̃san nəm geu gia ka sere Miserefəti Maimuɔ ka Misipan wəwaɔ sõɔ yari yeru gia. Ba bu gowa mam mam, baa tən turo ba ǹ dere u sĩa.
9 Yosue u kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. U tən ben dumin naa sĩinu bəəra ma u tabu kɛkɛ be dumi gawe mi dõɔ mɛni.

Ba Hasori mwa

10 Ye Yosue u gəsirama, yera u wuu ge ba mɔ̀ Hasori wəri u mwa u gen sunɔ go. N deema wuu gera ga sãa bera min wuu maro gèn mi ben sina boko u wãa.
11 Yosue u dera ba gen təmbu kpeerasia mam mam, ma ba gu dõɔ mɛni.
12 Ma ba sinam ben wuu si su tie wəri ba sin sinambu ka sin təmbu kpuro kpeerasia. Ba kuawa nge mɛ Məwisi, Yinni Gusunən səm kowo u Yosue sõɔwa.
13 Adama ba ǹ wuu si su wãa gungunu wəllə dõɔ mɛni, ma n kun mə Hasori ye.
14 Ye ba tən be kpuro go ba kpa, yera ba ben dukia ka ben yaa sabenu gura ba tii koosi.
15 Yosue u dera ba kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u win səm kowo Məwisi sõɔwa u ko. U ǹ yen gaa bure.

Yosue u Kananin tem kpuro mwa

16 Nge mɛya Yosue u ka Kananin tem mɛ kpuro mwa, mɛn guunun bera gia ka mɛn sõɔ yɛ̃san nəm dwaru gia ka Gosɛnin tem kpuro, ka Sefalan bera gia, ka Yuudɛnin wəwa gia, ka

sere guu ni nu wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka bera min batuma.
17 Sinam be ba kamia mi, ben wusu wãawa saa guu tèn mi gãanu ku ra kpin bera gian di Seirin bɔkuɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia n ka girari Baali Gadiɔ ye ya wãa Libanin wɔwaɔ guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn gãarɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
18 Ba ka sinam be tabu kua n tɛ ba sere bu kamia be kpuro.
19 Tɔn be kpuro sɔɔ, Hefi be ba wãa Gabaoniɔ tɔnawa ba ka Isireliba dora. Be ba tie Isireliba ba bu wɔriwa ba go mam mam.
20 Domi Yinni Gusunɔ u dera sin tɔmbun gɔ̃rusu bɔbia ba ka Isireliba tabu kua, kpa Isireliba bu wa bu ka bu kpeerasia mam mam ba kun ben wɔnwɔndu kue, nge mɛ Yinni Gusunɔ u win sɔm kowo Mɔwisi sɔ̃ɔwa.
21 Saa ye sɔɔ, Yosue u maa seewa u Anakiba wɔri be ba wãa guunun bera gia Heboroniɔ ka Debiriɔ ka Anabuɔ ka sere be ba wãa Yuda ka Isirelin guunun bera gia, u bu kpeerasiawa mam mam be ka ben wusu,
22 ma n kun mɔ be ba duki sua ba da Gasaɔ ka Gatiɔ ka Asidɔduɔ.
23 Nge mɛya Yosue u ka Kananin tem mɛ kpuro mwɛɛra nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa. Yen biru u mu bɔnu kua. U Isireliban bwese kɛra baayere yegim wɛ̃. Saa ye sɔɔra ba tabun baa deri ba wɛ̃ra.

Sinam be Isireliba ba kamia

12

1 Mɔwisin waati sɔɔ Isireliba ba sinam be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia kamia. Ma ba bera min tem mwɛɛra mɛ mu wãa Yuudɛnin wɔwa kpuro sɔɔ saa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn di sere n ka girari guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔwɔ.
2-3 Sinam ben turon yĩsira Sihoni. U sãawa Amɔreban sunɔ. Win wuuwa Hɛsiboni. Wiya u mɔ kpuro saa Aroɛɛn di ye ya wãa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn goorɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, sere n ka girari guu te ba mɔ̀ Pisigaɔ, saa min di sere Bɛti Yesimɔtiɔ nim wɔ̃ku bɔruguun sɔ̃ɔ yari yeru gia, saa maa min di, n ka da daa te ba mɔ̀ Yabɔkuɔ Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ, ka Galadin tem bee tia sere daa bure te ba mɔ̀ Genɛsarɛtiɔ.
4 Turowa maa Ogu, wi u sãa Basanin sunɔ. Wiya u tie Refan bweseru sɔɔ. U wãawa Asitarɔtuɔ, ka Edɛɛɔ.
5 Wiya u Basanin tem kpuro mɔ saa guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn di sere ka Salikaɔ ka mi Gesuriban tem ka Maakagibun tem nɔɔ ga yɔ̃ra, ka Galadin tem bee tia mi Sihoni, Hɛsibonin sunɔn tem nɔɔ ga yɔ̃ra.
6 Tem mɛn tɔmbu kpurowa Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo ka Isireliba ba go. Ma Mɔwisi u tem mɛ Rubɛnin bwese kɛra ka Gadin bwese kɛra ka Manasen bwese kɛran sukum bɔnu kua.
7 Yosue ka win tɔmbu Isireliba ba sinam be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu yeru gia kamia. Sinam ben tema mu wãa saa Baali Gadin di Libanin guunun wɔwa sɔɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ, sere guu tèn mi gãanu ku ra kpi te ta wãa Seirin bɔkuɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Tem mɛya Yosue u Isireliban bwese kɛri bɔnu kua.
8 Mɛya mu wãa guunun bera gia ka sere Sefalan beran batumaɔ ka Yuudɛnin wɔwaɔ ka min guunɔ ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi gãanu ku ra kpi. Hɛtibara ba wãa tem mi, ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka sere maa Yebusiba.
9 Sinam be ba maa kamia mi, ben wusu wee, siya Yeriko ka Ayi ye ya wãa Betɛlin bɔkuɔ
10 ka Yerusalɛmu ka Heboroni,
11 ka Yaamuti ka Lakisi,
12 ka Egoloni ka Gesɛɛ,
13 ka Debiri ka Gedɛɛ,
14 ka Hɔɔma ka Aradi
15 ka Libina ka Adulamu
16 ka Makeda ka Betɛli,
17 ka Tapua ka Hefɛɛ,
18 ka Afɛki ka Lasaroni,
19 ka Madoni ka Hasori
20 ka Simuroni Mɛroni ka Akusafu
21 ka Tanaki ka Mɛgido,
22 ka Kedɛsi ka Yokunɛamu ye ya wãa guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ,
23 ka Dori ye ya wãa Dorin guunun bera gia, ka Goyimu ye ya wãa Giligalin bɔkuɔ,

24 ka Tirisa. Sinam be kpuro ba sãawa tɛna ka tia.

Tem mɛ mu tie

Isireliba bu mwa

13

1 Yosue u tɔkɔ kua gem gem. Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, a tɔkɔ kua. Adama tem mɛ mu tie mu kpã mɛ Isireliba ba ǹ gina mwɛ.
2 Mɛya Filisitiban tem ka Gesuriban tem
3 ka Afaban tem mɛ mu wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ. Tem mɛ kpuro mu sãawa Kananiban tem. Mu wãawa saa daa te ba mɔ̀ Sikorin di te ta wãa Egibitin tem nɔɔ bura yerɔ, sere Ekoronin tem nɔɔ bura yerɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Mɛn wuu maroɔwa Filisitiban sinambu nɔɔbu ba wãa. Wuu siya Gasa ka Asidɔdu ka Asikaloni ka Gati ka Ekoroni.
4 Kananin tem mɛ mu maa tie bu mwa, mu wãawa saa Mɛaran di ye ya sãa Sidonigibun wuu, n ka girari Afɛkiɔ Amɔreban tem nɔɔ bura yerɔ,
5 ka maa Gibaligibun tem, ka sere Libanin tem kpuro sɔ̃ɔ yari yeru gia, saa Baali Gadi ye ya wãa guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn gãarɔn di n ka girari Hamatin duu yerɔ,
6 ka sere Libanin guunun bera gia n ka da Miserefɔti Maimuɔ mi Sidonigibu ba wãa. Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu tem mɛn tɔmbu gira kpa a bu tem mɛ bɔnu kua ka tɛtɛ nge mɛ na nun yiire a ko.
7 Ben bwese kɛri nɔɔba nnɛ ye ka Manasen bwese kɛran sukum be ba ǹ daa gãanu wa, bera kaa tem mɛ bɔnu kua.

Ba tem mɛ mu wãa Yuudɛnin

sɔ̃ɔ yari yeru gia bɔnu kua

8 Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u Rubɛnin bwese kɛra ka Gadiba ka Manasen bwese kɛran sukum tem bɔnu kua mɛ mu wãa Yuudɛnin daarun sɔ̃ɔ yari yeru gia.
9 Ben tem mɛ, mu wãawa saa Aroɛɛn di ye ya wãa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn goorɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia n ka da wuu ge ga wãa daa ten wɔwan suunu sɔɔ, sere Diboniɔ Mɛdiban batuma sɔɔ,
10 ka wuu si Sihoni Amɔreban sina boko wi u wãa Hɛsiboniɔ u mɔ n ka girari Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ,
11 ka Galadiɔ ye ya sãa Gesuriba ka Maakagibun tem ka sere guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔwɔ, ka Basaniɔ n ka girari Salikaɔ,
12 ka sere sina boko Ogun temɔ wi u raa wãa Basaniɔ u bandu dii Asitarɔtuɔ ka Edɛɛɔ. Wiya u tie Refan bweseru sɔɔ. Sinam be yiru kpurowa Mɔwisi u kamia u ben tem mwɛɛra.
13 Adama Isireliba ba ǹ Gesuriba ka Maakagibu gire. Yen sɔ̃na bwesenu yiru ye, ya wãa Isireliban suunu sɔɔ sere ka gisɔn gisɔ.
14 Lefin bwese kɛra tɔnawa ba ǹ tem wɛ̃ mi ba ko n wãa. Domi Gusunɔ u dera be ka ben bibun bweseru ba yãkunun sukum dimɔ, yera ya kua ben tubi nge mɛ u raa bu sɔ̃ɔwa.
15 Tem mɛ Mɔwisi u Rubɛnin bwese kɛra wɛ̃ yɛnu ka yɛnu,
16 mɛya mu wãa saa Aroɛɛn di ye ya wãa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn goorɔ, n ka da wuu ge ga wãa wɔwa yen suunu sɔɔ ka batuma ye ya wãa Mɛdiban bɔkuɔ,
17 ka Hɛsiboni ka wuu si su wãa batuma ye sɔɔ. Siya Diboni ka Bamɔtu Baali ka Bɛti Baali Mɛɔni,
18 ka Yahasi ka Kedemɔti, ka Mɛfati,
19 ka Kiriataimu ka Sibima ka Sere Hasasaa ye ya wãa guurɔ te ta wãa wɔwaɔ,
20 ka Bɛti Peori ka guu te ba mɔ̀ Pisigan bera gia ka Bɛti Yesimɔti,
21 ka sere Sihoni Amɔregii wi u raa bandu dii Hɛsiboniɔn wuu si su wãa batuma sɔɔ. N deema Mɔwisi u sunɔ wi kamia, ka Madianiban sinambu. Beya Efi ka Rekɛmu ka Suri ka Huri ka Reba. Be kpurowa ba raa Sihoni sãamɔ.
22 U maa dera ba Balamu Beorin bii go wi u sãa sɔro.
23 Rubɛnin bwese kɛran tem mɛn nɔɔ ga yɔ̃rawa sere Yuudɛniɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia. Beya ba wuu si ba sia sia mi kpuro mɔ.
24 Tem mɛ Mɔwisi u Gadin bwese kɛra wɛ̃ mɛya mu wãa
25 saa Yasɛɛn di ka Galadin wusu kpuro ka wuu si su wãa Amɔniban tem sukum sɔɔ n ka girari Aroɛɛɔ, Raban sɔ̃ɔ yari yerun deedeeru.

26 Mɛya mu maa da saa Hɛsibonin
di n ka girari Ramati Misipeɔ ka
Bɛtonimuɔ, saa maa Mahanaimun di,
n ka girari Debirin tem nɔɔ bura yerɔ,
27 ka Yuudɛnin wɔwan wuu sini,
Bɛti Haramu ka Bɛti Nimura ka Sukɔtu
ka Safoni. Wuu siya su raa sãa
sina boko Sihonin wusu, wi u raa sɔ̃
Hɛsiboniɔ. Yuudɛnin daara ta sãa tem
mɛn nɔɔ bura yeru sere n ka da daa
bure te ba mɔ̀ Genɛsarɛti.
28 Wuu si ba sia mi, siya su kua
Gadin bwese kɛran tubi.
29 Tem mɛ Mɔwisi u Manasen bwese
kɛran sukum wɛ̃ mu n saa ben tubi,
30 mɛya mu wãa Mahanaimun sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia. Tem mɛya Basanin
tem kpuro mi sina boko Ogu u raa
bandu dii ka sere Yairin wusu kpuro.
Sin geera sãawa wata.
31 Tem mɛya, mu maa Galadin tem
sukum mɔ ka Asitarɔtu ka Edɛɛ, wuu
si su raa sãa sina boko Ogun wusu.
Tem mɛ kpurowa ba Makiri, Manasen
biin bwese kɛran sukum wɛ̃.
32 Mɔwisi u tem mɛ bɔnu kuawa
sanam mɛ u wãa Mɔabun temɔ
Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia Yerikon
deedeeru.
33 Adama u ɲ̀ Lefin bwese kɛra tem
gam wɛ̃. U bu sɔ̃ɔwa bu ko Gusunɔ ben
Yinnin yãku kowobu. Yeya ya ko n
sãa ben tubi, nge mɛ Yinni Gusunɔ u
gerua.

Ba Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu yerun

bera bɔnu kua

14

1 Yãku kowo Eleasaa ka Yosue,
Nunin bii, ka Isireliban bwese kɛra
baayeren guro gurobu bera ba Isire-
liba tem bɔnu kua. Wee nge mɛ ba mu
bɔnu koosina.
2 Bwese kɛra nɔɔba nnɛ ka Manasen
bwese kɛran sukum ye ya tie ye ya
ɲ̀ daa tem wa, yera ba tem mɛ bɔnu
kua. Tɛtɛwa ba ka mu bɔnu kua nge
mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa bu
ko.
3 N deema Mɔwisi u raa Isireliban
bwese kɛra yiru ka Manasen bwese
kɛran sukum tem wɛ̃ Yuudɛnin sɔ̃ɔ
yari yeru gia. Adama u ɲ̀ Lefiba tem
gam wɛ̃,
4 ma n kun mɔ wusu gasu ka sin
kpara yenu. Manase ka Efaraimu ba
sãawa Yosɛfun bibu. Bera ba kua
bwese kɛra yiru.
5 Isireliba ba tem mɛ bɔnu kuawa
nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa.
6 Sɔ̃ɔ teeru Yudan bibu ba Yosue
deema Giligaliɔ. Ma Kalɛbu, Yɛfunɛ
Kenisin bii, u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wunɛn tii a yaaye ye Yinni Gusunɔ
u win sɔm kowo Mɔwisi sɔ̃ɔwa nɛ ka
wunɛn sɔ̃ Kadɛsi Baanɛaɔ.
7 Nɛ Kalɛbu, wɔ̃ɔ weeruwa na mɔ
sanam mɛ Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo
u man gɔra Kadɛsi Baanɛan di n na n
tem mɛ bɔsu bɔsu n mɛn saria mɛɛri.
Na na na bɔsu na mɛɛra. Ma na wura
na nùn sɔ̃ɔwa mam mam ye na wa.
8 Adama be ba man yɔ̃sirima na ka
tem mɛ mɛɛrim na mi, ba dera tɔmba
tem mɛ bwɛ̃ra yara. Adama nɛ, na
Gusunɔn gere mɛm nɔɔwawa mam
mam.
9 Yen dɔma tera Mɔwisi u bɔ̃rua u
nɛɛ, bera mi nɛn tii na mɛɛrim da
mi, ya koo ko nɛ ka nɛn bibun bwe-
serugia sere ka baadommaɔ yèn sɔ̃ na
Gusunɔn gere mɛm nɔɔwa mam mam.
10 Yen wɔ̃ɔ weeru ka nɔɔbuwa mini
ye Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
yi sɔ̃ɔwa saa ye bɛsɛ Isireliba sa wãa
gbaburɔ. Saa maa dɔma ten diya Yinni
Gusunɔ u man kɔ̃su nge mɛ u nɔɔ
mwɛɛru kua sere na ka gisɔ wɔ̃ɔ wɛnɛ
ka nɔɔbu tura.
11 Ka mɛ, na dam mɔ sere ka gisɔ n
ka tabu da, ɲ̀ kun mɛ n ka sɔmburu
garu ko, nge mɛ na raa mɔ sanam mɛ
Mɔwisi u man gɔrima n tem mɛn saria
mɛɛri.
12 Yen sɔ̃ tɛ̃, a man guunun bera
gia wɛ̃ɛyɔ mi Yinni Gusunɔ u man
nɔɔ mwɛɛru kua. Na nùn sɔ̃ɔwa
ma Anakin bwesera ta wãa bera mi.
Ba ben wusu gbãranu toosiwa mam
mam. Yen sɔ̃, Gusunɔ ù n ka man wãa,
kon tem mɛ mwa nge mɛ win tii u
gerua.
13-14 Yosue u Kalɛbu Yɛfunɛ Kenisin
bii domaru kua. Ma u nùn Heboronin
bera wɛ̃. Yera ya kua wigia yèn sɔ̃ u
Gusunɔ ben Yinnin gere mɛm nɔɔwa
mam mam.
15 Heboroni yera ba ra raa soku
Ariban wuu. Ariba wi, u yĩsiru yara
Anakin bweseru sɔɔ.

Yeniba kpuron biruwa Isireliba ba wɛ̃ra ba ɲ maa tabu kue.

Tem mɛ ba Yudan bwese kɛra wɛ̃

15

1 Tem mɛ ba Yudan bwese kɛra wɛ̃, mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mu yɔ̃rawa Edɔmun tem nɔɔ bura yerɔ. Mi gia n sãawa batuma mi gãanu ku ra kpi. Yera ba sokumɔ Sini.
2 Bera min nɔɔ bura yeru ta toruawa saa nim wɔ̃ku bɔruguun di
3 ma ta da gunguu te ba mɔ̀ Akarabimuɔ ka Siniɔ sere ka Kadɛsi Baanɛaɔ. Saa maa min di, ta da Hɛsironiɔ ka Adariɔ sere ka Kaakaaɔ.
4 Saa min di ta da Asimɔɔn bera gia n ka da Egibitin daarɔ, ma ta daa te swĩi sere nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ. Nge mɛya Yudaban tem nɔɔ bura yeru ta sãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
5 Sɔ̃ɔ yari yeru gia nim wɔ̃ku bɔruguuwa ga sãa mɛn nɔɔ bura yeru, n ka girari mi Yuudɛnin daara ra nim sure.
6 Saa min di, mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian nɔɔ bura yeru ta dawa Bɛti Hogulaɔ ka Bɛti Araban sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ n ka girari Bohanin kperɔ. Bohani wi, u sãawa Rubɛnin bii.
7 Saa min di, ta maa da Debiriɔ, Akɔɔn wɔwan bɔkuɔ. Saa min di ta da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia sere Giligalin bɔkuɔ, Adumimun guurun deedeeru, yen daarun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, n ka da Eni Semɛsin bwiin bɔkuɔ, sere ka Eni Rogɛliɔ.
8 Saa min di, ta sara ta da Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ, Yebusin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, ye ba maa sokumɔ Yerusalɛmu, ka sere guu ni nu wãa wɔwa yen sɔ̃ɔ duu yeru gia, ka mi Refan wɔwa ya yɔ̃ra sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
9 Saa maa min di ta da ta Nɛfitoan bwii girari n ka da wuu si su wãa guu te ba mɔ̀ Eforoniɔ, n ka maa da sere Balaɔ ye ba maa sokumɔ Yarimun wuu.
10 Saa Balan di, ta maa da sɔ̃ɔ duu yeru gia n ka girari Seirin guuru gia ka guu te ba mɔ̀ Yarimun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia Kɛsaloniɔ, ma ta da Bɛti Semɛsiɔ ka Tinnaɔ,
11 ka Ekoronin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, n ka da Sikoroniɔ ka guu te ba mɔ̀ Bala gia sere Yabunɛɛliɔ ma ta yɔ̃ra nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.
12 Nim wɔ̃ku geya, ga sãa tem mɛn nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ duu yeru gia.

Nge mɛya ba Yudaban tem mɛn nɔɔ bura yenu yi yi.
13 Ba Kalɛbu Yɛfunɛn bii Yudaban tem gam wɛ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa. Ba nùn Ariban wuu wɛ̃ ye ba maa mɔ̀ Heboroni. Ariba wi, u sãawa Anakiban sikado.
14 Kalɛbu wi, u Anakiban bwesenu ita gira. Bera Sesaiba ka Akimaniba ka sere Talimaiba.
15 Heboronin diya u seewa u da u Debirigibu wɔri. Wuu gera ba ra raa soku Sefɛɛn wuu.
16 Ma Kalɛbu u nɛɛ, wi u kpĩa u Sefɛɛn wuu kamia, yɛ̃rowa u koo win bii wɔndia Akusa kɛ̃ u sua kurɔ.
17 Yera Otiniɛli, Kalɛbun mɔɔ Kenasin bii, u wuu ge kamia. Ma Kalɛbu u nùn win bii wɔndia wi wɛ̃ kurɔ.
18 Sanam mɛ kurɔ wi, u dua Otiniɛlin yɛnuɔ u kpa, yera u nùn bwisi kã u nɛɛ, a doo a tem bikia nɛn tundon mi. Adama kurɔ win tii u da win tundo Kalɛbun mi. Ye u tura mi, u sara saa win kɛtɛkun di. Yera Kalɛbu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.
19 Ma u wisa u nɛɛ, a suuru koowo a man bwii kɛ̃. Domi bera ye a man wɛ̃ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalɛbu u nùn bwii wɛ̃ yi yi wãa guunɔ ka wɔwaɔ.
20 Tem mɛ ba sia sia mini kpurowa mu kua Yudan bwese kɛran tubi.
21 Wuu si su wãa Edɔmun tem nɔɔ bura yeru gia Yudaban tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, siya Kabisɛɛli, ka Edɛɛ ka Yaguri,
22 ka Kina, ka Dimɔna, ka Adada,
23 ka Kedɛsi, ka Hasori, ka Itinani,
24 ka Sifu, ka Telɛmu, ka Bealɔtu,
25 ka Hasori Hadata, ka Keriɔtu Hɛsironi ye ba maa sokumɔ Hasori,
26 ka Amamu, ka Sema, ka Mɔlada,
27 ka Hasori Gada, ka Hɛsimɔɔ, ka Bɛti Palɛti,

28 ka Hasaa Suali, ka Beri Seba, ka
Bisotia,
29 ka Bala, ka Iyimu, ka Asɛmu,
30 ka Ɛlitoladi, ka Kesili, ka Hɔɔma,
31 ka Sikilagi, ka Madimana, ka
Sansana,
32 ka Lebaɔti, ka Silimu, ka Aini,
ka Rimɔɔ. Wuu si kpuro su kuawa
tɛna tia sari, gen baagere ka gen baru
kpaanu.
33 Wuu si su maa wãa wɔwa sɔɔ, siya
Ɛsitaoli, ka Sorea, ka Asina,
34 ka Sanɔa, ka Eni Ganimu, ka
Tapua, ka Enamu,
35 ka Yaamuti, ka Adulamu, ka Soko,
ka Aseka,
36 ka Saaraimu, ka Aditaimu, ka
Gedera, ka Gederɔtaimu. Si maa, su
kuawa wɔkura nnɛ, gen baagere ka
gen baru kpaanu.
37 Ka Senani, ka Hadasa, ka Migidali
Gadi,
38 ka Dilani, ka Misipe, ka Yokutɛɛli,
39 ka Lakisi, ka Bosikati, ka Egoloni,
40 ka Kaboni, ka Lasimasi, ka Kitilisi,
41 ka Gederɔtu, ka Bɛti Dagoni, ka
Naama, ka Makeda. Si maa, su kuawa
mi wɔkura nɔɔbu ka tia, gen baagere
ka gen baru kpaanu.
42 Ka maa Libina, ka Etɛɛ, ka Asani,
43 ka Yifuta, ka Asina, ka Nɛsibu,
44 ka Keila, ka Akisibu, ka Maresa.
Ma si kpuro su maa kua nɔɔba nnɛ,
gen baagere ka gen baru kpaanu.
45 Ka maa Ekoroni, ye ka yen wuu
marosu ka yen baru kpaanu.
46 Ka sere wuu marosu ka baru
kpaanu ni nu ka Asidɔdu sikerenɛ ka
ni nu wãa Ekoroni ka nim wɔ̃ku ge ba
mɔ̀ Mɛditeranɛn baa sɔɔ,
47 ka Asidɔdu, ka Gasa, ka sin wuu
marosu ka baru kpaanu, n ka girari
Egibitin daarɔ sere n ka da nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.
48 Wuu si su maa wãa guunɔ, siya
Samiri ka Yatiri ka Soko,
49 ka Dana, ka Sanan wuu, ge ba maa
mɔ̀ Debiri,
50 ka Anabu, ka Ɛsitemɔa, ka Animu,
51 ka Gosɛni, ka Holoni, ka Gilo. Ma
si, su maa kua wɔkura tia, gen baagere
ka gen baru kpaanu.
52 Ka Arabu, ka Duma, ka Eseani,
53 ka Yanumu, ka Bɛti Tapua, ka
Afɛki,
54 ka Humuta, ka Ariban wuu ge
ba maa mɔ̀ Heboroni, ka Siori. Ma
si kpuro su maa kua nɔɔba nnɛ, gen
baagere ka gen baru kpaanu.
55 Ka maa Maoni, ka Kaamɛli, ka
Sifu, ka Yuta,
56 ka Yisirɛɛli, ka Yokudeamu, ka
Sanɔa,
57 ka Kaɛni, ka Gibea, ka Tinna.
Si kpuro su maa kua wɔkuru, gen
baagere ka gen baru kpaanu.
58 Ka sere maa Halulu, ka Bɛti Suri,
ka Gedori,
59 ka Marati, ka Bɛti Anɔtu, ka
Eletekonu. Si kpuro su sãawa nɔɔba
tia, gen baagere ka gen baru kpaanu.
60 Ka sere maa Baalin wuu ge ba maa
mɔ̀ Yarimun wuu, ka Raba. Ma si, su
maa kua yiru, gen baagere ka gen baru
kpaanu.
61 Wuu si su wãa bera mi gãanu ku
ra kpi, siya Bɛti Araba, ka Midini, ka
Sekaka,
62 ka Nibusani, ka wuu mi bɔra wãa,
ka Eni Engɛdi. Si kpuro su kuawa
wusu nɔɔba tia, gen baagere ka gen
baru kpaanu.
63 Adama Yudan bibun bweseru, ba
ǹ kpĩa ba Yebusiba gire be ba wãa
Yerusalɛmuɔ. Yen sɔ̃na ba wãa sere ka
gisɔn gisɔ, ka Yudaba sannu.

Tem mɛ ba Efaraimu

ka Manasen bwese kɛri wɛ̃

16

1 Tem mɛ ba Yosɛfun bibun bwe-
seru wɛ̃, mɛn nɔɔ bura yeru ta wãawa
saa Yuudɛnin di, Yerikon bɔkuɔ, n ka
da bwiiyɔ yi yi wãa Yerikon sɔ̃ɔ yari
yeru gia gbaburɔ, n ka girari Betɛliɔ mi
guunu wãa.
2 Saa maa min di, ta da Lusiɔ ka
Atarɔtuɔ, Aakiban tem nɔɔ bura yerɔ.
3 Ma ta da sɔ̃ɔ duu yeru gia mi
Yafilɛtiban tem mu nɔɔ yɔ̃ra. Ma
ta maa da Bɛti Horoniɔ ka Gesɛɛɔ
n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ.
4 Tem mɛya mu kua Yosɛfun bibu
Manase ka Efaraimun bweserun tubi.

5 Efaraimuba ba mɛn sukum sua mèn nɔɔ bura yeru ta wãa saa Atarɔtu Adarin di sõɔ yari yerɔ sere n ka girari Bɛti Horoniɔ ye ya wãa gunguru wɔllɔ.
6 Min diya ta da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ. Sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia ta da Mikimɛtatin di sere Taanati Siloɔ sõɔ yari yeru gia, n ka girari Yanɔaɔ.
7 Saa Yanɔan di ta da Atarɔtuɔ ka Naarataɔ ka Yerikoɔ n ka girari Yuudɛniɔ.
8 Sõɔ duu yeru gia maa, ta da saa Tapuan di n ka da Kanan daarɔ, n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ. Mɛni kpurowa ba Efaraimun bwese kɛra wɛ̃.
9 Ma ba maa Manasen tem wusu gasu ka sin baru kpaanu sua ba bu sosia.
10 Efaraimuba ba ǹ Kananiba gire be ba wãa Gesɛɛɔ. Ba bu deriwa ben suunu sɔɔ ba yoo sɔma koosiamɔ sere ka gisɔn gisɔ.

17

1 Yosɛfun bii gbiikoo Manase, wigibu ba maa ben tem bɔnu wa. N deema ba raa Makiri, Manasen bii gbiikoon bwese kɛra ben tem wɛ̃ kɔ. Makiri wi, u sãawa tabu durɔ, wiya maa sãa Galadin tundo. Tem mɛ ba wa mi, mɛya Galadi ka Basani Yuudɛnin sõɔ yari yeru gia.
2 Manasen bibun bweserun kɛri yi yi tie ba maa bu tem gam wɛ̃ Yuudɛnin sõɔ duu yeru gia. Bera Abiesɛɛba ka Helɛkiba ka Asiriɛliba ka Sikɛmuba ka Hefɛɛba ka Semidaba. Be kpurowa ba sãa Yosɛfun sikadominu.
3 Galadi, Makirin bii, Manasen debubu u Efɛɛ mara. Efɛɛ wi, u Selofadi mara. Selofadi wi, u ǹ bii tɔn durɔ mara, sere tɔn kurɔbu tɔna. Bii ben yĩsa wee. Mala ka Nɔa ka Hogula ka Milika ka Tirisa.
4 Beya ba da ba yãku kowo Eleasaa deema ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban guro gurobu ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa bu maa sun tem wɛ̃ bɛsɛgibun suunu sɔɔ.

Ma ba bu tem mɛ wɛ̃ n kua ben tubi.
5 Yeya n dera Manase be, ba ka tem mɛn suba wɔkuru wa, Galadi ka Basani baasi.
6 N ǹ mɔ tɔn durɔbu tɔnawa ba tem mɛ bɔnu kua, ka tɔn kurɔba be ba wãa bwese te sɔɔ. Ma Manasen bwese kɛran sukum mu sina Galadiɔ.
7 Be ba wãa sõɔ duu yeru gia, ben tem nɔɔ bura yeru ta wãawa saa Asɛɛn di sere Mikimɛtatiɔ Sikɛmun bɔkuɔ, ka Yaminiɔ n ka girari Eni Tapuagibun bera gia.
8 Bera ye, ya sãawa Manaseban tem. Adama Tapua ye ya wãa ben tem nɔɔ bura yeru mi, ya sãawa Efaraimuban wuu.
9 Nɔɔ bura yee te, ta maa dawa sere Kanan daarun sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Wuu si su wãa mi, su sãa Efaraimubagisu baa mɛ su ka wãa Manaseban temɔ. Ma ta da daa ten sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.
10 Nge mɛya ba tem mɛ bɔnu kua. Ma Efaraimun bwese kɛra ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Manasegia maa wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ, gera ga sãa tem yiru ye kpuron nɔɔ bura yeru sõɔ duu yeru gia. Ma Asɛɛban tem ka Isakariban tem mu maa sãa ben nɔɔ bura yeru sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Asɛɛban tem mu wãawa sõɔ duu yeru gia, ma Isakarigibun tem maa wãa sõɔ yari yeru gia.
11 Yera ba Manaseba wusu gasu wɛ̃ si su wãa Isakariban tem sɔɔ, ka Asɛɛbagim sɔɔ. Wuu siya Bɛti Seani, ka Yibileamu, gen baagere ka gen baru kpaanu, ka sere maa Dori ka Eni Dori, ka Tanaki, ka Mɛgido, gen baagere ka gen baru kpaanu.
12 Adama Manaseba ba kpana bu Kananiba gira wuu sin min di, ma ba dera ba wãa ka be sannu.
13 Baa sanam mɛ Isireliba ba dam kua, ba ǹ kpĩa bu Kanani be kpuro gira, adama sɔm sɛ̃sɔgina ba bu koosia.
14 Yera Efaraimun bwese kɛra ka Manasen bwese kɛran sukum ba Yosue bikia ba nɛɛ, mban sõna a sun tem bɛsi tia tɔna wɛ̃, bɛsɛ be Yinni Gusunɔ u domaru kua sa dabia.
15 Ma Yosue u bu wisa u nɛɛ, ì n dabin na, ma Efaraimun guurun bera ya bɛɛ basa, i doo dãa sõɔ mi Feresiba ka Refaba ba wãa i tii ayeru kasua.

16 Ma tɔn be, ba nùn wisa ba nɛɛ,
geema, guurun bera mi gian tem kun
sun turi. Yen biru Kanani be ba wãa
wɔwaɔ ba tabu kɛkɛ sisugii yi dumi
gawe mɔ. Mɛya maa be ba wãa Bɛti
Seaniɔ ka yen baru kpaanɔ, ka sere
maa be ba wãa Yisirɛɛlin wɔwaɔ.
17 Ma Yosue u Efaraimun bwese
kɛra ye ka Manasen bwese kɛran
sukum mɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i dabi, i maa
dam mɔ. Yen sɔ̃, n ǹ tem bɛsi tia tɔna
mu ko n sãa bɛɛgim.
18 Bera mi dãa sɔ̃ɔ ga wãa mi, yera ya
ko n maa sãa bɛɛgia. I ko yen dãa ye
bɔɔri kpa i Kanani be kamia baa mɛ ba
dam mɔ ba tabu kɛkɛ sisugii yi mɔ, kpa
tem mɛ, mu ko bɛɛgim.

Tem mɛ mu tie bu bɔnu ko

18

1 Sanam mɛ Isireliba ba Kananiba
kamia, yera ba mɛnna Siloɔ. Ma ba
kuu bekurugii te gira tèn mi ba ra
Yinni Gusunɔ sã.
2 N deema Isiriban bwese kɛra
nɔɔba yiruwa ya ǹ gina tem wa.
3 Ma Yosue u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa
yerà i mara i sere da i tem mɛ mwa mɛ
Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni u bɛɛ wɛ̃.
4 Yen sɔ̃, bwese kɛra baayere sɔɔ, i
tɔmbu ita ita gɔsio n bu gɔri bu tem mɛ
mɛɛrim da, kpa bu wa nge mɛ ba koo
mu burana burana kpa bu wurama bu
man sɔ̃ nge mɛ n sãa.
5 Ba koo mu bɔnu kowa wasi nɔɔba
yiru. Adama Yudaba ba ko n wãawa
mi ba wãa mi, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia, Yosɛfun bwese kɛri maa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia.
6 N n mɛn na, i doo tɛ̃, i tem mɛ bɔnu
ko wasi nɔɔba yiru ye, kpa i na i man
sɔ̃. Kpa su mu tɛtɛ toosi Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin wuswaɑɔ su ka wa mɛ mu sãa
bɛɛn baawuregim.
7 Adama Lefiba ba ǹ ko ba n tem
mɔ. Domi ba kon sãa Yinni Gusunɔn
yãku kowobu. N deema Gadi ka
Rubɛnin bwese kɛri ka Manasen
bwese kɛran sukum ba tem wa kɔ
Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia mɛ Mɔwisi,
Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bu bɔnu
kua.
8 Yen biru tɔn be, ba da ba tem mɛ
bukiana ba kua ye Yosue u bu sɔ̃ɔwa.
9 Ma ba ye kpuro yorua ye ba wa
mi, ka nge mɛ ba tem mɛ ka mɛn
wusu burana burana ma ba wurama
Yosuen mi Siloɔ.
10 Yen biru Yosue u bu tem mɛ bɔnu
kua ka tɛtɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u
bwese kɛra baayere yen tem wɛ̃.

Tem mɛ ba Bɛnyamɛɛn

bwese kɛra wɛ̃

11 Tem mɛ ba gbia ba tɛtɛ toosi,
Bɛnyamɛɛn bwese kɛra ya mu di. Ben
tem mɛ, mu wãawa Yudan bwese
kɛragim ka Yosɛfun bwese kɛrigim
baa sɔɔ.
12 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, tem mɛn
nɔɔ bura yeru ta wãawa saa Yuudɛnin
di n ka girari Yerikon sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia, ma ta da guunun bera gia sɔ̃ɔ
duu yerɔ sere Bɛti Afɛniɔ mi gãanu ku
ra kpi.
13 Saa min diya ta da ta yɔ̃ra Lusiɔ
ye ba ra maa soku Betɛli, sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia. Min diya ta maa da
ta girari Atarɔtu Adariɔ. Ma ta guu te
bɛwa te ta wãa Bɛti Horonin sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwarɔ. Bɛti Horoni ye, ya wãawa
wɔwa sɔɔ.
14 Sɔ̃ɔ duu yeru gia maa, ta dawa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia saa guu ten
di n ka girari Baalin wuuɔ ge ba maa
sokumɔ Yarimun wuu. Wuu ge, ga
sãawa Yudaban wuu.
15 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia maa, ta
dawa sɔ̃ɔ duu yeru gia saa Yarimun
wuun di sere Nɛfitoan bwiiyɔ.
16 Saa maa min di, ta dawa guu te ta
wãa Bɛni Hinɔmun wɔwan deedeeru,
Refaban wɔwan sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Ma ta da Yebusiban guunun sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia n ka girari Eni Rogɛliɔ.
17 Saa maa min di, ta dawa Eni
Semɛsiɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka
Gelilɔtuɔ, gunguu te ba mɔ̀ Adu-
mimun deedeeru. Min di ta maa da
sere Bohanin kperɔ. Rubɛnin biin
yĩsira ba ka kpee te sokumɔ.
18 Ma ta da Yuudɛnin wɔwaɔ
guunun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
19 sere ka Bɛti Hogulaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia mi Yuudɛnin daara
suremɔ nim wɔ̃ku bɔruguuɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwarɔ.

20 Yuudɛnin daara ta sãa tem mɛn nɔɔ bura yeru sõɔ yari yeru gia.

Mɛn nɔra Bɛnyamɛɛn bwese kɛran tem mu yasum nɛ.

21 Wuu si su wãa tem mɛ sɔɔ, siya Yeriko ka Bɛti Hogula ka Emɛki Kesisi,
22 ka Bɛti Araba ka Semaraimu ka Betɛli,
23 ka Afimu, ka Para, ka Ofara,
24 ka Kefaa Amɔnai, ka Ofini, ka Geba. Wuu si kpuro su sãawa wɔkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu.
25 Sin gasa, Gabaoni, ka Rama ka Berɔtu,
26 ka Misipe, ka Kefira, ka Mɔsa,
27 ka Rekɛmu ka Yiipɛɛli, ka Tareala,
28 ka Sela, ka Elɛfu, ka Yebusi ye ba maa mɔ̀ Yerusalɛmu, ka Gibea ka Kiriati. Si kpuro su sãawa wusu wɔkura nnɛ, gen baagere ka gen baru kpaanu.

Yeni kpurowa n kua Bɛnyamɛɛn bwese kɛran tubi.

Tem mɛ ba Simɛɔn

bwese kɛra wɛ̃

19

1 Tem mɛn bɔnu yirusewa ya kua Simɛɔn bwese kɛragia. Yudaban tema mu ka begim sikerenɛ.
2 Wuu si su wãa mi, siya Beri Seba ka Seba ka Mɔlada,
3 ka Hasaa Suali, ka Bala ka Asɛmu,
4 ka Ɛlitoladi, ka Betuli ka Hɔɔma,
5 ka Sikilagi, ka Bɛti Maakabɔti ka Hasaa Susa,
6 ka Bɛti Lebaɔti, ka Sarusɛni. Si kpuro su sãawa mi wusu wɔkura ita, gen baagere ka gen baru kpaanu,
7 Aini, ka Rimɔɔ, ka Etɛɛ, ka Asani, si maa wusu nnɛ, gen baagere ka gen baru kpaanu,
8 n ka da Balati Beriɔ ye ba maa sokumɔ Ramati, Nɛgɛbuɔ. Tem mɛ ba sia sia mi kpuro, mɛya mu saa Simɛɔn bwese kɛragim.
9 Yudaban tem sukuma ba Simɛɔn bwese kɛra wɛ̃, domi Yudabagim mɛ, mu kpã.

Tem mɛ ba Sabulonin

bwese kɛra wɛ̃

10 Sabulonin bwese kɛra ya Kananin tem bɔnu itase tɛtɛ di. Ben tem mɛ, mu dawa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia sere Saridiɔ.
11 Saa maa min di mu da mu nɔɔ yõrawa sõɔ duu yeru gia Marealaɔ ka Dabesɛtiɔ sere daru koka ye ya wãa Yokunɛamun sõɔ yari yeru gia.
12 Saridin bera gia maa tem mɛn nɔɔ bura yeru ta dawa sõɔ yari yeru gia sere Kisilɔti Taboriɔ, n ka girari Dabaratiɔ ka Yafiaɔ.
13 Min di ta da Gita Efɛɛɔ ka Ita Kasiniɔ n ka da Rimɔɔwɔ sere Nɛa gia.
14 Ma ta da sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia sere Hanatoni gia n ka girari Yifuta Elin wɔwaɔ.
15 Wuu si su wãa tem mɛ sɔɔ, su sãawa wusu wɔkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. Sin gasa, Katati ka Nahalali ka Simuroni ka Yideala ka Bɛtelehɛmu.
16 Bera yeni kpurowa ya kua Sabulonin bwese kɛragia.

Tem mɛ ba Isakarin

bwese kɛra wɛ̃

17 Isakarin bwese kɛra ya maa Kananin tem mɛn bɔnu nnɛse tɛtɛ di.
18 Wuu si su wãa ye sɔɔ, siya Yisirɛɛli ka Kesulɔtu ka Sunɛmu,
19 ka Hafaraimu, ka Siɔni, ka Anasarati,
20 ka Rabiti, ka Kisioni, ka Abɛsi,
21 ka Remɛti, ka Eni Ganimu, ka Eni Hada, ka Bɛti Pasɛsi.
22 Ma tem mɛn nɔɔ bura yeru ta maa da Taboriɔ ka Sakasimaɔ ka Bɛti Semɛsiɔ n ka girari daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ. Wusu wɔkura nɔɔbu ka tia su sãa, gen baagere ka gen baru kpaanu.
23 Bera ye kpurowa ya kua Isakarin bwese kɛragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem mɛ ba Asɛɛn bwese kɛra wɛ̃

24 Asɛɛn bwese kɛra ya maa Kananin tem mɛn bɔnu nɔɔbuse tɛtɛ di.
25 Wuu si su wãa mi, siya Hɛlikati, ka Hali, ka Betɛni, ka Akusafu,
26 ka Alamɛlɛki, ka Amɛadi, ka Mikali. Tem mɛn sõɔ duu yeru gia, mɛn nɔɔ bura yeru ta wãawa saa

Kaamɛlin guurun di n ka girari daa te ba mɔ̀ Sikori Libinatiɔ.
27 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa, ta dawa saa Bɛti Dagonin di n ka Sabulonin bwese kɛran tem girari sere wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Yifuta Eliɔ, ma ta da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia Bɛti Emɛkiɔ ka Nɛyɛliɔ, ka Kabuluɔ,
28 ka Abudoniɔ ka Rehɔbuɔ ka Hamɔɔwɔ ka Kanaɔ. Ma ta yɔ̃ra wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Sidoniɔ.
29 Min di ta maa da Rama gia ka sere Tiriɔ, wuu ge ba gbãraru koosi, sere n ka girari Hosaɔ ma ta yɔ̃ra nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ, Akisibun beraɔ.
30 Wuu siniwa su maa wãa tem mɛ sɔɔ. Siya Uma ka Afɛki ka Rehɔbu. Wuu si su wãa tem mɛ kpuro sɔɔ, su sãawa yɛnda yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu.
31 Bera ye kpurowa ya kua Asɛɛn bwese kɛragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem mɛ ba Nɛfitalin

bwese kɛra wɛ̃

32 Nɛfitalin bwese kɛra ya maa Kananin tem bɔnu nɔɔba tiase tɛtɛ di.
33 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, mɛn nɔɔ bura yeru ta wãawa Helɛfun di sere Sananimun dãa sɔ̃ɔwɔ n ka girari Adami Nɛkɛbuɔ ka Yabunɛɛliɔ ka Lakumuɔ, ma ta yɔ̃ra Yuudɛniɔ.
34 Sɔ̃ɔ duu yeru gia maa, tem mɛ, mu nɔɔ yɔ̃rawa Asinɔtu Taboriɔ ka Hukɔkuɔ n da n Sabulonin bwese kɛran tem bɛwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia n ka girari Asɛɛn bwese kɛran temɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia. Sɔ̃ɔ yari yeru gia daa te ba mɔ̀ Yuudɛni ta kua mɛn nɔɔ bura yeru.
35 Ben tem mɛ sɔɔ, wuu si su gbãraru mɔ wee, Sidimu ka Seri ka Hamati ka Rakati ka Kinɛrɛti,
36 ka Adama ka Rama ka Hasori
37 ka Kedɛsi ka Edɛɛ ka Eni Hasori,
38 ka Yireoni ka Migidali Eli, ka Horɛmu, ka Bɛti Anati ka Bɛti Semɛsi. Wuu si kpuro su sãawa yɛndu tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu.
39 Bera ye kpurowa ya kua Nɛfitalin bwese kɛragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem mɛ ba Danun

bwese kɛra wɛ̃

40 Danun bwese kɛra ya maa Kananin tem mɛn bɔnu nɔɔba yiruse tɛtɛ di.
41 Wuu si su maa wãa ben tem mɛ sɔɔ, siya Sorea ka Ɛsitaoli ka Yiri Semɛsi,
42 ka Salabini, ka Ayaloni ka Yitila,
43 ka Eloni ka Tinnata, ka Ekoroni,
44 ka Ɛliteke, ka Gibetoni ka Balati,
45 ka Yehudi, ka Bɛnɛ Beraki, ka Gati Rimɔɔ,
46 ka Yaakonin daaru ka Rakoni, ka Yafon bera.
47 Sanam mɛ Danuba ba wa yibɛrɛba ba kpam ben tem mwɛɛrimɔ, yera be, ba maa da ba Lesɛmu wɔri ba yen tɔmbu kpuro go. Ma ba yande sina mi, ya kua ben wuu. Yera ba ye ben sikadon yĩsiru kã te ba mɔ̀ Danu.
48 Wuu si su wãa mi kpuro su kuawa begisu ka sin baru kpaanu.
49 Sanam mɛ Isireliba ba tem mɛ bɔnu kua ba kpa, yen biruwa ba Yosue Nunin bii wigim wɛ̃.
50 Wiya ba wuu ge ba mɔ̀ Tinnati Seraki wɛ̃ ye u bikia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Wuu gera ga wãa Efaraimun guunun bera gia. Ma u gu bana sɔnwa u sina mi.
51 Yãku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka sere maa Isireliban bwese kɛrin wirugiba ba Kananin tem mɛ kpuro bɔnu kua ka tɛtɛ Siloɔ Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ. Ma ba bwese kɛra baayere wɛ̃ bɔnu ye ya tɛtɛ di. Mɛsuma ba ka tem mɛ bɔnu kua.

Wuu sìn mi ba ra kpikiru de

20

1 Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu wusu gɔsio sìn mi ba ko n da kpikiru de nge mɛ na raa Mɔwisi sɔ̃ɔwa.
3 Bɛɛn suunu sɔɔ, goo ù n win win-sim go u kun kĩ, u koo kpĩ u da u kuke wuu sin teu sɔɔ. Sanam mɛ, wi u nùn naa swĩi u go, u ka mɔru kɔsia, u ǹ maa nùn goomɔ.
4 U n tura wuu sin gagu sɔɔ, u koo yɔ̃rawa wuu gen gbãra kɔnnɔwɔ mi guro gurobu ba ra siri, kpa u tii tusia u gere ye ya nùn deema. Saa ye sɔɔ, ba koo nùn wãa yeru kasua wuu ge sɔɔ.

5 Wi u maa nùn naa swĩi mi, ù n
tunuma wuu gen mi, ba ǹ maa wiɔnɔ
yaramamɔ u sere nùn go. Domi u ǹ kĩ
u ka tɔnu wi go.
6 Wuu gen bukurobu bà n nùn siri,
miya u ko n wãa sere yãku kowo
tɔnwero u ka gbi. Yen biruwa u koo
den kpĩ u wura win wuuɔ, u n tii mɔ.
7 Ma Isireliba ba wuu sini gɔsa mi
ba ko n da kpikiru we. Siya Kedɛsi ye
ya wãa Galileɔ, Nɛfitalin guunun bera
gia, ka Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun
guunun bera gia, ka Ariban wuu ye
ba mɔ̀ Heboroni ye ya wãa Yudan
guunun bera gia.
8 Yuudɛnin guru giɔ ba maa Besɛɛ
gɔsa Yerikon sõɔ yari yeru gia batumaɔ
mi gãanu ku ra kpi, Rubɛniban tem
sɔɔ, ka Ramɔti ye ya wãa Galadiɔ,
Gadiban tem sɔɔ, ka Golani ye ya wãa
Basaniɔ Manaseban tem sɔɔ.
9 Wuu siya ba gɔsa mi goo wi u ǹ kĩ
u ka tɔnu go, u koo kpĩ u kpikiru da, ǹ
n Isirelin na, ǹ n maa tɔn tukon na, bà
n nùn gire bu go. Ba ǹ kpɛ̃ bu nùn go
ba kun nùn siri.

21

Wuu si ba Lefin bwese kɛra wɛ̃
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 6:39-66)

1 Lefin bwese kɛran bukurobu ba
na ba yãku kowo Eleasaa ka Yosue
Nunin bii ka Isirelin bwese kɛri yi yi
tien bukurobu deema
2 Siloɔ Kananin temɔ. Ba nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃ u nɛɛ, u
sun wusu wɛ̃ mi sa ko n wãa ka sere
maa kpara yenu.
3 Yera Isireliba ba wusu gasu gɔsa
ben bwese kɛra baayeren tem sɔɔ ka
kpara yenu ba Lefiba wɛ̃ nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.
4 Ye ba wuu si bɔnu mɔ̀ ka tɛtɛ,
Kehatin yɛnugibu be ba sãa Aroni
yãku kowon bibu, beya ba gbia ba
tɛtɛ di. Wusu wɔkura itawa ba wa
Yudaban tem sɔɔ ka Simɛɔbagim sɔɔ ka
Bɛnyamɛɛbagim sɔɔ.
5 Ben be ba maa tie yɛnu ge sɔɔ,
beya ba wusu wɔkuru tɛtɛ di si su wãa
Efaraimuban tem sɔɔ ka Danubagim
sɔɔ ka Manasen bwese kɛra ye ya wãa
sõɔ duu yeru gian tem sɔɔ.
6 Gɛɛsɔnin yɛnugibu ba maa
wusu wɔkura ita tɛtɛ di si su wãa
Isakariban tem sɔɔ ka Asɛɛbagim sɔɔ,
ka Nɛfitalibagim sɔɔ ka Manasebagim
sɔɔ mɛ mu wãa Basaniɔ sõɔ yari yerɔ.
7 Mɛrarin yɛnugibu, be, ba maa
wusu wɔkura yiru tɛtɛ di si su wãa
Rubɛniban tem sɔɔ ka Gadibagim sɔɔ
ka Sabulonibagim sɔɔ.
8 Mɛya Isireliba ba kua ba ka Lefin
bwese kɛra ye wuu si wɛ̃ ka sin kpara
yenu nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa.
9-10 Lefin tɔn be ba sãa Kehatin
yɛnugibu Aronin bweseru sɔɔ, beya
ba gbia ba tɛtɛ di. Wuu si ba wa
Yudaban tem sɔɔ ka Simɛɔbagim sɔɔ, si
wee.
11 Ba bu Ariban wuu wɛ̃ ge ba ra maa
soku Heboroni ka gen kpara yenu.
Anakiban sikado Ariban yĩsira ba ka
gu sokumɔ. Ga wãawa Yudan guunun
bera gia.
12 Gen gberu kpaanɛbara ba raa
Kalɛbu Yɛfunɛn bii wɛ̃.
13 Heboroni yen biru, ba maa bu
Libina wɛ̃,
14 ka Yatiri ka Ɛsitemɔa,
15 ka Holoni, ka Debiri,
16 ka Aini, ka Yuta, ka Bɛti Semɛsi. Si
kpuro su sãawa wusu nɔɔba nnɛ, gen
baagere ka gen kpara yenu. Yudaba ka
Simɛɔban tem sɔɔra si kpuro su wãa.
17 Bɛnyamɛɛban tem sɔɔ, ba Gabaoni
tɛtɛ di ka Geba,
18 ka Anatɔtu ka Alimɔɔ. Wusu
nnɛwa mi, gen baagere ka gen kpara
yenu.
19 Wuu si kpuro, si ba yãku kowo
Aronin bweseru wɛ̃ su sãawa wɔkura
ita, gen baagere ka gen kpara yenu.
20 Kehatin yɛnugii be ba tie Aronin
bwese te sɔɔ, ba maa wusu wa
Efaraimuban tem sɔɔ.
21 Siya Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun
guunun bera gia mi ba ko n da kpikiru
de, ka Gesɛɛ,
22 ka Kibisaimu ka Bɛti Horoni.
Si kpuro su sãawa wusu nnɛ, gen
baagere ka gen kpara yenu.
23 Danuban tem sɔɔ, ba bu Ɛliteke wɛ̃
ka Gibetoni,

24 ka Ayaloni ka Gati Rimɔɔ. Si kpuro su sãawa wusu nnɛ, gen baagere ka gen kpara yenu.
25 Manasen bwese kɛra ye ya wãa sɔ̃ɔ duu yeru gian temɔ be, ba maa bu wusu yiru wɛ̃, Tanaki ka Gati Rimɔɔ, gen baagere ka gen kpara yenu.
26 Wuu si ba bu wɛ̃ mi kpuro su sãawa wɔkuru, gen baagere ka gen kpara yenu.
27 Lefi be ba tie ba sãa Gɛɛsɔnin yɛnugibu, ba maa wusu yiru wa Manasen bwese kɛra ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gian temɔ. Wuu siya Golani, Basanin temɔ mi ba ko n da kpikiru de ka Bɛsitara, gen baagere ka gen kpara yenu.
28 Isakariban tem sɔɔ, ba bu Kisioni wɛ̃ ka Dabarati,
29 ka Yaamuti, ka Eni Ganimu. Si kpuro su kuawa wusu nnɛ, gen baagere ka gen kpara yenu.
30 Asɛɛban tem sɔɔ, ba bu Mikali ka Abudoni ka Hɛlikati
31 ka Rehɔbu wɛ̃. Si kpuro su kuawa wusu nnɛ, gen baagere ka gen kpara yenu.
32 Nɛfitalibagim sɔɔ maa, ba bu Kedɛsi wɛ̃ ye ya wãa Galilen temɔ, mi ba ko n da kpikiru de, ka Hamɔti Dori, ka Kaatani. Siya su kua wusu ita, gen baagere ka gen kpara yenu.
33 Wuu si Gɛɛsɔni be, ba tɛtɛ di mi, su sãawa wɔkura ita, gen baagere ka gen kpara yenu.

34 Be ba sãa Mɛrariba Lefin bwese te sɔɔ, ba maa bu wusu nnɛ wɛ̃, gen baagere ka gen kpara yenu Sabuloniban tem sɔɔ. Wuu siya Yokunɛamu ka Kaata
35 ka Dimma ka Nahalali.
36 Rubɛniban tem sɔɔ ba bu wusu nnɛ wɛ̃, gen baagere ka gen kpara yenu. Siya Besɛɛ ka Yasa,
37 ka Kedemɔti ka Mɛfati.
38-39 Gadiban tem sɔɔ, Mɛrari be, ba maa wusu nnɛ wa, gen baagere ka gen kpara yenu. Wuu siya Mahanaimu ka Hɛsiboni ka Yesɛɛ ka Ramɔti ye ya wãa Galadin temɔ, mi ba ko n da kpikiru de.
40 Wuu si Mɛrari be, ba tɛtɛ di, si kpuro su sãawa wɔkura yiru.

41-42 Wuu si Lefin bwese kɛri yi wa Isirelin bwese kɛri yi yi tien mi, su kuawa weeraakuru yiru sari, gen baagere ka gen kpara yenu.
43 Nge mɛsuma Yinni Gusunɔ u ka Isireliba tem mɛ kpuro wɛ̃ nge mɛ u ben sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua. Ma ba sina mɛ sɔɔ, mu kua begim.
44 Mɛya u maa dera ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, nge mɛ u raa ben sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua. U bu ben yibɛrɛba kpuro nɔmu bɛria. Ben goo sari wi u ka tii yina.
45 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka win nɔɔ mwɛɛ ni kpuro yibia ni u Isireliba kua, baa nin teeru ta ɲ kam wɔra.

Isireliban bwese kɛri
yi yi wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia,
yi gɔsira yin temɔ

22

1 Yera Yosue u Rubɛniba ka Gadiba soka ka Manasen bwese kɛran sukum mɛ mu wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.
2 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u gerua kpuro wee, i ye mɛm nɔɔwa ma i kua mam mam ye nɛn tii na bɛɛ yiire.
3 I ɲ bɛɛgibu Isireliba deri baa fiiko tabu sɔɔ sere ka gisɔ. I Gusunɔ bɛsɛn Yinnin gere mɛm nɔɔwawa.
4 Wee tɛ̃ u dera bɛɛgibu ba wɛ̃re tem mɛ sɔɔ, nge mɛ u raa gerua. Yen sɔ̃, i gɔsiro i wura tem mɛ Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛn baawure bɔnu kua sɔɔ Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia, kpa i da i sina mi.
5 I n tura mi, i de i wooda ye Mɔwisi u bɛɛ wɛ̃ mɛm nɔɔwa mam mam. Yera, i Yinni Gusunɔ kĩɔ kpa i win woodaba mɛm nɔɔwa. I de i n ka nùn maninɛ kpa i nùn sã ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwisikunu kpuro.
6-8 Yen biru u bu domaru kua ma u nɛɛ, i gɔsiro bɛɛn temɔ ka bɛɛn yaa sabenu ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu. Arumani ye i gura bɛɛn yibɛrɛban min di gesi kpuro, i ye bɔnu koowo ka bɛɛn tɔn be i raa deri mi. I n maa yɛ̃ ma Mɔwisi u Manasen bwese kɛran sukum tem wɛ̃ Basaniɔ Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia. Na

maa ben sukum bɔnu wɛ̃ sɔ̃ɔ duu yeru gee nge mɛ na Isireliban bwese kɛri yi yi tie kua.

Ba yãku yeru bana Yuudɛnin bɔkuɔ

9 Ma Rubɛniba ka Gadiba ka Manase be, ba gɔsira ba da ben temɔ ba Isireliban bwese kɛri yi yi tie deri, Kananin tem mi. Ba da ba sina Galadin temɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di.
10 Ye Rubɛniba ka Gadiba ka Manaseban sukum ba Yuudɛnin daaru tura Kananin bera gia, yera ba yãku yee nanumgiru bana daa ten bɔkuɔ.
11 Ma goo u na u Isireli be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Rubɛniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum ba yãku yeru bana Yuudɛnin bɔkuɔ bɛsɛn bera gee.
12 Ye Isireli be ba tie ba nua mɛ, yera be kpuro ba mɛnna Siloɔ bu ka ben tundo bisibu tabu wɔri.
13-14 Yera ba Finɛɛsi yãku kowo Eleasaan bii gɔra Galadin tem mi, ka Isireliban bwese kɛri wɔku ten baayeren wirugii bu ka Rubɛniba ka Gadiba ka Manase be gari ko.
15 Ye ba tura mi, yera ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
16 ka Isireli be ba tie kpuron yĩsira sa ka bɛɛ bikiamɔ, mban sɔ̃na i Yinni Gusunɔ seesi i bɛɛn arukawani kusia ye i ka nùn bɔkua. Domi i tii yãku yeru bania.
17 I yaaye ma Peoriɔ sa tora ten bweseru kua ma Gusunɔ u sun sɛɛyasia. Wee, sere ka gisɔ sa yen wahala mɔ̀. Yeni ya ǹ bɛɛ tura?
18 Wee tɛ̃, i nùn mɛm nɔɔbu sariru koosi gisɔ. I n yɛ̃ ma bɛsɛ Isireliba kpuro sɔɔra win mɔru ya koo wɔri sia.
19 I n maa yɛ̃ tem mi i wãa mi, i ǹ kpɛ̃ i Gusunɔ sã, i gɔsirama bɛsɛn mi, mi win sãa yee dɛɛrara wãa. Sa ko bɛɛ tem wɛ̃. Yen sɔ̃, sa bɛɛ kanamɔ, i ku Gusunɔ seesi. I ku maa sun seesi i yãku yeru garu bani.
20 I yaayo sanam mɛ Akani wi u wãa Serakin bweseru sɔɔ u tora ye u ka arumani sua ye ba nɛɛ, goo u ku sua. Isireliba kpurowa Gusunɔ u seesi. Domi n ǹ Akani tɔna u gu dɔma te, tora ten sɔ̃.
21 Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera Rubɛniba ka Gadiba ka sere Manaseba ba wisa ba nɛɛ,
22 Yinni Gusunɔ turowa u wãa. Wiya u yɛ̃ yèn sɔ̃ sa kua mɛ. Isireliba kpuro ba koo maa gia. Sà n Yinni Gusunɔ seesi sa nùn toran na, u ku de sa n wãa.
23 Sà n maa yãku yee teni bana bɛsɛn tiin sɔ̃n na, su ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ǹ kun mɛ kɛ̃nuginu ǹ kun mɛ siarabuginu, Gusunɔn tii u sun siri.
24 Adama yèn sɔ̃ sa tu kua wee, bɛruma n sun mwa domi sa ǹ kĩ amɛn biru bɛɛn bibun bweseru tu bɛsɛgibu sɔ̃ tu nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ, bɛsɛ ka Gusunɔ Isireliban Yinni.
25 Win tiiwa u bɛɛ tem nɔɔ burana, u Yuudɛnin daaru doke bɛsɛn suunu sɔɔ. Yen sɔ̃, sa ǹ baa mɔ win sãaru sɔɔ. Kpa a deema bɛsɛn bibun bweseru ta Gusunɔn sãaru deri bɛɛn bibun sɔ̃.
26 Yeniban saabuwa sa ka yãku yee teni bana, n ǹ mɔ sa kĩ su tii yãkunu kua.
27 Adama sa kĩwa ta n sãa seeda bɛsɛn bibun bweseru ka bɛɛn bibun bweserun sɔ̃. Kpa tu bu sɔ̃ɔsi ma sa ra Yinni Gusunɔ sã ka yãkunu. Be kpuro bà n seeda ye wa mɛ, bɛɛgibu ba ǹ maa kpɛ̃ bu nɛɛ, bɛsɛgiba kun baa mɔ Yinni Gusunɔn sãaru sɔɔ.
28 Baa ǹ n saa yeren na ba sun sɔ̃ɔwa mɛ, ǹ n maa bɛsɛn bibun bwesera ba sɔ̃ɔwa mɛ, ba koo kpĩ bu bu wisi bu nɛɛ, i mɛɛrio nge mɛ bɛsɛn sikadoba ba yãku yee teni bana nge te ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, adama ba ǹ tu banɛ bu ka tii yãkunu kua mi. Seedan sɔ̃na ba tu bana.
29 Yen sɔ̃, i n yɛ̃ ma sa ǹ gɔ̃ru doke su Yinni Gusunɔ seesi kpa su ko naanɛ sarirugibu win mi, yãku yee tenin sɔ̃. Mɛya sa ǹ maa kĩ su yãkunu ko gam, ma n kun mɔ yãku yee ten mi, te ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yee dɛɛrarɔ.

30 Sanam mɛ yãku kowo Finɛɛsi Eleasaan bii ka Isireliban guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu ba nua ye Rubɛniba ka Gadiba ka Manaseba ba gerua, yera ben bwɛ̃ra kpuna.

31 Ma Finɛɛsi u Rubɛniba ka Gadiba
ka Manase be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔ sa gia
ma Yinni Gusunɔ u wãa ka bɛsɛ, domi
i ǹ nùn mɛm nɔɔ sariru koosi. Mɛya
win mɔru ya ǹ maa wɔrimɔ bɛsɛ sɔɔ
yèn bɛrum sa raa mɔ̀.
32 Yen biru Finɛɛsi wi, ka Isireliban
guro guro be, ba gɔsira Galadin di ba
wura ba begibu sɔ̃ɔwa ye ba nua mi
kpuro.
33 Ye begii be, ba nua mɛ, ya bu dore.
Ma ba Yinni Gusunɔ siara ba gɔ̃ru gɔsia
ba nɛɛ, ba ǹ maa Rubɛnin bwese kɛra
ye, ka Gadigia ye wɔrimɔ bu ben tem
kam koosia.
34 Yen biruwa Rubɛniba ka Gadiba
ba nɛɛ, yãku yee teni ta sãawa seeda
bɛsɛ kpuron wuswaaɔ ma Yinni
Gusunɔ turowa u wãa.
Ma ba tu yĩsiru kã, Seeda.

Yosuen gari dãaki

23

1 Yinni Gusunɔ u Isireliba wɔra ben
yibɛrɛ be ba ka bu sikerenɛn nɔman
di. Ma ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ sere n ka
tɛ. Yosue u maa tɔkɔ kua gem gem.
2 Yera u Isireliba kpuro sokusia ka
ben guro gurobu ka ben wirugibu
ka ben siri kowobu ka ben tabu
sinambu. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ wee
na tɔkɔ kua gem gem.
3 I maa wa nge mɛ Gusunɔ bɛɛn
Yinni u bwese ni i deema mini kua.
Wiya u ka bu tabu kua bɛɛn sɔ̃ u bu
kamia.
4 Yen biru i wa nge mɛ tem mɛ sa
mwa ka mɛ sa ǹ mwaabu kpa, na
mu bɔnu kua ka tɛtɛ, ma na bwese
kɛra baayere yegim wɛ̃. Tem mɛya
mu wãa saa Yuudɛnin di sɔ̃ɔ yari yeru
gia n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ, sɔ̃ɔ duu yeru gia.
5 Tɔn be ba wãa mɛ sɔɔ, Yinni
Gusunɔ u koo bɛɛ bu gira kpa ben tem
mɛ, mu ko bɛɛgim, nge mɛ win tii u
gerua.
6 Yen sɔ̃, i tɛmanɔ, i hania koowo kpa
i wa i wooda ye mɛm nɔɔwa ye Mɔwisi
u yorua tireru sɔɔ kpa i ku yen gaa
gɛɛrari baa fiiko.
7 I ku ka bwese tuku ni nu wãa bɛɛn
suunu sɔɔ arukawani bɔke i suana. I
ku yiira i nin bũnu sã. I ku maa ka nin
yĩsa bɔ̃re.
8 Adama i n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ
tɔnawa i ko n ka maninɛ nge mɛ i sãa
sere ka gisɔ.
9 Domi u bwese damginu gira bɛɛn
suunu sɔɔn di. Goo maa sari wi u kpĩa
u yɔ̃ra bɛɛn wuswaaɔ sere ka gisɔ.
10 Bɛɛn tɔn turo u koo kpĩ u yibɛrɛ
nɔrɔbu (1.000) go, nge mɛ Gusunɔn tii
u nɔɔ mwɛɛru kua, yèn sɔ̃ u ra n wãa
ka bɛɛ tabu sɔɔ.
11 Yen sɔ̃ i de i nùn kĩa.
12 I n nùn biru kisi i ka bwese ni nu
wãa bɛɛn suunu sɔɔ nɔɔ tia kua, i nin
wɔndiaba sua kurɔbu kpa nin tii nu
bɛɛgibu sua kurɔbu,
13 saa ye sɔɔ, i n yɛ̃ ma u ǹ maa yibɛrɛ
be giramɔ. U koo dewa ba n sãa bɛɛn
yina. Ba ko n bɛɛ wahala mɔ̀ ba n nɔni
sɔ̃ɔwa, kpa i gbisuku tem durom mɛni
sɔɔ mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃.
14 N n nɛn sɔ̃n na, wee na gɔɔ tura. I
n yɛ̃ sãa sãa ma nɔɔ mwɛɛ gee ni u bɛɛ
kua, u ni kpuro yibia mam mam. Baa
nin teera kun kam kue.
15 Mɛya i n maa yɛ̃ nge mɛ u nɔɔ
mwɛɛ gee ni yibia mi, mɛya u koo maa
kɔ̃sa ye u gerua kpuro ko. U koo bɛɛ
go mam mam tem durom mɛ sɔɔ mɛ u
bɛɛ wɛ̃ mini.
16 I n win arukawani ye kusia ye u
ka bɛɛ bɔkua kpa i da i n bwese tuku-
nun bũnu yiiramme i n sãamɔ, saa
yera win mɔru koo se kpa i gbisuku
tem durom mɛni sɔɔ.

Yosue u ka Isireliba gari kua Sikɛmuɔ

24

1 Yosue u Isireliban bwesenu kpuro
mɛnna Sikɛmuɔ ma u ben guro
gurobu soka ka ben wirugibu ka ben
siri kowobu ka ben tabu sinambu. Ma
ba ben tii tusia Gusunɔn wuswaaɔ.
2 Ma Gusunɔ Isireliban Yinni u be
kpuro sɔ̃ɔwa saa Yosuen nɔɔn di u
nɛɛ, yellu, bɛɛn baababa ba wãa daa te
ba mɔ̀ Efaratin guruɔ. Miya ba bũnu
sãamɔ. Ben turowa Tera, Aburahamu
ka Nakorin tundo.
3 Ma na bɛɛn baaba Aburahamu
yara saa daa ten bera giɔn di. Na dera

u bɔsu Kananin tem kpuro sɔɔ ma na win bibu dabiasia. Na nùn Isaki kã.
4 Ma na maa Isaki Yakɔbu ka Esau kã. Na Esau Seirin guuru gia wɛ̃ u n mɔ, adama Yakɔbu ka win bibu, be, ba dawa Egibiti gia.
5 Na Mɔwisi ka Aroni gɔra Egibitigibun mi. Ma na Egibitigii be tɔ̃ya kua ka gãa maamaakigii ni na kua. Yen biru na bɛɛ Isireliba yara min di.
6 Ye na bɛɛn baababa yara min di, ma Egibitigiba bu naa gira ka ben tabu kɛkɛba ka maasɔbu. Saa ye bɛɛn baaba be, ba tura nim wɔ̃kuɔ ge ba mɔ̀ Naa yari,
7 miya ba man nɔɔgiru sue ma na yam wɔ̃kuru doke be ka Egibitigibun baa sɔɔ. Na dera nim wɔ̃kun nim mɛ, mu Egibitigii be wukiri ba nim diira. Bɛɛn baababa ba wa ka nɔni ye na Egibitigibu kua. Yen biru i wɔ̃ɔ dabinu kua gbaburɔ.
8 Ma na ka bɛɛ na Amɔreban temɔ be ba wãa Yuudɛnin guru giɔ. Ba ka bɛɛ sanna, na maa bɛɛ bu nɔmu bɛria, ma ben tem mu kua bɛɛgim. Ma na bu kpeerasia bɛɛn wuswaaɔ.
9 Balaki, Siporin bii, Mɔabun sunɔ, u seewa u ka bɛɛ tabu kua. U Balamu Beorin bii sokusia u na u bɛɛ bɔ̃rusi.
10 Adama na yina n Balamun gere swaa daki ma na dera u bɛɛ domaru kua, ma na bɛɛ wɔra Balakin nɔman di.
11 Yen biru i Yuudɛni tɔbura i tura Yerikoɔ, ma Yerikogibu ka Amɔreba ka Feresiba ka Kananiba ka Hɛtiba ka Girigasiba ka Hefiba ka Yebusiba ba bɛɛ sannɔ seesi. Ma na bɛɛ bu nɔmu bɛria.
12 Na susu bakanu gɔra bɛɛn wuswaaɔ, nu bu gira nge mɛ nu Amɔreban sinambu yiru ye kua. N ǹ mɔ bɛɛn takobiba, ǹ kun mɛ bɛɛn tɛnnu i ka bu kamia.
13 Na bɛɛ gbea wɛ̃ ye i ǹ kasire, ka wusu mi i wãa si i ǹ banɛ, ka dãa yèn binu i dimɔ ye i ǹ duure.

14 Yen biru Yosue u nɛɛ, yen sɔ̃, i de i Yinni Gusunɔ nasia kpa i nùn sã ka gɔ̃ru teu ka bɔrɔkiniru. I bɛɛn baababan bũnu derio ni ba raa sãamɔ daa te ba mɔ̀ Efaratin guruɔ ka maa Egibitiɔ.
15 I kun maa kĩ i Gusunɔ sã, i gɔsio gisɔ wi i ko i sã, ǹ n bũnun na, ni bɛsɛn baababa ba sãwa daa ten guruɔ, ǹ n maa Amɔrebaginun na, bèn temɔ i wãa mi. Adama nɛ ka nɛn yɛnugibu, Yinni Gusunɔwa sa ko sã.
16 Ma tɔn be, ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ǹ Yinni Gusunɔ derimɔ su bũnu sã pai!
17 Domi wiya bɛsɛn Yinni wi u sun yarama saa Egibitigibun yorun di, bɛsɛ ka bɛsɛn baababa. U maa sɔm maamaakigii dabinu kua bɛsɛn nɔni biru. Ma u sun kɔ̃su baama mi sa da kpuro bɛsɛn sanum sɔɔ ka bwese tukunun suunu sɔɔ.
18 Ma u sun bwese dabinu gira, ka mam Amɔreba be ba raa wãa tem mɛ sɔɔ. Yen sɔ̃na sa ko Yinni Gusunɔ sã. Domi u sãawa bɛsɛn Yinni ka gem.
19-20 Yosue u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya sɛ̃ i ka Yinni Gusunɔ sã domi u sãawa dɛɛro, u ǹ wuramɔ i maa goo sã. Yen sɔ̃, ì n nùn deri ma i bũnu sãwa, u ǹ bɛɛ bɛɛn durum suuru kuammɛ. Baa mɛ u bɛɛ gea kua kɔ, u koo gɔsirawa u bɛɛ kɔ̃sa kua kpa u bɛɛ kam koosia.
21 Ma tɔn be, ba Yosue sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, baa ǹ n mɛren na, Yinni Gusunɔwa sa ko sã.
22 Yosue u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ, i bɛɛn tii seeda diiya ma Yinni Gusunɔwa i gɔsa i sã.

Ma ba nɛɛ, mɛya sa gerua.

23 Ma u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i bũnu wunɔ i kɔ̃ ni nu wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa i tii Gusunɔ bɛsɛn Yinni wɛ̃.
24 Ma tɔn be, ba Yosue sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa sa ko sã, kpa su nùn mɛm nɔɔwa.
25 Dɔma tera Yosue u ka tɔn be arukawani bɔkua u bu wooda wɛ̃ Sikɛmu mi.
26 Yen biru u gari yi yorua Gusunɔn woodan tireru sɔɔ ma u kpee bakaru sua u gira dãa bakaru garun nuurɔ mi ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru gire.
27 Yosue u tɔn be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee kpee teni ta ko n sãawa bɛsɛn seeda domi ta gari kpuro nua yi Yinni Gusunɔ u sun sɔ̃ɔwa. Ta koo bɛɛ yi yaayasia kpa i ku ra ka ko naanɛ sarirugibu Gusunɔn sãaru sɔɔ.

28 Ma Yosue u tɔn be yarinasia u dera ben baawure u da win tem mɛ u mwa sɔɔ.

Yosue ka Eleasaa ba gu

29 Yeniba kpuron biru Yosue Nunin bii, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u gu. U kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka wɔkuru (110).
30 Ba nùn sika win temɔ Tinnati Serakiɔ Efaraimun guunun bera gia, Gaasin guurun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
31 Isireliba ba Yinni Gusunɔ sãwawa Yosuen waati ye kpuro sɔɔ ka maa guro guro be u derin waati sɔɔ, be ba yɛ̃ ye Yinni Gusunɔ u be Isireliba kua gesi.
32 Yosɛfun kuku ni Isireliba ba ka na Egibitin di, ba nu sika Sikɛmun tem mɛ sɔɔ, mɛ Yakɔbu u dwa Hamɔrin bii Sikɛmu ka win wɔnɔbun mi, ka sii geesun gobi wunɔbu (100). N deema tem mɛya ba Yosɛfun bibun bweseru wɛ̃.
33 Ma Aronin bii Eleasaa u maa gu ma ba nùn sika gunguru wɔllɔ te ba win bii Finɛɛsi wɛ̃. Ta wãawa Efaraimun guunun bera gia.

KPAROBU

Tire te ba mɔ̀ Kparobu tera ta Isireliban sindun torubu Kananin temɔn gari gerumɔ n ka girari saa ye ba sina boko swĩi.

Ben waati ye sɔɔ, Isireliba ba kua ye ba kĩ. Ba ku ra Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. Ma u dera yibɛrɛba ba bu nɔni sɔ̃ɔwa. Ben nɔni swãaru sɔɔ, bà n gɔ̃ru gɔsia ba Gusunɔ nɔɔgiru sue, u ra bu suuru kuewa kpa u bu kparo goo seeya wi u koo bu wɔra saa yibɛrɛban nɔman di.

Tire ten kpunaa

1. Yosuen gɔɔn gari, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Kparo be Gusunɔ u seeya, wiru 2:11n di sere wiru 16.
3. Mɛro bisi sannɔsu, wiru 17n di sere wiru 21.

Isireliba ba wãa Kananin temɔ

1 Yosuen gɔɔn biru Isireliba ba Yinni Gusunɔ bikia u bu sɔ̃ bwese kɛra ye ya koo gbi yu da yu Kanani be ba tie wɔri.

2 Yera u bu wisa u nɛɛ, Yudan bwese kɛra, domi na bu tem mɛ nɔmu sɔndia.

3 Ma Yudaba ba ben maabu Simɛɔba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i na i ka sun Kanani be ba wãa bɛsɛn tem mɛ sɔɔ wɔri su go. Yen biru kpa su maa da bɛɛn mi.

Ma Simɛɔ be, ba wura ba da.

4-5 Yera be kpuro ba mɛnna ba Kanani be wɔri. Yinni Gusunɔ u maa bu Kanani be ka Feresiba nɔmu sɔndia. Ma ba bu kamia ba ben tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go Besɛkiɔ. Miya ba yande wuu gen sunɔ deema ba nùn wɔri.

6 Yera u duka sua ma ba nùn naa gira ba mwa ba win nɔman niki bii bakanu bɔɔra ka win naa niki bii bakanu.

7 Yera Besɛkin sunɔ wi, u gerua u nɛɛ, sinambu wata ka wɔkura na dera ba ben nɔman niki bii bakanu bɔɔra ka ben naasuginu. Dĩa buri yi na deri, yiya ba ra n dimɔ. Wee tɛ̃ Gusunɔ u man ye kpuro kɔsiemɔ.

Ma ba ka nùn da Yerusalɛmuɔ. Miya u gu.

8 Yeniba kpuron biru Yudaba ba Yerusalɛmu wɔri ba ye kamia. Yen dɔma te, ba yen tɔmbu go ma ba wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.

9 Yera ba maa da ba Kanani be ba wãa guunɔ wɔri ka be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia gbaburɔ, ka sere be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia.

10 Ma ba maa Kanani be ba wãa Heboroniɔ wɔri ye ba ra raa soku Aribaan wuu. Miya ba Sesaiba ka Akimaniba ka Talimaiba kamia.

11 Heboronin di ba maa da ba Debirigibu wɔri. Saa ye sɔɔ, ba ra wuu ge sokuwa Sefɛɛn wuu.

12 Ma Kalɛbu u nɛɛ, wi u kpĩa u Sefɛɛn wuu ge mwa, yɛ̃rowa u koo win bii wɔndia Akusa kɛ̃ kurɔ.

13 Yera Otiniɛli, Kalɛbun wɔnɔ Kenasin bii u wuu ge kamia. Ma Kalɛbu u nùn win bii wɔndia wi kã kurɔ.

14 Sanam mɛ kurɔ wi, u dua Otiniɛlin yɛnuɔ u kpa, yera u nùn bwisi kã u nɛɛ, a doo a tem bikia nɛn tundon mi. Adama kurɔ win tii u da win tundo Kalɛbun mi. Ye u tura mi, u sara saa win kɛtɛkun di. Yera Kalɛbu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.

15 Ma u wisa u nɛɛ, a suuru koowo a man bwii kɛ̃. Domi bera ye a man wɛ̃ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalɛbu u nùn bwii wɛ̃ yi yi wãa guunɔ ka wɔwaɔ.

16 Keniba be ba sãa Mɔwisin dokirin bweseru ba Yudaba swĩi ba doona Yerikon di sannu, mi kpakpa bɛ̃ɛ wãa. Ba da ba sina gbaburɔ Yudaban temɔ Aradin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.

17 Yen biru Yudaba ka ben maabu Simɛɔba ba Kanani be ba wãa Sefatiɔ wɔri ba kpeerasia mam mam. Wuu gera ba yĩsiru kã Hɔɔma. Yen tubusiana bansu.

18 Yuda be, ba maa Gasa mwa ka Asikaloni ka Ekoroni, yen baayere ka yen baru kpaanu.

19 Yinni Gusunɔ u ka Yuda be wãa. Yera ba bera mi guunu wãa mwa ya kua begia. Adama baǹ kpĩa ba tɔn be ba wãa nin wɔwaɔ kamiɛ. Domi tɔn be, ba tabu kɛkɛ sisugii mɔ yi dumi gawe.

20 Mɛsuma Kalɛbu u ka Heboroni wa nge mɛ Mɔwisi u raa gerua. Ma u Anakiban bwese kɛri ita gira min di.

21 Adama Bɛnyamɛɛba baǹ kpĩa ba Yebusiba gire saa Yerusalɛmun di. Yera n dera ba ka wãa ben suunu sɔɔ sere ka gisɔn gisɔ.

22 Yinni Gusunɔ u wãa ka Manaseba
ka Efaraimuba be ba sãa Yosɛfun bi-
bun bweseru. Ma ba Betɛli wɔrim da.
23 Adama ba gina dera gaba da ba
yen saria mɛɛra. Betɛli yera, ba ra raa
soku Lusi.
24 Ye ba tura mi, yera ba goo wa u
yariɔ wuu gen min di. Ma ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔsio mìn di ba ra
ka wuu geni du, kpa su nun gea kua.
25 Ma durɔ wi, u bu sɔ̃ɔsi. Ye ba
dua wuu ge sɔɔ, yera ba gen tɔmbu go.
Ma ba durɔ wi deri ka win yɛnugibu
kpuro.
26 Yen biru durɔ wi, u yara wuu gen
min di u da Hɛtiban temɔ u wuu kpɔɔ
bana. Ma u gu yĩsiru kã Lusi. Yĩsi tera
ba ka gu sokumɔ sere ka gisɔ.
27 Manaseba baǹ kpĩa ba Bɛti
Seanigibu ka Taanakigibu ka Dorigibu
ka Yibileamugibu ka sere maa
Mɛgidogibu ka ben baru kpaanugibu
gire. Yera n dera Kanani be, ba ka wãa
Manaseban suunu sɔɔ.
28 Baa sanam mɛ Isireliba ba dam
kua, baǹ maa kpĩa ba tɔn be gire.
Adama ba bu yoo sɔma koosia.
29 Mɛya maa Efaraimuba baǹ kpĩa
ba Kananigii be ba wãa Gesɛɛɔ gire.
Yera n dera tɔn be, ba ka wãa ben
suunu sɔɔ.
30 Sabuloniba, be maa, baǹ kpĩa ba
Kitironigibu ka Nahalaligibu gire. Ba
dera ba wãa ka be sannu, adama ba bu
yoo sɔma koosia.
31 Asɛɛba baǹ maa kpĩa ba Akogibu
ka Sidonigibu ka sere Alabugibu
ka Akisibugibu ka Helubagibu ka
Afikigibu ka Rehɔbugibu gire.
32 Ma Asɛɛ be, ba wãa ka be sannu.
33 Nɛfitaliba baǹ maa kpĩa ba Bɛti
Semɛsigibu ka Bɛti Anatigibu gire. Ba
wãa ben suunu sɔɔ, adama ba bu yoo
sɔma koosia.
34 Amɔreba ba Danuba gira saa
wɔwan di. Ma Danu be, ba da ba wãa
guunɔ.
35 Yen sɔ̃na Amɔre be, baǹ doonɛ saa
Haari Herɛsi ka Ayaloni ka Saabimun
di. Adama yen biru Efaraimuba ka
Manaseba ba bu taare ba yoo sɔma
koosia.
36 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia,
Amɔreban tem nɔɔ ga Edɔmuban
tem bɛwa n ka da sere gunguu te
ba mɔ̀ Akarabimuɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia.
Akarabimu yen tubusiana nia.

Gusunɔn gɔrado u da Bokimuɔ

2

1 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔn gɔrado u
seewa Giligalin di u da Bokimuɔ. Ma
Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa gɔrado
win nɔɔ sɔɔn di u nɛɛ, na bɛɛ yarama
Egibitin di na ka bɛɛ na tem mɛ sɔɔ,
mɛ na bɛɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua
ka bɔ̃ri. Na nɛɛ, naǹ nɛn arukawani
kusiamɔ pai ye na ka bɛɛ bɔkua.
2 Na maa bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ku ra
ka tem mɛn tɔmbu arukawani bɔke. I
ben bũu sãa yenu kɔsukuo. Adama inǹ
nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Mban sɔ̃na i kua
mɛ.
3 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma naǹ bu
giramɔ bɛɛn min di. Ba ko n wãawa
bɛɛn bɔkuɔ, ba n sãa bɛɛn wɛrɔbu, kpa
ben bũnu nu ko bɛɛn yina.
4 Saa ye Yinni Gusunɔn gɔrado wi,
u gari yi gerua u kpa, yera Isireliba
kpuro ba nɔɔgiru sua ba swĩ.
5 Yen sɔ̃na ba yam mi soka Bokimu.
Miya ba Yinni Gusunɔ yãkunu kua.

Yosuen gɔɔ

6 Sanam mɛ Yosue u wãa wãaru sɔɔ,
u dera Isireli baawure u dawa u win
tem mwa mɛ mu kua wigim.
7 Tɔn be, ba Yinni Gusunɔ sãwa
Yosuen waati kpuro sɔɔ ka maa guro
guro be u derin waati sɔɔ, be ba
sɔm maamaakiginu kpuro wa ni Yinni
Gusunɔ u Isireliba kua.
8 Yosue, Nunin bii, Yinni Gusunɔn
sɔm kowo, u kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka
wɔkuru (110) ma u gu.
9 Ba nùn sika win temɔ Tinnati
Herɛsiɔ, Efaraimuban bera gia Gaasin
guurun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
10 Saa yen tɔmbu kpuro ba gu, ma
be ba seewa ben ayenɔ baǹ Yinni
Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃. Mɛya ba maa duari
ye u raa ben baababa kua.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn sãaru deri

11 Ye Isireliba ba kua, yaǹ Yinni
Gusunɔ dore. Domi ba nùn deri ba da
ba bũnu sãamɔ ni ba ra soku Baaliba.
12-13 Ba Gusunɔ ben baababan yinni
deri wi u bu yarama Egibitin di. Ma
ba be ba bu sikerenɛn bũu ni ba mɔ̀
Baaliba ka Asitaateba sãamɔ ba nu
wiru kpĩiyammɛ. Yera n dera Yinni
Gusunɔn mɔru seewa.
14 Ma u bu tɔn diobu nɔmu bɛria
ba bu ye ba mɔ kpuro gurari. U maa
bu ben yibɛrɛ be ba bu sikerenɛ dɔre.
Baǹ maa kpĩa ba ka tii yinɛ.
15 Baama mi ba tabu da, Yinni
Gusunɔ u ra dewa bu kõsa wa nge mɛ
u raa gerua ka bõri. Ba nɔni swãaru wa
ta kpã.
16 Yen biruwa u bu kparobu seeya
be ba koo bu faaba ko tɔn diobun
nɔmun di.
17 Ka mɛ, ba ku ra kparo ben gere
wure. Baǹ ka Gusunɔ turo yõre. Bũna
ba ra sã. Mii mii ba swaa ye deri ye
ben baababa ba raa swĩi. Baǹ maa
Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛ.
18 Yinni Gusunɔ ù n bu kparo wɛ̃, u
ra n wãawa ka yɛ̃ro u ka bu wɔra ben
yibɛrɛban nɔman di, kparo win waati
kpuro sɔɔ. Domi u ra ben wɔnwɔndu
wa sanam mɛ ba weeweenu mɔ̀, be ba
bu tõya mɔ̀ ba bu nɔni sõɔmɔn sõ.
19 Adama kparo wi, ù n gu, ba ra maa
kõsa kowa n kere ben baababa. Bũna
ba ra kasu bu wiru kpĩiya bu sã. Ben
gõru ga ra bɔbiewa bu ka swaa kõsa ye
swĩi ka degangam.

Yinni Gusunɔ

u Isireliban laakari mɛɛra

20 Kpa Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru
ko gem gem u nɛɛ, tɔn be, ba nɛn
wooda sanka ye na ben baababa wɛ̃.
Baǹ maa nɛn gere mɛm nɔɔwɛ.
21 Yen sõna naǹ maa bu bweseru
garu giramme bwese ni Yosue u deri
sɔɔ sanam mɛ u gu.
22 Bwese niya kon ka ben laakari
mɛɛri, kpa n wa bà n koo lasabu ko, bu
nɛn swaa swĩi, nge mɛ ben baababa ba
kua.
23 Ma Yinni Gusunɔ u bwese ni deri,
uǹ ka nin girabu sende.

3

1 Yinni Gusunɔ u bwese ni nu tie
deri Isireliban suunu sɔɔ, u n da ka
ben laakari mɛɛri be baǹ tabu koore
nge ben baaba be ba Kananin tem
mwa.
2 U yeni kuawa be ba kun tabu
koore mi bu ka tabu gia.
3 Bwese ni u deri ben suunu sɔɔ
wee, Filisitiba ka ben sinambu nɔɔbu
ka Kananiba ka Sidonigibu ka sere
Hefiba be ba wãa Libanin guunɔ, saa
Baali Hɛɛmɔɔn guurun di n ka girari
Lebo Hamatiɔ.
4 Yinni Gusunɔwa u dera ba wãa
Isireliban suunu sɔɔ kpa u n da ka
Isireli ben laakari mɛɛri. Saa ye sɔɔra
u koo gia bà n koo win woodaba swĩi
ye u ben baababa wɛ̃ saa Mɔwisin min
di.
5 Yen sõna Isireliba ba wãa ka
Kananiba ka Hɛtiba ka Amɔreba
ka Filisitiba ka Hefiba ka Yebusiba
sannu.
6 Ma ba ben bii wɔndiaba sua
kurɔbu. Be, ba maa bu begibu wɛ̃ ba
sua kurɔbu. Saa yera Isireliba ba tɔn
ben bũnu sãaru wɔri.

KPAROBU

Otiniɛli

7 Yeniban biru, Isireliba ba Yinni
Gusunɔ duari ma ba kõsa kua ba bũu
ni ba mɔ̀ Baaliba ka Asitaateba sãamɔ.
8 Yera Yinni Gusunɔ u ka bu
mɔru kua, u bu Mɛsopotamin sina
boko nɔmu bɛria, wi ba mɔ̀ Kusani
Risetaimu. Ma ba nùn sãwa wõɔ nɔɔba
ita.
9 Saa ye sɔɔra ba Yinni Gusunɔ
nɔɔgiru sue ba faaba kana. Ma u ben
kanaru nua u bu faaba kowo waawa,
u bu wɔra sunɔ win nɔman di. Faaba
kowo win yĩsira Otiniɛli, Kenasin bii.
Kenasi wi, u sãawa Kalɛbun wɔnɔ.
10 Sõɔ teeru Yinni Gusunɔn Hunde u
Otiniɛli wi yɔɔwa ma u kua Isireliban
kparo. Yen biru u seewa u da u ka sina
boko wi tabu kua. Ma Yinni Gusunɔ u
nùn sunɔ wi nɔmu bɛria u kamia.
11 Saa yera Isireliba ba maa bɔri
yɛndu wa wõɔ weeru. Yen biruwa
Otiniɛli u gu.

Ehudu

12 Otiniɛlin biru, Isireliba ba maa
kõsa kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma

u Məabun sina boko Egoloni dam wɛ̃, u nùn Isireliba nəmu bɛria.
13 Ma sina boko wi, u Aməniba mɛnna ka Amalɛkiba ba da ba Isireliba wəri, ma ba Yeriko mwa.
14 Yera Isireli be, ba Egoloni wi sãwa wõə yɛndu yiru sari.
15 Ŋanam mɛ səəra ba Yinni Gusunə nəəgiru sue ba faaba kowo kana. Ma u bu faaba kowo wi waawa. Win yĩsira Ehudu, Geran bii, Bɛnyamɛɛn bweseru səə. Durə wi, u sãawa nəm dwaagii.

Sõə teeru Isireliba ba nùn gəra u da u Egoloni kɛ̃ru wɛ̃.
16 Ma Ehudu wi, u takobi kua. Yen beri berika nəə do. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soo teeru. Ma u ye doke win pəraə nəm geu gia u yaberu sebusi.
17 Ye u tura Egolonin mi, u nùn kɛ̃ɛ te wɛ̃. N deema sunə wi, durə bemberera.
18 Yen biru Ehudu u gəsirə yɛnuə, wi ka tən be ba ka kɛ̃ɛ te na.
19 Adama sanam mɛ ba tura kpee kəra yeru garun mi, Giligalin bəkuə, yera Ehudu u gəsirama u na sina boko win mi, u nùn sõəwa u nɛɛ, yinni, na gari asirigii gɛɛ mə kon nun sõ.

Ma sina boko u nɛɛ, win sina bwãabu bu gina yario be kpuro.
20 Saa ye səə, sina boko u sõ gidambisan dii woo durərugiru garu səə te ba kua wi turon sõ. Ehudu u nùn susi u nɛɛ, gari yi na mə yi weewa Gusunən min di.

Ma Egoloni u seewa saa win kitarun di u yõra.
21 Sanam mɛya Ehudu u win nəm dwaa ye dɛmia u takobi ye woma saa win yɛ̃si nəm geu gian di, u sunə wi səka nukurə.
22 Takobi ye, ya duawa ka yen buru sannu. Ma win wasin gum mu ye nɛnua səəwə. Yera u ye derisi Egolonin nuku te səə.
23 Yen biru Ehudu u yara dii ten bee tia gian di ma u ten gambo kɛnua u bɛri.
24 Ye u doona, yera sina bokon bwãaba na ba deema dii ten gamboba ba kɛnua sim sim. Ma ba nɛɛ, u ko n swaa swĩibu məwa.
25 Ma ba nùn mara n ka tɛ. Ye ba wa uǹ kɛniɛ, yera ben tii ba kəkərə sua ba kɛnia. Ma ba deema wee, ben sina boko u kpĩ temə u guu.
26 Saa ye səə, Ehudu u tonda u kpee kəra yee te sara, u da Seiraə.
27 Ye u tura mi, u tabu kəba so Efaraimun guunə. Ma Isireliba kpuro ba sarama ba ka nùn taa bi da, u bu swaa gbiiye.
28 U bu sõəwa u nɛɛ, i man swĩiyə, domi Yinni Gusunə u sun bɛsɛn yibɛrɛba Məabuba nəmu bɛria.

Ma ba nùn swĩi ba da. Ba yõra Yuudɛnin təbura yerə, Məabuban tem bera gia. Baǹ dere baa Məabu ben turo u daa te təbura.
29 Yen dəma te, Məabuban tabu durə damgibu nərəbun suba wəkura (10.000) ba go. Baa ben tən turo kun bu kisirari.
30 Tõə te, Isireliba ba Məabuba sekuru doke. Saa dəma ten diya Isireliban tem mu bəri yɛndu wa sere wõə wɛnɛ.

Sangaa

31 Ehudun biru Yinni Gusunə u maa Sangaa, Anatin bii gəsa u kua Isireliban kparo. Sangaa wi, Filisitiban tabu durəbu natawa u go ka kɛtɛ kpara dɛka yèn nəə ga sɛ̃u mə.

Debora ka Baraki

4

1 Ehudun gəən biru Isireliba ba kpam kua ye yaǹ Yinni Gusunə dore.
2 Ma u bu Kananin sunə Yabini nəmu bɛria wi u bandu dii Hasoriə. Win tabu sunəwa Sisera wi u wãa Harosɛti Goimuə.
3 Yabini wi, tabu kɛkɛ sisugii nɛnɛ ka wunəbuwa (900) u mə. Ma u Isireliba dam dəre sere n ka kua wõə yɛndu. Yera ba Yinni Gusunə nəəgiru sue ba faaba kana.
4 N deema Gusunən səmə tən kurə wi ba mɔ̀ Debora, Lapidətun kurə, wiya u sãa Isireliban kparo saa ye səə.
5 U ra n sõwa kpakpa bãa gaan nuurə ye ya wãa Rama ka Betɛlin baa səə, Efaraimun guunun bera gia. Ma ba ye yĩsiru kã Deboran kpakpa bãa. Miya Isireliba ba ra de u ka bu siribu kua.

6 Sɔ̃ɔ teeru u Abinɔamun bii Baraki
sokusia wi u wãa Kedɛsiɔ Nɛfitalibaŋ
temɔ. U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ, bɛsɛ
Isireliban Yinni, wiya u nun wooda
yeni wɛ̃ u nɛɛ, a tɔmbu nɔrɔbun suba
wɔkuru (10.000) gɔsio saa Nɛfitaliba
ka Sabuloniban min di a ka bu da guu
te ba mɔ̀ Taboriɔ.
7 U koo Sisera, Yabinin tabu sunɔ ka
win tabu kɛkɛba ka win tabu kowobu
gawama wunɛn mi, Kisionin daarɔ,
kpa u nun bu nɔmu bɛria.
8 Ma Baraki u nùn wisa u nɛɛ, à n kaa
ka man da, kon da. Adama à kun ka
man dɔɔ, naǹ dɔɔ.
9 Ma Debora u nɛɛ, ya wã, kon ka
nun da, adama aǹ siarabu wasi sà n
da sannu. Domi Yinni Gusunɔ u koo
Sisera tɔn kurɔ goo nɔmu bɛria.

Ma Debora u seewa u ka Baraki da
sere Kedɛsiɔ.
10 Baraki u Sabuloniba ka Nɛfitaliba
sokusia Kedɛsiɔ. Ma ben tɔmbu
nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ba ka
nùn yɔ̃ra ka Debora sannu.
11 N deema Mɔwisin kurɔn sesu
Hobabu, win bwesera ba mɔ̀ Keniba.
Ben turo Hebɛɛ u ka Keni be ba tie
karana. Ma u da u win kuru gira
dãa bakaru garun nuurɔ Sanaimuɔ,
Kedɛsin bɔkuɔ.
12 Yen biruwa ba Sisera sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, Baraki, Abinɔamun bii, u da guu
te ba mɔ̀ Taboriɔ.
13 Ma Sisera u win tabu kowobu
kpuro sokusia u nɛɛ, bu na Harosɛti
Goimun di ka win tabu kɛkɛ sisugii
nɛnɛ ka wunɔbu (900) ye. Ma ba
mɛnna Kisionin daarɔ.
14 Ma Debora u Baraki sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a seewo, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u
koo nun gbiiya u ka nun Sisera nɔmu
bɛria.

Yera Baraki u sarama guu ten min
di ka win tɔmbu nɔrɔbun suba wɔku
(10.000) te ta nùn swĩi.
15 Ye ba Sisera ka win tabu kowobu
ka win tabu kɛkɛba wɔri, Yinni
Gusunɔ u dera Siseran tɔn be, ba
burisina Barakin wuswaaɔ. Ma Sisera
u sara win kɛkɛn di u duka sua ka
naasu.
16 Baraki u Siseran tabu kowobu ka
win tabu kɛkɛba naa gira sere Harosɛti
Goimuɔ. Ma ba bu go be kpuro ka
takobi. Baa ben turo baǹ deri.

17 Adama Sisera u duka sua u da
u kukua Hebɛɛ Kenin kurɔ wi ba mɔ̀
Yaɛlin kuu bekurugirɔ, domi Hebɛɛ ka
Yabini, Hasorin sunɔ ba nɔɔsinamɔ.
18 Yaɛli u yara u Sisera dam koosia
u nɛɛ, a duuma nɛn yinni, a ku bɛrum
ko.
Ma u dua kurɔ win mi, ma kurɔ wi,
u bekuru sua u nùn wukiri.
19 Yera Sisera u nɛɛ, a suuru koowo,
a man nim kɛ̃ɛyɔ n nɔ. Nim nɔru ga
man mɔ̀wa.
Ma kurɔ wi, u bom bwãaru sua u
nùn wɛ̃ u nɔra. Yera u kpam nùn
bekuru wukiri.
20 Sisera maa nɛɛ, a yɔ̃ro dii
kɔnnɔwɔ. Goo ù n na u nun bikia, u
nɛɛ, goo wãa mini? A nɛɛ, aawo.
21 N deema Sisera u wasire too, ma
u dweeya mam mam. Yera Yaɛli,
Hebɛɛn kurɔ wi, u kurun sii dɛka
sua ka matalaka u durɔ wi susi sɛ̃ɛ
u sii dɛka ye kpare win baa saburon
deedeeru. Ma ya girari temɔ. Ma durɔ
wi, u gu.
22 N wee, saa ye sɔɔ, Baraki u Sisera
naa gire. Ye Yaɛli u yara u nùn sennɔ
da u nɛɛ, a na, kon nun durɔ wi sɔ̃ɔsi
wi a kasu.
U dua kurɔ win kuru mi, u wa wee,
Sisera u kpĩ u guu, sii dɛka gire win
baa saburoɔ.
23 Dɔma te, Gusunɔ u dera Isireliba
ba Yabini, Kananiban sunɔ kawa.
24 Yen biru ba ra n ka nùn tabu
mɔ̀wa sere ba ka nùn taare mam mam
ba go.

Debora ka Barakin womu

5

1 Dɔma tera Debora ka Baraki
Abinɔamun bii ba womu geni kua ba
nɛɛ,
2 i Yinni Gusunɔ siaro
domi Isireliban wirugibu ba gɔ̃ru
doke bu tabu ko.
Tɔmbu kpuro ba maa tii wɛ̃ bu ka bu
swĩi.
3 I nɔɔwɔ bɛɛ sinambu,
i swaa dakio bɛɛ tem yɛ̃robu.
Na kon Gusunɔ, Isireliban Yinni tɔma
ka womusu.
4 Yinni, sanam mɛ a sarama Seirin
guurun di Edɔmun temɔ,
tem mu yĩira,
guru winu gɔsira nim,

ma gura na.
5 Guu bakanu nu yĩira
wunɛ Gusunɔ Isiriliban Yinnin wuswaaɔ,
wunɛ wi a tii sɔ̃ɔsi Siɔniɔ.
6 Sangaa, Anatin biin waati sɔɔ,
ka maa Yaɛlin saa sɔɔ,
goo ku ra sĩ swaa dosɔ.
Be ba gam dɔɔ, swaa kisiya ba ra ka de.
7 Wirugii goo sari wi u dam mɔ Isireliba sɔɔ,
sere nɛ Debora na ra ka seewa nge ben mɛro.
8 Sanam mɛ ba Gusunɔ deri ba bũnu sãamɔ,
saa yera ba bu tabu wɔrima.
Adama baa ben tɔmbu nɔrɔbun suba weeru (40.000) sɔɔ,
goo sari wi u tɛrɛru ǹ kun mɛ yaasa mɔ.
9 Nɛn gɔ̃ru ga dora Isirelin wirugibun sɔ̃,
ka be ba tii wɛ̃ bu ka tabu ko.
I Yinni Gusunɔ takaru koowo.
10 Bɛɛ sinambu, bɛɛ be i kɛtɛku kpikinu sɔni,
i gari yi kparo.
Bɛɛ gobigibu, bɛɛ be i sɔ̃ beku buranu wɔllɔ,
i yi geruo.
Bɛɛ maa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu, bɛɛ be i ka naasu sĩimɔ,
i yi wonwɔ.
11 I swaa dakio.
Dɔkɔban bɔkuɔ tɔmba Yinni Gusunɔn nasaran womusu mɔ̀,
ye u Isireliba wɛ̃.
Yen biru Yinni Gusunɔn tɔmbu ba sarama
ba da ba wãa ben wusɔ.
12 A seewo, Debora, a tabun womu ko,
a n ka sun gbiiye.
A seewo, Baraki, Abinɔamun bii,
a ka wunɛn yobu wurama.
13 Isiriliban sukum ba damgibu kamia.
Yinni Gusunɔ u dera na nasara wa tabu durɔbun wɔllɔ.
14 Be ba Amalɛkiba kamia,
ba na Efaraimuban tem di.
Bɛnyamɛɛba ba maa bu swĩi.
Wirugiba na Makirin bweserun di.
Tabu sinamba maa na Sabuloniban min di.
15 Isakariban wirugibu ba ka Debora yɔ̃ra.
Ma ben tɔmbu kpuro ba Baraki swĩi.
Ba duki na wɔwa mi.
Adama Rubɛniba baǹ nɔɔ tia kue.
Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.
16 Mban sɔ̃na ba yãanu sinɛ.
Ba kĩwa bu kparobun nɔɔ nɔ be ba nu sokumɔ?
Mɛya Rubɛniba baǹ nɔɔ tia kue.
Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.
17 Galadigibu ba sina Yuudɛnin guruɔ.
Mba n kua Danuba ba ka ben goo nimkusu sinɛ.
Asɛɛba ba maa sɔ̃
nim wɔ̃kun bera gia ka gen goorɔ, baǹ nɛ.
18 Adama Sabuloniba ka Nɛfitaliba
ba tii doke kari sɔɔ tabu gberɔ.
19 Kananin sinamba na ba ka bu tabu kua Tanakiɔ
daarun bɔkuɔ te ba mɔ̀ Mɛgido.
Adama baǹ bu kamiɛ bu sere ben arumani gaa gura.
Baa sii geesu baǹ wa ba sue.
20 Wɔllun diya kperi yi ka Sisera tabu kua.
Yi wãawa yin swɛɛ sɔɔ saa ye yi ka nùn sannamɔ.
21 Kisionin daaru te ta wãa yellun di,
ten nim mu seewa mu bu gura.
Su se su tabu wɔri ka wɔrugɔru.
22 Siseran tabu kowobu ba duki doona.
Ben dumin naasun wɔkinu nɔɔra.
23 Yinni Gusunɔn gɔrado u gerua u nɛɛ,
i Mɛrosi bɔ̃rusio,
i yen tɔmbu bɔ̃rusio.
Domi baǹ nɛ ka wɔrugɔba sannu
bu ka Yinni Gusunɔ somi.
24 Kaa domaru wa, Yaɛli, Hebɛɛ Kenin kurɔ.
Kaa domaru wa, Yaɛli,
n kere kurɔbu gabu be ba wãa kunɔ.
25 Sisera u nun nim bikia, ma a nùn bom wɛ̃.
A ka nùn naa bom gum naawa gbɛ̃ɛ bɛɛrɛgiru sɔɔ.
26 A kurun sii dɛka sua ka nɔm dwaru.
Ma a matalaka sua wunɛn nɔm geuɔ.
A Sisera kpare a win baa saburosu yabura.
27 Sisera u dwiiya u kpuna wunɛn naasɔ.
Mi u kpĩ mi, miya u gbiisi.
28 Siseran mɛro u mɛɛra fɛnɛntin di
u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
amɔna win tabu kɛkɛ yaǹ ka tunumɛ.

Mba n kua win dumi yi ka tɛ mɛ.
29-30 Win bwãa bwisigiba nùn sõɔwa
ba nɛɛ,
ba arumani gura ba bɔnu mɔ̀wa,
kpa tabu kowo baawure u wɔndia
turo
ǹ kun mɛ yiru sua.
Sisera u beku gobiginu suamɔ win tiin
sõ,
ka yabe ni ba sɔma dokea.
N deema mɛya win mɛro u maa tii
sõɔmɔ.
31 Yinni Gusunɔ, a de wunɛn yibɛrɛba
kpuro bu gbi nge Sisera.
Adama be ba nun kĩ, ba n ballimɔ nge
sõɔ wii wɔllun sõɔ.
Yen biruwa tem mɛ, mu bɔri yɛndu
wa wõɔ weeru.

Madianiba

ba Isireliba nɔni sõɔwa

6

1 Yen biru Isireliba ba kpam kua
ye yaǹ Yinni Gusunɔ dore. Ma u
bu Madianiba nɔmu sɔndia sere wõɔ
nɔɔba yiru.
2 Madiani be, ba bu dam dɔremɔ
gem gem. Yen sõna Isireliba ba da ba
kuku yenu kua kpee baaba sɔɔ ka kpee
wɔrusɔ guunun bera gia.
3 Isireliba bà n ben dĩanu duura,
Madiani be, ka Amalɛkiba ka bwe-
senu ganu saa sõɔ yari yerun di, ba ra
nɛwa bu bu wɔri.
4 Kpa bu ben sansani gira Isirelibaŋ
gbeaɔ, bu ben dĩa ni kpuro sanku
sanku, bu ka da sere Gasan bɔkuɔ, kpa
bu maa ben yaa sabenu gura. Ba ku ra
bu gãanu derie ni ba koo di.
5 Ba ra nɛwa ka ben yaa sabenu ka
ben kuu bekuruginu ba n dabi nge
twee. Be ka ben yooyoosu baǹ geeru
mɔ. Ba ra nɛwa tem mɛ sɔɔ bu ka mu
sanku,
6 kpa bu Isireliba deri nɔni swãaru
sɔɔ. Yera n dera Isireli be, ba Yinni
Gusunɔ nɔɔgiru sue ba nùn soka.
7 Sanam mɛ ba nùn soka Madiani
ben sõ,
8 u bu win sɔmɔ goo gɔria wi u bu
sõɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u
gerua. U nɛɛ, u bɛɛ yarama yorun di te
i raa Egibitigibu diiyammɛ.
9 U bɛɛ wɔra ben nɔman di ka sere
maa be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuron
nɔman di. Ma u be kpuro gira bɛɛn
wuswaan di. U ben tem mwa u bɛɛ wɛ̃.
10 U bɛɛ sõɔwa ma wiya Gusunɔ bɛɛn
Yinni. Yen sõ, i ku Amɔreban bũnu sã
bèn temɔ i wãa. Adama iǹ win gere
mɛm nɔɔwɛ.

Gusunɔ u Gedeoni gɔsa

u ka Isireliba faaba ko

11 Yen biruwa Yinni Gusunɔn
gɔrado u na Ofaraɔ u sina dãru garun
nuurɔ. Dãa te, ta sãawa Yoasigiru
wi u sãa Abiesɛɛn bweseru. Win
bii Gedeoni u alikama soomɔ dãa bii
gama yerɔ Madianiba bu ku raa ka nùn
wa.
12 Ma Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u tii
Gedeoni sõɔsi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, tabu
durɔ damgii wunɛ, Yinni Gusunɔ u ka
nun wãa.
13 Gedeoni u nùn wisa u nɛɛ, nɛn
yinni, Yinni Gusunɔ ù n wãa ka bɛsɛ,
mba n kua yeniba kpuro ya ka sun
deema. Mban sõna u ku ra maa sɔm
maamaakigia ko ye bɛsɛn baababa ba
sun sõɔwa u ra raa ko ye u ka bu
yarama Egibitin di. Tɛ̃ wee, u sun
Madianiba nɔmu sɔndia u deri.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nùn mɛɛra
u nɛɛ, a doo ka wunɛn dam kpuro a
Isireliba wɔra Madianiban nɔman di.
Nɛna na nun gɔra.
15 Gedeoni u nùn sõɔwa u nɛɛ, nɛn
yinni, swaa yerà kon kpe n ka Isireliba
faaba ko, domi Manasen bweseru sɔɔ,
nɛn tɔmba ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru bo. Nɛna
na maa sãa yãkabu nɛn baan yɛnuɔ.
16 Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, ka
mɛ, ko na n ka nun wãa. Madianiban
dam mu koo ko nge tɔn turogim kpa a
bu sɛ̃suku.
17 Gedeoni u nɛɛ, à n ka man
nɔnu geu mɛɛran na, a man yĩreru
garu sõɔsio te ta gerumɔ ma wunɛ
Gusunɔwa a ka man gari mɔ̀.
18 Na nun kanamɔ a ku doona minin
di sere n ka wurama wunɛn mi ka nɛn
kɛ̃ru kpa n nun tu wɛ̃.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, to, kon nun
ma sere a ka wurama.
19 Ye Gedeoni u da yɛnuɔ u boo
buu go u gu sawa ma u som sua kilo
tɛnagim u ka pɛ̃ɛ kua ye yaǹ seeyatia
mɔ. U yaa ye doke bireru sɔɔ, ma u

kpee tɔm doke wekeru sɔɔ u ka na u
nùn ye kpuro yiiya dãa ten nuurɔ.
20 Gɔrado wi, u nɛɛ, a yaa ye ka pɛ̃ɛ
ye suo a sɔndi kpee tenin wɔllɔ kpa a
kpee tɔm mɛ wisi yen wɔllɔ.
Ma u kua mɛ.
21 Gɔrado wi, u yaa ye ka pɛ̃ɛ ye baba
ka win dɛka ye u nɛnin sɛ̃ru. Ma dɔ̃ɔ
u yarima kpee ten min di u yaa ye ka
pɛ̃ɛ ye mwa. Yera Gedeoni u gɔrado wi
bia.
22 Saa yera u tuba ma Yinni
Gusunɔn gɔradowa ma u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, na kam kua, domi na wunɛn
gɔrado wa nɔni ka nɔni.
23 Adama Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn laakari kpĩiyɔ, a ku
bɛrum ko, aǹ gbimɔ.
24 Ma Gedeoni u nùn yãku yeru
bania mi, ma u tu yĩsiru kã, Yinni
Gusunɔ u ra bɔri yɛndu wɛ̃. Yãku
yee te, ta wãa mi sere ka gisɔ Ofaraɔ
Abiesɛɛban temɔ.

Gedeoni u bũu wi ba mɔ̀

Baalin yãku yeru sura

25 Wɔ̃ku tee te sɔɔra Yinni Gusunɔ
u maa Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn
baan naa kinɛru suo ka naa kinɛru
garu te ta wɔ̃ɔ nɔɔba yiru mɔ, kpa a
bũu wi ba mɔ̀ Baalin sãa yee te sura te
wunɛn baa u mɔ mi, kpa a ten bũu dãa
te ta gire mi wuka.
26 Kpee tenin wɔllɔwa kaa man yãku
yeru bania nge mɛ ba ra ko, kpa a
naa kinɛru yiruse te sua a ka yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru ko ka bũu dãa te a
wuka mi.
27 Ma Gedeoni u tɔmbu wɔkuru gɔsa
win sɔm kowobu sɔɔ u da u kua ye
Yinni Gusunɔ u nùn yiire. Adama yèn
sɔ̃ u win baan yɛnugibu ka wuugibun
bɛrum mɔ, uǹ ye kue sɔ̃ɔ sɔɔ. Wɔ̃kura
u ye kua.
28 Ye wuugiba seewa buru buru
yellu, ba wa wee, ba bũu wi ba mɔ̀
Baalin yãku yeru sura, ma ba ten bũu
dãru wuka, ma ba naa kinɛru yiruse te
go ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua
sãa yee kpaa te ba gira mi sɔɔ.
29 Yera ba bikianamɔ ba mɔ̀, wara u
yabu ye kua.

Ba kaso kua baama bu ka nɔ. Ma
ba nua ma Gedeoni, Yoasin biiwa u ye
kua.
30 Ma ba Yoasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a wunɛn
bii yarama su nùn go, domi u bũu wi
ba mɔ̀ Baalin yãku yeru sura, u maa
ten bũu dãru wuka.
31 Yoasi u be ba yɔ̃ mi kpuro sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, bɛɛya i ko Baali sanna? Bɛɛya i
ko nùn faaba ko? Baawure wi u nùn
mɔru bara, u koo gbi yam mu sere
sãra. U n sãan na Gusunɔ, i de u ka tii
yina. Domi win sãa yera ba sura.
32 Saa dɔma ten diya ba Gedeoni
soka Yerubaali yèn sɔ̃ Yoasi u nɛɛ, bu
de Baali u ka tii yina, domi win yãku
yera ba sura.

Gedeoni u Gusunɔ

yĩreru bikiamɔ

33 Yen biru Madianiba kpuro ka
Amalɛkiba ka bwese ni nu wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gia ba mɛnna ba Yuudɛni
tɔbura ba ben sansani gira wɔwaɔ ye
ba ra soku Yisirɛɛli.
34 Ma Yinni Gusunɔn Hunde u
Gedeoni yɔɔwa. Ma u kɔba wura u ka
Abiesɛɛba soka bu nùn swĩi.
35 Ma u Manaseba kpuro sokusia
ka Asɛɛba ka Sabuloniba ka Nɛfitaliba.
Ma be kpuro ba na ba mɛnna sannu,
ba nùn swĩi.
36 Yera Gedeoni u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, à n kaa Isireliba faaba kon na saa
nɛn min di nge mɛ a gerua, a man
yĩreru sɔ̃ɔsio.
37 Wee, kon yãa san sini yi temɔ
alikama soo yerɔ. N n kua bururu,
dirum mù n wãa yãa san si tɔna sɔɔ,
kpa alikama soo yee te kpuro ta n
gbere, sanam mɛ sɔɔra kon gia ma
geema, kaa Isireliba faaba kowa saa
nɛn min di nge mɛ a gerua.
38 Ma n koora mɛ. Sisiru u seewa
buru buru yellu u yãa san si gama ma
sin nim mu gbɛ̃ɛ yoruku yiba.
39 Ma Gedeoni u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a ku ka man mɔru ko, a de n ka
nun gari ko nɔn tee teni. Na kĩ a maa
man yĩreru sɔ̃ɔsi ka yãa san si. A de si
tɔna su n gbere kpa alikama soo yee te,
ta n kakoru sãa baama.
40 Ma Gusunɔ u kua mɛ wɔ̃ku te. Yãa
san si tɔna su gbere, ma alikama soo
yee te, ta kakoru sãa.

Gedeoni ka win tɔmbu gooba wunɔbu

7

1 Ma Gedeoni wi ba maa mɔ̀ Yerubaali, wi ka win tɔmbu kpuro ba seewa buru buru ba da ba ben sansani gira yɛru ge ba mɔ̀ Harodun bɔkuɔ. Madianiban sansani ya maa wãa ben sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia wɔwa gaa sɔɔ guu te ba mɔ̀ Mɔren bɔkuɔ.

2 Yera Yinni Gusunɔ u Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn tɔn be, ba dabi too. Nà n bu Madianiba nɔmu bɛria ba ko n tamaa ben tiin dama ba ka bu kamia. Baǹ koo maa man siara.

3 Yen sɔ̃, a doo a kpara tɔn be sɔɔ, a nɛɛ, baawure wi u nande ma bɛrum nùn mɔ̀, u gɔsiro saa Galadi minin di u wura yɛnuɔ. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) ba gɔsira ba wura.

Ma n tie tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000).

4 Ma Yinni Gusunɔ u maa Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka mɛ, tɔn be, ba dabi too. A ka bu doo daarɔ. Miya kon nun bu wunana. Ben wi na nɛɛ, u koo ka nun da, wiya u koo da. Ben wi na nɛɛ, uǹ ka nun dɔɔ, wiya kun dɔɔ.

5 Yera Gedeoni u dera tɔn be, ba da daarɔ. Miya Yinni Gusunɔ u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, be ba nim sɔka ka nɔma ba nɔra, a bu wunanɔ ka be ba yiira ba nɔɔ girari daarɔ.

6 Be ba ka nɔma nim sɔka ba nɔra, ben geera kuawa tɔnu gooba wunɔbu (300). Be ba tie ba yiirawa ba ka nɔra.

7 Ma Yinni Gusunɔ u Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ ka tɔmbu gooba wunɔbu be ba nim sɔka ba ka nɔra mi, bɛɛn nɔmuɔra kon Madianiba bɛri, n ka bɛɛ faaba ko. A de be ba tie kpuro bu wura yɛnuɔ.

8 Ma Gedeoni u dera tɔn be kpuro ba gɔsira ma n kun mɔ tɔmbu gooba wunɔbu ye. Adama u dera ba dĩanu ka kɔbi kpuro deri mi.

N deema Madianiban sansani ya wãa wɔwaɔ ma Isireliba ba maa wãa yen gungurɔ.

Nasaran yĩreru

9 Ye n kua wɔ̃kuru, Yinni Gusunɔ u Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a da a Madianiban sansani wɔri domi na nun ye nɔmu bɛria.

10 À n maa bɛrum mɔ̀n na, a ka da mi, a gina doo mi, wunɛ ka wunɛn bɔ̃ɔ Pura,

11 kpa i nɔ ye ba gerumɔ, kpa i dam wa i ka da i bu wɔri.

Yera ba sara ba da sere be ba sansani kɔ̃sun bɔkuɔ.

12 Madianiba ka Amalɛkiba ka bwese ni nu na saa sɔ̃ɔ yari yerun di ba tɛriewa wɔwa ye sɔɔ nge twee. Ben yooyoosu kun geeru mɔ, su dabiwa nge yani sɛɛri yi yi wãa nim wɔ̃kun gɔorɔ.

13 Saa ye Gedeoni u tura mi, saa yera durɔ goo u win beruse sɔ̃ɔmɔ dosu ge u kua. U nɛɛ, wee na dosa na wa ma kira tumaani gaa ya binda ya na ya wɔri bɛsɛ Madianiban sansanin kuu teerɔ ya tu fuka ta wɔruma.

14 Win beruse wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ mɔ gãa tukunu ganu. Gedeoni, Yoasin bii, Isireli win takobiwa ya koo sun tabu di. Gusunɔwa u nùn bɛsɛ Madianiba ka bɛsɛn sansani kpuro nɔmu bɛria.

15 Gedeoni u dosu ge ka gen tubusianu nua. Yera u yiira u Gusunɔ siara. Ma u gɔsira u wura win sansaniɔ u nɛɛ, i seewo domi Yinni Gusunɔ u bɛɛ Madianiba nɔmu bɛria.

Gedeoni u Madianiba kamia

16 Gedeoni u win tɔmbu gooba wunɔbu (300) ye bɔnu kua wuunu ita. Ma u ben baawure kɔba wɛ̃ ka wekeru tè sɔɔ wii bɔnda wãa.

17 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n deema na ben sansani turuku kua i man mɛɛrio sãa sãa kpa i ko nge mɛ na mɔ̀.

18 Saa ye nɛ ka be sa wãa sannu sa bɛsɛn kɔbi wura, saa yera i ko i maa bɛɛgii wura kpa sa n ka sansani ye sikerenɛ kpa i n gbãsukumɔ i n mɔ̀, Yinni Gusunɔ u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

19 Wɔ̃ku suunu sɔɔ, saa ye wuu kɔ̃sobu ba ra kɔsinɛ, yera Gedeoni ka win tɔn be ba wãa win mi, ba tura sansani yen kɔnnɔwɔ. Ma ba ben kɔbi wura ba weke ni kɔsuka ni ba nɛni mi.

20 Saa yera wuunu yiru ye ya tie ya yen kɔbi wura, ma ba ben wekenu kɔsuka. Ba wii bɔn ni sua ka nɔm dwaa ma ba kɔbi nɛni ka nɔm geu. Ba

yi wuramɔ, ma ba gbãsukumɔ ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

21 Ben baawure u ka yɔ̃ win yɔ̃ra yerɔ ba sansani ye sikerenɛ. Ma wɛrɔ be kpuro ba duku dukubu mɔ̀ ka nɔɔgiru. Ma ben gaba kpooru so ba doona.

22 Sanam mɛ tɔmbu gooba wunɔbu ye, ya yen kɔbi wuramɔ yera Yinni Gusunɔ u dera wɛrɔ be kpuro ba goonamɔ ka takobi. Ma ben gabu ba duki sua sere Bɛti Sitaɔ ye ya wãa Sereran bera gia Abɛli Mɛholan deedeeru Tabatin bɔkuɔ.

23 Ma Gedeoni u Isireliba sokusia saa Nɛfitaliba ka Asɛɛba ka Manaseban tem kpuron di. Ma ba Madianiba kpuro naa swĩi.

24 U maa gɔra Efaraimuban guunun beri berika kpuro sɔɔ u nɛɛ, bu sarama bu Madianiba swaa bura Yuudɛnin tɔbusɔ sere n ka girari Bɛti Baraɔ.

Yera Efaraimuba kpuro ba mɛnna ba da ba swaa bura Yuudɛnin tɔbusun di sere n ka girari Bɛti Baraɔ.

25 Ba Madianiban sinambu yiru mwa be ba mɔ̀ Orɛbu ka Seebu. Ba Orɛbu gowa kpee saara gaan wɔllɔ, ma ba ye soka Orɛbun kpee saara. Ba maa Seebu go dãa bii gama yerɔ, ma ba te soka Seebun dãa bii gama yeru. Yen biru ba maa Madianiba naa swĩi. Ma ba ka Orɛbu ka Seebun winu na Gedeonin mi Yuudɛnin guruɔ.

Efaraimuba ba ka Gedeoni mɔru kua

8

1 Yen biru Efaraimuba ba Gedeoni sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, mban sɔ̃na a sun kua mɛ, aǹ sun soka su nun somi sanam mɛ a dɔɔ a ka Madianiba tabu ko.

Ma ba nùn gerusi gem gem.

2 Gedeoni u bu wisa u nɛɛ, tɔn be i naa gira i go mi, i kua n kere ye Abiesɛɛba be ba sãa nɛn tiin tɔmbu ba kua.

3 Bɛɛya Gusunɔ u Madianiban sinam beni Orɛbu ka Seebu nɔmu bɛria. N n mɛn na, taa bi na kua buǹ gãanu tura bi bɛɛ i kua sɔɔ.

Ye u bu sɔ̃ɔwa mɛ, yera ben mɔru ya sure.

Gedeoni u da Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia

4 Yen biruwa Gedeoni u na Yuudɛniɔ u ye tɔbura wi ka win tɔmbu gooba wunɔbu (300) ye. N deema ba wasire. Adama ka mɛ, ba wɛrɔ be naa swĩi.

5 Ye ba tura Sukɔtuɔ yera u Sukɔtugii be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na bɛɛ kanamɔwa i man dĩanu kɛ̃ɛyɔ baa fiiko nɛn tɔn be, bu wa bu di domi ba wasira. Sa maa Sebaki ka Salumuna, Madianiban sinambu naa swĩiwa.

6 Ma Sukɔtugibun wirugiba nùn wisa ba nɛɛ, mban sɔ̃na sa ko wunɛn tabu kowobu dĩanu kɛ̃. Iǹ Sebaki ka Salumuna nɔma tura gina.

7 Ma Gedeoni u nɛɛ, too, yaǹ taarɛ. Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u man Sebaki ka Salumuna nɔmu bɛria, sãki ka awĩin sɛniya kon ka bɛɛ so.

8 Min diya u da Penuɛliɔ. Ye u tura mi, gãa tee niya u maa ben tii kana. Ma ba nùn wisa nge mɛ Sukɔtugiba wisa.

9 Ma Gedeoni u Penuɛligibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nà n nasara wa ma na gɔsirama na wee, kon bɛɛn gidambisa ye sura.

10 N deema Sebaki ka Salumuna ba wãa Kaakoriɔ ka ben tabu kowobu bèn geera sãa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu (15.000). Beya ba tie ben tabu kowo be sɔɔ, be ba na saa sɔ̃ɔ yari yerun di. Domi ba ben nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000) go.

11 Gedeoni u swaa mwa ye ya gbaburu bɛwe, Nɔbaki ka Yogbean sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma u da u tɔn be wɔri Kaakoriɔ subaru sɔɔ baǹ ka baaru.

12 Yera Madianiban sinambu yiru be, Sebaki ka Salumuna ba duki yakikira. Ma Gedeoni u bu naa swĩi u mwɛɛrima. U ben tabu sĩa ye kpuro burisina.

13 Ye u gɔsirama u wee, u kpawa ka Herɛsiɔ ye ya wãa gungunun baa sɔɔ.

14 Ma u Sukɔtun bii aluwaasi goo mwa, u nùn gari bikikia. Ma aluwaasi wi, u nùn Sukɔtun guro gurobu ka yen wirugibun yĩsa yorua tɔnu wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru.

15 Ma u da u Sukɔtugii be deema u nɛɛ, Sebaki ka Salumuna be wee, bèn sɔ̃ i man kem sɔ̃ɔwa i nɛɛ, mban

sɔ̃na i ko i nɛn tabu kowobu be ba wasira dĩanu kɛ̃. Domi saǹ Sebaki ka Salumuna nɔma tura gina.
16 Ma u wuu gen guro gurobu mwɛɛra u bu sɛɛyasia ka sãki ka awĩin sɛni.
17 Yen biru u Penuɛligibu go go, ma u ben gidambisa sura.
18 Ma u Sebaki ka Salumuna bikia u nɛɛ, durɔ be i go Tabori mi, amɔna ba sãa.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, ba ka nun weenɛwa, ba sãa nge sina bibu.
19 Yera u nɛɛ, nɛn maaba mi, nɛn mɛro turosibun tii tii. Na bɔ̃rua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ì kun daa bu go, naǹ bɛɛ goomɔ.
20 Ma u win bii yeruma Yetɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a bu go.
Adama bii durɔbu ge, gaǹ gen takobi womɛ bɛrum sɔ̃. Domi uǹ gina kpã.
21 Yera Sebaki ka Salumuna ba nɛɛ, wunɛn tii a seewo a sun go. Domi tɔn durɔn tiiwa u koo kpĩ u yen bweseru ko.
Ma Gedeoni u seewa u Sebaki ka Salumuna go. Yen biru u bura yãa ni nu wãa ben yooyoosun wĩinɔ kusia u ka doona.

Ye Gedeoni u kua win wãa dãakiru sɔɔ

22 Yen biru Isireliba ba Gedeoni sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wuna kaa ko bɛsɛn wirugii, wunɛ ka wunɛn bii ka win bibun bweseru. Domi wuna a sun wɔra Madianiban nɔman di.
23 Gedeoni u bu wisa u nɛɛ, naǹ mɔ̀ bɛɛn wirugii, nɛn bibu baǹ maa mɔ̀ bɛɛn wirugibu. Yinni Gusunɔwa u koo ko bɛɛn wirugii.
24 Adama kon bɛɛ gãa teenu kana. I de bɛɛn baawure u man swaa tonkunu wɛ̃ ni i wɛrɔbu mwaari.
N deema Madianiba ba swaa tonku wuraginu mɔ, domi ba sãawa Isimɛɛlin bweseru.
25 Ba nɛɛ, sa ko nun wɛ̃ ka nuku tia.
Yera ba bekuru garu tɛria tè sɔɔ be kpuro ba swaa tonku ni kpɛ̃ɛ ni ba wɛrɔbu mwaari mi.
26 Swaa tonku wuragii ni ba Gedeoni wɛ̃ mi, nin bunum mu tura kilo yɛndun saka. Ni baasi u maa Madianiban sinambun wuraba ka swaa tonkunu ka yabe gobiginu wa, ka maa bura yãa ni nu raa wãa ben yooyoosun wĩinɔ.
27 Ma u bwãaroku kua ka wura ye, u gu yii yeru kua win wuu Ofaraɔ. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba da ba gu sãamɔ. Ma ga ra kua Gedeoni ka win tɔmbun yina.
28 Taa bi sɔɔ, Isireliba ba Madianiba kamia ba bu taare mam mam. Ma tem mɛ, mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ wɔ̃ɔ weeru sere Gedeoni u da u ka gu.
29 Saa ye sɔɔra Gedeoni, Yoasin bii wi, u da u sina win yɛnuɔ.
30 U bii tɔn durɔbu marawa wata ka wɔkuru, domi win kurɔba dabi.
31 Win kurɔ tanɔ wi u wãa Sikɛmuɔ u maa nùn bii tɔn durɔ marua, wi ba yĩsiru kã Abimɛlɛki.
32 Gedeoni u tɔkɔ kuawa kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ ma u gu. Ba nùn sika win tundo Yoasin sikirɔ Ofaraɔ, Abiesɛɛban temɔ.
33 Win gɔɔn biru Isireliba ba kpam Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba bũu ni ba mɔ̀ Baaliba sãamɔ. Ma ba Baali Beriti kua ben bũu.
34 Baǹ maa Gusunɔ ben Yinni yaaye wi u raa bu wɔra ben yibɛrɛban nɔman di be ba bu sikerenɛ kpuro.
35 Mɛya baǹ maa Gedeonin tɔmbu takaru garu kue, gea ye u raa bu kua kpuron sɔ̃.

9

Abimɛlɛki u kua Sikɛmugibun kparo

1 Yen biruwa Abimɛlɛki, Gedeonin bii, u da Sikɛmuɔ win dwaanibun mi, u ka bu gari kua.
2 U nɛɛ, i doo i Sikɛmun wirugibu bikia, mba ba kĩru bo, Gedeonin bibu wata ka wɔku te kpuro ta n sãa ben kparobu? Nge tɔn turowa ba kĩ. I de bu yaaya ma nɛna na sãa ben mɛro bisi wi ba bu marua.
3 Ma win dwaani be, ba win gari yi kpuro Sikɛmun wirugii be sɔ̃ɔwa. Ma ben laakari ya wura win mi mam mam yèn sɔ̃ u sãa ben mɛro bisi.
4 Ba nùn sii geesun gobi wata ka wɔkuru wɛ̃ yi ba sua Baali Beritin sãa yerun di. Ka gobi yiya u tɔn garu koo sariba ka naanaanugibu kasu ba nùn swĩi.

5 U da win tundon yɛnuɔ Ofaraɔ, ma u win tundo turosibu wata ka wɔku te go kperu garun wɔllɔ ma n kun mɔ ben dãako Yotamu wi u da u kukua.
6 Ma Sikɛmugibu kpuro ka Milon yɛnugibu ba da ba mɛnna Sikɛmu mi, dãa bakaru garun nuurɔ kpee te ba giran bɔkuɔ, ma ba Abimɛlɛki wi kua ben kparo.

Yotamun mɔndu

7 Ye Yotamu u gari yi nua, u da u yõra guuru wɔllɔ te ba mɔ̀ Garisimu u nɔɔgiru sua u gbãra u nɛɛ, i nɛn gari swaa dakio bɛɛ Sikɛmugibu, kpa Gusunɔ u maa bɛɛgii swaa daki.
8 Sõɔ teeru dãnu mɛnna nu sunɔ kaso da wi u koo bandu di nin suunu sɔɔ. Nu dãa te ba mɔ̀ olifi deema nu nɛɛ, a de a ko bɛsɛn sunɔ.
9 Adama olifi ye, ya nɛɛ, naǹ nɛn gum kobu derimɔ n ko bɛɛn sunɔ, domi mɛna ba ra ka tɔnu wɔlle sue kpa bu maa ka mu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Ma nu dãa ye ba mɔ̀ figie deema nu nɛɛ, a na a ko bɛsɛn sunɔ.
11 Adama figie ye, ya nu wisa ya nɛɛ, naǹ nɛn bii geenu ka nɛn bam derimɔ n ko bɛɛn sunɔ.
12 Ma dãa ni, nu maa da resɛm mi, nu ye sõɔwa nu nɛɛ, a na a ko bɛsɛn sunɔ.
13 Adama resɛm ye, ya nu wisa ya nɛɛ, naǹ nɛn tam derimɔ n ko bɛɛn sunɔ, domi tam mɛna mu Gusunɔ ka tɔmbu nuku dobu wɛ̃ɛmɔ.
14 Saa yera dãa ni kpuro nu maa da nu awĩi deema nu nɛɛ, a na a ko bɛsɛn sunɔ.
15 Ma awĩi yi, yi dãa ni wisa yi nɛɛ, ì n kĩ n ko bɛɛn sunɔ ka gem, i na i kuke nɛn kɔkɔrɔ. Ma n kun mɛ, dõɔ u koo yari saa nɛn min di, kpa u Libanin dãa baka ni ba mɔ̀ sɛduruba mwa.
16 Ma Yotamu u kpam nɛɛ, tɛ̃ na bɛɛ bikiamɔ, ye i Abimɛlɛki kua bɛɛn kparo mi, i ye kuawa ka nuku tia murafitiru sari? I bɛsɛn tundo Gedeoni ka win yɛnugibu tɔn geeru sõɔsi? I nùn kua nge mɛ u bɛɛ kua?
17 Domi nɛn tundo u bɛɛ sanna, u win wãaru kari bɔrie ye u ka bɛɛ wɔra Madianiban nɔman di.
18 Bɛɛ wee, i nɛn tundon yɛnugibu seesi gisɔ ma i nɛn maabu wata ka nɔɔba nnɛ mwɛɛra i go kperu garun wɔllɔ. Ma i win yoo tɔn kurɔn bii Abimɛlɛki kua bɛɛ Sikɛmugibun kparo yèn sõ u sãa bɛɛn mɛro bisi.
19 Tɛ̃ ye i Gedeoni ka win yɛnugibu kua mi, ì n ye kuan na ka nuku tia murafitiru sari, Gusunɔ u de bɛɛ ka Abimɛlɛki i n wãasinɛ ka nuku dobu.
20 Adama yà kun sãa mɛ, u de dõɔ u yari Abimɛlɛkin min di u bɛɛ Sikɛmugibu ka Milon yɛnugibu mwa, kpa dõɔ u maa yari bɛɛ Sikɛmugibu ka Milon yɛnugibun min di u Abimɛlɛki mwa.
21 Yen biru Yotamu u duka sua u doona min di, u da u sina Beriɔ yèn sõ u win mɔɔ Abimɛlɛkin bɛrum mɔ.

Sikɛmugibu

ba Abimɛlɛki seesi

22 Abimɛlɛki u Isireliba kpara wõɔ ita.
23 Yen biru Gusunɔ u dera Abimɛlɛki ka Sikɛmugibu ba ku ra nɔɔsinɛ. Yen sõna tɔn be, ba Abimɛlɛki seesi.
24 Yeni ya kooraWa kpa Abimɛlɛki ka Sikɛmugii be ba raa Gedeonin bibu wata ka wɔkuru go mi, bu ka yen nɔni swãaru wa. Domi be kpurowa ba nɔɔ tia kua ba ka bu go.
25 Sikɛmugibu bu ka Abimɛlɛkin waaru go, yera ba tɔmbu gabu berua guunu wɔllɔ. Tɔn be, bà n goo wa u sarɔ mi, kpa bu yɛ̃ro sɛ̃re bu win yãnu mwa. Yera ba da ba ye Abimɛlɛki sõɔwa.
26 Sõɔ teeru Gaali, Ebɛdin bii, u da Sikɛmuɔ, wi ka wigibu. Ma Sikɛmugibu ba nùn tii wɛ̃.
27 Yera ba da ben gbeaɔ ba resɛmba sɔra ba gama ma ba tõɔ bakaru kua. Ba da ben bũu dirɔ ba di ba nɔra ma ba Abimɛlɛki bõrusi.
28 Gaali u Sikɛmugibu sõɔwa u nɛɛ, mban sõna bɛsɛ Sikɛmugibu sa ko ka wura Abimɛlɛki u sun taare. Wara ra n Abimɛlɛki. N ǹ Gedeonin bii ro? N ǹ Sebuluwa u sãa win tabu sunɔ ro? N n mɛn na, i de su bɛsɛn sikado Hamɔri wiru kpĩiya wi u wuu ge swĩi. Domi naǹ wa mban sõna sa ko Abimɛlɛki sã.
29 Bà n daa man kua wuu gen kparo, kon daa Abimɛlɛki fukawa, kpa n nùn

sɔ̃ n nɛɛ, u wureo u win tabu yãnu sosi kpa u na u ka man wɔri.
30 Sanam mɛ Sebulu wi u wuu ge kpare, u nua ye Gaali u gerua kpuro, yera u mɔru bɛsira.
31 Ma u tɔmbu gɔra asiri sɔɔ u nɛɛ, bu Abimɛlɛki sɔ̃ ma Gaali, Ebɛdin bii u tunuma u tɔmbu gari kɛ̃mɔ bu ka wi Abimɛlɛki fuka.
32 Yen sɔ̃, u de wi ka win tɔmbu bu da bu kuke wɔ̃kuru yakasɔ,
33 kpa u wuu ge wɔrima buru buru yellu, saa ye Gaali ka wigibu ba yarima kpa u bu kua nge mɛ u kĩ.
34 Ye n kua sisirun wɔ̃kuru, yera Abimɛlɛki u win tabu kowobu bɔnu kua wuunu nnɛ, ma ba da ba kukua Sikɛmun biruɔ.
35 Saa ye Gaali ka win tɔmbu ba yarima wuu gen min di, yera Abimɛlɛki ka wigibu ba yarima ben kuku yenun di bu ka nùn wɔri.
36 Ye Gaali u bu wa, yera u Sebulu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a mɛɛrio nge mɛ tɔmba saram wee guunun di.

Ma Sebulu u nùn wisa u nɛɛ, guunun tirosa a waamɔ mi, n ǹ tɔmbu.
37 Gaali u nɛɛ, ka gem, tɔmba ba saram wee guu te ta wãa suunu sɔɔn di. Ma gaba maa wee dãa bakarun beran di mi sɔroba ra sinɛ.
38 Saa ye sɔɔra Sebulu u nɛɛ, gari dori yi a raa maa saarimɔ mi ni? Yi a sun sɔ̃ɔwa a nɛɛ, wara ra n Abimɛlɛki su ka de u sun taare. Tɛ̃ wiya wee mi, ka win tɔmbu be a gɛma mi. N n mɛn na, i wɔrinɔ wunɛ ka wi.
39 Ma Gaali u gɔsira u Sikɛmugibu mɛnna u bu kpara ba ka Abimɛlɛki tabu kua.
40 Adama u nùn kpana u duka sua. Ma Abimɛlɛki u nùn naa gira u win tɔn dabiru mɛɛra kua googookum, bu sere wuun gbãrarun kɔnnɔ turi.
41 Ma Abimɛlɛki u da u wãa Arumaɔ. Saa ye sɔɔra Sebulu u Gaali gira ka sere maa Sikɛmugii be ba ka nùn yɔ̃ra. Ma u nɛɛ, bu ku raa maa wurama wuu mi.
42 Sisiru, Sikɛmugii be ba tie, ba sɔɔru kua ba gbea dɔɔ. Yera ba da ba ye Abimɛlɛki sɔ̃ɔwa.
43 Ma u win tɔmbu bɔnu kua wuunu ita, u dera ba kukua yakasɔ. Ye ba Sikɛmugii be wa ba yarima wuun di, yera ba bu tabu wɔri.
44 Ma Abimɛlɛkin tii ka wuu teeru ba da ba yɔ̃ wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Yera wuunu yiru ye ya tie, ya da ya be ba wãa gbeaɔ mi deema ya bu go go.
45 Ma ba ka wuu gen tɔmbu tabu kua, sere sɔ̃ɔ u ka kpa. Ma u gen tii kɔsuka mam mam u bɔru wisi gen kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ u ka sɔ̃ɔsi ma u gu bɔ̃rusi.
46 Sanam mɛ be ba wãa Sikɛmun tabu kowobun kariɔ, ba nua mɛ, yera be kpuro ba dua wɔruɔ bũu wi ba mɔ̀ Beritin dirun temɔ.
47 Ma goo u na u Abimɛlɛki sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔmba wãa ba mɛnnɛ wɔru ge sɔɔ.
48 Yera Abimɛlɛki ka wigibu ba na guu te ba mɔ̀ Saamɔɔwɔ, ma u gbãa sua u ka dãa kãasa gaa bura u seru sɔndi. Yen biru u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ bu maa koowo nge mɛ.
49 Ma ben baawure u dãa kãasa bura u seru sɔndi ba ka nùn swĩi. Ma be kpuro ba ben dãa ye sure wɔru gen kɔnnɔwɔ. Yen biru ba ye dɔ̃ɔ doke. Ma Sikɛmugii be ba wãa wɔru ge sɔɔ kpuro ba dɔ̃ɔ mwaara. Ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu (1.000), kurɔbu ka durɔbu.

Abimɛlɛkin gɔɔ

50 Yen biru Abimɛlɛki u maa da u wuu ge ba mɔ̀ Tebɛsi wɔri, u gu kamia.
51 N deema wuu ge sɔɔ, ba kuku yeru garu mɔ te ba bana. Ta sãawa dii tɛɛra. Ten wɔlləwa wuu gen tɔmbu, kurɔbu ka durɔbu kpuro ka gen wirugibu ba yɔɔwa ba kukua.
52 Ma Abimɛlɛki u kpĩa u da dii tɛɛra yen bɔkuɔ u ka bu wɔri. Sanam mɛ u wãa ten kɔnnɔwɔ, u ka tu dɔ̃ɔ sɔ̃re,
53 yera kurɔ goo u nùn nɛɛ bia kara u wiru kɔra.
54 Saa yera Abimɛlɛki u aluwaasi wi u win tabu yãnu sɔɔwa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man wunɛn takobi sɔkuo n gbi kpa bu ku nɛɛ tɔn kurɔwa u man go.

Ma aluwaasi wi, u nùn ye sɔka u go.
55 Ye Isireliba ba wa Abimɛlɛki u gu, yera ba yarina be kpuro. Ben baawure u da win yɛnuɔ.
56 Mɛsuma Yinni Gusunɔ u ka Abimɛlɛki kɔsie kɔ̃sa ye u win tundo

turosibu wata ka nɔɔba nnɛ ye kua be u go.
57 Mɛya Yinni Gusunɔ u maa Sikɛmugibu ben kɔ̃sa ye ba kua kɔsie. Ma Yotamu, Gedeonin biin bɔ̃ri yi bu di.

Kparobu gabu, Tola ka Yairi

10

1 Abimɛlɛkin gɔɔn biru, Tola, Puan bii, Dodon debubu Isakarin bweseru sɔɔ u seewa u Isireliba faaba kua. Tola wi, u raa wãawa Samiriɔ Efaraimun guunun bera gia.
2 Wɔ̃ɔ yɛnda itawa u Isireliba kpara. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sika Samiri mi.
3 Tolan biru Yairi Galadigiiwa u Isireliba kpara wɔ̃ɔ yɛnda yiru.
4 Bibu tɛna u mɔ, ben baawure ka win kɛtɛku. Wusu tɛna ba maa mɔ si ba ra soku Yairin baru kpaanu. Su wãawa Galadiɔ.
5 Yen biru Yairi u kpuna u gu ma ba nùn sikua Kamɔɔwɔ.

Isireliba

ba kpam bũu sãaru wɔri

6 Yeniban biru Isireliba ba kpam kua ye yaǹ Yinni Gusunɔ dore. Ba da ba bũu tɔn durɔ be ba mɔ̀ Baaliba ka bũu tɔn kurɔ be ba mɔ̀ Asitaateba sãamɔ. Bũu ni, nu sãawa Sirigibu ka Sidonigibu ka Amɔniba ka Mɔabuba ka Filisitiban bũnu. Nge mɛya Isireliba ba kua ba ka Yinni Gusunɔ deri, baǹ maa nùn sãamɔ.
7 Yera win mɔru ya seewa u bu Filisiti be ka Amɔni be nɔmu sɔndia.
8 Ma ba Isireli be ba wãa Amɔreban temɔ Galadiɔ, Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia mi nɔni sɔ̃ɔwa n ka kua wɔ̃ɔ yɛndu yiru sari.
9 Saa ye sɔɔ, Amɔniba ba maa Yuudɛnin daaru tɔbura ba da ba Yudaba wɔri ka Bɛnyamɛɛba ka Efaraimuba. Ma Isireliba kpuro ba nɔni sɔ̃ɔra.
10 Yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba nɛɛ, sa nun torari sa durum kua. Domi sa nun deri wunɛ wi a sãa bɛsɛn Yinni ma sa da sa bũu ni ba mɔ̀ Baaliba sãamɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ bu wisa u nɛɛ, ye Egibitigibu ka Amɔreba ka Amɔniba ka Filisitiba,
12 ka Sidonigibu ka Amalɛkiba ka Maoniba ba raa bɛɛ taare i sãa ben yobu, ma i man nɔɔgiru sue i faaba kana, naǹ bɛɛ wurari ro? Naǹ bɛɛ wɔre ben nɔman di?
13 Adama wee, i man deri i bũnu sãamɔ. Yen sɔ̃ tɛ̃, naǹ maa bɛɛ somimɔ.
14 I doo i bũu ni i sãamɔ mi faaba kana nu bɛɛ wɔra nɔni swãa ten min di.
15 Ma ba nɛɛ, sa yɛ̃ ma sa nun torariwa, a ka sun koowo nge mɛ a kĩ. Adama a ku de a kun sun faaba kue gisɔ.
16 Yera Isireli be, ba bũu ni wuna ben suunu sɔɔn di, ba Yinni Gusunɔ sãwa. Saa ye sɔɔra u ben wɔnwɔndu wa, wahala ye ba bu mɔ̀n sɔ̃.
17 Ma Amɔniba ba mɛnna ba ben sansani gira Galadiɔ. Yera Isireliba ba maa begia gira Misipaɔ Galadin tem mi.
18 Ma ba wesiana ba nɛɛ, wara u koo sun kpara su ka Amɔniba wɔri. Wi u kpĩa u kua mɛ, yɛ̃rowa u koo ko bɛsɛ be sa wãa Galadi mini kpuron kparo.

Yɛfite

11

1 Durɔ goo u wãa Galadi mi, win yĩsira Yɛfite. Durɔ wi, tabu durɔn tiiwa. Galadiwa u nùn mara ka kurɔ tanɔ goo.
2 Galadi wi, u maa bibu gabu mara ka win kurɔ. Sanam mɛ bii be, ba kpɛ̃a ba Yɛfite gira win tundon yɛnun di ba nɛɛ, uǹ tundon tubi dimɔ domi u sãawa kurɔ tanɔ bii.
3 Ma Yɛfite u win tundo turosi be duka suuri, u da u wãa Tobuɔ. Ma u garu koo sariba mɛnna u ka tɔmbu wɔraa daamɔ.
4 Yen biru Amɔniba ba Isireliba wɔri.
5 Sanam mɛ tabu swĩa, yera Isireliban guro gurobu be ba wãa Galadiɔ ba da ba Yɛfite deema Tobu mi.
6 Ba nɛɛ, a na a ko bɛsɛn kparo su ka Amɔniba wɔri.
7 Yera u guro guro be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ wi na sãa bɛɛn yibɛrɛ? N ǹ bɛɛ i man gira saa nɛn tundon yɛnun di? Yèn sɔ̃

i wãa wahala sɔɔ, n ǹ yen sɔ̃na i man somiru kanamɔ?
8 Ma Galadigii be, ba nùn wisa ba nɛɛ, geema, yen sɔ̃na sa na wunɛn mi, a sun kpara su ka Amɔniba tabu ko. Yen biru kpa a n sãa bɛsɛn kparo, bɛsɛ be sa wãa Galadin bera mi.
9 Yɛfite u bu wisa u nɛɛ, ì n ka man da sa Amɔniba tabu wɔri, ma Yinni Gusunɔ u dera sa bu kamia, nɛna kon ko bɛɛn kparo ka gem?
10 Ma tɔn be, ba nùn wisa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔwa ko n sãa bɛsɛn seeda sà kun kue ye sa gerua.
11 Yera Yɛfite u ka bu da, ma ba nùn kua ben kparo. Saa ye sɔɔra u win gari yi kpuro Yinni Gusunɔ saaria Misipaɔ.

Gari yi Yɛfite u Amɔniba sɔ̃ɔwa

12 Yera Yɛfite u Amɔniban sina boko gɔria u nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ nɛ ka wunɛ, a ka nɛn tem tabu wɔrimɔ.
13 Ma sina boko wi, u nùn wisa u nɛɛ, sanam mɛ Isireliba ba wee Egibitin di, ba nɛn tem mwa saa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn di n ka girari daa te ba mɔ̀ Yabɔkuɔ ka Yuudɛnin wɔwaɔ. Yen sɔ̃, i sun bɛsɛn tem wesio ka bɛɛn tii. I n kua mɛ, sannɔ maa sari.
14 Yera Yɛfite u maa sunɔ wi gɔria u nɛɛ,
15 Isireliba baǹ Mɔabuban tem ka Amɔniban tem mwɛ.
16 Geema, sanam mɛ ba wee Egibitin di, ba gbaburu sara ma ba nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari tɔbura. Yen biru ba da Kadɛsiɔ.
17 Saa min diya ba Edɔmun sunɔ gɔria ba nɛɛ, u de bu win tem sara bu da wuswaaɔ Kananin temɔ. Adama u yina mam mam. Mɛya ba maa Mɔabun sunɔ gɔria. Yera win tii, u maa yina. Ma Isireliba ba sina Kadɛsi mi.
18 Yen biruwa ba seewa Kadɛsin min di ba gbaburun swaa mwa ba Mɔabuba ka Edɔmuban tem sɛ̃ɛna sere ba ka tura Mɔabu ben tem sɔ̃ɔ yari yerɔ. Ma ba ben sansani gira daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn bɔkuɔ mi Mɔabuban tem mu nɔɔ yɔ̃ra.
19 Saa min diya ba maa Sihoni, Amɔreban sina boko gɔria wi u wãa Hɛsiboniɔ ba nɛɛ, u de bu sara win temɔ bu doona Kananin tem gia.
20 Adama Sihoni uǹ Isireliba naanɛ kue u sere de bu sara win temɔ. Ma u win tabu kowobu kpuro mɛnna ba ben sansani gira Yahasiɔ. Ma ba ka Isireliba tabu kua.
21 Yera Yinni Gusunɔ u Sihoni ka win tɔmbu kpuro Isireliba nɔmu bɛria. Ma Isireliba ba bu go go ba kamia ba tem mɛ kpuro mwa.
22 Ba mwawa saa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn di n ka girari daa te ba mɔ̀ Yabɔkuɔ. Saa maa gbaburun di te ta wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ n ka girari Yuudɛniɔ.
23 Wee tɛ̃ Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni u Amɔreban tem mɛ mwa u sun wɛ̃. Yera a kĩ a maa sun mu mwaari?
24 Tem mɛ wunɛn bũu Kemɔsi u nun wɛ̃, aǹ mu nɛni wunɛ ro? N n mɛn na, sa ko maa tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun wɛ̃ nɛnɛwa.
25 Baa Balaki Siporin bii, Mɔabuban sunɔ wi u dam bakam mɔ, uǹ wure u ka sun sikirina u sere nɛɛ, u koo sun tabu wɔri. Wunɛ a nùn dam kerewa?
26 Wee yen wɔ̃ɔ gooba wunɔbuwa (300) mini ye Isireliba ba ka wãa Hɛsiboniɔ ka Aroɛɛɔ ka sere wuu si su wãa mi kpuro ka si su wãa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn bɔkuɔ. Mban sɔ̃na iǹ bu tem mɛ mwaari saa saa yen di.
27 Sina boko, n ǹ nɛ na tora, wuna a tora. Domi wuna a gbia a sun tabu wɔrima. Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ wi u ra tɔmbu sirie u sun siria gisɔ bɛsɛ ka bɛɛ.
28 Adama Amɔniban sina boko wi, uǹ Yɛfiten gari wure.

Yɛfiten nɔɔ mwɛɛru

29 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u Yɛfite yɔɔwa. Ma u Manasen tem sara u da Misipaɔ Galadin temɔ. Min diya u maa da Amɔniban temɔ.
30 Miya u Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛ teni kua u nɛɛ, Yinni, à n man Amɔniba nɔmu bɛria,
31 ma na bu kamia na wee, tɔnu wi na gbia na ka yinna, wiya kon mwa n ka nun yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua.
32 Min diya u seewa u da Amɔniban temɔ u ka bu tabu ko. Ma Yinni Gusunɔ u maa nùn bu nɔmu bɛria.
33 Ma u bu kamia u nasara sua u ben wusu yɛndu mwa si su wãa

Aroɛɛn di n ka da Minitiɔ sere ka Abɛli Keramimuɔ. Ma Gusunɔ u dera Isireliba ba bu taare mam mam.
34 Sanam mɛ Yɛfite u gɔsirɔ win wuuɔ, Misipaɔ, yera win bii wɔndia u yarima u nùn sennɔ wee, u bara kpãru soomɔ u yaamɔ. N deema bii wɔndia wi turowa u mara. Unˋ maa bii goo mɔ.
35 Sanam mɛ u bii wi wa, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃, u nɔɔgiru sua u nɛɛ, nɛn bii, nuku sankira bakanu sɔɔra a man doke mi. Domi na Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua. Tanˋ maa kɔbiarɔ.
36 Ma bii wɔndia wi, u win tundo wisa u nɛɛ, à n Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua, a ka man koowo kpuro nge mɛ a gerua domi u dera a Amɔniba be ba sãa wunɛn yibɛrɛba mɔru kɔsia.
37 Adama a man suru yiru kɛ̃ɛyɔ gina kpa n da guunu wɔllɔ ka nɛn wɔndia kpaasibu su wuri ko mi, yèn sɔ̃ nanˋ durɔ sue na ka gbiɔ.
38 Ma Yɛfite u nùn suru yiru ye kã. U da guunu wɔllu mi, ka win wɔndia kpaasibu ba wuri kua.
39 Ye suru yiru ye, ya yiba, u da u win tundo deema. Ma tundo u ka nùn yãku te kua, tèn nɔɔ mwɛɛru u Yinni Gusunɔ kua. Nge mɛya wɔndia wi, u ka gu, unˋ durɔ sue. Saa dɔma ten diya ba woro teni yi Isireliɔ.
40 Wɔ̃ɔ baagere Isireliban tɔn kurɔbu ba ra yariwa wuun di bu da bu Yɛfite Galadigiin bii wɔndia wi swĩiya sɔ̃ɔ nnɛ.

Yɛfite ka Efaraimuba

12

1 Yeniban biruwa Efaraimuba ba mɛnna ba Yuudɛni tɔbura ba da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia Yɛfiten mi, ba nɛɛ, mban sɔ̃na a Amɔniba tabu wɔri ma anˋ sun soka su nun somi. Yen sɔ̃ tɛ̃, sa ko nun dɔ̃ɔ mɛni ka wunɛn diru sannu.
2 Yera Yɛfite u bu wisa u nɛɛ, geema, nɛ ka nɛgibu sa ka Amɔniba tabu kua gem gem. Saa ye sɔɔra na bɛɛ soka i ka sun somi. Adama bɛɛn goo kun nɛ.
3 Ye na wa mɛsum, yera na nɛn wãaru kari bɔrie na ka Amɔni be tabu kua. Yinni Gusunɔ u maa man bu nɔmu bɛria. N n mɛn na, mba na kua i ka man tabu wɔrima gisɔ.
4 Yera Efaraimu be, ba Galadigii be sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i sãawa be ba duki yakura bɛsɛ Efaraimun bwese kɛran di i da i wãa Manaseban suunu sɔɔ.
Ye Yɛfite u nua mɛ, ma u win tɔmbu kpuro mɛnna ba Efaraimuba tabu wɔri ba kamia.
5 Yera Galadigii be, ba da Yuudɛnin tɔbura yerɔ ba swaa bura mi Efaraimuba ba koo tɔbura. Efaraimu goo ù n na mi, ù n kĩ u tɔbura, yera Galadigibu ba ra nùn bikie bu nɛɛ, a sãawa Efaraimu?
U n nɛɛ, aawo,
6 kpa bu nɛɛ, nˋ n mɛn na, a geruo a nɛɛ, Kibolɛti.
Kpa u nɛɛ Gibolɛti.
Domi Efaraimu be, ba ku ra kpĩ bu gere dee dee. Sanam mɛya Galadigii be, ba koo nùn sɛ̃re yande bu saka Yuudɛnin tɔbu mi. Ben taa bi sɔɔ, Efaraimuba nɔrɔbun suba weeru ka yiruwa (42.000) ba gu.
7 Yɛfite wi, u Isireliba kparawa wɔ̃ɔ nɔɔba tia ma u kpuna u gu, ba nùn sikua win wuuɔ, Galadin temɔ.

Kparobu gabu, Ibisani ka Eloni ka Abudoni

8 Yɛfiten biru Ibisani, Bɛtelehɛmugiiwa u kua Isireliban kparo.
9 Bibu watawa u mara, bii tɔn durɔbu tɛna, tɔn kurɔbu maa tɛna. Ma u dera bii tɔn kurɔ be, ba mɔra ka Isireliban bwese kɛri gɛɛ. Mɛya maa win tɔn durɔ be, ba wɔndiaba sua Isireliban bwese kɛri gɛɛ sɔɔ. U Isireliba kparawa wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
10 Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Bɛtelehɛmuɔ.
11 Ibisanin biru, Eloni, Sabulonin bwese kɛragiiwa u kua Isireliban kparo. U Isireliba kparawa wɔ̃ɔ wɔkuru.
12 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Ayaloniɔ Sabulonin temɔ.
13 Elonin biru, Abudoni, Hilɛlin bii, Piratonigiiwa u kua Isireliban kparo.
14 Bibu weeruwa u mara. Ma win debuminu sãa tɛna. Win bii be, ka win debumii ni, ben baawure u win kɛtɛku mɔwa. Abudoni u Isireliba kparawa wɔ̃ɔ nɔɔba ita.

15 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba
nùn sikua Piratoniə Efaraimun temə
Amalɛkiban guurə.

Sansom marubu

13

1 Abudonin biru Isireliba ba kpam
kua ye yaǹ Yinni Gusunə dore, ma u
bu Filisitiba nəmu bɛria wõə weeru.
2 N deema durə goo wãa Soreaə
Danun bweseru səə, win yĩsira Manəa.
Win kurə u sãawa wĩro.
3-5 Sõə teeru Yinni Gusunən gərado
* goo u kurə wi kure u nɛɛ, wee, a sãa
wĩro, adama kaa gura sua kpa a bii tən
durə ma. U ko n sãawa wi ba wuna
nɛnɛm Gusunən sõ saa win marubun
di. Yen sõ, a n tii sɛ, a ku tam gam
nə, kpa a ku gãa seseruginu di. A ku
ra maa de bu bii win seri bura, domi
wiya u koo Isireliba wəram tore saa
Filisitiban nəman di.
6 Ma kurə wi, u da u win durə sõəwa
u nɛɛ, Gusunən tənu goowa u man
deema. U sãawa nge Gusunən gərado
goo. U nanum mə too. Naǹ maa nùn
bikie mìn di u na. Uǹ maa man win
yĩsiru sõəwa.
7 Adama u man sõəwa u nɛɛ, kon be
gura sua kpa n bii tən durə ma. Yen
sõ, n ku be tam gam nə, kpa n ku gãa
seseruginu di. Domi bii wi, u ko n
sãa wi ba wuna nɛnɛm Gusunən sõ saa
win marubun di sere ka win wãarun
nərə.
8 Yera Manəa u kanaru kua nge
mɛni, u nɛɛ, Yinni, a de wunɛn tənu wi
a gərima mi, u kpam sun naawa kpa u
sun sõəsi ye n weenɛ su bii wi kua wi
sa ko ma mi.
9 Ma Gusunə u Manəan kanaru
mwa, u dera win gərado wi, u wura
kurə win mi, mi u sõ gberə. Adama
win durə sari mi.
10 Ma u duka da win durən mi, u nùn
sõəwa u nɛɛ, durə wi u na nɛn mi gin
teeru, wee u maa na tɛ̃.
11 Manəa u seewa u win kurə swĩi ba
na durə win mi. Yera Manəa nùn bikia
u nɛɛ, wuna a ka kurə wi gari kua?
Ma u nɛɛ, oo, nɛna.
12 Manəa u nɛɛ, wunɛn gari yi, yì n
koora, wooda yerà sa ko swĩi bii win
sõ. Amənа sa ko nùn kua.
13 Ma Yinni Gusunən gərado wi, u
nùn wisa u nɛɛ, ye na kurə wi sõəwa mi
kpuro, yera u koo se.
14 Uǹ koo gãanu di ni nu yara resɛm
di. Uǹ tam gam nərumə, uǹ maa gãa
seseruginu dimə. Ye na nùn yiire mi
kpuro, yera u koo ko.
15 Manəa u Yinni Gusunən gərado
wi sõəwa u nɛɛ, na nun kanamə, a de
su nun gõrasia, kpa su nun boo kpɛmu
yaarɛ ko.
16 Ma gərado wi, u nɛɛ, baa à n
man gõrasia, naǹ wunɛn dĩanu dimə.
Adama à n kĩ a nu kon na ka mɛ, a ka ye
Yinni Gusunə yãku dõə mwaararugiru
kuo.
Manəa uǹ yɛ̃ ma Yinni Gusunən
gəradowa durə wi, u sãa.
17 Ma u nɛɛ, amənа wunɛn yĩsiru,
kpa su wa su nun takaru ko, wunɛn
gari yi, yì n koora.
18 Yera gərado wi, u nɛɛ, mban sõna
a nɛn yĩsiru bikiamə. Nɛn yĩsira, wi u
ra maamaaki ko.
19 Saa yera Manəa u boo kpɛmu sua
ka dĩanu ganu u yi kperu wəllə u ka
Yinni Gusunə yãkuru kua, wi, wi u ra
maamaaki ko. Saa ye Manəa ka win
kurə ba yãku te mɛɛra,
20 saa ye səəra dõə yara ya seewa
wəllə yãku ten min di, ma Yinni
Gusunən gərado wi, u dua dõə yara ye
səə u ka suara. Ye Manəa ka win kurə
ba wa mɛ, ma ba kpuna ba wuswaa
tem girari.
21 Saa ye səəra u den gia ma Yinni
Gusunən gəradowa mi. Saa dəma ten
di Gusunən gərado wi, uǹ maa naare
ben mi.
22 Ma Manəa u win kurə sõəwa u nɛɛ,
sa ko gbiwa mi, domi sa Gusunə wa.
23 Yera win kurə u nɛɛ, Yinni
Gusunə ù n kĩ u sun gon na, uǹ koo
raa bɛsɛn yãku te mwa. Uǹ koo raa
maa de su yeniba kpuro wa kpa su
yenin bweseru nə ye sa nua tɛ̃.

* **13:3-5** ***Yinni Gusunən gərado*** Isireliba ba ku ra kã bu Gusunən yĩsiru sia. Yen sõna ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunən gəradowa.

24 Amɛn biru kurɔ wi, u gura sua ma u bii tɔn durɔ mara. Ma ba nùn yĩsiru kã Sansom. Bii wi, u kpɛ̃a ma Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua.
25 Sanam mɛ u wãa Makanɛ Danuɔ, Sorea ka Ɛsitaolin baa sɔɔ, Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa u ka win sɔmburu tore.

Sansom u wɔndia goo kĩ

Tinnaɔ

14

1 Sɔ̃ɔ teeru, Sansom u seewa u da Tinnaɔ. Ma u bii kurɔbu gagu wa mi, Filisitiban bii wɔndiaba sɔɔ, ga nùn wɛ̃re.
2 Ye u wuma u win tundo ka win mɛro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na bii kurɔbu gagu wa Tinnaɔ Filisitiban bibu sɔɔ. I man nùn kasuo n sua kurɔ.
3 Win tundo ka win mɛro ba nùn wisa ba nɛɛ, tɔn kurɔbu sariwa wunɛn mɛro bisibu sɔɔ, ǹ kun mɛ bɛsɛn bweseru sɔɔ, a ka da a kurɔ kasu Filisitiba sɔɔ be ba ku ra bango ko mi?

Adama Sansom u win tundo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka mɛ, a man nùn kasuo domi u man wɛ̃rewa.
4 Win tundo ka win mɛro baǹ yɛ̃ ma gari yi, yi weewa saa Yinni Gusunɔn min di, domi swaa u kasu u ka Filisitiba sanna. N deema saa ye sɔɔ, Filisitibara ba sãa Isiriliban yinnibu.
5 Yera Sansom u seewa u dɔɔ Tinna mi ka win tundo ka win mɛro. Ye ba tura Tinnagibun dãa gbaarɔ, miya Sansom u gɛra ma gbee sunɔ kpɛmu gagu ga nùn kɛɛnu gurema subaru sɔɔ ga kukirimɔ.
6 Saa yera Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u gbee sunɔ ge nɛnua u yakana ka win nɔma nge mɛ ba ra boo buu yakanɛ. Adama uǹ win tundo ka win mɛro sɔ̃ɔwa ye u kua.
7 Ma u doona u da u ka kurɔ wi gari kua. Kurɔ wi, u nùn wɛ̃re gem gem.
8 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru Sansom u kpam sarɔ mi ka win tundo ka win mɛro u ka win kurɔ sua. Ma u gɛra gbee sunɔ goo ten mi, u tu mɛɛra. Yera u deema wee, tĩi yi mɔma te sɔɔ, yi tim koosi.
9 Ma u nɔma kpɛ̃ɛ u tim mɛ wɔwa u dimɔ swaaɔ. Ye u win tundo ka win mɛro naamwɛ, u maa bu wɛ̃ ba di. Adama uǹ bu sɔ̃ɔwa ma gbee sunɔ gorun diya u tim mɛ wunama.

Sansom u Filisitiba sukuru kua

10 Ma win tundo u da kurɔ win yɛnuɔ. Miya Sansom u kurɔ kpaa dĩanu kua domi mɛya aluwaasiba ba ra ko.
11 Sanam mɛ Filisitiba ba wa mɛ, ma ba aluwaasiba tɛna kasu ba da ba ka nùn sina.
12 Ma Sansom u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon bɛɛ sukuru garu kua. Sere n ka ko kurɔ kpaa ten sɔ̃ɔ nɔɔba yiru, kpa i man tu tubusia. I n tu tuba, kon bɛɛn baawure yaberu kɛ̃ ka tɔ̃ɔ baka yãnu.
13 Adama ì kun tu tuba bɛɛya i ko man ye kpuro wɛ̃.

Ma ba nɛɛ, oo, a sun tu kuo, sa swaa daki.
14 Ma u nɛɛ,
dion min diya dĩanu yara.
Damgiin min diya gãa duronu yara.

Ma ba kpana bu suku te tubusia sere n ka kua sɔ̃ɔ ita.
15 Yen biru ba Sansom kurɔ wi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a wunɛn durɔ kɔkirio u ka sun suku te tubusia. À n yina, sa ko bɛɛ dɔ̃ɔ mɛni, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu kpuro. N ǹ i sun sokawa i ka bɛsɛn yãnu wɔra?
16 Ma Sansom kurɔ u na u sumɔ win wuswaaɔ u nɛɛ, a man kam mɛɛrawa. Aǹ man kĩ. A nɛn tɔmbu sukuru kua, adama aǹ man tu tubusie.

Ma Sansom u nɛɛ, suku te naǹ nɛn tundo ka nɛn mɛro tubusie, wuna kon sere tu tubusia?
17 Ma u sumɔ tɔ̃ɔ baatere Sansom wuswaaɔ. Ye n kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiruseru yera u nùn suku ten tubusianu sɔ̃ɔwa. Domi wuri yi, yi den nùn wasira. Ma kurɔ wi, u da u nu win tɔmbu sɔ̃ɔwa.
18 Yera sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse ten yoka tɔn be, ba Sansom sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
mba n do n tim kere.
Nge mba n dam mɔ n kere gbee sunɔ.

Ma Sansom u nɛɛ, ì kun daa ka nɛn kurɔ sɔmburu kue nge naa wuku, iǹ daa suku te tubu.
19 Yande Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u da u Asikalonigibu go tɔnu tɛna tɔn durɔbu tɔna. U ben yãnu gura u ka da u be ba win suku te tuba

wɛ̃. Ma u gɔsira win baan yɛnuɔ ka mɔru.
20 Yera ba win kurɔ wi sua ba aluwaasi tɛna yen turo kã wi u kua win kurɔ kpaa saro.

Sansom u Filisitiba mɔru kɔsie

15

1 Ye n kua sõɔ mɛɛru, alikama gɛ̃ɛbun saa, Sansom u boo kpɛmu gagu sua u ka win kurɔ beram da. Ye u tura mi, yera u win dokiri sõɔwa u nɛɛ, na kĩ n da nɛn kurɔn dirɔ. Adama dokiri wi, u yina.
2 U nɛɛ, na tamaa aɲ maa nùn kĩwa mam mam. Ma na nùn wunɛn bɔrɔ kã. Win wɔnɔ wee, a nùn suo kɔsire. U maa nùn buram kere.
3 Sansom u nɛɛ, nà n Filisitiba kõsa kua tɛ̃, naɲ ko na n taarɛ mɔ ye sɔɔ.
4 Ma u doona u sɛ̃usu gooba wunɔbu (300) mwa u sin sinu bɔkua yiru yiru. Yera u wii bɔnnu sɔrisi nin sii nin suunu sɔɔ.
5 Ma u wii bɔn ni dõɔ doke u sɛ̃u si sure Filisitiban alikama gbaanɔ. Ye ba gã ba suba ka ye baɲ gɛ̃ɛbu kpa sere ka ben dãa gbaanɔ mi ba olifiba duura, kpuro ya dõɔ mwaarawa.
6 Ma Filisitiba ba nɛɛ, wara u sun yenin bweseru kua.

Ma ben gaba nɛɛ, Sansom, Tinnagibun dokiriwa, yèn sõ ba win kurɔ wɔra ba goo kã.

Ma ba da ba kurɔ wi ka win tundo mwa ba bu dõɔ mɛni.
7 Sansom u bu sõɔwa u nɛɛ, yeniwa i mɔ̀? N n mɛn na, naɲ derimɔ na kun mɔru kɔsie.
8 Ma u bu wɔri ka dam u bu go ta saka sara. Ma u da u wãa Etamun kpee baa sɔɔ.

Sansom u Filisitiba kamia

9 Saa ye sɔɔra Filisitiba ba seewa ba da ba ben sansani gira Yudaban temɔ ba tɛrie sere Lekiɔ.
10 Ye Yudaba ba bu wa ba nɛɛ, mba n kua i ka sun wɔrima mɛni.

Ba nɛɛ, Sansomwa sa kasu su mwa su bɔke su nùn kua nge mɛ u sun kua.
11 Yera Yudaban tɔnu nɔrɔbun suba ita (3.000) ba seewa ba da Etamun kpee baa mi, ba Sansom deema ba nɛɛ, aɲ yɛ̃ ma Filisitibara ba sãa bɛsɛn yinnibu? Mban bwesera a sun kua mɛni.

Sansom u bu wisa u nɛɛ, nge mɛ ben tii ba man kua, nge mɛya na maa bu kua.
12 Ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, sa nawa su ka nun mwa su bɔke su nun Filisitiba nɔmu bɛria.

Ma u nɛɛ, i bõruo bɛɛn tii i kun man goomɔ.
13 Ba nɛɛ, ya wã. Sa kĩ su nun bɔkewa su nun Filisitiba nɔmu bɛria. Saɲ nun goomɔ.

Ma ba nùn bɔkua ka wɛ̃ɛ kpɛɛ yiru. Ba nùn yarama kpee baa yen min di.
14 Ye u tura Lekiɔ, Filisitiba ba nùn sennɔ na ka wure bakanu. Saa yera Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa. Ma u wɛ̃ɛ yi ba ka nùn bɔkua kasuka yi kua nge wɛ̃ɛ yi yi dõɔ soora. Ma yi wɔruma win nɔman di.
15 Yera u kɛtɛkun baa saburo beku gagu dɔba u ka tɔmbu nɔrɔbu (1.000) go.
16 Ma u nɛɛ,

ka kɛtɛkun baa saburowa
na tɔmbu nɔrɔbu go.

Na bu suba suba nge takanu.
17 Ye u gari yi saara u kpa, ma u kɛtɛkun baa saburo ge kõ. Ma ba yam mi yĩsiru kã Ramati Leki. Yĩsi ten tubusiana baa saburon gunguru.
18 Yen biru nim nɔru ga Sansom kua gem gem. Yera u Yinni Gusunɔ somiru kana u nɛɛ, wuna a dera na nɛn tɔmbu faaba baka yeni kua. Tɛ̃ kaa de n gbiwa ka nim nɔru? Kpa n wɔri tɔn tuko be baɲ bango kuen nɔma sɔɔ?
19 Yera Yinni Gusunɔ u dera nim mu yara kpee wɔru gagun min di Leki mi, ma ya kua nim nɔnu. Sansom u nɔra ma win hunde ya wurama, u dam kua. Yen sõna ba nim nɔnu ge soka Eni Hakore. Yen tubusiana, wi u somiru kanan nim nɔnu. Ga wãa mi sere ka gisɔn gisɔ.
20 Sansom u kuawa Isireliban kparo wõɔ yɛndu saa ye Filisitiba ba sãa ben yinnibu.

Sansom u Gasa da

16

1 Sɔ̃ɔ teeru Sansom u da Gasaɔ. U kurɔ tanɔ goo wa mi, ma u da u kpuna win mi.
2 Yera Gasagiba nua ma u wãa mi. Ma ba yam mi tarusi ba nùn mara wɔ̃ku giriru wuu gen kɔnnɔwɔ. Ba yɔ̃ra sɛ̃ɛ wɔ̃ku giri te, ba nɛɛ, ǹ n kua yam sãreru, kpa bu nùn go.
3 Ye n kua wɔ̃kurun bɔnu, yera Sansom u seewa u wuu gen gambo gira ye kpuro wuka u seru sɔndi u ka da sere guuru wɔllɔ te ta wãa Heboronin deedeeru.

Sansom ka Dalila

4 Yen biru Sansom u kpam kurɔ goo wa u nùn wɛ̃re. Kurɔ wi, u wãawa Sorɛkin wɔwaɔ. Win yĩsira Dalila.
5 Ma Filisitiban sinambu ba da kurɔ win mi, ba nɛɛ, a nùn kɔkirio kpa a nɔ mìn di win dam bakam mɛ, mu wee, ka nge mɛ sa ko ko su ka nùn nɔma turi. Saa yera sa ko nùn kamia kpa bɛsɛn baawure u nun sii geesun gobi nɔrɔbu ka wunɔbu (1.100) wɛ̃.
6 Ma Dalila u da u Sansom sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ a man sɔ̃ɔwɔ man diya wunɛn dam bakam mɛ, mu wee. Mba ba koo ka nun bɔke, bu ka nun kamia.
7 Sansom u nùn wisa u nɛɛ, bà n man bɔkua ka tɛn wɛ̃ɛ beki nɔɔba yiru, kon kowa dam sarirugii kpa na n sãa nge tɔn be ba tie.
8 Ma Filisitiban sinambu ba tɛn wɛ̃ɛ beki kasuma wasi nɔɔba yiru yi baǹ keewe. Yera Dalila u ka yi Sansom bɔkua.
9 N deema Filisiti gaba wãa ba kukua win mi, dii sɔɔwɔ. Ma u nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee ba nun wɔrima.

Yera Sansom u seewa u tɛn wɛ̃ɛ yi kasuka nge sobu ye ya dɔ̃ɔ soora. Ma baǹ gie mìn di win dam mɛ, mu naamɔ.
10 Ma Dalila u Sansom sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, a man yaakoru kua, ma a man weesu kua. Tɛ̃ a suuru koowo a man gem sɔ̃ɔwɔ. Ka mba ba koo nun bɔke.
11 Yera u nɛɛ, bà n ka man wɛ̃ɛ kpɛɛ bɔkua yi baǹ ka gãanu bɔkure, kon kowa dam sarirugii kpa na n sãa nge tɔn be ba tie.
12 Ma Dalila u wɛ̃ɛ kpɛɛ sua u ka nùn bɔkua u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee ba nun wɔrima.

N deema ben gaba wãa ba kukua dii sɔɔwɔ. Adama Sansom u wɛ̃ɛ yi ba ka nùn bɔkua kasuka nge wɛ̃ɛ siira.
13 Dalila u kpam Sansom sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere ka tɛ̃ a man yaakoru mɔ̀wa a man weesu kuammɛ. A den man sɔ̃ɔwɔ ka gem ye ba koo ka nun bɔke.

U nɛɛ, a nɛn wirun tara nɔɔba yiru ye mɛnnɔ ka wɛ̃ɛ siiri a wesi.
14 Ye Sansom u dweeya, ma Dalila u win wirun tari yi mɛnna ka wɛ̃ɛ siiri u wesa. Ma u ka yi dãru kparesi temɔ. Yera u nùn yamia u nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee, ba nun wɔrima.

Sansom u yanda, win dom kpalla, ma u dãa te wuka ka wesi te sannu.
15 Kurɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ma a maa nɛɛ a man kĩ ni? Adama wunɛn gɔ̃ru gaǹ wãa dee dee nɛ sɔɔ. Wee, a man yaakoru kua sere nɔn ita. Aǹ man sɔ̃ɔwa mìn di wunɛn dam bakam mɛ, mu wee.
16 Baadommawa u ra n nùn gari yi sɔ̃ɔmɔ sere win baasi bi, bu Sansom bande, u ka bu wasira.
17 Ma u nùn win gɔ̃ru wukia u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kɔ̃ɔ gaǹ nɛn wiru yɛ̃ saa mìn di ba man mara. Domi na sãawa wi Gusunɔ u gɔsa saa nɛn mɛron nukurun di. Bà n man kɔna, nɛn dam mu koo man deri kpa n ko dam sarirugii nge tɔn be ba tie.
18 Sanam mɛ Dalila u wa ma u nùn win gɔ̃ru kpuro wukia, ma u Filisitiban sinambu sokusia u nɛɛ, bu den na tɛ̃, domi Sansom u nùn win gɔ̃ru kpuro wukia.

Yera Filisitiban sinam be, ba seema ba na kurɔ win mi ka gobi yi.
19 Ma Dalila u dera Sansom u dweeya win taarɔ ma u goo soka, u na u win tari nɔɔba yiru ye kpuro kɔna. Ma Sansom dam mu doona. Nge mɛya Dalila u ka nùn nɔma tura.
20 U nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee, ba nun wɔrima.

Ma u dom yanda, u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon yari n ka tii yina nge mɛ na ra ko. Domi uǹ yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u nùn deri.

21 Yera Filisitiba ba nùn sɛ̃re ba win
nəni yiru kpuro wəwa. Ma ba ka nùn
da Gasaə. Ba nùn bəkua ka sii gandun
yəni ba nùn doke pirisəm dirə. Ba dera
u dobi nammə nge mɛ ba ra ben yaa
sabenu koosie.
22 Sanam dəə sanam wee, win seri
kpiimə yi ba raa kəna mi.

Sansom gəə

23 Saa ye səə, Filisitiban sinambu ba
mɛnna bu ka ben bũu Dagoni yãku
bakaru kua kpa bu maa nuku dobu ko.
Domi ba nɛɛ, u bu ben yibɛrɛ Sansom
nəmu bɛria.
24 Sanam mɛ ba bũu wi wa, yera ba
nùn siarabu wəri ba mɔ̀,
bɛsɛn bũu u sun bɛsɛn yibɛrɛ nəma
bɛria
wi u raa bɛsɛn tem sankumə,
ma u bɛsɛn tən dabinu goomə.
25 Ben nuku doo bi səə, ba nɛɛ, su
Sansom yarama u na u sun yɛ̃ɛsu go.
Ma ba nùn yarama pirisəm dirun di.
U na ma ba nùn yaakoru kua. Ba nùn
yõrasia gbere yirun baa səə.
26 Yera Sansom u aluwaasi wi u
win nəma nɛni sõəwa u nɛɛ, a man
yõsuo kpa n gbere be nɛnɛ bèn wəllə
gidambisa yeni ya sõ kpa n yi gballi.
27 N deema təmba yiba dii te səə,
tən durəbu ka tən kurəbu. Filisitiban
sinambu nəəbu kpuro ba wãa mi. Be
ba wãa wəllə, ben geera kua tənu
nərəbun suba ita (3.000) be ba Sansom
mɛɛra dəma te.
28 Yera Sansom u Yinni Gusunə
kana u nɛɛ, Yinni, na nun kanamə,
a man yaayo, a maa man dam kɛ̃ɛyə
nən tee teni təna kpa n Filisitiba məru
kəsia n wiru go nɛn nəni yiru yen sõ.
29 Ma Sansom u gbere suunukii yiru
ye nɛnua yèn wəllə gidambisa ye, ya
yõ, tia win nəm geuə, tia maa win nəm
dwarə.
Ma u ye bəria,
30 u nɛɛ, a de n gbi ka Filisitiba
sannu. Ma u yãara ka win dam kpuro,
ma dii te, ta Filisitiban sinambu wəri
ka tən be ba wãa mi. Tən be ba gu ka
wi sannu dəma te, ba dabi ba kere be
u go sanam mɛ u wasi.
31 Yera win wənəbu ka win tundon
yɛnugibu kpuro ba na ba win goru sua
ba ka da ba sikua win tundo Manəan
sikirə, Sorea ka Ɛsitaolin baa səə.
Wõə yɛnda Sansom u Isireliba
kpara.

Mika u bũnu kua

17

1 Durə goo u wãa Efaraimun
guunun bera gia, win yĩsira Mika.
2 Sõə teeru u win mɛro sõəwa u nɛɛ,
sii geesun gobi nərəbu ka wunəbu
(1.100) yi a nɛɛ, ba gbɛna, sere a gbɛnə
wi bɔ̃rusi nɛn nəni biru, yi wee. Nɛna
na yi sua.
Ma win mɛro u nɛɛ, Gusunə u bɔ̃ri yi
gəsia domaru wunɛ səə, nɛn bii.
3 Ma Mika u gobi yi suama u win
mɛro wesia. Yera mɛro u nùn sõəwa
u nɛɛ, wee, na sii gee si Yinni Gusunə
wɛ̃ɛmə, bu bwãaroku koowo wunɛn
sõ kpa bu su pote. N n mɛn na, a yande
su nɛnuə.
4 Adama u yina. Ma u su mɛro
wesia. Yera win mɛro wi, u sin gobi
goobu (200) sua u seko wɛ̃. Ma seko
wi, u bwãaroku kua u gu sii gee si
pote. Yen biru ba gu yi Mikan dirə.
5 N deema Mika u raa sãa yeru
mə win yɛnuə. Ma u dera ba nùn
bwãaroku ganu kua. Ma u win tiin bii
turo gəsa u kua nin yãku kowo.
6 Domi saa ye səə, Isireliba baǹ
kparo mə, baawure u mɔ̀wa ye u kĩ.
7 Saa ye səə, aluwaasi goo wãa
Bɛtelehɛmuə Yudan temə. Durə wi, u
sãawa Lefin bweseru.
8 Ma u seewa Bɛtelehɛmun di u
win wasangariru doona. Ye u tura
Efaraimun guunə, ma u dua Mikan
yɛnuə.
9 Yera Mika u nùn bikia u nɛɛ, man
diya a wee.
Ma u wisa u nɛɛ, nɛ yãku kowon
bwesera. Na weewa Bɛtelehɛmun di
ye ya wãa Yudan temə. Na nɛn bəsunu
mɔ̀wa, na kasu mi kon sina.
10 Ma Mika u nùn sõəwa u nɛɛ, ǹ n
mɛn na, a sinə nɛn mini kpa a n sãa nɛn
yɛnun yãku kowo, kpa na n da nun sii
geesun gobi wəkuru wɛ̃ wõə baagere,
ka sere maa yãa ni kaa n da doke, kpa
na n nun nəərimə.
Ma durə wi, u wura.

11 Nge mɛya u ka sina Mikan mi. Ma Mika u nùn mɛɛra nge win tiin bii.
12 Ma u nùn kua win yãku kowo.
13 Yera Mika u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua tɛ̃ domi na yãku kowo mɔ wi u sãa Lefin bweseru.

Danuba

ba Mikan bwãarokunu

ka win yãku kowo wɔra

18

1 Saa ye sɔɔ, Isireliba baǹ kparo mɔ. Mɛya maa Danuba ba kpana bu ben tem mwa mɛ ba tubi di. Yera ba bɔsu ba tem kasu.
2 Ma ba tabu durɔ wɔrugɔba nɔɔbu gɔsa ben suunu sɔɔ ba bu gɔra saa Sorean di ka Ɛsitaolin di bu ka da bu tem saria mɛɛri. Ma tɔn be, ba seewa ba da. Ye ba tura Efaraimun guunɔ, yera ba dua Mikan yɛnuɔ ba kpuna.
3 Sanam mɛ ba wãa mi, yera ba Lefi goon nɔɔ nua, ma ba win gari gerubu tuba. Yera ba nùn soka ba bikia ba nɛɛ, mba a kom na bera gee. Mban sɔ̃na a wãa mini.
4 U bu wisa u nɛɛ, Mikawa u man yii mini na n sãa win yãku kowo, u n man gobi kɔsiamɔ.
5 Ma tɔn be, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a Gusunɔ bikio u sun sɔ̃ɔsi bɛsɛn sanum mù n koo dora.
6 Ma yãku kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i doo ka bɔri yɛndu. Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kpara bɛɛn sanum sɔɔ.
7 Ma tɔnu nɔɔbu be, ba doona min di, ba da Laisiɔ. Ba deema bera min tɔmba wãawa bɔri yɛndu sɔɔ, nandabu sari, nge Sidonigibu. Domi tɔn tuko goo kun bu baasi. Mɛya baǹ maa wɛrɔ goo mɔ turuku. Sidonigibu ba ka bu toma. Baǹ maa wãasinɛ ka bweseru garu.
8 Laisi min di, tɔmbu nɔɔbu be, ba gɔsira ba da ba begibu deema Soreaɔ ka Ɛsitaoliɔ. Ma begii be, ba bu bikia ba nɛɛ, mba ka mba i wa mi gia.
9 Ma ba wisa ba nɛɛ, i seewo su da su Laisigibu wɔri. Domi tem mi ba wãa mi, tem gem tiiwa. I ku de sa n wãa mini sa n kom yaa bie. I seewo su da fuuku su bu wɔri, su ben tem mɛ mwa.
10 Tem mɛ, mu kpã, gãanu kun maa bu kɔmiɛ. Sà n tura mi, sa ko deema wee ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Gusunɔ u koo maa sun bu nɔmu bɛria.
11 Yera Danun bwese te sɔɔ, tɔmbu nata (600) ba seewa saa Sorean di ka Ɛsitaolin di ba ben tabu yãnu nɛni.
12 Ba da Yarimun wuuɔ Yudan temɔ ba ben sansani gira mi. Yen sɔ̃na ba yam mi sokumɔ Makanɛ Danu sere ka gisɔ. Yen tubusiana Danun sansani.
13 Saa min diya ba maa da Efaraimun guunɔ ma ba da sere Mikan yɛnuɔ.
14 Yera tɔmbu nɔɔbu be ba raa tem min saria mɛɛrim na mi, ba begibu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i yɛ̃ ma bwãaroku ge ba sii geesu pote ka bwãarokunu ganu nu wãa diru mini? N n mɛn na, i de su bwisiku ye n weenɛ su ko.
15 Ma tɔn be, ba da diru mi Lefi aluwaasi wi, u wãa. Ma ba nùn tɔbura.
16 Tɔmbu nata ye, ba da ba yɔ̃ dii kɔnnɔwɔ ba tabu yãnu nɛni.
17 Ma tɔmbu nɔɔbu be, ba dua Mikan dirɔ, ba bwãaroku ni yarama kpuro. Saa ye sɔɔ, yãku kowo wi, u yɔ̃ dii kɔnnɔwɔ ka tɔnu nata ye.
18 Ye u wa tɔn be, ba dua Mikan dirɔ ba bwãaroku ni yarama, yera u bu bikia u nɛɛ, mba i mɔ̀ mi.
19 Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a wunɛn nɔɔ mario. A ku gam gere. Sa ko nun ko bɛsɛn yãku kowo. Yen yerà a kĩru bo, a n sãa tɔn turon yãku koowo? Nge Isirelin bwese kɛri giragii.
20 Ma gari yi, yi yãku kowo wi dore. Yera ba nùn bwãaroku ni wɛ̃ u ka bu swĩi.
21 Ma Danu be, ba gurena ba doona, ba ben bibu gbiisie ka yaa sabenu ka sere ben sɔmunu.
22 Ye ba yara Mikan yɛnun di ba tonda, yera be ba ka Mika wãa sannu ba gurena ba Danu be naa gira,
23 ba bu sokumɔ tãa tãa. Yera Danu be, ba yɔ̃ra ba Mika bikia ba nɛɛ, mba a kĩ a ka sun naa gire mɛ.
24 Ma u bu wisa u nɛɛ, mba n maa man tie. Wee, i nɛn bũnu gura ma i nɛn yãku kowo mwa, ma i mɔ̀, mba na kĩ?

25 Yera ba nɛɛ, saǹ maa kĩ su wunɛn nɔɔ nɔ. À n maa yina, bɛsɛn gabun mɔru koo se kpa bu nun wɔri bu go tɛ̃, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu.
26 Ma Danu be, ba ben swaa wɔri ba n doonɔ. Ye Mika u wa tɔn be, ba nùn dam kere, yera u gɔsirama u wuma win yɛnuɔ.

Danuba ba Laisi kamia

27 Nge mɛya Danuba ba ka Mikan bwãarokunu doona ka win yãku kowo sannu. Yen biruwa ba da ba Laisi wɔri, ba yen tɔmbu go be ba raa wãa bɔri yɛndu sɔɔ mi. Ye ba bu go ba kpa, ma ba wuu ge dõɔ mɛni.
28 Goo kun kpĩa u Laisigii be faaba kue, domi Sidonigibu ba ka bu toma. Baǹ maa ka bweseru garu wãasinɛ. Ba wãawa Bɛti Rehɔbun wɔwaɔ. Yen biruwa Danu be, ba wuu ge bana ba sina mi.
29 Ma ba gu yĩsi kpaaru kã, Danu. N deema ben sikadon yĩsira mi, wi u sãa Yakɔbun bii.
30 Yera Danu be, ba bwãaroku ge gira bu ka sã. Ma Yonatam, Gɛɛsɔmun bii, Mɔwisin debubu, ka win bibu ba kua ben yãku kowobu sere ba ra ka Isireliba gura ba ka doona tem tukumɔ.
31 Nge mɛ Isireli be ba tie ba Yinni Gusunɔ sãamɔ Siloɔ n ka tɛ, nge mɛya Danu be, ba maa bwãaroku ge ba gira mi sãwa n ka tɛ.

Lefi goo ka win kurɔ

19

1 Lefi goo wãa Efaraimun guunun bera gia, baru kpaaru garun mi. Yera u kurɔ tanɔ goo sua wi u sãa Bɛtelehɛmugii Yudan temɔ. Saa ye sɔɔ, Isireliba baǹ sunɔ mɔ.
2 Durɔ wi ka win kurɔ ba sanna. Yen sõna kurɔ wi, u da u sina suru nnɛ win tundon yɛnuɔ Bɛtelehɛmuɔ.
3 Yera win durɔ u nùn naa da u nùn kɔkiri u ka wurama yɛnuɔ. Sanam mɛ u dɔɔ, win sɔm kowo u nùn yõsiri ka ben kɛtɛkunu yiru. Ye ba tura kurɔ win mi, ba dua win tundon dirɔ. Ye tundo wi, u durɔ wi wa, ma u nùn dam koosia ka nuku dobu.
4 U dera ba sina mi, sõɔ ita. Ba di ba nɔra.
5 Sõɔ nnɛse ba seewa buru buru yellu ba sɔɔru kua bu ka doona. Adama win dokiri u nɛɛ, bu yõro bu gãanu di bu sere doona.
6 Ma ba sina ba di be yiru ye. Yera dokiri wi, u maa bu gõra u nɛɛ, bu kpunɔ sere sisiru bu maa nuku dobu ko.
7 Lefi wi, u kĩa u doona adama win dokiri u nùn suuru kana ma u maa sina wõku teeru.
8 Sõɔ nɔɔbuse u seewa buru buru yellu u ka doona. Yera dokiri wi, u maa nɛɛ, u sinɔ u gãanu di kpa u doona sõɔ ù n kɛlla.
Ma ba sina ba di sannu.
9 Sanam mɛ Lefi wi, u seewa ka win kurɔ ka win sɔm kowo, win dokiri wi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, sõɔ u kpa, yam maa tĩramɔ. Bu maa sinɔ sere sia bururu, kpa bu yellu se bu swaa wɔri.
10 Adama Lefi wi, u den yina, ma ba swaa wɔri ka win kurɔ ka win sɔm kowo wi, ka ben kɛtɛkunu yiru ye. Yen dɔma te, ba tura Yebusin deedeeru ye ba maa sokumɔ Yerusalɛmu.
11 Sanam mɛ ba Yebusi ye bɔku kua, saa ye sɔɔ, sõɔ u kpeema. Yera sɔm kowo wi, u win yinni sõɔwa u nɛɛ, a de su da Yebusiban wuu genin mi su kpuna.
12-13 Yera win yinni u nùn wisa u nɛɛ, tɔn tukobun wuuɔra sa ko da? A de su yande turi Gibeaɔ, ǹ kun mɛ Ramaɔ mi Isireliba ba wãa, kpa su kpuna min gam.
14 Yera ba ben swaa wɔri ba n doonɔ. Sanam mɛ ba tunuma Gibeaɔ Bɛnyamɛɛn temɔ, sõɔ u dua u kpa.
15 Ye ba tura mi, ba da ba wãawa batuma mi wuugiba ra mɛnnɛ. Adama goo kun bu soka bu na bu kpuna win yɛnuɔ.
16 Yera durɔ tɔkɔ goo u wee gberun di, u sarɔ. U sãawa Efaraimun guunun beragii. Adama u wãawa wuu gen mi. N deema Gibeagii be, ba sãawa Bɛnyamɛɛba.
17 Yera u nɔni seeya u tɔn be wa, ba sõ wuun mɛnnɔ yeru mi. Ma u bu susi

u nɛɛ, bɛɛ ka sanum. Man diya i wee. Mana i dɔɔ.

18 Lefi wi, u nùn wisa u nɛɛ, sa weewa Bɛtelehɛmun di ye ya wãa Yudan temɔ. Sa dɔɔwa sere Efaraimun guunun bera gia baru kpaaru garun mi, domi miya na wãa na ka sãa yãku kowo. Yen sɔ̃na na gɔsirɔ mi. Adama ye sa tunuma mini, goo kun sun dam koosie su sere nɛɛ, sa ko sɔbia yɛ̃ron yɛnuɔ,

19 baa mɛ sa taka mɔ bɛsɛn kɛtɛkunun sɔ̃, sa maa dĩanu ka tam mɔ. Gãanu kun sun kɔmiɛ.

20 Saa yera durɔ tɔkɔ wi, u nɛɛ, to, i duuma. Gusunɔ u de i bɔri yɛndu wa. Yèn bukata i mɔ, kon bɛɛ ye kpuro kasua. I ku kpuna batuma mini. I na su da nɛn yɛnuɔ.

21 Ma u ka tɔn be da win yɛnuɔ u ben kɛtɛkunu dĩanu wɛ̃. Ben tii ba ben naasu kpakia, ma u bu dĩanu wɛ̃ ba dimɔ ba nɔrumɔ

22 ba nuku dobu mɔ̀.

Yera wuu min tɔmbu gabu be ba sãa garu ko sariba, ba na ba dii te sikerena, ba ten gambo soomɔ ba baasi ba mɔ̀, a durɔ wi u dua wunɛn yɛnuɔ mi sun yarama su ka nùn kpuna nge tɔn kurɔ.

23 Ma durɔ tɔkɔ wi, u yara u bu suuru kana u nɛɛ, aawo, nɛgibu. I ku daa kɔ̃sa yenin bweseru ko domi nɛn yɛnuɔra durɔ wi, u wãa.

24 Wee na bii wɔndia mɔ wi u kun durɔ yɛ̃. Durɔ win tii, u maa kurɔ mɔ. Na kon bɛɛ bu yarama kpa i ka bu ko nge mɛ i kĩ. Adama i ku ka durɔ win tii kɔ̃sa yenin bweseru ko.

25 Ka mɛ, tɔn be, baɲ durɔ win gari wure. Yera Lefi wi, u win kurɔ yarama u bu wɛ̃. Ma ba nùn tilasi kua ba ka nùn kpuna wɔ̃ku giriru sere yam ka sãra. Yen biru ba nùn deri u doona.

26 Yera kurɔ wi, u seewa u na u wɔruma yɛnu gèn mi win durɔ u wãan kɔnnɔwɔ.

27 Ye n kua bururu, Lefi wi, u seewa u kĩ u swaa wɔri. U gambo kɛnia, yera u deema wee, win kurɔ u kpĩ u gãseru dɛmiɛ kɔnnɔwɔ.

28 Ma u kurɔ wi sɔ̃wa u nɛɛ, a seewo su doona.

Adama uɲ wisibu nua. Ase kurɔ wi, u guwa mi. Yera durɔ nùn sua u sɔndi win kɛtɛkun wɔllɔ u ka doona win wuuɔ.

29 Ye u tura win yɛnuɔ, yera u woburu sua u ka kurɔ win goo te bɔtira kpirinu wɔkura yiru, ma u Isiriliban bwese kɛra baayere kpiri tia tia mɔrisia.

30 Be ba ye wa kpuro, ba biti soorawa ba nɛɛ, saɲ yenin bweseru waare saa mìn di sa yarima Egibitin di. Yen sɔ̃, i de su mɛnna su wesiana kpa su wa yen mɛ sa ko ko.

Ba Bɛnyamɛɛba sɛɛyasia

20

1 Isireli be ba wãa Danuɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia sere n ka girari Beri Sebaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ ka maa be ba wãa Galadin temɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia, ba mɛnna ba nɔɔ tia kua nge tɔn turo Yinni Gusunɔn sãa yerɔ Misipaɔ.

2 Ben bwese kɛra baayeren wirugibu ba nawa dɔma te. Ben tabu naanaakobu be ba koo kpĩ bu ka takobi sanna ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛɛru (400.000).

3 N deema Bɛnyamɛɛba ba nua kɔ ma Isireli be ba tie ba mɛnnɛ Misipaɔ.

Ma Isireli be, ba bikia ba nɛɛ, amɔna daa kɔ̃sa yenin bweseru ya ka koora.

4 Ma Lefi wìn kurɔ ba go mi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nɛn kurɔ naa dawa sa wee. Ma sa tunuma Gibeaɔ sa kpuna mi.

5 Yera Gibeagii be, ba man seesi, ba na ba man tarusi diru mi na kpĩ wɔ̃kuru. Nɛn tiiwa ba raa kasu bu ka kpuna bu go adama na bu nɛn kurɔ wɛ̃ ma ba ka nùn kpuna ka tilasi ba go.

6 Yera na win goo te sua na bɔtira na Isirelin bwese kɛra baayere kpiri tia tia mɔrisia. Domi gãa kɔ̃suna ba kua mi, nìn bweseru n ɲ weenɛ Isireliba bu ko.

7 Yen sɔ̃, bɛɛ Isireliba, wee i mɛnnɛ mini tɛ̃. I wesianɔ kpa i ko ye n weenɛ i ko.

8 Ma be kpuro ba nɔɔ nɛra nge tɔn turo. Ba nɛɛ, bɛsɛn goo kun wurɔ win yɛnuɔ u sere nɛɛ u koo sina win kuu bekurugirɔ.

9 Wee ye sa ko Gibeagii be kua. Sa ko tɛtɛ towa
10 su ka tɔmbu gɔsi Isirelin bwese kɛra baayere sɔɔ. Tɔmbu wunɔbu (100) sɔɔ, sa ko wɔkuru wĩa. Tɔmbu nɔrɔbu (1.000) sɔɔ, sa ko wunɔbu wĩa. Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) sɔɔ, kpa su nɔrɔbu wĩa. Tɔn beya ba koo da bu sun dĩanu kasuama su ka wa su di bɛsɛ be sa mɛnnɛ mini, kpa su wa su Gibeagii be sɛɛyasia ben daa kõsa ye ba kua min sõ.
11 Nge mɛya Isireliba kpuro ba ka mɛnna ba nɔɔ tia kua bu ka Gibeagii be wɔri.
12 Ma Isireli be, ba tɔmbu gɔra Bɛnyamɛɛn tem kpuro sɔɔ ba nɛɛ, amɔna kõsa yenin bweseru ya ka koora bɛɛn suunu sɔɔ mɛ.
13 Yen sõ, i sun tɔn kõso be nɔmu sɔndio su bu go, kpa su kõsa ye wuna bɛsɛ Isireliban suunu sɔɔn di.

Adama Bɛnyamɛɛ be, ba yina bu ben mɛro bisi ben gari nɔ.
14 Ma ba maa mɛnna Gibeaɔ bu ka Isireliba tabu ko.
15 Yen dɔma te, tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka tia (26.000) be ba koo kpĩ bu ka takobi sanna, ba mɛnna Bɛnyamɛɛn tem sɔɔ ka sere maa tabu durɔbu nata ka wunɔbu (700) be ba sãa Gibean tiigibu.
16 Bɛnyamɛɛban tabu durɔbu sɔɔ, ben nata ka wunɔbu (700) ba sãawa nɔm dwaagibu. Be kpuro ba nɔma dowa gem gem. Domi ben goo sari wi u koo tɔnun sera kpurantɛɛru yĩisi u kɔmia.
17 Isireliba sɔɔ maa, be ba tabun dɔɔnɛ mɔ ba koo kpĩ bu ka takobi sanna ba sãawa nɔrɔbun suba nɛɛru (400.000).
18 Ma Isireli be, ba da Betɛliɔ bu ka Gusunɔ bikia u bu sõɔsi bwese kɛra ye ya koo gbi yu Bɛnyamɛɛba wɔri. Ma Yinni Gusunɔ u Yudaba gɔsa.
19 Sisiru bururu Isireliba kpuro ba seewa ba ben sansani gira Gibean bɔkuɔ.
20 Yen biru ba ben tabu sĩa yi Gibean deedeeru bu ka Bɛnyamɛɛba wɔri.
21 Yen dɔma tera Gibeagii be, ba yarima ba Isireliba wɔri ba ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go.
22-23 Ma Isireliba ba da ba Gusunɔ weeweenu koosi sere n ka kua yoka. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, bu maa ben mɛro bisi be wɔrio?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, bu doo.

Saa yera ba dam wa. Ma ba ben tabu sĩa kpĩ mi ba raa yellu kpĩ ba ka Bɛnyamɛɛ be wɔri.
24 Yera ba kpam Bɛnyamɛɛba wɔri nɔn yiruse te.
25 Bɛnyamɛɛ be, ba kpam yarima ba Isirelibaɲ tabu durɔbu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari go (18.000).
26 Yera Isireliba kpuro ba mɛnna Betɛliɔ ba sina Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, ba weeweenu mɔ̀. Yen dɔma te, ba nɔɔ bɔkuawa sere n ka kua yoka. Ma ba Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kua ka siarabun yãkunu.
27-28 N deema Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te, ta wãa Betɛli mi. Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubuwa u sãa yãku kowo saa ye. Yera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ bikia ba nɛɛ, su kpam Bɛnyamɛɛba wɔrio?

Ma u nɛɛ, oo, i doo. Kon bɛɛ bu nɔmu bɛria sia.
29-30 Sõɔ itase Isireliba ba da ba tabu sĩa kpĩ bu ka Bɛnyamɛɛba wɔri nge mɛ ba raa kua yellu. Adama ba maa tabu kowobu berua ba ka Gibea sikerena.
31 Yera Bɛnyamɛɛba ba maa yara ba ka Isireli be yinna. Ma ba bu naa gira ba ka wuu yara ba tonda. Nge mɛ ba raa kua ba ka Isireliba go yellu, nge mɛya ba maa torua ma ba maa ben tɔnu tɛna go Betɛlin swaaɔ ka Gibeagia sɔɔ yakasɔ.
32 Ma Bɛnyamɛɛ be, ba nɛɛ, wee, sa maa bu kamia nge yellu. Adama Isireliba ba nɛɛ, i de su duki su kpa bu ben wuu deri bu tonda.
33 Ma ba da ba mɛnna Baali Tamaaɔ. Yera be ba raa kukua ba yarima Mare Geban di mi ba wãa.
34 Ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Ma ba da Gibeaɔ ba tabu kua gem gem ka Bɛnyamɛɛba. Bɛnyamɛɛ be, baɲ yɛ̃ ba kam kobu dɔɔwa mi.
35 Ma Yinni Gusunɔ u dera ba burisina Isirelibaɲ wuswaaɔ. Yen dɔma tera Isireliba ba tɔmbu go

nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu kɑ wunɔbu (25.100) Bɛnyɑmɛɛn tɑbu kowobu sɔɔ.
36 Sɑɑ ye sɔɔrɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ bɑ tubɑ mɑ bɑ kɑm kuɑwɑ.

Isirelibɑ bɑ rɑɑ duki suɑ bɑ bu deri yèn sɔ̃ bɑ yɛ̃ mɑ ben tɑbu kowobu gɑbɑ kukuɑ Gibeɑɔ bɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ mɑrɑ.
37 Berɑ bɑ yɑrimɑ bɑ Gibeɑ ye wɔri bɑ yen tɔmbu gɔ.
38 N deemɑ Isirelibɑ bɑ rɑɑ wesiɑnɑ bɑ nɛɛ, be bɑ kukuɑ mi, bu wuu ge dɔ̃ɔ sɔ̃reo, kpɑ be bɑ tie bu gɔsirɑmɑ bà n wiisu wɑ.
39 Ye bɑ wii si wɑ, yerɑ bɑ gɔsirɑmɑ. Bɛnyɑmɛɛbɑ bɑ rɑɑ bu tɔmbu tɛnɑ goori. Yen sɔ̃nɑ bɑ tɑmɑɑ bɑ mɑɑ bu kɑmiɑwɑ nge yellu.
40 Adɑmɑ sɑɑ ye sɔɔ, wii bɑkɑrɑ seewɑ sɑɑ Gibeɑn di, mɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ bɑ wɑ dɔ̃ɔ wiirɑ ben wuu wukiri mɑm mɑm.
41 Isireli be bɑ rɑɑ duki suɑ mi, bɑ gɔsirɑmɑ. Sɑɑ yerɑ Bɛnyɑmɛɛ be, bɑ nɑndɑ, domi bɑ wɑ wɔrɔ ye yɑ bu deemɑ.
42 Yen sɔ̃nɑ bɑ duki suɑ bɑ doonɑ tem sɑɑrɑm berɑ giɑ. Adɑmɑ Isireli be bɑ wuu ge dɔ̃ɔ sɔ̃re bɑ yɑrimɑ bɑ bu nɑɑ swĩi bɑ goomɔ
43 sere Gibeɑn sɔ̃ɔ yɑri yerɔ. Bɑ̀n wure Bɛnyɑmɛɛ be, bu yɔ̃rɑ bɑɑ fiiko bu sere wɛ̃rɑ.
44 Nge mɛyɑ bɑ kuɑ bɑ kɑ Bɛnyɑmɛɛbɑn tɑbu durɔbu nɔrɔbun subɑ yɛndu yiru sɑri (18.000) ye gɔ.
45 Bɑ mɑɑ ben tɔmbu nɔrɔbun subɑ nɔɔbu (5.000) gɔ swɑɑ sɔɔ be bɑ duki mɔ̀ bɑ dɔɔ tem sɑɑrɑmɔ Rimɔɔn kperu giɑ. Mɑ bɑ be bɑ tie nɑɑ swĩi sere Gideomuɔ. Miyɑ bɑ mɑɑ ben tɔmbu nɔrɔbun subɑ yiru (2.000) gɔ.
46 Be bɑ gu dɔmɑ te, ben bwese te sɔɔ, bɑ sɑ̃ɑwɑ tɑbu durɔbu nɔrɔbun subɑ yɛndɑ nɔɔbu (25.000).

47 Adɑmɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ nɑtɑ (600) bɑ kpĩɑ bɑ turɑ Rimɔɔn kperu mi, tem sɑɑrɑmɔ mɑ bɑ kuɑ suru nnɛ berɑ mi.
48 Isirelibɑ bɑ gɔsirɑmɑ bɑ nɑ Bɛnyɑmɛɛ be bɑ tien wusu sɔɔ. Bɑ bu gɔ gɔ sere kɑ ben yɑɑ sɑbenɔ. Hunde koni ye yɑ wɑ̃ɑ mi kpuro gesi, bɑ gowɑ. Mɑ bɑ ben wuu si kpuro dɔ̃ɔ mɛni.

Bɛnyɑmɛɛn bwese kɛrɑ

mɑɑ seewɑ

21

1 N deemɑ Isirelibɑ bɑ rɑɑ nɔɔ mwɛɛru kuɑ Misipɑɔ bɑ nɛɛ, bɑ̀n Bɛnyɑmɛɛ goo ben bii wɔndiɑ goo wɛ̃ɛmɔ u suɑ kurɔ.
2 Mɑ bɑ nɑ bɑ sinɑ Betɛliɔ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ sere n kɑ kuɑ yokɑ. Bɑ wuri kuɑ kɑ dɑm
3 bɑ nɛɛ, Gusunɔ, bɛsɛ Isirelibɑn Yinni, mbɑn sɔ̃nɑ bɛsɛn bwese kɛrɑ tiɑ yɑ kpeerɑ.

4 Mɑ bɑ seewɑ buru buru yellu bɑ yɑ̃ku yeru kuɑ mi, mɑ bɑ yɑ̃ku dɔ̃ɔ mwɑɑrɑruginu kɑ siɑrɑbun yɑ̃kunu kuɑ ten wɔllɔ.
5 Yen biruwɑ bɑ nɛɛ, geemɑ sɑ nɔɔ mwɛɛru kuɑ kɑ bɔ̃ri sɑ nɛɛ, be bɑ kun de Misipɑɔ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerɔ sɑ ko bu gowɑ. N n mɛn nɑ, berà bɛsɛ Isirelibɑ sɔɔ, bɑ̀n kɑ sun mɛnnɛ mi.
6 N deemɑ Isirelibɑ bɑ gɔ̃ru gɔsiɑ bɑ nɛɛ, wee sɑ bɛsɛn bwese kɛri tiɑ gɔ.
7 Tɛ̃ ɑmɔnɑ sɑ ko ko su kɑ Bɛnyɑmɛɛ be bɑ tie kurɔbu wɑɑwɑ. Domi sɑ bɔ̃ruɑ kɔ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ sɑ nɛɛ, sɑ̀n mɑɑ bu bɛsɛn bii wɔndiɑbɑ wɛ̃ɛmɔ bu suɑ kurɔbu.
8 Mɑ bɑ bikiɑnɑ bɑ nɛɛ, bɛsɛ sɔɔ berà bɑ̀n nɛ Yinni Gusunɔn wuswɑɑɔ Misipɑɔ. Mɑ bɑ deemɑ goo kun nɛ sɑɑ Yɑbɛsin di ye yɑ wɑ̃ɑ Gɑlɑdiɔ.
9 Domi sɑnɑm mɛ bɑ tɔmbu gɑrɑ bɑ deemɑ Yɑbɛsigii goo kun wɑ̃ɑ mi.
10 Sɑɑ yerɑ Isireli be sɔɔ, bɑ tɑbu kowobu nɔrɔbun subɑ wɔkurɑ yiru (12.000) gɔsɑ bɑ bu woodɑ wɛ̃ bɑ nɛɛ, i doo i Yɑbɛsigibu gɔ kpuro.
11 I tɔn durɔbu kpuro goowo kɑ kurɔ be bɑ durɔ yɛ̃ kɔ.

12 Ye bɑ turɑ mi, bɑ wɔndiɑbɑ wɑ tɔnu nɛɛru (400) be bɑ kun durɔ yɛ̃. Mɑ bɑ bu mwɛɛrimɑ bɑ kɑ nɑ ben sɑnsɑniɔ Siloɔ Kɑnɑnin temɔ.
13 Yen biruwɑ Isirelibɑ bɑ Bɛnyɑmɛɛ be bɑ dɑ bɑ kukuɑ Rimɔɔn kpee wɔruɔ gɔriɑ bɑ nɛɛ, bu yɑrimɑ, tɑbu kpɑ, bɑ dorɑ.
14 Yerɑ Bɛnyɑmɛɛ be, bɑ yɑrimɑ. Mɑ bɑ bu wɔndiɑ be wɛ̃ bɑ suɑ kurɔbu, be bɑ mwɛɛrimɑ sɑɑ Yɑbɛsin di mi,

Galadin temɔ. Adama kurɔ be, baǹ bu dabiru tura.
15 Ma Isireliba ba Bɛnyamɛɛ ben wɔnwɔndu wa yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u dera ben bwese kɛra kanda.
16 Ma Isirelibaǹ guro gurobu ba nɛɛ, wee tɔn kurɔbu sari Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ. Mana ben tɔn durɔ be ba tie ba koo kurɔbu wa.
17 Domi n ǹ weenɛ ben bweseru tu kam ko, kpa bɛsɛ Isirelibaǹ bwese kɛri tia ye, yu gbi.
18 Adama saǹ kpɛ̃ su bu bɛsɛn bii wɔndiaba wɛ̃ bu sua kurɔbu, domi sa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri sa nɛɛ, Isireli wi u win bii wɔndia Bɛnyamɛɛ goo wɛ̃ u sua kurɔ, yen yɛ̃ro u kam ko.
19 Adama ba bwisika ba nɛɛ, wee wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn tɔ̃ɔ bakara turuku kua te sa ra Yinni Gusunɔ kue Siloɔ. Silo ye, ya wãawa swaaɔ ye ya dɔɔ saa Betɛlin di sere Sikɛmuɔ sɔ̃ɔ yari yerɔ, Betɛli ka Lebonan baa sɔɔ.
20 Ma ba Bɛnyamɛɛba bwisi yini kã ba nɛɛ, i doo i kuke resɛm gbaanɔ.
21 Kpa i n yɔɔru bwɛ̃ɛ i n Silon wɔndiaba mara, be ba koo yarima ba n yaamɔ. I n bu wa mɛ, kpa i yarima gbaa nin min di, i bu sɛ̃re i mwɛɛri i ka doona bɛɛn temɔ bu ko bɛɛn kurɔbu.
22 Ben mɔwɔbu bà n na, ba sun weeweenu koosi, sa ko bu wisi su nɛɛ, saǹ kpĩa sa bɛɛ kpuro kurɔbu waawe Yabɛsin taa bi sɔɔ. Nge mɛ n ǹ ben tii ba bɛɛ bii wɔndia be wɛ̃, baǹ ben nɔɔ mwɛɛru kɔbie.
23 Ma Bɛnyamɛɛ be, ba ka tɔn ben gari sɔmburu kua. Ba wɔndia be mwɛɛra sanam mɛ ba yaamɔ Siloɔ. Ben baawure u wɔndia wa u sɛ̃re u sua kurɔ. Ma ba ka da ben temɔ. Ba wure ba ben wusu bana, ba sina mi.
24 Yen biruwa Isireli be ba tie ba yarina. Baawure u da u win bwese kɛra deema win temɔ.
25 N deema saa ye sɔɔ, Isireliba baǹ kparo mɔ. Ben baawure u mɔ̀wa nge mɛ u kĩ.

RUTU

Tire te, ta ka kurɔ goon gari yã wi ba mɔ̀ Rutu. Rutu wi, u ǹ sãa Isireli. Ta sun sõɔsimɔ nge mɛ u ka dua Gusunɔn tɔmbu Isireliba sɔɔ. Ta maa Rutu win bɔrɔkiniru sõɔsi win durɔn tɔmbu sɔɔ ka naanɛ ye u Gusunɔ Isireliban Yinni kua.

Rutu ka win dwaa mɛro ba raa wãa yãaru sɔɔ. Ben naanɛ ye ba Gusunɔ kuan sõ, u bu kua dukiagibu sere u mam dera Rutu u bii mara ma bii wi, u kua Dafidin debu.

Tire ten kpunaa

1. Naomi u gɔsira u wura Bɛtelehɛmuɔ, wiru 1.
2. Rutu u Boasin kĩi geeru wa, wiru 2 ka wiru 3.
3. Boasi u Rutu sua kurɔ, wiru 4.

Elimɛlɛkin yɛnun nɔni swãaru

1 Kparobun waati sɔɔ, gõɔra dua Isireliban temɔ. Yera durɔ goo u seewa Bɛtelehɛmun di ye ya wãa Yudan temɔ, u da u wãa Mɔabuɔ ka win kurɔ ka win bii tɔn durɔbu yiru.

2 Durɔ win yĩsira Elimɛlɛki. Win kurɔwa Naomi. Win bii ben yĩsa wee, Maloni ka Kilioni. Be kpuro ba sãawa Efaratan bweseru. Ben wuuwa Bɛtelehɛmu, Yudan temɔ. Ye Elimɛlɛki ka win tɔn be kpuro ba tura Mɔabu mi, yera ba ben wãa yeru kua.

3 Sõɔ teeru, Elimɛlɛki u kpuna u gu. Ma u Naomi ka bibu yiru ye deri.

4 Ma bii be, ba Mɔabun bii wɔndiaba sua kurɔbu. Kurɔ ben turon yĩsira Oripa, turowa maa Rutu. Ma ba wãa mi sannu sere n ka kua wõɔ wɔkuru.

5 Yen biruwa Maloni ka Kilioni ba kpuna ba gu. Ma Naomi u tia wi turo. U ǹ ka win durɔ, u ǹ maa ka win bibu yiru ye.

Naomi ka Rutu

ba gɔsira Bɛtelehɛmuɔ

6-7 Yeniban biru, Naomi u nua Gusunɔ u win tɔmbu durom kua u bu dĩanu wɛ̃. Yera u seewa sõɔ teeru ka win bigii kurɔbu Mɔabun di, ba wiɔ Yudan temɔ.

8 Ma u bigii kurɔ be sõɔwa u nɛɛ, bɛɛn baawure u wuro win mɛron yɛnuɔ, kpa Yinni Gusunɔ u bɛɛ gea kua nge mɛ i bɛɛn durɔ be ba gu kua, ka maa nɛn tii.

9 Kpa Yinni Gusunɔ u de bɛɛn baawure u durɔ wa u wɛ̃ra win yɛnuɔ.

Ma u ben baawure sõsu u bu nɔɔ kana. Saa ye sɔɔra ba wuri nɔɔ kpɛ̃ɛ ba swĩ.

10 Yera ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, sa ko ka nun dawa wunɛn tɔmbun mi.

11 Ma Naomi u bu sõɔwa u nɛɛ, bii kurɔminu, i wuro bɛɛn tɔmbun mi. Mban daaba i ko ka man da. Domi na ǹ maa bii tɔn durɔbu tie nukurɔ be ba koo ko bɛɛn durɔbu.

12 N n mɛn na, i gɔsiro nɛn bii kurɔminu. Domi na bukura kɔ, na ǹ maa sãa wi u koo durɔ sua. Baa nà n maa bɛɛ sõɔwa na nɛɛ, kon durɔ wa wõku te kpa n gura sua n bii ma,

13 i ko i yõra ù n kpɛ̃a i sere nùn sua durɔ? Nge win sõna i ko nɛɛ, i ǹ durɔ goo suamɔ? Aawo, nɛn bii kurɔminu, yeni ya ǹ koorɔ. Bɛɛn sõna na nuki sankire too. Domi Gusunɔ u man win nɔmu sɛ̃re.

14 Yera be kpuro ba maa wuri nɔɔ kpɛ̃ɛ ba swĩ. Ma Oripa u Naomi sõsu u nùn nɔɔ kana u doona. Adama Rutu kun nùn deri.

15 Yera Naomi u nɛɛ, wee wunɛn beruse u wura win tɔmbun mi, kpa ba n ben bũnu sãamɔ sannu. Wunɛn tii a gɔsiro a nùn swĩi.

16 Ma Rutu u nɛɛ, a ku man tilasi ko n ka nun deri. A de n ka nun da. Domi mi a dɔɔ miya kon da. Mi a wãa, miya ko na n wãa. Kpa wunɛn tɔmbu bu ko nɛn tɔmbu. Kpa Gusunɔ wunɛn Yinni u ko nɛn Yinni.

17 Mi kaa gbi, miya kon gbi, kpa bu sun sike mi sannu. Gãanu nù n dera na nun deri, ma n kun mɔ gɔɔ, Gusunɔ u man kuo nge mɛ u kĩ.

18 Ye Naomi u wa ma Rutu u yõrawa u ka nùn da, yera u ǹ maa gɛɛ gerua.

19 Ma be yiru ye kpuro ba da Bɛtelehɛmuɔ sannu. Ye ba tura mi, ma biti tɔmbu mwa ba mɔ̀, Naomiwa mini?

20 Ma u bu wisa u nɛɛ, i ku maa man soku Naomi, i man sokuo Mara

* **1:20** ***Mara*** - Yĩsi ten tubusiana sosura. Naomi, yĩsi ten tubusiana, dobu.

*. Domi Dam kpurogii u man nuki sanka.
21 Doo nɔɔra na ka yara minin di, adama Yinni Gusunɔ u dera na gɔsirama nɔm dira. N n mɛn na, mban sɔ̃na i man sokumɔ Naomi. Domi wee Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u man taarɛ wɛ̃, ma u man nuku sankiranu kpɛ̃ɛ.
22 Nge mɛya Naomi ka win bigii kurɔ Rutu, Mɔabu, ba ka Mɔabun tem deri ba na Bɛtelehɛmuɔ dĩa ni ba mɔ̀ ɔɔsun gɛ̃ɛrun tore sɔɔ.

Rutu u dĩanu kunɔnu mɔ̀

Boasin gberɔ

2

1 Naomin durɔ Elimɛlɛkin dusi goo u wãa wi ba mɔ̀ Boasi. Durɔ wi, u dukia mɔ, u maa bɛɛrɛ mɔ.
2 Yera sɔ̃ɔ teeru Rutu Mɔabu u Naomi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de n da goo wi u koo man tɔn geeru kuan gberɔ n dĩanu kunɔnu ko. Ma Naomi u nɛɛ, ya wã, a doo nɛn bii kurɔbu.
3 Ma u seewa u da goon gberɔ u ɔɔsu kunɔnu mɔ̀, u ka be ba ɔɔsu gɛ̃ɛmɔ swĩi. N deema gbee te, ta sãawa Boasigiru Elimɛlɛkin dusi.
4 Yera Boasin tii u seema Bɛtelehɛmun di u na gberu mi, u win sɔm kowobu tɔbura u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u n ka bɛɛ wãa.
Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, kpa u maa nun domaru kua.
5 Saa yera u win sɔm kowo ben wirugii bikia u nɛɛ, waran kurɔwa bii kurɔbu ge.
6 Wirugii wi, u nùn wisa u nɛɛ, kurɔ Mɔabu wi u ka Naomi wɔma wiya mi.
7 U na u nɛɛ, su de u sun swĩi u n dĩanu kunɔnu mɔ̀. Ye sa wura, ma u win sɔmburu wɔri saa buru ten di, u ǹ wɛ̃re sere ka tɛ̃, ma n kun mɔ ye u da u sina saa fiiko saarɔ.
8 Saa yera Boasi u Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɔɔmɔ bii kurɔbu, a n da nɛ mini baadomma, a ku maa da goon gberɔ. A na a n kunɔnu mɔ̀ a n nɛn sɔm kowo bii kurɔmii nini swĩi a n laakari sãa mi ba gɛ̃ɛmɔ.
9 Na maa nɛn sɔm kowobu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bu ku nun baba. Nim nɔru gà n nun mɔ̀, a doo a nɔ ben bwãa nin mi, mì sɔɔ ba nim take.
10 Saa ye sɔɔra Rutu u yiira kurɛ u wiru tem girari u nɛɛ, amɔna na ka kĩi geeru wa wunɛn mi, nɛ wi na sãa sɔɔ.
11 Ma Boasi u nùn wisa u nɛɛ, sa nua ye a wunɛn dwaa mɛro kua saa mìn di wunɛn durɔ u gu, ka nge mɛ a wunɛn baaba ka wunɛn mɛro deri, ka wunɛn tem ka sere maa wunɛn bweseru. Ma a na bɛsɛn bweseru sɔɔ te a ǹ daa yɛ̃.
12 N n mɛn na, Gusunɔ Isireliban Yinni wi, wìn mi a na u ka nun kɔ̃su u nun yen dibu kɔsia mam mam ye a kua kpuron sɔ̃.
13 Saa yera Rutu u nɛɛ, nɛn yinni, na wa ma a man kĩi geeru sɔ̃ɔsi. Domi a ka man gari kua, a nɛn nukuru yɛmiasia, nɛ wi na ǹ wunɛn sɔm kowobun goo tura.
14 Sanam mɛ ba dimɔ, Boasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a susima a pɛ̃ɛ sua a sɔ̃re kpee sɔɔ kpa a di.
Ma Rutu u sina sɔm kowo ben bɔkuɔ. Yera ba nùn dobi sɔndɛ wɛ̃ u di. Ye u deba ma u sukum berua.
15 Yen biru, u seewa u ka dĩanu kunɔnu ko. Ma Boasi u win sɔm kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de u mam dĩanu kunɔnu ko ka mi i ǹ gã. I ku nùn yinari.
16 Kpa i dĩa nɔmusu gasu deri u ka wa u gura. I ku maa nùn wɔkisi.
17 Yen dɔma te, Rutu wi, u dĩanu kunɔnu kuawa saa bururun di sere ka yokaɔ. Domi ni u wa nin yari yi kuawa kilo tɛnan saka.
18 Yen biru, u yi sua u ka da yɛnuɔ u win dwaa mɛro sɔ̃ɔsi ka sere maa dĩa ni u din sukum, ma u ye kpuro win dwaa mɛro wi yiiya.
19 Yera win dwaa mɛro u nùn bikia u nɛɛ, waran gberɔwa a dĩa nini wa a kunɔnu kua mɛ gisɔ. Gusunɔ u yɛ̃ro domaru kua wi u wunɛn bwisiku nini kua.
Ma Rutu u nùn wisa u nɛɛ, Boasin gberɔwa u sɔmburu kua dɔma te.
20 Ma Naomi u nɛɛ, Boasi wi, u sãawa bɛsɛn dusi wi u ra sun tubi di. Yinni Gusunɔ wì u ra baadomma gɔribu ka wasobu durom kue, u nùn domaru kua.
21 Rutu u maa Naomi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ wi, u mam man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na

n da n wãa ka win sɔm kowobu sere bu ka win dĩa ni gɛ̃ bu kpe.

22 Ma Naomi u nɛɛ, ya wã. N n mɛn na, a ku ra maa da goon gberɔ. A doo a ka win sɔm kowo tɔn kurɔ be swĩina.

23 Yera Rutu u ra n ka Boasin sɔm kowo tɔn kurɔ be sɔmburu mɔ̀ sere ba ka ben ɔɔsu ka alikama gã ba kpa. Adama Naomin miya u wãa u ka sɔmbu te daamɔ.

Rutu u durɔ wa

3

1 Sãɔ teeru Naomi u win bigii kurɔ Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kon nun wãa yeru kua mi kaa wɛ̃ra, kpa a n ka nuku dobu mɔ.

2 Boasi wìn sɔm kowo tɔn kurɔbu a ra n swĩi, u sãawa bɛsɛn dusi. Wee tɛ̃, u koo da wɔ̃ku te, u alikama sara doo soo yerɔ.

3 Yen sɔ̃, a woburuo, kpa a wunɛn yãa geenu doke, kpa a tii turare yɛ̃ka, kpa a nùn naamwɛ doo soo yeru mi. Adama a ku de durɔ wi, u nun tubu sere u ka di u nɔ u kpe.

4 Saa ye u da u kpuna, a mɛɛrio mi u kpĩ. Yen biru, kpa a win bekuru gbabia a kpuna win naasu gia. Saa yera u koo nun sɔ̃ ye u kĩ a ko.

5 Ma Rutu u win dwaa mɛro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye a man sɔ̃ɔwa kpuro, yera kon ko.

6 Ma u seewa u da doo soo yeru mi, u kua nge mɛ win dwaa mɛro wi, u nùn sɔ̃ɔwa kpuro.

7 Ye u wa Boasi u di u kpa u nɔra, u da u kpuna mi win dĩanu suba, saa yera Rutun tii u da sɛ̃ɛ u durɔ win bekuru gbabia u kpuna win naasɔ.

8 Ye n kua wɔ̃ku suunu, yera Boasi u dom nanda u yɛ̃sa gɔsia, ma u deema wee kurɔ goo u kpĩ win naasɔ.

9 Ma u bikia u nɛɛ, wara mi.

Rutu nùn wisa u nɛɛ, nɛna wunɛn yoo Rutu. A man yakio kpa n ko wunɛn kurɔ, domi wuna a ra man tubi di.

10 Ma Boasi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua nɛn bii kurɔbu. Wunɛn bɔrɔkini te a man sɔ̃ɔsi mini, ta kere te a wunɛn dwaa mɛro kua. Domi a ǹ aluwaasi goo kasu a sua wi u sãa sãaro, ǹ kun mɛ gobigii.

11 Yen sɔ̃, nɛn bii kurɔbu, a ku bɛrum ko. Ye a bikia kpuro yera kon nun kua. Domi nɛn tɔmbu kpuro ba nua ma wunɛ kurɔ geowa.

12 Geema, kon kpĩ n nun tubi di, adama goo wãa wi u sãa wunɛn durɔn mɛro bisi n nɛn mi turuku kere.

13 A kpunɔ mini wɔ̃ku te. Sia bururu, ù n kĩ u nun tubi di, u koo yen gari ko. Adama ù n yina, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, nɛn tiiwa kon ye ko. N n mɛn na, a kpunɔ mini sere sia.

14 Ma Rutu u kpuna gee Boasi u naasu tĩi sere n ka kua bururu. Adama tɔmbu bu ka nùn wa kpuro, u seewa. Yera Boasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku de goo u nɔ ma tɔn kurɔ goo u na doo soo yeru mini.

15 Ma u maa Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn beku te a wukiri mi tɛrio.

Ma u tu tɛria. Yera Boasi u nùn ɔɔsu kilo wɔkura nɔɔbu wisia u bɔkua u nùn wɛ̃. Ma Rutu u gɔsira u da wuuɔ.

16 Saa ye u tura win dwaa mɛron mi, ma dwaa mɛro u nùn bikia u nɛɛ, wuna mi nɛn bii kurɔbu?

Ma Rutu u nɛɛ, oo, nɛna.

Yen biru, u dwaa mɛro saaria ye Boasi u nùn kua.

17 U nɛɛ, durɔ wi, u nɛɛ, na ǹ gɔsirɔ wunɛn mi nɔm dira. Yen sɔ̃na u man ɔɔsu kilo wɔkura nɔɔbu ye wɛ̃.

18 Ma Naomi u nùn wisa u nɛɛ, a sinɔ mini sɛ̃ɛ nɛn bii kurɔbu sere su ka wa mɛ gari yi, yi koo ka wiru goora. Domi durɔ win bwɛ̃ra kun kpunamɔ ma n kun mɔ u yi wiru go gisɔ.

Boasi u Rutu sua kurɔ

4

1 Bururu Boasi u da u sina wuun gbãra kɔnnɔwɔ mi ba ra siri. Yera u win mɛro bisi goo wa u sarɔ. N deema win gariya u raa Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wiya u koo nùn yakia u tubi di. Ma u nùn soka u nɛɛ, waanɛ, a na mini.

Ma u na u yɔ̃ra.

2 Yera Boasi u wuun guro gurobu sɔɔ tɔmbu wɔkuru soka, ma u nɛɛ, i sinɔ mini. Ma ba sina.

3 Saa yera u win mɛro bisi wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Naomi wi u wɔma saa Mɔabun di u tem dɔramɔ mɛ mu sãa Elimɛlɛki bɛsɛn mɛro bisigum.

4 Yen sɔ̃na na gɔ̃ru doke n nun
ye nɔɔsia. Kpa a mu yakia a tubi
di wuugibu ka bɛsɛn guro gurobun
wuswaaɔ. À kun maa mu yakiamɔ, a
man sɔ̃ kpa na n yɛ̃. Domi wunɛn biru
goo sari wi koo mu yakia u tubi di ma
n kun mɔ nɛ.
Ma durɔ wi, u nɛɛ, kon mu yakia.
5 Yera Boasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, dɔma
te kaa mu yakia a tubi di, ka Rutu
Mɔabu Elimɛlɛkin biin gɔmini sanna
kaa mɛnna a yakia a tubi di. Kpa
Elimɛlɛkin yĩsiru tu ku ka gbi.
6 Ma durɔ wi, u nɛɛ, ǹ n mɛn na, na ǹ
maa mu yakiamɔ. Domi ye na mɔ nɛn
tii ya koo ra kam ko. Yen sɔ̃, na nun
mu deria. A yakio a tubi di.
7 N deema sanam mɛ, Isireliba sɔɔ,
wi u gãanu kɔsinamɔ ka goo, ǹ kun mɛ
u gãanu yakiamɔ, u ra win bara nɔɔ teu
potewa u wiɔnɔ wɛ̃ ga n ka sãa seeda.
8 Yera durɔ wi, u Boasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a tem mɛ yakio. Ma u win bara nɔɔ teu
sua u nùn wɛ̃.
9 Ma Boasi u wuun bukuro be, ka
tɔn be ba wãa mi kpuro sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛya i sãa nɛn seedagibu gisɔ,
ma na Elimɛlɛki ka win bibu Kilioni
ka Malonin yãnu kpuro yakia saa
Naomin min di na tubi di.
10 Mɛya na maa Rutu Mɔabu wi u sãa
Malonin gɔmini yakia u kua nɛn kurɔ.
Kpa Malonin tubi ye u deri yu ku ka
kam ko. Kpa win yĩsiru tu ku gbi win
bweseru sɔɔ ka sere maa wuu geni sɔɔ.
11 Ma guro guro be, ka tɔn be ba
wãa mi, ba nɛɛ, mɛya sa sãa wunɛn
seedagibu. Yinni Gusunɔ u de kurɔ wi
u duɔ wunɛn yɛnuɔ mi, u ko nge Raselі
ka Lea. Domi be yiru yera ba Isirelin
bweseru mara. Gusunɔ u maa nun ko
tɔn boko kpa a yĩsiru yari Bɛtelehɛmu
ye sɔɔ Efaratan bweseru sɔɔ.
12 Kpa u de bii be kurɔ wi, u koo nun
maruan bweseru tu ko nge Perɛsin
bweseru wi Tamaa u Yuda marua.

Boasin bweseru

13 Yen biru, Boasi u Rutu yɛnu doke.
Ma u ka nùn mɛnna. Yinni Gusunɔ u
dera Rutu u gura sua, ma u bii tɔn durɔ
mara.
14 Ma tɔn kurɔbu ba Naomi sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, sa Yinni Gusunɔ siara wi u dera
a goo wa u nun yakia. Gusunɔ u de u
yĩsiru yari Isireliɔ.
15 Wunɛn bigii kurɔ wi, u bibu
nɔɔba yiru kere be kaa n mɔ. Domi u
nun kĩ too. Wee u nun bii tɔn durɔ
marua wi u koo nun wãa kpaaru wɛ̃.
Kpa u nun nɔɔri wunɛn tɔkɔru sɔɔ.
16 Ma u bii wi sua u taaru sɔndi u ka
sɔ̃ɔsi ma u kua win tii tiigii. Yen biru,
u nùn mwa u nɔɔrimɔ.
17 Yera Naomin kpaasibu ba nɛɛ,
wee ba Naomi bii tɔn durɔ marua. Ma
ba nùn yĩsiru kã Obɛdi. Wiya u seewa
u Isai Dafidin tundo mara.

Dafidin sikadoba

18 Be ba sãa Perɛsin bweseru be
wee.
19 Perɛsi u Hɛsironi mara. Ma
Hɛsironi u seewa u Ramu mara. Ma
Ramu u seewa u maa Aminadabu
mara.
20 Ma Aminadabu u seewa u Nasoni
mara. Ye Nasoni u seewa, yera u
Saamɔɔ mara.
21 Ma Saamɔɔ u seewa u Boasi mara.
Ye Boasi u seewa ma u Obɛdi mara.
22 Ma Obɛdi u seewa u Isai mara. Ma
Isai u maa seewa u Dafidi mara.

SAMUƐLIN TIRE GBIIKIRU

Tire teni ta sun sõɔmɔ nge mɛ kparoba ka nɔru kua ma banda torua Isireliban suunu sɔɔ. Ta sun sõɔmɔ nge mɛ Samuɛli u win sɔmburu koosina. Wiya u Sɔɔlu Isireliban sina boko gbiikoo bandu wɛ̃.

Tire te, ta maa sun sõɔmɔ ye Sɔɔlu wi, u kua. U mɛm nɔɔbu sariru kua, u Gusunɔn arukawani kusia. Ma u kua sunɔ kõso. Ye Gusunɔ u wa mɛ, yera u Dafidi gɔsa u swĩi bandu sɔɔ, Sɔɔlun ayerɔ.

Tire ten kpunaa

1. Samuɛlin waati, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Sɔɔlu u bandu di Isireliba sɔɔ, wiru 8n di sere wiru 15.
3. Gusunɔ u Sɔɔlu biru kisi, ma u Dafidi gɔsa, wiru 16n di sere wiru 31.

Ɛlikana ka wigibu Siloɔ

1 Durɔ goo u wãa Efaraimun bweseru sɔɔ, win yĩsira Ɛlikana. Win wuuwa Ramataimu Sofimu, Efaraimun guunun bera gia. U sãawa Yerohamun bii. N deema Sufuwa u Tohu mara. Tohu u Elihu mara. Ma Elihu u Yerohamu wi mara.
2 Ɛlikana wi, u kurɔbu yiru mɔ. Gbiikoon yĩsira Hana, yirusen yĩsira Penina. Ma Penina u bibu mara adama Hana u ɲ bii marure.
3 Wõɔ baagere durɔ wi, u ra win wuu deriwa u da Siloɔ u Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni sã, kpa u yãkuru ko mi, mi Elin bibu yiru Hofini ka Finɛɛsi ba wãa be ba sãa Yinni Gusunɔn yãku kowobu.
4 Ɛlikana ù n yãkuru kua, u ra Penina ka maa win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ben yãku yaa wɛ̃wa.
5 Adama Hanagia u ra de ya n kpãaru bo. Domi u nùn kĩ baa mɛ Yinni Gusunɔ u nùn kua wĩro.
6 Adama win nisi u ra n nùn nɔɔ kuurimɔwa win wĩro ten saabu.
7 Mɛya u ra nùn kue wõɔ baagere. Hana ù n tura Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, win nisi u ra nùn nɔɔ kuuriwa sere u swĩ, kpa u kun di.
8 Kpa win durɔ Ɛlikana u nùn bikia u nɛɛ, Hana, mba n kua a ka sumɔ. Mban sõna a ɲ dimɔ. Mba n kua wunɛn nuki ra n ka sankire. Nɛ ka wunɛn wãasinaa ya ɲ kere bii tɔn durɔbu wɔkuru?

Hanan kanaru

9-11 Sõɔ teeru ye ba di ba kpa, yera Hana u seewa ka nuku sankira bakanu u da u Yinni Gusunɔ kanamɔ ka swĩi. U nɔɔ mwɛɛru kua ka bõri u nɛɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a de a nɛ wunɛn yoon nɔni swãaru wa, kpa a man yaaya, a ku man duari. À n man bii tɔn durɔ kã, kon de u n sãa wunɛgii win wãaru kpuro sɔɔ. Mɛya kõɔ ga ɲ win wiru babamɔ baa nɔn teeru. N deema Eli wi u sãa yãku kowo tɔnwero u sõ kitarɔ Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ.
12 Nge mɛ Hana u kana te mɔ̀ kpee-tim sari, yera Eli u win nɔɔ mɛɛra tii.
13 Hana u gari mɔ̀wa gõruɔ, win nɔɔ ga mɔ̀ sumi sumi, adama u ɲ gari gerua u yare goo u nɔ. Yen sõna Eli u tamaa tama u nɔra too.
14 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, sere domma kaa de tam mu n nun goomɔ. A wunɛn tam nɔru bi derio.
15 Hana u nùn wisa u nɛɛ, n ɲ mɛ, yinni. Na ɲ tam gam nɔra. Nɛ tɔn kurɔ nuku sankiranugiiwa. Nɛn gõrun gariya na Yinni Gusunɔ sõɔmɔ.
16 A ku nɛ wunɛn bii garisi nge bii kam. Nɛn nuku sankira bakanun saabuwa na kanaru mɔ̀ sere ka tɛ̃.
17 Saa yera Eli u nùn wurari u nɛɛ, a doo ka alafia kpa Isireliban Yinni u nun wɛ̃ ye a nùn bikia.
18 Ma Hana u nùn nɔɔ kana u nɛɛ, a ka man wunɛn nɔnu geu mɛɛrio.

Ma u doona. U da u di. U ɲ maa mɔrua.
19 Ma ba seewa buru buru yellu ba Yinni Gusunɔ sãwa ba sere swaa wɔri ba sĩa ben wuuɔ Ramaɔ.

Samuɛlin marubu

ka win tusiaru

Ɛlikana u ka Hana mɛnna, ma Gusunɔ u Hanan kanaru mwa.
20 Sanam dɔɔ sanam wee, Hana u gura sua u bii tɔn durɔ mara. U nùn

yĩsiru kã Samuɛli u nɛɛ, domi na nùn
nɔna kuawa Yinni Gusunɔn mi.
21 Ye wɔ̃ɔ ga kpam wurama, Ɛlikana
u seewa ka win yɛnugibu kpuro, ba
dɔɔ bu ka wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn yãkuru ko
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ kpa u ka win
nɔɔ mwɛɛru yibia.
22 Adama Hana u ṅ de. U win durɔ
sɔ̃ɔwaWa u nɛɛ, n kua ù n bii wi bɔm
kara, yera u koo ka nùn da kpa bu nùn
Yinni Gusunɔ tusia kpa u nùn deri mi,
sere ka baadommaɔ.
23 Win durɔ Ɛlikana u nùn wisa u
nɛɛ, a koowo nge mɛ n wã wunɛn nɔni
sɔɔ. A sinɔ sere à n bii wi bɔm kara
kpa Yinni Gusunɔ u de wunɛn gari yi
koora.
Ma kurɔ wi, u sina u win bii bɔm
kɛ̃mɔ sere u ra ka nùn bɔm kara.
24 Ye u nùn bɔm mɛ kara u kpa, ye
ba maa wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn yãkuru dɔɔ, ma u
ka nùn da ka naa kinɛru wɔ̃ɔ itagiru ka
som saaki kpiriru ka tam bwãa teeru.
Yera u ka da Silo mi, Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. Sanam mɛ, bii wi, u ṅ kpã.
25 Ba naa kinɛ te saka, ma ba ka bii
wi da Elin mi.
26 Ma Hana u gerua u nɛɛ, nɛn yinni,
a man gafara kuo. Sere ka wunɛn
wãaru, nɛna kurɔ wi u dɔma te yɔ̃ra
wunɛn bɔkuɔ mini, u kanaru kua
Yinni Gusunɔn mi.
27 Bii winiwa na kana, ma Yinni
Gusunɔ u nɛn kanaru mwa u man nùn
kã.
28 Yen sɔ̃na na kĩ n nùn Yinni
Gusunɔ wɛ̃ kpa u n sãa wigii win
wãaru kpuro sɔɔ ma ba yiira ba Yinni
Gusunɔ sãwa.

Hanan siarabu

2

1 Hana u Gusunɔ siara u nɛɛ,
nɛn gɔ̃ru ga dora ye Yinni Gusunɔ u
man kuan sɔ̃.
Nɛn nukura do win faaban sɔ̃.
Wee na dam kua.
Na nùn siaramɔ nɛn yibɛrɛban
wuswaaɔ.
2 Yinni Gusunɔ turowa u dɛɛre.
U sãawa nge kpee baa mi na ra kuke.
Wi turowa u sãa Gusunɔ.
3 I kun da n maa tii siaramɔ.
I ku de tii sua gari yi yari bɛɛn nɔsun
di.
Domi Gusunɔ u sãawa Yinni wi u
kpuro yɛ̃.
Wiya u ra tɔnun daa wɛ̃ɛri.
4 Wiya u dera tabu kowo damgibun
tɛma bɔɔkira.
Ma dam sarirugiba dam kua.
5 Be ba raa deburu mɔ,
bera ba tɛ̃ sɔmburu kasu
bu ka dĩanu wa.
Be gɔ̃ra raa mɔ̀,
beya ba tɛ̃ wɛ̃re.
Wĩro u mara bibu nɔɔba yiru.
Adama wi u raa bii dabinu mara
u tia wi turo.
6 Yinni Gusunɔwa u ra de tɔnu u gbi.
Wiya u ra maa de u n wãa.
Wiya u ra de u da gɔriɔ.
Wi turo wiya u ra maa nùn yare min
di.
7 Yinni Gusunɔn min diya
yãaru ka arumani ya ra nɛ.
U ra goo taare temɔ,
kpa u goo wɔlle sua.
8 U ra wɔnwɔndo seeye tem di.
Kpa u wi ba gɛma wɔlle sua.
U ra bu sinasie ka sina bibu sannu
kpa bu ko bɛɛrɛgibu.
Wiya u handunian kpɛɛkpɛɛku swĩi.
Gen wɔllɔwa u ye sɔndi.
9 U koo win bɔrɔkiniban sanu sanusu
kɔ̃su.
Adama u koo de tɔn kɔ̃sobu
bu kam ko yam wɔ̃kurɔ.
Domi goo sari wi u koo nasara wa
ka win tiin dam.
10 Yinni Gusunɔ u koo win yibɛrɛba
kɔsuku
muku muku ka guru kpenu.
U koo handunia kpuro siri.
U koo wi u gɔsa ko sunɔ,
kpa u nùn dam wɛ̃.
11 Yen biru Ɛlikana u wura win
wuuɔ Ramaɔ. Adama Samuɛli u
sina yãku kowo Elin mi, u ka Yinni
Gusunɔn sɔmburu mɔ̀.

Elin bii tɔn durɔbu

12 Elin bii tɔn durɔbu ba sãawa bii
kamba. Ba ṅ Yinni Gusunɔ nasie.
13 Baa mɛ ba sãa yãku kowobu, wee
ye ba ra ko. Goo ù n yãkuru na, ma
ba ten yaa yikumɔ, yãku kowon sɔm
kowo u ra ka win sii kaato donnu
itaguu nɛwa,
14 kpa u gu kpɛ̃ɛ wekerɔ. Ye ga sɔka
kpuro, yera ya ra ko yãku kowogia.

Mɛsuma ba ra Isireliba kpuro kue be ba yãkuru na Siloɔ.
15 Gasɔ, bu sere yaa gum dãɔ doke Yinni Gusunɔn sõ, yãku kowon sɔm kowo u ra nɛwa u durɔ wi u ka yãku te na sõ u nɛɛ, a man yãku kowon yaa wɛ̃ɛma u winyam wõ. Domi u ǹ yaa yikura mwaamɔ wunɛn nɔman di. Yaa gɔma u kĩ.
16 Durɔ wi, ù n nùn sõɔwa u nɛɛ, a de bu yaa gum dãɔ doke gina nge mɛ wooda ya gerua, bà n kpa, kpa a sua mèn nɔɔ a kĩ, sanam mɛya yãku kowon sɔm kowo wi, u ra nɛɛ, aawo, a man ye wɛ̃ɛyɔ tɛ̃n tɛ̃, ǹ kun mɛ, kon mwa ka dam.
17 Nge mɛya ba yãku ni ba ra Yinni Gusunɔ kuen bɛɛrɛ kawa. Ma ya kua durum baka win wuswaaɔ.
18 Samuɛli u sɔmburu mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. U sãawa bii piibu ma ba nùn yãku kowon yaberu kua ka wɛ̃ɛ damgii u sebua.

Yinni Gusunɔ u Ɛlikana

ka Hana domaru kua

19 Mɛya maa wõɔ baagere Samuɛlin mɛro u ra n nùn yabe piibu kuammɛ u ka na bà n yãkuru sisi ka win durɔ.
20 Kpa Eli u Ɛlikana ka win kurɔ Hana domaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de kurɔ wi, u ka nun bii dabinu ma, kpa bu ko Samuɛli wi i Yinni Gusunɔ wɛ̃n kɔsire.
Yen biru kpa Ɛlikana ka Hana bu gɔsira ben wuuɔ.
21 Ma Yinni Gusunɔ u Hana domaru kua. U maa bibu mara tɔn durɔbu ita, tɔn kurɔbu yiru.
Samuɛli u maa kpɛ̃amɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Eli ka win bii tɔn durɔbu

22 Eli u tɔkɔ kua gem gem ma u nua ye win bii tɔn durɔbu ba Isireliba kuammɛ kpuro ka nge mɛ ba ra ka kurɔbu kpunɛ be ba sɔmburu mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ.
23 Ma u bu bikia u nɛɛ, amɔna i ka daa yenin bweseru mɔ̀, domi tɔmbu kpurowa ba man bɛɛn daa kõsan gari sõɔmɔ.
24 I ku maa ko mɛ, bɛɛ nɛn bibu. Bɛɛn labaari ye na nɔɔmɔ ya ǹ wã. Domi i dera Yinni Gusunɔn tɔmba durum mɔ̀.
25 Goo ù n win winsim torari, Gusunɔwa u koo nùn yen suuru kana, adama goo ù n Yinni Gusunɔ torari, wara u koo nùn suuru kana.
Ka mɛ, ba ǹ ben tundon gere ye nua, domi Yinni Gusunɔ u sɔɔru kpa kɔ u ka bu go.
26 Adama Samuɛli u kpɛ̃amɔ ma Yinni Gusunɔ u ka nùn nɔnu geu mɛɛra. Mɛya maa tɔmbun tii.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Elin bweserun sõ

27 Gusunɔn sɔmɔ goo u na Elin mi, u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, saa ye wunɛn baababa ba wãa Egibitiɔ ba yoru dimɔ Egibiti sunɔn mi, u bu win tii sõɔsi kpasasa.
28 Ma u wunɛn baaba Aroni gɔsa Isireliban bweseru kpuro sɔɔ u ka ko win yãku kowo kpa u n da nùn yãkunu kue, u turare dãɔ doke, kpa u n da Isireliba bikiaru kue wi Yinni Gusunɔn mi. U mam wi ka win yɛnugibu Isireliban yãku yaan sukum yɔlla kua bu di.
29 Mba n kua i ka win yãkunu kam mɛɛra mɛ, ka kɛ̃ɛ ni u yiire bu ka na win sãa yerɔ. Mban sõna i win tɔmbu Isireliban yãkunun yaa gumgia dimɔ i bɔriamɔ. Amɔna a ka wunɛn bibu bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ n kere wi.
30 Yen sõ, u nɛɛ, wiya u raa gerua ma wunɛn yɛnu ka wunɛn baaban yɛnugibu ba koo ko win yãku kowobu sere ka baadommaɔ. Adama tɛ̃ u gerua u nɛɛ, ya ǹ maa koorɔ mɛ, domi be ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, beya u koo bɛɛrɛ wɛ̃. Be ba kun nùn gara, beya u ǹ garisimɔ.
31 Wee, sanam sisi mɛ̀ sɔɔ u koo wunɛn dam sura ka maa wunɛn baaban yɛnun dam, kpa goo u ku maa tɔkɔ ko wunɛn bweserɔ.
32 Goo koo ko wunɛn kɔsire win sãa yerɔ. Isireli be ba tie ba koo durom wa adama wunɛn bweseru sɔɔ goo kun maa tɔkɔ mɔ̀.
33 Ba koo gbiwa tabu sɔɔ. Baa ù n goo deri u waamɔ ye ba mɔ̀ win sãa yerɔ, u ko n nisinu mɔwa kpa u n nuki sankire.

34 Yeniwa ya koo ko nɛn garin yĩreru
wunɛ sɔɔ. Wunɛn bibu yiru ye, Hofini
ka Finɛɛsi, ba koo gbi sannu sɔ̃ɔ teerun
sɔ̃ɔ.
35 Na kon yãku kowo naanɛgii goo
seeya wi u koo nɛn kĩru ko nge mɛ
na gɔ̃ru doke, kpa win bweseru tu
ko yãku kowobu sere ka baadommaɔ
sunɔ wi na gɔsan wuswaaɔ.
36 Goo ù n tiara wunɛn bweserɔ u
koo da u yɛ̃ro wiru kpĩiyawa gobi fi-
ikon sɔ̃, ǹ kun mɛ dĩanun sɔ̃, kpa u
gere u nɛɛ, a suuru koowo, a de n ko
yãku kowo goon sɔm kowo kpa na n
da dĩanu fiiko wa n di.

3

1 Samuɛli, bii aluwaasi wi, u wãa
u Yinni Gusunɔn sɔmburu mɔ̀ Elin
wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Samuɛli kure

Saa ye sɔɔ, daa daakawa Yinni
Gusunɔ u ra ka tɔnu gari ko, kpa u bu
kure kãsiru sɔɔ gasɔ ka gasɔ tɔna.
2 N deema saa ye sɔɔ, Elin nɔni dam
dwiiyama. U ku ra maa yam wa sãa
sãa. Sɔ̃ɔ teeru, u kpĩ win kpin yerɔ sãa
yerɔ,
3 Samuɛli u maa kpĩ Gusunɔn
woodan kpakororun bɔkuɔ. Saa ye,
fitila ga gina sɔ̃re.
4 Yera Yinni Gusunɔ u Samuɛli soka
ma u wura.
5 Ma u duka da Elin mi, u nɛɛ, nɛ
wee.
Eli u nɛɛ, amɔna.
U nɛɛ, na nua a man sokawa.
Ma Eli u nɛɛ, na ǹ nun soka, a wuro
wunɛn kpin yerɔ.
Ma u wura u kpuna.
6 Yinni Gusunɔ u maa nùn soka u
nɛɛ, Samuɛli, Samuɛli.
Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ
wee. Na nua a man sokuwa.
Eli u nɛɛ, na ǹ nun soka, nɛn bii. A
doo a kpuna.
7 N deema Samuɛli u ǹ Yinni
Gusunɔn nɔɔ tuba domi u ǹ gu nɔɔre.
8 Yinni Gusunɔ u maa nùn soka nɔn
itase. Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ,
nɛ wee, domi na nua a man soka.
Ma Eli u tuba ma Yinni Gusunɔwa u
bii wi soku.
9 Yen sɔ̃na u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo
a kpuna. Bà n kpam nun soka a geruo
a nɛɛ, wunɛ win sɔm kowo a nɔɔmɔ, u
geruo.
Ma Samuɛli u da u kpuna win kpin
yerɔ.
10 Yinni Gusunɔ u nùn susi ma u nùn
soka nge mɛ u raa kua. U nɛɛ, Samuɛli,
Samuɛli.
Saa yera Samuɛli u wura u nɛɛ, nɛ
wunɛn sɔm kowo, na nɔɔmɔ, a geruo.
11 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee, kon gãa kɔ̃sunu ko Isirelibɑn
suunu sɔɔ. Tɔn be ba ye nua kpuro ba
koo gɔma dwiiya.
12 Tɔ̃ɔ te sɔɔra kon de ye kpuro yu
koora mam mam ye na gerua Elin
yɛnun sɔ̃.
13 Domi Eli u yɛ̃ ma win biba bɔ̃rin
kookoosu mɔ̀, u ǹ maa bu gerusi.
Yen sɔ̃na na bɔ̃rua na nɛɛ, kon win
yɛnugibu sɛɛyasia sere ka baadommaɔ
ben daa kɔ̃san sɔ̃.
14 Yãkuru garu sari te ba koo maa ko
n ka bu suuru kua.
15 Samuɛli u kpuna sere n ka kua
sisiru. Ma u sãa yerun gamboba kɛnia.
Adama u ǹ kãka u Eli kãsi ten gari yi sɔ̃.
16 Saa ye sɔɔra Eli u nùn soka u nɛɛ,
Samuɛli, nɛn bii.
Ma Samuɛli u wura u nɛɛ, nɛ wee.
17 Eli u gerua u nɛɛ, mba Yinni
Gusunɔ u nun sɔ̃ɔwa. A suuru koowo,
a ku man yi berua. Gusunɔwa u koo
nun sɛɛyasia à kun man ye kpuro
sɔ̃ɔwa.
18 Ma Samuɛli u nùn gari yi kpuro
saaria. U ǹ nùn yin gɛɛ berue. Ma Eli u
nɛɛ, Gusunɔ wiya Yinni. U koowo nge
mɛ n weenɛ win nɔni sɔɔ.
19 Ma Samuɛli u kpɛ̃amɔ. Yinni
Gusunɔ u wãa ka wi. U ǹ maa dere
Samuɛlin gari yi kam wɔri, baa yin tia.
20 Isireliba kpuro saa Danun di sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia sere n ka da Beri
Sebaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ba
gia ma Gusunɔwa u Samuɛli kua win
sɔmɔ ka gem.
21 Yinni Gusunɔ u ra n tii sɔ̃ɔsimɔ
Siloɔ mi u Samuɛli kure u ka nùn gari
kua.

4

1 Ma Isireliba kpuro ba Samuɛlin
gari nua.

Filisitiba ba Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu mwa

Sɔ̃ɔ teeru Isireliba ba yara bu ka Filisitiba tabu wɔri ma ba ben sansani gira Ebɛni Esɛɛn bɔkuɔ. Filisiti be, ba maa wãa Afɛki gia.

2 Miya ba ben tabu tɛria ba dɔɔ bu ka Isireliba yinna. Saa yè sɔɔ ba sannɔ wɔrina ma Filisitiba ba Isireliba kamia ba bu go dabi dabinu nge tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛn saka (4.000) tabu gberu mi.

3 Ye Isireliba ba wura ben sansaniɔ, yera ben guro gurobu ba gerua ba nɛɛ, mba n kua gisɔ, Gusunɔ u ka dera Filisitiba ba sun kamia. I de su da su Gusunɔn woodan kpakororu tama Silon di ta n wãa bɛsɛn suunu sɔɔ, kpa tu sun wɔra bɛsɛn yibɛrɛban nɔman di.

4 Ma tɔn be, ba gabu gɔra Siloɔ, ma ba ka bu Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodan kpakoro te naa. Ten wɔlloɔwa Yinni Gusunɔ u ra tii sɔ̃ɔsi wɔllun kɔ̃sobun weenasibun suunu sɔɔ. Ma Elin bii tɔn durɔbu yiru, Hofini ka Finɛɛsi ba kpakoro te yɔ̃sirima.

5 Sanam mɛ ba ka kpakoro te tura Isireliban sansani mi, ma be kpuro ba seewa ba kuuki mɔ̀ sere tem mu yĩirimɔ.

6 Ye Filisitiba ba wure ni nua, ba nɛɛ, mban sɔ̃na Heberu be, ba wure mɛ, ben sansaniɔ.

7 Ma ba ra nua ma Yinni Gusunɔn woodan kpakorora ta tunuma mi. Yera bɛrum bu mwa ba nɛɛ, Gusunɔ u dua Heberuban sansaniɔ. Gbera sun di. Yenin bweseru raa sari.

8 Gbera sun di. Wara koo sun wɔra Gusunɔ damgii winin nɔman di. Wiya u Egibitigibu nɔni swãa bwese bweseka doke sere ka gbaburɔ.

9 Yen sɔ̃, i wɔrugɔru koowo kpa i tɔn durɔ kom sɔ̃ɔsi, bɛɛ Filisitiba, kpa i ku ra ko ben yobu, nge mɛ ba raa gasɔ kua bɛɛn yobu. I tɔn durɔ kom sɔ̃ɔsio kpa i ka bu sanna.

10 Ma Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri ba kamia. Yera Isireli be kpuro ba duki sua. Ben baawure dɔɔ win kuru gia. Ben be ba gu taa bi sɔɔ dɔma te, ba kuawa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).

11 Ma Filisitiba ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa. Miya Elin bii tɔn durɔbu yiru ye, Hofini ka Finɛɛsi ba gu.

Eli ka Finɛɛsin kurɔn gɔɔ

12 Dɔma tera, durɔ goo wi u sãa Bɛnyamɛɛn bweseru u duka yara tabu sansani min di u da Siloɔ. N deema u win yaberu gɛ̃ɛka u tua wisi win wirɔ u ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsi.

13-15 Ma u dua wuuɔ u wuugibu tabun labaari sɔ̃ɔwa. Ma wuu giru ge kpuron tɔmba seewa ba wuri mɔ̀. N deema Eli u tɔkɔ kua u wɔ̃ɔ wunɔbu yiru sari mɔ. Win nɔni kun dam mɔ. U ǹ maa yam waamɔ sãa sãa. Saa ye, u sɔ̃ kitarɔ u swaa mɛɛra, domi win bwɛ̃ra kun kpunɛ Gusunɔn woodan kpakoro ten sɔ̃. Ye u wuri yi nua, ma u nɛɛ, mban sɔ̃na ba wuri mɔ̀ mɛ. Ma durɔ wi, u duka da win mi, u ka nùn sɔ̃ ye n koora.

16 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na weewa tabu gberun di. Gisɔra na yarima min di.

Ma Eli u nùn bikia u nɛɛ, amɔna n kua, nɛn bii.

17 Ma u wisa u nɛɛ, Isireliba ba duki sua Filisitiban wuswaan di. Tɔn be ba go mi ba dabi. Mɛya maa wunɛn bibu yiru ye, Hofini ka Finɛɛsi, ba gu. Ma Filisitiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu mwa.

18 Saa yè sɔɔ Eli u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, yera u wɔruma win kitarun di gbaru gbara gambon bɔkuɔ. Win wĩi suma bɔɔra ma u gu, domi u tɔkɔ kua, u maa kpã. Wɔ̃ɔ weeruwa Eli wi, u kua Isireliban kparo.

19 Saa ye sɔɔ, Elin bii Finɛɛsin kurɔ u gura mɔ. Win marubu maa turuku kua. Saa ye u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, win dwaa tundo u maa gu, ka win durɔn tii, yera win nukura wuriribu torua, ma u yiira u mara.

20 Yen biru u gɔɔ dɔɔ. Ye u wasikiramɔ, be ba nùn yɔ̃re saa ye u yiire, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ku bɛrum ko, wee, a bii tɔn durɔ mara.

Adama u ǹ ben gari wure. U bu atafiiru kua.

21 Ma u bii wi yĩsiru kã Ikabɔdu. Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔ kun maa wãa Isireliban suunu sɔɔ. U nùn soka mɛ,

yèn sɔ̃ ba bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu mwaari ka maa win dwaa tundo ka win durɔn gɔɔn sɔ̃.

22 Ma u nɛɛ, Gusunɔ kun maa wãa Isireliban suunu sɔɔ. Domi yibɛrɛba ba win woodan kpakororu mwa.

Gusunɔn woodan kpakororu Filisitiban mi

5

1 Filisitiba ba Gusunɔn woodan kpakoro te sua saa Ebɛni Esɛɛn di ba ka da Asidɔduɔ,

2 ba tu duusia ben bũu Dagonin dirɔ ba yi temɔ win bɔkuɔ.

3 Ye n kua sisiru Asidɔdugibu ba seewa buru buru yellu ba deema wee, ben bũu wi, u wɔrumɛ u kibari Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ. Ma ba nùn seeya ba kpam wesia win ayerɔ.

4 Sisiru ba maa seewa buru buru yellu ba deema wee, bũu wi, u wɔrumɛ u kibari Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ, ma win wiru ka nɔma kpuro ya bɔtikire ya yii dii kɔnnɔwɔ. Win kuseru tɔnawa ta tie.

5 Yen sɔ̃na Dagonin yãku kowobu ka be ba ra du win dirɔ bu ka nùn sã kpuro Asidɔduɔ, ba ku ra maa dii kɔnnɔ gen deedeeru taare sere ka gisɔn gisɔ.

6 Ma Yinni Gusunɔ u Asidɔdugibu ka ben baru kpaanugibu kpuro nɔmu doke u bu bwisinu wisi u dera ba nɔni swãaru wa.

7 Saa ye Asidɔdugibu ba deema mɛya n sãa, ma ba nɛɛ, sa ǹ maa Isireliban Yinnin woodan kpakororu yiimɔ bɛsɛn mini domi u sun nɔmu doke ka mam bɛsɛn bũu Dagonin tiiɔ.

8 Ma ba gɔra baama kpuro mi Filisitiban sinamba wãa. Ba na ba mɛnna ba wesiana ba nɛɛ, amɔna sa ko ko ka Isireliban Yinnin woodan kpakoro te.

Yera ba nɛɛ, i de su ka tu da Gatiɔ.

Ma ba tu sua ba ka da mi.

9 Ye ba ka tu tura wuu gen mi, Yinni Gusunɔ u maa wuu gegibu nɔmu doke sere wuu ge, ga burisina. Gen tɔn durɔbu saa bukurobun min di, sere ka bibɔ, ba bwisinu barawa.

10 Yen sɔ̃na ba ka maa kpakoro te da Ekoroniɔ. Ye ba ka tu wuu dua, yera Ekoronigiba wuri wura ba nɛɛ, wee, ba ka sun Isireliban Yinnin woodan kpakoro te naawa bu ka sun go bɛsɛ kpuro.

11 Ma ba gɔra Filisitiban sinambu kpuron mi, ba bu mɛnna ba nɛɛ, i de bu ka Isireliban Yinnin kpakoro te wura ten ayerɔ kpa tu ku sun go tu kpe.

Domi wuu ge kpuro ga burisina gɔɔn bɛrum sɔ̃, yèn sɔ̃ Gusunɔ u bu nɔmu doke gem gem.

12 Wuu gen tɔn durɔ be ba ǹ gu, bwisinu bu wisiwa kpuro sere ben wuri yi wɔllu girari.

Filisitiba ba kpakoro te wesia

6

1 Yinni Gusunɔn woodan kpakorora wãawa Filisitiban temɔ suru nɔɔba yiru.

2 Ma Filisitiba ba ben yãku kowobu ka ben sɔrobu soka ba bu bikia ba nɛɛ, amɔna sa ko ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te ko. I sun sɔ̃ɔwɔ nge mɛ sa ko koosina su ka tu wesia Isireliban mi.

3 Ma ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ì n Isireliban Yinnin kpakoro te wesiamɔ, i ku ra tu wesia kam dirum, adama baa ǹ n mɛren na, i suuru kanabun kɛ̃nu wɛ̃ɛyɔ, i ka bɛkura, kpa i gia yèn sɔ̃ u bɛɛ nɔmu doke sere ka tɛ̃.

4 Ma Filisitiba ba nɛɛ, kɛ̃ɛ nirà sa ko wɛ̃ su ka suuru kana.

Ma ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i bwisinun weenasinu koowo wasi nɔɔbu ka maa gunɔnun weenasinu wasi nɔɔbu, ye kpuro ka wura, nge mɛ bɛɛ Filisitiban sinamba geeru nɛ, yèn sɔ̃ bara tee tera ta bɛɛ mwa ka bɛɛn sinambu.

5 Yen sɔ̃na i ko i bwisinun weenasinu ko ka gunɔ ni nu tem sankumɔn weenasinu, kpa i Isireliban Yinni bɛɛrɛ wɛ̃. Sɔrɔkudo u koo win nɔman bunum kawa u bɛɛ wahala wunari bɛɛ ka bɛɛn bũnu ka bɛɛn tem min di.

6 N n mɛn na, i ku bɛɛn gɔ̃ru bɔbiasia nge mɛ Egibitigibu ka ben sunɔ ba kua. I yaayo nge mɛ Gusunɔ u bu

kua sanam mɛ ba ɲ Isireliba yɔ̃su ba doonɛ.
7 Yen sɔ̃, i naa kɛkɛ kpaa koowo tɛ̃, kpa i naa mɛrobu tama yiru yi yi binu bom kɛ̃mɔ yi ba kun sugu dokere kpa i yi sɔri kɛkɛ ye sɔɔ, kpa i ka yin binu da yɛnuɔ.
8 Kpa i Yinni Gusunɔn kpakoro te sua i sɔndi kɛkɛ ye sɔɔ, kpa i wuran yabu ye i nùn kua mi sua i doke kpakororu garu sɔɔ i yi teɔnɔn bɔkuɔ, kpa i nɛɛ yi yɔ̃su yi doona ka yin tii.
9 Sanam mɛ yi doonɔ, i n yi mɛɛra. Yì n dɔɔ Bɛti Semɛsi gia Isireliban tem nɔɔ bura yerɔ, i n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u sun kɔ̃sa yeni kua. Adama yì kun kue mɛ, sanam mɛya i ko i gia ma n ɲ win nɔma ya sun so, ya yen naaru nawa.
10 Ma durɔ be, ba kua mɛ. Ba naa mɛrobu yiru ye kasu ba yi sɔri naa kɛkɛ ye sɔɔ, ma ba yin binu kɛnusi yɛnuɔ.
11 Ma ba ka Yinni Gusunɔn kpakoro te na ba yi kɛkɛ ye sɔɔ, ka kpakoro tè sɔɔ bwisinu ka gunɔnun weenasinu wãa mi.
12 Ma nɛɛ yi, yi yande doona Bɛti Semɛsin swaaɔ tururu. Yi sumɔ yi ka swaa ye swĩi, yi dɔɔ sɔru sɔrum mɛ, yi ɲ gam gɛre. Ma Filisitiban sinamba yi swĩi dandankuru ba ka dɔɔ sere Bɛti Semɛsiɔ, Isireliban tem nɔɔ bura yerɔ.
13 N deema Bɛti Semɛsigibu ba ben alikama gɛ̃ɛmɔ wɔwaɔ. Ye ba nɔni seeya, yera ba woodan kpakoro te wa, ma ba nuku dobu wɔri.
14-15 Ma naa kɛkɛ ye, ya dua Yosue Bɛti Semɛsigiin gberɔ, ya yɔ̃ra mi. Wee kpee bakaru gara wãa mi. Ma Lefiba ba na ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sua kɛkɛ yen di ka sere maa kpakoro te ta wuran yabu yeba mɔ, ma ba ye kpuro yi kpee baka ten wɔllɔ. Ma ba kɛkɛ yen dãa bɛsuka ba ka naa mɛro be Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua. Ma ba maa siarabun yãkunu kua dɔma te.
16 Ye Filisitiban sinambu nɔɔbu be, ba wa mɛ, yera ba gɔsira Ekoroniɔ dɔma te.
17 Bwisinun weenasii ni Filisitiba ba kua ka wura ba Yinni Gusunɔ wɛ̃ ben durum sɔ̃, ba nu kuawa wuu sinin sɔ̃, Asidɔdu ka Gasa ka Asikaloni ka Gati ka maa Ekoroni.
18 Gunɔnun weenasii ni ba kua ka wura, nin geera maa kuawa nge mɛ Filisitiban sinambu nɔɔbu yen wusu nɛ si su gbãraru mɔ ka si su kun mɔ. Kpee baka tèn wɔllɔ ba kpakoro te yi, ta wãawa Yosue Bɛti Semɛsigiin gberɔ, ta sãa seeda sere ka gisɔn gisɔ.
19 Yinni Gusunɔ u maa Bɛti Semɛsigibu gabu go domi ba win kpakoro ten sɔɔwɔ mɛɛra. Be u go mi, ben geera kuawa tɔnu wata ka wɔkuru. Ma be ba tie ba nɔɔgiru sua ba gɔɔ swĩ yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u ben dabinu go.
20 Ma Bɛti Semɛsigibu ba nɛɛ, wara u koo yɔ̃ra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, domi u dɛɛre. Nge weren miya kpakoro te, ta koo da tà n yara bɛsɛn min di.
21 Ma ba sɔmɔbu gɔra Yarimun wuugibun mi, ba nɛɛ, Filisitiba ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te wurama mini. I na i tu sua i ka da bɛɛn mi.

7

1 Ma Yarimun wuugiba na ba kpakoro te sua ba ka da Abinadabun yɛnuɔ guuru wɔllɔ. Ma ba win bii Eleasaa wuna nɛnɛm u ka kpakoro te kɔ̃su.

Samuɛli u Isireliba kpare

2 Saa mìn di Yinni Gusunɔn kpakoro te, ta wãa Yarimun wuu mi, ya tɛ ya kuawa wɔ̃ɔ yɛndu. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔ kasu.
3 Ma Samuɛli u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n yɛ̃ i gɔsirawa Yinni Gusunɔn mi, ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro, i bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu wunɔ bɛɛn suunu sɔɔn di, ka ni nu tie, kpa i bɛɛn gɔ̃rusu Yinni Gusunɔ wɛ̃ i wi turo sã. U koo bɛɛ faaba ko Filisitiban nɔman di.
4 Ma Isireliba ba bũu ni ba mɔ̀ Asitaate ka Baali kpuro wuna ben suunu sɔɔn di, ba Gusunɔ sãamɔ wi turo.
5 Ma Samuɛli u nɛɛ, Isireliba kpuro bu mɛnnama Misipaɔ, kpa u Yinni Gusunɔ suuru kana ben sɔ̃.
6 Ma ba mɛnna Misipa mi, ba nɔɔ bɔkua ba gerua ba nɛɛ, sa Yinni

Gusunɔ tora. Ma ba nim taka ba mu yɛ̃ka win sãa yerɔ bu ka sɔ̃ɔsi ma ba tii wɛ̃. Yen tɔ̃ɔ te, be kpuro ba wura ma Samuɛli sãa ben kparo.

7 Ye Filisitiba ba nua ma Isireliba ba mɛnna Misipaɔ, yera ben sinamba bu daawa. Saa ye Isireliba ba ben baaru nua, ma ba nanda ben sɔ̃.
8 Ma ba Samuɛli sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ku mari, a n da sun Gusunɔ bɛsɛn Yinni sokue u sun faaba ko Filisitiban nɔman di.

9 Ma Samuɛli u yãa kinɛru sua te ta bom nɔrumɔ u ka tu Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua. U maa nùn kana Isireliban sɔ̃, ma u nùn wurari.
10 Saa ye Samuɛli u yãku te mɔ̀ mi, saa yera Filisitiba ba Isireliba tabu wɔrima. Yera Yinni Gusunɔ u dera gura ya gbãra ya Filisiti be nandasia, ben laakari ya burisina, ma ba duki yarina Isireliban min di.
11 Ma Isireliban tabu durɔbu ba yara Misipan di ba Filisiti be naa gira ba bu gɔ gɔ ba ka tura sere Bɛti Kariɔ.
12 Ma Samuɛli u nɛɛ, Gusunɔ u sun somimɔwa sere ka gisɔ. Ma u kperu garu sua u tu gira Misipa ka Sɛnin baa sɔɔ, u tu soka Ebɛni Esɛɛ. Yen tubusiana, somirun kperu.

13 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Filisitiba taare, ba ǹ maa naare Isireliban mi. Ma u bu nɔni sɔ̃ɔwa sere Samuɛlin wãarun nɔrɔ.
14 Wuu si Filisitiba ba raa mwa Isireliban mi, saa Ekoronin di sere n ka da Gatiɔ, Isireliba ba si kpuro wɔrawa ka sin baru kpaanu Filisitiban nɔman di. Ma alafia ya dua Isireliba ka bwese ni nu ka bu sikerenɛn suunu sɔɔ.

15 Samuɛli u kuawa Isireliban kparo win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
16 Wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ u ra dewa u Betɛligibu ka Giligaligibu bera ka maa Misipagibu, kpa u bu siribu kua.
17 Yen biru kpa u wura Ramaɔ mi win tɔmba wãa, u bu siribu kua. U maa Yinni Gusunɔ yãku yeru kua mi.

Isireliba ba sina boko bikia

8

1 Saa ye Samuɛli u tɔkɔ kua, u dera win biba kua Isireliban kparobu.
2 Win bii gbiikoon yĩsira Yoɛli, yirusegira maa Abia. Bera ba kua kparobu Beri Sebaɔ.
3 Adama win bii be, ba ǹ win yira swĩi. Ba ye gɛrariwa gobin binɛn sɔ̃. Ba nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ. Ba ku ra tɔmbu sirie dee dee.
4 Ma Isireliban guro gurobu kpuro ba mɛnna ba da Samuɛlin mi Ramaɔ.
5 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee, a tɔkɔ kua, wunɛn biba kun maa wunɛn yira swĩi. N n mɛn na, a sun goo kasuo u ko bɛsɛn sina boko u n sun kpare nge mɛ bwesenu kpuro nu mɔ.
6 Adama gari yi, yi ǹ Samuɛli dore, ye ba nɛɛ, u bu sina boko kasuo wi u ko n bu kpare. Ma u kanaru kua.
7 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye tɔn be, ba nun sɔ̃ɔwa kpuro, a wuro. A ku yina. Domi n ǹ wunɛ ba yinamɔ, nɛna ba yina na n sãa ben sunɔ.
8 Saa mìn di na bu yarama Egibitin di sere ka gisɔ ba man yinawa ba bũnu sãamɔ. Nge mɛya ba maa nun kuammɛ.
9 Yen sɔ̃, a ben gere wuro, adama a bu sɔ̃ɔwɔ ye sina boko wi, u koo ra bu kua, kpa ba n yɛ̃.

Sina bokon saria

10 Ma Samuɛli u Yinni Gusunɔn gari yi kpuro tɔn be tusia.
11 U nɛɛ, sina boko wi u koo bandu di mi, amɛniwa u koo ko. U koo bɛɛn bii tɔn durɔbu mwɛɛri ba n sãa win tabu kowobu, gabu bu win tabu kɛkɛban sɔmburu ko, kpa gabu ba n sãa maasɔbu, kpa gabu ba n sãa win kirukuba ba n duku dukubu mɔ̀ win tabu kɛkɛn wuswaaɔ.
12 U koo gabu gɔsi ba n sãa tabu kowo wuunun wirugibu, kpa u gabu wuna ba n win gbee sɔma mɔ̀ kpa gabu ba n tabu yãnu ka tabu kɛkɛban yãnu sekumɔ.
13 U koo maa bɛɛn bii wɔndiaba mwɛɛri ba n da nùn turare kue kpa ba n sãa dĩa kowobu ka pɛ̃ɛ kowobu.
14 U koo bɛɛn gbee geenu mwɛɛri ka maa bɛɛn gbaa geenu mi i dãa binu

duura ni ba sokumɔ resɛm ka olifi, kpa u win bwãabu wɛ̃.
15 I n bɛɛn gberun dĩanu ka bɛɛn resɛm marum kpuro suba suba wɔkuru, sube teera ko n sãawa wigiru, kpa u tu sua u win sɔm kowobu ka ben wirugibu wɛ̃.
16 U koo bɛɛn sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu be ba dam mɔ mwɛɛri, ka bɛɛn kɛtɛkunu ka bɛɛn naa kinɛ geenu kpa u ka win tii tiin sɔmburu ko.
17 U koo bɛɛn yaa sabenu mɛnna kpa nin wɔkuru baateren wɔllɔ u teeru sua, kpa bɛɛn tii i n sãa win yobu.
18 Dɔma te ye kpuro ya koora, i ko weeweenu ko sina boko wi i gɔsan sɔ̃, adama Yinni Gusunɔ u ǹ bɛɛ wurarimɔ dɔma te.
19 Ka mɛ, tɔn be, ba ǹ Samuɛlin gere wure. Ba nɛɛ, sina bokowa sa kĩ.
20 Kpa bɛsɛn tii sa n sãa nge bwesenu kpuro. Sina boko wi, u ko n da bɛsɛn siribu ko kpa u n da sun kpare tabu sɔɔ.
21 Ye Samuɛli u tɔn ben gari yi kpuro nua u kpa, yera u yi Yinni Gusunɔ saaria.
22 Yinni Gusunɔ u Samuɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn ben gere wuro, kpa a bu sina boko wi kua.
Yen biru Samuɛli u Isiriliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ben baawure u gina doo win wuuɔ.

Sɔɔlu u win baan kɛtɛkunu kasu

9

1 Durɔ goo u wãa Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, win yĩsira Kisi. Win baababara Abiɛli ka Serori ka Bekorati ka Afia. Be kpuro ba sãawa Bɛnyamɛɛn bweseru. Kisi wi, u sãawa tɔn boko, u maa gobi mɔ.
2 Wiya u bii tɔn durɔ goo mɔ wi ba sokumɔ Sɔɔlu. U sãa aluwaasi durɔ burɔ. Isiriliba kpuro sɔɔ, goo sari wi u nùn gea tura. Mɛya be kpuron gunum mu ra yɔ̃rewa win serɔ.
3 Yera Kisi win kɛtɛkunu nu kɔ̃ɔra. Ma u win bii Sɔɔlu wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u seewo u sɔm kowo turo sua bu da bu nùn kɛtɛku ni kasuama.
4 Ma ba sara ba da Efaraimun guunun bera gia, ka Salisan temɔ, adama ba ǹ nu wa. Min di, ba maa da Salimun temɔ ka Bɛnyamɛɛn tem mɛ kpuro sɔɔ, adama ba ǹ nu wa.
5 Saa ye ba tura Sufuɔ, yera Sɔɔlu u sɔm kowo wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a na su wura yɛnuɔ, domi à n da, nɛn baaba u kɛtɛku nin gari duari u bɛsɛn weeweenu mɔ̀.
6 Ma sɔm kowo wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, Gusunɔn tɔnu goo u wãa wuu ge sɔɔ, u bɛɛrɛ mɔ. Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa. A na su da win mi. Sɔrɔkudo u koo sun sɔ̃ swaa ye sa ko kpe su ka kɛtɛku ni wa.
7 Ma Sɔɔlu u sɔm kowo wi wisa u nɛɛ, sà n da durɔ win mi, mba sa ko sii kɛ̃. Wee, sa ǹ maa dĩanu tie bɛsɛn bɔɔrɔ. Mɛya gãanu ganu maa sari ni sa ko nùn kɛ̃. Nge mba sa mɔ.
8 Ma sɔm kowo wi, u Sɔɔlu wisa u nɛɛ, na sii geesun gobi piibu gagu mɔ mini, kon yi Gusunɔn tɔnu wi kɛ̃ kpa u sun bɛsɛn swaa sɔ̃ɔsi ye sa ko kpe su ka kɛtɛku ni wa.
9-11 Saa yera Sɔɔlu u sɔm kowo wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, geema a gerua. A na su da. Ma ba da wuu mi, mi Gusunɔn tɔnu wi, u wãa. Ye ba wuu gen tureru yɔɔmɔ, yera ba ka wɔndia gabu yinna ba yarima ba nim takam dɔɔ. Ba bu bikia ba nɛɛ, yam wao wi, u wãa mini?
N deema yellu Isiriliban goo ù n kĩ u gãanu bikia Gusunɔn mi, ba ra nɛɛwa, a na su da yam waon mi. Wi sa tɛ̃ sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, wiya ba ra sanam mɛ soku yam wao.
12 Wɔndia be, ba bu wurari ba nɛɛ, oo, tɛ̃n tɛ̃ gera u doona mini. I bɔbio, u bɛɛ gbiiye wuuɔ, domi tɔmba yãkuru garu kobu na gunguru mi gisɔ.
13 I n wuu dua i ko nùn wa u sere yɔ gunguru mi, u di. Domi goo kun dimɔ ma n kun mɔ u tura mi, yèn sɔ̃ wiya u koo yãkuru domaru koosi, yen biru be ba soka bu sere di. I doo fuuku, i ko i nùn wa.

Sɔɔlu ka Samuɛli ba yinna

14 Ma ba doona. Ye ba duɔ wuuɔ, yera ba ka Samuɛli yinna u yariɔ u dɔɔ gunguru mi.
15 N deema Sɔɔlu u sere na wuu mi, Yinni Gusunɔ u Samuɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
16 sia amadaare kon Bɛnyamɛɛban turo gɔrima wunɛn mi, kpa a nùn gum

tãre wirɔ domi na nùn gɔsa u ka ko nɛn tɔmbu Isireliban sunɔ. Wiya u koo bu wɔra Filisitiban nɔman di. Domi na ben wuri nua ma na bu mɛɛrima na ben wahala wa.
17 Saa ye Samuɛli u Sɔɔlu wa, Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, durɔ wiya mi, wìn gari na raa nun sõɔwa. Wiya u koo bandu di nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
18 Yera Sɔɔlu u susi Samuɛlin bɔkuɔ wuu duu yerɔ u nɛɛ, a gem mɔ, a man sõɔwɔ mi yam wao wi, u wãa.
19 Samuɛli u Sɔɔlu wisa u nɛɛ, nɛna yam wao wi. A na su da gunguru mi. Sanna sa ko di gisɔ. N n kua bururu, ye a bwisikumɔ wunɛn gõruɔ a bikia, kon nun ye kpuro wisi, kpa n de a doona.
20 Kɛtɛku ni nu kõɔra yen sõɔ ita gisɔ, a ku maa nin gari ko, domi siba nu wa. Adama a n yɛ̃ ma Isireliban sia ya ko n wãa wunɛ ka wunɛn baan yɛnugibun nɔmaɔ.
21 Ma Sɔɔlu u nùn wisa u nɛɛ, nɛ Bɛnyamɛɛn bwesera. N ǹ beya ba piiburu bo Isireliba sɔɔ? Bɛnyamɛɛn bwese te sɔɔ kpam, n ǹ nɛn dusiba ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru bo? Mba n kua a ka man gari yinin bweseru mɔ̀.
22 Samuɛli u ka Sɔɔlu ka sɔm kowo wi da gunguru mi, u bu duusia dii bakarɔ u bu aye bɛɛrɛgiru wɛ̃ tɔmbu tɛnan suunu sɔɔ be ba dim soka mi.
23 Ma Samuɛli u dĩa kowo sõɔwa u nɛɛ, a dĩa ni tama ni na nɛɛ, a gina yiiyo bee tia wunɛn mi.
24 Dĩa kowo u ka yaa taaru na u yi Sɔɔlun wuswaaɔ. Ma Samuɛli u nɛɛ, wee ye ba nun yiiya, a tii ye gaweo a di. Domi na ye beruawa wunɛn gisɔn naa ten sõ n sere tɔmbu dim soku mini.
Ma Sɔɔlu ka Samuɛli ba di sannu dɔma te.
25 Ye ba sarama gunguru min di, ba wura wuuɔ, ma Samuɛli u ka Sɔɔlu gari kua win dii tɛɛra wɔllɔ, ma Sɔɔlu ka win sɔm kowo ba kpuna mi.

Samuɛli u Sɔɔlu gum tãre u ka ko sunɔ

26 Buru buru yellu, Samuɛli u Sɔɔlu soka dii tɛɛra wɔllu mi, u nɛɛ, a seewo, kon nun kara a doona.
Sɔɔlu u seewa, ma wi ka Samuɛli ba yara sannu yɛnun di.
27 Sanam mɛ ba wuu yarimam dɔɔ, Samuɛli u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ, a de wunɛn sɔm kowo u sun gbiiya u doona.
Ma sɔm kowo wi, u gbia u doona. Yera Samuɛli u nɛɛ, a yõro, kpa n nun sõ ye Gusunɔ u gerua.

10

1 Ma Samuɛli u gum kparaba piibu sua u gen gum tãre Sɔɔlun wirɔ u nùn bɔkasi u nɛɛ, na yeni kuawa a n ka yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko win tɔmbun sunɔ.
2 Sà n yarina minin di tɛ̃, kaa ka durɔbu yiru gabu yinna Sɛɛtakiɔ, Bɛnyamɛɛn temɔ Rasɛlin sikirun bɔkuɔ. Ba koo nun sõ bu nɛɛ, kɛtɛku ni a kaso da mi, ba nu wa kɔ. Wunɛn baa u ǹ maa nin bwisikunu mɔ̀, wunɛn tiin bwisikuna u mɔ̀. U tii bikiamɔ, amɔna u koo ko win biin sõ.
3 Kpa a sara a da sere Taborin dãa baka ten mi. Kaa ka durɔbu ita gabu yinna be ba dɔɔ Betɛliɔ bu ka Yinni Gusunɔ sã. Ben turo u ko n boo binu ita sɔɔwa, turo ko n pɛ̃ɛ ita nɛni, kpa turo u n maa tam kparaba nɛni.
4 Ba koo nun tɔbiri kpa bu nun pɛ̃ɛ yiru wɛ̃ kpa a ye mwa.
5 Yen biru kaa da sere gunguru mi ba ra Gusunɔ sã te ba mɔ̀ Gibea. Miya Filisitiban tabu kowo wuuru gara wãa. Saa ye a duɔ wuu ge sɔɔ, kaa ka Gusunɔn sɔmɔbun wuuru garu yinna be ba saram wee gunguu ten min di, ba girigbo ka bwãaru ka guuru ka mɔrɔku soomɔ, ba Yinni Gusunɔ sãamɔ.
6 Saa ye, Yinni Gusunɔn Hunde u koo nun yɔ kpa a ko tɔn kpao kpa a n Yinni Gusunɔ sãamɔ ka win sɔmɔ be sannu.
7 Saa ye yĩrenu ita ye, ya nun koora ya kpa, a koowo kpuro ye wunɛn nɔma ya baba domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ.
8 Kpa a man gbiiya a da Giligaliɔ a man ma mi sõɔ nɔɔba yiru. Miya kon nun deema kpa n yãku dõɔ mwaararuginu ko ka maa siarabun yãkunu kpa n nun sõɔsi ye n weenɛ a ko.

9 Sanam mɛ Sɔɔlu u Samuɛli biru
kisi u doonɔ, Gusunɔ u win gɔ̃ru gɔsia
kpɔɔ, ma yĩre ni kpuro nu koora tɔ̃ɔ te
sɔɔ.
10 Sanam mɛ Sɔɔlu ka win sɔm kowo
ba tura Gibeaɔ, Gusunɔn sɔmɔbun
wuuru gara ka bu yinna. Yera
Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu yɔɔwa, ma u
Gusunɔ sãaru wɔri ben suunu sɔɔ.
11 Be ba raa nùn yɛ̃ kpuro, ye ba nùn
wa u Gusunɔ sãamɔ sɔmɔ ben suunu
sɔɔ mɛ, yera ba bikiamɔ ba mɔ̀, mba
n Kisin bii Sɔɔlu deema. U tɛ̃ sãawa
Gusunɔn sɔmɔ?
12 Wuu gen tɔnu goo u wisa u nɛɛ,
wara sɔmɔ ben tiin baaba. Yen sɔ̃na
ba ra mɔndu ko bu nɛɛ, Sɔɔlu tɛ̃ sãawa
Gusunɔn sɔmɔ?
13 Saa ye Sɔɔlu u sãa te kua u kpa, ma
u da gunguu ten mi.
14 Yera win baa yãkabu u nùn bikia
u nɛɛ, mana i da ka wunɛn sɔm kowo.
Sɔɔlu u nùn wisa u nɛɛ, sa kɛtɛkunu
kaso dawa, adama sa ɲ nu wa. Ma sa
da Samuɛlin mi.
15 Yera baa yãkabu wi, u nɛɛ, a man
sɔ̃ɔwɔ ye Samuɛli u nun sɔ̃ɔwa.
16 Ma Sɔɔlu u nɛɛ, u sun sɔ̃ɔwa dim
dim ma ba kɛtɛku ni wa.
Adama u ɲ nùn bandun gari sɔ̃ɔwa
yi Samuɛli u gerua.

Ba Sɔɔlu bandu wɛ̃

17 Yen biru Samuɛli u Isireliba
kpuro sokusia ba mɛnna Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ Misipaɔ.
18 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa
Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni u gerua.
U nɛɛ, u bɛɛ yarama Egibitin di ma
u bɛɛ wɔra Egibitigibun nɔman di, ka
bwesenu kpuro ni nu raa bɛɛ dam
dɔremɔn nɔman di.
19 Adama wee, i nùn yina gisɔ, wi
u bɛɛ faaba kua bɛɛn wahala ka bɛɛn
nɔni swãarun di. Ma i nɛɛ, u bɛɛ sunɔ
kuo, u bɛɛ kpara. N n mɛn na, i yarima
bweseru ka bweseru, kpa i tii tusia
yɛnu ka yɛnu win wuswaaɔ.
20 Ma Samuɛli u dera Isireliban
bwesenu kpuro nu susi nu tii tusia.
Yera Gusunɔ u sɔ̃ɔsi ka yĩreru ma u
Bɛnyamɛɛn bweseru gɔsa.
21 Yen biru Samuɛli u dera
Bɛnyamɛɛn tɔmbu ba susi ba tii tusia
yɛnu ka yɛnu ma Gusunɔ u Matirin
yɛnu gɔsa. Matirin yɛnu ge sɔɔ, Kisin
bii Sɔɔluwa u gɔsa. Adama ye ba nùn
soka soka ba ɲ nùn wa.
22 Yen sɔ̃na ba kpam Yinni Gusunɔ
bikia ba nɛɛ, durɔ wi, u tunuma kɔ
mini?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, wee, u
kukua tɔmbun yãnu sɔɔ.
23 Ba duki da mi, ma ba ka nùn na. Ye
u yɔ̃ra tɔmbun suunu sɔɔ, be kpuron
gunum mu yɔ̃rawa win serɔ.
24 Ma Samuɛli u tɔn be kpuro sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, durɔ wi wee, wi Yinni Gusunɔ u
gɔsa. Goo maa sari bɛɛ kpuro sɔɔ wi u
ka nùn nɛ.
Ma tɔn be kpuro ba kuuki kua ma ba
nɛɛ, sunɔn hunde yu dakaa da.
25 Ma Samuɛli u bu sinandun wooda
tusia, ma u ye yorua tireru sɔɔ u yi
Gusunɔn sãa yerɔ. Yen biru u tɔn be
kpuro kara, ben baawure u da win
yɛnuɔ.
26 Sɔɔlun tii u maa da win yɛnuɔ
Gibeaɔ. N deema Gusunɔ u tabu durɔ
damgibu gabun gɔ̃ruɔ doke bu nùn
swĩi.
27 Adama aluwaasi garu ko sariba
gabu ba gerumɔ ba mɔ̀, durɔ winiwa
u koo kpĩ u sun faaba ko? Ma ba nùn
gɛma ba ɲ ka nùn kɛ̃ru naawɛ. Adama
Sɔɔlu kun gɛɛ gerua.

Sɔɔlu u Amɔniba kamia

11

1 Amɔniban sunɔ wi ba mɔ̀ Nakasi
u seewa u da u Yabɛsi wɔri Galadin
temɔ. Ma Yabɛsigibu kpuro ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ka sun arukawani
bɔkuo, sa ko nun yoru diiya.
2 Adama Nakasi u bu wisa u nɛɛ, ì
n wura n bɛɛn baawuren nɔm geun
nɔnu wɔwa, kpa bɛɛ Isireliba kpuro
i sekuru wa, sanam mɛya kon ka bɛɛ
arukawani bɔke.
3 Yabɛsin guro gurobu ba nùn sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔ nɔɔba yiru kɛ̃ɛyɔ
su wa su ka tɔmbu gɔri Isirelin tem
kpuro sɔɔ. Sà kun wa wi u koo sun
faaba ko, sa ko bɛɛ tii yɔ̃sua.
4 Yera gɔro be, ba da Gibeaɔ mi Sɔɔlu
u wãa, ba labaari ye gerua. Ye tɔmba
nua mɛ, ma be kpuro ba nɔɔgiru sua
ba swĩ.
5 N deema Sɔɔlu u wee gberun di ka
win kɛtɛba, ma u bikia u nɛɛ, mba n tɔn

be deema ba ka sumɔ mɛ. Ma ba nùn Yabɛsigibun gari yi saaria.

6 Ye Sɔɔlu u yi nua, yera Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma win nukura gbisa gem ka tia.

7 Yera u win kɛtɛba yiru sua u go u ye bɔtira bɔtira, ma u dera ba ka yen kpiri ni da Isirelin tem kpuro sɔɔ ba nɛɛ, nge mɛya ba koo baawuren kɛtɛba kua wi u yina u Sɔɔlu ka Samuɛli swĩi bà n tabu seewa.

Ma Yinni Gusunɔn bɛrum mu tɔn be mwa, yera be kpuro ba mɛnna ba yara nge tɔn turo.

8 Sɔɔlu u dera ba tɔn be gara gara Besɛkiɔ. Isireliban geera kuawa tɔnu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Yudaba ba maa sãa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).

9 Ma ba Yabɛsigibun gɔro be sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i doo i bɛɛgibu sɔ̃ i nɛɛ, sia sere sɔ̃ɔ u ka ye, ba koo faaba wa.

Ye gɔro be, ba tura ba Yabɛsigii be sɔ̃ɔwa mɛ, yera ben nukura dora.

10 Ma ba Amɔniba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sia sa ko bɛɛ tii yɔ̃sua i ka sun ko nge mɛ n bɛɛ wɛ̃re.

11 Sɔɔlu u win tɔmbu bɔnu kua wuunu ita. Yen sisiru saa ye goo gbiikaa swĩ, u dera ba da ba Amɔniban sansani wɔri ba bu go go sere sɔ̃ɔ ka ye. Be ba tie ba yarinɛwa ba sebiri tia tia.

12 Yera Isireliba ba Samuɛli sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, berà ba ǹ daa kĩ Sɔɔlu u ko bɛsɛn sunɔ. Be ba gerua mɛ, a de bu yarima su bu go.

13 Adama Sɔɔlu u nɛɛ, ba ǹ goo goomɔ gisɔ, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u sun faaba kua.

14 Ma Samuɛli u be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na su da Giligaliɔ kpa su Sɔɔlun bandun dam sire.

15 Ma be kpuro ba da mi, ba Sɔɔlun bandun dam sire Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba maa Yinni Gusunɔ siarabun yãkunu kua. Ma Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu.

Samuɛli u Isireliban kparabu

deri

12

1 Samuɛli u Isireliba kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee na bɛɛn gere wura gãanu kpuro sɔɔ ma na bɛɛ sunɔ kua.

2 Tɛ̃ wiya u koo bɛɛ kpara, domi na tɔkɔ kua, nɛn seri burura, nɛn biba maa bukura nge bɛɛ. Wee na bɛɛ kpara saa nɛn aluwaasirun di sere n ka girari gisɔ.

3 I man seeda diiyo Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsan wuswaaɔ. Waran kɛtɛwa na mwaare. N kun mɛ, weren kɛtɛkuwa na mwa. Wara na taki diire. N kun mɛ, wara na dam dɔrere. Nge weren kɛ̃ra na mwaare n ka nùn gem wɛ̃. Wi na yen gaa kuare, kon yɛ̃ro yen dibu kɔsia.

4 Ba nɛɛ, a ǹ sun taki diire, a ǹ maa sun dam dɔrere. Mɛya a ǹ maa bɛsɛn goon kɛ̃ru mwaare a ka nùn gem wɛ̃.

5 Samuɛli u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsa ba sãa seeda gisɔ ma i ǹ kɔ̃sa gaa wa nɛ sɔɔ.

Ba nɛɛ, mɛya.

6 Yera Samuɛli u kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sãa nɛn seeda, wi, wi u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ma u bɛɛn baababa yarama saa Egibitin tem di.

7 N n mɛn na, i yɔ̃ro sɛ̃ɛ tɛ̃, kpa i bɛɛn taarɛ nɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kon bɛɛ win sɔm geenu yaayasia ni u kua bɛɛ ka bɛɛn baababan sɔ̃.

8 Yakɔbu ka wigibu ba da Egibitiɔ. Ma Egibitigibu ba ben bibun bweseru nɔni sɔ̃ɔwa, ma ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u ka bu somi. Ma u bu Mɔwisi ka Aroni gɔria. Beya ba bu yara Egibitin di, ma ba dera ba sina tem mini.

9 Adama ba Gusunɔ ben Yinni wi duari. Ma u bu Hasorin tabu sunɔ Sisera nɔmu sɔndia ka Filisitiba ka Mɔabun sunɔ. Be kpurowa ba ka bu tabu kua ba bu kamia.

10 Yera ba Yinni Gusunɔ soka ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba durum kua domi ba nùn deri ba bũu tɔn durɔ be ba mɔ̀ Baaliba ka bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ̀ Asitaate sãamɔ. Adama ù n bu wɔra ben yibɛrɛban nɔman di, ba koo nu deri bu nùn sɔ̃.

11 Ma Yinni Gusunɔ u bu Gedeoni gɔriama ka Baraki ka Yɛfite ka sere maa nɛ Samuɛli. Ma u bɛɛ wɔra saa

bɛɛn yibɛrɛban nɔman di be ba bɛɛ sikerenɛ, ma i sina ka alafia.
12 Adama sanam mɛ i wa ma
Amɔniban sunɔ Nakasi u bɛɛ tabu
wɔrim wee, yera i man sõɔwa i nɛɛ,
sunɔwa i kĩ u bɛɛ kpara, baa mɛ Yinni
Gusunɔ u bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.
13 I nùn sunɔ bikia, ma u bɛɛ nùn wɛ̃.
Sunɔ wi i kĩ mi, wi wee mi tɛ̃.
14 I n Yinni Gusunɔ nasie, ì n nùn
sãamɔ, ì n win gari mɛm nɔɔwamme,
ma i ǹ win gere yinɛ, ma i nùn swĩi dee
dee, bɛɛ ka bɛɛn sunɔ wi u bɛɛ kpare, i
ko i gea wa.
15 Adama ì kun win gari mɛm nɔɔwɛ,
ma i win gere yina, u koo bɛɛ nɔma
doke nge mɛ u bɛɛn baababa kua.
16 Tɛ̃, i yõro i wa gãa baka ni Yinni
Gusunɔ u koo ko bɛɛn wuswaaɔ.
17 N ǹ doo gɛ̃ɛrun saawa sa wãa mi
tɛ̃? Kon Yinni Gusunɔ kana u de gura
yu nɛ ka gbãsukunu. Sanam mɛya i ko
gia ma durum baka i kua win mi, ye i
ka tii sunɔ bikia.
18 Ma Samuɛli u Yinni Gusunɔ kana.
Gura na tõɔ te sɔɔ, ka gbãsukunu.
Yera tɔn be kpuro ba Yinni Gusunɔ ka
Samuɛli nasia.
19 Ma be kpuro ba Samuɛli sõɔwa
ba nɛɛ, a Gusunɔ wunɛn Yinni kanɔ
bɛsɛ wunɛn bwãabun sõ kpa su ku ra
gbi yèn sõ sa kpam durum sosi bɛsɛn
durum gura sɔɔ domi sa tii sunɔ bikia.
20 Ma Samuɛli u bu wisa u nɛɛ, i ku
nanda. Geema, i kõsa ye kpuro kua,
adama i ku maa gɛra Yinni Gusunɔn
swaan di. I nùn sãawɔ ka bɛɛn gõru
kpuro.
21 I ku gɛra i bũnu swĩi. Nu ǹ
arufaani gaa mɔ, nu ǹ maa kpɛ̃ nu bɛɛ
faaba ko, domi kama nu sãa.
22 Yinni Gusunɔ u gõru doke u bɛɛ ko
win tɔmbu, u ǹ maa bɛɛ yinamɔ win
yĩsi bakarun bɛɛrɛn sõ.
23 Nɛn tii maa Gusunɔ u man gbara
bu nɛɛ, na ǹ maa bɛɛ kanaru kuamme.
Domi yeya n ko n sãa nɛn durum win
mi. Ko na n bɛɛ swaa gea sõɔsimɔwa ye
ya dɛnde.
24 I n gesi Yinni Gusunɔ nasie kpa i n
nùn sãamɔ ka nuku tia ka bɛɛn gõrusu
kpuro, kpa i n yaaye gãa baka ni u bɛɛ
kua.
25 Adama ì n daa kõsa mɔ̀, i ko i kam
kowa bɛɛ ka bɛɛn sunɔ wi.

Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua

13

1 Sɔɔlu u mɔwa wõɔ * sanam mɛ u
bandu di Isireliba sɔɔ. Ye u bu kpara
wõɔ yiru,
2 yera u tɔnu nɔrɔbun suba ita
(3.000) gɔsa be sɔɔ. Ben nɔrɔbun suba
yiru (2.000) ya wãa ka wi Mikimasiɔ,
Betɛlin guurun bera gia. Tɔnu nɔrɔbu
(1.000) ba maa wãa ka Yonatam
Gibeaɔ, Bɛnyamɛɛn temɔ. Ma u dera
tɔn be ba tie ba wura ben yɛnusɔ.
3 Gibea miya Yonatam u Filisitiban
tabu kowo wuuru garu wɔri u kamia.
Ma Filisiti be ba tie ba yen baaru nua.
Yera Sɔɔlu u dera ba kɔba so Isirelin
tem kpuro sɔɔ ba nɛɛ, i de Heberuba
kpuro bu baaru ye nɔ.
4 Yera Isireliba kpuro ba nua ma
Sɔɔlu u Filisitiban tabu kowo be
kamia sere ben mɔru seewa. Yera n
dera Isireli be kpuro ba mɛnna Sɔɔlun
mi ye u bu soka Giligaliɔ.
5 Ma Filisitiba ba maa mɛnna bu
ka Isireliba tabu ko. Ba tabu kɛkɛba
mɔwa nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka
maa maasɔbu nɔrɔbun suba nɔɔba tia
(6.000). Ben tabu kowobu ba ǹ garirɔ.
Ba dabiwa nge yani sɛɛri nim wõkun
goorɔ. Ma ba na ba sansani gira
Mikimasiɔ, Bɛti Afɛnin sõɔ yari yeru
gia.
6 Sanam mɛ Isireliba ba wa ma ba ǹ
kurɔ, domi Filisitiba ba bu sɛ̃ke, ma ba
da ba kukua kpee wɔrusɔ, ka awĩi sɔɔ,
ka kpee baaba sɔɔ, ka wɔrusɔ, sere ka
dɔkɔ kpirinɔ.
7 Isireliba sɔɔ, gabu ba mam da
sere Yuudɛnin guruɔ Gadi ka Galadin
temɔ.
Adama Sɔɔlu u wãa Giligaliɔ. Be ba
ka nùn wãa mi kpuro ba bɛrum soore
ba diirumɔ.
8 Ba tɛ mi, ba kuawa sõɔ nɔɔba yiru
nge mɛ Samuɛli u Sɔɔlu bura, adama
Samuɛli u ǹ nɛ. Yera tɔmba yarinam
torua.

* **13:1** ***w***õɔ - Ye ba yorua Heberum sɔɔ, ya ǹ dɛɛrɛ.

9 Yen sɔ̃na Sɔɔlu u nɛɛ, bu yaa sabenu
tama u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko
ka maa siarabun yãkunu. Ma u yãku
dɔ̃ɔ mwaararugii te kua ka win tii.
10 Saa ye u yãku te kua u kpa kese,
yera Samuɛli u kurama ma Sɔɔlu u
yarima u nùn sennɔ da.
11 Samuɛli u nɛɛ, mban sɔ̃na a yenin
bweseru kua.
Sɔɔlu u wisa u nɛɛ, na wa tɔmba
yarinamɔ ma a ǹ nɛ saa ye a bura. Fil-
isitiba wee, ba maa mɛnnɛ Mikimasiɔ.
12 Ma na bwisika na nɛɛ, Filisitiba
ba koo man wɔrima Giligali mini, na
ǹ maa Gusunɔ somiru kanɛ. Yen sɔ̃na
nɛn tii na yãku te kua.
13 Ma Samuɛli u nɛɛ, gari bɔkɔn
kookoosa a kua mi. A ǹ Gusunɔ
wunɛn Yinnin wooda mɛm nɔɔwɛ ye u
nun wɛ̃. À n daa ye mɛm nɔɔwa, Yinni
Gusunɔ u koo raa de wunɛn bweseru
ta n bandu dii Isireliba sɔɔ sere ka
baadommaɔ.
14 Adama tɛ̃ wunɛn bandu ta ǹ maa
tɛɛmɔ. Yinni Gusunɔ u koo goo kasu
wìn daa ya nùn wɛ̃re kpa u nùn ko win
tɔmbun kparo. Domi wunɛ, a ǹ win
wooda mɛm nɔɔwɛ.
15 Ma Samuɛli u seewa u doona
Giligalin di. Yera Sɔɔlu ka win tabu
kowo be ba tie ba maa da Gibeaɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ. Ma u bu gara mi.
Ben geera kua tɔnu natan (600) saka.
16 Sɔɔlu ka win bii Yonatam ka tɔn be
ba ka bu wãa sannu, ba ben sansani
gira Gibea mi. Adama Filisitiban
sansani ya wãa Mikimasiɔ.
17 Filisitiban tabu kowobun wuunu
ita ya yara ben sansanin di ya Isireliba
wɔraa da. Wuu teera da Ofaran swaaɔ
Sualin temɔ.
18 Ma yirusera Bɛti Horonin swaa
swĩi. Ma itasera maa da Bɛnyamɛɛn
tem nɔɔ bura yerɔ wɔwa gaan bɔkuɔ
mi purukanu ra n wãa gbaburun bera
gia.
19 N deema sekobu sari Isireliban
tem kpuro sɔɔ domi Filisitiba ba nɛɛ,
ba ǹ wure bu takobiba ko ǹ kun mɛ
yaasi.
20-21 Yen sɔ̃na Isireliba ba ra de Fil-
isitiban mi bu ka ben naa tebonun
yari nɔɔ dera, ka ben dãkunu ka ben
gbɛ̃ɛ ka ben tebonu ka maa ben naa
kpara dɛkin nɔɔ sɛ̃nu.
22 Yen sɔ̃na tabun sanam mɛ sɔɔ, tɔn
be ba wãa Sɔɔlu ka win bii Yonatam
mi, ben goo kun takobi mɔ, ǹ kun
mɛ yaasa. Sɔɔlu ka win bii Yonatam
tɔnawa ba yeba mɔ.
23 Ma Filisitiban tabu kowobun
wuu teeru gara yara ta da Mikimasiɔ,
bera mi guunu yiru nu yinna. N
deema miya ba ra ka sare.

Yonatam u Filisitiba kamia

14

1 Sɔ̃ɔ teeru Yonatam, Sɔɔlun bii, u
win bɔ̃ɔ aluwaasi wi u ra win tabu
yãnu sɔbe sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a na su da
Filisitiban tabu kowo wuu ten mi, te
ta wãa giɔ.
Adama u ǹ Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ma u gam
dɔɔ.
2 Sɔɔlu u wãa Migoroniɔ Gibean
bɔkuɔ dãru garun nuurɔ te ba ra soku
gerenadi. Tɔn be ba wãa ka wi, ben
geera sãawa tɔnu natan (600) saka.
3 N deema yãku kowo wi ba mɔ̀ Aya
u wãa tɔn ben suunu sɔɔ u sãa yãa ni ba
ra ka bikiaru ko Gusunɔn mi nɛni. Aya
wi, u sãawa Akitubun bii. Akitubu
wi, ka win wɔnɔ Ikabɔdu, be, ba maa
sãawa Finɛɛsin bibu. Finɛɛsin tun-
dowa Eli, wi u raa sãa Yinni Gusunɔn
yãku kowo Siloɔ. Tɔnu nata ye sɔɔ, goo
kun yɛ̃ Yonatam u yara.
4 Swaa ye Yonatam u swĩi u ka da Fil-
isitiban tabu kowo ben mi, ya kpawa
ka kpee bakanu yirun baa sɔɔ. Teerun
yĩsira Bosɛsi, yirusera maa Sɛnɛ.
5 Teera wãa swaa yen sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia Mikimasin deedeeru. Teera
maa wãa Geban deedeeru.
6 Yonatam u win bɔ̃ɔ aluwaasi wi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a na su da bango sari ben
mi. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo sun
somi. Domi gãanu sari ni nu koo nùn
ganɛ u kun ka sun faaba kue, baa sà
kun dabi.
7 Aluwaasi wi, u nɛɛ, a koowo kpuro
ye a gɔ̃ru doke, a ku sika ko. Na wãa ka
wunɛ.
8 Ma Yonatam u nɛɛ, ǹ n mɛn na, su
da ben bera gia kpa bu sun wa.
9 Bà n nɛɛ, su yɔ̃ro su bu ma, sa ko
yɔ̃rawa su bu ma.
10 Bà n maa nɛɛ, su na ben mi, sa
ko dawa, domi ben soku tera ta ko n

sãa yĩreru ma Yinni Gusunɔ u sun bu nɔmu bɛria.
11 Ma be yiru ye, ba dera Filisitiba ba bu wa. Ma Filisiti be, ba nɛɛ, Heberuba wee, ba yarimamɔ wɔrusun di mi ba raa kukua.
12 Ma Filisitiban tabu kowo be, ba Yonatam ka win aluwaasi wi nɔɔ kõ ba nɛɛ, i na mini su bɛɛ gari gɛɛ sõ.
Ma Yonatam u win bõɔ aluwaasi wi sõɔwa u nɛɛ, a man swĩima domi Yinni Gusunɔ u sun bu nɔmu bɛria, bɛsɛ Isireliba.
13 Yera durɔ u kabura u ka yɔɔwa u da mi ba wãa ma aluwaasi wi, u nùn swĩi. Ye ba tura mi, ma u bu soomɔ u suririmɔ. Yera win bõɔ aluwaasi wi, u bu goomɔ win biruɔ.
14 Ben tabun tore ye sɔɔ, be yiru ye, ba tɔmbu gowa nge tɔnu yɛndun saka batuma piibu sɔɔ.
15 Ma bɛrum Filisitiban tabu kowobu mwa kpuro be ba wãa sansaniɔ, ka be ba wãa tabu gberɔ, ka be ba sansani kõsu, ka maa be ba yarimɔ ba tɔmbu wɔraa daamɔ. Sere ka tem tii mu yĩirumɔwa ma tɔmba burisina. Gusunɔwa u dera yabu ye kpuro ya koora mɛ.
16 Be ba Sɔɔlun sansani kõsu Gibeaɔ Bɛnyamɛɛn temɔ, ba wa Filisitiban tabu kowo dabinu ba duku dukubu mɔ̀ baama kpuro.
17 Ma Sɔɔlu u win tɔmbu sõɔwa u nɛɛ, i bɛsɛn tɔmbu mɛnnɔ i ben yĩsa soku kpa su wa be ba kun wãa mi.
Ma ba kua mɛ, ba deema Yonatam ka win bõɔ aluwaasi wi u ra win tabu yãnu sɔbe, beya ba sari mi.
18 Ma Sɔɔlu u Aya sõɔwa u nɛɛ, u Gusunɔn woodan kpakororu suama.
N deema kpakoro te, ta wãa Isireliban sansaniɔ sanam mɛ.
19 Nge mɛ Sɔɔlu u ka yãku kowo wi gari mɔ̀, wure ni nu wãa Filisitiban sansaniɔ nu sosimɔwa nu dɔɔ. Yera Sɔɔlu u yãku kowo wi sõɔwa u nɛɛ, a kpakoro te derio, su ku maa Gusunɔ gãanu bikia.
20 Ma Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba mɛnna ba da tabu gberɔ, ba deema wee Filisitiba ba burisinɛ ba goonamɔ ka takobi.
21 N deema Heberu gabu ba raa yoru dimɔ Filisitiban mi, sere ba ka bu da ben sansaniɔ. Adama ye ba Sɔɔlu ka Yonatam ka begibu wa, yera ba tii wuna ba wura ben mi.
22 Isireli gabu ba raa maa kukua Efaraimun guunun bera gia. Ye ba nua ma Filisitiba ba duki mɔ̀, yera ba seema ba wɔri tabu sɔɔ ba bu naa swĩi,
23 ba ka tura Bɛti Afɛnin wuswaaɔ. Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Isireliba faaba kua dɔma te.

Isireliba ba Yonatam yakia

Sɔɔlu nɔman di

24 Isireliba ba nɔni sõɔra gem gem dɔma te, yèn sõ Sɔɔlu u bõrua u nɛɛ, ma n kun mɔ na nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsia, wi u di yoka yu sere turi, kon yɛ̃ro gowa. Yen sõna tɔn be sɔɔ, goo kun dĩanu dende.
25 Sɔɔlun tɔmbu kpuro ba tura dãa sõɔwɔ mi tim mu tɛrie temɔ.
26 Sanam mɛ ba sõɔ ge duɔ, ba deema wee, tim mɛ, mu koka temɔ. Ka mɛ, goo kun kãka u mu dabure domi ba bõri yi nasie.
27 Adama Yonatam u ǹ daa nua ma win tundo u tɔn be kirɔ kua ka bõri. Yera u dɛka ye u nɛni ka tim bau sɔka u wuna u nɔɔ kpɛ̃ɛ, ma u dam wa.
28 Saa ye sɔɔra tɔn ben turo u nùn sõɔwa u nɛɛ, wunɛn tundo u sun kirɔ kua ka bõri u nɛɛ, wi u di gisɔ, u koo yɛ̃ro go. Yera n dera tɔn be, ba ka wasira gem gem.
29 Ma Yonatam u nɛɛ, nɛn baaba u bɛsɛn tɔmbu nɔni sõɔmɔwa. A ǹ wa nge mɛ na dam wa sanam mɛ na tim mɛn fiiko di?
30 N koo raa wɛ̃ra too tɔn be, bà n di baa fiiko ye ba wɔra ben yibɛrɛban nɔman di. Domi ba koo raa Filisiti be go n kere mɛ.
31 Dɔma te, ba Filisitiba gowa saa Mikimasin di sere ka Ayaloniɔ. Ma ba wasira gem gem.
32 Yera ye Filisitiba ba deri, ba ye kata kua ba gura. Ba yãanu ka kɛtɛba ka kɛtɛ binu mwɛɛrimɔ ba goomɔ ma ba yaa ye temmɔ mi ya kpĩ yɛm sɔɔ.
33 Saa ye sɔɔra ba Sɔɔlu sõɔwa ba nɛɛ, wee, tɔn be, ba Yinni Gusunɔ torarimɔ ba yaa temmɔ mi ya kpĩ yɛm sɔɔ.
Ma Sɔɔlu u nɛɛ, naanɛ sarirugibu bɛɛ! I kpee bakaru bimiama mini tɛ̃.

34 Kpa i baawure sɔ̃ u ka win kɛtɛ ɲ̀ kun mɛ win yãaru na u saka mi, kpa u da u di. Bà n kua mɛ, ba ɲ̀ maa Yinni Gusunɔ torarimɔ.

Wɔ̃ku te sɔɔ, tɔn ben baawure u ka win kɛtɛ na u go mi.

35 Ma Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ yãku yeru kua mi, tera ta sãa gbiikiru ni u kua sɔɔ.

36 Yen biru u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, su da su Filisitiba naa gira wɔ̃kuru su bu wɔri sa n ben yãnu guramɔ sere yam mu ka sãra. Su ku ra ben goo deri, baa turo.

Ma ba nɛɛ, a koowo mɛ n nun wɛ̃re.

Adama yãku kowo u nɛɛ, su gina da su Gusunɔ bikia.

37 Ma Sɔɔlu u Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Filisitiba naa gira? Kaa sun bu nɔmu bɛria?

Adama Gusunɔ u ɲ̀ nùn wisa dɔma te.

38 Yera Sɔɔlu u nɛɛ, i mɛnnama bɛɛ be i sãa wirugibu kpa su gia mi torara wãa gisɔ.

39 Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, wi u ra Isireliba faaba ko, baa ɲ̀ n nɛn bii Yonatam na, u tora, u koo gbiwa.

Adama tɔn ben goo kun nùn wisa.

40 Ma u nɛɛ, i doo i yɔ̃ra miɔnɔ, nɛ ka nɛn bii Yonatam sa ko maa yɔ̃ra mini.

Tɔn be, ba nɛɛ, a koowo mɛ n nun wɛ̃re.

41 Ma Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni, a sun sɔ̃ɔsio ka yĩreru mi torara wãa.

Ma torara sɔ̃ɔsira Yonatam ka Sɔɔlun bera gia. Be ba tie ba yara.

42 Sɔɔlu u kpam nɛɛ, n tiara nɛ ka nɛn bii.

Ma torara sɔ̃ɔsira Yonatam mi.

43 Sɔɔlu u Yonatam sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man sɔ̃ɔwɔ ye a kua.

Yonatam u nɛɛ, na tim bau sɔka ka dɛka ye na nɛni ma na mɛn fiiko denda. Nɛ wee, na wura n gbi.

44 Yera Sɔɔlu u nɛɛ, nà kun nun go, Yonatam, Gusunɔ u man kua nge mɛ u kĩ.

45 Adama tɔn be, ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yonatam, wi u Isireliba faaba baka yeni kua, wiya u koo gbi? Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, baa win seri tia ya ɲ̀ wukuramɔ yu wɔri. Domi ka Gusunɔn somira u sɔmburu kua gisɔ.

Mɛsuma ba ka Yonatam yakia u ɲ̀ ka gu.

46 Yen biru Sɔɔlu u sina u ɲ̀ maa Filisitiba naa swĩi. Ma Filisiti be, ba wura ben temɔ.

Sɔɔlun nasara

47 Sanam mɛ Sɔɔlu u bandu di u kpa Isireliban suunu sɔɔ u ka win yibɛrɛba tabu kua u ka sikerena. Bera Mɔabuba ka Amɔniba ka Edɔmuba ka Soban sinambu ka sere maa Filisitiba. Mi u tabu da da kpuro u ra kamiɛwa.

48 Sɔ̃ɔ teeru u tabu kua ka wɔrugɔru u Amalɛki be ba bu dam dɔremɔ kamia u Isireliba faaba kua ben nɔman di.

49 Sɔɔlun bii tɔn durɔbun yĩsa wee, Yonatam ka Yisifi ka Maakisua. Win bii tɔn kurɔ gbiikoon yĩsira Mɛrabu, yiruse maa Mikali.

50 Win kurɔn yĩsira Akinɔamu, Akimasin bii. Win tabu sunɔwa Abinɛɛ, Nɛrin bii. Nɛri sãawa Sɔɔlun tundon mɔɔ.

51 Kisi, Sɔɔlun tundo, ka Nɛri, Abinɛɛn tundo, ba sãawa Abiɛlin bibu.

52 Sɔɔlun wãaru kpuro sɔɔ, tabu kun dwiiyare wi ka Filisitiban baa sɔɔ. Yen sɔ̃na win tɔmbu sɔɔ, ù n goo wa wi u dam mɔ u wɔrugɔru mɔ, u ra yɛ̃ro mwaamɛwa u ko win tabu kowo.

Isireliba ka Amalɛkiban tabu

15

1-2 Samuɛli u Sɔɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gɔrima wunɛn mi, n nun gum wisi n ka sɔ̃ɔsi ma u nun gɔsa a ko sunɔ win tɔmbu Isireliban suunu sɔɔ. Yen sɔ̃ tɛ̃, a swaa dakio a nɔ ye u gerua. U nɛɛ, u koo Amalɛkiba dibu kɔsia ye ba ka Isireliba swaa bura sanam mɛ ba yara Egibitin di.

3 Yen sɔ̃, a doo a bu wɔri kpa a ye ba mɔ kpuro kpeerasia mam mam. A ku de bu tiara. A bu goowo kpuro tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu sere ka bii wɛ̃ɛnɔ, ka maa ben yaa sabenu.

4 Ma Sɔɔlu u win tɔmbu mɛnna u gara Telaimuɔ. Win tabu kowobun geera kua nɔrɔbun suba goobu (200.000), ma Yudaba ba maa kua tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000).

5 Sanam mɛ Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba tura Amalɛkiban wuu

bɔkɔwɔ, yera ba kukua gen wɔwa gaa sɔɔ.
6 Ma Sɔɔlu u Keniba sõɔwa u nɛɛ, bu de bu tii wuna Amalɛkiban min di, kpa wi, u ku raa bu mɛnna u go kpuro sannu. Domi be, ba Isireliba durom kuawa saa ye ba wee Egibitin di. Ma Keni be, ba yara saa Amalɛkiban min di.
7 Yen biru Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba Amalɛkiba wɔri ba bu sunka saa Hafilan di sere ka Suriɔ ye ya wãa Egibitin sõɔ yari yeru gia.
8 Ma ba ben sunɔ mwa wi ba sokumɔ Agagi. Be ba tie, ma ba bu go ka takobi.
9 Adama Sɔɔlu ka win tabu kowobu, ba Agagi deri, ba ɲ nùn go, ka sere maa yaa sabe ni nu gea sãa, yãanu ka kɛtɛba ka naa kpɛmi ka yãa kpɛmminu ni nu gum mɔ ka baayere kpuro ye ya gea sãa. Ba yina bu ye kpuro kpeerasia mam mam. Adama ye ya ɲ dam mɔ ka ye ya ɲ waabu wã, ba ye kpuro gowa mam mam.
10 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Samuɛli gari kua u nùn sõɔwa u nɛɛ,
11 nɛn nukura sankira ye na ka Sɔɔlu kua sunɔ. Domi u man biru kisi, u ɲ nɛn gere mɛm nɔɔwɛ.

Ye Samuɛli u gari yi nua, yera u mɔru kua gem gem, ma u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue wɔ̃ku giriru.
12 Sisiru bururu u seewa yellu u dɔɔ u ka Sɔɔlu yinna. Adama ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, Sɔɔlu u da wuu ge ba mɔ̀ Kaamɛli gia. Miya u kperu garu gira tɔmbu bu ka win nasara yaaya. Min diya u maa gɔsira u da Giligaliɔ.
13 Ma Samuɛli u da win mi. Ye Sɔɔlu u Samuɛli wa, yera u nɛɛ, Gusunɔ u nun domaru kua. Wee na kpuro kua ye u man yiire.
14 Samuɛli u nɛɛ, ɲ n mɛn na, amɔna na ka yãanu ka kɛtɛban wuri nɔɔmɔ.
15 Sɔɔlu u nɛɛ, tabu kowoba ba yãanu ka kɛtɛ geenu gɔsa ba ka wɔma saa Amalɛkiban min di kpa bu ka Gusunɔ wunɛn Yinni yãkuru kua. Adama ba ye ya ɲ gea sãa kpeerasiawa mam mam.
16 Ma Samuɛli u nɛɛ, a sakuo n nun sõ ye Yinni Gusunɔ u man sõɔwa gĩa wɔ̃kuru.

Sɔɔlu nɛɛ, a geruo.
17 Samuɛli u nɛɛ, yellu a tii garisiwa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsa a kua Isireliban sunɔ.
18 Ma u nun gɔra u nɛɛ, a doo a Amalɛki durumgii be tabu wɔri a bu go a kpeerasia mam mam.
19 N n mɛn na, mban sõna a ɲ Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ. Mban sõna i kua ye ya ɲ nùn dore, i ben yãnu kata kua i gura.
20 Sɔɔlu u nɛɛ, na Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwa fa. Na da mi u man gɔra, ma na Amalɛkiban sunɔ Agagi mwa na ka na, ma na win tɔmbu go mam mam.
21 Adama nɛn tabu kowoba ba ben yãanu ka ben kɛtɛ geenu mwaama bu ka Gusunɔ wunɛn Yinni yãkuru kua Giligaliɔ.
22 Samuɛli u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u kĩru bo. Yãkunu? Nge mɛm nɔɔbu. Wee mɛm nɔɔbu bu yãkuru kere. Wii kpĩibu bu maa yãku yaa gum kere.
23 Wi u ku ra Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ u sãawa taarɛgii nge sɔro. Wi u ku ra nùn wiru kpĩiyɛ, u sãawa nge bũu sãɔ. Tɛ̃, yèn sõ a Yinni Gusunɔn gere yina, win tii u maa nun yina, u nun bandu yara.
24 Yera Sɔɔlu u Samuɛli sõɔwa u nɛɛ, na durum kua, na Yinni Gusunɔn wooda sara ka maa wunɛn gere. Na nɛn tɔmbun bɛrum kua ma na ben gere wura.
25 Adama na nun kanamɔ, a man nɛn durum suuru kuo, kpa a ka man wura Giligaliɔ, n ka Yinni Gusunɔ sã.
26 Ma Samuɛli u nùn sõɔwa u nɛɛ, na ɲ maa ka nun wurɔ. Domi a Yinni Gusunɔn gari yina. Mɛya u maa nun yina, u nun bandu yara.
27 Sanam mɛ Samuɛli u gɔsirɔ u ka doona, yera Sɔɔlu u win yaberun swaa gaba, ma yabe te, ta gɛ̃ɛra.
28 Samuɛli u nùn sõɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nun Isireliban bandu wɔrari gisɔ u tu goo wɛ̃ wi u nun sanɔ kere.
29 Gusunɔ, Isireliban Yinni yiikogii u ku ra weesu ko, u ku ra maa win himba gɔsie, domi u ɲ sãa nge tɔnu.
30 Sɔɔlu u kpam nɛɛ, na durum kua, adama tɛ̃ na nun kanamɔ a man

bɛɛrɛ dokeo nɛn tɔmbu Isirelibɑ kɑ ben guro gurobu kpuron wuswɑɑɔ. A kɑ mɑn gɔsiro Giligɑli mi kpɑ n kɑ Gusunɔ wunɛn Yinni sɑ̃.
31 Mɑ Samuɛli u gɔsirɑ u kɑ Sɔɔlu dɑ. Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ sɑ̃wɑ.
32 Yerɑ Samuɛli u nɛɛ, i kɑ mɑn Agɑgi, Amɑlɛkibɑn sunɔ wi nɑɑwɑ mini. Mɑ Agɑgi wi, u susi kɑ nuku dobu. Domi u bwisikɑ mɑ gɔɔ nùn sɑrɑri.
33 Adɑmɑ Samuɛli u nɛɛ,
nge mɛ wunɛn tɑkobi yɑ tɔn kurɔbu
gɑbun bibu go,
nge mɛyɑ wunɛn mɛro u koo mɑɑ bii
biɑ.
Mɑ Samuɛli u Agɑgi go u bɔtirɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerɔ Giligɑliɔ.
34 Yen biru Samuɛli u dɑ Rɑmɑɔ, Sɔɔlu mɑɑ dɑ win yɛnuɔ Gibeɑɔ.
35 Sere Samuɛli u kɑ gu, u ǹ mɑɑ Sɔɔlu mɛɛrim dɑɑre. Adɑmɑ u rɑ n nùn swĩiyɑmmɛwɑ yèn sɔ̃ Gusunɔn nuki sɑnkirɑ ye u kɑ nùn kuɑ Isirelibɑn sunɔ.

Gusunɔ u Dɑfidi gɔsɑ

u kɑ ko sunɔ

16

1 Yinni Gusunɔ u Samuɛli sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, sere sɑɑ yerà kɑɑ n wɑ̃ɑ ɑ n Sɔɔlu swĩiyɑmmɛ. Domi nɑ nùn bɑndu yɑrɑ. U ǹ mɑɑ kpɛ̃ u bɑndu di Isirelibɑ sɔɔ. Yen sɔ̃, ɑ gum yibio wunɛn kɔbɑ ye sɔɔ kpɑ n nun gɔri ɑ dɑ Isɑi, Bɛtelehɛmugiin mi. Domi nɑ win bii turo gɔsɑ u kɑ ko sunɔ wi nɑ kĩ.
2 Adɑmɑ Samuɛli nɛɛ, ɑmɔnɑ kon ko n kɑ dɑ mi, domi Sɔɔlu ù n ye nuɑ, u koo mɑn go.
Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ɑ nɑɑ gbiibɑ suo kpɑ ɑ nɛɛ, ɑ nɑwɑ ɑ kɑ mɑn yɑ̃kuru kuɑ.
3 Kpɑ ɑ Isɑi soku yɑ̃ku yeru mi. Miyɑ kon nun sɔ̃ ye kɑɑ ko. Yerɑ ɑ gum tɑ̃re wi kon nun sɔ̃ɔsin wirɔ.
4 Samuɛli u kuɑ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwɑ. Ye u nɑ Bɛtelehɛmuɔ, yerɑ wuu gen guro gurobu bɑ nɑ win mi kɑ bɛrum bɑ nɛɛ, n kɑ sere do mɛ?
5 Mɑ Samuɛli u bu wisɑ u nɛɛ, n do gbɑ̃ɑ gbɑ̃ɑ. Nɑ nɑwɑ n kɑ Yinni Gusunɔ yɑ̃kuru kuɑ. I bɛɛn tii disi wunɑrio kpɑ i nɑ yɑ̃ku yerɔ.
Mɑ Samuɛli u mɑɑ Isɑi kɑ win bii tɔn durɔbu sokɑ. Bɑ tii disi wunɑri bɑ nɑ yɑ̃ku yeru mi.
6 Sɑɑ ye be kpuro bɑ tunumɑ, yerɑ Samuɛli u Eliɑbu wɑ. Mɑ u bwisikɑ u nɛɛ, à n dɑ wiyɑ mi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsɑ.
7 Adɑmɑ Yinni Gusunɔ u Samuɛli sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, ɑ ku win wɑsin burɑm mɛɛri, ǹ kun mɛ win gunum, n ǹ wi, nɑ gɔsɑ. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ, nɑ ku rɑ wɑsin burɑm mɛɛri nge tɔnu. Gɔ̃ruwɑ nɑ rɑ mɛɛri.
8 Mɑ Isɑi u Abinɑdɑbu sokɑ, u derɑ u susi Samuɛlin wuswɑɑɔ. Mɑ Samuɛli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun mɑɑ wini gɔsɑ.
9 Mɑ Isɑi u derɑ Sɑmɑ u susi Samuɛlin wuswɑɑɔ. Adɑmɑ Samuɛli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun winin tii gɔsɑ.
10 Isɑi u derɑ win bibu nɔɔbɑ yiru bɑ susi Samuɛlin wuswɑɑɔ. Adɑmɑ Samuɛli u nùn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, Yinni kun ben goo gɔsɑ.
11 Mɑ u Isɑi bikiɑ u nɛɛ, wunɛn bii tɔn durɔbu kpurowɑ mini?
Isɑi u nùn wisɑ u nɛɛ, ben dɑ̃ɑko wi bɑ mɔ̀ Dɑfidi, wiyɑ u woo, u yɑ̃ɑnu kpɑrɑmɔ.
Yerɑ Samuɛli u nɛɛ, ɑ de bu nùn kɑsumɑ. Domi sɑ ǹ kpɛ̃ su yɑ̃kuru ko mɑ n kun mɔ u nɑ.
12 Mɑ Isɑi u derɑ bɑ nùn kɑso dɑ bɑ kɑ nɑ. Dɑfidi wi, u sɑ̃ɑwɑ tɔn swɑ̃ɔ, u wɑsi bwɑ̃ɑ do, u mɑɑ wɑɑbu wɑ̃. Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ɑ seewo ɑ nùn gum mɛ tɑ̃re domi wiyɑ nɑ gɔsɑ.
13 Yerɑ Samuɛli u win kɔbɑ ye suɑ u nùn gum mɛ tɑ̃re win mɑɑbun wuswɑɑɔ. Mɑ Gusunɔn Hunde u Dɑfidi yɔɔwɑ sɑɑ dɔmɑ ten di.
Yen biru Samuɛli u gɔsirɑ u wurɑ Rɑmɑɔ.
14 Yen biru Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu deri mɑ Yinni Gusunɔ u derɑ hunde kɔ̃sɑ yɑ nùn tɔ̃yɑ mɔ̀.
15 Mɑ Sɔɔlun bwɑ̃ɑbu bɑ nùn sɔ̃ɔwɑ bɑ nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u derɑ hunde kɔ̃sɑ yɑ nun tɔ̃yɑ mɔ̀.
16 N n mɛn nɑ, bɛsɛn yinni, ɑ de su goo kɑsu wi u mɔrɔku soberu yɛ̃. Yinni Gusunɔ ù n derɑ hunde kɔ̃sɑ yɑ nun seeri, kpɑ u mɔrɔku ge so kpɑ yu sɑrɑ.

17 Ma Səəlu u win bwãa be wisa u nɛɛ, i doo i goo kasu wi u mərəku soberu yɛ̃ sãa sãa kpa i ka nùn na nɛn mi.
18 Ma win bɔ̃ɔ turo u nɛɛ, na Isai Bɛtelehɛmugiin bii turo waare wi u mərəku soberu yɛ̃. U maa wərugəru mə gem gem, u sãawa tabu durə, u ra maa gari gere ka laakari. Durə burən tiiwa. Yinni Gusunə maa wãa ka wi.
19 Yera Səəlu u gəra Isain mi, u nɛɛ, a man wunɛn bii Dafidi yãa kparo wi kɛ̃ɛma u na nɛn mi.
20 Ma Isai u pɛ̃ɛ sua ka tam mɛ ba doke yaa gənan bəəru səə, ka boo kpɛmu, u ye kpuro kɛtɛku səbi. Ma u Dafidi swaa sure ka yãa ni kpuro u da Səəlun mi.
21 Ye u tura mi, u kua win bɔ̃ɔ. Səəlu u nùn kĩa gem gem ma u nùn kua win tabu yãa səwo.
22 Ma Səəlu u maa gəra Isain mi, u nɛɛ, a man Dafidi derio u n sãa nɛn səm kowo, domi win daa ya man dore.
23 Saa dəma ten di, Yinni Gusunə ù n dera hunde kɔ̃sa ya Səəlu seeri, Dafidi u ra win mərəku suewa u so, kpa hunde kɔ̃sa ye, yu sara. Kpa win laakari yu wurama mam mam.

Dafidi ka Goliati

17

1 Yen biru Filisitiba ba ben tabu kowobu mɛnna ba tabun səəru kua Sokoɔ Yudan temə. Ba ben sansani gira Efɛsi Damimuɔ, ye ya wãa Soko ka Asekan baa səə.
2 Səəlu ka Isireliba ben tii ba mɛnna ba ben sansani gira Elan wəwa səə. Miya ba tabu kpĩ bu ka Filisitiba wəri.
3 Filisitiba ba yɔ̃ wəwa yen bera gee, ma Isireliba ba maa yɔ̃ yen bera giɔ.
4 Tabu durə goo u yarima Filisitiban sansanin di, u da u yɔ̃ra sansani yiru yen baa səə. Win yĩsira Goliati. Gatin diya u na. Ma win gunum tura gəm soonu nəəba tia ka bənu.
5 U sii gandun furə doke, ka sii gandun tarakpe ye ba kua nge swãa kokosu. Yen bunum mu kua kilo wata.
6 U maa sii gandun kərəm doke, ma u sii gandun yaasa bɛki.
7 Yaasa yen buru ta sãawa nge weson dɛka ye u ra beku yasa tɛ̃ke. Yen bɛm bunum tura kilo nəəba yirun saka. Ma tabu kowo goo u nùn gbiiye u win tɛrɛru nɛni.
8 Goliati wi, u yɔ̃ra u gbãra u Isireliban tabu kowobu sɔ̃əwa u nɛɛ, mban sɔ̃na i yarima i tabu sĩa kpĩ. I ǹ yɛ̃ ma nɛ Filisitiwa, bɛɛ maa Səəlun yobu? I goo gəsio bɛɛn suunu səə u na u ka man sanna.
9 U n kpĩa u man kamia u go, nɛn təmbu bu ko bɛɛn yobu. Adama nà n nùn kamia na go, bɛɛya ko i ko bɛsɛn yobu, kpa i sun sã.
10 Sannəwa na kĩ gisə. I goo wunama wi u koo ka man sanna.
11 Ye Səəlu ka Isireliba kpuro ba Filisiti win gari yi nua, ma bɛrum bu mwa gem gem.
12 Dafidi wee, u sãawa Isain bii. Isai wi, Efaratigiiwa wi u wãa Bɛtelehɛmuɔ Yudan temə. Bii tən durəbu nəəba itawa u mara. Səəlun waati ye səə, u sãawa durə təkəru gem gem.
13 Win bii bukurobu ita ba Səəlu swĩi ba ka tabu da. Ben yĩsa wee, Eliabu ka Abinadabu ka Sama.
14 Sanam mɛ ba wãa Səəlun sansaniɔ, win bii dãako Dafidi
15 u ra dewa Bɛtelehɛmuɔ u ka win tundon yãanu kpara kpa u gəsirama Səəlun mi.
16 Saa ye səə, Goliati wi, u ra nɛwa Isireliban wuswaaɔ bururu ka yoka u ka tii bu sɔ̃əsi. Mɛya u kua sere sɔ̃ɔ weeru.
17 Sɔ̃ɔ teeru Isai u win bii Dafidi sɔ̃əwa u nɛɛ, a gbere səndanu saaki tia suo ka pɛ̃ɛ wəku te, kpa a ka wunɛn maabu daawa fuuku tabu gberə.
18 A maa gasanu wəku te suo a ben wuurun wirugii wɛ̃ kpa a wa nge bà n bwãa do, kpa a ka gãanu wurama ben min di ni nu koo man sɔ̃əsi ma a tura mi.
19 Ba wãa ka Səəlu ka Isireliban tabu kowobu Elan wəwaɔ. Miya ba tabu mɔ̀ ka Filisitiba.
20 Sisiru buru buru, Dafidi u seewa u yãa ni goo nəmu səndia. Ma u win səmunu sua u doona nge mɛ Isai u nùn yiire. Ye u tura mi, u deema wee, tabu

kowoba yarimamɔ ba tabun sɔɔru mɔ̀. Ba gbamgba soomɔ ba kuuki mɔ̀.
21 Isireliba ka Filisitiba ba tabu tɛriamɔ.
22 Dafidi u win sɔmunu sɔbia u yãnun kõso nɔmu bɛria, ma u duka da tabu gberɔ u win maabu deema u bu tɔbura.
23 Sanam mɛ u ka bu gari mɔ̀, wee Filisitiban tabu durɔ Gatigii wi ba mɔ̀ Goliati u kurama saa Filisitiban tabu sĩan di. U win gari yi saarim seewa, ma Dafidi u yi nua.
24 Ye Isireliba ba durɔ wi wa, be kpuro ba bɛrum soora gem gem ba duki yakikira.
25 Ma ba mɔ̀, durɔ wi wee, u maa yarima u ka sun nɔɔ kasu. Wi u kpĩa u nùn go, sunɔ u koo yɛ̃ro dukia baka wɛ̃, kpa u nùn win bii wɔndia kɛ̃ kurɔ. Mɛya yɛ̃ron yɛnugiba ko n tii mɔ. Sunɔ kun maa bu gãanu bikiamɔ.
26 Ma Dafidi u be ba wãa win bɔkuɔ bikia u nɛɛ, wara ra n Filisiti, bango sarirugii wi, u sere ka bɛsɛ Gusunɔn tabu kowobu nɔɔ kasu. Mba ba koo yɛ̃ro wɛ̃ wi u nùn go, ma u Isireliba sekuru yara.
27 Ba nùn sõɔwa ye ba raa gerunamɔ. Ba nɛɛ, yeni ka yeniwa ba koo yɛ̃ro wɛ̃ wi u nùn go.
28 Ye Eliabu Dafidin mɔɔ tɔnwero u nua Dafidi u gari mɔ̀ ka tɔn be, u ka nùn mɔru kua u nùn bikia u nɛɛ, wara a sere yãa gõɔ piibu ge deria gbaburɔ. Na wunɛn anayisiru yɛ̃ ka wunɛn woo bɔbunu. Na yɛ̃ ma a na a ka tabu mɛɛriwa.
29 Dafidi u wisa u nɛɛ, mba n kua. Baa gari na ɲ kpɛ̃ n bikia?
30 Ma u nùn biru kisi u da u goo gari bikia. Yera ba nùn wisa nge mɛ gbiikoba raa gerua.
31 Be ba nua ye Dafidi u gerua, yera ba da ba Sɔɔlu saaria. Ma Sɔɔlu u Dafidi sokusia.
32 Dafidi u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ, a ku de goon tororu tu kara Filisiti win sõ, yinni, kon da n ka nùn sanna.
33 Sɔɔlu u nɛɛ, a ɲ kpɛ̃ a susi Filisiti win mi, a sere ka nùn sanna. Domi wunɛ bii piibuwa gina. Durɔ wi, u maa sãawa tabu durɔ saa win aluwaasirun di.
34 Ma Dafidi u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ, na raa sãawa nɛn tundon yãa kparo. Gbee sunɔ, ɲ kun mɛ yaa kõsa gaa yà n na ya yãa teeru mwa yãa gõɔ sɔɔ,
35 na ra ye naa girewa kpa n ye so n yãa te wɔra yen nɔɔn di. Yà n man sĩirema yen nɔɔ gbiniya na ra nɛnɛ n ka ye so n go.
36 Yinni na yaa kõsi goore. Nge mɛya kon maa Filisiti bango sarirugii wini go nge yen tia, domi u Gusunɔn tabu kowobu nɔɔ kasu.
37 Yinni Gusunɔ wi u man wɔra saa gbee sunɔ ka yaa kõsa yen min di u koo maa man wɔra Filisiti win nɔman di.

Ma Sɔɔlu u nɛɛ, a doo kpa Yinni Gusunɔ u nun yõre.

38 Ma Sɔɔlu u win tiin tabu yãnu kpuro sua u Dafidi sebusia. Niya tarakpe ka sii gandun furɔ,
39 ka takobi. Yen biruwa Dafidi u kookari kua u ka sĩ, domi u ɲ yen dɔɔnɛ mɔ. Adama u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ, na ɲ kpɛ̃ n ka yeniba kpuro sĩ, domi na ɲ yen dɔɔnɛ mɔ.

Ma u ye pota u yi.
40 Yera u win dɛka sua u da u kpee gori nɔɔbu dɔbura daarɔ u yi doke win kpara bɔɔrɔ ma u win kpurantɛɛru sua u susi Filisiti win mi.
41 Saa ye sɔɔ, Filisiti wi, u win tɛrɛ nɛnɔ gbiisie ba ka susimɔ ba dɔɔ Dafidin mi.
42 Ye Filisiti wi, u Dafidi mɛɛra tii, u wa ma aluwaasi kpɛmbuwa, tɔn swãa durɔ burɔ, yera u nùn gema.
43 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, nɛ bõɔwa a ka sere dɛki suama a man kasu? Yera u Dafidi bõrusi ka win bũnun yĩsiru.
44 Ma u nɛɛ, a susima, kon de gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yu wunɛn yaa di.
45 Dafidi wi, u Filisiti wi sõɔwa u nɛɛ, wunɛ wee a ka man sannɔ wee ka takobi ka yaasa ka saka. Adama nɛ, na ka nun sannɔ weewa ka Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin yĩsiru, wi u maa sãa Isireliban tabu kowobun Yinni wi a nɔɔ kasu.
46 Gisɔ Yinni Gusunɔ u koo man nun nɔmu bɛria. Kon nun so n sura kpa n wunɛn wiru bura. Gisɔ kon Filisitiban tabu kowobun gonu gunɔsu ka gbeeku yɛɛ wɛ̃ yi di.

Kpa handuniagibu kpuro bu gia ma Gusunə Isireliban Yinni u dam mə.
47 Be ba wãa mini kpuro ba koo wa ma Yinni Gusunə kun takobi ka yaasan bukata mə u ka tənu faaba ko. Domi wiya u ra tabu di. U koo sun bɛɛ nəmu bɛria.
48 Saa ye Filisiti wi, u susimə u ka Dafidi wəri, saa yera Dafidin tii u maa duka dəə Filisitiban tabu sĩaə u ka nùn yinna.
49 Ma u win nəmu kpɛ̃ɛ kpara bəə te səə u kperu wuna u bɛri win kpurantɛɛru səə. Ma u Filisiti wi kpee te kara ta da ta numa win sirikanaə ma u wəruma u kibari.
50 Kpurantɛɛrun kpee teera Dafidi u ka Filisiti wi kamia. Ye u nùn sura baa takobi u ǹ nɛni.
51 Ma u duka da u durə win takobi woma yen kararun di u ka nùn go u wiru bura. Ye Filisitiba ba wa ma ben tabu durə wi, u gu, yera ba duki yarina.
52 Yera Isireliban tabu durəbu ka Yudaba ba seewa ba Filisitiba fɛɛrisi ka tabun wurenu ba bu gira sere Gati ka Ekoronin kənnəwə, ma Filisitiban gonu wəruka Saaraimun swaaə sere ka Gatiə n ka girari Ekoroniə.
53 Ma Isireliba ba gəsirama ba Filisitiban sansani wəri ba ben yãnu gura.
54 Yen biru Dafidi u Goliatin wiru sua u ka da Yerusalɛmuə. Adama ye ya sãa Goliatin tabu yãnu kpuro u ni yiwa win tiin kurə.

Yonatam u ka Dafidi bərənu kua

55 Saa ye Səəlu u Dafidi wa u dəə u ka Filisiti wi sanna, yera u win tabu sunə Abinɛɛ bikia u nɛɛ, Abinɛɛ, weren biiwa bii durəbu geni.
Abinɛɛ u wisa u nɛɛ, sere ka wunɛn wãaru, na ǹ yɛ̃.
56 Ma sunə u nɛɛ, a bikio kpa a nə ǹ n weren biin na.
57 Ye Dafidi u Filisiti wi go u kpa u win wiru bura u nɛni u ka wee, yera Abinɛɛ u ka nùn da Səəlun mi.
58 Səəlu u nùn bikia u nɛɛ, bii wunɛ, weren biiwa wunɛ.
Dafidi u nɛɛ, Isai, wunɛn bə̃ə wi u wãa Bɛtelehɛmuə, wiya u man mara.

18

1 Saa ye Dafidi u ka Səəlu gari kua u kpa, Yonatam u nùn kĩa nge win tiin hunde ma u ka nùn bərənu kua gem gem.
2 Saa maa dəma ten diya Səəlu u nùn mwa u yi u ǹ maa wure u da win tundon mi.
3 Yonatam u bə̃rua ma u ko n sə̃a Dafidin bərə sere ka baadommaə yèn sə̃ u nùn kĩ nge win tiin hunde.
4 Yera u win tiin yaberu pota u Dafidi kã ka maa win tabu yaberu ka mam win takobi ka win tɛndu ka win kpaka.
5 Mi Səəlu u Dafidi tabu gəra kpuro, u ra nasara suewa. Yen sə̃na u nùn kua win tabu kowobun tənwero. Ma n təmbu kpuro dore ka mam Səəlun tabu durəbun tii.

Səəlu u ka Dafidi nisinu seewa

6 Saa yè səə tabu kowoba wee tabu gberun di, mi Dafidi u Filisiti wi go, yera tən kurəba yarima Isireliban wusu kpuron di bu ka Səəlu senna. Ba yaamə ba baranu ka mərəkunu soomə, ba kuuki mə̀ ka nuku dobu.
7 Ba womusu mə̀ ba mə̀,
Səəlu u ra nərəm nərəm (1.000) go.
Adama Dafidi u ra nərəbun suba wəku wəkubu (10.000) go.
8 Gari yi, yi ǹ ka Səəlu naawɛ, ma u məru bara gem gem. U nɛɛ, ba Dafidi siara nərəbun suba wəku wəkubun sə̃, adama nɛgibu nərəm nərəm tənа. Mba na maa ka Dafidi kere sina gəna baasi.
9 Saa dəma ten diya Səəlu u ka Dafidi nənu kə̃su mɛɛrim torua.
10 Yen sisiru Gusunə u dera hunde kə̃sa ya Səəlu seeri ma u bindimə win yɛnun suunu səə u gari gerumə nge bũnugii. Ma Dafidi u mərəku sua u nùn soowammɛ nge mɛ win dəənɛ. N deema Səəlu u win yaasa nɛni.
11 Ma u ye fĩa u ka Dafidi səku u nɛɛ, kon ka nùn gana mɛnnawa. Nge mɛya u kua sere nən yiru, adama Dafidi u ye kpuro fuka ma Səəlu u nùn kəmia.
12 Yen biru Səəlu u Dafidi nasia, domi u gia ma Yinni Gusunə u nùn deri, ma u ka Dafidi wãa.

13 Yera n dera u nùn dɛsirasia win
bɔkun di u nùn kua tabu kowobu
nɔrɔbun (1.000) tɔnwero. Ma Dafidi u
Isireliba kpara tabu sɔɔ.
14 Ye u gɔ̃ru doke u ko kpuro, ya ra
koorewa, domi Yinni Gusunɔ u wãa
ka wi.
15 Ye Sɔɔlu u wa ye Dafidi u mɔ̀
kpuro ya ra koorewa, yera u nùn
nasiam sosi.
16 Adama Isireliba ka Yudaba kpuro
ba Dafidi kĩa yèn sɔ̃ u bu kparamɔ ben
tabu sɔɔ.

Dafidi u Sɔɔlun bii Mikali sua kurɔ

17 Ma Sɔɔlu u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
nɛn bii wɔndia gbiikoo Mɛrabuwa kon
nun kɛ̃ kurɔ. Adama a de a n sãa
damgii kpa a Yinni Gusunɔ sanna.
Domi Sɔɔlu u bwisika u nɛɛ, u ǹ kĩ u
nùn go win tii, Filisitibara u koo nùn
bɔrie.
18 Adama Dafidi u Sɔɔlu wisa u nɛɛ,
yinni, wara ra n nɛ. Mba nɛn yɛnugibu
ka nɛn tundon bweseru n ka sere ko
wunɛn dokiri.
19 Adama saa ye Sɔɔlu u koo Dafidi
Mɛrabu wi wɛ̃ kurɔ, saa yera u nùn sua
u Adiriɛli, Mɛholagii wɛ̃ u sua kurɔ.
20 N deema Sɔɔlun bii wɔndia goo,
wi ba mɔ̀ Mikali, u Dafidi kĩ. Ye ba
Sɔɔlu gari yi sɔ̃ɔwa, n nùn dore.
21 Ma u nɛɛ, kon nùn wi kɛ̃, kpa u ko
yina Filisitiba bu ka Dafidi nɔma turi.
Ma u Dafidi sɔ̃ɔwa nɔn yiruse u nɛɛ,
saa gisɔn di kaa ko nɛn dokiri.
22 Ma Sɔɔlu u win bwãabu yiire bu
ka Dafidi gari yi ko nɛkɛ nɛkɛ bu nɛɛ,
wee, sunɔn nukura do wunɛn sɔ̃. Win
bwãabu kpuro ba maa nun kĩ. Yen sɔ̃,
a de a n sãa win dokiri.
23 Ma ba da ba Dafidi gari yi nɔɔsia.
Ma Dafidi u nɛɛ, bɛɛn nɔni sɔɔ gãa
piimina mi? Bu nɛɛ, na sãa sunɔn
dokiri? Nɛ bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛwa wi ba kun
garisi gãanu.
24 Ma Sɔɔlun gɔro be, ba wura ba
nùn Dafidin gari yi sɔ̃ɔwa.
25 Sɔɔlu u nɛɛ, amɛniwa i ko i Dafidi
sɔ̃ i nɛɛ, na ǹ dokirirun gãanu ganu
kĩ, ma n kun mɔ Filisitiban sen sarusu
wunɔbu (100). Yera ya ko n sãa mɔru
kɔsiaru nɛn yibɛrɛban mi.

Sɔɔlu u yeni gerumɔwa kpa Fil-
isitiba bu ka Dafidi go.
26 Ye ba da ba Dafidi gari yi sɔ̃ɔwa ya
nùn dore u n ka sãa sunɔn dokiri. Tɔ̃ɔ
te ba koo nùn kurɔ wɛ̃ tu sere turi,
27 u seewa ka win tabu kowobu ba
da ba Filisitiba go tɔnu goobu (200).
Ma Dafidi u ka ben sen sarusu na u su
gara tia tia u sunɔ wɛ̃. Saa yera Sɔɔlu u
nùn win bii Mikali wɛ̃ kurɔ.
28 Ye Sɔɔlu u gia ma Yinni Gusunɔ
u ka Dafidi wãa, win bii Mikali u maa
nùn kĩ gem gem,
29 yera u nùn nasiam sosi. Ma u kua
win yibɛrɛ win wãaru kpuro sɔɔ.
30 Yen biru Filisitiban tabu sinambu
ba ra n wɔraa naamɔ Isireliban mi.
Dafidi ù n ka bu sanna, u ra nasara
suewa n kere Sɔɔlun tabu tɔnwero be
ba tie. Yen sɔ̃na u yĩsiru yara.

Yonatam u ka Dafidi yina

19

1 Sɔɔlu u win bii Yonatam ka win
bwãabu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Dafidi
goowo. Adama Yonatam u Dafidi kĩ n
banda.
2 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn baa
Sɔɔlu u swaa kasu u ka nun go. A de
a n tii yɛ̃ sia bururu, kpa a kuku yeru
kasu a n wãa mi.
3 Nɛ ka nɛn baa sa ko na su yɔ̃ra
deedeeru mi a kukua kpa n ka nùn
wunɛn gari ko. Kpa n nun sɔ̃ ye na nua
win min di.
4 Ye ba na mi, Yonatam u win baa
Dafidin gea saaria u nɛɛ, wunɛ sunɔ a
ku wunɛn bɔ̃ɔ Dafidi torari. U ǹ nun
kɔ̃sa gaa kue. Ye u kua kpuro, gãa
geena.
5 U tii kari bɔrie ye u ka Filisiti wi
go. Ma Yinni Gusunɔ u Isireliba kpuro
nasara baka wɛ̃. Wunɛn tii a ye wa,
ma wunɛn nukura dora. N n mɛn na,
mban sɔ̃na a kĩ a tora a ka Dafidi wi u
dɛɛre mi go kam.
6 Ma Sɔɔlu u Yonatam gari yi wura
ma u bɔ̃rua u nɛɛ, sere ka Yinni
Gusunɔn wãaru, na ǹ maa Dafidi
goomɔ.
7 Ma Yonatam u Dafidi soka u nùn
gari yi kpuro saaria. U ka nùn da
Sɔɔlun mi, ma Dafidi u nùn sãwa nge
yellu.

Mikali u Dafidi faaba kua

8 Tabu kpam tunuma ma Dafidi u yara u ka Filisitiba sanna. U bu kamia
mam mam, ma ba duki sua.
9 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u dera
hunde kɔ̃sa ya kpam Sɔɔlu seeri. Saa
ye, u sɔ̃ win dirɔ u win yaasa nɛni, ma
Dafidi u nùn mərɔku soowammɛ.
10 Sɔɔlu u kĩ u Dafidi yaasa kara u ka
gana mɛnna, adama Dafidi u fuka ma
Sɔɔlun yaasa ya da ya gira ganaɔ. Yera
Dafidi u kura u duka sua wɔ̃ku te.
11 Ma Sɔɔlu u sɔməbu gɔra Dafidin
dirɔ bu tu kɔ̃su bu wa bu ka nùn go
yam sãreru. Adama Mikali, Dafidin
kurɔ, u nùn gari yi nɔɔsia u nɛɛ, ù kun
duka sua wɔ̃ku te, sisiru ba koo nùn
go.
12 Yera Mikali u Dafidi yara fɛnɛntin
di ma u kura u kpikiru sua. Nge mɛya
u ka bu kisirari.
13 Ma Mikali u bwãaroku gagu sua u
gu kpĩ kpin yerɔ. U gen wiru boo gɔna
wukiri. Ma u gu bekuru bubusi.
14 Saa ye Sɔɔlu u tɔmbu gɔra bu
Dafidi mwaama, yera Mikali u nɛɛ, sii
barɔ u kpĩ.
15 Ye ba wura ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa mɛ,
yera u nɛɛ, bu doo bu Dafidi wa, kpa
bu ka nùn na ka win kpin yee te
sannu, u nùn go.
16 Ye ba dua Dafidin dirɔ, ba deema
bwãarokuwa ga kpĩ kpin yeru wɔllɔ.
Gen wira boo gɔna wukiri.
17 Yen biru Sɔɔlu u Mikali sokusia u
nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a man nɔni
wɔ̃kua mɛ, a dera nɛn yibɛrɛ u man
kisirari u doona.
Mikali u nùn wisa u nɛɛ, u nɛɛwa n
de u doona. N kun mɛ, u koo man go.

Sɔɔlu u Dafidi naa swĩi

Nayɔtuɔ

18 Ye Dafidi u kpikiru sua u Sɔɔlu
kisirari, yera u da Samuɛlin mi Ramaɔ
u nùn saaria kpuro ye Sɔɔlu u nùn
kua. Ma wi ka Samuɛli ba sina sannu
Raman wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtuɔ.
19 Yera ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wɔɔ
Dafidi u wãa Ramaɔ ka Samuɛli sannu
wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtuɔ.
20 Ma Sɔɔlu u sɔməbu gɔra mi, bu
Dafidi mwaama. Adama ye ba tura
mi, ba ka Gusunɔn sɔmɔ wuuru yinna,
Samuɛli u bu gbiiye ba sãaru mɔ̀. Ma
Gusunɔn Hunde u sɔmɔ be yɔɔwa ma
ben tii ba Gusunɔ sãaru wɔri nge sɔmɔ
be.
21 Yera gaba da ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa. Ma u
maa sɔməbu gabu gɔra. Ma ben tii ba
maa Gusunɔ sãaru wɔri nge sɔmɔ be.
22 Ye Sɔɔlu nua mɛ, yera win tii u
den swaa wɔri u dɔɔ Ramaɔ. Ye u tura
dɔkɔ baka ye ya wãa Sekuɔ, yera u
bikia u nɛɛ, mana Samuɛli ka Dafidi ba
wãa.
Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba wãa
Raman wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtuɔ.
23 Ye u dɔɔ mi, yera Gusunɔn Hunde
u maa win tii yɔɔwa ma u Gusunɔ
sãaru wɔri nge win sɔmɔ, u ka tura
sere Nayɔtuɔ.
24 U win yaberu pota ma u Gusunɔ
sãamɔ Samuɛlin wuswaaɔ. Dɔma te, u
kpĩwa basi sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru kpuro.
Yen sɔ̃na ba ra nɛɛ, Sɔɔlun tii u maa kua
Gusunɔn sɔmɔ?

Yonatam u Dafidi somi

20

1 Dafidi u yakura u doona saa
Raman wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtun di,
u da u Yonatam deema. U nɛɛ, mba na
kua. Mba nɛn toraru. Nge taarɛ mba
na wunɛn tundo kua u ka kĩ u man go.
2 Yonatam u nùn wisa u nɛɛ, su ku
wa mɛ! A ǹ gbimɔ. Nɛn tundo u ku ra
gãanu ganu ko u kun man sɔ̃ɔwa, baa
ǹ n gãa piiminun na. N n mɛn na, u ǹ
yenin bweseru mɔ̀ u kun man sɔ̃ɔwa.
Gari yi, yi ǹ sãa mɛ.
3 Dafidi u nɛɛ, kam kam mɛya n
sãawa. Adama wunɛn tundo u ǹ dere
a yi nɔ, domi u yɛ̃ ma a man kĩ too.
U ǹ maa kĩ wunɛn nukuru tu sankira.
Sere ka wunɛn wãaru ka maa Yinni
Gusunɔn wãaru, naa dabusa teera ta
man karanɛ ka gɔɔ.
4 Ma Yonatam u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ
n mɛn na, ye a kĩ kpuro, a geruo. Kon
nun ye kua.
5 Dafidi u nɛɛ, wee siara suru kpao
u koo yari. Na ǹ kon maa ko na kun
de sunɔn mi su di sannu. Adama a de
n da n kuke yakasɔ sere n ka ko sin
teerun yoka.

6 Wunɛn tundo ù n bikia mana na
wã, a nùn sɔ̃ɔwɔ ma na nun kana n ka
da nɛn wuu Bɛtelehɛmuɔ. Domi nɛn
yɛnugibu kpuro ba ben wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn
yãkuru mɔ̀ mi.
7 U n nɛɛ, n wã, nɛ wunɛn bɔ̃ɔ, na
alafia wawa. Adama ù n mɔru bara, a
n yɛ̃ ma kɔ̃sa u bwisikumɔ nɛn sɔ̃.
8 Adama wunɛ, a man kĩru sɔ̃ɔsio,
domi a nɔɔ mwɛɛru kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ ma kaa n sãa nɛn
bɔrɔ sere ka baadommaɔ. Nà n taarɛ
gaa mɔ, a man goowo wunɛn tii. Mban
sɔ̃na kaa ka man da wunɛn tundon mi
u ka man go.
9 Yonatam u nɛɛ, a ku yenin bwe-
seru bwisiku. Nà n gia ma nɛn tundo
u kĩ u nun kɔ̃sa kua, kon nun sɔ̃.
10 Dafidi u bikia u nɛɛ, wunɛn tundo
ù n ka nun mɔru wisa, wara koo man
sɔ̃.
11 Yonatam u nɛɛ, a na su da yakasɔ.
Ma be yiru ba yara ba da yakasɔ.
12 Ma Yonatam u Dafidi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, sere ka Gusunɔ Isiriliban Yinnin
wãaru, sia amadaare, ǹ kun mɛ sin
teeru, kon nɛn tundon laakari mɛɛri.
U n gea bwisikumɔn na wunɛn sɔ̃, kon
nun goo gɔriama u nun sɔ̃.
13 Adama ù n kĩ u nun kɔ̃sa kua, kon
nun nɔɔsia kpa n de a doona ka bwɛ̃ɛ
dora. Nà kun kue mɛ, Yinni Gusunɔ u
man yen dibu kɔsia. Kpa u nun yɔ̃re
nge mɛ u nɛn tundo yɔ̃re.
14 Adama saa ye na wãa wãaru sɔɔ
kpuro, a man kĩru sɔ̃ɔsio tèn bweseru
Yinni Gusunɔ u ra win tɔmbu sɔ̃ɔsi,
kpa bu ku raa man go. Nà n maa gu,
15 kpa a nɛn yɛnugibu kĩru sɔ̃ɔsi,
baa sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera
wunɛn yibɛrɛba kpuro ba gbisuka ba
kpa.
16 Ma u ka Dafidi arukawani bɔkua
win yɛnugibun sɔ̃ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ
u Dafidin yibɛrɛba ben dibu kɔsie.
17 Yen biru Yonatam u dera Dafidi u
win nɔɔ mwɛɛru sire kĩrun sɔ̃ domi u
nùn kĩa nge win tiin hunde.
18 Ma u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, siara
suru kpao koo yari. Ba koo bikia,
mana a wãa. Domi bà n dimɔ, ba koo
wa ma a ǹ wãa wunɛn sin yerɔ.
19 Sin teerun yoka, a doo mi a raa
kukua sanam mɛ wahala ye, ya torua.
Kpa a n wãa kpee te ba mɔ̀ Esɛlin gãarɔ.
20 Kon sɛ̃ɛnu ita to kpee ten bera gia
kpa n sãa nge yĩreru gara na toosimɔ.
21 Yen biru kon bii gɔri u da u sɛ̃ɛ
ni kasuma. Nà n nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u
mɛɛrio, wee sɛ̃ɛ ni, nu wãa win biruɔ,
u nu tama, a n yɛ̃ ma kaa kpĩ a yarima
ka bɔri yɛndu. Domi sere ka Yinni
Gusunɔn wãaru, kari maa sari.
22 Adama nà n bii wi sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
wee sɛ̃ɛ ni, nu wãa win wuswaaɔ, a n
yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u kĩ a doona.
N n mɛn na, a doonɔ.
23 Gari yi sa maa bɔkua nɛ ka wunɛ,
Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn seeda
sere ka baadommaɔ.
24 Ma Dafidi u da u kukua yakasɔ.
Ye suru kpao u yara, sunɔ u na u ka
yen tɔ̃ɔ bakaru di.
25 Ma u sina win ayerɔ ganan
bɔkuɔ, Abinɛɛ maa wãa win bɔkuɔ, ma
Yonatam u sina ben wuswaaɔ, adama
Dafidin sin yerɔ goo sari.
26 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Sɔɔlu kun gãanu gerua,
domi u tamaa, u disi mɔwa. Yiya yi ko
n nùn yinari.
27 Adama yen sisiru, surun sɔ̃ɔ
yiruse, goo sari kpam Dafidin sin yerɔ.
Ma Sɔɔlu u win bii Yonatam bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na Isain bii u ǹ tɔ̃ɔ bakaru
nɛ saa gĩan di.
28 Ma Yonatam u nùn wisa u nɛɛ,
Dafidi u man suuru kana u nɛɛ, n de
u da Bɛtelehɛmuɔ,
29 domi miya ba yãkuru garu mɔ,
ma win mɔɔ u nùn sokusia. Yen sɔ̃na
u nɛɛ, ù n nɛn kĩi geeru wa, n nùn yɔlla
kuo u da u win maabu wa. Yera n dera
u ǹ nɛ u ka nun di.
30 Ma Sɔɔlu ka Yonatam mɔru kua u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii seege wunɛ! Na yɛ̃
ma wunɛ ka wunɛn mɛron sekura nɔɔ
tia ye a ka Isain bii sãa mi.
31 Domi ù n wãa wãaru sɔɔ, a ǹ maa
bandu dimɔ tem mɛ sɔɔ. A ǹ kaa n maa
bɔri yɛndu mɔ. N n mɛn na, a gɔrio
bu nùn mwaama, domi n weenɛwa bu
nùn go.
32 Ma Yonatam u win tundo bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na u koo gbi. Mba u kua.
33 Yera Sɔɔlu u win yaasa fĩa u ka
Yonatam sɔku, ma Yonatam u gia ma
win tundo u sɔɔru kpa u ka Dafidi go.
34 Yera u seewa dii yerun min di ka
mɔru. U ǹ maa sɔ̃ɔ yirusen tɔ̃ɔ baka

te di. Win nukura sankira gem gem Dafidin sɔ̃. Domi win tundo u nùn bɛɛrɛ sari kom kua.
35 Ye n kua sisiru bururu, Yonatam u da yam mi ba raa yinna yeru kuana, wi ka Dafidi. Ma bii tɔn durɔbu gagu ga nùn swĩi.
36 Ma u bii wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a duka doo a sɛ̃ɛ ni kon to mi kasuma.
Ye bii wi, u duka dɔɔ, yera Yonatam u sɛ̃u toba ga nùn sarari.
37 Saa ye bii wi, u tura deedeeru mi sɛ̃u ge, ga da, yera Yonatam u kpam gbãra u nɛɛ, ga wãa wunɛn wuswaaɔ,
38 a duka doo, a ku yɔ̃ra, a wasi suo.
Ma bii wi, u da u sɛ̃u ge dɔbama u ka na win yinnin mi.
39 Adama u ǹ yɛ̃ asiri ye ya wãa mi. Yonatam ka Dafidi tɔnawa ba ye yɛ̃ɛsinɛ.
40 Ma Yonatam u win tabu yãnu sua u bii wi wɛ̃ u nɛɛ, a ka wuro yɛnuɔ.
41 Saa ye bii wi, u doona ma Dafidi u yarima saa kpee ten gãarun di sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Yera u Yonatam kpuna nɔn ita u wiru tem girari. Ma u seewa ba bɔkasina ba swĩsi be kpuro. Adama Dafidigiiya yi kera.
42 Ma Yonatam u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo ka alafia, kpa a n yaaye nge mɛ nɛ ka wunɛ sa nɔɔ tia kua sa bɔ̃rua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru sa nɛɛ, u n wãa bɛsɛn suunu sɔɔ ka maa bɛsɛn bibu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

21

1 Yera Dafidi u seewa min di, u n doonɔ. Ma Yonatam maa gɔsira u da wuuɔ.

Dafidi u Sɔɔlu duka suuri

2 Dafidi u da Nɔbuɔ Akimɛlɛkin mi, wi u sãa yãku kowo. Ye Akimɛlɛki u nùn wa, yera u nùn sennɔ na ka bɛrum, u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua a ka sĩimɔ wunɛ turo, baa tɔn turo u ǹ ka nun swĩi.
3 Ma Dafidi u yãku kowo wi wisa u nɛɛ, sunɔwa u man sɔmburu garu yiire. U maa nɛɛ, n ku de goo u n yɛ̃ yèn sɔ̃ u man gɔra. Yen sɔ̃na na nɛn bwãabu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, su yinna yam kasa.
4 Tɛ̃ dĩa nirà a mɔ yɛnuɔ. N n pɛ̃ɛn na, a man wasi nɔɔbu kɛ̃ɛma, ǹ kun mɛ, ye a gesi mɔ kpuro.
5 Ma yãku kowo wi, u Dafidi wisa u nɛɛ, pɛ̃ɛ gaa sari ma n kun mɔ pɛ̃ɛ ye ba Yinni Gusunɔ wɛ̃, ye à n kaa di, kaa gina tɔn kurɔ dɛsirari.
6 Ma Dafidi u yãku kowo wi wisa u nɛɛ, ba sun kurɔ dendibu yinari kɔ nge mɛ ba ra sun kue sà n tabu dɔɔ. Kaa ra sere gere gɔra ye ba sun kooma mini? Yen sɔ̃, nɛn bwãaba dɛɛre kɔ.
7 Yera yãku kowo wi, u pɛ̃ɛ ye suama u Dafidi wɛ̃, domi pɛ̃ɛ gaa sari mi, ma n kun mɔ ye ba raa gura Yinni Gusunɔn sãa yerun di, ma ba swĩa kɔsire kua.
8 N deema yen tɔ̃ɔ te, Sɔɔlun yãa kparobun wirugii u na Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u ka sãarun wororu garu ko. Durɔ win yĩsira Dɔɛgu. U sãawa Edɔmu.
9 Ma Dafidi u Akimɛlɛki bikia u nɛɛ, a ǹ yaasa ǹ kun mɛ takobi mɔ mi? Domi na ǹ sannɔ yãnu ganu suamɛ yɛnun di yèn sɔ̃ sunɔ u man baasi n win gɔra ye da fuuku.
10 Yera Akimɛlɛki wi, u nùn wisa u nɛɛ, takobi gaa sari ma n kun mɔ Goliatigia wi a go Elan wɔwaɔ. Ye wee, ba ka bekuru bɔkua ba yii yãku kowon yabe tarakpen biruɔ. À n ye kĩ, a suo.
Ma Dafidi nɛɛ, a man ye wɛ̃ɛma domi gaa raa ru maa sari ye ya ye tura.

Dafidi u wãa Filisitiban mi

Gatiɔ

11 Yen biru Dafidi u seewa u duka yakura Sɔɔlun sɔ̃ ma u da u wãa Akisin mi, wi u sãa Gatin sunɔ.
12 Adama Akisin sina bwãabu ba nɛɛ, n ǹ Dafidi Isiriliban sunɔ, wiya mi? Wi ba ra n tɔmamɔ ba n mɔ̀,
Sɔɔlu u ra nɔrɔm nɔrɔm go.
Adama Dafidi u ra nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000) go.
13 Ma gari yi, yi Dafidi sãwana sere u Akisin bɛrum kua.
14 Yera u tii gɔsia wiiro u dweebu mɔ̀ nge gari bɔkɔ, u seewa u yorumɔ wuun kɔnnɔn gamboba sɔɔ. Ma u yãatam wĩimɔ mu kokumɔ win toburɔ.
15 Ma Akisi u win bwãa be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i wa ma durɔ wini kun

bwãa do. Mban sɔ̃na i ka man nùn naawa.
16 I tamaa na ǹ wiiro waarewa i ka
sere man durɔ wini naawa u man win
wiira kookoosu sɔ̃ɔsi? Durɔ winin
bwesera i ko i duusia nɛn dirɔ?

Dafidi u kua

wuuru garun wirugii

22

1 Yen biru Dafidi u maa kpam da u
kukua Adulamun kpee wɔruɔ. Ye win
tundon yɛnugibu kpuro ba nua ma u
kukua mi, yera ba seewa ba da win mi.
2 Ma be ba dibu nɛni, ka be ba dam
dɔremɔ ka be ba ǹ nuku dobu mɔ, ba
mɛnna ba da win mi, ba nùn kua ben
kparo. Ben geera sãawa tɔnu nɛɛrun
(400) saka.
3 Saa min diya Dafidi u da Misipaɔ
Mɔabun temɔ, ma u tem min sunɔ
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a de nɛn
tundo ka nɛn mɛro bu na ba n kukua
wunɛn mini sere n ka gia ye Gusunɔ u
koo ka man ko.
4 Ma sunɔ u wura. Yera Dafidi u ka
win tundo ka win mɛro da sunɔ win
mi. Miya ba wãa sere n ka kua win saa
kpuro ye u kukua kperu mi.
5 Sɔ̃ɔ teeru Gusunɔn sɔmɔ Gadi u
Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kun wãa kpee
wɔru geni sɔɔ. A seewo a da Yudan
temɔ kpa a n wãa mi.
Ma Dafidi u seewa u da u wãa dãa sɔ̃ɔ
ge ba mɔ̀ Herɛtiɔ.

Sɔɔlu u dera

ba yãku kowobu go

6 Sɔ̃ɔ teeru Sɔɔlu u da u sɔ̃ dãru
garun nuurɔ Gibeaɔ gunguru garun
mi, u win yaasa nɛni, ma win bwãaba
nùn sikerenɛ. Saa ye sɔɔra u Dafidi ka
win tɔmbun labaari nua.
7 Yera u win bwãa be sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛ nɛgibu, Bɛnyamɛɛn bweseru,
i swaa dakio i nɔ. I tamaa Isain
bii u koo bɛɛ resɛm gbaaru wɛ̃ nge
mɛ na bɛɛ wɛ̃, kpa u bɛɛn baawure
ko tɔmbu wunɔbu (100) ǹ kun mɛ
nɔrɔbun (1.000) wirugii?
8 N n mɛn na, mban sɔ̃na i man
seesi. Domi bɛɛn goo kun man dɔmɛyɛ
arukawani ye nɛn bii Yonatam u ka
Isain bii Dafidi bɔkua. Bɛɛn goo kun
maa man wɔnwɔndu kue, u man sɔ̃
bwisi yi nɛn bii u Dafidi kã u ka man
yina bɛria nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.
9 N deema Dɔɛgu Edɔmu wi, u wãa
ka Sɔɔlun bwãabu sannu dɔma te.
Yera u wisa u nɛɛ, na Isain bii wi wa
Nɔbuɔ Akimɛlɛki, Akitubun biin mi.
10 Ma Akimɛlɛki wi, u nùn bikiaru
kua Yinni Gusunɔn mi. Yen biru u
nùn dĩanu wɛ̃ ka maa Goliatin takobi
ye.
11 Ye Sɔɔlu u nua mɛ, yera u dera
ba Akimɛlɛki Akitubun bii wi sokusia
ka win yɛnugibu, be, be ba sãa yãku
kowobu Nɔbuɔ. Ma ba mɛnna ba na
sunɔn mi.
12 Ma Sɔɔlu u nɛɛ, Akimɛlɛki, a swaa
dakio a nɔ.
Yera Akimɛlɛki u wisa u nɛɛ, na
nɔɔmɔ, yinni.
13 Sɔɔlu u nùn bikia u nɛɛ, mban
sɔ̃na i nɔɔ tia kua i man seesi, wunɛ
ka Isain bii. Mban sɔ̃na a nùn dĩanu
ka takobi wɛ̃. Yen biru a nùn bikiaru
kua Gusunɔn mi, u ka man seesi, kpa
u man yina bɛria nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.
14 Akimɛlɛki u sunɔ wisa u nɛɛ,
wunɛn bwãabu kpuro sɔɔ, wara u ra
nun wiru kpĩiyɛ nge wunɛn dokiri
Dafidi wi u ra wunɛn woodaba mɛm
nɔɔwɛ. Mɛya maa wunɛn yɛnugibu ba
ra n nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
15 Gisɔra na bikiaru torua Yinni
Gusunɔn mi win sɔ̃? N n mɛn na,
yinni, a ku man gari yini sɔbi, ǹ kun
mɛ nɛn yɛnugii goo. Na ǹ yi yɛ̃, baa
fiiko.
16 Yera sunɔ u nùn wisa u nɛɛ, kon
bɛɛ gowa wunɛ ka wunɛgibu kpuro.
17 Ma u win tabu kowo be ba nùn
kɔ̃su sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i susima i man Yinni
Gusunɔn yãku kowo beni goowa, yèn
sɔ̃ ben tii ba Dafidi nɔma kã. Ba maa
yɛ̃ ma u man duka suuriwa. Ma ba ǹ
nɛ bu man sɔ̃.
Adama tabu kowo be, ba yina bu
Yinni Gusunɔn yãku kowo be go.
18 Yera n dera u Dɔɛgu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a susima, kpa a Yinni Gusunɔn yãku
kowo be go.
Ma u susi u bu go. Yen dɔma te, yãku
kowobu wɛnɛ ka nɔɔbuwa u go be ba
ben sãa yãnu doke.
19 Sɔɔlu u maa dera ba Nɔbugibu go,
kurɔbu ka durɔbu, sere ka bii wɛ̃ɛnɔ,
ka yaa sabenɔ, niya kɛtɛba ka kɛtɛkunu

ka yãanu. N deema wuu ge, ga sãawa yãku kowobun wuu.
20 Sanam mɛ ba tən be goomə, ba ǹ Akimɛlɛkin bii turo Abiataa nəma tura. Domi u duka sua u doona Dafidin mi gia.
21 Ye u tura Dafidin mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Səəlu u Yinni Gusunən yãku kowobu go.
22 Yera Dafidi u Abiataa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa dəma tèn di na Dəegu Edəmu wa, u wãa mi, na yɛ̃ kam kam ma u koo da u Səəlu nɛn labaari sɔ̃. N n mɛn na, nɛna na dera ba wunɛn yɛnugibu kpuro go.
23 Yen sɔ̃, a sinə a n wãa ka nɛ. A ku nanda, domi wi u kasu u nun go mi, nɛn tiiwa yɛ̃ro u maa kasu u go. À n maa wãa nɛn bəkuə, kaa n wãa alafia səə.

Dafidi u kpikiru da

23

1 Sɔ̃ə teeru ba na ba Dafidi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee, Filisitiba ba Keila wəri ma ba ben dĩa ni nu wãa biranu səə kpuro gura.
2 Yera Dafidi u Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, kon kpĩ n da n Filisiti be wəri?

Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, oo, a doo a bu wəri. Kaa bu kamia kpa a Keila wəra.
3 Adama Dafidin təmbu ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ wee, sa nande baa mɛ sa wãa Yudan tem səə. Amənа sa ko n sãa sà n Filisitiba wərim dəə.
4 Yera Dafidi u maa Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, n doo n Keila ye wəra?

Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, oo, a seewo a da a Filisiti be wəri. Domi na nun bu nəmu bɛria.
5 Yera Dafidi u seewa u da Keila mi ka win təmbu. Ma u Filisitiba wəri u bu kamia mam mam, u ben yaa sabenu gurama. Nge mɛya u ka Keilagii be faaba kua.
6 N deema saa ye, Abiataa, Akimɛlɛkin bii, u duka yakurama u na u wãa Dafidin mi, u yãku kowon yabe tarakpe nɛni te ba ra ka Yinni Gusunən kĩru bikie.
7 Yen biruwa ba da ba Səəlu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u tunuma u wãa Keilaə. Yera Səəlu u nɛɛ, Gusunəwa u man nùn nəmu bɛria. Domi u na u tii kɛnusi wuu ge ga gbãraru ka gambo mə səə.
8 Yera Səəlu u win tabu kowobu kpuro mɛnna bu da bu ka Keila wəri, kpa bu Dafidi ka win təmbu tarusi.
9 Saa ye səə, Dafidi u nua kɔ̃sa ye Səəlu u kĩ u nùn kua. Yera u yãku kowo Abiataa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka yabe tarakpe ye na.
10 Ma Dafidi u nɛɛ, Gusunə Isireliban Yinni, wee, na nua ma Səəlu u swaa kasu u ka na Keila mini u ye kpeerasia nɛn sɔ̃.
11 Yinni, a man sɔ̃ɔwə, Səəlu u koo na mini ka gem? U n tunuma, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nəmu bɛria?

Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, kam kam, Səəlu u koo na.
12 Ma Dafidi u maa Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nəmu bɛria?

Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, oo, mɛya ba koo nun kua.
13 Yera Dafidi u seewa ka təmbu natan (600) saka ba yara Keilan di ba da ba sirenɛ. Saa ye səəra ba maa Səəlu nəəsia ma Dafidi sari mi. Ma Səəlu u ǹ maa de u wuu ge wəri.
14 Yeniban biru Dafidi u da u kukua gbaburə kpee baa səə Sifun guurə. Ma Səəlu u maa nùn kaso wəri nge mɛ u ra ko baadomma. Adama Gusunə kun dere u nùn nəma turi.
15 Saa ye səəra Dafidi u gia kam kam ma Səəlu u kasuwa u nùn go. Ma u da u wãa gbaburə Sifun dãa sɔ̃ɔwə.
16 Yera Yonatam Səəlun bii u maa wa mɛ, ma u seewa u da Dafidin mi, u ka nùn dam kɛ̃ u Gusunə naanɛ ko.
17 Ye u tura mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku nanda. Domi Səəlu kun nun naa turi. Wuna kaa bandu di Isireliə kpa na n sãa wunɛn yiruse ban te səə. Nɛn tundo Səəlun tii, u yɛ̃ mɛ.
18 Yera ba arukawani bəkua Yinni Gusunən wuswaaə. Ma Dafidi u sina dãa sɔ̃ə mi. Yonatam u maa gəsira u da yɛnuə.

Səəlu u Dafidi naa gire

19 Ma Sifugibu ba da Səəlun mi Gibeaə ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u kukua bɛsɛn mi, kpee baa səə dãa sɔ̃ɔwə, Hakilan guurə te ta wãa bera mi

gãanu ku ra kpin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
20 Tɛ̃ wee, a nùn kasu a mwa. N n mɛn na, a na, sa ko nun nùn nɔmu bɛria.
21 Ma Sɔɔlu u bu wisa u nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ domaru kua domi na wa i nɛn wɔnwɔndu mɔ.
22-23 Yen sɔ̃, na bɛɛ kanamɔ, i doo i mɛɛri mi u ra sĩ sĩ. Kpa i win kuku yenu kpuro mɛɛri, kpa i wa mi u wãa. Domi ba man sɔ̃ɔwa ma u bwisi mɔ too. Yen biru kpa i na i man sɔ̃ ù n wãa mi. Kpa n se n da n nùn kasu, baa ǹ n Yudan bweseru kpuro sɔɔn na kon bukiana.
24 Ma tɔn be, ba kua mɛ. Ba gbia ba da Sifuɔ Sɔɔlu u sere na. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi ka wigibu ba wãa Araban guurɔ Maoniɔ mi gãanu ku ra kpin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
25 Yen biruwa Sɔɔlu u seewa ka win tɔmbu u da u Dafidi kasu. Yera gaba na ba ye Dafidi sɔ̃ɔwa. Ma u seewa min di u da u wãa guuru garun mi Maonin gbaburɔ. Ye Sɔɔlu u nua mɛ, yera u Dafidi naa swĩi gbaburu mi.
26 Ye u tura mi, guu ten bee tia u bɛwe. Ma Dafidi u maa wãa ten bee tiaɔ ka wigibu. Adama saa ye sɔɔ, Sɔɔlu ka wigibu ba Dafidi ka win tɔmbu kooro bure ba kpa. Yera Dafidi u swaa kasu u ka duka yakura.
27 Yera sɔmɔ goo u na yɛnun di u Sɔɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de a na fuuku, Filisitiba wee, ba sun wɔrima.
28 Yera Sɔɔlu u gɔsirama u gina Dafidi deri u da Filisiti ben mi gia. Yen sɔ̃na ba yam mi soka kpee te ta bu burana.

Dafidi u yina u Sɔɔlu go

24

1 Dafidi u seewa bera min di ma u da u kukua Engɛdiɔ.
2 Saa yè sɔɔ Sɔɔlu u Filisitiba naa swĩi u gɔsirama, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u wãa Engɛdin gbaburɔ.
3 Ma Sɔɔlu u tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) sua be ba sãa tabu durɔbu Isireliba sɔɔ, bu da sere kpee bakanun bera gia mi kpee bɛri yi ra n wãa bu Dafidi ka win tɔmbu kasuma.
4 Ye ba tura yãanun wãa yeru garun mi, swaa ye sɔɔ, kpee wɔru gaga maa wãa mi, ma Sɔɔlu u dua wɔru ge sɔɔ u ka swaa swĩibu ko. N deema Dafidi ka win bwãabu ba wãa wɔru gen sɔɔwɔ.
5 Ma Dafidin bwãaba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ǹ wa ma tɔ̃ɔ te, ta tura? Te Yinni Gusunɔ u nun bura u nɛɛ, u koo nun wunɛn yibɛrɛ nɔmu bɛria kpa a nùn kua nge mɛ a kĩ.
Yera Dafidi u seewa sɛ̃ɛ u Sɔɔlun yaberun soo bura.
6 Yen biruwa u nanda ye u ka Sɔɔlun yaberun soo ge bura.
7 Saa ye sɔɔra Dafidi u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u man yenin bweseru gbara bu nɛɛ, nɛna na nɛn yinni nɔma doke wi Yinni Gusunɔ u gɔsa u kua sunɔ.
8 Ka gari yiya Dafidi u win bwãabun laakari kpunasia u ǹ ka dere bu Sɔɔlu wɔri.
Ma Sɔɔlu u seewa u yara u doona min di.
9 Yen biruwa Dafidi u yarima wɔru gen min di u Sɔɔlu soka u nɛɛ, nɛn yinni, sunɔ.
Ma Sɔɔlu u sĩira u mɛɛrima biruɔ. Yera Dafidi u yiira u wuswaa tem girari u nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Ma u Sɔɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a ka tɔmbun gari nɔɔmɔ be ba mɔ̀, wunɛn kɔ̃sa na kasu.
11 Wee, wunɛn tiin nɔni wa gisɔ ma Yinni Gusunɔ u man nun nɔmu bɛria kpee wɔru ge sɔɔ. Ba nɛɛ, n nun goowo, adama na nun deri. Na nɛɛ, na ǹ nɛn yinni, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa u kua sunɔ nɔmu dokemɔ.
12 Ka yen de kpuro a mɛɛrio. Wee, na wunɛn yaberun sukum nɛni. Nge mɛ na ka yabe ten soo bura mi, na ǹ ka nun go, n weenɛ a gia ma na ǹ sãa mɛm nɔɔ sari. Nɛn kookoosu sɔɔ, kɔ̃sa gaa maa sari, ǹ kun mɛ toraru garu wunɛn sɔ̃. Adama wunɛ wee, a man naa swĩi a go.
13 Yen sɔ̃, Yinni Gusunɔwa u koo sun siria nɛ ka wunɛ. Kpa u nun ye a man kuan dibu kɔsia. Adama nɛn nɔma kun nun babamɔ.
14 Nge mɛ ba ra gere bu nɛɛ, daa kɔ̃sa ya ra nɛwa tɔn kɔ̃son min di. Yen sɔ̃na nɛn nɔmu ga ǹ nun babamɔ.

15 Weren sɔ̃na wunɛ Isireliban sunɔ
a yarima. Wara a naa gire. Nɛ wi na
sãa nge bɔ̃ɔ goru? N kun mɛ nge goo
dɛ̃ɛ?
16 Yinni Gusunɔwa u sãa siri kowo.
U n bɛsɛn gari wɛ̃ɛra, u koo sun siria,
nɛ ka wunɛ. Kpa u ka man yina u man
wɔra wunɛn nɔman di.
17 Ye Dafidi u Sɔɔlu gari yi sɔ̃ɔwa u
kpa, yera Sɔɔlu u nɛɛ, ǹ n mɛn na,
wunɛn nɔɔwa mi, Dafidi nɛn bii?
Ma Sɔɔlu u nɔɔgiru sua u wura kua.
18 U Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man gem
kere. Domi a man gea kua, ma na nun
kɔ̃sa dibu kɔsia.
19 Wee, a man sɔ̃ɔsi gisɔ gea ye a man
kua. Yinni Gusunɔ u raa man doke
wunɛn nɔmuɔ. A ǹ maa man go.
20 Domi tɔnu u ku ra win yibɛrɛ
nɔma turi kpa u nun yɔ̃su u doona
ka alafia. Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u
koo nun gea dibu kɔsia ye a man kua
minin sɔ̃.
21 Tɛ̃ na yɛ̃ kam kam ma kaa ko sunɔ
kpa Isireliban bandu ta n dam mɔ
wunɛn nɔmaɔ.
22 Yen sɔ̃, a bɔ̃ruo tɛ̃ ka Yinni
Gusunɔn yĩsiru ma a ǹ nɛn bibun
bweseru kpuro goomɔ nɛn biru,
kpa bu nɛn yĩsiru duari nɛn baaban
bweseru sɔɔ.
23 Ma Dafidi u Sɔɔlun gari yi wura
ka bɔ̃ri u nɛɛ, u ǹ bu goomɔ. Yen biru
Sɔɔlu u da yɛnuɔ. Adama Dafidi ka win
bwãabu ba gɔsira ba wura ben kuku
yerɔ.

Nabali u yina u Dafidi somi

25

1 Saa ye sɔɔra Samuɛli u gu, ma Isire-
liba kpuro ba mɛnna ba win gɔɔ swĩ.
Ma ba nùn sikua win yɛnu sɔɔ Ramaɔ.
Yen biruwa Dafidi u seewa u da u wãa
Paranin gbaburɔ.
2-3 Durɔ goo wãa Maoniɔ, win yĩsira
Nabali. U sãawa Kalɛbun bweseru. U
maa sãawa dukia bakagii. U yãanu
mɔwa nɔrɔbun suba ita (3.000), bonu
maa nɔrɔbu (1.000). Durɔ wi, u sɛ̃,
win kookoosu kun wã, adama win
kurɔ Abigali u bwisi mɔ. U maa sãa
kurɔ burɔ. Kaamɛliɔra durɔ win gberu
kpaanɛ wãa. Miya u win yãa nin sansu
bɔɔrimɔ.
4 N deema saa ye sɔɔ, Dafidi u maa
wãa bera mi. Yera u nua ma Nabali u
win yãanun sansu bɔɔrimɔ mi,
5 ma u aluwaasi tɔnu wɔkuru gɔra
u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo Nabalin mi, i
man nùn tɔbiria.
6 I nɛɛ, Gusunɔ u win wãaru dakaa
daasia, kpa u n wãa bɔri yɛndu sɔɔ wi
ka win yɛnugibu, ka ye u mɔ kpuro.
7 Wee, tɛ̃ na nua ma ba win yãanun
sansu bɔɔrimɔ. Mɛya sa maa wãa ka
win yãa kparobu sannu. Sa ǹ ben goo
torarire. Mɛya ben goo kun maa win
yãaru biare saa mìn di sa wãa Kaamɛli
mini ka be.
8 N n weesun na, u win yãa kparo
be bikio. Yen sɔ̃, u de u bɛɛ nɛn sɔm
kowobu mɛɛri ka nɔnu geu. Domi i
nawa tɔ̃ɔ bakarun saa sɔɔ. Yen sɔ̃na na
nùn kanamɔ u nɛ win bii ka bɛɛ nɛn
sɔm kowobu dĩanu kɛ̃ɛma ni u mɔ.
9 Saa ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura mi,
yera ba Nabali gari yi kpuro sɔ̃ɔwa.
Yen biru ba ǹ maa gam gerua.
10 Yera Nabali u bu wisa u nɛɛ, wara
ra n Dafidi, Isain bii. Tɛ̃ sɔɔ, yoo
aluwaasi dabira ta ra kpikiru su saa
ben yinnibun min di.
11 Yera kon ben bweseru nɛn dĩanu
ka nɛn nim ka yaa wɛ̃ ye na nɛn sɔm
kowobu yiiye, be, be na ǹ yɛ̃ mìn di ba
wee?
12 Ma Dafidin aluwaasi be, ba
gɔsirama ba nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye
Nabali u gerua.
13 Yera u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
de bɛɛn baawure u sɔɔru ko kpa u win
takobi sua u bɛki.
Ma ben baawure u win takobi sua
u bɛki. Dafidi u maa wigia sua u bɛki.
Win tɔn be, ba sãawa nata. Yera ben
nɛɛru (400) ba nùn swĩi. Ma u dera
goobu (200) be ba tie, ba ben yãnu
kɔ̃su.

Abigali u Dafidi somi

14 Yera Nabalin sɔm kowo turo u
na u Abigali sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, Dafidi
u bɛsɛn yinni sɔmɔbu gɔriama saa
gbaburun di bu nùn tɔbiri. Adama u
bu gira ka dam,
15 baa mɛ siba sun gea kua. Ben goo
kun sun torari. Ba ǹ bɛsɛn yaa saberu
garu mwɛ saa ye sa wãa ka be gbaburɔ.

16 Wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, ba kua bɛsɛn gbãraru, ba sun kɔ̃su sanam mɛ sa wãa ka be, sa bɛsɛn yaa sabenu kparamɔ.
17 N n mɛn na, a koowo ye kaa kpĩ a ko. Domi Dafidi u bwisika u bɛsɛn yinni ka win yɛnugibu kpuro kam koosia. A maa yɛ̃ bɛsɛn yinni wi, u sɛ̃ sere goo kun kpɛ̃ u nùn susi u nùn bwisi kɛ̃.
18 Ye Abigali u nua mɛ, yera u pɛ̃ɛ goobu (200) sua fuuku ka tam bwãa bakanu yiru ka yãanu nɔɔbun yaa ka dĩa bii sɔndɛn sakaku nɔɔbu ka resɛm gbebi saaki wunɔbu (100) ka dãa marum mɛ ba sokumɔ figien gbebi saaki goobu (200),
19 ma u ye kpuro sua u kɛtɛkunu sɔbi. Ma u win sɔm kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gbiiyo, na wee biruɔ.
Adama u ǹ win durɔ gãanu sɔ̃ɔwa.
20 Yera u win kɛtɛku yɔɔwa u kpa ka guurun yɛ̃saɔ. Saa ye sɔɔ, Dafidi ka wigibu ba maa saram wee ma ba yinna kɛ.
21 N deema Dafidi u raa nɛɛ, wee, kam sɔɔra na Nabalin dukia kɔ̃su. Baa win yaa saberun teera kun gu gbaburɔ. Wee tɛ̃, kɔ̃sa u man dibu kɔsie.
22 Yen sɔ̃, nà kun Nabali ka win ye u mɔ kpuro kpeerasie yam mu sere sãra Gusunɔ u man kuo mɛ u kĩ.
23 Sanam mɛ Abigali u Dafidi wa, yera u sara win kɛtɛkun di fuuku u yiira u wiru tem girari win wuswaaɔ.
24 U nɛɛ, nɛna na taarɛ mɔ, nɛn yinni. A de a swaa tem kpĩ a nɔ ye kon nun sɔ̃.
25 Ye Nabali tɔnu kam wi, u nun kua kpuro, a ku ye garisi gãanu. Domi u sãawa nge wiiro nge mɛ win yĩsira gerumɔ. Mɛya maa, tɔn be a gɔrima mi, nɛ ka be, sa ǹ waanɛ.
26 Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn wãaru, Yinni Gusunɔwa u nun yinari a wunɛn yibɛrɛban yɛm yari. Yen sɔ̃ tɛ̃, be ba nun tusa ba wunɛn kɔ̃sa kasu, u de bu kam ko nge Nabali.
27 N n mɛn na, a nɛn kɛ̃nu mɔɔ kpa a nu wunɛn aluwaasi be ba nun swĩi bɔnu kua.
28 Na nun kanamɔ, yinni, a man nɛn toranu suuru kuo. Domi Yinni Gusunɔ u koo de a bandu di kpa ta n wãa sere ka wunɛn bibun bweserɔ, yèn sɔ̃ a tabu mɔ̀ win sɔ̃. Ba ǹ maa toraru garu wasi wunɛn wãaru sɔɔ.
29 Goo ù n nun naa gire u kasu u nun go, Gusunɔ u koo wunɛn hunde bere kpa u nun kɔ̃su, adama u koo wunɛn yibɛrɛban hunde kasa ko n toma nge kpurantɛɛrun kperu.
30 Saa ye Yinni Gusunɔ u koo nun durom kua mɛ u nun nɔɔ mwɛɛru kua, kpa u nun ko Isireliban kparo,
31 a ku de wunɛn gɔ̃ru gu nun taarɛ wɛ̃ a sere sɔnsɔnnu ko yibɛrɛban yɛm mɛ a yarin sɔ̃ a ka wunɛn tii faaba ko. Yinni Gusunɔ ù n nun durom mɛ kua, a de a man yaaya.
32 Yera Dafidi u Abigali wisa u nɛɛ, na Gusunɔ Isireliban Yinni siara wi u nun gɔrima a na a ka man yinna mini gisɔ.
33 Na nùn siara bwisi yi u nun kãn sɔ̃ yi a ka man yɔ̃rasia n ku ka tɔnu go n ka nɛn tii faaba ko.
34 Ye kpuro sɔɔ, Gusunɔ Isireliban Yinniwa u man yinari n kɔ̃sa ko. Adama sere ka win wãaru, à kun daa nɛ nɛn mini fuuku, sere n ka ko bururu yam sãreru, baa Nabalin tɔmbun turo, na ǹ derimɔ na kun go.
35 Yen biru u Abigalin kɛ̃ɛ ni mwa ni u ka na saa win yɛnun di. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gɔsiro ka bɔri yɛndu. Domi wunɛn tii a wa nge mɛ na nun swaa daki. Na maa nun dam koosia ka kĩru.

Nabalin gɔɔ

36 Yen biru Abigali u gɔsira Nabalin mi, ma u deema wee, u tɔ̃ɔ bakaru dimɔ nge sina boko, u nuku dobu mɔ̀, ma tam nùn goomɔ. Adama Abigali kun nùn gãanu sɔ̃ɔwa gina sere ye n kua sisiru.
37 Sisi ten bururu Nabalin tam mu sara ma Abigali u nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye n koora. Yera u nanda sere win tororа kara. Ma win wasi kpuro dwiiya.
38 Sɔ̃ɔ wɔkurun biru Gusunɔ u dera Nabali wi, u gu.
39 Ye Dafidi u nua Nabali u gu, yera u gerua u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara yèn sɔ̃ u man sanna, u Nabali kɔsie ye u man kua. Mɛya u maa yina nɛ win

bɔ̃ɔ n kɔ̃sa ko. Win tiiwa u Nabali nùn win nuku kɔ̃suru kɔsie.

Yen biru Dafidi u Abigali gɔria u nɛɛ, u kĩ u nùn sua kurɔ.

40 Ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura Abigalin mi, Kaamɛliɔ, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidiwa u sun gɔrima wunɛn mi, su be nun suama a ko win kurɔ.

41 Ma kurɔ wi, u seewa u wuswaa tem girari ma u nɛɛ, wee, na wura n ko win yoo kpa na n da win bwãabun naasu teye.

42 Yera Abigali u yande seewa u wɔndiaba sua tɔmbu nɔɔbu. Ma u win kɛtɛku yɔɔwa ba Dafidin sɔmɔ be swĩi, u da u kua Dafidin kurɔ.

43 Dafidi u raa maa Akinɔamu Yisirɛɛligii sua kurɔ. Ma be yiru ye, ba mɔre win mi.

44 N deema Sɔɔlu u raa win bii Mikali wɔra Dafidin min di u Paati, Laisin bii kã u sua kurɔ. Paati wi, u sãawa Galimugii.

Dafidi u Sɔɔlu deri

u ɲ̀ nùn go

26

1 Yeniban biruwa Sifugibu ba da Gibeaɔ ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u wãa u kukua Hakilan guurɔ gbaburu mi gãanu ku ra kpin deedeeru.

2 Ma Sɔɔlu u seewa u da gbaburu mi, ka tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba ita (3.000) u ka Dafidi kasu.

3 Ye u tura mi, yera u win sansani gira Hakilan guurɔ, swaan bɔkuɔ. N deema Dafidin tii u wãa gbaburu mi.

4 Ye u nua Sɔɔlu u nùn kasu mɛ, yera u tɔmbu gɔra bu da bu mɛɛri ù n tunuma. Ma tɔn be, ba da. Yen biru ba gɔsirama ba nɛɛ, Sɔɔlu u wãa mi kam kam.

5 Yera Dafidin tii u seewa u na mi Sɔɔlu u win sansani gire. U wa mi Sɔɔlu ka win tabu sunɔ Abinɛɛ, Nɛrin bii, ba ra kpunɛ. Sɔɔlu u ra kpunɛwa sansanin suunu sɔɔ kpa tabu kowo be ba tie ba n kpĩ ba n ka nùn sikerenɛ.

6 Ma Dafidi u na u Akimɛlɛki Hɛti ka Abisai bikia u nɛɛ, bɛɛn wara koo ka man da Sɔɔlun sansaniɔ.

Ma Abisai u nɛɛ, kon ka nun da. N deema Abisai wi, u sãawa Yoabun mɔɔ. Ben mɛron yĩsira Seruya.

7 Yera Dafidi ka Abisai wi, ba seewa wɔ̃kuru ba da Sɔɔlun sansaniɔ ba deema wee, u kpĩ u do sansani yen suunu sɔɔ, u win yaasa gire win wiru gia. Ma Abinɛɛ ka tabu kowo be ba tie ba kpĩ ba ka nùn sikerenɛ.

8 Abisai u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ɲ̀ wa ma Gusunɔ u nun wunɛn yibɛrɛba nɔmu bɛria? Yen sɔ̃, a de n Sɔɔlu nɛn yaasa sɔku nɔn teeru n ka tem mɛnna n derisi mi.

9 Adama Dafidi u Abisai sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku nùn go. Domi wara u koo wi Yinni Gusunɔ u gɔsa go, kpa Gusunɔ u yɛ̃ro deri u kun nùn ye kɔsie.

10 Dafidi u maa nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru na yɛ̃ ma win tii u koo nùn go tabu gberɔ, ɲ̀ kun mɛ win gɔɔn tɔ̃ru tà n tura.

11 Gusunɔ u man bere bu nɛɛ, nɛna na wi u gɔsa nɔmu doke na go. Yen sɔ̃, a de su win yaasa ye ya wãa win wirɔ mi sua ka win nim bwãaru kpa su ka doona.

12 Ma Dafidi u yaasa ye sua ka nim bwãa te, ma ba doona. Goo kun maa seewe u sere bu wa, domi Gusunɔwa u bu dom mɔn bakaru kpɛ̃ɛ.

13 Ma u besira u yɔɔwa guu ten bee tia ye ya ka Sɔɔlun sansani dɛsire.

14 Yera u nɔɔgiru sua sansani mi gia ka dam u nɛɛ, Abinɛɛ, Nɛrin bii, a ɲ̀ wuramɔ?

Ma Abinɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, wuna were a ka sina boko wɔkisimɔ.

15 Ma Dafidi u Abinɛɛ wisa u nɛɛ, a ɲ̀ tɔn durɔ ro? Tabu durɔ wara u ka nun nɛ Isireliɔ. Mban sɔ̃na a ɲ̀ wunɛn yinni sina boko kɔ̃su. Domi wee, goo u na u ka nùn go.

16 Ye a kua mi, ya ɲ̀ wã. Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru n weenɛwa bu bɛɛ kpuro go, yèn sɔ̃ i ɲ̀ bɛɛn yinni sina boko kɔ̃su, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa. A mɛɛrio tɛ̃ win wiru gia. Mana win yaasa ka win nim bwãara wãa.

17 Yera Sɔɔlu u Dafidin nɔɔ gia. Ma u nɛɛ, Dafidi, nɛn bii, wunɛn nɔɔwa mi?

Ma Dafidi u nùn wisa u nɛɛ, yinni sina boko, nɛna mi.

18 Ma u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban
sɔ̃na a man naa gire sere ka tɛ̃. Mba na
nun kua. Mba na tora.
19 Yinni sina boko, a man swaa
dakio. N n Yinni Gusunɔn na u nun
bɔriamɔ a ka man go, u nɛn yãkuru
mɔɔ, kpa win bwɛ̃ra yu kpuna su dora.
Adama ǹ n tɔmbun na, Yinni Gusunɔ
u bu bɔ̃rusio domi ba man girewa n ka
yari tem minin di mɛ u win tɔmbu wɛ̃
kpa n da n bũnu sã.
20 Domi wee wunɛ Sɔɔlu, Isireliban
sina boko, a man kasu a go nge goo
dɛ̃ɛ, ǹ kun mɛ nge kusu guuru wɔllɔ.
Adama Gusunɔ u ku de n gbi tem
tukumɔ mi ko na n ka nùn toma.
21 Sɔɔlu u Dafidi wisa u nɛɛ, nɛn bii,
na gɔba kuawa. A wurama yɛnuɔ. Na ǹ
maa nun kɔ̃sa kuammɛ. Domi gisɔ nɛn
wãaru ta sãawa gãa bakanu wunɛn
nɔni sɔɔ. Wee na kua nge wiiro, na
tora too.
22 Yera Dafidi u nɛɛ, sina boko,
wunɛn yaasa wee. A de wunɛn
aluwaasi turo u na u ye mwa.
23 Kpa Yinni Gusunɔ wi u sãa gemgii
ka bɔrɔkini u baawure kɔsie ye u kua.
Wee, u man nun nɔma bɛria gisɔ,
adama na ǹ wure n nun nɔma doke
wunɛ wi u gɔsa u kua sunɔ.
24 Nge mɛ na wunɛn wãaru garisi
gãa bakanu gisɔ, nge mɛya Yinni
Gusunɔ u maa nɛgiru garisi. Wiya
u koo maa man yara saa nuku
sankiranu kpuron di.
25 Ma Sɔɔlu u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Gusunɔ u nun domaru kua, nɛn bii.
Wunɛn ye a nia sãa kpuro ya koo
koorawa.
Yen biru Dafidi u swaa wɔri u
doona. Ma Sɔɔlu u maa gɔsira u da win
yɛnuɔ.

Dafidi u kpikiru da

Filisitiban temɔ

27

1 Yeniban biru, Dafidi u tii sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru Sɔɔlu u koo man nɔma
turi u go. Yen sɔ̃, n buram bo n
duka yakura minin di n kpikiru da Fil-
isitiban temɔ kpa Sɔɔlu u ku maa man
kasu Isireliban tem kpuro sɔɔ. Nge
mɛya kon ka wa n kisira win nɔman
di.
2 Yera Dafidi u seewa wi ka win tabu
durɔbu nata (600) ba da Akisi, Maɔkin
biin mi. Akisi wi, u sãawa Gatin sunɔ.
3 Durɔ win miya u wãa ka win
tɔmbu nata ye, ben baawure ka win
kurɔ ka bibu. Dafidin kurɔbu yiru
Akinɔamu, Yisirɛɛligii, ka Abigali,
Kaamɛligii, Nabalin gɔmini, ba maa
wãa ka wi.
4 Saa yera ba da ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ma
Dafidi u kpikiru sua u wãa Gatiɔ. Ma
Sɔɔlu u nùn deri sɛ̃ɛ, u ǹ maa kasu u
nùn go.
5 Sɔ̃ɔ teeru Dafidi u Akisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a man durom kuo, a de n da n sina
baru kpaaru garun mi. Domi na ǹ kĩ
na n wãa ka wunɛ sannu wunɛn tiin
wuu mini.
6 Yen tɔ̃ɔ tera Akisi u nùn wuu ge
ba mɔ̀ Sikilagi wɛ̃. Yen sɔ̃na ga kua
Yudaban sina boko wi u bandu diiguu
sere ka gisɔ.
7 Ma Dafidi u wãa baru kpaaru mi
sere n ka kua wɔ̃ɔ tia ka suru nnɛ.
8 Min diya wi ka win tɔmbu ba
ra yari bu Gesuriba ka Girisigibu ka
Amalɛkiba wɔraa de. Domi tɔn beya
ba wãa Suriɔ n ka girari Egibitin temɔ
saa yellun di.
9 Dafidi ka win tabu kowobu bà n
dua tɔn ben wuu gagu sɔɔ, ba ra gen
tɔmbu gowa mam mam, kurɔbu ka
durɔbu, kpa bu ben yãnu gura ka ben
yaa sabenu, niya yãanu ka kɛtɛba ka
kɛtɛkunu ka yooyoosu. Yen biru kpa
bu gɔsira Akisin mi.
10 Yera Akisi u ra bu bikie u nɛɛ,
mana i gisɔ wɔraa da. Kpa Dafidi u
nùn wisi u nɛɛ, sa dawa Yudan tem
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gasɔ kpa
u maa nɛɛ, sa dawa Yeramɛɛliban tem
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gasɔ kpa u
maa nɛɛ, Keniban tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia.
11 Dafidi ka win tɔmbu bà n wɔra ye
da, wuu ge ba wɔri ba ra gen tɔmbu
gowa mam mam. Baa tɔn turo ba ku
ra deri wasiru, u sere na Gatiɔ u Akisi
sɔ̃ u nɛɛ, amɛni ka amɛniwa Dafidi ka
win tɔmbu ba ra ko. Nge mɛya Dafidi
u kua saa ye u wãa Filisitiban tem mi.

12 Ma Akisi u nùn naanɛ kua u nɛɛ, Isirelibara Dafidi u məru seeyamə. Yen sõ, u ko n sãawa nɛgii sere ka baadommaə.

28

1 Sanam mɛ səə, Filisitiba ba ben tabu kowobu mɛnna bu wa bu ka Isireliba sanna. Ma Akisi u Dafidi sõəwa u nɛɛ, a n yɛ̃ kam kam ma kaa ka man taa bini da, wunɛ ka wunɛn bwãabu.

2 Dafidi u nɛɛ, geema, yinni. Kaa maa wa ye kon kpĩ n ko.

Akisi u nɛɛ, ǹ n mɛn na, kaa kowa nɛn tii tiin kõso sere ka baadommaə.

Səəlu u bikiaru da

3 N deema Samuɛli u gu kə. Ma Isireliba kpuro ba win gəə swĩ, ba nùn sikua win wuu Ramaə. Səəlu u maa sərobu ka gəri sokobu kpuro gira tem mɛn di.

4 Yera sõə teeru Filisitiba ba mɛnna ba ben sansani gira Sunɛmuə. Ma Səəlu u Isireliba kpuro mɛnna ba maa ben sansani gira Giliboaə.

5 Saa ye Səəlu u Filisitiban tabu kowo be wa u nanda, win torora kara u diirumə gem gem.

6 Ma u Yinni Gusunə kana u nùn sõəsi ye u koo ko. Adama u ǹ nùn wisa dosu səə, ǹ kun mɛ yãku kowon min di, ǹ kun mɛ win səmə goon min di.

7 Ma Səəlu u win bwãabu sõəwa u nɛɛ, i man kurə goo kasuo wi u ra gəribu soku, kpa n da win mi n bikiaru ko.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, kurə goo wãa Ɛndoriə wi u ra gəribu soku.

8 Ma Səəlu u tii gəsia u yãnu kəsa u da kurə win mi wõkuru, ka win bwãabu yiru gabu sannu. Ye ba tura mi, ma u nɛɛ, na kĩ a man gəri goo sokua wìn yĩsiru kon nun sõ.

9 Adama kurə wi, u nùn wisa u nɛɛ, a yɛ̃ sãa sãa ye Səəlu u kua, nge mɛ u gəri sokobu ka sərobu kpuro gira tem mɛn di. N n mɛn na, mban sõna a man yina bɛriammɛ bu ka man go.

10 Ma Səəlu u bõrua ka Yinni Gusunən yĩsiru u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunən wãaru, a ǹ wahala gaa wasi gari yini səə.

11 Ma kurə wi, u Səəlu bikia u nɛɛ, ben weren yarowa kon nun sokua.

Ma u nɛɛ, Samuɛli.

12 Ye kurə wi, u Samuɛli wa, yera u nəəgiru sua u nɛɛ, ase wuna mi, Səəlu? Mban sõna a man nəni wõkua.

13 Ma sina boko Səəlu u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a man sõəwə ye a wa.

Kurə wi, u nɛɛ, siiniwa na wa. Ya yarimam wee tem di.

14 Səəlu u nɛɛ, mba ya ka weenɛ.

U nɛɛ, durə təkəra ya ka weenɛ, ta kumbooro sebua ta yarim wee.

Ma Səəlu u gia ma Samuɛliwa. Ma u yiira u wuswaa tem girari u nùn bɛɛrɛ wɛ̃.

15 Samuɛli u Səəlu sõəwa u nɛɛ, mban sõna a man baasi ka wunɛn soku te.

Səəlu u nɛɛ, nəni swãa bakara ta man deema domi Filisitiba ba ka man tabu mɔ̀. Gusunə u maa man deri. U ku ra maa man wisi saa win səməbun min di, ǹ kun mɛ dosu səə. Yen sõna na na n nun soku kpa a man sõəsi ye kon ko.

16 Samuɛli u nɛɛ, ma a yɛ̃ Yinni Gusunə u nun deri u kua wunɛn yibɛrɛ, mban sõna a man bikiamə ye kaa ko.

17 U kua ye u raa gerua saa nɛn min di. U wunɛn bandu wəra u Dafidi wɛ̃,

18 yèn sõ a ǹ win gari mɛm nəəwɛ, ma a yina a Amalɛkiba win məru kpuro kəsia.

19 U koo wunɛ ka Isireliba Filisitiba nəmu bɛria. Sia wunɛ ka wunɛn bii tən durəbu i ko man deema mini. Kpa Yinni Gusunə u Isireliban tabu kowobu Filisitiba nəmu bɛria.

20 Mii mii Səəlu u wəruma birem nge wi u gu. Bɛrum nùn mwa gem gem Samuɛlin gari yin sõ. U ǹ maa dam mə tõə te səə, domi u ǹ di sõə səən di sere n ka kua wõkuru.

21 Ye kurə wi, u na Səəlun mi, u wa ma u bɛrum soore ma u nɛɛ, wee, yinni, na wunɛn gari mɛm nəəwa. Na nɛn wãaru saraa kua, na kua ye a man yiire.

22 Yen sõ, na nun kanamə, a nɛn gari nəəwə. Wee kon nun dĩanu fiiko yiiya. A de a nu di kpa a dam wa a ka swaa wəri.

23 Adama Səəlu u yina u nɛɛ, na ǹ dimə. Yera win bwãabu ka kurə wi, ba

nùn suuru kana. Ma u ben gere wura u seewa tem di u sina kpin yerɔ.
24 N deema kurɔ wi, u naa kpɛma gaa mɔ ye ya gea sãa ma u kua bara bara u ye go u sawa. U maa som sua u bura u ka pɛ̃ɛ kua, u ɲ seeyatia doke.
25 U ka ye Sɔɔlu ka win bwãabu naawa ba di. Ye ba di ba kpa, ma ba seewa ba doona wɔ̃ku te.

Filisitiban tabu sinambu ba Dafidi yina

29

1 Filisitiba ba ben tabu kowobu mɛnna Afɛkiɔ. Saa ye sɔɔra Isireliba ba ben sansani gire Yisirɛɛlin bwiin bɔkuɔ.
2 Yera Filisitiban tabu kowobu ba seewa wuu wuuka ma ben sinambu ba bu swaa gbiiye ba ka dɔɔ. Ma Dafidi ka win tɔmbu ba wãa Akisin wuuru sɔɔ biruɔ.
3 Yera Filisitiban sinambu ba nɛɛ, mba Heberu beni ba mɔ̀ mini.
Ma Akisi u bu wisa u nɛɛ, Dafidi, Sɔɔlu Isireliban sina bokon bɔ̃ɔwa mi. Ye u ka wãa bɛsɛn suunu sɔɔ, ya sɔ̃ɔ yiru kua. Na ɲ maa taarɛ gaa wa wi sɔɔ sere ka gisɔ.
4 Ma Filisitiban sinam be, ba ka Akisi mɔru kua sere ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a durɔ wi giro u wura mi a raa nùn yii. A ku de u ka sun taa bi da kpa u ku raa ko bɛsɛn yibɛrɛ sà n ka Isireliba tabu mɔ̀. Nge amɔna u koo ko u ka durom wa win yinnin mi, ma n kun mɔ u bɛsɛn tɔmbu go.
5 Nge n ɲ Dafidi turo wi mi rò, wi ba tɔmamɔ ba mɔ̀,
Sɔɔlu u ra nɔrɔm nɔrɔm (1.000) go.
Adama Dafidi u ra nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000) go.
6 Akisi u Dafidi soka u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, a sãawa bɔrɔkini. Na raa kĩ a n wãa ka nɛ taa bini sɔɔ. Domi na ɲ kɔ̃sa gaa wa wunɛ sɔɔ saa mìn di a ka wãa mini, sere ka gisɔ. Adama Filisitiban sinam be ba tie ba ɲ nun kĩ.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, a wuro yɛnuɔ ka bɔri yɛndu kpa a ku ra ben mɔru seeya.
8 Adama Dafidi u Akisi wisa u nɛɛ, mba na nun kua. Tora terà a wa nɛ sɔɔ saa mìn di na ka wãa wunɛn mi, a sere nɛɛ, na ɲ ka nun taa bi dɔɔ.
9 Ma Akisi u nùn wisa u nɛɛ, na yɛ̃ ma a ɲ gãanu kue. Na maa nun kĩ. Ma na nun mɛɛra nge Gusunɔn gɔrado. Adama ka mɛ, Filisitiban sinam be, ba nɛɛ, a ɲ ka sun taa bi dɔɔ.
10 N n mɛn na, a seewo buru buru yellu wunɛ ka wunɛn yinnin bwãa be ba nun swĩima, kpa i doona.
11 Ma Dafidi ka win tɔn be, ba seewa buru buru yellu ba wura Filisitiban temɔ. Ma Filisiti be tɔna ba da Yisirɛɛliɔ bu ka taa bi ko.

Dafidi u Amalɛkiba naa gire

30

1 Ye n kua sɔ̃ɔ ita Dafidi ka win tɔmbu ba Sikilagi tura. N deema Amalɛkiba ba raa tem mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia wɔraa da. Saa ye sɔɔra ba maa na ba Sikilagi wɔri, ba ye kɔsuka ba dɔ̃ɔ mɛni.
2 Ba yen tɔmbu mwɛɛra tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu, saa bukurobun di sere ka bibɔ. Adama ba ɲ ben goo go. Ba bu gura ba ka doonawa.
3 Ye Dafidi ka win tɔmbu ba tura mi, ba deema wee, ba wuu ge dɔ̃ɔ mɛni ma ba ben kurɔbu ka bibu gura ba ka doona.
4-5 Ba ka Dafidin tiin kurɔbu yiru ye doona, Akinɔamu Yisirɛɛligii, ka Abigali, wi u raa sãa Nabalin kurɔ Kaamɛliɔ. Yera Dafidi ka win tɔmbu ba wuri kua sere ba ɲ maa dam tie.
6 Ma Dafidin nuki sankira too domi win tɔmbu ba gerunamɔ ba mɔ̀ bu nùn kpenu kasuku bu go, yèn sɔ̃ ba ben kurɔbu ka bibu bia. Yera n dera ba nuki sankire. Adama Dafidi u tii deri Yinni Gusunɔn nɔmuɔ. Ma u nùn dam kã.
7 Yera Dafidi u yãku kowo Abiataa, Akimɛlɛkin bii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka man yabe tarakpe ye naawa ye ba ra ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi.
Ma Abiataa u ka ye na.
8 Ma Dafidi u bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, Yinni, nà n Amalɛkiban tabu kowo be naa gira, kon bu naamwɛ?
Yera Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, mɛya, kaa bu naamwɛ, kpa a wunɛn tɔmbu yakiama.

9-10 Ma Dafidi u seewa ka tabu kowobu nata (600) ye. Ye ba tura Besorin daarə miya ben goobu (200) be ba wãa biruɔ ba yɔ̃ra domi ba wasire too. Ma wi ka təmbu nɛɛru (400) te ta tie ba təbura ba Amalɛki be naa swĩi.

11 Yera ba Egibitigii goo wa gbabu te səɔ, ma ba ka nùn da Dafidin mi, ba nùn pɛ̃ɛ wɛ̃ u di. Ma u nim nəra.

12 Yera ba maa nùn dãa marum mɛ ba ra soku figien gbebi ka maa resɛm gbebin kurenu yiru wɛ̃. Ye u yeba kpuro di u kpa, ma win hunde ya wurama. Domi u raa kuawa sɔ̃ɔ səɔ ita ka wɔ̃kunu ita u ǹ di u ǹ nəra.

13 Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, wara u sãa wunɛn yinni. Bwese terà wunɛn tii a sãa.

Yera u Dafidi wisa u nɛɛ, na sãawa Egibitigii, na ka sere sãa Amalɛki goon yoo. Yen sɔ̃ɔ itawa mini ye nɛn yinni u ka man deri yèn sɔ̃ na barə.

14 Sa wəraa dawa Keretiba ka Yudaba ka Kalɛbuban tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwaru gia. Mɛya sa maa da Sikilagiə sa ye dɔ̃ɔ mɛni.

15 Ma Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, a kĩ a ka man da tən ben mi?

Yera durə wi, u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a bɔ̃ruo ka Gusunən yĩsiru ma a ǹ man goomə, a ǹ maa man nɛn yinni nəmu səndiammɛ, nà n ka nun da mi.

Dafidi u Amalɛkiba kamia

16 Ma ba nəəsina nge mɛ. Ma u ka Dafidi da. Ye ba tura mi, yera ba wa wee, Amalɛkiba ba tɛrie baama ba tɔ̃ɔ bakanu mə̀ ba dimə ba nərumə dukia ye ba gura Filisitiba ka Yudaban min din sɔ̃.

17 Yera Dafidi u bu wəri u goomə saa bururun di n ka kua sisirun yoka. Baa ben goo kun kisire ma n kun mə aluwaasi tənu nɛɛru (400) be ba yooy-oosu səni. Bera ba duki.

18 Dafidi u ye kpuro yakia ye Amalɛki be, ba raa mwɛɛra ka sere maa win kurəbu yiru ye.

19 Ma Yuda ben baawure u win təmbu wa, bukurobu ka bibu. Ye yibɛrɛba ba raa gesi mwa mi kpuro, yen gaa kun kam kue. Ba ye kpuro mwɛɛrimawa ba ka wəma yɛnuɔ.

20 U maa yaa sabenu kpuro mwɛɛra, ma win tən be ba nu kpare ba gerumə ba mɔ̀, wee, ye Dafidi u tabu diima.

21 Ye u gəsirama u wee, u tura Besorin daarə, mi u raa win təmbu goobu (200) deri be ba wasira, yera ba seewa ba nùn sennə na. Ma u susi u bu təbura.

22 Yera tən kɔ̃so be ba ka nùn taa bi da, ba seewa ba wəki ba nɛɛ, sa ǹ ka tən be ba wasira mi dukia ye sa waama bənu mɔ̀. Adama sa ko bu ben kurəbu ka ben bibu wesia. Domi ba ǹ ka sun taa bi de.

23 Yera Dafidi u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, nɛgibu i ku ko mɛ ye Yinni Gusunə u sun kã səɔ. Wee, u sun kɔ̃su bɛsɛn yibɛrɛban suunu səɔ, ma u sun bu nəmu bɛria.

24 Ye i man bikiamə mini, goo kun ye wuramə.
Be ba taa bi da
ka be ba sina ba bɛsɛn yãnu kɔ̃su,
be kpuron bənu ya ko n nɛwa.

25 Nge mɛya ba kua dəma te, ma ya kua wooda Isireliə sere ka gisə.

26 Ye Dafidi u tunuma Sikilagiə, yera u dukia yen sukum Yudaban guro gurobu ka win bərəba mərisia, u nɛɛ, dukia ye sa mwɛɛrima Gusunən yibɛrɛban min di, ye səɔ, ye sa bɛɛ kãwa mi.

27 Ma u Betɛligibu begia mərisia ka Ramətigibu be ba sɔ̃ sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwaru gia, ka Yatirigibu,

28 ka Aroɛɛgibu ka Sifumətugibu, ka Ɛsitemɔagibu,

29 ka Rakaligibu ka Yerameɛliba ka sere be ba wãa Keniban wusɔ,

30 ka Hɔɔmagibu ka Korasanigibu ka Atakigibu

31 ka Heboronigibu ka sere maa bèn mi wi Dafidi ka win təmbu ba raa da da.

Səəlu ka win bibun gɔɔ

31

1 Filisitiba ba Isireliba tabu wəri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurə.

2 Ba maa Səəlun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwɛ. Ma ba bii be go.

3 Sannɔ ge, ga Sɔɔlu swĩiyɛ. Tɛn
towobu ba nùn sɛ̃ɛnu twee ba mɛɛra
kua gem gem.
4 Yera u win tabu yãa sɔɔwo sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn takobi womɔ a man ye
sɔku kpa bango sarirugii be, bu ku raa
man sɔku bu yaa kasiki.
Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ,
domi bɛrum nùn mwa gem gem. Ma
Sɔɔlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u
kibarisi u taare.
5 Ye win tabu yãa sɔɔwo wi, u wa ma
u gu, yera u maa win takobi sua u tii
sɔka nge mɛ Sɔɔlu u kua. Ma ba gu
yãatem mi.
6 Nge mɛya Sɔɔlu u ka gu ka win bibu
ita be, ka win tabu yãa sɔɔwo ka sere
maa win tabu kowobu kpuro sannu
sɔ̃ɔ tee te.
7 Ye Isireli be ba wãa wɔwan guruɔ
ka be ba wãa Yuudɛnin daarun guruɔ
ba nua ma ben tabu kowoba duki sua,
Sɔɔlu ka win bii tɔn durɔbu ba maa gu,
yera ba ben wusu deri ba duki sua.
Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sɔɔ.
8 Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba
goo nin yãnu potirimɔ. Yera ba Sɔɔlu
ka win bibu itan gonu wa Giliboan
guurɔ.
9 Ma ba Sɔɔlun wiru bura ba win
tabu yãnu kpuro potira. Yera ba
sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpara ben
bũu diaɔ ka ben tɔmbun mi, ben tem
sɔɔ kpuro gesi.
10 Yera ba win tabu yãnu sua ba
doke ben bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten dirɔ,
ma ba win goru sua ba bwɛ̃ Bɛti Sanin
gbãraru wɔllɔ.
11 Sanam mɛ Galadin wuu ge ba
mɔ̀ Yabɛsin tɔmba nua ye Filisitiba ba
Sɔɔlu kua,
12 yera be ba sãa tabu durɔbu ba
seewa ba sanum so wɔ̃ku giriru. Ye ba
tura Bɛti Sani mi, yera ba Sɔɔlu ka win
bibun gonu bwɛ̃ɛya gbãra ten min di,
ba ka na Yabɛsiɔ, ba nu dɔ̃ɔ kpakura.
13 Ma ba ben kukunu gura ba sikua
dãru garun nuurɔ Yabɛsiɔ. Ma ba gɔɔ
wooru sina, ba nɔɔ bɔkua sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru.

SAMUƐLIN TIRERU YIRUSE

Samuɛlin tire gbiikirun gariya tire teni ta kurasiamɔ. Dafidin bandun gariya ta mɔ̀ te u di Yudaba ka Isireliba kpuro sɔɔ.

Ta maa sun sɔ̃ɔmɔ taa bi Dafidin tabu kowobu ka win tii ba kua u ka kpĩa u win bandu dam sire.

Nasia te u Gusunɔ nasie ka sere maa kĩi te u nùn kĩ, ye kpuro ya dera tɔmba win tii kĩa ma u bɛɛrɛ kua. Mɛya ta maa sun sɔ̃ɔsimɔ ma Dafidi u kɔmiɛ win wãaru sɔɔ. U tora, ma win tora te, ta ka wahala dabinu na win yɛnuɔ. Win biba goona ma ba karana. Ba toranu kua ni nu ǹ mam ka nɔɔ gerurɔ. Adama wahala ye kpuro sɔɔ, Dafidi u nasara wa, yèn sɔ̃ u win toranu wura Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Tire ten kpunaa

1. Dafidi u bandu di Yudaba sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ, wiru 5n di sere wiru 20.
3. Dafidin bandun gari gɛɛ, wiru 21n di sere wiru 24.

Dafidi u Sɔɔlun gɔɔ nua

1 Ye Dafidi u Amalɛkiba go u wee, yera u yɔ̃ra Sikilagiɔ sɔ̃ɔ yiru. N deema Sɔɔlu u gu kɔ.

2 Sɔ̃ɔ itaseru, yera durɔ goo u yarima saa tabu gberun di mi Sɔɔlu u raa wãa. Durɔ win yabera gɛ̃ɛkire ma win wira tua sãa nuku sankiranun sɔ̃. Saa ye u tunuma Dafidin mi, u yiira kurɛ u wiru tem girari.

3 Ma Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nɛɛ, saa Isireliban tabun sansanin diya na duka suuma.

4 Dafidi u kpam nùn bikia u nɛɛ, amɔna gbera sãa. A suuru koowo a man sɔ̃ɔwɔ nge mɛ n koosina kpuro.

Ma durɔ wi, u nɛɛ, tabu Isireliba swĩiyɛ ba duki. Ben dabira maa wɔruka ba gu. Mɛya Sɔɔlun tii ka win bii Yonatam ba gu.

5 Ma Dafidi u nɛɛ, amɔna a kua a ka yɛ̃ ma Sɔɔlu ka win bii Yonatam ba gu.

6 Ma u nɛɛ, na nɛn wãaru wãawa Giliboan guuru wɔllɔ na ka Sɔɔlu mɛɛra u ka tii win yaasa tãsa. Ma yibɛrɛban tabu kɛkɛ dumigii ka maasɔbu ba nùn sɔndi mam mam ba gire.

7 Saa ye u sĩira u mɛɛrima biruɔ u man wa, yera u man soka ma na wura na da win mi.

8 Ma u man bikia u nɛɛ, nɛ wara. Na nùn wisa na nɛɛ, nɛ Amalɛkiwa.

9 Ma u nɛɛ, n susima win bɔkuɔ kpa n nùn go baa mɛ u dam tie u tirekiramɔ.

10 Ma na susi win bɔkuɔ na nùn go. Domi na yɛ̃ ma u ǹ maa seemɔ, mi u wɔra mi. Ma na win sina furɔ pota ka win suma ye u doke nɔmaɔ. Yera na ka nun naawa mini, nɛn yinni.

11 Ye Dafidi u nua mɛ, yera u win yaberu nɛnua u karana. Ma be ba wãa ka wi, ben tii ba maa kua mɛ bu ka ben nuku sankiranu sɔ̃ɔsi.

12 Ma ba gɔɔ wooru sina ba swĩ ba nɔɔ bɔkua sere sɔ̃ɔ u ka kpa Sɔɔlu ka win bii Yonatam sɔ̃, ka sere maa Isireliban sɔ̃, be, Yinni Gusunɔn tɔn be ba go tabu gberɔ.

13 Ma Dafidi u durɔ wi bikia u nɛɛ, wuu man diya a na.

U wisa u nɛɛ, nɛn baa u yarimawa saa Amalɛkiban tem di sa ka wãa mini.

14-16 Dafidi kpam nùn bikia u nɛɛ, amɔna a ka kãka a wi Yinni Gusunɔ gɔsa nɔma doke a go. Yen sɔ̃, wunɛn yɛm mu yɔ̃ra wunɛn wiru wɔllɔ. Domi wunɛn tiin nɔɔwa ga seeda di ma a wi Yinni Gusunɔ gɔsa go.

Saa yera Dafidi u win aluwaasiban turo soka u nɛɛ, a susio a nùn sɛ̃re a go.

Ma aluwaasi wi, u Amalɛki wi sɛ̃re u so u go.

Dafidi u Sɔɔlu ka Yonatam gɔɔ swĩ

17 Ma Dafidi u womu geni kua win gɔɔ swĩi sɔɔ Sɔɔlu ka win bii Yonatam sɔ̃.

18 Mɛya u maa yiire bu Yudaban bibu womu ge sɔ̃ɔsi. Tɛnda ga tɔmamɔ. Ma ba ge yorua Yasarin tireru sɔɔ. Womu ge wee.

19 Isireli, wunɛn yiikogiba wɔruma,
wunɛn damgiba kpuna guuru wɔllɔ.
20 I ku de bu labaari ye nɔ Gatiɔ.

I ku de bu ye kpara Asikalonin wuuɔ.
Kpa Filisiti bangɔ sari ben kurɔbu bu
ku yɛ̃ɛri.
Kpa ben wɔndiaba bu ku nuku dobu
ko.
21 Bɛɛ Giliboan guunu,
Gusunɔ u ku de gura yu nɛ bɛɛn wɔllɔ.
Gusunɔ u ku de kakoru tu wɔruma
bɛɛn wii kpiirɔ.
Gusunɔ u ku de bɛɛn tem mu dĩa
geenu ma.
Domi miya ba tabu durɔbu funɛ wĩa.
Miya ba ben tɛrɛnu kasi kua.
Miya Sɔɔlun tɛrɛra gum tɛɛnibu nɔru
kua.
22 Baa mɛ ba yibɛrɛba waamɔ,
baa mɛ ba tabu durɔbun wɔrugɔru
waamɔ,
Yonatam nɔm wĩira kun dwiiyare ka
tɛn tobu.
Sɔɔlun takobi kun maa kam wɔrire.
23 Sɔɔlu ka Yonatam ba kĩanawa
ben wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
Ba ǹ karanɛ baa ka gɔɔ sɔɔ.
Ba sãu tabu sɔɔ n kere gunɔ bakenu.
Ba gbee sinansu dam kere.
24 Bɛɛ Isirelin tɔn kurɔbu,
Sɔɔlu u ra raa de i beku nɔni swãa
burɛginu dewe.
Wiya u ra raa de i wuran buranu doke
bɛɛn yãnu sɔɔ.
I swĩiyɔ win sɔ̃.
25 Damgiba wɔruka tabu gberɔ.
Yonatam u kpuna Isirelin guunu
wɔllɔ.
26 Yonatam nɛn kĩnasi,
na nuku sankira bakanu mɔ wunɛn sɔ̃.
A ra n sãawa gãa bakanu nɛn nɔni sɔɔ.
Wunɛn kĩi te a man kĩa ta tɔn kurɔgiru
kere.
27 Damgiba wɔruka tabu gberɔ.
Tabu yãnu nu kam kua.

Ba Dafidi kua sunɔ Yudaɔ

2

1 Yeniba kpuron biru ye ya koora
wee. Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u
nɛɛ, n doo n Yudan wuu gagu mwa?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, a doo.
Ma u nɛɛ, gen geren miya kon da.
Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a
doo Heboroniɔ.
2 Ma Dafidi u da mi ka win kurɔbu
yiru beni, Akinɔamu Yisirɛɛligii ka
Abigali Nabalin gomini.
3 Ma u dera win bwãa be ba wãa
ka wi, be ka ben tɔmbu ba da ba wãa
Heboroniɔ ka yen baru kpaanɔ.
4 Yudaba ba na Dafidin mi, ba nùn
gum tãre wirɔ u ka ko ben sunɔ.
Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yabɛsi
Galadigibu ba Sɔɔlun goru sikua.
5 Yera Dafidi u bu sɔmɔbu gɔria u
nɛɛ, i bu sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, Yinni Gusunɔ u
koo be bu domaru kua yèn sɔ̃ ba ben
yinni Sɔɔlu gea kua, ba win goru sikua.
6 Tɛ̃, Yinni Gusunɔ u be bu durom
kuo. Kpa u bu bɔrɔkiniru sɔ̃ɔsi. Nɛn
tii kon maa bu durom kua ben ye ba
kua min sɔ̃.
7 N n mɛn na, bu be yɔ̃ro dim dim
kpa bu ko tabu durɔ wɔrugɔba domi
ben yinni Sɔɔlu u gu. Adama ba n yɛ̃
ma Yudaba ba man gum tãre wirɔ n ka
ko ben sunɔ.

Ba Isi Bosɛti kua Isirelibaɔ sunɔ

8 Yera Abinɛɛ, Nɛrin bii wi u sãa
Sɔɔlun tabu kowobun wirugii, u
Sɔɔlun bii Isi Bosɛti sua u ka da
Mahanaimuɔ.
9 Miya u nùn kua Isireliba kpuron
sunɔ be ba wãa Galadiɔ ka Asuriɔ ka
Yisirɛɛliɔ ka Efaraimun temɔ ka sere
maa Bɛnyamɛɛn temɔ.
10 Isi Bosɛti wi, u mɔwa wɔ̃ɔ weeru
sanam mɛ u bandu di Isireliba sɔɔ.
Adama Dafidiwa Yudaba ba ka yɔ̃ra.
11 Ma u kua ben sunɔ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru
ka suru nɔɔba tia Heboroniɔ.

Tabu dua Isireliba ka Yudaban suunu sɔɔ

12 Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Isi
Bosɛtin tabu kowobu ba yara saa
Mahanaimun di ba da Gabaoniɔ.
13 Yera Yoabu Seruyan bii, Dafidin
tabu sunɔ ka win tabu kowobu ba
maa da Gabaoni mi. Ma ba yinna daa
burerɔ ka Isi Bosɛtin tabu kowo be, ka
Abinɛɛ wi. Ma daa te, ta bu buranɛ.
Dafidi ka wigibu ba wãa guru gee. Ma
Isi Bosɛtigibu ba maa wãa guru giɔ.
14 Abinɛɛ u Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
de wunɛn aluwaasi beni bu seema
bu gabirina ka nɛgibu bɛsɛn wuswaaɔ,

ben baawure ka win saro. Kpa su wa wi u kere.

Ma Yoabu u nɛɛ, oo, na wura.

15 Yera ba seewa ba da ba yinna ben baawure ka win saro Isi Bosɛtin bera gia be ba sãa Bɛnyamɛɛn bweseru, tɔmbu wɔkura yiruwa ba yarima. Dafidin tɔmbu sɔɔ maa, tɔmbu wɔkura yiru.

16 Yera aluwaasi be, ba gabirina. Ben baawure u win yibɛrɛn wiru nɛni, ma ba takobi sɔkirina yɛ̃saɔ ba wɔruka sannu sannu ba gbisuka. Yera ba yam mi yĩsiru kã, takobin gberu.

17 Yen dɔma te, taa bi, bu swĩa. Ma Dafidin tɔmbu ba Abinɛɛ ka wigibu kamia.

18 Dafidin tabu kowo be sɔɔ, Seruyan bibu itawa ba wãa mi. Beya Yoabu ka Abisai ka Asaɛli. Asaɛli u duka mɔwa wi, nge nɛm taakɔ.

19 Yera u dɔma te Abinɛɛ naa gira, u ǹ wure u nùn deri baa fiiko.

20 Ma Abinɛɛ u sĩira u Asaɛli bikia u nɛɛ, Asaɛli, wuna mi?

Ma u wisa u nɛɛ, oo, nɛna mi.

21 Yera Abinɛɛ u nɛɛ, a man derio n doona, a ku man swĩi. A nɛn aluwaasiban turo mɛɛrio a mwa kpa a win yãnu wɔra a ka doona.

Adama Asaɛli u yina u nùn deri.

22 Abinɛɛ u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a dɛsiro nɛn bɔkun di. Domi nà n nun so na go, amɔna nɛ ka wunɛn mɔɔ Yoabu sa ko n mɛɛrinɛ.

23 Adama Asaɛli u yina u nùn deri. Yera Abinɛɛ u ka nùn yaasan koru sɔka nukurɔ ma ya yara win biruɔ. Ma u wɔruma yande u gu. Wi u tunuma mi Asaɛlin goo te, ta kpĩ, u ra gina yõrewa.

24 Ma Yoabu ka Abisai ba Abinɛɛ naa gira. Ye sɔ̃ɔ u duɔ yera ba tura Aman gungurɔ te ta wãa Giasin deedeeru Gabaonin swaaɔ mi gãanu ku ra kpin bera gia.

25 Bɛnyamɛɛgibu ba mɛnna ba ka Abinɛɛ yõra. Ma ba da ba yɔɔwa guuru garun wɔllɔ.

26 Yera Abinɛɛ u Yoabu soka u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa yerà kaa wunɛgibu sɔ̃ bu ku maa ben mɛro bisibu naa swĩi. Kaa de sa n tabu mɔ̀wa sere ka tɛ̃? A ǹ yɛ̃ ma bin wii goberu, nisina ta koo ma?

27 Yoabu u nùn wisa u nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru, à kun daa yeni gerua, sere sia burura nɛn tɔmba koo raa tabu yõra.

28 Ma u kɔba so. Yera tɔn be kpuro ba tabu yõra ba Isireliba deri.

29 Abinɛɛ ka wigibu ba sĩawa wɔ̃ku giriru Yuudɛnin wɔwaɔ, ma ba Yuudɛni tɔbura ba Bitoroni bukiana ma ba tura Mahanaimuɔ.

30 Ma Yoabu u Abinɛɛ deri u doona. Yera win tii u gɔsirama u win tabu kowobu mɛnna u gara. Ma u deema Dafidin tɔn be sɔɔ, tɔmbu yɛndu tia sariwa ba go, ka sere maa Asaɛli.

31 Adama Dafidin tɔmbu ba Bɛnyamɛɛba ka Abinɛɛn tabu kowobu gabu gowa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata (360).

32 Ma ba da ba Asaɛlin goru sua ba sikua win tundon sikirɔ Bɛtelehɛmuɔ. Yoabu ka win tɔmbu ba dɔma te sĩawa wɔ̃ku giriru. Sanam mɛ ba Heboroni duɔ, yera yam mu n sãramɔ.

3

1 Sɔɔlun yɛnugibu ba ka Dafidi yibɛrɛ tɛɛru kua n tɛ. Ma Sɔɔlun yɛnu ga dam dwiiyamɔ ga dɔɔ, adama Dafidiguu ga dam sosimɔwa ga dɔɔ.

Dafidin bii be u mara

Heboroniɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 3:1-4)

2 Saa ye sɔɔ, Dafidi u bibu nɔɔba tia mara Heboroniɔ. Ben gbiikoowa Amɔɔ. Win mɛrowa Akinɔamu, Yisirɛɛligii.

3 Yirusewa Kileabu. Win mɛrowa Abigali, Nabali Kaamɛligiin gɔmini. Itasewa Abusalɔmu. Win mɛrowa Maaka, Talimai Gesuriban sina bokon bii.

4 Nnɛsewa Adoniya. Win mɛrowa Hagiti. Nɔɔbusewa Sefatia. Win mɛrowa Abitali.

5 Nɔɔba tiasewa maa Yitereamu. Win mɛrowa Egila.

Abinɛɛ ka Isi Bosɛti

ba ǹ nɔɔsinɛ

6 Saa ye tabu wãa Dafidin yɛnu ka Sɔɔlun yɛnun baa sɔɔ, Abinɛɛ u ka Sɔɔluba yõrawa dim dim.

7 Adama sɔ̃ɔ teeru Isi Bosɛti u Abinɛɛ
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a ka nɛn tundo
Sɔɔlun kurɔ Risipa, Ayan bii kpuna.
8 Ma Isi Bosɛtin gari yi, yi Abinɛɛ
dua. Ma u nɛɛ, a tamaa na sãawa nge
Yudan wirugii be ba Sɔɔlu seesimɔ?
Wee, sere ka tɛ̃, nɛna na wunɛn
tundo Sɔɔlun yɛnugibu ka win bɔrɔba
durom kuammɛ. Yen biru na ǹ wure
n nun Dafidi nɔmu sɔndia. Yera tɛ̃ a
man gerusimɔ kurɔ winin sɔ̃?
9 N n mɛn na, Gusunɔ u man kua ye
u kĩ nà kun ka Dafidi yɔ̃re kpa n de
Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u
nùn kua,
10 ye u nɛɛ u koo bandu wuna saa
Sɔɔlun bweserun di u tu Dafidi wɛ̃ kpa
u n sãa sunɔ Isireliba ka Yudaban tem
kpuro sɔɔ.
11 Saa ye sɔɔ, Isi Bosɛti kun maa
gãanu gerua. Domi Abinɛɛn gari yi, yi
nùn bɛrum mwa.

Abinɛɛ ka Dafidi ba dora

12 Yera Abinɛɛ u Dafidi sɔmɔbu gɔria
Heboroniɔ u nɛɛ, wara u tem mɛ mɔ.
Yen sɔ̃, u be ka man arukawani bɔkuo.
Ko na n wãa ka wi, kpa n de Isireliba
kpuro bu wura win mi gia.
13 Ye sɔmɔ be, ba tura mi, ba Dafidi
gari yi saaria. Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ya wã, kon ka be nùn arukawani bɔke.
Adama gãa teena na nùn bikiamɔ.
Niya u gina man Mikali, Sɔɔlun bii
mwaama su sere waana nɛ ka wi.
14 Ma Dafidi u Isi Bosɛti sɔmɔbu
gɔria bu nùn sɔ̃ bu nɛɛ, bu be nùn
win kurɔ Mikali wɛ̃ɛma wìn dokuru
u raa kɔrua ka Filisitiban sen sarusu
wunɔbu (100) si ba nùn bikia.
15 Yera Isi Bosɛti u dera ba kurɔ wi
mwaama Patiɛli, Laisin biin min di mi
u mɔre.
16 Ma Patiɛli wi, u Mikali swĩi u sumɔ
sere ba ka tura Bahurimuɔ. Ma Abinɛɛ
u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a den gɔsiro. Yera
u gɔsira u wura win yɛnuɔ.
17 Yen biru Abinɛɛ u Isireliban guro
gurobu mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Dafidiwa i raa kĩ u n sãa bɛɛn sina
boko.
18 Yen sɔ̃ tɛ̃, i nùn koowo sunɔ. Domi
Yinni Gusunɔ u raa gerua u nɛɛ, saa
win bɔ̃ɔ Dafidin nɔman diya u koo
win tɔmbu Isireliba yakia Filisitiban
nɔman di ka sere maa ben yibɛrɛ be ba
tien nɔman di.
19-20 Ma Abinɛɛ u da u Bɛnyamɛɛba
be ba sãa Sɔɔlun bweseru deema u bu
gari yi sɔ̃ɔwa. Ma ba tɔmbu yɛndu gɔsa
ba nùn yɔ̃siri ba da Dafidin mi. Ye ba
tura mi, yera u Dafidi sɔ̃ɔwa kpuro ye
Isireliba ka Bɛnyamɛɛba ba gɔ̃ru doke
bu ko. Ma Dafidi u bu tɔ̃ɔ baka dim
kua.
21 Yen biruwa Abinɛɛ u maa Dafidi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni sina boko, kon se
n da n Isireliba kpuro mɛnna kpa bu
ka nun arukawani bɔke ba n ka wunɛn
gari sɔmburu mɔ̀. Kpa a n bandu dii be
sɔɔ, a n mɔ̀ ye a kĩ.
Yen biru Dafidi u dera Abinɛɛ u
gɔsira u da win yɛnuɔ ka bɔri yɛndu.

Yoabu u Abinɛɛ go

22 Saa ye sɔɔ, Dafidin tabu kowobu
ba gabu wɔraa da, ma ba dukia baka
gurama ba ka wee. N deema Dafidi u
dera Abinɛɛ u gɔsira win yɛnuɔ ka bɔri
yɛndu saa Heboronin di.
23 Sanam mɛ Yoabu ka tabu kowo
be, ba tunuma yɛnuɔ, yera ba bu
Abinɛɛn labaari sɔ̃ɔwa. Ba nɛɛ, Abinɛɛ,
Nɛrin bii, u na Dafidi sina bokon mi.
Adama Dafidi u nùn deri u doona ka
bɔri yɛndu.
24 Yera Yoabu u da u sina boko
deema u nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ. Ye
Abinɛɛ u na wunɛn mi, ma a nùn deri
u doona ka bɔri yɛndu?
25 Wunɛn tii a Abinɛɛ wi yɛ̃. A yɛ̃ ma
u nawa u ka nun nɔni wɔ̃ke kpa u ka
gia ye a mɔ̀ kpuro.
26 Ye Yoabu u gari yi gerua u kpa,
yera u doona Dafidin min di, ma u
sɔmɔbu gɔra ba Abinɛɛ naa swĩi, ba
nùn naamwɛ Siran dɔkɔwɔ. Ma ba
dera u gɔsirama. Adama Dafidi u ǹ
yeniba kpuro yɛ̃.
27 Saa ye Abinɛɛ u gɔsirama
Heboroniɔ, yera Yoabu u nun soka
wuun gbãrarun kɔnnɔn bee tiaɔ, u
kua nge u kĩ u nùn gari asirigii sɔ̃. Ma
u nùn wobu sɛ̃u sɔka nukurɔ u go. Nge
mɛya u ka mɔru kɔsia yèn sɔ̃ u win
wɔnɔ Asaɛli go.
28 Yen biruwa Dafidi u ye nua,
ma u nɛɛ, nɛn bandu ta dɛɛre Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ, nɛn tii na maa

dɛɛre, Abinɛɛ, Nɛrin biin yɛm mɛ ba yarin sɔ̃.
29 Yen sɔ̃, Gusunɔ u de mu wɔri Yoabun wirɔ ka sere maa win bweserɔ. Kpa win bweseru sɔɔ, goo u n da n yɛm wĩimɔ, ǹ kun mɛ u n bara disigiru mɔ, ǹ kun mɛ u n sãa yɛmɔ, ǹ kun mɛ u gbi tabu sɔɔ, ǹ kun mɛ u dĩanu bia u di.
30 Nge mɛya Yoabu ka win wɔnɔ Abisai ba ka Abinɛɛ go yèn sɔ̃ u ben wɔnɔ Asaɛli go tabu sɔɔ Gabaoniɔ.
31 Ma Dafidi u Yoabu ka tɔn be ba wãa mi sɔ̃wa u nɛɛ, i bɛɛn yãa ni i doke mi kasukuo kpa i saakiba dewe nuku sankiranun sɔ̃, kpa i Abinɛɛn gɔɔ swĩ.
Ma wi, Dafidin tii, u goo te swĩi ye ba ka tu dɔɔ bu sike.
32 Ma ba Abinɛɛn goo te sikua Heboroni mi. Yera wi Dafidi sina boko u wura kua ka dam siki ten mi. Ma tɔn be ba wãa mi, ba swĩ.
33 Win gɔɔ wuri sɔɔ u nɛɛ,
Abinɛɛ, mban sɔ̃na a gu nge tɔn gowo.
34 Ba ǹ nun mwɛ ba nɔma ka naasu bɔkue.
A wɔruma a gu nge wi tɔn kɔ̃soba so ba go.
Yera tɔmbu kpuro ba kpam wure ba swĩ.
35 Yen biru ba maa na ba Dafidi nukuru yɛmiasia ba nɛɛ, u dio. Adama u yina, domi u Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nùn kua ye u kĩ, ù n di sɔ̃ɔ u sere du.
36 Ma tɔmbu kpuro ba wa ye Dafidi sina boko u kua ma ya bu dore.
37 Dafidin tɔmbu ka Isireliba kpuro gesi, ba gia ma n ǹ ka win yɛ̃ru ba ka Abinɛɛ, Nɛrin bii go.
38 Ma sina boko u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n yɛ̃ ma tɔn bokowa u gu mi gisɔ Isireliɔ.
39 Wee, na ǹ dam mɔ, baa mɛ ba man gum tãre wirɔ na ka kua sunɔ. Seruyan bibu ba man bɔbunu kere. Yen sɔ̃, Gusunɔ u tɔn kɔ̃so nùn win nuku kɔ̃suru kɔsie.

Ba Isi Bosɛti go

4

1 Saa ye Sɔɔlun bii Isi Bosɛti u nua ma Abinɛɛ u gu Heboroniɔ, yera win goma kpuro dwiiya. Ma Isireliba kpuro ba nanda.

2 Sɔɔlun bii wi, u tabu sinambu yiru mɔ be ba ra tabu kowobu kpare bu ka wɔraa da. Beya Baana ka Rekabu. Be kpuro ba sãawa Rimɔɔ, Beerɔtugiin bibu Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ.
3 Beerɔtu ye, ya wãawa Bɛnyamɛɛn tem sɔɔ. Adama yen tɔmbu ba duki sua ma ba da ba wãa Gitaimuɔ sere ka gisɔn gisɔ.
4 N deema Yonatam, Sɔɔlun bii turo u bii tɔn durɔ mɔ wi ba mɔ̀ Mɛfibosɛti. Bii wi, u kua yɛmɔ. Wɔ̃ɔ nɔɔbuwa u mɔ sanam mɛ Sɔɔlu ka Yonatam ba gu Yisirɛɛliɔ tabu sɔɔ. Ye kurɔ wi u bii wi nɔɔrimɔ u gɔɔ win labaari nua, yera u bii wi sua u ka doonɔ. Ye u duka mɔ̀ ka sɛndaru ma u wɔruma u nùn sura. Min diya bii wi, u kua yɛmɔ.

5 Yera sɔ̃ɔ teeru Baana ka Rekabu ba da Isi Bosɛtin dirɔ sɔ̃ɔ sɔɔ mi u do u sɔ̃ɔ sure.
6-7 Ma ba dua sere dii ten sɔɔwɔ nge ba kĩ bu dobi sua. Ye ba tura mi u kpĩ, yera ba nùn woburu sɔka ba go. Ma ba win wiru bura ba ka doona. Ma ba swaa mwa ye ya dɔɔ Yuudɛnin wɔwa gia. Yen dɔma te, wɔ̃ku girira ba sĩa.
8 Yera tɔn be, ba ka Isi Bosɛtin wii te da Dafidin mi, Heboroniɔ, ba nɛɛ, wunɛn yibɛrɛ Sɔɔlu wi u kasu u nun hunde wuna, win bii Isi Bosɛtin wiru wee. Yinni Gusunɔwa u Sɔɔlu ka win bweseru mɔru kɔsie gisɔ wunɛn sɔ̃.

9-11 Dafidi u Rekabu ka Baana wisa u nɛɛ, i ǹ yaaye sɔmɔ wi u na u man Sɔɔlun gɔɔ sɔ̃ɔwa, ma u tamaa labaari gea u man nɔɔsiamɔ, adama na dera ba nùn mwa ba go Sikilagiɔ? Na nùn win labaarin are wɛ̃. Kaa sere gere tɔn kɔ̃sobu be ba tɔnu wi u kun gãanu kue kãasi ba go win dirɔ mi u kpĩ? Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u man wɔra saa nɔni swãaru kpuron di, kon de bu bɛɛ gowa.

12 Ma u win tabu kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Rekabu ka Baana mɔɔ bu go. Yera ba ben naasu ka nɔma bɔɔra, yen biru ba bu bwɛ̃ Heboronin daa bure-run bɔkuɔ. Ma ba Isi Bosɛtin wii te sua ba sikua Abinɛɛn sikirɔ Heboroni mi.

5

Dafidi u kua

Isirelibɑ ka Yudabɑn sunɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:1-3)

1 Isirelibɑn bwesenu kpuro nu mɛnna nu na Dafidin mi Heboroniɔ, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ ka wunɛ sa sãawa yɛm tem.

2 Baa yellun di saa ye Sɔɔlu u wãa u sãa bɛsɛn sunɔ, wuna a ra sun mɛnnɛ a sun kpara su ka tabu da su ka wurama. Yinni Gusunɔ u maa nun sɔ̃ɔwa ma wuna kaa ko bɛsɛn wirugii kpa a bɛsɛ win tɔmbu kpara.

3 Dafidi u ka ben guro gurobu arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre wirɔ ba nùn kua be Isirelibɑn sunɔ.

4-5 Dafidi u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna saa yè sɔɔ u ban dibu torua. U kua Yudabɑn sunɔ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka suru nɔɔba tia Heboroniɔ. Ma u maa bandu di Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔ tɛna ka ita. Yudaba ka Isirelibɑ kpuron suunu sɔɔ u kuawa wɔ̃ɔ weeru bandu sɔɔ.

Dafidi u Yerusalɛmu mwa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:4-9, 14:1-2)

6 Sɔ̃ɔ teeru Dafidi sina boko u seewa ka win tɔmbu ba da Yerusalɛmuɔ bu ka Yebusiba tabu wɔri.

Adama Yebusi be, ba nɛɛ, u ǹ kpɛ̃ u du mi. Domi baa wɔ̃kobu ka yɛmɔbu ba koo nùn gira.

7 Adama Dafidi u ben kari ye ya wãa wuu gen suunu sɔɔ wɔri u mwa. N deema yeya ba mɔ̀ Siɔni. Yen biru ba ye soka Dafidin wuu.

8 Tɔ̃ɔ teya Dafidi u gerua u nɛɛ, bɛɛn baawure wi u kĩ u Yebusiba go, u duo ben nim swaa ye ba gban min di kpa u wɔ̃kobu ka yɛmɔ be, be na tusa mi nɔma turi. Yen sɔ̃na ba ra nɛɛ, wɔ̃kobu ka yɛmɔbu ba ǹ duɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

9 Ye Dafidi u kari ye mwa u kpa, yera u sina mi. Ma ba ye soka Dafidin wuu. Yera u gbãraru bana saa win tiin yɛnun di u ka da sere batuma ye ba mɔ̀ Miloɔ.

10 Saa ye sɔɔ, Dafidin banda dam sosimɔ ta dɔɔwa. Domi Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u wãa ka wi.

11 Yera Tirin sunɔ wi ba mɔ̀ Hiramu u Dafidi sɔmɔbu gɔria ka dãa gea ye ba sokumɔ sɛduru, ka sere maa dãa dãkobu ka be ba ra maa kpenu dãku. Kpa bu nùn sina kpaaru bania.

12 Ma Dafidi u tuba ma Gusunɔwa u win bandun dam siremɔ. Wiya u maa ban te wɔlle suamɔ win tɔmbu Isirelibɑn sɔ̃.

Dafidin bii be u mara

Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 3:5-9; 14:3-7)

13 Sanam mɛ Dafidi u doonama Heboronin di u da u wãa Yerusalɛmuɔ, yera u maa kurɔbu gabu sua ma ba nùn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.

14 Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomɔɔ

15 ka Yibaa ka Elisua ka Nɛfɛgi ka Yafia

16 ka Elisama ka Eliada ka Elifelɛti.

Dafidi u Filisitiba tabu di
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 14:8-16)

17 Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tãre wirɔ u kua Isirelibɑn sunɔ, yera be kpuro ba seewa ba nùn wɔrim wee. Ye u nua mɛ, ma u sara u da kuku yeru garun mi, mi ba ǹ nùn wasi.

18 Saa ye sɔɔra Filisiti be, ba tunuma ba tɛria Refan wɔwaɔ.

19 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Filisiti be wɔri? Kaa man bu nɔmu bɛria?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a doo, kon nun bu nɔmu bɛria.

20 Ma Dafidi u seewa u da Baali Perasimuɔ. Miya u Filisiti be go go. Ma u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nɛn yibɛrɛban wuuru gĩa nge mɛ nim tora ya ra guna gĩɛ.

Yen sɔ̃na ba yam mi yĩsiru kã Baali Perasimu.

21 Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwãarokunu deri mi. Ma Dafidi ka win tɔmbu ba nu gura.

22 Amɛn biru Filisiti be, ba kpam na ba tɛria Refan wɔwa mi.

23 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n bu wɔri kpam? Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo, adama a ku da sɔru sɔrum mɛ. A besiro kpa

a da ben biruɔ, a n wãa dãa ye ba mɔ̀ miren sɔ̃ɔwɔ.
24 Sanam mɛ a naa damu damusu gasu nɔɔmɔ dãa wɔllɔ, a wasi suo, domi nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun gbiiye n ka ben sansani wɔri.
25 Dafidi u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U da u Filisiti be go go saa Geban di u ka da Gesɛɛɔ.

6

Dafidi u Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu suam da
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 13:4-14)

1 Dafidi u kpam Isiriliban tabu durɔbu kpuro soka u mɛnna ba kua tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).
2 Yera Dafidi u seewa ka win tɔn be kpuro ba da Balaɔ Yudan temɔ bu ka Gusunɔn woodan kpakororu tama. Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin yĩsira ba ra ka tu soku, wi, wi u ra sinɛ ten wɔllɔ, wɔllun kɔ̃sobun weenasibun suunu sɔɔ.
3 Ma ba tu sua ba doke naa kɛkɛ kpaa gaa sɔɔ ba ka doona Abinadabun yɛnun di ge ga wãa gunguru wɔllɔ. Usa ka Akiyo, Abinadabun bibu, bera ba naa kɛkɛ ye kpare.
4 Usa u wãa yen yɛ̃saɔ, ma Akiyo u ye gbiiye ba ka dɔɔ.
5 Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swĩi ba mɔrɔkunu soomɔ, ka gɔ̃ɔgenu ka bara kpãnu ka sɛkɛtirɛnu ka yankokonu. Ma ba womusu mɔ̀ ba yaamɔ ka ben dam kpuro, ba ka Gusunɔ sãamɔ.
6 Saa yè sɔɔ ba tura Nakonin doo soo yerɔ, yera nɛɛ yi, yi sokura. Ma kpakoro te, ta sikirama, ma Usa u tu gaba.
7 Mii mii Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua. Ma u dera u wɔruma kpakoro ten bɔkuɔ u gu, yèn sɔ̃ u tu baba.
8 Dafidi u mɔru kua too yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u ka Usa sɛɛyasia mɛ. Ma u yam mi yĩsiru kã Usan goo yeru. Tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔn gisɔ.
9 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ nasia dɔma te. Yera n dera u ka nɛɛ, amɔna u koo ko u ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te turi win yɛnuɔ.
10 Ma u gɔ̃ru doke u ku gina ka tu da win wuuɔ. Ma u dera ba ka tu da Obɛdi Edɔmu Gatigiin yɛnuɔ.
11 Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi ka win yɛnugibu domaru kua.

Ba ka kpakoro te na

Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 15:25-16:3)

12 Yen biru ba Dafidi sɔ̃ɔwa ma Yinni Gusunɔ u Obɛdi Edɔmu ka win ye u mɔ kpuro domaru kua woodan kpakoro ten sɔ̃. Saa yera Dafidi u da u kpakoro te suama u ka na win wuuɔ ka nuku doo bakabu.
13 Tɔn be ba kpakoro te sɔɔwa mi, ye ba kua naa dabusanu nɔɔba tia, yera Dafidi u dera ba naa kinɛru ka naa kpɛmbu ge ga gea sãa go ba ka yãkuru kua.
14 Ma u seewa u yaberu pota u yãku kowon sãa yãnu ganu pɔra sɛ̃ke ma u yaamɔ basi ka win dam kpuro Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
15 Wi ka Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te suama ba wee ba kuuki mɔ̀ ka nuku dobu ma ba kɔbi soomɔ.
16 Ye kpakoro te, ta duɔ Dafidin wuuɔ, ma Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u mɛɛrima saa fɛnɛntin di u wa wee, Dafidi u yɔ̃ɔkumɔ u yaamɔ kpakoro ten wuswaaɔ. Yera u nùn gɛma.
17 Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerɔ kuu bekurugiru sɔɔ te Dafidi u kua ten sɔ̃. Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka maa siarabun yãkunu.
18 Ye u yãku ni kua u kpa, yera u win tɔmbu Isireliba domaru kua ka Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin yĩsiru.
19 Ma u be kpuro dĩanu bɔnu kua tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. U ben baawure pɛ̃ɛ ka yaa wɔ̃ɔra wɛ̃ ka sere maa kira te ba kua ka resɛm gbeba. Ma ben baawure u gɔsira u da win yɛnuɔ.
20 Dafidi u maa seewa u da u ka win yɛnugibu tɔbiri. Yera Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u yarima u Dafidi sennɔ na. Ma u nɛɛ, anna a girima wa gisɔ ye Isiriliban sina boko u ka tii kawa, u tii

kakia nge tɔn diro win bwãabun yoo tɔn kurɔbun wuswaaɔ.
21 Yera Dafidi u Mikali sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi u wunɛn tundo ka win yɛnugibu kpuro deri, ma u man gɔsa n ka ko win tɔmbu Isireliban kparo, wiya na yaawa na bɛɛrɛ wɛ̃.
22 Kon maa wure n de bu man gɛm win sɔ̃ n mɛ kere, kpa n tii kawa. Nge mɛya ko na n bɛɛrɛ mɔ baa ka yoo tɔn kurɔ ben wuswaaɔ.
23 N deema Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ wi, u ǹ bii marure sere u ka gu.

7

Nɔɔ mwɛɛ

te Yinni Gusunɔ u Dafidi kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 17:1-15)

1 Ye Yinni Gusunɔ u sinɑ boko Dafidi wɔra win yibɛrɛ be ba nùn sikerenɛn nɔman di, u dera u wãa bɔri yɛndu sɔɔ u sɔ̃ win yɛnuɔ.
2 Yera sina boko wi, u Gusunɔn sɔmɔ Natani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee na wãa diru sɔɔ te ba kua ka dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru. Adama Gusunɔn woodan kpakororu wee ta wãa kuu bekurugiru sɔɔ. Amɔna a wa.
3 Ma Natani u nùn wisa u nɛɛ, a doo a ko nge mɛ a gɔ̃ru doke kpuro. Domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ.
4 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u Natani sɔ̃ɔwa kãsiru sɔɔ u nɛɛ,
5 a doo a nɛn sɔm kowo Dafidi sɔ̃ a nɛɛ, nɛ Yinni Gusunɔ na nùn sɔ̃ɔmɔ, n ǹ mɔ wiya u koo man diru bania mi na kon wãa.
6 Domi na ǹ sinare diru garu sɔɔ saa mìn di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gisɔ. Adama na ra n wãawa kuu bekurugiru sɔɔ.
7 Baama mi sa da nɛ ka Isireliba gbaburɔ, na ra ben gabu gɔsiwa ba n ka be ba tie kpare. Adama na ǹ ben goo taarɛ wɛ̃ɛre n nɛɛ, mban sɔ̃na u ǹ man diru baniɛ ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
8 Yen sɔ̃, a doo a Dafidi nɛn sɔm kowo sɔ̃ a nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, nɛna na yeni gerumɔ. Yãa kparabun diya na nùn wunama u n ka sãa nɛn tɔmbu Isireliban kparo.
9 Na wãa ka wi baama kpuro mi u da. Mɛya na maa nùn win yibɛrɛba dɛra. Ma na dera u yĩsiru yara nge tɔn boko dunia sɔɔ.
10 Na Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wãa mi ka bɔri yɛndu, kpa tɔn kɔ̃sobu bu ku raa maa se bu bu nɔni sɔ̃ nge mɛ ba bu kua yellu,
11 kparobun waati sɔɔ. Na nùn wɔra win yibɛrɛba kpuron nɔmun di ma na nùn wɛ̃rabu wɛ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa na nùn sɔ̃ɔmɔ, kon nùn ko bwese bakarun nuuru.
12 Win saa yà n tura u gu ba nùn sika win baababan sikirɔ, kon win bii turo wuna u bandu di. Kpa n win ban ten dam sire.
13 Wiya u koo man diru bania u ka nɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃, kpa n win sina gɔna swĩi sere ka baadommaɔ.
14 Na kon sãa win tundo, kpa u n maa sãa nɛn bii. U n toraru garu kua, tɔmba kon de bu nùn so bu sɛɛyasia.
15 Adama na ǹ nùn nɛn durom wunarimɔ nge mɛ na mu Sɔɔlu wunari wi na yina ma na wi, Dafidi gɔsa.
16 Win bweseru ta ǹ gbimɔ. Win bandu ta ko n maa wãawa win bibun bweseru sɔɔ, kpa n ten dam sire sere ka baadommaɔ.
17 Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u seewa u da u Dafidi sɔ̃ɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔsi kpuro kãsi te sɔɔ.

Dafidi u Gusunɔ siaramɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 17:16-27)

18 Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma na ǹ sãa gãanu. Nɛn bwesera kun maa gãanu tura. Ka mɛ, a man kua sunɔ Yerusalɛmu mini.
19 Adama a ye garisi gãa piiminu wunɛn mi. Domi a kpam gerumɔ nge mɛ nɛn bweseru ta ko n sãa sia. Ma a man ye sɔ̃ɔmɔ, nɛ wi na sãa tɔn diro.
20 Yinni, mba kon maa nun sɔ̃. Domi a man yɛ̃ kɔ.
21 Wunɛn gari ka maa wunɛn gɔ̃run kĩrun saabuwa a ka man gãa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sɔ̃si.
22 Gãanu kpuro ye sa nua a kua, geema, ya sɔ̃ɔsimɔ ma a kpã. Goo sari

wi u sãa nge wunɛ. Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
23 Bweseru garu maa sari nge bɛsɛ Isireliba te ta koo nɛɛ, ten bũu u tu yakiama yorun di ma u tu yĩsiru kã ta n ka sãa wigiru. Ka geema gãa bakana a sun kua. A maa gãa maamaakiginu kua wunɛn tem sɔ̃ bɛsɛn wuswaaɔ ye a ka sun yakiama Egibitigibun min di, ka bwesenu ganun nɔman di, ka ben bũnun suunu sɔɔn di, kpa sa n ka sãa wunɛgibu
24 mam mam sere ka baadommaɔ. Ma wunɛ Gusunɔ a kua bɛsɛn Yinni.
25 N n mɛn na, Yinni, gari yi a gerua nɛ ka nɛn bweserun sɔ̃, a de yi koora sere ka baadommaɔ.
26 A de wunɛn yĩsiru tu wɔlle suara sere ka baadommaɔ kpa bu nɛɛ, wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nɛn bwese kɛra ya n bandu dii wunɛn wuswaaɔ.
27 Domi wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wunɛ wi a maa sãa Isireliban Yinni, wuna a man sɔ̃wa a nɛɛ, kaa de nɛn bibun bweseru tu bandu di nɛn biru. Yen sɔ̃na na ka kãka na kana teni mɔ̀.
28 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa Gusunɔ. Wunɛn gari yi a gerua yi ra koorewa. Wuna a maa man durom mɛni nɔɔ mwɛɛru kua.
29 N n mɛn na, a nɛn bweseru domaru kuo kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ. Domi wuna a gerua mɛ. Kpa a maa de doma te, ta n bu wãasi sere ka baadommaɔ.

8

Dafidin tabu kowobu ba nasara wa

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 18:1-13)

1 Yeniban biru ye ya koora wee. Dafidi u ka Filisitiba tabu kua u kamia u bu sekuru doke. Ma u bu taare u kua ben yinni.
2 Yen biru u maa Mɔabuba wɔri u kamia. Be u mwɛɛra u bu kpĩ kpĩwa sĩa ita. Ma u sĩa yirun tɔmbu go, ma u tiagibu deri. Nge mɛya Dafidi u ka Mɔabuba mwa u taare u bu wɔ̃ɔ gobi sure.
3 U maa Hadadesɛɛ Rehɔbun bii kamia, wi u sãa Soban sina boko Sirin temɔ. Sanam mɛ sɔɔ, Hadadesɛɛ wi, u dɔɔwa u daa te ba mɔ̀ Efaratin tem mwa.
4 Yera Dafidi u durɔ win maasɔbu tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) mwa ka maa naanaakobu nɔrɔbun suba yɛndu (20.000). Ma u tii dumi wunɔbu (100) yiiya ben dumi sɔɔ, ma u yi yi tien naa sĩinu bɔɔra.
5 Yen biruwa Sirigibu ba na saa Damasin di bu ka Hadadesɛɛ Soban sunɔ wi somi. Ma Dafidi u ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go.
6 Yera u win tabu kowobu yi yi Siri mi. Ma Sirigii be, ba kua wigibu, u bu taare u wɔ̃ɔ gobi sure. Mi Dafidi u gesi dua kpuro, Yinni Gusunɔ u ra nùn nasara wɛ̃wa.
7 Yera Dafidi u Hadadesɛɛn tɛrɛ wuraginu suama u ka na Yerusalɛmuɔ.
8 Ma u maa sii gannu wa too u gura saa Hadadesɛɛn wuu maro sinin min di, Betasi ka Berotai.

9 Ye Toi, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesɛɛn tabu kowobu kpuro kamia,
10 yera u win bii Yoramu gɔra Dafidin mi, u ka nùn tɔbiri kpa u nùn siara yèn sɔ̃ u Hadadesɛɛ tabu wɔri u kamia. Domi Toi ka Hadadesɛɛ ba raa tabu wɔrinɛwa. Ma Yoramu u seewa u dendi yãa ni ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu sua u ka Dafidi naawa.
11-12 Ma Dafidi u ye kpuro mwa u Yinni Gusunɔ yiiya nge mɛ u raa nùn sii geesu ka wura yiiye ye u gura saa Sirigibu ka Mɔabuba ka Amɔniba ka Filisitiba ka Amalɛkiban min di, ka sere maa ye u wa Hadadesɛɛ Rehɔbun biin min di.

13 Sanam mɛ Dafidi u ka Sirigibu tabu kua u wee, yera u Edɔmuba wɔri wɔwa ye ya wãa nim wɔ̃ku bɔruguun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ma u yĩsiru yara, u ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000) go.
14 Yera u tabu kowobu yi yi Edɔmun tem kpuro sɔɔ. Edɔmuba ba kua wigibu, ba ka win woodaba sɔmburu mɔ̀. Mi Dafidi u gesi dua kpuro Gusunɔ u ra nùn nasara wɛ̃wa.

Dafidin sɔm kowobun yĩsa (I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 18:14-17)

15 U bandu dii Isireliba kpuro sɔɔ u
be kpuro siriammɛ nge mɛ n weenɛ.
16 Saa ye sɔɔ, Yoabu Seruyan biiwa u
sãa win tabu sunɔ. Yosafati, Ahiludun
biiwa maa sãa win tire bero.
17 Sadɔku, Akitubun bii ka
Akimɛlɛki, Abiataan bii, beya ba sãa
yãku kowobu. Serayawa maa sãa win
tire yoro.
18 Bɛnaya, Yehoyadan bii u sãawa
Dafidin kõsobun wirugii. Kõso beya
Keretiba ka Peletiba. Beya ba ra tɔn
kõsobu go, kpa bu win gɔra da. Win
tiin biba ba maa sãa win tem sina
asakpɔbu.

Dafidi ka Mɛfibosɛti

9

1 Sãɔ teeru Dafidi u bikia u nɛɛ,
Sɔɔlun bweseru sɔɔ, goo u ǹ maa tie,
kpa n wa n yɛ̃ro durom kua Yonatam
sõ?
2 N deema sɔm kowo goo u wãa
Sɔɔlun yɛnuɔ wi ba sokumɔ Siba. Ma
Dafidi u nùn sokusia. Ye u na, ma
u nùn bikia u nɛɛ, wuna ba sokumɔ
Siba?
Ma u wura u nɛɛ, oo, nɛna mi, yinni.
3 Ma Dafidi u nɛɛ, goo sari wi u
sãa Sɔɔlun bweseru kpa n wa n yɛ̃ro
durom kua nge mɛ na Yinni Gusunɔ
nɔɔ mwɛɛru kua?
Ma Siba u nùn wisa u nɛɛ, Yonatam
u bii goo mɔ mi, wi u sãa yɛmɔ.
4 Sina boko u bikia u nɛɛ, mana u
sere wãa.
Ma Siba u nɛɛ, u wãawa Makiri,
Amiɛlin biin yɛnuɔ Lodebaaɔ.
5 Ma Dafidi u gɔra Lodebaa mi, bu
nùn kasuma.
6 Yera ba ka Mɛfibosɛti, Yonatam bii,
Sɔɔlun debubu ge na Dafidin mi. Ma
u kpuna Dafidin wuswaaɔ u nùn bɛɛrɛ
wɛ̃.
Dafidi u nùn soka u nɛɛ, Mɛfibosɛti.
Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee, yinni.
7 Dafidi u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ku
nanda. Duroma kon nun kua ka gem
wunɛn baaba Yonatam sõ. Kon nun
wunɛn debu Sɔɔlun tem kpuro wesia.
Yen biru a n da ka man di saa baayere
nɛn dii yerɔ.
8 Ma u maa kpuna u Dafidi bɛɛrɛ
wɛ̃. U nɛɛ, yinni, mba na sãa a ka nɛn
laakari mɔ mɛsum, nɛ wi na sãa nge
bõɔ goru mini.
9 Yera sina boko u Siba Sɔɔlun sɔm
kowo soka u nùn sõɔwa u nɛɛ, gãa
ni nu raa sãa Sɔɔlu wunɛn yinniginu
kpuro, ka ye ya sãa win yɛnun
baayere gesi, na ye win debubu
Mɛfibosɛti wɛ̃.
10 Tɛ̃ wunɛ ka wunɛn bibu ka wunɛn
sɔm kowobu, bɛɛ kpurowa i ko i nùn
wukua, kpa u ka dĩanu wa u n dimɔ.
Adama Mɛfibosɛti wi, u ko n da ka
man diwa baadomma nɛn dii yerɔ.
N deema Siba wi, bii tɔn durɔbu
wɔkura nɔɔbuwa u mɔ. Win sɔm
kowobu maa tɔnu yɛndu.
11 Ma u sina boko wisa u nɛɛ, yinni,
ye a man sõɔwa kpuro, yera kon ko.
Ma Mɛfibosɛti u ra n daamɔ u n dimɔ
Dafidin dii yerɔ, nge win bibun turo.
12 Mɛfibosɛti wi, u bii piibu gagu mɔ
ge ba mɔ̀ Mika. Ma tɔn be ba wãa Siban
yɛnuɔ kpuro ba kua Mɛfibosɛtin sɔm
kowobu.
13 Mɛfibosɛti, yɛmɔ wi, u da u wãa
Yerusalɛmuɔ kpa u wa u n da ka dim
de sina bokon dii yerɔ baadomma.

10

Ba Dafidigibu sekuru doke (I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 19:1-5)

1 Yeniba kpuron biru, Amɔniban
sunɔ u kpuna u gu, ma win bii Hanuni
u gɔna kɔsire kua.
2 Yera Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni
durom kuawa nge mɛ win tundo
Nakasi u raa man kua. Ma u win
bwãabu gɔra bu da bu ka nùn nukuru
yɛmiasia win tundon gɔɔn sõ. Ye bwãa
be, ba tura mi,
3 yera Hanunin sina asakpɔbu ba
nùn sõɔwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidin
bwãa be, ba nawa bu ka wunɛn tundo
bɛɛrɛ wɛ̃? A ǹ yɛ̃ ba nawa bu ka bɛsɛn
wuun saria gia, kpa bu gu wɔrima bu
mwa?
4 Yera Hanuni u Dafidin bwãa be
mwɛɛra, u ben tobunu kɔna beri
berika u sukum deri. Ma u ben

yabenu bətira ben taanun deedeerun di. Yen biru u bu gira ba doona.

5 Yera gaba da ba ye Dafidi sɔ̃ɔwa. Ma u tɔmbu seeya bu na bu bu sennɔ ko kpa bu bu sɔ̃ bu gina sinɔ Yerikoɔ sere ben tobunu nù n kpia. Domi ba wãawa seku bakaru sɔɔ.

Dafidi u Sirigibu ka Amɔniba kamia (I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 19:6-19)

6 Ye Amɔniba ba wa ma Dafidin wɛ̃ra woo dua ben sɔ̃, yera ba tabu durɔbu nɔrɔbun suba yɛndu (20.000) kana Sirigibun min di. Tabu kowo ben wusa, Bɛti Rehɔbu ka Soba. Ma ba tɔmbu nɔrɔbu (1.000) wa Maakan sina bokon min di. Sobagibun min di maa tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000).

7 Ye Dafidi u nua mɛsum, yera u bu Yoabu ka win tabu durɔbu sure ba bu wɔri.

8 Ma Amɔni be, ba yara ba ben tabu sĩa kpĩ ben wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Adama Sirigii be ba na Soba ka Bɛti Rehɔbun di, ka Tobugibu ka Maakagibu, ba da ba wãawa nɛnɛm yakasɔ.

9 Ye Yoabu u wa ma ba koo bu wɔrimawa biru ka wuswaan di, yera u tabu yɛ̃robu gɔsa Isireliba sɔɔ, bu ka da bu Sirigibu wɔri.

10 Be ba maa tie u nɛɛ win wɔnɔ Abisai u bu kparo, bu ka da bu Amɔniba wɔri.

11 U win wɔnɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sirigibu bà n man dam kera, a na a man somi. Amɔniba bà n maa nun dam kera kon na n nun somi.

12 A de a n wɔrugɔru mɔ, kpa su sanna ka hania bɛsɛn tɔmbu ka wuu si Yinni Gusunɔ u sun wɛ̃n sɔ̃, kpa win tii u sun kua nge mɛ u kĩ.

13 Yoabu ka win tabu kowobu ba seewa ba da bu ka Sirigii be wɔri, ma Sirigii be, ba duki yakikira.

14 Ye Amɔniba ba wa ma Sirigibu ba duki yakikira, yera ben tii ba maa yakikira Abisain wuswaan di, ba wɔri wuuɔ. Yen biru Yoabu u gɔsira u wura Yerusalɛmuɔ.

15 Ye Sirigii be, ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba wure ba maa ben tabu kowobu mɛnna.

16 Ma Hadadesɛɛ u gɔra bu Sirigii be ba wãa daa te ba mɔ̀ Efaratin guruɔ sokuma. Yera ba mɛnna ba na Helamuɔ. Sobaki Hadadesɛɛn tabu sunɔwa u bu kpare.

17 Yera ba Dafidi ye sɔ̃ɔwa. Ma u Isireliba mɛnna, ba Yuudɛni tɔbura ba na Helamuɔ. Saa ye sɔɔra Sirigibu ba sɔɔru kua ba Isireliba wɔri ba ka bu tabu kua.

18 Adama ba bu kpana ba duki sua. Ma Isireliba ba ben tɔmbu nata ka wunɔbu (700) go be ba tabu kɛkɛba kpare sɔɔ, ka maasɔbu nɔrɔbun suba weeru (40.000). Ma ba ben tabu sunɔ Sobaki mɛɛra kua. Miya u gu.

19 Sinam be ba raa Hadadesɛɛ sãamɔ mi, ba wa ma Isireliba ba nùn kamia. Yera ba ka Isireli be dora ma ba Dafidi sãwa. Saa yen dɔma ten di, Sirigibu ba ǹ maa wure bu Amɔniba somiru da.

Dafidi ka Bati Seba

11

1 Wɔ̃ɔ kpɔɔn saa yè sɔɔ sinambu ba ra tabu yari, yera Dafidi u win bwãabu ka win tabu sunɔ Yoabu ka sere maa Isireliba kpuro gɔra bu da bu Amɔniba go. Kpa bu wuu ge ba mɔ̀ Raba mwa. Adama win tii u ǹ de. U sɔ̃ yɛnuɔ Yerusalɛmuɔ.

2 Yera yoka gaa u seewa saa win kitarun di u bɔsu win sina dii tɛɛra wɔllɔ. Min diya u kurɔ goo wa u woburumɔ. Kurɔ wi, kurɔ burɔn tiiwa.

3 Yera u gɔra bu kurɔ win asansi bikia. Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wiya ba mɔ̀ Bati Seba, Eliamun bii. U sãawa Uri Hɛtin kurɔ.

4 Ma Dafidi u sɔmɔbu gɔra bu nùn sokuma. Ye u na, ma u ka nùn mɛnna. Yen biru kurɔ wi, u dɛɛrasiabun wororu kua, ma u wura win yɛnuɔ.

5 Ye u deema wee, n kua gura, ma u Dafidi gɔria bu nùn sɔ̃ wee, u gura mɔ.

6 Yera Dafidi u gɔra Yoabun mi, u de Uri Hɛti wi, u na.

Ma Yoabu u dera Uri u da Dafidin mi saa tabu gberun di.

7 Ye u tura, yera Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, Yoabu u bwãa do? Win tɔmbu kpuro ba alafia mɔ? Anna maa tabu gia sãa.

8 Yen biru u maa nùn sõɔwa u nɛɛ,
u doo win yɛnuɔ kpa u win kõri tea u
wɛ̃ra.
Yera Uri u seewa u yara sina
kpaarun di. Ma Dafidi u nùn kɛ̃nu
mərisia yɛnuɔ.
9 Adama Uri kun de win yɛnuɔ. U da
u kpunawa sina kpaa ten kɔnnɔwɔ ka
sunɔn kirukuba sannu.
10 Ye ba Dafidi sõɔwa ma Uri kun de
yɛnuɔ, yera Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, n
ǹ gbaburun diya a wee ro? Mba n kua
a ǹ ka de wunɛn yɛnuɔ.
11 Ma Uri u Dafidi sõɔwa u nɛɛ,
Gusunɔn woodan kpakororu ka Isire-
liba ka Yudaba ba wãa kunu sɔɔ tabu
gberɔ, ka sere nɛn yinni Yoabu. Yera
kon da nɛn yɛnuɔ n di kpa n nɔ kpa n
ka nɛn kurɔ mɛnna? Sere ka wunɛn
wãaru, na ǹ kpɛ̃ n yen bweseru ko.
12 Ma Dafidi u nùn sõɔwa u nɛɛ, ǹ n
mɛn na, a kpam kpunɔ mini gisɔ kpa a
doona sia. Ma Uri u sina Yerusalɛmuɔ
dɔma te.
13 Yera Dafidi u nùn dim soka u dera
u di u nɔra sere tam mu nùn go.
Adama ye n kua wɔ̃kuru u kpam
yara u da u kpuna ka sunɔn kirikuba.
U ǹ de win yɛnuɔ.
14 Sisiru bururu yera Dafidi u Yoabu
tireru yorua u Uri wɛ̃ u ka da.
15 Ye u yorua tire te sɔɔ wee. U nɛɛ,
bu ka Uri doo mi tabu sum kpa bu
yarina bu nùn deri, yibɛrɛba bu nùn
sɛ̃re bu go.

Urin gɔɔ

16 Saa yè sɔɔ Yoabu u tire te gara u
kpa, yera u Uri sure mi u yɛ̃ yibɛrɛban
tabu durɔ damgiba wãa. Domi wiya u
wuu gen saria yɛ̃ ba ka gu tarusi.
17 Yera wuu gen tabu durɔ be, ba
yarima ba tabu wərina ka Yoabu, ma
Dafidin tɔmbu sɔɔ dabira wəruka. Mi
sɔɔra Uri Hɛti wi, u gu.
18 Ma Yoabu u sɔmɔ wuna u ka nùn
gɔri Dafidin mi, u nùn taa bin labaari
kpuro sõ.
19 Yera u sɔmɔ wi sõɔwa u nɛɛ, à n
sina boko taa bin baaru kpuro saaria
a kpa,
20 ma a wa u mɔru bɛsira sere u nun
sõɔwa u nɛɛ, wara raa nɛɛ, i wuu ge
susi i gu tabu wɔri. I ǹ yɛ̃ ma gbãraru
wɔllun diya ba ra sɛ̃enu tweemɛ?
21 Wara u Abimɛlɛki, Gedeonin bii
go. I ǹ yaaye ma tɔn kurɔwa u nùn
nɛɛrun bia kara gbãraru wɔllun di ma
u gu Tebɛsiɔ? N n mɛn na, mban sõna i
gbãra te susi. U n geruа mɛ, u kpa, saa
yera kaa nùn sõ win bõɔ Uri, Hɛti wi, u
maa gu.
22 Sɔmɔ wi, u seewa u doona. Ye u
tura Dafidin mi, u nùn ye kpuro saaria
ye Yoabu u nùn sõɔwa u gere.
23 U nɛɛ, ka gem, tɔn be, ba sun dam
kere. Ba raa yarima ba sun deema
yakasɔ, ma sa bu gira sa ka da sere ben
gbãra kɔnnɔwɔ.
24 Yera ben tɛn towobu ba wunɛn
bwãabu tweema saa gbãra ten wɔllun
di. Sina boko, miya wunɛn bwãabun
dabira gu. Mi sɔɔra Uri Hɛti win tii u
gu.
25 Ma Dafidi u sɔmɔ wi sõɔwa u nɛɛ,
à n wura, a Yoabu sõ u ku de yeniba yu
win nuki sanku. Domi tabu sɔɔ, takobi
yà kun gee go, ya koo giɔ go. N n mɛn
na, u hania koowo u tɔn be wɔri u wuu
ge mwa. Wunɛn tii à n tura, a nùn dam
kɛ̃ɛyɔ.
26 Ye Urin kurɔ wi, u nua ma win
durɔ u gu yera u win gɔɔ swĩ.
27 Saa ye yen baa ya doona, ma
Dafidi u sɔmɔ gɔra ba ka kurɔ wi na
win yɛnuɔ u nùn sua kurɔ, ma u nùn
bii tɔn durɔ marua. Adama ye Dafidi
u kua mi, ya ǹ Yinni Gusunɔ dore.

Natani

u Dafidi nùn win taarɛ sõɔsi

12

1 Yen biru Yinni Gusunɔ u Natani
gɔra Dafidin mi. Ye u tura, ma u nùn
sõɔwa u nɛɛ, tɔmbu yiru gaba ba wãa
wuu teu sɔɔ. Turo sãa gobigii. Turo
maa sãa sãaro.
2 Ben wi u sãa gobigii mi, u yãanu ka
kɛtɛba mɔ dabi dabinu.
3 Adama sãaro wi, u ǹ gãanu ganu
mɔ ma n kun mɔ yãa niu piibu gagu ge
u dwa. U gu nɔɔrimɔ ma ga kpɛ̃amɔ ka
win bibu sannu. Dĩa ni durɔ wi, u ra
di, niya u ra yãa buu ge wɛ̃. Kaa te u ra
ka nim nɔ, tera u ra maa ka gu nim kɛ̃.

Kpa ga n kpĩ win tororu wɔllɔ. U yãa buu ge mɛɛrawa nge win bii wɔndia.

4 Sɔ̃ɔ teeru gobigii wi, u sɔɔ wa. Ye u kĩ u nùn yaarɛ ko, yera u ǹ wa win sabe dabi te sɔɔ, ye u koo wuna u go sere sãaro win yãa buu teu ge. Gera u mwa u ka win sɔɔ yaarɛ kua.

5-6 Ye Dafidi u gari yi nua u kpa, yera win mɔru seewa gem gem ye durɔ wi, u kua min sɔ̃. Ma u Natani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, n weenɛwa durɔ wi, u yãa buu gen saka nnɛ kɔsia kpa bu durɔ win tii go. Domi u ǹ sãaro win wɔnwɔndu kue.

7 Ma Natani u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wuna a sãa nge durɔ wi. Tɛ̃ wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, u nun bandun gum tãre a ka kua Isireliban sunɔ. Ma u nun wɔra Sɔɔlun nɔman di.

8 Yen biru u nun wunɛn yinni Sɔɔlun yɛnu wɛ̃ ka win kurɔbu ka sere maa Isireliba ka Yudaban bweseru. U kun yɛ̃ ma yeni ya tura u n daa nun sosie.

9 N n mɛn na, mban sɔ̃na a win gari atafiiru kua a ka kua ye n sãa kɔ̃sa win nɔni sɔɔ. A dera Amɔniba ba Uri Hɛti wi go ka takobi, ma a win kurɔ sua a tii koosi.

10 Yen sɔ̃, tabu kun maa kpeemɔ wunɛn yɛnuɔ, domi a nùn gɛma ma a Uri Hɛtin kurɔ wɔra a kua wunɛgii.

11 U kpam nun sɔ̃ɔmɔ ma u koo de kɔ̃sa gaa yu se wunɛn bweseru sɔɔn di yu nun deema. Yera u koo de wunɛn bweserun goo u wunɛn kurɔbu sua u ka kpuna wunɛn wuswaaɔ sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.

12 Wunɛ a raa ka Urin kurɔ kpunawa gbɛnum, adama u koo de yɛ̃ro wi, u ka wunɛgibu kpuna Isireliba kpuron wuswaaɔ sɔ̃ɔ sɔɔ.

13 Ma Dafidi u Natani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn tora te, ta kpã te na Yinni Gusunɔ kua.

Natani u nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u maa nun wunɛn durum suuru kua. A ǹ maa gbimɔ.

14 Adama ye a kua mi, ya dera Yinni Gusunɔn yibɛrɛba ba win yĩsiru gari kam gerusi. Yen sɔ̃, u koo de bii wi kurɔ wi, u ka nun mara mi, u gbi.

15 Ye Natani u gari yi gerua u kpa, u gɔsira u da win yɛnuɔ.

Dafidin biin gɔɔ

Yen biru Yinni Gusunɔ u dera bii wi Dafidi u ka Urin kurɔ Bati Seba mara u bara gem gem.

16 Yera Dafidi u Gusunɔ kanaru wɔri u nɔɔ bɔkua bii win sɔ̃. Ma u dua dirɔ u kpuna temɔ wɔ̃ku giriru.

17 Win bwãabun guro gurobu ba nùn suuru kana u ka se tem sɔɔn di, adama u yina. Mɛya u maa yina u gãanu di.

18 Ye n kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, yera bii wi, u gu. Ma Dafidin bwãa be, ba bɛrum bara bu nùn sɔ̃. Domi ba nɛɛ, u ǹ sun swaa daki nuku sankiranun sɔ̃ sanam mɛ bii wi, u barɔ. Amɔna sa ko koosina tɛ̃ su ka nùn bii win gɔɔ sɔ̃ kpa sa kun ka win nuki sanka sa sosi.

19 Sanam mɛ Dafidi u wa win bwãabu ba gunnu gunnu gari mɔ̀, u gia ma bii wi, u guwa. Ma u bu bikia u nɛɛ, bii wi, u guwa?

Ba nùn wisa ba nɛɛ, oo, u gu.

20 Saa yera Dafidi u seewa tem di u da u wobura u win yãnu kɔsa, ma u tii turare yɛ̃ka u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u nùn sãwa. Yen biru u gɔsirama yɛnuɔ u dĩanu bikia. Ma ba nùn wɛ̃ u di.

21 Ma win bwãabu ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, mba wunɛn kookoo sin tubusianu. Domi sanam mɛ bii wi, u wasi, a nɔɔ bɔkua ma a swĩ. Adama tɛ̃ ye u gu, ma a seewa a di.

22 U bu wisa u nɛɛ, saa ye bii wi, u wasi, na nɔɔ bɔkua na swĩ, domi na ǹ yɛ̃ Yinni Gusunɔ ù n koo nɛn wɔnwɔndu wa kpa u bii wi bɛkia.

23 Adama tɛ̃ u gu. Mban sɔ̃na ko na n maa nɔɔ bɔkua. Kon kpĩ n nùn seeya gɔrin di? Nɛna kon da n nùn deema mi u wãa. N ǹ maa wi, u koo wurama nɛn mi.

Salomɔɔn marubu

24 Yen biru Dafidi u da u win kurɔ Bati Seba nukuru yɛmiasia, ma u ka nùn mɛnna. Kurɔ wi, u gura sua u mara bii tɔn durɔ. Ma Dafidi u nùn yĩsiru kã Salomɔɔ. Yinni Gusunɔ u bii wi kĩa gem gem.

25 Ma u win səmə Natani gəra u maa
nùn yĩsiru garu kɛ̃ te ba mò Yedidia.
Yen tubusiana, wi Yinni Gusunə u kĩ.

Dafidi u Raba mwa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 20:1-3)

26 Saa ye səəra Yoabu u Aməniban
wuu ge ba mò Raba wəri u gen wəə
bera mwa mi ben sina boko u ra n
wãa.
27 Yera u Dafidi səməbu gəria u nɛɛ,
wee, na Raban bera mi nim mu wãa
mwa kə.
28 Yen sõ, a tən be ba tie mɛnnə kpa i
na i wuu ge mwa mam mam. Domi na
ǹ kĩ bu nɛɛ, nɛ Yoabuwa na gu mwa.
29 Yera Dafidi u tən be kpuro mɛnna,
ma ba da ba Raba wəri ba ye mwa.
30 Ma u wuu min sunən furə
wuraguu mwa. Gen bunum mu
sãawa kilo tɛna ka nnɛ. Ba gu kpee
gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi
dokea wirə. Yen biru u ka gu da
Yerusalɛmuə. Yen dəma te, dukia baka
Dafidi u gura.
31 Ma u Raban tən be ba tie yoo
səma koosia. Ben gaba dãa bəərimə
ka gbɛ̃ɛ, gabu ka sii, gaba tem gbemə
ka dãkuru, ma gaba birikiba mò.
Nge mɛya u Aməniban wusu kpuron
təmbu yoo səma kpɛ̃ɛ. Yen biru u
gəsirama Yerusalɛmuə ka win təmbu
kpuro.

Amɔə ka Tamaa

13

1 Yeniban biru, ye ya koora wee.
Abusaləmu, Dafidin bii, u sesu mə wi
ba sokumə Tamaa. Kurə burən tiiwa u
sãa. Yera ben tundo turosi wi ba mò
Amɔə u nùn kĩa too,
2 sere kĩi te, ta dera u ǹ maa yɛ̃ ye u
mò. Ma u tii kua barə. Adama Tamaa
u ǹ gina durə yɛ̃, ya maa sɛ̃ Amɔə u ka
nùn kpuna.
3 N deema Amɔə u bərə goo mə wi ba
sokumə Yonadabu. U sãawa Dafidin
məə Saman bii. U maa bwisi mə too.
4 Ma u Amɔə bikia u nɛɛ, mban sõna
a wooramə a dɔə, wunɛ wi a sãa sina
bokon bii. A man sɔəwə ye n nun mò.
Ma Amɔə u nùn sɔəwa u nɛɛ, nɛn
sesu Tamaawa na kĩ, Abusaləmun
mɛro turosi.
5 Ma Yonadabu u nùn sɔəwa u nɛɛ,
a doo a kpuna kpa a nɛɛ, a barəwa.
Wunɛn tundo, ù n na wunɛn mi, kpa
a nùn sõ a nɛɛ, u de wunɛn sesu Tamaa
u na wunɛn mi, u nun dĩanu kua a n
waamə, kpa a nu mwa win nəman di a
sere di.
6 Ma Amɔə u da u kpuna u tii bararu
mani. Yera sina boko Dafidi u nùn
beram na. Ma Amɔə u nùn sɔəwa u nɛɛ,
na nun kanamə, a de nɛn sesu Tamaa u
na u man kiranu yiru kua na n waamə,
kpa n nu mwa win nəman di n di.
7 Ma Dafidi u səmə gəra Tamaan mi,
u nùn sõ u nɛɛ, u doo u win sesu Amɔə
deema win dirə u nùn dĩanu kua.
8 Yera Tamaa u da u Amɔə deema
diru mi u kpĩ, ma u som sua u bura u
kira ni kua Amɔən nəni biru.
9 Yen biru u kira weke te sua ma u
kira ni gəsie gbɛ̃ɛru garu səə. Adama
Amɔə u yina u di. U nɛɛ, bu təmbu
kpuro yaro win dirun di. Yera be
kpuro ba yara min di.
10 Saa yera Amɔə u Tamaa sɔəwa u
nɛɛ, a ka kira ni na dii səəwə kpa n nu
mwa wunɛn nəmun di, n sere di.
Ma Tamaa u kira ni sua u ka nùn
daawa dii səə mi.
11 Ye u nùn kira ni wɛ̃ɛmə, yera
Amɔə u nùn gaba u nɛɛ, a de n ka nun
kpuna, nɛn sesu.
12 Ma Tamaa u nɛɛ, aawo, a ku man
sanku. Domi ba ku ra yen bweseru ko
bɛsɛ Isireliba səə. A ku bɛɛrɛ sari kom
mɛ ko.
13 À n kua mɛ, mana kon we ka seku
ten bweseru. Mɛya wunɛn tii kaa ko
bɛɛrɛ sari bɛsɛ Isireliba səə. Yen sõ,
a bɛsɛn tundo sina boko sɔəwə. U ǹ
yinamə a man sua kurə.
14 Adama Amɔə kun Tamaan gari yi
wure. Ma u nùn tilasi kua u ka nùn
kpuna.
15 Yen biru Amɔə u nùn tusa too n
kere kĩi te u raa nùn kĩ. Ma u nùn
sɔəwa u nɛɛ, a seewo a doona.
16 Yera Tamaa u nɛɛ, a ku maa kõsa
sosi kõsa ye a man kua səə a n man
gire.
Adama Amɔə u ǹ win gari swaa daki.
17 Ma u aluwaasi wi u nùn nəərimə
soka u nɛɛ, a kurə wini giro minin di.
A de u yari təəwə kpa a gambo kɛnɛ a
bɛri.

18 Ma Amɔɔn aluwaasi wi, u Tamaa
yara u gambo ye kɛnua.
N deema yabe nənigira * Tamaa u
sebua. Ten bwesera sina bokon bii
wɔndia be ba ɲ̀ durɔ yɛ̃ ba ra sebe.
19 Ye Tamaa u yara, yera u tii torom
wisi wirɔ ma u win yabe nənigii te
gĩa u ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsi. U
wiru nɔma sɔndi u sumɔ ka dam.
20 Yera win sesu Abusaləmu u na
u nùn bikia u nɛɛ, Amɔɔ u ka nun
kpuna? N n mɛn na, a seewo, nɛn
sesu, a ku gari yi garisi gɔ̃ruɔ too, domi
wunɛn sesuwa.
Adama ka mɛ, Tamaan nukura
sankira too. Ma u da u wãa
Abusaləmun dirɔ.
21 Sina boko Dafidi u ye kpuro nua,
yera u məru kua. Adama u ɲ̀ Amɔɔ
gerusi, yèn sɔ̃ u sãa win bii gbiikoo ma
u nùn kĩ too.
22 Abusaləmu kun maa Amɔɔ gãanu
sɔ̃ɔwa. Adama u nùn tusa yèn sɔ̃ u win
sesu tilasi kua u ka kpuna.

Abusaləmu u win sesu
məru bara

23 Wɔ̃ɔ yirun biru, sɔ̃ɔ teeru
Abusaləmu u win yãanun sansu
bɔɔrimɔ Baali Hasoriɔ Efaraimun tem
bɔkuɔ. Ma u win tundo turosibu sina
bokon bibu kpuro dim soka.
24 U sere bu dim mɛ soku, u da u
sina boko deema u nɛɛ, yinni, wee
ba nɛn yãanun sansu bɔɔrimɔ, sa yen
tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀. Na kĩ wunɛ ka wunɛn
bwãabu i na i ka sun di.
25 Ma sina boko u nùn wisa u nɛɛ,
aawo, nɛn bii, bɛsɛn kpuro kun dɔɔ.
Domi sɔmunu koo kpɛ̃a.
Ma u nɛɛ, a suuru ko, a de a da ka mɛ.
Adama sina boko u yina. Domara u
nùn kua.
26 Yera u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de
baa nɛn məɔ Amɔɔ u na.
Ma sina boko u nɛɛ, mban sɔ̃na a kĩ
u na wunɛn mi.
27 Abusaləmu u maa sina boko su-
uru kana, ma u dera Amɔɔ u da ka sere
maa win bii be ba tie kpuro.
28 Yera Abusaləmu u win sɔm
kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n laakari sãa
sanam mɛ tam mu koo Amɔɔ go. Saa
yera kon bɛɛ sɔ̃ n nɛɛ, i nùn soowo i
go. I ku bɛrum ko domi nɛna na bɛɛ
wooda wɛ̃ɛmɔ. I de i yɔ̃ra i tɔn durɔ
kom sɔ̃ɔsi.
29 Ma Abusaləmun sɔm kowo be, ba
Amɔɔ kua nge mɛ u gerua. Yera sina
bokon bii be ba tie ben baawure u win
kɛtɛku yɔɔwa u duka sua.
30 Sanam mɛ ba duki yarina mi, yera
Dafidi u nua ma ba win bibu kpuro go,
baa ben turo kun tie.
31 Ma u seewa u win yaberu
nɛnua u karana u kpuna temɔ nuku
sankiranun sɔ̃. Mɛya maa win bwãaba
kua.
32 Yonadabu, Dafidin məɔ Saman
bii, u gerua u nɛɛ, yinni, a ku nɛɛ, ba
wunɛn bibu kpuro go. Domi Amɔɔ
tɔnawa u gu. Saa dɔma tèn di u
ka Tamaa kpuna ka dam mi, yera
Abusaləmu u ka bwisika u nùn go.
33 Yen sɔ̃ tɛ̃, a ku gɔ̃ru doke ma
wunɛn bibu kpurowa ba gu. Adama a
n yɛ̃ ma Amɔɔ tɔnawa u gu.
34 Yen biru Abusaləmu u duka
yakura.
Gbãrarun kɔnnɔ kɔ̃so u sĩira u wa
wee, tɔn wɔru ga wee win biruɔ
guurun bera gian di. Ma u da u sina
boko sɔ̃ɔwa ye u wa.
35 Ma Yonadabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
yinni, wunɛn biba. Wee ba wee. N ɲ̀
mɛya na nun sɔ̃ɔwa?
36 Sere u ka gari yi gere u kpe, yera
sina bokon bii be, ba tunuma. Ma
ba wuri wɔri. Sina bokon tii ka win
bwãabu ba maa swĩ gem gem.
37-38 N deema saa ye sɔɔ, Abusaləmu
u kpikiru woo Talimai, Amihudun
biin mi, wi u sãa Gesurin sina boko.
Ma u sina mi, n ka kua wɔ̃ɔ ita. Saa
ye kpuro sɔɔ, Dafidi u wãa win sina
kpaarɔ u win bii Amɔɔn gɔɔ sumɔ.
39 Saa ye Dafidin nukura yɛmia, win
məru ye u ka Abusaləmu mɔ̀ ya sure.

Yoabu u kĩ
Abusaləmu u gɔsirama yɛnuɔ

14

1 Yoabu Seruyan bii u gia ma Dafidi
sina bokon gɔ̃ru ga woowa win bii
Abusaləmun mi gia.

* **13:18** ***yabe nənigiru*** - I Handunian torubu 37:3n tubusianu mɛɛrio.

2 Yera u gɔra Tekoaɔ bu da bu kurɔ bwisigii goo kasuma. Ye kurɔ wi, u tunuma yera Yoabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gɔɔ woorun yãnu dokeo kpa a n sãa nge a nuki sankire. A ku turare gaa doke. A n gesi sãa nge wi u gɔɔ sɔ̃ n tɛ.

3 À n kua mɛ, kpa a da sina bokon mi, a nùn sɔ̃ ye kon nun sɔ̃ kpuro.

Ma u nùn sɔ̃ɔwa ye u koo gere.

4 Ma kurɔ wi, u seewa u da u ka sina boko gari yi ko. Ye u tura mi, yera u yiira u wiru tem girari u nɛɛ, yinni, a man faaba koowo.

5 Yera sina boko u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua.

Ma u wisa u nɛɛ, yinni, wee, nɛ gɔminiwa. Nɛn durɔ u gu,

6 u man bibu yiru deria. Bii bera ba sanna gberɔ. Saa ye sɔɔ, goo sari ben turuku u sere bu yakiana. Ma turo u win winsim so u go.

7 Tɛ̃ wee, nɛn bweseru ta man seesi ta nɛɛ, n bu wi u win winsim go mi nɔmu sɔndio bu maa nùn go, yèn sɔ̃ u win winsim yɛm yari. Wee, nà n bu bii wi nɔmu sɔndia, na ǹ maa bii goo mɔ wi u koo nɛn durɔn tubi di, kpa win bweseru tu gbi.

8 Ma sina boko u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gina wio. Kon nɛn bwãabu sɔ̃ bu da bu nun wunɛn gari yi wunana.

9 Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, yinni, baa bà n koo goo taarɛ wɛ̃, nɛ ka nɛn tundon yɛnugiba ba koo taarɛ wɛ̃, n ǹ wunɛ ka wunɛn bwãabu.

10 Sina boko u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo ù n wunɛn kɔ̃sa gerua, a ka nùn na mini. Saa yera yɛ̃ro kun maa nun babamɔ.

11 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, a man nɔɔ mwɛɛru kuo ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ma a ǹ derimɔ be ba bii win mɔru kɔsiamɔ bu maa kɔ̃sa sosi bu nɛn bii wi u tie go.

Yera sina boko u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, wunɛn bii wi, baa win wirun seri tia kun wɔrimɔ.

12 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a de n maa gari fiiko gere.

Yera sina boko u nɛɛ, a geruo.

13 Ma u nɛɛ, yinni, mban sɔ̃na a kɔ̃sa yeni mɔ̀ ye ya Gusunɔn tɔmbu waamɔ. A dera wunɛn tiin bii u kpikiru woo wunɛn sɔ̃. Tɛ̃, wunɛn gari yi a gerua mi, wuna yi ka yã.

14 Tilasiwa bɛsɛn baawure u ka gbi sɔ̃ɔ teeru kpa sa n sãa nge nim mɛ mu yari tem sɔɔ, mɛ ba ǹ kpɛ̃ bu maa gura. Adama Gusunɔ kun kĩ Abusaləmu u gbi tɛ̃. U kĩwa u gɔsirama kpikirun di u n wãa win bɔkuɔ.

15 Yinni, ye na ka na wunɛn mi, na nun gari yini kpuro sɔ̃ɔwa, nɛn tɔmba ba man bɛrum tia. Yera na nɛɛ, kon na n nun yi sɔ̃. Sɔrɔkudo kaa nɛn gere wura.

16 Kpa a sun wɔra nɛ ka nɛn bii be ba kasu bu sun gon nɔman di, be, be ba ǹ kĩ sa n maa baa mɔ tem mɛ Gusunɔ u sun wɛ̃ sɔɔ.

17 Na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, wunɛn gari yi koo man nukuru yɛmiasia. Domi na nun mɛɛrawa nge Gusunɔn gɔrado wi u kɔ̃sa ka gean wunanɔ yɛ̃. Kpa Gusunɔ wunɛn Yinni u n wãa ka wunɛ.

18 Ma sina boko u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kĩ n nun gãanu bikia. A ku man weesu kua a yen gaa bere.

Ma kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a geruo.

19 Yera sina boko u nɛɛ, n ǹ Yoabuwa u nun yeniba sɔ̃ɔwa?

Kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, yinni, sere ka wunɛn wãaru, ye a gerua mi, ya sãawa gem. Wunɛn bɔ̃ɔ Yoabuwa u man gari yi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n na n nun sɔ̃.

20 Ù ye kuawa n wa gari yi kpuro yi ka wɛ̃ra. Wee, a maa bwisi mɔ nge Gusunɔn gɔrado a n ka yɛ̃ ye ya kooramɔ handuniaɔ.

21 Yen biru Dafidi sina boko u da u Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, to, kon ko nge mɛ a kĩ. A doo a nɛn bii Abusaləmu wi gɔsiama.

22 Yera Yoabu u nùn kpuna ka bɛɛrɛ u nùn siara. Ma u gerua u nɛɛ, yinni, gisɔra na wa ma a ka man nɔnu geu mɛɛra. Domi a nɛɛ, kaa ko ye na nun kana.

23 Ma Yoabu u seewa u da Gesuriɔ Abusaləmun mi, u ka nùn wurama Yerusalɛmuɔ.

24 Ye ba tunuma, sina boko u nɛɛ, a de u da u sina win yɛnuɔ. A ku de u na nɛn mi.

Ma Abusaləmu u da win yɛnuɔ, u ǹ de sina bokon mi.

Abusaləmu ka Dafidi ba dora

25 Abusaləmu wi, durə burən tiiwa. Goo sari Isiriliba səə wi u yĩsiru yara buram mɛn saabu. Saa win naa tararun di sere ka win wirə, gam sari mi kaa kpaka wa.
26 Wãə ka wãəwa u ra win seri kəni. Domi saa yera yi ra nùn buniɛ too. Win seri yi ba kəna mi, yin bunum mu ra kilo yiru kere.
27 Bii tən durəbu itawa u mara ka bii tən kurə turo. Win yĩsira Tamaa. U sãawa kurə burən tii.
28 Abusaləmu wi, u kuawa wãə yiru Yerusalɛmuə, u ǹ sina boko waare.
29 Yera u Yoabu sokusia u na u nùn gəri sina bokon mi. Adama Yoabu u yina u na. Ma u kpam wure u nùn sokusia. Ka mɛ, u yina u na.
30 Ma Abusaləmu u win bwãabu sãəwa u nɛɛ, Yoabun gberu wee nɛgirun bəkuə. U maa dĩanu mə mi. I doo i win gbee te dãə mɛni.

Ma ba da ba tu dãə mɛni.
31 Yera Yoabu u seewa u da Abusaləmun mi, u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua wunɛn bwãabu ba ka da ba nɛn gberu dãə mɛni.
32 Abusaləmu u nùn wisa u nɛɛ, domi na nun sokusia na nɛɛ, a na n nun gəri sina bokon mi, kpa a nùn bikia mban sõna u dera na wurama Gesurin di. Domi n daa sanə na n woo mi gia. Tɛ̃ na kĩ su waana nɛ ka sina boko. Taarɛ gaa yà n man wãasi, kpa u man go.
33 Ma Yoabu u da sina bokon mi, u nùn gari yi tusia. Yera sina boko u Abusaləmu sokusia. Ye u tunuma win mi, u kpuna ka bɛɛrɛ. Ma sina boko u nùn təbura u bəkasi.

Abusaləmu u nia sãa u sina boko bandu mwaari

15

1 Yen biru Abusaləmu u da u tabu kɛkɛ kasu ka dumi ka təmbu weeraakuru be ba ra n nùn gbiiye mi u dəə.
2 U ra sewa buru buru yellu u n wãa wuun duu yerə. Goo ù n sarə u siribu dəə sina bokon mi, yera u ra yɛ̃ro yõrasie u nùn bikia u nɛɛ, bwese kɛra yeren min diya a yarima.

U n nùn wisa u nɛɛ, u yarimawa Isiriliban bwese kɛra kasan di,
3 kpa Abusaləmu u nùn sõ u nɛɛ, a wunɛn gem mə, adama à n da sina bokon mi, goo kun nun swaa dakimə.
4 Kpa u n kpam mò, bà n man kua siri kowo tem mɛ səə, baawure wi u siribu na nɛn mi, kon nùn siriawa dee dee.
5 Mi u yõ wuun duu yerə, goo ù n na win mi, u nùn kpuna u ka nun bɛɛrɛ wɛ̃, u ra nəmu dɛmiɛwa u yɛ̃ro nɛnɛ u bəkasi.
6 Nge mɛya Abusaləmu u Isiriliba kpuro kua be ba siribu daamə sina bokon mi. Ma ba tii wesia win mi gia.
7 Ye n kua wãə nnɛ, yera Abusaləmu u sina boko Dafidi sãəwa u nɛɛ, na nun kanamə, a de n da Heboroniə n ko yèn nəə mwɛɛru na Yinni Gusunə kua.
8 Domi sanam mɛ na wãa Gesuriə, Sirin temə, na nɛɛ, ma Yinni Gusunə u ka man wurama baani ka gem, kon nùn yãkunu kua Heboroniə.
9 Ma sina boko u nɛɛ, a doo ka bəri yɛndu.

Ma Abusaləmu u seewa u da Heboroni mi.
10 Min diya u təmbu gəra gəra asiri səə Isiriliban bwesenu kpuro səə, u nɛɛ, bu be sõ, bà n kãakãagin swĩi nua, bu kuuki koowo kpa bu kpara bu nɛɛ, Abusaləmu u bandu di Heboroniə.
11 Ma u təmbu goobu (200) kana Yerusalɛmun di, ba ka nùn da Heboroni mi. Adama ba ǹ yɛ̃ ye u nia sãa win gõruə.
12 Sanam mɛ u yãkuru mò, yera u dera ba da Giloə ba Ahitofɛli, Dafidin bwisi kɛ̃ə kasuma. Yera Abusaləmun nia ye u sãa mi, ya dam kua. Tən be ba ka nùn yõra ba dabiamə gem gem.

Dafidi u kpikiru sua Yerusalɛmun di

13 Yera goo u na u Dafidi sãəwa u nɛɛ, Isiriliban dabira ba tii wesia Abusaləmun mi.
14 Ma Dafidi u win bwãa be ba ka nùn wãa Yerusalɛmuə sãəwa u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i seewo su kpikiru su. Ma n kun mɛ, bɛsɛn goo kun kisiramə Abusaləmun nəman di. I wasi suo su doona, u ku raa sun deema mini u sun wahala doke. Kpa u wuu ge wəri u gen təmbu go.

15 Yera win bwãa be, ba gerua ba
nɛɛ, ye a kĩ kpuro, yinni, yera sa ko ko.
16 Ma sina boko u swaa wɔri, ka win
yɛnugibu. Adama u dera win ban sina
kurɔbu wɔkuru ba sina ba sina kpaaru
kɔ̃su.
17 Saa ye sina boko u yariɔ, yera win
tɔmbu kpuro ba nùn swĩi. Ma ba da
ba yɔ̃ra sere wuun yɛnu dãaku gagun
bɔkuɔ.
18 Ma win bwãabu kpuro ka
Keretiba ka Pelɛtiba ba nùn sararimɔ
ka sere maa tɔmbu nata (600) be ba
nùn swĩima Gatin di ba sara ba da win
wuswaaɔ.
19 Ma sina boko u Itai, Gatigii sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, mban sɔ̃na a ka sun swĩi. A
gɔsiro a sina Abusalɔmu u nun deema.
Domi wunɛ sɔɔwa. Yen biru ba ka nun
nawa saa wunɛn tem di.
20 Sɔ̃ɔ mɛɛ tera a tunuma, kpa na n
ka nun yaayaare mɔ̀ gisɔ? Nɛn tii na ǹ
yɛ̃ mi na dɔɔ. N n mɛn na, a gɔsiro ka
wunɛn tɔn be ba nun swĩi, kpa Yinni
Gusunɔn durom ka win bɔrɔkiniru ta
n ka nun wãa.
21 Adama Itai u sina boko wisa u nɛɛ,
sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa
wunɛn tiin wãaru, yinni, yam kpuro
mi a wãa, baa ǹ n gɔɔ sɔɔn na, miya ko
na n maa wãa.
22 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n
mɛn na, a gbiiyo su da.
Ma Itai, Gatigii wi, u gbia ka win
tabu kowobu ka sere ben yɛnugibu
kpuro.
23 Saa ye tɔn be, ba sarɔ ba doonɔ,
yera tem mɛn tɔmbu ba wuri wure.
Ma sina boko ka win tɔmbu kpuro
ba daa te ba mɔ̀ Sedoroni tɔbura ba
doona gbaburun bera gia.
24 Yãku kowo Sadɔku u maa wãa mi
ka Lefi be ba Yinni Gusunɔn woodan
kpakororu sɔɔwa. Ba tu sɔbia ba yi.
Ma yãku kowo Abiataa u yãkuru mɔ̀
sere tɔn be kpuro ba ka yara wuun di
ba kpa.
25 Ye ba yãkuru kua ba kpa, yera
sina boko u Sadɔku sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te
suo a ka wura wuuɔ. Yinni Gusunɔ ù
n man durom kua, u koo de n wurama
kpa n maa tu wa ten wãa yerɔ.
26 Adama ù n nɛɛ, u man yinawa, to,
nɛ wee! U man kuo nge mɛ u kĩ.
27 Ma u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wa? A wuro ka bɔri yɛndu, ka wunɛn
bii Akimasi ka Abiataa ka win bii
Yonatam.
28 Wee, kon yɔ̃ra daa ten tɔbura yerɔ
gbaburu mini, sere a ka man labaari
sɔ̃ɔma.
29 Nge mɛya Sadɔku ka Abiataa ba
ka Yinni Gusunɔn kpakoro te wura
Yerusalɛmuɔ. Ma ba sina mi.

Dafidi u Usai gɔra

u ka Abusalɔmun kpunaa gia

asiri sɔɔ

30 Ma Dafidi u Olifin guuru yɔɔmɔ ka
swĩi u yasa wiru wukiri, u sĩimɔ ka naa
dirusu. Nge mɛya win bwãa be ba ka
nùn dɔɔ ba maa kua. Ba guu te yɔɔmɔ
ka swĩi ba yasi wiru wukiri.
31 N deema goo u raa Dafidi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, Ahitofɛli u wãa ka Abusalɔmu,
tɔn be ba sina boko seesi sɔɔ. Ma
Dafidi u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, u de
Ahitofɛlin bwisi yi u Abusalɔmu kɛ̃mɔ
mi, yi ko asansi sarirugii.
32 Sanam mɛ Dafidi u tura guuru
wɔllɔ mi ba ra Gusunɔ sã, u deema
Usai Aakigii u wãa mi, u nùn mara u
yabe kĩasu sebua. Ma win wira tua sãa
u ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsi.
33 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sà n
da sannu, ya ǹ man somimɔ.
34 N n mɛn na, a gɔsiro wuuɔ kpa
a da a Abusalɔmu sɔ̃ ma kaa ko win
bɔ̃ɔ nge mɛ a raa sãa win tundon bɔ̃ɔ.
Nge mɛya kaa man somi à n Ahitofɛlin
bwisi kam koosiamɔ.
35 Yãku kowobu Sadɔku ka Abiataa
ba wãa mi ka wunɛ. Gari yi a nua saa
sunɔ Abusalɔmun yɛnun di kpuro, a
doo a bu yi sɔ̃.
36 Wee, ben bibu yiru Akimasi,
Sadɔkun bii ka Yonatam Abiataan bii
ba maa wãa mi. Beya kaa gɔrima bu na
bu man sɔ̃ ye a nua kpuro.
37 Ma Usai, Dafidin bɔ̃ɔ wi, u wura
Yerusalɛmuɔ. Saa yera Abusalɔmun
tii u maa tunuma mi.

Dafidi ka Siba

16

1 Saa ye Dafidi u saram wee, u
guu ten wii kpiiru deri kese, yera
Siba, Mɛfibosɛtin sɔm kowo u kurama

Dafidin wuswaaɔ ka kɛtɛkunu yiru ni u pɛ̃ɛ goobu (200) sɔbi ka resɛm swaanu wunɔbu (100) ka maa dãa binu ganun swaanu wunɔbu ka sere tam mɛ ba doke gɔnan bɔɔ bakaru sɔɔ.
2 Ma sina boko u Siba bikia u nɛɛ, mba yeniba.

Ma Siba u nùn wisa u nɛɛ, yinni, kɛtɛku nini, nu sãawa ni wunɛn yɛnugibu ba koo sɔni. Pɛ̃ɛ yeni ka dãa bii nini, ya sãawa ye wunɛn tabu kowobu ba koo di. Be ba maa wasira gbaburɔ, tam mɛniwa ba koo nɔ, kpa bu dam wa.
3 Sina boko u kpam bikia u nɛɛ, Mɛfibosɛti wunɛn yinnin debubu maa ni?

Ma Siba u nɛɛ, u wãa Yerusalɛmuɔ. Domi u nɛɛ, gisɔra Isireliba ba koo nùn win debun bandu wesia.
4 Sina boko u nùn sõɔwa u nɛɛ, tɛ̃, ye Mɛfibosɛti u raa mɔ, ya kua wunɛgia.

Ma Siba u kpuna u nùn bɛɛrɛ wɛ̃ u nɛɛ, na siara, yinni, ye a ka man durom mɛni kua.

Simɛi u Dafidi wɔmmɔ

5-6 Ye sina boko Dafidi u tunuma Bahurimuɔ, yera Sɔɔlun dusi goo wi ba mɔ̀ Simɛi, Geran bii, u yarima wuu gen min di, u kpenu sua u Dafidi ka win sina asakpɔbu kasukumɔ, baa mɛ Dafidin tabu durɔbu ka win tɔmbu ba wãa win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ. Ma u nùn wɔmmɔ,
7 u mɔ̀, a doonɔ, a doonɔ, tɔn gowo wunɛ, kam wunɛ.
8 Gusunɔ u nun mɔru kɔsie, ma u ban te sua u wunɛn bii Abusalɔmu nɔmu bɛria yèn sõ a Sɔɔlun yɛnugibu go ma a bandu di win ayerɔ. Wee tɛ̃, a wɔnwɔndu soore, mɛya n maa ka nun wã, domi wunɛ tɔn gowowa.
9 Yera Abisai, Seruyan bii, u sina boko sõɔwa u nɛɛ, yinni, mban sõna bõɔ goo teni ta ka nun wɔmmɔ mɛ. A de n da n nùn wiru bura.
10 Ma Dafidi u nɛɛ, ya ɲ bɛɛ wa, bɛɛ Seruyan bibu. Durɔ wi, ù n man wɔmmɔ yèn sõ Yinni Gusunɔ u nɛɛ u ko mɛ, wara koo nùn yinari.
11 Ma u Abisai ka win bwãabu kpuro sõɔwa u nɛɛ, wee, nɛn tiin bii wi na mara, u kĩ u man go. Kaa sere gere Bɛnyamɛɛ wini? N n mɛn na, i de u man wɔmɛ, Yinni Gusunɔ ù n nùn sõɔwa mɛ.
12 Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nɛn wɔnwɔndu wa kpa u kõsa ye gɔsia gea.
13 Ye Dafidi u seewa u win swaa wɔri u doonɔ ka win tɔmbu, yera Simɛi u sĩimɔ guu ten yɛ̃saɔ u bu bɛwe u bu kpenu kasukumɔ, u bu yanim wisimɔ, u Dafidi wɔnsimɔ.
14 Ye sina boko ka win tɔn be, ba tura Yuudɛnin daarɔ, ba wasira gem gem. Ma ba wɛ̃ra mi.

Abusalɔmu u wãa Yerusalɛmuɔ

15 Abusalɔmu u tunuma Yerusalɛmuɔ ka Isireliba dabinu. Ahitofɛli u maa wãa ka be.
16 Sanam mɛ Usai Aakigii, Dafidin bɔrɔ u tunuma Abusalɔmun mi, yera u gerua u nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu dakaa da.
17 Ma Abusalɔmu u nùn sõɔwa u nɛɛ, mba n kua a ɲ ka wãa wunɛn bɔrɔ Dafidin wuurɔ. Nge mɛya a ka nùn kĩru sõɔsimɔ?
18 Usai u nùn wisa u nɛɛ, n ɲ mɛn baa. Domi wi Yinni Gusunɔ ka tɔn beni ka Isireliba kpuro ba gɔsa, wigiiwa na sãa. Wiya na kon maa ka yõra.
19 Yen biru n ɲ wuna win bii? Nge mɛ na raa wunɛn tundo sãwa, nge mɛya kon maa nun sã.

Abusalɔmu u ka Dafidin kurɔbu kpuna

20 Yera Abusalɔmu u Ahitofɛli sõɔwa u nɛɛ, i wesianɔ sannu kpa i gere ye sa ko ko.
21 Ma Ahitofɛli u Abusalɔmu sõɔwa u nɛɛ, a doo a ka wunɛn tundon kurɔ be ba sina kpaaru kõsu mi kpuna. Saa ye sɔɔra Isireliba kpuro ba koo gia ma a ka wunɛn tundo wi karanawa mam mam. Kpa be ba ka nun wãa kpuro bu ka nun yõra dim dim.
22 Ma ba Abusalɔmu kuru gira dii tɛɛra wɔllɔ, ma u ka win tundon kurɔ be mɛnna Isireli ben nɔni biru.
23 N deema saa ye sɔɔ, ba ra n Ahitofɛlin gari garisiwa nge Gusunɔn tiin gere. Mɛya Abusalɔmu ka Dafidin tii ba ra n yi garisi.

Usai u Ahitofɛlin kpunaa sanka

17

1 Yen biru Ahitofɛli u Abusalɔmu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de n tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000) gɔsi kpa n Dafidi naa swĩi wɔ̃ku te.
2 Saa ye sɔɔ, u ko n wasire, u ɲ ko n maa dam gam mɔ, kpa n nùn nare. Win tɔmbu bà n yarina ba nùn deri wi turo, kpa n nùn sɛ̃re n go.
3 Mɛsuma kon ko Isireliba kpuro bu ka wuramɔ wunɛn mi. Domi wi a kasu mi, sà n nùn nɔma tura, be kpuro ba koo wurama wunɛn mi, kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
4 Ma gari yi, yi Abusalɔmu ka Isireliban guro gurobu kpuro dore.
5 Adama Abusalɔmu u nɛɛ, bu Usai Aakigii sokuma kpa bu maa nɔ ye win tii koo gere.
6 Ye Usai u tunuma Abusalɔmun mi, ma Abusalɔmu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Ahitofɛli u gerua. Ya nun wɛ̃re su ko mɛ? Nge amɔna a wa.
7 Usai u nɛɛ, Ahitofɛlin bwisi yi u nun kɛ̃mɔ mini gisɔ, yi ɲ bwisi gee.
8 Wunɛn tii, a wunɛn tundo ka win tɔmbu yɛ̃ ma ba sãawa tabu durɔbu. Ba kɔ̃ruawa nge gbeeku yaa gɔba ye ba binu mwaari. Yen biru a yɛ̃ ma wunɛn tundo wi, u sãawa tabun saria yɛ̃ro. U ɲ wuramɔ u kpuna ka tɔn be sannu.
9 Wee à n da tɛ̃, u kukua kpee wɔru gagu sɔɔ, ɲ kun mɛ yam gam. Win tɔmbu bà n gbia ba sun wɔri, ma ba bɛsɛn gabu go, wi u ye nua, u koo nɛɛ, wee, ba Abusalɔmun tɔmbu go go.
10 Saa ye sɔɔ, bɛsɛn suunu sɔɔ, baa goo ù n sãa tabu durɔ, ma u wɔrugɔru mɔ nge gbee sunɔ, yɛ̃ro koo bɛrum duura. Domi Isireliba kpuro ba yɛ̃ ma wunɛn tundo u sãa tabu durɔ. Mɛya u maa tabu kowo damgibu mɔ.
11 Bwisi yi na mɔ kon nun kɛ̃ wee. A de Isireliba kpuro be ba wãa Danun di sere ka Beri Sebaɔ bu mɛnna ba n dabi nge yani sɛɛri nim wɔ̃kun goorɔ kpa wunɛn tii a n bu gbiiye i ka taa bi da.
12 Kpa su bu wɔri subaru sɔɔ mi ba gesi wãa su bu wukiri mam mam nge mɛ dirum mu ra yakasu wukiri. Sà n kua mɛ, ben goo kun kisiramɔ baa sunɔn tii.
13 Bà n dua wuu gagu sɔɔ ba kukua, Isireliba kpuro ba koo wuu ge wɔri bu gen gani wɛ̃ɛ sɔ̃re bu gawa bu suriri kpa bu gen kpenu gura bu da bu sure wɔwa sɔɔ. Baa gen kpee teera kun tiaramɔ.
14 Ma Abusalɔmu ka win tɔmbu ba nɛɛ, Usai Aakigiin bwisi yi, yi Ahitofɛligii kere.

N deema Yinni Gusunɔwa u kĩ u Ahitofɛlin bwisi gee yi sĩiya kpa kɔ̃sa yu Abusalɔmu deema.

Ba Dafidi bwisi kã u ka duka

15 Yera Usai u da u Sadɔku ka Abiataa yãku kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mɛni ka mɛniwa Ahitofɛli u Abusalɔmu ka Isireliban guro gurobu bwisi kã. Ma nɛ, na maa bu sɔ̃ɔwa mɛni ka mɛni.
16 Yen sɔ̃, a goo gɔrio tɛ̃ Dafidin mi, u nùn sɔ̃ u ku raa kpuna daa ten tɔbura yerɔ gbaburu mi, wɔ̃ku te. U tɔburo u doona ka win tɔmbu kpa bu ku raa bu nɔma turi bu go.
17 N deema saa ye sɔɔ, Yonatam ka Akimasi ba wãa Eni Rogɛliɔ domi ba ɲ kãkɔ bu du wuuɔ goo u bu wa. Yen sɔ̃na ba ra wɔndia goo gɔri ben mi, u bu sɔ̃ kpuro ye ya kooramɔ, kpa be maa bu da bu Dafidi sina boko sɔ̃.
18 Adama sɔ̃ɔ teeru, aluwaasi goo u bu wa ma u da u Abusalɔmu sɔ̃ɔwa. Yen sɔ̃na ba seewa fuuku fuuku, ba yakura ba da durɔ goon yɛnuɔ Bahurimuɔ. N deema durɔ wi, u dɔkɔ mɔ win yɛnu yaaraɔ. Ma ba dua ye sɔɔ ba kukua.
19 Yera durɔ win kurɔ u bekuru garu sua u ka dɔkɔ ye wukiri ma u dobi yi ba sura tɛria ten wɔllɔ kpa bu ku ka gia ma ba wãa mi.
20 Ye Abusalɔmun bwãaba da yɛnu mi, yera ba kurɔ wi bikia ba nɛɛ, mana Akimasi ka Yonatam ba wãa.

Ma kurɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, ba daa piibu geni tɔbura ba doona.

Ba bu kasu kasu ba ɲ wa. Ma ba gɔsira Yerusalɛmuɔ.
21 Ye ba doona ba kpa, yera Yonatam ka Akimasi ba yarima dɔkɔ yen min di, ba da ba Dafidi gari yi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,

u seewo fuuku ka win tɔmbu bu daa te tɔbura bu doona. Domi ameniwa Ahitofɛli u Abusalɔmu bwisi kã win sɔ̃.
22 Ye Dafidi u gari yi nua, ma u seewa ka win tɔmbu u Yuudɛnin daa te tɔbura. Be kpurowa ba doona yam mu sere sãra.
23 Ye Ahitofɛli u wa ba ɲ ka win gari sɔmburu kue, yera u win kɛtɛku gaari bɔkua u sĩa win wuuɔ, u da win tiin yɛnuɔ u win yɛnugibu saaria kpuro mɛ ba koo koosina. Yen biru u win tii soora doke u gu. Ma ba nùn sikua win baaban sikirɔ.

Dafidi u wãa Mahanaimuɔ

24 Ye Dafidi u tura Mahanaimuɔ, saa yera, Abusalɔmu u Yuudɛnin daaru tɔburama, wi ka win tɔmbu kpuro.
25 U Amasa kua win tabu sunɔ Yoabun ayerɔ. Amasan tundon yĩsira Yitira, Isireli *. Win mɛrowa Abigali, Nakasin bii. Wi ka Seruya, Yoabun mɛro ba sãawa mɔɔ ka wɔnɔ.
26 Abusalɔmu ka win tɔmbu ba ben sansani girawa Galadin temɔ.
27 Saa yè sɔɔ Dafidi u wãa Mahanaimuɔ, yera Sobi, Nakasin bii, wi u sãa Amɔniban bweseru saa Raban di, ka Makiri Amiɛlin bii saa Lodebaan di, ka Baasilai, Galadigii, saa Rogɛlimun di,
28 ba ka Dafidi kpin yenu naawa ka gbɛ̃ɛ basilaba, ka wekenu, ka maa dĩanu. Niya alikama ka ɔɔsu, ka som, ka gbere wɔ̃ɔranu ka swii ka dãsi ka sɔ̃ki yi ba sɔnwa,
29 ka tim, ka naa bogum ka yãa yaa, ka gasanu. Domi ba nɛɛ, gɔ̃ɔru ka nim nɔru ka wasiraru, ya ko n tɔn be wahala koomɛ gbaburun di.

Ba Abusalɔmun tabu kowobu kamia

18

1 Yen biru Dafidi u seewa u win tabu kowobu gara be ba ka nùn wãa. Yera u bu kua wuu wuuka tɔmbu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) ka wunɔm wunɔm (100), wuu nin baatere ka ten wirugii.
2 Ma u tɔn be bɔnu kua suba ita. U sube teeru sua u Yoabu Seruyan bii nɔmu bɛria. U maa sube tee teni sua u Abisai, Yoabun wɔnɔ nɔmu bɛria. Tee te ta maa tie, ma u Itai Gatigii wɛ̃. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn tii, kon ka bɛɛ da tabu gberɔ.
3 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ku ka sun da. Domi yibɛrɛba bà n sun wɔri sa duki mɔ̀, ya ɲ ko n bu gãanu sãa, baa bà n bɛsɛn bɔnu go. Adama wunɛ, bà n nun nɔma tura, a sãawa nge bɛsɛn nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Yen sɔ̃, n sanɔ a n sɔ̃ wuuɔ kpa a n ka sun somimamɔ.
4 Ma sina boko u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye ya bɛɛ wɛ̃re, yeya kon ko.

Ma u da u yɔ̃ gbãra kɔnnɔn bɔkuɔ saa ye tabu kowobu ba yariɔ wuu wuuka, gabu wunɔm wunɔm, gabu maa nɔrɔm nɔrɔm (1.000).
5 Sina boko u Yoabu ka Abisai ka Itai wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, i ku ka Abusalɔmu bii aluwaasi wi bɔɔbɔm ko, ì n yɛ̃ i man kĩn na.

Ma tɔmbu kpuro ba sina bokon woodan gari yi nua yi u wirugii be sɔ̃ɔwa Abusalɔmun sɔ̃.
6 Yera ba yara ba da tabu gberɔ bu ka Isireli be ba Abusalɔmu swĩi yinna. Ma ba sannɔ wɔrina Efaraimun sɔ̃ɔwɔ.
7 Dãa sɔ̃ɔ miya Dafidin tɔn be, ba Abusalɔmugibu go go. Tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda (20.000) ba go dɔma te.
8 Ma taa bi, bu tɛria tem mɛ kpuro sɔɔ. Tɔn be ba kam kua dãa sɔ̃ɔ ge sɔɔ, ba kere be ba nɔma tura ba go.

Yoabu u Abusalɔmu go

9 Wee ye ya Abusalɔmu deema. U kurama Dafidin tabu kowobun wuswaaɔ u win kɛtɛku sɔni. Yera kɛtɛku ge, ga ka nùn dua dãa bakaru garun kɔkɔrɔ. Miya dãa ten kãasa gaa ya win seri sɔre ma kɛtɛku ge, ga doona ga nùn deri mi, u sãare, u ɲ ka wɔllu, u ɲ maa ka tem.
10 Ye Dafidin tɔmbun turo u nùn wa, ma u da u Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, na Abusalɔmu wa u sãare dãru garun kɔkɔrɔ.
11 Yoabu u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye a nùn wa mɛ, mba n kua a ɲ ka nùn so

* **17:25** ***Isireli*** - Bandun Gari I, 2:17 sɔɔ ba nɛɛ, Yitira u sãawa Isimɛɛli.

a sure, kpa n da nun sii geesun gobi wɔkuru kɛ̃ ka kpaka.

12 Ma durɔ wi, u Yoabu wisa u nɛɛ, baa nà n sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) wa, na ǹ sina bokon bii nɔmu sɔndimɔ. Domi sa nɔɔmɔ sanam mɛ sina boko u wunɛ ka Abisai ka Itai wooda wɛ̃ɛmɔ u nɛɛ, i ku ka win bii Abusaləmu bɔɔbɔm ko.

13 Yen biru nà n wooda ye sara na nùn go, wunɛn tii a ǹ ka man yɔ̃ramɔ. Gãanu maa sari ni nu sina boko berue.

14 Ma Yoabu nɛɛ, na ǹ maa yɔ̃ramɔ kam sɔɔ n ka tɛ ka wunɛn gari yi.

Yera u dɛki ita sua yi yi nɔɔ sɛ̃u sãa u da mi dãa te, ta Abusaləmu sɔre. Ma u nùn yi sɔkura win sɔndun deedeerɔ sanam mɛ u ǹ gina gɔɔ kpa.

15 Ma aluwaasi wɔku te ta Yoabun tabu yãnu sɔɔwa ba Abusaləmu kooro bure ba so ba dakura.

16 Yera Yoabu u dera ba kɔba so win tɔmbu bu ka wurama bu ku maa Abusaləmun tɔmbu naa swĩi.

17 Ma ba Abusaləmun goru sua ba kpɛ̃ɛ wɔru bɔkɔ gagu sɔɔ dãa sɔ̃ɔ mi. Yera ba kpenu mɛnna ba suba win goo ten wɔllɔ ba nin takaru kua. Isireli be ba raa Abusaləmu swĩi kpuro ba duki yarina. Ben baawure u wura win yɛnuɔ.

18 N deema sanam mɛ Abusaləmu u wãa wãaru sɔɔ, u tii gana gaa bania ka kpenu wɔwa sɔɔ ye ba sokumɔ sina bokogia. U ye kuawa ba n ka nùn yaaye, domi u nɛɛ, u ǹ bii mara wi u koo de ba n nùn yaaye. Yen sɔ̃na u gana ye soka ka win tiin yĩsiru. Yera ba sokumɔ sere ka gisɔ Abusaləmun yaayatia.

Ba Dafidi Abusaləmun gɔɔ sɔ̃ɔwa

19 Akimasi, Sadɔkun bii, u Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de n duka da n sina boko labaari dora yeni sɔ̃, ma Yinni Gusunɔ u nùn wɔra win yibɛrɛban nɔman di.

20 Ma Yoabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ǹ ka labaari ye dɔɔ gisɔ. A de sere sanam gam domi sina bokon biiwa u gu.

21 Yera Yoabu u yoo Kusigii wi u ka bu wãa mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a sina boko sɔ̃ ye a wa ka wunɛn nɔni.

Ma durɔ wi, u kpuna Yoabun wuswaaɔ u nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Yen biru u seewa u duka da.

22 Akimasi, Sadɔkun bii wi, u kpam Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de n Kusigii wi swĩi biruɔ baa ǹ n yen mɛren na.

Ma Yoabu u nɛɛ, nɛn bii, mban sɔ̃na a kĩ a da, domi labaari yeni, ya ǹ nun arufaani gaa wɛ̃ɛmɔ à n ye sina boko sɔ̃ɔwa.

23 Ma Akimasi u nɛɛ, baa ǹ n yen mɛren na, ka mɛ, na kon dawa.

Yoabu u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a doo.

Ma Akimasi u kpa ka Yuudɛnin wɔwa gia u Kusigii wi gbiiri.

24 Saa ye sɔɔ, Dafidi u sɔ̃ wuun gbãrarun kɔnnɔsu yirun baa sɔɔ. N deema wuun kɔ̃so u yɔɔwa dii tɛɛran wɔllɔ gbãrarun kɔnnɔn deedeeru. Ye u wiru seeya, yera u wa wee, goo u duka mɔ̀ u wee wi turo.

25 Yera u nɔɔgiru sua u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo wɔɔ u wee!

Ma sina boko u nɛɛ, ǹ n tɔn turon na, labaari dora u ka wee.

Saa ye sɔɔ, durɔ wi, u turuku mɔ̀.

26 Ma kɔ̃so wi, u maa goo wa u wee. Yera u kpam nɔɔgiru sua kɔnnɔn bera gia u nɛɛ, goo wɔɔ u maa duka mɔ̀ u wee!

Sina boko u nùn wisa u nɛɛ, labaari dora win tii u maa ka wee.

27 Kɔ̃so wi, u nɛɛ, wi u gbia mi, win duku naasu su ka Akimasi, Sadɔkun biigisu weenɛ.

Ma sina boko u nɛɛ, tɔn geowa. Labaari gea u ka sisi.

28 Ye Akimasi u turuku kua, yera u nɔɔgiru sua ka dam u nɛɛ, sina boko, wunɛ ka baruka!

Ma u nùn kpuna u gerua u nɛɛ, su Gusunɔ wunɛn Yinni siara ye u ka wunɛ nɛn yinni wɔra be ba nun seesimɔn nɔman di.

29 Ma sina boko u bikia u nɛɛ, Abusaləmu bii aluwaasi wi, u wãa alafia sɔɔ?

Akimasi u nùn wisa u nɛɛ, yinni, sanam mɛ Yoabu u nɛ ka wunɛn sɔmɔ Kusigii wi gɔrima, saa yera na tɔn dabinun wurenu nua, adama na ǹ yɛ̃ mba n kua.

30 Ma sina boko u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a dɛsiro minin di a yɔ̃ra giɔ.

Yera Akimasi u dɛsira u da u yõra mi.
31 Saa yera Kusigii wi, u maa tunuma sina bokon mi, ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, nɛn yinni sina boko, a swaa dakio a labaari dora nɔ. Gisɔ Yinni Gusunɔ u nun siria u nun wɔra be ba nun seesimɔ kpuron nɔman di.
32 Sina boko u Kusigii wi bikia u nɛɛ, Abusaləmu, bii aluwaasi wi, u wãa alafia sɔɔ?
Kusigii wi, u wisa u nɛɛ, nge mɛ n bii aluwaasi wi kua, Gusunɔ u de n wunɛn yibɛrɛba ka be ba nun seesimɔ kpuro kua mɛ.

Dafidin nuku sankiranu

19

1 Ma gari yi, yi sina boko wurura. Yera u seewa u yɔɔwa gbãrarun gidambisa wɔllɔ. Miya u wãa u sirenɛ u sumɔ u mɔ̀, nɛn bii Abusaləmu, nɛn bii. Nà n daa gu wunɛn ayerɔ, ya sanɔ bo. Nɛn bii Abusaləmu, nɛn bii.
2 Yera ba da ba Yoabu sõɔwa ba nɛɛ, wee sina boko u sumɔ u kpasa wɔri mɔ̀ Abusaləmun sõ.
3 Dɔma ten nasara ye, ya gɔsirawa nuku sankiranu Dafidin tɔmbu kpuron mi. Domi ba nua ma u sumɔ win bii gɔɔn sõ.
4 Ma tɔn be kpuro ba gɔsirama tabu gberun di ba dua wuuɔ ka sekuru dɔma te, nge be ba duki yakikirama tabu gberun di.
5 Sina boko u win wuswaa wukiri u wura mɔ̀ tãa tãa u mɔ̀, nɛn bii Abusaləmu, Abusaləmu nɛn bii, nɛn bii.
6 Ye Yoabu u tunuma, yera u da u sina boko deema yɛnu sɔɔwɔ. Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, wee a bɛsɛ wunɛn bwãabu kpuro sekuru doke gisɔ bɛsɛ be sa wunɛ ka wunɛn bibu kpuro faaba kua ka wunɛn kurɔbu kpuro.
7 Sa wa wee a wunɛn yibɛrɛba kĩ ma a be ba nun kĩ tusa. Domi a sun sõɔsi gisɔ ma bɛsɛ wunɛn bwãabu ka bɛsɛn wirugibu sa ǹ sãa gãanu wunɛn nɔni sɔɔ. Tɛ̃ na gia ma Abusaləmu ù n daa wãa wãaru sɔɔ kpa bɛsɛ kpuro sa n guwa, ya koo nun dore.
8 Adama tɛ̃, a yario a da a wunɛn bwãabu gõrusu yɛmiasia. À n yina a ko mɛ, na nun sõɔmɔ sere ka Yinni Gusunɔn wãaru baa tɔn turo kun ka nun yõramɔ saa wõku ten di. Kaa maa wahala wa ya n kere ye a waare saa wunɛn aluwaasirun di n ka girari gisɔ.
9 Yera sina boko u da u sina gbãra kɔnnɔwɔ. Ma ba tɔn be kpuro sõɔwa ba nɛɛ, wee sina boko u yarima u sõ kɔnnɔwɔ. Ma be kpuro ba na win mi.

Dafidi u swaa wɔri u wurɔ Yerusalɛmuɔ

N deema Isireli be ba raa Abusaləmu swĩi kpuro ba duki sua. Ben baawure u da u wãa win yɛnuɔ.
10 Yera Isirelibɔn bwese ni sɔɔ kpuro ba sikirinamɔ ba mɔ̀ Dafidi sina bokowa u sun wɔra bɛsɛn yibɛrɛban nɔman di ǹ kun mam ko Filisitiba. Tɛ̃ wee u yakura bɛsɛn tem di Abusaləmun sõ.
11 Adama n wee Abusaləmu wi sa bandu wɛ̃ mi, u gu tabu gberɔ. N n mɛn na, mban sõna sa ǹ gerunamɔ su ka sina boko naa da.
12-13 N deema Dafidi u nua ye Isireli be kpuro ba gerumɔ. Yera u gɔra bu yãku kowobu Sadɔku ka Abiataa sõ bu da bu Yudaban guro gurobu sõ bu nɛɛ, beya ba sãa win dusibu, wi ka beya ba sãa yɛm tem, ǹ n mɛn na mban sõna ba koo nɛɛ, beya ba dãkuru seema ba sina boko naa na.
14 U maa nɛɛ, bu Amasa sõ ma wi ka wi ba sãawa yɛm tem. Yen sõ, wi Dafidi u koo nùn ko win tabu sunɔ sere ka baadommaɔ Yoabun ayerɔ. U kun kue mɛ, Gusunɔ u be nùn kua nge mɛ u kĩ.
15 Ma Dafidin gari yi, yi dera Yudaba kpuro ba nɔɔ nɛra mam mam. Ma ba nùn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, ǹ n mɛn na, u wurama ka win bwãabu kpuro.
16 Yera sina boko u gɔsirama u na Yuudɛnin daarɔ.

Dafidi u Simɛi suuru kua

Ma Yudaba ba nùn sennɔ da. Ba tura sere Giligaliɔ kpa bu ka nùn somi ù n daa te tɔburamɔ.
17 Ma Simɛi, Gera Bahurimugiin bii wi u sãa Bɛnyamɛɛn bweseru u seewa

fuuku u ka sina boko Dafidi sennɔ da ka Yudaba sannu.
18 Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ be ba Simɛi swĩima ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu (1.000) ka sere Siba wi u raa sãa Sɔɔlun sɔm kowo wi ka maa win bibu wɔkura nɔɔbu ka win sɔm kowobu yɛndu. Tɔn be kpurowa ba gbia ba sina boko turia Yuudɛnin daaru mi.
19 Ma ba sina bokon yɛnugibu guramɔ ba ka tɔburamɔ ka goo nimkuu bu ka win nɔnu geu wa.

Ye sina bokon tii u tɔbura u kpa, Simɛi wi, u da u yiira win wuswaaɔ.
20 U nɛɛ, yinni, a ku kõsa ye garisi ye na nun kua dɔma te a yariɔ Yerusalɛmun di. A ku ye doke gõruɔ.
21 Na yɛ̃ ma na torawa. Yen sõna yinni, be ba sãa Isiriliban bweseru kpuro na bu gbiiya n ka nun sennɔ na.
22 Yera Abisai Seruyan bii u sina boko sõɔwa u nɛɛ, n ǹ weenɛ bu Simɛi wi go? Domi u wunɛ wi Yinni Gusunɔ u gɔsa wɔnwa.
23 Ma Dafidi u Abisai ka win mɔɔ Yoabu wisa u nɛɛ, mba n bɛɛ wa bɛɛ Seruyan bibu. Mban sõna i man yibɛrɛ tɛɛru seesimɔ. N weenɛ bu goo go gisɔ? Wara kun yɛ̃ ma nɛna na sãa Isiriliban sina boko tɛ̃.
24 Ma sina boko u Simɛi sõɔwa ka bõri u nɛɛ, a ǹ gbimɔ.

Dafidi u Mɛfibosɛti kĩru sõɔsi

25 Mɛfibosɛti, Sɔɔlun debubu, win tii u sina boko sennɔ da. N deema saa mìn di sina boko u kpikiru sua sere u ka wurama bɔri yɛndu sɔɔ, Mɛfibosɛti kun win naasu nim tɛɛnire. U ǹ maa win nɔɔ sansu kɔnire. Mɛya u ǹ maa win yãnu teare.
26 Sanam mɛ u tunuma Yerusalɛmuɔ sina bokon mi, yera sina boko u nùn bikia u nɛɛ, Mɛfibosɛti, mban sõna a ǹ ka man de sanam mɛ na kpikiru dɔɔ.
27 Mɛfibosɛti u nùn wisa u nɛɛ, geema a yɛ̃ ma na sãawa yɛmɔ. Yen sõna na nɛn sɔm kowo sõɔwa na nɛɛ, u man nɛn kɛtɛku gaari bɔkuo kpa n ka nun da. Adama u man bɔrɔ kõɔru kua.
28 Ma u da u man sanka wunɛn mi. Nɛn yinni sina boko, na yɛ̃ ma a sãawa nge Gusunɔn gɔrado. A koowo nge mɛ n nun wɛ̃re.
29 Domi gɔɔwa nɛn baaban bweseru ta ka weenɛ wunɛn mi. Adama ka mɛ, a dera na ra di ka be ba dimɔ wunɛn dii yerɔ sannu. Mba kon kpĩ n maa nun bikia.
30 Sina boko u nɛɛ, mban sõna na maa gari dɛ̃ɛyasiamɔ, domi na gõru doke kɔ ma wunɛ ka Siba i ko wunɛn debun tem mɛ bɔnu kowa.
31 Yera Mɛfibosɛti u nùn wisa u nɛɛ, yinni, Siba u mam mɛ kpuro suo. Domi wee a wɔma yɛnuɔ baani.

Dafidi u Baasilai kĩru sõɔsi

32 Baasilai, Galadigii u maa na saa Rogɛlimun di u ka Dafidi yõsiri sere Yuudɛnin daarɔ kpa bu daa te tɔbura sannu.
33 Baasilai wi, u tɔkɔ kua gem gem. U mɔwa wõɔ wɛnɛ. U maa sãa gobigii. Wiya u Dafidi nɔɔri saa ye u wãa Mahanaimuɔ.
34 Yera sina boko u nùn sõɔwa u nɛɛ, a na a ka man tɔbura su da Yerusalɛmuɔ a n wãa nɛn mi. Kon nun nɔɔri mam mam.
35 Adama Baasilai u nùn wisa u nɛɛ, nɛn wãarun tõra kun maa dɛ̃u n sere ka nun swĩi su da Yerusalɛmuɔ.
36 Wee wõɔ wɛnɛwa na mɔ. Na ǹ maa kpɛ̃ n gea ka kõsa wunana. Mɛya baa dĩa ni na dimɔ na ǹ kpɛ̃ n maa ye ya do ka ye ya kun do wunana. Yen biru, na ǹ maa kpɛ̃ n tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbun womusu nɔ. N n mɛn na, yinni, mban sõna na kon maa sãa wunɛn sɔmunu.
37 Na ǹ tura n ka are bɛkɛ yinin bweseru wa. Kon ka nun Yuudɛnin daaru tɔburawa kpa n nun yõsiri fiiko.
38 Kpa a de n gɔsira n wura nɛn wuuɔ n gbi mi. Kpa bu man sike nɛn baaba ka nɛn mɛron sikinun bɔkuɔ. Adama nɛn bii Kimuhamu wee, i doo ka wi u n sãa wunɛn bõɔ, kpa a nùn kua nge mɛ a kĩ.
39 Ma sina boko u nɛɛ, na wura Kimuhamu u ka man da. Kon maa nùn kua nge mɛ n koo nun wɛ̃re. Ye a gõru doke n nùn kua kpuro, yeya kon ko.
40 Sanam mɛ sina boko ka win tɔn be ba nùn swĩi ba daaru tɔbura ba kpa, yera u Baasilai bɔkasi u nùn domaru kua. Ma Baasilai u gɔsira u wura win yɛnuɔ.

41 Sina boko u Giligalin swaa wəri. Ma Kimuhamu u nùn swĩi.

Yudaba ka Isireliba ba sina boko sikirinɛmə

Yudaba kpuro ka Isireliban sukum ba nùn biru wɔ̃ku kua.
42 Yen biru Isireliba kpuro ba na sina bokon mi ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, mban sɔ̃na Yudaba bɛsɛn tundo bisibu ba na ba nun sua gbɛnum ba Yuudɛnin daaru təburasia wunɛ ka wunɛn yɛnugibu, ka wunɛn təmbu kpuro.
43 Ma Yudaba ba Isireliba wisa ba nɛɛ, sa yeni kuawa yèn sɔ̃ bɛsɛ ka sina boko sa sãa bwese kɛri tia. Nge mban məruwa i mɔ̀. I nua sina boko u sun dĩanu wɛ̃ɛməwa? Nge kɛ̃nu gana i nua u sun kã.
44 Ma Isireliba ba Yudaba wisa ba nɛɛ, bɛsɛra sa bɛɛ Dafidi sina boko məru kere sere nɔn wɔkuru. Domi sa dabiru bo. Bɛsɛra sa gbia sa bwisika su ka da su bɛsɛn sina boko suama. Mba n kua i ka sun gɛma.

Adama Yudaba ba bu gerusi ka dam.

Seba u Dafidi seesi

20

1 Saa ye səə, tɔn kɔ̃so goo wãa Bɛnyamɛɛn bweseru səə, win yĩsira Seba, Bikirin bii. Yera u kɔba so u nɛɛ, mba n sun məəsinɛ bɛsɛ ka Dafidi Isain bii.
Mɛya sa ǹ maa tubi tia dimə.
Yen sɔ̃, bɛɛ Isireliba, baawure u wuro win yɛnuɔ.
2 Yera Isireli be kpuro ba Dafidi deri ba Seba swĩi. Adama Yudaba ba ka Dafidi ben sina boko yɔ̃ra. Ma ba nùn yɔ̃siri saa Yuudɛnin daarun di sere Yerusalɛmuɔ.
3 Dafidi u tura win yɛnuɔ Yerusalɛmuɔ. U win kurəbu wɔku te u raa deri ba yɛnu kɔ̃su sua u doke diru garu səə u nəərimə. Adama u ǹ ka bu kpunare. Diru miya u bu kɛnusi ba wãa nge gəminibu sere ba ra ka gu.

Yoabu u Amasa go

4 Yera sina boko u Amasa sɔ̃əwa u nɛɛ, sere n ka ko sɔ̃ə ita na kĩ a man Yudaba mɛnna a ka bu na mini.
5 Ma Amasa wi, u da u Yuda be kpuro mɛnna. Adama u tɛ n kere sɔ̃ə ita ye sina boko u nùn bura.
6 Ma Dafidi u Abisai sɔ̃əwa u nɛɛ, Seba, Bikirin bii, u koo sun kɔ̃sa kua ya n Abusaləmugia kere. Yen sɔ̃, a wunɛn yinnin tabu kowobu suo kpa i nùn naa swĩi, u sere kuke wuu ge ga gbãraru mə səə.
7 Ma Abisai u seewa ka Yoabun tabu kowobu ka Pelɛtiba ka Keretiba be ba sãa sina bokon kɔ̃sobu, ka sere maa tabu durə wərugəba. Beya ba yara Yerusalɛmun di ba Seba, Bikirin bii wi naa gira.
8 Sanam mɛ ba tura Gabaonin kpee bakarə yera ba ka Amasa yinna. N deema Yoabu u win tabu yãnu sebua ma u win takobin bɛkitia sɛ̃ka pəraɔ, ma yen tii ya sãare. Ye u Amasa susimə, yera takobi ye, ya wəruma yen kararun di.
9 Ma u Amasa sɔ̃əwa u nɛɛ, a bwãa do nɛn wənəku?
Yen biru u win toburu nɛnua u ka nùn bəkasi.
10 N deema Amasa kun takobi yen laakari sãa ye Yoabu u nɛni. Ma u nùn ye səka nɔn teeru nukurə u nuki yara. Ma Amasa u wəruma yande u gu.

Ba Seba kamia ba go

Yen biru Yoabu ka win wənə Abisai ba wure ba Seba naa gira.
11 Yera Yoabun tabu durə turo u yɔ̃ra Amasan goo ten bəkuɔ u gerumə u mɔ̀, wi u Yoabu ka Dafidi kĩ, u Yoabu swĩiyɔ.
12 Ma Amasan goo te, ta kpĩ ta yɛm mwɛɛre swaa suunu səə. Ye tabu durə wi, u wa təmba yɔ̃ramə mi, yera u goo te gawa swaan di u ka da yakasə u tu bekuru wukiri.
13 Ye u kpa, yera təmba sara ba Yoabu swĩi ba ka Seba Bikirin bii wi naa gira.
14 Ye Yoabu u dəɔ Abɛli Bɛti Maakan bera gia, yera u Isireliban bwese kɛri kpuro bukiana. Ma ben tabu durə wərugəba ba nùn swĩi.
15 Ye ba tunuma Abɛli Bɛti Maakaɔ ba deema Seba u wãa mi, yera ba ye tarusi. Ba yanim takaru kua ta ka wuu gen gbãraru gunum nɛra. Yen biru ba gbãra ten temə gba bu ka tu sura.

16 Yera wuu min tɔn kurɔ bwisigii goo u nɔɔgiru sua u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ. I man Yoabu sokuama n ka nùn gari ko.
17 Ma Yoabu u nùn susi. Yera kurɔ wi, u nùn bikia u nɛɛ, wuna Yoabu?
Ma u wisa u nɛɛ, oo, nɛna.
Kurɔ wi, u maa nɛɛ, a nɛn gari swaa dakio.
Ma Yoabu u nɛɛ, a geruma.
18 Kurɔ wi, u nɛɛ, yellu ba ra raa nɛɛwa, a bikiaru doo Abɛli Bɛti Maakaɔ kpa n nùn kua nge mɛ a kĩ.
19 Bɛsɛn wuu geni, ga sãawa wuu si su bɔri yɛndu mɔn teu ka si su ra Isireliban woodaba mɛm nɔɔwɛn teu, n kere wuu si su tie. Adama wunɛ, a kasu a gu go, ge, ge ga sãa Isireliban wuu marosun teu. Mban sõna a kasu a Yinni Gusunɔn arumani kpeerasia.
20 Ma Yoabu u nùn wisa u nɛɛ, su ku wa mɛ, bu nɛɛ, nɛna na wuu ge kpeerasia na gen dukia gura.
21 N ǹ mɛ nɛn bwisikunu. Efaraimu wi ba mɔ̀ Seba, Bikirin biiwa u Dafidi seesi. Wiya sa kasu. Yen sõ, i nùn yarama i sun nɔmu sɔndia, kpa n doona n wuu ge deri.
Ma kurɔ wi, u Yoabu sõɔwa u nɛɛ, sa ko nun win wiru kasa kuama.
22 Ma kurɔ wi, u da u tɔmbu mɛnna ka bwisi ba da Seban mi, ba win wiru bura ba tu Yoabu kasa kuama. Yera Yoabu u kɔba so ma win tabu kowobu ba yarina ba wuu ge deri. Ben baawure u wura win yɛnuɔ. Ma Yoabun tii u gɔsira Yerusalɛmuɔ u da sina bokon mi.

Dafidin sɔm kowobu

23 Saa ye sɔɔ, be ba sãa Dafidi sina bokon sɔm kowobu, ben yĩsa wee. Yoabuwa Dafidi u kua Isireliba kpuron tabu sunɔ. Bɛnaya, Yehoyadan bii, wiya u maa Keretiba ka Pelɛtiba kpare be ba sãa Dafidin tiin kõsobu.
24 Adoramuwa u ra maa tɔmbu wõɔ gobi mwaari. Yosafati, Ahiludun biiwa u ra maa tirenu bere.
25 Seyawa maa sãa tire yoro. Ma Sadɔku ka Abiataa ba sãa yãku kowobu.
26 Ira, Yairigiiwa maa sãa Dafidin sina kpaarun wirugii turo.

Ba Sɔɔlun bweseru go

21

1 Dafidin bandun waati, gõɔra dua tem mɛ sɔɔ, ta kua wõɔ ita. Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, mban sõna gõɔ te, ta wãa mɛ. Ma Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, gõɔ te, ta wãawa yèn sõ Sɔɔlun yɛnugibu ba yɛm yari, ba Gabaonigibu go.
2 N deema Gabaonigii be, ba ǹ sãa Isireliba. Ba sãawa Amɔreban bweseru. Adama Isireliba ba ka bu arukawani bɔkua ba nɛɛ, ba ǹ bu goomɔ. Ka mɛ, Sɔɔlu u kasu u bu kpeerasia Isireliba ka Yudaban kĩrun sõ. Yera Dafidi u bu soka u nɛɛ,
3 mba kon kpĩ n bɛɛ kua. Mba kon ko n ka kõsa ye ba bɛɛ kua min durum wɔka kpa i wa i sun domaru kua, bɛsɛ be sa sãa Gusunɔn tɔmbu.
4 Ma Gabaonigii be, ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ ka Sɔɔlun yɛnugibun sannɔ ge, ga ǹ kpeemɔ ka wura ǹ kun mɛ ka sii geesu. Mɛya n ǹ maa bɛsɛn sɔmunu su ka nɛɛ, bu goo go Isireliɔ.
Ma sina boko Dafidi u bu sõɔwa u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i man sõɔwɔ ye i kĩ. Kon bɛɛ ye kua.
5 Ma ba sina boko wisa ba nɛɛ, nge mɛ Sɔɔlu u kasu u bɛsɛn bweseru kpeerasia Isireliban suunu sɔɔn di,
6 nge mɛya a maa sun win bweseru sɔɔ tɔn durɔbu nɔɔba yiru yaro a sun bu nɔmu bɛria, kpa su ka bu da su sãarusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ Gibeaɔ, wi, Sɔɔlu wi Yinni Gusunɔ u raa gɔsan tiin wuuɔ.
Ma sina boko u bu wisa u nɛɛ, kon bɛɛ bu nɔmu bɛria.
7 Adama u ǹ dere bu ka Mɛfibosɛti, Yonatam bii, Sɔɔlun debubu da, arukawani ye ba bɔkua wi ka Yonatam Yinni Gusunɔn wuswaaɔn sõ.
8 Ma u Risipa, Ayan biin bibu yiru mwa be u ka Sɔɔlu mara. Bii bera Aamɔni ka Mɛfibosɛti. Ma u maa Mɛrabu Sɔɔlun biin bii tɔn durɔbu nɔɔbu mwa be u ka Adirieli Mɛholagii mara. Adirieli wi, u sãawa Baasilain bii.
9 Beniwa Dafidi u Gabaonigii be nɔmu bɛria. Ma ba da ba bu bwɛ̃ guuru wɔllɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Ma be kpuro ba gu sɔ̃ɔ tee te. Saa ye,
ya sãawa dĩa gbiikinun gɛ̃ɛbun saa.
10 Risipa, Ayan bii, u saaki sua u da
u tɛria guu ten wɔllɔ, ma u wãa mi
saa gɛ̃ɛbun torubun di sere gura ya ka
wurama. U win bibun gonu kɔ̃su. Sɔ̃ɔ
sɔɔ u ra gunɔsu girewa su ku raa goo
ni di. Wɔ̃kuru kpa u gbeeku yɛɛ gira.
11 Yera ba da ba ye Dafidi sɔ̃ɔwa.
12 Ma u da Yabɛsiɔ Galadin temɔ
u Sɔɔlu ka win bii Yonatam kukunu
gurama. N deema Yabɛsigii beya ba
raa goo ni sua Bɛti Sanin di mi Fil-
isitiba ba raa nu bwɛ̃ sanam mɛ ba
Sɔɔlu go Giliboaɔ.
13 Ma u Sɔɔlu ka Yonatam kuku ni
sua ka sere maa be ba bwɛ̃ miginu.
14 Ma ba Sɔɔlu ka Yonatamginu
sikua Selaɔ Bɛnyamɛɛn temɔ Kisi,
Sɔɔlun tundon sikirɔ.
Ye ba ye kpuro kua mam mam nge
mɛ sina boko u gerua, yera Yinni
Gusunɔn mɔru ya sure.

Dafidin tabu kowobu

ba ka Filisitiba tabu kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 20:4-8)

15 Filisitiba ba ka maa Isireliba tabu
seewa, ma Dafidi ka win tabu kowobu
ba da ba bu wɔri. Yen dɔma te, Dafidi
u wasira gem gem.
16 Filisiti goo wi ba mɔ̀ Yisibi
Benɔbu, Rafan bweseru sɔɔ u yaasa
mɔ ye ba kua ka sii gandu. Yen bunum
mu sãawa kilo ita. Durɔ wi, u maa
takobi kpaa sɛ̃ke win pɔraɔ. Wiya u
gerua ma u koo Dafidi go.
17 Ma Abisai Seruyan bii, u na u
Dafidi somi u Filisiti wi so u go. Yera
Dafidin tabu kowobu ba nùn sɔ̃ɔwa ka
bɔ̃ri ba nɛɛ, a ǹ maa ka sun tabu dɔɔ.
Domi sa ǹ kĩ bu nun go kpa bandu tu
kpe Isireliɔ.
18 Yeniban biru tabu maa seewa
Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ
Gɔbuɔ. Yera Sibekai, Husagii, u Safu
sɛ̃re u go. Safu wi, u maa yarawa Rafan
bweserun di.
19 Yen biru, tabu maa seewa Gɔbu
mi, Isireliba ka Filisitiban suunu
sɔɔ. Ma Ɛlikanani, Yaaren bii,
Bɛtelehɛmugii, u Goliati Gatigiin wɔnɔ
go. Wi ba go mi, win yaasan buru ta
sãawa nge weson dɛka.
20 Taa binin biru ba maa tabu kua
Gatiɔ ka Filisitiba. Durɔ goo wãa Gati
mi, wi u yara Rafan bweserun di.
Durɔ wi, u gunu too. Niki bii nɔɔba
tia tiawa u mɔ nɔmaɔ ka naasɔ, ma ni
kpuro nu kua yɛnda nnɛ.
21 Yera u Isireliba nɔɔ kuura. Ma
Yonatam, Dafidin mɔɔ Saman bii, u da
u nùn go.
22 Filisitiban tabu kowo Gatigibu
nnɛ be, ba yarawa Rafan bweserun di.
Ma Dafidi ka wigibu ba bu go.

22

Dafidin nasaran womu
(I maa mɛɛrio Womu 18)

1 Womu geniwa Dafidi u Yinni
Gusunɔ kua sanam mɛ u nùn wɔra saa
win yibɛrɛban nɔman di, n mam nɛɛre
Sɔɔlu.
2 U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn dam.
Wuna na kĩ.
3 A sãawa nge kpee baa yè sɔɔ kon
kuke.
A sãawa nɛn kuku yee naanɛgiru.
Wuna a sãa nɛn Yinni wi u man yakia.
Wuna a sãa nɛn tɛrɛru.
Wunɛn dama mu man wɔra.
Wuna a sãa nɛn kari.
4 I Yinni Gusunɔ siaro.
Nà n nùn nɔɔgiru sue
na faaba kana,
u ra man wɔrewa
nɛn yibɛrɛban nɔman di.
5 Gɔɔ raa man bɔkua,
u ka man doonɔ nge nim tori baka.
6 Gɔribun wãa yera man tɛ̃kua.
Gɔɔ man taa bɛrie.
7 Ma na nɔɔgiru sua nɛn nuku
sankiraru sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka.
Ma u nɛn nɔɔ nua saa win wãa yerun
di.
Mɛya maa nɛn weeweenu wɔri win
swaa sɔɔ.
8 Tem mu yĩira,
ma guunu diira,
yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u mɔru bɛsira.
9 Ma win mɔru seewa nge wiisu,
ma ya yabura nge dɔ̃ɔ yara,
ma ya yarimɔ win nɔɔn di nge dɔ̃ɔ
buri.
10 U dera wɔlla ka tem dɛbɛ dɛbɛ kua.

Ma u sarama u guru wii bakaru
taakumɔ.
11 U wɔllun kɔ̃so sɔni nge duma.
Ma u bɛllimɔ woo sɔɔ.
12 U kukua yam wɔ̃kuru sɔɔ,
ma guru wii sinumginu nùn wukiri.
13 Win wuswaaɔ yam bururam mu
wɔ̃a.
Min diya gura nɛmɔ ka guru kpenu ka
dɔ̃ɔ buri.
14 Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru
gbɔ̃sukubu.
Ma guru kpenu nɛmɔ ka dɔ̃ɔ buri.
15 U nɛn yibɛrɛba yarinasia ka guru
kpenu
ni nu sɔ̃a nge sɛ̃ɛnu.
U bu gira baama ka guru maakinu.
16 U wɛ̃ru wura, yibɛrɛba ba nanda.
Ma guru woo bɔkɔ ga daanu gberasia.
Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sɔ̃ɔsira.
17 Ma u win nɔmu dɛmiama wɔllun di
u man nɛnua u yara nim bwee
bakarun di.
18 U man wɔra yibɛrɛban nɔman di.
Yibɛrɛ be, ba man dam kere.
Yibɛrɛ be, ba man tusa.
19 Yibɛrɛ be, ba man wɔriwa nɔni
swɔ̃arun saa sɔɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u kua nɛn tɔ̃si
yeru.
20 U man wɔra ben nɔman di,
na n ka tii mɔ,
domi u man kĩ.
21 U man domaru kua yèn sɔ̃ na dɛɛre.
U man domaru kua yèn sɔ̃ na gem swĩi.
22 Na win wooda mɛm nɔɔwa.
Na ǹ nùn seesi.
23 Na win wooda kpuro swĩi.
Na ǹ win gere yinɛ.
24 Na nɛn tii nɛnua,
kpa n ku ra ka durum ko.
Na sɔ̃awa dee dee win wuswaaɔ.
25 Yen sɔ̃na u man kɔsia nge mɛ nɛn daa
gea nɛ.
U man kɔsia nge mɛ nɛn gɔ̃ru ga
dɛɛram nɛ.
26 Sà n sɔ̃a naanɛgibu, kaa n sun
sɔ̃awɛwa naanɛgii.
Sà n sɔ̃a gemgibu, kaa n sun sɔ̃awɛwa
gemgii.
27 Sà n sɔ̃a dɛɛrobu, kaa n sun sɔ̃awɛwa
dɛɛro.
Sà n maa sɔ̃a keetagibu, kaa n sun
sɔ̃awɛwa keetagii.
28 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa
a ra tɔn be ba tii kawe faaba ko,
kpa a be ba tii sue kawa.
29 Yinni Gusunɔ, a sɔ̃awa nɛn fitila.
A ra man yam bururasie.
30 A ra man dam kɛ̃
n ka kpĩ n yibɛrɛ be ba tabu yɔ̃nu mɔ
wɔri,
kpa n yɔ̃ n ben gbɔ̃raru sure.
31 Ye Yinni Gusunɔ u mɔ̀, ya ra n
dɛndewa.
Bwisi geeya u ra tɔnu kɛ̃.
U sɔ̃awa be ba nùn naanɛ sɔ̃an tɛrɛru.
32 Gusunɔ turowa u wɔ̃a.
Wi turowa u sɔ̃a bɛsɛn Yinni.
Wi turowa u koo sun kɔ̃su.
33 Wiya u sɔ̃a nɛn kuku yee damgiru.
Wiya u ra man swaa gea sure,
34 kpa u de nɛn naasu su n sɔ̃u nge
nɛmu,
na n ka yɔ̃ dim dim guuru wɔllɔ.
35 Wiya u ra man tabu sɔ̃ɔsi.
Wiya u ra man dam kɛ̃, n ka tɛndu
gawa te ta bɔ.
36 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba
ko nge tɛrɛru.
Wuna a ra man bere ka wunɛn dam
bakam.
Wunɛn durom saabuwa na ka kua
damgii.
37 Nà n duka mɔ̀, a ra de na n sɔ̃u.
Nà n duka mɔ̀, na ku ra maa sokure.
38 Nà n nɛn yibɛrɛba naa gire,
wuna a ra de n bu naamwɛ.
Wuna a ra de na kun gɔsiramɛ,
ma n kun mɔ na bu kpeerasia.
39 Na ra bu suririwa temɔ n kɔsuku
kpa bu kpana bu se.
40 Yinni, wuna a ra man dam kɛ̃ n ka
tabu ko.
Wuna a ra man nasara wɛ̃ nɛn
yibɛrɛban wɔllɔ.
41 Wuna a ra de nɛn yibɛrɛba bu man
biru kisi.
Wuna a ra de n be ba man tusa
kpeerasia.
42-43 Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge
tua.
Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge
pɔtɔkɔ.
Yinni Gusunɔ, bà n nɔɔgiru sua ba
faaba kana,
a ku bu faaba ko.
Bà n somiru kana,
a ku bu wisi.
44 Yinni Gusunɔ, wuna a man wɔra
be ba man seesin nɔman di.

Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.
Wuna a dera ba man yoru diiyammɛ.
45 Bà n yande nɛn gari nua,
ba ra n man mɛm nɔɔwammɛwa.
Bà n man wa, ba ra n man sãamɔwa.
Bà n man wa, ba ra nandewa.
46 Bà n man wa, ba ra yarimɛwa
ben kuku yerun di ba n diirumɔ.
47 Yinni Gusunɔ u wãa.
I nùn siaro. Wiya u sãa nge kperu mi na ra kuke.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ. Wiya u man faaba kua.
48 Wiya u ra man mɔru kɔsie nɛn yibɛrɛban mi.
Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.
49 Wiya u ra de n kisira yibɛrɛban nɔman di.
Yinni, a man wɔlle sua ben wuswaaɔ.
Wuna a man faaba kua tɔn kõsobun nɔman di.
50 Yen sõna kon womusu ko ka wunɛn yĩsiru.
Wuna kon siara bwesenun suunu sɔɔ.
51 Yinni Gusunɔ, a man gɔsa a kua sunɔ.
Wuna a man nasara baka wɛ̃.
Na yɛ̃ ma kaa n man durom sõɔsimɔ,
nɛ ka nɛn bweseru sere ka baadommaɔ.

Dafidin gari dãaki

23

1 Dafidi, Isain bii, wi Gusunɔ Yakɔbun Yinni u gɔsa u wɔlle sua, win womusa Isireliba ba ra n kĩ bu nɔ. Win gari dãaki wee. U nɛɛ,
2 Gusunɔn Hunde u gari kua saa nɛn nɔɔn di.
Win gariya yi wãa nɛn yara sɔɔ.
3 Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u ra bu kõsu,
u man sõɔwa u nɛɛ,
sunɔ wi u tɔmbu kparamɔ gem swaa sɔɔ,
ma win tii u Gusunɔ nasie,
4 u sãawa nge sõɔ yanan yam bururam guru wiru sari.
Sõɔ yana yera ya ra de yaka bekusu su balli,
gura yà n na ya kpa.
5 Nge mɛya nɛn bweseru ta sãa Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u ka man arukawani bɔkua ye ya ɲ nɔru mɔ.
U ye kpuron kpunaa yi.
Goo kun maa kpɛ̃ u ye kɔsi.
Saa kpuro u ra man nasara wɛ̃.
Ye na kĩ kpuro u ra man kuewa.
6 Adama be ba Gusunɔ gɛma ba sãawa nge sãki
yi ba ra bure bu kõ.
Ba ku ra yi babe ka nɔm dira.
7 Wi u kĩ u yi baba,
sisu ka yaasan bura u koo ka yi sõre,
kpa u yi dõɔ mɛni yam tem mi sɔɔ.

Dafidin tabu durɔbu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:10-47)

8 Dafidin tabu durɔbun yĩsa wee. Ben ita ba yĩsiru yara.
Yosɛbu Basebɛti, Takemɔnigii, u sãawa ben turo. Wiya u tɔmbu nɛnɛ (800) go ka yaasa nɔn teerun tabu sɔɔ.
9 Yirusen yĩsira Eleasaa, Dodon bii, Akosin sikadobu. Sanam mɛ Filisitiba ba yara bu ka Isireliba tabu ko, wi ka Dafidiwa ba yõra ba bu mara. N deema saa ye, Isireliba ba wãa guunɔ.
10 Yen dɔma te, Eleasaa wi, u Filisitiba gowa sere win nɔma mɔnya u kpana u takobi yõsu. Ma Yinni Gusunɔ u nùn nasara baka wɛ̃. Yen biru Isireliba ba na ba nùn deema bu ka Filisiti ben yãnu gura.
11 Ben itasen yĩsira Sama, Agen bii, Hararigii. Saa ye sɔɔ, Filisitiba ba maa mɛnna Lekiɔ bu ka Isireliba tabu wɔri. N deema gberu gara wãa mi, tè sɔɔ ba dãsi duura. Ye Isireliba ba duki mɔ Filisiti ben sõ,
12 yera Sama u yõra mi, u ka tu yina. Ma u ka Filisitiba tabu kua u bu go. Gusunɔ u nùn nasara baka wɛ̃ dɔma te.
13 Gɛ̃ɛbun saa sɔɔ, Dafidin tabu sinambu tɛna sɔɔ ben ita ba da ba nùn deema Adulamun kpee wɔruɔ sanam mɛ Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wɔwaɔ.
14 Saa ye sɔɔ, Dafidi u wãa kpee wɔru ge sɔɔ. Ma Filisitiban sansani ya maa gire Bɛtelehɛmuɔ.
15 Ma Dafidi u Bɛtelehɛmun bɛkɛ kua u nɛɛ, wara u koo ka man

Bɛtelehɛmun gbãra kənnən dəkən nim naawa n nɔ.

16 Yera win tabu durəbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wəri ka dam ba Dafidi nim mɛ takama. Adama u ǹ mu nəra. U ka mu yãkuru kuawa, u Yinni Gusunɔ yaria.

17 U nɛɛ, Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, nɛna na nim mɛ nəra. Domi mɛn sɔ̃na tən beni ba ben wãaru kari bərie. Nim mɛ, mu sãawa nge ben yɛm mɛ mu koo raa yari.

Yen sɔ̃na u yina u mu nɔ.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu durəbu ita be, ba kua.

18 Abisai Seruyan bii, Yoabun wənɔ, wiya u sãa təmbu tɛna yen wirugii. Təmbu gooba wunəbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara təmbu tɛna yen suunu səɔ.

19 Ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ too. Adama u ǹ tabu durɔ gbiikobu ita be tura.

20 Bɛnaya, Kabisɛɛligii, Yehoyadan bii, u sãawa tabu durɔ wərugɔ. Ma u yĩsiru yara nasara dabi ni u wan sɔ̃. Wiya u Məabun təmbu yiru gabu go be ba sɛ̃ nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dəkɔ kpiriru səɔ u gbee sunɔ kãasi mi, u go puran saa səɔ.

21 Ma u Egibitin tabu durɔ damgii goo go. Saa yè səɔ u nùn wərim dəɔ, bokura u nɛni. Ye u tura mi, ma u durɔ win yaasa ye u nɛni wəra u ka nùn səka u go.

22 Yeniwa Bɛnaya Yehoyadan bii u kua. Ma u maa yĩsiru yara Dafidin tabu durəbu tɛna ye səɔ.

23 U bɛɛrɛ baka wa be səɔ, adama ya ǹ tabu durɔ gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nùn kua win kɔ̃sobun wirugii.

24 Dafidin tabu durəbu tɛna yen gabun yĩsa wee. Asaɛli, Yoabun wənɔ, ka Ɛlikanani, Dodon bii, Bɛtelehɛmugii,

25 ka Sama, ka Elika, Harodugibu,

26 ka Helɛsi, Pelɛti ka Ira Ikɛsin bii, Tekoagii,

27 ka Abiesɛɛ, Anatətugii, ka Mɛbunai, Husagii,

28 ka Saaməɔ, Akoasigii, ka Maharai, Nɛtofagii,

29 ka Helɛbu, Baanan bii, wi u maa sãa Nɛtofagii, ka Itai, Ribain bii, Gibeagii. Gibea ye, ya wãa Bɛnyamɛɛn temɔ.

30 Ka Bɛnaya, Piratonigii, ka Hidai, Nakale Gaasigii,

31 ka Abi Aliboni, Arabagii, ka Asimafɛti, Baakumugii,

32 ka Eliaba, Saabonigii, ka Bɛnɛ Yasɛni, ka Yonatam,

33 ka Sama, Hararigii, ka Akiamu, Saraan bii, Hararigii,

34 ka Elifelɛti, Akasibain bii. Akasibain tundo u sãa Maakagii. Ka Eliamu, Ahitofɛlin bii, Gilogii,

35 ka Hɛsirai, Kaamɛligii, ka Paarai, Arabugii,

36 ka Yigeali, Natanin bii, Sobagii, ka Bani, Gadigii,

37 ka Selɛki, wi u sãa Amənin bweseru, ka Naharai, Beerətugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yãnu səbe,

38 ka Ira, ka Garɛbu, Yetɛɛgibu,

39 ka Uri, Hɛti. Dafidin tabu durɔ damgibu ba sãawa tənu tɛna ka nɔɔba yiru.

24

Dafidi u win təmbu gara
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:1-6)

1 Yinni Gusunɔ u ka maa Isireliba məru kua too, ma u dera Dafidi u bu seesi, u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a doo a Isireliba ka Yudaba gari.

2 Yera u Yoabu win tabu sunɔ wi u wãa win turuku sɔ̃əwa u nɛɛ, a doo a Isireliban bwesenu kpuro bera saa tem mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm geu gian di sere mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwarɔ, kpa a bu gari. Nge mɛya kon ka gia mèn nɔɔ ba geeru nɛ.

3 Yoabu u sina boko sɔ̃əwa u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yinni u de tən ben dabiru tu sosi wunəm wunəm subenu n kere yellu, kpa u maa de a bu wa ka nəni. Adama mban sɔ̃na a kĩ a yeni ko.

4 Ka mɛ, sina boko u Yoabu gari kamia ka sere maa tabu sinam be ba tie. Ma Yoabu ka tabu sinam be, ba yara ba da ba Isireliba gara.

5 Ba da ba Yuudɛni təbura ma ba ben kunu gira Aroɛɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm

dwarɔ, wɔwaɔ. Ma ba Gadin tem bukiana ba da Yasɛɛ gia.
6 Min di, ba da Galadin temɔ, ka Kadɛsiɔ Hɛtiban temɔ, ka Danu Yaniɔ
ka yen baru kpaanɔ ka Sidoniɔ,
7 ka Tiriɔ ye ya gbãra damgiru
mɔ, ka wuu si su raa sãa Hefiba ka
Kananibagisɔ, n ka girari Beri Sebaɔ,
Yudan tem sõɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ.
8 Nge mɛya ba kua ba ka tem mɛ
kpuro bukiana. Ma n kua suru nɔɔba
nnɛ ka sõɔ yɛndu ba sere tunuma
Yerusalɛmuɔ.
9 Ye ba tunuma sina bokon mi, ma
Yoabu u nùn tɔn ben geeru sõɔwa.
U nɛɛ, Isireliba sɔɔ, be ba sãa tabu
kowobu ba ka takobi sannɔ yɛ̃, ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛnɛ
(800.000). Yudan bweseru sɔɔ maa,
ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛɛra
wunɔbu (500.000).

Gusunɔ u Dafidi sɛɛyasia win torarun sõ (I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:7-17)

10 Ye Dafidi u nua mɛ, yera win
torara kara, ma u Yinni Gusunɔ sõɔwa
u nɛɛ, na tora n kpã ye na ka tɔn be
gara. Tɛ̃ na gia ma gari baka kookoosa
na kua. A man nɛn tora ten suuru kuo.
11-12 Saa yera Yinni Gusunɔ u win
sɔmɔ Gadi sõɔwa u nɛɛ, a doo a Dafidi
sõ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Wee, na nùn nɔni swãaru ita
gaa yiiye. Yen sõ, u de u gɔsima ten te
u kĩ kpa n sere de tu koora.
Sisiru bururu ye Dafidi u seewa,
13 Gusunɔn sɔmɔ Gadi u da win mi,
u nùn sõɔwa ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, yen yerà a kĩ. Gõɔru tu du
wunɛn tem sɔɔ wõɔ nɔɔba yiru? Nge a
kpikiru su suru ita wunɛn yibɛrɛban
sõ. Nge bararu garu tu pusi wunɛn
tem sɔɔ sõɔ ita. Tɛ̃, a bwisikuo kpa a
man sõ ye kon da n wi u man gɔrima
sõ.
14 Yera Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ,
nuku sankira bakana nu man deema
mi. N buram bo Yinni Gusunɔ u man
sɛɛyasia ye tɔnu koo ka man sɛɛyasia.
Domi win wɔnwɔnda kpã.
15 Ma Yinni Gusunɔ u dera barara
pusi saa dɔma ten bururun di n ka
girari sõɔ ita ye. Ma tɔmbu nɔrɔbun
suba wata ka wɔkuru (70.000) ba
gbisuka Isirelin tem kpuro sɔɔ.
16 Saa ye Yinni Gusunɔn gɔrado u
sɔɔru kpa u ka Yerusalɛmu kpeerasia,
yera Yinni Gusunɔ u gõru gɔsia u
wahala baka ye yõrasia. Ma u gɔrado
wi sõɔwa u nɛɛ, ya tura mɛ. A wunɛn
nɔma wĩɔ minin di.
Saa ye sɔɔ, gɔrado wi, u wãawa
Arafuna Yebusin doo soo yerun
bɔkuɔ.
17 Sanam mɛ Dafidi u gɔrado wi wa
wi u tɔmbu goomɔ yera u nɛɛ, nɛna na
tore. Tɔn beni ba ǹ gãanu kue. Yen
sõ, a de a man nɔma doke nɛ ka nɛn
yɛnugibu.

Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania (I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:18-26)

18 Yen dɔma tera Gadi u da Dafidin
mi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔ
yãku yeru kuo Arafuna Yebusin doo
soo yeru mi.
19 Ma Dafidi u Gadin gari yi wura. U
kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. U
da mi.
20 Yera Arafuna u mɛɛra gunguru
wɔllun di u wa wee, sina boko ka win
sina asakpɔbu ba wee, yera u sarama
ka duka u da u nùn yiira u wuswaa
tem girari.
21 Ma u Dafidi bikia u nɛɛ, yinni,
mba n kua a ka sisi nɛn mi.
Dafidi u nùn wisa u nɛɛ, na nawa
n ka wunɛn doo soo yee te dwe kpa
n Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi.
Kpa bara te ta pusa bɛsɛn tem sɔɔ mi,
tu doona.
22 Yera Arafuna u Dafidi sõɔwa u nɛɛ,
a batuma ye suo kam, kpa a yãkunu ko
mi, ni a kĩ. Kɛtɛba wee, yi kaa ka yãku
dõɔ mwaararugiru ko, kpa yin sugu ka
yin kɛkɛban dãnu nu ko yãku dãa.
23 Ye kpurowa durɔ wi, u sina boko
kã, ma u maa nùn sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔ
wunɛn Yinni, u ka nun nɔnu geu
mɛɛri.
24 Adama sina boko u nɛɛ, aawo,
kon batuma ye dwewa ka nɛn gobi.
Na ǹ Gusunɔ nɛn Yinni yãku dõɔ
mwaararugiru kuammɛ ka gãa ni nu
ǹ man gãanu diiri.

Ma Dafidi u batuma ye ka kɛtɛ be dwa ka sii geesun gobi weeraakuru.
25 Ma u yãku yee te kua batuma mi. U yãku dõɔ mwaararuginu kua ka sere maa siarabun yãkunu. Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure. Ma bara te, ta doona tem min di.

SINAMBUN TIRE GBIIKIRU

Isireliban bandun gari yi ba torua Samuɛlin tirenu səə, yin sukuma mu wãa Sinambun tirenu səə. Tire gbiikii teni səəra Dafidin gəən gari wãa ka sere maa win bii Salomәən bandun gari. Salomәə wi, u Yinni Gusunə sãa yeru bania Yerusalɛmuə. Amɛn biru, ma u mɛm nəəbu sariru kua. Mɛm nəəbu sari tera ta dera Isireliban banda bənu kua yiru. Ma ya dera Isireliba kpuron dam ka ben girima ya kaara. Waati ye səə, Gusunə u ra Isireliba ka ben sinambu win səməbu gərie bu ka bu kirə ko bũu sãaru ka daa kõsa kpuron sõ.

Tire ten kpunaa

1. Dafidin wãa dãakiru bandu səə, wiru 1n di sere wiru 2:12.
2. Salomәən bandu, wiru 2:13n di sere wiru 11.
3. Isireliban banda bənu kua yiru, wiru 12n di sere wiru 22.

Adoniya u kĩ u tii ko sunə

1 Dafidi u təkə kua u bukura gem gem. Baa bà n nùn beka bubusi, ka mɛ, u ra n kurusinɛwa woorun sõ.
2 Sõə teeru win bwãaba na ba nùn sõəwa ba nɛɛ, Yinni, a de su nun wəndia kasuama u n da n wãa wunɛn bəkuə u n nun nəərimə kpa u n da n nun bəkasi a n ka yam susuru waamə.
3-4 Ma ba wəndia kurə burə kaso wəri Isireliban tem kpuro səə. Yera ba wəndia goo wa wi ba sokumə Abisagi. Wəndia wi, kurə burən tiiwa. U sãawa Sunɛmugii. Ma ba nùn mwaama ba ka na sina bokon mi. Wiya u ra n nùn nəərimə. Adama u ǹ nùn yɛ̃ kurə.
5-6 Adoniya wi Dafidi u ka Hagiti mara wiya u kua Dafidin yeruma Abusaləmun gəən biru. U sãawa durə burən tii. Tundo kun nùn wəkisire saa mìn di ba ka wãa. U ǹ maa nùn bikiare u nɛɛ, mban bwesera a mə̀ mɛ. Yera Adoniya wi, u tii wəlle sua u nɛɛ, wiya u koo bandu di. Ma u tii tabu kɛkɛ kasua ye dumi gawe ka maasəbu ka sere tabu durəbu tənu weeraakuru be ba ra n nùn gbiiye.
7 Ma u ka Yoabu Seruyan bii ka yãku kowo Abiataa gari bəkua. Ma ba ka nùn yõra.
8 Adama yãku kowo Sadəku ka Bɛnaya Yehoyadan bii, ka Gusunən səmə Natani, ka Simɛi ka Rei ka sere Dafidin tabu kowo damgibu, beya ba ǹ ka Adoniya nəə tia kue.

Natani u Bati Seba bwisi kã

9 Ma Adoniya u yãkuru kua ka yãanu ka kɛtɛ kpɛmi yi yi gum mə Soheletin kperun bəkuə te ta wãa Eni Rogɛlin bera gia. Ma u win tundo turosibu dim soka mi, ka Yudaba kpuro, be ba sãa sina bokon bwãabu.
10 Adama u ǹ Gusunən səmə Natani soka ka Bɛnaya ka Dafidin tabu durə damgii be, ka maa sere Salomәə win tundo turosi.
11 Yera Natani u da u Bati Seba Salomәən mɛro sõəwa u nɛɛ, a ǹ nua ma Adoniya Hagitin bii, u bandu di? Dafidi bɛsɛn yinni kun maa yɛ̃.
12 Yen sõ, a na tɛ̃ n nun bwisi kɛ̃ ye kaa ko a ka wunɛn hunde bere, ka maa wunɛn bii Salomәəgia.
13 A doo a wunɛn yinni Dafidi sina boko deema a nùn sõ a nɛɛ, n ǹ wiya u nəə mwɛɛru kua u nɛɛ, wunɛn bii Salomәəwa u koo bandu di win biru? Mba n kua Adoniya u ka bandu sina.
14 Saa ye kaa ka nùn gari yi tore, kon duuma mi nɛn tii, kpa n wunɛn gari sire n sosi.
15 Ma Bati Seba u seewa u da diru mi sina boko u kpĩ. Domi sina boko u təkə kua gem gem. Abisagi Sunɛmugiiwa u wãa mi, u nùn nəərimə.
16 Ye Bati Seba u tura mi, u yiira sina bokon wuswaaə. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.
17 Ma u wisa u nɛɛ, nɛn yinni, wuna a man nəə mwɛɛru kua ka bõri a nɛɛ, sere ka Yinni Gusunən yĩsiru nɛn bii Salomәəwa u koo bandu di wunɛn biru.
18 Wee tɛ̃ Adoniya u bandu di. Wunɛ nɛn yinni sina boko a ǹ ka baaru.
19 Ma u kɛtɛ kpɛmi yi yi gum mə ka yãa dabinu go. Ma u win tundo turosibu dim soka ka Abiataa yãku kowo ka sere Yoabu wi u sãa tabu sunə. Adama u ǹ wunɛn bii Salomәə soka.

20 Tɛ̃ sina boko, wee, wuna Isireliba
kpuro ba swaa daki a ka bu sɔ̃ wi u koo
ko wunɛn kɔsire bandu sɔɔ.
21 Yinni, saa ye kaa kpuna nge
wunɛn baaba, ba koo nɛ ka nɛn bii
Salomɔɔ mɛɛriwa taarɛgibu.
22 Ye Bati Seba ka Dafidi ba gari mɔ̀,
yera Gusunɔn sɔmɔ Natani u tunuma
mi.
23 Ma ba sina boko sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
Gusunɔn sɔmɔ Natani wee, u tunuma.
Yera u sina boko yiira u wuswaa tem
girari.
24 U nùn bikia u nɛɛ, yinni, wuna a
nɛɛ, Adoniya u bandu dio u ko wunɛn
kɔsire sina gɔnaɔ?
25 Domi wee, u kɛtɛ kpɛmi yi yi
gum mɔ go ka yãa dabi dabinu. Ma
u win tundo turosibu sokusia ka tabu
sinambu ka Abiataa yãku kowo. Wee,
ba dimɔ ba nɔrumɔ win wuswaaɔ. Ma
ba gerumɔ ba mɔ̀ Adoniya, sina boko,
win hunde yu dakaa da.
26 Adama u ǹ nɛ ka Sadɔku yãku
kowo soka, ka Bɛnaya Yehoyadan bii,
ka sere maa wunɛn bii Salomɔɔ.
27 Sina boko, wunɛn min diya gari
yini yi koora? Ma a ǹ sere bɛsɛ wunɛn
bwãabu sɔ̃ɔwa wi u koo bandu di
wunɛn biru?

Dafidi u Salomɔɔ gɔsa

u ka ko win kɔsire

28 Ma Dafidi sina boko u nɛɛ, i man
Bati Seba sokuo.
Ma ba nùn soka u susi u yɔ̃ra sina
bokon wuswaaɔ.
29 Yera sina boko u bɔ̃rua u nɛɛ, sere
ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u man
yara saa wahala kpuron di,
30 kon nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia gisɔ te
na nun kua ka Gusunɔ bɛsɛ Isireliban
Yinnin yĩsiru na nɛɛ, Salomɔɔwa u koo
bandu di nɛn biru u ko nɛn kɔsire.
31 Ma Bati Seba u yiira u wuswaa
tem girari u nɛɛ, nɛn yinni sina boko,
wunɛn hunde yu dakaa da.
32 Ma Dafidi u nɛɛ, bu nùn Sadɔku
yãku kowo sokuo ka Gusunɔn sɔmɔ
Natani ka maa Bɛnaya Yehoyadan bii.
Ye ba tunuma, yera ba dua mi u wãa.
33 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nɛn bwãabu
suo kpa i nɛn bii Salomɔɔ kɛtɛku yɔɔsia
i ka nùn da bwia ye ba mɔ̀ Gihoniɔ.
34 Miya yãku kowo Sadɔku ka
Gusunɔn sɔmɔ Natani ba koo nùn gum
tãre wirɔ u ka ko Isireliban sunɔ, kpa
i kɔbi wura, yen biru i gere i nɛɛ,
Salomɔɔ sina bokon hunde yu dakaa
da.
35 Yen biru kpa i nùn suama u na u
sina nɛn sina gɔnaɔ u ko nɛn kɔsire.
Domi wiya na gɔsa u ka Isireliba ka
Yudaba kpara.
36 Ma Bɛnaya Yehoyadan bii u nɛɛ,
ami, nɛn yinni sina boko. Yinni
Gusunɔ u de n koora mɛ.
37 Nge mɛ Yinni Gusunɔ u ka nun
wãa, u n maa ka Salomɔɔ wãa mɛ, kpa
u win bandu wɔlle sua n wunɛgiru
kera.

Salomɔɔ u kua sunɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 29:21-25)

38 Yera yãku kowo Sadɔku ka
Gusunɔn sɔmɔ Natani ka Bɛnaya
Yehoyadan bii ka Keretiba ka Pelɛtiba
be ba sãa sina bokon tiin kɔ̃sobu, ba
da ba Salomɔɔ deema. Ma ba nùn
yɔɔsia sina bokon kɛtɛku wɔllɔ ma ba
da Gihoni mi.
39 Ye ba tura mi, yera Sadɔku u da
kuu bekurugirɔ u gum kɔba tama. Ma
u Salomɔɔ gum mɛ tãre wirɔ u ka nùn
ko sunɔ. Yen biru ba kɔba so, ma tɔn
be kpuro ba nɛɛ, sina boko Salomɔɔ,
wunɛn hunde yu dakaa da.
40 Ma tɔn be kpuro ba nùn swĩi ba
kɔbi soomɔ ka nuku doo bakabu. Ma
n sãare nge tem mu yĩirumɔwa ben
wurenun sɔ̃.

Salomɔɔ u Adoniya suuru kua

41 Adoniya ka win tɔn be u dim soka
mi kpuro ba wure ni nua saa yè sɔɔ ba
dim kpa. Ye Yoabu u kɔban swĩi nua,
yera u nɛɛ, mban sɔ̃na ba wure mɛni
wuuɔ.
42 U gari yi gerumɔ u ǹ kpa, yera
Yonatam, Abiataa yãku kowon bii u
tunuma. Ma Adoniya u nɛɛ, a dam
kooma tabu durɔ naanɛgii. Na yĩiyɔ n
labaari gea nɔ wunɛn min di.
43 Yonatam u nùn wisa u nɛɛ, aawo.
Domi Dafidi sina boko bɛsɛn yinni u
Salomɔɔ bandu wɛ̃.
44 Ma u dera Sadɔku yãku kowo
ka Gusunɔn sɔmɔ Natani ka Bɛnaya

Yehoyadan bii ka Keretiba ka Pelɛtiba ba nùn sina bokon kɛtɛku yɔɔsia,
45 ba da Gihoniɔ. Miya Sadɔku yãku kowo ka Gusunɔn sɔmɔ Natani ba nùn gum tãre wirɔ, u kua sunɔ. Yen biruwa ba gɔsirama min di ka nuku doo bakabu. Ma wuu ge, ga gbisimɔ ka wurenu. Niya i nɔɔmɔ mi.
46 Salomɔɔ u maa sõ sina gɔnaɔ kɔ.
47 Ma sina bwãaba na ba bɛsɛn sina boko Dafidi domaru kua ba nɛɛ, Gusunɔ u Salomɔɔn yĩsiru ka win bandu wɔlle sua n kere wi Dafidigiru. Ma Dafidi u seewa u wuswaa tem girari win kpin yerun wɔllɔ.
48 Ma u gerua u nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinnigia siarabu wi u nùn goo kã u win sina gɔna kɔsire kua. Ma u maa ka yɛ̃ro nɔni wa.
49 Be Adoniya u dim soka mi kpuro, ba nanda ye ba gari yi nua. Ma ben baawure u win swaa mwa u doona.
50 Yera Adoniya u bɛrum soora Salomɔɔn sõ, ma u seewa u da u yãku yerun kãanu nɛnua Salomɔɔ u ku ka nùn gon sõ.
51 Yera ba Salomɔɔ sõɔwa ba nɛɛ, wee Adoniya u bɛrum soore wunɛn sõ. U da u yãku yerun kãanu nɛni u mɔ̀, wunɛ Salomɔɔ a be bõruo gisɔ ma a ǹ nùn goomɔ.
52 Ma Salomɔɔ u nɛɛ, ù n tii nɛnua dee dee, baa win wirun seri tia ya ǹ wɔrumamɔ. Adama sà n kõsa gaa wa win min di, u koo gbiwa.
53 Yera u dera ba nùn yara yãku yee ten min di. Ma Adoniya wi, u na Salomɔɔn wuswaaɔ u kpuna u nùn tɔbura. Yen biru Salomɔɔ u nɛɛ, u wio win yɛnuɔ.

Wooda ye Dafidi u Salomɔɔ wɛ̃

2

1 Ye Dafidi u gɔɔ turuku kua, yera u win bii Salomɔɔ wooda yeniba wɛ̃ u nɛɛ,
2 wee, na dɔɔ mi baawure u koo da. Adama wunɛ a de a n wɔrugɔru mɔ, a n tororu sõ.
3 A Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɔ, kpa a n sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ, kpa a n win woodaba swĩi nge mɛ ba yorua Mɔwisin tireru sɔɔ. À n kua mɛ, ye a mɔ̀ kpuro, ya koo koorawa.
4 Kpa Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u man kua u nɛɛ, nɛn bibu bà n sĩimɔ gem sɔɔ ka ben gõru kpuro ka ben bwisikunu kpuro, na ǹ kon bia wi u koo ko nɛn kɔsire Isireliban bandu sɔɔ.
5 Yen biru Dafidi u maa nɛɛ, a n yɛ̃ ye Yoabu Seruyan bii u man kua. Domi u Isireliban tabu sinambu yiru beni, Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Amasa Yetɛɛn bii go, u ben yɛm yari bɔri yɛndun saa sɔɔ. Ma u mu tɛɛni win kpakaɔ, ka maa win baranɔ.
6 Yen sõ, a koowo mèn nɔɔ wunɛn bwisi yi nɛ. A ku ra de u seri burura u sere gbi.
7 Adama a Baasilai Galadigiin bibu durom kuo. A de ba n da di ka be ba dimɔ wunɛn dii yerɔ sannu. Domi beya ba na ba man somi sanam mɛ na kpikiru sua wunɛn mɔɔ Abusalɔmun sõ.
8 A maa Simɛi Geran bii Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ yaayo. U na Bahurimun di, u man wɔm kõsunu wɔnwa dɔma te na kpikiru dɔɔ Mahanaimuɔ. Adama ye na wee, u man sennɔ na Yuudɛnin daarɔ. Ma na bõrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru na nɛɛ, nɛn takobi kun maa nùn goomɔ.
9 Adama tɛ̃, a ku de u kun sɛɛyasiabu wa. A bwisi mɔ, wuna a yɛ̃ mɛ kaa nùn kua. A de u ka hunde tumaru gbi.

Dafidin gɔɔ

ka Salomɔɔn bandu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 29:26-28)

10 Yen biru Dafidi u kpuna u gu u win baababa naamwɛ. Ma ba nùn sika win wuu Yerusalɛmuɔ ge ba maa sokumɔ Dafidin wuu.
11 Dafidi u kuawa wõɔ weeru bandu sɔɔ. Gbiikaa u kua wõɔ nɔɔba yiru Heboroniɔ. Yen biruwa u kua wõɔ tɛna ka ita Yerusalɛmuɔ.
12 Saa ye sɔɔra Salomɔɔ u da u sina win tundon sina gɔna wɔllɔ. Ma ba win ban te dam sire gem gem.

Adoniyan gɔɔ

13 Adoniya Hagitin bii u na
Salomɔɔn mɛro Bati Seban mi, ma Bati
Seba u nùn bikia u nɛɛ, n ka sere do?
Ma u nùn wisa u nɛɛ, n do gbãa gbãa.
14 Adama gari gɛɛ wãa yi na kĩ n nun
sɔ̃.
Ma kurɔ wi, u nɛɛ, a geruo mɛ.
15 Yera Adoniya u nɛɛ, a yɛ̃ ma nɛna
na raa ban te mɔ. Nɛna Isireliba kpuro
ba yĩiyɔ n tu di. Adama wee ta wura
nɛn wɔnɔn mi. Domi Yinni Gusunɔwa
u nùn tu wɛ̃.
16 Tɛ̃, gãa teena na kĩ n nun bikia.
Yen sɔ̃, a ku man nu yinari.
Ma kurɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
geruo.
17 Ma Adoniya u nɛɛ, na nun
kanamɔ, a doo a man Salomɔɔ sɔ̃ɔwa
u be man Abisagi Sunɛmugii kɛ̃ kurɔ.
U ǹ nun ye yinarimɔ.
18 Ma Bati Seba u nɛɛ, to, kon da n
nùn sɔ̃.
19 Yera Bati Seba u da Salomɔɔn mi,
u ka nùn Adoniyan gari yi sɔ̃. Ye sina
boko u win mɛro wa u wee, yera u
seewa u nùn sennɔ da. U yiira win
wuswaaɔ. Ma u seewa u da u sina
win sina kitarɔ. Ma u dera ba ka win
mɛro kitaru garu naawa u sina win
nɔm geuɔ.
20 Ye u sina u kpa, yera u sina boko
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gãanu gana na ka na, na
kĩ n nun kana. Yen sɔ̃, a ku man nu
yinari.
Ma Salomɔɔ u nɛɛ, a geruo na ǹ nun
yinarimɔ.
21 Ma Bati Seba u nɛɛ, a de bu Abisagi
Sunɛmugii wunɛn mɔɔ Adoniya wɛ̃
kurɔ.
22 Yera Salomɔɔ u nùn wisa u nɛɛ, a
ku ra yande nɛɛ, n nùn bandu wɛ̃ɛyɔ?
Domi u sãawa nɛn mɔɔ. Win tɔmba
maa yãku kowo Abiataa ka Yoabu
Seruyan bii.
23 Ma Salomɔɔ u bɔ̃rua u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u man kua nge mɛ u kĩ, ma na
kun Adoniya go win gari yinin sɔ̃.
24 Yinni Gusunɔ wiya, u man dam kã
ma u man sinasia nɛn tundo Dafidin
sina gɔnaɔ, ma u man ban te wɛ̃ ka nɛn
bibun bweserɔ nge mɛ u nɔɔ mwɛeru
kua. Sere ka win wãaru, kon dewa bu
Adoniya go gisɔ.
25 Ma Salomɔɔ wi, u Bɛnaya
Yehoyadan bii gɔra u da u Adoniya go.
Ma u da u nùn go.

Ba yãku kowo Abiataa yara win sɔmburun di

26 Yen biruwa Salomɔɔ u yãku kowo
Abiataa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo wunɛn
temɔ Anatɔtuɔ. Domi gɔɔwa a ka
weenɛ. Adama na ǹ gina nun goomɔ
yèn sɔ̃ wuna a kua yãku kowo nɛn
tundo Dafidin waati sɔɔ. Mɛya a maa
ka nùn win nɔni swãaru kpuro bɔnu
kua.
27 Nge mɛya Salomɔɔ u ka Abiataa
gira yãku kowo sɔmburun di. Ma
Yinni Gusunɔn gari yi u raa gerua Elin
yɛnun sɔ̃ Siloɔ yi koora.

Yoabun gɔɔ

28 Sanam mɛ Yoabu u nua ye ya
Adoniya ka Abiataa deema, yera u
duka sua u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ,
u yãku yerun kãanu nɛnua u ka bɔ̃rua.
Domi Adoniyawa u ka yɔ̃. Adama u ǹ
daa ka Abusalɔmu yɔ̃re.
29 Ma ba da ba Salomɔɔ sɔ̃ɔwa ma
Yoabu u duka sua u na u wãa Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ u yãku yerun
turarun kãanu nɛni.
Saa yera Salomɔɔ u Bɛnaya
Yehoyadan bii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u doo u
nùn go.
30 Ye Bɛnaya u tura sãa yee ten mi,
yera u Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sina boko u
nɛɛ, a yarima.
Adama Yoabu u nɛɛ, aawo, miniwa
kon gbi.
Ma Bɛnaya u gɔsira u wura
Salomɔɔn mi, u nɛɛ, amɛni ka
amɛniwa Yoabu u gerua.
31 Sina boko u nɛɛ, a koowo nge mɛ u
gerua. A nùn sɛ̃reo mi, a go, kpa a nùn
yara min di a da a sike. Nge mɛya kaa
nɛ ka nɛn bweseru yara tɔmbu yiru
ben yɛm di, mɛ Yoabu u yari. Domi ba
ǹ kɔ̃sa gaa kue.
32 Tɔn beya Abinɛɛ, Nɛrin bii, Isire-
liban tabu sunɔ, ka maa Amasa Yetɛɛn
bii, Yudaban tabu sunɔ. Ba nùn gem
ka bɛɛrɛ kere, ma u bu go ka takobi
nɛn tundo Dafidi u ǹ ka baaru. Yen sɔ̃,
Gusunɔ u de win yɛm mu wɔri win tii
sɔɔ.

33 Ben yɛm mu ko n wãawa Yoabu
ka win bibun bweserɔ sere ka
baadommaɔ. Adama Yinni Gusunɔ u
koo de bɔri yɛndu ta n wãa Dafidi ka
win bibun bweserɔ ka maa win bibun
bandu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
34 Yera Bɛnaya u da u Yoabu sɛ̃re
u go. Ma ba nùn sikua win gberu
kpaanɛɔ.
35 Ma sina boko u Bɛnaya kua tabu
sunɔ Yoabun kɔsire. Mɛya u maa
Sadɔku kua yãku kowo Abiataan
kɔsire.

Salomɔɔ u dera ba Simɛi go

36 Yen biru sina boko u gɔra bu da
bu Simɛi sokuma. Ye u na, yera sina
boko u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn tiin
yɛnu baniɔ Yerusalɛmuɔ. Kpa a n wãa
ge sɔɔ, a ku yari min di.
37 Dɔma te a yara min di, ma a Se-
doronin wɔwa tɔbura na kon dewa bu
nun go. Saa ye sɔɔ, wuna a tii go.
38 Ma Simɛi u nɛɛ, ya wã yinni. Kon
ko ye a gerua.
Ma u da u wãa Yerusalɛmu mi, n ka
tɛ.
39 Wɔ̃ɔ itan biru yera win yobu yiru
gabu ba duka yakura ba da ba wãa
Akisi, Maakan biin mi, wi u sãa Gatin
sunɔ. Yera ba na ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
wee, wunɛn yobu ba wãa Gatiɔ.
40 Yera Simɛi u seewa u win kɛtɛku
gaari bɔkua u da Gatiɔ Akisin mi, u yoo
be mwaama.
41 Yera ba da ba Salomɔɔ sɔ̃ɔwa ma
Simɛi u yara Yerusalɛmun di u da
Gatiɔ. Adama u wurama kɔ.
42 Sina boko u gɔra u nɛɛ, bu nùn
sokuma. Ye u na, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
ǹ daa nun bɔ̃rusie ka Yinni Gusunɔn
yĩsiru na nɛɛ, a n yɛ̃ dɔma te a yara
Yerusalɛmun di, kaa gbiwa? A ǹ wisa
a nɛɛ, ya wã, a nua?
43 N n mɛn na, mban sɔ̃na a ǹ nɔɔ
mwɛɛ te yibie te a kua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Mban sɔ̃na a ǹ gari yi mɛm
nɔɔwɛ yi na nun sɔ̃ɔwa mi.
44 Tɛ̃ a yaaye kɔ̃sa ye a nɛn tundo
Dafidi kua? Yinni Gusunɔwa u koo
nun ye kɔsie.
45 Adama nɛ, sina boko Salomɔɔ,
Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua.
Kpa u nɛn tundo Dafidin ban te na dii
mini tãsisia sere ka baadommaɔ.
46 Yen biru sina boko u Bɛnaya
Yehoyadan bii wooda wɛ̃, u nɛɛ, u doo
u Simɛi go. Ma u yara u da u nùn go.
Yeniban biruwa Salomɔɔn banda
dam kua.

Salomɔɔ u Egibitin sunɔn bii sua kurɔ

3

1 Salomɔɔ u Egibitin sunɔn bii sua
kurɔ. Nge mɛya ba ka arukawani
bɔkua. Ma u ka kurɔ wi da Dafidin
wuu Yerusalɛmuɔ sere u ka win tiin
yɛnu bani ka Yinni Gusunɔn sãa yeru,
ka sere maa gbãra te u koo bani u ka
Yerusalɛmu sikerena.
2 Isireliba ba ra yãkuru kowa
gungunu wɔllɔ saa ye sɔɔ, domi ba
ǹ gina diru garu banɛ mi ba ko n da
Yinni Gusunɔ sã.
3 Salomɔɔ u Yinni Gusunɔ kĩa. Ma u
win tundo Dafidin wooda kpuro mɛm
nɔɔwa. Mɛya win tii u ra yãkunu ko
gungunu wɔllɔ, kpa u turare dɔ̃ɔ doke
mi.

Salomɔɔ u bwisi kana (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:2-13)

4 Sɔ̃ɔ teeru Salomɔɔ sina boko u
seewa u da Gabaoniɔ u ka yãkuru
ko. Domi miya yãku yee bakara wãa.
Yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu dabi dabina
u dɔma te kua mi.
5 Gabaoni miya Yinni Gusunɔ u nùn
kure dosu sɔɔ wɔ̃kuru. U nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a bikio ye a kĩ n nun kua.
6 Salomɔɔ u nùn wisa u nɛɛ, a wunɛn
bɔ̃ɔ Dafidi nɛn tundo kĩi geeru sɔ̃ɔsi
yèn sɔ̃ u sĩa dee dee gem sɔɔ ka gɔ̃ru
dɛɛrɔ wunɛn wuswaaɔ. Ye ya kpuro
kere, yera a dera nɛ, win bii, na kua
win kɔsire bandu sɔɔ gisɔ.
7 Yinni Gusunɔ, wuna a man gɔsa a
kua nɛn tundo Dafidin kɔsire. Wee nɛ
aluwaasi piibuwa. Na ǹ yɛ̃ mɛ kon ko
n ka tɔn be kpara.
8 Na maa wãa ben suunu sɔɔ, be, be a
gɔsa. Ma ba maa dabi sere ba ǹ garirɔ.
9 Yen sɔ̃, a man bwisi kɛ̃ɛyɔ n ka bu
kpara, kpa n kpĩ n gea ka kɔ̃sa wunana.
Ma n kun mɛ, wara u koo kpĩ u wunɛn
tɔn dabi teni kpara.

10 Ma Salomɔɔn wisi bi, bu Yinni
Gusunɔ dore.
11 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ǹ bikie
wunɛn wãaru tu dakaa da, a ǹ maa
bikie a n dukia mɔ, mɛya a ǹ maa
wunɛn yibɛrɛban gɔɔ kanɛ. Adama
bwisiya a bikia a ka kpĩ a wunɛn
tɔmbu kpara dee dee.
12 Yen sɔ̃na kon nun kua nge mɛ a
gerua. Kon nun laakari ka bwisi kɛ̃
yìn bweseru goo kun waare, mɛya goo
kun maa ye wasi wunɛn biru.
13 Kon maa nun dukia ka bɛɛrɛ
wɛ̃ wunɛn wãaru sɔɔ ye a ǹ bikie.
Sinambu sɔɔ, goo sari wi u koo ka nun
nɛra.
14 Yen biru à n sĩimɔ nɛn swɛɛ
sɔɔ, ma a nɛn woodaba ka nɛn yi-
irebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ wunɛn
tundo Dafidi u kua, kon de wunɛn
wãaru tu dakaa da.
15 Saa yera Salomɔɔ u yanda ma u
tuba ma Yinni Gusunɔwa u ka nùn
gari kua dosu sɔɔ. Ma u gɔsirama
Yerusalɛmuɔ u da mi Yinni Gusunɔn
woodan kpakorora yii u yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kua mi, ka siarabun
yãkunu. Ma u win bwãabu kpuro dim
soka.

Salomɔɔ u gari sɛ̃sɔgii siri

16 Sɔ̃ɔ teeru kurɔ tanɔbu yiru gabu
ba na sina boko Salomɔɔn mi, ba yɔ̃ra
win wuswaaɔ.
17 Ma ben turo u nɛɛ, yinni, a man
yisa kuo. Nɛ ka kurɔ winiwa sa wãa dii
teerɔ. Win bɔkuɔra na yiira na mara.
18 Ye na mara, yen sɔ̃ɔ itasera win tii
u maa mara. Ma sa wãa dii tee te sɔɔ
sannu. Goo kun maa ka sun wãa mi.
19 Ye n kua wɔ̃kuru yera u win bii
kpunari u go.
20 Yinni, yera u seema wɔ̃ku te, u
nɛn bii sua saa nɛn yɛ̃san di ye na do.
Ma u nùn kpĩ win tororu wɔllɔ. Yen
biru u win bii goo te sua u man yiiya.
21 Ye na seewa bururu n ka nɛn bii
bɔm kɛ̃, yera na deema bii gora. Ma na
wure na bii wi mɛɛra tii, na deema u ǹ
sãa nɛgii.
22 Ma win winsim u nɛɛ, nɛn biiwa
u wasi.
Gbiikoo wi, u maa nɛɛ, n ǹ mɛ,
wunɛgiiwa u gu.
Mɛsuma ba sikirinamɔ sina bokon
wuswaaɔ.
23 Yera sina boko u nɛɛ, too wee,
bɛɛ kpuro i ǹ wure. Domi wini ù n
nɛɛ, win biiwa u wasi kpa wiɔnɔ u nɛɛ,
aawo, wunɛgiiwa u gu.
24 N n mɛn na, i man takobi tama.
Ma ba ka nùn ye naawa.
25 Ma u nɛɛ, bu bii wi u wasi
mi buranɔ kpirinu yiru. Kpa ben
baawure u kpiri kpirika sua.
26 Yera wɔnwɔnda bii win mɛron tii
mwa. Ma u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn
yinni, na nun kanamɔ, a nùn bii wi
wɛ̃ɛyɔ. A ku de bu nùn go.
Adama turo wini u nɛɛ, a nùn
buranɔ kpa u ku ko bɛsɛn googii.
27 Yera sina boko u nɛɛ, i ku bii wi
go. I kurɔ gbiikoo bii wi wɛ̃ɛyɔ. Wiya
u sãa win mɛro.
28 Ye Isireliba kpuro ba nua nge mɛ
sina boko u siri ba nùn nasia. Domi ba
wa ma Gusunɔwa u nùn bwisi yi kã u
ka siri bi kua.

Salomɔɔn sina asakpɔbu

4

1 Salomɔɔ u kua Isireliba kpuron
sina boko.
2 Win sina asakpɔbun yĩsa wee,
Asaria Sadɔkun bii, u sãawa yãku
kowo.
3 Elihorɛfu ka Akiya, Sisan bibu ba
sãawa tire yorobu.
Yosafati Ahiludun bii, wiya u ra maa
tirenu bere.
4 Bɛnaya, Yehoyadan bii, wiya u sãa
tabu sunɔ. Sadɔku ka Abiataawa ba
maa sãa yãku kowobu.
5 Asaria Natanin bii, wiya u maa sãa
bera ka beran wirugibun guro guro.
Sabudu, Natanin bii, wiya u sãa win
sina asakpɔ wi u ra nùn bwisi kɛ̃.
6 Ma Akisaa u sãa sina kpaarun sɔm
kowobun wirugii.
Adoniramu Abidan bii u sãawa be ba
yoo sɔma mɔ̀n wirugii.
7 Salomɔɔ u tem mɛ bɔnu kuawa
bera wɔkura yiru. Ma u yen baayeren
wirugii swĩi. Bera, ba ra wi sina boko
ka win yɛnugibu nɔɔri. Ben baawure
u ra bu kowa suru tia wɔ̃ɔ tia sɔɔ.
8 Wirugii ben yĩsa wee.

Hurin biiwa u Efaraimun guunun
bera gia mə.
9 Dekerin biiwa u maa Makasi mə ka
Saabimu, ka Bɛti Semɛsi ka Eloni ka
Bɛti Hanani.
10 Hesɛdin biiwa u maa Aruboti mə ka
Soko ka sere maa Hefɛɛn tem kpuro.
11 Abinadabun biiwa u Dorin tem mə.
Wiya u Salomɔɔn bii Tafati sue kurə.
12 Baana, Ahiludun bii, wiya u Tanaki,
ka Mɛgido mə ka Bɛti Seani ye ya
wãa Saatanin bəkuə Yisirɛɛlin wəwaə.
Bera ye, ya toruawa saa Bɛti Seanin
di n ka da Abɛli Mɛholaə sere ka
Yokumɛamun bera gia.
13 Gebɛɛn biiwa u maa Ramɔti mə ye ya
wãa Galadin temə ka sere maa Yairi,
Manasen biin baru kpaanu, Galadiə.
Gebɛɛn bii wiya u maa Aagəbu mə
Basanin temə. Wusu watawa u mə
si ba gbãranu toosi ba nin kɛnutinun
sɛ̃retinu kua ka sii gandu.
14 Akinadabu Idon bii, wiya u maa
Mahanaimu gia mə.
15 Akimasi wi, u Salomɔɔn bii Basimati
sue kurə, wiya u Nɛfitalin bera gia mə.
16 Baana Usain bii, wiya u maa Asɛɛn
tem ka Bealətun tem mə.
17 Yosafati, Paruakin bii, wiya u maa
Isakarin tem mə.
18 Simɛi, Elan bii, wiya u maa
Bɛnyamɛɛn tem gia mə.
19 Geberi Hurin bii, wiya u maa
Galadin tem gia mə, mi Sihoni
Amərebən sina boko ka Ogu Basanin
sina boko ba raa bandu dii. Təmbu
wəkura yiru ye baasi, Salomɔɔ u maa
tən turo gəsa u n ka sãa be kpuron
guro guro.

Salomɔɔ u dukia wa win bandu sɔɔ

20 Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba
dabi nge nim wɔ̃kun yani sɛɛri. Ba
dimə, ba nərumə, ba nuku dobu mə̀.

5

1 Sinam be ba wãa saa daa te ba
mə̀ Efaratin di sere n ka girari Fil-
isitiban temə, n ka da Egibitin daarə,
Salomɔɔwa u be kpuro mə win wãaru
kpuro sɔɔ. Ba ra n ka nùn wɔ̃ə gobi
naawammɛ.
2 Dĩa ni Salomɔɔn yɛnugibu ba ra di
sɔ̃ə teeru wee. Som mɛ mu ǹ ye, tənnu
nɔɔba nnɛ ka sere maa som buuru
tənnu yɛndu yiru sari,
3 ka kɛtɛ wəkuru yi ba nɔɔrimə
yɛnuə ka kɛtɛ yɛndu yi ba ra kpare, ka
yãanu wunəbu (100) ka gbeeku yɛɛ gɛɛ
nge nɛnnu ka gini ka sere maa gue yi
yi gum mə.
4 Be ba wãa Efaratin sɔ̃ə duu
yerə, saa Tifusakin di sere ka Gasaə
Salomɔɔwa u be kpuro mə. Win
woodawa ba ka səmburu mə̀. Ma bəri
yɛnda wãa bera mi kpuro sɔɔ.
5 Win waati ye sɔɔ, Yudaba ka Isireli
be ba wãa saa tem mɛn goo gbiikirun
di sere mɛn goo gəmkirə ba wãawa
bəri yɛndu sɔɔ, ben baawure u win
gberu wukumə.
6 Yenibən biru, Salomɔɔ u dumi mə
nərəbun suba weeru (40.000), ma u
yi wãa yeru kua. Yiya yi ra win tabu
kɛkɛba gawe. U maa maasəbu mə tənu
nərəbun suba wukura yiru (12.000).
7 Bera wəkura yiru yen wirugii
bera, ba ra n ka dĩanu naamə ni
Salomɔɔ ka win təmbu ba ra di. Wɔ̃ə
tia sɔɔ, suru tia bera baayere ya mə yu
ka dĩanu na. Ba ku ra de dĩanu nu
biara Salomɔɔn yɛnuə.
8 Ba ra maa ka dobi ka taka de de
win dumin sɔ̃ mi yi wãa nge mɛ ba bu
sɔ̃ɔwa bu ko.

Salomɔɔ u təmbu kpuro bwisi kera

9 Gusunə u Salomɔɔ bwisi ka laakari
ka yɛ̃ɛ bakaru kã te ta ǹ kinɛ mə.
10 Win bwisi yi, yi sɔ̃ə yari
yerugibun bwisigibu ka Egibitigibun
bwisigibugii kere sere mi n toma.
11 Goo sari wi u nùn bwisi tura.
Win bwisi yi, yi Etani, Ɛsarakin
sikadobugii kere. Mɛya yi maa
Hemanigii kere ka Kaakoligii, ka
Daadagii ka Maholin bibugii. Ma
Salomɔɔ u yĩsiru yara bwese ni nu ka
nùn sikerenɛn suunu sɔɔ.
12 Mənnu nərəbun suba itawa
(3.000) Salomɔɔ u yorua. Ma u
womusu kua su nərəbu (1.000) kere.
13 U təmbu dãnun faagi kua saa
bakanun di sere ka dãa kikisə, si su ra
kpi gana wəllə. Mɛya u maa yɛɛ naasu
nnɛgiin faagi kua ka yi yi ra kabiri, ka
gunəsu ka swɛ̃ɛ.

14 Ma sinam dabinu ba tɔmbu gɔrimɔ win mi, saa tem tukum di bu ka win bwisin gari nɔ.

Salomɔɔ u sɔɔru mɔ̀ u ka

Yinni Gusunɔn sãa yeru bani (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 2:2-15)

15 Hiramu Tirin sunɔ u raa sãawa Dafidin bɔrɔ. Ye u nua ma ba Salomɔɔ bandun gum tãre u kua sunɔ, win tundo Dafidin kɔsire, yera u sɔmɔbu gɔra bu nùn tɔbiri.

16 Ma Salomɔɔ u maa gɔra Hiramun mi.

17 U nɛɛ, a nɛn tundo Dafidi yɛ̃. A yɛ̃ ma u ǹ kpĩa u Yinni Gusunɔ sãa yeru baniɛ, yèn sõ tabu nùn sikerenɛ baama kpuron di. Yinni Gusunɔ u maa dera u win yibɛrɛba taare.

18 Tɛ̃ na wɛ̃re yèn sõ Gusunɔ nɛn Yinni u dera bɔri yɛnda wãa nɛn tem beri berika kpuro sɔɔ. Mɛya na ǹ maa yibɛrɛ goo mɔ wi u koo man wɔrima.

19 Yen sõ, tɛ̃ na nia sãa n diru bani mi ba ko n da Gusunɔ nɛn Yinni sã, nge mɛ win tii u raa Dafidi nɛn tundo sõɔwa. U nɛɛ, win bii wi u koo sina win sina gɔna wɔllɔ u ko win kɔsire, wiya u koo nùn diru bania.

20 Yen sõ, a de wunɛn sɔm kowobu bu man dãa damgia ye ba mɔ̀ sɛduru bɔɔriama Libanin guurun di. Kpa n nun ben kɔsiaru wɛ̃ nge mɛ a gerua kpuro. Nɛn sɔm kowobu ba koo wunɛgibu somi bu ka sɔmbu te ko. Domi a yɛ̃ ma goo sari bɛsɛ sɔɔ wi u dãa burabu yɛ̃ nge bɛɛ, Sidonigibu.

21 Ye Hiramu u Salomɔɔn gari yi nua, yera win nukura dora gem gem. Ma u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara wi u Dafidin bii bwisi kã u ka tɔn dabi te kpara.

22 Ma u kpam Salomɔɔ gɔria u nɛɛ, na nua ye a geruma. Yen sõ, na kon ko ye a bikia mi kpuro. Kon nun dãa damgia ye ba mɔ̀ sɛduru ka sipɛrɛ kasuama.

23 Nɛn sɔm kowobu ba koo ka dãa ye na saa Libanin guunun di sere nim wɔ̃kuɔ. Yen biru, kon ye tari tari ya n ka gɛrua nim sɔɔ yu ka na sere mi kaa man sõ. Miya kon de bu ye kusia bu yi, kpa wunɛn tiigibu bu den yen wunanɔ ko. Ye kaa man kɔsia, yera a nɛn yɛnugibu dĩanu mɔrisiama.

24 Ma Hiramu u dãa ni kpuro mɔrisia nge mèn nɔɔ Salomɔɔ u kĩ.

25 Ma Salomɔɔ u Hiramu alikama tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) mɔrisia, ka olifin gum yarum ditiri nɔrɔbun suba nɔɔba ita (8.000). Nge mɛya u ra ko wɔ̃ɔ baagere Hiramu u ka win yɛnu nɛnɛ.

26 Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ bwisi kã nge mɛ u raa gerua. Ma bɔri yɛnda wãa wi ka Hiramun baa sɔɔ. Ma ba arukawani mɔɔsinɛ.

Salomɔɔ u tɔmbu sɔma koosia (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:18, 2:1,16-17)

27 Salomɔɔ u tɔmbu gɔsa Isireliba sɔɔ be ba koo kpĩ bu sɔmunu sɔbe. Ma ben geera kua tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).

28 Adoniramuwa u sãa tɔn be kpuron kparo. Ma u bu bɔnu kua wuunu ita, nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000). Suru tia sɔɔ, wuu nin teera ta ra ka dĩa ni de Libaniɔ, kpa be ba tie ba n wãa yɛnuɔ. Yen sɔ̃na ben baawure u ra ko suru yiru win yɛnuɔ, kpa u ko suru tia Libaniɔ.

29 Salomɔɔ u maa sɔm kowobu mɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ra kpenu dãku guunɔ, ka tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) be ba ra kpee ni gure.

30 Be ba ra n sɔm kowo be kpuro kpare, ba n bu wooda wɛ̃ɛmɔ, ba sãawa nɔrɔbun suba ita ka gooba wunɔbu (3.300).

31 Salomɔɔ sina boko, u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu kpee bakanu bɛsukuo ni nu geenu sãa bu ka dii ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.

32 Win sɔm kowobu ka Hiramugibu ka Gibaligibu be ba sɔmbu ten saria yɛ̃ ba mɛnna ba dãa yen sɔmburu kua ma ba kpee ni dãka bu ka dii te bani.

6

Salomɔɔ u diru bana tèn mi ba kon da Yinni Gusunɔ sã (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 3:1-14)

1 Ye Yuuba ba yara Egibitin di n kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka wɛnɛ (480), yera

Salomɔɔ u diru bana torua tèn mi ba ko n da Yinni Gusunɔ sã. N deema win bandun wɔ̃ɔ nnɛsen suru yiruse sɔɔra mi.
2 Dii te u bana mi, ten dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu wata. Ma ten yasum mu sãa gɔm soonu yɛndu. Ten gunum maa gɔm soonu tɛna.
3 Dii ten duu yee gbiikirun dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu yɛndu. Duu yee ten yasum ka dii ten tiin yasum tia. Ma ten gunum mu sãa gɔm soonu wɔkuru.
4 Sina boko Salomɔɔ u dera ba dii te fɛnɛntiba kua ba sisu kare.
5 Yera u maa gidambisa ye ya dinu ita mɔ gɔri ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ka ten biruɔ.
6 Gidambisa yen dii temkirun yasum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Te ta maa wãa suunu sɔɔ, tegim maa gɔm soonu nɔɔba tia. Itaserugim maa sãawa gɔm soonu nɔɔba yiru. N deema sãa yee ten gana ya sinum mɔ temɔ, adama gidambisan dii temkirun wɔllɔ ba yen sinum kawawa gɔm soo teeru daasin dãa yii yerun sɔ̃. Dii suunukirun wɔllɔ ba maa yen sinum kawa gɔm soo teeru daasin dãa yii yerun sɔ̃. Ba yeni kuawa domi ba ǹ kĩ bu sãa yee ten gana yaba.
7 Ye ba dii te banimɔ, ba tu banawa ka kpee ni ba raa dãka ten sɔ̃. Yen sɔ̃na ba ǹ sɔm yãnu ganun damu nua mi, ni ba kua ka sisu, baa matalaka ǹ kun mɛ gbãa.
8 Gidambisa yen kɔnnɔsu, su wãawa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ma ba yɔɔtii bana saa tem di bu ka yɔ yen dii wɔrukirɔ.
9 Ye Salomɔɔ u dii te bana u kpa, yera u tu kpɛ ka sɛdurun dãa bɛsi, ka dãa yen bĩinu.
10 Gidambisa yen diru baateren gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ma u dii nin daasi dãa sɔndi sɔndi nin ayenɔ, sãa yee ten gana wɔllɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ u ka Salomɔɔ gari kua u nɛɛ,
12 wee, a man diru baniammɛ. Mɛya à n maa nɛn yiirebu ka nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ, kon nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te na wunɛn tundo Dafidi kua wunɛn sɔ̃.
13 Ko na n wãa dii te sɔɔ nɛn tɔmbu Isiriliban suunuɔ, na ǹ bu derimɔ.

Dii ten sɔɔn bura yãnu

14 Ye Salomɔɔ u dii te bana u kpa,
15 yera u dera ba ten sɔɔn gani wukiri ka dãa damgia ye ba mɔ̀ sɛdurun bɛsi, saa yin tem di sere ba ka daasi girari. Ma u maa dãa damgia ye ba mɔ̀ sipɛrɛ tɛria ten temɔ.
16 Yera u dii ten sɔɔwɔ burana ka sɛdurun dãa saa ten tem di sere ka daasiɔ, ma n kua dii sɔɔ gèn yasum kua gɔm soonu yɛndu. Ma u gu kua dii te ta dɛɛre gem gem.
17 Sãa yee ten adɛrɔn dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeru.
18 Sɛdurun dãa ye ba doke dii ten gani sɔɔ mi, ba ye sɔɔ bwãanu ka bi-ibiin weenasii yorua. Dii ten ganan gam sari mi n tere.
19 Dii sɔɔ ge u kua sãa yee ten suunu sɔɔ mi, u gu kuawa u ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te yi mi.
20 Dii sɔɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma gen ganin gunum maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma u yi wura wukiri. U maa dera ba kpakororu garu kua ka sɛdurun dãa, ba wura pote. Ma ba tu yi dii sɔɔ gen kɔnnɔwɔ.
21 Ma u dera ba wuran tii tii doke sãa yee ten sɔɔwɔn ganiɔ ka ten temɔ. U maa wuran sum piiminu kua u doke dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ. Niya ba ka beku kare te gabe.
22 U wura dokewa dii ten sɔɔwɔ kpuro, sere ka kpakoro te ta wãa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ.
23 Ma u wɔllun kɔ̃sobun weenasibu yiru gɛɛ kua ka dãa damgia u doke dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Yin gunum mu sãawa gɔm soonu wɔkuru.
24 Yin kasan dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu. Yin kasi yiru ye ya girarinɛ mi, yin dɛ̃ɛbu kuawa gɔm soonu wɔkuru.
25-26 Wɔllun kɔ̃sobun weenasii be, ba weenɛwa mam mam. Ba maa gunum ka yasum nɛwa.
27 Salomɔɔ u bu yɔ̃rasia dii te ta dɛɛre gem gem suunu sɔɔ. Ba kasa dɛmiɛ. Turon kase teeru ta gana gee

girari. Ma turogira maa gana giɔ girari. Ma kasa yiru yeni, ya yinnɛ dii ten suunu sɔɔ.
28 Ma u yi kpuro wura pote.
29 Yen biru, u dera ba dii ten sɔɔwɔ ka ten adɛrɔwɔ wɔllun kõsobun weenasibu kua gani sɔɔ, ka sere maa kpakpa wurusu, ka biibiiban weenasii.
30 Ma u sãa yee ten temɔ kpuro wura doke.
31 Yera u gambo sikanɛba doke dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ ye ba kua ka dãa damgia. Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen bɔnu nɔɔbun tia nɛ.
32 Dãa damgia ba ka gambo sikanɛ be kua. Ma ba wɔllun kõsobu ka kpakpa wurusu ka biibiiban weenasii yorua gambo ye sɔɔ. Yera u ye kpuro wura pote, ma ya kua buraru.
33 U maa dera ba sãa yee ten kɔnnɔn gambon kadiri kua ka dãa damgia. Ma u ye gambo sikanɛba dokea ye ba kua ka dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ. Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen bɔnu nnɛn tia nɛ.
34 Dãa yen bɛsi yiru yiruwa ba doke gambo sikanɛ yen baayere sɔɔ. Bà n ye kɛnia kpa yu tii kure.
35 Ma ba wɔllun kõsobu ka kpakpa wurusu ka biibiin weenasii yorua gambo ye sɔɔ. Ma u ye kpuro wura doke.
36 Ma ba dii te agbara toosi ba ka sikerena. Ba yen gana kuawa kpenu itan sɔkenun saka. Ma ba sɛdurun dãa bĩinu sɔndi yen wɔllɔ.
37 Salomɔɔn bandun wõɔ nnɛsen suru yiruse sɔɔra ba Yinni Gusunɔn sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
38 Ma ba dii te bana ba kpa ka ten baayere kpuro nge mɛ ba ten kpunaa yi, win bandun wõɔ wɔkura tiasen suru nɔɔba itase sɔɔ.
Salomɔɔ u dii te banawa wõɔ nɔɔba yiru.

Salomɔɔn sina kpaarun bana

7

1 Salomɔɔ u win tiin sina kpaaru banawa wõɔ wɔkura ita u sere tu kpa.
2 Dii te ba sokumɔ Libanin dãa sõɔ tera u gbia u bana. Ten dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu wunɔbu (100), ten yasum maa gɔm soonu weeraakuru, ten gunum maa gɔm soonu tɛna. Dãa gea ye ba mɔ̀ sɛdurun bĩina ba gira sĩa nnɛ. Yen biru, yera ba maa ka dãa dumi kua ba sɔndi dãa bĩi nin wɔllɔ.
3 Ma ba daasi kua ka sɛdurun dãa, ba sɔndi dãa dumi yin wɔllɔ. Yin geera sãawa weeru ka nɔɔbu. Ma ba ye bɔnu kua sĩa ita. Sĩa yen baayere ya mɔwa dãa wɔkura nɔɔbu.
4 Ba dii ten goo bakanɔ fɛnɛntiba doke sĩa ita ita, ba nɔɔ kisinɛ.
5 Fɛnɛnti be, ka ben kadirin goonu nnɛ ya yasum nɛwa kpuro. Ma yi nɔɔ kisinɛ.
6 Ma u maa dii ten wuswaaɔ kɔbɛ kua ka gbereba. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru, yen yasum maa gɔm soonu tɛna. Ma u maa gaa kua yen wuswaaɔ ka gbereba.
7 Ma u maa siri gbaburu bana u sɛdurun dãa bɛsi tɛria ten temɔ ka ten daasiɔ.
8 Yen biru ba maa win tiin diru bana nge mɛ ba dii te ba mɔ̀ Libanin dãa sõɔ bana. Ba tu banawa dii ten biruɔ.
Ma u maa Egibitin sunɔn bii wi u sue kurɔ bania mɛ.
9 Ba dia ye kpuro banawa ka kpee buranu ni ba bɔɔra ka sii nge mɛ n weenɛ nu n dɛ̃ɛbu nɛ. Nin goonu kpurowa ba dãka ba sere ka nu bana ye kua. Kpee niya ba ka dia ye kpuro bana saa yen kpɛɛkpɛɛkun di sere ka wɔllɔ. Niya ba maa ka sina kpaa ten agbara bana.
10 Kpee bakana ba ka kpɛɛkpɛɛku ge kua. Nin ganu nu sãawa gɔm soonu wɔkuru, ganu maa gɔm soonu nɔɔba ita.
11 Kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔwa ba kpee bura ni sɔndi ka sɛdurun dãa bĩinu.
12 Kpee nin ita itawa ba sɔnna ba ka agbara ye kua. Yen biru ma ba sɛdurun dãa bĩi ni yõrasia yen wɔllɔ ba ka ye sikerena nge mɛ ba Yinni Gusunɔn sãa yerun agbara kua ka nge mɛ ba win sina kpaarun kɔbɛ kua.

Hiramun sɔmburu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 2:12-13)

13-14 Durɔ goo wãa Tiriɔ wi ba mɔ̀ Hiramu. Hiramu wi, u sãawa

gəmini goon bii Nɛfitalin bweseru səə. Adama win tundo u sãa Tirigii. Ma u sãa seko. Hiramu wi, u bwisi ka laakari mə gem gem. U maa sii gandun səmburu yɛ̃. Yen sõna sina boko Saləmɔə u nùn sokusia u ka nùn sii gandun səm bwese bweseka kua. Ye u tunuma ma u nùn səma ye kpuro kua.

Gbere sii gandugii
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 3:15-17)

15 U gbere yiru kua ka sii gandu. Yen baayeren dɛ̃ɛbu sãawa gəm soonu yɛndu yiru sari. Yen bɔərum maa gəm soonu wəkura yiru.

16 Ma u yen baayere furə kua ka sii gandu. Furə gen baageren gunum mu sãawa gəm soonu nəəbu.

17 U furə gen baageren wəllə sii yãki tara nəəba yiru yiru. Ma u yi kua nge yəni.

18-20 Ma u dãa marum weenasim kua sĩa yiru, u ka yəni yin baayere sikerena. Yen geera sãawa goobu (200). Ma ba nəə bəka kua yəni yin wəllə, ba ka sikerena. Ba maa furəsu gasu səndi nəə bəka yen wəllə, sìn gunum maa sãa gəm soonu nnɛ. Ma ba su biibiin weenasii dokea.

21 Ma u da u gbere yi doke Yinni Gusunən sãa yerun duu yerun wuswaaə. Ye u yi nəm geuə, yera u yĩsiru kã Yakini, yen tubusiana Gusunə u ra tãsisie. Ye ya maa wãa nəm dwaru gia, yera u maa yĩsiru kã, Boasi, yen tubusiana Gusunə u dam mə.

22 Nge mɛya ba ka gbere yiru yen səma wiru go.

Boo sii ganduguu mi

ba ko n da sãarun nim doke
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 4:2-5)

23 Hiramu u boo kua, ka sii gandu. Ga sãawa bwɛɛrɛkɛ. Gen yasum mu sãawa gəm soonu wəkuru. Gen gunum maa sãa gəm soonu nəəbu. Ma gen kɛkɛra sãa gəm soonu tɛna.

24 Ma gen nəən temə dãa marum gam weenasim mu wãa sĩa yiru, sĩa baayeren gəm soo teeru səə wəku wəkubu. Ba ye kpuro wisiwa ka sii gandu.

25 Ma ba boo sii ganduguu ge səndi kɛtɛn bwãarokunu wəkura yirun wəllə. Yen ita ya sõə yɛ̃san nəm geu gia mɛɛra. Ma ita ya mɛɛra sõə yɛ̃san nəm dwaru gia, ita yeni ya mɛɛra sõə yari yeru gia. Ma ita ye ya maa tie ya mɛɛra sõə duu yeru gia. Ma yi kpuro yi koru kisinɛ boo gen temə.

26 Ba gen nəə kuawa nge nəran nəə ga ka biibii ye ya nəə kusie weenɛ. Nəə gen sinum mu ka nəm tararu yasum nɛ. Boo ge, ga koo kpĩ gu ditiri nərəbun suba wɛnɛn (80.000) nim mwa.

Boo gen yõratii

27 Ma u boo ge yõratii wəkuru kua ka sii gandu. Yin baayeren goonu nnɛ ya yasum nɛwa. Mu sãawa gəm soonu nnɛ nnɛ. Ma yin dɛ̃ɛbu maa sãa gəm soonu ita ita.

28 Wee nge mɛ Hiramu u yõratii yi koosina. U gina yen baayere kadiri kua ka sii gandun dɛki nnɛ, ye ba swɛɛna ka sii gandun bɛsi. Yen biru u sii gandu kua fɛfɛrɛfɛ u wasi wasi.

29 Sii fɛfɛrɛfɛ ye səəra u gbee sinansu ka kɛtɛba ka wəllun kõsobun weenasibu kua. Ma u kadiri yen temə ka yen wəllə buraru garu kua ta sãare.

30 Yõratia yen baayere, uruu nnɛwa ya mə. Ba ye kuawa ka sii gandu. Ma ba yen baayere akisi bəra kua ka sii gandu ba sore kadiri yen naasu nnɛ səə. Ma bura ni nu sãare mi, nu naa si wukiri. Kadiri ye, ka yen naa si, ya sãawa sii bəri tia.

31 Ba yõratia yen baayeren wəllə nəə gagu seeya bwɛrɛrɛ. Gen dukum mu sãawa gəm soo teeru, ma gen yasum mu sãa gəm soo teeru ka bənu. Miya ba koo boo ge səndi. Sii fɛfɛrɛfɛ si ba wasi yõratii yin kadiri səə mi, goonu nnɛwa su mə. Nin dɛ̃ɛbu ka yasum n nɛwa. Sin wəlləwa ba buraru koosi.

32 Boo gen uruu nnɛ ye, ya wãawa kadiri yen temə. Ma uruu ben akisi bəri yi gbinnɛ kadiri yen naasu nnɛ səə. Uruu yen baayeren gunum mu sãawa gəm soo teeru ka bənu.

33 Ba yen naa si kuawa nge tabu
kɛkɛgisu. Sin akisi bəra ka yen məyo,
ka yen uruu ka ɛrɛyɔ̃ba, ba ye kpuro
kuawa ka sii gandu te ba yania.
34 Yɔ̃ratii yin gooru baatere ta
gabatia məwa. Yɔ̃ratia baayere ka yen
gabatia ye, ya sãawa sii bəri tia.
35 Nəə ge ba seeya mi, ba gen wəllə
buraru kua gəm soorun bənu. Yɔ̃ratia
baayere ka yen sii fɛfɛrɛfɛ ka yen
gabatia, ya sãawa sii bəri tia.
36 Gabatii yi ka yin sii fɛfɛrɛfɛ si səə,
ba wəllun kɔ̃sobu ka gbee sinansu ka
kpakpa wurusun weenasisu kua mi
ayera tie. Yen biruwa ba maa buraru
garu kua ba ka sikerena.
37 Nge mɛya ba ka yɔ̃ratii wəku te
kua ka sii bwese teeru te ba yania. Yi
kpuro yi weenɛwa ma yi kpãaru nɛ.
38 Ma u maa boosu gasu kua wəkuru
ka sii gandu. Gen baagere ga koo litiri
nərəbu ka natan (1.600) nim mwa.
Ma gen baageren gunum mu sãa gəm
soonu nnɛ. Siya u koo səndi yɔ̃ratii yin
wəllə.
39 U yɔ̃ratia yen nəəbu doke dii ten
sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwaru gia, ma u maa
nəəbu yeni doke ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm
geu gia. Ma u boo bəkɔ ge yi dii ten
gəmburə sɔ̃ɔ yari yerə, Nɛgɛbun bera
gia.

Sãa yerun dendi yãnu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 4:7-5:1)

40 Ma Hiramu u torom guratii kua,
ka kaatonu ka gbɛ̃ɛ ni ba ko n da ka
yɛm yɛ̃ke. Nge mɛya u ka dendi yãa ni
kpuro kua u wiru go, ni Salomɔə u nùn
yiire u ko Yinni Gusunən sãa yee ten
sɔ̃.
41 Ye u kua mi, yera
gbere sii gandugii yiru ka yin furəsu
yiru,
ka maa yin furəsu gasu, si ba kua
bwɛɛrɛkɛ,
ka yin sii yãki, yi ba tara nge yəni,
42 ka sere dãa marum weenasim nɛɛru
(400),
ye ba kua nge buraru ba ka yəni yi
sikerena,
43 ka yɔ̃ratii wəkuru ka boosu wəkuru,
44 ka maa boo bəkɔ,
ka kɛtɛn bwãarokunu wəkura yiru
yèn wəllə ba boo ge səndi,
45 ka torom guratii ka kaatonu,
ka gbɛ̃a ye ba ra ka yãku yɛm yɛ̃ke.
Sãa yee ten dendi yãa ni Salomɔə u
Hiramu yiire u ko, u nu kuawa ka sii
gandu, ma u nu wəriasia.
46 Sina boko Salomɔə u dera ba
dendi yãa ni kpuro sekawa Yuudɛnin
wəwaə, Sukɔtu ka Saatanin baa səə.
47 Yen biru, u dera ba dendi yãa ni
kpuro gura ba ka da Yinni Gusunən
sãa yerə. Dendi yãa ni, nu dabi sere ba
ǹ mam kasu bu nin bunum geeru gia.
48 Dendi yãa ni Salomɔə u dera ba
kua ka wura, niya
kpakoro tèn wəllə ba ra turare dɔ̃ə
doke
ka tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi ye ba ka
Gusunə naawa,
49 ka dabu wəkuru ni ba yi dii te
ta dɛɛre gem gem kənnən
deedeerə, nəəbu nəm geu gia,
nəəbu yeni maa nəm dwaru gia,
ka nin fitilanu, ka nin bakusu ka sere
nin biibiin weenasii,
50 ka gbɛ̃a, ka woba ka nəri, ka gbɛ̃ɛ
yorukunu, ka dɔ̃ə guratii,
ka dii te ta dɛɛre gem gem gamboban
səretii. Ka sere maa gambo ni
nu tien səretii.
51 Ye ba sãa yee ten səmburu kpuro
kpa, yera sina boko Salomɔə u sii
geesu ka wura ka yãnu ganu yarama
ni win tundo Dafidi u raa gəsa u yi
Yinni Gusunən sɔ̃. Ma u ye kpuro yi
sãa yee ten arumani beru yerə.

8

Ba ka woodan kpakoro te da

Yinni Gusunən sãa yerə
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 5:2-6:2)

1 Yen biru, Salomɔə u Isireliban
guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu ka
ben bwese kɛra baayeren wirugibu
sokusia Yerusalɛmuə bu ka Yinni
Gusunən woodan kpakororu suama
saa Dafidin sina kpaarun di te ba mɔ̀
Siəni, kpa bu tu doke sãa yeru mi.

2 Yera Isireliba kpuro ba mɛnna
Salomɔɔn mi, wɔ̃ɔn suru nɔɔba yiruse
wì sɔɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru garu ko.
3 Ye ben guro guro be kpuro ba
tunuma, yera yãku kowobu ba Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te sua,
4 ka win kuu bekurugii te, ka sere
sãarun dendi yãa ni nu wãa te sɔɔ
kpuro. Yãku kowobu Lefibara ba ye
kpuro suama.
5 Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba
kpuro be ba mɛnnɛ mi, ba na ba yɔ̃ra
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten
bɔkuɔ. Ma ba yãanu ka kɛtɛ dabinu go
ba ka yãkunu kua. Sabe ni ba go mi,
nu ɲ garirɔ.
6 Ma yãku kowobu ba ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te da ten
ayerɔ dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Ba
tu yiwa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu
yirun kasin kɔkɔrɔ.
7 Kɔ̃so be, ba kasa dɛriewa ba
woodan kpakoro te wukiri.
8 Ba koo kpĩ bu nɛnutia ye wa ya tere
saa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn di,
domi ba ye kuawa ya dɛ̃u. Adama ba ɲ
kpɛ̃ bu ye wa saa tɔɔn di. Miya ya wãa
sere ka gisɔn gisɔ.
9 Gãanu sari kpakoro te sɔɔ, ma n
kun mɔ wooda wɔkurun kpee bɛsi
yiru yi Mɔwisi u doke mi. Yinni
Gusunɔwa u nùn yi wɛ̃ Horɛbun guurɔ
sanam mɛ u ka Isireliba arukawani
bɔkua, ye ba yarima Egibitin di.
10 Saa ye yãku kowo be, ba yarima
sãa yee ten min di, yera guru wii
wurora dii te wukiri, sere ka ten
sɔɔwɔ.
11 Yãku kowo be, ba kpana bu ben
sɔmburu ko dii ten mi, guru wii wuro
ten saabu. Domi Yinni Gusunɔn yiiko
ya yiba dii te sɔɔ.
12 Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a bwisika a n wãa
guru wii sinumgiru sɔɔ.
13 Adama nɛ, na nun wãa yee geeru
bania,
mi kaa n wãa sere ka baadommaɔ.

Salomɔɔn gari yi u Isireliba sɔ̃ɔwa

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 6:3-11)

14 Yera sina boko Salomɔɔ u sĩira
Isireliba kpuron mi gia mi ba yɔ̃. Ma
u bu domaru kua.
15 U gerua u nɛɛ, na Gusunɔ Isire-
liban Yinni siara, domi u win nɔɔ
mwɛɛru yibia te u Dafidi nɛn tundo
kua u nɛɛ,
16 saa mìn di u win tɔmbu Isireliba
yarama Egibitin di, u ɲ wuu gagu gɔsa
ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi
ba koo nùn sã. Adama Dafidiwa u gɔsa
u n ka sãa ben kparo.
17 Nɛn tundo Dafidi wi, u raa gɔ̃ru
doke u Gusunɔ bɛsɛn Yinni diru
bania.
18 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ya wã ye u gɔ̃ru doke u ka nùn
diru bania.
19 Adama n ɲ wi, u koo nùn tu bania.
Win bii wi u koo ma wiya u koo tu
bani.
20 Tɛ̃ Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛ
te yibia. Wee nɛ Salomɔɔ na sina
bɛsɛ Isireliban sina gɔna wɔllɔ, na nɛn
tundo Dafidi kɔsire kua. Yen biru na
Gusunɔ bɛsɛn Yinni dii te bania mi ba
ko n da nùn sã.
21 Dii te sɔɔra na win woodan
kpakororu wãa yeru kua. Kpee bɛsi
yiruwa yi wãa kpakoro te sɔɔ, yì sɔɔ
ba win woodaba yorua, ye u bɛsɛn
baababa wɛ̃ sanam mɛ u bu yarama
Egibitin di.

Salomɔɔn kanaru

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 6:12-40)

22 Yera Salomɔɔ u yɔ̃ra tura tèn mi
ba ra yãkunu kon wuswaaɔ Isireliban
nɔni biru, ma u nɔma sua wɔllɔ u
kanaru kua.
23 U nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛ Isireliban
Yinni, goo maa sari nge wunɛ wɔllɔ ka
temɔ. Wunɛn bwãa be ba nun mɛm
nɔɔwammɛ ka gɔ̃ru tia, a ra arukawani
ye a ka bu bɔkua yibie kpa a bu wunɛn
wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi.
24 Wee a wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te
a wunɛn bɔ̃ɔ Dafidi nɛn tundo kua. Ye
a nùn sɔ̃ɔwa kpuro, a ye kua gisɔ, ka
wunɛn dam.
25 Yen sɔ̃, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a nɔɔ
mwɛɛ te yibio te a nùn kua mi, a nɛɛ,
u ɲ kɔsire biamɔ win bibun bweseru
sɔɔ wi u koo win bandu di, bii be, bà
n tii nɛni dee dee ben wãaru sɔɔ, ma

ba nun mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ wi, Dafidi u kua.
26 N n mɛn na, Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
a de wunɛn gari yi a nùn sɔ̃ɔwa mi
kpuro, yi koora.

27 Adama kaa sere kpĩ a sina tem
mɛ sɔɔ ka gem? Domi wɔlla kun nun
tura. Kaa sere gere dii te na nun bania
mini?
28 Ka mɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a nɛn
gere swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ
te na mɔ̀ gisɔ.
29 A de wunɛn nɔni yi n wãa dii te sɔɔ
wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ. A nɛn kanaru swaa
dakio te na mɔ̀ yam mini, domi miya a
nɛɛ, kaa tii sɔ̃ɔsi.
30 Nɛ ka wunɛn tɔmbu sà n
mɛnnama yam mini, sa kanaru mɔ̀, a
sun swaa dakio, saa wɔllu di mi a wãa
kpa a sun suuru kua.

31 Goo ù n win winsim torari, ma
ba yɛ̃ro tilasi kua, u ka na mini u bɔ̃re
yãku yerɔ,
32 na nun kanamɔ, a nùn swaa dakio
wɔllun di, kpa a bu siria. A tɔn
kɔ̃so nùn win kɔ̃sa kɔsieyo, kpa a maa
gemgii nùn win gem wɛ̃.

33 Yibɛrɛba bà n wunɛn tɔmbu Isire-
liba kamia yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba
gɔ̃ru gɔsia ba na ba nun suuru kanamɔ
dii teni sɔɔ,
34 a bu swaa dakio saa wɔllun di kpa
a bu ben durum suuru kua. Kpa a de
be ba yoru mwɛɛra bu wurama tem
mɛ sɔɔ, mɛ a raa ben baababa wɛ̃.

35 À n dera gura ya yɔ̃ra yèn sɔ̃ ba
nun torari, ma ba gɔ̃ru gɔsia yèn sɔ̃ a
bu sekuru doke, ma ba mɛɛrima yam
mini, ba nun sãamɔ ba kanaru mɔ̀,
36 a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa
a bu ben durum suuru kua. A bu swaa
gea sɔ̃ɔsio yè sɔɔ ba koo sĩ, kpa a de
gura yu nɛ tem mɛ sɔɔ, mɛ bɛsɛ wunɛn
tɔmbu sa tubi di mi.

37 Gɔ̃ɔru tà n dua tem mɛ sɔɔ, ǹ
kun mɛ kɛ̃si kɛ̃si bararu, ǹ kun mɛ
dĩanun gɔɔ, ǹ kun mɛ twee, ǹ kun mɛ
kɔkɔnu ganu ni nu ra dĩanu sanku, ǹ
kun mɛ yibɛrɛba bà n tem mɛn wusu
tarusi, ǹ kun mɛ bara bwese bweseka
yà n wunɛn tɔmbu deema, ǹ kun mɛ
wahala gaa,

38 bà n seewa ba kanaru mɔ̀, ma
ben baawure u win toraru wura win
gɔ̃ruɔ, ma u win nɔma suema dii tenin
bera gia,
39 a bu swaa dakio saa wɔllun di mi
a wãa, kpa a bu suuru kua, a baawure
kua nge mɛ u sãa. Domi wunɛ turowa
a tɔnun gɔ̃ru yɛ̃.
40 Kpa bu nun nasia ben wãaru
kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ a ben
baababa wɛ̃.
41-42 Tɔn tuko goo ù n na u ka nun
sã yèn sɔ̃ u nua wunɛn yĩsira kpã, ma a
dam bakam mɔ, ma yɛ̃ro u kanaru mɔ̀
dii te sɔɔ,
43 a nùn swaa dakio saa wɔllun di mi
a wãa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamɔ
kpa handunian tɔmbu kpuro bu nun
gia kpa bu nun nasia, nge mɛ wunɛn
tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba
n yɛ̃ ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na
bana mini.
44 À n wunɛn tɔmbu Isireliba wooda
wɛ̃ bu da bu ben yibɛrɛba tabu wɔri,
ma ba kanaru koosima wunɛn mi, ba
mɛɛrima wuu ge a gɔsa ka dii te na nun
banian bera gia,
45 a ben kanaru swaa dakio wɔllun
di kpa a bu nasara wɛ̃.
46 Bà n daa maa nun torari, domi
goo sari wi u ku ra tore, ma wunɛn
mɔru ya seewa a bu yibɛrɛba nɔmu
sɔndia, ma ba bu mwɛɛra ba ka da,
ba yoru dimɔ turuku ǹ kun mɛ, mi n
toma,
47-48 bà n bwisika tem mi ba yoru
dimɔ mi, ma ba gɔ̃ru gɔsia mam mam,
ba nun tii wɛ̃ ma ba tem mɛni mɛɛrima
mɛ a ben baababa wɛ̃, ka wuu geni, ge
a gɔsa ka sãa yee te na nun bania mini,
bà n kanaru mɔ̀, ba mɔ̀, ba nun torari
ba durum kua,
49 a bu swaa dakio wunɛn wãa
yerun di kpa a bu kua ye n weenɛ.
50 A bu ben durum ka ben toranu
kpuro suuru kuo, kpa a de be ba bu
yoru diisiamɔ bu ben wɔnwɔndu wa.
51 Domi ba sãawa wunɛn tɔmbu be
a yarama Egibitin di mi ba nɔni sɔ̃ɔra.
52 A de a nɛ ka wunɛn tɔmbu kpuro
durom kua kpa a bɛsɛn nɔɔ nɔ, saa ye
sa nun kanamɔ kpuro.
53 Domi wuna a sun gɔsa bwese ni
nu tien suunu sɔɔn di. Ma a sun kua

wunɛgibu nge mɛ a gerua, saa wunɛn sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di, sanam mɛ a bɛsɛn baababa yarama Egibitin di.

Salomɔɔn kana dãakiru

54 Saa ye Salomɔɔ u win kana te kua u kpa, yera u seewa u yɔ̃ra yãku yeru mi, mi u raa yiire u nɔma sue wɔllɔ.
55 Mi u yɔ̃ mi, u nɔɔgiru sua min di, ka dam u Isireli be ba mɛnnɛ mi domaru kua u nɛɛ,
56 na Yinni Gusunɔ siara wi u win tɔmbu bɔri yɛndu wɛ̃ nge mɛ u raa gerua. Nɔɔ mwɛɛ duro ni u raa kua saa win sɔm kowo Mɔwisin min di, nin gara kun kam kue.
57 Yen sɔ̃, na kanamɔ u n maa ka sun wãa nge mɛ u raa ka bɛsɛn baababa wãa, u ku sun duari, u ku maa sun deri.
58 U bɛsɛn bwɛ̃ra gɔsio win mi gia kpa su kpĩ su win swɛɛ kpuro swĩi su win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa bi u bɛsɛn baababa wɛ̃.
59 Kana te na kua win wuswaaɔ mini, u tu mɔɔ kpa u n tu yaaye baadomma, kpa u n da nɛ ka win tɔmbu Isireliba gea kue.
60 Nge mɛya handunian bwesenu kpuro nu koo ka gia ma wi turowa u sãa Gusunɔ. Goo maa sari nge wi.
61 Yen sɔ̃, bɛɛ win tɔmbu, i bɛɛn gɔ̃rusu nùn wɛ̃ɛyɔ mam mam. Kpa i kpĩ i win yiirebu ka win woodaba mɛm nɔɔwa.

Ba yãku kobu torua

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 7:4-10)

62 Yen biru Salomɔɔ sina boko ka Isireliba kpuro ba mɛnna ba Yinni Gusunɔ yãkunu kua.
63 Salomɔɔ u kɛtɛ nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) ka yãanu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000) go u ka siarabun yãkunu kua. Mɛya ba ka Yinni Gusunɔ sãa yee te wukia.
64 Yen dɔma te, Salomɔɔ u dera ba sãa yee ten yaaran suunu gɔsa ba dɛɛrasia. Ma ba yãkunu kua mi, domi yãku yerun tura te ba kua ka sii gandu ta ǹ kpɛ̃ tu yãku dɔ̃ mwaararugii ni mwa ka dĩa ni ba Yinni Gusunɔ kã mi, ka sere siarabun yãkunun yaa gum.
65 Ba sãa yee ten wukiabun tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa Kunun tɔ̃ɔ bakaru di. Tɔn dabira nawa tem mɛn baaman di saa Hamatin di n ka girari Egibitin daarun bera gia. Ma ba mɛnna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ siki siki. Ba tɔ̃ɔ baka te diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
66 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, yera Salomɔɔ u ben baawure kara, ma ba nùn domaru kua. Yen biru ba sĩa ben yɛnusɔ ka nuku dobu ka bɔri yɛndu, durom mɛ Yinni Gusunɔ u win bɔ̃ɔ Dafidi ka win tɔmbu Isireliba kuan sɔ̃.

9

Yinni Gusunɔ

u maa Salomɔɔ kure
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 7:11-22)

1 Saa yè sɔɔ Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina kpaaru ka sere maa ye u gɔ̃ru doke kpuro kua u kpa,
2 saa yera Yinni Gusunɔ u nùn kure nɔn yiruse nge mɛ u raa nùn kure Gabaoniɔ.
3 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wunɛn kanaru nua. Yen sɔ̃ tɛ̃, dii te a bana nɛn sɔ̃ mi, na tu wuna nɛnɛm ta kua mi ba ko n da man sã. Ko na n tu mɛɛra kpa nɛn bwɛ̃ra n wãa te sɔɔ sere ka baadommaɔ.
4 Wunɛn tii à n sĩimɔ gem sɔɔ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ nɛn wuswaaɔ ma a nɛn woodaba ka nɛn yiirebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ Dafidi wunɛn tundo u kua,
5 kon wunɛn bandu dakaa daasia nge mɛ na wunɛn tundo wi nɔɔ mwɛɛru kua, na nɛɛ, u ǹ kɔsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo bandu di Isireliba sɔɔ.
6 Adama wunɛ ka wunɛn tɔmbu ka bɛɛn bibun bweseru ì n man yina, ma i ǹ nɛn woodaba ka nɛn yiirebu mɛm nɔɔwammɛ, ma i da i n bũnu sãamɔ,
7 kon bɛɛ wuna tem mɛ na raa bɛɛ wɛ̃ kpuron di. Kpa n maa dii te na wuna nɛnɛm nɛn sɔ̃ mi yina mam mam kpa i sekuru wa bwese tukunun wuswaaɔ nu bɛɛ yɛ̃ɛ.
8 Wi u raa dii ten kpãaru yɛ̃, ù n doonɔ mi, ma u ten bansu wa biti koo nùn mwa u nɛɛ, kuku! Mban sɔ̃na

Yinni Gusunɔ u tem mɛgibu kua mɛ,
ka maa dii teni.
9 Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ
ben Yinni deriwa wi u ben baababa
yarama Egibitin di. Wee tɛ̃ bũna ba
sãamɔ. Niya ba mɛm nɔɔwammɛ. Yen
sɔ̃na u dera wahala yeni ya bu deema.

Salomɔɔ ka Hiramun arukawani (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 8:1-18)

10 Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa
yeru ka win tiin sina kpaaru banawa
wɔ̃ɔ yɛndu u sere ye kpuro wiru go.
11 N deema Hiramu Tirin sina
bokowa u nùn dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka
sipɛrɛ ka wura mɔrisia nge mèn nɔɔ u
kĩ sanam mɛ u win sɔma ye mɔ̀. Yen
sɔ̃na u maa Hiramu wi wusu yɛndu
kã, Galilen tem sɔɔ.
12 Yera Hiramu u seewa Tirin di u da
u wuu si mɛɛra, si Salomɔɔ u nùn kã
mi.
13 Adama wuu si, su ɲ nùn wɛ̃re. Ma
u nɛɛ, wuu sinin bwesera a man kã
nɛn kĩnasi? Yera u su yĩsiru kã Kam.
Yĩsi tera ba ra ka su soku sere ka gisɔn
gisɔ.
14 N deema Hiramu u raa Salomɔɔ
wura tɔnnu ita ka bɔnu mɔrisia.

Ye Salomɔɔ u maa kua

15 Tɔn be Salomɔɔ u yoo sɔma
koosia, beya ba Yinni Gusunɔn sãa
yeru ka win tiin sina kpaa te bana
te u soka Wɔwa ye ba kɔrua, ka sere
Yerusalɛmun gbãra te, ka maa wuu si
ba mɔ̀ Hasori, ka Mɛgido, ka Gesɛɛ.
16 N deema Egibitin sunɔ u raa Gesɛɛ
wɔri u dɔ̃ɔ mɛni u Kanani be ba wãa
mi go u kpa, ma u wuu ge sua u win
bii tɔn kurɔ kã, saa ye Salomɔɔ u bii wi
sua kurɔ.
17 Yen sɔ̃na Salomɔɔ u wuu ge sɔnwa
u bana. U maa Bɛti Horoni bana ye ya
wãa wɔwaɔ,
18 ka Balati, ka Tadimɔri ye ya wãa
Yudan temɔ mi gãanu ku ra kpi,
19 ka maa wuu sìn mi u ra win
dĩanu bere, ka sìn mi win tabu kɛkɛ
be dumi gawe wãa ka sìn mi win
maasɔbu ba wãa ka si u gɔ̃ru doke u
bana Yerusalɛmuɔ ka Libaniɔ ka maa
tem mɛ u mɔ kpuro sɔɔ.
20-21 Bwese ni nu wãa Isireliban
suunu sɔɔ ba ɲ kpĩa ba go, niya
Amɔreba ka Hɛtiba ka Feresiba ka
Hefiba ka Yebusiba. Ben bibun
bwesera Salomɔɔ u yoo sɔma koosia.
Ma ba kua yobu sere ka gisɔn gisɔ.
22 Adama Salomɔɔ u ɲ Isireliba yoo
sɔma koosie. U bu kuawa win tabu
kowobu ka win tiin sɔm kowobu,
ka win sina asakpɔbu ka win tabu
sinambu ka win tabu kɛkɛ kparobu ka
win maasɔbu.
23 Be u gɔsa bu ka yoo sɔma ye
kpara, ba sãawa nɛɛra wunɔbu ka
weeraakuru (550).
24 Sanam mɛ Egibiti sunɔn bii
wɔndia wi Salomɔɔ u sue kurɔ, u wura
yɛnu ge Salomɔɔ u nùn bania sɔɔ, saa
yera Salomɔɔ u maa wɔwa ye ya wãa
sɔ̃ɔ yari yeru gia kɔrua.
25 Wɔ̃ɔ tia sɔɔ, nɔn itawa Salomɔɔ
u ra Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kue ka siarabun
yãkunu, yãku yee ten mi, te u Yinni
Gusunɔ kua. Yen biru u ra turare dɔ̃ɔ
doke kpakoro tèn wɔllɔ ba ra turare
dɔ̃ɔ doke te ba yi dii te ta dɛɛre gem
gem kɔnnɔn deedeeru. Nge mɛya
Salomɔɔ u ka sɔ̃ɔsi yèn sɔ̃ ba sãa yee
te kua.
26 Ma u dera ba goo nimkuu dãka
Ɛsioni Gebɛɛɔ, Elatin bɔkuɔ nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Naa yariɔ Edɔmun temɔ.
27 Ma Hiramu u win tiin sɔm kowo
be ba nim asansi yɛ̃ mɔrisia Salomɔɔn
goo nimkuu sin sɔ̃.
28 Yera ba da Ofiriɔ ba wura gura
tɔnnu wɔkura yiru ba ka Salomɔɔ
daawa.

10

Seban sunɔ tɔn kurɔ u Salomɔɔ mɛɛrim da (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 9:1-12)

1 Saa yè sɔɔ Seban sunɔ tɔn kurɔ u
nua ma Yinni Gusunɔ u dera Salomɔɔ
u yĩsiru yara, yera u da u ka Salomɔɔn
bwisi yin saka mɛɛri kpa u nùn gãa
sɛ̃sɔgii dabinu bikia.
2 U tura Yerusalɛmuɔ ka win sina
bwãa dabinu be ba nùn swĩi ka
yooyoo si su turare ka wura dabinu
sɔɔwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura

Salomɔɔn mi, ma u gerua kpuro ye ya wãa win gɔ̃ruɔ.
3 Ma Salomɔɔ u nùn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛ̃sie.
4 Ye kurɔ wi, u Salomɔɔn bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana,
5 ka dĩa ni u ra di, ka win bwãabun wãa yeru, ka win sɔm kowobun yãa ni ba ra doke bu ka nùn nɔɔri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye nɔraɔginu, ka maa yãku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunɔ sã, ye kpuro ya nùn biti mwa sere u wom mwɛ.

6 Ma u sina boko Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn dam ka wunɛn bwisin baaru ye na nua saa nɛn tem di, ye kpuro gema.
7 Adama na ɲ daa gari yi naanɛ kue sere na ka tunuma mini. Wee, nɛn nɔni yi ye kpuro wa. Ka gem ye na wa mini, ba ɲ daa man yen bɔnu sɔ̃ɔwa. Wunɛn bwisi ka wunɛn dukia ya kpã n kere nge mɛ wunɛn yĩsira yara.
8 Doo nɔɔrugiba wunɛn tɔmbu ka wunɛn sɔm kowo be ba nun nɔɔrimɔ saa baayere. Ma ba wunɛn bwisi yin gari swaa daki.
9 Na Gusunɔ wunɛn Yinni siara wi u nun durom kua u nun swĩi Isiriliban sina gɔna wɔllɔ. U bu kĩwa sere ka baadommaɔ. Yen sɔ̃na u nun kua ben sunɔ, a n da ka bu sirie dee dee.

10 Ma u sina boko wura kã tɔnnu ita ka bɔnu ka maa turare, ka kpee gobiginu. Salomɔɔ kun maa turare waare gam gum di ya n kpãaru nɛ mɛ.

11 Hiramun goo nimkuu si su ka wura naamɔ Ofirin di siya su maa ka dãa gea ye ba mɔ̀ santali naamɔ ka maa kpee gobiginu.
12 Ma sina boko u ka dãa ye gbereba kua sãa yerɔ, ka sere maa win tiin dirɔ. Dãa yera u maa ka sinusu kua ka be ba ra womusu kon mɔrɔkunu. Dãa yen bwesera kun saara mɔ. Mɛya ba ɲ maa yen bweseru waare.

13 Ma Salomɔɔ u sunɔ tɔn kurɔ wi wɛ̃ kpuro ye u bikia. U nùn kɛ̃ru kãwa nge mɛ win yiiko ya nɛ. Yen biru ma kurɔ wi, u gɔsira u wura win temɔ ka win bwãabu.

Salomɔɔn dukia (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:14-17, 9:13-28)

14 Wura ye Salomɔɔ u ra wa wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ ya sãawa tɔnnu yɛndu.
15 Ye baasi, u ra maa wura mwɛ tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bɔkuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.
16-17 U dera ba tɛrɛ bakanu goobu (200) ka tɛrɛ piiminu gooba wunɔbu (300) kua ka wura. Tɛrɛ baka nin teerun bunum mu sãawa kilo nɔɔba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sãa kilo tia ka bɔnu. Ma u tɛrɛ ni doke diru garu sɔɔ, te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ, win sina kpaarɔ.

18 Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu ma u tu wura gean tii pote.
19 Sina kita te, ta yɔɔtia mɔwa naa dabusanu nɔɔba tia. Ma ba ten mi u ra gballi wɔwa koosia. Ma ta nɔm sɔnditia mɔ yɛ̃si yɛ̃sika. Yen baayeren bɔkuɔra ba gbee sunɔn weenasia kua ya yɔ̃, tia nɔm dwarɔ, tia maa nɔm geuɔ.
20 Ma ba maa gbee sinansun weenasisu kua wɔkura yiru ba doke tia tia yɔɔtia yen naa dabusaru baateren yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Nɔɔba tia ya wãa nɔm dwarɔ, nɔɔba tia maa nɔm geuɔ. Sunɔ goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.
21 Salomɔɔn nɔri kpuro yi sãawa wura, ka sere maa win gbɛ̃a ye u ra ka di win sina kpaarɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔn diru. Gãanu ganu sari mi, ni ba kua ka sii geesu. Domi win waati ye sɔɔ, ba ɲ sii geesu garisi gãanu,
22 yèn sɔ̃ win tiin goo nimkusu si su ka Hiramugisu tenkuru mɔ̀ sannu su ra n naamɔ wɔ̃ɔ ita ka wɔ̃ɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sɔɔwa ka suunu donnu ka wɔnnu ka gunɔ burasu.

23 Salomɔɔ u sinam be ba wãa dunia sɔɔ kpuro bwisi ka dukia kere.
24 Tɔmbu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ, win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nùn kãn sɔ̃.
25 Wɔ̃ɔ baagere tɔmbu ba ra ka nùn kɛ̃nu naawɛ. Gabuginu sii geesu,

gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yãnu, gabu turare, gabu maa dumi ka kɛtɛkunu.
26 Ma Salomɔɔ u tabu kɛkɛba kasu yi dumi gawe ka maa maasɔbu. Tabu kɛkɛ yen geera sãawa nɔrɔbu ka nɛɛru (1.400). Maasɔ be, ba maa sãa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u maasɔ be yi yi wuu marosɔ mi win tabu kɛkɛ yi wãa ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa.
27 Ma u dera sii geesu koora Yerusalɛmu mi nge kpenu. U dera dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru ya dabia nge yakasun dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n wãa wɔwaɔ.
28-29 Salomɔɔ u tenkuba mɔ be ba ra nùn dumi ka tabu kɛkɛba dwem daawe Egibitiɔ kpa bu ka yi na wuunu ka wuunu. Tabu kɛkɛ yen tian gobi sãawa sii geesun gobi nata. Dum tian gobi maa sãa sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru. Tenku bera ba ra maa yi Hɛtiban sinambu ka Sirigibun sinambu dɔre nge mɛ.

11

Salomɔɔ u Gusunɔ biru kisi (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 11:18-12:1)

1 Egibiti sunɔn bii wɔndia wi Salomɔɔ u sue baasi, u maa bwese tukunun kurɔbu kĩa. U kurɔbu sua Mɔabuban bweseru sɔɔ ka Amɔniba sɔɔ ka Edɔmuba sɔɔ ka Sidonigibu sɔɔ ka Hɛtiba sɔɔ.
2 N deema Yinni Gusunɔ u raa Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ku raa ka bwese tuku ni mɛnna, bu ku raa maa wura nu na ben mi, nu ka bu mɛnna. Domi nu koo de bu ben gɔ̃rusu sĩiya win min di kpa bu nin bũnu sã. Adama bwese niya Salomɔɔ u da u ka mɛnna ben kurɔ be u kĩn saabu.
3 Sina bibu nata ka wunɔbuwa (700) Salomɔɔ u sua kurɔbu ka sere maa gooba wunɔbu (300) be ba ǹ sãa sina bibu. Kurɔ bera ba win gɔ̃ru sĩiya Yinni Gusunɔn min di.
4 Yera n dera win tɔkɔru sɔɔ, u da u bũu sãamɔ. Ma u ǹ maa tii Yinni Gusunɔ wɛ̃ mam mam. U ǹ kue nge mɛ win tundo Dafidi u kua Yinni Gusunɔn sãaru sɔɔ.
5 Salomɔɔ u da u Sidonigibun bũu wi ba mɔ̀ Asitaate ka Amɔniban bũu wi ba mɔ̀ Milikɔmu sãamɔ.
6 Kɔ̃sa u kua. U ǹ Yinni Gusunɔ swĩi mam mam nge mɛ win tundo Dafidi u kua.
7 Yera u maa da u bũu kɔ̃sunun turanu bana guu te ta wãa Yerusalɛmun deedeerɔ. Niya Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi ka Amɔniban bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔku.
8 Ma u win kurɔ be kpuro bũu turanu bania. Miya ba ra n bũnu yãkuru kuamme kpa ba n nu turare dɔ̃ɔ dokeamme.
9-10 N deema Gusunɔ Isireliban Yinni u raa Salomɔɔ kure nɔn yiru ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u ku raa da u bũu goo sã. Adama Salomɔɔ u ǹ Yinni Gusunɔn gere ye mɛm nɔɔwɛ. Ma u win gɔ̃ru sĩiya Yinni Gusunɔn min di. Yera Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua.
11 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee a ǹ nɛn arukawani ka nɛn wooda ye na nun wɛ̃ mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔ̃, kon wunɛn bandu karana n ten sukum wunɛn sɔm kowo goo wɛ̃.
12 Adama na ǹ ye mɔ̀ wunɛn wãaru sɔɔ, wunɛn tundo Dafidin sɔ̃. Wunɛn biin nɔmun diya kon tu mwa.
13 Adama nɛn bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃ ka sere maa Yerusalɛmu ye na gɔsan sɔ̃, na ǹ nun te kpuro mwaarimɔ. Kon nùn Isireliban bwese kɛra tia deria u ko yen sunɔ.

Salomɔɔn yibɛrɛba

14 Yinni Gusunɔ u dera Hadadi wi u sãa Edɔmun bweserun sina bii u kua Salomɔɔn wɛrɔ.
15 N deema Dafidi u raa ka Edɔmuba tabu kua u bu go. Yera win tabu sunɔ Yoabu u da mi, u ka Isireli be ba go go sike.
16 Ma u sina mi, suru nɔɔba tia, wi ka win tabu kowobu. Ma ba Edɔmuban tɔn durɔbu kpuro go, bibu ka bukurobu.
17 Saa yera Hadadi u kpikiru sua u da Egibiti gia ka Edɔmuba gabu be ba sãa win baaban yobu. N deema Hadadi wi, u sãawa aluwaasi.
18 Ye ba seewa Madianin di, ba dawa Paraniɔ, miya u maa gabu wa ba nùn swĩi ba ka tura Egibiti sunɔn mi. Yera Egibiti sunɔ wi, u nùn diru wɛ̃ ka maa

tem. Yen biru u nɔɔ mwɛɛru kua ma u ko n da nùn dĩanu wẽ.
19 Egibiti sunɔ wi, u ka Hadadi nɔnu geu mɛɛra. N deema Egibiti sunɔ wi, u kurɔ mɔ wi ba mɔ̀ Tapenɛsi. Kurɔ wi, u yiiko mɔ. Win wɔnɔwa Egibiti sunɔ u Hadadi kã u sua kurɔ.
20 Yera Hadadin kurɔ wi, u nùn bii tɔn durɔ marua. Ma ba nùn yĩsiru kã Genubati. Ma Tapenɛsi u bii wi sua u nɛnua win yɛnuɔ ka Egibiti sunɔn bibu sannu.
21 Saa ye Hadadi u nua ma Dafidi u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ, win tabu sunɔ Yoabu u maa gu, yera u Egibiti sunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de n den gɔsira n da nɛn wuuɔ.
22 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mba n nun kɔmiɛ nɛn mini a ka kĩ a we.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, na ǹ gãanu bie. Adama ka mɛ, a de n we.
23 Yinni Gusunɔ u maa Resoni Eliadan bii seeya u ka Salomɔɔ seesi. Resoni wi, u raa kpikiru suawa win yinni Hadadesɛɛ Soban sunɔn min di.
24 Sanam mɛ Dafidi u bu wɔri u goomɔ, ma Resoni wi, u tɔmbu mɛnna u kua ben wirugii. Wi, ka tɔn beya ba da ba sina Damasiɔ u bandu di mi.
25 Resoni wi, u kua Isireliban yibɛrɛ Salomɔɔn wãaru kpuro sɔɔ. Mɛya maa Hadadi u Isireliba kɔ̃sa kua, u bu tusa. Ma u da u bandu di Siriɔ.

Nɔɔ mwɛɛ te Gusunɔ u Yeroboamu kua (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 9:29-31)

26 Salomɔɔn sɔm kowo turo wi ba mɔ̀ Yeroboamu u maa nùn seesi. Win tundon yĩsira Nɛbati. U sãawa Efaratigii, win wuuwa Sereda, win mɛron yĩsira Serua. U sãawa gɔmini.
27 Wee nge mɛ u ka nùn seesi. Salomɔɔ u wɔwa gaa kɔrumɔ. Ma u Yerusalɛmun gbãraru sɔmmɔ.
28 Ye u Yeroboamu wa u sãa aluwaasi damgii u maa sɔmburu mɔ̀ mi ka hania, yera u nùn kua Manase ka Efaraimun bwese kɛran wirugii bu ka sɔmbu te ko.
29 Sɔ̃ɔ teeru, Yeroboamu u yara Yerusalɛmun di, ma u ka Gusunɔn sɔmɔ Akiya Sidonigii yinna swaaɔ. U kumbooro kpɔɔ sebua. Be yiru tɔnawa ba wãa yakasu mi dɔma te.
30 Ma Akiya u win kumbooro kpɔɔ ge nɛnua u gɛ̃ɛka bɛsi wɔkura yiru.
31 Yera u Yeroboamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yen wasi wɔkuru suo, domi amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, u koo Salomɔɔn bandu mwa u karana kpa u nun Isireliban bwese kɛri wɔkuru wẽ a n sãa ben sunɔ.
32 Adama u koo nùn kɛri tia deria win bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃, ka maa Yerusalɛmun sɔ̃. Domi Isireliban wusu kpuro sɔɔ, yera u gɔsa.
33 U yeni mɔ̀wa yèn sɔ̃ be Isireliba ba wi Yinni Gusunɔ deri. Ma ba da ba Sidonigibun bũu wi ba mɔ̀ Asitaate sãamɔ ka Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi, ka Amɔniba bũu wi ba mɔ̀ Milikɔmu. Ba yina bu sĩ win swaa sɔɔ bu sere ko ye u kĩ. Mɛya ba maa yina bu win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwa nge mɛ Dafidi wi, Salomɔɔn tundo u kua.
34 Adama u koo be de u n gina ban te dii sere u ka gbi win bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃, wi u gɔsa ma u win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwa.
35 Yen biru u koo Isireliban bwese kɛri wɔkuru mwa saa win biin nɔman di kpa u nun ko ben sunɔ.
36 Kpa u bwese kɛri tia win bii wẽ Dafidin sɔ̃ kpa u n da n kɔsire mɔ bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ wuu ge u gɔsa bu ka nùn sã mi.
37 Wunɛ maa Yeroboamu u koo nun sua kpa a n bandu dii Isireliba kpuro sɔɔ, kpa a n bu wooda wẽɛmɔ nge mɛ a kĩ.
38 À n da ko ye u nun yiire kpuro ma a sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ, ma a win woodaba mɛm nɔɔwa nge mɛ win bɔ̃ɔ Dafidi u kua, u ko n ka nun wãawa sere ka baadommaɔ, kpa u nun ko Isireliban bwese kɛri wɔkurun sunɔ. Kpa wunɛn bibun bweseru ba n da ban te di sere ka baadommaɔ nge mɛ u Dafidi nɔɔ mwɛɛru kua.
39 Nge mɛya u koo ka Dafidin bibun bweseru sekuru doke Salomɔɔn durum sɔ̃. Adama n ǹ mɔ ka baadommaɔ.
40 Ye Salomɔɔ u gari yi nua, yera u swaa kasu u ka Yeroboamu go. Ma Yeroboamu u seewa u kpikiru sua u

da Egibitin sunɔ Sisakin mi. Miya u wãa sere Salomɔɔ u ka gu.
41 Ye Salomɔɔ u kuan sukum ka sere maa win bwisin gari, ye kpuro ya yorua tireru garu sɔɔ te ba mɔ̀ Salomɔɔn kookoosun tireru.
42 Salomɔɔ u bandu diwa wɔ̃ɔ weeru Isireliba kpuro sɔɔ.
43 Ye u kpuna u gu, ba nùn sika win tundo Dafidin wuuɔ. Ma win bii Roboamu u kua win kɔsire bandu sɔɔ.

12

Roboamu u bukurobun gari yina

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 10:1-15)

1 Roboamu u da Sikɛmuɔ. Domi Isireliba kpurowa ba da mi, bu ka nùn ko sunɔ.
2 Saa yè sɔɔ Yeroboamu Nɛbatin bii u kpikiru sua Salomɔɔn sɔ̃, u wãa Egibitiɔ yera u nua ma Roboamu u bandu di. Yera ba nùn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, u na.
3 Ye u tunuma, ma wi ka Isireliban bwese kɛri wɔkuru ba mɛnna ba da ba Roboamu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
4 wunɛn tundo u sun yoo sɔma koosia, ma ya sun buniɛ nge kɛtɛn sugu. Adama wunɛ a sun tu kawo kpa su nun swĩi.
5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gina doo. N n kua sɔ̃ɔ ita kpa i wurama.
Ma tɔn be, ba doona.
6 Yera Roboamu u Isireliban bukurobu mɛnna win mi, be ba ra raa win tundo Salomɔɔ bwisi kɛ̃, u bu bikia u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n tɔn be sɔ̃.
7 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, à n wura saa gisɔn di, a tɔn be nɔɔri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kĩru, ba ko n sãawa wunɛn tɔmbu sere ka baadommaɔ.
8 Adama Roboamu wi, u ǹ bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia.
9 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n ka tɔn be wisi be ba nɛɛ, n bù yoo sɔma kawo ye nɛn tundo u raa bu koosia.
10 Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wunɛn nikibii piibu ga wunɛn tundon pɔra bɔɔrum kere.
11 Wunɛn tundo u raa bu yoo sɔma koosia. Mɛya kaa maa tu sosi. Wunɛn tundo u raa bu sɛɛyasia ka yii sɛnnu, mɛya kaa maa bu sɛɛyasia ka som kpaki.
12 Yera Yeroboamu ka tɔn be kpuro ba na Roboamun mi sɔ̃ɔ itase ye, nge mɛ u raa gerua.
13 Roboamu u tɔn be wisa ka dam, u ǹ bukuro ben bwisi yi garisi gãanu.
14 Adama win saarasi ben bwisiya u ka sɔmburu kua ma u nɛɛ, nɛn tundo u raa bɛɛ yoo sɔma koosia. Adama tɛ̃, nɛgira ta koo kera. U raa bɛɛ sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Adama nɛ, som kpakiya kon ka bɛɛ sɛɛyasia.
15 Nge mɛya Roboamu u yina u tɔn begii swaa daki domi Yinni Gusunɔwa u dera n kua mɛ, kpa win gari yi ka koora, ye u Yeroboamu Nɛbatin bii sɔ̃ɔwa saa Akiya Silogiin nɔɔn di.

Isireliban banda bɔnu kua yiru

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 10:16-11:4)

16 Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u ǹ ben gere swaa daki, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
mba n sun mɔɔsinɛ bɛsɛ ka Dafidi Isain bii.
Sa ǹ maa bɔnu gaa mɔ ka wi.
Bɛsɛ Isireliba i de su gɔsira bɛsɛn yɛnusɔ.
Wunɛ Roboamu a wunɛn bweserun wunanɔ koowo.
Ma Isireli be, ba gɔsira ben yɛnusɔ.
17 Ma Roboamu u kua Yudan bweseru tɔnan sunɔ.
18 Saa ye sɔɔra u Adoramu gɔra Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu ka yoo sɔma ko. Ma ba nùn kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii, u win tabu kɛkɛ wɔri fuuku fuuku u da Yerusalɛmuɔ.
19 Nge mɛya Isireliban bwese kɛri wɔku te, ta ka Dafidin yɛnugibu karana sere ka gisɔ.
20 Saa yè sɔɔ Isireliba kpuro ba nua ma Yeroboamu u wurama saa Egibitin di, yera ba mɛnna ba nùn sokusia. Ye u na, yera ba nùn kua ben sunɔ. Yudan bweseru baasi, goo sari wi u maa ka Dafidin bweseru yɔ̃ra.

21 Saa yè səɔ Roboamu u tunuma
Yerusalɛmuɔ, yera u Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba kpuro mɛnna. Ma u be
səɔ taba dura damgibu nərəbun suba
goobu yɛndu sari (180.000) gəsa bu da
bu Isiriliban bwese kɛri wəku te wəri,
kpa bu ban te wərama bu nùn wesia.
22 Adama Gusunɔ u ka win səmɔ
Semaya gari kua u nɛɛ,
23 a Roboamu Saloməən bii
Yudaban sunɔ ka Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba kpuro sɔ̃ɔwɔ,
24 a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Bu ku raa da bu ka ben
mɛro bisibu Isiriliba tabu ko. Ben
baawure u gəsiro win yɛnuɔ, domi
yeni ya nawa saa nɛ Yinni Gusunən
min di.
Ma ba Yinni Gusunən gere wura, ba
gəsira ba wura ben yɛnusɔ.
25 Yeroboamu u wuu ge ba mɔ̀
Sikɛmu gbãraru toosi ge ga wãa
Efaraimun guurun bera gia. Ma u sina
mi. Yen biru u yara min di u da u
Penuɛli gbãraru toosi.

Yeroboamu u Gusunən swaa deri

26-27 Yera Yeroboamu u bwisika u
nɛɛ, tən be, bà n daamɔ Yerusalɛmuɔ
bu ka yãkuru ko Yinni Gusunən sãa
yerɔ, nɛn ban te na dii mi, ta koo
ra wura Dafidin bweseru səɔ. Domi
ben laakari ya koo wura ben yinni
Roboamun mi, wi u sãa ben sunɔ. Kpa
bu man go bu wa bu ka wura win mi.
28 Ye Yeroboamu u bwisi bikia
bikia, yera u kɛtɛn bwãarokunu yiru
kua ka wura u nɛɛ, bɛɛ Isiriliba na
bɛɛ wasiraru waawa ka Yerusalɛmun
daabu. Yen sɔ̃, bɛɛn yinni wee mini wi
u bɛɛ yarama Egibitin di.
29 Ma u gen teu yi Betɛliɔ, teu maa
Danuɔ.
30 Ma yeni ya kua yina ye ya
bu sure durum səɔ, domi ba ra n
daaməwa Betɛliɔ ǹ kun mɛ Danuɔ ba n
bwãaroku ni sãamɔ.
31 Yera Yeroboamu u sãa yenu bana
gungunu wəllɔ. Yen biru u yãku
kowobu gəsa be ba kun sãa Lefin bwe-
seru.
32 Yeroboamu u tãru bura bu ka tɔ̃ɔ
bakaru ko wɔ̃ən suru nəəba itasen sɔ̃ɔ
wəkura nəəbuse səɔ, nge mɛ Yudaba
ba ra ko. Ma u da Betɛliɔ u yəəwa yãku
yerɔ u bwãaroku ni yãkuru koosi. Ma
u yãku kowo be u gəsa yi Betɛli mi.

Yeroboamun yãku yee te, ta ǹ ka Gusunɔ naawɛ

33 Ye tɔ̃ɔ te, ta tura te Yeroboamu u
bura mi, yera Isiriliba kpuro ba tɔ̃ɔ
bakaru di Betɛliɔ. Ma win tii u yəəwa
yãku yerɔ, u turare dɔ̃ɔ doke.

13

1 Yera Yinni Gusunɔ u dera win
səmɔ goo u seema saa Yudan di u na
Betɛliɔ sanam mɛ Yeroboamu u turare
dɔ̃ɔ dokemɔ ben yãku yerɔ.
2 Ma u yãku yee te nəəgiru sue u nɛɛ,
yãku yeru wunɛ! Yãku yeru wunɛ!
A nəəwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ, wee ba koo bii tən durɔ goo ma
Dafidin bweseru səɔ, kpa bu nùn yĩsiru
kɛ̃ Yosiasi. Wiya u koo se u ka bũu
yãku kowo be yãkuru ko mi ba ra raa
yãkuru ko. Kpa bu təmbun kukunu
dɔ̃ɔ mɛni wunɛn wəllɔ.
3 Gusunən səmɔ wi, u maa nɛɛ, yãku
yee teni, ta koo bɛsikirawa. Kpa ten
yãku torom mu yari baama. Saa ye
səɔ, ba koo gia ma Yinni Gusunɔwa u
gari yi gerua.
4 Sanam mɛ Yeroboamu u nua ye
səmɔ wi, u yãku yee te gerusi, yera u
nəmu dɛmia u nɛɛ, i nùn məɔ.
Adama Yeroboamun nəmu ge u
Gusunən səmɔ wi tĩi mi, ga gu, ma u
kpana u gu kure.
5 Yera yãku yee te, ta bɛsira, ma ten
yãku torom mɛ mu wãa wəllɔ mu pusi
yam kpuro nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa
gerua saa səmɔ win nəən di.
6 Yera Yeroboamu u Gusunən səmɔ
wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Gusunɔ wunɛn Yinni
kanɔ nɛn sɔ̃, kpa u de nɛn nəmu ge, gu
wurama nge mɛ ga raa sãa.
Ma səmɔ wi, u Yinni Gusunɔ kana.
Yera Yinni Gusunɔ u dera nəmu ge, ga
wurama nge mɛ ga raa sãa.
7 Saa yera sina boko Yeroboamu u
nɛɛ, a duuma nɛn yɛnuɔ kpa a di. Yen
biru, kpa n nun kɛ̃nu wɛ̃.
8 Yera Gusunən səmɔ wi, u sina boko
wisa u nɛɛ, baa à n nɛɛ, kaa man wunɛn
dirun arumanin bənu kɛ̃, na ǹ duɔ

wunɛn yɛnuɔ. Na ɲ maa dĩanu ganu dimɔ. Mɛya na ɲ maa nim nɔrumɔ.
9 Domi Yinni Gusunɔwa u man wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, n ku ra dĩanu ganu di, n ku ra nim nɔ, n ku ra maa gɔsira ka swaa ye na ka na.
10 Ye u yeniba geruа u kpa, yera u swaa gaa mwa u ka sĩa.

Gusunɔn sɔmɔn mɛm nɔɔ sariru

11 Saa ye sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ goo u maa wãa Betɛli mi. Yera win bii tɔn durɔbu ba na, ba nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u kua Betɛli mi dɔma te, ka maa gari yi u sina boko Yeroboamu sɔ̃ɔwa.
12 Ye durɔ tɔkɔ wi, u nua mɛ, yera u bu bikia u nɛɛ, swaa yerà u mwa u ka sĩa.
Ma bii be, ba nùn sɔ̃ɔwa swaa ye u ka sĩa.
13 Yera u nɛɛ, bu win kɛtɛku gaari bɔkuo.
Ye ba gu gaari bɔkua ba kpa, u gu sɔni.
14 Ma u Gusunɔn sɔmɔ wi naa swĩi. Yera u nùn deema u sɔ̃, dãa bakaru garun nuurɔ u nùn bikia u nɛɛ, wuna Gusunɔn sɔmɔ wi u na saa Yudan tem di?
Ma u nùn wisa u nɛɛ, oo, nɛna.
15 Ma durɔ tɔkɔ wi, u nɛɛ, su wura su da nɛn yɛnuɔ su di.
16 Adama sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, n ɲ koorɔ n ka nun wura n sere mam nɛɛ, kon di mi, kpa n nɔ.
17 Domi Yinni Gusunɔwa u man wooda yeni wɛ̃, u nɛɛ, n ku ra di, n ku ra maa nim nɔ mi. Kpa n ku ra ka maa swaa ye wɔma ye na ka da.
18 Yera durɔ tɔkɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn tii Gusunɔn sɔmɔwa nge wunɛ. Gusunɔwa u man win gɔrado gɔriama, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ka nun gɔsiama nɛn yɛnuɔ a di mi, kpa a nɔ.
N deema weesa durɔ tɔkɔ te, ta mɔ̀.
19 Ma Gusunɔn sɔmɔ wi, u gɔsirama u da durɔ tɔkɔ win yɛnuɔ u di u nɔra.

Gusunɔ u win sɔmɔ wi taarɛ wɛ̃

20 Ye ba sɔ̃ ba dimɔ, yera Yinni Gusunɔ u ka durɔ tɔkɔ te gari kua.
21 Ma durɔ tɔkɔ te, ta Gusunɔn sɔmɔ wi sɔ̃ɔwa ka dam ta nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u geruа. U nɛɛ, yèn sɔ̃ a ɲ win gere mɛm nɔɔwɛ wi, wi u sãa wunɛn Yinni,
22 ma a gɔsirama a di a nɔra yam mini, mi u nɛɛ, a ku di a ku maa nɔ, yen sɔ̃na tɛ̃ kaa gbi. Adama ba ɲ wunɛn goru sikumɔ wunɛn baababan sikaɔ.
23 Ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u di u kpa u nɔra, yera durɔ tɔkɔ wi, u nùn kɛtɛku gaari bɔkua.
24 Ye u gu sɔni u wiɔ, yera swaa sɔɔ gbee sunɔ ga nùn sɛ̃re ga go. Ma win goru ta kpĩ swaa sɔɔ. Ma win kɛtɛku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ̃ win bɔkuɔ.
25 Be ba sarɔ mi, ba goo te wa, ka gbee sunɔ ge, ga yɔ̃ goo ten bɔkuɔ. Ye ba tura wuu mi Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta wãa, ma ba ye tɔmbu sɔ̃ɔwa.
26 Ye Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta nua mɛ, yera ta nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wiya. Domi u ɲ Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔ̃na u nùn gbee sunɔ kpare ga nùn sɛ̃re ga go nge mɛ u raa gerua.
27 Ma durɔ tɔkɔ te, ta ten bibu sɔ̃ɔwa ta nɛɛ, i man nɛn kɛtɛku gaari bɔkuo.
Ma ba gu gaari bɔkua.
28 Yera u seewa u da. Ma u deema Gusunɔn sɔmɔn goo te wee ta kpĩ. Ma kɛtɛku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ̃ goo ten bɔkuɔ. Adama gbee sunɔ ge, ga ɲ goo te temɛ, ga ɲ maa kɛtɛku ge go.
29 Ma durɔ wi, u goo te sua u sɔndi win kɛtɛku wɔllɔ u ka tu na win wuuɔ, u sika siki wɔru ge u raa gba win tiin sɔ̃n mi, u ten gɔɔ swĩ.
30 Ye ba goo te sikua ba kpa, ma ba gɔɔ wuri kua ba nɛɛ, wanyo, wanyo, nɛn kĩnasi!
31 Ye ba yeniba kpuro kua ba kpa, yera Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ wi, u win bibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nà n gu, i man sikuo mi ba Gusunɔn sɔmɔ wi sikua, kpa nɛn kukunu nu n kpĩ wiginun bɔkuɔ.
32 Domi gari yi u geruа Betɛlin sɔ̃, ka maa bũu tura ni ba bana Samarin wuu marosɔn sɔ̃, yi koo koorawa kam kam.
33 Baa mɛ ba Yeroboamu kirɔ kua, ka mɛ, u ɲ win gɔ̃ru gɔsie. U maa kpam

bũu yãku kowobu gəsawa win təmbu səə, be ba yen kĩru mə.
34 Yera ya Yeroboamun yɛnugibu durum koosia. Yen sõna Gusunə u win bweseru kpeerasia tem mɛ kpuro səə.

Yeroboamun biin gəə

14

1 Saa ye səəra Abia Yeroboamun bii u bara.
2 Ma Yeroboamu u win kurə sõəwa u nɛɛ, na nun kanamə, a seewo a tii gəsia kpa bu ku raa gia ma a sãawa nɛn kurə kpa a da Siloə, a Gusunən səmə Akiya deema, domi wiya u man sõəwa ma nɛna kon ko tən benin sina boko.
3 Yen sõ, a pɛ̃ɛ suo wasi wəkuru ka kiranu ganu, ka tim bwãaru, kpa a ka nùn daawa kpa a nùn bikia ye ya koo bɛsɛn bii wi deema.
4 Ma kurə wi, u kua nge mɛ. U seewa u da Siloə u Gusunən səmə Akiya deema win dirə. N deema Akiyan nəni dam dwiiya təkərun sõ. U ku ra maa yam wa.
5 Yinni Gusunə u Akiya sõəwa u nɛɛ, wee Yeroboamun kurə u wee u ka bikiaru ko wunɛn mi, yèn sõ win bii u barə. U n tunuma wunɛn mi, a nùn sõəwə mɛni ka mɛni. Domi u koo tii gəsiawa nge goo.
6 Ye kurə wi, u tunuma, yera Akiya u win naasun damu nua win dii kənnəwə. Ma u nɛɛ, a duuma Yeroboamun kurə. Mban sõna a tii gəsiamə nge goo. Wee Gusunə u man yiire n nun labaari kõsa yeni sõ.
7 Yen sõ, a doo a Yeroboamu sõ a nɛɛ, amɛniwa Gusunə Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee wiya u nùn gəsa Isireliban suunu səə ma u nùn kua ben kparo.
8 U ban ten sukum mwa saa Dafidin bweserun min di u nùn wɛ̃. Adama wee u ǹ kue nge win bõə Dafidi wi u win woodaba mɛm nəəwa u nùn sãwa ka win gõru kpuro. Ma u sĩa dee dee win wuswaaə.
9 Wee, wi Yeroboamu u kõsa kua n kere tən be ba nùn gbiiye. Domi u dera ba bũnu sãwa. Ma u bwãarokunu kua ka sisu u ka wi, Gusunən məru seeya. Ma u nùn biru kisi.
10 Yen sõna u koo de kõsa yu du win yɛnuə. U koo win yɛnugibu kpuro go, bibu ka yobu, ba ǹ goo derimə. U koo bwese te kpuro gowa mam mam.
11 Wi u gu wuuə bõna nu koo yɛ̃ron goru tem. Wi u maa gu yakasə gunəsa su koo maa win goru di.
12 Tɛ̃ wunɛ win kurə a seewo a da yɛnuə. Adama à n wuu duə fia, bii wi, u ko n maa gbimawa.
13 Isireliba ba koo nùn sike kpa bu win gəə wooru sina. Wi turowa ba koo sike Yeroboamun bwese te səə. Domi wi turo wiya u Gusunə Isireliban Yinni wɛ̃re.
14 Yen biru Yinni Gusunə u koo sina boko kpao swĩi Isireliə, kpa u Yeroboamun bwese te kpuro go. Ye wee, ya mam tunuma kə.
15 Mɛya Yinni Gusunə u koo maa Isireliba nəni sõ, kpa ba n sãa nge kaba te ta bãarimə nim səə. U koo bu yara tem gem mɛn di, mɛ u ben baababa wɛ̃. Kpa u bu yarinasia sere Efaratin daarun guru giə. Domi ba win məru seeya ba bũu wi ba mə Asitaaten bwãarokunu kua.
16 U koo bu biru kisi Yeroboamun durum ye u kuan sõ, ka ye u maa dera win təmba kuan sõ.
17 Yen biru Yeroboamun kurə wi, u seewa u doona. Ye u tura yɛnuə Tirisaə, u win dii kənnə nəə səndi, yera win bii aluwaasi wi, u n gbimə.
18 Yera ba nùn sikua. Ma Isireliba kpuro ba win gəə wooru sina nge mɛ Yinni Gusunə u raa gerua, saa win səmə Akiyan nəən di.
19 Taa bi Yeroboamu u kua win bandu səə, ka nge mɛ u təmbu kpara, ye kpuron gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.
20 Wõə yɛnda yiruwa u kua bandu səə. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaə. Yera win bii Nadabu u gəna kəsire kua.

Roboamun

bandun faagin sukum
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 12:1-16)

21 Saloməən bii Roboamu u bandu di Yudaə. Win mɛron yĩsira Naama. U sãawa Amənigii. Roboamu wi, u məwa wõə weeru ka tia u sere ban te di. Ma u kua wõə wəkura nəəbu ka

yiru ban te səə Yerusalɛmuə. N deema
wuu gera Yinni Gusunə u gəsa Isire-
liban wusu kpuro səə, u win yĩsiru
doke.
22 Roboamun waati ye səə, Yudaba
ba kõsa kua Yinni Gusunən wuswaaə,
ma ba win məru seeya ya kere ye u raa
ka ben baababa kua.
23 Domi ben tii ba bũu turanu bana,
ma ba maa bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten
bwãarokunu kua ba yi gungunu wəllə
ka mi dãa koo bakanu wãa.
24 Ba maa kurəbu ka durəbu gəsa
sakararun sõ ba ka bwese ni Yinni
Gusunə u nɛɛ bu kpeerasian sãanu
saarimə.
25 Roboamun bandun wõə nəəbuse
səəra Sisaki Egibitin sina boko u na u
Yerusalɛmu tabu wəri.
26 Ma u Yinni Gusunən sãa yerun
dukia gura sere ka be Yudaban sina
kpaarugia kpuro. U maa tɛrɛ ni sua, ni
Salomɔə u kua ka wura.
27 Yera Roboamu u dera ba nin
kpaanu kua ka sii gandu. Ma u dera
sina bokon tiin kõsobu ba nu kõsu.
28 Sina boko ù n dəə Yinni Gusunən
sãa yerə, win kirukuba ba ra tɛrɛ ni
suewa ba n nùn gbiiye. Bà n gəsirama
kpa bu nu yi ben diaə.
29 Ye Roboamu u kuan sukum
mu yorua Yudaban sinambun faagin
tireru səə.
30 Win waati ye səə, tabu ra n wãawa
wi ka Yeroboamun baa səə. Yeniban
biru Roboamu u kpuna u gu.
31 Ma ba nùn sika win baababan
sikaə Dafidin wuuə. Win mɛron yĩsira
Naama, Amənigii. Win biru, win bii
Abiyamuwa u bandu kəsire kua.

15

Abiyamu

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 13:1-3, 22-23)

1 Yeroboamun bandun wõə wəkura
nəəbu ka itase səəra Abiyamu u bandu
di Yudaə.
2 U kuawa wõə ita bandu səə
Yerusalɛmuə. Win mɛron yĩsira
Maaka. U sãawa Abisaləmun * bii.
3 Durum ye Abiyamun tundo u kua,
yera win tii u maa kua. U ɲ win tii
Yinni Gusunə wɛ̃ mam mam nge mɛ
win sikado Dafidi u kua.
4 Adama Dafidin bweseru ta n ka
sõəsire bandu səə nge fitila, yen sõna
Yinni Gusunə u nùn Abiyamu kã u kua
win kəsire bandu səə, Yerusalɛmuə.
5 Domi Dafidi wi, u sĩa dee dee Yinni
Gusunən wuswaaə. U ye kpuro mɛm
nəəwa ye u nùn sõəwa u ko, ma n kun
mə ye u Uri Hɛti go ma u win kurə sua
baasi.
6 Abiyamun tundo Roboamun
waati səə, tabu kun kpa wi ka Yer-
oboamun baa səə.
7 Ye Abiyamu u kuan sukum mu
yorua Yudaban sinambun faagin
tireru səə. Mɛya maa win waati ye səə,
tabu wãa wi ka Yeroboamun baa səə.
8 Yen biru Abiyamu u kpuna u gu,
ma ba nùn sikua win baababan sikaə,
Dafidin wuuə. Ma win bii Asa u bandu
kəsire kua.

Asa u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 14:1-2, 15:16-19, 16:1-6, 11-14)

9 Yeroboamu Isireliban sunən
bandun wõə yɛndusewa Asa u bandu
di Yudaə.
10 U kuawa wõə weeru ka tia
Yerusalɛmuə. Win nikurən yĩsira
Maaka. U sãawa Abusaləmun bii.
11 Asa wi, u sĩawa dee dee Yinni
Gusunən wuswaaə nge win sikado
Dafidi.
12 U kurə tanəbu gira win tem di.
Ma u bũu ni win baababa ba raa seka
kəsuka.
13 U maa win nikurə yara sina
asakpə te u diin di, yèn sõ kurə wi,
u Asitaaten bwãaroku kua. Ma Asa
u bwãaroku ge kəsuka u gu dãə mɛni
muku muku. U gen torom gura u wisi
Sedoronin wəwaə.
14 Adama u ɲ gungunu mi ba ra
yãkuru ko mi kəsuke, baa mɛ u Yinni
Gusunə kĩa ka win gõru kpuro.
15 U maa dera ba ka kɛ̃nu na Yinni
Gusunən sãa yerə, nìn wooda win
baaba ka win tii ba yi. Kɛ̃ɛ niya sii
geesu ka wura ka sere maa yãnu ganu.

* **15:2** ***Abisaləmu*** - Baa mɛ yen yora ya wunanɛ fiiko, ka mɛ, gaba tamaa Abusaləmuwa ba ka yã.

16 Asan waati ye səɔ, tabu ra n wãawa wi ka Isireliban sunɔ Basan baa səɔ.
17 Sɔ̃ɔ teeru Basa u Yudaba wəri. Ma u Rama mwa u yen gbãraru sənwa. Kpa Yudaba bu ku raa maa ka du mi, bu yari.
18 Yera Asa u sii geesu ka wura ye ya tie kpuro gura, saa sãa yerun arumani beru yerun di, ka sere sina kpaarun arumani beru yerun di u ka gəra Damasiɔ Sirin sina boko Bɛni Hadadi Tabirimən biin mi, wi u sãa Hɛsionin debubu. Ma Asa u gəro be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nɛɛ,
19 u de su arukawani bɔke nɛ ka wi nge mɛ ya raa wãa nɛn baaba ka win baaban suunu səɔ. Wee na nùn sii geesu ka wura kɛ̃ɛma. Yen sɔ̃, u de u arukawani ye kusia, ye u ka Basa Isireliban sunɔ bɔkua, kpa u nùn deri.
20 Bɛni Hadadi u Asan gari nua, ma u win tabu sinambu gəra Isirelin wuu marosɔ, ba da ba Iyoni wəri ka Danu ka Abɛli Bɛti Maaka ka Kinɛrətu ka sere maa Nɛfitalin tem kpuro.
21 Saa ye Basa Isireliban sina boko u ye nua, yera u Raman gbãra ten səmburu deri ma u da u wãa Tirisaɔ.
22 Ma sina boko Asa u Yudaba kpuro mɛnna, baa tən turo ba ǹ deri. Ba da ba kpenu ka dãa gura ye Basa u raa ka gbãra te səmmɔ. Ma u dera ba ka ye Geban gbãraru sənwa Bɛnyamɛɛn tem səɔ, ka sere maa Misipagiru.
23 Ye Asa u kuan sukum ka sere maa wuu si u bana kpuro ka wərugɔɔ te u sɔ̃ɔsi ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru səɔ. Win təkɔru səɔ u naasu bara,
24 ma u kpuna u gu. Ba nùn sikua win baababan sikaɔ win sikado Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yosafati u gəna sina.

Nadabu u kua Isireliban sina boko

25 Nadabu Yeroboamun bii u bandu di Isireliɔ, Asa Yudan sina bokon bandun wɔ̃ɔ yiruse səɔ. Nadabu wi, u kuawa wɔ̃ɔ yiru bandu səɔ.
26 U ǹ sĩa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔ̃sa u kua nge mɛ win tundo u raa kua ye ya Isireliba doke toraru səɔ.
27 Ma Basa Akiyan bii Isakarin bweseru səɔ, u nùn seesi u sɛ̃re u go, Gibetoniɔ, Filisitiban temɔ, saa ye Nadabu ka Isireliba kpuro ba wuu ge tarusi.
28 Asa Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ itase səəra Basa u Nadabu wi go. Ma u bandu di win ayerɔ.
29 Sanam mɛ u bandu di u kpa, yera u Yeroboamun yɛnugibu kpuro go. Baa ben tən turo u ǹ deri nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua Siloɔ saa win səmɔ Akiyan nɔɔn di.
30 Yeni ya kooraWa Yeroboamun durum sɔ̃ ka yèn sɔ̃ u Isireliba doke toraru səɔ. Ma ba Gusunɔ ben Yinnin məru seeya.
31 Ye Nadabu u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru səɔ.
32 Basa ka Asan baa səɔ, tabu wãawa sere be kpuro ba ka gu.

Basa u kua Isireliban sina boko

33 Asa Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ itasewa Basa Akiyan bii u bandu di Tirisaɔ Isireliba kpuron suunu səɔ. U kuawa wɔ̃ɔ yɛnda nnɛ ban te səɔ.
34 Adama u ǹ sĩa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔ̃sa u kua. Yeroboamun yira u swĩi, ye ya Isireliba doke toraru səɔ.

16

1 Saa ye səəra Yinni Gusunɔ u win səmɔ Yehu Hananin bii gəra Basan mi, u nùn sɔ̃ u nɛɛ,
2 wiya u nùn gəsa sanam mɛ u ǹ sãa gãanu ma u nùn kua win təmbu Isireliban kparo. Adama u Yeroboamun yira swĩi. Ma u wi Gusunɔn təmbu doke toraru səɔ ba win məru seeya.
3 Yen sɔ̃, Gusunɔ u koo win yɛnu kpeerasia kpa gu ko nge Yeroboamu Nɛbatin biiguu.
4 Win yɛnugii wi u koo gbi wuuɔ, bɔ̃na nu koo yɛ̃ron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ, gunɔsa su koo yɛ̃ron goru di.
5 Ye Basa u kuan sukum ka wərugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru səɔ.

6 Yen biru Basa u kpuna u gu. Ba
nùn sika win baababan sikaɔ Tirisaɔ.
Ma win bii Ela u gɔna kɔsire kua.
7 N deema Basa u sere gbi, Yinni
Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa saa win sɔmɔ
Yehu Hananin biin nɔɔn di u nɛɛ,
win yɛnu ga koo kowa nge Yer-
oboamuguu, kɔ̃sa ye u kuan sɔ̃, ye
ya wi, Yinni Gusunɔn mɔru seeya, ka
sere yèn sɔ̃ u Yeroboamun yɛnugibu
kpuro go.

Ela u kua Isiriliban sina boko

8 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka tiase sɔɔra Ela
Basan bii u bandu di Tirisaɔ. U kuawa
wɔ̃ɔ yiru ban te sɔɔ.
9 Win tabu sunɔ turo wi ba mɔ̀
Simiri wi u ra tabu kɛkɛ yi dumi
gawen bɔnu kpare u nùn seesi saa ye
wi, Ela u wãa Tirisaɔ u tam nɔrumɔ
mu nùn goomɔ Tirisan sunɔn sɔm
kowobun wirugiin mi, wi ba mɔ̀ Ari-
tisa.
10 Miya Simiri u dua u nùn sɛ̃re u go.
Saa ye sɔɔ, Asa Yudaban sina bokon
bandun wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka yiruse
sɔɔra mi. Ma Simuri wi, u bandu di wi,
Elan ayerɔ.
11 Sanam mɛ u ban te di u kpa, yera u
Basan tɔmbu kpuro go, ka win dusibɔ
ka win kpaasibɔ. Baa ben tɔn turo u ǹ
deri.
12 Simiri u Basan yɛnugibu kpuro
gowa nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua
saa win sɔmɔ Yehun nɔɔn di,
13 ye u nɛɛ, u koo de bu Basan yɛnu
kpeerasia, wi ka win bii Elan toranun
sɔ̃ te ba dera Isireliba ba kua. Domi ba
dera ba bũnu sãwa ma ya wi Gusunɔ
Isiriliban Yinnin mɔru seeya.
14 Ye Ela u kuan sukum ba yen
gari yorua Isiriliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.

Simiri u kua Isiriliban sina boko

15 Asa, Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ tɛna ita sarise sɔɔra Simiri u
bandu di Tirisaɔ. Ma u kua sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru ban te sɔɔ. N deema saa ye
sɔɔ, Isireliba ba ben sansani gire Fil-
isitiban wuu ge ba sokumɔ Gibetonin
deedeerɔ.
16 Tɔn be ba wãa sansani mi, ba nua
ma Simiri u sina boko seesi, sere u
mam nùn go. Yen dɔma tera, Isireli be
ba wãa sansani mi, ba tabu sunɔ Omiri
kua sunɔ Isireliba kpuro sɔɔ.
17 Ma Omiri ka tɔn be, ba seewa
Gibetonin min di ba da ba Tirisa
tarusi.
18 Ye Simiri u wa ba wuu ge tarusi
mɛ, yera u da u kukua sina kpaarɔ sere
sina bokon dirɔ. Ma win tii u dii te dɔ̃ɔ
sɔ̃re.
19 Nge mɛya u ka gu win tora te
u kuan sɔ̃. Domi kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamun yira
u swĩi ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ.
20 Ye Simiri u kuan sukum ka nge
mɛ u Isiriliban sinambu seesi u go, ye
kpuro ya yorua Isiriliban sinambun
faagin tireru sɔɔ.
21 Saa ye sɔɔra Isireliba ba bɔnu kua
wuunu yiru. Wuu teeru ta ka Tibini
Ginatin bii yɔ̃ra, ma ta nùn kua sunɔ.
Teera maa ka Omiri yɔ̃ra.
22 Be ba ka Omiri yɔ̃ra bera ba
dabiru bo. Tibini u gu. Ma Omiri u
kua be kpuron sunɔ.

Omiri u kua Isiriliban sina boko

23 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ tɛna ka tiase sɔɔra Omiri u bandu
di Isireliɔ. U raa bandu di Tirisaɔ wɔ̃ɔ
nɔɔba tia u sere kua Isireliba kpuron
sunɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura yiru ban
te sɔɔ.
24 Yera u da Semɛɛn mi u Samarin
guuru dwa ka sii geesun gobi nɔrɔbun
suba nɔɔba tia (6.000). Ma u wuu bana
guu ten wɔllɔ u gu yĩsiru kã Samari,
Semɛɛ win yĩsirun sɔ̃.
25 Omiri wi, kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ ya kere sinam be
ba nùn gbiiyegia.
26 Yeroboamu Nɛbatin biin yira u
swĩi mam mam ye ya Isireliba doke
toraru sɔɔ. Ya dera ba bũnu sãwa. Ma
Gusunɔ Isiriliban Yinni u ka bu mɔru
kua.
27 Ye Omiri u kuan sukum ka
wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ye kpuro ya yorua
Isiriliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
28 Omiri wi, u kpuna u gu, ma
ba nùn sikua win baababan sikaɔ
Samariɔ. Yen biru, win bii Akabu u
gɔna kɔsire kua.

Akabu u kua Isiriliban sina boko

29 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔba itase sɔɔra Akabu

Omirin bii u maa bandu di Isiriliban mi Samariɔ. U kuawa wõɔ yɛnda yiru ban te sɔɔ.
30 Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, u kõsa kua n kere sinam be ba nùn gbiiye.
31 U ǹ daa mam yɛ̃ Yeroboamu Nɛbatin bii u durum kua, wigian kpãarun saabu. Domi u Yesabɛli Etibaalin bii sua kurɔ. Etibaali wiya u sãa Sidonigibun sunɔ. Yen biru u maa da u bũu wi ba mɔ̀ Baali sãamɔ.
32 Ma u bũu wi diru bania Samariɔ. Ma u yãku yeru kua dii te sɔɔ.
33 Ma u bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãaroku kua ge ba ko n da maa sã. Yeya n dera Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua n kere sinam be ba nùn gbiiye.
34 Akabun waati ye sɔɔ, Hili Betɛligii u seewa u Yeriko bana. Saa ye u wuu gen kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ ma win bii gbiikoo Abiramu u gu. Saa ye u maa gen gbãrarun gambo dokemɔ ma win bii dãako Segubu u maa gu. N deema Yinni Gusunɔ u raa gerua Yosue Nunin biin nɔɔn di u nɛɛ, wi u maa wuu ge bana, mɛsuma yɛ̃ron bibu ba koo gbi.

Eli u nɛɛ, gbebura koo na

17

1 Gusunɔn sɔmɔ Eli wi u wãa Tisibiɔ Galadin temɔ u sina boko Akabu sõɔwa u nɛɛ, ka Gusunɔ Isiriliban Yinni wi na sãamɔ minin wãaru, gura ka kakoru, yen gaa kun maa nɛmɔ wõɔ sinin baa sɔɔ sere dɔma te na wure na nɛɛ, ya koo nɛ.

Eli u wãa

daa te ba mɔ̀ Keritiɔ

2 Yera Yinni Gusunɔ u Eli sõɔwa u nɛɛ,
3 a seewo minin di kpa a da sõɔ yari yeru gia a n wãa Keritin daarɔ Yuudɛnin guruɔ.
4 Daa ten nima kaa n da n nɔrumɔ kpa n gunɔmɔri gɔrima yi ka nun dĩanu naawa.
5 Ma Eli u doona min di u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. U da u wãa daa ten mi.
6 Yera gunɔmɔri yi, yi ra ka nùn pɛ̃ɛ ka yaa naawɛ bururu ka yoka. Daa ten nima u ra n maa nɔrumɔ.

Eli ka kurɔ gɔmini goo

Sarepataɔ

7 Sanam dɔɔ sanam wee, daa ten nim mu kpa. Domi gura kun maa nɛɛre tem mɛ sɔɔ.
8 Yera Yinni Gusunɔ u kpam Eli sõɔwa u nɛɛ,
9 a seewo a da Sarepataɔ, Sidonin temɔ, kpa a n wãa mi. Domi na gɔmini goo sõɔwa u nun diisia.
10 Ma u seewa u da Sarepata mi. Ye u wuu ge duɔ, yera u deema gɔmini goo wee, u dãa kasu. Ma u nùn soka u nɛɛ, a suuru koowo a doo, a man nim kasuama fiiko n nɔ.
11 Ye u nim mɛ kaso dɔɔ, Eli u kpam nùn soka u nɛɛ, a man pɛ̃ɛ kpiribu kasuama mi, n nɔɔ kpɛ̃ɛ.
12 Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, ka Gusunɔ wunɛn Yinnin wãaru, na ǹ dĩa yebunu ganu mɔ yɛnuɔ, ma n kun mɔ som nɔm kure teeru te na mɔ kaarɔ ka sere maa gum fiiko bwãarɔ. Yen dãa na kasu mini, nà n sĩa yɛnuɔ, n ka doo ko su di ka nɛn bii. Yen biru kpa sa n gɔɔ mara.
13 Eli u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a doo a ko nge mɛ a gerua. Adama a gina man kira piibu kuama ka som mɛ. Yen biru kpa a wunɛ ka wunɛn biigiru ko.
14 Domi Gusunɔ Isiriliban Yinni u gerua u nɛɛ, som mɛ mu wãa kaa te sɔɔ, ka gum mɛ mu wãa bwãa te sɔɔ, mu ǹ kpeemɔ pai, sere n ka ko tõɔ te u koo de gura yu nɛ.
15 Ma u da u kua nge mɛ Eli u gerua. Wi ka win yɛnugibu ka Elin tii ba maa wa ba di sõɔ dabi dabinu.
16 Som mɛ, ka gum mɛ, mu ǹ kpa nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua win sɔmɔ Elin nɔɔn di.

Eli u kurɔ gɔmini win bii

wesia wasiru

17 Yeniban biru, kurɔ win bii u bara gem gem ma u gu.
18 Yera u Eli sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔn tɔnu wunɛ, a nawa a ka Gusunɔ nɛn toranu yaayasia? Domi wee nɛn bii u gu.

19 Eli u kurə wi sɔ̃əwa u nɛɛ, a man
bii wi wɛ̃ɛma.
Ma u nùn mwa kurə win nəman di
u ka da dii ten gidambisan wəllə mi u
ra n wãa. Ma u nùn kpĩ win kpin yerə.
20 Ma u Yinni Gusunə kana u nɛɛ,
Yinni kaa dewa kɔ̃sa yu kurə wi deema
wìn mi na səbia? Kpa a de win bii u
gbi?
21 Yera u bii wi kibarisi nən ita u
Gusunə kana u nɛɛ, Gusunə nɛn Yinni,
a de bii wi, u se.
22 Ma Yinni Gusunə u Elin kana te
mwa, bii win wɛ̃siara wurama u kua
waso.
23 Yera Eli u nùn suama u ka sarama
wasiru u nùn win mɛro wɛ̃. U nɛɛ,
wunɛn bii wee.
24 Ma kurə wi, u Eli sɔ̃əwa u nɛɛ,
tɛ̃, na gia ma Gusunən tənuwa a sãa.
Gari yi a maa gerumə yi sãawa gem, yi
weewa Gusunən min di.

Eli u nɛɛ,

gura koo maa wurama

18

1 Yeniban biru, gbebu ten wɔ̃ə itase
səə, Yinni Gusunə u Eli sɔ̃əwa u nɛɛ,
a doo, Akabu u nun wa domi kon de
gura yu nɛ.
2 Saa ye, gɔ̃əra dam mə Samariə. Ma
Eli u seewa u dəə Akabun mi.
3 N deema saa ye səəra Akabu u
Abudiasi sokusia, wi u sãa win sina
kpaarun səm kowobun wirugii.
4 Saa yè səə Yesabɛli u Yinni
Gusunən səməbu goomə, yera
Abudiasi wi, u ben wunəbu (100) sua
u bənu kua weeraakuukuubu u berua
kpee wəru səə. Miya u ra n ka bu
dĩanu ka nim daawammɛ.
5 Ye u tunuma Akabun mi, Akabu u
nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a de su da su mɛɛri
nge sa ko yaka bekusu wa mi bwii ka
daru koki yi wãa kpa bɛsɛn yooyoosu
ka dumi ka kɛtɛkunu nu wa nu di. Kpa
bɛsɛn sabenun gəə u ka saka nɛra.
6 Ma Akabu ka Abudiasi, ba yam mi
bənu kua, ba yaka bekusu kaso wəri.
Ben baawure u win swaa mwa.
7 Ye Abudiasi u swaa mə̀ u dəə, yera
u ka Eli yinna. Ma u nùn tuba. Yera u
yiira u wuswaa tem girari u nɛɛ, wuna
mini, nɛn yinni Eli?
8 Yera Eli u nùn wisa u nɛɛ, nɛna mi.
A doo a wunɛn yinni Akabu sɔ̃ ma a
man wa.
9 Ma Abudiasi u nɛɛ, toraru mba na
tora yinni, a ka kĩ a man Akabu nəmu
səndia u man go.
10 Ka Gusunə wunɛn Yinnin wãaru,
bweseru garu sari tèn mi nɛn yinni
kun gɔre bu nun kasuma. Bwese te,
tà n nɛɛ, ta ǹ nun wa mi, u ra bu
bɔ̃rusiewa kpa u n ka yɛ̃ ma geema a
ǹ wãa mi.
11 Miya a nɛɛ, n seewo n da tɛ̃ n nɛɛ,
na nun wa?
12 Nà n doona kpa Gusunən Hunde
u nun sua u ka da mi na ǹ yɛ̃. Saa ye
səə, nà n Akabu sɔ̃əwa na nun wa kpa
u na u nun bia, a n yɛ̃ ma u koo man
gowa. N deema na Gusunə nasiewa
saa nɛn piiburun di.
13 Yinni, ba ǹ nun sɔ̃əwa ye na
kua ye Yesabɛli u Yinni Gusunən
səməbu goomə? Səməbu wunəbuwa
(100) na berua. Na bu bənu kua
weeraakuukuubu. Na dera ba dua
kpee wərusu səə. Miya na ra ka bu
dĩanu ka nim daawe.
14 Yera a nɛɛ, n doo tɛ̃ n nɛn yinni sɔ̃
n nɛɛ, wunɛ Eli a wãa mini. U ǹ koo
man go?
15 Adama Eli u nùn wisa u nɛɛ, sere
ka Yinni Gusunə dam kpurogii wi na
sãaman wãaru kon da n yɔ̃ra Akabun
wuswaaə gisə.

Eli ka Akabu ba waana

16 Yera Abudiasi u da u ka Akabu
yinna ma u nùn sɔ̃əwa kpuro ye u wa.
Ma Akabu u Eli sennə da.
17 Saa ye u Eli wɛndɛ kua, yera u nùn
sɔ̃əwa u nɛɛ, wuna mi, wunɛ wi a nəni
swãa teni doke bɛsɛ Isiriliban temə?
18 Eli u nùn wisa u nɛɛ, n ǹ nɛ na nəni
swãaru doke tem mɛ səə. Wuna. Domi
wunɛ ka wunɛn tundon yɛnugibu,
bɛɛya i Yinni Gusunən woodaba deri,
ma i da i bũu wi ba sokumə Baali
sãamə.
19 Yen sɔ̃ tɛ̃, a de Isiriliba bu
mɛnnama guu te ba mə̀ Kaamɛliə ka
sere bũu wi ba sokumə Baalin yãku
kowobu tənu nɛɛru ka weeraakuru
(450) ka maa bũu wi ba sokumə
Asitaaten yãku kowobu tənu nɛɛru
(400) be ba ra mɛnnɛ bu di sannu ka
Yesabɛli.

Eli ka bũu yãku kowobu

20 Yera Akabu u gəra ba Isireliba mɛnna ka bũu yãku kowo be, guu te ba mɔ̀ Kaamɛliə.
21 Ma Eli u bu susi u nɛɛ, domma i ko i bɛɛn gɔ̃rusu yiru deri. N n Yinni Gusunən na u sãa kpuron Yinni, i nùn sãawə. N n maa Baalin na, i nùn sãawə.

Adama tən be, ba ǹ nùn gãanu ganu wisa.
22 Ma u maa bu sɔ̃əwa u nɛɛ, wee tɛ̃, nɛ turowa na tie Yinni Gusunən səməbu səə. Adama be, be ba sãa Baalin yãku kowobu, ba sãawa tənu nɛɛru ka weeraakuru (450).
23 Yen sɔ̃ tɛ̃, bu sun naa kinɛnu yiru wɛ̃ɛma. Kpa Baalin yãku kowo be, bu teeru sua bu ten yaa muriri bu səndi dãa gbebi wəllə bu ku dɔ̃ə doke. Kpa nɛ n maa teeru sua n ko mɛ.
24 Yen biru kpa bu ben bũnu soku, kpa n maa Yinni Gusunə soku kpa su wa wìn Yinni u koo wisi u dɔ̃ə doke dãa ye səə.

Ma tən be kpuro, ba nɛɛ, too, ya wã.
25 Ma Eli u yãku kowo be sɔ̃əwa u nɛɛ, i gbio i bɛɛn naa kinɛru sua i go, domi bɛɛya i dabiru bo, kpa i bɛɛn bũu soku. Adama i ku ra dɔ̃ə doke dãa ye səə ka bɛɛn tii.
26 Ma ba naa kinɛ te ba bu wɛ̃ mi go. Yera ba bũu wi soka saa bururun di sere sɔ̃ə u ka na wiru wəllə. Ba mɔ̀, Baali, a sun wurario! Ma ba yaamə ba ka ben yãku yerun tura te sikerenamə. Adama ba ǹ nəə gagu nua. Ba ǹ maa wisibu gabu wa.
27 Sɔ̃ə wii wəə te, yera den Eli u bu yaakoru mɔ̀, u mɔ̀, i gbãro ka dam, domi u sãawa bɛɛn bũu. Sərəkudo u gãanu bwisikuməwa, ǹ kun mɛ, u gãanu mɔ̀wa ni nu nùn nɛni ǹ kun mɛ u gam dawa, ǹ kun mɛ, u do! Yen sɔ̃, i gbãro kpa u dom yanda.
28 Ma ba gbãsuka tãa tãa ba seewa ba tii takobi ka yaasi səkirimə nge mɛ ben komaru. Ma yɛm mu kokumə saa ben wasin di.
29 Ye sɔ̃ə u kɛlla, yera ba maa sãaru wəri ka dam, sere yokan yãkurun saa ya ka tura. Adama ba ǹ bũu goon nəə nua, ba ǹ maa wisibu gabu nua, ǹ kun mɛ gãa ni nu koo təmbun laakari seeya.
30 Ye Eli u tən be kpuro sɔ̃əwa u nɛɛ, i susima nɛn gee, ma be kpuro ba susi win mi. Yera u Yinni Gusunən yãku yerun tura te ba raa sanka mi sənwa.
31 Ma u kpenu wəkura yiru sua nge mɛ Yakəbun bibun geera nɛ. Yakəbu wiya Yinni Gusunə u maa yĩsiru kã Isireli.
32 Kpee niya Eli u ka yãku yee te kua ma u wəru gba u ka tu sikerena. Wəru ge, ga koo nim kotosu yirun saka mwa.
33 Ma u dãa gbebi yorua tura ten wəllə u naa kinɛ te go, u ten yaa murura u səndi dãa yen wəllə.
34 Yen biru u nɛɛ, bu kotosu nnɛ nim yibio bu wisi yãku yaa ye ka dãa yen wəllə.

Ma ba kua mɛ. Ma u maa nɛɛ, bu wureo bu nim mɛ wisi.

Ma ba kua mɛ. U maa nɛɛ, bu wureo bu wisi nən itase.

Ma ba kua mɛ.
35 Ma nim mɛ, ku kokumə tura ten min di, sere mu wəru ge ga ka tu sikerenɛ mi yiba.
36 Ye yokan yãkurun saa ya tura, yera Gusunən səmə Eli u susi yãku tura ten mi, u nɛɛ, Gusunə, Aburahamu ka Isaki ka Yakəbun Yinni, a de bu gia gisə ma wuna a sãa Gusunə Isireliə, ma na maa sãa wunɛn bɔ̃ə. Kpa ba n yɛ̃ ma gãa ni na kua, wunɛn min diya nu koora.
37 A man wisio Yinni Gusunə, a man wisio, kpa tən be, bu gia ma wuna a sãa kpuron Yinni, wuna kaa de bu ben gɔ̃ru gəsie wunɛn mi.
38 Yera Yinni Gusunə u dera dɔ̃ə u sarama u yãku yee te wəri. Yaa ye, ka dãa ye, ka kpee ni, ye kpurowa ya dɔ̃ə mwaara sere ka temə. Ma wəru gen nim mɛ, mu gbera.
39 Saa ye tən be, ba wa mɛ, yera ba yiira ba wuswaa tem girari ba nɛɛ, Yinni Gusunəwa u sãa kpuron Yinni.
40 Ma Eli u nɛɛ, ǹ n mɛn na, bu bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku kowo be mwɛɛrima, bu ku raa de ben goo u kisira.

Yera ba bu mwɛɛra. Eli u dera ba ka bu da Kisionin daarə. Miya u bu sakira.

Gura ya wurama

41 Yen biru Eli u Akabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a doo a di kpa a nɔ. Domi gbãra bi a
nɔɔmɔ mini, gura ya wee mi.
42 Ma Akabu u doona u ka di kpa u
nɔ. Adama Eli u da guu ten wii kpiirɔ.
Miya u yiira u win wiru bɛri win dũan
baa sɔɔ.
43 Ma u win bɔ̃ɔ aluwaasi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a yɔɔma kpa a mɛɛri nim wɔ̃kun
bera gia.

Yera aluwaasi wi, u yɔɔwa u mɛɛra u
nɛɛ, na ǹ gãanu ganu wa.

Ma Eli u nùn daasia mɛ sere nɔn
nɔɔba yiru.
44 Ye u mɛɛra nɔn nɔɔba yiruse, yera
u nɛɛ, guru wii wuro piibu gagu wee
ga seema nim wɔ̃kun di, ga ka tɔnun
nɔm tararu nɛ.

Yera Eli u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n mɛn
na, a saro a da a Akabu sɔ̃ u win tabu
kɛkɛ ye dumi gawe sɔɔru ko u da yɛnuɔ
fuuku kpa gura yu ku raa nùn yɔ̃rasia.
45 Ye n sosi fiiko wɔlla tĩra guru
wirun saabu. Ma woo ga seewa, gura
ya tunuma ka dam. Yera Akabu u win
tabu kɛkɛ ye wɔri u da Yisirɛɛliɔ.
46 N deema Yinni Gusunɔn dam mu
wãa ka Eli. Yera u kpaka sɛ̃ka pɔraɔ,
ma u duka wuka u Akabu gbiiri, u gbia
u tura Yisirɛɛli mi.

Eli u mwia kpana

19

1 Ye Akabu u tura yɛnuɔ u win kurɔ
Yesabɛli sɔ̃ɔwa ye Eli u kua kpuro ka
nge mɛ u bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku
kowo be kpuro go ka takobi.
2 Ma Yesabɛli u Eli sɔmɔ gɔria u nɛɛ,
ma na kun nun go sia amadaare nge
mɛ a tɔn ben baawure go, bũnu nu
man kua nge mɛ nu kĩ.
3 Ye Eli u nua mɛ, yera u duka sua
u ka win hunde bere. Ma u tura Beri
Sebaɔ Yudan temɔ. Miya u win bɔ̃ɔ
aluwaasi deri.
4 Ma win tii u sanum so tɔ̃ɔ giriru,
u da u wãa gbaburɔ u sɔ̃ dãru garun
nuurɔ, ma u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ya den tura mɛ, a nɛn hunde suo.
Domi na ǹ nɛn baababa gea kere.
5 Ma u kpuna u dweeya dãa ten
nuurɔ. Yera Gusunɔn gɔrado goo u na
u nùn baba u nɛɛ, a seewo a di.
6 Ma Eli u seewa u deema kiraru
wee win wirun bɔkuɔ kpee sundu
garun wɔllɔ, ka nim bwãaru. Yera u di
u nɔra. Ma u wure u kpuna.
7 Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u kpam
wurama u nùn baba u nɛɛ, a seewo a
di, domi gbabu te ta nun tie, ta dɛ̃u.
8 Ma u seewa u di u nɔra. U dam wa
u ka sanum wɔri. U sĩa sɔ̃ɔ sɔɔ weeru
ka wɔ̃kuru weeru. Ma u tura Yinni
Gusunɔn guurɔ, te ba mɔ̀ Horɛbu.

Yinni Gusunɔ u Eli dam kã

9 Guu ten kpee wɔru sɔɔra Eli u da u
kpuna wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u
nùn bikia u nɛɛ, mba a mɔ̀ mini.
10 Ma u nùn wisa u nɛɛ, wunɛ wɔllu
ka tem Yinniwa na sannammɛ, domi
Isireliba ba wunɛn woodaba deri ma
ba wunɛn yãku yɛnu kɔsuka. Mɛya ba
wunɛn sɔmɔbu go go ka takobi. Nɛ
turowa na tie. Yera ba maa man kasu
bu hunde wuna.
11 Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a yarima kpa a yɔ̃ra guu ten wɔllɔ kpa
n na n sara wunɛn wuswaaɔ. Ma u
yarima.

Yera woo bɔkɔ ga na ga guu te
bɛsuka. Adama Yinni Gusunɔ u ǹ wãa
woo ge sɔɔ. Ma tem mu yĩira. Adama
Yinni Gusunɔ u ǹ wãa yĩiri bi sɔɔ.
12 Ma dɔ̃ɔ u maa na. Mɛya Yinni
Gusunɔ kun wãa dɔ̃ɔ wi sɔɔ. Yen biru
damu piibu gaga maa na ge ga nɔɔbu
do.
13 Ye Eli u damu ge nua, yera u
win kumbooro wiru wukiri, u yarima
kpee wɔru gen min di, u yɔ̃ra gen
nɔɔwɔ. Ma u maa nɔɔ gagu nua ga nùn
bikia ga nɛɛ, mba a mɔ̀ mini, Eli.
14 Eli u wisa u nɛɛ, wunɛ wɔllu
ka tem Yinniwa na sannammɛ domi
Isireliba ba wunɛn woodaba deri, ma
ba wunɛn yãku yenu kɔsuka. Mɛya ba
maa wunɛn sɔmɔbu go ka takobi. Nɛ
turowa na tie. Yera ba maa man kasu
bu hunde wuna.
15 Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u
nɛɛ, a gɔsiro a gbaburun swaa mwa
kpa a da Damasiɔ. À n tura mi, a
Hasaɛli bandun gum tãreo u ko Sirin
sunɔ.

16 Kpa a maa Yehu Nimusin bii bandun gum tãre u ko Isireliban sunɔ.
Kpa a Abɛli Mɛholagii wi ba mɔ̀ Safatin
bii Elisee gum tãre u ko Gusunɔn sɔmɔ
wunɛn kɔsire.
17 Kon de Hasaɛli u tɔn be go ka
takobi. Ben wi u kisira win nɔman
di, Yehuwa u koo yɛ̃ro go. Wi u maa
kisira Yehun nɔman di, kpa Gusunɔn
sɔmɔ Elisee u nùn go.
18 Adama kon tɔmbu nɔrɔbun suba
nɔɔba yiru (7.000) deri Isireliba sɔɔ, be
ba kun yiirare bũu wi ba mɔ̀ Baalin
nuurɔ bu nùn sã.

Yinni Gusunɔ u Elisee soka

19 Yen biru Eli u seewa u doona min
di. Ma u da u Elisee Safatin bii deema
u kɔrɔ mɔ̀ win gberɔ. N deema naa
wuku yɛnda nnɛwa u mɔ. Win tii u
ka yen yiru sɔmburu mɔ̀. Ma Eli u
nùn susi mi u sɔmburu mɔ̀, u win
kumbooro pota u nùn kare u ka nùn
sɔ̃ɔsi ma wiya u koo ko win kɔsire.
20 Yera Elisee u win nɛɛ yi deri u Eli
duka swĩi biruɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
de n da n nɛn tundo ka nɛn mɛro nɔɔ
kana kpa n wurama n nun swĩi.

Eli u nùn wisa u nɛɛ, a doo, adama a
n yaaye ye na nun kua.
21 Ye Elisee u gɔsirama Elin min di,
yera u na u win nɛɛ yin yiru sua u go
u ka yãkuru kua. Ma u yin sugun dãa
sua u ka yen yaa yikua, u tɔmbu wɛ̃ ba
tema. Yen biru u seewa u da u Eli swĩi
u kua win bɔ̃ɔ.

Akabu u ka Sirigibu tabu kua

20

1 Bɛni Hadadi Sirin sina boko u
win tabu kowobu kpuro mɛnna, ka
dumi ka tabu kɛkɛ be dumi gawe. Ma
sinambu tɛna ka yiru ba nùn somiru
na. Ma u da u Samari wɔri ba ye tarusi.
2 Yera u Akabu Isireliban sina boko
sɔmɔbu gɔria u nɛɛ,
3 bu nùn sɔ̃ ma win wura ka win
sii gee si u mɔ kpuro ya kua wi Bɛni
Hadadigia. Mɛya maa win kurɔbu ka
win bii be ba buram bo, ba kua wi
Bɛni Hadadigibu.
4 Ma Isireliban sina boko u nɛɛ, i doo
i bɛɛn yinni sɔ̃ ma na wura na n sãa
wigii ka nɛn ye na mɔ kpuro nge mɛ
win tii u gerua.
5 Yeniban biruwa sɔmɔ be, ba
wurama Akabun mi, ba nɛɛ, wee Bɛni
Hadadi u raa nun gɔriama a nùn sii
geesu ka wura ka wunɛn kurɔbu ka
bibu wɛ̃ɛma.
6 Yen sɔ̃, sia amadaare u koo win sɔm
kowobu gɔrima bu wunɛn diru bũuri
ka wunɛn bwãabuginu, kpa bu mɛɛri
ye ya sãa gãa bakanu wunɛn nɔni sɔɔ
bu sua.
7 Ye Akabu Isireliban sina boko u
ye kpuro nua, yera u Isireliban guro
gurobu mɛnna u nɛɛ, i ǹ wa ma durɔ
wi, u bɛsɛn kɔ̃sa kasuwa. Domi u raa
gɔrima n nùn nɛn kurɔbu ka bibu ka
sii geesu ka wura wɛ̃ɛma. Ma na ǹ yen
gaa yinɛ.
8 Ma Isireliban guro guro be, ba nɛɛ,
a ku nùn swaa daki. A ku ra wura.
9 Yera Akabu u Bɛni Hadadin gɔro
be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i bɛɛn yinni sina
boko sɔ̃ i nɛɛ, ye u gbia u bikia, kon ye
ko. Adama ye u geruma mini tɛ̃, na ǹ
ye mɔ̀.

Ma gɔro be, ba seewa ba wura ba
Bɛni Hadadi ye kpuro sɔ̃ɔwa.
10 Ye Bɛni Hadadi u nua mɛsum yera
u Akabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bũnu nu
man kua nge mɛ nu kĩ, nà kun Samari
kɔsuke sere yen tua kun tura yu nɛn
tɔmbu kpuron nɔm wɔɔnu yibu.
11 Ma Isireliban sina boko, u wisa u
nɛɛ, wi u tabu yãnu sebua, u ǹ kpɛ̃ u tii
siara nge wi u tabu yãnu pota u yi.
12 N deema Bɛni Hadadi u tam
nɔrumɔwa ka sinambu gabu sannu
kuu bekurugirɔ, sanam mɛ u Akabun
gari yi nua. Yera u win tabu kowobu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu doo bu sɔɔru ko ben
sansaniɔ kpa bu wuu ge tarusi. Ma ba
da ba gu tarusi.

Akabu u tabu di

13 Yera Gusunɔn sɔmɔ goo u na
Akabun mi, u nɛɛ, amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, a tɔn dabi te
wa? U koo nun tu nɔmu sɔndia kpa a
gia ma wiya u sãa kpuron Yinni.
14 Akabu u nɛɛ, weren min diya ya
koo ka koora mɛ.

Ma sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ,
amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U

nɛɛ, ya koo koorawa saa tabu kowo be bera ka beran wirugiba gɔsan min di.

Ma Akabu u maa bikia u nɛɛ, tabu sunɔ wara u koo wooda wɛ̃ su ka bu wɔri.

Sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, wuna kaa ko taa bin sunɔ.

15 Yera Akabu u bera ka beran tabu kowo be mɛnna. Ma ba kua goobu ka tɛna ka yiru (232). Yen biru u Isiriliban tabu kowobu mɛnna, ma be, ba maa kua nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000).

16 Ma u Sirigii be wɔrim da sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di. Saa ye sɔɔ, Bɛni Hadadi u sõ u tam nɔrumɔ wi ka sinambu tɛna ka yiru be ba nùn somiru na.

17 Isiriliban bera ka beran tabu kowo be, ba gbia ba tabu yara. Yera Bɛni Hadadi u bikia u nɛɛ, berà mini. Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, Samarin diya ba yarima.

18 Ma u nɛɛ, ba yarima bu ka tabu ko? Aa, ba yarimawa bwɛ̃ɛ dora sɔɔ? Ka mɛ, i bu mwɛɛrima wasiru.

19 Yera Isiriliban tabu kowo be ba tie, ba bera ka beran tabu kowo be swĩi.

20 Ma ben baawure u win wɛrɔ naa swĩi u go. Sirigii be ba tie, ba duki yakura ba doona. Adama Isireli be, ba bu naa swĩi. Bɛni Hadadi u duka yakura ka win duma, ka sere maa maasɔbu gabu.

21 Nge mɛya Isiriliban sina boko u ka Bɛni Hadadin tabu kowobu kamia mam mam. U ben dumi go. Ma u ben tabu kɛkɛba mwɛɛra.

22 Yera Gusunɔn sɔmɔ wi, u maa da Akabun mi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, a doo kpa a n wɔrugɔru mɔ kpa a bwisiku mɛ kaa ko. Domi wõɔ kpɔɔ Sirin sina boko wi, u koo maa gɔsirama u nun wɔri.

Sirigibu ba kpam Isiriliba wɔri

23 Sirin sina bokon tabu kowobu ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, Isiriliban bũnu nu sãawa guunuginu. Yen sõna ba sun kamia. N n mɛn na, su bu wɔri wɔwa sɔɔ kpa bu wa ma sa bu dam kere.

24 Yen sõ, a sinam be kpuro yaro bɛsɛn wuurun di kpa a tabu sinambu kɔsire ko mi.

25 Yen biru kpa a maa tabu kowo kpaobu gɔsi ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe kpa ye kpuro ya n geeru nɛ nge mɛ a raa mɔ yellun taa bi sɔɔ. Kpa su da su bu wɔri wɔwa mi. Miya sa ko bu kamia.

Yera u ben gari yi wura u kua mɛ.

26 Yen wõɔ kpɔɔ Bɛni Hadadi u win tabu kowo be mɛnna u gara, ma ba da Afɛkiɔ bu ka Isiriliba wɔri.

27 Iserliban tii, ba ben tabu kowobu mɛnna ba gara. Ma ba dĩanu sua, ba da bu ka Sirigii be wɔri. Yera ba ben sansani gira Sirigibun sansanin deedeerɔ. Ma ba sãa nge boo gõɔ pi-iminu yiru Sirigibun wuswaaɔ. Domi Sirigii be, ba dabiwa sere ba bera mi yiba.

28 Yera Gusunɔn sɔmɔ wi, u maa na Isiriliban sina bokon mi u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nɛɛ, yèn sõ Sirigibu ba nɛɛ, u sãawa guunun yinni, yen sõna u koo be tabu kowo dabi te bɛɛ nɔmu bɛria kpa i gia ma wiya u sãa kpuron Yinni.

29 Ma Sirigii be, ka Isiriliba ba kua sõɔ nɔɔba tia ba mɛɛrinɛ. Yen nɔɔba yirusera ba tabu wɔrina. Ma Isiriliba ba Sirigibun tabu kowobun nɔrɔbun suba wunɔbu (100.000) go sõɔ teeru.

30 Be ba tie, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ita sari (27.000). Ma ba duki yakikira, ba da ba wãa Afɛkiɔ. Yera gbãrara bu sɛ̃re ta go.

Akabu u Bɛni Hadadi deri u ǹ go

Saa ye sɔɔra Bɛni Hadadi u da u kukua Afɛki yen diru garun gidambisan wɔllɔ.

31 Ma win bwãaba nùn sõɔwa ba nɛɛ, wee, sa nua ma Isiriliban sinamba ra n tɔmbun wɔnwɔndu mɔ. Yen sõ, su saakiba dewe kpa su wɛ̃ɛ sɛ̃ka wirɔ nuku sankiranun sõ, kpa su da Isire-liban sina bokon mi, sɔrɔkudo u koo sun wɔnwɔndu kua, kpa u de sa n wãa.

32 Ma ba saaki be deewa pɔraɔ, yen biru ba wɛ̃ɛ sɛ̃ka wirɔ, ba da ba Isire-liban sina boko deema ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, wunɛn bõɔ Bɛni Hadadiwa u sun gɔrima u nɛɛ, a win wãaru dweo u ka wa u n wãa.

Yera Akabu u bu wisa u nɛɛ, wi, nɛn kĩnasi, u wãa wãaru sɔɔ?
33 Ye tɔn be, ba nua u wisa n do, yera ba gerua fuuku fuuku ba nɛɛ, oo, wunɛn kĩnasi u wãa.
Ma Akabu u nɛɛ, i doo i ka nùn na.
Yera Bɛni Hadadi u na wi, Akabun mi. Ma Akabu u nùn yɔɔsia win tabu kɛkɛ wɔllɔ.
34 Saa yera Bɛni Hadadi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon nun wuu si nɛn tundo u raa wunɛn tundo mwaari mi wesia. Kpa a kia dɔra yenu ko Damasiɔ nge mɛ nɛn tundo u kua Samariɔ.
Ma Akabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ maa kon nun deri a n wãa, kpa su arukawani bɔke nɛ ka wunɛ.
Ma ba arukawani ye bɔkua. Yen biru u dera Bɛni Hadadi u doona.

Gusunɔ u Akabu taarɛ wɛ̃

35 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ aluwaasi goo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u win turo kanɔ u nùn so. Adama win turo wi, u yina u nùn so.
36 Yera sɔmɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n man doonari tɛ̃, gbee sunɔ ga koo nun sɛ̃re gu go. Domi a ǹ Yinni Gusunɔn gari mɛm nɔɔwɛ.
Sanam mɛ u sɔmɔ wi doonari, yera gbee sunɔ ga nùn sɛ̃re ga go.
37 Yera sɔmɔ wi, u ka maa goo yinna, ma u nɛɛ, a man soowo, a suuru ko.
Ma durɔ wi, u nùn so u mɛɛra kua.
38 Ma sɔmɔ wi, u tii kɔsa u sɛ̃katia sɛ̃ka win nɔniɔ, u da u sina swaa baarɔ mi sina boko Akabu u koo ka doona.
39 Sanam mɛ sina boko u sarɔ win bɔkuɔ, yera u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wee na raa wãa tabu sĩa sɔɔ, ma subaru sɔɔ goo u yara u ka man tabu durɔ goo naawa n nùn kɔ̃su. U nɛɛ, nà n dera durɔ wi, u doona, nɛna kon ko win kɔsire, ǹ kun mɛ, kon sii geesun gobi nɔrɔbun suba ita (3.000) kɔsia.
40 Sanam mɛ na wãa na sirenɛ, yera durɔ wi, u man kisirari u doona.
Ma Isireliban sina boko u nɛɛ, mɛsuma ba koo nun kua. Domi wunɛn tiiwa a gerua.
41 Saa yera sɔmɔ wi, u win sɛ̃katia ye u ka nɔni bɔkua mi kusia, ma Isireliban sina boko u nùn tuba u wa ma Gusunɔn sɔmɔbun turowa.
42 Yera u maa sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yèn sɔ̃ a dera durɔ wi u nun nɔmu bɛria mi, u doona, wi u nɛɛ, a kam koosia, tɛ̃, wuna kaa gbi win ayerɔ, kpa wunɛn tɔmbu bu maa gbi win tɔmbun ayerɔ.
43 Yera Isireliban sina boko Akabu u gɔsira win yɛnuɔ ka nuku sankiranu ka mɔru.

Akabu u dera ba Nabɔti go

21

1 Yeniban biru ye ya koora wee. Durɔ goo u wãa Yisirɛɛliɔ, win yĩsira Nabɔti. U resɛm gbaaru mɔ, Akabu Samarin sunɔn sina kpaarun bɔkuɔ.
2 Sɔ̃ɔ teeru Akabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man wunɛn resɛm gbaa te derio tu ko nɛn saadiɛ̃. Domi ta wãa nɛn sina kpaarun bɔkuɔ. Kpa n nun resɛm gbaaru garu kɔsire kua tèn resɛm ya yeni gea kere. N n maa gobin na a kĩ, kon nun yi wɛ̃ nge mɛ gbaa ten geera nɛ.
3 Adama Nabɔti u nɛɛ, Gusunɔ u man bere n ka nɛn tubi sua n nun wɛ̃, ye nɛn baababa ba man deria.
4 Ma Akabu u gɔsira yɛnuɔ ka nuku sankiranu u mɔrua Nabɔti Yisirɛɛligiin gari yin sɔ̃. U da u kpuna u kɔ̃rua, u yina u di.
5 Yera win kurɔ Yesabɛli u na win mi, u nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na wunɛn nukura ka sankire sere a kpana a di.
6 U nun wisa u nɛɛ, Nabɔtiwa na sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u man win resɛm gbaaru derio. Kpa n nùn ten gobi kɔsia, ǹ kun mɛ, n nùn garu kɔsire kua. Adama u nɛɛ, u ǹ man tu wɛ̃ɛmɔ.
7 Yera Yesabɛli wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ wuna a sãa Isireliban sunɔ? A seewo a di ka nuku dobu. Nɛ, kon nun Nabɔtin gbaa te wɛ̃.
8 Yera u guro gurobu ka siri kowobu be ba wãa wuu teu ka Nabɔti tirenu yorua ka Akabun yĩsiru u Akabun yĩreru doke tire ni sɔɔ.
9 Ye u yorua wee. U nɛɛ, i kparo i baawure sɔ̃ u nɔɔ bɔke kpa i de tɔmbu bu mɛnna kpa i Nabɔti gbiisia ben wuswaaɔ.
10 Kpa i tɔn kɔ̃sobu yiru gabu wuna bu na win wuswaaɔ bu nùn taarɛ wɛ̃ ba n mɔ̀, wiya u Gusunɔ ka sina boko

bɔ̃rusi. Yen biru i nùn yaro i ka da wuun biruɔ i kpenu kasuku i go.

11 Ma Nabɔtin wuun guro guro be, ka ben siri kowo be, ba kua nge mɛ Yesabɛli u bu sɔ̃ɔwa tire ni sɔɔ.
12 Ba nɔɔ bɔku te kua wuu giru ba maa Nabɔti gbiisia tɔmbun wuswaaɔ.
13 Ma tɔn kɔ̃sobu yiru ye, ba na ba sina win wuswaaɔ. Ba tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Nabɔti u Gusunɔ ka sina boko bɔ̃rusi.

Ma ba nùn gawa ba ka yara wuun biruɔ ba kpenu kasuka ba go.
14 Ma wuun wirugii be, ba Yesabɛli sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, ba Nabɔti kpee ni kasuka ba go.
15 Saa ye Yesabɛli u nua ma ba Nabɔti go, yera u da u Akabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a resɛm gbaa te sua te Nabɔti Yisirɛɛligii u raa yina u nun dɔre mi, domi u gu.
16 Ye Akabu u nua mɛ, yera u da u gbaa te sua.

Yinni Gusunɔ

u Akabu ka Yesabɛli taarɛ wɛ̃

17 Saa yera Yinni Gusunɔ u Eli Tisibigii sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 a seewo a da a ka Akabu Isirelibaŋ sina boko yinna wi u wãa Samariɔ. Wi wee, u wãa Nabɔtin resɛm gbaarɔ u ka tu sua.
19 A nùn sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Ye u tɔnu go u kpa, yera u koo maa yɛ̃ron tubi sua? Tɛ̃ mi bɔ̃nu nu Nabɔtin yɛm dabura, miya nu koo maa win tiigim dabiri.
20-21 Yera Eli u da Akabun mi. Ye u tura mi, yera Akabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yibɛrɛ, a den man wa?

Eli u nùn wisa u nɛɛ, na nun wa. Wee, Yinni Gusunɔ u koo nun kɔ̃sa surema kpa u wunɛn tɔmbu kpuro go ka wunɛn yobɔ yèn sɔ̃ a tii yɔ̃su a kɔ̃sa kua win wuswaaɔ.
22 U koo de wunɛn yɛnu gu ko nge Yeroboamu Nɛbatin biiguu, ɲ ku mɛ, nge Basa Akiyan biiguu. Domi a win mɔru seeya, ma a Isireliba doke toraru sɔɔ.
23 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua Yesabɛlin sɔ̃. U nɛɛ, bɔ̃na nu koo win goru tem Yisirɛɛlin gbãrarun bɔkuɔ.
24 Mɛya maa Akabugibu sɔɔ, wi u gu yɛnuɔ, bɔ̃na nu koo yɛ̃ron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ, gunɔsa su koo yɛ̃ron goru di.
25 Domi goo sari wi u tii yɔ̃su kɔ̃sa sɔɔ nge Akabu, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. N deema win kurɔ Yesabɛliwa u ra n nùn dam kɛ̃mɔ u ka ye ko.
26 U kɔ̃sa kua ye ya ɲ ka nɔɔ gerurɔ. Domi u da u bũnu sãamɔ nge Amɔreba be Gusunɔ u gira. Ma u ben tem Isireliba wɛ̃.

Akabu u win durum

tuuba kua

27 Ye Akabu u Elin gari yi nua mɛ, yera u tii kawa u win yabe ni u sebua nɛnua u gɛ̃ɛka ma u saaki sua u tii tɛ̃kusi, u nɔɔ bɔkua. Saaki yera, u ra ka bɔsu ka nuku sankiranu. Yera u ra mam ka kpunɛ.
28 Ma Yinni Gusunɔ u maa Eli Tisibigii wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
29 a wa nge mɛ Akabu u tii kawa nɛn wuswaaɔ? Yen sɔ̃, na ɲ maa derimɔ kɔ̃sa ye, yu koora win waati sɔɔ. Win biin waati sɔɔra kon de yu koora.

22

Akabu u kĩ

u wuu ge ba mɔ̀ Ramɔti wɔra
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:1-3)

1 Isireliba ka Sirigibu ba kua wɔ̃ɔ yiru ben goo kun goo tabu wɔri.
2 Wɔ̃ɔ itase sɔɔ, ye Yosafati Yudaban sina boko u na Isirelibaŋ sina bokon mi,
3 yera Isirelibaŋ sina boko u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i yɛ̃ ma Ramɔti ye ya wãa Galadin temɔ ya sãawa bɛsɛgia? Mban sɔ̃na sa ɲ ko ye mwa Sirin sunɔn nɔman di.
4 Ma u Yosafati bikia u nɛɛ, kaa ka man taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ?

Yosafati u nùn wisa u nɛɛ, à n sɔɔru kpa na kpawa mi. Wunɛn tɔmbu bà n seewa, nɛgiba maa seewawa mi. Mɛya maa nɛn maasɔbu.

Sɔmɔ weesugibu ba nɛɛ,

Akabu koo tabu di
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:4-11)

5 Ma Yosafati u maa nɛɛ, na nun kanamə, a gina Yinni Gusunə bikio a nə mɛ u koo nun sə̃.
6 Saa yera Isiriliban sina boko u səməbu mɛnna nge tənu nɛɛrun (400) saka. Ma u bu bikia u nɛɛ, n doo Ramətiə Galadin temə n ka Sirigibu tabu ko? Nge n ku da.

Yera səmə be, ba nùn wisa ba nɛɛ, a doo. Yinni Gusunə u koo nun ye nəmu bɛria.
7 Adama Yosafati u bikia u nɛɛ, Yinni Gusunən səmə goo sari mini wìn min di sa ko kpĩ su Yinni Gusunən gere nə?
8 Isiriliban sina boko u nɛɛ, Gusunən səmə turowa u wãa mini, wìn min di sa ko kpĩ su Yinni Gusunən gere nə. Adama na nùn tusa. Domi u ku ra man gãa geenu sə̃. Səmə win yĩsira Misee Yimilan bii.

Ma Yosafati u nùn sə̃əwa u nɛɛ, sina boko, a ku gere mɛ.
9 Yera Isiriliban sina boko wi, u win səm kowo gəra u nɛɛ, u doo u Misee Yimilan bii wi sokuma fuuku.
10 Ma Isiriliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yãnu doke, ben baawure u sə̃ win sina kitarə, Samarin gbãra kənnəwə. Ma səmə be, ba wãa ben wuswaaə ba gari mə̀.
11 Yera Sedesiasi Kenaanan bii u sisun kəbunu seka. Ma u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerua, kəbi yini, yi sãawa yĩreru te ta wunɛn dam sə̃əsimə mɛ kaa ka Sirigibu go.
12 Nge mɛya səmə be kpuro, ba gerumə ba mə̀, a doo Ramətiə Galadin temə. Kaa nasara wa. Yinni Gusunə u koo nun tən be nəma bɛria.

Misee u Akabu sə̃əwa
ma u ǹ nasara wasi
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:12-27)

13 Səmə wi ba gəra u bu Misee sokua u nùn sə̃əwa u nɛɛ, wee səmə be ba wãa mi kpuro, ba sina boko gari gea gerua. Yen sə̃, a de wunɛ ka ben gari yi ko tia.
14 Ma Misee u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunən wãaru, ye wi, Yinni Gusunə u man sə̃əwa, yera kon gere.
15 Ye Misee u tura sina bokon wuswaaə, sina boko u nùn bikia u nɛɛ, sa ko kpĩ su tabu da Ramətі Galadin temə? Nge su ku da.

Ma u nɛɛ, i doo mɛ, i ko i nasara wa. Yinni Gusunə u koo nun bu nəmu bɛria.
16 Adama sina boko u nùn wisa u nɛɛ, nən nyewa kon nun bə̃rusia a sere man gem sə̃ mɛ Yinni Gusunə u nun sə̃əwa a gere.
17 Misee u nùn wisa u nɛɛ,
na Isiriliba wa ba yarinɛ guunu wəllə
ba sãa nge yãa ni nu kun kparo mə.
Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, tən beni ba ǹ
kparo mə.
Ben baawure u gəsiro u wura yɛnuə ka
alafia.
18 Yera Isiriliban sina boko u Yosafati sə̃əwa u nɛɛ, na ǹ daa nun sə̃əwa ma u ku ra man gãa geenu sə̃, sere gãa kə̃sunu?
19 Yera Misee u Akabu sə̃əwa u nɛɛ, a Yinni Gusunən gari swaa dakio, na nùn wa u sə̃ win sina kitaru wəllə. Ma win tabu kowobu ba yə̃ win nəm geu ka win nəm dwarə.
20 Ma u nɛɛ, wara u koo Akabu nəni wə̃ke u ka taa bi da Ramətiə Galadin temə, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianə mə̀. Wini ù n gerua mɛni, wi, u gere mɛ.
21 Yera hunde gaa ya yarima ya yə̃ra Yinni Gusunən wuswaaə ya nɛɛ, kon Akabu wi nəni wə̃ke. Yinni Gusunə u ye bikia u nɛɛ, amənа kaa koosina.
22 Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du səmə be səə, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nəni wə̃ke. Ma Yinni Gusunə u ye wisa u nɛɛ, ya wã, swaa gea. Kaa maa kpĩ a nùn nəni wə̃ke. N n mɛn na, a yario a da a ko mɛ.
23 Wee tɛ̃, Yinni Gusunə u dera hunde ye, ya dua səmə be səə, bu ka nun weesu kua. Yen sə̃, a n yɛ̃ ma kə̃sa Yinni Gusunə u koo de yu nun deema.
24 Yera Sedesiasi Kenaanan bii u susi Miseen bəkuə u nùn baara so. Ma u nɛɛ, domma Yinni Gusunən hunde u yara nɛn min di u ka sere nun gari kua.
25 Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa gia dəma te kaa duku dukubu ko, a n kuku yeru kasu dirə.

26 Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i
Misee məə i ka da Aməə wi u sãa wuun
wirugii ka maa Yoasi, sina bokon biin
mi.
27 Kpa i bu sɔ̃ i nɛɛ, amɛniwa nɛ sina
boko na gerua. Na nɛɛ, bu durə wi
məə bu doke pirisəmwə kpa ba n nùn
dĩanu ka nim wɛ̃ɛmə saka səə sere n ka
wurama tabu gberun di ka alafia.
28 Misee u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, à n
wurama ka alafia, n ǹ Yinni Gusunə u
ka man gari kua. Bɛɛ be i wãa mini,
bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gəə
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:28-34)

29 Yeniban biru, Isireliban sina
boko ka Yosafati, Yudaban sina boko
ba seewa ba taa bi da Ramətiə Galadin
temə.
30 Yera Isireliban sina boko u
Yosafati sɔ̃əwa u nɛɛ, na kon nɛn yãnu
kəsi kpa n ganu doke nì səə ba ǹ man
tubu. Adama wunɛ, a n wunɛn sina
yãnu doke.
Mɛsuma Isireliban sina boko u kua
bu ku ka nùn tubu taa bi səə.
31 N deema tabu kɛkɛ tɛna ka yiruwa
Sirin sina boko u mə ye dumi gawe.
Ma u yen wirugibu sɔ̃əwa u nɛɛ, bu ku
raa goo go ma n kun mə Isireliban sina
boko tənа.
32 Saa ye Sirin tabu wirugii be, ba
Yosafati wɛndɛ kua, yera ba nɛɛ, Isire-
liban sina bokowa mi kam kam. Ma ba
sĩirema win mi, bu nùn wəri. Adama u
nəəgiru sua u faaba kana.
33 Ye Sirin tabu kowo be, ba deema
n ǹ Isireliban sina boko mi, yera ba
nùn deri ba doona.
34 Saa ye səəra durə goo u sɛ̃u tooma
Isireliban mi gia u ǹ goo yĩisi. Adama
ga na ga Akabu wəri deedeeru mi wi
tarakpe ga yɔ̃ra. Yera u win tabu kɛkɛ
swaa sɔ̃əsio sɔ̃əwa u nɛɛ, a kɛkɛ sĩiyə
biruə kpa a man yara tabu sĩan di,
domi ba man mɛɛra kuawa mi.
35 Yen dəma te, taa bi, bu swĩa gem
gem. Ma ba sina boko nɛnusi u ka
yɔ̃ win tabu kɛkɛ səə u wuswaa tĩi
Sirigibun tabu sansanin bera gia. Ma
win yɛm mu wĩa kɛkɛ ye səə. Yen yoka
ma u gu.
36 Ye sɔ̃ə u duə, yera goo u gbãra
Isireliban sansaniə u nɛɛ, baawure u
wuro win yɛnuə.
37 Nge mɛya sina boko Akabu u ka
gu. Ma ba ka win goru na Samariə ba
sikua.
38 Ye ba win tabu kɛkɛ ye woburumə
Samarin yɛruə, yera bɔ̃nu na, nu win
yɛm dabura. Ma kurə tanəba na ba
wobura mi, nge mɛ Yinni Gusunə u
raa gerua.
39 Ye Akabu u kuan sukum ka dii
te u bana ka suunu donnu, ka wuu si
u bana kpuron gari yi wãa Isireliban
sinambun faagin tireru səə.
40 Ba Akabu sikua win baababan
sikaə. Ma win bii Akasia u bandu di.

Yosafati u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 20:31-21:1)

41 Akabu Isireliban sina bokon
bandun wɔ̃ə nnɛse səəra Yosafati u
bandu di Yudaə.
42 Yosafati wi, u məwa wɔ̃ə tɛna ka
nəəbu sanam mɛ u ban te di. Ma
u kua wɔ̃ə yɛnda nəəbu bandu səə
Yerusalɛmuə. Win mɛron yĩsira Asuba
Silikin bii.
43 U kua ye ya Yinni Gusunə wɛ̃re.
Win tundo Asan yira u swĩi mam
mam.
44 Adama u ǹ gungunu mi ba ra
bũu yãkuru ko kəsuke. U dera təmba
ben yãkunu mə̀ mi, ma ba turare dɔ̃ə
dokemə.
45 Mɛya maa bəri yɛnda wãa wi ka
Isireliban sina bokon suunu səə.
46 Ye Yosafati u kuan sukum ka
wərugəə te u sɔ̃əsi tabu səə, ye kpuron
gari yi yorua Yudaban sinambun
faagin tireru səə,
47 ka nge mɛ u kurə tanə be ba tie saa
win tundo Asan waatin di gira, be ba
gəsa ba n ka sakararu mə̀ ben sãarun
swaa səə.
48 Saa ye səə, Edəmuba ba ǹ sunə mə.
Adama Yudaban sina boko u goo yi
mi, u n ka sãa ben wirugii.
49 Yosafati u goo nimkusu dãka si ba
ko n da ka wura kaso de Ofiriə. Adama
su ku ra turi mi, su ra kəsirewa swaaə,
wuu ge ba mə̀ Ɛsioni Gebɛɛə.
50 Yera Akasia Akabun bii u Yosafati
sɔ̃əwa u nɛɛ, a kĩ wunɛn səm kowobu

ka nɛgibu ba n da de sannu? Ma Yosafati u yina.
51 Yen biruwa Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yoramu u bandu kɔsire kua.

Akasia u kua Isiriban sina boko

52 Akasia, Akabun bii u bandu di Isiriba sɔɔ Samariɔ, Yosafati Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ. Ma Akasia wi, u kua wɔ̃ɔ yiru bandu sɔɔ.
53 Win ban te sɔɔ, kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Win tundo ka win mɛron yira u swĩi, ka sere maa Yeroboamu Nɛbatin biigia, wi u Isiriba doke toraru sɔɔ.
54 Bũu wi ba mɔ̀ Baali wiya u ra yiire u n sãamɔ. Ma u Yinni Gusunɔn mɔru seeya nge mɛ win tundo u raa kua.

SINAMBUN TIRERU YIRUSE

Sinambun Tireru Yiruse te, Isireliban ban te ta bənu kua yirun gariya ta mà. Waati ye səə, Gusunən səmə Eliseewa u Isireliban sinambu kirə kua ben mɛm nəə sarirun sɔ̃.

Ta sun sɔ̃əmə nge mɛ yibɛrɛba ba na Asirin di ba Isireliba gura ba ka da ben temə. Ma ben banda nəru kua, ma n tie Yudabagiru. Adama wɔ̃ə wunaa teeru ka wəkura nəəbun biru, Babilonin sina boko u na u Yudaba wəri. Ma u Gusunən sãa yerun yãnu gura kpuro ma u Yudaban sinambu gabu ka maa Yudaba gabu mwɛɛra u ka da win temə Babiloniə. Saa yera Yudaban tiin banda nəru kua.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban bandu ka Yudabagirun gari, wiru 1n di sere wiru 17.
2. Yudaban ban dãakiru, wiru 18n di sere wiru 24.
3. Yerusalɛmun kpeeru, wiru 25.

Gusunən səmə Eli ka Akasia

1 Akabun gəən biru Məabuba ba maa ka tii yinam seewa.

2 N deema Akasia u wəruma saa win gidambisan fɛnɛntin di. Ma u tii mɛɛra kua gem gem. Yera u win bwãabu gəra u nɛɛ, i doo i man bikiaru kua Filisitiban bũu wi ba mà Baali Sebubun mi Ekoroniə. Kpa u man sɔ̃ nà n kon se nɛn mɛɛra yen bosun di.

3 Saa ye səəra Yinni Gusunən gərado u Eli Tisibigii sɔ̃əwa u nɛɛ, a seewo a ka Isireliban sina bokon səmə be yinna kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, n ǹ Gusunə sariwa Isireliə, i ka bikiaru dəə bũu wi ba mà Baali Sebubun mi Ekoroniə?

4 Yen sɔ̃ tɛ̃, amɛniwa Yinni Gusunə u gerumə u nɛɛ, kpin yee tè səə Akasia u kpĩ mi, u ǹ maa seemə. U koo gbiwa ka gem.

Ma Eli u seewa u da u kua nge mɛ gərado wi, u gerua.

5 Saa yera səmə be, ba wurama Akasian mi. Yera u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i wurama fuuku mɛ.

6 Ba nùn wisa ba nɛɛ, goowa u sun sennə na, ma u sun sɔ̃əwa u nɛɛ, su gəsiro wunɛn mi, kpa su nun sɔ̃ su nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, n ǹ Gusunə sariwa Isireliə wunɛ sina boko a ka bikiaru dəə Baali Sebubun mi Ekoroniə? Yen sɔ̃ tɛ̃, kpin yee tèn mi a kpĩ mi, a ǹ kaa maa se, kaa gbiwa.

7 Akasia u kpam bu bikia u nɛɛ, durə wi i ka yinna mi, amənа u sãa.

8 Ba nùn wisa ba nɛɛ, durə wi, yaa sansun yabera u sebua. Ma u gənan kpaka sɛ̃ke pəraə.

Yera Akasia u nɛɛ, Eliwa, Tisibigii.

Akasia u kĩ u Eli mwa

9 Ma Akasia u təmbu weeraakuru gəra ka ben wirugii u nɛɛ, bu doo guuru wəllu mi Eli u sɔ̃, bu nùn mwaama. Ye ba tura mi, yera ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, Gusunən səmə wunɛ! Sina boko u nɛɛ, a sarama.

10 Eli u wirugii wi wisa u nɛɛ, nà n sãan na Gusunən səmə, dɔ̃ə u sarama wəllun di u wunɛ ka wunɛn təmbu weeraakuu te wəri.

Yera dɔ̃ə u sarama u bu wəri.

11 Akasia u maa kpam wirugii goo gəra ka tənu weeraakuru. Ye u tura Elin mi, yera u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, Gusunən səmə wunɛ, sina boko u nɛɛ, a sarama fuuku.

12 Ma Eli u nùn wisa u nɛɛ, nà n sãan na Gusunən səmə, dɔ̃ə u sarama u nun wəri wunɛ ka wunɛn təmbu.

Ma dɔ̃ə u sarama u durə wi ka win tən be kpuro wəri u go.

13 Yera Akasia u kpam wirugii goo gəra nən itase ka təmbu weeraakuru. Ye wirugii wi, u tura mi, yera u yəəwa sere mi Eli u sɔ̃, ma u yiira win wuswaaə u nùn kana u nɛɛ, Gusunən səmə wunɛ, na nun kanamə, a nɛ ka təmbu weeraakuu ten wãaru mɛɛrio.

14 Domi a dera dɔ̃ə u wirugibu yiru ye wəri, ka ben baawuren təmbu weeraakuukuubu. Adama nɛ, na nun kanamə, a nɛn wãaru mɛɛrio.

15 Saa yera Yinni Gusunən gərado u Eli sɔ̃əwa u nɛɛ, a ka durə wi doo, a ku bɛrum ko.

Ma u sara ba da sina bokon mi.

16 U sina boko sɔ̃əwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, Gusunə sariwa Isireliə wìn mi kaa bikiaru ko, a ka bikiaru dəə Filisitiban bũu wi ba mà Baali Sebubun mi, Ekoroniə? Yen

sɔ̃, kpin yee tè sɔɔ a kpĩ mi, a ɲ maa seemɔ, kaa gbiwa.

17 Yeniban biru Akasia u kpuna u gu nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di. Ma Yoramu u bandu di. Domi Akasia u ɲ bii mara. Ma win wɔnɔ Yoramu u bandu di. N deema Yudaban sina boko Yoramu, Yosafatin biin bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔra mi.

18 Ye Akasia u kuan sukum ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Eli u suara wɔllɔ

2

1 Ye saa ya tura Yinni Gusunɔ u ka Eli sua wɔllɔ ka woo guna, yera wi ka Elisee ba seewa ba yara Giligalin di.

2 Swaa sɔɔ, yera Eli u Elisee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɔ̃ro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ sere Betɛliɔ.

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru na ɲ nun derimɔ.

Ma ba da Betɛliɔ sannu.

3 Yera Gusunɔn sɔmɔn bwãabu gabu, ba yarima ba Elisee sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃ ma gisɔra ba koo nun wunɛn yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ̃. I bɛɛn nɔsu mario.

4 Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u kpam Elisee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɔ̃ro mini. Domi ba man gɔriɔ Yerikoɔ.

Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru na ɲ nun derimɔ.

Ma ba da Yeriko mi sannu.

5 Ma Gusunɔn sɔmɔn bwãa be ba wãa Yerikoɔ, ba Elisee sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃ ma gisɔra ba koo nun wunɛn yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ̃. I bɛɛn nɔsu mario.

6 Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɔ̃ro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ Yuudɛniɔ.

Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru, na ɲ nun derimɔ.

Ma ba swaa wɔri ba n doonɔ.

7 Gusunɔn sɔmɔn bwãa ben tɔnu weeraakuru ba na ba yɔ̃ra Yuudɛnin daarun deedeeru, ba dɛsire fiiko. Ma Eli ka Elisee ba da ba yɔ̃ra daa ten goorɔ.

8 Yera Eli u win kumbooro pota u gu kurua u ka daa ten nim so. Ma nim mɛ, mu burana mu kua tem dira. Ma be yiru ye, ba tɔbura ba doona.

9 Saa ye ba sara ba kpa, Eli u Elisee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mba a kĩ n nun kua bu sere man nun suari.

Elisee u nɛɛ, ye na nun kanamɔ yera a de na n wunɛn dam mɛ Gusunɔn Hunde u nun wɛ̃n nɔn yiru mɔ.

10 Eli u nùn wisa u nɛɛ, gãa sɛ̃sɔgina a bikia. Adama à n man waamɔ sanam mɛ na suaramɔ wɔllɔ, ya koo koora nge mɛ a kĩ. À kun maa man wa ya ɲ koorɔ.

11 Nge mɛ ba faagi mɔ̀ ba ka dɔɔ, yera gãanu ganu na ka dɔ̃ɔ nge tabu kɛkɛ ye dumi gawe ka yen maasɔbu, ma ya bu karana. Ma Eli u suara wɔllɔ ka woo guna. Ma u win kumbooro kɔ̃ temɔ.

12 Saa ye Elisee u wa ba ka Eli doona, yera u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, nɛn baaba, nɛn baaba, wunɛ wi a sãa Isireliban dam mɛ mu bu kɔ̃su nge ben tabu kɛkɛ dumigii ka yen maasɔbu.

Yen biru u ɲ maa nùn wa. Ma Elisee u win tiin yaberu nɛnua u gĩa wasi yiru, nuku sankiranun sɔ̃.

13 Ma u kumbooro ge sua ge Eli u kɔ̃ temɔ. Yen biru u gɔsirama u na u yɔ̃ra Yuudɛnin daarun tɔbuɔ.

14 Yera u kumbooro ge sua u ka nim mɛ so u nɛɛ, mana a wãa, Gusunɔ, Elin Yinni. Mana a wãa!

Ma nim mɛ, mu burana mu kua tem dira. Saa yera u tɔbura.

15 Yera Gusunɔn sɔmɔn bwãa be ba na Yerikon di mi, ba nùn wa. Ma ba nɛɛ, Elin dam mu wãa Elisee sɔɔ.

Ma ba nùn sennɔ da, ba yiira win wuswaaɔ ba wiru tem girari.

16 Yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ wunɛn bwãabu sɔɔ, tabu durɔbu weeraakuru ba wãa. A de bu da bu nun wunɛn yinni kasuama. Sɔrɔkudo, Yinni Gusunɔ u ko n nùn deri guuru garun wɔllɔ, ɲ kun mɛ wɔwa gaa sɔɔ.

Ma Elisee u bu wisa u nɛɛ, i ku de bu da.

17 Adama ba nùn bikia ba baasi. Ma u wura u nɛɛ, bu doo.

Yera tɔn be, ba da ba Eli kasu sere sɔ̃ɔ ita ba ɲ̀ nùn wa.
18 Yen biru ba gɔsirama ba Elisee deema Yerikoɔ. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ɲ̀ daa bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ku da?

Elisee u nim dorasia

19 Sɔ̃ɔ teeru Yerikogibu ba na Eliseen mi, ba nɛɛ, bɛsɛn wuu ge, ga wã nge mɛ wunɛ bɛsɛn yinni a waamɔ. Adama gen nim kun gea sãa. Mɛya mu ku ra de gãanu nu ma, saa tɔmbu sere ka yaa sabenɔ ka dãaɔ.
20 Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu gbɛ̃ɛ kpaaru tama bu bɔru doke te sɔɔ.
Ma ba ka nùn tu naawa.
21 Ma u da daa ten wirɔ, u bɔɔ te doke mi. Yera u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo nim mɛ dorasia, mu ɲ̀ maa goo goomɔ, mu ɲ̀ maa yinamɔ gãanu nu ma.
22 Ma nim mɛ, mu dora sere ka gisɔn gisɔ nge mɛ Elisee u gerua.

Yɛɛ kɔ̃si yi bibu go

be ba Elisee yɛ̃ɛmɔ

23 Saa Yerikon di Elisee u maa da Betɛliɔ. Yera swaa sɔɔ, biba nùn wuremɔ ba mɔ̀, wii kpararugii, a yario minin di.
24 Yera Elisee u sĩira biruɔ u bu mɛɛrima ma u bu bɔ̃rusi ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Yera yɛɛ kɔ̃si yiru yi yarima dãa sɔ̃ɔn di yi ben weeru ka yiru sɛ̃suka yi go.
25 Saa Betɛli min di, u maa da guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Min diya u gɔsira u da Samariɔ.

Yoramu u kua Isireliban sina boko

3

1 Yosafati Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sarise sɔɔra, Yoramu Akabun bii u bandu di Isireliba sɔɔ, Samariɔ. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkura yiru ban te sɔɔ.
2 Ma u kɔ̃sa kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Adama ya ɲ̀ win tundo ka win mɛrogia tura. Domi u bũu wi ba mɔ̀ Baalin bwãarokunu kɔsuka ye win tundo u raa kua.
3 Yeroboamu Nɛbatin bii wi u Isireliba doke toraru sɔɔn yira u swĩi mam mam.

Isireliba ba ka Mɔabuba tabu kua

4 N deema Mɛsa, Mɔabuban sina boko, yaa sabenun sɔmbura u ra ko. Mɛya Isireliba ba ra nùn mɔɔru mwaari. Mɔɔ tera yãa gbiibi nɔrɔbun suba wunɔbu (100.000) ka yãa kinɛnu nɔrɔbun suba wunɔbu, ka sere maa nin sansu.
5 Saa yè sɔɔ Akabu u gu, yera Mɔabuban sunɔ wi, u Isireliba seesi.
6 Yera sɔ̃ɔ teeru Yoramu u seewa Samarin di u da u Isireliban tabu kowobu kpuro bera.
7 Ma u gɔra bu Yosafati Yudaban sina boko sɔ̃ bu nɛɛ, wee, Mɔabun sunɔ u nùn seesi. Yen sɔ̃, wi Yosafati u kĩ u na u ka nùn da bu Mɔabun sunɔ wi wɔri? Ye Yosafati u gari yi nua, u wura u nɛɛ, oo, kon da nɛ ka nɛn tɔmbu, ka maasɔ tabu durɔbu. Domi nɛ ka wunɛ sa sãawa tia.
8 Adama u bikia u nɛɛ, swaa yerà sa ko kpe su ka bu wɔri bi da. Ma Yoramu u nɛɛ, bu doo bu nùn sɔ̃ ma ba koo kpewa Edɔmun gbaburu tem mi gãanu ku ra kpi gian di.
9 Ma Isireliban sina boko ka Yudaban sina boko ka Edɔmun sina boko ba seewa ba swaa ye wɔri. Ye ba sĩa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yera sinam be, ka ben tabu kowobu ka ben yaa sabe ni ba ka bu swĩi kpuro, ba nim bia bu nɔ.
10 Ma Isireliban sina boko u nɔɔgiru sua u nɛɛ, kuukuu! Yinni Gusunɔ, a bɛsɛ sinambu ita yeni sokawa a ka sun Mɔabuba nɔmu bɛria?
11 Saa yera Yosafati u nɛɛ, Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo sari mini, wìn min di sa ko kpĩ su nɔ ye Yinni Gusunɔ u koo sun sɔ̃?
Ma Isireliban sina bokon bɔ̃ɔ turo u nɛɛ, Elisee Safatin bii u wãa mini, wi u raa sãa Elin bɔ̃ɔ.
12 Ma Yosafati u nùn bikia u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ra ka nùn gari ko?
Ba nɛɛ, oo.
Saa yera Isireliban sunɔ ka Yosafati Yudaban sunɔ, ka Edɔmun sunɔ ba seewa ba da Eliseen mi.
13 Ma Elisee u Isireliban sunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ nɛ ka wunɛ. A doo Gusunɔn sɔmɔ bèn mi wunɛn baa ka wunɛn mɛro ba ra raa bikiaru den mi.
Ma Isireliban sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, domi Yinni Gusunɔ u

bɛsɛ sinambu ita yeni sokawa u ka sun Məabuba nəmu bɛria.

14 Yera Elisee u nɛɛ, sere ka Gusunə wəllu ka tem Yinnin wãaru wìn səmə na sãa, nà kun daa Yosafati Yudaban sina boko mɛɛra, na ǹ daa wunɛn laakari mò, n sere mam nɛɛ, kon nun mɛɛri.

15 Adama tɛ̃, a ka man mərəku sowo naawa.

Sanam mɛ mərəku sowo wi, u na u mərəku soomə, yera Yinni Gusunən dam mu dua Elisee səə.

16 Ma u nɛɛ, ye Yinni Gusunə u gerua wee. U nɛɛ, i wərusu gbeo wəwa mini.

17 Domi i ǹ woo wasi, i ǹ maa gura wasi. Ka mɛ, wəwa ye, ya koo nim yibu kpa i nə bɛɛ ka bɛɛn tabu kowobu, ka maa sere bɛɛn yaa sabenu.

18 Adama yeniba kpuro gãa piimina Yinni Gusunən nəni səə. Domi u koo Məabuba bɛri bɛɛn nəma səə.

19 Kpa i ben wuu marosu mwɛɛri si su gbãranu mə. Kpa i ben dãa gbaanu kpuro mwɛɛri i bəəri. Kpa i ben dəkəba ka ben bwii kpuro kəre. Mɛya i ko i maa ben gbee geenu kam koosia i nu kpenu sɛ̃siki.

20 Yen sisiru bururu, saa ye ba kĩ bu bururun yãkuru ko, yera ba wa wee, nim mu wee, saa Edəmun bera gian di, mu tem wukiri.

21 Saa ye səəra Məabuba ba nua ma sinam be, ba bu wərim wee. Yera ba ben təmbu kpuro mɛnna be ba tura bu tabu da ka be ba kere mɛ. Ma ba bu yi yi ben tem nəə bura yenə.

22 Ye Məabu be, ba seewa bururu, yera ba wa sõə yana ballimə nim mɛ səə. Ma mu sõri nge yɛm.

23 Saa yera ba nɛɛ, yɛma mi, Isirelibən sinam be ka ben tabu kowoba ba səkirina ba goona. N n mɛn na, i de su da su ben yãnu gura.

24 Ye ba tura Isirelibən sansaniə, yera Isireliba ba yarima ba bu go go. Ben gaba duki yakikira. Ma Isireliba ba bu naa swĩi sere wuuə ba bu go go.

25 Ma ba ben wuu marosu kpuro kəsuka ba ben gbee geenu kpuro kam koosia. Ba nu kpenu sɛ̃siki. Ma ba ben dəkəba ka bwii kpuro kərua. Ba maa ben dãa gbaanu kpuron dãnu bəəra.

Yen biru be ba ka kpurantɛɛru tabu mò, ba wuu ge ba mò Kiri Haresɛti wəri, ba gen gbãraru kəsuka.

26 Ye Məabuban sunə u wa ma ba nùn tabu kamiawa, yera u təmbu nata ka wunəbu (700) wuna be ba ka takobi tabu yɛ̃, ba swaa kasu bu ka da bu Edəmun sunə wəri. Adama ba kpana.

27 Yera Məabuban sunə wi, u win yeruma sokusia wi u koo raa nùn kəsire ko bandu səə. Ma u nùn mwa u ka yãku dõə mwaararugiru kua win gbãraru wəllə. Ma ya Isireliba biti kua. Yen sõna ba gəsira ba doona ba nùn deri.

Elisee u kurə gəmini goo somi

4

1 Sõə teeru kurə goo u na Eliseen mi. N deema win durə u raa wãawa Gusunən səmən bwãabu wuuru səə. Yera kurə wi, u Elisee nəəgiru sue u nɛɛ, wee nɛn durə wi u sãa wunɛn səm kowo u gu. A maa yɛ̃ ma u Yinni Gusunə nasie. Yera u durə goon dibu nɛni. Durə wiya u na u nɛn bibu yiru mwa. U bu kua yobu.

2 Yera Elisee u nùn bikia u nɛɛ, mba kon kpĩ n nun kua. A man sõəwə ye a mə yɛnuə. Ma kurə wi, u nùn wisa u nɛɛ, yinni, na ǹ gãanu ganu mə yɛnuə, ma n kun mə gum fiiko akparaba səə.

3 Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, a doo a gbɛ̃a bəkura wunɛn berusebu kpuron mi kpa a ka nu na dabi dabinu.

4 À n tura wunɛn yɛnuə, a duo wunɛn dirə ka wunɛn bibu kpuro i tii diru kɛnusi. Yen biru kpa a gum mɛ wisi wisi gbɛ̃ɛ ni səə. Nin ni nu yiba kpa a ni yi bee tia.

5 Saa yera kurə wi, u seewa u Elisee deri. Ma u da u tii gambo kɛnusi wi ka win bibu. Ma bii be, ba nùn gbɛ̃ɛ ni tĩimə u gum mɛ wisimə.

6 Sanam mɛ gbɛ̃ɛ ni, nu yiba yera u win bii turo sõəwa u nɛɛ, a maa man gbɛ̃ɛru wɛ̃ɛma.

Yera bii wi, u nɛɛ, gbɛ̃a kpa.

Ma gum mɛ, mu yõra.

7 Yen biruwa u da u Elisee deema u nùn sõəwa ye ya koora. Ma Elisee u nùn sõəwa u nɛɛ, a doo a gum mɛ dəra kpa a ka mɛn gobi dii bi kəsia. Kpa a yi

yi tie yi, i n dimɔ i n ka wãa wunɛ ka wunɛn bibu.

Elisee ka kurɔ gobigii

wi u wãa Sunɛmuɔ

8 Sɔ̃ɔ teeru Elisee u sarɔ Sunɛmuɔ. N deema kurɔ gobigii goo wãa mi, ma kurɔ wi, u nùn suuru kana u na u di win mi. Saa maa dɔma ten di, ù n sarɔ mi, miya u ra gɛre u di.

9 Yera kurɔ wi, u win durɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ wi u ra sare mini, Gusunɔn tɔn dɛɛrowa u sãa.

10 A de su gidambisa bani bɛsɛn dirun wɔllɔ. Kpa su kpinu doke mi ka tabulu ka kitaru ka fitila. Kpa durɔ wi, u n da n wãa mi, ù n na.

11 Sɔ̃ɔ teeru Elisee u maa wura mi, yera u deema ba ye kpuro bana. Ma u da u kpuna mi.

12 Ma u win sɔm kowo aluwaasi wi ba ra soku Gehasi gɔra u da u kurɔ wi sokuma. Yera u da u nùn soka. Ma kurɔ wi, u na u yɔ̃ra Eliseen wuswaaɔ.

13 Elisee u Gehasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kurɔ wi sɔ̃, wee u sun bɛɛrɛ doke nɛ ka wunɛ. Tɛ̃ mba u kĩ su nùn kua. U kĩ su win durom mɛ u sun kua sina boko sɔ̃? N kun mɛ tabu sunɔ?

Adama kurɔ wi, u wisa u nɛɛ, na wãawa mini ka bɔri yɛndu nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.

14 Yen biru Elisee u Gehasi bikia u nɛɛ, mba sa ko kpĩ su kurɔ wi kua.

Gehasi u wisa u nɛɛ, u ǹ bii marure, win durɔ maa sere tɔkɔ kua.

15 Elisee u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a nùn sokuma.

Ma Gehasi u nùn soka u na u yɔ̃ra dii kɔnnɔwɔ.

16 Elisee u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gasɔku amadaare, kaa bii tɔn durɔ taaru swĩi.

Yera kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a ku man nɔni wɔ̃ke, domi a sãawa Gusunɔn tɔnu.

17 Yen biruwa kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara wɔ̃ɔ kpɔɔ ge sɔɔ, ge Elisee u nùn bura.

Elisee

u kurɔ gobigii win bii seeya

18 Bii wi, u kpɛ̃a. Sɔ̃ɔ teeru ye u yara u da mi win tundo u wãa ka win sɔm kowobu ba dobi gɛ̃ɛmɔ.

19 Yera u win tundo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn wira man dumɔ, nɛn wira man dumɔ.

Ma tundo u win sɔm kowo turo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka nùn doo win mɛron mi fuuku.

20 Saa yera u bii wi sua u ka da. Ma mɛro u nùn sua u taaru sɔndi. Sere n ka ko sɔ̃ɔ sɔɔ, bii wi, u gu.

21 Ma kurɔ wi, u yɔɔwa dii te ba Elisee kuan mi, u bii goo te kpĩ win kpin yerɔ. Ma u tu gambo kɛnusi u sarama.

22 Yen biru u win durɔ soka u nɛɛ, a man sɔm kowo ben turo kɛ̃ɛma ka kɛtɛku teu. Na kon duka da Eliseen mi, n wurama tɛ̃.

23 Durɔ wi, u nɛɛ, mban sɔ̃na a dɔɔ win mi gisɔ. Domi suru kpao kun yara. Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira kun maa tura. Adama kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, gam sari.

24 Yen biru u dera ba kɛtɛku gaari bɔkua. Ma u sɔm kowo wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka man doo a ku yɔ̃ra gam, ma n kun mɔ na nɛɛ, a yɔ̃ro.

25 Ma ba da mi Elisee u wãa guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Ye u kurɔ wi wɛndɛ kua, yera u win bɔ̃ɔ aluwaasi Gehasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kurɔ Sunɛmugii wi wee, u wee.

26 A duka doo a ka nùn yinna. A nùn bikia a nɛɛ, u bwãa do? Win durɔ maa ni? Bii wi, u alafia mɔ? Yɛnugibu kpuro ba bwãa do?

Ye u nùn bikia mɛ, ma kurɔ wi, u wisa u nɛɛ, sa bwãa do kpuro gbãa gbãa.

27 Ye kurɔ wi, u tura mi Elisee u wãa guu ten wɔllɔ, yera u win naasu sɛ̃re. Ma Gehasi u susi u ka nùn bɔria. Ma Elisee u nɛɛ, a nùn derio. Domi u wãa nuku sankiranu sɔɔ. Na ǹ maa yɛ̃ mban sɔ̃na. Domi Yinni Gusunɔ kun man ye sɔ̃ɔsi.

28 Yera kurɔ wi, u Elisee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni, na nun bii bikia? Na ǹ daa nun sɔ̃ɔwa na nɛɛ, a ku man nɔni wɔ̃ke?

29 Ma Elisee u Gehasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tii suo kpa a nɛn dɛka sua a n nɛni a da kurɔ win yɛnuɔ. À n ka goo yinna swaaɔ, a ku yɔ̃ra a yɛ̃ro tɔbiri. Goo ù n maa nun tɔbura, a ku nùn wurari. À n tura mi, a nɛn dɛka ye sɔndio bii win wuswaaɔ.

30 Ma bii win mɛro u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru, na ǹ nun derimɔ n doona minin di.
Yera Elisee u seewa u bu swĩi.
31 Gehasi u bu gbiiya u doona. Ye u tura mi, yera u dɛka ye sua u sɔndi bii win wuswaaɔ. Adama bii wi kun kusunu kue u sere nɛɛ, u koo gari gere. Yen biru Gehasi u gɔsira u ka Elisee yinna. U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii wi kun seewe.
32 Ye Elisee u dua diru mi, u deema wee bii goo te, ta kpĩ win kpin yerɔ.
33 Yera u tii gambo kɛnusi u Yinni Gusunɔ kana.
34 Ma u bii wi kibarisi, u win nɔɔ girari win nɔɔwɔ. U win nɔni girari win nɔniɔ. Ma u maa win nɔma sɔndi win nɔmaɔ. Mɛya u bii wi kibarisi sere win wasi yi ka swĩa.
35 Elisee u seewa bii win wɔllun di. Ma u gina sĩa sĩa dii te sɔɔ. Yen biru u maa wurama u nùn kibarisi. Bii wi, u sũa nɔn nɔɔba yiru, ma u nɔni wukia.
36 Yera Elisee u Gehasi soka u nɛɛ, a doo a kurɔ wi sokuma.
Ma Gehasi u da u nùn sokuma. Ye kurɔ wi, u tunuma Eliseen mi, yera Elisee u nɛɛ, a wunɛn bii suo.
37 Ma u yiira Eliseen nuurɔ u wiru tem girari, yen biru u win bii sua u yara.

Kpee yi yi ǹ diirɔ

38 Yeniban biru, Elisee u wurama Giligaliɔ. Saa ye sɔɔ, gɔ̃ɔra wãa tem mi. Ma Gusunɔn sɔmɔn bwãabun wuuru ta sɔ̃ win wuswaaɔ. Yera u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a weke bakaru sɔndio a sɔmɔ be kpee saawa.
39 Yera sɔmɔ ben turo u seewa u kpee yorim da yakasɔ. Yera u kaaru garun marum wa resɛm yakasugia sɔɔ. Ma u mu yora u bɔɔru yibia. Ye u tura yɛnuɔ yera u mu bɔɔra u kpɛ̃ɛ kpee yi sɔɔ. Domi ba ǹ mu yɛ̃.
40 Ma ba tɔmbu wɛ̃ bu ka di. Adama sanam mɛ ba ye dabura ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, dɛ̃ɛ wãa kpee yi sɔɔ, Yinni Gusunɔn sɔmɔ wunɛ!
Goo kun kpĩa u maa yi di.
41 Yera Elisee u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a som sua a doke kpee weke te sɔɔ. Ma sɔm kowo wi, u kua mɛ. Yera Elisee u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yi tɔmbu wɛ̃ɛyɔ bu di.
Domi gãa kɔ̃sunu kun maa wãa kpee yi sɔɔ.

Elisee u tɔmbu wunɔbu diisia

42 Yeniban biru, durɔ goo u na saa Baali Salisan di u ka Elisee pɛ̃ɛ naawa, ye ba kua ka ɔɔsun som kpam ka sere maa dĩa bimi kpɛɛ gɛɛn saaki tia. Yera Elisee u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u ye bɔnu koowo tɔn be ba wãa min sɔ̃.
43 Adama sɔm kowo wi, u nùn wisa u nɛɛ, amɔna kon kpĩ n ka dĩa nini tɔmbu wunɔbu (100) diisia.
Ma Elisee u maa nùn wisa u nɛɛ, a ye tɔn be kpuro bɔnu kuo. Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, baawure u koo wa u di, kpa nu tiara.
44 Ma Eliseen sɔm kowo wi, u pɛ̃ɛ ye, tɔn be bɔnu kua. Ben baawure u wa u di. Ma sukum tia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

Namani u bɛkura

5

1 Namani u sãawa Sirin sina bokon tabu sunɔ, ma u sãa tɔn boko bɛɛrɛgii win yinnin nɔni sɔɔ. Domi win min diya Yinni Gusunɔ u dera Sirigibu ba nasara wa. Adama tabu durɔ wi, u bara disigiru mɔ win wasi sɔɔ.
2 N deema Sirigibu ba Isireliban bii wɔndia goo mwaama sanam mɛ ba ka Isireliba tabu kua. Bii wiya, u ra n wãa Namanin kurɔn mi.
3 Sɔ̃ɔ teeru bii wi, u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni ù n daa da Gusunɔn sɔmɔ wi u wãa Samariɔn mi u koo nùn bɛkia.
4 Ye Namani u gari yi nua, yera u seewa u da u win yinni sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mɛni ka mɛniwa bii wɔndia wi sa mwaama Isireliban tem di u gerua.
5 Ma sina boko wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a de a da Samari mi, kpa n Isireliban sina boko tireru yorua n nun wɛ̃.
Ma Namani u seewa u sii geesu sua kilo gooba wunɔbu (300), ka wura kilo wata ka yabe kumboorosu wɔkuru.
6 Ye u tura mi, yera u tire te Isireliban sina boko wɛ̃. Ye ta gerua wee.

Sina boko, tire teni tà n wunɛn nɔmu dua, a n yɛ̃ ma nɛna na nɛn tabu sunɔ Namani surema wunɛn mi, a ka nùn win bara disigiru bɛkia.

7 Saa ye Isireliban sina boko u tire te gara u kpa, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃. U nɛɛ, na ra ko Gusunɔ, wi u ra go kpa u wure u wãaru wɛ̃? Mban sɔ̃na u man durɔ wi surema n nùn bɛkia. Bɛɛn tii i mɛɛrio i ǹ wa ma u man nɔɔ kasuwa?

8 Saa ye Elisee Gusunɔn sɔmɔ u nua sina boko u win tiin yaberu karana yera u nùn gɔria u nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ. A de Namani u na nɛn mi, kpa u gia ma Gusunɔn sɔmɔ u wãa Isireliɔ.

9 Ma Namani u seewa u da mi ka dumi ka win tabu kɛkɛ yi dumi gawe. Ma u da u yɔ̃ra Eliseen yɛnun kɔnnɔwɔ.

10 Yera Elisee u sɔmɔ gɔra u nɛɛ, a doo a Namani sɔ̃ u doo u num nɔn nɔɔba yiru Yuudɛnin daarun nim sɔɔ. Win wasi koo wurama nge mɛ yi raa sãa, kpa u dɛɛra.

11 Ye Namani u yeni nua, yera u mɔru bara ma u gɔsira u doonɔ u mɔ̀, na raa tamaa u koo yarimawa u yɔ̃ra nɛn wuswaaɔ u Gusunɔ win Yinni kana, kpa u win nɔma saasi mi nɛn bara te, ta wãa u man bɛkia.

12 Damasin daa ni ba mɔ̀ Abana ka Paripari, nin nim kun Isireliban daarun nim buram kere? Na ǹ kon da n wobure mi kpa n dɛɛra?

Ma u sĩira u doonɔ ka mɔru.

13 Adama win bwãabu ba nùn susi, ma ba nùn dam kã ba nɛɛ, baaba, Gusunɔn sɔmɔ wi, ù n daa nun gãanu bikia ni nu sɛ̃, a ǹ kaa ko? N n mɛn na, yera kaa kpana a da a wobure a ka dɛɛra?

14 Yera u sara u dua nim mɛ sɔɔ u numa nɔn nɔɔba yiru nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ wi, u raa nùn sɔ̃ɔwa. Ma win wasin gɔna ya wɛ̃ra nge bii piibugia ma u dɛɛra.

15 Yen biru u gɔsirama Eliseen mi, ka win tɔn be ba nùn swĩi kpuro. Ye ba tura mi, yera u yɔ̃ra Eliseen wuswaaɔ u nɛɛ, na gia tɛ̃, ma Yinni goo sari tem kpuro sɔɔ ma n kun mɔ Gusunɔ Isireliban Yinni. Yen sɔ̃, a suuru koowo a nɛn kɛ̃ru mɔɔ.

16 Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔ wi na sãamɔn wãaru na ǹ wunɛn kɛ̃ɛ te mwaamɔ.

Namani u nùn kɔkura. Ka mɛ, u yina.

17 Yera Namani u nɛɛ, yinni, wee a nɛn kɛ̃nu yina. A de n tem sɔka kɛtɛkunu yirun sɔmunun saka n ka da nɛn yɛnuɔ. Domi na ǹ maa kĩ n yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ǹ kun mɛ siarabuginu ko gãanu ganun nuurɔ, ma n kun mɔ Yinni Gusunɔn mi.

18 Adama Yinni Gusunɔ u man suuru kua, nà n nɛn yinni Sirin sunɔn nɔma nɛnua su ka da bũu wi ba ra soku Rimɔɔn dirɔ, ma na yiira ka wi sannu mi.

19 Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo ka bɔri yɛndu.

Ma u doona.

Gehasin toraru

Ye Namani u doona Eliseen min di u tonda fiiko,

20 yera Gehasi Eliseen aluwaasi wi, u bwisika u nɛɛ, wee, nɛn yinni kun Namani Sirigii wi gãanu mwaari ni u ka na sɔɔ. Yen sɔ̃, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru kon nùn naa girawa kpa n nùn gãanu mwaari.

21 Yera Gehasi u Namani naa gira. Ye Namani u nùn wa u bu naa gire biruɔ, yera u yɔ̃ɔwa saa win tabu kɛkɛn di u sura, u na u ka Gehasi yinna. Ma u nùn bikia u nɛɛ, n ka do mɛ?

22 Gehasi u nùn wisa u nɛɛ, n do gbãa gbãa. Nɛn yinniwa u man gɔrima. U nɛɛ, wee ye ya nùn deema. Gusunɔn sɔmɔn bwãabu yiru gaba na saa Efaraimun guurun beran di. A be nùn sii geesun kilo tɛna ka yabe geenu yiru wɛ̃ɛma ben sɔ̃.

23 Namani u nùn kɔkura u nɛɛ, a yande kilo wata suo.

Ma u sii gee si doke saaki yiru sɔɔ, ma u nùn yabenu yiru ye wɛ̃. Yera u win aluwaasiba sɔɔ, tɔnu yiru wuna bu ka nùn ye daawa.

24 Ye ba tura guuru mi Elisee u wãa, yera Gehasi u kɛ̃ɛ ni mwa saa tɔn ben min di u ka da win dirɔ. Ma u dera ba gɔsira ba doona.

25 Yen biru u da u win yinni Elisee deema. Ma Elisee u nùn bikia u nɛɛ, Gehasi, man diya a wee mɛ.

U nùn wisa u nɛɛ, na ǹ gam de ni.

26 Adama Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tamaa nɛn bwɛ̃ra kun ka nun wãa mi, saa ye durɔ wi, u yɔ̃ɔwa u sura win tabu kɛkɛn di u ka nun yinna? Saa yeni sɔɔra kaa sii geesu mwa kpa a ka yabenu ka olifin dãa gbaanu dwe, ka resɛm marum ka yaa sabenu ka sɔm kowobu?

27 Tɛ̃, Namanin bara disigii te, ta koo wura wunɛ ka wunɛn bweseru kpuro sɔɔ, sere ka baadommaɔ.

Ma Gehasi u doona Eliseen min di, ka bara disigii te. Ma ta win wasin gɔna bururasia.

Gbãa yara ye ya wɔri

nim bwerɔ

6

1 Gusunɔn sɔmɔn bwãa be ba wãa Eliseen mi, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee mi sa wãa mini, min batuma kun sun tura.

2 Yen sɔ̃, a de su da daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ bɛsɛn baawure u dãa gɔɔnu kasuma. Kpa su ka wãa yee kpaaru ko. U bu wisa u nɛɛ, i doo.

3 Ma ben turo u nɛɛ, a de su da ka wunɛn tii sannu.

Elisee u nɛɛ, too, su da.

4 Ma ba da sannu. Ye ba Yuudɛni tura yera ba dãa kĩinu wɔri.

5 Saa ye ben turo u dãru garu buramɔ, yera win gbãa wɔɔra ya wɔri nim bweru sɔɔ. Ma u Elisee nɔɔgiru sue u nɛɛ, nɛn yinni, na gbãa ye bɔkuramawa.

6 Yera Elisee u nɛɛ, deedeeru mana ya wɔri.

Ma durɔ wi, u nùn sɔ̃ɔsi. Elisee u dɛka bura u kpɛ̃ɛ deedeeru mi. Ma gbãa yara ye, ya gɛruma wɔllɔ.

7 Elisee u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ye suo.

Ma u nɔmu dɛmia u ye sua.

Ba Sirigibu tabu di

8 Sanam mɛ Sirin sina boko u ka Isireliba tabu mɔ̀, yera u win bwãabu sɔ̃ɔwa mi u koo win sansani gira.

9 Adama Elisee u Isireliban sina boko gɔria u nɛɛ, u tii laakari ko, u ku raa de yam kasa. Domi Sirigibu ba wãa mi.

10 Yera Isireliban sina boko u gɔra yam mi Elisee u nùn yĩreru kua mi, bu ka mu gia kpa ba n mu kɔ̃su.

Nɔn dabira ya koora mɛsum.

11 Yera Sirin sina bokon bwɛ̃ra kun kpunɛ gari yin sɔ̃. Ma u win tabu kowobu mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i man sɔ̃ɔwɔ wi u sãa Isireliban tɔnu bɛsɛn suunu sɔɔ.

12 Ma win tabu kowo ben turo u nùn wisa u nɛɛ, nɛn yinni, goo sari bɛsɛn suunu sɔɔ wi u sãa Isireli. Gusunɔn sɔmɔ Elisee wi u wãa Isireliɔ, wiya u ra ka wunɛn gari yi a gerumɔ wunɛn dii sɔɔwɔ de u Isireliban sina boko sɔ̃.

13 Yera sina boko u nɛɛ, i doo i kasu mi u wãa kpa n gɔri bu nùn mwaama.

Ye ba da ba wurama, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u wãawa Dotaniɔ.

14 Ma ba maasɔbu gɔra ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka tabu durɔbu dabi dabinu, ba na ba wuu ge tarusi wɔ̃kuru.

15 Ye Eliseen sɔm kowo aluwaasi u seewa buru buru yellu u yariɔ, yera u wa wee, tabu durɔbu ba wuu ge tarusi ka dumi ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe. Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wee! Nɛn yinni, amɔna sa ko koosina.

16 Elisee u nùn wisa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, domi be ba ka sun wãa ba dabi ba kere begibu.

17 Ma Elisee u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, a nɛn aluwaasi win nɔni wukio kpa u wa.

Ma Yinni Gusunɔ u win nɔni wukia. Yera u deema wee, dumi ka tabu kɛkɛ dɔ̃ɔgii yi wãa guu ten wɔllɔ kpuro yi ka Elisee sikerenɛ.

18 Ma Sirigii be, ba da Eliseen mi. Yera Elisee u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a bu wɔ̃koru kpɛ̃ɛyɔ.

Ma u bu wɔ̃koru kpɛ̃ɛ nge mɛ Elisee u gerua.

19 Elisee u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ swaa ye mini, n ǹ maa wuu ge mini. I man swĩima kon ka bɛɛ da wi i kasun mi.

Ma u ka bu da Samariɔ.

20 Saa ye ba tura mi, Elisee u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a tɔn ben nɔni wukio kpa bu wa mi ba wãa.

Ma Yinni Gusunɔ u ben nɔni wukia. Yera ba deema wee, ba wãawa Samarin wuu suunu sɔɔ.
21 Ye Isiriliban sina boko u bu wa, yera u Elisee bikia u nɛɛ, nɛn baaba n bu goowo?
22 Elisee u nùn wisa u nɛɛ, be a yoru mwaama tabu gberun di, a ra bu go ro? N n mɛn na, a beni dĩanu ka nim wɛ̃ɛyɔ bu di bu nɔ, kpa a de bu gɔsira ben yinnin mi.
23 Isiriliban sina boko u dera ba bu dim bakam kua. Ma ba di ba nɔra. Yen biru u bu yɔ̃su ba doona ben yinnin mi. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa Isiriliba wɔrimɛ.

Gɔ̃ɔra dua Samariɔ

24 Ye n tɛ fiiko Bɛni Hadadi Sirin sina boko, u win tabu kowobu kpuro mɛnna ba da ba Samari tarusi.
25 Yera n dera gɔ̃ɔra dua Samariɔ sere ba kɛtɛkun wiru dɔramɔ sii geesun gobi wɛnɛ ma ba totobɛrɛ bisun kilon bɔnu dɔramɔ sii geesun gobi wunɔbu (100).
26 Ye kurɔ goo u Isiriliban sina boko wa u sĩimɔ gbãraru wɔllɔ, yera u nùn nɔɔgiru sue u nɛɛ, a man faaba koowo nɛn yinni.
27 Ma sina boko u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ ù kun nun faaba kue, nɛna kon sere kpĩ n nun faaba ko? A wa na dobi nɛniwa? N kun mɛ resɛm tama a wa na nɛni?
28 U maa nùn bikia u nɛɛ, nge mba n nun mɔ̀.
Kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, kurɔ winiwa u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ka nɛn bii tɔn durɔ na su tem gisɔ, sia kpa su maa wigii tem.
29 Ma na wura na nɛn bii yikua sa tema. Sisiru, na nɛɛ, u maa ka wigii wi na su tem. Adama u winyam berua.
30 Saa ye sina boko u kurɔ win gari nua, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃. N deema gbãraru wɔllɔwa u wãa. Yera tɔmba wa wee, u saaki sebua.
31 Ma sina boko u gerua u nɛɛ, Gusunɔ u man kua nge mɛ u kĩ, ma na kun Elisee Safatin biin wiru bure gisɔ.

Elisee u gerua

ma gɔ̃ɔra koo kpe

32 N deema saa ye sɔɔ, Elisee u sɔ̃ win yɛnuɔ wi ka Isiriliban guro guro be ba nùn beram na. Ma sina boko u win bɔ̃ɔ turo gɔra Eliseen mi. Adama bɔ̃ɔ wi, u sere turi mi, Elisee u guro guro be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔn gowo wi, u sɔmɔ gɔrim wee u ka man wiru bura. Yen sɔ̃, i n tii sɛ saa ye sɔmɔ wi, u koo tunuma. I ka nùn gambo ye bɔrio tɔɔwɔ, i ku de u du. Domi win yinnin tii u nùn swĩi biruɔ.
33 U ka bu gari yi mɔ̀ u ǹ kpa, yera sɔmɔ wi, u kurama u da Eliseen bera gia. U nɛɛ, wahala yeni ya weewa Yinni Gusunɔn min di, mban sɔ̃na ko na n maa gãanu yĩiyɔ win mi.

7

1 Elisee u bu wisa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ. U nɛɛ, sia amadaare som ka alikama ya ko n wãa Samarin gbãra kɔnnɔwɔ ba n dɔramɔ. Ba koo som mɛn kilo wɔkura yiru dwe ka sii geesun gobi tia kpa bu ɔɔsun kilo yɛnda nnɛ dwe ka sii geesun gobi tia.
2 Sina bokon kɔ̃sobun wirugii u Elisee wisa u nɛɛ, baa Yinni Gusunɔ ù n fɛnɛntiba yabura wɔllɔ ya koo koora mɛ?
Elisee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye wa ka wunɛn nɔni. Adama a ǹ ye dimɔ.

Sirigiba duki sua

ba ben sansani deri

3 N deema tɔmbu nnɛ gabu be ba bara disigiru mɔ ba ra n wãa wuu gen kɔnnɔwɔ ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ, mban sɔ̃na sa ko n wãa mini sere su ka gbi.
4 Sà n maa sɔ̃ mini, gɔɔ turo wiya mi. N n mɛn na, su da su tii Sirigibu nɔmu bɛria. Bà n sun deri sa n wãa, bà n maa sun go su gbi.
5 Yera ba seewa yoki yam bere berebu ba da mi Sirigibu ba ben sansani gire. Ye ba tura mi, ba deema goo sari.
6 N deema Yinni Gusunɔ u dera Sirigibu ba tabu kɛkɛ yi dumi gawen wurenu nua, ka maa maasɔbu, ka tabu kowobu dabi dabinu. Yera ba nɛɛ, Isiriliban sina boko u Hɛtiba ka Egibitigibu gobi kã bu ka na bu sun tabu wɔri.

7 Yera ba seewa yoki yam bere berebu ge, ba duki sua ba ben kuu bekunuginu deri ka ben dumi ka kɛtɛkunu ka ben sansani nge mɛ ba ka ye gira. Ba duki yakikirawa nɔm dira, bu gesi wa bu ben hunde faaba ko.

8 Saa ye tɔn be, ba tura sansani yen mi, yera ba dua kuu bekurugiru garu sɔɔ. Miya ba dĩanu wa ba di ba nɔra. Ma ba sii geesu gura ka wuraba ka yãnu, ba da ba ye kpuro berua. Yen biru ba wurama ba dua garun mi, ma ba gãa dabinu wa ba gura ba berua.

Gɔ̃ɔra kpa Samariɔ

9 Yen biru ba geruna ba nɛɛ, n ǹ gea sa mɔ̀ mini. Domi gisɔn tɔ̃ɔ te, labaari gean tɔ̃ra. Sà n maari sere yam mu ka sãra, sa ko nɔni swãaru wa. N n mɛn na, su da wuuɔ tɛ̃ su sina boko nɔɔsia.

10 Ye ba tura wuun duu yerɔ, ba wuun kɔ̃so turo soka, ba nùn saaria ye ba wa. Ba nɛɛ, sa dua Sirigibun sansaniɔ. Mɛya sa ǹ maa goon nɔɔ nua gam. Dumi ka kɛtɛkunu tɔnawa sa wa mi, ni ba sɔri, ka sere maa ben kuu bekunuginu nu yɔ̃ nge mɛ ba ka nu gira.

11 Ma wuun kɔ̃sobu ba mɛnna ba da sina bokon mi, ba nùn gari yi saaria.

12 Yera sina boko u seewa wɔ̃kuru u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon bɛɛ sɔ̃ bwisi yi Sirigibu ba sun kua. Ba yɛ̃ ma sa wãa gɔ̃ɔru sɔɔ, yen sɔ̃na ba ben sansani deri ba da ba kukua yakasɔ, ma ba nɛɛ, bɛsɛ Isireliba sà n yara bɛsɛn wuun di, kpa bu sun mwɛɛri wasiru. Yen biru bu du bɛsɛn wuuɔ.

13 Yera win bɔ̃ɔ turo u nɛɛ, tɔn be ba gu kɔ wuu geni sɔɔ ka be ba tie, tia yera. Yen sɔ̃, a de su dumi nɔɔbu wuna dumi yi yi tie sɔɔ, su ka gabu gɔri kpa su wa ye n koo bu deema.

14 Yen sɔ̃na ba tabu kɛkɛ ye dumi gawe wuna yiru ka sere maasɔ dumigibu. Ma sina boko u nɛɛ, bu Sirigii be naa swĩiyɔ bu wa.

15 Yera ba bu naa swĩi sere daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ. Ma ba Sirigii ben yira ye sɔɔ yãnu wa ni ba kɔ̃ kɔ̃ sɛndarun sɔ̃. Yen biru sɔmɔ be, ba gɔsirama ba na ba sina boko ye kpuro sɔ̃ɔwa.

16 Yera Isireliba ba yara ba da ba Sirigibun sansani wɔri ba yen yãnu gura. Ma som ka ɔɔsu ya koora. Ma ba som mɛn kilo wɔkura yiru dɔramɔ ka sii geesun gobi tia. Ma ba maa ɔɔsu kilo yɛnda nnɛ dɔramɔ ka sii geesun gobi tia nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.

17 Sina boko u win kɔ̃sobun wirugii wi yi gbãra kɔnnɔwɔ. Adama tɔmba nùn taaka ba go, nge mɛ Elisee u raa gerua saa ye sina boko u da win mi.

18 U nɛɛ, som ka ɔɔsu ya ko n wãa Samarin gbãra kɔnnɔwɔ. Kpa bu som mɛn kilo wɔkura yiru dwe ka sii geesun gobi tia. Kpa bu ɔɔsun kilo yɛnda nnɛ dwe ka sii geesun gobi tia.

19 Adama sina bokon kɔ̃sobun wirugii wi, u nɛɛ, baa Yinni Gusunɔ ù n fɛnɛntiba yabura wɔllɔ, yeni ya koo koora mɛ?

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye wa ka wunɛn nɔni. Adama a ǹ ye dimɔ.

20 Mɛya n maa nùn kua. Domi tɔmba nùn taaka ba go.

Kurɔ Sunɛmugii wi,

u wurama win temɔ

8

1 Sɔ̃ɔ teeru Elisee u kurɔ wìn bii u raa seeya gɔrin di mi, sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i seewo wunɛ ka wunɛn yɛnugibu i kpikiru su i da mi i ko i kpĩ i n wãa. Domi Yinni Gusunɔ u koo de gɔ̃ɔ bakaru tu du tem mɛ sɔɔ, sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

2 Ma kurɔ wi, u kua nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ wi, u gerua. Ba seewa wi ka win yɛnugii be, ba kpikiru da Filisitiban temɔ. Miya ba sina sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye.

3 Wɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen biruwa kurɔ wi, u gɔsirama win temɔ Isireliɔ. Ma u da u sina boko deema u nùn win yɛnu ka win gbea wesia.

4 N deema saa ye sɔɔra sina boko u ka Eliseen bɔ̃ɔ Gehasi gari mɔ̀ u nùn bikiamɔ sɔm maamaaki ye Elisee u kua.

5 Sanam mɛ Gehasi u sina boko gari yi saariammɛ nge mɛ Elisee u goru seeya gɔrin di, yera kurɔ wìn bii u

seeya mi, u kurama u na sina bokon mi u ka win yɛnu ka win gbea bikia u nùn wesia. Ma Gehasi u nɛɛ, yinni, kurɔ wi wee, ka win bii wì Elisee u seeya mi.

6 Yera sina boko u kurɔ wi Eliseen gari bikia. Ma u nùn kpuro saaria. Yen biruwa sina boko u win kiruku turo seeya u nɛɛ, u doo u kurɔ win tem mwa, u nùn wesia ka ye ba raa duuran are kpuro saa mìn di u ka wuu yara, sere n ka girari dɔma te.

Elisee ka Hasaɛli

7 Yen biru Elisee u da Damasiɔ. N deema Bɛni Hadadi Sirin sina boko u barɔ ta kpã. Yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ goo u na u wãa wuu mini.

8 Yera sina boko wi, u Hasaɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kɛ̃ru suo a n nɛni, kpa a da Gusunɔn sɔmɔ win mi, a nùn sɔ̃ a nɛɛ, u man Gusunɔ bikio nà n kon bɛkura nɛn bara te na barɔ minin di.

9 Ma Hasaɛli u da Eliseen mi ka kɛ̃ɛ ni nu sãa Damasin gãa geenu, u nu yooyoosu weeru sɔbi. Ye u tura Eliseen mi, yera u nɛɛ, wunɛn bɔ̃ɔ Sirin sina boko Bɛni Hadadiwa u man gɔrima n be nun bikia ù n koo bɛkura win bara te u barɔ min di.

10 Ma Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a nùn sɔ̃ ma u koo raa bɛkura, adama wee tɛ̃ Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi ma u koo gbi.

11 Yera Elisee u Hasaɛli mɛɛra tii, ma u swĩi wɔri.

12 Hasaɛli wi, u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua a ka sumɔ, nɛn yinni.

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, na wa kɔ̃sa ye kaa Isireliba kua. Kaa ben wuu si su gbãra damginu mɔ dɔ̃ɔ mɛni, kpa a ben aluwaasiba go ka takobi, kpa a ben bii piiminu nam muku muku, kpa a ben gurigibun nuki bɛsuku.

13 Hasaɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, man diya kon dam bakam mɛnin bweseru wa n ka gãa baka ninin bweseru ko, nɛ wi na ǹ sãa gãanu.

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man sɔ̃ɔsi ma kaa bandu di Siriɔ.

14 Saa ye sɔɔra u doona Eliseen min di u da u win yinni Bɛni Hadadi deema. Yera Bɛni Hadadi u nùn bikia u nɛɛ, mba Elisee u nun sɔ̃ɔwa.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, kaa be bɛkura.

15 Ye n kua sisiru, yera Hasaɛli u bekuru kasu te ta sinum mɔ u wasa nimɔ ma u tu sua u ka sina bokon wuswaa wukiri. Ma u gu. Saa ye sɔɔra Hasaɛli u gɔna kɔsire kua.

Yoramu

u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 21:2-20)

16 Akabu Isireliban sina bokon bii Yoramun bandun wɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔra, Yosafati Yudaban sina bokon bii Yoramu u bandu di Yudaɔ.

17 Yosafatin bii Yoramu wi, u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna ka yiru sanam mɛ u ban te di Yerusalɛmuɔ. U kuawa wɔ̃ɔ nɔɔba ita ban te sɔɔ.

18 Ma u kɔ̃sa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U Isireliban sinambun yira swĩi, nge mɛ Akabun bwesera kua. Domi Akabun biiwa u sue kurɔ.

19 Adama Yinni Gusunɔ u ǹ kĩ u Yudaban bweseru kpeerasia win bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃. Domi u raa nùn nɔɔ mwɛɛru kua ma win bibun bwesera ta ko n wãa ban te sɔɔ sere ka baadomma.

20 Yoramun waati ye sɔɔra Edɔmuba ba Yudaba seesi. Ma ba ben tii sunɔ kua.

21 Sɔ̃ɔ teeru yera Yoramu u seewa u da Sairiɔ ka win tabu kɛkɛ yi dumi gawe. Ye n kua wɔ̃ku suunu, yera u Edɔmu be wɔri be ba nùn tarusi mi, ka ben tabu sinambu ka sere be ba tabu kɛkɛba kpare. Adama Yudaba kpuro ba duki yakikira, ba da ben yɛnusɔ.

22 Saa dɔma ten diya Edɔmuba ba ka tii yina Yudaban min di sere ka gisɔn gisɔ.

Saa tia ye sɔɔra Libinagibun tii ba maa Yudaba seesi.

23 Ye Yoramu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

24 Yen biruwa Yoramu u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasia u gɔna kɔsire kua.

Akasia

u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:1-6)

25 Yoramu, Akabun bii, wi u sãa
Isireliban sina boko, win bandun wõɔ
wəkura yiruse səəra Akasia Yoramun
bii u bandu di Yudaban mi.
26 Akasia u məwa wõɔ yɛnda yiru saa
yè səɔ u ban te di. Ma u kua wõɔ tia ban
te səɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira
Atali Isireliban sina boko Omirin bii.
27 Adama kõsa u kua Yinni Gusunən
wuswaaɔ nge mɛ Akabun bwesera
kua, yèn sõ u Akabun debubu sue
kurɔ.
28 Yera wi ka Yoramu Akabun bii ba
da ba Hasaɛli Sirin sina boko tabu wəri
Ramətiɔ Galadin temɔ. Ma Sirigii be,
ba Yoramu mɛɛra kua.
29 Saa ye səəra Yoramu u gəsira
Yisirɛɛliɔ u ka win mɛɛra yen tim ko.
Yen biru Akasia Yudaban sina boko u
na mi, u ka nùn təbiri win mɛɛra yen
sõ.

Ba Yehu gum tãre

u ka ko Isirelibaɲ sina boko

9

1 Sõɔ teeru Elisee u turo soka
Gusunən səmən bwãabun wuurun
di u nùn sõɔwa u nɛɛ, a səəru koowo
kpa a gum kəba ye sua a ka da Ramətiɔ
Galadin temɔ.
2 À n tura mi, a doo a Yehu wa
Yosafatin bii, Nimusin debubu. A nùn
wunɔ wigibun suunu səən di a ka da
diru garun mi, bee tia.
3 Miya kaa nùn gum tãre u ko sunɔ
kpa a nùn sõ a nɛɛ, amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo nùn ko
Isirelibaɲ sina boko. Yen biru kpa a
gambo kɛnia a duka doona. A ku ra
yõre.
4 Ma Gusunən səmɔ aluwaasi wi, u
da Raməti mi, Galadin temɔ.
5 Ye u tura mi, yera u deema
wee, be, tabu sinambu ba mɛnnɛ ba
wesianamɔ. Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, i
man isa kuo, na kĩ n ka bɛɛn turo gari
ko.
Ma Yehu u nùn wisa u nɛɛ, bɛsɛn
wara.
Ma səmɔ wi, u nɛɛ, tabu sunɔ wuna.
6 Yera u seewa ba da yɛnuɔ. Ye
ba tura dirɔ, ma u nùn gum mɛ tãre
wirɔ u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isire-
liban Yinni u gerua. U nɛɛ, wuna u
gɔsa a ka ko win təmbu Isirelibaɲ sina
boko.
7 Kpa a wunɛn Yinni Akabun bwe-
seru kpuro go. U koo maa de a win
səməbu ka win səm kowobu kpuron
yɛm məəru mwa Yesabɛlin mi.
8 Akabun bweseru kpurowa u koo
de a kpeerasia sere ka ben bibɔ.
9 Kpa bwese te, tu ko nge mɛ Yer-
oboamu Nɛbatin biigira kua ka Basa
Akiyan biigiru.
10 Mɛya ba ǹ maa Yesabɛli sikumɔ,
bõna nu koo win goru tem Yisirɛɛliɔ.
Ye Gusunən səmɔ wi, u gari yi gerua
u kpa, yera u gambo kɛnia u duka
yakura.
11 Yehu u yarima u da u win
berusebu deema. Ma ba nùn bikia ba
nɛɛ, n ka sere do? Mban sõna wiiro
wini u na wunɛn mi.
Ma Yehu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn tii
i durɔ wi yɛ̃, i maa yɛ̃ ye u koo kpĩ u
gere.
12 Adama ba nɛɛ, aawo, sa ǹ yɛ̃. A
sun sõɔwɔ ye u gerua.
Ma Yehu u nɛɛ, amɛni ka amɛniwa u
man sõɔwa. Yen biru u man gum tãre
ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man gɔsa
n ka ko Isirelibaɲ sina boko.
13 Mii mii ba seewa ba ben yãnu
potira ba tɛria dii kənnən yəətia wəllə
ba Yehu swĩi mi. Ma ba kəba soomɔ ba
mɔ̀ Yehu u kua sunɔ.

Ba nəəsina bu ka Yoramu

Isirelibaɲ sina boko go

14 Saa ye səɔ, Yoramu ka Isireliba
ba Sirin sina boko Hasaɛli wərim da
Ramətiɔ Galadin temɔ. Yera Yehu
Yosafatin bii Nimusin debubu u nùn
seesi.
15 N deema Yoramu wi, u gina wãa
Yisirɛɛliɔ ba nùn nɔɔrimɔ mɛɛra ye u
wan sõ sanam mɛ u tabu mɔ̀ ka Sirin
sunɔ wi.
Yera Yehu u win tabu sina kpaasibu
sõɔwa u nɛɛ, ǹ n bɛɛn kĩrun na, i ku de
baa bɛɛn tən turo u yari u da Yisirɛɛliɔ
u sina boko yen labaari sõ.
16 Saa yera Yudan sina boko Akasia
u maa Yoramu mɛɛrim na win mɛɛra
yen sõ. Yera Yehu u win tabu kɛkɛ ye
dumi gawe yɔɔwa u maa da mi.
17 Ma wuu kõso u Yehun tabu wu-
uru wa ta wee. Yera u da u sina

boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na tabu wuuru garu waamɔ ta wee.

Ma Yoramu u nɛɛ, a maasɔ goo gɔrio u da u bu bikia u nɛɛ, bɔri yɛndun gariya ba ka sĩimɔ?

18 Ma maasɔ wi, u da Yehun mi, u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bɔri yɛndun gariya i ka sĩimɔ?

Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa, a wuro nɛn biruɔ!

Yera kɔ̃so wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, gɔro wi, u tura tɔn ben mi, adama u ǹ gɔsiramɛ.

19 Ma Yoramu u maa dera maasɔ kpao u da. Ye u tura mi, yera u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bɔri yɛndun gariya i ka sĩimɔ?

Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa. A wuro nɛn biruɔ!

20 Yera kɔ̃so wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, winin tii u tura mi. Adama u ǹ wuramɛ. Tɔn wuu te ta maa wee mi, ta sãawa nge Yehu Nimusin biigiru. Domi wi u tabu kɛkɛ ye kpare u mɔ̀wa nge wiiro.

21 Yera Yoramu u nɛɛ, i nɛn tabu kɛkɛ sɔɔru koowo, ma ba ye sɔɔru kua. Yera wi, Yoramu, Isiriliban sina boko ka Akasia Yudaban sina boko ba seewa ba dɔɔ bu ka Yehu yinna, ben baawure u wãa win tabu kɛkɛ sɔɔ. Ma ba Yehu deema Nabɔti Yisirɛɛligiin gbaarɔ.

Yoramun gɔɔ

22 Saa yè sɔɔ Yoramu u Yehu wa, yera u nùn bikia u nɛɛ, alafiawa a ka sĩimɔ mɛ?

Ma Yehu u nɛɛ, amɔna alafia ya ko n ka wãa, domi a dera wunɛn mɛro Yesabɛli u bũnu gasirimɔ u sãamɔ ma u sɔroru mɔ̀.

23 Ma Yoramu u biruku yira wura u duka yakura. U nɔɔgiru sua u nɛɛ, kɛ̃sira tunuma, Akasia.

24 Saa yera Yehu u win tɛndu sua u Yoramu toba win senun baa sɔɔ. Ma sɛ̃u ga da ga wɔri win woo sɔndɔ. Ma u wɔruma u gu, win tabu kɛkɛ ye sɔɔ.

25-26 Ma Yehu u win tabu sunɔ turo Bidikaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sanam mɛ sa Akabu swĩi ka dumi a yaaye ye Yinni Gusunɔ u gerua win sɔ̃? U nɛɛ, nge mɛ Akabu u Nabɔti ka win bibun yɛm yari gbaa te sɔɔ, nge mɛya u koo maa de win bweserun yɛm mu yari gbaa te sɔɔ. Yen sɔ̃, a Yoramun goo te suo a kare gbaa ten mi.

Ba Akasia

Yudaban sina boko go (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:7-9)

27 Ye Akasia u wa mɛ, yera u duka sua u da Bɛti Gani gia. Ma Yehu u nùn naa swĩi sere Gurin gungurɔ, Yibileamun bɔkuɔ. Ma u nɛɛ, i nùn tweeyo, ma ba nùn twee ba ka da Mɛgidoɔ. Miya u gu.

28 Ma win bwãaba win goru sua ba ka da Yerusalɛmuɔ ba sikua, win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ.

29 N deema Akasia wi, u bandu diwa Yudaɔ Akabun bii Yoramun bandun wɔ̃ɔ wɔkura tiase sɔɔ.

Ba Yesabɛli go

30 Yen biruwa Yehu u dua Yisirɛɛliɔ. Ye Yesabɛli u nua mɛ, yera u win wuswaa buraru kua u kiroba doke nɔniɔ. Ma u win wiru yara fɛnɛntin di u ka yam mɛɛra.

31 Sanam mɛ Yehu u dua wuuɔ, yera Yesabɛli u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Simiri wi u ra win yinni gon kɔsire, n sere do a ka na mi?

32 Ma Yehu u wuswaa seeya fɛnɛnti yen bera gia wɔllɔ u nɛɛ, wara u ka man yɔ̃ra.

Ma sina bokon sɔm kowobun wirugibu gabu yiru ǹ kun mɛ ita ba nùn mɛɛrima temɔ.

33 Yera u nɛɛ, i Yesabɛli kasa kooma temɔ.

Ma ba nùn kasa kua. Yera win yɛm yari gbãraru wɔllɔ, ka maa dumin wɔllɔ. Ma Yehu u nùn yasisi ka tabu kɛkɛ ye dumi gawe.

34 Yen biruwa Yehu u dua sina kpaaru mi, ma u di u nɔra. Yera u nɛɛ, i doo i kurɔ kam wi sike domi u sãawa sina bokon bii.

35 Ye ba da, yera ba deema win wii koko ka win naasu ka nɔm taranu tɔnawa nu wãa mi, ma ba nu sua ba sikua.

36 Ma ba da ba ye Yehu sɔ̃ɔwa, yera u bu wisa u nɛɛ, mɛya Yinni Gusunɔ u raa gerua saa win sɔmɔ Eli Tisibigiin nɔɔn di, ye u nɛɛ, bɔ̃na nu koo Yesabɛlin goru tem Yisirɛɛlin gberɔ.

37 Nge mɛya win wasin sukum mu
kua taaki Yisirɛɛlin gberɔ. Kpa bu ku
raa ka nɛɛ, Yesabɛlin sikira mini.

Ba Akabun bweseru go

10

1 Akabu u bibu mɔwa wata ka
wɔkuru, ba wãa Samariɔ. Ma Yehu
u Yisirɛɛlin sinambu tireru yorua
ka yen guro gurobu ka sere be ba
Akabun bii be nɛni u nɛɛ,
2 bɛɛ be i sina bokon bibu kɔ̃su ka
win tabu kɛkɛ yi dumi gawe, ka win
dumi ka wuu gbãraruguu ka win tabu
yãnu, tire teni tà n bɛɛn nɔma dua, ye
ko i ko wee,
3 i mɛɛrio win bii be sɔɔ, wi n weenɛ
u win baan gɔna kɔsire ko kpa i nùn ko
sunɔ. Yen biru kpa i nùn sanna.
4 Ye ba tire te wa, ma ba bɛrum soora
gem gem ba nɛɛ, wee sinambu yiru ba
ǹ kpĩa ba yɔ̃re wunɛ Yehun wuswaaɔ.
Kaa sere gere bɛsɛ?
5 Sina kpaarun sɔm kowobun
wirugii ka wuun wirugibu ka guro
gurobu, ka be ba sina bii be nɛni, ba
mɛnna ba Yehu bii gɔria ba nɛɛ, sa ko n
sãawa wunɛn bwãabu. Ye a maa gerua
kpuro yera sa ko ko. Sa ǹ goo bandu
wɛ̃ɛmɔ.
6 Yera Yehu u maa bu tireru yorua
u nɛɛ, ì n sãan na nɛgibu, ma i ko i
nɛn gere wura, i man bii ben winu
bɔɔriama Yisirɛɛliɔ sia amadaare.
N deema tem min wirugiba ba sina
bokon bibu wata ka wɔku te nɛni.
7 Ye ba tire te wa, yera ba sina bibu
wata ka wɔku te mwɛɛra, ba ben winu
bura. Ma ba nu gure birenu sɔɔ ba ka
Yehu daawa Yisirɛɛliɔ.
8 Ma win sɔmɔ u da u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ba ka sina bii ben wii ni na. Yera u
nɛɛ, bu nu bɔnu koowo suba yiru kpa
bu nu yi kɔnnɔwɔ sere sisiru bururu.
9 Ye u yara sisiru bururu, ma u da
u yɔ̃ra tɔmbu kpuron wuswaaɔ u nɛɛ,
bɛɛ i sãawa gemgibu. Adama nɛ, na
nɛn yinni sina boko Yoramu seesi ma
na nùn go. Beni maa ni, wara u be go.
10 I n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔn gari
yi u gerua Akabun bweserun sɔ̃, yen
gaa kun kam wɔrimɔ domi u win nɔɔ
mwɛɛru yibiamɔwa te u kua saa win
sɔmɔ Elin nɔɔn di.
11 Ma Yehu u tɔn be ba tie Akabun
yɛnuɔ kpuro go Yisirɛɛliɔ, saa be ba sãa
wirugibu ka win kpaasibu ka win bũu
yãku kowobu, baa ben turo u ǹ deri.

Yehu u Akasian tɔmbu go
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:8)

12 Yen biru Yehu u seewa u da
Samariɔ mi yãa kparobu ba ra ben
yãanu sɔri bu ka nin sansu bɔɔri.
13 Yera u ka Akasia Yudaban sina
bokon mɛro bisibu gabu yinna. Ma u
bu bikia u nɛɛ berà i sãa.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa sãawa
Akasian mɛro bisibu. Sa nawa su ka
Yesabɛlin bibu tɔbiri ka sina bokon
bii be ba tie Yisirɛɛliɔ.
14 Yera Yehu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i bu mɔɔ wasiru.
Ma ba bu mwɛɛra wasiru ba sakira.
Baa ben turo ba ǹ deri. Yen biru ba
ben gonu sure dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ.
Be ba go mi, ben geera sãawa tɔnu
weeru ka yiru.

Yehu u maa
Akabun tɔn be ba tie go

15 Ye Yehu u doona min di, yera
u ka Yonadabu, Rekabun bii yinna u
wee. Ma u nùn tɔbura. Yen biru u nɛɛ,
wunɛn gɔ̃ru ga dɛɛre nge mɛ nɛguu ga
sãa wunɛn sɔ̃?
Ma Yonadabu u nùn wisa u nɛɛ, oo.
Ma Yehu u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a man
nɔma wɛ̃ɛma.
Ma u nùn nɔma wɛ̃. Yera Yehu u nùn
yɔɔsia win tabu kɛkɛ sɔɔ, u yɔ̃ra win
bɔkuɔ.
16 Ma u nɛɛ, su da sannu kpa a wa
sɔmbu te na mɔ̀ ka kĩru Yinni Gusunɔn
sɔ̃.
17 Ye ba tura Samariɔ, ma Yehu u
Akabun tɔn be ba tie kpuro go. U
bu kpeerasia nge mɛ Yinni Gusunɔ u
gerua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di.

Yehu u bũu wi ba mɔ̀ Baalin
sãɔbu kpuro go

18 Yen biru Yehu u tɔmbu kpuro
mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Akabu u bũu
wi ba mɔ̀ Baali sãwa fiiko. Adama nɛ,
kon nùn sãwa gem gem.
19 Yen sɔ̃ tɛ̃, i man Baalin yãku
kowobu mɛnnama ka ben sɔrobu ka
ben bwãabu be ba ra gesi Baali ye sã

kpuro. I ku ra de baa ben tən turo u sina. Domi na kĩ n yãku bakaru kowa Baalin mi. Ben wi u maa yina u na sere bu yɛ̃ro go.

Adama u yeni geruməwa u ka Baalin sãəbu kpuro bwisi kua u bu go.

20 Yehu u bu səəwa u nɛɛ, bu kparo kpa təmbu kpuro bu mɛnna səə teeru bu Baali sã. Ma ba kpara.

21 Yera u maa səməbu gəra Isireliban tem kpuro səə. Ba Baalin sãəbu kpuro mɛnna. Baa ben tən turo kun sinɛ. Ma be kpuro ba yiba bũu wi ba mə̀ Baalin diru mi, siki siki.

22 Ma u wi u ra bũu dii ten yãku yãnu bere səəwa u nɛɛ, u yãa ni yarama u be ba koo bũu ni sã kpuro wɛ̃. Ma u nu yarama.

23 Yera Yehu ka Yonadabu Rekabun bii ba dua bũu diru mi, ba bũu sãə be səəwa ba nɛɛ, i mɛɛrio sãa sãa Yinni Gusunən sãəbu bà n wãa mi. Domi Baalin sãəbu təna tənawa sa kĩ ba n wãa mini.

24 N deema Yehu u tabu durəbu gəsa təmbu wɛnɛ u yərasia dii ten kənnəwə u bu səəwa u nɛɛ, bɛɛn wi u dera tən be ba wãa dii te səə, baa ben turo, u yara u doona, yɛ̃rowa ba koo go. Ma wi Yehu ka Yonadabun tii ba dua bu ka siarabun yãkuru ko Baalin mi ka maa yãku dəə mwaararugiru.

25 Sanam mɛ ba yãku ni kua ba kpa, yera Yehu u tabu kowo be səəwa u nɛɛ, i duo mi, i bũu sãə be kpuro go, i ku ra de baa ben turo u yari.

Ma ba dua mi, ba bu go go ka takobi. Yera ba goo ni yara ba ka da wuun biruə. Yen biru ba gəsira ba wura bũu diru mi.

26 Ma ba Baalin bwãaroku ge yarama ba dəə mɛni təəwə.

27 Yen biru ba bũu dii te sura. Ma mi kpuro n kua təmbun swaa swĩi yeru sere ka gisə.

Yehun gəə

28 Nge mɛsuma Yehu u ka Baalin sãaru kpeerasia Isireliə.

29 Adama ka mɛ, u Yeroboamu Nɛbatin biin yira swĩi, wi u Isireliba doke toraru səə, ye ba ka naa buu wuraginu sãwa ni u kua u yi Betɛliə, ka Danuə.

30 Yera Yinni Gusunə u Yehu səəwa u nɛɛ, wunɛn bibu ba koo bandu diwa Isireliə sere ka ben debuminə, yèn sə̃ a kua ye ya wã nɛn nəni səə. A Akabun bweseru go nge mɛ na gerua.

31 Adama ka mɛ, Yehu u ǹ Gusunə Isireliban Yinni mɛm nəəwɛ kpuro, domi Yeroboamun yira u swĩi, wi u Isireliba doke toraru səə.

32-33 Saa ye səəra Yinni Gusunə u Isireliban tem kawabu torua. Ma u dera Hasaɛli u bu seesi u ben tem nəə bura yenu kpuro mwɛɛra. Nge mɛya n kua ba ǹ ka Yuudɛnin səə yari yerun bera kpuro mə n ka da sere daa te ba mə̀ Aanəəwə, Anɛɛn bera gia, Galadi ka Basanin temə, mi Gadigibu ka Rubɛniba ka Manaseba ba wãa.

34 Ye Yehu u maa kuan sukum ka wərugəə te u sə̃əsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.

35-36 U kuawa wə̃ə tɛna yiru sari bandu səə, Samariə Isireliba səə. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaə Samariə. Ma win bii Yoakasi u bandu kəsire kua.

11

Atali u bandu wəra Yudaə (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:10-12)

1 Ye Atali sina boko Akasian mɛro u wa ma win bii u gu, yera u seewa u sina bibun bweseru kpuro go.

2 Adama Yoseba, Yoramu sina bokon bii, u win sesu Akasian bii Yoasi sua asiri səə sanam mɛ Atali u sina bii be goomə. Ma u da u nùn berua win nəərion kpin yerə Yinni Gusunən sãa yerə. Nge mɛya n kua ba ǹ ka Yoasi go.

3 Ma Yoseba u nùn berua wə̃ə nəəba tia sãa yeru mi. N deema saa ye səə, Atali u bandu dii tem mi.

Ba Yoasi kua sunə (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 23:1-21)

4 Ye Yoasi u kua wə̃ə nəəba yiru mi ba nùn berua mi, yera Yehoyada yãku kowo u tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu mɛnna ka Keretiba ka sina bokon kə̃sobu Yinni Gusunən sãa yerə, u ka bu arukawani bəkua.

Ma u dera ba bɔ̃rua sãa yee ten mi. Yen biru u bu sina bokon bii Yoasi wi sɔ̃ɔsi.
5 Ma u bu wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, ye i ko i ko wee. Bɛɛ sɔɔ, be ba koo sɔmburu ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ba koo bu bɔnu kowa wuunu ita. Kpa wuu teeru tu sina bokon yɛnu kɔ̃su.
6 Yiruse maa, tu maa yɔ̃ra kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Suuri gia. Kpa itase te ta tie, tu yɔ̃ra sina kpaa kɔ̃sobun biruɔ bu ka tɔmbu yinari bu du mi.
7 Wuunu yiru ni nu ǹ sɔmburu mɔ̀ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, niya nu koo Yinni Gusunɔn sãa yeru kɔ̃su mi sina boko u wãa.
8 Kpa nu n nùn sikerenɛ, ben baawure u n win tabu yãnu nɛni. Saa ye sɔɔ, wi u bu bɛsu kpuro bu yɛ̃ro goowo. Ba ko n wãawa sina bokon bɔkuɔ ù n yariɔ ǹ kun mɛ ù n duɔ.
9 Ma tabu kowobun wirugii be, ba kua kpuro nge mɛ Yehoyada u bu yiire. Ben baawure u win tabu kowobu sua be ba ra sɔmburu sue tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka sere be ba ra maa wɛ̃re te sɔɔ. Be kpuro ba da Yehoyadan mi.
10 Yera Yehoyada wi, u wirugii be, Dafidin yaasi wɛ̃ yi yi wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka tɛrɛnu.
11 Ma tabu kowo ben baawure u win tabu yãnu nɛni ba ka yɔ̃ ba sina boko sikerenɛ yãku yerun bɔkuɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
12 Yãku kowo Yehoyada u Yoasi, sina bokon bii yarama. U nùn sina furɔ dokea ma u nùn woodan tireru wɛ̃. Yen biru ba nùn gum tãre wirɔ ba kua sunɔ. Ma ba taki kua ba nɛɛ, sina boko, wunɛn wãaru tu dakaa da.
13 Saa ye sɔɔ, Atali u tɔn be kpuron wurenu nua, yera u seema u na Yinni Gusunɔn sãa yeru mi.
14 U wa wee, sina boko u yɔ̃ mi sina bokoba ra yɔ̃re bu ka gari ko, ka tabu sinambu ka be ba ra kɔbi so, be kpuro ba yɔ̃ sina bokon bɔkuɔ. Ma tem mɛn tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ̀, ba kɔbi soomɔ. Saa yera Atalin tii u win yaberu nɛnua u karana u nɛɛ, ba man seesi! Gbera man di!
15 Yehoyada u ǹ kĩ bu Atali go Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Yen sɔ̃na u wirugii be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Atali yaro tɔɔwɔ. Wi u nùn swĩi kpuro, i yɛ̃ro goowo ka takobi.
16 Ma ba ka nùn yara, ba ka da sina bokon yɛnuɔ ka swaa ye dumi yi ra ka du. Miya ba nùn go.
17 Yen biru Yehoyada u dera sina boko Yoasi ka win tɔmbu Yudaba ba ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua ye ya gerumɔ ma ba ko n sãa win tɔmbu.
18 Ma ba da bũu wi ba mɔ̀ Baalin dirɔ, ba tu kɔsuka muku muku ka ten turanu ka ten bwãarokunu. Ma ba Matani go wi u sãa Baali yen yãku kowo. Yen biruwa Yehoyada yãku kowo u tɔmbu yi yi bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru kɔ̃su.
19 Ma u dera tabu kowobun wirugii be, ka Kereti be, ka sina bokon tiin kɔ̃so be, ka sere maa wuun tɔmbu kpuro, ba ka Yoasi yara Yinni Gusunɔn sãa yee ten min di, ba ka nùn da sina kpaarɔ ka swaa ye sina bokon kɔ̃sobu ba ra ka du. Ma ba nùn swĩi sina kitarɔ.
20 Ma tɔn be kpuro ba nuku dobu mɔ̀.
Ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, domi ba Atali go ka takobi sina kpaarɔ.

12

Yoasi u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:1-3)

1-2 Yehun bandun wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔra Yoasi u bandu di Yerusalɛmuɔ. U mɔwa wɔ̃ɔ nɔɔba yiru saa ye sɔɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ weeru ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Sibia Beri Sebagii.
3 Yoasi wi, u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re win wãaru sɔɔ. Yera u yãku kowo Yehoyadan sɔ̃ɔsiru wura.
4 Adama u ǹ gunguu ni kɔsuke nìn mi ba ra bũnu sã. Domi tɔmba ra n daamɔ mi ba n bũu ni sãamɔ kpa ba n turare dɔ̃ɔ dokemɔ.

Yoasi u Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔnwa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:4-14)

5 Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔnwa ma u yãku kowobu mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu gobi mɔɔ yi ba ka na sãa yerun sɔ̃. Yiya yi ba raa

baawure bure win wãarun sɔ̃, ka sere maa yi gaba gɔ̃ru doke ba wɛ̃ ka nuku tia.
6 U nɛɛ, bu yi kpuro mɔɔ begibun min di. Kpa bu yi dendi bu ka sãa yee te sɔmɛ mi ta sankira.
7 Adama yãku kowo be, ba ǹ sãa yee te sɔnwa sere n ka kua sina boko Yoasin bandun wɔ̃ɔ yɛnda itase.
8 Yera sina boko u yãku kowo Yehoyada ka yãku kowo be ba tie soka. Ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i ǹ sãa yee te sɔnwa. N n mɛn na, i ku ra maa gobi gɛɛ mwa tɔmbun min di, bɛɛn tiin sɔ̃. Adama i ko yi deriwa i ka sãa yee te sɔmɛ.
9 Ma yãku kowo be, ba gɔ̃ru doke bu ku maa tɔn ben gobi mwa, kpa bu ku maa bu sãa yee ten sɔmbun sɔmburu nɔmu sɔndia.
10 Yera yãku kowo Yehoyada u kpakoro piibu gagu kua, u gu yaba wɔllɔ. Ma u da u yi yãku yerun bɔkuɔ, nɔm geu gia, Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ. Gobi yi tɔmba ka na sãa yee ten sɔ̃, mi sɔɔra yãku kowo be ba sãa yee te kɔ̃su ba ra yi kpɛ̃ɛ.
11 Bà n wa gobi yi, yi dabia kpakoro te sɔɔ, yera ba ra sunɔn tire yoro ka yãku kowo tɔnwero sokusie bu yi gura bu gari.
12 Kpa bu yi be ba koo sãa yee ten sɔmburu ko nɔma bɛria. Yiya ba ka dãa dãkobu kɔsia, ka nɔman sɔm kowobu,
13 ka banɔbu, ka be ba kpenu dãkumɔ. Yi sɔɔra ba ka maa dãa dwa ka kpenu ka gãa ni ba koo ka sãa yee te sɔmɛ kpuro gesi.
14 Adama baa yin gɛɛ, ba ǹ ka sãa yee ten dendi yãnu dwa nge gbɛ̃a ye ba kua ka sii geesu ǹ kun mɛ wobunu, ǹ kun mɛ nɔri, ǹ kun mɛ kɔbi, ǹ kun mɛ dendi yãa ni ba kua ka wura, ǹ kun mɛ ka sii geesu.
15 Be ba sɔmbu te mɔ̀, beya ba yi wɛ̃ ba ka sãa yee te sɔnwa.
16 Ba ku ra bu bikie nge mɛ ba ka gobi yi dendisinamɔ. Domi ba ye kpuro mɔ̀wa dee dee.
17 Gobi yi ba ra wɛ̃ yaa saberun ayerɔ, torarun yãkurun sɔ̃ ba ku ra yi yi Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔ̃. Yiya yi ra ko yãku kowogii.

Yoasin bandun kpeeru (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:23-27)

18 Saa ye sɔɔra Sirin sina boko Hasaɛli u Gati wɔri. Ma u ye mwa. Yen biru u gɔ̃ru doke u da u Yerusalɛmu mwa.
19 Yera Yoasi Yudan sina boko u yãa geenu gura ni win tii u yi Yinni Gusunɔn sɔ̃, ka sere ni win baababa Yosafati ka Yoramu ka Akasia ba yi, ka maa wura ye ya wãa Yinni Gusunɔn arumanin beru yerɔ, ka sere ye ya wãa sina kpaarɔ. Ye kpurowa u sua u Hasaɛli Sirin sina boko mɔrisia. Ma Hasaɛli wi, u ǹ maa Yerusalɛmu wɔri.
20 Ye Yoasi u kuan sukum mu yorua Yudan sinambun faagin tireru sɔɔ.
21-22 N deema win bwãabu Yosakaa Simɛatin bii, ka Yosabadi Someɛn bii, beya ba nùn seesi ba go Milon dirɔ Silan wɔwaɔ. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Amasia u bandu kɔsire kua.

Yoakasi u kua Isireliban sina boko

13

1 Yoasi Akasian bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔra Yoakasi, Yehun bii u bandu di Isireliba sɔɔ, Samariɔ. Yoakasi wi, u kuawa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru ban te sɔɔ.
2 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi mam mam, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Isireliba mɔru bara too. Ma u bu Sirin sina boko Hasaɛli nɔmu bɛria ben wãaru kpuro sɔɔ n ka girari sere win bii Bɛni Hadadin waati kpuro sɔɔ.
4 Yera Yoakasi u Yinni Gusunɔ somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn wurari. Domi u wa dam mɛ Sirin sinam be, ba Isireliba dɔremɔ.
5 Yera u bu faaba kowo seeya wi u bu yara nɔni swãa ten min di. Saa yera ba sina ka bɔri yɛndu ben yɛnusɔ nge yellu.
6 Adama ka mɛ, ba ǹ Yeroboamun bweserun yira deri wi u Isireliba doke toraru sɔɔ. Ba wɔriwa win durum sɔɔ. Ba maa dera bũu wi ba

mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu nu gire Samariɔ.
7 Yoakasin tabu kowobu sɔɔ, Yinni
Gusunɔ u dera Sirin sina boko u ben
dabiru go, u nama muku muku ba kua
nge tua. Maasɔbu weeraakuru tɔnawa
u nùn deria ka tabu kowobu nɔrɔbun
suba wɔkuru (10.000) ka tabu kɛkɛ yi
dumi gawe wɔkuru.
8 Ye Yoakasi u kuan sukum, ka
wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ye kpuron gari
yi yorua Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
9 Yeniban biru u kpuna u gu. Ma
ba nùn sikua win baababan sikaɔ
Samariɔ. Ma win bii Yoasi u bandu
kɔsire kua.

Yoasi u kua Isireliban sina boko

10 Yoasi Yudaban sina bokon
bandun wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔba yiruse
sɔɔra, Yoasi Yoakasin bii u bandu di
Isireliba sɔɔ Samariɔ. U kuawa wɔ̃ɔ
wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ.
11 Yoasi wi, kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu
Nɛbatin biin yira u swĩi mam mam,
wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
12 Ye Yoasi u kuan sukum ka
wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ka sere maa taa bi
u kua ka Amasia Yudaban sina boko,
ye kpuron gari yi yorua Isireliban
sinambun faagin tireru sɔɔ.
13 Ma u kpuna u gu, ba nùn sikua mi
ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win
bii Yeroboamu u bandu kɔsire kua.

Isireliba ba koo Sirigibu kamia

14 Elisee u bara. Bara tera u ka gu.
Adama u sere gbi, Yoasi Isireliban sina
boko u da win mi, u swĩ win wuswaaɔ
u nɛɛ, nɛn baaba! Nɛn baaba wunɛ
wi a sãa Isireliban dam mɛ mu bu
kɔ̃su nge ben tabu kɛkɛ dumigii ka ben
maasɔbu.
15 Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a
tɛndu sua ka sɛ̃ɛnu.
Ma u tɛn te sua ka sɛ̃ɛ ni.
16-17 U maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
fɛnɛnti wukio ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
Ma sina boko Yoasi wi, u ye wukia.
Ma Elisee u maa nɛɛ, a wunɛn tɛn te
suo a bɛri.
Ma sina boko u tu sua u bɛri.
Yera Elisee u win nɔma sɔndi sina
bokogian wɔllɔ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a toowo. Ma u toba. Yen biru
u maa sina boko Yoasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
nasaran sɛ̃uwa mi. Geya ga sɔ̃ɔsi ma
Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ nasara wɛ̃
Sirigibun wɔllɔ. I ko i bu gowa mam
mam Afɛkiɔ.
18 Elisee u kpam Yoasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
sɛ̃ɛ ni suo.
Ma u nu sua. Yera u nɛɛ, a ka nu tem
soowo.
Ma u so nɔn ita u yɔ̃ra.
19 Ma Elisee u ka sina boko mɔru
kua u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa raa sowa
nɔn nɔɔbu ǹ kun mɛ nɔn nɔɔba tia. Saa
yera kaa raa Sirigii be go mam mam.
Adama wee tɛ̃ nɔn ita tɔnawa kaa bu
kamia.
20 Yen biruwa Elisee u gu, ba nùn
sikua. Yen wɔ̃ɔ ge ga swĩi sɔɔra
Mɔabun tabu kowobun wuunu ganu
nu ra Isireliba wɔraa nɛ.
21 Yera sɔ̃ɔ teeru durɔ goo u gu Isire-
liban suunu sɔɔ. Ye ba nùn sikumɔ,
yera ba wa wee, Mɔabuban tabu kowo
wuuru gara kurama. Ma ba goo te
kare Eliseen siki wɔruɔ. Ye durɔ win
goo te, ta da ta Eliseen kukunu wɔri,
yera durɔ wi, u kua waso. Ma u seewa
u yɔ̃ra.

Isireliba ba Sirigibu kamia

22 Hasaɛli, Sirin sina boko u raa
Isireliba dam dɔre Yoakasin wãarun
tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
23 Adama Yinni Gusunɔ u bu
mɛɛrima, ma u ben wɔnwɔndu wa,
arukawani ye u ka Aburahamu ka
Isaki ka Yakɔbu bɔkuan sɔ̃. U ǹ wure
u bu biru kisi, bu kam ko.
24 Hasaɛli wi, u gu. Ma win bii Bɛni
Hadadi u bandu kɔsire kua.
25 Saa ye sɔɔra Yoasi Yoakasin bii,
u Isireliban wuu si mwɛɛra si Bɛni
Hadadin tundo Hasaɛli u raa mwɛɛra
tabu sɔɔ. Nɔn itawa u Bɛni Hadadi wi
tabu di u ka wuu si kpuro mwɛɛra.

14

Amasia u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

1 Yoasi Yoakasin bii, Isireliban
sina bokon bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔra
Amasia, Yoasi Yudaban sina bokon bii
u bandu di Yudaɔ.

2 Saa ye u ban te di, wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuwa u mɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ tɛna tia sari bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Yoadani Yerusalɛmugii.
3 Gea u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, adama ya ǹ Dafidigia tura. U kuawa nge mɛ win tundo Yoasi u kua.
4 U ǹ maa gunguu nìn mi ba ra bũnu yãkuru ko kɔsuke. U dera ba yãkunu mɔ̀ ma ba turare dɔ̃ɔ dokemɔ nin wɔllɔ.
5 Sanam mɛ win banda dam kua, yera u win bwãabu go, be ba raa win tundo go.
6 Adama u ǹ tɔn ben bibu go nge mɛ ya yorua Mɔwisin tireru sɔɔ tè sɔɔ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ba ǹ tundo goomɔ win biin torarun sɔ̃. Mɛya ba ǹ maa bii goomɔ win tundon torarun sɔ̃. Adama wi u tora wiya ba koo go.
7 Amasia wiya, u maa Edɔmuban tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go wɔwa sɔɔ ye ba sokumɔ Bɔru. Taa bi sɔɔra u wuu ge ba sokumɔ Sila mwa, ma u gen yĩsiru gɔsia Yokutɛɛli. Yĩsi tera ba ka gu sokumɔ sere ka gisɔ.
8 Yera u maa Yoasi Yoakasin bii, Yehun debubu sɔmɔ gɔria u nɛɛ, u seema bu yinna bu tabu ko.
9 Yera Yoasi wi, u Amasia sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sãku koru garu ta wãa Libanin guurɔ, tera ta dãa bakaru garu gɔria ta nɛɛ, a man wunɛn bii wɔndia kɛ̃ɛma u ko nɛn biin kurɔ. Yera gbeeku yɛɛ yi seewa yi da yi sãku koo te taaka yi go.
10 Geema Amasia, wee tɛ̃ a Edɔmuba kamia ma a tii sue. A ǹ sinamɔ wunɛn yɛnuɔ sɛ̃ɛ? Kpa a n nuku dobu mɔ̀ wunɛn nasaran sɔ̃? Mban sɔ̃na kaa maa tii tabu kpɛ̃ɛ bi bu koo ka nun kɔ̃sa naawa kpa wunɛ ka Yudaba i kam ko.
11 Adama Amasia kun win gere swaa sue. Ma Yoasi Isireliban sina boko u da u bu tabu wɔri. Ma ba yinna ba waana nɔni ka nɔni wi ka Yudaban sina boko Bɛti Semɛsiɔ, Yudaban temɔ.
12 Ma Isireliba ba Yudaba kamia ba duki yakikira, ben baawure u da u wɔri win kuu bekurugirɔ.
13 Isireliban sina boko Yoasi, Akasian debubu u Amasia Yudaban sina boko yoru mwa Bɛti Semɛsi mi. Yen biru u da Yerusalɛmuɔ ma u yen gbãrarun gana sura gɔm soonu nɛɛru (400) saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Efaraimun di sere n ka da kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
14 Ma u da u wura gura, ka sii geesu ka sere gãa gee ni nu wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sinambun arumanin beru yerɔ. Yen biru u maa tɔmbu mɔɔru mwɛɛra. Ma u gɔsira Samariɔ.
15 Ye Yoasi u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi ka taa bi u ka Amasia Yudaban sina boko kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
16 Sanam mɛ Yoasi u kpuna u gu, ba nùn sikua Samariɔ mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu kɔsire kua.
17 Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia Yoasin bii, Yudaban sina boko u maa kuawa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu.
18 Ye Amasia u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
19 Yera sɔ̃ɔ teeru ba nùn seesi Yerusalɛmuɔ. Ma u duka yakura u da Lakisiɔ. Adama ba nùn naa swĩi mi, ba go.
20 Ma ba win goo te sua ka kɛkɛ ye dumi gawe ba ka na Yerusalɛmuɔ ba sikua win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ.
21 Yeniban biru Yudaba kpuro ba Asaria Amasian bii sua ba swĩi win tundon bandun sɔɔ. Saa ye sɔɔ, u mɔwa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia.
22 Ye Asaria u bandu di u kpa, yera u Elati mwa ma u ye bana sɔnwa.

Yeroboamu yiruse u kua Isireliban sina boko

23 Amasia Yoasin bii Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra Yeroboamu Yoasin bii, Isireliban sina boko u bandu di Samariɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ weeru ka tia.
24 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi mam mam, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
25 U Isireliban wusu kpuro mwɛɛra si su wãa saa Hamatin di, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia sere n ka da nim wɔ̃ku

bəruguuɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa win səmə Yonasi Amitain biin nəən di, wi u sãa Gati Hefɛɛgii.
26 Mɛya Yinni Gusunɔ u Isireliban nəni swãaru wa ta kpã. Domi be kpurowa ba yoru dimə, ba ɲ maa goo mə wi u koo bu wəra.
27 N deema Yinni Gusunɔ u ɲ gõru doke u ka Isireliban yĩsiru go. Yen sõna u bu faaba kua saa Yeroboamu Yoasin biin nəman di.
28 Ye Yeroboamu u kuan sukum ka wərugəɔ te u sõɔsi taa bi u kua səɔ, ka nge mɛ u wuu si su wãa Damasiɔ ka Hamatiɔ mwɛɛra si su raa sãa Yudabagisu, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru səɔ.
29 Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Sakari u bandu kɔsire kua.

15

Asaria

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 26:3-4,21-23)

1 Yeroboamu Isireliban sina bokon bandun wõɔ tɛna ita sarise səəra Asaria Amasian bii u bandu di Yudaɔ.
2 U məwa wõɔ wɔkura nəəbu ka tia sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wõɔ weeraakuru ka yiru bandu səɔ. Win mɛron yĩsira Yekolia, Yerusalɛmugii.
3 U kua ye ya wã Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ win baaba Amasia u kua.
4 Adama u ɲ gungunu mi ba ra bũu yãkunu ko, bu turare dõɔ doke kɔsuke. Domi tɔmba daamə ba yãkunu mɔ̀ mi.
5 Yera Yinni Gusunɔ u sina boko wi bara disigiru kpɛ̃ɛ sere u da u ka gu. Ma ba nùn yara ba ka da diru garun mi. U wãa mi wi turo. Ma win bii Yotamu u nùn kɔsire kua u tem mɛ kpare.
6 Ye Asaria u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru səɔ.
7 Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yotamu u bandu kɔsire kua.

Sakari

u kua Isireliban sina boko
8 Asaria Yudaban sina bokon bandun wõɔ weeru yiru sarise səəra, Sakari Yeroboamun bii u kua Isireliban sina boko Samariɔ. U kuawa suru nəəba tia bandu səɔ.
9 Kõsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, nge mɛ win baababa ba kua. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi, wi, wi u Isireliba doke toraru səɔ.
10 Sõɔ teeru Salumu Yabɛsin bii u nùn seesi u go Yibileamuɔ. Ma u bandu kɔsire kua.
11 Ye Sakari u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru səɔ.
12 Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi ka koora yi u Yehu sõɔwa u nɛɛ, win biba koo bandu diwa sere ka win bibun debuminɔ.

Salumu u kua Isireliban sina boko
13 Asaria Yudaban sina bokon bandun wõɔ weeru tia sarise səəra, Salumu u bandu di Samariɔ Isireliba səɔ. U kuawa suru tia ban te səɔ.
14 Sõɔ teeru Mɛnahɛmu Gadin bii u seewa Tirisan di u na Samariɔ. Miya u Salumu Yabɛsin bii go. Ma u bandu kɔsire kua.
15 Ye Salumu u kuan sukum ka nge mɛ u Sakari seesi u go, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru səɔ.
16 Yen biruwa Mɛnahɛmu wi, u wuu ge ba mɔ̀ Tifusaki wəri. Ma u tɔmbu go saa Tirisan di n ka da Tifusaki mi. U Tifusaki ye wəriwa ka dam yèn sõ tɔn be, ba yina u du ben wuuɔ, ma u ben gurigibun nuki bɛsuka.

Mɛnahɛmu u kua Isireliban sina boko
17 Asaria Yudaban sina bokon bandun wõɔ weeru tia sarise səəra Mɛnahɛmu Gadin bii u bandu di Isireliɔ. U kuawa wõɔ wɔkuru ban te səɔ Samariɔ.
18 Kõsa u kua win wãaru kpuro səɔ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi wi u Isireliba doke toraru səɔ.
19 Yen biru Pulu Asirin sina boko u na u Isireliba wəri. Yera Mɛnahɛmu u nùn sii geesun tɔnnu tɛna wɛ̃ u ka wa u nùn deri kpa u maa win bandu tãsisia.
20 Mɛnahɛmu wi, u sii gee si mwɛɛrawa be ba dukia mən mi. U

ben baawure burewa sii geesun gobi weeraakuru. Ye Asirin sina boko u sii gee si mwa, yera u gosira u da win temɔ.
21 Ye Mɛnahɛmu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
22 Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ. Ma win bii Pekasia u bandu kɔsire kua.

Pekasia u kua Isireliban sina boko

23 Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ weeraakuruse sɔɔra Pekasia Mɛnahɛmun bii, u bandu di Isireliba sɔɔ Samariɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ yiru ban te sɔɔ.
24 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
25 Yera win tabu sunɔ Peka Remalian bii, ka Galadin tabu kowobu weeraakuru ba nùn seesi ba go sina kpaarɔ Samariɔ. Yen biruwa ba maa Aagɔbu ka Arie go. Ma Peka u bandu kɔsire kua.
26 Ye Pekasia u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Peka u kua Isireliban sina boko

27 Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ weeraakuru ka yiruse sɔɔra Peka, Remalian bii, u bandu di Isireliba sɔɔ, Samariɔ. U kuawa wɔ̃ɔ yɛndu ban te sɔɔ.
28 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
29 Pekan waati ye sɔɔra Tigilati Pilesɛɛ, Asirin sina boko, u Iyoni mwa ka Abɛli Bɛti Maaka ka Yanɔa, ka Kedɛsi ka Hasori ka Galadi ka Galilen tem ka Nɛfitaliban tem kpuro. Ma u tem mi kpuron tɔmbu mwɛɛra u ka da Asiriɔ.
30 Yen biruwa Osee Elan bii, u Isireliban sina boko Peka seesi u go. Ma u bandu di win ayerɔ. N deema Yotamu Asarian biin bandun wɔ̃ɔ yɛndusewa mi.
31 Ye Peka u kuan sukum ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Yotamu u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 27:1-3,7-9)

32 Peka, Remalian bii Isireliban sina bokon bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔra Yotamu, Asarian bii, u bandu di Yudaɔ.
33 U mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Yerusa, Sadɔkun bii.
34 Win baaba Asarian yira u swĩi mam mam. U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re.
35 Adama u ɲ̀ gunguu nìn mi ba ra bũu yãkuru ko kɔsuke. Ma tɔmba daamɔ ba yãkunu mɔ̀ mi, ba turare dɔ̃ɔ dokemɔ nin wɔllɔ.
Yotamu wiya, u Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ ge ga mɛɛra sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia bana.
36 Ye Yotamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
37 Win waati ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u dera Resini Sirin sina boko ka Peka, Remalian bii Isireliban sina boko ba Yudaba wɔrim torua.
38 Sanam mɛ Yotamu u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi u bandu kɔsire kua.

16

Akasi u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 28:1-27)

1 Peka, Remalian biin bandun wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra Akasi, Yotamun bii u bandu di.
2 Akasi wi, u mɔwa wɔ̃ɔ yɛndu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Adama kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U ɲ̀ kue nge win sikado Dafidi.
3 Isireliban sinambun yira u swĩi sere u mam dera ba ka win bii yãkuru kua ba wɔ̃ɔwa nge mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ bu kpeerasio.
4 Mɛya ba ra maa bũu yãkuru ko kpa bu turare dɔ̃ɔ doke gungunu wɔllɔ ka guunu wɔllɔ ka sere maa dãa kubenɔ.

5 Yera sõɔ teeru Resini, Sirin sina boko ka Peka Remalian bii Isireliban sina boko ba seewa ba Akasi tabu wɔri, ma ba Yerusalɛmu tarusi. Adama ba kpana bu nùn kamia.

6 Saa ye sɔɔra Resini u Elati mwa Yudaban nɔman di, ma u bu gira min di. U dera Edɔmuba ba na Elati mi, sere ka gisɔn gisɔ.

7 Yera Akasi u Tigilati Pilesɛɛ Asirin sina boko sɔmɔ gɔria u nɛɛ, nɛna Akasi, wunɛn bõɔ, a na a man somi, Sirin sina boko ka Isireliban sina bokon sõ be ba man tabu wɔrima.

8 Ma Akasi u sii geesu sua ka wura ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ka sinambun arumani beru yerɔ. Ma u ye kpuro gura u Asirin sina boko wɛ̃.

9 Saa ye sɔɔra Asirin sina boko wi, u Akasin gari yi wura. Ma u da u Damasi wɔri u mwa u gen tɔmbu yoru mwɛɛra u ka da Kiriɔ. Ma u ben sina boko Resini wi mwa u go.

10 Ye Akasin tii u da Damasiɔ u ka Tigilati Pilesɛɛ yinna mi, yera u bũu turaru garu wa mi, ma u ten dɛ̃ɛbu ka ten yasum ka ten gunum yĩira u yorua ye ya sãa ten saria kpuro gesi. Ma u ye yãku kowo Uri mɔrisia u nɛɛ, u nùn ten bweseru kuo.

11 Ma yãku kowo wi, u bũu tura ten weenasiru kua nge mɛ Akasi u nùn yorua u ko. U tu kuawa Akasi u sere gɔsirama saa Damasin di.

12 Ye Akasi u gɔsirama Damasi min di, u bũu tura te wa.

13 Ma u susi u yãku dõɔ mwaararugiru kua ka ni ba ra ko ka tam ka som ka sere maa siarabun yãkunu. Ma u ten yaa yɛm wisi bũu tura ten wɔllɔ.

14 Yãku yee te ba kua ka sii gandu Yinni Gusunɔn sõ ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ ka yãku yee ten baa sɔɔ. Yera Akasi u Yinni Gusunɔn yãku yee te swɛnyasia u tu yi kpaa ten biruɔ sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia.

15 Ma sina boko Akasi u yãku kowo wi sõɔwa u nɛɛ, saa tɛ̃n di, a de a n da bururun yãku dõɔ mwaararugiru ko ka yokan yãku te ba ra ko ka som yãku yee kpaa ten mi, ka nɛ sina bokon yãku dõɔ mwaararugiru ka yãku ni ba ra ko ka som ka tam ka sere maa yãku ni tɔmba ka naamɔ. Kpa a n da yãku ni ba ka na kpuro gesin yɛm wisi ten wɔllɔ. Adama nɛn tii ko na n da bikiaru ko Yinni Gusunɔn yãku yee te ba kua ka sii gandun mi.

16 Ma yãku kowo Uri, u wura ye sina boko Akasi u gerua kpuro.

17 Akasi u boo sii gandugii sin sɔwaritii kɔsuka ma u boo sin tii sua. Ma u boo bɔkɔ ge swɛnya nɛɛ yin wɔllun di, yi ba kua ka sii gandu. Ma u gu sɔndi turaru garun wɔllɔ te ba bana ka kpenu.

18 Asirin sina bokon nuku dobun sõ, u maa kɔnnɔ gèn min di ba ra ka du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ kɔsa, ka sinambun duu yeruguu.

19 Ye Akasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

20 Sanam mɛ Akasi u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Esekiasi u gɔna kɔsire kua.

Osee u kua Isireliban sina boko

17

1 Akasi, Yudaban sina bokon bandun wõɔ wɔkura yiruse sɔɔra, Osee Elan bii, u bandu di Samariɔ. Ma u kua wõɔ nɔɔba nnɛ ban te sɔɔ.

2 Kõsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Adama ya ɲ Isireliban sinam be ba nùn gbiiyegia tura.

3 Yera Asirin sina boko Saamanasaa u Osee wi wɔri u kamia, ma u nùn gobi bure wõɔ ka wõɔ ye u ko n da kɔsie.

4 Sõɔ teeru Asirin sina boko wi, u gia ma Osee u kĩ u nùn seesi. Domi u nua ma u Egibitin sina boko gɔria Soowɔ kpa u ku raa maa ka Asirin sina bokon wõɔ gobi yi kɔsia. Yera Asirin sina boko wi, u Osee mwa u ka yɔni bɔkua u kɛnua.

5 Yen biru u Isireliban tem kpuro wɔri u da Samariɔ. Ma u dera ba ye tarusi wõɔ ita.

Isireliban banda kpa

6 Oseen bandun wõɔ nɔɔba nnɛse sɔɔra, Asirin sina boko u Samari mwa. Ma u Isireliba yoru mwɛɛra u ka da

win temɔ. U dera ben gaba wãa Salasin temɔ ka Gosanin temɔ mi daa te ba mɔ̀ Sabori ta wãa ka maa Mɛdiban wuu marosɔ.
7 Yeni ya koora yèn sɔ̃ Isireliba ba tora ba bũnu sãamɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ wi, wi u bu yara saa Egibitin sunɔn nɔman di.
8 Ba bwese tukunun deema swĩi ni Yinni Gusunɔn tii u gira ben suunu sɔɔn di ka maa koma kamgii ni ben sinamba mwaama.
9 Isireliba ba Yinni Gusunɔ kɔ̃sa kua ya banda, ba gungunu bana mi ba ra bũnu sã ben wuu marosɔ, ka sere mi wuun kɔ̃soba ra yɔ̃re, gbãranɔ.
10 Ba maa tii bwãarokunu kua gungunu kpuron wɔllɔ, ka mi dãa kubenu wãa.
11 Miya ba ra n yãkunu mɔ̀, ba n turare dɔ̃ɔ dokemɔ nge bwese tuku ni Yinni Gusunɔn tii u gira ben suunu sɔɔn di. Nge mɛya ba ka gãa kɔ̃su dabinu kua ni nu Yinni Gusunɔn mɔru seeya.
12 Domi ba bũnu sãwa ni u bu yinari mam mam.
13 Mɛya u Isireliba ka Yudaba kirɔ kua saa win sɔmɔbun nɔɔn di u nɛɛ, bu daa kɔ̃sa derio kpa bu win woodaba mɛm nɔɔwa ka win gere, kpa ba n sĩimɔ dee dee win woodaba sɔɔ ye u ben baababa wɛ̃. Yera u maa ben tii wɛ̃ saa win sɔmɔ sɔm kowobun nɔɔn di.
14 Adama ba swaa taaya, ba ɲ Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. Ba kua nge ben baababa be ba ɲ Gusunɔ ben Yinni naanɛ kue.
15 Ba win woodaba deri ka arukawani ye u ka ben baababa bɔkua ka sere maa kirɔ ye u bu kua. Ma ba kam dirum swĩi, ma ben tii ba kam kua. Ba bwese tukunu ni nu ka bu sikerenɛn daa saara ye Gusunɔ ben Yinni u bu yinari.
16 Ba Yinni Gusunɔn wooda atafiiru kua ba tii kɛtɛn bwãarokunu kua ka sii gandu ka bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu. Ma ba sɔ̃ɔ ka suru ka kperi sãamɔ ka sere maa bũu wi ba mɔ̀ Baali.
17 Kɔ̃sa ba mɔ̀ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Domi ba ka ben bibu yãkunu mɔ̀, ba wɔ̃ɔmɔ dɔ̃ɔ sɔɔ. Yen biru ba sɔronu mɔ̀. Yeniba kpurowa ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya.
18 Ma u Isireliba kpuro yarinasia saa win wuswaan di. U Yudaba tɔna deri.
19 Yudaban tii, ba ɲ Gusunɔ ben Yinni mɛm nɔɔwɛ. Isireliban yira ba swĩi mam mam.
20 Ma Yinni Gusunɔ u Isireliban bweseru kpuro biru kisi. U bu wɛrɔbu nɔma bɛria, ba bu sekuru doke, ba ka bu doona win wuswaan di.
21 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera Isireli be, ba karana ka Dafidin yɛnugibu ba kpa, yera ba Yeroboamu Nɛbatin bii kua ben sunɔ. Ma Yeroboamu wi, u dera ba tora Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
22 Domi kɔ̃sa ye u kua, yera ba maa swĩi mam mam.
23 Yen sɔ̃na u bu gira win wuswaan di nge mɛ u raa gerua saa win sɔmɔbun nɔɔn di. Ma ba bu gura ba ka da Asiriɔ. Mɛya ba yoru dimɔ sere ka gisɔn gisɔ.

Ba ka Isireliba da Asirin temɔ

24 Yen biru, Asirin sina boko u dera tɔmba na saa Babilonin di ka Kutan di ka Afan di ka Hamatin di ka sere maa Sefaafaimun di. Ma u dera ba Isireliba kɔsire kua. Ba Samari mwa, ma ba sina Isireliban wuu marosɔ.
25 Sanam mɛ ba sindu torua tem mi, ba ɲ Gusunɔ Isireliban Yinni sãamɔ. Ma Gusunɔ u dera gbee sinansu su ben dabiru go.
26 Yera ba Asirin sina boko sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bwese tuku ni a ka na Samari mini, nu ɲ Gusunɔ Isireliban Yinnin sãaru yɛ̃. Wee u dera gbee sinansu su na su bu sɛ̃suka su go.
27 Ma Asirin sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, Isireli be na yoru mwɛɛra sɔɔ bu de yãku kowo turo u da u bu sɔ̃ɔsi nge mɛ ba ra ka Gusunɔ sã tem mi.
28 Yera Isireliban yãku kowo turo u na u sina Betɛliɔ u ka bu sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo ka Gusunɔ sã.
29 Adama bwese tuku nin baatere mi ta wãa kpuro ta ten bwãaroku kuawa ta sãamɔ. Ma ba nu yi yi mi Isireliba ba ra raa yãkunu ko, gungunu wɔllɔ.
30 Ben bũu nin yĩsa wee. Babilonigibugiin yĩsira Sukɔtu Benɔtu. Kutagibugiiwa maa Nɛɛgali. Hamatigibugiiwa Asima.

31 Afabagina maa Nibukasi ka Taataki. Sefaafaimugibu maa, biba ba ra wɔ̃ bu ka ben bũu ni ba mɔ̀ Adamɛlɛki ka Anamɛlɛki yãkuru kua.
32 Ka mɛ, ba maa Gusunɔ sãamɔ. Adama ba maa yãku kowobu gɔsa be sɔɔ, be ba ko n da bu yãkuru kue ben bũu yãku yerɔ, gungunu wɔllɔ.
33 Nge mɛya ba Yinni Gusunɔ sãamɔ. Ma ben baawure u maa win bũu mɔ u sãamɔ, wi u ka na saa win tem di.
34 Sere ka gisɔ ben yellun komana ba swĩi. Ba ǹ maa Yinni Gusunɔ sãamɔ ka gem. Ba ǹ win yiirebu ka win woodaba swĩi dee dee ye u Yakɔbun bibun bweseru wɛ̃. Yakɔbu wiya, Yinni Gusunɔ u maa yĩsiru kã Isireli.
35 N deema Yinni Gusunɔ u raa ka Yakɔbun bii be arukawani bɔkua u nɛɛ, i ku ra yiira bũnun nuurɔ i nu sã. I ku ra maa nu yãkuru koosi.
36 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin di ka nɛn dam bakam, nɛ turowa i ko i yiira i sã kpa i man yãkuru kua.
37 I nɛn yiirebu ka nɛn woodaba kpuro ye na bɛɛ wɛ̃ mɛm nɔɔwɔ baadomma. I ku ra bũnu ganu sã.
38 Mɛya i ku maa arukawani ye duari ye na ka bɛɛ bɔkua na nɛɛ, i ku ra bũu goo sã.
39 I de i man sã domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni. Kon bɛɛ wɔra saa bɛɛn wɛrɔbu kpuron nɔman di.
40 Adama ka mɛ, ba ǹ Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. Ben tiin yellun komana ba swĩi.
41 Nge mɛya bwese tuku nin tii nu Yinni Gusunɔ sãamɔ nu maa ka nin bũnu sãamɔ. Mɛya ben bibu ka ben debuminɔ nu mɔ̀ sere ka gisɔ nge mɛ ben baababa ba kua.

18

Esekiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 29:1-2; 31:1)

1 Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔra, Esekiasi Akasin bii, Yudaban sina boko u bandu di Yudaɔ.
2 U mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔ̃ɔ tɛna tia sari ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Abi, Sakarin bii.
3 Esekiasi u kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re nge mɛ win sikado Dafidi u kua.
4 U gungunu kɔsuka mi ba ra bũu yãkuru ko ka maa nin bwãarokunu. Ma u waa sii gandugia ye bɔɔka ye Mɔwisi u kua. Domi Isireliba ba ra n daamɔ yen nuurɔ ba n turare dɔ̃ɔ dokemɔ. Ba ye yĩsiru kã Nɛhusitani.
5 Esekiasi wi, u Gusunɔ naanɛ kua n kere Yudaban sinam be ba nùn gbiiye kpuro ka sere be ba bandu di win biru.
6 U ka Gusunɔ yɔ̃rawa dim dim. U ǹ nùn biru kisi baa fiiko. U win woodaba mɛm nɔɔwawa ye u Mɔwisi wɛ̃.
7 Gusunɔ u ka nùn wãa. Ma n nùn kooramme ye u mɔ̀ kpuro sɔɔ. Saa ye sɔɔ, u Asirin sina boko seesi. Ma u yara win yorun di.
8 Yen biru u Filisitiba tabu wɔri u kamia sere u ka da Gasaɔ. Ma u ben tem mwɛɛra ka ben wuu gbãra damgisu ka mi ben kɔ̃sobu ba ra n wãa wãa.

Samarin tarusibun

yaayasiabu
9 Esekiasi Yudaban sina boko win bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔ, ka maa Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Saamanasaa Asirin sina boko ka win tɔmbu ba Samari tarusi wɔ̃ɔ yiru.
10 Ma wɔ̃ɔ itaseru ba ye kamia. Saa yera Esekiasi u win bandun wɔ̃ɔ nɔɔba tiase sɔɔ dɔɔ. Ma Osee, Isireliban sina boko u maa wãa win bandun wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛse sɔɔ.
11 Asirin sina boko u Isireliba gura u ka da win temɔ. Ma u bu yi wuu ge ba sokumɔ Salasiɔ ka Saborin daarun goorɔ Gosanin temɔ ka sere maa Mɛdiban wusɔ.
12 Domi Isireli be, ba ǹ Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ, ba ǹ maa arukawani ye u ka bu bɔkua wure. Mɛya ba ǹ maa Mɔwisi win sɔm kowo mɛm nɔɔwɛ.

Asirigibu

ba Yerusalɛmu tarusi
(I maa mɛɛrio Esai 36:1 ka Bandun Gari II, 32:1)

13 Esekiasi Yudaban sina bokon bandun wõɔ wɔkura nnɛse sɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su gbãranu mɔ kamia.
14 Ma Esekiasi u gɔra Lakisiɔ Asirin sina boko win mi u nɛɛ, bu nùn sõ ma wi Esekiasi u torawa. Ye u maa nùn bikia kpuro u koo ye ko. Yen sõ, u de u doona win tem di.
Ma Asirin sina boko wi, u Esekiasi sii geesu kilo nɔrɔbun suba nɔɔba nnɛ (9.000) ka wura kilo nɛnɛ ka wunɔbu (900) bikia.
15 Ma Esekiasi u sii gee si su wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka maa si su wãa sina bokon arumani beru yerɔ gura u Asirin sina boko wi wɛ̃,
16 ka maa wura ye u raa doke sãa yerun gamboba sɔɔ ka kɔnnɔn dãa sɔɔ.

Asirin tabu kowobun wirugiin gere
(I maa mɛɛrio Esai 36:2-22 ka Bandun Gari II, 32:9-16)

17 Saa Lakisi min diya Asirin sina boko u tabu durɔ damgibu gɔrima ka ben wirugibu ita bu Esekiasi wɔri Yerusalɛmuɔ. Ye tɔn be, ba tura mi, yera ba bura ba yõra nim toran bɔkuɔ ye ba kua ya ra ka nim nɛ wuuɔ saa bwian di, mi ba ra beka wɔ̃ken swaaɔ.
18 Sanam mɛ sɔɔra ba sina boko sokusia. Adama Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon sɔm kowobun wirugiiwa u da ben mi ka Sebina wi u sãa sina bokon tire yoro ka Yoasi Asafun bii wi u ra tirenu bere.
19 Asirin tabu kowobun wirugii ben turo, u bu sõɔwa u nɛɛ, i Esekiasi sõɔwɔ i nɛɛ, amɛniwa bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nɛɛ, mba u yõrari u naanɛ sãa mɛ.
20 Domi u nɛɛ, u dam mɔ. Ma u bwisi kɛ̃ɔ mɔ u ka tabu ko. Adama gari saarinu tɔnawa. N n mɛn na, ma sɔɔra win naanɛ ya wãa u ka nùn seesi.
21 Geema win naanɛ wãawa Egibitin sunɔn mi, wi u sãa nge kaba te ta kɔsikire. Wi u tu nɛnua u tãsiri kpa tu nùn mura tu mɛɛra ko. Nge mɛya Egibitin sunɔ u sãa be ba nùn yĩiyɔn mi.
22 Mɛya i ko i gere i nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i naanɛ sãa. Adama n ǹ win sãa yenu ka yãku yena Esekiasi u kɔsuka? Ma u bɛɛ Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõɔwa u nɛɛ, i n da de sãa yerɔ, Yerusalɛmuɔ i yãkuru ko mi tɔna?
23 N n mɛn na, u ka nɛn yinni Asirin sina boko arukawani bɔkuo kpa u nùn dumi nɔrɔbun suba yiru (2.000) wɛ̃ ù n yɛ̃ u koo maasɔbu wa bu yi sɔni.
24 Domi u ǹ kpɛ̃ u yõra u wi u piiburu bo nɛn yinnin tabu kowobu sɔɔ ma, baa mɛ u tamaa Egibitigibu ba koo nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka maasɔbu wɛ̃.
25 U ǹ yɛ̃ ma ka Yinni Gusunɔn yɛ̃ra u ka tem mɛ wɔrima, kpa u mɛ kɔsuku? Domi Gusunɔn tiiwa u nɛɛ, u doo u tem mɛ wɔri kpa u mu kɔsuku.
26 Eliakimu Hilikiyan bii ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sõɔwa ba nɛɛ, a suuru koowo, sa nun kanamɔwa a ka bɛsɛ wunɛn bwãabu gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔɔmɔ. A ku ka maa bɛsɛn barum Heberum gari gere, kpa tɔn be ba swaa daki gbãrarun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ.
27 Adama durɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, i tamaa nɛn yinni u man gɔrima bɛɛ ka bɛɛn yinni tɔnan sõ n ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sõ gbãraru wɔllɔn sõna u man gɔrima. N ǹ maa tɛɛmɔ i ka bɛɛn tiin swaa swĩibu di kpa i bɛɛn yɛ̃kum nɔ ka be sannu.
28 Saa ye sɔɔra durɔ wi, u gbãra ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio.
29 U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔ̃ke domi u ǹ kpɛ̃ u bɛɛ wɔra saa win nɔmun di.
30 I ku wura i Gusunɔ naanɛ ko baa Esekiasi ù n nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra, n ǹ koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa.
31 I ku maa nùn swaa daki. Adama i nɔɔwɔ ye Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, i ka nùn nɔɔ tia koowo kpa i nùn tii wɛ̃. Kpa baawure u wa u win tiin resɛmba ka win dãa binu di. Kpa u maa win dɔkɔn nim nɔ.
32 Yen biru u koo na u bɛɛ sua u ka da tem gam mɛ mu sãa nge bɛɛn tiin

tem mɛ, mi resɛm ka alikama wãa, kpa
i n pɛ̃ɛ ka tam mɔ ka tim ka olifin gum.
Mɛya i ko i n wãa, ye i ko i raa ka gbi
mini. Yen sɔ̃, i ku maa Esekiasin gere
swaa daki. Domi u koo bɛɛ nɔni wɔ̃ke
u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra.
33 Bwese ni nu tien bũnu nu ɲ̀ bu
wɔre Asirin sina bokon nɔman di.
34 Mana Hamati ka Aapadi ka
Sefaafaimu ka Hena ka Ifan bũnu nu
wãa tɛ̃. Nu kpĩa nu Samarigibu wɔra
saa win nɔman di?
35 Bũu ni kpuro sɔɔ, nin nirà nu nin
tem wɔra saa win nɔman di, bu sere
nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmu
wɔra.
36 Ma Yudaba kpuro ba mari, domi
sina boko Esekiasi u nɛɛ, bu ku raa
nùn gɛɛ wisi.
37 Ma Eliakimu Hilikiyan bii, sina
bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka
maa win tire yoro Sebina ka sere
Yoasi, Asafun bii wi u ra tirenu bere,
ba na Esekiasin mi, ba yabe kĩanu
sebua nuku sankiranun sɔ̃. Ma ba nùn
durɔ win gari yi kpuro saaria.

19

Sina boko Esekiasi

u bwisi bikia
(I maa mɛɛrio Esai 37:1-7)

1 Saa ye Esekiasi sina boko u gari
yi nua, yera u win tiin yabenu nɛnua
u gĩana. Ma u saaki sua u sebua
nuku sankiranun sɔ̃. Ma u da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ.
2 Yera u Eliakimu sɔm kowobun
wirugii ka maa Sebina win tire yoro
ka yãku kowo guro gurobu gɔra
Gusunɔn sɔmɔ Esai Amɔtin biin mi.
N deema be maa, saakibara ba sebua
ba ka da mi.
3 Ye ba tura mi, ba nùn sɔ̃wa ba nɛɛ,
amɛniwa Esekiasi u gerua u nɛɛ, gisɔn
tɔ̃ɔ te, nuku sankiranu sɔɔra sa wãa.
Ba sun sɛɛyasiamɔ, ma ba sun doke
sekuru sɔɔ. Gisɔn wahala ye, ya sãawa
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma, ma u
ɲ̀ dam mɔ u ka wɛ̃ma.
4 N n mɛn na, a kanaru koowo bɛsɛ
be sa gina tien sɔ̃. Sɔrɔkudo Gusunɔ
wunɛn Yinni u ko n Asirin sina bokon
gari yi nua wi u na u nùn wɔnwa. Kpa
u nùn sɛɛyasia.
5 Ye Esai u Esekiasin bwãa ben gari
yi nua,
6 yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye i ko i bɛɛn
yinni sɔ̃ wee. I nɛɛ, amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u ku de gari yi
u nua mi, yi nùn bɛrum ko, ye Asirin
sina bokon gɔro be, ba ka wi Yinni
Gusunɔ wɔnwa mi.
7 U koo de Asirin sina boko wi, u
labaari gaa nɔ kpa yu win bwɛ̃ra gɔsia
u wura win temɔ. Miya u koo de bu
nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba maa Yudaba nandasia
(I maa mɛɛrio Esai 37:8-13 ka Bandun Gari II, 32:17)

8 Asirin sina bokon gɔro wi, u gɔsira
u da Libinaɔ. Domi u nua ma win
yinni u doona Lakisin di u da u Li-
binagii be tabu wɔri.
9 Saa ye sɔɔra Asirin sina boko u nua
ma Tiraka Etiopin sina boko u nùn
tabu wɔrim wee. Yera u maa Esekiasi
sɔmɔbu gɔria u nɛɛ,
10 amɛniwa i ko i Esekiasi sina boko
sɔ̃. I nɛɛ, u ku de Gusunɔ win Yinni
wi u naane sãa mi, u nùn nɔni wɔ̃ke,
u nɛɛ, nɛ, Asirin sina boko na ɲ̀ kpɛ̃ n
Yerusalɛmu mwa.
11 Wi Esekiasin tii u nua nge mɛ
bɛsɛn sinam be ba man gbiiye ba
raa tem mɛ mu tiegibu kpuro kam
koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari
win nɔman di?
12 Sanam mɛ nɛn baababa ba Gosani
kpeerasia ka Harani ka Resɛfu ka sere
Edɛnigibu, be ba wãa Telasaaɔ, ben
bũnu kpĩa nu bu yara?
13 Nge mana Hamatigibun sunɔ
u wãa ka Aapadigibun sunɔ ka
Sefaafaimugibun sunɔ, ka Henagibun
sunɔ ka sere maa Ifagii.

Esekiasin kanaru
(I maa mɛɛrio Esai 37:14-20)

14 Ye Asirin sina bokon sɔmɔ be, ba
tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru
wɛ̃ tè sɔɔ ben yinnin gari wãa. Ma
Esekiasi u tu gara. Yen biru u da
Gusunɔn sãa yerɔ ma u tu dɛria mi.
15 U kanaru kua u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn
Yinni, wunɛ wi a sɔ̃ gɔradoban su-
unu sɔɔ, wunɛ turowa a sãa sinambu

kpuron Yinni. Wuna a wɔllu ka tem taka kua.
16 A nɔni seeyo a mɛɛri, kpa a swaa
daki a nɛn gari nɔ. Kpa a Sankeribu
Asirin sunɔn gari nɔ, wi u win sɔm
kowobun wirugii gɔrima u ka nun
wɔmɛ.
17 Ka gem, Yinni, na yɛ̃ ma Asirin
sinambu ba bwese dabinu kpeerasia
ka nin tem.
18 Ma ba nin bwãarokunu dɔ̃ɔ
mɛniki. Domi nu ɲ sãa Gusunɔ. Nu
sãawa tɔmbun sɔma ye ba kua ka dãa
ka kpenu. Yen sɔ̃na ba kpĩa ba nu
kpeerasia.
19 Adama wunɛ, a sãawa Gusunɔ
bɛsɛn Yinni. A sun wɔro saa
Sankeribun nɔman di kpa handunian
sinambu kpuro bu gia ma wunɛ
turowa a sãa Gusunɔ.

Esain gari yi u sina boko nɔɔsia (I maa mɛɛrio Esai 37:21-35)

20 Yera Esai Amɔtin bii u Esekiasi
sɔmɔ gɔria u nɛɛ, bu nùn sɔ̃ ma Gusunɔ
Isireliban Yinni u win kanaru mwa te
u kua Sankeribu Asirin sina bokon sɔ̃.
21 Ye Yinni Gusunɔ u gerua win sɔ̃,
ye wee. U nɛɛ,
Yerusalɛmun tɔmbu kpuro ba nùn
gɛma.
Ba nùn yaakoru mɔ̀.
Ba nùn yɛ̃ɛmɔ ba wii gimanu koosimɔ.
22 Wara u kam mɛɛra. Wara u wɔnwa.
Wara u ka nɔɔ gɔmunu mɔ̀.
U ɲ yɛ̃ ma wi, Gusunɔ, Isireliban Yin-
nin tii
wi u dɛɛren wuswaaɔra u tii sue?
23 Win sɔmɔba na, ba wi, Yinni Gusunɔ
wɔnwa.
Ma u nɛɛ, ka win tabu kɛkɛ dabira
u yɔɔwa Libanin guu ni nu bon wɔllɔ.
Ma u dua sere sere yen dãa sɔ̃ɔn sɔɔwɔ
u gen dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru ka
sipɛrɛ
ye ya gunum bo bɔɔra.
24 U nɛɛ, u bwia gba.
Ma u tem tukum nim nɔra.
Win tabu kowobu ba bɔsu
Egibitin nim tori kpuro sɔɔ
ba yi sanka.
25 Adama u ɲ yɛ̃ ma wi, Yinni Gusunɔn
tiiwa
u yeniban himba yi saa yellun di?
Wee tɛ̃, himba ye, ya koora.
Ma u dera wi, Asirin sina boko
u wuu si su gbãranu mɔ bansu koosia.
26 Yinni Gusunɔwa u dera wuu sin
tɔmba bɛrum soora,
ba wãa sekuru sɔɔ.
Ba kua dam sarirugibu nge yakasu
gberɔ,
ɲ kun mɛ, nge doo gãaru te gɛmi di.
27 Yinni Gusunɔ wi, u maa nɛɛ,
u yɛ̃ saa ye Asirin sina boko wi,
u ra sinɛ ka saa ye u ra du dirɔ
ka saa ye u ra yari,
ka maa saa ye u ka nùn mɔru mɔ̀.
28 Tɛ̃ yèn sɔ̃ u ka Yinni Gusunɔ mɔru
mɔ̀
ma u nùn gari sɔ̃ɔwa ka tii suabu,
u koo win wɛ̃ru yaba u yɔni doke.
Kpa u maa nùn yaruka dokea nɔɔwɔ.
Kpa u de u gɔsira u wura mìn di u na.
29 Ma Esai u Esekiasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee ye ya ko n sãa yĩreru wunɛn mi.
Gisɔku ge, ka gasɔku, doo gãariya i ko
i di. Adama wɔ̃ɔ itase i ko i duurewa
kpa i gɛ̃. Mɛya i ko i maa resɛm duure
kpa i yen marum di.
30-31 Yudaban bweseru sɔɔ, be ba
tiara Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ ba koo
faaba wa kpa bu kpara nge dãa, kpa
bu gbini ko sere tem sɔɔwɔ kpa bu
binu ma. Yeniwa Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni u koo ko win haniɑn sɔ̃.
32 U gerua u nɛɛ, Asirin sina boko
wi, u ɲ duɔ Yerusalɛmuɔ. Mɛya win
tabu kowobu ba ɲ ye susiɔ ba n tɛrɛnu
nɛni bu ka kuku yenu ko bu sere nɛɛ,
ba koo sɛ̃u to.
33 Swaa ye u ka na, yera u koo ka
gɔsira, u ɲ duɔ wuu ge sɔɔ. Yinni
Gusunɔn tiiwa u gerua mɛ.
34 Domi u koo wuu ge kɔ̃suwa u gu
faaba ko win tiin sɔ̃, ka maa Dafidi win
sɔm kowon sɔ̃.

Yinni Gusunɔ u Asirigibu kamia (I maa mɛɛrio Esai 37:36-38 ka Bandun Gari II, 32:21-22)

35 Ye n kua wɔ̃kuru yera Yinni
Gusunɔn gɔrado u yara u da
Asirigibun sansaniɔ ma u tɔnu
nɔrɔbun suba wunaa wɛnɛ ka nɔɔbu
(185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba
deema wee gona nu tɛrie.

36 Yera Sankeribu Asirin sina boko
u gosira u da u wãa Ninifuo.
37 Sõo teeru u da u yiire win bũu
wi ba ra soku Nisorokun nuuro. Miya
win bibu yiru beni, Adamɛlɛki ka
Sarɛsɛɛ ba nùn go ka takobi. Ma
ba kpikiru sua ba da tem mi ba mò
Araratì gia. Ma win bii Esaa Hadoni u
bandu kosire kua.

20

Esekiasi u bara

ma Yinni Gusuno u nùn bɛkia
(I maa mɛɛrio Esai 38:1-8 ka Bandun Gari II, 32:24)

1 Saa ye soo, Esekiasi u bara sere u
goo turuku kua. Ma Gusunon somo
Esai Amotin bii u na win mi. U nùn
sõowa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusuno u
gerua. U nɛɛ, a wunɛn yɛnugibu sõowo
ye baawure ko n da ko wunɛn biru.
Domi kaa gbi.
2 Yera Esekiasi u win wuswaa sĩiya u
gana girari ma u kanaru kua u nɛɛ,
3 Yinni Gusuno, a suuru koowo,
a yaayo ma na sĩa dee dee wunɛn
wuswaao. Na wunɛn woodaba mɛm
noowa. Na maa kua ye n nun wɛ̃re.
Yen biru u swĩ gem gem.
4 Sanam mɛ Esai u yario sina kpaaru
min di, yera Yinni Gusuno u ka nùn
gari kua u nɛɛ,
5 a gosiro a ka Esekiasi nɛn tombun
kparo sõ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni
Gusuno na gerua, nɛ wi na sãa bɛɛn
baaba Dafidin Yinni. Na nɛɛ, na win
kanaru mwa, na maa win noni yĩresu
wa. Wee, kon de u bɛkura. Yen biru
sõo itase u koo da nɛ, Yinni Gusunon
sãa yero.
6 Kon maa win wãarun tõru sosi wõo
wokura noobu kpa n nùn faaba ko n
wuu ge wora saa Asirin sina bokon
noman di. Mɛya kon gu kõsu nɛn tiin
sõ ka nɛn som kowo Dafidin sõ.
7 Yen biru Esai u nɛɛ, bu dãa ye ba
mò figien marum suo bu pɛra bu tɛɛni
win bara ten wollo. Ma ba mu pɛra ba
tɛɛni ma u bɛkura.
8 N deema Esekiasi u raa Esai bikia u
nɛɛ, mba n ko n sãa yĩreru te ta koo nùn
sõosi ma u koo bɛkura kpa u da Yinni
Gusunon sãa yero yen sõo itaseru.
9 Ma Esai u nùn wisa u nɛɛ, Yinni
Gusuno u koo win gari yibia yìn noo
mwɛɛru u kua. Yootian tiro ga koo
kesi sere naa dabusanu wokuru sõo ù
n kɛlla. A kĩ gu kaara? Nge gu sosi.
10 Ma Esekiasi u nɛɛ, n ǹ sɛ̃ yootian
tiro gu ka sosi naa dabusanu wokuru
sõo ù n kɛlla. Yen sõ, na kĩwa gu kaara.
11 Yera Gusunon somo Esai u Yinni
Gusuno kana u de gu kaara. Ma Yinni
Gusuno u dera n koora mɛ.

Babilonin sina boko

u Esekiasi somobu goria
(I maa mɛɛrio Esai 39)

12 Saa ye soo, Mɛrodaki Baladani,
Baladanin bii, Babilonin sina boko
u Esekiasi somobu goria ka tireru ka
kɛ̃nu. Domi u nua ma Esekiasi u bara.
13 Ye somo be, ba tunuma Esekiasin
mi, yera u bu dam koosia, ma u ben
gari swaa daki ye ba ka sĩimo. Yen
biru u ka bu da win arumani beru
yero. Yera ya sãa sii geesu ka wura
ka turare ka gum nubu durorugim ka
tabu yãnu. Ye ya gesi sãa win arumani
kpuro, yen gaa sari ye u ǹ bu sõosi.
14 Yen biruwa Esai u na u sina boko
Esekiasi bikia u nɛɛ, man diya ton beni
ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba
gerua.
Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ba
nawa saa tem tontonden di mɛ ba mò
Babiloni.
15 Esai u kpam nùn bikia u nɛɛ, mba
ka mba ba wa wunɛn yɛnuo.
Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ye ya
wãa nɛn yɛnu ge soo kpuro, ba wawa.
Nɛn arumani soo gãanu sari ni na ǹ bu
sõosi.
16 Yera Esai u nùn sõowa u nɛɛ, a
swaa dakio a no ye Yinni Gusuno u
gerua.
17 U nɛɛ, wee tõru gara sisi tè soo ba
koo wunɛn arumani kpuro gura bu ka
da Babilonio ka ye wunɛn baababa ba
sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye
ba koo nun deria tõo te.
18 Ba koo wunɛn tiin bweseru
soo bibu mwɛɛri kpa bu ka bu da
Babilonio bu bu maatam ko. Kpa
bu ko sina bokon som kowobu sina
kpaaro.

19 Yera Esekiasi u Esai wisa u nɛɛ,
Yinni Gusunən gari yi a gerua mi, gari
bura.
Domi alafia ka bəri yɛndu ta ko n
wãa nɛn wãarun tõru kpuro səə.
20-21 Yen biru Esekiasi u kpuna u
gu, ma ba nùn sika win baababan
sikaə. Saa yera win bii Manase u
bandu kəsire kua. Ye Esekiasi u kuan
sukum ka maa win wərugəru ka nge
mɛ u wəru gba mi nim mu koo sina,
ma u mu tori wuna yi ka nim na
Yerusalɛmuə, ye kpuron gari yi yorua
Yudaban sinambun faagin tireru səə.

21

Manase

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 33:1-10,18-20)

1 Wõə wəkura yiruwa Manase u mə
sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuə.
Ma u ban te səə kua wõə weeraakuru
ka nəəbu. Win mɛron yĩsira Hɛfisiba.
2 Manase wi, u kua ye ya ǹ Yinni
Gusunə dore. Domi u bwese tuku
ni Yinni Gusunə u gira be Isiriliban
suunu səən din komanu swĩi.
3 Ma u wure u kpam gunguu ni
bana, mi ba ra bũu yãkuru ko, ni win
tundo Esekiasi u kəsuka. Ma u maa
bũu wi ba mɔ̀ Baali yãku yenu kua.
Mɛya u kpam wure u bũu wi ba mɔ̀
Asitaaten bwãaroku kua ba sãamə nge
mɛ Akabu Isiriliban sina boko u raa
kua. Saa yera u maa sõə ka suru ka
kperi kpuro mɛnna u sãamə.
4 Ma u maa bũu turanu ganu kua
Yinni Gusunən sãa yerə. N deema sãa
yee ten sõna Yinni Gusunə u raa nɛɛ,
Yerusalɛmu miya kon nɛn yĩsiru doke.
5 Ma u turanu kua mi ba ra sõə ka
suru ka kperi sã sãa yerun yaari yiru
səə.
6 U mam ka win bii yãkuru kua u
nùn wõəwa. U ra maa guru winu ka
wɛɛ bikiaru koosi. U təmbu gəsa be ba
ra nùn gəribu sokue. Nge mɛya u kõsa
mɔ̀ u sosimə Yinni Gusunən wuswaaə
u ka win məru seeya.
7 U bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten
bwãaroku sua, u doke Yinni Gusunən
sãa yerə. N deema sãa yee ten sõna
Gusunə u Dafidi ka win bii Salomɔə
sõəwa u nɛɛ, Yerusalɛmuwa na gəsa
Isiriliban wusu kpuro səə. Ma na dera
ba man diru bania mi, mi ba ko n da
man sã. Miya na nɛɛ, kon nɛn yĩsiru
doke.
8 Mɛya na ǹ maa derimə Isiriliba bu
yari ben tem di mɛ na ben baababa wɛ̃,
bà n nɛn woodaba mɛm nəəwammɛ,
ye nɛn səm kowo Məwisi u bu wɛ̃.
9 Adama ba ǹ swaa daki. Wee
Manase u bu torasia ba kõsa kua ya
kere bwese tuku ni Yinni Gusunə u
kpeerasia, be Isiriliban suunu səən
digia.
10 Yera Yinni Gusunə u gari kua saa
win səmən nəən di.
11 U nɛɛ, wee Manase Yudaban sina
boko u kua ye ya ǹ wã. U mam kõsa
kua n kere ye Aməreba ba kua. U
dera Yudaba ba durum kua. Domi u
bwãarokunu kua ba sãamə.
12 Yen sõ, nɛ, Gusunə Isiriliban
Yinni kon Yerusalɛmu ka Yudan
tem mɛ n tie nəni swãaru doke kpa
baawure wi u wuu ge wa, biti yu nùn
mwa sere u kpana u nəə mari.
13 Kon bu sɛɛyasia nge mɛ na dera
ba Samari ka Akabun yɛnu kua. Kon
de bu gen təmbu kpuro gurawa, kpa
bu bu gəəri wĩa wĩa, bu wukiri nge
wekeru.
14 Mi səə, be ba tiara kon bu wɛrəbu
nəmu səndia kpa wɛrə be, bu ben
yãnu gura kpuro.
15 Domi ba man kõsa kua, ba nɛn
məru seeyamə saa dəma tèn di na ben
baababa yarama saa Egibitin di.
16 Mi səəra Manase u tora teni sosi,
u taarɛ sarirugibun yɛm yari sere
mu koka Yerusalɛmun swɛɛ kpuro
səə, tora ni u Yudaba koosia Yinni
Gusunən wuswaaə baasi, ye u ka dera
ba bũnu sãwa.
17 Ye Manase u kuan sukum ka win
tora ni u kua, ye kpuro ya yorua
Yudaban sinambun faagin tireru səə.
18 Sanam mɛ u kpuna u gu, u da u
win baababa deema. Ma ba nùn sikua
win yɛnuə gbaa te ba mɔ̀ Usaə. Yen
biru win bii Amɔə u bandu kəsire kua.

Amɔə u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 33:21-25)

19 Wɔ̃ɔ yɛnda yiruwa Amɔɔ u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ yiru ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Mɛsulemɛti, Harusi Yotibagiin bii.
20 Amɔɔ wi, u maa kua ye ya kun Yinni Gusunɔ dore, nge mɛ win tundo Manase u kua.
21 Win tundon yira kpurowa u swĩi. U bũnu sãamɔ, ma u yiiramɔ bwãarokunun nuurɔ nge mɛ win tundo u ra raa ko.
22 Ma u Gusunɔ win sikadoban Yinni deri, u ɲ win swɛɛ swĩi.
23 Yera win bwãabu gaba nɔɔ tia kua ba da ba nùn go win dirɔ.
24 Adama tɔn be ba nùn go mi, ba maa ben tii mwɛɛra ba go. Ma ba dera win bii Yosiasi u bandu kɔsire kua.
25 Ye Amɔɔ u kuan sukum ye kpuro ya yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
26 Sanam mɛ Amɔɔ u kpuna u gu ba nùn sikua win baababan sikaɔ gbaa te ba mɔ̀ Usaɔ. Ma win bii Yosiasi u bandu kɔsire kua.

22

Yosiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:1-2)

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba itawa Yosiasi u mɔ saa ye u bandu di Yerusalɛmuɔ. U kua wɔ̃ɔ tɛna ka ita ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Yedida, Adaya Bosikatigiin bii.
2 Yosiasi wi, u kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re, domi u sĩa win sikado Dafidin yira kpuro sɔɔ, u ɲ yen gaa gɛɛrari.

Ba Yinni Gusunɔn woodan

tireru wa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:8-18)

3 Ye Yosiasi u kua wɔ̃ɔ yɛndu yiru sari bandu sɔɔ, yera sɔ̃ɔ teeru u win tire yoro Safani Asalian bii, Mɛsulamun debubu gɔra sãa yerɔ u nɛɛ,
4 a doo yãku kowo tɔnwero Hilikiyan mi, a nùn sɔ̃ a nɛɛ, u gobi yi dooru koowo yi ba ka na Yinni Gusunɔn sãa yerɔ yi tɔmba kɔ̃sobu wɛ̃.
5 Kpa bu sãa yerun sɔm kowobun wirugibu gobi yi nɔmu bɛria.
6 Kpa bu ka yi dãa dãkobu ka banɔbu ka sɔm kowobu kɔsia kpa bu ka dãa dwe ka kpenu ni ba koo ka sãa yee te sɔmɛ.
7 Adama bu ku bikia nge mɛ ba ka gobi yi dendisina, domi ba sãawa naanɛgibu.
8 Safani u da u Hilikiya gari yi sɔ̃ɔwa. Ma Hilikiya u Safani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na Yinni Gusunɔn woodan tireru wa sãa yerɔ. Ma u nùn tu wɛ̃ u gara.
9 Yen biru Safani u gɔsirama u na sina bokon mi, u nùn gɔra tusia. U nɛɛ, wunɛn bwãaba gobi yi sua ba sãa yerun sɔm kowobun wirugibu nɔmu bɛria.
10 Ma u maa nɛɛ, tireru garu wee te yãku kowo tɔnwero Hilikiya u man wɛ̃.
Ma u tu sina boko garia.

Yosiasi sina boko

u bikiaru da Huludan mi
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:19-28)

11 Saa yè sɔɔ sina boko Yosiasi u tire ten gari nua, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃.
12 Ma u yãku kowo Hilikiya ka Akikamu Safanin bii ka Akabori Miseen bii ka sere Safani win tire yoro ka Asaya win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
13 i doo i Yinni Gusunɔ bikia ye tire tenin gari gerumɔ nɛ ka nɛn tɔmbu Yudaban sɔ̃. Domi mɔru ye Yinni Gusunɔ u ka sun mɔ̀ ya kpã, yèn sɔ̃ bɛsɛn baababa ba ɲ tire ten gari swaa sue bu sere ko nge mɛ ta gerua.
14 Ma yãku kowo Hilikiya ka Akikamu ka Akabori ka Safani ka Asaya ba da ba Gusunɔn sɔmɔ Huluda wa Yerusalɛmun wɔɔ bera kpaaɔ. Huluda win durɔwa Salumu Tikifan bii, Harasin debubu. Salumu wiya u ra yãku kowobun yabenu bere. Ye ba tura mi, yera ba Huluda gari yi sɔ̃ɔwa.
15 Ma u bu wisa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,
16 amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo de kɔ̃sa yu na Yerusalɛmuɔ kpa yu min tɔmbu

deema nge mɛ tire ten gari yi gerua te wi Yudaban sina boko u gara.
17 Domi ba wi Yinni Gusunɔ deri, ma ba bũnu turare dõɔ dokeammɛ bu ka win mɔru seeya ka ben kookoosu kpuro. Yen sõ tɛ̃, u ka Yerusalɛmugibu mɔru mɔ̀, ya ǹ maa suremɔ.
18 Adama Yudaban sunɔ wi u bɛɛ gɔrima, i nùn sõɔwɔ i nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua win wooda ye u garan sõ. U nɛɛ,
19 yèn sõ wi, sina boko u nua Yerusalɛmugibu ba koo kõsa wa, bu nuki sankira kpa bu bu gɛm, ma gari yi, yi wi sina bokon gõru so, ma u tii kawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ u swĩ, u win yaberu nɛnua u karana,
20 yen sõna u koo de wi, sina boko u gbi bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu nùn sike win baababan sikaɔ. Win nɔni kun maa kõsa ye wasi, ye ya koo Yerusalɛmu deema.

Yosiasi u Gusunɔn arukawani dubia ye u ka Isireliba bɔkua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:29-32)

Ma tɔn be, ba gɔsirama ba sina boko gari yi kpuro sõɔwa.

23

1 Yeniban biru, sina boko Yosiasi u gɔra bu Yudaba ka Yerusalɛmugibun guro gurobu mɛnnama.
2 Ma ba da sãa yerɔ ka yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu gesi kpuro, bibu ka guro gurobu. Ma ba bu Yinni Gusunɔn tire te garia, te ba wa mi.
3 Yera sina boko u da u yõra mi u ra yõre, u nɔɔ mwɛɛ teni kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U nɛɛ, kon Yinni Gusunɔ swĩiwa kpa n win woodaba ka win yiirebu ka ye u gerua kpuro mɛm nɔɔwa ka nɛn gõru kpuro. Kpa n wa n tire tenin gari nɛnɛ. Ma tɔn ben tii ba wura mɛ.

Yosiasi u sãa tukunu yinasia win tem sɔɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:3-5)

4 Ma u dera yãku kowo tɔnwero Hilikiya ka yãku kowo be ba tie ka be ba sãa yerun kɔnnɔ kõsu ba bũu ni ba mɔ̀ Baali ka Asitaaten sãa yãnu ka ye ba ra ka kperi sã gura ba yara sãa yee ten min di. Ma ba da ba nu dõɔ mɛni Yerusalɛmun biruɔ, Sedoronin wɔwaɔ. Ma ba nin torom gura ba ka da Betɛliɔ.
5 Ma u maa yãku kowobu gira, be Yudaban sinamba gɔsa bu ka turare dõɔ doke yãku yenu sɔɔ ni ba kua Yerusalɛmuɔ ka yen baru kpaanɔ, ka Yudaban wusɔ. Ma u maa bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku kowobu gira ka maa be ba suru ka sõɔ ka kperi sãamɔ.
6 U maa dera ba bwãaroku ge ba kua Asitaaten sõ yara sãa yerun di. Ma u gu yara Yerusalɛmun di u gu dõɔ mɛni Sedoronin wɔwaɔ. Ma u gen torom sua u wisi mi ba ra tɔmbu sike.
7 Yera u maa dia ye kɔsuka mi ba ra sakararu ko bũu sãarun sõ. Miya maa kurɔbu ba ra yãnu wesi bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten sõ.
8 U dera Yinni Gusunɔn yãku kowoba na saa Yudan wusun di, ma ba sãa yee nìn mi ba ra turare dõɔ doke gungunu wɔllɔ kɔsuka saa Geban di n ka girari Beri Sebaɔ. Mɛya ba maa bũu sãa yee ni nu wãa wuun gbãra kɔnnɔn nɔm dwarɔ kɔsuka, Yosue wuun sunɔn dii kɔnnɔn bɔkuɔ.
9 U ǹ dere gunguu nin yãku kowobu bu yãkuru ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ Yerusalɛmuɔ. Adama u dera ba pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doke dimɔ ka begibu sannu.
10 Ma u maa dera ba sãa yee te ba mɔ̀ Tofɛti kɔsuka Hinɔmun wɔwaɔ. Kpa bu ku raa maa ka ben bibu yãku dõɔ mwaararugiru ko mi, bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔkun sõ.
11 Ma u dera ba bwãaroku ni nu ka dumi weenɛ kɔsuka ni Yudaban sinamba ka na bu ka sõ̩ sã. U maa kɛkɛ ye dumi gawe dõɔ mɛni ye ba ra dendi bu ka sõɔ wi sã. Yeniba kpurowa ya raa wãa sãa yerun kɔnnɔwɔ, Nɛtani Mɛlɛkin yɛnun bɔkuɔ. Nɛtani Mɛlɛki wi, u sãawa sina bokon sɔm kowobun wirugii.
12 Yosiasi u dera ba bũu tura ni Yudaban sinamba raa kua Akasin dirun gidambisan wɔllɔ kɔsuka ka ni Manase u kua sãa yerun yaari yiru

ye sɔɔ. Ye Yosiasi u nu kɔsuka u kpa, u dera ba nin yanim gura ba wisi Sedoronin wɔwaɔ.
13 U dera ba maa bũu sãa yenu kɔsuka ni Salomɔɔ u kua Yerusalɛmun sõɔ yari yerɔ Olifin guurun sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Miya ba ra Sidonigibun bũu wi ba mɔ̀ Asitaate sã ka Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi ka maa Amɔniban bũu wi ba mɔ̀ Milikɔmu.
14 Ma u ben bwãarokunu kɔsuka u maa dera ba dãa ye wuka ye ba raa gire Asitaaten sõ. Ma u ka tɔmbun kukunu yen wɔrusu kɔrua.

Yosiasi u sãa tukunu yinasia

Isireliɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:6-7)

15 U maa dera ba tura te ta wãa Betɛliɔ kɔsuka ka bũu tura te Yeroboamu Nɛbatin bii u kua, wi u Isireliba doke toranu sɔɔ. Yen biru u tu dõɔ mɛni muku muku, ka sere maa dãa ye ba gira Asitaaten sõ.
16 Ye Yosiasi u sĩira u mɛɛra guu ten wɔllɔ, yera u wa sika wee. Ma u gɔra bu da bu tɔn be ba sikua min kukunu sikiama. Ma u kuku ni dõɔ doke Betɛlin bũu turaru mi, u ka yãku yee te disi doke nge mɛ Gusunɔ u gerua saa win sɔmɔn nɔɔn di.
17 Saa yera u maa bikia u nɛɛ, waran sikira na waamɔ mini.
Ma wuu gen tɔmbu ba nùn wisa ba nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wi u na saa Yudan di u ye a yãku yee te kua minin gari gerua, win sikira mi.
18 Ma sina boko u nɛɛ, i tu derio goo u ku raa win kukunu baba.
Nge mɛya ba ka durɔ win kukunu deri, ka sere maa Gusunɔn sɔmɔ wi u na Samarin diginu.
19 Yosiasi u maa dera ba bũu dia ye Isireliban sinamba bana kɔsuka, ben tem mɛ kpuron wuu marosɔ. Domi yera ba ka Yinni Gusunɔn mɔru seeya. U bũu dia ye kɔsukawa mam mam nge mɛ u kua Betɛliɔ.
20 U bũu nin yãku kowobu go nin turanɔ mi ba ra nu sã. Ma u tɔmbun kukunu dõɔ mɛni tura nin wɔllɔ.
Yen biru u gɔsira u wura Yerusalɛmuɔ.

Yosiasi u Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 35:1,18-19)

21 Yosiasi sina boko u win tɔmbu kpuro wooda wɛ̃ u nɛɛ, i bɛɛn Yinni Gusunɔ Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru diiyo nge mɛ ba yorua win woodan tireru sɔɔ.
22 Ma ba tõɔ baka te di ta kera te ba ra raa di saa kparobun waatin di n ka girari sinam be ba nùn gbiiye kpuron waati sɔɔ Yudaɔ ka Isireliɔ.
23 Yosiasi u kuawa wõɔ yɛndu yiru sari bandu sɔɔ, saa ye ba tõɔ baka te di Yerusalɛmuɔ.

Ye Yosiasi u maa kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 35:20-27; 36:1)

24 Yen biru Yosiasi u dera ba gɔri sokobu ka sɔrobu go. Ma u maa dera ba bwãaroku ni ba mɔ̀ Terafimu kam koosia ka sere maa bũu tura ni nu wãa Yerusalɛmuɔ ka Yudan temɔ. U yeni kuawa bu ka woodan tire te yãku kowo Hilikiya u wa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ mɛm nɔɔwa.
25 Sinam be ba Yosiasi gbiiye, ben goo sari wi u Yinni Gusunɔ sãwa nge wi ka win gõru kpuro, ka win bwɛ̃ra kpuro, ka win dam kpuro nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua. Mɛya maa win biru sunɔ goo sari wi u kua nge mɛ.
26 Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun sure ye u Yudaba seesi, kõsa ye Manase u kuan sõ.
27 Ma u nɛɛ, kon Yudaba kua nge mɛ na Isireliba kua. Kon bu gira nɛn wuswaan di, kpa n Yerusalɛmu wuu ge na raa gɔsa mi deri, ka sere maa sãa yee tèn mi na nɛɛ, ko na n da tii sõɔsi.
28 Ye Yosiasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
29 Yosiasin waati ye sɔɔ, Egibitin sina boko wi ba mɔ̀ Nɛko, u seewa sõɔ teeru u Asirin sina boko tabu somiru dɔɔ daa te ba mɔ̀ Efaratin bera gia. Ma sina boko Yosiasi u seewa u da u ka nùn tabu wɔri. Ye Nɛko u nùn wa, yera u dera ba nùn go Mɛgidoɔ.
30 Ma Yosiasin tabu kowobu ba win goru sua ba kpɛ̃ɛ win tabu kɛkɛ sɔɔ ye

dumi gawe, ba ka na Yerusalɛmuɔ. Ba nùn sika win siki wɔruɔ. Yera ba win bii Yoakasi sua ba bandun gum tãre, u kua sunɔ win tundon ayerɔ.

Yoakasi u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:2-4)

31 Yoakasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda ita saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ban te sɔɔ, Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Hamutali Yeremin bii, wi u wãa Libinaɔ.
32 Yoakasi wi, u ǹ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔ̃sa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam.
33 Ma Nɛko Egibitin sina boko u nùn mwa u bɔkua u ka da Ribilaɔ Hamatin temɔ. Nge mɛya u ka nùn bandu yara. Ma u Yudaba sii geesun kilo nɔrɔbun suba ita (3.000) bure ka wuran kilo tɛna.
34 Ma u Eliakimu Yosiasin bii bandu wɛ̃. Yera u nùn yĩsi kpaaru kã Yoyakimu. Ma u ka Yoakasi da Egibitiɔ. Miya u gu.
35 Yoyakimu u Egibitin sunɔ sii gee si wɛ̃ ka wura ye. Adama u win tem tɔmbu sii geesu ka wuran geeru burewa n ka turi gee te Egibitin sunɔ u bikia.

Yoyakimu u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:5-8)

36 Wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuwa Yoyakimu u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura tia ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Sebuda, Pedaya Rumagiin bii.
37 Yoyakimu wi, u ǹ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔ̃sa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam.

24

1 Yoyakimun waati sɔɔra Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u Yudaba wɔri u bu taarewa wɔ̃ɔ ita. Yen biru ba nùn seesi bu ka tii yina.
2 Adama Yinni Gusunɔ u dera Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu, ka Mɔabuba, ka Amɔnigibu, ba Yoyakimu wɔri bu ka Yudaba kpeerasia nge mɛ u gerua saa win sɔmɔbun nɔɔn di.
3 U yeni kuawa u ka Yudaba gira win wuswaan di Manasen tora ni u kuan sɔ̃.
4 Domi Manase wi, u taarɛ sarirugibun yɛm yari mu koka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ. Yeni kpuron sɔ̃na Yinni Gusunɔ u ǹ bu suuru kue.
5 Ye Yoyakimu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
6 Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sika win baababan sikaɔ. Ma win bii Yoyakini u bandu kɔsire kua.
7 Egibitin tabu kowobu ba ǹ maa yarire ben tem di. Domi Babilonin sina boko u bu tem mwaari saa Egibitin daarun di sere n ka girari daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ.

Yoyakini u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:9-10)

8 Wɔ̃ɔ yɛndu yiru sariwa Yoyakini u mɔ saa ye u bandu di. Win mɛron yĩsira Nɛhusita Ɛlinatani Yerusalɛmugiin bii.
9 Yoyakini wi, u ǹ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔ̃sa u kua mam mam nge mɛ win tundo u raa kua.
10 Saa ye sɔɔra Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaan tabu kowobu ba na ba Yerusalɛmu wɔri ba ye tarusi.
11 Ma wi sina bokon tii u na mi, u bu deema.
12 Yera Yoyakini Yudaban sina boko u yara u Nɛbukanɛsaa wi sennɔ da ka win mɛro, ka win bwãabu ka win sina asakpɔbu ka win yɛnun sɔm kowobun wirugibu. Ma Nɛbukanɛsaa u nùn mwa u pirisɔm doke. U yeni kuawa win bandun wɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔ.
13 Ma u sãa yerun arumani gura, ma u ten dendi yãa ni Salomɔɔ u kua ka wura kɔsuka, ma u maa sina kpaarun arumani gura nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
14 Ma u Yerusalɛmun wirugibu ka ben damgibu gura u ka da ben mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Ben gaba sãa sekobu

gabu maa dãa dãkobu. Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu tənawa u deri.
15 U sina boko Yoyakini ka win mɛro ka win kurəbu ka win yɛnun səm kowobun wirugibu ka tem min damgibu kpuro gura u ka da Babiloniə.
16 Tabu kowo be u gura ba sãawa təmbu nərəbun suba nəəba yiru (7.000). Ma nəman səm kowobu ba sãa təmbu nərəbu (1.000). Be kpuro ba sãawa tabu durə wərugəba.
17 Yen biru u Matania kua sunə Yoyakinin ayerə. Ma u nùn yĩsiru kã Sedesiasi. Matania wi, u sãawa Yoyakinin tundon wənə.

Sedesiasi u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Yeremi 52:1-3 ka Bandun Gari II, 36:11-12)

18 Saa ye Sedesiasi u bandu di Yerusalɛmuə, u məwa wõə yɛnda tia. Ma u kua wõə wəkura tia bandu səə. Win mɛron yĩsira Hamutali Yeremi Libinagiin bii.
19 Sedesiasi wi, u ǹ kue dee dee Yinni Gusunən wuswaaə. Kõsa ye Yoyakimu u raa kua, yera win tii u maa kua mam mam.
20 Ye kpuro ya koora yèn sõ Yinni Gusunə u ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu məru kua domi u kĩ u bu fɛ̃ra u kõ.

Ba Yerusalɛmu tarusi

(I maa mɛɛrio Yeremi 39:1-7; 52:3-11)

Saa ye səəra Sedesiasi u Babilonin sina boko seesi.

25

1 Sedesiasin bandun wõə nəəba nnɛse yen suru wəkurusen sõə wəkurusewa Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u Yerusalɛmu wərima ka win tabu kowobu kpuro. Yera u win sansani gira yen bəkuə. Ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena.
2 Ma ba wuu ge tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wõə wəkura tiase.
3 Saa ye səəra gõəra dam kua wuu ge səə. Wõə gen suru nnɛsen sõə nəəba nnɛse səə,
4 Babilonigibu ba Yerusalɛmun gbãra te yaba. Ma Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba duki yakura min di wɔ̃kuru baa mɛ Babilonigii be, ba wuu ge tarusi. Yudaba ba yarawa saa kənnə ge ga wãa gbãraru yirun baa səən di, sina bokon saadiɛ̃n bəkuə, Yuudɛnin wəwan bera gia.
5 Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swĩi. Ma ba nùn naamwɛ Yerikon wəwaə. Yera win tabu kowobu ba yarina ba nùn deri.
6 Ma ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaə. Miya ba nùn siri.
7 Ba win bibu sakira win wuswaaə. Ma ba win tiin nəni wəwa. Yen biru ba nùn bəkua ka sii gandun yəni yiru ba ka da Babiloniə.

Ba Yerusalɛmun tən be ba tie yoru mwɛɛra

(I maa mɛɛrio Yeremi 39:8-10; 52:12-30 ka Bandun Gari II, 36:17-21)

8 Nɛbukanɛsaan bandun wõə wəkura nəəbu ka nnɛse səə, yen suru nəəbusen sõə nəəba yiruse səəra Nɛbusarada wi u sãa Babilonin sina bokon kõsobun wirugii u na Yerusalɛmuə.
9 Ma u Yinni Gusunən sãa yeru dõə mɛni ka Isireliban sina kpaaru, ka dia ye ya gesi wã kpuro. Ye ya sãa damgibun dia u dõə mɛniwa.
10 Tabu kowo be ba nùn swĩi ba Yerusalɛmun gbãraru kəsuka.
11 Ma u Isireli be ba tii wɛ̃ ka be ba tie gura u ka doona.
12 Adama u mɛɛra be ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru bo, ma u be deri Yerusalɛmu mi, bu ka gbea wuku, kpa ba n resɛm səmburu mɔ̀.
13 Babilonin tabu kowo be, ba Yinni Gusunən sãa yerun gbere ye ba kua ka sii gandu kəsuka, ka yen yõratii ka sere maa boo sii ganduguu gè səə ba ra nim doke. Ma ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniə.
14 Ma ba maa ten dendi yãnu gura ni ba kua ka sii gandu. Niya gbɛ̃ɛ ni ba ra ka torom gure, ka kaatonu ka wobunu ka nəri.
15 Kõsobun wirugii wi, win tii u ten doo sua ka ten gbɛ̃a ye ba kua ka wura ka sii geesu,

16 ka sere sãa yerun gbere yiru ye,
ka boo ge, ka yõratii yi. Dendi yãa sii
gandugii ni Salomɔɔ u kua kpuro, niya
ba gura. Goo kun kpɛ̃ u nin bunum
geeru gari.
17 Domi gbere yen tian gunum mu
sãawa gɔm soonu yɛndu yiru sari. Ma
ba yen wɔllɔ sii gandu sɔndi nge furɔ,
gɔm soonu ita. Yen biru ba furɔ ge
buraru koosi nge mangon marum. Ba
ye kpuro kuawa ka sii gandu. Nge
mɛya ba maa yiruse kua.
18 Kõsobun wirugii wi, u yãku kowo
tɔnwero Seraya mwa, ka win yiruse
Sofoni, ka sere maa tɔmbu ita be ba
sãa yerun kɔnnɔ kõsu.
19 Yen biru u tabu kowobun wirugii
goo mwa ka tɔmbu nɔɔbu sina bokon
bwãabu sɔɔ, ka sere tabu sunɔn tire
yoro wi u ra tɔmbu soogeru mwɛ, ka
sere maa damgibu gabu tɔmbu wata
be ba tie wuu ge sɔɔ.
20 Be kpurowa u sua u ka Babilonin
sina boko daawa Ribilaɔ.
21 Ma Babilonin sina boko wi, u dera
ba bu so ba go Ribila mi, Hamatin
temɔ.
Nge mɛya ba ka Yudaba gura ba ka
da tem tukumɔ sere mi n toma.

Ba Gedalia kua Yudaban tem yɛ̃ro (I maa mɛɛrio Yeremi 40:7-41:18)

22 Yen biru Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaa u Gedalia Akikamun bii
Safanin debubu kua Yuda be ba tien
tem yɛ̃ro.
23 Saa ye tabu kowobun wirugii be
ba tie Yudaɔ ka ben tɔmbu, ba nua
ma Babilonin sina boko u Gedalia kua
ben tem yɛ̃ro, yera ba seewa ba da
Gedalia win mi Misipaɔ. Wirugii beya
Isimɛɛli Nɛtanian bii ka Yokanani
Karean bii ka Seraya, Tanumɛti
Nɛtofagiin bii ka Yaasania Maakagiin
bii.
24 Yera Gedalia u gerua ka bõri u nɛɛ,
i ku Babilonin sinam ben bɛrum ko.
I sinɔ sɛ̃ɛ bɛsɛn tem mɛ sɔɔ kpa i ben
sina boko wi sã. I n kua mɛ, i ko i dobu
nɔ.
25 Adama wõɔ gen suru nɔɔba yiruse
sɔɔ, Isimɛɛli Nɛtanian bii Elisaman de-
bubu, wi u sãa sina bii u na, wi, ka
tɔmbu wɔkuru gabu ba Gedalia go, ka
Yudaba gabu ka maa Babilonigii be ba
wãa ka wi.
26 Ma Yuda be ba tie saa ben
wirugibun di sere ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ,
ka ben tabu kowobun wirugii be, ba
seewa ba kpikiru sua ba da Egibitiɔ.
Domi ba Babilonigibun bɛrum mɔ.

Ba Yoyakini yara pirisɔm di (I maa mɛɛrio Yeremi 52:31-34)

27 Ye ba Yoyakini Yudaban sina
boko mwa ba ka da Babiloniɔ, yen
wõɔ tɛna ka nɔɔba yiruse sɔɔra Efili
Mɛrodaki u bandu di Babiloniɔ. Wõɔ
gen suru wɔkura yirusen sõɔ yɛnda
nɔɔbu ka yiruse sɔɔra u Yoyakini wi
yara pirisɔm di.
28 U ra ka nùn gari ko ka kĩru. Ma
u nùn aye bɛɛrɛgiru wɛ̃. Win aye te,
ta sinam be ba yoru dimɔ Babiloniɔ
kpuroginu kere.
29 Babilonin sina boko wi, u dera ba
Yoyakini yãa kpaanu sebusia dɔma te
u nùn yara pirisɔm di. Sanna ba ra di
sere Yoyakini u da u ka gu.
30 Yèn bukata u mɔ kpuro sina boko
wi, u ra nùn wɛ̃wa baadomma sere ka
win wãarun tõru kpuro sɔɔ.

ISIRELIBAN BANDUN GARI GBIIKII

À n gina Isireliban bandun garin tire gbiikiru gara kaa nɛɛ, Samuɛlin tirera yɛ̃ro u sua u ka tu yorua. Dafidin bandun gariya u mɔ̀ te Gusunɔn tii u swĩi. Yɛ̃ro u kĩ u sun sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ turowa u sãa Isireliban sina boko. Ma ben sinam be u ra swĩi mi, ba sãa win sɔm kowobu.

Ta maa sun sɔ̃ɔmɔ ma Dafidiwa u sãa yerun banan himba ka ten sɔma kpuron sɔɔru kua. Ma u Lefiba bɔnu kua wuu wuuka sãarun sɔ̃. Adama Salomɔɔwa u tu bana.

Tire ten kpunaa

1. Bwese tɔ̃ki ka yin tɔmbun yĩsa, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Sɔɔlun gɔɔ, wiru 10.
3. Dafidin bandun gari, wiru 11n di sere wiru 29.

ISIRELIBAN BWESE TƆKI

Adamun bweserun tɔ̃kan di n ka girari Esaun bibun bweserɔ

1 Adamuwa u sãa Sɛtin tundo. Ma Sɛti u maa Enɔsi mara.
2 Ma Enɔsi u Kenani mara. Ma Kenani u Mahalalɛɛli mara. Ma Mahalalɛɛli u maa Yerɛdi mara.
3 Yerɛdiwa u Enɔku Mara. Ma Enɔku u Mɛtusela mara. Ma Mɛtusela u Lemɛki mara.
4 Ma Lemɛki u maa Nɔwɛ mara. Nɔwɛ wiya u sãa Sɛmu ka Kamu ka Yafɛtin tundo.
5 Be ba sãa Yafɛtin bibu, bera Gomɛɛ, ka Magɔgu, ka Madai, ka Yafani, ka Tubali, ka Mɛsɛki, ka sere maa Tirasi.
6 Be ba sãa Gomɛɛn bibu, bera Asikenasi, ka Rifati, ka Togaama.
7 Be ba sãa Yafanin bibu, bera Elisa, ka Taasisa, ka Kitimu, ka sere Dodanimu.
8 Kamun biba, Kusi, ka Misiraimu, ka Puti, ka sere Kanani.
9 Kusin biba maa, Saba, ka Hafila, ka Sabuta, ka Raema, ka sere Sabuteka. Be ba sãa Raeman bibu, bera Seba ka Dedani.
10 Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ Nimurodu. Wiya u gbia u kua wɔrugɔ damgii handunia sɔɔ.
11 Misiraimuwa u Ludiba mara ka Ananiba, ka Lehabuba, ka Nafituba,
12 ka Paturusigibu, ka Kasulugibu, mìn di Filisitiban bwesera yarima, ka sere Kafitorigibu.
13 Kananiwa u Sidoni ka Hɛti mara. Sidoni wiya u sãa win bii gbiikoo.
14 Kanani win bibu gaba ba kua Yebusiba, ka Amɔreba, ka Girigasiba,
15 ka Hefiba, ka Aakiba, ka Siniba,
16 ka maa Aafadiba, ka Semarigibu, ka Hamatiba.
17 Be ba sãa Sɛmun bibun bweseru, bera Elamu, ka Asuri, ka Aapasadi, ka Ludi, ka Aramu, ka Usi, ka Uli, ka Getɛɛ, ka sere Mɛsɛki.
18 Aapasadiwa u Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara.
19 Bii tɔn durɔbu yiruwa Heberu u mara. Gbiikoon yĩsira Pelɛgi. Yĩsi ten tubusiana, ba bɔnu kua, yèn sɔ̃ win waati sɔɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani.
20 Yokutaniwa u Alimɔdadi mara, ka Selɛfu, ka Hasamafɛti, ka Yeraa,
21 ka Hadoramu, ka Usali, ka Dikila,
22 ka Ebali ka Abimaɛli, ka Seba, ka Ofiri, ka Hafila, ka Yobabu.
23 Beni kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.
24 Sɛmuwa u Aapasadi mara. Ma Aapasadi u maa Sela mara.
25 Selawa u Heberu mara. Ma Heberu u Pelɛgi mara. Ma Pelɛgi u maa Rehu mara.
26 Rehuwa u Serugu mara. Ma Serugu u Nakori mara. Ma Nakori u maa Tera mara.
27 Terawa u Aburamu mara wi ba maa sokumɔ Aburahamu.
28 Aburahamun biba, Isaki ka Isimɛɛli.
29 Ben bibun bweseru wee.

Isimɛɛlin bii gbiikoowa Nɛbayɔtu. Win wɔnɔba Kedaa, ka Adibɛli, ka Mibusamu,
30 ka Mikima, ka Duma, ka Masa, ka Hadadi, ka Tema,
31 ka Yeturi, ka Nafisi, ka sere Kɛdima. Beniwa ba sãa Isimɛɛlin bibu.
32 Aburahamun kurɔ wi ba mɔ̀ Ketura, win biba Simurani, ka Yokusani, ka Mɛdani, ka Madiani, ka Yisibaku,

ka sere Sua. Yokusanin biba maa Seba
ka Dedani.
33 Madianin biba Efa, ka Efɛɛ, ka
Enɔku, ka Abida, ka Ɛlida. Beni
kpurowa ba sãa Keturan bibu ka win
nikurɔminu.
34 Aburahamuwa u Isaki mara.
Isakin biba Esau ka Isireli.
35 Be ba sãa Esaun bibu, bera Elifasi,
ka Rewɛli, ka Yeusi, ka Yalamu, ka sere
Kore.
36 Be ba sãa Elifasin bibu, bera
Temani, ka Omaa, ka Sefi, ka Gatamu,
ka Kenasi, ka Tinna, ka sere Amalɛki.
37 Be ba sãa Rewɛlin bibu, bera
Nahati, ka Seraki, ka Sama, ka sere
Misa.
38 Seirin biba Lotani, ka Sobali, ka
Sibeoni, ka Ana, ka Disoni, ka Esɛɛ, ka
sere Disani.
39 Be ba sãa Lotanin bibu, bera Hori,
ka Homamu. Lotanin sesuwa Tinna.
40 Be ba sãa Sobalin bibu, bera
Aliani, ka Manahati, ka Ebali, ka Sefi,
ka sere Onamu. Sibeonin biba maa
Aya ka Ana.
41 Anan biiwa Disoni. Disonin biba
maa Hamurani, ka Ɛsibani, ka Yitirani,
ka sere Kerani.
42 Be ba sãa Esɛɛn bibu, bera Bilani,
ka Safani, ka Yakani. Be ba maa sãa
Disanin bibu, bera Usi ka Arani.

Edɔmun sinambu
(I maa mɛɛrio Torubu 36:31-43)

43 Sinam be ba bandu di Edɔmuɔ,
Isireliba bu sere maa bandu swĩi ben
temɔ, bera Bela, Beorin bii. Win
wuun yĩsira Dinaba.
44 Ye Bela u gu, ma Yobabu, Serakin
bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua.
45 Ye Yobabu u gu, ma Husamu,
Temanigii u gɔna kɔsire kua.
46 Ye Husamu u gu, ma Hadadi,
Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya
u Madianiba gO Mɔabun baru kpaanɔ.
Win wuuwa Afiti.
47 Ye Hadadi u gu, ma Samula,
Masirekagii u gɔna kɔsire kua.
48 Ye Samula u gu, ma Sɔɔlu, Re-
hobɔtugii u gɔna kɔsire kua. Rehobɔtu
ye, ya wãawa daa bakarun bera gia.
49 Ye Sɔɔlu u gu, ma Baali Hanani,
Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua.
50 Ye Baali Hanani u gu, ma Hadari,
Paigii, u gɔna kɔsire kua. Win
kurɔn yĩsira Mɛhetabɛli, Matiredin
bii, Mɛsaabun debubu.
51 Hadarin gɔɔn biru, Edɔmuba ba
bandu bɔnu kuawa bwese kɛra ka
bwese kɛra. Be ba kua wirugibu
bwese kɛri yi sɔɔ, bera Tinna, ka Alifa,
ka Yetɛti,
52 ka Oholibama, ka Ela, ka Pinɔni,
53 ka Kenasi, ka Temani, ka Mibisaa,
54 ka Madiɛli, ka Iramu. Be ba kua
ben bwese kɛrin wirugibu Edɔmuɔ,
bera mi.

Yudan bibun bweseru

2

1 Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli,
win bibun yĩsa wee. Rubɛni, ka
Simɛɔ, ka Lefi, ka Yuda, ka Isakari, ka
Sabuloni,
2 ka Danu, ka Yosɛfu, ka Bɛnyamɛɛ,
ka Nɛfitali, ka Gadi, ka Asɛɛ.
3 Be ba maa sãa Yudan bibu, bera Eri
ka Onani, ka Sela. Ben mɛrowa Sua,
Kananigii. Eri, Yudan bii gbiikoo wi,
u kõsa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, ma
Yinni Gusunɔ u dera u gu.
4 Tamaa Yudan biigii kurɔwa u nùn
Perɛsi ka Seraki maruа. Ma Yudan
bibu kpuro ba kua tɔmbu nɔɔbu.
5 Be ba sãa Perɛsin bibu, bera
Hɛsironi, ka Hamulu.
6 Serakin biba maa Simiri, ka Etani,
ka Hemani, ka Kalikoli, ka sere Dara.
Be kpuro ba kuawa mi tɔmbu nɔɔbu.
7 Kaamiwa u Akani mara. Akani
wiya u Isireliba nɔni swãaru kpẽɛ kõsa
ye u kuan sõ. U yãnu sua ni Gusunɔ u
nɛɛ bu kpeerasia mam mam.
8 Etanin biiwa Asaria.
9 Be ba maa sãa Hɛsironin bibu, bera
Yeramɛɛli, ka Ramu, ka Kalɛbu, wi ba
maa sokumɔ Kelubai.
10 Ramuwa u Aminadabu mara. Ma
Aminadabu u maa Nasoni mara, wi u
kua Yudaban wirugii.
11 Nasoni wiya u Saluma mara. Ma
Saluma u maa Boasi mara.
12 Boasiwa u Yobɛdi mara. Ma
Yobɛdi u maa Isai mara.
13 Eliabuwa u sãa Isain bii gbiikoo.
Ma Abinadabu u sãa yiruse. Ma Sama
u sãa itase.
14 Ma Nɛtanɛɛli u sãa nnɛse. Ma
Radai u sãa nɔɔbuse.

15 Ma Osɛmu u sãa nɔɔba tiase. Ma
Dafidi u sãa nɔɔba yiruse.
16 Ben sesuba Seruya ka Abigali. Be
ba sãa Seruyan bibu, bera Abisai ka
Yoabu ka Asaɛli. Ba sãawa mi, be ita.
17 Amasan mɛrowa Abigali. Win
tundowa maa Yetɛɛ, Isimɛɛli.
18 Kalɛbu, Hɛsironin bii u tən
durəbu ita mara ka win kurə Asuba.
Bera Yesɛɛ ka Sobabu ka Aadoni. U
maa ka Yeriətu mara.
19 Ye Asuba u gu, ma Kalɛbu u
Efarata sua kurə. Ma Efarata wi, u nùn
Huri marua.
20 Huri wiya u Uri mara. Ma Uri u
maa Bɛsalɛli mara.
21 Yen biru, ye Hɛsironi u kua wõɔ
wata, yera u Makiri, Galadin tundon
bii sua kurə. Ma u nùn Segubu marua.
22 Segubu wiya u Yairi mara. Yairi
wi, u wusu wawa yɛnda ita Galadin
temə.
23 Adama Gesuriba ka Sirigibu ba
Yairin wuu si wəri ba mwa ka Kenatin
wusu ka sin baru kpaanu kpuro. Su
sãawa wusu wata. Be ba wãa wuu si
sɔɔ kpuro, ba sãawa Makiri Galadin
tundon debuminu.
24 Hɛsironi, Abian durən gɔən biru,
Kalɛbu u maa ka Efarata mɛnna ma u
nùn bii tən durə marua wi ba sokumə
Asuri. Asuri wiya u sãa Tekoagibun
sikado.
25 Yeramɛɛli, Hɛsironin bii gbiikoon
biba, Ramu, ka Buna, ka Orɛni, ka
Osɛmu, ka Akiya. Ramuwa u sãa ben
gbiikoo.
26 Yeramɛɛli wi, u maa kurə goo sua
wi ba sokumə Atara, Onamun mɛro.
27 Ramu, Yeramɛɛlin bii gbiikoon
biba Maasi, ka Yamini, ka Ekɛɛ.
28 Be ba sãa Onamun bibu, bera
Samai, ka Yada. Be ba maa sãa Samain
bibu, bera Nadabu ka Abisuri.
29 Abisurin kurən yĩsira Abihaili.
Wiya u nùn Akubani ka Məlidi marua.
30 Be ba sãa Nadabun bibu, bera
Selɛdi ka Apaimu. Selɛdi wi, u ǹ bii
mara u ka gu.
31 Apaimuwa u Yisei mara. Ma Yisei
u Sesani mara. Ma Sesani u maa Alai
mara.
32 Be ba sãa Yada, Samain wənən
bibu, bera Yetɛɛ ka Yonatam. Yetɛɛ wi,
u ǹ bii mara u ka gu.
33 Be ba sãa Yonatam bibu, bera
Pelɛti ka Sasa. Beni kpurowa ba sãa
Yeramɛɛlin bibun bweseru.
34 Sesani u ǹ bii tən durəbu mara.
Bii tən kurəbu tənawa u mara. Sesani
wi, u Egibitigii goo mə yoo, wi ba ra
soku Yara.
35 Ma Sesani u win bii tən kurə sua
u Yara win yoo Egibitigii wi wɛ̃ u sua
kurə. Ma u nùn Atai marua.
36 Ataiwa u Natani mara. Ma Natani
u maa Sabadi mara.
37 Sabadiwa u Efilali mara. Ma
Efilali u Obɛdi mara.
38 Obɛdiwa u Yehu mara. Ma Yehu u
maa Asaria mara.
39 Asariawa u Halɛsi mara. Ma
Halɛsi u maa Elasa mara.
40 Elasawa u Sisimai mara. Ma
Sisimai u maa Salumu mara.
41 Salumuwa u Yekamia mara. Ma
Yekamia u Elisama mara.
42 Kalɛbu, Yeramɛɛlin məən bii
gbiikoowa Mɛsa, wi u sãa Sifun tundo
ka Maresa wi u sãa Heboronin tundo.
43 Be ba sãa Heboronin bibu, bera
Kore, ka Tapua ka Rekɛmu, ka Sema.
44 Semawa u Rakamu, Yɔɔkamun
tundo mara. Rekɛmuwa u maa
Sammai mara.
45 Sammaiwa u Maoni mara. Ma
Maoni u Bɛti Suri mara.
46 Efa, Kalɛbun kurə goo, wiya u
Harani, ka Məsa, ka Gasɛsi mara.
Harani wi, u maa bii mara ma u nùn
yĩsiru kã Gasɛsi.
47 Be ba sãa Yadain bibu, bera
Regɛmu ka Yotamu, ka Gesani, ka
Pelɛti, ka Efa, ka Saafu.
48 Maaka, Kalɛbun kurə goowa u
Sebɛɛ ka Tirana mara.
49 Yen biru u maa Saafu, Madimanan
tundo mara, ka Sefa, Makibena ka
Gibean tundo. Kalɛbu u bii tən kurə
mara. Wiya ba mɔ̀ Akusa.
50 Win kurə Efaratan bii gbiikoowa
Huri. Bibu itawa Huri u mara. Bera
Sobali wi u sãa Kiriati Yarimun kaba
wuko,
51 ka Saluma, Bɛtelehɛmun kaba
wuko, ka Harɛfu, Bɛti Gedɛɛn kaba
wuko.
52 Be ba sãa Sobali, Kiriati
Yarimun kaba wukon bweseru,
bera Haroegibu, ka Mɛnuhətugibun
sukum,

53 ka bwese kɛri yi yi wãa Kiriati
Yarimuɔ. Yiya Yetɛɛba, ka Putiba,
ka Sumatiba, ka Misiraiba. Bwese
kɛri yin min diya Soreagibu ka
Ɛsitaoligibu ba yara.
54 Saluman min diya Bɛtelehɛmugibu
ba yara ka Nɛtofagibu, ka Atarɔtu
Bɛti Yoabugibu, ka Manahatigibun
sukum, ka Soreagibu,
55 ka be ba ra tirenu yore ba ka
wãa Yabɛsiɔ. Bera Tireatigibu ka
Simɛatigibu ka Sukatigibu. Ba sãawa
Keniba be ba yara Hamatin bweserun
di wi u sãa Rekabun bweserun sikado.

Dafidin bibun bweserun tɔ̃ka

3

1 Bii be Dafidi u mara Heboroniɔ
ben yĩsa wee. Amɔɔ, Akinɔamu
Yisirɛɛligiin biiwa u sãa gbiikoo. Ma
Daniɛli, Abigali, Kaamɛligiin bii u sãa
yiruse.
2 Ma Abusalɔmu, Maakan bii u sãa
itase. Maaka wi, u sãawa Talimai,
Gesurin sina bokon bii. Ma Adoniya,
Hagitin bii u sãa nnɛse.
3 Ma Sefatia, Abitalin bii u sãa
nɔɔbuse. Ma Yitireamu, Egilan bii u
sãa nɔɔba tiase. Egila wi, u maa sãawa
Dafidin kurɔbun turo.
4 Be nɔɔba tia yera ba nùn marua
Heboroniɔ. Dafidi u bandu diwa
Heboroni mi wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka suru
nɔɔba tia. Yen biruwa u maa bandu di
Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔ tɛna ka ita.
5 Bii be u maa mara Yerusalɛmuɔ,
bera Simɛa, ka Sobabu, ka Natani ka
Salomɔɔ. Bibu nnɛ ye, ya sãawa Bati
Seba, Amiɛlin biin bibu.
6 Dafidi u maa bibu gabu mara. Bera
Yibaa, ka Elisua, ka Elifelɛti,
7 ka Nɔga, ka Nɛfɛgi, ka Yafia, ka
Elisama,
8 ka Eliada, ka Elifelɛti. Ba sãawa mi
be nɔɔba nnɛ.
9 Be ba sãa Dafidin bibu bera mi,
win kurɔbu gabun bibu baasi. Ben
sesuwa Tamaa.
10 Salomɔɔwa u Roboamu mara. Ma
Roboamu u Abiya mara. Ma Abia u
Asa mara. Ma Asa u Yosafati mara.
11 Ma Yosafati u Yoramu mara. Ma
Yoramu u Akasia mara. Ma Akasia u
Yoasi mara.
12 Ma Yoasi u Amasia mara. Ma
Amasia u Asaria mara. Ma Asaria u
Yotamu mara.
13 Ma Yotamu u Akasi mara. Ma
Akasi u Esekiasi mara. Ma Esekiasi u
Manase mara.
14 Ma Manase u Amɔɔ mara. Ma
Amɔɔ u Yosiasi mara.
15 Be ba sãa Yosiasin bibu, be
wee. Yohananiwa u sãa gbiikoo. Ma
Yoyakimu u sãa yiruse. Ma Sedesiasi
u sãa itase. Ma Salumu u sãa nnɛse.
16 Be ba sãa Yoyakimun bibu, bera
Yekonia ka Sedesiasi.
17 Be ba maa sãa Yekonian bibu,
bera Asiri wi u Sealitiɛli mara,
18 ka Maakiramu, ka Pedaya, ka
Senasaa, ka Yekamia, ka Hosama, ka
Nɛdabia.
19 Be ba sãa Pedayan bibu, bera
Sorobabɛli ka Simɛi. Be ba maa sãa
Sorobabɛlin bibu, bera Mɛsulamu ka
Hanania. Selomitiwa u sãa ben sesu.
20 Pedaya wi, u maa bibu nɔɔbu
gabu mara. Bera Hasuba, ka Ohɛli,
ka Berekia, ka Hasadia, ka Yusabu
Hesɛdi.
21 Be ba sãa Hananian bibun bwe-
seru, bera Pelatia, ka Esai, ka Refayan
bibu, ka Ananin bibu, ka Abudiasin
bibu, ka Sekanian bibu.
22 Bibu nɔɔba tia Sekania u mara.
Bera Semaya, ka Hatusi, ka Yigeali, ka
Bariaki, ka Nɛaria, ka Safati.
23 Bibu itawa Nɛaria u mara. Bera
Elionai, ka Esekiasi, ka Asirikamu.
24 Be ba maa sãa Elionain bibu, bera
Hodafia, ka Eliasibu, ka Pelaya, ka
Akubu, ka Yokanani, ka Delaya, ka
Anani. Ba maa sãawa mi be nɔɔba
yiru.

Yudan bibun bweseru

4

1 Be ba sãa Yudan bibu, bera Perɛsi,
ka Hɛsironi, ka Kaami, ka Huri, ka
Sobali.
2 Reaya, Sobalin biiwa u Yasati
mara. Ma Yasati u Akumai ka Lahadi
mara. Bera ba sãa Sorean bweserun
tɔ̃ka.
3-4 Huri, Efaratan bii gbiikoo,
Bɛtelehɛmun kaba wuko, u bibu
mara. Bera Etamu, ka Yisirɛɛli, ka
Yisima, ka Yidibasi, ka ben sesu
Hɛsɛlɛponi, ka Penuɛli, Gedorin kaba
wuko, ka Esɛɛ, Husan kaba wuko.

5 Kurɔbu yiruwa Asuri, Tekoan kaba wuko u mɔ. Bera Helea ka Naara.
6 Be Naara u nùn marua, bera Akusamu, ka Hefɛɛ, ka Temɛni, ka Akasitari.
7 Be ba sãa Helean bibu, bera Serɛti, ka Sokaa, ka Ɛtinani.
8 Kɔsiwa u Anubu ka Sobeba mara. Hosi win min diya Akaakɛli, Harumun biin bwese tɔ̃ka ya yara.
9 Yabɛsi u bɛɛrɛ mɔ n kere win wɔnɔbu. Win mɛro u nùn yĩsi te kãwa yèn sɔ̃ u wahala kua win marubu sɔɔ.
10 Yabɛsi wi, u kanaru kua u nɛɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, a de wunɛn domaru ta n man wãasi. A nɛn tem kpãaru sosio. A wunɛn nɔmu dɛmiɔ a man kɔ̃su. Kpa a de nɔni swãaru ka wahala yu ka man tonda.
Ma Gusunɔ u nùn kua ye u bikia.
11 Kelubu, Sukan mɔɔwa u Mɛkiri, Ɛsitonin tundo mara.
12 Ɛsitoniwa u sãa Rafa ka Paseaki ka Tekinan yɛnugibun sikado. Tekina wiya u wuu ge ba mɔ̀ Nakasi swĩi. Ben bibun bwesera ta sina Rekaɔ.
13 Be ba sãa Kenasin bibu, bera Otiniɛli ka Seraya. Otiniɛlin biiwa maa Hatati.
14 Mɛnɔtaiwa u Ofara mara. Ma Seraya u maa Yoabu mara. Yoabu wiya u sãa sɔm kowobun sikado be ba wãa wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Nɔman sɔm kowobun wɔwa.
15 Kalɛbu, Yɛfunɛn biiwa u Iru ka Ela ka Naamu mara. Elawa u maa Kenasi mara.
16 Be ba sãa Yehalɛɛlin bibu, bera Sifu, ka Sifa, ka Tiria, ka Asarɛli.
17-18 Ɛsidarasin biba Yetɛɛ, ka Mɛrɛdi, ka Efɛɛ, ka Yaloni. Mɛrɛdi u Bitiya Egibiti sunɔn bii wɔndia sua kurɔ, ma u nùn Mariamu ka Samai ka Yisiba marua. Yisiba wiya u wuu ge ba mɔ̀ Ɛsitemɔa swĩi. Ma Mɛrɛdi wi, u maa kurɔ Yuda goo sua. Wiya u Yerɛdi mara, ka Hebɛɛ, ka Yekutiɛli. Yerɛdiwa u wuu ge ba mɔ̀ Gedori swĩi, ma Hebɛɛ u maa Soko swĩi, ma Yekutiɛli u maa Sanɔa swĩi.
19 Hodiyawa u Nakamun sesu sua kurɔ. Win bibun bwesera Gaamiba be ba wãa Keilaɔ ka sere Maakagibu be ba wãa Ɛsitemɔaɔ.
20 Be ba sãa Simɔɔn bibu, bera Amɔɔ, ka Rina, ka Bɛni Hanani, ka Tiloni. Be ba maa sãa Yisein bibun bweseru, bera Sokɛti ka win bii.
21 Be ba sãa Sela, Yudan biin bweseru, bera Eri, wi u wuu ge ba mɔ̀ Leka swĩi, ka Lada, wi u maa Maresa swĩi, ka sere maa bwese te ta ra beka wesi ka wɛ̃ɛ damgii Bɛti Asibeaɔ,
22 ka Yokimu ka tɔn be ba wãa Kosebaɔ ka Yoasi ka Sarafu be ba Mɔabuba sua kurɔbu, ba sere na ba sina Lesɛmuɔ. Yeni ya koorawa yee yellun di.
23 Ben bibun bwesera ta ra wekenu mɔm. Ba ra n wãa dãa gbaanɔ ka kpara yenɔ ba n sina boko sɔmburu kuammɛ.

Simɛɔn bibun bweseru

24 Be ba sãa Simɛɔn bibun bweseru, bera Nɛmuɛli, ka Yamini, ka Yaribu, ka Seraki, ka Sɔɔlu.
25 Ye Sɔɔlu u seewa, yera u Salumu mara. Ma Salumu u maa seewa u Mibusamu mara. Ma Mibusamu u maa Misama mara.
26 Ye Misama u seewa, yera u Hamuɛli mara. Ma Hamuɛli u maa seewa u Sakuri mara. Ma Sakuri u maa Simɛi mara.
27 Bii tɔn durɔbu wɔkura nɔɔbu ka tia Simɛi u mara ka sere bii tɔn kurɔbu nɔɔba tia. Ben bweseru ta ǹ mara n dabi. Yen sɔ̃na ta ǹ kuure too nge Yudan bweseru.
28-31 Wuu sì sɔɔ ba wãa sere n ka girari Dafidin bandun waati sɔɔ, si ka sin baru kpaanu, siya Beri Seba, ka Mɔlada, ka Hasaa Suali, ka Bila, ka Ɛtisɛmu, ka Toladi, ka Bɛtuɛli, ka Hɔɔma, ka Sikilagi, ka Bɛti Maakabɔti, ka Hasaa Susimu, ka Bɛti Bire, ka Saaraimu,
32 ka maa wusu nɔɔbu yeni, Etamu, ka Aini, ka Rimɔɔ, ka Tokɛni, ka Asani,
33 ka sere maa wuu si su ka bu sikerenɛ ka sin baru kpaanu n ka girari sere Balatiɔ. Ye ba yorua ben wãa yenu ka ben bwese tɔ̃kan sɔ̃, yera mi.
34 Be ba sãa Simɛɔn bwese kɛran wirugibu, bera Mɛsobabu, ka Yamulɛki, ka Yosa, Amasian bii,
35 ka Yoɛli ka Yehu, Yosibian bii, Serayan debubu, Asiɛlin sikadobu,
36 ka Elionai, ka Yaakoba, ka Yesosaya, ka Asaya, ka Adiɛli, ka Yesimiɛli, ka Bɛnaya,

37 ka Sisa, Sifein bii, Alonin debubu, Yedaya ka Simuri ka Semayan sikadobu.
38 Beniwa ba sãa wirugibu ben bwese kɛri sɔɔ. Ma ben bwesera marura ba dabia.
39 Ma ba da Gedorin bera gia n ka da wɔwan sõɔ yari yeru gia bu ka yakasu kasu ben yaa sabenun sõ.
40 Ba yaka geesu wa mi. Ben tem mɛ, mu kpã. Ma mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Domi be ba raa wãa mi yellu ba sãawa Kamun bweseru.
41 Esekiasi, Yudaban sina bokon waati sɔɔra tɔn be, ba na tem mɛ sɔɔ, ma ba Maoniba kpeerasia mam mam. Ma ba ben kunu wɔri ba kɔsuka. Ma ba sina tem mɛ sɔɔ. Domi yakasu wãa mi, ben yãanun sõ.
42 Simɛɔn bwese kɛran tɔmbu gabu ba da Seirin guurɔ. Ben geera sãawa tɔmbu nɛɛra wunɔbu (500). Be ba maa sãa ben wirugibu, bera Pelatia, ka Nɛaria, ka Refaya, ka Usiɛli, Yisein bii.
43 Ma ba Amalɛki be ba tie mi go. Ma ba sina mi, sere ka gisɔn gisɔ.

Rubɛnin bwese kɛran tɔmbu

5

1 Rubɛni u sãawa Isirelin bii gbiikoo. N deema Rubɛni wi, u ka win tundon kurɔ kpuna. Ma ba win yerumaru mwa ba win wɔnɔ Yosɛfun bibu wɛ̃. Yen sõna ba ǹ win bwese kɛran tɔmbun yĩsa tireru doke yerumarun swaa sɔɔ.
2 Isirelin bii be sɔɔ, Yudawa u dam bo. Win bwese kɛran diya kparo u yara. Adama Yosɛfun biba ba yerumaru wɛ̃.
3 Be ba sãa Rubɛni, Isirelin bii gbiikoon bibu, bera Enɔku, ka Paalu, ka Hɛsironi, ka Kaami.
4 Yoɛliwa u Semaya mara. Ma Semaya u seewa u Gɔgu mara. Ma Gɔgu u maa seewa u Simɛi mara.
5 Ye Simɛi u seewa, ma u Misee mara, ma Misee u seewa u Reaya mara.
6 Ma Reaya u seewa u Baali mara. Ma Baali u seewa u Beera mara. Wiya u sãa Rubɛniban wirugii. Wiya Tigilati Pilesɛɛ, Asirin sina boko u yoru mwa.
7 Beeran tɔmbun yĩsa wee nge mɛ ba ka bu tireru doke yɛnu ka yɛnu, bwese kɛra ka bwese kɛra, ka nge mɛ ba ka keranɛ. Yeyɛliwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sakari u swĩi,
8 ka Bela, Asasin bii, Seman debubu, Yoɛlin sikadobu.
Belan tema Aroɛɛn di, n ka da guu te ba mɔ̀ Nɛboɔ, sere ka Baali Mɛɔniɔ.
9 Sõɔ yari yeru gia, win tem mu wãawa saa Efaratin daarun di sere n ka da gbaburun duu yerɔ. Domi ben yaa sabenu nu dabia Galadin tem mɛ sɔɔ.
10 Sɔɔlu, sina bokon waati sɔɔ, ba ka Hagareniba tabu kua ba kamia. Ma ba sina ben wãa yenɔ Galadin sõɔ yari yerun bera gia kpuro.

Gadin bwese kɛran tɔmbu

11 Gadin bwese kɛran tɔmbu ba sina Rubɛniban deedeeru sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, Basanin temɔ sere n ka girari Salikaɔ sɔɔ yari yeru gia.
12 Yoɛlin bwese kɛra ya kpãaru bo. Ma Safamugia ya sãa yiruse. Ma Yanaigia ka Safatigia ya wãa Basaniɔ.
13 Bwese kɛri nɔɔba yiru gɛɛ maa wãa. Yiya Mikaɛlin bwese kɛra, ka Mɛsulamugia, ka Sebagia, ka Yoraigia, ka Yakanigia, ka Siagia, ka sere Ebɛɛgia.
14 Be ba sãa Abihailin bibun bweseru, bera Huri, ka Yaroasi, ka Galadi, ka Mikaɛli, ka Yɛsisai, ka Yado, ka sere Busi.
15 Aki, Abudiɛlin bii, Gunin debubuwa u sãa ben wirugii.
16 Gadin bwese kɛrin tɔn be, ba wãawa Galadiɔ ka Basaniɔ ka yen baru kpaanɔ ka yen kpara yenɔ saa Saronin di n ka da yen nɔɔ bura yenɔ.
17 Ba ben bwese kɛri yi kpuro tireru dokewa nge mɛ yi ka swĩinɛ, Yotamu Yudaban sina boko ka Yeroboamu Isireliban sina bokon waati sɔɔ.
18 Rubɛnin bwese kɛra ka Gadigia ka sere Manasen bwese kɛran bɔnu ba tabu durɔ damgibu mɔ be ba koo kpĩ bu tɛrɛru ka takobi nɛnɛ kpa bu tɛndu to. Ba maa tabu tobu yɛ̃ gem gem. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nnɛ ka tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (44.760). Ba maa sɔɔru sãa bu ka tabu to.

19 Ma ba Hagareniba ka Yeturigibu,
ka Nafisigibu, ka Nədabugibu tabu
wəri.
20 Sanam mɛ ba taa bi mò, ba Yinni
Gusunə somiru kana domi ba ben
naanɛ doke wi səə. Ma ba Hagarenigii
be, ka be ba bu somiru na kamia.
21 Ma ba ben yaa sabenu mwɛɛra.
Niya yooyoosu nərəbun suba
weeraakuru (50.000) ka yãa ninu
nərəbun suba goobu ka weeraakuru
(250.000) ka kɛtɛkunu nərəbun suba
yiru (2.000) ka sere təmbu nərəbun
suba wunəbu (100.000).
22 Tən be ba go taa bi səə, ba dabi.
Domi Yinni Gusunəwa u dera n koora
mɛ. Ma ba sina tem mi sere n ka tura
saa ye ba bu yoru mwa ba ka doona.

Manasen bwese kɛra

23 Manasen bwese kɛran sukum
mu na mu sinawa tem mɛ mu wãa
Basaniə, n ka da Baali Hɛɛməəwə ka
Seniriə, sere ka guu te ba mò Hɛɛməə.
Tən be, ba dabi.
24 Ben wirugibun yĩsa wee. Efɛɛ, ka
Yisei, ka Eliɛli, ka Asiriɛli, ka Yeremi,
ka Hodafia, ka Yadiɛli. Ba sãawa tən
durə wərugəba, ma ba yĩsiru yara.
25 Adama ba Gusunə ben baababan
Yinni torari. Ba bwese tukunun bũnu
sãwa ni u raa kam koosia.
26 Yen sənа wi, Gusunə Isiriliban
Yinni u dera Asirin sinam beni, Pulu
ka Tigilati Pilesɛɛ ba Rubɛniba, ka
Gadiba, ka Manasen bwese kɛran
sukum yoru mwɛɛra ba ka da Salasiə,
ka Saboriə, ka Haraə, ka sere Gosanin
daarun bəkuə. Miya ba wãa sere ka
gisə.

Lefi be ba sãa yãku kowo

tənwerobu

27 Be ba sãa Lefin bibu, bera Gɛɛsəni,
ka Kehati, ka Mɛrari.
28 Ye Kehati u seewa, ma u
Amuramu ka Yisehari ka Heboroni
ka Usiɛli mara.
29 Ye Amuramu u seewa, ma u
Aroni ka Məwisi ka Mariamu mara.
Ma Aroni u maa seewa u Nadabu ka
Abihu ka Eleasaa ka Itamaa mara.
30 Ye Eleasaa u seewa, ma u Finɛɛsi
mara. Ma Finɛɛsi u seewa u Abisua
mara.
31 Ye Abisua u seewa ma u Buki
mara. Ma Buki u seewa u Usi mara.
32 Ye Usi u seewa, ma u Seraya mara.
Ma Seraya u seewa u Mɛrayətu mara.
33 Ye Mɛrayətu u seewa, ma u
Amaria mara. Ma Amaria u seewa u
Akitubu mara.
34 Ye Akitubu u seewa, ma u Sadəku
mara. Ma Sadəku u seewa u Akimasi
mara.
35 Ye Akimasi u seewa, ma u Asaria
mara. Ma Asaria u seewa u Yokanani
mara.
36 Ye Yokanani u seewa, ma u Asaria
mara. Asaria wiya u ra yãkunu ko
Yinni Gusunən sãa yerə te Saloməə u
bana Yerusalɛmuə.
37 Ye Asaria wi, u seewa, ma u
Amaria mara. Ma Amaria u seewa u
Akitubu mara.
38 Ye Akitubu u seewa ma u Sadəku
mara. Ma Sadəku u seewa u Salumu
mara.
39 Ye Salumu u seewa, ma u Hilikiya
mara. Ma Hilikiya u seewa u Asaria
mara.
40 Ye Asaria u seewa ma u Seraya
mara. Ma Seraya u seewa u Yosadaki
mara.
41 Sanam mɛ Yinni Gusunə u
dera Nɛbukanɛsaa u Yudaba ka
Yerusalɛmugibu yoru mwɛɛra u ka
doona, ka Yosadaki wi sanna mi.

Lefin bwese kɛran

təmbu gabu

6

1 Lefiwa u Gɛɛsəni ka Kehati ka
Mɛrari mara.
2 Ye Gɛɛsəni u seewa, ma u Libini ka
Simɛi mara.
3 Be ba sãa Kehatin bibu, bera
Amuramu, ka Yisehari, ka Heboroni,
ka Usiɛli.
4 Be ba maa sãa Mɛrarin bibu, bera
Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua
wirugibu Lefin bwese kɛri səə.
5 Ma Gɛɛsəni u seewa u Libini mara.
Ma Libini u seewa u Yasati mara. Ma
Yasati u seewa u Simma mara.
6 Ma Simma u seewa u Yoasi mara.
Ma Yoasi u seewa u Ido mara. Ma Ido
u seewa u Seraki mara. Ma Seraki u
seewa u Yatarai mara.
7 Kehatiba səə, Kehati u seewa u
Aminadabu mara. Ma Aminadabu u
seewa u Kore mara. Ma Kore u seewa
u Asiri mara.

8 Ma Asiri u seewa u Ɛlikana mara.
Ma Ɛlikana u seewa u Abiasafu mara.
Ma Abiasafu u seewa u Asiri mara.
9 Ma Asiri u seewa u Tahati mara.
Ma Tahati u seewa u Uriɛli mara. Ma
Uriɛli u seewa u Osiasi mara. Ma
Osiasi u seewa u Sɔɔlu mara.
10 Be ba sãa Ɛlikanan bibu gabu,
bera Amasai ka Akimɔti.
11 Ahimɔtin bweseru sɔɔ, Akimɔti u
seewa u Ɛlikana mara. Ma Ɛlikana u
seewa u Sofai mara. Ma Sofai u seewa
u Nahati mara.
12 Ma Nahati u seewa u Eliabu mara.
Ma Eliabu u seewa u Yeroamu mara.
Ma Yeroamu u seewa u Ɛlikana goo
mara.
13 Samuɛlin biba maa sãa Yoɛli ka
Abiya.
14 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Mɛrari
u seewa u Makili mara. Ma Makili
u seewa u Libini mara. Ma Libini
u seewa u Simɛi mara. Ma Simɛi u
seewa u Usa mara.
15 Ma Usa u seewa u Simɛa mara.
Ma Simɛa u seewa u Hagiya mara. Ma
Hagiya u seewa u Asaya mara.

16 Sanam mɛ ba Yinni Gusunɔn
woodan kpakororu yii yeru waawa,
sanam mɛya Dafidi u Lefi ben gabu
kua wom kowobun wirugibu Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ.
17 Bera ba ra wom kowobu kpare
Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun
wuswaaɔ sere Salomɔɔ u ra ka Yinni
Gusunɔn sãa yeru bana Yerusalɛmuɔ.
Ba ben sɔmburu kuawa dee dee nge
mɛ ba bu ten wooda wɛ̃.
18 Be ba kua wom kowobun
wirugibu ka ben bibun bweseru wee.

Kehatin bweseru sɔɔ, Hemaniwa
u sãa wom kowobun wirugii. Win
sikadobara Yoɛli ka Samuɛli,
19 ka Ɛlikana, ka Yeroamu, ka Eliɛli,
ka Toa,
20 ka Sufu, ka Ɛlikana, ka Mahati, ka
Amasai,
21 ka maa Ɛlikana goo, ka Yoɛli goo ka
Asaria, ka Sofoni,
22 ka Tahati, ka Asiri, ka Abiasafu, ka
Kore,
23 ka Yisehari, ka Kehati, ka Lefi, ka
Isireli.
24 Asafu u maa sãawa wom
kowobun wirugii turo. Wiya u ra
n wãa Hemanin nɔm geuɔ u n nùn
somimɔ. Win sikadobara Berekia, ka
Simɛa,
25 ka Mikaɛli, ka Baaseya, ka
Maakiya,
26 ka Etini, ka Seraki, ka Adaya,
27 ka Etani, ka Simma, ka Simɛi,
28 ka Yasati, ka Gɛɛsɔni, ka Lefi.
29 Mɛrarin bweseru sɔɔ, be ba ra
womusu ko, ba ra n wãawa Hemanin
nɔm dwaru gia. Ben wirugiiwa Etani.
Etani win sikadobara Kisi, ka Abudi,
ka Maluku,
30 ka Hasabia, ka Amasia, ka Hi-
likiya,
31 ka Amusi, ka Sani, ka Semɛɛ,
32 ka Makili, ka Musi, ka Mɛrari, ka
Lefi.
33 Ben mɛro bisi be ba tie, bera ba ra
sɔma ko ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ kpuro.
34 Aroni ka win bibun bwesera ba
ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko yãku
yeru wɔllɔ kpa bu maa turare dɔ̃ɔ
doke mi. Bera ba ra sɔma kpuro ko
dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ kpa bu
torarun yãkunu ko Isireliban sɔ̃ nge
mɛ Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u bu
yiire.
35 Aronin bweserun tɔ̃ka wee.
Aroni u seewa u Eleasaa mara. Ma
Eleasaa u seewa u Finɛɛsi mara. Ma
Finɛɛsi u seewa u Abisua mara.
36 Ma Abisua u seewa u Buki mara.
Ma Buki u seewa u Usi mara. Ma Usi u
seewa u Seraya mara.
37 Ma Seraya u seewa u Mɛrayɔtu
mara. Ma Mɛrayɔtu u seewa u Amaria
mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu
mara.
38 Ma Akitubu u seewa u Sadɔku
mara. Ma Sadɔku u seewa u Akimasi
mara.

Wuu si ba Lefin bibun bweseru wɛ̃

39 Ye ba tɛtɛ toba, be ba gbia ba
tem wɛ̃ bera Kehatin bwese kɛragibu,
Aronin bweseru sɔɔ. Ben wãa yenu ka
ben kpara yenu ka ben tem nɔɔ bura
yenu wee.
40 Niya Heboroni ye ya wãa Yudan
temɔ ka yen kpara yenu ni nu ka ye
sikerenɛ.
41 Adama yen baru kpaanu, Kalɛbu,
Yɛfunɛn biiwa ba mi wɛ̃.

42 Wuu si ba Aronin bibun bweseru wɛ̃, siya Heboroni mi ba ko n da kpikiru de, ka Libina ka yen kpara yenu, ka Yatiri, ka Ɛsitemɔa ka yen kpara yenu,
43 ka Hilɛni ka yen kpara yenu, ka Debiri ka yen kpara yenu,
44 ka Asani ka yen kpara yenu, ka Bɛti Semɛsi ka yen kpara yenu,
45 ka Bɛnyamɛɛn tem wuu sini, Gibea ka yen kpara yenu, ka Alemɛti ka yen kpara yenu, ka Anatɔtu ka yen kpara yenu. Wuu si kpuro su kuawa mi wɔkura ita nge mɛ bwese kɛri yi, yi geeru nɛ.
46 Ye ba maa tɛtɛ toba, Kehatin bibun bwese te ta tie, ta wusu wɔkuru wa Efaraimun bwese kɛran tem sɔɔ ka Danun bwese kɛragim sɔɔ, ka Manasen bwese kɛran sukumgim sɔɔ.
47 Gɛɛsɔnin bibun bweseru ta wusu wawa wɔkura ita nge mɛ ben bwese kɛrin geera nɛ. Wuu si, su wãawa Isakarin bwese kɛran tem sɔɔ ka Asɛɛn bwese kɛragim sɔɔ, ka Nɛfitalin bwese kɛragim sɔɔ ka Manasen bwese kɛragim sɔɔ Basaniɔ.
48 Ye ba maa wure ba tɛtɛ toba, wusu wɔkura yiruwa Mɛrarin bibun bwesera wa Rubɛnin bwese kɛran tem sɔɔ, ka Gadigian tem sɔɔ, ka Sabulonigian tem sɔɔ nge mɛ ben bwese kɛrin geera nɛ.
49 Isirelība ba maa Lefiba wusu gasu wɛ̃ ka sin kpara yenu.
50 Ba wuu si gɔsawa ka tɛtɛ Yudan bwese kɛran temɔ, ka Simɛɔn bwese kɛragim sɔɔ, ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragim sɔɔ.
51 Kehatin bibun bwese te ta maa tie, ta wusu wawa Efaraimun bwese kɛran tem sɔɔ.
52 Wuu si ba bu wɛ̃, siya Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun guurɔ, ka yen kpara yenu. Miya ba ko n da kpikiru de. Ka Gesɛɛ ka yen kpara yenu,
53 ka Yokumɛamu ka yen kpara yenu, ka Bɛti Horoni ka yen kpara yenu,
54 ka Ayaloni ka yen kpara yenu, ka sere maa Gati Rimɔɔ ka yen kpara yenu.
55 Wuu si Manasen bwese kɛran sukum mu maa wa, siya Anɛɛ ka yen kpara yenu, ka Bileamu ka yen kpara yenu. Siya ba Kehatin bwese kɛragii be ba tie wɛ̃.
56 Ba maa Gɛɛsɔnin bwese kɛran tɔmbu wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Manasen bwese kɛran sukum min di, siya Golani ye ya wãa Basaniɔ ka yen kpara yenu, ka Asitarɔtu ka yen kpara yenu.
57 Wuu si ba wa Isakarin bwese kɛran min di, siya Kedɛsi ka yen kpara yenu, ka Dabarati ka yen kpara yenu,
58 ka Ramɔti ka yen kpara yenu, ka sere Anɛmu ka yen kpara yenu.
59 Wuu si ba wa Asɛɛn bwese kɛran min di, siya Masikali ka yen kpara yenu, ka Abudoni ka yen kpara yenu,
60 ka Hukɔku ka yen kpara yenu, ka sere Rehɔbu ka yen kpara yenu.
61 Wuu si ba wa Nɛfitalin bwese kɛran min di, siya Kedɛsi ye ya wãa Galilen temɔ ka yen kpara yenu, ka Hamɔɔ ka yen kpara yenu, ka sere Kiriataimu ka yen kpara yenu.
62 Ba Lefi be ba tie Mɛrarin bweseru sɔɔ wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Sabulonin bwese kɛran min di, siya Rimɔnɔ ka yen kpara yenu, ka Tabori ka yen kpara yenu.
63 Wuu si ba wa Rubɛnin bwese kɛran min di Yuudɛnin guru giɔ, Yerikon deedeeru sõɔ yari yeru gia, siya Beseri ye ya wãa tem saaraɔ ka yen kpara yenu, ka Yasa ka yen kpara yenu,
64 ka Kedemɔti ka yen kpara yenu, ka sere Mɛfati ka yen kpara yenu.
65 Wuu si ba maa wa Gadin bwese kɛran min di, siya Ramɔti, Galadin temɔ ka yen kpara yenu, ka Mahanaimu ka yen kpara yenu,
66 ka Hɛsiboni ka yen kpara yenu, ka sere Yasɛɛ ka yen kpara yenu.

Isakarin bibun bweseru

7

1 Bibu nnɛwa Isakari u mara. Bera Tola, ka Pua, ka Yasubu, ka Simuroni.
2 Tolan biba Usi, ka Refaya, ka Yerieli ka Yamai, ka Yibisamu, ka sere Samuɛli. Bera ba sãa wirugibu ben yɛnusɔ, Tolan bwese kɛra sɔɔ. Ba sãawa wɔrugɔba ben waati ye sɔɔ. Dafidin waati sɔɔ, ben geera sãawa

nərəbun subə yɛndə yiru kə təmbu natə (22.600).
3 Usin biiwə Yisiraya. Yisiraya
kə win bibu bə sãawə be wirugibu
nəəbu. Win bii berə Mikaɛli, kə
Abudiasi, kə Yoɛli, kə Yisiyə.
4 Be bə wãə kə be sannu, tən kurəbu
kə bibu bə dabi sere bə koo kpĩ bu tən
durəbu nərəbun subə tɛnə kə nəəbə tia
(36.000) wə be səə be bə koo kpĩ bu
tabu ko.
5 Isakarin bwese kɛrə səə, be bə
tireru doke, ben geerə sãawə nərəbun
subə wɛnɛ kə nəəbə yiru (87.000). Be
kpuro bə sãawə wərugəbə.

Bɛnyamɛɛ kə Nɛfitalin bibun bweseru

6 Bibu itawə Bɛnyamɛɛ u marə. Berə
Belə, kə Bekɛɛ, kə Yediɛli.
7 Bibu nəəbuwə Belə u marə. Berə
Ɛsiboni, kə Usi, kə Usiɛli, kə Yeriməti,
kə maa Iri. Ben baawure u sãawə
win bwese kɛrən wirugii. Be kpuro
maa wərugəbarə. Bə bu tireru doke
mə ben geerə kuə nərəbun subə yɛndə
yiru kə təmbu tɛnə kə nnɛ (22.034).
8 Bekɛɛn bibə Semirə, kə Yoasi,
kə Ɛliesɛɛ, kə Elionai, kə Omiri, kə
Yeremətı, kə Abiyə, kə Anatətu, kə
Alamɛti. Beni kpurowə bə sãə Bekɛɛn
bibu.
9 Mə bə bu tireru doke nge mɛ bə
kə swĩinɛ bwese kɛrə ye səə. Be kpuro
bə sãawə yɛnu yɛ̃ro wərugəbə. Mə ben
geerə sãə tənu nərəbun subə yɛndu kə
goobu (20.200).
10 Yediɛlin biiwə Bilihani. Bilihanin
bibə maa Yeusi, kə Bɛnyamɛɛ, kə
Ehudu, kə Kenaana, kə Setani, kə
Taasisi, kə sere Akisasaa.
11 Be kpuro bə sãawə Yediɛlin bibun
bweseru. Be kpuro maa wərugəbarə.
Mə ben baawure u sãə wirugii win
bwese kɛrə səə. Ben geerə sãawə
nərəbun subə wəkurə nəəbu kə yiru,
kə təmbu goobu (17.200) be bə koo kpĩ
bu tabu ko.
12 Supimu kə Hupimu bə sãawə Irin
bibu. Mə Husimu u maa sãə Akɛɛn bii.
13 Nɛfitalin bibə Yasiɛli, kə Guni, kə
Yesɛɛ, kə sere Salumu. Beni kpuro bə
sãawə Bilihan nikurəminu.

Manasen bibun bweseru

14 Bii be Manase u kə win kurə
Sirigii marə, berə Asiriɛli kə Makiri wi
u sãə Galadin tundo.
15 Makiri wiyə u Hupimu kə
Supimu kurəbu suə. Win sesun
yĩsirə Maaka. Win bii yirusen yĩsirə
Selofadi. Bii tən kurəbə Selofadi wi, u
marə.
16 Maaka, Makirin kurə u bii tən
durə marə mə bə nùn yĩsiru kã Perɛsi.
U maa wure u bii tən durə marə mə
bə nùn yĩsiru kã Serɛsi. Serɛsi wiyə u
Ulamu kə Rekɛmu marə.
17 Ulamun biiwə Bedani.
Beniwə bə sãə Galadi, Makirin bii,
Manasen debubun bibun bweseru.
18 Haməlekɛti, Galadin sesuwə u
Isodu kə Abiesɛɛ kə Malə marə.
19 Be bə sãə Semidan bibu, berə
Akiyani kə Sikɛmu kə Likisi kə sere
Aniamu.

Efaraimun bibun bweseru

20 Efaraimun bibun bweseru wee.
Efaraimu u Sutelaki marə. Mə Su-
telaki u Berɛdi marə. Mə Berɛdi u
Tahati marə. Mə Tahati u Eleadə
marə. Mə Eleadə u Tahati marə.
21 Mə Tahati u Sabadi marə. Mə
Sabadi u Sutelaki marə. Efaraimu u
maa bibu yiru marə, Sutelaki baasi,
beyə Esɛɛ kə Eleadi. Berə bə Gatigibu
wəri bu kə sibun yaa sabenu mwə.
Adamə Gatigii be, sibə bu go.
22 Mə Efaraimu u gəə wooru sinə n
kə tɛ. Mə win mɛro bisibu bə nə bə
nùn nukuru yɛmiasia.
23 Yen biruwə u kə win kurə mɛnnə,
mə u gurə suə u bii tən durə marə. Mə
bə nùn yĩsiru kã Beria yèn sɔ̃ u nuku
sankiranu wə win yɛnuə.
24 U maa bii tən kurə marə wi bə mɔ̀
Seraki. Wiyə u Bɛti Horoni banə ye
yə wãə wəwaə, kə ye yə wãə gunguru
wəllə, kə maa Usɛni Seerə.
25 Mə Beria wi, u seewə u Refə marə.
Mə Refə u seewə u Resɛfu marə. Mə
Resɛfu u seewə u Telaki marə. Mə
Telaki u seewə u Takani marə.
26 Mə Takani u seewə u Ladani
marə. Mə Ladani u seewə u Ami-
hudu marə. Mə Amihudu u seewə u
Elisamə marə.
27 Mə Elisamə u seewə u Nuni marə.
Mə Nuni u seewə u Yosue marə.
28 Tem mɛ bə wə bə sinə mɛyə Betɛli
kə yen wuu si su kə ye sikerenɛ. Siyə

Naarani ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia ka Gesɛɛ ye ya wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia ka yen baru kpaanu, ka Sikɛmu ka yen baru kpaanu, n ka girari Gasaɔ ka yen baru kpaanɔ.

29 Tem mɛ Manasen bibun bwesera wa, mɛya Bɛti Seani ka yen baru kpaanu, ka Taanaki ka yen baru kpaanu, ka Mɛgido ka yen baru kpaanu, ka sere Dori ka yen baru kpaanu.

Wuu si sɔɔra Yosɛfu, Isirelin biin bibun bwesera sina.

Asɛɛn bibun bweseru

30 Be ba sãa Asɛɛn bibu, bera Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka sere ben sesu Seraki.

31 Be ba sãa Berian bibu, bera Hebɛɛ ka Maakiɛli. Maakiɛli wiya u wuu ge ba mɔ̀ Biisafiti swĩi.

32 Hebɛɛwa u Yafilɛti mara ka Somɛɛ ka Hotamu ka sere ben sesu Sua.

33 Be ba sãa Yafilɛtin bibu, bera Pasaki ka Bimali ka sere Asifati. Be ba sãa Yafilɛtin bibu, bera mi.

34 Be ba sãa Samɛɛn bibu, bera Aki ka Roga ka Huba ka sere Aramu.

35 Be ba sãa win wɔnɔ Helɛmun bibu, bera Sofaki ka Yimina ka Selɛsi ka sere Amali.

36 Be ba sãa Sofakin bibu, bera Sua ka Haanɛfɛɛ ka Suali ka Beri ka Yimura,

37 ka Beseri ka Hɔdu ka Samma ka Silisa ka Yitirani ka sere Beera.

38 Be ba sãa Yetɛɛn bibu, bera Yɛfunɛ ka Pisipa ka sere Ara.

39 Be ba sãa Ulan bibu, bera Ara ka Hanielɛ ka sere Risia.

40 Be ba sãa Asɛɛn bibun bweseru, bera mi. Ben baawure u sãawa wirugii win beraɔ. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba. Be ba tireru doke, ben geera sãawa nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka tia (26.000) be, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

Bɛnyamɛɛn bwese kɛragii

be ba wãa Yerusalɛmuɔ

8

1 Bibu nɔɔbuwa Bɛnyamɛɛ u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ, Bela ka Asibɛli

2 ka Ara ka Nɔka ka sere Rafa.

3 Be ba sãa Belan bibu, bera Adari ka Gera ka Abihudu

4 ka Abisua ka Naama ka Akoasi

5 ka Gera ka Sefufani ka sere Huramu.

6 Ehudun bii be ba sãa wirugibu Gebagibun suunu sɔɔ, ma ba ka bu da Manahatiɔ,

7 bera Namani ka Akiya ka sere Gera. Gera wi u ka bu da mi, wiya u Usa ka Ahihudu mara.

8 Saaraimu u win kurɔbu yiru beni gira. Bera Husimu ka Baara. Yen biruwa u bibu gabu mara Mɔabuban temɔ.

9 Bii be u ka win kurɔ Hodɛsi mara, bera Yobabu ka Sibiya ka Mɛsa ka Malikamu,

10 ka Yeusi ka Sokia ka sere Mirima. Be kpuro ba sãawa yɛnu yɛ̃robu.

11 Be u ka win kurɔ Husimu mara, bera Abitubu ka Ɛlipali.

12 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Ebɛɛ ka Miseamu ka sere Semɛɛ wi u wuu ge ba mɔ̀ Onɔɔ bana ka sere maa Lodu ka yen baru kpaanu.

13 Beria ka Sema be ba sãa wirugibu Ayalonigibun suunu sɔɔ, bera ba Gatigibu gira.

14-16 Be ba sãa Berian bibu, bera Akiyo ka Sasaki ka Yeremɔti ka Sebadia ka Aradi ka Edɛɛ ka Mikaɛli ka Yisifa ka sere Yoasi.

17-18 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Sebadia ka Mɛsulamu ka Hisiki ka Hebɛɛ ka Yisimɛrai ka Yisilia ka sere Yobabu.

19-21 Be ba sãa Simɛin bibu, bera Yakimu ka Sikiri ka Sabidi ka Ɛlienai, ka Silitai ka Eliɛli ka Adaya ka Beraya ka Simurati.

22-25 Be ba sãa Sasakin bibu, bera Yisipani ka Ebɛɛ ka Eliɛli ka Abudoni ka Sikiri ka Hananu ka Hanania ka Elamu ka Antotia ka Yifideya ka sere Penuɛli.

26-27 Be ba sãa Yerohamun bibu, bera Sanserai ka Seharia ka Atalia ka Yaaresia ka Eliya ka sere Sikiri.

28 Be ba sãa wirugibu nge mɛ ba ka swĩinɛ, bera mi. Ba wãawa Yerusalɛmuɔ.

29 Wi u Gabaoni swĩi, u wãa Gabaoni mi. Win kurɔn yĩsira Maaka.

30 Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali
ka Nadabu,
31 ka Gedori ka Akiyo ka Sekɛɛ,
32 ka sere Mikoloti, Simɛan tundo.
Ben tii ba wãawa Yerusalɛmuɔ, ben
mɛro bisibun bɔkuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I maa mɛɛrio 9:39-44)

33 Nɛriwa u Kisi mara. Ma Kisi u
Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara
ka Maakisua ka Abinadabu ka sere
Ɛsibaali.
34 Yonatamwa u Mɛribu Baali mara.
Ma Mɛribu Baali u maa Misee mara.
35 Be ba sãa Miseen bibu, bera
Pitoni ka Mɛlɛki ka Tarea ka sere
Akasi.
36 Akasiwa u Yehoyada mara. Ma
Yehoyada u Alemɛti mara ka Asimafɛti
ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara.
37 Ma Mɔsa u Binɛa mara. Ma Binɛa
u Rafa mara. Ma Rafa u Eleasaa mara.
Ma Eleasaa u Asɛli mara.
38 Bibu nɔɔba tia Asɛli u mara. Bera
Asirikamu ka Bokuru ka Isimɛɛli ka
Searia ka Abudiasi ka sere Hananu.
Beni kpurowa ba sãa Asɛlin bibu.
39 Asɛli wi, u wɔnɔ mɔ wi ba sokumɔ
Esɛki. Bibu itawa Esɛki wi, u mara.
Bera Ulamu ka Yeusi ka Elifelɛti.
40 Ulamun bibu ba kuawa wɔrugɔba
ka tɛn towobu. Ben bibu ka ben debu-
minu dabi. Ba tura nge tɔmbu wunaa
weeru ka wɔkuru (150).

Be kpuro ba sãawa Bɛnyamɛɛn bi-
bun bweseru.

9

1 Ba Isireliba kpuron yĩsa yorua ben
gari garin tireru sɔɔ nge mɛ ba ka
swĩinɛ, bwese kɛra ka bwese kɛra.

Isireli be ba wurama yorun di

N deema ba Yudaba kpuro yoru
mwa ba ka da Babiloniɔ kõsa ye ba
kuan sõ.
2 Be ba gbia ba sina ben tem wusu
sɔɔ, bera Isireliba ka yãku kowobu ka
Lefiba ka sere Nɛtiniba.
3 Be ba na ba sina Yerusalɛmuɔ, bera
Yudan bweseru ka Bɛnyamɛɛn bwe-
seru ka Efaraimugiru ka Manasegiru.
4 Ka sere Utai wi u wãa Yudan
bwese kɛra sɔɔ. U sãawa Amihudun
bii. Amihudu wi, u sãawa Omirin
bii, Imirin debubu, Banin sikadobu,
Perɛsin bwese kɛra sɔɔ.
5 Silonigibun bwese kɛra sɔɔra
Asaya u wãa ka win bibu. Asaya wiya
u sãa win bii gbiikoo.
6 Serakin bwese kɛra sɔɔra Yewɛli ka
wigibu ba wãa. Ben geera sãawa nata
ka wɛnɛ ka wɔkuru (690).
7 Be ba wãa Bɛnyamɛɛn bwese
kɛra sɔɔ, bera Salu, Mɛsulamun bii,
Hodafian debubu, Asenuan sikadobu,
8 ka Yibinɛa, Yoramun bii, ka
Ela, Usin bii, Mikirin debubu ka
Mɛsulamu, Sefatian bii, Rewɛlin
debubu, Yibinian sikadobu, ka sere
ben tɔmbu gabu.
9 Tɔn be kpurowa ba sãa wirugibu
ben yɛnusɔ nge mɛ ba ka swĩinɛ.
Ben geera sãawa nɛnɛ ka wunɔbu ka
weeraakuru ka nɔɔba tia (956).
10 Be ba sãa yãku kowobu, bera
Yedaya ka Yoyaribu ka Yakini,
11 ka Asaria. Win sikadobara Hi-
likiya ka Mɛsulamu ka Sadɔku ka
Mɛrayɔtu ka sere Akitubu wi u sãa
Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii.
12 Adaya u maa sãa yãku kowo. Win
sikadobara Yerohamu ka Pasuri ka
Maakiya ka Masai ka Adiɛli ka Yasisia
ka Mɛsulamu ka Mɛsilemiti ka Imɛri.
13 Be ka begii be ba sãa wirugibu
ben yɛnusɔ, ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu ka wata
(1.760). Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.
Bera ba ra sɔmburu ko Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ.
14 Semaya u sãawa Lefi. Win
sikadoba wee, nge mɛ ba ka swĩinɛ.
Bera Hasubu ka Asirikamu ka sere
Hasabia, Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ.
15 Be ba maa sãa Lefiba, bera
Bakibakaa ka Herɛsi ka Galali ka
Matania. Matania win sikadobara
Misee ka Sikiri ka Asafu.
16 Abudiasin tii u sãa wa Lefi. Win
sikadobara Semaya ka Galali ka Yedu-
tum. Berekia, Asan bii, Ɛlikanan de-
bubu wi u wãa Nɛtofagibun temɔ, u
maa sãawa Lefi.
17 Be ba sãa kɔnnɔ kõsobu, bera
Salumu ka Akubu ka Talumɔɔ, ka
Ahimani ka begibu. Salumuwa u sãa
ben wirugii.
18 Wiya u ra n wãa sina bokon
kɔnnɔwɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gia

sere ka gisɔ. Be ba sãa kɔnnɔ kɔ̃sobu Lefin bweseru sɔɔ, bera mi.
19 Salumu, Koren bii, Abiasafun debubu, Koren sikadobu ka wigii be ba tie, bera ba ra Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun kɔnnɔ kɔ̃su. Ben sikadobara ba ra raa sɔmbu te ko.
20 Finɛɛsi, Eleasaan biiwa u sãa ben wirugii. Ma Yinni Gusunɔ u wãa ka wi.
21 Sakari, Mɛselemian biiwa u ra kuu bekurugii ten kɔnnɔ kɔ̃su.
22 Be kpuron geera sãawa mi goobu ka wɔkura yiru (212). Bera ba ra kɔnnɔsu kɔ̃su. Ben yĩsa ba maa doke tireru sɔɔ ka ben wusu. Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔ Samuɛliwa ba bu sɔmbu te nɔmu sɔndia.
23 Be ka ben bibun bwesera ba ra Yinni Gusunɔn sãa yee ten kɔnnɔ si kɔ̃su.
24 Be ba sãa yerun kɔnnɔ si kɔ̃su mi, ba ra n wãawa bera ka bera, sɔ̃ɔ yari yerɔ ka sɔ̃ɔ duu yerɔ, ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ ka yen nɔm dwarɔ.
25 Begibu gabu ba ra nɛ ben mi saa ben wusun di bu ka bu sina mi alusuma tia.
26 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wirugibu nnɛ be, ba sãawa Lefiba. Ba ra n wãawa ben sɔmburu sɔɔ baadomma. Bera ba ra maa sãa yerun dii sɔsu ka sãa yee ten arumani kɔ̃su.
27 Ba ra kpunɛwa bu ka sãa yee te sikerena. Yam mù n sãra, kpa bu ten kɔnnɔsu wukia.
28 Kɔnnɔ kɔ̃so ben gaba ba ra yãkurun dendi yãnu kɔ̃su. Ba ra nu gariwa bà n nu yaramɔ. Kpa bu maa nu gari bà n nu duusiamɔ.
29 Ben gaba ba ra maa sãa yerun dendi yãa ni nu tie kɔ̃su ka sere maa som ka tam ka gum ka turare ye ba ra dɔ̃ɔ doke ka maa turare nubu durorugia.
30 Yãku kowoba ba ra turare nubu durorugia ye ko.
31 Lefi ben turo, Matitia, Salumun bii gbiikoo, Koren bweseru sɔɔ, wiya u ra kiranu wɔ̃.
32 Wigibu gabu Kehatin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baateren pɛ̃ɛ ko, ye ba ra Yinni Gusunɔ yiiye.
33 Bera ba sãa Lefiban yɛnu yɛ̃robu. Bera ba ra maa wom kowobu kpare. Ba ra n wãawa sãa yerun dinu ganu sɔɔ. Ba ku ra maa sɔma gaa ko, yèn sɔ̃ ba ra n sɔmburu mɔ̀ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru.
34 Bera ba sãa Lefiban yɛnu yɛ̃robu nge mɛ ba ka swĩinɛ. Be, ba wãawa Yerusalɛmuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I maa mɛɛrio 8:29-38)

35 Yeyɛli wi u Gabaoni swĩi, u wãawa Gabaoniɔ. Win kurɔn yĩsira Maaka.
36 Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nɛri ka Nadabu,
37 ka Gedori ka Akiyo ka Sakari ka sere Mikoloti.
38 Mikoloti wiya u Simɛamu mara. Be kpuro ba wãawa Yerusalɛmuɔ begibun bɔkuɔ.
39 Nɛriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Ɛsibaali.
40 Yonatamwa u Mɛribu Baali mara. Ma Mɛribu Baali u maa Misee mara.
41 Miseen biba Pitoni ka Mɛlɛki ka sere Tarea.
42 Akasiwa u Yara mara. Ma Yara u Alemɛti mara ka Asimafɛti ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara. Ma Mɔsa u maa Binɛa mara.
43 Binɛawa u Refaya mara. Ma Refaya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Asɛli mara.
44 Bibu nɔɔba tia Asɛli u mara. Ben yĩsa wee, Asirikamu ka Bokuru ka Isimɛɛli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Be ba sãa Asɛlin bibu, bera mi.

DAFIDI, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

10

Sɔɔlu ka win bibun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli I, 31:1-13)

1 Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurɔ.
2 Ba maa Sɔɔlun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwɛ. Ma ba bii be go.

3 Sannɔ ge, ga Sɔɔlu swĩɛ. Tɛn
towobu ba nùn sɛ̃ɛnu twee ba mɛɛra
kua gem gem.
4 Yera u win tabu yãa sɔɔwo sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, u win takobi womɔ u nùn ye sɔku
kpa bango sarirugii be, bu ku raa nùn
sɔku bu yaa kasiki.

Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ,
domi bɛrum nùn mwa gem gem. Ma
Sɔɔlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u
kibarisi u taare.
5 Ye win tabu yãa sɔɔwo wi, u wa ma
u gu, yera u maa win takobi sua u tii
sɔka nge mɛ Sɔɔlu u kua. Ma ba gu yam
tem mi.
6 Nge mɛya Sɔɔlu u ka gu ka win bibu
ita be, ka win tabu yãa sɔɔwo ka sere
maa win tabu kowobu kpuro sannu.
7 Ye Isireli be ba wãa Yisirɛɛlin
wɔwaɔ ba nua ma ben tabu kowoba
duki sua, Sɔɔlu ka win bii tɔn durɔbu
ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba
duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina
wuu si sɔɔ.
8 Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba
goo nin yãnu potirimɔ. Yera ba Sɔɔlu
ka win bibu itan gonu wa Giliboan
guurɔ.
9 Ma ba Sɔɔlun wiru bura ba win
tabu yãnu kpuro potira. Yera ba
sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpara ben
bũu diaɔ ka ben tɔmbun mi, ben tem
sɔɔ kpuro.
10 Yera ba win tabu yãnu sua ba
doke ben bũu dirɔ. Ma ba win wiru
sua ba bwɛ̃ ben bũu wi ba mɔ̀ Dagonin
dirɔ.
11 Sanam mɛ Yabɛsi ye ya wãa
Galadin temɔ, yen tɔmbu ba nua ye
Filisitiba ba Sɔɔlu kua,
12 yera be ba sãa tabu durɔ
wɔrugɔba ba seewa ba Sɔɔlu ka win
bibun goo ni sua ba ka da Yabɛsiɔ.
Ma ba ben kukunu sikua dãru garun
nuurɔ Yabɛsi mi. Ma ba nɔɔ bɔkua sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru.

13 Sɔɔlu u guwa yèn sɔ̃ u Yinni
Gusunɔ tɔnu kam kom kua, u ǹ win
woodaba mɛm nɔɔwɛ. U bikiaru dawa
be ba ra gɔribu sokun mi.
14 U ǹ Yinni Gusunɔ bikie. Ma Yinni
Gusunɔ u dera u gu. Ma u win bandu
sua u Isain bii, Dafidi wɛ̃.

11

Dafidi u kua Isireliban sunɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:1-3)

1 Isireliba kpuro ba mɛnna ba na
Dafidin mi Heboroniɔ. Ma ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ ka wunɛ, sa sãawa
yɛm tem.
2 Baa yellun di, saa ye Sɔɔlu u sãa
bɛsɛn sunɔ, wuna a ra sun mɛnnɛ a
sun kpara a ka tabu da, kpa a ka maa
sun wurama. Gusunɔ wunɛn Yinni
u maa nun sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wuna kaa ko
bɛsɛn wirugii kpa a bɛsɛ win tɔmbu
kpara.
3 Yera Isireliban guro gurobu
kpuro ba na Dafidi sina bokon mi
Heboroniɔ. Ma u ka bu arukawani
bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre
wirɔ, ba nùn kua be, Isireliban sunɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa
Samuɛlin nɔɔn di.

Dafidi u Yerusalɛmu wɔri
u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:6-10)

4 Sɔ̃ɔ teeru, Dafidi ka Isireliba kpuro
ba Yerusalɛmu wɔri. Yerusalɛmu
yera ba maa sokumɔ Yebusi. Miya
Yebusiba ba wãa.
5 Yera ba Dafidi sɔ̃ɔwa ba bɛɛ, n ǹ
koorɔ u duuma wuu ge sɔɔ.

Adama Dafidi u bu wɔri u ben wuu
gbãraruguu ge mwa. N deema gera
ba maa sokumɔ Siɔni. Yen biru ba gu
soka Dafidin wuu.
6 N deema Dafidi u raa win tabu
kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi u gbia u
Yebusiba wɔri u kamia, yɛ̃rowa u koo
ko tabu kowobun wirugii. Ma Yoabu,
Seruyan bii u gbia u bu wɔri u kamia.
Ma u kua wirugii.
7 Dafidi u da u sina wuu gbãraruguu
gen mi. Yen sɔ̃na ba gu soka Dafidin
wuu.
8 Ma u bani kua u ka gu sikerena.
U banawa saa Milon di u ka sikerena.
Ma Yoabu u maa gen mi n tie sɔnwa.
9 Ma Dafidin dam mu sosimɔ. Domi
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u wãa ka
wi.

Dafidin tabu kowobu
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 23:8-39)

10 Wee be ba sãa Dafidin tabu
kowobun wirugibu. Be ka Isireliba

kpurowa ba nùn kua sina boko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua win tɔmbun sɔ̃. Ba nùn mɛm nɔɔwawa mam mam win bandun waati ye kpuro sɔɔ.

11 Yasobeamu, Hakumɔnin bii u sãa tabu kowobun wirugii ben turo. Wiya u tɔmbu gooba wunɔbu (300) go ka yaasa nɔn teerun tabu sɔɔ.

12 Yen biru Eleasaa, Dodon bii, Akosigii, u sãawa tabu kowobu ita yen turo.

13 U wãa ka Dafidi Pasi Damimuɔ, sanam mɛ Filisitiba ba mɛnna bu ka bu tabu wɔri. Ma Isireliba ba duki Filisitiban wuswaan di. N deema gberu gara wãa mi, tè sɔɔ ba ɔɔsu duura.

14 Yera Eleasaa ka win tɔmbu ba yɔ̃ra gbee ten suunu sɔɔ ba ka tu yina. Ma ba ka Filisitiba tabu kua ba bu go. Yinni Gusunɔ u bu nasara baka wɛ̃ dɔma te.

15 Sɔ̃ɔ teeru Dafidin tabu sinambu tɛna ye sɔɔ, ben ita ba da ba nùn deema Adulamun kpee wɔruɔ, sanam mɛ Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wɔwaɔ.

16 Saa ye sɔɔ, Dafidi u wãa kpee wɔru ge sɔɔ, ma Filisitiban sansani ya maa gire Bɛtelehɛmuɔ.

17 Ma Dafidi u Bɛtelehɛmun bɛkɛ kua u nɛɛ, wara u koo ka man Bɛtelehɛmun gbãra kɔnnɔn dɔkɔn nim naawa n nɔ.

18 Yera win tabu durɔbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wɔri ka dam ba Dafidi nim mɛ takama ba ka na. Adama u ɲ mu nɔra. U ka mu yãkuru kuawa, u Yinni Gusunɔ yaria.

19 U nɛɛ, Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, nɛna na nim mɛ nɔra. Domi mɛn sɔ̃na tɔn beni ba ben wãaru kari bɔrie. Nim mɛ, mu sãawa nge ben yɛm mɛ mu koo raa yari.

Yen sɔ̃na u yina u mu nɔ.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu kowobu ita be, ba kua.

20 Abisai, Yoabun wɔnɔwa u sãa tabu sinambu tɛna yen wirugii. Tɔmbu gooba wunɔbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara wigibun suunu sɔɔ.

21 Ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ too. Adama u ɲ tabu durɔbu ita be tura.

22 Bɛnaya, Kabisɛɛligii, Yehoyadan bii, u sãawa tabu durɔ wɔrugɔ. Ma u yĩsiru yara nasara dabi te u wan sɔ̃. Wiya u Mɔabuban tɔmbu yiru gabu go, be ba sɛ̃ nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dɔkɔ kpiriru sɔɔ u gbee sunɔ kãasi mi, u go puran saa sɔɔ.

23 Ma u Egibitin tabu durɔ damgii goo go. Win gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ma u yaasa nɛni. Yen buru ta sãawa nge weson dɛka ye u ra beku yasa tɛ̃ke. Saa yè sɔɔ u nùn wɔrim dɔɔ, bokura u nɛni. Ye u tura mi, ma u durɔ win yaasa ye u nɛni mi wɔra u ka nùn sɔka u go.

24 Yeniba kpurowa Bɛnaya Yehoyadan bii u kua. Ma u yĩsiru yara tabu kowobu tɛna ye sɔɔ.

25 U bɛɛrɛ baka wa Dafidin tabu durɔbu tɛna ye sɔɔ. Adama ya ɲ tabu durɔ gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nùn kua win tiin kɔ̃sobun wirugii.

26 Dafidin tabu kowo ben gabun yĩsa wee, Asaɛli, Yoabun wɔnɔ, ka Ɛlikanani, Dodon bii, Bɛtelehɛmugii,

27 ka Samɔti, Harorigii, ka Helɛsi, Palonigii,

28 ka Ira, Ikɛsin bii, Tekoagii, ka Abiesɛɛ, Anatɔtugii,

29 ka Sibekai, Husagii, ka Ilai, Akoasigii,

30 ka Maharai, Nɛtofagii, ka Helɛdi, Baanan bii, wi u maa sãa Nɛtofagii,

31 ka Itai, Ribain bii, Gibeagii, ye ya wãa Bɛnyamɛɛn temɔ, ka Bɛnaya, Piratonigii,

32 ka Hurai, Nasale Gaasigii, ka Abiɛli, Arabagii,

33 ka Asimafɛti, Basarumugii, ka Eliaba, Saabonigii,

34 ka Bɛnɛ Hasɛmu, Gisonigii, ka Yonatam, Sagen bii, Hararigii,

35 ka Akiamu, Sakaan bii, Hararigii, ka Elifali, Urun bii,

36 ka Hefɛɛ, Mɛkeragii, ka Akiya, Palonigii,

37 ka Hɛsiro, Kaamɛligii, ka Naarai, Ɛsibain bii,

38 ka Yoɛli, Natanin mɔɔ, ka Mibisaa, Hagirin bii,

39 ka Selɛki, Amɔnigii, ka Nakarai, Berɔtugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yãnu sɔbe,

40 ka Ira, ka Garɛbu be ba sãa
Yetɛɛba,
41 ka Uri, Hɛti, ka Sabadi, Alaigii,
42 ka Adina, Sisan bii, Rubɛnin
bwese kɛran wirugii turo, wi u tabu
kowobu tɛna mɔ,
43 ka Hanani, Maakan bii, ka
Yosafati, Mitinigii,
44 ka Osiasi, Asitarɔtugii, ka Sama,
ka Yeyɛli be ba sãa Hotamun bibu,
Aroɛɛgibu,
45 ka Yediɛli, Simurin bii, ka win
wɔnɔ Yoka, Tisigii,
46 ka Eliɛli, Makafimugii, ka Yeribai,
ka Yosafia, Elinamun bibu, ka Yitima,
Mɔabu,
47 ka Eliɛli, ka Obɛdi, ka Yasiɛli,
Sobagii.

Tabu kowo be ba ka Dafidi

nɔɔ tia kua Sɔɔlun waati

12

1 Sanam mɛ Dafidi u kpikiru sua u
da Sikilagiɔ u ka Sɔɔlu Kisin bii tonda,
yera gaba seewa ba da win mi. Ba
sãawa tabu durɔ wɔrugɔba be ba sɔɔru
sãa bu ka nùn tabu somi.
2 Ma ba tɛnnu ka kpurantɛɛnu nɛni.
Ba maa ye kpuron tobu yɛ̃wa nɔm geu
ka nɔm dwaru.
Be ba sãa Bɛnyamɛɛba, Sɔɔlun
bwese kɛra sɔɔ,
3 bera tabu sunɔ Akiesɛɛ ka Yoasi
be ba sãa Sema, Gibeagiin bibu, ka
Yesiɛli, ka Pelɛti be ba sãa Asimafɛtin
bibu, ka Beraka ka Yehu be ba sãa
Anatɔtugibu,
4 ka Yisimaya, Gabaonigii, wi u sãa
tabu sinambu tɛna yen wirugii turo,
5 ka Yeremi ka Yasiɛli, ka Yokanani
ka Yosabadi, Gederagii,
6 ka Elusai ka Yerimɔti ka Bealia ka
Semaria ka Sefatia, Harɔfugii,
7 ka Ɛlikana ka Yisiya ka Asarɛli, ka
Yoesɛɛ ka Yasobeamu, be ba sãa Koren
bwese kɛragibu,
8 ka Yoela ka Sebadia be ba sãa
Yerohamun bibu, Gedorigibu.
9 Gadiba sɔɔ, tabu durɔ wɔrugɔba
ba na Dafidin mi kpee wɔru gen mi,
gbaburɔ. Ba sãawa be ba tabu tobu yɛ̃.
Ma ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni. Ba dam
mɔwa nge gbee sinansu. Ma ba sãu
nge nɛm ni nu wãa guunu wɔllɔ.
10-14 Ba sãawa tɔnu wɔkura tia. Bera
tabu sunɔ Esɛɛ ka Abudiasi ka Eliabu
ka Misimana ka Yeremi ka Atai ka
Eliɛli ka Yokanani ka Ɛlisabadi ka
Yeremi ka Makibanai.
15 Be ba sãa Gadigibu ba ka sãa tabu
sinambu, bera mi. Wi u piiburu bo be
sɔɔ, wiya u koo tɔmbu wunɔbu (100)
tabu wɔri. Wi u maa bo, kpa u tɔmbu
nɔrɔbu (1.000) tabu wɔri.
16 Bera ba Yuudɛni tɔbura wɔ̃ɔn
suru gbiikoo sɔɔ, sanam mɛ ya nim
yiba sere bɔ̃ɔwɔ. Bera ba maa tɔn be
ba wãa wɔwi sɔɔ gira yen sɔ̃ɔ yari yeru
gia ka yen sɔ̃ɔ duu yeru gia.

17 Bɛnyamɛɛba ka Yudaba ben tii ba
maa na Dafidin mi kpee wɔru mi.
18 Dafidi u bu sennɔ da, ma u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n ween na nɛn mi ka
bwisiku geenu, i ka man somi, kon ka
bɛɛ nɔɔ tia ko. Adama ì n ween na i
ka man samba ko, kpa nɛn yibɛrɛba bu
ka man go sanam mɛ na ǹ taarɛ gaa
kue, Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u
ye waawo, kpa u sun siria.

19 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u dua
Amasai, tabu sinambu tɛna yen turo
sɔɔ, ma u gerua u nɛɛ,

wuna sa ka yɔ̃ra,

wunɛ Dafidi, Isain bii.

Wunɛ ka be ba nun somimɔn bwɛ̃ra
yu kpunɔ.

Domi Gusunɔ wunɛn Yinni u nun
faaba kua.

Ma Dafidi u bu mwa ka nuku dobu.
Ma u dera ba dua win tabu sinambun
wuuru sɔɔ.

20 Manasen bwese kɛran tɔmbu ba
Dafidi swĩi sanam mɛ wi ka Filisitiba
ba dɔɔ bu ka Sɔɔlu tabu ko. Adama
ba ǹ Filisiti be somi. Domi ye Filisiti
ben wirugibu ba wesiana, ba Dafidi
girawa ba nɛɛ, u ko n wãawa Sɔɔlu win
yinnin biruɔ kpa u ra bu wiru bɔɔri.

21 Manasen bwese kɛragii be ba
Dafidi swĩima sanam mɛ u gɔsirama
Sikilagiɔ, bera Adina ka Yosabadi ka
Yediɛli ka Mikaɛli ka Yosabadi goo ka
Elihu ka Silitai. Be kpuro ba sãawa
Manasen bwese kɛran tabu kowo wu-
unun wirugibu.

22 Bera ba Dafidi somi domi be
kpuro ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba
ka maa tabu sinambu.
23 Tɔ̃ɔ baatere, tɔmbu ba ra n
naamɔwa Dafidin mi bu ka nùn somi
sere win tabu kowobu ba dabia ba
dam kua nge Gusunɔn tabu kowobu.

Tabu sinam be ba Dafidi kua

Isireliba kpuron sunɔ

24 Tabu kowo be ba na Dafidin mi
Heboroniɔ bu ka nùn Sɔɔlun bandu
wesia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua,
ben geeru wee.
25 Yudan bwese kɛra sɔɔ, tabu kowo
be ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni, ba sãawa
tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nɛnɛ
(6.800).
26 Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, be ba sãa
tabu durɔ wɔrugɔba ben geera sãawa
nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka wunɔbu
(7.100).
27 Lefiban bwese kɛra sɔɔ, tɔmbu
nɔrɔbun suba nnɛ ka nata (4.600) ba
wãa,
28 ka Yehoyada, Aronin yɛnun
wirugii ka win tɔmbu nɔrɔbun suba
ita ka nata ka wunɔbu (3.700),
29 ka Sadɔku, aluwaasi kpɛmbu wi
u sãa tabu durɔ wɔrugɔ ka wirugibu
yɛnda yiru be ba sãa win tundon
yɛnugibu.
30 Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be
ba sãa Sɔɔlun mɛro bisibu, ba sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) domi
ben dabira ba ka Sɔɔlu yɔ̃ra n ka saa ye
girari.
31 Efaraimun bwese kɛra sɔɔ ba
sãawa nɔrɔbun suba yɛndu ka nɛnɛ
(20.800). Ba bu gara yɛnu ka yɛnu. Ba
sãawa tabu durɔ wɔrugɔba be ba yĩsiru
yara.
32 Manasen bwese kɛran sukumgibu
ba sãawa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu
ka ita (18.000). Bera ba soka ka ben
yĩsa bu ka da bu Dafidi ko sunɔ.
33 Isakarin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa
tabu sinambu goobu (200) ka sere
maa ben tɔn be ba kpare. Isakarin
bwese kɛragii be, ba ben waatin
asansi yɛ̃ bu ka tubu ye Isireliba ba
koo ko.
34 Sabulonin bwese kɛra sɔɔ,
ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba
weeraakuru (50.000) be ba tabu yɛ̃,
ba maa tabu yãa bwese bweseka nɛni,
ba sɔɔru kpeere bu ka tabu ko ka gɔ̃ru
tia.
35 Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa
tabu sinambu nɔrɔbu (1.000) ka sere
maa tabu kowobu nɔrɔbun suba tɛna
ka nɔɔba yiru (37.000) be ba tɛrɛnu ka
yaasi nɛni.
36 Danun bwese kɛra sɔɔ, be ba
tabun sɔɔru kpeere, ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka ita ka
tɔnu nata (28.600).
37 Asɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be ba tabu
yɛ̃ ma ba sɔɔru sãa bu ka tabu ko,
ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru
(40.000).
38 Be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari
yeru gia, Rubɛniba ka Gadigibu ka
Manasen bwese kɛran sukumgibu ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa
teeru (120.000). Ba maa tabu yãa
bwese bweseka mɔ.
39 Tɔn be ba tabun sɔɔru sãa mi, be
kpurowa ba na Heboroniɔ ka gɔ̃ru tia,
kpa bu ka Dafidi ko Isireliba kpuron
sunɔ. Ma Isireli be ba tie ba ka bu nɔɔ
tia kua.
40 Ma ba kua sɔ̃ɔ ita Dafidin mi, ba
dimɔ ba nɔrumɔ. Domi begibu ba
dĩanun sɔɔru kua ben sɔ̃.
41 Yen biru be ba wãa ben bɔkuɔ n
ka girari Isakariba, ka Sabuloniba ka
sere Nɛfitaliba, ba ra ben kɛtɛkunu ka
ben yooyoosu ka ben birakɔsu ka sere
maa ben kɛtɛba dĩanu sɔbimɛwa bu ka
na, ka maa som ka figi gbebi, ka resɛm
gbebi, ka tam ka gum, ka kɛtɛba ka
yãanu dabi dabinu, domi be kpuro ba
wãa nuku dobu sɔɔ.

Dafidi u Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu yi

Obɛdi Edɔmun yɛnuɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:1-11)

13

1 Sɔ̃ɔ teeru Dafidi u tabu kowobu
nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm
wirugibu mɛnna ka sere maa wirugii
be ba tie.
2 Ma u be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeni yà
n ween na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin min
di, ma ya bɛɛ wɛ̃re, i de su sɔmɔbu
gɔri bɛsɛgibun mi Isirelin tem kpuro
sɔɔ, yãku kowobu ka Lefiban mi be ba

wãa wuu maroso ka kpara yeno kpa bu mennama.
3 Kpa su ka Gusuno besen Yinnin woodan kpakoro te wurama. Domi sa ǹ ten gari kue Soolun waati soo.
4 Ma ton be kpuro ba wura bu ko me. Domi gari yi, yi ka bu naawa.
5 Ma Dafidi u Isireliba kpuro menna saa Sikorin di ye ya wãa Egibitio sere ka Hamatin duu yero kpa bu da bu Yinni Gusunon woodan kpakoro te suama Kiriati Yarimun di.
6 Yera Dafidi u seewa ka Isireli be kpuro ba da Baalao ye ba maa mò Kiriati Yarimu, Yudan temo, bu ka Yinni Gusunon woodan kpakoro te tama, tèn wuswaao ba ra Yinni Gusunon yĩsiru soku, wi u ra n sõ ten wollo wollun kõsobun suunu soo.
7 Ma ba tu sua ba doke naa kekε kpaa gaa soo ba ka doona Aminadabun yenun di. Usa ka Akiyowa ba naa kekε ye kpare.
8 Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swĩi ba morokunu soomo ka gõogenu, ka bara kpãnu, ka sekεtirenu, ka yankokonu. Ma ba womusu mò ba yaamo ka ben dam kpuro ba ka Gusuno sãamo.
9 Saa yè soo ba tura Kidonin doo soo yero, yera kpakoro te, ta worumaa doo, ma Usa u noma dεmia u tu gaba.
10 Mii mii, Yinni Gusuno u ka nùn moru kua. Ma u dera u woruma kpakoro ten bokuo u gu, yèn sõ u tu baba.
11 Dafidi u moru kua too yèn sõ Yinni Gusuno u ka Usa seeyasia me. Ma u yam mi yĩsiru kã Pereesi Usa. Yen tubusiana Usan goo yeru. Yĩsi tera ba ka mu sokumo sere ka gison giso.
12 Ma Dafidi u Yinni Gusuno nasia doma te. Yera n dera u ka nεε, amona u koo ko u ka Yinni Gusunon woodan kpakoro te turi win yenuo.
13 U ǹ dere bu gina ka tu da win yenuo Yerusalemuo. U dera ba ka tu dawa Obεdi Edomu Gatigiin yenuo.
14 Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusuno u duro wi ka win yenugibu ka maa ye u mo kpuro domaru kua.

14

Dafidi u wãa Yerusalemuo (I maa meerio 3:5-9; Samuεli II, 5:11-16)

1 Sõo teeru, Hiramu, Tirin suno u Dafidi somobu goria ka dãa gea ye ba sokumo seduru ka dãa dãkobu ka be ba ra kpenu dãku, kpa bu nùn sina kpaaru bania.
2 Dafidi u tuba ma Gusunowa u win bandun dam siremo. Wiya u maa ban te wolle suamo win tombu Isireliban sõ.
3 Yen biru Dafidi u maa kurobu gabu sua Yerusalemuo. Ma ba nùn bii ton durobu ka ton kurobu marua.
4 Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomoo
5 ka Yibaa ka Elisua ka Elifelεti
6 ka Nogа ka Nεfεgi ka Yafia
7 ka Elisama ka Beliada ka sere Elifelεti goo.

Dafidi u Filisitiba kamia (I maa meerio Samuεli II, 5:17-25)

8 Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tãre wiro u kua Isireliba kpuron suno, yera be kpuro ba seewa ba nùn worim wee. Ye u nua mε, yera u sara u da u ka bu yinna.
9 Saa ye soora Filisiti be, ba tunuma ba teria Refan wowao.
10 Ma Dafidi u Yinni Gusuno bikia u nεε, n doo n Filisiti be wori? Kaa man bu nomu beria?
Ma Yinni Gusuno u nùn wisa u nεε, a doo, kon nun bu nomu beria.
11 Ma ba seewa ba da Baali Perasimuo. Miya Dafidi u Filisiti be go go. Ma u gerua u nεε, Yinni Gusuno u nεn yibεrεban wuuru gĩa nge me nim tora ya ra guna gĩε.
Yen sõna ba yam mi yĩsiru kã Baali Perasimu.
12 Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwãarokunu deri mi. Ma Dafidi u win tombu sõowa bu nu guro bu dõo meni.
13 Amεn biru, Filisiti be, ba kpam na ba teria Refan wowa mi.
14 Ma Dafidi u Yinni Gusuno bikia u nεε, n maa doo n bu wori? Ma Yinni Gusuno u nùn wisa u nεε, oo. Adama a ku da soru sorum me. A besiro kpa a da a n wãa dãa ye ba mò miren sõowo.
15 Sanam mε a naa damu damusu gasu noomo dãa wollo, a yarima. Domi

nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun gbiiye n ka ben sansani ye wɔri.
16 Ma Dafidi u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U da u Filisiti be go go saa Gabaonin di n ka da Gesɛɛɔ.
17 Ma Dafidi u yĩsiru yara tem baama kpuro sɔɔ. Ma Yinni Gusunɔ u nùn dam wɛ̃ bwesenu kpuro sɔɔ.

Dafidi u Yinni Gusunɔn
woodan kpakororu wãa yeru
sɔɔru kua

15

1 Yeniban biru, Dafidi u tii dia bania Yerusalɛmuɔ. U maa Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wãa yeru kua mi.
2 Ma u nɛɛ, Lefiba tɔnawa n weenɛ bu tu sɔbe. Domi bera Yinni Gusunɔ u gɔsa bu ka tu sɔbe, kpa bu maa ten sɔmburu ko saa kpuro sɔɔ.
3 Ma Dafidi u Isireliba kpuro mɛnna Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te da ten ayerɔ mi u sɔɔru kua ten sɔ̃.
4 U maa yãku kowobu Aronin bweserugibu ka Lefiba mɛnna.
5 Kehatin bweseru sɔɔ, Uriɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wunaa teeru (120).
6 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Asayawa u sãa wirugii, ka wigibu tɔmbu goobu ka yɛndu (220).
7 Gɛɛsɔnin bwese kɛra sɔɔ, Yoɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔmbu wunaa teeru ka wɔkuru (130).
8 Elisafanin bwese kɛra sɔɔ, Semayawa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu goobu (200).
9 Heboronin bwese kɛra sɔɔ, Eliɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wɛnɛ (80).
10 Usiɛlin bwese kɛra sɔɔ, Aminadabuwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).
11 Ma Dafidi u yãku kowobu Sadɔku ka Abiataa soka, ka sere maa Lefi beni, Uriɛli ka Asaya ka Yoɛli ka Semaya ka Eliɛli ka sere Aminadabu.
12 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛya i sãa wirugibu Isireliban bwese kɛri sɔɔ. Yen sɔ̃, i tii dɛɛrasio bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu, kpa i da i ka Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinnin woodan kpakororu suama i ka na yam mi na tu wãa yeru kua sɔɔ.
13 Yellu, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun sɛɛyasia ka gɔɔ yèn sɔ̃ i ǹ daa wãa mi, ma sa ǹ win wooda mɛm nɔɔwɛ.
14 Yera yãku kowo be, ka Lefi be, ba tii dɛɛrasia bu wa bu ka Gusunɔ be Isireliban Yinnin woodan kpakoro te suama.
15 Ma Lefi be, ba kpakoro te sua ba seru sɔndi ka ten dãa pɔɔsi yi ba ra ka tu sue nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa yiire bu ko saa Mɔwisin nɔɔn di.
16 Ma Dafidi u maa Lefiban wirugii be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu begibu sɔɔru koosio be ba koo womusu ko ba n guunu ka mɔrɔkunu ka sɛkɛtirɛnu soomɔ ka dam bu ka nuku dobu sɔ̃ɔsi.
17 Be Lefiba ba sɔɔru koosia, bera Hemani, Yoɛlin bii ka win sɔm kowosii beni, Asafu, Berekian bii ka sere maa Etani, Kusayan bii, Mɛrarin bwese kɛragii.
18 Be ba maa swĩi, bera Sakari ka Bɛni ka Yaasiɛli ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Bɛnaya ka Maaseya ka Matitia ka Elifɛle ka Mikinɛya ka Obɛdi Edɔmu ka sere Yeyɛli. N deema beni kpuro ba sãawa kɔnnɔ kɔ̃sobu.
19 Wom kowo be ba sɛkɛtirɛnu soomɔ ni ba kua ka sii gandu, bera Hemani ka Asafu ka sere Etani.
20 Be ba maa guunu soomɔ ni nu gɔ̃ru yãka mɔ, bera Sakari ka Asiɛli ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Maaseya ka sere maa Bɛnaya.
21 Matitia ka Elifɛle ka Mikinɛya ka Obɛdi Edɔmu ka Yeyɛli ka sere Asasia, bera ba mɔrɔku sɛrum nɔɔba itaginu soomɔ ba ka womusu swĩi.
22 Lefi be sɔɔ, Kenaniawa u sãa wom kowo ben wirugii. Wiya u bu womusu koosiamɔ domi u yɛ̃ru mɔ.
23 Be ba ra Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sɔbe, bera Berekia ka Ɛlikana
24 ka Obɛdi Edɔmu ka Yehia. Yãku kowo be ba ra kɔbi so Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ, bera Sebania ka Yosafati ka Nɛtanɛɛli ka Amasai ka Sakari ka Bɛnaya ka sere Ɛliesɛɛ.

Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu ta tura Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:12-19)

25 Dafidi ka Isireliban guro gurobu
ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm
wirugibu ba swaa wɔri ba ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te wee
Obɛdi Edɔmun yɛnun di ka nuku
dobu.
26 Yinni Gusunɔ u wãa ka Lefi be ba
win woodan kpakoro te sɔɔwa. Ma ba
kɛtɛ nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba
yiru go ba ka yãkuru kua.
27 Dafidi ka Lefi be ba woodan
kpakoro te sɔɔwa ka wom kowobu,
ka sere Kenania wi u wom kowo be
kpare, be kpuro ba yabenu sebua ni
ba kua ka wɛ̃ɛ damgii. Yen biru, Dafidi
u maa yãku kowon yabe tarakpe doke.
28 Isireliba kpuro ba ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te na
Yerusalɛmuɔ. Ba kuuki mɔ̀ nuku
dobun sɔ̃, ma ba kɔbi ka sɛkɛtirɛnu ka
guunu ka mɔrɔkunu soomɔ.
29 Ye ba ka Yinni Gusunɔn woodan
kpakoro te duɔ Dafidin wuuɔ, yera
Mikali Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u mɛɛrima
saa fɛnɛntin di. Ye u wa sina boko
Dafidi u yɔ̃ɔkumɔ u yaamɔ, yera u nùn
gɛma.

16

1 Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera
ba tu doke ten ayerɔ kuu bekurugiru
sɔɔ te Dafidi u kua ten sɔ̃. Yen
biruwa u Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka siarabun yãkunu
kua.
2 Ye Dafidi u yãku ni kua u kpa, yera
u win tɔmbu Isireliba domaru kua ka
Yinni Gusunɔn yĩsiru.
3 Ma u be kpuro dĩanu bɔnu kua, tɔn
kurɔbu ka tɔn durɔbu. U baawure pɛ̃ɛ
ka yaa wɔ̃ɔra wɛ̃ ka sere maa kira te ba
kua ka resɛm gbeba.

Lefiba ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ka womusu
(I maa mɛɛrio Womu 105:1-15; 96; 106:1,47-48)

4 Ma Dafidi u Lefi ben gabu sɔma
wɛ̃ woodan kpakoro ten sɔ̃, kpa bu ka
Gusunɔ be Isireliban Yinni sã. Kpa bu
nùn siara, kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
5 Asafuwa u sãa ben wirugii. Ma
Sakari u sãa win yiruse. Ma Yeyɛli
ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Matitia
ka Eliabu ka Bɛnaya ka Obɛdi Edɔmu
ka sere Yeyɛli ba guunu ka mɔrɔkunu
soomɔ. Ma Asafu u maa sɛkɛtirɛnu
soomɔ.
6 Ma yãku kowo beni, Bɛnaya
ka Yasiɛli ba kɔbi soomɔ tãa tãa
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten
wuswaaɔ.
7 Tɔ̃ɔ tera Dafidi u dera Asafu ka
wigibu ba Yinni Gusunɔ tɔmam torua.
Ba nɛɛ,
8 i Yinni Gusunɔ siaro, kpa i nùn sã,
kpa i bwesenu nɔɔsia sɔm baka ni u
kua.
9 I nùn tɔmɔ.
I nùn siaro ka womusu,
kpa i win sɔm maamaakiginun gari
kpara.
10 I yɛ̃ɛrio win yĩsi dɛɛrarun sɔ̃,
kpa i nuku dobu ko
bɛɛ bèn gɔ̃ru ga nùn kasu.
11 I gɔsiro Yinni Gusunɔ Dam
kpurogiin mi,
kpa i nùn kasu baadomma.
12-13 Bɛɛ Isireliba, Yakɔbu Gusunɔn
sɔm kowon bweseru,
bɛɛ be u gɔsa,
i yaayo sɔm maamaakigii ni u kua
ka gari yi u bɛɛ sɔ̃ɔwa.
14 Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni.
Wiya u koo handunia kpuro siri.
15-16 I arukawani ye yaayo baadomma
ye u ka Aburahamu bɔkua
ka maa nɔɔ mwɛɛ te u Isaki kua.
17 U ka ye Isireliba, Yakɔbun bweseru
bɔkuawa
ya n sãa wooda sere ka baadommaɔ.
18 U nɛɛ, u koo bu Kananin tem wɛ̃
bu tubi di.
19 N deema sanam mɛ,
Isireliba ba ǹ dabi,
ma ba sãa sɔbu tem mɛ sɔɔ.
20 Ba ra n daamɔwa bwese tukunun
mi
ka wuu tukusɔ.
21 Adama u ǹ dere goo u bu dam dɔre.
U maa sinambu sɛɛyasia ben sɔ̃.
22 U nɛɛ, i ku nɛn tɔn be na gɔsa baba.
I ku maa nɛn sɔmɔbu kɔ̃sa kua.
23 Yen sɔ̃, bɛɛ handuniagibu,
i Yinni Gusunɔ tɔmɔ.
I win faaban gari kparo tɔ̃ɔ baatere.

24 I win yiikon girima ka win sɔm maamaakiginu kparo
bwesenun suunu sɔɔ.
25 Domi Yinni Gusunɔ u kpã.
Wiya n weenɛ bu siara.
U bũnu kpuro nanum kere.
26 Bwese tukunun bũnu nu sãawa kam dirum.
Adama Yinni Gusunɔwa u wɔllu kua.
27 Yiiko ka girima ya wãa win wuswaaɔ.
Ma dam ka nuku dobu wãa win wãa yerɔ.
28 Bɛɛ bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunɔ yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
29 I Yinni Gusunɔn yĩsiru yiiko wɛ̃ɛyɔ.
I ka nùn kɛ̃nu daawo win sãa yerɔ.
Kpa i yiira win wuswaaɔ
i nùn sã win dɛɛrarun sõ.
30 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i diirio win wuswaaɔ.
Tem mu dam mɔ,
mu ǹ bãarimɔ.
31 Wɔllu, a yɛ̃ɛrio,
kpa tem mu nuku dobu ko.
I bwesenu kpuro sõɔwɔ
ma Yinni Gusunɔ u bandu dii.
32 Nim wõku gu kuuki koowo,
ka ye ya wãa ge sɔɔ.
Ye ya wãa gen bera mi gia kpuro,
yu nuku dobu koowo.
33 Dãnu, i nuku dobun kuuki koowo
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u wee u handuniagibu siri.
34 I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sõ.
Win kĩru ta ǹ nɔru mɔ.
35 I nùn nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo, a sun faaba koowo.
A sun wɔro bwese tukunun nɔman di,
kpa a sun mɛnna.
Saa yera sa ko nun tɔma
sa n wunɛn yĩsi dɛɛraru soku,
kpa sa n yɛ̃ɛrimɔ, sa n mɔ̀,
36 Gusunɔ, Isirelibɔn Yinni,
wuna ba ko n siaramɔ sere ka baadommaɔ.
Ma tɔmbu kpuro ba nɛɛ, ami! I Yinni Gusunɔ siaro.
37 Yen biru Dafidi u Asafu ka wigibu yiire ba n wãa Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten mi, ba n sɔmburu mɔ̀ baadomma.
38 Ma u Obɛdi Edɔmu ka Hosa ka begibu gɔsa. Ben geera sãawa tɔmbu wata ka nɔɔba ita (68). Obɛdi Edɔmu, Yedutum bii, ka Hosa ba sãawa kɔnnɔ kõsobu.
39 Ma Dafidi u yãku kowo Sadɔku ka wigibu yiire bu sɔmburu ko gunguru wɔllɔ Gabaoniɔ, mi ba ra Yinni Gusunɔ yãkuru kue,
40 ba n da nùn yãku dõɔ mwaararuginu kue baadomma yãku yerɔ, bururu ka yoka, kpa bu maa ko kpuro ye ya wãa wooda sɔɔ ye u Isireliba wɛ̃.
41 Be sɔɔra Hemani ka Yedutum ka sere be ba gɔsa ba ben yĩsa sia sia mi, bu ka Yinni Gusunɔ sã ba wãa. Domi wi, Yinni Gusunɔn tɔn geeru ta ra n wãawa sere ka baadommaɔ.
42 Hemani ka Yedutum, bera ba ra kɔbi ka sɛkɛtirɛnu ka sere maa yãa ni nu tien wunanɔsu ko, ni ba ra ka womusu ko bà n Yinni Gusunɔ sãamɔ. Yedutum biba ba maa sãa kɔnnɔn kõsobu.
43 Yen biru, tɔmbu kpuro ba gɔsira ba wura ben yɛnusɔ. Ma Dafidi u maa da win yɛnuɔ u ka win yɛnugibu domaru kua.

17

Nɔɔ mwɛɛ te Gusunɔ u Dafidi ka win bibun bweseru kua (I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:1-17)

1 Ye Dafidi u da u sina win yɛnuɔ, yera u Gusunɔn sɔmɔ Natani sõɔwa u nɛɛ, n weenɛ na n wãa diru sɔɔ te ba kua ka dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru, kpa Gusunɔn woodan kpakororu ta n wãa kuu bekurugiru sɔɔ?
2 Ma Natani u nùn wisa u nɛɛ, a doo a ko nge mɛ a gõru doke kpuro. Domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ.
3 Ye n kua wõkuru, yera Yinni Gusunɔ u Natani sõɔwa kãsiru sɔɔ u nɛɛ,
4 a doo a nɛn sɔm kowo Dafidi sõ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn sõɔmɔ ma n ǹ wi u koo man diru bania mi na ko n wãa.
5 Domi na ǹ sinare diru garu sɔɔ saa mìn di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gisɔ. Adama na ra n wãawa kuu bekurugirɔ kpa ba n ka man bɔsu.

6 Baama mi sa da nɛ ka Isireliba, na ra kparobu gɔsiwa ba n be ba tie kpare. Adama na ɲ ben goo taarɛ wɛ̃ɛre n nɛɛ, mban sɔ̃na u ɲ man diru baniɛ ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
7 Yen sɔ̃, a doo a Dafidi nɛn sɔm kowo sɔ̃ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, yãa kparabun diya na nùn wunama u n ka sãa nɛn tɔmbu Isireliban kparo.
8 Na wãa ka wi, baama kpuro mi u da. Mɛya na nùn win yibɛrɛba dɛra. Ma na dera u yĩsiru yara nge tɔn boko dunia sɔɔ.
9 Na nɛn tɔmbu Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wãa mi ka bɔri yɛndu, kpa tɔn kɔ̃sobu bu ku raa maa se bu bu nɔni sɔ̃
10 nge mɛ ba bu kua yellu kparobun waati sɔɔ. Na win yibɛrɛba kpuro sekuru doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nùn sɔ̃ɔmɔ ma kon nùn ko bwese bakarun nuuru.
11 Win saa yà n tura u gu, ba nùn sika win baababan sikaɔ, kon win bii turo wuna u bandu di, kpa n ban ten dam sire.
12 Bii wiya u koo man diru bania, kpa n win sina gɔna swĩi ya n dam mɔ sere ka baadommaɔ.
13 Na kon sãa nge win tundo, kpa u n maa sãa nge nɛn bii. Na ɲ nùn nɛn durom wunarimɔ nge mɛ na mu sunɔ wi u nùn gbiiye wunari.
14 Kon nùn ko nɛn tɔmbun sunɔ, kpa n win ban ten dam sire sere ka baadommaɔ.
15 Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u da u yi Dafidi sɔ̃ɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔsi kãsi te sɔɔ.

Dafidi u kanaru kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:18-29)

16 Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. U gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma na ɲ sãa gãanu. Nɛn bwesera kun maa gãanu tura. Ka mɛ, a man kua sunɔ Yerusalɛmu mini.
17 Ma a ye garisi gãa piiminu wunɛn mi. Domi a kpam gerumɔ nge mɛ nɛn bweseru ta ko n sãa sia. Ma wunɛ wi a kpã, a man ye sɔ̃ɔmɔ nɛ wi na sãa tɔn diro.
18 Mba kon maa gere bɛɛrɛ ye a man doke min sɔ̃. Domi a man yɛ̃ kɔ.
19 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari ka maa wunɛn gɔ̃run kĩrun saabuwa a ka man gãa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sɔ̃ɔsi.
20 Gãanu kpuro ye sa nua a kua, ya sɔ̃ɔsi ma a kpã. Goo sari wi u sãa nge wunɛ. Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
21 Bweseru garu maa sari nge bɛsɛ Isireliba te ta koo nɛɛ, ten bŭu u tu yakiama yorun di, ma u tu yĩsiru kã ta n ka sãa wigiru. Ka geema, gãa bakana a sun kua. A maa gãa maamaakiginu kua bɛsɛn wuswaaɔ ye a ka bwese tukunu gira bɛsɛn wuswaan di, ma a sun yakiama Egibitigibun min di.
22 A wunɛn tɔmbu Isireliba swĩi ba n ka sãa wunɛgibu mam mam sere ka baadommaɔ. Ma wunɛ Gusunɔ, a kua ben Yinni.
23 N n mɛn na, gari yi a gerua nɛ ka nɛn bweserun sɔ̃ a de yi koora sere ka baadommaɔ.
24 A de wunɛn yĩsiru tu wɔlle suara sere ka baadommaɔ. Kpa bu nɛɛ, wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nɛn bwese kɛra ya n bandu dii wunɛn wuswaaɔ.
25 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa a man sɔ̃ɔwa a nɛɛ, kaa de nɛn bibun bweseru tu bandu di nɛn biru. Yen sɔ̃na na ka kãka na kana teni mɔ̀.
26 Yinni, wuna a sãa Gusunɔ. Wuna a maa nɛ wunɛn sɔm kowo durom mɛnin nɔɔ mwɛɛru kua.
27 N n mɛn na, a nɛn bweseru domaru kuo, kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ. Ye a domaru kua, ya ko n maa domaru mɔwa sere ka baadommaɔ.

18

Dafidi u bwese tukunu kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:1-14)

1 Yeniban biru, Dafidi u Filisitiba kamia, u bu sekuru doke. Ma u Gati ka yen baru kpaanu mwa.
2 Ma u Mɔabuba kamia ba kua win yobu. Ma ba nùn wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ.
3 Yen biru u Hadadesɛɛ, Soban sina boko kamia Hamatin bera gia, sanam mɛ wi, Hadadesɛɛ u dɔɔ u win tem yasiasia daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ.

4 Ma Dafidi u nùn tabu kɛkɛ nərəbu (1.000) mwaari ye dumi gawe, ka maasəbu nərəbun suba nəəba yiru (7.000), ka naanaakobu nərəbun suba yɛndu (20.000). Ma u ben dumi kpuron naa sĩinu bəəra ma n kun mə wunəbu (100) yi u tii deria.

5 Sirigii be ba wãa Damasiə ba na bu ka Hadadesɛɛ, Soban sina boko somi. Ma Dafidi u ben təmbu nərəbun suba yɛnda yiru (22.000) go.

6 Ma u bu kparobu yiiya. Ma Sirigii be, ba kua win yobu, ba nùn wõə gobi kəsiamə. Yinni Gusunə u ra n Dafidi kõsuwa baama kpuro mi u da.

7 Ma u Hadadesɛɛn səm kowobun tɛrɛnu mwɛɛra ni ba kua ka wura. Ma u ka nu na Yerusalɛmuə.

8 U maa sii gandu gurama ta kpã Tibusati ka Kunun di. Wusu yiru ye, ya sãawa Hadadesɛɛgisu. Sii gan teya Salomɔɔ u ka boo kua ka gen yõratii ka maa sãa yerun dendi yãnu.

9 Ye Tohu, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesɛɛ, Soban sina boko ka win tabu kowobu kamia,

10 yera u win bii Hadoramu gəra Dafidin mi u nùn təbiri kpa u nùn siara yèn sõ u Hadadesɛɛ tabu wəri u kamia. Domi Tohu u raa ka Hadadesɛɛ tabu màwa. Ma u Dafidi gbɛ̃a mərisia bwese bwesekə ye ba kua ka wura ka sii geesu ka maa sii gandu.

11 Ma Dafidi u ye kpuro yi Yinni Gusunən sõ, ka maa sii geesu, ka wura ye u mwɛɛra bwese tuku ninin min di. Niya, Edəmuba ka Məabuba ka Amənibə ka Filisitiba ka sere Amalɛkiba.

12 Abisai, Seruyan bii, u Edəmuba kamia wəwaɔ ye ba mà Bəru. Ma u ben nərəbun suba yɛndu yiru sari (18.000) go.

13 Ma u kparobu yi yi Edəmu mi. Ma Edəmu be kpuro ba kua Dafidin yobu. Yinni Gusunə u ra n Dafidi kõsuwa baama kpuro mi u da.

Dafidin səm kowobun yĩsa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:15-18)

14 Dafidi u bandu di Isireliba kpuro səə. Ma u gea mà, u bu siriammɛ dee dee.

15 Yoabu, Seruyan biiwa u tabu kowobu kpare. Ma Yosafati, Ahiludun bii u sãa tirenun bero.

16 Sadəku, Akitubun bii, ka Abimɛlɛki, Abiataan biiwa ba sãa yãku kowobu. Ma Safusa u sãa tire yoro.

17 Bɛnaya, Yehoyadan biiwa u sãa Keretiba ka Pelɛtiban kparo. Ma Dafidin bibu ba sãa win gerunasibu.

19

Ba Dafidin sina asakpəbu
sekuru doke
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:1-5)

1 Yeniban biru Nakasi, Amənibən sina boko u gu. Ma win bii u bandu kəsire kua.

2 Ma Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni, Nakasin bii wi tən geeru kua. Domi mɛya win tundo u man kua. Yera Dafidi u səməbu gəra bu nùn nukuru yɛmiasia win tundon gəən sõ. Ye Dafidin səmə be, ba tura Hanuni win mi, Amənibən temə bu ka nùn nukuru yɛmiasia,

3 yera Amənibən wirugibu ba Hanuni sõəwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidi u ka wunɛn tundo bɛɛrɛ wɛ̃n sõna u səməbu gərima bu nun nukuru yɛmiasia? A ǹ yɛ̃ bu ka wuu ge bukiana bu gen saria gia kpa bu gu wərima bu kam koosian sõna səmə beni ba na wunɛn mi?

4 Yera Hanuni u Dafidin səmə be mwa u ben toba kəna ma u ben yabenu karana saa suunun di sere taanə. Ma u bu yõsu ba doona.

5 Ye Dafidi u nua ye n tən be deema ma u wa ba wãa seku bakaru səə, yera u gabu gəra bu ka bu yinna kpa bu bu sõ bu gina doo bu sina Yerikoə sere ben toba ye, yà n kpia bu sere wurama.

Dafidi u ka Amənibə
ka Sirigibu tabu kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:6-19)

6 Ye Amənibe, ba wa ma ba Dafidin mərubu seeyawa, yera Hanuni ka Amənibe, ba sii geesun gobi nərəbu (1.000) mərisia Sirigibun mi be ba wãa Mɛsopotamiə ka Maakaə ka sere Sobaə bu ka bu tabu kɛkɛba ka maasəbu wɛ̃ɛma.

7 Ma ba bu tabu kɛkɛ nərəbun suba tɛna ka yiru (32.000) wɛ̃ɛma, ka maa Maakan sunə ka win tabu kowobu. Ma ba na ba ben sansani gira Mɛdebaə. Ma Aməniba ba maa yarima ben wusun di ba mɛnna ka tabun səəru.
8 Ye Dafidi u nua mɛ, yera u bu Yoabu ka win tabu kowo damgibu sure.
9 Ma Amənibа ba yarima ba wãa wuun duu yerə. Sinam be ba maa bu somiru na, ma ba da ba yõra nɛnnɛnka.
10 Ma Yoabu u deema u koo tabu kowa biruə ka wuswaaə. Ma u Isireliban tabu kowo damgibu səə tabu kowo wuuru sua u Sirigibu kpare.
11 Ma u maa win wənə Abisai tabu kowo be ba tie wɛ̃ bu ka Amənibа wəri.
12 Ma u nɛɛ, Sirigibu bà n man kamiamə, a man somiru na. Amənibа bà n maa nun kamiamə, kon nun somiru na.
13 A de a n wərugəru mə, kpa su taa bi ko ka wərugəru bɛsɛn təmbun sõ ka maa Gusunə bɛsɛn Yinnin wusun sõ. Kpa Yinni Gusunə u ko ye n ko n nùn wɛ̃re.
14 Ma Yoabu ka win təmbu ba Sirigibu tabu wəri. Ma Sirigii be, ba duki sua Yoabun wuswaan di.
15 Ye Amənibа ba wa ma Sirigibu ba duki sua, yera ben tii ba maa duki yarina Abisai, Yoabun wənən wuswaan di ba dua wuuə. Ma Yoabu u gəsirama Yerusalɛmuə.
16 Ye Sirigibu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba səmə́bu gəra bu Sirigii be ba wãa daarun guru giə sokuma. Sofaki, Hadadesɛɛn tabu kowobun wirugii u bu gbiiye.
17 Ma ba ye Dafidi nəəsia. Yera u Isireliban tabu kowobu kpuro mɛnna, u ka bu Yuudɛni təbura, ma ba sĩa ba da Sirigii ben bera gia ba bu tabu wəri ba kamia. Ma Sirigii be, ba duki sua Isireliban wuswaan di.
18 Dafidi u ben tabu kɛkɛ be dumi gawe nərəbun suba nəəba yiru (7.000) kəsuka ka be ba wãa be səə, ka naanaakobu nərəbun suba weeru (40.000), ka sere maa ben tabu sunə Sofaki.
19 Ye Hadadesɛɛn səm kowobu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba ka Dafidi nəə tia kua ba nùn tii wɛ̃. Saa dəma ten di, Sirigibu ba ku ra maa kã bu Amənibа somiru da.

20

Yoabu u Raba tabu wəri u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 11:1; 12:26-31)

1 Wõə kpəən saa yè səə sinambu ba ra tabu yari, yera Yoabu ka win tabu kowo damgii be u kpare ba da ba Amənibаn tem wəri ba kəsuka. Ma ba Raba tarusi ba mwa. N deema saa ye səə, Dafidi u wãawa win yɛnuə Yerusalɛmuə.
2 Yen biruwa Dafidi u wuu gen sunən furə wuraguu mwa. Gen bunum mu sãawa kilo tɛna ka nnɛ. Ma ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirə. Yen dəma te, dukia baka Dafidi u gura wuu gen min di u ka doona.
3 Ma u gen təmbu yoo səma koosia. Ben gaba dãa bəarimə ka sii, gabu ka gbɛ̃ɛ, gaba kpenu dãkumə, ma gaba tem gbemə ka dãkunu. Nge mɛya u maa Amənibаn wusu kpuron təmbu yoo səma koosia. Yen biru, Dafidi u gəsirama Yerusalɛmuə ka win tabu kowobu.

Ba Filisitiba kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 21:18-22)

4 Yenibаn biru Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua Gesɛɛə. Saa ye səəra Sibekai, Husagii u Sipai, Rafan bweserun turo go. Ma u Filisiti be sekuru doke.
5 Yen biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitibаn suunu səə. Yera Ɛlikanani Yairin bii, u Lasimi, Goliati, Gatigiin wənə go. Lasimi win yaasan buru ta bəəruwa nge weson beku tɛ̃ketiru.
6 Isireliba ba maa ka Filisitiba tabu kua Gati mi. Miya tabu kowo goo wãa u gunu too. Niki binu nəəba tia tiawa u mə nəmaə ka naasə. Ma ni kpuro nu kua yɛnda nnɛ. Win tii u sãawa Rafan bweserugii.
7 U Isireliba nəə kuura, ma Yonatam, Dafidin məə, Simɛan bii, u nùn go.

8 Tɔn be kpuro ba sãawa Rafan bweseru. Dafidi ka win tabu kowoba ba bu go Gatiɔ.

21

Dafidi u dera ba Isireliba gara
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:1-9)

1 Sãɔ teeru Setam u Isireliba seesi, ma u Dafidi bɔrie u ka bu gari.

2 Ma Dafidi u Yoabu ka tabu kowobun wirugii be ba tie sõɔwa u nɛɛ, bu doo bu Isireliba gari saa ben tem sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di sere mɛn sõɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ, kpa bu na bu nùn gɔra tusia. Nge mɛya u koo ka ben geeru gia.

3 Yoabu u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de win tɔmbu bu dabia wunɔm wunɔm subenu. Nɛn yinni sina boko, tɔn beni kpurowa ba sãa wunɛn sɔm kowobu. Mban sõna a maa yeni bikiamɔ. Mban sõna kaa bu torasia.

4 Adama sina boko u yõrariwa win wooda ye sɔɔ dim dim, ye u Yoabu wɛ̃ mi. Ma Yoabu u da u Isireliban tem kpuro bukiana. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ.

5 U Dafidi gari gari yi tusia. Isireli be ba koo kpĩ bu tabu ko, ben geera sãawa yako tia ka tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu (1.100.000). Yudaban geera sãawa nɔrɔbun suba nɛɛru ka wata ka wɔkuru (470.000).

6 Yoabu u ɲ Lefin bwese kɛragibu ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragibu gara. Domi sina bokon wooda ye, ya ɲ ka nùn naawɛ.

Yinni Gusunɔ u Dafidi

taarɛ wɛ̃
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:10-17)

7 Dafidin wooda ye, ya ɲ Yinni Gusunɔ dore. Ma u Isireliba sɛɛyasia.

8 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ sõɔwa u nɛɛ, ye na kua mi, tora bakara. A de a nɛ wunɛn sɔm kowo suuru kua, domi wiira kookoosa na kua mi.

9 Ma Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Gadi sõɔwa u nɛɛ,

10 a doo a Dafidi sõ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee, na nùn nɔni swãanu ita yiiye. U gɔsio te u kĩ n ka nùn sɛɛyasia.

11 Yera Gadi u da Dafidin mi, ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua.

12 U nɛɛ, gõɔru tu wunɛn tem wɔri wõɔ ita, ɲ kun mɛ wunɛn yibɛrɛba bu ka nun tabu ko suru ita bu kamia, ɲ kun mɛ Yinni Gusunɔ u de gɔɔn gɔrado u kɛ̃si kɛ̃si bararu pusi Isireliban tem kpuro sɔɔ u mu kpeerasia. Nɔni swãanu ita ye sɔɔ, a gɔsio ye a kĩ kpa n da n ye Yinni Gusunɔ sõ, wi u man gɔrima.

13 Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ, na wãa nuku sankira bakanu sɔɔ. Adama n buram bo n wɔri Yinni Gusunɔn nɔmuɔ ye kon ka wɔri tɔmbun nɔmaɔ. Domi win wɔnwɔnda kpã.

14 Ma Yinni Gusunɔ u kɛ̃si kɛ̃si bararu sure Isireliba sɔɔ. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) ba gu.

15 Yinni Gusunɔ u win gɔrado gɔra Yerusalɛmuɔ u ye kpeerasia. Sanam mɛ gɔrado wi, u ye kpeerasiamɔ, Yinni Gusunɔ u mɛɛra, ma u gõru gɔsia kõsa yen di. Ma u win gɔrado wi u wuu ge kpeerasiamɔ mi, sõɔwa u nɛɛ, n den tura mɛ, a wunɛn nɔmu wunɔ.

N deema gɔrado wi, u wãawa Ɔɔnani, Yebusin doo soo yerɔ.

16 Dafidi u nɔni seeya u gɔrado wi wa u wãa wɔllu ka tem baa sɔɔ, u win takobi sue Yerusalɛmun bera gia. Yera Dafidi ka win tɔmbun guro gurobu ba saaki dewa ma ba yiira ba wuswaa tem girari nuku sankiranun sõ.

17 Yera Dafidi u Yinni Gusunɔ sõɔwa u nɛɛ, nɛna na wooda wɛ̃ bu tɔn be gari. N n mɛn na, nɛna na tora. Tɔn beni ba ɲ gãanu kue. Yen sõ, a nɛ ka nɛn yɛnugibu nɔma dokeo kpa a wunɛn tɔmbu Isireliba deri.

Dafidi u Yinni Gusunɔ

yãku yeru bania
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:18-25)

18 Yinni Gusunɔn gɔrado u Gadi sõɔwa u nɛɛ, a Dafidi sõɔwɔ a nɛɛ, u doo Ɔɔnani, Yebusin doo soo yeru mi, u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania.

19 Ma Dafidi u seewa u da nge mɛ Yinni Gusunɔ u Gadi sõɔwa.

20 N deema Ɔɔnani u wãa win doo soo yerɔ ka win bibu nnɛ ba alikama

soomɔ. Ye u sĩira yera u Gusunɔn gɔrado wa ma ba da ba kukua.
21 Ma Dafidi u da Ɔɔnanin mi. Ye Ɔɔnani u Dafidi wa, yera u yarima doo soo yee ten min di u yiira win wuswaaɔ u siriru tem girari.
22 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man wunɛn doo soo yee te derio n Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi. Kpa wahala ye ya nɛn tɔmbu deema mi, yu kpe. Kon tu dwe ka sii geesun gobi nge mɛ kaa ten gobin geeru bure.
23 Ma u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni sina boko, a tu suo a ka ko ye a kĩ. Kɛtɛba wee, a ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. Naa kɛkɛba wee yi ko yãku dãa. Alikama wee a ka kɛ̃run yãkuru ko. Ye kpuro na nun kãwa.
24 Ma Dafidi sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, kon tu dwewa nge mɛ kaa ten gobin geeru bura. Na ɲ Yinni Gusunɔ gãanu wɛ̃ɛmɔ ni nu sãa wunɛginu n ka nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua te ta ɲ man gãanu diiri.
25 Ma Dafidi u nùn wuran gobi nata (600) wɛ̃ yam min sɔ̃.
26 Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi. Ma u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua. Yen biru u Yinni Gusunɔ kana. Ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa, u dera dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di yãku yeru wɔllu mi, u yãku ni mwa.
27 Yinni Gusunɔ u ka win gɔrado wi gari kua, ma u win takobi wesia yen kararɔ.
28 Saa yera Dafidi u tuba ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa Ɔɔnani Yebusin doo soo yeru mi. Saa dɔma ten diya u ra nùn yãkuru kue mi.
29 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn kuu bekurugii te Mɔwisi u kua gbaburɔ, ta wãawa Gabaonin gungurɔ ka yãku yeru sannu mi ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko.
30 Dafidi kun kpɛ̃ u da kuu bekurugii ten mi, u ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi, yèn sɔ̃ bɛrum nùn mwa gɔrado win sɔ̃.

22

1 Ma Dafidi u nɛɛ, yam miniwa ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Miya yãku yera ko n maa wãa mi Isireliba ba ko n da yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko.

Dafidi u Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔɔru mɔ̀

2 Dafidi u dera ba sɔbu kpuro mɛnna be ba wãa Isireliɔ. Ma u bu yiire bu kpee bakanu dãku bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani.
3 U maa sisu sɔɔru kua siki siki bu ka kulumba seku gamboban kadiriban sɔ̃ ka maa sɔretii. Sii gan te u mɛnna, ta kpã sere n ɲ koorɔ bu tu yĩire.
4 Mɛya u maa dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduruba mɛnna siki siki sere ba ɲ kpɛ̃ bu ye gari. Sidonigibu ka Tirigiba ba ka nùn ye naawa.
5 Domi Dafidi u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, win bii Salomɔɔ u sãawa bii piibu. U ɲ gina bwisi mɔ. Wee sãa yee te ba koo Yinni Gusunɔ bania mi, ta ko n yĩsiru yarawa tem kpuro sɔɔ ten giriman kpãarun sɔ̃. Yen sɔ̃na u kĩ u nùn ten sɔɔru kua. Ma Dafidi u sɔɔru dabinu kua u sere gu.

Dafidi u Salomɔɔ yiire u Yinni Gusunɔn sãa yee te bani

6 Dafidi u win bii Salomɔɔ soka ma u nùn yiire u nɛɛ, a Gusunɔ Isireliban Yinni sãa yeru baniɔ.
7 Nɛn bii, nɛn tiiwa na raa gɔ̃ru doke n nùn tu bania.
8 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na tɔmbun yɛm yari too win wuswaaɔ taa baka bi na kuan sɔ̃. Yen sɔ̃ n ɲ nɛ kon nùn sãa yeru bania mi ba ko n da nùn sã.
9 Adama kon bii ma. Bii wi, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ. U koo maa nùn wɔra win yibɛrɛ be ba ka nùn sikerenɛn nɔman di. Ba koo nùn sokuwa Salomɔɔ. Yen tubusiana bɔri yɛndu. Domi win bandun saa sɔɔ, u koo de Isireliba ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Wiya u koo nùn sãa yeru bania. U ko n sãawa win bii, kpa wi, u n maa sãa win tundo. Kpa u win bandun dam sire Isireliban suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
11 Tɛ̃, nɛn bii, Gusunɔ wunɛn Yinni u ko n ka nun wãa. Kpa wunɛn wãaru

tu dakaa da. Kpa a kpĩ a nùn sãa yee te bania nge mɛ u nun yiire.
12 U de a n bwisi ka yɛ̃ru mə sanam mɛ u koo de a bandu di Isireliba səə, kpa a win woodaba mɛm nəəwa.
13 À n Yinni Gusunən woodа ka win yiirebu mɛm nəəwa bi u Məwisi wɛ̃ Isireliban sɔ̃, saa yera ye a mə̀ kpuro ya koo nun koora. A n gesi dam ka wərugəru mə. A ku nanda, a ku maa bɛrum ko.
14 Wee na kookari kua na wura səəru kua ya tənnu nərəbun suba ita (3.000) kere Yinni Gusunən sãa yee ten sɔ̃. Ma na sii geesu səəru kua su tənnu nərəbun suba tɛna (30.000) kere. Na sii gandu ka sii wɔ̃kusu səəru kua siki siki sere ba ǹ kpɛ̃ bu su yĩire. Mɛya na maa dãa ka kpenu səəru kua. Adama wunɛn tii kaa kpĩ a maa sosi mi səə.
15 Səm kowoba ko n wãa wunɛn bəkuə dabi dabinu. Bera be ba ra kpenu dãku ka be ba ra dãa dãku ka sere be ba səm bwese bwesekan kobu yɛ̃.
16 Wee a wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu mə su ǹ geeru mə. Tɛ̃, a seewo, kpa a səmbu te ko. Kpa Yinni Gusunə u n ka nun wãa.
17 Yen biru Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro yiire bu win bii Salomɔə somi səmbu te səə.
18 U maa bu sɔ̃əwa u nɛɛ, Gusunə bɛɛn Yinni u wãa ka bɛɛ. Wiya u dera i wãa bəri yɛndu səə beri berika. Domi u man tem mɛ nəmu bɛria. Ma mu kua wi ka win təmbugim.
19 Tɛ̃ i Gusunə bɛɛn Yinni kasuo ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro. I seewo i win sãa yeru bani, kpa i ka win woodan kpakororu ka win sãarun dendi yãnu kpuro da mi.

Dafidi u dera ba Lefiba gara

23

1 Ye Dafidi u təkɔ kua, yera u win bii Salomɔə kua Isireliban sunə.
2 Ma u Isireliban guro gurobu ka yãku kowobu ka Lefiba mɛnna.
3 Ma ba Lefiba gara tia tia be ba wɔ̃ə tɛna mə, ka be ba kere mɛ. Ma ben geera kua nərəbun suba tɛna ka nəəba ita (38.000).
4 Ma Dafidi u təmbu nərəbun suba yɛnda nnɛ (24.000) gəsa be səə, be ba ko n da Yinni Gusunən sãa yee ten bana nəni doke, ka təmbu nərəbun suba nəəba tia (6.000) be ba koo təmbu kpara, kpa ba n da bu sirie.
5 U maa təmbu nərəbun suba nnɛ (4.000) gəsa be ba tie səə, ba n da sãa yee ten kənnəsu kɔ̃su, kpa təmbu nərəbun suba nnɛ (4.000) be ba tie ba n da Yinni Gusunə təmɛ ka dwee yãa ni wi, Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunə siara.
6 Ma u bu bənu kua wuu wuuka nge mɛ ba ka wãa Gɛɛsəni ka Kehati ka Mɛrari, Lefin bibun bwese kɛri səə.
7 Gɛɛsənin biba Ladani ka Simɛi.
8 Bibu itawa Ladani u mara. Bera Yehiɛli ka Setamu ka Yoɛli. Yehiɛliwa u sãa ben gbiikoo.
9 Bibu itawa Simɛi u mara. Bera Selomiti ka Hasiɛli ka Harani. Bera ba sãa Ladanin bwese kɛran wirugibu.
10 Simɛi u maa bibu nnɛ gabu mara. Bera Yasati ka Sina ka Yeusi ka Beria.
11 Yasatiwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sina u sãa yiruse. Yeusi ka Beria ba ǹ bibu mara n dabi. Ma ba bu garisi bwese kɛri tia.
12 Bibu nnɛwa Kehati u mara. Bera Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usiɛli.
13 Amuramun biba Aroni ka Məwisi. Ma ba Aroni ka win bibun bweseru gəsa ba yi nɛnɛm sere ka baadommaə ba n da ka Yinni Gusunə turare dɔ̃ə dokeye, kpa ba n da maa sãarun səmburu ko, kpa ba n da maa təmbu domaru kue ka Yinni Gusunən yĩsiru.
14 Adama ba Məwisi Gusunən səm kowon bibu garisiwa Lefin bwese kɛra səə.
15 Məwisin biba, Gɛɛsəmu ka Ɛliesɛɛ.
16 Gɛɛsəmun bii gbiikoowa Sebuɛli.
17 Ɛliesɛɛn biiwa Rehabia. Bii turo win biru u ǹ maa goo mara. Adama Rehabia u bibu mara ba dabi.
18 Yiseharin bii gbiikoowa Selomiti.
19 Bibu nnɛwa Heboroni u mara. Bera Yeriya ka Amaria ka Yasiɛli ka Yekamɛamu.
20 Bibu yiruwa Usiɛli u mara. Bera Misee ka Yisiya.
21 Mɛrarin biba Makili ka Musi. Makilin biba maa Eleasaa ka Kisi.

22 Eleasaa u ɲ̀ bii tən durəbu mara u
ka gu. Bii tən kurəba u mara. Bera ben
mɛro bisibu Kisin bibu ba sua kurəbu.
23 Bibu itawa Musi u mara. Bera
Makili ka Edɛɛ ka Yeremɔti.
24 Be ba sãa ben yɛnun wirugibu
Lefin bibun bweseru sɔɔ nge mɛ ba ka
bu tireru doke tia tia, bera mi. Bera
ba ko n da sɔmburu ko Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di n
ka da be ba mɛ kere.
25 Domi Dafidi u raa nɛɛ, Gusunɔ
Isirelibaɲ Yinni u win tɔmbu bɔri
yɛndu wɛ̃. Yen biru u ko n wãawa
Yerusalɛmuɔ sere ka baadommaɔ.
26 Saa ye sɔɔ, Lefiba ba ɲ̀ maa
Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ka
ten dendi yãnu sɔɔmɔ.
27 Dafidin yiire dãaki bin biruwa ba
Lefiba gara saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn
di n ka girari be ba kere mɛ.
28 Ba bu dokewa Aronin bibun bwe-
serun wuuru sɔɔ bu ka sɔmburu ko
Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ ka
ten dii sɔsɔ. Bera ba ko n da sãa yee
ten dendi yãnu kpuro dɛɛrasie kpa bu
maa sɔma gaa ko mi.
29 Bera ba ko n da pɛ̃ɛ ye ba ko n
da Yinni Gusunɔ yiiye ko, ka sere maa
som mɛ ba ko n da ka kɛ̃nun yãkunu
ko, ka pɛ̃ɛ ye ba ku ra seeyatia doke,
ka pɛ̃ɛ ye ba ra wɔ̃ pɛrɛnti sɔɔ, ka kira
ni ba ra sɔmɛ. Beya ba ko n da yeba
kpuron kpãaru ka yen dɛ̃ɛbun saria
mɛɛri.
30 Ba ko n da nɛwa sãa yeru mi
bururu ka yoka bu ka Yinni Gusunɔ
tɔma, kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
31 Mɛya ba ko n da maa nùn yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu kue baadomma tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao ù n yara,
ka tɔ̃ɔ baka ni nu tia sɔɔ nge mɛ nin
geera nɛ ka nge mɛ ba nin wooda yi.
32 Bera ba ko n da Yinni Gusunɔn
kuu bekurugirun sɔmburu ko, kpa
Aronin bibun bweseru tu maa win
sãa yerun sɔmburu ko.

Yãku kowobun wuunu

24

1 Ba Aronin bibun bweseru bɔnu
kua wuuru ka wuuru. Bibu nnɛwa
Aroni wi, u mara. Bera Nadabu ka
Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.
2 Nadabu ka Abihu ba gbia ba guwa
ben tundo u sere gu. Be, ba ɲ̀ bibu
mara. Eleasaa ka Itamaa, be tənawa ba
yãku sɔma kua.
3 Dafidi u Aronin bibun bweseru
bɔnu kuawa nge mɛ ben baawuren
sɔmbura sãa. Sadɔku u wãawa
Eleasaan bibun bweseru sɔɔ. Ma
Akimɛlɛki u maa wãa Itamaan bibun
bweseru sɔɔ.
4 N deema tɔmba dabiru bo
Eleasaan bibun bweseru sɔɔ n kere
Itamaan bibugiru sɔɔ. Yen sɔ̃na ba
Eleasaan bibun bweseru bɔnu kua
wuuru wɔkura nɔɔbu ka tia, nin
baatere ka ten wirugii. Ma ba maa
Itamaan bibugiru bɔnu kua wuuru
nɔɔba ita, nin baatere ka ten wirugii.
5 Ba bu bɔnu kuawa ka tɛtɛ. Domi
be ba sãa sãa yerun wirugibu ka Yinni
Gusunɔn sãarun wirugibu, be kpuro
ba sãawa Eleasaa ka Itamaan bibun
bweseru.
6 Tire yoro Semaya, Nɛtanɛɛlin bii,
Lefin bwese kɛra sɔɔ, wiya u ben yĩsa
tireru doke sina boko ka wirugibu
ka yãku kowo Sadɔku ka Akimɛlɛki,
Abiataan bii ka yãku kowobun
wirugibu ka Lefiban wirugibun
wuswaaɔ. Ba Eleasaa ka Itamaan
bibun bwese nin yĩsa tireru dokewa
ka tɛtɛ. Ba ra gina Eleasaagibu gɔsiwa,
yen biru kpa bu maa Itamaagibu gɔsi.
7-18 Wuuru ka wuurun wirugii be
ba gɔsa ka tɛtɛ, ben yĩsa wee.
Yehoyaribuwa u sãa gbiikoo.
Ma Yedaya u sãa yiruse.
Ma Harimu u sãa itase.
Ma Seorimu u sãa nnɛse.
Ma Maakiya u sãa nɔɔbuse.
Ma Miyamini u sãa nɔɔba tiase.
Ma Hakɔtu u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Abiya u sãa nɔɔba itase.
Ma Yosue u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Sekania u sãa wɔkuruse.
Ma Eliasibu u sãa wɔkura tiase.
Ma Yakimu u sãa wɔkura yiruse.
Ma Hupa u sãa wɔkura itase.
Ma Yesebabu u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Biliga u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Imɛri u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.
Ma Hesiri u sãa wɔkura nɔɔbu ka
yiruse.
Ma Hapisɛsi u sãa wɔkura nɔɔbu ka
itase.

Ma Petahia u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnɛse.
Ma Esekiɛli u sãa yɛnduse.
Ma Yakini u sãa yɛnda tiase.
Ma Gamulu u sãa yɛnda yiruse.
Ma Delaya u sãa yɛnda itase.
Ma Maasia u sãa yɛnda nnɛse.

19 Nge mɛya ba ka bu yi yi bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba ra ben sɔmburu kowa nge mɛ ben sikado Aroni u bu yiire bu ko. N deema Gusunɔ Isiriliban Yinnin tiiwa u Aroni wooda ye wɛ̃.

Lefi be ba tien yĩsa

20 Lefin bibun bweserun wirugii be ba tien yĩsa wee.

Amuramun bibun bweseru sɔɔ, Subaɛliwa. Subaɛlin bibun bweseru sɔɔ, Yesidiawa.

21 Rekabian bibun bweseru sɔɔ, Yisiyawa u sãa gbiikoo.

22 Yiseharin bibun bweseru sɔɔ, Selomɔtuwa. Selomɔtun bibun bweseru sɔɔ maa, Yasatiwa.

23 Heboronin bibun bweseru sɔɔ, Yeriyawa u sãa gbiikoo. Ma Amaria u sãa yiruse. Ma Yasiɛli u sãa itase. Ma Yekamɛamu u sãa nnɛse.

24 Usiɛlin bibun bweseru sɔɔ, Miseewa. Miseen bibun bweseru sɔɔ, Samiriwa.

25 Yisiya, Miseen mɔɔn bibun bweseru sɔɔ, Sakariwa.

26 Mɛrarin bibun bweseru sɔɔ, Makili ka Musi ka Musin bii Yasian biba.

27 Yaasiya, Mɛrarin biin bibun bweseru sɔɔ, Sohamu ka Sakuri ka Ibiriwa.

28-29 Makilin bibun bweseru sɔɔ, Eleasaawa, wi u kun bibu mara. Kisin bibun bweseru sɔɔ, Yeramɛɛliwa.

30 Musin bibun bweseru sɔɔ, Makili ka Edɛɛ ka Yerimɔtiwa.

Be ba sãa Lefin bibun bweserun kɛri, bera mi.

31 Ben tii ba tɛtɛ tobawa nge mɛ begibu Aronin bibun bweserugibu ba kua sina boko Dafidi ka Sadɔku ka Akimɛlɛki ka yãku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaaɔ. Ka woro tee teya ba ka ben baawuren yĩsiru tireru doke, ba ǹ ben keranaa mɛɛra.

Wom kowobun wuunu

25

1 Dafidi ka tabu sinambu ba Asafun bibun bweseru ka Hemanin bibugiru ka Yedutum bibugiru gɔsa ba yi nɛnɛm sãarun sɔ̃. Gari yi Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa, yiya ba ra ka womusu ko ka mɔrɔkunu ka guunu ka sɛkɛtirɛnu. Be ba sɔma ye mɔ̀, ben yĩsa wee.

2 Asafun bibun bweseru sɔɔ, Sakuri ka Yosɛfu ka Nɛtania ka Asarela. Ben tundo Asafuwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa yiya u ra n ka womu mɔ̀ nge mɛ sina boko u nùn yiire.

3 Yedutum bibun bweseru sɔɔ, Gedalia ka Seri ka Esai ka Hasabia ka Matitia ka Simɛiwa. Ben tundo Yedutumwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa, yiya u ra n ka womu mɔ̀ ka mɔrɔku, u n ka Gusunɔ siaramɔ kpa u n nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

4 Hemanin bibun bweseru sɔɔ maa, Bukia ka Matania ka Usiɛli ka Sebuɛli ka Yerimɔti ka Hanania ka Hanani ka Eleata ka Gidaliti ka Romanti Esɛɛ ka Yosibekasa ka Malɔti ka Hotiri ka Makasiɔti.

5 Beni kpurowa ba sãa Hemanin bibun bweseru. Hemani wiya u ra Yinni Gusunɔn dam wɔlle sue kpa u sina boko sɔ̃ ye Yinni Gusunɔ u gerua. Hemani wi, u bii tɔn durɔbu mara wɔkura nnɛ, bii tɔn kurɔbu maa ita.

6 Tɔn be kpurowa ba ra womusu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sɛkɛtirɛnu ka guunu ka mɔrɔkunu kpa ben tundobu ba n bu kpare. Ba ra ben sɔmburu kowa ka sina bokon wooda. Kpa Asafu ka Yedutum ka Hemani ba n bu gbiiye.

7 Be ba womusu yɛ̃ ka be ba bu swĩi, be kpuron geera sãawa goobu ka wɛnɛ ka nɔɔba ita (288).

8 Ba tɛtɛ tobawa bu ka sɔmburun kpunaa yi. Ba ǹ nɛɛ, bukurowa gee, ǹ kun mɛ biiwa gee. Mɛya ba ǹ maa nɛɛ, be ba womusu yɛ̃wa gee, ǹ kun mɛ be ba toruməwa gee.

9-31 Wuuru ka wuurun wirugii be ba gɔsa ka tɛtɛ, be wee.
Yosɛfu, Asafun bweseru sɔɔ, wiya u sãa gbiikoo.

Ma Gedalia u sãa yiruse.
Ma Sakuri u sãa itase.
Ma Yiseri u sãa nnɛse.
Ma Nɛtania u sãa nɔɔbuse.
Ma Bukia u sãa nɔɔba tiase.
Ma Yesarela u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Esai u sãa nɔɔba itase.
Ma Matania u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Simɛi u sãa wɔkuruse.
Ma Asarɛli u sãa wɔkura tiase.
Ma Hasabia u sãa wɔkura yiruse.
Ma Subaɛli u sãa wɔkura itase.
Ma Matitia u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Yeremɔti u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Hanania u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.
Ma Yosibekasa u sãa wɔkura nɔɔbu ka yiruse.
Ma Hanani u sãa wɔkura nɔɔbu ka itase.
Ma Malɔti u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnɛse.
Ma Eliata u sãa yɛnduse.
Ma Hotiri u sãa yɛnda tiase.
Ma Gidaliti u sãa yɛnda yiruse.
Ma Makasiɔti u sãa yɛnda itase.
Ma Romanti Esɛɛ u sãa yɛnda nnɛse.

Wuuru baateren wirugii ka win yɛnugibu ba ra n sãawa wɔkura yiru.

Be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su

26

1 Ba be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su bɔnu kua wuu wuuka. Koren bweseru sɔɔ, Mɛselemia, Koren bii, Asafun debubuwa ba gɔsa.
2 Bibu nɔɔba yiruwa u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. Sakari ka Yediɛli ka Sebadia ka Yatiniɛli,
3 ka Elamu ka Yokanani ka sere Elionai.
4 Ba maa Obɛdi Edɔmu gɔsa. Ma Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua, u bibu nɔɔba ita mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. Semaya ka Yosabadi ka Yoasi ka Sakaa ka Nɛtanɛɛli,
5 ka Amiɛli ka Isakari ka sere Pɛlitai.
6 Semaya, Obɛdi Edɔmun bii gbiikoo u bibu mara be ba kua damgibu, begibun suunu sɔɔ. Domi ba sãawa wɔrugɔba.
7 Bii bera, Otini ka Refaɛli ka Obɛdi ka Ɛlisabadi ka sere ben wɔnɔbu yiru beni, Elihu ka Semaya be ba sãa wɔrugɔba.
8 Tɔn be kpurowa ba sãa Obɛdi Edɔmun bibun bweseru. Be ka ben bibu ka ben dusibu ba sãawa wɔrugɔba ma ba hania mɔ sɔmburu sɔɔ. Ba sãawa tɔmbu wata ka yiru.
9 Mɛselemian bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.
10-11 Mɛrarin bweseru sɔɔ, Hosawa ba gɔsa. Bibu nnɛwa u mara. Bera Simiri ka Hilikiya ka Tebalia ka Sakari. Ma u Simuri kua ben wirugii baa mɛ n ǹ wi u sãa bii gbiikoo. Hosan bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura ita.
12 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni, ka nin wirugibu ka ben mɛro bisibu, bera ba ko n da kɔnnɔsu kɔ̃su Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
13 Ba kɔnnɔsu bɔnu kuawa ka tɛtɛ, yɛnu ka yɛnu, bibu ka bukurobu, baawure u n ka yɛ̃ mi u koo kɔ̃su.
14 Ye ba tɛtɛ toba, sɔ̃ɔ yari yeru giara Selemia u wa. Ma win bii Sakari wi u sãa bwisi kɛ̃ɔ u maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia tɛtɛ di.
15 Obɛdi Edɔmuwa u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugia tɛtɛ di. Ma win bii u maa yɛnusu tɛtɛ di mi ba ra dĩanu bere.
16 Supimu ka Hosawa ba kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia tɛtɛ di, ka ge ba mɔ̀ Salekɛti, ga mɛɛra swaaɔ ye ya dɔɔ gunguru gia. Kɔ̃so be, ba mɛɛrinɛwa.
17 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba nɔɔba tia ba ra n wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, kpa tɔmbu nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kpa nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ kpa nnɛ ba n maa wãa diaɔ mi ba ra dĩanu bere. Adama ba diagii be bɔnu sãawa wuunu yiru, wuu teerɔ tɔmbu yiru.
18 Sɔ̃ɔ duu yeru gia, dia ye ba gɔri gɔri sɔɔ, tɔmbu yiru, swaan bera gia, maa tɔmbu yiru.
19 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni ba kua Kore ka Mɛrarin bwese kɛri sɔɔ, niya mi.

Sɔma ye ba Lefi gabu wɛ̃

20 Lefiba sɔɔ, Akiyawa u ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere ka sere maa kɛ̃ɛ ni ba ka Yinni Gusunɔ naawa.

21 Gɛɛsɔnin bweseru sɔɔ, Ladanin bibun bwesera ba sãa yɛnu yɛ̃robu. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ.
22 Yeyɛli ka win bibu Setamu ka win wɔnɔ Yoɛli bera ba ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere.
23 Amuramun bweseru sɔɔ ka Yiseharin bweseru sɔɔ, ka Heboronin bweseru sɔɔ ka Usiɛlin bweseru sɔɔ,
24 Sebuɛli, Gɛɛsɔmun bii, Mɔwisin debubuwa u sãa arumanin berobun wirugii.
25 Win bweseru sɔɔra Ɛliesɛɛ, Gɛɛsɔmun wɔnɔn bibun bwesera wãa. Rehabia, Ɛliesɛɛn bii u Esai mara. Ma Esai u Yoramu mara. Ma Yoramu u Sikiri mara. Ma Sikiri u Selomiti mara.
26 Arumani ye sina boko Dafidi ka yɛnu yɛ̃robu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka tabu sinambu ba ka Yinni Gusunɔ naawa, yera Selomiti ka wigibu ba kɔ̃su.
27 N deema arumani ye ba tabu di, yen sukuma ba ka Yinni Gusunɔ naawa bu ka win sãa yeru sɔmɛ.
28 Arumani ye Gusunɔn sɔmɔ Samuɛli ka Sɔɔlu, Kisin bii ka Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Yoabu, Seruyan bii, ba ka Yinni Gusunɔ naawa, Selomiti ka wigii bera ba maa ye kpuro berua.
29 Kenania ka win bibu be ba wãa Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔmbun wunanɔsu ka siribu ko Isirelin temɔ.
30 Hasabia ka tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) gabu be ba sãa wɔrugɔba Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba Isireliban tem kpare mɛ mu wãa Yuudɛnin sɔ̃ duu yeru gia. Bera ba ra maa Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko ka maa sina bokogiru.
31 Yeriyawa u sãa wirugii Heboronin bweseru sɔɔ. Dafidin bandun wɔ̃ weeruse sɔɔra ba bwese ten tɔ̃kan kaso kua. Ma ba wɔrugɔba wa be sɔɔ Yasɛɛɔ Galadin temɔ.
32 Yerian mɛro bisi be, ba sãawa wɔrugɔba. Be kpuro maa yɛnu yɛ̃roba. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka tɔmbu nata ka wunɔbu (2.700). Bera ba Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ka maa sina bokogiru nɔmu bɛria bera mi Rubɛniba ka Gadigibu ka Manasen bwese kɛran sukumgiba wãa sɔ̃ yari yeru gia.

Tabu kowobun sɔma

27

1 Wee Isireli be ba sina bokon sɔmburu mɔ̀. Ba sãawa yɛnu yɛ̃robu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu. Bera ba ra tabu kowobun wuunu kpare be ba ra n sɔmburu naamɔ suru ka suru, wɔ̃ sɔɔ. Wuuru baatere ta sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nnɛ (24.000).
2-15 Wuu nin baatere ta ten wirugii mɔ.
Suru gbiikoo sɔɔ, Yasobeamu, Sabudiɛlin bii, Perɛsin bweseru sɔɔ, wiya u wuu gbiikii ten tabu sinambu kpara.
Suru yiruse sɔɔ, Dodai, Akosigiiwa u wuuru yiruse kpara. Ma Mikoloti u sãa win yiruse.
Suru itase sɔɔ, Bɛnaya, yãku kowo Yehoyadan biiwa u wuuru itase kpara. U sãawa tabu durɔ wɔrugɔba tɛnan turo. Wiya u maa sãa ben wirugii. Win bii Amisabadiwa u nùn kɔsire kua u wuu te kpara.
Suru nnɛse sɔɔ, Asaɛli, Yoabun mɔawa u wuuru nnɛse kpara. Yen biruwa win bii Sebadia u nùn kɔsire kua.
Suru nɔɔbuse sɔɔ, Samɛhutu Yisiragiiwa u wuuru nɔɔbuse kpara.
Suru nɔɔba tiase sɔɔ, Yira, Ikɛsin bii, Tekoagiiwa u wuuru nɔɔba tiase kpara.
Suru nɔɔba yiruse sɔɔ, Helɛsi Palonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba yiruse kpara.
Suru nɔɔba itase sɔɔ, Sibekai Husagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba itase kpara.
Suru nɔɔba nnɛse sɔɔ, Abiesɛɛ Anatɔtugii, Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba nnɛse kpara.
Suru wɔkuruse sɔɔ, Marai Nɛtofagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkuruse kpara.
Suru wɔkura tiase sɔɔ, Bɛnaya Piratonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura tiase kpara.

Suru wɔkura yiruse sɔɔ, Hɛlidai Nɛtofagii, Otiniɛlin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura yiruse kpara.

Bwese kɛrin wirugibu

16 Wee be ba sãa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.
Rubɛnin bwese kɛra sɔɔ, Ɛliesɛɛ, Sikirin biiwa u sãa wirugii.
Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, Sefatia, Maakan biiwa u sãa wirugii.
17 Lefin bwese kɛra sɔɔ, Hasabia, Kemuɛlin biiwa u sãa wirugii.
Aronin bibun bweseru sɔɔ, Sadɔkuwa u sãa wirugii.
18 Yudan bwese kɛra sɔɔ, Elihu, Dafidin mɛro bisibu sɔɔ, wiya u sãa wirugii.
Isakarin bwese kɛra sɔɔ, Omiri, Mikaɛlin biiwa u sãa wirugii.
19 Sabulonin bwese kɛra sɔɔ, Yisimaya, Abudiasin biiwa u sãa wirugii.
Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, Yerimɔti, Asiriɛlin biiwa u sãa wirugii.
20 Efaraimun bibun bweseru sɔɔ, Hosee, Asasian biiwa u sãa wirugii.
Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia, Yoɛli, Pedayan biiwa u sãa wirugii.
21 Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba maa wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, Galadin temɔ, Ido, Sakarin biiwa u sãa wirugii.
Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, Yaasiɛli, Abunɛɛn biiwa u sãa wirugii.
22 Danun bwese kɛra sɔɔ, Asarɛli, Yerohamun biiwa u sãa wirugii.

Tɔn beni kpurowa ba sãa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.

23 Dafidi u ǹ Isireliba gara be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba ǹ tura mɛ, yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo Isireliba dabiasia nge wɔllun kperi.
24 Yoabu, Seruyan biiwa u raa Isireliba garibu torua, ma ya Yinni Gusunɔ məru kua. Yen sɔ̃na u ǹ ye kurasie. Adama ba ǹ tɔn be ba gara min geeru yorua sina boko Dafidin wãarun faagin tireru sɔɔ.

Dafidin sɔm kowobu gabu

25 Asimafɛti, Abudiɛlin biiwa u ra sina bokon arumani bere.

Yonatam, Osiasin biiwa u ra maa gbean dĩanu bere, wuu marosuginu ka baru kpaanuginu, ka sere kɔ̃su yenuginu.
26 Ɛsiri, Kelubun bii wiya u sãa be ba gbean sɔma màn wirugii.
27 Simɛi, Ramagii, wiya u sãa resɛm gbaa sɔm kowobun wirugii.

Sabidi Sefamugii, wiya u sãa mi ba ra tam bere kpuron wirugii.
28 Baali Hanani, Gedɛɛgii, wiya u ra dãa ye ba mà olifi ka sikamɔre ye ya wãa wɔwa ye ba mà Sefalaɔn wunanɔsu ko.

Yoasi, wiya u maa sãa gum beru yenun wirugii.
29 Sitarai Saronigii, wiya u ra kɛtɛ yi ba kparamɔ Saroniɔn wunanɔsu ko.

Safati, Adilain bii, wiya u ra maa kɛtɛ yi ba kparamɔ wɔwi sɔɔn wunanɔsu ko.
30 Obili, Isimɛɛli, wiya u ra yooyoo si ba mɔn wunanɔsu ko.

Yesidia Mɛronɔtugii, wiya u ra maa kɛtɛku ninu ni ba mɔn wunanɔsu ko.
31 Yasisi Hagarenigii, wiya u ra yãa ni ba mɔn wunanɔsu ko.

Beni kpurowa ba sina boko Dafidin arumanin wunanɔsu mà.

Sina bokon gerunasibu

32 Yonatam, Dafidin dusiwa u sãa win bwisi kɛ̃ɔ. Yonatam wi, u bwisi ka yɛ̃ru mɔ too. Yehiɛli, Hakumɔnin bii wiya u sãa sina bokon bibun keu koosio.
33 Ahitofɛli u maa sãawa sina bokon bwisi kɛ̃ɔ. Usai Aakigii, wiya u sãa sina bokon bɔ̃ɔ kpaasi.
34 Ahitofɛlin biru, Yehoyada, Bɛnayan bii ka Abiataa, beya ba maa kua win bwisi kɛ̃ɔbu. Ma Yoabu u sãa win tabu sunɔ.

Dafidi u Salomɔɔ yiire u Yinni Gusunɔn sãa yeru bani

28

1 Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro mɛnna Yerusalɛmuɔ ka ben bwese kɛrin wirugibu ka tabu kowo wuunun wirugibu ka tabu sinam be ba tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm

ka wunɔm wunɔm kpare ka be ba sina bokon arumani ka win sabenun wunanɔsu mɔ̀n wirugibu, ka win bibun keu koosiobu ka win sina kpaarun sɔm kowobu ka win tabu durɔ wɔrugɔba ka ben damgibu kpuro gesi.

2 Yera sina boko Dafidi u seewa u yɔ̃ra u nɛɛ, bɛɛ nɛn mɛro bisibu, bɛɛ nɛn tɔmbu kpuro, i man swaa dakio i nɔ. Wee na raa gɔ̃ru doke n Gusunɔ bɛsɛn Yinni diru bania mi ba koo win woodan kpakororu yi te ta sãa win naa sɔnditiru, ma na sɔɔru sãa n ka tu bani.

3 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ nɛ kon tu bani. Domi na sãawa tɔnu wi u tabu kua ma u yɛm yari.

4 Wi, Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinni u man gɔsa nɛn tundon yɛnun di n ka ko bɛɛ Isireliban sunɔ sere ka baadommaɔ. Yellun di, Yudan bwesera u kua wirugii. Yudan bwese te sɔɔ, ma u nɛn tundon yɛnu gɔsa. Nɛn tundon yɛnu ge sɔɔ, ma u man gɔsa n ka bandu di bɛɛ Isireliba sɔɔ.

5 Yinni Gusunɔ u man bii dabiru kã. Be sɔɔra u Salomɔɔ gɔsa u swĩi bɛɛ Isireliban sina gɔna sɔɔ, ye ya sãa wi, Yinni Gusunɔgia.

6 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔwa u koo nùn diru bania ka ten yaari mi ba ko n da nùn sã. Domi wiya u gɔsa u n ka sãa nge win bii kpa wi, Yinni Gusunɔ u n maa sãa nge win tundo.

7 U koo win bandun dam sire sere ka baadommaɔ ù n win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.

8 Tɛ̃, nɛgibu, na bɛɛ yiiremɔ Isirelibа, Gusunɔn tɔmbun wuswaaɔ ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tii wi u sun swaa dakin wuswaaɔ, i de i win wooda mɛm nɔɔwa, i ye nɛnɛ bɛɛn gɔ̃rusɔ kpa i wa i n tem mɛ mɔ, kpa i maa bɛɛn bibu mu deria bu tubi di sere ka baadommaɔ.

9 Ma u maa nɛɛ, wunɛ maa Salomɔɔ nɛn bii, a Gusunɔ, nɛ wunɛn tundon Yinni gio kpa a nùn sã ka wunɛn gɔ̃ru kpuro ka wunɛn bwɛ̃ra kpuro. Domi wiya u ra tɔmbun gɔ̃rusu ka ben bwisikunu wɛ̃ɛri. À n nùn kasu, u koo de a nùn wa. Adama à n nùn deri, u koo maa nun deriwa sere ka baadommaɔ.

10 Tɛ̃, a n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsawa a ka nùn diru bania mi ba ko n da nùn sã. Yen sɔ̃ a de a n wɔrugɔru mɔ kpa a se a sɔmburu ko.

Dafidi u Salomɔɔ

sãa yee ten kpunaa wɛ̃

11 Yen biru Dafidi u win bii Salomɔɔ sãa yee ten kpunaa wɛ̃ ka ten dia ye ba gɔri gɔrigia, ka ten arumani beru yerugia, ka dii wɔrukinugia, ka dii sɔɔkinugia, ka dii tèn mi ba koo Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yigia.

12 Dii ten kpunaa kpurowa u nùn wɛ̃ ye u raa himba sãa u ko kpuro. Yera sãa yerun yaarin kpunaa ka dia ye ya ka yi sikerenɛgia ka dia yèn mi ba ko n da sãa yee ten arumani beregia, ka yèn mi ba ko n da kɛ̃nu beregia ni ba Gusunɔ wɛ̃,

13 ka nge mɛ ba yãku kowobu ka Lefiba bɔnu kua wuu wuukagia, ka nge mɛ ba ko n da ben sɔmburu koosinɛ Yinni Gusunɔn sãa yerɔgia, ka sere maa dendi yãa ni ba ko n da ka sɔmburu kogia.

14 U nùn wura sɔ̃ɔsi ye u koo ka dendi yãa wuraginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ma u nùn sii geesu sɔ̃ɔsi si u koo ka dendi yãa sii geesuginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ba koo dendi yãa ni kowa nin baanire ka nin sɔmburu.

15 Mɛya u maa bu wura ka sii geesun bunum saka wɛ̃ ye ba koo ka dabu wuraginu ka sii geesuginu ko, ni kpuro ka nin fitilaba.

16 U maa nùn wura wɛ̃ mɛ̀n saka ba koo ka tabulu wuragii ko mi ba ko n da Yinni Gusunɔ pɛ̃ɛ yiiye, ma u maa nùn sii geesu wɛ̃ u ka tabulu gɛɛ ko.

17 Yen biru u maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo kaato donnuginu koosina ka gbɛ̃a ka nɔri yi ba kua ka wura gea ka sii geesugii, ka yin baayeren bunum,

18 ka yãku yee wuragiru mi ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke ka ten bunum. U maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo naa kɛkɛ ka wɔllun kɔ̃sobun weenasibu koosina ka wura. Yin kasi yi ko n

dɛriewa yi n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wukiri.
19 Ma Dafidi u nɛɛ, Yinni Gusunɔn tiiwa u yeniba kpuron kpunaa yorua u man wɛ̃. Ma u man yen bwisi wɛ̃ n ka ye tubu.
20 Yen biru, Dafidi u win bii Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tii dam kɛ̃ɔ, kpa a n wɔrugɔru mɔ, kpa a se a sɔmburu ko. A ku bɛrum ko, a ku maa nanda. Domi Gusunɔ nɛn Yinni u ko n ka nun wãa. U ɲ nun derimɔ, u ɲ maa nun biru kisimɔ sere win sãa yee ten sɔmburu kpuro tu ka wiru goora.
21 Yãku kowobu ka Lefiba wee ba bɔnu sãa wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔn sãarun sɔma ko. N n sãa yee ten banan sɔ̃n na, tɔmbu wee be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ̃ ba maa tii wɛ̃ ka kĩru. Be ka wirugibu ka Isireliba kpuro ba koo nun wiru kpĩiya.

Kɛ̃ɛ ni ba wɛ̃

sãa yee ten banan sɔ̃

29

1 Sina boko Dafidi u tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔ wi Yinni Gusunɔ u gɔsa, u sãawa bii pi-ibu. U ɲ gina tɔmbun kparabun bwisi mɔ. Sɔmbu te u koo maa ko ta kpã, domi sãa yee te, ta ɲ ko n sãa tɔnugiru. Ta ko n sãawa Yinni Gusunɔgiru.
2 Na nɛn dam kpuro doke n ka Gusunɔ nɛn Yinni sãa yee ten banan sɔɔru ko. Dendi yãa ni ba koo ko ka wura, na nin wura yii. Ni ba koo maa ko ka sii geesu, na nin sii geesu yii. Ni ba koo maa ko ka sii gandu, na nin sii gandu yii. Ni ba koo maa ka sii wɔ̃kusu ko, na nin sii wɔ̃kusu yii. Ni ba koo maa ko ka dãa, na nin dãa yii. Ni ba koo maa ko ka kpee gobigii nɔni bwese bwesekaginu, na nin kpee gobiginu yii. Ma maa kpee kpiki buranu yii nu kpã.
3 Gusunɔ nɛn Yinnin sãa yee ten kĩrun sɔ̃, wura ye na mɔ ka sii gee si na mɔ, ye kpurowa na wɛ̃ sãa yee ten sɔ̃ ye na raa sɔɔru kua yellu baasi.
4 Yera wura ye ya na Ofirin di tɔnnu wunɔbu (100), ka sii geesu tɔnnu goobu ka weeru (240) bu ka sãa yee ten gani pote,
5 ka sere maa dendi yãa ni ba koo ka wura ko ka ni ba koo ka sii geesu ko, dendi yãa ni sɔm kowo be, ba koo gesi ko kpuro. Tɛ̃, bɛɛ sɔɔ, wara kĩ u Yinni Gusunɔ kɛ̃ru wɛ̃ ka nuku tia, kpa sɔm kowobu bu ka ye gãa wuraginu ka sii geesuginu seku.
6 Yera yɛnu yɛ̃robu ka Isireliban bwese kɛrin wirugibu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka sina bokon sɔm kowobun wirugibu ba kɛ̃nu wɛ̃ ka nuku tia.
7 Ye ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃, yera wuran tɔnnu wunaa wata ka wɔkuru ka wuran gobi nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) ka sii gandun tɔnnu nata (600) ka sii wɔ̃kusun tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000).
8 Be ba kpee gobiginu mɔ, ba nu Yeyɛli, Gɛɛsɔnin bweserugii wɛ̃ u doke Yinni Gusunɔn sãa yerun arumanin beru yerɔ.
9 Tɔn be kpuro ba nuku dobu kua kɛ̃ɛ ni ba Yinni Gusunɔ wɛ̃n sɔ̃, domi ba nu wɛ̃wa ka nuku tia. Ma sina boko Dafidin tii u nuku doo bakabu kua.

Dafidin kanaru

10 Dafidi u Yinni Gusunɔ siara tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuron wuswaaɔ. U nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn sikado Yakɔbun Yinni siaro sere ka baadommaɔ.
11 Yinni Gusunɔ, wuna a kpã, a dam mɔ, a maa yiiko mɔ. A ɲ nɔru mɔ. Domi wuna a mɔ kpuro ye ya wãa wɔllɔ ka ye ya wãa temɔ. Wuna a bandu dii, wuna a kpuro kere.
12 Wunɛn min diya dukia ka bɛɛrɛ ya ra nɛ. Wuna a bandu dii kpuron wɔllɔ. Wunɛn nɔmuɔra dam kpuro mu wãa. Wuna kaa kpĩ a gãanu kpuro wɔlle sua kpa a nu tãsisia.
13 Tɛ̃, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, sa nun siaramɔ, sa maa wunɛn yĩsirun kpãaru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
14 Nɛ ka nɛn tɔmbu sa ɲ gãanu tura su ka nun kɛ̃nu wɛ̃. Gãanu kpuro naamɔwa wunɛn min di. Ye sa maa

nun wɛ̃ɛmɔ kpuro, wunɛn min diya sa ye waamɔ.
15 Sa bɛsɛn wãaru dimɔwa wunɛn wuswaaɔ nge sɔbu nge mɛ bɛsɛn sikadoba ba kua. Bɛsɛn wãarun tɔ̃ru kpuro koo doonawa nge saaru, yĩiyɔbu sari.
16 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a kpuro mɔ. Wunɛn min diya arumani yeni kpuro ya wee ye sa sɔɔru kua su ka nun diru bania te ta ko n wunɛn yĩsi dɛɛraru sɔɔwa.
17 Gusunɔ nɛn Yinni, na yɛ̃ ma wuna a ra tɔnun gɔ̃ru wɛ̃ɛri, a ra maa gem kã. Wee na ka nun kɛ̃ɛ nini naawa ka gɔ̃ru dɛɛrɔ. Na maa wa wunɛn tɔn be ba wãa mini, ba nun kɛ̃nu wɛ̃ɛmɔ ka nuku dobu.
18 Gusunɔ, bɛsɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, a de wunɛn tɔmbun gɔ̃rusu ka ben bwisikunu nu n sãa mɛni baadomma, kpa ben gɔ̃rusu su n tãsa wunɛ sɔɔ.
19 Kpa a de nɛn bii Salomɔɔn gɔ̃ru ga n sɔ̃, u ka wunɛn yiirebu ka wunɛn sɔ̃ɔsinu ka wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa, u ka ye kpuro sɔmburu ko, kpa u sãa yee te bani tèn sɔ̃ na sɔɔru yeni kpuro kua.
20 Dafidi u maa tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Gusunɔ bɛɛn Yinni siaro.
Ma be kpuro ba Gusunɔ ben sikadoban Yinni siara, ba yiira win wuswaaɔ ka maa sina bokon wuswaaɔ.

Ba Salomɔɔ kua sina boko

21 Yen sisiru, ba Yinni Gusunɔ siarabun yãkunu ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka kɛtɛ nɔrɔbu (1.000) ka yãa kinɛnu nɔrɔbu (1.000) ka yãa kpɛmminu nɔrɔbu (1.000), yãku nin baatere ka ten tam. Ma ba maa yãku dabinu ganu kua Isireliba kpuron sɔ̃.
22 Yen tɔ̃ɔ te, ba di ba nɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka nuku doo bakabu. Ma ba maa Salomɔɔ Dafidin biin bandu dam sire ba nùn gum tãre wirɔ nɔn yiruse Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u ka ko kparo. Yen biru, ba maa Sadɔku gum tãre wirɔ ba nùn kua yãku kowo.
23 Salomɔɔ u sina Isireliban sina gɔnaɔ ye ya maa sãa Yinni Gusunɔgia. U kua sunɔ win tundo Dafidin ayerɔ. U kuura, ma Isireliba kpuro ba nùn wiru kpĩiya.
24 Wirugibu ka tabu kowo damgibu ka mam sina boko Dafidin bii be ba tie kpuro, ba nùn wiru kpĩiyawa.
25 Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ wɔlle sua Isireliba kpuron suunu sɔɔ. Ma u win bandu girima doke n kere sinam be ba nùn gbiiye Isireliɔ.

Dafidin gɔɔ

26 Dafidi Isain bii u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ.
27 U bandu diwa wɔ̃ɔ weeru Isireliba sɔɔ. Heboroniɔ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru, Yerusalɛmuɔ maa wɔ̃ɔ tɛna ka ita.
28 Dafidi u dukia ka girima wa. U tɔkɔ kuawa kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ. Ma u gu bɔri yɛndu sɔɔ. Ma win bii Salomɔɔ u bandu kɔsire kua.
29 Ye sina boko Dafidi u gbia u kua, ka ye u kua dãku te, ye kpuron gari yi yorua yam wao Samuɛlin tireru sɔɔ ka Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka sere maa yam wao Gadin tireru sɔɔ.
30 Tire ni sɔɔra ba maa win bandun gari yorua ka win wɔrugɔru, ka ye n koora Isireliban temɔ ka tem tukumɔ win waati ye sɔɔ.

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Salomɔɔn bandun faagiwa tire te, ta mɔ̀ ka nge mɛ Isireliban bwese kɛri wɔkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tɔnan sina boko ma win bibun bwesera ban te wɛ̃ɛnamɔ sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalɛmu wɔri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Salomɔɔn bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bɔnu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMƆƆ, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

1 Salomɔɔ, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunɔ win Yinni u wãa ka wi, ma u nùn wɔlle sua.

Salomɔɔ u bwisi kana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 3:4-15)

2 Sɔ̃ɔ teeru Salomɔɔ u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) ka wunɔm wunɔm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yɛnu yɛ̃robu, ben wirugibu kpuro gesi.

3 U ka tɔn be kpuro da Gabaoniɔ gungurɔ. N deema miya Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ta wãa te Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u kua sanam mɛ Isireliba ba wãa gbaburɔ.

4 Adama ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu sua saa Kiriati Yarimun di ba ka da Yerusalɛmuɔ ba yi kuu bekurugirɔ.

5 N deema kuu ten wuswaaɔra yãku yee te Bɛsalɛli, Urin bii, Hurin debubu u kua ka sii gandu ta wãa.

Miya Salomɔɔ ka tɔn be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi.

6 Yera Salomɔɔ u da u yãkuru kua yãku yee ten mi, te ta wãa kuu bekurugii ten wuswaaɔ. Yãanu nɔrɔbuwa (1.000) u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

7 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ kure. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man bikio ye a kĩ n nun kɛ̃.

8 Ma Salomɔɔ u nɛɛ, wee a nɛn tundo Dafidi durom kua. Ma a man kɔsire kua win ayerɔ.

9 Tɛ̃, a de wunɛn nɔɔ mwɛɛru tu yibiara te a nɛn tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di tɔn wuurun suunu sɔɔ te ta dabi nge yani sɛɛri.

10 Yen sɔ̃ tɛ̃, a man bwisi ka laakari kɛ̃ɛyɔ, kpa n kpĩ n ka tɔn be kpara. Ma n kun mɛ, wara u koo kpĩ u wunɛn tɔn dabi te kpara.

11 Gusunɔ u Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nua ye ya wãa wunɛn gɔ̃ruɔ. Wee, a ǹ dukia ka arumani bikie, ǹ kun mɛ bɛɛrɛ, ǹ kun mɛ be ba nun tusan gɔɔ. Mɛya a ǹ maa bikie wunɛn wãaru tu dakaa da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nɛn tɔmbu kpara bèn wɔllɔ na dera a bandu dii.

12 Tɛ̃, kon nun bwisi ka laakari ye wɛ̃. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka bɛɛrɛ wɛ̃ ye sinam be ba nun gbiiye ba ǹ waare a sere bandu di. Mɛya wunɛn biru, goo kun maa ye wasi.

13 Yeniban biru, Salomɔɔ u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunɔn kuu bekurugira wãa. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ u bandu dii Isireliba kpuron wɔllɔ.

Yiiko ka arumani

ye Salomɔɔ u mɔ
(I maa mɛɛrio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29)

14 Salomɔɔ u tabu kɛkɛ yi dumi gawe mɛnna nɔrɔbu ka nɛɛru (1.400). Ma u maa maasɔbu mɛnna nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi yi wusu gasu sɔɔ ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa.

15 U dera wura ka sii geesu dabia Yerusalɛmuɔ nge kpenu. Ma u dera dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ya maa dabia baama nge dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n wãa Sefalan wɔwaɔ.

16 Egibitin diya ba ra ka nùn dumi naawɛ. Tenkubara ba ra yi dwem de.

17 Ba ra nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawen tia dɔrewa sii geesun gobi nata (600). Kpa bu maa nùn duma dɔre sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru.

Bera ba ra maa ka Hɛtiban sinambu ka Sirigibun sinambu dumi daawe.

Salomɔɔ u sãa yerun banan

sɔɔru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)

18 Salomɔɔ u wooda wɛ̃ bu Yinni Gusunɔ diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

1 Yera u tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa be ba ko n da sɔmunu sue, ka tɔmbu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ko n da kpenu dãku guunɔ. Ma u maa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) gɔsa be ba ko n sɔmbu te nɔni doke.

2 Salomɔɔ u Hiramu, Tirin sunɔ gɔria u nɛɛ, nge mɛ a raa nɛn tundo Dafidi dãa ye ba mɔ̀ sɛduru kã u ka win sina kpaaru bana, nge mɛya nɛn tii na maa kĩ a man kɛ̃ɛma.

3 Wee na Gusunɔ nɛn Yinni diru baniammɛ ta n sãa wigiru. Miya ba ko n da nùn turare nubu durorugia dõɔ dokeye, kpa bu win pɛ̃ɛ yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa yãku dõɔ mwaararuginu ko bururu ka yoka, tõɔ baatere, ka tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao baawure sɔɔ, ka Yinni Gusunɔn tõɔ bakaru baatere sɔɔ nge mɛ ba Isireliba yen wooda wɛ̃ sere ka baadommaɔ.

4 Dii te, ta ko n kpã. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bũnu kpuro kpãaru kere.

5 N n mɛn na, goo kun kpɛ̃ u nùn diru bania. Domi baa wɔllu ka ten kpãaru ta ǹ kpɛ̃ tu nùn mwa. Yen sõ, wara ra n nɛ, Salomɔɔ n sere ka nùn diru bania. Nɛgia n ko mi ko na n da nùn turare dõɔ dokeye.

6 Yen sõ tɛ̃, wunɛ Hiramu, a man goo mɔrisiama wi u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wõkusun sɔmburu yɛ̃ ka sere beka ye ba wõkua ka wunɔm ka maa gaadura kpa u n maa gãanun weenasinun kobu yɛ̃ gana sɔɔ, kpa bu sɔmburu ko sannu ka nɛn tɔn be ba maa yɛ̃ru mɔ ba ka wãa Yerusalɛmu mini ka Yudan tem kpuro sɔɔ. Tɔn be, ba sãawa be nɛn tundo Dafidi u gɔsa.

7 A de a man dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka sipɛrɛ ka santali mɔrisiama Libanin di. Domi na yɛ̃ ma wunɛn sɔm kowobu ba yen burabu yɛ̃. Nɛn sɔm kowobu ba koo bu somi sɔmbu te sɔɔ.

8 A de bu man dãa ye kasuama ya n kpã. Domi dii te na kĩ n bani mi, ta kpã. Ta ko n maa wã.

9 Saa ye sɔɔ, kon wunɛn sɔm kowobu alikaman som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) wɛ̃ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka tam ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000) ka sere maa gum ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ.

10 Ma Hiramu, Tirin sunɔ, u Salomɔɔ wisa tireru sɔɔ u nɛɛ, geema, yèn sõ Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ, yen sõna u nun kua ben sunɔ.

11 I ka man Gusunɔ Isireliban Yinni siaro wi u wɔllu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii kã wi u koo wi, Yinni Gusunɔ sãa yeru bania ka sere maa win tiin sina kpaaru.

12 Tɛ̃, wunɛ Salomɔɔ, kon sɔm yɛ̃ro goo mɔrisiama. Yɛ̃ro u bwisi mɔ too. Win yĩsira Huramabi.

13 U sãawa kurɔ goon bii. Kurɔ wi, u sãawa Danun bweserugii. Ma win tundo u sãa Tirigii. Huramabi wi, u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wõkusu ka kpenu ka dãan sɔmburu yɛ̃. U maa bekan sɔmburu yɛ̃, ye ba kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka gaaduragii, ka wɛ̃ɛ swɛ̃ɛ ka sere maa wɛ̃ɛ damgii. Mɛya u maa gãanun weenasinun kobu gani sɔɔn sɔmburu yɛ̃. Sɔmbu te ba gesi nùn nɔmu sɔndia kpuro, u koo kpĩ u tu kowa. U koo sɔmbu te kowa ka wunɛn sɔm kowobu sannu ka sere be nɛn Yinni Dafidi wunɛn tundo u gɔsa.

14 Tɛ̃, wunɛ maa, a sun alikama ka ɔɔsu ka gum ka tam mɛ mɔrisiama yèn gari a gerua mi.

15 Bɛsɛ sa ko maa nun dãa bɔɔria nge mèn nɔɔ a kĩ, kpa su ye mɔrisiama ka goo nimkusu sere Yafoɔ. Kpa wunɛgibu bu maa na bu ka ye da Yerusalɛmuɔ.

16 Salomɔɔ u sɔbu gara be ba wãa Isireliba sɔɔ. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. Sɔɔ ben geera

kuawa tənu nərəbun suba wunaa weeru ka wəkura ita ka nata (153.600).
17 Ma u ben nərəbun suba wata ka wəkuru (70.000) gəsa ba n da səmunu sue, kpa ben nərəbun suba wɛnɛ (80.000) ba n da kpenu dãku guunə. Ben nərəbun suba ita ka nata (3.600) ye ya tie, ba n da səm kowo be ba tie nəni doke.

3

Sãa yerun bana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 6:1-38)

1 Salomәә u sãa yee ten bana torua Yerusalɛmuə guu te ba mɔ̀ Məriyan wəllə mi ba win tundo Dafidi sɔ̃əsi. N deema yam mi n daa sãawa Ɔənani, Yebusin doo soo yeru.
2 U sãa yee ten bana toruawa win bandun wɔ̃ə nnɛsen suru yirusen sɔ̃ə yiruse səə.
3 Ba dii te yĩirawa ka yellun yĩirutia ye ba ra ka gãanu yĩire. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soonu wata. Ten yasum maa sãa gəm soonu yɛndu.
4 Dii ten yasum ka ten duu yee gbiikirun dɛ̃ɛbu n nɛwa. N sãawa gəm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gəm soonu wunaa teeru. Ma Salomәә u ten səəwə wura gea pote.
5 Ma u dii ten tiin gani dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ wukiri. Yen biru, u maa ye wura ye ya gea sãa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka yənin weenasii kua kua gani yi səə.
6 Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka səma ye kpuro kua mi, ya weewa saa Paafaimun di.
7 U dii te wura potewa ka ten gbereba səə, ka ten kənnə suukusɔ ka ten ganiɔ, ka ten gamboba səə, ma u wəllun kɔ̃sobun weenasibu kua ten gani səə.
8 Ma u dii te ta dɛɛre gem gem bana mi. Ten dɛ̃ɛbu ka dii ten tiin yasum mu nɛwa. Mu sãawa gəm soonu yɛndu. Ma ten yasum maa sãa gəm soonu yɛndu. Ma u tu wura gea pote. Wura yen geera sãawa tənnu yɛndu.
9 Wura ye ba ka kulumba kuan geera sãawa kilon bənu. Baa ka dia ye ya wãa wəllə kpuro ba ye wura potewa.
10 U maa kɔ̃sobun weenasibu yiru kua dii te ta dɛɛre gem gem mi səə. Ma u ye wura pote.
11 Wəllun kɔ̃so ben kasa nnɛ ye kpuron dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soonu yɛndu. Kasa yen tian dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soonu nəəbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta ka kɔ̃so yirusegirun teeru girarinɛ.
12 Ma kɔ̃so yiruse win kase teeru ta maa dii ten goo teənə girari. N deema ten yirusewa ta ka gbiikoo wigiru girarinɛ.
13 Kɔ̃so be kpuron kasa ya dɛriarewa. Ma yen dɛ̃ɛbu kua gəm soonu yɛndu. Ma ba yɔ̃ ba wuswaa tĩi dii ten kənnə gia.
14 Ma u dii ten beku kareru kua ka wɛ̃ɛ damgii yi ba wɔ̃kua ka gaadura ka wunəm ka sere maa tom. Ma ba maa kɔ̃sobun weenasibu kua beku te səə.

Dii ten gbere be ba kua
ka sii gandu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:15-22)

15 U dii ten wuswaaə gbere yiru kua. Yen baayeren gunum mu sãawa gəm soonu tɛna ka nəəbu. Ma ba ye furəsu səndia wəllə. Sin gunum mu sãawa gəm soonu nəəbu.
16 U maa yənin weenasiin buraru garu kua nge te u raa kua sãa yeru mi. Ma u bura te doke furə sin wəllə. Ma u dãa marum gam weenasim kua wunəbu (100) u doke yəni yi səə.
17 Ma u gbere yiru ye gira sãa yee ten wuswaaə. Tia nəm geuɔ, tia maa nəm dwarə. Ma u nəm geugia ye yĩsiru kã Yakini. Ma u maa nəm dwarugia ye yĩsiru kã Boasi.

4

1 U maa yãku yeru kua ka sii gandu. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soonu yɛndu. Ma ten yasum maa sãa gəm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gəm soonu wəkuru.

Boo sii ganduguu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:23-26)

2 U boo sii ganduguu kua. Gen nəən yasum mu sãawa gəm soonu wəkuru.

Gen gunum maa gəm soonu nəəbu. Ma gen kɛkɛra sãa gəm soonu tɛna. Ga sãgwa bwɛɛrɛkɛ mam mam.
3 Ba gen nəə bəkan temə kɛtɛban weenasii kua ba ka sikerena. Gəm soo teerun baa səə, kɛtɛ wəkura ba kua. Ba kɛtɛn weenasii yi kuawa sĩa yiru. Ma ye kpuro ya sãa sii bəri tia ka boo sii ganduguu ge.
4 Ba boo ge səndiwa kɛtɛn weenasii wəkura yirun wəllə. Yen ita ya wuswaa kisi sõə yẽsan nəm geu gia, ita maa sõə duu yeru gia, ita yeni maa sõə yẽsan nəm dwaru gia, ita ye ya maa tie, sõə yari yeru gia. Ma boo ge, ga səndi kɛtɛn weenasii yin wəllə. Ma kɛtɛ ben biru ga wura səəwə.
5 Boo gen sinum mu ka nəm tararu nɛ. Ma ba gen nəə bəka kua nge nəragia. Ma ga maa nəə dɛriare nge biibii. Ga koo kpĩ gu nim mwa ditiri nərəbun suba wunaa teeru (120.000).
6 U wekenu wəkuru kua ma u nin nəəbu yi sãa yee ten nəm geuə. Nəəbu yeni maa ten nəm dwarə bu wa bu ka tii sãrasia, kpa bu maa ka yãku yaa kpakia bà n yãku dõə mwaararuginu mà. Boo sii ganduguu gen nima yãku kowobu ba ra ka ben nəma ka naasu kpakie.

Dendi yãa ni ba kua ka sisu (I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:40-51)

7 U maa dabu wuraginu kua wasi wəkuru. U nu kuawa nge mɛ ba nin wooda yi. Ma u nin nəəbu yi sãa yee ten nəm geuə. Nəəbu yeni maa nəm dwarə.
8 U tabulu wəkuru kua u yi sãa yeru mi. U nəəbu yi nəm dwarə, ma u maa nəəbu yi nəm geuə.

Ma u maa gbẽɛ wuraginu kua wunəbu (100) nì səə ba ko n da yãku yaa yɛm doke bu ka yẽka.
9 U yaara gaa kua yãku kowobun sõ. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen gamboba. Ma u gambo be sii gandu pote.
10 U boo sii ganduguu ge yiwa yaara yen nəm geuə sõə yari yerun nəm dwaru gia.
11 Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka gbẽa yè səə ba ko n da yãku yaa yɛm doke bu ka yẽka. Nge mɛya u ka səmbu te kua u kpa te sina boko Salomə u nùn yiire u ko Yinni Gusunən sãa yee ten sõ.
12 Wee ye u maa kua. Yera gbere yiru
ka furəsu yiru si ba koo doke gbere ben wəllə
ka kəkəsə bwesenu yiru ye ba koo səndi furə sin wəllə.
13 U maa dãa marum weenasim kua nɛɛru (400) kəkəsə yiru yen sõ. Kəkəsə yiru yen baayere səə, dãa marum weenasim mɛn sĩa yiru yiruwa u kua u ka səndi furə sin wəllə.
14 U wekenu kua wəkuru ka nin səwaritii wəkuru.
15 U boo sii ganduguu kua, ka kɛtɛn weenasii wəkura yiru yi yi boo ge səəwa.
16 U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.

Dendi yãa ni sina boko Salomə u dera Huramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba wəriasia.
17 U dera ba yãa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudɛnin wəwaə mi sənda wãa Sukətu ka Seredan baa səə.
18 Salomə u dera ba dendi yãa ni kua nu dabi sere ba ǹ maa sii gan ten bunum yĩira.
19 Salomə u maa dera ba dendi yãa ni nu tie kua. Niya
yãku yee wuragii te,
ka tabulu yè səə ba ra pẽɛ səndi,
20 ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu sõrawa nge mɛ sãa yerun wooda ya gerua.
21 U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka wura gea.
22 U maa woba kua, ka nəri, ka gbẽa, ka dõə guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura gea.
U maa dii te ta dɛɛre gem gem gamboba ka sãa yee ten tiin kənnən gamboba kua ka wura.

5

1 Ye Salomə u sãa yee ten səmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka gãa ni win tundo u raa yi sãa yee ten sõ kpuro gurama u doke Yinni Gusunən arumanin beru yerə.

Ba woodan kpakororu yi Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:1-13)

2 Yen biru, Salomɔɔ u Isireliban guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu ka bwese kɛra baayeren wirugibu sokusia Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba maa mɔ̀ Siɔni, kpa bu tu doke sãa yeru mi.
3 Yera Isireliba kpuro ba mɛnna Salomɔɔn mi wɔ̃ɔn suru nɔɔba yiruse wì sɔɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru garu ko.
4 Ye ben guro guro be kpuro ba tunuma, yera Lefiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sua,
5 ka win kuu bekurugii te, ka sere sãarun dendi yãa ni nu wãa te sɔɔ kpuro. Yãku kowobu ka Lefibara ba ye kpuro suama.
6 Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba kpuro be ba mɛnnɛ mi, ba na ba yɔ̃ra Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ. Ma ba yãanu ka kɛtɛ dabinu go ba ka yãkunu kua. Sabe ni ba go mi, nu ǹ garirɔ.
7 Ma yãku kowobu ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te da ten ayerɔ dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Ba tu yiwa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu yirun kasin kɔkɔrɔ.
8 Kɔ̃so be, ba kasa dɛriewa ba woodan kpakoro te ka ten nɛnutii wukiri.
9 Ba koo kpĩ bu nɛnutii yi wa yi tere saa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn di. Domi ba yi kuawa yi dɛ̃u. Adama ba ǹ kpɛ̃ bu yi wa saa tɔɔn di. Miya kpakoro te, ta wãa sere ka gisɔn gisɔ.
10 Gãanu sari kpakoro te sɔɔ, ma n kun mɔ wooda wɔkurun kpee bɛsi yiru ye Mɔwisi u doke mi. Yinni Gusunɔwa u nùn yi wɛ̃ Horɛbun guurɔ sanam mɛ u ka Isireliba arukawani bɔkua ye ba yarima Egibitin di.
11 Yãku kowobu ba tii dɛɛrasia. Adama ba ǹ kue nge mɛ wooda ya nɛɛ bu ko wuuru ka wuuru. Ma be kpuro ba yara sãa yee ten min di.
12 Ma Lefiba kpuro be ba sãa wom kowobu, Asafu ka Hemani ka Yedutum ka ben bibu ka begibu kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ba ka yɔ̃ yãku yerun sɔ̃ɔ yari yeru gia ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu ka mɔrɔkunu. Ma yãku kowobu wunaa teeru ba wãa ben bɔkuɔ ba kɔbi soomɔ.
13 Be ba kɔbi soomɔ ka be ba womusu mɔ̀ ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ̀, i Yinni Gusunɔ siaro, domi u sãawa tɔn geo, win durom mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ye ba mɔ̀ mɛ, saa yera guru wii wurora Yinni Gusunɔn sãa yee te wukiri.
14 Ma yãku kowobu ba kpana bu yɔ̃ra bu ben sɔmburu ko guru wii ten sɔ̃. Domi Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te yiba.

6

1 Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a bwisika a n wãa guru
wii sinumgiru sɔɔ.
2 Adama nɛ, na nun wãa yee geeru
bania
mi kaa n wãa sere ka baadommaɔ.

Gari yi Salomɔɔ

u Isireliba sɔ̃ɔwa
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:14-21)

3 Yera sina boko Salomɔɔ u sĩira Isireliba kpuron mi gia, mi ba yɔ̃. Ma u bu domaru kua.
4 U gerua u nɛɛ, na Gusunɔ Isireliban Yinni siara. Domi u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u Dafidi nɛn tundo kua u nɛɛ,
5 saa mìn di u win tɔmbu Isireliba yarama Egibitin di, u ǹ wuu gagu gɔsa ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi ba koo nùn sã. U ǹ maa goo gɔsa u n ka sãa win tɔmbun kparo.
6 Adama Yerusalɛmuwa u gɔsa bu ka nùn sãa yeru bania mi. Mɛya u maa Dafidi gɔsa u n ka sãa ben kparo.
7 Nɛn tundo Dafidi wi, u raa gɔ̃ru doke u Gusunɔ bɛsɛn Yinni diru bania.
8 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya wã ye u gɔ̃ru doke u ka nùn diru bania.
9 Adama n ǹ wi, u koo nùn tu bania. Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu bani.
10 Tɛ̃, Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛ te yibia. Wee nɛ, Salomɔɔ, na sina bɛsɛ

Isireliban sina gəna wəllə na kua nɛn tundo Dafidin kəsire. Yen biru, na Gusunə bɛsɛn Yinni dii te bania mi ba ko n da nùn sã.
11 Dii te səəra na win woodan kpakororu wãa yeru kua. Kpee bɛsi yiruwa yi wãa kpakoro te səə, yì səə ba win woodaba yorua be u bɛsɛn baababa wɛ̃.

Salomɔɔn kanaru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:22-53)

12 Yera Salomɔɔ u yɔ̃ra Yinni Gusunən yãku yerun wuswaaə Isireliban nəni biru, ma u nəma yiiya wəllə u kanaru kua.
13 N deema Salomɔɔ u raa turaru garu kua ka sii gandu. Ma u tu doke sãa yerun yaara yen suunu səə. Tura ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soonu nəəbu. Ten yasum maa gəm soonu nəəbu. Ma ten gunum maa sãa gəm soonu ita. Miya u yəəwa u yiira Isireliba kpuron wuswaaə. Ma u nəma yiiya wəllə u nɛɛ,
14 Gusunə, bɛsɛ Isireliban Yinni, goo maa sari nge wunɛ wəllə ka temə. Wunɛn bwãa be ba nun mɛm nəəwammɛ ka gɔ̃ru tia, a ra arukawani ye a ka bu bəkua yibie, kpa a bu wunɛn wənwəndu sɔ̃əsi.
15 Wee a wunɛn nəə mwɛɛru yibia te a wunɛn bɔ̃ə Dafidi nɛn tundo kua. Ye a nùn sɔ̃əwa kpuro, a ye kua gisə ka wunɛn dam.
16 Yen sɔ̃, Gusunə bɛsɛn Yinni, a nəə mwɛɛ te yibio te a nùn kua mi. A nɛɛ, u ǹ kəsire biamə win bibun bweseru səə wi u koo win bandu di, bii be, bà n tii nɛni dee dee ben wãaru səə, ma ba nun mɛm nəəwammɛ nge mɛ wi, Dafidi u kua.
17 N n mɛn na, Gusunə bɛsɛn Yinni, a de wunɛn gari yi a nùn sɔ̃əwa mi kpuro yi koora.
18 Adama kaa sere kpĩ a sina tem mɛ səə ka gem? Domi wəlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini?
19 Ka mɛ, Gusunə nɛn Yinni, a nɛn gere swaa dakio, kpa a nɛn kanaru nə te na mə̀ gisə.
20 A de wunɛn nəni yi n wãa dii te səə wɔ̃kuru ka sɔ̃ə səə. A nɛn kanaru swaa dakio te na mə̀ yam mini. Domi miya a nɛɛ, kaa tii sɔ̃əsi.
21 Nɛ ka wunɛn təmbu, sà n mɛnna yam mini, sa kanaru mə̀, a sun swaa dakio saa wəllun di mi a wãa kpa a sun suuru kua.
22 Goo ù n win winsim torari, ma ba yɛ̃ro tilasi kua u ka na mini u bɔ̃re yãku yerə,
23 na nun kanamə a yɛ̃ro swaa dakio wəllun di kpa a bu siria. A tən kɔ̃so nùn win kɔ̃sa kəsieyo, kpa a maa gemgii nùn win gem wɛ̃.
24 Yibɛrɛba bà n wunɛn təmbu Isireliba kamia yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba gɔ̃ru gəsia ba na ba nun suuru kanamə dii teni səə,
25 a bu swaa dakio saa wəllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛɛra bu wurama tem mɛ səə mɛ a raa ben baababa wɛ̃.
26 À n dera gura ya yɔ̃ra yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba gɔ̃ru gəsia yèn sɔ̃ a bu sekuru doke, ma ba mɛɛrima yam mini ba nun sãamə ba kanaru mə̀,
27 a bu swaa dakio saa wəllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sɔ̃əsio yè səə ba koo sĩ, kpa a de gura yu nɛ tem mɛ səə, mɛ bɛsɛ wunɛn təmbu sa tubi di mi.
28 Gɔ̃əru tà n dua tem mɛ səə, ǹ kun mɛ kɛ̃si kɛ̃si bararu, ǹ kun mɛ dĩanun gəə, ǹ kun mɛ twee, ǹ kun mɛ kəkənu ganu ni nu ra dĩanu sanku, ǹ kun mɛ yibɛrɛba bà n tem mɛn wusu tarusi, ǹ kun mɛ bara bwese bweseka yà n wunɛn təmbu deema, ǹ kun mɛ wahala gaa,
29 bà n seewa ba kanaru mə̀ ma ben baawure u win toraru wura win gɔ̃ruə, ma u win nəma suema dii tenin bera gia,
30 a bu swaa dakio saa wəllun di mi a wãa kpa a bu suuru kua a baawure kua nge mɛ u sãa. Domi wunɛ turowa a tənun gɔ̃ru yɛ̃.
31 Kpa bu nun nasia ba n sĩimə wunɛn swɛɛ səə ben wãaru kpuro səə tem mɛ səə, mɛ a ben baababa wɛ̃.
32 Tən tuko goo ù n na u ka nun sã yèn sɔ̃ u nua wunɛn yĩsira kpã, ma a dam bakam mə, ma yɛ̃ro u kanaru mə̀ dii te səə,
33 a nùn swaa dakio saa wəllun di mi a wãa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamə. Kpa handunian təmbu

kpuro bu nun gia, kpa bu nun nasia nge mɛ wunɛn tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yɛ̃ ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na bana mini.
34 À n wunɛn tɔmbu Isireliba wooda wɛ̃ bu da bu ben yibɛrɛba tabu wɔri, ma ba kanaru koosima wunɛn mi, ba mɛɛrima wunɛn gee a gɔsa, ka dii te na nun banian bera gia,
35 a ben kanaru swaa dakio wɔllun di kpa a bu kua dee dee.
36 Bà n daa maa nun torari domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunɛn mɔru ya seewa, a bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwɛɛra ba ka da ba yoru dimɔ turukuɔ ǹ kun mɛ mi n toma,
37-38 bà n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi ma ba gɔ̃ru gɔsia mam mam ba nun tii wɛ̃, ma ba tem mɛni mɛɛrima mɛ a ben baaba wɛ̃, ka wuu geni ge a gɔsa ka sãa yee te na nun bania mini, bà n kanaru mɔ̀ ba mɔ̀, ba nun torari, ba durum kua,
39 a bu swaa dakio saa wɔllun di mi a wãa kpa a bu kua dee dee, kpa a bu ben toranu kpuron suuru kua.
40 Tɛ̃, Gusunɔ nɛn Yinni, a de a nɔni wukia kpa a swaa daki kana te na mɔ̀.
41 Yinni Gusunɔ,
a seewo a na mi a ra wɛ̃re,
wunɛ ka wunɛn woodan kpakororu,
mi wunɛn dam mu ra sɔ̃sire.
A de wunɛn yãku kowobu ba n faaba mɔ.
Kpa be ba nun mɛm nɔɔwammɛ
ba n nuku dobu mɔ̀ doo nɔɔru sɔ.
42 Yinni Gusunɔ,
a ku wi a gɔsa biru kisi.
A wunɛn durom yaayo
mɛ a Dafidi wunɛn sɔm kowo kua.

7

Sãa yee ten wukiabu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:62-66)

1 Sanam mɛ Salomɔɔ u kanaru kua u kpa, yera dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di u yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni ka yãku ni nu tie mwa. Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te wukiri.
2 Yãku kowobu ba ǹ kpĩa bu du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, domi win yiikon girima ya yiba ten mi.
3 Ye Isireliba kpuro ba dɔ̃ɔ wi ka Yinni Gusunɔn yiikon girima ye wa ya sarama ya wãa sãa yee ten wɔllɔ, yera ba yiira ba siriru tem girari turarun wɔllɔ te ba kua ka kpenu. Ma ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo. Win durom mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ.
4 Isireliba kpuro ka sina boko ba yãkunu kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Yen dɔma te, Salomɔɔ u naa kinɛnu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go ka yãanu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000). Nge mɛya ba ka sãa yee te wukia.
6 Yãku kowobu ba yɔ̃ ben ayenɔ, ma Lefiba ba dwee yãnu soomɔ, ni sina boko Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunɔ sã. N deema u raa bu yiire bu womu geni ko bu nɛɛ, Gusunɔn durom mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ. Ma yãku kowobu ba kɔbi soomɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ mi ba yɔ̃.
7 Salomɔɔ u sãa yee ten yaaran su-unu dɛɛrasia ye ya wãa sãa yee ten tii tiin wuswaaɔ. Domi miya u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua yèn sɔ̃ yãku yee te ba kua ka sii gandu ten ayera kun tura bu ka yãku ni kpuro ko mi.
8 Salomɔɔ ka Isireliba kpuro ba tɔ̃ɔ baka te diwa sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Ma tɔn dabiru ta na saa Hamatin tem kpuron di, n ka girari Egibitin daaru gian di.
9 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, ba maa mɛnna be kpuro ba yãku yee te dɛɛrasia ba yi nɛnɛm. Ba ye kuawa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa tɔ̃ɔ bakarun tii di sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
10 Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔra Salomɔɔ u dera tɔmba wura ben yɛnusɔ. Ma ba nuku dobu mɔ̀ durom mɛ Gusunɔ u Dafidi ka Salomɔɔ ka sere win tɔmbu Isireliba kuan sɔ̃.

Yinni Gusunɔ
u kpam Salomɔɔ kure
(I maa mɛɛrio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

11 Sanam mɛ Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina kpaaru bana u kpa, ma ye kpuro ya koora, ye u gɔ̃ru doke u ko Yinni

Gusunɔn sãa yerɔ ka sere maa win tiin sina kpaarɔ,
12 yera Yinni Gusunɔ u nùn kure wɔ̃kuru. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wunɛn kanaru nua. Na yam mi gɔsa. Miya ba ko n da man yãkunu kue.
13 Nà n wɔllu kɛnua, ma gura kun maa nɛmɔ, ǹ kun mɛ na dera twee yi tem mɛ wukiri yi mɛn dĩanu di, ǹ kun mɛ nà n mɛn tɔmbu kɛ̃si kɛ̃si baranu sure,
14 saa ye sɔɔ, bɛɛ be i sãa nɛn tɔmbu, i nɛn yĩsiru sɔɔwa, ma i tii kawa i bɛɛn daa kɔ̃sa deri, ma i man soka, kon bɛɛ wurari wɔllun di kpa n bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua, kpa n bɛɛn tem arumani wesia.
15 Saa ye sɔɔ, kon bɛɛ mɛɛri kpa n kana ni i man koosima sãa yeru mini swaa daki.
16 Tɛ̃, na tu gɔsa na yi nɛnɛm nɛn sɔ̃, ta n ka nɛn yĩsiru sɔɔwa. Ten miya nɛn nɔni ka nɛn gɔ̃ru kpuro ko n woo.
17 Wunɛ maa Salomɔɔ, à n sĩimɔ nge mɛ wunɛn tundo Dafidi u sĩa, ma a mɔ̀ ye na nun yiire kpuro, ma a nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ,
18 kon wunɛn bandun dam sire nge mɛ na wunɛn tundo Dafidi nɔɔ mwɛɛru kua na nɛɛ, u ǹ kɔsire biamɔ wi u koo bandu di Isireliɔ.
19 Adama ì n gɔsira i nɛn woodaba deri be na bɛɛ wɛ̃, ma i maa da i bũnu sãwa,
20 kon bɛɛ wunawa nɛn tem di mɛ na bɛɛ wɛ̃. Kpa n dii te yina te na gɔsa na yi nɛnɛm nɛn yĩsirun sɔ̃ mi. Kpa n de bwesenu kpuro nu tu yɛ̃ɛ.
21 Be ba raa ten kpãaru yɛ̃ yellu, bà n sarɔ mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu nɛɛ, mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u wuu geni ka dii teni kua mɛ.
22 Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ ben baababan Yinni deriwa, wi, wi u bu yarama Egibitin di ma ba da ba bũnu yiiramme ba sãamɔ. Yen sɔ̃na u dera wahala yeni kpuro ya bu deema.

8

Ye Salomɔɔ u maa kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 9:10-28)

1 Wɔ̃ɔ yɛndun baa sɔɔra Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka sere maa win tiin sina kpaaru bana u kpa.
2 U maa wuu si Huramu u nùn kã sɔnwa. Ma u dera Isireliba ba sina mi.
3 Salomɔɔ u Hamati wɔri ye ya wãa Soban bera gia, ma u ye mwa.
4 U tem mi gãanu ku ra kpin wuu ge ba mɔ̀ Tadimɔri bana ka sere maa Hamatin wuu sìn mi ba ko n da win dĩanu bere.
5 U Bɛti Horoni ye ya wãa gunguru wɔllɔ ka ye ya wãa wɔwaɔ bana. Wuu si, su gbãranu ka gamboba mɔ, ka maa yen sɛ̃retinu.
6 U maa wuu ge ba mɔ̀ Balati bana ka wuu sìn mi u ko n da win dĩanu bere. Ma u sin gasu sɔɔ win tabu kɛkɛ yi dumi gawe berua ka maasɔbu. Ye Salomɔɔn gɔ̃ru ga kĩ, yera u bana Yerusalɛmuɔ ka Libaniɔ, ka sere wuu si u mɔ sɔɔ.
7 Tɔn be ba tie Hɛtiba sɔɔ, ka Amɔreba sɔɔ, ka Feresiba sɔɔ, ka Hefiba sɔɔ, ka Yebusiba sɔɔ, be, be ba ǹ sãa Isireliba,
8 ben bibun bwese te ta seewa ben biru, tera Salomɔɔ u yoo sɔma koosia sere ka gisɔn gisɔ.
9 Salomɔɔ u ǹ Isireliban goo yoo sɔmburu koosie. Be, ba sãawa win tabu kowobu ka wirugibu, ka tabu sinambu, ka tabu kɛkɛ yi dumi gawen kparobu.
10 Wirugii be Salomɔɔ u gɔsa bu ka win tɔmbu kpara sɔmbu te sɔɔ, ben geera sãawa goobu ka weeraakuru (250).
11 Salomɔɔ u dera win kurɔ wi u sãa Egibiti sunɔn bii u yara Dafidin yɛnun di ge u bana. U nɛɛ, win kurɔ kun sinamɔ Dafidi Isireliban sina bokon yɛnuɔ. Domi mi ba woodan kpakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam dɛɛram.
12 Yera Salomɔɔ u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua yãku yee ten wɔllɔ te u bana Yinni Gusunɔn sãa yerun wuswaaɔ.
13 U ra yãkunu ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua tɔ̃ɔ baateren sɔ̃, ka suru kpaon sɔ̃, ka tɔ̃ɔ wɛ̃ɛrarugiru sɔɔ ka tɔ̃ɔ bakanu ita yenin sɔ̃ ni ba ra ko wɔ̃ɔ tia sɔɔ. Niya pɛ̃ɛ ye ba ku

ra seeyatia doken tõɔ bakaru, ka duu-
rubun tõɔ bakaru, ka sere maa Kunun
tõɔ bakaru.
14 U yãku kowobu yi wuu wuuka
nge mɛ win tundo Dafidi u raa
kua. Yãku kowo ben baawure ka
win sɔmburu. Lefiba ka maa ben
sɔmburu. Bera ba ra n Yinni Gusunɔ
siaramɔ tõɔ baatere kpa bu maa yãku
kowobu somi ben sɔma sɔɔ. Ma ba
kɔnnɔsun kõsobu yi yi wuu wuuka.
15 Ba ǹ sina bokon wooda sare ye u
yi yãku kowobu ka Lefiban sõ ka sere
maa arumani beru yerun sõ.
16 Nge mɛya ba ka sãa yee ten sɔmbu
te kpuro kpara saa ten torubun di sere
ba da ba ka tu wiru go. Nge mɛya ba ka
dii te bana ba kpa.
17 Yen biru Salomɔɔ u da Ɛsioni
Gebɛɛɔ ka Elɔtuɔ. Wuu si, su wãawa
nim wɔ̃kun bɔkuɔ Edɔmun temɔ.
18 Huramu u dera win sɔm kowo be
ba nim yɛ̃ ba ka Salomɔɔ goo nimkusu
daawa. Ma ba da Ofiriɔ ka Salomɔɔn
sɔm kowobu sannu. Min diya ba
ka sina boko Salomɔɔ wuran tɔnnu
wɔkura ita naawa.

9

Seban sunɔ tɔn kurɔ u Salomɔɔ mɛɛrim da (I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:1-13)

1 Saa yè sɔɔ Seban sunɔ tɔn kurɔ u
nua ma Yinni Gusunɔ u dera Salomɔɔ
u yĩsiru yara, yera u da u ka Salomɔɔn
bwisi yin saka mɛɛri kpa u nùn gãa
dabinu bikia. U tura Yerusalɛmuɔ, ka
win sina bwãa dabinu be ba nùn swĩi,
ka yooyoo si su turare ka wura dabinu
sɔɔwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura
Salomɔɔn mi, ma u gerua kpuro ye ya
wãa win gõruɔ.
2 Ma Salomɔɔ u nùn wisa kpuro ye u
bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛ̃sie.
3 Ye kurɔ wi, u Salomɔɔn bwisi yi
kpuro wa, ka dii te u bana
4 ka dĩa ni u ra di, ka win bwãabun
wãa yeru, ka win sɔm kowobun yãa
ni ba ra doke bu ka nùn nɔɔri, ka sere
be ba ra nùn tam dokeye nɔraɔginu,
ka yãku ni u ra ko diru mi u ra Yinni
Gusunɔ sã,
5 ye kpuro ya nùn biti mwa sere u
wom mwɛ. Ma u sina boko Salomɔɔ
sõɔwa u nɛɛ, wunɛn dam ka wunɛn
bwisin baaru ye na nua saa nɛn tem di,
ye kpuro geema.
6 Adama na ǹ daa gari yi naanɛ kue
sere na ka tunuma mini. Wee nɛn
nɔni yi ye kpuro wa. Ka gem, ye na wa
mini, ba ǹ daa man yen bɔnu sõɔwa.
Wunɛn bwisi ka wunɛn dukia ya kpã
n kere nge mɛ wunɛn yĩsira yara.
7 Doo nɔɔrugiba wunɛn tɔmbu ka
wunɛn sɔm kowo be ba nun nɔɔrimɔ
saa baayere. Ma ba wunɛn bwisi yin
gari swaa daki.
8 Na Gusunɔ wunɛn Yinni siara wi u
nun durom kua u nun swĩi Isiriliban
sina gɔna wɔllɔ. U bu kĩwa sere ka
baadommaɔ. Yen sɔ̃na u nun kua ben
sunɔ a n da ka bu sirie dee dee.
9 Ma u sina boko wura kã tɔnnu
ita ka bɔnu, ka maa turare ka kpee
gobiginu. Salomɔɔ kun maa turare
waare gam gum di ya n kpãaru nɛ mɛ.
10 Huramun sɔm kowobu ka
Salomɔɔgii be ba ka wura naamɔ
Ofirin di, beya ba maa ka dãa gea ye ba
mɔ̀ santali ka kpee gobiginu naamɔ.
11 Ma sina boko u ka dãa ye yɔɔtii
kua sãa yerɔ ka sere maa win tiin dirɔ.
Dãa yera u maa ka wom kowobun
mɔrɔkunu ka ben guunu kua. Dãa yen
bwesera kun saara mɔ. Mɛya ba ǹ maa
yen bweseru waare Yudan temɔ.
12 Salomɔɔ u sunɔ tɔn kurɔ wi wɛ̃
kpuro ye u bikia. U nùn kɛ̃ru kãwa
n kere ye u ka na. Yen biru, ma kurɔ
wi, u gɔsira u wura win temɔ ka win
bwãabu.

Salomɔɔn dukia (I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:14-29)

13 Wura ye Salomɔɔ u ra wa wõɔ ka
wõɔ ya sãawa tɔnnu yɛndu.
14 Ye baasi, u ra maa wura ka
sii geesu mwɛ tenkuban mi ka maa
sinam be u ka arukawani bɔkuan mi,
ka sere maa win tem beri berikan
wirugibun mi.
15-16 U dera ba tɛrɛ bakanu goobu
(200) ka tɛrɛ piiminu gooba wunɔbu
(300) kua ka wura. Tɛrɛ baka nin
teerun bunum mu sãawa kilo nɔɔba
tia. Ma piimii nin teerun bunum mu
maa sãa kilo ita. Ma u tɛrɛ ni doke diru
garu sɔɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sõɔ,
win sina kpaarɔ.

17 Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote.
18 Sina kita te, ta yɔɔtia mɔwa naa dabusanu nɔɔba tia. Ma ba ten naa sɔnditia kua ka wura. Ma ta nɔm sɔnditia mɔ yɛ̃si yɛ̃sika. Yen baayeren bɔkuɔra ba gbee sunɔn weenasia kua ya yɔ̃, tia nɔm dwarɔ, tia maa nɔm geuɔ.
19 Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wɔkura yiru ba doke tia tia yɔɔtia yen naa dabusaru baateren yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Nɔɔba tia ya wãa nɔm dwarɔ, nɔɔba tia maa wãa nɔm geuɔ. Sunɔ goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.
20 Salomɔɔn nɔri kpuro yi sãawa wura gea ka sere maa win gbɛ̃a ye u ra ka di win sina kpaarɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ. Gãanu ganu sari mi ni ba kua ka sii geesu, domi win waati ye sɔɔ, ba ǹ sii geesu garisi gãanu.
21 Yèn sɔ̃ Huramun sɔm kowobu ba ka Salomɔɔn goo nimkusu tenkuru mɔ̀ su ra n naamɔ wɔ̃ɔ ita ka wɔ̃ɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sɔɔwa ka suunu donnu, ka wɔnnu ka gunɔ burasu.
22 Salomɔɔ u sinam be ba wãa dunia sɔɔ kpuro bwisi ka dukia kere.
23 Sinambu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nùn kãn sɔ̃.
24 Wɔ̃ɔ baagere, ben baawure u ra ka nùn kɛ̃ru naawɛwa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yãnu, gabu turare, gabu maa dumi ka kɛtɛkunu.
25 Ma Salomɔɔ u tabu kɛkɛba kasu yi dumi gawe ka maasɔbu. U dum gɔ̃nu kua nɔrɔbun suba nnɛ (4.000). Maasɔ be, ba maa sãa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u bu yi yi wuu marosɔ, mi win tabu kɛkɛba ba wãa ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa.
26 Sinam be ba wãa saa daa te ba mɔ̀ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ, Salomɔɔwa u be kpuro mɔ.
27 Ma u dera sii geesu koora Yerusalɛmu mi nge kpenu. Mɛya u maa dera dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru ya dabia nge yakasun dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n wãa Sefalan wɔwaɔ.
28 Salomɔɔ u tenkuba mɔ be ba ra nùn dumi dwem daawe Egibitiɔ ka sere maa tem baamaɔ.

Salomɔɔn gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 11:41-43)

29 Salomɔɔn kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, si kpuron garin sukum yorua Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka Gusunɔn sɔmɔ Akiya, Silogiin tireru sɔɔ, ka sere maa Gusunɔn sɔmɔ Yedon kãsinun tireru sɔɔ. Yedo wiya u Yeroboamu, Nɛbatin bii, Isireliban sina bokon wãarun faagi yorua.
30 Salomɔɔ u bandu diwa wɔ̃ɔ weeru Isireliba kpuron wɔllɔ Yerusalɛmuɔ.
31 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tundo Dafidin wuuɔ. Ma win bii Roboamu u bandu kɔsire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

10

Isireliban banda

bɔnu kua yiru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:1-15)

1 Roboamu u da Sikɛmuɔ. Domi Isireliba kpurowa ba da mi bu ka nùn ko sunɔ.
2 N deema Yeroboamu, Nɛbatin bii, u raa kpikiru sua Salomɔɔn sɔ̃ u da u wãa Egibitiɔ. Sanam mɛ u nua Roboamu u bandu di, yera u gɔsirama Egibiti min di.
3 Yera ba nùn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, u na. Ye u tunuma, yera wi ka Isireliban bwese kɛri wɔkuru ba mɛnna ba da ba Roboamu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
4 wunɛn tundo u sun yoo sɔma koosia, ma ya sun buniɛ nge kɛtɛn sugu. Adama wunɛ a sun tu kawo kpa su nun swĩi.
5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gina doo. N n kua sɔ̃ɔ ita kpa i wurama.
Ma tɔn be, ba doona.
6 Yera Roboamu u Isireliban bukurobu mɛnna win mi, be ba ra raa win tundo Salomɔɔ bwisi kɛ̃. Ma u bu bikia u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n tɔn be sɔ̃.

7 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, à n wura saa gisən di, a tən be nəəri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kĩru, ba ko n sãawa wunɛn təmbu sere ka baadommaə.
8 Adama Roboamu wi, u ǹ bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia.
9 U bu sõəwa u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mə n ka tən be wisi be ba nɛɛ, n bu yoo səma kawo ye nɛn tundo u raa bu koosia.
10 Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a bu sõəwə a nɛɛ, wunɛn niki bii piibu ga wunɛn tundon pəra bəərum kere.
11 Wunɛn tundo u raa bu yoo səma koosia. Mɛya kaa maa tu sosi. Wunɛn tundo u raa bu sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Mɛya kaa maa bu sɛɛyasia ka som kpaki.
12 Yera Yeroboamu ka tən be kpuro ba na Roboamun mi sõə itase te, nge mɛ u raa gerua.
13 Roboamu u tən be wisa ka dam. U ǹ bukuro ben gari yi garisi gãanu.
14 Adama win saarasi ben bwisiya u ka səmburu kua, ma u nɛɛ, nɛn tundo u raa bɛɛ yoo səma koosia. Adama tɛ̃, nɛgira ta koo kera. U raa bɛɛ sɛɛyasia ka yii sɛnnu. Adama nɛ, som kpakiya kon ka bɛɛ sɛɛyasia.
15 Nge mɛya Roboamu u yina u tən begii swaa daki, domi Yinni Gusunəwa u dera n koora mɛ, kpa win gari yi ka koora yi u raa Yeroboamu, Nɛbatin bii sõəwa saa Akiya, Silogiin nəən di.

Roboamu

u kua Yudaban sunə
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:16-25)

16 Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u ǹ ben gere swaa daki, yera ba nùn sõəwa ba nɛɛ,
mba n sun məəsinɛ bɛsɛ ka Dafidi, Isain bii.
Sa ǹ maa bənu gaa mə ka wi.
Bɛsɛ Isireliba i de su gəsira
su wura bɛsɛn yɛnusə.
Wunɛ Roboamu,
a wunɛn bweserun wunanə koowo.
Ma Isireli be, ba gəsira ba wura ben yɛnusə.
17 Ma Roboamu u kua Yudaba tənan sunə.
18 Saa ye səəra u Hadoramu gəra Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu ka wõə gobi mwa. Ma ba nùn kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii u win tabu kɛkɛ wəri fuuku fuuku u da Yerusalɛmuə.
19 Nge mɛya Isireliban bwese kɛri wəku te, ta ka Dafidin yɛnugibu karana sere ka gisə.

11

1 Saa yè səə Roboamu u tunuma Yerusalɛmuə, yera u Yudaba ka Bɛnyamɛɛba kpuro mɛnna, ma u be səə tabu dura damgibu nərəbun suba wunəbu ka wɛnɛ (180.000) gəsa bu da bu Isireliban bwese kɛri wəku te wəri kpa bu ban te wərama bu nùn wesia.
2 Adama Gusunə u ka win səmə Semaya gari kua u nɛɛ,
3 a Roboamu, Saloməən bii, Yudaban sunə ka Yudaba ka Bɛnyamɛɛba kpuro sõəwə a nɛɛ,
4 wee ye nɛ, Yinni Gusunə na gerua. Na nɛɛ, bu ku raa da bu ka ben mɛro bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gəsiro win yɛnuə. Domi yeni ya nawa saa nɛn min di.
Ma ba Yinni Gusunən gere wura, ba gəsira ba wura ben yɛnusə.

Roboamu

u wusu gbãranu banisi

5 Roboamu u da u sina Yerusalɛmuə. Ma u Yudan wusu gbãranu banisi.
6 U Bɛtelehɛmu bana, ka Etamu ka Tekoa
7 ka Bɛti Suri ka Soko ka Adulamu
8 ka Gati ka Maresa ka Sifu
9 ka Adoraimu ka Lakisi ka Aseka
10 ka Sorea ka Ayaloni ka Heboroni. Wuu si, su wãawa Yudan temə ka Bɛnyamɛɛn temə. Ma u su tãsisia.
11 U su gbãranu toosi, ma u tabu sinambu yi yi mi. Ma u dia kua mi ba ko n da dĩanu ka gum ka tam bere.
12 U wuu sin baagere səə tɛrɛnu ka yaasi yi. Ma u su tãsisia. Ma Yudaba ka Bɛnyamɛɛba ba ka nùn yõra.

Yãku kowobu ka Lefiba

ba wura Roboamun mi gia

13 Yãku kowobu ka Lefi be ba wãa
Isirelibaŋ tem sɔɔ kpuro, ba seewa
ben wãa yerun di ba na Roboamun
mi.
14 Lefiba ba ben wãa yenu deri ma
ba na Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ yèn sõ
Yeroboamu ka win bibu ba bu yinari
bu ben yãku kowo sɔma ko.
15 Yeroboamu u yãku kowobu yi yi
win bwãarokunun sõ, ni u kua nu ka
boo kinɛnu ka kɛtɛba weenɛ.
16 Isireli be ba tie ba Yinni Gusunɔn
sãarun kĩru mɔ, ba Lefiba swĩi
Yerusalɛmuɔ bu ka Gusunɔ ben
baababan Yinni yãkuru kua.
17 Ma ba Yudan bandun dam sire,
ba Roboamu, Salomɔɔn bii tãsisia wõɔ
ita. Wõɔ ita ye sɔɔra ba sĩa Dafidi ka
Salomɔɔn yira sɔɔ.

Roboamun bweseru

18 Roboamu u Mahalati sua kurɔ.
Mahalatin tundon yĩsira Yerimɔti,
Dafidin bii. Win mɛron yĩsira Abihaili,
Eliabun bii, Isain debubu.
19 Mahalati wi, u bii tɔn durɔbu
mara. Bera Yeusi ka Semaria ka
Sahamu.
20 Mahalatin biru, u Maaka sua kurɔ.
Maaka wi, u sãawa Abusalɔmun bii.
Ma u Roboamu Abia ka Atai marua ka
maa Sisa ka Selomiti.
21 Roboamu u Maaka kĩ too n kere
win kurɔ be ba tie. Domi kurɔbu
yɛndu yiru sariwa u sue yɛnuɔ ma u
maa kurɔ tanɔbu mɔ wata tɔɔwɔ. Bii
tɔn durɔbu tɛna yiru sariwa u mara.
Bii tɔn kurɔbu maa wata.
22 Roboamu u Abia, Maakan bii
yerumaru wɛ̃. Ma u nùn kua win
maabu ka win wɔnɔbun guro guro.
Domi u kĩ u nùn ko sunɔ.
23 Yen biru, u win bii be ba tie
yarinasia ka bwisi. U dera ba da
ba wãa Yudaba ka Bɛnyamɛɛn wuu
gbãranugisu sɔɔ. U bu dĩanu wɛ̃ nu
kpã. Ma u maa bu kurɔ dabinu sua.

12

Egibitin sunɔ Sisaki

u Yudaba wɔri
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:25-28)

1 Ye Roboamu u wa ma win banda
dam kua, u tãsa, yera u Yinni Gusunɔn
woodaba deri. Ma Isireliba kpuro ba
maa win yira swĩi.
2 Roboamun bandun wõɔ nɔɔbuse
sɔɔra Sisaki, Egibitin sunɔ u
Yerusalɛmu wɔri. Domi Roboamu ka
wigibu ba Yinni Gusunɔ torari.
3 Sisaki wi, u tabu kɛkɛba mɔwa
nɔrɔbu ka goobu (1.200), maasɔbu
maa nɔrɔbun suba wata (60.000). Ma
u na saa Egibitin di ka tɔn dabi
dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka
Etiopigibu.
4 Ma u Yudan wuu gbãranugisu
mwɛɛra sere n ka girari Yerusalɛmuɔ.
5 Yera Gusunɔn sɔmɔ Semaya u da
u Roboamu deema ka Yudaban tabu
sinambu be ba duki sua sanam mɛ
Sisaki u wee. Ma u bu sõɔwa u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, i
nùn deri. Wee u koo maa bɛɛn tii deri,
kpa u bɛɛ bɛri Sisakin nɔmuɔ.
6 Isireliban tabu sinambu ka ben
sina bokon tii, ba ben toranu wura ba
nɛɛ, Yinni Gusunɔ u sãawa gemgii.
7 Ye Yinni Gusunɔ u wa ba tii kawa,
yera u Semaya sõɔwa u nɛɛ, wee
ba tii kawa. Yen sõ, na ǹ maa bu
kpeerasiamɔ. Na ǹ tɛɛmɔ n ka bu
somiru na. Na ǹ derimɔ Sisaki u maa
Yerusalɛmu wɔri nɛn mɔrun sõ.
8 Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa
bu gia ma nɛn yinniru ka handunian
sinambun yinniru nu ǹ tia.
9 Sisaki, Egibitin sina boko u da u
Yerusalɛmu wɔri ma u Yinni Gusunɔn
sãa yeru ka sina bokon dirun arumani
gura. Ye kpurowa u sua. U maa tɛrɛnu
gura ni Salomɔɔ u kua ka wura.
10 Ma Roboamu u tɛrɛ nin kɔsire
kua ka sii gandu. Ma u nu sina
kpaarun kɔnnɔn kõsobun wirugibu
nɔmu sɔndia.
11 Mɛ̀n nɔɔ sina boko u gesi dɔɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, kɔnnɔ kõso be, ba ra
nɛwa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa
ka nu wura bu yi ben dirɔ.
12 Mɔru ye Yinni Gusunɔ u raa ka
Roboamu sãa ya sure yèn sõ u tii kawa.
Ma u ǹ dere bu nùn kam koosia mam
mam. Ma u dera gãa geenu tiara
Yudaɔ.

Roboamun bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

13 Roboamu u məwa wõə weeru ka
tia sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuə.
Ma u win bandun dam sire. U kuawa
wõə wəkura nəəbu ka yiru bandu səə
Yerusalɛmu mi. N deema wuu gera
Yinni Gusunə u gəsa Isireliba kpuron
sõ ga n ka win yĩsiru səəwa. Roboamu
win mɛron yĩsira Naama, wi u sãa
Aməni.
14 Kõsa u kua, domi u ɲ̀ Yinni
Gusunə kasu ka win gõru kpuro.
15 Roboamun kookoo si u kua,
gbiikisu ka dãakisu, ye kpuron gari
yi yorua Gusunən səməbu Semaya
ka Idon tirenu səə. Tire ni səəra ba
ben yĩsa yorua nge mɛ ba ka swĩinɛ.
Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu
màwa baadomma.
16 Roboamu u kpuna u gu, ma ba
nùn sikua win baababan sikaə Dafidin
wuuə. Ma win bii Abia u bandu kəsire
kua.

13

Abia u bandu di Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:1-8)

1 Yeroboamun bandun wõə wəkura
nəəbu ka itase səəra Abia u bandu di
Yudaə.
2 U bandu diwa wõə ita Yerusalɛmuə.
Win mɛron yĩsira Maaka, Uriɛli,
Gibeagiin bii.

Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa
ben wãaru kpuro səə.
3 Abia u tabu kowo damgibu sua
nərəbun suba nɛɛru (400.000) u ka
Yeroboamu wəri. Ma Yeroboamu u
maa tabu durə damgibu sua nərəbun
suba nɛnɛ (800.000) u bu sure.
4 Yera Abia u seewa u nəəgiru sua
saa guu te ba mà Semaraimun di. Guu
te, ta sãawa Efaraimun guurun bee
tia. U nɛɛ, Yeroboamu, wunɛ ka Isire-
liba, i man swaa dakio i nə.
5 I ɲ̀ yɛ̃ ma Dafidi ka win bibun
bwesera Gusunə Isireliban Yinni u
bandu wɛ̃ Isireliba kpuro səə? U maa
nɛɛ, u ɲ̀ arukawani ye kusiamə.
6 Adama Yeroboamu, Nɛbatin bii,
Salomə, Dafidin biin səm kowo u win
yinni seesi.
7 N deema garu koo saribara ba
mɛnna ba na wi Yeroboamun mi.
Ma ba Roboamu kamia. Roboamu u
sãawa aluwaasi. U ku ra gãanu ko ka
toro sindu. Ma u kpana u yõra dim
dim ben wuswaaə.
8 Tɛ̃, i tamaa i ko i ka ban te yina te
Yinni Gusunə u Dafidin bibun bwe-
seru nəə mwɛɛru kua. Geema i dabi
too. Ma i kɛtɛn bwãarokunu mə ni
Yeroboamu u bɛɛ kua ka wura nu n
sãa bɛɛn yinnibu.
9 Ma i Yinni Gusunən yãku kowobu
Aronin bibu ka sere Lefiba yina. Ma i
tii yãku kowo kpaobu kua nge bwese
tukunu. Wi u gesi seewa u ka naa
kpɛma ka yãa kinɛnu nəəba yiru na,
wiya ba ra ko bwãaroku nin yãku
kowo, ni, ni nu ɲ̀ sãa Gusunə.
10 Adama bɛsɛ Yudaba, Gusunəwa
u sãa bɛsɛn Yinni. Sa ɲ̀ maa nùn
deri. Yãku kowobu Aronin bweseru
ka Lefiba, bera ba win səma mà.
11 Sa ra Yinni Gusunə tõə baateren
yãku dõə mwaararuginu kue bururu
ka yoka. Sa ra nùn turare dõə dok-
eye kpa su nùn pɛ̃ɛ yiiya tabulu dɛɛra
yen wəllə. Mɛya sa ra maa fitilanu
sõre yoka baayere dabu wuraguu gen
wəllə. Bɛsɛ, sa nùn mɛm nəəwammɛ.
Adama bɛɛ i nùn deri.
12 Mɛya Gusunə ka win yãku
kowobu ba wãa ka bɛsɛ. Ba sun
swaa gbiiye. Mɛya sa kəbi mə yìn
swĩi yi dam mə. Sa ko bɛɛ yi swee.
Bɛɛ Isireliba, i ku ka Gusunə bɛɛn
baababan Yinni tabu ko. Domi i ɲ̀
kamiamə.
13 Yera Yeroboamu u dera win tən
be ba kukua Yudaban biruə ba yarima
ba Yuda be wəri. N deema Yer-
oboamun tabu kowobu gabu ba wãa
Yudaban wuswaaə. Nge mɛya n kua
ba ka bu suunu doke.
14 Ye Yudaba ba sĩira, yera ba
wa ma ba koo tabu kowa biruə ka
wuswaaə. Ma ba nəəgiru sua ba Yinni
Gusunə somiru kana. Sanam mɛ, yãku
kowobu ba kəbi soomə,
15 yera Yudaba kpuro ba tabun
kuuki wura. Ma Yinni Gusunə u
Yeroboamu ka wigibu wəri Abia ka
Yudaban wuswaaə.
16 Isireliba ba duki yakikira adama
Gusunə u bu bɛri Yudaban nəmaə.
17 Ma Abia ka win təmbu ba Isireliba
kamia. Isireli be səə, təmbu nərəbun
suba nɛɛra wunəbuwa (500.000) ba
wəruka ba gu.

18 Isireliba ba sekuru wa dəma te. Ma Yudaba ba nasara sua. Domi
Gusunə ben baababan Yinniwa ba
tãsa.
19 Abia u Yeroboamu naa gira, ma
u nùn wuu sini mwaari, Betɛli ka
yen baru kpaanu ka Yesana ka yen
baru kpaanu ka Eforoni ka yen baru
kpaanu.
20 Yeroboamun dam kpuro mu kpa
Abian waati ye səə. Ma Yinni Gusunə
u dera u gu.
21 Yen biru, Abia u win bandun dam
sire. U kurəbu sua wəkura nnɛ. Ma u
bii tən durəbu yɛnda yiru mara ka bii
tən kurəbu wəkura nəabu ka tia.
22 Ye Abia u kuan sukum ka ye u
gerua, ya yorua Gusunən səmə Idon
tireru səə.
23 Abia u kpuna u gu, ma ba nùn
sikua win baababan sikaə, Dafidin
wuuə. Ma win bii Asa u bandu kəsire
kua.

Asa u bandu di Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:9-11)

Ma bəri yɛnda dua tem mɛ səə sere
wõə wəkuru.

14

1 Asa u sĩa dee dee Gusunə win Yin-
nin wuswaaə.
2 U bũu yãku yenu ka gungunu ka
bwãarokunu kəsuka.
3 U Yudaba sõəwa u nɛɛ, bu Gusunə
ben baababan Yinni kasuo, kpa bu
win yiirebu ka win woodaba mɛm
nəəwa.
4 U bwãaroku ka gungunu mi ba ra
bũnu sã kpuro kəsuka. Ma win banda
wãa bəri yɛndu səə.
5 U dera ba wuu gbãranugisu seeya.
Win bandu səə, tabu sari. Bəri yɛnda
ta wãa, domi Yinni Gusunə u dera u
wɛ̃ra.
6 Asa u maa Yudaba sõəwa u nɛɛ,
su wuu si səmɛ su si gbãranu ka
kõsu yenu toosi kpa su sin kənnəsun
gamboba kəkərəba doke, domi tem
mɛ, mu sãawa bɛsɛgim. Mɛya sa
Gusunə bɛsɛn Yinni kasu ma u sun
wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.
Ma ba kpĩa ba wuu si sənwa.
7 Asa u tabu kowobu nərəbun
suba gooba wunəbu (300.000) mə
Yudaba səə be ba tɛrɛnu ka yaasi mə.
Bɛnyamɛɛba səə maa, təmbu nərəbun
suba goobu ka wɛnɛ (280.000) be ba
tɛrɛnu nɛni ma ba tɛn toobu yɛ̃. Be
kpuro ba sãawa tabu durə damgibu.
8 Yera Seraki, Etiopigii u Yudaba
wərim wee. Ma u tunuma Maresaə
ka win tabu kowobu nərəbun suba
nərəbu (1.000.000), ka tabu kɛkɛ yi
dumi gawe gooba wunəbu (300).
9 Ma Asa u seema u ka nùn yinna
wəwa ye ba mɔ̀ Sefataə, Maresan
bəkuə.
10 Ma Asa u Gusunə win Yinni kana
u nɛɛ, Yinni Gusunə, wunɛ turowa kaa
kpĩ a damgii ɲ kun mɛ dam sarirugii
somiru na. Yen sõ, a na a sun somi.
Domi wunɛ səəra sa tãsa. Mɛya ka
wunɛn yĩsira sa ka tən dabi teni wərim
na. Gusunə bɛsɛn Yinni, a ku de tənu
u nasara wa wunɛn wəllə.
11 Ma Yinni Gusunə u dera Asa ka
Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki
yarina Yudaban wuswaan di.
12 Ma Asa ka wigibu ba bu naa
gira sere Geraə. Ma Etiopigii be, ba
wəruka ba gu. Domi Yinni Gusunə ka
win tabu kowoba ba Etiopigii be kam
koosia. Yen dəma te, Yudaba ba yãnu
gurawa too.
13 Asa ka win təmbu ba wuu si su
wãa Geraə wəri ba kəsuka. Ma ba
dukia baka gura. Domi sin təmba
Yinni Gusunən bɛrum kua ba nanda.
14 Ba be ba yaa sabenu kõsun kuu
bekunuginu kasuka. Ma ba yãanu ka
yooyoosu mwɛɛra dabi dabinu. Yen
biru, ba gəsira ba wura Yerusalɛmuə.

15

Asa u bũu sãaru yina
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:12-15)

1 Yinni Gusunə u dera win Hunde u
Asaria, Odɛdin bii yəəwa.
2 Ma u da Asan wuswaaə u nùn
sõəwa u nɛɛ, Asa, wunɛ ka Yudaba, ka
Bɛnyamɛɛba, i swaa dakio i nə. Yinni
Gusunə u wãa ka bɛɛ, ì n ka nùn yərа.
I n nùn kasu, i ko i nùn wa. Adama ì n
nùn deri, u koo maa bɛɛ deri.
3 N deema saa ye səə, Isireliba
ba Yinni Gusunə deri. Ba ɲ yãku
kowobu mə be ba koo bu Yinni
Gusunən woodaba sõəsi. Mɛya ba ɲ
maa Gusunən wooda gaa mə.

4 Adama ben nuku sankiranu səə,
ba gəsirama Gusunə ben Yinnin mi ba
nùn kasu. Ma u tii bu sɔ̃əsi.
5 Waati ye səə, be ba dumə ka be ba
yarimə ba ǹ bəri yɛndu mə. Domi tabu
wãawa tem kpuro səə.
6 Tabu wãa bwesenu səə ka wusu
səə. Domi Gusunəwa u bu wahala dabi
ni suremə.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, i yɔ̃ro dim dim, kpa i
ku mwia kpana. Domi i ko i bɛɛn
kookoosun are wa i mwa.
8 Ye Asa u Gusunən səmə Asaria,
Odɛdin biin gari yi nua, yera u dam wa
ma u bũu ni nu wãa Yudan tem səə ka
Bɛnyamɛɛn tem səə kpuro kpeerasia
ka sere maa ni nu wãa wuu si ba
mwɛɛra səə Efaraimun guurə. Ma u
Yinni Gusunən yãku yeru seeya te ta
ra n wãa sãa yerun wuswaaə.
9 Ma u Yudaba kpuro mɛnna
ka Bɛnyamɛɛba ka Efaraimuba ka
Manaseba ka sere Simɛəba, be, be
ba wurama win mi Yudaə. Domi
Isireliba dabira ta wurama Yudaə yèn
sɔ̃ ba wa ma Gusunə, Asan Yinni u ka
nùn wãa.
10 Ma ba mɛnna Yerusalɛmuə wɔ̃ən
suru itase səə. N deema Asan bandun
wɔ̃ə wəkura nəəbuse səəra mi.
11 Yen tɔ̃ə te, arumani ye ba gura səə,
kɛtɛ nata ka wunəbu (700) ka yãanu
nərəbun suba nəəba yiruwa (7.000) ba
ka Yinni Gusunə yãkunu kua.
12 Ba nəə mwɛɛru kua ma ba koo
Gusunə ben baababan Yinni kasuwa
ka ben gɔ̃ru kpuro, ka ben bwɛ̃ra
kpuro.
13 Ben wi u yina u Gusunə Isireliban
Yinni kasu, ba koo yɛ̃ro gowa, baa ù n
sãan na bukuro ǹ kun mɛ bii, tən durə
ǹ kun mɛ tən kurə.
14 Ma ba bɔ̃ri yi wurama ka dam
Yinni Gusunən wuswaaə, ma ba nuku
dobun kuuki mɔ̀ ba kəbi ka guunu
soosimə.
15 Ma Yudaba kpuro ba nuku dobu
kua ben nəə mwɛɛ te ba kuan sɔ̃. Domi
ba tu kuawa ka ben gɔ̃ru kpuro. Ma ba
Yinni Gusunə kasu ka ben gɔ̃ru kpuro.
Ma u bu tii sɔ̃əsi, u bu wɛ̃rabu wɛ̃ beri
berika.
16 Asa u mam Maaka win mɛro yara
bandun di. Domi u bwãaroku kua
Asitaaten sɔ̃. Ma Asa u gu kəsuka
muku muku u dɔ̃ə mɛni wəwaə ye ba
mɔ̀ Sedoroni.
17 Adama Asa u ǹ kpĩa u gungunu mi
ba ra bũnu sã kpuro kpeerasie baa mɛ
u tii Gusunə wɛ̃ mam mam win wãaru
kpuro səə.
18 Wi ka win tundo ba sii geesu ka
wura ka gãa bwese bweseka yi Yinni
Gusunən sɔ̃. Ma u ye kpuro sua u ka
da Yinni Gusunən sãa yerə.
19 Ma tabu yɔ̃ra saa ye səə, sere n ka
kua Asan bandun wɔ̃ə tɛna ka nəəbuse
səə.

16

Asa u ka Basa,

Isireliban sina boko tabu kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:16-22)

1 Asan bandun wɔ̃ə tɛna ka nəəba
tiase səə, yera Basa, Isireliban sina
boko u Yudaba tabu wərima. Ma u
Rama gbãraru toosi u ka Asan təmbu
Yudaba yinari bu du bu yari.
2 Yera Asa u sii geesu ka wura
yarama Yinni Gusunən arumani beru
yerun di ka maa sina bokon arumani
beru yerun di. Ma u ka ye kpuro gəra
Sirin sina boko Bɛni Hadadin mi, wi u
wãa Damasiə.
3 U nɛɛ, u de bu arukawani bəke nge
mɛ ben baababa ba raa bəkua. Wee
u nùn sii geesu ka wura mərisiammɛ.
Yen sɔ̃, u de u win arukawani kusia
ye wi ka Basa Isireliban sina boko ba
bəkua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri.
4 Ma Bɛni Hadadi u Asan gari yi
wura. Ma u win tabu sinambu gəra
bu Isireliban wusu wəri. Ma ba Iyoni
wəri ka Danu ka Abɛli Maimu ka sere
maa Nɛfitalin wuu sìn mi ba ra dĩanu
bere.
5 Sanam mɛ Basa u ye nua, yera u
win səmburu yɔ̃rasia u Raman bana
ye deri.
6 Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu
ka dãa ye Basa u raa ka Rama banimə
mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa
bana.

Asa u Gusunən səmə Hanani
pirisəm doke

7 Saa ye səəra, Gusunən səmə
Hanani u da u Asa Yudaban sina boko
deema u nɛɛ, yèn sɔ̃ a wunɛn naanɛ

doke Sirin sina boko sɔɔ, n ǹ mɔ Gusunɔ wunɛn Yinni sɔɔ, yen sɔ̃, Sirin sina bokon tabu kowobu ba koo nun kisirari.
8 Etiopigibu ka Libigibu ba tabu kowo dabi dabinu mɔ ka tabu kɛkɛ dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere maa maasɔbu. Ka mɛ, Yinni Gusunɔ u nun bu nɔmu bɛria yèn sɔ̃ a nùn naanɛ kua.
9 Domi Yinni Gusunɔ u kpuro mɛɛra handunia ye sɔɔ u ka wa be ba nùn kĩ ka ben gɔ̃ru kpuro. Adama wunɛ, a gari baka kookoosu kua gari yi sɔɔ. Yen sɔ̃, saa tɛ̃n di, ba koo ka nun tabu ko.
10 Ma Asa u ka Gusunɔn sɔmɔ wi mɔru kua gem gem. Ma u dera ba nùn pirisɔm doke. Saa ye sɔɔra u maa Yudaban gabu dam dɔremɔ.

Asan bandun kpeeru (I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:23-24)

11 Asan bandun tore ka ten kpeerun gari yi yorua Yudaban sinambu ka Isireliban sinambun tireru sɔɔ.
12 Asan bandun wɔ̃ɔ weeru tia sarise sɔɔ, u naasu bara sere u nɔni sɔ̃ɔra. Baa mɛ u barɔ, ka mɛ, u ǹ Yinni Gusunɔ kasu. Timgiba u kasu.
13 Ma Asa u kpuna u gu win bandun wɔ̃ɔ weeru ka tiase sɔɔ. U da u win baababa deema.
14 Ba nùn sikua siki ni u dera ba gban teerɔ Dafidin wuuɔ. Bu sere nùn sike, ba nùn kpĩwa kpin yeru garun mi tè sɔɔ ba turare bwese bwe-seka mɛnna ye ba kua nge mɛ turare kowobu ba ra ko. Ma ba nùn ye dɔ̃ɔ dokea gem gem.

Yosafati u bandu di

17

1 Asan gɔɔn biru, win bii Yosafatiwa u bandu kɔsire kua.
2 U win bandun dam sire Isireliban sɔ̃. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan wuu gbãranugisu kpuro sɔɔ. Ma u maa wirugibu yi yi Yudan tem mɛ sɔɔ ka sere maa Efaraimun wusu sɔɔ si win tundo Asa u raa mwɛɛra.
3 Yinni Gusunɔ u ka Yosafati wãa. Domi u sĩa Dafidi win sikadon yiri gbiikii sɔɔ. U ǹ bũu wi ba mɔ̀ Baali kasu u sãwa.
4 Gusunɔ win sikadon Yinniwa u kasu. Ma u win woodaba mɛm nɔɔwa. U ǹ Isireliban yira swĩi.
5 Yinni Gusunɔ u Yosafatin bandu dam sire. Ma Yudaba kpuro ba ka nùn kɛ̃nu naawammɛ. U dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa.
6 Ma win gɔ̃ru ga tãsa Yinni Gusunɔ sɔɔ. Ma u dera ba bũnu ka nin sãa yenu kɔsuka Yudaɔ.
7 Win bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ, yera u win tabu sinam beni gɔsa bu da bu keu sɔ̃ɔsi Yudan wusu sɔɔ. Bera Bɛni Haili ka Abudiasi ka Sakari ka Nɛtanɛɛli ka Misee.
8 Ma u dera Lefiba ba bu swĩi. Lefi bera Semaya ka Nɛtania ka Sebadia ka Asaɛli ka Semiramɔtu ka Yonatam ka Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya ka sere yãku kowo beni, Elisama ka Yoramu.
9 Ba Yinni Gusunɔn woodan tireru nɛni ba ka Yudaban wusu bukianɛ, ba bu wooda yen keu sɔ̃ɔsimɔ.

Yosafatin bandun dam

10 Sinam be ba ka Yudaba sikerenɛ ba bɛrum duura Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ba ǹ maa ka Yosafati tabu kue.
11 Filisitiba ba ka Yosafati kɛ̃nu naawa, ka sere maa wɔ̃ɔ gobi yi ba ra nùn kɔsie ka sii geesun gobi. Ma Daarububa ba ka nùn yaa sabenu naawa. Niya yãanu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka nata ka wunɔbu (7.700) ka bonu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka nata ka wunɔbu.
12 Ma Yosafatin yiiko ya sosimɔ ya dɔɔ. Ma u dii damginu ka maa wusu bana Yudaɔ mi ba ra dĩanu bere.
13 U sɔm dabi dabinu kua Yudan wusu sɔɔ. Ma u tabu kowo wɔrugɔba mɔ Yerusalɛmuɔ.
14 Tabu kowo ben geeru wee yɛnu ka yɛnu. Yudaba sɔɔ, be ba sãa tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) wirugibu, be wee. Adina ka win tabu kowo wɔrugɔba nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000).
15 Yen biru, Yokanani ka win tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu ka wɛnɛ (280.000).
16 Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii Yinni Gusunɔ wɛ̃ ka kĩru, u maa tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu (200.000) kpare.

17 Bɛnyamɛɛn bweseru səə, Eliada
tabu kowo wərugəwa u tabu kowobu
nərəbun suba goobu (200.000) kpare
be ba tɛnnu ka tɛrɛnu mə.
18 Ma Sosabadi u maa təmbu
nərəbun suba wunəbu ka wɛnɛ
(180.000) kpare be ba tabu yãnu nɛni.
19 Tabu kowo beniwa ba sina bokon
səma mà, be ba wãa Yudan wuu
gbãranugisu səə baasi.

18

Yosafati u ka Akabu

arukawani bəkua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:1-4)

1 Yosafati u dukia baka ka bɛɛrɛ baka
wa. Ma u ka Akabu arukawani bəkua
kurə kɛ̃ɛnaa səə.
2 Amɛn biru, u da u Akabu deema
Samariə. Ma Akabu u dera ba ka
yãanu ka kɛtɛ dabi dabinu go Yosafati
ka win təmbun sõ. Ma Akabu u
Yosafati kana bu da bu Ramətiə wəri ye
ya wãa Galadin temə.
3 U nɛɛ, Yosafati, kaa ka man da
Ramətiə, Galadin temə?
Ma Yosafati u nùn wisa u nɛɛ, oo.
À n səəru kpa, na maa kpawa mi.
Wunɛn təmbu bà n seewa, nɛgiba maa
seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da
kpa su wuu ge wəri sannu.

Səmə weesugiba nɛɛ,

Akabu koo tabu di
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:5-12)

4 Ma Yosafati u Isireliban sina boko
sõəwa u nɛɛ, adama a gina Yinni
Gusunə bikio a nə mɛ u koo nun sõ.
5 Ma Isireliban sina boko u səməbu
mɛnna təmbu nɛɛru (400). Ma u
bu bikia u nɛɛ, su tabu doo Ramətiə
Galadin temə? Nge su ku da.
Ma ba wisa ba nɛɛ, a doo, Gusunə u
koo nun ge nəmu bɛria.
6 Adama Yosafati u maa bikia u nɛɛ,
Yinni Gusunən səmə goo maa sari
mini wìn min di sa ko win gere nə?
7 Isireliban sina boko u wisa u nɛɛ,
Gusunən səmə turowa u wãa mini wìn
min di sa ko kpĩ su Gusunən gere nə.
Adama na nùn tusa domi u ku ra man
gãa geenu sõ ma n kun mə gãa kõsunu.
Win yĩsira Misee Yimilan bii.
Ma Yosafati u nùn sõəwa u nɛɛ, sina
boko, a ku gere mɛ.
8 Yera Isireliban sina boko u win
səm kowo gəra u da u Misee Yimilan
bii sokuma fuuku.
9 Ma Isireliban sina boko wi, ka
Yosafati Yudaban sina boko ba ben
sina yãnu doke, ben baawure u sõ win
sina kitarə Samarin gbãra kənnəwə.
Ma Gusunən səmə be kpuro ba wãa
ben wuswaaə ba gari mà.
10 Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u
sisun kəbunu seka. U nɛɛ, amɛniwa
Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, kəbi
yini yi sãawa yĩreru te ta wunɛn dam
sõəsimə mɛ kaa ka Sirigibu go mam
mam.
11 Ma Gusunən səmə be kpuro ba
gari tee yi gerua. Ba mà, a doo Ramətiə
Galadin temə. Kaa nasara wa. Yinni
Gusunə u koo nun wuu ge nəmu bɛria.

Misee u nɛɛ,

ba koo Akabu kamia
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:13-28)

12 Səmə wi ba gəra u bu Misee sokua
u Misee sõəwa u nɛɛ, wee Gusunən
səmə be ba wãa mi kpuro ba sina boko
gari dori gerua. Yen sõ, a de wunɛ ka
ben gari yi ko tee.
13 Ma Misee u wisa u nɛɛ, sere ka
Yinni Gusunən wãaru, ye wi, Gusunə
nɛn Yinni u man sõəwa, yera kon gere.
14 Ye Misee u tunuma sina bokon
mi, yera sina boko u nùn bikia u nɛɛ,
Misee, sa ko kpĩ su tabu da Ramətiə
Galadin temə? Nge su ku da.
Ma Misee u wisa u nɛɛ, i doo mɛ. I ko
i nasara wa. Yinni Gusunə u koo nun
bu nəmu bɛria.
15 Adama sina boko u nɛɛ, nən
nyewa kon nun bõrusia a sere man
gem sõ mɛ Yinni Gusunə u nun sõəwa
a gere.
16 Misee u nɛɛ,
na Isirelibə wa ba yarinɛ guunu wəllə,
ba sãa nge yãa ni nu kun kparo mə.
Ma Yinni Gusunə u nɛɛ,
tən beni ba ǹ kparo mə.
Ben baawure u gəsiro u wura yɛnuə ka
alafia.
17 Yera Isirelibən sina boko u
Yosafati sõəwa u nɛɛ, na ǹ daa nun
sõəwa ma u ku ra man gãa geenu sõ,
ma n kun mə gãa kõsunu?
18 Yera Misee u Akabu sõəwa u nɛɛ,
a Yinni Gusunən gari swaa dakio. Na

nùn wa u sɔ̃ win sina kitarɔ. Ma win tabu kowobu ba yɔ̃ win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ.
19 Ma u nɛɛ, wara koo Akabu nɔni wɔ̃ke u ka taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianɔ mɔ̀. Wini ù n gerua mɛni, wiɔnɔ u gere mɛ.
20 Yera hunde gaa ya yarima ya yɔ̃ra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya nɛɛ, kon Akabu wi nɔni wɔ̃ke. Ma Yinni Gusunɔ u ye bikia u nɛɛ, amɔna kaa koosina.
21 Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du Gusunɔn sɔmɔ be sɔɔ, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nɔni wɔ̃ke. Ma Yinni Gusunɔ u ye wisa u nɛɛ, ya wã. Swaa gea. Kaa maa kpĩ a bu nɔni wɔ̃ke. N n mɛn na, a yario a da a ko mɛ.
22 Wee tɛ̃, Yinni Gusunɔ u dera hunde ye, ya dua win sɔmɔ be sɔɔ bu ka nun weesu kua. Yen sɔ̃, a n yɛ̃ ma kɔ̃sa Yinni Gusunɔ u koo de yu nun deema.
23 Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u susi Miseen bɔkuɔ, u nùn baara so. Ma u nɛɛ, swaa yerà Yinni Gusunɔn hunde u ka yara nɛn min di u ka sere nun gari kua.
24 Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye gia dɔma te kaa n duku dukubu mɔ̀ a n kuku yeru kasu diaɔ.
25 Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i Misee mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun wirugii ka maa Yoasi sina bokon biin mi.
26 Kpa i bu sɔ̃ i nɛɛ, amɛniwa nɛ sina boko na gerua. Na nɛɛ, bu nùn mɔɔ bu kpɛ̃ɛ pirisɔm sɔɔ kpa ba n nùn dĩanu ka nim wɛ̃ɛmɔ saka sɔɔ sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.
27 Misee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n wurama ka alafia, n ǹ Yinni Gusunɔ u ka man gari kua. Bɛɛ be i wãa mini, bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:29-40)

28 Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ.
29 Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon yãnu ganu kɔsi ni ba ǹ ka man tubu. Adama wunɛ, a n wunɛn sina yãnu doke.

Mɛsuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da.
30 N deema Sirin sina boko u win tabu kɛkɛban tabu sinambu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna.
31 Ye tabu sinam be, ba Yosafati wɛndɛ kua, yera ba nɛɛ, Isireliban sunɔwa. Ma ba nùn kooro bure bu ka nùn wɔri. Adama u nɔɔgiru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn somi, u bu gira ba ka nùn tonda.
32 Ye tabu sinam be, ba wa ma n ǹ Isireliban sina boko mi, yera ba nùn deri ba doona.
33 Yera goo u sɛ̃u tooma Isireliban mi gia. U ǹ goo yĩisi. Adama ga na ga Akabu wɔri deedeeru mi win tarakpe ga yɔ̃ra. Yera u win tabu kɛkɛ swaa sɔ̃ɔsio sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tabu kɛkɛ ye sĩiyɔ biruɔ, kpa a man yara tabu sĩan di. Domi ba man mɛɛra kua.
34 Tabu swĩa yen dɔma te, sere ba sina boko nɛni u ka yɔ̃ win tabu kɛkɛ sɔɔ u mɛɛra Sirigibun sansani gia sere n ka kua yoka. Ye sɔ̃ɔ u dua, ma u gu.

Yosafati u wirugibu gɔsa

19

1 Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalɛmuɔ ka bɔri yɛndu.
2 Ma Yehu, Gusunɔn sɔmɔ Hananin bii u nùn sennɔ da. Ma u Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba ra tɔn kɔ̃so somi? A be ba Gusunɔ tusa kĩ? Yeniban sɔ̃, Yinni Gusunɔ u ka nun mɔru sãa.
3 Adama u gãa geenu wa ni a kua. Yera a bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu kpuro kɔsuka mam mam tem mɛ kpuro sɔɔ. Ma a wunɛn tii wɛ̃ a ka wi, Yinni Gusunɔ kasu.
4 Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalɛmuɔ. Ma u win tɔmbu bera saa Beri Seban di n ka da Efaraimun guunɔ. Ma u ben gɔ̃rusu wesia Gusunɔ ben baababan Yinnin mi.
5 Ma u siri kowobu yi Yudan wuu gbãraruguu baagere sɔɔ.
6 Ma u siri kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de i n tii sɛ ye i sirimɔ sɔɔ. Domi n ǹ tɔmbun sɔ̃ i siribu mɔ̀. Yinni Gusunɔn sɔ̃na i sirimɔ. U ko n maa wãa bɛɛn bɔkuɔ.
7 Yen sɔ̃, i de i nùn nasia kpa i n tii sɛ. Domi Yinni Gusunɔn mi, weesu sari.

U ku ra maa goo garisi tuko. Mɛya u ku ra maa nɔm biram kɛ̃nu mwɛ.
8 Sanam mɛ ba wurama Yerusalɛmuɔ,
Yosafati u Lefiba ka yãku kowobu yi,
ka sere maa Isireliban guro gurobu,
bu ka tɔmbu siria bà n gari gɛɛ mɔ.
9-10 Wee wooda ye u bu wɛ̃. U nɛɛ,
goo ù n ka siribu na bɛɛn mi saa wuu
gagun di yèn sɔ̃ ba goo go, ǹ kun mɛ
goo u wooda sara, ǹ kun mɛ u Yinni
Gusunɔn yiirebu gabu yina, i ko i nùn
siriawa dee dee Gusunɔn nasiaru sɔɔ,
ka murafitiru sariru sɔɔ, ka gɔ̃ru dɛɛrɔ.
I de i bu swaa gea sɔ̃ɔsi kpa bu ku raa
Yinni Gusunɔ torari kpa u ku bɛɛ ka
bɛɛgibu mɔru ko. Nge mɛya i ko i n da
ka bu sirie kpa i ku ka taarɛ wa.
11 Wee yãku kowo tɔnwero Amaria
u ko n sãa wirugii sãarun swaa sɔɔ, kpa
Sebadia, Isimɛɛlin bii Yudaban yɛnu
yɛ̃ro u n sãa wi u ra sina bokon yɛnun
wunanɔsu ko, kpa Lefiba ba n maa sãa
siri kowobu. Yen sɔ̃, i tii dam kɛ̃ɛyɔ
kpa i se i sɔma ko, kpa Yinni Gusunɔ
u n wãa ka wi u koo gea ko.

Yosafati u ka Edɔmuba tabu kua

20

1 Yeniban biru, Mɔabuba ka
Amɔniba ba seewa ba Yosafati tabu
wɔrim wee.
2 Ma ba na ba ye Yosafati sɔ̃ɔwa. Ba
nɛɛ, wee tɔn dabiru ta nun wɔrim wee
saa nim wɔ̃ku bɔruguun guru giɔn
di, Edɔmun temɔ. Ba wãa Hasasɔn
Tamaaɔ ye ya wãa Engɛdiɔ.
3 Yera Yosafati u nanda. Ma u
Gusunɔ kasu. U dera ba nɔɔ bɔkua
Yudan tem kpuro sɔɔ.
4 Ma Yudaba kpuro ba mɛnna bu ka
Yinni Gusunɔ kana. Tɔmbu kpurowa
ba na saa Yudan wusu kpuron di bu ka
Yinni Gusunɔ kasu.
5 Yosafati u seewa u yɔ̃ra Yudaba ka
Yerusalɛmugii ben suunu sɔɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerun yaara kpaan
wuswaaɔ.
6 Ma u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn baababan
Yinni, wuna a sãa Yinni wɔllɔ. Wuna a
bwesenu kpuron bandu nɛni. Wuna
a maa dam kpuro nɛni wunɛn nɔmaɔ.
Goo sari wi u koo ka nun tabu ko.
7 Yinni Gusunɔ, wuna a tem min
tɔmbu gira bɛsɛ, wunɛn tɔmbu Isire-
liban wuswaan di. Ma a mu bɛsɛ,
Aburahamu wi u nun kĩan bibun
bweseru wɛ̃.
8 Sa sina tem mɛ sɔɔ. Ma sa sãa yeru
bana te ta wunɛn yĩsiru sɔɔwa.
9 Sa nɛɛ, wahala gaa yà n sun deema,
aa, taba? Wunɛn siribu bu sun
wɔriwa? Aa, barara? Aa, gɔ̃ɔra?
Ma sa seema sa na diru mini wunɛn
wuswaaɔ sa nun kana bɛsɛn wahala
sɔɔ, kaa sun wurari kpa a sun faaba ko.
10-11 Wee tɛ̃, Mɔabuba ka Amɔniba
ka Edɔmuba be ba wãa Seirin guurɔ ba
na bu bɛsɛ Isireliba gira tem mɛ a sun
wɛ̃n di. N deema a raa bɛsɛn baababa
sɔ̃ɔwa a nɛɛ, bu ku du bwese ni sɔɔ
sanam mɛ ba wee Egibitin di. Ma ba
bu deri, ba ǹ bu kam koosie. Wee, ba
wee bu sun kɔ̃sa kua.
12 Yera wunɛ Yinni Gusunɔ, a ǹ kaa
bwese ni siri? Domi bɛsɛ, sa ǹ dam
gam mɔ. Wee tɔn dabira sun wɔrim
wee, sa ǹ yɛ̃ ye sa ko ko. Adama wuna
sa mɛɛra.
13 Ma Yudaba kpuro ba yɔ̃ Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ ka ben kurɔbu ka
bibu kpuro.

Gusunɔ u dera Yudaba ba tabu di

14 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u
Yaasiɛli, Sakarin bii yɔɔwa tɔmbun su-
unu sɔɔ. Yaasiɛli wi, u sãawa Asafun
bweseru, Lefiba sɔɔ. Win sikadobara
Bɛnaya ka Yeyɛli ka Matania.
15 Ma Yaasiɛli u nɛɛ, bɛɛ Yudaba
kpuro, ka bɛɛ Yerusalɛmugibu kpuro,
ka sere wunɛ sina boko Yosafati, i
swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u
gerumɔ. U nɛɛ, i ku nanda, i ku maa
wurura tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi
n ǹ bɛɛ i ko i tabu ko. Wi, Yinni
Gusunɔn tiiwa u koo taa bi ko.
16 Sia i doo i bu wɔri. Ba koo kurana
saa gunguu te ba mɔ̀ Sisin di, kpa i bu
deema wɔwi piibu gagu sɔɔ gbabu te
ba mɔ̀ Yeruɛliɔ.
17 Bɛɛn tii i ǹ tabu mɔ̀. Adama i gesi
doo i yɔ̃ra mi. I ko i wa faaba ye Yinni
Gusunɔ u koo bɛɛ ko. Bɛɛ Yudaba ka
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i ku nanda, i ku
maa wurura. Sia i yario i ka bu yinna.
Wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa.

18 Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka Yerusalɛmugibu ba yiira ba wuswaa tem girari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
19 Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Koreba ba seewa ba Gusunɔ Isireliban Yinni siaramɔ ka nɔɔgiru.

20 Yera ba yara buru buru yellu ba da gbaburu gia te ba mɔ̀ Tekoa. Sanam mɛ ba yariɔ, yera Yosafati u seewa u yɔ̃ra. U nɛɛ, bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalɛmugibu, i man swaa dakio i nɔ. I Gusunɔ bɛɛn Yinni naanɛ koowo, kpa i dam wa. I bɛɛn naanɛ dokeo win sɔmɔbun gere sɔɔ, kpa i nasara wa.

21 Ma ba nɔɔsina ka tɔn be. Yera Yosafati u wom kowobu gɔsa ba n sãa yãnu sebua, kpa ba n tabu kowobu gbiiye, ba n Yinni Gusunɔ siaramɔ ka womu geni, ba n mɔ̀, i Yinni Gusunɔ siaro. Domi win durom mu ǹ nɔru mɔ.

22 Sanam mɛ tɔn be, ba taki seewa ba womu mɔ̀ bu ka Yinni Gusunɔ siara, yera Yinni Gusunɔ u Amɔniba ka Mɔabuba ka Edɔmu be ba wãa guu te ba mɔ̀ Seiriɔ burisina. Ma ba sɛ̃sukuna ben tii tiinɛ.
23 Amɔniba ka Mɔabuba ba Edɔmuba wɔri ba kam koosia mam mam. Ye ba bu go ba kpa, yera ba wɔrina ben tii tiinɛ ba goona.

24 Sanam mɛ Yudaba ba tunuma mìn di ba ra n tem mi gãanu ku ra kpi wɛndɛ sãa, yera ba mɛɛra bera mì gia tɔn dabira raa wãa, ma ba deema gona nu kpĩ kpĩ. Goo kun kisire.

25 Yera Yosafati ka wigibu ba na ba goo nin yãnu potira. Ba dukia gurawa be sɔɔ ka sere gãa gobiginu. Ba yãa ni gurawa nge mèn nɔɔ ba koo kpĩ bu sua. Ba kuawa sɔ̃ɔ ita ba yãa ni guramɔ. Domi nu kpã.

26 Sɔ̃ɔ nnɛse, ba mɛnna wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Beraka. Ma ba Yinni Gusunɔ siara. Yen sɔ̃na ba yam mi yĩsiru kã Beraka. Tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, mi ba Yinni Gusunɔ siara.

27 Yosafati u Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura Yerusalɛmuɔ. Domi Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu wɛ̃ ben yibɛrɛ be u bu kamian sɔ̃.

28 Ba dua Yerusalɛmuɔ ba womusu mɔ̀ ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu ka kɔbi ba ka dua sere Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

29 Ma tem tukum sinambu kpuro ba Yinni Gusunɔ nasia sanam mɛ ba nua ma u Isireliban yibɛrɛba kpeerasia.

30 Yosafati u win bandu diwa bɔri yɛndu sɔɔ. Ma Gusunɔ win Yinni u nùn wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:41-51)

31 Sanam mɛ Yosafati u bandu di Yudaɔ, wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbuwa u mɔ. Win mɛron yĩsira Asuba, Silikin bii. Ma u kua wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.

32 Yosafati u win tundo Asan yira swĩiwa mam mam. Gea u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

33 Adama u ǹ gunguu nìn mi ba ra bũu yãkunu ko kpuro kpeerasie. Domi win tɔmbu Yudaba ba ǹ ben gɔ̃ru Gusunɔ ben baababan Yinni wɛ̃ mam mam.

34 Yosafatin kookoosun sukum, gbiikisu ka dãakisu, ye kpuro ya yorua Yehu, Hananin biin tireru sɔɔ te ba doke Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

35 Yeniban biru, Yosafati u da u ka Akasia Isireliban sina boko arukawani bɔkua. Akasia wi, u ǹ Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃.

36 Durɔ wiya Yosafati u ka arukawani bɔkua ma ba goo nimkusu kua si su ra de Taasisiɔ. Ba goo nimkuu si kuawa Ɛsioni Gebɛɛɔ.

37 Yera Ɛliesɛɛ, Dodafan bii, Maresagii u Gusunɔn gari gerua Yosafatin sɔ̃ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo wunɛn sɔmburu kam koosia yèn sɔ̃ a ka Akasia arukawani bɔkua.

Yen biruwa goo nimkuu si, su kɔsikira. Su ǹ maa kpĩa su Taasisi de.

21

1 Yeniban biru, Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nùn sika win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yoramu u bandu kɔsire kua.

Yoramu u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:16-24)

2 Yoramu u wɔnɔbu mɔwa nɔɔba tia. Be kpuro ba sãawa Yosafatin bibu.

Bera Asaria ka Yeyɛli ka Sakari ka Asaria ka Mikaɛli ka Sefatia.
3 Ben tundo u ben baawure kɛ̃ru wɛ̃ ta kpã. Tera sii geesu ka wura ka gãa gobiginu ka wuu si su gbãranu mə Yudan temə. Adama Yoramuwa u bandu wɛ̃ domi wiya u sãa win bii gbiikoo.
4 Sanam mɛ Yoramu u ban te di u kpa, ma u tu tãsisia, yera u win wənə be kpuro ka Isireliban bukurobu gabu go.
5 Sanam mɛ Yoramu u ban te di, u məwa wõə tɛna ka yiru. Ma u kua wõə nəəba ita bandu səə Yerusalɛmuə.
6 Isireliban sinambun yira u swĩi nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua. Domi Akabun bii tən kurəwa u sua kurə. Kõsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə.
7 Adama Yinni Gusunə u ǹ wure u nùn go, arukawani ye u ka Dafidi bəkuan sõ ye u nɛɛ, Dafidi kun kəsire biamə bandu səə win bweserə.
8 Yoramun waati ye səə, Edəmuba ba ka tii yina, ma ba ben sunə kua.
9 Yera Yoramu u seewa ka win tabu sinambu ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe, ma ba bu tarusi. Adama, ye n kua wõkuru, ma ba duki yakura.
10 Saa yen dəma ten diya Edəmuba ba ka tii yinɛ sere ka gisən gisə.

Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi yèn sõ ba Gusunə ben baababan Yinni deri.
11 Yoramu u mam bũu yãku yenu kua Yudaban guunu wəllə. Ma u dera ba bũu gasirinu wəri. U bu bəriewa ni səə mam mam.
12 Yera Gusunən səmə Eli u nùn yorua u nɛɛ, amɛniwa Gusunə wunɛn baaba Dafidin Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, a ǹ sĩa wunɛn baababa Yosafati ka Asa, Yudaban sinambun yira səə.
13 Isireliban sinambun yira səəra a sĩa. Ma a dera Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro ba bũu gasirinu wəri nge mɛ Akabun yɛnugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen biru, a maa wunɛn wənəbu mwɛɛra a go, be, be ba nun sanə kere wunɛn tundon yɛnuə.
14 Yen sõ, Yinni Gusunə u koo wunɛn təmbu wahala baka doke, ka wunɛn kurəbu ka wunɛn bibu ka sere maa bɛɛn arumani ye i mə.
15 Kpa u wunɛn tii bara bakaru kpɛ̃ɛ nuki səə. Kpa ta n kpɛ̃amə tõə baatere sere tu ka wunɛn nuki yarama təəwə.
16 Yera Yinni Gusunə u Filisitiba seeya ka Daarububa be ba wãa Kusigibun bəkuə. Ma ba Yoramu wəri.
17 Yera ba Yudaba wəri ba ben dukiaba mwɛɛra ye ya wãa sina bokon yɛnuə ka maa win bibu ka win kurəbu ba ka doona. Win bii dãako Akasiawa ba deri, wi ba maa mə̀ Yoakasi.
18 Yeniban biru, Yinni Gusunə u sina bokon tii bararu kpɛ̃ɛ nukurə te u ǹ bɛkuramə.
19 Ma win bara te, ta sosimə tõə baatere. Bara ten wõə yiruse səəra win nuki yarima ten wahalan sõ. Ma u gu nəni swãa bakaru səə. Win təmbu ba ǹ nùn turare dõə dokeye nge mɛ u win baababa kua.
20 Yoramu u məwa wõə tɛna ka yiru sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wõə nəəba ita bandu səə Yerusalɛmuə. Ye u gu, goo kun nùn wənwəndu kue. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuə. Adama n ǹ mə sinambun sikaə.

22

Akasia u bandu di Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29)

1 Yerusalɛmugibu ba dera Akasia, Yoramun bii dãako u bandu di win tundon ayerə. Domi yibɛrɛ be ba na ka Daarububa ba win maabu kpuro wəri ba go. Nge mɛya Akasia u ka bandu wa u di.
2 Sanam mɛ u bandu di, u məwa wõə yɛnda yiru. Wõə tia u kua bandu səə Yerusalɛmuə. Win mɛron yĩsira Atali, Omirin bii.
3 U sĩawa Akabun yɛnugibun yira səə. Domi bwisi kõsiya win mɛro u nùn kɛ̃mə u ka kõsa ko.
4 Kõsa u kua Yinni Gusunən nəni səə nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua. Ben miya u bwisi kɛ̃əbu wa win tundon gəən biru. Ba nùn bwisi kõsi kã, ma yi nùn kam koosia.
5 Domi u ka Yoramu Akabun bii, Isireliban sina boko tabu da bu ka Hasaɛli, Sirin sina boko tabu wəri

Ramətiə Galadin temə. Ma Sirigibu ba Yoramu mɛɛra kua.
6 Ma u gəsira Yisirɛɛliə bu ka win mɛɛra ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban sina boko u na Yisirɛɛli mi u ka nùn wa mi ba nùn tim nɛndu kuammɛ. Domi mɛɛra ye, ya ǹ sanə mò.
7 Yinni Gusunə u dera Akasia u Yoramu beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura mi, yera wi ka Yoramu ba Yehu, Nimusin bii wərim da. N deema Yinni Gusunəwa u Yehu wi gəsa u ka Akabun yɛnugibu kpeerasia.
8 Sanam mɛ u Akabun yɛnugii be kpeerasiamə, yera u ka Akasian sina bwãabu yinna ka win maabun bibu be ba nùn kɔ̃su. Ma Yehu u be kpuro mwɛɛra u go.
9 Ma ba Akasian tii kasu ba mwa Samariə, mi u kukua. Ba ka nùn na Yehun mi, ba go. Ma ba nùn sikua yèn sɔ̃ u sãa sina boko Yosafati wi u Gusunə kasu ka win gɔ̃ru kpuron bii.

Akasian bwese te səə, goo sari wi u sãa dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:1-3)

10 Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go.
11 Sanam mɛ ba bii be goomə, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tən kurə u Yoasi, Akasian bii sua u berua asiri səə. Ma u nùn sua u ka da ka win nəərio mi kpin yenu wãa sãa yerə. Nge mɛya Yoseba, yãku kowo Yehoyadan kurə u ka Yoasi wəra Atalin nəman di, u ǹ ka nùn wa u go. Yoseba wi, u sãawa Akasian sesu.
12 Ba nùn beruawa wɔ̃ə nəəba tia Yinni Gusunən sãa yerə. Domi Atali u bandu dii saa ye.

23

Ba Atali bandu yara
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:4-20)

1 Wɔ̃ə nəəba yiruse səə, Yehoyada u wərugəru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu kowobu wunəm wunəm kpare arukawani bəkua. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimɛɛli, Yokananin bii ka Asaria, Obɛdin bii ka Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Sikirin bii.
2 Ba Yudan tem bukiana. Ma ba Lefiba mɛnna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isireliban yɛnu yɛ̃robu. Be kpuro ba na Yerusalɛmuə.
3 Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bəkua Yinni Gusunən sãa yerə. Yera Yehoyada u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, wee, sina bokon bii u koo bandu di Yerusalɛmuə nge mɛ Yinni Gusunə u gerua Dafidin bibun sɔ̃.
4 Wee ye ba koo ko. Be ba koo səmburu ko tɔ̃ə wɛ̃rarugiru səə, yãku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bənu kowa wuunu ita.
5 Wuu teeru ta n sãa yerun kənnəsu kɔ̃su, kpa wuu teeru ta n sina kpaaru kɔ̃su, kpa itaseru ta n wãa kənnəwə ge ba mò Kpɛɛkpɛɛku, kpa tən be ba tie kpuro ba n yɔ̃ sãa yerun yaaraə.
6 Goo u ku raa du Yinni Gusunən sãa yerə ma n kun mə yãku kowobu ka Lefiba be ba səmburu mò dəma te. Beya ba koo kpĩ bu du mi, domi beya ba dɛɛre. Təmbu kpuro ba koo yɔ̃rawa təəwə bu kənnə kɔ̃su.
7 Lefiba ba koo sina boko sikerenawa, kpa ben baawure u n tabu yãnu nɛni, wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wãawa sina bokon bəkuə sanam mɛ u duə ka sanam mɛ u yariə.
8 Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yãku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u win təmbu sua be ba duə səmburu səə ka be ba yariə tɔ̃ə wɛ̃rarugii te səə. Domi yãku kowo Yehoyada u ǹ goo bure.
9 U tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu yaasi ka tɛrɛ bakanu ka piiminu wɛ̃. Tɛrɛ ni, nu sãawa sina boko Dafidiginu ni nu wãa Yinni Gusunən sãa yerə.
10 Ma u təmbu yi yi ba sina boko sikerenɛ saa sãa yee ten nəm geu gian di n ka da ten nəm dwarə yãku yerun bəkuə. Ben baawure u win tabu yãnu nɛni.
11 Yera ba ka Yoasi susima. Ma Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum tãre u kua sina boko. Ma ba nùn sina furə dokea. Ma ba nùn woodan tireru wɛ̃ ba nɛɛ, sina boko, wunɛn wãaru tu dakaa da.

12 Ye Atali u nua tɔmba duki mɔ̀ ba
sina boko tɔmamɔ,
13 yera u na ben mi, Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. U mɛɛra u deema sina boko
u yɔ̃ turaru wɔllɔ. Ma wirugibu ka
be ba kɔbi wuramɔ ba yɔ̃ win bɔkuɔ.
Tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ̀, ba
kɔbi soomɔ. Yera wom kowobu ba
womusu mɔ̀ ka ben dwee yãnu ba
Yinni Gusunɔ siaramɔ. Yera Atali
u win yãnu nɛnua u gɛ̃ɛka nuku
sankiranun sɔ̃. U nɛɛ, ba man seesi! Ba
man seesi!
14 Ma Yehoyada u tabu sinam be
yara be ba sãa tabu kowobu wunɔm
wunɔm wirugibu. U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
Atali wi yaro. Wi u maa nùn swĩi, kpa i
yɛ̃ro go ka takobi. N deema yãku kowo
Yehoyada u raa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ku
nùn go sãa yeru mi.
15 Ma ba nùn deri u da sina bokon
dirɔ saa dumin kɔnnɔn di. Miya ba
nùn sɛ̃re ba go.
16 Yeniban biru, Yehoyada ka tɔn be
ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani
bɔkua ba nɛɛ, ba ko n sãawa Yinni
Gusunɔn tɔmbu.
17 Ma tɔn be kpuro ba dua bũu wi
ba mɔ̀ Baalin dirɔ ba ye kɔsuka ka yen
turarɔ ka yen bwãarokunɔ. Ma ba yen
yãku kowo Matani go yen yãku yenɔ.
18 Yehoyada u Yinni Gusunɔn sãa
yeru Lefi be ba sãa yãku kowobu
nɔmu bɛria bu kɔ̃su. N deema
Dafidi u raa bu bɔnu kua wuu
wuuka bu ka Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kua nge mɛ Mɔwisin
wooda ya gerua. Kpa ba n da maa
womusu ko ka nuku dobu bu ka
Gusunɔ siara.
19 U kɔnnɔn kɔ̃so be yiwa sãa yee ten
kɔnnɔwɔ kpa disigii goo u ku raa ka du
mi.
20 U tabu sinambu ka sina bibu ka
wuun bukurobu ka sere tɔmbu kpuro
mɛnna. Ma u dera ba ka sina boko
yara Yinni Gusunɔn sãa yerun di, ma
ba ka nùn da sina kpaarɔ saa kɔnnɔ ge
ga wãa gunguru gian di. Miya ba sina
boko sinasia sina kitarɔ.
21 Ma tɔmbu kpuro ba nuku dobu
mɔ̀.

Wuu ga wãa bɔri yɛndu sɔɔ yèn sɔ̃ ba
Atali go.

24

Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔnwa (I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:1-17)

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa Yoasi u mɔ
sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ
weeru bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win
mɛron yĩsira Sibia, Beri Sebagii.
2 Yoasi u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ
wɛ̃re yãku kowo Yehoyadan wãaru
kpuro sɔɔ.
3 Yera Yehoyada u Yoasi kurɔbu yiru
sua. Ma ba Yoasi bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu marua.
4 Yeniban biruwa Yoasi u gɔ̃ru doke
u Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔmɛ.
5 Ma u yãku kowobu ka Lefiba
mɛnna u nɛɛ, i yario i da Yudaban
wusu sɔɔ, ka Isirelibagisɔ i gobi
mwɛɛri wɔ̃ɔ baagere i ka Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin sãa yeru sɔmɛ. I de i ye ko
fuuku.

Adama Lefiba ba ǹ ye kue.
6 Yera sina boko u yãku kowo
Yehoyada soka. U nùn bikia u nɛɛ,
mban sɔ̃na a ǹ Lefiba gobi yi bikie yi
Mɔwisi Yinni Gusunɔn sɔm kowo u
Isireliba bure bu ka Yinni Gusunɔn
sãa yeru sɔmɛ.
7 Domi Atali tɔn kɔ̃so wi ka win bibu
ba Yinni Gusunɔn sãa yerun yãnu
gura ka ten dendi yãnu ba ka bũu wi
ba mɔ̀ Baali sãwa.
8 Yera sina boko u nɛɛ, bu de bu
kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi
sãa yerun kɔnnɔwɔ tɔɔwɔ.
9 Ma ba kpara Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ
ba nɛɛ, bu ka gobi yi na yi Mɔwisi
Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba bure
gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi.
10 Yɛnu yɛ̃robu ka tɔn be kpuro ba
nuku dobu kua. Ma ba ka gobi na ba
kpɛ̃ɛmɔ kpakoro te sɔɔ sere ta ka yiba.
11 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba ba ra nɛwa bu
kpakoro te sua bu ka da tɔn be sina
boko u gɔsa ba n da gina tu mɛɛrim mi.
Bà n deema kpakoro te, ta yiba, yera
sina bokon tire yoro ka yãku kowo
tɔnweron sɔmɔ ba ra gobi yi wie kpa
bu kpakoro te wesia ten ayerɔ. Nge
mɛya ba ra ko tɔ̃ɔ baatere, kpa bu gobi
wa yi n kpã.

12 Yen biru sina boko ka Yehoyada ba ra gobi yi tən be wɛ̃ be ba səmbu te nəmu səndia. Domi ba səm kowobu sua be ba koo gobi kəsia. Ben gabu ba sãawa kpee dãkobu, gabu dãa dãkobu, gabu maa be ba ra sisu ka sii gandun səmburu ko. Tən beni kpurowa ba koo dii te səmɛ.
13 Be ba səmbu te nəmu səndia, ba səmburu kua. Ma ba dera ba sãa yee te səmmə. Ba dii te sənwa ta dam kua.
14 Sanam mɛ ba səmbu te kua ba kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina boko ka Yehoyadan mi. Ba sãa yee ten dendi yãnu kua ka mi ba ra yãku dõə mwaararuginu kon dendi yãnu, ka nəri, ka dendi yãnu ganu ni ba kua ka wura ka sii geesu. Ba ra yãku dõə mwaararugii ni kowa Yehoyadan wãarun tõru kpuro səə Yinni Gusunən sãa yerə.

Yoasi u Gusunə biru kisi

15 Yen biru, Yehoyada u təkəru kua kõə kõə. Ma u kpuna u gu. U məwa wõə wunaa teeru ka wəkuru sanam mɛ u gu.
16 Ma ba nùn sikua Dafidin wuuə, mi ba ra sinambu sike. Domi u gea kua Isireliə ka maa Yinni Gusunən wuswaaə ka sere sãa yee ten mi.
17 Yehoyadan gəən biru, Yudan wirugibu ba na ba sina boko kpuna ka bɛɛrɛ, ma u ben gari swaa daki.
18 Yera ba Gusunə ben baababan Yinnin sãa yeru biru kisi. Ma ba da ba bũu wi ba mə̀ Asitaate sãamə ka sere bwãarokunu ganu. Yera Yinni Gusunə u ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu məru kua. Domi ba tora.
19 Yinni Gusunə u bu win səməbu gəria bu wa bu ka gõru gəsia bu wurama win mi. Ma səmə be, ba ka bu gari kua. Adama ba ǹ swaa daki.
20 Yera Yinni Gusunən Hunde u Sakari, yãku kowo Yehoyadan bii yəəwa. Ma u yõra təmbun wuswaaə u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerumə. U nɛɛ, mban sõna i win woodaba saramə. I ǹ maa koorə. Domi i wi, Yinni Gusunə deri. Yen sõna win tii u koo maa bɛɛ deri.
21 Yera ba nəə toosi kua ka sina boko. Ma u bu wooda wɛ̃ bu ka Sakari kpenu kasuku bu go Yinni Gusunən sãa yerun yaaraə.
22 Sina boko Yoasi u duari gea ye Sakarin tundo Yehoyada u nùn kua. Ye Sakari u gəə dəə, yera u nɛɛ, Yinni Gusunə, a waawo kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:18-22)

23 Wõə tian biru, Sirigibun tabu kowobu ba Yoasi wərima. Ba Yudan tem kpuro wukiri, ba tunuma sere Yerusalɛmuə. Ma ba wirugibu go go ba ben yãnu gura ba ka ben sina boko daawa Damasiə.
24 Tabu kowo be Sirigibu ba ka na mi, ba ǹ dabi. Adama ka mɛ, Yinni Gusunə u dera ba Yudaban tabu kowo dabi dabinu kamia. Domi ba wi, Gusunə ben baababan Yinni deri. Nge mɛya Yinni Gusunə u Sirigibu denda u ka Yoasi sɛɛyasia.
25 Sanam mɛ Sirigii be, ba biru kisi, ba Yoasi deri wahala baka səə, ma win bwãaba nùn seesi ba go win kpin yerə yèn sõ u yãku kowo Yehoyadan bibu go. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuə. Adama ba ǹ ka nùn de mi ba ra sinambu sike.
26 Be ba nùn seesi, bera Sabadi ka Yosabadi. Sabadin mɛron yĩsira Simɛati, wi u sãa Aməni, Yosabadin mɛron yĩsira maa Simɛriti, wi u sãa Məabu.
27 Yoasin bibun geeru ka gari yi ba gerua win sõ ka sere Yinni Gusunən sãa yee te u sənwa, ye kpuron gari yi yorua sinambun faagin tireru səə. Win bii Amasiawa u bandu di win ayerə.

25

Amasia

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:1-7)

1 Amasia u məwa wõə yɛnda nəəbu sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuə. Ma u kua wõə yɛnda nəəbu ka nnɛ bandu səə. Win mɛron yĩsira Yoadani, Yerusalɛmugii.
2 U kua dee dee Yinni Gusunən nəni səə. Adama u ǹ win gõru kpuro Yinni Gusunə wɛ̃.

3 Sanam mɛ win banda dam kua,
yera u win bwãabu go be ba raa win
tundo go.
4 Adama u ǹ ben bibu go. U Yinni
Gusunɔn wooda swĩiwa ye u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u yorua woodan tireru sɔɔ u
nɛɛ, baababa ba ǹ gbimɔ ben bibun
toranun sɔ̃. Mɛya maa bibu ba ǹ gbimɔ
ben baababan toranun sɔ̃. Baawure u
koo gbiwa win tiin torarun sɔ̃.
5 Yera Amasia u Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba mɛnna yɛnu ka yɛnu ka
sere tabu sinam be ba tabu kowobu
wunɔm wunɔm ka nɔrɔm nɔrɔm
(1.000) kpare. Ma u bu gara saa be ba
wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di n ka girari be ba
kere mɛ. Ma ba kua tɔmbu nɔrɔbun
suba gooba wunɔbu (300.000). Ba
sãawa be ba tabu yɛ̃ sãa sãa. Ba koo
kpĩ bu ka yaasi ka tɛrɛnu sanna.
6 Ma u maa tabu durɔ wɔrugɔba
kasu Isireliba sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun
suba wunɔbu (100.000) bu ka nùn
somi kpa u bu sii geesun gobi tɔnnu
ita wɛ̃.
7 Yera Gusunɔn sɔmɔ goo u na u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, a ku de Isireliba bu
ka nun da. Domi Yinni Gusunɔ u ǹ ka
bu wãa, be Efaraimu be.
8 À n ka bu da, baa mɛ a dam mɔ,
Gusunɔ u koo nun sura yibɛrɛban
wuswaaɔ. Domi wiya u ra somi kpa u
kamia.
9 Ma Amasia u sɔmɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
amɔna kon ko tɛ̃ n ka nɛn sii geesun
gobi tɔnnu ita ye mwa ye na Isireliban
tabu kowo be wɛ̃ mi.
Yera sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ,
Gusunɔ u koo kpĩ u nun wɛ̃ n ye kpuro
kere.
10 Yera Amasia u tabu kowo be ba
na saa Efaraimuban min di mi wuna,
kpa bu ka gɔsira bu we. Adama tabu
kowo be, ba ka Yudaba mɔru kua, ma
ba gɔsira ben yɛnusɔ ka mɔru baka.
11 Ma Amasia u wɔrugɔru seewa
u win tɔmbu kpara ma u da u wãa
wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Bɔru. Miya u tɔmbu
nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go
Seirin bibun bweseru sɔɔ.
12 Ma ba maa tɔn ben nɔrɔbun suba
wɔkuru (10.000) mwɛɛra wasiru ba ka
da guuru wɔllɔ. Min diya ba bu kasi
kooma ba kasikira.
13 Adama Efaraimu be Amasia u
yinari bu ka nùn tabu da mi, ba pusi
Yudan wusu sɔɔ saa Samarin di n ka da
Bɛti Horoniɔ. Ma ba tɔmbu nɔrɔbun
suba ita (3.000) go, ba ben yãnu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia kamia (I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:8-14)

14 Sanam mɛ Amasia u Edɔmuba
kamia u wurama, yera u dera ba
Seirin bibun bweserun bũnu gurama
ba ka na win temɔ. Ma u nu kua win
tiiginu. U nu yiiramme u sãamɔ. Ma u
nu turare dɔ̃ɔ dokeamme.
15 Yera Yinni Gusunɔ u ka Amasia
mɔru kua. Ma u nùn win sɔmɔ goo
gɔriama. U nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na
a Edɔmuban bũnu gurama, ni, ni nu ǹ
kpĩa nu bu wɔre wunɛn nɔman di.
16 Sanam mɛ u gari yi mɔ̀ u dɔɔ, yera
Amasia u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wara nun
gɔsa a n ka sãa nɛ sina bokon bwisi kɛ̃ɔ.
A doonɔ min di. Mban sɔ̃na a kĩ bu
nun go.
Ye sɔmɔ wi, u doonɔ, yera u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na yɛ̃ ma Gusunɔ u gɔ̃ru
doke u nun kpeerasia yèn sɔ̃ a kua mɛ.
Wee a ǹ nɛn bwisi kɛ̃ru wure.
17 Sanam mɛ Amasia ka wigibu ba
nɔɔsina, yera u gɔra bu Yoasi, Isire-
liban sina boko Yoakasin bii, Yehun
debubu sɔ̃ bu nɛɛ, u na bu tabu yinna.
18 Yera Yoasi Isireliban sina boko u
wisima u nɛɛ, sãkin kikiru garu ta wãa
Libanin guurɔ. Tera ta dãa bakaru
sɔmɔbu gɔria Libaniɔ ta nɛɛ, a man
wunɛn bii wɔndia kɛ̃ɛma u ko nɛn biin
kurɔ. Adama gbeeku yɛɛ yi seewa yi
da yi sãkin kiki te taaka yi go.
19 Geema Amasia. Wee, a Edɔmuba
kamia. Ma a tii sue. Yen sɔ̃, a sinɔ sɛ̃ɛ
wunɛn yɛnuɔ. Mban sɔ̃na kaa tii tabu
sure bi bu koo ka nun kɔ̃sa naawa.
Domi wunɛ ka Yudaba, sa ko bɛɛ kam
koosia.
20 Adama Amasia kun nùn swaa
daki. Domi ye kpuro ya weewa saa
Yinni Gusunɔn min di u ka wa u nùn
yibɛrɛba nɔmu bɛria. Domi Amasia
wi, u Edɔmuban bũnu guramawa u
sãamɔ.
21 Yera Yoasi, Isireliban sina boko u
seewa u da u Amasia, Yudaban sina
boko wɔri Bɛti Semɛsiɔ Yudaban temɔ.

22 Ma Isireliba ba Yudaba kamia. Ma Yuda ben baawure u duka sua u wura win yɛnuɔ.
23 Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, Yoakasin debubu yoru mwa Bɛti Semɛsiɔ. Ma u ka nùn da Yerusalɛmuɔ.
Saa ye sɔɔra wi, Yoasi, u Yerusalɛmun gbãraru sura gɔm soonu nɛɛru (400) saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Efaraimun di sere n ka da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Gani gɔmburu.
24 Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu gura ka sãa yerun gãa gee ni nu wãa Obɛdi Edɔmun yɛnuɔ ka sere maa sina kpaarun arumani. Ma u gabu mɔɔru mwɛɛra u ka gɔsira win wuuɔ Samariɔ.

Amasian gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:15-20)

25 Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, u maa kua wõɔ wɔkura nɔɔbu bandu sɔɔ.
26 Ye Amasia u gbia u kua ka ye u kua dãku ten sukum, ye kpuro ya yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
27 Ye Amasia u ka Yinni Gusunɔ tonda u kpa, yera ba nùn seesi Yerusalɛmuɔ. Ma u duka sua u da u wãa Lakisiɔ. Miya ba nùn naa swĩi ba go.
28 Ma ba win goru suama ka dumi ba ka na ba sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ.

26

Osiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:21-22, 15:1-3)

1 Amasian gɔɔn biru, Yudaba kpuro ba Osiasi sua ba swĩi bandu sɔɔ win tundo Amasian ayerɔ. Saa ye sɔɔ, u mɔwa wõɔ wɔkura nɔɔbu ka tia.
2 Wiya u Elati bana u sɔnwa. Ma u dera ya kua Yudabagia win tundon gɔɔn biru.
3 Osiasi u kuawa wõɔ weeraakuru ka yiru Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Yekolia Yerusalɛmugii.
4 U sĩawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ win tundo Amasia u kua.

Osiasi u Gusunɔ biru kisi

5 Osiasi u kookari kua u ka Yinni Gusunɔ sãwa Sakarin wãaru kpuro sɔɔ. Sakari wi, u bwisi mɔ u ka kãsinu tubusia ni nu wee Gusunɔn min di. Saa ye sɔɔ, ye Osiasi u mɔ̀ kpuro ya ra nùn koorewa.
6 Sõɔ teeru u yara u ka Filisitiba wɔri. Ma u da u Gatin gbãraru yaba ka Yabinɛgiru ka Asidɔdugiru. Ma u wusu bana Asidɔdugibun temɔ Filisitiban wusun suunu sɔɔ.
7 Yinni Gusunɔ u nùn somi u ka Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be ba wãa Guri Baaliɔ ka sere Maoniba.
8 Saa ye sɔɔ, Amɔniba ba ka Osiasi kɛ̃nu naawammɛ ma u yĩsiru yara sere Egibitin tem nɔɔ bura yerɔ. Domi win dam mu nɔɔra baama kpuro.
9 Osiasi u kõsu yenu kua Yerusalɛmuɔ kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Gani gɔmburu, ka ge ga wãa wɔwa gia, ka gbãrarun goo gɔmkirɔ. Ma u dera nu dam mɔ.
10 U maa kõsu yenu bana gbaburɔ, ma u dɔkɔ dabi dabinu gba, domi u sabe dabi dabinu mɔ ni nu wãa Sefalan wɔwaɔ ka nim wõkun goorɔ. Mɛya u maa gbaa wukobu mɔ ka be ba ra resɛm sɔmburu ko guunɔ ka guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Domi u ra gbee sɔmburu kã.
11 Osiasi u tabu durɔbu mɔ be ba ra tabu de wuu wuuka nge mɛ win tire yoro Yeyɛli ka win tabu sunɔ turo Maaseya ba ka bu gara. Win sina asakpɔ turo wi ba mɔ̀ Hanania, wiya u bu kpare.
12 Yɛnu yɛ̃robu ka tabu durɔ wɔrugɔba, be kpuron geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka nata (2.600).
13 Tɔn be, ba tabu durɔbu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu ka nɔɔba yiru ka nɛɛra wunɔbu mɔ ba kpare (307.500). Bera ba ra sina boko somi tabu sɔɔ.
14 Osiasi u tabu kowo be kpuro tɛrɛnu ka yaasi wɛ̃ ka sii furɔsu ka yabe tarakpenu ka tɛnnu ka kpurantɛɛnu.
15 U dera bwisigii goo u tabu yãnu ganu kua ni ba yi kõsu yenɔ ka gani gɔmunɔ. Niya nu ra n sɛ̃ɛnu toomɔ, ǹ kun mɛ nu n kpenu kasukumɔ. Ma sina boko Osiasi u yĩsiru yara n toma.

Domi u somiru wa sere u ka win
bandu tãsisia.
16 Sanam mɛ Osiasi u win bandu
tãsisia u kpa, yera u tii sua sere bu nùn
kam kua. U ǹ Gusunɔ win Yinni mɛm
nɔɔwɛ. Ma u da Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ u ka turare dɔ̃ɔ doke mi, ka tii.
17 Yen biru, yãku kowo Asaria u dua
mi, ka yãku kowobu wɛnɛ,
18 be ba wɔrugɔru mɔ. Ma ba sina
boko Osiasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Osiasi, n
ǹ wunɛ kaa Yinni Gusunɔ turare dɔ̃ɔ
dokea. Aronin bibun bweserа ba gɔsa
yen sɔ̃. N n mɛn na, a yario sãa yeru
min di. Domi a kua mɛm nɔɔ sari.
A ǹ maa bɛɛrɛ wasi Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
19 Yera sina boko Osiasi u mɔru
seewa. N deema u ye ba ra ka turare
dɔ̃ɔ doke nɛni. Yera bara disigira nùn
wɔri win sirikanaɔ yãku kowo ben
nɔni biru Yinni Gusunɔn sãa yeru mi,
mi ba ra turare dɔ̃ɔ doken wuswaaɔ.
20 Yera yãku kowo tɔnwero Asaria
ka yãku kowo be ba tie, ba nùn mɛɛra,
ma ba deema wee, bara disigira win
sirikanaɔ. Yera ba yande nɛɛ, u yario
tɔɔwɔ. Ma Osiasi u yara tɔɔwɔ fuuku
fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunɔ u
nùn bara disigiru kpɛ̃ɛ.

Osiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:5-7)

21 Ma bara disigii te, ta Osiasi wãasi
sere u da u ka gu. Ba nùn yara Isire-
liban suunu sɔɔn di, u da u wãa wi
turo. Win bii Yotamuwa u nùn kɔsire
kua u tem mɛ kparamɔ.
22 Ye Osiasi u gbia u kua, ka ye u kua
win wãa dãakiru sɔɔ, ye kpuron gari
yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin
biin tireru sɔɔ.
23 Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka nùn
da mi ba ra sinambu sike. Adama ba
ǹ nùn sikua win baababan siki wɔruɔ,
domi ba nɛɛ, u bara disigiru mɔ. Ma
win bii Yotamu u bandu kɔsire kua.

27

Yotamu

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:32-38)

1 Wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuwa Yotamu u
mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u
kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu
sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira
Yerusa, Sadɔkun bii.
2 U sĩawa dee dee Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Win tundo Osiasin yira u
swĩi mam mam. Adama u ǹ due Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ. Yen biru, u dera
tɔmba sankiramɔ win tem mɛ sɔɔ.
3 Wiya u Yinni Gusunɔn sãa yerun
kɔnnɔ ge ga wãa gunguru gia bana. Ma
u maa bani dabinu kua Ofɛlin gbãrarɔ.
4 U wusu bana Yudan guunɔ. Ma u
maa kɔ̃su maru yenu kua ka dii baka
damginu yakasɔ.
5 U maa ka Amɔniba tabu kua, ma
u bu kamia. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, Amɔniba
ba nùn sii geesun gobi wunɔbu (100)
wɛ̃ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun tɔnnu
nɔrɔbun suba ita (3.000) ka alikaman
tɔnnu nɔrɔbun suba ita. Nge mɛya ba
mɔ̀ sere n ka girari wɔ̃ɔ ita.
6 Yotamu u dam kua. Domi u win
naanɛ doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.
7 Ye Yotamu u kuan sukum, win
tabu ka win sɔma ye u kua, ye kpuron
gari yorua Isireliba ka Yudaban
sinambun faagin tireru sɔɔ.
8 Yotamu u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu
sanam mɛ u kua sina boko. Ma u kua
wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
9 Yen biru, u kpuna u gu. Ma ba nùn
sikua Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi
u bandu kɔsire kua.

28

Akasi u kua sina boko Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:1-6)

1 Akasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛndu sanam
mɛ u bandu di. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.
U ǹ sĩa dee dee Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. U ǹ win sikado Dafidin yira
swĩi.
2 Isireliban sinambun yira u swĩi. U
mam bũu wi ba mɔ̀ Baalin bwãaroku
sii ganduguu kua.
3 U turare dɔ̃ɔ doke Hinɔmun bibun
bweserun wɔwaɔ. Ma u ka win tiin
bibu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua nge
mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni
Gusunɔ u gira Isireliban wuswaan di.
4 U ra bũu yãkunu ko kpa u nu
turare dɔ̃ɔ dokea gungunɔ ka guunɔ ka
sere dãa kubenɔ.

5 Gusunɔ wi, Akasin Yinni u nùn
Sirin sina boko nɔmu bɛria. Ma ba
nùn kamia ba win tɔn dabinu mwɛɛra
ba ka da Damasiɔ. Yen biru, Gusunɔ
u maa nùn bɛri Isireliban nɔmaɔ. Ma
Isireli be, ba nùn kamia.
6 Peka, Remalian bii, u tɔmbu
nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000)
go sõɔ teerun sõɔ, yèn sõ ba Gusunɔ
ben baababan Yinni deri. Tɔn be ba
go mi, be kpuro ba sãawa tabu durɔ
wɔrugɔba.
7 Sikiri, Efaraimuban tabu durɔ
u Maaseya, sina bokon bii go ka
Asirikamu wi u sãa sina bokon yɛnun
sɔm kowobun wirugii ka sere Ɛlikana
sina bokon sina asakpɔ gbiikoo.
8 Isireliba ba ben mɛro bisibu
Yudaba yoru mwa tɔmbu nɔrɔbun
suba goobu (200.000), kurɔbu ka bibu.
Ma ba ben yãa dabinu gura ba ka da
Samariɔ.
9 N deema Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo
u wãa mi. Win yĩsira Odɛdi. Yera
u tabu kowo be sennɔ da. U nɛɛ,
wee Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni u ka
Yudaba mɔru kua, ma u bɛɛ bu nɔmu
bɛria, ma i bu go ka wɔnwɔndu sariru
sere ben wuri yi nùn girari.
10 Yera i kĩ tɛ̃, Yuda be, ka
Yerusalɛmugii be, bu ko bɛɛn yobu?
I ǹ tamaa i Gusunɔ bɛɛn Yinni torari?
11 I swaa dakio i nɔ. I yoo be i
mwɛɛra bɛɛn mɛro bisibu sɔɔ mi yõsuo
bu wura ben yɛnusɔ. Domi Yinni
Gusunɔ u ka bɛɛ mɔru baka mɔ̀.
12 Efaraimuban wirugibu gabu,
Asaria, Yokananin bii ka Berekia,
Mɛsilemɔtun bii ka Esekiasi, Salumun
bii ka Amasa, Adilain bii, bera ba tabu
kowobu seesi be ba wee tabu gberun
di.
13 Ba bu sõɔwa ba nɛɛ, i ǹ ka yoo
be duɔ mini. I kĩ i bɛsɛn taarɛ sosiwa
Yinni Gusunɔn mi. Domi sa tore kɔ.
Ma Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru sãa.
14 Yera tabu kowo be, ba yoo be
yõsu, ba bu ben yãnu wesia Isireliba
ka ben wirugibun wuswaaɔ.
15 Wirugii be ba soka ka ben yĩsa
ba yoo be sua, ba ben be ba wãa
tereru yãnu dokea ni tabu kowoba
mwɛɛrima. Ba bu yãnu ka baranu wɛ̃.
Ba dera ba di ma ba nɔra. Ma ba ben
mɛɛran bosu bɔkua. Ma ba yoo be sɔɔ
be ba kun kpɛ̃ bu sĩ kɛtɛkunu sɔndi ba
ka da Yerikoɔ mi kpakpa bɛ̃ɛ wãa. Yen
biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama
Samariɔ.

Akasi u somiru kasu

Asirigibun mi
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:7-20)

16 Saa ye sɔɔra sina boko Akasi u
gɔra Asirin sinambun mi, u bu somiru
kana.
17 Edɔmuba ba na ba kpam Yudaba
wɔri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru
mwɛɛra ba ka doona.
18 Filisitiba ba wɔraa na wuu si
su wãa Sefalan wɔwaɔ ka si su wãa
Yudan tem sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
Ma ba Bɛti Semɛsi ka Ayaloni mwa
ka Gederɔtu ka Soko ka yen baru
kpaanu ka Tinna ka yen baru kpaanu
ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba
sina wuu si sɔɔ.
19 Domi Yinni Gusunɔ u Yudaba
sekuru doke ben sina boko Akasin
sõ. Akasi wi, u kom bɛrɛtɛkɛ kuawa
Yudaɔ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu
sariru koosiwa mam mam.
20 Ma Asirin sina boko Tigilati
Pilesɛɛ u na u nùn wɔri nge yibɛrɛ. U
ǹ nùn somi.
21 Domi Akasi u Yinni Gusunɔn
sãa yeru ka sina kpaaru ka win tem
wirugibun arumani gura u Asirin
sina boko wɛ̃. Adama ka mɛ, yen gaa
kun nùn yare.
22 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu
sɔɔ, ka mɛ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu
sariru koosimɔwa u dɔɔ.
23 U Damasin bũnu yãkuru kua ni
nu nùn kamia mi. Domi u nɛɛ, wee
Sirin sina bokon bũnu nu ra bu somi.
Tɛ̃, win tii u koo maa nu yãkuru kua
kpa nu wa nu nùn somi. Adama nu ǹ
nùn somi. Nu nùn kam kuawa wi ka
Isireliba kpuro.
24 Akasi u Yinni Gusunɔn sãa yerun
dendi yãnu kpaasina u kɔsuka. Ma u
dera ba tu kɛnua. Ma u bũu yãku yenu
kua beri berika kpuro Yerusalɛmuɔ.
25 Yera u gungunu kua Yudan wusu
kpuro sɔɔ bu ka bũnu yãkuru kua
kpa bu maa nu turare dõɔ dokea mi.
Nge mɛya u kua u ka Gusunɔ win
baababan Yinnin mɔru seeya.

26 Akasin kookoosun sukum gbiikisu ka dãakisu si kpuro su yorua
Yudaba ka Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
27 Yen biru, Akasi u kpuna u gu,
ma ba nùn sikua Yerusalɛmuɔ. Adama
ba ǹ nùn sikua Isireliban sinambun
sikaɔ. Yen biru, win bii Esekiasi u
bandu kɔsire kua.

29

Esekiasi u bandu di Yudaɔ (I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:1-4)

1 Esekiasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu
sanam mɛ u bandu di. Win mɛron
yĩsira Abiya, Sakarin bii. U kuawa
wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka nnɛ bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
2 U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re.
Win sikado Dafidin yira u swĩi mam
mam.
3 Win bandun wɔ̃ɔ gbiikuun suru
gbiikoo sɔɔ, u Yinni Gusunɔn sãa yeru
kɛnia. Ma u ten gamboba sɔnwa.
4 U dera yãku kowobu ka Lefiba
ba na. Ma u bu mɛnna sãa yerun
batumaɔ ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.
5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Lefiba
i swaa dakio i nɔ. I tii dɛɛrasio, kpa
i maa Gusunɔ bɛɛn baababan Yinnin
sãa yeru dɛɛrasia. I ye ya disi mɔ
kpuro yaro sãa yee ten min di.
6 Bɛsɛn baababa ba kua mɛm nɔɔ
sariba. Ba kɔ̃sa kua Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin nɔni sɔɔ. Ba wi ka win sãa yeru
biru kisi.
7 Ma ba sãa yee te kɛnua, ba ten
fitilaba go. Ba ku ra nùn turare dɔ̃ɔ
dokeye. Ba ku ra maa nùn yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kue.
8 Yera Yinni Gusunɔ u Yuda ka
Yerusalɛmu mɔru seesi. Ma u dera ye
kpuro ya kua bansu ba ye yɛ̃ɛmɔ nge
mɛ i waamɔ gisɔ.
9 Bɛsɛn baababa ba gbisuka tabu
sɔɔ ma bɛsɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu ka bɛsɛn kurɔbu ba yoru da
tem tukumɔ Yinni Gusunɔn mɔru yen
sɔ̃.
10 Tɛ̃, na kĩ n ka Gusunɔ bɛsɛ Isire-
liban Yinni arukawani bɔke, kpa win
mɔru ye, yu wa yu sure u sun deri.
11 Yen sɔ̃, nɛn bibu, i ku maa Gusunɔ
atafiiru ko. Domi u bɛɛ gɔsawa i ka nùn
sɔmburu kua, i n nùn sãamɔ, kpa i n
nùn turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
12 Lefiba be ba seewa ba na, bera
Mahati, Amasain bii ka Yoɛli, Asarian
bii Kehatin bibun bweseru sɔɔ ka
Kisi, Abudin bii ka Asaria, Yehalɛɛlin
bii Mɛrarin bibun bweseru sɔɔ ka
Yoasi, Simman bii ka Edɛni, Yoan bii
Gɛɛsɔnin bibun bweseru sɔɔ
13 ka Simuri ka Yeyɛli Elisafanin bi-
bun bweseru sɔɔ ka Sakari ka Matania
Asafun bibun bweseru sɔɔ
14 ka Yeyɛli ka Simɛi Hemanin bi-
bun bweseru sɔɔ ka Semaya ka Usiɛli
Yedutum bibun bweseru sɔɔ.
15 Ba ben mɛro bisibu mɛnna ye
ba tii dɛɛrasia ba kpa. Yen biru, ba
Yinni Gusunɔn sãa yeru dɛɛrasia nge
mɛ sina boko u gerua ka nge mɛ Yinni
Gusunɔ u wooda wɛ̃.
16 Yãku kowobu ba dua Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ bu ka tu dɛɛrasia.
Ma ba disinu kpuro yara ni nu wãa
sãa yeru mi, ka ten yaaraɔ. Min diya
Lefiba ba disi ni gura ba ka da ba kube
wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Sedoroni.
17 Ba sãa yee ten dɛɛrasiabu toruawa
wɔ̃ɔn suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikirun di.
Yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase, ma ba tura ten
adɛrɔwɔ. Yen biruwa ba maa kua sɔ̃ɔ
nɔɔba ita ba ka tu dɛɛrasia ba kpa. Sɔ̃ɔ
wɔkura nɔɔbu ka tia ba kua ba ka te
kpuro dɛɛrasia ba kpa.
18 Ma ba da sina boko Esekiasin mi
ba nɛɛ, wee sa sãa yee te dɛɛrasia sa
kpa ka yãku yee te, ka ten dendi yãnu
ka tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi ka yen dendi
yãnu.
19 Yãa ni kpurowa sa sɔnwa, ma sa
nu dɛɛrasia ni Akasi u raa disi doke
win mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃ sanam mɛ
u bandu dii. Ni kpurowa sa yi Yinni
Gusunɔn yãku yerun wuswaaɔ.

Esekiasi u maa Yinni Gusunɔn sãaru seeya

20 Yera sɔ̃ɔ teeru, Esekiasi u seewa
buru buru yellu u wuun wirugibu
mɛnna, ma ba da Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.
21 Ma ba ka naa kinɛnu nɔɔba yiru
na ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa
kpɛmminu nɔɔba yiru ka boo kinɛnu
nɔɔba yiru bu ka toranun yãkunu
ko bandun sɔ̃ ka yãku yee ten sɔ̃ ka

sere Yudaban sɔ̃. Yera sina boko u yãku kowobu Aronin bibun bweseru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ye kpuro goowo Yinni Gusunɔn yãku yerɔ.
22 Ma ba kɛtɛ kinɛ ni sakira ba nin yɛm sua ba yɛ̃ka yãku yerɔ. Yen biru, ba yãa kinɛ ni sakira ma ba nin yɛm yɛ̃ka yãku yerɔ. Mɛya ba maa yãa kpɛmmii ni sakira ba nin yɛm yɛ̃ka yãku yerɔ.
23 Yen biru, ba maa ka boo kinɛ ni na sina bokon wuswaaɔ ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ bu ka toranun yãkunu ko. Ma be kpuro ba ben nɔma sɔndi boo nin wiru wɔllɔ.
24 Ma yãku kowobu ba boo ni sakira ba nin yɛm yari yãku yerun temɔ. Ba yãku te kuawa Isireliba kpuron toranun sɔ̃. Domi sina boko u nɛɛ, yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni, ka torarun yãku ni, ba koo nu kowa Isireliba kpuron sɔ̃.

25 U Lefiba doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu ka mɔrɔkunu nge mɛ Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔbu Gadi ka maa Natani ba wooda wɛ̃ bu ko. Yinni Gusunɔwa u bu wooda ye wɛ̃.
26 Ma Lefiba ba na ba sina Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka dwee yãa ni Dafidi u dera ba kua. Ma yãku kowobu ba maa dua ka ben kɔbi.
27 Ma Esekiasi u nɛɛ, bu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru koowo yãku yeru wɔllɔ. Ye ba yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te torua, yera ba maa womusu torua. Ma ba kɔbi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee yãa ni.
28 Ma tɔn be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃. Ba kɔbi soomɔ, ba womusu mɔ̀ sere ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te wiru go.
29 Sanam mɛ ba yãku ni kua ba kpa, yera sina boko ka win tɔn be kpuro ba yiira ba Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
30 Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba Lefiba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma ba Yinni Gusunɔ kpuna ba nùn sãwa ka nuku doo bakabu.

31 Esekiasi u nɛɛ, tɛ̃, wee i tii dɛɛrasia, i kua Yinni Gusunɔgibu. Yen sɔ̃, i susima i nùn siarabun yãkunu kua win sãa yerɔ.

Yera tɔn be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka nùn siarabun yãku ni kua. Ma gaba maa nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka nuku tia.
32 Yaa sabe ni ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua mi, nu dabi. Kɛtɛban geera sãawa wata ka wɔkuru, yãa kinɛnu maa wunɔbu (100) ka sere yãa kpɛmminu goobu (200). Ye kpurowa ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua.
33 Yen biru, ba maa kɛtɛ nata (600) go ka yãanu nɔrɔbun suba ita (3.000).
34 Adama yãku kowobu ba ɲ dabi dɔma te. Yen sɔ̃na ba ɲ kpĩa bu yãku yãa ni koku. Ben mɛro bisibu Lefibara ba bu somi ba ka sɔmbu te kua sere saa ye yãku kowobu be ba tie ba tii dɛɛrasia. Domi Lefiba ba tii wɛ̃ ka kĩru n kere yãku kowobu.
35 Dɔma te, ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun yãku ni ba kua ka yaa gum ka sere tam mɛ ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

Nge mɛya ba ka sãaru seeya Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
36 Esekiasi ka tɔn be kpuro ba nuku dobu kua yèn sɔ̃ Gusunɔ u doke tɔmbun gɔ̃rusɔ ba ka win sãaru seeya mɛsum fuuku.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakarun

sɔɔru

30

1 Esekiasi u sɔmɔbu gɔra Isireliɔ ka Yudaɔ. N deema u raa Efaraimuba ka Manaseba tireru yorua bu ka na bu Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di Gusunɔ, be Isireliban Yinnin sãa yerɔ, Yerusalɛmuɔ.
2 Sina boko Esekiasi ka win sina asakpɔbu ka Yudaba ba nɔɔsina ma ba koo Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te di wɔ̃ɔn suru yiruse sɔɔ.
3 Domi ba ɲ kpɛ̃ bu tu di ten saa sɔɔ yèn sɔ̃ yãku kowo dabiru ta ɲ tii dɛɛrasie. Mɛya tɔn dabira kun maa mɛnnɛ Yerusalɛmuɔ.
4 Sina boko ka tɔn be kpuro ba tɔ̃ɔ te wura.

5 Ma ba dera ba kpara Isirelin
tem kpuro səə saa Beri Seban di n
ka da sere Danuə, təmbu bu ka na
Yerusalɛmuə bu Gusunə Isireliban
Yinni Gəə sararibun tõə baka te diiya.
Domi tən dabiru ta ku ra raa maa tu di
nge mɛ ba yorua bu ko.
6 Ma gəro be, ba sina boko ka win
sina asakpəbun tire ni sua ba ka da
Isireliə ka Yudaə. Ma ba bu sõəwa
ka sina bokon yĩsiru ba nɛɛ, bɛɛ Isire-
liba, i wurama Gusunə Aburahamu
ka Isaki ka Yakəbun Yinnin mi, kpa
win tii u maa wurama bɛɛn mi. I de
i wurama bɛɛ be i kisira Asirin sina
bokon nəman di.
7 I ku bɛɛn baababa ka bɛɛn maabu
saari be ba ǹ Gusunə ben baababan
Yinni mɛm nəəwɛ, ma u bu kam
koosia nge mɛ i waamə gisə.
8 I ku swaa taaya nge bɛɛn baababa.
I wurama Yinni Gusunən mi. I na i
nùn sã win sãa yerə te u tii yiiye sere
ka baadomma. I na i Gusunə bɛɛn
Yinni sã kpa win məru baka ye, yu bɛɛ
doonari.
9 I n wurama Yinni Gusunən mi,
bɛɛn təmbu ka bɛɛn bii be ba mwɛɛra
ba ka yoru da, ba koo bu wənwəndu
kua kpa bu den de bu wurama tem
mɛ səə. Domi Gusunə bɛɛn Yinni u ra
suuru ko. Win wənwənda kpã. U ǹ
maa bɛɛ biru kisimə ì n wurama win
mi.
10 Nge mɛya gəro be, ba gerumə
ba ka wusu gasirimə saa Efaraimun
tem di ka Manasen temə n ka girari
Sabulonin temə. Ma ba bu yɛ̃emə ba
yaakoru koosimə.
11 Adama gaba tii kawa Asɛɛn temə
ka Manasen temə ka Sabulonin temə,
ma ba seema ba na Yerusalɛmuə.
12 Mɛya maa Yinni Gusunə u ka
Yudaba wãa. Ma u dera ben gõru ga
kua tia bu ka sina boko ka win sina
asakpəbun gari mɛm nəəwa nge mɛ
wi, Yinni Gusunə u gerua.

Gəə sararibun tõə bakaru

13 Tən dabiru ta mɛnna wõən suru
yiruse səə Yerusalɛmuə bu ka pɛ̃ɛ ye
ba kun seeyatia doken tõə bakaru ko.
Dəma te, tən be, ba dabia.
14 Yera ba seewa ba bũu yãku yee
ni nu wãa Yerusalɛmuə kəsuka ka sere
mi ba ra nu turare dõə dokeye. Ma ba
ye kpuro gura ba sure wəwaə ye ba mə̀
Sedoroni.
15 Yen biru, ba Gəə sararibun tõə
bakarun yãku yaa sakira wõən suru
yirusen sõə wəkura nnɛse səə. Sekura
yãku kowobu ka Lefiba mwa, ma ba tii
dɛɛrasia. Ba yãku dõə mwaararuginu
kua Yinni Gusunən sãa yerə.
16 Ben baawure u da u wãa win
ayerə nge mɛ Məwisi Yinni Gusunən
tənu u yorua woodan tireru səə. Ma
yãku kowobu ba yɛm yɛ̃kamə mɛ
Lefiba ba bu wɛ̃ɛmə.
17 Nge mɛ tən dabira wãa be ba ǹ tii
dɛɛrasie dəma te, yera n dera Lefiba
ba bu yãku yɛɛ yi sakiriammɛ, kpa
bu ka yi dɛɛrasia bu yi nɛnɛm Yinni
Gusunən sõ.
18-19 Tən dabiru ta wãa te ta ǹ tii
dɛɛrasie, n mam nɛɛre Efaraimuba səə
ka Manaseba səə ka Isakariba səə ka
sere Sabuloniba səə. Ba Gəə sararibun
tõə bakaru di. Adama ba ǹ ten wooda
swĩi. Yen sõna Esekiasi u bu kanaru
kua u nɛɛ, Yinni Gusunə, wunɛ tən
geowa. Be ba tii wɛ̃ ka ben gõru kpuro
ba ka wunɛ Gusunə ben baababan
Yinni kasu, baa mɛ ba ǹ tii dɛɛrasie, a
bu suuru kuo.
20 Yinni Gusunə u Esekiasin kana te
mwa ma u tən be suuru kua.
21 Nge mɛya Isireli be ba mɛnna
Yerusalɛmuə, ba ka pɛ̃ɛ ye ba kun
seeyatia doken tõə bakaru di sõə nəəba
yiru ka nuku dobu. Tõə baatere
yãku kowobu ka Lefiba ba ra n Yinni
Gusunə siaraməwa ka dwee yãnu.
22 Esekiasi u Lefi baawure siara
səmbu te u kuan sõ Yinni Gusunən
sõ. Ba yãku yaa ye tema sõə nəəba
yiru. Ma ba siarabun yãkunu kua ba
ka Gusunə ben baababan Yinni siara.
23 Yen biru, tən be, ba maa wura bu
tõə bakaru di sõə nəəba yiru. Ma ba
maa sina sõə nəəba yiru ba tõə bakaru
di ka nuku dobu.
24 Domi Esekiasi u kɛtɛ kinɛnu
nərəbu (1.000) gəsa ka yãanu nərəbun
suba nəəba yiru (7.000). Ma win sina
asakpəbu ba maa kɛtɛ kinɛnu nərəbu
gəsa ka yãanu nərəbun suba wəkuru
(10.000). Ma yãku kowobu dabinu ba
tii dɛɛrasia.
25 Yudaba kpuro ka yãku kowobu
ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di

ka sɔbu be ba wãa Isireliɔ ka Yudaɔ, be kpurowa ba nuku dobu kua dɔma te.
26 Nuku doo bakabu bu wãa Yerusalɛmuɔ. Saa Salomɔɔ Dafidi Isiriban sina bokon biin waatin di, ba ǹ tɔ̃ɔ baka ten bweseru koore Yerusalɛmuɔ.
27 Yera yãku kowobu ka Lefiba ba seewa ba tɔn be domaru kua. Yinni Gusunɔ u ben nɔɔ nua domi ben kana te, ta nùn girari sere win wãa yee dɛɛrarɔ wɔllɔ.

Esekiasi

u Yinni Gusunɔn sãaru seeya

31

1 Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wãa mi, ba seewa ba da Yudan wusu kpuro sɔɔ ba bwãarokunu kɔsuka ma ba gungunu ka bũu yãku yenu kpuro kɔsuka Yudan temɔ ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Efaraimun temɔ ka Manasen temɔ. Yen biru, be kpuro ba wurama ben temɔ, ben baawure u da u wãa win wãa yerɔ.
2 Esekiasi u wure u yãku kowobu ka Lefiba wesia ben sɔmburu sɔɔ nge mɛ ba ka bɔnu sãa ka sɔmbu te baawure u ra ko. Bera ba ko n da yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusunɔ siara win sãa yerun kɔnnɔwɔ.
3 Sina boko Esekiasi u win dukian sukum wɛ̃ bu ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni ba ra ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka suru kpaon tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ ka sere tɔ̃ɔ baka ni nu tie sɔɔ nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ.
4 Yera u Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu yãku kowobu ka Lefiba ben baa wɛ̃ɛyɔ, kpa bu kpĩ bu Yinni Gusunɔn woodaba mɛm nɔɔwa sãa sãa.
5 Sanam mɛ gari yi, yi nɔɔra baama, yera Isireliba ba ben alikama ye ya gbia ya ye wɛ̃ ka tam kpam ka gum ka tim ka sere ben dĩanu ganu. Mɛya ba maa ka gãanu kpuron wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na.
6 Mɛya Isireliba ka Yudaba be ba wãa Yudan wuu marosɔ ba ben yaa sabenun wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia wɛ̃ ka sere gãa ni ba gɔsa ba yi nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ma ba nu suba suba.
7 Ba nin subenu toruawa saa wɔ̃ɔn suru itasen di n ka da wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ.
8 Esekiasi ka win sina bwãabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu siara.
9 Ma Esekiasi u yãku kowobu ka Lefi be bikia u nɛɛ, subu nirà mini.
10 Yera yãku kowo tɔnwero Asaria, Sadɔkun bweseru sɔɔ, u nùn wisa u nɛɛ, saa mìn di ba ka kɛ̃nu naamɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, dĩanu ra n wãawa sa n dimɔ, sa n debumɔ. Ni nu tiara nu kpã niya mini. Domi Yinni Gusunɔ u sun domaru kua.
11 Ma Esekiasi u wooda wɛ̃ bu dinu sɔmɛ mi ba koo nu yi. Ma ba dinu sɔnwa.
12 Ma ba ka kɛ̃nu ka wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na ka yãku dĩa ni nu sãa Yinni Gusunɔginu. Lefi wi ba mɔ̀ Konania wiya ba dĩa ni nɔmu sɔndia, ma win mɛro bisi Simɛi u sãa win yiruse.
13 Yeyɛli ka Asasia ka Nakati ka Asaɛli ka Yerimɔti ka Yosabadi ka Eliɛli ka Yisimakia ka Makati ka Bɛnaya be kpurowa Konania ka win mɛro bisi Simɛi ba kpare nge mɛ sina boko Esekiasi ka yãku kowo Asaria Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii ba wooda wɛ̃.
14 Kore wi u sãa Lefi Yiminan bii, u sãawa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gian kɔ̃so. Wiya ba kɛ̃ɛ ni nɔmu sɔndia nì ba ka Yinni Gusunɔ naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra wunɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Beya ba ko n da kɛ̃ɛ ni bɔnu ko.
15 Yãku kowobun wusu sɔɔ, Edɛni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria ka Sekaniawa ba gɔsa bu Kore wi somi ba n da ka kɛ̃ɛ ni begibu bɔnu kue dee dee bibu ka bukurobu kpuro nge mɛ ba ka bu bɔnu sãa wuu wuuka.
16 Beya tɔn durɔ bii be ba gara saa wɔ̃ɔ itan di n ka da be ba kere mɛ, ka be ba gesi dumɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tɔ̃ɔ baatere bu ka ben sɔma ko wuu wuuka,
17 ka yãku kowo be ba gara yɛnu ka yɛnu ka Lefiba be ba gara saa be

ba wõɔ yɛndu mən di nge mɛ ben səmbura sãa wuu wuuka,
18 ka sere maa tən be ba tie kpuro ka
ben debuminu ka ben kurəbu ka bii
tən durəbu ka tən kurəbu, domi ba tii
wɛ̃wa mam mam Yinni Gusunən sãa
yerun səmburu səɔ.
19 Aronin bibun bweseru te ta
sãa yãku kowobu baru kpaanɔ wuu
marosun bəkuɔ, ba təmbu gəsa wuu
baagere səɔ be ba ko n da bu dĩanu
bənu kue ben suunu səɔ, ka sere Lefi
be ba gara garan suunu səɔ.
20 Wee ye Esekiasi u kua Yuda
kpuro səɔ. U sĩawa dee dee gem səɔ
Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ.
21 Səma ye u kua bu ka sãaru ko
Yinni Gusunən sãa yerɔ ka sere win
woodan mɛm nəəbu, u ye kpuro
kuawa ka gõru tia. Ma u koora.

32

Asirin sina boko Sankeribu u Yudan tem wəri
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1)

1 Esekiasi u sĩa dee dee Yinni
Gusunən wuswaaɔ. Yeniban biruwa
Sankeribu, Asirin sina boko u na
Yudaɔ, ma u dera ba wuu gbãrarugisu
tarusi. U nɛɛ, u koo su wəriwa ka dam.
2 Ye Esekiasi u wa Sankeribu u
na u ka Yerusalɛmu tarusi, yera u
wirugibu ka tabu kowo damgibu
soka,
3 bu wesiana bu ka bwii yi kɛnɛ yi yi
wãa wuun biruɔ.
4 Tən dabira ta nùn somi ba ka bwii
yi kərua ka nim tora ye ya kokumɔ
bera yen suunu səɔ. Domi Esekiasi u
nɛɛ, u ǹ kĩ Asirigibu bà n tunuma bu
nim deema n kpã.
5 Ma u win bandun dam tãsisia. U
Yerusalɛmun gbãrarun mi n wəruma
seeya ka maa wuun kõsu yenu. Ma u
gbãraru garu bana wuun biruɔ u ka
sikerena. Ma u karì ye sənwa ye ba mɔ̀
Milo Dafidin wuuɔ. U tabu yãa dabi
dabinu kasu ka maa tɛrɛnu.
6 U tabu sinambu kua ma u bu
mɛnna wuun gbãrarun kənnəwɔ. Ma
u bu kirɔ kua u nɛɛ,
7 bu tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa bu wərugəru
sõɔsi. Bu ku bɛrum ko bu diiri
Asirin sina boko ka win tən dabi ten
wuswaaɔ. Domi be ba ka bu wãa ba
dabi n kere be ba ka nùn wãa.
8 Təmba ba ka nùn wãa. Adama be,
Gusunɔ ben Yinniwa u koo bu somi.
Wiya u koo bu dam wɛ̃ tabu səɔ.

Ma tən be, ba Esekiasi Yudan sina
bokon gari yi naanɛ kua.

Sankeribu u gəra Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22)

9 Yeniban biru, Sankeribu, Asirin
sina boko u win səm kowobu gəra
Yerusalɛmuɔ sanam mɛ u wãa Lakisiɔ
ka win tabu kowobu kpuro. U səm
kowo be gəraWa Esekiasi ka Yuda be
ba wãa Yerusalɛmuɔ kpuron mi,
10 bu nɛɛ, amɛniwa wi, Sankeribu,
Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, ma
səəra ba ben naanɛ doke ba ka wãa
Yerusalɛmuɔ ka nuku sankiranu.
11 Bu ku de Esekiasi u bu nəni wõke
kpa u de bu gbi gõəru ka nim nərun sõ
ye u nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu
wəra wi, Asirin sina bokon nəman di.
12 Ba ǹ yɛ̃ ma wi, Esekiasiwa u
gungunu kəsuka ka Yinni Gusunən
yãku yee te? Ma u bu sõəwa u nɛɛ,
yãku yee teeru tənan miya ba ko n da
de bu yiira bu Yinni Gusunɔ sã kpa bu
nùn turare dõɔ dokea.
13 Adama be, ba ǹ yaaye ye wi,
Sankeribu ka win baababa ba bwe-
senu kpuro kua? Nin bũnu nu kpĩa nu
bu yara saa win nəman di?
14 Bwese ni win baababa ba kam
koosia səɔ, nin niren bũna nu kpĩa nu
bu yakia win nəman di ben tii bu ka
sere nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu
yakia.
15 Yen sõ, bu ku de Esekiasi u bu
nəni wõke kpa u n bu gàrì seeyamɔ
mɛsum. Bu ku nùn naanɛ ko. Domi
bweseru garun bũnu kun kpĩa nu tu
wəre win nəman di, ǹ kun mɛ win
baababan nəman di. Kaa sere gere
Yudaban bũnu?
16 Nge mɛya Sankeribun səmɔ be,
ba Yinni Gusunɔ ka win səm kowo
Esekiasi wəmmɔ.

Sankeribun səmɔbu

ba Yinni Gusunə wəmmə
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20)

17 Sankeribu u tireru yorua u ka Gusunə Isiriliban Yinni wəmɛ. U nɛɛ, nge mɛ bwese ni nu tien bũnu nu ǹ kpĩa nu nin təmbu wəre win nəman di, nge mɛya Gusunə, Esekiasin Yinni u ǹ maa kpɛ̃ u bu wəra win nəman di.

18 Ma Sankeribun səmə be, ba gbãramə ka dam ka Yudan barum bu ka təmbu nandasia be ba wãa gbãra ten səəwə kpa bu wa bu wuu ge mwa.

19 Ba Gusunə Yerusalɛmugibun Yinnin gari mə̀ nge bwese ni nu tien bũu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38)

20 Yera Esekiasi ka Gusunən səmə Esai, Amətin bii ba kanaru wəri gari yin sõ ba Yinni Gusunə nəəgiru sue wəllə.

21 Yera Yinni Gusunə u gərado goo gəra u Asirigibun sansani wəri u ben tabu durə wərugəba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu go. Yera Asirin sina boko u gəsira u wura win temə ka sekuru. Ma u da win bũu dirə. Miya win tiin bibu ba na ba nùn kãasi ba go ka takobi.

22 Nge mɛya Yinni Gusunə u ka Esekiasi ka Yerusalɛmugibu faaba kua saa Sankeribun nəman di ka sere be ba tie kpuron nəman di. Ma u bu kõsu be ba ka bu sikerenɛn sõ.

23 Tən dabira ta ra ka Yinni Gusunə kɛ̃nu naawɛ Yerusalɛmuə kpa tu maa ka Esekiasin tii kɛ̃ɛ gobiginu naawa. Saa yen dəma ten di, u yĩsiru yarawa bwesenu kpuro səə.

Esekiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)

24 Saa ye səə, Esekiasi u bara sere u gəə turuku kua. Ma u Yinni Gusunə kana. Ma Yinni Gusunə u nùn wisa, ma u nùn səm maamaakiginu kua.

25 Adama Esekiasi kun kue nge u durom wa Yinni Gusunən min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusunə u bu məru seesi wi ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu.

26 Ye u wa mɛ, yera wi ka Yerusalɛmugibu ba tii kawa. Ma Yinni Gusunən məru ya doona ben min di Esekiasin waati ye səə.

27 Esekiasi u dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. U sii geesu ka wura ka kpee gobiginu ka turareba kasu ka tɛrɛnu ka gãa bwese bweseka ye ya wã.

28 U alikaman biranu kua, ma u tam kpam ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren gə̃ru kua ka sere nin dii yenu.

29 Ma u tii wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, kɛtɛba ka yãanu ka bonu. Domi Yinni Gusunə u nùn dukia baka wɛ̃.

30 Wiya u maa Gihonin yɛru gèn nəə ga wãa gungurun bera gia kərua, ma u nəə kpəə yaba Dafidin wuun sə̃ə duu yeru gia.

Ye Esekiasi u gə̃ru doke u ko kpuro, ya nùn koorawa.

31 Adama sanam mɛ Babilonin sina boko u səməbu mərisia u ka wa səm maamaaki ye Yinni Gusunə u mə̀ Isireliə, yera Gusunə u Esekiasi deri u ka wa ye ya wãa win gə̃ruə.

32 Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge mɛ u Gusunə sãwa ka naanɛ, ye kpuron gari yi yorua Gusunən səmə Esai, Amətin biin kãsinun tireru səə ka maa Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə.

33 Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin bibun bweserun siku yerə bera gee n gunum bo. Yerusalɛmugibu ka Yudaba ba nùn gəə swĩiya. Yen biru, win bii Manase u bandu kəsire kua.

33

Manase

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:1-18)

1 Manase u məwa wə̃ə wəkura yiru sanam mɛ u bandu di Yudaə. Ma u kua wə̃ə weeraakuru ka nəəbu ban te səə Yerusalɛmuə.

2 Kə̃sa u kua Yinni Gusunən nəni səə. Bwese ni Yinni Gusunə u gira Isireliban wuswaan di nin kom kə̃sum mɛya u swĩi.

3 U wure u gungunu seeya ni win tundo Esekiasi u kəsuka. Ma u bũu wi

ba mɔ̀ Baalin yãku yenu kua ka bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu ni win tundo u raa kɔsuka. Ma u kperi ka sɔ̃ɔ ka surun sãaru wɔri.
4 U bũu turanu bana Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tèn mi Yinni Gusunɔ u win yĩsiru doke sere ka baadommaɔ.
5 U maa suru ka sɔ̃ɔ ka kperin yãku yenu kua sãa yee ten yaari yiru ye sɔɔ.
6 U dera ba ka win bii tɔn durɔbu yãkuru kua Hinɔmun wɔwaɔ. U ra ka wɛɛ ka guru winu sɔroru ko kpa u dobo doboba ko. U gɔri sokobu yii be ba ra nùn sian gari sɔ̃. Ma u kɔ̃sa mɔ̀ u dɔɔ ye ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya.
7 U win bũun bwãaroku kua u yi Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. N deema Yinni Gusunɔ u raa Dafidi ka win bii Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sãa yee teni ka Yerusalɛmu yeniwa na gɔsa Isireliban suunu sɔɔ ya n ka nɛn yĩsiru sɔɔwa sere ka baadommaɔ.
8 Na ǹ maa Isireliba yaramɔ saa ben tem di mɛ na ben baababa wɛ̃ bà n gesi nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwammɛ ye na Mɔwisi wɛ̃ u yorua.
9 Adama Manase u dera Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba ka Yinni Gusunɔ tonda, ma ba kɔ̃sa kua n kere bwese ni Yinni Gusunɔn tii u gira be Isireliban wuswaan di.
10 Yinni Gusunɔ u ka Manase ka win tɔmbu gari kua. Adama ba ǹ nùn swaa daki.
11 Yera Yinni Gusunɔ u Asirin sina bokon tabu sinambu gɔra ba Manase mwa ba yɔni doke, ma ba nùn bɔkua ka sii gandun yɔni ba ka da Babiloniɔ.
12 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu sɔɔ, yera u tii kawa Gusunɔ win baababan Yinnin wuswaaɔ. Ma u nùn kana.
13 Ma Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru gɔsia u win kanaru mwa, u ka nùn wura Yerusalɛmuɔ win bandu sɔɔ. Saa ye sɔɔra Manase u gia ma Gusunɔwa u sãa Yinni.
14 Yeniban biru, u gana bana Yerusalɛmun tɔɔwɔ Gihonin sɔ̃ɔ duu yeru gia wɔwaɔ. Gana ye, ya dawa sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ. Ma ya ka Yerusalɛmun wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Ofɛli sikerena. U dera gana ye, ya gunia too. Ma u tabu sinambu doke Yudan wuu si su gbãranu mɔ kpuro sɔɔ.
15 Ma u tɔn tukobun bũnun bwãarokunu ka win tiiguu ge, ni u raa doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ kpuro wuna ka sere bũu yãku yee ni u bana Yinni Gusunɔn sãa yerun guurɔ Yerusalɛmuɔ. Ma u nu kasi kua wuun biruɔ.
16 Yera u Yinni Gusunɔn yãku yeru wesia sãa yerɔ. Ma u siarabun yãkunu kua. U Yudaba wooda wɛ̃ bu Gusunɔ Isireliban Yinni wi turo sã.
17 Saa ye sɔɔ, tɔmba yãkunu mɔ̀ gungunɔ, adama Gusunɔ ben Yinniwa ba nu kuammɛ.
18 Ye Manase u kuan sukum ka kana te u kua ka Yinni Gusunɔn gari yi win sɔmɔbu ba nùn sɔ̃ɔwa, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
19 Win kanaru ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn wurari ka win toranu ka gunguu ni u kua ka mɛm nɔɔbu sari te u kua ka sere bwãaroku ni u seka ma u nu gira u sãwa u sere tii kawa, ye kpuron gari yi yorua Hosain tireru sɔɔ.
20 Yen biruwa Manase u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tiin dirɔ. Ma win bii Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

Amɔɔ u kua sina boko Yudaɔ (I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:19-26)

21 Wɔ̃ɔ yɛnda yiruwa Amɔɔ u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ yiru ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ.
22 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ nge win tundo Manase. U bwãaroku ni Manase u kua kpuro yãkuru kua u sãwa.
23 U ǹ tii kawe Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ win tundo u tii kawa. Adama u win toranu sosimɔwa u dɔɔ.
24 Win sɔm kowobu ba nùn seesi ma ba nùn go win dirɔ.
25 Adama be ba nùn seesi ba go mi, tɔmba maa ben tii so ba go. Ma ba win bii Yosiasi kɔsire kua bandu sɔɔ.

34

Yosiasi u kua Yudaban sina boko (I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba itawa Yosiasi u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ tɛna ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.

2 Geɑ u kuɑ Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Win sikɑdo Dɑfidin yirɑ sɔɔrɑ u sĩɑ mɑm mɑm. U ɲ yen gɑm gɛre.

3 Win bɑndun wɔ̃ɔ nɔɔbɑ itɑse sɔɔ, sɑnɑm mɛ u sɑ̃ɑ ɑluwɑɑsi, u Gusunɔ win sikɑdo Dɑfidin Yinni kɑsum wɔri. Win bɑndun wɔ̃ɔ wɔkurɑ yiruse sɔɔ, u Yerusɑlɛmu kɑ Yudɑ dɛɛrɑsiɑbu torua. U gunguu nìn mi bɑ rɑ bũnu sɑ̃ kɔsukɑ kɑ nin bwɑ̃ɑroku bwese bwesekɑ.

4 Bɑ bũu wi bɑ mɔ̀ Bɑɑlin yɑ̃ku yenu kɔsukɑ win wuswɑɑɔ. Mɑ u bwɑ̃ɑroku ni bɑ kuɑ sɔ̃ɔn sɔ̃ kɑ ni bɑ kuɑ kɑ sii gɑndu kɔsukɑ. U derɑ bɑ nu munkɑwɑ mɑ bɑ nin kɛ̃ki gurɑ bɑ wisi be bɑ nu sɑ̃ɑmɔn sikɑn wɔllɔ.

5 Mɑ u bũu yɑ̃ku kowobun kukunu sikiɑ u dɔ̃ɔ doke ben yɑ̃ku yenɔ. Nge mɛyɑ u kɑ Yudɑ kɑ Yerusɑlɛmu dɛɛrɑsiɑ.

6 Mɑnɑsen wusu sɔɔ kɑ Efɑrɑimugisɔ kɑ Simɛɔgisɔ kɑ Nɛfitɑligisɔ si su kuɑ bɑnsu, u bũu yɑ̃ku yenu kɔsukɑwɑ

7 mɑ u bwɑ̃ɑrokunu surura mɑ bɑ nu kɔsukɑ muku muku nu kuɑ tuɑ. Mɛyɑ u mɑɑ bwɑ̃ɑroku ni bɑ kuɑ sɔ̃ɔn sɔ̃ kɔsukɑ Isirelibɑn tem kpuro sɔɔ. Mɑ u gɔsirɑ u wurɑ Yerusɑlɛmuɔ.

Yɑ̃ku kowo tɔnwero u woodɑn tireru wɑ (I mɑɑ mɛɛrio Sinɑmbu II, 22:3-10)

8 Yosiɑsin bɑndun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sɑrise sɔɔ, sɑnɑm mɛ u tem mɛ, kɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yee te dɛɛrɑsiɑ u kpɑ, yerɑ u Sɑfɑni, Asɑliɑn bii gɔrɑ kɑ Mɑɑseyɑ wi u sɑ̃ɑ wuun gurɔ gurɔ kɑ Yoɑsi, Yoɑkɑsin bii wi u sɑ̃ɑ tire bero bu kɑ Gusunɔ win Yinnin sɑ̃ɑ yeru sɔmɛ.

9 Tɔn be kpuro bɑ dɑ yɑ̃ku kowo tɔnwero Hilikiyɑn mi. Mɑ bɑ nùn gobi wɛ̃ yi Lefibɑ bɑ rɑɑ mwɛɛrɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerun sɔ̃ sɑɑ Mɑnɑsen tem di kɑ Efɑrɑimun tem di kɑ Yudɑbɑn min di kɑ Isirelibɑ kpuron min di kɑ Bɛnyɑmɛɛn tem di kɑ sere Yerusɑlɛmugibun min di.

10 Be bɑ sɔmbu te kpɑre berɑ bɑ gobi yi nɔmu sɔndiɑ mɑ bɑ yi sɔm kowobu wɛ̃ be bɑ sɑ̃ɑ yee te sɔmmɔ.

11 Berɑ dɑ̃ɑ dɑ̃kobu kɑ bɑnɔbu. Gobi yiyɑ bɑ koo kɑ kpee bɑkɑnu dwe kɑ dɑ̃ɑ ye bɑ koo kɑ diɑ kpɛ ye Yudɑbɑn sinɑmbɑ sɑnkɑ.

12 Tɔn be, bɑ sɔmburu kuɑwɑ kɑ nɑɑnɛ. Yɑsɑti kɑ Abudiɑsi be bɑ sɑ̃ɑ Lefibɑ, Mɛrɑrin bweseru sɔɔ kɑ Sɑkɑri kɑ Mɛsulɑmu, Kehɑtin bweseru sɔɔ, berɑ bɑ bu kpɑre.

13 Lefi be bɑ womusu kɑ dweebu yɛ̃, berɑ bɑ rɑ mɑɑ be bɑ rɑ sɔmunu sue nɔni doke kɑ sere mɑɑ sɑ̃ɑ yee ten sɔm bwese bwesekɑn kowobu. Mɑ Lefibɑ gɑbu bɑ sɑ̃ɑ tire yorobu kɑ sɔmɑn gurɔ gurobu. Gɑbɑ mɑɑ sɑ̃ɑ kɔnnɔn kɔ̃sobu.

14 Sɑnɑm mɛ bɑ dɑ bu kɑ gobi yi suɑ yi bɑ wɛ̃ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerun sɔ̃, yerɑ yɑ̃ku kowo Hilikiyɑ u woodɑn tireru wɑ tè Yinni Gusunɔ u rɑɑ Mɔwisi wɛ̃.

15 Yerɑ Hilikiyɑ u Sɑfɑni, tire yoro sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, nɑ woodɑn tireru wɑ Yinni Gusunɔn sɑ̃ɑ yerɔ. Mɑ Hilikiyɑ u tu suɑmɑ u Sɑfɑni wɛ̃.

16 Mɑ Sɑfɑni u tire te suɑ u kɑ sinɑ boko dɑɑwɑ. Mɑ u nùn sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, wunɛn sɔm kowobu bɑ kuɑ kpuro ye ɑ bu yiire.

17 Bɑ tɔn be ɑ sɑ̃ɑ yee ten sɔmburu nɔmu sɔndiɑ kɑ tɔn be bɑ sɔmɑ mɔ̀ mi, gobi yi wɛ̃.

18 Yen biru, yɑ̃ku kowo Hilikiyɑ u mɑɑ mɑn tireru gɑru wɛ̃.

Mɑ Sɑfɑni u tu gɑrɑ sinɑ bokon wuswɑɑɔ.

Yosiɑsi u tɔmbu gɔrɑ bu bikiɑru ko Huludɑn mi (I mɑɑ mɛɛrio Sinɑmbu II, 22:11-20ɑ)

19 Sɑnɑm mɛ sinɑ boko u woodɑ yen gɑri nuɑ, yerɑ u win yɑ̃nu nɛnuɑ u kɑrɑnɑ nuku sɑnkirɑnun sɔ̃.

20 Yerɑ sinɑ boko u Hilikiyɑ kɑ Akikɑmu, Sɑfɑnin bii kɑ Abudoni, Miseen bii kɑ tire yoro Sɑfɑni kɑ Asɑyɑ win sɔm kowo sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,

21 i doo i bikiɑru ko Yinni Gusunɔn mi Isirelibɑ kɑ Yudɑ be bɑ tien sɔ̃ tire te sɑ wɑ minin gɑrin sɔ̃. Domi Yinni Gusunɔ u kɑ sun mɔru mɔ̀ yɑ kpɑ̃ yèn sɔ̃ bɛsɛn bɑɑbɑbɑ bɑ ɲ win gɑri mɛm nɔɔwɛ. Bɑ ɲ kue nge mɛ yɑ yoruɑ woodɑn tire te sɔɔ.

22 Hilikiyɑ kɑ tɔn be sinɑ boko u gɔsɑ mi, bɑ dɑ Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ Huludɑn mi. Huludɑ wi, u sɑ̃ɑwɑ Sɑlumun kurɔ, Tokehɑtin bii, Hɑsirɑ

wi u ra sãa yãnu kɔ̃sun debubu. Huluda wi, u wãawa Yerusalɛmun wɔɔ beri kpaaɔ. Sanam mɛ ba nùn sɔ̃ɔwa ye ba kĩ,
23 yera u bu wisa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,
24 u koo de kɔ̃sa ka bɔ̃ri yi tem mɛn tɔmbu deema yi yi yorua tireru sɔɔ tè i gara Yudaban sina bokon wuswaaɔ.
25 Domi ba nùn biru kisi ba da ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ. Ma ba win mɔru seeya ka bwãaroku ni ba tii kua ba sãamɔ. Yen sɔ̃, u ko n ka tem mɛn tɔmbu mɔru sãawa, ya ǹ suremɔ.
26-27 Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bɛɛ gɔrima i ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi sɔ̃ i nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, u win kanaru mwa. Domi ye u win woodan gari yi nua, yi win gɔ̃ru taarɛ wɛ̃, ma u tii kawa Gusunɔn wuswaaɔ, ma u win yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃, ma u swĩ wi, Gusunɔn wuswaaɔ.
28 Tɛ̃, Gusunɔ wi, u koo de u gbi bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu nùn sike win sikirɔ. Win nɔni kun wahala ye wasi ye u koo de yu Yerusalɛmu ka yen tɔmbu deema.

Yosiasi u wure u ka Gusunɔ arukawani bɔkua (I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:20b-23:3)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa.
29 Ma sina boko u gɔra bu Yudaba ka Yerusalɛmun guro gurobu kpuro mɛnna.
30 Yen biru, u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba tɔmbu kpuro gesi, saa bukurobun di n ka da bibɔ. Ma u be kpuro Yinni Gusunɔn woodan tire te garia te ba wa sãa yee ten mi.
31 Yera sina boko u yɔ̃ra win turaru wɔllɔ, ma u ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua u nɛɛ, u koo wi, Yinni Gusunɔn woodaba ka win gere swĩiwa ka win gɔ̃ru kpuro ka win bwɛ̃ra kpuro kpa u ka gari yi mɛm nɔɔwa yi ba yorua woodan tire te sɔɔ.
32 Ma u dera tɔn be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Bɛnyamɛɛn temɔ ba dua arukawani ye sɔɔ. Ma ba kua nge mɛ Gusunɔ ben baababan Yinnin arukawani ye, ya gerumɔ.
33 Yosiasi u bũnun bwãarokunu kɔsuka ni Isireliba ba waama tem tukum di. Ma u be ba wãa Isireliɔ kpuro tilasi kua bu ka Gusunɔ ben Yinni sã. Win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ, ba ǹ gɛre Yinni Gusunɔn yiran di.

35

Yosiasi u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di (I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:21-23)

1 Yosiasi u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di Yerusalɛmuɔ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ba ten yãku yɛɛ sakirawa wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ.
2 U yãku kowobu doke ben sɔmburu sɔɔ. Ma u bu dam kã bu ka Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko.
3 U Lefi be ba gɔsa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃ ba Isireliba keu sɔ̃ɔsimɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn woodan kpakoro dɛɛra te dokeo sãa yerɔ tè Salomɔɔ Dafidi Isireliban sina bokon bii u bana. I ǹ maa tu suamɔ senɔ. I de bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã.
4 I de i n sɔɔru sãa yɛnu ka yɛnu ka nge mɛ Dafidi Isireliban sina boko ka win bii Salomɔɔ ba bɛɛ bɔnu kua ba yorua.
5 I de i bɛɛn ayeru mwa sãa yerɔ yɛnu ka yɛnu nge mɛ ba bɛɛn mɛro bisibu Lefiba bɔnu sãa.
6 Bɛɛya i ko i Gɔɔ sararibun yãku yɛɛ sakiri. Yen sɔ̃, i de i tii dɛɛrasia, kpa i ten sɔɔru ko bɛɛn mɛro bisibun sɔ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃.
7 Yosiasi u tɔn be ba wãa mi yãanu ka bonu wɛ̃ nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka sere kɛtɛba nɔrɔbun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu weewa sina bokon arumanin di.
8 Win sina bwãabu ba tɔmbu ka yãku kowobu ka Lefiba kɛ̃nu kã ka nuku tia. Ma sãa yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehiɛli ba yãku kowobu yãanu nɔrɔbun suba yiru

ka nata (2.600) ka sere kɛtɛba gooba
wunəbu (300) wɛ̃.
9 Konania ka Semaya ka Nɛtanɛɛli ka
ben mɛro bisibu Lefiban wirugibu,
Hasabia ka Yeyɛli ka Yosabadi ba
Lefiba yãanu nərəbun suba nəəbu
(5.000) ka kɛtɛba nɛɛra wunəbu (500)
wɛ̃.
10 Wee nge mɛ ba tõə baka ten
kpunaa koosina. Yãku kowobu ka
Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka
nge mɛ sina boko u gerua.
11 Ba Gəə sararibun yɛɛ go. Ma yãku
kowobu ba yɛm yɛ̃kamə mɛ Lefiba ba
bu tĩĩimə. Yen biru, ma Lefi be, ba yɛɛ
yi kokumə.
12 Ba yãku dõə mwaararuginun yɛɛ
yi nɛnɛm bu ka ye təmbu wɛ̃ yɛnu
ka yɛnu kpa bu ka ye Yinni Gusunə
yãkuru kua nge mɛ ba yorua woodan
tireru səə te Yinni Gusunə u Məwisi
wɛ̃. Nge mɛya ba maa kua ka kɛtɛba.
13 Ba Gəə sararibun yãku yaa ye
wõəwa nge mɛ wooda ya gerua. Yen
biru, ba yaa ye ba wĩa nɛnɛm Yinni
Gusunən sõ yikua. Ma ba yande ye
təmbu kpuro bənu kua.
14 Yen biruwa ba ben tiigia ka yãku
kowobugia yikua. Domi yãku kowo
Aronin bibu ba səmburu kua sere ka
wəkurə. Ba yãku dõə mwaararuginu
ka yaa gum yãkunu mə̀. Yen sõna
Lefiba ba bu yaa yikuammɛ.
15 Wom kowo Asafun bibu ba wãa
ben ayerə nge mɛ Dafidi ka Asafu
ka Hemani ka Yedutum, sina bokon
bwisi kɛ̃ə ba wooda yi. Ma kənnən
kõsobu ba yõ kənnə baageren mi. Ba ǹ
doonɛ ben ayerun di, domi Lefiba ba
bu ben dĩanu kuammɛ.
16 Nge mɛya ba kpunaa yi dəma te,
bu ka Gəə sararibun tõə bakaru di, kpa
bu yãku dõə mwaararuginu ko Yinni
Gusunən yãku yerə nge mɛ sina boko
u wooda yi.
17 Isireli be ba wãa mi kpuro ba Gəə
sararibun tõə bakaru di dəma te, ma
ba pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tõə
bakaru di sõə nəəba yiru.
18 Saa Gusunən səmə Samuɛlin
waatin di sere n ka gisə girari, ba ǹ Gəə
sararibun tõə bakaru garu diire mɛ
Isireliə. Mɛya sina boko goo maa sari
Isireliə wi u Gəə sararibun tõə bakaru
diire nge Yosiasi ka yãku kowobu ka
Lefiba ka Yudaba ka Isireliba be ba
wãa Yerusalɛmuə dəma te.
19 Yosiasin bandun wõə yɛndu yiru
sarise səəra ba Gəə sararibun tõə baka
te di.

Yosiasin bandun kpeeru (I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:28-30)

20 Ye Yosiasi u Yinni Gusunən sãa
yee te sənwa u kpa, yen biruwa
Egibitin sunə Nɛko u seewa u tabu
dəə Kaakemisiə, daa te ba mə̀ Efaratiə.
Yera Yosiasi u seewa u nùn wərim da
mi.
21 Yera Nɛko u nùn səməbu gəria u
nɛɛ, mba n sun məəsinɛ nɛ ka wunɛ
Yudaban sina boko. Domi n ǹ wunɛ
na tabu wərim wee gisə. Yɛnu ge ga
ka man tabu mə̀, gera na wərim dəə.
Yinni Gusunəwa u man sõəwa u nɛɛ,
n doo fuuku. Yen sõ, a ku ka Gusunə
gabirina wi u ka man wãa, kpa u ku
raa nun kam koosia.
22 Adama Yosiasi u yina u nùn deri.
U ǹ Nɛkon gari yi wure yi yi wee Yinni
Gusunən min di. Ma u tii kəsa bu ku
ka nùn tubu. U da u Nɛko tabu wəri
wəwaə ye ba mə̀ Mɛgido.
23 Yera tɛn towobu ba Yosiasi twee.
Ma u win səm kowobu sõəwa u nɛɛ, i
ka man doonə minin di, domi ba man
mɛɛra kua ya kpã.
24 Win səm kowobu ba nùn sua
saa win tabu kɛkɛn di ma ba nùn
doke win tabu kɛkɛ gaa səə ba ka da
Yerusalɛmuə. Ma u kpuna u gu. Ma
ba nùn sikua win baababan sikaə. Ma
Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba win gəə
swĩ.
25 Yeremi u gəə swĩ Yosiasin sõ.
Ma wom kowobu, tən durəbu ka
tən kurəbu ba Yosiasi doke gəə swĩin
womusu səə sere ka gisə. Su kua
wororu Isireliə. Womu si, su wãa ben
gəə swĩin womusun tireru səə.
26-27 Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u
gbia u kua ka ye u kua dãku te, ka nge
mɛ u Gusunə sãwa ka naanɛ nge mɛ
Yinni Gusunən woodan tirera gerua,
ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka
Yudaban sinambun faagin tireru səə.

Yoakasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ba bandu di

ba wɛ̃ɛna
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

1 Təmba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma ba nùn kua sunə win tundon ayerə Yerusalɛmuə.
2 Yoakasi u məwa wɔ̃ə yɛnda ita sanam mɛ u bandu di Yudaə. Ma u kua suru ita ban te səə Yerusalɛmuə.
3 Egibitin sunəwa u nùn bandu yara. Ma u win təmbu sii geesun tənnu ita ka wuran kilo tɛna bure bu kəsia wɔ̃ə ka wɔ̃ə.
4 Yen biruwa u Yoakasi win wənə, Eliakimu sua u kəsire kua bandu səə. Ma u nùn yĩsi kpaaru kã Yoyakimu. Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiə.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko
5 Yoyakimu u məwa wɔ̃ə yɛnda nəəbu sanam mɛ u bandu di Yudaə, ma u kua wɔ̃ə wəkura tia bandu səə. Kɔ̃sa u kua Gusunə win Yinnin nəni səə.
6 Yera sɔ̃ə teeru Babilonin sina boko, Nɛbukanɛsaa u na u Yoyakimu tabu wəri. Ma u nùn mwa u bəkua ka sii gandun yəni u ka da Babiloniə.
7 Nɛbukanɛsaa u Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãnu gura u ka da u yi win sina kpaarə.
8 Ye Yoyakimu u kuan sukum ka kɔ̃sa ye u kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə. Yen biru, win bii Yoyakiniwa u bandu kəsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko
9 Wɔ̃ə nəəba itawa * Yoyakini u mə saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ka sɔ̃ə wəkuru ban te səə Yerusalɛmuə. Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunən nəni səə.
10 Ye n kua wɔ̃ə kpəə, yera Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniə. Ma u Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãnu ganu gura. Ma u Yoyakinin baa yãkabu Sedesiasi kua sunə Yudaban suunu səə Yerusalɛmuə.

Sedesiasi u bandu di Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 24:18-25:21, Yeremi 39:1-10, 52:1-27)
11 Sedesiasi u məwa wɔ̃ə yɛnda tia sanam mɛ u bandu di Yudaə. Ma u kua wɔ̃ə wəkura tia ban te səə Yerusalɛmuə.
12 Kɔ̃sa u kua Gusunə win Yinnin wuswaaə. U ɲ tii kawe Gusunən səmə Yeremin wuswaaə wi u ra nùn Yinni Gusunən gari sɔ̃.
13 U swaa taaya, ma u gɔ̃ru bəbia. U ɲ win gɔ̃ru wesie Gusunə Isireliban Yinnin mi gia. U mam Nɛbukanɛsaa seesiwa wi u nùn bɔ̃rusia ka Yinni Gusunən yĩsiru sanam mɛ ba arukawani bəkumə.
14 Yãku kowobun wirugibu ka Yuda be ba tie kpuro ba kɔ̃sa kua ya kpã. Domi ba tən tukobun komanu swĩi. Ma ba Yinni Gusunən sãa yeru disi doke te u gəsa Yerusalɛmuə.
15 N deema Gusunə ben baababan Yinni wi, u bu kirə kua yee yellun di saa win səməbun min di. Domi u kĩ u win təmbu ka win sãa yee te faaba ko.
16 Adama ba Yinni Gusunən səmə be yɛ̃ɛ ba yaakoru koosi. Ba ben gari atafiiru kua sere Yinni Gusunən tii u ka bu məru kua ye ba ɲ kpɛ̃ bu suresia.
17 Yera Yinni Gusunə u dera Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u bu tabu wəri, ma u ben aluwaasiba takobinu səkura u go ben sãa yerə. U ɲ goo deri, aluwaasiba ka wəndiaba ka durə təkənu. Be kpurowa Yinni Gusunə u bɛri win nəmaə.
18 Nɛbukanɛsaa u Yinni Gusunən sãa yerun arumani gura baka ka pi-ibu ka ben sina kpaarun arumani ka sina bokon tiigia ka sere maa win sina bwãabugia.
19 Ma ba Yinni Gusunən sãa yeru ka Yerusalɛmun dii geenu dɔ̃ə səka. Ma ba yen gãa geenu kəsuka. Ma ba yen gbãraru sura.
20 Nɛbukanɛsaa u be ba ɲ go tabu səə gura u ka da Babiloniə. Ma ba kua wi ka win bibun yobu sere Pɛɛsiba ba ka bandu di.
21 Nge mɛya Yinni Gusunən gari yi ka koora yi win səmə Yeremi u raa gerua u nɛɛ, ba koo Yudaba yoru

* **36:9** ***wɔ̃ə nəəba itawa*** - Sinambu II, 24:8 ya nɛɛ, Yoyakini u məwa wɔ̃ə wəkura nəəbu ka ita sanam mɛ u bandu di.

mwa kpa tem mɛ, mu wa mu sanam wɛ̃ragim di kpa mu wɛ̃ra sere wɔ̃ɔ wata ka wɔkuru, wahala ye mu raa wan sɔ̃.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ̃ bu wura ben temɔ

22 Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, yera Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win gɔro Yeremin nɔɔn di. Ma u doke Sirusin gɔ̃ruɔ bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sɔɔ.

23 Yi nɛɛ, amɛniwa Sirusi, Pɛɛsin sina boko u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ Wɔrukoo u man handunian bannu kpuro wɛ̃. Ma u man yiire n nùn sãa yeru bania Yerusalɛmuɔ Yudaban temɔ. Yen sɔ̃, be ba sãa Isireliba kpuro bu wuro Yerusalɛmuɔ kpa Gusunɔ ben Yinni u n ka bu wãa.

ƐSIDARASI

Ɛsidarasin tireru, Isireliban bandun gari yirusen mi n tiewa ta fɛɛrisi. Tire ten gari sun sɔ̃ɔməwa nge mɛ Yuu be ba raa yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ ben gaba ka wurama yorun di Yerusalɛmuɔ. Beya ba wure ba Yinni Gusunɔn sãaru seeya. N deema Babilonin sina boko Sirusiwa u wooda ye wɛ̃ ba ka wurama Yerusalɛmuɔ ba Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya.

Yeniban biru sina boko Aatasɛsi u dera Yuu gabu ba maa gɔsirama Babilonin di ba wurama Yerusalɛmuɔ. Ɛsidarasiwa u sãa ben kparo. Ɛsidarasi wi, u Yinni Gusunɔn woodan yɛ̃ru mɔ. U dera ba gãa dabinu sɔnwa sãarun swaa sɔɔ ka ben wãasinaa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireli be ba gbia ba wurama yorun di, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliba ba wure ba Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Ɛsidarasi u gɔsirama Yerusalɛmuɔ ka Yuu gabu, wiru 7n di sere wiru 10.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ̃ bu wura ben temɔ

1 Sirusi Pɛɛsin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win sɔmɔ Yeremin nɔɔn di. Ma u doke Sirusin gɔ̃ruɔ bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sɔɔ.

2 Yi nɛɛ, amɛniwa Sirusi Pɛɛsin sina boko u gerua. U nɛɛ, Wɔrukoo u man handunian bannu kpuro wɛ̃. Ma u man yiire n nùn sãa yeru bania Yerusalɛmuɔ Yudaban temɔ.

3 Yen sɔ̃, be ba sãa Isireliba kpuro bu doo Yerusalɛmuɔ kpa bu Gusunɔ ben Yinni sãa yeru bania mi, domi miya ba ra nùn yãkuru kue. Kpa u n ka bu wãa.

4 Bèn mi Isireli be ba tie ba wãa kpuro ba koo bu somiwa ka sii geesu ka wura ka yaa sabenu ka gãa nìn bukata ba ko n mɔ ka sere maa kɛ̃ɛ ni ba koo wɛ̃ ka kĩru sãa yee ten banan sɔ̃.

5 Saa ye sɔɔra Yudaba ka Bɛnyamɛɛban yɛnu yɛ̃robu ka yãku kowobu ka Lefiba ba sɔɔru kua, be kpuro gesi, be Yinni Gusunɔ u seeya bu ka da bu win sãa yeru bani Yerusalɛmuɔ.

6 Bèn mi ba raa wãa, ma ba bu somi ka dendi yãa wuraginu ka sii geesuginu ka yaa sabenu ka gãa nìn bukata ba ko n mɔ mɔ ka gãa geenu kpuro gesi ka sere kɛ̃ɛ ni ba wɛ̃ ka kĩru.

7 Ma sina boko Sirusi u bu Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu kpuro wesia ni Nɛbukanɛsaa u raa gurama Yerusalɛmun di u ka da u yii win bũu dirɔ.

8 Sirusi wi, u dera win arumani bero Miteredati u ye kpuro gurama ma u ye gara u Sesibasaa wɛ̃ wi u sãa Yudaban sina bii turo.

9 Ye u bu wesia mi, yera gbɛ̃ɛ wuraginu tɛna ka gbɛ̃ɛ sii geesuginu nɔrɔbu (1.000) ka wobunu tɛna tia sari

10 ka nɔri wuragii tɛna ka nɔri sii geesugii nɛɛru ka wɔkuru (410) ka sere dendi yãnu ganu nɔrɔbu (1.000).

11 Dendi yãa ni kpuro ni ba kua ka wura ka sii geesu, yen geera kuawa nɔrɔbun suba nɔɔbu ka nɛɛru (5.400). Sesibasaa u ka ye kpuro da sanam mɛ be, Isireli be ba yoru mwɛɛra ba wurɔ Yerusalɛmuɔ.

Yuu be ba wurama

Yerusalɛmuɔ

2

1 Isireli be Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u yoru mwɛɛra u ka da Babiloniɔ ben dabira wurama Yerusalɛmuɔ Yudaɔ ma ben baawure u da u sina win wuuɔ.

2 Tɔn be ba bu kpare ba ka wurama Yerusalɛmuɔ mi, bera Sorobabɛli ka Yosue ka Nɛɛmi ka Seraya ka Relaya ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Rehumu ka Baana. Isireli be kpuron geeru wee bwese kɛra ka bwese kɛra.

3 Pareɔsin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (2.172).

4 Sefatian bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).

5 Arasin bweseru səə, ba sãawa təmbu nata ka wunəbu ka wata ka wəkura nəəbu (775).
6 Parati Məabun bweseru səə, ba sãawa təmbu nərəbun suba yiru ka nɛnɛ ka wəkura yiru (2.812). Tən be, ba sãawa Yoabu ka Yosuen sikadominu.
7 Elamun bweseru səə, ba sãawa təmbu nərəbu ka goobu ka weeraakuru ka nnɛ (1.254).
8 Satun bweseru səə, ba sãawa təmbu nɛnɛ ka wunəbu ka weeru ka nəəbu (945).
9 Sakain bweseru səə, ba sãawa təmbu nata ka wunəbu ka wata (760).
10 Banin bweseru səə, ba sãawa təmbu nata ka weeru ka yiru (642).
11 Bebain bweseru səə, ba sãawa təmbu nata ka yɛnda ita (623).
12 Asigadin bweseru səə, ba sãawa təmbu nərəbu ka goobu ka yɛnda yiru (1.222).
13 Adonikamun bweseru səə, ba sãawa təmbu nata ka wata ka nəəba tia (666).
14 Bigifain bweseru səə, ba sãawa təmbu nərəbun suba yiru ka weeraakuru ka nəəba tia (2.056).
15 Adinin bweseru səə, ba sãawa təmbu nɛɛru ka weeraakuru ka nnɛ (454).
16 Atɛɛn bweseru səə, be ba sãa Esekiasin yɛnugibu ba sãawa təmbu wunəbu yiru sari.
17 Bɛsain bweseru səə, ba sãawa təmbu gooba wunəbu ka yɛnda ita (323).
18 Yoran bweseru səə, ba sãawa təmbu wunəbu ka wəkura yiru (112).
19 Hasun bweseru səə, ba sãawa təmbu goobu ka yɛnda ita (223).
20 Gibaan bweseru səə, ba sãawa təmbu wɛnɛ ka wəkura nəəbu.
21 Bɛtelehɛmugibu ba sãawa təmbu wunaa teeru ka ita (123).
22 Nɛtofagibu ba sãawa təmbu weeraakuru ka nəəba tia.
23 Anatətugibu ba sãawa təmbu wunaa teeru ka nəəba ita (128).
24 Asimafɛtigibu, ba sãawa təmbu weeru ka yiru.
25 Kiriati Arimugibu ka Kefiragibu ka Beerətugibu ba sãawa təmbu nata ka wunəbu ka weeru ka ita (743).
26 Ramagibu ka Gebagibu ba sãawa təmbu nata ka yɛnda tia (621).
27 Mikimasigibu ba sãawa təmbu wunaa teeru ka yiru (122).
28 Betɛligibu ka Ayigibu ba sãawa təmbu goobu ka yɛnda ita (223).
29 Nɛbogibu ba sãawa təmbu weeraakuru ka yiru.
30 Magibisigibu ba sãawa təmbu wunaa weeru ka wəkura nəəbu ka tia (156).
31 Elamu goon bweseru səə maa, ba sãawa təmbu nərəbu ka goobu ka weeraakuru ka nnɛ (1.254).
32 Harimun bibun bweseru səə, ba sãawa təmbu gooba wunəbu ka yɛndu (320).
33 Lodugibu ka Hadidigibu ka Onəəgibu ba sãawa təmbu nata ka wunaa teeru ka nəəbu (725).
34 Yerikogibu ba sãawa təmbu gooba wunəbu ka weeru ka nəəbu (345).
35 Senaagibu ba sãawa təmbu nərəbun suba ita ka nata ka tɛna (3.630).
36 Yãku kowobu Lefiban bweseru səə be ba sãa Yedayan bibu be ba sãa Yosuen yɛnugibu, ba sãawa təmbu nɛnɛ ka wunaa wata ka wəkura ita (973).
37 Imɛrin bibu ba sãawa təmbu nərəbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).
38 Pasurin bibu ba sãawa təmbu nərəbu ka goobu ka weeru ka nəəba yiru (1.247).
39 Harimun bibu ba sãawa təmbu nərəbu ka wəkura nəəbu ka yiru (1.017).
40 Lefiba səə, be ba sãa Yosue ka Kadimiɛli, Hodafian sikadominu, ba sãawa təmbu wata ka wəkura nnɛ (74).
41 Lefi be səə, be ba sãa wom kowobu Asafun sikadominu ba sãawa təmbu wunaa teeru ka nəəba ita (128).
42 Lefi be səə, be ba ra sãa yerun kənnəsu kɔ̃su, bera Salumun debuminu ka Atɛɛ ka Talumaə ka Akubu ka Hatita ka Sobai. Be kpuro ba sãawa təmbu wunaa teeru ka wəkura nəəbu ka nnɛ (139).
43 Be ba wãa Nɛtinin bweseru səə, ben sikadobara Sisa, ka Hasufa ka Tabaətu
44 ka Kɛrəsi ka Siaa ka Padoni
45 ka Lebana ka Hagaba ka Akubu
46 ka Hagabu ka Samulai ka Hananu

47 ka Gidɛli ka Gasara ka Reaya
48 ka Resini ka Nɛkoda ka Gasamu
49 ka Usa ka Paseaki ka Besai
50 ka Asina ka Mɛhunimu ka Nɛfusimu
51 ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru
52 ka Basilutu ka Mɛhida ka Haasa
53 ka Baakɔsi ka Sisera ka Tamaa
54 ka Nɛtisa ka Hatifa.
55 Be ba sãa Salomɔɔn sɔm kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Soferɛti ka Peruda
56 ka Yaala ka Daakoni ka Gidɛli
57 ka Sefatia ka Hatili ka Pokerɛti Hatisebaimu ka Ami.
58 Salomɔɔn sɔm kowo ben bibu ka Nɛtini be, be kpuro ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka wɔkura yiru (392).

59-60 Tɔmbu nata ka weeraakuru ka yiru (652) be ba sãa Delaya ka Tobiya ka Nɛkodan bweseru ba wurama Tɛli Mɛlan di ka Tɛli Asan di ka Kerubu Adanin di ka Imɛrin di ba ǹ kpĩa ba ben bweserun tõka wunanɛ bu ka sõɔsi ma ben tii ba sãawa Isireliba.

61-62 Yãku kowobu sɔɔ, gaba ben bweserun tõka kasu ba bia, ma ba bu yara yãku sɔmburun di. Bera, Habayan bweseru ka Hakɔtugiru ka Baasilaigiru. Ba bwese te soka Baasilai yèn sõ ben sikado u Baasilai Galadigiin bii wɔndia sua kurɔ.

63 Ma tem mɛn kparo u nɛɛ, ma n kun mɔ yãku kowo goo u kpĩa u bikiaru kua ka urimu ka tumimu, ben goo kun yãku dĩanu dimɔ.

64 Tɔn be kpuro ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka yiru ka gooba wunɔbu ka wata (42.360).

65 Ben sɔm kowobun geeru ta sãawa nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔba yiru (7.337). Be sɔɔ, wom kowoba sãawa goobu (200) tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.

66 Ba dumi mɔwa nata ka wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbu ka tia (736) ka birakɔsu goobu ka weeru ka nɔɔbu (245)

67 ka maa yooyoosu nɛɛru ka tɛna ka nɔɔbu (435) ka kɛtɛkunu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720).

68 Ye Isireliba ba tura Yerusalɛmuɔ, yera yɛnu yɛ̃robu gabu ba ka Yinni Gusunɔ kɛ̃ru naawa bu ka win sãa yeru bani mi ta raa wãa.

69 Baawure u win kɛ̃ru wɛ̃wa nge mɛ win mɔra nɛ sãa yee ten sɔmburun sõ. Kɛ̃ɛ ni kpuro nu kua wuran gobi nɔrɔbun suba wata ka tia (61.000) ka sii geesun kilo nɔrɔbun suba yiru ka nɛɛra wunɔbu (2.500) ka yãku kowon takoba wunɔbu (100).

70 Yãku kowobu ka Lefiba ka Isireli be ba tie ka wom kowobu ka be ba ra kɔnnɔsu kõsu ka Nɛtiniba, be kpuro ba sinawa ben wusɔ mi ba raa wãa, Isireliba kpuro gesi.

Yosue ka Sorobabɛli ba Yinni Gusunɔn sãaru seeya

3

1 Sanam mɛ wõɔn suru nɔɔba yiruse ya tunuma, yera Isireli be ba wãa ben wusɔ ba nɔɔ tia kua ba mɛnna Yerusalɛmuɔ.
2 Yãku kowo Yosue, Yosadakin bii ka win yãku kowosibu ka Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii ka win mɛro bisibu ba Yinni Gusunɔn yãku yeru bana seewa bu ka yãku dõɔ mwaararuginu ko mi nge mɛ ba yorua Gusunɔn woodan tireru sɔɔ te win sɔm kowo Mɔwisi u yorua.
3 Ma ba yãku yee te bana yellugirun kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ baa mɛ ba tɔn be ba deema min bɛrum mɔ. Ma ba ra Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kue mi, bururu ka yoka.
4 Yen biru, ba Kunun tõɔ bakaru kua nge mɛ woodan tirera gerua. Tõɔ baatere, ba ra yãku dõɔ mwaararuginu kowa nge mɛ wooda ye, ya nin geeru yi.
5 Saa yen dɔma ten diya ba ra tõɔ baateren yãkunu ko ka surun tõɔ gbiikiruginu ka tõɔ baka ni nu tieginu ka sere kɛ̃ɛ ni ba ra ka Yinni Gusunɔ naawɛ.
6 Nge mɛya saa suru nɔɔba yirusen tõɔ gbiikirun di, ba Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kuammɛ baa mɛ ba ǹ gina sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
7 Amɛn biru, ba sɔm kowobu gobi wɛ̃ bu ka kpenu dãku kpa bu ka dãa bĩinu bɔɔri. Yen biru ba maa Sidonigibu ka Tirigibu dĩanu kã ka gum ka tam kpa bu wa bu ka bu dãa ye

ba mɔ̀ sɛduruba naawa ka goo nimkuu sere Yafoɔ. Sirusiwa u yen wooda wɛ̃.
8 Ye Isireliba ba wurama Yerusalɛmuɔ, yen wɔ̃ɔ yirusen suru yiruse sɔɔra Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii ka Yosue, Yosadakin bii ka ben yãku kowosibu ka Lefiba ka sere be ba wurama yorun di, be kpuro ba sɔmburu wɔri. Yera ba Lefi be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba mɛ kere yiire bu sãa yee ten banan sɔmburu kpara.
9 Ma Yosue ka win bibu ka win wɔnɔbu ka Kadimiɛli ka win bibu be ba sãa Yudaba, be kpuro ba sɔɔru kua bu ka sãa yee ten sɔmburu kpara. Be ba sãa Henadadin bweseru ba maa bu somi.
10 Sanam mɛ ba sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ, ba dera yãku kowobu ba ben sãa yãnu doke ba na ba yɔ̃ra mi, ba kɔbi nɛni. Ma Lefi be ba sãa Asafun bibu ba maa ben sɛ̃katii nɛni. Be kpuro ba Yinni Gusunɔ sãamɔ nge mɛ Dafidi Isireliban sina boko u yiire.
11 Ba womu geni kɔ̃namɔ ba ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo. Win kĩru Isireliban sɔ̃ ta ǹ kpeemɔ. Ma tɔn be kpuro ba Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ ba kuuki mɔ̀ yèn sɔ̃ ba win sãa yerun kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ.
12 Adama yãku kowo dabiru ka Lefi be ba tien dabiru ka yɛnu yɛ̃robu gabu be ba bukure ba sãa yee ten yellu yɛ̃, ba sumɔ ka dam sanam mɛ ba kpaarun kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ. Gaba maa nuku doo bakabun kuuki mɔ̀
13 sere ba ǹ kpɛ̃ bu nuku dobun kuuki ka swĩi wunana. Domi be kpuro ba kuuki mɔ̀wa ka dam ma yi nɔɔramɔ n toma.

Yibɛrɛba ba Yinni Gusunɔn sãa yerun bana yɔ̃rasia

4

1 Yudaba ka Bɛnyamɛɛban yibɛrɛba ba nua ma be ba raa yoru mwɛɛra ba wurama ba Gusunɔ Isireliban Yinni sãa yeru baniammɛ.
2 Yera yibɛrɛ be, ba na Sorobabɛli ka Yudaban bukurobun mi ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa ko ka bɛɛ bana ye ko, domi bɛsɛn tii sa ra Gusunɔ bɛɛn Yinni sã, kpa su nùn yãkuru kua saa Esari Hadoni, Asirin sina bokon waatin di, wi, wi u ka sun na mini.
3 Adama Sorobabɛli ka Yosue ka Isireliban yɛnu yɛ̃ro be ba tie, ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n ǹ ka bɛɛ, bɛsɛ tɔnawa nge mɛ Sirusi Pɛɛsiban sina boko u gerua. Domi Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinnin sãa yera.
4 Saa yera tɔn be ba wãa tem mɛ sɔɔ, ba Yudaban dam bua. Ma ba bu nandasia bu ku ka bana ye ko.
5 Ba bwisi kɛ̃ɔbu gabu gobi kã bu ka tɔmbu swaa nim wia bu ka sɔmbu te kpana. Nge mɛya n koora Sirusin bandun waati kpuro sɔɔ, sere n ka girari Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandu sɔɔ.

Ba Yudaba kɔrumɔtɔnu kua

6 Asuresin bandun tore sɔɔ, ba tireru yorua bu ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu taarɛ wɛ̃.
7 Aatasɛsi Pɛɛsin sina bokon waati sɔɔ, Bisilamu ka Miteredati ka Tabɛɛli ka sere ben sɔm kowosibu ba Aatasɛsi wi tireru yorua. Ba tu yoruawa ka Aramun barum ka mɛn yora.
8 Rehumu, bera min kparo ka win tire yoro Simusai ba sina boko Aatasɛsi tire te yorua te ta ka Yerusalɛmu yã.
9-11 Wee ye tire te, ta gerua. Ta nɛɛ, Aatasɛsi, sina boko, bɛsɛ wunɛn sɔm kowobu, bɛsɛ be sa wãa daa guru gee, nɛ, Rehumu, bera minin kparo ka Simusai nɛn tire yoro ka sere bɛsɛn sɔm kowosibu be ba wãa Diniɔ ka Aafasatakiɔ ka Taapɛliɔ ka Afarasiɔ ka Erɛkiɔ ka Babiloniɔ ka Susiɔ ka Dehaɔ ka Elamuɔ ka sere bwese ni nu tie ni Asinapari wi u sãa tɔn boko u swĩi Samariɔ ka sere wuu si su wãa Efaratin guru gee, sɔ̃ɔ duu yeru gia, bɛsɛra sa nun yoruammɛ. Sa nɛɛ,
12 sina boko, a de a n yɛ̃ ma Yuu be ba na saa wunɛn min di ba tunuma bɛsɛn suunu sɔɔ Yerusalɛmu mini. Ba na ba Yerusalɛmu ye seeya yèn tɔmba sãa tɔn kɔ̃sobu ba ku ra mɛm nɔ mi. Ba yen gbãrarun kpɛɛkpɛɛku sɔmmɔ.
13 Yen sɔ̃, a n yɛ̃ ma bà n wuu gen gbãraru seeya, ba ǹ maa wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ ǹ kun mɛ gbererun gobi. Yen

biru wunɛn arumani ye a ra raa wa ya koo kaarawa.
14 Nge mɛ sa maa waamə sa dimə wunɛn min di, yera sa nɛɛ, n ǹ weenɛ bu nun gɛm. Yen sɔ̃na sa nun labaari yeni sɔ̃əmə.
15 A de a kasu wunɛn sikadoban faagin tireru səə, kaa wa nge mɛ Yerusalɛmu ya sãa. Ya sãawa wuu ge ga ra sinambu seesi ka sere bera mi ya wãan tambu. Saa yellun diya ya ra ko mɛ. Yen sɔ̃na ba ye bansu koosia.
16 Yen sɔ̃, wunɛ sina boko, à n wura wuu ge, ga banira, ma ba gen gbãraru seeya, a ǹ kaa maa Efaratin daa guru ge nəma sikerena a n mə.

Sina boko Aatasɛsin wisibu

17 Sina boko Aatasɛsi u bu wisa u nɛɛ, Rehumu, wunɛ wi a sãa bera yen kparo, ka wunɛn tire yoro Simusai ka bɛɛn səm kowosibu be ba wãa Samariə ka be ba wãa Efaratin daarun guru giə, bɛɛ kpurowa na təbura.
18 Tire te i man mərisiama mi, ba man tu garia mam mam.
19 Ma na wooda wɛ̃ bu kasu nɛn sikadoban faagin tireru səə. Ma ba kaso ge kua ba wa ma saa yellun di wuu ge, ga ra sinambun wooda yinɛ kpa ba n bu seesimə.
20 Yerusalɛmu mi, sinam damgiba ba bandu di ma ba beri min tem kpuro mə. Ma sinambu gabu ba ra bu wɔ̃ə gobi ka gbere gobi kəsie.
21 Yen sɔ̃, i tən ben səmburu yɔ̃rasio kpa bu ku raa wuu gen bansu seeya ma n kun mə na bu wooda wɛ̃.
22 I ku gari yi atafiiru ko kpa kɔ̃sa yu ku raa sosi yu ka sinambu asərə naawa.
23 Ye ba yande Aatasɛsin tire te wa, ba gara Rehumu ka win tire yoro Simusai ka sere ben səm kowosibun wuswaaə, yera ba da fuuku Yerusalɛmuə Yuuban mi, ba ben sombu te yɔ̃rasia ka dam.

Ba maa sãa yerun

banan səmburu seewa

24 Sãa yee ten sombu te, ta yɔ̃ra n ka kua Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun wɔ̃ə yiruse səə.

5

1 Saa ye səə, Gusunən səmə Asee ka Sakari Idon bii ba Gusunən gari gerua ka Gusunə Isireliban Yinnin yĩsiru Yerusalɛmuə ka Yudaban tem kpuro səə.
2 Yera Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii ka Yosue, Yosadakin bii ba seewa ba Yinni Gusunən sãa yee te bana torua Yerusalɛmuə. Ma Gusunən səmə be, ba bu somimə.
3 Saa ye səəra Tatinai, bera ye ya wãa Efaratin guru geen kparo ka Setaa Bosinai ka ben səm kowosibu ba na ba bu deema ba nɛɛ, wara u bɛɛ wooda wɛ̃ i ka dii te banimə. Wara u bɛɛ wooda wɛ̃ i ka gbãra te seeyamə.
4 Tɛ̃, be ba bani yi mə̀ i sun ben yĩsa wɛ̃ɛma.
5 Adama Gusunə u ka Yuuban bukuro be wãa ma ba ben səmburu mə̀ ba dəə ba ka mara tireru tu turi sina boko Darusin mi, kpa wi, u maa bu wisima.

Ba Yuuba kərumətənu kua

Darusin mi

6 Be ba sina boko Darusi tireru yorua Yuuban sɔ̃ ben yĩsa wee, Tatinai bera min wirugii ka Setaa Bosinai ka wirugii be ba wãa Efaratin guru gee, sɔ̃ə duu yeru gia.
7 Wee ye ba gerua tire te səə. Ba nɛɛ, sina boko Darusi, Gusunə u nun alafia kɛ̃.
8 Wee sa nun nəəsiamə ma sa da Yudaban temə sere Yinni Gusunən sãa yerə. Ba tu banawa ka kpee bakanu ma ba ten gani dãa wukirimə tɛ̃. Səmbu te, ta dəə gem gem.
9 Ma sa ben bukurobu bikia sa nɛɛ, wara u bu wooda wɛ̃ bu ka dii te bani kpa bu ten gani seeya.
10 Ma sa ben yĩsa bikia kpa su wa su ka nun ye mərisiama.
11 Wee ye ba sun wisa. Ba nɛɛ, ba sãawa Gusunə wəllu ka tem Yinnin səm kowobu. Yera ba win sãa yeru seeyamə te ba raa nùn bania saa yellun di. Be, Isireliban sina boko wi u yĩsiru yara, wiya u raa tu bana.
12 Adama ye ben baababa ba Wərukoon məru seeya, yera u bu Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa nəmu səndia. Yera sina boko wi, u

Yinni Gusunɔn sãa yee te kɔsuka. Ma u bu gura u ka da win temɔ.
13 Yen biruwa Sirusi Babilonin sina boko u wooda wɛ̃ win bandun wõɔ gbiikuu sɔɔ bu da bu Yinni Gusunɔn sãa yee te bani.
14 N deema sina boko Nɛbukanɛsaawa u raa Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu gurama saa Yerusalɛmun di u doke ben bũu dirɔ. Yera Sirusi u dendi yãa ni sua bũu dii ten min di u Sesibasaa wɛ̃ wi u kua Isireliban tem kparo.
15 Ma u Sesibasaa sõɔwa u nɛɛ, u doo u dendi yãa ni doke Yerusalɛmun sãa yerɔ kpa u de bu maa Yinni Gusunɔn sãa yee ten bansu seeya mi ba raa tu bana.
16 Sesibasaa wi, u na u sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi Yerusalɛmuɔ. Saa yen dɔma ten di, ba bana torua. Adama sere ka gisɔ, ba ǹ tu kpa.
17 Yen sõ, ǹ n wunɛ sina boko wɛ̃re, a de bu kasu sinambun faagin tireru sɔɔ, Sirusi ù n wooda wɛ̃ɛre bu Yinni Gusunɔn sãa yee te seeya Yerusalɛmuɔ, kpa a sun sõɔma ye a kĩ bana yen sõ.

Darusi u wooda wɛ̃ bu Sirusin wooda ye kasu

6

1 Sina boko Darusi u wooda wɛ̃ bu kaso ko Babilonin tem sɔɔ mi ba ra sinambun kookoosun tirenu ka ben gãa geenu bere.
2 Yera ba tireru garu wa Mɛdin wuu maro bɔkɔwɔ ge ba mɔ̀ Eki Batani.
3 Wee ye tire te, ta gerumɔ. Ta nɛɛ, sina boko Sirusin wõɔ gbiikuu sɔɔ, u wooda yara u nɛɛ, ba koo wure bu Yinni Gusunɔn sãa yee te ta wãa Yerusalɛmuɔ baniwa mi yerukiru ta raa wãa. Kpa ba n da yãkuru ko mi. Ten ganan gunum mu ko n sãawa gɔm soonu wata. Ten yasum maa gɔm soonu wata.
4 Ba koo ten gana seeyawa ka kpee sɔkenu ita kpa bu dãa sɔke teeru sɔndi. Yen biru maa kpee sɔkenu ita ka dãa sɔke teeru sere bu ka ye bani bu kpe. Sina bokowa u koo yen sɔmburun gobi kɔsia.
5 Yen biru, Gusunɔn sãa yerun dendi yãa wuraginu ka sii geesugii ni sina boko Nɛbukanɛsaa u raa gurama u ka na mini, ba koo ni wesia kpa bu nin baanire doke nin ayerɔ.
6 Yen sõna Darusi u tireru yorua u nɛɛ, bɛɛ Tatinai, Efaratin sõɔ duu yeru gian kparo ka Setaa Bosinai ka bera min wirugibu gabu, i tii wunɔ Yudaban garin di.
7 I bu derio sɛ̃ɛ, kpa ben kparobu ka ben wirugibu bu sɔmbu te kpara bu ka sãa yee te bani mi yerukiru ta raa wãa.
8 Yen sõna na bɛɛ wooda wɛ̃ɛmɔ. I Yuuban wirugii be somiɔ sãa yee ten bana sɔɔ. Gobi yi ba koo di, yi ko n sãawa nɛn arumani ye ya naamɔ bera min tɔmbun wõɔ gobin di. Kpa i sɔm kowobu kɔsia dee dee sɔmbu te, tu ku raa ka yõran sõ.
9 I de i n sɔɔru sãa i ka Yuuban yãku kowobu wɛ̃ yèn bukata ba mɔ tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugirun sõ te ba koo Wɔrukoo kua. Yera kɛtɛ kinɛnu ka yãa kinɛnu ka yãa kpɛmminu ka sere alikama ka tam ka bɔru ka gum.
10 Nge mɛya ba koo kpĩ bu ka nùn yãku nubu durorugiru kua kpa bu kanaru ko nɛ sina boko ka nɛn bibun sõ.
11 Wi u yina u wooda yeni mɛm nɔɔwa, i yɛ̃ron dirun dãru garu wuko i nɔɔ sɛm ko kpa i ka nùn ye sɔku i suasia wɔllɔ. Yen biru kpa i dii te kɔsuku.
12 Gusunɔ wi u ra tii sõɔsi Yerusalɛmuɔ, u sina boko ǹ kun mɛ bwese te ta kĩ tu sãa yee te sura kam koosio, yèn sõ ta nɛn wooda gɛma. Nɛ Darusiwa na wooda yeni wɛ̃. I ye mɛm nɔɔwɔ mam mam.
13 Ma Tatinai Efaratin sõɔ duu yeru gian kparo wi, ka Setaa Bosinai ka ben sɔm kowosibu ba wooda ye mɛm nɔɔwa mam mam.

Ba sãa yee te dendibu torua

14 Gusunɔn sɔmɔbu Asee ka Sakari, Idon bii ba Isireliban wirugibu dam kã ba ka sãa yee te bana ba kpa mam mam. Ba tu banawa nge mɛ Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua ka nge mɛ

Pɛɛsin sinam beni, Sirusi ka Darusi ka Aatasɛsi ba yen wooda yi.
15 Ba bana ye kpawa suru wi ba mɔ̀ Adarin sõɔ itase sɔɔ, Darusin bandun wõɔ nɔɔba tiase sɔɔ.
16 Isireliba ka ben yãku kowobu ka Lefiba ka be ba wurama yorun di kpuro, ba sãa yee te dendibu torua ka tõɔ bakaru, nuku dobu sɔɔ.
17 Yen tõɔ te, ba kɛtɛ kinɛnu wunɔbu (100) go ba ka yãkuru kua ka yãa kinɛnu goobu ka yãa kpɛmminu nɛɛru (400). Ma ba maa boo kinɛnu wɔkura yiru go toranun yãkunun sõ. Boo teuwa bwese kɛra baayere ya go.
18 Ma ba yãku kowobu ka Lefiba bɔnu kua wuu wuuka nge mɛ ben baawuren sɔmbura sãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka nge mɛ ya yorua woodan tireru sɔɔ ye Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃.

Isireliba ba Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru kua

19 Isireli be ba wurama yorun di kpuro ba Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru kua wõɔ kpɔɔn suru gbiikoon sõɔ wɔkura nnɛse sɔɔ.
20 Yãku kowobu ka Lefiba ba tii dɛɛrasia sannu. Ma Lefiba ba Isireliba Gɔɔ sararibun yãku yãanu sakiria ka ben yãku kowosibuginu ka sere ben tiiginu.
21 Ma Isireliba kpuro ba tõɔ baka ten dĩanu di ka be ba wurama yorun di ka Isireli be ba tem min tɔn tukobun koma ni nu ǹ dɛɛre deri ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni sãamɔ.
22 Yen biru, ba pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doken tõɔ bakaru kua sõɔ nɔɔba yiru ka nuku dobu. Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu yibia yèn sõ u dera sina boko u ka bu nɔnu geu mɛɛra, u bu dam kã ba ka sãa yee te bana.

Yãku kowo Ɛsidarasi u tunuma Yerusalɛmuɔ

7

1-6 Sanam mɛ Aatasɛsi Pɛɛsin sina boko u bandu sõ, yera Ɛsidarasi, Serayan bii u tunuma Yerusalɛmuɔ. U sãawa Aroni yãku kowo tɔnweron bibun bweseru. Aroni wiya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u Abisua mara. Ma Abisua u Buki mara. Ma Buki u Usi mara. Ma Usi u Seraya mara. Ma Seraya u Mɛrayɔtu mara. Ma Mɛrayɔtu u Asaria mara. Ma Asaria u Amaria mara. Ma Amaria u Akitubu mara. Ma Akitubu u Sadɔku mara. Ma Sadɔku u Salumu mara. Ma Salumu u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u Asaria mara. Ma Asaria u Seraya, Ɛsidarasin tundo mara. Ɛsidarasi wi, u sãawa tire yɛ̃ro. U maa woodan yɛ̃ru mɔ gem gem ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃. Gusunɔ wi, Ɛsidarasin Yinni u ka nùn wãa. Yen sõna sina boko u nùn wɛ̃ kpuro ye u bikia.
7 Isireli gabu ka yãku kowobu ka Lefiba ka wom kowobu ka be ba sãa sãa yerun kɔnnɔn kõsobu ka sere ben yobu gabu Nɛtiniba, ba maa tunuma Yerusalɛmu mi, Aatasɛsin bandun wõɔ nɔɔba yiruse sɔɔ.
8 Ka Ɛsidarasin tii sanna ba tunuma sina bokon bandun wõɔ nɔɔba yirusen suru nɔɔbuse sɔɔ.
9 N deema u seewawa Babilonin di wõɔ gen suru gbiikoon tõɔ gbiikiru sɔɔ. Ma u tura Yerusalɛmuɔ yen suru nɔɔbusen tõɔ gbiikiru. Gusunɔ win Yinniwa u nùn kõsu.
10 Domi Ɛsidarasi u tii Gusunɔ wɛ̃. Ma u win woodaba keu kua, u ra ye mɛm nɔɔwɛ kpa u ye Isireliba sõɔsi.

Wooda ye Aatasɛsi u Ɛsidarasi wɛ̃

11 Sina boko Aatasɛsi u Ɛsidarasi tireru wɛ̃. Ɛsidarasi wi, u sãawa yãku kowo. Ma u woodan yɛ̃ru mɔ ye Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ̃. Aatasɛsin tire ten gari wee.
12 U nɛɛ, nɛna Aatasɛsi, sinambun sina boko. Wunɛ Ɛsidarasiwa na tire teni yoruammɛ, wunɛ wi a sãa yãku kowo ka maa Wɔrukoon wooda yɛ̃ro.
13 Na nɛɛ, bu wunɛ ka Isireli be ba wãa nɛn tem sɔɔ yõsuo i da Yerusalɛmuɔ, tɔn dirobu ka yãku kowobu ka Lefiba be ba kĩ bu da Yerusalɛmu mi.
14 Nɛ ka nɛn bwisi kɛ̃bu nɔɔba yiruwa sa nun gɔriɔ Yerusalɛmuɔ Yudan temɔ a ka wa nge mɛ ba Gusunɔ wunɛn Yinnin wooda mɛm nɔɔwammɛ yèn tireru a nɛni mi.

15 Kpa a sii geesu ka wura sua ye nɛ ka nɛn bwisi kɛ̃ɔ be, sa Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni kã̃ ka nuku tia, wi, wìn sãa yera wãa Yerusalɛmuɔ.
16 Kpa a maa kɛ̃nu kpuro gura ni nu sãa sii geesu ka wura ye wunɛn Isirelisibu tɔn dirobu ka yãku kowobu ba wɛ̃ ka nuku tia Babiloni mini Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃.
17 À n tura Yerusalɛmu mi, a de a ka sii gee si naa kinɛnu dwe ka yãa kinɛnu ka yãa kpɛmminu ka dĩanu ka sere tam kpa a ka ye kpuro yãkunu ko yãku yerɔ Gusunɔ bɛɛn Yinnin sãa yerɔ.
18 Kpa wunɛ ka wunɛn tɔmbu i wura ka sii gee si su tie dendi sãa yee ten sɔ̃ nge mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ sɔ̃ɔwa.
19 Kpa a maa Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni ba nun wɛ̃ mi wesia sãa yeru mi.
20 À n kaa maa gãanu ganu ko sãa yee ten sɔ̃, a de a gobi bikia nɛ sina bokon arumani berobun mi.
21 Nɛ Aatasɛsi, na nɛn gobi bero be ba wãa Efaratin sɔ̃ɔ duu yeru gia wooda wɛ̃ɛmɔ bu ka nun wɛ̃ ye kaa bu bikia.
22 Ba koo nun sii geesu wɛ̃ sere kilo nɔrɔbun suba ita (3.000). Mɛya ba koo maa nun alikama wɛ̃ sere kilo nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka tam sere ditiri nɔrɔbun suba nnɛ (4.000) ka gum sere ditiri nɔrɔbun suba nnɛ. Adama ba koo nun bɔru wɛ̃ nge mèn nɔɔ a ten bukata mɔ.
23 Ye Wɔrukoo u yi, i ye koowo fuuku. Kpa u ku raa ka nɛn tem tɔmbu ka nɛn tii ka nɛn bibun bweseru mɔru ko.
24 Yen biru, sa gbere mwaɔbu nɔɔsiamɔ bu ku raa yãku kowo be gbere gobi mwaari ka wom kowo be, ka Lefi be, ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃so be, ka sere maa yoo be, tɔn be ba gesi sarɔ mi kpuro, ba sãa yee ten sɔmburu dɔɔ.
25 Wunɛ maa Ɛsidarasi, nge mɛ a Yinni Gusunɔn bwisi mɔ mi, a siri kowobu ka wirugibu gɔsio bu ka Efaratin sɔ̃ɔ duu yeru gian tɔmbu kpara be ba Gusunɔ wunɛn Yinnin wooda yɛ̃. Be ba ǹ maa ye yɛ̃, kpa a bu ye sɔ̃ɔsi.
26 Yen biru, goo ù n yina u wooda ye mɛm nɔɔwa mam mam ǹ kun mɛ nɛ sina bokogia, bu yɛ̃ro sirio. N n gɔɔn na u ka weenɛ, bu nùn goowo. Bà n koo nùn yaran na ben suunu sɔɔn di, bu nùn yaro. Bà n koo nùn gãanu mwaarin na, bu nùn mwaario. Bà n koo maa nùn pirisɔm doken na, bu nùn dokeo.

Ɛsidarasi u Gusunɔ siara

27 Ɛsidarasi u nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni siaro. U dera sina boko u win sãa yee te ta wãa Yerusalɛmuɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
28 Yinni Gusunɔ u man durom kua sina boko ka win bwisi kɛ̃ɔbu ka win damgibun wuswaaɔ. U man dam kã̃ na ka Isireliban wirugibu mɛnna. Ma ba ka man da Yerusalɛmuɔ.

Ɛsidarasin bwãabu

8

1 Bwese kɛran wirugii be ba nɛ Ɛsidarasi swĩima saa Babilonin di sere Yerusalɛmuɔ sina boko Aatasɛsin waati sɔɔ ben yĩsa wee.
2 Gɛɛsɔmu, Finɛɛsin bwese kɛra sɔɔ,
ka Danigɛli, Itamaan bwese kɛra sɔɔ,
ka Hatusi, Dafidin bwese kɛra sɔɔ,
3 ka Sakari, Sekanian bii turo, Pareɔsin bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu wunɔbu ka weeraakuru (150),
4 ka maa Elionai, Serayan bii, Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ ka win tɔmbu goobu (200),
5 ka Sekania, Yasiɛlin bii, Satun bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu gooba wunɔbu (300),
6 ka Ebɛdi, Yonatam bii, Adinin bweseru sɔɔ ka win tɔmbu weeraakuru,
7 ka Esai, Atalian bii, Elamun bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wata ka wɔkuru,
8 ka Sebadia, Mikaɛlin bii, Sefatian bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wɛnɛ,
9 ka Abudiasi, Yehiɛlin bii, Yoabun bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu goobu ka yɛndu yiru sari (218),
10 ka Selomiti, Yosifian bii, Banin bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wunɔbu ka wata (160),
11 ka Sakari, Bebain bii, Bebain bweseru sɔɔ ka win tɔmbu tɛna yiru sari,

12 ka Yokanani, Hakatanin bii,
Asigadin bweseru sɔɔ ka win tɔmbu
wunɔbu ka wɔkuru (110),
13 ka Elifelɛti ka Yeyɛli ka Semaya be
ba yãkaminu bo Adonikamun bwe-
seru sɔɔ ka ben tɔmbu wata,
14 ka Utai ka Sabudu, Bigifain bweseru
sɔɔ ka ben tɔmbu wata ka wɔkuru.

Yerusalɛmun daarun sɔɔru

15 Nɛ Ɛsidarasi, na tɔn be kpuro
mɛnna daa te ta kokumɔ Ahafa gia.
Miya sa bɛsɛn sansani gira sõɔ ita. Ma
na tɔn be ka yãku kowo be mɛɛra
mɛɛra ka laakari. Adama na ǹ goo wa
be sɔɔ wi u sãa Lefi.
16 Yera na wirugii beni soka, Ɛliesɛɛ
ka Arigli ka Semaya ka Ɛlinatani
ka Yaribu ka Natani ka Sakari ka
Mɛsulamu ka sere woodan keu
koosiobu Yoyaribu ka Ɛlinatani.
17 Ma na bu gɔra na nɛɛ, bu doo
wirugii Idon mi, ka win mɛro bisibu
Nɛtiniban mi be ba wãa Kasifiaɔ bu
sun sɔm kowobu mɔrisiama Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yee ten sõ.
18 Nge mɛ Gusunɔn durom mu
ka sun wãa, yera ba sun Serebia
mɔrisiama wi u sãa Makilin bii, Lefin
bweseru sɔɔ, Yakɔbun sikadobu, ka
maa win tundo turosibu gabu ka ben
bibu. Be kpuro ba kuawa yɛndu yiru
sari. N deema Serebia wi, u bwisi mɔ
too.
19 Mɛrarin bweseru sɔɔ, be ba sun
mɔrisiama, bera Hasabia ka Esai ka
ben tundo turosibu ka tundo turosi
ben bibu. Ba kuawa tɔmbu yɛndu.
20 Be Dafidi ka win tabu sinambu ba
Lefiba nɔmu bɛria Nɛtiniban bweseru
sɔɔ, ba kuawa tɔmbu goobu ka yɛndu
(220) ma ba ben baawure soka ka win
yĩsiru.
21 Daa te ba mɔ̀ Ahafan bɔku miya na
nɛɛ, su tii kawa su nɔɔ bɔke su Gusunɔ
bɛsɛn Yinni kana bɛsɛn sanum mu
dora su ka turi baani bɛsɛ ka bɛsɛn
bibu ka sere arumani ye sa mɔ.
22 Seku bakara n ka maa sina boko
kana u ka man tabu kowobu ka
maasɔbu kɛ̃ bu sun yõsiri bɛsɛn sanum
mɛ sɔɔ yibɛrɛban sõ. Domi sa raa nùn
sõɔwa sa nɛɛ, be ba Gusunɔ kasu, bera
u ra n ka wãa, kpa u be ba nùn biru
kisi dam sõɔsi ka mɔru.
23 Yen sõna sa nɔɔ bɔkua ma sa
Gusunɔ kana. U maa sun wurari.
24 Ma na yãku kowobun wirugibu
wɔkura yiru wuna nɛnɛm. Bera
Serebia ka Hasabia ka ben mɛro bis-
ibu gabu tɔmbu wɔkuru.
25 Ma na sii geesu yĩira ben wuswaaɔ
ka wura ka sere gãa ni sina boko ka
win bwisi kɛ̃ɔbu ka win sina asakpɔbu
ka sere Isireliba kpuro be ba wãa mi,
ba wɛ̃ sãa yee ten sõ.
26 Ma na bu sii geesun tɔnnu yɛndu
nɔmu sɔndia ka gãa ni ba kua ka sii
geesu tɔnnu ita ka wura tɔnnu ita
27 ka gbɛ̃ɛ basilanu yɛndu ni ba kua
ka wura. Yen geera sãawa wuran
gobi nɔrɔbu (1.000) ka sere boo sii
gandugisu yiru si su ballimɔ. Boo si,
su ka wuragisu bɛɛrɛ nɛwa.
28 Yen biru, na bu sõɔwa na nɛɛ, nge
mɛ ba wãa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ,
nge mɛya yãa ni, nu maa wãa nɛnɛm
Yinni Gusunɔn sõ. Sii gee si, ka wura
ye, ya sãawa kɛ̃ɛ ni ba Gusunɔ ben
baababan Yinni wɛ̃ ka nuku tia.
29 Yen sõ, bu de ba n tii sɛ. Kpa
bu ye nɛnɛ ka laakari sere bu ka
ye yĩire yãku kowobun wirugibu
ka Lefiba ka Isireliban bwese kɛrin
wirugibun wuswaaɔ Yerusalɛmuɔ
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
30 Ma yãku kowo be, ka Lefi be, ba
sii gee si, ka wura ye, ka sere dendi yãa
ni ba wɛ̃ sãa yee ten sõ mi sua ba ka dɔɔ
Yerusalɛmuɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa
yerɔ.

Ba swaa wɔri

31 Wõɔ gen suru gbiikoon sõɔ
wɔkura yiruse sɔɔra sa seewa sa
Yerusalɛmun swaa wɔri, Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u ka sun wãa. Ma u sun
gbara bɛsɛn yibɛrɛban yina ka ben
sannɔsun di gbaburɔ.
32 Ye sa tura Yerusalɛmuɔ, sa wɛ̃ra
sõɔ ita.
33 Sõɔ nnɛse sa sii gee si, ka wura
ye, ka sere maa dendi yãa ni yĩira
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ. Ma
ba ye Mɛremɔtu, Uri yãku kowon bii
nɔmu sɔndia ka Eleasaa Finɛɛsin bii ka
sere maa Lefi beni, Yosabadi, Yosuen
bii ka Nɔadia, Binuin bii.

34 Ye ba ye kpuro gara ba yĩira, ma
ba ye kpuron geeru doke tireru sɔɔ.
35 Be ba raa yoru mwɛɛra ba
wurama Isireliɔ ba Gusunɔ Isireli ben
Yinni yãku dõɔ mwaararuginu kua
Isireliba kpuron sõ ka naa kinɛnu
wɔkura yiru ka yãa kinɛnu wɛnɛ ka
wɔkura nɔɔbu ka tia ka yãa kpɛmminu
wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru ka boo
kinɛnu wɔkura yiru ben toranun sõ.
36 Ma ba Aatasɛsin wooda ye bera
geen wirugibu wɛ̃. Ma ba ka Isireliba
yõra ba ka dii te bana.

Yuuba dabinu

ba tɔn tuko kurɔbu sua

9

1 Ye ba dii te bana ba kpa, Isireliban
wirugibu ba man susi ba nɛɛ, wee
Isireliba ka yãku kowobu ka sere
Lefiba ba ǹ ka tem min tɔn be
karanɛ, domi ba Kananiban koma
kamginu saarimɔ ka Mɛdibaginu ka
Feresibaginu ka Yebusibaginu ka
Amɔnibaginu ka Mɔabubaginu ka
Egibitigibun bũnu ka Amɔrebaginu.
2 Ma ba bwese tuku nin bii
wɔndiaba suamɔ kurɔbu. Nge mɛya
be Isireliba, be, be ba sãa Yinni
Gusunɔn tɔmbu ba ka tem min tɔmbu
mɛnnamɔ. Ben wirugibu ka ben siri
kowoba ba gbia ba tora te kua.
3 Sanam mɛ na nua mɛsum, yera na
nɛn yaberu nɛnua na gɛ̃ɛka ma na nɛn
seri wukura ka nɛn toburu ma na sina
ka nuku sankiranu.
4 Ma be ba nanda Gusunɔ Isire-
liban Yinnin garin sõ ba na ba sina
nɛn bɔkuɔ Isireli be ba raa yoru
mwɛɛran toranun sõ. Ma na sinq ka
nuku sankiranu sere n ka kua yokan
yãkurun saa.

Ɛsidarasi u kanaru mɔ̀

taarɛgibun sõ

5 Yokan yãkurun saa ye sɔɔ, na
seewa min di ka nɛn yãa ni na gɛ̃ɛka
nuku sankirarun sõ mi. Ma na yiira na
nɔma sua wɔllɔ na Yinni Gusunɔ kana
na nɛɛ,
6 Gusunɔ nɛn Yinni, wee na wãa
sekuru sɔɔ sere na ǹ kpɛ̃ n wuswaa
seeya. Bɛsɛn toranu nu dabia nu sun
kera. Bɛsɛn durum kpɛ̃a sere ya wɔllu
girari.
7 Saa bɛsɛn baababan waatin diya sa
tore too sere ka gisɔ. Bɛsɛn tora nin
sõna wunɛ Yinni Gusunɔ a sun bwese
tukunu nɔmu bɛria bɛsɛ ka bɛsɛn
sinambu ka bɛsɛn yãku kowobu. Wee
tɛ̃, tabu sun di ma sa wãa yoru sɔɔ. Ba
bɛsɛn yãnu gura ma sa wãa sekuru sɔɔ.
8 Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun
durom kua bɛsɛn gaba wurama yorun
di. Ma a sun wãa yeru kua wunɛn
tem mɛ a gɔsa sɔɔ kpa a ka bɛsɛn nɔni
wukia, a sun wãa geeru wɛ̃ bɛsɛn yoru
sɔɔ.
9 Wee sa sãawa yobu. Adama wunɛ
Gusunɔ, a ǹ sun deri. A dera Pɛɛsiban
sinambu ba ka sun nɔnu geu mɛɛra
ma ba dera sa wãa su ka wunɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yeru bani. Kpa su
wɛ̃ra yeru wa Yerusalɛmuɔ ka Yudan
tem kpuro sɔɔ.

10 Tɛ̃, Gusunɔ, mba sa yɛ̃ sa ko gere
domi sa wunɛn woodaba deri
11 be a sun wɛ̃ saa wunɛn sɔmɔbun
min di. A bu sõɔwa a nɛɛ, tem mi sa ko
du, mu sãawa mɛ mu disi mɔ baama
mɛn tɔmbun daa kõsan sõ.
12 Yen sõ, su ku bu bɛsɛn bii
wɔndiaba wɛ̃ bu sua kurɔbu. Kpa su
ku maa begibu sua kurɔbu. Mɛya su
ku maa ben dukia gaa binɛ ko. Sà n
yeni mɛm nɔɔwa, sa ko ko damgibu
kpa su tem mɛn dĩa geenu di sere su
mam mu bɛsɛn bibu tubi kerea.
13 Bɛsɛn daa kõsa ka bɛsɛn tora
bakanun sõna yeni kpuro ya sun
deema. Adama a ǹ sun sɛɛyasie nge
mɛ bɛsɛn tora ni, nu nɛ. Ma a maa dera
bɛsɛn gaba yakiarama yorun di.
14 Yera sa ko maa wura su wunɛn
wooda sara su ka bwese tuku ni nu
kom kõsum mɔ̀ arukawani bɔke? Sà n
maa kua mɛ, a ǹ kaa mɔru se a sun go
mam mam baa fiiko a kun deri?
15 Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinni,
wuna a sãa gemgii. Bɛsɛ sa sãawa be
ba tiara Isireliba sɔɔ. Bɛsɛ wee wunɛn
wuswaaɔ sa tora. Sa ǹ maa kpɛ̃ sa n ka
wãa mɛ wunɛn wuswaaɔ.

Yuuba ba ben kurɔ

bwese tukunu gira be ba raa sue

10

1 Sanam mɛ Ɛsidarasi u yiire u kanaru mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u win tɔmbu suuru kanammɛ, yera ba mɛnna tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu be kpuro ba maa sumɔ.

2 Yera Sekania Yehiɛlin bii Elamun debuminu sɔɔ, u Ɛsidarasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, geema, sa Gusunɔ torari ye sa ka tɔn tuko kurɔbu sua be ba sãa tem min tɔn kurɔbu. Adama ka mɛ, Isireliba ba yĩiyɔbu mɔ.

3 Tɛ̃, su ka Gusunɔ arukawani bɔke kpa su tɔn tuko kurɔ be gira ka bii be sa ka bu mara nge mɛ Ɛsidarasi bɛsɛn yinni ka sere be ba wooda ye nasie ba gerua. I de su ko nge mɛ Gusunɔn wooda ye, ya gerua.

4 Wunɛ Ɛsidarasi, a seewo, gari yi, yi nun wa. Sa ko n wãa wunɛn biruɔ. A de a wɔrugɔru ko kpa a se a ko nge mɛ.

5 Ma Ɛsidarasi u seewa u dera yãku kowo tɔnwerobu ka Lefiba ka Isireliba kpuro ba bɔ̃rua arukawani yen sɔ̃.

6 Yen biru, Ɛsidarasi u yara Gusunɔn sãa yerun di u da Yokanani Eliasibun biin dirɔ. Sanam mɛ u dua mi, u ǹ dĩanu di, u ǹ maa nim nɔra. Domi win nuki sankire Isireli be ba yoru mwɛɛran daa kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.

7 Ma ba kpara Yerusalɛmuɔ, Yudan tem kpuro sɔɔ gesi, be ba yoru mwɛɛra kpuro bu mɛnnama Yerusalɛmuɔ.

8 Wi u yina u na sɔ̃ɔ itan baa sɔɔ, ba koo win ye u mɔ wɔra kpa bu nùn yara Isireliban suunu sɔɔn di. Wooda yeniwa Isireliban wirugibu ka ben bukurobu ba yi.

9 Ma Yudaba ka Bɛnyamɛɛba ba mɛnna Yerusalɛmuɔ sɔ̃ɔ ita yen baa sɔɔ wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba nnɛsen sɔ̃ɔ yɛnduse sɔɔra mi. Tɔmbu kpuro ba mɛnna sãa yerun yaara mi. Ma ba diirimɔ soku ten sɔ̃ ka guran sɔ̃.

10 Yãku kowo Ɛsidarasi u seewa u nɛɛ, wee i tora ye i ka tɔn tuko kurɔbu sua ma i Isireliba kpuro doke taarɛ sɔɔ. Yen sɔ̃ tɛ̃, i bɛɛn toranu tuuba koowo Gusunɔ bɛɛn baababan Yinnin mi kpa i win kĩru ko.

11 I tii nɛnuɔ tem minin tɔmbun sɔ̃ ka sere maa ben kurɔbun sɔ̃.

12 Ma tɔn be kpuro ba wura ba nɛɛ, sa ko ko nge mɛ a gerua.

13 Adama tɔn be, ba dabi. Ma gura nɛmɔ. Yen sɔ̃, ba ǹ kpɛ̃ bu yɔ̃ra tɔɔwɔ. Yen biru, gari yi, yi ǹ sɔ̃ɔ teeru ǹ kun mɛ sɔ̃ɔ yirun sɔmburu. Domi tɔn dabira ta tora gari yi sɔɔ.

14 N n mɛn na, bɛsɛn wirugibu tɔna bu sina kpa be ba tɔn tuko kurɔbu sue bu na ka ben guro gurobu ka siri kowobu saa ye ba bu bura bu ka gari yi siri. Nge mɛya Gusunɔ bɛsɛn Yinnin mɔru ya koo ka doona gari yin sɔ̃.

15 Yonatam, Asaɛlin bii ka Yaasiya, Tikifan bii ka Mɛsulamu ka sere Sabetai Lefi wi, be tɔnawa ba ǹ ka sun nɔɔ tia sãa.

16 Adama be ba tie ba wurama yorun di ba gari yi wura. Ma ba Ɛsidarasi yãku kowo gɔsa ka sere yɛnu yɛ̃robu yɛnu baageren di ben baawure ka win yĩsiru. Ma ba gari yin siribu torua wɔ̃ɔ gen suru wɔkurusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ.

17 Wɔ̃ɔ kpɔɔn suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra ba be ba tɔn tuko kurɔbu sua siri ba kpa.

Yuu be ba toran yĩsa

18 Yãku kowobu sɔɔ, gaba wãa be ba tɔn tuko kurɔbu sua. Beya Yosuen sikadominu ka win mɛro bisi Yosadakin bibu Maaseya ka Ɛliesɛɛ ka Yaribu ka Gedalia.

19 Tɔn be, ba bɔ̃rua batuma sɔɔ ba nɛɛ, ba koo ben kurɔ be gira be ba sãa tɔn tukobu mi, kpa bu ka yãa kinɛru yãkuru ko ben toranun sɔ̃.

20 Imɛrin bweseru sɔɔ, Hanani ka Sebadia ba wãa sɔɔ.

21 Harimun bweseru sɔɔ, Maaseya ka Eli ka Semaya ka Yeyɛli ka Osiasi.

22 Pasurin bweseru sɔɔ, Elionai ka Maaseya ka Isimɛɛli ka Nɛtanɛɛli ka Yosabadi ka Eleasaa.

23 Lefin bweseru sɔɔ, Yosabadi ka Simɛi ka Kelaya wi ba maa mɔ̀ Kelita ka Petaya ka Yuda ka Ɛliesɛɛ.

24 Wom kowobun bweseru sɔɔ maa, Eliasibu.

Sãa yerun kɔnnɔsun kɔ̃sobu sɔɔ, Salumu ka Telɛmu ka Uri.

25 Isireli be ba tie sɔɔ, Pareɔsin bweseru sɔɔ Ramia ka Yisiya ka Maakiya ka Miyamini ka Eleasaa ka Maakiya ka Bɛnaya.

26 Elamun bweseru sɔɔ, Matania ka
Sakari ka Yehiɛli ka Abudi ka Yeremɔti
ka Eli.
27 Satun bweseru sɔɔ, Elionai ka
Eliasibu ka Matania ka Yeremɔti ka
Sabadi ka Asisa.
28 Bebain bweseru sɔɔ, Yokanani ka
Hanania ka Sabai ka Atilai.
29 Banin bweseru sɔɔ, Mɛsulamu ka
Maluku ka Adaya ka Yasubu ka Seali
ka Yeremɔti.
30 Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, Adina
ka Kelali ka Bɛnaya ka Maaseya
ka Matania ka Bɛsalɛli ka Binui ka
Manase.
31 Harimun bweseru sɔɔ, Ɛliesɛɛ ka
Yisiya ka Maakiya ka Semaya ka Simɛɔ
32 ka Bɛnyamɛɛ ka Maluku ka Semaria.
33 Hasumun bweseru sɔɔ maa,
Matinai ka Matata ka Sabadi ka
Elifelɛti ka Yeremai ka Manase ka
Simɛi.
34 Banin bweseru sɔɔ, Madai ka
Amuramu ka Wɛli
35 ka Bɛnaya ka Bedia ka Keluhu
36 ka Fania ka Mɛremɔtu ka Eliasibu
37 ka Matania ka Matinai ka Yaasai
38 ka Bani ka Binui ka Simɛi
39 ka Selemia ka Natani ka Adaya
40 ka Makinabai ka Sasai ka Sarai
41 ka Asarɛli ka Selemia ka Semaria
42 ka Salumu ka Amaria ka Yosɛfu.
43 Nɛbon bweseru sɔɔ, Yeyɛli ka
Matitia ka Sabadi ka Sebina ka Yadai
ka Yoɛli ka Bɛnaya.
44 Tɔn beni kpurowa ba tɔn tuko
kurɔbu sua. Kurɔ ben gaba ka bu bibu
mara.

NƐƐMI

Sa ko kpĩ su Nɛɛmin tirerun gari bɔnu ko ita.

Gbiikaa, Yerusalɛmun gbãrarun bana. Babilonin sina bokowa u Nɛɛmi gɔra u ka sɔmbu te kpara. U maa gãa dabinu sɔnwa sãarun swaa sɔɔ ka maa ben tiin wãasinaan swaa sɔɔ.

Yiruse, Ɛsidarasi u tɔmbu Yinni Gusunɔn wooda garia, ma tɔn be kpuro ba ben toranu wa, ma ba nin suuru bikia ba ka Gusunɔ arukawani kpaa bɔkua.

Itase, ya sun sõɔmɔ ma Nɛɛmi u sãa kparo Yudaba sɔɔ. Ye ya sãa gãa girinu win wãaru sɔɔ, yera u tii Gusunɔ wɛ̃ mam mam. Wiya u ra Gusunɔ kanɛ saa kpuro.

Tire ten kpunaa

1. Ba Yerusalɛmun gbãraru bana, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Ba Yinni Gusunɔn woodaba gara ma ba ka nùn arukawani kpaa bɔkua, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye Nɛɛmi u kuan sukum, wiru 11n di sere wiru 13.

Nɛɛmi u Yerusalɛmun labaari nua

1 Gari yi Nɛɛmi Hakalian bii u yorua, yi wee. U nɛɛ, Aatasɛsin bandun wõɔ yɛnduse sɔɔ, gen suru nɔɔba nnɛse sɔɔra nɛ Nɛɛmi na wãa wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Susiɔ.

2 Yera nɛn mɛro bisi turo wi ba mɔ̀ Hanani u tunuma saa Yudan tem di ka tɔmbu gabu ma na bu Yuu be ba ǹ yoru mwɛɛra ka Yerusalɛmun labaari bikia.

3 Ma ba man wisa ba nɛɛ, be ba ǹ yoru mwɛɛra mi, ba wãa Yudaɔ yãa bakaru ka seku bakaru sɔɔ. Ma Yerusalɛmun gbãranu nu kurunu mɔ ma nin gamboba ba dõɔ mwaakira.

Nɛɛmi

u kanaru mɔ̀ Yuuban sõ

4 Sanam mɛ nɛ Nɛɛmi na labaari ye nua, na sinawa ka swĩi. Na wãa nuku sankiraru sɔɔ sõɔ dabinu. Ma na nɔɔ bɔkua na Wɔrukoo kanam wɔri. Na nùn sõɔwa na nɛɛ,

5 Yinni, wunɛ wi a wãa wɔllɔ, a kpã. A dam kpuro mɔ. A ra wunɛn arukawani yibie be ba nun mɛm nɔɔwammɛn mi, kpa a be ba nun kĩ wɔnwɔndu kua.

6 A man mɛɛrima. A swaa dakio ye na nun kanamɔ nɛ wunɛn sɔm kowo. Sõɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru na nun kanamɔ bɛsɛ Isireliban sõ, bɛsɛ wunɛn sɔm kowobu. Na nun kanamɔ a sun bɛsɛn durum wɔko. Geema, nɛ ka nɛn yɛnugibu sa torawa,

7 ye sa ǹ ka wunɛn woodaba ka wunɛn gere ka wunɛn yiirebu mɛm nɔɔwɛ ye a Mɔwisi wunɛn sɔm kowo wɛ̃.

8 A yaayo ye a Mɔwisi sõɔwa u sun sõ. A nɛɛ, sà kun nun mɛm nɔɔwɛ, kaa sun yarinasia sa n wãa bwesenu kpuron suunu sɔɔ.

9 Adama amɛn biru, sà n gõru gɔsia sa wurama wunɛn mi, ma sa wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa, kaa sun kasum da baa sà n toman na, kpa a ka sun wurama tem mɛ a gɔsa sɔɔ mi a nɛɛ, kaa n wãa.

10 Yinni Gusunɔ, sa sãawa wunɛn tɔmbu ka maa wunɛn sɔm kowobu. Bɛsɛra a yakia ka wunɛn dam bakam.

11 Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. A nɛn kanaru nɔɔwɔ ka maa be ba nun naanɛ sãa ba kĩ bu nun bɛɛrɛ wɛ̃. A de nɛn sanum mu dora sina bokon mi, kpa u ka man nɔnu geu mɛɛri.

N deema saa ye sɔɔ, na sãawa sina bokon sɔm kowo wi u ra nùn tam dokeye nɔraɔ.

Aatasɛsi u wura

Nɛɛmi u gɔsira Yerusalɛmuɔ

2

1 Ye Aatasɛsi u kua wõɔ yɛndu bandu sɔɔ, wõɔn suru gbiikoon tõru garu, u sõ u dimɔ, ma na tam sua na nùn wɛ̃. Adama saa ye sɔɔ, na nuki sankire too. Na ǹ nuki sankirare nge mɛ.

2 Yera sina boko u man bikia u nɛɛ, amɔna nɛn wuswaa ya ka burisinɛ mɛ. Na barɔwa? Nuku sankira nirà na mɔ mɛ.

Yera na nanda too.

3 Adama ka mɛ, na kpĩa na nùn sõɔwa na nɛɛ, yinni, wunɛn wãaru tu dakaa da. Na ǹ kpɛ̃ na kun nuki sankire. Domi wuu gèn mi ba nɛn sikadoba sika ga kua bansu. Ma gen gbãrarun gamboba ba dõɔ mwaakira.

4 Sina boko u man bikia u nɛɛ, mba
na kĩ u man kua.
Yera na yande Wɔrukoo kana.
5 Ma na nùn wisa na nɛɛ, yinni, à n
ka man nɔnu geu mɛɛra, a de n wura
Yudaban temɔ wuu gèn mi ba nɛn
sikadoba sika kpa n gu bani n seeya.
6 N deema sina boko ka win kurɔwa
ba sɔ̃ dɔma te. Yera u maa man bikia
u nɛɛ, sɔ̃ɔ nyewa kon ko mi. Saa yerà
kon wurama.
Ma na nùn sɔ̃ɔwa saa ye kon
wurama. Ma u wura n da.
7 Yen biru, na nɛɛ, sina boko, na nun
kanamɔ, a man tireru wɛ̃eyɔ tem yɛ̃ro
be ba wãa Efaratin sɔ̃ɔ duu yeru gian
sɔ̃ bu ka man deri n turi Yudaɔ.
8 Mɛya na maa kĩ a man tireru garu
wɛ̃ Asafun sɔ̃ wi u sãa sina bokon dãa
kɔ̃so kpa u man dãa kɛ̃ n ka dii te ta
wãa sãa yerun bɔkuɔn gamboba ko ka
wuu gen gbãrarun gamboba ka sere
diru mi nɛn tii ko na n wãa.
Yera sina boko u man tire ni kpuro
wɛ̃. Domi Gusunɔ u wãa ka nɛ.
9 Ma u tabu sinambu ka maasɔbu
gɔsa bu ka man yɔ̃siri. Yera na seewa
na da na tem yɛ̃ro be deema be ba wãa
sɔ̃ɔ duu yeru gia mi. Ma na bu sina
bokon tire ni wɛ̃.
10 Sanam mɛ Sambala wi u sãa
Horoni ka win sɔm kowo Tobiya wi
u sãa Amɔni ba nua ma na wee n
ka Isireliba gea kua, yera ben nuki
sankira too.

Nɛɛmi u mɛɛrimɔ

mi gbãrara sankira

11 Sanam mɛ nɛ Nɛɛmi na tunuma
Yerusalɛmuɔ, na sinawa gina sɔ̃ɔ ita.
12 Na ǹ goo sɔ̃ɔwa ye Gusunɔ nɛn
Yinni u man sɔ̃ɔwa n ko Yerusalɛmun
sɔ̃. Yen biru, na seewa wɔ̃kuru ka
tɔmbu gabu. Na ǹ yaa saberu garu sue
ma n kun mɔ kɛtɛku ge na sɔni.
13 Wɔ̃ku suunu sɔɔ, na yara saa
kɔnnɔ ge ga wãa wɔwa gian di na da
bwiaɔ ye ba mɔ̀ Yaa gɔba ka maa sere
kɔnnɔwɔ mi ba ra kubanu yari. Ma na
Yerusalɛmun gbãra te mɛɛra mɛɛra, na
wa ta kurunu mɔ. Ma ten gamboba ba
dɔ̃ɔ mwaakira.
14 Ma na da kɔnnɔ ge ga wãa bwia
ye ba gban bɔkuɔ ka sere sina bokon
bwiaɔ. Adama ayeru garu sari mi nɛn
kɛtɛku ga koo ka sara.
15 Ma na kpa ka Sedoronin wɔwa gia
na ka gbãra te mɛɛri mɛɛrimɔ sere na
ka tunuma kɔnnɔ ge ga wãa wɔwa giaɔ
mìn di na raa ka yara.
16 Saa ye sɔɔ, wuun siri kowobu ba
ǹ yɛ̃ mi na da ka ye na mɔ̀. Domi na
ǹ Yuu goo gãanu sɔ̃ɔwa baa ka yãku
kowobu ka wuun bukurobu ka sere
tem mɛn kparobu.
17 Adama ye na wurama na bu
sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bɛɛn tii i wa nge mɛ
Yerusalɛmu ya sãa. Wee ya bansu
kua. Ma yen gbãrarun gamboba ba
dɔ̃ɔ mwaakira. Yen sɔ̃, su yen gbãra te
seeya kpa sa kun maa wãa sekuru sɔɔ.
18 Ma na bu sɔ̃ɔwa nge mɛ Gusunɔ
nɛn Yinni u man kɔ̃su ka ye sina boko
Aatasɛsi u man kua. Yera be kpuro
ba yande nɔɔgiru sua ba nɛɛ, su se su
gbãra te bani.
Ma ba dam kɛ̃ena ka gari yi.
19 Adama Sambala wi u sãa Horoni
ka win sɔm kowo Tobiya wi u sãa
Amɔni ka Gesɛmu wi u sãa Daarubu
ba yen labaari nua. Yera ba sun
yaakoru torua. Ma ba sun bikia ka
gɛndu mba sa mɔ̀ mi. Sa kasuwa su
sina boko seesi?
20 Ma na bu wisa na nɛɛ, Yinni wi u
wãa wɔllɔ wiya u koo sun nasara wɛ̃.
Bɛsɛ win sɔm kowobu sa ko sewa su
wuu ge bani. Adama bɛɛ, i ǹ baa mɔ ge
sɔɔ, i ǹ maa gãanu mɔ i gere mi. I ǹ ko
mam bweseru garu deri tèn sɔ̃ ba koo
bɛɛ yaaya.

Yuuba ba Yerusalɛmun

gbãrarun bana seewa

3

1 Yera yãku kowo tɔnwero Eliasibu
u seewa ka yãku kowo be ba tie, ba
kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Yãanun gani seeya.
Ma ba yi sãrasia ba yi nɛnɛm ka yãku
yãki. Yen biruwa ba yen gamboba
doke. Saa min di, ba maa gbãraru
sɔnwa Mɛan kɔ̃su yerun di sere n ka
girari kɔ̃su yee te ba mɔ̀ Hananɛeliɔ.
Ma ba maa ten tii sãrasia.
2 Yera Yerikogibu ka Sakuri Imirin
bii ba sɔmburu kua Eliasibun bɔkuɔ.

3 Senaagibu ba bu somi ba ka kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ bana. Ba gen kadiriba kua ka gen kɔkɔrɔba. Ma ba ye kpuro doke gambo ye sɔɔ.
4 Ben bɔkuɔ Mɛremɔtu, Urin bii, Hakɔtun debubu, u maa somi sɔmbu te sɔɔ. Ben bɔkuɔ maa Mɛsulamu, Berekian bii, Mɛsesabɛlin debubu u maa somi sɔmbu te sɔɔ. Ben bɔkuɔ, Sadɔku, Baanan bii u maa somi sɔmbu te sɔɔ.
5 Ben bɔkuɔ, Tekoagibu ba maa na bu ka somi sɔmbu te sɔɔ. Adama ben wirugiba yina bu sɔmbu ten kparobu wiru kpĩiya.
6 Yoyada Paseakin bii ka Mɛsulamu Besodian bii ba kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Yesana sɔnwa ba bana. Ba gen kadiriba kua ka gen kɔkɔrɔba ka sere maa gen sɛ̃retii.
7 Be ba maa sɔmburu kua ben bɔkuɔ be wee, Mɛlatia Gabaonigii ka Yadoni Mɛronɔtugii ka Gabaonigibu ka Misipagibu. Beya ba bana n ka girari tem yɛ̃ron dirɔ wi Babilonin sina boko u yi mi.
8 Ben bɔkuɔ be ba maa somi wee, Usiɛli, Harayan bii wi u sãa wuran sɔm kowobun turo ka Hanania wi u sãa turare kowobun turo. Ba ben sɔmburu kua ba ka da sere mi Yerusalɛmun gbãraru ta yasum sosi.
9 Ben bɔkuɔ Refaya, Hurin bii wi u sãa Yerusalɛmun bee tian kparo u maa somi sɔmbu te sɔɔ.
10 Benin bɔkuɔ maa, Yedaya, Harumafun bii u gbãraru sɔnwa u bana te ta wãa win yɛnun dee deeru. Yen biru Hatusi, Hasanian bii u bana u swɛɛsi.
11 Maakiya, Harimun bii ka Hasubu, Pasati Mɔabun bii ba maa gbãra ten gam sɔnwa ka kɔ̃su yee te ba mɔ̀ Pɛ̃ɛn dɔ̃ɔ sɔ̃ru yeru.
12 Benin bɔkuɔ Salumu, Halosɛsin bii wi u Yerusalɛmun wɔɔ beri tia kpare u maa somi ka win bii wɔndiaba.
13 Hanuni ka Sanɔagibu ba kɔnnɔ ge ga wãa wɔwa gia sɔnwa ba gu bana ba gen kadiriba ka gen kɔkɔrɔba ka gen sɛ̃retii doke. Mi ba bana mi, n kuawa gɔm soonu nɔrɔbu (1.000) ba ka girari kɔnnɔ gèn min di ba ra kubanu yari.
14 Maakiya Rekabun bii wi u sãa Bɛti Hakerɛmun beran tem yɛ̃ro u kɔnnɔ gèn min di ba ra kubanu yari sɔnwa. Ma u gen kadiriba kua u doke ka gen kɔkɔrɔba ka sere maa gen sɛ̃retii.
15 Saluni, Kolohose Hoseen bii, Misipan tem yɛ̃ro u kɔnnɔ gèn mi gia bwia wãa sɔnwa u gen kadiriba kua ka gen kɔkɔrɔba ka gen sɛ̃retii. Yen biru u Siloen yɛrun gana bana u ka na sere sina bokon saadiɛ̃n ganan bɔkuɔ ka yɔɔtia ye ba kua ba ra ka de sina boko Dafidin wuu gia.
16 Win bɔkuɔ Nɛɛmi Asibukun bii, wi u Bɛti Surin bee tia kpare u gbãraru sɔnwa u ka da sere Dafidi ka wigibun siku yerɔ ka mi ba bwii gba ka sere mi tabu durɔbun dira wãa.
17 Win bɔkuɔ Lefiban bweseru ta maa bana saa min di. Wi u sãa ben wirugii wiya Rehumu, Banin bii. Yen biru Hasabia wi u sãa Keilan bee tian kparo u maa sɔnwa ye ya wãa win bera gia.
18 Ben bɔkuɔ win mɛro bisibu ba maa sua min di. Wi u bu kpare wiya Bafai, Henadadin bii. Wiya u maa Keilan bera ye ya tie kpare.
19 Ben bɔkuɔ Esɛɛ, Yosuen bii, Misipan sunɔ u maa sua min di u ka da sere mi ba ra tabu yãnu bere gbãrarun goo gɔmkirɔ.
20 Win bɔkuɔ Baruku, Sabain bii u maa sua min di u bana saa goo gɔmkii ten min di n ka girari yãku kowo tɔnwero Eliasibun dii kɔnnɔwɔ. U sɔmbu te kua ka kĩru.
21 Saa min di, Mɛremɔtu, Urin bii, Hakɔtun debubuwa u maa bana saa Eliasibun dirun kɔnnɔn di sere ka dii ten bera giɔ.
22 Win bɔkuɔ yãku kowo be ba wãa Yerusalɛmun baru kpaanɔ ba maa begia bana.
23 Ben bɔkuɔ Bɛnyamɛɛ ka Hasubu ba maa sɔnwa ba bana ben dian dee deeru. Ma Asaria Maaseyan bii, Ananian debubu u maa bana win dirun bɔkuɔ.
24 Ben bɔkuɔ Binui, Henadadin bii u maa bana saa Asarian dirun di sere ka gbãra ten goo gɔmkirɔ.
25 Pala, Usain biiwa u maa sɔnwa goo gɔmkii ten dee deerun di n ka da wuu kɔ̃sobun dirɔ te ta sina kpaaru

mɛɛra pirisɔm dirun bɔkuɔ. Min diya Pedaya, Pareɔsin bii u maa sɔnwa.
26 Nɛtini be ba wãa gungunɔ ba maa sɔnwa ba bana ba ka da kɔnnɔwɔ ge ga wãa nim gia sõɔ yari yeru gia wuu kõsobun dirun dee deeru.
27 Ben bɔkuɔ Tekoagibu ba maa sɔnwa ba bana wuu kõsobun dii bakarun dee deerun di n ka da gana ye ya wãa gungurɔ.
28 Kɔnnɔ gèn min di dumi ra ka du, yãku kowo ben baawurewa u mi sɔnwa u bana win dirun dee deeru.
29 Ben bɔkuɔ Sadɔku, Imɛrin bii u sɔnwa u bana win dirun dee deeru. Ma Semaya, Sekanian bii wi u sãa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian kõso u maa sɔnwa u bana.
30 Win bɔkuɔ Hanania, Selemian bii ka Hanuni, Salafun bii nɔɔba tiase be, ba maa seewa ba gbãra ten gam sɔnwa. Ma Mɛsulamu, Berekian bii u maa sɔnwa win dirun dee deeru.
31 Win bɔkuɔ Maakiya wuran sɔm kowobun turo u maa sɔnwa u ka da Nɛtiniba ka tenkuban yɛnusɔ Mifukadin kɔnnɔn dee deeru sere ka dii tɛɛra ye ya wãa gbãrarun goo gɔmkirɔ.
32 Wuran sɔm kowo be, ka tenku be, ba maa sɔnwa dii tɛɛra yen min di sere n ka da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Yãanu.

Yibɛrɛba

ba kĩ bu sɔmbu te yõrasia

33 Sanam mɛ Sambala ka wigibu ba nua ma bɛsɛ Yuuba sa gbãra te banimɔ, yera ba mɔru seewa ka dam.
34 Ma ba sun yaakoru mɔ̀ Samarin tabu kowobun wuswaaɔ ba mɔ̀, mba Yuu wɔnwɔndo beni ba mɔ̀. Sa ko bu deriwa bu ben sɔmbu te ko? Sa ko bu deriwa bu Gusunɔ ben Yinni yãkuru kua? Sa ko wura bu sɔmbu te wiru go? Sa ko wurawa bu maa ban si seeya sìn kpenu dõɔ mwaakira kpuro mi?
35 Tobiya wi u sãa Amɔni u wãa win bɔkuɔ. Ma u nɛɛ, bana yeren bwesera ba mɔ̀ mɛ. Gana ye dɛmaku gà n yɔɔwa ya koo wɔruma mi?
36 Yera nɛ Nɛɛmi na nɔɔgiru sua na nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a swaa dakio a nɔ nge mɛ bɛsɛn yibɛrɛba ba sun yaakoru mɔ̀. A de ben yaako ten are yi wɔri ben wiru wɔllɔ. A de bu ben yãnu gura bu bu yoru mwɛɛri bu ka da tem tukumɔ.
37 A ku bu ben durum wɔka, domi ba sun wɔnwa gbãra te sa banimɔn sõ.
38 Nge mɛya sa ka gbãra te kpuro bana sere ten gunum bɔnun saka. Be ba sɔmbu te kua, ba tu kuawa ka nuku tia.

4

1 Sanam mɛ Sambala ka Tobiya ka Daarububa ka Amɔniba ka Asidɔdugibu ba nua ma Yerusalɛmun gbãra ten sɔmbura sĩimɔ, ba maa ten kuu dabinu kɔrumɔ, yera ba mɔru bɛsira too.
2 Ma ba nɔɔ tia kua bu ka Yerusalɛmu wɔri kpa bu yen tɔmbu burisina.
3 Yera sa Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana ma sa gbãra te kõsu sõɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru. Sa yibɛrɛ be mara.
4 Adama Yudaba ba gerumɔ ba mɔ̀,
gbãra ten wɔrumaan tem kusanu nu kpã
sere bɛsɛn sɔm kowoba wasira ka nin gurabu.
Sa ǹ kpɛ̃ su tu bani.
5 Ma bɛsɛn yibɛrɛba ba tamaa sa ǹ ben baaru nɔɔmɔwa, sa ǹ maa bu wasi sere dɔma te ba koo sun wɔri bu go kpa bu bɛsɛn sɔmbu te yõrasia.

Nɛɛmi u tɔn be ba sɔmburu mɔ̀

tabu yãnu wɛ̃

6 Yuu be ba wãa bɛsɛn yibɛrɛban suunu sɔɔ ba na ba sun sõɔwa nɔn dabinu kari ye ya wee saa yibɛrɛ ben min di ka sere mìn di ba koo sun wɔrima.
7 Yen sõna na tɔmbu tabu yãnu wɛ̃ ben baawure ka win takobi ka win yaasa ka win tɛndu. Ma na bu yi yi bwese kɛra ka bwese kɛra gbãrarun biruɔ mi ba ǹ gina banɛ.
8 Ma na seewa na bukurobu ka siri kowobu ka tɔn be ba tie sõɔwa na nɛɛ, i ku ben bɛrum ko. I yaayo ma Yinni Gusunɔ u kpã. Wiya ba koo nasia. I tabu koowo bɛɛn mɛro bisibun sõ ka bɛɛn bibun sõ ka bɛɛn kurɔbun sõ ka sere bɛɛn yɛnusun sõ.
9 Yen biru, bɛsɛn yibɛrɛba ba nua ma ba sun sõɔwa ye ba mɔ̀ kpuro. Gusunɔ u maa ben himbaba kam koosia. Ma

baawure u wura mi u raa sɔmburu mɔ̀.
10 Saa dɔma ten di, nɛn sɔm kowobun sukum mu ra n sɔmburu mɔ̀wa kpa be ba tie ba n yaasi ka tɛrɛnu ka tɛnnu bɛki kpa ba n yabe tarakpenu doke. Kpa bɛsɛn wirugibu ba n sun dam kɛ̃mɔ.
11 Be ba maa gbãra te banimɔ ka be ba kpenu guramɔ, ba ra n nɔm teuɔ tabu yãnu nɛniwa kpa ba n ka teu sɔmburu mɔ̀.
12 Ben baawure u ra n win takobi sãrusiewa pɔraɔ. Wi u ra kɔba so, wiya u ra n man swĩi.
13 Ma na bukurobu ka siri kowobu ka sere tɔn be ba tie mi sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bɛsɛn sɔmbu te, ta kpã. Wee sa yarinɛ baama kpuro. Goo kun ka goo turuku gbãra ten sɔmburu sɔɔ.
14 Yen sɔ̃, ì n kɔban swĩi nua, i mɛnnama nɛn mi bera gee i yen swĩi yi nua. Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo sun sanna.
15 Nge mɛya sa ka sɔmbu te mɔ̀. Bɛsɛn sukum mu yaasi nɛni saa burun di sere ka wɔ̃kurɔ.
16 Na maa wure na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, baawure u kpunɔ Yerusalɛmun nukurɔ ka win sɔm kowobu kpa su dom se wɔ̃kuru sa n yibɛrɛba mara. Kpa su sɔmburu ko sɔ̃ɔ sɔɔ.
17 Ma nɛ Nɛɛmi ka nɛn mɛro bisibu ka nɛn sɔm kowobu ka nɛn kɔ̃sobu be ba man swĩi, bɛsɛ kpuro sa ǹ bɛsɛn yãnu potira. Ma baawure u win tabu yãnu ka win nim nɛni.

Nɛɛmi u taki kpeesia

5

1 Sɔ̃ɔ teeru, Yuuban tɔn durɔbu ka ben tɔn kurɔbu ba ka begibu gabu mɔru mɔ̀.
2 Gaba gerumɔ ba mɔ̀, bɛsɛ ka bɛsɛn bibu, sa dabi. Yen sɔ̃, sa alikaman bukata mɔ ye sa ko di sa n ka wãa.
3 Gaba maa gerumɔ ba mɔ̀, sa bɛsɛn gbea ka bɛsɛn resɛm gbaanu ka mam bɛsɛn dia tɔruba yiimɔ su ka alikama wa gɔ̃ɔrun saa.
4 Gaba maa gerumɔ ba mɔ̀ sa gobi bɔkurawa bɛsɛn gbean dĩanu sɔɔ su ka wa su Babilonin sina bokon wɔ̃ɔ gobi kɔsia.
5 Adama bɛsɛ kpuro sa sãawa bwese teeru. Bɛsɛn bibu ka ben bibu tia yera. Adama ba sun tilasi mɔ̀ su ka bɛsɛn bibu yoru kpɛ̃ɛ. Bɛsɛn bii wɔndia dabiru ta mam wãa yoo te sɔɔ kɔ. Sa ǹ maa kpɛ̃ su gãanu ko domi wee ba bɛsɛn gbea ka bɛsɛn resɛm gbaanu tɔruba mwa.
6 Sanam mɛ na ye kpuro nua, ka tɔn ben weewee ni ba mɔ̀, yera mɔru man mwa gem gem.
7 Ma na gɔ̃ru doke n bukuro be, ka siri kowo be gerusi. Ma na be kpuro sokusia ba mɛnna. Na bu bikia na nɛɛ, amɔna i ka bɛɛn mɛro bisibu gãanu bɔkuramɔ i nim dokemɔ.
8 Ma na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, sa bɛɛn mɛro bisi be ba tii tɔn tukobu dɔre yakia ka dam mɛ sa mɔ. Yera bɛɛn tii i maa bu dɔramɔ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ?
Ma ba mari ba ǹ maa gãanu wisa.
9 Na maa wure na nɛɛ, ye i mɔ̀ mi, ya ǹ wã. Ya weenɛ i n Gusunɔ nasie, kpa bwese tukunu nu ku sun wɔmɛ.
10 Nɛn tii ka nɛn tundo bisibu ka nɛn sɔm kowobu sa tɔn be gobi ka alikama bɔkura. Adama su bu ye kpuro deria.
11 N n mɛn na, i doo saa gisɔn di i ben gbea ka ben resɛm gbaanu ka ben dia ye i tɔruba mwa wesia. Kpa i maa are yin tii bu wesia yi i bu mwaari gobi yi i bu bɔkura sɔɔ ka alikama sɔɔ ka tam sɔɔ ka sere maa gum sɔɔ.
12 Ma ba man wisa ba nɛɛ, sa ko ye wesia. Sa ǹ maa bu gãanu mwaarimɔ. Sa ko kowa nge mɛ a gerua.
N deema na yãku kowobu sokusia. Ben wuswaaɔra ba nɔɔ mwɛɛ ni kua ka bɔ̃ri.
13 Yen biru na nɛn yaberu nɛnua na kpara ma na nɛɛ, wi u kun win nɔɔ mwɛɛru yibie, Gusunɔ u yɛ̃ro kparo nge mɛsum kpa u yɛ̃ro yara win yɛnun di. U de yɛ̃ron dukia yu doona kpa u yɔ̃ra nɔm dira.
Ma be kpuro ba wura ba nɛɛ, ami, n yɛ̃ro koowo mɛsum.
Ma be kpuro ba Yinni Gusunɔ siara. Yen biru ba ben nɔɔ mwɛɛ ni yibia.
14 Saa sina boko Aatasɛsin bandun wɔ̃ɔ yɛndun diya u man kua Yudaban kparo sere n ka girari win bandun wɔ̃ɔ tɛna ka yiru. N kuawa mi wɔ̃ɔ wɔkura yiru. Saa ye kpuro sɔɔ, nɛ

kɑ nɛn mɛro bisibu sɑ ɲ̀ tem yɛ̃rorun gãɑnu mwɑɑre.
15 Adɑmɑ n sere tunumɑ mi, kpɑro be bɑ rɑɑ wãɑ mi, bɑ rɑ tɔmbu wɔ̃ɔ gobi burewɑ n kpɑ̃ kpɑ bu bu dĩɑnu mwɑɑri kɑ tɑm kɑ sere mɑɑ sii geesun gobi weeru. Yen biru, ben sɔm kowobu bɑ rɑ n tɔmbu dɑm dɔremɔwɑ. Adɑmɑ nɛ, nɑ ɲ̀ kue mɛ, yèn sɔ̃ nɑ Gusunɔ nɑsie.
16 Bɛsɛn tiiwɑ sɑ sɔmburu kuɑ sɑ kɑ gbãrɑ te sɔnwɑ. Sɑ ɲ̀ mɑɑ gberu gɑru dwɑ bɛsɛn tiin sɔ̃. Nɛn sɔm kowobu kpurowɑ bɑ kɑ mɑn sɔmbu te kuɑ.
17 Kɑ mɛ, Yuubɑ kɑ ben wirugibu be bɑ rɑ di nɛn yɛnuɔ, bɑ sãɑwɑ wunɑɑ weeru kɑ wɔkuru kɑ sere mɑɑ sɔɔ be sɑ rɑ wɑ tem tukum di.
18 Tɔ̃ɔ bɑɑtere nɑɑ nɑ rɑ de bu gɔ kɑ yãɑnu nɔɔbɑ tiɑ ni nu gɛɑ sãɑ kɑ sere mɑɑ gue. Yen biru sɔ̃ɔ wɔkuru kɑ sɔ̃ɔ wɔkurɑ, bɑ rɑ kɑ mɑn tɑm nɑɑwɛ. Kɑ mɛ, ye kpuro sɔɔ, nɑ ɲ̀ tɔmbu tem yɛ̃rorun gãɑnu bikiɑre. Domi ben ye bɑ mɔ̀ yɑ kpɑ̃ kɔ.
19 Yinni Gusunɔ, ɑ mɑn yɑɑyo ye nɑ tɔn be kuɑn sɔ̃, kpɑ ɑ kɑ mɑn nɔnu geu mɛɛri.

Yibɛrɛbɑ bɑ mɑɑ kpɑm seewɑ

6

1 Sɑmbɑlɑ kɑ Tobiyɑ kɑ Gesɛmu wi u sãɑ Dɑɑrubu kɑ sere bɛsɛn yibɛrɛ be bɑ tie bɑ nuɑ mɑ sɑ gbãrɑ te kpuro sɔnwɑ, ten gɑmbobɑrɑ bɑ tie.
2 Yerɑ Sɑmbɑlɑ kɑ Gesɛmu bɑ mɑn gɔriɑ bɑ nɛɛ, n nɑ su wesiɑnɔ ko Kefirimuɔ Onɔɔn wɔwɑɔ. N deemɑ kɔ̃sɑ tɔn be, bɑ bwisikɑ bu mɑn kuɑ.
3 Yerɑ nɑ mɑɑ bu gɔriɑ nɑ nɛɛ, nɑ sɔmburu mɔ̀ tɑ kpɑ̃, nɑ ɲ̀ kpɛ̃ n tu deri n nɑ. Domi nà n tu deri tɑ koo yɔ̃rɑ.
4 Yerɑ bɑ mɑn gɔriɑ mɛsum sere nɔn nnɛ. Adɑmɑ gɑri tee yiyɑ nɑ rɑ bu wisi.
5 Yerɑ Sɑmbɑlɑ u mɑɑ mɑn win sɔm kowo gɔriɑ nɔn nɔɔbuse. Sɔm kowo wi, u tireru nɛni te bɑ ɲ̀ wukiri.
6 Wee ye yɑ yoruɑ tire te sɔɔ. Tɑ nɛɛ, Gesɛmu u nɛɛ, lɑbɑɑri gɑɑ yɑ nɔɔrɑmɔ bwesenu sɔɔ. Yerɑ wunɛ kɑ wunɛgibu i be sɔɔru kpɑ i kɑ tii yinɑ. Yen sɔ̃nɑ ɑ gbãrɑ te seeyɑmɔ. Wunɛn tii ɑ kĩ ɑ be ko ben sinɑ boko.
7 A mɑm be Gusunɔn sɔmɔbu gɔsɑ be bɑ koo kpɑrɑ Yerusɑlɛmuɔ mɑ ɑ kuɑ Yudɑbɑn sinɑ boko. Tɛ̃, ɑ n yɛ̃ mɑ n ɲ̀ tɛɛmɔ sinɑ boko u kɑ lɑbɑɑri ye nɔ. Yen sɔ̃, ɑ nɑ su wesiɑnɑ sɑnnu.
8 Mɑ nɑ Sɑmbɑlɑ wisɑ nɑ nɛɛ, weesɑ ɑ mɔ̀. Wunɑ ɑ wunɛn gɑri sekumɔ.
9 Bɛsɛn yibɛrɛ be, bɑ kookɑri kuɑ bu kɑ sun nɑndɑsiɑ. Bɑ tɑmɑɑ sɑ ko mwiɑ kpɑnɑwɑ su sɔmbu te deri.
Tɛ̃, Yinni Gusunɔ ɑ mɑn dɑm kɛ̃ɛyɔ sɔmbu te sɔɔ.
10 Yen biru, nɑ wurɑ nɑ Semɑyɑ Delɑyɑn bii Mɛhetɑbɛlin debubu deemɑ. N deemɑ u rɑɑ tii kɛnusi mɑ u nɛɛ, su dɑ sɑnnu Yinni Gusunɔn sãɑ yerɔ sere sɔɔwɔ su kuke. Kpɑ su tii gɑmbobɑ kɛnusi. Domi yibɛrɛ be, bɑ wee bu nɛ, Nɛɛmi gɔ wɔ̃kuru.
11 Mɑ nɑ nùn wisɑ nɑ nɛɛ, tɔnu wi sãɑ ngɛ nɛ u koo mɑɑ dukɑ su yibɛrɛbɑn wuswɑɑɔ? Ngɛ wɑrɑ u koo du Yinni Gusunɔn sãɑ yerɔ u yɑri wɑsiru. Nɑ ɲ̀ duɔ mi.
12 Domi nɑ tubɑ mɑ n ɲ̀ Gusunɔ u nùn gɔrimɑ. Adɑmɑ u win gɑri geruɑwɑ yèn sɔ̃ Sɑmbɑlɑ kɑ Tobiyɑ bɑ nùn gobi kɔsiɑ u kɑ ye ko.
13 Tɔn be, bɑ tɑmɑɑ ù n kuɑ mɛ, kon bɛrum ko kpɑ n win gere swĩi n wɔri durum sɔɔ, kpɑ bu nɛn yĩsiru sɑnku n bɛɛrɛ biɑ.
14 Yinni Gusunɔ, ɑ de ɑ n yɑɑye ye Tobiyɑ kɑ Sɑmbɑlɑ kɑ Gusunɔn sɔmɔ Nɔɑdiɑ tɔn kurɔ wi, bɑ kuɑ kɑ sere Gusunɔn sɔmɔ be bɑ tie bɑ kɑsu bu mɑn bɛrum tiɑ.
15 Sɑ gbãrɑ ten bɑnɑ kpɑwɑ suru wi bɑ mɔ̀ Elulun sɔ̃ɔ yɛndɑ nɔɔbuse sɔɔ. Sɑ sɔmbu te kuɑwɑ sɔ̃ɔ weerɑɑkuru kɑ yiru.
16 Sɑnɑm mɛ bɛsɛn yibɛrɛbɑ kɑ bwese ni nu kɑ sun sikerenɛ bɑ nuɑ sɑ gbãrɑ te seeyɑ, yerɑ bɑ bɛrum soorɑ. Mɑ sekurɑ bu mwɑ. Sɑɑ ye sɔɔrɑ bɑ tubɑ mɑ Yinni Gusunɔwɑ u derɑ sɔmbu te, tɑ koorɑ.
17 Sɑnɑm mɛ sɑ bɑnɑ ye mɔ̀, Yudɑn wirugibu gɑbu kɑ Tobiyɑ bɑ rɑ n tirenu kuɑnɑmmɛwɑ kiri kiri.
18 Domi Yuu dɑbirɑ tɑ nɔɔ tiɑ kuɑ kɑ wi, kɑ bɔ̃ri yèn sɔ̃ u Yuu wi bɑ mɔ̀ Sekɑniɑ, Arɑn biin bii wɔndiɑ sue kurɔ. Mɛyɑ mɑɑ Tobiyɑn bii Yokɑnɑni

u Yuu wi ba mɔ̀ Berekia, Mɛsulamun biin bii wɔndia sue kurɔ.
19 Ba ra n mam wi, Tobiyan gea gerumɔwa nɛn wuswaaɔ kpa bu da bu nùn nɛn gari swaa gurea. Tobiya wi, u ra n man tirenu kuammɛwa u ka man nandasia.

Nge mɛ ba koo ka Yerusalɛmu kɔ̃su

7

1 Sanam mɛ sa gbãra te bana sa kpa sa ten gamboba doke, yera sa be ba ra kɔnnɔsu kɔ̃su doke ben sɔma sɔɔ ka sere maa wom kowobu ka Lefi be ba tie.
2 Ma na nɛn mɔɔ Hanani wooda wɛ̃ u Yerusalɛmu kpara, wi ka Hanania, wi u sãa Yerusalɛmun gbãra kɔ̃sobun wirugii. Durɔ wi, u tɔn be ba tie kere. Domi u sãa naanɛgii ma u Gusunɔ nasie.
3 Na bu sɔ̃wa na nɛɛ, ba ǹ Yerusalɛmun kɔnnɔsu kɛniamɔ ma n kun mɔ sɔ̃ɔ u yara. Yoka ba koo su kɛnɛwa kɔnnɔ kɔ̃sobu bu sere doona. Yen biru, ba koo Yerusalɛmugibu bikia bu wuu kɔ̃su, ben baawure u n yɔ̃ win dii kɔnnɔwɔ.

Yuu be ba wura ben temɔ

4 Baa mɛ Yerusalɛmu ya kpã, ya maa yasu, yen tɔmbu ba ǹ dabi, ba ǹ maa dia banɛ.
5 Yera Yinni Gusunɔ u doke nɛn gɔ̃ruɔ n bukurobu mɛnna ka siri kowobu ka wuun tɔmbu n ka bu gari gari. Ma na tireru garu wa tè sɔɔ ba tɔmbun yĩsa yorua nge mɛ ben baawuren bweserun tɔ̃ka sãa. Bera be ba gbia ba wurama Babilonin di. Ye na wa ba yorua wee.
6 Tɔn be Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u yoru mwɛɛra u ka da win mi, ben dabiru ta wurama Yerusalɛmuɔ Yudan temɔ. Ma ben baawure u da win wuuɔ.
7 Wee be ba tɔn be kparama. Bera Sorobabɛli ka Yosue ka Nɛɛmi ka Asaria ka Ramia ka Nakamani ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Nɛhumu ka Baana. Tɔn ben geeru ka ben bwese kɛrin yĩsa wee.
8 Pareɔsin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (2.172).
9 Sefatian bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).
10 Aran bweseru sɔɔ ba sãawa tɔmbu nata ka weeraakuru ka yiru (652).
11 Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu ka ita (2.818). Ba sãawa Yosue ka Yoabun sikadominu.
12 Elamun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nnɛ (1.254).
13 Satun bweseru sɔɔ ba sãawa tɔmbu nɛnɛ ka weeru ka nɔɔbu (845).
14 Sakain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (760).
15 Binuin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka weeru ka nɔɔba ita (648).
16 Bebain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka yɛnda nɔɔbu ka ita (628).
17 Asigadin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbu ka yɛnda yiru (2.322).
18 Adonikamun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wata ka nɔɔba yiru (667).
19 Bigifain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wata ka nɔɔba yiru (2.067).
20 Adinin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka weeraakuru ka nɔɔbu (655).
21 Atɛɛn bweseru sɔɔ, be ba sãa Esekiasin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu wunɔbu yiru sari.
22 Hasumun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka yɛnda nɔɔbu ka ita (328).
23 Bɛsain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka yɛnda nnɛ (324).
24 Harifun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).
25 Gabaonigibu ba sãawa tɔmbu wɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu (95).
26 Bɛtelehɛmugibu ka Nɛtofagibu ba sãawa tɔmbu wunaa wɛnɛ ka nɔɔba ita (188).
27 Anatɔtugibu ba sãawa tɔmbu wunaa teeru ka nɔɔba ita (128).
28 Bɛti Asimafɛtigibu ba sãawa tɔmbu weeru ka yiru (42).

29 Kiriati Yarimu ka Kefiragibu ka
Beerɔtugibu ba sãawa tɔmbu nata ka
wunaa weeru ka ita (743).
30 Ramagibu ka Gebagibu ba sãa
tɔmbu nata ka yɛnda tia (621).
31 Mikimasigibu ba sãawa tɔmbu
wunaa teeru ka yiru (122).
32 Betɛligibu ka Ayigibu ba kua tɔmbu
wunaa teeru ka ita (123).
33 Nɛbo yeɔnɔgibu ba sãawa tɔmbu
weeraakuru ka yiru (52).
34 Elamu wiɔnɔn yɛnugibu ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka
weeraakuru ka nnɛ (1.254).
35 Harimun yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
gooba wunɔbu ka yɛndu (320).
36 Yerikogibu ba sãawa tɔmbu gooba
wunɔbu ka weeru ka nɔɔbu (345).
37 Lodugibu ka Hadidigibu ka
Onɔɔgibu ba sãawa tɔmbu nata ka
wunaa teeru ka tia (721).
38 Senaagibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun
suba ita ka nɛnɛ ka wunaa teeru ka
wɔkuru (3.930).
39 Wee tɔn be ba wãa yãku kowobun
bweseru sɔɔ. Yosuen bweseru sɔɔ,
Yedayan yɛnugibu ba sãawa nɛnɛ ka
wunaa wata ka wɔkura ita (973)
40 Imɛrin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).
41 Pasurin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka goobu ka weeru ka nɔɔba
yiru (1.247).
42 Harimun yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka wɔkura nɔɔbu ka yiru
(1.017).
43 Lefiban wuuru sɔɔ, be ba sãa Yosue
ka Kadimiɛlin bweseru, Hodifan
sikadominu, ba sãawa tɔmbu wata ka
wɔkura nnɛ (74).
44 Asafun yɛnugii be ba ra womu
ko sãa yerɔ, ba sãawa tɔmbu wunaa
weeru ka nɔɔba ita (148).
45 Be ba sãa gbãrarun kɔnnɔ kɔ̃sobu ba
ka sãa Salumun yɛnugibu ka Atɛɛba ka
Talumɔɔba ka Akububa ka Hatitaba ka
sere Sobaiba ba sãawa tɔmbu wunaa
weeru yiru sari (138).
46 Nɛtiniban bweseru sɔɔ, be ba ra
sãa yerun sɔmburu ko ben sikadobara
Siha ka Hasufa ka Tabaɔtu
47 ka Kɛrɔsi ka Sia ka Padoni
48 ka Lebana ka Hagaba ka Salumai
49 ka Hananu ka Gidɛli ka Gasaari
50 ka Reaya ka Resini ka Nɛkoda
51 ka Gasamu ka Usa ka Paseaki
52 ka Besai ka Mɛhunimu ka Nɛfisimu
53 ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru
54 ka Basiliti ka Mɛhida ka Haasa
55 ka Baakɔsi ka Sisera ka Tamaki
56 ka Nɛtisa ka Hatifa.
57 Be ba sãa Salomɔɔn sɔm kowobun
bibun sikadoba, bera Sotai ka Soferɛti
ka Perida
58 ka Yaala ka Daakoni ka Gidɛli
59 ka Sefatia ka Hatili ka Pokerɛti
Hasebaimu ka Amɔɔ.
60 Nɛtini be, ka Salomɔɔn sɔm
kowobun bii be, be kpuro ba kuawa
mi tɔmbu gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka
wɔkura yiru (392).

61 Be ba yoru wɔma saa Tɛli Mɛlakin
di ka Tɛli Hasaan di ka Kerubu Adonin
di ka Imɛrin di ba ɲ kpĩa ba ben tun-
don yɛnu gie, ba ɲ maa kpĩa ba ben
bweserun tɔ̃ka wunanɛ bu ka sɔ̃ɔsi ma
ben tii ba sãawa Isireliba.
62 Ben wirugiba Delaya ka Tobiya ka
Nɛkoda. Be kpuro ba sãawa tɔmbu
nata ka weeru ka yiru (642).

63 Yãku kowobu sɔɔ, gaba maa wãa
be ba ɲ kpĩa ba ben bweserun tɔ̃ka
wunanɛ. Bera Hobayan bibun bwe-
seru ka Hakɔtugiru ka Baasilaigiru.
Ba bwese te soka Baasilai yèn sɔ̃
ben sikado u Baasilai Galadigiin bii
wɔndia sua kurɔ.
64 Bera ba ben bweserun tɔ̃ka kasu
ba bia. Ma ba bu yara yãku sɔmburun
di.
65 Ma tem mɛn kparo u bu sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, ma n kun mɔ yãku kowo goo
u kpĩa u bikiaru kua ka urimu ka tu-
mimu ben goo kun yãku dĩanu dimɔ.

66 Tɔn be kpuron geeru ta sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka yiru ka
gooba wunɔbu ka wata (42.360)

67 ben sɔm kowobu baasi. Ben sɔm
kowo ben geeru wee, tɔmbu nɔrɔbun
suba nɔɔba yiru ka gooba wunɔbu
ka tɛna ka nɔɔba yiru (7.337). Be
sɔɔ, wom kowobu goobu ka weeru ka
nɔɔbu (245) ba wãa tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu. Ben dumin geera sãawa nata

* **7:67 *(245)*** - Ɛsidarasin tireru sɔɔ, 2:66, ba nɛɛ, ba dumi 736 ka birakɔsu 245 mɔ. Adama Nɛɛmin tireru sɔɔ, ba ɲ ye yorua.

ka wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbu ka tia (736) ka sere birakɔsu goobu ka weeru ka nɔɔbu (245) *
68 ka yooyoosu nɛɛru ka tɛna ka nɔɔbu (435) ka sere kɛtɛkunu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720).
69 Yɛnu yɛ̃robu dabina ba kɛ̃nu kua bana yen sɔ̃. Wee ye tem mɛn kparo u maa wɛ̃ bana yen sɔ̃. U wuran gobi nɔrɔbu (1.000) wɛ̃ ka gbɛ̃ɛnu weeraakuru ni ba koo ka yaa yɛm yɛ̃ka ka yãku kowobun takoba nɛɛra wunɔbu ka tɛna (530).
70 Yɛnu yɛ̃ro ben kɛ̃ɛ ni ba kua nu sãawa wuran gobi nɔrɔbun suba yɛndu (20.000) ka sii geesu kilo nɔrɔbu ka wunɔbu (1.100).
71 Tɔn be ba tie ba maa wuran gobi nɔrɔbun suba yɛndu (20.000) wɛ̃ ka sii geesu kilo nɔrɔbu (1.000) ka sere yãku kowobun takoba wata ka nɔɔba yiru.
72 Yãku kowobu ka Lefiba ka gbãra kɔnnɔ kɔ̃sobu ka wom kowobu ka Nɛtiniba ka sere Isireli be ba tie ben baawure u wurawa win wuuɔ.

Ɛsidarasi u woodan tireru gara batuma sɔɔ

Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ, Isireliba kpuro ba wãa ben wusɔ.

8

1-2 Suru nɔɔba yirusen tɔ̃ɔ gbiikii te sɔɔ, yera Isireliba kpuro ba nɔɔ tia kua ba mɛnna Yerusalɛmuɔ gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Nim kɔnnɔ. Ma ba Ɛsidarasi wi u sãa wooda yɛ̃ro kana u ka tireru na mi ba wooda yorua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ be, Isireliban sɔ̃. Ma Ɛsidarasi u ka tire te na tɔn ben wuswaaɔ tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu ka bibu be ba koo kpĩ bu tubu ye ba gerumɔ gesi.
3 Ma u bu tire te gariammɛ saa burun di sere ka sɔ̃ɔ wii wɔllɔ batuma ye ya wãa kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Nim kɔnnɔ. Ma be kpuro ba nùn swaa daki.
4 N deema ba turaru garu kua ka dãa. Miya Ɛsidarasi u yɔɔwa u yɔ̃ra u ka tire te garimɔ. Ma gabu ba yɔ̃ win nɔm geuɔ. Bera Matitia ka Sema ka Anaya ka Uri ka Hilikiya ka Maseya. Gaba maa wãa win nɔm dwarɔ, bera Pedaya ka Mikaɛli ka Maakiya ka Hasumu ka Hasabadana ka Sakari ka Mɛsulamu.
5 Tɔmbu kpuro ba nùn waamɔ. Domi u yɔ̃wa u bu gunum kere. Sanam mɛ u tire te wukia tɔn ben nɔni biru, yera ba seewa ba yɔ̃ra.
6 Yera u Gusunɔ Yinni boko siara. Ma be kpuro ba nɔma yiiya ba nɛɛ, ami, ami! Ma ba kpuna temɔ ba Gusunɔ sãwa.
7 Ye ba seewa tem di, saa yera Lefi beni, Yosue ka Bani ka Serebia ka Yamini ka Akubu ka Sabetai ka Hodiya ka Maseya ka Kelita ka Asaria ka Yosabadi ka Hananu ka Pelaya, ba bu wooda ye tubusiamɔ.
8 Lefi be, ba wooda ye garimɔwa sãa sãa ma ba ye tubusiamɔ nge mɛ ya koo ka tɔmbu yeeri.
9 Sanam mɛ tɔn be, ba tire ten gari nɔɔmɔ, ba sumɔwa. Adama Nɛɛmi ben kparo ka Ɛsidarasi wi u sãa yãku kowo ka wooda yɛ̃ro ka Lefi be ba wooda ye tubusiamɔ mi, ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa tɔ̃ɔ teni yiwa su ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni sã. Yen sɔ̃, i ku nuki sankira i n sumɔ.
10 I gɔsiro bɛɛn yɛnusɔ kpa i dĩa geenu di kpa i tam durom nɔ. Kpa i ka be ba ɲ dĩanu sɔɔru kue bɛɛginu bɔnu ko. Domi sa tɔ̃ɔ teni yiwa su ka bɛsɛn Yinni sã. I ku nuki sankira. Nuku doo bi Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɛ̃ bu koo bɛɛ dam kɛ̃.
11 Lefi be, ba maa bu nukuru yɛmiasia ba nɛɛ, i sinɔ sɛ̃ɛ. Sa tɔ̃ɔ teni yiwa su ka Yinni Gusunɔ sã. I ku nuki sankira.
12 Saa yera be kpuro ba gɔsira ba da ben yɛnusɔ ba di ba nɔra, ba ka be ba ɲ dĩanu mɔ beginu bɔnu kua. Ma ba nuku doo bakabu kua. Domi tire te ba gara mi, ten gari bu yeeri.

Kunun tɔ̃ɔ bakaru

13 Yen sisiru, yɛnu yɛ̃robu kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba ba mɛnna Ɛsidarasin mi, wi u sãa wooda yɛ̃ro u ka bu wooda ye tubusia.
14 Yera ba wa wooda yen gaa sɔɔ ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ mi, ya nɛɛ, Isireliba ba ko n da n wãawa kunu sɔɔ bà n Kunun tɔ̃ɔ bakaru mà suru nɔɔba yiruse sɔɔ.

15 Kpa bu kpara wuu baagere kpuro
səə ka Yerusalɛmuə bu nɛɛ, təmbu bu
doo guunə bu olifi ye ba duura ka ye
ba ǹ duuren wurusu kasuma ka dãa
wuru bakasu ka sere maa kpakpa wu-
rusu bu ka kunu ko nge mɛ ya yorua
wooda ye səə.
16 Yera tən be, ba da ba dãa wuru
si kasuma ba ka kuu ni gira, gabu
ben dii tɛɛran wəllə, gabu ben yɛnu
yaaraə, gabu Yinni Gusunən sãa yerun
yaaraə, gabu kənnəwə ge ba ra soku
Nim kənnə, gabu maa kənnəwə ge ba
mə̀ Efaraimu.
17 Tən be ba wəma yorun di mi
kpuro, ba kunu girawa. Ma ba sina mi.
Yen dəma te, ba nuku doo bakabu kua.
Domi Isireliba ba ǹ tõə baka te koore
nge mɛ, saa mìn di Yosue Nunin bii u
gù.
18 Ba ra wooda yen wiru garu
gariwa tõə baka ten tõə baatere sere
ta ka kpa. Ba tu diwa sõə nəəba yiru.
Nəəba itase ma ba mɛnna siki siki ba
ka tu wiru go nge mɛ wooda ya gerua.

Isireliba

ba ben durum tuuba kua

9

1 Suru nəəba yiruse, yen sõə yɛnda
nnɛse səəra Isireliba kpuro ba mɛnna
bu ka nəə bəke. Ma ba saaki deewa ba
tii tua wisi wirə nuku sankirarun sõ.
2 Be ba sãa Yuuba gesi, ba tii wĩa tən
tukobun suunu səən di ba na ba ben
durum ka ben sikadobagia tuuba kua.
3 Yen biru, ba bu Yinni Gusunən
gari garia kəba itan saka ba yõ ba swaa
daki. Ma ba yiira wi, ben Yinnin
wuswaaə ba suuru kana sere kəba ita
maa.
4 Yera Yosue ka Bani ka Kadimiɛli
ka Sebania ka Buni ka Serebia ka Bani
goo ka Kenani ba yəəwa tura ten mi.
Ma ba nəəgiru sua Gusunə ben Yinnin
mi gia ba somiru kana.
5 Yera Lefi beni, Yosue ka Kadimiɛli
ka Bani ka Asabinia ka Serebia ka
Hodiya ka Sebania ka Petaya ba nɛɛ, i
seewo i Gusunə bɛsɛn Yinni siara sere
ka baadommaə.
Baawure u nùn siaro win yĩsi
bɛɛrɛgirun sõ,
baa mɛ i ǹ gari yɛ̃ yi i ko i ka nùn siara.

Kana te ba kua

6 Ma Isireliba ba kana teni kua ba
nɛɛ,
Yinni, wunɛ turowa a sãa Gusunə.
Wuna a wəllu kua ta kpã.
Wuna a maa kperi kua too.
Wuna a tem taka kua ka ye ya wãa mɛ
səə.
Wuna a nim wõku kua ka ye ya wãa ge
səə.
Wuna a hunde koni kpuro wãaru wɛ̃.
Ma kperi ka suru ka sõə,
ye kpuro ya nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə.
7 Yinni Gusunə, wuna a Aburamu
gəsa.
Ma a dera u seewa Urin di, Kaladen
temə.
Yen biru, ma a nùn yĩsi kpaaru kã
Aburahamu.
8 A wa ma u sãa naanɛgii,
ma a ka nùn arukawani bəkua a nɛɛ,
kaa nùn tem mɛ wɛ̃ mè səə Kananiba
ka Hɛtiba ka Aməreba ka Feresiba
ka Yebusiba ka Girigasiba ba wãa,
kpa win bibun bweseru tu sina mi.
Mɛya a maa wunɛn arukawani ye
yibia.
Domi a sãawa naanɛgii.
9 Sanam mɛ bɛsɛn baababa ba wãa
Egibitiə,
a ben nəni swãaru wa.
Ba nun somiru kana,
ma a ben wuri nua nim wõku ge ba mə̀
Naa yariə.
10 A yɛ̃ nge mɛ Egibitigibu ba bɛsɛn
baababa dam dəre ka nuku
kõsuru.
Ma a səm maamaakiginu kua a ka ben
sunə
ka win sina asakpəbu ka win təmbu
kpuro seesi.
Ma a yĩsiru yara sere ka gisən gisə.
11 A dera nim mu burana bɛsɛn baaba
ben wuswaaə.
Ma ba təbura tem gbebum səə.
Adama Egibitigii be ba bu naa gire,
a bu sure nim bwerə.
Ma ba numa nge kpee te ba kare nim
səə.
12 Sõə səə, guru wii wurora a ra ka
wunɛn tən be kpare.
Wõkuru maa, kpa ta n ka dõə yari
bakaru weenɛ,
ta n bu yam bururasie swaa səə.
13 A sarama saa wəllun di,
ma a ka bu gari kua Sinain guurə.

A bu wooda gea ka sɔ̃ɔsi geenu wɛ̃.
14 A dera wunɛn sɔm kowo Mɔwisi u
bu tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wɛ̃
te ta sãa nɛnɛm wunɛn sɔ̃.
Ma a dera u bu wooda ye ya tie sɔ̃ɔsi.
15 A bu dĩanu wɛ̃ɛma saa wɔllun di
sanam mɛ gɔ̃ɔra bu mɔ̀.
Ma a dera nim mu yara kpee baan di
sanam mɛ nim nɔru ga bu mɔ̀.
Ma a nɛɛ, bu doo bu tem mɛ mwa
mèn nɔɔ mwɛɛru a bu kua ka bɔ̃ri.
16 Adama bɛsɛn baaba be, ba tii sua ba
nun seesi.
Ba ǹ wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.
17 Ba swaa taaya
ba wunɛn sɔm maamaakigii ni duari
ni a bu kua.
Ma ba nun seesi ba tii kparo kua
bu ka wura mi ba raa yoru di.
Adama ka mɛ, a ǹ bu deri.
Domi a sãawa Yinni
wi u ra tɔnu suuru kue.
A wɔnwɔndu ka durom mɔ.
Wunɛn mɔru ku ra fuuku se.
Wunɛn kĩru ta ǹ kpeemɔ sere ka
baadommaɔ.
18 Ka mɛ kpuro, ba tii bũu wuraguu
kua.
Ma ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ,
gera ga sãa ben yinni
wi u bu yaramа Egibitin di.
Nge mɛya ba kua ba ka nun wɔnwa.
19 Adama wunɛn kĩi bakarun sɔ̃,
a ǹ bu deri gbaburɔ.
Guru wii wuro te ta bu swaa gbiiye
mi,
wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, ta ǹ bu deri.
20 Wunɛn kĩrun saabu,
a bu wunɛn Hunde wɛ̃
ba n ka bwisi mɔ.
Baadomma a ra bu dĩanu wɛ̃
ni ba ra soku manna bu di,
kpa a bu nim wɛ̃ bu nɔ.
21 A bu nɔɔri gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru,
ba ǹ gãanu biare,
ben yãnu kun gɛ̃ɛkirare,
ben naasu kun maa mɔsire.
22 A bu bwese tukunu ka nin sinambu
nɔmu sɔndia
ka be ba ka bu sikerenɛn tem.
Mɛya Hɛsibonin tem mi Sihoni u
bandu dii
ka Basanin tem mi Ogu u bandu dii.
23 A dera ba bibu mara ba dabia nge
kperi.
Ma a dera ba dua Kananin temɔ
mɛ a ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua.
24 Ma ba Kananiba kamia
ba bu taare ba ben tem mɛ mwa.
Ma ba bera min sinambu ka min bwe-
senu kpuro kua nge mɛ ba kĩ.
25 Ba wuu gbãrarugisu mwɛɛra ka mi
tem gem wãa,
ka yɛnu si su dukia mɔ, ka dɔkɔba ka
resɛm gbaanu,
ka olifiba ka dãa dabi dabinu nìn
marum ba ra di.
Yinni Gusunɔ, wunɛn kĩrun saabuwa
ba ka di ba deba ba bɔria.
Ma ba wãa doo nɔɔru sɔɔ.
26 Adama ka mɛ, ba ǹ nun mɛm nɔɔwɛ.
Ba nun seesiwa, ba wunɛn woodaba
biru kisi.
Ma ba wunɛn sɔmɔbu go go
be ba bu kirɔ kua bu ka gɔ̃ru gɔsia
bu ben daa kɔ̃sa deri kpa bu wurama
wunɛn mi.
Adama ba ben daa kɔ̃sa sosiwa.
27 Saa yera a bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia,
ma ba bu dam dɔre.
Adama ben nɔni swãaru sɔɔ, ba nun
nɔɔgiru sue.
Ma a ben nɔɔ nua saa wɔllun di.
A bu tɔmbu seeya
bu ka bu wɔra saa yibɛrɛ ben nɔman di
wunɛn kĩi bakarun sɔ̃.
28 Adama ye ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
ba maa wɔri ben durum sɔɔ.
Ma a bu biru kisi,
a bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia.
Yera ba maa kpam nɔɔgiru sua
ba nun somiru kana.
Ma a ben nɔɔ nua wɔllun di,
a bu wɔra nɔn dabinu wunɛn kĩrun
saabu.
29 Yen biru, a bu kirɔ kua
bu wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
Adama ba tii sua ba ǹ ye mɛm nɔɔwɛ,
baa mɛ yera ya ra tɔnu wãaru wɛ̃
wi u ye mɛm nɔɔwa.
Ba swaa taayawa ba ye yina mam
mam.
30 A ka bu tɛmana wɔ̃ɔ dabinu.
A wunɛn sɔmɔbu wunɛn Hunde wɛ̃
ba n ka bu kirɔ mɔ̀.
Adama ba ǹ swaa daki.
Ma a bu bwese tukunu nɔmu bɛria.
31 Adama wunɛn kĩi bakarun sɔ̃,
a ǹ bu go, a ǹ maa bu deri,
domi a sãawa Yinni wɔnwɔndugii ka
duromgii.
32 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a kpã, a maa
dam mɔ.

Wuna a durom bakam mɔ.
Ma a wunɛn arukawani nɛni ye a ka
sun bɔkua.
A bɛsɛn wahala mɛɛrio ye sa mɔ̀
bɛsɛ ka bɛsɛn sinambu ka ben sina
asakpɔbu
ka wunɛn sɔmɔbu ka bɛsɛn yãku
kowobu
saa Asirin sinambun waatin di sere n
ka gisɔ girari.
33 A sãawa naanɛgii.
A maa kuawa dee dee gãa ni nu sun
deema sɔɔ.
Adama bɛsɛ, sa kuawa naanɛ
sarirugibu.
34 Bɛsɛn sinambu ka ben sina
asakpɔbu
ka bɛsɛn yãku kowobu ka bɛsɛn
baababa
ba ǹ wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.
Ba wunɛn kirɔba atafiiru kuawa.
35 Ba ǹ nun sãwa.
Ba ǹ maa ben daa kɔ̃sa deri,
baa mɛ a bu tem bakam wɛ̃ mɛ mu gea
sãa,
ba kua mɛn sinambu.
Ma a bu nɔɔri ba wãa doo nɔɔru sɔɔ.
36 Yen sɔ̃, bɛsɛ wee sa yoru dimɔ gisɔ
tem mɛ a bu wɛ̃ sɔɔ
bu ka mɛn dĩa geenu di.
37 Dĩa gee ni, nu kua sinam be ba sun
yoru diisiamɔginu.
Ba sun mɔ bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu.
Ba ka sun mɔ̀ nge mɛ ba kĩ bɛsɛn du-
rum sɔ̃.
Ma sa wãa nuku sankira bakanu sɔɔ.

Isireliba ba nɔɔ mwɛɛru kua
bu wooda mɛm nɔɔwa

10

1 Yeniba kpuron sɔ̃na bɛsɛ Isireliba
sa nɔɔ mwɛɛru kua sa yorua. Bɛsɛn
wirugibu ka Lefiba ka yãku kowobu
ba bɛsɛn nɔɔ mwɛɛ ten tireru nɔma
dokewa.
2 Be ba tire te nɔma doke, bera bɛsɛn
kparo Nɛɛmi, Hakalian bii,
3 ka Sedesiasi ka Seraya ka Asaria ka
Yeremi
4 ka Pasuri ka Amaria ka Maakiya
5 ka Hatusi ka Sebania ka Maluku
6 ka Harimu ka Mɛremɔtu ka Abudiasi
7 ka Danielli ka Ginɛtoni ka Baruku
8 ka Mɛsulamu ka Abia ka Miyamini
9 ka Maasia ka Biligai ka Semaya. Be
kpuro ba sãawa yãku kowobu.
10 Be ba sãa Lefiba, bera Yosue,
Asanian bii ka Binui, Henadadin bii
ka Kadimiɛli
11 ka ben mɛro bisibu Sebania ka
Hodiya ka Kelita ka Pelaya ka Hanani
12 ka Misee ka Rehɔbu ka Hasabia
13 ka Sakuri ka Serebia ka Sebania
14 ka Hodiya ka Bani ka Beninu.
15 Be ba maa sãa wirugibu beya
Pareɔsi ka Pakati Mɔabu ka Elamu ka
Satu ka Bani
16 ka Buni ka Asigadi ka Bebai
17 ka Adoniya ka Bigifai ka Adini
18 ka Atɛɛ ka Esekiasi ka Asuri
19 ka Hodiya ka Hasumu ka Bɛsai
20 ka Harifu ka Anatɔtu ka Nɛbai
21 ka Magipiasi ka Mɛsulamu ka Hesiri
22 ka Mɛsesabɛli ka Sadɔku ka Yadua
23 ka Pelatia ka Hananu ka Anaya
24 ka Hosee ka Hanania ka Hasubu
25 ka Halosɛsi ka Pilika ka Sobɛki
26 ka Rehumu ka Hasabuna ka
Maaseya
27 ka Akiya ka Hananu ka Anani
28 ka Maluku ka Arimu ka Baana.
29 Tɔn be ba tie, yãku kowobu ka
Lefiba ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu
ka wom kowobu ka Nɛtiniba ka sere
be ba ka tii wurama tɔn tukobun min
di ba Yinni Gusunɔn woodaba mɛm
nɔɔwɛ ka ben kurɔbu ka bibu, be ba
gesi bwisi ka yɛ̃ru mɔ,
30 be kpuro ba ka ben mɛro bisibu
nɔɔ tia kua be ba tɔn giroru bo. Ba
nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri ba nɛɛ, ba koo
Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwa ye
u bu wɛ̃ saa Mɔwisin min di kpa ba n
ka yi sɔmburu mɔ̀.
31 Ba nɛɛ, ba ǹ maa ben bii wɔndiaba
tɔn tukobu wɛ̃mɔ bu sua kurɔbu.
Mɛya ben aluwaasiba ba ǹ maa tɔn
tukobun bii wɔndiaba suamɔ kurɔbu.
32 Mɛya ba ǹ maa gãanu dwemɔ tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru ka tɔ̃ɔ bakanun saa sɔɔ tɔn
tukobu bà n ka kiaru na. Ba koo maa
tɔmbu yoru kara wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ
kpa ba kun gãanu kɔsie.
33 Mɛya ba tii wooda yiiya bu kɛ̃nu
wɛ̃ sii geesun gobi garamu nnɛ wɔ̃ɔ
ka wɔ̃ɔ bu ka Gusunɔ ben Yinnin sãa
yerun sɔmburu ko.
34 Kɛ̃ɛ ni, nu ko n sãawa ni ba koo
ka pɛ̃ɛ dwe Yinni Gusunɔn yãku ninin
sɔ̃. Niya, yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka
yãku ni ba ra ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka

yãku ni ba ra ko tõɔ baatere ka ni ba ra ko suru kpao ù n yara ka yãkunu ganu ka sere torarun yãkunu. Kɛ̃ɛ niya nu koo maa somi bu ka sãa yerun sɔma baayere ko.

35 Yãku kowobu ka Lefiba ka Isireliba bɛsɛ kpurowa sa tɛtɛ toba su ka wa dãa ye sa ko n da ka nɛ wõɔ baagere yãkunun sõ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ yen saa yà n tunuma. Dãa yera ba ko n da ka yãku dõɔ sõre yãku yeru wɔllɔ nge mɛ ba gerua woodan tireru sɔɔ.

36 Mɛya sa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua sa nɛɛ, sa ko n da ka bɛsɛn gberun dĩa gbiikinu ka bɛsɛn dãa marum gbiikum be ba sɔmburu mɔ̀ yãku yerɔ naawɛ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

37 ka bɛsɛn bii gbiikobu ka sere maa bɛsɛn yaa sabenun bii gbiikinu nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ.

38 Mɛya sa ko maa ka bu bɛsɛn som kpam ka bɛsɛn dãa marum gbiikum ka bɛsɛn tam kpam ka bɛsɛn gum kpam naawa. Sa maa nɔɔ mwɛɛru kua sa nɛɛ, sa ko wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ̃ bɛsɛn gbean dĩanu sɔɔ. Lefiban tiiwa ba koo ye mwɛɛri wusu kpuron di tem mɛ̀ sɔɔ sa gbea mɔ.

39 Yãku kowo wi u sãa Aronin bweseru wiya u koo Lefiba yõsiri sanam mɛ ba koo wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ye mwa. Kpa Lefi ben tii bu maa ka ye ba mwa min wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na Gusunɔ ben Yinnin sãa yerɔ diru mi ba ra arumani bere.

40 Isireliba ka Lefiba ba koo ka ben kɛ̃nu nawa mi ba ra yãkunun dendi yãnu bere Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sere mi yãku kowobu ka sãa yerun kõsobu ka wom kowobu ba ra sɔmburu ko. Kɛ̃ɛ niya alikama ka tam kpam ka gum.

Nge mɛya sa ɲ maa ka Yinni Gusunɔn sãa yeru derimɔ.

Yuu be ba wurama ba sina Yerusalɛmuɔ

11

1 Isireliban wirugiba da ba sina Yerusalɛmuɔ. Ma ba tɛtɛ toba bu ka tɔn tia tia wuna Isireli be ba tien wɔkuru baateren wɔllɔ. Bera ba koo sina Yerusalɛmu wuu dɛɛrɔ ge sɔɔ, kpa nɔɔba nnɛ be ba tie bu da wuu si su tien mi.

2 Be ba gõru doke ka kĩru bu ka sina Yerusalɛmu mi, tɔmba bu domaru kua.

3 Isireliban berin wirugibu ba da ba sina Yerusalɛmuɔ ma Isireli be ba tie ka yãku kowobu ka Lefiba ka Nɛtiniba ka sere Salomɔɔn sɔm kowobun bibu ba da ba sina Yudan temɔ ben wusɔ.

4-5 Yudaba ka Bɛnyamɛɛba gaba ba sina Yerusalɛmuɔ.

Be ba sãa Yudaba bera Ataya ka Maaseya, Osiasin bii. Ataya u sãawa Sakarin debubu. Win sikadobara Sakari ka Amaria ka Sefatia ka Mahalalɛɛli ka Perɛsi. Maaseya u maa sãawa Barukun bii. Win sikadobara Kolohose ka Hasaya ka Adaya ka Yoyaribu ka Sakari ka Siloni.

6 Perɛsin sikadominu be ba sina Yerusalɛmuɔ ben geera sãawa tɔmbu nɛɛru ka wata ka nɔɔba ita (468). Ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba.

7-8 Bɛnyamɛɛ be ba sina Yerusalɛmuɔ, bera Salu ka Gabai ka Salai. Salu u sãawa Mɛsulamun bii, Yoɛdin debubu. Win sikadobara Pedaya ka Kolaya ka Maaseya ka Itiɛli ka Esai. Be ba sãa Bɛnyamɛɛn bweseru ba ka sina Yerusalɛmuɔ ben geera sãawa tɔmbu nɛnɛ ka wunaa teeru ka nɔɔba ita (928).

9 Yoɛli Sikirin biiwa u sãa ben kparo. Ma Yuda Senuan bii u maa sãa ben wirugii yiruse.

10 Yãku kowo be ba maa sina Yerusalɛmuɔ bera Yedaya, Yoyaribun bii ka Yakini,

11-14 ka Seraya, Hilikiyan bii, Mɛsulamun debubu, Sadɔku ka Mɛrayɔtu ka Akitubu wi u raa sãa yãku kowo tɔnweron sikadobu, ka sere tɔmbu wɛnɛ ka yɛnda yiru (822) be ba ra n sɔmburu mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ka Adaya Yerohamun bii, Pelatian debubu, Amusi ka Sakari ka Pasuri ka Maakiyan sikadobu, ka sere tɔmbu goobu ka weeru ka yiru (242), be kpuro yɛnu yɛ̃robu, ka Amasai, Asarɛlin bii, Akusain debubu, Mɛsilɛmɔtu ka Imɛrin sikadobu, ka tabu durɔ wɔrugɔba wunaa teeru ka nɔɔba ita (128).

Sabudiɛli Gedolimun biiwa u sãa ben wirugii.

15 Lefi be ba maa da Yerusalɛmuɔ,
bera Semaya, Hasubun bii, Asirikamun
debubu, Hasabia ka Bunin sikadobu,
16 ka Sabetai ka Yosabadi be ba
sãa sɔmbu te ba ra ko yaaraan guro
gurobu,
17 ka Matania, Miseen bii, Sabudin
debubu, Asafun sikadobu, wi u ra
womu gbi bà n Gusunɔ siaramɔ
kanarun saa, ka win wɔnɔ turo
Bakibukia wi u ra nùn somi, ka
Abuda, Samuan bii, Galalin debubu,
Yedutum sikadobu.
18 Lefi be ba wãa Yerusalɛmuɔ
kpuro ben geera sãawa tɔmbu goobu
ka wɛnɛ ka nnɛ (284).
19 Be ba ra sãa yerun kɔnnɔ kõsu,
bera Akubu ka Talumɔɔ ka wigibu. Be
kpuron geera sãawa wunaa wata ka
wɔkura yiru (172).
20 Isireli be ba tie, ka yãku kowobu
ka Lefiba ba da ba sinawa Yudan wusu
kpuro sɔɔ, ben baawure u wãa win
temɔ.
21 Nɛtiniba ba da ba sinawa
gungunɔ. Ben wirugiba Sisa ka Gisipa.
22 Lefiban wirugii wi u sina
Yerusalɛmuɔ win yĩsira Usi, Banin bii,
Hasabian debubu. Win sikadobara
Matania ka Misee, Asafun bweseru
sɔɔ. Asafun bwese te, ta sãawa te ta
ra womu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
23 Sina boko u wom kowo be wooda
yiiya ye ba koo swĩi ka sere maa sɔma
ye ba ko n da ko tõɔ baatere.
24 Petaya, Mɛsesabɛlin bii, Serakin
debubu, Yudan sikadobu, wiya u sãa
Isireliban sɔmɔ Pɛɛsiban sina bokon
mi.

Yuu be ba wãa wuu si su tie sɔɔ

25 Yudaba ba da ba sina wuu sini ka
sin baru kpaanu sɔɔ. Wuu siya Kiriati
Ariba ka yen baru kpaanu ka Diboni
ka yen baru kpaanu ka Yokasɛɛli ka
yen baru kpaanu
26 ka Yesua ka Mɔlada ka Bɛti Palɛti
27 ka Hasaa Suali ka Beri Seba ka yen
baru kpaanu
28 ka Sikilagi ka Mɛkɔna ka yen baru
kpaanu
29 ka Eni Rimɔɔ ka Sorea ka Yaamuti
30 ka Sanɔa ka Adulamu ka yen
baru kpaanu ka Lakisi ka yen baru
kpaanu ka Aseka ka yen baru kpaanu.
Ba sinawa Beri Seban di n ka da
Hinɔmun wɔwaɔ.
31 Bɛnyamɛɛba ba da ba sinawa
Geban di n ka da Mikimasiɔ ka Ayaɔ ka
Betɛliɔ ka yen baru kpaanɔ
32 ka Anatɔtuɔ ka Nɔbuɔ ka Hananiaɔ
33 ka Hasoriɔ ka Ramaɔ ka Gitaimuɔ
34 ka Hadidiɔ ka Seboimuɔ ka
Nɛbalatiɔ
35 ka Loduɔ ka Onɔɔ ye ba maa
sokumɔ nɔman sɔm kowobun wɔwa.
36 Lefiba sɔɔ, be ba wãa Yudaɔ, ben
gaba seewa ba wura Bɛnyamɛɛban
temɔ.

Lefiba ka yãku kowobun yĩsa

12

1 Yãku kowobu ka Lefi be ba
Sorobabɛli Salatiɛlin bii ka Yosue
swĩima ba ka na Yerusalɛmuɔ, bera
Seraya ka Yeremi ka Ɛsidarasi
2 ka Amaria ka Maluku ka Hatusi
3 ka Sekania ka Rehumu ka
Mɛremɔtu
4 ka Ido ka Ginɛtoi ka Abia
5 ka Miyamini ka Maadia ka Biliga
6 ka Semaya ka Yoyaribu ka Yedaya
7 ka Salu ka Amɔku ka Hilikiya ka
Yedaya. Bera ba sãa yãku kowobu ka
be ba bu somimɔn wirugibu Yosuen
waati.
8 Be ba sãa Lefiba, bera Yosue ka
Binui ka Kadimiɛli ka Serebia ka Yuda
ka Matania. Matania wi, ka win tɔmba
ba ra siarabun womusu ko.
9 Bakibukia ka Uniwa ba ra
sɔmburu ko ben mɛro bisibu Lefi ben
bɔkuɔ.
10 Yosuewa u Yoyakimu mara. Ma
Yoyakimu u seewa u Eliasibu mara.
Ma Eliasibu u seewa u Yoyada mara.
11 Yoyada u maa seewa u Yonatam
mara. Ma Yonatam u seewa u Yadua
mara.
12 Be ba sãa yãku kowobu
Yoyakimun waati ye sɔɔ, ba ka sãa
yɛnu yɛrobu, bera Mɛraya, Serayan
bweseru sɔɔ ka Hanania, Yeremin
bweseru sɔɔ,
13 ka Mɛsulamu, Ɛsidarasin bwe-
seru sɔɔ, ka Yokanani, Amarian bwe-
seru sɔɔ,

14 ka Yonatam, Mɛlukin bweseru
sɔɔ, ka Yosɛfu, Sebanian bweseru sɔɔ,
15 ka Adina, Harimun bweseru sɔɔ,
ka Hɛlikai, Mɛrayɔtun bweseru sɔɔ,
16 ka Sakari, Idon bweseru sɔɔ, ka
Mɛsulamu, Ginɛtonin bweseru sɔɔ,
17 ka Sikiri, Abian bweseru sɔɔ, ka
Pilitai, Minyamini ka Mɔadian bwe-
seru sɔɔ,
18 ka Samua, Biligan bweseru sɔɔ, ka
Yonatam, Semayan bweseru sɔɔ,
19 ka Matinai, Yoyaribun bweseru
sɔɔ, ka Usi, Yedayan bweseru sɔɔ,
20 ka Kalai, Salain bweseru sɔɔ, ka
Ebɛɛ, Amɔkun bweseru sɔɔ,
21 ka Hasabia, Hilikiyan bweseru
sɔɔ, ka Nɛtanɛɛli, Yedayan bweseru
sɔɔ.
22 Tɔn bèn waati sɔɔ ba Lefi be ba
sãa yɛnu yɛ̃robu ka yãku kowobun
yĩsa yorua tireru sɔɔ n ka da Darusi
Pɛɛsiban sina bokon bandun waati
sɔɔ, bera Eliasibu ka Yoyada ka
Yokanani ka Yadua.
23 Adama ba Lefi be ba sãa yɛnu
yɛ̃robun yĩsa yorua yerukobun garin
tireru sɔɔ sere Yokanani, Eliasibun
biin waati sɔɔ tɔna.
24 Lefiban yɛnu yɛ̃ro beni, Hasabia
ka Serebia ka Yosue, Kadimiɛlin bii,
bera ba ra womusu ko bu ka Gusunɔ
siara kpa Lefi be ba tie ba n wuramɔ
nge mɛ Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u
gerua.
25 Be ba maa sãa sãa yerun kɔnnɔn
kɔ̃sobu, bera Matania ka Bakibukia ka
Abudiasi ka Mɛsulamu ka Talumɔɔ ka
Akubu.
26 Be kpurowa ba wãa Yoyakimu,
Yosuen bii, Yosadakin debubun waati
sɔɔ. Beya ba maa wãa Nɛɛmi wi u sãa
kparo ka Ɛsidarasi wi u sãa yãku kowo
ka tire yoron waati sɔɔ.

Ba Yerusalɛmun gbãra ten wii goberun tɔ̃ɔ bakaru di

27 Sanam mɛ ba Yerusalɛmun gbãra
ten wii goberun tɔ̃ɔ bakaru dimɔ, ba
da ba Lefiba mɛnnama beri berikan
di mi ba raa wãa kpa bu ka tɔ̃ɔ te di
nuku dobu sɔɔ ba n womusu mɔ̀ ba
n sɛkɛtirɛnu ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu
soomɔ.
28-29 Wom kowo be ba wãa
Yerusalɛmun baru kpaanɔ ka be
ba wãa Nɛtofaɔ ka Bɛti Giligaliɔ ka
Geban baru kpaanɔ ka Asimafɛtiɔ ba
mɛnnama dɔma te, domi wom kowo
be, ba tii yɛnusu kuawa Yerusalɛmun
bɔkuɔ.
30 Yãku kowobu ka Lefiba ba tii
dɛɛrasia. Ma ba maa tɔmbu ka
kɔnnɔsu ka gbãraru dɛɛrasia.
31 Nɛ, Nɛɛmi, na dera Yudaban
wirugibu ba yɔɔwa gbãraru wɔllɔ ma
ba wom kowobu bɔnu kua wuuru
yiru. Bɔnu gbiikaa ya sĩa ya da nɔm
geu gia gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀
Kubanu.
32 Ma Hosee ka Yudaban wirugibun
bɔnu ba wom kowo be swĩi biruɔ.
33 Yen biruwa tɔn beni ba maa swĩi.
Bera, Asaria ka Ɛsidarasi ka Mɛsulamu
34 ka Yuda ka Bɛnyamɛɛ ka Semaya
ka Yeremi
35 ka yãku kowobun bii be ba kɔbi
nɛni ka Sakari, Yonatam bii, Semayan
debubu, Matania ka Misee ka Sakuri
ka Asafun sikadobu,
36 ka sere win tɔmbu Semaya ka
Asarɛli ka Milalai ka Gilalai ka Mai ka
Nɛtanɛɛli ka Yuda ka Hanani. Tɔn be,
ba mɔrɔkunu nɛni ni Dafidi Gusunɔn
sɔm kowo u kua. Ma Ɛsidarasi tire
yoro u bu swaa gbiiye.
37 Ye ba tunuma kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀
Bwia, yera ba da Dafidin wuun yɔɔ
yerɔ ma ba yɔɔwa gana yen wɔllɔ ba
ka Dafidin sina kpaaru tuke, ma ba da
kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Nim, sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
38 Wom kowobun bɔnu yiruse ya
maa sĩa ya da nɔm dwaru gia. Ma nɛ
ka tɔn be ba tie sa bu swĩi biruɔ. Ma
sa da ka wuu kɔ̃su yee te ba mɔ̀ Pɛ̃ɛn
dɔ̃ɔ sɔ̃ru yerun gãarɔ sere ka gbãra te
ta yasun bera gia
39 ka kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Efaraimuɔ ka
kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Tɔkɔ sere ka
kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ ka wuu kɔ̃su
yee te ba mɔ̀ Hananɛɛlin bɔkuɔ ka te ba
mɔ̀ Mɛan bɔkuɔ sere ka kɔnnɔwɔ ge ba
mɔ̀ Yãanu.
40 Ma wom kowo be kpuro ba da ba
yɔ̃ra Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ma nɛn
tii na yɔ̃ra mi ka siri kowo be ba man
swĩi
41 ka yãku kowo beni, Eliakimu ka
Maaseya ka Minyamini ka Misee ka

Elionai ka Sakari ka Hananiа be ba kɔbi soomɔ kpuro
42 ka sere maa Maaseya ka Semaya ka Eleasaa ka Usi ka Yokanani ka Maakiya ka Elamu ka Esɛɛ. Ma wom kowobu ba womusu mɔ̀. Yisirayawa u bu kpare.
43 Yen tɔ̃ɔ te, tɔmba yãku dabi dabinu kua ma ba nuku dobu kua. Domi Gusunɔ u bu nuku doo bakabu wɛ̃. Kurɔbu ka bibun tii ba nuku dobu kua ma Yerusalɛmun di nuku dobun kuuki yi nɔɔra n toma.

Ye n sãa yãku kowobu

ka Lefiban bɔnu

44 Yen tɔ̃ɔ te, ba tɔmbu gɔsa bu ka dia kɔ̃su mi ba ra kɛ̃nu ka dĩa gbiikinu yi ka sere tia tia ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ̃ ben mɔrun wɔkuru baateren wɔllɔ. Ma ba tɔn be yiire bu dĩa ni mwɛɛri wusun di ni ba koo yãku kowobu ka Lefiba wɛ̃ nge mɛ wooda ya gerua. Yudaba ba nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ yãku kowobu ka Lefiba ba wura ben sɔmburu sɔɔ,
45 ba Yinni Gusunɔn sãa yerun wooda mɛm nɔɔwammɛ ba tɔmbu dɛɛrasiamɔ. Mɛya wom kowobu ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu ba maa wooda ye kpuro mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ Dafidi ka win bii Salomɔɔ ba gerua.
46 Domi yellu Dafidi ka Asafun waati wom kowoba wãawa be ba ra siarabun womusu ko Yinni Gusunɔn sɔ̃.
47 Sorobabɛli ka Nɛɛmin waati sɔɔ, Isireliba kpuro ba ra wom kowobu ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu ka Lefiba ben dĩanu wɛ̃wa tɔ̃ɔ baatere. Kpa Lefi be, bu maa Aronin bibun bweseru wɛ̃ ye ya sãa begia.

Nɛɛmi u gãa dabinu kɔsa

13

1 Saa ye sɔɔ, ba gara woodan tire te Mɔwisi u yorua sɔɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ ma ba deema ba yorua ba nɛɛ, n ǹ koorɔ Amɔniba ka Mɔabuba ba n wãa Gusunɔn tɔmbu Isireliban suunu sɔɔ.
2 Domi Mɔabu be, ka Amɔni be, ba ǹ Isireliba sennɔ de ka dĩanu ka nim. Yen biru, ba maa Balamu sokusia u Isireliba bɔ̃rusi kpa bu nùn gobi kɔsia. Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɔ̃ri yi gɔsia domaru.
3 Sanam mɛ ba woodan tire ten gari nua, yera be, Isireliba ba sɔbu kpuro wuna ben suunu sɔɔn di.
4 N deema ba raa yãku kowo Eliasibu gɔsa u ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerun dia ye ba gɔri gɔrin sɔmburu ko. Eliasibu wi, u sãawa Tobiyan dusi.
5 Yera u nùn dii bakaru gɔsia mi ba ra raa kɛ̃nu yi ka turare ka sãa yerun dendi yãnu ka yãku kowobun dĩa ni ba ra bu wɛ̃ ka alikaman bɔnu tia ye ba mwa wɔkuru baateren wɔllɔ ka tam kpamgia ka gumgia ka dĩa ni ba ra Lefiba ka wom kowobu ka kɔnnɔn kɔ̃sobu wɛ̃.
6 Nɛ, Nɛɛmi na ǹ wãa Yerusalɛmuɔ sanam mɛ ye kpuro ya koora. Domi saa ye sɔɔ, na gɔsirawa Babilonin sina boko Aatasɛsin mi. N deema saa ye, win bandun wɔ̃ɔ tɛna ka yiruse sɔɔra mi.
7 Wɔ̃ɔ gen kpeeru sɔɔ, sina boko u wura n gɔsirama Yerusalɛmuɔ. Ye na tunuma, yera na wa kɔ̃sa ye Eliasibu u kua ye u ka Tobiya diru wɛ̃ Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ.
8 Ma na wa ya ǹ wã. Ma na Tobiyan yãnu kpuro gura na yari tɔɔwɔ.
9 Ma na dera ba dii te dɛɛrasia. Ma ba Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni kpuro wesia mi ka kɛ̃ɛ ni ka turare ye ba ra dɔ̃ɔ doke.
10 Na maa nua ma ba ku ra Lefiba ben bɔnu wɛ̃. Ma Lefi be, ka wom kowo be ba koo sãaru ko mi, ba sɔmburu deri, ben baawure u da u wãa win temɔ.
11 Ma na siri kowobu taarɛ wɛ̃ na nɛɛ, mban sɔ̃na ba dera ba Yinni Gusunɔn sãa yee te deri. Ma na wure na Lefiba ka wom kowo be mɛnna, ma na bu wesia ben sɔma sɔɔ.
12 Yera Yudaba ba ka ben alikaman bɔnu na ye ba wuna wɔkuru baateren wɔllɔ ka tamgia ka gumgia.
13 Ma na dii tèn mi ba ra dĩa ni doke yãku kowo Selemia ka tire yoro Sadɔku ka Pedaya, Lefiban turo nɔmu sɔndia. Ma na bu Hananu, Sakurin bii, Matanian debubu nɔmu sɔndia u bu

somi. Domi ba sãa naanɛgibu. Beya ba ko n da begibu dĩa ni bənu kue.

14 Gusunə nɛn Yinni, a de a n man yaaye nɛn ye na kua kpuron sõ. A ku səmbu te duari te na kua ka naanɛ wunɛn sãa yee te ka ten woodaban sõ.

15 Yen waati ye səə, na təmbu wa Yudan temə ba resɛm gamamə tõə wɛ̃rarugiru səə, ma gaba doo bəkunu duusiamə ma gaba kɛtɛkunu tam səbimə ka resɛm ka dãa marum mɛ ba mɔ̀ figie ka maa səmunu ganu ba ka naamə Yerusalɛmuə. Ma na bu kirə kua bu ku gãanu dəra tõə te.

16 Tirigii be ba maa wãa mi, ba ra ka swɛ̃ɛ ka kia dabinu nɛ bu Yudaba ka Yerusalɛmugibu dəre sanam wɛ̃ragim səə.

17 Ma na Yudan wirugibu taarɛ wɛ̃. Na bu bikia na nɛɛ, mban sõna ba kõsa mɔ̀ ba tõə wɛ̃rarugiru disi dokemə.

18 Nge mɛya bɛsɛn sikadoba ba raa kua. Ma Gusunə u sun wahala dabinu surema wuu ge səə. Yera ba kĩ bu maa win məru seeya bu tõə wɛ̃rarugii te disi doke?

19 Ma na yiire bu Yerusalɛmun kənnəsu kɛnɛ sanam mɛ sõə u dua tõə wɛ̃rarugiru tu sere tore kpa bu ku su kɛnia ma n kun mə tõə wɛ̃rarugiru ta kpa. Ma na nɛn səm kowobu gabu yi yi kənnə sin mi bu ku ka de səmunu ganu nu du tõə wɛ̃rarugii te səə.

20 Yera kia bwese bwesekan dərobu ba kpuna wuun biruə nge nən yiru.

21 Ma na bu kirə kua na nɛɛ, mban sõna ba kpuna wuun təəwə gbãrarun biruə. Na maa bu sõəwa na nɛɛ, bà n maa yen bweseru kua, kon bu nəma doke.

Saa yen dəma ten di, ba ɲ maa naare tõə wɛ̃rarugiru səə.

22 Ma na Lefiba sõəwa na nɛɛ, bu tii dɛɛrasio kpa bu na bu Yerusalɛmun kənnəsu kõsu bu ka tõə wɛ̃rarugii te yi Yinni Gusunən sõ.

Yinni Gusunə, yeniban sõ, a de a n man yaaye. Kpa a man kõsu wunɛn durom bakam sõ.

23 Waati ye səə, na Yuuba wa ba kurəbu sua Asidəduba ka Məabuba ka Aməniban min di.

24 Ma ben bibu gabu ba Asidədugibun barum gerumə. Ba ɲ Yudan barum yɛ̃. Tən tuko baruma ba gerumə.

25 Na bu taarɛ wɛ̃, ma na bu bõrusi. Na ben gabu so, ma na gabun seri wukura. Ma na nɛɛ, bu bõruo Yinni Gusunən wuswaaə bu nɛɛ, ba ɲ maa ben bii wəndiaba tən tukobu kɛ̃mə bu sua kurəbu. Ba ɲ maa derimə ben aluwaasiba bu tən tukobun bii wəndiaba sua kurəbu.

26 Domi yera Salomə Isireliban sina boko u kua. Sunə goo sari wi u ka nùn weenɛ handunia ye səə. Gusunə u nùn kĩ. Ma u nùn kua Isireliba kpuron sunə. Adama ka mɛ, kurə be ba sãa bwese tukunu ba nùn sure durum səə.

27 Yen sõ, sa ɲ maa kĩ su nə bu nɛɛ, bɛɛya i taarɛ baka yenin bweseru kua i bwese tukunu səə kurəbu sua, kpa i ko naanɛ sariba Yinni Gusunən mi.

28 Yoyadan bii turo, Eliasibu wi u sãa yãku kowo tənweron debubu, wiya u sãa Sambala Horonigiin biin durə. Yen sõna na nùn gira nɛn min di.

29 Yinni Gusunə, a ku bu duari. Domi ba wunɛn sãa yeru disi doke. Ma ba ɲ arukawani yibie ye yãku kowobu ka Lefiba ba ka nun bəkua.

30 Na dera ba gãa tukunu kpuro wuna ben suunu səən di. Ma na yãku kowo be, ka Lefi ben baawure wesia win səmburu səə. Ma na dera ba wooda ye mɛm nəəwa ye ya weenɛ be, yãku kowobu bu mɛm nəəwa,

31 ba maa yãku dãa kasu yen saa səə ma ba ben dĩa gbiikinu wɛ̃.

Gusunə nɛn Yinni, a de a n man yaaye yeniban sõ.

ƐSITƐƐ

Tire te, ta ka Yuuba yã be ba yoru dimɔ Babiloniɔ. Babilonigibu ka ben wirugii turo Hamani ba kookari kua ba kasu bu bu go. Saa ye sɔɔ, Yuuban bii wɔndia goo wi ba mɔ̀ Ɛsitɛɛ, wi u kua Babilonin sunɔn kurɔ, u bu wɔra.

Tire te sɔɔ, Gusunɔn yĩsiru sari mi. Adama ka mɛ, ta Gusunɔn dam sõɔsimɔ ka maa somi te u win tɔmbu kua.

Tire te, ta maa sun sõɔmɔ nge mɛ Yuuban tõɔ baka te ba mɔ̀ Purimu ta ka torua.

Tire ten kpunaa

1. Ɛsitɛɛ u sina bokon kurɔ Fasiti kɔsire kua, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Hamani u murafitiru mɔ̀ bu ka Yuuba go, wiru 3n di sere wiru 5.
3. Ba Hamani go, wiru 6n di sere wiru 7.
4. Yuuba ba ben yibɛrɛba kamia, wiru 8n di sere wiru 10.

Sina boko u tɔmbu dim soka

1 Gari yini yi kooraWa sina boko wi ba mɔ̀ Asuresin waati sɔɔ. U bandu diiwa tem mɛ ba mɔ̀ Ɛndiɔ n ka girari Etiopiɔ. Tem mɛ kpuro mu sãawa beri wunaa teeru ka nɔɔba yiru.

2-3 Win bandun wõɔ itase sɔɔ, sõɔ teeru u sõ win sina gɔna sɔɔ ben wuu maroɔ ge ba mɔ̀ Susi. Yera u win sina asakpɔbu tõɔ baka dim soka ka win sɔm kowobu ka Mɛdiba ka Pɛɛsin tabu sinambu ka sere beri yi kpuron wirugibu. Be kpurowa ba mɛnna mi.

4 Ma u win dukia ye ya win yiiko ka win bandun kpãaru sõɔsimɔ yara u tɔn be sõɔsi. U ye kuawa n ka kua suru nɔɔba tia.

5 Yen biru, u tɔmbu kpuro be ba mɛnnɛ Susi mi, tõɔ baka dim soka, gobigibu ka sãarobu. Ma ba tõɔ baka te di sere sõɔ nɔɔba yiru sina kpaarun yaaraɔ.

6 Ma ba beku damginu sɔre sɔre taabu sii ganduginu sɔɔ ka wɛ̃ɛ wunɔmgii yi ba gbinisi gbereba sɔɔ be ba kua ka kpee gobiginu. Ma ba kita wuraginu ka sii geesuginu yi yi mi. Ma ba dii ten tem sɔma kua ka kpee gobiginu, gam kpee swãanu, gam kpee kpikinu, gam kpee sõɔ tirosu, gam maa kpee wɔ̃kunu.

7 Tõɔ baka ten tam nɔri yi sãawa nɔri bwese bweseka yi ba kua ka wura. Ma tam mu sweenɛ baama sina bokon nuku tian sõ.

8 Adama ba ǹ goo tilasi kue u ka mu nɔ. Domi sina boko u win sɔm kowobu sõɔwa u nɛɛ, bu baawure derio u ko nge mɛ u kĩ.

9 Saa ye sɔɔ, sina bokon kurɔ wi ba sokumɔ Fasiti u maa tɔn kurɔbu tõɔ baka dim soka Asuresin sina kpaarun sɔɔwɔ.

Sina boko

u win kurɔ Fasiti yina

10 Sina bokon tõɔ bakarun sõɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, u wãa nuku dobu sɔɔ, yèn sõ u tam nɔra. Yera u win tiin sɔm kowobu nɔɔba yiru beni soka, Mɛhumani ka Bisita ka Haabona ka Bigita ka Abagata ka Setaa ka Kaakasi.

11 Ma u bu gɔra bu da bu win kurɔ Fasiti sokuma kpa u na u n win sina yãnu doke. Domi u kĩ win sina asakpɔbu ka sere tɔn be ba wãa mi kpuro bu wa ma win kurɔ u sãa kurɔ burɔ. Ka geema kurɔ wi, kurɔ burɔn tiiwa.

12 Yera tɔn be, ba da ba kurɔ wi deema. Ma ba nùn sõɔwa ma sina boko u nùn soku. Adama u yina u na. Ye sina boko u nua mɛ, yera win mɔru ya seewa.

13 Ma u win bwisi kɛ̃ɔbu bikia nge mɛ n weenɛ u kurɔ wi kua. Domi bera ba ra win gari kpuro wunanɛ yèn sõ ba tem mɛn woodaba yɛ̃.

14 Be sɔɔ, be u ra ka wesianɛ kiri kiri ben yĩsa wee, Kaasena ka Setaa ka Adimata ka Taasisi ka Mɛrɛsi ka Maasena ka Mɛmukani. Ba sãawa mi sina bibu nɔɔba yiru, Pɛɛsi ka Mɛdin tem sɔɔ. Bera sina boko u maa naanɛ sãa. Beya ba wãa win bandun aye bakanu sɔɔ ni nu kpuro kere.

15 Yera u bu sõɔwa u nɛɛ, wee na gɔra bu nɛn kurɔ Fasiti sokuma. Adama u yina u na. Sɛɛyasia birà wooda ya yi su nùn ko.

16 Ma Mɛmukani u sina boko ka win
bwisi kɛ̃ɔ be wisa u nɛɛ, wunɛn kurɔ
Fasiti wi, u tora n kpã. N ǹ mɔ wunɛ
sina boko tɔnawa u torari. Ka maa
wirugibun tiiwa u torari ka sere maa
tem mɛn tɔn durɔbu kpuro.
17 Domi tɔn kurɔbu kpuro bà n
nua ye Fasiti u kua, ba koo sewa bu
ben durɔbu gɛm. Ba ǹ maa bu mɛm
nɔɔwammɛ. Kpa bu ka tii yina bu
nɛɛ, ye sina boko u raa win kurɔ Fasiti
sokusia u na ro?
18 Mɛya maa bɛsɛ wirugibu, bɛsɛn
kurɔbu ba koo nɔ ye sina bokon kurɔ
u kua. Kpa bu se bu sun gari wisi
ka gɛndu. Kpa gɛn te, tu bɛsɛn mɔru
seeya.
19 N n mɛn na, sina boko, à n wuran
na, a de bu wooda yara ye ya Fasiti
yinarimɔ u maa na wunɛn wuswaaɔ
kpa a kurɔ goo kɔsire ko wi u nùn kere.
Wooda ye, ya ko n wãawa bɛsɛ Pɛɛsiba
ka Mɛdiban woodaba sɔɔ ye ba ǹ kpɛ̃
bu go.
20 Sanam mɛ ba koo wooda ye nɔ
wunɛn tem bakam mɛ kpuro sɔɔ, tɔn
kurɔ baawure u koo win durɔ mɛm
nɔɔwawa, baa ǹ n mɛren na durɔ wi,
u sãa.
21 Ma gari yi, yi sina boko ka win
tem wirugibu dore. Ma u ka yi
sɔmburu kua.
22 U dera ba tirenu mɔrisia win tem
beri berika kpuro sɔɔ. Ba tire ni
yoruawa ka baawuren barum mɛ ba
gerumɔ win tem sɔɔ. Wee ye tire ni,
nu gerumɔ. Nu nɛɛ, n weenɛ tɔn durɔ
wi u kurɔ sue kpuro u n sãa win yɛnu
yɛ̃ro kpa ba n da win barum gere yɛnu
ge sɔɔ.

Ɛsitɛɛ u kua sina bokon kurɔ

2

1 Amɛn biru, Asuresin mɔru ya
sure. Ma u bwisika ye Fasiti u kua ka
wooda ye ba yi win sɔ̃.
2 Yera sina bokon tiin sɔm kowobu
ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sina boko, a de bu
wɔndia be ba ǹ durɔ yɛ̃ kasu kpa ba n
sãa kurɔ burabun tii.
3 Yen sɔ̃, a tɔmbu gɔsio wunɛn tem
beri berika kpuro sɔɔ bu wɔndia kurɔ
burabu kasuma be ba ǹ durɔ yɛ̃. Kpa
bu ka bu na Susiɔ wunɛn kurɔbun
wãa yerɔ. Miya Hege wi u ra wunɛn
kurɔbu kɔ̃su u koo bu nɔɔri kpa u bu
tim wɛ̃ bu ka ben wasi sɔmɛ.
4 Saa ye sɔɔ, wɔndia wi u koo wunɛ
sina boko wɛ̃re, wiya u koo Fasiti
kɔsire ko.
Ma gari yi, yi ka sina boko naawa.
Ma u yi wura.
5 N deema Yuu goo wãa Susi wuu
bɔkɔ ge sɔɔ. Win yĩsira Maadose. U
sãawa Yairin bii, Bɛnyamɛɛn bweseru
sɔɔ. Win sikadobara Simɛi ka Kisi.
6 Nɛbukanɛsaawa u Maadose wi
yoru mwaama ka win temgibu gabu
Yerusalɛmun di ka ben sina boko
Yekonia sannu.
7 Maadose wi, u win baan tundo tur-
osin bii wɔndia goo nɛni. Domi win
mɔwɔbu ba gu. Bii win yĩsira Hadasa
wi ba maa mɔ̀ Ɛsitɛɛ. Wɔndia wi, kurɔ
burɔn tiiwa.
8 Sanam mɛ ba wooda ye yara,
wɔndia dabira ta mɛnna Susiɔ. Ɛsitɛɛ
u wãa be sɔɔ. Ma Hege wi u ra sina
bokon kurɔbu kɔ̃su u ka be kpuro da
tɔn kurɔbun wãa yerɔ u bu nɔɔrimɔ.
9 Ɛsitɛɛ u Hege wɛ̃re ma u ka nùn
nɔnu geu mɛɛra u nùn tim wɛ̃ fuuku
mɛ u koo ka wasi sɔmɛ ka maa dĩa ni
u ko n da di. Ma u nùn wɔndia nɔɔba
yiru kasua sina kpaarun sɔm kowobu
sɔɔ. Yen biru, u nùn dii te ta buram bo
wɛ̃ tɔn kurɔbun wãa yeru mi.
10 Adama Ɛsitɛɛ kun geruа ma u sãa
Yuu. Domi Maadose u nùn ye yinari.
11 Mɛya Maadosen tii u ra n daamɔ
tɔn kurɔ ben wãa yerun kɔnnɔwɔ u ka
Ɛsitɛɛn alafia bikia kpa u n maa ka yɛ̃
ye ba nùn kuammɛ.
12 Wɔndia be kpuro ba koo wasin
burarun tim kowa wɔ̃ɔ tia tɔn
kurɔbun wãa yeru mi. Suru nɔɔba tia
sɔɔ, ba koo bu gum mɛ ba ra soku miru
sawa. Suru nɔɔba tia ye ya maa tie
sɔɔ, kpa bu bu gum turaregum sawa
ka maa tim gam wasin burarun sɔ̃.
Yeniban biru, wɔndia ben baawure
u ko n tɔ̃ru mɔ tè sɔɔ u koo yari u da u
sina boko Asuresi deema.
13 Dɔma te yɛ̃ro u koo yari ben wãa
yee ten min di u ka da sina bokon mi,
ba ra nùn wɛ̃wa ye u kĩ.
14 Wɔ̃kuru kpa u da sina bokon mi.
Bururu yam sãreru kpa Sasigasi, sina

bokon tɔn kurɔbun kɔ̃so u ka nùn da diru garu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, kurɔ wi, u ǹ maa wee sina bokon mi, ma n kun mɔ sina bokon tiiwa u nùn sokusia ka win yĩsiru.

15 Ye n Ɛsitɛɛ Abisailin bii wi Maadose u nɛnua girari u ka da sina bokon mi, u ǹ gãanu ganu bikie ma n kun mɔ ye Hege sina bokon kurɔbun kɔ̃so wi, u nùn sɔ̃ɔwa u ka da. Be ba ka Ɛsitɛɛ yinna kpuro, ba ra ka nùn nɔnu geu mɛɛriwa.

16 Asuresin bandun wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yen suru wɔkuruse wi ba mɔ̀ Tebɛsi, yera ba ka Ɛsitɛɛ da win mi.

17 Ye ba tura mi, yera sina boko u Ɛsitɛɛ kĩa n kere kurɔ be u waare kpuro. Wɔndia be kpuro sɔɔ, Ɛsitɛɛwa u ka nɔnu geu mɛɛra. Yen biru, u Ɛsitɛɛ sina furɔ dokea. Ma u nùn kua Fasitin kɔsire.

18 Ma sina boko u win bwisi kɛ̃ɔbu ka win sɔm kowobu ka win sina asakpɔbu tɔ̃ɔ baka dim soka Ɛsitɛɛn sɔ̃. Ma u win tem tɔmbu kpuro wɛ̃rabu wɛ̃ dɔma te. Ma u bu kɛ̃nu bɔnu kua ka nuku tia.

19 Sanam mɛ ba maa wɔndiaba mɛnna nɔn yiruse, Maadose u sãa sina kpaarun wirugii turo.

20 Saa ye sɔɔ, Ɛsitɛɛ kun tii sɔ̃ɔsi ma u sãa Yuu. Domi u Maadose mɛm nɔɔwa nge mɛ u ra raa ko sanam mɛ u wãa win mi.

Maadose

u sina bokon wãaru wɔra

21 Sɔ̃ɔ teeru ye Maadose u win sɔmburu mɔ̀ sina kpaarɔ, Bigitani ka Terɛsi be ba sãa sina bokon kɔnnɔn kɔ̃sobu ba ka sina boko mɔru kua sere ba kĩ bu nùn go.

22 Yera Maadose u gari yi nua. Ma u da u ye Ɛsitɛɛ sɔ̃ɔwa. Ma Ɛsitɛɛn tii u maa da u sina boko sɔ̃ɔwa ka Maadosen yĩsiru.

23 Yera ba gari yin gem kasu ba deema geema. Ma ba dãa nɔɔ sɛm kua ba ka bu sɔka ba suasia wɔllɔ. Ma ba gari yi yorua ben tem garin tireru sɔɔ sina bokon nɔni biru.

Hamani ka Maadose ba ǹ do

3

1 Yeniban biru, Asuresi u Hamɛdatan bii wi u sãa Agagin bweseru wɔlle sua. Ma u nùn kua yiruse win bandu sɔɔ.

2 Sina kpaarun sɔm kowobu kpuro ba ra Hamani kpunɛwa, domi sina bokowa u yen wooda ye wɛ̃. Maadose turowa u yina u nùn kpuna.

3 Yera sina bokon sɔm kowo be ba tie ba ra nùn bikie bu nɛɛ, mban sɔ̃na a ku ra ka sina bokon wooda mɛm nɔɔwɛ.

4 Tɔ̃ɔ baaterewa ba ra nùn bikie mɛsum. Adama Maadose u ku ra bu wisi. U ra gesi bu wisiwa u nɛɛ, nɛ Yuuwa. Yera ba da ba ye Hamani sɔ̃ɔwa bu ka wa Maadose ù n ko n mɔ̀ mɛ u n dɔɔ.

5 Yera Hamanin tii u wa Maadose u yina u nùn kpuna. Ma u mɔru bɛsira too.

6 Mɛya ba maa nùn sɔ̃ɔwa ma Maadose u sãawa Yuu. Yera Hamani u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, ǹ n mɛn na, Maadose tɔnan gɔɔ kun tura sere u Yuuban bweseru kpuro go be ba wãa Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ.

7 Asuresin bandun wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru gbiikoo wi ba mɔ̀ Nisãa sɔɔra ba gãanu kɔ̃ ni ba sokumɔ purimu bu ka suru ka win tɔ̃ru wa tè sɔɔ ba koo Yuuba go. Ma ya suru wɔkura yiruse wi ba mɔ̀ Adari gɔsa.

Hamani u Yuuban

kpeerasiabun sɔɔru mɔ̀

8 Hamani u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni, bweseru gara wãa tèn tɔmba yarinɛ baama wunɛn tem mɛ kpuro sɔɔ, ba tii mɛnɛ nɛnɛm, ben komara maa sãawa nɛnɛm. Yen biru ba ku ra wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. À n bu deri sɛ̃ɛ, ya ǹ nun arufaani gaa kuammɛ.

9 À n wuran na, a de bu wooda yara kpa bu yore bu tɔn ben bweseru go. Saa ye sɔɔ, kon sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) sua n wunɛn tem sɔm kowobu wɛ̃ bu doke wunɛ sina bokon arumani sɔɔ.

10 Yera sina boko u win taabu wuna u Hamani Yuuban yibɛrɛ wi wɛ̃.

11 Ma u nɛɛ, a wunɛn gobi nɛnuɔ adama kon nun Yuuba deria kpa a ka bu ko mɛ a kĩ.
12 Suru gbiikoon sõɔ wɔkura itase sɔɔ, ba sina bokon tire yorobu sokusia. Tire yoro be, ba tirenu yorua nge mɛ Hamani u gerua. Ma ba nu mɔrisia sina bokon tem wirugibun mi ka win sina asakpɔbun mi ka win tem beri berikan wirugibun mi ka bweseru baateren wirugiin mi. Ba nu yoruawa ka barum baamɛre mɛ mu wãa tem mɛ sɔɔ. Ma ba tire ni nɔma doke ka sina boko Asuresin yĩsiru ka win taabun yĩreru.
13 Ma ba tɔmbu gɔra gɔra ka tire ni, tem mɛn beri berika kpuro sɔɔ bu ka Yuuba kpuro kpeerasia sõɔ teeru, aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ka bibu ka tɔn kurɔbu. Kpa bu ben arumani kpuro kam koosia. Ba koo ye kowa suru wɔkura yirusen sõɔ wɔkura itase sɔɔ, suru wi ba mɔ̀ Adari.
14 Bera mi ba tire te wa kpuro, ba koo ten gari garisiwa wooda, kpa bu de tɔmbu kpuro ba n yɛ̃ ba n ka yen sɔɔru sãa sere tõɔ te, tu ka tunuma.
15 Ma sina boko u sɔmɔ be wooda wɛ̃ ba doona fuuku. Ma ba wooda ye kpara Susiɔ, wuu bɔkɔ gen mi. Saa yè sɔɔ wuu gen tɔmbu ba wãa biti sɔɔ, saa ye sɔɔra sina boko ka Hamani ba sõ ba ben tam nɔrumɔ.

Maadose

u Ɛsitɛɛ somiru kanamɔ

4

1 Ye Maadose u nua ye ya kooramɔ, yera u win yaberu nɛnua u karana. Ma u saaki sebua u torom wisi wirɔ nuku sankirarun sõ. Yen biru, u da wuu suunu sɔɔ, u nuku sankirarun kuuki mɔ̀ ka dam.
2 Ma u da sere sina bokon kɔnnɔwɔ, baa mɛ ba ra yinɛ wi u saaki sebua u da mi.
3 Tem mɛ kpuro sɔɔ, mi Yuuba ba sina bokon wooda yen gari nua, ba ra nuki sankirewa. Kpa bu nɔɔ bɔke, ba n weeweenu mɔ̀ ba n sumɔ. Ben gabu ba n kpĩ ba n saaki sebua, ba n torom wisi wirɔ nuku sankira ten sõ.
4 Ɛsitɛɛn sɔm kowobu ba na ba nùn ye sõɔwa. Ma u nanda gem gem. Ma u ka yãnu gɔra bu Maadose sebusia kpa u win saaki ye pota. Adama Maadose u yina.
5 Yera Ɛsitɛɛ u Hataki win sɔm kowo turo wi sina boko u nùn deria gɔra Maadosen mi, u nùn bikia ye n nùn mɔ̀. Mban sõna u mɔ̀ mɛ.
6 Ma Hataki u seewa u da Maadosen mi, sina bokon kɔnnɔwɔ.
7 Yera Maadose u nùn sõɔwa kpuro ye ya koora, ka gobi yi Hamani u koo doke sina bokon arumani beru yerɔ bà n Yuuba go ba kpa.
8 Ma u maa nùn sina bokon wooda ye ya gerumɔ bu Yuuba gon tireru wɛ̃, te ba yara Susiɔ. Ma u nùn kana u Ɛsitɛɛ ye kpuro sõ. Kpa u be da u sina boko suuru kana u ka Yuuban bweseru deri.
9 Ma Hataki u da u ye kpuro Ɛsitɛɛ sõɔwa.
10 Yera Ɛsitɛɛ u maa nùn gɔra Maadose win mi.
11 U nɛɛ, sina bokon sɔm kowobu kpuro ka bwese ni nu wãa tem mini, nu yɛ̃ ma wi u da sina bokon mi, u kun yɛ̃ro soka, ba ra yɛ̃ro gowa nge mɛ wooda ya gerua. Adama sina bokon tii ù n nùn win sina dɛki wuragia tĩi, ba ǹ nùn goomɔ. Wee tɛ̃, nɛn sõɔ tɛna mi, ye sina boko kun ka man sokure.
12 Sanam mɛ ba ka Ɛsitɛɛn gari yi Maadose daawa,
13 yera Maadose u gɔra bu nùn sõ bu nɛɛ, u kun tamaa wi turowa u koo kisira Yuuban wahala yen di yèn sõ u wãa sina kpaarɔ.
14 Ʊ n mari, u ǹ win tɔmbu somi tɛ̃, ba koo somiru wa gam di, kpa bu faaba wa. Adama wi, ka win tundon yɛnugibu, ba koo gbiwa. Sɔrɔkudo yen sõna ba nùn kua sina bokon kurɔ.
15 Yera Ɛsitɛɛ u maa gɔra Maadosen mi u nɛɛ,
16 u doo u Yuuba kpuro mɛnna be ba wãa Susi mi, kpa bu nɔɔ bɔke win sõ, sõɔ sɔɔ ita ka wɔ̃kuru ita, bu ku dĩanu di, bu ku maa nim nɔ. Wi ka maa win sɔm kowobu ba koo maa ko mɛsum. Yen biru, kpa u da sina bokon mi, baa mɛ wooda ya mɛ yina. Ʊ n koo gbin na, kpa u gbi.

17 Yera Maadose u da u kua kpuro
nge mɛ Ɛsitɛɛ u nùn sɔ̃ɔwa u ko.

Ɛsitɛɛ u da sina bokon mi

5

1 Nɔɔ bɔku ten sɔ̃ɔ itase, yera Ɛsitɛɛ
u win sina yãnu sebua. Ma u da sina
kpaarɔ. Ye u dua ten sɔɔwɔ, u deema
sina boko u sɔ̃ win sina kitarɔ u kɔnnɔ
mɛɛra.
2 Sanam mɛ u Ɛsitɛɛ wa u yɔ̃ win
yɛnu ge sɔɔ, yera u ka nùn nɔnu geu
mɛɛra. Ma u nùn win sina dɛka tĩi ye
ba kua ka wura. Ma Ɛsitɛɛ u susi u dɛka
yen sɛ̃ru baba.
3 Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ,
Ɛsitɛɛ, mban sanuma a mɔ̀. A man
sɔ̃ɔwɔ ye a kĩ n nun kua. Na sɔɔru kpa
n ka nun kpuro wɛ̃, baa ǹ n nɛn tem
bɔnun na.
4 Ma Ɛsitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man
nɔnu geu mɛɛran na, na kĩwa wunɛ ka
Hamani i na nɛn mi. Domi na tɔ̃ɔ baka
dim sɔɔru kua mi, bɛɛn sɔ̃.
5 Yera sina boko u gɔra bu Hamani
sokuma fuuku bu ka da Ɛsitɛɛn mi. Ye
Hamani u na, yera be yiru ye kpuro ba
da ba tɔ̃ɔ baka dim mɛ di.
6 Sanam mɛ ba tam nɔrumɔ, yera
sina boko u Ɛsitɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mba a
kĩ a man kana. Na sɔɔru kpa n ka nun
kua ye a kĩ baa ǹ n nɛn tem bɔnun na,
kon nun wɛ̃.
7 Ma Ɛsitɛɛ u wisa u nɛɛ, yinni, wee
ye na kĩ a man kua.
8 À n ka man nɔnu geu mɛɛra, ma a
sɔɔru sãa a ka man kua ye na kĩ, kon
maa tɔ̃ɔ baka dim sɔɔru ko sia, kpa i
wurama wunɛ ka Hamani i di. Saa ye
sɔɔra kon nun sɔ̃ ye na kĩ.

Hamani u kĩ u Maadose go

9 Yen tɔ̃ɔ te, Hamani u yara Ɛsitɛɛn
yɛnun di ka nuku dobu. Adama ye
u tura kɔnnɔwɔ, u wa Maadose kun
seewe u nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Ma u mɔru
bɛsira gem gem.
10 Adama u tii nɛnua u da yɛnuɔ.
Yera u win bɔrɔba ka win kurɔ Serɛsi
sokusia.
11 Ma u tii sua gari gerua tɔn be
kpuron wuswaaɔ, win dukia baka ka
win bii tɔn durɔ dabi te u maran sɔ̃ ka
sere girima ye sina boko u nùn doke u
ka nùn kua win sina asakpɔbu kpuron
wirugii.
12 Yera u nɛɛ, nɛ turowa Ɛsitɛɛ, sina
bokon kurɔ u soka n ka sina boko
yɔ̃siri tɔ̃ɔ baka dim mɛ u sɔɔru kuan sɔ̃.
Nɛ turo wiya u maa nɛɛ, n sina boko
yɔ̃sirima sia su ka kpam di win mi.
13 Adama yeniba kpuro ya ǹ ko n
man sãa gãanu nà n Maadose Yuu wi
waamɔ u wãa sina kpaa kɔnnɔ mi.
14 Yera win bɔrɔ be, ka win kurɔ
wi, ba nùn bwisi kã ba nɛɛ, a doo a
dãru garu gira tèn gunum mu sãa gɔm
soonu weeraakuru kpa a sina boko
kana bu Maadose sɔku bu sãarusia mi.
Saa ye sɔɔ, kaa kpĩ a tɔ̃ɔ baka dim mɛ di
ka nuku dobu.
Yera gari yi, yi Hamani dore. Ma u
dera ba dãa te sɔɔru kua.

Sina boko
u Maadose wɔlle sua

6

1 Yen wɔ̃ku te, sina boko u kpana u
dweeya. Yera u nɛɛ, bu nùn ben tem
garin tirenu tama. Tire ni sɔɔra ba ra
yore ye n koora kpuro ben tem sɔɔ.
Ma ba ka nùn tire ni naawa ba nùn
garia.
2 Ma ba girari mi sina bokon sɔm
kowobu Bigitani ka Terɛsi ba raa nɔɔ
tia kua bu ka sina boko go. Ma
Maadose u ye sina boko dɔmɛya.
3 Yera sina boko u bikia u nɛɛ, ba
sere Maadose wɔlle sua gari yin sɔ̃?
Ma sɔm kowo be, ba wisa ba nɛɛ,
aawo, ba ǹ nùn gãanu kue.
4 Sina boko u bikia u nɛɛ, wara u wãa
sina kpaaru mi.
N deema saa yera Hamani u
duumam sisi u ka sina boko kana u
Maadose sãarusia dãa ye u sɔɔru kuan
wɔllɔ.
5 Yera sina bokon sɔm kowo be, ba
nùn wisa ba nɛɛ, Hamaniwa u wãa mi.
Ma sina boko u nɛɛ, u duuma.
6 Yera Hamani u dua. Ma sina boko
u nùn bikia u nɛɛ, amɔna kon yɛ̃ro kua
wi na kĩ n wɔlle sua.
Yera Hamani u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wara
sina boko u koo maa wɔlle sua n kere
nɛ. Ma u wisa u nɛɛ,
7 yinni, à n kĩ a goo wɔlle sua,

8 a de bu wunɛn tiin yaberu sua
ka wunɛn tiin duma ye ba sina furɔ
dokea wirɔ.
9 Kpa a de wunɛn sɔm kowo damgii
turo u durɔ wi sina yãa ni sebusia kpa
u nùn yɔɔsia wunɛn duman wɔllɔ. Kpa
u ka nùn da wuu suunuɔ u n gerumɔ u
n mɔ̀, wee nge mɛ sina boko u ra yɛ̃ro
kue wi u wɔlle sua.
10 Yera sina boko u Hamani sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tɛ̃, a seewo a yãa ni ka duma ye sua
kpa a Yuu wi kua nge mɛ a gerua mi.
Baa yen gãa piibu a ku ra duari. U wãa
sina kpaa kɔnnɔwɔ u sɔmburu mɔ̀ mi.
11 Ye Hamani u da u yãa ni suama ka
duma ye, yera u nu Maadose sebusia.
Ma u nùn yɔɔsia duma yen wɔllɔ u ka
nùn da wuu suunuɔ u gerumɔ u mɔ̀,
wee nge mɛ sina boko u ra yɛ̃ro kue wi
u wɔlle sua.
12 Yen biru, Maadose u gɔsira u
wura sina kpaa kɔnnɔ mi. Ma Hamani
u maa doona fuuku win yɛnuɔ, u tuke
sekurun sɔ̃.
13 Ye u tura mi, u ye kpuro win
kurɔ Serɛsi ka win bɔrɔba saaria. Ma
ba nùn bwisi kã ba nɛɛ, Maadose wi,
Yuuwa. Ma win wuswaaɔra ba nun
sekuru doken torua mɛ, a n yɛ̃ ma kaa
n kaaramɔwa a n dɔɔ.
14 Sanam mɛ ba gari gerumɔ ba
ǹ kpa, yera sina bokon sɔmɔbu ba
tunuma, ma ba yande Hamani sua ba
ka da Ɛsitɛɛn tɔ̃ɔ baka dii yerɔ.

Hamanin gɔɔ

7

1 Yera sina boko ka Hamani ba
Ɛsitɛɛn tɔ̃ɔ baka dim mɛ da nɔn yiruse.
2 Ye ba dim kpa ba tam nɔrumɔ, yera
sina boko u maa Ɛsitɛɛ bikia u nɛɛ, mba
a kĩ a man kana. Na sɔɔru sãa n ka nun
kpuro kua ye a kĩ. Kon mam nun nɛn
tem bɔnu wɛ̃.
3 Ma Ɛsitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man
nɔnu geu mɛɛran na, ma n nun wɛ̃re,
wee ye na nun kanamɔ. A ku de bu nɛ
ka nɛn bweseru go.
4 Domi ba sun dɔrawa bu ka sun
sakiri bu kpeerasia wɔnwɔndu sariru
sɔɔ. N n yorun na ba sun kpɛ̃ɛ, kon daa
nɛn nɔɔ mariwa domi ta ǹ tura n ka
nun baasi.
5 Yera sina boko Asuresi u Ɛsitɛɛ
bikia u nɛɛ, wara u nia yen bweseru
kua.
6 Ɛsitɛɛ u wisa u nɛɛ, bɛsɛn yibɛrɛ wi
u sun nɔni sɔ̃ɔmɔ, wiya Hamani tɔn
kɔ̃so wini.
Yera Hamani u nanda sina boko ka
Ɛsitɛɛn wuswaaɔ.
7 Ma sina boko u seewa u yara ka
mɔru u da win sina kpaarun yaaraɔ.
Saa yera Hamani u tuba ma sina boko
u sɔɔru kpawa u ka nùn go. Yera u
Ɛsitɛɛ suuru kana u nùn faaba ko.
8 Ma u tii yɔ̃su u wɔruma mi Ɛsitɛɛ
u sɔ̃. Saa yera sina boko u wurama
ma u dua mi ba tɔ̃ɔ bakaru dimɔ.
Yera u Hamani bikia u nɛɛ, a kĩ a
maa Ɛsitɛɛ gabawa nɛn wuswaaɔ sina
kpaaru mini?
U ka gari yi gere u kpe, yera win sɔm
kowobu ba Hamanin wuswaa bɔkua.
9 Yera sɔm kowo ben turo wi ba
mɔ̀ Haabona u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
yinni, Hamanin tii u dãru garu sɔɔru
kua tè sɔɔ u koo raa Maadose sɔku u
bwɛ̃ wi u nun gari dɔmɛya a ka faaba
wa mi. Dãa te, ta gire mi, win dirun
wuswaaɔ. Ten gunum mu sãawa gɔm
soonu weeraakuru.
Yera sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu
Hamani sɔkuo bu bwɛ̃ dãa te sɔɔ.
10 Ma ba Hamani sua ba ka da ba
bwɛ̃ dãa ten wɔllɔ, te u raa sɔɔru kua
Maadosen sɔ̃. Saa yera sina bokon
mɔru ya sure.

8

1 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, sina boko Asuresi
u Hamani Yuuban yibɛrɛ win dukia
kpuro sua u Ɛsitɛɛ wɛ̃. Ma Ɛsitɛɛ u nùn
sɔ̃ɔwa ma Maadose u sãawa win dusi.
2 Yera sina boko u Maadose sokusia
ma u win sina taabu sua ge u Hamani
mwaari u nùn wɛ̃. Yen biru, Ɛsitɛɛ
u Hamanin dukia ye Maadose nɔma
bɛria.

Sina boko u wooda yara

Yuuban arufaanin sɔ̃

3 Yen biru, Ɛsitɛɛ u kpuna sina
bokon wuswaaɔ ka swĩi ma u nùn su-
uru kana u ka himba kɔ̃sa ye yinasia
ye Hamani Agagigii u raa yi Yuuban sɔ̃.
4 Ma sina boko u Ɛsitɛɛ win sina dɛka
tĩi ye ba kua ka wura. Yera Ɛsitɛɛ u
seewa u yɔ̃ra win wuswaaɔ.

5 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni, ɲ̀ n
nun wɛ̃ren na, à n ka man nɔnu geu
mɛɛran na, na kĩ a wooda ye yinasia ye
Hamani Agagigii Hamɛdatan bii wi, u
yara u nɛɛ, bu Yuuba kpeerasio be ba
wãa tem mɛ sɔɔ. Kpa a de bu ye kpara.
6 Domi na ɲ̀ kpɛ̃ na n sɔ̃ kpa na n
waamɔ ba nɛn bweseru nɔni sɔ̃ɔmɔ ba
goomɔ.
7 Yera sina boko Asuresi u Ɛsitɛɛ ka
Maadose wisa u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ.
Wee na dera ba Hamani sɔka dãa sɔɔ
ba bwɛ̃ yèn sɔ̃ u kasu bu Yuuba go. Ma
na maa wunɛ Ɛsitɛɛ win dukia kpuro
wɛ̃.
8 Yen sɔ̃ tɛ̃, i yoruo ka nɛn yĩsiru ye
ya koo Yuuba arufaani kua. Kpa i ye
nɛ sina bokon yĩreru koosi. Domi ye
ba yorua ka sina bokon yĩsiru ma ba ye
win yĩreru koosi, ba ɲ̀ maa kpɛ̃ bu ye
gɔsia.
9 Wɔ̃ɔn suru itase wi ba mɔ̀ Sifãa,
win sɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔ, yera ba
sina bokon tire yorobu sokusiama,
ma Maadose u bu wooda wɛ̃ bu
Yuuba tirenu kua ka sina bokon sina
asakpɔbu ka win tem wirugibu ka
sere wirugii be ba wãa bera wunaa
teeru ka nɔɔba yiru ye sɔɔ, saa Ɛndin di
n ka girari Etiopiɔ. Ma ba tire ni kua
ka Yuuban barum ka sere maa barum
mɛ mu wãa tem mɛ kpuro sɔɔ.
10 Ba nu yorua ka sina bokon yĩsiru,
ma ba nu yĩreru koosi ka win taabu.
Saa ye sɔɔra sina bokon maasɔbu ba
seewa ba ka nu da baama.
11 Wee ye tire ni, nu gerumɔ. Nu
nɛɛ, sina boko u Yuuba wooda wɛ̃ u
nɛɛ, wuu mi ba gesi wãa kpuro bu
mɛnnɔ bu ka ben wãaru wɔra kpa bu
bwese te ta bu wɔri kpeerasia sere ka
ten kurɔbu ka bibɔ. Kpa bu ten dukia
gura.
12 Baawurewa u koo wooda ye mɛm
nɔɔwa Asuresin tem kpuro sɔɔ, suru
wɔkura yirusen sɔ̃ɔ wɔkura itase sɔɔ.
Suru wiya ba mɔ̀ Adari. Tɔ̃ɔ tera ba raa
yi bu ka Yuuba go.
13 Bera mi tire te, ta gesi tura, ba
koo ten gari garisiwa wooda kpa bu de
tɔmbu kpuro ba n ye yɛ̃. Kpa Yuuba ba
n sɔɔru sãa bu ka ben yibɛrɛba mɔru
kɔsia tɔ̃ɔ te sɔɔ.
14 Ye sina boko u win maasɔbu
wooda ye wɛ̃ yera ba ben dumi yɔɔwa
ba da fuuku ma ba yen gari kpara tem
mɛ kpuro sɔɔ. Ba maa ye kpara Susiɔ.
15 Saa ye sɔɔra Maadose u yara
sina kpaarun di u da wuu sɔɔ u sina
yãnu sebua ni nu nɔni gaaduragii ka
nɔni kpiki mɔ ka yabe bakaru nɔni
swɛ̃ɛgiru ka maa sina furɔ wuraguu.
Ma wɔkinu yiba Susi ye sɔɔ taki ka
nuku dobun kuukin sɔ̃.
16 Yen dɔma te, Yuuba ba nuku dobu
mɔ too, ba kuuki mɔ̀, ba yɔ̃ɔkumɔ.
17 Bera mi ba gesi wãa kpuro ba ka
wooda ye nua, ba nuku dobu kuawa
too, ba tɔ̃ɔ baka dim sokuna. Ma
tɔn dabinu ba tii gɔsia Yuu yèn sɔ̃ ba
Yuuba nasie.

Yuuba

ba ben yibɛrɛba mɔru kɔsie

9

1 Suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ wɔkura
itase ye, ya tura. Tɔ̃ɔ te sɔɔra sina
bokon wooda ye u raa yi Yuuban sɔ̃ ya
koo sɔmburu tore. Tɔ̃ɔ tera Yuuban
yibɛrɛba ba yĩiyɔ bu Yuuba kamia.
Adama n ɲ̀ koore. Yuubara ba nasara
sua.
2 Asuresin tem kpuro sɔɔ, Yuuba ba
mɛnna wuu mi ba wãa kpuro. Ma ba
ben yibɛrɛba wɔri be ba raa nɔɔ tia kua
bu ka bu go mi. Goo sari wi u ka tii
yina. Domi ba ben bɛrum mɔwa.
3 Sina bokon tem beri berikan
wirugibu ka win sina asakpɔbu ka
win tem wirugibu ka win tiin sɔm
kowobu ba ka Yuuba yɔ̃ra domi ba
Maadosen bɛrum mɔ.
4 Maadose wi, u aye bɛɛrɛgiru mɔ
sina kpaaru mi. Ma u yĩsiru yara tem
mɛ kpuro sɔɔ. Ma win dam mu sosimɔ
mu dɔɔ.
5 Yuuba ba ben yibɛrɛ be kua nge mɛ
ba kĩ. Ba bu gowa gem gem.
6 Susi maro sɔɔ, tɔmbu nɛɛra
wunɔbuwa (500) ba go.
7 Ma ba Paasandata ka Dalifoni ka
Asipata sakira,
8 ka Porata ka Adalia ka Aridata
9 ka Paamasita ka Aridai ka Fayesata

10 ka sere maa Hamani Yuuban yibɛrɛn bibu wɔkuru. Adama ba ǹ ben dukia gure.
11 Yen tɔ̃ɔ te, ba sina boko tɔn ben geeru sɔ̃ɔwa be ba go Susi maro mi.
12 Yera sina boko u Ɛsitɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Yuuba ba tɔmbu nɛɛra wunɔbu (500) go mini ka Hamanin bibu wɔkuru. Amɔna n ko n sãa wuu si su tie sɔɔ. Tɛ̃, à n maa gãanu kĩ a man bikio, kon nun ye kua.
13 Ma Ɛsitɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, à n wuran na, a de sia Yuuba bu maa ko Susi mini nge mɛ wooda ye, ya gerua. Kpa bu Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ̃ dãaɔ.
14 Ma sina boko u wooda wɛ̃ bu maa ko nge mɛ. Ma ba ye kpara Susiɔ. Ma ba Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ̃ dãaɔ.
15 Yuu be ba wãa Susi maroɔ, ba Adarin sɔ̃ɔ wɔkura nnɛ ye sɔɔ mɛnna. Ma ba tɔmbu gooba wunɔbu (300) go. Adama ba ǹ ben dukia gure.
16 Yuu be ba maa wãa tem mɛn beri berikaɔ ba maa mɛnna bu ka ben wãaru wɔra. Ma ba ben yibɛrɛba mwɛɛra ba go. Adama ba ǹ ben dukia gure. Tɔn be ba go mi, ben geera sãa nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nɔɔbu (75.000).
17 Yeni ya koorawa suru wi ba mɔ̀ Adarin sɔ̃ɔ wɔkura itase sɔɔ. Yen sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔra ba tɔn goberu deri. Ma ba tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu.
18 Adama Yuu be ba wãa Susi maroɔ, ba ben yibɛrɛba gowa sɔ̃ɔ wɔkura itase ka sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ. Sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra ba wɛ̃ra. Ma ba tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu.
19 Yen sɔ̃na Yuu be ba wãa baru kpaanɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu Adarin sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse te sɔɔ. Kpa bu kɛ̃nu mɔrisiana.

Maadose u tɔ̃ɔ bakarun tɔ̃ru yi

20 Yeniban biru, Maadose u gari yi yorua tirenu sɔɔ. Ma u Yuu be ba wãa turuku ka tontondeɔ tire ni mɔrisia Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ.
21 U ben baawure kana ba n da tɔ̃ɔ baka te di wɔ̃ɔ baagere suru wi ba mɔ̀ Adarin sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse ka nɔɔbuse sɔɔ.
22 Kpa bu kɛ̃nu mɔrisiana. Kpa bu sãarobu kɛ̃nu kɛ̃. Domi tɔ̃ɔ te sɔɔra Yuuba ba ben yibɛrɛba kamia ba dɛra. Suru wi sɔɔra ben nuku sankiranu nu gɔsia nuku dobu. Ma ben nɔni swãaru ta kua bɔri yɛndu.
23 Ma Yuuba ba Maadosen gere ye mɛm nɔɔwa, ba wura tɔ̃ɔ baka te, tu ko wororu.
24 Domi Hamani, Hamɛdatan bii, Agagigii wi, wi u sãa Yuuban yibɛrɛ u raa himba kua u Yuuba kpuro go. Yen sɔ̃na u guba kɔ̃ u ka wa tɔ̃ɔ te u koo Yuuba nɔni sɔ̃ kpa u bu go.
25 Adama Ɛsitɛɛ u da sina bokon mi. Ma sina boko u wooda yara u nɛɛ, ye Hamani u raa himba kua mi, yu wɔri win wiru wɔllɔ kpa bu wi ka win bibu bwɛ̃ dãa wɔllɔ.
26 Yen sɔ̃na ba tɔ̃ɔ ni soka Purimu ben tɛtɛ dumin sɔ̃.

Yuuba ba Maadosen tire ten gari mɛm nɔɔwa ye ba bu kua ka ye ba wan sɔ̃.
27 Ma Yuuba ba tɔ̃ɔ ni kua wororu te ba ǹ kpɛ̃ bu kɔsi ben bibun bweseru ka be ba koo ra tii koo Yuun sɔ̃. Wɔ̃ɔ baagere, sɔ̃ɔ yiru ye sɔɔ, ba ko n da tɔ̃ɔ bakaru diwa nge mɛ Maadose u yen wooda yi.
28 Ba ko n da tɔ̃ɔ ni yaayewa sere ka baadommaɔ Isiriban yɛnu baagere sɔɔ. Mi Yuuba ba wãa gesi, ba ko n da Purimun tɔ̃ɔ baka te diwa sere ka ben bibun bweserɔ.
29 Ɛsitɛɛ, Abisailin bii, ka Maadose ba maa tirenu ganu yorua fuuku bu ka tɔ̃ɔ baka ten gari dam sire.
30 Yuuba kpurowa ba tire ni mɔrisia mi ba yarinɛ Asuresin tem beri wunaa teeru ka nɔɔba yiru ye sɔɔ. Alafia ka bɔri yɛndun gariya yi wãa tire ni sɔɔ.
31 Nu bu sɔ̃ɔwa ba n da tɔ̃ɔ baka te di ten saa sɔɔ nge mɛ Ɛsitɛɛ ka Maadose ba bu sɔ̃ɔwa. Ba n da ko mɛ, sere ka ben bibun bweserɔ nge mɛ ba kua sanam mɛ ba weeweenu kua ba nɔɔ bɔkua.
32 Nge mɛya Ɛsitɛɛn wooda ye, ya ka tɔ̃ɔ baka ten dam sire. Ma ba ye yorua tireru sɔɔ.

Asuresi ka Maadosen gari

10

1 Sinɑ boko Asuresi u tɔn be bɑ wãɑ win tem kpuro sɔɔ wõɔ gobi surewɑ sere kɑ be bɑ wãɑ dɑɑrun goorɔ.

2 Win yiiko kpuro kɑ win wɔrugɔrun fɑɑgi kɑ nge mɛ u kɑ Mɑɑdose wɔlle suɑ, ye kpuro yɑ yorɑ Pɛɛsibɑ kɑ Mɛdibɑn sinɑmbun kookoosun tireru sɔɔ.

3 Domi Mɑɑdose Yuu wi, u kɑ yiruse Asuresin bɑndu sɔɔ. Mɑ win bweseru kpuro tɑ nùn kĩɑ. U sɔmburu kɑ ten ɑrufɑɑnin sõ. Mɑ u kɑ tu yinɑ u derɑ tɑ wãɑ ɑlɑfiɑ sɔɔ.

YOOBU

Yoobun tireru ta sun gemgiin wahala sõəmə ye Gusunə u dera u wa. Wahala yera, win bibu kpuro ba gu, ma win dukia kpuro ya kam kua, ma bwisinu win tii wəri.

Yoobun bərəba ba na bu ka nùn bera. Ben gere səə, ba sõəsiwa ma Yoobu u tora. Yen sõna u wahala mà. Adama Yoobu kun gari yi wure. U bu sõəwa u nɛɛ, wi, u dɛɛre. U maa tən kõsobu waamə ba kuuramə. N n mɛn na, n ǹ toraru tənа ta ra ka wahala nɛ.

Gusunə kun Yoobun bikia dabi ni wisa. U mam wure u Yoobun tii gãa dabinu bikiawa, kpa wi, Yoobu u ka gia ma wi, Gusunəwa u dam kpuro mə. Wiya u maa gãanu kpuro kpare.

Yenibən biru, Yoobun tii u wa ma u tore, ma u Gusunə suuru kana. Saa yera Gusunə u nùn win yellun wãaru wesia. Win dukia ya maa wurama ma u maa bibu mara.

Tire ten kpunaa

1. Yoobu u wahala wa, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Yoobun bərəba ba nùn beram da, wiru 2:11n di sere wiru 31:40.
3. Gari yi Elihu u Yoobu sõəwa, wiru 32n di sere wiru 37.
4. Gusunən wisibu, wiru 38n di sere wiru 41.
5. Gusunə u Yoobu domaru kua, wiru 42.

Setam u Yoobun laakari mɛɛra

1 Durə goo wãa Usiə, win yĩsira Yoobu. Durə wi, u sãawa wi u ra Gusunə mɛm nəəwɛ. U sãa gemgii, ma u Gusunə nasie. U ku ra kõsa kã.

2 Bii tən durəbu nəəba yiruwa u mara, tən kurəbu maa ita.

3 Sabe ni u maa mə, ni wee, yãanu nərəbun suba nəəba yiru (7.000), ka yooyoosu nərəbun suba ita (3.000), ka naa wuku nərəbu (1.000), ka kɛtɛku ninu nɛɛra wunəbu (500), ka səm kowo dabi dabinu. Durə wiya u dukia bo sõə yari yerun bera mi gia.

4 Win bii tən durə be, ba ra n tõə baka dim sokunaməwa, kpa bu ben sesubu ita ye soku bu na bu ka di bu nə.

5 Bà n tõə bakaru di ba kpa mɛ, Yoobu u ra bu sokuwa kpa u bu sãrasia, kpa u se buru buru yellu u yãku dõə mwaararuginu ko ben baawuren sõ. Domi u ra tii sõwa u nɛɛ, sərəkudo nɛn bibu ba ko n Gusunə toraru garu kue ben gõruə. Nge mɛya u ra ko saa kpuro.

6 Yera sõə teeru Yinni Gusunən gəradoba ba na ba yõra win wuswaaə. Ma Setam tii u maa na u yõra ben suunu səə.

7 Ma Yinni Gusunə u nùn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, na tem bəsu bəsu na ka sikerenɛwa, yera na den gəsirama na wee.

8 Ma Yinni Gusunə u maa Setam bikia u nɛɛ, a nɛn səm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nùn weenɛ handunia səə. Durə wi, u ra man mɛm nəəwɛ, kpa u n sĩimə gem səə. Mɛya u ku ra kõsa kã. U maa man nasie.

9 Ma Setam u Gusunə wisa u nɛɛ, a tamaa kama Yoobu wi, u ka nun nasie?

10 N ǹ wuna a nùn kõsu wi ka win yɛnugibu ka sere win ye u mə ro? Ma a win səma kpuro domaru kua. A dera win yaa sabenu nu tɛrie tem mɛ səə.

11 Tẽ, a win ye u mə nəmu dokeo a wa. Na yẽ kam kam ma u koo nun bõrusi wunɛn tiin wuswaaə.

12 Ma Yinni Gusunə u Setam wisa u nɛɛ, ye Yoobu u mə kpuro, na nun ye nəmu bɛria. Adama a ku win tii baba.

Yen biru Setam u doona Yinni Gusunən wuswaan di.

Yoobun bibu ka win dukia kpuro ya kam kua

13 Sõə teeru Yoobun bii be kpuro ba mɛnnɛ ba dimə ba nərumə ben tənweron yɛnuə.

14 Yera Yoobun səm kowo goo u na win mi, u nùn sõəwa u nɛɛ, wee sanam mɛ sa ka nɛɛ yi wukumə, ma kɛtɛkunu nu yakasu dimə,

15 Sabegibu ba na ba wunɛn yaa sabe ni wəri, ba mwɛɛra. Ma ba wunɛn səm kowobu go go ka takobi. Nɛ turowa na kpĩa na bu kisirari. Yen sõna na na n nun sõ.

16 Durə wi, u ka gari yi gere u kpe, win səm kowobun turo maa na u nùn sõəwa u nɛɛ, wee guru gbãa ya wunɛn

yãanu wəri, ka wunɛn səm kowobu ma ya bu di. Nɛ turowa na yara min di. Yen sɔ̃na na na n nun ye sɔ̃.

17 Saa ye səɔ, win tii u gari gerumə u ǹ kpa, win səm kowo goo maa ka tunuma. U nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, wee Kaladeban wuuru ita gaa ya na ya wunɛn yooyoosu wəri ya mwɛɛra. Ma ba wunɛn səm kowobu mwɛɛra ba go ka takobi. Nɛ turowa na bu kisirari. Yera na na n nun ye sɔ̃.

18 Saa yè səɔ wini maa gari gerumə u ǹ kpa, kpao maa ka tunuma. U nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, wunɛn biba sɔ̃ ba dimə ba nərumə ben tənweron dirə,

19 yera woo damguu gaga na saa gbaburun bera giən di. Ma ga dii ten goonu nnɛ swee, ma dii te, ta be kpuro wəri ta go. Wee nɛ turowa na yara min di. Yera na na n nun ye sɔ̃.

20 Ye Yoobu u yeniba kpuro nua, yera u seewa u win yaberu nɛnua u karana, ma u tii wii pəəru woka nuku sankiranun sɔ̃. Ma u yiira u siriru tem girari u nɛɛ,

21 wee na yarawa tereru nɛn mɛron
nukurun di.
Terera ba koo maa man sike.
Yinni Gusunəwa u raa man ye kpuro
wɛ̃,
wiya u maa ye kpuro sua.
Yen sɔ̃, kon nùn siara.

22 Ka yen de kpuro Yoobu kun Gusunə kɔ̃sa gaa mani. U ǹ maa nùn torari.

Setam

u maa Yoobun laakari mɛɛra

2

1 Sɔ̃ə teeru, Yinni Gusunən gəradoba ba kpam na ba yɔ̃ra win wuswaaə. Ma Setam tii u maa na u yɔ̃ra ben suunu səɔ.

2 Yinni Gusunə u Setam bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, na tem bəsu bəsu na ka sikerenawa. Yera na den gəsirama na wee.

3 Yinni Gusunə u maa Setam bikia u nɛɛ, a nɛn səm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nùn weenɛ handunia səɔ. U ra man mɛm nəəwɛ. U sĩimə gem səɔ. U ku ra kɔ̃sa kã. U maa man nasie. Yera a swaa kasu n ka nùn kɔ̃sa kua u kun man gãanu kue?

4 Ma Setam u wisa u nɛɛ, a ǹ yɛ̃ ye tənu u mə kpuro, yera u koo wɛ̃ u ka win wãaru yakia?

5 À n sikin na, a nùn nəma dokeo a wa. Na yɛ̃ kam kam ma u koo nun bɔ̃rusi wunɛn tiin wuswaaə.

6 Ma Yinni Gusunə u Setam sɔ̃əwa u nɛɛ, wee na nun nùn nəmu bɛria, adama a ku nùn go.

7 Ma Setam u doona Yinni Gusunən min di. Yen biru u da u Yoobu bwisi kɔ̃sunu wisi saa win wirun di sere win naasə.

8 Ma Yoobu u da u sina torom səɔ u siru kɛ̃ka sua u ka gɔ̃ramə.

9 Yera win kurə u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, sere ka tɛ̃, Gusunə wiya a ka yɔ̃ra mɛ? A nùn wənwə kpa a gbi.

10 Adama Yoobu u kurə wi wisa u nɛɛ, a gari màwa nge gari bəkə. A tamaa sà n gea waamə Gusunən min di, sa ǹ maa kɔ̃sa wasi win min di?

Ka yen de kpuro, Yoobu kun Gusunə gari kam gerusi.

Yoobun bərəba

ba nùn beram da

11 Yoobun bərəba ita yeni, Elifasi Temagii, ka Bilida Suagii, ka Sofaa Naamagii ba wahala ye kpuro nua ye ya Yoobu deema, ma ben baawure u seema saa win tem di. Ba wesiana bu ka na Yoobun mi, kpa bu nùn nukuru yɛmiasia.

12 Ye ba wee ba nùn wa sarun di, yera ba ǹ nùn tuba. Adama ye ba nùn turuku kua ba nùn tuba ma be kpuro ba wuri nəə kpɛ̃ɛ. Yera ba ben yabenu nɛnua ba gɛ̃ɛka, ma ba tii tua wisi wirə nuku sankiranun sɔ̃.

13 Ma ba sina ka wi tem mi, sɔ̃ə səɔ nəəba yiru ka wɔ̃kuru nəəba yiru. Goo kun nùn gãanu sɔ̃əwa. Domi ba wa ma win nəni swãa te, ta kpã.

YOOBU KA WIN BƆRƆBA ITA

Yoobu u weeweenu mə̀

3

1 Yeniban biru, Yoobu u den nəə wukia ma u gari gerua u tɔ̃ə te ba nùn mara bɔ̃rusi.

2 U nɛɛ,
3 bɔ̃rurara tɔ̃ɔ tè sɔɔ ba man mara.
Bɔ̃rurara wɔ̃ku tè sɔɔ ba nɛn gura sua.
4 Yen tɔ̃ɔ te, tu ko yam wɔ̃kuru mam
mam.
Gusunɔ u ku maa ten gari ko wɔllu mi.
U ku de yam bururam mu maa koora
te sɔɔ.
5 Gɔribun wãa yerun yam wɔ̃ku
bakaru tu tu wukiri,
kpa guru wiru ta n tu wukiri.
Yen dɔma te, suru ka sɔ̃ɔ bu mwaana
kpa bɛrum mu n wãa tem sɔɔ.
6 Gusunɔ u de wɔ̃ku te, tu tĩra n banda.
U ku maa tu garisi wɔ̃ɔn tɔ̃nu sɔɔ.
U ku maa tu garisi surun sɔ̃ɔ sɔɔ.
7 U de tɔ̃ɔ te, ta n sãa tɔ̃ɔ baruka
sarirugiru,
kpa goo u ku raa nuku dobu ko te sɔɔ.
8 Sɔrobu bu tɔ̃ɔ te bɔ̃rusio.
Be ba waa bakan dweebu yɛ̃ bu tu
bɔ̃rusio.
9 Kperi yi yi koo yari tɔ̃ɔ ten yoka yi ku
balli.
Tà n yam bururam yĩiyɔ, tu mu bia.
Tu ku maa buruku sɔ̃ɔ wa.
10 Domi ta ǹ nɛn mɛron nukuru
yinasie.
Ta derawa ba man mara n ka wahala
yeni wa.

11 Mban sɔ̃na na ǹ gu nɛn mɛron
nukurɔ.
Mban sɔ̃na na ǹ gu sanam mɛ ba man
marumɔ.
12 Mban sɔ̃na nɛn mɛro u man mara u
taaru swĩi.
Mban sɔ̃na u man nɔɔri u bom kã.
13 Nà n daa gu dɔma te, na ko n daa
kpĩwa,
kpa na n dò na n wɛ̃re,
14 nge sinambu ka ben bwisi kɛ̃ɔ be
ba tii sina kpaanu bania tem mɛ
sɔɔ ma nu kua bansu.
15 Mɛya na ko n wɛ̃re nge sina bii be ba
ben dia wura ka sii geesu yibia,
ma ba gu.
16 N kun mɛ, na n wɛ̃re nge bii wìn
nukuru ba yara,
ǹ kun mɛ, nge bii wi ba mara ma u
yande gu u ǹ sɔ̃ɔ wa.
17 Na ko n wãa gɔriɔ mi tɔn kɔ̃sobun tii
ba wɛ̃re,
ka sere mi be ba wasira ba ǹ maa dam
mɔ ba wãa ba wɛ̃re.
18 Miya pirisɔmba ba wɛ̃re,
ba ǹ maa be ba bu dam dɔremɔn nɔɔ
nɔɔmɔ.
19 Damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ba wãa mi
sannu.
Yobu bà n da mi, ba ra yakiarewa saa
ben yinnin min di.

20 Mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u ra de
tɔnu wi u wahala mɔ̀ u yam
sãreru wa.
Mban sɔ̃na u ra de wi u nuki sankire u
n wãa.
21 Domi tɔn ben bwesera ba gɔɔ kĩ,
adama ba ǹ nùn wasi.
Ba gɔɔ win binɛ mɔ n kere dukia.
22 Ba ku ra n nuku dobu mɔ sere bà n
ben siki wɔru wa.
23 Adama na sãawa wi u kun yɛ̃ mi u
dɔɔ,
ma Yinni Gusunɔ u nɛn swaa kɛnusi u
ka sikerena.
24 Weeweenun saabu, na ku ra di.
Nɛn wuri kun nɔru mɔ nge nim mɛ mu
kokumɔ.
25 Yèn bɛrum na mɔ̀, yera ya ra man
deemɛ.
Ye na maa nasie, yera ya ra man wɔri.
26 Wee, na ǹ wãa sɛ̃ɛ, na ǹ maa wɛ̃re.
Na ǹ bɔri yɛndu mɔ, ma na ra n
burisinɛ.

Elifasin gari

4

1 Yeniban biru, Elifasi Temagii u
Yoobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 sà n gari gerua yi koo nun du?
Wara u koo sere gari yini nɔ u n maari.
3 Wee tɔn dabina a keu sɔ̃ɔsi,
ma a nuku sankirobu dam kã.
4 Wunɛn gari yi be ba raa kpanamɔ
dam kã.
Ma a be ba gɔma dwiiya tãsisia.
5 Wee tɛ̃ gari yi nun deema, ma a
kpanamɔ.
Wee wahala ya nun girari, ma a
burisinɛ.
6 N ǹ Gusunɔ sãara ta sãa wunɛn dam?
N ǹ wunɛn yĩiyɔbu bu ra n wãawa
Gusunɔ win mi
yèn sɔ̃ a nùn mɛm nɔɔwammɛ?
7 N n mɛn na, a bwisikuo wunɛn
wãaru sɔɔ,
à n nɔɔre ba taarɛ sarirugii goo go,
ǹ kun mɛ ba gemgibu mwɛɛra ba
kpeerasia.

8 Nɛ, na gabu waare, kɔ̃san sɔmbura ba
ra n mɔ̀,
kpa ba n weesu swĩi.
Mɛya ba ra maa ye kpuron are wa.
9 Ba ra n Gusunɔn mɔru seeye
kpa yu ka bu kam koosia nge woo
bɔkɔ.
10 Kpa ben kukiri bi ba ra ko nge gbee
sunɔ bu nɔru ko.
Gusunɔ u ra ben nɔsu bɔɔkuwa.
11 Ba ko n sãawa nge gbee sunɔ mɛro
ge ga yaa bia gu di,
ma ga gu, gen binu yarina.

12 Gari gɛɛ man naawa asiri sɔɔ
wɔ̃kuru,
ma nɛn swasu su yi nua fɛrɛ fɛrɛ,
13 wɔ̃ku suunu sɔɔ, saa ye ta nanum
kua ta kpa,
ma tɔmba kpĩ kpata kpata ba dosimɔ.
14 Saa yera na nanda,
ma nɛn wasi kpuro diira.
15 Ma gãanu man sweema nge woo,
ma nɛn wasi kiri seewa.
16 Na goo wa wi na ǹ tuba.
Ma na nɔɔ gagu nua ga gerumɔ tɛɛru
tɛɛru ga mɔ̀,
17 tɔnu u koo kpĩ u n dɛɛre Gusunɔn
wuswaaɔ?
U koo kpĩ u n dɛɛre wi u nùn taka kuan
nɔni sɔɔ?
18 Gusunɔ u ǹ mam win sɔm kowobu
gɔradoba naanɛ kue,
ma u toranu waamɔ be sɔɔ.
19 Kaa sere gere tɔn be ba mɔma ka
tem,
be ba koo kpĩ bu sunku nge kɔkɔbu?
20 Tɔnu koo kpĩ u n wãa bururu,
ǹ n kua yoka kpa a deema u gu,
kpa goo kun mam gara nge u gu.
21 Win wãaru ta kasira.
U ǹ bwisi kpuro wa u ka gu.

5

1 Yoobu, a kuuki koowo, goo ù n koo
re nun wisi.
Nge Gusunɔn gɔrado wara kaa soku
kpa u na u nun wurari.
2 Gari bɔkɔ u ra gbiwa win mɔrun sɔ̃.
Bwisi sarirugii u ra gbiwa win nisi-
nun sɔ̃.
3 Na gari bɔkɔ wa u kuura.
Ma na wa win wãa yera wɔriki.
4 Ma win biba faaban swaa deri.
Goo sari wi u koo bu wɔra siri yerɔ.
5 Tɔn tukoba koo win dĩa ni u gã kata
ko bu gura,
baa ka ni u kara koosi ka sãki.
Kpa be ba win dukian binɛ mɔ bu ye
sua bu ka doona.
6 Wahala ku ra yari saa tuan di.
Mɛya nɔni swãara ku ra maa kpi saa
tem di.
7 Adama wi ba mara kpuro u koo
wahala kowa,
nge mɛ bà n dɔ̃ɔ wure, dɔ̃ɔ buri yi ra
yɔ̃.

8 Adama nɛ Elifasi, ǹ n nɛn sɔ̃n na,
Gusunɔwa kon somiru kana.
Kpa n nùn nɛn wahala kpuro sɔ̃.
9 U ra gãa bakanu kowa ni tɔnu kun
kpɛ̃ u gia.
U ra maamaaki dabinu ko.
10 U ra de gura yu nɛ tem sɔɔ,
kpa gbea yu nim wa.
11 U ra be ba tii kawe wɔlle sue,
kpa u be ba nuki sankire yara ben
nuku sankirarun di.
12 U ra be ba bwisi kɔ̃si mɔn himba
kam koosie,
kpa bu ku maa kpĩ bu ye yibia.
13 U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi
bu yina mwa,
kpa ben wesianɔ gu ko kam.
14 Ben mi, sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara ya ra n bu
sãawɛwa yam wɔ̃kuru,
kpa ba n babi.
15 Adama Gusunɔ u ra dam sarirugii
ganɛ ben tabu yãnun di,
kpa u nùn wɔra ben nɔman di.
16 Nge mɛya u ra dam sarirugii wi
yĩiyɔbu wɛ̃,
kpa u durumgiin nɔɔ kɔre.
17 Domarugiiwa wi Gusunɔ Dam
kpurogii u sɛɛyasiamɔ.
Yen sɔ̃, Yoobu, a ku yina ù n nun
sɛɛyasiamɔ.

18 Domi wiya u ra tɔnu mɛɛra ko, kpa
u yɛ̃ron bosu nɔɔri.
Wiya u ra tɔnu kɔsuku, kpa u nùn
bɛkia.
19 Nɔn dabinu u koo nun yara nuku
sankirarun di,
kpa kɔ̃sa gaa yu ku maa nun deema.

20 Gɔ̃ɔru tà n dua tem sɔɔ, u koo nun
gɔɔ gbararі,
kpa u nun faaba ko tabu sɔɔ.
21 U koo nun bɔ̃ri gbara.
Sanam mɛ yibɛrɛba ba koo tem kam
koosia, u koo nun wɔra.
22 Kpa a n yɛ̃ɛmɔ gɔ̃ɔrun saa sɔɔ,
ka sanam mɛ ba tem kam
koosiamɔ.
A ɲ̀ kaa n maa yaa gɔba gaan bɛrum
mɔ.
23 A ɲ̀ maa asɔrɔ wasi wunɛn gberɔ.
Domi ba ɲ̀ tu kpenu suremɔ.
Yɛɛ gɔbi kun maa duɔ mi.
24 Kaa n bɔri yɛndu mɔwa wunɛn
yɛnuɔ.
Kpa wunɛn sabenun gɔ̃ɔ ga n yiba
baadomma.
25 Mɛya maa wunɛn bibun bweseru ta
koo kpɛ̃a
kpa tu kɔwara nge yaka bii.
26 Tɔkɔru sɔɔra kaa gbi
nge mɛ ba ra dobi gɛ̃ yen saa yà n tura.
27 Gãa niniwa sa gia bɛsɛn wãaru sɔɔ.
Nu maa sãawa gem.
Yen sɔ̃, a nu bwisikuo, kpa a nu mwa
wunɛn tiin sɔ̃.

Yoobu u Elifasi wisa

6

1 Yoobu u Elifasi wisa u nɛɛ,
2 bà n nɛn nɔni swãaru
ka nɛn wahala kpuro kilo sɔndi,
3 ya ko n nim wɔ̃kun yani sɛɛri bunum
kere.
Yen sɔ̃na na gari mɔ̀ nge wiiro.
4 Domi Dam kpurogii u man yabura ka
sɛ̃ɛnu.
Ma nin dɛ̃ɛ nɛn wasi duuri.
Ma u man gãa nanumginu kpare nge
tabu kowo.
5 Kɛtɛku gbeeku ga ra swĩ
gà n yaka bekusu wa ga dimɔ?
Kɛtɛ ya ra swĩ yà n yakasu wa ya dimɔ?
6 Ba koo kpĩ bu dĩanu di ni nu maari
sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ nu ɲ̀ bɔru mɔ?
Goo sɛ̃ɛrun kpikum mu ra n do?
7 Na ku ra dĩa nin bweseru kã.
Nge mɛya na wahala ye na mɔ̀ mini
tusa.

8 Gusunɔ u nɛn kanaru mɔɔ,
kpa u man kua ye nɛn gɔ̃ru ga kĩ.
9 U den win nɔmu dɛmiɔ u man mwa,
u munku u dakura.
10 Saa ye sɔɔra kon nuku dobu ko nɛn
wahala baka yeni sɔɔ.
Kpa nɛn nukuru tu yɛmia.
Na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u dɛɛre,
na ɲ̀ maa win wooda gaa yinɛ.
11 Mba ko na n maa yĩiyɔ sanam mɛ na
ɲ̀ dam mɔ.
Mba na maa mara, domi na yɛ̃ ma na
guwa mi kɔ.
12 Na dam mɔwa nge kperu?
Nɛn wasi yi sãawa nge sii gandu?
13 Aawo, na sãawa dam sarirugii.
Goo maa sari wi u koo man faaba ko.

14 N weenɛwa wi u nɔni sɔ̃ɔre u durom
wa win bɔrɔn mi,
baa u kun Dam kpurogii nasie.
15 Adama wee, bɛɛ nɛn bɔrɔba i man
nuki sanka nge daa te ta nim
gbera.
16 Puran saa, kpa ta n nim yibumɔ
baaman di mɛ mu dɛɛre.
17 Yam susurun saa, kpa sɔ̃ɔ u tu
gberasia.
18-20 Nim nɔru gà n tenkuba mɔ̀,
be ba wee saa Tema ka Saban di, yera
ba ra gɛre mi.
Domi ba tu naanɛ sãa.
Adama bà n tura mi, ben gɔma ra
dwiiyewa,
kpa bu yaayaare ko bu kɔ̃ɔra, bu gbi
gbaburɔ.
21 I sãawa nge daa te.
I nɛn weeweenu nɔɔmɔ, ma i bɛrum
soore.
22 Na bɛɛ bikiare n nɛɛ, i man kɛ̃ru
kɛ̃ɛma bɛɛn arumanin di,
23 n wa n ka yari yibɛrɛn nɔmun di?
N kun mɛ i ka man yakia tɔn kɔ̃so goon
nɔman di?
24 I man sɔ̃ɔsio mi na tora, kpa n mari.
25 Tɔnu u koo gem wura.
Adama ye i man gerusimɔ mi, mana
yen asansi wãa.
26 I kĩwa i nɛn gari gɔburu wa, i yi mɛɛri
kam,
kpa i man taarɛ wɛ̃, nɛ wi na ɲ̀ maa
gãanu yĩiyɔ?
27 Bɛɛ, i ko kpĩ i gobeku tɛtɛ toosi,
kpa i mam bɛɛn bɔrɔ dɔra.
28 Tɛ̃, na bɛɛ kanamɔ, i man mɛɛrima.
Kon bɛɛ weesu kuawa batuma sɔɔ?
29 I suuru koowo, i de i kun sãa
murafitiba fa!

I de i nɛn dɛɛraru wa.
30 Gari kɔ̃si yi ra n wãa nɛn nɔɔwɔ?
I tamaa na ku ra gea ka kɔ̃sa wunanɛ?

Yoobu u Gusunɔ weeweenu koosimɔ

7

1 Handunia yeni sɔɔ, tɔnun wãara sɛ̃wa nge tabu kowo,
ǹ kun mɛ nge wi u sɔm sɛ̃sɔginu mɔ̀,
2 ǹ kun mɛ nge yoo wi u wãa sɔ̃ɔ sɔɔ u saaru kasu u wɛ̃ra,
ǹ kun mɛ nge sɔm kowo wi u mara bu nùn kɔsia.
3 Nge mɛya nɛn tii na sãa.
Suru dabinu na wãa nɔni swãaru sɔɔ.
Wɔ̃ku dabina na ra n wãa wahala sɔɔ.
4 Nà n kpuna na ra tii bikiewa n nɛɛ, domma kon se.
Domma wɔ̃kura koo kpe.
Domi na wasira na n ka sunamɔ sere yam mu ka sãra.
5 Wee nɛn wasi kɔ̃simɔ, yi kɔkɔnu mɔ̀,
ma yin kokosu wɔbiriramɔ.
Mɛya nɛn gɔna ya booboosu mɔ si su numu.
6 Nɛn wɛ̃siaru ta weson kɔkɔrɔru sãabu kere.
Na ǹ yĩiyɔbu mɔ, Yinni Gusunɔ.

7 A yaayo ma nɛn wãara sãawa wɛ̃sia teeru.
Nɛn nɔni kun maa durom wasi.
8 Wunɛ wi a man mɛɛra, a ǹ maa man wasi.
À n man kasu, na ǹ ko na n maa wãa mi.
9 Nge mɛ kakoru ta ra yarinɛ tu doona,
nge mɛya tɔnu ù n gu, u ǹ maa seemɔ gɔribun wãa yerun di.
10 U ǹ maa wee u sina win yɛnuɔ.
Ba koo nùn duariwa mam mam.
11 Na ǹ kpɛ̃ n nɔɔ mari, domi na nuki sankire.
Kon nun weeweenu koosi, domi na nɔni sɔ̃ɔre.
12 Yinni Gusunɔ, a tamaa na sãawa nge nim wɔ̃kun nim,
ǹ kun mɛ gen yaa gɔba gaa, a ka man ganua mɛ beri berika?
13 Nà n kpuna na nɛɛ, kon bɔri yɛndu wa,
kpa n nɛn weeweenu mari,
14 saa yera a ra man nandasie
ka dosu kɔ̃susu, ǹ kun mɛ ka kãsinu.
15 A yande man soora dokeo n gbi,
ye ko na n ka kuku nini sɔɔwa.
16 Wãara den man tusa mɛ.
Na ǹ maa kĩ na n wãa sere ka baadommaɔ.
Nɛn wãara kun sãa gãanu, a man derio sɛ̃ɛ.

17 Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu,
a n ka sere win bwisikunu mɔ̀.
Mban sɔ̃na a nùn garisi gãanu,
18 ma a nùn nɔni girari bururu baatere,
ma a nùn wɛ̃ɛrimɔ saa baayere.
19 Sere domma kaa man deri sɛ̃ɛ.
Sere domma kaa de n wɛ̃sia.
20 Toraru mba na tora.
A man sɔ̃ɔwɔ wunɛ wi a ra n tɔmbun sanu sanusu mɛɛra.
Mban sɔ̃na a man sɛeyasiamɔ mɛ.
Mban sɔ̃na na kua wunɛn sɔmunu.
21 Mban sɔ̃na a ǹ nɛn durum wunɛ.
Mban sɔ̃na a ǹ nɛn toraru duari.
Tɛ̃, wee kon kpuna n gbi.
Kaa man kasu, kpa a kun man wa.

Gusunɔ u koo toro nùn win torarun are wɛ̃

8

1 Bilida Suagii u gari gerua u nɛɛ,
2 sere saa yerà kaa gari saari nini mari.
Wunɛn gari yi, yi dam mɔ nge woo bɔkɔ.
3 A tamaa Gusunɔ Dam kpurogii u ra gem gɔsie weesu?
4 A n yɛ̃ ma wunɛn bibu ba Gusunɔ torariwa,
yen sɔ̃na u bu ten are wɛ̃.
5 Adama wunɛ, à n Gusunɔ Dam kpurogii kasu,
ma a win durom bikia,
6 ma u ǹ taarɛ gaa wa wunɛ sɔɔ,
saa yera u koo nun nɔɔri,
kpa u nun nuku dobu wesia nge mɛ wunɛn gem mu nɛ.
7 Kpa wunɛn tɛ̃n wãaru tu wɛ̃ra
tu yellugiru kera.

8 Tɛ̃, a bikio be ba sun gbiiyen mi,
kpa a laakari ko a wa wahala ye ben sikadoba ba kua.
9 Bɛsɛ, sa sãawa be ba mara gin tee te,
sa ǹ gãanu yɛ̃.
Bɛsɛn wãaru ta sãawa nge saaru handunia yeni sɔɔ.

10 Adama a de bu nun keu ko.
Kpa a swaa daki ye ba koo nun sɔ̃.
11 Gbĩi yi koo kpi mi daara kun wãa?
Naa yari yi koo kpi mi nim sari?
12 Yì n nim bia, baa bà kun yi bure
yi ra gberewa fuuku n kere yaka si su
tie.

13 Nge mɛya be ba Gusunɔ duari ba
koo ko,
kpa tɔn kɔ̃sobun yĩiyɔbu bu kam ko.
14 Ben yĩiyɔbu bu koo nɔru ko,
kpa yè sɔɔ ba tãsa yu ko nge naran wɛ̃ɛ.
15 Bà n ben dirun gana nɛnua, ya koo
diiriwa.
Bà n ye tãsa, kpa yu wɔri.
16 Ba ko n sãawa nge dãa beku te ta yɔ̃
sɔ̃ɔ sɔɔ,
ma ten kãasi tɛria mi ba tu duura.
17 Ta ra ten gbini gire kpenun sɔɔwɔ,
kpa gbini yi, yi bɔsu yi wa ye n wãa mi.
18 Bà n tu wuka min di,
kpa yam mi, mu tu siki mu nɛɛ, mu ɲ
daa tu yɛ̃.
19 Kpa garu tu kpi ten ayerɔ.
Nge mɛya tɔn kɔ̃sobun nuku dobu bu
ko n sãa.
20 Gusunɔ u ku ra gemgii biru kisi.
Mɛya u ku ra maa tɔn kɔ̃so somi.
21 U koo de a yɛ̃ɛri,
kpa a nuku dobun kuuki ko.
22 Wunɛn yibɛrɛba ba koo sekuru wa,
kpa tɔn kɔ̃sobun yɛnu gu gbi.

Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ, Gusunɔ u nùn dam kere

9

1 Yoobu u gari sua u nɛɛ,
2 na yɛ̃ mɛ.
Amɔna tɔnu u ko n dɛɛre Gusunɔn
wuswaaɔ.
3 Gusunɔ ù n tɔnu gari konu nɔrɔbu
(1.000) bikia,
u ɲ wasi u wisi baa tia.
4 Wiya u bwisi ka dam kpuro mɔ.
Wara u koo nùn seesi kpa yɛ̃ron
wãaru tu dakaa da.
5 U ra guunu yiiye subaru sɔɔ,
kpa u nu suriri ka mɔru.
6 U ra de tem mu yĩiri sere mɛn sɔɔwɔ,
kpa mɛn gbereba bu wɔruku.
7 U ra sɔ̃ɔ wooda wɛ̃ u ku yari,
kpa u win yĩreru doke kperi sɔɔ.
8 Wi turowa u wɔllu tɛria.
Ma u sĩimɔ nim kurenun wɔllɔ.
9 Wiya u kperi bwese bweseka taka
kua, ka kperi swaanu,
ka kperi yi yi wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia.
10 U ra sɔm bakanu ko ni ba ɲ kpɛ̃ bu
tubu.
U ra sɔm maamaakiginu ko dabi
dabinu.
11 Baa ù n doonɔ nɛn bɔkun di, na ɲ
nùn wasi.
U n maa sarɔ, na ɲ tubu.
12 Ye u nɛnua, wara u koo nùn ye
wɔrari.
Wara u koo kpĩ u nùn sɔ̃ u nɛɛ, mba a
mɔ̀ mɛ.
13 Gusunɔ ù n win mɔru seewa u ku ra
ye yɔ̃rasie.
Win naasun temɔwa u ra yaa gɔba ye
ba mɔ̀ Rahabun dam taare.

14 Nɛ maa ni, amɔna kon nùn wisi.
Gari yirà kon gere win wuswaaɔ.
15 Baa nà n gem mɔ, na ɲ kpɛ̃ n nùn
gãanu wisi, wi, wi u sãa nɛn siri
kowo.
Suuruwa kon nùn kana ka bɛɛrɛ.
16 Baa nà n nùn kana ma u man wisa,
ka mɛ, na ɲ naanɛ mɔ̀ n nɛɛ, u nɛn nɔɔ
nua.
17 Domi u man wɔri nge woo guna.
Ma u man mɛɛra dabinu kua kam, na
ɲ gãanu kue.
18 U ku ra de n wɛ̃sia,
ma u dera nɛn wãara sosia.
19 N n dam garin na, wiya u dam kpuro
mɔ.
N n maa siribun garin na, wara u koo
kpĩ u nùn siribu soku.
20 Baa nà n gem mɔ, ka mɛ, nɛn gere ya
koo man taarɛ wɛ̃.
Baa nà kun taarɛ mɔ, u koo man sɔ̃ɔsi
ma na sãa durumgii.
21 Baa mɛ na ɲ taarɛ gaa mɔ,
nɛn wãara kun man nɛni,
na tu tusa.
22 Kon kpĩ n gere n nɛɛ, gãanu kpuro
nu sãawa tia Gusunɔn mi.
Domi u ra tɔn kɔ̃so ka taarɛ sarirugii
kpeerasie.
23 Bararu garu tà n taarɛ sarirugii wɔri
subaru sɔɔ, ta gɔ,
Yinni Gusunɔ u ra n nùn yɛ̃ɛmɔwa
nɔni swãa te u wan sɔ̃.
24 Tem mù n wɔri tɔn kɔ̃son nɔmuɔ,

Yinni Gusunɔ u ra mɛn kparobu
wɔ̃koru kpɛ̃ɛwa.
Ma n kun wi, wara u koo ye ko.

25 Wee, na ɲ doo nɔɔru wa,
ma sere nɛn wãarun tɔ̃ra doonɔ fuuku
nge wi u duka mɔ̀.
26 Ta saramɔ nge goo nimkuu si ba kua
ka gbĩi,
ɲ kun mɛ nge gunɔ bakeru te ta saram
wee tu yaa so.
27 Nà n nɛɛ, kon nɛn weeweenu deri n
nɛn wuswaa dɛɛrasia,
kpa na n nuku dobu mɔ,
28 na ra nandewa nɛn wahala yeni
kpuron sɔ̃.
Domi na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ kun man
gem wɛ̃ɛmɔ.
29 Baa ɲ n mɛren na, na sãawa taarɛgii
win mi.
Mban sɔ̃na ko na n maa nùn sɔ̃ɔsimɔ
ma na dɛɛre.
30 Baa nà n woburа ka guru kpenun
nim,
kpa n nia ka werem,
31 ka mɛ, u koo man surewa pɔtɔkɔ sɔɔ,
kpa nɛn yãnun nuburu tu man bwɛ̃ra
yɔ̃.
32 Wee Gusunɔ kun sãa tɔnu nge nɛ,
n sere nùn sɔ̃ n nɛɛ,
su da siri yerɔ bu sun siria.
33 Goo ù n daa wãa wi u koo du bɛsɛn
suunu sɔɔ
u sun yakiana,
34 Gusunɔ u koo raa win bokuru yi te
u ka man soomɔ,
kpa u de nɔni swãa te na waamɔ mi, tu
kpe.
35 Saa ye sɔɔ, na ɲ maa bɛrum mɔ̀ n ka
nùn gari ko.
Adama n ɲ sãa mɛ.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ u nùn mara u ka nùn kam koosia

10

1 Wãara man tusa.
Na ɲ nɛn weeweenu yɔ̃rasiamɔ.
Kon gerewa wahala ye na mɔ̀.
2 Kpa n Gusunɔ sɔ̃ n nɛɛ, a ku man taarɛ
wɛ̃.
A de n gia yèn sɔ̃ a man nɔni swãaru
kpɛ̃ɛ.
3 Yinni Gusunɔ, n nun wɛ̃re a ka man
kɔ̃sa kua,
nɛ wi na sãa wunɛn nɔman taka koora,
kpa a sere de gari yi tɔn kɔ̃soba bɔkua
yi koora?
4 Tɔnun nɔniya a mɔ?
A ra yam wawa nge tɔnu?
5 Wunɛn wãarun tɔ̃nu nu ko n sãawa
nge tɔnuginu?
Wunɛn wãarun wɔ̃su, su nɔru mɔwa
nge tɔnugisu?
6 Mban sɔ̃na a kasu a ka nɛn kɔ̃sa gia.
Mban sɔ̃na a hania mɔ̀ a ka nɛn toraru
wa.
7 A yɛ̃ ma na ɲ sãa tɔn kɔ̃so.
Goo kun maa kpɛ̃ u man wɔra wunɛn
nɔman di.
8 Wunɛn nɔma ya man mɔma ya taka
kua mam mam.
Yera kaa man kpeerasia?
9 A yaayo ma wuna a man mɔma nge
mɛ ba ra gãanu mɔm ka sɔndu.
Yera a kĩ a man kpeerasia, n gɔsia tua?
10 Wuna a man mɔma nɛn mɛron
nukurɔ
nge mɛ bom mu ra sinum ko gbɛ̃ɛru
sɔɔ mu gɔsia gasaru.
11 Wuna a nɛn wasin kukunu ka yin
sĩinu kua,
ma a nu yaa baasi ka gɔna wukiri.
12 A man wãaru wɛ̃ wunɛn durom sɔ̃.
Ma a tu nɛnusi a kɔ̃su.

13 Adama ye a raa man beruammɛ
wunɛn gɔ̃ruɔ,
na ye gia.
14 Nà n tora, a ra n man mɛɛra,
a ku ra man yen suuru kue.
15 Nà n sãan na tɔn kɔ̃so, na kua
bɔ̃ruro.
Nà n maa dɛɛren na, na ɲ maa wiru
seeyamɔ, domi sekura man mɔ̀,
ma na nɔni swãaru nɔɔramɔ.
16 Nà n wiru seeya, a ra man naa gire
nge gbee sunɔ,
kpa a man so a sura ka wunɛn sɔm
maamaakigia.
17 A maa man nɔni swãaru suremɔ a
sɔnnamɔ,
ma a wunɛn mɔru sosimɔ.
A dera yibɛrɛba ba na ba man tabu
wɔri.
18 Mban sɔ̃na a man yara nɛn mɛron
nukurun di.
N daa buram bo n gbi mi, kpa goo u
kun man wa.
19 Kpa na n sãa nge wi u kun daa wãa,

domi na kon daa duawa siki wɔruɔ
sanam mɛ na yara nɛn mɛron nuku-
run di.
20 Wãa te ta man tie, ta ɲ maa kpã.
Yen sɔ̃, a man derio
n nuku dobu ko saa fiiko ye sɔɔ,
21 n sere da gɔriɔ mi yam wɔ̃ku bakara
wãa,
mi nà n da, na ɲ maa wee.
22 Tem mi, yam wɔ̃ku bakara ta wãa ka
maa burisinaa.
Yam bururam mɛ mu wãa mi,
mu sãawa yam wɔ̃ku bakaru.

Sofaa u Yoobu wisa u nɛɛ, u wurama Gusunɔn mi

11

1 Sofaa Naamagii u Yoobu wisa u
nɛɛ,
2 a tamaa wunɛn gari dabi nini kpuro
nu ɲ koo wisibu wa?
A tamaa tɔnu u ko n sãa gemgii win
gari yɛ̃run sɔ̃?
3 Wunɛn gari saari nini nu koo de
tɔmba kun nun gãanu wisa?
Kaa yaako gari gere goo u kun nun
taarɛ wɛ̃?
4 A gerua a nɛɛ, ye a gerua kpuro ya ra
n sãawa gem,
a maa dɛɛre Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Na ra n kĩwa Gusunɔ u nɔɔ wukia,
kpa u nun wisi.
6 U nun win bwisi bɛkɛn asiri sɔ̃ɔsi,
kpa a gia ma u ku ra nun sɛɛyasie nge
mèn nɔɔ wunɛn toranu nɛ.

7 A tamaa kaa kpĩ a Gusunɔn
bwisikunu tubu?
A tamaa kaa kpĩ a wi, Dam kpurogii gia
mam mam?
8 Win yɛ̃ru ta wɔllu gunum kere.
N n mɛn na, mba kaa ko.
Ta maa gɔribun wãa yeru dukum
kere.
N n mɛn na, mba kaa tubu mi.
9 Ta tem kpãaru kere,
ta maa nim wɔ̃ku yasum kere.
10 Gusunɔ ù n sarɔ,
ma u tɔn kɔ̃so mwa u ka da siri yerɔ,
wara u koo nùn ye yinari.
11 Domi u tɔnu kam yɛ̃.
U ra maa tɔn kɔ̃sobu tubu mii mii.
12 Adama tɔnu u ra bwisikuwa nge
gari bɔkɔ,
domi ba nùn marawa nge kɛtɛku
gbeekun buu.

13 Yen sɔ̃, wunɛ, a wunɛn gɔ̃ru wesio
Yinni Gusunɔn mi gia.
Kpa a nɔma yiiya a nùn kana.
14 A kɔ̃sa derio,
kpa ya kun maa wãa wunɛn yɛnuɔ.
15 Saa ye sɔɔra kaa wiru seeya a n
dɛɛre.
Kaa n tãsa, kpa a kun maa gãanun
bɛrum mɔ.
16 A ɲ maa wunɛn wahala yeni
yaayamɔ,
ya koo doonawa nge nim mɛ mu koka.
17 Wunɛn wãara koo wuramawa
nge sɔ̃ɔ wii wɔllun sɔ̃ɔ.
Kpa yam wɔ̃ku te ta raa nun wãasi, tu
gɔsia yam bururam.
18 Kaa n sɔ̃ ka toro sindu domi kaa n
yĩiyɔbu mɔ.
Kpuro koo nun koora dee dee kpa a
wɛ̃ra bɔri yɛndu sɔɔ.
19 À n kpĩ, goo kun nun baasimɔ.
Tɔmbu kpuro ba koo wunɛn nɔnu geu
kasu.
20 Adama tɔn kɔ̃sobu ba koo nɔni
swãaru wa.
Ba ɲ kuku yeru wasi.
Gɔɔ baasi, ba ɲ ko n maa gãanu ganu
yĩiyɔ.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ, Gusunɔ sãawa Yinni wɔnwɔndu sarigii

12

1 Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,
2 mɛya, bɛɛya i tɔmbun yɛ̃ru kpuro mɔ.
I n gu, bwisi kpawa mi handuniaɔ.
3 Adama nɛn tii na maa bwisi mɔwa mi
nge bɛɛ.
I ɲ man bwisi kere.
Wara kun yeni kpuro yɛ̃ ye i saara mi.
4 Baa mɛ na Gusunɔ kana, u man wisa,
nɛn kpaasiba man yaakoru mɔ̀.
Baa mɛ na ɲ taarɛ gaa mɔ,
nɛn bɔrɔba ba man yɛ̃ɛmɔ.
5 Be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
ba ra n wɔnwɔndobu ka be ba sɛllamɔ
gɛmawa.
6 Gbɛnɔbun yɛnu ga ra n wãa alafia sɔɔ.
Be ba Gusunɔ seesimɔ, ba ra n wãa
bɔri yɛndu sɔɔ.
Ba ra n ben tiin dam sãamɔ.

7 A yɛɛ ka gunɔsu bikio, su koo nun sɔ̃.
8 A tem bikio, mu koo nun bwisi kɛ̃.
A de swɛ̃ɛ yi nun saaria.
9 Taka koora ye kpuro sɔɔ,
yen yerà ya ǹ yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa
u ye kpuro mà.
10 Wiya u taka koora kpuro
ka hunde koni baayere kpuron wãaru
nɛni.
11 Yen sɔ̃na ba mɔndu kua ba nɛɛ,
soowa ga ra garin dobu wunanɛ,
kpa daro gu maa dĩanun dobu
wunana.
12 Wi u tɔkɔ kua u ra n yɛ̃ru mɔ.
Wi u maa hunde dɛnya u ra n bwisi
mɔ.
13 Adama Yinni Gusunɔwa u bwisi
ka laakari ka dam kpuro mɔ.

14 Ye u sanka kpuro, goo kun kpɛ̃ u ye
sɔmɛ.
Wi u maa mwa u pirisɔm doke, goo
kun kpɛ̃ u yɛ̃ro yara.
15 U n gura yɔ̃rasia, kpuro ra gberewa.
U n maa ye yɔ̃su, kpa tem mu sankira.
16 Wiya u dam ka laakari mɔ.
Wiya u maa tɔnu mɔ wi u tora ka wi u
win winsim torasia.
17 U ra be ba ra tem wunanɔsu ko
mwɛɛri tereru.
Kpa u de siri kowobu bu gɔsia wi-
irobu.
18 U ra sinambu bandu yare,
kpa u bu ko yobu.
19 U ra yãku kowobu mwɛɛri tereru,
kpa u ben damgibu suriri.
20 U ra bèn nɔɔn gari ba ra naanɛ ko
dɛre u kɔ̃,
kpa u durɔ tɔkɔnun laakari kpeerasia.
21 U ra wirugibu sekuru doke,
kpa u sinambun dam bua.
22 U ra ye ya berua yam wɔ̃kuru sɔɔ
kpuro terasie,
kpa u de yam bururam mu sɔ̃sira mi
yam wɔ̃kura raa wãa.
23 Wiya u ra bwesenu dabiasie,
kpa u maa nu kpeerasia.
Wiya u ra de nu tɛria, kpa u maa nu
kawa.
24 U ra bwesenun wirugibun bwisi
wunɛ,
kpa u de ba n bɔsu gbaburɔ, mi swaa
sari.
25 U ra de ba n babi yam wɔ̃kuru sɔɔ,
kpa u de ba n bɔsu nge be tam mu
goomɔ.

Yoobu nɛɛ, u kĩ u ka Gusunɔ wesiana

13

1 Wee nɛn nɔni yi ye kpuro wa,
nɛn swasu su maa ye kpuro nua,
ma na ye laakari kua.
2 Ye i yɛ̃, yera nɛn tii na maa yɛ̃.
I ǹ man bwisi kere.
3 Adama Yinni Gusunɔ Dam
kpurogiiwa na kĩ n gari sɔ̃.
Wiya kon weeweenu koosi.
4 Domi bɛɛ, weesa i ra n sekumɔ.
I sãawa tim nɛmɔ weesugibu.
5 N daa buram bo i n maari,
kpa bu bɛɛ garisi nge bwisigibu.
6 Tɛ̃, i nɛn weeweenu swaa dakio,
kpa i nɔ ye na gerumɔ.
7 I tamaa i ko i Gusunɔn biru yɔ̃ra ka
weesu?
I ko i nùn mɔru bara ka gari weesugii?
8 Bɛɛya i ko i ka nùn yina?
Bɛɛya i ko i nùn weeweenu kua?
9 U n bɛɛ wɛ̃ɛra i ko i nùn wɛ̃re?
I ko i nùn nɔni wɔ̃ke nge tɔnu?
10 Baa ì n win biru yɔ̃ra asiri sɔɔ,
ka mɛ, u koo bɛɛ taarɛ wɛ̃.
11 Win kpãaru ta ǹ bɛɛ bɛrum mà?
I ǹ nandamɔ win sɔ̃?
12 Bɛɛn gari saarinu nu sãawa nge
torom.
Ye i gerumɔ ya ǹ dam mɔ nge weke te
ba ka sɔndu mɔma.
13 I mario, kpa i de n gari gere,
kpa n man deema ye n ko n man
deema.
14 Wee na sɔɔru kpa, baa nà n kon nɛn
wãaru bian na.
15 Gusunɔ ù n kĩ, u man goowo.
Ka mɛ, wiya na naanɛ sãa.
Kon ka tii yina win wuswaaɔ.
16 Ya koo kpĩ yu ka man faaba naawa.
Domi tɔn kɔ̃so kun kpɛ̃ u tera win
wuswaaɔ.
17 I swaa dakio i nɛn gari nɔ.
I swaa tem kpĩiyɔ i nɔ ye kon gere.
18 Wee na sɔɔru kpa n ka nɛn gari gere.
Na maa yɛ̃ ma na gem mɔ.
19 Wara u koo ka man sikirina nɛn
gem sɔɔ.
Na sɔɔru kpa nà n taarɛ mɔ n ka nɔɔ
mari kpa n kpuna n gbi.

20 Gusunɔ, a man gãanu yiru yeni kuo,
kpa n ku maa nun kukua.
21 A man wunɛn nɔmu swɛnyario,
kpa na kun maa nande.
22 A man sokuo, kpa n nun wurari.
Nà n nun kana, a man wisio.
23 Toranu nyewa na nun torari.
A de n nu gia.
24 Mban sõna a man biru kisi,
ma a man kua nge wunɛn yibɛrɛ.
25 Wara a naa gire. Wuru ge ga ka woo doonɔ?
Wara a naa swĩi. Yaka gbebusu?
26 Mban sõna a man wahala baka yeni kpɛ̃ɛ,
ma a man sɛɛyasiamɔ nɛn aluwaasirun toranun sõ.
27 Mban sõna a man yõrasia nge wìn naasu ba bɔkua ka sii yɔni,
ma a nɛn kookoosu kpuro mɛɛra,
ma a nɛn naa dabusanun geeru yi.
28 Wee nɛn wasi yi dam dwiiya yi sankira
nge yabe te kɔkɔnu di.

Tɔnun wãara sãawa wɔnwɔndu

14

1 Yoobu u nɛɛ,
tɔnu wi ba gesi mara, win wãara ku ra n dɛ̃u.
Mɛya ta ra n maa nɔni swãaru yiba.
2 U ra sewa nge dãa wɛ̃su, kpa bu nùn bura.
U ra doonɛwa nge saaru.
3 Tɔnu wiya a mɛɛra,
ma a nùn siribu soka?
4 Wara u koo kpĩ u gãa kõsunun di gãa dɛɛranu yara.
Goo sari.
5 À n tɔnun wãarun tõru yi a ten suru gara,
u ǹ maa saramɔ mɛ.
6 N n mɛn na, a ku maa nùn nɔni girari,
adama a de u wɛ̃ra,
kpa u win sɔmburu ko, u win kɔsiaru mwa ka nuku dobu.

7 Dãru ta ra n yĩiyɔbu mɔ
ma ta koo se bà n tu bura.
Domi ta koo kpara.
8 Ten gbini yì n maa tɔkɔ kua,
ma ten kora wɔruma ta gu,
9 ten gbina gaa ra maa kparewa yà n nim wa
kpa yu kpii pɔtura ko.
10 Adama tɔnu u ra gbiwa, kpa u kun maa wãa.
U n gu, mana u ra n wãa.
11 Daa burerun nim mu ra gbere.
Daa bakanun nim mu ra maa kpe.
12 Nge mɛya tɔnu u ra kpunɛ u kun maa seewe.
U ǹ maa dom yandamɔ
sere wɔllu tu ka kpe.

13 Gusunɔ, na kĩ a man bere gɔribun wãa yerɔ,
na n kukua mi, sere wunɛn mɔru yu ka sure,
kpa na n wãa mi sere dɔma te kaa man yaaya.
14 Tɔnu ù n koo raa se sanam mɛ u gu,
na kon yĩiyɔbu mɔ nɛn wahala yeni sɔɔ
sere nɛn wãaru tu ka kɔsi.
15 Saa ye sɔɔ, Gusunɔ,
à n nɛn bɛkɛ barɔ,
à n man soku,
nɛ wi na sãa wunɛn taka koora, kon nun wurari.
16 Wee tɛ̃ a man swĩi mi na naasu wuka kpuro.
Adama saa gaa sisi yè sɔɔ a ǹ maa nɛn durum garisimɔ.
17 Kaa nɛn toranu doke saaki sɔɔ a bɔke.
Kpa a man nɛn durum kpuro wɔka.

18 Guunu koo wɔruku nu kam ko.
Kpa kpenu nu swɛnya mi nu raa wãan di.
19 Nim mu koo kpenu kɔsuku,
kpa mu maa ka tem kusanu doona.
Nge mɛya a ra tɔnun yĩiyɔbu kam koosie win wãaru sɔɔ.
20 Kpa a nùn nɔni swãa dabinu kpɛ̃ɛ.
À n deema u ǹ maa sãa nge yellu,
kpa a nùn gira u doona.
21 Baa win bibu bà n yĩsiru yara,
win tii u ǹ maa kpɛ̃ u n yɛ̃.
Mɛya bà n maa wãa sekuru sɔɔ,
u ǹ kpɛ̃ u n yɛ̃.
22 Win wahala tɔnawa ya koo nùn nɔni sõ.
Wi turowa u ko n nuki sankire win gõruɔ.

Elifasi u Yoobu wisa u nɛɛ,

tɔn kõso kun wahala biamɔ

15

1 Elifasi Temagii u Yoobu wisa u nɛɛ,
2 wi u bwisi mɔ u koo tɔnu wisi ka gari
yi yi ɲ̀ arufaani mɔ?
U ko n gari yaramɔ nge woo?
3 Wee gari yi a gerua a ka tii yina mi, yi
ɲ̀ sãa gãanu.
Gari yi a saara mini kpuro sɔɔ,
sari yi yi koo tɔnu somi.
4 Wunɛ, a mam Gusunɔn nasiaru
tɛɛsimɔwa,
ma a win bɛɛrɛ yɛ̃ru kpeerasiamɔ.
5 Wunɛn kom kɔ̃suma mu sɔ̃ɔsiramɔ
wunɛn nɔɔn di.
Ma a gari gerumɔ ka bwisi.
6 Wunɛn nɔɔn gariya yi nun taarɛ
wɛ̃ɛmɔ, n ɲ̀ mɔ nɛ.
Gari yi a gerua mi kpuro,
yiya yi wunɛn toranu sɔ̃ɔsimɔ.

7 Wuna ba gbia ba taka kua handunia
sɔɔ?
Wuna a gbia a wãa ba sere gungunu
kua?
8 A Gusunɔn gari asirigii swaa daki?
A win bwisi mwa kpuro, a yi wunɛn
tiin sɔ̃?
9 Mba a yɛ̃ ye bɛsɛn tii sa ɲ̀ yɛ̃.
Yɛ̃ɛ terà a mɔ te bɛsɛn tii sa ɲ̀ mɔ.
10 Bɛsɛn suunu sɔɔ, tɔmba wãa
be ba seri burura ba tɔkɔnu kua n kere
wunɛn tundo.
11 A bɛsɛn gari yi sa nun sɔ̃ɔwa ka
laakari mɛɛrawa gãa piiminu,
yìn min di Gusunɔ u nun nukuru
yɛmiasiamɔ?

12 Mana wunɛn bwisikunu ka nun dɔɔ.
Mba wunɛn nɔni gɔsikia ninin
tubusianu.
13 Gari yi a saarimɔ mini, Gusunɔwa a
ka mɔru mɔ̀.
14 Tɔnu u koo kpĩ u n dɛɛre?
Wi ba mara, u koo kpĩ u n yiba
Gusunɔn wuswaaɔ?
15 Gusunɔ ù kun win gɔradoba naanɛ
kue,
ma u ɲ̀ wɔllu mɛɛra ta dɛɛre,
16 wunɛ tɔnu amɔna kaa ka kpĩ a n
dɛɛre win wuswaaɔ,
wunɛ wi a ra kɔ̃sa ko kiri kiri nge mɛ
ba ra nim nɔ.

17 Tɛ̃, Yoobu, a man swaa dakio kpa n
nun gari sɔ̃.
Kon nun sɔ̃wa ye na wa.
18 Sɔ̃ɔsi te bwisigibu ba sɔ̃ɔsi,
ba tu giawa ben sikadoban min di.
19 Be tɔnawa Gusunɔ u raa tem mɛ wɛ̃,
sɔɔ goo raa maa sari be sɔɔ.
20 Adama tɔn kɔ̃so u ko n wãawa nɔni
swãaru sɔɔ
win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
21 Kpa u n gbãsukunu nɔɔmɔ ni nu koo
nùn bɛrum mwa.
Wi u koo nùn kam koosia, u koo nùn
wɔri subaru sɔɔ.
22 Tɔn kɔ̃so wi, u ku ra n yĩiyɔ u yam
wɔ̃kuru duka suuri.
Domi takobi ra n nùn marawa.
23 U ra n sirenɛwa baama, u n kasu ye
u koo di.
U yɛ̃ kɔ ma yam wɔ̃kura nùn mara.
24 Ma u nande wahala ka nɔni
swãarun sɔ̃,
ye ya nùn wɔriɔ nge sina bokon tabu
kowobu
be ba tabun sɔɔru kpa.
25 Domi u Gusunɔ seesi.
U Dam kpurogii nɔɔ kuurimɔ.

26 U kãka u Gusunɔ tabu wɔri,
win tɛrɛrun sinum sɔ̃.
27 Win wuswaa ballimɔ.
Ma win gãanu nu yaa taasinɛ.
28 U wãa wuu si ba kɔsuka sɔɔ,
sìn dia ba deri, ma ya wɔrumam dɔɔ.
29 U ɲ̀ gobi mɔ. Win dukia kun maa
kuuramɔ.
U ɲ̀ maa yĩsiru yarimɔ win temɔ.
30 U ɲ̀ kpɛ̃ u gɔɔn tɔ̃ru duka suuri.
Win bweseru kpuro ta koo dɔ̃ɔ
mwaarawa.
Kpa Gusunɔ u nùn wom wure u go.

31 U n kɔ̃sa naanɛ sãa u tii nɔni
wɔ̃kuawa mi.
Domi kɔ̃sa yen areya u koo wa.
32 Are yi, yi koo nawa u sere gbi.
Win bwese kɛra kun maa seemɔ,
nge dãa kãasa ye ya ɲ̀ maa kparamɔ.
33 U ko n sãawa nge resɛm yèn bii
birenu ba wɔka,
ɲ̀ kun mɛ nge olifin dãa tèn wɛ̃su ba
dɛra.
34 Tɔn kɔ̃so u ɲ̀ bweseru wasi.
Dɔ̃ɔ u koo wi u nɔm biran kɛ̃nu
mwaamɔn yɛnu wɔri.
35 Wi u kɔ̃sa bwisika, kɔ̃sa u koo ko.
Domi bwisi kɔ̃si yiya yi ra n wãa win
nukurɔ.

Kpa yi n nùn nəni wɔ̃kua.

Yoobun seedagii wãa wəllə

16

1 Yoobu u Elifasi wisa u nɛɛ,
2 na gari yin bweseru nɔɔre nən dabinu.
Bɛɛ, i sãawa nuku yɛmiasio be ba nɛn wahala sosimə.
3 Domma kaa wunɛn gari saari kamgii nini kpe.
Mban sɔ̃na a ka man sikirinamə.
4 I n daa wãa nɛn ayerə,
kpa na n maa wãa bɛɛgirə,
kon bɛɛ gari saarisi n wii gimanu koosi.
5 Nɛn gari yi koo bɛɛ dam kɛ̃,
kpa n bɛɛ nukuru yɛmiasia ka nɛn gari yi.

6 Nà n gari mɔ̀, nɛn wahala ya ǹ kpeemə.
Nà n maa maari, ya ǹ doonə.
7 Wee tɛ̃, Gusunə u dera na dam dwiiya.
Ma u nɛn yɛnun yãnu kpuro gura.
8 Na woora, nɛn gəna gaware.
Ya sɔ̃əsimə ma na tora.
9 Gusunə u kua nɛn yibɛrɛ,
u maa man gire ka məru u nəə dənnɛ.
Ma u man nəni girari u kasu u nɛn wasi kasuku nge gbeeku yaa.
10 U dera təmba man yaa kasikimə ka ben gari saarinu.
Ba man wəmmə, ba man baari soomə.
Be kpurowa ba man naa swĩi.
11 Gusunə u man be ba ǹ win bɛɛrɛ yɛ̃ nəmu səndia.
U man tən kɔ̃sobu nəmu bɛria.

12 Na raa wãa bəri yɛndu səə ma u man burisina.
U man nɛnua birun di, ma u man kəsuka.
U man kua nge tũburu te u tweemə.
13 Win sɛ̃ɛnu man kooro bure.
U nɛn gabu swii yabura ka wənwəndu sariru.
Ma u nɛn yɛ̃sə kəra u yari temə.
14 U man wərima nge tabu durə.
Ma u man soomə u mɛɛra mɔ̀.
15 Na saaki deewa,
ma na nɛn wiru tua wisi nuku sankiranun sɔ̃.
16 Na wuri kua sere nɛn nəni swɛ̃ra,
ma na gəə nənu tera.
17 N ǹ mə na kɔ̃sa gaa kua.
Nɛn kanaru ta ra n maa dɛɛrewa baadomma.

18 Wunɛ tem, a ku nɛn yɛm bere.
A de nɛn kuuki yi nəəra baama kpuro.
19 Domi na yɛ̃ kam kam ma na seedagii mə wəllə.
U wãa mi, u ka man yinamə.
20 Nɛn kpaasibu ba man yaakoru mɔ̀.
Adama Yinni Gusunəwa na kanamə ka swĩi.
21 Nɛn seedagii wi, u sun sirio nɛ ka Gusunə
nge mɛ ba ra tənu ka win beruse sirie handunia səə.
22 Domi nɛn wãarun tɔ̃nu nu kpeema.
Ma na dəə ka swaa yèn min di ba ku ra maa wurame.

Yoobu kun maa yĩiyəbu mə

17

1 Yoobu u nɛɛ,
na wɛ̃siamə ka wahala, nɛn wãara kpeeyə.
Siki wəru ga man mara.
2 Tən yaako kowobu ba man kooro bure.
Ba man nəə kuurimə beri berika.
3 Yinni Gusunə, a de wunɛn tii a man məru bara.
Ma n kun mə wunɛ, wara u koo man sanna.
4 A ben bwisi wuna.
A ku de bu nasara wa.
5 Ba sãawa nge tənu wi mən teni ta ka yã,
te ta nɛɛ, u win kpaasibu dim soka,
ma win bibu ba ka gɔ̃əru sɔ̃.

6 Ba man womusu doke,
ba man yãatam siemə.
7 Nɛn nəni yi ǹ maa do, nuku sankiranun sɔ̃.
Ma nɛn wasi yi dam dwiiya, yi doonə nge saaru.
8 Gemgibu ba biti soore nɛn wahala yenin sɔ̃.
Taarɛ sarirugibu ba koo tən kɔ̃sobu seesi.
9 Wi u sãa gemgii u koo yɔ̃rawa dim dim win swaa səə.
Kpa wi u dɛɛre, u tii dam kɛ̃ u sosi.
10 Adama bɛɛ nɛn kpaasibu kpuro,

i wurama i maa gari saari nɛn
wuswaaɔ.
Ka mɛ, na ǹ goo wasi bɛɛ sɔɔ wi u bwisi
mɔ.

11 Nɛn wãaru ta kpa.
Wee himba ye na raa sãa ye kpuro ya
kam kua.
12 Nɛn kpaasiba tamaa wɔ̃kura sãawa
sɔ̃ɔ sɔɔ.
Sɔ̃ɔ ù n duɔ, kpa bu nɛɛ, yam
sãramawa.
13 Gɔribun wãa yera na mara tu ko nɛn
wãa yeru.
Yam wɔ̃kuru sɔɔra kon nɛn kpin yeru
yi.
14 Kon siki wɔru sɔ̃ n nɛɛ,
geya ga sãa nɛn tundo.
Kpa n maa kɔkɔnu sɔ̃ n nɛɛ,
niya nu sãa nɛn mɛro ka nɛn sesubu.
15 Mana na maa yĩiyɔbu mɔ.
Wara u koo kpĩ u bu wa.
16 Ba koo sara gɔribun wãa yerɔ,
kpa su da tua sɔɔ sannu.

Yina ye ya tɔn kɔ̃so mara

18

1 Bilida Suagii u Yoobu wisa u nɛɛ,
2 sere domma kaa gari yini saarinu
kpe.
A den mario kpa su maa gere.
3 Mban sɔ̃na a sun mɛɛra gari bakasu.
Mban sɔ̃na a sun mɛɛra nge yaa
saberu.
4 Wunɛ Yoobu, wunɛn mɔruwa ya nun
wahala mɔ̀.
A tamaa ya koo de tɔmbu bu yarina
kpa wuu gu ko bansu,
kpa kpenu nu doona nin ayerun di?

5 A n yɛ̃ ma tɔn kɔ̃son yam bururama
mu koo gbi.
Mɛn dɔ̃ɔ yari kun maa ballimɔ.
6 Yam bururam mu koo gɔsia yam
wɔ̃kuru win wãa yerɔ.
Domi u koo gbi nge fitila.
7 U ǹ maa sĩimɔ ka toro sindu.
Win tiin bwisi koo nùn sura.
8 Domi u koo da yina gia,
kpa win naasu su yen wɛ̃ɛ wuronu
wɔri.
9 Yina koo nùn mwa naa tokurɔ,
kpa yen wɛ̃ɛ yi nùn tɛ̃ke.
10 Ba nùn taa bɛrie temɔ, win swaa sɔɔ.
11 N wee nɔni swãara nùn mara ta ka
sikerenɛ.
Ma ta nùn swĩi birun di.

12 Gɔ̃ɔra nùn wɔri, ta win dam kpa.
Ma sãara nùn deema.
13 Ta koo win wasin gɔna di beri
berikan di.
Kpa bara bakaru tu nùn mwa.
14 Ba koo nùn wuna win wãa yerun di,
tè sɔɔ u raa dam mɔ.
Kpa bu ka nùn da gɔɔn sina kpaa
bakarɔ.
15 Wigiba koo yarina.
Win arumanin tii ya koo kam ko.
Kpa sɔ̃ɔ bisu su win yɛnu dɔ̃ɔ mɛni.
16 Tɔn kɔ̃so wi, u ko n sãawa nge dãa.
Win gbini yi koo gbera temɔ.
Kpa bu win kãasi bɔɔri wɔllɔ.

17 Ba koo win gari duari handunia sɔɔ.
Ba ǹ maa win yĩsiru yaayamɔ.
18 Domi ba nùn yara yam bururam di,
ba sure yam wɔ̃kuru sɔɔ.
Ma ba nùn gira handunian di.
19 Win bii goo kun nùn bibu
maruammɛ.
Domi win yɛnugibu kpuro ba koo gbi.
20 Tɔn be ba wãa tɛ̃ ba koo bɛrum
soora.
Kpa be ba koo marura win biru
bu biti soora win kam koo bin sɔ̃.
21 Nge mɛya tɔn kɔ̃sobu ka be ba ǹ
Gusunɔ yɛ̃n wãa yeru ta ko n
sãa.

Yoobu nɛɛ, win wɔro koo nùn naawa

19

1 Yoobu u seewa u win bɔrɔba sɔ̃ɔwa
u nɛɛ,
2 sere saa yerà i ko i n wãa i n man nuki
sankumɔ,
kpa i n man tɔ̃ya mɔ̀ ka bɛɛn gari
saarinu.
3 Wee yen nɔn dabina mi,
i kasu i man wɔmɛ.
I ǹ sekuru mɔwa i ka man burisinamɔ
mɛsum?
4 Nà n toran na ka gem, nɛn gariya.
5 I tamaa i man dɛɛram kerewa,
kpa i man nɛn durum sɔ̃ɔsi?
6 I de i n yɛ̃ ma Gusunɔwa u ka man mɔ̀.
Ma u man suremɔ win yina sɔɔ.

7 Wee, na nɔɔgiru sua na nɛɛ,

win kookoo si, su ɲ̀ wã.
Adama goo sari wi u man wisa.
Na gbãramə bu man faaba ko,
adama na ɲ̀ faaba wa.
8 Gusunə u nɛn swɛɛ kpuro kɛnua
baama.
Ma u dera yam wɔ̃kura yi wukiri sere
na ɲ̀ kpɛ̃ n gam da.
9 U nɛn wirun furə wuka
u nɛn bɛɛrɛ wuna.
10 U man kəsuka baama kpuro.
Ma u nɛn yĩiyəbu wuna nge dãa te ba
wuka.
11 U ka man məru bara.
Ma u man kua nge win yibɛrɛ.
12 Win tabu kowobu ba nəə tia kua ma
ba seewa ba man wərim wee.
Ba swaa yaba sere ba ka man girari.
Ma ba na ba ben sansani gira ba ka
man sikerenɛ.

13 U dera nɛn mɛro bisibu ba man deri,
ma nɛn bərəba ba yarina.
14 Nɛn berusebu ba man biru kisi,
ma nɛn kĩnasibu ba man duari.
15 Wee nɛn səbu ka nɛn səm kowobu
ba man mɛɛra nge səə wi ba ɲ̀
yɛ̃.
16 Nà n nɛn səm kowo soka, u ku ra
wure.
Nà n nùn suuru kanamə,
u ra n man atafiiru sãawa.
17 Nɛn kurə u ku ra nɛn nuburu kã.
Mɛya maa nɛn bibu ba man gɛma.
18 Ka mam bibə kpuro ba man
gɛmawa.
Nà n gari gerua, ba ra man wəmɛwa.
19 Be na ra ka gerunɛn tii ba man tusa.
Be na maa kĩ ba man seesi.
20 Nɛn wasin yaa ya nɛn kukunu mani.
Wee wɛ̃siaru tənawa ta man tie.

21 Nɛn bərəba, i nɛn wənwəndu
waawo.
Domi Yinni Gusunəwa u man
sɛɛyasiamə.
22 Mban sɔ̃na i man naa swĩi nge mɛ
Gusunən tii u man naa swĩi.
Nəni swãa te i dera na wa, ta ɲ̀ bɛɛ
tura?
23 Na kĩ bu nɛn gari yore tireru səə.
24 Kpa bu maa yi yore kperu səə ka sisu
yi n wãa mi, sere ka baadommaə.

25 Adama na yɛ̃ ma nɛn yakio u wasi
wi u koo ra se u ka man yina.
26 Nɛn wasi yì n kɔ̃sa yi kpa,
saa ye səərа kon Gusunə wa.
27 Wiya ko na n mɛɛra.
Nɛn tiin nəniya yi koo nùn wa, n ɲ̀ mə
googii.
Nɛn gɔ̃ru ga tɛmanabu kpanamə yèn sɔ̃
n tɛɛmə.
28 Saa ye səə, i ko gere i nɛɛ,
mban sɔ̃na i man naa gire.
Domi nɛn gem mu koo sɔ̃əsira.
29 Adama i n yɛ̃ ma Gusunə u koo bɛɛ
siri.
Yen sɔ̃, i win takobi nasio.
Domi yen sɛɛyasiabu sɛ̃.

Kɔ̃sa ye ya koo tən kɔ̃so deema

20

1 Sofaa Naamagii u Yoobu sɔ̃əwa u
nɛɛ,
2 wee nɛn bwisikunu dera na
burisinɛ.
Yen sɔ̃na na sɛnde n ka nun wisi.
3 Na wunɛn gerusibu nua, bi bu man
dua too.
Adama nɛn bwisi koo de n nun wisi.
4 Saa mìn di ba tənu taka kua,
5 a ɲ̀ yɛ̃ ma kɔ̃san kowon nasara ku ra
tɛ?
Mɛya maa win nuku dobu kun tɛɛmə.

6 Baa ù n kpã u wəllu babamə,
ɲ̀ kun mɛ u guru winu dɛkamə,
7 u koo kam kowa nge swaa swĩi bi
tənu u kua.
Be ba raa nùn waamə, ba koo nɛɛ,
mana u wãa.
8 Ba koo nùn duariwa nge dosu.
U koo doonawa nge wɔ̃kurun kãsiru.
9 Be ba raa nùn waamə, ba ɲ̀ maa nùn
wasi.
Mi u raa wãa ba ɲ̀ maa nùn wasi mi.
10 Sãarobu ba koo win bibu wəri.
Nge mɛya u koo ka bu wesia ye u raa
bu mwaari ka dam.
11 U dam mə, ma u sãa nge aluwaasi.
Adama u koo ka ye kpuro kpunawa
sikirə.

12 Kɔ̃sa ra n dowa win nəə səə,
kpa u n ye bɛri win yaraə,
13 ya n girari sere win daroə.
U ku ra n kĩ u ye deri.
14 Adama ya koo de win dĩanu nu sosia
win nukurə,
kpa nu gəsia nge waa dɛ̃ɛ.

15 Gabun dukia ye u mwɛɛ, u koo ye
sia.
Gusunɔwa u koo ye yara win nuku-
run di.
16 Ye u koo nɔ, ya ko n sãawa nge waa
dɛ̃ɛ,
kpa yu nùn go.

17 U kun tamaa tim ka bom
mu koo nùn kokua nge nim tora.
18 U koo win dukia wesia ye u wa mi.
U ǹ maa yen arufaani dimɔ.
19 Domi u sãarobu dam dɔre.
Ma u ben yɛnusu mwɛɛra, u ǹ wiguu
banɛ.
20 Win bɔsɔnu ku ra yibu.
Adama baa ye u kĩru bo, u ǹ kpɛ̃ u ye
tii yiiya.
21 Gãanu sari ni u ǹ tii koosi.
Adama win dukia ya ǹ tɛɛmɔ.

22 Baa ù n ye mɔ ya kpã, u ko n nuki
sankirewa.
Sãaru ta koo nùn wɔriwa.
23 Wee sanam mɛ u win nukuru
yibiamɔ,
Gusunɔ u koo nùn wɔri ka mɔru baka.
Kpa u de sɛ̃ɛnu nu nùn wisi nge gura.
24 Baa ù n tabu yãa sisuginu duka su-
urimɔ,
ba koo nùn twee ka sii gandun tɛndu.
25 Baa ù n sɛ̃u teu wuna win wasin di,
ǹ kun mɛ ù n yaasa wuka win woo
sɔndun di,
gɔɔn bɛrum koo nùn sura.

26 Asɔrɔ ya koo win dukia deema.
Kpa dɔ̃ɔ wi tɔnun bii kun sɔ̃rua u nùn
mwa,
wi ka win yãnu.
27 Wɔllu ta koo win durum sɔ̃ɔsi,
kpa tem mu nùn seesi.
28 Win dirun arumani kpuro koo kam
ko
Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ.
29 Yeniwa Yinni Gusunɔ u tɔn kɔ̃sobu
yiiye.
Yera ya bu mara sia.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,

tɔn kɔ̃sobun tii ba ra n doo nɔɔru mɔ

21

1 Yoobu u nɛɛ,
2 i nɛn gari nɔɔwɔ.
I n wura i man swaa daki, i man
nukuru yɛmiasiawa mi.
3 I de n gari gere.
Nà n gari gerua na kpa, ko i kpĩ i man
yɛ̃ɛ.
4 Tɔnuwa na weeweenu koosimɔ?
Nge mban sɔ̃na kon tɛmana.
5 I man mɛɛrio, kpa biti yu bɛɛ mwa
kpa i bɛɛn nɔsu kɔre.
6 Nà n nɛn wãaru bwisika,
na ra nandewa, nɛn wasi yi n diirimɔ.

7 Mban sɔ̃na Gusunɔ u ra de tɔn kɔ̃so u
n wãa,
kpa u n dam mɔ sere ka win tɔkɔrɔ.
8 U ra bibu ma kpa be, bu maa se bu
ma.
Kpa u n be kpuro mɛɛra ba n kuuramɔ
win nɔni sɔɔ.
9 Bɔri yɛnda wãa ben yɛnusɔ, ba ǹ
bɛrum mɔ.
Gusunɔ kun maa bu sɛɛyasiamɔ pai.
10 Saa kpuro, ben kɛtɛ kinɛru tà n ben
nɛɛ yɔɔwa yi ra mawa.
Yi ku ra nukuru yari.
11 Ba ra ben bibu deri ba n duki mɔ̀ nge
yãanu,
kpa ba n dweebu mɔ̀,
12 ba n bara kpãnu ka mɔrɔkunu
soomɔ, ba n womusu mɔ̀,
kpa ba n nuku dobu mɔ̀, ba n guunu
soomɔ.
13 Ba ra ben wãaru diwa nuku dobu
sɔɔ,
kpa bu gbi subaru sɔɔ.

14 Wee ba ra raa yellu Gusunɔ sɔ̃ bu
nɛɛ,
a gɛɛro min di, sa ǹ kĩ su wunɛn swɛɛ
gia.
15 Wara ra n Gusunɔ Dam kpurogii
su ka sere nùn yoru diiya.
Arufaani yerà sa kon mɔ sà n nùn
kanamɔ.
16 Tɔn ben bweseru, ba ǹ doo nɔɔru
mɔ ro?
Adama nɛ, na ǹ tɔn kɔ̃sobun bwisi
kɛ̃ru kĩ.
17 Ka mɛ, a ra wa mi tɔn kɔ̃sobun yam
bururam mu gbimɔ?
A ra wa ba nɔni sɔ̃ɔre?
Gusunɔ u ra bu sɛɛyasie win mɔrun
sɔ̃?
18 A ra wa ba sãa nge yakasu,

ɲ̀ kun mɛ nge doo sakosu si woo ga ka
doona?

19 Bɛɛ i gerumɔ i mɔ̀,
tɔn ben bibun bweserа Gusunɔ u ra
sɛɛyasie.
Adama nɛ, na nɛɛ, ben tiiwa n weenɛ u
sɛɛyasia,
kpa bu gia ma beya ba tora,
20 kpa ben tii bu ben kam kobu wa.
Nge mɛya ba koo ka Gusunɔn mɔru
denda bu wa.
21 Domi bà n gu ba kpa,
ben baaye ka ye ya koo ben bibu
deema.
22 Sa ko kpĩ su Gusunɔ keu sɔ̃ɔsi,
wi, wi u sãa win gɔradoban siri kowo?

23-24 Gabun wãara ra dorewa, ba n wãa
bɔri yɛndu sɔɔ.
Kpa ba n wasi bwãa do, ba n dam mɔ
nge aluwaasi
sere bu da bu ka gbi.
25 Adama gabu ba ra gbiwa wahala sɔɔ,
ba kun doo nɔɔru wa baa fiiko.
26 Be kpurowa ba koo gbi, kpa bu ko
kɔkɔnun dĩanu.
27 I bɛɛn tii laakari ko,
na bɛɛn bwisikunu yɛ̃ ka kɔ̃sa ye i man
manimɔ.
28 Domi i nɛɛ, mana tɔn bokon yɛnu ga
wãa,
gè sɔɔ tɔn kɔ̃soba wãa.

29 Adama i ɲ̀ be ba sarɔ swaaɔ bikiare?
I kĩ i sikiwa ye ba bɛɛ sɔ̃ɔwa tɔn kɔ̃son
sɔ̃?
30 Wahala yà n tɔn kɔ̃so deema u ra
yariwa ye sɔɔn di.
Baa Gusunɔ ù n ka nùn mɔru kua,
u ra kisirewa ye sɔɔn di.
31 N n mɛn na, wara u koo maa nùn
gerusi.
Wara u koo nùn win kɔ̃sa kɔsie.
32 Domi ù n gu, siki wɔruɔra ba ka nùn
dɔɔ.
Kpa ba n siki te kɔ̃su.
33 Tɔn dabira ta koo win goru swĩi bu
ka da siku yerɔ.
Kpa u kpin yee buraru wa temɔ.

34 N n mɛn na, nuku yɛmia birà i man
kua.
Bɛɛn ye i man wisa mi kpuro,
ya ɲ̀ sãa dee dee. Weesa i mɔ̀.

Elifasi u Yoobu taarɛ wɛ̃

22

1 Yera Elifasi, Temagii u Yoobu wisa
u nɛɛ,
2 tɔnu u ko n arufaani mɔ Gusunɔn mi?
Aawo! Tɔnu ù n sãa dee dee, win tiin
arufaaniwa.
3 A tamaa yèn sɔ̃ a sãa gemgii,
Gusunɔ u yen are waamɔ?
À n sĩimɔ dee dee arufaani yerà u
waamɔ.
4 A tamaa yèn sɔ̃ a nùn mɛm
nɔɔwammɛ,
yen sɔ̃na u nun sɛɛyasiamɔ?
A tamaa yèn sɔ̃ a nùn nasie,
yen sɔ̃na u nun sirimɔ?
5 Aawo. Wunɛn tora dabinun sɔ̃na u
nun sɛɛyasiamɔ.
Wunɛn kɔ̃sa ya maa kpã.

6 Domi a wunɛn berusebun yãnu
tɔruba mwa,
ma a bu deri tereru.
7 A ɲ̀ wi nim nɔru ga mɔ̀ nim kã u nɔ.
Mɛya a ɲ̀ maa wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu kã u
di.
8 A raa sãawa damgii ka bɛɛrɛgii,
ma a tem mɛ kpuro mɔ.
9 A gɔminibu girawa ba doona nɔm
dira, a ɲ̀ bu somi.
Ma a gobekuban dam bua.
10 Yen sɔ̃na yɛ̃ri nun wãasi beri berika,
ma bɛrum nun mwa subaru sɔɔ.
11 Ma yam wɔ̃kura nun wukiri nge
nim bwee bakaru,
a ɲ̀ maa yam waamɔ.

12 Sa yɛ̃ ma Gusunɔ u wãa wɔllɔ.
A mɛɛrio a wa sere mi kperi wãa.
13 Ka mɛ, a gerumɔ a mɔ̀, mba Gusunɔ
u yɛ̃.
U ɲ̀ kpɛ̃ u tɔnu siri guru wiru sɔɔ.
14 Guru wiru ta sinum mɔ,
u ɲ̀ kpɛ̃ u gãanu wa min di.
U sirenɛwa wɔllu mi tɔna.
15 Yoobu, a yɔ̃rariwa a kɔ̃san kowobun
yira ye swĩi?
16 A ɲ̀ yɛ̃ ma ba bu go ben gɔɔn saa yu
sere turi?
Ba doona nge gana ye ya nim diira.

17 Tɔn ben bweseru ba ra raa Gusunɔ
sɔ̃wa bu nɛɛ,
u bu derio sɛ̃ɛ.

Mba wi Dam kpurogii u koo kpĩ u bu
kua.
18 N deema Gusunɔ wiya u raa ben
yɛnun dukia kuurasia.
Adama ba ǹ nùn saawara kue,
ye ba ben himba yiimɔ.
19 Be ba gem swĩi ba koo yɛ̃ɛri,
bà n tɔn kɔ̃so wa u kam kua.
Be ba ǹ taarɛ mɔ, ba koo yɛ̃ɛwa bu nɛɛ,
20 wee, bɛsɛn yibɛrɛ u kam kua,
win dukia ye u mɔ kpuro, ya dɔ̃ɔ
mwaara.

21 Yoobu, a ka Gusunɔ doro, kpa ye
kpuro yu nun sanɔ kua.
À n kua mɛ, wunɛn nuku dobu koo
wurama.
22 A win sɔ̃ɔsiru swaa dakio kpa a tu
nɛnɛ gɔ̃ruɔ.
23 À n ka kɔ̃sa tonda ma a wurama,
Dam kpurogii koo nun wunɛn yellun
wãaru wesia.
24 A wunɛn wura ye a mɔ kɔ̃ɔwɔ temɔ.
Kpa a wunɛn kpee gobigiru deri
daarun toraɔ,
25 kpa Dam kpurogii u ko wunɛn wura
ka wunɛn sii geesu.

26 Saa yera kaa n nuku dobu mɔ
Gusunɔ Dam kpurogiin mi.
Kpa a nùn naanɛ ko, a nùn wunɛn
wuswaa sɔ̃ɔsi.
27 À n nùn kana u koo nun wisi,
kpa a wunɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia.
28 Ye a nia kua kpuro, ya koo koorawa.
Wunɛn swɛɛ yi a swĩi kpuro, yi ko n
dɛɛrewa.
29 À n wãa nɔni swãaru sɔɔ,
kaa tii kawa a nɛɛ, tii suaba bu nun tu
kpɛ̃ɛ.
Kpa Gusunɔ u nun wɔlle sua.
30 U koo mam taarɛgii yara kɔ̃san di,
wunɛn dɛɛrarun sɔ̃.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ kun kĩ u ka nùn gari ko

23

1 Yoobu u wisa u nɛɛ,
2 sere ka gisɔ na Gusunɔ weeweenu
koosimɔ.
Nɛn nɔni swãaru ta nɛn wuri kere.
3 Nà n daa yɛ̃ mi u wãa kon daa dawa
sere win mi.
4 Kpa n nùn sɔ̃ ye ya man wãasi,
ka maa yèn sɔ̃ na tii wɔramɔ.
5 Kpa n win wisibu nɔ.
N nɔ ye n nùn nɛni.
6 U koo man dam sɔ̃ɔsi u ka man siri?
Aawo, u koo yɔ̃rawa u man swaa daki.
7 Nɛ tɔn geowa kon kpĩ n ka nùn
wesianɔ ko.
Kpa wi, wi u sãa nɛn siri kowo,
u man yakia sere ka baadommaɔ.

8 Adama nà n da sɔ̃ɔ yari yeru gia,
u ku ra n wãa mi.
Nà n maa da sɔ̃ɔ duu yerɔ,
na ku ra nùn wa mi.
9 Aa, u sɔmburu garu mɔ̀wa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia?
Nà n da mi, u ku ra n wãa mi.
U kukuawa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia?
Min tii, na ku ra nùn wa.
10 Ka mɛ, u nɛn swɛɛ kpuro yɛ̃ yi na
swĩi.
U n man kpɛ̃ɛ laakari mɛɛribu sɔɔ, kon
yariwa min di,
na n dɛɛre nge wura ye ba dɔ̃ɔ doke.
11 Na win yira swĩiwa dee dee.
Na ǹ gɛre win swaan di.
12 Na ǹ win wooda sare.
Ye u man sɔ̃ɔwa kpuro,
na ye mɛm nɔɔwawa gɔ̃ruɔ.

13 U n gãanun himba yi, wara u koo ye
sĩiya.
Ye u kĩ yera u ra ko.
14 N n mɛn na, u koo ko ye u yi kpuro
nɛn sɔ̃,
kpa u maa man himba kpaa yiiya.
15 Yen sɔ̃na na nande wi Gusunɔn
wuswaaɔ.
Nà n bwisika na ra nandewa win sɔ̃.
16 Gusunɔ u nɛn wɔrugɔrun dam bua.
Wi, Dam kpurogii u man bɛrum kpɛ̃ɛ.
17 Ka yen de kpuro, na ǹ nɔɔ mari,
baa mɛ n sãare yam wɔ̃kura man
wukiri.

*Gusunɔ u ra tɔn kɔ̃so deriwa u n mɔ̀
ye u kĩ*

24

1 Yoobu u maa nɛɛ,
mban sɔ̃na Gusunɔ Dam kpurogii ku
ra saa yi u ka tɔmbu siri.
Mban sɔ̃na be ba nùn mɛm nɔɔwammɛ
ba ku ra saa ye wa.

2 Domi wee, gabu ba gabun
tem gbɛnimə ba ka begim
mɛnnamə.
Ma gabu ba yãanu kpare ni ba gbɛna.
3 Gaba maa gobekuban kɛtɛkunu
mwɛɛrimə.
Ma ba gəminibun nɛɛ təruba
mwaamə.
4 Ba wənwəndobu dam dəremə ba
giramə swaan di.
Ma sãarobu ba swaa kasu bu kuke.
5 Sãaro be, ba yaayaare mə̀ gbaburə
nge gbeeku kɛtɛku,
ba dĩanu kasu bu ben bibu wɛ̃.

6 Be wee ba yakasu gɛ̃ɛmə ben yaa
sabenun sɔ̃,
ma ba dĩanu kunənu mə̀ tən kɔ̃son
gberə.
7 Adama ba ǹ bekuru mə te ba koo
wukiri wɔ̃kuru puran sɔ̃.
8 Be wee ba da ba baka kpee baaba səə
yèn sɔ̃ ba ǹ wãa yeru mə.
Miya gura bu waayamə.
9 Tən kɔ̃so wi, u ra gobeku mwɛwa ka
dam.
Kpa u sãaron yabe tee te u mə təruba
mwa.
10-11 Be wee, ba yɔ̃su basi tən kɔ̃son
kara səə.
Ba doo bəka səəwa, ma gɔ̃ra bu mə̀.
Ba nùn gum kuammɛ, ba resɛm
gamamə.
Adama ba ǹ kãkə bu ye nə,
baa mɛ nim nəru ga bu mə̀.

12 Wuu marosə gaba gəə dəə, ba wuri
mə̀.
Be ba mɛɛra kua ba weeweenu mə̀.
Adama Gusunə kun yen gaa gara.
13 Gabu ba yam bururam tusa.
Ba ku ra n wãa mɛ səə.
Domi ba ǹ yɛ̃ mi mu ka bu dəə.
14 Tən gowo u ra sewa buru buru yellu
kpa u sãarobu go.
Wɔ̃kuru kpa u gbɛni.
15 Yam wɔ̃ku bere berera sakara kowo
u ra n kasu.
U ra nɛɛwa, goo kun nùn wasi.
Kpa u win wuswaa sənditia wukiri.
16 Yam wɔ̃kuru səəra gbɛnə u ra dia
kəsuku.
Sɔ̃ə səə, kpa u tii kɛnusi win yɛnuə.
U ǹ yam bururam yɛ̃.
17 Ben mi, bururu ta sãawa nge gəən
tiro.
Ba ra n nandewa.

18 Adama bɛɛ i nɛɛ,
tən kɔ̃so u sãa nge nim yaka.
Ba win tem bɔ̃rusi.
U ǹ maa dəə win resɛm gbaarə.
19 Nge mɛ tem mu ra nim nə gbeburun
saa səə,
nge mɛya gəribun wãa yeru ta ra du-
rumgii mwɛ.
20 Wi u tən kɔ̃so mara u ra nùn
duariwa.
U koo kowa kəkənun dĩa geenu.
Təmbu kpurowa ba koo nùn duari.
Kpa u wəruma u bəəra nge dãa.
21 Tənu win bweseru u ra kurə wĩron
yãnu gurewa.
U ku ra gəmini gea gaa kue.
22 Adama Gusunəwa u dam mə u ka
tən kɔ̃so ben wãaru yɔ̃rasia.
U n bu wəri, ba ku ra n maa yɛ̃ nge ba
ko n wãa.
23 Gasə u ra bu yĩiyəbu wɛ̃,
ba n ka wãa bəri yɛndu səə.
Adama u ra n ben sanu sanusu
mɛɛrawa.
24 Bà n ka tii yina kpuro, subaru səə, ba
kpawa.
Ba ra wərumɛwa mii mii bu gbi nge
tən diro.
Kpa ba n sãa nge dobi yi ba bura.
25 Ye na gerua mi, geema.
Wara u koo man siri,
kpa u nɛɛ, nɛn gari yi, yi ǹ asansi gaa
mə.

Gusunə u dam mə gãanu kpuron wəllə

25

1 Bilida Suagii u Yoobu wisa u nɛɛ,
2 Gusunən dam mu nasiaru tura.
U ra de bəri yɛndu ta n wãa sere
wəllun səə səəwə.
3 Win tabu durəbu ba ǹ geeru mə.
U ra de win yam bururam mu sɔ̃əsira
təmbu kpuron mi.
4 Tənu kun kpɛ̃ u n gem mə Gusunən
wuswaaə.
Wi ba mara gesi, u ǹ kpɛ̃ u n dɛɛre
Gusunən wuswaaə.
5 Domi baa suru u ǹ dɛɛre win
wuswaaə.
Mɛya maa kperi kun buriri win
wuswaaə,

6 kaa sere gere tɔnu wi u sãa nge
kɔkɔbu?

Yoobu nɛɛ, Bilidan somiru ta ɲ̀ arufaani mɔ

26

1 Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ,
2 Bilida, wunɛn wisibu bu ɲ̀ dam
sarirugii somimɔ.
Wunɛn dam kɛ̃ru ta ɲ̀ arufaani gaa mɔ.
3 Anna a bwisi kɛ̃ru wa te a wi u kun
bwisi mɔ kɛ̃mɔ.
Wunɛn bwisi yi, yi ɲ̀ goo somimɔ.
4 Wara a gari yini sɔ̃ɔmɔ.
Wara u nun gari yini gerusia.

Gusunɔ u dam mɔ gãanu kpuron wɔllɔ

5 Be ba gu ba wãa sere nim wɔ̃kun tem
sɔɔwɔ,
ba diirimɔ.
6 Domi Gusunɔ u be kpuro waamɔ.
Gãanu kun nùn ganua gɔribun wãa
yeru mi.
7 Wiya u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu doke wom
dirum sɔɔ.
Ma u tem bwɛ̃ kam dirum sɔɔ.
8 Ma u nim banisi guru winu sɔɔ.
Ka mɛ, guru wii ni,
nu ku ra gɛ̃ɛre nim bunum sɔ̃.
9 Wiya u ra de guru winu nu win sina
gɔna wukiri.

10 Ma u bubenu kua nim wɔ̃kun wɔllɔ,
mi yam bururam ka yam wɔ̃kura
karanɛ.
11 Gusunɔ ù n gbãra,
wɔllun gbere ya ra diiriwa,
kpa ya n wãa biti sɔɔ.
12 Ka win dama u ra nim wɔ̃kun nim
kɔsuku.
Kpa u ka win bwisi yaa gɔba ye ba mɔ̀
Rahabu kamia.
13 U n wom wura, wɔllu kpuro ta ra
dɛɛrewa nge ba kura.
Ka win nɔma u ra waa ye ya duka mɔ
sɔkiri.
14 Adama yeni kpuro ya sãawa win
kookoo piiminu.
Nin wɔkinun fiikowa sa ra n nɔɔmɔ.
N n mɛn na, wara u koo kpĩ u win dam
asansi tubu ù n gbãra nge gura.

Toro u koo kpĩ u Gusunɔ somiru kana?

27

1 Yoobu u kpam win gari gerubu
torua u nɛɛ,
2 na bɔ̃rumɔ na mɔ̀,
sere ka Yinni Dam kpurogiin wãaru,
wi, wi u yina u man nɛn gem wɛ̃,
ma u man nuku sankiranu sosiammɛ,
3 ù n gesi dera na wãa na wɛ̃siamɔ,
4 na ɲ̀ weesu mɔ̀.
5 Gusunɔ u man bere n ka bɛɛ gem wɛ̃.
Sere ka nɛn gɔɔn tɔ̃rɔ, ko na n mɔ̀wa na
dɛɛre.
6 Na yɔ̃rariwa ma nɛn daa ya wã.
Nɛn gɔ̃ru ga ɲ̀ man taarɛ wɛ̃ere nɛn
wãarun tɔ̃ru garu sɔɔ.

7 Gusunɔ u de tɔn kɔ̃son kɔkɔrɔ
yu nɛn yibɛrɛba deema,
be, be ba man seesimɔ mi.
8 Sanam mɛ Gusunɔ u tɔn kɔ̃son wãaru
wuna,
yĩiyɔ birà bu maa nùn tie.
9 Gusunɔ u koo nùn swaa daki
sanam mɛ nɔni swãara nùn deema?
10 I tamaa u ko n win nuku dobu kasu
Gusunɔ Dam kpurogiin mi?
I tamaa u koo Gusunɔ kana saa kpuro?
11 Kon bɛɛ Gusunɔn dam gari sɔ̃wa.
Na ɲ̀ bɛɛ win himba beruammɛ.
12 Bɛɛ kpuro i wa nge mɛ u sãa.
Mban sɔ̃na i gari gerumɔ yi yi ɲ̀ asansi
mɔ.

Tɔn kɔ̃son doo nɔɔra kun tɛɛmɔ

13 Wee ye Gusunɔ Dam kpurogii u tɔn
kɔ̃so yiiye.
14 Bà n bibu mara ba dabi, ba koo
gbiwa tabu sɔɔ.
Ben bibu ba ɲ̀ dĩanu wasi bu di ba n ka
wãa.
15 Barara ta koo ben bwese te ta tie
sua.
Ben gɔminibu ba ɲ̀ kpɛ̃ bu bu swĩiya.
16 Baa bà n gobi waamɔ nge tua,
ma ba yãnu guramɔ nge yanim,
17 gemgiiwa u koo yãa ni dendi,
kpa u gobi yi di.

18 Tɔn kɔ̃so ù n diru bana ta ko n sãawa
nge narin wɛ̃ɛ,
ɲ̀ kun mɛ nge kuu te kɔ̃so u kua.
19 U koo gbiwa ka gobigiru.
Adama ba ɲ̀ nùn sikumɔ ka gobi yi. U
ɲ̀ yi wasi gɔriɔ.

20 Nandaba bu koo nùn deema subaru
sɔɔ nge nim mɛ mu daru bɔ̃ɔ
saramɔ.
Woo guna ya koo ka nùn doona
wɔ̃kuru.
21 Sɔ̃ɔ yari yerun woowa ga ra nùn
wuke saa win wãa yerun di
gu ka da sere mi n toma.
22 Gusunɔ u ko n nùn tweemɔwa ka
wɔnwɔndu sariru.
Kpa u duka yakura u wa u ka sɛ̃ɛ ni
suuri.
23 Tɔmbu bà n wa mɛsum kpa bu nùn
yɛ̃ɛ ba n taki mà,
kpa bu nùn wia koosi saa ye u doonɔ.

Bwisi

28

1 Yoobu u nɛɛ,
tɔmba yɛ̃ mìn di sii geesu ka wura ya
ra yari
bu sere ye tea.
2 Tem diya ba ra maa sisu wunɛ,
kpa bu sii gandu sɔwa kperun di.
3 Be ba sisu sɔwamɔ,
sere tem sɔɔwɔwa ba ra ka fitila du
kpa ba n duɔ sere mi su wãa yam
wɔ̃kuru sɔɔ,
4 kpa bu wɔru gbe sere tem sɔɔwɔ,
bu swaa wĩa mi, mi goo sari.
Ba ǹ kpɛ̃ bu sĩ mi.
Wɛ̃ɛya ba ra n gasirimɔ bu ka du mi.
5 Tem wɔllɔwa dĩanu ra kpi.
Adama mɛn sɔɔwɔ,
n sãawa nge gãanu kpuro dɔ̃ɔ mwaare.
6 Tem sɔɔ miya kpee gobiginu ra n
wãa.
Mi sɔɔra ba ra maa wura wa.
7 Kasa ya ǹ swaa ye yɛ̃.
Mɛya maa yabereku ga ǹ ye waare.
8 Gbee sunɔ ka yɛɛ yi yi tii naanɛ sãa yi
ǹ ye mwaare.
9 Adama tɔnu u kãka u kperu wɔri u
kɔsuka,
sere u guunun kpɛɛkpɛɛku girari.
10 Kpee ten nɔɔwɔra u ra swɛɛ wunɛ,
kpa u gãa gee ni wa, ni nu wãa mi.
11 U n nim kamɛ sɔɔ mi, u ra mu swaa
ganɛwa,
kpa u ka dukia yarima ye ya berua sɔɔ
mi.

12 Adama mana tɔnu u koo kpĩ u bwisi
wa.
Mana yi sika.
13 Tɔnu kun yin gobin geeru yɛ̃.
Domi yi ǹ wãa handunia yeni sɔɔ.
14 Yi ǹ wãa daarɔ.
Yi ǹ maa wãa nim wɔ̃ku sɔɔ.
15 Ba ǹ kpɛ̃ bu ka yi wura kɔsina.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu yi dwe ka sii geesu.
16 Ba ǹ kpɛ̃ bu yi weesina ka wura ye
ya wee Ofirin di,
ǹ kun mɛ ka kpee gobigii ni nu nɔni
boogu ka bɛrɔ wuru mɔ.
17 Ba ǹ kpɛ̃ bu yi weesina ka digi,
ǹ kun mɛ ka nɔra ye ba kua ka wura,
18 kaa sere gere kpee gobigii ni ba
sokumɔ korai ka kirisitali?
Bwisi yi kpee gobiginu bɛɛrɛ kere.
19 Ba ǹ kpɛ̃ bu ka yi Etiopin kpee
gobigii ni nu nɔni dɔm buuru
mɔ weesina.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu yi weesina ka wura
gea.

20 N n mɛn na, man diya bwisi yi wee.
Mana yin nuura wãa.
21 Tɔnu kun kpɛ̃ u yi wa ka nɔni.
Gunɔ ge ga yɔ̃ɔwa ga ǹ kpɛ̃ gu yi wa.
22 Gɔɔ ka gɔribun wãa yera koo nɛɛwa,
yin gariya ba nɔɔre tɔna.
23 Gusunɔ turowa u bwisin swaa yɛ̃.
Wiya u maa yin wãa yeru yɛ̃.
24 Domi wiya u handunian goonu nnɛ
kpuro waamɔ.
U maa kpuro waamɔ ye ya wãa tem
sɔɔ.
25 Sanam mɛ u wom bunum mɛɛra
ma u nim kpãaru mɛɛra,
26 ka sere swɛɛ yi gura koo swĩi yu ka
nɛ,
ka maa swɛɛ yi guru maakinu ka guru
gbãsukubu koo swĩi,
27 yera u bwisi yi wa.
Ma u yin asansi wɛ̃ɛra u yi.
28 Saa yera u tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bu nùn nasio, yera ya sãa bwisi.
Wi u maa kɔ̃sa gɛɛrari, wiya u bwisi
mɔ.

Yoobun yellun wãaru

29

1 Yoobu u maa win gari gerum wɔri
u nɛɛ,
2 na kĩ nɛn yellun wãaru tu wurama
ta n sãa nge saa ye Gusunɔ u man kɔ̃su.

3 Na kĩ na n wãa nge saa ye u fitila sõre nɛn wuswaaɔ,
ma win yam bururam man yam bu-rurasie wɔ̃kuru.
4 Na kĩ na n sãawa nge saa yè sɔɔ na dam mɔ,
ma Gusunɔ u man kɔ̃su ka kĩru.
5 Saa ye sɔɔ, Gusunɔ Dam kpurogii u ka man wãa,
ma nɛn biba ka man wãa.
6 Mɛya nɛn yaa sabenu nu ra n bom yiba.
Mɛya maa nɛn olifi ya ra man gum wɛ̃ mu n kokumɔ nge daa koka.

7 Saa ye sɔɔ, nà n yara tɔɔwɔ na da na sina wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ
su ka siri,
8 aluwaasiba bà n man wa,
ba ra man bɛɛrɛ wɛ̃wa bu doona min di,
kpa durɔ tɔkɔnu nu se nu yɔ̃ra.
9 Tɔn bokobu bà n man wa ba ra ben gari gerubu yɔ̃rewa.
10 Mɛya maa sinambu ba ra nɔɔ mari,
kpa n sãare ben yara ben daro mani.

11 Wi u nɛn gari nua u ra nɛɛwa, doo nɔɔrugiiwa na sãa.
Wi u maa man wa seeda gea u ra man diiye.
12 Domi na ra wɔnwɔndo somi ù n somiru kana,
kpa n gobeku wi ba yina bu somi dam kɛ̃.
13 Be ba gɔɔ dɔɔ, ba ra man domaru kuewa.
Kpa n gominibu nukuru yɛmiasia n de ba n nuku dobu mɔ gɔ̃ruɔ.
14 Gem kobu bu ra n man wãasiwa nge yabe te na sebua,
ǹ kun mɛ nge dawani ye na bɔkua.
15 Na ra n sãawa wɔ̃kobun nɔni,
kpa na n sãa kɔ̃ri kpirirugibun kɔ̃ri.
16 Na kua sãarobun tundo.
Na ra sɔbu nɔɔri, n ben gari mɛɛri yi ba ka na.
17 Adama na ra tɔn kɔ̃sobun nɔsu bɔɔku,
n bu wɔrari ye ba mwa.

18 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
kon gbiwa tɔkɔru sɔɔ, nɛn kpin yeru wɔllɔ.
Nɛn wãarun tɔ̃nu nu ko n dabiwa nge yani sɛɛri.
19 Ko na n sãawa nge dãa tèn gbini yi wãa nim bɔkuɔ.
Kpa kakoru ta n wãa nɛn kãasin wɔllɔ.
20 Saa ye sɔɔ, nɛn yiiko ya koo wurama,
kpa na n dam mɔ nge tɛn te ba gawe.

21 Yellu, tɔmbu ba ra yɔ̃rewa bu nɛn gari swaa daki.
Ba ra nɔɔ mariwa bu nɛn bwisi nɔ.
22 Nà n gari gerua na kpa, goo ku ra maa gãanu wisi.
Nɛn gari yi, yi ra bu duuriwa kpurɛ kpurɛ nge nim mɛ mu dãakumɔ.
23 Be kpuro ba ra n man marawa nge tom buruku gura.
24 Kpa n yɛ̃ɛ musɛɛ n ka bu dam kɛ̃ sanam mɛ ba dam bie.
Ba ǹ kpɛ̃ bu man nuki sanku n wuswaa burisina.
25 Nɛna na ra n bu swaa gbiiye,
kpa na n wãa ben suunu sɔɔ nge sina boko
wi u ra win tɔmbu nukuru yɛmiasie.

Yoobun tɛ̃n wãaru

30

1 Tɛ̃ wee bibu ba man yɛ̃ɛmɔ,
ba ǹ mam nɛn tɔkɔru gara,
be, bèn baababa ba ǹ tura
bu nɛn bɔ̃nu somi bu ka nɛn yãa gɔ̃ɔ kpara.
2 Mba ba koo raa kpĩ bu man kua,
be, be ba sãare ba gɔɔ dɔɔ.
3 Wee ba sãaru ka gɔ̃ɔru soore.
Ba da gbaburɔ bu ka dĩanu kasu bu di.
Adama gãanu sari mi.
4 Ba ra dewa dãa kikun bɔkuɔ bu yakɔ bura ge ga bɔru mɔ ga n sãa ben dĩanu,
kpa ba n kiku gagun gbini dimɔ.
5 Ba ra bu girewa tɔmbun suunu sɔɔn di,
ba n bu naa swĩi nge gbɛnɔbu.
6 Kpa bu da ba n wãa kpee wɔrusɔ ka wɔwi sɔɔ,
7 ba n wãa ba n taasinɛ sãkin suunu sɔɔ,
kpa ba n kuuki mɔ̀ kikisɔ,
8 ba n sãare nge wiirobu,

ǹ kun mɛ nge be ba gɛma ba gira wuun di.

9 Tɛ̃ wee, ben biba ba man yɛ̃ɛmɔ,
ba man womusu dokemɔ.
10 Ba ra man biru kisi yèn sɔ̃ ba ǹ kĩ bu man wa.
Kpa bu man yãatam sie.
11 Domi Gusunɔ u man funɛ wuna, u sekuru doke.
Yen sɔ̃na ben goo kun nɛn bɛɛrɛ yɛ̃ baa fiiko.
12 Tɔn kɔ̃so be, ba man seesimɔ.
Ba kasu bu man tɛ̃ka di bu sura.
Ba swaa kasuwa bu ka man kam koosia.
13 Ba nɛn swɛɛ bɔɔra.
Ba kookari mɔ̀ bu ka man kam koosia,
be, be goo kun somiru wee.
14 Be wee ba yaba mi na kukua.
Ma ba dumɔ min di ba man wɔrimɔ.

15 Ma bɛrum man mwa,
nɛn bɛɛrɛ ya doona nge woo.
Nɛn bɔri yɛnda doona nge guru wiru.
16 Tɛ̃, na wãawa gɔɔ sɔɔ.
Na wahala wɔri na kpa.
17 Nɛn kukunu kpuro ra n tennaməwa wɔ̃kuru.
Na ku ra wɛ̃re wahala yen sɔ̃.
18 Ya man sɛ̃ke baama ka dam nge yaberun wĩiru.
19 Wee Gusunɔ u man kpɛ̃ɛ pɔtɔkɔ sɔɔ.
Torom ka tua na ka weenɛ.

20 Gusunɔ nɛn Yinni, na nun somiru kanamɔ,
adama a ǹ man wisa.
Na seewa na yɔ̃ra wunɛn wuswaaɔ adama a ǹ nɛn laakari kue.
21 A sɛ̃siawa,
ma a man sɛ̃re ka wunɛn dam bakam.
22 Wee a dera woo guna ya man sua ya toorimɔ.
23 Domi na yɛ̃ ma a ka man dɔɔwa gɔribun wãa yerɔ
mi tɔmbu kpuro ba koo da.
24 Adama ka mɛ, baa tɔnu ù n gɔɔ dɔɔ,
u ǹ nɔma suamɔ u faaba kana?
Wi u wãa wahala sɔɔ u ǹ somiru kanamɔ?
25 Na ǹ bu swĩiyɛ be wãara sɛ̃sie?
Na ǹ nuki sankire sãarobun sɔ̃?
26 Wee nuku doba na ra n yĩiyɔ,
adama nɔni swãara na waamɔ.
Yam bururama na ra n yĩiyɔ,
adama yam wɔ̃kura na waamɔ.

27 Nɛn bwɛ̃ra ku ra kpunɛ
yèn sɔ̃ na ka wahala gabirinamɔ.
28 Na ra n sĩimɔwa nuku sankiraru sɔɔ.
N sãare sɔ̃ɔ ku ra yari nɛn mi.
Baa nà n wãa tɔn wɔru sɔɔ,
na ra n somiru kanaməwa.
29 Nɛn gɔɔ wuri yin sɔ̃,
na kua nge gbeeku bɔ̃ɔ,
ǹ kun mɛ nge taataaru.
30 Nɛn gɔna tĩra, nɛn wasi gberamɔ.
31 Tɛ̃ nɛn mərɔku ga wãawa n ka gɔɔ wuri ko.
Kpa n nɛn guuru so ka be ba gɔɔ wuri mɔ̀ sannu.

Yoobu u tii tusiamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka toro sindu

31

1 Na ka nɛn nɔni arukawani bɔkua na nɛɛ,
na ǹ ka yi wɔndia mɛɛrimɔ pai.
2 N n mɛn na, are yirà Gusunɔ Dam kpurogii u man yiiye wɔllɔ.
3 Tɔn kɔ̃sowa u ra kam ko,
kpa durumgii u nɔni sɔ̃ɔra.
4 Gusunɔ u nɛn swaa yɛ̃.
U nɛn sanu sanusu mɛɛrimɔ.

5-6 Gusunɔ u man yĩruo ka kilo ye ya sãa dee dee.
Kpa u wa ma na dɛɛre,
na ǹ wãa weesu ka taki sɔɔ.
7 Nɛn sanu sanusu sù kun sãa dee dee,
ǹ kun mɛ nɛn gɔ̃ru gà n kɔ̃sa binɛ kua ye nɛn nɔni yi wa,
ǹ kun mɛ durum gaa yà n man wãasi,
8 Gusunɔ u de ye na duura, goo u ye tubi di u gɛ̃,
kpa nɛn dãa gbaaru tu kam ko.

9 Nà n maa kurɔ goo binɛ kua,
ǹ kun mɛ nà n nùn yina bɛria win dii kɔnnɔwɔ,
10 Gusunɔ u de nɛn kurɔ u durɔ goo doo kua,
kpa gabu bu ka nùn kpuna.
11-12 Nà n kɔ̃sa yen bweseru kua
ya koo man kam koosia ka nɛn arumani sannu nge dɔ̃ɔ.
Domi n weenɛ siri kowo u yen bweseru sɛɛyasia.

13 Nà n yina n nɛn sɔm kowobu ben
kɔsiaru wɛ̃,
14 mba kon kpĩ n gere Gusunɔn
wuswaaɔ.
Nge mba kon nùn sɔ̃ ù n man
sɛɛyasiamɔ.
15 Gusunɔ wi u man taka kua nɛn
mɛron nukurɔ,
wiya u maa bu taka kua.
Gusunɔ turo wiya u bɛsɛ kpuro
mɔma bɛsɛn baawuren mɛron
nukurɔ.

16 Na ɲ̀ sãarobu yinari ye ba man
bikia.
Na ɲ̀ maa gɔminibu derire nɔni
swãaru sɔɔ.
17 Na ɲ̀ gobeku dĩanu birare nɛn
yɛnuɔ.
18 Domi saa nɛn aluwaasirun di,
na ra gobekuba nɔɔriwa
nge nɛna na ben tundo,
kpa na n gɔminibu nɛni.
19 Nà n wɔnwɔndo goo wa u yãnun
bukata mɔ,
20 na ra nùn yãnu kɛ̃wa ni na kua
ka nɛn yaa sabenun sansu u ka
wooru yari.
21 Na ɲ̀ gobeku goo taki diire
yèn sɔ̃ na siri kowo goo tãsa.
22 Nà n yeni kpuron gaa koore,
Gusunɔ u de nɛn senu nu sɔsikiara saa
nin gbin gbinkan di,
kpa nɛn gãsenu nu wɔruma nu
bɔɔkira.
23 Domi Gusunɔn sɛɛyasiabu bu man
bɛrum mɔ̀.
Na ɲ̀ maa kpɛ̃ n yɔ̃ra win wuswaaɔ win
kpãarun sɔ̃.

24 Na ɲ̀ nɛn naanɛ dokere wura sɔɔ,
n gere n nɛɛ, wura, a sãawa nɛn
yĩiyɔbu.
25 Na ɲ̀ maa tii suare nɛn dukian
kpãarun sɔ̃.
26 Na ɲ̀ suru ɲ̀ kun mɛ sɔ̃ɔ sãare,
yen gaa yà n yara.
27 Nɛn gɔ̃ru ga ɲ̀ wurare ben mi gia
asiri sɔɔ.
Na ɲ̀ maa nɔmu dokere nɔɔwɔ n ka bu
bɛɛrɛ wɛ̃.
28 Nà n yen gaa koore,
n weenɛ siri kowobu bu man sɛɛyasia.
Domi na Gusunɔ Dam kpurogii
yinawa mi.
29 Na ku ra nuku dobu ko nɛn yibɛrɛ ù
n nɔni sɔ̃ɔre.
Na ku ra yɛ̃ɛri wahala yà n nùn deema.
30 Na ɲ̀ mam torare n win gɔɔ kana ka
bɔ̃ri.
31 Nɛn yɛnugibu ba yɛ̃ ma na ra sɔbu
dam koosie,
kpa bu di bu debu nɛn yɛnuɔ.
32 Na ku ra wure sɔɔ u kpuna tɔɔwɔ ù
n tunuma.
Na ra nùn nɛn gamboba kɛniɛwa u du.

33 Na ku ra nɛn toranu bere nge tɔn be
ba tie.
Na ku ra maa nɛn durum tii marisi.
34 Na ku ra n tɔmbun geren bɛrum mɔ.
Na ku ra tii gɔwe n nɛɛ, ba man gɛma.

35 Nɛn gari dãaki wee.
Mana kon goo wa u man swaa daki.
Dam kpurogii u man wisio.
Nɛn yibɛrɛ ù n daa nɛn toranu yorua
tireru sɔɔ,
36 kon tu sɔndiwa nɛn senɔ,
kpa na n tu doke nge sina furɔ.
37 Kon Gusunɔ susiwa nge sina boko,
kpa n nùn sɔ̃ ye na kua kpuro.

38 Nɛn gberu tà n man wuri koosi,
ma ten kpĩi yi nɔni yĩresu yarimɔ,
39 ɲ̀ kun mɛ, nà n ten dĩanu di na ɲ̀
gãanu kɔsie,
ma na be ba raa tu mɔ nuki sanka,
40 tu sãki ka yaka kɔ̃susu kpiiyo
dĩanun ayerɔ.
Yoobun garin kpurowa mi.

ELIHU U GARI SUA

Ye ya dera Elihu u gari kua

32

1 Elifasi, ka Sofaa, ka Bilida ba ɲ̀ maa
Yoobu gɛɛ wisa yèn sɔ̃ u tii garisi taarɛ
sarirugii.
2 Adama durɔ goo wãa Ramun bwe-
seru sɔɔ wi ba mɔ̀ Elihu. Win tundowa
Barakɛli, Busin yɛnugii. Wiya u mɔru
bara yèn sɔ̃ Yoobu u tii garisi taarɛ
sarirugii Gusunɔn wuswaaɔ.
3 U maa ka Yoobun bɔrɔba ita be,
mɔru kua yèn sɔ̃ ba kpana bu Yoobu
wisi dee dee, ma ba sere nùn taarɛ
wɛ̃ɛmɔ.
4 N deema Yoobun bɔrɔ be, ba Elihu
bukuraru kere. Yen sɔ̃na u gina saka

u ɲ̀ ka Yoobu gari kue sanam mɛ bərɔ
be, ba ka nùn gari mɔ̀.
5 Adama ye u deema ba ɲ̀ maa wa ye
ba koo Yoobu wisi, yera u məru kua.
6 Ma u gari sua u nɛɛ,
nɛ bii aluwaasiwa. Bɛɛ maa i sãawa
bukurobu.
Yen sɔ̃na bɛrum man mwa
n ka bɛɛ nɛn bwisikunu sɔ̃.
7 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
durɔ tɔkɔna nu ko n gari gerubu yɛ̃.
Niya n weenɛ nu tɔmbu bwisi kɛ̃.
8 Adama ka gem, na wa ma Gusunɔ
Dam kpurogiin Hundewa u ra
tɔnu bwisi wɛ̃.
9 N ɲ̀ mɔ tɔnun wɔ̃ɔn kpãara ta ra nùn
yɛ̃ru wɛ̃.
N ɲ̀ maa tɔkɔru ta ra nùn bwisi kɛ̃ u ka
siri dee dee.
10 Yen sɔ̃na na nɛɛ, i man swaa dakio i
nɔ,
kpa n maa gere ye na bwisika.

11 Domi na maari sere i ka bɛɛn gari
kua i kpa.
Na maa yi swaa daki mam mam,
na nua kpuro bwisi yi i ka Yoobu siri.
12 Na bɛɛ swaa daki ka laakari,
adama na wa bɛɛn goon gari kun
Yoobu kamiɛ.
Goo kun maa kpĩa u nùn wisa dee dee.
13 Yen sɔ̃, i ku gere i nɛɛ,
i win garin wɛ̃ɛ nɔɔ wa.
Gusunɔ turowa koo kpĩ u nùn siri, n ɲ̀
mɔ tɔnu.
14 N ɲ̀ nɛ Yoobu u ka gari kua.
N n daa nɛn na, ye kon nùn wisi
nɛnɛma.

15 Yoobu, wee ba nɔɔ mari tɛ̃,
ba bia ye ba koo wisi ma ba wãa
sekuru sɔɔ.
16 Na saka sere ba ka gari yi kua ba kpa,
ma ba mari, ba ɲ̀ wa ye ba koo wisi.
17 Tɛ̃, kon gari sua,
kpa n gere ye nɛ na maa bwisika.
18 Domi gari wãa nɛn gɔ̃ruɔ yi kpã,
na maa sɛnde n ka yi gere.
19 Wee yi gbisimɔ nɛn nukurɔ nge tam
mɛ ba doke gɔnan bɔɔ kpaaru
sɔɔ
ma ta kĩ tu kura.
20 Tɛ̃, i de n maa gari gere kpa nɛn
bwɛ̃ra yu kpuna.
Kon nɔɔ wukia, kpa n baawure wisi.
21 Na ɲ̀ goon biru yɔ̃ramɔ.
Na ɲ̀ maa goo fufu mɔ̀.
22 Domi na ɲ̀ yeniban dɔɔnɛ mɔ.
Nà n daa yen dɔɔnɛ mən na,
nɛn taka kowo u n man kpeerasie n tɛ.

Gusunɔ u ra ka gasɔ tɔnu gari kowa wahala sɔɔn di

33

1 Elihu u nɛɛ,
tɛ̃, Yoobu a swaa dakio a nɛn gari
kpuro nɔ.
2 Wee kon nɔɔ wukia n gari gere.
3 Geeya kon nun sɔ̃, n ɲ̀ ka murafitiru.
4 Gusunɔ Dam kpurogiin Hundewa u
man taka kua.
Ma u man wãaru wɛ̃.
5 A sɔɔru koowo mɛ kaa ka tii yina,
kpa a man wisi à n kaa kpĩ.
6 Nɛ ka wunɛ sa sãawa tia Gusunɔn
wuswaaɔ.
Domi tema u ka bɛsɛ kpuro məma.
7 N n mɛn na, a ku nɛn bɛrum ko,
kpa a n tamaa na kĩ n nun nɛn yiiko
sɔ̃ɔsiwa.

8 Adama na yaaye ye a man sɔ̃ɔwa. A
nɛɛ,
9 a dɛɛrewa mam mam a ɲ̀ durum mɔ.
Taarɛ gaa maa sari wunɛ sɔɔ.
10 Ma a nɛɛ, ka mɛ, Gusunɔ u wunɛn
toranu waamɔ.
Ma u nun garisi win yibɛrɛ.
11 U ɲ̀ derimɔ a da mi a kĩ.
Ma u wunɛn kookoosu kpuro laakari
sãa.
12 Adama nɛ, na nun sɔ̃ɔmɔ ma a ɲ̀ gem
mɔ gari yi sɔɔ Yoobu.
Domi Gusunɔ u tɔnu kere.
13 Mban sɔ̃na a ka nùn taarɛ wɛ̃ɛmɔ a
mɔ̀,
u ku ra tɔnu wisi.

14 Gusunɔ u ra ka tɔnu gari kowa ka
swaa dabinu,
adama tɔnu u ku ra ye laakari ko.
15 Gasɔ u ra ka nùn gari ko dosu sɔɔ
wɔ̃kuru,
ɲ̀ kun mɛ kãsiru sɔɔ sanam mɛ u kpĩ
win kpin yerɔ u dò.
16 Miya u ra nùn kure u ka nùn kirɔ ko.
17 Kpa u nùn gbara kɔ̃san di.
Kpa u maa nùn yara tii suabun di.
18 Nge mɛya u ra ka nùn yare gɔɔn
yiran di,

kpa u kun maa gu.

19 Gasɔ, u ra maa nùn sɛɛyasie ka
wahala,
u de bararu garu tu nùn kpĩ,
win wasi yi n diirimɔ,
20 kpa u kun maa dĩanun mɛm kĩ,
baa ka ni u ra n kĩru bo.
21 Kpa u woora, win kukunu nu tera.
22 Kpa a deema u gɔɔ turuku kua.
23 Gasɔ Gusunɔn gɔradoba nɔrɔbu
(1.000) sɔɔ,
turo u koo se u da u nùn somi,
kpa u nùn swaa gea sõɔsi ye n weenɛ u
swĩi.
24 Saa ye sɔɔ, u koo tɔnu win
wɔnwɔndu wa kpa u nɛɛ,
u nùn faaba koowo, kpa u ku raa gbi.
Domi u swaa wa ye u koo ka nùn yakia.

25 Kpa win wasi yi wurama
yi ko nge sanam mɛ u sãa aluwaasi.
26 U n Gusunɔ kana, u koo win kanaru
mwa.
Kpa u Gusunɔ sã ka nuku dobu,
yèn sõ u nùn win wãaru wesia.
27 Kpa u womu ko tɔmbun wuswaaɔ u
nɛɛ,
u durum kua, u gem yina.
Adama Gusunɔ kun nùn yen
sɛɛyasiabu kue.
28 U win hunde wɔra, u ǹ due siki
wɔruɔ.
Ma u yam bururam waamɔ.

29 Yeni kpuron diya Gusunɔ u ra ka
tɔnu gari ko nɔn dabi dabinu,
30 u ka nùn gɔɔ gbara,
kpa u de u n wãa wãaru sɔɔ.
31 Tɛ̃, a man swaa dakio, Yoobu.
A den mario mɛ, kpa n maa gari gere.
32 À n gari gɛɛ mɔ a ka man wisi, a man
wisio.
Domi nɛn kĩra n ka nun gem wɛ̃.
33 À kun maa gɛɛ mɔ a gere, a man swaa
dakio.
A mario, kpa n nun bwisi kɛ̃.

Elihu u Yoobu taarɛ wɛ̃ɛmɔ

34

1 Elihu u maa gerua u nɛɛ,
2 bɛɛ be i bwisi mɔ, i nɛn gari swaa
dakio.
Bɛɛ be i laakari mɔ, i swaa tem kpĩiyɔ i
nɔ.
3 Domi swasa su ra garin dobu
wunanɛ,
nge mɛ yara ya ra dĩanun dobu
wunanɛ.
4 N n mɛn na, i de su gem kasu,
kpa su gia bɛsɛn suunu sɔɔ ye ya wã.

5 Domi Yoobu u nɛɛ, u dɛɛre.
U maa nɛɛ, Gusunɔ ku ra win dɛɛra te
garisi gãanu.
6 Ka win gem kpuro, u nùn garisi wee
kowo.
Baa mɛ u ǹ tore, u nùn mɛɛra kua ye ya
ǹ kpeemɔ.
7 N n mɛn na, i tɔnu waare nge Yoobu
wi Gusunɔn yaako kobu kun ka sɛ̃ nge
nim nɔrubu,
8 ma u ka tɔn kõsobu sĩimɔ, u wãa ka be
sannu?
9 Domi u nɛɛ, wi u ka Gusunɔ sĩimɔ,
u ku ra yen arufaani gaa wa.

10 Bɛɛ be i bwisi mɔ, i nɛn gari swaa
dakio i nɔ.
I n yɛ̃ ma Gusunɔ ku ra kõsa ko.
Gusunɔ Dam kpurogii u ku ra tɔnu
win gem bire.
11 Adama u ra tɔnu kɔsiewa ye u kua.
Kpa u baawure nùn win daan are wɛ̃.
12 Ka gem Gusunɔ ku ra kõsa ko.
U ku ra tɔnu nùn win gem bire.
13 Wara u nùn wooda wɛ̃ u ka tem
kpara.
Wara u nùn mɛ kpuro nɔmu bɛria.
14 Gusunɔ ù n daa win tiin bwisikunu
mɔ̀n na,
ma u wɛ̃siaru wuna te u tɔnu wɛ̃,
15 tɔmbu kpurowa ba koo gbi sannu,
kpa bu gɔsia tua.

16 Yoobu, à n laakari mɔn na, a gari yi
swaa dakio,
yi kon nun sõ.
17 Gusunɔ ù ku ra gem kãn na,
u koo kpĩ u handunia kpara?
Kaa kpĩ a wi, wi u sãa Dam kpurogii
taarɛ wɛ̃?
18 Kaa kpĩ a sina boko sõ a nɛɛ, u ǹ
gãanu sãa,
kpa a win sina asakpɔbu soku tɔn
kõsobu?
19 Adama Gusunɔ u koo kpĩ u ko mɛ.
Domi u ku ra sinambun bɛɛrɛ mɛɛri.

U ra gobigibu ka sãarobu garisiwa tia.
Domi wiya u be kpuro taka kua.
20 Sõɔ teeru be kpuro ba koo gbiwa subaru sɔɔ.
Gasɔ, wɔ̃ku suunu sɔɔra gaba koo gbi.
Gasɔ, ba koo sina boko seesi bu go n kun sɛ̃sie.
21 Domi Gusunɔ u ra n tɔmbun sanu sanusu mɛɛra.
Kpa u n ben swɛɛ nɔni girari.
22 Yam wɔ̃kuru garu sari
te ta koo tɔn kõso bere u kun ka nùn wa.

23 N ǹ tilasi Gusunɔ u ka tɔnu siribu soku
u sere nùn siri.
24 U ra damgibu yarewa ben ayerun di saawara sari.
Kpa u gabu kɔsire ko mi.
25 Domi u ben kookoosu yɛ̃.
U ra bu surewa wɔ̃kuru, kpa u bu kɔsuku.
26 U ra bu sɛɛyasiewa nge tɔn kõsobu tɔmbu kpuron wuswaaɔ.
27 Domi ba wi, Yinni Gusunɔ biru kisi.
Ma ba win woodaba yina.
28 Ba dera sãaroba wuri mɔ̀ sere u yi nɔɔmɔ.
Ma win laakari ya wura wɔnwɔndobun mi gia, ben wuri yin sõ.

29 Gusunɔ ù n nɛɛ, u ǹ goo gãanu kuammɛ, wara koo nùn taarɛ wɛ̃.
U n tii berua wara u koo kpĩ u nùn wa.
30 Bweseru garu sari te ta koo ka tii yina ù n tu sunɔ kõso wɛ̃ wi u koo tu dam dɔre.
31 Yoobu, a wunɛn durum tuuba koore Gusunɔn mi?
A nùn sõɔre ma a ǹ maa durum mɔ̀?
32 A Gusunɔ bikiare u nun wunɛn durum sõɔsi ye a ǹ wa ka tii?
À n maa toranu ganu koore,
a nùn sõɔre ma a ǹ maa nu mɔ̀?
33 Wunɛ wi a Gusunɔ taarɛ wɛ̃ɛmɔ,
a tamaa u koo tɔnu siri nge mɛ a kĩ?
Wuna kaa gere, n ǹ mɔ nɛ.
N n mɛn na, a geruma ye a bwisika.

34 Bwisigii be ba laakari mɔ, ba koo nɛn gari wura bu nɛɛ,
35 Yoobu u gari gerumɔwa yi u ǹ yɛ̃.
Domi win gari yi ǹ asansi mɔ.
36 N n mɛn na, i win gari kpuro wɛ̃ɛrio,
domi u gari mɔ̀wa nge tɔn kõsobu.
37 U win durum sɔɔ durum sosimɔ.
Domi u Gusunɔ seesimɔwa win gari gerubu sɔɔ,
u nùn yɛ̃ɛmɔ bɛsɛn suunu sɔɔ.

Tɔnu u koo kpĩ u nɛɛ, u dɛɛre Gusunɔn wuswaaɔ?

35

1 Elihu u maa gerua u nɛɛ,
2-3 Yoobu, sanam mɛ a Gusunɔ sõɔwa a nɛɛ,
baa à n dɛɛre, a ǹ gãanu wasi,
à kun maa durum kue mba yen arufaani,
a tamaa yeni ya sãa dee dee?
A tamaa a gem mɔ Gusunɔn wuswaaɔ?
4 Nɛna kon bɛɛ wisi wunɛ ka wunɛn bɔrɔ be.
5 A wɔllu mɛɛrio, kpa a guru winu laakari ko
nge mɛ nu toma.
6 À n durum kua, taarɛ yerà a Gusunɔ kua.
À n maa wunɛn durum sosimɔ,
mba ya nùn kuammɛ.
7 À n gea mɔ̀, arufaani yerà ya ka nùn naawammɛ.
Mba u waamɔ wunɛn nɔman di.
8 A n yɛ̃ ma wunɛn berusewa wunɛn nuku kõsuru ta koo nɔni sõ.
À n maa gea mɔ̀, tɔnuwa u koo yen arufaani di.

9 Bà n tɔmbu dam dɔremɔ ba ra n weeweenu mɔ̀wa,
kpa ba n somiru kasu.
10 Adama baa ben turo kun bikiamɔ u nɛɛ,
mana Gusunɔ u wãa wi u nùn taka kua,
wi, wi u ra de wɔnwɔndobu ba n nuku dobun womusu mɔ̀ wɔ̃kuru.
11 Wiya u ra maa tɔmbu bwisi kɛ̃
n kere yɛɛgii ka gunɔsugii.
12 Bà n somiru kana Gusunɔ u ku ra wure,
yèn sõ ba tii sue ma ba sãa tɔn kõsobu.
13 Ba ko n kuuki mɔ̀, adama kam sɔɔra mi.
Domi Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u ǹ nɔɔmɔ u sere ben laakari ko.

14 Yoobu, baa mɛ a gerua a nɛɛ,

a ɲ Gusunɔ waamɔ, a n yɛ̃ ma u wunɛn laakari mɔ̀.
N n mɛn na, a tɛmanɔ a nùn swaa daki.
15 Yèn sɔ̃ Gusunɔ u ɲ tɔmbu sɛɛyasiamɔ tɛ̃,
yen sɔ̃na a tamaa u ɲ durum garisi gãanu?
16 N n mɛn na, wunɛn gari yi a gerua kpuro yi sãawa nge wom dirum.
Yi ɲ maa asansi mɔ.

Nge mɛ Gusunɔ u ra ka tɔnu wãarun swaa sɔ̃ɔsi

36

1 Ma Elihu u kpam gerua u nɛɛ,
2 a yɔ̃ro fiiko,
gari gɛɛ maa tie yi kon Gusunɔ gerua.
3 Kon nɛn yɛ̃ɛ bakaru dendi
n ka sɔ̃ɔsi ma nɛn Taka kowo u gem mɔ.
4 A naanɛ koowo ma nɛn gari kun sãa weesu.
Na yɛ̃ sãa sãa ye na gerumɔ.
5 Gusunɔ u sãawa Dam kpurogii.
U ku ra maa goo gɛm.
U dam mɔ kpuron wɔllɔ.
U ku ra win gere kɔsi.
6 U ku ra de tɔn kɔ̃sobu ba n wãa.
Adama u ra wɔnwɔndobu siriewa dee dee.
7 U ku ra gemgibu deri.
U ra bu swĩiwa nge sinambu
kpa ba n bɛɛrɛ mɔ sere ka baadommaɔ.

8 Adama be ba bɔkua ka yɔni,
ba wahala mɔ̀ ye ba kuan sɔ̃,
9 Gusunɔ u ra bu sɔ̃ɔsi ma ba daa kɔ̃sa kua,
ma ba tii sue,
10 kpa u bu kirɔ ko bu ka win gari nɔ,
kpa bu wa bu daa kɔ̃sa duka suuri.
11 Bà n gari yi mɛm nɔɔwa, ma ba tii wɛ̃,
ba koo ben wãaru diwa bɔri yɛndu sɔɔ,
ka nuku dobu sɔɔ sere ka ben gɔɔn tɔ̃rɔ.
12 Adama bà kun yi mɛm nɔɔwɛ,
ba koo bu gowa subaru sɔɔ ka takobi.
13 Tɔn kɔ̃sobu ba ra ka Gusunɔ mɔru sewa.
U n bu bɔkua ka yɔni, ba ku ra nùn suuru kanɛ.
14 Ba koo gbiwa sɛkum aluwaasiru sɔɔ,
kpa bu ko tia ka daa bɛrɛtɛkɛgibu.
15 Adama Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndo faaba kowa ù n wãa nɔni swãaru sɔɔ,
kpa u nùn kirɔ ko ka wahala ye.
16 Yoobu, mɛya u koo nun yara wahalan di,
kpa u de a n bɔri yɛndu mɔ ta n kpã.
Kpa u maa de a n dĩa geenu yiba a n dimɔ.
17 Adama tɛ̃, à n ka tii yinamɔ,
n ɲ maa koorɔ a yari sɛɛyasia bin min di.
18 A ku de mɔru yu nun gawa a ka kɔ̃sa ko.
A kun maa tamaa kaa Gusunɔ kɛ̃ru garu wɛ̃wa
kpa u ku ka nun sɛɛyasia.
19 Wunɛn wura, ɲ kun mɛ wunɛn arumani gaa,
ɲ kun mɛ wunɛn dam,
yen gaa kun kpɛ̃ yu nun yara nɔni swãa ten di.
20 A ku wɔ̃ku te kĩa
tè sɔɔ ba koo tɔmbu go.
21 A n tii sɛ kpa a ku ra kɔ̃sa ko.
Domi wahala ye, ya nun deemawa kpa a wa a ka kɔ̃sa duka suuri.

Gusunɔ turowa u yiiko mɔ kpuron wɔllɔ

22 Yinni Gusunɔ u kpã win dam saabu.
Wara u koo kpĩ u keu sɔ̃ɔsi nge wi.
23 Wara u ra nùn wooda wɛ̃ ye u koo swĩi.
Wara u koo kãku u nɛɛ, kɔ̃sa u mɔ̀.
24 A ku duari a win sɔma wɔlle sua,
yè tɔmbu kpuro ba siara ka womusu.
25 Tɔmbu ba ye waamɔ baa yà n toma.

26 Gusunɔ u kpã sere goo kun kpɛ̃ u win kpãa ten asansi gere.
Mɛya maa win wãarun wɔ̃ɔ ga ɲ garirɔ.
27 U ra nim buri yi yi seemɔ baaman di mɛnnɛwa,
kpa u yi gɔsia guru winu.
28 Kpa guru wii ni, nu de gura yu nɛ,
yu tɔn wɔru so.
29 Wara yɛ̃ nge mɛ guru winu nu ka sĩisinamɔ.
Wara yɛ̃ nge mɛ gura ra ka gbãre.
30 Yoobu, a yɛ̃ ma Gusunɔwa u guru maakinu kua nu ka nùn sikerenɛ.
Ma yam wɔ̃kura wãa nim wɔ̃kun sɔɔwɔ.
31 Ka yebara u ra ka tɔmbu siri.

Kpa u maa ka bu dĩanu wɛ̃ nu n kpã.
32 U guru gbɛ̃ɛ nɛni win nɔmaɔ,
ma u yi sɔ̃ɔsimɔ mi yi koo wɔri.
33 Guru gbãsukunu nu sɔ̃ɔsimɔ ma u wãa.
Mɛya yaa sabenu nu maa yɛ̃ ma u wãa turuku.

37

1 Nà n yeniba kpuro wa, nɛn torora ra karewa
kpa na n diirimɔ.
2 I swaa dakio i Gusunɔn nɔɔ nɔ ge ga kukirimɔ nge gura.
3 Ga nɔɔra baama wɔllɔ.
Ma guru maakinu nu ballimɔ handunian goonu nnɛ sɔɔ.
4 Guru maaki nin biru, Gusunɔn nɔɔ ga ra nɔɔre ka dam
kpa yande guru maaki kpaanu nu sɔ̃ɔsira.
5 U n gbãra, tɔmbu ba ra biti soorewa.
Gãa bakana u kua mi, ni tɔnu kun kpɛ̃ u tubu.

6 U ra guru kpenu sɔ̃ u nɛɛ, nu nɛɛyɔ.
U ra maa guran tii sɔ̃ u nɛɛ, yu nɛɛyɔ ka dam.
7 U ra de tɔmbu kpuro bu ben sɔmburu yɔ̃rasia gura yen sɔ̃,
kpa bu gia ma wiya u ye kpuro mɔ̀.
8 Baa ka gbeeku yɛɛyɔ u ra dewa yi da yi kpuna yin wãa yerɔ.
9 Guru woo bɔkɔ ga ra nɛwa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
kpa pura yu na sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
10 Yinni Gusunɔwa u ra nim wom wure,
kpa mu bɔbia nge guru kperu.

11 Wiya u ra de kakoru ta n wãa guru wiru sɔɔ,
kpa u tu yarinasia ka guru maakinu sannu.
12 U ra tu gɔsiewa nge mɛ u kĩ.
Kpa tu ko nge mɛ u gerua handunia sɔɔ.
13 Ta sãawa nge bokuru te u ra ka tɔmbu sɛɛyasie
ɲ̀ kun mɛ u ka bu win kĩru sɔ̃ɔsi.

14 Yoobu, a yeniba kpuro laakari koowo.
A Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu mɛɛrio a wa.
15 A yɛ̃ nge mɛ Gusunɔ u ra nu dendisinɛ,
kpa u de guru maakinu nu balli guru winu sɔɔ?
16 A yɛ̃ nge mɛ guru winu nu ka bwɛ̃ɛ wɔllɔ?
Wi u yenin bweseru kua, win yɛ̃ru ta yiba mam mam.
17 Woo gà n sweema sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
yam susura ra nun ko, à n wunɛn yãnu doke.
18 Kaa kpĩ a wɔllu tɛria nge wi,
kpa ta n dam mɔ nge digi ye ba kua ka sisu?

19 A sun sɔ̃ɔsio ye n weenɛ su Gusunɔ sɔ̃.
Domi sa ɲ̀ wa ye sa ko nùn wisi bɛsɛn yɛ̃ru sarirun sɔ̃.
20 Tilasiwa bu ka nùn sɔ̃ nà n gari gerua?
Tilasiwa bu ka nùn nɔɔsia ye na gerua?
21 Wee u ra de yam mu tĩra subaru sɔɔ,
kpa guru winu nu n sɔ̃ɔ berua.
Adama u ra de woo gu se gu wɔllu dɛɛrasia.
22 Saa ye sɔɔra yam bururam mu koo na saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
kpa mu n nùn sikerenɛ ka nanum bakam.
23 Sa ɲ̀ kpɛ̃ su Dam kpurogii tubu.
Domi win dam mu kpã.
U ra maa kpuro ko dee dee.
U ku ra wi u gem mɔ dam dɔre.
24 Mɛya u ku ra maa be ba tii mɛɛra bwisigibu garisi gãanu.
Yen sɔ̃na n weenɛ tɔmbu bu nùn nasia.

YINNI GUSUNƆ U GARI SUA

38

1 Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,
2 mban sɔ̃na a dera tɔmbu ba ɲ̀ nɛn himba tubumɔ ka wunɛn wiira gari.
3 Tɛ̃, a sɔɔru koowo,
kpa a yɔ̃ra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.
Kon nun gari bikia, kpa a man yi tubusia.

Yinni Gusunɔ u maa sãa ye ya kun wɛ̃siamɔn Yinni

4 Mana a wãa sanam mɛ na tem kua.
A ye geruo, à n bwisi mɔn na.
5 A yɛ̃ wi u mɛn goonu yi yi?
Wara u nu yĩira ka wɛ̃ɛ.
6 Ma sɔɔra ba mɛn kpɛɛkpɛɛku swĩi.
Wara u mɛn gɔmburun kperu swĩi.
7 Saa ye wɔllun gɔradoba ba dɛsiru karamɔ,
ma n sãare kperin tii yi nuku dobun womu mɔ̀ yam sãre bururu,
8 wara u nim wɔ̃ku kɛnua ka gamboba sanam mɛ ga yarima tem nukurun di.
N ǹ nɛ?
9 Na guru wiru kua gen bekuru,
ma na gu yam wɔ̃kuru wukiri.
10 Na gu wooda wɛ̃ na nɛɛ, gu yɔ̃ro mini.
Ma na gu gamboba ka kɔkɔrɔba dokea.
11 Na gu sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
gu na sere mini, kpa gu yɔ̃ra gu ku sara.
Miniwa gen nim kurenun dam mu koo yɔ̃ra.

12 Saa mìn di a wãa,
a sɔ̃ɔ sɔ̃ɔre u yario bururu,
13 kpa u yarima u da handunian goonu nnɛ sɔɔ,
u nuku kɔ̃surugibu terasia ben kuku yenun di,
14 kpa tem kpuro mu kɔsi nge sɔndu te ba yĩreru doke,
kpa ta n sãa nge wi u yabe buraru sebua?
15 Adama nuku kɔ̃surugibu ba ǹ yam bururam kĩ,
domi mu yinamɔ bu ben kom kɔ̃sum ko.

16 Yoobu, a bɔsum daare sere mi nim wɔ̃kun nɔnu ga wãa?
A daare sere gen temɔ?
17 Ba nun gɔribun wãa yeru sɔ̃ɔsire?
A ten kɔnnɔ waare?
18 A handunian kpãaru laakari koore?
A man sɔ̃ɔwɔ à n ye kpuro yɛ̃.
19 Mana swaa wãa ye ya dɔɔ yam bururam gia.
Mana yam wɔ̃kuru ta ten wãa yeru mɔ.
20 À n yen swɛɛ yɛ̃n na, a ǹ kaa da mi?
21 Kaa n ye kpuro yɛ̃, domi ba nun mara n tɛ.

22 A daare sere mi nim mu ra gɔsie nge kperu?
A wa mi guru kpenu nu ra n wãa?
23 Na nu yiiwa saa gaan sɔ̃,
yè sɔɔ tɔmbu ba koo nuki sankira tabun sɔ̃.
24 A yɛ̃ mìn di yam bururam mu ra nɛ?
A maa yɛ̃ mìn di sɔ̃ɔ yari yerun woo ga ra nɛ?
25 Wara u gura swaa yaba.
Wara u guru maakinu ka guru kukiri-bun swaa yi yi.
26 Wara u ra de gura yu nɛ gbaburɔ, tem mi goo sari,
27 kpa yu tem mi n daa gbere yɛmiasia,
kpa yakasu su kpi.
28 Gura ya tundo mɔ ro?
Wara u kakoru mara.
29 Man diya guru kpenu nu ra yari.
30 Wara u ra nim bɔbiasie wɔllɔ nge kperu,
kpa u nim wɔ̃kun wɔllɔ ko nge kpee bakaru.

31 Kaa kpĩ a wɔllun kperi swaaru bwese bwesека bɔke,
kpa a maa yi kusia?
32 Wuna a ra de wɔllun kperi bwese bwesека yi yari yin saa sɔɔ,
kpa a yin wuunu kpara?
33 A yɛ̃ nge mɛ wɔlla ka sĩisinamɔ?
Kaa kpĩ a ka ten woodaba sɔmburu ko tem sɔɔ?
34 Wuna a ra nɔɔgiru sue a guru wiru soku,
kpa gura yu ka nɛ yu nun so?
35 Wuna a ra guru maakinu koosie?
À n nu koosia, nu ra nɛ wunɛn mi nu nɛɛ, nu sɔɔru kpa,
kpa nu maakinu ko?
36 Wara u tɔnun gɔ̃ruɔ laakari doke.
Wara u tɔnu bwisi wɛ̃.
37 Wara ka win bwisi kpuro,
u koo kpĩ u guru winu gari,
kpa u nu sikasia gura yu nɛ,
38 kpa gura ye, yu yanim gura yu subu,
kpa yu tem kusanu mɔnsina.

Gusunɔ u sãawa yɛɛ kpuron Yinni

39 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,

Yoobu, wuna a ra gbee sunɔ gen dĩanu kasue,
kpa a gen binun gɔ̃ɔru kpeesia
40 sanam mɛ nu kpĩ nin wãa yerɔ nu yaa mara?
41 Wara u ra gunɔ bakeru ten dĩanu wɛ̃
sanam mɛ ten binu nu nɔɔ sue nɛn mi gia,
ɲ̀ kun mɛ, nù n bɔsu nu dĩanu kasu.

39

1 A yɛ̃ saa yè sɔɔ kpee bɛra ya ra yen binu ma?
A ka nɛmun marubu yinnare?
2 A ra nin guran suru gari,
kpa a n yɛ̃ saa ye nu koo ma?
3 Nu ra yiire nu nin binu ma,
kpa nu yari marubun wahalan di.
4 Nin bii ni, nu ra kpɛ̃yɛ nu dam ko yakasɔ,
kpa nu yarina nu nin mɛro deri.
Nu ɲ̀ maa wee mi.

5 Wara u ra de gbeeku kɛtɛku ga n tii mɔ,
goo u kun gu bɔkua.
N ɲ̀ nɛ?
6 Na dera ga wãa tem mi gãanu ku ra kpi,
ka maa tem bɔrugimɔ.
7 Gen baaye ka wuun wɔkinu.
Ga ɲ̀ maa yinni goon gbãsukubu nɔɔmɔ.
8 Ga ra n bɔsuwa guunɔ gu ka gen dim wa.
Yaka bekusa ga ra n kasu.

9 Gbeeku kɛtɛ ya koo wura yu nun sɔmburu kua?
Ya koo wura yu kpuna wunɛn naa gɔ̃ɔwɔ?
10 Kaa ye wɛ̃ɛ doke yu nun sɔmburu kua?
Ya koo wura yu nun tem kusanu kɔsukua wɔwa sɔɔ?
11 Kaa ye naanɛ ko yèn sɔ̃ ya dam bakam mɔ?
Kaa ye wunɛn sɔmburu kpuro nɔmu sɔndia?
12 Kaa naanɛ ko yu nun wunɛn dĩanu gurama
yu ka da doo soo yerɔ?
13 Taataarun kasa ya ra n wã tà n ye dɛrie.
Mɛya yen sansu maa waabu wã.
14 Taataa te, ta ra ten sɛ̃ɛnu sikewa temɔ.
Kpa yani sɛɛri yi nu swĩasia.
15 Ta ra duari ma goo ɲ̀ kun mɛ gbeeku yaa gaa
koo kpĩ yu nu taaku yu kɔsuku.
16 Ta ra n sɛ̃ ka ten binu.
A ɲ̀ kaa n mam tamaa ten bina.
Ta ra ten wahala duari ye ta kua ta ka nu mara.
17 Domi na ɲ̀ tu bwisi kã,
na ɲ̀ maa tu laakari kã.
18 Adama tà n seewa ta duka mɔ̀,
ta ɲ̀ maasɔ ka win duma gara.

19 Wuna a dumi dam wɛ̃?
Wuna a yi sarubasu dokea?
20 Wuna a ra de yi yɔ̃ nge twee?
Yin wura ya ra tɔmbu nandasie,
21 kpa yi n tem bwiyamɔ wɔwa sɔɔ yi n nuku dobu mɔ̀ yin dam saabu.
Yì n tabu durɔbu wa,
yi ra bu tabu wɔriwa ka dam.
22 Yin baaye ka bɛrum.
Yi ɲ̀ gãanu nasie.
Yi ku ra maa biru wure yì n takobi wa.
23 Yin yinnibun sɛ̃ɛ bwãanu ka ben yaasi yi ra n wɔki
kpa yi n ballimɔ yin wɔllɔ.
24 Bà n tabun kɔba so, yi ra n gàri wɔrawa,
kpa yi n tem kɔsukumɔ.
25 Mɛya yì n kɔba ye nua, yi ra n sɔɔru kpeerewa,
kpa yi n tabun woo numiamɔ tonton-den di,
kpa yi n yibɛrɛba ka ben sinambun nɔɔ damgisu nɔɔmɔ.

26 Wuna a ra kasa bwisi kɛ̃ yu ka kɔsɔru da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia?
27 Wuna a ra gunɔ bakeru sɔ̃ tu ka se tu ten sokuru ko guuru wɔllɔ?
28 Kpee baaba sɔɔra ta ra ten wãa yeru ko,
mì gãanu kun kpɛ̃ nu tu mwa.
29 Saa min diya ta ra ten nɔni kɔ̃ tu ka yaa sãkiria.
30 Mi a yaa goru wa, miya a ra maa tu wa.

Yɛma ten binu nu ra nɔ.

Gusunɔ u nɛɛ, Yoobu u wisio

40

1 Yinni Gusunɔ u maa Yoobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wunɛ wi a ka tii yinamɔ
nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin wuswaaɔ,
kaa gari wa a gere?
3 Ma Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
4 wee na ǹ sãa gãanu.
Mba kon kpĩ n nun wisi.
Kon nɔɔ nɛnɛwa n mari.
5 Na gari dabinu gerua kɔ,
na ǹ maa gɛɛ gerumɔ.

Yoobu tamaa u sãa Gusunɔ?

6 Ma Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,
7 a sɔɔru koowo, kpa a yɔ̃ra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.
Kon nun gari bikia kpa a man yi tubusia.
8 Yoobu, kaa kpĩ a man sɔ̃ ma na ǹ gem mɔ?
Kaa man taarɛ wɛ̃, kpa a tii gem wɛ̃?
9 Wunɛn dam mu nɛ Gusunɔgim tura?
Wunɛn nɔɔ ga koo kpĩ gu nɔɔra ka dam nge nɛguu?
10 N n mɛn na, a wunɛn yiiko ka wunɛn bɛɛrɛ sɔ̃ɔsio,
11 kpa a wunɛn mɔru sɔ̃ɔsi,
a be ba tii sue nɔni girari a sura.
12 A bu nɔni mɛniɔ, kpa a bu sekuru doke.
A kɔ̃san kowobu kpeerasio mi ba wãa,
13 kpa a bu sike sannu ba n wãa gɔribun wãa yerɔ,
mi ba ǹ bu wasi.
14 Saa yera nɛ Gusunɔ kon nun wɔlle sua.
Domi wunɛn dam mu nun nasara wɛ̃ɛmɔ.

Kpera

15 Kpera wee, ye na wãaru wɛ̃ nge wunɛ.
Yakasa ya ra di nge naa.
16 Yen dam mu wãawa yen gabu ka yen wasin yaa sɔɔ.
17 Ya ra kpĩ yu yen siru bɔbiasie tu ko nge dãa damgia.
Kpa yen sĩinu nu n sãa nge ni ba tara.
18 Yen kukunu sãa nge sii gan te ta wem mɔ,
ma yen wasin kãasi yi sãa nge sii bokuru.
19 Ya sãawa nɛn taka koora ye ya tɔmbu biti mɔ̀ n kere.
Na ye donnu dokea.
20 Ya ra yen dĩanu wawa guunɔ
mì gbeeku yɛɛ kpuro yi ra mɛnnɛ yi dwee.
21-22 Kpa yu da yu kpuna dãa kiku gagun saarɔ ge ga wuru bakasu mɔ,
ǹ kun mɛ naa yari sɔɔ,
ǹ kun mɛ dãru garun kɔkɔrɔ daru bɔ̃ɔwɔ.
23 Baa daaru tà n nim yiba nge Yuudɛnin daaru,
ya ǹ duka yakurɔ.
Baa ten nim mù n ye wukiri ya ko n kpĩwa mi sɛ̃ɛ.
24 A tamaa ka dama ba koo kpĩ bu ye mwa yà n yam mɛɛra?
Nge a tamaa ka yãakorora ba koo ye mwa bu wɛ̃ru yaba.

Karaku

25 Karaku maa ni.
A gu kɔkɔru sɔrere gen yaraɔ a yarama?
26 Kaa kpĩ a wɛ̃ɛ damgii doke gen wɛ̃rɔ,
kpa a gen baa saburo yaba ka kuura?
27 Ga koo nun suuru kana gu nun gari dori sɔ̃,
28 kpa gu ka nun arukawani bɔke,
gu ko wunɛn yoo sere gu ka gbi?
29 Kaa wura a ka gu dwee nge mɛ ba ra ka gunɔ dwee?
Kaa wura a ge bɔke wunɛn wɔndiaba bu ka dwee?

30 Sɔrɔkɔba ba koo wura bu gu tenkuba dɔre,
kpa bu gen yaa bɔɔri bu dɔra?
31 Kaa kpĩ a gen gɔnan wɔllɔ sɛ̃ɛnu twee,
kpa a gen wiru yaasa sɔku?
32 À n nɛɛ, kaa ka gu sanna,
à n gu baba, a ǹ maa gu babamɔ sia.

41

1 À n gu mara, a ra nuki sankirewa.
Gà n maa yarima, a ra bɛrum soorewa,
kpa a wɔruma à n gu wa.

2 Goo sari wi u koo gari bakaru ko u
gen mɔru seeya.
N n mɛn na, wara u koo yɔ̃ra u nɛ,
Yinni Gusunɔ ma.
3 Waran diba na nɛni, kon bu kɔsia.
Domi ye ya wãa handunia kpuro sɔɔ
ya sãawa nɛgia.

4 Wee na maa kĩ n wure n karaku gen
wasin kãasi,
ka gen dam gari ko,
ka sere maa gen wasin buram.
5 Wara u koo kpĩ u gen gɔna pota.
Wara u koo kpĩ u du gen baa
saburosun baa sɔɔ.
6 Wara u koo kpĩ u gen nɔɔ baaya.
Domi gen donnu nu bɛrum mɔ.
7 Gen birun koko wɔrukisu su sãawa
nge tɛrɛnu.
Ma su swɛɛnɛ mam mam.
8 Su maninɛ, baa woo ga ku ra kpĩ gu
mam kura min di.
9 Su sãawa nge maabu ka wɔnɔ be ba
wãa ba bɔkasinɛ baatum.
Gãanu sari ni nu koo su karana.

10 Gà n sũa n da n sãawa nge dɔ̃ɔ buriya
yi yarimɔ,
kpa gen nɔni yi n sãa nge buruku sɔ̃ɔ
yana.
11 N da n sãawa nge dɔ̃ɔ yari ka dɔ̃ɔ
buriya yi yarimɔ gen nɔɔn di.
12 Kpa n sãare wiisu yarimɔ gen wɛ̃run
di
nge weke te ta gbisimɔ dɔ̃ɔ boko sɔɔ.
13 Gen wɛ̃siaru ta ra n sãawa nge ba dɔ̃ɔ
yabiamɔ,
kpa dɔ̃ɔ yara ya n yarimɔ saa gen nɔɔn
di.
14 Gen dam wãawa gen wĩirɔ.
Be ba ka gu yinna kpuro ba ra n bɛrum
soore.

15 Gen gɔna ya tau.
Gen wasin yaa baasi ya maa sɛ̃kenɛwa
sim sim.
Ya ǹ karanamɔ.
16 Gen woo sɔndu ta bɔɔbuwa nge nɛɛ
mɛro.
17 Gà n seewa be ba dam bo, ba ra
nandewa,
kpa bu yarina.
18 Bà n maa gu wɔri ka takobi,
ǹ kun mɛ ka yaasi ka sɛ̃ɛnu,
ye kpuro ya ra kowa kam.
19 Ga ra sisu garisiwa nge yakasu.
Sii gandu maa nge dãa te ta kɔ̃sa.
20 Bà n ge toba, ga ku ra duka yakure.
Kpurantɛɛrun kpera ra n sãawa nge
yakasu gen mi.
21 Ga ra maa bokuru garisiwa nge
kabaru.
Bà n gu yaasa kɔ̃ɔwa ga ra n ye
yɛ̃ɛmɔwa.

22 Gen nukurun temɔ,
gen gɔnan kokosu sãawa nge sɛ̃ɛnu.
Su sãawa nge naa tebo ge ba ra ka tem
kusanu kɔsuku.
23 Ga ra de nim wɔ̃kun nim mu n
bweebweenu mɔ̀
nge weke tèn nim ba swɛ̃,
kpa mu n yakenu mɔ̀ nge turare ye ba
yɔwa.
24 Mi ga sara kpuro gen yira ya ra
sɔ̃ɔsirewa.
Domi nim mu ra burisinɛwa mu gɔsia
nge seri kpiki.
25 Handunia yeni sɔɔ, gãanu sari ni nu
sãa gen yinni.
Ga ku ra n gãanun bɛrum mɔ.
26 Ga ra yɛɛ kpuro taarewa baa yì n
kpã.
Ga sãawa yɛɛ gɔbi kpuron sunɔ.

Yoobu win kɔmiaru wura

42

1 Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
2 na yɛ̃ ma kaa kpĩ a kpuro ko.
Gãanu kun kpɛ̃ nu wunɛn himba
gɔsia.
3 A gerua a nɛɛ, na dera tɔmbu ba ǹ
wunɛn himba tubumɔ ka nɛn
wiira gari.
Na wura. Na gari gerua yi na ǹ yɛ̃.
Gari yi, yi man kpãaru kere.
4 A man sɔ̃ɔwa a nɛɛ,
n nun swaa dakio kpa a man gari sɔ̃.
Kaa man gari bikia, kpa n nun yi
tubusia.
5 Na raa wunɛn gari nua yi tɔmba
gerumɔ,
adama tɛ̃ na nun wa ka nɔni.
6 Yen sɔ̃na na tii taarɛ wɛ̃
ma na gɔ̃ru gɔsia na tii tua ka torom
wisi nuku sankiranun sɔ̃.

Yinni Gusunɔ u Yoobu domaru kua n kere yellu

7 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka Yoobu gari kua u kpa, yera u Elifasi Temagii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ka wunɛ ka wunɛn bərəba yiru ye məru mɔ̀ too too. Domi i ǹ nɛn gari gerua dee dee nge mɛ nɛn bɔ̃ɔ Yoobu u gerua.
8 Yen sɔ̃, i seewo i naa kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru sua i ka da nɛn bɔ̃ɔ Yoobun mi, i ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko. Kpa u bɛɛ kanaru kua. Kon kana te mwa. Kpa n ku maa bɛɛ kua ye kon daa bɛɛ kua bɛɛn wiira garin sɔ̃. Domi i ǹ nɛn gari gerua dee dee nge mɛ Yoobu u gerua.
9 Yera Elifasi Temagii ka Bilida Suagii ka Sofaa Naamagii ba seewa ba da ba kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa bu ko. Ma Yinni Gusunɔ u Yoobun kanaru mwa.
10 Ye u kana te kua win bərəban sɔ̃ u kpa, yera Yinni Gusunɔ u nùn win yellun wãaru wesia, u nùn ye u raa mən suba yiru wɛ̃.
11 Yoobun wənəbu ka win maabu ka win sesubu ka win yellun bərəba ba nùn beram da ma ba di mi ka wi sannu. Ma ba win wənwəndu wa, ba nùn nukuru yɛmiasia nəni swãa te Yinni Gusunɔ u dera u wan sɔ̃. Yera ben baawure u nùn sii geesun gobi ka taabu wuraguu kã.
12 Gusunɔ u nùn domaru kua win sanam dãakim mɛ sɔɔ n kere win yellun wãaru. Win arumani ye u wa wee, yãanu nərəbun suba wɔkura nnɛ (14.000) ka yooyoosu nərəbun suba nɔɔba tia (6.000) ka naa wuku nərəbun suba yiru (2.000) ka kɛtɛku ninu nərəbu (1.000).
13 Yen biru u maa bii tən durəbu nɔɔba yiru mara ka bii tən kurəbu ita.
14 U win bii wəndia gbiikoo yĩsiru kã Yemima, yiruse maa Kɛsia, itase maa Kerɛni Hapuku.
15 Tem mi kpuro sɔɔ, wəndia goo sari wi u Yoobun bii wəndia be buram tura. U bu tubi wɛ̃ nge mɛ u win bii tən durəbu wɛ̃.
16 Yeniban biru, Yoobu u maa kua wɔ̃ɔ wunaa weeru (140). Ma u win bibu wa ka win debuminun bibu.
17 Yoobu u təkə kua kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ ma u kpuna u gu.

WOMU SI BA GUSUNƆ KUA

Tire teni, ten gari sãawa womu si ba Gusunɔ kua yellun di. Womu sin gasu su sãawa siarabu, gasu kanaru, gasu bu ka torarun suuru kana, gasu bu ka faaba kana Gusunɔn mi, kɔ̃sa gaa yà n bu deema, gasu maa nuku sankiranun sɔ̃.

Yesun tii u womu sin gari gɛɛ sia win sɔ̃ɔsiru sɔɔ. Gisɔ womu si, su kua gãa girinu naanɛ dokeobun sãaru sɔɔ.

Ba womu si bɔnu kuawa suba nɔɔbu. Bɔnu baayere ya domarun gari mɔ yen wii goberɔ.

Tire ten kpunaa

1. Womusun bɔnu gbiikaa, womu 1n di sere womu 41.
2. Womusun bɔnu yiruse, womu 42n di sere womu 72.
3. Womusun bɔnu itase, womu 73n di sere womu 89.
4. Womusun bɔnu nnɛse, womu 90n di sere womu 106.
5. Womusun bɔnu nɔɔbuse, womu 107n di sere womu 150.

WOMUSUN BƆNU GBIIKAA

1

1 Wi u sãa doo nɔɔrugii,
wiya u ku ra tɔn kɔ̃sobun gari nɔ.
Wiya u ku ra durumgibu swĩi.
Wiya u ku ra n wãa ka be ba Gusunɔ atafiiru mɔ̀.
2 Wiya u ra n nuku dobu mɔ̀ Gusunɔn gari sɔɔ sɔ̃ɔ sɔɔ.
Wiya u ra n Gusunɔn gari bwisikumɔ wɔ̃kuru.
Wiya u ra n Gusunɔn gari kĩ saa kpuro.
3 U sãa nge dãa te ta yɔ̃ daarɔ.
Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa kpuro.
Ta ra mawa ten marubun saa sɔɔ.
Tɔnu wi u sãa nge mɛ,
ye u seewa u wɔri kpuro, ya ra koorewa.
4 Adama tɔn kɔ̃so kun doo nɔɔru wasi.
U ǹ sãa nge dãa te.
Yaka gbebusa u ka weenɛ si woo ga ra yarinasie.
5 U ǹ gem wasi Gusunɔ ù n nùn siri.
U ǹ maa kpɛ̃ u n wãa gemgibun wuurɔ.
6 Domi win swaa dɔɔwa kam koo yerɔ.
Adama Yinni Gusunɔwa u gemgibu swaa gbiiye.

2

1-2 Yinni Gusunɔ u goo gɔsa u bandu wɛ̃.
Mban sɔ̃na sinambu ba nùn seesimɔ.
Mban sɔ̃na tem yɛ̃robu ba nùn seesimɔ.
Mban sɔ̃na tem wirugibu ba tabun sɔɔru mɔ̀.
Mban sɔ̃na bwesenu nu arukawani bɔkumɔ.
Mban sɔ̃na tɔmba nɔɔ tia mɔ̀ ba mɔ̀,
3 su ben dam bua, su tii yakia ben yorun di.
4-6 Ba n yɛ̃ ma kama mi,
domi Gusunɔ u bu yɛ̃ɛmɔ.
Yinni u sɔ̃ wɔllɔ u bu yaakoru mɔ̀.
U sunɔ wi u gɔsa swĩi kɔ win guurɔ te ba mɔ̀ Siɔni.
Yen sɔ̃, i n tii sɛ,
kpa u ku bɛɛ sɛɛyasia ka mɔru,
kpa i nanda win mɔru bakan sɔ̃.
7 Sunɔ wi, u nɛɛ, kon kpara ye Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa.
U nɛɛ, gisɔ na kua win bii.
Gisɔ u kua nɛn tundo.
8 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
nà n nùn bwesenu kpuro kana,
u koo man nu wɛ̃.
Nà n nùn handunian goonu nnɛ kana,
u koo man ye wɛ̃.
9 U maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
kon kpĩ n bu kpara nge wi u kparamɔ ka sii bokuru,
kon kpĩ n bu kɔsuku nge weke te ba mɔma.
10 Tɛ̃, bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kpare,
i kirɔ yeni swaa dakio.
Bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kpare, i yɛ̃ru kasuo.
11 I Yinni Gusunɔ sãawɔ ka bɛɛrɛ.
I Yinni Gusunɔ wiru kpĩiyɔ ka nasiaru,
12 kpa u ku raa mɔru ko subaru sɔɔ.
Domi win mɔru yà n seewa, u koo de i kam ko.
Adama doo nɔɔrugiba be ba nùn naanɛ sãa kpuro.

3

1 Dafidin womu geni ga ka kpikiru
yã te u sua win bii Abusalɔmun sɔ̃. Ge
wee.
2 Yinni Gusunɔ, nɛn yibɛrɛba ba dabi.
Be ba man seesi ba dabi.
3 Geema dabira ta gerumɔ,
na ǹ somiru wasi wunɛn min di.
4 Adama nɛ, na nɛɛ,
wuna a ra man ganɛ nge tɛrɛru,
wuna a ra man nasara wɛ̃,
wuna a ra man sekuru yare.
5 Nà n nun nɔɔgiru sue na somiru
kana,
a ra nɛn nɔɔ nɔ wunɛn guurun di mi a
wãa.
6 Nà n kpuna na dweeya wɔ̃ku giriru,
wuna a ra n man kɔ̃su.
Nà n yanda na ra deemɛwa
wuna a man kɔ̃su.
7 Yibɛrɛ dabinu nu man kooro bure,
yibɛrɛ dabinu nu man sikerena,
adama na ǹ ben bɛrum mɔ.
8 Gusunɔ nɛn Yinni, a seewo a man
faaba ko.
A seewo a nɛn yibɛrɛba wiru kɔsuku.
A seewo a ben nɔsu kɔsuku.
9 Wuna a ra tɔnu faaba ko.
A de wunɛn domaru ta n ka wunɛn
tɔmbu wãa.

4

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Gusunɔ, nà n wãa nɔni swãaru sɔɔ,
wuna a ra man somi.
Nà n nun soka, a man wurario.
A nɛn wɔnwɔndu waawo,
a nɛn kanaru nɔɔwɔ,
wunɛ wi a ra man sirie.
3 Bɛɛ tɔmbu, sere saa yerà i ko i n man
wɔmmɔ.
Bɛɛ tɔmbu, sere saa yerà i ko i n kam
gire.
Bɛɛ tɔmbu, sere saa yerà i ko i n weesu
swĩi.
4 I n yɛ̃ ma Gusunɔ u ra tii naanɛgii
gɔsie.
I n yɛ̃ ma Gusunɔ u ra nɛn nɔɔ nɔ.
5 I bwisikuo gɔ̃ruɔ bɛɛn kpin yenɔ kpa
i mari.
I diirio bɛrum sɔ̃ kpa i durum deri.
6 I Yinni Gusunɔ naanɛ dokeo.
I yãkunu koowo ni u bikiamɔ.
7 Tɔn dabira weeweenu mɔ̀ ta mɔ̀,
Gusunɔ, a ka sun bɔri yɛndu naawɔ.
Yinni, a ka sun nɔnu geu mɛɛrio.
8 Adama nɛ, na ra n nuku dobu mɔ
n kere be ba dĩanu yiba.
Na ra n yɛ̃ɛrimɔ n kere be ba tam yiba.
9 Nà n kpuna na ra dweeye ka bɔri
yɛndu,
domi wunɛ turowa a man kɔ̃su, Yinni
Gusunɔ.

5

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio.
Gusunɔ, a nɛn weeweenu nɔɔwɔ.
3 Yinni Gusunɔ, a nɛn wuri swaa
dakio.
Yinni, nɛn sina boko, wuna na
kanamɔ.
4 Yinni Gusunɔ, a ra nɛn kanaru nɔ
bururu.
Yinni Gusunɔ, a ra nɛn nɔɔ nɔ sɔ̃ɔ ù n
yara.
Wee na wunɛn wisibu mara.
5 Yinni Gusunɔ, a ku ra kɔ̃sa kã.
Kɔ̃san kowobu ba ǹ wãa yeru wasi
wunɛn mi.
6 Tii suobu ba ǹ kpɛ̃ bu yɔ̃ra wunɛn mi.
A kɔ̃san kowobu tusa.
7 A tɔn gowobu tusa.
A taki diobu tusa.
A ra wee kowobu kpeerasie.
8 Adama nɛ, wunɛn durom bakam
sɔ̃na
kon kpĩ n da wunɛn sãa yerɔ.
Wunɛn durom bakam sɔ̃na
kon kpĩ n yiira mi a wãa.
Miya kon kpĩ n nun bɛɛrɛ wɛ̃.
Miya kon kpĩ n nun sã.
9 Yinni Gusunɔ, a sãawa bɔrɔkini.
Yinni Gusunɔ, a man swaa sɔ̃ɔsio ye a
kĩ n swĩi.
Yinni Gusunɔ, a nɛn yibɛrɛba sɔ̃ɔsio
ma
wuna a man kpare.
10 Ben gari kun naanɛ mɔ.
Ben yara ya ra n tɔmbu fufu mɔ̀wa.
Kɔ̃sa ben bwisikunu nu ra n naa gire.
Kam koba ben gere ya ra ka nɛ.
11 A bu nɔni sɔ̃ɔwɔ ben taarɛn sɔ̃.
A bu sureo ben tiin yina sɔɔ.
A bu giro wunɛn wuswaan di,
domi ben durum ya kpã.
Ba maa nun seesi.
12-13 Be ba sãa wunɛgibu, kaa de bu
nuku dobu wa.
Kaa de bu katinu kara.
Kaa de bu yɛ̃ɛri. Kaa bu kɔ̃su.

Kaa bu domaru kua.
Kaa bu ganɛ nge tɛrɛru wunɛn kĩrun saabu,
domi ba nun kĩ,
ma ba nun mɛm nɔɔwammɛ.

6

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mərɔku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a ka man məru sãa,
adama na nun kanamɔ,
a ku man gerusi, a ku man sɛɛyasia.
3 A nɛn wɔnwɔndu waawo, a man bɛkio,
domi nɛn wasi kun dam mɔ.
Wee na gɔɔ dɔɔ.
4 Nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ.
Yinni, sere saa yerà kaa man deri mɛ.
Saa yerà kaa man somiru na.
5 A wurama a man faaba ko.
A man wɔro wunɛn durom sɔ̃.
6 Domi wi u gu u ǹ maa wunɛn bwisikunu mɔ̀.
Wi ba sika u ǹ maa kpɛ̃ u nun sã.
7 Yinni Gusunɔ, weeweenu dera na ǹ dam mɔ.
Wɔ̃kuru baatere nɛn nɔni yĩresu ra n kokumɔwa.
Wɔ̃kuru baatere nɛn kpin yera ra n waarewa.
8 Nɛn nɔni mɔsa swĩin sɔ̃.
Yibɛrɛbara ba man yeni kpuro koosia.
9 Bɛɛ be i kɔ̃sa mɔ̀ kpuro, i doonɔ nɛn min di,
domi na faaba kana.
Yinni Gusunɔ u nɛn wuri nua.
10 U nɛn weeweenu nua.
U nɛn kanaru mwa.
11 Yinni Gusunɔ u koo nɛn yibɛrɛba kamia,
kpa bu sekuru wa.
U koo bu gira,
kpa bu biruku yira wura ka sekuru.

7

1 Womu ge Dafidi u kua sanam mɛ u nuki sankire Kusi Bɛnyamɛɛgiin sɔ̃. Ge wee.
2 Gusunɔ nɛn Yinni, wuna na naanɛ sãa.
A man wɔro be ba man naa giren nɔman di.
3 Kpa bu ku raa man mwa bu kasuku nge mɛ gbee sunɔ ga ra yaa kasuku,
goo u kun ye wɔre.
4-5 Gusunɔ, nɛn Yinni, wee ba man taarɛ wɛ̃ɛmɔ ba mɔ̀,
na goo torari,
na nɛn kĩnasi bɔrɔ kɔ̃ɔru kua,
na nɛn yibɛrɛ wɔri,
na win yãnu wɔra ka wɔbia.
Adama nà n yen gaa kuan na ka gem,
6 a de nɛn yibɛrɛ u man sɛ̃re u go.
A de u nɛn goru deri mi.
7 Yinni Gusunɔ, a nɛn yibɛrɛ wɔrio ka mɔru.
Be ba kɔ̃rua, a bu sɛɛyasio ka mɔru.
A de a n wãa nɛn bɔkuɔ.
A de a man siria.
8 Yinni Gusunɔ, wee a sɔ̃ wunɛn sina gɔnaɔ.
A de bwesenu nu mɛnnama mi.
A de a nu siri mi.
9 Yinni Gusunɔ, wuna kaa tɔmbu siri.
A man sirio nge mɛ nɛn dɛɛrara nɛ.
A man nɛn gem wɛ̃ɛyɔ.
10 A de tɔn kɔ̃sobun daa yu nɔru ko,
kpa a de gemgibu bu kuura.
Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii.
Wuna a ra tɔnun gɔ̃run gari wɛ̃ɛri.
11 Wuna a ra man ganɛ nge tɛrɛru.
Wuna a ra bèn gɔ̃ru ga dɛɛre faaba ko.
12 Wunɛ, a ra siriwa dee dee.
Yinni Gusunɔ, a maa sɛ̃.
13 Ka mɛ, tɔn kɔ̃so u ku ra win daa deri.
U ra win takobi nɔɔ dɛrewa.
U ra win tɛndu bɛriwa.
U win sɛ̃u sɔre u yĩisi.
14 U tabu yãa gɔɔginu kua.
Ma u sɛ̃ɛ dɔ̃ɔginu kua.
15 U win sɔmburu seewa.
U kɔ̃sa bwisikumɔ. U weesu wĩimɔ.
16 U suura gba gabun sɔ̃,
adama win tiiwa u koo ye wɔri.
17 Kɔ̃sa ye u raa kua kpuro,
win wirɔwa ya koo wɔri.
Win damgii te u raa dɔramɔ,
win wira ta koo kɔra.
18 Yinni Gusunɔ, kon nun siara,
domi a sãa naanɛgii.
Yinni Wɔrukoo, kon nun tɔma ka womu.

8

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
wunɛn yĩsira kpã handunia kpuro sɔɔ,
na nun tɔmamɔ wunɛn kpãarun sɔ̃
te ta wɔllu gunum kere.

3 Baa bii piiminu ka bii wɛ̃ɛnu nu nun
siaramə ka womusu.
Nin womu si, su kua nge gbãraru.
Ta wunɛn yibɛrɛba ganua,
a ka be ba nun seesimə kamia,
a ka be ba məru kəsiamə kamia.
4 Na wəllun kpãaru mɛɛra te a kua.
Na suru ka kperi wa yi wãa yin ayenə.
5 Ma na bwisika na nɛɛ,
mba tənu u sãa a n sere ka nùn yaaye,
wara ra n tənu a n sere ka nùn
nəərimə.
6 Wee, a nùn taka kua u ka nun
gɛrɛrɛm da.
Wee, a nùn yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ nge sunə.
7-9 Wee, a nùn kua wirugii taka koora
kpuro səə.
Wiya u kpaaku yɛɛ nəma sikerenɛ.
Wiya u gbeeku yɛɛ nəma sikerenɛ.
Wiya u gunəsu nəma sikerenɛ.
Wiya u swɛ̃ɛ nəma sikerenɛ,
ka hunde koniba kpuro nim səə.
10 Gusunə bɛsɛn Yinni, wunɛn yĩsira
kpã
handunia kpuro səə.

9

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ba gu kuawa ka gõru
yãka. Ge wee.
2-3 Yinni Gusunə, kon nun siara ka nɛn
gõru kpuro.
Kon wunɛn səm maamaakigian gari
kpara.
Kon womu ko ka nuku dobu.
Yinni Wərukoo, kon nun təma.
4 Nɛn yibɛrɛba ba nun wa, ba biruku
yira wura.
Nɛn yibɛrɛba ba nun wa, ba wəruka ba
gbisuka.
5 Yinni Gusunə, wunɛ wi a sõ wunɛn
sina gənaə,
a ra siri dee dee.
Wunɛ wi a sõ wunɛn sina gənaə,
a man gem wɛ̃.
6 Yinni Gusunə, a bwese ni nu ǹ nun
yɛ̃ gerusi.
A tən kõsobu kpeerasia.
A ben yĩsa go sere ka baadommaə.
7 Yinni Gusunə, a nɛn yibɛrɛban wusu
kəsuka.
A ben tii kpeerasia mam mam.
Ba ǹ maa bu yaayamə sere ka
baadommaə.
8-9 Yinni Gusunə, a sõ wunɛn sina
gənaə.
Kaa n sãawa sunə sere ka baadommaə.
Wuna a handunia kpare gem səə.
Wuna a təmbu sirimə dee dee.
10 Yinni Gusunə, a sãawa be ba dam
dəremən kõso.
A sãawa be ba kpikiru suan kuku
yeru.
11 Yinni Gusunə, be ba wunɛn yĩsirun
bɛɛrɛ yɛ̃,
ba ra n nun naanɛ sãa.
Be ba nun kasu, a ku ra bu biru kisi.
12 Yinni Gusunə u win sina gəna tɛria
Siənia.
I nùn siaro ka womusu. I win səman
gari kparo.
I de bwesenu kpuro nu yi nə.
13 U ra be ba wuri mə̀ yaaye.
U ra be ba nəni sõəren kanaru nə.
U ra be ba bu dam dəremə sɛɛyasie.
14 Yinni Gusunə, a man durom kuo.
A mɛɛrio wahala ye na mə̀ be ba man
tusan sõ.
A man wəro gəən nəman di,
15 kpa n kpĩ na n wãa Siənin təmbun
suunu səə,
na n takaru mə̀ ye a man kuan sõ,
na n nuku dobu mə̀ faaba ye a man
kuan sõ.
16-17 Wee bwese tukunu nu suura gba
gabun sõ,
ma nin tii nu wəri ye səə.
Nu gabu yina bɛria, ma nin tiin naasu
wəri ye səə.
Tən kõsoba səm kõsunu kua.
Ma ben tii ba nin are wa.
Yinni Gusunə u sõəsi ma u ra siri dee
dee.
18 Wee ye u koo de n koora.
Tən kõsoba koo gbiwa.
Be ba nùn yina ba koo kam ko.
19 Adama u ku ra yãarobu duari.
U ra de wənwəndobu ba n yĩiyəbu mə
wi səə.
20 Yinni Gusunə, a seewo.
A ku de bu nɛɛ, tənuwa u ka nun
kinɛnu mə̀.
A ku de bwese tukunu nu nun atafiiru
ko.
A bu sɛɛyasio nge mɛ n weenɛ,
21 kpa nu bɛrum soora,
nu gia ma nu sãawa tən dirobu.
Yinni Gusunə, a seewo.

10

1 Yinni Gusunɔ, sa nɔni sɔ̃ɔre.
Mban sɔ̃na a ka sun toma.
Mban sɔ̃na a kukua.
2 A mɛɛrio nge mɛ tɔn kɔ̃soba tii sue.
Ba yãarobu nɔni sɔ̃ɔmɔ bɛrum sariru sɔɔ.
Ba bu kɔkirimɔ ba suremɔ ben yina sɔɔ.
3 Tɔn kɔ̃soba woo kanamɔ.
Ye ben gɔ̃ru ga binɛ sãa, yera ba ra kasu.
Bà n ye wa, kpa bu Gusunɔ wɔmɛ bu nùn yaakoru koosi.
4 Ben tii suabu sɔɔ, ba ra nɛɛ,
Gusunɔ sari, u ǹ bikiamɔ ye ba mɔ̀.
5 Ye ba nia sãa, ya ra koorewa.
Ba ǹ kpɛ̃ bu Gusunɔn siribu tubu.
Ba ra ben yibɛrɛba yãatam siewa.
6 Kpa bu tii sɔ̃ bu nɛɛ, ba ǹ wɔrumamɔ pai!
Kɔ̃sa gaa kun bu deemamɔ.
7 Bɔ̃ri ka weesu ka gari kɔ̃siya
yi ra n yiba ben nɔsɔ.
Kɔ̃sa ben yara ya ra n wuuwa.
8 Wuun biruɔra ba ra n kukua.
Miya ba ra n tɔmbu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
Taarɛ sarirugii goo ù n yara,
bu nùn sɛ̃re bu go.
Dam sarirugii ù n yarima,
bu nùn mwa bu go.
9 Ba ra n kukuawa nge gbee sunɔ ge ga yaa mara.
Bà n dam sarirugii mwa ben yina sɔɔ,
kpa bu nùn gawa bu ka doona,
10 kpa bu nùn sɛ̃suku bu go.
Ben dam bakam mu nùn kamia.
11 Ba ra tii sɔ̃wa bu nɛɛ, Gusunɔ kun ben gari mɔ̀.
U ku ra mɛɛri ye ba mɔ̀.
12 Yinni Gusunɔ, a seewo,
a ku be ba nɔni sɔ̃ɔre duari,
a bu somiɔ.
13 Mban sɔ̃na kaa de tɔn kɔ̃sobu bu nun wɔmɛ
bu nɛɛ, a ku ra bu sɛɛyasie.
14 Yinni Gusunɔ, a ra n yɛ̃ nɔni swãa
te tɔmba mɔ handunia sɔɔ.
A ra bu somi. A ra maa gobekuba nɔɔri.
Yen sɔ̃na ba ra nun tii wɛ̃.
15 A tɔn kɔ̃son dam buo,
a nùn win kɔ̃sa kɔsieyo.
Kpa win nuku kɔ̃suru tu kpe mam mam.
16 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa sina boko sere ka baadommaɔ.
Kaa be ba ǹ nun sãamɔ gira wunɛn tem di.
17-18 Yinni Gusunɔ, a kana nini swaa dakio.
Wɔnwɔndo ù n nun kana, a nùn dam kɛ̃ɛyɔ.
Be ba dam dɔremɔ, bà n nun soka, a bu wɔro.
Be ba gobekuba dam dɔremɔ, a bu sirio,
kpa goo u ku maa de ba n win bɛrum mɔ.

11

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ u sãawa nɛn kàrì.
Yen sɔ̃, i ku maa nɛɛ,
n yɔ̃ɔwɔ nge gunɔ n da n kuke guunɔ.
2 Wee tɔn kɔ̃so u win tɛndu bɛri,
u win sɛ̃u sɔri u ka taarɛ sarirugii to yam wɔ̃kuru sɔɔ.
3 Sanam mɛ dunia kpuro sankira,
mba gemgii u koo maa kpĩ u ko.
4 Adama i n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u wãa win sãa yee dɛɛrarɔ,
ma u win sina gɔna swĩi wɔllɔ.
5 U ra tɔn kɔ̃so ka maa tɔn geon daa wɛ̃ɛri,
kpa u n dam diobu tusa.
6 Ben are wee.
U ra bu sɛɛyasie ka dɔ̃ɔ ka sɔ̃ɔ bisu ka woo bɔkɔ.
7 Adama u ra gemgii dam koosie,
domi win tii u sãawa gemgii,
u ra maa daa gea kã.

12

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a na a sun faaba ko.
Wee gemgiba doona.
Naanɛgii goo maa sari handunia sɔɔ.
3 Weesa baawure u ra n win winsim kuammɛ,
u n nùn nɔni wɔ̃kumɔ ka gari dori.
4 Yinni Gusunɔ, a be ba tɔmbu fufu mɔ̀n nɔsu kɔruo.
A be ba gari gerumɔ ka tii suabu marisio.
5 Domi ba gerumɔ ba mɔ̀,
ba ra wa ye ba kĩ ben nɔɔ dobun saabu,
ba gari gerubu yɛ̃,

ba ɲ̀ goon bɛrum mɔ.
6 Adama Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
a wɔnwɔndo be ba dam dɔremɔ waamɔ.
A sãaro be ba weeweenu mɔ̀ waamɔ.
A be ba yãatam siemɔ waamɔ.
Tɛ̃, kaa se a be kpuro faaba ko.
7 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari yi dɛɛrewa.
Yi sãawa nge sii gee si ba sɔwa nɔn nɔɔba yiru.
Yinni Gusunɔ, na yi naanɛ sãa.
8-9 Wee tɔn kɔ̃sobu ba wãa yam kpuro.
Ma tɔmba sankiramɔ ba dɔɔ.
Yinni Gusunɔ, a sun kɔ̃suo.
A sun gbaro ben nɔman di.

13

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, sere domma kaa n man duari.
Sere domma kaa n man wuswaa berue.
3 Sere domma kaa n dera na n bwisikumɔ nɛn gɔ̃ruɔ.
Sere domma kaa n dera na n nuki sankire.
Sere domma kaa n dera nɛn yibɛrɛ u n man taare.
4 Yinni Gusunɔ, a suuru koowo.
A man wisio. A man dam kɛ̃ɛyɔ.
A de nɛn nɔni yi gɛlla.
A ku de n gbi.
5 A ku de nɛn yibɛrɛba bu man kamia,
kpa bu woo kana.
A ku de na n bãarimɔ,
kpa ba n nuku dobu mɔ̀.
6 Na nun naanɛ sãa domi a man kĩ sere ka baadommaɔ.
Na nun naanɛ sãa domi a man gea kua.
Na nun naanɛ sãa domi a man faaba kua.
Yen sɔ̃na na nuku dobu mɔ.
Wuna kon siara ka womusu.

14

(I maa mɛɛrio 53)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
Wee nge mɛ gari bakasu su sãa.
Su ra nɛɛ, Gusunɔ sari.
Su sankire.
Su kom kɔ̃sum mɔ̀.
Sin gagu sari ge ga gea mɔ̀.
2 Yinni Gusunɔ u tɔmbu mɛɛrima saa wɔllun di,
u ka wa goo ù n wãa u bwisi mɔ,
u ka wa goo ù n wãa u nùn sãamɔ.
3 Adama u wa, be kpurowa ba kɔ̃ɔre,
be kpurowa ba sankire,
be kpurowa ba kɔ̃sa mɔ̀.
Baa ben turo kun gea mɔ̀.
4 Ye u wa mɛ, yera u tii bikia u nɛɛ,
kɔ̃san kowo be, ba ɲ̀ yɛ̃ru mɔ?
Wee ba nɛn tɔmbu gbɛnimɔ,
ben goo kun man sãamɔ.
5 Yen sɔ̃, kon de bu diiri gem gem
domi ko na n wãa be ba man mɛm nɔɔwammɛn suunu sɔɔ.
6 Bɛɛ kɔ̃san kowobu, i sãarobun himba sankumɔ,
i bu sekuru dokemɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u bu kɔ̃su.
7 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,
a de faaba kowo goo u yari Siɔnin di
u Isireliba, Yakɔbun bweseru yara dɛsirun di,
kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
À n kua mɛ,
anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

15

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wara koo du wunɛn sãa yerɔ.
Wara ko n wãa guu te a gɔsan mi.
2 Wiya wi u sĩimɔ dee dee, u gea mɔ̀,
u gem gerumɔ win gɔ̃ruɔ,
3 u ku ra goo kɔ̃sa mani,
u ku ra win tɔnusi tore,
u ku ra win beruse wĩ,
4 u ra be ba Gusunɔ nasie bɛɛrɛ wɛ̃,
u ra wi Gusunɔ u yina kam mɛɛri,
u ra win nɔɔ mwɛɛru yibie baa ɲ̀ n mɛren na n nùn sãa,
5 u ku ra tɔmbu gobi nim dokeye,
u ku ra kɛ̃ru mwɛ u ka seeda weesugia di.
Wi u sĩimɔ nge mɛ, u ɲ̀ sokuramɔ pai.

16

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na naanɛ sãa.
Wunɛn miya kon kuku yeru wa.
A man kɔ̃suo.
2 Wuna na sɔ̃mɔ ma a sãa nɛn Yinni.
Wunɛ turowa a ra man gãa geenu wɛ̃.
3 Be ba nun mɛm nɔɔwammɛ tem mɛ sɔɔ, bera ba bɛɛrɛ mɔ.

Be sɔɔra nɛn kĩru kpuro wãa.
4 Adama be ba bũnu sãamɔ, ba tii nuku
sankiranu sosiammɛwa.
Na ɲ ka bu bũu yãkunu mɔ̀.
Na ɲ bũu nin yĩsiru sokumɔ.
5 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man wɛ̃ yèn
bukata na mɔ.
Wuna a maa yɛ̃ ye n koo man deema.
6 Wuna kaa man tubi gea wɛ̃.
Ka gem na nuku dobu mɔ.
7 Yinni Gusunɔ, wuna na siaramɔ yèn
sɔ̃ a ra man bwisi kɛ̃.
Wuna na siaramɔ yèn sɔ̃ a ra man kirɔ
ko baa ka wɔ̃kurɔ.
8 Wuna na ra n mɛɛra baadomma.
Wuna a ra n wãa ka nɛ.
Wuna a ra n man kɔ̃su.
Gãanu kun kpɛ̃ nu man sura.
9 Nɛn nukura do.
Nɛn bwɛ̃ra yɛmia.
Nɛn wasi koo wɛ̃ra bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Domi ko na n ka nun wãa.
A ɲ nɛn hunde derimɔ gɔribun wãa
yerɔ.
A ɲ wuramɔ wunɛn kĩnasin wasi yi
kɔ̃si.
11 Adama kaa man wãarun swaa sɔ̃ɔsi.
Wunɛn miya kon yɛ̃ɛri.
Wunɛn miya kon nuku dobu ko bi bu
ɲ kpeemɔ.

17

1 Dafidin kanaru.
Yinni Gusunɔ, a nɛn weeweenu
nɔɔwɔ,
na kĩwa a man gem wɛ̃.
Yinni Gusunɔ, a swaa tem kpĩiyɔ a nɔ,
wunɛn somira na kĩ.
A nɛn kanaru nɔɔwɔ,
nɛn gɔ̃run diya ta wee.
2 A man sirio,
a yɛ̃ ma na gem mɔ.
3 Wɔ̃kuru, a na nɛn mi,
a wɛ̃ɛra ye na bwisikumɔ,
a wɛ̃ɛra ye na gerumɔ,
adama a ɲ toraru garu wa.
4 A wa ma nɛn daa ya ɲ tia ka gabugia.
Na wunɛn gari mɛm nɔɔwa.
Na ɲ tɔn kɔ̃sobun yira swĩi.
5 Na yɔ̃rawa dim dim wunɛn swaa sɔɔ.
Na ɲ gɛrare yen min di.
6 Tɛ̃, wuna na soku, Yinni Gusunɔ.
A man wisio.
A nɛn gari nɔɔwɔ.
7 A man wunɛn durom bakam sɔ̃ɔsio,
domi a ra be ba nun naanɛ sãa wɔre
ben yibɛrɛban nɔman di.
8 A nɛn laakari koowo
nge mɛ tɔnu u ra n win nɔnin laakari
mɔ.
A man beruo
nge mɛ gua ya ra yen binu bere yen
kasa sɔɔ.
9 Domi tɔn kɔ̃soba man nɔni sɔ̃ɔmɔ,
yibɛrɛba ba man sikerenɛ, ba kĩ bu
man go.
10 Ba nuki sosu ba ɲ wɔnwɔndu mɔ.
Ba gari mɔ̀ ka tii suabu.
11-12 Be wee ba sãa nge gbee sunɔ ge ga
yaa mara gu kasuku.
Ba nɛn yira swĩi.
Ba man naamwɛ ba kooro bure,
ba man nɔni girari bu ka man gaba bu
sura.
13 Yinni Gusunɔ, a seewo a bu wɔri,
a ben dam buo.
A man wɔro ben nɔman di.
A bu goowo ka wunɛn takobi.
14 A ben wãarun dɛ̃ɛbu kawo.
A de bu ben daa kɔ̃sa kpuron are wa,
kpa yi n bu wãasi sere ka ben bibun
bibɔ.
15 Adama nɛ, nà n seewa, kon wunɛn
wuswaa wa yèn sɔ̃ na dɛɛre,
kpa na n nuku dobu yiba.

18

(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 22)

1 Womu ge Dafidi, Yinni Gusunɔn
sɔm kowo u wom kowobun wirugii
kua. Gari yiniwa u Yinni Gusunɔ
sɔ̃ɔwa sanam mɛ u nùn wɔra saa win
yibɛrɛban nɔman di, n mam nɛɛre
Sɔɔlu. U nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn dam.
Wuna na kĩ.
3 A sãawa nge kpee baa yè sɔɔ kon
kuke.
A sãawa nɛn kuku yee naanɛgiru.
Wuna a sãa nɛn Yinni wi u man yakia.
Wuna a sãa nɛn tɛrɛru.
Wunɛn dama mu man wɔra.
Wuna a sãa nɛn kàrì.
4 I ka man Yinni Gusunɔ siaro.
Nà n nùn nɔɔgiru sue na faaba kana,
u ra man wɔrewa nɛn yibɛrɛban
nɔman di.
5 Gɔɔ raa man bɔkua,
u ka man doonɔ nge nim tori baka.
6 Gɔribun wãa yera man tɛ̃kua,
gɔɔ man taa bɛrie.

7 Ma na nɔɔgiru sua nɛn nuku
sankiraru sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka.
Ma u nɛn nɔɔ nua saa win wãa yerun
di.
Mɛya maa nɛn weeweenu wɔri win
swasɔ.
8 Tem mu yĩira, ma guunu diira,
yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u mɔru bɛsira.
9 Ma win mɔru seewa nge wiisu,
ma ya yabura nge dɔ̃ɔ yara,
ma ya yarimɔ win nɔɔn di nge dɔ̃ɔ
buri.
10 U dera wɔlla ka tem dɛbɛ dɛbɛ kua,
ma u sarama u guru wii bakaru
taakumɔ.
11 U wɔllun kɔ̃so goo sɔni nge duma.
Ma u bɛllimɔ woo sɔɔ.
12 U kukua yam wɔ̃kuru sɔɔ,
ma guru wii sinumginu nùn wukiri.
13 Win wuswaaɔ yam bururam mu
wãa.
Min diya gura nɛmɔ ka guru kpenu ka
dɔ̃ɔ buri.
14 Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru
gbãsukubu.
Ma guru kpenu nɛɛramɔ ka dɔ̃ɔ buri.
15 U nɛn yibɛrɛba yarinasia ka guru
kpenu ni nu sãa nge sɛ̃ɛnu.
U bu gira baama ka guru maakinu.
16 U wɛ̃ru wura, yibɛrɛba ba nanda.
Ma guru woo bakɔ ga daanu gberasia.
Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sɔ̃ɔsira.
17 Ma u win nɔmu dɛmiama wɔllun di
u man nɛnua u yara nim bwee
bakarun di.
18 U man wɔra yibɛrɛban nɔman di.
Yibɛrɛ be, ba man dam kere,
ma ba man tusa.
19 Yibɛrɛ be, ba man wɔriwa nɔni
swãarun saa sɔɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u kua nɛn tãsi
yeru.
20 U man wɔra ben nɔman di,
na n ka tii mɔ,
domi u man kĩ.
21 U man domaru kua yèn sɔ̃ na dɛɛre.
U man domaru kua yèn sɔ̃ na gem swĩi.
22 Na win wooda mɛm nɔɔwa.
Na ɲ nùn seesi.
23 Na win wooda kpuro swĩi.
Na ɲ win gere yinɛ.
24 Na nɛn tii nɛnua
kpa n ku ra ka durum ko.
Na sãawa dee dee win wuswaaɔ.
25 Yen sɔ̃na u man kɔsia nge mɛ nɛn daa
gea nɛ.
U man kɔsia nge mɛ nɛn gɔ̃ru ga
dɛɛram nɛ.
26 Sà n sãa naanɛgibu, kaa n sun
sãawɛwa naanɛgii.
Sà n sãa gemgibu, kaa n sun sãawɛwa
gemgii.
27 Sà n sãa dɛɛrobu, kaa n sun sãawɛwa
dɛɛro.
Sà n maa sãa keetagibu, kaa n sun
sãawɛwa keetagii.
28 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa a ra tɔn
be ba tii kawe faaba ko.
Wunɛn tiiwa a ra be ba tii sue kawe.
29 Yinni Gusunɔ, a sãawa nɛn fitila.
A ra man yam bururasie.
30 A ra man dam kɛ̃ n ka kpĩ n yibɛrɛ
be ba tabu yãnu mɔ wɔri,
kpa n yɔ̃ n ben gbãraru sure.
31 Ye Yinni Gusunɔ u mɔ̀, ya ra n
dɛndewa.
Bwisi geeya u ra tɔnu kɛ̃.
U sãawa be ba nùn naanɛ sãan tɛrɛru.
32 Gusunɔ turowa u wãa.
Wi turowa u sãa bɛsɛn Yinni.
Wi turowa u koo sun kɔ̃su.
33 Wiya u ra man dam kɛ̃.
Wiya u ra man swaa gea sure,
34 kpa u de nɛn naasu su n sãu nge
nɛmu,
na n ka yɔ̃ dim dim guuru wɔllɔ.
35 Wiya u ra man tabu sɔ̃ɔsi.
Wiya u ra man dam kɛ̃ n ka tɛndu gawa
te ta bɔ.
36 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba
ko nge tɛrɛru.
Wuna a ra man bere ka wunɛn dam
bakam.
Wunɛn durom saabuwa na ka kua
damgii.
37 Nà n duka mɔ̀, a ra de na n sãu.
Nà n duka mɔ̀, na ku ra maa sokure.
38 Nà n nɛn yibɛrɛba naa gire,
wuna a ra de n bu naamwɛ.
Wuna a ku ra de n gɔsirama
na kun bu kpeerasie.
39 Na ra bu suririwa temɔ n kɔsuku
kpa bu kpana bu se.
40 Yinni, wuna a ra man dam kɛ̃ n ka
tabu ko.
Wuna a ra man nasara wɛ̃ nɛn
yibɛrɛban wɔllɔ.
41 Wuna a ra de nɛn yibɛrɛba bu man
biru kisi.

Wuna a ra de n be ba man tusa
kpeerasia.
42-43 Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge
tua.
Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge
pətəkɔ.
Yinni Gusunɔ, bà n nɔɔgiru sua ba
faaba kana,
a ku bu faaba ko.
Bà n somiru kana, a ku bu wisi.
44 Yinni Gusunɔ, wuna a man wɔra
be ba man seesin nɔman di.
Wuna a man kua bwese tukunun
wirugii.
Wuna a dera ba man yoru diiyammɛ.
45 Bà n yande nɛn gari nua, ba ra n man
mɛm nɔɔwammɛwa.
Bà n man wa, ba ra n man sãamɔwa.
46 Bà n man wa, ba ra nandewa.
Bà n man wa, ba ra yarimɛwa ben
kuku yerun di ba n diirimɔ.
47 Yinni Gusunɔ u wãa.
I nùn siaro. Wiya u sãa nge kperu mi
na ra kuke.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ. Wiya u man faaba
kua.
48 Wiya u ra man mɔru kɔsie nɛn
yibɛrɛban mi.
Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.
49 Wiya u ra de n kisira yibɛrɛban
nɔman di.
Yinni, a man wɔlle sua ben wuswaaɔ.
Wuna a man faaba kua tɔn kɔ̃sobun
nɔman di.
50 Yen sɔ̃na kon womusu ko ka wunɛn
yĩsiru.
Wuna kon siara bwesenun suunu sɔɔ.
51 Yinni Gusunɔ, a man gɔsa a kua
sunɔ.
Wuna a man nasara baka wɛ̃.
Na yɛ̃ ma kaa n nɛ Dafidi durom
sɔ̃ɔsimɔ
nɛ ka nɛn bweseru sere ka
baadommaɔ.

19

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.
2 Wɔllu ka kperi yi Gusunɔn yiiko
sɔ̃ɔsimɔ.
Sɔ̃ɔ ka suru ba Gusunɔn bɛɛrɛ sɔ̃ɔsimɔ.
Ka win nɔma u saaba yi yi.
3 Tɔ̃ru baatere ta ten seeda dimɔ.
Wɔ̃kuru baatere ta ten areru dimɔ.
4 Adama n ǹ ka nɔɔ gagu,
n ǹ ka gari gɛɛ,
n ǹ ka barum gam.
5 Ka mɛ, ba yiiko yen seeda nɔɔmɔ
handunia kpuro sɔɔ.
Ba ye mɛɛra handunian goonu nnɛ sɔɔ.
A sɔ̃ɔ mɛɛrio.
Wɔllu miya Gusunɔ u nùn wãa yeru
kua.
6 U n yara u ra n sãawa nge kurɔ kpaon
durɔ.
U n sĩimɔ u ra n sãawa nge tabu durɔ.
7 U ra yariwa wɔllun bee tia,
kpa u du bera giɔ.
U n sĩimɔ, gãanu sari ni nu koo win
yam susuru suuri.

8 Yinni Gusunɔn gari yi yiba.
Yi ra tɔnu wãaru ka dam wɛ̃.
Yinni Gusunɔn nɔɔn gari yi naanɛ mɔ.
Yi ra yɛ̃ru sarirugii bwisi kɛ̃.
9 Yinni Gusunɔn gere ya dɛnde.
Ya ra tɔnu nuku dobu wɛ̃.
Yinni Gusunɔn sɔ̃ɔsiru ta dɛɛre.
Ta ra tɔnu yam waasie.
10 Yinni Gusunɔn sãaru ta sãa gem.
Ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ye Yinni Gusunɔ u yi, ya sãawa dee
dee,
ya ra tɔmbu kpuro siriwa.
11 Domi win gari yi wura gea kere.
Win gere ya tim gɔm dobu kere.
12 Nà n win gari yi swĩi,
yi ra man kirɔ ko.
Nà n win woodaba mɛm nɔɔwa,
na ra yen arufaani wa.
13 Ka yen de kpuro tɔnu koo kpĩ u win
toranu kpuro tubu?
Yinni Gusunɔ, a man dɛɛrasio nɛn tora
ni na ǹ tuban di.
14 A ku maa de n durum ko ka
degangam.
A ku de yu man dɔɔrɛ ko,
kpa na n durum bakan taarɛ mɔ.
Adama a de na n dɛɛre.
15 Yinni Gusunɔ, a de a n sãa nɛn kuku
yeru.
Yinni Gusunɔ, a man faaba koowo du-
rum kpuron di.
A de nɛn gari yi nun wɛ̃re.
A de nɛn bwisikunu nu nun wɛ̃re.

20

1 Kana te wom kowobun wirugii u
kua Dafidin sɔ̃.
2 Gusunɔ, Yakɔbun Yinni, a sina boko
swaa dakio sanam mɛ u kanaru
mɔ̀.

A nùn kɔ̃suo sanam mɛ u wãa nɔni
swãaru sɔɔ.
3 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a wãa wunɛn
sãa yee dɛɛrarɔ te ta wãa Siɔniɔ,
a sina boko somima, kpa a n yɔ̃ win
biruɔ.
4 A win kɛ̃nu kpuro yaayo,
kpa a win yãkunu kpuro mwa.
5 A nùn wɛ̃ɛyɔ ye win gɔ̃ru ga kĩ kpuro,
kpa a de win himba kpuro yu koora.
6 A de ye u nun bikia kpuro yu koora,
kpa bɛsɛ kpuro su yɛ̃ɛri sina bokon
nasaran sɔ̃,
kpa su wunɛn yĩsiru wɔlle sua.
7 Tɛ̃, na yɛ̃ ma wuna a sina boko gɔsa,
a ra maa nùn somi.
Wuna a ra win kanaru nɔ saa wɔllun
di,
kpa a nùn nasara wɛ̃ ka wunɛn dam
bakam.
8 Gaba ben tabu kɛkɛba ka ben dumi
naanɛ sãa,
adama bɛsɛ, wunɛ Yinni Gusunɔwa sa
naanɛ sãa.
9 A de tɔn be, bu dam bia bu wɔruku,
adama a sun dam sosio bɛsɛ, su ka yɔ̃ra
dim dim.
10 Yinni Gusunɔ, a bɛsɛn nɔɔ nɔɔwɔ
sanam mɛ sa nun soku.
A sina boko somiɔ.

21

1 Womu ge wom kowobun wirugii
u kua Dafidin sɔ̃.
2 Yinni Gusunɔ, sina boko u nuku
dobu mɔ wunɛn dam sɔ̃.
U ra yɛ̃ɛri wunɛn somirun sɔ̃.
3 Domi a nùn wɛ̃ ye win gɔ̃ru ga kĩ.
A ǹ nùn yinari ye u nun bikia.
4 Wee, a ka nùn doma geeru naawa.
A nùn furɔ wuraguu dokea a kua sina
boko.
5 U nun bikia a win wãaru dakaa
daasia,
ma a tu dakaa daasia n ka tɛ.
6 Wunɛn somirun saabuwa win bɛɛrɛ
ya ka kpɛ̃a.
Wunɛn faaban saabuwa u ka girima
baka wa.
7 Wunɛn domara ko n wãa ka wi sere
ka baadommaɔ.
A ra n wãa ka wi baadomma,
kpa u n nuku dobu mɔ.
8 Yinni Wɔrukoo, sina boko u nun
naanɛ sãa.
Wunɛn durom saabu a ǹ derimɔ u
sokura.
9-10 Sina boko, dɔma te kaa tii sɔ̃ɔsi,
kaa wunɛn yibɛrɛba nɔma turi,
kaa be ba nun tusa nɔma turi,
kaa bu doke dɔ̃ɔ bwee bakaru sɔɔ.
Yinni Gusunɔn mɔru ya sãawa nge dɔ̃ɔ
boko.
Dɔ̃ɔ wi, u koo bu mwa.
11 Kaa de ben bibu bu gbi.
Kaa de ben bweseru tu nɔru ko
handunia yeni sɔɔ.
12 Bà n nɔɔ tia kua bu ka nun kɔ̃sa kua,
ya ǹ koorɔ.
13 A wunɛn tɛndu bɛrio a bu twee.
Ba koo nun biru kisi.
14 Yinni Gusunɔ, a seewo.
Sa ko nun womu kua wunɛn dam sɔ̃.
Sa ko nun tɔma wunɛn yiikon sɔ̃.
Yinni Gusunɔ, a seewo.

22

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua. U nɛɛ,
2 Gusunɔ, nɛn Yinni, mba n kua a ka
man deri.
Mban sɔ̃na a ǹ man swaa daki
sanam mɛ na nun weeweenu
koosimɔ.
Mban sɔ̃na a ǹ man faaba kue.
3 Mban sɔ̃na a ku ra man wurari
sanam mɛ na nun soka sɔ̃ɔ sɔɔ.
Mban sɔ̃na a ku ra man wisi
sanam mɛ na nun kana wɔ̃kuru.
4 Wuna a sere sãa Dɛɛro, a sɔ̃ wunɛn
sina kitarɔ.
Isireliba ba nun tɔmamɔ.
5 Wuna bɛsɛn sikadoba ba naanɛ kua,
ma a bu yakia.
6 Ba nun somiru kana, ma a bu faaba
kua.
Ba nun naanɛ kua, ma a bu sekuru
yara.
7 Adama nɛ, na maa sãawa tɔnu mi?
Aawo, na sãawa nge kɔkɔbu.
Ma tɔmba man yaakoru mɔ̀,
ba man gɛma.
8 Be ba man wa kpuro,
ba ra n man yɛ̃ɛmɔwa,
ba n man nɔɔ swiikinu mɔ̀,
ba n wii gimanu koosimɔ, ba n mɔ̀,
9 na nɛn tii Gusunɔ nɔmu sɔndia.
Mban sɔ̃na u ǹ man faaba kue.
U n man kĩn na, mban sɔ̃na u ǹ man
yakie.
10 Adama Yinni Gusunɔ, wuna a man
yara nɛn mɛron nukurun di.

Wuna a man bwɛ̃ɛ dora wɛ̃ ye na nɛn
mɛron bom nɔrumɔ.
11 Wuna a man kɔ̃su saa mìn di ba man
mara.
Wuna a sãa nɛn Yinni saa nɛn mɛron
nukurun di.
12 A ku ka man tonda,
domi nɔni swãara man turuku
koosima.
Goo maa sari wi u koo man somi.
13 Yibɛrɛ dabinu nu man sikerenɛ
nge naa kinɛ ni nu gɔbu.
Ba man kooro bure nge Basanin kɛtɛ
gɔbi.
14 Ba man kukirisimɔ
nge gbee sunɔ ge ga yaa kasu.
15 Nɛn dam mu doona
nge nim mɛ mu yari yani sɛɛri sɔɔ.
Nɛn kukunun gbin gbinka kpuro
sɔsikiana.
Nɛn mwia doona nge gum mɛ mu
yanda.
16 Nɛn gɔ̃ru ga gbera nge sɔndu,
ma nɛn yara ya nɛn daro mani.
Na kpĩ yanim sɔɔ nge goru.
17 Domi yibɛrɛ dabina nu man kooro
bure baama
nge gbeeku bɔ̃nu.
Ba nɛn nɔma ka nɛn naasu yabura.
18 Na woore sere nɛn kukunu kpuro
nu sɔ̃ɔsire.
Tɔmbu ba man mɛɛra ba nɔɔ yaare.
19 Ba nɛn yãnu bɔnu mɔ̀ ben tii tiinɛ
sɔɔ.
Ma ba nɛn yabe bakaru tɛtɛ toosimɔ.
20 Wunɛ Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn
dam.
A kun ka man tonde mɛ.
A na fuuku a man faaba ko.
21 A man wɔro yibɛrɛban takobin di.
Ba dam mɔ nge gbeeku bɔ̃nu.
A nɛn wãaru wɔro ben nɔman di.
22 Ba man wɔrimɔ nge gbee sinansu.
Ba man kooro buremɔ nge kɛtɛ
gbeekinu.
23 Kon nɛgibu kpuro wunɛn gari sɔ̃.
Kon nun siara mi ba mɛnnɛ.
24 Yakɔbun bweseru, bɛɛ be i Yinni
Gusunɔ nasie,
i nùn siaro.
Bɛɛ Isiriliba, Yakɔbun bweseru, i nùn
tɔmɔ.
Bɛɛ Isiriliba, i nùn sãawɔ.
25 Domi u ku ra nɔni swãarugiin
wahala yaakoru ko.
U ku ra maa ye atafiiru ko.
U ku ra nùn biru kisi.
U ra win sokuru wurewa.
26 Kon nun siara sanam mɛ be ba nun
nasie ba mɛnnɛ.
Kon nɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ben
baawuren wuswaaɔ.
27 Sãarobu ba koo di bu debu.
Be ba Yinni Gusunɔ kasu, bera ba koo
nùn siara.
Kpa ben hunde yu dakaa da.
28 Handunian goonu nnɛn tɔmbu ba
koo Yinni Gusunɔ yaaya
kpa bu gɔsirama win mi.
Bwesenu kpuro nu koo yiira win
wuswaaɔ.
29 Domi Yinni Gusunɔwa u sãa sunɔ.
U bandu dii bwesenu kpuron wɔllɔ.
30 Baa handunian damgibu ba koo nùn
kpuna.
Tɔmbu kpurowa ba koo nùn yiira.
31-32 Be ba koo marura, ba koo bu
Yinni Gusunɔn gari sɔ̃.
Be ba ǹ gina nɛ dunia sɔɔ, ba koo win
gari kpara,
kpa bu ben bibu sɔ̃ ye u win tɔmbu
kua,
kpa be kpuro bu nùn sã.

23

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ wuna a sãa nɛn kparo,
na sãawa nge wunɛn yãaru.
Na ǹ gãanu bie.
2 Wuna a ra ka man de mi yaka bekusu
wãa.
Wuna a ra ka man de mi nim mu
maari.
Kpa a man wɛ̃rasia mi.
3 A ra de nɛn dam mu wurama,
a ra man sure swaa gea sɔɔ,
wunɛn yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃.
4 Nà n sĩimɔ yam wɔ̃ku bakaru sɔɔ,
na ǹ kɔ̃sa nasie,
yèn sɔ̃, a ka man wãa.
Wunɛn dɛka ya ra man kpare.
Wunɛn bokura ta ra man gbare.
Yeniwa ya ra man dam kɛ̃.
5 Yinni, baa yibɛrɛba bà n man sik-
erenɛ,
a ra man dam koosie ka bɛɛrɛ,
a turare gumgia wisi nɛn wirɔ,
a dĩa bwese bweseka yi nɛn wuswaaɔ,
a nɛn nɔra yibia pɛrɛrɛ.
6 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma tɔ̃ɔ baatere
kaa man tɔn geeru sɔ̃ɔsi nɛn wãaru sɔɔ.

Tɔ̃ɔ baatere kaa man gea kua nɛn
wãaru sɔɔ.
Kpa na n wãa wunɛn mi sere ka nɛn
gɔɔwɔ.

24

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna a tem mɔ ka ye ya
wãa mɛ sɔɔ.
Wuna a handunia mɔ ka yen hunde
koniba kpuro.
2 Wuna a tem kpɛɛkpɛɛku swĩi nim
wɔ̃ku sɔɔ.
Wuna a mu bɔnu kua ka daanu.
3 Wara u koo kpĩ u yɔ wunɛn guurɔ
mi wunɛn wãa yee dɛɛrara wãa.
4 Wi u koo yɔ mi,
wiya wìn gɔ̃ru ga dɛɛre.
Wiya wìn nɔma ya sãre.
Wiya wi u ku ra weesu swĩi.
Wiya wi u ku ra bɔ̃re u ka tɔnu nɔni
wɔ̃ke.
5-6 Wiya wi u wunɛ Gusunɔ, Yakɔbun
Yinni soku.
Wi u sãa nge mɛ,
wiya kaa domaru kua.
Wiya kaa faaba ko.
Wiya kaa gem wɛ̃.
7 Bɛɛ wuun kɔ̃sobu, i kɔnnɔ gunum
sosio.
I Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ
kɛniɔ.
I de sina boko bɛɛrɛgii u du.
8 Wara u sãa sina boko wi.
Yinni Gusunɔwa.
U dam mɔ, u yiiko mɔ,
u sãawa tabu durɔ damgii.
9 Bɛɛ wuun kɔ̃sobu, i kɔnnɔ gunum
sosio.
I Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ
kɛniɔ.
I de sina boko bɛɛrɛgii u du.
10 Wara u sãa sina boko wi.
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa.
Wiya sina boko bɛɛrɛgii.

25

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na soku.
Wee na yiire na nun kanamɔ.
2 Na nun naanɛ sãa.
A ku de n sekuru wa.
A ku de nɛn yibɛrɛba bu man yɛ̃ɛ.
3 Be ba nun naanɛ sãa ba ɲ sekuru
wasi,
adama be ba ɲ ka nun yɔ̃, ba koo
sekuru wa.
4 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,
a man wunɛn swaa sɔ̃ɔsio.
A man sɔ̃ɔsio nge mɛ kon sĩ ye sɔɔ.
5 Nɛn Faaba kowo, a man kparo gem
swaa sɔɔ.
A man keu koowo.
Domi wuna na naanɛ sãa baadomma.
6 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,
a wunɛn durom ka wunɛn wɔnwɔndu
yaayo,
ye a man sɔ̃ɔsi yellun di.
7 A ku maa yaaya durum ye na kua nɛn
aluwaasiru sɔɔ.
A ku nɛn mɛm nɔɔbu sariru mɛɛri.
A man yaayo wunɛn wɔnwɔndu ka
wunɛn tɔn geerun sɔ̃.
8 Yinni Gusunɔ, a sãawa tɔn geo.
A maa sãawa gemgii.
A ra durumgii swaa gea sɔ̃ɔsi.
9 A ra be ba tii kawe swaa gea sɔ̃ɔsi,
kpa a bu kpara ye sɔɔ.
10 Domi be ba wunɛn arukawani nɛni,
ma ba wunɛn woodaba swĩi,
a bu kĩ, a maa sãa naanɛgii ben mi.
11 Yinni, wunɛn yĩsirun sɔ̃,
a nɛn durum wɔko domi ya kpã.
12 Na yɛ̃ ma wi u nun nasie,
wiya a ra swaa sɔ̃ɔsi ye u koo kpe.
13 Wiya u ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Win bwesera ta koo tem mɛ tubi di.
14 Yinni Gusunɔ, wi u nun nasie,
wiya a ra wunɛn asiri sɔ̃.
Wiya a ra wunɛn arukawanin
woodaba giasie.
15 Na yɛ̃ ma wuna a ra nɛn naasu yare
saa yinan di.
Yen sɔ̃na ko na n nun mɛɛra
baadomma.
16 Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu
waawo.
Wee, ba man deri, na wãa nuku
sankiranu sɔɔ.
17 A man tu wunɔ.
A man yaro nɔni swãarun di.
18 A nɛn wahala mɛɛrio.
Wee, na wɔnwɔndu soore.
A nɛn durum wɔko.
19 A mɛɛrio nge mɛ nɛn yibɛrɛba ba
dabi,
ba man tusa ba kɔ̃rua.
20 A man wɔro, a man kɔ̃suo.
A ku de n sekuru wa domi na kukua
wunɛn mi.
21 A man somiɔ na n ka dɛɛre.

A man somiɔ na n ka wãa gem sɔɔ.
Wuna na naanɛ sãa,
kaa man kɔ̃su.
22 Gusunɔ, a wunɛn tɔmbu Isireliba
yaro ben nɔni swãaru kpuron
di.

26

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na naanɛ sãa
mam mam.
Na sĩimɔwa dee dee wunɛn woodaba
sɔɔ.
A man gem wɛ̃ɛyɔ.
2 A nɛn bwisikunu ka nɛn bwɛ̃ra sirio.
A man wɛ̃ɛrio kpa a man gia.
3 Domi wunɛn kĩra na nɔni girari.
Ma na sĩimɔ wunɛn durom sɔɔ.
4 Yen sɔ̃na na ku ra ka tɔn kɔ̃sobu sinɛ.
Mɛya na ku ra maa ka murafitiba sĩ.
5 Na kɔ̃san kowobu tusa.
Na ku ra ka bu sinɛ.
6 Na ra nɛn nɔma niɛwa n ka sɔ̃ɔsi ma
na ǹ taarɛ mɔ.
Na ra de n nun sã na n wunɛn yãku
yeru sikerenamɔ,
7 na n nun siaramɔ,
na n wunɛn sɔm maamaakiginun gari
kparamɔ.
8 Na ra kã n da wunɛn sãa yerɔ
domi miya a ra n wãa wunɛn yiikon
girima sɔɔ.
9 Yinni Gusunɔ, a ku de n gbi ka du-
rumgibu sannu.
A ku de n kam ko ka be ba tɔmbun yɛm
yarimɔ sannu.
10 A ku man siri ka be ba daa kɔ̃sa mɔ̀
sannu.
A ku man siri ka be ba ra nɔm biran
kɛ̃nu mwɛ sannu.
11 Na sĩimɔwa dee dee wunɛn
woodaba sɔɔ.
Yinni Gusunɔ, a man durom kuo, a
man faaba koowo.
12 Na yɔ̃wa dim dim swaa gea sɔɔ.
Yen sɔ̃na kon nun siara mi wunɛn
tɔmba mɛnnɛ.

27

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔwa u ra nɛn swaa yam
bururasie,
u man faaba mɔ̀.
Na ǹ goon bɛrum mɔ.
Yinni Gusunɔ u sãawa nɛn kuku yeru.
Na ǹ gãanun bɛrum mɔ.
2 Nɛn yibɛrɛba bà n man wɔrima bu ka
man go,
ba ǹ man wasi.
Kɔ̃san kowobu bà n man susima bu ka
man nɔni sɔ̃,
gãanu kun man mɔ̀.
Be kpurowa ba koo wɔruku.
3 Nɛn yibɛrɛba bà n man sikerena ba
man tabu wɔrima,
nɛn tororа kun karamɔ.
Gusunɔwa ko na n naanɛ sãa.
4 Gãa teena na Gusunɔ kanamɔ ni nu
man nɛni gem gem.
Niya, na n wãa ka wi, win wãa yerɔ
nɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
Kpa n win durom denda
kpa na n nùn sãamɔ.
5 Domi u koo man bere win wãa yerɔ
nɔni swãarun sanam,
kpa u ka man da kperu wɔllɔ mi goo
kun man naa turi.
6 Yen sɔ̃na kon kpĩ n nɛn yibɛrɛba yɛ̃ɛ
be ba ka man sikerenɛ.
Kon da Yinni Gusunɔn wãa yee
dɛɛraru mi,
kpa n nùn yãkunu kua,
kpa n nùn siara ka womusu.
7 Yinni Gusunɔ, na nun soku.
A nɛn nɔɔ nɔɔwɔ.
A nɛn wɔnwɔndu waawo.
A man wurario.
8 Wuna a nɛɛ, bu nun sãawɔ.
Wee, na nun sãamɔ.
9 Na sãawa wunɛn sɔmɔ.
A ku man biru kisi.
A ku man gira ka mɔru.
Wuna a ra man somi.
A ku man deri.
Gusunɔ nɛn Faaba kowo,
a ku man yina.
10 Na yɛ̃ ma baa nɛn tundo ka nɛn mɛro
bà n man yina,
wunɛ Yinni Gusunɔ, kaa man mwa.
11 Yinni Gusunɔ, a man wunɛn swaa
sɔ̃ɔsio
kpa a de n sĩ dee dee ye sɔɔ,
domi nɛn yibɛrɛba ba dabi.
12 A ku man bɛri yibɛrɛban nɔmaɔ.
A ku de bu man kua ye na ǹ kĩ.
Domi seeda dio weesugibu ba man
seesimɔ,
be, be ba dam dɔrebun wasikiranu
mɔ̀.
13 Na yĩiyɔbu mɔ ma kon Yinnin
durom denda,
wasobun suunu sɔɔ.

14 Yen sɔ̃, a n Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
A ku mwia kpana.
A de wunɛn tororu ta n sɔ̃ sim sim.
A n Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.

28

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na wuri koosimɔ.
Wunɛ wi a sãa nge nɛn kpee baa mi na ra kuke,
a ku man duari.
Domi à n maari mɛsum,
ko na n sãawa nge wi u gɔɔ dɔɔ.
2 Nà n nɔma yiiya na kanaru mɔ̀ sãa yee dɛɛra ten mi,
a nɛn kanaru swaa dakio.
3 A ku man garisi tia ka tɔn kɔ̃sobu,
ka be ba maa ka ben winsim gari mɔ̀ nge kĩru,
adama ben gɔ̃ruɔ kɔ̃sa ya yiba.
4 A bu ben kookoosun are wɛ̃ɛyɔ nge mɛ yi nɛ.
Ye ba gabu kua, a de yu wɔri ben wirɔ.
5 Domi ba ǹ gara ye wunɛ Gusunɔ a mɔ̀.
Yen sɔ̃, a bu kɔsukuo kpa bu ku raa maa se.
6 Yinni Gusunɔ, wuna kon siara,
domi a ra nɛn kanaru nɔ.
7 Wuna a man ganua nge tɛrɛru,
a sãawa nɛn dam.
Wunɛ sɔɔra nɛn naanɛ wãa, domi a man faaba kua.
Ma na nuku dobu mɔ,
na nun siaramɔ ka womusu.
8 Yinni Gusunɔ, a sãawa wunɛn tɔmbun dam.
Domi a sãawa nge kàrì, a ka wi a gɔsa faaba ko.
9 A wunɛn tɔmbu faaba koowo kpa a bu domaru kua,
be, be ba sãa wunɛn arumani.
A bu kparo kpa a bu nɔɔri sere ka baadommaɔ.

29

1 Dafidin womu.
Bɛɛ be i wãa wɔllɔ, i Yinni Gusunɔ siaro
win yiiko ka win dam sɔ̃.
2 I win yĩsiru wɔlle suo,
kpa i yiira win wuswaaɔ win dɛɛrarun sɔ̃.
3 Yinni Gusunɔ yiiko kpurogii
u dera gura ya gbãramɔ.
Win nɔɔ ga nɔɔra guru winu sɔɔ.
U dam mɔ nim bakam wɔllɔ.
4 Win nɔɔ ga nɔɔra ka dam ka yiiko.
5 Win nɔɔ ge, ga Libanin dãa damginu bɛsukumɔ.
6 U dera Libanin guunu nu yɔ̃ɔkumɔ nge kɛtɛ kpɛmminu.
Ma guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔ ta suara dika nge kɛtɛ gbeeku kpɛmbu.
7 Win nɔɔ ga dera guru maakinu kooramɔ.
8 Win nɔɔ ga nɔɔra,
ma ye ya wãa Kadɛsin gbaburɔ kpuro ya diira.
9 U gbãra sere nɛm guraginu nu nanda nu mara.
Ma dãnu kpuron wurusu dɛlla sɔ̃ɔwɔ.
Yera win sina kpaarun di ba mɔ̀,
yiikogiiwa Yinni Gusunɔ.
10 Wiya u dam mɔ nim wɔllɔ.
Wiya u ko n sãa sunɔ sere ka baadommaɔ.
11 Wiya u koo maa tɔmbu dam kɛ̃.
Wiya u koo bu domaru kua u bu bɔri yɛndu wɛ̃.

30

1 Womu ge Dafidi u kua bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wukia. U nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ, kon wunɛn kpãaru kpara.
Domi a man yara saa wɔrun di.
A ǹ maa dere nɛn yibɛrɛba bu man yɛ̃ɛ.
3 Gusunɔ nɛn Yinni, na nun nɔɔgiru sue
na faaba kana, ma a man bɛkia.
4 A man wɔra gɔɔn nɔman di,
ma a dera sa tondinɛ ka be ba gu.
5 I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu,
bɛɛ be i ka nùn yɔ̃ dim dim.
I win yĩsi dɛɛra te wɔlle suo.
6 Domi win mɔru ku ra tɛ.
Adama u ra tɔnu durom kuewa win wãaru kpuro sɔɔ.
Nuku sankiranu nù n nùn deema yoka,
sisiru bururu, u ra deemɛ nuku doo bakaba.
7 Na raa nɛɛ, nɛn nuku doo bini sɔɔ,
na ǹ sokuramɔ pai.
8 Yinni Gusunɔ, wunɛn saabuwa na ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ
nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.
Adama ye a wunɛn wuswaa berua,
nɛn laakari ya burisina.

9 Yen biruwa na nɔɔgiru sua
na nun somiru kana.
10 Na nɛɛ, mba kaa wa à n man go,
a man doke siki wɔruɔ.
Nà n gɔsira tua, kon kpĩ n nun sã?
Kon kpĩ n wunɛn gem gari kpara?
11 Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio,
kpa a man durom kua. Yinni, a man
somiɔ.
12 Wee tɛ̃, nɛn nuku sankiraru ta kua
nuku dobu.
A nɛn saaki ye na wukiri nuku
sankirarun sɔ̃ wuna.
Ma a man tõɔ baka yãnu sebusia n ka
nuku dobu ko.
13 Nɛn bwɛ̃ra ya koo nun bɛɛrɛ wɛ̃ ka
womusu,
na ǹ nɔɔ marimɔ.
Gusunɔ nɛn Yinni,
wuna kon siara sere ka baadommaɔ.

31

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn kuku
yeru.
A ku de n sekuru wa.
A man wɔro domi wuna a sãa gemgii.
3 A man swaa dakio. A man wɔro
fuuku.
A de a n sãa nɛn kpee baa ka nɛn
gbãraru
mi kon kpĩ n kuke, kpa n ka faaba wa.
4 A man kparo kpa bu wa ma a naanɛ
mɔ,
kpa na n kukua wunɛn mi.
5 Mɛya kaa man yara saa taa ye ba man
bɛrien di,
domi wuna a man kõsu.
6 Na nun nɛn wãaru nɔmu sɔndia,
domi wuna a man wɔra Yinni Gusunɔ,
wunɛ wi a naanɛ mɔ.
7 Na be ba bũnu sãamɔ tusa,
ma na nun naanɛ sãa.
8 Ko na n wãawa nuku dobu sɔɔ
wunɛn durom saabu,
domi a nɛn nɔni swãaru yɛ̃.
Mɛya a maa yɛ̃ nge mɛ na nuki sankire.
9 A man wɔra yibɛrɛban nɔman di.
Wee a dera na tii mɔ.
10 Yinni Gusunɔ, a man durom kuo.
Domi na wãa nuku sankiraru sɔɔ.
Nuku sankira te, ta dera nɛn bwɛ̃ra ka
nɛn wuswaa ka nɛn wasi kpuro
burisinɛ.
11 Wahala ya man goomɔ,
ma weeweenu dera na tɔkɔ mɔ̀.
Nɛn dam mu doonɔ nɛn torarun sɔ̃,
ma nɛn gɔma dwiiyamɔ.
12 Nɛn yibɛrɛba ba man sekuru doke,
ma be ba sãa nɛgibu ba tu sosimɔ.
Be ba man yɛ̃, beya ba nɛn bɛrum mɔ̀.
Bà n ka man yinna swaaɔ, ba ra duki
suwa.
13 Tɔmba man duari nge wi u gu.
Na sãawa nge gãa ni ba kɔ̃.
14 Na nɔɔmɔ kõsa ye tɔmba gerumɔ nɛn
sɔ̃.
Ma be ba man sikerenɛ kpuron bɛrum
man mɔ̀.
Domi ba wesianamɔ bu ka man go.
15 Adama Yinni Gusunɔ, wuna na
naanɛ sãa.
Domi wuna a sãa nɛn Yinni.
16 Nɛn sian wãaru kpuro wunɛn nɔmu
sɔɔra ta wãa.
A man wɔro saa nɛn yibɛrɛba
ka be ba man nɔni sɔ̃mɔn nɔman di.
17 A man wunɛn yam bururam sɔ̃ɔsio.
A man wɔro wunɛn durom sɔ̃.
18 Yinni Gusunɔ, nà n nun soka, a ku
de n sekuru wa.
Adama a de tɔn kõso u sekuru wa,
kpa u da gɔribun wãa yerɔ
gɔɔ u nùn nɔɔ marisia.
19 A ku de wee kowobu bu gari gere,
ka be ba tii sua gari mɔ̀, ba gabu gɛma.
20 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom mu
kpã,
mɛ a be ba nun nasie yiiye,
ka be ba ben naanɛ doke wunɛ sɔɔ.
Tɔmbu ba koo kpĩ bu wa durom mɛ a
ra bu kue.
21 Domi a ra be ba nun nasie kõsu,
kpa ba n wãa wunɛn wuswaaɔ
bu ku ka du naanaanu sɔɔ,
kpa a bu bere wunɛn dirɔ tɔn kõsobun
sɔ̃.
22 Yinni Gusunɔ, wuna kon siara,
domi a man wunɛn durom sɔ̃ɔsi.
Na raa sãawa nge wuu ge ba tarusi,
23 sere nɛn laakari ya burisina,
na nɛɛ, wee a man gira wunɛn
wuswaan di.
Adama a nɛn weeweenu nua
sanam mɛ na nɔɔgiru sua na nun soka.
24 Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ kĩɔ,
bɛɛ be i nùn naanɛ sãa.
Domi u be ba nùn naanɛ doke kõsu.
Adama u ra be ba tii sue sɛɛyasie ka
dam.

25 Bɛɛ be i yĩiyɔbu mɔ Yinni Gusunɔn mi,
i nukuru doro,
kpa i de bɛɛn bwɛ̃ra yu wurama.

32

1 Dafidin womu.
Doo nɔɔrugiiwa wìn toranu ba suuru kua,
ma ba win durum wuna.
2 Doo nɔɔrugiiwa wìn kõsa Yinni Gusunɔ kun garisi,
ma u ǹ maa keeta mɔ win gõruɔ.
3 Sanam mɛ na ǹ nɛn durum wure, nɛn kukunu gbisa,
na weeweenu kua tõɔ giriru,
4 domi wunɛn nɔmu ga man sɛ̃re bururu ka yoka.
Nɛn dam mu dɛlla nge mɛ dãa wurusu su ra ko sõɔ sãrerun saa.
5 Na nɛɛ, kon nɛn toranu wura
wunɛ Yinni Gusunɔn mi.
Na nɛn durum tuuba kua wunɛn mi,
na ǹ nɛn kõsa berua.
Ma a man nɛn durum taarɛ wunari.
6 Yen sõ, n weenɛ baawure wi u nun naanɛ sãa
u nun kana wahalan saa sɔɔ.
Baa nim bakam mù n yiba mu sara,
mu ǹ yɛ̃ro turi.
7 Wuna sãa nɛn kuku yeru,
a ra man gbare wahalan di.
A dera na womusu mɔ̀ wunɛn faaban sõ.
8 Yinni Gusunɔ, a nɛɛ, kaa man keu ko,
kpa a man swaa sõɔsi ye n weenɛ n swĩi.
Kaa man bwisi kɛ̃, kpa a n man kõsu.
9 A maa nɛɛ, n ku ko bwisi sarirugii nge duma,
ǹ kun mɛ nge birakɔ,
yìn nɔɔwɔ ba ǹ koo ko ba kun yaruka ka karabasuuru doke,
ba n ka yi gawe, kpa yi ku raa tɔnu wɔri.
10 Tɔn kõsobun wahala kpã,
adama wi u Yinni Gusunɔ naanɛ sãa,
win durom mu ra n yɛ̃ro wãasiwa.
11 Yen sõ, bɛɛ gemgibu, i gõru doro Yinni Gusunɔ sɔɔ,
kpa i dɛsinu kara.
Bɛɛ bèn gõru ga dɛɛre,
i guuda koowo ka nuku dobu, bɛɛ kpuro.

33

1 Bɛɛ be i sãa gemgibu, i Gusunɔ siaro ka womusu.
Bɛɛ be i dɛɛre, i nùn siaro baadomma.
2 I nùn siaro ka mɔrɔkunu
kpa i womusu ko ka gãɔgenu.
3 I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ ka wom kpɔɔ,
kpa i gãasu tora i ka nùn siara.
4 Yinni Gusunɔ u ra gem gerewa.
Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa mam mam.
5 U ra ye ya wooda ka gem swĩi kã.
Win durom mu yiba tem kpuro sɔɔ.
6 Win nɔɔn gariya wɔlla ka taka koora,
ka gãa ni nu wãa te sɔɔ kpuro.
7 Ma u dera nim wɔ̃kun nim mu mɛnna yãatem.
8 Bɛɛ handuniagibu, i Yinni Gusunɔ nasio.
I diirio win wuswaaɔ.
9 Domi ye u gerua kpuro, yera ya ra koore.
U n wooda wɛ̃ kpa yu koora.
10 Yinni Gusunɔ u ra bwesenun himba gɔsie,
kpa yu kam ko mam mam.
11 Adama win himba ya ku ra gɔsiare,
ya ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
12 Bwese te ta Gusunɔ mɔ Yinni,
ta ko n nuku dobu mɔwa.
Mɛya bwese te u maa gɔsa win tiin sõ
ta koo yɛ̃ɛriwa.
13 Saa wɔllun diya Yinni Gusunɔ u tɔmbu kpuro mɛɛra.
14 Saa win wãa yerun di, u handuniagibu kpuro mɛɛra.
15 Wi, wi u tɔmbu kpuro bwisikunu wɛ̃,
u maa ben kookoosu kpuron laakari mɔ.
16 Sina boko ù n nasara wa tabu sɔɔ,
n ǹ mɔ yèn sõ u tabu kowo dabiru mɔ.
N ǹ maa tabu durɔn dam
mu ra nùn yare win yibɛrɛn nɔman di.
17 Wi u win naanɛ doke duma sɔɔ,
u ǹ nasara wasi.
Mɛya ka yen dam kpuro
ya ǹ kpɛ̃ yu nùn wɔra karin di.
18 Adama be ba Yinni Gusunɔ nasie,
ma ba ben yĩiyɔbu doke win durom sɔɔ,
beya u kõsu,
19 u ka ben hunde wɔra gɔɔn di,
kpa ba n wasi baa gãɔru tà n dua ben tem sɔɔ.

20 Bɛsɛ, Yinni Gusunɔn miya bɛsɛn yĩiyɔbu wãa.
Wiya u koo sun somi kpa u sun kɔ̃su nge tɛrɛru.
21 Bɛsɛn gɔ̃ru ga do win sɔ̃.
Sa maa nùn naanɛ sãa win dɛɛrarun sɔ̃.
22 Yinni Gusunɔ, a de wunɛn durom mu n wãa ka bɛsɛ.
Domi wunɛ sɔɔra bɛsɛn yĩiyɔbu wãa.

34

1 Dafidi u tii gɔsia wiiro Abimɛlɛkin wuswaaɔ, yera durɔ wi, u nùn gira win min di. Saa yera Dafidi u womu geni kua u nɛɛ,
2 na kon Yinni Gusunɔ siara saa baayere.
Mɛya nɛn nɔɔ ga ǹ marimɔ na kun nùn tɔmɛ.
3 Yinni Gusunɔ sɔɔra kon yɛ̃ɛri.
Bɛɛ wɔnwɔndobu, i swaa dakio,
kpa i gɔ̃ru dora.
4 I ka man Yinni Gusunɔ wɔlle suo,
su win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ sannu.
5 Na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari,
u man yara nɛn bɛrum kpuron di.
6 Be ba nùn wuswaa kisi, ba ra n nuku dobu mɔwa.
Ba ǹ maa ben wuswaa wukirimɔ sekurun sɔ̃.
7 Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndon sokuru nɔ.
Mɛya u ra maa nùn yare nuku sankiranu kpuron di.
8 Win gɔrado u ra be ba nùn nasie kɔ̃su,
kpa u bu yara karin di.
9 I na, i win durom denda kpa i wa nge mɛ mu kpã.
Doo nɔɔrugiiwa wi u kuku yeru kasu win mi.
10 Bɛɛ be i sãa wigibu, i nùn nasio.
Domi be ba nùn nasie, gãanu ku ra bu kɔmiɛ.
11 Baa gbee sunɔ kpɛmu ga ra gasɔ bie gu di.
Adama be ba Yinni Gusunɔ kasu,
gãa geenu kun bu sararimɔ.
12 Bɛɛ nɛn bibu, i susima i nɔ,
kpa n bɛɛ sɔ̃ɔsi nge mɛ i ko ka Yinni Gusunɔ nasia.
13 Wi u kĩ u wãaru di bɔri yɛndu sɔɔ,
kpa u tɛ,
14 u kɔ̃san gerubu de, kpa u weesu deri.
15 U kɔ̃sa suurio, kpa u gea ko.
U alafia naa giro.
16 Gemgiba Yinni Gusunɔ u ra n nɔni wɛ̃ɛ.
Mɛya u ra maa ben wuri swaa daki.
17 Yinni Gusunɔ u ra ka kɔ̃san kowobu sannɛ,
kpa u de bu ben gari duari tem mɛni sɔɔ.
18 Yinni Gusunɔ u ra gemgibun sokuru wure,
kpa u bu wuna ben wahala kpuron di.
19 U ra n ka be ba nuki sankire wãa,
kpa u be ba mwia kpana faaba ko.
20 Kɔ̃sa dabina nu ra gemgii deemɛ,
adama Yinni Gusunɔwa u ra nùn wɔre ye kpuron di.
21 Wiya u win wasin gbin gbinka kɔ̃su.
U ǹ derimɔ baa win kuku teeru tu kɔsira.
22 Adama kɔ̃sa yà n tɔn kɔ̃so deema, ya ra nùn gowa.
Mɛya u ra maa gemgiin yibɛrɛba sɛɛyasie.
23 Wiya u ra win sɔm kowobun hunde wɔre karin di.
Be ba maa nùn naanɛ sãa ba ǹ taarɛ wasi.

35

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, be ba man wɔrim wee, a bu wɔrio.
Be ba ka man sannamɔ, a ka bu sannɔ.
2 A tɛrɛ piibu ka bakaru suo,
kpa a na a man somi.
3 A wunɛn yaasa suo a be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ sɔ̃ɔsi,
kpa na n yɛ̃ ma wuna a sãa nɛn faaba kowo.
4 A de be ba man kasu bu go bu sekuru wa.
A de be ba kĩ n kam ko bu biti soora kpa bu biru wura.
5 A de ba n sãa nge yaka si woo ga ka doonɔ,
kpa Yinni Gusunɔn gɔrado u bu gira.
6 A de ben swaa yu wɔria,
kpa yam wɔ̃kuru tu ye wukiri.
Kpa Yinni Gusunɔn gɔrado u bu naa swĩi.
7 Wee na ǹ gãanu kue ba ka man suura bɛriammɛ.
8 A de bu kam ko subaru sɔɔ,

bu wəri ben suura ye səə, bu gbi.
9 Kpa na n nuku dobu mò wunɛn sõ Yinni Gusunə,
faaba ye a man kuan sõ.
10 Kpa saa nɛn gõru səən di, n nɛɛ,
goo sari wi u dam mə nge wunɛ.
Domi a nɛ wənwəndo yara
saa wi u man dam keren nəman di.
11 Wee, wee kowobu ba seewa ba man gari manimə yi na ǹ yẽ.
12 Nà n bu gea kua, kõsa ba ra man kəsie,
kpa bu man deri nɛ turo.
13 Adama sanam mɛ nɛn yibɛrɛ be, ba barə,
na saakin yaberu sebua nuku sankirarun sõ.
Ma na tii tõya mò ka nəə bəkuru.
Na ra n yiirewa na n kanaru mò,
14 na n sãa nge ben kpaasi, ǹ kun mɛ nge ben mɛro bisi.
Na nuki sankire nge wi u win mɛro bia.
15 Adama be, ba ra mɛnnɛwa bu nuku dobu ko,
sanam mɛ na sokura.
Ba ra mɛnnɛwa nɛn biru bu ka man kõsa bwisikusi,
kpa ba n man yaa kasikimə baadomma.
16 Baa ka be ba ǹ Gusunə yẽ ba man yẽɛməwa.
Ba man kõrusi, ba nəə dənnɛ gbam gbam.
17 Yinni, sere domma kaa n yeniba mɛɛra.
A ku de bu man wəri,
domi ba sãawa nge gbee sina kpɛnsu.
18 Wuna kon siara mi wunɛn təmba mɛnnɛ,
kpa n nun bɛɛrɛ wẽ tən dabinun su-unu səə.
19 A ku de be ba sãa nɛn yibɛrɛba ba n man yẽɛmə kam səə,
kpa be ba man tusa kam səə ba n man wəmmə ka gənibu.
20 Domi ben gari gerubu kun do.
Kõsa ba ra n təmbu manimə,
be ba wãa bəri yɛndu səə tem mɛ səə.
21 Ba ra n man nəə gẽɛwa ba n mò, ba man wa.
22 Yinni Gusunə, wuna a ye kpuro waamə.
Yen sõ, a ku nəə mari,
a ku maa ka man tonda.
23 Gusunə, nɛn Yinni, a seewo a man siria.
A ka man yinə.
24 Gusunə nɛn Yinni, a sãawa gemgii, a man sirio,
kpa bu ku raa maa nuku dobu ko nɛn sõ,
25 bu gere ben gõruə bu nɛɛ,
wee, ye ba kĩ, ya koora, ba man kamia.
26 A de be, be ba nuku dobu mò nɛn wahalan sõ,
be kpuro bu sekuru wa sannu sannu.
A de be, be ba man seesimə,
bu sekuru wa ta n kpã.
27 Adama a de be ba nuku dobu mə nɛn taarɛ sarirun sõ bu yẽɛri,
kpa ba n wunɛ Yinni Gusunə siaramə baadomma,
wunɛ, wi a kĩ nɛ, wunɛn səm kowo na n wãa bəri yɛndu səə.
28 Yinni, na kon wunɛn gem gari kpara.
Kon maa nun təma baadomma.

36

1 Womu ge Dafidi Gusunən səm kowo u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 tən kõso wi u ǹ ka Gusunə yõn gari man səkumə nɛn gõruə,
domi u ǹ bwisikumə ma n weenɛ u Gusunə nasia.
3 U win tii sue too.
Yen sõna u ǹ win toraru wuramə,
kpa u tu tusi.
4 Win gari kpuro, weesa yi sãa.
U ku ra wure u gãanu ko ka laakari u sere gea ko.
5 Kõsa u ra n bwisikumə win kpin yerə.
Yen swaa səəra u ra n maa wãa.
U ku ra ye duka suuri.
6 Adama Yinni Gusunə, wunɛn durom mu wãawa sere ka wəllə.
Wunɛn bərəkiniru ta maa sõəsire sere ka guru winə.
7 Mɛya maa wunɛn gem mu kpã nge guu bakanu.
Wunɛn siribu bu duku nge nim wõkun bweru.
Yinni Gusunə, wuna a ra təmbu ka yɛɛ nəəri,
8 domi wunɛn kĩru ta kpã.
Wunɛn kasenun kəkərəwa təmba kuku yenu kasu.

9 A ra wunɛn durom yibie nge be ba di
ba deba.
A ra bu nuku dobu wɛ̃ nge be ba nim
gem wa ba nəra.
10 Domi wuna a sãa wãarun nuuru.
Wunɛn yam bururam saabuwa sa ka
wãarun asansi tubumə.
11 A be ba nun yɛ̃ durom kuo.
A bèn gɔ̃ru ga dɛɛre bərəkiniru sɔ̃əsio.
12 A ku de tii suobu bu man naa turi,
kpa tən kɔ̃sobu bu de n duka yakura.
13 Wee be ba kɔ̃sa mà, ba wərukumə,
ma ba kpanɛ bu se.

37

1 Dafidin womu.
A ku tii nəwia ko tən kɔ̃sobun sɔ̃.
A ku ka kɔ̃san kowobu kinɛnu ko.
2 Domi ba ra mundewa nge yaka
gbebusu,
kpa bu yanda nge yaka bekusu.
3 A n Yinni Gusunə naanɛ sãa kpa a n
gea mà.
Nge mɛya kaa n ka wãa yeru mə tem
mɛ səə,
kpa a n bəri yɛndu mə.
4 A wunɛn nuku dobu kasuo Yinni
Gusunən mi.
U koo maa nun wɛ̃ ye wunɛn gɔ̃ru ga
kĩ.
5 A Yinni Gusunə wunɛn wãaru nəmu
səndio,
a n nùn naanɛ sãa.
Wiya u koo nun kpuro wunana.
6 U koo de wunɛn gem mu sɔ̃əsira
nge sɔ̃ə wii wəllun sɔ̃ə.
7 Wi u kpĩa u kɔ̃sa kua ye u gɔ̃ru doke,
a ku tii nəwia ko win sɔ̃.
A n maari kpa a n Yinni Gusunə swaa
daki.
8 A məru derio, a nuku gbisibu yinə,
a ku tii nəwia ko.
Ye kpurowa ya koo ra nun kɔ̃sa koosia.
9 Domi ba koo tən kɔ̃sobu kpeerasia,
adama be ba Yinni Gusunə naanɛ sãa,
bera ba ko n tem mɛ mə.
10 N tie fiiko ye tən kɔ̃soba kun ko n
maa ka wãa.
Baa à n mɛɛra mi ba raa wãa, a ǹ maa
bu wasi.
11 Adama be ba tii yɛ̃, ba koo tem mɛ
tubi di,
kpa ba n yɛ̃ɛrimə gem gem alafia səə.
12 Tən kɔ̃soba gemgibu bwisiku
kɔ̃sunu koosimə,
ma ba bu wiru diirisimə.
13 Yinni u tən kɔ̃so be yɛ̃ɛmə,
u yɛ̃ ma tɔ̃ra bu sisie.
14 Tən kɔ̃soba ben takobi womamə,
ma ba ben tɛnnu bɛrimə
bu ka sãarobu ka wənwəndobu hunde
wuna,
kpa bu be ba gea mà go.
15 Adama ben takobi be, ba koo duwa
ben tiin toronə,
kpa ben tɛnnu nu bəəkira.
16 Gãa piimii ni gemgii u mə,
nu tən kɔ̃so dabinun dukia kere.
17 Domi ba koo tən kɔ̃sobun dam
kpeerasia,
adama Yinni Gusunə u yɔ̃ gemgibun
biruə.
18 Yinni Gusunə u yɛ̃
ye n koo taarɛ sarirugibu deema ben
wãaru səə.
Ben yɛnu ga ǹ bansu mà.
19 Ba ǹ sekuru wasi wahalan saa səə.
Ba ko ba n maa deburu mə gəərun
sanam.
20 Adama tən kɔ̃soba koo kam ko.
Yinni Gusunən yibɛrɛba ba ka
yakasun wɛ̃su weenɛ.
Ba koo yarinawa nge dəə wiisu.
21 Tən kɔ̃sobu bà n bəkura, ba ku ra
wesie.
Adama gemgii u ra kɛ̃ ka nuku tia.
22 Be Yinni Gusunə u domaru kua,
ba ko n tem mɛ mə,
adama be u bɔ̃rusi, beya ba koo
kpeerasia.
23 Yinni Gusunə u ra tən geo kpare win
sanum səə.
Yɛ̃ron swaa ra nùn wɛ̃re.
24 U n sokura u wəruma, u ra sewa,
domi Yinni Gusunə u win nəma nɛni.
25 Na raa sãa bii, tɛ̃ na bukura.
Na ǹ maa waare Gusunə u gemgii deri,
ǹ kun mɛ win bibu bu bara ko bu ka
di.
26 Baadomma u wɛ̃ɛmə ka nuku tia.
U ǹ be ba bəkuramə yinarimə.
Win bibu ba ra maa gabu arufaani
kue.
27 A kɔ̃sa derio kpa a gea ko,
kpa wunɛn bibun bweseru ta n tem
mɛ mə ka baadommaə.
28 Yinni Gusunə u gem kĩ.
U ǹ win təmbu derimə, u ra n bu kɔ̃su.
Adama ba koo tən kɔ̃sobun bweseru
kpeerasia.
29 Gemgiba ko n tem mɛ mə,

kpa ba n wãa mi, ka baadommaɔ.
30 Gemgiin nɔɔ, gari bwisigiiya ga ra
yare.
Win yara, gema ya ra maa gere.
31 Gusunɔn wooda ya ra n wãa win
gõruɔ.
Win naasu kun maa sokuramɔ.
32 Tɔn kõso u ra n gemgii sãkiriammɛwa,
kpa u n swaa kasu u ka nùn go.
33 Adama Yinni Gusunɔ kun derimɔ u
nùn nɔma turi.
U ǹ maa nùn taarɛ wɛ̃ɛmɔ siribun
sanam.
34 A n Yinni Gusunɔ yĩiyɔ kpa a n win
swaa swĩi.
U koo nun wɔlle sua kpa a n ka tem mɛ
mɔ.
Kaa wa tɔn kõsoba kpeerɔ.
35 Na tɔn kõsobu wa ka ben dam
kpuro,
ba yɛki nge dãa kɛrigiru te ta kpare.
36 Adama ben baa ya doona, wee ba ǹ
maa wãa.
Na bu kasu, adama ba ǹ waarɔ.
37 A taarɛ sarirugii mɛɛrio
kpa a n nùn lasabu sãa.
Domi wi u ra bɔri yɛndu kãn bwesera
kun kpeemɔ.
38 Adama mɛm nɔɔ sarirugiba koo
kam kowa kpuro,
kpa tɔn kõsobun bweseru tu kpeera.
39 Yinni Gusunɔwa u gemgibu faaba
mɔ̀.
Wiya u ra bu bere nɔni swãarun
sanam.
40 U bu somimɔ, u bu wɔramɔ tɔn
kõsobun nɔman di,
u bu faaba mɔ̀, domi win miya ba ben
kuku yeru kasu.

38

1 Dafidin womu ge u kua Gusunɔ u
ka nùn yaaya.
2 Yinni Gusunɔ, a ku man sɛɛyasia
wunɛn mɔru sɔɔ.
A ku man so sanam mɛ a mɔru bɛsire.
3 Domi wunɛn sɛ̃ɛnu nu man girari,
ma wunɛn nɔmu ga man so ga sura.
4 Wunɛn mɔrun saabu, nɛn wasin gam
sari mi n bwãa do.
Nɛn durum saabu na ǹ maa dam gam
mɔ.
5 Domi nɛn toranu kpɛ̃a sere nu man
gunum kera.
Nu sãa nge sɔmu bakanu ni nu man
bunum kere.
6 Nɛn booboosu kõsa sere su numia
nɛn gari bakarun sõ.
7 Na dɛbara, na wasira sere na ǹ maa
dam mɔ.
Baadomma, na ra n sĩimɔwa ka nuku
sankiranu.
8 Domi barara nɛn wasi kpuro mwa.
Yin gam maa sari mi n bwãa do.
9 Na kɔsikirawa muku muku, na ǹ maa
dam gam mɔ.
Nɛn gõru ga burisinɛ sere na wee-
weenu mɔ̀.
10 Yinni, ye na kĩ kpuro, wuna a yɛ̃.
Nɛn weeweenu kun maa nun berue.
11 Nɛn gõru ga ǹ sõ sɛ̃ɛ, nɛn dam man
doonarimɔ.
Wee nɛn nɔni kun maa wãaru tere.
12 Nɛn kpaasibu ka be ba man yɛ̃
kpuro
ba man duki suurimɔ nɛn bararun sõ.
Ma be ba maa wãa nɛn turuku,
ba tii mɛna nɛnɛm.
13 Be ba kasu bu man go,
ba man yɛ̃ri bɛriammɛ baadomma.
Be ba nɛn kõsa kasu, ba man kõsa
siemɔ,
ba kasu bu man nɔni wɔ̃ke.
14 Adama nɛ, na maariwa piti nge soso
wi u kun gãanu nɔɔmɔ,
u ǹ maa gãanu gerumɔ.
15 Mɛya na sãa nge soso.
Na ǹ bu gãanu wisa.
16 Yinni Gusunɔ, wunɛ sɔɔra nɛn
yĩiyɔbu wãa.
Gusunɔ nɛn Yinni, a de a man wisi.
17 A ku de bu nuku dobu ko nɛn sõ,
kpa bu man seesi sanam mɛ na
sokuramɔ.
18 Wee na wɔrumaa dɔɔ,
ma nɛn wahala ya man wãasi.
19 Na nɛn toranu tuuba mɔ̀.
Tora ni, nu man bɛrum mɔ̀.
20 Wee nɛn yibɛrɛba ba bwãa do,
ba maa dam mɔ.
Be ba man tusa kam sɔɔ, ba dabi.
21 Kõsa ba man kɔsiemɔ, ye na bu gea
kua.
Ba nɛn kõsa kasu yèn sõ na ra n gea mɔ̀.
22 Yinni Gusunɔ, a ku man deri.
Nɛn Yinni, a ku ka man tonda.
23 A na fuuku a man yakia,
wuna a sãa nɛn faaba kowo.

39

1 Dafidin womu ge u Yedutum,
wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 na raa nɛɛ, kon nɛn sanu sanusu laakari ko
kpa n ku durum ko nɛn gari gerubu sɔɔ.
Kon nɛn nɔɔ kpĩ sanam mɛ nuku kɔ̃surugii wãa nɛn bɔkuɔ.
3 Na raa maari, na ǹ gãanu gerua,
ma na deema n kua kam,
domi nɛn nɔni swãaru ta sosiwa.
4 Nɛn laakari ya seewa.
Ye na bwisikumɔ ya man nɛni nge dɔ̃ɔ,
ma na gerua na nɛɛ,
5 Yinni Gusunɔ, a man nɛn wãarun saka sɔ̃ɔsio
kpa na n yɛ̃ nge mɛ na ǹ dam mɔ.
6 N wee a nɛn tɔ̃ru yĩira ka wunɛn nɔman yasum,
ma nɛn wãarun sanam kun gãanu tura wunɛn nɔni sɔɔ.
Ka geema tɔnu baawure koo doona nge woo tia,
7 ǹ kun mɛ nge tiro.
Ye u mɔ̀ kpuro kama.
U arumani mɛnnamɔ, u ǹ yɛ̃ wara koo ye di.
8 Tɛ̃ Yinni, mba na maa mara.
Nɛn yĩiyɔbu wãa wunɛ sɔɔ.
9 A man yakio nɛn durum kpuron di.
A ku de gari bakasu su n man yaakoru mɔ̀.
10 Kon mari, na ǹ gari gerumɔ,
domi wuna a dera ya koora mɛ.
11 A ku maa man wahala ko.
Na wasikiramɔ wunɛn nɔm gɛran sɔ̃.
12 A ra tɔnu gerusi
kpa a nùn sɛɛyasia win toranun sɔ̃.
Ye tɔnu u kĩ, yera a ra di nge kɔkɔbu.
Geema, tɔnu baawure u koo doonawa nge woo tia.
13 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔɔwɔ,
kpa a nɛn sokuru swaa daki.
A ku nɛn wuri atafiiru ko,
domi na sãawa sɔɔ wunɛn mi nge nɛn sikadoba kpuro.
14 A man derio sɛ̃ɛ,
kpa n wom wa n sere sariru ko.

40

(I maa mɛɛrio naasu 14-18, 70:2-6)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 na nɛn yĩiyɔbu doke Yinni Gusunɔn mi.
Ma u man sĩirema u nɛn nɔɔ swaa daki.
3 U man gawa u yara saa kam kobun wɔrun di,
mi pɔtɔkɔ wãa.
U nɛn naasu sɔndi kpee saara wɔllɔ,
kpa n ka yɔ̃ra dim dim.
4 Gusunɔ u dera na womu kpɔɔ mɔ̀ ge na ka nùn siaramɔ.
Tɔn dabiru ta nua ma ta bɛrum kua,
ma ta ten naanɛ doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ naanɛ sãa,
wi u ku ra gɛre u tii suobu ka wee kowobu swĩi.
6 Gusunɔ nɛn Yinni, wunɛn sɔm geenu
ka wunɛn himba ye a sun kua ya dabi.
Gusunɔ, a kpã, a ǹ saara mɔ.
Na kĩ n ye kpuro kpara n tɔmbu nɔɔsia.
Adama yen geera kpã sere na ǹ kpɛ̃ n ye saari.
7 A ǹ yãkuru kĩ, ǹ kun mɛ kɛ̃ru.
A ǹ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru bikie,
ǹ kun mɛ torarugiru.
Adama a nɛn swasu kɔria.
8 Ma na nɛɛ, nɛ wee,
nge mɛ ba nɛn gari yorua woodan tireru sɔɔ.
9 Gusunɔ nɛn Yinni, na kĩ n wunɛn kĩru ko.
Wunɛn wooda ya wãa nɛn gɔ̃ruɔ.
10 Tɔn wɔrun suunu sɔɔ,
na ra wunɛn faaban labaari gea kpare.
Yinni Gusunɔ, a yɛ̃ ma na ku ra nɛn nɔɔ mari.
11 Na ǹ wunɛn faaban gari berua nɛn gɔ̃ruɔ.
Na wunɛn naanɛ ka wunɛn somiru tɔmbu nɔɔsia.
Na tɔn wɔru guna wunɛn tɔn geeru
ka wunɛn bɔrɔkiniru sɔ̃ɔsi.
12 Yinni Gusunɔ, a ku de n wunɛn wɔnwɔndu bia.
A de wunɛn tɔn geeru ka wunɛn bɔrɔkiniru
tu man kɔ̃su saa kpuro sɔɔ.

13 Domi kɔ̃sa ye ya man sikerenɛ ya ǹ garirɔ.
Nɛn kom kɔ̃sum kpuro man girari,
mu ǹ waabu wã.
Mu nɛn wirun seri dabiru kere.

Na mwia kpana.
14 Yinni Gusunɔ, a man wɔro,
a na fuuku a man faaba ko.
15 A de be ba kasu bu man hunde wuna
bu seku bakaru wa.
A de be ba nuku dobu mɔ nɛn wahalan sɔ̃
bu biru wura kpa bu sekuru di.
16 A de be ba man yaakoru mɔ̀
ba n wãa dɛsirun biti sɔɔ.
17 Adama a de be ba nun kasu
ba n nuku dobu mɔ.
Kpa be ba wunɛn faaba wura
ba n yɛ̃ɛrimɔ wunɛn sɔ̃.
Kpa ba n gerumɔ ma Yinni Gusunɔwa kpãaru bo.
18 Adama nɛ sãarowa, na ǹ gãanu mɔ.
Ka mɛ, Yinni u man yaaye.
Nɛn Yinni, wunɛ wi a ra man somi kpa a man wɔra,
a ku tɛ.

41

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 doo nɔɔrugiiwa wi u ra sãaron bwisikunu ko.
U n wãa wahala sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo nùn yara.
3 Yinni Gusunɔ u koo nùn kɔ̃su,
kpa u n win wãaru nɛni.
Mɛya u ko n nuku dobu mɔ win wãaru sɔɔ.
U ǹ maa derimɔ u wɔri win yibɛrɛban nɔmaɔ.
4 Yinni Gusunɔwa u koo nùn kɔ̃su
kpa u nùn nɔɔri sanam mɛ u barɔ u kpĩ.
5 Wee, na gerumɔ na mɔ̀,
Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
a nɛn hunde bɛkio.
Domi na nun torari.
6 Nuku kɔ̃surun sɔ̃, nɛn yibɛrɛba ba mɔ̀,
saa yerà kon gbi.
Kpa bu wa bu nɛn yĩsiru duari.
7 Goo ù n na nɛn mi, weesa yɛ̃ro u ra man kue,
kpa u nɛn gari gura u ka da u nɛn kɔ̃sa gere tɔɔwɔ.
8 Nɛn yibɛrɛba kpuro ba gunnu gunnu gari mɔ̀.
Ba man kɔ̃sa bwisikusimɔ.
9 Domi ba mɔ̀, wahala ye, ya man nɛni gem ka tia.
Nɛ wee na kpĩ, n ǹ koorɔ n maa se.
10 Nɛn bɔrɔ kĩnasi, ka wì sa wãa sannu bɔri yɛndu sɔɔ,
na maa nùn naanɛ sãa, ma sa dimɔ sannu,
wiya u kua nɛn yibɛrɛ.
11 Yen sɔ̃, Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
a man wɔro, kpa n bu kua ye n weenɛ n bu kua.
12 Nɛn yibɛrɛ ù kun man kamiɛ,
saa ye sɔɔra kon gia ma a man kĩ.
13 A man kɔ̃su nɛn mɛm nɔɔbun sɔ̃.
Ma a dera na wãa wunɛn mi sere ka baadommaɔ.

14 Na Gusunɔ Isiriban Yinni siara.
U ko n wãawa sere ka baadommaɔ. Ami.

WOMUSUN BƆNU YIRUSE

42

1 Koren bibun womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Nge mɛ nim nɔru ga ra de nɛmu ga n daarun nim kasu,
nge mɛya nɛn gɔ̃ru ga nun kasu Yinni Gusunɔ.
3 Nɛn gɔ̃ru ga wunɛn bɛkɛ barɔ, Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a wãa.
Saa yerà na kon tii sɔ̃ɔsi wunɛn wuswaaɔ Yinni.
4 Nɛn nɔni yĩresu su kua nɛn nim nɔruram wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ,
sanam mɛ ba man bikiamɔ ba mɔ̀,
mana Gusunɔ nɛn Yinni u wãa.
5 Nɛn tororu ta ra karewa nà n yaaya
sanam mɛ tɔn dabiru ta ra n man sik-erenɛ,
na n tu gbiiye su ka da Gusunɔn sãa yerɔ,
sa n nuku dobu mɔ̀, sa n Gusunɔ siaramɔ sannu.
6 Mban sɔ̃na ko na n nuki sankire, kpa na n weeweenu mɔ̀.
Na ko n nɛn yĩiyɔbu doke Gusunɔ nɛn Yinnin mi,
kpa n maa nùn siara.
Domi u sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.
7 Nɛn Yinni, na nuki sankire.
Yen sɔ̃na na nun yaayamɔ saa Yuudɛnin daarun di,
ka guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn di
ka guu te ba mɔ̀ Miseaan di.
8 Wuna a ra de daarun nim mu kukiri,

kpa nim kureru tu se tu garu sua,
kpa ni kpuro nu man wukiri.
9 A man wunɛn kĩru sɔ̃ɔsio sɔ̃ɔ sɔɔ,
wɔ̃kuru kpa na n womusu mɔ̀, na n
nun tɔmamɔ,
na n nun kanamɔ wunɛ wi a man
wãaru wɛ̃.
10 Gusunɔ, nɛn Yinni, a sãawa nɛn
kpee saara.
Mban sɔ̃na a man duari.
Mban sɔ̃na kaa de nɛn yibɛrɛba ba n
man dam dɔremɔ
kpa na n nuki sankire.
11 Nɛn kukunu bɛsikiramɔ sanam mɛ
ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ,
ba man wɔmmɔ, ba gerumɔ ba mɔ̀,
mana Gusunɔ nɛn Yinni wi.
12 Mban sɔ̃na na kon nuki sankire.
Mban sɔ̃na ko na n weeweenu mɔ̀ nɛn
gɔ̃ruɔ.
Nɛ, kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ,
kpa n nun siara kpam.
Domi a sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba
kowo.

43

1 A man gem wɛ̃ɛyɔ Gusunɔ nɛn Yinni.
A ka man yinɔ be ba ǹ nun nasien
wuswaaɔ.
A man yakio wee kowobu ka tɔn
kɔ̃sobun min di.
2 Gusunɔ, wunɛ wi a man kɔ̃su, mban
sɔ̃na a man yinamɔ.
Mban sɔ̃na kaa de nɛn yibɛrɛba ba n
man dam dɔremɔ
kpa na n nuki sankire.
3 A de wunɛn yam bururam ka wunɛn
bɔrɔkinira n man kpare.
A ka man doo sere wunɛn guu dɛɛra
ten mi, mi a wãa,
4 kpa n da wunɛn yãku yerɔ.
Gusunɔ, wunɛ wì sɔɔ na nuku dobu
mɔ,
kon nun siara ka womusu, ka mɔrɔku.
Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni.
5 Mban sɔ̃na na kon nuki sankire,
kpa na n weeweenu mɔ̀ nɛn gɔ̃ruɔ.
Na kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ,
kpa n wure n nun siara.
A sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.

44

1 Womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, sa nua ka bɛsɛn tiin swaa
wunɛn sɔma ye a kua bɛsɛn baababan
waati.
Bera ba sun ye sɔ̃ɔwa.
3 Ka wunɛn tiin nɔma a bwese tukunu
gira.
A bwese ni so nu yarina,
ma a bɛsɛn baababa swĩi nin wãa yenɔ.
4 Bɛsɛn baaba be, ba bwese nin tem
mwa.
N ǹ mɔ yèn sɔ̃ ba takobi mɔ,
n ǹ maa mɔ yèn sɔ̃ ba dam mɔ,
adama yèn sɔ̃ a bu kĩwa ma a wãa ka be,
ma a bu yara ka wunɛn nɔmu.
5 Gusunɔ, wuna a sãa nɛn sina boko.
A wunɛn tɔmbu nasara wɛ̃ɛyɔ.
6 Ka wunɛn dama sa ko bɛsɛn yibɛrɛba
suriri.
Ka wunɛn yĩsira sa ko bu suni.
7 Domi na yɛ̃ ma n ǹ nɛn tɛndu,
ǹ kun mɛ nɛn takobi ya koo man faaba
ko.
8 Wuna kaa sun wɔra bɛsɛn yibɛrɛban
nɔman di.
Kpa a be ba sun tusa burisina.
9 Sa ko n woo kanamɔ tɔ̃ru baatere
wunɛn sɔ̃,
sa n nun siaramɔ sere ka baadommaɔ.
10 Ka mɛ, wee a sun yina, a sun sekuru
doke,
a ku ra n maa ka bɛsɛn tabu kowobu
wãa bà n tabu yariɔ.
11 A dera sa biruku yira wurɔ bɛsɛn
yibɛrɛban wuswaaɔ,
be, be ba sun tusa ba bɛsɛn yãnu
guramɔ.
12 A sun bɛri ben nɔmaɔ nge mɛ ba ra
arari yãaru nɔmu bɛrie.
Ma a dera sa yarina, sa yabi bwese
tukunu sɔɔ.
13 A bɛsɛ, wunɛn tɔmbu dɔramɔ gobi
sari,
a ǹ maa sun garisi gãa geenu.
14 Wee a sun sekuru doke bɛsɛn
berusebun wuswaaɔ,
15 be, be ba sun sikerenɛ, ba sun
yɛ̃ɛmɔ, ba sun yaakoru mɔ̀.
A dera bwese tukunu nu sun womu
dokemɔ,
ma nu sun wii gimanu koosimɔ ka
yaakoru.
16 Wee sere ka tɛ̃, seku te, ta ra n man
mɔ̀wa,
kpa na n nɛn wuswaa wukiri
17 yèn sɔ̃ nɛn yibɛrɛ u man wɔri, u
wɔmmɔ

u man nɔɔ kuurimɔ.
18 Yeniba kpurowa ya ra sun deemɛ.
Ka mɛ, sa ɲ nun duari,
sa ɲ maa wunɛn arukawani kusie.
19 Bɛsɛn gɔ̃ru ga ɲ sĩire wunɛn min di,
sa ɲ maa gɛre wunɛn swaan di.
20 Adama ka mɛ, a sun kɔsuka gbaburɔ
dɛmakunun wãa yerɔ.
Ma a sun yam wɔ̃kuru wukiri.
21 Gusunɔ, sà n daa wunɛn yĩsiru duari,
ma sa da sa bũnu ganu sãamɔ,
22 a ɲ kaa tubu, wunɛ wi a tɔnun gɔ̃run
gari yɛ̃?
23 Adama wunɛn sɔ̃na ba sun goomɔ
bururu ka yoka,
ba sun mɛɛra nge yãa ni ba ka dɔɔ bu
go.
24 A dom yando Yinni! Mban sɔ̃na a
do.
A dom yando. A ku sun yina sere ka
baadommaɔ.
25 Mban sɔ̃na a wunɛn wuswaa
berumɔ.
Mban sɔ̃na a ɲ bɛsɛn wɔnwɔndu mɔ̀.
A ɲ wa nge mɛ ba sun taare?
26 Domi sa nuki sankire. Sa kpĩ tua sɔɔ.
27 A seewo a sun somi.
A sun wɔro wunɛn durom bakam sɔ̃.

45

1 Kĩrun womu ge Koren bibu ba
wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Nɛn gɔ̃ru ga bwisiku duronu yiba
sere nu yarimɔ.
Na womu geni mɔ̀ sunɔn sɔ̃.
Nɛn yara ya sãa nge yoro geon yorutia.
3 Wuna a buram bo tɔn bibun suunu
sɔɔ.
Wunɛn gari yi durom yiba.
Yen sɔ̃na a Gusunɔn domaru mɔ sere
ka baadommaɔ.
4 Tabu kowo damgii, a wunɛn takobi
bɛkio,
wuna a yiiko ka bɛɛrɛ baka mɔ.
5 Ka wunɛn sinandun dam,
a wunɛn tabu kɛkɛ yɔɔwo a da a nasara
sua,
kpa a gem sanna ka daa duudwia ka
gean kobu,
kpa a sɔm maamaakiginu ko ka wunɛn
nɔm geun dam.
6 Wunɛn sɛ̃ɛnu nu nɔɔ do,
nu koo wunɛn yibɛrɛba sɔku,
kpa tɔmbu bu wɔruku wunɛn
wuswaaɔ.
7 Gusunɔ, ba wunɛn bandu swĩi sere
ka baadommaɔ.
Gema a ka wunɛn bandu nɛni.
8 A gea kĩ, ma a kɔ̃sa tusa.
Yen sɔ̃na Gusunɔ wi u sãa wunɛn
Yinni, u nun gɔsa.
U maa nun nuku dobu wɛ̃ ye u ka nun
aye bɛɛrɛgiru wɛ̃
te ta wunɛn kpaasibugiru kpãaru
kere.
9 Wunɛn yãnu nu turare numɔ
ye ba ra soku miru ka aloɛsi ka kasi.
Ba mərɔkunu soomɔ a ka nuku dobu
wa
wunɛn sina gbaburɔ te ba suunu
donnu mani mani.
10 Sina bii wɔndiaba ba sãa wunɛn
kurɔ kpaa sãkobu.
Kurɔ kpao u yɔ̃ wunɛn nɔm geuɔ u
wura sebua ye ya na Ofirin di.
11 A swaa dakio, bii kurɔbu a nɛn gari
nɔ,
kpa a yi bwisiku.
A wunɛn tɔmbu duario ka wunɛn
baan yɛnugibu.
12 Wunɛn buram mu ka sina boko
naawa gem gem.
A nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ yèn sɔ̃ u sãa wunɛn
yinni.
13 Tirin tɔmbu be ba bwesenu kpuro
arumani kere,
ba koo ka nun dukia bwese bweseka
naawa
bu ka wunɛn kĩi geeru kasu.
14 Sina bii wɔndia kurɔ kpao wi, u wãa
sina kpaarɔ,
u yãnu sebua ni ba buraru koosi ka
wuraba.
15 Ba ka nùn da sunɔn mi ka win yãa
bura nɔnigii ni,
ma win kurɔ kpaa sãkoba nùn swĩi.
16 Ba bu duusia sina kpaarɔ ka nuku
dobu ka yɛ̃ɛribu.
17 Sina boko, wunɛn biba koo wunɛn
baababan tubi di,
kpa bu bandu di tem kpuro sɔɔ.
18 Nɛn womu geni, ga koo de
bu wunɛn yĩsiru yaaya tɔ̃ru
baatere,
kpa bwesenu kpuro nu nun siara sere
ka baadommaɔ.

46

1 Womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa
ka gõru yãka. Ba nɛɛ,
2 Gusunɔwa u sãa bɛsɛn kuku yee
naanɛgiru
ka bɛsɛn tãsi yeru.
Baa nuku sankiranu sɔɔ,
u ra n sɔɔru sãawa u ka tɔnu somi.
3 Yen sõna sa ǹ bɛrum mɔ̀ sanam mɛ
tem mu yĩirimɔ,
ǹ kun mɛ sanam mɛ guunu diirimɔ
nim wɔ̃kun sɔɔwɔ.
4 Sa ǹ nande sanam mɛ nim wɔ̃kun
nim kurenu nu wɔki nu yaka
mɔ̀
sanam mɛ nu guunu yĩirimɔ.
5 Daaru gara wãa tèn nim mu ka
nuku dobu naamɔ Wɔrukoon
wãa yerɔ,
dii dɛɛra ten mi, mi wi, Gusunɔ u wãa.
6 Gusunɔ u wãa te sɔɔ, yen sõna ta ǹ
wɔrumɛ.
Gusunɔ u ra tu gabewa saa buru buru
yellun di.
7 Bwesenu nu burisinɛ, ma bannu
wɔrukumɔ.
Gusunɔ u gbãra, ma tem mu yanda.
8 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka sun
wãa.
Yakɔbun Yinni, u sãawa bɛsɛn kuku
yee naanɛgiru.
9 I na i wa ye Yinni Gusunɔ u kua.
U sɔm maamaakiginu kua handunia
sɔɔ.
10 U tabu kpeesia yen goonu nnɛ ye
sɔɔ.
U tɛnnu ka yaasi bɔɔka,
ma u tabu kɛkɛ yi dumi gawe dãɔ mɛni.
11 U nɛɛ, i yõro, kpa i gia ma wiya
Gusunɔ.
U bandu dii bwesenu kpuro sɔɔ, ka
tem kpuro sɔɔ.
12 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka sun
wãa.
Wi, Yakɔbun Yinni u sãawa bɛsɛn
kuku yee naanɛgiru.

47

1 Womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Bɛɛ handunian bwesenu, i taki
koowo,
kpa i kuuki ko ka nuku dobu Yinni
Gusunɔn mi.
3 Domi u sãawa Yinni Wɔrukoo wi u
nanum mɔ.
U sãawa sina boko tem kpuro sɔɔ,
4 wi u ra de su bwesenu ganu tɛɛsi,
kpa sa n nu taare.
5 Wiya u sun bɛsɛn tem gɔsia, ma sa
yen woo kanamɔ,
bɛsɛ Yakɔbun bweseru te wi, Yinni u
kĩ.
6 Gusunɔ u yɔɔmɔ Siɔniɔ, ma ba
nasaran taki mɔ̀.
U gbia u dɔɔ, ma ba kɔba soomɔ.
7 I Gusunɔ womu kuo, i Gusunɔ womu
kuo.
I Yinni, sina boko siaro ka womu.
8 Domi wiya u sãa handunia kpuron
sunɔ.
I nùn womu kuo.
9 Wiya u bandu dii bwesenu kpuro
sɔɔ,
ma u sõ win sina gɔni dɛɛra sɔɔ.
10 Bwese tukunun sina biba mɛnnamɔ
ka Gusunɔ Aburahamun Yin-
nin tɔmbu.
Domi wiya u ka be ba tem kõsu wãa.
Wiya u kpuro kere.

48

1 Womu ge Koren bibu ba kua. Ge
wee.
2 Yinni Gusunɔ, a kpã,
yen sõna n weenɛ bu nun tɔma baama,
wunɛn wuuɔ ka wunɛn guu dɛɛra ten
wɔllɔ te ba mɔ̀ Siɔni.
3 Ta yõ buram buram tɔna.
Wi u tu mɛɛra kpa u n nuku dobu mɔ̀
ten buram sõ.
Guu ten sõɔ yẽsan nɔm geu gia, sina
bokon sina kpaara mi.
4 Yinni Gusunɔ, wunɛn sina kpaaru
sɔɔ,
a ra sun sõɔsiwa ma a sãa bɛsɛn kuku
yeru ka gem.
5 Domi wee, sinambu ba mɛnna,
ba nɔɔ tia kua bu ka Siɔni wɔri.
6-7 Adama ye ba nun wa,
miya bɛrum bu mwa, ba wurura nge
tɔn kurɔ
wi marubun wahala ya nɛnua sanam
mɛ u yiire.
Yera ba nanda ba duki sua.
8 Ba fukura ba wɔruka nge goo
nimkuu ge sõɔ yari yerun woo
ga fuka.

9 Ye sa nɔɔmɔ ba gerumɔ, sa ye wa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin wuuɔ.
Sa ye wa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuuɔ.
Wiya u koo de wuu ge, ga n wãa sere ka baadommaɔ.
10 Gusunɔ, sa wunɛn durom bwisikunu mɔ̀ wunɛn sãa yee ten mi.
11 Nge mɛ a yĩsiru yara,
nge mɛya ba koo nun tɔma handunian goonu nnɛ sɔɔ.
Domi a ra tɔmbu kpare gem sɔɔ.
12 Be ba wãa Siɔnin guurɔ, ba nuku dobu mɔ̀.
Yudan tɔmbu ba yɛ̃ɛrimɔ wunɛn siri bi a kuan sɔ̃.
13 I sĩiyɔ i ka Siɔni sikerena.
I yen kɔ̃su yenu gario.
14 I yen gbãra te mɛɛrio,
kpa i yen sina kpaanu mɛɛri
i ra ka bɛɛn bibu yen faagi kua,
15 i nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni
sere ka baadommaɔ.
Wiya u koo maa sun kpara sere ka bɛsɛn gɔɔn tɔ̃rɔ.

49

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ.
Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
3 Damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu, i swaa dakio i nɔ.
Sãarobu ka gobigibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
4 Na kon gari bwisigii gere.
Nɛn bwisikunu nu maa asansi mɔ.
5 Na bwisigibun mɔnnu swaa daki,
na kon maa bɛɛ nu tubusia ka mɔrɔku.
6 Mban sɔ̃na kon bɛrum ko wahalan saa sɔɔ.
Mban sɔ̃na kon bɛrum ko sanam mɛ nɛn yibɛrɛba ba man sikerenɛ nuku kɔ̃surun sɔ̃.
7 Ba ben dukia naanɛ sãa.
Ma ba tii sue dukia yen kpãarun sɔ̃.
8 Adama ben goo kun kpɛ̃ u win win-sim hunde yakia,
kpa u Gusunɔ yen kɔsiaru wɛ̃.
9 Domi hunden yakiabu gãa bakana, bu ǹ nɔru mɔ.
Yen sɔ̃na n ǹ koorɔ bu kpĩ bu ye ko,
10 n ǹ maa koorɔ ba n wãa sere ka baadommaɔ.
Ba ǹ kpɛ̃ bu gɔɔ yina.
11 Domi sa waamɔ ma bwisigibu ka gari bakasu kpurowa ba gbimɔ.
Ma ba ben dukia derimɔ gabu bu gura.
12 Mɛya be ba yĩsiru yara ba ra n bwisika
ma ben yɛnusu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ben wãa yenu kun maa kam mɔ̀.
13 Adama tɔnu wi u bɛɛrɛ mɔ u ku ra tɛ.
U sãawa nge yɛɛ yi ba ra sakiri.
14 Nge mɛya ben are sãa,
be ka be ba bu swĩi ba ben gari swaa daki.
15 Ba ra bu surewa gɔriɔ nge yãa gɔ̃ɔ ge ba sure wɔru sɔɔ,
kpa gɔɔ u bu di.
N sosi, tɔn dɛɛroba koo bu taaku, kpa ben bɛɛrɛ yu kpe,
kpa gɔribun wãa yeru tu ko ben yɛnu.
16 Adama Gusunɔ u koo nɛn hunde wɔra saa gɔribun wãa yerun di.
Domi u koo man kɔ̃su.
17 Yen sɔ̃, a ku nanda tɔnu ù n dukia guramɔ,
ma win yɛnun arumani ya sosimɔ.
18 A n yɛ̃ ma u ǹ ka yen gaa dɔɔ gɔriɔ,
ba ǹ maa ka nùn yen gaa sikumɔ.
19 U ko n nuku dobu mɔ win wãaru sɔɔ,
kpa ba n nùn siaramɔ nuku doo bi u mɔ̀n sɔ̃.
20 Adama yen kɔkɔrɔ, u koo win baababa deemawa gɔriɔ.
Be, ba ǹ maa handunian yam bu-ruram wasi.
21 Tɔnu wi ba bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, ma u ǹ bwisi mɔ,
u sãawa nge yɛɛ yi ba mwɛɛrima bu sakiri.

50

1 Asafun womu. Ge wee.
Yinni Gusunɔ u gari mɔ̀, u handuniagibu soku
be ba wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
2 Gusunɔ u kurama saa Siɔni wuu burɔ gen min di ka yam bururam.
3 Bɛsɛn Yinni u wee wi, wi u ku ra mari.
Win wuswaaɔ dɔ̃ɔ boko sɔ̃rua,

ma guru woo bɔkɔ ga ka nùn sikerenɛ.
4 U nɔɔgiru sue wɔllɔ ka temɔ u ka win tɔmbu siri.
5 U mɔ̀, i man nɛn tɔmbu mɛnnama be ba man naanɛ sãa,
be, be ba ka man arukawani bɔkua
ma ba ye sire ka yãkuru.
6 Wɔllu kpuro ta koo win gem gari kpara.
Domi wiya u sãa siri kowo.
7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i swaa dakio bɛɛ nɛn tɔmbu Isireliba.
Na kon bɛɛ sɔ̃ ma nɛna na sãa bɛɛn Yinni.
8 N ǹ bɛɛn yãkunun sɔ̃ na bɛɛ gerusimɔ.
Domi na ra bɛɛn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mwɛ baadomma.
9 Na ǹ maa naa kinɛnu mwaamɔ bɛɛn yɛnuɔ,
ǹ kun mɛ boo kinɛnu bɛɛn boo gɔ̃sɔ.
10 Domi nɛna na gbeeku yɛɛ kpuro mɔ ka yi yi wãa guunɔ dabi dabinu.
11 Na gunɔ si su wãa guunɔ kpuro yɛ̃ ka maa yɛɛ yi yi wãa yakasɔ.
Yi maa sãawa nɛgii.
12 N n gɔ̃ɔrun na ta man mɔ̀, n ǹ wunɛ kon sɔ̃.
Domi nɛna na handunia mɔ ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
13 I tamaa kon naa kinɛnun yaa temwa?
I tamaa boo kinɛnun yɛma kon nɔ?
14 Ye n buram bo, yera i nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni siara.
Kpa i bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni i man kua.
15 A man sokuo sanam mɛ a nuki sankire.
Saa ye sɔɔ, kon nun wurari, kpa a man bɛɛrɛ wɛ̃.
16 Adama Gusunɔ u kɔ̃san kowo sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀,
mban sɔ̃na a nɛn woodaba siamɔ ma a nɛn arukawanin gari gerumɔ,
17 wunɛ wi a ku ra sɔ̃ɔsiru kã,
ma a nɛn gere atafiiru sãa.
18 À n gbɛnɔ wa, a ra ka nùn nɔɔ tia ko,
a ra n wãa ka sakara kowobu.
19 Wunɛn nɔɔ ga ra n kɔ̃sa yibawa,
wunɛn yara ya weesu sekumɔ.
20 Mi a sina kpuro, wunɛn winsimwa a ra n wĩimɔ,
kpa a n wunɛn mɛro bisin kɔ̃sa gerumɔ.
21 Yeniba kpurowa a kua, ma na maari.
Domi a tamaa na sãawa nge wunɛ.
Adama kon nun taarɛ wɛ̃
kpa n kpuro terasia wunɛn wuswaaɔ.
22 I laakari koowo, kpa i swaa daki i nɔ bɛɛ be i nɛ Gusunɔ duari.
Ma n kun mɛ, kon bɛɛ sɛ̃re n yaaku.
Goo kun maa kpɛ̃ u bɛɛ wɔra.
23 Wìn yãkuru ta sãa siarabu,
yɛ̃rowa u man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
Wi u maa win tii nɛni dee dee yɛ̃rowa u koo nɛn faaba wa.

51

1-2 Ye Dafidi u ka Bati Seba kpuna u kpa, Gusunɔn sɔmɔ Natani u da win mi. Yen biruwa Dafidi u wom kowobun wirugii womu geni kua. Ge wee.
3 Gusunɔ, a man durom kuo wunɛn kĩi geerun sɔ̃.
A nɛn toraru wunɔ wunɛn wɔnwɔndun sɔ̃.
4 A man woburuo sãa sãa kpa a nɛn kom kɔ̃sum wɔka.
A nɛn durum wunɔ kpa n sãra.
5 Domi na nɛn toraru wura,
nɛn durum ya maa man bitani mɔ̀ baadomma.
6 Wunɛ turowa na torari,
na maa kua ye ya ǹ nun dore.
Yen sɔ̃, a gem mɔ ye a ka man taarɛ wɛ̃.
Wunɛn siribu bu dɛnde.
7 N wee, kom kɔ̃sum sɔɔra ba man mara.
Nɛn mɛro wi u maa nɛn gura sua, win tii u sãawa durumgii.
8 Adama gema a bikiamɔ gɔ̃ruɔ.
N n mɛn na, a de wunɛn bwisi yi n man wãasi.
9 A man dɛɛrasiabun wororu * koosio kpa n dɛɛra.
A man woburuo kpa n burura n wɛ̃su kera.
10 A man nuku dobu wɛ̃ɛyɔ kpa na n dɛsinu karamɔ.
Baa mɛ a nɛn gɔma dwiiyasia, kon kpam yɛ̃ɛri.
11 A ku nɛn durum mɛɛri,

* **51:9 *wororu*** - Yuuba bà n dɛɛrasiabun wororu mɔ̀, ba ra dãa kiku ge ba mɔ̀ isɔpu wasiwa dɛɛrasiabun nim sɔɔ kpa bu ka gu durumgii yɛ̃ka.

a nɛn kom kɔ̃sum kpuro wɔko.
12 Gusunɔ, a man gɔ̃ru wɛ̃ɛyɔ ge ga dɛɛre,
kpa a man hunde kpaa wɛ̃ ye ya koo yɔ̃ra sim sim.
13 A ku man gira wunɛn bɔkun di,
a ku maa man wunɛn Hunde Dɛɛro mwaari.
14 A kpam man wunɛn faaban nuku dobu wɛ̃ɛyɔ,
kpa kĩi geeru tu nɛn hunde dam kɛ̃.
15 Sanam mɛya kon durumgibu wunɛn swaa sɔ̃si,
be, be ba nun torari,
kpa bu wurama wunɛn mi.
16 Gusunɔ, wunɛ wi a man faaba kua,
a ku maa man goon yɛm bikia.
Ko na n wunɛn gem mɛ a man wɛ̃ takaru mɔ̀.
17 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔɔ wukio
kpa gu nun siara bu nɔ yam kpuro.
18 À n daa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kĩ,
na n daa nun tu kue.
Adama a ǹ yãkunu kĩ.
19 Yãku te ta nun wɛ̃re,
teya gɔ̃ru ge ga tii kawa.
Gusunɔ, a ǹ tɔmbu yinamɔ
be ba tuuba kua ka tii kawabu.
20 A de a ka Siɔni nɔnu geu mɛɛri kpa a ye gea kua,
kpa a Yerusalɛmun gbãraru seeya.
21 Sanam mɛya kaa yãkunu mwa ni a bikia.
Niya yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu.
Kpa bu naa kinɛnu go wunɛn yãku yerɔ.

52

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua.
2 U gu kuawa sanam mɛ Dɔɛgu Edɔmu u na Sɔɔlun mi u ka nùn sɔ̃ ma Dafidi u da Akimɛlɛkin mi. Womu ge wee.
3 Tabu durɔ, mban sɔ̃na a tii siaramɔ kɔ̃sa ye a mɔ̀n sɔ̃.
A n yɛ̃ ma Gusunɔn durom mu ko n wãa sere ka baadommaɔ.
4 Kɔ̃sa tɔnawa wunɛn yara ya ra n gerumɔ.
Ya sãawa nge wobu te ta nɔɔ do, murafiti wunɛ,
5 a ra kɔ̃sa kã n kere gea,
kpa a n weesu kĩ n kere gem.
6 Gari kɔ̃siya yi ra n yiba wunɛn nɔɔwɔ kpa a n wãa keetan swɛɛ sɔɔ.
7 Yen sɔ̃, a n yɛ̃ ma Gusunɔ u koo nun sura sere ka baadommaɔ.
U koo nun gawa u yara saa wunɛn kuu bekurugirun di,
kpa u nun wuna wasobun suunu sɔɔn di.
8 Be ba Gusunɔ naanɛ sãa, ba koo nun wa,
kpa biti bu mwa bu nun yɛ̃ɛ bu nɛɛ,
9 durɔ winiwa u yina Gusunɔ u nùn kɔ̃su,
ma u win naanɛ doke win dukia sɔɔ,
u tii kɔ̃su win bwisi sɔɔ.
10 Nɛ, na wãawa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
nge olifin dãa beku te ta kpare, ta wɛ̃su sãa.
Na win durom naanɛ sãa sere ka baadommaɔ.
11 Na kon nùn siarawa sere ka baadommaɔ, domi u kua.
Wi sɔɔra kon nɛn yĩiyɔbu doke be ba nùn naanɛ sãan suunu sɔɔ
yèn sɔ̃ u sãa tɔn geo.

53

(I maa mɛɛrio 14)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
2 Wee nge mɛ gari bakasu su sãa.
Su ra nɛɛ, Gusunɔ sari.
Su sankire. Su kom kɔ̃sum mɔ̀.
Sin gagu sari ge ga gea mɔ̀.
3 Yinni Gusunɔ u tɔmbu mɛɛrima saa wɔllun di,
u ka wa goo ù n wãa u bwisi mɔ,
u ka wa goo ù n wãa u nùn sãamɔ.
4 Adama u wa be kpurowa ba kɔ̃ɔre.
Be kpurowa ba sankire.
Be kpurowa ba kɔ̃sa mɔ̀.
Baa ben turo kun gea mɔ̀.
5 Ye u wa mɛ, yera u tii bikia u nɛɛ,
kɔ̃san kowo be, ba ǹ yɛ̃ru mɔ?
Wee ba nɛn tɔmbu gbɛnimɔ.
Ben goo kun man sãamɔ.
6 Yen sɔ̃, ba koo nanda bu diiri
sanam mɛ gãa bɛrumginu sari.
Be ba ka nun tabu mɔ̀,
Gusunɔ u koo ben kukunu yarinasia.
Ba koo sekuru wa yèn sɔ̃ u bu yina.
7 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ
a de faaba kowo goo u yari Siɔnin di

u Isirelibɑ, Yɑkɔbun bweseru yɑrɑ dɛsirun di,
kpɑ bɑ n wãɑ bɔri yɛndu sɔɔ.
À n kuɑ mɛ, ɑnnɑ ɑ nuku dobu wɑ bi bɑ koo ko mi.

54

1 Dɑfidin womu ge u wom kowobun wirugii kuɑ kɑ mɔrɔku
2 sɑnɑm mɛ Sifugibu bɑ nɑ Sɔɔlun mi bu kɑ nùn sɔ̃ mɑ Dɑfidi u kukuɑ ben temɔ. Ge wee.
3 Gusunɔ, ɑ mɑn fɑɑbɑ koowo wunɛn yĩsirun sɔ̃.
A de ɑ mɑn siriɑ kɑ wunɛn dɑm bɑkɑm.
4 Yinni Gusunɔ, ɑ swɑɑ tem kpĩiyɔ kpɑ ɑ nɛn kɑnɑru nɔ.
5 Domi tɔn tukobu bɑ mɑn seesi.
Tɔn kɔ̃sobu bɑ kɑsu bu mɑn go.
Ben bwisikunu sɔɔ, bɑ nɛɛ, wunɛ Gusunɔ ɑ sɑri.
6 Adɑmɑ nɛn mi, wunɑ ɑ sãɑ nɛn fɑɑbɑ kowo.
Be bɑ kɑ mɑn yɔ̃, berɑ ɑ mɑɑ kɑ yɔ̃.
7 A nɛn yibɛrɛbɑ kɔ̃sɑ kɔsio.
A mɑn bɔrɔkiniru sɔ̃ɔsio, ɑ bu go.
8 Kon nun yãkunu kuɑ kɑ nuku tiɑ.
Kon womu ko kɑ wunɛn yĩsiru n nun tɔmɑ,
domi ɑ sãɑ tɔn geo.
9 Wunɑ ɑ rɑ mɑn nuku sɑnkirɑru wunɑri,
kpɑ nɑ n nuku dobu mɔ nà n nɛn yibɛrɛbɑ wɑ.

55

1 Womu ge Dɑfidi u wom kowobun wirugii kuɑ kɑ mɔrɔku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, ɑ swɑɑ tem kpĩiyɔ ɑ nɛn kɑnɑru nɔ.
A ku mɑn biru kisi nà n nun kɑnɑmɔ.
3 A nɛn lɑɑkɑri koowo kpɑ ɑ mɑn wisi.
Wee nɑ sirenɛ kɑ nuku sɑnkirɑru,
4 nɑ burisinɛ yibɛrɛbɑn gɑrin sɔ̃
kɑ tɔn kɔ̃sobun dɑm dɔrebun sɔ̃.
Tɔmbɑ mɑn kɔ̃sɑ kuɑmmɛ,
bɑ mɑn tɑɑrɛ wɛ̃ kɑ mɔru bɑkɑ.
5 Nɑ nuki sɑnkire too nɛn gɔ̃ruɔ.
Mɑ gɔɔn bɛrum mɑn nɛnuɑ.
6 Nɑ nɑndɑ sere nɑ diirimɔ.
7 Nɑ nɛɛ, nà n dɑɑ kɑsɑ mɔ nge kpɑruko,
kon yɔ̃wɑ n dɑ n sinɑ nɑ n wɛ̃re.
8 Kon dukɑ yɑkurɑ n dɑ mi n tomɑ,
kpɑ nɑ n wãɑ gbɑburɔ.
9 Kon dukɑ yɑkurɑ fuuku n kuku yeru kɑsu,
kpɑ guru woo dɑmguu gu ku rɑɑ mɑn so.
10 Yinni, ɑ nɛn yibɛrɛbɑn kpunɑɑ kɑm koosio,
kpɑ bu ku nɔɔsinɑ.
Domi nɑ wɑɑmɔ tɔmbɑ wɔbiɑ kɑ sɑnnɔsu mɔ̀ wuuɔ
11 bɑ kɑ gen gbãrɑru sikerenɛ sɔ̃ɔ sɔɔ kɑ wɔ̃kuru.
Mɛyɑ kɔ̃sɑ bɑ mɔ̀ wuu ge sɔɔ.
12 Nuku kɔ̃surugibu kɑ gbɛnɔbu kɑ keetɑgibɑ
bɑ yibɑ wuu ge sɔɔ.
13 N n yibɛrɛn nɑ u nɑ u mɑn wɔnwɑ,
nɑ ǹ gɑm gerumɔ.
Goo ù n mɑn tusɑ, kon kuke win sɔ̃.
14 Adɑmɑ wunɑ ɑ kuɑ mɛ,
wunɛ wi ɑ sãɑ nɛn beruse kɑ nɛn bɔrɔ,
wunɛ wi nɑ rɑ nɛn ɑsiri sɔ̃.
15 Nɛ kɑ wunɛ, kĩi bɑkɑrɑ tɑ sun mɑninɛ,
mɑ sɑ dɔɔ sɑnnu Yinni Gusunɔn sãɑ yerɔ.
16 A de gɔɔ u tɔn kɔ̃sobu sɛ̃re subɑru sɔɔ,
kpɑ bu dɑ gɔribun wãɑ yerɔ wɑsiru.
Domi nuku kɔ̃surɑ yibɑ ben swɑɑ sɔɔ.
17 Adɑmɑ Yinni Gusunɔ, wunɑ nɑ fɑɑbɑ kɑnɑmɔ.
Kɑɑ mɑɑ mɑn fɑɑbɑ ko.
18 Tɔ̃ɔ giriru kpuro, nɑ rɑ n weeweenu mɔ̀wɑ.
Mɛyɑ ɑ mɑɑ nɛn nɔɔ nɔɔmɔ.
19 A ǹ kɑɑ de yibɛrɛbɑ bu mɑn nɔmɑ turi bɑɑ mɛ bɑ dɑbi.
Kɑɑ mɑn bɔri yɛndu wɛ̃.
20 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi ɑ sɔ̃ wunɛn sinɑ gɔnɑɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ,
wunɑ kɑɑ nɛgii nɔ, kpɑ ɑ bu sekuru doke.
Domi n ǹ koorɔ bu gɔ̃ru gɔsiɑ
yèn sɔ̃ bɑ ǹ nun nɑsie.
21 Bɑ wi u kɑ bu wãɑ bɔri yɛndu sɔɔ sɑnnɔ wɔri.
Bɑ ɑrukɑwɑni ye u kɑ bu bɔkuɑ kusiɑ.
22 Gɑri doriyɑ yi rɑ n wãɑ tɔn kɔ̃so win nɔɔwɔ.
Adɑmɑ tɑbun gɑriyɑ yi rɑ n wãɑ win nukurɔ.
Mɛyɑ mɑɑ win gɑri yi rɑ n kokumɔwɑ nge gum yɑrum.
Adɑmɑ yi rɑ n sãɑwɑ nge tɑkobibɑ.

23 A wunɛn wãaru kpuro Yinni
Gusunɔ nɔmu sɔndio,
kpa u nun nɔɔri.
Domi u ɲ derimɔ gemgii u wɔruma.
24 Yinni Gusunɔ, wuna kaa de tɔn
kɔ̃sobu bu da gɔribun wãa yerɔ.
Kpa tɔn gowobu ka be ba bwisi kɔ̃si
mɔ bu gbi sɛkum.
Adama nɛ, wuna na naanɛ sãa, Yinni
Gusunɔ.

56

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ba gu kuawa ka dɔkɔ te ta
sãare nge kparukogiru ge ga sumɔ dãa
bakaru garun wɔllɔ. Dafidi u womu
ge kuawa sanam mɛ Filisitiba ba nùn
mwa ba nɛni Gatiɔ. Ge wee.
2 Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
domi tɔn dabira ta man buku buku
mɔ̀.
Ta ka man tabu mɔ̀,
ma ta man nɔni sɔ̃ɔmɔ tɔ̃ɔ baatere.
3 Nɛn yibɛrɛ be, ba dabi,
ba man buku buku mɔ̀wa saa kpuro,
be, be ba ka man tabu mɔ̀ mi,
ba man wɔri ba taare.
4 Bɛrum mù n man mwa.
Wuna na ra n naanɛ sãa.
5 Yinni, na nun siara gari yi a geruan
sɔ̃.
Na ɲ gãanu ganun bɛrum mɔ,
domi na nun naanɛ sãa.
Mba tɔnu u koo kpĩ u man kua.
6 Tɔ̃ɔ baatere ba ra man gari kɔsiwa,
kpa ba n man gãa kɔ̃sunu bwisikusimɔ.
7 Ba nɔɔ tia kua, ba man sakiriammɛ.
Ba nɛn yira kasu bu ka man hunde
wuna.
8 Domi ba tamaa kɔ̃sa ya koo bu yara.
Yinni, a bu suro ka mɔru.
9 A nɛn yira kpuro swĩi mi na kpikiru
da.
A nɛn nɔni yĩresu gãrio wunɛn bwãaru
* sɔɔ.
A sin geeru yorua wunɛn tireru sɔɔ.
10 Gusunɔ, nà n nun nɔɔgiru sue,
nɛn yibɛrɛba ba koo biru wura.
Domi na yɛ̃ kam kam ma a sãawa nɛgii.
11 Yinni Gusunɔ, na nun siara gari yi a
geruan sɔ̃.
Mɛya kon maa nun tɔma wunɛn gari
yin sɔ̃.
12 Na ɲ gãanu ganun bɛrum mɔ,
domi na nun naanɛ sãa Yinni.
N n mɛn na, mba tɔnu u koo kpĩ u man
kua.
13 Gusunɔ, kon nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia
te na nun kua.
Kon yãkunu ko n ka nun siara.
14 Domi a man yara saa gɔɔn di.
Mɛya a ɲ derimɔ nɛn naasu su sokura.
Kpa n kpĩ n sĩ wunɛn wuswaaɔ
tɔmbun suunu sɔɔ.

57

(I maa mɛɛrio naasu 8-12, 108:2-6)

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U womu geni kuawa
sanam mɛ Sɔɔlu u nùn naa gire u go.
Ma u da u kukua kpee baa sɔɔ. Ge wee.
2 Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo.
Wunɛn miya na kuku yeru kasu.
Wunɛn kasan saara ta koo man bere
sere nɛn nɔni swãaru kpuro tu ka kpe.
3 Yinni Wɔrukoo, wuna na nɔɔgiru
sue,
domi wuna a ra man nɔɔri.
4 Saa wɔllun diya kaa man somima.
Kaa nɛn yibɛrɛba burisina.
A man wunɛn bɔrɔkiniru ka wunɛn
tɔn geeru sɔ̃ɔsima.
5 Wee na wãa tɔn kɔ̃sobun suunu sɔɔ
be ba sãa nge gbee sinan si su ra tɔmbu
tem.
Ben donna nu sãa ben yaasi ka ben
sɛ̃ɛnu.
Ma ben yara sãa nge takobi ye ya nɔɔ
do.
6 Gusunɔ, wɔllu ta ɲ kpɛ̃ tu nun mwa
wunɛn kpãarun sɔ̃.
A wunɛn yiiko sɔ̃ɔsio tem kpuro sɔɔ.
7 Nɛn yibɛrɛ be, ba man yɛ̃ri bɛria nɛn
swɛɛ kpuro sɔɔ,
ma na tem tuke na wa ba wɔru gba nɛn
wuswaaɔ.
Adama bera ba gu wɔri.
8 Gusunɔ, nɛn torora sɔ̃.
Kon nun womu kua kpa n nɛn baranu
so.
9 A yando nɛn bwɛ̃ra.
Mana nɛn gɔ̃ɔgera wãa.
Mana nɛn mɔrɔku ga wãa n ka sɔ̃ɔ
bɔɔsia.
10 Yinni Gusunɔ, kon nun siara
tɔmbun suunu sɔɔ,
kpa n maa nun tɔma ka womusu.

* **56:9** ***bwãaru*** - Bwãa te, Yuuba ba ra tu kowa ka gɔna.

11 Domi wunɛn tɔn geera wãawa sere
ka wɔllɔ.
Mɛya maa wunɛn bɔrɔkiniru ta
sõɔsiramɔ sere ka guru winɔ.
12 Gusunɔ, wɔllu ta ǹ kpɛ̃ tu wunɛn
kpãaru mwa.
A wunɛn yiiko sõɔsio handunia kpuro
sɔɔ.

58

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.
2 Bɛɛ Wɔrukoon tɔmbu,
i ko kpĩ i baawure siri dee dee i n ka
sere nɔɔ maari?
3 Aawo, i kõsa màwa gõruɔ.
Ma i bɔbunu ayeru kɛ̃mɔ.
4 Daa kõsagii u ra sõɔsirewa saa win
mɛron nukurun di.
Wee kowo u ra kõɔrewa saa win birun
di.
5 Ben nɔɔ ga ra n dɛ̃ɛ yibawa nge waa,
kpa ba n ben swasu kɔrua nge
surɔkɔru
6 te ta kun kĩ tu dobo dobogibun gari
nɔ,
baa mam wi u dobo dobo yɛ̃ru bon
gari.
7 Yinni Gusunɔ, a bu nɔɔ kɔsukuo.
Be, be ba sãa nge gbee sinan
kpɛmminu mi,
a ben baa saburosu yakirio.
8 A de bu yarina nge nim mɛ mu
kokumɔ,
kpa a bu twee bu ko kpanɔbu.
9 Bu gbio bu yanda nge sokoro,
kpa a ku de bu sõɔ wa
nge bii wìn suru kun yiba ba ka mara.
10 Kaa bu gurawa fuuku ka woo guna
sere bu ka nɛɛ,
weke te ba swɛ̃n koru ta dõɔ wa ta
swĩa, baa dãa yà n gbere.
11 Adama gemgii u ko n nuku dobu
mɔwa
ù n wa ba nùn mɔru bara.
U koo win naasu kpakia tɔn kõsobun
yɛm sɔɔ,
12 kpa tɔmbu bu nɛɛ, gemgiiwa u koo
are wa.
Domi Gusunɔwa u handunian tɔmbu
kpuro sirimɔ.

59

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U gu kuawa sanam mɛ
Sɔɔlu u gɔra bu da bu wi, Dafidin diru
tarusi bu nùn go. Ge wee.
2 Nɛn Yinni, a man wɔro nɛn yibɛrɛban
nɔman di.
A man kõsuo ben sõ.
3 A man wɔro tɔn kõsobun nɔman di,
kpa a man yakia be ba tɔmbun yɛm
yarimɔn nɔman di.
4 Domi be wee ba man kasu bu go.
Daa bɔɔbɔyagiba ba nɔɔ tia mà bu ka
man go.
Na ǹ kõsa kue, na ǹ maa durum kue,
Yinni Gusunɔ.
5 Ka mɛ, ba sɔɔru mà bu ka man wɔri.
Yinni, a seewo, a man mɛɛrio, a na a
man somi.
6 Gusunɔ Isiriliban Yinni, wunɛ wi a
wɔllu ka tem mɔ,
a seewo a tɔn kõso be sɛɛyasia be, be
ba ǹ nun nasie.
A ku ben goon wɔnwɔndu ko.
7 Yoka baayere ba ra nɛwa ba n wori
nge bõnu
kpa ba n ka wuu sikerenɛ.
8 Kõsa yarimɔ saa ben nɔsun di,
ma n sãa nge ba takobi wuuwa.
Domi ba mà, wara koo nɔ ye ba
gerumɔ.
9 Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ, a bu
yɛ̃ɛmɔ.
A bwesenu kpuro atafiiru sãa.
10 Baa bà n dam mɔ amɔ, wuna na
naanɛ sãa.
Domi wuna nɛn kuku yee bakaru.
11 Yinni kĩrugii, a na a man swaa
gbiiya.
Wee a dera na nɛn yibɛrɛba mɛɛra ka
nuku dobu.
12 A ku bu go kpa nɛn tɔmbu bu ku raa
ye duari.
Adama a de bu sirena, kpa bu wɔruku
wunɛn dam sõ.
Domi wunɛ, Yinni Gusunɔ, wuna a sãa
bɛsɛn tɛrɛru.
13 Ben gere kpuro ya durum yibawa.
A de ben tii suabu bu bu sura.
Domi ba ra n weesu ka gari kõsi
gerumɔwa.
14 Yinni, a bu kam koosio ka mɔru, kpa
ba kun maa wãa.
Kpa bu gia ma wuna a bandu dii
Yakɔbun bibu sɔɔ ka handunia
kpuro sɔɔ.
15 Yoka baayere, yibɛrɛ be,
ba ra nɛwa ba n wori nge bõnu

kpa ba n ka wuu sikerenɛ,
16 ba n kasu ye ba koo di.
Kpa ba n wãa mi, wɔ̃ku giriru, domi ba
ku ra debu.
17 Adama nɛ, na kon womu ko wunɛn
dam sɔ̃.
Buru buru yellu, na kon nun tɔma
wunɛn kĩrun sɔ̃,
domi a sãawa nɛn kuku yee damgiru,
kpa n kuke wunɛn mi nà n nuki
sankire.
18 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn dam
ka maa nɛn kuku yee damgiru.
Wuna kon tɔma, domi a sãawa tɔn geo.

60

(I maa mɛɛrio naasu 7-14, 108:7-14)

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua ka mərɔku. U gu kuawa u
ka keu sɔ̃ɔsi.
2 Womu ge, Dafidin taba ga ka yã
bi u ka Sirigii be ba wãa Mɛsopotamiɔ
ka Sobaɔ kua. Ye Dafidi u taa bi wee,
win tabu sunɔ Yoabu u Edɔmun tabu
kowobu gowa nərɔbun suba wɔkura
yiru (12.000) wɔwa gaa sɔɔ ye ba mɔ̀
Bɔru. Womu ge wee.
3 Gusunɔ, wee a sun yina ma a sun
yarinasia.
Baa mɛ a mɔru sãa, a sun seeyo.
4 A dera tem mu yĩira ma mu bɛsikira.
A mu kpaasinɔ domi mu kankiramɔ.
5 A dera wunɛn tɔmba nɔni sɔ̃ɔra,
ma ba tam nɔra mu ben wiru gɔsia.
6 Be ba nun nasie, bera a wunɛn gidi
bɔra wɛ̃,
kpa yu sɔ̃ɔsira gem sɔ̃.
7 A sun wɔro ka wunɛn dam.
A bɛsɛn kanaru nɔɔwɔ,
kpa su faaba wa bɛsɛ wunɛn kĩnasibu.
8 Gusunɔ u gerua win sãa yee dɛɛrarɔ
u nɛɛ, u koo nasara wa.
U koo Sikɛmu bɔnu ko kpa u tɔmbu
Sukɔtun wɔwa yabua.
9 Wiya u Galadi mɔ. Wiya u maa
Manase mɔ.
Efaraimu ya sãawa nge win sii furɔ
kɔkɔru.
Ma Yuda ya sãa nge win sina dɛka.
10 Adama Mɔabu ya sãawa win wobu-
rutia.
U koo Edɔmu bara nɔɔ teu kɔ̃ɔwa u ka
sɔ̃ɔsi ma ya kua wigia.
Filisitiba ba koo nùn nasaran kuuki
koosi ka nuku dobu.
11 Wara u koo ka man da wuu
gbãraruguu gen mi.
Wara u koo man kpara u ka da
Edɔmuɔ.
12 Yinni Gusunɔ, wuna kaa ka man da,
wunɛ wi a raa sun yina,
ma a ku ra maa ka bɛsɛn tabu kowobu
yari.
13 A sun somiɔ su ka yari nɔni swãarun
di.
Tɔnun somiru ta sãawa wom dirum.
14 À n wãa ka bɛsɛ, sa ko kpĩ su tabu ko
ka wɔrugɔru.
Kpa a bɛsɛn yibɛrɛba kɔsuku.

61

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua ka mərɔku. U nɛɛ,
2 Gusunɔ, a nɛn weeweenu nɔɔwɔ,
kpa a nɛn kanaru nɔ.
3 Saa tontonden diya na nun nɔɔgiru
sue ka nuku sankiranu.
A ka man guuru yɔɔwo te na ǹ kpɛ̃ n
ka tii yɔ.
4 Domi a sãawa nɛn kuku yeru.
Ma a maa sãa nɛn gbãraru nɛn
yibɛrɛban wuswaaɔ.
5 Na kĩ na n wãa wunɛn kuu
bekurugirɔ sere ka baadommaɔ,
na n kukua wunɛn kaserun kɔkɔrɔ.
6 Domi a ra man kue ye na kĩ,
kpa a man tubi wɛ̃ ye a ra be ba wunɛn
yĩsiru nasie wɛ̃.
7 Gusunɔ, a bɛsɛn sina bokon wãaru
dakaa daasio.
A de win wãaru tu dɛnya.
8 Kpa a de u n bandu dii sere ka
baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ.
A de wunɛn bərɔkiniru ka wunɛn tɔn
geera n wãa wi sɔɔ.
9 Saa yera kon nun tɔma sere ka
baadommaɔ,
kpa na n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibiamɔ tɔ̃ɔ
baatere.

62

1 Womu ge Dafidi u Yedutum ka
wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Ka geema, Gusunɔ wunɛ sɔɔra nɛn
naanɛ wãa.
Wuna a ra man faaba ko.
3 Wuna a maa sãa nɛn kperu tèn mi na
ra kuke n ka faaba wa.

Wuna a sãa nɛn kuku yee bakaru.
A ɲ derimɔ nɛn naasu su sokura.
4 Sere saa yerà i ko i n tɔnu kunisi i n sɛ̃re,
nge mɛ ba ra gana ye ya dɛbura sure,
ɲ kun mɛ kara ye ya wɔrumaa dɔɔ.
5 Geema, ba nɔɔ tia mɔ̀
bu ka durɔ wi sura win aye bakarun di.
Ba ku ra n weesu mɛɛra gãanu ben mi.
Ka nɔɔwa ba ra n tɔnu domaru kuammɛ,
gɔ̃ruɔ kpa ba n nùn bɔ̃rusimɔ.
6 Gusunɔ, wunɛ sɔɔra nɛn naanɛ wãa.
Wunɛ sɔɔra nɛn yĩiyɔbu wãa.
7 Wuna a sãa nɛn kperu tèn mi kon kuke n ka faaba wa.
Wuna a sãa nɛn kuku yee bakaru.
Nɛn naasu kun maa sokuramɔ.
8 Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko, kpa a de na n bɛɛrɛ mɔ.
Wuna nɛn kuku yee damgiru.
9 Bɛɛ tɔmbu, i nùn naanɛ koowo saa kpuro.
I nùn sɔ̃ɔwɔ ye ya bɛɛ nɛni.
Domi wiya u sãa bɛsɛn kuku yeru.
10 Tɔnu u sãawa wom dirum.
Mɛya u maa sãa weesu.
Bà n nùn kilo sɔndi, kaa deema u ɲ woo bunum tura.
11 I ku bɛɛn naanɛ doke daa bɔɔbɔya sɔɔ.
I ku maa bɛɛn yĩiyɔbu doke wɔbia sɔɔ.
Bɛɛn dukia yà n kuuramɔ, i ku bɛɛn bwɛ̃ra kpuro doke ye sɔɔ.
12 N ɲ nɔn teeru na Gusunɔn gere yeni nua ye u nɛɛ, wiya u dam mɔ.
13 Yinni Gusunɔ, wuna a durom mɔ.
A ra baawure kɔsiewa ye u kua.

63

1 Dafidin womu. U gu kuawa sanam mɛ u wãa Yudan gbaburɔ. Ge wee.
2 Gusunɔ, a sãawa nɛn Yinni.
Wuna na soku.
Na wunɛn bɛkɛ barɔ.
Ma nɛn wasi kpuro bɛsikiramɔ wunɛn sarirun sɔ̃
nge mɛ tem gbebum mu ra n bɛsikiramɔ nim sarirun sɔ̃.
3 Wee na wãa wunɛn sãa yerɔ na nun mɛɛra,
kpa n ka wunɛn dam ka wunɛn yiiko wa.
4 Domi wunɛn tɔn geeru ta gisɔn wãaru kere.
Yen sɔ̃na kon nun tɔma ka womusu.
5 Kon nun siara nɛn wãaru kpuro sɔɔ,
kpa n nɔma sua wɔllɔ n ka nun sã.
6 Nɛn hunde koo debu
nge wi u dĩa duronu ka yaa gumgia di.
Kon nun siara ka nuku dobun kuuki.
7 Nà n kpĩ, na ra n nun yaayewa na n wunɛn bwisikunu mɔ̀ wɔ̃kuru.
8 Domi a sãawa nɛn somiɔ.
Nà n kukua wunɛn kasenun kɔkɔrɔ,
na ra n nuku dobu mɔ.
9 Na ka nun maninɛwa dim dim,
ma wunɛn nɔm geu ga man nɛni.
10 Be ba kasu bu man go
ba koo dawa sere tem sɔɔ sɔɔwɔ.
11 Takobiwa ba koo ka bu go,
kpa purukanu nu ben gonu tem.
12 Nɛ, sina boko kon yɛ̃ɛri wunɛ sɔɔ.
Wi u ka nun bɔ̃rua u koo tii siara,
adama kaa wee kowobun nɔsu kɔre.

64

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, a nɛn nɔɔ nɔɔwɔ sanam mɛ na weeweenu mɔ̀.
A man kɔ̃suo nɛn yibɛrɛ wi na nasien sɔ̃.
3 A man yaro tɔn kɔ̃sobun wesianɔsun di.
Kpa a man yara daa kɔ̃sagibun suunun di.
4 Ba ben yara nɔɔ deramɔ nge takobi,
kpa ba n gari kɔ̃si kasukumɔ nge sɛ̃ɛnu,
5 bu ka wi u kun gãanu kue to asiri sɔɔ.
6 Ba tii dam kɛ̃mɔwa kɔ̃san kobu sɔɔ.
Ba ra nɔɔ tia ko bu ka tɔmbu yina bɛria ba n mɔ̀, goo kun bu wasi.
7 Kɔ̃sa ba himba mɔ̀ ba mɔ̀, ben kpunaa ye, ya wãwa mam mam.
Domi goo kun kpɛ̃ u tɔnun gɔ̃run gari tubu.
8 Gusunɔ u bu sɛ̃ɛnu twee.
Wee nu bu girari.
9 U bu mwa ka ben tii tiin gari.
Be ba bu wa kpuro ba ra wii gimanu kowa.
10 Kpa bɛrum mu be kpuro mwa ba n kparamɔ ye Gusunɔ u kua,
kpa ba n yen bwisikunu mɔ̀.
11 Yinni Gusunɔn miya gemgii u ra kuku yeru ka nuku dobu wa.

Kpa bèn gɔ̃ru ga dɛɛre bu bɛɛrɛ wa win mi.

65

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, sa ko nun siara ka naanɛ dokebu Siɔniɔ,
kpa su nɔɔ mwɛɛ ni sa nun kua yibia.
3 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a ra tɔmbun kanaru nɔ,
tɔmbu kpuro ba koo na wunɛn mi.
4 Bɛsɛn toranu sun buniɛ.
Wuna kaa sun nu suuru kua.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi a gɔsa u nun susi u wãã wunɛn sãã yerɔ.
Wunɛn wãa yerun nuku dobu koo de su debu wunɛn sãa yee dɛɛrarɔ.
6 Gusunɔ bɛsɛn faaba kowo, wunɛn kĩrun saabu,
a ra bɛsɛn kanaru wure,
kpa a sun sɔm maamaakiginu sɔ̃ɔsi.
Wuna tɔmbu kpuro ba naanɛ sãa temɔ sere ka be ba wãa nim wɔ̃kun tem burenɔ.
7 Wuna a dam mɔ.
Ka dam mɛya a ka guunu swĩi nin ayenɔ.
8 Wuna a ra nim wɔ̃kun wɔkinu marisie,
kpa a gen nim kurenu yɔ̃rasia.
Mɛya a ra maa tɔmbun wurenu kpeesie.
9 Handunian goonu nnɛ sɔɔ,
tɔmbu kpuro ba wunɛn sɔm maamaakiginu nasie.
Wunɛ wi a ra sɔ̃ɔ yari yerugibu ka sɔ̃ɔ duu yerugibu nuku dobu wɛ̃.
10 Wuna a ra tem nɔɔri, kpa a mu nim yɛ̃ka mu n kpã.
A ra maa de mu n dukia mɔ.
Gusunɔ, wunɛn bwia ya nim yibawa.
Mɛya a ra ka tem dwiiyasie, kpa dĩanu nu wa nu ka kpi.
11 A ra gberun kpĩin tem kusanu kɔsuku kpa a nu nim yɛ̃ka.
A ra maa de gura yu nu dwiiyasia mam mam,
kpa a ye ba duura mi domaru kua yu ka kpi.
12 A ra dewa wɔ̃ɔ gu tore kpa gu kpe ka wunɛn durom,
kpa debura n wãa mi a sara kpuro.
13 Debu te, ta wãawa ka kpara yenɔ,
ma nuku dobu nɔɔramɔ guunɔ.
14 Ma yãanu tɛrie kpara yenu mi.
Mɛya alikama ya kpia ya wɔwa wukiri,
ma baayere kpuro ya nun takaru mɔ̀,
ya womu mɔ̀ ka nuku dobu.

66

1 Womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
Bɛɛ handunian tɔmbu kpuro,
i Gusunɔ nɔɔgiru sueyo ka nuku dobu.
2 I womu koowo win yĩsirun yiikon sɔ̃.
I win yĩsiru wɔlle suo ka womusu,
3 kpa i nùn sɔ̃ ma win sɔma ya nanum mɔ,
domi win dam mu kpã.
Yen sɔ̃na win yibɛrɛba ba nùn wiru kpĩiyammɛ.
4 Handuniagibu kpuro ba nùn yiiramme.
Ba nùn tɔmamɔ ka womusu,
ma ba win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
5 I na i Gusunɔn sɔma mɛɛri ye u kua.
U nanum mɔ ù n sɔmburu mɔ̀ tɔmbun suunu sɔɔ.
6 U dera daara gbera,
ma sa tɔbura bɛsɛn naasu kun nim wa,
ma sa nuku dobu kua wi sɔɔ.
7 U bandu diiwa sere ka baadommaɔ win dam saabu.
U bwesenu kpuro mɛɛra ka laakari,
kpa mɛm nɔɔ sariba bu ku raa nùn seesi.
8 I Gusunɔ siaro bɛɛ bwesenu kpuro.
I nùn tɔmɔ bu nɔ baama.
9 Domi u bɛsɛn wãaru wɔra.
U ǹ dere su sokura.
10 Gusunɔ, a sun doke laakari mɛɛribu sɔɔ.
A dera sa wãa dɔ̃ɔ sɔɔ nge sii geesu.
11 A sun kpɛ̃ɛ yina sɔɔ ma a sun sɔmu bakanu sɔbi.
12 A dera bɛsɛn yibɛrɛba ba sun sɔni,
ma sa dɔ̃ɔ ka nim sara.
Adama a sun yara min di sa n ka bɔri yɛndu mɔ.
13 Kon du wunɛn sãa yerɔ n ka nun yãkuru kua,
kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia
14 ni na nun kua nɛn wahalan saa sɔɔ.
15 Kon ka nun kɛtɛba ka bonu yãkuru kua,
kpa n ka nun yãa ni nu gum mɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

16 Bɛɛ be i Gusunɔ nasie, i na i nɔ,
kpa n bɛɛ sɔ̃ ye u man kua.
17 Na nùn nɔɔgiru sue u man somi,
ma na nùn siara ka womusu.
18 Nà n daa toraru garu mɔ nɛn gɔ̃ruɔ,
Yinni Gusunɔ kun daa man wurarimɔ.
19 Adama u nɛn kanaru swaa daki u
man wurari.
20 Na nùn siara domi u nɛn kanaru
mwa.
Ma u ɲ man win durom wunari.

67

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua ka mərəku. Ge wee.
2 Gusunɔ, a bɛsɛn wənwəndu waawo,
kpa a sun domaru kua.
A de a ka sun nənu geu mɛɛri,
3 kpa təmbu bu wunɛn swaa gia
handunia səɔ,
kpa ba n yɛ̃ ma wuna a ra tənu faaba
ko.
4 Gusunɔ, bwesenu kpuro nu nun
siaramɔ
ma nu nun təmamɔ.
5 Nu wãa nuku dobu səɔ, domi a ra nu
siriewa dee dee.
Wuna a maa nu kpare tem mɛ səɔ.
6 Bwesenu kpuro nu nun siaramɔ ma
nu nun təmamɔ.
7 Domi a ra de tem mu dĩanu ma.
Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛn Yinni.
A ra sun domaru kue.
8 A sun domaru kuo. Handuniagibu
kpuro ba nun nasie.

68

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, a seewa ma wunɛn yibɛrɛba
ba yarina.
Wunɛn wɛrəbu ba duki sua wunɛn
wuswaan di.
3 A bu yarinasia nge wiisu.
Ma ba yanda nge gum minɛru te ba dɔ̃ɔ
tĩi.
Tən kɔ̃sobu ba munda wunɛn
wuswaaɔ Gusunɔ.
4 Adama gemgibu ba ra n nuku dobu
ka nasara məwa wunɛn mi kpa
ba n yɛ̃ɛrimɔ.
5 I Gusunən yĩsiru wəlle suo ka
womusu.
I nùn swaa kuo, u gbaburu mɔ̀,
u guru winu səni u wee.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ.
I nuku dobu koowo win wuswaaɔ.
6 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa
gobekuban baaba ka gəminibun
kɔ̃so.
A wãa wunɛn wãa yee dɛɛrarɔ.
7 Wuna a ra be təmba yina yɛnu wɛ̃,
kpa a yobu yakia, a bu nuku dobu wɛ̃.
Adama kaa mɛm nɔɔ sariba deriwa mi
gãanu sari.
8 Gusunɔ, sanam mɛ a wunɛn təmbu
swaa gbiiye gbaburɔ,
9 tem mu yĩira, ma wəlla wukiara ka
dam wunɛn wuswaaɔ.
Ma Sinain guura diira wunɛ Isiriliban
Yinnin wuswaaɔ.
10 A dera guri barukagia ya na,
ma wunɛn tem səɔ wãara wurama.
11 Mɛ səɔra wunɛn təmba ben wãa
yeru kua,
mɛ, mɛ a səɔru kua ka kĩru
wənwəndobun sɔ̃.
12 Yinni Gusunɔ, a wooda wɛ̃,
ma tən kurə səmə dabiru ba ye kpara.
13 Yibɛrɛban tabu sinamba yakikiramɔ,
ma ben kurəbu ba ben yãnu bənu mɔ̀
ni ba deri.
14 N sãare kparukonun kasi yi sii
geesu səɔwa
ma nin sansu wura mənsi, ma i sere
da i kpĩ yãa gɔ̃sɔ?
15 Sanam mɛ Dam kpurogii wi, u
sinam be yarinasia,
tem mu burura guu te ba mɔ̀
Salumɔniɔ.
16 Basanin guunu nu sãawa guu
bakanu.
Nin gungunu maa dabi.
17 Bɛɛ guu ni i gunguu dabinu mɔ,
mban sɔ̃na i ka Gusunən guu te u gɔsa
nisinu mɔ̀.
I n yɛ̃ ma miya u koo win wãa yeru ko
sere ka baadommaɔ.
18 Yinni Gusunɔ, a tabu kɛkɛ dabinu
mɔ,
ma a sĩimɔ yen nərəm nərəm ka yen
nərəm nərəm suba yɛndun su-
unu səɔ.
Wunɛn yiiko ye ya sɔ̃sira Sinaiɔ ya
wura wunɛn sãa yerɔ.
19 Yinni Gusunɔ, a yɔɔwa guurun
wəllɔ, ma a təmbu yoru
mwɛɛra.
Ma ba nun kɛ̃nu kã, ka mam be ba nun
seesimən tii.
20 Gusunɔ u ra sun nɔɔri.
Wiya u sãa bɛsɛn faaba kowo.

Yen sɔ̃, sa ko nùn siara tɔ̃ɔ baatere.
21 Wiya u ra tɔnu faaba ko.
Wi turowa u koo kpĩ u nùn yakia saa gɔɔn di.
22 Wiya u koo win yibɛrɛban wiru kɔra.
Kpa u be ba wãa durum sɔɔn wii suunu yabe.
23 Wiya u nɛɛ, u koo ka bu na saa Basanin di,
kpa u bu yarama saa nim wɔ̃ku sɔɔn di,
24 kpa su bɛsɛn naasu kpɛ̃ɛ ben yɛm sɔɔ,
kpa bɛsɛn bɔ̃nu nu ben gonu tem.
25 Gusunɔ nɛn Yinni, nɛn sina boko,
ba wunɛn sanum waamɔ wunɛn sãa yee dɛɛrarɔ.
26 Wom kowoba ba swaa gbia,
ma be ba baranu ka mərɔkunu soomɔ ba bu swĩi,
ba wãa wɔndia be ba baranu soomɔn suunu sɔɔ.
27 I Yinni Gusunɔ siaro mi tɔmba mɛnna.
Bɛɛ Isiriliban bweseru, i nùn wɔlle suo.
28 Bɛnyamɛɛ wi u piiburu bo, win bwesera ta bu swaa gbiiye,
ma Yudan bwese kɛran wirugibu ka ben tɔmbu ba bu swĩi.
Yen biru, Sabulonin bwese kɛra ka Nɛfitaligian wirugibu ba bu swĩi.
29 Gusunɔ u wooda wɛ̃ bu nùn ko damgii.
Gusunɔ, a ye a sun kua dam sireo.
30 Sinamba koo ka nun kɛ̃nu naawa wunɛn sãa yerɔ te ta Yerusalɛmun dia kpuro gunum kere.
31 Yinni Gusunɔ, a Egibiti yam swĩɛyɔ,
ye ya nun sãamɔ ka sii geesu,
ye, ye ya sãa nge karaku ge ga wãa daarun bɔkuɔ,
ɲ kun mɛ nge naa kinɛ ni nu wãa gɔ̃sɔ,
ye, ye ya bwesenu dam dɔremɔ.
A be ba ra n tabu kĩ yarinasio.
32 Damgiba wee saa Egibitin di.
Ma Etiopigiba duki mɔ̀ ba nɔma sue Gusunɔn mi gia.
33 Handunian sinambu, i Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.
I nùn wɔlle suo.
34 I nùn siaro ka womusu
wi, wi u sĩimɔ wɔllɔ te ta wãa saa yellun di.
Wee win nɔɔ damguu ga nɔɔra.
35 I Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
Win yiiko ya wãawa Isireliba sɔɔ.
Ma win dam mu wãa wɔllɔ.
36 Gusunɔ, a nanum mɔ wunɛn sãa yerɔ.
Wunɛ Isiriliban Yinni, a ra wunɛn tɔmbu dam wɛ̃.
Gusunɔ, sa nun siara.

69

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, a man faaba koowo.
Na sãare na nim mwɛɛre wahalan sɔ̃.
3 Na nummɔ yironu sɔɔ, na ɲ kpɛ̃ n yɔ̃ra.
Na wɔri nim bwerɔ ma nim tora ka man doonɔ.
4 Na swĩ na wasira sere nɛn gɔ̃ru ga gbera.
Nɛn nɔni dam dwiiya ye na wunɛn somiru mara.
5 Be ba man tusa ba ɲ ten wiru ka naasu yɛ̃,
ba dabi ba nɛn wirun seri kere.
Nɛn yibɛrɛ be ba kĩ bu man go kam ba dam mɔ.
Ye na ɲ gbɛnɛ, ba kĩ n yen kɔsire wɛ̃.
6 Gusunɔ, a nɛn asansi sariru yɛ̃.
Nɛn toranu nu ɲ maa berua wunɛn mi.
7 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
a ku de be ba nun yĩiyɔ bu sekuru wa nɛn sɔ̃.
Isiriliban Yinni,
a ku de be ba nun kasu bu sekuru di nɛn sɔ̃.
8 Domi wunɛn sɔ̃na na seku bakaru sɔɔwa ta dera na nɛn wuswaa wukiri.
9 Nɛn mɛro bisibu ba man mɛɛra tuko.
Nɛn mɛro turosibu ba ɲ man yɛ̃.
10 Wunɛn dirun kĩra man mɛnimɔ nge dɔ̃ɔ.
Be ba nun wɔmmɔ, ben wɔma wɔri nɛ sɔɔ.
11 Sanam mɛ na tii kawa na nɔɔ bɔkua, ba man funɛ wuna.
12 Sanam mɛ na saaki sebua nuku sankiranun sɔ̃,
ba man yaakoru mɔ̀.
13 Be ba sɔ̃ gbãra kɔnnɔwɔ ba man wĩimɔ.

Tam nərobu ba ka nɛn yĩsiru womu
mɔ̀.
14 Adama Yinni Gusunɔ, wuna nɛ, na
kanamɔ.
Gusunɔ, a man wurario wunɛn
durom bakam sɔ̃ saa ye a kĩ.
Domi a ra tɔnu faaba ko ka gem.
15 Kpa a man yara yironun di n ku ka
kpam num.
A man wɔro nɛn yibɛrɛban nɔman di
ka nim bwerun di.
16 A ku de nim yiburu tu man wukiri,
kpa nim bweru tu man di.
A ku de wɔru bɔkɔ gu man kɔrusi.
17 Yinni Gusunɔ, a man wurario
wunɛn tɔn geerun sɔ̃.
Wunɛn wɔnwɔn bakaru sɔɔ, a man
sĩirema.
18 A ku nɛ wunɛn sɔm kowo biru kisi.
A man wurario fuuku, wee na wãa
nuku sankira bakanu sɔɔ.
19 A susima a nɛn hunde wɔra.
A man faaba koowo nɛn yibɛrɛban
nɔman di.
20 A yɛ̃ nge mɛ ba man funɛ wuna.
Ba man sekuru doke, ba man kam
mɛɛra.
A maa nɛn yibɛrɛba kpuro yɛ̃.
21 Sekura man nuki sanka sere na kom
yaa bie.
Na mara goo u man wɔnwɔndu kua,
adama sari.
Na kasu wi u koo man nukuru
yɛmiasia,
na ǹ wa baa turo.
22 Sanam mɛ gɔ̃ɔra man mɔ̀, ba dɛ̃ɛ
doke nɛn dĩanu sɔɔ.
Sanam mɛ nim nɔru ga man mɔ̀, tam
mɔmmɔma ba man wɛ̃ n nɔ.
23 A de ben tɔ̃ɔ baka dim mu ko yina
sanam mɛ ba sɔ̃ sɛ̃ɛ ka bɔri
yɛndu.
24 A ben nɔni wukirio bu ku maa ka
yam wa,
kpa ben dam mu dwiiya.
25 A bu wunɛn mɔru seesio,
kpa wunɛn mɔru baka ye, yu bu
deema.
26 A de ben wãa yenu nu ko bansu.
Kpa goo u kun maa wãa ben kuu
bekunuginu sɔɔ.
27 Domi wi a soomɔ, wiya ba nɔni
sɔ̃ɔmɔ.
Wi a maa yaasa sɔka a mɛɛra kua,
ba win nuku sankiranu sosimɔ.
28 A ben toranu kpuro yaayo.
A ku bu wɔnwɔndu kua baa fiiko.
29 A ben yĩsinu goowo wãarun tirenun
di,
kpa a ku bu mɛnna ka gemgibu.
30 Adama na wãa nuku sankiranu ka
wahala sɔɔ.
Gusunɔ, a de wunɛn somiru tu man
yara.
31 Kon Gusunɔ siara ka womusu.
Kon takaru ko n nùn wɔlle sua.
32 Yeya ya ra Yinni Gusunɔ wɛ̃re n kere
naa kinɛ yeburu.
33 Be ba gɛma, bà n yeni wa, ba ko n
nuku dobu mɔ.
Bɛɛ be i Gusunɔ kasu, i ko n gɔ̃ru dobu
mɔ bɛɛn wãaru sɔɔ.
34 Domi Yinni Gusunɔ u ra sãarobun
gari nɔ.
U ku ra wigibu duari be ba wãa dɛsiru
sɔɔ.
35 Wɔllu ka tem ka nim wɔ̃ku ka kpuro
ye ya wasi mi sɔɔ,
yu nùn tɔmɔ.
36 Gusunɔ u koo Siɔni faaba ko.
U koo maa Yudan wusu bani.
Win sɔm kowobu ba koo sina wuu si
sɔɔ kpa su ko begisu.
37 Ben bibun bwesera koo tem mɛ tubi
di.
Be ba Gusunɔ kĩ, ba ko n ben wãa yeru
mɔ mi.

70

(I maa mɛɛrio 40:14-18)

1 Dafidin womu ge u kua u ka
Gusunɔ yaaya. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a na fuuku a man
wɔra.
A ku tɛ a ka man faaba ko.
3 A de be ba kasu bu man go bu
burisina kpa bu sekuru wa.
A de be ba kasu n kam ko bu sekuru
wa kpa bu biruku yira wura.
4 A de be ba man yɛ̃ɛmɔ mi, bu biru
wura seku ten sɔ̃.
5 A de be ba nun kasu ba n wãa nuku
dobu sɔɔ.
Kpa ba n yɛ̃ɛrimɔ wunɛ sɔɔ.
A de be ba maa wunɛn faaba kĩ ba n
kparamɔ saa kpuro ma a kpã.
6 Gusunɔ, na sãawa sãaro ka
wɔnwɔndo.
Yen sɔ̃, a na nɛn bɔkuɔ fuuku.
Domi wuna a ra man somi kpa a man
wɔra.
Yinni Gusunɔ, a ku tɛ.

71

1 Yinni Gusunɔ, wunɛn miya na kuku
yeru kasu.
A ku de n sekuru wa baa fiiko.
2 Wunɛ wi a ra siri dee dee,
a man wɔro kpa a man faaba ko.
A man swaa dakio, kpa a man somi.
3 A de a n sãa nɛn kpee baa mi kon
kuke.
Kpa na n wãa mi baadomma.
Wuna a gɔ̃ru doke a man faaba ko.
Domi a sãawa nɛn kuku yeru nge kpee
baa damgia.
4 Gusunɔ nɛn Yinni, a man wɔro tɔn
kɔ̃sobun nɔman di
ka nuku kɔ̃surugibun nɔman di.
5 Domi wunɛ sɔɔra na yĩiyɔbu mɔ.
Saa nɛn piiburun di, wuna na naanɛ
sãa.
6 Saa dɔma tèn di ba man mara, wunɛ
sɔɔra nɛn naanɛ ya wãa.
Wuna a maa man yara nɛn mɛron
nukurun di.
Wuna ko na n siaramɔ baadomma.
7 Tɔn dabiru tà n man wa, biti ra bu
mwɛwa.
Adama wunɛ, a kua nɛn kuku yee
damgiru.
8 Yinni Gusunɔ, a de na n nun siaramɔ
baadomma.
A de na n nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ tɔ̃ɔ baatere.
9 A ku man deri nɛn tɔkɔru sɔɔ.
A de a n ka man wãa baa nà n dam
dwiiya.
10 Domi nɛn yibɛrɛba ba nɛn gari mɔ̀.
Be ba kasu bu man go, ba nɔɔ tia mɔ̀.
11 Ba gerumɔ ba mɔ̀, wee a man deri.
Ba koo man naa swĩiwa bu mwa.
Domi na ǹ goo mɔ u man wɔra.
12 N n mɛn na, Gusunɔ nɛn Yinni, a ku
man deri.
A na fuuku a man somi.
13 A de be ba kasu bu man go mi, bu
burisina bu kam ko.
A de be ba nɛn kam kobu kĩ bu sekuru
wa.
14 Adama nɛ, wuna na yĩiyɔ.
Na kon nun siaramɔwa na n dɔɔ.
15 Kpa n wunɛn gem ka wunɛn faaban
gari kpara tɔ̃ɔ baatere.
Domi ya ǹ nɔru mɔ.
16 Yinni Gusunɔ, kon wunɛn sɔm
damginun gari gere.
Wunɛ turon gem gariya kon kpara.
17 Gusunɔ, wuna a man keu koosia saa
nɛn birun di.
Yen sɔ̃na sere ka tɛ̃ na wunɛn sɔm
geenun gari kparamɔ.
18 Gusunɔ, a ku man deri baa nà n tɔkɔ
kua,
kpa n kpĩ n ka tɛ̃n aluwaasiba
ka be ba koo ra marura wunɛn dam
gari sɔ̃.
19 Wunɛn gem mu wãawa sere ka
wɔllɔ.
Gusunɔ, gãa bakana a kua.
Wara u ka nun weenɛ.
20 Wuna a dera sa wahala ka nuku
sankiranu wa.
Adama kaa na a sun wãaru wɛ̃,
kpa a sun yara saa siki wɔrun di.
21 A man nukuru yɛmiasio kpa a de n
nun bɛɛrɛ wɛ̃.
22 Yinni, kon nun tɔma ka mɔrɔku,
kpa n nun siara ka womusu wunɛn
bɔrɔkinirun sɔ̃.
Kon wunɛn yĩsiru wɔlle sua ka
mɔrɔku,
wunɛ wi a sãa Isireliban Yinni Dɛɛro.
23 Nà n nun siaramɔ, ba koo nɛn nuku
dobu wa nɛn wuswaan di.
Mɛya maa nɛn hunde ye a wɔra ya koo
nun takaru ko.
24 Mɛya maa nɛn yara ya ko n wunɛn
gari kparamɔ saa baayere.
Be ba kasu bu man go, ba burisina ba
sekuru wa.

72

1 Womu ge Salomɔɔ u kua. Ge wee.
Gusunɔ, a nɛ sina boko bwisi kɛ̃ɛyɔ
n ka siri nge mɛ a ra siri,
2 kpa n wunɛn tɔmbu siri gem sɔɔ
baa be ba sãa sãarobu.
3 Wunɛn gem sɔ̃, ben gungunu ka ben
guunu nu koo bu arumani wɛ̃.
4 Kon sãarobu siria kpa n bu ben gem
wɛ̃,
kpa n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun bibu faaba ko,
n be ba bu dam dɔremɔ kɔsuku.
5 Mèn nɔɔ sɔ̃ɔ ka suru yarimɔ,
mɛya ba ko n maa nun nasie sere ka
baadommaɔ.
6 Yinni Gusunɔ, a de nɛ, sina boko na
n arufaani mɔ
nge gura ye ya nɛmɔ gbee te ba kɔrɔ
kua sɔɔ,
ǹ kun mɛ nge nim arufaanigum mɛ
mu kokumɔ gberɔ,
7 kpa nɛn bandu sɔɔ gem mu n wãa,

kpa dukia yu kuura mèn nɔɔ suru yarimɔ.
8 A de na n bandu dii
saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di
sere n ka girari nim wɔ̃ku bɔruguuɔ,
saa maa daa te ba mɔ̀ Efaratin di
sere handunian nɔrɔ.
9 Kpa a maa de be ba wãa gbaburɔ kpuro
bu na nɛn wuswaaɔ bu man yiira,
kpa nɛn yibɛrɛba bu tua nɔ.
10 Taasisi ka tem mɛ mu toman sinambu
ba koo ka man gbere gobi naawa.
Seba ka Saban sinambu ba koo ka man kɛ̃nu naawa.
11 Kpa sinambu kpuro bu man yiira,
kpa bwesenu kpuro nu man sã.
12 Domi kon sãaro wi u weeweenu mɔ̀ wɔra,
kpa n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u kun goo mɔ somi.
13 Mɛya na kon maa sãaron wɔnwɔndu wa,
kpa n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛn wãaru wɔra.
14 Kon bu wɔra be ba bu dam dɔremɔn min di.
Kon bu yakia be ba bu nɔni sɔ̃ɔmɔn nɔman di.
Domi ben wãaru ta sãawa gãa girinu nɛn nɔni sɔɔ.
15 Kpa nɛ sina bokon wãaru tu dakaa da,
kpa bu ka man Saban wura naawa.
Ba ko n da man kanaru kue tɔ̃ɔ baatere
ba n man domaru kuammɛ.
16 Kpa alikama yu marura tem sɔɔ ka guunɔ.
Kpa yen winu nu n wom sooramɔ nge Libanin dãnu.
Mɛya maa tɔmba koo marura wusu sɔɔ nge yaka bii.
17 Kpa nɛ sina bokon yĩsiru ta n yara sere ka baadommaɔ,
ba n tu soku mèn nɔɔ sɔ̃ɔ yarimɔ.
Tɔmbu bà n ben winsim domaru kuammɛ,
ba n da nɛn yĩsiru soku,
kpa bwesenu kpuro nu nɛɛ,
doo nɔɔrugiiwa nɛ sina boko.
18 Su Gusunɔ Isireliban Yinni siara.
Domi wi turowa u ra sɔm maamaakiginu ko.
19 Su nùn siara win yĩsi bɛɛrɛgii ten sɔ̃.
Win yiiko yu sɔ̃ɔsira handunia kpuro sɔɔ.
Ami! Ami!
20 Womu geniwa Dafidi Isain bii u ka win kananu wiru go.

WOMUSUN BƆNU ITASE

73

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Geema, Gusunɔ u sãawa tɔn geo Isireliban sɔ̃ ka maa bèn gɔ̃rusu dɛɛre.
2 Na raa wɔrumaa dɔɔ, n tie fiiko n ka tem turi.
3 Domi na raa ka gari bakasu nisinu kua
yèn sɔ̃ na waamɔ tɔn kɔ̃sobu ba nuku dobu mɔ̀.
4 Gãanu ganu kun bu nɔni sɔ̃ɔmɔ ben wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
Mɛya ben wasi yi bwãa do ma yi ballimɔ.
5 Ba ǹ dunian wãarun wahala gaa yɛ̃.
Mɛya ba ǹ maa yɛ̃ nɔni swãa te tɔn be ba tie ba ka wãa.
6 Ba tii suabu sebua nge saba ye ba ra sebe wĩirɔ.
Ma ba daa bɔɔbɔya sebua nge yaberu.
7 Ben nuku kɔ̃surun kom mu yarimɔ saa ben nukurun di,
ma ben gɔ̃run bwisikunu nu sɔ̃ɔsiramɔ tɔɔwɔ.
8 Ba ra n tɔnu yɛ̃ɛmɔwa ba n mɔ̀,
ba koo nùn dam dɔre ka nuku kɔ̃suru.
Kpa ba n tii sua gari gerumɔ,
9 ba n Gusunɔ wɔllu wɔmmɔ.
Mɛya maa ben yara ku ra goo deri handunia mi.
10 Yen sɔ̃na tɔmbu kpuro ba wuramɔ ben mi gia.
Ma ba ben gari nɔrumɔ nge nim,
11 ba mɔ̀, Gusunɔ kun gãanu yɛ̃.
Wi, Wɔrukoo, u ǹ yɛ̃ru mɔ.
12 Nge mɛya tɔn kɔ̃sobun wãara sãa.
Ba ku ra n wurure. Ba ra n ben dukia kuurasiamɔwa.
13 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, ǹ n mɛn na,
kam sɔɔra na nɛn gɔ̃ru dɛɛrasia,
ma na nia n ka sɔ̃ɔsi ma na dɛɛre.
14 Yinni, tɔ̃ru baatere a ra man sɛɛyasiewa,
kpa a man nɔni sɔ̃ bururu baatere.
15 Nà n nɛɛ, kon ko nge tɔn kɔ̃so be,
ko na n kĩ n nɛn bweseru siki te a gɔsa.
16 Ye na gari yin asansi kasu n ka yi tubu,

ma na wa yi man sɛ̃sie too.
17 Adama dəma te na dua wunɛ Gusunən sãa yerə,
saa yera na gia ye ya tən kɔ̃sobu mara.
18 Geema, Yinni Gusunə, a bu surewa
swaa yè səə ba koo sɛlla,
kpa bu wəruma bu gbi.
19 Kaa de bu kam ko mii mii,
kpa ben wãaru tu nəru ko subaru səə.
20 Yinni, a ra bu kpeerasiewa,
kpa bu ben gari duari
nge mɛ tənu u ra dosu duari.
21 Ye nɛn gɔ̃ru ga sankira,
n sãawa nge gãanu səka nɛn nukurə.
22 Ma na kua nge gari bəkə,
na ɲ gãanu tuba nge gbeeku yaa.
23 Adama ka mɛ, na wãa ka wunɛ.
Ma a man mwa ka wunɛn nəm geu.
24 Kaa man kpara ka wunɛn bwisi.
Yen biru, kaa man mwa wunɛn yiiko səə.
25 Wara na mə wəllə, wunɛ baasi.
Mɛya na ɲ maa goo yĩiyə handunia yeni səə.
26 Nɛn wasi ka nɛn bwisikunu kpuro koo doona.
Adama wunɛ Yinni Gusunə, wuna a ra man dam kɛ̃.
A sãawa nɛn dukia sere ka baadommaə.
27 Wee be ba ka nun tonda ba gbimə.
Mɛya a be ba nun deri go.
28 Adama nɛ, n man wɛ̃re na n wãa wunɛn bəkuə Yinni Gusunə.
Domi na kuku yee naanɛgiru wa wunɛ səə.
Kon kpara ye a man kua kpuro.

74

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Gusunə, mban sɔ̃na a sun yina.
Mban sɔ̃na a ka sun məru mɔ̀
bɛsɛ be a kpare nge yãa gɔ̃ə.
2 A bɛsɛ wunɛn təmbu yaayo,
bɛsɛ be a yakia saa yellun di.
A bɛsɛn bwese kɛri yaayo
yi yi kua wunɛgii.
A Siənin guu te yaayo
tèn mi wunɛn wãa yera raa wãa.
3 A doo a wa nge mɛ yam mi, n bansu kua mam mam.
Yibɛrɛba ba gãanu kpuro sanka sãa yee te səə.
4 Wunɛn yibɛrɛba ba kukura sãa yeru mi nge gbee sinansu
ma ba ben gidi bəra gira mi.
5 Ba sãare nge dãa buro be ba gbãa yiiyamə dãa sɔ̃əwə.
6 Ma ba sãa yee ten bura yãnu kpuro kəsuka ka gbɛ̃ɛ ka matalaka.
7 Ba wunɛn sãa yee te dɔ̃ə mɛni.
Ba tu disi doke te, te ta wunɛn yĩsiru səəwa.
8 Ma ba gerumə ben gɔ̃ruə ba mɔ̀, su bu nəni sɔ̃ ka dam.
Ma ba bɛsɛn sãa yenu kpuro dɔ̃ə mɛni tem mɛ səə.
9 Yinni, sa ɲ maa yĩreru garu waamə
te ta sun sɔ̃əsimə ma a wãa bɛsɛn su-unu səə.
Wunɛn səməbu ba ɲ maa wãa.
Bɛsɛn goo kun maa yɛ̃ sere saa yerà kaa n sun deri mɛ.
10 Sere saa yerà kaa n mara
yibɛrɛ u n nun nəə kuurimə.
Sere saa yerà kaa n nəə maari
yibɛrɛ u n wunɛn yĩsiru kam mɛɛra.
11 Mban sɔ̃na a wunɛn nəmu kurua.
A gu dɛmiə kpa a bu kam koosia.
12 Gusunə, saa yellun di wuna a sãa nɛn sunə.
Wuna a sun faaba kua nən dabinu.
13 Wuna a nim wɔ̃ku burana ka wunɛn dam
ma a yɛɛ gəbi wiru kəsuka.
14 Wuna a karaku wiru kəra,
ma a dera be ba wãa mi gãanu ku ra kpi ba gu tema.
15 A dera bwia ka daara yara,
ma a daanu gberasia ni nu ku ra nim kpe.
16 Wuna a wɔ̃kuru ka sɔ̃ə səə kua.
Wuna a yam bururam ka sɔ̃ə kua.
17 Ma a tem nəə bura yenu kua.
Ma a yam susuru ka puran saaba yi.
18 Yinni Gusunə, a yaayo ma yibɛrɛ u nun yɛ̃ɛmə.
Bwese te ta ɲ bwisi mə, ta wunɛn yĩsiru gɛma.
19 A ku wunɛn tən be a kĩ mi gbeeku yɛɛ deria.
A ku bu duari be, be ba sãa wənwəndobu.
20 A wunɛn arukawani yaayo.
Domi dam diobu ba yiba ba kukua mi ba ɲ bu wasi tem mɛ səə.
21 A ku de wi ba dam dəre u sekuru wa.

A de wɔnwɔndo ka sãaro bu nun siara.
22 Yinni Gusunɔ, a seewo a ka tii yina.
A yaayo wɔma ye gari bakasu ra n nun mɔ̀.
23 A ku wunɛn yibɛrɛban wɔkinu duari.
A be ba nun seesimɔ baadomman wɔkinu nɔɔwɔ.

75

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ge ba mɔ̀, a ku kam koosia. Ge wee.
2 Gusunɔ, sa nun siara.
Wunɛn yĩsiru ta yiba bɛsɛn nɔɔwɔ.
Sa wunɛn sɔm geerun gari kparamɔ.
3 Wunɛ, Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
saa ye a yi yà n tunuma, kaa tɔmbu siri gem sɔɔ.
4 Tem mu koo kpĩ mu yĩiri ka ye ya wãa mɛ sɔɔ.
Adama wuna a yen gbereba nɛni.
5 A nɛɛ, be ba tii sue bu ku maa tii sua.
A maa tɔn kõsobu sõɔmɔ bu tii suabu derio.
6 Bu ku tii wɔlle sua, kpa bu tɔn bia gari de.
7 Domi wɔlle suabu kun wee saa sõɔ yari yerun di,
ǹ kun mɛ sõɔ duu yerun di,
bu ǹ maa wee sõɔ yẽsan nɔm dwaru gian di.
8 Wunɛ Gusunɔwa a ra tɔmbu siri.
Wuna a ra gabu kawe kpa a gabu wɔlle sua.
9 Yinni Gusunɔ, a nɔra * nɛni ya tam yiba mu gbisimɔ,
ma a mu handunian tɔn kõsobu wɛ̃ɛmɔ.
Ba koo mu nɔwa mam mam sere ka mɛn kɔtɔrɔ.
10 Adama nɛ, na ǹ nɔɔ marimɔ.
Kon Gusunɔ Yakɔbun Yinni tɔmawa ka womusu.
11 U koo tɔn kõsobun tii suabu kpeerasia,
kpa u be ba nùn mɛm nɔɔwammɛ kuurasia.

76

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Ba Gusunɔ tuba Yudaɔ,
ma u yĩsiru yara Isireliɔ.
3 Win wãa yera wãawa Salɛmuɔ ye ba mɔ̀ Siɔni.
4 Miya u tabu yãnu bɔɔka.
Niya, sɛ̃ɛnu ka tɛrɛnu ka takobiba.
5 Yinni Gusunɔ, a sãawa wi ba koo nasia.
Wunɛn nanum mu kpã mu kere guu ni nu wãa saa yellun di.
6 Ba tabu durɔ wɔrugɔban yãnu potira.
Wee ba kpuna ba gu.
Ba kpana bu ka tii yina be, be ba raa dam mɔ mi.
7 Gusunɔ Yakɔbun Yinni, ye a gbãra,
yera maasɔba wɔruka ka ben dumi.
8 Gusunɔ, wuna ba koo nasia.
Wunɛn mɔru yà n seewa wara u koo kpĩ u yõra wunɛn wuswaaɔ.
9-10 Wunɛn siribu nɔɔra saa wɔllun di.
Sanam mɛ a seewa a tɔmbu siri,
ma a be ba tii kawe faaba kua,
yera handunian tɔmbu kpuro ba bɛrum soora ma ba tii deri sɛ̃ɛ.
11 Baa tɔnun mɔru yà n seewa, wunɛn yiikowa ya koo sõɔsira.
Be ba maa yara wunɛn mɔrun di, ba koo yen tõɔ bakaru diwa.
12 I Gusunɔ bɛɛn Yinni nɔɔ mwɛɛnu kuo kpa i nu yibia.
Bɛɛ be i ka nùn sikerenɛ i nùn nasie, i ka nùn kɛ̃nu naawɔ.
13 Wiya u ra sinam be ba tii sue kawe.
Sinambu kpuro ba nùn nasie.

77

1 Asafun womu ge u Yedutum kua. Ge wee.
2 Na Gusunɔ nɔɔgiru sue.
Na nùn soku, u koo man swaa daki.
3 Nà n nuki sankire, na ra Gusunɔ kasuwa.
Wɔ̃kuru na ku ra wɛ̃re.
Na ra nɛn nɔma yiiyewa wɔllɔ nà n kanaru mɔ̀.
Adama ka mɛ, nɛn bwɛ̃ra ku ra kpunɛ.
4 Nà n Gusunɔ yaaya, na ra n wee-weenu mɔ̀wa.
Nà n bwisika, nɛn gɔma ya ra dwi-iyewa.
5 Yinni Gusunɔ u ku ra de n dweeya.
Na ku ra kpĩ n gari gere nɛn nɔni swãarun sɔ̃.
6 Na ra yellu yaayewa kpa na n gasɔn gari bwisikumɔ.

* **75:9 *nɔra*** - Nɔra ye ba ka yã mini ya sãawa Gusunɔn mɔru ye u koo ka tɔn kõsobu siri.

7 Na nɛn womusu yaayamə wɔ̃kuru,
ma na bwisikumə na mɔ̀,
8 Yinni Gusunə u koo sun yinawa sere
ka baadommaə?
U ǹ maa ka sun nənu geu mɛɛrimə?
9 Win durom mu kpawa mi sere ka
baadommaə?
U ǹ maa gari gɛɛ mə u sun sɔ̃ sere ka
baadommaə?
10 U duariwa u sun durom kua?
U sun win wənwəndu wunariwa win
mərun sɔ̃?
11 Ma na nɛn tii sɔ̃əwa na nɛɛ, wee ye
ya man dumə,
yera Wərukoon dam kun maa ka sun
wãa.
12 Yinni Gusunə, kon wunɛn səma
yaaya.
Domi na yaaya səm maamaakigii ni a
kua.
13 Kon wunɛn səma kpuron gari
kpara.
Kon səm maamaakiginun gari saari.
14 Gusunə, wunɛn swɛɛ yi dɛɛrewa.
Wara u ka nun kpãaru nɛ.
15 A sãawa wi u ra səm maamaakiginu
ko.
A dera wunɛn dam mu sɔ̃əsira bwe-
senu səə.
16 Ka wunɛn dama a wunɛn təmbu
yakia
be, be ba sãa Yakəbu ka Yosɛfun
sikadominu.
17 Gusunə, ye nim mu nun wa, ma mu
diira,
mu gbisa sere səəwə.
18 Ma gura nɛmə nge daa surundu.
Ma guru gbãsukubu nəəramə.
Ma guru maakinu daamə wəllun
baama.
19 Gura ya gbãra ma guru maakinu
nu handunia kpuro yam bu-
rurasia,
ma tem mu diira bɛrum sɔ̃.
20 A sĩa nim wɔ̃kun wəllə ka maa mɛn
səəwə.
Adama goo kun wunɛn yira wa.
21 A dera Məwisi ka Aroni ba wunɛn
təmbu kpara nge yãa gɔ̃ə.

78

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Nɛn təmbu, i nɛn gari swaa dakio.
I swaa tem kpĩiyə i nə ye na gerumə.
2 Kon bɛɛ faagi gaa kua ka mənnu ye ya
sãa yellun gari.
3 Ye sa nua ka ye sa gia ka ye bɛsɛn
baababa ba sun sɔ̃əwa,
4 sa ǹ ye bɛsɛn bibu beruammɛ.
Sa ko bu Yinni Gusunən təmaru
sɔ̃wa ka win dam gari ka səm
maamaakigii ni u kua.
5 U bɛsɛ Isireliba, Yakəbun bweseru
wooda wɛ̃.
Wooda yera u bɛsɛn baababa wɛ̃ bu ka
ye ben bibu sɔ̃əsi.
6 Bii be ba koo marura, ben tii ba koo
ye gia,
kpa bu maa ye ben bibu sɔ̃əsi.
7 Saa yera ba koo Yinni Gusunə naanɛ
ko.
Ba ǹ maa duarimə ye u kua.
Kpa bu win woodaba mɛm nəəwa.
8 Ba ǹ maa mɔ̀ nge ben baababa.
Domi baaba be, ba kua mɛm nəə
sariba,
ma ben gɔ̃ru ga ǹ ka Gusunə turo yɔ̃re.
Ma ba kua naanɛ sariba Gusunən mi.
9 Efaraimun bweseru te ta tɛnnu mə
ta biruku yira wura tabun saa.
10 Ta ǹ ten arukawani yibie ye ta ka
Gusunə bəkua.
Ta yina tu win woodaba mɛm nəəwa.
11 Ta win səm maamaakigii ni duari ni
u tu sɔ̃əsi.
12 U maamaaki kua ben sikadoban
wuswaaə Soaniə Egibitin temə.
13 U nim wɔ̃ku bɛra ga kpaasina ga yɔ̃ra
nge gana,
ma u dera ba təbura.
14 Guru wii wurora u dera ta bu gbiiye
sɔ̃ə səə.
Wɔ̃kuru, kpa u de dɔ̃ə yara ya n sɔ̃əsire
guru wii wuro te səə.
15 U kpenu bɛsuka gbaburə,
ma nim bakam mu kura ba nəra.
16 U dera nim mu yara kpenun di,
ma mu kokumə nge daa bakarun nim.
17 Adama ka mɛ, baaba be, ba wi,
Wərukoo torarimə wa ba dəə.
Ba nùn seesiwa gbaburu mi, mi gãanu
ku ra kpi.
18 Ma ba wi, Gusunə nəə kuura ba nùn
dĩanu kana ni ba kĩ.
19 Ba nɛɛ, ka gem, Gusunə u koo kpĩ u
sun diisia gbaburu mini?
20 Geema, Məwisi u kpee te so, ma nim
mu koka nge daarun nim.

Adama u koo kpĩ u sun diisia?
U koo kpĩ u sun yaa wɛ̃ su tem?
21 Ye Yinni Gusunɔ u yeni kpuro nua,
yera win mɔru ya seewa nge dɔ̃ɔ
wi ba sɔ̃re win tɔmbu Isireliban sɔ̃.
22 Domi ba ǹ nùn naanɛ kue.
Ba ǹ win somiru yĩiyɔ.
23 Ka mɛ, u guru wiru wooda wɛ̃.
Ma u wɔllun gamboba kɛnia.
24 U dera dĩa ni ba mɔ̀ manna nu bu
nɛɛya saa wɔllun di.
25 U bu ye wɛ̃wa nge mèn nɔɔ ba kĩ.
Tɔn boko dima ba di.
26 Yen biru, u dera woo ga na
saa sɔ̃ɔ yari yerun di ga wɔllu swee.
Ka win dama u woo seeyama
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
27 ma u dera gunɔsu su sarama
su bu wukiri nge tua.
Su dabi nge yani sɛɛri nim wɔ̃kun
goorɔ.
28 U dera su wɔruka su tɛrie baama
ben sansaniɔ.
29 Ma Gusunɔ u bu wɛ̃ ye ba kĩ.
Ma ba di ba deba.
30 Adama ye ba dimɔ ba ǹ kpa, dĩanu
yiba ben nɔsɔ.
31 Sanam mɛya Gusunɔ u ka bu mɔru
kua.
Ma u be ba dam bo go.
U ben aluwaasiba so u surura.
32 Ka mɛ, ba wure ba tora.
Ba ǹ win sɔm maamaakigii ni naanɛ
kue.
33 Ma Yinni Gusunɔ u bu doke bɛrum
sɔɔ u ben wãaru nɔru koosia
nge woo.
U bu kam koosia nɔni kpaki teeru.
34 Yinni Gusunɔ ù n kĩ u bu go,
yera ben gabu ba ra gɔsiramɛ win mi
gia.
35 Kpa bu yaaya ma wi, Wɔrukoowa u
sãa ben kpee baa mì ba ra kuke.
Wiya u ra maa bu wɔre.
36 Adama ba ku ra gem gere.
Ba ra n kĩ bu nùn nɔni wɔ̃kewa ka ben
gari.
37 Ben gɔ̃ru ga ǹ ka nùn wãa.
Ba ǹ maa ben arukawani yibie.
38 Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u ra tii
nɛnɛ
u kun win mɔru kpuro yɔ̃su.
U ra bu wɔnwɔndu kue,
kpa u bu ben durum wɔka u kun bu
go.
39 U ra yaaye ma ba sãawa tɔmbu.
Ba sãawa nge woo.
Gà n doona, ga ku ra wuramɛ.
40 Nɔn dabina ba Gusunɔ seesi
gbaburɔ.
Nɔn dabina ba win mɔru seeya.
41 Ba maa wure ba nùn nɔɔ kuura wi,
wi u sãa ben Yinni Dɛɛro.
42 Ba ǹ tɔ̃ɔ te yaaye tè sɔɔ u bu
wɔra yibɛrɛban nɔman di ka
win dam.
43 Ba ǹ maa yaaye sɔm maamaakigii ni
u kua Egibitiɔ ka Soanin gberu
kpaanɛɔ.
44 U Egibitigibun daanun nim gɔsia
yɛm,
ma ba kpana bu mu nɔ.
45 U dera gbabu swɛ̃ɛ yi bu wɔri yi di.
Ma u dera surenu nu bu kam kua.
46 U dera twee yi ben dĩanu wɔri yi di.
Ma u dera ben hanian are kam kua.
47 U dera guru kpenu nu ben resɛm
gbaanu kam koosia.
Ma woora ben dãa gbaanu sanka.
48 U dera guru gbãa ka guru kpenu ben
yaa sabenu di.
49 Ma u ka Egibitigii be mɔru seewa ka
dam u bu nɔni sɔ̃ɔwa.
U dera gɔɔn gɔradoba ba na dabi
dabinu ba bu wɔri.
50 U ǹ dere win mɔru yu goo sɛ̃ɛna.
U bu kɛ̃si kɛ̃si baranu kpɛ̃ɛ u ka bu go.
51 U Egibitigibu be, be ba sãa Kamun
bibun bweserun bii tɔn durɔ
gbiikoo baawure go,
be, be ba sãa ben aluwaasirun bibu.
52 U dera win tɔmba yara nge yãa gɔ̃ɔ
ge ga yarima gɔ̃run di.
Ma u bu kpara gbaburɔ.
53 U bu kpara ka bɔri yɛndu, ba ǹ diira.
Ma u dera nim wɔ̃ku ga ben yibɛrɛba
wukiri.
54 Ma u ka bu da win tem dɛɛramɔ,
guu ten mi, te u mwa ka win dam.
55 U bwese tukunu gira win tɔmbu
Isireliban sɔ̃.
Ma u tem mɛ bɔnu kua u dera ba sina
mi, kuu bekuruginu sɔɔ.
56 Adama ba Gusunɔ nɔɔ kuura.
Ba wi, Wɔrukoo seesi.
Ba ǹ win woodaba mɛm nɔɔwɛ.

57 Ba Gusunɔ dɛsirari, ma ba kua naanɛ sariba
nge mɛ ben baababa ba raa kua.
Ba wurura nge tɛn tèn kirika ya kusira.
58 Ba win mɔru seeya ka ben bũu turanu.
Ba win nisinu seeya ka ben bwãarokunu.
59 Ye Gusunɔ u ye kpuro wa, yera win mɔru seewa,
ma u Isireliba yina.
60 U sãa yee te deri te ta wãa Siloɔ.
U kuu bekurugii te deri tèn mi u ra ka bu yinnɛ.
61 Ma u dera yibɛrɛba ba win woodan kpakororu mwa,
tè sɔɔ u ra win dam ka win yiiko sõɔsi.
U dera ba ka tu doona tem tukumɔ.
62 U ka win tɔmbu mɔru kua,
ma u dera ba bu go tabu sɔɔ.
63 U dera aluwaasiba ba dõɔ mwaara,
ma wɔndiaba ba durɔbu bia.
64 U dera ba ben yãku kowobu go tabu sɔɔ ka takobi.
Ma ben gɔminibu ba ǹ ben gɔɔ swĩ.
65 Yera Yinni Gusunɔ u seewa nge tɔnu wi u dom yandama.
U seewa nge tabu durɔ wɔrugɔ wi tam mu goomɔ.
66 Ma u win yibɛrɛba so u gira.
U bu sekuru doke te ta ǹ kpeemɔ sere ka baadommaɔ.
67 U Efaraimu Yosɛfun biin bweseru yina.
U ǹ tu gɔsa.
68 Yudan bweseru ka Siɔnin guura u kĩa u gɔsa.
69 Guuru miya u win sãa yeru bana
ta dam mɔ nge wɔllu ka tem
mɛ u swĩi sere ka baadommaɔ.
70 U Dafidi gɔsa u n ka sãa win sɔm kowo.
Yãa kpara yerun diya u nùn mwaama
71 u ka ko Isireliba, Yakɔbun bweserun kparo
be, be ba sãa wi, Yinni Gusunɔn tɔmbu.
72 Dafidi wi, u tɔn be kparawa ka gõru dɛɛrɔ, ka laakari.

79

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Gusunɔ, wee tɔn tukobu ba wunɛn tem wɔri.
Ba dera wunɛn sãa yeru ta disi duura.
Ba dera Yerusalɛmu ya kua bansu.
2 Ba wunɛn tɔmbu gɔ,
ma ba dera gunɔsu ben gonu di.
Ba dera gbeeku yɛɛ yi be, be ba nun sãamɔ min gonu tema.
3 Ba ben yɛm yari mu ka Yerusalɛmu sikerenɛ nge nim,
ma ba ben gonu deri mi, goo kun nu sikua.
4 Be ba ka sun sikerenɛ ba sun wɔmmɔ.
Bɛsɛn berusebu ba sun yaakoru mɔ̀.
5 Yinni Gusunɔ, sere saa yerà wunɛn mɔru ko n seewa.
Sere saa yerà kaa n nisinu seewa nge dõɔ.
6 A de wunɛn mɔru yu wɔri bwese ni nu ǹ nun yɛ̃
ka ni nu ǹ nun sãamɔ sɔɔ.
7 Domi ba Isireliba gɔ, ma ben tem mu kua bansu.
8 A ku sun bɛsɛn sikadoban durum sɔbi.
Adama wunɛn kĩrun sõ, a sun wɔnwɔndu kuo.
Domi sa kua wɔnwɔndobu.
9 Gusunɔ bɛsɛn faaba kowo, a sun somiɔ
kpa wunɛn yĩsiru tu bɛɛrɛ wa.
A sun wɔro kpa a sun bɛsɛn durum wɔka.
10 Mban sõna kaa de bwesenu nu n mɔ̀,
mana bɛsɛn Yinni u wãa.
A be ba wunɛn tɔmbun yɛm yari mɔru kɔsieyo
bwesenun suunu sɔɔ bɛsɛn wuswaaɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a dɛsobun wee-weenu nɔɔwɔ,
kpa a be ba ka dɔɔ bu go faaba ko ka wunɛn dam.
12 Yinni, bwese ni nu ka nun sikerenɛ nu nun wɔnwa,
a nu nin durum kɔsieyo sere nɔn nɔɔba yiru.
13 Adama bɛsɛ wunɛn tɔn be a kpare, sa ko nun tɔma sere ka baadommaɔ,
kpa bɛsɛ ka bɛsɛn bibun bweseru sa n nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

80

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Wunɛ Isireliban kparo, a swaa dakio a nɔ.

Wunɛ wi a ra wunɛn tɔmbu kpare nge
yãa gɔ̃ɔ,
ma a sɔ̃ wɔllun kɔ̃sobun suunu sɔɔ,
a tii sɔ̃ɔsio wunɛn yiiko sɔɔ.
3 A bɛsɛ Efaraimu ka Bɛnyamɛɛ ka
Manasen bwese kɛri wunɛn
dam sɔ̃ɔsio,
kpa a sun faaba ko.
4 Yinni Gusunɔ, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛɛrio, kpa a sun
faaba ko.
5 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
sere saa yerà kaa n ka sun mɔru sãa
a n bɛsɛn kanaru yinamɔ.
6 Wee a dera nuku sankiranu nu kua
bɛsɛn dĩanu,
ma a dera bɛsɛn nɔni yĩresu kua bɛsɛn
nim.
7 A dera be ba ka sun sikerenɛ ba
sannamɔ bɛsɛn sɔ̃.
Ma bɛsɛn yibɛrɛba ba sun yɛ̃ɛmɔ.
8 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a sun
wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛɛrio kpa su faaba
wa.
9 Wee a resɛm dãa wukama Egibitin di,
ma a tɔmbu seeya ben wãa yenun di,
ma a resɛm ye gira mi.
10 A ye ayeru kua mam mam, ma ya
seewa ya nuwi gira.
Ya kpɛ̃a ya tem kpuro
11 ka guunu wukiri,
ma yen kãasi yi kpɛ̃a nge dãa ye ba mɔ̀
sɛduru.
12 Yen kãasi yi, yi da sere nim wɔ̃kuɔ,
ma yin nuwi yi da sere daa bakarɔ yi
kpara.
13 Yinni Gusunɔ, mban sɔ̃na a yen
karan gambo kɔsuka,
ma a dera be ba sarɔ mi, ba ye guramɔ.
14 Ma a dera sakanu ka gbeeku yɛɛ yi
yi tie, yi naamɔ yi ye dimɔ.
15 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a
wurama.
A mɛɛrio wɔllun di kpa a wunɛn resɛm
ye nɔni doke.
A ye kɔ̃suo.
16 A resɛm dãa te nɔɔrio
te, te ta sãa nge wunɛn bii wi a gɔsa.
17 Wee ba resɛm bɔɔra ba dɔ̃ɔ mɛni.
A bu mɔru kɔsieyo bu gbi.
18 A de wunɛn dam mu n ka wi a gɔsa
u sɔ̃ wunɛn nɔm geuɔ wãa.
19 Saa yera sa ǹ maa ka nun tondamɔ.
A de sa n wãa kpa sa n nun sãamɔ.
20 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a sun
wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛɛrio, kpa su
faaba wa.

81

1 Womu ge Asafu u wom kowobun
wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn dam.
I nùn womu kuo ka nuku dobu.
I Gusunɔ Yakɔbun Yinni takaru
koowo ka nuku dobu.
3 I womusu koowo.
I gãasu ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu
soowo.
4 I kɔba soowo suru kpaon tɔ̃ɔ bakaru
sɔɔ.
I kɔba wureo Kunun tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ
suru ù n tarum kua.
5 Domi wooda yera Yakɔbun Yinni u
Isirelība wɛ̃.
6 Wooda yera u Yosɛfun yɛnugibu wɛ̃
sanam mɛ u Egibiti wɔri.
Ma na nɔɔ gagu nua ge na ǹ tuba. Ga
nɛɛ,
7 na bɛɛ sɔmunu swɛnya bɛɛn senun
di,
na dera i yoo sɔma deri.
8 Sanam mɛ i wãa nɔni swãaru sɔɔ,
i man soka, ma na bɛɛ yakia.
Na bɛɛ wisa guru maakinu sɔɔ.
Na bɛɛn laakari mɛɛra Mɛriban bwiaɔ.
9 Bɛɛ nɛn tɔmbu Isirelība,
i man swaa dakio i nɔ ye kon bɛɛ sɔ̃.
10 I ku de bũu goo u n maa wãa bɛɛn
suunu sɔɔ.
I ku maa nu yiira i sã.
11 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni wi u bɛɛ
yara Egibitin di.
I bɛɛn nɔɔ wukio kpa n bɛɛ diisia.
12 Adama bɛɛ nɛn tɔmbu, i ǹ man swaa
daki,
i ǹ maa man mɛm nɔɔwɛ.
13 Na dera i wɔri bɛɛn gɔ̃ru bɔbunu sɔɔ,
ma i bɛɛn tiin bwisi swĩi.
14 Bɛɛ nɛn tɔmbu, ì n daa man swaa
daki i sĩimɔ nɛn swaa sɔɔ,
15 kon daa bɛɛn yibɛrɛba sekuru doke,
kpa n bu naa swĩi n go go.
16 Saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔn
yibɛrɛban tii suabu koo nɔru
ko,
kpa Isirelība doo nɔɔru tu tɛ.
17 Kon bu dĩa geenu wɛ̃,
kpa bu kperun tim gem di.

82

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Gusunɔ u wãa wɔllun tɔmbun suunu sɔɔ.
Miya u wãa u ka sirimɔ. U nɛɛ,
2 sere saa yerà i ko i n wãa i n sirimɔ ka weesu,
i n yɔ̃ taarɛgibun biruɔ.
3 I dam sarirugibu ka gobekuba ben gem wɛ̃ɛyɔ.
I wɔnwɔndobu ka sãarobu ben gem wɛ̃ɛyɔ.
4 I dam sarirugibu ka be ba dam dɔremɔ faaba koowo.
I bu wɔro tɔn kɔ̃sobun nɔman di.
5 Adama bɛɛ, i ǹ gãanu ganu yɛ̃.
I ǹ maa bwisi gɛɛ mɔ. I kom kɔ̃sum mɔ̀wa,
ma ya dera gem mu doona handunian di.
6 Na raa nɛɛ, i sãawa wɔllun tɔmbu.
I sãawa Wɔrukoon bibu.
7 Adama i ko i gbiwa nge tɔn dirobu.
I ko i gbiwa nge sinambu kpuro.
8 Gusunɔ, a seewo a handunia siri.
Domi wuna a bwesenu kpuro mɔ.

83

1 Womu ge Asafu u kua. U nɛɛ,
2 Gusunɔ, a ku mari, a ku maa wɛ̃ra.
3 Domi wee wunɛn yibɛrɛba ba seewa,
be, be ba nun tusa ba wiru yɔ̃rasie.
4 Wee ba kɔ̃sa wesianamɔ wunɛn tɔmbun sɔ̃.
Ba nɔɔ tia mɔ̀ be a kɔ̃sun sɔ̃.
5 Ba gerumɔ ba mɔ̀,
bu na bu sun kpeerasia bwesenu kpuron suunu sɔɔn di,
kpa bu ku maa bɛsɛ Isirelibɑn yĩsiru yaaya.
6 Wee ba wesiana,
ma be kpuro ba nɔɔ tia kua bu ka nun wɔri.
7 Beya, Edɔmuba ka Isimɛɛliba ka Mɔabuba ka Agariba
8 ka Gebaliba ka Amɔniba ka Amalɛkiba
ka Filisitiba ka sere Tirigibu.
9 Asirigibun tii ba na ba ka bu nɔɔ tia kua,
ba Lɔtun bibun bweseru, Amɔniba ka Mɔabuba nɔma kã.
10 Yinni Gusunɔ, a bu kuo nge mɛ ba Sisera ka Yabini ka Madianiba kua Kisionin daarɔ.
11 Ba bu kpeerasiawa Eni Doriɔ,
ma ba ben gonu deri mi, nu tem kɔ̃sisia nge naa bisu.
12 A de ben sinambu bu gbi nge sinam beni,
Orɛbu ka Seebu ka Seba ka Salumuna,
13 be, be ba raa geruna ba nɛɛ,
bu da bu Gusunɔn arumani gura.
14 Yinni Gusunɔ, a bu suo a ka doona
nge mɛ woo guna ya ra ka yakasu doonɛ.
15 A de bu dɔ̃ɔ mwaara nge mɛ dɔ̃ɔ u ra dãa sɔ̃ɔ mwɛ,
ǹ kun mɛ nge mɛ dɔ̃ɔ yara ya ra guunu dabiri.
16 A bu naa giro ka guru woo bɔkɔ.
A bu nandasio ka woo guna.
17 Yinni Gusunɔ, a bu sekuru dokeo,
kpa bu wa bu gɔsirama wunɛn mi.
18 A de bu sekuru wa,
kpa ba n nande sere ka baadommaɔ.
A ben yĩiyɔbu wunɔ, kpa bu kam ko.
19 Kpa bu gia ma wunɛ turowa a sãa Yinni Wɔrukoo handunia ye sɔɔ.

84

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
wunɛn wãa yeru ta man wɛ̃re.
3 Na sɛnde, na diirimɔ n wa n ka du wunɛn sãa yerɔ.
Nɛn gɔ̃ru ka nɛn wasi kpuro nuku dobun kuuki mɔ̀
wunɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃, wunɛ wi a wãa.
4 Nɛn Yinni, nɛn sina boko!
Baa ka gunɔminɔ nu ra n wãa yeru mɔ.
Wɔllu ka tem Yinni, a ra mam de
nu sokunu ko wunɛn yãku yerun bɔkuɔ.
5 Doo nɔɔrugiba be ba wãa wunɛn sãa yerɔ
ba nun tɔmamɔ baadomma.
6 Doo nɔɔrugiba be ba tãsa wunɛ sɔɔ.
Ba ra n sɔɔru sãa bu ka sãaru da.
7 Bà n sarɔ wɔwan di ye ba mɔ̀ Yĩresu,
a ra de bwii yi koorawa mi,
kpa gura yu ka ye domaru naawa.
8 Nge mɛ ba dɔɔ bu ka Gusunɔ yinnibun Yinni sã Siɔniɔ,
nge mɛya ben dam mu ra n sosimɔ gbabu te sɔɔ.

9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a man
swaa dakio.
Gusunɔ Yakɔbun Yinni, a nɛn kanaru
nɔɔwɔ.
10 Yinni, wunɛ wi a sãa bɛsɛn tɛrɛru,
a wi a gɔsan wuswaa mɛɛrio.
11 Nɛn sɔ̃ɔ teerun wãaru wunɛn sãa
yerɔ,
ta nɛn yam tukum wãarun sɔ̃ɔ dabi
dabinu kere.
N buram bo na n wãa wunɛn sãa
yerun kɔnnɔwɔ,
ye ko na n ka wãa diru mi tɔn kɔ̃soba
wãa.
12 Yinni Gusunɔ, a sãawa nge sɔ̃ɔ.
A maa sãawa nge tɛrɛru.
Wuna a ra tɔmbu durom ka bɛɛrɛ kue.
Be ba sĩimɔ gem sɔɔ, a ku ra ka bu gea
yinari.
13 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
doo nɔɔrugiiwa wi u nun naanɛ sãa.

85

1 Womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a wunɛn tem durom
kua.
Wee a ka bɛsɛ Isireli be sa sãa Yakɔbun
bweseru wurama.
3 A bɛsɛ wunɛn tɔmbun toranu wɔka.
A bɛsɛn durum kpuro wukiri.
4 A ɲ̀ maa ka sun mɔru sãa.
A dera wunɛn mɔru kpuro ya sure.
5 Gusunɔ bɛsɛn faaba kowo, a sun we-
sio nge yellu.
A ku maa ka sun mɔru ko.
6 Nge kaa n ka sun mɔru sãawa sere ka
baadommaɔ?
Nge kaa n mɔru sãawa sere ka bɛsɛn
bibun bibu sɔ̃ɔ?
7 A ɲ̀ sun wãaru wesiamɔ
kpa bɛsɛ wunɛn tɔmbu su wa su nuku
dobu ko wunɛn sɔ̃?
8 Yinni Gusunɔ, a sun wunɛn durom
sɔ̃ɔsio
kpa a sun faaba ko.
9 Yinni Gusunɔ, kon swaa daki n nɔ ye
a gerumɔ.
Domi bɔri yɛndun gariya a ra n wunɛn
tɔmbu sɔ̃ɔmɔ
be ba nun naanɛ sãa
ma ba kun wure wiira gari sɔɔ.
10 Be ba nun nasiewa a ra faaba ko.
Kpa a de bɛɛrɛ ya n wãa bɛsɛn tem sɔɔ.
11 Tɔn geeru ka bɔrɔkinira koo
wurama
kpa gem ka bɔri yɛnda n wãa tem mɛ
sɔɔ.
12 Bɔrɔkiniru ta koo se tem mɛ sɔɔ nge
dĩa bwese te ba duura,
kpa gem mu sarama wɔllun di.
13 Yinni Gusunɔn tiiwa u koo sun bɔri
yɛndu wɛ̃,
kpa bɛsɛn tem mu binu ma.
14 Gema mu ko n nùn gbiiye, kpa mu
win swaa sɔmɛ.

86

1 Dafidi u kanaru kua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio kpa a
nɛn kanaru nɔ.
Wee na sãaru ka wɔnwɔndu soore.
2 A nɛn hunde beruo, domi na ra nun
sã.
Gusunɔ, na nun naanɛ sãa,
a man faaba koowo.
3 Yinni, wuna na ra nɔɔgiru sue
baadomma.
A man wɔnwɔndu kuo.
4 Yinni, a man nuku dobu wɛ̃ɛyɔ.
Wuna na ra n kanamɔ ka nɛn gɔ̃ru
kpuro.
5 Yinni, a sãawa tɔn geo,
a ra maa tɔmbu ben durum wɔke.
A ra be ba nun soku kpuro kĩru sɔ̃ɔsi ta
n kpã.
6 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔɔwɔ.
A nɛn weeweenu swaa dakio.
7 Domi nà n nun kana nɔni swãarun
saa,
a ra man wisi.
8 Gãanu sari ni nu ka nun weenɛ ye ba
ra sã kpuro sɔɔ.
Gãanu maa sari ni nu ka wunɛn sɔma
weenɛ.
9 Bwese ni a taka kua kpuro nu koo na
nu yiira wunɛn wuswaaɔ,
kpa nu wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Domi a kpã, a ra maa sɔm
maamaakiginu ko.
Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a man wunɛn swɛɛ
sɔ̃ɔsio,
kpa n wa n sĩ wunɛn gem sɔɔ.
A de n wunɛn yĩsiru nasia.
12 Gusunɔ nɛn Yinni, kon nun siara ka
nɛn gɔ̃ru kpuro,
kpa n nun bɛɛrɛ wɛ̃ sere ka
baadommaɔ.
13 Domi a man durom bakam kua,
a man yara gɔribun wãa yerun sɔɔ
sɔɔn di.

14 Yinni Gusunɔ, tii suobu ba man
seesi.
Tɔn kɔ̃sobu ba kĩ bu man hunde
wuna,
be, bèn bwisikunu ku ra n wãa wunɛn
mi gia.
15 Adama wunɛ Gusunɔ, a sãawa Yinni
wɔnwɔndugii.
A ku ra mɔru se fuuku.
Wunɛn kĩru ta kpã.
A maa sãawa bɔrɔkini.
16 A man mɛɛrima kpa a nɛn
wɔnwɔndu wa.
A nɛ, wunɛn sɔm kowo dam kɛ̃ɛyɔ,
kpa a man faaba ko nɛ, wunɛn sɔm
kowon bii.
17 Yinni Gusunɔ, a man yĩreru sɔ̃ɔsio te
ta koo man koora,
kpa a de nɛn yibɛrɛba bu ye wa kpa
sekuru tu bu mwa.
Domi wuna a ra man faaba ko, kpa a
man nukuru yɛmiasia.

87

1 Womu geniwa Koren bibu ba kua.
Ba nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmun
kpɛɛkpɛɛku swĩiwa
guu te win tii u gɔsa u dɛɛrasian wɔllɔ.
2 U Yerusalɛmu ye kĩ n kere wuu si
su wãa Yakɔbun bweserun tem
kpuro sɔɔ.
3 Yerusalɛmu, Gusunɔn wuu,
ba wunɛn bɛɛrɛ bakan gari gerumɔ.
4 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n bwesenun
yĩsinu yorumɔ ni nu man yɛ̃,
kon Egibitigibu ka Babilonigibu
ka Filisitiba ka Tirigibu ka
Etiopigibun yĩsinu yore.
Domi ba bu marawa Yerusalɛmu
mini.
5 Adama Yerusalɛmugibu ba koo nɛɛ,
ben tema mi ka gem.
Wɔrukoowa u mɛn kpɛɛkpɛɛku swĩi.
6 Yinni Gusunɔ u koo bwesenun yĩsinu
yore kpa u nɛɛ,
Yerusalɛmuɔra ba bu mara.
7 Be ba womusu mɔ̀ ba yaamɔ, ba koo
nɔɔgiru sua ba n mɔ̀,
Yinni, bɛsɛn nuuru kpuro ta woowa
wunɛn mi.

88

1 Womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa
ka guuru. Hemani Esirahigiiwa u gu
kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ nɛn faaba koowo,
na ra n nɔɔgiru suewa wunɛn
wuswaaɔ wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ.
3 A de a nɛn kanaru nɔ.
A swaa tem kpĩiyɔ a nɔ ye na nun
kanamɔ.
4 Wee wahala ya man deema n kpã
sere na gɔribun wãa yeru turuku kua.
5 Na wãa be ba gɔɔ dɔɔn wuurɔ.
Na ǹ maa dam mɔ.
6 Wee na kpĩ ka gɔribu sannu.
A dera na wãa ka be sannu sikirɔ,
be, be a ǹ maa yaayamɔ, a ǹ maa bu
nɔɔrimɔ.
7 A man kpɛ̃ɛ wɔru bɔkɔ sɔɔ mi yam
wɔ̃kura wãa.
8 A man mɔru seesi,
ma n sãare na nim mwɛɛre.
9 A dera nɛn kpaasibu ba man deri.
A dera ba man tusa,
ma na taarere na ǹ kpɛ̃ n nunda nɛn
wahalan di.
10 Nɛn nɔni dam dwiiya nɔni swãarun
sɔ̃.
Yinni Gusunɔ, tɔ̃ru baatere na ra nɔma
yiiyewa wunɛn mi gia na n nun
somiru kanamɔ.
11 Gɔriba a ra maamaaki kue?
Gɔriba ba koo kpĩ bu se bu nun sã?
12 Gɔriba ba koo kpĩ bu wunɛn
bɔrɔkinirun gari gere siki
wɔruɔ?
Ba koo kpĩ bu wunɛn tɔn geerun gari
gere gɔribun wãa yerɔ?
13 Ba koo kpĩ bu wunɛn maamaaki wa
yam wɔ̃kurɔ?
Ba koo kpĩ bu wunɛn gem tubu gɔriɔ
mi ba ra tɔmbu duari?
14 Yinni Gusunɔ, wuna na ra faaba
kanɛ.
Bururu baatere, wuna na ra nɔɔgiru
sue.
15 Yinni Gusunɔ, mban sɔ̃na a man
wunɛn wuswaa berue.
Mban sɔ̃na a ǹ kĩ n nun wa.
16 Saa nɛn birun di, na wɔnwɔndu
soorewa na gɔɔ dɔɔ.
Na burisinɛ nɔni swãa te a man kpɛ̃ɛn
sɔ̃.
17 Nɛ sɔɔra wunɛn mɔru ya wɔri, ma ya
man goomɔ.
18 Ya ka man sikerenɛ tɔ̃ɔ baatere nge
nim bweru.
Ye kpurowa ya man wukiri.

19 A dera nɛn kpaasibu ka nɛn bərəba
ba man biru kisi.
Be kpuro ba man deri.

89

1 Womu ge Etani Esirahigii u kua.
Ge wee.
2 Yinni Gusunə, kon wunɛn tən
geerun womu ko sere ka
baadommaə.
Kon wunɛn bərəkiniru kpara sere ka
baadommaə.
3 Na yɛ̃ ma wunɛn kĩru ta ko n wãawa
sere ka baadommaə.
Wunɛn bərəkiniru ta girewa wəllə.
4 Yinni Gusunə, a nɛɛ,
a ka Dafidi wi a gəsa arukawani bəkua.
A wi, wunɛn səm kowo nəə mwɛɛru
kua ka bɔ̃ri
5 a nɛɛ, kaa goo wuna win bweseru səə
u ko sunə sere ka baadommaə,
kpa a win bandu tãsisia sere ka
baadommaə.
6 Yinni Gusunə, wəllu ta nun bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmə
maamaaki ye a mən sɔ̃.
Wunɛn gəradoban wuuru ta nun
siaramə
wunɛn bərəkinirun sɔ̃.
7 Yinni Gusunə, a ɲ saara mə wəllə.
Wunɛn gəradoba səə, goo sari wi u ka
nun nɛ.
8 A nanum mə wunɛn gərado
dɛɛrobun suunu səə.
Wunɛn yiiko ya kpã be ba nun sik-
erenɛn suunu səə.
9 Gusunə, wəllu ka tem Yinni, wara u
dam mə nge wunɛ.
Wunɛn bərəkinira nun karewa ta ka
sikerenɛ.
10 Wuna a ra nim wɔ̃kun tii suabu
yɔ̃rasie.
Gen nim kurenu nù n seewa, a ra nu
suresie.
11 A Egibitigibu taaka a pɛsuka nge
goru.
A be, wunɛn yibɛrɛba yarinasia ka
wunɛn dam.
12 Wuna a wəllu ka tem mə.
Wuna a handunia taka kua ka ye ya
wãa ye səə.
13 Wuna a sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu ka nəm
dwaru kua.
Guu ni ba mɔ̀ Tabori ka Hɛɛməə nu
wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə.
14 Wunɛn gãseru ta dam mə.
Wunɛn nəmu ga dam mə.
15 Gema mu sãa wunɛn bandun
kpɛɛkpɛɛku.
Kĩru ka bərəkinira ra n wãa wunɛn
wuswaaə.
16 Yinni Gusunə, doo nəərugiba be ba
ra nun takaru ko.
Ba ra sĩwa yam bururam səə wunɛn
wuswaaə.
17 Ba koo nuku dobu ko tɔ̃ə baatere
wunɛn yĩsirun sɔ̃.
Kpa bu bɛɛrɛ wa wunɛn gem sɔ̃.
18 Domi wuna a sãa ben dam ka ben
bɛɛrɛ.
Wunɛn saabuwa sa tãsimə.
19 Yinni Gusunə, wuna a sãa bɛsɛ Isire-
liban tɛrɛru.
Wunɛ Dɛɛro, wuna a sãa bɛsɛn sina
boko.
20 Gasə, a ka wunɛn səm kowo be a
naanɛ sãa gari kua kãsiru səə a
nɛɛ,
a wunɛn dam taba durə damgii goo
wɛ̃.
A nùn gəsa wunɛn təmbun suunu səən
di a wəlle sua.
21 Wiya Dafidi wunɛn səm kowo.
Wiya a bandun gum tãre.
22 Wunɛn nəmu ga ko n nùn nɛniwa
kem kem.
Geya ga ko n sãa win dam.
23 Yibɛrɛba ba ɲ kpɛ̃ bu nùn samba ko.
Tən kɔ̃sobu ba ɲ kpɛ̃ bu nùn dam dəre.
24 Kaa win yibɛrɛba kpeerasia.
Kaa be ba nùn tusa sɛ̃suku.
25 Wunɛn bərəkiniru ka wunɛn tən
geera ko n wãa ka wi.
Kpa a nùn dam wɛ̃ ka wunɛn yĩsiru.
26 Kaa de win bandun dam mu tɛria
saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di
sere ka daa te ba mɔ̀ Efaratiə.
27 U koo nun sɔ̃ u nɛɛ, a sãawa win
tundo ka win Yinni.
A sãawa win faaba kowo nge kpee baa
mì u ra kuke.
28 Kaa nùn ko wunɛn bii tən durə
gbiikoo.
Kpa u n sãa handunian sinambu
kpuron sina boko.
29 Kaa de wunɛn tən geeru ta n nùn
wãasi.
Kpa a ka nùn arukawani bəke ye ya ɲ
nəru mə.
30 Kaa de win bibun bweseru
ta n bandu dimə sere ka
baadommaə.
Kaa de win bandu tu dam gira nge
wəllu.

31 Adama win bibun bwese te, tà n
yina tu wunɛn woodaba mɛm
nɔɔwa,
ma ta wunɛn yiirebu atafiiru kua,
32 ma ta ɲ̀ wunɛn sɔ̃ɔsiru swĩi,
ma ta ɲ̀ wunɛn gere mɛm nɔɔwɛ,
33 kaa tu sɛɛyasiawa ka bokuru ten
mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃.
34 Adama a ɲ̀ yinamɔ a tu wunɛn tɔn
geeru sɔ̃ɔsi win sɔ̃.
A ɲ̀ nùn tɔnu kandu kuammɛ.
35 A ɲ̀ wunɛn arukawani kusiamɔ.
A ɲ̀ maa wunɛn gere kɔbiamɔ.
36 A bɔ̃rua ka wunɛn yĩsi dɛɛraru ma a
ɲ̀ Dafidi weesu kuammɛ.
37 Kaa de win bibun bweseru
ta n bandu dimɔ sere ka
baadommaɔ.
Kpa win bandu ta n wãa baadomma
nge sɔ̃ɔ.
38 Kpa tu tɛ nge suru.
Win seedagii wi u wãa wɔllɔ u sãa
bɔrɔkini.
39 Adama wee a sunɔ wi a raa gɔsa deri,
ma a ka nùn mɔru kua too.
40 A wunɛn arukawani kusia ye a raa
ka wunɛn sɔm kowo bɔkua.
Ma a win sina furɔ kasa kua.
41 A win gbãranu kpuro kɔsuka,
ma a win kuku yenu surura.
42 A dera be ba sarɔ mi, ba win
arumani gura.
Ma ba nùn sekuru doke.
43 A win yibɛrɛba dam kã.
A dera ba nuku dobu kua.
44 A dera win tabu yãnu nu dam
dwiiya.
A ɲ̀ ka nùn yɔ̃re tabu sɔɔ.
45 A win bɛɛrɛ kpeesia.
Ma a win bandu sura sere ka temɔ.
46 A dera u tɔkɔ kua fuuku, ma a nùn
sekuru doke.
47 Yinni Gusunɔ, sere saa yerà kaa n
kukua.
Sere saa yerà wunɛn mɔru ya ko n
seewa nge dɔ̃ɔ yara.
48 A yaayo nge mɛ nɛn wãarun tɔ̃ru ta
dɛ̃ɛbu nɛ.
A yaayo ma tɔnu wi a taka kua kpuro
u koo ra gbi.
49 Wara u koo kpĩ u n wãa u kun gu.
Wara u koo kpĩ u tii yara gɔribun wãa
yerun di.
50 Yinni, mana wunɛn gasɔn durom
mɛ, mu da.
Mana nɔɔ mwɛɛ te a Dafidi kua ka
bɔrɔkiniru ta wãa.
51 Yinni, a mɛɛrio seku te wunɛn
tɔmba dimɔ.
A yaayo ma nɛna na wunɛn tɔn dabi te
kpare.
52 Yinni Gusunɔ, yibɛrɛba ba wunɛn
tɔmbu sekuru dokemɔ,
ma ba wi a gɔsa wɔmmɔ mi u dɔɔ
kpuro.
53 Yinni Gusunɔ, wuna sa ko n siaramɔ
sere ka baadommaɔ.
Ami! Ami!

WOMUSUN BƆNU NNƐSE

90

1 Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u
kanaru kua u nɛɛ,
Yinni, saa yellun di, wuna a sãa bɛsɛn
kuku yeru.
2 A sãawa Gusunɔ a sere guunu ka
handunia taka kua.
Mɛya kaa n maa sãa sere ka
baadommaɔ.
3 A ra de tɔnu u gɔsira tua.
A ra nùn sɔ̃ a nɛɛ, u gɔsiro min di, u we.
4 Wunɛn mi, wɔ̃ɔ nɔrɔbu (1.000) ra n
sãawa nge gĩan tɔ̃ru te ta doona
kɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge wɔ̃kurun sãkiru.
5 A ra tɔnun wãaru nɔru koosiewa nge
mɛ dosu ga ra doonɛ bururu.
Ga ku ra tɛ nge yakasu
6 sìn wɛ̃su ra n baare bururu,
ɲ̀ n kua yoka bu su bura kpa su gbera.
7 Wunɛn mɔru ya dera sa gɔɔ dɔɔ.
Ma sa nanda yen saabu.
8 A ra bɛsɛn toranu terasiewa wunɛn
wuswaaɔ,
kpa wunɛn yam bururam mu bɛsɛn
asiri kpuro sɔ̃ɔsi.
9 Bɛsɛn wãaru ta ra doonɛwa wunɛn
mɔrun sɔ̃.
Ta ra doonɛwa nge wɛ̃sia teeru.
10 Tɔnun wãaru ta ra turi sere wɔ̃ɔ
wata ka wɔkuru,
wi u maa dam mɔ, wɔ̃ɔ wɛnɛ,
adama ka mɛ, tɔnun wãara ku ra n
arufaani gaa mɔ
sere wahala ka nɔni swãaru.
Domi ta ra doonɛwa fuuku gɔri gia.
11 Wara u wunɛn mɔrun dam yɛ̃.
Wara u nun nasie yen sɔ̃.
12 A de sa n yɛ̃ ma bɛsɛn wãarun tɔ̃ra
kun dɛ̃u,

kpa su ko bwisigibu.
13 Yinni Gusunɔ, sere domma kaa gɔ̃ru
gɔsia a wunɛn mɔru deri.
A bɛsɛ wunɛn sɔm kowobun
wɔnwɔndu waawo.
14 A sun wunɛn durom bakam sɔ̃ɔsio
bururu baatere.
Kpa sa n nuku dobu mɔ sa n womusu
mɔ̀ bɛsɛn wãarun tɔ̃ru kpuro
sɔɔ.
15 A sun nuku dobu wɛ̃ɛyɔ nge mèn
nɔɔ a sun sɛɛyasia.
Kpa a bɛsɛn nuku sankira ten wɔ̃su
gɔsia nuku dobun wɔ̃su.
16 A de su wunɛn sɔma wa bɛsɛ wunɛn
sɔm kowobu,
kpa a bɛsɛn bibun bweseru wunɛn
yiiko sɔ̃ɔsi.
17 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun durom
kuo,
kpa a de bɛsɛn sɔma kpuro yu arufaani
ko.

91

1 Wunɛ wi Wɔrukoo u kɔ̃su,
a wɛ̃rewa Dam kpurogiin tɔbuɔ.
2 Kon Yinni Gusunɔ sɔ̃ ma wiya nɛn
kuku yeru ka nɛn kàrì.
Wiya nɛn Yinni wi na naanɛ sãa.
3 Domi wiya u nun wɔramɔ saa taan di.
Wiya maa nun wɔramɔ saa kɛ̃si kɛ̃si
gɔɔ ka win wahalan di.
4 U koo nun win sansu wukiri.
Kaa kuku yeru wa win kasan sɔɔwɔ.
Win bɔrɔkinira sãawa nge tɛrɛru ka
tarakpe.
5 Wɔ̃kurun kari ǹ kun mɛ sɛ̃u ge ga
wee sɔ̃ɔ sɔɔ,
yen gaa kun nun bɛrum mɔ̀.
6 Kɛ̃si kɛ̃si gɔɔ wi u bɔsu wɔ̃kuru,
ǹ kun mɛ bara te ta tɔmbu goomɔ sɔ̃ɔ
sɔɔ gbãara,
yen gaa kun nun bɛrum mɔ̀.
7 Baa bara ni, nù n tɔmbu nɔrɔbu
(1.000) go wunɛn bɔkuɔ,
ma nu tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru
(10.000) wɔri wunɛn nɔm geuɔ,
gãanu kun nun babamɔ.
8 Nɔniya kaa ka mɛɛri tɔna kpa a tɔn
kɔ̃sobun are wa.
9 Yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u kua wunɛn
kuku yeru,
ma wi, Wɔrukoo u kua wunɛn wãa
yeru,
10 yen sɔ̃na nɔni swãaru gara kun nun
sisie,
bararu gara kun maa wunɛn yɛnu
susiɔ.
11 Domi u koo win gɔradoba nɔɔ kɛ̃
wunɛn sɔ̃,
ba n nun kɔ̃su wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ,
12 bu nun nɛnɛ ka ben nɔma
kpa a ku ra ka wunɛn naasu kperu
sokura.
13 Kaa gbee sunɔ ka surɔkɔru yɔ a sara,
kpa a gbee sunɔ kpɛmu ka yaa gɔba
tem taare.
14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yèn sɔ̃ u man kĩ,
kon nùn yakia kpa n nùn kɔ̃su domi u
nɛn yĩsiru yɛ̃.
15 U n man soka kon nùn wurari.
Ko na n wãa ka wi nɔni swãarun saa.
Kon nùn yakia kpa n nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
16 Kon de u tɔkɔru ko bɔri yɛndu sɔɔ,
kpa n nùn nɛn faaba sɔ̃ɔsi.

92

1 Womu ge ba kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun
sɔ̃. Ge wee.
2 Ya ra n do ba n nun tɔmaɔ Yinni
Gusunɔ,
kpa ba n wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ,
wunɛ Wɔrukoo,
3 ba n wunɛn durom gari kparamɔ
bururu,
kpa ba n wunɛn bɔrɔkinirun gari
kparamɔ wɔ̃kuru
4 ka mɔrɔku ka gɔ̃ɔgeru.
5 Yinni Gusunɔ, ye a kua ya man nuku
dobu wɛ̃.
Ma na ye kpuro siaramɔ ka womusu.
6 Yinni Gusunɔ, wunɛn sɔma ye a kua
ya kpã.
Wunɛn bwisikunu nu duku.
7 Gari bɔkɔ ga ǹ kpɛ̃ gu nu tubu,
mɛya nu ǹ maa kpɛ̃ nu nùn yeeri.
8 Geema, tɔn kɔ̃sobu ba seemɔ nge
yakasu,
ma nuku kɔ̃surugibu ba kparamɔ nge
dãa.
Ka mɛ, sɔ̃ɔ teeru ba koo bu kpeerasia
sere ka baadommaɔ.
9 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
wuna a kpuro kere sere ka
baadommaɔ.
10 Wunɛn yibɛrɛba kpuro ba koo kam
ko.
Be ba kɔ̃sa mɔ̀ kpuro ba koo yarina.
11 A man gbeeku kɛtɛn dam kã,

ma a man domaru kua a man gum yarum tãre.
12 Tɛ̃, na waamɔ nɛn yibɛrɛba ba wɔrukumɔ.
Na nɔɔmɔ ba kuuki mɔ̀.
13 Gemgibu ba koo kpɛ̃a nge kpakpa bãa.
Ba koo se nge Libanin dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
14 Ba ko n sãawa nge dãa te ba gira ta kparamɔ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
15 Baa tà n tɔkɔ kua, ta ko n binu marumɔwa,
kpa ta n bɔrɔm mɔ ta n wurusu sɔɔwa.
16 Yeya ya koo sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ u sãawa gemgii.
U maa sãawa nɛn kpee baa mi na ra kuke.
Wi sɔɔ, durum gaa sari.

93

1 Yinni Gusunɔ, a bandu dii,
ma a wunɛn yiiko sebua nge yaberu.
Ma a dam sɛ̃ke nge kpaka.
A maa dera tem mu dam mɔ, mu ǹ yĩirimɔ.
2 Saa yee yellun diya a wunɛn bandu swĩi.
Saa yee yellun diya a wãa.
3 Yinni Gusunɔ, daanu nu ra n nɔɔgiru sue nu n wɔki,
kpa nu n kuuki mɔ̀.
4 Adama wunɛ, a dam mɔ a ni kpuro kere.
A bandu dii wɔllɔ.
5 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari yi sãawa gem.
Wunɛn sãa yeru ta ko n sãawa dɛɛraru sere ka baadommaɔ.

94

1 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a ra tɔnu mɔru kɔsie,
a wunɛn yiiko sɔ̃ɔsio.
2 Wunɛ handunian siri kowo, a seewo.
A be ba tii sue ben kɔ̃sa kɔsieyo.
3 Sere saa yerà kaa n dera tɔn kɔ̃sobu ba n wãa.
Sere saa yerà kaa n dera ba n nuku dobu mɔ.
4 Wee be ba ra n tɔmbu kɔ̃sa kuammɛ ba gari saarimɔ ka tii suabu.
5 Yinni Gusunɔ, ba wunɛn tɔmbu dam dɔremɔ
be, be ba sãa wunɛn arumani.
6 Ba gɔminibu ka sɔbu goomɔ.
Ma ba gobekuba sɛ̃remɔ ba goomɔ.
7 Ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ kun sun mɛɛra.
Gusunɔ Yakɔbun Yinni wi, kun bɛsɛn laakari mɔ̀.
8 Bɛɛ gari bakasu, i n tii sɛ.
Sere saa yerà i ko i bwisi ko.
9 Gusunɔ wi u tɔnu swasu gira, wiya kun kpɛ̃ u gari nɔ?
Wi, wi u tɔnu nɔni gira, wiya kun kpɛ̃ u yam wa?
10 Wi, wi u ra bwesenu sɛɛyasie, wiya kun tɔnu sɛɛyasiamɔ?
Wi, wi u ra tɔnu yɛ̃ru wɛ̃, wiya kun bwisi mɔ?
11 Yinni Gusunɔ u tɔmbun bwisikunu yɛ̃.
U yɛ̃ ma nu sãawa kam dirum.
12 Yinni Gusunɔ, doo nɔɔrugiiwa wi a sɛɛyasiamɔ.
Doo nɔɔrugiiwa wi a seeya ka wunɛn wooda.
13 Wahalan saa sɔɔ, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ
sere bu ka tɔn kɔ̃so suura gbea.
14 Yinni Gusunɔ kun win tɔmbu derimɔ.
U ǹ bu biru kisimɔ, be, be ba sãa win arumani.
15 Domi gemgiiwa u koo siribu di.
Bèn gɔ̃ru ga dɛɛre kpa bu siri bi wura.
16 Wara u koo man sanna tɔn kɔ̃sobun mi.
Wara u koo ka man yina kɔ̃san kowo ben nɔman di.
17 Yinni Gusunɔ ù kun daa man somi,
na n daa wãa gɔribun wãa yerɔ.
18 Yinni Gusunɔ, nà n bãarimɔ,
wunɛn duroma mu ra de na n tãsa.
19 Bwisiku dabinu nù n wãa nɛn gɔ̃ruɔ,
a ra man nukuru yɛmiasie.
Kpa na n nuku dobu mɔ.
20 Yinni Gusunɔ, mba n bɛɛ mɔɔsinɛ wunɛ ka siri kowo tɔn gowo
be ba ra n wunɛn woodaba gɛma ba n tɔmbu dam dɔremɔ,
21 kpa ba n nɔɔ tia mɔ̀ bu ka gemgibu wɔri.
Kpa ba n taarɛ sarirugibu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
22 Adama Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn gbãra damgiru.
A sãawa nɛn kpee baa yèn mi na ra kuke.

23 Kaa de ben toranu nu wɔri ben wiru
wɔllɔ.
Kaa de ben tiin nuku kɔ̃suru tu bu
marisia.
Gusunɔ nɛn Yinni, kaa bu nɔɔ marisia.

95

1 I na su Yinni Gusunɔ womu kua.
Su nùn nɔɔgiru sue ka nuku dobu
wi, wi u sãa faaba kowo damgii nge
kpee bakaru.
2 I de su da win wuswaaɔ su nùn siara.
Su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ ka siarabun womusu
ka nuku dobu.
3 Domi u kpã.
U sãa sina boko wi u ye ba sãamɔ
kpuro kere.
4 Win nɔma ya kpuro nɛni ye ya wãa
tem sɔɔwɔ.
Guunun wii kpiinu nu maa sãa
wiginu.
5 Nim wɔ̃ku ga sãawa wiguu.
Wiya u gu kua.
Win nɔma ya maa tem kua.
6 I na su kpuna su tii kawa.
Su yiira Yinni Gusunɔ bɛsɛn taka
kowon wuswaaɔ.
7 Domi u sãawa bɛsɛn Yinni.
Sa maa sãa win tɔmbu be u kpare nge
naa gɔ̃ɔ.
I de i win nɔɔ nɔ gisɔ.
8 I ku de bɛɛn gɔ̃rusu su bɔbia
nge mɛ bɛɛn baababa ba kua Mɛribaɔ
ka maa dɔma te ba wãa Masaɔ gbaburɔ,
9 mi ba man wɛ̃ɛra,
ba nɛn laakari mɛɛra baa mɛ ba nɛn
sɔma waare.
10 Wɔ̃ɔ weeruwa na bwese te bwɛ̃ra
yara,
ma na nɛɛ, tɔn ben gɔ̃rusu ka man
tonda.
Ba yina bu nɛn woodaba swĩi.
11 Yen sɔ̃na na mɔru kua ma na bɔ̃rua
na nɛɛ,
ba ǹ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na wɛ̃re.
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 16:23-33)

96

1 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
Bɛɛ handuniagibu, i nùn womu kuo.
2 I Yinni Gusunɔ womu kuo.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
I win faaban labaari kparo tɔ̃ɔ baatere.
3 I bwesenu win yiikon faagi kuo.
Kpa i win maamaakin gari gere.
4 Domi wi, Yinni Gusunɔ u kpã.
Wiya ba koo bɛɛrɛ wɛ̃. U bũnu kpuro
dam kere.
5 Domi nu sãawa kam dirum.
Wiya u wɔllu taka kua.
6 Yam bururam ka yiiko baka ya ra n
nùn wãasi.
Dam ka girima ya wãa win sãa yerɔ.
7 Bwesenu kpuro, i na i Yinni Gusunɔ
bɛɛrɛ wɛ̃.
I na i win dam ka win yiikon gari
kpara.
8 I Yinni Gusunɔn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
I duo win sãa yerɔ ka kɛ̃nu.
9 I na i nùn kpuna ka bɛɛn sãa yãnu.
Bɛɛ handuniagibu kpuro, i diirio.
10 I bwesenu kpuro sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u bandu di.
U tem swĩi mu dam mɔ, mu ǹ maa
yĩirimɔ.
U ra tɔmbu siriwa dee dee.
11 Wɔllu tu nukuru doro. Tem mu
yɛ̃ɛrio.
Nim wɔ̃ku ka ye ya wãa ge sɔɔ kpuro
yu kukirio.
12-13 Gberu kpaanɛ yu nukuru doro ka
ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
Dãnu nu taki koowo Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ, domi u wee.
U wee u handunia siri, kpa u yen
tɔmbu siria dee dee.

97

1 Yinni Gusunɔ u bandu dii.
Tem mu nukuru doro.
Be ba wãa n toma bu yɛ̃ɛrio.
2 Guru wii wuroru ka yam wɔ̃kura ra
n ka nùn sikerenɛwa.
Gem wɔllɔwa u win sina gɔna tɛrie.
3 Dɔ̃ɔwa u ra n nùn swaa gbiiye.
Kpa u n win yibɛrɛba mwaamɔ.
4 U ra de guru maakinu nu handunia
yam burura sia.
Tem mù n nu wa, mu ra diiriwa.
5 Guunu nu ra yandewa nge gum win
wuswaaɔ,
wi, wi u sãa tem kpuron Yinni.
6 Wɔllu ta win gem sɔ̃ɔsimɔ.
Ma bwesenu kpuro nu win yiiko
waamɔ.
7 Be ba bwãarokunu sãamɔ, ba koo
sekuru wa.
Be ba bũnu siaramɔ, ba koo yɔ̃ra ka
dukiri.

Bũnu kpuro nu koo yiira win wuswaaɔ.
8 Yinni Gusunɔ, Siɔnigibu ba ye nua ma ba nukuru dora.
Yudaba ba nuku dobu mɔ̀ wunɛn siribun sɔ̃.
9 Domi wuna a kpãaru bo handunia kpuro sɔɔ.
Wuna a maa bũnu kpuro dam kere.
10 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ kĩ, i kɔ̃sa tusio.
U ra be ba nùn naanɛ sãa wɔre tɔn kɔ̃sobun nɔman di.
11 Yam bururam mu wãawa gemgiin sɔ̃.
Nuku dobu bu wãawa bèn gɔ̃ru ga dɛɛren sɔ̃.
12 Bɛɛ gemgibu, i nuku dobu koowo Yinni Gusunɔn sɔ̃.
Kpa i win yĩsi dɛɛra te wɔlle sua.

98

1 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo,
domi u sɔm maamaakiginu kua.
Win dam saabu u nasara wa.
2 Yinni Gusunɔ u tɔmbu win faaban gari tubusia.
U sɔ̃ɔsi ma u sãa gemgii.
3 U win durom ka win bɔrɔkiniru yaaya Isiriliban sɔ̃.
Handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ ba win faaba ye wa.
4 Bɛɛ handuniagibu kpuro, i nɔɔgiru suo ka nuku dobu.
I nuku dobun kuuki koowo i ka nùn siara i nùn tɔma ka womusu.
5 I nùn womusu kuo ka mɔrɔkunu.
I nùn tɔmɔ ka gɔ̃ɔgenu.
6 I nùn womusu kuo ka kɔbi ka guunu.
I taki koowo wi, sina bokon wuswaaɔ ka nuku dobu.
7 Nim wɔ̃ku ka ye ya wãa ge sɔɔ, yu nɔɔgiru suo.
Tem ka ye ya wãa mɛ sɔɔ, yu womu koowo.
8 Daa bakanu nu taki koowo.
Guunu nu nuku dobun kuuki koowo sannu sannu Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
9 Domi u wee u handuniagibu siri.
U koo bu siriwa gem sɔɔ.

99

1 Yinni Gusunɔ u bandu dii ma tɔmba diirimɔ.
U sɔ̃ wɔllun kɔ̃sobun suunu sɔɔ ma tem mu yĩirimɔ.
2 Yinni Gusunɔ u kpã Siɔniɔ.
Wiya u bwesenu kpuro mɔ.
3 I Yinni Gusunɔn yĩsiru wɔlle suo.
Ta kpã, ta nanum mɔ. U dɛɛrewa.
4 I Yinni Gusunɔn dam wɔlle suo.
Domi u sãawa sina boko wi u ra gem kã.
Yinni Gusunɔ, wuna a sun sɔ̃ɔsi nge mɛ sa ko ka bɛsɛn wãaru di-isina.
Wuna a Yakɔbun bweseru wooda wɛ̃ Isireliɔ.
5 Yinni Gusunɔ u dɛɛre.
I nùn wɔlle suo.
I na i yiira win sina kitarun nuurɔ.
6 Mɔwisi ka Aroni ba wãawa win yãku kowobu sɔɔ.
Samuɛli u sãawa be ba ra nùn sokun turo.
Be kpurowa ba nùn soka ma u bu wurari.
7 U ka bu gari kua saa guru wii wurorun di.
Ma ba win woodaba mɛm nɔɔwa ye u bu wɛ̃.
8 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a bu wisa.
Ma a kua ben Yinni wi u ra bu toraru suuru kue.
Adama a bu sɛɛyasia ben kɔ̃san sɔ̃.
9 I Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro.
I yiiro win guu dɛɛrarɔ i nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi u sãawa Dɛɛro.

100

1 Siarabun womu. Ge wee.
Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i Yinni Gusunɔ takaru koowo ka nuku dobu.
2 I nùn sãawɔ ka gɔ̃ru dobu.
I na win mi, i n womusu mɔ̀ ka yɛ̃ɛribu.
3 I n yɛ̃ ma wi turowa u sãa Gusunɔ.
Wiya u sun taka kua.
Sa sãawa win tɔmbu.
Sa sãawa nge yãa gɔ̃ɔ ge u kpare.
4 I duo win sãa yerɔ i nùn siara.
I duo mi, i nùn tɔma.
I nùn wɔlle suo.
I win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
5 U sãawa tɔn geo.
Win kĩru ta ǹ nɔru mɔ.
U sãawa naanɛgii sere ka baadommaɔ.

101

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Wee kon womu ko ge ga ka siribu ka durom yã.

Yinni Gusunɔ, kon gu kowa n ka nun
bɛɛrɛ wɛ̃.
2 Kon nɛn laakari doke swaa gea sɔɔ.
Saa yerà kaa man naawa.
Kon sĩwa dee dee nɛn yɛnugibun su-
unu sɔɔ.
3 Na ǹ wuramɔ n kɔ̃sa mɛɛri.
Na mɛm nɔɔbu sariban daa tusa.
Na ǹ wuramɔ yu man tia.
4 Na ǹ wuramɔ kɔ̃sa ya n wãa nɛ sɔɔ.
Kon ka tɔn kɔ̃sobu tonda.
5 Kon de wi u ra kpaasi wĩi u kam ko.
Na ǹ ka wi u tii sue nɔɔ tia mɔ̀.
6 Kon mɛɛri n wa be ba naanɛ mɔ tem
mɛ sɔɔ,
kpa ba n wãa nɛn bɔkuɔ.
Wi u sĩimɔ gem sɔɔ, wiya u koo ko nɛn
sɔm kowo.
7 Gbɛnɔ kun ayeru wasi nɛn yɛnuɔ.
Mɛya maa wee kowo u ǹ yɔ̃ramɔ nɛn
wuswaaɔ.
8 Bururu baatere, na ko n da tem mɛn
tɔn kɔ̃sobu nɔɔ marisiewa.
Kpa n wa n ka bu wuna mam mam
Yinni Gusunɔn wuun di.

102

1 Wɔnwɔndon kanaru sanam mɛ u
nuki sankire ma u win weeweenu
Yinni Gusunɔ saariammɛ.
2 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru swaa
dakio.
A de a nɛn wuri nɔ.
3 A ku man biru kisi sanam mɛ na nuki
sankire.
A man swaa dakio sanam mɛ na nun
soku,
a man wurari fuuku.
4 Domi nɛn wãarun tɔ̃ra doonɔ nge
wiisu,
ma nɛn kukunu dɔ̃ɔ mɔ̀ nge dãa nɔɔ.
5 Nɛn tororа kara ma nɛn gɔ̃ru ga gbera
nge yakɔ gbebu,
sere dĩanu kun man binɛ mɔ̀.
6 Nɛn weeweenun saabu na woora.
7 Na ka kpakpayɛ gbeeku weenɛ.
Na sãawa nge booro ge ga wãa bansɔ.
8 Na ku ra dweeye, na sãawa nge gunɔ
ge ga wãa ge teu diru wɔllɔ.
9 Nɛn yibɛrɛba ba ra n man wɔmmɔwa
baadomma
kpa ba n ka nɛn yĩsiru bɔ̃rumɔ.
10-11 Wunɛn mɔru bakan sɔ̃, torom mu
kua nɛn dĩanu.
Ma nɛn nɔni yĩresu su wɔrikimɔ nɛn
nim nɔruram sɔɔ.
Domi a man yara a kasa kɔ̃ n toma.
12 Nɛn wãarun tɔ̃ru ta doonɔ nge dãa
saaru,
ma na dam dwiiyamɔ nge yakɔ gbebu.
13 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
kaa n bandu diiwa sere ka nɔrɔ.
Mɛya ba ko n nun yaaye sere ka
baadommaɔ.
14 Kaa sewa a Siɔni wɔnwɔndu kua,
domi saa ye a yi ya tura a ka ye
wɔnwɔndu kua.
15 Wunɛn sɔm kowobu ba ye kĩ sere ka
yen bansɔ.
Ba maa yen tua mɛɛra gãa geenu.
16 Mɛya bwesenu kpuro nu koo
wunɛn yĩsiru nasia.
Kpa nin sinambu kpuro bu wunɛn
yiikon bɛrum ko.
17 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo wure
u Siɔni bani,
u koo tii sɔ̃ɔsi win yiiko sɔɔ.
18 U ra sãaron kanaru nɔ.
U ku ra tu atafiiru ko.
19 A de bu yeni yore bwese te ta koo
maruran sɔ̃,
kpa tɔn be ba ko n wãa, bu Yinni
Gusunɔ siara.
20 Domi wɔllun diya Yinni Gusunɔ u
tem mɛɛra.
U mɛɛrimɔ saa win wãa yee dɛɛrarun
di
21 u ka yobun weeweenu nɔ u be ba
gbiɔ yakia.
22 Kpa bu win yĩsiru kpara
bu nùn siara Yerusalɛmuɔ
23 sanam mɛ bwesenu kpuro nu koo
mɛnna ka nin sinambu
bu ka nùn sã.
24 U nɛn dam dwiiyasia nɛn wãarun
suunu sɔɔ.
U nɛn tɔ̃ru kawa.
25 Na gerua na nɛɛ, nɛn Yinni, wunɛ wi
a wãa ka baadomma,
a ku man wuna sɛkum sɔɔ.
26 Toren di a tem taka kua.
Wunɛn nɔma a maa ka wɔllu kua.
27 Ye kpuro ya koo doona, adama
wunɛ, kaa n wãawa.
Ya koo tɔkɔru ko nge yãnu.
Kaa ye kɔsi nge yaberu.
Mɛya ya koo maa saara.
28 Adama wunɛ, wuna mi. A ǹ tɔkɔru
mɔ̀.
29 Wunɛn sɔm kowobun bibu ba ko n
wãawa ben temɔ.
Ben bweseru ta koo tãsi wunɛn
wuswaaɔ.

103

1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
kon Yinni Gusunɔ siara.
Kon win yĩsi dɛɛraru tɔma ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
2 Kon Yinni Gusunɔ siara.
Win ye u kua, na ǹ duarimɔ, baa yen tia.
3 U ra man nɛn toranu kpuro suuru kue.
U ra nɛn baranu kpuro kpeesie.
4 U ra man yare saa siki wɔrun di.
U ra man durom ka wɔnwɔndu kue.
5 U ra nɛn wãaru doo nɔɔru yibie.
Kpa u man ko nge aluwaasi nɛn tɔkɔru sɔɔ,
na n dam mɔ nge gunɔ bakeru te ta yɔ̃ɔwa.
6 Yinni Gusunɔ u ra siriwa gem sɔɔ.
U ra be ba dam dɔremɔ wɔre.
7 U Mɔwisi win woodaba sɔ̃ɔsi.
Ma u Isiriliba win sɔm maamaakiginu sɔ̃ɔsi.
8 Yinni Gusunɔ u wɔnwɔndu mɔ.
U ra maa tɔnu durom kue.
Win durom mu kpã.
Win mɔru ku ra se fuuku.
9 U ku ra tɔmbu gerusi kiri kiri.
U ku ra maa mɔru ko n ka tɛ.
10 U ku ra sun sɛɛyasie nge mɛ bɛsɛn torara nɛ.
U ku ra sun bɛsɛn toranu kɔsie.
11-12 Adama nge mɛ sɔ̃ɔ yari yeru ta ka sɔ̃ɔ duu yeru tondinɛ,
nge mɛya u ra maa bɛsɛn toranu tondasie.
Nge mɛ wɔlla ka tem toma,
nge mɛya win durom mu kpãaru nɛ be ba nùn nasien mi.
13 Nge mɛ tundo u ra n win bibun wɔnwɔndu mɔ,
nge mɛya Yinni u be ba nùn nasien wɔnwɔndu mɔ.
14 Domi u yɛ̃ ye ba ka sun taka kua.
U ǹ duari ma yanima ba ka sun mɔma.
15 Tɔnun wãarun tɔ̃nu nu ku ra tɛ.
Nu sãawa nge yakasu.
U ra sewa nge dãa wɛ̃su.
16 Woo gà n su swee kpa su doona.
Baa sin yĩreru a ǹ maa wasi.
17-18 Adama Yinni Gusunɔn durom mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ
be ba nùn nasien mi, ma ba win arukawani nɛni,
ma ba win woodaba mɛm nɔɔwammɛ.
Mɛya maa win gem mu ra n ka bu wãa sere ka ben bibun bibɔ.
19 Yinni Gusunɔ u win sina gɔna tɛria wɔllɔ.
Ma u bandu dii gãanu kpuron wɔllɔ.
20 Bɛɛ Yinni Gusunɔn gɔradoba, bɛɛ be i dam mɔ
i ra win gari mɛm nɔɔwɛ, i nùn siaro.
21 Bɛɛ win tabu kowobu kpuro,
bɛɛ be i nùn sãamɔ,
i win kĩru mɔ̀,
i nùn siaro.
22 Bɛɛ win taka koora, i nùn siaro mi u bandu dii kpuro.
Yinni Gusunɔ, kon nun siara.

104

1 Yinni Gusunɔ, kon nun siara.
Gusunɔ nɛn Yinni, a kpã, a ǹ nɔru mɔ.
Yam bururam ka yiiko ya nun wukiri.
2 A ra tii yam bururam wukiri nge bekuru.
A ra wɔllu tɛrie nge beku bakaru.
3 Wunɛn wãa yera wãa sere wɔllun nim wɔllɔ.
Ma guru wira sãa wunɛn tabu kɛkɛ.
Ma a bɛllimɔ wom wɔllɔ.
4 Ma a woo kua wunɛn gɔro.
Ma guru maakinu kua wunɛn sɔm kowobu.
5 A tem swĩi mɛn kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ.
Mu ǹ wɔrumamɔ sere ka baadommaɔ.
6 A dera nim mu mɛ wukiri sere ka guunɔ nge beku bakaru.
7 Adama ye a nim mɛ narua, ma mu doona.
Ye mu wunɛn gbãsukubu nua, mu duka sua,
8 mu sara guunun di, mu da wɔwi sɔɔ sere mi a mu ayeru kua.
9 A nim mɛ yɔ̃ra yeru kua mu ku raa ka sara mu maa tem wukiri.
10 Wuna a bwiin nim kpare mɛ mu kokumɔ guunun baa sɔɔ.
11 Miya gbeeku yɛɛ ka gbeeku kɛtɛkunu nu ra nɛ nu nim nɔ.
12 Yen bɔkuɔra gunɔsu su sin sokunu mɔ.
Ma su wãa dãa kikisɔ su swĩi dori mɔ̀.
13 Saa wɔllun di, a ra de gura yu guunu swee,
kpa tem mu wunɛn sɔman are di.
14 Kpa a de yakasu su kpi yaa sabenun sɔ̃
ka dĩa ni tɔnu u koo din sɔ̃.

15 Kpa bu tam wa ba n ka nuku dobu
mɔ̀.
Kpa bu gum wa ben wasi yi n ka wã.
Kpa bu dĩanu wa ben wasi yi n ka dam
mɔ.
16 Baa ka dãa koo bakanɔ, nu ra nim wa
mèn bukata nu mɔ nge dãa ye ba mɔ̀
sɛduru ye ya wãa Libaniɔ.
17 Miya gunɔsu su ra nɛ su sin sokunu
ko.
Miya kpakpayɛ gbeeku ga ra gen wãa
yeru ko.
18 Guu ni nu gunu nu kua kpee bɛran
wãa yeru.
Ma kpee baa maa kua yaa ye ba mɔ̀
damaan * wãa yeru.
19 Yinni Gusunɔ, wuna a suru kua a ka
saaba wunana.
Sɔ̃ɔ u yɛ̃ saa ye u koo kpuna.
20 Yam wɔ̃kuru tà n tunuma, yam
tĩrawa mi.
Saa ye sɔɔra gbeeku yɛɛ yi ra bɔsum se.
21 Gbee sinan piiminu nù n yaa wa,
nu ra kukiriwa nu ka nun nin dĩanu
bikia.
22 Sɔ̃ɔ ù n yara, nu ra wurewa nin wãa
yerɔ nu kpuna.
23 Kpa tɔnu u maa yari u da u win
sɔmburu ko sere sɔ̃ɔ u ka du.
24 Yinni Gusunɔ, wunɛn sɔma ya dabi.
A ye kpuro kua ka laakari.
Wunɛn taka koora ya wãa tem sɔɔ
kpuro.
25 Wee nim wɔ̃ku ga kpã, ga maa yasu.
Ge sɔɔra yɛɛ dabi dabinu wãa, baka ka
buu.
26 Gen wɔllɔwa goo nimkusu su sĩimɔ.
Miya a dera yaa baka ya wãa
ya dweemɔ gen nim kurenu sɔɔ.
27 Yɛɛ kpuro, wunɛ turowa yi mɛɛra
yi ka yin dĩanu wa nin saa sɔɔ.
28 À n yi wɛ̃ kpa yi mwa.
À n yi yɔ̃sua kpa yi debu.
29 À n yi biru kisi, yi ra nandewa.
À n yi wɛ̃siaru wunari, yi guwa mi,
kpa yi gɔsia tem.
30 À n maa yi wɛ̃siaru wɛ̃, yi ra sewa
kpa tem mu wurama nge yellu.
31 Yinni Gusunɔ, wunɛn yiiko yu
dakaa da.
Kpa a n nuku dobu mɔ ye a kuan sɔ̃.
32 À n tem mɛɛra, mu ra yĩiriwa.
À n maa guunu baba, wiisa su ra yari.
33 Kon Gusunɔ nɛn Yinni womu kua
nɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
Kon nùn tɔma sere ka nɛn gɔɔn tɔ̃rɔ.
34 Yinni Gusunɔ, a de nɛn gari yi nun
dore.
Na kĩ n nuku dobu ko wunɛ sɔɔ.
35 Durumgibu bu gbio, kpa ba kun
maa wãa tem mɛ sɔɔ.
Na Yinni Gusunɔ siara ka nɛn gɔ̃ru
kpuro.
I Yinni Gusunɔ siaro.
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 16:8-22)

105

1 I Yinni Gusunɔ siaro. I win yĩsiru
sokuo.
I win gea ye u kua kparo.
2 I nùn womu kuo.
I win sɔm maamaakiginu kparo.
3 I nuki doro wi, Yinni Gusunɔn yĩsi
dɛɛrarun sɔ̃.
Be ba nùn kasu bu nukuru doro.
4 I Yinni Gusunɔn dam kasuo.
I kasuo i n ka nùn wãa.
5-6 Bɛɛ Aburahamu Gusunɔn sɔm
kowon bweseru,
bɛɛ Yakɔbun bweseru, bɛɛ be u gɔsa,
i win sɔm maamaakigii ni yaayo.
I siribu yaayo bi u bɛɛ kua.
7 Wiya Gusunɔ bɛsɛn Yinni wi u koo
handunia kpuro siria.
8 U ku ra win arukawani ye u ka
tɔmbu bɔkua duari sere ka
baadommaɔ.
U ra n ye yaayewa sere ka ben bibun
bibun waatiɔ.
9 Arukawani yera u ka Aburahamu ka
Isaki bɔkua.
10 U ka Yakɔbu wi ba mɔ̀ Isireli
arukawani ye bɔkua
ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ.
11 U nɛɛ, kon nun Kananin tem wɛ̃.
Mɛya mu ko n sãa wunɛn tubi wunɛ ka
wunɛn bibun bweseru.
12 Saa ye sɔɔ, ba ǹ dabi. Ba sãawa sɔbu
mi.
13 Ba ra n bɔsuwa tem ka tem sɔɔ.
Bà n da bwese tenin mi, bu wura
teɔnɔn mi.
14 Adama Gusunɔ kun dere bweseru
garu tu bu dam dɔre.
U sinambu sɛɛyasiawa ben sɔ̃.

* **104:18** ***d****a****m****aa** - Damaa ya ka saataburu weenɛ.

15 U nɛɛ, i ku be na gɔsa baba.
I ku be, nɛn sɔmɔbu kɔ̃sa kua.
16 U dera gɔ̃ɔra na tem mɛ sɔɔ.
Ma ba dĩanu bia bu di.
17 Ma u dera goo gbia u da tem mi ben
sɔ̃.
Wiya Yosɛfu wi ba dɔra nge yoo.
18 Ba ka nùn yɔni bɔkua naasɔ.
Ma ba nùn sisun gandaru dokea wĩirɔ.
19 Ba win laakari mɛɛra
sere yu ka koora ye u raa gerua.
20 Saa ye sɔɔra sina boko u wooda wɛ̃
u nɛɛ, bu nùn yarama.
Ma u dera ba nùn kusia.
21 Ma u nùn kua win yɛnu ka win ye u
mɔ kpuron wirugii,
22 kpa u wa u ka win sina asakpɔbu
kpara nge mɛ u kĩ.
Kpa u sina bokon bwisi kɛ̃ɔbu bwisi
kɛ̃.
23 Saa yera Yakɔbu ka wigibu ba na ba
sina Egibitiɔ Kamun bweserun
temɔ.
24 Ma Gusunɔ u dera ba marura too.
Ba dam kua ba ben yibɛrɛba
Egibitigibu kera.
25 Ma u yibɛrɛ ben gɔ̃ru gɔsia.
Ba wi, Gusunɔn tɔn be tusa.
Ma ba bu nɔni sɔ̃ɔwa be, be ba sãa win
sɔm kowobu mi.
26 Ma u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ba kua
win sɔm kowobu,
ma u bu gɔra.
27 Ma ba maamaaki kua ka win dam
tɔn ben suunu sɔɔ Kamun tem
mi.
28 U dera yam wɔ̃ku sinumgiru ta na.
Ka mɛ, Egibitigii be, ba ǹ wi, Gusunɔn
gere wure.
29 U ben nim gɔsia yɛm ma swɛ̃ɛ kpuro
yi gu.
30 U maa dera surenu nu yiba ben tem
sɔɔ
sere ka sina bokon kpin yerɔ.
31 U dera gbabu swɛ̃ɛ ka gaanikunu nu
na ben tem kpuro sɔɔ.
32 Ma u dera guru kpenu ka dɔ̃ɔ na tem
mɛ sɔɔ.
33 Ma ya ben dãa gbaanu ka dãa ni nu
tie ben tem mɛ sɔɔ kpuro kam
koosia.
34 Yen biru, u dera twee yi na dabi
dabinu.
35 Ma yi tem min yakasu ka mɛn gbean
dĩanu kpuro di.
36 U maa Egibitigibun bii gbiikobu go,
be, be ba mara ben aluwaasiru sɔɔ.
37 Ma u win tɔmbu yara Egibitin di
ba wura ka sii geesu wa ba sɔɔwa.
Ben goo kun maa sanum kpanɛ swaa
sɔɔ.
38 Saa ye sɔɔra Egibitigibun nukura
dora
yèn sɔ̃ Isireliba ba doona.
Domi ba raa ben bɛrum mɔ too.
39 Ma Gusunɔ u Isireliba guru wii
wuronu wukiri,
ma u bu yam bururasie wɔ̃kuru bu ka
yam wa.
40 Ye ba tura gbaburɔ,
yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba
dĩanu kana,
ma u bu kusunu wɛ̃.
Mɛya u dera pɛ̃ɛ ya na wɔllun di ba di
ba deba.
41 U kperu wukia ma nim mu kurama
mu tɛria nge daaru tem diraɔ.
42 Domi u win nɔɔ mwɛɛ dɛɛra te yaaye
te u win sɔm kowo Aburahamu
kua.
43 U win tɔn be u gɔsa yara ka nuku
dobu.
Ma ba nuku dobun kuuki mɔ̀.
44 Ma u bu bwesenu ganun tem wɛ̃.
Ma ba bwese nin gberun are tubi di,
45 bu wa bu ka wi, Gusunɔn woodaba
mɛm nɔɔwa.
N n mɛn na, i Yinni Gusunɔ siaro!
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 16:34-36)

106

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I Yinni Gusunɔ siaro, domi u sãawa
tɔn geo.
Win kĩru ta ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.
2 Wara u koo Yinni Gusunɔn sɔm
maamaakiginu gere.
Wara u koo kpĩ u nùn tɔma u naamwɛ.
3 Doo nɔɔrugiba be ba win woodaba
mɛm nɔɔwɛ.
Doo nɔɔrugiba be ba gem swĩi
baadomma.
4 Yinni Gusunɔ, a man yaayo durom
mɛ a ra wunɛn tɔmbu kuen sɔ̃.
A man yaayo kpa a bu somi.
5 Kpa n ben nuku dobu wa be, be a
gɔsa.
Kpa n nuku dobu ko ben nuku doo
bin sɔ̃.

Kpa n yɛ̃ɛri ka be sannu be, be ba sãa
wunɛn arumani.
6 Wee sa tora nge bɛsɛn baababa, sa
kɔ̃sa kua.
7 Sanam mɛ bɛsɛn sikado be, ba wãa
Egibitiɔ,
ba ǹ wunɛn sɔm maamaakigii ni
garisi.
Ba ǹ wunɛn durom mɛ yaaye mɛ a bu
sɔ̃ɔsi nɔn dabi dabinu.
Ma ba nun seesi nim wɔ̃kuɔ ge ba mɔ̀
Naa yari.
8 Adama a bu faaba kua wunɛn yĩsirun
sɔ̃,
a ka wunɛn dam sɔ̃ɔsi.
9 A nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari gbãre
ma ga gbera.
A dera ba sĩa gen suunu sɔɔ gbebum
nge tem saaramɔ.
10 A bu yakia saa wi u bu tusan nɔman
di.
A bu wɔra yibɛrɛban nɔman di.
11 Nim mu ben yibɛrɛba wukiri, baa
ben turo u ǹ kisire.
12 Ma ba wunɛ Yinni Gusunɔn gari
naanɛ kua.
Ma ba nun siaramɔ ka womusu.
13 Adama mii mii, ba wunɛn sɔm
maamaakigii ni duari.
Ba ǹ maa mara a wunɛn himba yibia.
14 Ben binɛ ya seewa gbaburɔ,
ma ba wunɛ Gusunɔn laakari mɛɛra
mi.
15 A bu yaa wɛ̃ ye ba bikia, ma ba di ba
deba too.
16 Yera ba ka Mɔwisi ka Aroni wi ba
yi nɛnɛm wunɛn sɔmburun sɔ̃
nisinu seewa sansaniɔ.
17 Ma tem mu nɔɔ wukia mu Datani
mwɛ.
Ma mu maa Abiramu ka win tɔmbu
wukiri.
18 Dɔ̃ɔ u ben tɔmbu kpuro di.
Dɔ̃ɔ yara ya tɔn kɔ̃sobu di.
19 Ba naa buu sii ganduguu kua
Horɛbuɔ.
Ma ba yiira ba gu sãwa.
20 Ba wunɛ Gusunɔ wi a sãa ben bɛɛrɛ
kɔsina ka kɛtɛ ye ya ra yakasu
di.
21-22 Ba wunɛ Gusunɔ ben faaba kowo
duari,
wunɛ wi a bu gãa bakanu kua Egibitiɔ
Kamun temɔ.
A sɔm maamaakiginu kua mi.
A sɔm maamaakiginu kua nim wɔ̃kuɔ
ge ba mɔ̀ Naa yari.
23 Yen biru, a gɔ̃ru doke a bu
kpeerasia.
Adama Mɔwisi wunɛn sɔm kowo u
nun suuru kana
a ka wunɛn mɔru suresia,
kpa a ku maa bu kam koosia.
24 Ba tem durom mɛ gɛma.
Ba ǹ wunɛ Yinni Gusunɔn gari naanɛ
kue.
25 Ba wɔkiwa ben kunɔ.
Ba ǹ wunɛn gari mɛm nɔɔwɛ.
26 Ma a nɔma sua wɔllɔ a bɔ̃rua ma kaa
bu kam koosia gbaburɔ.
27 Kpa a ben bibu yarinasia tem kpuro
sɔɔ bwese tukunun suunu sɔɔ.
28 Ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali Peori wɛ̃.
Ma ba yãkunu di ni ba gɔribu kua.
29 Ma ba wunɛ Yinni Gusunɔn mɔru
seeya ka ben kookoosu.
Yera kɛsi kɛsi gɔɔ u dua ben suunu sɔɔ.
30 Ma Finɛɛsi u wunɛ Gusunɔ kana, ma
gɔɔ wi, u yɔ̃ra.
31 Ma a nùn garisi gemgii sere ka win
bibun bweserɔ ka baadommaɔ.
32 Ba maa wunɛ Yinni Gusunɔn mɔru
seeya nim mɛ ba ra soku
Mɛriban bɔkuɔ.
Ma a Mɔwisi sɛɛyasia ben sɔ̃.
33 Domi ba nùn nuki sanka.
Ma u ǹ bwisika u ka gari gerua.
34 Ba ǹ Kananin bwese ni go ni a nɛɛ,
bu go.
35 Ba ka nu burinawa, ma nu bu nin
kookoosu tie.
36 Ma ba nin bũnu sãwa. Ma nu kua
ben yina.
37 Ba ka ben bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu bũu yãkunu kua.
38 Nge mɛya ba gemgibun yɛm yari.
Ba ka ben bibu Kananin bũnu yãkuru
kua.
Ma tem mɛ kpuro mu disi duura tɔn
gobe ten sɔ̃.
39 Ba disi duura ben kookoosun sɔ̃.
Domi su dera ba ra n bũnu gasirimɔ.
40 Ma wunɛ Yinni Gusunɔ a ka wunɛn
tɔmbu mɔru bɛsira,
a bu tusa be, be ba sãa wunɛn
arumani.
41 A bu bwese tukunu nɔmu sɔndia ni
nu bu tusa nu taare.
42 Ben yibɛrɛba ba bu dam dɔre. Ma ba
bu sekuru doke.

43 Nɔn dabina a bu yakia.
Adama ba yɔ̃rariwa ba n nun seesi.
Ma ba kua wɔnwɔndobu ben durum sɔ̃.
44 A ben nɔni swãaru wa sanam mɛ a ben weeweenu nua.
45 A wunɛn arukawani yaaya.
Ma a ben wɔnwɔndu wa wunɛn durom bakam sɔ̃.
46 A dera be ba bu yoru nɛni ba ben wɔnwɔndu wa.
47 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun faaba koowo.
A sun wunɔ bwese tukunun suunu sɔɔn di,
kpa a sun mɛnna, su wa su wunɛn yĩsi dɛɛraru tɔma,
kpa sa n yɛ̃ɛrimɔ su ka nun sã.
48 Gusunɔ bɛsɛ Isiriliban Yinni,
sa ko n nun siaramɔwa sere ka baadommaɔ.
Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
I Yinni Gusunɔ siaro.

WOMUSUN BƆNU NƆƆBUSE

107

1 I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ̃.
Win durom mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ.
2 Be u yakia, bu nùn siaro.
Be u wɔra yibɛrɛban nɔman di, bu nùn tɔmɔ.
3 Be u mɛnnama tem kpuron di, bu nùn siaro.
Be u sokuma saa sɔ̃ɔ yari yeru gian di,
ka sɔ̃ɔ duu yeru gian di,
ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di, ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
bu nùn wɔlle suo.
4 Wee ba raa kɔ̃ɔre gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi ba sirenɛ,
ba ɲ̀ wuu wa mi ba koo sina.
5 Gɔ̃ɔru ka nim nɔru ga bu go.
Ma ba wurure ba ɲ̀ dam mɔ.
6 Ben nɔni swãa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana,
ma u bu yara nɔni swãa ten di.
7 U bu kpara swaa gea sɔɔ ba ka tura mi ba koo sina.
8 Bu nùn siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ̃ ni u ra ko tɔnun sɔ̃.
9 Domi u wi nim nɔru ga mɔ̀ nim kã.
Ma u wi gɔ̃ɔra mɔ̀ debusia.
10 Gabu ba raa wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ sere gɔribun wãa yerɔ ba yoru dimɔ,
ma ba ka bu yɔni bɔkua
11 yèn sɔ̃ ba Yinni Gusunɔn gari yina,
ma ba wi, Wɔrukoon bwisi kɛ̃ru gɛma.
12 Ma u dera ba tii kawa wahala yen sɔ̃.
Ma ba wɔruka ba gu, goo kun bu somiru de.
13 Adama ben nɔni swãa te sɔɔ,
ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.
Ma u bu yara nɔni swãa ten di.
14 U bu yara yam wɔ̃ku te, ka gɔribun wãa yee ten min di,
ma u ben yorun yɔni yi kusia.
15 Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ̃.
Bu nùn siaro win sɔm maamaakiginun sɔ̃ ni u ra ko tɔnun sɔ̃.
16 Domi u sii gandun gamboba kɔsuka.
Ma u kɔkɔrɔ sisugii bɔɔka.
17 Gari bakasu su tii kua wɔnwɔndobu sin daa ka sin toranun sɔ̃.
18 Ba ku ra maa dĩanu kã ma ba gɔɔ turuku kua.
19 Ben nɔni swãa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.
Ma u bu yara nɔni swãa ten di.
20 Ka win gariya u bu faaba kua,
ma u bu yara wɔru bɔkɔ gen min di.
21 Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ̃ ni u ra ko tɔnun sɔ̃.
22 Bu nùn siarabun yãkunu kuo.
Kpa bu win sɔm maamaakigii nin gari kpara ka nuku dobu.
23 Be ba goo nimkusu dua, ma ba ben sɔmburu mɔ̀ si sɔɔ,
24 ba Yinni Gusunɔn nɔman sɔma wa
ka maa maamaaki ye u kua nim wɔ̃ku sɔɔ.
25 U gari gerua, ma u dera woo bɔkɔ ga seewa
ga nim kurenu seeya.
26 Nù n da wɔllɔ, kpa nu sarama.
Be ba wãa goo nimkuu si sɔɔ, ba nande kari yen sɔ̃.
27 Tirerabu bu mwa, ba bãarimɔ nge tam nɔrobu.
Ben bwisi kpuro yi kpa.

28 Ben nəni swãa te səə,
ba Yinni Gusunə nəəgiru sue ba somiru kana.
Ma u bu yara nəni swãa ten di.
29 U woo guna ye yõrasia, ma nim kurenu nu mari.
30 Ma be kpuron nuki dora ye u ka ye kpuro marisia.
Ma Yinni Gusunə u bu kpara u ka tura sere mi ba dəə.
31 Bu Yinni Gusunə siaro win tən geeru
ka win səm maamaakiginun sõ ni u ra ko tənun sõ.
32 Bu nùn wəlle suo mi təmba mɛnnɛ.
Bu nùn siaro guro gurobun suunu səə.
33 Yinni Gusunəwa u ra daarun nim gberasie,
kpa u bwiin nim kpeerasia mam mam.
34 Kpa u tem gem gəsia tem bərugum mɛn təmbun nuku kõsurun sõ.
35 Wi turowa u ra mi gãanu ku ra kpi gəsie nim bwee bakaru.
Kpa u tem gbeba gəsia nim bwii.
36 Kpa u be ba gõəru barə sinasia mi,
kpa bu wuu ko mi ba koo sina,
37 kpa bu resɛm dãnu duure mi, nu ma dabi dabiru.
38 U ra bu domaru kue bu dabia.
Kpa u ben yaa sabenu kuurasia.
39 Adama gabu ba dabiru kaare ba wãa sekuru səə
yèn sõ ba yoru dimə ba nəni sõəre.
40 Ma Yinni Gusunə u dera ba ben wirugibu gɛma,
ma ba sirenɛ kam səə ba ǹ yɛ̃ mi ba dəə.
41 Adama u ra sãaro yare win sãarun di.
Kpa u win bweseru dabiasia nge sabe gõsu.
42 Gemgibu bà n nùn wa, ba ra yɛ̃ɛriwa.
Kpa tən kõsobu bu nəə mari.
43 Wi u bwisi mə, u de u gari yi kpuro nɛnɛ
kpa u gia ma Yinni Gusunə u sãawa duromgii.

108

1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
2 Gusunə, na səəru sãa.
Kon womu ko ka nɛn dwee yãnu, ka nɛn gõru kpuro.
3 Nɛn mərəku ka nɛn guuru, i dom yando,
kpa n womu ko yam sãreru.
4 Yinni Gusunə, kon nun siara təmbun suunu səə sere ka baadommaə.
Kon nun womu kua bwesenu səə.
5 Domi wunɛn tən geera kpã ta wəllu girari.
Mɛya maa wunɛn bərəkinira sõəsire sere guru wirə.
6 Gusunə, a seewo a tii wəlle sua.
Kpa wunɛn yiiko yu sõəsira handunia kpuro səə.
7 Kpa a wa a ka bɛsɛ wunɛn kĩnasibu faaba ko.
A bɛsɛn kanaru nəəwə kpa a sun faaba ko ka wunɛn nəm geu.
8 Gusunə u gerua win sãa yee dɛɛrarə u nɛɛ, u koo nasara wa.
U koo Sikɛmu bənu ko kpa u təmbu Sukətun wəwa yabua.
9 Wiya u Galadi mə. Wiya u maa Manase mə.
Efaraimu ya sãawa nge win sii furə kəkəru.
Ma Yuda ya sãa nge win sina dɛka.
10 Adama Məabu ya sãawa win wobu-rutia.
U koo Edəmu bara nəə teu kõəwa u ka sõəsi ma ya kua wigia.
Kpa u nuku dobun kuuki ko Fil-isitiban tem səə.
11 Wara u koo ka man da wuu gbãraruguu gen mi.
Wara u koo man kpara u ka da Edəmuə.
12 Yinni Gusunə, wuna kaa ka man da, wunɛ wi a raa sun yina,
ma a ku ra maa ka bɛsɛn tabu kowobu yari.
13 A sun somiə su ka yari nəni swãarun di.
Tənun somiru ta sãawa wom dirum.
14 À n wãa ka bɛsɛ, sa ko kpĩ su tabu ko ka wərugəru.
Kpa a bɛsɛn yibɛrɛba kəsuku.

109

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
Yinni Gusunə, wuna na siaramə, a ku nəə mari.

2 Wee tɔn kɔ̃sobu ba man gari
gerusimɔ ma ba man weesu
kuammɛ.
3 Ba ka man gari mɔ̀ ka tusiru, ma ba
ka man sannamɔ kam sɔɔ.
4 Nɛ, na bu kĩ, adama ba man nɔɔ
kuurimɔ.
Ma na kanaru mɔ̀ be, nɛn yibɛrɛban sɔ̃.
5 Wee ba man kɔ̃sa kɔsiemɔ gem ayerɔ.
Ma ba man tusa baa mɛ na bu kĩru
sɔ̃ɔsimɔ.
6 A de tɔn kɔ̃so u nɛn yibɛrɛ kpara,
kpa wi u koo nùn taarɛ wɛ̃ u n wãa win
nɔm geuɔ.
7 Bà n nùn siri kpa bu deema u tore.
Kpa bu win kanaru garisi durum.
8 Win tɔ̃ru tu ku dɛnya kpa goo u nùn
kɔsire ko win sɔmburu sɔɔ.
9 Kpa win bibu bu ko gobekuba,
kpa win kurɔ u gɔminiru sina.
10 Kpa win bibu bu ko yaayaare
kowobu, ba n bara mɔ̀.
Kpa bu ben wuu deri gu ko bansu,
bu da ba n dĩanu kasu mi n toma.
11 Bèn dibu u nɛni,
bu na bu win yãnu kpuro gura.
Kpa tɔn tukobu bu win dukia gura.
12 Goo u ku raa nùn durom kua.
Goo u ku maa win bii gobekuban
wɔnwɔndu ko.
13 Bu win bibun bweseru goowo,
kpa win yĩsiru tu gbi.
14 Gusunɔ u win baababan toranu
yaayo,
kpa u ku win mɛro nùn win durum
suuru kua.
15 Yinni Gusunɔ u de u n win tora ni
yaaye,
kpa u win yĩsiru go mam mam.
16 Domi u ǹ wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi.
U sãarobu ka wɔnwɔndobu nɔni
sɔ̃ɔwawa
sere u tɔnu go wi u nuki sankire.
17 Bɔ̃riya u kĩa. N n mɛn na, yi nùn dio.
U ǹ domaru kĩɛ. N n mɛn na, tu ka nùn
tondo.
18 Bɔ̃ri yi nùn wukirio nge yaberu.
Yi duurio win wasin sɔɔwɔ nge nim,
kpa yi du win kukunu sɔɔ nge gum.
19 Bɔ̃ri yi, yi nùn wukirio nge yãa ni ba
ra doke,
kpa yi n nùn sɛ̃ke baadomma nge
kpaka.
20 Yeniwa Yinni Gusunɔ u koo de yu
nɛn yibɛrɛba
ka be ba man kɔ̃sa gerusimɔ deema.
21 Wunɛ Yinni Gusunɔ,
a na a man sanna wunɛn yĩsirun sɔ̃.
A man wɔro. Domi wunɛn tɔn geeru
ta kpã.
22 Wee na sãa wɔnwɔndo, na ǹ gãanu
mɔ,
ma na nuki sankire.
23 Wee na doonɔ nge saaru.
Ma ba man gire nge twee.
24 Nɛn dũu winu dam dwiiya nɔɔ
bɔkurun sɔ̃.
Ma na wasire woorarun sɔ̃.
25 Na kua wi u sekuru sɔɔwa ben mi.
Ma ba man mɛɛra ba wii gimanu
koosimɔ.
26 Gusunɔ nɛn Yinni, a man somiɔ.
A man faaba koowo wunɛn tɔn geerun
sɔ̃,
27 kpa bu gia ma wuna a nɔmu mɔ be
sɔɔ.
Wuna a maa kpuro mɔ̀.
28 Ye ba bɔ̃rusimɔ, yera wunɛ kaa
domaru kua.
Bà n seewa, ba koo sekuru wa.
Kpa nɛ, wunɛn sɔm kowo n nuku
dobu ko.
29 Nɛn yibɛrɛba ba koo sekuru wa,
kpa tu bu wukiri nge yabe bakaru.
30 Kon nɔɔgiru sua n Yinni Gusunɔ
siara.
Kon nùn siara tɔn dabinun wuswaaɔ.
31 Domi u ra n wãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun
bɔkuɔ
u ka bu faaba ko be ba bu taarɛ
wɛ̃ɛmɔn nɔman di.

110

1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
u sinɔ win nɔm geuɔ sere u ka nùn win
yibɛrɛba taarea.
2 Nɛn Yinni, Yinni Gusunɔ u koo nun
ko sunɔ damgii Siɔniɔ,
kpa a wunɛn wɛrɔbu taare.
3 Dɔma te kaa wunɛn tabu kowobu
mɛnna
Gusunɔn aye dɛɛraru sɔɔ,
wunɛn tɔmba koo nun ben tii wɛ̃ ka
kĩru.
Wunɛn aluwaasirun dam mu koo
wurama bururu baatere
nge mɛ dirum mu ra yari.
4 Yinni Gusunɔ u bɔ̃rua,
mɛya u ǹ maa win gari seeyamɔ u nɛɛ,

kaa ko yãku kowo ka baadommaɔ nge
Mɛɛkisidɛki
5 Gusunɔ u wãa wunɛn nɔm geuɔ.
U koo sinambu kam koosia dɔma te
win mɔru seewa.
6 U koo bwesenu siri.
Sanam mɛya gonu ko n yiba yam
kpuro.
Kpa u sinambu kpeerasia tem kpuro
sɔɔ.
7 Sunɔ u koo nim nɔ bwiaɔ win sanum
sɔɔ,
kpa u dam wa u ka nasara sua.

111

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Kon Yinni Gusunɔ siara ka nɛn gɔ̃ru
kpuro.
Kon nùn siara tɔn dɛɛrobun suunu sɔɔ.
2 Yinni Gusunɔn nɔman sɔma ya kpã.
Ma be ba ye kĩ ba kasu bu ye gia.
3 Ye u kua ya ra n girima ka bɛɛrɛ
mɔwa.
Win gem mu ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.
4 U ra de su win sɔm maamaakiginu
yaaya.
Yinni Gusunɔ u sãawa duromgii ka
wɔnwɔndugii.
5 U ra be ba nùn nasie dĩanu wɛ̃,
kpa u win arukawani yaaya.
6 U win tɔmbu win sɔm maamaakiginun
dam sɔ̃ɔsi
ni u ka bu tɔn tukobun tem wɛ̃.
7 Win sɔm maamaakigii ni, nu sãawa
gem mam mam.
Win woodaba ba maa naanɛ mɔ.
8 Ya ko n sirerewa sere ka
baadommaɔ,
domi ba ye kuawa gem sɔɔ mam mam.
9 U dera ba win tɔmbu yakia.
Ma u ka bu arukawani bɔkua sere ka
baadommaɔ.
Win yĩsiru ta dɛɛre, ta maa nanum mɔ.
10 À n kĩ a ko bwisigii, a de a gina
Gusunɔ nasia.
Be ba bwisi mɔ, beya ba ra yira ye swĩi.
Win bɛɛrɛ ya ko n wãawa sere ka
baadommaɔ.

112

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ
nasie,
ma win woodaba ba nùn nuku dobu
wɛ̃ɛmɔ.
2 Yɛ̃ron bwesera koo dam ko
handunia sɔɔ.
Geegibun bibu ba koo domaru wa.
3 Alafia ka dukia ko n wãa win yɛnuɔ.
Win gem kun kpeemɔ ka baadommaɔ.
4 Tɔn geo wi u wɔnwɔndu mɔ, u ra ka
tɔnu duure,
u maa sãa gemgii, wɔ̃kura yam
dɛɛramɔ win sɔ̃.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi u ra bɔkure ka
nuku tia,
ma u ku ra goo taki di win sɔmburu
sɔɔ.
6 Domi geegii kun sokuramɔ pai.
Ba ko n nùn yaayewa ka baadommaɔ.
7 Labaari kɔ̃sa ku ra nùn nande.
Win tororа ra n sɔ̃wa sim sim u n
Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
8 U ku ra wurure, bɛrum kun nùn mɔ̀,
sere u ka win yibɛrɛba kua mɛ u kĩ.
9 U ra sãarobu kɛ̃nu kɛ̃ ka nuku tia.
Win gem mu ko n wãawa ka
baadommaɔ.
Win dam mu koo sosi ka bɛɛrɛ.
10 Tɔn kɔ̃so ù n nùn wa, win mɔru ra
sewa,
kpa u nùn wiru diirisi ka nuku
gbisibu.
Tɔn kɔ̃sobun yĩiyɔbu kpuro bu sãawa
kam dirum.

113

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ win sɔm kowobu, i nùn siaro.
2 Su win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ saa tɛ̃n di sere
ka baadommaɔ.
3 Su nùn siara saa bururun di sere ka
yokaɔ.
4 Yinni Gusunɔwa u bwesenu kpuro
kere.
Win yiiko ya wãa sere wɔnwɔlleɔ.
5 Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wãa yera wãa
wɔllɔ.
Wara u ka nùn weenɛ.
6 U ra tukewa u ka wɔllu ka tem mɛɛri.
7 U ra dam sarirugii seeye tem di, kpa
u wɔnwɔndo seeya kubanun
di.
8 Kpa u de bu sina ka win tɔmbun
wirugibu.
9 U ra wĩro yɛnu baniɛ u sina,
kpa u nùn ko bii mɛro wi u nuku dobu
mɔ win bibun suunu sɔɔ.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

114

1 Sanam mɛ Isireliba, Yakɔbun bibun bweseru
ba yara Egibitin di, ma ba ka Egibitigibu tonda
bèn barum ba ɲ nɔɔmɔ,
2 Yuda ya kua Yinni Gusunɔn sãa yeru,
ma Isireli ya kua win tem.
3 Sanam mɛ nim wɔ̃ku ga bu wa, yera ga duka yakura,
ma daa te ba mɔ̀ Yuudɛni ta biru wura.
4 Guunu yɔ̃ɔkumɔ nge yãa kinɛnu,
ma gungunu yɔ̃ɔkumɔ nge yãa binu.
5 Mba n nun deema nim wɔ̃ku a ka duka mɔ̀.
Mba n nun mɔ̀ Yuudɛni a ka biru wurɔ.
6 Mba n bɛɛ mɔ̀ guunu i ka yɔ̃ɔkumɔ nge yãa kinɛnu.
Mba n bɛɛ deema gungunu i ka yɔ̃ɔkumɔ nge yãa binu.
7 Handuniagibu, i diirio Gusunɔ Yakɔbun Yinnin wuswaaɔ,
8 wi, wi u ra kperu gɔsie yɛru,
kpa u de kpee saara yu ko nim bweru.

115

1 Yinni Gusunɔ, n ɲ bɛsɛ sa bɛɛrɛ mɔ,
wuna a bɛɛrɛ mɔ wunɛn tɔn geeru ka wunɛn bɔrɔkinirun sɔ̃.
2 Mban sɔ̃na tɔn tukobu ba koo nɛɛ,
mana Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.
3 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa wɔllɔ, u mɔ̀ ye u kĩ.
4 Adama tɔn tukoba ben bũnun bwãarokunu kuawa ka wura ka sii geesu.
Nu sãawa tɔmbun nɔman sɔma.
5 Bwãaroku ni, nu nɔsu mɔ, adama nu ku ra gari gere.
Nu nɔni mɔ, adama nu ɲ yam waamɔ.
6 Nu swasu mɔ, adama nu ɲ gari nɔɔmɔ.
Nu wɛ̃ru mɔ, adama nu ɲ numiamɔ.
7 Nu nɔma mɔ, adama nu ɲ ka gãanu babamɔ.
Nu naasu mɔ, adama nu ku ra sĩ.
Nin dɔkɔra kun maa nɔɔrɔ.
8 Be ba bwãaroku ni mɔ̀ ka be ba ben naanɛ doke ni sɔɔ,
ba sãawa nge ni.
9 Bɛɛ Isireliba, i bɛɛn naanɛ dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ.
U sãawa bɛɛn faaba kowo ka bɛɛn tɛrɛru.
10 Bɛɛ yãku kowobu Aronin bweseru,
i bɛɛn naanɛ dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ.
U sãawa bɛɛn faaba kowo ka bɛɛn tɛrɛru.
11 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ nasie,
i bɛɛn naanɛ dokeo wi sɔɔ.
U sãawa bɛɛn faaba kowo ka bɛɛn tɛrɛru.
12 Yinni Gusunɔ u sun yaaye.
U koo sun domaru kua.
U koo Isireliba domaru kua.
U koo Aronin bibun bweseru domaru kua.
13 U koo be ba nùn nasie domaru kua, bukurobu ka bibu.
14 U koo bɛɛ ka bɛɛn bibu win durom dabiasia.
15 Yinni Gusunɔ u bɛɛ domaru kuo wi, wi u wɔllu ka tem taka kua.
16 Wɔllu ta sãawa wigiru,
ma u tɔmbu tem wɛ̃.
17 N ɲ gɔribu ba ra Yinni Gusunɔ sã
be, be ba wãa mi yam da n maari sɔɔ sɔ̃ɔ.
18 Adama bɛsɛra sa ko nùn sã saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

116

1 Na Yinni Gusunɔ kĩ,
domi u ra nɛn nɔɔ nɔ nà n nùn soka.
2 U ra nɛn gari swaa daki.
Wiya ko na n da soku nɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
3 Gɔɔn yɔni yi raa man bɔkua,
ma gɔribun wãa yerun nuku sankiranu man nɛni.
Na wãa nɔni swãaru ka wuriribu sɔɔ.
4 Yera na Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue na nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a nɛn wãaru wɔro.
5 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sãawa tɔn geo ka gemgii.
Mɛya win wɔnwɔnda kpã.
6 Yinni Gusunɔ u ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu kɔ̃su.
Na raa wɔnwɔndu soore,
adama u man faaba kua.
7 Nɛn bwɛ̃ra, a wɛ̃ro,
domi Yinni Gusunɔ u man gea kua.
8 Geema, u man wɔra gɔɔn di,
ma u nɛn nɔni yĩresu woka, u ɲ dere n sokura.
9 Kon sĩ win wuswaaɔ handunia ye sɔɔ.

10 Na nùn naanɛ doke, baa mɛ na nɛɛ, na wɔnwɔndu soore.
11 Nɛn nuku sankiraru sɔɔ,
na nɛɛ, goo sari wi u naanɛ mɔ.

12 Mba kon Yinni Gusunɔ dibu kɔsia
gea ye u man kuan sɔ̃.
13 Kon tam tãra win wuswaaɔ,
kpa n win yĩsiru soku n ka nùn siara
faaba ye u man kuan sɔ̃.
14 Nɔɔ mwɛɛ ni na nùn kua,
kon nu yibia win tɔmbu kpuron nɔni
biru.
15 Be ba Yinni Gusunɔ naanɛ sãan gɔɔ
u sãawa gãa bakanu win mi.
16 Yinni Gusunɔ, a nɛ, wunɛn sɔm
kowo swaa dakio.
Na sãawa wunɛn sɔm kowo tɔn kurɔn
bii.
Wuna a nɛn yorun wɛ̃ɛ bura.
17 Yen sɔ̃na kon nun siarabun yãkuru
kua,
kpa n wunɛn yĩsiru soku.
18 Nɔɔ mwɛɛ ni na nun kua,
kon nu yibia wunɛn tɔmbu kpuron
nɔni biru,
19 wunɛn sãa yerɔ Yerusalɛmun su-
unu sɔɔ.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

117

1 Bɛɛ bwesenu kpuro, i Yinni Gusunɔ
siaro.
Bɛɛ handuniagibu kpuro, i Yinni
Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
2 Win tɔn gee te u ra sun sɔ̃ɔsi ta kpã.
Win bɔrɔkiniru ta ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.
I Yinni Gusunɔ siaro.

118

1 I Yinni Gusunɔ siaro, u sãawa tɔn
geo.
Win kĩru ta ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.
2 Bɛɛ Isirelība kpuro, i wuro i nɛɛ,
Yinni Gusunɔn kĩru ta ra n wãawa sere
ka baadommaɔ.
3 Bɛɛ yãku kowobu Aronin bweseru, i
wuro i nɛɛ,
Yinni Gusunɔn kĩru ta ra n wãawa sere
ka baadommaɔ.
4 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ nasie, i wuro i
nɛɛ,
Yinni Gusunɔn kĩru ta ra n wãawa sere
ka baadommaɔ.
5 Nɛn nuku sankiranu sɔɔ, na Yinni
Gusunɔ somiru kana.
U nɛn kanaru nua, ma u man yara.
6 Yinni Gusunɔ u sãa nɛgii, na ɲ̀ gãanu
ganun bɛrum mɔ.
Mba tɔnu u koo kpĩ u man kua.
7 Yinni Gusunɔwa u sãa nɛn faaba
kowo.
Yen sɔ̃na ko na n yɛ̃ɛrimɔ nà n nɛn
yibɛrɛban biru wa.
8 A Yinni Gusunɔ naanɛ koowo ye kaa
ka tɔnu naanɛ ko.
9 A Yinni Gusunɔ naanɛ koowo ye kaa
ka damgibu naanɛ ko.
10 Bwese dabinu nu man tarusi,
ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn
dam.
11 Nu man wukiriwa mam mam,
ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn
yĩsiru.
12 Nu man mɔnsima nge tĩi.
Adama na nu yarinasia ka Yinni
Gusunɔn dam
ma nu gbisuka nge sãki yi yi dɔ̃ɔ
mwaara.
13 Nu raa man bɔriamɔ nu ka man
sura,
adama Yinni Gusunɔ u man somiru
na.
14 Yinni Gusunɔwa u sãa nɛn dam.
Wiya ko na n da siare. Wiya u man
faaba kua.
15 Nasaran kuuki yi nɔɔramɔ
gemgibun yɛnusɔ.
Yinni Gusunɔn dam mu sɔ̃ɔsira.
16 U win nɔm geu sue, ga win dam
sɔ̃ɔsimɔ.
17 Na ɲ̀ maa gbimɔ, ko na n wãawa,
kpa n win sɔma ye u kuan gari kpara.
18 Yinni Gusunɔ u man sɛɛyasia.
Adama u ɲ̀ man gɔɔ nɔmu bɛrie.
19 I man gem kɔnnɔsu kɛniɔ,
kpa n du n Yinni Gusunɔ siara.
20 Win kɔnnɔ ge wee. Min diya
gemgibu ba ra du.
21 Yinni Gusunɔ, na nun siara, domi a
nɛn kanaru mwa,
ma a man faaba kua.
22 Wee kpee te banɔbu ba yina, tera ta
kua gani gɔmburun dam.
23 Yinni Gusunɔwa u ye kua ma n kua
maamaaki bɛsɛn nɔni sɔɔ.
24 Yinni Gusunɔwa u tɔ̃ɔ te kua.
Su nuku dobun kuuki ko.
25 Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ, kpa a
sun kuurasia.
26 Wi u sisi ka wunɛn yĩsiru u sãawa
domarugii.
Sa ko nùn siara Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.

27 Gusunɔ u sãawa Yinni. Wiya u sun
yam bururasie.
I yãku yaa bɔkuo. I ka ye doo sere
yãku yerun kãanɔ.
28 Gusunɔ, a sãawa nɛn Yinni.
Kon nun siara. Kon nun wɔlle sua.
29 I Yinni Gusunɔ siaro, u sãa tɔn geo.
Win kĩru ta ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.

119

1 Doo nɔɔrugiba be ba kun taarɛ mɔ
ben sanu sanusu sɔɔ,
ma ba sĩimɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn
wooda ya bu sɔ̃ɔsimɔ.
2 Doo nɔɔrugiba be ba win gere swĩi,
ma ba nùn kasu gem ka tia,
3 ma ba ku ra gɔba ko, ba sĩimɔ win
swɛɛ sɔɔ.
4 A wunɛn woodaba kuawa bu ka ye
swĩi dee dee.
5 A de nɛn kookoosu su n swaa swĩi,
n wa n ka wunɛn gere mɛm nɔɔwa.
6 Nà n wunɛn woodaba kpuro laakari
sãa,
saa yera sekura kun man mwaamɔ.
7 Nà n wunɛn sɔ̃ɔsi geeru gia,
kon nun siara ka gɔ̃ru tia.
8 Kon wunɛn woodaba nɛnɛ.
A ku man deri mam mam.

9 Aluwaasi ù n kĩ win sanu sanusu su
n dɛɛre,
sere u n wunɛn gari mɛm nɔɔwammɛ.
10 Na nun kasu ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
A de n wunɛn swaa swĩi.
11 Na wunɛn gari nɛnisi nɛn gɔ̃ruɔ kpa
n ku ra ka nun torari.
12 Yinni Gusunɔ, na nun siara,
a man wunɛn woodaba keu koosio.
13 Na nɔɔgiru sua na wunɛn gere
kpuro kpara.
14 Wunɛn woodan mɛm nɔɔbu bu man
nuku dobu wɛ̃ɛmɔ nge dukia
baka.
15 Kon wunɛn sɔ̃ɔsiru bwisiku, kpa n
wunɛn yiirebu nɔni doke.
16 Na kon nuku dobu ko wunɛn gere
sɔɔ.
Na ǹ maa wunɛn gari duarimɔ.

17 A nɛ wunɛn sɔm kowo durom kuo
kpa n wa na n wãa,
kpa n wa n wunɛn gere mɛm nɔɔwa.
18 A nɛn nɔni wukio, kpa n wa n gia
gãa gee ni nu wãa wunɛn gari sɔɔ.
19 Na sãawa sɔɔ handunia ye sɔɔ.
A ku man wunɛn woodaba berua.
20 Nɛn bwɛ̃ra ya ra n woowa
baadomma wunɛn yiirebu sɔɔ
kĩrun sɔ̃.
21 A ra tii suobu gerusi be, be ba sãa
bɔ̃rurobu,
ma ba ku ra wunɛn woodaba swĩi.
22 A man sekuru ka gɛndu wunario,
domi na wunɛn gere swĩi.
23 Baa mɛ sina bibu ba ra sinɛ bu man
wĩi,
ka mɛ, nɛ, wunɛn sɔm kowo na ra n
wunɛn sɔ̃ɔsiru bwisikumɔ.
24 Wunɛn woodaba ba ra man nuku
dobu wɛ̃wa,
kpa bu man bwisi kɛ̃.

25 Nɛ wee na mwia kpana nge wi u kpĩ
tua sɔɔ.
A man nɛn wãaru wesio nge mɛ a nɔɔ
mwɛɛru kua.
26 Na nun nɛn wãarun daa kpuro
tusia, ma a man suuru kua.
A man wunɛn woodaba sɔ̃ɔsio.
27 A man ben asansi tubusio,
kpa na n da wunɛn sɔm maamaakiginu
bwisiku.
28 Wee na wuri mɔ̀ nuku sankiranun
sɔ̃.
A man dam kɛ̃ɛyɔ nge mɛ a nɔɔ
mwɛɛru kua.
29 A de n ka weesun swaa tonda,
kpa a man durom kua na n ka wunɛn
gere swĩi.

30 Na gɔ̃ru doke n gem swĩi.
Na wunɛn woodaba nɔni girari.
31 Na nɛn tii wɛ̃ be sɔɔ.
Yen sɔ̃, a ku de n sekuru wa.
32 Wunɛn woodabara na swĩi, domi a
nɛn nɔni wukia.
33 Yinni Gusunɔ, a man wunɛn swɛɛ
sɔ̃ɔsio,
kpa n kpĩ n yi swĩi nɛn wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ.
34 A man bwisi kɛ̃ɛyɔ kpa n kpĩ n ka
wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
35 Na wunɛn swaa kĩ.
A man sureo ye sɔɔ.
36 A de nɛn bwɛ̃ra yu wura ye sɔɔ.
A ku de nɛn kĩru tu wura gobi gia.
37 A nɛn binɛ wunɔ gãa kankam di,
kpa a de na n wãa wunɛn swɛɛ sɔɔ.

38 A wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibio nɛ,
wunɛn sɔm kowon sɔ̃,
ta wãawa be ba nun nasien sɔ̃.
39 A man yaro seku te na nasien di,
wunɛn siribu bu ra n wã.
40 Na kĩwa n wunɛn woodaba mɛm
nɔɔwa too.
A de na n wãa wãaru sɔɔ wunɛn gem
sɔ̃.

41 Yinni Gusunɔ, a de a nɛn wɔnwɔndu
wa,
kpa a man faaba ko nɔɔ mwɛɛ te a man
kuan sɔ̃.
42 Saa ye sɔɔ, kon kpĩ n be ba man
sekuru dokemɔ gari wisi.
Domi na nɛn naanɛ doke wunɛn gari
sɔɔ.
43 A ku wunɛn gem wuna nɛn nɔɔn di,
na yĩiyɔbu mɔ wunɛn siribu sɔɔ.
44 Ko na n wunɛn woodaba nɛniwa saa
kpuro.
Ya ko n wãa nɛn mi sere ka
baadommaɔ.
45 Kon sĩ ka tii mɔru, domi wunɛn
woodabara na kasu.
46 Kon ben gari sinambu sɔ̃.
Na ɲ ko na n maa wãa sekuru sɔɔ.
47 Na wunɛn woodaba kĩ.
Na ra n nuku dobu mɔ ye sɔɔ.
48 Na ra nɛn nɔma yiiye wɔllɔ n ka
kanaru ko
wunɛn gari yi na kĩn sɔ̃.
Domi na kĩ na n yi bwisikumɔ nɛn
gɔ̃ruɔ.

49 Wee a man yĩiyɔbu wɛ̃.
A wunɛn nɔɔ mwɛɛru yaayo te a nɛ,
wunɛn sɔm kowo kua.
50 Tera ta ra man nukuru yɛmiasie nɛn
nɔni swãaru sɔɔ,
kpa tu man wãaru wɛ̃.
51 Wee tii suobu ba man yɛ̃ɛsu wɔri.
Adama ka mɛ, na ɲ wunɛn woodaba
deri.
52 Yinni Gusunɔ, na wunɛn yellun
siribu yaaye.
Biya bu man dam kã.
53 Nà n wa tɔn kɔ̃sobu ba wunɛn
woodaba deri,
mɔru baka na ra ko.
54 Wunɛn garin sɔ̃na na ra womusu ko
mi na sɔru dimɔ.
55 Wɔ̃kuru nà n wunɛn yĩsiru yaaya,
na ra n wunɛn woodaba nɛnusiwa.
56 Ye ya sãa nɛgia, yera n wunɛn gere
mɛm nɔɔwa.
57 Na maa wure na gerumɔ,
Yinni Gusunɔ, nɛgia n wunɛn gere
mɛm nɔɔwa.
58 Ka nɛn gɔ̃ru kpurowa na nun
sokumɔ.
A wunɛn nɔɔ mwɛɛru yaayo kpa a nɛn
wɔnwɔndu wa.
59 Nà n nɛn daa bwisika, na ra wurewa
n sĩ wunɛn swɛɛ sɔɔ.
60 Na ra n sɛndewa n ka da mi gia, na
kun tɔ̃ru gɔsie.
Kpa n wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
61 Tɔn kɔ̃sobun yini man sikerenɛ.
Adama ka mɛ, na ɲ wunɛn gari deri.
62 Wɔ̃ku suunu na ra sewa n nun siara
wunɛn siri bi a ra ko dee deen
sɔ̃.
63 Na sãawa be ba nun nasie kpuro
ka be ba wunɛn woodaba mɛm
nɔɔwammɛn bɔrɔ.
64 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom yiba
handunia kpuro sɔɔ.
A man wunɛn woodaba kpuro sɔ̃ɔsio.

65 Yinni Gusunɔ, a ra wunɛn sɔm kowo
gea kue
nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
66 A man laakari ka bwisi kɛ̃ɛyɔ
domi na wunɛn woodaba naanɛ sãa.
67 N sere sekuru wa, na raa kɔ̃rewa.
Adama tɛ̃, na wunɛn gari nɛni.
68 A sãawa tɔn geo.
A man wunɛn woodaba sɔ̃ɔsio.
69 Tii suobu ba man weesu koosimɔ.
Adama nɛ, na wunɛn yiirebu nɛni ka
nɛn gɔ̃ru kpuro.
70 Ben gɔ̃ru ga bɔɔbu, gãanu ku ra bu
yeeri.
Adama nɛ, wunɛn gari yi ra man nuku
dobu wɛ̃.
71 N buram bo n sekuru wa kpa n ka
kpĩ n wunɛn woodaba gia.
72 Na wunɛn nɔɔn gere kĩ n kere gãanu
nɔrɔbu (1.000) ye ba kua ka
wura ka sii geesu.

73 Wunɛn nɔma ya man mɔma.
Yera ya man tãsisia.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ n ka wunɛn
woodaba gia.
74 Be ba nun nasie, bà n man wa, ba ra
nuku dobu kowa.
Domi na wunɛn nɔɔ mwɛɛru naanɛ
sãa.

75 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma wunɛn
siribu bu sãawa dee dee.
Wunɛn bɔrɔkinirun sɔ̃na a man
sekuru doke.
76 A de wunɛn durom mu man
nukuru yɛmiasia
nge mɛ a nɛ wunɛn sɔm kowo nɔɔ
mwɛɛru kua.
77 A man wɔnwɔndu kuo kpa n wa na
n wãa.
Domi wunɛn sɔ̃ɔsiru ta ra man nuku
dobu wɛ̃.
78 A be ba tii sue sekuru dokeo, wee ba
man dam dɔremɔ kam sɔɔ.
Adama nɛ, wunɛn woodabara na ra n
bwisikumɔ.
79 Be ba nun nasie a de bu wurama
nɛn mi.
Be ba wunɛn woodaba yɛ̃ a de bu
wurama nɛn mi.
80 A de na n wunɛn yiirebu mɛm
nɔɔwammɛ mam mam,
kpa n ku ra sekuru wa.

81 Na kasu a man faaba ko.
Na wunɛn nɔɔ mwɛɛru naanɛ sãa.
82 Na kasu n wunɛn nɔɔ mwɛɛru gia
sere nɛn nɔni dam dwiiya.
Ma na tii sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, sere saa yerà
kaa man nukuru yɛmiasia.
83 Na sãare nge gɔnan bɔɔru te ba bwɛ̃
wiisu sɔɔ.
Na ǹ wunɛn woodaba duari.
84 Sere saa yerà kaa de nɛ, wunɛn sɔm
kowo na n wãaru dii.
Domma kaa be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ siri.
85 Tii suobu ba suura gbemɔ nɛn
wuswaaɔ.
Ba ǹ wunɛn woodaba swĩi.
86 Wunɛn gari kpuro yi naanɛ mɔ.
Wee yibɛrɛba ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ kam
sɔɔ.
A man faaba koowo.
87 N tiewa fiiko bu ka man sura bu go.
Adama ka mɛ, nɛ, na ǹ wunɛn
woodaba derimɔ.
88 A man nɛn wãaru wesio wunɛn
durom sɔ̃,
kpa n kpĩ n wunɛn gere mɛm nɔɔwa.

89 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari yi
ko n wãawa wɔllɔ sere ka
baadommaɔ.
90 Wunɛn bɔrɔkiniru ta ko n maa
wãawa sere ka baadommaɔ.
Wuna a tem swĩi ma a mu sire dim
dim.
91 Wunɛn woodaban sɔ̃na gãanu
kpuro ka wãa gisɔ.
Ni kpurowa nu maa wãa wunɛn sɔ̃.
92 Nà kun daa nuku dobu wa wunɛn
wooda be sɔɔ,
na n daa gu nɛn nɔni swãaru sɔɔ.
93 Na ǹ wunɛn gere duarimɔ pai,
domi yera ya man wãaru wɛ̃ɛmɔ.
94 Na sãawa wunɛgii, a man faaba
koowo.
Wunɛn woodabara na kĩ n swĩi.
95 Tɔn kɔ̃sobu ba man mara bu go.
Adama nɛ, wunɛn gariya na
bwisikumɔ.
96 Ye ya yiba kpuro, ya maa nɔru mɔ.
Adama wunɛn woodaba ba ǹ kpeeru
mɔ.
97 Na wunɛn woodaba kĩ too.
Ba ra n wãawa nɛn bwisikunu sɔɔ tɔ̃ɔ
giriru baadomma.
98 Wunɛn woodaba ba ra man bwisi kɛ̃
n kere nɛn yibɛrɛba.
Domi na ra n bu nɛniwa baadomma.
99 Na nɛn yinnibu kpuro yɛ̃ru kera.
Domi wunɛn woodaba ba ra n wãawa
nɛn bwisikunu sɔɔ.
100 Na durɔ tɔkɔnu bwisi kere,
domi na wunɛn gere mɛm nɔɔwammɛ.
101 Na ku ra swaa kɔ̃sa mwɛ, kpa n wa
n ka wunɛn gari nɛnɛ.
102 Na ku ra de wunɛn woodaba bu ka
man tonda.
Domi wuna a man keu sɔ̃ɔsimɔ.
103 Wunɛn gari yi tim dobu kere nɛn
nɔɔwɔ.
104 Na kua bwisigii wunɛn woodaban
sɔ̃.
Yen sɔ̃na na weesun swɛɛ kpuro tusa.

105 Wunɛn gari yi sãawa nge fitila
ye ya man swaa sɔ̃ɔsimɔ.
106 Na bɔ̃rua na sire na nɛɛ,
kon wunɛn sɔ̃ɔsiru mɛm nɔɔwa,
domi ta sãawa dee dee.
107 Na nɔni sɔ̃ɔre gem gem.
Yinni Gusunɔ, a man dam kɛ̃
nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
108 Yinni Gusunɔ, a nɛn siarabu wuro,
kpa a man wunɛn sɔ̃ɔsiru giasia.
109 Nɛn wãara wãawa kari sɔɔ
baadomma,
adama na ǹ wunɛn woodaba duarimɔ
pai!
110 Tɔn kɔ̃sobu ba man yɛ̃ri bɛrie.
Ka mɛ, na wunɛn gere swĩi.

111 Wunɛn gari sãawa nɛn tubi ka
baadommaɔ,
domi yi sɔɔra nɛn gɔ̃ru dobu wãa.
112 Nɛn gɔ̃ru ga kĩ gu wunɛn woodaba
mɛm nɔɔwa baadomma sere ka
nɔrɔ.

113 Na gɔ̃rusu yirugibu tusa, adama na
wunɛn woodaba kĩ.
114 Wuna a sãa nɛn kuku yeru ka nɛn
tɛrɛru.
Wunɛn nɔɔ mwɛɛru sɔɔra nɛn yĩiyɔbu
wãa.
115 Tɔn kɔ̃sobu, i ka man tondo,
kpa n wa n Gusunɔ nɛn Yinnin
woodaba swĩi.
116 Yinni Gusunɔ, a man kɔ̃suo na n ka
wãa nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
A ku man sekuru doke nɛn yĩiyɔbu sɔɔ.
117 A de a n sãa nɛn tãsi yeru kpa n
faaba wa.
Kpa na n wunɛn woodaba laakari sãa
baadomma.
118 A ra be ba ra wunɛn woodaba deri
gɛmwa.
Domi ben nɔni wɔ̃kubu bu ɲ arufaani
mɔ.
119 A ra tɔn kɔ̃sobu gɛriewa tem mɛn di
nge nim yaka.
Yen sɔ̃na na wunɛn woodaba swĩi.
120 Wunɛn nanum mu dera nɛn wasi
diirimɔ.
Na wunɛn siribu nasie.

121 Na wunɛn woodaba ka wunɛn gem
mɛm nɔɔwammɛ.
A ku man be ba man dam dɔremɔ
nɔmu sɔndia.
122 A nɛ, wunɛn sɔm kowo nɔɔ mwɛɛru
kuo ma kaa man somi.
A ku de tii suobu bu man dam dɔre.
123 Nɛn nɔni dam dwiiya ye na wunɛn
faaba
ka wunɛn gem mèn nɔɔ mwɛɛru a kua
mara.
124 A nɛ, wunɛn sɔm kowo kuo nge mɛ
wunɛn tɔn geera nɛ.
A man wunɛn woodaban keu sɔ̃ɔsio.
125 Na sãawa wunɛn sɔm kowo.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ n ka wunɛn sɔ̃ɔsiru
gia.
126 Yinni Gusunɔ, saa ya den tura a ka
se
domi wee ba wunɛn wooda saramɔ.
127 Adama nɛ, na ye kĩ n kere wura
gean tii.
128 Na ye kpuro garisiwa dee dee.
Na swɛɛ yi yi ɲ dɛnde kpuro tusa.

129 Wunɛn yiirebu bu ra n wã, yen
sɔ̃na na bu nɛni.
130 Wunɛn garin giabu bu ra tɔnu yam
bururasiewa,
kpa yi bwisi sariba bwisi kɛ̃.
131 Na kasu gem ka tia n wa n wunɛn
woodaba gia.
132 Yinni Gusunɔ a man mɛɛrima,
kpa a man durom kua nge mɛ a ra be
ba nun kĩ kue.
133 A de na n tãsa wunɛn gari sɔɔ.
A ku de toraru garu ta n man wãasi.
134 A man wɔro tɔmbun dam dɔrebun
di,
kpa n kpĩ n wunɛn sɔ̃ɔsiru mɛm
nɔɔwa.
135 A ka man nɔnu geu mɛɛrio,
kpa a man wunɛn yiirebu sɔ̃ɔsi.
136 Wee na nɔni yĩresu kokumɔ nge
daaru,
domi tɔmba kun wunɛn woodaba
mɛm nɔɔwɛ.

137 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii.
Wunɛn siribu ra n sãawa dee dee.
138 A wunɛn wooda yiiwa gem sɔɔ.
Ya maa naanɛ mɔ.
139 Nà n nɛn yibɛrɛba wa be ba wunɛn
gari duari,
nɛn mɔru ra sewa.
140 Wunɛn gari yi naanɛ mɔ.
Nɛ, wunɛn sɔm kowo na yi kĩ.
141 Wee na ɲ kpã, ma ba man gɛma.
Ka mɛ, na ɲ wunɛn woodaba duari.
142 Wunɛn gem mu ku ra kpe.
Mɛya wunɛn gari yi sãawa gem.
143 Nuku sankiranu ka nɔni swãara
man wɔrimɔ,
adama wunɛn woodaba ba ra man
nuku dobu wɛ̃.
144 Wunɛn yiirebu bu sãawa dee dee
sere ka baadommaɔ.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ yi yi koo de na n
wãa.

145 Yinni Gusunɔ, na nun sokumɔwa
ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
A man wurario, kpa n kpĩ n wunɛn
sɔ̃ɔsiru nɛnɛ.
146 Na nun kanamɔ, a man faaba
koowo,
kpa n kpĩ n wunɛn woodaba mɛm
nɔɔwa.

147 Na ra kanaru kowa yam mu sere sãra,
kpa na n wunɛn nɔɔ mwɛɛnu naane sãa.
148 Yam mu sere sãra na ra sewa n ka wunɛn gari mɛɛri.
149 A nɛn nɔɔ nɔɔwɔ wunɛn durom sɔ̃.
A man sirio nge mɛ a ra siri, kpa n wa na n wãa.
150 Be ba kɔ̃sa bwisikumɔ,
be wee ba man turuku kua.
Ba wunɛn woodaba deri.
151 Wunɛ Yinni Gusunɔ, a wãawa nɛn turuku.
Wunɛn gari yi sãawa gem.
152 Na yɛ̃ saa yee yellun di ma a wunɛn woodaba yiiwa
ba n ka wãa sere ka baadommaɔ.

153 A nɛn nɔni swãaru mɛɛrio, kpa a man wɔra.
Na ǹ wunɛn woodaba duarimɔ.
154 A ka man yinɔ kpa a man yakia.
A de na n wãa nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
155 Tɔn kɔ̃soba kun faaba wasi,
domi ba ku ra wunɛn sɔ̃ɔsiru kasu.
156 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom mu kpã.
A man sirio nge mɛ a ra siri, kpa n wa na n wãa.
157 Nɛn yibɛrɛ be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ ba dabi.
Adama ka mɛ, na ǹ wunɛn gere yinamɔ.
158 Na tɔnu kamba tusa, domi ba ku ra wunɛn woodaba swĩi.
159 Yinni Gusunɔ, a n yɛ̃ ma na wunɛn woodaba kĩ.
A de na n wãa wunɛn durom sɔ̃.
160 Gema mu sãa wunɛn garin nuuru.
Wunɛn woodaba kpuro ba kon sãawa gem sere ka baadommaɔ.

161 Wee sina biba man nɔni sɔ̃ɔmɔ kam sɔɔ.
Adama wunɛn gari tɔnawa na nasie.
162 Na ra n nuku dobu mɔ wunɛn gari sɔɔ nge wi u dukia baka wa u gura.
163 Na weesu tusa. Ma na wunɛn woodaba kĩ.
164 Sɔ̃ɔ teeru, nɔn nɔɔba yiruwa na ra nun siare wunɛn siri bi bu sãa dee deen sɔ̃.
165 Be ba wunɛn woodaba kĩ, ba ra n bɔri yɛn bakaru mɔ.
Kɔ̃sa ku ra bu deemɛ.
166 Yinni Gusunɔ, na wunɛn faaba yĩiyɔ.
Yen sɔ̃, na wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.
167 Na ra wunɛn yiirebu mɛm nɔɔwɛ.
Na ra bu kã too too.
168 Na wunɛn yiirebu ka wunɛn woodaba swĩi,
domi nɛn kookoosu kpuro wãa wunɛn wuswaaɔ.

169 A de a nɛn wuri nɔ.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
170 A nɛn kanaru nɔɔwɔ.
A man wɔro nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
171 A ra man wunɛn woodaban keu sɔ̃ɔsi.
A de wunɛn siarabu bu nɔɔra nɛn nɔɔn di.
172 Wooda be kpuro ba dɛɛrewa.
A de n womu ko ben sɔ̃.
173 Na wunɛn sɔ̃ɔsiru wura.
A na a man somi.
174 Yinni Gusunɔ, wunɛn faabawa na mara ka gem.
Mɛya wunɛn woodaba ba ra man nuku dobu wɛ̃.
175 A de na n wunɛn siribu tãsiri, kpa na n wãa n ka nun siara.
176 Wee na sirenɛ nge yãa te ta kɔ̃ɔre.
A nɛ, wunɛn sɔm kowo kasuo,
na ǹ wunɛn woodaba duarimɔ.

120

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Sanam mɛ na wãa nuku sankiranu sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari.
2 Yinni Gusunɔ, a man wɔro wee kowobun nɔman di.
A man yakio be ba tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔn nɔman di.
3 Mba weesu koo ka bu naawa,
4 ma n kun mɔ tabu sɛ̃ɛnu ka dɔ̃ɔ bokon gɛ̃ɛ.
5 Wee na kua kam koore,
na wãa Mɛsɛkiɔ Kedanin kuu bekurugirɔ.
6 Na sɔ̃ n tɛ ka be ba ku ra bɔri yɛndu kã.
7 Nà n bɔri yɛndun gari gerubu torua,
ba ra n tabun sɔɔru màwa.

121

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Na nɛn nɔni sue guunu gia.

Man diya kon somiru wa.
2 Nɛn somira weewa saa Yinni Gusunɔn min di
wi u wɔllu ka tem taka kua.
3 U ǹ derimɔ wunɛn naasu su sokura.
Wi u nun kɔ̃su, u ǹ dom yĩbirimɔ.
4 Wee wi u Isireliba kɔ̃su u ku ra dom yĩbiri,
u ku ra maa dweeye.
5 Yinni Gusunɔ u sãawa wunɛn kɔ̃so.
U wãa wunɛn nɔn geuɔ u nun saaru sãawɛ.
6 Sɔ̃ɔ sɔɔ, sɔ̃ɔ kun nun soomɔ.
Wɔ̃kuru, suru tarum kun maa nun soomɔ.
7 Yinni Gusunɔ u koo nun bere gãa kɔ̃sunu kpuron di.
U koo wunɛn hunde kɔ̃su,
8 kpa u nun kpara wunɛn daaru ka weru
saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.

122

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
Ge wee.
Bà n nɛɛ, su da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ,
nɛn nukura ra dorewa.
2 Yerusalɛmu, bɛsɛn naasu su yɔ̃ wunɛn kɔnnɔsɔ.
3 Yerusalɛmu, a sãawa wuu ge ba bana gea kua,
ma ba gu gbãraru toosi ba ka sikerena.
4 Wunɛn miya Isireliba, Yinni Gusunɔn tɔmbu ba ra nɛ bu ka nùn siara,
nge mɛ u bu wooda wɛ̃.
5 Wunɛn miya siri gbabura wãa.
Wunɛn miya Dafidin bibun bweserun sina gɔna wãa.
6 I bɔri yɛndu kanɔ Yerusalɛmun sɔ̃,
kpa be ba wunɛ Yerusalɛmu kĩ ba n wãa bwɛ̃ɛ dora sɔɔ.
7 Yerusalɛmu, bɔri yɛnda n wãa wunɛn gbãraru sɔɔ ka wunɛn sina kpaarɔ.
8 Nɛn mɛro bisibu ka nɛn bɔrɔban sɔ̃,
kon nɛɛ, Gusunɔ u de bɔri yɛnda n wãa Yerusalɛmuɔ.
9 Yerusalɛmu, wunɛn gea na kasu, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerun sɔ̃.

123

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Gusunɔ, wunɛ wi a wunɛn sina gɔna tɛrie wɔllɔ,
wuna na nɔni twɛ̃ɛ.
2 Nge mɛ yobun nɔni yi ra n ben yinnibun nɔma mɛɛra,
nge mɛya bɛsɛn nɔni yi Gusunɔ bɛsɛn Yinnigia mɛɛra,
sa n ka mara sere dɔma te u koo sun durom kua.
3 Yinni Gusunɔ, a sun wɔnwɔndu kuo too too.
Domi ba sun gɛma n kpã.
4 Be ba tii sue ba sun gɛma
ma ba sun yaakoru kua too sere n den sun nua.

124

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
U nɛɛ,
Gusunɔ Isireliban Yinni ù kun daa ka sun wãa,
wara u koo sun kɔ̃su.
Isireliba bu wureo bu gere bu nɛɛ,
2-4 sanam mɛ tɔn kɔ̃sobun mɔru ya seewa, ma ba sun seesi,
Yinni Gusunɔ ù kun daa ka sun wãa,
ba koo sun mwɛ wasiru,
kpa bu sun wukiri nge nim mɛ mu kokumɔ daa toraɔ.
5 Nim kure damgina nu koo sun taare.
6 Sa Yinni Gusunɔ siara,
domi u ǹ dere bɛsɛn yibɛrɛba bu sun nɔɔ bɛri.
7 U dera bɛsɛn hunde ya kisira saa taan di nge gunɔ.
Taa ya kasikira ma sa yara.
8 Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn faaba kowo.
Wiya u wɔllu ka tem taka kua.

125

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Be ba Yinni Gusunɔ naanɛ sãa,
ba ra n yɔ̃wa dim dim nge Siɔnin guuru.
Ta ku ra bãari. Ta ko n yɔ̃wa sere ka baadommaɔ.
2 Nge mɛ guunu ka Yerusalɛmu sikerenɛ,
nge mɛya Gusunɔ u ka win tɔmbu sikerenɛ saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.
3 Tɔn kɔ̃so kun bandu dimɔ gemgibun temɔ.
Domi ù n tu di, ben tii ba koo kɔ̃sa ko.

4 Yinni Gusunɔ, a be ba gea mɔ̀ gea
sɔ̃ɔsio.
A bèn gɔ̃ru ga dɛɛre durom kuo.
5 Adama be ba swaa mwaamɔ ye ya ǹ
dɛnde
a bu yarinasio ka kɔ̃san kowobu
sannu.
Yinni Gusunɔ, a de bɔri yɛnda n wãa
Isireliɔ.

126

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka bɛsɛgii
be ba yoru mwɛɛra wurama
Siɔniɔ,
ya sun sãawɛwa nge dosu.
2 Ma sa nuku dobu mɔ̀ sa yɛ̃ɛmɔ.
Ma sa nasaran kuuki mɔ̀.
Ma ba gerumɔ bwesenun suunu sɔɔ
ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u sun gãa bakanu kua.
3 Mɛya u sun gãa bakanu kua.
Wee sa wãa tɛ̃ nuku dobu sɔɔ.
4 Yinni Gusunɔ, a ka bɛsɛgii be ba raa
yoru mwɛɛra wurama
ba n kokumɔ nge daa tori sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia.
5 Be ba duurumɔ ka nɔni yĩresu,
ba koo gɛ̃ ka nuku dobun kuuki.
6 Wi u duurubu dɔɔ ka wuri,
u koo wurama ka nuku dobu,
u n doo bɔkunu sɔɔwa.

127

1 Sãa daarun womu ge Salomɔɔ u
kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ ù kun diru banimɔ,
be ba tu banimɔ sɔmburu kama ba mɔ̀.
Yinni Gusunɔ ù kun wuu kɔ̃su,
be ba gu kɔ̃su ba dom serawa kam.
2 Kam sɔɔra kaa wahala ko a ka wunɛn
dĩanu wa a di.
Kaa se buru buru yellu kpa a kpuna
sere wɔ̃ku suunu sɔmburun sɔ̃.
Adama wi Gusunɔ u kĩ,
u ra nùn dĩanu wɛ̃wa baa yɛ̃ro ù n dò.
3 Wee, bibu ba sãawa tubi ye ya wee
Gusunɔn min di.
Ba sãawa soseru te ta wee Gusunɔn
min di.
4 Bii be ba mara aluwaasiru sɔɔ,
ba sãawa nge sɛ̃ɛnu tabu durɔ damgiin
nɔmaɔ.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi u bu wa n dabi.
U sãawa nge wìn sɛ̃ɛ bwãara sɛ̃ɛnu
yiba.
U ǹ sekuru wasi sanam mɛ u koo
ka win yibɛrɛba yinna wuun
gbãrarun kɔnnɔwɔ.

128

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ
nasie,
ma u sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ.
2 U koo win sɔmburun arufaani di,
kpa u n nuku dobu mɔ u n kuuramɔ.
3 Win yɛnuɔ
win kurɔ u ko n sãawa nge resɛm ye ya
ra ma.
Mi ba sɔ̃ ba dimɔ,
kpa win bibu ba n sãa nge olifin dãa
kpɛmminu.
4 Doma ten bwesera wi u Yinni
Gusunɔ nasie u ra wa.
5 Yinni Gusunɔ u nun domaru kuo
Siɔnin di,
kpa a n waamɔ nge mɛ Yerusalɛmu ya
kuuramɔ wunɛn wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ.
6 Kaa wunɛn bibun bibu wa.
Gusunɔ u de bɔri yɛnda n wãa Isireliɔ.

129

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Isireliba bu geruo sannu sannu bu
nɛɛ,
geema, tɔn kɔ̃sobu ba ra n sun dam
dɔremɔwa
saa bɛsɛn bweserun toren di.
2 Ba sun nɔni sɔ̃ɔwa bɛsɛn bweserun
toren di.
Adama ba ǹ nasara wa bɛsɛn wɔllɔ.
3 Ba wuka bɛsɛn birusun wɔllɔ ba kpĩi
wuna wuna.
4 Adama Yinni Gusunɔ u sãawa
gemgii,
u ben wɛ̃ɛ kasuka.
5 Yinni Gusunɔ, a de be ba Yerusalɛmu
tusa bu sekuru wa,
kpa bu biruku yira wura,
6 ba n sãa nge yaka si su ra kpi diru
wɔllɔ.
Su ra gberewa ba kun su wukura.
7 Wi u su gɛ̃ɛmɔ, su ku ra win nɔmu
yibu.
Wi u maa su guramɔ, su ku ra win nɔm
koto teeru turi.
8 Be ba sarɔ mi, bu ku bu domaru kua
bu nɛɛ,
Gusunɔn domaru ta n ka bu wãa.
Bu ku raa maa nɛɛ, ba bu domaru kua
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru.

130

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, saa wɔru bakɔn diya na
nun nɔɔgiru sue.
2 Yinni, a nɛn nɔɔ nɔɔwɔ.
A swaa tem kpĩiyɔ a nɛn kanaru nɔ.
3 Yinni Gusunɔ, à n da tɔmbun toranu
yaaye,
wara u ko n maa wãa.
4 Wuna a ra tɔmbu suuru kue bu ka
nun nasia.
5 Na Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
Na win nɔɔ mwɛɛru mara.
6 Na Yinni Gusunɔ mara
n kere nge mɛ wuu kɔ̃so u ra n yam
sãreru mara.
7 Isireliba, i bɛɛn naanɛ dokeo Yinni
Gusunɔ sɔɔ,
domi u wɔnwɔndu mɔ.
Wiya u ra tɔmbu yakie ka swaa
dabinu.
8 Wiya u koo bɛɛ Isireliba yakia,
kpa u bɛɛn toranu kpuro suuru ko.

131

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
Ge wee.
Yinni Gusunɔ, na ɲ tii sue.
Na ku ra n gãa bakanu naa gire.
2 Na sãawa sɛ̃ɛ nge bii wi ba bom kara
u wãa win mɛron nuurɔ.
3 Bɛɛ Isireliba, i bɛɛn yĩiyɔbu dokeo
Yinni Gusunɔ sɔɔ
saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.

132

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, a Dafidi yaayo
win wahala ye u kua kpuron sɔ̃.
2 Domi u wunɛ Yakɔbun Yinni damgii
nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ,
3 u ɲ duɔ win kuu bekurugirɔ u sere
nɛɛ,
u koo kpuna win kpin yerɔ mi u ra
wɛ̃re.
4 U ɲ dom yĩbirimɔ, u ɲ maa doyamɔ
5 ma n kun mɔ u wunɛ Yakɔbun Yinni
damgii wãa yeru kua.
6 Wee sa nua ma woodan kpakororu ta
wãa Efarataɔ,
ma sa tu deema Yaarin gberɔ.
7 Su du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, kpa su
nùn kpuna.
8 Yinni Gusunɔ, a seewo kpa a na mi a
ra wɛ̃re
wunɛ ka wunɛn woodan kpakororu
tèn wɔllɔ a ra wunɛn yiiko sɔ̃ɔsi.
9 A de wunɛn yãku kowobu ba n gem
swĩi,
kpa be ba nun naanɛ sãa ba n nuku
dobun kuuki mɔ̀.
10 A ku wi a gɔsa yina Dafidi wunɛn
sɔm kowon sɔ̃.
11 Yinni Gusunɔ u Dafidi gem sɔ̃ɔwa ka
bɔ̃ri u nɛɛ,
u koo win nɔɔ mwɛɛru yibiawa kam
kam te u nɛɛ,
Dafidin bibun turowa u koo nùn
kɔsire ko win bandu sɔɔ.
12 Bii be, bà n win arukawani yibia,
ma ba win woodaba mɛm nɔɔwa be u
bu wɛ̃,
ben bibun bwesera ta ko n bandu dii
sere ka baadommaɔ.
13 Yinni Gusunɔ u Siɔni gɔsa.
U ye gɔsa ya n ka sãa win wãa yeru.
14 Ma u nɛɛ, ya ko n sãa win wɛ̃ra yeru
sere ka baadommaɔ.
U koo sina mi, domi wiya u ye gɔsa.
15 U koo ye domaru kua,
kpa u ye dĩanu wɛ̃.
16 U koo yen yãku kowobu faaba ko.
Kpa be ba nùn naanɛ sãa bu nuku
dobun kuuki ko.
17 Miya u koo Dafidi wi u gɔsan dam
sosi,
kpa u win bweserun goo swĩi, u n sãa
nge fitila.
18 U koo de win yibɛrɛba bu sekuru
wa.
Adama wi, win sina furɔ ga ko n
ballimɔwa win wiru wɔllɔ.

133

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
Ge wee.
Wee, n wã, n maa nuku dobu mɔ mɛro
bisibu bà n wãa sannu.
2 Ya sãawa nge gum mɛ ba wisi Aronin
wirɔ,
ma mu kokumɔ sere ka win toburɔ ka
win yabe wĩirɔ.
3 Mu sãawa nge kako te ta saramamɔ
guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn di te ta
wãa Siɔniɔ.
Domi miya Yinni Gusunɔ u ra tɔmbu
domaru kue,
kpa u bu wãaru wɛ̃ te ta ɲ kpeemɔ.

134

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
I Yinni Gusunɔ siaro bɛɛ win sɔm
kowobu kpuro.

Bɛɛ be i ra n wãa win sãa yerɔ sere ka wɔ̃kurɔ,
2 i bɛɛn nɔma yiiyo win sãa yerun bera gia kpa i nùn siara.
3 Yinni Gusunɔ u bɛɛ domaru kuo Siɔnin di
wi, wi u wɔllu ka tem taka kua.

135

1 I Yinni Gusunɔ siaro. I win yĩsiru tɔmɔ.
Bɛɛ win sɔm kowobu,
2 bɛɛ be i sɔmburu mɔ̀ win sãa yerɔ, i nùn siaro.
3 I nùn siaro, u sãawa tɔn geo.
I ka win yĩsiru womu koowo, u sãawa tɔn geo.
4 Yinni Gusunɔ u tii Isireliba Yakɔbun bweseru gɔsia
ba n ka sãa wigibu.
5 Na yɛ̃ ma u kpã, mɛya wi, bɛsɛn Yinni u bũnu kpuro kere.
6 Ye u kĩ, yera u ra ko wɔllɔ ka temɔ ka nim wɔ̃kuɔ ka gen sɔɔwɔ.
7 U ra de guru winu nu sɔ̃ɔsira handunia kpuro sɔɔ.
U ra de guru maakinu nu koora kpa u de gura yu nɛ.
Kpa u woo kusiama gen wãa yerun di.
8 U Egibitigibun bii gbiikobu go sere ka ben yaa sabenun bii gbiikinɔ.
9 U sɔm maamaakiginu kua Egibitiɔ u ka yen sina boko
ka win sɔm kowobu kpuro sɛɛyasia.
10 U bwese dabinu go, ma u sinam damgibu go.
11 Beya, Sihoni Amɔreban sunɔ ka Ogu Basanin sunɔ
ka sere maa Kananiban sinambu kpuro.
12 U sinam ben tem sua
u win tɔmbu Isireliba wɛ̃ ba tubi di.
13 Yinni Gusunɔ, wunɛn yĩsiru ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ba ko n nun yaayewa waati baayere sɔɔ.
14 Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siria,
kpa u win sɔm kowobun wɔnwɔndu wa.
15 Ba bwesenun bũnun bwãarokunu kuawa ka sii geesu ka wura.
Tɔmbun nɔman sɔmbura.
16 Nu nɔsu mɔ, adama nu ku ra gari gere.
Nu nɔni mɔ, adama nu ku ra yam wa.
17 Nu swasu mɔ, adama nu ku ra gari nɔ.
Nu ǹ wɛ̃siaru mɔ nin nɔɔwɔ.
18 Be ba nu sekumɔ ka be ba nu naanɛ sãa,
be kpuro ba sãawa nge ni.
19 Isireliba, i Yinni Gusunɔ siaro.
Aronin bweseru, i Yinni Gusunɔ siaro.
20 Lefin yɛnugibu, i Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ be i nùn nasie, i nùn siaro.
21 Yinni Gusunɔ u wãa Yerusalɛmuɔ.
I nùn siaro saa Siɔnin di.
I Yinni Gusunɔ siaro.

136

1 I Yinni Gusunɔ siaro domi u sãa tɔn geo.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
2 I Gusunɔ siaro, u bũnu kpuro kere.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
3 I yinnibun Yinni siaro.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
4 Wi turowa u ra sɔm maamaakigii bakanu ko.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
5 Wiya u wɔllu ka tem taka kua ka win bwisi.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
6-9 U tem tɛria nim wɔllɔ, ma u sɔ̃ɔ ka suru kua.
U sɔ̃ɔ kuawa u ka yam bururasia sɔ̃ɔ sɔɔ,
ma u suru ka kperi kua ye kpuro yu ka yam bururasia wɔ̃kuru.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
10-11 Wiya u Egibitigibun bii gbiikobu go.
Ma u Isireliba yara Egibitigii ben su-unu sɔɔn di.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
12-15 Ka win dama u ka nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari burana yiru,
ma u dera Isireliba ba tɔbura gen su-unu sɔɔn di.
Ma u Egibitin sina boko ka win tabu kowobu sure nim wɔ̃ku ge sɔɔ.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
16 Wiya u win tɔmbu kpara gbaburɔ.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
17-20 Wiya u sinambu go be ba dam mɔ.

Beya, Sihoni Amərebɑn sunə kɑ Ogu
Bɑsɑnin sunə.
Win wənwəndu tɑ ku rɑ kpe.
21-22 Wiyɑ u tən ben tem win səm
kowobu Isireliba wɛ̃ bɑ tubi di.
Win wənwəndu tɑ ku rɑ kpe.
23-24 Wiyɑ u sun yɑɑyɑ sɑnɑm mɛ sɑ
wãɑ sekuru səə.
Mɑ u sun wərɑ be bɑ sun dɑm
dəremən nəmɑn di.
Win wənwəndu tɑ ku rɑ kpe.
25 Wiyɑ u rɑ hunde koni bɑɑyere
dĩɑnu wɛ̃.
Win wənwəndu tɑ ku rɑ kpe.
26 I Wərukoo siɑro.
Win wənwəndu tɑ ku rɑ kpe.

137

1 Sɑ sõwɑ Bɑbilonin dɑɑrun goorə
mɑ sɑ sumə sɑ kɑ Siəni yɑɑyɑmə.
2 Sɑ bɛsɛn mərəkunu bwɛ̃ dãɑə.
3 Be bɑ sun tɑbu di bɑ nɛɛ, su womu
koowo.
Be bɑ sun dɑm dəremə bɑ nɛɛ, su
Siənin womusu ko kɑ nuku
dobu.
4 Adɑmɑ ɑmənɑ sɑ ko kpĩ su Yinni
Gusunə womusu kuɑ tem
tukumə.
5 Yerusɑlɛmu, nà n nun duɑri, nɛn
nəm geu gu gbio.
6 Nà kun nun yɑɑye kpɑ ɑ n sãɑ nɛn
nuku dobun nuuru,
nɛn yɑrɑ yu nɛn dɑro mɑniə.
7 Yinni Gusunə, ɑ de ɑ Edəmubɑn gɑri
yɑɑyɑ
yi bɑ gerɑɑ sɑnɑm mɛ bɑ Yerusɑlɛmu
kɑm koosiɑmə
bɑ nɛɛ, bu ye kɛro mɑm mɑm sere kɑ
yen kpɛɛkpɛɛkuə.
8 Bɑbilonigibu, i sãɑwɑ be bɑ koo kɑm
koosiɑ.
Doo nəərugiiwɑ wi u koo bɛɛ kõsɑ yèn
bweseru i rɑɑ sun kuɑ kəsie.
9 Doo nəərugiiwɑ wi u koo bɛɛn bibu
sɛ̃re u kəsuku kperu wəllə.

138

1 Womu ge Dɑfidi u kuɑ. Ge wee.
Yinni Gusunə, nɑ nun siɑrɑmə kɑ nɛn
gõru kpuro.
Kon nun təmɑ wəllun təmbun
wuswɑɑə.
2 Kon nun kpunɑ wunɛn sãɑ yee
dɛɛrɑrə,
kpɑ n nun təmɑ wunɛn tən geeru kɑ
wunɛn bərəkinirun sõ.
Domi ɑ yĩsiru yɑrɑ wunɛn nəə mwɛɛ te
ɑ rɑ yibien sõ.
3 Sɑɑ ye nɑ nun sokɑ, ɑ mɑn wurɑri.
A mɑn dɑm kã, ɑ mɑn toro sindu wɛ̃.
4 Yinni Gusunə, sinɑmbu kpurowɑ bɑ
koo nun siɑrɑ.
Domi bɑ wunɛn gɑri nuɑ.
5 Bɑ koo wunɛn kookoosu siɑrɑ.
Domi wunɛn bɛɛrɛ yɑ kpã.
6 Yinni Gusunə, bɑɑ mɛ ɑ kpã, ɑ be bɑ
tii kɑwe wɑɑmə.
Mɑ ɑ rɑ be bɑ tii sue tubu sɑɑ tonton-
den di.
7 Nà n sĩimə nuku sɑnkirɑnun swɑɑ
səə,
ɑ rɑ mɑn wãɑru wɛ̃.
A rɑ nɛn yibɛrɛbɑ nəmu dɛmiɛ bà n kɑ
mɑn məru seewɑ.
Mɛyɑ wunɛn dɑm mu rɑ mɑn fɑɑbɑ ko.
8 Yinni Gusunə, kɑɑ mɑn sɑnnɑ.
Wunɛn tən geeru tɑ ǹ nəru mə.
Be ɑ tɑkɑ kuɑ, ɑ ku bu deri.

139

1 Dɑfidin womu ge u wom kowobun
wirugii kuɑ. U nɛɛ,
Yinni Gusunə, ɑ mɑn wɛ̃ɛrɑ, ɑ mɑɑ
mɑn giɑ.
2 A nɛn sindu kɑ nɛn seebu yɛ̃.
A nɛn bwisikunu tubɑ sɑrun di.
3 A nɛn sɑnum kɑ nɛn kpindu yɛ̃.
A mɑɑ nɛn swɛɛ kpuro yɛ̃.
4 N sere nəə wukiɑ, ɑ nɛn gere kpuro
yɛ̃ kə Yinni Gusunə.
5 A kɑ mɑn wãɑ biru kɑ wuswɑɑ,
mɑ ɑ mɑn wunɛn nəmu səndi.
6 Yɛ̃ɛ ten bweseru tɑ mɑn sãɑwɛ
mɑɑmɑɑki bɑkɑ.
Tɑ kpã, nɑ ǹ kpɛ̃ n tu tubu.
7 Mɑ giɑ kon wunɛn Hunde kisirɑri n
dɑ.
Nge mɑ giɑ kon dukɑ we ɑ kun kɑ mɑn
wɑ.
8 Nà n yəəwɑ sere wəllə, ɑ wãɑ mi.
Nà n dɑ gəriə, ɑ mɑɑ wãɑ mi.
9 Nà n dɑ sãə yɑri yerə ǹ kun mɛ sãə
duu yerə nim wə̃kun goorə,
10 min tii, wunɛn nəmuwɑ gɑ koo mɑn
kpɑrɑ,
kpɑ wunɛn nəm geu gu mɑn nɛnɛ.
11 Nà n nɛɛ, yɑm wə̃kurɑ koo mɑn
bere,
yɑm dɑ bururewɑ mi nɑ wãɑ.

12 Baa yam wɔ̃kuru ta ɲ tĩri wunɛn mi.
Wɔ̃kuru ta buririwa nge sɔ̃ɔ sɔɔ.
Yam wɔ̃kuru ta ballimɔwa nge yam bururam.
13 Wuna a nɛn wasin doo dooka mɔma.
Wuna a man swɛɛna nɛn mɛron nukurɔ.
14 Na nun siara yèn sɔ̃ a man taka kua ka wunɛn dam maamaakigim.
Wunɛn nɔman sɔma kun gere mɔ.
Yeniwa na yɛ̃ sãa sãa nɛn gɔ̃ruɔ.
15 Sanam mɛ ba man mɔma asiri sɔɔ,
ma ba man swɛɛna nɛn mɛron nukurɔ,
nɛn wasi kun nun berue.
16 A man wa saa ba nɛn nukuru dumɔn di.
Wunɛn tireru sɔɔra ba nɛn wãarun tɔ̃nun geeru yorua na sere nu dibu torua.
17 Gusunɔ, wunɛn bwisikunu nu duku.
Nin dabira banda.
18 Nà n nu garimɔ, nu yani sɛɛri dabiru kere.
Nà n maa dom seewa, na ra n wãa ka wunɛ.
19 Gusunɔ, a de tɔn kɔ̃sobu bu gbi,
kpa tɔn gowobu ba n ka man tonde.
20 Be, be ba sãa wunɛn yibɛrɛba,
ba nun gari kɔ̃si manimɔ.
Wunɛn yĩsira ba ka weesu mɔ̀.
21 Yinni Gusunɔ, be ba nun tusa ka be ba ra nun seesi,
na ɲ kon bu tusi?
22 Na bu tusa too too, na bu garisi nɛn yibɛrɛba.
23 Gusunɔ, a man wɛ̃ɛrio kpa a nɛn gɔ̃ru gia.
A nɛn laakari mɛɛrio kpa a nɛn bwisikunu tubu.
24 A mɛɛrio a wa nà n wãa swaa kɔ̃sa sɔɔ,
kpa a ka man da wãaru te ta ku ra kpen swaa sɔɔ.

140

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a man wɔro tɔn kɔ̃sobun nɔman di.
A man gbaro gbanagibun nɔman di.
3 Domi kɔ̃sa ba ra n bwisikumɔ ben gɔ̃ruɔ.
Kpa ba n sɔɔru kpeere baadomma bu ka tabu ko.
4 Ba ra ben yara derewa nge waa.
Kpa ben nɔɔ ga n dɛ̃ɛ mɔ nge surɔkɔru.
5 Yinni Gusunɔ, a man tɔn kɔ̃so gbaro.
A man gbanagibu giro be ba kasu bu man sura.
6 Wee tii suobu ba man yina bɛriammɛ.
Ba man taa yinuammɛ swaa sɔɔ.
Ma ba man yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
7 Adama na nɛɛ, Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni.
A swaa tem kpĩiyɔ a nɛn kanaru nɔ.
8 Yinni Gusunɔ, a sãawa gbãraru tèn mi na ra kuke n ka faaba wa.
A ra nɛn wiru bere tabun saa sɔɔ.
9 A ku de tɔn kɔ̃son kĩru tu koora.
A ku de ye u nia sãa yu koora, kpa u ku raa tii sua.
10 Be ba man kooro buremɔ
a de ben toranu nu wɔri ben wiru wɔllɔ.
11 A bu dɔ̃ɔ wisio kpa a de bu wɔri wɔru bɔkɔ sɔɔ
gèn min di ba ɲ maa kpɛ̃ bu yari.
12 Wi u weesu mɔ̀ u ɲ tãsimɔ tem mɛ sɔɔ.
Kɔ̃sa ya ko n maa gbanagii swĩiwa sere u ka kam ko.
13 Na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndo siriewa dee dee.
Kpa u maa sãaro nùn win gem wɛ̃.
14 Geema, gemgibu ba koo nun tɔma kpa ba n wãa wunɛn wuswaaɔ.

141

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, na nun soku, a na fuuku nɛn mi.
A nɛn nɔɔ swaa dakio nà n nun sokumɔ.
2 A de nɛn kanaru tu nun girari nge turare nubu durorugian wiisu.
Kpa nɔma ye na yiiye ya n sãa nge kɛ̃ru te ba ra ka nun naawɛ wunɛn sãa yerɔ yoka.
3 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔɔ bɔkuo.
A nɛn nɔɔ sarusu kɔ̃suo.
4 A ku de nɛn gɔ̃ru gu da kɔ̃sa gia.
A ku de n kom kɔ̃sum ko ka be ba gem sariru swĩi.
A ku de n ka bu tɔ̃ɔ baka dim di.
5 Gemgii ù n man so, kĩra u man sɔ̃ɔsi.
U n man gerusi, u man gum tãrewa nɛn wirɔ.
Na ɲ ye yinamɔ.

Adama na ɲ nɛn kanaru marimɔ tɔn
kɔ̃sobun sɔ̃.
6 Gusunɔ, a ben siri kowobu sureo
kpenu sɔɔ,
kpa bu nɛn gari swaa daki,
domi yi sãawa gari dori.
7 Nge mɛ bà n kɔrɔ mɔ̀ tem mu ra nɔɔ
baare,
nge mɛya gɔribun wãa yera koo nɔɔ
baara
tu ben kukunu mwɛ ni nu yarinɛ.
8 Yinni Gusunɔ, wuna na mɛɛra.
Wunɛn miya na kukua.
A ku nɛn wãaru doke kari sɔɔ.
9 A man gbaro tɔn kɔ̃sobun yina ye ba
man bɛrien di.
A man gbaro ben taa ye ba man bɛrien
di.
10 A de tɔn kɔ̃so be, bu wɔri ben yina
sɔɔ,
kpa nɛ, n kisira min di.

142

1 Dafidin womu ge u kua sanam mɛ
u kanaru kua kpee wɔru sɔɔ. Ge wee.
2 Na Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue na nùn
suuru kanamɔ.
3 Na nùn nɛn nuku sankiranu sɔ̃ɔmɔ.
Na nùn nɛn wahala saariammɛ.
4 Nà n mwia kpana, wuna ra n yɛ̃ ye
kon ko.
Ba man yina bɛria swaa yè sɔɔ na sĩimɔ.
5 A mɛɛrio nɔm geuɔ a wa ma goo sari
wi u ka man yɔ̃.
Na ɲ kuku yeru mɔ.
Goo sari wi u maa nɛn bwisikunu mɔ̀.
6 Yinni Gusunɔ, wuna na sokumɔ.
Na nɛɛ, wuna a sãa nɛn kuku yeru.
Wunɛ turowa a sãa nɛgii dunia ye sɔɔ.
7 A nɛn wuri swaa dakio, domi na nuki
sankire too.
A man yakio be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔn
nɔman di,
domi ba man dam kere.
8 A man yaro dɛsirun di, kpa n nun
takaru ko.
À n man durom kua, geegiba koo na
bu man sikerena.

143

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔɔwɔ.
Kpa a nɛn bikiabu swaa daki.
A man wisio wunɛn bɔrɔkiniru ka
wunɛn gem sɔɔ.
2 A ku nɛ, wunɛn sɔm kowo siri,
domi goo sari wi u koo gem wa wunɛn
mi.
3 Nɛn yibɛrɛ u man naa swĩi.
U nɛn wãaru tem taare.
U dera na wãa yam wɔ̃kurɔ nge be ba
gu n tɛ.
4 Yen sɔ̃na nɛn hunde ya dam dwiiya,
ma na nuki sankire too.
5 Na gasɔn wãaru yaaye.
Na wunɛn sɔma kpuro lasabu mɔ̀,
ma na wunɛn nɔman sɔmburu
bwisikumɔ.
6 Wuna na nɔma tĩi.
Nɛn gɔ̃ru ga wunɛn bɛkɛ barɔ
nge mɛ tem gbeba ra n nim kĩ.
7 Yinni Gusunɔ, na mwia kpana.
A man wisio kpaaka.
A ku man biru kisi kpa n ku ko nge be
ba wãa gɔriɔ.
8 A man wunɛn tɔn geeru sɔ̃ɔsio bu-
ruru ka yoka,
wuna na naanɛ sãa.
A man swaa sɔ̃ɔsio ye kon swĩi,
wuna na nɛn hunde nɔmu sɔndia.
9 Yinni Gusunɔ, a man wɔro saa nɛn
yibɛrɛban nɔman di,
wunɛn miya na kuku yeru kasu.
10 Wuna sãa nɛn Yinni.
A man sɔ̃ɔsio mɛ ko na n da wunɛn kĩru
ko.
A de wunɛn Hunde geo wi, u man
kpara swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a man wɔro nge mɛ a
nɔɔ mwɛɛru kua.
A nɛn hunde wunɔ wahalan di wunɛn
gem sɔ̃.
12 A nɛn yibɛrɛba kam koosio,
kpa a nɛn wɛrɔbu kpuro kpeerasia yèn
sɔ̃ a man kĩ.
Na sãawa wunɛn sɔm kowo.

144

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, na nun siara
wunɛ wi a sãa nge nɛn kpee baa.
Wuna a ra man tabu sɔ̃ɔsi.
2 Wuna a ra man durom kue kpa a
man kɔ̃su.
Wuna a sãa nɛn kuku yee damgiru ka
nɛn faaba kowo.
Wuna a sãa nɛn tɛrɛru te ta ra man
ganɛ.
Wuna a ra de bwesenu nu n man wiru
kpĩiyɛ.

3 Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu a n sere
ka win bwisikunu mɔ̀.
Wara ra n tɔnu a n sere ka win wee-
weenu mɔ̀.
4 Tɔnu u sãawa nge woo.
Win wãarun tɔ̃nu nu sãawa nge saaru
te ta ra doonɛ.
5 Yinni Gusunɔ, a de wɔllu tu tem dɛbɛ
dɛbɛ ko kpa a sarama.
A guunu babo kpa dɔ̃ɔ u yari ni sɔɔn di.
6 A de guru maakinu nu sɔ̃ɔsira, kpa a
nɛn yibɛrɛba yarinasia.
A bu sɛ̃ɛnu tweeyo kpa a de bu yarina.
7 A wunɛn nɔmu dɛmiama wɔllun di.
A man wɔro kpa a man faaba ko
nim bakam ka tɔn tukobun min di
8 be ba ra n gari kam yaramɔ ben
nɔsun di,
kpa ba n ben nɔm geu yiiye
bu ka nɔɔ mwɛɛ weesuginu ko.
9 Yinni Gusunɔ, kon nun wom kpɔɔ
kua.
Kon nun womu kua ka mɔrɔku sɛrum
wɔkuruguu,
10 wunɛ wi a ra sinambu faaba ko,
kpa a nɛ, Dafidi wunɛn sɔm kowo yara
takobi gɔɔgian di.
11 Yinni Gusunɔ, a man wɔro,
kpa a man faaba ko tɔn tukobun
nɔman di,
be ba ra n gari kam yaramɔ ben nɔsun
di,
kpa ba n ben nɔm geu yiiye
bu ka nɔɔ mwɛɛ weesuginu ko.
12 A de bɛsɛn bii aluwaasiba bu ko nge
dãa
ni nu kpia dee dee nin piiburun di,
kpa bɛsɛn bii wɔndiaba bu maa ko
kurɔ burabu
nge gbere be ba dãka ba sãa sina
kpaarun buraru.
13 A de bɛsɛn biranu nu dĩa bwese
bweseka yibu,
kpa bɛsɛn yaa sabenu nu dabia nu ko
suba nɔrɔm nɔrɔm
ka nɔrɔm nɔrɔm suba wɔku wɔkubu
bɛsɛn gberu kpaanɛɔ.
14 A de bɛsɛn kɛtɛba bu kuura.
A ku de goo u sun wɔri kpa u sun yoru
mwɛɛri u ka doona.
A ku maa de nuku sankiranun wuri yi
nɔɔra bɛsɛn swɛɛ sɔɔ.
15 Doo nɔɔrugira bwese te ta sãa nge
mɛ.
Doo nɔɔrugira bwese te ta Gusunɔ mɔ
Yinni.

145

1 Womu ge Dafidi u kua u ka Gusunɔ
siara. Ge wee.
Gusunɔ nɛn sina boko, kon nun wɔlle
sua.
Kon wunɛn yĩsiru tɔma sere ka
baadommaɔ.
2 Tɔ̃ɔ baatere kon nun siara.
Mɛya kon wunɛn yĩsiru tɔma sere ka
baadommaɔ.
3 Yinni Gusunɔ, a kpã. Wuna n weenɛ
bu siara.
Wunɛn kpãaru ta ǹ nɔru mɔ.
4 Saa baayeren tɔmbu bu wunɛn sɔma
siaro.
5 Kon wunɛn yiikon giriman kpãaru
gere.
Kpa n wunɛn sɔm maamaakiginun
gari kpara ka womu.
6 Ba koo wunɛn dam bakam gari gere,
kpa nɛ, n maa wunɛn kpãarun gari
kpara.
7 Ba koo wunɛn tɔn geerun kpãaru
yaaya
kpa bu taki ko wunɛn gem sɔ̃.
8 Yinni Gusunɔ, a wɔnwɔndu mɔ, a ra
maa tɔmbu durom kue.
A ku ra mɔru se fuuku. Wunɛn tɔn
geera kpã.
9 Yinni Gusunɔ, a tɔmbu kpuro kĩ.
Wunɛn wɔnwɔndu ta ra sɔ̃ɔsirewa
wunɛn taka koora kpuro sɔɔ.
10 Yinni Gusunɔ, wunɛn taka koora
kpuro ya koo nun bɛɛrɛ wɛ̃,
kpa be ba sãa wunɛgibu bu nun siara.
11 Ba koo wunɛn bandun bɛɛrɛn gari
gere,
kpa bu wunɛn dam gari kpara
12 bu ka wunɛn sɔm maamaakiginu
tɔmbu sɔ̃ɔsi
ka sere wunɛn bandun yiikon girima.
13 Wunɛn bandu ta ko n wãawa sere ka
baadommaɔ.
Mɛya kaa n tu dii sere ka baadommaɔ.
Yinni Gusunɔ u ra win nɔɔ mwɛɛnu
yibie.
Ye u mɔ̀ kpuro sɔɔ, u ra win tɔn geeru
sɔ̃ɔsi *.

* **145:13** - Naa sinin bɔnu ya ǹ wãa yellun tirenu kpuro sɔɔ. Adama ya wãa Heberum tireru garu sɔɔ te ba wa dãku te.

14 Yinni Gusunɔ, a ra tɔn be ba
wɔrumaa dɔɔ gabe,
kpa a be ba dam dwiiya tãsisia.
15 Tɔmbu kpurowa ba mɛɛra wunɛn
mi gia ka yĩiyɔbu,
domi wuna a ra bu dĩanu wɛ̃ nin saa
sɔɔ.
16 A ra wunɛn nɔma dɛmiɛ
kpa a hunde koni baayere wɛ̃ yèn
bukata ya mɔ.
17 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii
wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ.
Mɛya a ra maa wunɛn wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi
sɔma ye a mɔ̀ kpuro sɔɔ.
18 Yinni Gusunɔ, be ba nun sokumɔ ka
gɔ̃ru dɛɛrɔ,
ben bɔkuɔra a ra n wãa.
19 A ra be ba nun nasie kĩru yibie
kpa a ben wuri nɔ a bu faaba ko.
20 A ra be ba nun kĩ kɔ̃su
kpa a tɔn kɔ̃sobu kam koosia.
21 Kon wunɛ Yinni Gusunɔ tɔma
kpa tɔmbu kpuro bu wunɛn yĩsi
dɛɛraru bɛɛrɛ wɛ̃ sere ka
baadommaɔ.

146

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Nɛn bwɛ̃ra, a Yinni Gusunɔ siaro.
2 Kon wunɛ Yinni Gusunɔ siara nɛn
wãarun tɔ̃nu kpuro sɔɔ.
Kon wunɛ Gusunɔ nɛn Yinni womu
kua nɛn wãarun tɔ̃nu kpuro
sɔɔ.
3 I ku bɛɛn naanɛ doke sinambu sɔɔ,
ba sãawa tɔmbu,
ba ǹ kpɛ̃ bu bɛɛ faaba ko.
4 Ben wɛ̃siaru ta ra doonɛwa kpa bu
wura bu ko tem.
Yen tɔ̃ɔ te, ben himba kpuro ya kam
kuawa mi.
5 Doo nɔɔrugiiwa wìn yĩiyɔbu wãa
wunɛ Gusunɔ Yakɔbun Yinni
sɔɔ.
Doo nɔɔrugiiwa wi u win naanɛ doke
Gusunɔ win Yinni sɔɔ.
6 Wiya u wɔllu ka tem kua ka nim
wɔ̃ku
ka ye ya wãa ye kpuro sɔɔ.
U sãawa gemgii sere ka baadommaɔ.
7 U ra be ba dam dɔremɔ ben gem wɛ̃.
Kpa u be ba gɔ̃ɔru soore dĩanu wɛ̃.
Yinni Gusunɔ u ra yobu yakie.
8 U ra wɔ̃kobu nɔni wukie.
U ra be ba taare seeye. U ra gemgibu
kã.
9 U ra sɔbu kɔ̃su. U ra maa gɔminibu ka
gobekuba nɔɔri.
Kpa u tɔn kɔ̃sobun himba kam koosia.
10 Yinni Gusunɔ, u ko n bandu diiwa
sere ka baadommaɔ.
Gusunɔ Siɔnin Yinni, u ko n wãawa
sere ka baadommaɔ.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

147

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Domi n wã bu Gusunɔ bɛsɛn Yinni
siara.
N maa wã bu nùn tɔma.
2 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu
seeyamɔ.
U Yerusalɛmugii be ba raa yoru
mwɛɛra mɛnnamɔ.
3 U be ba nuki sankire nukuru
yɛmiasiamɔ.
U ben mɛɛran bosu bɔkumɔ.
4 U kperi garimɔ ma u yin baayere
yĩsiru kɛ̃mɔ.
5 Bɛsɛn Yinni u kpã, u maa dam mɔ.
Win bwisi kun nɔru mɔ.
6 Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndobu
nɔɔri.
Kpa u tɔn kɔ̃sobu sura sere temɔ.
7 I Yinni Gusunɔ siarabun womusu
kuo.
I Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro ka mɔrɔku.
8 U ra de guru wiru tu wɔllu wukiri,
kpa u gura sɔɔru kua yu ka nɛ tem sɔɔ,
kpa u yakasu kpiisia guunu wɔllɔ.
9 Wiya u ra yaa sabenu dĩanu wɛ̃,
kpa u gunɔ binu dĩanu wɛ̃ sanam mɛ
nu kuuki mɔ̀.
10 Win naanɛ kun wãa dumin dam sɔɔ.
Win yĩiyɔbu kun maa wãa tɔnun
dukan dam sɔɔ.
11 Be ba nùn nasie ka be ba win durom
yĩiyɔ, beya u kĩ.

12 Yerusalɛmu, a Yinni Gusunɔ siaro.
Siɔni, a Gusunɔ wunɛn Yinni bɛɛrɛ
wɛ̃ɛyɔ.
13 Domi wiya u ra wunɛn kɔnnɔn
gambon sɛ̃retii dam sire,
kpa u wunɛn tɔmbu domaru kua.
14 U ra de bɔri yɛndu ta n wãa wunɛn
temɔ.
Kpa u de alikama ya n yiba wunɛ sɔɔ.
15 U ra win woodaba nɔɔsie handunia
sɔɔ.

Win gari yi ra duka dewa fuuku fuuku.
16 U ra de nim kperugim mu nɛ,
kpa mu n buriri nge yãa sansu.
U ra de guru kpenu nu nɛ kpa nu n sãa nge torom.
17 U ra n guru kpee ni kasi màwa tia tia.
Wara koo kpĩ u yɔ̃ra u yen wooru ma.
18 U n gari gerua, nim kperugim mɛ, mu ra yandewa.
U n maa dera woo ga mu swee, mu ra kokuwa mu doona.
19 U win gari ka win woodaba ka win gere Yakɔbu wi ba mà Isireli sɔ̃ɔwa.
20 U ǹ bweseru garu kue mɛ.
Ten garu ta ǹ maa win woodaba yɛ̃.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

148

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I Yinni Gusunɔ siaro saa wɔllun di.
I nùn siaro saa wɔllun sɔɔ sɔɔn di.
2 Bɛɛ win gɔradoba kpuro, i nùn siaro.
Bɛɛ win tabu kowobu kpuro, i nùn siaro.
3 Sɔ̃ɔ ka suru, i nùn siaro.
Bɛɛ kperi kpuro, bɛɛ be i ballimɔ, i nùn siaro.
4 Bɛɛ be i wãa wɔllun sɔɔ sɔɔwɔ, i nùn siaro.
Bɛɛ nim mɛ mu wãa wɔllɔ, i nùn siaro.
5 U wooda wɛ̃, ye kpuro ya koora.
Ye kpuro yu nùn siaro.
6 U ye tãsisia sere ka baadommaɔ.
U koo wooda yi, win tii kun maa ye saramɔ.
7 Saa tem sɔɔn di, i Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ nim wɔ̃ku ka nim bwee bakanu ka yɛɛ nanumgii yi yi wãa sɔɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.
8 Dɔ̃ɔ ka guru kpenu ka guri baka ka bukɔ ka woo bɔkɔ,
bɛɛ be i win woodaba mɛm nɔɔwammɛ, i Yinni Gusunɔ siaro.
9 Bɛɛ guunu ka gungunu ka dãa ye ya ra ma ka sɛduruba,
i Yinni Gusunɔ siaro.
10 Gbeeku yɛɛ ka yaa sabenu kpuro ka yɛɛ yi yi kabirimɔ ka gunɔsu,
i Yinni Gusunɔ siaro.
11 Handunian sinambu ka bwesenu kpuro ka sina bibu ka handunian siri kowobu kpuro,
i Yinni Gusunɔ siaro.
12 Aluwaasiba ka wɔndiaba, tɔkɔnu ka bibu,
13 bɛɛ kpuro, i Yinni Gusunɔn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
Win yĩsira kpã. Win girima ya wɔllu ka tem sare.
14 U win tɔmbu Isireliba be, be ba nun naanɛ sãa
ba wãa win bɔkuɔ dam wesia ma n kua bɛɛrɛ baka.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

149

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
I nùn tɔmɔ tɔmbun suunu sɔɔ be ba nùn naanɛ sãa.
2 Isireli, a yɛ̃ɛrio wi u nun taka kua sɔɔ.
Siɔnigibu, i yɛ̃ɛrio bɛɛn sina bokon sɔ̃.
3 I nùn siaro ka yaabu.
I nùn siaro ka baranu ka mɔrɔkunu.
4 Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ.
U ra wɔnwɔndobu bɛɛrɛ wɛ̃ u bu faaba ko.
5 Be ba Yinni Gusunɔ naanɛ sãa, bu nasara suo ka bɛɛrɛ baka.
Bu nuku dobun kuuki koowo ben kpin yenu wɔllɔ.
6 Ba n da Gusunɔ siare ka baadomma
kpa takobi ye ba dɛ̃ɛra biru ka wuswaa ya n wãa ben nɔmaɔ
7 bu ka bwese tukunu mɔru kɔsie,
kpa bu nu sɛɛyasia.
8 Kpa bu nin sinambu bɔke ka yɔni,
kpa bu maa nin wirugibu bɔke ka sisu,
9 kpa bu nu siri nge mɛ ba yorua.
Ya ko n sãawa bɛɛrɛ baka win tɔmbun mi be ba nùn naanɛ sãa.
I Yinni Gusunɔ siaro.

150

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I nùn siaro win sãa yerɔ.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ batuma mi win yiiko ya sɔ̃ɔsiramɔ.
2 I nùn siaro win sɔm maamaakigii ni u kuan sɔ̃.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ nge mɛ win kpãara nɛ.
3 I nùn siaro ka kɔbi.
I nùn siaro ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu.
4 I nùn siaro ka baranu ka yaabu.
I nùn siaro ka mɔrɔkunu ka koronu.
5 I nùn siaro ka sɛkɛtirɛ ni nu som do.
6 Hunde koni baayere ye ya gesi wɛ̃siamɔ, yu Yinni Gusunɔ siaro.

I Yinni Gusunɔ siɑro.

MƆNNU

Tire ten mənnu, nu sun sõəmə nge mɛ tənu u koo ka win wãaru diisina, kpa u maa ka Gusunə sã handunia ye səə. Nin gari gbiikii yi sun yaayasiamə yi mə̀, à n kĩ a n bwisi mə, a de a gina Gusunə nasia. Tire ten gari yi ǹ ka sãaru təna yã. Yi maa gerumə̀wa nge mɛ tənu u ko n ka daa gea mə. Mɛya yi maa sun sõəsimə ye Isireliban guro guro yerukobu ba nɛɛ bwisigiba koo ko gãanu nù n bu deema. Gari yin gɛɛ yi ka tənu ka win kurə ka win bibun wãasinaa yã ka sere maa win berusebu. Yin dabinu yi sun keu mə̀ su ka daa gea kasu nge tii kawabu ka tɛmanabu ka nge mɛ tənu u koo ka sãaro garisi tənu.

Tire ten kpunaa

1. Ba bwisi təmamə, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Salomə̀ə ka bwisigibu gabun mənnu, wiru 10n di sere wiru 29.
3. Bwisi bwese bweseka, wiru 30n di sere wiru 31.

1 Dafidin bii, Salomə̀ə, wi u sãa Isireliban sunə, win mənna.

Mənnun arufaani

2 Mən ni səəra tənu koo bwisi ka yɛ̃ru wa kpa gari yi yi tubum sɛ̃ yi nùn yeeri.
3 Nu koo nùn bwisi gee sõəsi kpa u ko ye n sãa dee dee weesu ka taki sariru səə.
4 Nu koo laakari sarirugii ko laakarigii, kpa nu aluwaasi yɛ̃ru ka bwisi kɛ̃.
5 Niya nu koo maa bwisigiin bwisi sosi, kpa nu yɛ̃rugii kpara
6 u ka mənnun tubusianu ka bwisigibun gari tubu.
7 À n kĩ a n bwisi mə, a de a gina Gusunə nasia. Domi wi u ra bwisi ka sɛɛyasiabu atafiiru ko, u sãawa gari bəkə.

Ba aluwaasiba bwisi kɛ̃mə

8 Wunɛ, nɛn bii durəbu, a wunɛn baaban sõəsiru nəəwə, kpa a ku ra wunɛn mɛron gere yina.
9 Ya koo de wunɛn daa yu wɛ̃ra nge mɛ furə burə ka wura ra wasi buraru kue.
10 Wunɛ, nɛn bii durəbu, tən kõsobu bà n nun kəkirimə, a ku ra wura.
11 Bà n gerua ba nɛɛ, a na a ka bu da i təmbu samba ko i bu sɛ̃suku baa bà kun gãanu kue,
12 i bu go yande nge mɛ gəribun wãa yeru ta ra tənu mwɛ wasiru. I bu mwa nge wəru bəkə ge ga tənu samba kua u wəri.
13 I ko arumani bwese bweseka wa i dam diima i yibia bɛɛn diaə.
14 A na a ka bu mɛnna, kpa i bɛɛn məru kpuro doke bəə teeru səə.
15 Wunɛ, nɛn bii durəbu, a ku ka tən ben bweseru swĩina. A ku ben yira du.
16 Ben naasu sãu bu ka kõsa ko. Ba maa sɛnde bu ka tənun yɛm yari.
17 Gunə ge a yina bɛriammɛ, gà n nun mɛɛra, kama a bɛrimə.
18 Adama tən be, ba tii yina bɛriammɛ, ba koo maa mwaara ye səə.
19 Nge mɛya n sãa ka baawure wi u dukian kĩru mə. Be ba tii ye wɛ̃, bera ya ra go.

A ku bwisi kɛ̃ru yina

20 Bwisi yi gbãramə təəwə, yi nəəgiru sue wuun batuma səə.
21 Yi gbãramə swaa kɛɛnanə yi yin gari kparamə mi wirugiba ra mɛnnɛ,
22 yi mə̀, bɛɛ laakari sariba, sere domma i kĩ i n wãa bwisi sariru səə. Bɛɛ yaako kowobu, sere domma i ko n nuku dobu mə̀ bɛɛn yaako kobu səə, kpa bɛɛ gari bakasu i n yɛ̃ru tusa.
23 I gəsirama i nɛn gerusibu nə. Kon bɛɛ nɛn hunde wɛ̃, kpa n ka bɛɛ nɛn yɛ̃ru bənu ko.
24 Wee, na bɛɛ soka, i ǹ wure. Na bɛɛ nəma gãri, goo kun nɛ.
25 I nɛn bwisi kɛ̃ru kpuro yina, i ǹ maa nɛn gerusibu kĩ.
26-27 Yen sõna, bɛɛn wahala səə, sanam mɛ bɛrum bɛɛ mwa nge guru woo bəkə, ma wahala ya seewa nge woo guna ya ka nuku sankiranu ka tõya na, nɛn tii kon bɛɛ yɛ̃ɛ kpa n bɛɛ yaakoru ko.

28 Sanam mɛya i ko man soku,
adama na ɲ̀ bɛɛ wurarimə. I ko man
kasu, i ɲ̀ maa man wasi.
29 Domi i yɛ̃ru tusa, i ɲ̀ kĩ i Yinni
Gusunə nasia.
30 I ɲ̀ nɛn bwisi kɛ̃ru wure, ma i nɛn
gerusibu atafiiru kua.
31 Yen sɔ̃, i ko bɛɛn himba ka bɛɛn
kookoosun are di i debu.
32 Laakari sariban bwisi kɛ̃ɛ yinabu
koo de bu gbi. Gari bakasun biti sarira
dera ba kam mɔ̀.
33 Adama wi u nɛn gari swaa daki,
win bwɛ̃ra ko n kpĩ. U ɲ̀ ko n maa
wurure kɔ̃sa gaan bɛrum sɔ̃.

Bwisi yi ra kɔ̃sa gbarewa

2

1 Nɛn bii, a nɛn sɔ̃əsiru wuro,
kpa a nɛn wooda nɛnɛ wunɛn gɔ̃ruə.
2 A bwisin sɔ̃əsiru swaa dakio.
A kookari koowo yu ka nun yeeri.
3 A bwisi kasuo,
kpa a laakari naa gira.
4 A ye kpuro kasuo nge sii geesu,
ɲ̀ kun mɛ nge arumani ye ya berua.
5 À n kua mɛ, kaa tubu
nge mɛ kaa ka Gusunə nasia,
kpa a nùn gia.
6 Yinni Gusunəwa u ra tənu bwisi wɛ̃.
Wiya u ra maa nùn yɛ̃ru ka laakari wɛ̃.
7 U ra taarɛ sarirugibu nasara wɛ̃,
kpa u n be ba gem swĩi kɔ̃su nge tɛrɛru.
8 U ra be ba ku ra ben berusebu kɔ̃sa
kue kɔ̃su,
kpa u wigii be ba nùn mɛm nəəwɛ
kpara.
9 Nɛn bii, à n nɛn gari wura, kaa gem
tubu.
Kaa n yɛ̃ ye ya sãa dee dee.
Ye kpurowa ya koo de a n gea mɔ̀.
10 Kaa n bwisi mə, kpa yɛ̃ru tu nun
nuku dobu wɛ̃.
11 Bwisi ka laakari ya koo nun kɔ̃su,
12 kpa yu ka nun gbara swaa kɔ̃san di,
kpa yu nun yara gari kɔ̃sigiin nəman
di,
13 ka sere maa be ba swaa gea derin
min di,
ba swaa kɔ̃sa swĩi.
14 Kɔ̃san kobu bu ra bu nuku dobu wɛ̃,
kpa ba n yɛ̃ɛrimə toranun sɔ̃.
15 Ben swɛɛ ka ben sanu sanusu ku ra
n dɛɛre.
16 Nge mɛya yi koo maa de a kurə tuko
duka suuri
wi u nun kəkirimə ka gari dori.
17 Wi, wi u win durə gbiikoo yina,
u arukawani duari ye u ka nùn bəkua
Gusunən wuswaaə.
18 Ma win yɛnu ga gəə dəə,
win swɛɛ yi ka nùn dəə gəribun wãa
yerə.
19 Tən durə wi u da win mi, u ku ra
wurame.
U ku ra maa wãarun swaa wa.
20 N n mɛn na, a gemgibun swaa
swĩiyə.
A ben daa saario.
21 Domi gemgibu ka taarɛ sarirugibu
ba ko n wãa n ka tɛ tem mɛ səə.
22 Adama tən kɔ̃sobu ka mɛm nəə
saribara
ba koo wuna min di.

Gusunən geren mɛm nəəbu

səəra bwisi wãa

3

1 Nɛn bii, a ku nɛn sɔ̃əsinu duari. A
nɛn woodaba nɛnuə.
2 Yera ya koo de wunɛn wãaru tu
dɛnya, kpa a n wãa bəri yɛndu səə.
3 A de a gea ko kpa a n sãa naanɛgii. A
ye kpuro sebuo wĩirə nge wuran saba,
kpa a de ya n wãa wunɛn gɔ̃ruə.
4 Saa ye səəra kaa n bɛɛrɛ mə Gusunə
ka təmbun wuswaaə.
5 A Gusunə wunɛn Yinni naanɛ
koowo ka gɔ̃ru tia a kun tãsa wunɛn
tiin yɛ̃ru səə.
6 A de a n win bwisikunu mə wunɛn
kookoosu kpuro səə, kpa u wunɛn
swaa səmɛ.
7 A ku tii mɛɛri bwisigii. A Yinni
Gusunə nasio kpa a kɔ̃sa suuri.
8 Yera ya koo ko wunɛn wasin bwãa
dobu ka wunɛn kukunun dam.
9 Ye a mə kpuro səə, a gbiiyo a Yinni
Gusunə win bənu wɛ̃. Nge mɛya kaa ka
nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Sanam mɛya wunɛn biranu nu
koo dĩanu yibu kpa wunɛn tam mu n
kpã sere a ayeru bia mi kaa doke.
11 Wunɛ nɛn bii durəbu, a ku Yinni
Gusunən gerusibu garisi taarɛ. A ku
maa win sɛɛyasiabu mɛɛri nge toraru.

12 Domi wi u kĩ, wiya u ra sɛɛyasie,
nge mɛ tundo wi u win bii kĩ ka gem,
u ra ko.

Bwisi ka doo nəəru

13 Doo nəərugiiwa wi u bwisi dəba,
ma u yɛ̃ru kasu u wa.
14 Domi bwisi yi are mə n sii geesu
ka wuragii kere.
15 Yin bɛɛrɛ ya kpã ya bura yãnu
kpuro kere. Ye ba ra kasu kpuro səə,
gãanu sari ni kaa ka yi weesina.
16 Bwisi yin nəm geuə, hunde
dakaawa ya wãa mi. Yin nəm dwarə
maa, arumani ka bɛɛrɛwa ya wãa mi.
17 Bwisi yi koo nun alafia wɛ̃, kpa a
n bəri yɛndu mə wunɛn wãarun swɛɛ
kpuro səə.
18 Be ba yi mwa, yi bu wãaru wɛ̃ɛmə.
Doo nəərugiba be ba yi nɛni kem kem.
19 Bwisiya Yinni Gusunə u ka
handunia taka kua. Win yɛ̃ra u ka
wəllu kua.
20 Win bwisi yin saabuwa nim mu
ka kuramə tem di, ma guru winu nu
demə gura nɛmə.

Yinni Gusunəwa

u bwisigii kɔ̃su

21 Nɛn bii, a bwisi ka laakari nɛnuə,
a ku de yen gaa yu nun kisirari.
22 Ya koo nun wãa geeru ka bɛɛrɛ wɛ̃.
23 Kaa kpĩ a sĩ ka toro sindu, a ǹ
sokuramə.
24 À n kpuna wɔ̃kuru, bɛrum kun
nun mə̀. Kaa dweeyawa ka bəri yɛndu.
25 A ǹ kaa n maa ka gãanu nande ni
nu koo nun deema subaru, ǹ kun mɛ
tən kɔ̃so wi u koo nun wərima.
26 Domi Yinni Gusunə u koo nun
kɔ̃su. U koo nun gbara yɛ̃ri kpuron di.

A wunɛn tənusi kĩə

27 Wi n weenɛ a gea kua, à n yen dam
mə, a ye koowo.
28 Wunɛn beruse ù n nun gãanu
kana ni kaa kpĩ a nùn kɛ̃ mii mii, a ku
nɛɛ, u doo sere sia.
29 A ku wi u nun naanɛ sãa kɔ̃sa
bwisikusi.
30 A ku ka goo sanna kam u kun nun
kɔ̃sa kue.
31 A ku tən kɔ̃sobun daa kĩa, a ku
maa ben yira swĩi.
32 Domi Yinni Gusunə u tən kɔ̃sobu
tusa, adama u ra gemgibu ko win
bərəba.
33 U ra tən kɔ̃sobun yɛnusu
bɔ̃rusiwa, kpa u gemgibugisu domaru
kua.
34 Be ba ra nùn yaakoru ko, beya u
ra maa yaakoru ko. Adama be ba tii
kawe, beya u ra durom kue.
35 Bwisigibu ba koo bɛɛrɛ wa, kpa
gari bakasu su sekuru wa.

Bwisin arufaani

4

1 Bɛɛ bibu, i swaa dakio kirə ye bɛɛn
tundo u bɛɛ mə̀. I swaa tem kpĩiyə kpa
i wa i bwisi ko.
2 Domi bwisi geeya na bɛɛ kɛ̃mə. Yen
sɔ̃, i ku nɛn sɔ̃əsinu yina.
3 Sanam mɛ nɛn tii na sãa bii, na
wãa nɛn tundon bəkuə, ma na sãa nɛn
mɛron bii teereru,
4 nɛn tundo u man keu kua u nɛɛ, n
win gari nɛnuə. N win woodaba mɛm
nəəwə, kpa n wa na n wãa.
5 N bwisi ka laakari nɛnuə, n ku win
gere duari,
6 n ku bwisi yɔ̃su, yi koo man somi.
N yi kĩə, yi koo man kɔ̃su.
7 Gãa ni kon naa gira səə, bwisiya yi
kpuro kere. N n mɛn na, n yi kasuo ka
ye na mə kpuro.
8 N bwisi kĩə, yi koo de n ko tən
boko. N yi tii bəkasio, nge kurə kĩnasi,
yi koo de n bɛɛrɛ wa.
9 Yi ko n sãawa nge sina furə nɛn
wirə.

A ku tən kɔ̃sobun daa saari

10 Nɛn bii, a swaa dakio a nə ye
na nun sɔ̃əmə. À n ye wura, wunɛn
wãaru ta koo dakaa da.
11 Na nun sɔ̃əsimə̀wa nge mɛ kaa ka
bwisi dendi. Na nun sɔ̃əsimə̀wa nge
mɛ kaa ka gem swĩi.
12 Saa ye səə, kaa sĩwa a kun sokure.
À n duka mə̀, gãanu kun maa nun
ganumə wunɛn swaa səə.
13 Sɔ̃əsi te ba nun kua mi, a ku tu
yɔ̃su. A tu nɛnuə kem kem, domi tera
ta sãa wunɛn wãarun nuuru.
14 A ku tən kɔ̃sobun daa saari. A ku
maa ben yira swĩi.

15 A ye derio, ɑ ku ye swĩi. A ye dukɑ
suurio n tomɑ.
16 Domi bà kun kõsɑ kue, bɑ ku rɑ
dweeye. Bà kun goo torɑri, bɑ ku rɑ
dom wɑ.
17 Kõsɑn kobɑ bu rɑ n sãɑ nge ben
dĩɑnu kɑ ben tɑm.
18 Gemgibun kookoosu su rɑ n
sãɑwɑ nge bururun sõɔ yɑnɑ ye yɑ rɑ
n dɛɛrɑmɔ sere sõɔ u kɑ ye mɑm mɑm.
19 Adɑmɑ tɔn kõsobun kookoosu su
sãɑwɑ nge yɑm wɔ̃kuru. Bɑ ǹ yɛ̃ yèn sõ
bɑ sokurɑmɔ.

A de wunɛn kookoosu su n wã

20 Nɛn bii, ɑ nɛn gɑri nɔɔwɔ. A swɑɑ
tem kpĩiyɔ ɑ nɔ bwisi yi kon nun kɛ̃.
21 A ku yi ɑtɑfiiru ko. A yi nɛnuɔ
wunɛn gɔ̃run sɔɔwɔ.
22 Domi wi u yi mwɑ, yi koo nùn
wãɑru kɑ bwãɑ dobu wɛ̃.
23 A de ɑ n tii sɛ kɑ bwisiku ni ɑ mɔ̀
wunɛn tii tii sɔɔ, domi niyɑ nu kpuro
kere, niyɑ nu wunɛn wãɑru kpɑre.
24 A ku de weesu kɑ gɑri kɑnkɑm
yen gɑɑ yu yɑri wunɛn nɔɔn di.
25 A de ɑ n mɛɛrɑ ye ɑ nɑɑ gire. A ku
wuswɑɑ sĩiyɑ.
26 A de ɑ n yɛ̃ swɑɑ ye kɑɑ kpe, kpɑ ɑ
n yɛ̃ mɑ yɑ sãɑwɑ swɑɑ gɛɑ.
27 A ku yen gɑm gɛrɑ. A torɑru dukɑ
suurio.

Kirɔ sɑkɑrɑrun sõ

5

1 Nɛn bii, ɑ nɛn gɑri bwisigii kɑ
lɑɑkɑrigii swɑɑ dɑkio ɑ nɔ.
2 Sɑɑ ye sɔɔrɑ, kɑɑ gɑ nge mɛ kɑɑ kɑ
sĩ dee dee. Wunɛn gɑri koo sõɔsi mɑ ɑ
yɛ̃ru mɔ.
3 Domi kurɔ tɑnɔn gɑri yi rɑ n dowɑ
nge tim kpɑ yi n kokumɔ nge gum
yɑrum.
4 Adɑmɑ ɑmɛn biru, yi rɑ sosiewɑ
nge gbiri kondu, kpɑ yi tɔnu mɛɛrɑ
ko nge tɑkobi ye bɑ dɛ̃ɛrɑ biru kɑ
wuswɑɑɔ.
5 Gɔɔwɑ win kookoosu rɑ mɑ, kpɑ su
kɑ nùn dɑ sere siki wɔruɔ.
6 U ku rɑ swɑɑ mwɛ ye yɑ koo nùn
wãɑru wɛ̃. U rɑ n torewɑ u kun kɑ
bɑɑru.
7 Tɛ̃, nɛn bii, ɑ mɑn swɑɑ dɑkio. A ku
nɛn gɑri ɑtɑfiiru ko.
8 A de ɑ kɑ kurɔ win bweserun swɑɑ
tondɑ. A ku dɑ win dii kɔnnɔwɔ ɑ sere
nɛɛ, kɑɑ du win dirɔ.
9 Kpɑ ɑ ku rɑ tii goo nɔmu bɛriɑ, kpɑ
wɔnwɔndu sɑrirugii u nun go.
10 Sɑɑ ye, kpɑ tɔn tukobu bu
wunɛn ɑrumɑni gurɑ, kpɑ bu wunɛn
sɔmburun ɑre di.
11 Sɑnɑm mɛ wunɛn dɑm mu kpɑ, ɑ
gɔɔ turuku sãɑ, kpɑ ɑ n wuri mɔ̀ nge
gbeeku yɑɑ.
12 Sɑɑ ye sɔɔ, kpɑ ɑ nɛɛ, mbɑn sõnɑ
ɑ bwisi kɛ̃ru ɑtɑfiiru kuɑ, ɑ ǹ yi mɛm
nɔɔwɛ.
13 A ǹ wunɛn bwisi kɛ̃ɔbun gere
wure, ɑ ben gɑri ɑtɑfiiru kuɑ.
14 Tɛ̃, wee, ɑ sekuru wɔrim dɔɔ
tɔmbu kpuron wuswɑɑɔ.

A wunɛn kurɔ kĩɔ

15 Wunɛn kurɔ u sãɑwɑ nge bwiɑ
yèn nim mu dɛɛre. A ye tɔnɑn nim
nɔruo.
16 A ku de yen nim mu n kokumɔ
swɛɛ sɔɔ kɑ wuun bɑtumɑbɑ sɔɔ.
17 A de mu n wãɑ wunɛ turon sõ. A
ku de gɑbu bu kɑ nun mu bɔnu ko.
18 A de nuku dobu bu n wãɑ wunɛ
kɑ wunɛn kurɔ gbiikoon wãɑsinɑɑ sɔɔ.
19 U sãɑwɑ kurɔ burɔ nge nɛm tɑɑkɔ.
A de win wɑsi yi n dɑ nun nuku
dobu wɛ̃, kpɑ win kĩru tɑ n nun nɛni
bɑɑdommɑ.
20 Nɛn bii, mbɑn sõnɑ kɑɑ n goon
kurɔn binɛ mɔ. Mbɑn sõnɑ kɑɑ n nuku
dobu kɑsu goon kurɔn mi.
21 A de ɑ n yɛ̃ mɑ Yinni Gusunɔ
u tɔnu bɑɑwuren dɑɑ mɛɛrɑ, u
bɑɑwuren sɑnu sɑnusu wɑɑmɔ.
22 Tɔn kõso u rɑ wɔriwɑ win torɑru
sɔɔ, kpɑ nu nùn mwɑ nge yinɑ.
23 U koo kɑm kowɑ domi u kpɑnɑ u
tii nɛnɛ. Win wiirɑ kookoosu su koo
nùn go.

A ku tii doke goon dibu sɔɔ

6

1-2 Nɛn bii, à n tii dɔrɑ ɑ nɛɛ, kɑɑ goon
dibu sɔbe, mɑ wunɛn gɑri yi nun yinɑ
mwɑ,
3 ɑ duɑwɑ mi dibugii win nɔmɑ sɔɔ.
Yen sõ, ɑ doo ɑ nùn wɑ kpɑ ɑ nùn suuru
kɑnɑ, ɑ tii yɑkiɑ win nɔmɑn di.
4 A ku nɛɛ, kɑɑ ginɑ kpunɑ ɑ wɛ̃rɑwɑ
ɑ sere dɑ ɑ nùn suuru kɑnɑ.

5 A tii yakio kpa a n tii mə nge mɛ nɛm taakə ka gunə nu ra kisire taason yinan di.

Ba yikuro kirə mə̀

6 Wunɛ yikuro, a doo a tamminu mɛɛri. A nin səmburu laakari koowo kpa a wa a bwisi ko.
7 Nu ǹ sunə mə, nu ǹ maa kparo mə, mɛya nu ǹ maa wirugii mə,
8 adama nu ra nin dĩanu kasu nu yi gɛ̃ebun sanam ka sə̃ə sãrerun saa.
9 Wunɛ yikuro, sere domma kaa n kpĩ. Domma kaa dom se.
10 Wee, à n dom yĩbura a dweeya ka nəm gbinnaa fiiko,
11 sãaru ta koo nun deema subaru səə nge gbɛnə, kpa gə̃ə̀ru tu nun wəri nge swaa dio.

Tən kə̃son daa

12 Wi u gari weesugii kpara, u sãawa wi u kun garu mə̀, ka tən bɛrɛtɛkɛ.
13 U ra təmbu nəni yãakinu kue, kpa u yĩreru ko ka naasu, ka maa nəma, u ka bu nəni wə̃ke.
14 Kə̃san koba bu ra n nùn nɛni, kpa u n yen səəru mə̀ baadomma u n sannəsu seeyamə.
15 Yen sə̃na asərə ya koo nùn deema subaru səə, kpa n kun koore bu nùn seeya.

Ye Yinni Gusunə u tusa

16-19 Gãanu nəəba tia Yinni Gusunə u tusa, u ku ra nu waabu kã. Niya,
tii suabun kookoosu,
ka weesu,
ka tən dɛɛron goberu,
ka kə̃san himba,
ka daa kə̃san kĩru,
ka tənu gari manibu.
Gãanu nəəba yiruse mam wãa. Niya,
tən gbinnaa berusebun suunu səə.

Kirəba sakararun sə̃

20 Nɛn bii durəbu, a wunɛn tundon gere mɛm nəəwə, kpa a ka wunɛn mɛron sə̃ə̀siru səmburu ko.
21 A n ye kpuro nɛni baadomma wunɛn gə̃ruə, kpa a ye doke wĩirə nge wura.
22 Ya koo nun kpara wunɛn sanu sanusu səə, kpa yu nun kə̃su wunɛn kpin yerə. Ya koo maa nun bwisi kɛ̃ à n dom yanda.
23 Domi gere ye, ya sãawa nge fitila, ma sə̃ə̀si te, ta sãa nge yam bururam. Ben kirə ya ra maa nun wãarun swaa sə̃ə̀siwa.
24 Ya koo nun gbara kurə tanən nəman di. Ya koo nun yara win gari dorin di.
25 A ku kurə win bweseru binɛ ko win buram sə̃. A ku de u nun kəkiri ka win durə nəni.
26 Kaa kpĩ a kurə tanə wa ka gobi fiiko, adama à n ka kurə məro kpuna, wunɛn wãaru kpurowa kaa bia.
27 Kaa kpĩ a də̃ə kpɛ̃ɛ bəərə wunɛn yãnu nu kun də̃ə mwaare?
28 Kaa kpĩ a sĩ də̃ə gɛ̃ɛ wəllə wunɛn naasu su kun də̃ə mwaare?
29 Nge mɛya a ǹ kpɛ̃ a goon kurə baba ba kun nun sɛɛyasie.
30 Goo ù n dĩanu gbɛna yèn sə̃ gə̃ə̀ra nùn mə̀, ba ku ra nùn gəburu wa.
31 Ka mɛ, u koo kəsiawa n kere ye u gbɛna. Ye u mə win yɛnuə kpuro, yera u koo wɛ̃.
32 Adama wi u tən kurə kəkura u ka nùn sakararu kua, u sãawa gari bəkə. Domi wi u yen bweseru mə̀, wiya u koo kam ko.
33 Ba koo nùn so kpa u bɛɛrɛ bia. Sekuru səəra u ko n wãa baadomma.
34 Kpannasira koo de kurə win durə u məru se. U koo yɛ̃ro məru kəsiawa u kun win wənwəndu kue.
35 U ǹ gãanu mwaamə kəsire, u ǹ maa suuru mə̀, baa bà n nùn kɛ̃nu taasi.

Kirə kurə sakara kowon sə̃

7

1 Wunɛ nɛn bii durəbu, a nɛn gari nɛnuə, kpa a ku ra nɛn gere duari.
2 A nɛn gere mɛm nəəwə kpa a wa a wãaru di. A nɛn sə̃ə̀siru laakari koowo nge mɛ tənu ra n win nəni laakari sãa.
3 A tu nɛnuə kem kem kpa a tu yore wunɛn gə̃ruə.
4 A bwisi sə̃əwə a nɛɛ, wuna nɛn sesu, kpa a laakari soku wunɛn bərə.
5 Ye yiru ye, ya koo nun gbara gabun kurəbun min di be ba ra tənu fufu ko.
6 Sə̃ə teeru na yam mɛɛra nɛn dirun fɛnɛntin di.
7 Na gari bəkə goo wa aluwaasi laakari sarirugibun suunu səə.

8 U sarə u dəə wuu suunuə mi kurə
sakara kowo goo u wãa. Ma u kpa ka
win yɛnun bəkuə, u sĩimə tɛɛru səə,
9 saa yoki yam bereberebun di sere
n ka kua wɔ̃kuru.
10 Wee, kurə wi, u ka nùn yinna, u
kurə tanə yãnu sebua. Bwisi kɔ̃si wãa
win gɔ̃ruə.
11 U sãawa sekuru sari ka gari sunə.
U ku ra sinɛ win yɛnuə.
12 U ra n wãawa təəwə, gasə swɛɛyə,
gasə swaa kɛɛnanə, gasə maa yaburə.
13 U nùn gaba u bəkasi u ka nùn nəə
sɔ̃suna, ma u nùn gari sɔ̃əwa ka sekuru
sariru u nɛɛ,
14 u win siarabun yãkuru kua. Tɔ̃ə
tera u ten nəə mwɛɛru yibia.
15 Yen sɔ̃na u yarima bu ka waana, u
maa nùn wa.
16 U beku buranu tɛrie win kpin
yerə ni ba wesa ka Egibitigibun wɛ̃ɛ.
17 U turare bwese bweseka nubu
durorugia yɛ̃ka kpinu wəllə.
18 U na bu ben kĩru ko sere ka sisiru
bururə, kpa ba n bəkasinɛ ka nuku
dobu.
19 Domi win durə sari yɛnuə. U
sanum da n toma.
20 Gobi yi u doke bəərə u ka da,
yi kpã. Suru koo tarum ko u sere
wurama.
21 Ka gari dori yiya u nùn gawa, ma
u nùn kamia.
22 Mii mii, ma u nùn swĩi nge naa
ye ba dəə bu go, ǹ kun mɛ kpasa ye ya
duka dəə yu yina mwaara,
23 ǹ kun mɛ gunə ge ga wəriə taa səə.
Ga ǹ yɛ̃ gəəwa ga dəə, sere saa ye sɛ̃u ga
gen səndu səka.
24 N n mɛn na, nɛn bii durəbu, a man
swaa dakio kpa a nɛn nəən gari nə.
25 A ku de wunɛn gɔ̃ru gu gɛre kurə
win bweserun mi. A ku ra wunɛn
swaa tora a nùn swĩi.
26 Domi win sɔ̃na tən dabinu
wəruka, mɛya u ben dabinu go.
27 Win dira sãawa gəribun wãa
yerun swaa.

Bwisi yi təmbu nəəgiru sue

8

1 I swaa dakio.
Bwisi yi gbãramə, yɛ̃ru ta nəəgiru sue.
2 Yi yɔ̃ gungunu wəllə swaa baarə ka
swaa kɛɛnanə.
3 Yi gbãramə gambon bəkuə wuun
duu yerə
mi ba ra siribu ko, yi mə̀,
4 bɛɛ təmbu, bɛɛya na soku,
tən bibu kpurowa na ka mə̀.
5 Laakari sariba, i de i n laakari mə.
Gari bakasu, i bwisi koowo.
6 I swaa dakio, kon bɛɛ gari bɛɛrɛgii sɔ̃.
Ye kon gere kpuro ya sãawa dee dee.
7 Domi na ku ra weesu gere, na kɔ̃sa
tusa.
8 Nɛn gari kpuro sãawa gem,
weesu ka taki sari yi səə.
9 Yi kpuro yi bururewa kpasasa
bwisigiin mi.
Mɛya yi maa dɛɛre wi u yɛ̃ru mən mi.
10 I nɛn sɔ̃əsiru məə n kere sii geesu,
kpa i maa yɛ̃ru mwa n kere wuran tii.
11 Domi bwisi yi bɛɛrɛ mə ya kpã
ya bura yãnu kpuro kere.
Ye ba ra kasu kpuro səə,
gãanu sari ni kaa ka yi weesina.

Bwisi yi tii tusiamə

12 Nɛ bwisi, na ra garin asansi tubu.
Na yɛ̃ru mə n ka gãanu wunana.
13 À n kĩ a Yinni Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃, a de
a kɔ̃sa tusi.
Na tii suabu ka yɛ̃kə
ka kɔ̃san kookoosu ka keetan gari tusa.
14 Na ra tənu bwisi kɛ̃, kpa n nùn
laakari wɛ̃.
Nɛna na yɛ̃ru, nɛna maa dam.
15 Nɛn saabuwa sinamba ka bandu
nɛni,
ma wirugiba wooda wɛ̃ɛmə ye ya dee
dee sãa.
16 Nɛn somirun saabuwa sinambu ka
wirugibu
ka siri kowobu kpuro ba ka tem nɛni.
17 Be ba man kĩ, na maa bu kĩ.
Be ba man kasu, ba koo man wa.
18 Arumani ka bɛɛrɛwa na tənu wɛ̃ɛmə
ka maa dukia ye ya ku ra sankire.
Kon de ye tənu mə kpuro ya n da wɛ̃re.
19 Nɛn are yi sii geesu ka wuran tii
bɛɛrɛ kere.
20 Na sĩimə̀wa swɛɛ yì səə gem ka
kookoo geesu wãa.
21 Na be ba man kĩ arumani wɛ̃ɛmə
ma na dukia yibiamə ben beru yerə.

22 Yinni Gusunə u man mara u sere
gãanu kpuro taka kua.
23 Ba man gəsa ba yi yellun di n tɛ
ba sere handunia taka kua.
24 Ba man mara ba sere nim wɔ̃ku kua,
sanam mɛ nim bweru sari.
25 Ba man mara ba sere guunu ka
gungunu swĩi.
26 Sanam mɛ, Gusunə kun gina tem
tɛrie ka mɛn gbea.
Baa tua, u ǹ mam kue.
27 Saa ye u wəllu tɛriamə
ka nim wɔ̃kun bubenu,
na wã mi.
28 Sanam mɛ u guru winu doke wəllə,
ma nim mu kura tem di mu tɛria,
na wãa mi.
29 Sanam mɛ u nim wɔ̃kun nim yɔ̃ra
yeru sɔ̃əsi
u nɛɛ, mu ku tu sara,
ma u tem tãsisia,
30 na wãa win bəkuə sa səmburu mə̀.
Win nuku dobu wãa nɛ səə
baadomma.
Na gɔ̃ru dobu mə win wuswaaə,
31 ka handunia səə.
Ma na bəri yɛndu mə təmbun suunu
səə.

Doo nəərugiiwa wi u bwisin gari swaa daki

32 N n mɛn na, nɛn bii durəminu, i man
swaa dakio.
Doo nəərugiba be ba nɛn swaa swĩi.
33 I sɔ̃əsiru wuro,
i ku tu atafiiru ko,
kpa i bwisi ko.
34 Doo nəərugiiwa wi u man swaa
daki,
ma u ra n yɔ̃ nɛn dii kənnəwə
baadomma
u n man mara.
35 Domi wi u man wa, u wãaru waWa,
u koo maa Yinni Gusunən nənu geu
wa.
36 Adama wi u man tora u tii kɔ̃sa
kuawa.
Be ba man tusa kpuro, gəəwa ba kĩ.

Bwisi ka gari bakaru

9

1 Bwisi yi gbere damgii nəəba yiru
kua, yi ka yin diru banisi.
2 Ma yi dera ba yɛɛ go, ba tam səəru
kua ba ye kpuro yi dii yerə.
3 Ma yi yin səm kowo tən kurəbu
gəra bu yə mi n gunum bo bu təmbu
dim sokuma,
4 kpa ba n mə̀, wi u kun bwisi mə, u
gɛrama mini,
5 u na u di yin dii yerə, kpa u tam nə
mɛ yi səəru kua.
6 U yario laakari sariban wuurun
di, kpa u wa u n wãa wãaru səə. U
laakarin swaa məə.

Bwisigii ka tii suo

7 À n tən yaa kasikio gerusi, a tii
gɛndu kasuawa. À n maa tən kɔ̃so taarɛ
wɛ̃, a tii wəmburu kasuawa.
8 À n tən yaa kasikio gerusi, u koo
nun tusi. Adama à n bwisigii gerusi,
u koo nun kĩa.
9 Ye a bwisigii sɔ̃əwa, ya ra win bwisi
sosiwa. Ye a maa gemgii sɔ̃əsi, ya ra
win yɛ̃ru sosiwa.
10 À n kĩ a n bwisi mə, a de a gina
Yinni Gusunə nasia. À n Gusunə Dɛɛro
gia kaa n yɛ̃ru mə.
11 Bwisi yi koo wunɛn wãarun tɔ̃ru
sosi.
12 À n kua bwisigii, wuna kaa yen
are di. À n maa sãa tən yaa kasikio,
wuna kaa yen wahala wa.

Gari bakaru

13 Gari bakaru ta sãawa nge kurə wi
u ku ra tii nɛnɛ sɛ̃ɛ, u ǹ gãanu ganu yɛ̃.
14 U ra n sɔ̃wa win dii kənnəwə
wuun mi n gunum bo.
15 Min diya u ra n təmbu sokumə be
ba begiru doonə,
16 u n mə̀, wi u ǹ laakari mə, u
gɛrama mini.
17 Gãa nərura ye ba gbɛna, ya
nərubu do. Dim mɛ ba dimə asiri səə,
mɛna mu ra n do.
18 Adama yɛ̃ro kun yɛ̃ ma gəriba
wãa mi. Be u soka kpuro ba ra dewa
gəribun wãa yerə.

Mən ni nu ka tənun daa yã

10

1 Saloməən mənnu. Bii bwisigiiwa
u ra de win tundon nukura n do.
Adama bii gari bəkə u ra win mɛron
nukuru sankuwa.

2 Dukia ye ba wa ka kõsan swaa, ya
ku ra arufaani gaa ko, adama ye ba wa
dee dee, yera ya ra wãaru wɛ̃.
3 Yinni Gusunə kun gemgii derimə
gəəru səə, adama u ra tən kõso birewa
ye u binɛ sãa.
4 Wi u yikuru mə, wiya sãara ra
deemɛ, adama wi u hania mə, wiya u
ra dukia wa.
5 Wi u dĩanu mɛnnamə gɛ̃ɛbun saa,
u laakari məwa, adama wi u dò saa ye,
u koo sekuru wa.
6 Gemgii u ra tii domaru kasuewa,
adama tən kõson nəə ga ra n kõsa
bɛkiwa.
7 Ba ku ra gemgii duari, adama tən
kõso, ba ra nùn duariwa sere ka win
yĩsirə.
8 Wi u bwisi mə, wiya u ra sõəsiru
wure, adama wi u kun gari gerubu yɛ̃,
u ra kam kowa.
9 Wi u sĩimə gem səə, u ku ra n
nande, adama wìn sanu sanusu kun
dɛɛre, u koo sõəsira.
10 Wi u win beruse gəni, u nùn
nuki sankuməwa, adama wi u kun
gari gerubu yɛ̃, u ra kam kowa.
11 Bwisigiin gari yi sãawa wãarun
nuuru, adama tən kõson gari, kõsa yi
ra n bɛki.
12 Tusiru ta ra sannə seeyewa,
adama kĩru ta ra toranu kpuro
wukiriwa.
13 Laakarigiin geren diya ba ra bwisi
wa, adama bokura ta ra n gari bəkə
mara.
14 Bwisigii u ra bwisi berewa nge
arumani, adama gari bəkən gere ya ra
de u biru wurawa.
15 Gobigiin arumani ya ra nùn
kõsuwa nge gbãraru, adama sãaron
sãaru ta ra nùn kam kowa.
16 Gemgiin səmburu ta ra dewa u n
wãa, adama tən kõso u ra win dukia
dendiwa u ka kõsa ko.
17 Wi u ra kirəba yaaye u koo
wuswaa da win wãaru səə, adama wi u
ra ye duari u ko n kõəraməwa u n dəə.
18 Wi u tusiru berua gõruə u sãawa
murafiti. Mɛya wi u maa seeda
weesugia dimə u sãawa gari bəkə.
19 Gari bɛkɛgii kun toranu kpeemə,
adama wi u ra win yara nɛnɛ u sãawa
bwisigii.
20 Gemgiin gari yi sãawa nge
sii geesun tii, adama tən kõson
bwisikunu nu ǹ arufaani gaa mə.
21 Gemgiin gari yi ra ka tən dabinu
arufaani naawɛ, adama gari bakasu su
ra gbiwa sɛkum laakari sarirun sõ.
22 Yinni Gusunən domara ta ra tənu
ko dukiagii. Tənun tiin himba kun
gãanu sosimə wi səə.
23 Gari bəkən mi, kõsan kobu bu
sãawa nge dweebu. Nge mɛya laakari
ya maa sãa bwisigiin mi.
24 Yèn bɛrum kõsan kowobu ba mə,
yera ya ra bu deemɛ. Ye maa gemgiba
kĩ, yera n da koore.
25 Wahala yà n seewa nge woo
guna, ya ra tən kõso surewa, adama
gemgii u ra n yõwa dim dim sere ka
baadommaə.
26 Tam məmməm mu ra donnu
sirewa, kpa wiisu su nəni səkiri. Nge
mɛya yikuro u ra win yinnin məru
seeye.
27 Be ba ra Yinni Gusunə nasie,
bera ba ra tɛ, adama durumgibu ba ra
gbiwa sɛkum.
28 Gemgiin yĩiyəbu bu ra nùn nuku
dobu wɛ̃wa, adama tən kõsogibu kun
arufaani gaa mə.
29 Yinni Gusunə u ra gemgibu
kõsuwa, bà n sĩimə win swɛɛ səə,
adama u ra tən kõsobu kam koosiewa.
30 Gãanu ganu sari ni nu koo gemgii
sura, adama tən kõso u ǹ kpɛ̃ u sina
tem mɛ səə.
31 Gari bwisigiiya yi ra yari gemgiin
nəən di, adama ba koo wee kowon
yara burawa.
32 Gemgii, durom gariya u ra gere,
adama kõsa tən kõson nəə ga ra gere.

11

1 Yinni Gusunə u ku ra kã ba n kianu
yĩirumə ka kilo ye ya ǹ sãa dee dee,
adama u kĩwa ba n yĩirumə ka ye ya sãa
dee dee.
2 Tii suabu bu ra ka gɛndu nɛwa. Be
ba tii kawe bera ba bwisi mə.
3 Gemgiin gem kobu bu ra nùn
kparewa win wãaru səə, adama wi u ǹ
naanɛ mə, u ra gbiwa win weesun sõ.
4 Dukia kun kpɛ̃ yu tənu wəra
Gusunən siribun sanam, adama gem
mu ra tənu wəre gəən di.

5 Gemgiin dɛɛraru ta ra dewa win swɛɛ yi n wã, adama tən kõso u ra kõərewa win nuku kõsurun sõ.
6 Gemgiin dɛɛraru ta ra nùn kari gbarewa, adama tən kõson tiin binɛ ya ra nùn yina mwɛwa.
7 Tən kõso u ra gbiwa ka win yĩiyəbu sannu. Yĩiyə bi u raa doke win dukia səə, kpa bu kam ko.
8 Gemgii u ra yariwa nuku sankiranun di, kpa tən kõso u kəsire ko ni səə.
9 Wi u Gusunən wãaru sikimə, u win winsim kpeerasiaməwa ka win gari, adama gemgibu ba ra yariwa min di ben yɛ̃run sõ.
10 Sanam mɛ gemgiba kuuramə, wuugibu ba ra n nuku dobu məwa. Tən kõsobu bà n maa biru wura, ba ra n yɛ̃rimə wa.
11 Gemgiba ba ra de wuu gu kuura, adama tən kõsobu ba ra gu gowa ka ben gari.
12 Wi u win winsim gɛma u sãawa gari bəkə, adama wi u laakari mə, u ra mariwa.
13 Wi u ra tənun kõsa saari, u ku ra təmbun asiri bere, adama naanɛgii u ra ye berewa win tii səə.
14 Tən be ba ǹ kparo mə ba ra kam kowa, adama be ba bwisi kɛ̃ə dabiru mə beya ba ra n wãa bəri yɛndu səə.
15 Wi u nəə mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo win winsim dibu kəsia, u koo wahala wa, adama wi u yina u nəə mwɛɛru ko, u ko n wãawa bəri yɛndu səə.
16 Kurə geowa u ra siarabu wa, adama be ba təmbu dam dəremə, dukia tənawa ba ra wa.
17 Tən geo, gea ye u mə̀, wi səəra ya ra wure. Mɛya maa tən kõso, kõsa ye u mə̀, wi səəra ya ra wure.
18 Tən kõson səmburun are kun arufaani mə, adama wi u gem swĩi, are geeya u ra n mə.
19 Wi u wura u gem swĩi, u ko n wãawa, adama wi u kõsa naa gire u koo gbiwa.
20 Yinni Gusunə u tən kõsobu tusa, adama bèn sanu sanusu dɛɛre, bera u ra ka nənu geu mɛɛri.
21 Ba koo tən kõsobu sɛɛyasiawa kam kam, adama gemgibu ba koo faaba wa sere ka ben bibun bweserə.
22 Kurə burə gari bəkə u sãawa nge kurusə ge ba wuran taabu dokeye wɛ̃rə.
23 Gea gemgii u ra n kasu u ko, adama ye tən kõso u kĩ kpuro, Gusunən məruwa ya ra seeye.
24 Wi u ra wɛ̃ ka nuku tia, wiya u ra ko arumanigii. Wi u ku ra mɛnam kã, u ra tii sãaru kpɛ̃ɛwa.
25 Nuku tiagii u koo dukia wa n kpã. Wi u win winsim nim kã, ba koo maa yɛ̃ro nim kɛ̃.
26 Wi u ra win dĩanu bere are bɛkɛn sõ, wiya ba ra bõrusi, adama wi u dəramə, wiya ba ra domaru kue.
27 Wi u gea mə̀, u koo Gusunən domaru wa, adama wi u bwisikumə u kõsa ko, kõsa ya koo yɛ̃ro deema.
28 Wi u win naanɛ doke dukia səə, u koo wərumawa, adama gemgiba koo kparawa nge dãa.
29 Wi u ka win yɛnu wahala naawa, u koo kam naa gira. Gari bəkə u ko n sãawa bwisigiin yoo.
30 Gem kobu bu sãawa wãarun nuuru. Bwisigii, bwisiya u ra ka tii təmbu gawe.
31 Gemgii u ra win are wawa tara mi. Kaa sere gere tən kõso?

12

1 Wi u kĩ u yɛ̃ru wa, u ra wure bu nùn sɛɛyasia. Wi u yinamə bu nùn wəkisi, u sãawa gari bəkə.
2 Wi u ra gea ko, wiya u ra Gusunən durom wa, adama bwisiku kõsunugiiwa u ra taarɛ wa.
3 Nuku kõsura kun kpɛ̃ tu tənu tãsisia, adama gemgiin nuuru ta ko n sirerewa.
4 Kurə geo u ra dewa win durə u n bɛɛrɛ mə, adama kurə wi u ra win durə sekuru doke, u sãawa nge bararu te ta durə win kukunu temmə.
5 Gemgibu ba ra n kasuwa bu ko dee dee, adama tən kõsobu ba ra n kasuwa bu gbɛni.
6 Tən kõson gari yi sãawa nge yina ye ya ra go, adama gemgibun gari yi ra təmbu gbarewa yinan di.

7 Tɔn kɔ̃so ù n gu, gãanu ku ra tiare win yɛnuɔ, adama gemgiin yɛnu ga ra n yɔ̃wa dim dim.
8 Bwisigiiwa ba ra tɔmɛ, adama wìn gari kɔmia wiya ba ra yaakoru ko.
9 N buram bo a n sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, kpa a n sɔm kowo turo mɔ, ye kaa n ka tii sue, kpa a kun dĩanu mɔ yɛnuɔ.
10 Ye gemgii u mɔ, u ra ye nɔɔriwa, sere ka mam win yaa sabenɔ, adama tɔn kɔ̃so, nuku kɔ̃sura u ra n yiba.
11 Wi u win gberu wuka u ko n dĩanu yibawa, adama wi u kam gire u sãawa gari bɔkɔ.
12 Tɔn kɔ̃sowa u ra n tɔn kɔ̃sobun gãanun binɛ mɔ, adama gemgibun tɛmanabu, arufaaniwa bu ra ma.
13 Tɔn kɔ̃so u ra yina mwaarewa win gari weesugii sɔɔ, adama gemgii u ra yariwa wahalan di.
14 Tɔnun gere ya koo nùn gãa geenu marua nge mɛ win sɔmburu ta ra nùn are wɛ̃.
15 Gari bɔkɔ u ra n tamaa ye u mɔ̀ kpuro ya sãawa dee dee, adama bwisigiiwa u ra ka bwisi kɛ̃ru sɔmburu ko.
16 Gari bɔkɔ u ra yande win mɔru sɔ̃siwa, adama bwisigii u ra tii ye marisiwa.
17 Wi u gem kparamɔ, gea u ra kã, adama wee kowo u ra n sãawa weesun yoo.
18 Wi u ra gari gere u kun bwisika, u ra ka yi tɔmbu sɔkuwa nge takobi, adama bwisigiin gari yi ra tɔnu bɛkiewa.
19 Gari geen dam mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ, adama weesu su ra doonɛwa nɔni kpaki teeru.
20 Be ba ra kɔ̃sa bwisiku, weesa su ra n yiba ben gɔ̃ruɔ, adama be ba ra tɔmbu bwisi kɛ̃ bu ka gea ko, ba ra n nuku dobu mɔwa.
21 Kɔ̃sa ku ra gemgii deemɛ, adama tɔn kɔ̃so u ra n nɔni sɔ̃rewa.
22 Yinni Gusunɔ u ku ra weesugibu kã. Gemgiba u ra n kĩ.
23 Bwisigii u ku ra win yɛ̃ru tɛrie, adama gari bɔkɔ u ra win gari bakaru sɔ̃siwa.
24 Hania ya ra dewa tɔnu u ko gabun yinni, kpa yikuru tu de tɔnu u ko goon yoo.
25 Wururabu bu ra tɔnu woorewa, adama à n tɔnu gari sɔ̃ɔwa ka kĩru yi ra nùn dam kɛ̃wa.
26 Gemgii u ra win beruse surewa swaa gea sɔɔ, adama tɔn kɔ̃son kookoosu su ra dewa u kɔ̃ɔra.
27 Taaso wi u yikuru mɔ, u ku ra yaa wa u sɛ̃wɛ, adama haniawa ya ra tɔnu gãa geenu wɛ̃.
28 Mi gem wãa, miya wãara wãa. À n mu swĩi, a ǹ ka gɔɔ yinnamɔ.

13

1 Bii bwisigii u ra win tundon sɔ̃ɔsiru swĩiwa, adama bii wi u tii sue, u ku ra gerusibu kã.
2 Gemgibu ba ra ben garin are wa, adama tɔn kɔ̃sobu, dam dɔrenaan wãara ba ra n wãa.
3 Wi u win nɔɔ kpĩa u win hunde kɔ̃suwa, adama wi u ra gari gere yabi u tii kari bɔriemɔwa.
4 Yikuro u ra n gãanun binɛ mɔwa ni u ǹ kpɛ̃ u wa, adama wi u ra sɔmburu ko u ra wawa ye u kĩ.
5 Gemgii u ku ra weesu kã, adama tɔn kɔ̃so u ra tii sekuru dokewa.
6 Wi u win tii nɛni dee dee, win daa gea ya koo nùn kɔ̃su, adama wi u kɔ̃sa mɔ̀, kɔ̃sa ya koo nùn sura.
7 Gobigiin kookoosa gabu ba ra n mɔ̀, adama ba ǹ gãanu mɔ. Kpa gabu ba n sãa nge sãarobu, adama beya ba arumani mɔ.
8 Gobiya gobigii u ra ka win wãaru yakie, adama goo ku ra sãaro wɔri.
9 Gemgii u ra n ballimɔwa nge yam bururam, adama tɔn kɔ̃so u sãawa nge fitila ge ga gɔɔ dɔɔ.
10 Tii suabu bu ra ka sannɔ nɛwa, adama wi u ra ka bwisi kɛ̃ru sɔmburu ko, bwisigiiwa.
11 Dukia ye tɔnu wa ka keetan swaa ya ra doonɛwa fuuku, adama ye tɔnu waamɔ fiiko fiiko ka swaa gea, ya ra sosiwa.
12 Ye tɔnu yĩiyɔ yà kun koore, ya ra nùn kowa barɔ, adama yĩiyɔ bi bu yibiara bu ra kowa nuku doo bakabu.

13 Wi u bwisi kɛ̃ru yina u koo yen are wa. Wi u maa tu wura u koo yen are wa.
14 Bwisigiin sɔ̃ɔsiru ta sãawa wãarun nuuru. Ta ra tənu yarewa gɔɔn yinan di.
15 Bwisigiin bwisi yi ra dewa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃, adama tən kɔ̃son sanu sanusu su ra nùn kam kowa.
16 Wi u laakari mə u ra bwisikuwa u sere gãanu ko, adama gari bəkɔ ga ra gen gari bakaru tɛriewa.
17 Səmə kɔ̃so, wahalawa u ra ka nɛ, adama səmə geo u ra təmbu nukuru yɛmiasiewa.
18 Wi u sɔ̃ɔsiru yina u koo kowa sãaro kpa u sekuru wa, adama wi u tu wura wiya u koo bɛɛrɛ wa.
19 Ye tənu u kĩ, yà n koora, ya ra nùn nuku dobu wɛ̃wa, adama tən kɔ̃sobu ba ku ra kã bu ben kɔ̃sa deri.
20 Wi u ra bwisigii bere, u koo bwisi wa. Wi u ra n maa wãa ka gari bakasu, u koo kɔ̃sa wa.
21 Kɔ̃sa ya ra durumgibu naa swĩiwa, adama duroma mu ra ko gemgibun are.
22 Tən geon dukia ya ra kowa win bibun bweserugia, adama tən kɔ̃sogia ya ra kowa gemgibugia.
23 Sãarobu ba ra dĩa geenu wa ben gberun di, adama gabugia ra gberewa yèn sɔ̃ ba ǹ gem swĩi.
24 Wi u ku ra win bii sɛɛyasie u ǹ nùn kĩwa, adama wi u nùn kĩ u ra nùn sɛɛyasiewa.
25 Gemgii u ra n deburu məwa, adama tən kɔ̃so u ra n gɔ̃ɔru barəwa.

14

1 Tən kurə bwisigii u ra yɛnu tãsisiewa, adama tən kurə gari bəkɔ u ra yɛnu gowa.
2 Wi u sĩimə gem səɔ, u Yinni Gusunɔ nasiewa, adama wìn sanu sanusu su ǹ dɛɛre, u nùn gɛmawa.
3 Gari bəkɔn tii sua gari yi ra dewa bu nùn bokuru so, adama bwisigiin yara ya ra nùn kari gbarewa.
4 Biranu nu ra yɔ̃rewa diinu mi naa wuku sari. Naa gea ya ra ka arumani baka nɛ.
5 Seeda dio wi u naanɛ mɔ, u ku ra weesu ko. Seeda weesugian dio ku ra gem gere.
6 Tən yaa kasikio ù n bwisi kasu u ku ra wa, adama wi u laakari mə, n ku ra n sɛ̃ u ka yɛ̃ru wa.
7 A gari bəkɔ duka suurio, domi a ǹ gari bwisigii nɔɔmə win nɔɔn di.
8 Bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sãawa, adama gari bəkɔ u ra kɔ̃ɔrewa win gari bakarun sɔ̃.
9 Gari bəkɔ u ku ra bwisiku u win toraru səmɛ, adama gemgibun suunu səɔ, duroma mu ra n wãa.
10 Baawurewa u ra n win nuku sankiranu ka win nuku dobun kpãaru yɛ̃. Goo sari wi u koo kpĩ u ka nùn ye bənu ko ka gem.
11 Tən kɔ̃sobun yɛnu ga koo gbiwa, adama gemgibun yɛnu ga koo kuurawa baa gà n sãa nge kuru tənа.
12 Tənu ra n tamaa win sanu sanusu su wãwa, adama gɔɔwa sin kɔkɔrɔ.
13 Yɛ̃ɛsu koo kpĩ su tənun nuku sankiranu bere. Mɛya maa nuku dobu koo kpĩ bu gəsira nuku sankiranu.
14 Tən kɔ̃so u koo win kookoosun are wa. Nge mɛya tən geo u koo maa wigisun are wa.
15 Be ba ra gari wure fuuku, ba ra naanɛ kowa kpuro ye ba bu sɔ̃ɔwa, adama bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sãawa.
16 Bwisigii u ra durum bɛrum kowa, kpa u ye deri, adama gari bəkɔ u ra kpuro kowa bɛrum sari.
17 Wi u ra məru se fuuku, gari baka kookoosa u mɔ̀. Wi u bwisi kɔ̃si yiba, u tii tusiru guremɔwa.
18 Be ba ku ra bwisiku bu sere gari wura, gari bakara ya ra bu marue. Be ba maa laakari mə, yɛ̃ra ta ra ko ben bɛɛrɛ.
19 Tən kɔ̃sobu ba koo tən geobu yiirawa bu bara ko.
20 Goo ku ra sãaro kã, baa ka win berusebu, ba ra n nùn tusawa, adama gobigii u ra n bərəba yibawa.
21 Wi u win beruse gɛma, durumwa u kua, adama wi u sãarobun wənwəndu mə, u koo domaru wa.

22 Be ba ra kõsa bwisiku, ba kõɔrewa, adama be ba ra gea bwisiku, durom ka gema ba ra sõɔsi.
23 Sɔmburu kpurowa ta ra n are mɔ, adama gari saarinu, sãara nu ra ka nɛ.
24 Dukia ya sãawa bwisigiin are, adama gari bɔkɔ, gari baka kookoosa su ra n nùn wãasi.
25 Seeda dio gemgii u ra tɔmbun hunde wɔrewa, adama wee kowo, weesa u ra n sãamɔ.
26 Wi u Yinni Gusunɔ nasie, tãsi yee damgira u mɔ mi. Gusunɔwa u ra maa yɛ̃ron bibu kõsu.
27 Yinni Gusunɔn nasiaru ta sãawa wãarun nuuru. Teya ta ra tɔnu yare gɔɔn yinan di.
28 Tɔn dabira ta sãa sina bokon bɛɛrɛ, adama win tɔmbu bà n yarina, win banda nim surewa.
29 Wi u ku ra mɔru ko fuuku, bwisi bɛkɛya u mɔ, adama wìn mɔru ya ra se fuuku, gari bakara u ra sõɔsi.
30 Bwɛ̃ra yà n kpĩ, ya sãawa wasin alafia, adama nisinu nu sãawa nge bara te ta ra kukunu tem.
31 Wi u sãaro dam dɔremɔ, u win taka kowo torarimɔwa, adama wi u nùn wɔnwɔndu kua, u taka kowo wi bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔwa.
32 Tɔn kõso, nuku kõsura ta ra nùn fuke, adama gemgii u ra n tororu sõwa baa gɔɔn wuswaaɔ.
33 Bwisigiin gõruɔ laakariwa ya ra n wãa, adama ba ǹ kpɛ̃ bu ye wa gari bɔkɔn mi.
34 Gem mu ra temgibu bɛɛrɛ dokewa, adama durum ya ra bu sekuru dokewa.
35 Sina asakpɔ bwisigiiwa sunɔ u ra ka nɔnu geu mɛɛri, kpa u ka wi u nùn sekuru dokemɔ mɔru ko.

15

1 Wisi bi bu du, bu ra mɔru sure-siewa, adama gari gerubu ka dam biya bu ra mɔru seesie.
2 Bwisigiin gari yi ra de tɔnu u yɛ̃ru kasu, adama gari bɔkɔn nɔɔ, wiira gariya ga ra n saarimɔ.
3 Yinni Gusunɔn nɔni wãawa yam kpuro. Yi tɔn kõsobu ka gemgibu mɛɛra.
4 Gari yi yi nukuru yɛmiasiamɔ yiya yi ra ka wãaru nɛ, adama gari kam yi ra tɔnun gõru sankuwa.
5 Wi u ra win baaban sõɔsiru atafiiru ko, gari bɔkɔwa, adama wi u ra gerusibu wure, win bwisi koo sõɔsira.
6 Gemgiin yɛnuɔra arumani baka wãa, adama ye tɔn kõsoba mɛnnamɔ, wahalawa ya ra ka nɛ.
7 Bwisigibun nɔɔwa ga ra n yɛ̃ru kparamɔ, adama bwisi sarirugibun gõru ga ǹ sãa mɛ.
8 Yinni Gusunɔ u ku ra tɔn kõsobun yãkuru waabu kã, adama gemgibun kanaru ta ra nùn wɛ̃re.
9 Yinni Gusunɔ u tɔn kõsobun swaa tusa, adama be ba gea mɔ̀, beya u kĩ.
10 Wi u swaa gea deri, ba koo yɛ̃ro sɛɛyasiawa gem gem. Wi u maa sɛɛyasiabu yina, u koo gbiwa.
11 Yinni Gusunɔ u yɛ̃ ye ya kooramɔ gɔribun wãa yerɔ. Kaa sere gere tɔnun gõruɔ?
12 Wi u tii sue, u ku ra kã bu nùn gerusi. U ku ra maa kã bwisigibu bu nùn bwisi kɛ̃.
13 Nuku doba bu ra wuswaa dɛɛrasie, adama nuku sankiraru ta ra wuswaa burisinɛwa.
14 Wi u bwisi mɔ, u ra yɛ̃ru kasuwa, adama gari bɔkɔ u ra n buriwa win gari bakaru sɔɔ.
15 Wɔnwɔndo u ra n wãawa wahala sɔɔ baadomma, adama doo nɔɔrugii, u ra n tõɔ bakaru mɔ̀wa saa baayere.
16 N buram bo a n sãa sãaro, kpa a n Yinni Gusunɔ nasie, n kere a n dukia mɔ kpa a n wurure.
17 N sanɔ bo a di ka kpee wurusu yɛnu mi kĩra wãa, n kere a di ka yaa gumgia yɛnu gèn mi tusira wãa.
18 Wi u mɔru mɔ, u ra sannɔsu seeyewa, adama wi u suuru mɔ u ra su kpeesiewa.
19 Yikuron swaa ya ra n sãki yibawa. Wi u gem swĩigia kpa ya n dɛɛre.
20 Bii bwisigiiwa u ra de win tundon nukura n do, adama bii gari bɔkɔ u ra win mɛro gɛmwa.
21 Gari baka kookoosu su ra gari bɔkɔ dorewa, adama wi u bwisi mɔ, daa gea u ra ko.

22 Wi u ku ra bwisi bikie win himban sɔ̃, ya ku ra koore, adama wi u bwisi kɛ̃ɔbu mɔ, win himba ya ra koorewa.
23 Wi u gari wisibu tuba saa ye n weenɛ, u ra n nuku dobu mɔwa.
24 Wi u bwisi mɔ, u ra wãarun swaa swĩiwa, kpa u swaa deri ye ya dɔɔ gɔɔwɔ.
25 Yinni Gusunɔ u ra tii suon diru surewa, adama u ku ra de bu gɔminin tem kɔɔrɔ mure.
26 Yinni Gusunɔ u bwisi kɔ̃si tusa, adama gari yi yi kĩru sɔ̃ɔsimɔ, yiya yi ra nùn dore.
27 Wi u ra gobi kasu ka swaa kɔ̃sa, u win yɛnu wahala dokemɔwa, adama wi u nɔm biran kɛ̃nu tusa, u ko n wãawa.
28 Gemgii u ra bwisikuwa u sere wisi, adama gari kɔ̃siya tɔn kɔ̃so u ra n saarimɔ.
29 Yinni Gusunɔ u ku ra tɔn kɔ̃son kanaru laakari ko, adama u ra gemgiin kanaru nɔ.
30 À n tɔnu mɛɛra ka kĩru, u ko n nuku dobu mɔ. À n maa tɔnu labaari dora sɔ̃ɔwa, ya ra nùn dam kɛ̃.
31 Wi u gerusibu wura bi bu koo nùn faaba ko, u ko n wãawa bwisigibun wuurɔ.
32 Wi u sɔ̃ɔsiru yina, u tii mɛɛra mɔ̀wa, adama wi u wura ba nùn gerusi, u koo bwisi wa.
33 À n kĩ a bwisi ko, a de a gina Gusunɔ nasia. À n kĩ a bɛɛrɛ wa, a de a gina tii kawa.

A Yinni Gusunɔ yaayo

baadomma wunɛn wãaru sɔɔ

16

1 Tɔmbu ba ra gãa dabinu nia ko, adama Yinni Gusunɔwa u yen kɔkɔrɔ yɛ̃.
2 Tɔnun sanu sanusu su ra n dɛndewa win tiin nɔni sɔɔ, adama Gusunɔwa u ra nùn wɛ̃ɛri.
3 A Yinni Gusunɔ wunɛn sɔma kpuro nɔmu sɔndio, kpa ye a nia sãa kpuro yu nun koora.
4 Yinni Gusunɔ u kpuro kua win himba yu ka yibiara, sere mam ka tɔn kɔ̃sobɔ, be u koo kam koosia.
5 Yinni Gusunɔ u ku ra tii suo kã. U koo nùn sɛɛyasiawa kam kam.
6 À n mɔ̀ dee dee, ma a sãa naanɛgii, Yinni Gusunɔ u koo nun wunɛn toranu suuru kua. À n nùn nasie, kpa u nun kɔ̃sa kpuro gbara.
7 Tɔnun daa yà n Yinni Gusunɔ wɛ̃re, u ra de bu dora wi ka win yibɛrɛba mam.
8 N sanɔ a n dukia fiiko mɔ kpa ya n dɛɛre, ka sere ye kaa n ka dukia baka mɔ ka keeta.
9 Tɔnu u ra nia ko ye u kĩ, adama Gusunɔwa u ra win sanu sanusu kpare.

Mɔn ni nu ka sinambu yã

10 Sina boko u ra gari kowa ka Gusunɔn yiiko. Yen sɔ̃na win siribu bu ra n sãa dee dee.
11 Kilo ka yĩirutii ni nu sãa dee dee yera Yinni Gusunɔ u kĩ. Wiya u ra sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo ye dendisina.
12 Sina boko kun wuramɔ bu kɔ̃sa ko, domi gema mu koo de win bandu ta n tãsa.
13 Gema sina boko u ra kã. U ra kãwa bu nùn gem sɔ̃.
14 Sina bokon mɔru yà n seewa, u koo kpĩ u goo gɔɔ bɔrie, adama bwisigii u koo nùn kɔkiri u marisia.
15 Sina boko ù n nuku dobu mɔ, win tɔmbun hunde ya koo dakaa da. U n maa goo durom kua, ya sãawa nge gura ye ya na gbeburun saa.

Wãasinaa ka tii nɛnubu

16 Tɔnu ù n bwisi ka laakari mɔ, n wã n kere ù n wura ka sii geesu mɔ.
17 Gemgii u ra kɔ̃sa duka suuriwa. Wi u win sanu sanusu laakari sãa, u ra win wãaru nɔni dokewa.
18 Faari ya ra tɔmbu surewa. Tii suabu bu ra ka kam kobu nɛwa.
19 N buram bo a tii kawa kpa a n sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, ye kaa n ka baa mɔ tii suobun arumani sɔɔ.
20 Wi u ra bwisiku u sere gãanu ko, u ra kuurewa. Mɛya wi u maa Yinni Gusunɔ naanɛ sãa, u ra n nuku dobu mɔ.
21 Wi u ra siri ka laakari, u bwisi mɔwa. Gari yi ba gerua ka kĩru, yiya yi ra tɔmbu kamiɛ.

22 Wi u bwisi dendimə yi koo nùn
wãaru wɛ̃, kpa bu gari bəkə sɛɛyasia
gen gari bakarun sɔ̃.
23 Be ba bwisi mə ba ra gari kowa
ka laakari, kpa ben gari yi, yi təmbu
kamia.
24 Gari dori yi sãawa nge tim gəm
mɛ mu dim do, mu ra maa wasi dam
sosie.
25 Tənu u ra n tamaa win sanu
sanusu su wãwa, adama gəəwa sin
kəkərə.
26 Gɔ̃ərа ta ra de tənu u win səmburu
səə hania sosi, domi u kĩ win gɔ̃əru tu
kpe.
27 Tənu kam, kɔ̃sa u ra n bwisikumə,
kpa ya n yarimə win nəən di nge dɔ̃ə.
28 Tən kɔ̃so u ra sikirinəsu seeyewa.
Tən wĩə u ra maa bərəba karanɛwa.
29 Daa bəəbəyagii u ra tənu nəni
wɔ̃kewa, kpa u nùn sure swaa kɔ̃sa səə.
30 Wi u nəni yinwa ma u nəə tɛndu
bɛri u ka kɔ̃sa ko, u ye kua kə.
31 Seri kpiki yi sãawa bɛɛrɛ baka,
domi wi u gem swĩi, wiya u ra yi wa.
32 Wi u kpĩa u win məru kamia, u
sãawa tabu durə ka gem. Wi u kpĩa u
tii nɛnua, u kere tabu durə wi u wuu
bəkə kamia.
33 Sərobu ba ra yanim so bu ka wa
ye n koo tənu deema, adama Yinni
Gusunə turowa u yɛ̃ ye n koo koora
sia.

17

1 N sanə bo a dĩa dəki tia wa a di bəri
yɛndu səə, ye kaa ka tɔ̃ə baka dim di mi
sannəsu wãa.
2 Səm kowo laakarigii u ra kowa win
yinnin bii be ba gea yinan wirugii, kpa
u tubi di ka be sannu.
3 Dɔ̃əwa ba ra ka wura ka sii geesu
səwe, adama Yinni Gusunəwa u ra
tənun gɔ̃ru wɛ̃ɛri.
4 Tən kɔ̃sowa u ra tən kɔ̃son gari
swaa daki, kpa wee kowo u maa
weesugii swaa daki.
5 Wi u sãarobu yɛ̃ɛmə, Gusunəwa u
yɛ̃ɛmə wi u bu taka kua. Wi u win
beruse yɛ̃ɛmə yèn sɔ̃ kɔ̃sa nùn deema,
ba koo yɛ̃ro sɛɛyasiawa.
6 Debuminu nu sãawa durə təkən
bɛɛrɛ. Baababa ba maa sãawa ben
bibun bɛɛrɛ.
7 Gari asansigii kun ka gari bəkə
weenɛ. Kaa sere gere weesu ka sina
boko?
8 Gabu ba ra n tamaa ben kɛ̃ra ta koo
ka bu gãa geenu naawa. Mi ba gesi dua
kpuro tu ben bukata wunana.
9 Wi u ra berusen toranu duari, u
kĩ ba n kĩanɛwa. Wi u ra maa nu
yaaye win gari gerubu səə, u bərənu
karanaməwa.
10 Gerusibu bu ra səmburu ko wi
u bwisi mən mi, n kere bu gari bəkə
bokuru so nən wunəbu (100).
11 Tən kɔ̃so u ra n kasuwa u tənu
seesi, adama ba koo nùn tən kɔ̃so
kpare u nùn sɛɛyasia.
12 N buram bo a ka puruka yəəni
yinna te ba buu wərari, ye kaa ka gari
bəkə yinna gèn wiirara seewa.
13 Wi u ra gea kɔ̃sa dibu kəsie, kɔ̃sa
kun kpeemə yɛ̃ron yɛnuə.
14 Wi u sikirinəsu torua, n sãawa
nge u nim guna gĩa. Yen sɔ̃, a su derio
sannə gu sere tore.
15 Wi u tən kɔ̃so gem wɛ̃ɛmə, ka wi
u gemgii taarɛ wɛ̃ɛmə, be kpurowa
Yinni Gusunə u tusa.
16 Mba gobin arufaani gari bəkən
nəma səə. U koo ka yi bwisi dwe?
Aawo, u ǹ yen bwisi mə.
17 Bərə kĩnasibu ba ra kĩru sɔ̃əsinɛwa
saa kpuro səə. Wahalan saa səəra mɛro
bisi u ra somi.
18 Gari bəkəwa ga ra wure gu goon
dibu səbe.
19 Wi u ra sannəsu kã, u ra durum
kãwa. Wi u ra gãanu nia ko ni nu nùn
kere, u koo kam kowa.
20 Wi u ra tənu nəni wɔ̃ke, u ǹ nuku
dobu wasi. Wi u ra gari kɔ̃si gere, kɔ̃sa
ya ra nùn deemɛ.
21 Wi u gari bəkə mara, nuku
sankirana u ra n mə. Mɛya bii wi u kun
asansi mən tundo u ǹ kpɛ̃ u n nuku
dobu mə.
22 Nuku dobu bu sãawa tìm gem
wasin sɔ̃, adama nuku sankiraru ta ra
wasi dam dwiiyasiewa.
23 Tən kɔ̃sowa u ra nəm biran kɛ̃nu
mwɛ u ka tənu gem bira.
24 Laakarigii, bwisiya u ra n naa
gire, adama gari bəkə, ga ra n
bwisikuməwa ye ga ǹ wasi.

25 Bii gari bəkə u ra win tundo ka
win mɛro nuku sankiranu kpɛ̃ɛwa.
26 N ǹ weenɛ bu gemgii gãanu bure
u kəsia yèn sɔ̃ u gem gerua. N ǹ maa
weenɛ bu sunə so yèn sɔ̃ u siri dee dee.
27 Wi u yɛ̃ru mə, u ku ra gari gere
too. Wi u laakari mə, u suuru məwa.
28 Wi u win nəə kpĩa, u bwisi məwa.
Baa gari bəkən tii, gà n maari, kaa n
tamaa ga bwisi məwa.

18

1 Wi u win tii gəwa, win tiin
arufaaniwa u kasu. U ra məru sewa
bà n kĩ bu nùn bwisi kɛ̃.
2 Gari bəkə u ku ra bwisi kã, ma n
kun mə u win gari bakaru sɔ̃əsi.
3 Nuku kɔ̃suru ta ra ka gɛndu nɛwa,
kpa bɛɛrɛ sariru tu ka sekuru na.
4 Tənun gari yi sɛ̃wa nge daa tèn nim
mu duku, adama bwisi yi sãawa nge
nim mɛ mu yarimə saa bwian di.
5 N ǹ weenɛ a yɔ̃ra toron biruə, kpa
a gemgii nùn win gem bira.
6 Gari bəkən gari yi ra ka sikirinəsu
nɛwa, kpa win nəə gu ka soonaa na.
7 Gari bəkən gariya yi ra nùn yina
mwɛ, kpa yu nùn kam ko.
8 Dəmɛn gari yi sãawa nge dĩa
duronu ni təmba kata mà ba mwɛɛmə.
9 Wi u ra səmburu atafiiru ko, ka wi
u tu sankumə, be kpuro tia.
10 Yinni Gusunə u sãawa nge gbãra
damgiru. Gemgii ù n duka da mi, u ko
n wãawa bəri yɛndu səə.
11 Gobigii u ra win dukia garisiwa
nge gbãra te ta dam mə, domi u tamaa
yiya yi nùn kɔ̃su.
12 Tii suabu bu ra ka tənu kam kobu
naawɛwa, adama tii kawabu bu ra
dewa bu tənu bɛɛrɛ wɛ̃.
13 Wi u ku ra gari swaa daki u sere
wisi, ya win gari bakaru sɔ̃əsimə wa.
Mɛya u maa tii sekuru dokemə wa.
14 Tənu ù n kĩ u n wãa, ya ra nùn
dam kɛ̃ win bararu səə, adama wi u
kun yĩiyəbu mə, wara koo kpĩ u nùn
dam kɛ̃.
15 Bwisigii u ra kãwa u yɛ̃ru sosi.
Laakarigii u ra maa kãwa u sɔ̃əsiru wa.
16 Kɛ̃nu nu ra tənu swɛɛ kuewa, kpa
nu de yɛ̃ro u damgibun nənu geu wa.
17 Siribu səə wi u gbia u gari gerua,
yi ra n gina sãawa dee dee, sere win
yibɛrɛ ù n maa wigii gerua.
18 Tɛtɛ duma ya ra sɔ̃əsi wi u gem mə,
kpa sannəsu su kpe, kpa yu damgibu
yakiana.
19 À n wunɛn bərə torari, ya sɛ̃ a ka
nùn susi n kere a gbãra damgiru sura.
I n maa sanna, i ka dora, yen sɛ̃sə ga
kpã ga kere dii te ba ka kəkərə damgia
kɛnuan dubu.
20 Tənun geren areya u ko n ka wãa.
21 Gari yi koo kpĩ yi tənu go. Yi koo
maa kpĩ yi nùn wãaru wɛ̃. Wi u ra gari
saari u koo yin are wa.
22 Wi u kurə wa u gãa geenu wawa.
Gusunən duroma.
23 Sãaro u ra gari gerewa ka
wənwəndu, adama gobigii u ra
gerewa ka dam.
24 Bərə dabinu nu koo kpĩ nu ka tənu
nəni swãaru naawa, adama bərə goo u
mɛro bisi kere.

19

1 N buram bo a n sãa sãaro kpa a n
sĩimə dee dee, ye kaa n ka sãa gari bəkə
kpa a n weesu mɔ̀.
2 Hania yɛ̃ru sariru səə, ya ǹ
arufaani mə. Sɛndaru ta ra ka tora
dabinu nɛwa.
3 Sanam mɛ tənu u wãa wahala səə
win gari bakarun sɔ̃, Gusunəwa u ra
ka məru ko.
4 Gobigiin bərəba ba ra n dabiru
sosiməwa, adama sãaro, bərə turo wi
u mə, u ra n mam kĩ u nùn deriwa.
5 Ba koo seeda weesugian dio
sɛɛyasiawa kam kam. U ǹ kisiramə.
6 Baawure u ra n kasuwa u damgii
fufu ko. Baawure u ra n maa kĩwa u n
sãa wi u ra kɛ̃nu wɛ̃n bərə.
7 Sãaron mɛro bisibu ba ra nùn
yinɛwa. Kaa sere gere win bərəba?
Baa ù n kasu u ka goo gari ko, u ku ra
wa.
8 Wi u ra bwisiku u sere gãanu ko,
win hunden alafiawa u kasu. Wi u
maa bwisi kasu, doo nəəra yi koo ka
nùn naawa.
9 Ba koo seeda weesugian diobu
sɛɛyasiawa kam kam, kpa ben weesu
su bu kam ko.

10 N ǹ weenɛ gari bəkə u n wãa doo nəəru səə. Kaa sere gere yoo u n sinambu kpare?
11 Tənu wi u bwisi mə, u ra win məru nɛnɛwa. U ra tora ni ba nùn kua duariwa win bɛɛrɛn sɔ̃.
12 Sunən məru yà n seewa, ya ra n nanum məwa nge gbee sunən kukiribu, kpa win durom mu n arufaani mə nge kakoru yakasu wəllə.
13 Bii gari bəkə u ra ka win tundo nəni swãaru naawɛwa. Tən kurə nəə gəmunugiin sannəsu ku ra kpe nge nim mɛ mu dãakumə.
14 Kaa kpĩ a yɛnu ka dukia tubi di, adama Gusunəwa u ra tənu kurə laakarigii wɛ̃.
15 Yikuru ta ra tənu dom kpɛ̃ɛwa. Wi u ku ra maa gãanu ko, u ǹ gɔ̃əru biamə.
16 Wi u Gusunən wooda nɛni, u win wãaru kɔ̃suwa. Wi u kun win sanu sanusu laakari sãa u koo gbiwa.
17 Wi u sãaro kɛ̃ru wɛ̃ɛmə, Yinni Gusunəwa u bəkuramə. U koo maa yɛ̃ro nùn win nuku tian are wɛ̃.
18 A wunɛn bii sɛɛyasio sanam mɛ a yɛ̃ ya koo nùn somi, adama a ku nùn so a go.
19 Wi u ka məru gãanu sanka, u koo yen kəsire wɛ̃wa. Wi u kun nùn kəsire ye bikie, u nùn dam kɛ̃məwa u ka wure u ko.
20 A bwisi swaa dakio, a de bu nun yi keu ko, kpa a ko bwisigii wunɛn wãarun tɔ̃ə ni nu tie səə.
21 Tənu u ra gãa dabinu nia ko, adama Gusunən himba tənawa ya ra koore.
22 Mɛ ba ra n kĩ tənu u n sãa, yera u n sãa naanɛgii. N buram bo a n sãa sãaro, ye kaa n ka sãa weesugii.
23 Wi u Yinni Gusunə nasie, u ko n wãaru mə, kpa win wãa te, ta n deburu mə. U ǹ maa nəni swãaru garu wasi.
24 Gabu ba yikuru mə sere bà n dĩa gbɛ̃ɛru nəma kpɛ̃ɛ, ba ku ra maa kpĩ bu ye wuna bu ka da nəəwə.
25 A tən yaa kasikio soowo kpa gari bəkə u bwisi ko.
26 A bwisigii gerusio, kpa u gia ye a kĩ a nùn sɔ̃əsi.
27 Nɛn bii, à n sɔ̃əsiru biru kisi, wunɛn yɛ̃ru ta koo kpe.
28 Seeda weesugian dio u ra gem yaakoru kowa. Kɔ̃san kĩra ta ra n tən kɔ̃so nɛni.
29 Tii suo u ra n wãawa sɛɛyasiabun kari səə. Gari bəkə u ku ra maa soberu bie.

20

1 Tam nərubu bu ra tənu ko yaakorugii ka wurenugii. Wi u dera mu nùn go, u ǹ bwisi məwa.
2 Sunən məru ya sãawa nge gbee sunən kukiribu. Baawure wi u nùn nəə kuurimə, u win tii dokeməwa kari səə.
3 Wi u ku ra sannən batu kã, wiya ba koo bɛɛrɛ wɛ̃, adama gari bəkə ga ra məru sewa fuuku.
4 Wi u ku ra wuku bəmbəmminun sɔ̃, gɛ̃ɛbun sanam u ǹ gãanu wasi.
5 Tənun gɔ̃run bwisikunu nu sãawa nge nim bweru te ta duku, adama wi u bwisi mə wiya ra n nim mɛn takam yɛ̃.
6 Tən dabira ta ra n ten bərəkinirun gari mà, adama wara u naanɛ mə ka gem.
7 Gemgii u ra n sĩiməwa daa gea səə. Win biba ko n maa sãawa doo nəərugibu.
8 Sanam mɛ sina boko u sina u ka siri, yande u ra tubuwa mi kɔ̃sa wãa.
9 Wara koo kpĩ u nɛɛ, win gɔ̃ru ga dɛɛre, u ǹ durum mə.
10 Yinni Gusunə ku ra kã ba n kiaru yĩirumə ka kilo ka sakaku ye ya ǹ sãa dee dee.
11 Baa bii, u ra sɔ̃əsiwa win kookoosu səə ù n sãa daa geagii.
12 Swaa si su gari nəəmə, ka nəni yi yi yam waamə, Yinni Gusunəwa u ye kpuro kua.
13 A ku dom kĩa kpa yãaru tu ku raa nun wəri. A de a se bururu, kpa a dĩanu wa a di a debu.
14 Wi u kiaru dwemə u ra tu yaa kasikiwa, adama ù n tu dwa u kpa, u ra n tii siaraməwa.
15 Wura kun sɛ̃, wesekii geenu maa yiba, adama be ba ra gari bwisigii gere, ba ǹ dabi.
16 Goo ù n səə goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunɛn mi, a wi u yɛ̃ro gbiiya min yaberu təruba məə.

17 Dĩa ni tənu wa ka swaa kõsa, nu ra
n gina dibu dowa, adama amɛn biru,
nu ra n sãawa nge yanim nɔɔwɔ.
18 Tənu ù n bwisi kɛ̃ɔ geo wa, ye u
nia sãa ya ra koorewa. A ku tabu da
bìn sɔɔru a ǹ kue.
19 Kərumətɔ kowo u ra asiri
kparewa. A be ba ra gari saari too
duka suurio.
20 Wi u win mɛro ǹ kun mɛ win
tundo bõrusi, u koo gbiwa nge fitila.
21 Dukia ye tənu u wa fuuku, amɛn
biru ya ku ra n domaru mɔ.
22 A ku nɛɛ, kaa kõsa kɔsia ye ba nun
kua. A gesi wunɛn naanɛ dokeo Yinni
Gusunɔ sɔɔ, u koo nun faaba ko.
23 Yinni Gusunɔ u ku ra kã ba n
kiaru yĩirumɔ ka kilo ye ya ǹ dee dee
sãa.
24 Yinni Gusunɔwa u ra tənun
wãaru kpare. N n mɛn na, tənu kun
kpɛ̃ u gia mi win sanu sanusu ka nùn
dɔɔ.
25 Kari baka, à n Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru
kua a nɛɛ, kaa nùn yeni kɛ̃. N deema a
ǹ bwisika.
26 Sunɔ bwisigii u ra tən kõsobu
sikiewa mi ba sebi, kpa u bu sɛɛyasia
u kun ben wənwəndu kue.
27 Tənun gõru ga sãawa ge Yinni
Gusunɔ u nùn wɛ̃ gu ka win sɔɔwɔ yam
bururasia.
28 Sina boko wi u naanɛ mɔ, ma u
win təmbu kĩ, u ku ra nande. U n maa
bu sirimɔ gem sɔɔ, win banda koo tɛ.
29 Dama mu sãa aluwaasiban bɛɛrɛ.
Seri kpiki yiya yi maa sãa bukurobun
bɛɛrɛ.
30 Bà n nuku kõsurugii so ba mɛɛra
kua, win nuku kõsuru ta koo kpe, kpa
u bwisi ko.

21

1 Sina bokon gõru ga sãawa nge daa
tora Yinni Gusunən nɔma sɔɔ. U ra gu
gɔsiewa mi u kĩ.
2 Tənu u ra n tamaa win swɛɛ kpuro
yi dɛɛrewa, adama Yinni Gusunɔwa u
ra gõru wɛ̃ɛri.
3 Wi u sĩimɔ dee dee, win daa ya
yãkuru kere Yinni Gusunən mi.
4 Tii suabu ka tən biaru yera ya ra
tən kõsobun durum sõɔsi.
5 Wi u kookari mɔ̀ u ka win
sɔmburun kpunaa ko, u koo ten
arufaani wa, adama wi u ra gãanu ko
ka sɛndaru, gõɔra koo nùn deema.
6 Dukia ye ba waamɔ ka weesu, ya ra
doonɛwa nge wiisu. Gɔɔ sɔɔra ya ra ka
bu de.
7 Tən kõsobun bɔbunu nu ra bu kam
koosiewa, domi ba ǹ kĩ bu sĩ dee dee.
8 Tən kõsobu ba ku ra swaa mwɛ
ye ya dɛnde, adama be ba dɛɛre, ben
swaa ya ra n dee dee sãa.
9 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii
piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru
sɔɔ ka kurɔ wi u sannɔsu kĩ.
10 Tən kõso u ra n kĩwa u kõsa ko ka
win gõru kpuro. Baa win bərɔ u ku ra
deri.
11 Bà n tən yaa kasikio sɛɛyasiamɔ,
laakari sarirugii u ra bwisi kowa. Bà
n bwisigii keu mɔ̀, u ra yɛ̃ru sosiwa.
12 Gusunɔ u sãawa gemgii, u ra n
mɛɛrawa ye ya kooramɔ tən kõson
yɛnuɔ, kpa u nùn kpɛ̃ɛ nəni swãaru sɔɔ.
13 Wi u yina u sãaron wuri nɔ, ba
ǹ maa win tiigii nɔɔmɔ ù n somiru
kanamɔ.
14 Nɔm biran kɛ̃ru ta ra məru sure-
siewa.
15 Gem kobu bu ra gemgii nuku
dobu wɛ̃wa, adama kõsa ya ra kõsan
kowo kam koosie.
16 Wi u gɛra laakarin swaan di,
gəriba u koo da u deema.
17 Wi u dunian akande kpuro kĩ, u
ku ra n gãanu mɔ. Mɛya wi u ra tam ka
dĩa duronu kã, u ku ra gobi yi.
18 Tən kõsobu ba koo nəni swãaru
wa te gemgiba kun wasi.
19 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii
piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru
sɔɔ ka kurɔ sannɔsugii.
20 Bwisigiin yɛnuɔra dukia ra n wãa
ka gãa ni nu wã, adama gari bɔkɔ u ra
win dukia sankuwa.
21 Wi u kasu u ko dee dee kpa u n sãa
tən geo, win wãara koo dakaa da, kpa
bu nùn gem kookoosu sõɔsi ka bɛɛrɛ.
22 Bwisigii u ra kpĩ u du tabu
durɔbun wuuɔ, kpa u ben dam bua mɛ
ba naanɛ sãa.
23 Wi u ra win yara nɛnɛ u tii nəni
swãaru gbarammɛwa.
24 Wi u tii sue u ra gãa dabinu yaa
kasikiwa, kpa tii suabu bu sõɔsira win
kookoosu sɔɔ.

25 Yikuron binɛ ya ra nùn gowa yèn
sɔ̃ u ku ra sɔmburu ko.
26 Baadomma gabu ba ra n wãawa
binɛ sɔɔ, adama gemgii u ra kpuro
wɛ̃wa sere u tii duari.
27 Tɔn kɔ̃son yãkuru ta ku ra Gusunɔ
wɛ̃re. Kaa sere gere te u ka bwisiku
kɔ̃sunu mɔ̀?
28 Ba ku ra weesugiin seeda dibu
wure, adama wi u seeda dimɔ ye u nua
ka gem, ba koo de u gari gere n ka tɛ.
29 Tɔn kɔ̃so u ra n sãawa nge wi u
naanɛ mɔ, adama gemgii u ra n yɛ̃ ma
u gea mɔ̀.
30 Tɔnun bwisi ka win laakari ka
win bwisikunu, yen gaa kun kpɛ̃ yu
Gusunɔn himba sĩiya.
31 Tɔnu u koo kpĩ u win dumi tabu
yãa geenu sebusia tabun sɔ̃, adama
Yinni Gusunɔwa u ra tɔnu nasara wɛ̃.

22

1 Yĩsi geera dukia baka bɛɛrɛ kere.
Bɛɛrɛ ya maa sii geesu ka wura kere.
2 Arumanigii ka sãaro, Yinni
Gusunɔwa be yiru kpuro kua.
3 Wi u laakari mɔ wiya ra gbi u
kɔ̃sa wa kpa u kuke, adama laakari
sarirugii u ra de u ye wɔriwa kpa u
yen wahala wa.
4 Tii kawabu ka Yinni Gusunɔn
nasiarun are sãawa dukia ka bɛɛrɛ ka
wãaru.
5 Sãki ka yɛ̃ri ra n wãawa tɔn kɔ̃son
swaa sɔɔ. Wi u win hunden faaba kĩ,
wiya ra n ka yi tondinɛ.
6 A bii swaa gea sɔ̃sio. Ʊ n kpɛ̃a, u ǹ
ye derimɔ.
7 Gobigiiwa u ra n sãaro nɔma sik-
erenɛ. Wi u maa bɔkuramɔ u sãawa wi
u nùn bɔkuramɔn yoo.
8 Wi u kɔ̃sa duura, kɔ̃sa u ra gɛ̃, kpa
win dam dɔrebu bu kpe.
9 Nuku tiagii u koo domaru wa,
domi u ra win dĩanu ka sãarobu bɔnu
ko.
10 A tɔn yaa kasikio giro wunɛn min
di, kpa sannɔsu ka sikirinɔsu ka wɔma
yu kpe.
11 Wi u ra kã win gɔ̃ru ga n dɛɛre, kpa
u n da gari gere ka kĩru, sina boko u
koo ko win bɔrɔ.
12 Yinni Gusunɔ u ra yɛ̃rugiin gere
nɔni doke, adama u ra weesugiin gere
sɔ̃ɔsiwa weesu.
13 Yikuro u ra n mɔ̀, u ǹ yariɔ tɔɔwɔ,
domi gbee sunɔ ga wãa mi, ga koo nùn
go swaaɔ.
14 Kurɔ tanɔn gari yi sãawa nge
suura baka. Wi Yinni Gusunɔ u ka
mɔru mɔ̀, wiya u koo wɔri mi.
15 Bibu ba ra gari baka kookoosu
kã, adama sɛɛyasiaba bu koo de bu su
deri.
16 Wi u sãaro dam dɔremɔ win gobi
yi ka kpɛ̃a, ka wi u gobigii gãanu kɛ̃mɔ,
be kpurowa ba tii sãaru kpɛ̃ɛmɔ.

Kirɔ bwese bweseka

17 A swaa tem kpĩiyɔ kpa a
bwisigibun gari nɔ. A ka gari yi na nun
sɔ̃ɔmɔ sɔmburu koowo.
18 A yi dokeo wunɛn gɔ̃ruɔ kpa a n
sɔɔru sãa a ka yi gere. Saa ye sɔɔ, kaa n
nuku dobu mɔ.
19 Na kĩwa a Yinni Gusunɔ naanɛ ko.
Yen sɔ̃na kon nun gari yi sɔ̃ gisɔn di
mam.
20 Na raa nun gari dabinu yorua yì
sɔɔ bwisi ka yɛ̃ra wãa.
21 Yiya yi koo nun sɔ̃ɔsi geeru sɔ̃ɔsi
te kaa naanɛ ko. Bà n nun gãanu bikia,
kpa a kpĩ a bu wisi dee dee.
22 A ku sãaron gãanu wɔra win dam
sarirun sɔ̃. A ku maa wɔnwɔndo dam
dɔre siri yerɔ.
23 Domi Yinni Gusunɔ u koo ka bu
yina, kpa u be ba ben yãnu gura go.
24 A ku ka mɔrugii bɔrɔnu ko. A ku
maa ka sannɔ kĩro swĩina.
25 Kaa ra win daa saari kpa a yina
wɔri.
26 A ku goon dibu mwa a sɔbe. A
kun da n wãa be ba tɔmbu nɔɔ mwɛɛru
kuammɛn wuuru sɔɔ.
27 Domi à kun mɔ ye kaa kɔsia, baa
wunɛn kpin yeru ba koo tɔruba mwa.
28 A ku wunɛn gberun kɔɔrɔ susisia
a ka googia mɛnnɛ. A ye nɛnuɔ nge mɛ
wunɛn sikadoba ba nun deria.
29 Wi u win sɔmburun asansi yɛ̃, u
koo kpĩ u ko sinambun sɔm kowo, kpa
u kun maa sãa wi u wãa bɔkuɔ.

23

1 I n sɔ̃ i dimɔ ka bukuro, a n tii sɛ ka
ye a waamɔ wunɛn wuswaaɔ.

2 À n sãa dim kĩro, a de a tii nɛnɛ.
3 A ku win dĩa geenu binɛ ko. Sərəkudo dĩa ni, nu sãawa yina.
4 A ku tii nəwia ko a ka wa a ko dukiagii. A ku mam yen bwisikunu ko.
5 Gobi yi ra doonɛwa saa ye kaa nɛɛ, kaa yi mɛɛri. N da n sãawa nge yi kasa mə yi ka yõəwa nge gunə bakeru.
6 A ku gəburon dĩanu di. A ku maa win dĩa geenu binɛ ko.
7 Domi u sãawa nge bwisiku ni nu wãa win gõruə. U koo nɛɛ, a dio, a nəruo. Adama n ǹ mɛ win gõruə.
8 Kaa dĩa ni sia ni a di mi, kpa gari dori yi a raa nùn sõəwa yi ko kam.
9 A ku ka gari bəkə gari ko, domi u ǹ ko n wunɛn gari gara.
10 A ku wunɛn gberun kəərə sara, kpa a ka sãaro ka gobekugia mɛnna.
11 Domi wi u koo bu məru kəsia u dam mə, u koo maa bu sanna.
12 A sõəsiru wuro ka wunɛn gõru kpuro te ba nun sõəsimə. A sõəsi te ta yɛ̃ru mə swaa dakio.
13 A ku wunɛn bii deri a kun nùn sɛɛyasie. À n ka nùn sɛna so, u ǹ gbimə.
14 Adama à n ka nùn sɛna sɛɛyasia, kaa win wãaru wəra gəribun wãa yerun di.

Bwisi yi tundo u win bii kɛ̃mə

15 Nɛn bii, wunɛn gõru gà n bwisi kasu, nɛn tii ko na n nuku dobu mə.
16 Ko na n nuku dobu mə à n da gem gere.
17 A ku tən kõsobun wãaru binɛ ko, adama a n da Gusunə mɛm nəəwɛ.
18 Saa ye səəra kaa n nuku dobu mə sia. Wunɛn yĩiyəbu bu ǹ maa kam mə̀.
19 Nɛn bii, a man swaa dakio kpa a ko bwisigii. A de a n sĩimə swaa gea səə.
20 A ku du tam nərobu ka yaka diobun wuuru səə,
21 domi ba ra tii sãaru kpɛ̃ewa. Wi u maa yikuru mə, u koo kĩasu sebe.
22 A wunɛn tundon gere swaa dakio, domi wiya u nun mara. A ku wunɛn mɛro gɛm sanam mɛ u təkə kua.
23 A gem ka bwisi ka sõəsiru ka yɛ̃ru kasuo, kpa a ku de yen gaa yu nun doonari.
24 Gemgiin tundo u ra n nuku dobu məwa. Wi u bwisigii mara, u ra n bəri yɛndu məwa.
25 A wunɛn tundo ka wunɛn mɛro nukuru dorasio.
26 Nɛn bii, a man wunɛn gõru wɛ̃ɛyə, a de a nɛn daa saari.
27 A de a n yɛ̃ ma kurə tanə u kari məwa nge suura baka. Tənusin kurə u maa sãawa nge dəkə kõsa.
28 U ra n təmbu yəəru bwɛ̃ɛyɛ nge gbɛnə kpa u tən dabinu ko naanɛ sarirugibu.

Tam nəron daa

29 Wara koo hmm ko. Wara koo sən səndu ko. Wara ra n sankinamə kpa u n wurure. Wara ra n mɛɛra waamə kam. Weren nəniya yi ra n sõri.
30 Ma n kun mə be ba tam sinɛ ba mu nərumə ba tam bwese bweseka mɛnnamə.
31 A ku tam buram mɛɛri sanam mɛ mu ballimə nəra səə. Mɛya mu ǹ mwɛɛbu sɛ̃,
32 adama amɛn biru mu ra sibu dəmwa nge waa dɛ̃egia.
33 Wunɛn nəni ko n kankam waamə, kpa a n bwisiku kõsunu bwisikumə wunɛn gõruə.
34 Kaa siruku nge wi u kpĩ nim wõkun suunu səə. Kaa maa tirera nge wi u goo nimkuun beku səritia nɛni.
35 Kaa gere a nɛɛ, ba nun so adama n ǹ nun due. Ba nun dãa kpasira, wunɛn gam kun maa nun dumə. Domma kaa dom se, a ka maa mu kasu a nə.

Bwisigii ka tən kõso

24

1 A ku tən kõsobun wãaru binɛ ko. A ku kĩa a n ka bu wãa.
2 Domi ba ra kãwa ba n təmbu dam dəremə, kpa ba n gerumə kõsa ye ba koo ko.
3 Lasabuwa ba ra ka yɛnu bani. Bwisiya ba ra ka ge tãsisie.
4 Yɛ̃ra ba ra ka gen dia gãa geenu ka arumani yibie.
5 Wi u bwisi ka yɛ̃ru mə, wiya u dam mə.
6 N weenɛ a lasabu ko a sere tabu da. Tən dabinun bwisi kɛ̃ɛ geeru ta koo de a nasara wa.

7 Gari bəkɔ kun kpɛ̃ u bwisin asansi gia. Yen sɔ̃na u ǹ kpɛ̃ u gari gere mi ba sirimɔ.
8 Wi u ra n kɔ̃sa bwisikumɔ u koo yĩsiru yari kɔ̃san kobu sɔɔ.
9 Gari bəkɔn bwisikunu ra n durum wuuwawa. Wi u ra maa tɔnu yaakoru ko, ba ra n nùn tusawa.
10 À n tɛmanabu kpana wahala sɔɔ, a wunɛn dam sariru sɔ̃ɔsiwa mi.
11 A kookari koowo a be ba ǹ gãanu kue wɔra be ba ka dɔɔ bu go.
12 Kaa kpĩ a weesu ko a nɛɛ, a ǹ yɛ̃ ye n koora, adama Gusunɔ u yɛ̃ ye n koora, domi u ra tɔnun gɔ̃ru wɛ̃ɛri. U mɛɛra kpuro ye a mɔ̀. U koo baawure nùn win kookoosun are wɛ̃.
13 Nɛn bii, a tim dio, domi tim mu wã, mu koo maa nun dore.
14 Nge mɛya bwisi yi ko n wã wunɛn wãaru sɔɔ. À n yi dendimɔ, kaa kpĩ a n nuku dobu mɔ. Kaa n maa yĩiyəbu mɔ wunɛn sian sɔ̃.
15 A ku gemgiin yɛnu yina bɛria. A ku win wãa yeru wɔri a mwa.
16 Gemgii u ra wɔrumɛ kpa Gusunɔ u nùn seeya, adama tɔn kɔ̃so, nɔni swãaru ta ra nùn kamiɛwa.
17 A ku de wunɛn gɔ̃ru gu dora wunɛn yibɛrɛ ù n wɔruma, ǹ kun mɛ ù n sokura.
18 Domi Gusunɔ ù n wa mɛ, sərɔkudo u koo win mɔru wuna win min di.
19 A ku tii nɔwia ko kɔ̃san kowobun sɔ̃. A ku maa ye ba mɔn binɛ ko.
20 Domi kɔ̃san kowobu ba ǹ gãanu wasi sia. Ben wãara koo kpewa tumaru nge fitila ge ga gum kpa.
21 Nɛn bii, a de a Yinni Gusunɔ ka sina boko nasia. A kun wãa be ba bu seesimɔn wuurɔ.
22 Domi ba koo kam kowa subaru sɔɔ. Goo kun maa yɛ̃ sɛɛyasia bi Gusunɔ ka sina boko ba koo bu ko.

Bwisigibun bwisi kɛ̃ru

23 Wee ye bwisigiba maa gerua. Ba nɛɛ, siribun saa sɔɔ, a ku goon nɔnu mɛɛri.
24 Wi u tɔn kɔ̃so gem wɛ̃, tɔmbu ba koo nùn bɔ̃rusi,
25 adama wi u nùn sɛɛyasia u ko n wãa doo nɔɔru sɔɔ, kpa tɔmbu bu nùn domaru kua.
26 Wi u ra nun gem sɔ̃, kĩi geera u nun sɔ̃ɔsi mi.
27 A de a n gberu mɔ kpa a n yɛ̃ mɛ kaa kpĩ a tii diisia a sere yɛnu swĩi.
28 A ku wunɛn beruse seeda weesugia diiya. A ku nùn nɔni wɔ̃ke ka wunɛn gari.
29 A ku maa nɛɛ, kaa nùn kua nge mɛ u nun kua. Kaa nùn kɔsia nge mɛ win daa ya nɛ.

Yikuron daa

30 Sɔ̃ɔ teeru na sara yikuro gari bəkɔ goon resɛm gbaarɔ.
31 Ma na deema sãki ka yaka kɔ̃susa su kpiimɔ baama, ma ten kara ye u kua ka kpenu ya wɔruka.
32 Ma na ye mɛɛra ka laakari, yera na bwisi dɔba mi.
33 Na wa à n kpuna ma a dom mɔndu kua a dweeya fiiko a kun sɔmburu kue,
34 sãaru ta koo nun deemawa nge gbɛnɔ, kpa yãaru tu nun wɔri nge swaa diobu.

25

1 Saloməən mənnu ganu wee, ni Esekiasi, Yudaban sina bokon tɔmbu ba mɛnna.

Mənnu bwese bweseka

2 Sa ra Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ u ra gãanu ko ni sa ǹ kpɛ̃ su tubu. Sa ra sinambu bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ ba ra gãanu wɛ̃ɛri.
3 Nge mɛ sa ǹ yɛ̃ mi wɔllun gunum mu yɔ̃ ka mi tem dukum mu yɔ̃ra, nge mɛya sa ǹ maa sinambun gɔ̃rusu yɛ̃.
4 Bà n sisun disinu sɔwa, seko u koo kpĩ u ka su gãa buranu ko.
5 Nge mɛya bà n tɔn kɔ̃sobu wuna sina bokon bɔkun di, win bandu ta koo dam ko gem sɔɔ.
6 A ku tii sua sina bokon wuswaaɔ. A ku tii bukuron ayeru wɛ̃,
7 domi n buram bo bu nɛɛ, a sinɔ mini, ka sere bu nɛɛ, a seewo min di, wi u nun keren wuswaaɔ.
8 À n kɔ̃sa gaa wa, a ku sɛnda a ka ye da siri yerɔ, domi bà n deema ya ǹ sãa gem, kaa sekuru wa.
9 I n sanna ka goo, i nɔɔsinɔ ka wi, adama a ku goon asiri gere,

10 domi ù n ye nua, u koo nun
sekuru doke kpa wunɛn yĩsiru tu
sankira.
11 Gari yi ba gerua saa ye n weenɛ,
yi sãawa nge gãa ni ba buraru kua ka
wura ǹ kun mɛ ka sii geesu.
12 Bwisigiin kirə ya sãawa nge
wuran taabu ǹ kun mɛ wuran saba,
wi u ye swaa dakin mi.
13 Nge mɛ yam susurun sanam,
nim mu ra tənu dam kẽ, nge mɛya
səmə naanɛgii u ra win yinni nukuru
yɛmiasie.
14 Wi u tii sue, kẽɛ ni u ǹ wẽn sɔ̃, u
sãawa nge woo ka guru wiru te ta ku
ra ka gura nɛ.
15 Suuru ka tɛmanaba ba ra ka siri
kowobu kamiɛ. Gari doriya yi koo ben
gəma dwiiyasia.
16 À n tim wa a ku mu di mu nun
kera, kpa a ku ra debu a mu sia.
17 Nge mɛya a kun da wunɛn bərə
bere kiri kiri kpa u ku raa nun tusi.
18 Wi u win beruse gari weesugii
manimə, u yẽro kõsa kuammɛwa, nge
mɛ bokuru ǹ kun mɛ takobi ǹ kun mɛ
sẽu ga ra tənu mɛɛra ko.
19 À n naanɛ sarirugii naanɛ kua
nəni swãarun sanam, ya sãawa kari
nge wi u kona barə u ka yaa temmə,
ǹ kun mɛ nge wi u ka nəə barə tem
tãsimə.
20 À n nuku sankiro womu
kuammɛ, ya sãawa nge a win yaberu
potamə puran sanam ǹ kun mɛ a gɛm
dokemə win boo səə.
21 Gãəru tà n wunɛn yibɛrɛ mɔ̀, a nùn
dĩanu kẽɛyə u di. Nim nəru gà n nùn
mɔ̀, a nùn nim kẽɛyə u nə,
22 domi n sãarewa a nùn dãə səbimə.
Yinni Gusunə u koo maa nun yen
kəsiaru wẽ.
23 Nge mɛ sãə yẽsan nəm geun woo
ga ra ka gura nɛ, nge mɛya maa wĩinaa
ya ra tənun məru seeye.
24 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii
piibu səə, ye kaa n ka wãa dii bakaru
səə ka kurə nəə gəmunugii.
25 Labaari gea ye ya na tontonden
di, ya ra tənu dorewa nge nim mɛ tənu
u nəra sanam mɛ nim nəru ga nùn mɔ̀.
26 Gemgii wi u dera tən kõso u nùn
daa tie, u sãawa nge dəkə yèn nim ba
kəruka.
27 Nge mɛ n ǹ wã tənu u tim gəm di
too, nge mɛya n ǹ maa wã tənu u yĩsiru
kasu.
28 Wi u ku ra kpĩ u tii nɛnɛ, u sãawa
nge wuu ge ga ǹ gbãraru mə.

Gari bakasun daa

26

1 Bɛɛrɛ ye ba gari bəkə wẽɛmə, ya
sãawa nge gbeburu wuburun saa səə,
ǹ kun mɛ gura ye ya nɛmə gẽɛbun saa
səə.
2 Nge mɛ gunə ga ra n yəəwa ga kun
sinɛ gam, nge mɛya bà n tənu bərusi wi
u kun gãanu kue, ya ku ra nùn di.
3 Sɛna ya wãawa kɛtɛkun sɔ̃. Yaruka
ya maa wãawa duman sɔ̃. Ma bokura
wãa gari bəkən sɔ̃.
4 A ku gari bəkə gari wisi ka gari
baka gari, kpa a ku ra ko nge wi.
5 A gari bəkə wisio nge mɛ win gari
bakara nɛ, kpa u gia ma u ǹ bwisi mə.
6 Wi u gari bəkə ka gari gəra, u sãawa
nge wi u tii naasu bura, domi u koo
wahala wa.
7 Nge mɛ yɛmən naasu su ǹ arufaani
mə, nge mɛya gari bəkən məndu ta ǹ
arufaani mə.
8 Wi u gari bəkə siaramə u sãawa nge
wi u kperu bəkumə kpurantɛɛru səə u
sere kara.
9 Gari bəkə wi u məndu mə u sãawa
nge tam nəro wi u sãka nɛni u fĩamə.
10 Yinni wi u gari bəkə səmburu sua,
u sãawa nge tɛn towo wi u təmbu
tweemə.
11 Nge mɛ ye bəə ga sia, ga ra maa
wure gu ye di, nge mɛya gari bəkə u ra
wure u win gari baka kookoosu ko.
12 À n goo wa wi u tii doke bwisigii,
a n yẽ ma gari bəkə u nùn sanə kere.

Yikuron daa

13 Ye yikuro u koo ka yari təəwə, u ra
nɛɛwa, gbee sunə ga wãa swaaə.
14 Nge mɛ gambo ya ra n sikerenamə
yen səretii səə, nge mɛya yikuro u ra n
kpĩ u n tɛɛrimə win kpin yeru wəllə.
15 Baa ù n dĩanu wa ya ra n mam ka
nùn sẽwa u ka nu da nəəwə.

16 U ra n maa tamaa u bwisigibu nɔɔba yiru bwisi kerewa be ba ra gari wisi dee dee.

Mənnu ganu

17 À n gari wɔri yi yi ǹ nun wa, n sãawa nge wi u bɔ̃ɔn swaa gaba sanam mɛ ga duka doonɔ.

18-19 Wi u win winsim nɔni wɔ̃kumɔ u mɔ̀, na ka nun dweebu mɔ̀wa, yɛ̃ro u sãawa nge wiiro wi u dɔ̃ɔ ka sɛ̃ɛnu ka dɔ̃ɔ kpenu kɔ̃ɔmɔ ni nu koo tɔmbu go.

20 Dãa yà kun wãa dɔ̃ɔ sɔɔ, dɔ̃ɔ u ra gbiwa. Nge mɛya kɔrumɔtɔ kowo ù kun wãa sannɔ sari.

21 Nge mɛ dɔ̃ɔ gɛ̃su su ra de dɔ̃ɔ yɛ̃ɛ yi n wãa, kpa dãa yu de dɔ̃ɔ u n wãa, nge mɛya nɔɔ gɔmunugii u ra sannɔ dɔ̃ɔ susi.

22 Kɔrumɔtɔ kowon gari yi sãawa nge dĩa duro ni tɔmba kata mɔ̀.

23 Gari dori yi yi tɔnun gɔ̃ru kɔ̃su berua, yi sãawa nge sii geesun bisu si ba mani sɔndu sɔɔ.

24 Wi u tɔnu tusa u ra tii gɔsiewa win gari gerubun di u n tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ.

25 Baa ù n gari gerumɔ ka kĩru, a ku yi wura, domi win gɔ̃ruɔ kɔ̃sa ya yiba mam mam.

26 Baa ù n bwisi mɔ̀ u ka win tusiru bere, ka mɛ, win nuku kɔ̃suru ta koo sɔɔsira tɔmbun suunu sɔɔ.

27 Wi u suura gbemɔ, wiya u koo ye wɔri. Wi u maa kperu bimiamɔ, wiya ta koo sɛ̃re.

28 À n tɔnu weesu kua, a nùn tusawa mi. Murafitiru ta ra ka kam kobu nɛwa.

27

1 A ku tororu so sian sɔ̃, domi a ǹ yɛ̃ ye tɔ̃ɔ te, ta koo nun maruа.

2 A ku tii siara, adama a de goo u nun siara.

3 Kpenu ka yanim bunu, adama gari bɔkɔn mɔru ya bunum kere mɛ.

4 Mɔru ya dam mɔ, adama wara u koo yɔ̃ra u nisinu ma.

5 Gerusibu bu kĩru kere te ta ǹ sɔ̃ɔsiramɔ.

6 Kpaasi wi u nun gerusi u sãawa bɔrɔkini, adama tɔnu ù n win yibɛrɛ bɔkasi u nùn nɔni wɔ̃kumɔwa.

7 Wi u deba u ra mam tim dibu yinɛwa, adama wi gɔ̃ɔra mɔ̀ u ra siarewa baa ye ya sosu.

8 Wi u wasam gariru yara tem tukumɔ, u sãawa nge gunɔ ge ga gen sokuru deri ga bɔsu.

9 Nge mɛ turare ka gum sawaram mu ra tɔnu nuku dobu wɛ̃, nge mɛya kpaasin bwisi kɛ̃ru ta ra n do.

10 A ku wunɛn bɔrɔ ka wunɛn tundon bɔrɔ biru kisi. À n wãa wahala sɔɔ, a ku somiru kaso da wunɛn dusin mi, domi wunɛn beruse u koo nun somi n kere wunɛn dusi wi u toma.

11 Nɛn bii, a de a tii nɛnɛ, kpa na n nuku dobu mɔ. Baa wi u man wĩibu seewa, kpa n kpĩ n nùn wisi.

12 Wi u laakari mɔ wiya u ra kɔ̃sa wa ye ya wee kpa u kuke. Wi u kun maa laakari mɔ u ra dewa u ye wɔri kpa u nɔni sɔ̃ɔra.

13 Goo ù n sɔɔ goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunɛn mi, a wi u yɛ̃ro gbiiya min yaberu tɔruba mɔɔ.

14 Goo ù n win winsim tɔbura ka dam buru buru yellu, win tɔbiri bi, bu ko n sãawa nge bɔ̃ri.

15 Tɔn kurɔ nɔɔ gɔmunugii u sãawa nge guru nim mɛ mu dãakumɔ mu ǹ yɔ̃ramɔ.

16 Wi u kĩ u nùn yɔ̃rasia u sãawa nge wi u kasu u woo yɔ̃rasia, ǹ kun mɛ u gum yarum nɛnɛ win nɔmaɔ.

17 Nge mɛ sisu su ra sisu nɔɔ dɛ̃re, nge mɛya tɔnu u ra tɔnusin daa sɔmɛ.

18 Wi u dãru nɔɔri, wiya u koo ten marum di. Wi u maa win yinni nɔɔri, u koo bɛɛrɛ wa.

19 Nge mɛ tɔnu ra win wuswaa wa nim sɔɔ, nge mɛya u ra win daa wa win gɔ̃ruɔ.

20 Nge mɛ gɔribun wãa yera ku ra debu, nge mɛya tɔnun binɛ ku ra kpe.

21 Dɔ̃ɔwa ba ra ka wura ka sii geesu sɔwe, adama tɔnun daawa ba ra ka nùn siri.

22 Baa à n gari bɔkɔ doke sorɔ a suna nge dĩa bima, win gari bakara kun kpeemɔ.

23 A de a n wunɛn yaa sabenun bukata yɛ̃ sãa sãa, kpa a n da nu nɔɔri,

24 domi dukia ku ra n wãa tɔnun nɔmaɔ sere ka baadommaɔ. Mɛya maa

bwese teeru ta ku ra n bandu dii sere ka baadommaɔ.
25 A taka gɛ̃ɛyɔ gberɔ kpa a yakasu gɛ̃ guunun gãarɔ yaka kpaasu su sere kpi.
26 A tii yãnu kuo ka wunɛn yãanun sansu kpa a gberu dwe ka wunɛn bonun gobi.
27 Wunɛn bonun bom mu koo turi a ka wunɛn tii ka wunɛn yɛnu diisia, kpa a maa ka wunɛn sɔm kowo tɔn kurɔbu nɔɔri.

28

1 Wi u kõsa mɔ̀ u ra duka suwa baa goo ù kun nùn gire. Adama wi u kun gãanu kue, u ra n tororu sõwa nge gbee sunɔ kpɛmbu.
2 Tɔmbu bà n seesinamɔ tem sɔɔ, ben kparoba ba dabi, adama sina boko wi u bwisi ka laakari mɔ, win tem mu ra n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
3 Sina boko wi u ra tɔmbu dam dɔre u sãawa nge guru baka ye ya ra dĩanu sanku.
4 Be ba Gusunɔn wooda yina, tɔn kõsoba ba dam kɛ̃mɔ, adama be ba ye mɛm nɔɔwamme ba tɔn kõsobu yinamɔwa.
5 Tɔn kõsobu ba ku ra gem swaa tubu, adama be ba ra Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwɛn mi, kpuro ra bu yeeriwa.
6 N buram bo a n sãa sãaro kpa a n daa gea mɔ, ye kaa n ka sãa gobigii kpa a n daa kõsa mɔ.
7 Wi u Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwamme u sãawa bii bwisigii, adama wi u tɔn bɛrɛtɛkɛba swĩi, sekura u ra ka win tundo naawɛ.
8 Wi u ra tɔmbu gobi bɔkure u nim doke too, win arumani ya koo wurawa wi u sãarobun wɔnwɔndu mɔn mi.
9 Wi u yina u Gusunɔn wooda swaa daki, Gusunɔ u ra yɛ̃ro yinɛwa sere ka win kanarɔ.
10 Wi u taarɛ sarirugii suremɔ swaa kõsa sɔɔ, wiya u koo wɔri yina ye u bɛri sɔɔ. Adama be ba gem swĩi, beya ba koo gea wa.
11 Gobigii u ra n tamaa u bwisi mɔwa, adama sãaro bwisigii u koo kpĩ u yi tubu.
12 Gemgibu bà n tem kpare, tɔmbu kpurowa ba ra bɛɛrɛ wa, adama ǹ n tɔn kõsobun na, tɔmbu kpuro ba ra duki suwa bu kuke.
13 Wi u win toraru tii marisi, u ǹ kooramɔ, adama wi u te tuuba kua, ma u te deri, Gusunɔ u koo yɛ̃ro suuru kua.
14 Doo nɔɔrugiiwa wi u Gusunɔ nasie baadomma. Wi u maa gõru bɔbia u koo wahala wa.
15 Sina boko wi u tɔmbu dam dɔremɔ, u sãawa nge gbee sunɔ ǹ kun mɛ nge yaa gɔba gaa.
16 Wirugii wi u kun bwisi mɔ, u ra tɔmbu dam dɔrewa, adama wi u win dukia wa ka swaa gea, win banda ta ra tɛ.
17 Wi u tɔnu go, win tiin sikirɔwa u duka dɔɔ. Goo u ku raa nùn yõrasia.
18 Wi u daa gea mɔ, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ, adama wi u swɛɛ kõsi yiru swĩi, u koo kõɔra yen gaa sɔɔ.
19 Wi u ra gberu wuku, u ko n dĩanu yibawa, adama wi u kam naa gire, sãara ta koo nùn deema.
20 Naanɛgii u koo domaru wa too, adama wi u kasu u gobi ko fuuku, u ǹ kõsa biamɔ.
21 N ǹ weenɛ a tɔnu gem wɛ̃ win nɔni nasiarun sõ, adama gabu ba ra ko mɛ yèn sõ ba bu dĩa dɔka kã.
22 Binɛgii u ra n kĩwa u arumani wa fuuku, kpa u kun tamaa sãara koo nùn deema.
23 Wi u tɔnu gerusimɔ, ba ra nùn siare amɛn biru n kere wi u ra tɔnu fufu ko.
24 Wi u win tundo ka win mɛro gbɛnimɔ, ma u nɛɛ, ye ya kun toraru, wi ka swaa dio ba nɛwa.
25 Wi u ra n win tiin arufaani kasu, u ra sannɔsu seeyewa, adama wi u Gusunɔ naanɛ doke u koo kuurawa.
26 Wi u win tiin bwisi naanɛ sãa, u sãawa gari bɔkɔ, adama wi u laakari mɔ, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
27 Wi u ra sãarobu nɔɔri ka nuku tia, u ǹ gãanu biamɔ, adama wi u ka bu gɔbu, u koo bõri wa.
28 Tɔn kõsobu bà n bandu di, tɔn dabira ra kuku yeru kasuwa, adama bà n bu fuka, gemgiba ba ra bandu di.

29

1 Wi u ra gerusibu yinɛ, u koo kam
kowa mam mam subaru səɔ.
2 Ma gemgiba dabi tem səɔ, təmba ra
n nuku dobu məwa, adama tən kɔ̃so ù
n tem kpare, təmbu kpurowa ba ra n
weeweenu mɔ̀.
3 Bii wi u bwisi kasu, u ra win
tundo nuku dobu wɛ̃wa. Wi u ra n
kurə tanəbu gasirimə, u win arumani
sankuməwa.
4 Sina boko wi u win tem kpare gem
səɔ, u ra mu kuurasiewa. Adama wi
u nəm biran kɛ̃nu mwaamə, u ra mu
kam koosiewa.
5 Wi u win beruse fufu mɔ̀, u nùn
yina bɛriammɛwa.
6 Tən kɔ̃sobu ba ra yina mwaarewa
ben tiin daa səɔ, adama gemgibu ba ra
n nuku dobu yibawa.
7 Gemgii u ra n yɛ̃ ye n weenɛ bu
sãarobu kua, adama tən kɔ̃so kun yen
bwisi mə.
8 Tən yaa kasikiobu ba ra de wuu
gu burisirawa, adama bwisigibu ba ra
təmbun məru suresiewa.
9 Bwisigii ù n gari bəkə siribu soka, u
yɛ̃ɛwa? U məru kuawa? Baa ǹ n mɛren
na, u ǹ bin asansi wasi.
10 Tən gowobu ba ku ra gemgii kã,
adama gemgibu ba ra n kĩwa win
wãaru tu dakaa da.
11 Gari bəkə u ra win məru tɛriewa
yande, adama bwisigii u ra tii nɛnɛwa
gina.
12 Sina boko ù n da weesu swaa
daki, win sina bwãabu ba koo kowa
tən kɔ̃sobu.
13 Sãaro ka wi u ra tənu dam dəre, ba
gãa teenu mə ni nu ǹ wunanɛ. Niya,
Yinni Gusunəwa u ben baawure yam
waasiamə.
14 Sina boko wi u ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ siri
dee dee, win banda koo dakaa da.
15 Sɛna ka sɛɛyasiabu bu ra tənu
bwisi kɛ̃, adama bii wi ba maari u tii
kpare, win mɛro u koo sekuru wa.
16 Mi tən kɔ̃soba dabia, miya durum
da kpɛ̃yɛ, adama gemgibu ba koo tən
kɔ̃so ben kam kobu wa.
17 A wunɛn bii sɛɛyasio kpa u nun
wɛ̃rasia kpa a n nuku dobu mə.
18 Təmbu bà kun Gusunən nəɔ
nəɔmə, ba ra tii yɔ̃suwa daa bɛrɛtɛkɛ
səɔ, adama doo nəərugiba be ba
Gusunən wooda mɛm nəəwammɛ.
19 N ǹ ka gari ba ra yoo sɛɛyasie,
domi baa ù n nua, u ǹ yi mɛm
nəəwammɛ.
20 Ma tənun gari kun asansi mə, a
nùn garisio gari bəkə.
21 Yoo wi ba ǹ ka bəəbəm kue saa
piiburun di, u ra n tamaa u sãawa
yinnin bii.
22 Wi u məru mə, u ra sannəsu
seeyewa. Mɛya wi u ra məru se fuuku
u ku ra toranu kpe.
23 Tii suabu bu ra tənu kawewa,
adama wi u tii kawe, u ra bɛɛrɛ wawa.
24 Wi u ka gbɛnə nəɔ tia sãa, u tii kɔ̃sa
kasuammɛwa, domi u yɛ̃ ma bɔ̃ri yi wi
sisie. Ka mɛ, u yinamə u gem gere.
25 À n tənun geren bɛrum mə, kaa
n wãawa kari baka səɔ, adama à n
Gusunə naanɛ sãa, u koo nun kɔ̃suwa.
26 Tən dabira ba ra kã ben yinni u ka
bu nənu geu mɛɛri, adama Gusunəwa
u ra baawure wɛ̃ ye n ka nùn weenɛ.
27 Gemgibu ba ku ra wee kowobu
kã. Mɛya maa tən kɔ̃sobu ba ku ra
gemgibu kã.

Agurin gari

30

1 Aguri, Yaken biin gari wee yi u
gerua Itiɛli ka Itiɛli ka Ukalin sɔ̃.
2 U nɛɛ,
geema nɛna na gari bakaru bo təmbu
səɔ.
Na ǹ tənun bwisi mə.
3 Goo kun man bwisi kɛ̃ɛre
yi yi koo de n Gusunə Dɛɛro gia.
4 Wara u wəllu daare.
Wara u saramare wəllun di.
Wara u woo nəma nɛnure.
Wara u nim kurusire win yãnu səɔ.
Wara u tem nəɔ bura yenu kua.
Amənа win yĩsiru. Amənа win biin
yĩsiru. A yɛ̃?
5 Gusunən nəɔ mwɛɛnu kpuro nu
naanɛ mə. Wi u kukua win mi, u
sãawa yɛ̃ron tarakpe.
6 A ku gari gɛɛ sosi win gari səɔ. À
n kua mɛ, a weesu kuawa, kpa u nun
sɛɛyasia.

7 Yinni Gusunə, gãanu yiru yeniwa
na nun kanamə. A man nu kɛ̃ɛyə na n
nu mə sere n ka gbi.
8 Niya, a ku de na n sãa wee kowo,
kpa n ku təmbu nəni wɔ̃ke. A ku maa
de na n sãa sãaro ǹ kun mɛ gobigii. A
gesi man wɛ̃ɛyə ye kon di na n ka wãa.
9 Domi nà n arumani wa too, kon
nun siki n nɛɛ, wara ra n wunɛ, Yinni
Gusunə. Mɛya nà n maa kua sãaro,
kon da n gbɛni kpa n wunɛn yĩsiru
sanku.
10 A ku səm kowo gari weesugii
mani win yinnin mi, kpa u ku raa nun
bɔ̃rusi, kpa bɔ̃ri yi, yi nun di.
11 Gaba wãa ba ra ben tundo
bɔ̃rusiwa kpa bu ben mɛron kɔ̃sa gere.
12 Gaba wãa ba ra n tamaa ba
dɛɛrewa, adama ba ǹ dɛɛre.
13 Gaba wãa ba ra n tii sue kpa ba
kun goo gara.
14 Gaba wãa ben donnu nu sãawa
nge takobi, ma ben baa saburosu su
sãa nge woba bu ka wənwəndobu ka
sãarobu wəri bu ben yãnu gura.

Mənnu ganu

15-16 Kɔkɔ te ta ra yɛm nə ta
wəndiaba yiru mə be ba ra soku, a sun
wɛ̃ɛma, a sun wɛ̃ɛma. Gãanu nnɛ gaa
wãa ya ku ra debu. Niya,
gəribun wãa yeru,
ka tən kurə wĩro,
ka tem gbebum,
ka sere maa dɔ̃ə wi u ku ra nɛɛ, u den
deba.
17 Wi u win tundo yaakoru mà ma
u win mɛro gɛma, gunə bakeru ta koo
win nəni wəwa, kpa yaberekunu nu
win yaa di.
18-19 Gãanu itawa nu wãa ni nu ku ra
man yeeri, niya
nge mɛ gunə bakeru ta ra n ka yɔ̃əwa,
ka nge mɛ waa ya ka sĩimə kpee saara
wəllə,
ka nge mɛ goo nimkuu ga ka sĩimə nim
wɔ̃ku wəllə.
Gãanu nnɛse maa wãa, niya
kĩi te ta ra tən durə sure tən kurən mi
gia.
20 Kurə tanə ù n sakararu kua u kpa,
u ra woburewa kpa u nɛɛ, u ǹ kɔ̃sa gaa
kue, kpa u n sɔ̃ nge wi u di u kpa u nəə
wokamə.
21-23 Gãanu nnɛwa ya wãa ye ya ku
ra ka təmbu naawɛ. Niya,
yoo ù n kua sina boko,
ka gari bəkə ù n di u deba,
ka kurə wi ba gəburu wa ù n durə wa,
ka maa tən kurə yoo wi u win yinni
durə mwaari.
24 Yɛɛ bwese piiminu nnɛ yi wãa yi
yi bwisi mə too.
25 Gbiikaa tani. Yi ǹ dam mə adama
yi ra yin dĩanu gurewa gɛ̃ɛbun saa səə.
26 Yiruse, yaa gaa ye ya ka saataburu
nɛ ye ba ra soku damaa. Ya ǹ dam gam
mə, adama ya ra yen wãa yeru kowa
guurə.
27 Itase twee. Yi ǹ sunə mə, adama
ka mɛ, yi ra yariwa wuu wuuka.
28 Nnɛse bəsu. Kaa kpĩ a ge mwa,
adama ga ra kpĩ gu du sere sinambun
dii səəwə.
29-31 Hunde koni nnɛ gɛɛ wãa yèn
sanum mu nanum mə. Niya,
gbee sunə ge ga yɛɛ kpuro bwisi kere,
ga ku ra maa biru wure goon
wuswaan di,
ka goo dəə ge ga wiru yõrasie,
ka boo kinɛ yeburu te ta ra sannɛ,
ka sina boko wi u wãa win tabu
kowobun suunu səə.
32 À n tii wəlle sua, a gari baka
kookoosu kuawa. Ma a kɔ̃sa bwisika
a de a wunɛn nəə kpĩ.
33 Domi bà n bom swɛ̃, mɛn gum mu
ra gɛrewa. Bà n tənun wɛ̃ru so, yɛma
mu ra yari. Mɛya maa à n tənun məru
seeya, sannəwa ya koo ma.

Ba sina boko bwisi kɛ̃mə

31

1 Bwisi yi Lemuɛli, Masan sina boko
u wa saa win mɛron min di. U nɛɛ,
2 nɛn bii, wunɛ wi na yiira na mara,
a man swaa dakio. Wunɛ wi na kana
nɛn kanaru səə, a swaa tem kpĩiyə a nə.
3 A ku de tən kurəbu bu wunɛn dam
kpe. A ku de tən kurə be ba sinambu
kam koosia bu nun daa kɔ̃sa tie.
4 Lemuɛli, a de a n yeni yɛ̃. N ǹ
weenɛ sinambu bu tam nə. N ǹ weenɛ
wirugibu bu tam bəəbəm kasu.
5 Domi bà n mu nəra, mu koo bu go
kpa bu duari bu wooda swĩi, kpa bu
sãarobu gem bira.

6 I be ba gəə dəə ka sere maa sãarobu tam bəəbəm wɛ̃ɛyə bu nə.
7 Bà n nəra kpa bu ben sãaru ka nəni swãaru duari.
8 Adama wunɛ, a seewo a be ba ǹ kpɛ̃ bu gari gere yə̃ra ka sere maa be ba ǹ somiə mə.
9 A ka bu yinə kpa a bu siria dee dee. A ka wənwəndobu ka sere maa sãarobu yinə.

Kurə geon daa

10 Kurə geon waabu bu ǹ sɛ̃? Domi win bɛɛrɛ ya wuraba kere.
11 Win durə ra n nùn naanɛ sãawa, u ǹ sãaru wasi.
12 Win wãarun tə̃nu kpuro səə, gea u ra win durə kue, n ǹ mə kə̃sa.
13 U ra wɛ̃su kasu u tari. U ra n nəman səmburu mə̀ ka nuku tia.
14 U ra win dĩanu waamɛwa saa mi n toman di nge goo nimkuu ge ga tenkuru mə̀.
15 U ra sewa saa mìn di yam kun sãram kpa, u ka win yɛnugibu dĩanu kua, kpa u win wəndiaba səma bənu kua.
16 U koo tem kasu u dwe u kara ko, kpa u ka win tiin kiarun are resɛm dãa binu dwe u duure mi, ni nu koo ma.
17 U ra win səmburu kowa ka dam. U ku ra wɛ̃re.
18 Ye u mə̀ kpuro u ra n yen arufaani yɛ̃. U ra n səmburu mə̀ sere ka wə̃kurə.
19 U ra n tarimə.
20 U ra sãarobu kɛ̃ru wɛ̃.
21 U ǹ woorun saan bɛrum mə win yɛnugibun sə̃ domi be kpuro ba woorun yabenu mə win səmburun sə̃.
22 Wiya ra yãnu doke ni ba kua ka beku nəniginu, kpa u maa kpin yenun bekunu ko.
23 Ba ra win durə bɛɛrɛ wɛ̃ ù n sina ka wuun guro gurobu sannu.
24 U ra yabenu ka sɛ̃katii ko u tenkuba dəre.
25 Dam ka bɛɛrɛwa u ra n sebua nge yaberu. U ku ra wurure sian bukatan sə̃.
26 Laakari səəra u ra nəə wukie, kpa u n təmbu bwisi kɛ̃mə ka kĩru.
27 U ra win yɛnu nəni dokewa kpa u n yɛ̃ ye ya kooramə ge səə. U ǹ yikuru mə.
28 Win biba ra nùn siare, ka win durən tii, kpa durə u n mə̀,
29 kurə dabinu ba sãa kurə geebu, adama wuna a kere.
30 Wasin buram mu ǹ naanɛ mə, wuswaan buram mu ra maa doonɛ, adama kurə wi u Yinni Gusunə nasie, wiya ba koo siara.
31 I de u win nəman səmburun are wa kpa baawure u nùn siara ten sə̃.

WAASU KOWON TIRERU

Wi u tire te yorua, u tii bikiamɔ arufaani yerà tɔnu u ra wa win sɔmburun sɔ̃ handuniaɔ. Domi nuku dobu ka sɔmburu ka dukia ka yɛ̃ɛ te tɔnu u ko n mɔ, ye kpuro ya nɔru mɔ. N n mɛn na ye ya kpuro kere, yera tɔnu u Gusunɔ nasia kpa u yɛ̃ɛri ye u mɔ sɔɔ.

U maa sɔ̃ɔsi nge mɛ gãa dabinu nu keranɛ. Durɔ wi, u maa sɔ̃ɔsimɔ ma gãa dabinu wãa handunia sɔɔ ni nu ra tɔnu biti mwɛ. Tɔnu kun kpɛ̃ u Gusunɔn swɛɛ kpuro tubu. Adama sɔ̃ɔ teeru Gusunɔ u koo de gem mu sɔ̃ɔsira win siribu sɔɔ.

BWISIGIIN GARI

Wãaru ta tubum sɛ̃

1 Gari wee yi waasu kowo u gerua. U sãa Dafidin bii, u maa sãa sina boko Yerusalɛmuɔ.
2 Wiya u nɛɛ, gãanu kpuro nu tubum sɛ̃. Ka gem ya sãawa biti.
3 Arufaani yerà tɔnu u ra wa handunia mini win wahala ye u mɔ̀ kpuro sɔɔ.
4 Gaba gbimɔ ma gaba kɔsire mɔ̀. Adama tem mu ko n wãawa mɛ sere ka baadommaɔ.
5 Sɔ̃ɔ u yarimɔ, u dumɔ, u wuramɔ mìn di u yarimɔ.
6 Woo gà n seewa, ga ra dewa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia kpa gu wurama sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Swaa tia yera ga ra n swĩi mi.
7 Daa bakanu kpurowa nu ra nin nim sure nim wɔ̃kuɔ. Adama nim wɔ̃ku ge, ga ku ra yibu. Swaa tia yera daa ni, nu ka nin nim mɛ suremɔ ge sɔɔ.
8 Gãanu kpurowa nu sɔmburu mɔ̀ sere tɔnu kun kpɛ̃ u gãanu gere. Nɔni ku ra yam mɛɛribu wasire. Mɛya swasu ku ra maa gari nɔɔbu wasire.
9 Ye ya raa wãa gĩa, yera ya ko n maa wãa sia. Ye ya raa koora gĩa, yera ya koo maa koora sia. Gãanu sari handunia yè sɔɔ ni nu sãa kpaanu.
10 Goo ù n nɛɛ, gãa kpaanu wee, a n yɛ̃ ma gãa ni, nu raa wãa kɔ saa yellun di.
11 Sa ku ra n yaaye ye ya bɛsɛn sikadoba deema yellu. Mɛya be sa maa gbiiye, ba ǹ yaayamɔ ye ya sun deema.

Bwisi yi waasu kowo u wa win wãaru sɔɔ

12 Nɛ, waasu kowo, na kua Isireliban sunɔ Yerusalɛmuɔ.
13 Ma na wɛ̃ɛra na kasu ka bwisi ye ya kooramɔ handunia mi. Ma na deema ya sãawa sɔm sɛ̃sɔgiru te Gusunɔ u dera tɔmba mɔ̀.
14 Na wa ye ya kooramɔ handunia sɔɔ kpuro. Ma na deema ya tubum sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.
15 Domi ye ya sikire, ya ǹ dɛmiarɔ. Ye ya maa sari, ba ǹ kpɛ̃ bu ye gari.
16 Yera na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, wee na bwisi kasu, ma na yi wa n kere be ba man gbiiye bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Na bwisi ka yɛ̃ru wa too.
17 Ma na tii wɛ̃ n ka gia ye n sãa bwisi ka ye n sãa gari bakaru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sɛ̃ ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.
18 Domi wi u win bwisi sosimɔ, wahalawa u tii sosiammɛ. Wi u maa win yɛ̃ru sosimɔ, nuku sankirana u tii sosiammɛ.

2

1 Na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, kon nuku dobu kasuwa. Kon dawa n dabura ye n sãa doo nɔɔru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sɛ̃.
2 Ma na nɛɛ, yɛ̃ɛsu su sãawa gari bakaru, arufaani yerà nuku dobu bu maa mɔ.
3 Ma na gɔ̃ru doke na nɛɛ, kon tam nɔwa nge mɛ gari bakasu su ra ko. Adama ko na n ka tii nɛniwa. Domi na kĩwa n gia ye n buram bo tɔmbu bu ko ben wãaru sɔɔ.
4 Na sɔm bakanu kua. Na dia bana ma na resɛm dãa gbaanu kua.
5 Na tii kara kua ka maa dãa gbaanu. Ma na dãa marum bwese bweseka duura mi.
6 Na bwii gba yìn nim ba ko n da dãa ni yɛ̃ke.

7 Na yoo tən durəbu ka tən kurəbu
dwa. Ma na ben bii be ba mara yoo
te səə nɛni. Mɛya na maa kɛtɛ gɔ̃su ka
yãa gɔ̃su mə n kere sinam be ba man
gbiiye Yerusalɛmuə.
8 Na sii geesu ka wura gura ka sere
sinambun arumani ka bera ka beran
arumani. Ma na tii wom kowobu
kasua tən durəbu ka tən kurəbu ka
sere ye tən durə u ra kã. Yera kurə
dabinu.
9 Ma na yĩsiru yara n kere sinam be
ba man gbiiye Yerusalɛmuə. Ka mɛ,
nɛn bwisi man wãasi.
10 Ye nɛn nəni yi binɛ kua kpuro ka
nuku doo bi nɛn gɔ̃ru ga kĩ, na ku ra
yinɛ. Nɛn səmburu kpuro ta ra man
nuku dobu wɛ̃. Nuku doo biya bu kua
nɛn are.
11 Yen biru, na səma ye na kua
kpuro mɛɛra ka wahala ye na kua ye
səə. Ma na deema ye kpuro ya tubum
sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo
kpara. Səma ye tənu u mə̀ u ku ra yen
arufaani wa u di ka gem.

12 Ma na nɛn laakari wesia n ka
wa arufaani ye ya wãa bwisi ka gari
bakaru ka wiiraru səə. Wi u koo nɛ
sina boko kəsire ko, mba u koo ko ma
n kun mə ye ya raa koore kə.
13 Na wa bwisi yi gari bakaru
arufaani kere nge mɛ yam bururam
mu yam wɔ̃kuru arufaani kere.
14 Bwisigii u ra n yɛ̃ mi u dəə, adama
gari bəkə ga ra n babiwa yam wɔ̃kuru
səə. Ka yen de, na yɛ̃ ma gãa teenu nu
be kpuro mara.
15 Ma na tii sɔ̃əwa na nɛɛ, nɛ ka gari
bəkə, wãarun kəkərə tia bɛsɛ kpuro sa
mə. N n mɛn na, mban sɔ̃na na sãa
bwisigii. Domi na wa ma yen tii ya
tubum sɛ̃.
16 Bwisigiin bwisi kun gari bəkən
gari bakaru tɛɛbu keramə, domi saa
fiiko səə, ba koo be kpuro duari.
Bwisigii u koo gbiwa nge mɛ gari bəkə
u koo gbi.
17 Ma na wãaru tusa. Domi ye ya
kooramə handunia ye səə, ya man
bwɛ̃ra yara yèn sɔ̃ ye kpuro ya tubum
sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.
18 Na səmburu tusa te na kua
handunia ye səə. Domi kon ten nuku
dobu goo deriawa wi u koo man
kəsire ko.
19 Wara yɛ̃ yɛ̃ro wi, ù n ko n sãan na
bwisigii ǹ kun mɛ gari bəkə. Ka mɛ,
wiya u koo nɛn səmbu ten arufaani di
te na kua ka bwisi. Na wa ma ye kpuro
ya tubum sɛ̃.
20 Ma ye kpuro səə, nɛn nuki sankira
wahala ye na kuan sɔ̃.
21 Wee tənu u ra səmburu ko ka
bwisi ka yɛ̃ru kpa tu nùn are marua.
Adama sɔ̃ə teeru u ra tu goo deriewa
wi u kun gãanu kue te səə. Anna a kɔ̃sa
wa mi! Ya maa sãawa ye ya tubum sɛ̃.
22 N n mɛn na, arufaani yerà tənu
u mə win səmbu te u tii kuammɛ səə
handunia mini.
23 Domi ye u mə̀ win wãaru səə
kpuro wahala ka bwisikuna ya ra ka
nùn naawɛ. Baa ka wɔ̃kurə, win
laakari ku ra n kpĩ. Yeniba kpuro ya
tubum sɛ̃.
24 Gãanu ganu sari ni nu wã ma n
kun mə tənu u di u nə, kpa u nuku
dobu ko win səman aren sɔ̃. Adama na
wa ma ye kpuro ya weewa Gusunən
min di.
25 Goo sari wi u koo di u nuku dobu
ko win səmburun sɔ̃ ma n kun mə ka
Gusunən yɛ̃ru.
26 Domi wi u nùn wɛ̃rewa u ra bwisi
ka yɛ̃ru ka nuku dobu wɛ̃. Adama
u ra dewa tən kɔ̃so u arumani kasu
u mɛnna wi u wi, Gusunə wɛ̃ren sɔ̃.
Yenin tii ya maa tubum sɛ̃. Ya sãawa
nge wi u kĩ u woo kpara.

Gãanu baanire ka nin saawa

3

1 Handunia ye səə, gãanu baanire ka
nin saa.
Tara mi, saa baayere ka yen saa.
2 Marubu ka bin saa,
gəə maa ka win saa.
Duurubu ka bin saa,
wukabu maa ka bin saa.
3 Goberu ka ten saa,
bɛkiabu maa ka bin saa.
Kəsukubu ka bin saa,
bana maa ka yen saa.
4 Swĩi ka yin saa,
yɛ̃ɛsu maa ka sin saa.
Weeweenu ka nin saa,
yaabu maa ka bin saa.

5 Kɔ̃ɔ mɛnnabu ka bin saa,
kɔ̃ɔ mɛnnabun deribu ka bin saa.
Bɔkasinaa ka yen saa,
bɔkasinaan deribu maa ka bin saa.
6 Gãanun kaso ka gen saa,
nin kɔ̃ɔrabu ka maa bin saa.
Gãanun yiibu ka bin saa,
nin kɔ̃ɔbu maa ka bin saa.
7 Gɛ̃ɛkubu ka bin saa,
yina maa ka yen saa.
Maribu ka bin saa,
gari gerubu maa ka bin saa.
8 Kĩanaa ka yen saa,
tusinaa maa ka yen saa.
Tabu ka bin saa,
bɔri yɛndu maa ka ten saa.
9 Arufaani yerà tɔnu u ra wa win sɔmburu sɔɔ.
10 Na wa sɔma ye Gusunɔ u ra tɔnu sure.
11 Yinni Gusunɔ u ra gãanu kpuro kowa nin saa sɔɔ nu n wã. U mam doke tɔnun bwisikunu sɔɔ ma gãanu wãa ni nu ku ra kpe, baa mɛ tɔnu kun kpɛ̃ u tubu sɔma ye Gusunɔ u mà saa toren di sere ka handunian kpeerɔ.
12 Na tuba ma gãanu sari ni nu wã ma kun mɔ tɔnu u nuku dobu ko kpa u wãa geeru di win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
13 Adama tɔnu ù n waamɔ u dimɔ u nɔrumɔ ma u nuku dobu mɔ win sɔman aren sɔ̃, ye, ya sãawa Gusunɔn kɛ̃ru.
14 Na gia ma ye Gusunɔ u kua kpuro, ya koo tɛwa. Ba ǹ gãanu ganu sosimɔ ye sɔɔ, ba ǹ maa gãanu ganu kawamɔ ye sɔɔ. Nge mɛya Gusunɔ u ra ko kpa tɔmbu bu ka nùn nasia.
15 Ye ya wãa tɛ̃, ka ye ya ko n wãa sia, ya raa wãa kɔ. Gusunɔ u ra dewa ye kpuro yu maa wure ya n kooramɔ.

Gɔɔ u sãawa gãanu baaniren wii goberu

16 Yen biru, na wa siri gbaburɔ ma kɔ̃sa kowo u gemgii siribu di handunia ye sɔɔ.
17 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, Gusunɔ u koo gemgii ka tɔn kɔ̃so siri. Domi gãanu baanire ka nin saawa. Nge mɛya ba koo maa kookoosu baasire siri.
18 Na maa tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru, Gusunɔ u koo tɔmbun laakari mɛɛri kpa ben tii bu gia ma ba ǹ yɛɛ sanɔ kere.
19 Domi tɔnun kɔkɔrɔ ka yɛɛgia ya sãawa tia. Be kpuro ba ra gbiwa. Saa ye sɔɔ, tɔnu u ǹ yɛɛ sanɔ kere. Yeni ya tubum sɛ̃.
20 Gãanu kpuro nu dɔɔwa yam tem. Tua ba ka ni kpuro kua. Tua ye sɔɔra ni kpuro nu maa wurɔ.
21 Wara koo kpĩ u nɛɛ, tɔnun hundewa ya ra yɔ wɔllɔ kpa yɛɛgia ya n wãa temɔ.
22 Ye na wa n buram bo tɔnun sɔ̃, yera u nuku dobu ko ka win sɔmburun are. Yera u mɔ mi. Domi wara u koo maa de u nuku dobu ko ka ye ya wee win biru.

Gem sariru tɔmbun wãasinaa sɔɔ

4

1 Na dam dɔrebu kpuro laakari kua handunia sɔɔ. Ye na wa wee. Be ba dam dɔremɔ ba ra n wuri mɔ̀wa. Goo ku ra maa bu somiru nɛ. Domi be ba bu dam dɔremɔ mi, bera ba dam bo.
2 Nɛn nɔni sɔɔ, be ba gu, ba doo nɔɔru mɔ n kere be ba wasi.
3 Wi ba ǹ gina mara, u doo nɔɔru mɔ n kere wi ba mara, domi u ǹ maa handunia yen dam dɔrebu wa.
4 Na wa ma sɔma ye tɔmba mɔ̀ kpuro, ka hania ye ba dokemɔ ye sɔɔ kpuro, nisinun sɔ̃na bu wa bu ka ben winsim kera. Adama na wa ma ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.
5 Gari bɔkɔ wi u ku ra sɔmburu ko, gɔ̃ɔra ta koo nùn go.
6 Adama n buram bo a n fiiko mɔ kpa a wɛ̃ra ye kaa ka sɔmburu ko too te ta ǹ arufaani gaa mɔ.
7 Na maa gãanu wa ni nu tubum sɛ̃ handunia yè sɔɔ.
8 Niya, tɔnu wi u wãa wi turo. U ǹ bɔrɔ mɔ, u ǹ dusi mɔ, u ǹ maa bii goo mɔ. Ma win sɔmburu ta ǹ sere nɔru mɔ. Dukia ya ku ra maa nùn turi baa mɛ u ra n tii bikiamɔ u n mɔ̀, wara na sɔmburu kuammɛ na ka tii doo nɔɔru yinarimɔ. Na wa ma ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya ǹ maa nuku dobu mɔ.

9 Tɔmbu yiru bà n wãasinɛ ba sɔmburu mɔ̀ sannu, ba tɔn turo kere, domi ben sɔmburun are yi kpã.
10 Turo ù n wɔruma, turo wi u tie u koo nùn seeya. Adama wɔnwɔndowa wi u wãa wi turo ma u wɔruma u ǹ yiruse mɔ wi u koo nùn seeya.
11 Tɔmbu yiru bà n kpĩ sannu, ba ǹ wooru wasi. Adama wi u kpĩ wi turo, amɔna u koo ka yam susuru wa.
12 Wi u tɔn turo dam kere, tɔmbu yiru ba maa nùn dam kere. Wɛ̃ɛ siiri ita yi ku ra fuuku kare.
13 Bii aluwaasi wi u sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, ma u bwisi mɔ u sunɔ tɔkɔ gari bɔkɔ kere ge ga ku ra goon gari wure.
14 Domi bii wi, u koo kpĩ u yarima pirisɔm di u ka bandu di baa bà n nùn mara bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ.
15 Handunia ye sɔɔ, na wa mi tɔmba bii aluwaasi sikerenɛ wi u koo bandu di goon ayerɔ.
16 Tɔn be, ba ǹ geeru mɔ bè sɔɔ u sãa wirugii mi. Adama bii be ba koo marura amɛn biru, ba ǹ ko n nùn kĩ. Ma na wa ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.

A nɔɔ mwɛɛru koowo ka laakari

17 A de a du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka laakari kpa a susi a swaa daki ye kaa ka yãkunu ko nge gari bakasu. Domi ba ǹ yɛ̃ ma kõsa ba mɔ̀.

5

1 A ku gari gere ka sɛndaru. A ku maa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua ka sɛndaru. Domi u wãawa wɔllɔ ma wunɛ a wãa temɔ. A ku de wunɛn gari yi n dabi.
2 Geema, bwisiku dabina nu ra ka dosusu nɛ. Gari saari dabiru sɔɔra maa gari kankam gerubu wãa.
3 À n Gusunɔ gãanun nɔɔ mwɛɛru kua, a ku de n tɛ a ka tu yibia. Domi Gusunɔ u ku ra gari bakasun mɛm kã. Yen sõ, a de a wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te a kua.
4 Ye kaa ka nɔɔ mwɛɛru ko a kun yibie, n buram bo a ku tu ko.
5 A ku de wunɛn nɔɔ mwɛɛ te, tu nun torasia, kpa a yãku kowo sõ a nɛɛ, a ǹ daa ka baaruwa. Mban sõna kaa de wunɛn garin sõ Gusunɔn mɔru yu se kpa u wunɛn sɔmburu kam koosia.
6 Gari yì n dabia, yi ku ra n arufaani mɔ. Nge mɛya dosusu sù n maa dabia, su ku ra n arufaani mɔ. N n mɛn na, a Gusunɔ nasio.

Dam dɔrebu

7 À n wa tem gam ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ dam dɔremɔ, ba ǹ nùn win gem wɛ̃ɛmɔ, a ku de yu nun biti ko. A de a n yɛ̃ ma wirugii wãa wi u wirugii goo kere. Mɛya wirugii maa wãa wi u be yiru ye kpuro kere.
8 Adama gãanu nu wãa be kpuron sõ. Niya, tem marum, baa ka mam sina bokon tii.

Dukian arufaani sariru

9 Wi u gobi kĩa, yi ku ra nùn turi. Wi u maa dukia kĩa, u ku ra yen arufaani di. Na wa ma yen tii ya tubum sɛ̃.
10 Mi dukia ya kpɛ̃a, miya diobu ba ra dabie. N n mɛn na, arufaani yerà wi u ye mɔ u waamɔ ye sɔɔ, ma kun mɔ yen waa bi tɔna.
11 Sɔm kowo bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ u dĩanu mɔ nu kpã, nu ǹ kpã, u ra dweeyewa ka bɔri yɛndu. Adama dukiagiin debura ku ra de u dweeye.
12 Na kõsa gaa wa handunia ye sɔɔ. Yeya, goo wi u dukia berua ye ya koo ka nùn nɔni swãaru naawa.
13 Dukia ye, ya ra kam kowa wahala gaa sɔɔ kpa u kun maa gãanu mɔ sanam mɛ u bii mara.
14 U koo gbiwa tereru nge mɛ ba ka nùn mara. U ǹ kpɛ̃ u win sɔmburun are gɛɛ sua.
15 U koo gbiwa nge mɛ ba ka nùn mara. Yera ya sãa kõsa baka. N n mɛn na, arufaani yerà u wa mi win sɔmburu sɔɔ. Ta kuawa kam dirum.
16 Yen biru, u ra diwa yam wõkuru sɔɔ kpa u n wãa nuku sankiranu ka wahala ka mɔru baka sɔɔ win wãarun tõru kpuro sɔɔ.
17 Ye na wa n buram bo kpuro tɔnun sõ yera, u di u nɔ kpa u nuku dobu ko win sɔmburun are sɔɔ win wãarun tõru sɔɔ te Gusunɔ u nùn bura. Domi yera u mɔ mi.
18 Gusunɔ ù n tɔnu dukia wɛ̃, ma u dera u ye dendimɔ, ma u nuku dobu

mɔ̀ win sɔmburun aren sɔ̃, yeni ya sãawa Gusunɔn kɛ̃ru.
19 Adama yɛ̃ro u ku ra yaaye ma win wãaru ta ǹ dɛ̃u yèn sɔ̃ Gusunɔ u nùn nuku dobu yibia.

6

1 Na maa kɔ̃sa gaa wa ye ya dabi handunia ye sɔɔ.
2 Yera goo wi Gusunɔ u ra dukia baka ka bɛɛrɛ wɛ̃. U ku ra n gãanu bie win wãaru sɔɔ. Adama Gusunɔ ku ra de u ye dendi. Tɔn tukowa u ra ye dendi. Yeni ya tubum sɛ̃. Ya maa sãa kɔ̃sa baka.
3 Mɛya goo u ra bibu wunɔbu (100) ma, kpa u tɛ u ko wɔ̃ɔ dabinu kpa doo nɔɔru ta kun nùn tura win wãaru sɔɔ, kpa u kun maa siki wɔru wa mi ba koo nùn sike. Na gerumɔ ma bii wi ba mara win suru kun yiba, u nùn nuku dobu kere.
4 Domi ba bii wi marawa u ǹ gãanu kue. Yam wɔ̃kuru sɔɔra u doona. Mɛya goo kun maa nùn yaayamɔ.
5 U sãawa wi u kun sɔ̃ɔ waare, u ǹ maa nùn yɛ̃. Adama ka mɛ, u wɛ̃rabu mɔ n kere durɔ wi u bibu wunɔbu (100) mara mi.
6 Baa durɔ wi, ù n daa wãa sere wɔ̃ɔ nɔrɔbun suba yiru (2.000), ma u kun doo nɔɔru wa, ye kpuro tia.

7 Tɔnun sɔmburu kpuro, nɔɔ sɔɔra ta ra de. Ka mɛ, win binɛ ya ku ra kpe.
8 Mba bwisigii u ka gari bɔkɔ kere. Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u yɛ̃ nge mɛ u koo tii kpara tɔmbun suunu sɔɔ, mba u ka bu kere.
9 Ye a wa a nɛni ya kere ye a binɛ sãa. Domi ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.

Bwisin kirɔ

10 Ye ya wãa saa yellun di, ya yĩsiru mɔ kɔ. Sa maa yɛ̃ ma tɔnu u ǹ kpɛ̃ u ka wi u nùn dam kere sikirina.
11 Gari dabira ku ra n asansi mɔ. Arufaani yerà tɔnu u ra n mɔ ye sɔɔ.
12 Wara yɛ̃ ye ya sãa gãa geenu tɔnun sɔ̃ win wãaru sɔɔ te ta ra doonɛ mi nge saaru. Wara u koo kpĩ u nùn sɔ̃ ye ya koo na win gɔɔn biru.

7

1 Yĩsi geeru ta turare nubu durorugia kere. Tɔnun gɔɔn tɔ̃ru ta win marubugiru kere.
2 N buram bo a da yɛnu mi ba gɔɔ sɔ̃ ye kaa ka da yɛnu mi ba tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀. Domi gɔɔwa u sãa tɔnun wãarun nɔru. Mɛya wi u wasi, u koo yaaya ma gɔɔ wee.
3 Nuku sankiranu nu yɛ̃ɛsu kere. Domi baa tɔnun wuswaa yà n burisinɛ, ka mɛ, u koo kpĩ u n bɔri yɛndu mɔ gɔ̃ruɔ.
4 Bwisigiin gɔ̃ru ga ra n woowa yɛnu mi ba gɔɔ sɔ̃. Adama gari bɔkɔn gɔ̃ru ga ra n woowa yɛnu mi ba nuku dobu mɔ̀.
5 N buram bo a bwisigiin gerusibu swaa daki ye kaa ka gari bɔkɔn womusu swaa daki.
6 Domi gari bɔkɔn yɛ̃ɛsu sãawa nge gãa ni nu kuramɔ dɔ̃ɔ sɔɔ. Ya maa sãa kam dirum.
7 Dam dɔrebu bu ra bwisigii gɔsiewa gari bɔkɔ. Kɛ̃ru ta ra maa tɔnun gɔ̃ru sĩiyɛwa.
8 Gãanun kpeeru ta buram bo n kere nin torubu. Suurugii u maa tii suo kere.
9 A ku de wunɛn mɔru ya n da fuuku se. Domi gari bɔkɔn miya mɔru ya ra n wãa.
10 A ku gere a nɛɛ, mban sɔ̃na yellu ta tɛ̃ dobu kere. Yeni ya ǹ sãa bwisigiin bikiabu.
11 Bwisi yi sãawa tubi gea, yi mam tubi kere tɔmbu kpuron mi.
12 Yi ra tɔnu kɔ̃suwa nge mɛ gobi yi ra tɔnu kɔ̃su. Adama yi arufaani mɔ n kere gobi. Yi ra de wi u yi mɔ u n wãa wãaru sɔɔ.
13 A Gusunɔn nɔman sɔma mɛɛrio. Ye u dera ya sikire, wara u koo kpĩ u ye dɛmia.
14 Doo nɔɔrun saa sɔɔ, a nuku dobu koowo. Wahalan saa sɔɔ, kpa a bwisiku ma Gusunɔwa u tɔ̃ɔ ni kpuro kua, kpa tɔnu u ku ka gia ye ya koo koora win gɔɔn biru.
15 Ye na wa nɛn wãarun tɔ̃ru sɔɔ n tubum sɛ̃, yera gemgii u ra gbi win gem sɔɔ kpa tɔn kɔ̃son wãaru tu dɛnya win nuku kɔ̃suru sɔɔ.

16 N n mɛn na, a ku tii garisi gemgii.
A ku maa sɔ̃ɔsi ma wuna a bwisi bo.
Mban sɔ̃na kaa tii kam ko sɛkum.
17 A ku tii sure kɔ̃sa sɔɔ, a ku maa
wɔri gari baka kookoosu sɔɔ. Mban
sɔ̃na kaa de a gbi tumaru.
18 Ye n weenɛ a n yaaye kpa a ku ye
atafiiru ko, yera wi u Gusunɔ nasie, u
ra yariwa kari baayeren di.
19 Bwisi yi ra bwisigii dam wɛ̃wa n
kere kparobu wɔkuru be ba wãa wuu
teu sɔɔ.
20 Geema, handunia ye sɔɔ, goo sari
wi u gea mɔ̀ kpa u kun toramɔ.
21 A ku gari kpuro dasabu doke yi
tɔmba gerumɔ kpa a ku ka nɔ wunɛn
sɔm kowo u wunɛn kɔ̃sa gerua.
22 Domi wunɛn gɔ̃ru ga koo nun sɔ̃
ma wunɛn tii a gabu bɔ̃rusire.
23 Na ye kpuro wɛ̃ɛra ka bwisi ma
na nɛɛ, kon ko bwisigii. Adama na ǹ
bwisi yi wa. Yi ka man tondawa.
24 Ye n toma ka ye ya duku, wara u
koo ye naa turi.
25 Na kookari kua na tii doke n
ka bwisi ka yɛ̃ru ka nuku kɔ̃surun
kookoosu ka gari bakarun kookoosun
saria gia.
26 Tɔn kurɔ wìn gɔ̃ru ga sãa nge
yina, ma win nɔma ya sãa nge taa u
gɔɔ sɛ̃sɔ kere. Adama tɔn durɔ wìn
daa ya Gusunɔ wɛ̃re, u ra kurɔ wi
kisirariwa. Durumgiiwa u ra wɔri
kurɔ win nɔmaɔ.
27 Ye nɛ waasu kowo na wa ye na
gãanu kpuro wɛ̃ɛra tia tia n ka nin
saria gia, yera,
28 na tɔn durɔbu nɔrɔbu (1.000) sɔɔ
turo wa wi ba koo bɛɛrɛ wɛ̃. Adama tɔn
kurɔbu kpuro sɔɔ, baa turo na ǹ wa. N
deema na kasu n tɛ, adama na ǹ wa.
29 Ye na tuba mi sɔɔ, yera Gusunɔ u
tɔmbu kuawa ba sãa dee dee. Adama
ben tiiwa ba ben wãaru sɛ̃siasia.

8

1 Wara u sãa bwisigii kpa u gari yini
tubusia yi yi nɛɛ, tɔnun bwisi yi ra win
wuswaa dɛɛrasiewa kpa ya kun maa
burisinɛ.

À n da sunɔ mɛm nɔɔwɛ,

bwisi geeya

2 A sina boko mɛm nɔɔwɔ nɔɔ mwɛɛ
te a Gusunɔ kuan sɔ̃.
3 A ku sɛnda a ka nùn duka suuri. A
ku maa yɔ̃rari a kɔ̃sa ko. Domi u koo
kpĩ u ko ye u kĩ
4 yèn sɔ̃ win gari yi dam mɔ. Goo sari
wi u koo kpĩ u nùn bikia u nɛɛ, mba u
mɔ̀ mi.
5 Wi u ra woodaba mɛm nɔɔwɛ, u ku
ra kɔ̃sa wa. Bwisigii u siribun saa yɛ̃.
6 Domi gãanu baanire nu nin saa ka
nin siribu mɔ. Wahala gaa wãa ye ya
tɔnu wãasi,
7 yera u ku ra n yɛ̃ ye ya koo nùn
deema. U ku ra n maa yɛ̃ wi u koo nùn
sɔ̃ dɔma te ya koo nùn deema.
8 Tɔnu kun dam mɔ u n ka win
hunde nɛni. Mɛya u ǹ maa dam mɔ u
ka tii wɔra win gɔɔn tɔ̃ru. U ǹ yakiarɔ
gɔɔn nɔman di. Mɛya nuku kɔ̃surugiin
nuku kɔ̃suru ta ǹ nùn yaramɔ.

Tɔnun wãaru

9 Na nɛn tii wɛ̃, na mɛɛra sãa sãa ye
tɔnu u mɔ̀ kpuro handunia sɔɔ. Na wa
ma u ra win winsim taarewa u nùn
kɔ̃sa kua.
10 Na wa ba tɔn kɔ̃sobu sikua ba wãa
ba wɛ̃re. Be ba maa gea kua, ba ka sãa
yeru tonda, ma ba ben gari duari wuu
sɔɔ. Yeni kpuro ya tubum sɛ̃.
11 Domi ba ku ra yande tɔn kɔ̃so be
siri mii mii. Yen sɔ̃na tɔmbu ba ra n kĩ
ba n kɔ̃sa mɔ̀ ba n dɔɔ.
12 Tɔn kɔ̃so u ra torewa too, ka mɛ,
kpa win wãaru tu dɛnya. Adama ye na
yɛ̃, yera wi u Gusunɔ nasie, wiya u doo
nɔɔru mɔ.
13 Tɔn kɔ̃so kun doo nɔɔru wasi.
Win wãara kun dɛnyamɔ tu saaru
kera. Domi u ǹ Yinni Gusunɔ nasie.
14 Gãanu wãa ni nu kooramɔ
handunia ye sɔɔ ma nu tubum sɛ̃.
Niya, ye ya koo tɔn kɔ̃so deema yera
ya ra maa gemgii deemɛ. Ye ya koo
maa gemgii deema, yera ya ra maa tɔn
kɔ̃so deemɛ. Yenin tii ya tubum sɛ̃.
15 Yen sɔ̃na na nuku dobu wɔlle
suamɔ. Domi handunia ye sɔɔ, tɔnu
kun gãa geenu wasi ma n kun mɔ u di
u nɔ kpa u yɛ̃ɛri. Yera ya ko n sãa win
sɔmburun are win wãarun tɔ̃ru kpuro
sɔɔ te Gusunɔ u nùn bura handunia ye
sɔɔ.
16 Sanam mɛ na tii wɛ̃ ka nɛn gɔ̃ru
kpuro n ka bwisin saria gia, kpa n wa

ye n kooramə handunia ye səə, na wa baa mɛ təmba ku ra dweeye sɔ̃ə səə ka wɔ̃kuru, ba ǹ kpɛ̃ bu tubu ye Gusunə u mə̀ kpuro handunia səə.

17 Na səma kpuro wa ye Gusunə u kua. Na wa ma tənu kun kpɛ̃ u tubu ye ya kooramə handunia ye səə. Baa mam ye tənu u kasu ka hania baka, u ǹ kpɛ̃ u ye wa. Baa bwisigii, ù n kĩ u n ye yɛ̃, u ǹ kpɛ̃ u ye tubu.

9

1 Geema, na tii wɛ̃, na ye kpuron kaso kua, ma na wa gemgibu ka bwisigibu ka ben səma wãawa Gusunən nəmuə. Mɛya maa kĩru ka tusiru. Adama tənu kun yɛ̃ ye ya koo nùn deema.

2 Gemgii ka tən kɔ̃so ka tən geo wi u dɛɛre ka wi u kun dɛɛre ka wi u yãkuru mə̀ ka wi u kun yãkuru mə̀ ka wi u kun toraru mə ka wi u toraru mə ka wi u nəə mwɛɛru mə̀ ka sere wi u nəə mwɛɛru nasie, gãa teena nu ra be kpuro deemɛ.

3 Ye ya kooramə handunia ye səə, gãa teenu wãa ni nu ǹ sãa dee dee. Niya, kəkərə tia ba mə. Ben gɔ̃rusə, nuku kɔ̃suru ka wiira gariya yi ra n yiba ben wãarun tɔ̃ru kpuro səə. Amɛn biru, gəribun wãa yerəwa ba dəə.

4 Be ba wasi, ba yĩiyəbu mə. Bɔ̃ə wasu ga gbee sunən goru kere.

5 Be ba wasi, ba yɛ̃ ma ba koo gbi. Adama be ba gu, ba ǹ gãanu yɛ̃. Ba ǹ maa kəsiaru wasi domi ba bu duariwa mi.

6 Ben kĩru ka ben tusiru ka ben binɛ, ye kpuro ya kpawa mi. Ba ǹ maa baa gaa mə handunia ye səə.

7 Yen sɔ̃, a doo a di a nə ka nuku dobu. Domi səmbu te a kua, ta Gusunə wɛ̃re.

8 A de a n da n tɔ̃ə baka yãnu sebua baadomma kpa a ku duari a tii turare yɛ̃ka.

9 A de a ka wunɛn kurə wi a kĩ nuku dobu ko wunɛn wãarun tɔ̃ru səə te Gusunə u nun wɛ̃ te ta ra doonɛ mi nge woo. Domi yera ya ko n sãa nuku doo bi kaa n mə wunɛn səmburu səə handunia ye səə.

10 Səmbu te a gesi wa kpuro, a tu koowo. Domi səmburu ka bwisikunu ka yɛ̃ru ka bwisi, yen gaa sari gəribun wãa yerə mi a dəə.

Bwisi kun arufaani mə

baadomma

11 Na maa wa handunia ye səə, n ǹ mə be ba duka mə tənawa ba ra garasa di baadomma. N ǹ maa mə tabu durə damgibu tənawa ba ra tabu di baadomma. Mɛya n ǹ maa mə bwisigiba ba ra dĩanu wa ba kun wahala kue. N ǹ maa mə laakarigibu tənawa ba ra ko gobigibu baadomma. N ǹ maa yɛ̃rugibu təna təmbu ba ra bɛɛrɛ wɛ̃. Domi be kpurowa kɔ̃sa ka gea ya ra deemɛ.

12 Nge mɛ swɛ̃ɛ yi ku ra n yɛ̃ saa ye ba koo yi mwa subaru səə ka yãakororu, ǹ kun mɛ nge mɛ gunə ga ku ra n yɛ̃ saa ye ba koo ge mwa ka taa, nge mɛya tənu ku ra n win gəən kəba yɛ̃. Nəni swãaru ta ra tənun bii deemɛ subaru səə nge mɛ ba ra yɛɛ yi mwɛɛri.

13 Na maa gãanu wa bwisin swaa səə ni na tamaa nu sãa gãa girinu.

14 Wuu gaga wãa ga ǹ təmbu dabi. Yera sina boko goo u seema u gu tabu wəri. Ma u sansani kpĩ u ka gu sikerena.

15 Wuu ge səə, bwisigii goo wãa. Adama bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛwa u sãa. Durə wi, u koo raa kpĩ u wuu ge faaba ko saa sina boko win nəman di. Adama goo kun nùn yaaye win bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ ten sɔ̃.

16 Nɛn mi, bwisi yi kere dam. Adama bwisigii ù n sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, təmba ra nùn gɛmwa kpa bu yina bu ka win bwisi kɛ̃ru səmburu ko.

17 Adama ba n yɛ̃ ma bwisigiin gari yi ba swaa daki tɛɛru yi kere wi u gbãramə u ka gari bakasu kpare.

18 Bwisi yi maa tabu yãnu kere. Adama toro u ra gea sankuwa.

10

1 Sən si su gbiisi turare kowon gum səə, su ra gum mɛ sankuwa. Nge mɛya gari baka kookoosu baa sin fiiko su ra bwisi ka bɛɛrɛ kawe.

2 Bwisigiin gõru ga ra n sãawa dee
dee. Adama gari bakoguu ga ku ra dee
dee swĩi.
3 Gari bakɔ ù n sĩimɔ swaa sɔɔ, bwisi
yi ra n nùn kɔmiɛwa kpa u n baawure
sõɔsimɔ ma u sãawa gari bakɔ.
4 Wunɛn yinni ù n ka nun mɔru
seewa, a ku wunɛn sɔmburu deri.
Domi tii nɛnubu bu ra tora dabinu
gbarewa.
5 Na toraru garu wa handunia ye sɔɔ
te ta wee kparobun min di.
6 Tera, ba ra gasɔ gari bakasu aye
damginu wɛ̃, kpa bu tɔn bɛɛrɛgibu aye
piiminu wɛ̃.
7 Mɛya, na wa yobu ba dumi sɔni ma
sinambu ba ka naasu sĩimɔ nge yobu.
8 Wi u suura gbemɔ, wiya u koo
kpĩ u wɔri ye sɔɔ. Wi u maa gbãraru
suramɔ kpa waa yu nùn dɔm.
9 Wi u kpenu suamɔ, u koo mɛɛra
wa. Wi u maa dãa bɛramɔ, u ko n
wãawa kari sɔɔ.
10 Win gbãa yara yà kun nɔɔ do, ma
u ǹ ye nɔɔ dɛ̃ɛre, tilasiwa u ka dãa ye
kĩi ka dam bakam. Adama bwisiya yi
ra de gãanu nu koora.
11 Wi u waa sabua, ma ya nùn
dɔmmɔ, arufaani yerà u mɔ.

A kun da gari saari too

12 Bwisigiin gari yi ra n bɛɛrɛ mɔ.
Adama gari bakɔn gari yi ra gu kam
koosiewa.
13 U ra gari torewa ka gari bakaru
kpa u yi wiru go ka wiira gari kõsi.
14 U ra n gari saarimɔwa too. Adama
tɔnu, a ku ra n yɛ̃ ye ya koo nùn deema.
Goo maa sari wi u koo nun sõ ye ya koo
koora wunɛn gɔɔn biru.
15 Gari bakɔ ga ra tii wasiraru
dokewa sɔmburu baatere sɔɔ. Mɛya
u ku ra maa kpĩ u da wuu sɔɔ.
16 Bõrurama tem mè sɔɔ aluwaasi
gari bakɔ u sãa sunɔ ma mɛn sina
asakpɔbu ba ra n ben tiin nukurun
gari mɔ̀ mèn nɔɔ yam sãra.
17 Doo nɔɔrugiba be ba sunɔ mɔ wi
u yĩsiru yara, ma win sina asakpɔbu ba
ra di dim saa sɔɔ bu ka dam wa, n ǹ mɔ
bu ka tam nɔ.
18 Wi u yikuru mɔ, win dirun
kpɛɛru ta ra kpunɛwa kpa ta n nim
dumɔ.
19 Damgibu ba ra tõɔ baka dim kowa
bu ka nuku dobu ko. Tam mu ra bu
nuku dobu wɛ̃ kpa gobi yi de bu kpuro
wa.
20 A ku sina boko wĩi, baa wunɛn
gõruɔ. A ku maa yiikogii wĩi, baa asiri
sɔɔ. À n kua mɛ, gunɔ ga koo wunɛn
gari yi sua gu ka da gu nùn sõ ye a
gerua.

Wɔrugɔra

ba ra ka tenkuru ko

11

1 A nɔni yinuɔ a ka wunɛn dĩanu
gabu bɔnu ko. Sõɔ teeru kaa yen are
wa.
2 A nin sukum tɔmbu nɔɔba yiru
ǹ kun mɛ tɔmbu nɔɔba ita bɔnu kuo,
domi a ǹ yɛ̃ nɔni swãa te ta koo nun
deema handunia ye sɔɔ.
3 Guru wiru tà n ye, ta ra de gura yu
nɛwa. Bera mi dãra wɔruma kpuro,
bera miya ta ra n wãa.
4 Wi u woo ka guran bɛrum mɔ̀, u ǹ
dĩanu duurumɔ u sere mam nɛɛ, u koo
gɛ̃.
5 Nge mɛ tɔnu kun woon swaa yɛ̃, u
ǹ maa yɛ̃ nge mɛ tɔnu u ra ka mɔnde
tɔn kurɔn nukurɔ, nge mɛya tɔnu kun
maa Gusunɔ wi u kpuro mɔ̀n sɔman
asansi yɛ̃.
6 A wunɛn dĩanu duuruo bururu,
kpa a n wãasi mi ka yokaɔ. A ku nɛɛ,
kaa wɛ̃ra. Domi a ǹ yɛ̃ yen ye ya koo
gea ko.
7 Yam bururam mu wã. Mɛya ya ra
maa tɔnu dore ù n sõɔ ka nɔnu wa.
8 Tɔnu à n tɛ wãaru sɔɔ, a nuku dobu
koowo yen sõ, kpa a n yaaye ma nuku
sankiranun tõnu wãa nu dabi. Adama
ye ya kooramɔ kpuro ya tubum sɛ̃.

A nuku dobu koowo

n sere dãkuru ko

9 Bii durɔbu, a yɛ̃ɛrio wunɛn
aluwaasirun saa sɔɔ. A wunɛn wãaru
dio nge mɛ wunɛn gõru ga kĩ. Adama
yeniba kpuron biru, a n yɛ̃ ma Gusunɔ
u koo nun soku siri yerɔ.

10 Yen sɔ̃, a nuku sankiranu wunɔ wunɛn gɔ̃run di kpa a kɔ̃san kobu suuri. Domi aluwaasiru ka ten dam mu ra doonɛwa nge woo.

12

1 N n mɛn na, a wunɛn taka kowo yaayo wunɛn aluwaasirun saa sɔɔ, nuku sankiranun tɔ̃ru tu sere na tè sɔɔ kaa nɛɛ, a ǹ maa wãaru kĩ.
2 Saa ye sɔɔ, kaa n wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ nge sanam mɛ suru ka sɔ̃ɔ ka kperi, ye kpuro ya tĩra ǹ kun mɛ nge sanam mɛ guru wiru ta wurama gura yà n na ya kpa.
3 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kaa n sãawa nge yɛnun kɔ̃so wi u diirimɔ bɛrum sɔ̃ ǹ kun mɛ nge damgii wi u dam dwiiya ma u yãara tɔkɔrun sɔ̃ ǹ kun mɛ nge kurɔ be ba som nambu yɔ̃ra yèn sɔ̃ ba ǹ maa dabi ǹ kun mɛ nge kurɔ be ba kun kpɛ̃ bu maa yam wa saa fɛnɛntin di.
4 Wunɛn wãaru ta ko n sãawa nge gambo ye ya kɛnua ǹ kun mɛ nge nɛɛru tèn wɔkinu dwiiya ǹ kun mɛ nge gunɔbu ge ga swĩi mari ǹ kun mɛ nge womu ge ba mari.
5 Saa ye sɔɔ, kaa n bɛrum mɔ̀ à n gunguru yɔɔmɔ kpa a n wahala mɔ̀ à n sĩimɔ. Wunɛn seri yi koo burura nge dãa wɛ̃su gasu. A ǹ maa kpɛ̃ a yɔ̃ nge twee. Mɛya kpee yãnun nubura kun maa wunɛn binɛ seeyamɔ. Domi sɔ̃ɔ teeru baawure u koo da win wãa yee dãakirɔ kpa wuri yi nɔɔra baama swɛɛ sɔɔ.
6 Saa yera wãaru ta koo kasira nge sii geesun yɔni ǹ kun mɛ tu kɔsira nge boo wuraguu ǹ kun mɛ nge bwãaru daarɔ, ǹ kun mɛ tu kasira nge dɔkɔ kaaru dɔkɔ sɔɔ
7 kpa tɔnun tii u wura temɔ mìn di u yara kpa win hunde yu wura Gusunɔ wi u raa nùn ye wɛ̃n mi.
8 Waasu kowo u nɛɛ, gãanu kpuro nu tubum sɛ̃, nu maa sãawa biti.

Gari yin wii goberu

9 Yen biru, waasu kowo u ǹ sãa bwisigii tɔna, u maa tɔmbu yɛ̃run keu sɔ̃ɔsi. U mɔn dabinu swaa daki ma u nu wɛ̃ɛra, u nu wunana doo dooka.
10 U kookari kua ma u gari dori wa u yorua. Gari yi, yi sãawa gari gee.
11 Bwisigiin gari yi sãawa nge yabiri yi yi ra tɔnun laakari yamiɛ. Mɛya yi maa sãa nge sɔretii yi yi yɛ̃ru gabe. Yi weewa Gusunɔn min di wi u sãa kparo geo.
12 Nɛn bii, ye n tie, yera, a de yi nun bwisi kɛ̃. Bà n yin gari yorumɔ tirenu sɔɔ, tire ni, nu ǹ ko n geeru mɔ. Keu bakan kobu bu ra maa wasi wasirasiewa.
13 Yen sɔ̃, su gari yi kpuron wii goberu swaa daki te ta nɛɛ, a Gusunɔ nasio kpa a win woodaba mɛm nɔɔwa. Yera, n weenɛ baawure u ko.
14 Domi Gusunɔ u koo kookoosu kpuro siri ka mam si su beruan tii, geesu ka kɔ̃susu.

WOMU GE GA DOBU BO

Ka Heberum ba tire te sokawa Womu ge ga dobu bo. Kurə ka durən kĩrun gariya ta mɔ̀.

Yuuba ba tire ten gari weesinawa ka kĩi te Gusunə u win təmbu Isireliba kĩa. Ma naanɛ dokeobu ba maa tu weesina ka kĩi te Yesu Kirisi u win yigbɛru kĩa.

Tire ten kpunaa

1. Womu 1, wiru 1.1n di sere wiru 2.7.
2. Womu 2, wiru 2.8-17.
3. Womu 3, wiru 3.1n di sere wiru 5.1.
4. Womu 4, wiru 5.2n di sere wiru 6.3.
5. Womu 5, wiru 6.4n di sere wiru 7.11.
6. Womu 6, wiru 7.12n di sere wiru 8.5a.
7. Womu 7, wiru 8.5b-14.

1 Womu ge ga dobu bo wee.
Salomɔɔwa ga ka yã.

Kurə ka durən faagi

Kurə u nɛɛ,

2 a man sɔ̃suo ka wunɛn tiin nɔɔ.
Domi wunɛn kĩrun kookoosu su tam dobu kere.
3 Wunɛn wani yi nuburu do.
A sãawa nge turare ye ya pusa.
Yen sɔ̃na wɔndiaba ba nun kĩ.
4 A man tii gawema kpa su nun naa swĩi ka duka.
A sãawa nɛn sunə, a ka man doo wunɛn wãa yerə.
Wunɛn saabuwa sa nuku dobu mə.
Wunɛn kĩru ta tam dobu kere.
Ba gem mə be ba nun kĩ.
5 Yerusalɛmun wɔndiaba, i swaa dakio i nɔ.
Na tĩri, adama na sãa kurə burə.
Na tĩri nge Kedaan kuu bekuruginu,
adama na wãwa nge beku karenu ni nu wãa Salomɔɔn sina kpaarə.
6 I ku man gɛm yèn sɔ̃ na tĩri.
Sɔ̃ɔwa u man kua mɛ.
Nɛn sesubu ba ka man məru kua.
Ba man kua ben reseɛm dãa gbaarun kɔ̃so.
Adama na ǹ nɛn tiigiru kɔ̃su.
7 A man sɔ̃ɔwə nɛn kĩnasi mi a ra wunɛn sabenu kpare,
ka mi a ra de nu sɔ̃ɔ sure.
Kpa na kun maa sirenɛ wunɛn beruse-bun sabenun suunu sɔɔ.

Yãa kparoba nɛɛ,

8 wunɛ wi a tən kurəbu kpuro buram kere,
à kun yam mi yɛ̃, a doo a yãa gɔ̃ən yira swĩi.
Kpa a wunɛn bonu kpara kparobun wãa yerun bɔkuɔ.

Durə u nɛɛ,

9 nɛn kĩnasi, a ka dum nia weenɛ
ye ya Egibitin sunɔn tabu kɛkɛ gawamə.
10 Wunɛn bura yãnu nu ra de wunɛn baanu nu man wɛ̃re.
Wunɛn wĩira ka goonu wã.

Yãa kparoba nɛɛ,

11 sa ko nun saba kua ye ya wura ka sii geesu mɛnnɛ.

Kurə u nɛɛ,

12 sanam mɛ sina boko u sɔ̃ ka wigibu,
nɛn turaren nubura pusa.
13 Nɛn kĩnasi u nuburu dowa nge turare ye ba mɔ̀ miru,
ye ya sure nɛn tororə.
14 Nɛn kĩnasi u sãawa nge dãa wɛ̃ɛ burasu.
Su ra kpiwa resɛm dãa gbaarə Engɛdiɔ.

Durə u nɛɛ,

15 nɛn kĩnasi, a sãawa kurə burə.
Wunɛn nɔni yi ballimɔ nge waa bakagii.

Kurə u nɛɛ,

16 nɛn kĩnasi, a sãawa durə burə,
wuna a man wɛ̃re.
Bɛsɛn kpin yeru ta ko n nɔɔ nɛ nge yaka bekusu.
17 Dãa ye ba mɔ̀ sɛduru, yera ba ka bɛsɛn dirun dãa mwaanatia kua.
Ma ba ten yari kua ka dãa ye ba mɔ sipɛrɛ.

2

1 Nɛna na sãa nge gunarun biibii ye ya kpia tem tɛɛraɔ.
Na maa sãa nge yakasun biibii ye ya wãa wɔwaɔ.

Durə u nɛɛ,

2 à n nɛn kĩnasi wa win wɔndia kpaasibun wuurɔ,
u ra n sãawa nge biibii ye ya wãa sãkin suunu sɔɔ.

Kurə u nɛɛ,

3 à n nɛn kĩnasi wa aluwaasiban suunu
sɔɔ,
u sãawa nge dãa te ba mɔ̀ pɔmiɛ dãnun
suunu sɔɔ tèn marum mu dibu
do.
Na ra kã na n sɔ̃ win saarɔ.
4 U ka man da mi ba ra tɔ̃ɔ baka dĩanu
di.
Ma u man nɛnua ka kĩru.
5 Wee kĩra man barɔ kua.
A man dam kɛ̃ ka kira duronu, ka
pɔmiɛn marum.
6 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm
dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
Durɔ u nɛɛ,
7 bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ
ka yɛɛ kpiki ka nɛnnun yĩsinu,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ɲ̀ kĩ u se.

Durɔ u wee
Kurɔ u nɛɛ,
8 na nɛn kĩnasin nɔɔ nɔɔmɔ.
Wɔɔ u guunu sarikiramɔ u wee.
9 U sãawa nge yaa kpiku ɲ̀ kun mɛ nge
gini kpɛma.
Wi wee dirun biruɔ,
u man mɛɛrima fɛnɛntin di.
10 Ma u ka man gari kua u nɛɛ,
a seewo nɛn kĩnasi, kurɔ burɔ, a na.
11 Wee puran saa ya doona,
ma gura ya yɔ̃ra *.
12 Biibii ya kpia yam kpuro.
Sa gunɔ bwese bwesekan swĩi nɔɔmɔ.
Kparukonun swĩi yi nɔɔra bɛsɛn tem
sɔɔ.
13 Dãa te ba mɔ̀ figie ta marum torumɔ,
ma resɛm tɔ̃kan wɛ̃sun nubura pusa.
A seewo, a na nɛn kĩnasi, kurɔ burɔ,
14 wunɛ wi a sãa nge sãkusã ye ya wãa
kpee baa sɔɔ ya kukua.
A man wunɛn wuswaa sɔ̃ɔsio.
A de n wunɛn nɔɔ nɔ.
Domi wunɛn dɔkɔra nɔɔbu do.
Mɛya maa wunɛn wuswaa ra man
wɛ̃re.
Kurɔn mɛro u nɛɛ,
15 i sun dɛmaku binu mwɛɛrio
ni nu bɛsɛn resɛm gbaaru sankumɔ
saa ye ya wɛ̃su sãa.
Kurɔ u nɛɛ,
16 nɛn kĩnasi u sãawa nɛgii,
na maa sãa wigii.
U win sabenu kparamɔ yakasun bi-
ibiin suunu sɔɔ.
17 A de a gɔsira, nɛn kĩnasi, a n wãa
guunu wɔllɔ
a n sãa nge yaa kpiku ɲ̀ kun mɛ nge
gini kpɛma,
sere sɔ̃ɔ u ka du saaru tu kpɛ̃a.

Kurɔ u ka win kĩnasi dosimɔ
Kurɔ u nɛɛ,

3

1 wɔ̃ku girira na kpĩ nɛn kpin yeru
wɔllɔ.
Na kasu wi nɛn gɔ̃ru ga kĩ.
Adama na ɲ̀ nùn wa.
2 N n mɛn na, kon sewa n bɔsu wuu
sɔɔ,
gen swɛɛɔ ka gen yaburɔ na n kasu wi
nɛn gɔ̃ru ga kĩ.
Na nùn kasu kasu, adama na ɲ̀ nùn wa.
3 Ye wuu gen kɔ̃soba bɔsu ba wuu
mɛɛrimɔ, ba man wa,
ma na bu bikia na nɛɛ, i nɛn kĩnasi wa?
4 Ye na bu deri kese, yera na nɛn kĩnasi
wi wa.
Na nùn sɛ̃re, na ɲ̀ nùn yɔ̃su
sere na ka nùn da nɛn mɛro wi u man
maran dirɔ.
5 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba,
na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka yɛɛ kpiki ka nɛnnun
yĩsinu,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ɲ̀ kĩ u se.
Kurɔ u nɛɛ,
6 wara u saram wee gbaburun di mɛni
nge wii tĩa.
U turare ye ba mɔ̀ miru ka turare
dɛkagia bwese bwesekan
nuburu mɔ.
7 Salomɔɔn kpin yera ba sɔɔwa ba ka
wee,
Isireliban tabu durɔ damgibu wata ba
nùn swĩi ba wãa gɔn gɔnka.
8 Be kpuro ba ka takobi sannɔ yɛ̃.
Ba sãawa tabu durɔbu.
Ben baawure u win takobi bɛki win
yɛ̃saɔ
u ka sɔɔru sãa baa yibɛrɛba bà n
kurama wɔ̃kuru.
9 Sina boko Salomɔɔ u dera ba nùn
amakɛɛn kitaru kua ka dãa ye
ba ka na Libanin di.
10 Ma ba ten suatian dɛki kua ka sii
geesu.

* **2:11 *gura ya yɔ̃ra*** - Isireliban temɔ, puran saa gura ra nɛ.

Ba maa ten gballitia kua ka wura.
Ba ten sin yerun leferi beku wunɔmgiru wukiri
te Yerusalɛmun wɔndiaba ba buraru kua kĩrun sɔ̃.
11 I yarima bɛɛ Siɔnin wɔndiaba, i sina boko Salomɔɔ wa.
U win furɔ doke ge win mɛro nùn dokea saa ye u kurɔ kpaaru kua.
Dɔma te, u wãa nuku dobu sɔɔ.
Durɔ u nɛɛ,

4

1 a sãawa kurɔ burɔ, nɛn kĩnasi.
Wunɛn nɔni yi ballimɔ nge waa bakagii wunɛn sɔnditian wɛ̃rin di.
Wunɛn seri yi sãa nge boo wuuru te ta saramamɔ Galadin guuru wɔllun di.
2 Wunɛn donnu nu buriri nge yãa nìn sansu ba bɔɔra nu nim nɔrum wee.
Nu maa nɔɔ nɛwa swɛɛ swɛɛ, nin gara kun kande.
3 Wunɛn nɔɔ ga swɛ̃riwa nge tom,
ma ga waabu wã.
Wunɛn baanu nu ballimɔwa nge dire sɔnsɔm bia wunɛn sɔnditian wɛ̃rin di.
4 Wunɛn wĩira wãwa nge Dafidin dii bwereku gagu
mi ba ra tabu yãnu bere.
Wunɛn saban bataniba ba sãa nge tabu yãa ni ba bwɛ̃ mi.
5 Wunɛn bwãsu sãa nge yaa kpikun binu yiru ni nu yakasu dimɔ biibiin suunu sɔɔ.
6 Sere sɔ̃ɔ u ka du saaru tu kpɛ̃a,
kon da guuru wɔllɔ mi turare ye ba mɔ̀ miru ka turare dɛkagia ya wãa.
7 A sãawa kurɔ burɔ, nɛn kĩnasi.
A nì bau gagu mɔ.
8 A na su doona saa Libanin guunun di
ka Seniri ka Hɛɛmɔɔn guurun di
mi gbee sinansu ka musuku yambarɔsu ra n wãa.
9 Bɛsɛn nɔni yì n yinna, nì kun mɛ nà n wunɛn saban batani tia wa,
wunɛn kĩra ra nɛn gɔ̃ru kpuro mwɛwa, nɛn sesu, nɛn kurɔ.
10 Wunɛn kĩru ta nuku dobu mɔ nɛn sesu, nɛn kurɔ.
Wunɛn kĩru ta tam dobu kere.
Mɛya maa wunɛn turaren nuburu ta do ta turare kpuro kere.
11 Wunɛn nɔɔ ga sɔ̃subu do nge tim bau.
Tim ka bom mu wãa wunɛn nɔɔ sɔɔ.
Wunɛn yãnu nu nuburu dowa nge dãa te ba mɔ̀ sɛduru Libaniɔ.
12 A sãawa nge dãa gbaaru te ba kara koosi, nɛn sesu, nɛn kurɔ.
A sãawa nge dɔkɔ ye ba kɛnua, nì kun mɛ nge bwia ye ba mara.
13 Wunɛn nim mu dãa gbaarun dãnu yɛ̃kamɔ.
Nin binu ni ba sokumɔ gerenadi nu do too.
Mɛya lalle ka naadi ya maa kpia mi,
14 ka safarani, ka yaka si su nuburu do, ka kanɛli,
ka dãa ni ba ra ka turare dɛkagia ko, ka miru, ka aloɛsi,
ka sere yaka si su nuburu dobu bo kpuro.
15 Wunɛ a sãawa nge dãa gbaarun dɔkɔ nì kun mɛ nge bwia ye ya nim sumɔ
mɛ mu wee saa Libanin guunun di.
Kurɔ u nɛɛ,
16 sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sikan wosu,
i seewo i nɛn dãa gbaarun dãnu kɔ̃,
kpa nin nubu duroru tu yari kpuro.
I de nɛn kĩnasi u du win dãa gbaaru sɔɔ
kpa u yen dãa bii geenu di.

Durɔ u wee
Durɔ u nɛɛ,

5

1 na dua nɛn dãa gbaaru sɔɔ,
nɛn sesu, nɛn kurɔ.
Na nɛn turare ye ba mɔ̀ mirun dãa yorimɔ ka kiki si su nuburu do.
Na nɛn tim baun tim dimɔ.
Na nɛn tam ka nɛn bom nɔrumɔ.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,
i dio, bɛɛ be i kĩanɛ.
I nɔruo kpa i n kĩru barɔ.

Kurɔ u gambo wukia

adama n dãkuru kua
Kurɔ u nɛɛ,
2 na dò adama nɛn bwɛ̃ra ya nì kpĩ.
Na ka nɛn kĩnasi dosimɔ u gambo soomɔ.
Durɔ u nɛɛ,
a man kɛniɔ, nɛn sesu, nɛn kĩnasi.
Wunɛ wi a sãa nge sãkusã, a yiba.

Nɛn wira nikerera.
Ma nɛn seri nim sɛ̃ɛra.
Kurɔ u nɛɛ,
3 wee na nɛn yaberu pota.
Kon maa kpĩ n se n tu sebe?
Na nɛn kɔ̃ri kpakia kɔ, yera kon maa se n yi disinu ko?
4 Yera nɛn kĩnasi wi, u win nɔmu kpɛ̃ɛma gambon wem di,
ma nɛn bwɛ̃ra wura win mi.
5 Na seewa n ka nùn kɛnia.
Turare ye ba mɔ̀ miru ya dãakumɔ nɛn nɔman di gambon nɛnutia sɔɔ.
6 Na nɛn kĩnasi kɛnia,
adama na deema u doona.
Nɛn bwɛ̃ra raa wura win mi, sanam mɛ na win nɔɔ nua.
Na nùn kasu kasu, na ǹ nùn wa.
Na nùn soka, u ǹ wure.
7 Wuu gen kɔ̃sobu ba ka man yinna.
Ba man so ba mɛɛra kua.
Be ba gbãraru kɔ̃su, ba nɛn sɔnditia mwa.
8 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ kanamɔ,
ì n nɛn kĩnasi wa, i nùn sɔ̃wɔ win kĩra man barɔ kua.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,
9 wunɛ wi a kurɔbu kpuro buram kere,
mba wunɛn kĩnasi wi, u mɔ ye goo kun mɔ a ka sun sɔ̃mɔ mɛ.
Kurɔ u nɛɛ,
10 nɛn kĩnasi, tɔn swãɔwa, win wuswaa ballimɔ.
Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) sɔɔ, wiya kaa waabu gbi.
11 Win wuswaa ya ballimɔ nge wura gea.
Win seri yi tĩriwa nge gunɔ moran sansu.
12 Win nɔni yi sãawa nge waa bakagii ye ya wãa daarɔ.
Win nɔni kpiki yi sãawa nge bom bekum.
Nɔni yi, yi ka kpee gobiginu weenɛ ni ba doke taabu sɔɔ.
13 Win baanu nu wãwa nge turare bii yi yi kpiibu wee.
Win nɔɔ ga sãawa nge biibii yèn min di turare ya dãakumɔ.
14 Win nɔma ya ka wuran suma weenɛ ye ba kpee gobiginu dokea.
Win wasi yi wɔru nge suunu don te ba wɔriasia
ba buraru koosi ka kpee buranu ni nu nɔni boogu mɔ.
15 Win kɔ̃ri yi sãawa nge gbere yiru ye ba kua ka kpee kpikiru.
Ma ba ye gira wura gean wɔllɔ.
À n nùn mɛɛra, u sãawa nge Libanin dãa ni ba mɔ̀ sɛduru.
16 Win nɔɔn gari do.
Wi sɔɔra nɛn bwɛ̃ra ra n wãa mam mam.
Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, mɛ nɛn bɔrɔ kĩnasi wi, u sãawa mi.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,

6

1 mana wunɛn kĩnasi wi, u da,
wunɛ wi a kurɔbu kpuro buram kere.
Bera mana u gere, kpa su ka nun wi kasu.
Kurɔ u nɛɛ,
2 nɛn kĩnasi u dawa win dãa gbaarɔ,
mi turare bii wãa yi yi kpiibu wee,
u ka win sabenu kpara kpa u biibii bɔɔri.
3 Na sãawa nɛn kĩnasigii, ma u maa sãa nɛgii.
U win sabenu kparamɔ biibiin suunu sɔɔ.

Nge mɛ kurɔ win wasi sãa
Durɔ u nɛɛ,
4 a girima mɔ nge wuu ge ba mɔ̀ Tirisa.
Nɛn kĩnasi, a wã nge Yerusalɛmu.
A nanum mɔ nge tabu sĩa ka yen gidi bɔra.
5 A ku maa man mɛɛri.
Domi wunɛn nɔni yi nɛn kĩru seeyamɔ.
Wunɛn seri yi sãa nge boo wuuru
te ta saramamɔ Galadin guurun wɔllun di.
6 Wunɛn donnu nu buriri nge yãa nìn sansu ba bɔɔra
nu nim nɔrum wee, nu maa nɔɔ nɛwa swɛɛ swɛɛ, nin gara kun kande.
7 Wunɛn baanu nu ballimɔwa nge dire sɔnsɔm bia wunɛn sɔnditian wɛ̃rin di.
8 Sinanibun geera sãawa wata,
sina kurɔbu maa wɛnɛ.
Wɔndiaban geera kun nɔru mɔ be.
9 Adama nɛn kĩnasi wi, u ǹ bau mɔ,
u sãawa nɛnɛm be sɔɔ.

U sãawa win mɛron bii wɔndia teereru te u kĩ too.
Wɔndia be ba nùn wa, ba nɛɛ,
u sãawa domarugii.
Sinanibu ka ban sina kurɔbu ba maa nùn siara ba nɛɛ,
10 wara u yarimam wee nge buruku sɔ̃ɔ.
Wara u wã mɛ nge suru.
Wara u ballimɔ nge sɔ̃ɔ.
U nanum mɔ nge tabu sĩa ka yen gidi bɔra.
11 Na da dãa gbaarɔ mi dãa marum wãa,
n ka wa yakasu sù n kpia wɔwaɔ,
kpa n wa resɛm tɔ̃ka yà n kpara,
kpa n maa wa dãa te ba mɔ̀ gerenadi tà n wɛ̃su sãa.
12 Na ǹ ka baaru nɛn bwɛ̃ra man sua,
ya man doke nɛn tɔmbun tabu kɛkɛban suunu sɔɔ yi dumi gawe.

Kurɔbu ka wɔndiaba ba nɛɛ,

7

1 a gɔsirama, a gɔsirama, Sunɛmun bii,
a gɔsirama su nun mɛɛri.
Mban sɔ̃na i nɛ Sunɛmun bii mɛɛra
nge wi u yaamɔ tɔn wuunu yirun baa sɔɔ.

Durɔ u nɛɛ,

2 wɔndia bɛɛrɛgii, wunɛn naasu su wã salubata sɔɔ.
Wunɛn pɔra ya wãwa nge saba.
Wi u ye kua mɔmɔn tiiwa.
3 Wunɛn bwĩirun gira yera sãawa bwɛrɛrɛ nge nɔran nɔɔ
ye ya ku ra tam kpe.
Wunɛn bɔsɔ ga swɛ̃ri nge alikama ye ba ka biibii sikerenɛ.
4 Wunɛn bwãsu sãawa nge yaa kpikun binu yiru.
5 Wunɛn wĩiru ta buririwa nge suunu donnu.
Wunɛn nɔni yi dɛɛrewa nge Hɛsibonin yɛru
si su wãa wuu bɔkɔ gen kɔnnɔn bɔkuɔ.
Wunɛn wɛ̃ru ta dɛndewa mam mam nge Libanin kɔ̃su yeru
te ta Damasi mɛɛra.
6 Wunɛn wira suarewa nge guu te ba mɔ̀ Kaamɛli.
Ma wunɛn tara ya ballimɔ nge beku gobigiru
sere ya sina bokon bwɛ̃ra kpuro mwa.
7 Wunɛn buram banda, a man wɛ̃re too.
Wunɛ sɔɔra nɛn kĩru kpuro wãa.
8 Wunɛn wasi yi dɛndewa nge kpakpa bãa.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge dãa marum swaaru.
9 Na nɛɛ, kon kpakpa yɔwa kpa n yen marum nɛnɛ.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge resɛm swaaru.
Wunɛn wɛ̃siaru ta nuburu do nge dãa marum mɛ ba mɔ̀ pɔmu.
10 Nà n nun sɔ̃su, na ra n nuku dobu mɔ nge wi u tam durom nɔra.

Kurɔ u nɛɛ,

tam mɛ, mu kokuo nɛn kĩnasin sɔ̃
mu du win nɔɔ sɔɔ ù n dweeyamɔ.
11 Na sãawa nɛn kĩnasigii,
ma win kĩru kpuro wãa nɛ sɔɔ.

Kĩana sɔɔra nuku doba wãa

Kurɔ u nɛɛ,

12 nɛn kĩnasi, a yarima su da baru kpaanɔ kpa sa n wãa mi.
13 Bururu sa ko se su da dãa gbaarɔ,
su wa resɛm tɔ̃ka ka dãa te ba mɔ̀ gerenadi yà n kpare ya wɛ̃su sãa.
Miya kon nun kĩru sɔ̃ɔsi.
14 Dãa te ba mɔ̀ mandaragore ta ten turare yɛ̃kamɔ.
Bɛsɛn yɛnu kɔnnɔwɔ, sa dãa marum kpuro mɔ mɛ mu dobu bo,
ginakugim ka gisɔku gegim.
Na mɛ kpuro yii wunɛn sɔ̃ nɛn kĩnasi.

8

1 À n daa sãa nɛn sesu mɛro turosi, kon ka nun yinna tɔɔwɔ,
kpa n nun bɔkasi, goo kun maa man gɛmmɔ.
2 Kon ka nun da nɛn mɛron yɛnuɔ
kpa a man bwisi kɛ̃.
Kon nun tam nubu durorugim wɛ̃
mɛ na kua ka dãa bii ni ba mɔ̀ gerenadi.
3 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
4 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ǹ kĩ u se.

Wɔndiaba ba nɛɛ,

5 wara u wee gbaburun di u win kĩnasi gballi.

Kĩrun dam
Kurɔ u nɛɛ,
na nun yamia dãa saarɔ wunɛn yɛnun bɔkuɔ,
mi wunɛn mɛro u wunɛn gura sua u nun mara.
6 A de nɛ turon gari yi n wãa wunɛn gɔ̃ruɔ.
A de a n nɛ turo bɔkasi.
Domi kĩru ta dam mɔwa nge gɔɔ.
Nisinu nu maa sãawa gãa gɔbunu nge gɔribun wãa yeru.
Nin dam mu sãawa nge dɔ̃ɔ yari.
Yinni Gusunɔn min diya yi wee.
7 Nim wɔ̃kun nim ka mɛn kpãaru mu ɲ kpɛ̃ mu kĩrun dɔ̃ɔ go.
Mɛya maa daanun nim yiburu ta ɲ kpɛ̃ tu kĩi te wukiri.
Tɔnu wi u win dukia kpuro wɛ̃ bu ka nùn kĩan sɔ̃,
u ɲ kĩi te wasi.
Yen kɔkɔrɔ, ba koo nùn gɛmwa.
Kurɔn sesubu ba nɛɛ,
8 sa sesu piibu mɔ wi u kun gina bwãa kpia.
Amɔna sa ko nùn kua sanam mɛ ba nùn kĩan na.
9 U n sãa nge gbãraru,
sa ko tu tãsisiawa ka sii geesu.
U n maa sãa nge kɔnnɔ,
sa ko ge kɔrewa ka dãa ye ba mɔ̀ sɛdurun gambo.
Kurɔ u nɛɛ,
10 na sãawa nge gbãraru,
ma nɛn bwãa ya sãa nge wuu kɔ̃sobun wãa yeru.
Nɛn kĩnasi u yɛ̃ ma na bɔri yɛndu mɔ win mi.
Durɔ u nɛɛ,
11 Salomɔɔ u resɛm tɔ̃kan gbaaru mɔ Baali Hamɔɔwɔ.
Ma u gbaa te kɔ̃sobu nɔmu sɔndia.
Ben baawure u ra ka sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) nɛwa
bu sere gbaa ten marum sɔri.
12 Salomɔɔ u win sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) suo u n mɔ,
kpa u win gbaa kɔ̃sobu yen goobu (200) wɛ̃.
Nɛna na nɛn tiin resɛm gbaaru mɔ,
ma na tu kɔ̃su.
13 A de n wunɛn nɔɔ nɔ nɛn kĩnasi,
wunɛ wi a ra n wãa dãa gbaaru sɔɔ.
Kpaasiba kĩ bu gu nɔ.
Kurɔ u nɛɛ,
14 a wasi suo nɛn kĩnasi,
kpa a n sãa nge yaa kpiku ɲ kun mɛ nge gini kpɛma
ye ya wãa guuru wɔllɔ mi yaka nubu durorugisu wãa.

ESAI

Tire ten gari yi sãawa bənu ita.

Bənu gbiikaa wiru1n di sere wiru 39.

Yudaban wahalan gariya bənu gbiikaa ye, ya mà. Waati ye səə, Yudaba ba Asirigibun bɛrum mə. Adama Gusunən səmə Esai u wa ma n ǹ bɛrum mɛ təna mu sãa ben wahala. Ye ya maa sãa ben wahala, yera mɛm nəəbu sariru ka durum ka naanɛ ye ba ǹ Gusunə sãa. Yen sõna Esai u Yudaba ka ben kparobu kirə kua bu ka gõru gəsia kpa bu wura bu gem swĩi ben wãaru səə. U maa bu sõəwa ma goo u koo yarima Dafidin bweserun di kpa u ka bəri yɛndu na handuniaə.

Bənu yiruse wiru 40n di sere wiru 55.

Bənu yiruse sun sõəmə saa ye ba Yuuba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniə. Saa ye səəra Gusunən səmə Esai u win təmbu sõəwa ma Gusunə u koo bu yakia kpa u ka bu wurama ben temə bu wãa kpaaru di. Esai u maa sun sõəmə tire te səə ma Gusunəwa u gãanu kpuro nɛni win nəmuə. Wiya u dera gãanu kpuro kooramə. Saa win təmbu Isireliban min diya handunia ya koo durom wa.

Bənu itase wiru 56n di sere wiru 66.

Yuu be ba wurama yorun di ba wãa Yerusalɛmuə, ben gariya bənu itase ya mà. Esai u bu dam kã u nɛɛ, Gusunə u koo win nəə mwɛɛru yibia u handuniagibu siri. U maa bu gem kobu ka tõə wɛ̃rarugiru ka yãkunu ka kananun gari yaayasiamə. Esai wiru 61:1-2n gariya Yesu u denda sanam mɛ u win səmburu torua.

Tire ten kpunaa

1. Ba Isireliba ka Yudaba kirə mà, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Yinni Gusunə u koo bwese tukunu sɛɛyasia, wiru 13n di sere wiru 23.
3. Siri dãakibu, wiru 24n di sere wiru 27.
4. Kirəba ka maa nəə mwɛɛnu, wiru 28n di sere wiru 33.
5. Siri dãakibu, wiru 34n di sere wiru 35.
6. Sina boko Esekiasi ka Asirigibu, wiru 36n di sere wiru 39.
7. Nuku yɛmiabun nəə mwɛɛnu, wiru 40n di sere wiru 55.
8. Labaari dora, wiru 56n di sere wiru 66.

BƆNU GBIIKAA

1 Tire ten gari yi sãawa gari yi Gusunən səmə Esai Amətin bii u gerua Yudaban sõ, ka sere ben wuu Yerusalɛmun tiin sõ. U gari yi geruawa sanam mɛ sinam beni, Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudaə.

Tən be ba ku ra gãanu tubu

2 Yinni Gusunə u nɛɛ,
wəllu ka tem, i ka man nəəwə.
Na nɛn bibu seeya,
na bu swaa sõəsi,
adama ba man seesi.
3 Naa kinɛnu nu ra n nin kparo yɛ̃.
Kɛtɛkunu nu ra n maa yɛ̃ mi nin yinni u ra nu dĩanu yiiye.
Adama nɛn təmbu Isireliba ba ǹ mam kĩ bu gãanu gia.
Ba ku ra gãanu tubu.
4 Ma Esai u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bõruroba i sãa,
domi i durum màwa.
Toranu nu yiba bɛɛn suunu səə.
Nuku kõsurun wãara i wãa.
Bɛɛ kpuro i sankirewa,
domi i Yinni Gusunə deri.
I nùn gema, wi, wi u sãa bɛɛn Yinni Dɛɛro,
ma i nùn biru kisi.
5 Sɛɛyasia birà u koo maa bɛɛ ko,
domi nən dabina i nùn seesi.
I sãawa nge tənu wìn bwisikunu kun wã,
ma u daa kõsa mà.
6 Saa win wirun di sere ka win naa taranə,
kpuro barara.
Domi ba ǹ win mɛɛraba ka win bosu teye
bu tim gumgim doke bu sere mam nɛɛ, ba koo bəke.
7 Bɛɛn tem mu kua bansu.
Mɛn wusu dõə mwaakira.
I tən tukobu mɛɛra ba ka mɛn dĩanu gura,
ba ǹ gãanu deri.
8 Ma Yerusalɛmu ya tiara ye təna.

Ya kɔ̃ɔre nge kuru resɛm gbaarun su-
unu sɔɔ,
ǹ kun mɛ, gberɔ.
Ya yɔ̃ tom ye tɔna
nge wuu ge ba tabu bure ba doona.
9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
ù kun daa bɛsɛn sukum fiiko faaba kue
Yerusalɛmu ye sɔɔ, ya koo raa kam
kowa nge Sodomu ka Gomɔra.

Sãa te Gusunɔ u tusa

10 Ma Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ wirugibu be i ka Sodomugibu
weenɛ,
i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio.
Bɛɛ be i maa tie, i ka Gomɔragibu
weenɛ,
i nɛn wooda mɛm nɔɔwɔ.
11 I tamaa bɛɛn yãku dabi ni, nu man
gãanu sãa?
Bɛɛn yãku yãanu ka yãku gum
mɛ i ra ka man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
kue,
ya den man tusa.
Na wasira ka bɛɛn yaa sabenun yɛm
mɛ i ra yɛ̃ke nɛn sãa yerɔ.
12 Ye i ra nɛ nɛn sãa yerɔ ka wɔrubu,
yeya na bɛɛ bikia?
13 Bɛɛn kɛ̃ɛ ni i ka naamɔ mi kama.
I ku ra maa ka nu na.
Bɛɛn turare ya ǹ man nuburu doremɔ.
I ku maa man ye dɔ̃ɔ dokea.
Na den bɛɛn kɔ̃sa ye tusa
ye i ra ko ì n mɛnna nɛn sãa yerɔ
i ka man sã, suru ù n yara,
ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ,
ka sere maa tɔ̃ɔ bakanun saa.
I ku maa man tɔ̃ɔ baka nin bweseru
diiya.
14 Na maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni kpuro nu man
tusawa.
Nu man sãawɛwa sɔmu bakanu.
Na maa wasira n ka nu sɔbe.
15 Baa ì n bɛɛn kanaru dɛnyasiamɔ,
na ku ra nu swaa daki.
I n nɔma yiiya wɔllɔ i ka kanaru ko,
na ra nɛn wuswaa sĩiyɛwa,
na kun bɛɛ mɛɛra.
Domi bɛɛn nɔma tɔmbun yɛm yiba be
i go.
16 Yen sɔ̃, i tii sãrasio
i nuku kɔ̃suru deri,
kpa i ku maa kɔ̃sa ko.
17 I seewo i gea ko,
kpa i n gem swĩi.
I be ba dam dɔremɔ faaba koowo.
I gobekuba wɛ̃ɛyɔ ye n sãa begia,
kpa i ka gɔminibu yina.
18-19 I na su wesiana kpa su nɔɔsina.
I n wura i man mɛm nɔɔwa,
baa bɛɛn gɔ̃ru gà n tĩri nge weke biru,
kon gu dɛɛrasia gu burura nge wɛ̃su.
Baa gà n maa sɔ̃rin na nge wɛ̃ɛ
wunɔmgii,
ga koo burura nge wɛ̃ɛ kpiki,
kpa i tem mɛn dĩa geenu di.
20 Adama ì n yina, ma i man seesi,
ba koo bɛɛ gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ
u koo Yerusalɛmu dɛɛrasia

21 Gusunɔ u nɛɛ,
Yerusalɛmu, wunɛ wi na raa naanɛ
sãa,
wee a kua nge kurɔ sakara kowo,
wi u win durɔ deri.
Domi yellu gemgiba raa yiba wunɛ
sɔɔ.
Adama gisɔ, tɔn gowobu tɔnawa ba
nun wãasi.
22 A raa sãa nge sii geesu.
Wee a kua nge sii bisu.
A raa sãawa nge tam gem.
Adama tɛ̃, a kua nge tam mɛ ba nim
doke.
23 Wunɛn wirugiba man seesi,
ma ba ka gbɛnɔbu nɔɔ tia sãa.
Be kpurowa ba ra n kɛ̃nu yĩiyɔ,
kpa ba n nɔm biran kɛ̃nu naa gire.
Ba ku ra gobekuba wɛ̃ ye n sãa begia,
ba ku ra maa ka gɔminibu yinɛ.
24 Yen sɔ̃, i swaa dakio i nɔ
ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na
gerumɔ,
nɛ wi na sãa bɛɛ Isirelibɑn dam.
Na nɛɛ, kon bɛɛ nɛn yibɛrɛba mɔru
kɔsie
kpa nɛn mɔru yu wa yu sure.
25 Kon bɛɛ nɔma doke
kpa n bɛɛ wɔ̃ nge sisu
n bɛɛn disinu kpuro wuna
kpa i dɛɛra.
26 Kon bɛɛ kua nge yellu.
Siri kowobu ba ǹ maa nɔm biran kɛ̃nu
mwaamɔ.
Mɛya ba ǹ maa bwisi kɛ̃ɔbun nɔsu
gum tɛɛnimɔ.
Saa yera ba koo nɛɛ,
gemgibu ka naanɛgibun wuuwa mini.

27 Kon Yerusalɛmu yakia yà n nɛn kĩru swĩi,
kpa n maa yen tɔmbu wɔra
be ba gɔ̃ru gɔsia mi kpuro.
28 Be ba man seesi, kon bu kam koosia.
Be ba durum mɔ̀, kpa n bu go.
Be ba maa man biru kisi, kpa n bu kpeerasia.
29 Saa ye sɔɔ, dãa bakanu ka dãa sɔ̃ɔ
si su sãa bɛɛn bũu yenu,
su koo de i sekuru wa.
30 I ko kowa nge dãa baka ni,
sanam mɛ nin wurusu dɛllamɔ,
ǹ kun mɛ nge dãa sɔ̃ɔ si,
sanam mɛ su ǹ maa nim waamɔ.
31 Wi u tamaa u dam mɔ u koo ko nge yakasu,
kpa win kookoosu su n sãa nge dɔ̃ɔ buri,
kpa u dɔ̃ɔ mwaara ka win kookoo si sannu.
Goo sari wi u koo kpĩ u bu faaba ko.

2

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Esai Amɔtin bii sɔ̃ɔwa kãsiru sɔɔ, Yudaba ka ben wuu Yerusalɛmun sɔ̃.

Bɔri yɛn te ta ko n wãa

sere ka baadommaɔ
(I maa mɛɛrio naasu 2-4, Misee 4:1-3)

2 U nɛɛ, saa dãaka sɔɔ,
guu tèn mi Yinni Gusunɔn sãa yera gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛrɛ kera,
kpa bwesenu kpuro nu na mi,
3 nu nɛɛ, i na su da Yerusalɛmuɔ
su yɔ Yinni Gusunɔn guurɔ
mi Isireliba ba ra nùn sã.
Kpa u sun win swɛɛ sɔ̃ɔsi
su sĩ yi sɔɔ.
Ba koo gere mɛ,
domi guu ten min diya u koo win wooda yara
kpa u gari geruma.
4 U koo bwese dabinu siri,
kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri
nu ka tebonu seku.
Mɛya nu koo maa nin yaasi bɔɔri
nu woba so.
Bweseru gara kun maa garu seesimɔ.
Ba ǹ maa ben bibu tabu toobu sɔ̃ɔsimɔ.
5 Bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
i na su da su sĩ yam bururam sɔɔ,
mɛ Yinni Gusunɔ u sun wɛ̃ɛmɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo be ba tii sue kam koosia

6 Yinni Gusunɔ, wee a wunɛn tɔmbu
Yakɔbun yɛnugibu deri,
domi ba sɔ̃ɔ yari yerugibun sãaru mɔ̀.
Ma ba wɔri dobo dobon kobu sɔɔ nge Filisitiba.
Ba da ba ka tɔn tukobu arukawani bɔkua.
7 Ben tem mu sii geesu ka wura yiba.
Arumani ye ya wãa mi, ya ǹ nɔru mɔ.
Tem mɛ, mu maa dumi yiba,
ka tabu kɛkɛ sisugii yi yi ǹ geeru mɔ.
8 Ba bwãarokunu seka baama.
Ma ba nu yiiramme ba sãamɔ.
9 Yen sɔ̃, tɔmbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu tii kawa.
Yinni Gusunɔ, a ku bu ben durum suuru kua.
10 Yen sɔ̃, bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
i duo kpee baaba sɔɔ
kpa i kuke wɔrusɔ
i ka Yinni Gusunɔn nanum ka win yiiko duka suuri.
11 Tɔ̃ru gara sisi
tè sɔɔ ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu Yinni Gusunɔ turo wɔlle sua.
12 Domi wi, wɔllu ka tem Yinniwa.
U tɔ̃ɔ te yi,
tè sɔɔ u koo baawure siri wi u tii sue,
kpa u nùn kawa.
13 Tɔ̃ɔ te sɔɔ,
u koo dãa baka ni nu gunu Libaniɔ ka Basaniɔ kpeerasia.
14 Kpa u guunu ka gungunu
15 ka gbãra damginu kɔsuku,
16 ka sere goo nimkuu bakasu,
gãanu kpuro gesi ye ba kĩru bo.
17-18 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu bwãarokunu kpeerasia.
Yinni Gusunɔ turowa ba koo wɔlle sua.
19 Sanam mɛ u koo se u tɔmbu nandasia,
tɔmba koo du bu kuke kpee baaba sɔɔ ka wɔrusɔ,
bu ka win dam ka win yiiko duka suuri.
20 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, tɔmba koo ben bwãaroku ni ba seka ka sii geesu
ka wura ba sãamɔ gunɔnguunu ka yankɔ̃su deria.

21 Kpa bu du bu kuke kpee baaba sɔɔ
ka wɔrusɔ bu ka Yinni Gusunɔn dam
ka win yiiko duka suuri.
22 N n mɛn na, i ku bɛɛn naanɛ doke
tɔnu sɔɔ.
U sãawa nge woo.
U ǹ sãa gãanu.

Yudan banda burisina

3

1 Esai u nɛɛ,
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u koo Yerusalɛmugibu ka Yudaba
kpuron arumani kpeerasia.
Ba ǹ maa dĩanu ka nim wasi.
Ba ǹ maa somiru garu wasi gam di.
2-3 Domi u koo ben tabu durɔ damgibu
ka ben tabu kowobu wuna u go,
ka ben siri kowobu ka ben sɔrobu ka
guro gurobu
ka be ba sãa tabu kowobu weeraakuukuubun
wirugibu
ka ben sina asakpɔbu ka ben bwisi
kɛ̃ɔbu
ka ben nɔman sɔm kowo kpokoba ka
ben timgii gisonkoba
ka mam wi, Gusunɔn sɔmɔbun tii.
4 U koo de aluwaasiba ba n bu kpare
nge mɛ ba ka kĩ.
5 Tɔmba koo dam dɔrena.
Aluwaasiba ba koo durɔ tɔkɔnu seesi,
kpa garu ko sariba bu damgibu nɔni
du.
6 Saa ye sɔɔ, tɔnu u koo win wɔnɔ sɛ̃re
u nɛɛ,
wunɛ a yãnu mɔ.
Yen sɔ̃, a koowo bɛsɛn yɛnu yɛ̃ro,
kpa a bɛsɛn yɛnu seeya.
7 Adama u koo nùn wisi u nɛɛ,
na ǹ yen tim mɔ.
Dĩanu sari yɛnu ge sɔɔ,
yãnu maa sari mi.
A ku man ko bɛɛn yɛnu yɛ̃ro.
8 Esai u maa nɛɛ,
Yerusalɛmu ya bãarimɔ,
ma Yuda ya wɔrukumɔ
yèn sɔ̃ ba Yinni Gusunɔ seesi
ka ben gari ka ben kookoosu.
Ba ǹ win bɛrum mɔ.
9 Ben kookoosu su ben daan seeda
dimɔ.
Ben daa kɔ̃sa kun berua.
Ba ye mɔ̀ batuma sɔɔ nge Sodomugibu.
Bɔ̃ruroba ba sãa,
domi bɔ̃riya ba tii sɔɔru kuammɛ mi.
10 A gemgii sɔ̃ɔwɔ ma u koo kuura.
U koo win sɔmburun are wa.
11 Adama bɔ̃rurowa wi u nuku kɔ̃suru
mɔ.
U ko n wãawa nuku sankiranu sɔɔ,
domi win sɔmburun areya u koo wa.
12 Aluwaasiba ba Yinni Gusunɔn
tɔmbu dam dɔremɔ.
Ma tɔn kurɔbu ba sãa ben yinnibu.
Be ba bu kpare ba bu torasiamɔ.
Ba ben swaa go ye ba raa swĩi.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbun wirugibu sirimɔ

13 Yinni Gusunɔ u na u yɔ̃ u ka win
tɔmbu siri.
14 U win siribu torua ka win tɔmbun
guro gurobu,
ka ben wirugibu.
U nɛɛ, i tɔmbun dĩanu wɔra
ma i ye i sãarobu mwaari yii bɛɛn
yɛnusɔ.
15 Mban sɔ̃na i nɛn tɔmbu dam
dɔremɔ,
ma i sãarobu taki dimɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔ, wɔllu ka tem Yin-
niwa na yeni bikiamɔ.

Ba koo Yerusalɛmun

tɔn kurɔbu sɛɛyasia

16 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
wee Yerusalɛmun tɔn kurɔbu ba tii
sue.
Ma ba sĩimɔ ba yɛ̃kɔ mɔ̀, ba wĩinu
dɛmiɛ.
Ba ǹ sekuru mɔ, ba ben naasun sumi
soonamɔ.
17 Yen sɔ̃na kon de bu ko wii
kparanugibu,
kpa n bu terenu yɔ̃su.
18 Saa ye sɔɔ, kon ben bura yãnu
kpuro wuna. Niya ben naasun sumi
ka ben serin bura yãnu ka ben sababa
yi yi ka suru kɛ̃ka weenɛ,
19 ka ben swaa tonkunu, ka ben
sumi ka ben sɔnditii,
20 ka yasi, ka yɔni yi ba doke naasɔ ka
ben sɛ̃katii, ka ben yɔrɔmannin bɔki,
21 ka ben taabu nɔmaginu ka
wɛ̃ruginu,
22 ka ben yãa gobiginu, ka yabe
bakanu ka ben bɔɔnu,
23 ka digiba, ka yãa ni nu ǹ sinum
mɔ, ka yasi, ka sere sɔnditii.
24 Ba ǹ maa turaren nuburu nɔɔmɔ

ma n kun mɔ nubu kɔ̃suru.
Ba ǹ maa sɛ̃katii sɛ̃kemɔ ma n kun mɔ
wɛ̃ɛ.
Ba ǹ maa seri wasi wirɔ bu tari.
Wii pɔnna ba ko n mɔ.
Ba ǹ maa yabe bakanu sebumɔ
sere saakiba nuku sankiranun sɔ̃.
Ben buram kun maa sɔ̃ɔsiramɔ.
Sekura ba koo wa.

Yerusalɛmun gɔminibu

25 Ba koo Yerusalɛmun tɔmbu ka yen
tabu durɔbu go tabu sɔɔ.
26 Tɔmba koo wuri ko bu gɔɔ swĩ yen
gbãra kɔnnɔwɔ
nge tɔn kurɔ wi ba wɔri ba win yãnu
gura ma u sɔ̃ temɔ.

4

1 Saa ye sɔɔ, tɔn kurɔbu nɔɔba yiru ba
koo durɔ turo sɔ̃ bu nɛɛ,
sa ko bɛsɛn tii diisia kpa su tii sebusia.
A gesi sun sekuru wunɔ
kpa a de sa n wunɛn yĩsiru sɔɔwa.

Yerusalɛmu ya koo wurama

nge yellu

2 Ye Yinni Gusunɔ u koo kpiisia saa
ye sɔɔ, ya ko n sãawa bɛɛrɛ ka girima
Isireli be ba tien sɔ̃. Kpa tem mɛ, mu
dĩa geenu ma nu n sãa ben nuku dobu.
3 Be, be Yinni Gusunɔ u gɔsa
mi, u ben yĩsa yorua ba n ka wãa
Yerusalɛmuɔ, ba koo bu sokuwa tɔn
dɛɛrobu.
4 Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmun
tɔn kurɔbu disi wɔka, kpa u wuu gen
tii dɛɛrasia, u gu siri ka win dam
bakam tɔn be ba raa gon sɔ̃.
5 Yen biru u koo de dɔ̃ɔ wii bakaru
tu Siɔnin guuru kpuro ka mɛnnɔ yenu
wukiri sɔ̃ɔ sɔɔ, kpa dɔ̃ɔ yara ya n wãa
wɔ̃kuru guu ten wɔllɔ, kpa win yiikon
girima yu wuu ge wukiri,
6 kpa ya n sãa nge kuru te ta ko n bu
saaru sãawɛ yam susurun saa, ka maa
kuku yeru woo bɔkɔ ka guran sɔ̃.

Isireliba

ba sãawa nge resɛm gbaaru

5

1 I womu swaa dakio i nɔ ge kon nɛn
kĩnasi kua. Womu ge, ga ka wi ka win
resɛm gbaaru yã. Ge wee.
Nɛn kĩnasi u resɛm gbaaru garu mɔ
te ta wãa tem turenu wɔllɔ mi n tem
gem mɔ.
2 U gbaa te kɔrɔ kua, ma u ten kpenu
wukura.
Ma u resɛm dãa ye ya koo bii duronu
ma duura.
Yera u ten kɔ̃sobun diru bana ten su-
unu sɔɔ.
Ma u resɛm gama yeru kua mi.
Saa yè sɔɔ u den yĩiyɔ resɛm gbaa te, tu
nùn bii geenu marua,
yera u deema kɔ̃suna ta nùn marua.
3 Tɛ̃, nɛn kĩnasi u gerumɔ u mɔ̀,
bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Yerusalɛmuɔ,
i bu sirio wi ka win resɛm gbaa te.
4 Mba u tu burea u ǹ kue.
Mban sɔ̃na ta bii kɔ̃sunu mara
sanam mɛ u yĩiyɔ tu bii geenu ma.
5 Wee ye u koo win gbaa te kua.
U koo ten kara ka yen dãa wukiriwa,
kpa yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ yi du
mi,
yi di, yi taaku.
6 U ǹ maa win resɛm dãa ye sɔmmɔ,
mɛya u ǹ maa gbaa te wukumɔ.
U koo tu deriwa tu kam ko,
kpa sãki yi tu wukiri,
kpa u de gura yu ku maa nɛ mi.
7 Isirelibara ba sãa Gusunɔ,
wɔllu ka tem Yinnin resɛm gbaa te.
Ma Yudaba ba sãa resɛm dora ye u
duura.
U kĩa bu gea ko adama kɔ̃sa ba kua.
Ba tɔmbu go ba yɛm yari.
U maa kĩa bu gem swĩi, ma ba yina.
Yen sɔ̃na tɔmba wuri mɔ̀.

Kɔ̃sa ye tɔmba mɔ̀
(I maa mɛɛrio 10:1-4)

8 Bɔ̃ruroba be ba yɛnusu ka gbea
sosimɔ
ye ba raa mɔ sɔɔ,
sere gabu ba ǹ maa ayeru mɔ,
ma be tɔna ba batuma mɔ.
9 Wee ye Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u
man sɔ̃ɔwa. U nɛɛ,
kam kam ba koo tɔn ben yɛnu dabi ni
kpuro kam koosia.
Kpa goo u kun maa wãa yenu bura si
sɔɔ, si su kpã mi.
10 Bà n resɛm ɛkitaa ita gama,
yen tam kun ditiri weeraakuru turi.
Bà n maa alikama kilo wunɔbu (100)
duura,

ye ba koo gɛ̃ ya ɲ̀ kilo wɔkuru keramɔ.
11 Bɔ̃ruroba be ba ra buru buru yellu se
ba n tam bɔɔbɔm nɔrumɔ,
kpa ba n wãa tam gbaburɔ sere n ka ko wɔ̃ku suunu.
12 Gɔ̃ɔgenu ka mɔrɔkunu, ka baranu
ka guunu ka sere tam,
yera ya ra ben tɔ̃ɔ bakanu gbisisie,
kpa ba n nɛ, Yinni Gusunɔn sɔma atafiiru sãa.
13 Yen sɔ̃na kon de bu bu yoru mwɛɛri subaru sɔɔ
bu ka doona.
Ben sina biba koo gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃,
kpa be ba tie bu gbi nim nɔrun saabu.
14 Kpa gɔribun wãa yeru tu nɔɔ wukia ka dam,
tu sina bii be mwɛ
ka maa tɔn wɔru ge ga nuku dobu mɔ̀.
15 Saa ye sɔɔ, tɔmbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu tii kawa,
kpa be ba nɛɛ, ba tii tura, bu wɔruma.
16 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
u koo win tɔmbu siri dee dee
u ka win yiiko sɔ̃ɔsi,
kpa u gea ko u ka sɔ̃ɔsi ma u dɛɛre.
17 Yãanu nu koo yakasu di Yerusalɛmun bansɔ
nge nin kpara yenɔ,
kpa nin binu nu di nu bɔria mi.
18 Bɔ̃ruroba be ba gbinnɛ ka kɔ̃sa
nge naa wuku yi yi yin kɛkɛ gawe,
19 ba n gerumɔ ba n mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u wasi suo u win sɔmburu ko fuuku,
kpa su tu wa.
Isireliban Yinni Dɛɛro u win himba sɔ̃ɔsio ye u yi,
kpa su ye gia.
20 Bɔ̃ruroba be ba ra kɔ̃sa soku gea,
kpa bu gea soku kɔ̃sa.
Bɔ̃ruroba be ba ra yam wɔ̃kuru soku yam bururam,
kpa bu yam bururam gɔsia yam wɔ̃kuru.
Bɔ̃ruroba be ba ra ye n sosu gɔsie ye n do,
kpa bu ye n do gɔsia ye n sosu.
21 Bɔ̃ruroba be ba tãsa ben tii tiin yɛ̃ru sɔɔ,
ma ba tii mɛɛra bwisigibu.
22 Bɔ̃ruroba be ba yĩsiru yara
tam nɔrubu sɔɔ.
Bɔ̃ruroba be ba tam bɔɔbɔm kobu yɛ̃.
23 Bɔ̃ruroba be ba nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ,
ba ka taarɛgibu gem wɛ̃ɛmɔ,
ma ba gemgibu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
24 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u koo de bu dɔ̃ɔ mwaara
nge mɛ dɔ̃ɔ u ra doo gãanu ka yaka gbebusu mwɛ,
kpa ben gbini yi kɔ̃si,
kpa ben wɛ̃su su ka woo doona nge tua,
yèn sɔ̃ ba ɲ̀ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodaba garisi gãanu.
Ma ba win gari atafiiru kua,
wi, wi u sãa ben Yinni dɛɛro.

Yinni Gusunɔ u sɔɔru sãa
u ka bu sɛɛyasia
(I maa mɛɛrio naasu 25, 9:7-20)

25 Yen sɔ̃na win mɔru ya wɔrimɔ be sɔɔ.
U bu nɔma dokemɔ u goomɔ.
Guunu diirumɔ.
Ma tɔmbun gonu nu sweenɛ swɛɛ sɔɔ nge kubanu.
Adama ka mɛ, win mɔru kun sure,
ma u bu nɔma dokemɔ u sɛɛyasiamɔ.
26 U gidi bɔra yɔ̃rasia u ka bwese tukunu soku ni nu toma.
Ma u nu soka ka wia.
Ni wee nu wee ka wasi kasanu.
27 Ben goo kun wasire,
goo kun maa wɔrumɛ.
Dom kun goo mwɛ u sere dweeya.
Goon kpaka kun maa kusiare ye u sɛ̃ke pɔraɔ.
Mɛya ben goon baranun wɛ̃ɛ kun nùn kare.
28 Ben sɛ̃ɛnu nu nɔɔ do.
Ba maa nu sɔri bu ka to.
Ma ben dumin naa konnu nu bɔɔbu nge kperu.
Ma ben tabu kɛkɛba ba sãu nge woo guna.
29 Ma ba kukirimɔ nge gbee sunɔ,
ge ga yaa mwa ga ka doonɔ goo kun gu yinari.
30 Saa ye sɔɔ, kukiribu koo nɔɔra Isireliba sɔɔ
nge nim wɔ̃ku ge woo bɔkɔ ga seeya.
Bà n tem mɛ mɛɛra,

yam wɔ̃kura ba koo wa ka nuku
sankira bakanu,
kpa wɔllu tu tĩra guru wii bakarun sɔ̃.

Gusunɔ u Esai gɔsa

u ka ko win sɔmɔ

6

1 Wɔ̃ɔ gè sɔɔ sina boko Osiasi u gu, nɛ
Esai, na Yinni Gusunɔ wa kãsiru sɔɔ, u
sɔ̃ sina kita bakaru garun wɔllɔ win sãa
yerɔ. Ma win yaberun kasa ya sure sãa
yee ten sɔɔwɔ kpuro.
2 Wɔllun kɔ̃sobu ba bɛllimɔ win
wɔllɔ. Ben baawure, kasa nɔɔba tia
u mɔ. U ka yen yiru win wuswaa
wukiri, yiru maa win naasu ma u ka
yiru ye ya tie yɔ̃ɔwa.
3 Ba nɔɔgiru sue ba mɔ̀,
Dɛɛro Dɛɛro,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u sãawa
Dɛɛro.
Win yiiko ya handunia kpuro yiba.
4 Ma sãa yee ten gamboba ba diira
saa ben tem di, nɔɔ ge ga nɔɔramɔ min
sɔ̃, ma wiisu su yiba dii te sɔɔ.
5 Saa ye sɔɔra na nɔɔgiru sua na nɛɛ,
na kam kuawa. Domi nɛn yara ya
durum sɔɔwa, na maa wãa tɔmbun
suunu sɔɔ bèn yari durum sɔɔwa ma
na sere Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
wa ka nɔni wi u sãa kpuron sunɔ.
6 Adama wɔllun kɔ̃so ben turo u
dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ sua ka baku yãku yerun di, u
yɔ̃ɔma u na nɛn mi.
7 Ma u ka yi nɛn nɔɔ baba ma u nɛɛ,
yeni ya wunɛn nɔɔ baba
ya sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u wunɛn toraru
wuna.
Mɛya u maa wunɛn durum wɔka.
8 Yen biruwa na Yinni Gusunɔn tiin
nɔɔ nua ga gerumɔ ga mɔ̀,
wara kon wa n gɔri.
Wara koo se u man daawa.
Ma na wisa na nɛɛ,
nɛ wee, a man gɔrio.
9 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ǹ n mɛn na, n doo n Isireliba gari yini
sɔ̃ n nɛɛ,
wee ba ko n da kasu bu win gari nɔ,
adama ba ǹ yi nɔɔmɔ.
Ba ko n da kasu bu wa,
adama ba ǹ gãanu wasi.
10 N de tɔn ben gɔ̃ru gu bɔbia,
kpa bu swaa taaya bu ku raa gari nɔ.
N ben nɔni wɔ̃kuo bu ku raa ka yam
wa,
kpa bu ku raa gɔ̃ru gɔsia bu faaba wa.
11 Ma na nɛɛ,
Yinni, sere saa yerà ya ko n sãa mɛ.
Ma u man wisa u nɛɛ,
sere wuu sinin tɔmbu bà n gbisuka,
kpa su ko bansu, kpa tem mɛ kpuro
mu kam ko.
12 Domi u koo de bu ka mɛn tɔmbu da
sere mi n toma
kpa bu mɛ deri mu n sãa bansu.
13 Baa bà n tem mɛn tɔmbu bɔnu kua
suba wɔkuru,
ma ten teera tie mi,
u koo tu surawa nge dãa bakaru.
Adama nge mɛ dãa kpiriru ta ra kpare,
nge mɛya bwese kpaara koo se
ta n sãa bwese geeru te u gɔsa.

Gari yi Esai

u Akasi sina boko sɔ̃ɔwa

7

1 Sanam mɛ Akasi, Yotamun bii,
Osiasin debubu u bandu dii Yudaɔ,
saa yera Resini, Sirin sina boko ka
Peka Remalian bii, Isireliban sina
boko, ba nɔɔ tia kua ba Yerusalɛmu
wɔri ba tarusi. Adama ba ye kpana.
2 N deema ye ba na ba sina boko
Akasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee Sirigiba na ba
ben sansani gira Isireliban temɔ, yera
Akasi ka win tɔmbun toronu kara ba
diirimɔ nge dãa ni woo ga sweemɔ.
3 Saa yera Yinni Gusunɔ u Esai
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo wunɛ ka wunɛn bii
Seari Yasubu i ka Akasi yinna. I ko i
nùn deema beku wɔ̃ku yerun swaaɔ,
nim tora ye ba kua ya ra ka nim nɛ
wuuɔn nɔɔ giɔ.
4 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, u tii nɛnuɔ ka
laakari. U ku bɛrum ko, u ku de win
tororu tu kara. Domi Sirin sina boko
ka Remalian biin mɔru ye, ya sãawa
nge dãa nɔɔ si su wiisu mɔ̀.
5 Tɛ̃, wee ba nùn kɔ̃sa bwisikuammɛ,
ba mɔ̀,
6 bu da bu Yudaba wɔri bu ben wuu
tarusi, kpa bu nanda bu bu tii nɔmu
sɔndia. Yen biru kpa bu Tabɛɛlin bii
ko sunɔ wuu ge sɔɔ.
7 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na ǹ de-
rimɔ yu koora.

8-9 Siri kpuron dam mu wãawa
Damasiɔ.
Resini tɔnawa u sãa Damasin dam.
Isireli kpuron dam mu wãawa
Samariɔ.
Mɛya Remalian bii tɔnawa u sãa
Samarin dam.
Adama wõɔ wata ka nɔɔbun baa sɔɔ,
Isireliba ba koo yarina kpa ba kun
maa dam gam mɔ.
Yen sõ, Akasi u n tororu sõ,
u n nɛ, Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
Ma n kun mɛ, win dam mu koo maa
kpe.

Emanuɛli

10 Yinni Gusunɔ u maa gɔra bu Akasi
sõ bu nɛɛ,
11 u nùn yĩreru bikio u n ka win gere
naanɛ sãa. U koo kpĩ u bikia tu na
wɔllun di, ǹ kun mɛ gɔrin di.
12 Ma Akasi u nɛɛ, na ǹ Yinni Gusunɔ
yĩreru garu bikiamɔ, na ǹ win laakari
mɛɛrimɔ.
13 Yera Esai u nɛɛ, bɛɛ sina boko
Dafidin bweseru, ye i dera tɔmba ka
bɛɛ wasira, ya ǹ tura? Yera i maa kĩ
Gusunɔ nɛn Yinni u ka bɛɛ wasira?
14 Wee tẽ win tii u koo bɛɛ yĩreru
wẽ. Wɔndia goo u koo gura sua kpa
u bii tɔn durɔ ma, kpa u nùn yĩsiru kẽ
Emanuɛli.
15 Naa boogum ka tima u ko n da di,
sere u ka kpẽa u kõsa ka gea wunana.
16 Bii wi, u sere saa ye turi, sinambu
yiru ye a nasie mi, ben tem mu koo ko
bansu.
17 Adama Yinni Gusunɔ u koo
de tõru garu tu na tè sɔɔ kaa nɔni
swãaru wa wunɛ ka wunɛn baababan
yɛnugibu, ka sere wunɛn tɔmbu, te i ǹ
waare saa dɔma tèn di Isireliba ka bɛɛ
Yudaba i karana. U koo de Asirigibu
bu na bu bɛɛ wɔri.

Egibitigibu ka Asirigibu ba koo Isireliba wɔri

18 Yen tõɔ te, Yinni Gusunɔ u koo kɔba
so.
Kpa Egibitigibu kpuro ka sere be ba
wãa ben daru kɛrin goo gookaɔ
bu na nge sɔnsun wuuru,
kpa Asirigibu bu maa kurama nge tĩi
wuuru.
19 Be kpurowa ba koo na bu sina
wɔwi piiminɔ ka kpee baaba sɔɔ,
ka dãa kikisɔ ka sere maa kpara yenɔ,
20 kpa Asirigii ben sina boko
wi u wãa Efaratin guru giɔ
u bɛɛn arumani kpuro gura
kpa u n sãare nge kɔnɔ
wi u koo bɛɛn wasi kpuro kɔni
saa bɛɛn wirun di sere ka bɛɛn tobaɔ,
n ka da kõriɔ.
21 Yen tõɔ te sɔɔ,
naa gbiiba ka yãanu yiru tɔnawa
tɔnu u koo wa u faaba ko.
22 Ka mɛ, bom mu ko n yiba tem mɛ
sɔɔ,
sere be ba koo deri mi,
naa bogum ka tima mu ko n sãa ben
dĩanu.
23 Gbaa geenu mi resɛm konu nɔrɔm
nɔrɔm (1.000) ya duura
ma ba ra raa ye dɔre ka sii geesun gobi
nɔrɔbu,
sãkiya yi koo ye mwɛ yi go yen tõɔ te.
24 Kpa ba n da taasoru ko mi, ka tɛma.
Domi sãkiya yi ko n yiba tem mɛ
kpuro sɔɔ.
25 Ba koo guu ni deri sãkin sõ
mi ba ra raa gbea wuku.
Kpa bu yaa sabenu yõsu nu n bɔsu mi,
kpa yu ko nin kpara yeru.

Esain bii u kua yĩreru Isireliban sõ

8

1 Yinni Gusunɔ u man sõɔwa u nɛɛ,
n seewo n yĩsi teni yore kpasasa,
kpee bɛsi baka gaa sɔɔ, Mahɛɛ Salali
Hasibasi. Yen tubusiana, bu seewo
fuuku bu arumani kpuro kata ko bu
gura.
2 Ye na tu yorua, ma na tu yãku
kowo Uri ka Berekian bii Sakari be
ba sãa naanɛgibu sõɔsi ba n ka sãa
seedagibu.
3 Yen biruwa na ka nɛn kurɔ mɛnna,
ma u gura sua u bii tɔn durɔ mara.
Yera Yinni Gusunɔ u man sõɔwa u nɛɛ,
n nùn yĩsiru kẽɔ Mahɛɛ Salali Hasibasi.
4 Domi sere bu ka nɛɛ, bii wi, u mɔ̀,
baaba, ǹ kun mɛ yaayi, ba koo Damasi
ka Samarin arumani kpuro kata ko bu
gura bu ka da Asiriɔ.

Asirin sina boko koo na

5 Yinni Gusunɔ u kpam man sõɔwa
u nɛɛ,

6 Yudaba ba nùn yina,
wi, wi u sãa nge Siloen nim mɛ mu kokumɔ kpurɛ kpurɛ.
Ma ba ka Resini ka Peka nɔɔ tia kua.
7 Yen sɔ̃, wi, u koo bu Asirin sina boko surema
ka win tabu kowo damgibu.
Tɛ̃, be wee ba kokumɔ ba tɛrie
nge daa te ba mɔ̀ Efaratin nim tora
ye ya yiba ya bɔ̃ɔ saramɔ.
8 Ba koo Yudaba wukiriwa
nge nim mɛ mu tɔnu mwɛɛ sere wĩirɔ.
Adama win tii u ko n ka sun wãa.
Win dɛrum mu koo bɛsɛn tem wukiriwa
nge gunɔn kasa.

Tɔmbun kpunaa koo kam ko

9 Bɛɛ bwese ni nu tie, bɛɛ be i wãa n toma,
i swaa dakio.
Baa ì n mɛnna sansaniɔ i tabun kuuki kua,
ba koo bɛɛ kɔsukuwa.
Baa ì n tabun sɔɔru kua,
ka mɛ, ba koo bɛɛ kamia.
10 Baa ì n kpunaa kua,
ye kpuro ya koo kam kowa.
Baa ì n maa wooda yi,
goo kun ka ye sɔmburu mɔ̀,
domi Gusunɔ u ka sun wãa.

Kpee te ba koo sokura

11 Yinni Gusunɔ u man nɛnua ka win nɔm damguu, yera u man kirɔ kua u nɛɛ, n ku sĩ swaa yè sɔɔ Yudaba ba sĩimɔ.
12 Bà n gerua ba nɛɛ, ba bu nɔɔ tia kuawa ba ka bu seesi,
n ku ye wura.
N ku maa de ye ya bu bɛrum mɔ̀ yu man bɛrum ko,
kpa n ku nanda.
13 Domi Yinni Gusunɔwa u dam kpuro mɔ.
Wi turowa u dɛɛre,
wiya n weenɛ su nasia.
14 U sãawa kuku yeru,
adama u maa sãa kpee te Isireliba ka Yudaba ba sokuramɔ.
Mɛya u maa sãa yina ye Yerusalɛmugibu ba wɔrimɔ.
15 Ben dabiru ba koo tu sokura,
kpa bu wɔruma bu bɔɔkira.
Mɛya ba koo maa yina ye wɔri.

Esai u maari

u Yinni Gusunɔn kom mara

16 Na gari yi Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa berua. Nɛn bwãabu tɔnawa na yi sɔ̃ɔwa kpa bu yi nɛnɛ kem kem.
17 Na Yinni Gusunɔ yĩiyɔ, na maa nùn naanɛ sãa baa mɛ u Yakɔbun yɛnugibu biru kisi.
18 Nɛ wee ka nɛn bii be u man kã. Bɛsɛn wãara kua yĩre te Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u ka Isireliba gari mɔ̀. Yinni Gusunɔ wi, u wãawa Siɔnin guurɔ.
19 Gaba koo bɛɛ sɔ̃ bu nɛɛ, i doo i bikiaru ko be ba gɔribu sokumɔn mi, ka sere sɔrobun mi, ka be ba ra bũnu se ba n kuuki mɔ̀n mi. Domi bweseru baatere ta ra bikiaru de ten bũun mi, kpa u tu gɔribu sokua.
20 Adama bɛɛ, i bu wisio i nɛɛ, bu doo bu Yinni Gusunɔn woodan tireru gari. Wìn gari yi ǹ ka wooda nɔɔ tia sãa, i ku yi swaa daki. Yi ǹ bɛɛ arufaani gaa mɔ̀.

Nɔni swãarun saa

21 Saa gaa sisi yè sɔɔ tɔmba koo yaayaare ko tem mɛ sɔɔ,
kpa ba n gɔ̃ɔru soore, ba n wasire.
Mɛya gɔ̃ɔrun sɔ̃ ben mɔru koo se,
kpa bu ben sina boko ka Gusunɔ bɔ̃rusi.
Bà n mɛɛra wɔllɔ,
22 ǹ kun mɛ temɔ,
kpa bu deema yam wɔ̃kuru ka nuku sankirana kpuro.
Ben goo kun kisiramɔ yam wɔ̃ku baka ten min di.
23 Adama yam wɔ̃ku te ka nuku sankira ni,
yen gaa kun ko n wãa sere ka baadommaɔ tem mɛ sɔɔ.

Sunɔ kpao wi u koo gɔna sina

Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu raa wãa sekuru sɔɔ yellu.
Adama saa ya wee yè sɔɔ yiiko ya koo tem mɛ wukiri
saa nim wɔ̃kun di n ka da Yuudɛnin guruɔ,
ka Galileɔ mi tɔn tukoba wãa.

9

1 Tɔn be ba raa sĩimɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ,
ba koo yam bururam bakam wa.
Be gɔɔn bɛrum mu wukiri nge yam wɔ̃kuru,
yam bururam mu koo bu kurema.

2 Yinni Gusunɔ, kaa bu nuku doo bakabu wɛ̃,
kpa ba n nuku doo bi mɔ̀ wunɛn wuswaaɔ
nge mɛ ba ra nuku dobu ko gɛ̃ɛbun saa sɔɔ,
ǹ kun mɛ sanam mɛ ba arumani gurama ba bɔnu mɔ̀ ka kuuki.
3 Nge mɛ a wunɛn tɔmbu wɔra saa
Madianin tabu kowobun nɔman di,
nge mɛya kaa bu yara yorun di
kpa a dɛka ye ba ra ka bu so biruɔ
ka sere sɛna ye ba ra ka bu dam dɔre bɔɔku.
4 Ba ǹ maa tabu kowobun bara naasun damu nɔɔmɔ.
Ben tabu yãnu nu ra n yɛm yiba.
Ba ǹ maa nu dokemɔ.
Ba koo yãa ni ka bara ni dɔ̃ɔ karewa.
5 Domi ba koo sun bii tɔn durɔ maruа.
Wiya u koo ko bɛsɛn wirugii.
Win tɔmara, Bwisi kɛ̃ɔ bɛɛrɛgii,
ka Gusunɔ Dam kpurogii,
ka Baaba wi u ra n wãa,
ka Bɔri yɛndun nuuru.
6 U sãawa Dafidin sikadobu.
Yen sɔ̃, u koo win bandu di kpa u tu dam sire
kpa ta n bɔri yɛndu mɔ sere ka baadommaɔ.
U koo win tɔmbu siri gem sɔɔ,
saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.
Yeniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u yɔ̃rari u ko.

Yinni Gusunɔ
u koo Isireliba sɛɛyasia

7 Yinni Gusunɔ u Isireli be ba sãa Yakɔbun bweseru siri.
Ma siri bi, bu bu di.
8 Tɔmbu kpuro, Efaraimuba ka Samarigibu,
ba koo ye gia,
be, be ba gerumɔ ka tii suabu ba mɔ̀,
9 wee dian birikiba ba wɔrukumɔ,
adama sa ko maa yi seeya ka kpee ni ba dãka.
Wee sikamɔren dãa gbereba ba bɔɔkira.
Sa ko bu kɔsi ka dãa gea ye ba mɔ̀ sɛdurun gbereba.
10 Yinni Gusunɔ u koo Resini Asirin sina bokon wɛrɔbu tabu yãnu wɛ̃,
kpa bu Isireliba wɔri.
11 U koo de Sirigibu ba n wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia,
kpa Filisitiba ba n maa wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia,
kpa bu nɔɔ wukia bu Isireliba mwɛ.
Ka mɛ kpuro, win mɔru kun suremɔ.
U koo maa bu nɔma doke u sɛɛyasia.
12 Adama ba ǹ wuramamɔ win mi,
wi, wi u bu sɛɛyasiamɔ,
wi, wi u sãa wɔllu ka tem Yinni.
Ba ǹ maa nùn kasumɔ.
13 Yen sɔ̃na u koo Isireliban wiru
ka ben siru bura sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ.
14 Ben bukuro bera, ba sãa ben wiru,
ma sɔmɔ weesugibu ba sãa ben siru.
15 Be ba sãa tɔn ben kparobu, ba dera ba kɔ̃ɔra.
Be, be ba maa kpare, ba swaa kɔ̃sa mwa.
16 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u ǹ nuku dobu mɔ,
ben aluwaasiban sɔ̃.
U ǹ maa ben gobekuba ka gɔminibu wɔnwɔndu kuammɛ.
Domi be kpuro ba sãawa nuku kɔ̃surugibu.
Ba ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃.
Sekuru sari gariya yi ra yari saa ben nɔsun di.
Yen sɔ̃, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
U koo bu nɔmu dokewa u sɛɛyasia.
17 Domi nuku kɔ̃suru ta ra mɛniwa nge dɔ̃ɔ
wi u ra yakasu ka sãki mwɛ.
Dɔ̃ɔ wi, u ra du u dãa sɔ̃ɔ bɔkɔ mwa,
kpa wiisu su se ge sɔɔn di.
18 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun sɔ̃,
tem mɛ, mu dɔ̃ɔ mwaara,
ma mɛn tɔmba dɔ̃ɔ diira.
Goo kun win winsim laakari mɔ̀ u sere nùn somi.
19 Ba dĩanu guramɔ nɔm geuɔ ka nɔm dwarɔ.
Adama ka mɛ, goo kun deba.
Ma ben baawure u win winsim wasin yaa temmɔ.
20 Manaseba ka Efaraimuba ba tabu wɔrinamɔ.
Yen biru be kpuro ba mɛnna ba Yudaba wɔri.
Ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun sure.
U maa bu nɔmu doke, u sɛɛyasiamɔ.

10

Be ba Yinni Gusunɔn mɔru seeyamɔ (I maa mɛɛrio naasu 1-4, 5:8-24)

1 Bɔ̃ruroba be ba ra wooda yi ye ya ǹ sãa dee dee.
Kpa bu ye yore bu yi bu ka ben tɔmbu dam dɔre,
2 bu ka yina bu sãarobu ben gem wɛ̃,
kpa bu bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gem bira,
bu gɔminibu ka gobekuban arumani mwa yu ko begia.
3 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ sɛɛyasia,
mba i ko i ko.
Sanam mɛ kam kobu bu koo bɛɛ wɔri saa tontonden di,
mba i ko i ko.
Weren miya i ko i duki da i ka faaba wa.
Ma gia i ko i bɛɛn arumani bere.
4 Ba koo gabu yoru mwɛɛri kpa bu gabu go.
Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
U koo maa bu nɔmu doke u sɛɛyasia.

Asirigibu ba Yinni Gusunɔ torari

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɔ̃ruroba bɛɛ Asirigibu.
Kon bɛɛ kowa nge nɛn bokuru
te kon ka Isireliba sɛɛyasia nɛn mɔru yà n seewa.
6 Na dera i bwese te ta ǹ nɛn bɛɛrɛ yɛ̃ wɔri
te ta ra nɛn mɔru seeye,
kpa i tu taaku nge swaan pɔtɔkɔ
i ten arumani gura.
7 Adama n ǹ daa ye, bɛɛ Asirigibu i gɔ̃ru doke.
I gɔ̃ru dokewa i bwese dabinu kpeerasia.
8 Domi bɛɛn sina boko u nɛɛ,
win tabu sinambu ba sãawa nge bwese ni nu tien sinambu.
9 U maa wusu nɔma doke si su wãa win swɛɛ sɔɔ
n ka girari Yerusalɛmuɔ.
Wuu siya Kalinɔ ka Kaakemisi ka Hamati
ka Aapadi ka Samari ka Damasi.
10 U sin sinambu kamia sìn bũnu nu Yerusalɛmu ka Samariginu dabiru kere.
11 Nge mɛ u Samarigibu kua ka ben bũnu,
nge mɛya u koo Yerusalɛmugibu ka ben bũnu kua.
12 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n nɛn himba kpuro yibia Siɔnin guurɔ,
ka Yerusalɛmuɔ, kon Asirin sina boko sɛɛyasia, win gɔ̃ru bɔbunu ka win tii suabun sɔ̃.
13 Domi u gerumɔ u mɔ̀,
win tiin dam ka win tiin bwisiya u ka nasara wa.
U bwese tukunun tem mwa, ma u ben arumani gura.
U sinambu wɔri nge tabu durɔ damgii,
ma u bu bandu yara.
14 U ben arumani guraWa
nge mɛ ba ra sɛ̃a gure gunɔbun sokurɔ.
U ye kpuro guraWa ben tem mɛ sɔɔ
nge sɛ̃a ye gunɔ ga deri.
Goo kun ka tii yinɛ
ǹ kun mɛ u nɔɔgiru sua u kuuka ko.
Adama na bikiamɔ,
15 gbãa, ya ra tii bɛɛrɛ wɛ̃
wi u ka ye sɔmburu mɔ̀n wuswaaɔ?
Sii, ya ra tii sue
wi u ka ye sɔmburu mɔ̀n wuswaaɔ?
Asirin sina boko wi, u sãa nge dɛka
ye tɔnu u sua ma ya nùn sĩikiamɔ,
ǹ kun mɛ bokuru te tɔnu u nɛni,
ma ta nùn fĩamɔ.
16 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
kon de win tabu durɔbu bu woora.
Kpa dɔ̃ɔ u na u bu wukiri
sanam mɛ u wãa win sinandun yiiko sɔɔ.
17 Nɛ, Isireliban yam bururam, kon gɔsia dɔ̃ɔ.
Kpa nɛn dɛɛraru tu ko dɔ̃ɔ yara
yu ben sãki ka awĩi kpuro mwa sɔ̃ɔ teeru.
18 Ya koo ben dãa sɔ̃ɔ ka ben tem bɛɛrɛ kpuro mwa mam mam.
Kpa mu n sãa nge barɔ wi u gɔɔ dɔɔ.
19 Dãa ni nu koo tia mi,
nu ǹ ko n dabi.
Baa bii u koo kpĩ u nin geeru yore.

Isireliban fiikowa ya koo wurama

20 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Isireli be ba tie ba yara tabun di, ba ǹ maa somiru kasumɔ

bwese ni nu bu kpeerasiaman mi.
Adama ba koo ben naanɛ dokewa nɛ,
Gusunɔ, ben Yinni Dɛɛron mi.
21 Kpa bu wurama nɛ, Gusunɔ Dam
kpurogiin mi.
22-23 Baa bà n daa dabi nge nim
wɔkun yani sɛɛri, ben sukum tɔnawa
mu koo wurama. Domi nɛ, Yinni
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na yen
himba yi kɔ n ka bu kpeerasia. Nɛn
gem mu koo sɔɔsira n banda. Tem mɛ
kpurowa kon kpeerasia nge mɛ na yi.

Yinni Gusunɔ
u koo Asirigibu sɛɛyasia

24 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na gerua na nɛɛ, bɛɛ nɛn tɔmbu, bɛɛ
be i wãa Siɔniɔ, i ku Asirigibun bɛrum
ko, be ba bɛɛ soomɔ ka bokuru nge mɛ
Egibitigiba raa bɛɛ kua.
25 Adama, n tie fiiko sɛɛyasia bi na
bɛɛ mɔ̀ n ka kpe, kpa nɛn mɔru yu
wura ben mi, n bu kpeerasia.
26 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
kon goo dendi nge bokuru u bɛɛ
sɛɛyasia nge mɛ na Madianiba kua
Horɛbun guurɔ. Kon nɛn dɛka tĩi nim
wɔkun bera gia n bu sɛɛyasia nge mɛ
na Egibitigibu kua.
27 Tɔ̃ɔ te sɔɔ,
kon bɛɛ nɛn tɔmbu yara yorun di
kpa i bɛɛn sɔmunu sɔbia
kpa i sugu pota bɛɛn wĩinun di.
I ǹ maa sugu dokemɔ
yèn sɔ̃ na bɛɛ gɔsa na gum tãre.

Yibɛrɛba ba Yerusalɛmu wɔri

28 Yibɛrɛba ba Ayati wɔri ba mwa,
ma ba Migoroni tɔbura ba ben
sɔmunu yi Mikimasiɔ.
29 Ba koka ba doona ma ba da ba kpuna
Gebaɔ.
Yera Rama ya diirumɔ.
Ma Sɔɔlu Isiriliban sina boko
yerukoon wuu
ge ba mɔ̀ Geban tɔmbu ba duki
yakikira.
30 Bɛɛ Galimugibu i wuri koowo.
Bɛɛ Laisigibu i n tii sɛ.
Bɛɛ maa Anatɔtugibu i ko i kam ko.
31 Madimɛnagibu ba yarina.
Ma Gebimun tɔmba yakikira ba kuku
yenu kasu.
32 Gisɔ mam yibɛrɛ be, ba wãa Nɔbuɔ
ba gãsenu kparamɔ Siɔnin guurɔ
bu ka Yerusalɛmun tɔmbu nandasia.
33 Wee Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u koo bu bɔɔri nge dãa kãasi.
U koo yi yi kpãaru bo bura u kawa.
34 U koo bu bɔɔriwa u suriri
nge mɛ ba ra dãnu bɔɔri ka gbãa
Libanin dãa sɔ̃ɔwɔ,
kpa ben girima yu kpe.

Sunɔ kpao koo yari
Dafidin bweserun di

11

1 Nge mɛ bà n dãru bura,
ten nuurun di kpii pɔtura ra yari,
nge mɛya goo u koo yari u bandu di
Isain bweseru sɔɔ.
2 Gusunɔn Hunde u ko n da n wãa ka
wi.
Hunde wi, u koo nùn bwisi ka dam kɛ̃
u ka win tɔmbu kpara,
kpa u Gusunɔn kĩru gia u nùn nasia.
3 U koo nùn mɛm nɔɔwawa ka kĩru.
Mɛya u ǹ tɔnu sirimɔ ka sɛndaru,
ǹ kun mɛ, ba nɛɛn sɔ̃.
4 U koo sãarobu siriawa dee dee,
kpa u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ben gem wɛ̃.
Win gari yi ko n sãawa nge bokuru
te u koo ka tɔmbu sɛɛyasia,
kpa yi n sãa nge takobi
ye ya koo tɔn kɔ̃sobu go.
5 Win gem ka win bɔrɔkinira ko n
sãawa
nge kpaka ye u sɛ̃ke pɔraɔ
u n ka win tɔmbu kparamɔ.
6 Yɛɛ gɔbi ka yãanu nu ko n wãa yam
tem,
kpa gbeeku musukunu ka boo binu
nu kpuna sannu.
Mɛya maa gbee sunɔ binu ka kɛtɛ binu
nu ko n wãa sannu,
kpa bii piibu u nu kpara.
7 Kɛtɛba ka gbeeku bɔ̃nu nu koo di
sannu,
kpa nin binu nu n wãa yam tem.
Gbee sinansu su koo yakasu di nge
nɛɛ.
8 Bibu ba koo kpĩ bu ka surɔkɔnu
dwee,
kpa bu ben nɔmu kpɛ̃ɛ waa gɔsɔnun
wɔrusɔ.
9 Baawure u ko n Yinni Gusunɔn yɛ̃ru
yibawa

nge mɛ nim wɔ̃ku ga nim yiba.
Yen sɔ̃na be ba koo da bu Yinni Gusunɔ sã
win guurɔ te u tii gɔsia Yerusalɛmuɔ,
ben goo kun win winsim kɔ̃sa kuammɛ.
10 Saa ye sɔɔ, goo u koo yari Isain
bweserun di nge dãa kpii pɔtura,
kpa u n sãa nge gidi bɔra bwesenu kpuron sɔ̃.
Bwese ni, nu koo gɔsirama win mi.
Kpa win wãa yeru ta n Gusunɔn yiiko sɔ̃ɔsi.

Isireli be ba raa yarinɛ ba koo wurama

11 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo maa win dam sɔ̃ɔsi
u ka win tɔn be ba tie yakia
be ba yarinɛ ba wãa Asiriɔ ka Egibitiɔ
ka Paturɔsiɔ ka Etiopiɔ
ka Elamuɔ ka Babiloniɔ ka Hamatiɔ Sirin temɔ,
ka sere be ba wãa nim wɔ̃kun goonɔ.
12 U koo gidi bɔra gira
u ka sɔ̃ɔsi ma u koo Isireliba mɛnna
be ba raa yoru mwɛɛra,
kpa u Yuda be ba raa yarinɛ handunian goonu nnɛ sɔɔ mɛnna.
13 Efaraimuba ba ǹ maa ka Yudaba nisinu mɔ̀.
Yudaba ba ǹ maa ka Efaraimuba yibɛrɛ tɛɛru mɔ̀.
14 Ba koo mɛnna bu Filisitiba wɔriwa sɔ̃ɔ duu yeru gia,
kpa bu Filisiti be ko ben yobu.
Mɛya ba koo maa mɛnna bu sɔ̃ɔ yari yerugibu wɔri.
Ba koo Edɔmu ka Mɔabuba dam dɔre,
kpa bu Amɔniba taare.
15 Yinni Gusunɔ u koo de Egibitin daarun nim mu gbera.
U koo tu nɔmu dɛmiɛ u wom wure ka dam,
kpa u tu bɔnu ko kɛri nɔɔba yiru,
kpa win tɔmbu bu tu tɔbura ka naasu.
16 U koo swaa yara win tɔn be ba tien sɔ̃,
be ba wãa Asiriɔ.
U koo bu swaa yara nge mɛ u raa bu kua
sanam mɛ u bu yara Egibitin di.

Siarabun womu

12

1 Sɔ̃ɔ teeru, be ba yakiara ba koo nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, sa nun siara,
domi a raa ka sun mɔru kua,
ma wunɛn mɔru ya sure.
A sun nukuru yɛmiasia.
2 Wuna a sãa bɛsɛn Yinni, a sun faaba mɔ̀.
Sa nun naanɛ sãa, sa ǹ maa gãanun bɛrum mɔ.
Domi wuna a sãa bɛsɛn dam, wuna sa siaramɔ.
Wuna a sãa bɛsɛn faaba kowo.
3 Nge mɛ wi nim nɔru ga mɔ̀,
ù n nim wa, u ra n nuku dobu mɔ,
nge mɛya bà n faaba wa ba koo nuku dobu ko,
4 kpa tɔ̃ɔ te sɔɔ, bu gere bu nɛɛ,
i Yinni Gusunɔ siaro,
i win yĩsiru wɔlle suo.
I win sɔm baka ni u kua kparo bwesenu kpuro sɔɔ.
I tɔmbu yaayasio ma win yĩsira kpã.
5 I Yinni Gusunɔ tɔmɔ,
domi gãa bɛɛrɛgina u kua.
I nin gari kparo handunia kpuro sɔɔ.
6 Be ba wãa Siɔniɔ, bu nuku dobun kuuki koowo,
domi Isireliban Yinni Dɛɛro u kpã,
u maa wãa ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u koo Babiloni sɛɛyasia

13

1 Wee, ye Yinni Gusunɔ u Esai,
Amɔtin bii sɔ̃ɔsi kãsiru sɔɔ Babilonin sɔ̃.
2 U nɛɛ,
i gidi bɔra yɔ̃rasio guuru wɔllɔ mi gãanu sari.
I tabu kowobu nɔɔgiru sueyo,
kpa i bu yĩreru kua ka nɔma,
kpa bu duki na bu du Babilonin kɔnnɔsun di.
3 Wee, na nɛn tabu kowo be na gɔsa wooda wɛ̃.
Na tabu durɔ wɔrugɔ be soka
bu ka nɛn mɔru suresia,
be, be ba ra n nuku dobu mɔ nɛn kpãarun sɔ̃.
4 Ma Esai u mɛɛra u nɛɛ,
i tɔn dabinun wurenu swaa dakio i nɔ guunun bera gia.

Bwese dabinu ka sinambu dabina nu mɛnnɛ mi,
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin tabu kowoba
be ba tabun sɔɔru kpa.
Ma u bu mɛɛra mɛɛra u ka da.
5 Be wee ba wee sannu saa mi n toman di
bu ka tem mɛ kam koosia, win mɔrun saabu.
6 I gɔɔ swĩiyɔ
domi Yinni Gusunɔn tõɔ te, ta turuku kua.
Ta sãawa kam koo bi bu wee
wi, Dam kpurogiin min di.
7 Yen sõna tɔmbu kpuron gɔma koo dwiiya
kpa ben wɔrugɔru tu kpe.
8 Babilonigiba koo bɛrum soora,
kpa ben wasi yi dwiiya wuriribun sõ.
Ba koo tii tɛma
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
Ba ko n mɛɛrinɛ ben wuswaa ya n burisinɛ.
9 Wee Yinni Gusunɔn tõru ta sisi.
Tõɔ te, ta sãawa nɔni swãarugiru
tè sɔɔ u koo win mɔru baka sõɔsi.
U koo durumgibu kpeerasia,
kpa tem mɛ, mu ko bansu.
10 Wɔllun kperi kun maa yam dɛɛrasiamɔ.
Sõɔ ù n yariɔ, min diya u ko n yam tĩramɔ.
Mɛya suru kun maa yam burarasiamɔ.
11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon handuniagibu sɛɛyasia
ben kõsa ye ba mɔ̀n sõ,
ka maa nuku kõsurugibu ben nuku kõsurun sõ.
Kon de be ba tii sue bu kam ko,
kpa n be ba tɔmbu dam dɔremɔ kpeerasia.
12 Kon de bu tɔmbu kasu
nge mɛ ba ra wura gea kaso de tontondeɔ.
13 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun tõru sɔɔ,
kon wɔllu yĩiri,
kpa tem mu diiri sere mɛn sɔɔwɔ.
14 Kpa be ba raa yoru dimɔ Babiloniɔ
bu duki wura ben temɔ nge nɛmu ge ba gire.
Ba koo duki yarina bu da ben tɔmbun mi
nge yaa sabe ni nu kun kparo mɔ.
15 Ben wi ba nɔma tura kpuro wuu ge sɔɔ,
ba koo nùn tweewa bu go.
Wi ba maa naa gira ba mwa,
ba koo nùn gowa ka takobi.
16 Ba koo arumani gura ben yɛnusɔ
bu ben bibu munku ben wuswaaɔ.
Kpa bu ka ben kurɔbu kpuna ka dam.
17 Kon de Mɛdiba bu bu wɔri
be, be ba ǹ sii geesu ka wuran binɛ mɔ.
18 Ba koo aluwaasiba tweewa bu go.
Mɛya ba ǹ bii wɛ̃ɛnu buremɔ.
Ba ǹ maa bibun wɔnwɔndu mɔ̀.
19 Babiloniwa sinambu kpuro ba mɛɛra wuu burɔ,
ma yen tɔmbu ba tii sue.
Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpeerasia
nge mɛ na Sodomu ka Gomɔra kua.
20 Tɔmbu ba ǹ maa sinamɔ ye sɔɔ.
Ya ko n sãawa bansu sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa win kuu bekurugiru giramɔ mi.
Baa be ba yaa sabenu kparamɔ, ba ǹ yõramɔ mi.
21 Miya gbeeku yɛɛ yi koo wãa yeru ko.
Boorosu su koo yibu yen ban si sɔɔ,
kpa taataanu nu maa nin wãa yeru ko mi,
kpa boo kinɛnu nu n yõɔkumɔ mi.
22 Purukanu ka gbeeku bõnu koo kuuki ko
yen sina kpaa buranu sɔɔ.
Wee yen saa ya turuku kua,
ba ǹ maa yen tõru sosimɔ.

Isireliba ba koo wurama ben temɔ

14

1 Yinni Gusunɔ u koo Isireliba wɔnwɔndu kua. U koo maa bu gɔsi bu ko wigibu, kpa u bu swĩi ben temɔ. Saa yera sɔba koo du ben suunu sɔɔ, kpa bu mɛnna ba n wãa ka be sannu.
2 Bwese dabinu nu koo ka Isireliba wurama ben temɔ, kpa bu bwese ni ko yobu tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ. Be ba raa Isireliba yoru mwɛɛra ba koo maa ben tii yoru mwɛɛri. Mɛya be ba raa bu dam dɔre, ba koo maa ben tii dam dɔre.

Babilonin sina bokon gəə

3 Bɛɛ Isiriliba, Yinni Gusunə u
koo de i yoru yari, kpa i wɛ̃ra bɛɛn
wasiraru ka nəni swãarun sɔ̃.
4 U n kua mɛ, womu geniwa i ko i ka
Babilonin sina boko yɛ̃ɛ i nɛɛ,
wi u raa sun dam dəremə, u ǹ maa
wãa.
Dam dərebu kpa.
5 Yinni Gusunə u nuku kɔ̃surugii
be ba sun dam dəremən dam bua,
mɛ mu sãa nge bokuru.
6 Wi u ra n daa təmbu soomə ka məru
wənwəndu sari,
kpa u n təmbu dam dəremə,
ba nùn nəni sɔ̃əwa sere ka nərə.
7 Wee tɛ̃ təmba wɛ̃re handunia kpuro
səə,
ma ba nuku dobun kuuki mə̀.
8 Baa ka dãa ni ba mə̀ sipɛrɛba ka
sɛduruba
ni nu wãa Libaniə
nu nuku dobu mə̀, nu mə̀,
saa dəma tèn di a wəruma,
goo ku ra maa nɛ u sun bəəri.
9 Be ba wãa gəribun wãa yerə
ba seewa bu ka nun dam koosia,
be ka ben wirugibu kpuro.
Mɛya sinam be ba gu ba seewa ben
sina gənin di.
10 Ma be kpuro ba nùn nəəgiru sue ba
nɛɛ,
wee wunɛn tii a kua dam sarirugii nge
bɛsɛ.
Sa kua tia.
11 Wunɛn bɛɛrɛ ye ba ra raa nun wɛ̃,
ba n mərəkunu soomə,
wee ye kpuro ya wəri gəribun wãa
yerə.
Kəkənu nu kua wunɛn kpin yeru ka
wunɛn bekuru.
12 Wunɛ wi a sãa nge buruku kpera ye
ya ballimə,
wee a wəruma wəllun di.
Wunɛ wi a bwesenu kpuro tabu di,
wunɛ wee ba sura temə, a kpĩ.
13 Wunɛ wi a ra n gerumə wunɛn gɔ̃ruə
a n mə̀,
kaa yə wəllə, a wunɛn sina gəna tɛria
kperin wəllə,
kpa a sina guuru wəllə sɔ̃ə yɛ̃san nəm
geu gia,
bũnun suunu səə.
14 Kaa yə guru winu wəllə,
kpa a ka Wərukoo weena.
15 Adama wunɛ wee, ba sure gəribun
wãa yerə
sere wərun səə səəwə.
16 Be ba nun wa kpa ba n nun mɛɛra tii
ka laakari ba n mə̀,
n ǹ durə wiya mi, wi u ra raa de təmbu
bu burisina?
Kpa u bandu suriri?
17 U yina u pirisəmba kara.
U wusu kəsuka.
Ma handunia ya gəsia bansu.
18 Bwesenu kpuron sina boko
baawure
u wãa u wɛ̃re ka bɛɛrɛ win sikirə.
19 Adama wunɛ, ba nun kasa kua
a ka wunɛn sikiru tonda
nge dãa kãasa ye ba ǹ kĩ,
ǹ kun mɛ nge wi ba takobi səkura
ba go ba sure wəru səə ge ga kpenu mə,
ǹ kun mɛ nge goo te ba taaka.
20 Ba ǹ nun sika nge sinam be,
domi a wunɛn tem go,
ma a wunɛn təmbu kpeerasia.
Ba ǹ maa wunɛn bwese kɔ̃surun gari
mə̀.
21 I səəru koowo i win bibu go
kɔ̃sa ye ben sikadoba ba kuan sɔ̃,
kpa bu ku raa se bu maa handunia
tabu di,
kpa bu maa wusu seeya bu yibu si səə.
22 Nɛ Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
na nɛɛ, kon Babilonigibu seesi n ben
bweseru ka ben wuun yĩsiru go. Ba ǹ
maa ben yira wasi.
23 Kon de wuu ge, gu ko nge daru
bwãara mi gunə sarenu nu ra n wãa,
kpa n gu kura ka yii te ta ǹ bu gãanu
ganu deriammɛ. Nɛ Gusunə, wəllu ka
tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunə
u koo Asirigibu kpeerasia

24 Nɛ, Yinni Gusunə Dam kpurogii
na bɔ̃rua na nɛɛ,
ye na yi, ya koo maa na.
Ye na maa gɔ̃ru doke ya koo koora.
25 Kon Asirigibu kəsuku nɛn təmbu
Isiriban temə.
Kon bu taaku nɛn guunu wəllə,
kpa n nɛn təmbu yara ben yorun di,
ba kun ben sugu ka ben səmunu
səəwa.
26 Yeniwa nɛn himba təmbu kpuron
sɔ̃.

Wee na nɔmu dɛmiɛ n ka bwesenu
kpuro sɛɛyasia.
27 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nà n gãanu yi wara koo ye yina.
Nà n nɔma dɛmiɛ wara u koo ye kure.

Yinni Gusunɔ
u koo Filisitiba kpeerasia

28 Wõɔ gè sɔɔ sina boko Akasi u gu,
wõɔ ge sɔɔra Yinni Gusunɔ u Filisitiba
gari yini sõɔwa saa Esain nɔɔn di u nɛɛ,
29 bɛɛ Filisitiba kpuro i ku nuku dobu
ko
yèn sõ boku te ta raa bɛɛ soomɔ ta
bɔɔra.
I n yɛ̃ ma ì n waa gɔsɔbu sarari,
i ko i surɔkɔru girari.
30 Saa gaa sisi yè sɔɔ be ba sãaru bo ba
koo wa bu di,
kpa wɔnwɔndobu ba n wãa bɔri yɛndu
sɔɔ.
Adama bɛɛ Filisitiba kon de bɛɛn nu-
uru tu gbi gõɔrun sõ.
Be ba koo maa tiara, ba koo bu gowa.
31 Bɛɛ be i wãa wuun gbãra kɔnnɔwɔ
i weeweenu koowo bɛrum sõ.
Bɛɛ Filisitiba kpuro gesi i diirio,
domi yibɛrɛba ba tua seeye nge dõɔ
wiiru.
Ba wee sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
ma ben tabu sĩi yi baasinɛ.
32 Esai u nɛɛ, mba sa ko Filisitiban
gɔrobu wisi.
Sa ko nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u Siɔni
swĩi.
Miya win tɔn be ba sãa wɔnwɔndobu
ba koo kuke ka bɔri yɛndu.

15

Mɔabuban nɔni swãaru
(I maa mɛɛrio 15-16, Yeremi 48)

1 Gari yiniwa ba geruа Mɔabuban sõ.
Mɔabun tem kpuro mu koo kam ko,
kpa bu Ari Mɔabu ka Kiri Mɔabu
kɔsuku wɔ̃ku teeru.
2 Dibonigibu ba da bũu sãa yerɔ
ka guunu wɔllɔ bu ka swĩ.
Mɔabuba ba weeweenu mɔ̀ wuu si ba
mɔ̀ Nɛbo ka Mɛdeban sõ.
Ma ba ben winu ka ben tobunu kɔna
nuku sankiranun sõ.
3 Ma ba saakiba sebua ba wãa swɛɛ sɔɔ
ka dii tɛɛriɔ ka dii yaariɔ nuku
sankiranun sõ.
Ma ba weeweenu mɔ̀ ba sumɔ ka nɔni
yĩresu.
4 Hɛsibonigibu ka Elealegibu ba faaba
kanamɔ
ma ba ben nɔɔ nɔɔmɔ sere Yahasiɔ.
Baa Mɔabun tabu kowobun tii ba wuri
mɔ̀wa bɛrum sõ.
5 Na faaba kanamɔ Mɔabuban sõ
be ba kpikiru suɔ ba dɔɔ Soariɔ ka
Egalati Selisiyaɔ.
Domi ba sumɔ ba ka Lusitin guunu
yɔɔmɔ,
ba wuri mɔ̀ Koronaimun swaaɔ nuku
sankiranun sõ.
6 Daa te ba mɔ̀ Nimurimu ten nim mu
gbera.
Yaka si su wãa ten gãarɔ su gbera.
Gãanu kun maa kpia mi.
7 Yen sõna ba ben arumani gura
ye ya bu tie
ba ka tɔburamɔ nim toran guru giɔ mi
dãnu wãa.
8 Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu
kpuro sɔɔ, wuri nɔɔramɔ.
Ben weeweenu nu nɔɔramɔ sere
Egalaimuɔ, ka maa Elimun
dɔkɔwɔ.
9 Daa te ta wãa Dimɔniɔ ten nim
mu yɛm yiba tɔn be ba gon sõ.
Adama Yinni Gusunɔ u koo kpam
Dimɔni ye nɔni swãaru kpɛ̃ɛ.
U koo de yibɛrɛba bu Mɔabun
kpikobu,
ka be ba tie tem mɛ sɔɔ wɔri nge gbee
sinansu.

Mɔabuba ba Yerusalɛmugibu
somiru kanamɔ

16

1 I Yudaban sina boko yãa
kpɛmminu mɔrisio Selan di,
kpa bu ka nu da Siɔnin guurɔ
ka swaa ye ya kpa mi gãanu ku ra kpi.
2 Domi Mɔabun tɔn kurɔbu ba koo
Aanɔɔn daaru tɔbura,
kpa ba n sɛnde nge gunɔ si ba gira
sokurun di su duki mɔ̀.
3 Ba koo Yudaba sõ bu nɛɛ,
i sun bwisi kɛ̃ɔ i sun sõɔwɔ ye sa ko ko.
I de bɛɛn saaru ta n sun wukiri sõɔ sɔɔ
nge yam wɔ̃kuru.
I sun beruo bɛsɛ be ba naa gire.
I ku sun yibɛrɛba nɔmu bɛria.

4 I sun məɔ bɛsɛ be sa kpikiru suuma
Məabun di.
Kpa i n sãa bɛsɛn kuku yeru
be ba sun kpeerasiamən sɔ̃.
Domi dam dərebu bu koo kpe.
Be ba maa sun kpeerasiamɔ ba koo
doona.
5 Saa ye sɔɔ, goo u koo yari
Dafidin bweseru sɔɔ Gusunən durom
saabu
kpa u bandu di te ta ko n sirere
kpa tu dakaa da.
U koo təmbu kpara gem sɔɔ,
kpa u n kpeere u ka bu siria dee dee.

Yerusalɛmugibu

ba ɲ Məabuba somimɔ

6 Yudaba ba nɛɛ,
sa Məabuban yɛ̃kɔ ka ben tii suabun
labaari nɔɔmɔ,
ka ben woo bɔbunu ka ben gari kam
gerubu.
7 Tɛ̃ ba weeweenu mɔ̀ ben tiin sɔ̃,
ba sumɔ Kiri Haresɛtin sɔ̃
ye ya bansu kua.
8 Wee ba Hɛsibonin gberu kpaanɛba
sanka.
Bwese tukunun sinambu ba Sibiman
resɛmban konu bɔɔra.
Resɛm gbaa ni, nu tɛrie sere Yasɛɛɔ sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia
n ka da mi gãanu ku ra kpin sɔ̃ɔ yari
yerɔ,
ka sere nim wɔ̃kun guruɔ sɔ̃ɔ duu
yerɔ.
9 Tɛ̃ wee, na sumɔ Sibiman resɛm
gbaanu ka Yasɛɛn sɔ̃.
Na Hɛsiboni ka Eleale nɔni yĩresu
wisimɔ,
domi tabu kowoba ben gbea wɔri ba
yen dĩanu gura.
10 Nuku dobu kun maa wãa resɛm
gbaanɔ.
Ba ɲ maa womusu mɔ̀ mi.
Mɛya ba ɲ maa resɛmba gamamɔ.
Nuku dobun kuuki yi kpa.
11 Nɛn wasi yi diirumɔ Məabun sɔ̃ nge
mərɔku sɛrum.
Mɛya nɛn gɔ̃ru ga maa diirumɔ Kiri
Harɛsin sɔ̃.
12 Məabuba ba daamɔ gungunu wɔllɔ
kam sɔɔ.
Ba dumɔ ben bũu sãa yerɔ bu ka
domaru ko.
Adama ba ɲ somiru wasi.
13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u gerua
yellun di Məabuban sɔ̃.
14 Adama tɛ̃, u nɛɛ, wɔ̃ɔ ita yà n
doona kese, ba koo wi u bɛɛrɛ bo
Məabuɔ gɛm, ka sere maa yen təmbu
kpuro. Be ba koo tia, ba ɲ ko n dabi,
ba ɲ maa bu mɛɛrimɔ gãanu.

Yinni Gusunɔ u koo Sirigibu

ka Isireliba sɛɛyasia

17

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee Damasi ya ɲ ko n maa wãa,
ya koo kowa bansu.
2 Ba koo Aroɛɛn wusu yaa sabenu
deria.
Miya nu ko n da kpunɛ.
Goo maa sari wi u koo nu nandasia.
3 Isireliba ba ɲ ko n gbãraru mɔ.
Mɛya Damasi ya ɲ ko n maa sina boko
mɔ.
Sirigii be ba tie, ba ɲ Isireliba bɛɛrɛ
keramɔ.
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
4 Saa ye sɔɔ, Isireliban bɛɛrɛ ya koo
kaara,
kpa ben dukia yu doona bu ko
sãarobu.
5 Ben tem mu ko n sãa nge gbee
tèn dĩanu ba gã ba gura.
Nu ko n sãawa para para
nge sanam mɛ ba dĩanu gura Refan
wɔwan di.
6 Isireliban fiikowa ya koo tiara
nge dãa bii ni nu tiara sanam mɛ ba
dãru sira.
À n mɛɛra kaa wa
yiru ɲ kun mɛ ita tɔna ya tie ten wii
kpiirɔ,
ma nnɛ ɲ kun mɛ nɔɔbu ya tie ten kãasi
sɔɔ.
Gusunɔ Isireliban Yinniwa u yeni
gerua.
7 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, təmba koo ben laakari
wesia ben taka kowon mi gia, kpa ben
nɔni yi Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro
wa.
8 Ba ɲ maa ben laakari wesiamɔ bũu
turanun bera gia, ni ben tii ba kua. Ba
ɲ maa Asitaaten bwãaroku sãamɔ, ka
bwãaroku ni ba kua sɔ̃ɔn sɔ̃. Domi nu
sãawa ben tiin nɔman koora.

9 Saa ye sɔɔ, Isirelibɑ bɑ koo ben
wuu dɑmgisu deri, kpɑ su ko bɑnsu
nge mɛ Amɔrebɑ bɑ ben wusu deri be
Isirelibɑn sɔ̃.
10 Wee bɛɛ Isirelibɑ, i Gusunɔ bɛɛn
Yinni duɑri
wi u bɛɛ faɑbɑ kuɑ.
I ǹ nùn yɑɑye wi u sãɑ bɛɛn kuku yee
nɑɑnɛgiru.
Domi wee i dãɑ binu duurɑ bũnun sɔ̃.
11 Sɑnɑm mɛ i nu duurɑ, i nu kɑrɑ
koosi,
mɑ nu seewɑ nu kpɛ̃ɑ fuuku, nu wɛ̃su
kuɑ.
Adɑmɑ sɑnɑm mɛ i ko i nuku dobu ko
i nin mɑrum sɔri,
i deemɑ gãɑnu sɑri.
Mɑ n kuɑ nɔni swãɑ bɑkɑru te tɑ ǹ
kpeemɔ.

Bɑ Isirelibɑn yibɛrɛbɑ kɑmiɑ

12 Annɑ ɑ kukiribu nɔ.
Bwese dɑbinu nu burisinɛ
mɑ nu kukirimɔ nge nim wɔ̃kun nim.
Nu wɔki nge dɑɑ tèn torɑ yɑ bɔɔbu.
13 Bɑ kukirimɔ nge dɑɑ bɑkɑrun nim.
Adɑmɑ Yinni Gusunɔ u bu gerusi,
mɑ bɑ duki yɑrinɑ n tomɑ,
nge yɑkɑ si woo gɑ suɑ gɑ kɑ doonɑ,
ǹ kun mɛ, nge tuɑ ye woo gunɑ yɑ
seeyɑ.
14 Ye n kuɑ yokɑ mɑ bɑ bu kpeerɑsiɑ
subɑru sɔɔ.
Yɑm mu sere sãrɑ bɑ ǹ mɑɑ wãɑ.
Nge mɛyɑ be bɑ sun wɔrimɔ bu kɑ sun
gurɑ
ben kɔkɔrɔ yɑ ko n sãɑ.

Yinni Gusunɔ
u koo Etiopigibu sɛɛyɑsiɑ

18

1 Tem mu wãɑ Etiopin dɑɑrun berɑ
giɔ,
mi tɑbun wurenu nɔɔrɑmɔ.
2 Mɛn tɔmbu bɑ gunu mɑ ben wɑsi
bɑllimɔ.
Bɑ bu nɑsie bɑɑmɑ kpuro,
yèn sɔ̃ bɑ rɑ kpuro kɔsuku.
Mɑ dɑɑnu ben tem burɑnɛ.
Beyɑ bɑ sɔmɔbu gɔrɑ kɑ goo nimkuu si
bɑ kuɑ kɑ gbĩi.
Goo nimkuu si, su dukɑ mɔ.
Tɛ̃, sɔmɔbu bɛɛ, i wuro bɛɛgibun mi.
3 Bɛɛ hɑnduniɑgibu kpuro,
i gidi bɔrɑ mɛɛrio ye bɑ koo girɑ guuru
wɔllɔ.
I kɔbɑn swĩi swɑɑ dɑkio ye bɑ koo so.
4 Domi ɑmɛniwɑ Yinni Gusunɔ u mɑn
sɔ̃ɔwɑ. U nɛɛ,
u yɔ̃ sɛ̃ɛ u yɑm mɛɛrɑ kɑ lɑɑkɑri win
wãɑ yerun di
sɔ̃ɔ sãrerun sɑɑ kɑ wuburun sɑɑ.
5 Resɛm yà n wɛ̃su kuɑ,
mɑ yɑ bɛm doke yɑ ye,
bu sere ye sɔri,
yibɛrɛ u koo nɑ u yen kãɑsi bɔɔri kɑ
woburu,
6 kpɑ u ye gunɔsu kɑ gbeeku yɛɛ deriɑ
yi di.
Gunɔsu su ko n wãɑ mi, yɑm susurun
sɑɑ,
kpɑ gbeeku yɛɛ yi n wãɑ mi purɑn sɑɑ.
Nge mɛyɑ bɑ koo Asirigibun tɑbu
kowobun gonu kuɑ.
7 Saa ye sɔɔ, tɔn be bɑ gunu mi, mɑ
ben wɑsi bɑllimɔ bɑ bu nɑsie bɑɑmɑ
kpuro yèn sɔ̃ bɑ rɑ kpuro kɔsuku, mɑ
dɑɑnu ben tem burɑnɛ, tɔn be, bɑ koo
kɑ Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinni kɛ̃nu
nɑɑwɑ Siɔnin guurɔ mi bɑ rɑ nùn sɔ̃.

Yinni Gusunɔ
u koo Egibitigibu sɛɛyɑsiɑ

19

1 Gɑri yiniwɑ bɑ gerɑ Egibitin sɔ̃.
Bɑ nɛɛ,
wee Yinni Gusunɔ u sisi fuuku
Egibitiɔ,
u guru wiru sɔni nge dumɑ.
Mɑ Egibitigibun bũnu nu diirumɔ win
wusɑɑɔ,
mɑ ben wɔrugɔru tɑ kpɑ.
2 U koo de bu tɑbu ko ben tii tiinɛ.
Mɔɔ kɑ wɔnɔ bɑ koo tɑbu wɔrinɑ.
Bɔrɔ kɑ bɔrɔ bɑ koo tɑbu wɔrinɑ.
Wusu su koo tɑbu wɔrinɑ.
Sinɑmbu bɑ koo tɑbu wɔrinɑ.
3 U koo de Egibitigibu bu mwiɑ kpɑnɑ,
kpɑ u ben nɔɔ tiɑ kɑm koosiɑ.
Kpɑ bu bikiɑru dɑ bũnun mi kɑ dobo
dobogibun mi
kɑ gɔri sokobun mi, kɑ sɔrobun mi.
4 U koo bu yinni gɔbo nɔmu sɔndiɑ,
kpɑ sunɔ nuku kɔ̃surugii u n bu dɑm
dɔremɔ.
Gusunɔ, wɔllu kɑ tem Yinniwɑ u yeni
gerɑ.

5 U koo ben daa baka ten nim kpeerasia
kpa tu gbera.
6 Ten yɛrusun nim mu koo numia,
kpa ten kɛrin winun nim mu gbera,
kpa naa yari ka gbĩi yi yi wãa ten goorɔ yi gbera.
7 Gãanu kun ko n maa wãa daa ten goorɔ
ka ten sure yerɔ.
Bà n gãanu duura mi, nu koo gberawa nu gbi.
8 Be ba susure mɔ̀ mi kpuro
ka kɔkɔnu ǹ kun mɛ ka yãakoronu,
ba koo nuki sankirawa kpa bu swĩ.
9 Be ba beku wɛ̃ɛ damgii tarimɔ
ka be ba beku kpikinu wesimɔ ba koo sekuru wa.
10 Be ba sãa tem mɛn dam ba koo kɔsikira.
Kpa ben sɔm kowobu bu nuki sankira.
11 Soanin wirugibu ba sãawa gari bakasu.
Egibitin sunɔn bwisi kɛ̃ɔbu bà n mɛnna,
gari baka gariya ba ra gere.
Bwisi kɛ̃ɔbu bɛɛ, amɔna i ko i kãku i gere i nɛɛ,
i sãawa bwisigibu ka sina bibu.
12 Wunɛ maa Egibitin sunɔ,
mana wunɛn bwisi kɛ̃ɔ be, ba wãa.
Kpa bu gere su nɔ yèn himba Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni
u wunɛn temgibu kua.
13 Soanin wirugiba kua wiirobu,
ma Nɔfun wirugiba kun maa yɛ̃ ye ba mɔ̀.
Wirugii be, ba dera Egibitigiba kɔ̃ɔramɔ.
14 Yinni Gusunɔ u ben bwisi burisina kpa bu de Egibitigibu bu kɔ̃ɔra,
ba n mɔ̀ nge tam nɔro wi u bindimɔ win sianu sɔɔ.
15 Wirugii ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, gobigii ka sãaro, ben goo kun maa kpɛ̃ u gãanu ko Egibitiɔ.

Egibitigibu

ba koo Yinni Gusunɔ sã

16 Sanam mɛ Egibitigiba koo wa ma Yinni Gusunɔ u bu win nɔmu dɛmiɛ u ka bu sɛɛyasia ba koo bɛrum soora nge tɔn kurɔbu.
17 Saa ye sɔɔ, baa bà n nua ba Yudan gari mɔ̀, ba koo nanda Yinni Gusunɔn himban sɔ̃ ye u yi ben sɔ̃.
18 Saa ye sɔɔ, wusu nɔɔbuwa su ko n wãa Egibitin temɔ sì sɔɔ ba ko n da Yudaban barum gere. Kpa ba n da bɔ̃re ma ba sãa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin tɔmbu. Ba koo wuu sin teu sokuwa Sɔ̃ɔn wuu.
19 Ba koo Yinni Gusunɔ yãku yeru kua Egibitin tem suunu sɔɔ, kpa bu kperu garu gira mɛn nɔɔ bura yerɔ bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
20 Yera ya koo sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ u wãa Egibitin temɔ. Bà n nùn nɔɔgiru sue be ba bu dam dɔremɔn sɔ̃, u koo bu faaba kowo wɛ̃ wi u koo bu wɔra ben nɔman di.
21 Saa ye sɔɔ, u koo bu tii sɔ̃ɔsi kpa bu nùn gia. Ba koo nùn yãkunu kua kpa bu ka nùn kɛ̃nu naawa. Bà n nùn nɔɔ mwɛɛnu kua, kpa bu nu yibia.
22 U bu mɛɛra kua, adama u koo bu bɛkia. Ba koo gɔsira win mi, kpa u ben kanaru nɔ u bu faaba ko.
23 Saa ye sɔɔ, swaa ya koo yari Egibitin di yu da Asiriɔ, kpa Egibitigibu bu da Asiriɔ. Asirigibu ba koo ma da Egibitiɔ, kpa be kpuro bu mɛnna bu Yinni Gusunɔ sã.
24 Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ka Egibitigibu ka Asirigibu nɔɔ tia ko, kpa handuniagibu kpuro bu domaru wa.
25 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u koo bu domaru kua u nɛɛ, domarugiba bɛɛ, nɛn tɔmbu Egibitigibu. Domarugiba bɛɛ, Asirigibu, bɛɛ be na mɔma. Domarugiba bɛɛ Isireliba, bɛɛ be na gɔsa na tii yiiya.

Asirin sina boko u koo

Egibitigibu ka Etiopigibu

yoru mwɛɛri

20

1 Wɔ̃ɔ gè sɔɔ Saagoni Asirin sina boko u dera win tabu sunɔ Taatani u Asidɔdu wɔri u ye mwa,
2 yen wɔ̃ɔ ge sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esai Amɔtin bii gari yini sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a saaki ye poto ye a pɔra sɛ̃ke mi, kpa a wunɛn baranu pota a sĩ naa dirisu. Ma

u kua mɛ. U yõra basi ma u sĩa ka naa
dirisu, n ka kua wõɔ ita.
Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
3 wee nɛn sɔm kowo Esai u yõra basi
ma u ka naa dirisu sĩa n ka kua wõɔ ita.
Yeni ya sãawa yĩreru te ta sõɔsimɔ ye ya
koo Egibitigibu ka Etiopigibu deema.
4 Asirin sina boko u koo Egibitigibu
ka Etiopigibun aluwaasiba ka ben
durɔ tɔkɔnu yoru mwɛɛri kpa bu yõra
basi ba n sĩimɔ ka naa dirisu, kpa yu ko
seku bakaru Egibitiɔ.
5-6 Saa ye sɔɔra sõɔ duu yerun tɔmbu
be ba raa ben naanɛ doke Etiopi sɔɔ ka
be ba tii sue Egibitigibun somirun sõ,
ba koo bɛrum soora, kpa bu burisina.
Ba koo gere bu nɛɛ, be wee ba
wɔruma be sa raa naanɛ sãa bu sun
faaba ko, kpa bu sun wɔra Asirin sina
bokon nɔmun di. Tɛ̃ amɔna sa ko ko su
ka yari.

Babiloni ya koo wɔruma

21

1-2 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u
gerua Babilonin sõ. U man kãsi
nanumgiru sõɔsi.
Na wa yibɛrɛba ba wee saa tem mɛ ba
nasien di
nge mɛ woo guna ya ra nɛ saa sõɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gian di.
Wi u ra dam dɔre, u dam dɔramɔ.
Wi u ra maa kpeerasie, u kpeerasiamɔ.
Elamun tabu kowobu, i seewo.
Mɛdiba, i wuu ge tarusio.
Domi Yinni Gusunɔ u dera Babiloni
ye,
ya ǹ maa tɔmbu weeweenu koosimɔ.
3 Ye na wa ka ye na nua kãsi te sɔɔ,
ya dera nɛn torora kara.
Ma wuriribu man wɔri nge tɔn kurɔ
wi u yiire u kĩ u ma.
Tirerabu dera na ǹ maa gari nɔɔmɔ.
Ma diiribu dera na ǹ yam waamɔ.
4 Nɛn laakari ya burisina,
ma na diirimɔ bɛrum sõ.
Yoka yè sɔɔ na nuku dobu yĩiyɔ,
ye sɔɔra bɛrum man deema.
5 Kãsi te sɔɔ, na maa wa ba dĩanu yii
ba kɔnnɔ kɔsu, ba dimɔ ba nɔrumɔ.
Yera goo u nɛɛ, i seewo tabu sinambu,
i bɛɛn tɛrɛnu gum tɛɛni.
6 Ma Yinni Gusunɔ u man sõɔwa u nɛɛ,
n doo n wuu kõso yi kpa u man sõ ye u
koo wa.
7 Ma na kua mɛ.
Yera u maasɔbu wa ba sĩimɔ yiru yiru.
Gabu ba kɛtɛkunu sɔni, gabu maa
yooyoosu.
Ma u ye kpuro mɛɛra ka laakari.
8 Yera wuu kõso wi,
u gbãra nge gbee sunɔ u nɛɛ,
gbãra kɔnnɔ miya u yõ saa kpuro,
sõɔ sɔɔ ka wõkuru.
9 Ma u maasɔbu wa ba sĩimɔ yiru yiru.
Ma u wa Babiloni ya wɔruma birem.
Ma bwãaroku ni ba kua ben bũnun sõ
nu wɔruka temɔ nu bɔɔkira.
10 Bɛɛ nɛn tɔmbu Isireliba,
bɛɛ be ba so nge dobi doo soo yerɔ,
yeniwa na nua Gusunɔ bɛɛn Yinnin
min di,
wi, wi u sãa wɔllu ka tem Yinni.
Yera na bɛɛ ye nɔɔsiamɔ.

Gari yi Gusunɔ u gerua Edɔmun sõ

11 Wee ye Yinni Gusunɔ u man sõɔsi
Edɔmun sõ.
Na nɔɔ gagu nua Seirin di ga nɛɛ,
wuu kõso, saa yerà wõkuru ta koo kpe.
12 Ma wuu kõso u wisa u nɛɛ,
bururu ta koo na, yen biru wõkuru ta
koo maa na.
I n kĩ i maa man gari bikia, i wurama i
bikia.

Gari yi Gusunɔ u gerua Daarububan tem sõ

13 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Daarububan tem sõ.
Dedanigibu, i doo i n wãa yakasu sɔɔ
wõkuru.
14 Bɛɛ be i wãa Temaɔ i ka be nim nɔru
ga mɔ̀ nim daawo,
kpa i ka kpikobu dĩanu daawa.
15 Domi tabu swĩa ma tɔmba duki mɔ̀
takobi ka tɛndun sõ.
16 Wee ye Yinni Gusunɔ u man
sõɔwa. U nɛɛ, kam kam wõɔ tian
biru kese, u koo Kedaan bɛɛrɛ kpuro
kpeerasia.
17 Ben tɛn towo wɔrugɔba sɔɔ, fi-
ikowa ya koo tiara. Gusunɔ, Isireliban
Yinniwa u yeni gerua.

Gari yi Gusunɔ u gerua Yerusalɛmun sõ

22

1-2 Gari wee, yi yi ka Yerusalɛmun
wɔwa yã mi ba ra kãsi.
Wunɛ Yerusalɛmu, mban sɔ̃na wunɛn
tɔmba nuku dobu mɔ̀,
ma ba kuuki mɔ̀.
Mba n kua ba ka yɔɔmɔ dii tɛɛri wɔllɔ.
Wunɛn tɔn be ba mɛɛra kua, ba ǹ bu
mɛɛra kue tabu sɔɔ,
ba ǹ maa gu ka takobi.
3 Wee wunɛn tabu sinambu ka wunɛn
tɔmbu kpuro
ba duki yarina n toma,
ma tɛn towobu ba bu mwɛɛra ba kua
yobu.
4 Yen sɔ̃, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i gɛsiro nɛn
bɔkun di,
i man derio n swĩ.
I ku tii nɔwia ko i nɛɛ,
i ko i man nukuru yɛmiasia
nɛn tɔmbun nɔni swãarun sɔ̃.
5 Tɔ̃ɔ teni sɔɔ, Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni
u dera sa nɔni sɔ̃ɔre, sa burisinɛ,
sa wãa biti sɔɔ wɔwa yeni sɔɔ mi ba ra
kãsi.
Ba gani kɔsukumɔ ma sa nɔɔgiru sue
sa faaba kanamɔ guunun bera gia.
6 Elamun tabu kowobu ba wee
ba wãa tabu kɛkɛba sɔɔ ka maasɔbu,
ma ba sɛ̃ɛ bwãanu bɛki.
Kirigibu ba maa wee, ba tɛrɛnu nɛni.
7 Wunɛ Yerusalɛmu, wee tabu kɛkɛba
ba tɛrie
wunɛn wɔwi sɔɔ mi tem gem wãa.
Ma maasɔbu ba wunɛn gbãra kɔnnɔsu
tarusi.
8 Bɛɛ Yudaba i ǹ maa tãsi yeru mɔ.
Tɔ̃ɔ te, i mɛɛra mi i ra bɛɛn tabu yãnu
bere
dii te ba mɔ̀ Dãa sɔ̃ɔwɔ.
9-10 Ma i deema ba bɛɛn wuu
Yerusalɛmun gbãraru yabura.
Yera i dia mɛɛra mɛɛra i kɔsuka
i ka gbãra te sɔnwa.
Ma i nim tora ye ba raa gban nim
yɔ̃rasia wuu sɔɔ.
11 I kpaa gba gbãranu yirun baa sɔɔ
yu ka yeɔnɔn nim nɛnɛ.
Adama i ǹ Gusunɔ mɛɛra
wi u yen himba yi yellun di.
12 Yen sɔ̃na tɔ̃ɔ teni sɔɔ,
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u bɛɛ
soka i ka swĩ,
kpa i weeweenu ko i bɛɛn winu kɔni,
kpa i saakiba dewe nuku sankiranun
sɔ̃.
13 Adama wee i nuku dobu mɔ̀ i
yɛ̃ɛrimɔ.
I kɛtɛba ka yãanu goomɔ.
I yaa temmɔ ma i tam nɔrumɔ i mɔ̀,
su di kpa su nɔ, domi sia sa ko gbi.
14 Yen sɔ̃na Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni
u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
u ǹ bɛɛ bɛɛn durum yeni wɔkammɛ
sere i ka gbi.

Ba Sebina kirɔ mɔ̀

15 Amɛniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni, u man sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, n doo
n Sebina wi u sãa sina kpaarun sɔm
kowobun wirugii sɔ̃ n nɛɛ,
16 mba u mɔ̀ mi.
Wara u mɔ mi u ka tii siki wɔru
dãkuammɛ kperɔ.
17 Wee wi, Yinni Gusunɔ u koo nùn
bɔke nge kureru
kpa u nùn kasa kɔ̃ ka dam,
18 kpa u n bindimɔ nge banɔ batuma
baka sɔɔ.
Miya u koo gbi ka win tabu kɛkɛ
sisugii yi u naanɛ sãa,
wi, wi u win yinnin yɛnu sekuru
doke.
19 Wi, Yinni Gusunɔ, u koo nùn yara
win sɔmburun di
kpa u kun maa sãa goo.
20 Yen tɔ̃ɔ te, wi Yinni Gusunɔ,
u koo win sɔm kowo Eliakimu, Hi-
likiyan bii soku,
21 kpa u nùn wi, Sebinan yaberu se-
busia
kpa u nùn win kpaka sɛ̃ke
kpa u nùn win dam wɛ̃.
Eliakimu wi, u ko n sãawa
Yerusalɛmugibu ka Yudaban
baaba.
22 Yinni Gusunɔ u koo nùn Dafidin
yɛnun kɔkɔrɔ wɛ̃.
U n kɛnia, goo kun kɛnumɔ.
U n maa kɛnua, goo kun kɛniamɔ.
23 U koo nùn girawa nge sasaru
mi n naanɛ mɔ,
kpa u de win tundon yɛnu ga n bɛɛrɛ
mɔ.
24 U ko n sãawa bɛɛrɛ yen wiru. Be
ba wãa win yɛnuɔ, bukurobu ka bibu,
gobigibu ka sãarobu, wiya u ko n be
kpuro sɔɔwa nge sasaru.

25 Adama Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni, u maa nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru ba koo sasa
te wuka te ba raa gira mi n naanɛ mɔ
mi, kpa tu wɔruma tu bɔɔra, kpa sɔmu
ni ta raa sɔɔwa mi, nu kam ko. Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo Tiri ka Sidoni kpeerasia

23

1 Gari wee yi yi ka Tiri yã.
Bɛɛ be i wãa goo nimkuu bakasu sɔɔ,
i wuri koowo, domi bɛɛn wuu ga kam
kua.
Yɛnusu kun maa wãa, duu yeru maa
sari.
Saa Kitimun tem diya sa yen labaari
nua.
2 I mario bɛrum sɔ̃,
bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun gooru gia
mi Sidonin tenkuba ba ra sare.
3 Egibitigibu ba dobi yeemɔ daa te mɔ̀
Niluɔ
ma tenkuba ba ye dwemɔ ba dɔrama
ma ba are bɛkɛ dimɔ.
Ma yam mi, n kua bwesenu kpuron
yaburu.
4 Sidoni, kaa sekuru wa,
domi Tiri, nim wɔ̃kun wuu damguu,
ga gerua ga nɛɛ,
ga ɲ̀ marubun wahala gaa waare, ga ɲ̀
maa marure.
Ga ɲ̀ bii aluwaasi bɔm kɛ̃ɛre,
ga ɲ̀ maa bii wɔndia seeyare.
5 Egibitigibu bà n nua ma Tiri ya
wɔruma,
ba koo diiri.
6 Bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun gooru gia,
i wuri koowo i ka da Taasisiɔ.
7 Bɛɛn wuu ge ga wãa saa yellun di
gè sɔɔ i ra nuku dobu ko, gera mi?
Tiri yera mi?
Yèn tɔmbu ba da ba tem tukumgibu
kamia?
8 Wara u ye kpuron himba yi Tirin sɔ̃,
ye, ye ya ra yen wirugibu swĩi tem
tukumɔ.
Yen tenkuba ba kua sina bibu.
Ma ba bɛɛrɛ mɔ handunia kpuro sɔɔ.
9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u ye
yi,
u ka be ba tii sue kawa tem mɛ sɔɔ,
kpa bu be ba raa bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ gɛm.
10 Bɛɛ Taasisigibu i tɛrio bɛɛn tem sɔɔ
nge mɛ daa te ba mɔ̀ Nilu tà n nim yiba
mu ra tɛrie.
Domi yoo sɔma kpa.
11 Yinni Gusunɔ u win nɔma dɛmia
nim wɔ̃kun bera gia.
Ma u dera sinamba diira.
U dera Kananin gbãra damginu nu
wɔruka.
12 U maa nɛɛ, bɛɛ Sidonigibu i ɲ̀ maa
nuku dobu wasi.
Domi ba bɛɛ dam dɔre nge wɔndia wi
u kun durɔ yɛ̃.
Baa ì n seewa i da Kitimun temɔ,
min tii i ɲ̀ wɛ̃rabu wasi.
13 I Babilonigibu mɛɛrio.
Ba ɲ̀ maa wãa.
Asirigibu ba bu kpeerasia.
Nge mɛya ba Tiri wɔri ba tarusi,
ba yen sina kpaanu kɔsuka,
ma ye kpuro ya kua bansu.
14 I wuri koowo bɛɛ be i wãa goo
nimkuu bakasu sɔɔ.
Domi Tirin wuu damguu ge, ga
wɔruma.
15 Ba koo Tirin gari duari n ka ko
wɔ̃ɔ wata ka wɔkuru nge sina boko
turon bandun tɛɛbun saka. Adama
yen biru ya ko n sãawa nge kurɔ
sakara wi ba womu doke ba mɔ̀,
16 a mərɔku suo a n soomɔ a ka wuu
sikerena,
wunɛ wi a sãare kurɔ sakara wi ba
duari.
A gu soowo nge mɛ wunɛn yɛ̃ra nɛ,
a n ka womu dabi dabinu mɔ̀,
kpa bu wunɛn gari yaaya.
17 Wɔ̃ɔ wata ka wɔku ten biru, Yinni
Gusunɔ u koo de Tiri yu maa wura yen
yellun tenkuru sɔɔ te ba mɔ̀ ka taki.
Kpa yu ka handunian tɔmbu kpuro
arukawani bɔke.
18 Adama ba ɲ̀ yen arumani ka yen
are yi ba wa ka taki guramɔ bu mɛnna
ben tiin sɔ̃. Ba koo ye kpuro Yinni
Gusunɔ yiiyawa kpa ya n sãa be ba nùn
sãamɔgia, kpa bu dĩanu wa bu di bu
debu, kpa bu yãa buranu wa bu doke.

Yinni Gusunɔ u koo handuniagibu sɛɛyasia

24

1 Wee Yinni Gusunɔ u koo tem kpuro
kpeerasia
mu ko bansu.

U koo mɛn tɔmbu kpuro yarinasia,
2 yãku kowobu ka tɔn dirobu,
yinnibu ka yobu,
wi u dɔramɔ ka wi u dwemɔ,
wi u mɔ ba bɔkuramɔ ka wi u bɔkuramɔ,
wìn dibu ba nɛni ka wi u dibu nɛni.
3 Ba koo tem kpuro wɔri,
kpa bu mɛn yãnu gura,
kpa mu ko bansu.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
4 Tem mu koo gbera.
Mu ǹ maa gãanu kpiisiamɔ.
Mɛn tɔmbu ba ko n wasikiramɔ ba n gɔɔ dɔɔ.
Mɛn wirugibu ba ǹ ko n maa dam mɔ.
5 Domi mɛn tɔmbu ba mu disi doke,
ba Yinni Gusunɔn woodaba ka win yiirebu yina.
Ma ba arukawani nɔru sarigia
ye u raa ka bu bɔkua kusia.
6 Yen sɔ̃na bɔ̃ri yi koo tem mɛ di,
kpa mɛn tɔmbu bu nɔni sɔ̃ɔra
kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.
Ba koo bu kpeerasia.
Be ba koo tiara ba ǹ ko n maa dabi.
7 Ben resɛm gbaanu nu koo gbera,
kpa ben tam durom mu kpe.
Be ba raa nuku dobu mɔ̀,
ba koo weeweenu ko.
8 Ba ǹ maa baranu ka mɔrɔkunu soomɔ,
ni ba ra ka nuku dobu ko.
Nuku dobun kuuki yi koo kpe.
9 Ba ǹ maa tam nɔrumɔ ba n ka womusu koosimɔ.
Tam bɔɔbɔm mu koo sosia be ba mu nɔrumɔn mi.
10 Wuu ge, ga koo ko bansu.
Yɛnusu su ko n wãa dirisu.
Goo kun maa duɔ mi.
11 Ba ko n weeweenu mɔ̀ swɛɛ sɔɔ,
yèn sɔ̃ tam sari.
Nuku dobu koo doona ben tem di.
12 Wuu ge, ga ko n sãawa bansu,
kpa gen duu yenu nu n wɔruka,
13 kpa tɔmbu ba n kɔ̃ɔkire tia tia tem mɛ sɔɔ,
nge dãa bii ni nu tiara
sanam mɛ ba dãru sira,
ǹ kun mɛ nge resɛm ye ba kunɔnu mɔ̀.

Ba nuku dobu kua kam

14 Be Yinni Gusunɔ u koo deri ba n wasi
ba ko n kuuki mɔ̀ ka nuku dobu.
Be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia,
ba koo Yinni Gusunɔ tɔma win kpãarun sɔ̃,
ba n mɔ̀,
15 bɛɛ be i wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia
ka be ba wãa nim wɔ̃kun gooru gia,
i Gusunɔ Isiriliban Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
16 Sa ko nɔ ba womusu mɔ̀ baama
handunian goonu nnɛ sɔɔ
ba mɔ̀, i gemgii bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
Adama nɛ, kon nɔɔgiru sua na n mɔ̀,
gbera man di, na kam kua,
domi yibɛrɛba ba hania mɔ̀ ba yãnu guramɔ.
17 Bɛɛ tem mɛn tɔmbu i ko i bɛrum soora
domi ba bɛɛ yɛ̃ri ka suuri bɛrie,
18 wi u duka mɔ̀ bɛrum sɔ̃,
kpa u suura wɔri.
Wi u maa yariɔ suuran di,
kpa u yina mwaara.
Domi gura baka koo kindama wɔllun di.
Kpa tem kpɛɛkpɛɛku gu diiri.
19 Tem mu koo yĩiri kpa mu beu ko,
kpa mu bɛsikira.
20 Mu ko n bãarimɔ nge tam nɔro,
kpa mu n yĩirumɔ nge kuu te woo ga sweemɔ.
Mɛn durum ya ko n mu buniɛ,
kpa mu wɔruma mu kpana mu se.

Bannun kpeeru

21 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo kperi sɛɛyasia wɔllɔ. U koo sinambu sɛɛyasia tem mini,
22 kpa bu bu yoru mwa bu bu taasi wɔrusɔ nge pirisɔmba. Sɔ̃ɔ dabi dabirun biru, kpa bu bu sɛɛyasia.
23 Sɔ̃ɔ ka suru ba koo sekuru wa.
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u ko n win bandu diiwa Siɔnin guurɔ, Yerusalɛmuɔ,
kpa win tɔmbun guro gurobu bu win yiiko wa.

Siarabun womu

25

1 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni,
wuna kon tɔma,
kpa n wunɛn yĩsiru wɔlle sua.
Domi a gãa bakanu kua,
wunɛn himba ye a yi saa yellun di,
ya ǹ kɔsa.

2 A dera wuu ge, ga wəruma
ga kua nge kpee ni ba suba.
Ma wuu ge ga gbãraru mə ga kua
bansu.
A dera tii suobun wuun gbãranu nu
wəruka.
Ba ǹ maa nu seeyamə sere ka
baadommaə.
3 Yen sõna bwese damginu nu nun
bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə.
Ma be ba gabu dam dəremə ba nun
nasie.
4 Domi a kua dam sarirugibu ka
wənwəndobun kuku yeru,
wahalan saa.
A bu berua woo bəkən saa ka sõən saa.
Domi tən kõsobu ba ra tənu wəriwa
nge guru woo ge ga gana sweemə.
5 Yinni Gusunə, wuna a tii suobun
wəkinu kpeerasia
nge mɛ a ra yam susuru kpeerasie
tem mi gãanu ku ra kpi.
Wuna a ben nasaran womusu tɛɛsi
nge mɛ guru wiru ta ra sõə tɛɛsi.

Yinni Gusunə u təmbu kpuro

tõə baka dim səəru kuammɛ

6 Gusunə, wəllu ka tem Yinni
u koo bwesenu kpuro tõə baka dim
soku, Siənin guurə.
Dĩa duronu ka yaa gumgia
ka tam gema u koo bu wɛ̃.
7 Kpa u sənditia ye ba ben wuswaa
wukiri nuku sankiranun sõ
wuna guu ten wəllu mi.
8 U koo de gəə u kpe sere ka
baadommaə,
kpa u ben nəni yĩresu woka
kpa u ben sekuru wuna tem mɛ kpuro
səə.
Wi, Yinni Gusunəwa, u yeni gerua.

Yinni Gusunə

u koo Məabuba sɛɛyasia

9 Tõə te səə, ba koo Yinni Gusunə sõ bu
nɛɛ,
wuna a sãa bɛsɛn Yinni wi sa naanɛ
sãa.
Wuna a sun faaba kua.
Su nuku dobu ko kpa su yɛ̃ɛri faaba
yen sõ.
10 Yinni Gusunə u koo Siənin guuru
kõsu.
Adama u koo Məabuba munkuwa
nge yaka si ba yari kəkərəwə.
11 Kpa bu ben nəma dɛmia kəkərə ge
səə
nge be ba kɛ̃ɛrimə.
Ka mɛ, u koo de ben tii sua bi, bu
kpewa.
12 U koo gbãra damgii ni nu gunu sura
u kəsuku
nu gəsia tua.

Yinni Gusunə

u koo win təmbu nasara wɛ̃

26

1 Saa gaa sisi yè səə ba koo womu
geni ko Yudan tem səə bu nɛɛ,
sa wuu damguu mə.
Yinni Gusunəwa u gen gbãraru swĩi
u ka gu kõsu.
2 I gamboba kɛniə
kpa bwese te ta gem swĩi ta nùn mɛm
nəəwammɛ
tu du min di.
3 Yinni Gusunə u ra sika sarirugii bəri
yɛndu wɛ̃,
yèn sõ yɛ̃ro u nùn naanɛ sãa.
4 I Yinni Gusunə naanɛ koowo
saa kpuro səə.
Domi wiya u sãa kuku yee damgiru
sere ka baadommaə.
5 U koo wuu ge ga wãa
wəllən təmbu kpeerasia,
kpa u gen tii kəsuku u sura sere temə,
6 kpa sãarobu ka wənwəndobu
bu gu taaku.

Saa dãakan kanaru

7 Gemgiin swaa ya ra n dɛndewa.
Yinni Gusunə, wunɛ wi a sãa gemgii
wuna a ra ye nəə nɛrasie.
8 Yinni Gusunə, swɛɛ yi kaa sun sure
kpuro,
wuna sa ko n naanɛ sãa,
su ka sĩ yi səə.
Ye bɛsɛn gõru ga kĩ,
yera su nun yaaya kpa su nun sã.
9 Wõkuru, nɛn bwɛ̃ra ya ra n wunɛn
bɛkɛ barəwa,
kpa nɛn gõru ga n nun kasu.
À n təmbu siri handunia səə,
ba ra giewa nge mɛ ba koo ka sĩ.
10 Adama baa bà n tən kõso durom kua,
u ǹ gem giamə.
U ko n win kom kõsum màwa
tem mi gem mu wãa,
kpa u n Gusunən yiiko gɛma.

11 Yinni Gusunɔ, a dam mɔ,
adama wunɛn yibɛrɛba ba ǹ mu
waamɔ.
A de bu wunɛn hania wa
ye a ka wunɛn tɔmbu wɔramɔ,
kpa bu sekuru wa bu dɔ̃ɔ mwaara.
12 Yinni Gusunɔ, wuna a ra sun bɔri
yɛndu wɛ̃.
Domi wuna a ra de ye sa mɔ̀ kpuro yu
koora.
13 Gusunɔ bɛsɛn Yinni sa raa yinnibu
gabu sãwa.
Adama tɛ̃, wunɛ turon yĩsira sa soku.
14 Yinni, be ba gu,
ba ǹ maa seemɔ bu wãaru di.
Domi a bu wɔri a kpeerasia.
Ba ǹ maa bu yaayamɔ.
15 Yinni, a wunɛn yiiko sɔ̃ɔsi.
A dera bɛsɛ wunɛn tɔmbu sa dabia.
Ma a bɛsɛn tem yasiasia.
16 Sa nun soka sanam mɛ sa wãa nɔni
swãaru sɔɔ.
Sa kanaru kua sanam mɛ a sun
sɛɛyasia.
17 Yinni Gusunɔ, sanam mɛ a sun biru
kisi
sa kua nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u
ma,
u tii bɔɔkumɔ u wuri mɔ̀ wuriribun sɔ̃.
18 Sa wahala kua sa nɔni sɔ̃ɔra ka
wuriribu.
Adama wom diruma sa mara.
N ǹ ka tem mɛ arufaani gaa naawɛ.
Sa ǹ maa goo mara wi u koo sina mɛ
sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isiriliba sɛɛyasia

kpa bu wurama ngɛ yellu

19 Nɛgibu, bɛɛn tɔn be ba raa gu
ba koo se gɔrin di bu wãaru di.
Bɛɛ be i kpĩ tem sɔɔwɔ, i dom yando,
kpa i nuku dobun kuuki ko.
Domi tem mu koo bɛɛ seeya gɔrin di
nge mɛ bururun kakoru ta ra yakasu
seeye.
20 Nɛn tɔmbu, i doo i kuke bɛɛn diaɔ
i tii gamboba kɛnusio,
kpa i n wãa mi gina
sere Gusunɔn mɔru yu ka sure.
21 Wee Yinni Gusunɔ u yarima
win wãa yerun di
u ka handunian tɔmbu siri
kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.
Tem mu koo tɔn be ba gon yɛm terasia,
kpa ben gonu nu sɔ̃ɔsira.

Ba waa kɔ̃sa kamia

27

1 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo waa
kɔ̃sa ye ya duka mɔ sɛɛyasia ka win
takobi damgia ye ya kpã, kpa u yaa
kɔ̃sa ye go, ye ya wãa nim wɔ̃ku sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

ka win resɛm gbaaru

2 Yen tɔ̃ɔ te, Yinni Gusunɔ u koo womu
ko
win resɛm gbaarun sɔ̃, te ta bii geenu
marumɔ, u nɛɛ,
3 nɛ, Yinni Gusunɔwa na tu nɔɔrimɔ.
Nɛna na tu nim yɛ̃kamɔ saa kpuro.
Na tu kɔ̃su sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru,
goo u ku raa ka tu wɔri u mwa.
4 Na ǹ maa ka nɛn resɛm gbaa te mɔru
sãa.
Adama nà n sãki ka awĩi wa mi,
kon yi wɔriwa n dɔ̃ɔ mɛni,
5 ma n kun mɔ yi man kua yin kuku
yeru,
ma yi ka man nɔɔ tia kua.
Yì n kua mɛ, kon yi deri.

Yinni Gusunɔ

u koo Isiriliba suuru kua

6 Saa gaa sisi yè sɔɔ
Isiriliba ba koo gbini gira
bu kɛri ko nge dãa,
bu wɛ̃su ko bu ma
kpa ben binu nu handunia yibu.
7 Yinni Gusunɔ u ǹ bu sɛɛyasie
nge mɛ u ben yibɛrɛba sɛɛyasia.
U ǹ maa bu go nge mɛ u ben yibɛrɛba
go.
8 U bu sɛɛyasiawa saka sɔɔ.
U dera yibɛrɛba ba na
nge sɔ̃ɔ yari yerun woo damguu,
ba bu gura ba ka doona.
9 Nge mɛya u ka Isiriliban durum
wɔka.
Wee ye n koora yen biru.
U ben bũu turanu gɔsia torom.
Ba ǹ maa Asitaaten bwãarokunu ka
sɔ̃ɔginu seeyamɔ.
10 Ben wuu damguu ge,
ga kua bansu, ba gu deri.
Miya n kua yaa sabenun kpara yeru
ka nin kpin yeru.
Ma nu kiku si su tiara dimɔ.

11 Dãa yà n gbera ba ra ye bɔɔriwa
kpa tɔn kurɔbu bu ka doo ko.
Wee nɛn tɔn be, ba ǹ bwisi mɔ.
Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ wi u bu taka
kua
u ǹ bu wɔnwɔndu kue,
u ǹ maa bu durom kue.

Be ba raa yoru mwɛɛra
ba koo wurama

12 Saa gaa sisi yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u
koo bɛɛ Isireliba sira nge dãru,
kpa bu bɛɛ dɔbiri tia tia
saa Efaratin daarun di n ka girari
Egibitin daarɔ.
13 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo kɔbi baka so
kpa be ba raa yoru mwɛɛra ba woo
Asiriɔ
ka be ba kpikiru da Egibitiɔ bu
wurama.
Kpa bu yiira bu Yinni Gusunɔ sã
guu dɛɛra ten mi, Yerusalɛmuɔ.

Ba Isireliban bwese kɛri
wɔku te kirɔ mɔ̀

28

1 Bɔ̃rura Samari ye ya sãa nge sina furɔ
ge Efaraimuba ba ka tii sue.
Ya wɔwa tuke ye ya tem gem mɔ.
Ma ya sãa yen buraru
nge dãa wɛ̃ɛ si tɔmba ra doke wirɔ
ba ka tam goore.
2 Wee tɛ̃, Yinni Gusunɔ u goo sɔɔru kua
wi u dam mɔ u ka ye wɔri.
Win dam mu sãawa nge guru kpenu,
ǹ kun mɛ nge woo bɔkɔ ge ga ra asɔrɔ
ko,
ǹ kun mɛ nge guru baka.
U koo wuu ge surawa temɔ.
3 Wuu ge, ge Efaraimuba ba ka tii sue
mi,
ga wɔra ba taakumɔ,
4 nge dãa wɛ̃ɛ si su dɛlla.
Ga sãawa nge dãa marum mɛ mu yellu
ye,
ma ba yande sɔra ba di.
5 Sɔ̃ɔ teeru, Yinni Gusunɔ Dam
kpurogiin tiiwa u koo bandu di kpa u
n sãa win tɔn be ba tian sina furɔ burɔ
ka ben buraru.
6 U koo siri kowobu kpara bu ka siri
dee dee. Mɛya u ko n maa sãa ben dam
bu ka yibɛrɛba naa gira sere ben wuun
gbãrarun kɔnnɔwɔ.

Tam nɔroba Esai yaakoru mɔ̀

7 Adama tɛ̃, baa ka Gusunɔn sɔmɔbu ka
yãku kowobu,
tam bɔɔbɔm mu bu tirekiramɔ
ma ba bãarimɔ mɛn sɔ̃,
sere Gusunɔn sɔmɔbu ba ǹ maa win
gari mɔ̀ dee dee.
Yãku kowobun tii ba ǹ maa kpɛ̃ bu siri
dee dee.
8 Ben dii yenɔ aye dɛɛraru sari.
Sianu ka kubana nu yiba mi.
9 Ba gerumɔ ba mɔ̀,
wara na kĩ n keu sɔ̃ɔsi.
Wara u koo ka nɛn gari sɔmburu ko,
ma n kun mɔ bii wi ba bɔm kara.
10 Ba mɔ̀, na bu keu mɔ̀ tɛɛru.
Na bu wooda wɛ̃ɛmɔ tia tia.
Na yen wiru ka naasu tubusiamɔ
nge wi u bii piiminu keu sɔ̃ɔsimɔ.
11 Yen sɔ̃ tɛ̃,
Gusunɔ u koo de goo u ka bu gari ko
ka barum tukum mɛ ba ǹ nɔɔmɔ.
12 Domi u bu sɔ̃ɔwa bu de
wi u wasira u wɛ̃ra.
Wɛ̃ra yera maa wãa mi,
adama ba ǹ kĩ bu win gari wura.
13 Yen sɔ̃na win wooda ko n bu
sãawɛ bii sɔ̃ɔsiru te ba sɔ̃ɔsimɔ tɛɛru
tɛɛru, tia tia. Ka mɛ, ba koo sokura
bu wɔruma bu bɔɔkira, kpa bu yina
mwaara.

Kpee te ta sãa
gani gɔmburun dam

14 Tɛ̃ bɛɛ yaako kowobu,
bɛɛ be i Yerusalɛmugibu dam dɔremɔ,
i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u
gerumɔ.
15 Bɛɛ be i gerumɔ i mɔ̀,
wee i ka gɔɔ ka gɔribun wãa yeru
arukawani bɔkua.
Baa wahala yà n tunuma ya banda,
ya ǹ bɛɛ turi.
Adama i n yɛ̃ ma weesa su kua bɛɛn
kuku yeru.
16 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee u kperu swĩi Siɔniɔ,
ta kua win kpɛɛkpɛɛku.
Kpee te, ta sãawa kpee gobigiru
te u gɔsa, ta kua gani gɔmburun dam.
Wi u tu kua win tãsi yeru u ǹ
wɔrumamɔ.
17 Wee, u gem nɛni nge banɔbun wɛ̃ɛ
yi ba ra ka diru yĩire,
ǹ kun mɛ ben nifo

ye ba ra ka ganan sikirabu mɛɛri.
Guru kpenu nu koo wee si kpuro kɔsuku
si su kua bɛɛn kuku yeru mi.
Nim bakam mu koo su mwɛ.
18 Bɛɛn arukawani ye i raa ka gɔɔ bɔkua
ya koo kam ko.
Kpa ye i raa ka gɔribun wãa yeru bɔkua
ya kun maa wãa.
Yibɛrɛba bà n bɛɛ wɔri ba asɔrɔ kua
ba koo bɛɛ taakuwa.
19 Ba ko n bɛɛ taakumɔwa saa kpuro
nge mèn nɔɔ ba saramɔ. Domi ba ko n
da sarewa bururu baatere ka maa sõɔ
sɔɔ ka wɔ̃kuru, kpa i bɛrum soora ì n
ben labaari nua.
20 Nge mɛ ba ra gere, bu nɛɛ,
kpin yera kun dɛ̃ɛbu turi a ka tii
dɛmia.
Bekura kun maa yasum turi a ka
wukiri.
21 Domi Yinni Gusunɔ u koo tabu ko
nge mɛ u raa kua Perasimun guurɔ.
U koo mɔru bara
nge mɛ u raa kua Gabaonin wɔwaɔ,
u ka win sɔm maamaakigia sõɔsi
ye ba ǹ waare.
22 Tɛ̃, i ku maa de i n wãa yaako
kookoosu sɔɔ, kpa bu ku raa maa bɛɛ
nɔni swãaru sosia. Domi na nua ma
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u himba
yi u ka tem mɛ kpuro kpeerasia.

Yinni Gusunɔn bwisi

23 I swaa dakio i nɔ.
I swaa tem kpĩiyɔ i nɛn gari nɔ.
24 Wi u gbaaru kɔramɔ u ka dĩanu duure
u ku ra n kɔrɔ tɔna mà u n dɔɔ
baadomma.
25 U n kɔra u kpa,
u ra mi dĩa bwese bweseka duurewa
bɛɛru ka bɛɛru.
Kpa u maa dĩanu ganu duure nɛnɛm
gbaa ten goorɔ.
26 Gusunɔ wi u sãa win Yinni
wiya u nùn bwisi kã.
U nùn yen kpunaa sõɔsi.
27 U ku ra dobi so ka tebo,
u ra yi sowa ka bokuru.
U ku ra mɔri so ka dam,
u ra yi sowa ka boku piibu.
28 U ra alikama sure,
adama u yen saka yɛ̃ yu ku ka
munkira.
29 Yenin tii ya weewa Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinnin min di.
Win bwisi kɛ̃ru ta sãawa maamaaki.
Win laakari ya maa kpã.

Ye n Yerusalɛmu mara

29

1 Ariɛli, Ariɛli, wunɛ wi ba mà
Yerusalɛmu,
mi Dafidi u win wãa yeru kua,
a sãawa bɔ̃rura.
A n wunɛn wõɔ ka wõɔ tõɔ baka ni mà
a n dɔɔ.
2 Adama kon nun wɔri,
kpa wuri ka weeweenu nu nɔɔra
wunɛ sɔɔ,
kpa a ko nge nɛn yãku yeru.
3 Kon de tabu kowobu bu nun tarusi,
kpa bu ben tabu sĩa yi yi
bu ka nun sikerena.
4 Ba koo nun sura.
Kaa gari geruma tem di,
adama tua kun derimɔ yi yari.
Wunɛn nɔɔ ga koo nɔɔra nge siinin
nɔɔ.
Tuan diya ba ko n gu nɔɔmɔ kutu kutu.
5 Wunɛn yibɛrɛba ba ko n dabiwa nge
tua,
kpa ba n pusa nge doo dirisu.
6 Adama subaru sɔɔ Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni
u koo na u bu sɛɛyasia
ka guru gbãsukubu ka tem yĩirubu,
ka wɔki bakanu ka woo guna
ka guru woo bɔkɔ, ka sere maa dõɔ
boko,
7 kpa tabu kowo dabi te,
te ta nun wɔri mi,
ta wunɛn gbãraru tarusi,
tu doona nge dosu.
8 Nge mɛ wi gõɔra mà u ra dosi u nɛɛ, u
dimɔ,
adama ù n dom yanda
kpa u deema nukurɔ gãanu sari.
N kun mɛ nge mɛ wi nim nɔru ga mà
u ra dosi u nɛɛ, u nim nɔrumɔ,
adama ù n dom yanda
kpa win gõru ga n gbere, u n wasire,
nge mɛya tabu kowo be,
ba ko n sãa be ba koo na bu Siɔnin guu
te wɔri.

Isirelibа bа Yinni Gusunɔn kirɔ atafiiru kua

9 I biti sooro,

kpa i nəni yimɛ i ko nge wɔ̃kobu.
Wee i sãare i tam goore,
adama i ǹ tam nəra.
I bãarimə, adama n ǹ tam bəəbəm sɔ̃.
10 Domi Yinni Gusunə u bɛɛn laakari sikarisia,
u win səməbu ka bɛɛn sərobun nəni wɔ̃kua.
11 Gari yini kpuro yi ko n bɛɛ sãawɛwa nge tire te ba wukiri ba yĩreru koosi. Ma ba tu goo wɛ̃ wi u garibu yɛ̃ ba nɛɛ, u tu gario. Ma u wisa u nɛɛ, u ǹ kãkə u tu gari, domi ba tu yĩreru koosiwa.
12 N kun mɛ nge tire te ba goo wɛ̃ wi u kun garibu yɛ̃, ba nɛɛ, u tu gario. Ma u wisa u nɛɛ, u ǹ garibu yɛ̃.

Bwisigibun bwisi koo kam ko

13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bwese teni tà n nùn sãamə,
nəəwa ta ra ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Ben gɔ̃ru ga ka nùn toma.
Təmbun wooda ka ben sɔ̃əsina ba swĩi, ba ka nùn sãamə.
14 Yen sɔ̃na u koo de bu biti soora
ka səm maamaakiginu.
U koo de ben laakarigibun laakari yu kam ko.
Kpa ben bwisigibun bwisi yi kpe.

Ye ya koo koora amɛn biru

15 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i ra bɛɛn himba Yinni Gusunə berue,
kpa i n bɛɛn kookoosu mə̀ yam wɔ̃kuru səə,
kpa i n gerumə i n mə̀
wara u bɛɛ waamə,
nge wara u bɛɛ yɛ̃.
16 Daa kɔ̃sagibu bɛɛ!
Ba ku ra məmə garisi nge səndu.
Tem məndu ta ǹ kpɛ̃ tu məmə sɔ̃ tu nɛɛ,
n ǹ wi, u tu kua,
ǹ kun mɛ tu nùn sɔ̃ tu nɛɛ,
u ǹ bwisi mə.
17 Saa fiiko səə,
Libani ya koo gəsia dãa gbaaru
kpa ta n sãa nge dãa sɔ̃ə.
18 Saa ye səə,
sosobu ba koo tire ten gari nə.
Wɔ̃kobu ba koo yam wa,
kpa bu yari yam wɔ̃kurun di.
19 Nɛ, Yinni Gusunə,
kon de wənwəndobu ba n yɛ̃ɛrimə ba n dəə,
kpa sãarobu bu nuku dobu ko,
nɛ, Isirelibən Yinni dɛɛron sɔ̃.
20 Domi be ba ra təmbu dam dəre
ka tən yaako kowobu ba koo kpe,
kpa kɔ̃san kowobu ba kun maa wãa.
21 Kon maa be ba ra təmbu taarɛ wɛ̃ siri yerə kpeerasia,
ka be ba ra təmbu yina bɛrie be ba ka tii yinamə,
ka be ba ra gemgii win gem bire siri yerə.
22 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunə,
nɛ wi na Aburahamu yakia,
na win debubu Isirelin yɛnugibu sɔ̃əwa na nɛɛ,
tɛ̃, ba ǹ maa sekuru wasi.
Mɛya ben wuswaa kun maa burisinamə.
23 Domi sanam mɛ ben bibu ba koo nɛn nəman səma wa,
ye na kua ben suunu səə,
ba koo nɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃,
kpa bu man nasia, nɛ, Gusunə ben Yinni dɛɛro.
24 Bèn bwisikunu nu raa tondə,
ba koo bwisi wa.
Be ba ku ra raa maa gari wure,
ba koo gari wura.

Arukawani

ye ya ǹ arufaani mə

30

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɔ̃ruroba Yudaba be ba ku ra mɛm nə.
Ba ku ra man saawara ko bà n wesianamə.
Kpa bu ka gabu arukawani bɔke
ba kun nɛn kĩru bikie.
Ba tii durum guremə ba səbimə ba dəə.
2 Be wee ba kpikiru dəə Egibitiə
ba ǹ man saawara kue.
Ba faaba kasu Egibiti sunən mi.
3 Adama u ǹ kpɛ̃ u bu faaba ko.
U koo bu sekuru dokewa.
4 Wee ben wirugibu ba tura ba wãa Soaniə kə.
Mɛya maa ben gəro be, ba Hanɛsi tura.
5 Adama be kpuro ba koo sekuru di Egibitigibun sɔ̃,
domi ba ǹ kpɛ̃ bu bu faaba ko.
Ba koo bu sekuru dokewa kpa bu bɛɛrɛ bia.

Isireliba ba Egibitigibun

somiru dweem dɔɔ

6 Wee Yudaba ba ben yaa sabenu
sɔmunu sɔbi
ba ka dɔɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia
mi nuku sankirara wãa.
Domi gbee sinansu su wãa mi,
ka surɔkɔnu ka sere wɛɛ nanumgii gɛɛ.
Tɔn be, ba ben dukia ka ben arumani
kpuro
kɛtɛkunu ka yooyoosu sɔbi,
ba ka Egibitigibu daawɔ,
be ba ǹ koo bu arufaani gaa kua.
7 Domi ben somiru ta sãawa kam.
Yen sɔ̃na na Egibiti ye sokumɔ waa ye
ya kun dɛ̃ɛ mɔ.

Mɛm nɔɔ sariba

8 Gusunɔ u Esai sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
tɛ̃, a ye kpuro yoruo kpee bɛsi sɔɔ ka
tirenɔ
Yudaban wuswaaɔ kpa ya n yii mi,
ya n sãa seeda sere ka baadommaɔ.
9 Domi tɔn be, ba sãawa mɛm nɔɔ
sariba ka wee kowobu.
Ba swaa tau, ba ǹ kĩ bu sɔ̃ɔsiru swĩi.
10 Ma ba yam waobu sɔ̃ɔmɔ bu ku yam
wa.
Mɛya ba maa nɛn sɔmɔbu sɔ̃ɔmɔ bu ku
bu gari gee sɔ̃.
Adama bu bu gari dori sɔ̃ɔwɔ baa ǹ n
mɛren na.
11 Bu swaa ye derio
kpa bu ku maa bu nɛ, Isireliban Yinni
Dɛɛron gari sɔ̃.

Yudaba ba koo wurama

mam mam

12 Ma Esai u Yudaba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
amɛniwa Gusunɔ bɛɛn Yinni Dɛɛro u
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ.
U nɛɛ, yèn sɔ̃ i gari yi yinamɔ
ma i tii yɔ̃su daa bɔɔbɔya sɔɔ, ka weesu
sɔɔ,
ma i tãsa ye sɔɔ,
13 tora nini, nu koo bɛɛ ko dam
sarirugibu,
kpa i wɔruma subaru sɔɔ,
nge gana ye ya beu mɔ.
14 I ko i kɔsikirawa muku muku
nge wekeru tèn kɛ̃ka ba ǹ kpɛ̃ bu ka
dɔ̃ɔ gura,
ǹ kun mɛ bu ka nim sɔka.

I Yinni Gusunɔ naanɛ koowo

15 Adama u wure u nɛɛ,
ì n gɔ̃ru gɔsia i wurama win mi laakari
sɔɔ,
i ko faaba wa.
Mɛya ì n kua tɛɛru i nùn naanɛ doke,
i ko dam wa.
Adama i ǹ mɛ kĩɛ.
16 I nɛɛ, i ko yakurawa ka dumi.
Yen sɔ̃na u koo maa de i yakura.
I nɛɛ, i ko dawa ka dumi yi yi duki mɔ.
Yen sɔ̃na u koo de
be ba koo maa bɛɛ naa gira ba n sãu.
17 Bɛɛn nɔrɔbu (1.000) bà n yibɛrɛ turo
wa,
ba koo duki yarina.
Yibɛrɛba nɔɔbu ba koo maa bɛɛ kpuro
yarinasia
kpa i da i n sebi sebi
nge dɛka ye ba gire guuru wɔllɔ.

Yinni Gusunɔ u koo

win tɔmbu domaru kua

18 Yinni Gusunɔ u tɔ̃ru mara
tè sɔɔ u koo bɛɛ durom kua
kpa u bɛɛ wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi.
Domi u sãawa gemgii.
Doo nɔɔrugiba be ba nùn naanɛ sãa.
19 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
bɛɛ be i wãa Siɔnin guurɔ,
bɛɛn goo kun maa sumɔ.
Yinni Gusunɔ u koo bɛɛn wɔnwɔndu
wa
sanam mɛ i nùn soka.
U n bɛɛn nɔɔ nua, u koo bɛɛ wurari.
20 U koo bɛɛ dĩanu wɛ̃ i di nɔni
swãarun saa sɔɔ,
kpa u bɛɛ nim wɛ̃ i nɔ wahalan saa sɔɔ.
Wi, wi u bɛɛ keu sɔ̃ɔsimɔ
u ǹ maa kukumɔ bee tia.
I ko i nùn wa.
21 I n sĩa i tura swaa kɛɛnanɔ,
bɛɛn swaa koo gari yi nɔ, yi yi nɛɛ,
swaa wee, i sĩiyɔ ye sɔɔ.
22 I ko i bɛɛn sii geesu ka wura
ye i raa bɛɛn bwãarokunu pote garisi
disi,
kpa i bwãaroku nin kɛ̃ki yari nge
kubanu,
kpa i nɛɛ, bu ka nu yario saa min di.
23 Saa yera Gusunɔ u koo de gura yu nɛ
bɛɛn dĩa ni i duura sɔɔ,
kpa dĩa ni, nu gea ko nu ma.
Saa ye sɔɔra, yaa sabenu koo yakasu di
batuma baka sɔɔ.
24 Nɛɛ yi ba ka sɔmburu mɔ̀ ka sere
kɛtɛkunu
nu koo dobi di yi ba bɔru yɛ̃ka.
25 Nim tori yi ko yi n wãawa

guu bakanun wəllə, ka gungunu wəllə,
dəma te ba koo təmbu go
bu ben kuku yenu kəsuku.
26 Kpa Yinni Gusunə u win təmbun
bosu nəəri,
kpa u bu bɛkia mi u bu mɛɛra kua.
Dəma tera, surun yam bururam mu
koo ko nge sɔ̃əgim,
kpa sɔ̃əgim mu dora mu sosi
nən nəəba yiru n kere yellu.

Yinni Gusunə
u koo Asirigibu sɛɛyasia

27 Wee Yinni Gusunən yĩsira nəəramə
saa tontonden di.
Win məru ya kpã ya sãa nge dɔ̃ə wii
bakaru.
Win nəə ga məru yiba.
Ma win yara ya sãa nge dɔ̃ə yari
bakaru.
28 Win mərun wɛ̃siaru ta sãawa nge
daaru
te ta nim yiba ta tənu mwɛɛ sere wĩirə,
u ka təmbu kam koosia,
ma ta sãa nge yaruka ben nəsə
u ka bu da mi ba ɲ̀ kĩ.
29 I ko i womusu ko nge mɛ i ra ko
Gəə sararibun tɔ̃ə bakaru səə wɔ̃kuru,
kpa i n nuku dobu mə nge wi u guuru
soomə u ka sĩimə sanam mɛ i sãaru
dəə Yinni Gusunən guurə, wi, wi u sãa
Isiriban dam.
30 Saa yera u koo de win nəə damguu
ge, gu nəəra.
Win məru baka ye, yà n seewa
u koo win dam sɔ̃əsi dɔ̃ə boko ka nim
yibu bakaru
ka guru woo bəkə ka guru kpenu səə.
31 Yinni Gusunə ù n gbãra,
Asirin sina boko u koo nanda u diiri.
Domi u koo nùn sɛɛyasia ka win
bokuru.
32 Mèn nəə u gesi nùn boku te so,
gãasu ka mərəkuna nu koo nəəra. U
koo nùn sowa ka dam.
33 Saa yellun di
ba wi sina bokon kpaku yeru kua ta
wãa mi.
Ta duku, ta maa yasu.
Ma ta dɔ̃ə mə ta maa dãa yiba.
Wee Yinni Gusunən mərun wɛ̃siaru ta
dɔ̃ə wi yabiamə
nge gbim mɛ ba dɔ̃ə doke.

Egibitigiba sãawa təmbu

31

1 Bɔ̃ruroba Yuda
be ba kpikiru dəə Egibitiə bu ka
somiru wa.
Ba ben naanɛ doke dumi səə,
ka tabu kɛkɛ dabi ni dumi gawe səə
ka sere maasə damgibu səə.
Adama ba ɲ̀ Gusunə ben Yinni Dɛɛro
kasu,
bu nùn naanɛ ko.
2 Yen sɔ̃na win tii u yɛ̃ ye u mɔ̀.
U koo de kɔ̃sa yu na.
U ɲ̀ maa win gari kəbiamə.
U koo tən kɔ̃sobu seesi,
ka maa be ba bu somimə.
3 Egibitigibu ba ɲ̀ sãa Gusunə,
ba sãawa təmbu.
Mɛya maa ben dumi yi ɲ̀ dam tukum
gam mə,
yi sãawa yɛɛ diri.
Yinni Gusunə ù n win dam sɔ̃əsima,
be ba somiru kasu ka be ba bu somiru
wee,
ba koo sokura bu wəruku,
kpa be kpuro bu mɛnna bu gbi.

Yinni Gusunə
u koo Yerusalɛmu kɔ̃su

4 Amɛniwa Yinni Gusunə u man sɔ̃əwa
u nɛɛ,
gbee sunə ge ga yaa mwa ga wuri
koosimə
ga ku ra yãa kparobun bɛrum ko,
baa bà n dabi ma ba gu tarusi ba
gbɔ̃sukumə.
Nge mɛya wi, wəllu ka tem Yinni, u ko
n sãa
ù n sarama u ka Siənin guuru kɔ̃su, u
tu sanna.
5 Nge mɛ gue yi ra n yin binu kɔ̃su,
nge mɛya wi, wəllu ka tem Yinni,
u koo Yerusalɛmu yakia u ye kɔ̃su.
6 Yen sɔ̃, bɛɛ Isiriliba, bɛɛ be i ka
Yinni Gusunə wi tonda n kpã, i gɔ̃ru
gəsio kpa i wurama win mi.
7 Domi saa ya sisi yè səə bɛɛn
baawure u koo win bwãaroku ni u
seka ka sii geesu ka wura wuna u kɔ̃
ni nu nùn durum koosiamə.
8 Mɛya ba koo Asirigibu kam koosia,
adama n ɲ̀ ka tənun dam.
Ba koo duki yarina tabu səə
kpa bu ben aluwaasiba mwɛɛri bu yoo
səma koosia.
9 Ben sina boko u koo duka yakura
bɛrum sɔ̃.

Kpa ben tabu sinambu bu berum soora
bu ben gidi bora biru kisi bu doona.
Yeniwa Yinni Gusuno u gerua
wi ba ra sã Yerusalemuo ka yãku dõo mwaararuginu.

Suno geo

32

1 Sõo teeru goo u koo yari u bandu di
kpa wi ka win bwãabu bu tem me kpara gem sɔɔ.
2 Ben baawure u ko n sãawa nge kuku yeru woo bokon sõ,
ǹ kun me nge daaru mi kakoru sari,
ǹ kun me nge kpee bakarun saaru
mi dãru garu sari.
3 Be n weene bu yam wa, ben noni koo wukiara.
Be n weene bu gari swaa daki, ba koo no sãa sãa.
4 Be ba ku ra bwisiku ba koo
kasu bu gia.
Be ba maa bebirimo ba koo gari gere dee dee
tombu bu ka no.
5 Ba ǹ maa gari bako sokumo ton boko.
Meya ba ǹ maa ton kõso sokumo ton geo.
6 Domi gari bako u ra gari swiniwa.
Kõsa sɔɔra win bwisikunu nu ra n woo.
Win kookoosu ka win gari kpuro ku ra Gusuno beere wɛ̃.
Meya u ku ra wi u gõoru baro dĩanu kɛ̃.
U ku ra maa wi nim noru ga mò nim kɛ̃.
7 Ton kõson kookoosu kpuro su ku ra n wã.
U ra kpunaa dabinu kowa
u ka bwɛ̃ebwɛ̃e kam koosia ka weesu,
baa bwɛ̃ebwɛ̃e wi, ù n gem mo.
8 Adama ton geo, kpunaa gea u ra ko.
U ra n maa yõwa gem sɔɔ dim dim.

Ba Yerusalemun ton kurobu kiro mò

9 Beɛ ton kurobu,
beɛ be i kun bwisikunu ganu mo beɛn wãaru sɔɔ,
i seewo i nɛn gari no.
Beɛ wondia garu koo sariba,
i man swaa dakio.
10 Gasoku amadaare, i ko i wurura,
domi i ǹ maa resem wasi i sori.
11 I de i nanda
beɛ be i ǹ bwisikunu mo beɛn wãaru sɔɔ.
Beɛ garu koo sariba i diirio.
I beɛn yãnu potirio i yõra basi,
kpa i kĩasu dewe nuku sankiranun sõ.
12 I beɛn bwãsu nenuo,
i ka nuku sankiranu sõosi,
yèn sõ beɛn gbee geenu
ka beɛn resem gbaa geenu
nu koo kam ko.
13 Wee Yinni Gusunon tombun tem
ka yenu gèn mi nuku dobu raa wãa,
n koo ko bansu,
kpa sãki yi kpi mi.
14 Ba koo ben sina kpaaru biru kisi
kpa Yerusalemu ye ya raa tombu yiba bu ye deri.
Yen guuru ka yen kõsobun wãa yenu nu koo ko bansu.
Yɛɛ kpiki yi ko n da bosu mi,
kpa bu maa yaa sabenu kpara mi.

Yerusalemun seebu

15 Adama Gusunon Hunde u koo sarama wollun di
u n wãa beɛse sɔɔ.
Saa yera mi dĩanu ku ra raa kpi, n koo dĩanu ko,
kpa yam mi dãnu kun daa dabi, n ko dãa sõo.
16 Saa ye sɔɔra gem mu ko n wãa
tem me kpuro sɔɔ.
17 Meya mu koo ka bori yendu na,
ka wɛ̃rabu berum sariru sɔɔ
sere ka baadommao,
18 kpa beɛse Yinni Gusunon tombu
sa n wãa mi,
bori yendu sɔɔ dii naanɛginɔ.
19-20 Sa ko n wãawa doo nɔɔru sɔɔ
sa n dĩanu duurumo mi nim mu wãa,
kpa sa n beɛsɛn kɛtɛkunu ka beɛsɛn nɛɛ yõsu yi n dimo baama.
Adama guru kpenu nu koo yibɛrɛban tabu kowobu kam koosiawa
be, be ba dabi nge dãa sõo,
kpa ben wuu ge, gu woruma.

Bõruroba beɛ tem gowobu

33

1 Bõruroba beɛ, beɛsɛn yibɛrɛba.
Domi i tombu wori i ben yãnu gura
ma i ka bu murafitiru kua,
baa me ba ǹ beɛ yen gaa kuare.
Yen sõ, ì n tombu wori i kpa,
i ben yãnu gura,

ba koo maa bɛɛ kua nge mɛ.
Mɛya saa ye i bu murafitiru kua i kpa,
ba koo maa bɛɛ murafitiru kua.
2 Yinni Gusunɔ, a bɛsɛn wɔnwɔndu
waawo,
wuna sa yĩiyɔ.
A de a n sãa bɛsɛn dam bururu
baatere.
Kpa a sun faaba ko sanam mɛ sa wãa
nɔni swãaru sɔɔ.
3 Yibɛrɛba bà n wunɛn nɔɔ damguu
nua,
ba koo duki yakikira.
À n maa seewa ba koo yarina.
4 Tɔmba koo ben yãnu wɔri bu gura
nge mɛ twee yi ra tem wukiri
yi dĩanu kpuro di.
5 Yinni Gusunɔ u kpã,
domi u wãa wɔllɔ.
U koo de win gem mu n yiba Siɔni
kpuro sɔɔ.
6 Yinni Gusunɔ, kaa de
Siɔnigibu ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
kpa ba n bwisi ka laakari mɔ
ye ya koo de bu faaba wa.
Wunɛn nasiara ta sãa ben arumani.

Ba faaba kanamɔ

7 Adama tɛ̃, wee tabu durɔbu ba kuuki
mɔ̀,
ba faaba kanamɔ.
Be ba gɔra bu ka yibɛrɛba suuru kana
bu nɔɔ tia ko
ba kpana, ba wuri mɔ̀.
8 Tɔmbu ba ku ra maa sĩ swɛɛ sɔɔ.
Domi yibɛrɛba ba ben arukawani
kusia.
Ba ǹ maa ben seedagibu yɛ̃.
Ba ǹ maa goon bɛɛrɛ yɛ̃.
9 Wee tɔmbu ba ben gbea deri.
Libanin dãa sɔ̃su su gberamɔ.
Ma Saronin tem gem mu kua yani
sɛɛri.
Basanin bera gia ka guu te ba mɔ̀
Kaamɛliɔ
dãnun wurusu dɛllamɔ.
10 Yinni Gusunɔ u bwese tukunu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
yen sɔ̃ tɛ̃, kon se n yɔ̃ra,
kpa n sɔ̃ɔsi nge mɛ na kpãaru nɛ.
11 Domi bɛɛn bwisikunu nu sãawa
nge yaka bii yi ba duura.
Nù n koora, nu koo kam kowa nge
yaka si.
Nɛn wɛ̃siaru ta ko n sãawa nge dɔ̃ɔ wi
u koo bɛɛ mwa,
12 kpa i gɔsira nge kuku ni ba dɔ̃ɔ mɛni,
ǹ kun mɛ nge sãki yi ba bɔɔra ba dɔ̃ɔ
doke.
13 Bɛɛ be i toma ka bɛɛ be i wãa turuku,
i swaa dakio i nɔ ye na kua,
kpa i gia nge mɛ nɛn dam mu nɛ.
14 Durumgiba nanda Siɔniɔ.
Be ba ǹ Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ ba
diirimɔ ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u sãawa nge dɔ̃ɔ yari
baka ye ya ku ra gbi.
Wara u koo kpĩ u yɔ̃ra win wuswaaɔ,
15 ma n kun mɔ wi u sĩimɔ gem sɔɔ,
ma u ku ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ taki di,
u ku ra maa nɔm biran kɛ̃ru mwɛ,
u ku ra tɔn gowobun gari swaa daki,
u ku ra maa kã u kɔ̃sa mɛɛri.
16 Tɔnu win bwesera ko n wãawa
nandabu sari
nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.
U koo maa wa u di, u nɔ.

Ba koo Yerusalɛmu wɔra

17 Sɔ̃ɔ teeru, kaa sina boko wa
u wãa win yiikon girima sɔɔ,
u bandu dii tem bakam sɔɔ.
18 Kaa wunɛn yellun bɛrum yaaya
mɛ a raa mɔ saa ye a wãa yoru sɔɔ,
kpa a nɛɛ, mana gbere mwaɔbu ba
wãa.
Mana wɔ̃ɔ gobigibu ba wãa.
Mana gbãrarun kɔ̃sobu ba wãa.
19 A ǹ maa tɔn tuko be ba tii sue mi
wasi,
be, bèn barum a ǹ nɔɔmɔ.
20 A Yerusalɛmu mɛɛrio
mi sa ra bɛsɛn tɔ̃ɔ bakanu ko.
Kaa ye wa ya wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Ya ko n sãawa nge kuu bekurugiru
tèn dãnu ba ǹ maa wukamɔ.
Mɛya ba ǹ maa ten wɛ̃ɛ kusiamɔ.
21 Miya Yinni Gusunɔ u koo sun win
girima sɔ̃ɔsi.
U koo de sa n wãa daa bakanun bɔkuɔ.
Adama yibɛrɛban goo nimkusu ku ǹ
kpɛ̃ su sĩ mi,
baa si su kpãaru bo.
22-23 Wee, sin wɛ̃ɛ yi koo kasikira,
kpa yi kun maa sin beka nɛni gbereba
sɔɔ
woo gu ka su bɔria.
Yera n koo de bu bu dukia baka gurari.
Baa ka yɛmɔbɔ ba koo da mi,

bu ka yãa ni gura.
Yinni Gusunɔwa u ko n sãa bɛsɛn siri kowo,
kpa u sun wooda wɛ̃.
Wiya u ko n sãa bɛsɛn sina boko.
Kpa u sun faaba ko.
24 Goo kun maa gerumɔ u nɛɛ,
u barɔwa.
Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmugibu ben durum wɔka.

Yinni Gusunɔ u koo Edɔmuba sɛɛyasia

34

1 Bɛɛ bwese tukunu, i susima i nɔ.
I bɛɛn laakari kpĩiyɔ.
Tem mu swaa dakio ka ye ya wãa mɛ sɔɔ,
ka sere ye mu marumɔ.
2 Domi wee, Yinni Gusunɔn mɔru ya koo tɔmbu kpuro wɔri
ka ben tabu kowobu sɔɔ kpuro.
U koo de bu goona kpa bu kam ko.
3 Ben yɛm mu ko n kokumɔ saa guunun di.
Ben gonu ko n kɔ̃ɔkire,
kpa nin nubura n pusa.
4 Wɔllun kperi ka suru ka sɔ̃ɔ koo wukura,
kpa wɔllu tu kure nge tireru,
kpa kperi yi, yi wɔruku nge dãa wuru si su dɛlla.
5 Yinni Gusunɔn takobi ya yɛm deba wɔllɔ.
Wee, ya koo sarama yu Edɔmuba wɔri,
be u siri u nɛɛ, bu kam koosio.
6 Wee, takobi ye, ya yɛm ka yaa gum yiba.
N sãare u ka yãanu ka bonu yãkuru mɔ̀ Botisiraɔ.
Tɔn dabira ba sakira Edɔmu kpuro sɔɔ.
7 Gbeeku kɛtɛba ka nɛɛ, yi wɔrukumɔ ka be sannu.
Ma yɛm mu tem wukiri ma tua ya gum kure.
8 Domi saa ya tunuma
Yinni Gusunɔ u ka win yibɛrɛba mɔru kɔsia.
Kpa u bu sɛɛyasia Siɔnin sɔ̃.
9 Edɔmun nim mu koo gɔsira kontaa.
Kpa yen tua yu ko nge gbim.
Kpa yen tem mu dɔ̃ɔ mwaara nge kontaa.
10 Dɔ̃ɔ wi, u ṅ gbimɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru.
Win wiisu su ko n seewawa sere ka baadommaɔ.
Kpa tem mɛ, mu kam ko mam mam.
Goo kun maa sarɔ mi.
11 Gunɔ sarenu ka duuru bɛɛkuna nu ko n wãa mi.
Boorosu ka gbanamgbaana nu koo sokunu ko mi.
N koo kowa batuma dira.
12 Ben sina bibu kpurowa ba koo kam ko.
Goo kun ko n maa wãa wi u koo bandu di mi.
13 Kikisu ka sãki ka awĩi yi koo kpi ben sina kpaanɔ ka ben kuku yenɔ,
kpa nu ko purukanu ka taataanun wãa yenu,
14 kpa gbeeku yɛɛ yi n ka dɛmakunu yinnamɔ mi,
kpa bonu nu n sokunamɔ gbaburu mi.
Miya wɔ̃kurun siiniba ba ko n ben wãa yeru mɔ
kpa ba n wɛ̃re mi.
15 Wɛɛ yi koo yin wãa yeru ko mi,
yi sɛ̃a ke kpa yi kɔwa,
kpa yi yin binu gure yin kɔkɔrɔ.
Miya yaberekunu nu koo maa mɛnna.
16 I Yinni Gusunɔn tireru wukio kpa i gari. I ko wa mi ba yorua ba nɛɛ,
yɛɛ yinin gaa kun biaramɔ mi.
Yi kpuro yi koo nawa.
Domi win tiin nɔɔwa ga ye gerua.
Win Hundewa u koo maa yi mɛnna.
17 Wiya u tem mɛ yĩira,
ma u mu yin baayere bɔnu kua ka tɛtɛ,
mu n ka sãa yigim,
kpa yi n wãa mi sere ka baadommaɔ.

Dɛɛrobun swaa

35

1 Sanam mɛ sɔɔ, tem mi gãanu ku ra kpi,
mu koo tem wurama
kpa mu biibii burɛ kpi.
2 Kpa nuku dobu bu sɔ̃ɔsira mi,
ka womusu ka nasaran kuuki.
Mu ko n girima mɔ
nge Libanin dãa sɔ̃ɔ.
Mu ko n bɛɛrɛ mɔ
nge guu te ba mɔ̀ Kaamɛli ka Saronin tem gem.
Saa ye sɔɔ, ba koo Yinni Gusunɔn yiiko wa
ka yen girima.

3 Yen sɔ̃ tɛ̃,
bɛɛ be i wasire, i nɔma sãare,
i tii tãsisio i nɔma sua.
Bɛɛ be i diirimɔ,
i de bɛɛn dũa yi dam ko.
4 Bɛɛ bèn gɔ̃ru ga ɲ̀ kpĩ,
i ku nanda. I tii dam kɛ̃ɔ.
Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u sisi u bɛɛ mɔru bara,
kpa u bɛɛn yibɛrɛba kɔsie ye ba bɛɛ kua.
Win tiiwa u koo na u bɛɛ faaba ko.
5 Saa yera wɔ̃kobun nɔni koo wukiara,
kpa sosobu bu gari nɔ,
6 kpa kɔ̃ri kpirinugibu ba n yɔ̃ɔkumɔ nge kpasi.
Mɛya wi u ku ra kpĩ u gari gere,
win yara koo kusiara
kpa u n nɔɔgiru mɔ̀ ka nuku dobu.
Nim mu koo yari mu koku
tem mi gãanu ku ra kpi sɔɔ,
7 kpa yani sɛɛri mi sɔ̃ɔ ra gɛm wɔ̃ yi ko yɛru,
kpa daru koki yi yari
mi tem mu gbere,
kpa naa yari ka gbĩi yi kpi
mi gbeeku bɔnu nu ra kuke.
8 Miya ba koo swaa yara bu ye
soku dɛɛrobun swaa.
Durumgii goo kun dɔɔ mi.
Be ba ye swĩi, ba ɲ̀ kɔ̃ɔramɔ,
baa be ba ɲ̀ bwisi mɔ.
9 Gbee sunɔ ɲ̀ kun mɛ yaa gɔba gaa kun swaa ye sĩimɔ.
Be Yinni Gusunɔ u faaba kua,
beya ba koo swaa ye mwa,
10 bu ka da Siɔniɔ ka nasaran womusu.
Ben wuswaa ya n nuku dobu sɔ̃ɔsimɔ baadomma,
kpa weeweenu ka nuku sankiranu nu bu doonari.

36

Asirigibu ba koo Yerusalɛmu tarusi (I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:13,17-37)

1 Esekiasi, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su dam mɔ wɔri u kamia.
2 Lakisin diya u win tabu sunɔ ka tabu durɔ damgibu gɔra Yerusalɛmuɔ Esekiasin mi. Tabu sunɔ wi, u da u yɔ̃ra nim toran bɔkuɔ ye ba kua ya ra ka nim nɛ wuuɔ saa bwian di, be ba ra beka wɔ̃ken sɔm koo yerun swaaɔ.
3 Yera Eliakimu, Hilikiyan bii, sina bokon sɔm kowobun wirugii, u da ben mi ka Sebina wi u sãa sina bokon tire yoro, ka Yoasi, Asafun bii, wi u ra tirenu bere.
4 Asirin tabu sunɔ wi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Esekiasi sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, amɛniwa bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nɛɛ, mba u yɔ̃rari u naanɛ sãa mɛ.
5 U ɲ̀ yɛ̃ ma u dam ka bwisin bukata mɔ u ka tabu ko? Gari saarinu tɔna nu ɲ̀ tura. N n mɛn na, ma sɔɔra win naanɛ ya wãa, u ka nùn seesi.
6 Geema win naanɛ wãawa Egibiti sunɔn mi, wi u sãa nge kaba te ta kɔsikire. Wi u tu nɛnua u tãsiri, kpa tu nùn mura tu mɛɛra ko. Nge mɛya Egibitin sunɔ wi, u sãa be ba nùn yĩiyɔ sɔɔ.
7 Mɛya i ko gere i nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i naanɛ sãa. Adama n ɲ̀ win sãa yenu ka yãku yena Esekiasi u kɔsuka? U ɲ̀ bɛɛ Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n da yãkuru ko Yerusalɛmu mini tɔnan sãa yerɔ?
8 N n mɛn na, Esekiasi wi, u de u ka nɛn yinni Asirin sina boko arukawani bɔke kpa u nùn dumi nɔrɔbun suba yiru (2.000) wɛ̃, ù n yɛ̃ u koo maasɔbu wa bu yi sɔni.
9 Domi u ɲ̀ kpɛ̃ u yɔ̃ra u wi u piiburu bo nɛn yinnin tabu kowobu sɔɔ ma, baa mɛ u tamaa Egibitigibu ba koo nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka maasɔbu wɛ̃.
10 U ɲ̀ yɛ̃ ma ka Yinni Gusunɔn yɛ̃ra Asirin sina boko u ka tem mɛ wɔrima, kpa u mu kɔsuku? Domi Gusunɔn tiiwa u nɛɛ, u doo u tem mɛ wɔri kpa u mu kɔsuku.
11 Ma Eliakimu ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a suuru koowo sa nun kanamɔwa, a ku maa ka bɛsɛ wunɛn bwãabu gari ko ka bɛsɛn barum, kpa tɔn be ba swaa daki gbãrarun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ. A ka sun gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔɔmɔ.

12 Adama durɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, i tamaa nɛn yinni u man gɔrima bɛɛ ka bɛɛn yinni tɔnan sɔ̃ n ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sɔ̃ gbãraru wɔllɔn sɔ̃na be ba koo ben tiin swaa swĩibu di kpa bu ben yɛ̃kum nɔ, ka bɛɛ sannu.
13 Saa ye sɔɔra durɔ wi, u gbãra ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio.
14 U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔ̃ke, domi u ǹ kpɛ̃ u bɛɛ wɔra saa win nɔman di.
15 I ku wura i Yinni Gusunɔ naanɛ ko, baa Esekiasi ù n nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi, u koo bɛɛ wɔra. Yen sɔ̃na n ǹ koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa.
16 I ku maa Esekiasi swaa daki. I Asirin sina bokogia nɔɔwɔ wi u nɛɛ, i ka nùn nɔɔ tia koowo kpa i nùn tii wɛ̃ kpa baawure u wa u win tiin resɛm gbaaru ka win figien dãa binu di kpa u maa win boon nim nɔ.
17 Yen biru u koo na u bɛɛ sua u ka da tem gam mɛ mu sãa nge bɛɛn tiin tem mɛ, mi resɛm ka alikama wãa kpa i n pɛ̃ɛ ka tam mɔ.
18 Yen sɔ̃, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔ̃ke u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra. Bwese ni nu tien bũnu nu bu wɔra Asirin sina boko win nɔman di?
19 Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimun bũnu nu wãa tɛ̃. Bũu goo u kpĩa u Samarigibu wɔra saa win nɔman di?
20 Bũu ni nu wãa tem mɛ kpuro sɔɔ, nin nirà nu nin tem wɔra saa win nɔman di, bu sere nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmu wɔra.
21 Adama Yudaba kpuro ba maari, domi sina boko Esekiasi u nɛɛ, bu ku raa nùn gɛɛ wisi.
22 Ma Eliakimu, Hilikiyan bii sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka maa win tire yoro Sebina, ka sere Yoasi Asafun bii, wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi. Ba yabe kĩanu sebua nuku sankiranun sɔ̃, ma ba nùn sɔ̃wa kpuro ye durɔ wi, u gerua.

37

Sina boko u Esai bwisi bikia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:1-7)

1 Saa ye sina boko Esekiasi u gari yi nua, yera u win tiin yaberu nɛnua u gĩana ma u saaki sua u sebua nuku sankiranun sɔ̃. Ma u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
2 Yera u Eliakimu win sɔm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro, ka yãku kowo bukurobu gɔra Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin mi. N deema be kpuro saakibara ba sebua ba ka da mi.
3 Ye ba tura mi, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, amɛniwa Esekiasi u gerua. U nɛɛ, gisɔn tɔ̃ɔ te, nuku sankiranu sɔɔra sa wãa. Ba sun sɛɛyasiamɔ ma ba sun doke sekuru sɔɔ. Gisɔn wahala ye, ya sãawa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma, adama u ǹ dam mɔ u ka wɛ̃ma.
4 Sɔrɔkudo Gusunɔ wunɛn Yinni u ko n Asirin sina bokon gɔron gari yi nua wi u na u nùn wɔnwa. N n mɛn na, a kanaru koowo bɛsɛ be sa gina tien sɔ̃ kpa Gusunɔ u nùn sɛɛyasia.
5 Ye Esai u Esekiasin bwãa ben gari yi nua, yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
6 wee, ye i ko bɛɛn yinni sɔ̃. I nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u ku de gari yi u nua mi, yi nùn bɛrum ko, yi Asirin sina bokon gɔro be, ba ka wi, Yinni Gusunɔ wɔnwa mi.
7 U koo de Asirin sina boko wi, u labaari gaa nɔ kpa yu win bwɛ̃ra gɔsia u wura win temɔ. Miya u koo de bu nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba kpam Isireliba narua
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:8-13)

8 Asirin sina bokon gɔro wi, u gɔsira u da Libinaɔ domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagibu tabu wɔri.
9 Saa ye sɔɔra Asirin sina boko wi, u nua ma Tiraka, Etiopin sina boko u nùn tabu wɔrim wee. Yera u maa Esekiasi sɔmɔbu gɔria u nɛɛ,
10 amɛniwa i ko i Esekiasi Yudaban sina boko sɔ̃. I nɛɛ, u ku de Gusunɔ, win Yinni, wi u naanɛ sãa mi, u nùn nɔni wɔ̃ke u nɛɛ, nɛ, Asirin sina boko, na ǹ kpɛ̃ n Yerusalɛmu mwa.
11 Wi, Esekiasin tii u nua ma bɛsɛn sinam be ba man gbiiye kpuro ba raa tem mɛ mu tiegibu kpuro kam koosia.

Yera wi, u tamaa u koo yari nɛn nɔman
di?
12 Nɛn baababa ba Gosani kpeerasia
ka Harani ka Resɛfu ka sere Edɛnigibu
be ba wãa Telasaaɔ. Ben bũnu kpĩa nu
bu wɔra?
13 Nge mana Hamatigibun sunɔ
u wãa, ka Aapadigibun sunɔ ka
Sefaafaimugibun sunɔ ka Henagii ka
sere maa Ifagii.

Esekiasi u kanaru kua
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:14-19)

14 Ye Asirin sina bokon sɔmɔ be, ba
tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru
wɛ̃ tè sɔɔ ben yinnin gari wãa, ma
Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ ma u tu dɛria mi.
15 U kanaru kua Yinni Gusunɔn mi,
u nɛɛ,
16 Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni,
wunɛ wi a sɔ̃ wɔllun kɔ̃sobu yirun su-
unu sɔɔ, wunɛ turowa a sãa sinambu
kpuron Yinni. Wuna a wɔllu ka tem
taka kua, ma a sãa mɛn Yinni.
17 A nɔni seeyo a mɛɛri, kpa a swaa
daki a nɛn gari nɔ, kpa a Sankeribu,
Asirin sina bokon gari nɔ yi win sɔm
kowobun wirugii u ka nun wɔnwa.
18 Ka gem, Yinni, na yɛ̃ ma Asirin
sinambu ba bwese dabinu kpeerasia
ma ba nin tem sanka,
19 ba nin bwãarokunu dɔ̃ mɛniki.
Domi nu ɲ̀ Gusunɔ. Nu sãawa tɔmbun
sɔma ye ba kua ka dãa ka kpenu. Yen
sɔ̃na ba kpĩa ba nu kpeerasia.
20 Tɛ̃, Yinni Gusunɔ, a sun wɔro saa
Sankeribun nɔman di kpa handunian
sinambu kpuro bu gia ma wunɛ
turowa a sãa Gusunɔ.

Esain gari

yi u sina boko nɔɔsia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:20-34)

21 Yera Esai, Amɔtin bii, u Es-
ekiasi sɔmɔ gɔria u nɛɛ, bu nùn sɔ̃
ma Gusunɔ, Isireliban Yinni u win
kanaru mwa te u kua Sankeribu,
Asirin sina bokon sɔ̃.
22 Ye Yinni Gusunɔ u gerua
Sankeribun sɔ̃ wee. U nɛɛ,
Yerusalɛmun tɔmbu kpuro ba nùn
gɛma
ba nùn yaakoru mɔ̀,
ba nùn wii gimanu koosimɔ.
23 Wara u kam mɛɛra u wɔnwa.
Wara u ka nɔɔ gɔmunu mɔ̀.
U ɲ̀ yɛ̃ ma wi, Gusunɔ, Isirelibɑn Yinni
dɛɛron wuswaaɔra u tii sue?
24 Win sɔmɔba na ba wi, Yinni Gusunɔ
wɔnwa.
Ma Sankeribu wi, u nɛɛ,
ka win tabu kɛkɛ dabira u yɔɔwa
Libanin guu ni nu gunum bon wɔllɔ,
ma u dua sere sere yen dãa sɔ̃ burɔn
sɔɔwɔ
u gen sɛduru ka sipɛrɛn dãa
ye ya gunum bo bɔɔra.
25 U nɛɛ, u bwii gba tem tukumɔ
u yin nim nɔra.
Win tabu kowobu ba bɔsu Egibitin
nim tori kpuro sɔɔ
ba yi taaka ba go.
26 Adama Sankeribu u ɲ̀ yɛ̃
ma wi, Yinni Gusunɔn tiiwa u yeniban
himba yi saa yellun di?
Wee tɛ̃ himba ye, ya koora,
ma wi, Asirin sina boko u wuu si su
dam mɔ bansu koosia.
27 Wi, Yinni Gusunɔ, u dera
wuu sin tɔmba bɛrum soora ba
sekuru wa
ba kua dam sarirugibu nge yakasu
gberɔ,
ɲ̀ kun mɛ doo gãaru te gɛmi di.
28 Wiya u maa nɛɛ,
u yɛ̃ saa ye Asirin sina boko wi, u ra du
dirɔ,
ka saa ye u ra sinɛ ka saa ye u ra yari
tɔɔwɔ,
ka maa saa ye u ka nùn mɔru mɔ̀.
29 Yèn sɔ̃ wi, Yinni Gusunɔ u nua
ma u ka nùn mɔru mɔ̀,
ma u tii sue win wuswaaɔ,
u koo win wɛ̃ru yaba u yɔni doke,
kpa u maa nùn yaruka dokea nɔɔwɔ,
kpa u gɔsira u wura mìn di u na.
30 Ma Esai u Esekiasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, ye ya ko n sãa yĩreru wunɛn mi.
Gisɔku ka gasɔkun doo gãriya i ko i di.
Adama wɔ̃ɔ itase i ko duurewa kpa i gɛ̃.
Mɛya i ko maa resɛm duure kpa i yen
marum di.
31-32 Yudaban bweseru sɔɔ, be ba
tiara Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ, ba
faaba wa, ba koo kparawa nge dãa,
kpa bu gbini ko sere tem sɔɔwɔ, kpa
bu binu ma. Yeniwa Gusunɔ wɔllu ka
tem Yinni u koo ko.

33 Yen sɔ̃na u gerua u nɛɛ, Asirin sina
boko wi kun duɔ Yerusalɛmuɔ. Mɛya
win tabu kowobu ba ɲ ye susiɔ ba n
tɛrɛnu nɛni bu ka kuku yenu ko bu
sere nɛɛ, ba koo sɛ̃u to.
34 Swaa ye u ka na, yera u koo ka
gɔsira. U ɲ duɔ wuu ge sɔɔ. Yinni
Gusunɔn tiiwa u gerua mɛ.
35 Domi u koo wuu ge kɔ̃suwa u gu
faaba ko win tiin sɔ̃ ka Dafidi win sɔm
kowon sɔ̃.

Nge mɛ Yinni Gusunɔ

u ka Asirigibu go
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:35-37)

36 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni
Gusunɔn gɔrado u yara u da
Asirigibun sansaniɔ ma u tɔnu
nɔrɔbun suba wunaa wɛnɛ ka nɔɔbu
(185.000) go. Ye ba seewa bururu,
ba deema wee, gona nu tɛrie baama
kpuro.
37 Yera Sankeribu, Asirin sina boko
u gɔsira u da u wãa Ninifuɔ.
38 Sɔ̃ɔ teeru u yiire win bũu wi ba mɔ̀
Nisɔrɔkun nuurɔ. Miya win bibu yiru
beni, Adamɛlɛki ka Sarɛsɛɛ ba nùn go
ka takobi, ma ba kpikiru sua ba da tem
mɛ ba mɔ̀ Ararati gia. Ma win bii Esaa
Hadoni u bandu kɔsire kua.

38

Esekiasi u bara ma u bɛkura
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:1-11)

1 Saa ye sɔɔ, Esekiasi u bara sere u
gɔɔ turuku kua. Ma Gusunɔn sɔmɔ
Esai Amɔtin bii u na win mi, u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ
u gerua. U nɛɛ, a wunɛn yɛnugibu
sɔ̃ɔwɔ ye baawure u koo ko wunɛn
biru, domi kaa gbi.
2 Yera Esekiasi u win wuswaa sĩiya u
gana girari. Ma u kanaru kua.
3 U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru
koowo. A yaayo ma na sĩa dee dee
wunɛn wuswaaɔ, na wunɛn woodaba
mɛm nɔɔwa, na maa kua ye n nun
wɛ̃re. Yen biru u swĩ gem gem.
4 Yera Yinni Gusunɔ u Esai sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
5 a doo a Esekiasi sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa
nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Nɛ, wi na
sãa win baaba Dafidin Yinni, na nɛɛ,
na win kanaru nua, na maa win nɔni
yĩresu wa. Wee, kon win wãarun tɔ̃ru
sosi wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu,
6 kpa n nùn faaba ko n nùn wɔra
ka Yerusalɛmu sannu saa Asirin sina
bokon nɔman di, kpa n ye kɔ̃su.
21 Ma Esai u nɛɛ, bu ka figien marum
na bu mu pɛre Esekiasin bwisi te sɔɔ,
kpa u bɛkura.
22 Ma Esekiasi u bikia u nɛɛ, yĩre
terà ta koo man sɔ̃ɔsi ma kon da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ.
7 Ma Esai u nɛɛ, yĩre te wee te ta koo
nun sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ u koo win
gari yibia yi u gerua.
8 U koo de yãku yerun tiro gu
dɛ̃ɛbu kaara ten yɔɔtian naa dabusanu
wɔkurun saka. Ma ga kaara naa
dabusanu wɔku te.

Esekiasin siarabu ye u bɛkura

9 Sanam mɛ Esekiasi u bɛkura, u
womu kua u nɛɛ,
10 na raa gerumɔ nɛn gɔ̃ruɔ na mɔ̀,
nɛn wãarun suunu sɔɔra kon da
gɔribun wãa yerun kɔnnɔwɔ.
Nɛn wɔ̃ɔ si su tie, na ɲ maa su dimɔ.
11 Na nɛɛ, na ɲ maa Yinni Gusunɔ wasi
handunia yeni sɔɔ.
Mɛya na ɲ maa goo wasi
tem mɛni sɔɔ mi wasoba wãa.
12 Wee, ba man nɛn wãaru mwaari,
ba tu swɛnyasia ba ka tonda
nge yãa kparon kuu bekurugiru.
Ba nɛn wãarun wɛ̃ɛ bura.
Ma ba man kurua
nge mɛ weso u ra beku yasa kure.
Sɔ̃ɔ u sere kpe ba koo nɛn wãaru
kpeerasia.
13 Ma na tii deri sɛ̃ɛ
sere ka bururu yam sãrerɔ.
Yinni Gusunɔ u nɛn kukunu kɔsuka
nge gbee sunɔ.
Sɔ̃ɔ u sere kpe, u koo nɛn wãaru
kpeerasia.
14 Wee, na ra n wuri mɔ̀wa
nge kpaaru baniku ge ga yɔ̃ɔwa.
Kpa na n weeweenu mɔ̀
na n kukirimɔ nge totobɛrɛru.
Na wɔllu twɛ̃ɛ ka wɔnwɔndu.
Yinni Gusunɔ, na wãa nuku sakira
bakanu sɔɔ.
A man somiɔ.
15 Mba kon maa gere,

domi Yinni Gusunɔ u nɛn kanaru nua
u man wisa.
Kon sĩ ka tii kawabu
sere nɛn wãarun tõru tu ka kpe
nɛn nuku sankira tenin biru.
16 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom saabuwa
tɔnu u ka wãa.
Domi mɛn saabuwa na ka wɛ̃siamɔ
kpam.
A man wãaru wesia ma na wãa.
17 Wee, nɛn wahala ya gɔsira bɔri
yɛndu,
a wura a man yara siki wɔrun di
wunɛn kĩrun sõ.
Domi a nɛn durum kpuro wɔka
a kõ wunɛn biruɔ.
18 Yinni Gusunɔ, n ɲ mɔ gɔribun
wãa yera ta koo nun siara.
N ɲ maa mɔ gɔɔwa u koo nun wɔlle
sua.
Be ba wãa siki wɔruɔ ba ɲ maa wunɛn
durom yĩiyɔ.
19 Adama wasowa u ra nun siare nge
nɛ gisɔ.
Ka tundo wi u ra win bibu sõ ma a
naanɛ mɔ.
20 Yinni Gusunɔ, wuna a man faaba
kua.
Sa ko bɛsɛn mɔrɔkunu ka baranu ka
guunu so
su ka nun siara bɛsɛn wãaru kpuro sɔɔ
wunɛn sãa yerɔ.

39

Babilonin sina boko

u Esekiasi sɔmɔbu gɔria
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:12-19)

1 Yeniban biru Mɛrodaki Baladani,
Baladanin bii, Babilonin sina boko,
u Esekiasi sɔmɔbu gɔria ka tireru ka
kɛ̃nu. Domi u nua Esekiasi u bara ma
u bɛkura.
2 Ye sɔmɔ be, ba tunuma Esekiasin
mi, yera win nukura dora. Ma u ka
bu da u bu sõɔsi mi win arumani ya
berua, ye ya sãa sii geesu ka wura
ka turare ka gum nubu durorugim ka
tabu yãnu ka ye ya wãa win arumani
beru yerɔ kpuro gesi. Gãanu sari win
dirɔ ka win tem kpuro sɔɔ ni u ɲ bu
sõɔsi.
3 Yen biruwa Gusunɔn sɔmɔ Esai u
na u Esekiasi bikia u nɛɛ, man diya tɔn
beni ba nun naawa. Ye ba tunuma,
mba ba gerua.
Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ba
nawa saa tem ton tonden di mɛ ba mɔ̀
Babiloni.
4 Esai u kpam nùn bikia u nɛɛ, mba
ba wa wunɛn yɛnuɔ.
Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ye ya
wãa nɛn yɛnu ge sɔɔ kpuro ba wawa.
Nɛn arumani sɔɔ gãanu sari ni na ɲ bu
sõɔsi.
5 Yera Esai u nùn sõɔwa u nɛɛ, a swaa
dakio a nɔ ye Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni u gerua.
6 U nɛɛ, tõru gara sisi tè sɔɔ ba koo
wunɛn arumani kpuro gura bu ka da
Babiloniɔ, ka ye wunɛn baababa ba
sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye
ba koo nun deria tõɔ te.
7 Ba koo wunɛn tiin bweseru sɔɔ
bibu mwɛɛri, kpa bu ka da Babiloniɔ
bu bu matam ko bu ko sɔm kowobu
yen sina kpaarɔ.
8 Yera Esekiasi u Esai wisa u nɛɛ,
Yinni Gusunɔn gari yi a gerua mi, gari
burɛya. Domi alafia ka bɔri yɛndu ta
ko n wãa nɛn wãarun tõru kpuro sɔɔ.

BƆNU YIRUSE GUSUNƆ U ISIRELIBA NUKURU YƐMIASIA

Gusunɔ u win tɔmbu nukuru
yɛmiasia

40

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i nɛn tɔmbu nukuru yɛmiasio.
2 I Yerusalɛmugibu nukuru yɛmiasio,
i nɛɛ, ben yora kpa.
Domi na bu ben gɔba ye ba kua
kpuron are wɛ̃.
Na bu sɛɛyasia ben durum ye ba kua
kpuron sõ.
3 Wee goo u gbãramɔ u mɔ̀,
i Yinni Gusunɔ swaa yabo gbaburɔ,
kpa i ye nɔɔ nɛrasia.
4 I yen wɔwa kpuro kɔruo yu nɔɔ nɛra.
I maa yen guunun gunum kawo,
kpa i yen gungunu nɔɔ nɛrasia
nu ko nge tem tɛɛra kpa swɛɛ yi dɛnda.
5 Saa yera Yinni Gusunɔ u koo win
yiiko sõɔsi,
kpa tɔmbu kpuro bu ye wa sannu.

Yinni Gusunɔn tiiwa u gerua mɛ.
6 Yen biru na goon nɔɔ nua
ga nɛɛ, a kparo.
Ma na bikia na nɛɛ,
mba kon kpara.
U nɛɛ, a kparo
ma tɔmbu kpuro ba sãawa nge yakasu,
ma ben buraru ta sãa nge dãa wɛ̃su.
7 Yinni Gusunɔ ù n dera
woo ga yakasu swee,
su ra gberewa, kpa sin wɛ̃su su dɛlla.
Ka gem tɔmbu ba sãawa nge yakasu.
8 Yakasu ra gbere kpa sin wɛ̃su dɛlla.
Adama Yinni Gusunɔn gari yi ko n
wãawa
sere ka baadommaɔ.

Labaari gea ye ba koo kpara

9 Yerusalɛmugibu, i yɔɔwo guu te ta
gunun wɔllɔ,
i nɔɔgiru sua ka dam i labaari gea
kpara.
I ku bɛrum ko.
I Yudaban wusun tɔmbu sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,
Gusunɔ ben Yinni u wee.
10 U wee ka dam u wooda wɛ̃ɛmɔ.
U win tɔn be u yakiama kpare win
wuswaaɔ.
11 U koo bu kparawa
nge mɛ yãa kparo u ra ko,
u n binu wuuwa,
u n ka nin mɛrobu kpare.

Gusunɔn bwisi

12 Wara u koo kpĩ u nim wɔ̃kun nim
ka win nɔm wɔɔru saka ko.
Wara u koo kpĩ u ka win niki binu
wɔllu yĩire.
Wara u koo kpĩ u tem tua kpuro gure
nɔra sɔɔ.
Wara u koo kpĩ u guunu kilo sɔndi.
13 Wara u Gusunɔn bwisikunu yɛ̃.
Wara u nùn bwisi kɛ̃ɛre.
14 Wara u ka nùn wesianɔ koore,
ma yɛ̃ro u nùn bwisi kã.
Nge wara u nùn gem ka bwisi
ka laakarin swaa sɔ̃ɔsire.
15 Win mi, bwesenu kpuro nu sãawa
piiminu
nge nim bura ye ya dãare kotoru sɔɔ.
Nu sãawa nge kpee tana ye ya wãa kilo
wɔllɔ,
ǹ kun mɛ nge tua ye woo ga ka
doonamɔ.
16 Yɛɛ yi yi wãa Libanin dãa sɔ̃ɔwɔ
yi ǹ dabiru turi bu ka nùn yãkuru kua.
Mɛya dãa nin tii nu ǹ turi bu ka yãku
dɔ̃ɔ sɔ̃re.
17 Bwesenu kpuro nu ǹ sãa gãanu win
mi.
Nu sãawa kam dirum.

Yinni Dam kpurogiin kpãaru

18 Wara i ko ka Gusunɔ weesina.
Mba i ko nɛɛ, u ka weenɛ.
19 U ǹ ka bwãarokunu weenɛ,
ni ba kua ba wura pote ma ba nu sii
geesun yɔni sebusia.
20 Sãaro wi u ǹ kpɛ̃ u sii geesu ka wura
dwe,
u ra dãa gea kasu ye kɔkɔnu nu ǹ dimɔ,
kpa u dãa dãko geo kasu
u ka nùn bwãaroku kua ge ga ǹ
wɔrumamɔ.
21 I ǹ yɛ̃ ro? I ǹ nɔɔre ro?
Ba ǹ bɛɛ nɔɔsie saa yellun di ro?
I ǹ bwisikure
nge mɛ ba ka handunian kpɛɛkpɛɛku
swĩi ro?
22 Gusunɔwa u gu swĩi,
wi, wi u wãa wɔllɔ u tɔmbu mɛɛra
ba sãa nge twee.
U wɔllu tɛria nge beku te ta ǹ bunu.
U tu dɛmia nge kuu bekurugiru
u ka win wãa yeru kua.
23 Wiya u ra sina bibu kawe,
kpa u wirugibu ko tɔn dirobu.
24 Be kpuro ba sãa nge dãa
ni ba gira nu ǹ gbini mɔ.
Gusunɔ ù n dera woo ga bu swee,
kpa bu gbera,
woo guna yu ka bu doona nge yakasu.
25 Gusunɔ Dɛɛro u nɛɛ,
wara tɔmba ka nùn weesinamɔ.
26 I nɔni seeyo kpa i mɛɛri wɔllɔ.
Wara u kperi kua yi sĩimɔ nge tabu
kowobu.
Yinni Gusunɔwa.
U maa yin baayeren yĩsiru yɛ̃.
Yin gaa ku ra biare win dam bakam
saabu.

Gusunɔ u koo dam sarirugibu dam wɛ̃

27 Bɛɛ Isireliba, mban sɔ̃na i
weeweenu mɔ̀ i mɔ̀,
Gusunɔ kun bɛɛn sia yɛ̃,
u ǹ maa bɛɛ bɛɛn gem wɛ̃ɛmɔ.
28 I ǹ yɛ̃?
I ǹ nua ma Yinni Gusunɔ u ra n wãa?
Wiya u tem taka kua.

U ku ra maa wasire.
Ba ǹ kpɛ̃ bu win bwisikunu gia.
29 U ra be ba wasire
ka be ba wasikiramɔ dam wɛ̃.
30 Bibu ba ra wasire.
Aluwaasiba ba ra maa kpanɛ.
31 Adama bèn yĩiyɔbu wãa Yinni Gusunɔ sɔɔ,
u ko n da bu dam kpam wɛ̃,
kpa bu se ka dam nge gunɔ bakeru.
Bà n duki mɔ̀, ba ǹ wasiramɔ.
Bà n maa sĩimɔ, ba ǹ kpanamɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliba dam kɛ̃mɔ

41

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ bèn tem mu toma,
i swaa dakio i nɔ.
I hania koowo i tii dam kɛ̃.
I susima i ka gari gere,
kpa su mɛnna su wesiana su gem kasu.
2 Wara u tabu durɔ goo seeyama sɔ̃ɔ yari yerun di
ma u dera mi u dua kpuro u nasara wa.
Wara u nùn bwesenu kpuro ka nin sinambu nɔmu sɔndia,
ma u dera win takobi ya bu munka nge tua,
ma win tɛma ya bu yarinasia
nge yaka si woo ga ka doona.
3 U bu naa gira u ǹ wahala wa.
U da sere mi win naasu kun yɛ̃.
4 Wara u dera yeni kpuro ya koora.
Nɛna. Nɛ, Yinni Gusunɔ,
nɛ, wi na bwesenu kpuro seeya saa toren di.
Nɛna na gbiikoo,
mɛya na kon maa wãa sere ka baadommaɔ.
5 Be ba wãa mi n toma
ba wa ye na kua ma ba nanda
ba diirimɔ.
Be wee ba mɛnna ba susimamɔ.
6 Ba sominamɔ.
Ben baawure u win winsim sɔ̃mɔ u mɔ̀,
u hania koowo.
7 Dãa dãko u seko dam kɛ̃mɔ.
Wi u dãa wɔriasiamɔ u matalakagii dam kɛ̃mɔ.
Ba mɔ̀, sii swɛɛbu bu wã.
Ma ba bwãaroku giramɔ ba kulum kparemɔ,
gu ku ka wɔruma.

Bɛɛ Isireliba, i ku bɛrum ko

8 Adama bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bibu,
nɛn bɔrɔ Aburahamun bweseru sɔɔ,
bɛɛya na gɔsa i n ka sãa nɛn sɔm kowobu.
9 Bɛɛya na soka na yarama saa tontonden di.
Na ǹ bɛɛ biru kisi.
Na bɛɛ gɔsawa i n ka sãa nɛn sɔm kowobu.
10 Yen sɔ̃, i ku nanda,
domi na wãa ka bɛɛ.
I ku wurura i n yam mɛɛra nge wɔnwɔndobu,
domi nɛna na sãa bɛɛn Yinni.
Kon maa bɛɛ dam kɛ̃.
Wee na wee n bɛɛ somi,
kpa n bɛɛ kɔ̃su ka nɛn dam.
11 Be ba ka bɛɛ mɔru mɔ̀,
ba koo burisina bu sekuru wa.
Be ba ka bɛɛ sannamɔ mi,
ba koo kam ko bu gbi.
12 Baa ì n bu kasu, i ǹ bu wasi.
Mɛya be ba ka bɛɛ tabu mɔ̀,
ba koo kam ko bu gbisuku.
13 Domi nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni
wi u bɛɛ dam wɛ̃ɛmɔ.
I ku bɛrum ko, na bɛɛ somiru wee.
14 Yakɔbun bweseru, bɛɛ be i tie
i ǹ dam mɔ
ma ba bɛɛ garisi nge kɔkɔminu,
i ku nanda.
Nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro,
na bɛɛ somiru wee.
Na sãawa bɛɛn faaba kowo.
15 Wee, kon bɛɛ dam wɛ̃
nge naa tebo kpɔɔ ge ga sɔkia mɔ,
kpa i guunu kɔsuku,
i gungunu munia muku muku
nu ko nge yaka bii.
16 I ko nu sarawa nge dobi,
woo gu ka nu doona,
kpa woo guna yu nu yarinasia,
kpa i nuku dobu wa nɛn min di,
nɛ, wi na sãa bɛɛn Yinni Dɛɛro,
kpa i man bɛɛrɛ wɛ̃.

Dãa koo kpi mi gãanu ku ra raa kpi

17 Sanam mɛ bɛɛ nɛn tɔmbu i wɔnwɔndu soore

i nim kasu i ɲ̀ wa,
ma bɛɛn yari yi gbere nim nɔrun sɔ̃,
nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni, kon bɛɛ nɔɔri.
Na ɲ̀ bɛɛ derimɔ.
18 Kon de daanu nu yari saa guunun di,
kpa bwii yi yari wɔwi sɔɔ,
kpa nim bwenu ka daa koki yi koora
mi tem mu gbere, gãanu ku ra kpi.
19 Kpa dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka
akasia yu kpi mi,
ka sere maa dãa kikisu gasu
ka dãa ye ba mɔ̀ olifi,
ka maa dãa bakanu ganu,
20 kpa tɔmbu bu wa ka nɔni,
bu gia ma nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛrowa na yeni kua.

Gusunɔ u bũnu ka nin sãɔbun dam sariru sõɔsimɔ

21 Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ,
bɛɛ bũnu i kasuo nge mɛ i ko ka tii yina.
I sõɔsima nge mɛ i ko ka tii wɔra.
22-23 I na i sun sɔ̃ gari yi i raa gerua yellu,
kpa sa n yɛ̃ yì n koora,
kpa su yin laakari ko.
N kun mɛ, i sun sõɔwɔ ye ya koo na sia,
kpa su gia ì n dam mɔn na nge nɛ Gusunɔ.
I gea gaa koowo ɲ̀ kun mɛ kɔ̃sa gaa,
kpa su wa su nanda.
24 Adama i ɲ̀ kpɛ̃ i gãanu ko.
Bɛɛ ka bɛɛn sɔma kpuro i sãawa kam dirum.
Wi u maa bɛɛ sãamɔ goo kun win mɛm kĩ.
25 Wee na goo seeya saa sõɔ yɛ̃san nɔm geun di,
ma u na saa sõɔ yari yerun di
u sĩimɔ ka nɛn yĩsiru.
U wirugibu taakumɔ nge pɔtɔkɔ,
nge mɛ weke kowo u ra sɔndu suni.
26 Wara u yenin gari gerua saa yellun di,
su ka gere ma gari geeya.
Goo kun yen gari gerure su sere nɔ.
27 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛna na gbia na sɔmɔ gɔra
u Yerusalɛmugibu labaari gea sɔ̃.
28 Na mɛɛra bũu ni sɔɔ,
na ɲ̀ bũu goo wa wi u nɛn gari gerumɔ.
Nà n gari bikia,
bũu goo sari wi u koo kpĩ u man wisi.
29 Domi ni ka nin sɔma nu sãawa kam dirum.
Nin bwãarokunu nu maa sãawa wom dirum.

Yinni Gusunɔn sɔm kowo

42

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛn sɔm kowo wee, wi na gɔsa.
Wiya na ka wãa, na maa nùn kĩ.
Na nɛn Hunde doke wi sɔɔ.
U koo gem gari kpara tɔmbu sɔɔ.
2 U ɲ̀ nɔɔgiru suamɔ u sere gbãra ka dam,
kpa bu win nɔɔ nɔ swɛɛ sɔɔ.
3 U ɲ̀ koo tɔn be ba sunkure nge kaba dakura.
Mɛya u ɲ̀ maa bu goomɔ,
baa bà n sãa nge fitila ge ga gɔɔ dɔɔ.
U koo gem kparawa nge mɛ n sãa.
4 U ɲ̀ mwia kpanamɔ.
U ɲ̀ maa wasiramɔ sere u ka de
gem mu n wãa handunia kpuro sɔɔ,
kpa tɔn be ba wãa sere mi n toma
ba n win woodaba naanɛ sãa.

Bwesenu kpuron yam bururam

5 Yinni Gusunɔ wi u wɔllu kua u tɛria,
ma u tem kua ka ye ya kpia mɛ sɔɔ,
ma u dera tɔmbu ka sere hunde koni
be ba wãa tem sɔɔ ba wɛ̃siamɔ,
wiya u win sɔm kowo sõɔwa u nɛɛ,
6 nɛna na nun soka n ka nun faaba ko.
Kon nun dam kɛ̃, na n wunɛn nɔma nɛni.
Kon nun kɔ̃su, kpa n ka tɔmbu arukawani bɔke
saa wunɛn min di,
kpa bwesenu kpuro nu ka yam bu-rurɔm wa.
7 Kaa wɔ̃kobu nɔni wukia,
kpa a be ba sɔ̃ yam wɔ̃kuru sɔɔ pirisɔm dirɔ yara.
8 Nɛna Gusunɔ wi u ra n wãa.
Nɛn yĩsira mi.
Na ɲ̀ nɛn yiiko bũu goo wɛ̃ɛmɔ.
Mɛya na ɲ̀ maa nɛn bɛɛrɛ bwãarokunu wɛ̃ɛmɔ.
9 Wee, ye na gbia na gerua, ya koora.
Tɛ̃, na bɛɛ gãa kpaanu nɔɔsiamɔ nu sere koora.

Wom kpɔɔ

ge ga Yinni Gusunɔ siaramɔ

10 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
I nùn siaro handunian goonu nnɛ ye sɔɔ.
Hunde koni be ba wãa nim wɔ̃ku sɔɔ,
ka bɛɛ be i sĩimɔ gen wɔllɔ,
ka sere be ba wãa n toma,
i Yinni Gusunɔ siaro.
11 Bɛɛ be i wãa gbaburu ka ten gberu kpaanɛba sɔɔ kpuro,
i nɔɔgiru suo i Gusunɔ siara.
Bɛɛ Kedaan bweseru, i ku nɔɔ mari,
i Gusunɔ siaro.
Bɛɛ bèn wuu ga sɔ̃ kperu wɔllɔ,
i kuuki koowo guunu wɔllun di ka nuku dobu.
12 Bɛɛ be i wãa n toma,
i Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ,
kpa i nùn tɔma.
13 Yinni Gusunɔ u susimɔ
u wee nge tabu kowo.
U tabun gari wɔra nge tabu durɔ,
ma u nɔɔgiru sue u kuuki mɔ̀,
u win yibɛrɛba dam sɔ̃ɔsimɔ.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nɔɔ mwɛɛru kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na nɔɔ mari na tii nɛnua n ka tɛ.
Adama tɛ̃, kon nɔɔgiru sua
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma,
ma u wasire u wom gabamɔ.
15 Kon guunu ka gungunu kɔsuku,
kpa n ye ya kpia gberasia.
Kon daanun nim kpeerasia
nu gbera woko woko,
kpa n de yɛrusun nim mu gbera mam mam.
16 Kon wɔ̃kobu sĩisia swaa ye ba ǹ yɛ̃ sɔɔ,
kpa n de yam wɔ̃kuru tu gɔsia yam bururam ben wuswaaɔ.
Kon de swɛɛ yi yi ǹ daa nɔɔ nɛ
yi nɔɔ nɛra yi ko mara mara.
Na ǹ kon ko na kun yeniba kpuro kue.
17 Adama be ba bũnu naanɛ sãa ba nu sãamɔ,
ba koo biruku yira wura ka seku bakaru.

Isireliba ba ku ra gãanu tubu

18 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i sãa nge sosobu,
i swaa dakio.
Bɛɛ be i sãa nge wɔ̃kobu,
i de i yam mɛɛri kpa i wa.
19 Wara u sãa wɔ̃ko nge nɛn sɔm kowo.
Wara u sãa soso ma n kun mɔ nɛn sɔmɔ wi na gɔra.
Wara u sãa wɔ̃ko nge nɛn bɔrɔ.
Wara u sãa wɔ̃ko nge nɛn sɔm kowo.
20 Wee, u gãa dabinu wa,
adama u ǹ nu garisi gãanu.
U swasu wukie,
adama u ǹ gari nɔɔmɔ.
21 Yinni Gusunɔ u wooda baka gea yara
win tɔmbun arufaanin sɔ̃.
22 Adama yibɛrɛba ba ben yãnu gura kpuro,
ma ba ben tii mwɛɛra ba kpɛ̃ɛ kpee baaba sɔɔ.
Ba bu berua sere pirisɔm dirɔ.
Ba bu wɔri ba yãnu gura.
Goo sari wi u koo bu yakia,
kpa bu yibɛrɛ be sɔ̃ bu yãa ni wesio.
23 Ma Esai u nɛɛ,
wara u koo yeni swaa daki bɛɛ sɔɔ.
Wara u koo yɔ̃ra u ye swaa gãri saa tɛ̃n di.
24 Wara u dera ba Isireli be ba sãa Yakɔbun bweseru wɔri
ba ben yãnu gura.
N ǹ Yinni Gusunɔn tii ro?
Bɛsɛ Isireliba sa durum kua win wuswaaɔ.
Sa yina su win woodaba swĩi, su ye mɛm nɔɔwa.
25 Yen sɔ̃na u ka sun mɔru bara too.
U dera ba sun tabu wɔri ka dam.
Tabu sun sikerenɛ nge dɔ̃ɔ.
Bu sun di, adama sa ǹ tuba.
Sa ǹ mam laakari kue.

43

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireli, Yakɔbun bweseru,
wunɛ wi na mɔma na taka kua,
a ku bɛrum ko, domi nɛna na nun yakia.
Na nun soka ka wunɛn yĩsiru,
a sãawa nɛgii.
2 À n wahala mɔ̀ nge wi u nim bweru tɔburamɔ,
ko na n ka nun wãa.
Wahala ye, ya ǹ nun kamiamɔ.
À n maa nɔni sɔ̃re nge wi u sĩimɔ dɔ̃ɔ sɔɔ,
a ǹ wururamɔ.
Mɛya nɔni swãa te, ta ǹ nun suramɔ.

3 Domi nɛna na sãa Gusunɔ wunɛn Yinni Dɛɛro,
nɛ wi na nun faaba mɔ̀.
Na kon Egibiti ka Etiopi ka Saban tem yibɛrɛba wɛ̃ wunɛn ayerɔ,
kpa a yakiara,
4 yèn sɔ̃ a sãa gãa bakanu nɛn nɔni sɔɔ.
A girima mɔ, na maa nun kĩ.
Kon bwese dabinu yibɛrɛba nɔmu sɔndia wunɛn ayerɔ
n ka wunɛn wãaru yakia.
5 Yen sɔ̃, a ku bɛrum ko, domi na ka nun wãa.
Kon de wunɛgii be ba gura ba ka da sɔ̃ɔ yari yeru gia mi,
bu wurama,
kpa n maa be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia mɛnnama.
6 Na ɲ̀ maa derimɔ sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sikan tɔmbu bu maa bu nɛnɛ.
Adama bu de nɛn bii be ba wãa handunian goonu nnɛ ye sɔɔ kpuro bu wurama,
7 be, be ba nɛn yĩsiru sɔɔwa,
be na taka kua bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃.

Isireliba ba sãawa

Yinni Gusunɔn seedagibu

8 Gusunɔ u nɛɛ,
bu de nɛn tɔmbu bu yarima,
be, be ba nɔni mɔ,
adama ba ɲ̀ yam waamɔ,
ba swasu mɔ,
adama ba ɲ̀ gari nɔɔmɔ.
9 Bwesenu kpuro nu mɛnnɔ
kpa n nu bikia,
bũu wara u yenin gari gerua.
Bũu wara u gbia u ye nɔɔsia
ya sere koora.
U win seedagibu mɛnnama,
kpa bu sɔ̃ɔsi ma u gem mɔ,
kpa bu swaa daki bu wura ma gema u gerua.
10 Wunɛ Isirelin bweseru, wuna a sãa nɛn seeda.
Wuna na gɔsa a n sãa nɛn sɔm kowo,
kpa a n ka yɛ̃ kam kam
ma nɛ baasi, Gusunɔ goo maa sari.
Mɛya Gusunɔ goo kun maa koorɔ.
11 Nɛna na Gusunɔ wi u ra n wãa.
Nɛ baasi, faaba kowo goo sari.
12 Nɛna na nun nɔɔsia ye ya koo koora.
Ma na nun faaba kua.
Bũu goo kun kpĩa u nun gãanu nɔɔsie.
Wuna a sãa nɛn seeda.
Nɛna na sãa Gusunɔ saa toren di.
13 Goo sari wi u koo goo wɔra saa nɛn nɔman di.
Goo maa sari wi u koo yina n ko ye na kĩ.

Ba koo Isireliba yara

Babilonin di

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, amɛniwa nɛ Gusunɔ, bɛɛn Yinni Dɛɛro,
nɛ wi na bɛɛ yara, na gerua na nɛɛ,
kon Babilonigibu bɛri yibɛrɛban nɔmaɔ bɛɛn sɔ̃,
kpa n ben wuun gamboba kɔsuku,
kpa ben nuku dobun kuuki yi gɔsira nuku sankiranun wuri.
15 Nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni Dɛɛro.
Nɛna na bɛɛ taka kua na maa sãa bɛɛn sunɔ.

Swaa kpaa gbaburɔ

16 Ma Esai u nɛɛ,
yellu, Yinni Gusunɔ u swɛɛ yara
nim wɔ̃ku ka nim tori damgii sɔɔ.
17 U tabu kɛkɛ be dumi gawe
ka tabu durɔ wɔrugɔba tabu sure.
Be kpuro ba wɔruka, ba kpana bu se,
ma ba kam kua ba gu nge fitila.
18 Adama tɛ̃, u gerua u nɛɛ,
i ku maa ye ya koora kɔn bwisikunu ko.
I ku maa gãa gurunun laakari ko.
19 Wee kon gãa kpaanu ko.
Ni wee nu wee. I ɲ̀ nu tuba?
Kon swaa yara gbaburɔ,
kpa daanu nu n wãa mi tem gbere.
20 Taataanu ka gbeeku bɔ̃nu,
gbeeku yɛɛ kpuro gesi, yi koo man bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi kon de nim mu n wãa gbaburɔ, mi tem gbere,
kpa tɔn be na gɔsa bu nim wa bu nɔ,
21 be, be na taka kua ba koo man tɔma.

Gusunɔ u Isireliba sirimɔ

22 Adama bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
i ka man wasira,
i ku ra maa man sã.
23-24 N ɲ̀ nɛ i yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kuammɛ ka bɛɛn yãanu.
Yãku ni i ra maa ko mi,
nu ɲ̀ man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

N ǹ nɛn sɔ̃ i gobi bɛkɛ di
i ka turare dɔ̃ɔ doke.
N ǹ maa nɛ i ka yaa gum naawammɛ
ì n yãkuru mɔ̀ mu sere man tusi.
N ǹ nɛ na bɛɛ tilasi kua
i n da ka man kɛ̃nu naawɛ.
Mɛya na ǹ maa bɛɛ tɔ̃ya kue
i ka man turare dɔ̃ɔ dokea.
Adama i man wahala kpɛ̃ɛwa bɛɛn durum sɔ̃,
ma na wasira bɛɛn toranun sɔ̃.
25 Ka mɛ, nɛna na bɛɛn durum wɔkamɔ
yèn sɔ̃ na sãa Gusunɔ.
Na ǹ maa ye yaayamɔ.
26 I seewo i na i man bɛɛn gari tɛria,
kpa i ka tii yina.
27 Bɛɛn sikado gbiikoo u durum kua,
ma bɛɛn sãa gbiobu ba man seesi.
28 Yen sɔ̃na na yãku kowobu yara
nɛn sãa yerun di,
ma na bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru kam koosia,
na bɛɛ sekuru doke.

44

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a swaa dakio tɛ̃,
wunɛ Yakɔbun bweseru,
wunɛ wi na gɔsa
na kua nɛn sɔm kowo.
2 Nɛna na nun taka kua.
Na nun mɔma ba sere nun mara.
Mɛya na maa nun somimɔ.
Yen sɔ̃, a ku bɛrum ko,
wunɛ nɛn sɔm kowo wi na gɔsa.
3 Kon de nim mu tɛria tem gbebum wɔllɔ,
kpa daru koki yi yari min di.
Kon nɛn Hunde yibie wunɛn bibun bweseru sɔɔ,
kpa n bu domaru kua.
4 Ba koo sewa nge yaka si su
nim waamɔ.
Ba ko n sãawa nge dãa ni nu wãa daarun bɔkuɔ.
5 Saa yera goo u koo gere u nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔgiiwa,
kpa wini u nɛɛ,
wi, u sãawa Yakɔbun bweseru,
kpa wiɔnɔ u yore win nɔmaɔ
wiya Yinni Gusunɔgii,
kpa u tii Isireliban yĩsiru kɛ̃ ka nuku dobu.

Yinni Gusunɔ turowa u sãa Gusunɔ

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,
nɛ wi na Isireliba yakia
na sãa ben sina boko na nɛɛ,
nɛna na sãa gbiikoo ka dãako.
Goo maa sari wi u sãa Gusunɔ nɛ baasi.
7 Wara u sãa nge nɛ.
Yɛ̃ro u yarima u tii tusia,
kpa u sɔ̃ɔsi nge mɛ na ka handunia taka kua saa yellun di,
kpa u gere ye ya koo koora sia.
8 I ku nanda bɛɛ Isireliba, i ku maa diiri.
Na ǹ bɛɛ ye sɔ̃ɔwa saa yellun di ro?
Bɛɛya i sãa nɛn seedagibu.
Goo maa wãa wi u sãa Gusunɔ nɛ baasi ro?
Aawo, goo maa sari wi u dam mɔ nge nɛ.

Bũu sãaru yaakora

9 Be ba bwãarokunu sekumɔ,
ba ǹ sãa gãanu.
Ben sɔm geenu nu maa sãawa kam dirum,
domi nin tii nu yen seeda dimɔ.
Nu ǹ yam waamɔ, nu ǹ maa yɛ̃ru garu mɔ.
Yen sɔ̃na be ba nu sãamɔ ba koo sekuru wa.
10 Bwãarokunu nu ǹ arufaani gaa mɔ.
Be ba nu sekumɔ ba sãawa gari bakasu.
11 Wee ba koo sekuru wa,
domi be kpuro ba sãawa tɔmbu nge be ba tie.
Bu mɛnnama siri yerɔ.
Be kpurowa ba koo diiri, kpa bu sekuru wa.
12 Seko ù n bwãaroku mɔ̀,
u ra sisu suewa u doke dɔ̃ɔ sɔɔ,
kpa u matalaka sua u ka su so ka win nɔm damguu.
Adama gɔ̃ɔru tà n nùn mɔ̀, u ra dam bie.
Nim nɔru gà n maa nùn mɔ̀, kpa u gɔma dwiiya.
13 Dãa dãko ù n maa bwãaroku mɔ̀,
u ra win wɛ̃ɛ suewa
kpa u bwãaroku gen yĩreru doke dãa sɔɔ.
Kpa u sere win dãkutia sua u dãa ye dãku,
u bwãaroku ko ge ga ka tɔnu weenɛ,
kpa u gu yi bũu dirɔ.

14 Dãa gea u ra gɔsi dãa sɔ̃ɔwɔ u ka gu
ko.
Yera sɛduru, ɲ̀ kun mɛ sipɛrɛ, ɲ̀ kun
mɛ sɛni.
Gasɔ u koo dãa ye ba mɔ̀ pɛni duure,
kpa u n mara gura yu ye kpɛ̃asia.
15 Dãa yera tɔnu u ra ka dɔ̃ɔ sɔ̃re, u
wɔ̃su.
Yera u ra maa ka dĩanu yeesie.
Dãa tia yera u koo maa ka bwãaroku
ko u yiira u sã.
16 U ra dãa ten bɔnu dɔ̃ɔ doke,
u ka win yaa sa,
ɲ̀ kun mɛ u ka ye sɛ̃wɛ.
Kpa u ka dĩanu yeesia
u di u debu,
kpa u n dɔ̃ɔ wi wɔ̃su u n mɔ̀,
anna a dɔ̃ɔn dobu nɔ.
17 Kpa u ka bɔnu ye ya tie bwãaroku ko
u n sãamɔ.
Kpa u nɔɔgiru sua
u n gu kanamɔ u n mɔ̀,
a man faaba koowo,
domi wuna a sãa nɛn yinni.
18 Adama tɔn ben bweseru,
ba ɲ̀ yɛ̃ru mɔ,
ba ɲ̀ maa bwisi mɔ.
Domi ba tii nɔni wɔ̃kua
bu ku ka yam wa.
Mɛya ba maa ben tiin bwisikunu sĩiya,
kpa gãanu nu ku ka bu yeeri.
19 Bwãaroku dãko wi, u ɲ̀ laakari mɔ u
ka tubu
u sere nɛɛ,
dãa ten sukuma u dɔ̃ɔ doke
u ka pɛ̃ɛ wɔ̃ɔwa
ma u ka yaa sɛ̃ɛwa u di.
Ten sukum mɛ mu tie, ma u ka
bwãaroku kua.
Wi wee u dãa kpiriru yiiramme.
20 Dãko wi, u sãa nge wi u torom dimɔ.
U tore yèn sɔ̃ win bwisikunu gɔsia.
U ɲ̀ maa kpɛ̃ u win hunden faaba wa
u sere nɛɛ, ase bwãaroku ge na nɛnusi
mini,
ga ɲ̀ sãa Gusunɔ.

Yinni Gusunɔ u sãawa gãanu kpuron Yinni

21 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
wunɛ Yakɔbun bweseru, a yaayo
ma nɛna na nun mɔma
na kua nɛn sɔm kowo,
na ɲ̀ nun duarimɔ.
22 Na wunɛn toranu ka wunɛn durum
kpeesia nge guru wiru.
Yen sɔ̃, a wurama nɛn mi,
domi na nun yakia.
23 Wɔllu, a yɛ̃ɛrio ye Yinni Gusunɔ u
kuan sɔ̃.
Gɔribun wãa yeru, a gɔ̃ru doro.
Bɛɛ guunu i kuuki koowo ka nuku
dobu.
Bɛɛ maa dãa sɔ̃su, i nuku dobu koowo.
Domi Yinni Gusunɔ u win yiiko sɔ̃ɔsi
Isireliɔ.
U be, Yakɔbun bweseru yakia.
24 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na sãawa wunɛn
faaba koowo.
Nɛna na nun mɔma ba sere nun mara.
Amɛniwa na gerua. Na nɛɛ,
nɛna na gãanu kpuro kua.
Nɛ turowa na maa wɔllu ka tem tɛria.
25 Na ra sɔmɔ weesugibun gari tɛɛsi,
kpa n sɔrobu yaakoru ko.
Na ra de bwisigibu bu biru wura,
kpa n ben sɔ̃ɔsinu gɔsia wiira gari.
26 Adama na ra nɛn sɔm kowon gari
dam sire,
kpa n de nɛn sɔmɔn gari yi u gerua yi
koora.
Na nɛɛ, tɔmba koo kpam sina
Yerusalɛmuɔ.
Ba koo ma wure bu Yudaban bansu
seeya,
kpa bu sin wusu bani.
27 Na nim wɔ̃ku sɔ̃ɔmɔ gu gbero,
domi kon gen nim kpeerasia.
28 Wee ye na gerua Sirusin sɔ̃.
U sãawa kparo wi na gɔsa.
U koo maa nɛn kĩru kpuro yibia.
Kpa u de bu wure bu Yerusalɛmu
bani,
kpa bu nɛn sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku
swĩi.

Yinni Gusunɔ u Sirusi gɔsa

45

1 Yinni Gusunɔ u Sirusi gɔsa
u nùn nɛni ka win dam.
U koo bwesenu kpuro taare win
wuswaaɔ,
kpa u sinambun dam wuna.
U koo nùn wusun kɔnnɔsu wukia su n
kɛniare.
U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 kon nun gbiiya
kpa n wunɛn swɛɛ kpuro sɔmɛ yi nɔɔ
nɛra.

Kon gambo sii gandugii ka yin kɔkɔrɔ
sisugii bɔɔku.
3 Kon nun arumani wɛ̃
ye ya raa berua yam wɔ̃kuru sɔɔ,
kpa a gia ma nɛ Gusunɔ, Isireliban
Yinniwa
na nun sokumɔ ka wunɛn yĩsiru.
4 Nɛn sɔmɔ Yakɔbu wi na gɔsan sɔ̃na
na nun soka ka wunɛn yĩsiru,
ma na nun bɛɛrɛ baka wɛ̃
baa mɛ a ǹ man yɛ̃.
5 Nɛna Yinni Gusunɔ, goo maa sari nge
nɛ.
Yen sɔ̃na na nun dam wɛ̃ baa mɛ a ǹ
man yɛ̃.
6 Kpa tɔmbu bu gia
saa sɔ̃ɔ yari yerun di sere sɔ̃ɔ duu yerɔ
ma nɛna Yinni Gusunɔ.
Goo maa sari nge nɛ.
7 Nɛna na ra de yam bururam
ka yam wɔ̃kura n wãa.
Nɛna na ra maa de alafia ka wahala ya
n wãa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra ye kpuro
ko.
8 Kon de nasara yu na wɔllun di nge
gura,
kpa tem mu nɔɔ wukia mu de faaba yu
kpi,
kpa gem mu kpɛ̃a ka ye sannu.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye kpuro mɔ̀.

Mɔmɔ ka sɔndu

9 Bɔ̃rurowa tɔnu wi u ka win taka
kowo sikirinamɔ.
U sãawa nge tem mɔndu te ta ten
mɔmɔ bikia ta nɛɛ,
mba u mɔ̀ mi.
N kun mɛ nge gãa ni u kua ma nu nɛɛ,
u ǹ nɔma du.
10 Bɔ̃rurowa wi u win tundo ka win
mɛro bikia u nɛɛ,
mban sɔ̃na i man mara mɛni.
11 Amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni
Dɛɛro
wi u bu taka kua u bu sɔ̃ɔwa.
U nɛɛ, n ǹ bɛɛ i ko man bikia
ye kon ka nɛn bibu ko,
kpa i man wooda wɛ̃ nɛn nɔman
sɔmburun sɔ̃.
12 Nɛna na tem kua
ma na tɔnu taka kua u n ka wãa mɛ sɔɔ.
Nɛn nɔmuwa ga maa wɔllu tɛria,
ma na sɔ̃ɔ ka suru ka kperi yi yi mi.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,
nɛna na Sirusi seeya u ka gea ko ye na
gɔ̃ru doke.
Kon win swɛɛ kpuro nɔɔ nɛrasia.
U koo nɛn wuu Yerusalɛmun bansu
seeya,
kpa u nɛn tɔn be ba raa yoru mwɛɛra
yara yorun di
n kun ka kɔsiaru garu.

Gusunɔ u ka Isireliba wãa

14 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
Egibitigibu ka Etiopigibun dukia ya
koo ko bɛɛgia,
kpa Sebagii be ba gunu bu na bɛɛn mi,
bu ko bɛɛn yobu.
Bwese ni kpuro nu ko n bɛɛ swĩiwa
ba n nu yɔni bɔkua.
Nu koo yiira bɛɛn wuswaaɔ
kpa nu wura nu nɛɛ,
bɛɛ tɔnan miya nɛ, Gusunɔ na wãa.
Goo maa sari nge nɛ.
15 Gusunɔ Isireliban Yinni a sãawa
faaba kowo,
adama a ǹ waarɔ ka nɔni.
16-17 Gusunɔ u Isireliba faaba kua ye ya
ǹ nɔru mɔ.
Ba ǹ sekuru wasi sere ka baadommaɔ.
Adama be ba bwãarokunu sekumɔ,
ba koo tuka ka sekuru.

Faaba ya wee kam kam

18 Yinni Gusunɔ turowa u sãa Gusunɔ.
Wiya u wɔllu taka kua, ma u tem kua.
U ǹ maa dere mu n wãa dirum,
kpa hunde koniba ba n ka wãa mɛ sɔɔ.
Wiya u gerua u nɛɛ,
wiya Yinni Gusunɔ.
Goo maa sari nge wi.
19 U ǹ win gari gerua gbɛnum gbɛnum.
U yi kparawa batuma sɔɔ.
U ǹ maa Yakɔbun bweseru sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
tu nùn kasuo kam sɔɔ.
Wi, Yinni Gusunɔ, geeya u ra gere.
Gem gariya u ra maa kpare.

Bwesenu kpuro
nu koo Yinni Gusunɔ yiira

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen sɔ̃, i mɛnnama.
I susima bɛɛ be i kpikiru sua tabun di.
Be ba bwãaroku dãaginu sɔɔwa,
ma ba bũu sokumɔ wi u ǹ kpɛ̃ u bu
faaba ko,

ba ɲ̀ yɛ̃ru mɔ.
21 I na i tii tusia,
kpa i ka bũu sãɔ be na
bu wesiana ben tii tiinɛ sɔɔ.
Wara u gerua saa toren di ye ya koo koora.
N ɲ̀ nɛ, Yinni Gusunɔ ro?
Goo maa sari nge nɛ.
Nɛ turowa na sãa gemgii wi u ra faaba ko.
22 Yen sõ, bɛɛ be i wãa handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ,
i gɔsirama nɛn mi, kpa i faaba wa.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ.
Goo maa sari nge nɛ.
23 Gema na gerumɔ.
Nɛn gari kun maa kam mɔ̀.
Na bɔ̃rua ka nɛn tiin yĩsiru na nɛɛ,
dũuru baatere ta koo yiira nɛn wuswaaɔ,
kpa nɔɔ baagere gu bɔ̃re ka nɛn yĩsiru.
24 Ba koo gere bu nɛɛ,
nɛ turon miya gem ka dam mu wãa.
Be ba man seesi kpuro ba koo sekuru wa.
25 Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon Isireliban bweseru kpuro gem wɛ̃
kpa ta n ka nuku dobu mɔ.

Gusunɔ ka Babilonin bũu

46

1 Bũu wi ba mɔ̀ Bɛli, win dam kpeemɔ.
Wi ba maa mɔ̀ Nɛbo, u ɲ̀ maa do.
Ba ra raa nu sã,
adama tɛ̃, nu kua kuba ni yaa sabenu sɔɔwa.
Yaa sabe ni, nu maa wasira sɔmu nin sõ.
2 Wee Bɛli ka Nɛbo ba wɔruka
ba dam kpa sannu sannu.
Ba kpana bu ben bwãarokunu faaba ko.
Ma yibɛrɛba ba nu gura ba ka doona.
3 Adama i man swaa dakio,
bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie,
bɛɛ be na nɛni na nɔɔrimɔ saa bɛɛn marubun di.
4 Na ɲ̀ kɔsimɔ sere ka bɛɛn tɔkɔrɔ.
Ko na n bɛɛ nɔɔrimɔwa baa ì n seri burura.
Ko na n bɛɛ kõsuwa.
Na raa bɛɛ nɔɔri, kon maa wure n ye ko.
Kpa n bɛɛ kõsu n bɛɛ faaba ko.
5 Wara i ko ka man sweena,
kpa i nùn ko nɛn saara.
Wara maa sãa nge nɛ. Bũu?
6 Wee ba ra wura yare ben bɔɔrun di,
kpa bu sii geesu yĩire kilo sɔɔ,
bu ye kpuro seko wɛ̃ u ka bu bwãaroku kua
ge ba koo yiira bu sã.
7 Bà n gu seru sɔndi ba ka da
ba yi mi ga ko n wãa,
ga ku ra kesi gen yii yerun di.
Bà n nɔɔgiru sua ba gu soka,
ga ku ra wure.
Ga ku ra maa bu yare nɔni swãarun di.

Faaba kun maa toma

8 Bɛɛ durumgibu, i yeniba kpuro bwisikuo,
kpa i laakari ko ye na kua.
9 I yaayo ye ya raa koora yellu.
Domi nɛna Gusunɔ.
Goo maa sari nge nɛ.
10 Na gerua yellun di ye ya koo koora.
Na nɛɛ, nɛn himba ye na yi, ya koo koora.
Kon maa nɛn kĩru kpuro yibia.
11 Nɛna na durɔ goo soka
saa sɔ̃ɔ yari yerun di mi n toma.
U koo na nge kasa u nɛn himba yibia.
Ye na gerua, kon ye ko.
Himba ye na yi, kon maa ye yibia.
12 Tɛ̃ i man swaa dakio,
bɛɛ bèn gɔ̃ru ga bɔɔbu,
ma i tamaa nɛn faaba ya toma.
13 Kon Yerusalɛmu faaba ko,
kpa n de Isireliba bu bɛɛrɛ wa mi.
Ye wee, ya turuku kua,
ya ɲ̀ maa toma.
Ya ɲ̀ tɛɛmɔ yu ka na.

Babiloni ya koo wɔruma

47

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ wi ba ɲ̀ kamiare,
kaa wɔruma a kpuna tua sɔɔ.
Wunɛ wi a sãa nge wɔndia,
kaa sina temɔ, a ɲ̀ maa sinamɔ sina kitarɔ.
Domi ba ɲ̀ maa nun sokumɔ kurɔ burɔ.
2 Kaa nɛɛ bia sua kpa a som nam nge yoo.
Kaa wunɛn sɔnditia wuna,
kpa a wunɛn bekuru kpaasina
a wunɛn taanu sɔ̃ɔsi
kpa a daanu tɔbura.

3 Ba koo wunɛn tereru wa
kpa sekuru tu nun mwa.
Kon nun məru kəsie.
Na ɲ goo derimə wunɛn nukurə.
4 Nɛn yĩsira Gusunə, wəllu
ka tem Yinni.
Na maa sãa Isiriliban Yinni dɛɛro,
wi u bu faaba mə̀.
5 Babiloni, wunɛ wi a sãa nge
Kaladeban wəndia,
a doo a sina yam wə̃kuru səə, a mari.
Ba ɲ maa nun sokumə sinambun sina
boko.
6 Wee, na raa ka nɛn təmbu məru kua,
na bu garisi nge disi,
be, be ba sãa nɛgibu.
Ma na nun bu nəmu bɛria.
Adama a ɲ bu wənwəndu kue,
sere a mam ben durə təkənu yoru
diisia.
7 Mɛya a ra n gerumə a n mə̀,
kaa n bandu diiwa sere ka baadommaə.
Adama a ɲ bwisika wunɛn gə̃ruə
ma yeniba kpuro ya koo nəru ko.
8 A swaa dakio, Babiloni,
wunɛ wi a ra n wunɛn tiin nuku dobu
kasu,
ma a sə̃ ka toro sindu a gerumə wunɛn
gə̃ruə a mə̀,
wuna mi, goo maa sari wi u ka nun nɛ.
A ɲ gəminiru dimə, wunɛn bii goo kun
maa gbimə.
9 Adama tɛ̃ ye yiru kpuro ya koo nun
deema
sə̃ə teeru subaru səə.
Baa mɛ wunɛn tim mu do,
ma wunɛn dobo dobo ya kpã,
ka mɛ, kaa gəminiru sina,
kpa wunɛn bibu bu gbi.
Ye kpuro ya koo koorawa mam mam.
10 Wee, a raa kom kə̃sum mə̀ ka toro
sindu,
domi a gerumə a mə̀, goo kun nun
waamə.
Wunɛn laakari ka wunɛn yɛ̃ru ta nun
wiru gəsia.
Ma a gerumə wunɛn gə̃ruə a mə̀,
wuna mi. Goo kun ka nun nɛ.
11 Adama tɛ̃, kə̃sa koo nun deema.
A ɲ maa goo wasi wi u koo nun wəra.
Nəni swãara koo nun wəri.
A ɲ maa kpɛ̃ a tu suuri,
kpa a kam ko subaru səə.
12 N n mɛn na, a n wãa a n wunɛn dobo
dobo mə̀
ka tim timminu ni a ra raa ko wunɛn
piiburun di.
Sərəkudo ya koo nun arufaani marua.
N kun mɛ, ya koo de bu nun nasia.
13 Wee, a wasira bikiarun sə̃
be ba ra wəllun kperin saria mɛɛrin
mi.
N n mɛn na, bu seewo bu nun faaba
ko,
be, be ba ra nun sə̃ suru ka suru ye n
koo nun deema.
14 Ben tii ba koo də̃ə mwaara nge
yakasu.
Ba ɲ kpɛ̃ bu ben wãaru wəra saa də̃ə
yaran di.
Də̃ə yara ye, ya ɲ ko n sãa nge pɛ̃ɛn
doon də̃ə.
Ya ɲ maa sãa də̃ə wìn bəkuə ba ra sinɛ.
15 Yera ya koo bɛɛn sərə be deema
bèn sə̃ a raa tii wahala kua saa yellun
di.
Be kpuro ba koo yarinawa.
Ben goo kun nun faaba mə̀.

Gusunə u Isiriliba sə̃əwa ye n koo koora

48

1 I swaa dakio i nə,
Isiriliba bɛɛ Yakəbun yɛnugibu,
bɛɛ be i yara Yudan bweserun di,
wee i bə̃rumə ka nɛ, Gusunə Isiriliban
Yinnin yĩsiru,
ma i man nəəgiru suemə,
adama n ɲ mə ka gem.
2 Bɛɛ be i Yerusalɛmun yĩsiru səəwa,
ma i tãsa nɛ Gusunə, Isiriliban Yinni
səə,
wi ba sokumə wəllu ka tem Yinni,
i swaa dakio i nə.
3 Saa yellun di, na dera ba gãa
gbiikinun gari gerua.
Ba yi gerua i nua.
Ma na dera yi koora subaru səə.
4 Na yɛ̃ i tau, ma i wĩiru bəəbu,
ma bɛɛn sirikana dam mə nge sisu.
5 Yen sə̃na na bɛɛ yeni kpuro nəəsia saa
yellun di.
Na bɛɛ ye nəəsiawa yu sere tunuma,
kpa i ku ra ka gere i nɛɛ,
bɛɛn bũuwa u ye koosia.
N kun mɛ i nɛɛ,
bɛɛn bwãaroku ge i kua ka sii gandu ɲ
kun mɛ ka dãa,

gera ga yen wooda wɛ̃.
6 I nua ye na raa gerua.
I maa wa ye kpuro ya koora.
I ɲ̀ ko i ye wura?
Wee, tɛ̃ na bɛɛ gãa kpaanu nɔɔsiamɔ
ni nu berua i ɲ̀ nu yɛ̃.
7 Tɛ̃ra nu koo koora, n ɲ̀ mɔ ni nu raa
koora.
I ɲ̀ daa nin gari nɔɔre ma n kun mɔ
gisɔ,
kpa i ku ra ka gere i nɛɛ, i raa nu yɛ̃ kɔ.
8 Wee i ku ra man swaa daki.
I ku ra maa kã bu bɛɛ gãanu sɔ̃ɔsi,
domi saa yellun di, ba ɲ̀ bɛɛ swaa yabe.
Na yɛ̃ ma i ko ko naanɛ sariba,
domi bu sere bɛɛ ma,
ba bɛɛ soka be ba koo man seesi.
9 Adama yèn sɔ̃ na sãa Gusunɔ,
yen sɔ̃na na nɛn mɔru suresia.
Ma na nɛn tii nɛnua nɛn yiikon sɔ̃,
kpa n ku ra ka bɛɛ kpeerasia.
10 Na bɛɛn laakari mɛɛra,
adama n ɲ̀ mɔ ka dɔ̃ɔ
nge mɛ ba ra sii geesu sɔwe.
Na bɛɛ dokewa yibɛrɛban suunu sɔɔ
bu ka bɛɛ sɛɛyasia nge dɔ̃ɔ boko.
11 Nɛn kĩrun sɔ̃na na ye kua.
Domi na ɲ̀ derimɔ nɛn yĩsiru tu bɛɛrɛ
bia.
Na ɲ̀ maa nɛn yiiko goo wɛ̃ɛmɔ.

Wi u koo Yinni Gusunɔn himba yibia

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
bɛɛ be na soka,
i swaa dakio i nɔ.
Nɛna na sãa gbiikoo ka dãako.
13 Nɛna na tem kua,
ma na wɔllu tɛria.
Yen baayeren yĩsira na soka,
ma ya koora yande.
14 Bɛɛ kpuro i mɛnnama, kpa i man
swaa daki.
Na goo mɔ wi na kĩ.
Wiya u koo nɛn kĩru ko u Babiloni
wɔri.
Kpa u nɔma dɛmia u yen tɔmbu nɛn
dam sɔ̃ɔsi.
Bɛɛn goo kun yen gari gerure.
15 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.
Na nùn soka, u maa na.
Ma na dera win swɛɛ kpuro yi nùn
kusiara.
16 Ma Esai u nɛɛ,
i susima nɛn bɔkuɔ kpa i nɔ.
Saa yellun di, na bɛɛ ye sɔ̃ɔwawa
kpasasa.
Saa yen toren diya na wãa mi.
Wee, tɛ̃ Yinni Gusunɔ u man gɔrima ka
win Hunde.

Isireliba bà n daa swaa daki

17 Wi u sãa bɛɛ Isireliban Yinni Dɛɛro,
ma u bɛɛ yakia u nɛɛ,
u ra bɛɛ sɔ̃ɔsi ye n ko n bɛɛ arufaani ko,
kpa u bɛɛ swaa sɔ̃ɔsi ye ya weenɛ i swĩi.
18 I n daa win woodaba mɛm nɔɔwa,
alafia ya ko n bɛɛ wãasiwa,
nge daa bakarun nim mɛ mu ra n tɛrie.
19 Bɛɛn bweseru ta koo dabiawa
nge yani sɛɛri.
Bɛɛn yĩsiru ta ɲ̀ maa gbimɔ win
wuswaaɔ.

I yario Babilonin di

20 I yario Babilonin di
i yen tɔmbu duki suurio.
I nasaran womusu koowo,
i kpara handunian goonu nnɛ sɔɔ i nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ Yakɔbun bwe-
seru yakia,
bɛɛ be i sãa win sɔm kowobu.
21 Nim nɔru ga ɲ̀ bɛɛ mɔ̀
mi u koo bɛɛ kpara gbaburɔ,
domi u koo kperu bɛra
kpa nim mu koku i nɔ.
22 Adama kɔ̃san kowobu ba ɲ̀ bɔri
yɛndu wasi. Wi, Yinni Gusunɔwa u
yeni gerua.

Isireliba ba sãawa tɔn tukobun yam bururam

49

1 Bɛɛ be i wãa i toma, i swaa dakio i nɔ.
Yinni Gusunɔwa man gɔsa saa nɛn
mɛron nukurun di.
U man soka ka nɛn yĩsiru ye ba man
mara wurɛ.
2 Ma u dera nɛn gari yi kua nge takobi
ye ya nɔɔ do.
U man win nɔma wukiri, u man kɔ̃su.
U man kua nge sɛ̃u ge ga dɛ̃ɛ mɔ,
ma u man doke win sɛ̃ɛ bwãarɔ.
3 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Isirelin bweseru ta sãawa win sɔm
kowo.
Ten min diya u koo win yiiko sɔ̃ɔsi.
4 Adama nɛ, na nɛɛwa,

kama na sɔmburu kua.
Nɛn dam, kama mu kua.
Ka mɛ, na yɛ̃ ma Gusunɔ nɛn Yinni u
koo man gem wɛ̃.
Na are yĩiyɔ win mi.
5 Yinni Gusunɔwa u man gɔsa ba sere
man mara,
n ka ko win sɔm kowo,
kpa n ka win tɔmbu Isireliba,
Yakɔbun bweseru gɔsiama win
mi.
Wee, u man bɛɛrɛ dokemɔ.
Wiya u maa man dam wɛ̃ɛmɔ.
6 U nɛɛ, na n ka sãa win sɔm kowo,
kpa n ka Isireliban bwese ni nu tie
seeya,
ya ǹ gãanu tura.
Wee u man kua bwese tukunun yam
bururam,
kpa n ka win faaba da handunian
goonu nnɛ kpuro sɔɔ.

Ba koo Yerusalɛmu seeya

7 Yeniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni
Dɛɛro
wi u bu faaba kua,
u nun sɔ̃ɔwa, wunɛ wi a sãa damgibun
yoo
wi tɔmba tusa ba gɛma.
U nɛɛ, sinamba koo nun wa
kpa bu nun bɛɛrɛ wɛ̃.
Sina biba koo maa nun kpuna
nɛ, Isireliban Yinni Dɛɛron sɔ̃,
nɛ wi na sãa naanɛgii ma na nun gɔsa.
8 Saa yà n tura n ka nun faaba ko,
kon nun durom kua kpa n nun somi.
Kon nun kɔ̃su
kpa n ka tɔmbu kpuro arukawani
bɔke saa wunɛn min di.
Kon de a wunɛn tem sɔmɛ
kpa a kpam wunɛn tɔmbu ben tem
wesia
mɛ mu bansu sãa tɛ̃.
9 Kon de a dɛsobu yakia bu doona,
kpa a be ba maa wãa yam wɔ̃kurɔ sɔ̃ a
nɛɛ,
bu yarima bu da yam bururam sɔɔ,
kpa ba n sãa nge yãa ni nu dĩanu
waamɔ
swɛɛn bɔkuɔ ka guunɔ.
10 Gɔ̃ɔru ka nim nɔru kun bu mɔ̀.
Sɔ̃ɔ ka win yam susura kun maa bu
wahala mɔ̀.
Domi wi u ben wɔnwɔndu mɔ,
wiya u koo bu kpara u ka da mi bwii
wãa.
11 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon nɛn guunu
gɔsia swɛɛ,
nɛn tɔmbu bu ka swaa wa.
12 Be wee, ba wee saa tontonden di,
ben gabu saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian
di,
ka sɔ̃ɔ duu yeru gian di,
gabu maa saa Egibitin bera gian di.
13 Wɔllu, a yɛ̃ɛrio.
Tem, a nukuru doro.
Bɛɛ maa guunu, i dɛsiru karo.
Domi Yinni Gusunɔ u win tɔmbu
nukuru yɛmiasiamɔ.
Be ba nɔni sɔ̃ɔre, u ben wɔnwɔndu mɔ.

Nɛ, Gusunɔ,

na ǹ nun duarimɔ

14 Yerusalɛmugibu ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u sun deri,
ma u sun duari.
15 Adama Gusunɔ u nɛɛ,
tɔn kurɔ u ra win bii wi u bɔm kɛ̃mɔ
duari?
U ku ra win wɔnwɔndu ko?
Baa ù n duari, nɛ, na ǹ nun duarimɔ,
Yerusalɛmu.
16 Domi na wunɛn yĩsiru yorua nɛn
nɔm tararɔ.
Na ra wunɛn gbãraru yaaye nɛn
bwisikunu sɔɔ.
17 Wee be ba koo nun seeya, ba wee.
Kpa be ba raa nun wɔri
ba wunɛn yãnu gura bu yari min di.
18 A mɛɛrio a ka sikerena.
Wunɛn bibu wee ba wee, ba
mɛnnamɔ wunɛn mi.
Ba ko n sãa nge bura yãnu,
kpa a n sãa nge kurɔ kpao.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni bãrua ka
nɛn tiin wãaru.
19 Wunɛn tem mɛ ba raa wɔri ba sanka,
tɔmba koo dabia mɛ sɔɔ ba n baasinɛ.
Be ba raa maa nun dam dimɔ,
ba koo doona n toma.
20 Wunɛn bii be ba mara yoru
sɔɔ tem tukumɔ,
ba koo wurama ben temɔ, kpa bu nun
sɔ̃ bu nɛɛ,
tem mɛni, mu ǹ sun tura.
Sa kĩ bu maa sun sosia.
21 Saa yera kaa tii bikia a nɛɛ,
wara u nun bii beni marua.
Domi a wunɛn bibu bia,
a ǹ maa gabu wa a mara
ye ba nun yina ba doona.
Wara u bii beni seeya.

A raa wãawa wunɛ turo,
man diya bii beni ba na.
22 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na kon tɔn tukobu yĩreru garu
sõɔsi
te ta koo de bu wunɛn bibu gurama bu
nun wesia.
23 Sinambu ka ben bii tɔn kurɔbu ba
koo nun nɔɔri.
Ba koo nun kpuna bu wiru tem girari,
kpa bu tii kawa bu nun bɛɛrɛ baka wɛ̃.
Sanam mɛya kaa gia ma nɛna na sãa
Yinni Gusunɔ.
Be ba maa man yĩiyɔ ba ǹ sekuru wasi.
24 Ye tabu durɔ u gura tabu sɔɔ,
ba koo kpĩ bu nùn ye wɔrari?
Be damgii u yoru mwa,
ba koo kpĩ bu bu yakia?
25 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, mɛya,
kon damgiin yobu yakia,
kpa n tabu durɔn yãa ni u raa gura
wɔra.
Domi kon ka wunɛn yibɛrɛba sanna,
kpa n wunɛn bibu faaba ko.
26 Kon de be ba nun taare bu goona,
kpa ben tɔn goberu ka ben mɔru yu bu
go nge tam,
kpa tɔmbu kpuro bu gia
ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun faaba
mɔ̀.
Nɛna na sãa wunɛ Yakɔbun Yinni
damgii
wi u nun yakia.

Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu ba ǹ yinanamɔ

50

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ Yudaba, mana tirera wãa
te ta sõɔsimɔ ma na bɛɛn mɛro
Yerusalɛmu yina.
Bèn dibu na nɛni, ben wara na bɛɛ wɛ̃.
Sari. Bɛɛn durum sõna na bɛɛ dɔra.
Bɛɛn toranun sõna na maa bɛɛn mɛro
yina.
2 Domi na na n bɛɛ faaba ko.
Mban sõna na ǹ goo wa.
Na soka soka,
mban sõna na ǹ goon wurabu nua.
I tamaa nɛn nɔmu ga ǹ dam tura n ka
bɛɛ wɔra?
Na ǹ dam mɔ n ka bɛɛ yakia?
I ǹ yɛ̃ ma nà n nim wõku gerusi ga ra
gberewa,
kpa daanu nu ko nge mi nim ku ra
sinɛ,
kpa swɛ̃ɛ yi gbi yi kõsi?
3 Na ra de wɔllu tu yam tĩra,
kpa ta n sãa nge ta gɔɔ wooru sõ.

Yinni Gusunɔn sɔm kowon mɛm nɔɔbu

4 Yinni Gusunɔ u man keu kua
kpa n ka kpĩ n wi u wasire dam kɛ̃.
U ra nɛn laakari yamiɛ bururu baatere
n ka kpĩ n nùn swaa daki, nge keu bii.
5 U nɛn swasu kɔria, na ǹ nùn yinari.
Na ǹ maa nùn biru kisi.
6 Na be ba man soomɔ nɛn biru deria,
ma na maa be ba nɛn baa sansu
wukamɔ nɛn baanu deria.
Na ǹ nɛn wuswaa berua
sanam mɛ ba man wɔmmɔ ba yãatam
siemɔ.
7 Adama Yinni Gusunɔwa u man faaba
kua.
Yen sõna na ǹ bɛɛrɛ bie.
Ma na yõra na tãsa.
Domi na yɛ̃ ma na ǹ sekuru wasi.
8 Gusunɔ u wãa nɛn turuku,
u koo man gem wɛ̃.
Wara u sãa nɛn yibɛrɛ.
Yɛ̃ro u susima.
Wara u koo nɛn taarɛ wa.
Yɛ̃ro u seewo bu sun siria.
9 Nɛ, na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u koo
man somi.
Wara u koo man taarɛ wɛ̃.
Nɛn yibɛrɛba kpuro ba koo munda
nge yabe kĩasu si gɛmi yi di.

I Yinni Gusunɔn sɔm kowo swaa dakio

10 Bɛɛ sɔɔ, wi u Yinni Gusunɔ nasie,
u win sɔm kowon nɔɔ nɔɔwɔ.
Wi u sĩimɔ yam wõkuru sɔɔ,
u Yinni Gusunɔ naanɛ koowo,
kpa u n tãsa wi sɔɔ.
11 Bɛɛ be i mɔru seewa nge dõɔ,
ma i himba sãa i tɔmbu dõɔ mɛni,
i duo bɛɛn dõɔ wi sɔɔ, kpa i dõɔ
mwaara.
Yinni Gusunɔwa u koo de ye kpuro yu
koora.
Wahala sɔɔra i ko kpuna i gbi.

Faaba ye ya ǹ kpeemɔ

51

1 I man swaa dakio bɛɛ be i gem naa
gire,

ma i nɛ, Yinni Gusunɔ kasu.
I kpee te mɛɛrio tèn min di ba bɛɛ dãka.
I wɔru ge yaayo mìn di ba bɛɛ yara.
2 I bɛɛn laakari wesio Aburahamu
bɛɛn tundon mi,
ka Saaraan mi, wi u bɛɛ mara.
Sanam mɛ na nùn soka u sãawa wi
turo.
Ma na nùn domaru kua, na win bwe-
seru dabiasia.
3 Na Siɔnin bansun wɔnwɔndu wa.
Kon ban si seeya,
kpa n yen tem gbebum gɔsia nge nɛn
kara Edɛni.
Nuku dobu ka yɛ̃ɛribu ko n wãa mi,
kpa bu siarabun womusu ko.
4 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i laakari koowo,
kpa i swaa tem kpĩ i man swaa daki.
Domi nɛn min diya wooda ya koo yari,
kpa ya n sãa bwesenu kpuron yam
bururam.
5 Na ka faaba wee,
kpa n siri dee dee bwesenu kpuro sɔɔ,
ka nɛn nɔm damguu.
Saa yera be ba wãa n toma
ba ko n yĩiyɔbu mɔ nɛ sɔɔ,
kpa ba n nɛn dam naanɛ sãa.
6 I nɔni seeyo wɔllɔ, kpa i maa mɛɛri
temɔ.
Domi wɔlla koo doona nge wiisu,
kpa tem mu munkira mu ko yaki yaki
nge yabe tɔkɔru.
Mɛn tɔmbu ba koo gbi nge sɔnsu.
Adama nɛn faaba ya ǹ kpeemɔ.
Nɛn gem mu ko n wãawa sere ka
baadommaɔ.
7 I man swaa dakio bɛɛ bwese te i gem
yɛ̃,
ma i nɛn woodaba nɛni bɛɛn gɔ̃ruɔ.
I ku nanda tɔmbu bà n bɛɛ funɛ
wunamɔ.
I ku maa diiri bɛrum sɔ̃ bà n bɛɛ
wɔmmɔ.
8 Domi ba ko n sãawa nge yãa ni gɛmi
yi di.
Adama nɛn gem mu ko n wãawa sere
ka baadommaɔ.
Nɛn faaba ya ǹ maa nɔru mɔ.

A dom yando, Yinni

9 A dom yando kpa a wunɛn nɔmun
dam sɔ̃ɔsi,
nge yellu sanam mɛ a Egibitigibu tabu
di,
ma a ben sunɔ wi u sãa nge yaa gɔba
go.
10 Ma a dera nim wɔ̃kun nim mu
gbera,
ma a swaa yara.
Be a yakia, ba ka tɔbura.
11 Nge mɛya tɛ̃,
be a yakia ba koo kpam gɔsirama,
bu wurama Siɔniɔ ka nasaran
womusu,
kpa nuku doo bi bu ku ra kpe bu n
sɔ̃ɔsire ben wuswaaɔ.
Yɛ̃ɛribu ka nuku dobu ko n bu wãasi,
kpa nɔni swãaru ka weeweenu nu
doona.

I ku bɛrum ko, nɛn tɔmbu

12 Gusunɔ u nɛɛ, nɛna mi,
nɛ wi na bɛɛ nukuru yɛmiasiamɔ.
Tɔnu u sãawa nge yakasu.
Mban sɔ̃na i ko i win bɛrum ko, wi, wi
u ra gbi.
13 Kpa i nɛ, Yinni Gusunɔ duari,
nɛ wi na bɛɛ taka kua.
Na wɔllu tɛria, ma na tem kua.
I diirumɔ kpeetim sari tɔ̃ru baatere,
be ba bɛɛ dam dɔremɔn wuswaaɔ,
be, be ba kasu bu bɛɛ kpeerasia.
Adama ben mɔru kun maa gãanu mɔ̀.
14 Domi n ǹ tɛɛmɔ
bu ka be ba yoru mwɛɛra ba bɔkuan
yɔni kusia.
Ba ǹ gbimɔ wɔru sɔɔ.
Ba ǹ maa dĩanu biamɔ.
15 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni,
nɛ wi na ra de nim wɔ̃kun nim mu se
kpa mu kukiri.
Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.
16 Na kon wɔn kpaaru tɛria
kpa n tem kpam swĩi,
kpa n bɛɛ Siɔnigibu sɔ̃ n nɛɛ,
i sãawa nɛn tɔmbu.
Na nɛn gari doke bɛɛn nɔɔwɔ,
ma na bɛɛ nɛn nɔman saaru wukiri.

Yerusalɛmun nɔni swãara koo kpe

17 Wunɛ Yerusalɛmu, a dom yando, a
seewo,
wunɛ wi a nɔra sua Yinni Gusunɔn
nɔmun di
ye ya win mɔru yiba,
ma a ye nɔra sere ka yen kɔrɔnɔ.
Wee, ya nun goomɔ.
18 Wunɛn bibu kpuro sɔɔ, be a mara a
seeya,
goo sari wi u koo nun swaa gbiiya.
Goo maa sari wi u koo nun nɔma nɛnɛ.

19 Wee, gãanu yiru ya nun deema,
tabu ka gõoru ka kpeerabu ka bansu.
Wara koo nun duura.
Wara koo nun nukuru yɛmiasia.
20 Wunɛn bibu ba dam bia
nɛ Gusunɔ, wunɛn Yinnin mərun sõ.
Ma ba kpĩ kpĩ swɛɛ sɔɔ
nge nɛm ni ba taa mwa.
21 Yen sõ, a yeni swaa dakio a nɔ,
wunɛ wi a wənwəndu soore,
ma a sãa nge a tam goore
adama a ǹ tam nəra.
22 Amɛniwa nɛ Gusunɔ, wunɛn Yinni,
nɛ wi na nɛn təmbu faaba mɔ̀, na
gerua.
Na nɛɛ, kon nəra ye mwa wunɛn
nəmun di,
ye ya nɛn məru yiba ma ya dera a
bãarimɔ.
A ǹ maa ye nərumɔ.
23 Kon ye dokewa be ba nun dam
dəremən nɔmaɔ,
be, be ba nun sõɔmɔ ba mɔ̀,
a kpunɔ, kpa bu sĩ wunɛn wɔllɔ.
Ma a kpuna a ka tem nɛra.
A kua nge swaa yè sɔɔ ba sĩimɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmu yakia

52

1 Yerusalɛmu, wunɛ wi Yinni Gusunɔ
u tii gɔsia,
a dom yando kpa wunɛn dam mu
wurama,
kpa a wunɛn bura yãnu doke.
Domi be ba ǹ Yinni Gusunɔ sãamɔ,
ben goo kun maa duɔ wunɛ sɔɔ.
2 A seewo a tii tua kpara,
a wunɛn yoo yɔni pota wunɛn wĩirun
di,
kpa a sina wunɛn sina gɔna sɔɔ.
3 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sõɔwa
u nɛɛ, ba raa nun dərawa gobi sari.
Mɛya kon maa nun yakia n kun ka
gobi.
4 Yellu, nɛn təmbu ba da Egibitiɔ ba
sɔru di mi. Yen biru, Asirigiba na ben
temɔ ba bu dam dɔre ka wɔbia.
5 Tẽ, mba kon ko. Wee Babilonigiba
na ba bu gura kam sɔɔ, ma ba kuuki
mɔ̀ ba nɛn yĩsiru gari kam gerusimɔ saa
baayere.
6 Yen sõna sõɔ teeru, nɛn təmbu ba
koo gia wi na sãa, kpa bu tubu ma nɛna
na gerumɔ na mɔ̀, nɛ wee, na wee.

Yinni Gusunɔ

u koo wurama Yerusalɛmuɔ

7 Anna a wa nge mɛ ba bu dam
koosiamɔ,
be, be ba wee guunun di ba labaari gea
kparamɔ.
Ba Siɔni bəri yɛndu ka faaban gari
sõɔmɔ ba mɔ̀,
Gusunɔ wunɛn Yinni u bandu dii.
8 Wee, be ba ra gbãraru kõsu
ba nɔɔgiru sue,
ba kuuki mɔ̀ ka nuku dobu.
Domi ba wa ka nɔni
ma Yinni Gusunɔ u Siɔni yakiam wee.
9 Yerusalɛmun bansu,
a kuuki koowo ka nuku dobu,
domi Yinni Gusunɔ u win təmbun
nukuru yɛmiasia.
U Yerusalɛmu yakia.
10 U koo win dam ka win dɛɛraru
bwesenu kpuro sõɔsi,
kpa bu wa handunian goonu nnɛ
kpuro sɔɔ
ma u win təmbu faaba kua.

I yario Babilonin di

11 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔn sãa yerun
dendi yãnu sɔɔwa i ka wee,
i tii dɛɛrasio.
Kpa i se i yari Babilonin di.
I ku gãanu ganu baba ni nu disi mɔ.
12 I n yariɔ, i ǹ ko i yari ka sɛndaru
nge be ba kpikiru suɔ.
Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u ko n
bɛɛ kõsu
biruɔ ka wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔn sɔm kowo

u wahala kua

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee nɛn sɔm kowo u koo nasara wa.
U koo se u ko tɔn boko.
14 Nge mɛ u tɔn dabiru nandasia
yèn sõ win wuswaa ya kɔsa wahalan
sõ,
ma win wasi yi ǹ maa ka tɔnugii
weenɛ,
15 nge mɛya u koo bwese dabinu biti
kpẽɛ,
kpa sinambu bu kpana bu gari gere
win wuswaaɔ.

Domi yèn faagi ba ɲ bu kuare, ba koo ye wa,
kpa ye ba ɲ nɔɔre, n bu yeeri.

53

1 Ma Esai u wisa u nɛɛ,
wara u naanɛ doke ye sa nɔɔsia.
Wara Yinni Gusunɔ u win dam sɔ̃ɔsi.
Sari.
2 Wee, win sɔm kowo u seewa win wuswaaɔ
nge dãa kpii pɔtura ye ya kpia tem gbebum sɔɔ,
ya ɲ dam mɔ.
Mɛya u ɲ durɔ burɔ sãa,
u ɲ nanum gam mɔ su sere nùn mɛɛri.
Win wasi kun maa gãanu sãa yi sere sun wɛ̃re.
3 Tɔmba nùn gɛma ma ba nùn biru kisi.
U nɔni sɔ̃ɔre, u wahalan dɔɔnɛ mɔ,
u ɲ waabu wã.
Sa nùn atafiiru kua,
sa ɲ nùn garisi gãanu.
4 Adama bɛsɛn nɔni swãaru
ka bɛsɛn wahalawa u sɔɔwa.
Ma sa nùn garisi
wi Gusunɔ u sɛɛyasia u sekuru doke.
5 Bɛsɛn durum sɔ̃na ba nùn sɔka ba yaba.
Bɛsɛn toranun sɔ̃na ba win wasi kɔsiki.
Wahala ye ya nùn wɔri mi,
ya ka sun alafia naawa.
Sa bɛkurawa win mɛɛra yen saabu.
6 Sa raa yarinɛwa bɛsɛ kpuro
nge yãa ni nu kɔ̃ɔre.
Baawure u win swaa swĩi ye u kĩ.
Ma Gusunɔ u nùn sɛɛyasia bɛsɛn toranun sɔ̃.
7 Ba nùn nɔni sɔ̃ɔwa, adama u tii kawa.
U ɲ nɔɔ wukie u gãanu gere
nge yãa kpɛn te ba koo saka,
ɲ kun mɛ, yãa te ta maari sɛ̃ɛ
ba ten sansu bɔɔrimɔ.
8 Ka dama ba nùn mwa ba siri.
Ba nùn go nɛn tɔmbun durum sɔ̃.
Be ba wãa win waati ye sɔɔ,
ben wara u yen bwisikunu kua.
9 Ba nùn kpĩ ka dukiagibu sannu,
ba nùn sikua tɔn kɔ̃sobun suunu sɔɔ
baa mɛ u ɲ kɔ̃sa gaa kue,
ba ɲ maa weesu gasu nɔɔre win nɔɔn di.
10 Adama Gusunɔn kĩra
wahala ye, ya ka nùn wɔri.
Ma u dua nuku sankiraru sɔɔ.
U tii kua yãkuru tɔmbun durum sɔ̃.
Yen sɔ̃, u koo bii dabinu wa,
kpa win wãarun tɔ̃ru tu dɛnya.
Kpa Yinni Gusunɔn himba yu koora saa win min di.
11 Win nɔni swãarun biru, u koo wãaru di,
kpa u ten dobu nɔ.
U koo tii sɔ̃ɔsi gemgii tɔn dabinun su-unu sɔɔ,
wi, wi u ben durum sɔɔwa.
12 Yen sɔ̃na kon de u sina ka tɔn bokobu,
kpa u n baa mɔ damgibun arumani sɔɔ.
Domi u tii wɛ̃ sere u da u ka gu.
Ma ba nùn garisi tɔn kɔ̃so,
yèn sɔ̃ u tɔn dabirun durum sɔɔwa.
U maa be ba taarɛ mɔ suuru kana.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ

54

1 Wunɛ Yerusalɛmu,
wunɛ wi a sãa nge kurɔ wi u kun bii mɔ,
a nuku dobu koowo ka kuuki,
domi wunɛ wi ba raa yina,
kaa bibu ma ba n dabi,
n kere wi u ra n marumɔn bibu.
2 A wunɛn kuu bekurugirun batuma sosio,
kpa bu ten beka dɛmia.
A ten wɛ̃ɛ dɛnyasio,
kpa a ten dãnu gira nu n dam mɔ.
A tii kusio, a ku tii bɔke.
3 Domi kaa kɔwara baama.
Wunɛn bibun bweseru
ta koo bwese ni nu tien tem mwɛɛri,
kpa tu da tu sina
wuu sìn mi goo kun maa wãa.
4 A ku nanda, domi a ɲ sekuru wasi.
A ku tuka, domi a ɲ maa bɛɛrɛ biamɔ.
Kaa wunɛn yellun sekuru duari.
A ɲ maa yaayamɔ
nge mɛ a nɔni sɔ̃ɔra wunɛn turorun saa sɔɔ.
5 Domi nɛ, wunɛn taka kowo na
sãawa nge wunɛn durɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
ka Isireliban Yinni Dɛɛro, ka handunia kpuron Yinni.
Nɛna na nun yakia.
6 A sãawa nge tɔnun kurɔ gbiikoo

wi durɔ u yina ma kurɔ wi, u nuki
sankire.
Adama tɛ̃, na nun sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀,
7 na raa nun deri saa fiiko,
adama tɛ̃, kon nun mwa ka kĩi bakaru.
8 Na raa ka nun mɔru kua too saa fiiko,
na nun nɛn wuswaa sĩiyari,
adama tɛ̃, na wunɛn wɔnwɔndu mɔ
nɛn kĩi te ta ku ra kpen sɔ̃.
Nɛ wi na nun yakiamɔ, nɛna na yeni
gerua.
9 Nge mɛ na bɔ̃rua Nɔwɛn saa sɔɔ,
na nɛɛ, nim yibu bakaru ta ɲ maa tem
kpuro wukirimɔ,
nge mɛya na maa bɔ̃rua gisɔ
na nɛɛ, na ɲ maa nun gerusimɔ ka
mɔru.
10 Baa guunu nù n swɛnya,
ma gungunu nu kɔsikira,
nɛn kĩru ta ɲ nun dɛsirarimɔ.
Mɛya maa bɔri yɛn tèn nɔɔ mwɛɛru na
nun kua,
ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua,
nɛ wi na wunɛn wɔnwɔndu mɔ.

Yerusalɛmu kpaa

11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yerusalɛmu, wunɛ wi wahala ya so
nge woo bɔkɔ,
ma goo kun nun nukuru yɛmiasie,
wee, kon wure n wunɛn kpɛɛkpɛɛku
swĩi
kpa n nun bani ka kpee gobiginu.
12 Kon wunɛn gbãraru bani
ka kpee swãanu ka kpee boogu ginu,
kpa ten gamboba ba n sãa kpee
ni nu ballimɔ nge digi,
ten kɔ̃sobun wãa yenu nu n sãa kpee
swãanu.
13 Nɛna kon wunɛn bibu kpuro keu
sɔ̃ɔsi,
kpa ben dukia ya n kpã.
14 Kon de a n dam mɔ.
A ku wurura, a ku bɛrum ko,
domi gãanu kun nun bɛsumɔ.
15 Be ba wesianamɔ bu ka nun seesi,
na ɲ wãa ka be.
Be ba nɔɔ tia kua bu ka nun wɔri,
kaa bu kamiawa.
16 A seko mɛɛrio a wa.
Nɛna na nùn kua u dɔ̃ɔ bɔɔnu wuremɔ,
ma u tabu yãnu sekumɔ.
Nɛ turo wiya na ra maa goo seesie u nu
bɔɔku.
17 Yen sɔ̃na tabu yãa ni ba sekumɔ
wunɛn sɔ̃,
nu ɲ gãanu mɔ̀.
Wi u ka maa nun da siri gbaburɔ,
siribu koo yɛ̃ro di.
Yeniwa kon nɛn sɔm kowobu kua.
Nge mɛya kon maa bu faaba ko.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gerua mɛ.

Gusunɔn durom bakam

55

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ be nim nɔru ga mɔ̀, i na i nim nɔ.
Baa bɛɛ be i ɲ gobi mɔ, i na i mwa i di.
I na i tam ka bom mwa i nɔ n kun ka
gobi.
2 Mban sɔ̃na i bɛɛn gobi dimɔ
ye ya ɲ arufaani mɔ sɔɔ.
Mban sɔ̃na i bɛɛn sɔmburun are dimɔ
ye ya ɲ bɛɛ debumɔ sɔɔ.
I man swaa dakio
kpa i wa i di ye ya gea sãa,
kpa bɛɛn bwɛ̃ra yu yɛmia dĩa duronun
sɔ̃.
3 I swaa dakima, i na nɛn mi,
kpa i wa i n wãa.
Kon ka bɛɛ arukawani bɔke
ye ya kun kpeemɔ,
n ka bɛɛ durom sɔ̃ɔsi sere ka
baadommaɔ,
mèn nɔɔ mwɛɛru na Dafidi kua.
4 Wee, na nùn kua nɛn seedagii
bwese tukunun mi.
Na nùn kua nin sina boko.
5 Nɛ, Gusunɔ wunɛn Yinnin sɔ̃,
kaa bwese tukunu sokusia,
kpa nu duki na wunɛn mi,
baa mɛ nu ɲ daa nun yɛ̃.
Domi nɛ, Isirelibɑn Yinni Dɛɛrowa na
nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
6 N n mɛn na, i Yinni Gusunɔ kasuo tɛ̃
saa ye u wãa bɛɛn bɔkuɔ.
I nùn sokuo sanam mɛ u wãa bɛɛn
turuku.
7 Kpa durumgii u win daa kɔsi,
toro u maa win bwisiku kɔ̃sunu deri,
kpa u gɔsira u wurama Yinni Gusunɔn
mi.
U koo nùn wɔnwɔndu kua,
wi, wi u ku ra suuru kpanɛ.
8 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛn bwisikunu kun sãa nge bɛɛn
bwisikunu.
Bɛɛn kookoosu su ɲ maa sãa nge
nɛgisu.

9 Nge mɛ wɔlla ka tem toma,
nge mɛya maa nɛn bwisikunu
ka nɛn kookoosu ka bɛɛgisu tondinɛ.
10 Nge mɛ gura ka guru kpenu ra tem
dwiiyasie,
kpa dĩanu nu se nu maa gbee wuko
bweseru wɛ̃,
ka ye u koo di,
11 nge mɛya nɛn gari yi na gerua,
yi ku ra kam wɔri yi kun nɛn kĩru kue,
kpa yi nɛn himba yibia.
12 Ka gem, i ko yari yorun di ka nuku
dobu,
kpa bu bɛɛ kpara alafia sɔɔ.
Guunu ka gungunu nu koo yɛ̃ɛri bɛɛn
wuswaaɔ,
kpa dãa ni nu wãa yakasɔ nu taki ko.
13 Mi sãki ra kpi, dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ,
ka dãa kiki nubu durorugisa su koo
kpi mi,
kpa ye kpuro yu ko yĩreru
te ta nɛn yiiko sɔ̃ɔsimɔ sere ka
baadommaɔ.

BƆNU ITASE

Yinni Gusunɔ

u koo bwesenu kpuro soku

56

1 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, i de i gem swĩi dee dee
kpa i n sãa naanɛgibu.
Domi na ka faaba wee, na ǹ tɛɛmɔ.
Kon sɔ̃ɔsi ma na sãa gemgii.
2 Doo nɔɔrugiiwa wi u mɔ̀ ye na gerua,
ma u yɔ̃ dim dim u nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
mɛm nɔɔwammɛ,
ma u ku ra tu disi doke,
ma u tii nɛni u ku ka kɔ̃sa ko.
3 Tɔn tuko wi u nɛ, Yinni Gusunɔ
sãamɔ,
u ku gere u nɛɛ,
na ǹ wuramɔ u du nɛn tɔmbun suunu
sɔɔ.
Wi ba maa matam kua sina kpaarun
sɔmburun sɔ̃,
u ku gere u nɛɛ,
wee, u kua dãa gbeburu.
4 Domi amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua.
Na nɛɛ, sina kpaarun sɔm kowo be,
bà n nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm
nɔɔwammɛ,
ma ba mɔ̀ ye ya koo man wɛ̃re,
ma ba nɛn arukawani nɛni dim dim,
5 kon bu ayeru wɛ̃ nɛn yɛnuɔ,
kpa bu yĩsiru yari
n kere bà n daa bibu mara.
Kon bu yĩsiru kɛ̃
te ta ko n wãa sere ka baadommaɔ,
ta ǹ gbimɔ.
6 Tɔn tuko be ba man sãamɔ,
ma ba nɛn yĩsiru kĩ,
ma ba sãa nɛn sɔm kowobu,
be kpuro be ba tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm
nɔɔwammɛ,
ma ba ǹ tu disi dokemɔ,
ma ba nɛn arukawani nɛni,
7 kon ka bu da nɛn guu dɛɛrarɔ,
kpa n de bu nuku dobu ko nɛn sãa
yerɔ.
Kon ben yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
ka ben yãku ni nu tie mwa nɛn yãku
yerɔ.
Domi ba koo nɛn dii te sokuwa
bwesenu kpuron kana yeru.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ,
nɛ wi na Isireli be ba raa yarinɛ
mɛnna,
kon maa bwese tukunu mɛnna
ka be, nɛn tɔmbu sannu.

Gusunɔ u Isiriliban wirugibu

gerusimɔ

9 Bɛɛ gbeeku yɛɛ kpuro, i na i di.
10 Domi be ba sãa Isiriliban kɔ̃sobu,
ba sãawa wɔ̃kobu, ba ǹ bwisi mɔ.
Be kpuro ba sãawa nge bɔ̃ɔ
ni nu kun kpɛ̃ nu wori.
Ba ra kãwa ba n kpĩ
ba n do kpa ba n dosimɔ.
11 Ba sãawa nge bɔ̃ɔ
ni nù n di, nu ku ra debu.
Ba sãawa nge kparo laakari sariba.
Swaa ye ben baawure u kĩ,
yera u ra swĩi win tiin arufaanin sɔ̃.
12 Ba sokunamɔ ba mɔ̀,
bu mɛnnama
bu tam bɔɔbɔm nɔ,
sia kpa bu maa ko mɛ
domi tam mu yiba.

57

1 Gemgibu bà n gu,
goo ku ra bu weeweenu kue.
Tɔn geobu bà n wɔruka,
goo ku ra bwisiku ma tɔn kɔ̃soba ba bu
sɛ̃re ba go.

2 Adama tən geo be,
ba ko n wɛ̃rewa gəriə ka bəri yɛndu.

Gusunə u bũu sãəbu gerusimə

3 I susima bɛɛ,
bwese te i ǹ ka nɛ, Gusunə turo yɔ̃,
bɛɛ be i sãa nge sɔron bibu.
4 Wara i yɛ̃ɛmə,
wara i nəə swiikinu koosimə.
I ǹ yɛ̃ ma i sãawa bwese te ta ku ra mɛm nə,
te ta ra weesu ko?
5 Ma i bũu sãarun gari wəra
dãa koo bakaru baateren nuurə.
Ma i ka bɛɛn bibu yãkunu mɔ̀
daanun goonə kpee baaba səə.
6 Bɛɛ Isiriliba,
daa torin kpee goriya yi sãa bɛɛn bũnu.
I ra yi yãkunu koosi kpa i yi tam wisi.
I tamaa nɛ, Yinni Gusunə, kon ye tii marisiwa?
7 Guunu wəlləwa i ra bɛɛn sãanu ko.
Miya i ra maa yɔ i yãkunu ko.
8 I bwãarokunu mani bɛɛn gamboban biruə,
ma i ka bũnu arukawani bəkua.
Nu sãa nge durə tanə
be i kĩ i ka kpuna.
Ma i man biru kisi
i bɛɛn yãnu potira,
i bɛɛn kpin yenu yasum sosi.
Wee i ben terenu mɛɛra.
9 I tii gum sawa i da
i bɛɛn bũu wi ba mɔ̀ Mələku deema.
I tii turare yɛ̃ka mam mam
ma i səməbu gəra mi n toma.
Wee, i wəruma sere temə.
10 I ka bɛɛn sirenabu wasire.
Adama i ǹ bwisika i nɛɛ, bu ǹ arufaani gaa mə.
Ma i mɔ̀, i dam tie, i ǹ wasire.
11 N n mɛn na, waran bɛruma i mə,
i ka man nəni wɔ̃kumə.
Waran bɛruma i mə,
i ǹ ka man yaaye,
i ǹ maa man garisi.
Yèn sɔ̃ na nəə maari saa tɛɛbun di,
yen sɔ̃na i ǹ man nasie.
12 Adama kon bɛɛ sɔ̃əsi
ma bɛɛn kookoo si i raa tamaa su dee dee sãa mi,
su ǹ bɛɛ arufaani gaa mɔ̀.
13 Yen sɔ̃, ì n kuuki mɔ̀,
ì n somiru kanamə,
bɛɛn bũu dabi te, ta ǹ bɛɛ wəramə.
Kon dewa woo gu ka nu doona mam mam.
Adama be ba man naanɛ sãa
ba koo tem mɛ tubi di,
kpa ba n wãa Siəniə, guu te na gəsan mi.

Yinni Gusunə
u koo win təmbu bɛkia

14 Nɛ, Yinni Gusunə, na nɛɛ,
i tii suo i swaa səmɛ.
I gãa kɔ̃sunu kpuro wunə
ni nu wãa nɛn təmbun swaa səə.
15 Nɛ, Gusunə Wərukoo, nɛ wi na dɛɛre,
na wãa wəllə sere ka baadommaə,
adama na maa wãa ka tənu
wi ba taare ma win nuki sankire,
kpa n ka nùn dam kɛ̃.
16 Na ǹ kĩ na n bɛɛ taarɛ wɛ̃ɛmə baadomma,
kpa na n ka bɛɛ məru nɛni saa kpuro.
Nà n mɔ̀ mɛ,
nɛn taka koora kpuro ya koo kam kowa.
17 Nɛn məru ya seewa Isiriliban
taarɛ bakan sɔ̃,
ma na bu sɛɛyasia sere na ǹ maa kĩ n bu mɛɛri.
Adama ka mɛ, ba yɔ̃rariwa ben mɛm nəə sari te səə,
ma ba ben tiin gɔ̃ru kĩru swĩi.
18 Na ben daa yɛ̃.
Ka mɛ, kon bu bɛkia,
n bu kpara kpa n bu nukuru yɛmiasia.
Be ba gəə wooru sɔ̃ ba sumə,
19 kon de bu nuku dobun kuuki ko.
Be ba wãa n toma ka be ba wãa turuku,
ba koo bəri yɛndu wa.
Nɛ, Yinni Gusunə, kon bu bɛkia.
Nɛna na ye gerua.
20 Adama nuku kɔ̃surugibu
ba sãawa nge nim wɔ̃kun nim kurenu,
ni nu ǹ kpɛ̃ nu yɔ̃ra sɛ̃ɛ,
ni nu ra n pətəkə ka disinu səəwa.
21 Nuku kɔ̃surugii kun bəri yɛndu wasi.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Nəə bəku geeru

58

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
a nəəgiru suo ka dam nge mɛ kaa kpĩ,
kpa wunɛn nəə gu nəəra nge kəba.
A nɛn təmbu Yakəbun bweseru sɔ̃əwə

ma ba durum kua.
2 Tɔ̃ɔ baatere ba ra n man sokuwa
ba n kĩ bu gia ye na kĩ bu ko.
Ba mɔ̀ nge tɔn be ba gem swĩi,
be ba ǹ nɛn woodaba deri.
Ba ra man kanɛ
n bu siria dee dee,
kpa ba n kĩ ba n ka man wãa.
3 Adama ba ra nɛɛ, mban sɔ̃na ba koo
maa nɔɔ bɔke,
domi na ǹ bu mɛɛra.
Mban sɔ̃na ba tii wahala mɔ̀,
domi na bu atafiiru sãa.
Kpa n bu wisi n nɛɛ,
baa ì n nɔɔ bɔkumɔ,
bɛɛn tiin kĩra i ra n mɔ̀,
kpa i n bɛɛn sɔm kowobu dam dɔremɔ.
4 I ra n sikirinaməwa i n sankinamɔ,
kpa i n nɔm kusenu soonamɔ ka nuku
kɔ̃suru.
I n nɔɔ bɔkumɔ ma i mɔ̀ mɛ,
nɛ, Gusunɔ na ǹ bɛɛn gari nɔɔmɔ.
5 Nɔɔ bɔku te na kĩ, teya mi?
I winu sikamɔ nge yakasu,
ma i saakiba sebua i tii torom wisimɔ.
Adama i tii kawewa mi ka gem?
Nɔɔ bɔku ten bwesera kun man
wɛ̃remɔ.
6 Wee nɔɔ bɔku te na kĩ.
Be i bɔkua nuku kɔ̃surun sɔ̃,
i bu yɔ̃suo.
Be i raa dam dɔremɔ,
i de bu doona.
Kpa be ba yoru dimɔ bɛɛn mi,
bu kara.
7 I bɛɛn dĩanu bɔnu koowo
ka wi u kun mɔ u di,
kpa i be ba kun wãa yeru mɔ nɛnɛ bɛɛn
yɛnuɔ.
I n goo wa u sĩimɔ tereru,
i nùn yãnu wɛ̃ɛyɔ u sebe,
kpa i ku maa bɛɛn winsim biru kisi.
8 Saa yera nɛn durom mu koo bɛɛ
naawa nge buruku sɔ̃ɔ,
kpa mi i mɛɛra mɔ yu bɛkura fuuku.
Mɛya maa gem mu ko n da n bɛɛ swaa
gbiiye.
Nɛ, Yinni Gusunɔ,
na kon ka bɛɛ wãa na n bɛɛ kɔ̃su.
9 Sanam mɛya ì n man soka,
kon bɛɛ wisi n nɛɛ, nɛ wee.
I n bɛɛn yobu kara,
ma i murafitiru ka gari kɔ̃si deri,
10 ì n gɔ̃ɔro dĩanu wɛ̃,
ma i maa sãaro debia,
saa yera i ko yari yam wɔ̃kurun di,
kpa yam wɔ̃ku te, tu ko nge sɔ̃ɔ sɔɔ.
11 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛ kpara
sere ka baadommaɔ,
kpa n de i n deba baa mi dĩanu ku ra
kpi.
Kon de bɛɛn wasi yi dam wa,
kpa i n sãa nge gbee te ta kakoru mɔ,
ǹ kun mɛ nge bwii yìn nim ku ra kpe.
12 Saa yera i ko bansu seeya
si ba kɔ̃ n tɛ,
kpa i maa bani kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ
ge ba swĩi saa yellun di.
Sanam mɛya ba koo bɛɛ soku
be ba ra bansu ka swɛɛ sɔmɛ,
kpa bu de tɔmbu ba n wãa mi sɔɔ.

A tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun wooda mɛm nɔɔwɔ

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ì n tii nɛnua i kun sɔmburu kue,
ma i bɛɛn tiin kĩru deri
i ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun wooda mɛm
nɔɔwa,
ma i man bɛɛrɛ wɛ̃
i nɛn tɔ̃ɔ dɛɛra te garisi tɔ̃ɔ duroru,
ma i kun gari bɛkɛ saare,
14 saa yera i ko nuku dobu wa nɛn
sãaru sɔɔ,
kpa tɔmbu kpuro bu bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃,
kpa n bɛɛ diisia tem mɛ sɔɔ,
mɛ na bɛɛn sikado Yakɔbu wɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ye ya Isireliba karanɛ

ka Gusunɔ

59

1 I tamaa Gusunɔ kun dam mɔwa
u ka bɛɛ faaba ko?
I tamaa u ǹ swaa mɔ u ka bɛɛn gari nɔ?
2 Aawo, n ǹ mɛ.
I n yɛ̃ ma bɛɛn tiin durum sɔ̃na i karanɛ
ka wi.
Bɛɛn toranun sɔ̃na u bɛɛ biru kisi,
ma ya dera u ǹ maa bɛɛn gere swaa
daki.
3 Bɛɛn nɔma ya yɛm yiba, domi i tɔmbu
go.
Weesu ka gari kɔ̃siya yi yarimɔ bɛɛn
nɔsun di.
4 Weesa i ra n ka bɛɛn berusebu siribu
sokumɔ.
Bɛɛn goo ku ra ka gem siribu de.
Seeda weesugia sɔɔra i ra n tãsa siri
yeru mi.

Kɔ̃sa i ra bwisiku kpa i kom kɔ̃sum ko.
5-6 Bɛɛn himba ya sãawa gãa kɔ̃sunu
nge waan sɛ̃a.
Bà n ye kɔra,
surɔkɔra ta ra yande yari min di.
Wi u ye di u ko n gbimɔwa.
Bɛɛn bwisikunu nu sãawa nge naran
wɛ̃ɛ yi ya tarimɔ.
N ǹ mɔ yi wãa yi ka gãa geenu ko,
nge bekuru te tɔnu koo wukiri,
ma n kun mɔ yi ka gãanu yina mwa.
Nge mɛya bɛɛn nɔma ya sãa,
ya wãawa yu ka kɔ̃sa ko.
7 I ra n sɛndewa i ka kɔ̃sa ko,
kpa i n naasu sãu i ka tɔnun yɛm yari
kam.
I ra n bwisikumɔwa i ka tɔmbu kɔ̃sa
kua,
kpa i n tɔmbu dam dɔremɔ
i n ben yãnu guramɔ mi i dua kpuro.
8 I ǹ alafian swaa yɛ̃.
Bɛɛn sanu sanusu ku ra maa gem swĩi,
sere swɛɛ yi yi ǹ dɛnde.
Wi u gesi bɛɛn swɛɛ yi mwa kpuro,
u ku ra bɔri yɛndu wa.

Isireliba ba ben durum tuuba mɔ̀

9 Isireliba ba nɛɛ, bɛsɛn toranun sɔ̃na
wunɛ Yinni Gusunɔn faaba ya tɛɛmɔ
yèn nɔɔ mwɛɛru a sun kua.
Sa yam bururam mara,
adama yam wɔ̃kuru sɔɔra sa sĩimɔ ka
tɛ̃.
Sa mara sɔ̃ɔ u yari,
adama yam mu tĩriwa sere ka gisɔ.
10 Sa sĩimɔ sa bãarimɔ
nge wɔ̃ko wi u gana babi.
Ma sa sokikiramɔ sɔ̃ɔ sɔɔ
nge wi u wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ.
Baa mɛ sa bwãa do,
bɛsɛ ka gonu sa kua tia.
11 Sa gbãramɔ nge yaa gɔba,
ma sa sumɔ nge kparukonu.
Yinni Gusunɔ, sa mara a sun yakia,
adama wunɛn faaba ya ka sun tonda.
N ǹ koore su ye wa.
12 Domi bɛsɛn toranu kpɛ̃a wunɛn
wuswaaɔ,
ma bɛsɛn durum ya bɛsɛn daa sɔ̃ɔsimɔ.
Sa bɛsɛn toranu yɛ̃ ni nu sun wãasi.
13 Sa kua taarɛgibu ka naanɛ
sarirugibu
wunɛ Yinni Gusunɔn mi.
Sa nun deri wunɛ wi a sãa bɛsɛn Yinni,
ma sa nun seesi,
sa tɔmbu dam dɔre.
Bwisiku weesugina nu ra n yiba bɛsɛn
gɔ̃rusɔ.
14 Yera n dera gem kun ka maa wãa
bɛsɛn suunu sɔɔ,
ma faaba ya ka sun tonda.
Gem mu ku ra maa sɔ̃ɔsire mi tɔmba
mɛnnɛ.
Sa ra mu tɛɛsiwa.
15 Gem mu kpa.
Wi u maa kɔ̃sa suurimɔ
ba ra nùn wɔriwa bu win yãnu gura.

Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu sɛɛyasia

Ye Yinni Gusunɔ u wa ma gem kun
maa wãa,
ya ǹ ka nùn naawɛ.
16 Ma u biti kua, yèn sɔ̃ goo kun yen
gari mɔ̀.
Yen sɔ̃na win tii u gɔ̃ru doke u win
dam sɔ̃ɔsi.
Ma u tãsa win gem sɔɔ,
17 u mu sebua nge tarakpe,
ma u faaba doke wirɔ nge sii furɔ
kɔkɔru.
U mɔru kɔsiabu sebua nge yaberu,
ma u tii nisinu wukiri nge
gurumusuru.
18 U koo baawure siri
nge mèn nɔɔ win kookoosu nɛ,
kpa u ka win yibɛrɛba mɔru ko,
baa be ba ka nùn toma,
19 kpa bu win yĩsiru nasia
kpa win yiiko yu sɔ̃ɔsira
saa sɔ̃ɔ yari yerun di
n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
Sanam mɛ yibɛrɛba ba koo na nge daa
bakarun nim,
Yinni Gusunɔn Hunde u koo bu gira
bu doona.
20 Faaba kowo u koo na Yerusalɛmun
sɔ̃,
ka sere maa Isireliba be ba gɔ̃ru gɔsian
sɔ̃.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
21 U maa nɛɛ, win arukawani wee,
ye u ka bu bɔkumɔ. Win Hunde u ko n
wãawa be sɔɔ, kpa u win gari doke ben
nɔsɔ. Yin gɛɛ kun doonɔ ben nɔsun di,
sere n ka da ben bibun bibun nɔsɔ, saa
tɛ̃n di sere ka baadommaɔ. Wi, Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

Yerusalɛmu
ya koo kpam yiiko wa

60

1 Yerusalɛmu, a seewo kpa a n ballimɔ,
domi yam bururam mu nun naawa.
Nɛ, Yinni Gusunɔn yiiko ya nun
wukiri.
2 Wee yam wɔ̃kura tem ka tɔn
tukobu wukiri.
Adama wunɛ, nɛn yiiko ya nun yam
burura sie nge sɔ̃ɔ.
3 Bwesenu ka nin sinambu
ba koo na bu sĩ yam bururam mɛ sɔɔ.
4 A mɛɛrio a ka sikerena.
Be kpuro ba mɛnnama
ba sisi wunɛn mi.
Ba ka wunɛn bibu wee tontonden di,
ba wɔndiaba bɛɛwa.
5 À n bu wa ba wee,
kaa nuku dobu ko.
Wunɛn gɔ̃ru ga koo dora
sanam mɛ bwesenu nu koo ka nun
aruma ni naawa
saa nim wɔ̃kun guru giɔn di.
6 Ba koo nawa ka yooyoo dabi dabiru
Madianin di ka Efan di.
Gaba koo maa na Seban di,
ba n wura ka turare sɔɔwa,
kpa ba n nɛ, Yinni Gusunɔ tɔmamɔ.
7 Ba koo nun Kedaan yaa sabenu
mɛnnama,
kpa bu ka nun Nɛbayɔtun yãa kinɛnu
naawa
a ka nu yãkuru ko
ni nu koo man wɛ̃re,
kpa n nɛn sãa yeru bɛɛrɛ sosi n kere
yellu.
8 Mba n wee mɛ,
nge guru wii wuroru,
ǹ kun mɛ nge totobɛrɛ
ni nu wee nin dirɔ.
9 Wunɛn biba ba wee tem mi n toman
di.
Goo nimkuu bakasa su gbia
su ka bu sisi tontonden di,
ka ben sii geesu ka wura
bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃,
nɛ, wunɛn Yinni Dɛɛro,
nɛ wi na nun wɔlle sua.
10 Tɔn tukoba koo wunɛn gani seeya,
kpa ben sinambu bu ko wunɛn yobu
bu nun sã.
Yellu, na raa nun sɛɛyasia ka mɔru,
adama tɛ̃, nɛn durom sɔ̃, na wunɛn
wɔnwɔndu wa.
11 Yerusalɛmu, wunɛn gbãrarun
gamboba
ba ko n kɛniarewa baadomma.
Ba ǹ bu kɛnumɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru,
kpa bwesenu ka nin sinambu
bu ka du bu nun dukia wɛ̃.
12 Domi bwese ni nu yina nu nun
sã mi, nu koo gbiwa. Ba koo ni kpuro
kpeerasiawa.
13 Libanin bɛɛrɛ ya koo kpe,
domi ba koo ka nun yen dãa gea
naawa
ye ba mɔ̀ sipɛrɛ ka oromu ka buyi,
kpa bu ka nɛn sãa yeru buraru kua,
kpa n nɛn wãa yeru bɛɛrɛ wɛ̃.
14 Be ba raa nun dam dɔremɔ mi,
ben biba koo na wunɛn wuswaaɔ bu
tii kawa.
Be ba raa maa nun yaakoru mɔ̀,
ba koo yiira wunɛn wuswaaɔ bu nun
sã,
kpa bu nun soku Siɔni,
Isiriliban Yinni Dɛɛron wuu.
15 Wunɛ wi tɔmbu ba raa tusa ba deri,
ba ku ra maa nɛ wunɛn mi,
kon nun ko wuu burɔ sere ka
baadommaɔ,
kpa a n wunɛn tɔmbu nuku dobu
wɛ̃ɛmɔ
sere ka ben bibun bibɔ.
16 Bwese tukunu ka nin sinambu
ba koo nun nɔɔri
nge mɛ bii mɛro u ra win bii bɔm kɛ̃,
kpa a gia
ma nɛna na sãa Gusunɔ
Yakɔbun Yinni damgii
wi u nun yakia
ma u nun faaba mɔ̀.
17 Kon de wura yu koora mi sii ganda
raa wãa,
sii geesu maa mi sii wɔ̃kusu raa wãa.
Kon dãa wuna n sii gandu kɔsire ko,
kpa n kpenu wuna n sisu kɔsire ko.
Kpa n de bu nun kpara gem ka bɔri
yɛndu sɔɔ.
18 Saa ye sɔɔ, ba ǹ maa sannɔsun damu
nɔɔmɔ wunɛn temɔ.
Mɛya ba ǹ maa mu wɔrimɔ bu mɛn
yãnu gura
kpa bu mu deri bansu.
Domi kon nun kɔ̃su nge gbãraru,
kpa a man siara nɛn faaban sɔ̃.
19 N ǹ maa sɔ̃ɔ u koo nun yam
bururasia sɔ̃ɔ sɔɔ.

N ɲ̀ maa suru u koo nun yam dɛɛrasia
wɔ̃kuru.
Adama nɛ, Yinni Gusunɔwa
ko na n nun yam bururasie sere ka
baadommaɔ,
kpa a bɛɛrɛ wa nɛn sɔ̃.
20 Wunɛn nuku sankiranu kpuro nu
koo doona.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔwa
ko na n nun yam bururasie sere ka
baadommaɔ.
Sɔ̃ɔ u ra du, suru ra maa wɔ̃kuru ko,
adama nɛn yam bururam mɛ, mu ku
ra kpe.
21 Wunɛn tɔmbu kpuro ba ko n sãawa
gemgibu,
kpa ba n tem mɛ mɔ sere ka
baadommaɔ.
Na bu girawa nge dãa kãasa.
Ba sãawa be na taka kua
bu ka nɛn kpãaru sɔ̃ɔsi.
22 Bwese kɛra ye ya piiburu bo,
ya koo ko bwese baka damgirun nu-
uru.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon ye ko fuuku
yen saa yà n tura.

Yinni Gusunɔn gɔro ka win gari

61

1 Yinni Gusunɔn Hunde u ka man wãa.
Domi wiya u man gɔsa
n ka dam sarirugibu labaari gea
nɔɔsia,
kpa n be ba nuki sankire nukuru
yɛmiasia,
kpa n yobu sɔ̃ ma ba koo bu yakia,
kpa n maa pirisɔmba sɔ̃ ma ba koo bu
kara.
2 N kpara saa ye Yinni Gusunɔ u koo
tɔmbu durom kua,
n gere saa ye u koo win yibɛrɛba mɔru
kɔsie,
kpa n maa be ba gɔɔ sɔ̃ kpuro nukuru
yɛmiasia.
3 Ba gɔɔ sɔ̃ Siɔnin sɔ̃.
Adama Gusunɔ u man gɔsa
n ka ben nuku sankiranu gɔsia nuku
dobu.
Ba ɲ̀ maa torom wisimɔ wirɔ,
dawani bura ba koo bɔke.
Ben wuswaa kun maa burisinamɔ,
ya ko n sãawa nge be ba gum nubu
durorugim sawagia.
Ba koo ben yãa wɔnwɔnduginu pota
bu tɔ̃ɔ baka yãnu sebe.
Saa ye sɔɔra ba ko n sãa nge dãa
ni nu Gusunɔn bɛɛrɛ sɔ̃ɔsimɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge gbee te ta win yiiko
sɔ̃ɔsimɔ.
4 Ba koo ban gurusu seeya,
kpa bu wuu si ba raa kɔsuka yellu
sɔmɛ.
5 Bɛɛ Isireliba, sɔba koo na bɛɛn mi,
bu bɛɛn yaa sabenu kpara,
kpa bu maa bɛɛ gbee sɔma kua.
6 Adama ba koo bɛɛn tii sokuwa
Yinni Gusunɔn yãku kowobu ka win
sɔm kowobu.
I ko bwese tukunun arumani gura,
kpa i n ka woo kanamɔ.
7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ba bɛɛ sekuru doke ta kpã.
Tɔmba bɛɛ yãatam siemɔ,
yen sɔ̃na seku ten ayerɔ
i ko n baa mɔ n kpã tɔn ben temɔ,
kpa i n wãa nuku dobu sɔɔ
bi bu ɲ̀ kpeemɔ.
8 Wi, Yinni Gusunɔ, gema u ra kã.
U dam dɔrebu ka kom kɔ̃sum tusa.
U koo win tɔmbu ben are wɛ̃ dee dee,
kpa u ka bu arukawani bɔke
ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ.
9 Bwesenu kpuro nu koo be ka ben
bibun bweserun gari nɔ,
kpa be ba bu wa kpuro bu gia
ma wiya u bu domaru kua.

Siarabun womu

10 Yinni Gusunɔ sɔɔra
Yerusalɛmu koo nuku dobu ko,
kpa yen gɔ̃ru ga n do win sɔ̃.
Domi wiya u ye faaba kua
u ye gem wɛ̃.
Ma win faaba ye ka win gem mɛ,
mu sãa nge bura yãa
ni kurɔ kpao ka win durɔ ba doke.
11 Nge mɛ tem mu ra de dĩa bweseru
tu kpi,
nge mɛya Yinni Gusunɔ u koo win
tɔmbu faaba ko
u bu bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bwesenu kpuro nu
ye wa.

Yerusalɛmu kpaa

62

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wunɛ Yerusalɛmu, wunɛn kĩrun sɔ̃ na
ǹ marimɔ.
Na ǹ maa wɛ̃ramɔ sere n ka nun faaba
ko,
kpa yu sɔ̃ɔsira nge bururun sɔ̃ɔ,
ǹ kun mɛ, nge wii bɔn te ta dɔ̃ɔ yabure,
2 kpa bwesenu kpuro nu wa
ma na nun faaba kua,
kpa sinambu ba n wunɛn yiiko mɛɛra.
Yĩsi kpaara ba koo ka nun soku
te nɛ, Yinni Gusunɔ kon nun kɛ̃.
3 Kpa a n sãa nge furɔ bɛɛrɛguu
ge ga ballimɔ nɛ, Gusunɔ wunɛn Yin-
nin nɔma sɔɔ.
4 Ba ǹ maa nun sokumɔ wuu ge na
deri.
Ba koo nun sokuwa nɛ, Yinni
Gusunɔn nuku dobu.
Domi wunɛ sɔɔra nɛn nuku dobu wãa.
Ba ǹ maa wunɛn tem sokumɔ bansu.
Ba koo mu sokuwa kurɔ kpao,
domi kon mu durɔ kɛ̃.
5 Nge mɛ bii durɔbu ga koo ka gen kurɔ
gbinna,
nge mɛya wunɛn bibu ba koo ka nun
gbinna.
Nge mɛ aluwaasi u ra n nuku dobu mɔ
win kurɔ kɛ̃ɛron sɔ̃,
nge mɛya ko na n nuku dobu mɔ
wunɛn sɔ̃.
6 Wunɛ Yerusalɛmu,
na dera gaba sãa nge wuu kɔ̃sobu
be ba ra n yɔ̃ gbãraru wɔllɔ,
ba ǹ nɔɔ marimɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru.
Bɛɛ wuu kɔ̃sobu,
bɛɛ be i nɛ, Yinni Gusunɔ Yerusalɛmun
gari yaayasiamɔ,
i ku wɛ̃ra.
7 I ku de n wɛ̃ra sere n ka Yerusalɛmu
swĩi,
kpa ya n bɛɛrɛ mɔ handunia sɔɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɔ̃rua ka nɛn
dam, na nɛɛ,
na ǹ maa wunɛn alikama yibɛrɛba
wɛ̃ɛmɔ bu di.
Mɛya sɔbu ba ǹ maa wunɛn tam
nɔrumɔ,
mɛ mu sãa wunɛn sɔmburun are.
9 Adama be ba alikama gã ba koo ye di,
kpa bu nɛ, Yinni Gusunɔ siara.
Be ba maa ben resɛmba sɔra
ba koo yen tam nɔ nɛ, Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ.
10 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i yario saa wuun di,
i bɛɛn tɔn be ba wee swaa sɔnwa,
i yen kpenu wuna i nɔɔ nɛrasia.
I gidi bɔra yɔ̃rasio ben bera gia.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ, na
handunian tɔmbu kpuro
sɔ̃ɔmɔ.
Na nɛɛ, i Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,
wee, nɛ, ben faaba kowo, na sisi
ka ben tɔn be ba raa yoru mwɛɛra.
12 Ba koo bu soku bwese te na gɔsa na
yakia.
Wunɛ maa Yerusalɛmu, ba ǹ maa nun
sokumɔ wuu ge na deri.
Ba koo nun sokuwa wuu ge na kĩ.

Yinni Gusunɔ u nasara wa handunia kpuro sɔɔ

63

1 Wara u wee Botisiran di
ye ya wãa Edɔmun temɔ,
u yabe swãaru sebua kom kom.
Ma u sĩimɔ ka win dam kpuro, ka toro
sindu.
Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛna na wee n ka siri dee dee.
Na dam mɔ n ka nɛn tɔmbu faaba ko.
2 Mban sɔ̃na wunɛn yãnu nu sɔ̃ri
nge wi u resɛm gamamɔ.
3 U wisa u nɛɛ,
nɛ turowa na da na tɔmbu taaka nge
resɛm.
Bwesenu kpuro sɔɔ, baa tɔn turo u ǹ
nɛ u man somi.
Na bu taaka na kɔsuka ka mɔru,
sere ben yɛm mu nɛn yãnu wisi nu
disinu kua.
4 Domi na gɔ̃ru doke n ka mɔru kɔsia.
Tɔ̃ra maa tura n ka nɛn tɔmbu yakia.
5 Na mɛɛra mɛɛra na biti soora.
Na ǹ wa wi u koo man somi.
Goo sari wi u koo man dam kɛ̃.
Adama nɛn mɔru ya man dam sosia na
ka nasara wa.
6 Wee, na tɔmbu taaka ka mɔru.
Ba burisina nge tam nɔrobu nɛn
mɔrun sɔ̃.
Ma na ben yɛm yari temɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliba durom kua

7 Kon Yinni Gusunɔn durom mɛ u sun
kua kpara,
kpa n nùn tɔma ye u sun kuan sɔ̃.
Kon win tɔn geerun gari gere
te u bɛsɛ Isireliba sɔ̃ɔsi

win wɔnwɔndu ka win kĩi bakarun saabu.
8 U bwisika u nɛɛ, sa sãawa win tɔmbu,
sa ǹ nùn tɔnu kandu kuammɛ.
Yen sõna u sun faaba kua.
9 Bɛsɛn wahala kpuro sɔɔ, u sun somi.
N ǹ mɔ win gɔrado u sun faaba kua,
win tiiwa u sun yakia
win kĩru ka win wɔnwɔndun sõ.
Ma u sun nɔɔri saa yellun di.
10 Adama sa nùn seesi sa win Hunde nuki sanka.
Yen sõna u kua bɛsɛn yibɛrɛ
ma u ka sun tabu kua.
11 Ma sa Mɔwisin waati yaaya sa nɛɛ,
mana Yinni Gusunɔ u wãa
wi u ka bɛsɛ ka bɛsɛn wirugibu nim wõku tɔbura.
Mana u wãa,
wi u dera win Hunde Dɛɛro u wãa bɛsɛn suunu sɔɔ.
12 Ma u Mɔwisi kpara ka win dam bakam.
U nim burana bɛsɛn wuswaaɔ
u n ka yĩsi bɛɛrɛgiru yara
sere ka baadommaɔ.
13 U sun kpara nim bweru sɔɔ.
Ma sa sĩa gbaburɔ
nge dumi yi yi duki mɔ̀,
sa ǹ sokure.
14 Win Hunde u ka sun da sa wɛ̃ra
nge mɛ yãa kparo u ra ka win yaa sabenu de wɔwaɔ.
Nge mɛya u sun kpara u ka yĩsi bɛɛrɛgiru yara.

Isireliba ba Gusunɔ wɔnwɔndu ka somiru kanamɔ

15 Yinni Gusunɔ,
a mɛɛrima saa wɔllun di
mi wunɛn wãa yee dɛɛraru ka yi-ikogira wãa,
kpa a wa ye ya sun mɔ̀.
Mana wunɛn hania ka wunɛn dam mu wãa.
Wee a sun wunɛn kĩru ka wunɛn wɔnwɔndu wunari.
16 Adama wuna a sãa bɛsɛn baaba.
Bɛsɛn yĩiyɔbu kun maa wãa bɛsɛn sikadoba sɔɔ.
Baa Aburahamu ka Isireli bà kun sun wure,
Yinni Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛn baaba,
wunɛ wi a sun faaba kua saa yellun di.
17 Yinni Gusunɔ,
mban sõna a dera sa ka wunɛn swɛɛ tonda,
ma bɛsɛn gõrusu bɔbia,
sa ǹ maa nun nasie.
A wurama bɛsɛn kĩrun sõ bɛsɛ be sa nun sãamɔ.
Sa sãawa wunɛgibu saa yellun di.
18 Wee, saa fiiko tɔnawa bɛsɛ wunɛn tɔn be a gɔsa,
sa sina tem mɛ sɔɔ.
Ma bɛsɛn yibɛrɛba ba wunɛn sãa yeru wɔri ba kɔsuka.
19 Wee ya tɛ, mìn di sa sãa nge be a ǹ kpare,
ka be ba ǹ wunɛn yĩsiru sɔɔwa.
Yinni Gusunɔ, sa nun mara
a wɔllu gĩa kpa a sarama.
À n tunuma, guunu nu koo diiri bɛrum sõ.

64

1 Kaa n sãa nge dõɔ wi u dãa gbeba mwaamɔ,
ǹ kun mɛ wi u nim gbisisiamɔ,
kpa wunɛn yibɛrɛba bu gia nge mɛ a sãa,
kpa bu diiri wunɛn wuswaaɔ.
2 Yinni Gusunɔ,
sanam mɛ a sarama a maamaaki kua
ye sa ǹ ka yĩiyɔ,
guunu diira bɛrum sõ.
3 Sa ǹ gasɔ goon gari nɔɔre.
Wunɛ baasi, sa ǹ maa goo waare
wi u yen bweseru kua
win tɔn be ba nùn naanɛ sãan sõ.
4 Wi u gem swĩi ka nuku dobu,
ka sere be ba wunɛn wooda yaaye,
ba sĩimɔ ye sɔɔ,
bera a ra swaa gbiiye.
Adama a ka sun mɔru kua
yèn sõ sa durum kua.
Ka mɛ, sa ra n durum ye mɔ̀wa sa n dɔɔ saa yellun di.
5 Sa kua nge disigibu,
ma bɛsɛn daa gea ya sãa nge yãa disinuginu.
Sa gbere nge wurusu,
ma bɛsɛn durum ka sun doonɔ nge woo.
6 Goo sari wi u wunɛn somiru kasu.
Goo maa sari wi u ra nun kanɛ bururu,
domi a sun wunɛn wuswaa berua,
ma a sun deri sa gɔɔ dɔɔ bɛsɛn durum sõ.
7 Ka yen de, Yinni,

wuna a sãa bɛsɛn baaba.
Sa sãawa nge sɔndu,
wuna a sun mɔma ka wunɛn nɔma.
8 Yinni Gusunɔ, a ku mɔru ko too,
a kun maa bɛsɛn durum ye yaaye sere
ka baadommaɔ.
Adama a n yɛ̃ ma sa sãawa wunɛn
tɔmbu.
9 Wee wunɛn wuu si a gɔsa su kua
bansu.
Yerusalɛmu ya wɔruka.
10 Bɛsɛn sãa yee bura dɛɛra te,
mi bɛsɛn sikadoba ba ra raa nun sã,
ta dõɔ mwaara.
Gãa gee ni sa maa mɔ kpuro, nu kam
kua.
11 Kaa n yeniba kpuro mɛɛrawa a n nɔɔ
maari,
kpa bɛsɛn nuki yi sankira n banda?

Yinni Gusunɔ
u koo win yibɛrɛba sɛɛyasia

65

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na sɔɔru kpeerewa n ka nɛn tɔmbun
kanaru mwa,
adama ba ɲ man gãanu bikie.
Na sɔɔru sãa n ka bu nɛn tii sõɔsi,
adama ba ɲ man kasu.
Ma na nɛɛ, nɛ wee, baa mɛ ba ɲ man
soka.
2 Na tɔn be ba ra n man seesimɔ nɔma
gãri saa kpuro.
Tɔn be, swaa kõsa sɔɔra ba ra n sĩimɔ,
kpa ba n ben tii tiin bwisikunu swĩi.
3 Ba ra n nɛn mɔru seeyamɔwa kiri
kiri.
Domi ba ra n bũu yãkunu mɔ̀wa dãa
konɔ,
ba n turare dõɔ dokemɔ yãku yenun
wɔllɔ
ni ba kua ka biriki.
4 Kpa ba n bikiaru daamɔ sikaɔ,
ba n wãa mi wɔ̃kuru kpuro.
Ba ra n kurusɔ yaa dimɔ
ka maa dĩa sesenuginu ganu,
5 kpa ba n sere gabu sõɔmɔ ba n mɔ̀,
bu gɛsiro bu ku bu susi,
domi ba dɛɛre.
Adama nà n yeniba kpuro wa nɛn
mɔru ra sewa
nge dõɔ wi u ku ra gbi.
6 Bɛɛ nɛn tɔmbu, wee ye na gõru doke
n ko tɛ̃.
Na ɲ marimɔ.
Kon dewa i bɛɛn kõsan are kpuro sɔbe.
7 Kon de i bɛɛn durum sɔbe ka maa
bɛɛn sikadobagia,
be, be ba man torari
ba bũnu turare dõɔ dokea guunu wɔllɔ.
Kon bɛɛ bɛɛn kookoo si i kuan are
kɔsia.
8-10 I n resɛm swaaru wa te ta nim mɔ,
i ra nɛɛwa, bu ye derio mi,
bu ku ye sanku,
domi ya koo tam gem ko.
Nge mɛya kon ka Isireliba ka Yudaban
sukum ko,
be ba gõru gɔsia ba man kasu.
Kon bu gɔsi bu ko nɛn sɔm kowobu,
kpa n bu domaru kua bu marura,
kpa bu tem mɛ tubi di mi guunu wãa,
bu ben wãa yenu ko mi.
Kpa Saronin wɔwa yu ko ben yaa
sabenun kpara yeru,
kpa Akɔɔn wɔwa yu ko nin sɔri yeru.
11 Adama kon na n bɛɛ deema
bɛɛ be i nɛ, Yinni Gusunɔ deri,
ma i nɛn sãa yee dɛɛra te duari te ta
wãa guuru wɔllɔ,
i da i dimɔ bũu wi ba mɔ̀ Gadin nuurɔ,
ma i bɛɛn nɔri tam yibiamɔ
bũu wi ba mɔ̀ Mɛnin sõ.
12 Wee na ka takobi sisi.
Kon de i yiira kpa bu bɛɛ sakiri,
domi na bɛɛ soka, adama i ɲ man
wurari.
Na ka bɛɛ gari kua, ma i ɲ man swaa
daki.
I kua ye ya ɲ wã nɛn nɔni sɔɔ.
Ma i swaa gɔsa ye nɛn gõru ga ɲ kĩ.
13 Yen sõna na nɛɛ,
nɛn sɔm kowobu ba koo wa bu di kpa
bu nɔ.
Adama bɛɛ, gõɔru ka nim nɔru sɔɔra i
ko i n wãa.
Nɛn sɔm kowobu ba koo nuku dobu
ko.
Adama bɛɛ, i ko n wãawa sekuru sɔɔ.
14 Wee, nɛn sɔm kowo be,
ba koo womusu ko ka nuku dobu.
Adama bɛɛ, i ko kuuki kowa nuku
sankiranun sõ,
kpa i n weeweenu mɔ̀.
15-16 Bɛɛn gɔɔn biru,
bɛɛn yĩsa nɛn sɔm kowobu ba ko n da
ka gabu bõrusi,
bu nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de a gbi nge
waanɛ kasa.

Adama yĩsiru gara ba koo ka tɔmbu
domaru kua.
Ba koo tu kowa ka nɛ, Yinni Gusunɔn
yĩsiru,
nɛ wi na sãa gemgii.
Bà n maa bɔ̃rumɔ bu ka ben gari sire,
ka nɛn yĩsi tera ba koo ka bɔ̃re.

Gusunɔ u koo tem kpam

ka wɔn kpaaru swĩi

Mɛya yellun wahala ya koo doona.
Kpa tɔmbu bu yen gari duari.
17 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee kon tem kpam ka wɔn kpaaru ko.
Ba ǹ maa yaayamɔ ye ya raa koora
yellu.
Tɔmba kun maa ye bwisikumɔ.
18 I yɛ̃ɛrio,
kpa i n wãa nuku dobu sɔɔ sere ka
baadommaɔ
ye kon taka kon sɔ̃.
Wee, na Yerusalɛmu kpaa banimɔ
yè sɔɔ nuku dobu ko n wãa,
kpa yen tɔmbu bu yɛ̃ɛri.
19 Nɛn tii kon yɛ̃ɛri Yerusalɛmu yen sɔ̃
ka nɛn tɔmbun sɔ̃.
Ba ǹ maa wuri ka weeweenu nɔɔmɔ
mi.
20 Biin gɔɔ kun ko n maa wãa mi,
ǹ kun mɛ durɔ tɔkɔ wi u kun win
wãarun tɔ̃ru yiba.
Wi u wɔ̃ɔ wunɔbu (100) tura u ka gu,
ba koo nùn garisiwa aluwaasi.
Wi u maa gu u ǹ wɔ̃ɔ wunɔbu (100) ye
turã,
ba koo nɛɛwa, na yɛ̃ro bɔ̃rusi.
21-22 Ba koo dia bani ba n wãa ye sɔɔ.
Goo kun diru banimɔ u kun wure te
sɔɔ u sere gbi.
Ba koo resɛm dãa duure kpa bu yen
marum di.
Goo kun dãa duurumɔ u kun yen
marum di u sere gbi.
Domi nɛn tɔn be na gɔsan wãaru
ta koo dɛnya nge dãrugiru,
kpa bu ben nɔman sɔmburun are di.
23 Ba ǹ koo sɔmburu ko kam.
Ben biba kun maa gbimɔ,
domi be ka ben bibu, ba sãawa bwese
te nɛ, Yinni Gusunɔ na domaru kua.
24 Bu sere kanaru ko bu kpe,
ko na n da bu wisiwa.
25 Saa ye sɔɔ, purukanu ka yãanu
koo yakasu di yam tem.

Mɛya gbee sinansu koo maa yakasu di
nge kɛtɛba,
kpa waa ya kun maa gɔbu.
Kɔ̃sa gaa, ǹ kun mɛ asɔrɔ gaa kun ko n
maa wãa Siɔniɔ
nɛn guu dɛɛra ten wɔllɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gerua mɛ.

Yinni Gusunɔwa

u handunia mɔ

66

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wɔlla sãawa nɛn sina gɔna,
ma tem mu sãa nɛn naa sɔnditia.
N n mɛn na, dii teren bwesera i ko kpĩ
i man bania.
Nge wãa yee terà i ko man wɛ̃ na n da
n wɛ̃re mi.
2 Ye kpuro nɛgia.
Nɛna na ye taka kua ka nɛn nɔma.
Wi u tii kawe, u nuki sankire win
durum sɔ̃,
ma u nɛn gari nasie,
wiya na ka nɔnu geu mɛɛra.
3 Adama nɛn tɔmbun sãaru ta ǹ
arufaani gaa mɔ.
Nɛn nɔni sɔɔ, wi u ka kɛtɛ yãkuru kua
ka wi u koo raa ka tɔnu yãkuru ko, ba
sãawa tia.
Wi u maa ka yãaru yãkuru mɔ̀
ka wi u koo raa ka bɔ̃ɔ yãkuru ko, ba
sãawa tia.
Wi u ka kɛ̃ru naamɔ te ta sãa som,
ka wi u koo raa ka kurusɔn yɛm na, ba
sãawa tia.
Wi u turare dɔ̃ɔ dokemɔ nɛn yãku
yerɔ,
ka wi u bũu sãamɔ, ba sãawa tia.
Tɔn ben baawure u nɛn swaa deri
u swaa tuka mwa ye u kĩ,
ma ben gɔ̃ru ga ǹ bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
4 Yen sɔ̃na nɛn tii,
kon de bu nɔni swãaru wa ben kookoo
sin sɔ̃.
Kpa wahala yu bu deema ye ya koo bu
nandasia.
Domi na bu soka adama ba ǹ man
wurari.
Na ka bu gari kua, ma ba ǹ man swaa
daki.
Kɔ̃sa ba mɔ̀. Ma ba swĩi ye nɛn gɔ̃ru ga
ǹ kĩ.

Yerusalɛmu kpaan bɛɛrɛ

5 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔn gari nasie,

i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ.
U nɛɛ, wee, bɛɛn mɛro bisibu
be ba bɛɛ tusa ba gira ben min di nɛn yĩsirun sɔ̃,
ba bɛɛ yaakoru mɔ̀ ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u win yiiko sɔ̃ɔsio,
kpa bu bɛɛn nuku dobu wa.
Adama ben tiiwa ba koo sekuru wa.
6 I maa nɔɔ damguu swaa dakio ge ga
nɔɔramɔ wuuɔ.
Yinni Gusunɔn nɔɔwa ga naamɔ sãa
yerun di.
U win yibɛrɛba ben are kɔsiamɔ.
7 Wunɛ Yerusalɛmu a sãawa nge tɔn
kurɔ
wi u kun marubun wuriribu wa u ka
mara.
U ǹ marubun wahala wa, u ka bii tɔn
durɔ mara.
8 Wara yen bweseru nɔɔre.
Wara yen bweseru waare,
tɔn bweseru tu yari nɔni kpaki teeru.
Adama nge mɛya Yerusalɛmu kpaa ya
koo yen bibu marusina
n kun ka marubun wahala.
9 Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u nɛɛ,
wi, wi u ra de tɔn kurɔ u gura sua,
wiya u koo nɛɛ, u ku ma?
10 Bɛɛ kpuro, bɛɛ be i Yerusalɛmu kĩ,
i nuku dobu koowo kpa i yɛ̃ɛri ka ye
sannu.
I yɛ̃ɛrio bɛɛ kpuro,
bɛɛ be i raa yen gɔɔ wooru sɔ̃.
11 Kpa bɛɛn nukuru tu yɛmia yen yi-
ikon sɔ̃,
nge bii wi u bɔm nɔrumɔ u debumɔ
win mɛron mi.
12 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua.
Na nɛɛ, kon de bɔri yɛndu tu kokuma
Yerusalɛmuɔ
nge daarun nim,
kpa bwese tukunu nu ka dukia na mi,
ya n kpã,
nge daa tèn nim mu yiba mu bɔ̃ɔ
saramɔ.
Kon bɛɛ nɔɔri
nge mɛ bii mɛro u ra win bii bɔm kɛ̃
kpa u nùn sua u taaru swĩi u sɔ̃su.
13 Mɛya kon maa bɛɛ nukuru yɛmiasia
Yerusalɛmu mi,
nge mɛ bii mɛro u ra win bii nukuru
yɛmiasie.
14 Sanam mɛ i ko i ye kpuro wa,
bɛɛn gɔ̃ru ga koo dora,
kpa bɛɛn dam mu wurama nge tom
buruku yakasu.
Nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn dam sɔ̃ɔsi nɛn sɔm kowobun
sɔ̃,
kpa nɛn yibɛrɛba bu nɛn mɔru wa.
15 Wee, na sisi na wãa dɔ̃ɔ yara sɔɔ.
Ma nɛn tabu kɛkɛba ba sãa nge woo
guna.
Na wee n nɛn mɔru kɔsia,
kpa n tɔmbu sɛɛyasia ka dɔ̃ɔ yari.
16 Domi dɔ̃ɔ ka takobiwa
nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ka tɔmbu kpuro
siri.
Tɔn dabira ta koo gbi dɔma te.
17-18 Be ba ra n tii dɛɛrasiamɔ
ba n daamɔ dãa sɔ̃sɔ,
ba n bũu sãamɔ mi,
kpa ba n kurusɔ yaa dimɔ
ka gunɔnu ka sere maa sese dabinu,
be kpurowa kon kam koosia.
Domi na ben kookoosu ka ben
bwisikunu yɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Mɛnnɔ dãaku

Wee saa ya tura n ka bwesenu
kpuro mɛnna. Ba koo na kpa bu nɛn
yiiko wa.
19 Kon nɛn dam yĩreru doke ben
suunu sɔɔ. Kon de be ba yara nɛn
siribun di bu da bu nɛn yiiko kpara
Taasisiɔ, ka Puluɔ, ka Ludiɔ mi tɛn
towoba wãa, ka Tubaliɔ ka Yafaniɔ ka
sere mi n toma, mi ba ǹ nɛn gari nɔɔre,
ba ǹ maa nɛn yiiko waare.
20 Kpa bu ka bɛɛn mɛro bisibu
wurama bwesenu kpuron min di nɛn
guu dɛɛrarɔ Yerusalɛmuɔ, ba n yɔɔwa
dumi wɔllɔ ka kɛkɛ be dumi gawe sɔɔ,
ka amakɛɛba sɔɔ, ka kɛtɛkunun wɔllɔ,
ka sere yooyoosun wɔllɔ. Ba koo ka bu
nawa nge mɛ Isireliba ba ra kɛ̃nu doke
gbɛ̃ɛ dɛɛranɔ bu ka man naawa nɛn sãa
yerɔ.
21 Kpa n yãku kowobu gɔsi ben su-
unu sɔɔ ka be ba koo Lefiban sɔmburu
ko. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
22 Nge mɛ wɔn kpaaru ka tem kpam
mɛ kon ko mu ko n wãa nɛn wuswaaɔ
ka baadommaɔ, nge mɛya bɛɛn bwe-
seru ka bɛɛn yĩsira ko n maa wãa sere
ka baadommaɔ.
23 Suru kpao baawure sɔɔ

kɑ tõɔ wɛ̃rɑrugiru bɑɑtere sɔɔ,
bɑɑwure u ko n dɑ nɛwɑ u yiirɑ u mɑn sã.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.
24 Adɑmɑ bɑ ko n dɑ tɔn be bɑ mɑn seesin gonu wɑwɑ nu kpĩ tɔɔwɔ.
Domi kɔkɔ ni nu ko n bu dimɔ, nu ǹ gbimɔ.
Dõɔ wì sɔɔ bɑ ko n wãɑ, u ǹ mɑɑ gbimɔ.
Mɛyɑ ben gonu nu ǹ ko n wɑɑbu wã.

YEREMI

Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u sãawa yãku kowon bweseru. U nɔni swãaru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba nùn tusa win garin sɔ̃. Gusunɔn sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge wɔ̃ɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win wãaru sɔɔ, u Yinni Gusunɔn tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben bũu sãanu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu wɔri. Win gari yi koora win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalɛmu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mwɛɛra u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunɔn gari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunɔn sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya koora Yeremin wãaru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun sɔ̃, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalɛmu ya wɔruma, wiru 52.

1 Tire ten gari yi sun sɔ̃ɔmɔ ye
Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi
Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Hilikiya
wi, u sãawa yãku kowo goo Anatɔtuɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ.
2 Yudaban sina boko Yosiasi Amɔɔn
biin bandun wɔ̃ɔ wɔkura itase sɔɔra
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua.
3 U maa ka nùn gari kua Yoyakimu
wi u sãa Yosiasin bii Yudaban sina
bokon waati sɔɔ, ka maa Sedesiasi
Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka
girari win bandun wɔ̃ɔ wɔkura tiasen
suru nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba
Yerusalɛmugibu yoru mwɛɛra ba ka
da Babiloniɔ.

Gusunɔ u Yeremi soka

u ka ko win gɔro

4 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ,
Yeremi gari kua u nɛɛ,
5 u sere man mɔmɛ
nɛn mɛron nukurɔ,
u man yɛ̃ saa ba ǹ man marubu kpa.
U man gɔsa u yi nɛnɛm
n ka ko win gɔro handunian bwese-
nun mi
bu sere man ma.
6 Ma na nùn wisa na nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, wee na ǹ kpɛ̃ n gari gere tɔn
dabinun wuswaaɔ, domi nɛ biiwa.
7 Adama Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa
u nɛɛ,
n ku gere mɛ.
Domi bèn mi u man gɔriɔ kpuro kon
dawa.
Ye u maa man sɔ̃ɔwa kpuro kon ye
gerewa.
8 N ku ben bɛrum ko.
Domi u ko n ka man wãa,
kpa u man wɔra karin di.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
9 Ma u win nɔmu dɛmia u nɛn nɔɔ
baba u nɛɛ, wee u win gari doke nɛn
nɔɔwɔ.
10 Yen biruwa u maa nɛɛ,
wee gisɔ, u man yiiko wɛ̃
bwesenu ka nin sinambu kpuron
wɔllɔ
n ka nu wukiri n sura,
kpa n maa wure n nu gira nge dãa.
Mɛya n maa ka nu kɔsuku n kam
koosia,
kpa n maa wure n nu seeya.

Kãsinu yiru

11 Yinni Gusunɔ u maa man bikia u
nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Ma na nùn wisa na nɛɛ, dãru garun
kãasa na waamɔ.
12 Ma u nɛɛ, na wawa dee dee, domi
u ko n tii sɛ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.
13 Ma u kpam man bikia u nɛɛ, mba
na maa waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, wekera na wa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ta man nɔɔ sike
ta swɛ̃ɛ ta gbisimɔ.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian diya
wahala ya koo na yu tem mɛn tɔmbu
kpuro wɔri.
15 U koo sinam be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia seeyama
bu na bu Yerusalɛmu ka Yudan wuu si
su tie tabu wɔri
kpa bu Yerusalɛmu ye tarusi

bu sina yen gbãra kənnəsə nge siri
kowobu.
16 U koo win təmbu sɛɛyasia ben kõsa
yen sõ
ye ba ka nùn deri,
ba bũnu turare dõə dokea,
ma ba bwãaroku ni ben nəmu ga kua
yiira ba sãwa.
17 Adama nɛ, n be səəru koowo,
n kpaka sɛ̃ka
kpa n se n bu sõ kpuro
ye u koo man yiire.
U nɛɛ, n ku de nɛn tororu tu kara ben
suunu səə,
kpa u ku raa man bɛrum sosia n diiri
ben wuswaaə.
18-19 Wee tɛ̃, Yudaban sinambu ka ben
wirugibu ka ben yãku kowobu
ka sere tən be ba tie kpuro
ba koo ka man tabu ko.
Adama ba ǹ kpɛ̃ bu man kamia.
Domi saa ye səə, u koo man dam wɛ̃
nge wuu ge ba gbãraru toosi,
ǹ kun mɛ nge gbere ye ba kua ka sisu,
ǹ kun mɛ nge gbãra te ba kua ka sii
gandu.
U ko n wãawa ka nɛ u ka man wəra ben
nəman di.
Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

Isireliban sikadoban durum

2

1 Yinni Gusunə u man sõəwa u nɛɛ,
2 n doo n bɛɛ Yerusalɛmugibu sõ n
nɛɛ,
u yaaye nge mɛ i nùn kĩa yellu nge
kurə kpao,
i ka nùn swĩi gbabu tèn mi gãanu ku ra
kpi.
3 Bɛɛ Isireliba, i raa wãawa wi turon sõ.
I sãawa win arumani ye u tii gəsia.
Wi u na u bɛɛ gura, wahala ya ra yɛ̃ro
deemɛwa.
Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.
4 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakəbun bweseru,
i swaa dakio i nə.
5 Yinni Gusunə u nɛɛ,
tora terà bɛɛn sikadoba ba nùn waasi
ba ka nùn deri,
ba da ba kam swĩi,
ma ben tii ba kam kua.
6 Ba ǹ tii bikie bu nɛɛ,
mana wi, Yinni Gusunə u wãa, wi, wi
u bu yarama Egibitin di.
Mana u wãa, wi, wi u ka bu da gaburə
mi gãanu ku ra kpi.
Gbabu te səə, nim sari,
dəkə kpirina nu yiba,
wãara maa sɛ̃ mi.
Yen sõna goo kun wãa mi,
goo ku ra maa sĩ mi.
7 Yen biru, u ka bu da mi tem gem wãa,
kpa bu ka mɛn dãa bii duronu ka mɛn
dĩa geenu di.
Adama ye ba tura mi,
ba tem mɛ sanka,
ba mu disi doke.
8 Ben yãku kowobu ba ǹ bikie bu nɛɛ,
mana Yinni Gusunə u wãa.
Mɛya maa wooda yɛ̃robu ba ǹ nùn gie.
Ben wirugibu ba nùn seesi.
Bũu wi ba mə̀ Baali, win gariya
Gusunən səməbu ba swĩi ba ka
gari mə̀.
Ma ba da ba bũnu sãwa ni nu ǹ bu
arufaani gaa wɛ̃ɛmə.
9 Yen sõna u koo bɛɛ ka bɛɛn bibun
bweseru siribu soku.
10 I be ba wãa nim wɔ̃kun tem bure te
ba sokumə Sipu mɛɛrio.
I goo gərio Kedaaə
u mɛɛri sãa sãa u ka wa
bà n mə̀ nge bɛɛ,
11 u ka wa bweseru garu tà n ten bũnu
kəsire
baa mɛ nu ǹ sãa gem,
nge mɛ bɛɛ, i Gusunə deri
wi u sãa bɛɛn bɛɛrɛ.
Ma i wura yè səə i ǹ arufaani gaa wasi.
12 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ wəllugibu, i biti sooro yenin sõ,
kpa i wɛ̃nu wura.
13 Wee win təmbu ba durum yiru kua.
Ba nùn deri, wi, wi u sãa nge nim gem
mɛ mu koo nərura,
ma ba da ba bũnu swĩi ni nu sãa nge
dəkə kpiri ni nu ǹ nim nɛnumə.

Isireliban naanɛ sarirun are

14 Isireliba, i ǹ sãa yobu.
Ba ǹ bɛɛ mara yoru səə.
N n mɛn na, mban sõna bɛɛn yibɛrɛba
ba bɛɛ naa swĩi nge gbeeku yɛɛ.
15 Wee ba bɛɛ kukirisi nge gbee
sinansu.
Ba bɛɛn tem yãnu gura,
ma ba bɛɛn wusu dõə mɛniki,
goo maa sari mi.
16 Nəfu ka Tapanɛsigibun tii

ba koo bɛɛ kɔni bu pɔɔru woka
bu ka bɛɛ yoru mwɛɛri.
17 Yeni ya koo bɛɛ deema,
domi i Gusunɔ bɛɛn Yinni deri sanam
mɛ u bɛɛ kpare swaa gea sɔɔ.
18 I n da i tii Asirigibu
ǹ kun mɛ Egibitigibu wɛ̃,
i ben daarun nim nɔrumɔ,
mba i ko wa.
19 I n yɛ̃ ma bɛɛn nuku kɔ̃suru ka bɛɛn
naanɛ sariru ta koo bɛɛ nɔni sɔ̃.
Saa ye sɔɔra i ko wa,
kpa i gia ma gãa kɔ̃suna i kua mi,
ye i ka man deri,
i ǹ maa man nasie.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na
yeni gerua.

Isireliba ba sãawa nge kurɔ wi u kun naanɛ mɔ

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa yellun di, i tii yoru yara,
i sugu ka yɔni yi ba raa bɛɛ doke
kasuka.
Ma i nɛɛ, i ǹ maa kĩ i man yoru diiya.
Ma i da gungunu wɔllɔ ka dãa kubenɔ
i bũnu gasirimɔ i sãamɔ.
21 Yellu, na bɛɛn bweseru duurawa
nge resɛm dãa geeru te ta kpuro kere,
adama tɛ̃, i kɔsa i kua
nge resɛm dãa te ta yina.
22 Baa ì n wobura ka werem mɛ mu
gɛm durom mɔ,
ka mɛ, ko na n bɛɛn disi yi waamɔwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
23 Amɔna i ko kpĩ i siki i nɛɛ,
i ǹ tii disi koosi,
i ǹ bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
I bɛɛn naasun yira mɛɛrio wɔwa sɔɔ.
I de i wura ye i kua,
bɛɛ be i sãa nge yooyoo niu
ge ga bɔsu ga durɔbu kasu.
24 Bɛɛ be i sãa nge gbeeku kɛtɛku niu
ge ga gbaburun dɔɔnɛ mɔ.
Gen yɔɔbun saa sɔɔ,
ga ra n yɔ̃kumɔwa,
goo kun kpɛ̃ u gu yɔ̃rasia.
Kɛtɛku dwaa ye ya gu kasu kpuro,
ya ku ra wasire yu ka gu wa.
Domi ya ra gu deemɛwa gen yɔɔbun
saa sɔɔ.
25 Bɛɛ Isireliba, na nɛɛ,
i ku bũnu gasiri sere bɛɛn baranu nu
diira,
kpa nim nɔru gu bɛɛ go.
Adama i ǹ wure.
Ma i nɛɛ, n ǹ koorɔ,
domi niya i kĩ,
i ko maa nu swĩi i sãwa.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

26 Nge mɛ sekuru ta ra gbɛnɔ mwɛ
bà n nùn mwa subaru sɔɔ,
nge mɛya bɛɛ Isireliba ka bɛɛn
sinambu
ka bɛɛn wirugibu ka bɛɛn yãku
kowobu
ka Gusunɔn sɔmɔbu i ko i sekuru wa.
27 Domi i bũu dãru sokumɔ bɛɛn
baaba,
ma i maa kperu sokumɔ bɛɛn mɛro.
Wee bɛɛ Isireliba kpuro i man biru
kisi,
i ǹ maa man mɛɛrimɔ.
Adama ì n wãa wahala sɔɔ,
i ra nɛɛwa, n seema n bɛɛ faaba ko.
28 Bɛɛ Yudaba, bɛɛn bwãaroku ni i tii
sekua
nu ka bɛɛn wusu geeru nɛ mi,
mana nu wãa.
Nu seewo nu bɛɛ faaba ko wahalan saa
sɔɔ
nù n koo kpĩ.

29 Mban sɔ̃na i ka man sikirinamɔ.
Wee bɛɛ kpuro i ǹ ka man yɔ̃re.
30 Kam sɔɔra na bɛɛ sɛɛyasia.
I ǹ nɛn sɛɛyasia bi garisi gãanu.
I Gusunɔn sɔmɔbu wɔri i go
nge mɛ gbee sunɔ ga ra yaa wɔri gu go.
31 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie, i nɛ,
Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ.
Na bɛɛ sãawɛwa nge tem mi gãanu ku
ra kpi?
Na bɛɛ sãawɛwa nge yam wɔ̃ku
nanumgiru?
Mban sɔ̃na bɛɛ nɛn tɔmbu i gerumɔ i
mɔ̀,
i tii mɔ,
i ǹ gɔsiramamɔ nɛn mi.
32 Wɔndia u ra win bura yãnu duari
ro?
Kurɔ kpao u ra win sɔnditia duari?
Amɔna bɛɛ nɛn tɔmbu i ka man duari
n ka tɛ mɛ,
na ǹ mam yen tɔ̃nun geeru yɛ̃.
33 I durɔ dama bwisi mɔ sere kurɔ
tanɔbu ba yi giamɔ bɛɛn min di.
34 Wee tɔn be ba ǹ toren yɛm mu yiba
bɛɛn yabenɔ

be, be i ɲ̀ ka gãa kɔ̃sunu ganu mwɛ.
35 Ka mɛ, i tii sokumɔ be ba dɛɛre.
Ma i mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru yu
bɛɛ doonari.
Adama kon bɛɛ siribu soku yèn sɔ̃ i mɔ̀,
i ɲ̀ durum mɔ.

36 Mban sɔ̃na i sirenɛ i ka swaa kɔsi.
Egibitigiba koo bɛɛ sekuru doke
nge mɛ Asirigiba bɛɛ kua.
37 Kpa i yari min di i n tuke.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na be i naanɛ
sãa mi yina.
I ɲ̀ maa somiru garu wasi ben min di.

Isireliba
ba sãawa naanɛ sarirugibu

3

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
goo ù n win kurɔ yina,
ma kurɔ wi, u da u durɔ goo sua,
durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?
Aawo. U n kua mɛ, ya koo win tem disi
doke.
Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.
I da i bũu dabiru sãamɔ,
ma i kĩ n maa bɛɛ mwaama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
2 I seewo i mɛɛri guunu gia,
kpa i wa nge guuru gara wãa tèn mi i ɲ̀
bũnu sãwa.
Wee, i ra bũnu kasu
nge mɛ kurɔ tanɔ u ra win kĩnasibu
kasu.
I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n
tɔmbu mara swɛɛ sɔɔ.
Ma i tem mɛ disi doke bɛɛn bũu
gasiribu ka bɛɛn nuku kɔ̃surun
sɔ̃.
3 Yen sɔ̃na gura kun tãramɔ
bu sere nɛɛ, ya koo nɛ.
Adama ka mɛ,
i bũnu gasirimɔ i dɔɔwa.
Sekura kun bɛɛ mɔ̀.
4 Wee tɛ̃, i man nɔɔgiru suemɔ i mɔ̀,
i man nɔɔgiru mɔ̀ i gerumɔ
nɛna na sãa bɛɛn baaba,
i maa man kĩwa saa bɛɛn piiburun di.
5 Ma i bikiamɔ,
ko na n ka bɛɛ mɔru sãawa sere ka
baadommaɔ?
Bɛɛ Isireliba, yeniwa i ra n gerumɔ,
adama i kɔ̃sa mɔ̀ i dɔɔ
nge mèn nɔɔ i kĩ.

Yudaba ka Isireliba,
i de i gɔ̃ru gɔsia

6 Yudaban sina boko Yosiasin waati
sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a wa ye Isireliba ba mɔ̀? Ba
sãawa mɛm nɔɔ sariba. Wee, ba da mi
gungunu ka dãa kubenu wãa kpuro,
ba bũnu sãamɔ.
7 Ma nɛ, Yinni Gusunɔ na tii sɔ̃ɔwa
na nɛɛ, bà n yeniba kpuro kua, ba koo
wurama nɛn mi. Adama ba ɲ̀ wuramɛ.
Ben mɛro bisibu, Yudan bweseru te ta
sãa nge kurɔ naanɛ sarirugii, ben tii ba
wa mɛ.
8-10 Isireliba ba tem mɛ disi doke
ben bũu gasiribun sɔ̃ ka ben sekuru
sarirun sɔ̃ te baawure u gerumɔ. Ma
ba bũu sãamɔ kpenu ka dãnun nuurɔ.
Yen sɔ̃na na bu yina ma na bu yinabun
tireru wɛ̃. Ka mɛ, na wa Yudaba ba ɲ̀
bɛrum kue. Ba dawa ba bũnu gasira
ben tii. Ba ɲ̀ wuramɛ nɛn mi ka ben
gɔ̃ru kpuro. Weesu sɔɔra ba yɔ̃.
11 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa mɛ Isireliba ba sãa
mɛm nɔɔ sariba, ba sanɔ bo ka sere
Yudaba.
12 Yen sɔ̃, a doo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
a Isireliba gari yini sɔ̃ a nɛɛ,
bu wurama, na ɲ̀ ka bu nɔnu kɔ̃su
mɛɛrimɔ.
Domi na sãawa wɔnwɔndugii.
Na ku ra mɔru ko n ka tɛ.
13 Bu gesi ben durum wuro.
Bu wuro ma ba ɲ̀ ka man yɔ̃re,
nɛ, Gusunɔ ben Yinni.
Domi ba da ba bũnu gasira dãa
kubenɔ.
Ba yina bu nɛn gari swaa daki.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu
ba koo wurama win mi

14 Bu wurama nɛn mi, be, bii mɛm
nɔɔ sariba. Domi na sãawa ben Yinni.
Kon be ba tie yarama wuu sìn mi ba
wãa kpuron di, baa ɲ̀ n tɔn turon na,
ɲ̀ kun mɛ yiru. Kpa n ka bu wurama
nɛn mi Siɔniɔ.
15 Saa ye sɔɔ, kon bu kparobu wɛ̃ be
nɛn gɔ̃ru ga kĩ. Kpa bu bu kpara ka
bwisi, ka laakari.
16 Ba koo marura bu dabia tem mɛ
sɔɔ. Sanam mɛ sɔɔ, ba koo man gia. Ba
ɲ̀ maa nɛn woodan kpakororun gari

mɔ̀. Goo kun maa ten bwisikunu mɔ̀.
Goo kun maa tu yaayamɔ u nɛɛ, mana
ta wãa. Goo kun maa ten kɔsire mɔ̀.
17 Saa ye sɔɔ, nɛn sina gɔna ya ko
n wãawa Yerusalɛmuɔ. Kpa bwese ni
nu tie kpuro nu maa mɛnna mi, nɛn
yĩsirun sɔ̃. Ba ɲ maa ben bwisi kɔ̃si
swĩimɔ.
18 Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba
koo mɛnna bu ko tia. Domi ba koo
wurama sannu saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di. Kpa bu sina tem mɛ sɔɔ mɛ na
ben baababa wɛ̃ ba tubi di.
19 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ,
kon daa bɛɛ Isireliba kowa nɛn bii
kĩnasibu,
kpa n bɛɛ tem gem wɛ̃
mɛ mu buram bo handunia yeni sɔɔ.
Na raa tamaa i ko man sokuwa bɛɛn
Baaba,
kpa i ku maa man deri.
20 Adama i man tɔnu kam kom kua
nge mɛ kurɔ naane sarirugii u ra win
durɔ kue.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
21 Wee, nɔɔ gagu ga nɔɔra guuru wɔllɔ.
Ase Isirelibara ba kuuki mɔ̀ ba bũnu
kanamɔ,
domi ben sanu sanusu kpuro su
sankira,
ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni duari.
22 Bɛɛ, bii mɛm nɔɔ sariba, i wurama
nɛn mi.
Kon bɛɛ bɛɛn mɛm nɔɔbu sariru suuru
kua.
Ma Isireliba ba nɛɛ, Gusunɔ, wuna a
sãa bɛsɛn Yinni.
Bɛsɛ wee, wunɛn miya sa wee.
23 Geema bũu ni sa raa sãamɔ guunu
wɔllɔ sa kuuki mɔ̀,
nu sãawa weesu.
Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
wuna a sãa bɛsɛ Isireliban faaba kowo.
24 Wee, saa bɛsɛn birun di sa waamɔ
bũu wi ba mɔ̀ Baali,
wiya u bɛsɛn baababan gbean dĩanu di
kpuro,
ka maa ben yãanu ka ben kɛtɛba ka
sere ben bibu.
Ma ba sekuru wa.
25 Su kpuna sekuru sɔɔ
kpa su bɛsɛn bɛɛrɛ sariru wukiri nge
bekuru.
Domi bɛsɛ ka bɛsɛn baababa
sa wunɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni torari.
Saa bɛsɛn birun di n ka gisɔ girari
sa ɲ wunɛn gere wure.

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba,
ì n kĩ i wurama nɛn mi, i ko kpĩ i
wurama.
I n bɛɛn bũu sãaru deri, i ɲ maa
yaayaare mɔ̀,
2 ì n da bɔ̃re gem sɔɔ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ,
i nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru,
saa yera bwese tukunu nu koo
domaru wa nɛn min di,
kpa bu woo kana nɛn sɔ̃.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ Yudaba
ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔmɔ na
mɔ̀,
i gbee kpaanu kasirio, i dãa dɔ̃ɔ go.
I ku ra maa bɛɛn dĩanu duure sãki sɔɔ.
4 Geema, i bango sãa wasi sɔɔ.
Adama n tiewa i man tii wɛ̃,
kpa nɛn mɔru yu ku raa yabura nge
dɔ̃ɔ,
wi goo kun kpɛ̃ u go,
domi bɛɛn nuku kɔ̃suru ta kpã.

Ba Yudaba wɔrima

5 Yeremi u nɛɛ,
i Yudaba sɔ̃ɔwɔ kpa i gbãra
Yerusalɛmuɔ.
I kɔba soowo tem mɛ kpuro sɔɔ.
I nɔɔgiru suo ka dam i nɛɛ,
bu mɛnnama bu da wuu si su gbãranu
mɔ sɔɔ.
6 Bu gidi bɔra sueyo Siɔni gia
bu duki yakuro bu ku yɔ̃ra.
Domi Gusunɔ u koo de kɔ̃sa yu na
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
7 Yibɛrɛ be ba ra bwesenu kam koosie
ba seewa ben wãa yerun di nge gbee
sunɔ
ge ga tii dɛmiamɔ gen bweun di,
ba wee bu ka tem mɛ kam koosia.
Bɛɛ Yudaba, ba koo bɛɛn wusu kɔsuku
kpa su ko bansu.
8 I saaki sebuo nuku sankiranun sɔ̃
kpa i swĩ i weeweenu ko,
domi Yinni Gusunɔn mɔru kun sun
doonarimɔ.
9 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te sɔɔ,
sina boko ka win sina asakpɔbu ba koo
mwia kpana
kpa yãku kowobu bu biti soora,
kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu nɔsu nɛnɛ,
10 bu nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ

na be, Yudaba ka Yerusalɛmugibu
nəni wɔ̃kua
ye na nɛɛ, ba koo bəri yɛndu wa.
Wee tɛ̃ ba woburu səndi ben wĩinə.

Yibɛrɛba ba Yudaba sikerenɛ

11 Saa ye səə, kon bu sɔ̃ n nɛɛ,
wee, woo ga wee saa gbaburun
guunun di,
gu ka nɛn təmbu Yudaba swee.
Woo ge, ga ǹ sãa fɛrɛ fɛrɛ
nge ge ba koo ka dobi sara.
12 Ga ko n dam məwa.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na gu sokusiamə.
Tɛ̃wa kon bu siri.
13 Ma Yudaba ba nɛɛ,
gbera sun di, domi sa kam kua.
Wee, wi u koo sun kam koosia u sĩimə
nge guru wiru.
Win tabu kɛkɛ yi sãa nge guru woo.
Ma win dumi yi gunə bakeru sãabu
kere.
14 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu,
sere saa yerà i kĩ i n kɔ̃sa bwisikumə.
I bɛɛn gɔ̃rusu dɛɛrasio, kpa i faaba wa.
15 I swaa dakio gari yi ba ka na Danun
tem di
ka Efaraimun guunun di
ba nɛɛ, kɔ̃sa wee.
16 I ye bwesenu kpuro nəəsio.
Kpa i ye Yerusalɛmugibu sɔ̃ i nɛɛ,
yibɛrɛba ba wee saa tontonden di.
Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki
koosi.
17 Kpa bu Yerusalɛmu sikerena
nge be ba gberu kɔ̃su.
Domi yen təmbu ba man seesi.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
18 Bɛɛ Yudaba, geema wahala ya bɛɛ
nəni sɔ̃əwa sere bɛɛn woo
səndə.
Adama ya sãawa bɛɛn kom kɔ̃sum ka
bɛɛn nuku kɔ̃surun are.

Yeremi u wasikiramə

win təmbun wahalan sɔ̃

19 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki man wurirəmə ma nɛn
tororə kara.
Na ǹ kpɛ̃ n nəə mari wahala yenin sɔ̃.
Na tabun kəba nəəmə. Bu wee.
20 Ba sun nəəsiamə ma ba wuu dabinu
kəsuka.
Tem mɛ kpuro mu kam kobu dəəwa.
Subaru səəra ba na ba bɛsɛn tabu
kowobun kuu bekuruginu
wukura.
Ma ba nu gura ba ka doona.
21 Sere domma na kon yibɛrɛban gidi
bəra waamə,
kpa na n kəban swĩi nəəmə tãa tãa.
22 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ,
wee, nɛn təmbu ba ǹ bwisi mə.
Mɛya ba ǹ man yɛ̃.
Ba sãawa gari bakasu.
Ba kɔ̃san kobun bwisi mə,
adama ba ǹ gean kobu yɛ̃.

Kam kobu wee

23 Na tem mɛɛra ma mu sãa bitam,
gãanu sari mɛn wəllə.
Na maa wəllu mɛɛra,
na deema yam bururam sari mi.
24 Na guunu mɛɛra, na wa wee,
nu wəruma. Ma gungunu nu bãarimə.
25 Na maa mɛɛra na wa wee,
tənu sari tem səə.
Ma gunəsu su yarina kpuro.
26 Na tem mɛɛra mɛ mu raa sãa tem
gem.
Na deema wee, mu kua tem saaram.
Ma wuu si su wãa mi, su wəruka.
Yinni Gusunəwa u ye kua win mərun
saabu.
27 Yinni Gusunə u nɛɛ,
u koo tem mɛ gəsia tem saaram,
adama u maa nɛɛ,
u ǹ derimə mu n sãa mɛ ka
baadommaə.
28 Yen sɔ̃, tem mu ko n gəə wooru sɔ̃,
kpa wəllu tu yam tĩra.
Domi u himba yi kə, u ǹ maa biru
wurə.
29 Ye wusu kpuron təmbu ba maasəbu
ka tɛn towobun wəkinu nua,
yera ba duki yakikira kpuro.
Gaba wəriki dãa sɔ̃sə ma gaba dua
kpee baaba səə.
Ba wuu si deri su kua bansu.
30 Wunɛ Yerusalɛmu, buraru mba kaa
maa tii kua.
Kaa tii beku wunəmgiru kasuawa a
dewe,
kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro
doke?
Kam səəra kaa tii buraru kua.
Wee wunɛn kĩnasibu ba nun tusa
ba kasu bu nun go.
31 Na wuri ka weeweenu nəəmə

nge tən kurə wi u yiire u kĩ u win bii
gbiikoo ma.
Ase Yerusalɛmun nəəwa ga nəəramə
mi.
Ya wom gabamə, ya nəma dɛmiɛ ya
mə̀,
ya kam kuawa.
Wee yen yibɛrɛba ba ye sɛ̃re, ya gəə
dəə.

Yerusalɛmugibun toraru

5

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn swɛɛ
kpuro swĩiyə.
I doo ka mi təmba ra mɛnnɛ i kasu
ì n ko i goo wa wi u ra ko dee dee
ma u ra gem gere.
I n yɛ̃ro wa,
saa ye səəra nɛ, Yinni Gusunə, kon
bɛɛn durum wəka.
2 Ma Yeremi u nɛɛ,
wee, ba ra n bə̃rumə ba n mə̀,
ka Yinni Gusunən wãaru,
adama weesu səəra ba bə̃ri yi mə̀.
3 Yinni, n ǹ wi u gem swĩi, wiya a kasu?
Wee, a bu sura adama ba nun atafiiru
kua.
A bu nəni sə̃əwa, adama ka mɛ, ba ǹ
gãanu gie.
Ben gə̃ru ga bəbiawa nge kperu.
Ba yina bu wurama wunɛn mi.
4 Ma na nɛɛ, ba sãawa nge bibu,
ba mə̀wa nge gari bakasu.
Domi ba ǹ wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba ǹ maa wunɛn woodaba yɛ̃.
5 Kon gəsira n da be ba bukuren mi,
kpa n ka bu gari ko.
Domi be, ba wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba maa wunɛn woodaba yɛ̃.
Wee, ben tii ba nun yina
nge yãa te ta wɛ̃ɛ yina
ma ta yi kasuka.
6 Yen sə̃na bà n dua dãa sə̃əwə,
gbee sinansu su ra bu go.
Bà n dua yakasə,
gbeeku bə̃nu nu ra bu go.
Ma musuku gbeeku ga ra bu yəəru
bwɛ̃ɛyɛ
ben wuun gbãrarun kənnəwə,
be ba yara min di,
gu ka bu sɛ̃re gu kasuku.
Domi ben toranu nu dabia.
Ben naanɛ sariru ta kpã.
7 Yinni Gusunə u nɛɛ,
mban sə̃na kon nɛn təmbun durum
wəka.
Domi wee, ba man deri
ma ba bə̃rumə ka bũnun yĩsinu.
Na bu debia,
adama bũna ba ka arukawani bəkua
ba nu gasirimə.
8 Ba sãawa nge dum dwɛɛ yi yi deba
yi wuri mə̀ yi kurəbu gire.
Nge mɛya ba ra n ben berusebun
kurəbu naa gire,
ba n kpeeki mə̀.
9 Mban sə̃na na ǹ ko n bwese teni
məru kəsie,
kpa n tu sɛɛyasia yenin sə̃.
10 Nɛ, Yinni Gusunə,
kon bu yibɛrɛba surema,
be, be ba sãa nge nɛn resɛm gbaaru.
Ba koo ten kara sura
kpa bu ten dãa kãasi bəəri yi yi ǹ sãa
nɛgii.
Adama ba ǹ gbaa te kam koosiamə
kpuro.
11 Mɛya kon ko domi Isireliba ka
Yudaba
ba ǹ ka nɛ turo yə̃re.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

12 Yinni Gusunə u nɛɛ,
Isireliba ba man siki
ba nɛɛ, na ǹ dam gam mə.
Kə̃sa kun maa bu deemamə.
Ba ǹ tabu wasi,
ba ǹ maa gə̃əru wasi.
13 Nɛn səməbun gari yi maa sãawa nge
wom dirum.
Ben goo ku ra bu gari gee sə̃.
Ba maa gerumə ba mə̀,
səmə ben gari yi wəri ben tii səə.
14 Yen sə̃, nɛ, Gusunə, wəllu ka tem
Yinni,
na nɛɛ, ye ba ka gerua mɛ,
wee, nɛn gari yi ko n sãa nge də̃ə wunɛ
Yeremin nəə səə,
kpa nɛn tən be, ba n sãa nge dãa ye də̃ə
wi, u koo mwa.
15 Tɛ̃ bɛɛ nɛn təmbu, Isireliba,
kon bɛɛ bweseru garu surema tonton-
den di.
Bwese te, ta dam mə
ta raa maa wãawa saa yellun di.
I ǹ maa ten barum nəəmə.

16 Ba sãawa tabu durəbu be kpuro.
Ben sɛ̃ɛnun saabu,
gonu ra n yibawa sikaə.
17 Bwese te, ta koo bɛɛn dĩanu kam
koosia,
ka bɛɛn bibu, ka bɛɛn yaa sabenu, ka
bɛɛn dãa marum,
kpa bu bɛɛn wuu si su gbãranu mə
tabu wəri,
bu kəsuku,
sì səə bɛɛn yĩiyəbu wãa.
18 Adama yen tãə te, n ǹ bɛɛ kpuro
kon kam koosia.
19 Tɛ̃ Yeremi, bà n nɛɛ, mban sɔ̃na
nɛ, Gusunə ben Yinni na bu yenin
bweseru kuammɛ, kaa bu wisiwa a
nɛɛ, ba man deri ba ka tən tukobun
bũnu na ben temə ba sãamə. Nge mɛya
ben tii ba koo da bu tən tukobu sã tem
tukumə.

Gusunə u win təmbu kirə mə̀

20 Yinni Gusunə u nɛɛ,
i Yakəbun bweseru sɔ̃əwə,
be, be ba sãa Yudaba, i nɛɛ,
21 bu swaa dakio ye na bu sɔ̃əmə.
Ba sãawa nge wɔ̃kobu, ba ǹ bwisi mə.
Ba nəni mə, adama ba ǹ yam waamə.
Ba swasu mə, adama ba ǹ gari nəəmə.
22 Ba ǹ koo man nasia?
Ba ǹ koo diiri nɛn wuswaaə?
Nɛna na dera yani sɛɛri yi nim wɔ̃kun
nim gunua.
Ma na nɛɛ, mu ǹ maa saramə
mi na mɛn nəə bura yeru yi mi.
Miya mu ko n wãa sere ka
baadommaə.
Baa mɛ nim kurenu nu ra se, nu ǹ dam
mə.
Baa mɛ nu ra wəki, mu ku ra gam de.
23 Adama be, nɛn təmbu, ba sãawa
mɛm nəə sariba.
Ba ra ka man məru ko kpa bu man
deri.
24 Ba ku ra tii sɔ̃ bu nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunə nasia,
nɛ wi na ra bu gura wɛ̃
wɔ̃ə ka wɔ̃ə yen saa səə,
kpa n maa saa yi bu ka dĩanu gɛ̃.
25 Ba n yɛ̃ ma ben durum ka ben
toranun sɔ̃na
ba ku ra maa doma ten bweseru wa.
26 Domi ben suunu səə tən kɔ̃soba wãa.
Ba ra təmbu yɛ̃ri bɛriewa bu ka bu
mwɛɛri
nge be ba ra gunəsu taa yinuɛ.
27 Takiwa ya ra n yiba ben yɛnusə,
nge mɛ gunə taason gunə diru
ta ra n gunəsu yiba.
Nge mɛya ba kuura ma ba dam kua.
28 Ba dĩa geenu di ma ba bəria.
Ba ra kɔ̃sa kowa yu banda.
Ba ku ra ka gobeku yinɛ, ǹ kun mɛ
sãaro.
Ba ku ra bu ben gem wɛ̃.
Kpa ben tii ba n kuuramə.
29 Mban sɔ̃na na ǹ kon bwese teni
məru kəsie,
kpa n bu sɛɛyasia yenin sɔ̃.
30 Wee, nɛn təmba gãa kɔ̃sunu mə̀ tem
mɛ səə.
31 Ben səməbu ba gari weesugii mə̀.
Ma yãku kowobu ba ben tiin arufaani
kasu.
Ma nɛn təmbu ba bu yen dam kɛ̃mə.
Sanam mɛ kpuro ya koo nəru ko,
amənа ba koo ko.

Yibɛrɛba ba Yerusalɛmu tarusi

6

1 Bɛɛ Bɛnyamɛɛba,
i duki yakuro Yerusalɛmun di.
I kəba soowo Tekoaə.
I yĩreru koowo Bɛti Hakerɛmuə.
Domi nəni swãa bakaru ka kam kobu
sisi,
saa sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu gian di.
2 Ba koo Yerusalɛmu, wuu burə ge
kəsuku.
3 Wee, təmba ye wərim wee
nge kparobu ka ben yaa sabenu.
Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.
Ben baawure u win bweu mwa, wi ka
win tabu kowobu.
4 Ba kuuki mə̀ ba mə̀,
i de su se sɔ̃ə səə gbãara su wuu ge
wəri.
Adama tɛ̃ sɔ̃ə kpa, yam maa tĩramə.
5 N n mɛn na, i de su se wɔ̃kuru
su da su gen dii geenu kəsuku.
6 Ma Yinni Gusunə u bu sɔ̃əwa u nɛɛ,
bu dãa bəərio kpa bu ka ye sasanu gira
bu ka Yerusalɛmu sikerena, bu ye
sɛɛyasia
yèn sɔ̃ yen təmba dam dərenamə.
7 Nge mɛ dəkə ya ra nim swĩ mu n
kokumə,
nge mɛya Yerusalɛmugibun nuku
kɔ̃suru
ta ra n sɔ̃əsiramə.

Daa bɔɔbɔya ka kam kobun kookoosun gariya
yi ra n nɔɔramɔ mi.
Na ra n waamɔ baadomma
ba tɔmbu nɔni sɔ̃ɔmɔ ba bu mɛɛra mɔ̀.
8 N n mɛn na, bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i nɛn sɔ̃ɔsiru laakari koowo,
kpa n ku ra nɛn tii gawa saa bɛɛn min di
n bɛɛn tem kam koosia.

Isireliba ba kua mɛm nɔɔbu sariba

9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ba koo Isireli be ba tie gura mam mam
nge mɛ ba ra dãa binu sɔri
ba kun gãanu deri.
10 Ma Yeremi u wisa u nɛɛ,
wara kon gari sɔ̃, kpa n nùn kirɔ ko.
Wara koo man swaa daki.
Wee, ba swaa tau. Ba ǹ kpɛ̃ bu laakari ko.
Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔn gari
yi ra bu sekuru kowa.
Ba ku ra kã bu yi nɔ.
11 Yinni Gusunɔ,
wee, na ka tɔn be mɔru mɔ̀ wunɛn sɔ̃.
Na kpana n tii nɛnɛ.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a de mɔru ye a man kuammɛ mi,
yu wɔri bibu sɔɔ be ba dweemɔ dãa saanɔ,
ka sere maa aluwaasiban wuunu sɔɔ.
Domi kurɔbu ka durɔbu ka tɔkɔnu,
kpurowa ba koo gura bu ka doona.
12 Kpa ben yɛnusu su ko gabugisu
ka ben gbea ka ben kurɔbu.
Domi kon tem mɛ kpuron tɔmbu nɛn dam sɔ̃ɔsi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Domi saa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di sere ka damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
Nɛn sɔmɔbu ka yãku kowobun tii,
ba ra n weesu mɔ̀wa.
14 Ba ra n nɛn tɔmbun wahala atafiiru sãawa,
ba n mɔ̀, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.
15 N weenɛwa sekuru ta n bu mɔ̀,
kɔ̃sa ye ba mɔ̀n sɔ̃,
adama ba ǹ sekuru mɔ.
Ba ǹ mam wure ma ba tore.
Yen sɔ̃na ba koo wɔruma bu gbi.
Ba koo fukura bu wɔruku
dɔma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.
16 Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
i seewo i swɛɛ mɛɛri
i bɛɛn yellun swaa bura ye kasu i swĩi,
kpa i wa i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ ye swĩimɔ.
17 Gusunɔ u nɛɛ,
na bɛɛ kɔ̃sobu wɛ̃
i ka ben kɔban swĩi swaa daki.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ swaa dakimɔ.
18 Yen sɔ̃, u nɛɛ, bɛɛ bwese ni nu tie,
i swaa dakio i nɔ ye ya koo nɛn tɔmbu deema.
19 Bɛɛ temgibu, i waawo.
Wee kon nɛn tɔmbu kɔ̃sa sure.
Yera ya ko n sãa ben bwisikunun are.
Domi ba ǹ nɛn gari swaa daki,
ma ba nɛn woodaba gɛma.
20 Na ǹ ben turare ye ya wee Seban di
ǹ kun mɛ dãa kiku nubu duroruguu
ge ba ka na saa tontonden din bukata mɔ sãarun sɔ̃.
Na ǹ ben yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kĩ.
Mɛya ben yãku ni nu tie, nu ǹ maa man wɛ̃remɔ.
21 Yen sɔ̃na kon bu sokuratia dokea,
kpa baababa ka ben bibu,
tɔnu maa ka win bɔrɔ
bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba wɔrima

22 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee bweseru gara sisi
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di
mi n toma.
Bwese ten tɔmbu ba dam mɔ.
23 Ba tɛnnu ka yaasi nɛni.
Ba nuki sosu, ba ǹ wɔnwɔndu mɔ.
Ma ba kukirimɔ nge nim wɔ̃kun nim.
Ba yɔɔwa dumi wɔllɔ,
ma ba yɔ̃ swɛɛ swɛɛ, ba tabun sɔɔru sãa
bu ka wunɛ Yerusalɛmu wɔri, wunɛ wi a sãa Siɔni.
24 Yerusalɛmugiba nɛɛ,
ye sa ben labaari nua,
yera bɛsɛn gɔma dwiiya.
Sa wurura nge tɔn kurɔ
wi u yiire u kĩ u ma.
25 Goo u ku raa yari u da swɛɛɔ.

Goo ku raa maa yari u da yakasɔ.
Domi yibɛrɛba ba wãa mi,
ba ben takobiba nɛni.
Tɔmba bɛrum soore baama.
26 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔmbu, i saaki pɔra sɛ̃keo
kpa i tii torom wisi nuku sankiranun
sɔ̃.
Bɛɛn baawure u gɔɔ swĩiyɔ
nge wi u win bii teereru bia.
I wuri koowo ka nɔni yĩresu.
Domi wi u koo bɛɛ kpeerasia
u koo bɛɛ wɔriwa subaru sɔɔ.

Isireliba ba swaa tau

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ Yeremi, na nun yi a ka nɛn
tɔmbu sɔwa
nge mɛ seko u ra sii geesu sɔwe,
kpa a ka ben daa gia.
28 Ma Yeremi u nɛɛ,
tɔn be, ba sãawa wee kowobu ka mɛm
nɔɔ sariba.
Ba bɔɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba
sankirewa.
29 Bà n sisu ka pɛɛrum dɔ̃ɔ doke ba
wure,
ye kpuro ya ra yandewa,
kpa pɛɛrum mɛ, mu sii si sɔwa.
Adama kam sɔɔra ba Isireliba sɔwa.
Ben tɔn kɔ̃sobu ba ǹ wunaramɔ,
30 ma ba bu sokumɔ sii si su ǹ gea sãa.
Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

7

Yeremi u waasu mɔ̀

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio 26:1-19)

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a doo a yɔ̃ra nɛn sãa yerun
kɔnnɔwɔ a nɛɛ, yeniwa nɛ, Yinni
Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be Yudaba,
be, be ba ra gesi du saa kɔnnɔ minin
di bu ka man sã, bu swaa dakio bu nɔ.
3 Nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi
na wɔllu ka tem mɔ, na gerua na nɛɛ,
bu ben sanu sanusu ka ben daa kɔsio.
Saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ.
4 Bu ku ben naanɛ doke dii teni sɔɔ
ba n mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yera
mi!
5 Bà n ben sanu sanusu ka ben daa
kɔsa, ma ba gea kuanammɛ,
6 ma ba kun sɔbu ka gɔminibu ka
gobekuba dam dɔremɔ, ma ba kun
maa tɔnu wi u kun gãanu kuen yɛm
yarimɔ, ma ba kun bũnu sãamɔ ni nu
koo de bu kam ko,
7 saa yera kon de ba n wãa tem mɛ
sɔɔ mɛ na ben baababa wɛ̃, ba n mɔ
sere ka baadommaɔ.
8 Adama wee gari weesugiiya ba
naanɛ sãa yi yi ǹ arufaani gaa mɔ.
9 Ba ra n gbɛnimɔ, ba ra n tɔmbu
goomɔ, ba ra n sakararu mɔ̀, kpa ba n
nɔɔ mwɛɛ weesuginu mɔ̀, kpa ba n bũu
wi ba mɔ̀ Baali turare dɔ̃ɔ dokeammɛ,
kpa ba n maa bũu sãaru mɔ̀ te ba ku ra
raa ko.
10 Kɔ̃si yiniwa ba ra n mɔ̀, kpa bu
sere na bu yɔ̃ra dii tèn mi ba ra man sã
ba n mɔ̀, sa yakiara yibɛrɛban nɔman
di.
11 Ba tamaa dii tèn mi ba ra man sã
ta sãawa gbɛnɔbun wãa yeru? Domi
mɛsuma na waamɔ.
12 N n mɛn na, bu doo Siloɔ bu yam
mi na raa gɔsa bu ka man sã mɛɛri. Kpa
bu wa nge mɛ na mu kua nɛn tɔmbu
Isireliban daa kɔ̃san sɔ̃.
13 Tɛ̃, yèn sɔ̃ ba kookoo sinin bwe-
seru kua, ma na bu gerusi kpeetim
sari adama ba ǹ man swaa daki, na bu
soka ma ba ǹ man wurari,
14 yen sɔ̃na kon nɛn sãa yee tè sɔɔ ba
ben naanɛ doke ka tem mɛ na be ka
ben baababa wɛ̃ kam koosia nge mɛ na
Silo kua.
15 Kon bu gira bu tonda nɛn
wuswaan di nge mɛ na ben mɛro
bisibu Isireliba gira.

Gusunɔ u Yeremin
kanaru yina Yudaban sɔ̃

16 Wunɛ Yeremi, a ku man suuru
kana Yudaban sɔ̃. A ku bu kanaru garu
kua. Domi na ǹ nun swaa dakimɔ.
17 A ǹ waamɔwa ye ba mɔ̀ Yudaban
wuu marosɔ ka sere Yerusalɛmun
swɛɛ sɔɔ?
18 Bibu ba dãa guramɔ bũu yãkunun
sɔ̃. Ma ben baababa ba ka ye dɔ̃ɔ
sɔ̃rumɔ bũu sãa yenɔ. Tɔn kurɔba pɛ̃ɛ
som burimɔ bu ka kiranu ko ni ba koo
ka bũu wi ba mɔ̀ Asitaate ka sere maa
bũnu ganu sã, kpa bu ka man torari.
19 Adama ka gem, n ǹ nɛ ba
torarimɔ, beya ba tii sekuru dokemɔ.

20 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon de nɛn mɔru
yu wɔri nɛn sãa yee te sɔɔ, ka tɔmbu
sɔɔ, ka yaa sabenu sɔɔ, ka dãaɔ ka sere
maa dĩanu sɔɔ. Nɛn mɔru ye, ya ko n
gbisimɔwa, ya ɲ suremɔ.

Yudaban mɛm nɔɔbu sariru

21 Wee ye nɛ, Gusunɔ Isiriliban
Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na
gerua na nɛɛ, i ra yãkunu ko ńn sukum
i ra di, ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu,
adama n buram bo i ni kpuro mɛnna
i bɛɛyam di.

22 Domi na ɲ bɛɛn baababa yãkuru
garu yiire dɔma te na bu yara saa
Egibitin di.

23 Ye na bu yiire yera, bu nɛn gari
nɔɔwɔ, kpa na n sãa ben Yinni, kpa
be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu. Bu nɛn
wooda kpuro swĩiyɔ ye na bu wɛ̃, kpa
ben wãaru tu wɛ̃ra.

24 Adama ba ɲ swaa tem kpĩ bu nɛn
gari nɔ. Ben tiin gɔ̃ru kĩra ba swĩi, ma
ben daa kɔ̃sa ya sosi.

25 Saa dɔma tèn di bɛɛn baababa ba
yara Egibitin di sere n ka gisɔ girari, na
ra n bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔriammɛwa saa
baayere.

26 Adama i swaa taaya i ɲ man swaa
daki. Ma i kɔ̃sa kua n kere ye bɛɛn
baababa ba kua.

27 Wunɛ Yeremi, à n yeniba kpuro
gerua, ba ɲ nun swaa dakimɔ. À n maa
bu soka, ba ɲ nun wurarimɔ.

28 Ka mɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ba sãawa
bwese te ta ku ra Gusunɔ ten Yinnin
gari nɔ. Tora tee teya ba ra n mɔ̀ baa
ù n bu sɛɛyasia. Gem ku ra n maa wãa
ben nɔsɔ.

Durum ye Yudaba ba kua

Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ

29 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yudaba bu ben seri buro bu kɔ̃
yi yi sɔ̃ɔsimɔ ma ba sãa nɛgibu.
Bu yɔɔwo guuru wɔllɔ,
kpa bu gɔɔ swĩ.
Wee ba nɛn mɔru seeya,
ma na bu biru kisi.

30 Domi be, Yudaba ba kɔ̃sa kua nɛn
nɔni sɔɔ. Ba ka bũnu dua diru mi ba ra
man sã, ba tu disi doke.

31 Ma ba bũu turanu bana Tofɛtiɔ,
Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ bu ka ben bibu
yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko mi, yãku
nìn bweseru na ɲ mam gɔ̃ru doke n bu
sɔ̃ bu ko.

32 Yen sɔ̃na tɔ̃nu ganu sisi nì sɔɔ ba ɲ
maa wɔwa ye sokumɔ Tofɛti ɲ kun mɛ
Bɛni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn
goo yeru. Miya ba koo tɔmbu sike yèn
sɔ̃ ayeru maa sari gam.

33 Gunɔsu ka yɛɛ yi koo tɔn gonu di.
Goo sari wi u koo yi yinari.

34 Kon de Yerusalɛmu ka Yudaban
wusu su mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ, ba ɲ maa nuku
dobun kuuki mɔ̀ wuu si sɔɔ. Mɛya ba
ɲ maa kurɔ kpaarun womusu nɔɔmɔ
mi. Domi tem mɛ, mu koo kowa
bansu.

8

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te,
ba koo Yudaban sinambu ka ben
asakpɔbun kukunu sikia sikirun
di ka ben yãku kowobuginu ka
ben sɔmɔbuginu ka sere maa
Yerusalɛmun tɔmbuginu.

2 Sɔ̃ɔ sɔɔ, nu ko n sɔ̃ɔ soore. Wɔ̃kuru
kpa nu n wãa suru ka kperin tarum
sɔɔ. Ba ɲ maa nu guramɔ bu sike. Nu
koo kowa taaki tem sɔɔ. Domi sɔ̃ɔ ka
suru ka kperi yiya ba raa kĩa ma ba
yiira ba yi sãwa.

3 Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔ̃sagii
be sɔɔ, mi na bu yarinasia kpuro,
gɔɔwa ba ko n kĩ n kere wãaru. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mɔ

4 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a nɛn tɔmbu bikio a nɛɛ,
tɔnu ù n wɔruma, u ku ra se?
Goo ù n gɛra win swaan di, u ku ra
wuramɛ?

5 N n mɛn na, mban sɔ̃na nɛn tɔmbu
Yudaba
ba swaa kɔ̃sa swĩi ba dɔɔ.
Ba yɔ̃rariwa dim dim ben weesu sɔɔ
ba n bũnu sãamɔ.
Ba ɲ kĩ bu gɔsirama nɛn mi.

6 Na yɔ̃ sɛ̃ɛ na bu swaa daki ka laakari.
Ba gari gerumɔ yi yi ɲ asansi gaa mɔ.
Ben goo kun gɔ̃ru gɔsiamɔ win nuku
kɔ̃surun di,
u nɛɛ, mban sɔ̃na u yeni mɔ̀.
Be kpuro ba ben tiin swaa swĩiwa
nge duma ye ya wãa tabu sɔɔ.

7 Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku
nu yɛ̃ saa ye n weenɛ nu sĩ
ka saa ye n weenɛ nu wurama nin wãa yerɔ.
Adama nɛn tɔmbu ba ɲ nɛn wooda yɛ̃
ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

8 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
amɔna ba koo ka kpĩ bu nɛɛ ba bwisi mɔ.
Beya ba nɛ Gusunɔn wooda mɔ.
Domi be ba wooda ye yorua, ba ye gɔsiawa.
9 Wee bwisigiba nɛ, Yinni Gusunɔn gari gɛma.
Ma ba yibɛrɛban yina mwaara
ba wãa biti ka sekuru sɔɔ.
N n mɛn na, bwisi yirà ba maa mɔ.
10 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon de yibɛrɛba bu ben kurɔbu ka ben gbea mwɛɛri.
Domi saa ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di
n ka girari ben damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire ka taki.
Nɛn sɔmɔbu ka yãku kowobu, weesa ba ra n mɔ̀.
11 Ba ra n nɛn tɔmbun wahala atafiiru sãawa,
ba n mɔ̀, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.
12 N weenɛwa sekuru tu bu mwa kɔ̃sa ye ba mɔ̀n sɔ̃.
Adama sekura ku ra bu mwɛ bu tuka.
Ba ku ra maa ben toranu tubu.
Yen sɔ̃na ba koo wɔruma bu gbi
dɔma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
gbaa wuko u ra win dĩanu gɛ̃wa u mɛnna.
Adama wee, na kĩ n nɛn dĩanu mɛnna Isiriliban mi,
ma na deema ba sãawa nge resɛm
ɲ kun mɛ nge figie ye ya wurusu dɛlla
ya ɲ binu mɔ.
Yen sɔ̃na kon bu deri swaa sarobun sɔ̃.
14 Yudaba ba nɛɛ,
mban sɔ̃na sa sɔ̃ mini.
I de su mɛnna
kpa su da wuu si su gbãranu mɔn mi,
sa n gɔɔ mara.
Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u yiwa su gbi.
U koo sun nim dɛ̃ɛgim nɔrusia,
yèn sɔ̃ sa nùn torari.
15 Wee, sa tamaa wãara koo kɔsi,
adama ya ɲ koore.
Sa tamaa saa gaa wee yè sɔɔ bɛsɛn nɔni swãaru
ta koo kpe,
adama nandaba bu sun deema.
16 Wee sa yibɛrɛban dumin wɔkinu nɔɔmɔ Danun bera gia.
Ma yi wuri mɔ̀, yi tem kpuro nɛni mu diirimɔ.
Yibɛrɛ be, ba dĩanu guramɔ ba gbea mwaamɔ,
ka sere Yerusalɛmu ka yen tɔmbu.
17 Adama Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
na ɲ daa bɛɛ sɔ̃wa mɛ ro?
Wee kon bɛɛ wɛɛ dɛ̃ɛgii kparema
yi yi ɲ dobo dobogibun gari nɔɔmɔ.
Yi koo bɛɛ dwɛ̃ɛwa.

Yeremin nuki sankira

18 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki sankira nɛn tɔmbun wahalan sɔ̃.
Na kĩ n tii nukuru yɛmiasia,
adama ya ɲ koorɔ.
19 Wee, na nɛn tɔmbun weeweenu nɔɔmɔ baaman di.
Ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u sariwa Siɔniɔ?
Yen sunɔ u ɲ maa wãawa mi?
Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
mban sɔ̃na ba nɛn mɔru seeya
ba bũnu sãamɔ nìn bwãarokunu
ba waama tɔn tukobun min di.
20 Ma Yeremi u nɛɛ,
saa ye sa raa yĩiyɔ su faaba wa,
ya doona nge gɛ̃ɛbun saa.
Wee, sa ɲ faaba wa.
21 Nɛn tɔmbu ba nɔni sɔ̃ɔre.
Ben nɔni swãa te, ta man bɔkana.
Na nande, na nuki sankire.
22 Tibu sariwa Galadiɔ?
Dokotoro goo sariwa mi?
Nge mban sɔ̃na Isiriliban bosu kun kpeemɔ.
23 Nɛn wiru tà n daa nim yiba
ma nɛn nɔni yi sãa nge bwii,
kon daa wuri kowa sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru
nɛn tɔn be ba gun sɔ̃.

Bwese weesugiru

9

1 Yeremi u nɛɛ,

nà n daa kuru mɔ gbaburɔ, kon daa
dawa ten mi,
n nɛn tɔmbu deri na n ka bu tondinɛ.
Domi be kpuro ba sãawa nge sakara
kowobu.
Ma ba kua naanɛ sarirugibu.
2 Yinni Gusunɔ u geruа u nɛɛ,
ba ra n nɔɔ dɛ̃ɛrawa bu ka weesu ko.
Ba ku ra tem mɛ kpare dee dee gem
sɔɔ,
sere ka weesu.
Wee siya su kua ben dam.
Ba ra n nuku kõsuru mɔ̀wa ba n dɔɔ.
Mɛya ba ku ra nɛ, Yinni Gusunɔ wure.
3 Baawure u ra n win kpaasi taki
dimɔwa.
Ba ǹ naanɛ mɔɔsinɛ.
Ba ra n kɔrumɔtɔnu kuanammɛwa,
kpa ba n weesu sõɔnamɔ.
4 Kpa ba n nɔni wɔ̃kunamɔ.
Ba ku ra gem sõɔnɛ,
kpa ba n ben nɔɔ dɛ̃ɛrimɔ bu ka weesu
ko.
Mɛya ba ra n mɛɛrimɔ nge mɛ ba koo
ka kõsa ko.
5 Ba ra tii wɛ̃ kõsan kobu ka weesu sɔɔ
sere ba yina bu man wura.
6 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na
nɛɛ,
wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.
Domi na ǹ yɛ̃ ye kon ka nɛn tɔn beni
ko
ben nuku kõsurun sõ.
7 Wee, tɔn ben yara ya sãawa nge sɛ̃ɛ
dɛ̃ɛguu
ge ga ra go.
Weesa ba ra n mɔ̀,
kpa ba n ben berusebu bɔri yɛndun
gari sõɔmɔ.
Adama ben gõruɔ, yina ba ra n bu
bɛrie.
8 Yeniban sõ, kon bu sɛɛyasia
kpa n bu mɔru kɔsie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Wuri ka swĩin sanam

9 Yeremi u nɛɛ,
kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu
kpare swĩiya.
Domi nu gbera, goo ku ra maa sare mi,
ba ku ra maa yaa sabenun wuri nɔ mi.
Ma gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi duki
yakikira min di.
Gãanu kun maa wãa mi.
10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de Yerusalɛmu yu ko bansu,
kpa yu ko gbeeku bõnun wãa yeru.
Mɛya u koo maa de Yudaban wusu su
ko bansu.
11 Wara u bwisi mɔ u ka ye tubusia.
Yinni Gusunɔ ù n ka yɛ̃ro gari kua,
u geruo yèn sõ tem mɛ, mu kua bansu
mi goo ku ra maa sare.
12 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeni
ya koorawa yèn sõ nɛn tɔmbu ba nɛn
woodaba deri ye na bu wɛ̃, ma ba ǹ
nɛn gere wure, ba ǹ ka ye sɔmburu
kue.
13 Ma ba ben tiin kĩru swĩi ba bũu wi
ba mɔ̀ Baali sãwa nge mɛ ben baababa
ba bu sõɔsi.
14 Yen sõna nɛ, Gusunɔ Isiriliban
Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na
nɛɛ, wee, kon bu dãa kiku gagu * ge ga
sosu diisia, kpa n bu nim mɛ mu dɛ̃ɛ
mɔ nɔrusia.
15 Kpa n de bu yarina bu da bwese
tukunun suunu sɔɔ, mi be ka ben
baababa ba ǹ daa yɛ̃. Kon de bu bu go
ka takobi, kpa bu bu kam koosia mam
mam.
16 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa
na yeni gerua.
Yeremi u nɛɛ,
i doo i tɔn kurɔ be ba ra gɔɔ swĩ
kasuma.
I doo i yen goniba sokuma
17 bu na fuuku bu sun gɔɔ wuri kua,
kpa bɛsɛn nɔni yĩresu su koku.
18 Domi wuri nɔɔra Siɔniɔ.
Ba mɔ̀, wee, ba sun gura,
seku bakara sun deema.
N kua tilasi su ka bɛsɛn tem deri.
Wee ba bɛsɛn yɛnusu kɔsuka.
19 Bɛɛ kurɔbu, i Yinni Gusunɔn gari
nɔɔwɔ.
Kpa i swaa daki i nɔ ye u gerumɔ.
I bɛɛn wɔndiaba wuri sõɔsio,
i gɔɔ wuri sõɔsinɔ.
20 Domi gɔɔ u sun kãasi saa fɛnɛntin di,
ma u dua sere sina kpaarɔ.
Mɛya u maa bii be ba bɔsu swɛɛ sɔɔ
goomɔ,
ka sere maa aluwaasiba mi ba ra gesi
mɛnnɛ kpuro.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔmba koo wɔruku bu gbisuku,

* **9:14** ***dãa kiku gagu*** - Dãa kiku gera ba ra soku abusɛnti.

kpa ben gonu nu n tɛrie yakasɔ nge
naa bisu,
ǹ kun mɛ nge dobi yi yi gea yina ba
deri gberɔ.
Ba ǹ maa yi suamɔ.

À n kĩ a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

22 Yen sɔ̃, bwisigii u ku woo kana win
bwisin sɔ̃.
Damgii u ku maa woo kana win dam
sɔ̃.
Mɛya dukiagii u ku woo kana win
dukian sɔ̃.
23 Adama wi u kĩ u woo kana,
u woo kanɔ yèn sɔ̃ u bwisi mɔ u ka man
tubu,
ma u yɛ̃ ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Na sãawa naanɛgii wi u ra siri dee dee,
kpa u de durom mu n wãa tem sɔɔ.
Tɔn benin bwesera ba ra man wɛ̃re.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃n sɔ̃

24 Wee tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon bu
kam koosia be ba bango mɔ wasi sɔɔ
ma ba ku ra nɛn arukawani yibie.
25 Beya Egibitigibu, ka Yudaba, ka
Edɔmuba, ka Amɔniba, ka Mɔabuba,
ka be ba ra ben wii baarun seri kɔni,
ka sere be ba wãa gbaburɔ. Domi
bwese tuku ni kpuro ka mam Isire-
liban tii, ba sãawa bango sariba ben
gɔ̃rusɔ.

Bũnu ka Yinni Gusunɔ

10

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ ye
Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. U nɛɛ,
2 i ku bwese tukunun yira swĩi.
I ku wurura wɔllun yĩre nin sɔ̃,
ni bwese tukunu nù n wa,
nu ra nande.
3 Domi bwese nin sãaru ta sãawa kam
dirum.
Nu ra sewa nu da dãa sɔ̃ɔwɔ nu dãa
bura.
Kpa dãa dãko u ka ye bwãaroku ko.
4 Kpa bu gu buraru kua,
bu gu sii geesu ka wura pote.
Kpa bu gira bu kulumba kpare ka
matalaka,
gu ku ka wɔruman sɔ̃.
5 Bwãarokunu nu ra n sãawa
nge nare ye ba ra ko gberɔ.
Nu ǹ gari mɔ̀, ba ra n nu sɔɔwawa,
domi nu ǹ kpɛ̃ nu ka tii sĩ.
Yen sɔ̃, i ku nin bɛrum ko.
Nu ǹ kpɛ̃ nu bɛɛ kɔ̃sa ǹ kun mɛ gea kua.
6 Ma Yeremi u Gusunɔ siara u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a kpã.
Goo sari wi u ka nun weenɛ.
Ma a yĩsiru yara wunɛn dam saabu.
7 Wuna a sãa bwesenu kpuron sina
boko.
Wara u ǹ koo nun nasia.
Wuna a yiiko kpuro mɔ.
Bwesenu kpuron bwisigibu sɔɔ,
goo sari wi u ka nun weenɛ.
8 Be kpuro ba ǹ bwisi mɔ.
Ben yɛ̃ru ta sãawa kam.
Domi dãra ba ra dãku ba n sãamɔ.
9 Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na
Taasisin di,
ǹ kun mɛ wura ye ya wee Ufasin di,
kpa bu tu yabe gaaduragiru ka
wunɔmgiru sebusia.
Yeba kpuro ya sãawa tɔnun nɔman
sɔmburu.
10 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
a sãawa Yinni, wuna n weenɛ bu sã.
A wãawa. Kaa n maa bandu diiwa sere
ka baadommaɔ.
Wunɛn mɔru yà n seewa,
tem mu ra yĩiriwa,
kpa bwesenu kpuro nu kpana nu yɔ̃ra
wunɛn wuswaaɔ.
11 Bɛɛ bwese tukunu, i swaa dakio i
nɔ, bɛɛn bũu ni, nu ǹ wɔllu ka tem taka
kue. Nin tii nu koo kam kowa mam
mam.
12 Yinni Gusunɔwa u tem taka kua
ka win dam, ka win yɛ̃ru,
ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.
13 Wiya u ra de bukɔ gu se wɔllɔ,
kpa u woo seeyama saa gen wãa yerun
di,
kpa guru winu nu nim kpaasina,
kpa guru maakinu nu koora, kpa gura
yu nɛ.
14 Tɔnu ù n ye kpuro mɛɛra, u ra biti
soorewa.
Sekuru ta ra maa sekobu mwɛwa
bà n ben bwãaroku ni wa.
Domi nu ǹ kpɛ̃ nu ko mɛ, nu ǹ wɛ̃siaru
mɔ.
15 Ba nu kuawa bu ka tɔmbu nɔni
wɔ̃ke.

Nu ɲ̀ sãa gãanu. Nu koo kam ko sɔ̃ɔ teeru,
dɔma te Yinni Gusunɔ u koo nu siri.
16 Gusunɔ, Isirelibaŋ Yinni u ɲ̀ sãa nge ni.
Domi wiya u kpuro taka kua.
Wiya u sãa win tɔmbun arumani.
Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

Yerusalɛmun wɔrumaa ya turuku kua

17 Yeremi u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, wee, yibɛrɛ ba bɛɛ tarusi.
I seewo i bɛɛn yãnu kpaasina.
18 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de yibɛrɛ be, bu bɛɛ wɔri,
kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n toma.
19 Yerusalɛmugibu ba wuri wɔri ba mɔ̀,
sa kam kua. Wee, bɛsɛn bosu kpɛ̃a,
bɛsɛn nɔni swãara banda.
Sa raa nɛɛ, kɔ̃sa yà n sun deema,
sa ko kpĩ su ye ma.
20 Adama bɛsɛn dia ya wɔruka.
Yen wɛ̃ɛ kpuro kasikira.
Ma ba bɛsɛn bibu gura kpuro.
Goo sari wi u koo maa bɛsɛn wuu seeya.
21 Yera Yeremi u nɛɛ,
bɛɛn kparobu ba kua gari bakasu.
Ba ɲ̀ Yinni Gusunɔ kasu.
Yen sɔ̃na ba ɲ̀ kuure,
ma bɛɛ kpuro i yarina.
22 Wee damu gagu ga nɔɔramɔ.
Tɔn dabira wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
bu ka Yudaban wusu kpeerasia,
kpa su ko gbeeku bɔ̃nun wãa yeru.

Yeremi u kanaru mɔ̀ ka win tɔmbun yĩsiru

23 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃
ma tɔnu kun kpɛ̃ u win tii kpara nge mɛ n weenɛ.
Goo sari wi u koo kpĩ u win tii swaa gea sure.
24 Yinni Gusunɔ, a man sɛɛyasio saka sɔɔ,
n kun ka mɔru, kpa a ku ra man kam koosia.
25 A wunɛn mɔru sureo bwese ni nu ɲ̀ nun mɛm nɔɔwammɛn mi,
ni, ni nu ɲ̀ nun sãamɔ.
Domi nu wunɛn tɔmbu Yakɔbun bweseru kpeerasiamɔ,
nu ben tem bansu koosiamɔ.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn arukawani kusia

11

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa. U nɛɛ,
2 a nɛn arukawanin gari nɔɔwɔ, kpa a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ a nɛɛ,
3 nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua na nɛɛ,
bɔ̃rurowa wi u yina u nɛn arukawani yenin gari nɔ,
4 ye na raa ka bɛɛn baababa bɔkua sanam mɛ na bu yara Egibitin di mi ba raa nɔni sɔ̃ɔre too. Miya na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bu nɛn gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sɔ̃ɔwa. Saa ye sɔɔra ba ko n sãa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa ben Yinni.
5 Nge mɛya kon ka nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te na bɛɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ̃ mɛ̀ sɔɔ tim ka bom mu kokumɔ. Tem mɛya i waamɔ gisɔ.

Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.

6 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sɔɔ ka Yerusalɛmun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nɛn arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi mɛm nɔɔwa.
7 Saa dɔma tèn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu sɔ̃ɔmɔwa bu de bu man mɛm nɔɔwa.
8 Adama ba ɲ̀ nɛn gari yi swaa daki, bu sere yi mɛm nɔɔwa. Ben baawure u win tiin gɔ̃ru kĩru swĩiwa. Ma na dera bɔ̃ri yìn gari yi wãa arukawani ye sɔɔ, yi bu di.
9 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba nɔɔ tia kua.
10 Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nɛn gari swaa daki. Ma ba ka bũnu arukawani bɔkua ba nu sãamɔ. Isireliba ka Yudaba ba nɛn arukawani ye kusia ye na ka ben baababa bɔkua.

11 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon
de kɔ̃sa yu bu wɔri. Ba ɲ̀ yariɔ kɔ̃sa
yen min di. Ba koo man nɔɔgiru sue
adama na ɲ̀ bu swaa dakimɔ.
12 Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba
koo da bu bũnu soku ni ba yãkunu
koosimɔ. Adama bũu ni, nu ɲ̀ bu faaba
mɔ̀ wahalan saa sɔɔ.
13 Bɛɛ Yudaba, nge mɛ bɛɛn wusu
su geeru nɛ, nge mɛya bɛɛn bũnu nu
geeru nɛ. Nge mɛ Yerusalɛmun swɛɛ
yi geeru nɛ, nge mɛya yen sãa yenu nu
geeru nɛ, mi i ra bũu wi ba mɔ̀ Baali sã.
14 Adama wunɛ Yeremi, a ku kanaru
ko tɔn ben sɔ̃. Domi baa bà n man
soka ben wahalan saa sɔɔ, na ɲ̀ bu
wurarimɔ.

Isireliba ba sãa nge dãa

te ta ɲ̀ maa arufaani mɔ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔn be na kĩ,
mba i kasu nɛn sãa yerɔ.
Domi murafitira i ra n mɔ̀.
I tamaa kon maa bɛɛn yãkunu mwa,
kpa i kun maa nɔni sɔ̃ɔre?
I tamaa kon de i yari wahalan di?
16 Yellu i sãa nge nɛn dãa geeru,
te ta kpare ta maa bii geenu marumɔ.
Adama tɛ̃ kon dãa te ka ten kãasi
kpuro dɔ̃ɔ mɛni subaru sɔɔ.
17 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa
na raa bɛɛ gira nge dãa. Nɛna kon de
kɔ̃sa yu bɛɛ deema bɛɛ Isireliba ka bɛɛ
Yudaba, kɔ̃sa ye i kua i ka nɛn mɔru
seeyan sɔ̃. Domi i bũu wi ba mɔ̀ Baali
yãkunu koosimɔ.

Yeremin yɛnugibu

ba nùn seesi

18 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi ye nɛn
tɔmbu ba man bɔkuammɛ. U man ben
sanu sanusu sɔ̃ɔsi.
19 Na raa bu naanɛ sãawa nge yãa
te ba ka dɔɔ bu go. Na ɲ̀ yɛ̃ kɔ̃sa ba
man bwisikusimɔ, ba mɔ̀, bu de bu
dãa te sura ka ten marum. Bu tu wuna
wasobun suunu sɔɔn di kpa bu ku
maa ten yĩsiru nɔ.
20 Adama wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni,
a sãawa wi u ra siri dee dee.
Wuna a tɔnun gɔ̃ru ka win bwisikunu
yɛ̃.
Wuna na nɛn weeweenu nɔmu
sɔndia.
Na marawa n wa mɔru ye kaa bu kɔsia.
21 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee ye
u koo Anatɔtugibu kua, be, be ba
kasu bu nɛn wãaru wuna ba mɔ̀, n ku
Gusunɔn gari gere ka win yĩsiru. Nà n
maa yina, ba koo man go.
22 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ wɔllu ka
tem Yinni u koo bu mɔru kɔsia. Ben
aluwaasiba ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa
ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bu
gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃.
23 Domi u koo Anatɔtugibu nɔni
swãaru kpɛ̃ɛwa wɔ̃ɔ gè sɔɔ u koo bu
mɔru kɔsia kpa goo kun tiare be sɔɔ.

Yeremi

u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ

12

1 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii
baadomma,
na ɲ̀ kpɛ̃ n nun siribu soku.
Adama ka mɛ, na kĩ n nun gãanu bikia
wunɛn gem mɛ sɔɔ.
Ye na bikiamɔ wee.
Mban sɔ̃na durumgiin wãaru ta ra n
kuuramɔ.
Mban sɔ̃na a ra de be ba ɲ̀ nun naanɛ
sãa
ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
2 Wuna a bu duura nge dãru, ma ba
nuuru kua,
ba kpɛ̃a ba binu marumɔ.
Mɛya wunɛn gari ra n wãa ben nɔɔwɔ.
Adama yi ɲ̀ wãa ben gɔ̃ruɔ.
3 Yinni Gusunɔ, a man yɛ̃.
A man waamɔ ma a nɛn gɔ̃ru wɛ̃ɛra,
a wa ma ga wãa ka wunɛ.
A tɔn kɔ̃so be wunɔ nge yãa ni ba ra
mwɛ bu sake.
A bu sɔɔru koowo a yi
tɔ̃ɔ te ba koo tɔmbu gon sɔ̃.
4 Sere saa yerà kaa n dera bɛsɛn tem
mu n wãa nuku sankiranu sɔɔ. Wee
yakasu kpuro gberamɔ, ma gbeeku
yɛɛ ka gunɔsu gbimɔ bɛsɛn tem mɛn
tɔn kɔ̃sobun sɔ̃. Domi ba gerumɔ ba
mɔ̀, a ɲ̀ ben sanu sanusu waamɔ.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yeremi,
à n ka naasugibu duka mɔ̀,
ma a bu kpana, a wasira,

amənа kaa ka kpĩ a ka dumigibu duka
da.
À n bəri yɛndu mə sanam mɛ tem mu
alafia mə tənа,
amənа kaa ko Yuudɛnin daaru tà n
nim yiba ta yarimə.
6 Domi wunɛn mɛro bisibu ka
wunɛn yɛnugibu ba nun naanɛ
sarirun kom kuammɛ. Wee ba nun
nəəgiru suemə biruə. A ku bu naanɛ
ko, baa bà n nun gari dori sõəmə.

Yinni Gusunə
u win təmbu deri

7 Yinni Gusunə u nɛɛ,
na nɛn sãa yeru deri. Na nɛn təmbu
biru kisi,
be, be ba sãa nɛn arumani.
Wee be, be na kĩ mi, na bu yibɛrɛba
nəmu səndia.
8 Domi ba man seesi nge gbee sunə
ge ga kukirimə dãa sõəwə.
Yen sõna na ǹ maa bu kĩ nge yellu.
9 Ba kua nge gunə ge gunəsu gasu su
kasu su di.
Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.
10 Yibɛrɛ dabiru ba na nɛn təmbun
temə ba mu sanka,
nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun
dĩanu sanku.
Tem mɛ, mu raa wã,
adama ba ǹ gãanu deri mi.
11 Ba tem mɛ gəsia nge tem saaram.
Wee mu sãare nge tənu wi u gəə sumə
u nuki sankire.
Tem mɛ kpuro mu kam kua.
Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.
12 Ka guunun wii kpiirə kpuro
yibɛrɛba ba yəəwawa.
Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.
Goo sari wi u wãa bəri yɛndu səə.
13 Wee ba dĩanu duura, ma sãki kpia.
Ba tii wahala kua kam.
Sekura ba gã nɛ, Yinni Gusunən
mərun sõ.

Nəə mwɛɛ te Yinni Gusunə
u bwese ni nu ka Isirelіba sikerenɛ kua

14 Yinni Gusunə u nɛɛ, bwese ni nu
ka Isirelіba sikerenɛ, nu sãawa tən
kõsobu. Nu tem mɛ mwa mɛ nɛ, Yinni
Gusunə na Isirelіba wɛ̃ mu n sãa ben
tubi. Wee ye na gerumə bwese nin sõ.
Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di,
kpa n Yudaba wuna nin suunu səən di.
15 Adama sanam mɛ na nu wuka na
kpa, kon maa nin wənwəndu ko kpa n
de nin baatere tu wura ten temə mɛ ta
tubi di.
16 Geema ba raa nɛn təmbu sõəsi bu
bõre ka bũu wi ba mə̀ Baalin yĩsiru,
adama bà n gõru gəsia, ba mə̀ nge mɛ
n weenɛ nɛn təmbu bu ko, kpa ba n
bõrumə ba n mə̀, ka nɛ, Yinni Gusunən
wãaru. Saa yera kon de bu sina ka
nuku dobu nɛn təmbun suunu səə.
17 Adama bwese te ta yina tu man
mɛm nəəwa, kon tu wukawa kpa n
tu kpeerasia. Nɛ, Yinni Gusunəwa na
yeni gerua.

Kpaka ye ba kua
ka wɛ̃ɛ damgii

13

1 Yinni Gusunə u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n
doo n kpaka dwe kpa n ye sɛ̃ka pəraə,
adama n ku ye doke nim səə.
2 Ma na kpaka ye dwa na sɛ̃ka pəraə
nge mɛ u man sõəwa.
3 Ma Yinni Gusunə u kpam nɛɛ,
4 n kpaka ye suo kpa n se n da daa te
ba mə̀ Efaratiə kpa n ye bere mi, kpee
wəru gagu səə.
5 Ma na seewa na da na ye berua mi,
nge mɛ u gerua.
6 Ye n tɛ, u maa nɛɛ, n wuro Efarati
mi, kpa n kpaka ye suama ye u raa nɛɛ,
n bere mi.
7 Ma na seewa na da na kpaka ye sua
mi ya raa beruan di. Adama na deema
wee, ya sankira ya ǹ maa garu koorə.
8 Yera Yinni Gusunə u man sõəwa u
nɛɛ,
9 nge mɛya u koo Yudaba ka
Yerusalɛmugibun tii suabu kpeerasia.
10 U nɛɛ, ba sãawa tən kõsobu, ba ku
ra wure bu win gari nə. Ben gõru kĩrun
gariya ba ra n yõrari, kpa ba n bũnu
yiiramme ba n sãamə. Ba koo kowa
nge kpaka ye, ye ya ǹ maa garu koorə
mi.
11 Nge mɛ ba ra kpaka sɛ̃ke pəraə,
nge mɛya u raa Isirelіba ka Yudaba
kpuro sua u tii sɛ̃ke ba n ka sãa win
təmbu, ba n win yĩsiru səəwa, ba n sãa
win buraru, kpa təmba n nùn siaramə
ben sõ. Adama ba ǹ win gari wure.
Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn mɔru

12 Yinni Gusunɔ u nɛ, Yeremi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, n doo n nɛn tɔmbu Isireliba sɔ̃
ma wi, ben Yinni, u gerua u nɛɛ, tam
bwãara wãawa tam sɔ̃. Adama bà n
wisa ba nɛɛ, ba yɛ̃ mɛ,
13 saa yera kon bu sɔ̃ n nɛɛ, mɛsuma
wi, Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo
de win mɔru yu ko nge tam mɛ mu
koo Yerusalɛmun tɔmbu kpuro go, ka
sinam be ba sɔ̃ Dafidin sina gɔna sɔɔ,
ka yãku kowobu, ka win sɔmɔbu, tem
mɛn tɔmbu kpuro gesi.
14 Kpa bu soona bu kɔsukuna, baaba
ka bii, u ǹ ben goon wɔnwɔndu mɔ̀.
Gãanu maa sari ni nu koo nùn yɔ̃rasia
sere u ka be kpuro go.

Yinni Gusunɔ u tɔmbu kirɔ mɔ̀ ben tii suabun sɔ̃

15 Bɛɛ, Isireliba,
i swaa dakio i nɔ, ye na gerumɔ.
I ku maa tii sua,
domi Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari mɔ̀.
16 I Gusunɔ bɛɛn Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ
u sere ka yam wɔ̃kuru na
te ta koo de i sokukira guunu wɔllɔ.
Mɛya i yam bururam mara,
adama u koo de mu tĩra mam mam
kpa mu gɔsia yam wɔ̃ku bakaru
nge te ta wãa gɔribun wãa yerɔ.
17 I kun gari yi swaa daki,
kon da n swĩ bɔkuɔ bɛɛn tii sua bin sɔ̃.
Kon nɔni yĩresu yari n banda.
Domi ba koo bɛɛ Yinni Gusunɔn
tɔmbu yoru mwɛɛri
bu ka da tem tukumɔ.
18 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n sina boko ka win mɛro sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ,
bu sinɔ temɔ domi ben sina furɔsu
wɔruka
si su sãa ben buraru.
19 Wee, wuu si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia Nɛgɛbuɔ,
sin tɔmba doona kpuro,
ma wuu si, su kɛnua.
Goo sari wi u koo maa su kɛnia,
domi ba sin tɔmbu Yudaba gura
kpuro sem
ba ka doona tem tukumɔ.

Ba Yerusalɛmun bɛɛrɛ wuna

20 Wunɛ Yerusalɛmu, a nɔni seeyo a
wa,
wee, wunɛn yibɛrɛba ba wee sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gian di.
Mana tɔn be na raa nun nɔmu sɔndia
ba wãa,
bèn sɔ̃ a raa bɛɛrɛ mɔ.
21 Be ba raa nun sokumɔ yinni,
bà n nun sɛɛyasiabu na, mba kaa gere.
Saa ye sɔɔra wuriribu bu koo nun
deema
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
22 Kaa tii bikia gɔ̃ruɔ a nɛɛ, mban sɔ̃na
yeni ya nun deema.
Wunɛn tora dabinun sɔ̃na ba wunɛn
bekuru pota ka dam
ba nun sekuru doke.
23 Etiopigii u koo kpĩ u win wasin gɔna
kɔsi?
Musuku gbeeku ga koo maa kpĩ gu
gen sansun bausu kɔsi?
Aawo.
Nge mɛya bɛɛ be i kɔ̃san dɔɔnɛ mɔ,
i ǹ kpɛ̃ i gea ko.
24 Yen sɔ̃, kon bɛɛ yarinasiawa
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie
gbaburɔ.
25 Wunɛ, Yerusalɛmu,
yèn sɔ̃ a nɛ, Yinni Gusunɔ duari,
ma a wunɛn naanɛ doke weesu sɔɔ,
wee ye na nun yiiye.
26 Kon wunɛn bekuru gbabia
kpa bu wunɛn tereru wa.
27 Na waamɔ sakararu ka kuuki yi a
mɔ̀,
sanam mɛ a bũnu gasirimɔ a sãamɔ
guunu wɔllɔ ka yakasɔ.
Ya sãawa gãa kɔ̃sunu nɛn nɔni sɔɔ.
Yen sɔ̃, wunɛ Yerusalɛmu, kaa kam ko
à kun tii dɛɛrasie.
Saa yerà a mara, a ka tii dɛɛrasia.

Nim gɔ̃ɔ bakaru

14

1 Sanam mɛ nim gɔ̃ɔra wãa, Yinni
Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 Yudaba ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Goo maa sari ben wuu marosun
kɔnnɔsɔ.
Wee ba wɔruka temɔ ba nuki sankire.
Ma Yerusalɛmugibu ba nɔɔgiru sue ba
faaba kanamɔ.
3 Damgibu ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gɔrimɔ bu
nim kasuma.
Adama bà n dɔkɔ da ba ku ra nim wa.
Ba ra gɔsiramɛwa ka koto gbebusu,

kpa seku baka ru ta n bu mɔ̀, ba n
wuswaa gãanu wukiri.
4 Tem mu bɛsikira yèn sɔ̃ gura kun
nɛmɔ.
Ma sekura gbee wukobu mɔ̀ ba
wuswaa gãanu wukiri.
5 Yaka bekusu sari.
Batuma sɔɔra nɛnnu ra ma
kpa nu doona nu binu deri.
6 Wee gbeeku kɛtɛkunu nu wãa guunu
wɔllɔ,
nu wom gabirimɔ nge gbeeku bɔ̃nu.
Nin nɔni tonda yèn sɔ̃ yakasu sari.
7 Yudaba ba gerumɔ ba mɔ̀,
baa mɛ sa taarɛ mɔ bɛsɛn durum sɔ̃,
Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ wunɛn
yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃.
Wee sa kua mɛm nɔɔ sariba, ma sa nun
torari.
8 Wunɛ wi bɛsɛ Isireliba sa naanɛ sãa,
wuna a ra sun faaba ko wahalan saa
sɔɔ.
Mban sɔ̃na kaa n sãa nge sɔɔ wi u sarɔ
bɛsɛn temɔ
u kpuna wɔ̃ku teeru tɔna.
9 Mban sɔ̃na kaa n sãa nge wi ba wɔri
subaru sɔɔ,
ǹ kun mɛ nge tabu durɔ wi u kpana u
sun faaba ko,
a sere wãa bɛsɛn suunu sɔɔ.
Yinni Gusunɔ, ma sa wunɛn yĩsiru
sɔɔwa,
a ku sun deri.

10 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
win tɔmbun sɔ̃. U nɛɛ, ba ra kã ba
n yaayaare mɔ̀. Ba ku ra kpĩ bu sina
bu tii nɛnɛ. Ba ǹ maa nùn wɛ̃remɔ.
U ben durum yaaye. Yen sɔ̃na u bu
sɛɛyasiamɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a ku tɔn be kanaru kua n ka bu
gea kua.
12 Domi baa bà n nɔɔ bɔkua, na ǹ
ben kanaru nɔɔmɔ. Bà n maa yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka kɛ̃nu ganu kua, na ǹ
nu mwaamɔ. Kon de bu gbiwa gɔ̃ɔrun
sɔ̃ ka kɛ̃si kɛ̃si bararun sɔ̃ ka maa tabu
sɔɔ.
13 Ma Yeremi u wisa u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, wee wunɛn sɔmɔbu ba
wunɛn tɔmbu sɔ̃ɔmɔ ba mɔ̀, ba ǹ tabu
wasi. Gɔ̃ɔra kun maa duɔ ben temɔ.
Kaa de ba n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ ka
toro sindu.

14 Yinni Gusunɔ u maa nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, weesa ba gerumɔ ka nɛn yĩsiru. Na
ǹ bu gɔre, na ǹ bu wooda gaa wɛ̃. Mɛya
na ǹ maa bu gari gɛɛ sɔ̃ɔwa. Kãsinu
ka sian gari ka ben gɔ̃rusun gari yi ba
gerumɔ, ye kpuro weesa.
15 Yen sɔ̃, sɔmɔ be na ǹ gɔre mi, ba
ka tɔmbu sɔ̃ɔmɔ ba mɔ̀, ba ǹ tabu wasi
ben temɔ, gɔ̃ɔra kun duɔ mi, kon de bu
gbi tabu sɔɔ, ka gɔ̃ɔrun sɔ̃.
16 Kpa tɔn be ba maa weesun gari
sɔɔmɔ mi, ba n wɔruka Yerusalɛmun
swɛɛ sɔɔ gɔ̃ɔ te, ka taa bin sɔ̃. Ba ǹ
goo wasi wi u koo bu sike, be ka ben
kurɔbu ka bibu. Kon de ben nuku
kɔ̃suru tu wɔriwa ben tii sɔɔ.
17 Yeremi u nɛɛ, Gusunɔ u man
sɔ̃ɔwa n tɔn be sɔ̃ n nɛɛ,
nɛn nɔni yĩresu su kokumɔ bururu ka
yoka,
su ǹ yɔ̃re.
Domi wahala baka ya nɛn tɔmbu
deema.
Ba bu so ba mɛɛra kua.
18 Nà n yara na da yakasɔ,
na ra tɔn be ba go tabu sɔɔn gonu
wawa nu kpĩ.
Nà n maa wurama wuuɔ,
kpa n deema tɔmba barɔ gɔ̃ɔrun
saabu.
Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu
ba ra n den sirenɛwa tem mɛ sɔɔ.
Ba ǹ yɛ̃ ye ba mɔ̀.

Isireliba ba Yinni Gusunɔ suuru kanamɔ

19 Yinni Gusunɔ,
a bɛsɛ Yudaba biru kisiwa mam mam?
A sun bwɛ̃ra yarawa?
Mban sɔ̃na a sun sɛɛyasiamɔ a mɛɛra
mɔ̀
ye ya ǹ bɛkuramɔ.
Sa bɔri yɛndu mara, adama sa ǹ tu wa.
Sa mara a sun bɛkia, adama nɔni
swãaru sɔɔra sa wãa.
20 Yinni Gusunɔ, sa durum kua wunɛn
mi.
Sa tuba ma nuku kɔ̃sura sa kua, bɛsɛ ka
bɛsɛn baababa.
21 A wunɛn arukawani yaayo ye a ka
sun bɔkua.
Wunɛn yĩsirun sɔ̃, a ku sun gɛm.
A ku maa Yerusalɛmu funɛ wĩa
mi a wunɛn sina gɔna yiikogia yii.

22 Bũu goo sari wi u koo kpĩ u gura
nɛɛsia,
wɔllun tii, ta ǹ kpɛ̃ tu gura nɛɛsia.
Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a ra de gura
yu nɛ.
Wuna sa maa naanɛ sãa. Domi wuna a
ra ye kpuro ko.

15

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, na ǹ nɛn tɔmbu Yudaba
wɔnwɔndu kuammɛ, baa Mɔwisi ka
Samuɛli bà n na nɛn mi, bu ka man
suuru kana ben sɔ̃. Kon bu sɔ̃wa n nɛɛ,
bu doonɔ nɛn wuswaan di.
2 Bà n maa wunɛ Yeremi bikia ba
nɛɛ, mana ba koo da, kpa a bu wisi a
nɛɛ,
ba koo gbiwa.
Gaba koo ben yaron gɔɔ gbi, gɔɔ wiya
koo bu sua.
Gaba koo gbi tabu sɔɔ, gɔɔ wiya koo bu
sua.
Gaba koo gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃, gɔɔ wiya koo
bu sua.
Kpa bu maa gabu yoru mwɛɛri, yoo
tera ba koo di.
3 Kon de kɛ̃sinu nnɛ yu bu deema.
Ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa bɔ̃nu nu ben
gonu gɛɛri, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu
bu di mam mam.
4 Biti ka bɛrum koo bwese tukunu
mwa bà n wa ye ya bu deema, ye
Yudan sina boko Manase Esekiasin bii
u kuan sɔ̃ kpuro Yerusalɛmuɔ.

Yinni Gusunɔ
u koo Yudaba sɛɛyasia

5 Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu,
wara u koo wunɛn wɔnwɔndu wa.
Wara u koo nun wanyo kua.
Wara u koo na u bikia ye n nun mɔ̀.
6 Wee a man deri, ma a biru wura.
Yen sɔ̃, kon nun nɔma doke n nun
kpeerasia.
Domi na wasira ka baadomman
wɔnwɔn te na nun kuammɛ.
7 Kon nɛn tɔn be sarawa nge dobi
wusun gbãra kɔnnɔsɔ.
Kon de bu ben bibu bia, kpa n bu kam
koosia.
Domi ba yina bu ben swɛɛ kɔ̃si deri.
8 Kon de ben gɔminibu bu yani sɛɛri
dabiru kera
yi yi wãa nim wɔ̃kun goorɔ.
Kon de yibɛrɛba bu na
bu ben aluwaasiban mɛrobu wɔri sɔ̃ɔ
sɔɔ gbãara.
Kpa nuku sankiraru ka bɛrum ben
mɛro be deema subaru sɔɔ.
9 Wi ba raa bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ
yèn sɔ̃ u bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru
mara
u wasikiramɔ.
U koo mam gbiwa sɛkum ka seku
bakaru.
Be ba tie, kon de yibɛrɛba bu bu gowa
tabu sɔɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u Yinni Gusunɔ
weeweenu koosimɔ

10 Yeremi u nɛɛ,
nɛn mɛro, mban sɔ̃na a man mara.
Wee na kua bɔ̃ruro.
Domi nɛn sɔ̃na tem mɛn tɔmbu kpuro
ba sikirinamɔ ba sannamɔ.
Na ǹ goon mi gãanu bɔkure,
na ǹ maa goo gãanu bɔkure.
Adama ka mɛ, ba man bɔ̃rusimɔwa
kpuro.
11 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon nun yakia wunɛn gean sɔ̃,
kpa n nun wunɛn yibɛrɛba kamia
wahala ka nuku sankiranun saa.
12 Goo kun kpɛ̃ u sisu bɔɔku,
si su wee sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di
ka sere maa sii gandu.
13 Kon de yibɛrɛba bu na
bu tem mɛn arumani kpuro gura
nɛn tɔmbun durum sɔ̃ ye ba kua tem
mɛ kpuro sɔɔ.
14 Kon de bu ben yibɛrɛba sã tem
tukumɔ mi ba ǹ yɛ̃.
Domi nɛn mɔru seewawa be sɔɔ nge
dɔ̃ɔ.
15 Yera Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa
u nɛɛ,
a kpuro yɛ̃.
A man yaayo. A ku man duari.
A be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ mɔru kɔsio.
A ku man go, wunɛ wi a suuru mɔ.
A yɛ̃ ma wunɛn sɔ̃na na sekuru sɔɔwa.
16 Wunɛn gari kpurowa na swaa daki.
Ma na yi doke gɔ̃ruɔ.
Yiya yi man nuku dobu wɛ̃.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
a n yɛ̃ ma wunɛn yĩsira na sɔɔwa.
17 Mɛya na ǹ wure n sina ka tɔn yaa
kasikiobu

su ka nuku dobu ko sannu.
Na tii gɔwawa na sɔ̃ nɛ turo,
domi a dera nɛn mɔru seewa.
18 Yinni Gusunɔ,
mban sɔ̃na na wahala mɔ̀ sere ka tɛ̃.
Mban sɔ̃na ya sãa nge boo wi u ku ra
kpe.
Yinni, kaa n man sãawɛwa nge bwia
ye ya ǹ naanɛ mɔ,
ǹ kun mɛ nge daa te ta ra nim kpe?
19 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u
nɛɛ,
à n gɔsirama nɛn mi,
kon de a maa ko nɛn sɔm kowo.
À n wura a mɛm saarinu deri
kpa a gari arufaanigii gere,
kon maa nɛn gari doke wunɛn nɔɔwɔ.
N ǹ mɔ wuna kaa gɔsira ben mi,
beya n weenɛ bu wurama wunɛn mi.
20 Kon de a n dam mɔ
nge gbãra te ba kua ka sii gandu.
Ba koo ka nun tabu ko,
adama ba ǹ nun kamiamɔ.
Domi ko na n ka nun wãa n nun faaba
ko.
21 Kon nun yakia tɔn kɔ̃sobun nɔman
di.
Kpa n nun wɔra be ba nuki sosun
nɔman di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ u yina

Yeremi u kurɔ sua

16

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a ku kurɔ sua, kpa a ku bibu ma
tem mini.
3 Wee ye ya koo bii be ba koo
marura tem mɛ sɔɔ deema, ka ben
mɛrobu ka ben tundobu.
4 Barara ta koo bu go. Ba ǹ bu gɔɔ
swĩiyammɛ. Ba ǹ maa bu sikumɔ. Ba
koo kowa taaki tem sɔɔ. Be ba tia kpa
bu bu go tabu sɔɔ, ǹ kun mɛ, gɔ̃ɔru tu
bu go, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben
gonu di.
5 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, a ku du
diru mi ba gɔɔ wooru sɔ̃ a ka bu duura.
Domi na nɛn bɔri yɛndu wuna tɔn ben
min di. Na ǹ ben kĩru mɔ, mɛya na ǹ
maa ben wɔnwɔndu mɔ̀.
6 Damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ba koo
gbiwa. Ba ǹ bu sikumɔ, ba ǹ maa
ben gɔɔ wooru sinamɔ. Goo kun tii
muririmɔ, goo kun maa kɔnimɔ ben
gɔɔn nuku sankiranun sɔ̃.
7 Bèn tɔmba gu mi, ba ǹ goo wasi
wi u koo ka bu dĩanu naawa u ka bu
nukuru yɛmiasia. Goo maa sari wi u
koo ka bu tam naawa u ka bu dam kɛ̃,
baa ǹ n ben mɛron na u gu, ǹ kun mɛ,
ben tundo.
8 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, yɛnu mi ba tɔ̃ɔ baka dim mɔ̀, a
ku du mi, i di i nɔ ka be sannu.
9 Domi nɛ, Gusunɔ Isiriliban Yinni,
nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na kon yam
min nuku dobu kpeerasia bɛɛn nɔni
biru. Ba ǹ maa nuku dobun womusu
ka be ba suanamɔn nɔɔgiru nɔɔmɔ mi.
10 Sanam mɛ kaa tɔn be gari yi
nɔɔsia, ba koo nun bikia bu nɛɛ, mban
sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na bu nɔni swãa
tenin bweserun gari sɔ̃ɔmɔ. Mba ba
nɛ, Gusunɔ ben Yinni torari.
11 Saa ye sɔɔra kaa bu wisi a nɛɛ,
ben baababa ba man deri, ma ba da ba
bũnu sãwa ba yiira nin nuurɔ, ma ba
man biru kisi, ba ǹ nɛn woodaba mɛm
nɔɔwɛ.
12 Ma ben tii ba kɔ̃sa kua n kere ben
baaba be. Wee ben baawure u yɔ̃rari u
win gɔ̃run kĩru kankam swĩi. Ba ǹ nɛn
gari swaa dakimɔ.
13 Yen sɔ̃, kon bu yara tem minin di,
kpa bu da tem mi ben baababa ka ben
tii ba ǹ yɛ̃. Miya ba koo bũnu sã sɔ̃ɔ sɔɔ
ka wɔ̃kuru. Domi na ǹ maa bu durom
gam kuammɛ.

Isireliba ba koo wurama

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen sɔ̃na tɔ̃nu
ganu sisi nì sɔɔ ba ǹ maa bɔ̃rumɔ bu
nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u
Isireliba yarama Egibitin di.
15 Adama ba koo bɔ̃rewa bu nɛɛ, ka
Yinni Gusunɔn wãaru wi u Isireliba
yarama saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di
ka sere tem mi u raa bu yarinasian di.
Domi kon de bu wurama ben temɔ mɛ
na raa ben baababa wɛ̃.

Sɛɛyasia bi bu wee

16 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, kon
yibɛrɛba seeya bu Isireliba mwɛɛri
nge mɛ susure kowobu ba ra swɛ̃ɛ
mwɛɛri. Yeniban biru, kon maa yibɛrɛ
gabu seeya bu bu wɔri bu go gungunu

wɔllɔ ka guunɔ, ka sere maa kpee
baaba sɔɔ nge mɛ taasobu ba ra yɛɛ
wɔri bu go.
17 Domi nɛn nɔni yi ben sanu
sanusu mɛɛra, sin gasu kun berua nɛn
nɔni sɔɔ. Mɛya na maa ben toranu
kpuro waamɔ.
18 Kon bu ben durum are wɛ̃ mam
mam. Domi ba nɛn tem disi doke mɛ
mu sãa nɛn arumani, ma ba dera mu
ben bũun bwãarokunu yiba ni nu ɲ
wãaru mɔ.

Tɔmbu kpuro

ba koo Gusunɔ tubu

19 Yeremi u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a sãawa nɛn dam
ka nɛn kuku yee damgiru, nɔni
swãarun saa.
Wunɛn miya handunian goonu nnɛ
kpuron tɔmbu ba koo na,
kpa bu nɛɛ, weesa ben baababa ba
swĩi.
Ben bũnu nu ɲ gãanu sosi, nu sãawa
kam dirum.
20 Tɔnu u koo kpĩ u tii kua ye u koo sã.
Adama ka gem, nu ɲ sãa Gusunɔ.
21 Yen sɔ̃na, wunɛ Yinni Gusunɔ a nɛɛ,
kaa bu wunɛn dam sɔ̃ɔsi,
kpa bu gia ma wuna a sãa Yinni
Gusunɔ.

Yudaban durum

ka ben sɛɛyasiabu

17

1 Yudaban durum ya yorua ben
gɔ̃rusɔ.
Ya maa sɔ̃ɔsire ben yãku yenun kãanu
sɔɔ.
Ma n sãare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu
bo.
2 Ya sãawa seeda ye ya bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
Nge mɛya ben bũu turanu ka ben
bwãarokunu
ka ben dãa kubenu ka ben gungunu
mi ba ra bũu wi ba mɔ̀ Asitaate
sã,
ya maa bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
3 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn guu tèn mi ba ra man sã,
ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra bũnu sã
yibɛrɛba nɔmu bɛria, ben durum yen
saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro sɔɔ.
4 Ben toranun sɔ̃na ba koo ben tem bia
mɛ mu sãa ben tubi.
Kon bu ko ben yibɛrɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba ɲ yɛ̃.
Domi ba dera nɛn mɔru ya yabura nge
dɔ̃ɔ.
Ya ko n maa yaburewa sere ka
baadommaɔ.

A kun tɔnu naanɛ sãa

5 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nɛɛ,
bɔ̃rigiiwa wi u win gɔ̃ru sĩiya nɛn min
di,
ma u tɔnu naanɛ sãa, u tãsa wi sɔɔ.
6 U ko n wɔnwɔndu soorewa
nge dãa kiki si su wãa mi gãanu ku ra
kpi.
U ɲ nuku dobu wasi.
U ko n wãawa tem saaramɔ mi goo
sari.
7 Adama domarugiiwa wi u win naanɛ
doke nɛ, Yinni Gusunɔ sɔɔ,
ma win toro sindu ta wãa nɛ sɔɔ.
8 Yɛ̃ro ko n sãawa nge dãa te ta yɔ̃
daarun goorɔ,
tèn gbini yi ku ra nim bie.
Dãa ten bweseru ta ku ra n yam
susuru gara.
Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa
kpuro.
Sɔ̃ɔ sãrerun saa yà n na,
ta ku ra gbere, baa wɔ̃ɔ ge gbebura
yɔ̃ra.
Mɛya ta ku ra maa marubu yɔ̃re.
9 Tɔnun gɔ̃ru ga ra kɔ̃sa berewa.
Mɛya gen barara ku ra bɛkure.
Goo u wãa wi u koo kpĩ u gen
bwisikunu gia?
10 Nɛ, Yinni Gusunɔwa
na ra tɔnun gɔ̃ru ka win bwisikunu
wɛ̃ɛri,
n ka nùn ye u kuan are wɛ̃.
11 Wi u dukia guramɔ ka swaa kɔ̃sa,
u sãawa nge kusu ge ga sĩa tuka wee ye
ga ɲ ka.
Dukia ye, ya koo nùn deriwa
win wãarun suunu suunuka sɔɔ,
kpa u n sãa nge gari bɔkɔ win wãa
dãakiru sɔɔ.

Yinni Gusunɔ turowa

u sãa wãarun bwia

12 Bɛsɛn sãa yee dɛɛraru
ta sãawa nge sina kita yiikogiru

te ta wɔlle suare yellun di.
13 Yinni Gusunɔ, wuna bɛsɛ Isireliba
sa yĩiyɔ.
Be ba nun biru kisi, ba koo sekuru wa.
Be ba ka nun tondinɛ, ba koo bu duari.
Ba ko n sãawa nge bèn yĩsa ba yorua
tua sɔɔ.
Domi ba wunɛ Yinni Gusunɔ deri,
wunɛ wi a sãa nge bwia yèn nim mu
wãaru wɛ̃ɛmɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ somiru kanamɔ

14 Yinni Gusunɔ, a man bɛkio,
kpa n wa n bɛkura mam mam.
A man faaba koowo kpa n faaba wa.
Domi wunɛ turowa na ra n siaramɔ.
15 Yinni Gusunɔ, wee, tɔmba man
bikiamɔ ba mɔ̀,
mana nɔni swãarun gari yi a bu sɔ̃ɔwa
mi, yi woo.
I den bu wɔrima.
16 Adama na ǹ yinɛ n wunɛn tɔmbu
kpara.
N ǹ nɛ, na sende nɔni swãa ten tɔ̃ru tu
ka na.
Wunɛn tii, a yɛ̃ mɛ.
A maa yɛ̃ gari yi na yara nɛn nɔɔn di
kpuro.
17 Yen sɔ̃, a ku de na n maa bɛrum
soore wunɛn sɔ̃,
wunɛ wi a sãa nɛn kuku yeru nɔni
swãarun saa.
18 A de be ba man nɔni sɔ̃mɔ bu
sekuru wa.
Kpa nɛ, na kun tu wa.
A de bu diiri, kpa nɛ, na n wãa ka toro
sindu.
A de nɔni swãaru tu bu deema,
kpa a bu sɛɛyasia n kpã.

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu

19 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Yeremi, a
seewo a da a yɔ̃ra kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀
tɔmbun kɔnnɔ mi Yudaban sinambu
ba ra ka du kpa bu ka yari, kpa a maa
da a yɔ̃ra kɔnnɔ si su tien mi.
20 Kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, be, Yudaba ka
ben sunɔ ka be, Yerusalɛmugibu, be
kpuro be ba dumɔ kɔnnɔ sin min di,
bu nɛ Yinni Gusunɔgia swaa dakio bu
nɔ.
21 Na nɛɛ, ba n tii sɛ kpa bu ku raa
sɔmunu sɔbe tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ. Bu
ku raa maa nu duusia Yerusalɛmun
gbãra kɔnnɔsun di.
22 Bu ku raa mam nu yara ben
yɛnusun di. Bu ku sɔmburu garu ko.
Adama bu sanam mɛ yiiyo nɛ, Yinni
Gusunɔn sɔ̃ nge mɛ na ben baababa
yiire.
23 Geema, ben baaba be, ba swaa
taaya. Ba ǹ man swaa daki. Ba nɛn
sɔ̃ɔsinu yina.
24 Adama be, bà n man swaa daki
ka gem, ma ba ǹ sɔmunu ganu du-
usie Yerusalɛmun kɔnnɔsun di tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ, ma ba tɔ̃ɔ te yi nɛ,
Yinni Gusunɔn sɔ̃, ma ba ǹ sɔmburu
garu kue te sɔɔ,
25 saa yera sinam be ba sɔ̃ Dafidin
sina gɔnaɔ ka ben sina asakpɔbu ba
koo du saa Yerusalɛmun kɔnnɔ sin
min di, ba n tabu kɛkɛba dua, be dumi
gawe, kpa gabu ba n dumi sɔni. Mɛya
Yudaba kpuro ka Yerusalɛmugibu
kpuro ba koo maa du mi, kpa
Yerusalɛmu ya n tɔmbu yiba sere ka
baadommaɔ.
26 Tɔmba koo na nɛn sãa yerɔ Yudan
wusu ka Yerusalɛmun baru kpaanu
kpuron di ka Bɛnyamɛɛn tem di, ka
sere maa guunun di ka wɔwin di,
ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
tem mɛ kpuron di gesi, bu yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ka siarabun
yãkunu, kpa bu ka kɛ̃nu na, kpa bu
turare dɔ̃ɔ doke mi.
27 Adama bà kun nɛn gari swaa
daki, yi na nɛɛ, bu man tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii
te yiiya, ma ba dumɔ Yerusalɛmun
kɔnnɔsun di, ba n sɔmunu sɔɔwa, tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugii te sɔɔ, saa yera kon wuu ge
dɔ̃ɔ doke wi u ǹ gbimɔ kpa be kpuro
bu dɔ̃ɔ mwaara.

Yeremi u da mɔmɔn yɛnuɔ

18

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a seewo kpa a da mɔmɔn yɛnuɔ.
Miya kon nun gari sɔ̃.
3 Ma u seewa u da mɔmɔn yɛnu mi.
U deema wee u wekeru mɔ̀.
4 Weke te u mɔ̀ mi, ta ǹ gea kue. Ma
u ten sɔn te sua u ka weke kpaaru kua
te ta nùn wɛ̃re.
5 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

6 mban sɔ̃na na ɲ̀ kpɛ̃ n ka bɛɛ Isire-
liba ko nge mɛ. Wee nge mɛ məmə wi,
u səndu sua u nɛni win nəmuə, nge
mɛya i maa wãa nɛn nəmuə.
7 Gasə, na ra gere bweseru garun sɔ̃
n nɛɛ, kon tu wuka n sura nge dãa, kpa
n tu kam koosia.
8 Adama bwese te, tà n ten daa kəsa
ta nuku kɔ̃suru deri, na ra tu deriwa
na kun maa tu kɔ̃sa kue.
9 Mɛya gasə, na ra maa gere bweseru
garun sɔ̃ n nɛɛ, kon tu seeya.
10 Adama bwese te, tà n kɔ̃sa mə̀ ma
ta ɲ̀ nɛn gere swaa sue, na ku ra maa
tu gea ye kue ye na raa gɔ̃ru doke mi.
11 Yen sɔ̃, a Yudaba ka Yerusalɛmugibu
sɔəwə a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə na səəru
mə̀ n ka bu kɔ̃sa kua. Na yen kpunaa
yi. N n mɛn na, ben baawure u win
daa kɔ̃sa derio u wurama nɛn mi.
12 Adama ba koo gere bu nɛɛ, mban
sɔ̃na ba koo kəsi. Ben baawure u koo
win bwisiku kɔ̃sunu swĩiwa u ko ye u
kĩ.

Isireliba ba Gusunə yina

13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
Isireliba ba gãa kɔ̃sunu kua n sara.
I bwesenu kpuro bikio,
wara u yenin bweseru nəəre.
14 Nim mu ra kokubu kpe Libanin
guunu wəllun di?
Daa te ta kokumə,
ta ra nim gem kpe?
15 Adama nɛn təmbu ba man duari
ba da ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
Ya dera ba ɲ̀ yɛ̃ ye ba mə̀ ben swɛɛ səə.
Ba ben yellun swaa dosu derimə,
ma ba swaa kisi swĩi.
16 Ba dera ben tem mu sankira.
Ma təmbu ba bu yɛ̃ɛmə baadomma.
Wi u sarə mi gesi, ù n mu wa,
u ra wiru kparewa.
17 Yen sɔ̃na kon de bu yarina
yibɛrɛban wuswaaə
nge tua ye sɔ̃ɔ yari yerun woo ga
yarinasia.
Kon bu biru kisi.
Na ɲ̀ bu mɛɛrimə sanam mɛ ba nəni
sɔ̃ɔre.

Ba nəə tia kua bu ka Yeremi mwa

18 Yera tən be, ba nɛɛ, su Yeremi nəə
tia kua su nùn mwa. Domi wooda kun
gbimə baa yãku kowobu bà kun wãa.
Bwisi kun kpeemə baa bwisigibu bà
kun wãa. Gusunən gari kun gbimə yèn
sɔ̃ win səməba sari. N n mɛn na, i na su
nùn wəri su yaa kasiki, kpa su ku maa
win gari nə su sere yi laakari ko.
19 Saa yera Yeremi u Yinni Gusunə
kana u nɛɛ,
Yinni Gusunə,
a man swaa dakio.
A nɛn yibɛrɛban gari yi nəəwə.
20 Kaa de gea yu gəsira kɔ̃sa?
Wee ba dəkə kpiriru gba
bu ka man kpɛ̃ɛ səə.
A yaayo ma na yɔ̃ra wunɛn wuswaaə
ben sɔ̃,
na ka nun gari kua
kpa a ku maa ka bu məru ko.
21 Yen sɔ̃, a de gɔ̃əru tu ben bibu go.
A de bu gbisuku tabu səə,
kpa kurəbu bu durəbu ka bibu bia,
kpa bu ko gominibu.
A de baranu nu durə be go,
kpa bu ben aluwaasiba go tabu səə.
22 A de tabu kowo wuunu nu bu wəri.
Kpa wuri yi nəəra ben yɛnusə.
Domi ba dəkə kpiriru gba
bu ka man kpɛ̃ɛ te səə.
Ba man yina bɛria nɛn swaa səə.
23 Adama wunɛ, Yinni Gusunə,
a ben nəəsinaa kpuro yɛ̃,
ye ba kua bu ka man go.
Yen sɔ̃, a ku bu ben toranu wəka.
A ku ben durum ye duari.
A de bu fukura wunɛn wuswaaə.
A bu sɛɛyasio wunɛn mərun saa səə.

Weke te ta kəsira

19

1 Yinni Gusunə u Yeremi sɔ̃əwa u
nɛɛ, a doo məmən mi a boo dwe ge ba
kua ka səndu. Kpa a yãku kowo be ba
bukure ka wuun guro gurobu mɛnna,
2 kpa i da wəwa ye ba mə̀ Bɛni
Hinəmuə ye ya wãa kənnə gen mi gia,
mi ba ra wekenu məm. Miya kaa
nəəgiru sua a gari gere yi kon nun sɔ̃.
3 Kaa Yudaban sinambu ka
Yerusalɛmugibu sɔ̃ bu swaa dakio bu
nə ye nɛ Gusunə, Isireliban Yinni, nɛ
wi na wəllu ka tem mə na gerua. Kon
de nəni swãaru tu na Yerusalɛmuə

sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari.
4 Domi ba man deri, ma ba yam mi disi doke. Ba bũnu turare dõɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba ka ben sinambu ba ǹ yɛ̃. Ma ba tɔn dabinu go mi, be ba ǹ gãanu kue.
5 Ba bũu wi ba mɔ̀ Baali yãku yeru bania gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka ben bibu yãku dõɔ mwaararugiru ko, yãku tèn bweseru na ǹ bu yiire, na ǹ mam ten bwisikunu koore.
6 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔ̃nu ganu sisi nì sɔɔ ba ǹ maa wɔwa ye sokumɔ Tofɛti ǹ kun mɛ Bɛni Hinɔmu. Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru.
7 Wɔwa yen miya kon Yudaba ka Yerusalɛmugibun nɔɔ tia ye ba kua kam koosia, kpa n de yibɛrɛba bu bu go tabu sɔɔ. Kon de gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di.
8 Kpa n de Yerusalɛmu yu ko bansu si ba koo yɛ̃ɛ. Wi u sarɔ mi kpuro, ù n ye wa, u biti soora u wia ko nɔni swãa ten sõ.
9 Kon de yibɛrɛ be, bu bu nɔni sõ sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.
10 Yen biruwa wunɛ Yeremi kaa boo ge kɔra tɔn be ba ka nun da min wuswaaɔ.
11 Kpa a nɛɛ, nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, kon bu yarinasia kpa n wuu ge kɔsuku nge boo ge, ge ba ǹ kpɛ̃ bu maa sɔmɛ. Tofɛtin wɔwa miya ba koo tɔmbu sike yèn sõ ba ǹ maa ayeru wasi gam.
12 Mɛya kon tem mɛ ka mɛn tɔmbu kua, kpa Yerusalɛmu yu ko nge Tofɛti.
13 Yerusalɛmugibun yɛnusu ka Yudaban sinambun yɛnusu, yɛnusu kpuro gesi mi ba ra bũnu turare dõɔ dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka sõɔ sã, ka sere mi ba ra maa bũnu ganu sã, si kpuro su koo disi duurawa nge Tofɛti.
14 Yen biru, Yeremi u gɔsirama Tofɛtin di mi Yinni Gusunɔ u nùn gɔra u win gari gere. Ma u na u yõra Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ u tɔmbu kpuro sõɔwa u nɛɛ,
15 Gusunɔ Isirelibaŋ Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u nɛɛ, wee u koo de kõsa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalɛmu ka yen wuu si su tie deema. Domi sin tɔmba swaa taaya, ba ǹ win gere nua.

Ba Yeremi dãa doke

20

1 Yera sõɔ teeru, Pasuri Imɛrin bii wi u sãa yãku kowo u ka maa sãa Yinni Gusunɔn sãa yerun kõsobun tɔnwero u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua.
2 Yera u dera ba nùn so, ma ba nùn dãa doke nge wiiro Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, kɔnnɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛn kɔnnɔn bera gia.
3 Adama yen sisiru bururu, Pasuri u Yeremi dãa ye wuna. Ma Yeremi u nùn sõɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun maa nun sokumɔ Pasuri. Yĩsi ten tubusiana bɔri yɛnda ka nun sikerenɛ. Adama tɛ̃, u nun sokumɔ Magɔɔ Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun sikerenɛ.
4 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, u koo wunɛ ka wunɛn bɔrɔba nandabu kpɛ̃ɛ. U koo de bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛn gabu go tabu sɔɔ, kpa a ye wa ka wunɛn nɔni. Kpa Babilonin sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwɛɛri u ka da Babiloniɔ.
5 U koo de yibɛrɛba bu Yerusalɛmun arumani gura, ka sɔma ye tɔmba kuan are kpuro, ka sere gãa gee ni nu wãa ye sɔɔ. U koo de bu Yudaban sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi.
6 Pasuri, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu, ba koo bɛɛ yoru mwa bu ka da Babiloniɔ. Miya i ko i gbi, wunɛ ka be a gari weesugii kua, kpa bu bɛɛ sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunɔ weeweenu koosimɔ

7 Yinni Gusunɔ, a man kɔkura,
ma na wunɛn gari wura.
A man sɛ̃re a kamia.
Wee tõru baatere
tɔmbu kpuro ba ra n man yɛ̃ɛmɔwa,
kpa ba n man gari bɔkɔ mɔ̀.
8 Nà n kĩ n gari gere,
sere n nɔɔgiru sua ka dam n nɛɛ,
yibɛrɛba ba wee bu sun dam dɔre,
kpa bu sun kam koosia.

Yinni Gusunɔ,
tɔmba ra n man yɛ̃ɛmɔwa wunɛn garin
sɔ̃ baadomma.
9 Nà n nɛɛ, kon nun deriwa,
na ǹ maa wunɛn gari kparamɔ,
n da n sãawa nge dɔ̃ɔ u wãa nɛn wasi
sɔɔ
u nɛn kukunu mɛnimɔ.
Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
adama na ku ra kpĩ.
10 Na nɔɔmɔ tɔn dabinu nu man kɔ̃sa
bwisikusimɔ.
Ba mà, nandabu wãa baama.
Su ka win gari da wirugibun mi.
Be ba raa ka man nɔɔ tia sãa
ba mɛɛrimɔ nà n kon sokura.
Ba mà, sɔrɔkudo kon de bu man
samba ko.
Kpa bu wa bu man mwa bu mɔru
kɔsie.
11 Adama na yɛ̃ ma wunɛ Yinni
Gusunɔ, a wãa ka nɛ
nge tabu durɔ damgii.
Yen sɔ̃na be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ ba koo
sokura.
Ba ǹ kpɛ̃ bu man kamia.
Yen sɔ̃na ba koo sekuru wa
kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaɔ.
12 Wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
wunɛ wi a ra tɔnu wɛ̃ɛri,
a ka wa ù n sãa gemgii,
kpa a n win bwisikunu ka win gɔ̃run
gari yɛ̃,
wuna kon de a nɛn yibɛrɛba mɔru
kɔsie.
Domi wuna na tii nɔmu sɔndia.
13 I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.
Domi u ra wɔnwɔndo wɔre
saa tɔn kɔ̃son nɔman di.
14 Tɔ̃ɔ bɔ̃rigira tɔ̃ɔ tè sɔɔ ba man mara.
Tɔ̃ɔ te, tu ku domaru wa.
15 Bɔ̃rurowa wi u da u nɛn tundo
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, ba nùn bii tɔn durɔ marua.
Ma labaari ye, ya nùn nuku doo
bakabu wɛ̃.
16 Durɔ wi, u kam koowo
nge wuu si Yinni Gusunɔ u kam
koosia
u ǹ sin wɔnwɔndu kue.
Kpa u wuri nɔ bururu,
kpa u tabun wurenu nɔ sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
17 Mban sɔ̃na Gusunɔ u ǹ yande dere
n gbi
sanam mɛ na wãa nɛn mɛron nukurɔ,
kpa nuku te, tu yande ko nɛn sikiru,
kpa na n wãa mi sere ka tɛ̃.
18 Mban sɔ̃na na yara nɛn mɛron
nukurun di,
na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri
bini waamɔ,
ma nɛn wãara wiru gooramɔ ka
sekuru.

Yerusalɛmu koo kam ko

21

1-2 Sina boko Sedesiasi u Pasuri,
Maakiyan bii, ka Sofoni, yãku kowo
Maseyan bii gɔra Yeremin mi, bu nùn
sɔ̃ bu nɛɛ, u bu bikiaru kuo Yinni
Gusunɔn mi, domi Nɛbukanɛsaa,
Babilonin sina boko, u ka bu tabu
mɔ̀. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo
nùn maamaaki gaa kpare ben sɔ̃, kpa
u wa u bu deri. Yera Yinni Gusunɔ u
ka Yeremi gari kua.
3 Ma Yeremi u tɔn be wisa u nɛɛ, bu
doo sina boko Sedesiasin mi bu nɛɛ,
4 amɛniwa Gusunɔ Isiriliban Yinni
u gerua. U nɛɛ, wee, u koo de ben tabu
kowo be ba ka Babilonin sina boko ka
win tɔmbu sannamɔ wuun biruɔ bu
duki su bu wura wuu ge sɔɔ.
5 Kpa wi, Gusunɔn tii u ka be
Yudaba sanna ka mɔru u bu win dam
sɔ̃ɔsi,
6 u de bara kɔ̃suru tu hunde koniba
kpuro wɔri tu go wuu ge sɔɔ, tɔmbu ka
yaa sabenu.
7 Yen biruwa u koo sina boko
Sedesiasi, Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria,
wi ka win sɔm kowobu ka win tɔn
be ba wãa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara
barun di, ka tabun di, ka gɔ̃ɔrun di.
Be kpurowa Nɛbukanɛsaa u koo go.
U ǹ ben wɔnwɔndu mɔ̀. U ǹ maa goo
derimɔ.
8 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa
Yeremi sɔ̃ɔwa win tɔmbun sɔ̃. U nɛɛ,
wee, u bu swaa yiru yiiyammɛ, swaa
yèn mi wãara wãa, ka yèn mi gɔɔ u
wãa.
9 Wi u koo gesi yɔ̃ra wuu ge sɔɔ, u
koo gbiwa tabu sɔɔ, ǹ kun mɛ ka gɔ̃ɔru,
ǹ kun mɛ ka bararu. Adama wi u yara
u tii Babilonigibu wɛ̃ be ba bu tarusi,
yɛ̃ro koo win wãaru wɔra. Teya ta ko
n sãa win arumani ye u kpĩa u yara.
10 Domi u yɔ̃rariwa u wuu ge kɔ̃sa
kua, n ǹ mɔ gea. U koo gu Babilonin

sina boko nəmu səndiawa u gu dõə mɛni.

Gari yi Yinni Gusunə u Dafidin bweseru sõəwa

11 Yinni Gusunə u nɛɛ, amɛniwa
wunɛ Yeremi kaa Yudaban sina bokon
bweseru sõ. A nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunən gari nəəwə.
12 Be, Dafidin bweseru,
ba n da gem swĩi baadomma.
Kpa bu be ba dam dəre yakia
be ba bu dam dəremən nəman di.
Bà kun kue mɛ,
nɛn məru ya koo bu yabure
ben kom kõsum sõ.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ye go.
13 Kon Yerusalɛmugibu wəri.
Be, be ba wãa wəwa səə kperun wəllə,
baa bà n gerumə ba mə̀,
wara u koo kpĩ u du ben wãa yerə,
u ben kuku yeru turi.
14 Kon bu sɛɛyasia nge mɛ ben
kookoosu nɛ.
Kon ben sina kpaaru dõə mɛni
te ba bana ka dãa ye ba mə̀ sɛduru,
kpa ye ya ka tu sikerenɛ kpuro yu dõə
mwaara.

22

1 Yinni Gusunə u maa Yeremi sõəwa
u nɛɛ, a doo Yudan sina bokon yɛnuə
kpa a bu gari yini sõ.
2 A nɛɛ, wi, Yudaban sina boko, wi,
wi u sõ Dafidin sina gənaə, ka win
bwãabu ka win təmbu ka be ba gesi
wãa sina kpaaru mi,
3 bu nɛ, Yinni Gusunən gari yini
swaa dakio bu nə. Bu gem swĩiyə. Bu
be ba dam dəremə wəro be ba bu dam
dəremən nəman di. Bu ku səbu ka
gəminibu ka gobekuban gãanu mwa
ka dam. Bu ku maa taarɛ sarirugibu go
yam mini.
4 Bà n wooda yeni mɛm nəəwa, gabu
ben bweseru səə, ba ko n bandu diiwa
ba n sõ Dafidin sina gəna yeni səə. Ba
koo du saa kənnə minin di ba n dua
tabu kɛkɛ səə ye dumi gawe, ǹ kun mɛ,
ba n dumi səni, be ka ben bwãabu ka
ben təmbu.
5 Adama bà n yina bu ye mɛn nəəwa,
sere ka nɛ, Yinni Gusunən wãaru, sina
kpaa te, ta koo kowa bansu.
6 Wee ye na maa gerua Yudaban
sina kpaarun sõ. Na nɛɛ,
baa mɛ na sina kpaa te wa ta wã
nge dãa sõə ge ga wãa Galadiə,
ǹ kun mɛ, nge Libanin guurun wii
kpiiru,
ka gem kon tu bansu koosia.
Goo kun maa sinamə mi.
7 Kon tabu kowobu tabu yãnu sebusia
bu tu wəri.
Kpa bu ten gbere yi ba kua ka dãa
ye ba mə̀ sɛduru wukiri bu dõə
doke.
8 Tən tuko dabinu ba koo sara wuu
gen mi, kpa bu sõəna bu nɛɛ, mban
sõna Yinni Gusunə u wuu bəkə geni
kua mɛsum.
9 Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, gen
təmbu ba wi, ben Yinnin arukawani
kusiawa, ma ba da ba bũnu sãamə.

Ye Yinni Gusunə u gerua Salumun sõ

10 Bɛɛ Yudaba,
i ku wuri ko Yosiasi wi u gun sõ.
I ku maa win ario ko.
Adama i wuri koowo Salumun sõ,
wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumə.
Domi u ǹ maa wee.
Mɛya u ǹ maa tem mɛ wasi
mi ba nùn mara mini.
11 Wee ye Yinni Gusunə u gerua
Salumu, Yosiasi Yudaban sina bokon
biin sõ, wi u bandu dii win baan ayerə.
U nɛɛ, u doona, u ǹ maa wee.
12 U koo gbiwa dɛsiru səə mi ba ka
nùn da mi, u ǹ maa tem mɛ wasi.

Yinni Gusunə u Yoyakimu gerusi

13 Yeremi u Yoyakimu sõəwa u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ,
wunɛ Yoyakimu, bõrurowa a sãa.
Wee a wunɛn sina kpaaru bana,
adama a ǹ gem swĩi.
A tu gidambisaba sosia
adama ye n weenɛ a təmbu kua,
a ǹ bu kuammɛ.
A ra gabu səmburu koosie kam.
A ku ra bu ben kəsiaru wɛ̃.
14 Ma a nɛɛ, kaa tii sina kpaa bakaru
baniawa
kpa ta n gidambisa baka mə.
Ma a fɛnɛntiba doke,

a ten gani dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru
wukiri.
Ma a tu swɛ̃rasia kom kom a ka sɔ̃osi
ma sina kpaara.
15-16 Yèn sɔ̃ a ka sina kpaa te sɛduruba
bana,
yeya n dera a sãa sina boko?
Wunɛn baaban tii u ǹ sãa sina boko
ro?
U ra diwa kpa u nɔ nge baawure,
adama u ra baawure kuewa ye n
weenɛ u ko.
U ra sãarobu ka wɔnwɔndobu siriewa
dee dee.
Yen sɔ̃na ye kpuro ya nùn koora dee
dee win wãaru sɔɔ.
Wi u maa mɔ̀ nge mɛ,
wiya u wi, Yinni Gusunɔ yɛ̃ ka gem.
17 Adama wunɛ, wunɛn tiin
arufaaniwa a kasu.
A kasuwa a taarɛ sarirugibu dam dɔre
kpa a bu go.
18 Yen biru, Yeremi u maa nɛɛ, wee
ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Yoyakimu,
Yosiasin bii, Yudaban sina bokon sɔ̃. U
nɛɛ,
ù n gu, ba ǹ nùn gɔɔ swĩiyammɛ bu nɛɛ,
waiyo nɛn mɔɔ!
Waiyo nɛn sesu!
Waiyo nɛn yinni!
19 Adama ba koo win goru gawawa bu
yara Yerusalɛmun di
bu sike nge yaa saberu.

Yerusalɛmu ya koo sekuru wa

20 Yeremi u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i doo i yɔ guu te ba mɔ̀ Libaniɔ,
ka Basanin guurɔ,
ka Abarimun gungunu wɔllɔ,
kpa i kuuki ko i nɔɔgiru sua.
Domi be i ka arukawani bɔkua ba
munkira.
21 U bɛɛ kirɔ kua sanam mɛ i wãa bɔri
yɛndu sɔɔ,
adama i nɛɛ, i ǹ nùn swaa dakimɔ.
Nge mɛya bɛɛn daa ya sãa saa bɛɛn
piiburun di,
i ku ra nùn swaa daki.
22 Tɛ̃, bɛɛn kparobu ba koo ka woo
doona
kpa be i ka arukawani bɔkua
bu bu yoru mwɛɛri bu ka da tem
tukumɔ.
Saa ye sɔɔra i ko i sekuru wa,
bɛɛn kom kɔ̃sum sɔ̃.
23 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
bɛɛ be i sɔ̃ sɛ̃ɛ bɛɛn dii buranu sɔɔ
ni i kua ka Libanin dãa gea,
amɔna bɛɛn weeweenu ko n nɛ,
sanam mɛ wuriribu koo bɛɛ deema
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.

Yinni Gusunɔ
u Yoyakini sirimɔ

24 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, kaa Yoyakini, wi ba maa mɔ̀
Yekonia, Yoyakimun bii, Yudaban
sina boko sɔ̃ a nɛɛ, sere ka nɛn wãaru,
baa ù n sãan na nge taabu nɛn nɔm
geuɔ, kon nùn wuna min di.
25 Kon nùn win yibɛrɛba nɔmu
sɔndia, be, be ba kasu bu nùn go. Kon
nùn bu nɔmu sɔndia be, bèn bɛrum u
mɔ mi. Beya Nɛbukanɛsaa, Babilonin
sina boko ka win tabu kowobu.
26 Kon bu kɔ̃, wi ka win mɛro wi
u nùn mara. Kpa bu ka bu da tem
tukumɔ mi ba ǹ bu mara. Miya ba koo
gbi.
27 Saa gaa sɔɔ, ba ko ba n kĩ bu
gɔsirama ben temɔ adama ya ǹ koorɔ.
28 Gaba koo bikia bu nɛɛ, Yoyakini
wi, u sãawa nge weke te ta kɔsire, ǹ
kun mɛ, nge gãa ni goo kun maa kĩ?
Aawo. N n mɛn na, mban sɔ̃na ba wi
ka win bweseru tem yara ma ba ka bu
da sere mi ba ǹ yɛ̃.
29 Ma Yeremi u nɛɛ, nɛn temgibu, i
nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua.
30 U nɛɛ, i durɔ wi garisio wi u ǹ
kooramɔ win wãaru sɔɔ. U ko n sãawa
nge wi u bibu bia, domi win bweseru
sɔɔ, goo kun maa sinamɔ sina gɔna sɔɔ
u Yudaba kpara.

Kparo kɔ̃sobu

23

1-2 Gusunɔ Isiriliban Yinni u nɛɛ,
bɔ̃ruroba kparo be ba nɛn tɔmbu
goomɔ, ma ba bu yarinasiamɔ nge yãa
kparo kɔ̃sobu. Na maa nɛɛ, wee ba nɛn
tɔmbu gira, ba bu yarinasia ba yina bu
bu nɔɔri. Yen sɔ̃, kon bu sɛeyasia ben
nuku kɔ̃su ten saabu.
3 Kpa n nɛn tɔn be ba tie mwɛɛrima
tem kpuron di, mi na raa dera ba

yarinɛ, n ka bu wurama ben temɔ, kpa
bu marura bu dabia.
4 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu kparo
kpaobu wɛ̃ be ba koo bu kpara. Ba ǹ
maa nandamɔ bɛrum sɔ̃. Baa ben turo
kun maa biaramɔ.
5 Wee saa ya sisi
yè sɔɔ kon gemgii goo seeya Dafidin
bweserun di
nge dãa kpii pɔtura,
kpa u n bandu dii ka baadommaɔ.
U koo tɔn be kparawa ka bwisi gee.
Kpa u gem sɔ̃ɔsi tem mɛ sɔɔ.
6 Win waati ye sɔɔ,
Yudaba ba koo faaba wa.
Kpa u de Isireliba ba n wãa bɔri yɛndu
sɔɔ.
Kpa ba n nùn sokumɔ ba n mà,
Yinni Gusunɔwa u sãa ben faaba
kowo.
7 Yen sɔ̃na na nɛɛ, wee saa ya maa
sisi yè sɔɔ ba ǹ maa bɔ̃rumɔ bu nɛɛ, ka
Yinni Gusunɔn wãaru wi u bu yarama
saa Egibitin tem di.
8 Adama ba ko n da gerewa bu
nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u
bu yarinasia sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
ka wusu gasu sɔɔ, ma u maa ka bu
wurama min di, bu ka sina ben temɔ.

Gari yi Yeremi

u sɔmɔ weesugibu sɔ̃ɔwa

9 N n sɔmɔbun sɔ̃n na,
nɛn gɔ̃ru ga sankira too,
ma na diirimɔ sere ka nɛn kukunɔ.
Na sãa nge wi tam mu goomɔ
Yinni Gusunɔ ka win gari dɛɛrin sɔ̃,
yi u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
10 tɔmba yiba tem mɛ sɔɔ,
be ba sakararu mà.
Kɔ̃sa ba naa gire.
Miya ben dam mu wãa.
Yen sɔ̃na tem mɛ, mu sankire,
ma mɛn kpara yee ni nu wãa
gbaburun bera gia nu gbera.
Domi u mu bɔ̃rusi.
11 Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu
ba sankire,
u wa ma ba nuku kɔ̃su kom mà
sere ka win sãa yerɔ.
12 Yen sɔ̃na ben swaa ya koo wɔria,
kpa yu bu yam tĩre.
U koo de bu bu bɔria,
kpa bu wɔruku saa ye u koo bu
sɛɛyasia
u de wahala yu bu deema.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yudan Gusunɔn sɔmɔbun

kɔ̃san kpãaru

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kɔ̃sa ye na wa nɛn sɔmɔbu ba mà
Samariɔ,
ya ǹ ka nɔɔ gerurɔ.
Domi bũu wi ba mà Baalin yĩsira ba ka
gari mà.
Ma ba nɛn tɔmbu Isireliba gɛrasia nɛn
swaan di.
14 Adama kom kɔ̃sum mɛ na wa
Gusunɔn sɔmɔbun suunu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ,
mu beɔnɔgim kere.
Ba sãawa sakara kowobu,
ma ba weesu mà,
ba tɔn kɔ̃sobu dam kɛ̃mɔ bu ku ka ben
kom kɔ̃sum deri,
ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka
Gomɔran tɔmbu.
15 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni,
na nɛn sɔmɔbu Yerusalɛmuɔ sɔ̃ɔmɔ
ma wee kon de bu dãa kiku gagu * ge
ga sosu di,
kpa bu nim mɛ mu dɛ̃ɛ mɔ nɔ.
Domi beya ba dera tem mɛn tɔmbu
kpuro ba ǹ maa man bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

16 Amɛniwa nɛ Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni na gerua. Na nɛɛ,
i ku maa nɛn sɔmɔ ben gari swaa daki.
Domi ba dera i yĩiyɔ ye i ǹ wasi.
Ben tiin gɔ̃run bwisikuna ba gerumɔ,
n ǹ mɔ yi yi wee nɛn nɔɔn di.
17 Ba ra mam be ba man gɛma sɔ̃ bu
nɛɛ,
na be gerua na nɛɛ,
ba koo bɔri yɛndu wa.
Kpa ba n be ba ben tii tiin gɔ̃ru kĩru mà
sɔ̃ɔmɔ ba n mà,
ba ǹ kɔ̃sa gaa wasi.
18 Yeremi u nɛɛ,
ben wara u ka Yinni Gusunɔ wesiana.
Nge ben wara u win gari nua u yi
laakari kua.

* **23:15** ***dãa kiku gagu*** - A mɛɛrio 9:14.

19 Wee Yinni Gusunɔn mɔru yɑ koo nɑ
nge guru woo bɔkɔ
kpɑ yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
20 Win mɔru ye, yɑ ɲ̀ suremɔ,
mɑ n kun mɔ u win himbɑ yibiɑ.
Amɛn biru, yɑ koo bɛɛ nɛn tɔmbu
yeeri.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sɔmɔ be, bɑ duki dɑ, bɑɑ mɛ nɑ ɲ̀ bu
gɔre.
Bɑ mɑɑ gɑri gerua, bɑɑ mɛ nɑ ɲ̀ kɑ bu
gɑri kue.
22 Bà n dɑɑ nɛn gɑri swɑɑ dɑki,
nɛn gɑriyɑ bɑ koo rɑɑ kpɑrɑ nɛn
tɔmbun suunu sɔɔ.
Kpɑ bu wɑ bu gɔ̃ru gɔsiɑ bu ben kom
kɔ̃sum deri.

Yinni Gusunɔ

u wãɑ yɑm kpuro

23 Nɛ Gusunɔ, nɑ wãɑwɑ yɑm kpuro,
turuku kɑ tontondeɔ.
24 Goo u koo kpĩ u kuke nɑ kun nùn
wɑ?
Nɑ wãɑwɑ yɑm kpuro, wɔllɔ kɑ temɔ.

Mbɑ yɑkɑsu kɑ dobi

yi mɔɔsinɛ

25 Nɑ nɔɔmɔ ye sɔmɔbu bɑ gerumɔ.
Be bɑ gɑri weesugii mɔ̀ kɑ nɛn yĩsiru bɑ
mɔ̀, nɑ kɑ bu gɑri kuɑ dosu sɔɔ,
26 sere sɑɑ yerà sɔmɔ beni bɑ ko n
gɑri weesugii mɔ̀, kpɑ bɑ n nɛn tɔmbu
nɔni wɔ̃kumɔ kɑ ben gɔ̃run gɑri.
27 Bɑ kĩwɑ ben dosu weesugisun
gɑri yi de nɛn tɔmbu bu nɛn yĩsiru
duɑri nge mɛ ben bɑɑbɑbɑ bɑ rɑɑ mɑn
duɑri bũu wi bɑ mɔ̀ Bɑɑlin sɔ̃.
28 Sɔmɔ wi u dosɑ u geruo mɑ u dosɑ.
Wi nɑ mɑɑ kɑ gɑri kuɑ u yi tusio dee
dee.
Nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ nɛɛ,
mbɑ yɑkɑsu kɑ dobi yi mɔɔsinɛ.
29 Nɛn gɑri kun sãɑ nge dɔ̃ɔ ro?
Yi ɲ̀ sãɑ nge mɑtɑlɑkɑ ye yɑ rɑ kperu
kɔre ro?
30 Yen sɔ̃nɑ nɛ, Yinni Gusunɔ, kon
sɔmɔ be sɛɛyɑsiɑ, be, be bɑ ben win-
sim gɑri suɑmɔ bɑ kɑ gɑri weesugii mɔ̀.
31 Kon bu sɛɛyɑsiɑ be bɑ ben tii tiin
gɑri suɑmɔ bɑ gerumɔ kɑ nɛn yĩsiru.
32 Kon bu sɛɛyɑsiɑ be bɑ ben dosu
weesugisu tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. Mɑ bɑ derɑ
nɛn tɔmbɑ kɔ̃ɔrɑmɔ ben wee si kɑ ben
tɔn biɑrun sɔ̃. Nɑ ɲ̀ bu gɔre, nɑ ɲ̀ mɑɑ
bu woodɑ wɛ̃. Mɛyɑ bɑ ɲ̀ mɑɑ ɑrufɑɑni
gɑɑ mɔ tɔn ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔn gɑri

yi sãɑwɑ sɔmunu

33 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwɑ u
nɛɛ, tɔn ben goo, ɲ̀ kun mɛ nɛn sɔmɔ
goo, ɲ̀ kun mɛ yãku kowo goo ù n nun
bikiɑ u nɛɛ, mbɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ
gerua, sɔmu nirà nɑ bu sɔbi, kɑɑ nùn
wisiwɑ ɑ nɛɛ, berɑ bɑ sãɑ nɛn sɔmunu.
Adɑmɑ kon bu biru kisi.
34 Ben wi u gesi nɔɔ wukiɑ u nɛɛ, nɛ,
Yinni Gusunɔ nɑ bu sɔmunu sɔbi, kon
yɛ̃ro sɛɛyɑsiɑwɑ wi kɑ win yɛnugibu.
35 Ye bɑɑwure u koo kpĩ u win
winsim bikiɑ, yerɑ, u nɛɛ, mbɑ Yinni
Gusunɔ u gerua, mbɑ u wisɑ.
36 Adɑmɑ bu ku rɑɑ mɑɑ gere bu nɛɛ,
nɑ bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua,
win gɑri koo wɔri win tii sɔɔ. Domi bɑ
nɛn gɑri tɛmɑmɔwɑ nɛ wi nɑ sãɑ ben
Yinni wi u rɑ n wãɑ, u dɑm kpuro mɔ.
37 Kɑɑ mɑɑ sɔmɔ be bikiɑ ɑ nɛɛ, mbɑ
nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ bu sɔ̃ɔwɑ. Mbɑ nɑ
bu wisɑ.
38 Bà n mɑɑ nun wisɑ bɑ nɛɛ, nɛ,
Yinni Gusunɔ nɑ bu sɔmunu sɔbi, bɑɑ
mɛ nɑ nɛɛ, bu ku mɑɑ yen gɑri ko, ɑ bu
wisio ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ
nɑ gerua. Nɑ nɛɛ,
39 kon bu biru kisi kpɑ n bu duɑri,
be kɑ ben wuu ge nɑ rɑɑ be kɑ ben
bɑɑbɑbɑ wɛ̃.
40 Kon mɑɑ bu seku bɑkɑru doke te
tɑ ɲ̀ duɑrirɔ sere kɑ bɑɑdommɑɔ. Kpɑ
bɑ kun mɑɑ bɛɛrɛ mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ.

Figie bii

ni nu wãɑ birenu yiru sɔɔn gɑri

24

1 Ye Nɛbukɑnɛsɑɑ, Bɑbilonin sinɑ
boko u Yoyɑkini, Yoyɑkimun bii,
Yudɑbɑn sinɑ boko mwɑ kɑ win sinɑ
ɑsɑkpɔbu kɑ ben dãɑ dãkobu kɑ ben
sekobu, u kɑ bu dɑ Bɑbiloniɔ, sɑɑ ye
sɔɔrɑ Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii
ni bɑ doke birenu yiru sɔɔ sɔ̃ɔsi sãɑ
yerun kɔnnɔwɔ.
2 Bire nin teeru tɑ figie bii geenu
yibɑ ni nu sãɑ nge yen mɑrum

gbiikum. Ma teera ma bii kɔ̃sunu yiba ni nu ɲ̀ diirɔ.
3 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nɛɛ, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u wisa u nɛɛ, birenu yiruwa na waamɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea sãa, ma ganu kɔ̃sunu sãa, nu ɲ̀ diirɔ.
4 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
5 wee ye na gerua, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni. Na nɛɛ, nge mɛ figie bii gee ni, nu ra tɔmbu wɛ̃re, nge mɛya kon Isireli be ba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ mɛɛri ka nɔnu geu.
6 Kon de bu wurama ben tem mini. Na ɲ̀ maa bu suramɔ, kon bu tãsisiawa. Na ɲ̀ maa bu wukamɔ, kon bu girawa n sire.
7 Kon bu gɔ̃ru kpɔɔ wɛ̃, kpa bu gia ma nɛna na sãa kpuron Yinni. Ba koo wurama nɛn mi kpa ba n sãa nɛn tɔmbu ba n man sãamɔ.
8 Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu ka tɔn be ba tie Yerusalɛmuɔ ka be kpuro be ba sɔ̃ tem mɛ sɔɔ, ka sere be ba kpikiru da Egibitiɔ, kon dewa ba n sãa nge figie bii kɔ̃su ni nu ɲ̀ diirɔ mi.
9 Tɔmbu bà n bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba koo bu yɛ̃ɛwa bu bu yaakoru koosi kpa ba n wãa sekuru sɔɔ kpa ba n da ka ben yĩsiru tɔmbu bɔ̃rusi.
10 Kon bu tabu surema ka gɔ̃ɔru ka baranu sere bu ka gbi tem mɛ kpuro sɔɔ, mɛ na be ka ben baababa wɛ̃.

Yudaban mɛm nɔɔ sarirun are

25

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua Yudaban sɔ̃. Ya sãawa Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu.
2 Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
3 saa Yosiasi, Amɔɔn biin bandun wɔ̃ɔ wɔkura itasen di, n ka gisɔ girari, yen wɔ̃ɔ yɛnda itawa mi. Saa min diya na ra n bɛɛ Gusunɔn gari sɔ̃ɔmɔ adama i ku ra man swaa daki.
4 Yinni Gusunɔ u ra n bɛɛ win sɔm kowobu gɔriammɛ, bera win sɔmɔbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i ɲ̀ bu swaa daki, i ɲ̀ ben gari wure.
5 Sɔmɔ be, ba ra n gerumɔ ba n mɔ̀, i gɔ̃ru gɔsio kpa i bɛɛn daa kɔ̃sa deri, kpa i wa i n wãa bɛɛn tem sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ̃ sere ka baadommaɔ.
6 I ku maa bũu goo yiira i nùn sã. I ku Gusunɔn mɔru seeya ka bɛɛn bwãaroku ni i kua ka bɛɛn tii, kpa u ku maa bɛɛ kɔ̃sa gaa kua.
7 Adama Yinni Gusunɔn tii u nɛɛ, i ɲ̀ nùn swaa daki. I win mɔru seeyawa bɛɛn bwãaroku ni i kuan sɔ̃. Ma ya ka bɛɛ kɔ̃sa naawa.
8 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, yèn sɔ̃ i ɲ̀ nùn swaa daki,
9 yen sɔ̃na u koo maa sɔɔ yɛ̃san nɔm geun tɔmbu kpuro gurama ka win sɔm kowo Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko. Kpa bu bɛɛn tem mɛn tɔmbu wɔri bu kam koosia, ka be ba bɛɛ sikerenɛ kpuro. Tem mɛ, mu koo kowa bansu sere ka baadommaɔ. Wi u sarɔ mi, kpa biti yu nùn mwa, sere u wia ko.
10 Ba ɲ̀ maa tɔ̃ɔ bakanun womusu nɔɔmɔ mi, ka sere kurɔ kpaanun womusu. Mɛya ba ɲ̀ maa nambun wɔkinu nɔɔmɔ. Ba ɲ̀ maa fitilanu wasi mi.
11 Tem mɛ kpuro mu koo kowa bansu, kpa bɛɛ, win tɔmbu, i Babilonin sina boko yoru diiya wɔ̃ɔ wata ka wɔkuru.
12 Adama wɔ̃ɔ wata ka wɔku ten biru, Yinni Gusunɔ u koo Babilonin sina boko ka win tɔmbu seesima ben tora ni ba kuan sɔ̃, kpa u ben tem kam koosia mu ko bansu sere ka baadommaɔ.
13 Bɔ̃ri yi u gerua tem mɛn sɔ̃, ka sere yèn gari nɛ, Yeremi na gerua na yorua tire te sɔɔ, bwesenu kpuron sɔ̃, yi koo koorawa.
14 Domi bwese damginu ka sinam damgiba koo bu yoru mwɛɛri. Nge mɛya Gusunɔ u koo ka bu ben kɔ̃sa kɔsie ye ba raa kua.

Gusunɔ

u koo bwesenu kpuro sɛɛyasia

15 Yinni Gusunɔ u win mɔru weesina ka tam mɛ u doke nɔra sɔɔ

u nɛ, Yeremi tĩi u nɛɛ, n ye məɔ kpa n
de bwese nìn mi u man gəriɔ nu ye nɔ.
16 Bà n wa ma u dera yibɛrɛba ba
bu wəri ba goomɔ, ba ko n bãarimɔwa
kpa ba n burisinɛ nge wiirobu.
17 Yera na nɔra ye mwa Yinni
Gusunɔn nɔman di. Ma na dera bwese
nìn mi u man gɔra nu win məru ye
nɔra.
18 Na torua na ye Yerusalɛmugibu
nɔrusia, ka Yudan wusu kpuron
tɔmbu ka ben sinambu ka ben sina
asakpɔbu, kpa Gusunɔ u wa u ben tem
kam koosia kpa wi u sarɔ mi, u biti
soora sere u wia ko. Kpa ba n da ka ye
tɔmbu bɔ̃rusi nge mɛ ya koora tɛ̃.
19 Yen biru, na bwese ni nu tiegibu
ye nɔrusia. Beya Egibitin sunɔ ka win
sina asakpɔbu, ka win tɔmbu kpuro,
20 ka bwese tuku ni nu wãa Egibitiɔ,
ka Usan sinambu, ka Filisitiban
sinambu, beya Asikalonigii, ka
Gasagii, ka Ekoronigii, ka sere be ba
maa tie Asidɔduɔ, ben sunɔ,
21 ka Edɔmuba, ka Mɔabuba, ka
Amɔnigibu,
22 ka Tirin sinambu ka Sidonin
sinambu, ka sere sinam be ba wãa
nim wɔ̃kun bera giɔ,
23 ka sere maa Dedanigibu, ka
Temagibu, ka Busigibu, ka be ba ra
wii baanun seri kɔni,
24 ka maa Daarububan sinambu, ka
bwesenu kpuron sinambu be ba wãa
gbaburɔ mi yani sɛɛri wãa,
25 ka Simirin sinambu ka Elamun
sinambu ka sere Mɛdiban sinambu,
26 ka sinam be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia kpuro, be ba wãa turuku ka be
ba toma.
Bwese ni nu gesi wãa handuniа sɔɔ,
ni ka nin sinambu ba məru ye nɔra
ma Babiloni ye ba maa mɔ̀ Sesaki, yen
sina boko u ye dakura.
27 Yinni Gusunɔ u maa man sɔ̃ɔwa n
Isireliba sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ, amɛniwa wi, ben
Yinni, wi u maa sãa wɔllu ka tem Yinni
u gerua. U nɛɛ, bu nɔruo sere yu bu
go, bu siruku kpa bu wɔruku sere bu
kpana bu se yèn sɔ̃ u dera yibɛrɛba ba
bu wəri ba goomɔ.
28 U maa nɛɛ, bwese nin garu tà n
yina tu nɔ ye na tu tĩi, n tu sɔ̃ɔwɔ
n nɛɛ, tu nɔruo baa ǹ n mɛren na.
Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin
woodawa.
29 Domi u ǹ win wuu Yerusalɛmu
deri. N n mɛn na, u koo bweseru garu
deri? Aawo, u ǹ derimɔ. Bwesenu
kpuro sɔɔra u koo win məru sure. Wi,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
30 U maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n bu
sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔ u koo kukiri wɔllun
di.
Win nɔɔ ga koo nɔɔra saa win wãa yee
dɛɛrarun di.
U koo win tem kukirisi.
U koo handuniagibu kpuro kukirisi
nge tɔn dabi te ta dĩanu gɛ̃ɛmɔ gberɔ.
31 Win kukiribu koo nɔɔra handunia
kpuro sɔɔ.
Domi u tɔmbu kpuro sokumɔ win siri
gbaburɔ.
Wi siribu di, u koo yɛ̃ro gowa ka
takobi.
32 Wi Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u
maa nɛɛ,
win siribu bu ko n sãawa nge woo
bɔkɔ
ge ga bwesenu kpuro gasirimɔ,
ga handunian goonu nnɛ kpuro
bukianɛ.
33 Be Yinni Gusunɔ u koo de bu
gbi siri bi sɔɔ, ba ko n tɛriewa baama
handuniaɔ. Goo sari wi u koo ben
gonu mɛnna u sike, kpa bu ben gɔɔ
swĩ. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ.
34 Bɛɛ, win tɔmbun kparobu,
i wuri koowo, i bindio temɔ.
Domi tɔ̃ra tunuma tè sɔɔ ba koo bɛɛ
sakiri.
I ko i wɔruma i kɔsikira
nge tem mɔn weke buraru.
35 I ǹ kisiramɔ
domi i ǹ kuku yeru wasi.
36 Wee, kparo ben wuri yi koo nɔɔra
domi Yinni Gusunɔ u koo ben tem
kam koosia
37 ka win məru baka.
Tem mɛ, mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
adama mu koo ko bansu.
38 Nge mɛ gbee sunɔ ga ra yari gen wãa
yerun di
gu ka dĩanu kasu,
nge mɛya Yinni Gusunɔ u koo yari win
wãa yerun di,
u de bwesenu nu goona

kpa tem mu tɔmbu bia win mɔru
bakan sɔ̃.

Yeremi u wãa Yudaban
wirugibun wuswaaɔ

26

1 Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan
sina boko u bandu di, yen sɔ̃ɔ mɛɛ tera
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari yini
kua u nɛɛ,
2 amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua na nɛɛ, a yɔ̃ro sãa yerun yaara
mini. Tɔn be ba koo na saa Yudan
wusu kpuron di bu ka man sã, kpa a
bu gari yi kpuro sɔ̃ yi na nɛɛ, a bu sɔ̃.
Baa yin tia a ku ra bure.
3 Bà n wura ba nun swaa daki, ma ba
wura ben dɔɔ sɔɔ, ba ben kom kɔ̃sum
deri, kɔ̃sa ye na raa gɔ̃ru doke n bu
kua, kon ye deri.
4 A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu
man swaa dakio bu nɛn woodaba swĩi
ye na bu wɛ̃,
5 kpa bu ku nɛn gɔrobun gari
atafiiru ko. Na ra be bu gɔrie saa
yellun di, adama ba ɲ̀ bu swaa daki.
6 Yen sɔ̃, kon sãa yee te kam koosia
nge mɛ na Silogiru kua, kpa n de bwe-
senu kpuro nu wuu gen yĩsiru sia nù n
bɔ̃rumɔ.
7 Yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu
ka wuun tɔmbu ba Yeremin gari yi
nua yi u gerumɔ Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.
8 Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni
Gusunɔ u nùn yiire u tɔn be kpuro sɔ̃
mi, yera yãku kowo be, ka Gusunɔn
sɔmɔ be, ka sere wuun tɔn be ba
tie kpuro ba na ba nùn sɛ̃re. Ba
gbãsukumɔ ba mɔ̀, kaa gbiwa.
9 Tɔmbu kpuro ba na ba Yeremi
mɛnnɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru mi,
ba mɔ̀, mban sɔ̃na a gerumɔ ka Yinni
Gusunɔ yĩsiru a mɔ̀, sãa yee teni
ta koo kam kowa nge Silogiru, kpa
Yerusalɛmu yu ko bansu.
10 Ye Yudan wirugibu ba nua mɛ,
yera ba seewa sina kpaarun di ba da
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ma ba sina
sãa yee ten kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ
kɔnnɔ kpɔɔ.
11 Ma yãku kowo be, ka Gusunɔn
sɔmɔ be, ba wirugibu ka tɔn be ba tie
kpuro sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n weenɛwa bu
durɔ wini go. Domi gari kamwa u wuu
geni gerusimɔ. Bɛɛn tii i maa yi nua ka
bɛɛn swaa.
12 Ma Yeremi u wirugii be ka tɔn be
kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u
man gɔrima n ka gari ko sãa yee teni
ka wuu genin sɔ̃, nge mɛ i nua kpuro.
13 I gɔ̃ru gɔsio kpa i kom kɔ̃sum deri.
I Gusunɔ bɛɛn Yinnin gari swaa dakio,
kpa u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u bɛɛ kua.
14 Adama nɛ wee bɛɛn nɔmaɔ, i ka
man koowo nge mɛ n bɛɛ dɛnde.
15 I yɛ̃ ma na ɲ̀ taarɛ gaa mɔ. Yen sɔ̃, ì
n man go, nɛn yɛm mu kua bɛɛ ka bɛɛn
wuu gen sɔmunu. Domi ka gem Yinni
Gusunɔwa u man gɔrima n ka bɛɛ gari
yini kpuro sɔ̃.
16 Yera wirugii be, ka tɔn be ba tie
ba yãku kowo be, ka sɔmɔ be sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, n ɲ̀ weenɛ su durɔ wi go domi ka
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yĩsira u gari yini
gerua.
17 Ma wuu gen guro gurobu gabu ba
seewa ba tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
18 Misee Mɔresɛtigii u raa Gusunɔn
gari gerua Yudan sina boko Esekiasin
waati u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,
ba koo Yerusalɛmu bwiiya nge gberu,
kpa yu ko nge kpee ni ba suba,
kpa guu tèn wɔllɔ ba Yinni Gusunɔn
sãa yee te bana,
tu dãnu kpi n ko dãa sɔ̃ɔ bɔkɔ.
19 Yudaba ka ben sina boko Esekiasi
wi, ba Misee wi go? Esekiasi wi, u ɲ̀
Yinni Gusunɔ nasie? Nge u ɲ̀ Yinni
Gusunɔ suuru kanɛ ro? Ma Yinni
Gusunɔ u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u bu
kua. Yera i ko de bɛsɛ, su tii durum
baka yeni sɔbi?

Yoyakimu
u Gusunɔn sɔmɔ Uri go

20-21 N deema Yoyakimun waati ye
sɔɔ, durɔ goo maa wãa wi ba mɔ̀ Uri,
Semaya Kiriati Yarimugiin bii. Durɔ
wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunɔn
yĩsiru. Ma u gari tee yi gerua win tii,
wuu genin sɔ̃ nge mɛ Yeremi u gerua

mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durəbu ka maa win sina asakpəbu ba gari yi nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua mɛ, u bɛrum soora, ma u kpikiru sua u da Egibitiə.
22 Yera Yoyakimu u Ɛlinatani Akaborin bii gəra Egibitiə ka təmbu gabu sannu bu ka Uri mwaama.
23 Ma ba Uri wi mwaama ba ka nùn na sina bokon mi. Ma u dera ba nùn go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra tən dirobu sike.
24 Adama Akikamu Safanin bii u yõrawa ka Yeremi ma u yina bu tən be Yeremi nəmu bɛria bu go.

Yeremi

u sugu səndi win seru wəllə

27

1 Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n tɛ fiiko, yera Yinni Gusunə u ka Yeremi gari kua u nɛɛ,
2 Yeremi, a tii suguba kuo ka maa wɛ̃ɛ a ye səbe,
3 kpa a ye səməbu wɛ̃ be sinam beni, Edəmuban sunə, ka Məabuban sunə, ka Aməniban sunə, ka Tirin sunə, ka Sidonin sunə ba gəra Yerusalɛmuə Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi, kpa ben baawure u ka ye win yinni daawa.
4 Kpa a maa bu sõ bu ben yinnibu sõ bu nɛɛ, nɛ, Gusunə, wəllu ka tem Yinni, wi Isireliba ba sãamə, na nɛɛ,
5 nɛna na tem taka kua ka təmbu ka yɛɛ yi yi wãa mɛ səə, ka nɛn dam bakam. Wi na kĩ, wiya na ra mu wɛ̃.
6 Wee tɛ̃ kon bɛɛn tem mɛ kpuro nɛn səm kowo Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko wɛ̃. Kpa n de sere ka gbeeku yɛɛyə yi nùn səmburu kua.
7 Bwesenu kpuro nu koo wi ka win bibu, ka win debuminu sã. Adama saa gaa koo na yè səə bwese damginu ni nu sinam damgibu mə, nu koo ra win tii ka win temgibu yoru mwa.
8 Bweseru garu tà n yina tu Nɛbukanɛsaa sã tu nùn yoru diiya, nɛ, Yinni Gusunə, kon de u bwese te tabu wəri. Kon maa tu bararu ka gãəru kpɛ̃ɛ, u ka kpĩ u tu kpeerasia.
9 N n mɛn na, bɛɛ, i ku maa bɛɛn səməbu swaa daki, ka bɛɛn sərobu ka bɛɛn tiin dosusu, ka bɛɛn gəri sokobu, be, be ba ra bɛɛ sõ bu nɛɛ, i ǹ ko Babilonin sina boko sã.
10 Domi weesa ba gerumə, ye ya koo de n bɛɛ tondasia bɛɛn tem di kpa n bɛɛ kpeerasia.
11 Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu səbe, tu nùn yoru diiya, kon bwese te deri ten tem səə kpa tu gbea ko mi, ta n wãa. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
12 Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasi sõəwa. U nɛɛ, Sedesiasi, wunɛ ka wunɛn təmbu, i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i nùn yoru diiya, wi ka win təmbu, kpa i wa i n wãa.
13 Mban sõna kaa de bu wunɛ ka wunɛn təmbu go tabu səə, ǹ kun mɛ i gbi gõəru ka baranun sõ nge mɛ Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kpĩiya ta koo gbiwa nge mɛ.
14 U maa nɛɛ, i ku səmə ben gari swaa daki, be, be ba bɛɛ sõəmə ba mə̀, i ǹ Babilonin sina boko yoru diiyammɛ. Domi gari weesugiiya ba mə̀.
15 N ǹ nɛ, Yinni Gusunə na bu gəra. Ba gari məwa ka nɛn yĩsiru adama weesa ba mə̀. I n bu swaa daki, kon bɛɛ girawa, kpa i gbi, bɛɛ ka be sannu.
16 Ma Yeremi u maa yãku kowobu ka tən be ba mɛnnɛ mi, gari yi sõəwa. U nɛɛ, wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, i ku bɛɛn səməbun gari swaa daki, be ba gerumə ba mə̀, ba koo ka Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãnu wurama saa Babilonin di n ǹ tɛɛmə. Domi gari weesugiiya ba mə̀ mi.
17 I ku bu swaa daki. I Babilonin sina boko wiru kpĩiyə, kpa i wa i n wãa. Mban sõna i ko i de bɛsɛn wuu geni gu ko bansu.
18 Yeremi u maa nɛɛ, səmə be, bà n sãan na Gusunən səməbu ka gem ma win gariya ba kparamə, bu nùn kanə, wi, wəllu ka tem Yinni, u ku de bu yãa ni gura ni nu tie win sãa yerə ka Yudaban sina kpaarə ka Yerusalɛmu səə kpuro, bu ka da Babiloniə.
19-20 Domi sanam mɛ Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii,

Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina asakpəbu, u ǹ gina dendi yãa nini gure, gbereba, ka boo sii ganduguu, ka gen səwaritii, ka dendi yãa ni nu tie Yerusalɛmuə.
21 Wee ye Yinni Gusunə u gerua dendi yãa nin sɔ̃.
22 U nɛɛ, ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babiloniə. Miya nu ko n wãa sere win tii u ra ka de bu ka nu wurama min di.

Yeremi
ka Gusunən səmə Hananiа

28

1 Sedesiasin bandun wɔ̃ə nnɛse te səə, yen suru nəəbuse səə, Hananiа, Asurin bii, wi u sãa Gusunən səmə Gabaoniə, u ka Yeremi gari kua yãku kowobu ka təmbu kpuron wuswaaə, Yinni Gusunən sãa yerə.
2 U nɛɛ, amɛniwa Gusunə, Isiriban Yinni wi u wəllu ka tem mə u gerua. U nɛɛ, u koo wigibu yara Babilonigibun yorun di, te ta sãa nge sugu ben wĩinə.
3 N ka ko wɔ̃ə yiru u koo de Nɛbukanɛsaa u ka wi, Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãa ni wurama, ni u raa gura u ka da Babiloniə.
4 U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko u wurama, ka sere Yudaban tən be ba ka da Babiloniə. Domi u koo bu yara Babilonin yorun di.
5 Yera Yeremi u Gusunən səmə Hananiа wisa yãku kowobu ka tən be ba wãa Yinni Gusunən sãa yeru mi kpuron wuswaaə,
6 u nɛɛ, ami. Gusunə u de yu koora nge mɛ a gerua. Kpa u de tən be kpuro bu wurama Babilonin di ka Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãa ni.
7 Adama Hananiа, a gari yini swaa dakio a nə, yi na gerumə wunɛn wuswaaə ka tən ben wuswaaə.
8 Gusunən səmə be ba gbia ba na yellun di, sa sere na, nəni swãaru ka tabu ka baranun gariya ba bwese bakanu ka sina bokobu sɔ̃ɔwa.
9 Tɛ̃ Gusunən səmə goo ù n seewa u bəri yɛndun gari mɔ̀, aməna təmba koo ka tubu ma Gusunəwa u yɛ̃ro gərima, ma n kun mə ye u gerua mi, ya koora.
10 Yera Gusunən səmə Hananiа u Yeremi sugu ye wuna ma u ye bəəka.
11 Ma u təmbu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, n ka ko wɔ̃ə yiru u koo Babilonigibun dam mɛ bua nge mɛ na sugu ye bəəka.
Ma Yeremi u win swaa mwa u n doonə.
12 Sanam mɛ Hananiа u sugu dãa ye wuna Yeremin wĩirun di u bəəka u kpa, yera Yinni Gusunə u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
13 a doo a Hananiа sɔ̃ a nɛɛ, u kpĩa u sugu dãagia ye bəəka, adama u koo yen kəsire wa ye ya sãa sisugia.
14 Nɛ Gusunə, Isiriban Yinni, nɛ wi na wəllu ka tem mə, na nɛɛ, wee na sugu sisugia dokemə bwese ni kpuron wĩinə, kpa nu ka Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko yoru diiya. Baa ka gbeeku yɛɛyə, kon nùn ye nəmu bɛriawa.
15 Yera Yeremi u Hananiа sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a swaa dakio a nə, Yinni Gusunə kun nun gəre. Ka mɛ, a da a təmbu gari weesugii sɔ̃ɔwa, ma ba yi naanɛ kua.
16 Yen sɔ̃, tɛ̃, wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, u koo nun wuna tem minin di, domi wunɛn gari yi dera təmba nùn seesi. Kaa gbi gisəku ge.
17 Ma Gusunən səmə Hananiа wi, u gu wɔ̃ə gen suru nəəba yiruse səə.

Yeremi u Yuda be ba wãa
Babiloniə tireru kua

29

1 Saa Yerusalɛmun diya Yeremi u bukurobu ka yãku kowobu ka Gusunən səməbu tireru kua, təmbu kpuro gesi be Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u yoru mwɛɛra u ka da Babiloniə.
2 N deema saa ye səə, ba sina boko Yoyakini mwa kə ka win mɛro ka win səm kowo be ba maatam kua, ka wirugibu be ba wãa Yerusalɛmuə ka Yudan wuu si su tie səə, ka dãa dãkobu ka sekobu.
3 Wee saa ye səə, Sedesiasi, Yudaban sina boko u Eleasaa Safanin bii, ka Gemaria, Hilikiyan bii gəriə

Nɛbukanɛsaan mi, Babiloniɔ. Ma Yeremi u bu win tire te wɛ̃. Wee ye tire te, ta gerumɔ.

4 Ta nɛɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u maa sãa bɛɛ Isirelibɑn Yinni. Wiya u ka bɛɛ gari mɔ̀, bɛɛ be u dera ba yoru mwɛɛra ba ka da Babilonin temɔ.
5 U nɛɛ, i dia baniɔ kpa i n wãa ye sɔɔ. I gbea koowo kpa i yen dĩanu di.
6 I kurɔbu suo kpa i bibu ma. I de bɛɛn bii tɔn durɔbu bu kurɔbu sua bu bibu ma, kpa i bɛɛn bii tɔn kurɔbu durɔbu kɛ̃ kpa ben tii bu maa kɔwara. I dabio mi i wãa mi, i ku kaara.
7 I kasuo nge mɛ tem mɛ, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunɔ u dera i yoru dimɔ. Kpa i nùn kana tem mɛn sõ, domi mù n kuura, bɛɛn tii i ko i kuurawa.
8 Gusunɔ, bɛɛn Yinni wi, u maa nɛɛ, i ku de nɛn sɔmɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, bu bɛɛ nɔni wõke. I ku sɔrobu ka be ba bɛɛ bɛɛn dosusu tubusiamɔ naanɛ ko.
9 Domi ba gerumɔ ba mɔ̀, wiya u bu gɔra, bu ka bɛɛ gari sõ. Adama weesa ba mɔ̀, n ǹ wi.
10 U maa nɛɛ, wõɔ wata ka wɔkurun baa yà n doona, u koo na u bɛɛ yara u ka wurama bɛɛn temɔ. Nge mɛya u koo ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.
11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u yɛ̃ himba ye u yii bɛɛn sõ. Himba gea, n ǹ mɔ himba kõsa. U koo de ye i yĩiyɔ yu bɛɛ koora sia.
12 Saa ye sɔɔ, ì n nùn soka bɛɛn kanaru sɔɔ, u koo bɛɛ swaa daki kpa u bɛɛ wurari.
13 I n nùn kasu ka bɛɛn gõru kpuro, u koo de i nùn wa,
14 kpa u bɛɛ be ba raa yoru mwɛɛra mi, mɛnnama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro sɔɔn di mi u dera i yarinɛ, kpa u bɛɛ gɔsiama i wurama bɛɛn temɔ, mìn di u dera ba bɛɛ gura. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
15 U bɛɛ yeni sõɔmɔwa, domi i gerumɔ i mɔ̀, wiya u bɛɛ sɔmɔbu wɛ̃ Babiloniɔ.
16 Tɛ̃, wee ye u gerumɔ sunɔ wi u sõ Dafidin sina gɔnaɔn sõ, ka sere tɔn be ba wãa Yerusalɛmuɔ be ba ǹ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔn sõ.
17 U nɛɛ, wee, u koo de bu bu tabu wɔrima kpa gõɔru ka bararu tu bu wɔri. U koo bu wahala kpɛ̃ɛ kpa ba n sãa nge dãa marum mɛ mu kõsa ba yina bu di.
18 Bà n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu, kpa u de gõɔru ka bararu tu bu wɔri sere bwesenu kpuro nu nanda nù n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu kpuro sɔɔ kpa ba n da ka ben yĩsiru tɔmbu bõrusi, ǹ kun mɛ, bu ka goo gãa kõsunu sie, ǹ kun mɛ gãa nanumginu, ǹ kun mɛ, gãa sekuruginu.
19 Domi ba ǹ wi, Yinni Gusunɔn gari swaa sue baa mɛ u ra n bu yi sõɔmɔ saa win sɔmɔbun nɔɔn di. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
20 Adama bɛɛ be u dera ba gura ba ka da Babiloniɔ, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ.
21 U nɛɛ, Akabu, Kolayan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bɛɛ gari weesugii sõɔmɔ ka win yĩsiru, u koo bu Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko nɔmu bɛria kpa u bu so u go, bɛɛn nɔni biru.
22 Kpa bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Babiloniɔ, i tɔmbu yiru yen yĩsinu sua i n da ka tɔmbu bõrusi, i nɛɛ, Gusunɔ u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u sɛ̃ɛwa dõɔ sɔɔ.
23 Domi tɔn be, ba gãa kõsunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kurɔbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunɔn yĩsiru, baa mɛ u ǹ bu yiire. Adama u yɛ̃ ye ba kua kpuro, u sãa yen seedagii.

Semayan tireru

24-25 Gusunɔ Isirelibɑn Yinni wi u wɔllu ka tem taka kua, u Yeremi gɔra Semaya, Nɛɛlamugiin mi. N deema Semaya wi, u raa yãku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru mɔrisia ka sere yãku kowo be ba tie, ka Yerusalɛmugibu kpuro.
26 Ye u gerua tire te sɔɔ wee. U nɛɛ, Sofoni, Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko yãku kowo Yehoyadan ayerɔ, kpa a Yinni Gusunɔn sãa yeru kõsu. Goo ù n seewa u tii kua nge wiiro ma u tii sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, kpa a nùn mwa a bɔke ka wɛ̃ɛ damgii ka yɔni.

27 N n mɛn na, mban sɔ̃na a ɲ̀
Yeremi, Anatɔtugii mwɛ a sɛɛyasie, wi
u tii kua Gusunɔn sɔmɔ bɛɛn suunu
sɔɔ.
28 Wee, u mam sun goo gɔriama
Babiloni mini u sun sɔ̃ ma sa ko yoru
di mini n ka tɛ. Yen sɔ̃, su be dia baniɔ
kpa sa n wãa ye sɔɔ, kpa su be gbea ko
kpa su yen dĩanu di.
29 Ma Sofoni u Yeremi tire te garia.
30 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
31 a be ba yoru mwɛɛra ba ka da
Babiloniɔ mi gɔrio a nɛɛ,
32 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua
Semaya, Nɛɛlamugiin sɔ̃. Semaya wi,
u bɛɛ gari sɔ̃ɔwa, adama na ɲ̀ nùn gari
gɛɛ sɔ̃ɔwa bɛɛn sɔ̃. Wee tɛ̃ u dera i
weesu naanɛ kua. Yen sɔ̃, nɛ, Yinni
Gusunɔ kon nùn wɔri wi ka win bwe-
seru kpuro. Ben goo kun maa wãaru
dimɔ bɛɛn suunu sɔɔ. U ɲ̀ maa durom
mɛ wasi mɛ kon nɛn tɔmbu kua. Domi
u dera ba man seesi.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ
u Isirelība kua

30

1 Gusunɔ, Isirelibɑn Yinni, u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a gari yi kpuro yoruo tireru sɔɔ yi
na nun sɔ̃ɔwa.
3 Na nɛɛ, tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon nɛn
tɔmbu Isirelība ka Yudaba yakiama
yorun di, n ka bu wurama ben temɔ.
Kon de bu wurama tem mɛ na ben
baababa wɛ̃ sɔɔ, kpa mu ko begim.
4 Wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa Isirelība ka Yudaban sɔ̃.
5 U nɛɛ,
na nandabun kuuki nɔɔmɔ.
Tɔmba bɛrum soore,
ba ɲ̀ bɔri yɛndu mɔ.
6 I bikio kpa i nɔ tɔn durɔ ù n da yiire
u ma.
N n mɛn na, mban sɔ̃na na tɔmbu wa
ba ben gãanu nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
Mban sɔ̃na be kpuron wuswaa
burisinɛ.
7 Anna a wahala baka wa ya wee.
Tɔ̃ɔ te, tɔ̃ɔ kɔ̃sura.
Ta ɲ̀ ka tɔ̃ru garu weenɛ.
Te sɔɔra Isirelība ba koo nɔni swãa
bakaru wa.
Adama ka mɛ, kon bu faaba ko.

8 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛ
wi na wɔllu ka tem taka kua, kon ben
sugu wuna saa ben wĩinun di n bɔɔku
kpa n wɛ̃ɛ yi ba raa ka bu sɔri kasuku,
n ben yoru kpeesia. Ba ɲ̀ maa tɔn
tukobu sãamɔ.
9 Nɛ, Gusunɔ ben Yinniwa ba koo sã,
ka sere maa Dafidin kɔsire wi kon swĩi
ben sina gɔnaɔ.

10 Bɛɛ Isirelība, Yakɔbun bweseru,
bɛɛ be i sãa nɛn sɔm kowobu,
i ku nanda, i ku diiri.
Wee, kon bɛɛ yakiama saa tem tukum
di mi i yoru dii,
bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru.
I ko i wurama kpa i wɛ̃ra i n wãa bɔri
yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa bɛɛ tɔ̃ya mɔ̀.
11 Domi ko na n ka bɛɛ wãa kpa n bɛɛ
faaba ko.
Kon bwesenu kpuro kpeerasia nìn mi
i raa yarinɛ i wãa.
Adama bɛɛ, na ɲ̀ bɛɛ kpeerasiamɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyasiawa nge mɛ n weenɛ.
Domi na ɲ̀ kpɛ̃ n bɛɛ deri n nɛɛ, i ɲ̀
gãanu kue.

12 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa bɛɛ
Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔmɔ.
Na nɛɛ, bɛɛn barara kpã,
bɛɛn mɛɛra ya ɲ̀ bɛkuramɔ.
13 Goo kun bɛɛn wɔnwɔndu mɔ̀ u bɛɛn
mɛɛra ye tim doke.
Tim gam sari mɛ mu koo bɛɛn mɛɛra
ye bɛkia.
14 Be ba raa ka bɛɛ arukawani bɔkua,
ba ɲ̀ maa bɛɛ kasu,
domi na bɛɛ sowa nge mɛ ba ra yibɛrɛ
so.
Na bɛɛ sɛɛyasia ka dam bɛɛn durum
dabinun sɔ̃.
15 Mban sɔ̃na i mɛɛran weeweenu mɔ̀
ye i wa bɛɛn toranun sɔ̃.
I n yɛ̃ ma bɛɛn durum bakan sɔ̃na na
bɛɛ yeni kua.
16 Adama be ba bɛɛ wɔri ba di, kon ben
tii wɔriwa n di.
Be ba sãa bɛɛn yibɛrɛba kpuro
ba koo bu yoru mwɛɛriwa.
Be ba bɛɛn yãnu guramɔ,
kon de bu maa ben tiin yãnu gura.

17 Adama bɛɛ, be ba raa mɔ̀ i kam kua,
ma goo kun bɛɛn laakari mɔ̀,
kon bɛɛn mɛɛran bosu bɛkia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

18 Na wure na nɛɛ,
wee, kon bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru yara yorun di,
kpa i wura bɛɛn yɛnusɔ.
Kon bɛɛn yɛnusun wɔnwɔndu ko,
kpa n bɛɛn wuu bani gen bansɔ
n bɛɛn sina kpaaru seeya n swĩi mi ta raa wãa.
19 I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobun kuuki.
Kon bɛɛ dabiasia, i ǹ maa kaaramɔ.
Kon de bu bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bu ku bɛɛ gɛm.
20 I ko i n sãawa nge yellu,
kpa i n da bɛɛn mɛnnɔsu ko nɛn wuswaaɔ.
Kpa n be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuro sɛɛyasia.
21 Bɛɛn turowa koo ko bɛɛn sunɔ.
Kpa n de u man susima,
domi goo kun kãkɔ u man susi,
ma n kun mɔ na nùn soka.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
22 Saa ye sɔɔra i ko i n maa sãa nɛn tɔmbu,
kpa n ko bɛɛn Yinni.

23 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru ya wee nge guru woo bɔkɔ,
kpa yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
24 Nɛn mɔru ye, ya ǹ suremɔ
ma n kun mɔ ya nɛn himba yibia.
Amɛn biru kpa yu bɛɛ yeeri.

Isireliba
ba koo gɔsirama yɛnuɔ

31

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, saa gaa sisi yè sɔɔ kon maa ko Isireliban bwesenu kpuron Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu.
2 Sanam mɛ ba wãa gbaburɔ,
na bu nɛn durom sɔ̃ɔsi,
ben be ba yara tabun di,
ba wee bu wɛ̃ra sere ka baadommaɔ.
3 Bɛɛ Isireliba, na bɛɛ nɛn tii sɔ̃ɔsi saa yellun di.
Na bɛɛ kĩwa sere ka baadommaɔ.
Yen sɔ̃na na bɛɛ nɛn durom derie.
4 Bɛɛ Isireliba, kon maa wure n bɛɛ swĩi,
kpa i yɔ̃ra.
Kon de i bɛɛn baranu so,
kpa i yari i n yaamɔ be ba nuku dobu mɔ̀n suunu sɔɔ,
5 i ko i maa resɛmba duure Samarin guunɔ,
kpa i yen binu wa i sɔri.
6 Saa ya sisi yè sɔɔ wuun kɔ̃sobu ba koo nɔɔgiru sua
Efaraimun guuru wɔllun di
bu nɛɛ, i seewo su da Siɔniɔ
mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.
I yɛ̃ɛrio ten sɔ̃ te ta sãa bwesenun wiru.
I nɔɔgiru suo kpa i siarabun womusu ko.
I nɛɛ, Yinni Gusunɔ u win tɔmbu Isireli be ba tie faaba mɔ̀.
8 Wee na ka bu wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Na bu mɛnnamɔ handunian goonu nnɛn di.
Tɔn be, ba dabi.
Be sɔɔ, wɔ̃koba wãa ka yɛmɔbu ka gurigibu,
ka be ba yiire ba kĩ bu ma.
9 Be wee ba wee ka swĩi, ba man kanamɔ.
Ma na bu kpare na ka dɔɔ nim bwerɔ
ka swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ,
mi ba ǹ sokuramɔ.
Domi na sãawa Isirelin bweserun Baaba.
Ma ta maa sãa nɛn bii yeruma.

10 Bɛɛ bwese tukunu, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio,
kpa i yi kpara
i ka da sere mi n toma.
I nɛɛ, nɛ wi na Isirelibaŋ bweseru yarinasia,
na kon maa tu mɛnna,
kpa n tu kɔ̃su nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu kɔ̃su.
11 Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na Yakɔbun bweseru yakia,
na tu wɔra saa wi u tu dam keren nɔmun di.
12 Ba koo na Siɔnin guuru wɔllɔ,

ba n nuku dobu mɔ̀ ka kuuki.
Ba koo duki na arumani ye nɛ, Yinni
Gusunɔ na bu wɛ̃n sɔ̃.
Yeya, dobi ka resɛm ka olifi ye ba ra ka
gum ko, ka yãanu ka nɛɛ.
Ben bwɛ̃ra koo yɛmiawa nge dãa
gbaaru te ta nim waamɔ.
Ba ǹ koo maa wahala ko.
13 Wɔndiaba ba koo nuku dobu ko, ba
n yaamɔ.
Mɛya maa aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu
ko n yɛ̃ɛrimɔ.
Domi kon ben nuku sankiranu gɔsia
nuku dobu,
n bu nukuru yɛmiasia.
Kpa n maa ben nɔni swãaru gɔsia bɔri
yɛndu.
14 Kon de nɛn yãku kowobu bu dĩa
geenu di bu debu,
kpa nɛn tɔmbu bu debu nɛn arumanin
sɔ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

15 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ,
ba swĩi gɛɛ nɔɔmɔ Ramaɔ.
Yɛ̃ro u sumɔ u weeweenu mɔ̀.
Ase, Raseliwa u sumɔ win bibun sɔ̃.
Ma u yinamɔ bu nùn suuru kana
domi bii be kpurowa ba gu.
16 Adama na nɛɛ,
u mario,
u win nɔni yĩresu woko.
Domi u koo are wa ye u win bibu kuan
sɔ̃.
Ba koo wurama yibɛrɛban tem di.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, win sia ya
koo wɛ̃ra,
domi win biba koo wurama ben temɔ.
18 Na Isireliban nɔɔ nɔɔmɔ ba wee-
weenu mɔ̀, ba mɔ̀,
n de bu wurama nɛn mi ka gem.
Ba sãawa nge naa buu ge ga gen tii
kpare,
ma na bu sɛɛyasia.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
19 Ye ben laakari ya wurama, ma ba
tuuba kua.
Ye ba ben toranu gia,
ma ba tuka ka sekuru
ye ba kua saa ben aluwaasirun din sɔ̃.
20 Isirelin bweseru ta sãawa nge nɛn
bii kĩnasi.
Mɛya na maa tu kĩru sɔ̃ɔsi.
Domi nge mèn nɔru na ten gari mɔ̀,
nge mɛya ten kĩru ta ra n wãa nɛn
gɔ̃ruɔ.
Nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ ten sɔ̃.
Kon tu wɔnwɔn bakaru kua.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

21 Bɛɛ Isireliba, i yĩreru koowo bɛɛn
swaa sɔɔ
kpa i dãa gira.
I swaa ye laakari koowo ye i raa swĩi.
Bɛɛ Isireliba, i wurama bɛɛn wusɔ.
22 Sere saa yerà i ko i n kɔ̃ɔre i n
yaayaare mɔ̀, bɛɛ naanɛ sariba.
Wee nɛ Yinni Gusunɔ, na gãa kpaanu
kua temɔ.
Tɔn kurɔwa u koo durɔ kasu.

Arumani ye Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu wɛ̃

23 Gusunɔ Isireliban Yinni wi u
wɔllu ka tem mɔ u gerua u nɛɛ, nà
n ka Isireliba wurama saa yorun di,
amɛniwa ba koo gere Yudan tem
kpuro sɔɔ bu nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa
Yerusalɛmuɔ domaru kuo,
mi gem mu wãa.
24 Yudaba kpuro, ka ben gbaa
wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare
ba koo wura bu sina ben tem wuu
marosɔ ka mɛn baru kpaanɔ.
25 Domi kon wi nim nɔru ga mɔ̀ nim
wɛ̃, kpa win gɔ̃ru gu yɛmia. Kpa n de
wi u wɔkɔnu wɔrimɔ gɔ̃ɔrun sɔ̃ u di u
debu.
26 Saa ye sɔɔ, Yeremi u dom yanda, ma
u mɛɛra u deema win dosu ge, ga dora.
27 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee saa
ya sisi yè sɔɔ kon de yaa sabenu ka
tɔmbu bu yibu Isireliɔ ka Yudaɔ.
28 Nge mɛ na raa bu wukura na su-
rura nge dãnu, na bu kɔsuka na kam
koosia nge dia, nge mɛya kon maa
wure n bu seeya n gira. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
29 Saa ye sɔɔ, ba ǹ maa gerumɔ bu
nɛɛ,
baababara ba resɛm gɔma di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.
30 Adama wi u win resɛm gɔma di, win
nɔɔwa ga koo yaaya. Wi u maa durum
kua, wiya u koo gbi.

31 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔ̃nu ganu sisi nì sɔɔ kon ka Isireliba ka
Yudaba arukawani kpaa bɔke.
32 Adama ya ǹ ko n sãa yèn bweseru
na raa ka ben baababa bɔkua sanam
mɛ na bu nɔmu nɛnua na yarama
Egibitin di. Ba ǹ ye mɛm nɔɔwɛ, baa
mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na sãa ben Yinni.
33 Tɛ̃, arukawani kpaa ye wee, ye
kon ka Isireliba bɔke. Nɛ, Yinni
Gusunɔ, kon de nɛn woodaba ba n
wãa ben bwisikunu sɔɔ, kpa n ye
yorusi ben gɔ̃rusɔ. Kpa na n sãa ben
Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu.
34 Domi tɔmbu kpurowa ba ko n
man yɛ̃ saa bibun di sere ka bukurobɔ.
Goo kun maa win winsim ǹ kun mɛ
win mɛro bisi goo keu mɔ̀ u ka Gusunɔ
gia. Kon bu ben durum wɔka, kpa n
ku maa ye yaaya.

35 Yinni Gusunɔwa u sɔ̃ɔ kua u ka yam
dɛɛrasia sɔ̃ɔ sɔɔ.
Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam
dɛɛrasia wɔ̃kuru.
U ra maa de nim kurenu nu se nim
wɔ̃kun di, kpa nu wɔki.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ wi u wɔllu ka
tem mɔ.
Wiya u gerua u nɛɛ,
36 taka koora yeniba kpuro yà n koo
kpe,
Isireliban bwesera koo maa kpe,
kpa ta kun maa wãa.
37 U maa gerua u nɛɛ,
ma ba kpĩa ba wɔllun kpãaru yĩira ba
gia,
ma ba dua temɔ ba mɛn kpɛɛkpɛɛkun
asansi gia,
saa yera u koo maa Isirelin bweseru
kpuro yina kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.

38 Wee saa ya sisi yè sɔɔ ba koo
man bɛɛrɛ wɛ̃ bu Yerusalɛmu bani
saa Hananɛɛlin di sere n ka da wuun
gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ gani
gɔmburun kɔnnɔ.
39 Kpa bu maa wɛ̃ɛ dɛmiama min di
bu yĩire bu ka da Garɛbun gungurɔ,
kpa bu besira bu da sere Goatiɔ.
40 Wɔwa ye kpuro mi ba ra gonu
sike kpa bu kubanu yari mi, ka gbea
ye ya wãa bera mi sere n ka da Se-
doronin daarɔ, ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gia, mìn di dumi yi ra ka du,
yeba kpurowa ya ko n sãa nɛ, Yinni
Gusunɔgia. Ba ǹ maa ye kɔsukumɔ
sere ka baadommaɔ.

Yeremi u gberu garu dwa

32

1 Yudaban sina boko Sedesiasin
bandun wɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔ, Yinni
Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.
N deema Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaan bandun wɔ̃ɔ yɛndu
yiru sarisewa mi.
2 Saa ye sɔɔra win tabu kowobu ba
Yerusalɛmu tarusi, ma Yeremi u wãa
pirisɔm sɔɔ Yudaban sina kpaarɔ.
3 Sedesiasi wiya u nùn pirisɔm ye
kpɛ̃ɛ yèn sɔ̃ u Gusunɔn gari gerua u
nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u Babilonin
sina boko wuu geni nɔmu bɛria kpa u
gu kamia.
4 Sedesiasi kun maa kisiramɔ tabu
kowobun nɔman di. Babilonin sina
boko u koo nùn nɔma turi, kpa bu
waana nɔni ka nɔni bu gari ko.
5 Babilonin sina boko wi, u koo ka
nùn da Babiloniɔ. Miya u ko n wãa
sere Gusunɔ u ka win gari ko. Yen sɔ̃,
baa ì n ka Babilonigibu tabu mɔ̀ tɛ̃, i ǹ
bu kamiamɔ.
6 Yeremi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u maa
man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
7 wee, Hanamɛɛli, Salumun bii, nɛn
baan tundo turosin bii, u koo na u
nɛɛ, n na n win gberu dwe Anatɔtuɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ. Domi nɛna n weenɛ
n tem mɛ yakia n tubi di.
8 Yera n koora nge mɛ Yinni Gusunɔ
u gerua. Hanamɛɛli wi, u na nɛn
mi pirisɔm dirɔ u nɛɛ, n win tem
mɛ dweeyo mɛ mu wãa Anatɔtuɔ
Bɛnyamɛɛn temɔ domi nɛna n weenɛ
n mu yakia n tubi di.
Saa ye sɔɔra na tuba ma Gusunɔwa
u kĩ mɛ.
9 Ma na gbee te yakia ka sii geesun
gobi wɔkura nɔɔbu ka yiru.
10-11 Ma na seedagibu sua na tem
mɛn dwee tirenu yorua yiru na nɛn
yĩreru doke ten teeru wɔllɔ na wukiri
nge mɛ wooda ya gerua ma na sii
gee si sua na kilo sɔndi seedagii ben
wuswaaɔ. Ma na tire ni sua

12 na Baruku, Nɛriyan bii, Maseyan
debubu wɛ̃ Hanamɛɛli ka seedagii be
ba ben yĩrenu doke tire te sɔɔ ka sere
maa Yudaba be ba wãa pirisɔm dii
yaara min nɔni biru.
13 Be kpuron nɔni bira na maa
Baruku sɔ̃ɔwa
14 na nɛɛ, Isiriliban Yinni wi u wɔllu
ka tem mɔ, wiya u gerua u nɛɛ, u dwee
tirenu yiru ye suo, te ba yĩreru koosi,
u da u nu doke wekeru sɔɔ kpa nu ku
raa sankira.
15 Domi sɔ̃ɔ teeru tɔmbu ba koo maa
dia ka gbea dwe tem mɛ sɔɔ.

Yeremin kanaru

16 Sanam mɛ na tem mɛn dwee tire
ni Baruku, Nɛriyan bii wɛ̃ na kpa, na
Yinni Gusunɔ kana na nɛɛ,
17 Yinni Gusunɔ, a wɔllu ka tem kua
wunɛn dam bakam ka wunɛn yiikon
saabu. Gãanu sari ni a kpanɛ.
18 A ra bwesenu durom kue sere ka
nin bibun bibɔ. Adama baababa bà n
tora, a ra ben bibu sɛɛyasie tora nin sɔ̃.
Gusunɔ, a sãawa Yinni boko, ma a dam
mɔ. Wunɛn yĩsira wɔllu ka tem Yinni.
19 Wunɛn himba ya kpã, a maa dam
mɔ a ka ye yibia. A ra n mɛɛra ye tɔmba
mɔ̀ kpa a baawure kua nge mɛ win
kookoosu nɛ.
20 A sɔm maamaakiginu kua sanam
mɛ bɛsɛn sikadoba ba wãa Egibitiɔ.
Mɛya gisɔ a maa mɔ̀ bɛsɛn suunu sɔɔ
Isireliɔ ka bwese ni nu tien suunu sɔɔ.
Ma a yĩsiru yara nge mɛ sa nɔɔmɔ gisɔ.
21 A wunɛn dam sɔ̃ɔsi, a sɔm
maamaakiginu kua. Ma tɔmba nanda.
Yera ya dera a wunɛn tɔmbu yara saa
Egibitin di.
22 Ma a bu tem mɛ wɛ̃ mɛ a ben
baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri, mɛ
mu tim ka bom yiba.
23 Mɛya ba maa na ba tem mɛ mwa
mu kua begim. Adama ba ǹ wunɛn
gere mɛm nɔɔwɛ. Ba ǹ maa wunɛn
woodaba swĩi. Mɛya ba ǹ maa kue ye
a bu yiire. Saa yera a dera kɔ̃sa yeni
kpuro ya bu deema.
24 Wee tɛ̃ Babilonigibu ba gungunu
bana bu ka wa bu wuu ge wɔri. Ba
koo maa gu mwa, domi a bu gu nɔmu
bɛria. Kaa de bu gu kamia ka tabu
ka gɔ̃ɔru ka bararu. Mɛya ye a gerua
kpuro ya koora, Yinni Gusunɔ, a maa
ye waamɔ.
25 Wee wuu ge, ga wãa Babilonigibun
nɔma sɔɔ. Adama ka mɛ, a man sɔ̃ɔwa
a nɛɛ, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi
kɔsia seedagibun wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

26 Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa
u nɛɛ,
27 wee, nɛ Gusunɔ, na sãawa
handuniagibu kpuron Yinni. Gãanu
sari ni na kpanɛ.
28 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon de Babilonin
sina boko Nɛbukanɛsaa ka win tabu
kowobu bu Yerusalɛmu nɔma turi. U
koo maa ye mwa.
29 Ba koo ye wɔri kpa bu ye dɔ̃ɔ mɛni
kpa bu dia yèn wɔllɔ Yudaba ba ra bũu
wi ba mɔ̀ Baali yãkuru kue dɔ̃ɔ sɔku, ka
sere mi ba ra tɔn tukobun bũu sã bu
tam tãra. Domi yeba kpurowa ba ka
nɛn mɔru seeya.
30 Wee kɔ̃sa Isireliba ka Yudaba ba
ra n mɔ̀ saa ben toren di. Ben ye ba mɔ̀
kpuro ya ra nɛn mɔru seeyewa. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 Saa mìn di ba wuu ge swĩi, n ka
girari gisɔ, gen tɔmbu ba ra nɛn mɔru
seeyewa. Yen sɔ̃na na ǹ kĩ n gu wa nɛn
wuswaaɔ.
32 Domi Yudaba ka Yerusalɛmugibu
ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben
sina asakpɔbu ka ben yãku kowobu ka
Gusunɔn sɔmɔbu, ba kɔ̃sa kua. Yera ya
nɛn mɔru seeya.
33 Ba yina bu man mɛɛri. Biruwa ba
man kisi. Na bu keu kua saa yee yel-
lun di. Adama ba yina bu nɛn sɔ̃ɔsiru
nɔ.
34 N ǹ mam ye tɔna, ba maa ben
bwãarokunu duusiawa nɛn sãa yerɔ
ba tu disi doke.
35 Ba bũu wi ba mɔ̀ Baali sãa
yeru bania Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ.
Miya ba ra ka ben bibu yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ko Mɔlɔkun sɔ̃. N
deema na ǹ bu yen gaa yiire. Na ǹ
mam bwisika bu kɔ̃sa yenin bweseru
ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man
torari.
36 Nɛ Gusunɔ, Isiriliban Yinni, na
nɛɛ, Yeremi, Yerusalɛmu ye i nɛɛ, ba
koo Babilonin sina boko nɔmu bɛria

mi, kpa u ye wəri u kamia ka tabu ka
gõəru ka bararu,
37 wee, kon yen təmbu mɛnna bu
wura ye səə. Domi na raa ka bu məru
kua gem gem, ma na bu yarinasia
baama, adama kon de bu wurama
mini kpa ba n wãa bəri yɛndu səə.
38 Ba koo wure bu ko nɛn təmbu kpa
na n maa sãa ben Yinni.
39 Kon de ba n wãa nəə tia səə ba n
kookoo teesu mɔ̀, kpa ba n man nasie
baadomma. Yera ya koo de ba n nuku
dobu mə sere ka ben bibun bibə.
40 Kon ka bu arukawani bəke ye ya
kun kpeemə. Na ǹ bu biru kisimə, kon
bu gea kuawa, kpa n de ba n man nasie
ben gõruə kpa bu ku raa maa gɛra nɛn
swaan di.
41 Ka nuku doba kon bu gea kua kpa
n bu swĩi mam mam tem mɛ səə ka
gõru tia.
42 Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, nge mɛ
na dera kõsa baka ya tən be deema,
nge mɛya kon maa de durom bakam
mu na be səə mèn nəə mwɛɛru na kua.
43 Yeremi, a gerua a nɛɛ, ba tem mɛ
Babilonigibu nəmu bɛria. Wee, mu
kua bansu. Təmbu ka yaa sabenu maa
sari mɛ səə. Adama miya təmbu ba koo
wura kpa bu gbea dwe.
44 Ka gem ba koo gbea dwe
baama kpuro ka gobi, kpa bu yen
dwee tirenu ko, bu nu yĩrenu koosi
seedagibun wuswaaə. Ba koo gbea
dwe Bɛnyamɛɛn temə ka Yerusalɛmun
baru kpaanə, ka Yudan wusə, ka wuu
si su wãa guunun bera gia, ka si su
wãa wəwi səə, ka si su wãa sõə yẽsan
nəm dwaru gia. Domi sin tən be ba raa
yoru mwɛɛra mi, kon de bu wurama.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Nəə mwɛɛ ni Yinni Gusunə u kua Yerusalɛmun sõ

33

1 Yinni Gusunə u kpam ka Yeremi
gari kua sanam mɛ u wãa pirisəm səə.
2 U nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa, nɛ wi na
tem taka kua ma na mu nɛni, nɛna na
nɛɛ,
3 a man sokuo, kon nun wurari.
Kon nun gãa baka asiriginu sõəsi ni a
ǹ yẽ.
4 Nɛ Gusunə, Isiriliban Yinni, na
gãanu mə ni na kĩ a nə, Yerusalɛmun
dia ka sere Yudaban sina kpaanun sõ,
ni Babilonigiba wəri ba surura.
5 Ma be ba ka Babilonigii be tabu
kua, ben gonu yiba wuu ge səə, nɛn
məru bakan sõ, domi Yerusalɛmugibu
ba kõsa kua sere na ǹ maa kĩ n wuu ge
wa.
6 Wee, saa gaa sisi yè səə kon gu
nəəri nge barə. Kon gu bɛkia n bwãa
dorasia, kpa n de gen təmbu ba n wãa
bəri yɛndu səə.
7 Kon de be ba yoru mwɛɛra Yudan
di, ben wãaru tu kəsi, kpa n bu swĩi
nge yellu.
8 Kon bu ben durum kpuro wəka ye
ba man koosi. Kon ben tora ni ba man
torari sanam mɛ ba man seesi suuru
kua.
9 Saa ye səə, na kon nuku dobu mə
Yerusalɛmun sõ, kpa ya n nɛn yĩsiru
bɛɛrɛ wẽɛmə, kpa bwese tukunu nu
n man siaramə. Bwese ni, nù n wa
durom bakam mɛ kon ye kua ka doo
nəə te kon ye wẽ, nu koo biti ko sere
nu diiri.

10 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba, i nɛɛ, bɛɛn tem mu kua
bansu. Təmbu ka yɛɛ maa sari mi. Ma
Yerusalɛmu ka Yudaban wusun swɛɛ
yi kua swɛɛ gonu yi goo ku ra maa sĩ.
11 Adama ba koo wure bu nuku dobun
kuuki nə ka tõə bakarugii. Ba koo kurə
kpaanun womusu nə. Ba koo maa
wure bu womu geni nə, ge ga nɛɛ,
i Gusunə, wəllu ka tem Yinni siaro.
Domi u sãa tən geo.
Win kĩru ta ǹ nəru mə.
Mɛya ba koo maa tən be ba ka yãkunu
na sãa yerən womusu nə. Domi kon
de tən be ba raa yoru mwɛɛra mi, bu
wurama tem mɛ səə, kpa n bu wesia
nge yellu. Nɛ, Yinni Gusunəwa na
yeni gerua.

12 Yinni Gusunə u maa Yeremi
sõəwa u nɛɛ,
tem mɛ, mu raa kua bansu mi goo sari,
yaa sabenu sari mɛn wusu kpuro səə.
Adama tẽ, yãa kparobu ba koo wãa
yeru wa mi, kpa ben yaa sabenu nu
wẽra.

13 Yãa kparobu ba koo maa yãanu
kpara baama kpuro wuu si su wãa
guunun bera gia ka si su wãa wɔwi sɔɔ,
ka si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia,
ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Yerusalɛmun
baru kpaanɔ ka Yudaban wusɔ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ

ku ra win nɔɔ mwɛɛru kɔbie

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔ̃ra sisi tè sɔɔ
kon nɛn nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na
Isireliba ka Yudaba kua.
15 Saa ye, yà n tunuma, kon goo
seeya nge dãa kpii pɔtura Dafidin
bweseru sɔɔ u n sãa gemgii, kpa u
tɔmbu kpara gem sɔɔ.
16 Yen tɔ̃ɔ te, Yuuba ba koo faaba wa
kpa Yerusalɛmu ya n wãa bɔri yɛndu
sɔɔ, kpa bu ye yĩsiru kɛ̃, Yinni Gusunɔn
miya bɛsɛn gem wãa.

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Dafidi
sina boko u ɲ goo biamɔ wi u koo sina
win bweserun sina gɔnaɔ Isireliɔ sere
ka baadommaɔ.
18 Mɛya maa Lefiba be ba sãa
yãku kowobu, ba ɲ kɔsire biamɔ
ben bweseru sɔɔ bu ka man yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu kua, kpa bu man
turare dɔ̃ɔ dokea kpa ba n da yãkunu
ko tɔ̃ɔ baatere.

19 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
20 nɛna na ka sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru
arukawani bɔkua. I n ko i kpĩ i yen gaa
yɔ̃rasia yu ku maa sɔmburu ko yen saa
sɔɔ, kpa yu nɛn arukawani ye kusia,
21 saa yera nɛn tii, kon maa nɛn
arukawani kusia ye na ka Dafidi nɛn
sɔm kowo bɔkua, kpa u kɔsire bia win
bweseru sɔɔ wi u koo bandu di. Kon
maa nɛn arukawani kusia ye na ka
yãku kowobu Lefin bweseru bɔkua
be ba ra sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ.
22 Adama n ɲ koorɔ mɛ. Kon Dafidin
bweseru ka yãku kowobun bweseru
dabiasiawa nge kperi, ɲ kun mɛ nge
yani sɛɛri yi yi wãa daarun goorɔ yi ba
ɲ kpɛ̃ bu gari.

23 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
24 a ɲ nɔɔmɔ ye tɔmba gerumɔ?
Ba mɔ̀, na Isireliban bweseru ka
Yudaban bweseru ni na gɔsa biru kisi.
Yen sɔ̃na ba bu gɛma, ba ɲ bu garisi
bweseru.
25 Adama wee ye na gerumɔ, nɛ wi
na ka sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru arukawani
bɔkua, ma na wɔllu ka tem wooda
yiiya,
26 nɛna kon Isireliban bweseru ka
Dafidi nɛn sɔm kowon bweseru biru
kisi? Kpa na kun win bweseru sɔɔ goo
gɔsa u bandu di Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbun bweserun suunu sɔɔ?
Aawo. Kon ben wɔnwɔndu ko be
ba yoru mwɛɛra mi, kpa n de bu
wurama.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Sedesiasi sɔ̃ɔwa

34

1 Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina
boko, u Yerusalɛmu ka Yudan wusu
tabu wɔri. Saa ye sɔɔ, win tabu
kowobu kpuro ba wãa mi, ka
handunian sinambun tabu kowobu
kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa
yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa
2 u nɛɛ, nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni,
na nun sɔ̃ɔmɔ, a doo a Sedesiasi,
Yudaban sina boko deema kpa a nùn
sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn
sɔ̃ɔma. Kon Yerusalɛmu Babilonin
sina boko nɔmu bɛria u ye kam koosia
u dɔ̃ɔ mɛni.
3 Mɛya wi, Sedesiasi u ɲ nùn
kisirarimɔ. U koo nùn mwa kpa bu
waana nɔni ka nɔni bu gari geruna u
sere ka nùn da Babiloniɔ.
4 Yen sɔ̃, u nɛn gari swaa dakio yi na
gerumɔ. Na nɛɛ, u ɲ gbimɔ tabu sɔɔ,
5 u koo gbiwa bɔri yɛndu sɔɔ kpa
bu win gɔɔ ko nge mɛ ba win sikado
sinam be ba nùn gbiiyegii kua. Ba koo
nùn turare dɔ̃ɔ dokea kpa bu nùn gɔɔ
wuri yini kua bu nɛɛ, wanyo! Sina
boko u gu! Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.
6 Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi,
Yudaban sina boko sɔ̃ɔwa Yerusalɛmu
mi.
7 N deema saa ye sɔɔ, Babilonin sina
bokon tabu kowobu ba Yerusalɛmu
ka Yudaban wusu kpuro wɔri. Wuu

gbãrarugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mwɛɛra

8 Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi
gari kua sanam mɛ Sedesiasi u ka
Yerusalɛmugibu nɔɔ tia kua bu ben
yobu kpuro yakia.
9 Saa ye sɔɔ, baawure wi u win
Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa? A, tɔn
durɔwa? U koo yɛ̃ro karawa u yari
yorun di. Goo u ku maa win winsim
yoru mwa u sɔmburu koosia.
10 Ma Yerusalɛmun wirugibu ka tɔn
be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ
bu ku maa ben yobu sɔmburu koosia.
Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben
baawure u win yobu kara ba doona.
11 Adama amɛn biru tɔn be, ba gari
yi yina. Ba ben yoo be naa swĩi ba
mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.
12 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
13 wee, nɛ Gusunɔ ben Yinni, na
ka ben sikadoba arukawani bɔkua
sanam mɛ na bu yarama Egibitin di,
mi ba raa yoru dimɔ.
14 Na nɛɛ, baawure wi u win
Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u nùn
sɔmburu kua wɔ̃ɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba
yiruse u koo nùn karawa yoo ten di,
u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba ǹ
man swaa daki bu sere nɛn gere nɔ.
15 Wee tɛ̃ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma
ba gea kua nɛn nɔni sɔɔ. Domi ba nɔɔ
tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u
nùn karo u n tii mɔ. N deema nɛn sãa
yerɔwa ba nɔɔ tia kua.
16 Yen biruwa ba gari yi yina ma ba
nɛn yĩsiru sanka. Ben baawure u win
yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua
ben yobu ka tilasi.
17 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. N daa weenɛwa ben
baawure u win yobu kara ba n tii mɔ.
Adama ba yina, ba ǹ man mɛm nɔɔwɛ.
Yen sɔ̃na kon bu yɔ̃su tabu sɔɔ kpa n bu
baranu ka gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ kpa bwese ni nu
tie nù n bu wa nu biti ko.
18-20 Wee tɛ̃, Yudaban wirugibu
ka Yerusalɛmun wirugibu ka yãku
kowobu ka sunɔn sɔm kowobu ka
sere tɔn be ba tie, be, be ba raa ka
man arukawani bɔkua batuma sɔɔ
sere ba naa buu go ba bɛrana, ma
ba dua gen bɛsi yin suunu sɔɔ bu ka
ben arukawani ye sire, ba ǹ ye mɛm
nɔɔwɛ, ba ǹ ben nɔɔ mwɛɛ te yibie.
Yen sɔ̃, kon bu ben yibɛrɛ be ba kasu
bu bu go nɔmu bɛria, kpa yaberekunu
ka gbeeku yɛɛ yi ben gonu di.
21 Mɛya kon Sedesiasi Yudaban sina
boko ka win sina asakpɔbu kua. Kon
bu yibɛrɛba nɔmu bɛria be ba kasu bu
bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu
nɔmu bɛria baa bà n ka bu tonde.
22 Kon de bu na bu wuu ge wɔri
bu dɔ̃ɔ mɛni kpa Yudan wusu su ko
bansu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Yeremi ka Rekabun bweseru

35

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban
sina bokon waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u
Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a doo a Rekabun bweseru deema
kpa a ka tu na nɛn sãa yerɔ dia ye ya
wãa ten yɛ̃si yɛ̃sibun teerɔ kpa a bu
tam wɛ̃ mi, bu nɔ.
3 Ma Yeremi u da u Yaasania
Yeremin bii, Habasinian debubu soka
ka win dusibu ka win bibu kpuro,
Rekabun bweseru kpuro gesi.
4 Ma u ka bu da Yinni Gusunɔn sãa
yerun dii teeru mi, tèn mi Hananu,
Yigidalian bii, Gusunɔn sɔm kowo u
wãa. Dii te, ta wãawa sina asakpɔbun
dirun bɔkuɔ, gbãra kɔ̃so, Maaseya,
Salumun biin dirun wɔllɔ.
5 Ma Yeremi u bu tam bwãanu wɛ̃ ka
nɔri u nɛɛ, bu nɔruo.
6 Adama ba nùn wisa ba nɛɛ, sa
ǹ tam nɔrumɔ. Domi bɛsɛn sikado
Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda
wɛ̃ u nɛɛ,
su ku ra tam nɔ sere ka bɛsɛn bibun
bibɔ,
7 su ku ra dia bani,
su ku ra gbenu ko,
su ku ra maa resɛm gbaanu ko,
sa ǹ kpɛ̃ sa n mam ye mɔ.
Adama sa ko n wãawa kuu
bekunuginu sɔɔ bɛsɛn wãaru
kpuro sɔɔ.
Nge mɛya sa ko ka tɛ tem mɛ sɔɔ,

mi sa wãa sa sɔru dimɔ mini.
8 Yen sɔ̃, bɛsɛ ka bɛsɛn bibu sa
Yonadabu, Rekabun biin gere ye mɛm
nɔɔwammɛ. Sa ɲ tam nɔrumɔ bɛsɛn
wãarun tɔ̃nu kpuro sɔɔ, bɛsɛ ka bɛsɛn
kurɔbu ka bɛsɛn bibu.
9 Sa ɲ maa dia banimɔ yè sɔɔ sa ko
n wãa. Mɛya sa ɲ gbea mɔ̀, sa ɲ maa
resɛm gbaanu mɔ̀.
10 Sa wãa kuu bekuruginu
sɔɔ. Mɛsuma sa ka bɛsɛn sikado
Yonadabun gere ye mɛm nɔɔwammɛ.
11 Adama sanam mɛ Nɛbukanɛsaa,
Babilonin sina boko u tem mɛ
wɔrima, yera sa nɛɛ, su se su da
Yerusalɛmuɔ, kpa su Babilonin tabu
kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen
sɔ̃na sa wãa Yerusalɛmu mini gisɔ.
12 Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
13 nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, nɛ
wi na maa sãa Isiriliban Yinni, na nɛɛ,
a doo a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃
a nɛɛ, ba ɲ nɛn kirɔba swaa dakimɔ kpa
bu man mɛm nɔɔwa?
14 Wee Rekabun bweseru ta
Yonadabu, Rekabun biin gere mɛm
nɔɔwa ye u nɛɛ, win bibu bu ku raa
tam nɔ. Mɛya ba ɲ maa tam mɛ nɔra
sere ka gisɔn gisɔ. Ba ben sikado mɛm
nɔɔwa. Adama nɛ, na ka be, Yudaba
gari kua saa yee yellun di, ma ba ɲ
man swaa daki.
15 Na bu nɛn sɔmɔbu gɔriama saa
yellun di, bu ka ben baawure sɔ̃ u win
daa kɔ̃sa deri. Bu ku maa bũnu sã kpa
bu wa ba n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ na ben
baababa wɛ̃. Adama ba ɲ sɔmɔ be swaa
daki, bu sere man mɛm nɔɔwa.
16 Yonadabu, Rekabun biin bwe-
seru ta ten sikadon gere mɛm nɔɔwa.
Adama be, nɛn tɔmbu, ba ku ra man
mɛm nɔɔwɛ.
17 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni, nɛ wi na maa sãa Isire-
liban Yinni, na nɛɛ, wee kon de kɔ̃sa
kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba
ka Yerusalɛmugibu deema. Domi na
ka bu gari kua, ba ɲ man swaa daki. Na
bu soka, ba ɲ man wurari.
18 Yera Yeremi u Rekabun bwese te
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinni wi u maa sãa Isiriliban
Yinni u gerua. U nɛɛ, wee i bɛɛn sikado
Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro
mɛm nɔɔwa.
19 Yen sɔ̃, Yonadabu, Rekabun bii
wi, u ɲ kɔsireba biamɔ win bweseru
sɔɔ be ba ko n nɛn sɔmburu mɔ̀.

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

36

1 Yudaban sina boko Yoyakimu
Yosiasin biin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u
nɛɛ,
2 a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na
raa nun sɔ̃ɔwa Yudaba ka Isireliba ka
bwese tukunu kpuron sɔ̃ saa dɔma tèn
di na ka nun gari torua Yosiasin waati
sɔɔ n ka gisɔ girari.
3 Yudaba bà n nua kɔ̃sa ye kon bu
kua sɔrɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔsia bu ben
kom kɔ̃sum deri. Saa yera kon bu ben
durum wɔka.
4 Yen biru Yeremi u Baruku Nɛriyan
bii soka ma u nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye
Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Ma
Baruku u ye yorua tire te sɔɔ.
5 Yera Yeremi u maa nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee ba man mwa ba nɛni, na ɲ
kpɛ̃ n da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
6 Yen sɔ̃, dɔma te ba koo nɔɔ bɔke, a
doo wunɛn tii, kpa a Yinni Gusunɔn
gari yi na nun sɔ̃ɔwa a yore mi gari sãa
yeru mi. Kpa Yuda be ba koo na saa
ben wusun di ka sere maa tɔn be ba
ko n wãa mi kpuro bu yi nɔ.
7 Sɔrɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔsia bu ben
daa kɔ̃sa deri, kpa bu Yinni Gusunɔ
suuru kana. Domi win mɔru ya kpã ye
u ka bu mɔ̀.
8 Yera Baruku Nɛriyan bii wi, u kua
kpuro ye Yeremi u nùn sɔ̃ɔwa. U Yinni
Gusunɔn gari yi gara sãa yee ten mi.
9 Yoyakimun ban ten wɔ̃ɔ nɔɔbuse
sɔɔ, yen suru nɔɔba nnɛse sɔɔ,
yera ba nɔɔ bɔkurun tɔ̃ru yi tè sɔɔ
Yerusalɛmugibu ka Yudaba kpuro ba
koo na bu nɔɔ bɔke Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.
10 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔra Baruku u Yeremin
gari yi gara tɔn ben wuswaaɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, saa Gemaria,
Safanin biin dirun di, wi u sãa tire
yoro. Dii te, ta wãawa kɔnnɔ ge ba mɔ̀
kɔnnɔ kpɔɔn bera gia, gunguru wɔllɔ.

Misee u wirugibu

tire ten gari sõɔwa

11 Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusunɔn gari yi nua yi ba yorua tire te sɔɔ,
12 yera u da sina bokon yɛnuɔ sere win tire yoron dirɔ. Ma u deema wirugii beni ba mɛnnɛ mi. Beya, tire yoro Elisama ka Delaya Semayan bii, ka Ɛlinatani, Akaborin bii, ka Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian bii ka sere wirugii be ba tie.
13 Ma Misee u bu sõɔwa kpuro gari yi u nua Baruku u tɔn be garia.
14 Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Nɛtanian bii, Selemian debubu, Kusin sikadobu gɔria ba nɛɛ, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma Baruku u tire te sua u ka da.
15 Ye u tura mi, yera ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, a sinɔ kpa a sun tire te garia.

Ma Baruku u sina u bu tu garia.
16 Ye ba gari yi nua, yera ba mɛɛrina ka nandabu ma ba Baruku bikia ba nɛɛ,
17 a sun sõɔwɔ nge mɛ a koosina a ka gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko daawawa.
18 Yera Baruku u bu wisa u nɛɛ, Yeremiwa u man gari yi sõɔmɔ ma na yorumɔ tireru sɔɔ ka ankiri.
19 Ma wirugii be, ba nùn wisa ba nɛɛ, i doo i kuke wunɛ ka Yeremi, kpa goo u ku raa bɛɛ wa.

Sina boko u tire te dõɔ mɛni

20 Yeniban biru, wirugiba tire te mwa ba berua Elisama tire yoron dirɔ. Ma ba da sina bokon mi, ba nùn gari yi sõɔwa.
21 Yera sina boko u Yehudi gɔra u nɛɛ, u doo u tire te suama. Ma u da Elisaman dirɔ u tu suama u gara sina boko ka wirugii ben wuswaaɔ.
22 N deema saa ye, puran saawa. Wõɔn suru nɔɔba nnɛse sɔɔra mɛ. Ma u deema sina boko u sõ u dõɔ wõsu win diru mi u ra sinɛ puran saa.
23 Yehudi ù n tire ten kabura ita, ǹ kun mɛ nnɛ gara u kpa, yera sina boko u ra tire yoron kõɔ piibu gagu sue u ka mi ba gara bura u kpɛ̃ɛ dõɔ sɔɔ, sere te kpuro ta ka dõɔ mwaara muku muku.
24 Ye sina boko ka win bwãabu ba ye kpuro nua ba ǹ nande, ba ǹ maa ben yãnu gɛ̃ɛka nge mɛ ba ra ko nuku sankiranun sõ.
25 Sina boko u sere tire te dõɔ mɛni, Ɛlinatani ka Delaya ka Gemaria ba nùn suuru kana gem gem u ku ka tu dõɔ mɛni. Adama u ǹ bu swaa daki.
26 Yera sina boko u Yeramɛɛli wi u sãa sunɔn bii, ka Seraya Asiriɛlin bii, ka Selemia Abudɛlin bii wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu tire yoro Baruku ka Gusunɔn sɔmɔ Yeremi mwaama, adama Gusunɔ u bu berua, ba ǹ bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

27 Sanam mɛ sina boko u tire te dõɔ mɛni, te Yeremi u Baruku sõɔwa u yore mi, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa u nɛɛ,
28 a maa tire kpaaru suo kpa a gari yi yore yi yi raa wãa tire te sɔɔ, te sina boko Yoyakimu u dõɔ mɛni mi.
29 Kpa a maa nùn sõ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Wee u tire te dõɔ mɛni, ma u nɛɛ, mban sõna wunɛ Yeremi a yorua ma Babilonin sina boko u koo na kpa u tem mɛ kam koosia, kpa u mɛn tɔmbu ka mɛn yaa sabenu gura.
30 Yen sõna, nɛ, Yinni Gusunɔ na wi sina boko Yoyakimu sõɔmɔ, ma win goo kun maa sinamɔ Dafidin sina gɔna sɔɔ. Mɛya ba koo maa win tiin goru deri tɔɔwɔ sõɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru ta n sõɔ ka pura sooramɔ.
31 Kon bu sɛɛyasia ben durum sõ wi ka win bibun bweseru, ka win bwãabu. Kon de kõsa yu Yerusalɛmugibu ka Yudaba deema, ye na raa bu sõɔwa, yèn sõ ba ǹ wure bu man swaa daki.
32 Ma Yeremi u tireru garu sua u Baruku, Nɛriyan bii, wi u sãa tire yoro wɛ̃. Yera u maa nùn tire te Yoyakimu u dõɔ mɛni min gari sõɔwa kpuro. Ma u yi yorua u maa gari gɛɛ yorua yi yi ka yi weenɛ.

Sedesiasi

u Yeremi gɔra u bu Gusunɔ kana

37

1 Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina boko Yudaɔ, Yekonia Yoyakimun biin ayerɔ.
2 Sedesiasi wi, ka win bwãabu, ka win tɔmbu ba ɲ Yinni Gusunɔn gari yi swaa daki yi Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u bu sõɔwa mi.
3-4 N deema saa ye sɔɔ, ba ɲ gina Yeremi pirisɔm doke. U ra dewa mi u kĩ, win tɔmbun suunu sɔɔ. Yera sina boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii ka Sofoni Maaseyan bii wi u sãa yãku kowo gɔra win mi, bu ka nùn sõ u bu Gusunɔ ben Yinni kana u ka bu nɔnu geu mɛɛri.
5 Saa yera Babilonigibu ba Yerusalɛmu tarusi. Ye ba nua ma Egibiti sunɔn tabu kowobu ba Yerusalɛmugii be somiru sisi, yera ba yarina ba doona min di.
6-7 Saa yera Gusunɔ Isireliban Yinni u Yeremi sõɔwa u nɛɛ, a Yudaban sina boko wi u nun gɔrima nɛn mi sõɔwɔ a nɛɛ, wee, Egibiti sunɔn tabu kowo be ba raa wee bu ka nùn somi ba gɔsirɔ ben temɔ.
8 Tẽ, Babilonigii be, ba koo maa wurama bu Yerusalɛmu wɔri bu ye mwa, bu dõɔ sɔku.
9 Yen sõ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii nɔni wɔ̃ke bu nɛɛ, Babilonigii be, ba tonda. Adama ba n yẽ ma ba ɲ gam de.
10 Baa bà n Babilonin tabu kowo be kamia, kpa n tie be ba mɛɛra kua, ka mɛ, ba koo se saa ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dõɔ mɛni.

Ba Yeremi kpẽɛ pirisɔm dirɔ

11 Sanam mɛ Babilonigibun tabu kowo be, ba yarina ba Yerusalɛmu deri Egibiti sunɔn tabu kowo ben sõ,
12 yera Yeremi u kĩ u yari Yerusalɛmun di u da Bɛnyamɛɛn temɔ u ka win baa sua tubi ye ba bɔnu mɔ̀ sɔɔ.
13 Sanam mɛ u yariɔ u kɔnnɔ tura ge ba mɔ̀ Bɛnyamɛɛ, ma u deema ben kõsobun tɔnwero wi ba mɔ̀ Yirɛya Selemian bii, Hananian debubu u yõ mi. Ma u nùn yõrasia u nɛɛ, a tii Babilonigibu wẽ.
14 Yera u nɛɛ, aawo, na ɲ nɛn tii Babilonigibu wẽ.
Adama durɔ wi, u ɲ win gari yi wure. Ma u nùn mwa u ka da wirugibun mi.
15 Yera wirugii ben mɔru ya seewa ba nùn mwa ba so ba pirisɔm doke Yonatam dirɔ wi u sãa tire yoro. N deema ba win dii te gɔsiawa pirisɔm diru.
16 Nge mɛya ba ka nùn pirisɔm doke dirɔ wɔru sɔɔ sere n ka tɛ.
17 Sõɔ teeru, sina boko Sedesiasi u gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u na, ma u nùn gari bikia asiri sɔɔ u nɛɛ, Yeremi, a gari gɛɛ mɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn min di a man sõ?
Ma u nùn wisa u nɛɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko u nun nɔma turi.
18 Ma Yeremi u maa nùn bikia u nɛɛ, tora terà na bɛɛ tora wunɛ ka wunɛn bwãabu ka sere wunɛn tɔmbu kpuro i ka man mwa i pirisɔm kpẽɛ.
19 Mana bɛɛn sɔmɔ be, ba wãa be ba bɛɛ gari sõɔwa ba nɛɛ, Babilonin sina boko kun nun wɔrim wee u sere tem mɛ mwa.
20 Tẽ, nɛn yinni sina boko, a man swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ, kpa a man kua ye na kĩ. A ku maa de n wura Yonatam tire yoron diru mi, kpa n ku ra ka gbi.
21 Yera sina boko Sedesiasi u wooda wẽ u nɛɛ, bu nùn yiiyo pirisɔm dirun yaaraɔ kpa ba n da nùn pẽɛ kuse teeru wẽ baadomma ye wuun pẽɛ kowoba ra ko sere wuu nukurun pẽɛ yu ka kpe. Nge mɛya u ka sina pirisɔm dirun yaara mi.

Ba Yeremi kpẽɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

38

1 Sefatia Matanin bii, ka Gedalia Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi u tɔn be sõɔwa. U nɛɛ,
2 amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wi u sina Yerusalɛmu ye sɔɔ, yibɛrɛba ba koo nùn gowa tabu sɔɔ, ɲ kun mɛ u gbi gõɔrun saabu, ɲ kun mɛ ka bararu garu. Adama wi u tii

Babilonigibu nɔmu sɔndia, wiya ko n wãa. Win wãa tera ta ko n sãa win dukia ye u wa u ka yara wahala yen min di.
3 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u koo de Babilonin tabu kowobu bu Yerusalɛmu mwa.
4 Yera wirugibu ba na ba sina boko sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu kowobu ka tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ bɛrum tiamɔwa ka win gari. U ɲ bɛsɛn gea kasu sere bɛsɛn kɔ̃sa. Ɲ n mɛn na, n weenɛ bu nùn go.
5 Ma sina boko Sedesiasi u wisa u nɛɛ, wi wee u wãa bɛɛn nɔmuɔ. Na ɲ kpɛ̃ n bɛɛ gãanu yinari.
6 Yera ba nùn sua ba kpɛ̃ɛ sina bii wi ba mɔ̀, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, ta wãawa pirisɔm dirun yaaraɔ. Te sɔɔra ba nùn kpɛ̃ɛ ka wɛ̃ɛ. Adama ta ɲ nim mɔ. Pɔtɔkɔwa ta mɔ, ma u numa pɔtɔkɔ ye sɔɔ.
7 Etiopigii goo wi ba mɔ̀, Ebɛdi Mɛlɛki u wãa u sɔmburu mɔ̀ sina kpaaru mi. Yera u nua ma ba Yeremi kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina boko u wãa u sɔ̃ gbãra kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛ, u sirimɔ.
8 Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u yara sina kpaarun di u da u sina boko deema u nɛɛ,
9 nɛn yinni sina boko, ye tɔn be, ba kua mi, ya ɲ wã, ye ba ka Yeremi kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gɔ̃ɔrun sɔ̃, domi dĩanu kun maa wãa wuuɔ.
10 Ma sina boko u Ebɛdi Mɛlɛki wooda wɛ̃ u nɛɛ, a tɔmbu tɛna suo kpa i da i Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.
11 Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u tɔn be sua. Ma u da sina kpaarun arumani beru yerɔ u yãa tɔkɔnu yarama. U nu Yeremi kpɛ̃ɛya dɔkɔ ye sɔɔ ka wɛ̃ɛ.
12 Ma u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yãa tɔkɔ ni dokeo wunɛn bũu bakusɔ a sere wɛ̃ɛ yi doke.
Ma Yeremi u kua mɛ.
13 Ma ba nùn yarama ka wɛ̃ɛ yi, saa dɔkɔ kpiri ten min di, ba dera u wãa pirisɔm dirun yaaraɔ.

Sedesiasi u Yeremi bwisi bikiamɔ

14 Sɔ̃ɔ teeru Sedesiasi u maa gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u nùn deema Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ itaserɔ. Ye u tunuma, yera sina boko u nɛɛ, na gari gɛɛ mɔ kon nun bikia. A ku man gãanu berua.
15 Ma u nùn wisa u nɛɛ, nà n nun ye sɔ̃ɔwa, a ɲ man goomɔ? Na yɛ̃ ma nà n nun bwisi kɛ̃mɔ a ɲ man swaa dakimɔ.
16 Yera sina boko Sedesiasi u bɔ̃rua asiri sɔɔ u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u sun wãaru wɛ̃, na ɲ nun goomɔ. Na ɲ maa nun tɔn be nɔmu bɛriammɛ be ba kasu bu nun go mi.
17 Yera u sina boko Sedesiasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isiriliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, à n wunɛn tii Babilonin sunɔn tabu sinambu wɛ̃ kaa n wãawa wunɛ ka wunɛn yɛnugibu. Mɛya u ɲ maa wuu ge dɔ̃ɔ mɛnimɔ.
18 Adama à kun bu tii wɛ̃, u koo bu wuu ge nɔmu bɛria kpa bu gu dɔ̃ɔ mɛni. A ɲ maa kisiramɔ ben nɔman di.
19 Yera Sedesiasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu wɛ̃n sɔ̃. Na bɛrum mɔ̀ bu ku raa man bu nɔmu sɔndia kpa bu man nɔni sɔ̃.
20 Ma Yeremi u nùn wisa u nɛɛ, ba ɲ nun bu nɔmu sɔndiammɛ. A nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ saa nɛn min di, kpa a faaba wa, a n wãa.
21 Adama à n yina a bu tii wɛ̃, wee ye Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi kãsiru sɔɔ.
22 Na wa ba wunɛ Yudan sina bokon kurɔ be ba tie mwɛɛra ba ka da Babilonin sunɔn tabu sinambun mi. Ma kurɔ be, ba mɔ̀,
wee, be ba raa nun gari sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
kaa n bɔri yɛndu mɔ mi,
ba nun nɔni wɔ̃kua
ma ba nun kamia.
Ye ba deema a nummɔ pɔtɔkɔ sɔɔ,
ma ba yarina ba nun deri.
23 Wee ba koo wunɛn kurɔbu ka wunɛn bibu kpuro mwɛɛri bu ka da Babilonigibun mi. Wunɛn tii a ɲ maa kisiramɔ ben nɔman di. Ben sina bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.
24 Yera Sedesiasi u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku ra de goo u gari yi nɔ kpa bu ku raa nun go.
25 Wirugibu bà n nua ma na ka nun gari kua, ma ba na ba nun bikia ba nɛɛ,

ɑ ku bu gãanu berua ye ɑ man sõɔwa ka ye na nun sõɔwa sɔɔ, kpa bu ku raa nun go,
26 saa ye sɔɔ, ɑ bu wisio ɑ nɛɛ, ɑ man suuru kanam nawa n ku ka nun da Yonatam yɛnuɔ kpa ɑ ku ra ka gbi.
27 Yera wirugii be kpuro ba na Yeremin mi, ba nùn gari yi bikia. Ma u bu wisa nge mɛ sina boko u nùn sõɔwa mam mam, ma ba nɔɔ mari ba yara. Domi gari yi u nùn sõɔwa mi, yi ǹ gina yara tɔɔwɔ.
28 Pirisɔm dirun yaara miya u wãa sere ba ka Yerusalɛmu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalɛmu mwa
(I maa mɛɛrio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)

Wee ye n koora sanam mɛ Babilonigiba Yerusalɛmu mwa.

39

1 Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wõɔ nɔɔba nnɛse, yen suru wɔkuruse sɔɔra Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yerusalɛmu wɔrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma ba sansani gira yen bɔkuɔ, ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena.
2 Sedesiasin bandun wõɔ wɔkura tiasen suru nnɛse, yen sõɔ nɔɔba nnɛse sɔɔra ba gbãraru yaba.
3 Saa yera Babilonin tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kɔnnɔ wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben yĩsa wee, Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, ka Sangaa Nɛbu, ka Saasekimu, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka maa Nɛɛgali Sarɛsɛɛ wi u sãa dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be ba tie.
4 Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina wɔ̃kuru ba yara ka kɔnnɔ ge ga wãa gbãranu yirun baa sɔɔ sina bokon dãa gbaarun bɔkuɔ wɔwan bera gia.
5 Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swĩi ma ba nùn naamwɛ Yerikon wɔwaɔ. Yera ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Miya u nùn siri.
6 Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpɔbu sakira Ribila mi, win nɔni biru.
7 Yen biru u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa ma u nùn bɔkua ka sii gandun yɔni ba ka da Babiloniɔ.
8 Babilonigii be, ba Yerusalɛmun sina kpaaru ka yen yɛnusu dõɔ mɛni, ma ba yen gbãraru surura.
9 Yen biru Nɛbusarada, kõsobun wirugii, u tɔn be ba tie Yerusalɛmuɔ ka be ba nùn tii wɛ̃ ka sere maa be ba tie tem mɛ sɔɔ gura u ka doona Babiloniɔ.
10 Adama u ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ be ba ǹ gãanu mɔ deri tem mɛ sɔɔ ma u bu gbea wɛ̃.

Ba Yeremi yara pirisɔm di

11 Ma Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Nɛbusarada, kõsobun wirugii wooda wɛ̃ Yeremin sõ u nɛɛ,
12 ɑ nùn mɛɛrio kpa ɑ nùn kõsu. A ku nùn kõsa gaa kua. Ye u nun sõɔwa kpuro, ɑ koowo.
13 Ma Nɛbusarada, kõsobun wirugii, ka Nɛbusasibani, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinambu kpuro,
14 ba gɔra bu Yeremi yarama pirisɔm dirun di, kpa bu ka nùn da bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu nɔmu sɔndia. Wiya u ka nùn da win yɛnuɔ. Nge mɛya Yeremi u ka yara u wãa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Ebɛdi Mɛlɛki sõɔwa

15 Saa yè sɔɔ Yeremi u wãa pirisɔm sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ,
16 ɑ doo ɑ Ebɛdi Mɛlɛki, Etiopigii wi sõ ɑ nɛɛ, nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na raa gerua na nɛɛ, kõsa ya koo wuu ge deema, n ǹ mɔ gea. Tɛ̃, kon de kõsa ye, yu tunuma. Ye kpurowa ya koo koora win nɔni biru.
17 Adama yen tõɔ te, kon nùn yakia. Bèn bɛrum u mɔ̀ mi, ba ǹ nùn nɔma turi.
18 Na ǹ derimɔ bu nùn go. Kon win wãaru yakia, domi u man naanɛ kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipaɔ

40

1 Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua sanam mɛ Nɛbusarada u dera u wurama saa Raman di.
N deema ba raa nùn bɔkuawa wi ka Yerusalɛmugibu gabu ba ka dɔɔ Babiloniɔ. Min diya Nɛbusarada u nùn yara.
2 Ma Nɛbusarada wi, u nùn soka u ka da bee tia u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yinni u raa gerua u nɛɛ, kɔ̃sa ya koo wuu geni deema.
3 Wee, tɛ̃, ye u gerua mi, ya koora yèn sɔ̃ i nùn torari, i ǹ win gere mɛm nɔɔwɛ.
4 Tɛ̃, kon nun yakia n nun yɔni yi pota. Adama à n kĩ a ka man da Babiloniɔ, a na su da. Kon nun nɔɔri. À kun maa kĩ, a sinɔ. A doo a sina mi n nun wɛ̃re.
5 Sanam mɛ Nɛbusarada u wa ma Yeremi kun fuuku wisa, yera u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a doo a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nɛbukanɛsaa u kua sunɔ Yudaban wusu sɔɔ. Kaa n ka nùn wãa ka tɔn be ba tie sannu, ǹ kun mɛ, a doo mi a kĩ.
Ma Nɛbusarada wi, u nùn dĩanu kusenu kua ka sere maa kɛ̃nu ganu. Ma u dera u doona.
6 Yera Yeremi u da Gedalian mi, Misipaɔ, u sina mi ka tɔn be ba tie tem mɛ sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:23-24)

7 Saa yè sɔɔ tabu sinam be ba raa woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban sunɔ, ma u nùn tɔn be ba tie Yudaɔ kpuro nɔmu bɛria, ka sere bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ be ba ǹ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔ,
8 yera ba da Gedalian mi, Misipaɔ. Be ba da mi, bera, Isimɛɛli, Nɛtanian bii, ka Yokanani ka Yonatam, Karean bibu, ka Seraya, Tanumɛtin bii, ka Efai Nɛtofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben tɔmbu.
9 Yera Gedalia u bu sɔ̃ɔwa ka bɔ̃ri u nɛɛ, i ku bɛrum ko i ka Babilonigibu sã. I gesi sinɔ bɛsɛn tem mɛ sɔɔ kpa i Babilonin sina boko sã. Saa yera i ko i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Wee, na wãa Misipa mini na n ka sãa bɛɛn nɔni Babilonigii ben mi. Adama bɛɛ, i doo i gberun dãa marum sɔri mɛ ba ra di ka mɛ ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere bɛɛn wekenɔ, kpa i sina i n wãa wuu si i mwa sɔɔ.
11 Ma Yuda be ba wãa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma Babilonin sunɔ u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo.
12 Yera be kpuro ba wurama ben temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema Misipaɔ. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too, ka maa dãa marum gam.

Ba Gedalia go
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:25-26)

13 Sɔ̃ɔ teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi Misipaɔ.
14 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃ ma Baalisi, Amɔniban sina boko u Isimɛɛli, Nɛtanian bii gɔra u nun go?
Adama Gedalia u ǹ ye wure.
15 Ma Yokanani u da Misipaɔ u Gedalia sɔ̃ɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a de n da n Isimɛɛli, Nɛtanian bii wi go, kpa goo u kun yɛ̃. Nge mban sɔ̃na kaa de u nun go, kpa Yuda be ba mɛnnɛ mini bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.
16 Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ, a ku Isimɛɛli go, domi ye a gerua win sɔ̃ mi, weesa.

41

1 Adama wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Isimɛɛli u na Misipaɔ Gedalian mi. Isimɛɛli wi, u sãawa sina bii ka maa sina asakpɔ. Tɔmbu wɔkura ba nùn swĩima ba ka na mi. Sanam mɛ ba sɔ̃ ba dimɔ ka Gedalia,
2 yera Isimɛɛli ka tɔn be ba nùn yɔ̃sirima mi, ba seewa sannu sannu ba Gedalia takobi sɔkura ba go, wi, wi Babilonin sina boko u gɔsa u ka Yudan tem kpara mi.
3 Isimɛɛli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba wãa mi go.

Isimɛɛli u tɔmbu wɛnɛ go

4 N deema goo kun yɛ̃ ma Gedalia u
gu. Ye n kua sɔ̃ɔ yiru, win gɔɔn biru,
5 yera tɔmbu wɛnɛ gabu ba seema
saa Sikɛmu ka Silo ka Samarin di. Tɔn
be, ba ben toba kɔna, ben yãnu nu
gɛ̃ɛkire ma ba tii murura baama nuku
sankirarun sɔ̃. Mɛya ba maa alikama
sɔɔwa ka turare bu ka Yinni Gusunɔ
yãkuru kua Yerusalɛmuɔ win sãa yerɔ.
6 Yera Isimɛɛli u seewa Misipan di u
da u ka bu yinna swaaɔ, u sumɔ. Ye
u tura ben mi, ma u nɛɛ, i na su da
Gedalian mi.
7 Adama ye ba dua wuuɔ, yera wi ka
win tɔmbu ba tɔn be mwa ba sakira.
Ma ba ben gonu kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru
garu sɔɔ.
8 N deema be sɔɔ, u ǹ tɔmbu wɔkuru
go yèn sɔ̃ ba raa nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u ku
bu go, be, ba alikama ka gbɛɛ, ka gum
ka tim berua yakasɔ.
9 Dɔkɔ kpiri tè sɔɔ u tɔn ben gonu
doke mi, ta sãawa te Asa u dera ba gba
sanam mɛ wi ka Basa Isireliban sina
boko ba tabu mɔ̀. Te sɔɔra u tɔn goo ni
yibia.
10 Yen biru, u be ba tiara mi yoru
mwɛɛra u ka doona ka sina bokon bii
wɔndiaba ka sere tɔn be Nɛbusarada,
kɔ̃sobun wirugii u Gedalia deria. Be
kpurowa u yoru mwɛɛra u ka da
Amɔniban mi.

Ba yoo be Isimɛɛli u mwɛɛra yakia

11 Yokanani, Karean bii, ka Yudaban
tabu sinam be ba wãa ka wi, ba nua
kɔ̃sa ye Isimɛɛli u kua.
12 Yera ba tabu durɔbu sua ba da bu
ka Isimɛɛli wɔri. Ma ba nùn deema
yɛru bɔkɔwɔ ge ga wãa Gabaoniɔ.
13 Tɔn be Isimɛɛli u mwɛɛra mi, ye
ba Yokanani wa ka win tabu sinambu,
yera ben nuki dora.
14 Ma be kpuro ba Isimɛɛli deri, ba
da ba Yokanani deema.
15 Adama Isimɛɛli wi, u duka yakura
Yokananin min di ka tɔmbu nɔɔba ita
gabu, ma u da u wãa Amɔniban mi.
16 Yokanani ka win tabu sinam be,
ba tɔn be ba tie mwɛɛra Isimɛɛlin
nɔman di, be u raa mwɛɛra sanam mɛ
u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka
tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon sɔm
kowobu. Be kpurowa u mwɛɛrima
saa Gabaonin di.
17 Ma ba da ba wãa sɔbun sɔbia yeru
garun mi, te ba ra soku Kimuhamu
Bɛtelehɛmun bɔkuɔ. Yen biru, ba
kpikiru da Egibitiɔ.
18 Domi ba Babilonigibun bɛrum
mɔ yèn sɔ̃ Isimɛɛli u Gedalia go wi
Babilonin sina boko u kua Yudaban
kparo.

Yudaba ba Yeremi bikia u bu Gusunɔ kana

42

1 Yera tabu sinam be ba raa kpikiru
sua, ka Yokanani, Karean bii, ka
Yesania, Hoseen bii, ka tɔn be ba
tie kpuro, saa wirugibun di sere ka
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ, ba na ba Yeremi sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ,
2 a de a nɔ ye sa nun bikiamɔ. A sun
Gusunɔ kanɔ, bɛsɛ be sa tien sɔ̃, domi
sa raa dabi, adama tɛ̃ sa kaara, nge mɛ
a waamɔ.
3 A Gusunɔ wunɛn Yinni kanɔ u sun
sɔ̃ɔsi mi sa ko da ka ye sa ko ko.
4 Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na
nua. Kon Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana
nge mɛ i man bikia kpa n wurama n
bɛɛ sɔ̃ ye u man sɔ̃ɔwa. Na ǹ bɛɛ gãanu
beruammɛ.
5 Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura
su ko mam mam ye Yinni Gusunɔ u
koo nun sɔ̃ su ko. Wiya u koo ko bɛsɛn
seeda dio gemgii ka naanɛgii sà kun
bɛsɛn nɔɔ mwɛɛru yibie.
6 Wee bɛsɛra sa nun gɔra a sun
Gusunɔ bɛsɛn Yinni bikia. Yen sɔ̃, sa
ko ko ye u sun sɔ̃ɔwa su ko, baa yà kun
sun wɛ̃re. Ka mɛ, sa ko n nuku dobu
mɔ yèn sɔ̃ sa nùn mɛm nɔɔwammɛ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

7 Sɔ̃ɔ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u
Yeremi wisa.
8 Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii
sokusia ka tabu sinam be ba nùn swĩi
ka sere ben tɔmbu kpuro be ba wãa
mi, wirugibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu.
9 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee bɛɛya
i man gɔra n Gusunɔ bɛɛ Isireliban
Yinni bikia. Ye u man sɔ̃ɔwa wee. U
nɛɛ,
10 ì n sina tem mɛ sɔɔ,

u koo de bɛɛn tɔmbu bu tãsi.
U ǹ maa bu goomɔ.
U koo bɛɛ swĩiwa i n nuuru mɔ.
U ǹ bɛɛ wukamɔ,
u ǹ maa derimɔ kõsa yu bɛɛ deema
ye u raa bwisika u bɛɛ kua.
11 N n mɛn na, i ku maa Babilonin sina
bokon bɛrum ko.
Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ
wãa kpa u bɛɛ faaba ko.
12 Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn
wɔnwɔndu wa.
Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.
13 Adama ì n nɛɛ, i ǹ wi, Yinni
Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ, i ǹ sinamɔ
tem mɛni sɔɔ,
14 i ko i dawa Egibitiɔ mi i ǹ tabu
wasi, baa bin kɔban swĩi i ǹ nɔɔmɔ, i
ǹ maa dĩanu biamɔ, yen sõ, miya i ko
sina,
15 tɛ̃ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ
Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ,
u gerumɔ. U nɛɛ,
bɛɛ Yuda be i tie, ì n gõru doke i ka da
Egibitiɔ ka gem,
kpa i n wãa mi,
16 sanam mɛya taa bìn bɛrum i mɔ̀,
bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.
Gõɔ tèn weeweenu i maa mɔ̀ mi,
ta koo bɛɛ deema,
kpa i gbisuku mi gia.
17 Be ba gesi nia kua
bu ka da Egibitiɔ bu kuke,
ba koo gbiwa tabu sɔɔ,
ka gõɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.
Ben goo kun kisiramɔ kõsa yen di
ye u koo bu surema mi.
18 Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ,
Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem
mɔ u gerua. U nɛɛ, nge mɛ u
Yerusalɛmugibu win mɔru seesi, nge
mɛya u koo maa bɛɛ ye seesi, ì n da
Egibitiɔ. Saa ye sɔɔra ba ko n da ka
bɛɛn yĩsiru tɔmbu bõrusi, ǹ kun mɛ,
bu ka goo gãa kõsunu sie, kpa bu bɛɛ
gɛm i seku bakaru wa kpa i kun maa
sinɛ tem mɛ sɔɔ.
19 U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be
i tie Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n yɛ̃
ma u bɛɛ ye yinariwa gisɔ.
20 Sanam mɛ i man gɔra n bɛɛ Yinni
Gusunɔ kana, ye na wurama, i gerua i
nɛɛ, n bɛɛ sõɔwɔ mam mam ye Gusunɔ
bɛɛn Yinni u man sõɔwa kpa i ye ko.
Adama weesa i tii kua.
21 Domi gisɔ, na ka win wisibu na
adama i ǹ bin gabu swaa daki bi u nɛɛ,
n bɛɛ sõ.
22 Tɛ̃, mi i dɔɔ i sina mi, i n yɛ̃ ma tabu
sɔɔra i ko i gbi, ǹ kun mɛ gõɔru sɔɔ, ǹ
kun mɛ baranu sɔɔ.

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ ka dam

43

1 Sanam mɛ Yeremi u gari yi tɔn be
ba wãa mi kpuro sõɔwa, yi Gusunɔ
ben Yinni u nɛɛ, u bu sõ,
2 yera Asaria, Hoseen bii, ka
Yokanani, Karean bii, be kpuro ba
Yeremi wisa ka tɔn piiburu ba nɛɛ, ye a
gerua mi, weesa. Gusunɔ bɛsɛn Yinni
kun nun sõɔwa a sun sõ, su ku Egibiti
da.
3 Adama Baruku, Nɛriyan biiwa u
nun bɔriemɔ a ka sun sõ su ku da
mi, domi u kĩwa Babilonigibu bu sun
mwɛɛri bu go, ǹ kun mɛ bu sun yoru
mwa bu ka da ben temɔ.
4 Nge mɛya Yokanani, Karean bii,
ka tabu sinambu kpuro ka ben tɔmbu
kpuro ba yina bu Yinni Gusunɔn gari
nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi.
5 Yera Yokanani ka tabu sinam be,
ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be,
be ba raa kpikiru da tem tukumɔ ba
wurama,
6 tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu
ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro
gesi be Nɛbusarada, kõsobun wirugii,
u Gedalia, Akikamun bii, Safanin de-
bubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da
ka maa Baruku Nɛriyan bii.
7 Ba da ba wãa Egibitin wuu ge ba
mɔ̀ Tapanɛsiɔ. Nge mɛya ba ǹ ka
Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

8 Sõɔ teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi
sõɔwa Tapanɛsiɔ u nɛɛ,
9 a kpee bakanu suo kpa a da a nu
sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba
ra birikiba wõ ye ya wãa Egibitin sina
kpaarun kɔnnɔwɔ Tapanɛsiɔ.
10 Kpa a Yudaba sõ a nɛɛ, amɛniwa
nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na
wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ,

wee, kon de bu Nɛbukanɛsaa, nɛn sɔm kowo kasum da kpa n win bandu swĩi kpee ni a sikuan wɔllɔ kpa u win sina gɔna tɛria mi,
11 kpa u Egibitigibu sɛɛyasia. Be u koo go, u go, be u koo mwɛɛri u ko yobu kpa u mwɛɛri, be u koo maa sakiri ka takobi, kpa u sakiri.
12 Kpa u ben bũu dia dõɔ mɛni, kpa u bũu nin tii gura kpa u maa ben yãnu gura ya kun nùn sɛ̃sie kpa u yari min di ka bɔri yɛndu, nge mɛ naa kparo u ra win kpara yaberu sebe u n doonɔ.
13 U koo Bɛti Semɛsin bwãarokunu kɔsuku, kpa u bũu dia ye ya tie dõɔ mɛni Egibiti mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda be ba kpikiru da Egibitiɔ sõɔwa

44

1 Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wãa Migidoliɔ ka Tapanɛsiɔ ka Mɛnfisiɔ ka Paturɔsiɔ Egibitin temɔ sõɔwa saa Yeremin min di u nɛɛ,
2 wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ, i kõsa ye kpuro wa ye na Yerusalɛmu kua ka Yudan wuu si su tie. Wee, su kua bansu. Goo maa sari mi.
3 Domi ba kõsa kua ba nɛn mɔru seeya ye ba ka da ba bũnu yãkunu kuammɛ ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i ǹ daa yɛ̃.
4 Na bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔria saa yellun di bu ka bɛɛ sõ, i ku sãa kõsu nini ko, ni nɛn tii na tusa.
5 Adama i ǹ man swaa daki. I ǹ bɛɛn kom kõsum deri. I ǹ maa bũu yãku kobu deri.
6 Ma na ka bɛɛ mɔru kua gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalɛmun swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu, nge mɛ i waamɔ gisɔ.
7 Yen sõ tɛ̃, amɛniwa nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, mban sõna i tii durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii wɛ̃ɛnu go sere goo kun maa tie.
8 I kĩwa i nɛn mɔru seeya ka bɛɛn bũu yãku kookoo si i mɔ̀ Egibitiɔ mi i wãa? I kĩwa i tii kam ko, kpa i ko bõrigibu ka sekurugibu handunia ye sɔɔ?
9 I duariwa kõsa ye bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka ben kurɔbu ka bɛɛn tii ka bɛɛn kurɔbu i kua Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ?
10 Wee, sere ka tɛ̃ i ǹ tii kawe i gõru gɔsie. I ǹ man nasie, i ǹ maa nɛn woodaba swĩi ye na bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ̃.
11 Yen sõna nɛ, Gusunɔ Isirelibɑn Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na bɛɛ biru kisi ma na bɛɛ kõsa kua n ka bɛɛ Yudaba kpuro kam koosia.
12 Kon Yuda be ba kpikiru da Egibitiɔ kam koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba ǹ goo buremɔ. Ba koo gbiwa tabu sɔɔ, ka gõɔru sɔɔ kpa bu bu gɛm bu sekuru wa, kpa ba n da ben yĩsiru sie bu ka goo bõrusi, ǹ kun mɛ bu nùn gãa kõsunu gerusi.
13 Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ na Yerusalɛmugibu sɛɛyasia ka tabu, ka gõɔru, ka maa baranu.
14 Kon de ben fiiko bu kpikiru su. Be baasi, goo kun kisiramɔ. Goo kun maa wee Yudan temɔ baa mɛ ba ko n kĩ bu wurama amɛn biru.

Ba Asitaate yãkuru kuammɛ

15 Yera be kpuro be ba yɛ̃ ma ben kurɔbu ba ra bũnu turare dõɔ dokeye ka tɔn kurɔ dabinu kpuro be ba wãa mi, ka tɔn dabi te ta tie Paturɔsiɔ, Egibitin tem mi, ba Yeremi sõɔwa ba nɛɛ,
16 sa ǹ gari yi mɛm nɔɔwammɛ yi a gerua a nɛɛ, yi weewa Yinni Gusunɔn min di.
17 Sa ko kowa nge mɛ sa gerua, su bũu wi ba mɔ̀ Asitaate turare dõɔ dokea, kpa su maa nùn tam tãra nge mɛ sa ra raa ko, bɛsɛ ka bɛsɛn baababa, ka bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ. Domi saa ye sɔɔra sa ra wa su di su debu, sa n nuku dobu mɔ kpa sa kun wahala gaa wa.
18 Adama saa dɔma tèn di sa ǹ maa bũu wi turare dõɔ dokeare, sa ǹ maa nùn tam tãrare, saa min diya sa kpuro bia. Tabu sun di, ma gõɔra sun go.
19 Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba nɛɛ, sanam mɛ sa bũu wi yãkunu kuammɛ, ka bɛsɛn durɔbun yɛ̃ra. Ba yɛ̃ ma sa ra

bũu wi kiraru kue su ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃, kpa su nùn tam tãra temɔ.

20 Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa, kurɔbu ka durɔbu, u nɛɛ,
21 bɛɛ ka bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka bɛɛn wirugibu, i ra bũu yãkunu kue Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ. Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yɛ̃? Nge i tamaa u ye duariwa.
22 Aawo, u ǹ ye duari. U ka bɛɛ wasirawa bɛɛn kom kõsum sõ ka daa kõsa ye i kuan sõ. Yen sõna bɛɛn tem mu kua bansu. Goo maa sari mɛ sɔɔ. Ma mu kua tem bõruram nge mɛ sa waamɔ gisɔ.
23 Wahala ye, ya bɛɛ deemaɔwa gisɔ yèn sõ i bũnu yãkuru kua ma i Yinni Gusunɔ torari i ǹ win gere wure, i ǹ maa win sõɔsinu ka win woodaba ka win kirɔba swĩi.
24 Yeremi u maa tɔn be kpuro, kurɔbu ka durɔbu, sõɔwa u nɛɛ, bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Egibitiɔ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua.
25 Wee ye Gusunɔ Isiriliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, bɛɛ ka bɛɛn kurɔbu, i nɛɛ, i ko i bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni i bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ̀ Asitaate kua. Wiya i ko i turare dõɔ dokea, kpa i maa nùn tam tãra temɔ. Wee, i maa ye kua.
26 Yen sõ tɛ̃, i swaa dakio i nɔ ye wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ sõɔmɔ. U bõrumɔ ka win yĩsi bakaru ma Egibitin tem kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa bõrumɔ ka win yĩsiru u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru.
27 U koo dewa kõsa yu bɛɛ deema, n ǹ mɔ gea. Yuda be ba wãa Egibitiɔ kpuro, ba koo gbiwa tabu sɔɔ ka gõɔru sɔɔ.
28 Ka mɛ, bɛɛn fiiko ba koo kisira tabun di, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa yera, bɛɛ be i da mi kpuro i ko i gia ǹ n nɛn garin na yi koora, ǹ n maa bɛɛgiin na yi koora.
29 U koo bɛɛ deema Egibiti mi, kpa u bɛɛ yĩreru wɛ̃ te ta koo bɛɛ sõɔsi ma kõsa ye u raa gerua ya koo nawa ka gem. Yĩre tera,
30 u koo Egibitin sunɔ Hofara win yibɛrɛba nɔmu bɛria be ba kasu bu nùn go, nge mɛ u Yudaban sina boko Sedesiasi Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria, wi, wi u kasu u nùn go. Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi Yeremi u Baruku sõɔwa

45

1 Sanam mɛ Baruku Nɛriyan bii u gari yi yorua tireru sɔɔ yi Yeremi u nùn sõɔwa Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wõɔ nnɛse sɔɔra mi. Yen biru Yeremi u Baruku sõɔwa u nɛɛ,
2 wee ye Gusunɔ Isiriliban Yinni, u gerua wunɛn sõ.
3 U nɛɛ, a gerumɔ a mɔ̀, a kam kuawa domi wi, Yinni Gusunɔ u wunɛn wahala sosimɔ. Ma a weeweenu mɔ̀ sere a wasira. Adama a bia mi kaa wɛ̃ra.
4 Wee, ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ n nun sõ. U nɛɛ,
u koo ye u raa bana kɔsukuwa,
kpa u ye u raa duura wukiri.
Yen tubusiana, u koo tem mɛ kpuro sanku.
5 U maa nɛɛ,
gãa bakana a kasu wunɛn tiin sõ?
A ku be nu kasu.
Domi u koo de kõsa yu na yu tɔmbu kpuro wɔri.
Adama wunɛ u koo wunɛn wãaru yara mi a da kpuro.
Tera ta ko n sãa nge wunɛn arumani ye a gura tabu sɔɔ.

46

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa bwese tukunun sõ.

Ba Egibitigibu kamia Kaakemisiɔ

2 Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ Nɛko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisiɔ, Efaratin daarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wõɔ nnɛse sɔɔra mi. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina boko ka win tabu kowobun sõ u nɛɛ,
3 wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mɔ̀ ba mɔ̀,
i tɛrɛnu sɔɔru koowo,

bakanu ka piiminu,
kpa i se i tabu da.
4 I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sɔɔru
koowo.
Bɛɛ maasɔbu, i bɛɛn dumi yɔɔwo,
kpa i bɛɛn tabu furɔsu doke.
I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli,
kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.
5 Adama mba Yinni Gusunɔ u sere
waamɔ ya kooramɔ ben suunu
sɔɔ.
U nɛɛ, be wee ba mwia kpana ba
biruku yira wuramɔ.
Ba ben tabu durɔbu kamia.
Ma ba duki mɔ̀, ba ǹ mam biru
mɛɛrimɔ.
Tem mɛ kpuro mu bɛrum duura.
6 Kam sɔɔra be ba sãu ba duki mɔ̀.
Baa tabu durɔ damgibu bà n duki sua
kama.
Domi sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, Efaratin
daarun bɔkuɔ,
dabiru ta sokuramɔ ta wɔrukumɔ.
7 Wara u ka daa te ba mɔ̀ Nilu weenɛ tà
n yiba.
Wara u ka tu weenɛ sanam mɛ ten tora
bɔ.
8 Egibitigiba ba ka tu weenɛ.
Domi ba nɛɛ, nge mɛ Nilun nim mu ra
tɛrie ka dam tem sɔɔ,
nge mɛya ben tabu kowobu ba koo
maa tɛria tem sɔɔ,
kpa bu wusu ka sin tɔmbu kam
koosia.
9 Wee ba mɔ̀, ben maasɔbu bu seewo
fuuku.
Be ba tabu kɛkɛ be dumi gawe dua,
bu duki doo.
Ben tabu durɔbu bu seewo.
Puti ka Kusin tabu durɔbu be ba tɛrɛ
piiminu nɛni,
ka sere Ludiba be ba sãa tɛn towobu,
bu seewo.
10 Adama tõɔ teni, ta ko n sãawa
Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinnigiru.
Ta ko n sãawa tè sɔɔ u win yibɛrɛba
mɔru kɔsiemɔ.
Takobi ya koo tɔmbu di,
kpa yu yɛm debu.
Tɔn dabi te ya koo go,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sõ,
ta ko n kpĩ nge yãku yaa
Efaratin daarun goorɔ,
sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
11 Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,
baa ì n seewa i da Galadiɔ i tim kasu,
kama.
Bɛɛn mɛɛra ya ǹ kpeemɔ.
12 Bwesenu kpuro nu koo nɔ
nge mɛ ba bɛɛ sekuru doke.
Domi ba koo bɛɛn dɛsirun kuuki nɔ
baama.
Bɛɛn tabu durɔbu ba ko n bãarimɔwa.
Bà n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nɛbukanɛsaa u Egibiti wɔri

13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u
Yeremi sõɔwa sanam mɛ Babilonin
sina boko, Nɛbukanɛsaa u na u Egibiti
wɔri. U nɛɛ,
14 a Egibitigibu nɔɔsio
ka be ba wãa yen wuu si ba
mɔ̀ Migidoli, ka Mɛnfisi, ka
Tapanɛsi sɔɔ,
a nɛɛ, ben baawure u seewo u sɔɔru
ko.
Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.
15 Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.
Ba ǹ kpĩa ba ka tii yinɛ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.
16 Na dera ben tabu kowo dabiru ta
sokura ta wɔruka.
Ma ba mɔ̀, bu seewo bu wura ben
temɔ
mi ba bu mara, mi tabu sari.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bu Egibitin sunɔ yĩsi kpaaru kɛ̃ɛyɔ
bu nɛɛ, woo kanɔ.
U dera saa gea nùn doonari.
18 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nɛ wi na sãa sina boko,
sere ka nɛn wãaru,
nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀ Tabori
ta guu ni nu tie gunum kere,
ka nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀
Kaamɛli
ta wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ,
nge mɛya ba n yɛ̃ kam kam
ma yibɛrɛba ba koo na bu bu wɔri.
19 Bɛɛ Egibitigibu, i sɔɔru koowo i bɛɛn
yãnu gura,
ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri.
Domi wee, Mɛnfisi ya koo ko bansu.
Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ.
20 Bɛɛ Egibitigibu, i sãawa nge naa
gbiiba ye ya wã.
Adama wee, daru swãa gaa ya wee
saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
yu ye wɔri.

21 Bɛɛn tabu kowo be ba ra bɛɛ somi gobin sɔ̃,
ba bɔɔru nge naa gumgia.
Ka mɛ, ben tii ba koo biruku yira wura
bu duki yakikira.
Domi nɔni swãara koo bu wɔri.
Ben sɛɛyasiabun saa ya tura.
22 Egibitigiba duki mɔ̀
nge wɛɛ yi yi doonɔ wɔkinu sari.
Domi yibɛrɛba ba bu wɔrimɔ ba
suririmɔ,
nge dãa buro wi u dãa suririmɔ ka
gbãa, dãa sɔ̃ɔwɔ.
23 Baa mɛ ben dãa sɔ̃ɔ ga kpã
sere goo kun kpɛ̃ u du mi,
ka mɛ, ba koo gu bɔɔriwa.
Domi yibɛrɛ be, ba twee dabiru kere.
Goo kun kpɛ̃ u ben geeru gia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
24 Egibitigiba wãa sekuru sɔɔ.
Domi wee, ba bu sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geugibu nɔmu sɔndia.
25 Nɛ, Gusunɔ Isiriliban Yinni, nɛ
wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nɛɛ,
kon bũu wi ba mɔ̀ Amɔɔ sɛɛyasia wi
u wãa Tebɛsiɔ, ka Egibitin sunɔ, ka
Egibitigibu kpuro ka ben bũnu ka ben
sinambu, ka sere maa be ba Egibitin
sunɔ wi naanɛ sãa.
26 Kon bu Nɛbukanɛsaa, Babilonin
sina boko ka win sɔm kowobu nɔmu
bɛria, be ba kasu bu bu go.
Adama yeniban biru, Egibiti ya koo
wurama nge yellu. Yeniwa nɛ, Yinni
Gusunɔ na gerua.

Yinni Gusunɔ u koo Isiriliba yakia (I maa mɛɛrio 30:10-11)

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isiriliba, Yakɔbun bweseru,
bɛɛ, nɛn sɔm kowobu,
i ku bɛrum ko, i ku maa nanda.
Domi kon bɛɛ wɔrama saa tontonden
di.
Kon bɛɛn bweseru yakiama saa yorun
di.
I ko i wurama i wɛ̃ra,
i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔ.
28 I ku bɛrum ko.
Domi na wãa ka bɛɛ.
Kon bwese ni kpuro kpeerasia,
nìn suunu sɔɔ na raa bɛɛ yarinasia mi.
Adama bɛɛ, na ǹ bɛɛ kpeerasiamɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyasiawa nge mɛ n weenɛ,
domi na ǹ kpɛ̃ na kun bɛɛ sɛɛyasie.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Filisitiban sɔ̃

47

1 Egibitin sina boko u sere Gasa tabu
wɔri, wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa Filisitiban sɔ̃. U nɛɛ,
2 wee, yibɛrɛba ba wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gian di,
ba tɛriamɔ tem sɔɔ nge daa te ta nim
yibumɔ ta bɔ̃ɔ saramɔ.
Ma ba tem ka ye ya wãa mɛ sɔɔ wukiri
ka mɛn wusu ka tɔn be ba wãa si kpuro
sɔɔ.
Tɔn be kpuro ba kuuki mɔ̀, ba wee-
weenu mɔ̀.
3 Dumin naa damu damusu ka tabu
kɛkɛban uruuban wɔkinu
nɔɔramɔ.
Baababa ba ben bibu derimɔ,
domi ben gɔma kpuro dwiiya.
4 Saa ya tunuma yè sɔɔ ba koo Filisitiba
kpuro go,
ka tɔn be ba koo kpĩ bu Tirigibu, ka
Sidonigibu somi,
ka tɔn be ba tie ba wãa tem bure te ba
mɔ̀ Kafitoriɔ.
5 Gasagibu ba wãawa nuku sankiranu
sɔɔ
ba wii pɔɔnu pote.
Asikalonigibu ka be ba wãa wɔwaɔ ba
nɔɔ maari.
Bɛɛ be i tie, sere saa yerà i ko i n wãa
i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swĩ.
6 Wee, i gerumɔ i mɔ̀,
Yinni Gusunɔn takobi, domma kaa
wɛ̃ra.
A wuro wunɛn kararɔ,
kpa a n wãa mi sɛ̃ɛ.
7 Amɔna ya koo ka wɛ̃ra.
Domi Yinni Gusunɔn tiiwa u ye
wooda wɛ̃,
yu ka Asikalonigibu ka nim wɔ̃kun
goonugibu wɔri.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Məabuban sɔ̃

48

1 Wee ye Gusunɔ Isiriliban Yinni wi
u wɔllu ka tem mɔ, u gerua Mɔabuban
sõ. U nɛɛ,
Nɛbo ya kam kua
domi wee ba yen yãnu gura.
Kiriataimu ya wãa sekuru sɔɔ
domi ba ye mwa.
Misigabu ya wãa sekuru sɔɔ,
domi ba ye kɔsuka.
2 Mɔabun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam
koosia.
Ba mɔ̀, su da su ye kam koosia
kpa ya kun maa wãa handunia sɔɔ.
Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.
3 Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di,
ba mɔ̀,
wee ba bɛsɛn yãnu guramɔ.
Wee ba kpuro kɔsukumɔ.
4 Ba Mɔabu kam koosia.
Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.
5 Ba wuri wennɛ guu te ba mɔ̀ Lusitiɔ,
ma nuku sankiranun kuuki yi
saramamɔ saa Koronaimun
guurun di.
6 Ba mɔ̀, i duki yakuro, i bɛɛn wãaru
wɔra,
kpa i da i n wãa nge gbeeku kɛtɛkunu
gbaburɔ.
7 Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn
nɔman sɔmburu ka bɛɛn
arumaniba sɔɔ.
Wee, tɛ̃ ba koo bɛɛn tii mwɛɛri
kpa bu bɛɛn bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi
ka win yãku kowobu ka win wirugibu
yoru mwa bu ka doona.
8 Be ba koo bu kam koosia mi.
Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.
Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.
Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ
ka tem tɛɛri sɔɔ.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
9 U maa nɛɛ,
i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,
domi ben gɔɔ turuku kua.
Ben wusu su koo ko bansu.
Goo kun ko n maa wãa si sɔɔ.
10 Be ba Gusunɔn sɔmburu mɔ̀ ka
atafiiru, u bu bõrusio.
Be ba yinamɔ bu tɔmbu go ka takobi,
Gusunɔ u bu bõrusio.
11 Wee, saa yellun di, Mɔabuba ba wãa
bɔri yɛndu sɔɔ.
Ba ɲ yoru diire gam.
Ba sõwa kpɛtɛɛ nge tam kɔrɔru.
Ba ɲ bu gɔsiare gam sɔɔ nge tam.
Ben dobu ka ben wani kun kɔsa.
12 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
tõru gara sisi tè sɔɔ kon bu tɔmbu
surema bu bu gɔsie wekenu ganu sɔɔ,
kpa bu weke ni kɔsuku.
13 Mɔabu be, ba koo sekuru wa
ben bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsin sõ, nge
mɛ Isiriliba ba sekuru wa bũu wi u
wãa Betɛliɔn sõ, domi wi sɔɔra ba ben
naanɛ doke.
14 Bɛɛ Mɔabuba, amɔna i ko i ka kpĩ i
gere i nɛɛ,
i sãawa tabu durɔbu be ba wãa tabun
sõ.
15 Domi wee, i kam kua.
Bɛɛn wusu su dɔ̃ɔ mwaara.
Ma yibɛrɛba ba bɛɛn aluwaasi
damgibu mwɛɛra ba sakira.
Yeniwa sina boko u gerua. Win
yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni. U
nɛɛ,
16 Mɔabun kam kobu turuku kua.
Nɔni swãa te ba koo wa, ta wee fuuku
fuuku.
17 Bɛɛ be i wãa ben turuku, i ka bu gɔɔ
sinɔ.
Bɛɛ be i bu yɛ̃, i bu bikio i nɛɛ,
amɔna n koosina ba ka ban tenin dam
bakam mɛ kpeerasia mɛ.

18 Bɛɛ maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee
bɛɛrɛginu derio,
kpa i na i sina temɔ.
Domi be ba Mɔabuba kam koosia,
ba wee bu bɛɛ wɔri,
kpa bu bɛɛn gbãra damginu kɔsuku.
19 Bɛɛ Aroɛɛgibu, i doo swaaɔ i mɛɛri,
kpa i Mɔabu be ba kpikiru sua bikia i
nɛɛ,
mba n koora.
20 Ba koo bɛɛ wisi bu nɛɛ,
ba wãawa sekuru sɔɔ ba diirimɔ.
I kuuki koowo, i gbãra,
kpa i baawure nɔɔsia Aanɔɔwɔ
ma ba Mɔabuba gura.
21 Yinni Gusunɔwa u bu sɛɛyasiamɔ
be ba wãa wɔwa sɔɔ ka yen wuu sini
sɔɔ, si ba mɔ̀, Holoni ka Yahasi ka
Mɛfati,

22 ka Diboni ka Nɛbo ka Bɛti Di-
bilataimu,
23 ka Kiriataimu ka Bɛti Gamulu ka
Bɛti Mɛɔni,
24 ka Keriɔtu ka Botisira, Mɔabuban
wusu kpuro gesi, si su wãa turuku ka
tontondeɔ.
25 Ba Mɔabuban dam bua,
ma ben yiiko ya kpa.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
26 Mɔabuba ba tii sua Gusunɔn
wuswaaɔ. Yen sõ, bu bu tam taasio
sere bu mu siruku kpa bu bu yẽɛ.
27 Bɛɛ Mɔabuba, i yaayo ma i raa
Isireliba yẽɛ. I raa bu wii gimanu
koosi nge be i gbɛna mwa.
28 Tẽ, i yario bɛɛn wusun di
kpa i da i n wãa kpee baaba sɔɔ,
kpa i kpee goominu saari,
i bɛɛn wãa yenu ko kpee baaba sɔɔ.

29 Sa Mɔabuban tii suabun gari nua, ka
ben tɔn biaru,
ka sere maa ben woo kanabu,
ka ben degangam, ka ben nɔni yɔnnu.
30 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn tii, na yẽ
ma ba ra tii sue ben gari gerubu sɔɔ.
Adama ye ba mɔ̀ kpuro, ya ku ra n
arufaani gaa mɔ.
31 Yen sõna na Mɔabuba kpuro gɔɔ
swĩiyammɛ.
Ma na Kiri Herɛsigibu weeweenu
kuammɛ.
32 Sibiman resɛm gbaaru, na wuri mɔ̀
wunɛn sõ.
Nɛn wuri yi, yi Yasɛɛgibugii kere.
Yellu, wunɛn dãa kãasi yi nim wɔ̃ku
saramɔ.
Yi mam Yasɛɛn daarun nim dɛkamɔ.
Adama wee, kam koosio u yin marum
wɔri u kam koosia.
33 Nuku dobun womusu kun maa wãa
Mɔabuban gbeaɔ.
Goo ku ra maa tam gamɛ mi.
Tam sari wekenu sɔɔ.
Nuku dobun kuuki kun maa nɔɔramɔ
mi,
ma n kun mɔ tabugii.
34 Hɛsibonigibu ba nɔɔgiru sue ba
somiru kanamɔ. Ba ben nɔɔ nɔɔmɔ
Elealeɔ, ka Yahasiɔ, ka Soariɔ, ka Ko-
ronaimuɔ, ka Egalati Selasiɔ. Domi
baa Nimurimun daaru ta kam kua.
35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon den
Mɔabuba kpeerasia, be, be ba yɔɔmɔ
ben bũu turanɔ ba nu turare dõɔ
dokeammɛ.
36 Yen sõna nɛn gõru ga sumɔ nge
guuru Mɔabuba ka Kiri Herɛsigibun
sõ. Domi ben dukia ye ba gura kpuro
ya kam kua.
37 Tɔmbu kpuro ba ben seri ka
ben toba kɔna, ba tii murura nɔma
yiru kpuro, ba saaki deewa ben nuku
sankiranun sõ.
38 Ba gɔɔ wuri mɔ̀ yɛnu baagere sɔɔ
ka sere mi ba ra mɛnnɛ kpuro gesi
domi na Mɔabuban tem kɔsuka nge
weke te goo kun maa kĩ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
39 I gɔɔ swĩiyɔ, Mɔabuba ba wɔruma.
Ba biruku yira wura. Anna a sekuru
wa. Be ba ka bu sikerenɛ kpuro, ba bu
yẽɛmɔ.

40 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, yibɛrɛba
ba koo na nge yaberekunu ni nu
bɛllimɔ wɔllɔ.
41 Kpa bu wuu ge ba mɔ̀ Keriɔtu mwa,
bu gen gbãranu kɔsuku.
Mɔabun tabu durɔ damgibu ba koo
nanda nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u
ma.
42 Ba koo Mɔabuba kpeerasia.
Ben bwesera koo nɔru ko,
domi ba nɛ, Yinni Gusunɔ seesi.
43 Wee, ba bu yina ka taa ka suura
bɛrie.
44 Wi u duka mɔ̀ bɛrum sõ,
u koo wɔriwa suura ye sɔɔ.
Wi u maa yara suura yen di,
kpa u taa mwaara.
Domi kon de Mɔabun sɛɛyasiabun
tõru tu na.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
45 Be ba kpikiru sua ba ǹ maa dam tie,
ba wẽra yeru kasu Hɛsiboniɔ.
Adama dõɔ yari yi koo yari yen sina
boko Sihonin dirun di,
yi da yi Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu
ka mɛn guunu di.
46 Bɛɛ, Mɔabuba, i kam kuawa.
Bɛɛ Kemɔsigibu, i kpeerawa.
Wee, ba koo bɛɛn bibu yoru mwɛɛri
bu ka doona.
47 Adama saa gaa sisi
yè sɔɔ kon ka Mɔabu be ba yoru
mwɛɛra mi wurama ben temɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nge mɛya kon ka Məabuba sɛɛyasia.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua Aməniban sõ

49

1 Wee ye Yinni Gusunə u gerua
Aməniban sõ. U nɛɛ,
mban sõna bũu wi ba mò Malikəmu u
Gadin tem mwa.
Mban sõna win təmbu Amənība ba
Isirelība wusu wəra.
Isirelība ba ǹ bibu məwa be ba koo mu
tubi di?
2 Yen sõ tɛ̃, kon de tabun wurenu nu
nəəra ben wuu maroə ge ba mò
Raba.
Raba ye, ya koo bansu ko,
kpa yen baru kpaanu nu dõə
mwaakira.
Nge mɛya Isirelība ba koo bu gira be,
be ba raa bu gira.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
3 Bɛɛ, Hɛsibonigibu, i gəə swĩiyə.
Domi ba koo Ayi kam koosia.
Raban baru kpaanugibu, i nəəgiru suo
i somiru kana.
I saaki deewo nuku sankiranun sõ,
kpa i n sirenɛ i n gəə sumə.
Domi ba koo bɛɛn bũu wi ba mò
Malikəmu sua,
ka win yãku kowobu ka win wirugibu
bu ka doona.
4 Bɛɛ Rabagibu, bɛɛ be i ku ra mɛm nə,
wee i tii sue bɛɛn wəwa ye ya tem gem
mən sõ.
Ma i bɛɛn dukia naanɛ sãa.
Ma i mò, wara u koo kpĩ u bɛɛ wərima.
5 Gusunə, wəllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee kon bɛɛ nəni swãaru surema.
Ta koo nawa saa baaman di,
kpa i yarina.
Goo maa sari wi u koo bɛɛ mɛnna.
6 Adama amɛn biru kon de be ba
yarinɛ mi, bu wurama.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua Edəmuban sõ

7 Wee ye Gusunə, wəllu ka tem
Yinni u gerua Edəmuban sõ. U nɛɛ,
bwisi yi kpawa Temaniə?
Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?
Mana yi kpuro yi doona.
8 Bɛɛ Dedanigibu, i gəsiro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba
səə.
Domi kon Esaugibu nəni swãaru kpɛ̃ɛ
sanam mɛ kon bu sɛɛyasia.
9 Be ba ra resɛm səri bà n na bɛɛn mi,
ba ra fiiko deri.
Gbɛnəbu bà n təmbu wəri,
ba ra suewa ye ba koo kpĩ.
10 Adama nɛ, Yinni Gusunə,
kon Esaun bweseru kpuron yãnu
gurawa.
Kon bu sikiama ben kuku yenun di.
Ba ǹ kpɛ̃ bu kuke.
Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu
sikerenɛ kpuro ba koo gbiwa.
Goo kun tiaramə.
11 Baa bà n ben bibu deri ba kua
gobekuba,
nɛna kon de ba n wãa,
kpa ben gəminibu bu man naanɛ ko.
12 Na maa nɛɛ, be na ǹ daa
sɛɛyasiamə, kon bu sɛɛyasia. Yera
bɛɛ, Edəmuba, i tamaa i yara min di?
Aawo, kon bɛɛ sɛɛyasiawa.
13 Na bõrumə sere ka nɛn wãaru ma
bɛɛn wuu maro Bətisira ga koo bansu
ko kpa n sãa sekuru, kpa təmbu ba n
da gu sie bà n goo bõrusimə. Mɛya
maa bɛɛn wuu si su tie su koo ko
bansu sere ka baadommaə. Nɛ, Yinni
Gusunəwa na yeni gerua.
14 Yinni Gusunə u Yeremi labaari yeni
sõəwa u nɛɛ,
ba səmə goo gəra bwesenun suunu səə
u nu sõ u nɛɛ,
nu mɛnnama nu Edəmuba wəri,
nu seewo nu bu tabu wəri.
15 Domi nɛ, Yinni Gusunə, kon bu ko
dãakobu bwesenu kpuro səə,
be təmba ko n gɛma.
16 Ben tii suabu ka ben nənigiru ta
dera ba kõəra.
Be ba wãa kpee baaba səə, ka sere
gungunun wii kpiinə,
baa bà n wãa yenu kua sere wəllun səə
səəwə, nge gunə bakeru,
kon bu surama min di.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
17 Edəmu ya koo kowa bansu. Be ba
sarə mi, bà n ye wa, biti ya koo bu mwa
kpa bu wia ko asərə yen sõ.
18 Domi ya ko n sãawa nge mɛ ba
Sodomu ka Gomərə kpeerasia ka yen
baru kpaanə. Goo kun maa sinamə mi.
19 Ko na n sãawa nge gbee sunə

ge ga yarima Yuudɛnin gbee surorun
di ga dɔɔ gu nim nɔ.
Kpa n tɔmbu kpuro yarinasia subaru
sɔɔ.
Saa ye sɔɔra kon Edɔmuba sunɔ kpao
wɛ̃ wi nɛn tii na gɔsa.
Nge wara u ka man nɛ.
Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ̃.
Sina boko wara u koo kpĩ u yɔ̃ra nɛn
wuswaaɔ.
20 Yen sɔ̃, i swaa dakio i nɔ himba ye na
kua Edɔmuban sɔ̃,
ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun
sɔ̃.
Na nɛɛ, kam kam, kon de bu be kpuro
mwɛɛriwa nge yãanu
bu ka da tem tukumɔ.
Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.
21 Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu
koo yĩiri.
Tɔmba koo nɔɔgiru sua bu somiru
kana,
kpa ben nɔsu su nɔɔra sere nim
wɔ̃kuɔ, ge ba mɔ̀ Sɔ̃ɔ.
22 Wee, yibɛrɛba ba koo Botisira
wukiri nge mɛ yaberekunu nu ra yaa
gonu kunisi. Yen dɔma te, Edɔmun
tabu durɔ damgibu ba ko n kpasa wɔri
mɔ̀wa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u
ma.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Damasin sɔ̃

23 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Damasin sɔ̃. U nɛɛ,
yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,
sin tɔmba wãa sekuru sɔɔ.
Ba labaari kɔ̃sa nua, ma ba diirimɔ.
Ben laakari ya burisina nge nim
wɔ̃kun nim,
sere ya ǹ kpĩa ya wuramɛ.
24 Damasigibu ba mwia kpana ba
gɔsira bu ka duki su,
adama ba bɛrum soore.
Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu
nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
25 Wuu gèn sɔ̃ na ra n nuku dobu mɔ,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ǹ kpikiru
sua.
Wuu bɔkɔ ge, ge ga yĩsiru yara mi,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ǹ gu deri.
26-27 Sɔ̃ɔ teeru ba koo gen
aluwaasiba go gen swɛɛ sɔɔ. Ba
koo maa gen tabu kowobu kpuro
kpeerasia, kpa n de bu gu dɔ̃ɔ mɛni
ka Bɛni Hadadin sina kpaaru. Nɛ,
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni
gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Kedaagibu ka Hasorigibun sɔ̃

28 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Kedaagibun sɔ̃ ka bwese ni nu wãa
Hasoriɔn sɔ̃, ni Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaa u kamia. U nɛɛ,
i seewo i Kedaagibu wɔri.
I be, sɔ̃ɔ yari yerugii be kpuro goowo.
29 I ben kuu bekunuginu ka ben yaa
sabenu kpuro guro,
ka ben beka ka ben sɔmunu ka ben
yooyoosu,
kpa i kuuki ko baama i bu bɛrum tia.
30 Bɛɛ Hasorigibu i seewo i duki su
fuuku,
kpa i da i kuke wɔrusu sɔɔ.
Domi Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa
u kpunaa kua u ka bɛɛ wɔri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 U maa nɛɛ,
i doo i bu wɔri be, be ba wãa bɔri
yɛndu sɔɔ, ba sɔ̃ sɛ̃ɛ ben yɛnusɔ.
Ben wusu su ǹ gamboba ka kɔkɔrɔba
mɔ,
ma ba ka tɔmbu dɛsire.
32 Yibɛrɛba ba koo ben yooyoosu
mwɛɛri
ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.
Kon bu yarinasia baama,
be, be ba ra ben wii baanu kɔni beri
berika.
Kon de yibɛrɛba bu na baaman di bu
bu kam koosia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
33 Hasorin wuu ga koo ko bansu,
kpa ga n sãa gbeeku bɔ̃nun wãa yeru
sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa sinamɔ mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Elamun sɔ̃

34 Wee ye Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ
Yeremi sɔ̃ɔwa Elamun sɔ̃. Saa ye
sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina bokon
bandun torewa mi.
35 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku
ni nu sãa ben dam nuuru.

36 Kon bu handunian goonu nnɛ
kpuron woo kparema, kpa n bu
yarinasia baama. Tem gam sari mi ba
ɲ̀ ko n wãa.
37 Kon de Elamugibu bu diiri
ben yibɛrɛba ka be ba kasu bu bu gon
wuswaaɔ.
Nɛn mɔrun saabu kon bu nɔni swãa
bakaru kpɛ̃ɛ.
Taba kon ka bu go n kpe,
38 kpa n ben sinambu ka ben wirugibu
go
kpa n nɛn tiin bandu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
39 Adama tɔ̃ru gara wee tè sɔɔ kon de
be ba raa yarina mi, bu wurama.

Babiloni ya kam kua

50

1 Wee gari yi Yinni Gusunɔ u gerua
Babilonin sɔ̃ ka yen tem kpuron sɔ̃, saa
Yeremin min di. U nɛɛ,
2 i bwesenu labaari yeni nɔɔsio.
I yĩrenu koowo nu ka ye gia.
I ye kparo i nɛɛ,
Babiloni ya wɔruma.
Yen bũnu nu sekuru sua.
Bũu ni ba mɔ̀ Bɛli ka Mɛrodaki
nu wãa sekuru sɔɔ.
Nin bwãarokunu nu bɛrum soora.
3 Bweseru gara ye wɔrim wee
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Ta koo tem mɛ gɔsiawa bansu.
Goo kun ko n maa wãa mi.
Tɔmbu ka yɛɛ kpuro koo yarina min
di.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, Isireliba ka Yudaba ba koo
wurama ben temɔ sannu,
ba n sumɔ, ba n nɛ Gusunɔ, ben Yinni
kasu.
5 Ba koo Siɔnin swaa bikia,
bu wɔrima yen mi,
kpa bu na
bu ka man arukawani bɔke
ye ba ɲ̀ duarimɔ sere ka baadommaɔ.
6 Be, nɛn tɔmbu, wee ba sãa nge yãa gɔ̃ɔ
ge ga raa kɔ̃ɔre.
Ben kparoba raa bu kɔ̃
ba dera ba sirenɛ guunu wɔllɔ
ba gasirimɔ gee ka giɔ,
sere ba ben wãa yeru duari.
7 Yibɛrɛ be ba bu wɔri gesi,
ba ra bu gurewa.
Kpa yibɛrɛ be, bu nɛɛ,
ba ɲ̀ kɔ̃sa kue.
Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunɔ
torari,
wi, wi u sãa gemgii
ka wi ben sikadoba ba naanɛ sãa.
8 Bɛɛ Isireliba, i yario i duki su
Babilonin di,
nge boo ni nu gɔ̃ɔ gbiiye.
9 Domi wee, kon bwesenu seeya wuu
wuuka
kpa n de nu Babiloni wɔri.
Ba koo nawa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di,
kpa bu ye tarusi bu mwa.
Ben sɛ̃ɛnu nu ɲ̀ kam wɔrimɔ.
Baa ben tabu durɔ turo kun gɔsirɔ
nɔm dira.
10 Babilonigibu ba ɲ̀ kisiramɔ kam koo
bin di.
Be ba koo ben yãnu gura kpuro,
ba koo nu gurawa ka nuku tia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
11 Bɛɛ Babilonigibu, bɛɛ be i nɛn
arumani gura,
i nuki doro.
I n yɔ̃kumɔ nge naa kpɛmi yakasɔ.
I n sumɔ nge dum dwɛɛ.
12 Adama i bɛɛn tem mɛɛrio.
Wee, mu wãa sekuru sɔɔ.
Wee, mu kua bansu, nge tem mi gãanu
ku ra kpi.
Ma mu biru wura tem kpuro sɔɔ.
13 Yinni Gusunɔn mɔrun saabu, mu
kua bansu.
Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti
koo bu mwa
kpa bu wia ko.
14 Bɛɛ be i ra tɛndu to,
i na i Babiloni tarusi.
I ye sɛ̃ɛnu tweeyo.
I ku yen wɔnwɔndu ko.
Domi ya nɛ, Yinni Gusunɔ torari.
15 I tabun kuuki koowo baama
domi Babilonin gani yi wɔruka,
yen gbãrara suba.
Wee yen tɔmba nɔma yiiye
ba tii yibɛrɛba wɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye mɔru
kɔsiemɔ,
na mɔ̀, i ye mɔru kɔsieyo.
I ye kuo nge mɛ ya raa gabu kua.
16 Tabu wee ka kam kobu sannu.
I bu goowo be ba duurumɔ

ka be ba gɛ̃ɛmɔ.
Baawure u seewo u da win temɔ mi
win bwesera wãa.
17 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba sãawa nge yãa ni nu kɔ̃ɔra
ma gbee sinansu su nu naa swĩi.
Asirin sina bokowa u gbia u nu wɔri
u gura, ma Babilonin sina boko u maa
na u nu wɔri u kɔsuka.
18 Yen sɔ̃na, nɛ Gusunɔ Isireliban
Yinni, wi u wɔllu ka tem mɔ, na
nɛɛ, kon Babilonin sina boko ka win
temgibu sɛɛyasia nge mɛ na Asirin
sunɔ sɛɛyasia.
19 Adama kon de Isireliba bu wurama
ben wãa yerɔ,
kpa bu ben dĩanu yewe guu te ba mɔ̀
Kaamɛliɔ
ka Basaniɔ ka guu te ba mɔ̀ Efaraimuɔ,
ka sere maa Galadin temɔ.
Ba ǹ maa gãanun yãaru mɔ̀.
20 Yen doma te, ba koo Isireliba ka
Yudaban durum kasu ba kun
wa,
domi be, be ba tie mi, kon bu ben
durum wɔka.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i Mɛrataimugibu ka Pekodigibu
wɔrio.
I bu goowo i kam koosia mam mam.
I nɛn woodaba kpuro yibio.
22 Wee, tabun wurenu nɔɔramɔ tem
mɛ kpuro sɔɔ.
Asɔrɔ baka ya tunuma.
23 Babiloni ye ya handunia kpuro
kɔsuka, nge matalaka,
yen tii wee, ya kɔsikira,
ya kua bansu bwesenu kpuron suunu
sɔɔ.
24 Babiloni, na nun yina bɛria,
ma ya nun mwa a ǹ ka baaru.
Wee, tɛ̃, a kua pirisɔm,
domi a nɛ, Yinni Gusunɔ wɔri.
25 Ma na nɛn tabu yãnun beru yeru
wukia.
Ma na nɛn mɔru sɔ̃ɔsi ka tabu yãa ni.
Domi nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na sɔmburu mɔ te kon ko Babiloniɔ.
26 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i na i Babilonigibun biranu suriri,
kpa i ben yãnu gura i subu subu nge
yakasu,
i ye kam koosia.
Gãanu nu ku maa tiara mi.
27 I ben tabu durɔ damgibu goowo.
I bu sakirio nge yaa sabenu.
Ba kam kua, domi ben tɔ̃ra tunuma,
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia.
28 Yera Isireliba be ba kpikiru suuma
ba na Yerusalɛmuɔ ba mɔ̀,
Yerusalɛmu, Yinni Gusunɔ u nun
mɔru kɔsia.
U win sãa yee dɛɛraru mɔru kɔsia.
29 I tɛn towobu mɛnnɔ bu Babiloni
wɔri,
kpa bu ben sansani gira bu ka ye sik-
erena,
kpa bu ku raa de goo u kisira min di.
Bu bu kɔsieyo nge mɛ ben daa ya nɛ.
Bu bu kuo nge mɛ ba raa gabu kua.
Domi ba tii wɔlle sua nɛ, Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ,
nɛ wi na sãa Isireliban Yinni Dɛɛro.
30 Yen sɔ̃, mi ben aluwaasiba ba wãa
kpuro, ba koo gbisukuwa, kpa ben
tabu kowobun tii bu gbisuku tɔ̃ɔ te.
31 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na
nɛɛ,
wunɛ Babiloni, wunɛ wi a tii sue,
na ka nun mɔru sãa.
Wunɛn tɔ̃ra tunuma tè sɔɔ kon nun
sɛɛyasia.
32 Wunɛ wi a tii sue mi, kaa fukura a
wɔruma.
Goo sari wi u koo nun seeya.
Kon wuu si su ka nun sikerenɛ dɔ̃ɔ
doke
kpa u sin tem kpuro di.
33 Nɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi
na wɔllu ka tem mɔ, na maa nɛɛ,
wee ba Isireliba ka Yudaba dam dɔre
ba bu yoru nɛnusi,
ma ba yinamɔ bu bu yɔ̃su.
34 Adama nɛ, ben yakio, na dam mɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.
Kon ka bu yina kpa n ben tem bɔri
yɛndu wɛ̃,
kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusunɔ u yi Babilonin sɔ̃

35 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Babilonigibu tabu wɔrio
ka sere ben wuu bɔkɔ gen tɔmbu
ka ben sina asakpɔbu ka ben
bwisigibu.
36 I ben sɔmɔ tii suo be tabu wɔrio
kpa bu gɔsira wiirobu.
I ben tabu durɔ damgibu wɔrio
kpa bu nanda.

37 I ben dumi ka ben tabu kɛkɛ yi dumi
gawe tabu wərio.
I tən be ba kana ba bu somimə tabu
səə, tabu wərio,
kpa bu bɛrum soora nge tən kurəbu.
I ben dukia wərio i gura.
38 Ben daanun nim mu gbero.
Domi tem mi, bũna ba ra sã,
ma nu dera ba wiru bie.
39 Yen sõna kon de Babiloni yu ko
bansu sere ka baadommaə,
kpa purukanu ka taataanu nu na nu n
wãa mi.
40 Kon Babiloni ye kəsukuwa nge
Sodomu ka Gomərа
ka sin wuu si nɛ, Yinni Gusunə na kam
koosia.
Goo kun maa sinamə mi.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
41 Wee, bweseru gara wee saa sõə
yɛ̃san nəm geu gian di.
Bwese te, ta kpã.
Ten sinambu ba dam mə.
Be wee, ba swaa mə̀ ba wee saa ton-
tonden di.
42 Ben tabu kowobu ba takobi ka tɛma
nɛni.
Ba ǹ wənwəndu mə, ba bəəbu.
Ba wəki nge nim wə̃kun nim.
Ba dumi yəəwa ba swĩinɛ swɛɛ swɛɛ.
Ba tabun səəru sãa bu ka Babilonigibu
wəri.
43 Ye Babilonin sina boko u labaari ye
nua,
yera win gəma dwiiya.
Bɛrum ka wuriribu nùn mwa
nge tən kurə wi u yiire u kĩ u ma.
44 Nɛ, Yinni Gusunə, kon wuu
gbãraruguu wəri
nge gbee sunə ge ga yarima
saa Yuudɛnin gbee surorun di,
kpa n gen təmbu kpuro yarinasia
subaru səə.
Saa ye səə, kon bu sunə kpao wɛ̃
wi nɛn tii na gəsa.
Nge wara u ka man nɛ.
Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ̃.
Sina boko wara u koo kpĩ u yõra nɛn
wuswaaə.
45 Yen sõ, i swaa dakio i nə himba ye na
yi
Babiloni ka yen təmbun sõ.
Na nɛɛ, kam kam kon de bu be kpuro
gura
nge yãanu bu ka da tem tukumə.
Ba koo ben wãa yeru kpuro kam
koosiawa.
46 Babilonin kam koo bin wurenu səə,
tem mu koo yĩiri,
kpa wəki bakanu nu se saa handunian
baama kpuron di.

51

1 Wee ye Yinni Gusunə u gerua
Babilonin sõ. U nɛɛ,
kon de woo gu Babiloni swee,
ye ka yen təmbu,
kpa gu bu kam koosia.
2 Kon de təmbu bu bu yarinasia
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie.
Tə̃ə kə̃su te səə, ba koo ye wərima
baaman di.
3 Tɛn towobu bu wuu gen təmbu
tweeyo.
Bu yɛ̃ro tweeyo wi u win tarakpe
naanɛ sãa.
Bu ku gen aluwaasiba deri.
Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.
4 Kpa bu ben gonu deri
nu n kpĩ kpĩ ben tem kpuro səə ka
Babilonin swɛɛyə.
5 Domi ba Gusunə Isiriliban Yinni
Dɛɛro torari n kpã.
Adama wi, Gusunə, wəllu ka tem
Yinni,
u ka win təmbu Isireliba ka Yudaba
wãa.
6 I duki yario Babilonin di.
Baawure u win wãaru wəro,
kpa u ku raa gbi Babiloni ye səə,
ye, ye ya koo ko bansu mi.
Domi Yinni Gusunən mərun tõra
tunuma.
U koo Babilonigibu ben kookoosun
are wɛ̃.
7 Babiloni ya raa sãawa nge nəra
wuragia Yinni Gusunən nəma
səə.
Yera u ka handuniagibu tam wɛ̃ ba
nəra
sere mu bu go ba wiru bia.
8 Wee subaru səə, Babiloni ya wəruma
ya kəsikira.
I gəə swĩiyə yen sõ,
kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.
Sərəkudo ya koo bɛkura.
9 Səə be ba wãa mi, ba nɛɛ,
sa Babiloni tim kã,
adama ya ǹ bɛkure.
Su ye deri su gəsira bɛsɛn temə,

domi yen sɛɛyasia bi, bu kpã
sere bu nɔɔra handunia kpuro sɔɔ.
10 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun siria.
Su da Siɔniɔ su kpara ye u sun kua.
11 Yinni Gusunɔ u kĩ u Babiloni kam
koosia, kpa u win sãa yee dɛɛraru
mɔru kɔsia. Yen sɔ̃na u Mɛdiban
sinambu dam kɛ̃mɔ bu ka ye wɔri.
I bɛɛn sɛ̃ɛnun nɔsu sɔnwɔ,
kpa i bɛɛn tɛrɛnu sua.
12 I yĩreru koowo kpa i Babiloni wɔri.
Wuun kɔ̃sobu, bu wureo bu yɔ̃rɔ sɔmɛ
ben kɔ̃su yerɔ.
I Babiloni yɔɔru bwɛ̃ɛyɔ.
Domi ye Yinni Gusunɔ u yɔ̃rari u ko ye
sɔɔ,
u koo ye kowa.
13 Wunɛ Babiloni, wunɛ wi a sɔ̃ daa
bakanun bɔkuɔ,
wunɛ wi a dukia yiba,
wee wunɛn kpeerun tɔ̃ru ta tura.
Wunɛn binɛ ya koo kpe.
14 Domi Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u bɔ̃rua u nɛɛ, sere ka win wãaru,
u koo nun tɔmbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusunɔn yiiko

15 Yinni Gusunɔwa u tem taka kua ka
win dam.
Wiya u maa handunia swĩi ka win
yɛ̃ru,
ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.
16 U n nɔɔgiru sua u wooda wɛ̃,
nim mu ra kpaasinɛwa wɔllɔ,
kpa guru winu nu n sĩimɔ,
kpa guru maakinu nu de gura yu nɛ,
kpa woo gu seema gen wãa yerun di.
17 Tɔmbu bà n ye kpuro mɛɛra,
ba ra biti soorewa,
kpa sekuru tu bwãarokunun sekobu
mwa,
domi nu sãawa weesu, nu ɲ wãaru
mɔ.
18 Nu sãawa kam dirum mɛ mu tɔmbu
nɔni wɔ̃kumɔ.
Ni kpuro nu koo doonawa
sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo nu
sɛɛyasia.
19 Adama Gusunɔ u ɲ sãa nge
bwãaroku ni.
U sãawa Isireliban arumani.
Wiya u kpuro taka kua,
wiya u maa Isireliba mɔ.
Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni.

Babilonin kpeeru

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Babiloni, a raa sãawa nge nɛn
matalaka baka tabu sɔɔ.
Wuna na denda na ka bwese dabinu
kɔsuka,
ma na nin bannu surura.
21 Wuna na maa denda na ka maasɔbu
ka ben dumi kɔsuka,
ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka yin
kparobu,
22 ka durɔbu ka kurɔbu,
tɔkɔnu ka bibu, aluwaasiba ka
wɔndiaba.
23 Wuna na maa denda na ka yãa
kparobu ka ben yãanu kɔsuka
ka gbaa wukobu ka ben naa wukuba
ka sinambu ka ben sina asakpɔbu.
24 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon wunɛ Babiloni ka wunɛn tem
tɔmbu kɔsie
wunɛn nɔni biru kɔ̃sa ye i kua Siɔniɔ.
25 Kon nun wɔrima, wunɛ wi a sãa
nge guu te ta handuniagibu kpuro
kam koosia.
Kon nun nɔma dɛmiɛ,
kpa a binda a wɔruma temɔ.
Kaa kowa nge guu te ta dɔ̃ɔ mwaara.
26 Baa wunɛn kperu garu,
ba ɲ maa suamɔ bu ka dirun koru swĩi.
Kaa kowa bansu sere ka baadommaɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
27 I tabun gidi bɔra yɔ̃rasio i Babiloni
wɔri.
I kɔba soowo kpa bwesenu nu mɛnna.
I nu sɔɔru koosio.
I sinam be ba wãa Araratiɔ ka Miniɔ
ka Asikenasiɔ mɛnnama bu Babiloni
tabu wɔri.
I tabu sinambu gɔsio
kpa i de dumi yi se nge twee
yi bu wɔri.
28 I bwesenu kpuro sɔɔru koosio
n mam nɛɛre Mɛdiban sinambu
ka ben bera ka beran wirugibu
ka sere tɔn be ba wãa ben tem sɔɔ
kpuro.
29 Wee tem mu yĩirimɔ.
Yinni Gusunɔn himba ya koo koora
Babiloni sɔɔ.
U koo de yu ko bansu.
30 Yen tabu durɔbu ba koo kpana bu
maa tabu ko.

Ba koo da bu kuke kuku yee damginu
sɔɔ.
Ben dam mu koo kpe,
kpa bu ko nge tɔn kurɔbu.
Ben gbãra kɔnnɔsu ko n wukiare,
kpa bu ben yɛnusu dõɔ doke.
31 Sɔmɔbu ba ko n daamɔ ba n
wuramamɔ
bu ka Babilonin sina boko sõ
ma ba win wuu mwa beri berika.
32 Ba swɛɛ kpuro bɔɔra.
Ba maa kuku yenu kpuro dõɔ mɛni.
Ma tabu durɔbu ba wurure.
33 Amɛniwa Gusunɔ, Isiriliban
Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua.
U nɛɛ,
wee yibɛrɛba ba koo na bu
Babilonigibu suriri
kpa bu bu taaku nge dobi
yi yi wãa doo soo yerɔ.

Yinni Gusunɔ u koo Isiriliba somi

34 Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u
raa man gura,
ma u man deri nge weke diiru.
U man sɛ̃re nge yaa gɔba,
ma u sua ye ya gea sãa kpuro nɛ sɔɔ.
Yen biru u nɛn tɔmbu gira.
35 Yen sõ, Babilonigii be, bu nɔni sõɔro
dam mɛ ba man dɔren sõ,
kpa yɛm mɛ ba yari mi, mu wɔri ben
wiru wɔllɔ.

36 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Yerusalɛmugibun sõ. U nɛɛ,
wee, kon bɛɛ sanna.
Kon Babilonin daanu ka yen bwii
kpuro gberasia.
37 Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bɔ̃nu nu ko n wãa.
Tɔnu kun ko n maa wãa mi,
kpa bu ye yɛ̃ɛ.
38 Wee yen tɔmba gina sãa nge gbee
sinansu si su kukirimɔ.
39 Adama sanam mɛ ba gàrì seewa,
kon de bu tam nɔ sere n banda,
kpa ba n nuku dobu mɔ̀,
kpa mu bu go, bu dweeya sere ka
baadommaɔ.
Ba ǹ maa seemɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
40 Kon bu sakiriwa nge yãanu ka bonu
yaa goo yerɔ.

Ba Babiloni gɔɔ swĩiyammɛ

41 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Babilonin sõ. U nɛɛ,
anna a wa ma Babiloni,
wuu bɔkɔ ge tɔmba raa siaramɔ,
ya wɔruma.
Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron
suunu sɔɔ.
42 Nim kurenu nu ye swee,
ma nu ye wukiri.
43 Yen baru kpaanu nu kua bansu,
ma tem mu gbera mu kua tem saaram.
Goo kun maa wãa mi.
Goo ku ra maa sare mi.
44 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Babilonin bũu wi ba mɔ̀ Bɛli seesi.
Kon nùn siasia ye u raa mwɛ,
kpa tɔmbu bu ku maa na win mi.
Wee Babilonin gbãrara wɔruma.
45 Bɛɛ, nɛn tɔmbu Isiriliba, i yario min
di.
Baawure u win wãaru wɔro nɛn mɔru
baka ye ya ween di.
46 I ku nanda. I ku maa diiri labaari
ye ya nɔɔramɔ tem mɛ kpuro sɔɔn sõ.
Wõɔ baagere ka gen labaariwa. Tɔmbu
ba ko n dam diinamɔ, kpa sinambu ba
n seesinamɔ.
47 Adama sõɔ teeru kon Babilonin
bũnu seesi,
kpa yen tem kpuron tɔmbu bu sekuru
wa.
Gonu nu ko n tɛriewa baama kpuro.
48 Wɔllɔ ka temɔ ka yam kpuro,
nuku dobun kuuki koo nɔɔra
Babilonin sõ.
Domi yibɛrɛba ba koo na saa sõɔ yɛ̃san
nɔm geu gian di,
bu ye kpeerasia.
49 Yen tɔmba tɔn dabinu go handunia
kpuro sɔɔ.
Tɛ̃ yen tiin saa ya tunuma yu ka
wɔruma.
Domi ba Isiriliba dabinu go.
50 Bɛɛ Isiriliba, bɛɛ be i kisira ben
nɔman di,
i ku maa yõra mini.
I doonɔ n toma Babilonin di.
Saa min di, i Yinni Gusunɔ yaayo
ka bɛɛn wuu Yerusalɛmu.
51 Ma Isiriliba ba nɛɛ,
sanam mɛ sa nua ba sun wɔmmɔ,
sekura ra sun mwɛwa.
Sanam mɛ yibɛrɛba ba Yinni Gusunɔn
sãa yeru wɔri ba kɔsuka,

sekura sun mwawa.
52 Adama wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee, tɔ̃nu sisi nì sɔɔ u koo Babilonin
bũnu seesi,
kpa be ba mɛɛra wan wuri yi nɔɔra
tem kpuro sɔɔ.
53 Baa Babilonigibu bà n seewa ba da
wɔllɔ,
baa bà n ben gbãranun dam sosi
sere goo kun kpɛ̃ u da mi,
ka mɛ, u koo de yibɛrɛba bu bu wɔri
bu kam koosia.
54 Kam kobu Babilonin tem deema,
ma kuuki nɔɔramɔ yen wusu sɔɔ.
55 Yinni Gusunɔwa u ben wusu kam
koosia.
U koo de ben kuuki yi kpe.
Yibɛrɛba ba wee ba wɔki nge nim
wɔ̃ku.
56 Ba wee bu Babilonigii be wɔri,
kpa bu ben tabu kowo damgibu
mwɛɛri bu ben tɛnnu bɔɔku.
Domi Gusunɔ u sãawa Yinni
wi u ra baawure kɔsie ye u kua.
57 U sãawa sunɔ. Win yĩsira wɔllu
ka tem Yinni. U nɛɛ, u koo de tam
mu Babilonin sinambu go, ka ben
bwisigibu ka ben tem yɛ̃robu ka ben
wirugibu ka ben tabu durɔ damgibu
kpa bu dweeya sere ka baadommaɔ ba
kun maa seewe.
58 Babilonin gbãra baka ni, nu koo
wɔruma.
Nin kɔnnɔ baka si, su koo dɔ̃ɔ mwaara.
Nge mɛya sɔmbu te ba kua gbãra ten
sɔ̃, ta koo kam ko.
Ben hania kpuro ya koo kam kowa dɔ̃ɔ
sɔɔ.

Ba Yeremin tireru kpɛ̃ɛ

daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ

59 Seraya, Nɛriyan bii, Maseyan de-
bubu, u sãawa Sedesiasi, Yudaban
sina bokon sɔm kowobun wirugii.
Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra ba
da Babiloniɔ wi ka sina boko.
60 Yera Yeremi u yorua tireru sɔɔ
kɔ̃sa ye ya koo Babiloni deema ka sere
maa gari kpuro yi Yinni Gusunɔ u
gerua Babilonin sɔ̃.
61 Ma u Seraya yiire u nɛɛ, sanam
mɛ a tura Babiloniɔ, a kookari koowo
a gari yini gari ka dam tɔmbu bu nɔ.
62 Kpa a kanaru ko a nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, wuna a gerua a nɛɛ, goo
kun maa sinamɔ Babiloniɔ sere ka
yɛɛyɔ. Ya koo kowa bansu sere ka
baadommaɔ.
63 À n tire te gara a kpa, a tu kperu
gbinisio kpa a tu kpɛ̃ɛ daa te ba mɔ̀
Efaratiɔ,
64 kpa a nɛɛ, nge mɛ tire te, ta numa
mi, nge mɛya Babiloni ya koo kam ko.
Ya ǹ maa seemɔ, kɔ̃sa ye Yinni Gusunɔ
u ye suremɔn sɔ̃. Ya koo wɔrumawa
kpa ya kun maa dam mɔ.

Yeremin garin kpurowa mi.

52

Yerusalɛmu ya wɔruma
(I maa mɛɛrio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

1 Wɔ̃ɔ yɛnda tia Sedesiasi u mɔ
sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma
u kua wɔ̃ɔ wɔkura tia bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira
Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii.
2 Sedesiasi wi, kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn nɔni sɔɔ. U kua mam mam
nge mɛ Yoyakimu u raa kua.
3 Yinni Gusunɔ u ka Yerusalɛmugibu
ka Yudaba mɔru kua, ma u bu gira win
wuswaan di.
Ma Sedesiasi u Nɛbukanɛsaa
Babilonin sina boko seesi.
4 Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ nɔɔba
nnɛsen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkuruse,
yera Nɛbukanɛsaa u na ka win tabu
kowobu kpuro bu ka Yerusalɛmu
wɔri. Ma ba ben sansani gira
gbãrarun gãarɔ. Miya ba kuku yenu
gba gba ba ka gbãra te sikerena.
5 Ma ba Yerusalɛmu ye tarusi sere
n ka kua Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ
wɔkura tiase.
6 Wɔ̃ɔ gen suru nnɛsen sɔ̃ɔ nɔɔba
nnɛse sɔɔ, yera gɔ̃ɔra wuu ge nɛnua.
Domi dĩanu maa sari tem mɛ sɔɔ ni
tɔmba koo di.
7 Yera ba gbãraru yaba, ma
Yerusalɛmun tabu kowobu kpuro ba
duki yakikira wɔ̃kuru. Ba yara saa
kɔnnɔn di ge ga wãa gbãraru yirun baa
sɔɔ sina bokon dãa gbaarun bɔkuɔ. N
deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu
ge sikerenɛ. Be ba duki yakikira mi,
ba kpawa ka swaa ye ya dɔɔ Yuudɛnin
wɔwa gia.

8 Ma Babilonin tabu kowobu ba
sina boko Sedesiasi naa gira, ba nùn
mwa Yerikon wəwaə. Yera win tabu
kowobu kpuro ba yarina ba nùn deri.
9 Babilonigii be, ba sina boko
Sedesiasi mwa ba ka da ben sina
bokon mi Ribilaə, Hamatin temə. Ma
u nùn siri.
10 U dera ba Sedesiasin bibu ka
Yudan wirugibu kpuro sakira wi,
Sedesiasin tiin nəni biru Ribila mi.
11 Ma u Sedesiasin tiin nəni wəwa
u nùn bəkua ka sii gandun yəni. Yen
biru, u nùn sua u ka da Babiloniə u
nùn doke pirisəm səə sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunən sãa yeru dõə mɛni (I maa mɛɛrio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

12 Yeniban biru, Nɛbukanɛsaan
bandun wõə yɛndu tia sarise səə,
yen suru nəəbusen sõə wəkuruse,
yera Nɛbusarada wi u sãa sina bokon
kõsobun guro guro u na Yerusalɛmuə.
13 Ma u Yinni Gusunən sãa yeru dõə
mɛni, ka sina kpaaru, ka yɛnu si su tie
Yerusalɛmu mi kpuro, kaa sere gere
damgibun yɛnusu?
14 Ma Nɛbusarada wi, ka win tabu
kowobu ba Yerusalɛmun gbãraru
kəsuka ba surura.
15 Ma ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gabu yoru
mwɛɛra ka be ba tie wuu ge səə ka be
ba tii wɛ̃ ka sere nəman səm kowobu.
16 Adama Nɛbusarada u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ
ben gabu deri bu ka resɛm gbaanu ka
gbea wuku.
17-18 Yen biru, Babilonigii be, ba sãa
yee ten torom gãritii sua ka kaatonu
ka woba ka nəri ka gbɛ̃a yè səə ba
ra yãku yɛm doke ka sere sãa yee
ten dendi yãa ni ba kua ka sii gandu.
Ma ba sãa yee ten gbereba surura yi
ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii
ganduguu ge kəsuka ka gen yõratii.
Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba
ka da Babiloniə.
19 Ma kõsobun guro guro wi, u maa
gbɛ̃ɛ yorukunu sua ka dõə guratii ka
nəri ka torom gãritii ka gbɛ̃a yè səə
ba ra yãku yɛm doke, ka dabunu. Ye
kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka
wura ka sii geesu.
20 Gbere yiru ye, ka boo sii
ganduguu ge, ka sere kɛtɛn weenasii
wəkura yiru ye ya boo ge səəwa, ye
sina boko Salomaə u kua ka sii gandu
Yinni Gusunən sãa yee ten sõ, goo kun
yen bunum geeru yɛ̃.
21 Gbere yiru ye, ya gunum nɛwa.
Yen baayeren gunum mu sãawa gəm
soonu yɛndu yiru sari. Ma yen
bəərum mu sãa gəm soonu wəkura
yiru. Yen baayere ya wem məwa. Ma
sii si ba ka ye kuan sinum mu sãa nəm
tararun saka.
22 Ba yen baayere furə dokea ge ba
kua ka sii gandu. Furə gen baageren
dɛ̃ɛbu sãawa gəm soonu nəəbu, ma ba
gen baagere sii yəni ka dãa marum
weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye
kpuro kuawa ka sii gandu.
23 Dãa marum weenasii wunəbuwa
(100) ba gen baagere gorea ba ka sik-
erena. Adama wunəbu nnɛ sariwa ba
koo kpĩ bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babiloniə

24 Nɛbusarada sina bokon kõsobun
guro guro wi, u Seraya yãku kowo
tənwero mwa ka Sofoni wi u sãa yãku
kowo Serayan yiruse ka sãa yerun
kənnən kõsobu ita,
25 ka sina kpaarun tabu kowobun
wirugii goo, ka təmbu nəəba yiru gabu
be ba ra ka sina boko wesianɛ ka tabu
kowobun wirugiin tire yoro wi u ra
tabu kowobun yĩsa yore tireru səə
ka sere maa təmbu wata be ba sãa
wuugibu.
26 Be kpurowa u mwɛɛra, ma u bu
kpara u ka da Babilonin sina bokon mi
Ribilaə.
27 Ma sina boko u bu so so. Ma
u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin
temə.
Nge mɛya ba ka Yudaba yoru
mwɛɛra ba ka doona n toma ben tem
di.
28 Yuda be Nɛbukanɛsaa u yoru
mwɛɛra u ka da win temə win bandun
wõə nəəba yiruse səə, ben geera sãawa
təmbu nərəbun suba ita ka yɛnda ita
(3.023).
29 Be u maa yoru mwɛɛra Yerusalɛmuə
win bandun wõə yɛndu yiru sarise
səə, ben geera sãawa təmbu nɛnɛ ka
tɛna ka yiru (832).

30 Win bandun wõɔ yɛnda itase sɔɔ,
yera Nɛbusarada wi, u tɔmbu nata ka
wunaa weeru ka nɔɔbu (745) mwɛɛra
Yerusalɛmuɔ u ka da. Yuda be ba
mwɛɛra mi kpuro, ben geera kuawa
tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ ka nata
(4.600).

Babilonin sina boko u Yoyakini yakia (I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:27-30)

31 Efili Mɛrodaki Babilonin sina
boko, win bandun wõɔ gbiikuu sɔɔ,
yera u Yoyakini Yudaban sina boko
wɔlle sua ma u nùn yara pirisɔm di
win yoru dibun wõɔ weeru ita sarise
sɔɔ, yen suru wɔkura yirusen sõɔ
yɛnda nɔɔbuse sɔɔ.
32 U ka nùn gari kua ka kĩru ma u win
bandu wɔlle sua n kere sinam be ba
yoru mwɛɛra ba ka wãa Babiloni mi,
ka wi sannu.
33 Ma u win pirisɔm yãnu kɔsa, u
dera u ra di ka wi, sina boko sannu
sere ka win wãarun nɔrɔ.
34 Babilonin sina boko wiya u ra
nùn nɔɔri baadomma kpa u nùn wɛ̃
yèn bukata u mɔ kpuro sere u da u ka
gu.

YEREMIN SWII

Yeremi u swĩ Yerusalɛmu ye ba wəri ba kəsukan sõ ka sere Yudaban toranun sõ. U wigibu tubusia yèn sõ Gusunə u dera yibɛrɛba ba kua mɛ. Adama u nɛɛ, Yudaba bà n gõru gəsia, Gusunə u koo bu win wənwəndu sõəsi.

Tire ten kpunaa

1. Yerusalɛmu ya sãa nge kurə gəmini, wiru 1.
2. Yinni Gusunə u Yerusalɛmu sɛɛyasia, wiru 2.
3. Nəni swãaru səə, yĩiyəbu wãa, wiru 3.
4. Yerusalɛmugibun wahala tabun sõ, wiru 4.
5. Yinni Gusunə, a de su wurama wunɛn mi, wiru 5.

Yerusalɛmu ya sãa nge kurə gəmini

1 Yerusalɛmu yè səə təmba raa dabi,
wee ya wãa ye təna,
ya kua nge gəmini.
Ya raa yĩsiru yara bwesenun suunu səə.
Wee tɛ̃ ba ye yoru diisiamə.
2 Ya wuri mə̀ wə̃ku giriru
ma yen nəni yĩresu kokumə.
Be ba raa sãa yen kĩnasibu,
ben goo sari wi u ye nukuru yɛmiasiamə.
Be kpuro ba kuawa naanɛ sariba,
ma ba kua yen yibɛrɛba.
3 Ba Yudaba gura ba ka doona tem tukumə.
Mɛya, ba bu dam dəremə ba yoru di-isiamə.
Ba ku ra n wɛ̃rabu mə.
Ben yibɛrɛba ba bu wəri subaru səə
ba deema ba wãa nəni swãaru garu səə.
4 Yerusalɛmu ya wãa nuku sankiranu səə,
domi ba ku ra maa yen swɛɛ sĩ bu tə̃ə bakaru na.
Goo kun maa wãa yen gbãra kənnəwə.
Yen yãku kowobu ba weeweenu mə̀.
Yen wəndiaban nuki sankira.
Yen tii ya wãa nuku sankira bakaru səə.
5 Yen yibɛrɛba ba ye tabu di,
ma ba wãa bəri yɛndu səə.
Yinni Gusunəwa u ye nuku sankira ni kpɛ̃ɛ
yen tora dabinun sõ.
Wee yibɛrɛba ba yen bibu kpara
ba ka da ba yoru diisiamə.
6 Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma yen wirugibu ba ka gini weenɛ
yi yi ǹ yakasu wa yi di.
Yi ǹ maa dam mə
ma yi duki mə̀ taason wuswaan di.
7 Saa yeni səə, Yerusalɛmu ya wãa yãaru səə,
yen təmba yaayaare mə̀.
Yera ya yaaya gãa gee ni ya raa mə yellu.
Sanam mɛ yen yibɛrɛba ba ye kamia,
ya goo bia u na u ye somi,
ma n yibɛrɛ be dore, ba ye yaakoru koosimə.
8 Yerusalɛmu ya tora too.
Yen sõna ba ye tusa.
Be ba raa ye doke,
bà n yen bansu wa ba ra ye gɛmwa.
Wee, yen tii, ya weeweenu mə̀,
ya wãa sekuru səə.
9 Wee, yen durum yĩreru ta wãa yen yaberə.
Adama ya ǹ daa yen kpeeru bwisika.
Ya wəruma subaru səə
goo kun ye nukuru yɛmiasie.
Ma ya nəəgiru sua ya nɛɛ,
Yinni Gusunə, a nɛn nəni swãaru mɛɛrio.
A mɛɛrio nge mɛ yibɛrɛ u tii sue.
10 Wee, ba nɛn gãa gee ni na mə gura.
Wee, bwese tuku ni a yina nu n wãa ka wunɛn təmbu sannu,
nu dua wunɛn sãa yerə.
11 Wee, Yerusalɛmugibu kpuro ba wasire
ba dĩanu kasu ni ba koo di.
Ma ba ka ben gãa geenu dĩa ni kəsina
bu wa ba n ka wãa.
Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Yinni Gusunə, a mɛɛrio nge mɛ na wənwəndu soore.

12 Bɛɛya na ka yã, bɛɛ be i sarə mini kpuro.
I mɛɛrio nəni swãaru garu tà n maa nɛgii teni kere,
te Yinni Gusunə u man kpɛ̃ɛ win mərun saa səə.

13 Saa wɔllun di n sãare u dõɔ surema
nɛn wasi sɔɔ,
ma u man di.
U nɛn naasu yina bɛria.
Ma u man sura gbaru gbara
u man kpɛ̃ɛ nuku sankiranu sɔɔ sere
ka baadommaɔ.
14 U nɛn toranu kpuro mɛnna
nge wɛ̃ɛ yi ba tara.
Ma u nu gbinisi nɛn wĩirɔ.
U nɛn dam bua.
Ma u man yibɛrɛ nɔmu bɛria
mi na ɲ kpɛ̃ n ka tii yina.
15 Yinni Gusunɔ u nɛn tabu kowobu
surura.
U tabu durɔbu mɛnna
bu ka nɛn aluwaasiba kam koosia.
U nɛ, Yerusalɛmu taaka
nge mɛ ba ra resɛm taaku.
16 Yen sõna na wura mɔ̀,
na nɔni yĩresu kokumɔ.
Wi u koo man nukuru yɛmiasia u man
wãaru wesia,
u man deri.
Nɛn biba nuki sankire,
domi yibɛrɛ u man kamia.

17 Na nɔma yiiya na kanaru kua.
Adama goo kun nɛ u man nukuru
yɛmiasia.
Yinni Gusunɔ u dera be ba ka nɛn
tɔmbu Isireliba sikerenɛ
ba kua nɛn yibɛrɛba,
ma ba man garisi disi.

18 Yinni Gusunɔ u gem mɔ ye u ka kua
mɛ.
Domi na ɲ win gere mɛm nɔɔwɛ.
Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ,
kpa i nɛn nuku sankiranu wa.
Nɛn wɔndiaba ka nɛn aluwaasiba ba
yoru da tem tukumɔ.
19 Na nɛn kĩnasibu somiru kana,
adama ba man bɔrɔ kõɔru kua.
Nɛn yãku kowobu ka wuun guro
gurobu ba gu nɛn swɛɛ sɔɔ
sanam mɛ ba dĩanu kasu ni ba koo di
ba n ka wãa.
20 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swãaru
mɛɛrio,
nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ.
Na nuki sankire too,
domi na ɲ nun mɛm nɔɔwɛ.
Tɔɔwɔ tabu sun dimɔ.
Ma wuun sɔɔwɔ gɔɔ wãa.
21 Ba nɛn weeweenu nua.
Adama goo kun man nukuru
yɛmiasie.
Yibɛrɛban nukura dora, yèn sõ a man
kua mɛ.
N n mɛn na, a de tõɔ te, tu na te a gerua
mi,
kpa bu ko nge nɛ.
22 A ben nuku kõsuru mɛɛrio,
kpa a bu kua nge mɛ a man kua nɛn
durum kpãarun sõ.
A mɛɛrio nge mɛ na weeweenu mɔ̀,
nɛn nuki sankire.

Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sɛɛyasia

2

1 Yinni Gusunɔn mɔru baka ya seewa.
Ma ya Yerusalɛmu wukiri nge guru
wii bakaru.
Yen bɛɛrɛ ye ya raa girari sere guru
winɔ,
u ye kara u kõ temɔ.
Win mɔru yen saa sɔɔ,
u ɲ yaaye ma Yerusalɛmu ya sãa win
naa sɔnditia.
2 U Isireliban wãa yenu
ka ben wusun gbãranu kpuro surura
ka mɔru wɔnwɔndu sari.
Ni wee nu wɔruka temɔ.
U ben bandu ka ten wirugibun dam
bua.
3 U Isireliban dam kpuro bua win
mɔru bakan sõ.
U tii bɔkua sanam mɛ yibɛrɛba ba bu
wɔrim na.
Ma u Isireli be dõɔ kare,
ma dõɔ wi, u bu di beri berika.
4 U bu win tɛndu gawe ka win nɔm
geu.
Ma u bu yĩisi nge yibɛrɛ,
u kpuro go ye ya gea sãa ben nɔni sɔɔ.
U dera win mɔru yabura nge dõɔ
ben wãa yenɔ Yerusalɛmuɔ.
5 Yinni Gusunɔ u Isireliba wɔri nge
yibɛrɛ.
U bu mwa nge dõɔ u ben dii geenu di.
U ben gbãranu kɔsuka,
ma u dera wuri yi nɔɔramɔ baama ben
suunu sɔɔ.
6 U win sãa yeru kɔsuka.
U dera ba ku ra maa sãarun tõɔ bakanu
ka tõɔ wɛ̃rarugiru di.
Win mɔru seewa ka dam.
Ma u sina boko ka yãku kowobu yina.

7 U win sãa yeru mi ba ra nùn yãkuru
kue biru kisi.
U yibɛrɛba Yerusalɛmun dii geenu
nɔmu bɛria.
Ma wɔkinu nɔɔra win sãa yeru mi, nge
tɔ̃ɔ bakanun saa.
8 Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u
Yerusalɛmun gbãranu kɔsuku.
Wee u nu kɔsuka kpuro mam mam.
Ya kua wɔnwɔndu baama kpuro.
Gbãranu yiru ye kpuro ya kua bansu.
9 Yen kɔnnɔsu su numa temɔ.
Sin dãa ye ba ra ka su sɛ̃suku ya
bɔɔkira.
Ma ba yen sina boko ka yen wirugibu
gura
ba ka da tem tukumɔ.
Wooda maa sari.
Baa Gusunɔn sɔmɔbu ba ɲ̀ maa kãsinu
waamɔ win min di.
10 Wee, yen guro gurobu ba sɔ̃ temɔ ba
nɔsu maari.
Ba tii torom wisi winɔ,
ba saaki deewa nuku sankiranun sɔ̃.
Ma yen wɔndiaba ba sɔ̃ ba tuke.

11 Nɛn nɔni yandamɔ wurin sɔ̃.
Nɛn wasi gbisimɔ ma nɛn tororа kare.
Domi nɛn tɔmba kam kua.
Wee, bii wɛ̃ɛnu ka bibu ba wãa
Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ,
ba ɲ̀ maa dam mɔ.
12 Ba ben mɛrobu sɔ̃ɔmɔ ba mɔ̀,
mana sa ko dĩanu wa.
Ma ba wɔrukumɔ swɛɛ sɔɔ nge be ba
mɛɛra kua.
Gaba gbisukumɔ ben mɛron tororu
wɔllɔ.

13 Yerusalɛmu, mba kon nun sɔ̃.
Mba kon ka nun weesina.
Wara u maa nɔni sɔ̃ɔre nge wunɛ,
n ka kpĩ n nun nukuru yɛmiasia.
Domi wunɛn nɔni swãara kpã nge nim
wɔ̃kun nim.
Goo sari wi u koo kpĩ u tu kpeesia.
14 Wunɛn sɔmɔbu ba nun gari
weesugii sɔ̃ɔwa.
Ba ɲ̀ nun wunɛn toranu sɔ̃ɔsi
bu ka nun gbara yorun di.
Gari weesugiiya ba nun sɔ̃ɔwa yi yi
nun nɔni wɔ̃kua.
15 Wee, tɛ̃ wi u sarɔ u ra nun taka
koosiwa u yɛ̃ɛ,
kpa u wia ko u nɛɛ,
wuu geniwa ba ra raa soku wuu burɔ,
gèn sɔ̃ handunian tɔmbu kpuro ba ra
n nuku dobu mɔ̀?
16 Kpa yibɛrɛba ba n nɔɔ tɛndu bɛri
ba n nun yɛ̃ɛmɔ ba n mɔ̀,
sa nun mwɛ nge dĩa dɔka.
Wee, tɔ̃ɔ te sa mara ta tunuma,
sa tu wa.
17 Yinni Gusunɔ u kua ye u gɔ̃ru doke.
U yibia ye u gerua saa yellun di u nɛɛ,
u koo ko.
Wee u wunɛ Yerusalɛmu kam kua.
U ɲ̀ wunɛn wɔnwɔndu wa.
U dera yibɛrɛban nukura dora wunɛn
sɔ̃,
domi u bu dam kã.

18 Yerusalɛmu, a Yinni Gusunɔ
nɔɔgiru sueyo,
a de u wunɛn wuri nɔ.
A nɔni yĩresu kokuo nge daaru.
A ku wɛ̃ra, a ku wuri mari.
19 A seewo a wuri ko wɔ̃kuru,
a wunɛn gɔ̃ru kpuro kusia Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
A nɔma yiiyo a nùn kana wunɛn bibun
sɔ̃
be ba gbimɔ swɛɛ sɔɔ gɔ̃ɔrun sɔ̃.

20 Yinni Gusunɔ, a mɛerio a wa.
Wara a kuare nge mɛ.
Mban sɔ̃na a dera tɔn kurɔba ben bibu
tema be ba kĩ mi.
Mban sɔ̃na a dera yibɛrɛba ba
maa wunɛn sɔmɔbu ka yãku
kowobu go wunɛn sãa yerɔ.
21 Wee bukurobu ka bibun gonu nu
kpĩ swɛɛ sɔɔ.
Ba nɛn wɔndiaba ka aluwaasiba go
tabu sɔɔ.
A dera ba bu sakira wɔnwɔndu sari,
wunɛn mɔrun saa.
22 A nɛn yibɛrɛ be na nasie sokusia
baaman di
ba mɛnna nge tɔ̃ɔ bakarun saa.
Yen dɔma te, goo kun kisire.
Goo kun maa seewe bii be na kĩ na
seeya sɔɔ.
A dera nɛn yibɛrɛ u bu go kpuro.

Nɔni swãaru sɔɔ, yĩiyɔbu wãa

3

1 Na sãawa tɔnu wi u nɔni swãaru yɛ̃
te ta na Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ̃.
2 U dera na da yam wɔ̃kuru sɔɔ, mi
yam bururam sari.

3 Nɛ turowa u nɔma doke bururu ka
yoka.
4 U dera na woora saa nɛn wirun di
sere ka nɛn naasɔ.
N sãare u nɛn kukunu kɔsuka,
5 u ka man nuku sankiranu ka nɔni
swãaru bunana nge gbãraru.
6 U dera na da yam wɔ̃kuru sɔɔ
nge gɔri be ba gu n tɛ.
7 U man gbãraru bunana n ku ka yari,
ma u man bɔkua ka yɔni damgii.
8 Ma na nɔɔgiru sua na somiru kana.
Adama u ǹ man swaa daki u sere nɛn
kanaru mwa.
9 U nɛn swaa kɛnua ka kpee bakanu,
u ye go.
10 U kukua u man mara
nge gbeeku bɔ̃ɔ ge ga yaa mara.
U man mara nge gbee sunɔ
ge ga yaa yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
11 U nɛn swɛɛ bɔɔra,
ma u man mwa u gɛ̃ɛka.
U man deri biti sɔɔ.
12 U win tɛndu bɛri
ma u man kua nge yaa ye u koo to.
13 U nɛn yɛ̃sa yabura ka sɛ̃ɛnu.
14 Ma tɔmbu kpuro ba man yɛ̃ɛmɔ
ba womusu dokemɔ tɔ̃ɔ baatere.
15 U dera na nɔni swãaru wa
ma nuku sankirara man goomɔ nge
tam.
16 U dera na kpenu tema
ma nɛn donnu bɔɔkira.
Ma u man torom wisi.
17 U dera na ǹ maa wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
na ǹ maa nuku dobu mɔ.
18 Ma na gerua na nɛɛ,
na ǹ maa dam mɔ,
na ǹ maa gãanu yĩiyɔ wi, Yinni
Gusunɔn mi.

19 Nà n nɛn nɔni swãaru yaaya,
n da n sãarewa nge dãa sosurarun
nima na nɔra ka dɛ̃ɛ.
20 Nà n yeniba kpuro yaaya, na ra
wururewa.
21 Adama wee ye ya man yĩiyɔbu
wɛ̃ɛmɔ.
Na kĩ n tii ye yaayasia n gere.
22 Yera, Yinni Gusunɔn durom kun
kpa,
win wɔnwɔnda kun maa nɔru kue.
23 Ta ra n wuramamɔwa bururu
baatere.
Win bɔrɔkiniru ta kpã.
24 Na nɛɛ, Yinni Gusunɔ u sãawa nɛgii.
Yen sɔ̃na na yĩiyɔbu mɔ wi sɔɔ.
25 U ra wi u nùn naanɛ sãa kĩru sɔ̃ɔsi,
kpa u wi u nùn kasu durom kua.
26 Ya wã tɔnu ù n Gusunɔn somiru
mara ka tɛmanabu.
27 Ya wã tɔnu u Gusunɔn yoru wura
win aluwaasiru sɔɔ.
28 U n laakari mɛɛribu gabu wa,
u tii gawo sɛ̃ɛ u da u n wãa wi turo,
domi Yinni Gusunɔwa u nùn bu kpɛ̃ɛ.
29 U n nùn wiru kpĩiyɛ win nuku
sankiranu sɔɔ,
kpa u n yĩiyɔ ma u koo nùn somi.
30 U wi u nùn baara soomɔ baaru tĩiyɔ
u sɔmɛ,
kpa u wura bu nùn wɔmɛ.
31 Domi Yinni Gusunɔ u ku ra tɔnu
biru kisi ka baadommaɔ.
32 Baa ù n dera yɛ̃ro u nɔni swãaru wa,
ka mɛ, u nùn kĩ too,
domi win wɔnwɔnda kpã.
33 N ǹ win kĩru u ka tɔnu nɔni sɔ̃,
kpa u nùn nuki sanku.

34-36 Yinni Gusunɔ u yɛ̃
sanam mɛ ba yobu nɔni sɔ̃ɔmɔ ba
taakumɔ.
U yɛ̃ sanam mɛ ba ǹ tɔmbu kuammɛ
nge mɛ n weenɛ.
U yɛ̃ sanam mɛ ba ǹ bu siriammɛ dee
dee.
37 Goo kun kpɛ̃ u nɛɛ, gãanu nu kooro,
Yinni Gusunɔ ù kun nin wooda wɛ̃.
38 Wi, Gusunɔ Wɔrukoo
wiya u ra de gea ka kɔ̃sa yu na.
39 N n mɛn na, mban sɔ̃na tɔnu u ko n
weeweenu mɔ̀.
U de u weeweenu ko win durum sɔ̃.
40 Yen sɔ̃, i de su bɛsɛn daa mɛɛri
kpa su ye wɛ̃ɛri
su wa su ka gɔsirama Yinni Gusunɔn
mi.
41 Gusunɔ u wãa wɔllɔ.
I de su nɔma yiiya su nùn kana.
42 Su nɛɛ, Yinni, sa durum kua,
sa nun seesi.
A ǹ sun suuru kue.
43 A tii berua wunɛn mɔru bakan sɔ̃,
ma a sun naa gira a go wɔnwɔndu sari.
44 A dua guru wiru sɔɔ a ku ka bɛsɛn
kanaru nɔn sɔ̃.
45 A dera ba sun garisi nge kubanu
bwesenun suunu sɔɔ.
46 Bɛsɛn yibɛrɛba kpuro ba sun nɔɔ
kuurimɔ.

47 Ye ya sun tie, yera nandabu ka
bɛrum,
domi ba bɛsɛn yãnu gura,
bɛsɛn tem mu kua bansu.
48 Wee na nəni yĩresu kokumə
yèn sɔ̃ nɛn təmba kam kua.
49 Nɛn nəni yĩresu kokumə, su ǹ yɔ̃re,
50 na ka mara Yinni Gusunə u nɛn
laakari kooma wəllun di,
51 kpa u wa ma ye ya Yerusalɛmugibu
deemamə,
ya nɛn nuki sanka.

52 Be ba man tusa kam səə
ba man naa gira nge gunə.
53 Ba kĩ bu nɛn wãaru kpeesia wəru
səə.
Ba man kpenu kasuka.
54 Nim mu man mwɛɛmə,
ma na nɛɛ, na kam kuawa.
55 Saa ye səə, na kanaru kua na nɛɛ,
Yinni Gusunə, na nun soka saa wəru
ge səən di,
56 ma a nɛn nəə nua.
A ku wunɛn swaa kəre.
A nɛn wuri ka nɛn weeweenu nəəwə.
57 Dəma te, a man susi,
a man sɔ̃əwa a nɛɛ, n ku bɛrum ko.
58 Yinni a man siria
ma a nɛn wãaru yakia.
59 A wa kɔ̃sa ye ba man kua,
a man sirio.
60 A wa məru ye ba man kəsiemə
ka nəə tia ye ba mɔ̀ bu ka man seesi.
61 Yinni Gusunə, a ben wəma nua ye
ba man koosimə.
62 A ben nəə tia wa ye ba man koosi
ba ka man gerusimə tɔ̃ə baatere.
63 Ye ba mɔ̀ kpuro səə gesi,
nɛna ba ra n womu dokemə.
64 Yinni Gusunə, na yɛ̃ ma kaa bu kəsie
nge mɛ ben kookoosu nɛ.
65 Kaa ben gɔ̃run nəni wɔ̃ke
kpa a de wunɛn bɔ̃ri yi n sãa ben baa.
66 Kaa bu naa gira ka məru baka
kpa a bu kpeerasia
ba kun maa wãa tem mɛ səə.

Yerusalɛmugibun wahala tabun sɔ̃

4

1 Yinni Gusunən sãa yerun wura gea
ye, ya tĩra.
Ten kpenu nu yari swɛɛ kpuro səə.
2 Yerusalɛmun tən be ba raa garisi nge
wura gea,
ba gisɔ bu garisiwa nge tem mənnu.
3 Baa ka gbeeku bɔ̃nə, nu ra nin binu
bom kɛ̃.
Adama nɛn təmbu ba ǹ ben bibun
wənwəndu mə.
Ba sãawa nge taataa niru te ta wãa
gbaburə.
4 Ba dera ben bii wɛ̃ɛnun yari mani
nin darosu səə nim nərun sɔ̃.
Bibu ba dĩanu kasu, adama goo sari wi
u koo bu wɛ̃.
5 Be ba ra raa dĩa geenu di,
ba gbisukumə swɛɛ səə.
Be ba seeya doo nəəru səə,
ba kubanu bũurimə.
6 Nɛn təmbun sɛɛyasiabu bu kpã, bu
Sodomugibu kere,
wuu ge Yinni Gusunə u kpeerasia
nəni kpaki teeru
goon nəma sari mi səə.
7 Ben sina bibu ba raa wɛ̃su bururam
kere.
Ba mam bom bekum bururam kere.
Ben wasin gəna ra n sɔ̃riwa
kpa ben wuswaa ya n ballimə nge
kpee gobiginu.
8 Adama tɛ̃ ba dɔ̃ə durom tĩram kere.
Ba ku ra maa bu tubu swɛɛ səə.
Ba woorewa sere ben gəna ya kukunu
mani.
Ma ben wasi gbere nge dãa gbeba.
9 Be ba gbimə tabu səə, ben gəə buram
bo
n kere be ba ra nəni sɔ̃əre
bu woora gɔ̃ərun sɔ̃ bu sere gbi.
10 Baa mɛ bii mɛrobu ba ben bibu kĩ
too,
ka mɛ, ba bu yikumə ba dimə
wahala ye ya be, nɛn təmbu deeman
sɔ̃.

11 Yinni Gusunə u win məru kpuro
sɔ̃əsi,
u Yerusalɛmu dɔ̃ə sɔ̃re
ma ya dɔ̃ə mwaara sere ka yen
kpɛɛkpɛɛkuə.
12 Sina boko goo ǹ kun mɛ tən diro goo
sari handunia səə
wi u raa tamaa yibɛrɛ u koo kpĩ u du
Yerusalɛmun gbãrarun kənnən
di.
13 Wahala baka yeni ya nawa

Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobun
toranun sõ.
Domi bera ba be ba ɲ̀ toranu ganu
kuen yɛm yari Yerusalɛmun
swɛɛ sɔɔ.
14 Ba ra n sirenɛwa swɛɛ sɔɔ ba n babi
nge wɔ̃kobu
ba n disi sɔɔwa tɔmbun yɛm sõ.
Goo kun kãkɔ u mam ben yãnu baba.
15 Bà n da tɔmbun bɔkuɔ, ba ra bu
girewa bu nɛɛ,
i doonɔ minin di, bɛɛ disigibu.
I ku susima i sun baba.
Yera ba ra doonɛ min di ba kun yɛ̃ mi
ba dɔɔ.
Bà n maa wãa bwese tukunun suunu
sɔɔ,
nu ra bu sõwa nu nɛɛ,
i ku sina bɛsɛn suunu sɔɔ mini n ka tɛ.
16 Yinni Gusunɔn tii u bu yarinasia ka
mɔru.
U ɲ̀ kĩ u bu wa.
U ɲ̀ ben yãku kowo goo doke gãanu.
U ɲ̀ maa ben durɔ tɔkɔnun wɔnwɔndu
kue.

17 Sa swaa mɛɛra sa wasira
su ka wa mìn di somira koo sun
naawa.
Sa raa bweseru garu mɛɛra
te sa yĩiyɔ ta koo sun faaba ko.
Wee, ta ɲ̀ sun faaba kue.
18 Yibɛrɛba ba bɛsɛn sanu sanusu
mɛɛra,
bu ka sun yinari su da wuun batuma
sɔɔ.
Bɛsɛn gɔɔ turuku kua.
Bɛsɛn wãarun tõra kpawa mi.
19 Bɛsɛn yibɛrɛ be, ba gunɔ bakeru
sãabu kere.
Ba sun yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ gbaburɔ.
Ba sun naa gire sere guunu wɔllɔ.
20 Bɛsɛn sina boko wi u dera sa wãa,
wi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa,
wee, ba nùn yina mwa.
N deema sa raa nɛɛ,
win saabuwa sa ka tii mɔ bwesenun
suunu sɔɔ.

21 Bɛɛ maa Edɔmuba, bɛɛ be i wãa Usiɔ,
i ko kpĩ i nuku dobu ko tɛ̃,
adama i n yɛ̃ ma siribu bɛɛ mara.
I ko i ko nge be tam mu goomɔ kpa i
tereru yõra.
22 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, bɛɛn sɛɛyasiabu
kpa.
Ba ɲ̀ maa bɛɛ yoru mwaamɔ bu ka
doona.
Adama bɛɛ Edɔmuba, Yinni Gusunɔ u
koo bɛɛ mɔru kɔsia,
kpa u bɛɛn toranu terasia.

Yinni Gusunɔ, a de su wurama wunɛn mi

5

1 Yinni Gusunɔ, a yaayo ye n sun
deema.
A mɛɛrio a wa nge mɛ sa wãa sekuru
sɔɔ.
2 Bɛsɛn tem mɛ a sun wɛ̃ mu kua
gabugim.
Tɔn tukoba ba wãa bɛsɛn diaɔ.
3 Bɛsɛn baababa ba gu,
ma bɛsɛn mɛrobu ba gɔminiru sõ.
Sa wãa tundobu sari.
4 Gobiya sa ra kɔsie su sere bɛsɛn tiin
dɔkɔn nim nɔ.
Gobiya sa ra maa ka bɛsɛn tem dãa
dwe.
5 Wee, bɛsɛn yibɛrɛba ba sun yoru
diisiamɔ.
Sa wasire, ba ɲ̀ maa sun wɛ̃rabu
wɛ̃ɛmɔ.
6 Sa Asirigibu ka Egibitigibu dĩanu
kana.
7 Wee, bɛsɛn baababa ba kõsa kua,
adama ba ɲ̀ maa ka sun wãa.
Bɛsɛra sa yen wahala sɔɔwa.
8 Yoba ba kua bɛsɛn yinnibu.
Goo maa sari wi u koo sun wɔra ben
nɔman di.
9 Sa ra bɛsɛn wãaru kari bɔriewa,
domi sa ra ka yibɛrɛba tabu kowa
gbaburɔ
su sere wa su di.
10 Gõɔrun sõ bɛsɛn wasi swĩa nge pɛ̃ɛ
wõɔ yeru.
11 Ba tɔn kurɔbu ka wɔndiaba
gabirimɔ
Yudan tem kpuro sɔɔ ka sere
Yerusalɛmuɔ.
12 Ba bɛsɛn wirugibu mwɛɛra ba soora
doke.
Ba ɲ̀ durɔ tɔkɔnu bɛɛrɛ wɛ̃.
13 Ba bɛsɛn aluwaasiba mwɛɛra nge
yobu bu ka som nam.
Ma biba dãa guramɔ ba wɔrukumɔ
yen bunum sõ.
14 Bɛsɛn bukurobu ba ku ra maa sinɛ
bu siribu ko siri yerɔ.
Mɛya bɛsɛn aluwaasiba ba ku ra maa
womusu ko.

15 Bɛsɛn nuku dobu bu kpa.
Bɛsɛn nuku dobun yaabu gəsira nuku
sankiranu.
16 Bɛsɛn bɛɛrɛ ya kpa.
Anna a wahala baka wa tora ni sa kuan
sõ.
17 Gisɔ sa nuki sankire,
ma sa nɔni yĩresu kokumɔ,
18 yèn sõ guu te ba mɔ̀ Siɔni ta kua
bansu,
ma ta kua gbeeku bõnun wãa yeru.
19 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ, a sãawa
sunɔ.
Kaa n bandu diiwa sere ka
baadommaɔ.
20 Kaa n sun deriwa n ka tɛ?
Mban sõna kaa n sun duari sere ka
baadommaɔ.
21 Yinni Gusunɔ, à n nɛɛ, su wurama
wunɛn mi,
sa ko wurama.
A de bɛsɛn wãaru tu wurama nge
yellu.
22 Kaa n ka sun mɔru baka sãawa?
Kaa n sun deriwa mam mam?

ESEKIƐLI

Sanam mɛ Esekiɛli u Gusunɔn gari yini gerua u wãawa Babiloniɔ u yoru dimɔ ka win mɛro bisibu Yuda gabu. U wãawa yoo te sɔɔ, Babilonigibu ba sere Yerusalɛmu kɔsuka.

Gbiikaa, u Yudaba sõɔmɔ ma Gusunɔ u koo bu siri kpa u de yibɛrɛba bu Yerusalɛmu wɔri bu kamia. Yiruse, Gusunɔ u koo maa bwese tukunu siri yèn sõ nu win tɔmbu dam dɔre. Itase, u Yudaba nukuru yɛmiasiamɔ, domi Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo de bu wurama Yerusalɛmuɔ kpa ben sia yu wɛ̃ra. Nnɛse, u wa win kãsiru sɔɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru ta koo kpam wurama.

Tire ten kpunaa

1. Esekiɛlin sokuru, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Gari yi u gerua Yudaban sõ yibɛrɛba bu sere Yerusalɛmu wɔri, wiru 4n di sere wiru 24.
3. Gari yi u gerua bwese tukunun sõ, wiru 25n di sere wiru 32.
4. Ba koo Yerusalɛmu seeya, wiru 33n di sere wiru 39.
5. Sãa yee kpaaru kãsiru sɔɔ, wiru 40n di sere wiru 48.

Yinni Gusunɔ u tii Esekiɛli sõɔsi

1-3 Wõɔ tɛnasen suru nnɛsen sõɔ nɔɔbuse sɔɔra Esekiɛli, yãku kowo Busin bii u wãa daa te ba mɔ̀ Kebarin goorɔ ka Yuu be ba yoru mwɛɛrima sannu. Miya u wa wɔlla kɛniara ma Gusunɔ u dera u kãsiru wa. U ka nùn gari kua ma win dam nùn nɛnua. N deema sina boko Yoyakimun wõɔ nɔɔbusewa mi, ye u ka wãa yoru sɔɔ Babiloniɔ.

4 Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. U woo bɔkɔ wa ga seema saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di ga guru wiru sɔɔwa ka guru maakinu. Ma yam bururam mu guru wii te sikerenɛ. Ma ten suunu sɔɔ n ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia.

5 Guru wii te sɔɔ, hunde koniba nnɛ ba wãa mi be ba ka tɔmbu weenɛ.

6 Ben baawure wuswaa nnɛ ka kasenu nnɛwa u mɔ.

7 Ben kõri yi dɛnde. Ma ben naasu su ka naa buun naa kaburosu weenɛ, ma su ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia.

8 Kasa yen baayeren temɔ, tɔnun nɔmuwa ga wãa mi. Nɔma yen baayere ya dɛmiɛwa mi wuswaa ka kasa ye, ya mɛɛra.

9 Kasa ye kpuro ya nɔsu girarinɛwa. Hunde koni be, bà n sĩimɔ, ba ku ra sĩire. Mi ba dɔɔ, miya ba ra n mɛɛra.

10 Hunde koni ben baawure u wuswaa mɔwa nnɛ. Tia ya sãa tɔnun wuswaa. Yen nɔm geu gia, gbee sunɔn wuswaa. Yen nɔm dwaru gia kɛtɛn wuswaa. Yen biru gia maa gunɔ bakerun wuswaa.

11 Ben baawuren kasa yiru ya dɛmiarewa wɔllɔ ma ya girarinɛ mi gia. Ma yiru ye ya maa tie ya ben wasi wukiri.

12 Mi wuswaa yen baayere ya wãa, mi giawa ya mɛɛra. Yen sõna mi ba kĩ bu da kpuro, ba ra dewa ba kun sĩire.

13 Hunde koni ben baa sɔɔ, dõɔ gɛ̃ɛya yi wãa mi, yi fĩamɔ nge wĩi bɔnnu. Dõɔ win yam bururam mu kpã. Min diya dõɔ buri yi yarimɔ nge guru maakinu.

14 Hunde koni be, ba ra n sãuwa nge guru maakinu, ba n dɔɔ, ba n wee.

15 Ye u bu mɛɛra mɛsum, yera u uruu wa ya tem girari ben baawuren bɔkuɔ.

16 Uruu be, ba ballimɔwa nge kpee gobiginu. Ma ba weenɛ. Ma n sãare uruu baayere ya wãa uruu gaa sɔɔ.

17 Ba koo kpĩ bu da bera nnɛ kpuro sɔɔ ba kun tii sĩiyɛ.

18 Ben gunum mu nanum mɔ. Ma ben nɔsu sɔɔ n sãare gãanu mani mani ni nu ballimɔ.

19 Hunde koni be, bà n sanum seewa, uruu be, ba ra n wãawa ben bɔkuɔ. Bà n maa yõɔwa, ka be sanna.

20 Hunde koni be, ba ra dewa mi ba kĩ, adama ka uruu be sanna. Domi beya ba uruu be gawe.

21 Yen sõna bà n sĩimɔ, uruu be, ba ra n maa sĩimɔ. Bà n yõra kpa uruu be, bu yõra. Bà n maa seewa, kpa uruu be, bu maa se. Domi hunde koni ben hunde ya wãawa uruu be sɔɔ.

22 Ma gãanu tɛrie hunde koni ben wɔllɔ nu ballimɔ nge kpee gobiginu.

23 Ma ba ben kasa yiru yiru dɛmiɛ ya girarinɛ gãa nin temɔ. Ma yiru yiru ye ya bu tie ya ben wasi wukiri.
24 Sanam mɛ ba sĩimɔ, yera na ben kasan wɔkinu nɔɔmɔ nge nim wɔ̃kun wɔkinu, ǹ kun mɛ nge Gusunɔ Dam kpurogiin nɔɔ, ǹ kun mɛ nge tabu kowo wuurun wɔkinu. Adama ye ba yɔ̃ra, ba ben kasa ye kuruawa.
25 Ma na maa wɔkinu nɔɔmɔ gãa nin wɔllun di.
26 Ma na gãanu wa mi, nu ka sina kitaru weenɛ, nu ballimɔ nge kpee gobiginu. Ma na maa gãanu wa nu sɔ̃ sina kita ten wɔllɔ nu ka tɔnu weenɛ.
27 Ma n sãare tɔnu wi, u ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia dɔ̃ɔn suunu sɔɔ. Ma yam bururam ka nùn sikerenɛ.
28 Yam bururam mɛ, mu ka guru waa weenɛ ye ya ballimɔ sanam mɛ gura nɛmɔ. Yeniba kpuro ya sãawa Yinni Gusunɔn yiikon girima.

Gusunɔ u Esekiɛli gɔra

Isiriliban mi

Ye u ye kpuro wa mɛ, yera u yiira u wuswaa tem girari. Ma u nua goo u ka nùn gari kua.

2

1 U nɛɛ, tɔnun bii, a seewo a yɔ̃ra, kpa n nun gari sɔ̃.
2 Sanam mɛ u ka nùn gari yi mɔ̀, yera Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u nùn yɔ̃rasia. Ma u yɛ̃ro swaa daki wi u ka nùn gari mɔ̀ mi.
3 U nɛɛ, tɔnun bii, na nun gɔriɔ Isiriliban mi, be ba man seesimɔ. Wee be, ka ben baababa ba man tora sere ka gisɔ.
4 Tɔn be, ba swaa tau, ba maa gɔ̃ru bɔɔbu. Ben miya na nun gɔriɔ kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
5 Na nɛɛ, wee ba sãa mɛm nɔɔ sariba. Ba nun swaa daki? Ba ǹ nun swaa daki? Ka mɛ, ba koo gia ma Gusunɔn sɔmɔ u wãa ben suunu sɔɔ.
6 Wunɛ Esekiɛli, a ku bu nasia, a ku maa ben garin bɛrum ko, baa mɛ n ko n sãare a wãa sãki ka niin suunu sɔɔ. Domi ba sãawa mɛm nɔɔ sariba.
7 Ba nun swaa daki? Ba ǹ nun swaa daki? A gesi bu sɔ̃ɔwɔ ye na gerua, baa mɛ ba sãa mɛm nɔɔ sariba.
8 Adama wunɛ, tɔnun bii, a nɔɔwɔ ye kon nun sɔ̃. A ku ko mɛm nɔɔ sari nge bwese te. A wunɛn nɔɔ wukio kpa a tem ye kon nun wɛ̃.
9 Saa yera Esekiɛli u nɔmu gagu wa ga dɛmiɛ win mi gia, ga tireru nɛni te ba kurua.
10 Nɔmu ge, ga tire te kusia win wuswaaɔ. Ba tu yoruawa bera yiru kpuro. Gari yi yi yorua tire te sɔɔ, yiya weeweenu ka wuri ka nuku sankiranun gari.

3

1 U maa nɛɛ, tɔnun bii, a tire teni temwɔ kpa a da a ka Isiriliba gari ko.
2 Ye u nɔɔ wukia, yera Gusunɔ u tire te kpɛ̃ɛ mi, u dera u tu tema.
3 Ma u nɛɛ, tɔnun bii, a wunɛn nukuru yibio kpa a wunɛn wasi diisia ka tire te na nun wɛ̃ mi.
Ye u tire te tema, ma ta nùn dore nge tim.
4 Yera u maa nɛɛ, Esekiɛli, a seewo a da Isiriliban mi kpa a bu nɛn gari sɔ̃.
5-6 N ǹ mɔ na nun gɔriɔ bwese tuku dabinun mi, nìn barum mu nɔɔbu sɛ̃, a ǹ maa kpɛ̃ a ben gari tubu. Adama Isiriliban miya na nun gɔriɔ. Nà n daa nun gɔra bwese tuku nin mi, nu koo nun swaa daki,
7 adama wee, Isiriliba ba ǹ nun swaa dakimɔ. Domi ba ǹ kĩ bu nɛn gere nɔ yèn sɔ̃ be kpuro ba swaa tau ma ben gɔ̃ru ga bɔɔbu.
8 Yen sɔ̃, kon maa wunɛn tii bɔbiasia kpa a swaa taaya nge be,
9 a n gɔ̃ru bɔ nge kperu. A ku bɛrum ko ben swaa taa bin sɔ̃. Domi ba sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ.
10 Ma u maa kpam nɛɛ, Esekiɛli, a swaa dakio a nɔ kpa a gari yi kon nun sɔ̃ nɛnɛ wunɛn gɔ̃ruɔ.
11 Yen biru, kpa a da a wunɛn mɛro bisibu deema mi ba yoru dimɔ. Ba nun swaa daki? Ba ǹ nun swaa daki? A gesi bu sɔ̃ɔwɔ ma nɛna na ka bu gari mɔ̀.
12 Yera Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua ma u nɔɔgiru nua win biruɔ ta gerumɔ ka dam ta mɔ̀, bu Yinni

Gusunɔ siaro mi u wãa u win yiiko baka sɔ̃ɔsimɔ.
13 Ma u hunde koni ben kasan wɔkinu nɔɔmɔ ya soonamɔ ka sere maa ben uruuban wɔkinu. Wɔki ni, nu kpɛ̃a n banda.
14 Gusunɔn Hunde wi u nùn sua mi, u ka nùn doona, ma win dam nùn nɛnua. Ma Esekiɛlin mɔru seewa u burisina.
15 U tura Tɛli Abibuɔ, Kebarin daarun bɔkuɔ mi yoo be, ba wãa. Ma u sina ka biti baka ben suunu sɔɔ sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

Esekiɛli koo Isirelibа kirɔ ko

16 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen biru, Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
17 wunɛ tɔnun bii, kon de a Isirelibа nɔni doke. Kaa n da nɛn gari swaa daki kpa a ka bu kirɔ ko.
18 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n tɛ̃ nɛɛ, tɔn kɔ̃so goo u koo gbi, ma a ǹ nùn kirɔ kue u win daa kɔ̃sa ye deri u ka win wãaru wɔra, tɔn kɔ̃so wi, u koo gbiwa win daa yen sɔ̃. Wuna kon maa win yɛm bikia.
19 Adama à n nùn kirɔ kua, ma u ǹ win daa kɔ̃sa ye deri, u koo gbiwa win daa kɔ̃sa yen sɔ̃ kpa wunɛ a wunɛn wãaru wɔra.
20 Gemgii ù n gem deri u kɔ̃sa kua ma a ǹ nùn kirɔ kue, ma na nùn yina bɛria, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃. Na ǹ win yellun daa gea garisimɔ, adama wuna kon win yɛm bikia.
21 À n maa nùn kirɔ kua u ku ka durum ko, ma u ǹ durum ye kue, u ǹ gbimɔ. Wunɛn tii a maa wunɛn wãaru wɔrawa mi, domi a nùn kirɔ kua.

Esekiɛli

kun maa kpɛ̃ u gari ko

22 Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli yɔɔwa ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a da wɔwaɔ. Miya kon nun gari sɔ̃.
23 Ma u seewa u da wɔwa mi. Ma u Gusunɔn yiikon girima wa nge sanam mɛ u raa wãa Kebarin daarun bɔku mi. Ma u yiira ka dam u siriru tem girari.
24 Yera Gusunɔn Hunde u maa nùn yɔɔwa. Ma u nùn seeya u yɔ̃rasia. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a doo a tii kɛnusi wunɛn dirɔ.
25 Mɛya ba koo nun bɔke kpa a kpana a yari tɔɔwɔ, tɔmbu bu nun wa.
26 Kon de wunɛn yara yu wunɛn daro mani kpa a kpana a gari ko. Mɛya a ǹ kaa kpĩ a maa bu gerusi be, be ba ku ra mɛm nɔ mi.
27 Adama nà n ka nun gari kua, kon wunɛn nɔɔ wukia. Saa ye sɔɔra kaa tɔn be sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Adama ben gaba ba koo nun swaa daki, gaba kun maa nun swaa dakimɔ. Domi ba sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ.

Gusunɔn sɔmɔ u nɛɛ,

ba koo Yerusalɛmu tarusi

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ Esekiɛli tɔnun bii, a biriki suo kpa a ye doke wunɛn wuswaaɔ a Yerusalɛmun weenasia ko ka yora biriki yen wɔllɔ.
2 A ye koowo nge wuu ge ba tarusi, a kuku yenu doke kpa a gungunu bani a sansani gira kpa a tabu sinambu yi yi a ka sikerena.
3 A sii si su yasu suo kpa a su doke wunɛ ka ganan baa sɔɔ, kpa a su wuswaa kisi. Ba koo gu tarusi, wunɛn tii kaa n gu yɔ̃re, kpa ye kpuro ya n sãa yĩreru Isirelibаn sɔ̃.
4 Yen biru kpa a kpuna ka wunɛn yɛ̃si nɔm dwarugia kpa a n Isirelibаn toranu sɔɔwa sere tɔ̃ɔ te kaa se.
5 Tɔ̃ɔ nin geeru ta kon sãawa wɔ̃ɔ sin geeru, sì sɔɔ Isirelibа ba man torari. Nu sãawa sɔ̃ɔ gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka wɔkuru (390). Tɔ̃ɔ ni kpuro sɔɔra kaa n ben tora ni sɔɔwa.
6 Yen biru kpa a gɔsia a ka wunɛn yɛ̃si nɔm geugia kpuna sɔ̃ɔ weeru kpa a wahala ko Yudaban toranun sɔ̃. Sɔ̃ɔ teeru ta ko n sãawa wɔ̃ɔ tia.
7 Kpa a wunɛn wuswaa kisi Yerusalɛmu gia ye ba tarusi, kpa a ye gãseru kpare kpa a yen gari gere.
8 Mɛya nɛ, Yinni Gusunɔ kon ka nun wɛ̃ɛ bɔke kpa a ku ra sĩira. Mɛya kaa n kpĩ ka yɛ̃si tia ye, sere tɔ̃ɔ te na nun bura mi, tu ka yibu.
9 Kpa a alikama ka swii ka gbɛɛ ka dãsi ka dobi sua a ye mɛnna gbɛ̃ɛ teeru sɔɔ a burina a ka pɛ̃ɛ ko. Yera kaa n da di sere sɔ̃ɔ gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka wɔku te, tu ka yibu, kpa a n kpĩ ka yɛ̃si tia ye.

10 Pɛ̃ɛ kure piibuwa kaa n da di nge garamu goobun (200) saka sɔ̃ɔ teeru. Nge mɛya kaa n dimɔ mi sere tɔ̃ɔ te, tu ka yibu.
11 Mɛya nim mɛ kaa maa nɔ mu ko n saka mɔwa, ditiri tian sakawa kaa n da nɔ sɔ̃ɔ teeru.
12 Tɔmbun bii gbebusa kaa ka pɛ̃ɛ wɔ̃. Kaa n da ye wɔ̃wa ben nɔni biru.
13 Nge mɛya Isireliba ba ko n da ben dĩanu di ka disi tɔn tukobun suunu sɔɔ mi kon bu yarinasia.
14 Esekiɛli u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, na tii nɛnua disi kpuron di. Na ǹ yaa goru garu diire saa nɛn piiburun di. Na ǹ maa yaa disigia gaa tende.
15 Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a naa bisu suo a ka wunɛn doo ko kpa a tɔmbun bisu deri.
16 Kon dĩanu fiiko ye ya tie Yerusalɛmuɔ kpeesia kpa bu bu dĩanu ka nim saka kua kpa bu di bu nɔ ka nuku sankiranu ka wururabu.
17 Nge mɛya ba koo dĩanu ka nim bia kpa ba n nuki sankire be kpuro. Ba koo woorawa ben toranun sɔ̃.

Gusunɔ u koo Isireli sɛɛyasia

5

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a kɔ̃ɔ suo ge ga nɔɔ do kpa a ka wunɛn seri ka wunɛn toburu kɔni. Yen biru kpa a kilo sua a seri yi yĩire kpa a yi bɔnu ko suba ita.
2 Kpa a sube teeru sua a dɔ̃ɔ doke Yerusalɛmun suunu sɔɔ sanam mɛ yen tarusibun tɔ̃ra yiba. Yen biru kpa a maa sube teeru sua a n ka tu kɔ̃ɔ ge soomɔ a ka wuu ge sikerena. Yeniban biru kpa a maa suberu itase sua a pusi yam kpuro, yen biruwa kon bu takobi suesi.
3 Kpa a seri yin fiiko kure wunɛn yaberun swaa buaɔ.
4 Kpa yi sɔɔ, a gɛɛ sua a dɔ̃ɔ doke kpa dɔ̃ɔ wi, u Isireliba kpuro seesi.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yĩre ni, Yerusalɛmuwa nu ka yã. Wee na ye kua handunian suunu. Tɔn tukobun tem mu ye sikerenɛ.
6 Ma yen tɔmbu ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛ. Domi ba nɛn woodaba yina. Ba ǹ nɛn gere swĩi.
7 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛ, ma ba ǹ nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Ba ǹ maa nɛn gere swĩi ye na bu sɔ̃ɔwa. Ben daa kɔ̃sa ya mam bwese ni nu ka bu sikerenɛgia kere.
8 Yen sɔ̃, nɛn tii kon bu seesi. Kon bu siriwa handuniagibun wuswaaɔ.
9 Kpa n bu sɛɛyasia bi na ǹ daa bu koore ben bũu sãanun sɔ̃. Mɛya na ǹ maa bin bweseru mɔ̀ kpam.
10 Yen sɔ̃na tundoba koo ben bibu tem, kpa bibu bu maa ben tundobu tem. Kon bu siriwa n go, kpa n be ba tie yarinasia handunian goonu nnɛ sɔɔ.
11 Wee ba nɛn sãa yeru disi doke ka ben bũnu kpuro. Yen sɔ̃, sere ka nɛn wãaru nɛn tii kon bu biru kisi, na ǹ maa bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu.
12 Bà n bu bɔnu kua subenu ita, sube teeru ta koo gbiwa Yerusalɛmun nukurɔ, bararu ka gɔ̃ɔrun sɔ̃, kpa suberu yiruseru tu maa gbi tabu sɔɔ Yerusalɛmun biruɔ. Kpa n maa sube te ta tie mini yarinasia handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Kon bu takobi suesiwa.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu nɛn mɔru seesiwa mam mam sere nɛn bwɛ̃ra yu ka kpuna. Nà n bu mɔru kɔsie, saa yera ba koo gia ma na ǹ kĩ ba n sãa mɛm nɔɔ sariba.
14 Ben tem mu koo ko bansu, kpa mu bɛɛrɛ bia bwese ni nu bu sikerenɛn wuswaaɔ.
15 Kon bu siriwa ka nɛn mɔru baka n bu sɛɛyasia ka dam. Kpa bwese ni nu ka bu sikerenɛ mi, nu bu yɛ̃ɛ. Adama yeni ya ko n sãawa nge kirɔ ye ya koo de ben tii bu bɛrum duura. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Kon de bu gbisuku gɔ̃ɔrun sɔ̃. Gɔ̃ɔ te, ta koo bu nɔni sɔ̃wa nge be ba sɛ̃ɛnu twee. Kon ben dĩa ni nu tie kpeerasia kpa bu gbisuku gɔ̃ɔrun sɔ̃.
17 Kon bu gɔ̃ɔru ka gbeeku yɛɛ sure kpa yi ben bibu go. Bararu ka tɔn goberu ka tabu, ye kpurowa ya koo bu kpeerasia. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Be ba bũnu sãamɔ

6

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a wunɛn wuswaa
seeyo Isiriliban guunun bera gia, kpa
a nɛn gari gere be ba wãa min sɔ̃.
3 A nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon be ba
wãa Isiriliban guunɔ ka gungunɔ ka
nin wɔwi sɔɔ wɔrima ka takobi, kpa n
ben gunguu nìn mi ba ra bũu yãkuru
ko kɔsuku.
4 Kon ben bũu yãku yenu kɔsuku
ka mi ba ra nu turare dɔ̃ɔ dokeye,
kpa ben gonu nu n wɔruka ben bũnun
nuurɔ.
5 Kon Isiriliban gonu kpĩ ben
bwãarokunun wuswaaɔ. Kpa n ben
kukunu yaruku ben bũu yãku yenɔ.
6 Wuu sìn mi ba wãa kpuro, su
koo kowa bansu. Kpa n ben yãku
yenu kɔsuku ni ba kua gungunu wɔllɔ.
Kon ben bwãaroku ni gura n kɔsuku,
kpa nu kun maa wãa mi. Mɛya kon
bwãaroku ni ba ra ka sɔ̃ɔ sã suriri. Ye
ba gesi seka ka nɔma ya koo kam kowa
mam mam.
7 Ben suunu sɔɔ gaba koo wɔruku
bu gbisuku. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
8 Adama kon de bu kisira tabun di,
kpa ba n yarinɛ tem tukumɔ.
9 Saa ye sɔɔ, be, be ba kisira ba koo
man yaaya mi ba yoru dimɔ. Domi
kon ben gɔ̃ru ge wĩa ge ga ǹ ka nɛ turo
yɔ̃. Kon ben sakara nɔni wĩa yi ba ka
bũnu mɛɛra. Ben tii ba koo tii tusi, kɔ̃sa
kpuro ye ba kuan sɔ̃.
10 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna
Yinni Gusunɔ. N ǹ kam sɔɔ na ka bu
gerusi, ye na nɛɛ, kon bu wahala yeni
kpɛ̃ɛ.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nun
sɔ̃ɔmɔ. A nɔma suo kpa a ka naasu tem
so a nɛɛ, wanyo. Wee Isiriliba ba kɔ̃sa
kua ya kpã. Yen sɔ̃, ba koo gbi tabu sɔɔ,
ka gɔ̃ɔru sɔɔ, ka bararu sɔɔ.
12 Wi u toma, barara ta koo nùn go.
Wi u maa wãa turuku, tabu sɔɔra ba
koo nùn go. Wi u koo sina yɛnuɔ, ba
koo nùn tarusiwa kpa u gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃.
Kon bu mɔru seesiwa mam mam.
13 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ bà n wa gonu kpĩ
ben bũnun bɔkuɔ ka sere ben yãku
yenɔ ka gungunɔ ka guunɔ ka dãa
kubenɔ ka dãa koo bakanɔ mi ba ra
raa bũnu turare dɔ̃ɔ dokeye, ya n nubu
duroru mɔ.
14 Kon bu nɛn nɔmu dɛmiɛ kpa n de
tem mɛ, mu ko bansu saa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwarun di n ka girari Dibilaɔ
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Mi ba wãa
kpuro kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.

Isiriliban sɛɛyasiabu

bu turuku kua

7

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a swaa dakio a nɔ
ye na gerumɔ bɛɛ Isiriliban sɔ̃. Na nɛɛ,
kpeera wee. Ta pusi bɛɛn tem goonu
nnɛ kpuro sɔɔ.
3 Tɛ̃ ta koo bɛɛ deema. Kon de nɛn
mɔru yu bɛɛ wɔri. Kon bɛɛ siriwa nge
mɛ bɛɛn sanu sanusu sãa. Kpa n bɛɛ
kɔ̃sa ye i kua kpuron are kɔsie.
4 Na ǹ bɛɛ mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu.
Nà n bɛɛ sɛɛyasiamɔ, na ǹ tii nɛnumɔ.
Kɔ̃sa ye i kua yera kon bɛɛ kɔsia. Kpa i
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
5 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, kɔ̃sa wee, ya ǹ maa ka
gaa weenɛ.
6 Kpeera wee, kpeera wee. Wee ta
seemɔ ta wee bɛɛn mi. Wee ta sisi.
7 Bɛɛ Isiriliba, bɛɛ be i wãa tem mɛ
sɔɔ, saa ya turuku kua. Tɔ̃ɔ te, ta tu-
ruku kua, ta ko n sãawa wahalan tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te sɔɔ, nuku dobun kuuki kun maa
nɔɔramɔ guunu wɔllɔ.
8 Tɛ̃ kon de nɛn mɔru yu se. Na ǹ ye
yɔ̃rasiamɔ ma n kun mɔ ya ka tii sara.
Kon bɛɛ siriwa nge mɛ bɛɛn daa ya nɛ.
9 Na ǹ bɛɛ mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu.
Nà n bɛɛ sɛɛyasiamɔ, na ǹ maa tii
nɛnumɔ. Kɔ̃sa ye i kua yera kon bɛɛ
kɔsie kpa i gia ma nɛ, Yinni Gusunɔwa
na bɛɛ sɛɛyasia.
10 Tɔ̃ɔ te wee ta tunuma, ta turuku
kua. Bɔbunu ka tii suabu bu sosimɔ.
11 Bɔbunu nu kua nge dɛka ye ba
ra ka tɔmbu so. Gãanu kun maa bɛɛ
tiammɛ. Tɔn dabiru ta koo gbi. Baa
wɔkinu kun maa nɔɔramɔ. Goo kun
maa weeweenu mɔ̀ bɛɛn sɔ̃.
12 Saa ya turuku mɔ̀. Tɔ̃ɔ te, ta wee.
Wi u dwemɔ u ku yɛ̃ɛri. Wi u maa

dɔramɔ u ku swĩ. Domi nɛ, Yinni
Gusunɔn mɔru sisi tɔn be ba wãa tem
mɛ sɔɔ kpuron sɔ̃.
13 Wi u dɔra u ǹ maa ye u dɔra wasi u
mwa baa ù n wãa wãaru sɔɔ. Domi gari
yi ba gerua tɔn be kpuron sɔ̃, yi koo
koora. Goo sari wi u koo yakiara yèn
sɔ̃ baawure u wãa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ.
14 Wee ba kɔba so ba sɔɔru kpa.
Adama ben goo kun tabu seemɔ, domi
nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru seewa be tɔn
dabi ten sɔ̃.

Goo sari

wi u koo sɛɛyasiabu kisirari

15 Yinni Gusunɔ u maa Esekiɛli
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabu ko n wãawa swɛɛ sɔɔ
kpa baranu ka gɔ̃ɔnu nu n wãa yɛnusɔ.
Tɔmbu ba koo gbi tabu sɔɔ yakasɔ. Be
ba maa wãa wuu sɔɔ ba koo gbiwa
gɔ̃ɔru ka baranun sɔ̃.
16 Be ba maa kisira ba koo kpikiru
dawa guunu wɔllɔ nge kparukonu kpa
bu weeweenu ko ben toranun sɔ̃.
17 Ben nɔma ko n sãare dam sarirun sɔ̃.
Kpa ben dũa yu diiri.
18 Ba koo saaki sebewa kpa bu ben seri
kɔni nuku sankiranun sɔ̃.
Ba koo nanda kpa sekuru bu mwa.
19 Ba koo gobi kɔ̃ swɛɛ sɔɔ,
kpa bu ben wuraba garisi nge kubanu,
domi sii geesu ǹ kun mɛ wura
yen gaa kun kpɛ̃ yu bu faaba ko
Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ.
Ba ǹ gãanu wasi ye ya koo bu debu,
ǹ kun mɛ ye ya koo ben binɛ kpunasia,
domi sii geesu ka wura yera ya dera ba
tora.
20 Ba tii sua ben wuran sɔ̃.
Ma ba ka ye bwãaroku bakanu kua ni
nu nanum mɔ.
Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ kon de bu
ye tusi.
21 Kon de tɔn tukobu bu ben dukia ye
gura,
kpa be ba ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ bu ye
tubi di bu ye kpuro disi doke.
22 Na ǹ ka bɛɛ yinamɔ
sanam mɛ gbɛnɔbu ba koo nɛn sãa
yerun dukia disi doke bu gura.
23 A yɔni sɔɔru koowo domi tem mɛ,
mu tɔn gowobu yibawa.
Mɛya bɛɛn wuu ge, ga tɔmbu yiba be
ba daa bɔɔbɔya mɔ.
24 Kon bwesenu sokuma ni nu nuku
kɔ̃suru bo,
kpa nu bɛɛn yɛnusu mwɛɛri.
Kon bɛɛn damgibun tii suabu kpeesia.
Kpa n de bu bɛɛn sãa yenu disi doke.
25 Kam kobu wee.
I ko i faaba kasu, adama i ǹ wasi.
26 Kɔ̃sa ya koo sosi kɔ̃sa sɔɔ.
Mɛya labaari kɔ̃si yi ko yi n nɔɔramɔ yi
n dɔɔ.
I ko i Gusunɔn sɔmɔbu bikia bu kãsiru
kasu kpa bu bɛɛ sɔ̃ ye ya koo na.
Adama yãku kowobu ba ǹ ko n Yinni
Gusunɔn wooda yɛ̃.
Bɛɛn guro gurobu ba ǹ maa bwisi gɛɛ
mɔ bu tɔnu kɛ̃.
27 Bɛɛn sina boko u koo gɔɔ sina
kpa sina bibu ba n wurure.
Tɔmbu kpuro ba ko n diirimɔ.
Kon bu kuawa nge mɛ ben kookoosu
nɛ.
Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa
Yinni Gusunɔ.

Ba bũnu sãamɔ

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

8

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba tiasen suru nɔɔba
tiasen sɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔ, Esekiɛli u sɔ̃
win dirɔ ka Yudan guro gurobu. Yera
Yinni Gusunɔn dam nùn yɔɔwa.
2 Yera u mɛɛra u wa gãanu kurama
nu ka tɔnu weenɛ. Win pɔran tem gia
ya sãa nge dɔ̃ɔ ma win wɔllu gia ya
ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia.
3 Ma u gãanu dɛmia nge nɔma u ka
wi, Esekiɛlin seri nɛnua. Kãsi te sɔɔ,
Gusunɔn Hunde nùn sua wɔllɔ ma u
ka nùn da Yerusalɛmuɔ. U deema yen
kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia ba bwãaroku gagu yɔ̃rasie ge ga
Gusunɔn nisinu seeye.
4 Ma Gusunɔ Isirelibɔn Yinnin yi-
ikon yam bururam nùn kure mi nge
mɛ u raa mu wa wɔwaɔ.
5 U nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia.
Ma u mɛɛra. U wa yãku yerun duu
yerɔ bwãaroku gaga yɔ̃ ge ga Gusunɔn
nisinu seeye.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii,
a wa ye ya kooramɔ mi? Wee Isireliba
ba bũnu sãamɔ bu ka man gira nɛn sãa

yerun di. N ǹ maa ye tɔna, kon kpam nun gam sɔ̃si.
7 Ma u maa nùn sua u ka da tɔɔwɔ sãa yerun yaaran kɔnnɔwɔ. Ma u wɔru gagu wa ganaɔ.
8 Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gana ye yabo.
Ma u ye yaba u deema kɔnnɔ gaga wãa mi.
9 U nɛɛ, a duo kpa a wa kom kɔ̃sum mɛ tɔn be, ba mɔ̀ mini.
10 U dua mi. Ye u wa wee, yɛɛ yi yi ra kabiri ka yɛɛ kɔ̃si gɛɛn weenasii ba kua gani sɔɔ ba ka sikerena ka sere maa bũnu kpuro ni ba ra sã.
11 Ma u Isireliban guro gurobu wa tɔnu wata ka wɔkuru yɛɛn weenasii yi kpuron wuswaaɔ. Ma Yaasania Safanin bii u wãa be sɔɔ. Bukuro ben baawure u turare ka gãanu nɛni yè sɔɔ ba ra turare dɔ̃ɔ doke. Ma turaren wiisu bɔkua wɔllɔ tuku tuku.
12 Yinni Gusunɔ u bikia u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye Isireliban guro gurobu ba mɔ̀ asiri sɔɔ? Ben baawure u win bũu yeru mɔ. Ma ba tii gafara kuammɛ ba mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ bu waamɔ. Domi na ben tem deri.
13 U nɛɛ, a na a maa wa ye ba mɔ̀ ye ya yeni kere.
14 Ma u ka nùn da win sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mɛɛra. U deema tɔn kurɔba sɔ̃ ba bũu wi ba mɔ̀ Tamusi swĩiyammɛ.
15 Yera u maa nɛɛ, a wa nge mɛ mi n sãa? Tɛ̃, a na a maa gam wa ye ya yeni kere.
16 Ma u nùn sua u ka da sãa yerun yaaraɔ yãku yeru ka dii dɛɛrarun kɔnnɔn baa sɔɔ. Miya u tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa ba sãa yeru biru kisi ba yiire sɔ̃ɔ yari yeru gia ba sɔ̃ɔ sãamɔ.
17 Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛn tii a wa ye ba mɔ̀. Yeniba kpuron kobu ya ǹ Yudaba tura, ma ba maa kɔ̃sa mɔ̀ ba goonamɔ tem mɛ sɔɔ bu ka nɛn mɔru seeya. Adama beya ba tii wɛ̃ru dɛka sɔkumɔ.
18 Nɛn tii kon bu ye ba kua kɔsie ka nɛn mɔru baka. Na ǹ bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Ba koo wuri kowa ka dam bu ka man somiru kana. Adama na ǹ bu swaa dakimɔ.

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu

9

1 Yen biru Esekiɛli u Yinni Gusunɔn nɔɔ nua. U nɛɛ, i susima bɛɛ be i ko i Yerusalɛmugibu sɛɛyasia. Baawure u n win tabu yãnu nɛni ni u koo ka bu kam koosia.
2 Yera u wa wee tɔmbu nɔɔba tia ba yarima saa sãa yerun kɔnnɔ ge ga wãa gungunu wɔllu gian di, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ. Ma ben baawure u win tabu yãnu nɛni ni u koo ka tɔmbu kam koosia. Ma ben suunu sɔɔ goo u wãa u yãku kowon yaberu doke ba gãanu sɔre win kpaka sɔɔ nì sɔɔ u koo yore. Yera u na u yɔ̃ra yãku yerun bɔkuɔ te ba kua ka sii gandu.
3 Ma Gusunɔn yiiko ye ya raa wãa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu sɔɔ, ya seewa ya da sãa yerun kɔnnɔ gia. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka wi u yãku kowon yãnu doke mi, ka gãa nì sɔɔ u koo yore.
4 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo wuu suunu sɔɔ a tɔmbu yĩreru koosi sirikanaɔ be ba weeweenu mɔ̀ kɔ̃sa ye tɔmba mɔ̀ Yerusalɛmuɔn sɔ̃.
5 Ma Esekiɛli u nua durɔ wi, u be ba tie sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, i durɔ wi swĩiyɔ wuu ge sɔɔ kpa i tɔmbu so i go. I ku bu mɛɛri ka wɔnwɔndu. I ku tii nɛnɛ.
6 I bu goowo mam mam tɔkɔnu ka aluwaasiba ka wɔndiaba ka tɔn kurɔbu ka bibu. Adama i ku be ba yĩreru koosi mi baba. I toruo saa nɛn sãa yerun di.
Ma ba torua ka Isireliban guro gurobu be ba wãa dii ten kɔnnɔwɔ.
7 U nɛɛ, i sãa yee te disi dokeo i ten yaari tɔn gonu yibie. Yen biru kpa i da tɔɔwɔ i tɔmbu go.
Ma ba yara tɔɔwɔ ba tɔmbu sɛ̃suka ba go.
8 Sanam mɛ tɔmba tɔn be goomɔ, Esekiɛli u yɔ̃ mi. Yera u yiira u siriru tem girari, u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kaa Isireli be ba tie kpuro gowa wunɛn mɔru yen sɔ̃?
9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, be Isireliba ka Yudaban torana nu kpɛ̃a. Wee ben tem mɛ sɔɔ, tɔn gobera ta wãa, gem sari. Domi ba mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔ na ben tem deri. Na ǹ maa waamɔ ye ba mɔ̀.

10 Yen sɔ̃na nɛn tii nà n bu sɛɛyasiamɔ, na ǹ bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Na ǹ maa tii nɛnumɔ. Kon bu ben daa kɔsiewa ye ba kua.

11 Durɔ wi u yãku kowon yãnu doke mi, u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, na kua kpuro ye a man sɔ̃ɔwa.

10

Yinni Gusunɔ

u maa Esekiɛli tii sɔ̃ɔsi (I maa mɛɛrio 1:1-28)

1 Esekiɛli u mɛɛra wɔllun kɔ̃sobun weenasii ben wɔllɔ. Ma u kpee gobigiru wa ta ka sina kitaru weenɛ.

2 Ma Gusunɔ u durɔ wi u yãku kowon yãnu doke mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a duo uruu ben baa sɔɔ, be ba wãa wɔllun kɔ̃so ben temɔ. Kpa a dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ gure wunɛn nɔmaɔ wɔllun kɔ̃so ben suunu sɔɔn di kpa a da a dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi wisi wuu ge sɔɔ.

Yera Esekiɛli u wa durɔ wi, u da u dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi sua.

3 Sanam mɛ u tura sãa yee ten mi, wɔllun kɔ̃so be, ba yɔ̃ ten nɔm geu gia. Ma guru wiru ta dii te yiba.

4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya seewa wɔllun kɔ̃so ben wɔllun di ya da sãa yee ten kɔnnɔwɔ. Ma sãa yee te, ta wiisu yiba. Yera Yinni Gusunɔn yiikon giriman yam bururam sɔ̃ɔsira sere ka ten yaaraɔ.

5 Ma wɔllun kɔ̃sobun kasenun wɔkinu nu nɔɔra sere sãa yee ten yaaraɔ. Ma n sãare nge Gusunɔ Dam kpurogiin nɔɔwa ga gari mɔ̀.

6 Yera Yinni Gusunɔ u wi u yãku kowon yãnu sebua mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a dɔ̃ɔ sua uruu be sɔɔ, wɔllun kɔ̃so ben baa sɔɔ. Ma durɔ wi, u da uruu ben bɔkuɔ.

7 Ma kɔ̃so ben turo u nɔma dɛmiɛ dɔ̃ɔ gia, wi u wãa ben suunu sɔɔ. Ma u ka ye dɔ̃ɔ gura u durɔ wi wɛ̃. Ma durɔ wi, u ka doona.

8 Ma n sãare tɔnun nɔma yarima saa kɔ̃so ben kasan tem di.

9 Ma Esekiɛli u maa uruu nnɛ wa, yen baayere ya wãa wɔllun kɔ̃so ben turon bɔkuɔ. Uruu yen baayere ya ballimɔwa nge kpee gobigiru.

10 Ye kpuro ya weenɛwa ma n sãare tia wãa tian sɔɔwɔ.

11 Ya koo kpĩ yu sĩ beri nnɛ kpuro ya kun tii sĩiyɛ. Ma ya dɔɔ mì gia wɔllun kɔ̃sobun wira wãa.

12 Kɔ̃so ben wasi ka biru ka nɔma ka kasenu, ye kpuro ya nɔni mɔwa. Nge mɛya maa uruu nnɛ ye kpuro ya mɔ.

13 Ma Esekiɛli u nua ba uruu be sokumɔ woo guna.

14 Wuswaa nnɛwa wɔllun kɔ̃so ben baawure u mɔ. Wuswaa gbiikaa ya ka Gusunɔn gɔradogia weenɛ. Yiruse ya ka tɔnugia weenɛ. Itase ya ka gbee sunɔgia weenɛ. Nnɛse maa ya ka gunɔ bakerugia weenɛ.

15 Ma wɔllun kɔ̃so be, ba yɔ̃ɔwa wɔllɔ. Ba sãare nge hunde koni ye u wa Kebarin daarun bɔkuɔ.

16 Bà n swaa wɔri, uruu be, ba ra n maa swaa wɔriwa. Bà n seewa bu ka yɔ̃, uruu be, ba ku ra bu deri.

17 Bà n yɔ̃ra, uruu ben tii ba ra yɔ̃rewa. Bà n yɔ̃ɔwa ba ra ka bu yɔ̃wa. Domi hunde koni beya, ba uruu be gawe.

Yinni Gusunɔn yiiko

ya sãa yee te derimɔ

18 Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya doona dii kɔnnɔ gen min di ma ya na ya sina wɔllun kɔ̃so be sɔɔ.

19 Yera Esekiɛli u wa kɔ̃so be, ba ben kasi dɛria ba seewa ba yɔ̃ɔwa ka uruu be. Ma ba da ba yɔ̃ra sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma Gusunɔ Isirelibɔn Yinnin yiikon girima ya ballimɔ ben wɔllɔ.

20 Hunde koni ben bwesera Gusunɔ u dera u raa wa Kebariɔ. Ma u gia ma wɔllun kɔ̃soba.

21 Ben baawure u wuswaa nnɛ mɔ ka kasenu nnɛ. Ma ba nɔma mɔ nge tɔnugia ya wãa ben kasan temɔ.

22 Ben wuswɛɛ yi, yi ka hunde koni ye u wa Kebariɔ migii weenɛ. Ben baawure u dɔɔwa deedeeru mi u wuswaa kisi.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmugibu siri

ben toranun sɔ̃

11

1 Yinni Gusunɔn Hunde u Esekiɛli
sua ma u ka nùn da sãa yerun kɔnnɔwɔ
ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Kɔnnɔ gen
miya u tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa. Be sɔɔ,
u Yaasania Asurin bii tuba ka Pelatia
Bɛnayan bii. Be kpuro ba sãawa Isire-
liban wirugibu.

2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii,
tɔn be a wa mi, ba sãawa be ba kɔ̃sa
bwisikumɔ ma ba tɔmbu bwisi kɔ̃si
kɛ̃mɔ Yerusalɛmuɔ.

3 Ba mɔ̀, n ǹ mɔ tɛ̃ sa ko dinu
bani. Domi Yerusalɛmu ya sãawa nge
wekeru. Ma bɛsɛ yen tɔmbu sa sãa nge
yaa ye ya wãa te sɔɔ.

4 Yen sɔ̃, tɛ̃ tɔnun bii, a bu gerusio.

5 Ma Yinni Gusunɔn Hunde u nùn
yɔɔwa u nɛɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ,
Yinni Gusunɔ na yɛ̃ ye be Isireliba ba
bwisikumɔ ka ye ba gerumɔ.

6 Wee ba begibu goomɔ dabi dabinu
wuu ge sɔɔ. Ma gonu yiba ben swɛɛ
sɔɔ.

7 Yen sɔ̃, begii be ba go mi, ba sãawa
nge yaa. Ma wuu gen tii ga sãa nge
wekeru. Adama be ba tie ba wasi, ba
koo bu yarawa bu ka doona.

8 Wee ba tabun bɛrum mɔ. Adama
kon de taa bi, bu bu deema. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na ye gerua.

9 Kon de bu yari wuu gen di. Kpa n
bu tɔn tukobu nɔmu bɛria. Nge mɛya
kon ka bu sirisina.

10 Tabu sɔɔra ba koo gbi. Kon bu siri
be Isireliba, ben tem nɔɔ bura yerɔ.
Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa
Yinni Gusunɔ.

11 Wuu ge, ga ǹ bu nɛnumɔ nge
wekeru. Ba ǹ ko n maa sãa nge yaa te
sɔɔ. Ben tem nɔɔ bura yerɔwa kon bu
siri.

12 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ wìn gere ba ǹ mɛm
nɔɔwɛ, ka wìn woodaba ba ǹ swĩi. Ma
ba sere bwese tuku ni nu ka bu sik-
erenɛn gari swĩi.

13 Sanam mɛ Esekiɛli u Yinni
Gusunɔn gari yi gerumɔ, yera Pelatia
Bɛnayan bii u kpuna u gu. Saa ye
sɔɔra Esekiɛli u wuswaa tem girari u
nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, kaa
dewa Isireli be ba tie bu gbisuku?

Yinni Gusunɔ u koo win tɔn be ba yarinɛ mɛnna

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

15 tɔnun bii, wee, be ba wãa
Yerusalɛmuɔ ba Isireliba, wunɛn
mɛro bisibu, ka be ba tie bwisi kɛ̃mɔ
ba mɔ̀, bu yɔ̃ro mi ba yoru dimɔ mi, ba
n ka Yinni Gusunɔ tonde, domi be, be
ba wãa Yerusalɛmuɔ mi, beya ba tem
mɛ wɛ̃.

16 Adama a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, baa mɛ
na dera ba yarinɛ mi, ba wãa tem
tukumɔ, sɔ̃ɔ teeru ko na n ka bu wãa
nge mɛ na ra n wãa sãa yerɔ.

17 Kpa n bu mɛnna n yara bwese nin
suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ mi, n bu
Isireliban tem wɛ̃.

18 Mɛya ba koo na kpa bu bũu ni
kpuro wuna ni ba ra raa sã mi, ni nɛ,
Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ.

19 Kon bu gɔ̃ru teu wɛ̃ kpa n bu
bwisiku kpaanu wɛ̃. Kon ben gɔ̃ru ge
ga raa bɔɔbu nge kperu mi wuna, kpa
n bu gɔ̃ru kpɔɔ wɛ̃ ge ga du.

20 Kpa bu ka nɛn gere mɛm nɔɔwa,
bu nɛn woodaba swĩi. Ba ko n sãawa
nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa Gusunɔ
ben Yinni.

21 Adama be ba yɔ̃rari ba ben kĩru
swĩi ba da ba bũnu sãamɔ ni nɛ,
Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ mi, kon bu
ben kookoosun are kɔsia. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn yiikon girima ya yara Yerusalɛmun di

22 Yen biruwa wɔllun kɔ̃so be, ba
kasi dɛria ba seewa ka ben uruu be
sannu. Ma Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya sɔ̃ɔsire ben wɔllɔ.

23 Ma win yiikon girima ye, ya
seewa wuu suunun di ya da ya wãa
guuru garun wɔllɔ, wuun sɔ̃ɔ yari
yeru gia.

24 Ma Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua
kãsi te sɔɔ, u ka wurama Babiloniɔ mi
Isireliba ba yoru dimɔ. Saa yera kãsi
te u waamɔ mi, ta kpa.

25 Ma u Isireli be ba yoru dimɔ mi,
sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u dera
u wa.

Ba koo Isireliba yoru mwɛɛri

12

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 tɔnun bii, wee a wãa mɛm nɔɔ saribaŋ suunu sɔɔ. Ba nɔni mɔ adama ba ǹ kĩ bu ka yam wa. Ba swasu mɔ, adama ba ǹ kĩ bu ka gari nɔ yèn sɔ̃ ba bɔ.
3 Yen sɔ̃, a sɔɔru koowo kpa a se a doona sɔ̃ɔ sɔɔ ben baawuren nɔni biru a da a n wãa gam. Sɔrɔkudo ba koo gia ma ba sãa bwese mɛm nɔɔ sariba.
4 Yen biru Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a wunɛn yãnu mɛnnɔ a yara wunɛn dirun di sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara. Kpa a yari wuu gen min di yoka ben baawuren nɔni biru nge wi ba yoru mwa.
5 Kpa a gana yaba ben nɔni biru a wunɛn yãnu yara min di.
6 U maa nɛɛ, a yãa ni sɔɔwo ben nɔni biru kpa a ka nu yari wɔ̃kuru. Kpa a tii wɔ̃ke ka yasa a ku ka tem mɛ mɛɛri. Domi na kĩwa a n sãa yĩreru Isireliban sɔ̃.
7 Ma u kua ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U yara sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara ka win sɔɔru nge wi ba yoru mwa. Yoka u da u gbãraru yaba ka nɔma u win yãa ni sua u yara wɔ̃kuru tɔmbun nɔni biru.
8 Buru buru Yinni Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ,
9 Isireliba, mɛm nɔɔ sari be, bà n nun bikia ba nɛɛ, mba a mɔ̀ mi,
10 a bu wisio a nɛɛ, Isireliban sunɔ wi u wãa Yerusalɛmuɔ mi, wiya ye a mɔ̀ ya ka yã, ka sere maa Isireliba kpuro be ba wãa mi.
11 A sãawa yĩreru te ta sɔ̃ɔsimɔ ma ba koo yoru da tem gam. Ya koo maa koora.
12 Sunɔ wi u wãa ben suunu sɔɔ u koo win yãnu gura wɔ̃kuru kpa u yari. Ba koo gbãraru yabawa bu ka yari min di. Kpa u tii wɔ̃ke u ku ka win tem wa.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn yina bɛria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nùn da Babilonin temɔ. Adama u ǹ tem mɛ wasi. Miya u koo gbi.
14 Win sina asakpɔbu ka win kɔ̃sobu ka win taba kowobu be kpurowa kon yarinasia kpa n de bu bu takobi sɔkiri.
15 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ, nà n bu yarinasia bwese tukunun suunu sɔɔ.
16 Adama kon de gabu bu kisira tabun di ka gɔ̃ɔrun di ka bararun di kpa bu wa bu ka gere kɔ̃sa ye ba nɛ, Yinni Gusunɔ kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
18 tɔnun bii, ka nandaba kaa wunɛn pɛ̃ɛ di kpa a n diirimɔ a n ka nim nɔrumɔ.
19 Kpa a Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be, Yerusalɛmugibu ba koo ben dĩanu diwa ka bɛrum kpa bu nim nɔ ka nuku sankiranu. Domi ben tem mu kua bansu. Gãa ni nu wãa mi kpuro, nu koo kam kowa ben tɔn dam dɔrebun sɔ̃.
20 Wuu si su tɔmbu dabi su koo kowa bansu, kpa tem mɛ kpuro mu kam ko. Saa ye sɔɔra Isireliba ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi koo koora

21 Yinni Gusunɔ u maa Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
22 mban sɔ̃na Isireliba ba ra n mɔndu mɔ̀ ba n mɔ̀, wee tɔ̃ra dɛnyamɔ, adama kãsi nin gara kun kooramɔ.
23 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de mɔn te, tu kpe. Ba ǹ maa tu gerumɔ Isireliɔ. Adama a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔ̃ra turuku mɔ̀. Kãsi nin baatere ta koo koorawa.
24 Domi nin garu sari te ta koo kam ko. Nɛn gari gɛɛ maa sari yi ba gerua bu ka bu nɔni wɔ̃ke Isireliɔ.
25 Nɛ, Yinni Gusunɔ, ye na gerua kon ye ko. Ya koo koorawa ya ǹ tɛɛmɔ. Be, mɛm nɔɔ sariba, ka gem ben nɔni bira kon de gari yi, yi koora.
26 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
27 tɔnun bii, wee Isireliba ba nɛɛ, kãsi ni a wa mi, nu ǹ kooramɔ tɛ̃. Nu koo koorawa sere saa gaa. Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
28 nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, gari yi na gerua kpuro yi koo koorawa tɛ̃, ya ǹ tɛɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

13

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,

2 tɔnun bii, a tɔn be gerusio be ba tii
kua nɛn sɔmɔbu. A de bu swaa daki ye
kon bu sɔ̃.
3 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu
sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, kɔ̃sa koo bu deema be,
be ba sãa gari bakasu. Domi ben tiin
bwisikuna ba swĩi ba ka gari gerumɔ,
ba ǹ gãanu ganu waamɔ.
4 Bɛɛ Isireliba bɛɛn sɔmɔbu ba sãawa
nge gbeeku bɔ̃nu ni nu bɔsu bansɔ.
5 Wee ba ǹ dere bu gbãrarun kuunu
kɔre. Ba ǹ maa gbãraru banɛ tu ka bu
ganɛ nɛ, Gusunɔn mɔrun saa sɔɔ.
6 Wee ba kãsi weesuginu saarimɔ,
ma ba gari gerumɔ yi yi ǹ sãa gem. Ba
mɔ̀, wee nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu ye
kpuro wɛ̃. Adama na ǹ bu gɔre. Ma ba
tamaa kon ben garin dam sirewa.
7 Adama na nɛn sɔmɔ be sɔ̃ɔmɔ ma
ben kãsinu nu sãawa ni ben tii ba
seka. Ben gari yi maa sãawa weesu. Ba
tamaa nɛn gariya ba tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. N
deema na ǹ mam ka bu gari koore.
8 Yen sɔ̃ tɛ̃, kon bu wɔrima domi ba
kãsinu seka ma ba weesu kparamɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
9 Kon bu nɛn dam sɔ̃ɔsi be, be ba
weesu kparamɔ mi. Ba ǹ ayeru wasi
nɛn tɔmbun suunu sɔɔ. Ba koo ben
yĩsa go mi nɛn tɔmbun yĩsa yorua.
Ba ǹ maa wurɔ ben temɔ. Nge mɛya
ba koo ka gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
10 Wee ba nɛn tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ
ba mɔ̀, bɔri yɛnda wãa. Adama bɔri
yɛndu garu sari. Nɛn tɔmba gani
seeyamɔ. Ma sɔmɔ be, ba ye soo
tɛɛnimɔ.
11 Adama a be ba soo tɛɛnimɔ mi
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, gana ye, ya koo wɔruma.
Guru baka ya koo nɛ ka kpenu sannu
kpa woo bɔkɔ gu se.
12 Gana ye, yà n wɔruma saa yera
tɔmba koo bikia bu nɛɛ, mba soo yen
arufaani ye ba tɛɛni mi.
13 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de nɛn mɔru
yu woo bɔkɔ seeya, kpa guru baka yu
nɛ. Kpa guru kpenu nu nɛ ka dam nu
gãanu kpuro go.
14 Kon gana ye sura yu wɔruma
temɔ, kpa yen kpɛɛkpɛɛku gu sɔ̃ɔsira.
Ya koo bɛɛ wɔri kpa i gbisuku. Saa
yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
15 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nɛn mɔru
yɔ̃suwa mam mam gana yen sɔ̃ ka be
ba ye soo doken sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo
gere bu nɛɛ, gana ye, ya wɔruma. Be
ba raa ye soo doke, ben goo kun maa
wãa!
16 Sɔmɔ weesugii be, ba kpa be, be
ba raa gari gerumɔ Yerusalɛmun sɔ̃,
be, be ba ra n waamɔ kãsiru sɔɔ ma
bɔri yɛnda wãa, adama bɔri yɛndu
garu sari. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Sɔmɔ tɔn kurɔ weesugibu

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun
bii, a Isireliban tɔn kurɔ be ba tii kua
nɛn sɔmɔbu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
18 bɔ̃ruroba ba sãa. Domi ba kĩasu
gbinumɔ tɔmbun nɔm wĩinu sɔɔ nge
bɔki ma ba tɔmbu kpuro yasi sɛ̃kemɔ
wirɔ bukurobu ka bibɔ kpa bu wa
ba n ka tɔn be taare. Ba kĩwa bu
nɛn tɔmbun wãaru kpeesia kpa na n
begiru berua.
19 Wee ba ǹ man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ nɛn
tɔmbun wuswaaɔ dĩa nɔm wɔɔnun sɔ̃.
Ma ba tɔmbu goomɔ be n ǹ weenɛ bu
go. Ma ba gabu deri be n weenɛ bu go.
Mɛya ba ra nɛn tɔmbu weesu kue kpa
ba n ben wee si swaa daki.
20 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon bu wɔri ben kĩa sin sɔ̃, si ba ka
tɔmbun wãaru mwɛɛrimɔ mi. Kon bu
si mwaariwa n gɛ̃ɛku kpa n be ba raa
mwa yakia.
21 Kon ben yasi yi gɛ̃ɛku kpa n nɛn
tɔmbu yakia ben nɔman di. Ba ǹ maa
kpɛ̃ ba n bu mɔ. Ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ.
22 Ben weesun sɔ̃, ba gemgibu
nukuru sanka, be, be na ǹ daa kĩ n
kɔ̃sa kua. Ba yina bu tɔn kɔ̃sobu kirɔ
ko bu ka ben kom kɔ̃sum deri kpa bu
ben wãaru yakia.
23 Yen sɔ̃, ba ǹ maa kãsinu ka gari
weesugii mɔ̀. Kon nɛn tɔmbu yakia
ben nɔman di. Nge mɛya ba koo ka gia
ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u bũu sãaru yina

14

1 Sɔ̃ɔ teeru Isirelibɑn guro gurobu gɑbu bɑ nɑ bɑ Esekiɛli deemɑ u kɑ bu bikiɑru kuɑ Gusunɔn mi.
2 Yerɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
3 tɔnun bii, tɔn be, bɑ bũu sãɑmɔwɑ ben gɔ̃ruɔ, mɑ bɑ tii nu wɛ̃, mɑ nu derɑ bɑ wãɑ durum sɔɔ. Yerɑ bɑ tɑmɑɑ kon ben bikiɑru wurɑ?
4 A bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, ɑmɛniwɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ gerɑ. Nɑ nɛɛ, Isireli goo ù n tii wɛ̃ bũu sãɑru sɔɔ, mɑ tɑ derɑ u torɑmɔ, mɑ u nɑ nɛn sɔmɔ goon mi u kɑ nùn bikiɑru kuɑ nɛ, Yinni Gusunɔn mi, nɛn tiiwɑ kon yɛ̃ro wisi nge mèn nɔɔ win bũnu dɑbiru nɛ.
5 Nɛn wisi biyɑ bu koo de Isirelibɑ bu bwisiku ben gɔ̃ruɔ be, be bɑ mɑn yinɑ ben bũu sãɑrun sɔ̃.
6 Yen sɔ̃, ɑ bu sɔ̃ɔwɔ ɑ nɛɛ, nɛnɑ nɑ nɛɛ, bu gɔ̃ru gɔsio kpɑ bu ben bũnu deri kɑ mɑɑ kom kɔ̃sum mɛ bɑ mɔ̀, mɛ mu ǹ nɛ, Yinni Gusunɔ wɛ̃remɔ.
7 Isirelibɑn goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo ben suunu sɔɔ ù n mɑn deri u bũnu sãɑmɔ mɑ tɑ derɑ u torɑmɔ mɑ u nɑ nɛn sɔmɔn mi u kɑ bikiɑru ko nɛn mi, nɛ, Yinni Gusunɔn tiiwɑ kon nùn wisi.
8 Kon yɛ̃ro wɔriwɑ n sɛɛyɑsiɑ kpɑ u n sãɑ seedɑ ye bɑ ko n dɑ kɑ mɔndu ko. Kon nùn wunɑwɑ nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di, kpɑ i giɑ mɑ nɛnɑ nɑ sãɑ Yinni Gusunɔ.
9 Nɛn sɔmɔ goo ù n wurɑ durɔ wi, u nùn nɔni wɔ̃kuɑ, mɑ u nùn bikiɑru kuɑ, nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ derɑ u kuɑ mɛ. Nɛn tiiwɑ kon sɔmɔ wi wunɑ nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di.
10 Sɔmɔ wi kɑ durɔ wi u bikiɑru nɑ mi, be kpurowɑ bɑ ko n sãɑ torobu. Bɑ koo mɑɑ ben torɑ nin ɑre sɔbe.
11 Nge mɛyɑ be Isirelibɑ bɑ ǹ mɑɑ tondɑmɔ nɛn swɑɑn di. Bɑ ǹ mɑɑ ben tii disi dokemɔ kɑ ben torɑ dɑbi ni. Bɑ ko n sãɑwɑ nɛn tɔmbu kpɑ nɑ n sãɑ ben Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

Gɑ̃ɑnu sɑri ni nu koo Gusunɔn siribu yɔ̃rɑsiɑ

12 Yinni Gusunɔ u mɑɑ gerɑ u nɛɛ,
13 tɔnun bii, su tɛ̃ nɛɛ, tem gɑm tɔmbu bɑ mɑn mɛm nɔɔbu sɑriru kuɑ. Mɑ nɑ bu nɛn dɑm sɔ̃ɔsi nɑ ben dĩɑnu kɑm koosiɑ nɑ bu gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ bɑ gbisukumɔ be kɑ ben yɑɑ sɑbenɔ kpuro,
14 bɑɑ tɔmbu itɑ beni Nɔwɛ kɑ Dɑniɛli kɑ Yoobu bà n wãɑ mi, bɑ ǹ kpɛ̃ bu tem mɛn tɔmbu kpuro fɑɑbɑ ko ben gem sɔ̃. Ben tii tɔnɑwɑ ben gem mu koo de bu fɑɑbɑ wɑ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.
15 N kun mɛ nà n derɑ gbeeku yɛɛ yi tem mɛ wɔri yi bu go kpuro kpɑ tem mɛ, mu ko bɑnsu sere goo kun mɑɑ sɑrɔ mi, gbeeku yɛɛ yin sɔ̃,
16 sere kɑ nɛn wãɑru, bɑɑ tɔmbu itɑ be, bà n wãɑ tem mɛ sɔɔ, tem mɛgibu bɑ ǹ kpɛ̃ bu fɑɑbɑ wɑ. Tɔmbu itɑ be tɔnɑwɑ bɑ koo fɑɑbɑ wɑ, bɑɑ ben tiin bibu bɑ ǹ kpɛ̃ bu fɑɑbɑ wɑ. Mɑ tem mɛ, mu koo kowɑ bɑnsu.
17 N kun mɛ nà n derɑ bɑ tɔn be tɑbu wɔrimɑ, mɑ bɑ bu kɑm koosiɑ sere kɑ ben yɑɑ sɑbenɔ,
18 bɑɑ tɔmbu itɑ be, bà n wãɑ mi, be tɔnɑwɑ bɑ koo fɑɑbɑ wɑ. Sere kɑ nɛ, Yinni Gusunɔn wãɑru, bɑ ǹ kpɛ̃ bu mɑm ben tiin bibu fɑɑbɑ ko.
19 N kun mɛ nà n derɑ bɑrɑrɑ duɑ tem mɛ sɔɔ, mɑ bɑ gbisukɑ be kɑ ben yɑɑ sɑbenɔ,
20 bɑɑ Nɔwɛ kɑ Dɑniɛli kɑ Yoobu bà n wãɑ tem mɛ sɔɔ, tem mɛn tɔmbu bɑ ǹ kpɛ̃ bu fɑɑbɑ wɑ ben sɔ̃. Be itɑ ye tɔnɑwɑ bɑ koo fɑɑbɑ wɑ ben gem sɔ̃. Bɑɑ mɑm ben tiin bibu bɑ ǹ kpɛ̃ bu fɑɑbɑ ko ben gem sɔ̃.
21 Yen biruwɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee nɑ Yerusɑlɛmu wɑhɑlɑ bɑkɑ nnɛ yeni kpɛ̃ɛ n kɑ yen tɔmbu kɑ ben yɑɑ sɑbenu go. Yerɑ tɑbu kɑ gɔ̃ɔru kɑ gbeeku yɛɛ gɔbi kɑ bɑrɑnu.
22 Adɑmɑ gɑbu bɑ koo tiɑrɑ kpɑ bu bu yɑrɑ wuun di, kpɑ bu bɛɛ deemɑ kpiki yeru mi. Sɑɑ ye sɔɔ, ì n ben dɑɑ kɑ ben kookoosu wɑ, biti kun mɑɑ bɛɛ mɔ̀ kɔ̃sɑ ye nɑ Yerusɑlɛmu kuɑn sɔ̃.
23 Yɑ koo bɛɛn nukuru yɛmiɑsiɑ ì n ben dɑɑ kɑ ben kookoosu wɑ. Sɑɑ ye sɔɔ, i ko i giɑ mɑ n ǹ kɑm sɔɔ nɑ bu wɑhɑlɑ yebɑ kpɛ̃ɛ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

Resɛm dãɑ te bɑ dɔ̃ɔ doke

15

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

2 tɔnun bii, resɛm dãa ya dãa ye ya
tie bɛɛrɛ kere? Yen dãa kãasa ya dãa
kãasi yi yi tie kere?
3 Ba koo kpĩ bu ye dendi bu ka
sɔmburu garu ko? Ba koo kpĩ bu ka ye
gabatia ko?
4 Geema ya wãawa bu ka ye dõɔ sõre
adama yen nɔsu yiru kpuro ka yen
suunu sɔɔ yà n dõɔ mwaara sɔmbu
terà ya koo maa kpĩ yu ko.
5 Sanam mɛ ya ǹ dõɔ mwaare ba ǹ ka
ye gãanu kue. Kaa sere gere ye ya den
dõɔ mwaara, ya ǹ maa garu koorɔ?
6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Nge mɛ dãnu sɔɔ resɛm dãa
ba ra dõɔ doke, nge mɛya kon maa
Yerusalɛmugibu sɛɛyasia.
7 Kon bu wɔrima. Ba tamaa ba yara
dõɔn di. Adama dõɔ wi, u koo na u bu
di, kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
8 Kon de ben tem mɛ, mu ko bansu,
domi ba man mɛm nɔɔbu sariru koosi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalɛmu ya raa sãawa nge bii wi ba kõ

16

1-2 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu yen
kõsa sõɔsi saa Esekiɛlin nɔɔn di, u nɛɛ,
3 Yerusalɛmu, ba nun marawa
Kananin temɔ. Wunɛn tundo u sãawa
Amɔreban bweseru. Ma wunɛn mɛro
u sãa Hɛtiban bweseru.
4 Dɔma te ba nun mara ba ǹ nun
bwia bure. Ba ǹ maa nun wobura a ka
dɛɛra. Ba ǹ nun sĩre ka bɔru. Ba ǹ maa
nun bekuru tɛ̃kusi.
5 Goo kun wunɛn wɔnwɔndu kue
u sere nun gãa nin gaa kua. Adama
ba nun kõwa yakasɔ dɔma te ba nun
mara, domi ba nun tusa.
6 Saa ye nɛ, Yinni Gusunɔ na sarɔ
wunɛn bɔkuɔ, na wa a wɔri mɔ̀ wunɛn
maru yãnu sɔɔ. Ma na gerua na nɛɛ, bu
de a n wãa baa mɛ a yɛm wobura.
7 Ma na dera a kpɛ̃a nge dãa yakasɔ.
A kpɛ̃a a kua kurɔ burɔ. Wunɛn bwãsu
su ye. Ma wunɛn seri yi kpɛ̃a. Adama
terera a sĩimɔ mam mam.
8 Ma na sara wunɛn bɔkuɔ na nun
mɛɛra ma na wa saa ya tura su ka kĩru
ko. Ma na nɛn yaberun soo sua na
ka wunɛn tereru wukiri. Ma na ka
nun arukawani bɔkua ka bõri na nɛɛ, a
kua nɛgii. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
9 Ma na nun wobura ka nim, na yɛm
mɛ a mwaare wuna, ma na nun gum
sawa.
10 Ma na nun yabe te ba sɔma kua
dokea ka bara ni ba kua ka gɔna ba
buraru koosi, ka sɛ̃katia ye ba kua ka
wɛ̃ɛ damgii, ka sere yabe geeru.
11 Ma na nun bura yãnu dokea ka
sumi nɔmaɔ ka saba wĩirɔ.
12 Ma na taabu doke wunɛn wɛ̃rɔ
ka swaa tonkunu ka sere yasi bɛɛrɛgia
wunɛn wirɔ.
13 Nge mɛya na nun buraru kua ka
wura ka sii geesu ka sere beku geeru
te ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ka yabe te
ba sɔma dokea. Dĩa ni a ra maa di,
nu sãawa som gem ka tim ka olifin
gum. Ma a buram sosimɔ a dɔɔ nge
sina kurɔ.
14 Ma a yĩsiru yara bwesenun suunu
sɔɔ wunɛn buram sõ. Wunɛn buram
mɛ, mu yibawa nɛn bura yãa ni na nun
kuan sõ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Yerusalɛmu ya tii kurɔ tanaru kpɛ̃ɛ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
Yerusalɛmu, a wunɛn naanɛ doke
wunɛn buram sɔɔ. Ma a tii kua nge
kurɔ tanɔ yĩsi te a yaran sõ. Tɔnu
baawure wi u sarɔ mi kpuro, a ra nùn
tii wɛ̃wa.
16 Ma a wunɛn yãa nɔniginu sua a ka
da a wunɛn gungunu mi a ra bũnu sã
buraru kua. Miya a tii wɛ̃. Ye a kua mi,
goo kun yen bweseru waare. Mɛya
yen bwesera kun maa kooramɔ.
17 Ma a wunɛn bura yãa ni ba kua
ka wura ka sii geesu sua a ka bũu tɔn
durɔbu seka ma a nu sakararu koosi.
18 Ma a wunɛn yãa ni ba sɔma doke
sua a bũu ni wukiri. Ma a maa nɛn
gum ka nɛn turare sua a nu wɛ̃.
19 Ma a maa dĩa ni na ra ka nun diisie
sua a ka bũu ni yãkuru kua nge mɛ
ba ra man yãku nubu durorugiru kue.
Dĩa niya som ka gum ka tim. Yeniwa
ya koora. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

20 Adama sakara te, ta ɲ̀ nun tura. Ma a wunɛn bii be a man marua mwɛɛra a ka bũu ni yãkuru kua.
21 Wee a nɛn bibu sakira a ka bũnu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua.
22 Yen kom kɔ̃sum mɛ sɔɔ, a ɲ̀ maa wunɛn wɔndiaru yaaye ka sanam mɛ a wãa tereru wunɛn maru yɛm sɔɔ.
23 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ ma a kua bɔ̃rura kɔ̃sa ye a kuan sɔ̃.
24 Wee a tii sakara kunu gira ka maa bũu turanu baama kpuro.
25 Wee swaa kɛɛnanu baama a bũu turanu kua, ma a kom kɔ̃sum kua a tii tɔmbu kpuro wɛ̃. Be ba gesi sarɔ mi kpuro, ba ra ka nun dendiwa. Ma a wunɛn sakararu kpɛ̃asia.
26 A ka wunɛn berusebu Egibitigibu be ba wasin dam mɔ mi, sakararu kua. Ma a wunɛn sakararu kpɛ̃asia a ka nɛn mɔru seeya.
27 Yera na nun nɛn dam sɔ̃ɔsi na nun nɔma dɛmiɛ. Ma na nun doke nɛn yibɛrɛban nɔmu sɔɔ. Yibɛrɛ bera, Filisitiba be ba biti soora wunɛn daa kɔ̃san sɔ̃.
28 Yen biru ma a da a ka Asirigibu sakararu kua, domi a ɲ̀ deba. A da a tii bu wɛ̃. Adama ka mɛ, a ɲ̀ deba.
29 Ma a da a ka Kananiba sakararu kua ka Babilonigibu. Ka mɛ, a ɲ̀ deba.
30 Anna a dam sariru wa mi. A tii kuawa nge sakara kowobun yinni.
31 Domi a sakara kunu gira swaa kɛɛnanɔ ma a bũu turanu kua baama kpuro, a ku ra mam maa kurɔ tanɔ gobi mwɛ.
32 A sãawa nge kurɔ tanɔ sakara kowo wi u durɔ tukobu mwaamɔ win durɔn ayerɔ.
33 Kurɔ tanɔ baawurewa ba ra gãanu kɛ̃. Adama wunɛ, a durɔ tanɔbu gãanu wɛ̃ɛmɔ kpa a ka bu gawama beri berika kpuron di.
34 Ye kurɔ tanɔbu ba ku ra ko yera a kua sakararu sɔɔ, domi ye kaa ka durɔ tanɔbu kɛ̃nu mwaari, wunɛn tiiwa a ra bu wɛ̃.
35 Tɛ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, Yerusalɛmu, a man swaa dakio wunɛ wi a sãa nge kurɔ tanɔ.
36 Wee a dera ba wunɛn dukia yarinasia baama, ma ba wunɛn tereru wa sanam mɛ a sakararu mɔ̀ ka bũnu ni a kĩ, ni nu kun mam waabu wã. Ma a wunɛn bibun yɛm yari a ka bũu ni yãkuru kua.
37 Yen sɔ̃na kon wunɛn kĩnasi be mɛnna ka sere maa be a tusa. Be kpurowa kon mɛnnama baama kpuron di, kpa n nun yɔ̃su tereru ben wuswaaɔ.
38 Kon nun sɛɛyasiawa nge mɛ ba ra tɔn gowobu ka kurɔ tanɔbu sɛɛyasie. Yɛm mu koo nun wukiri nɛn mɔru ka nɛn nisinun saabu.
39 Kon nun bɛri wunɛn kĩnasi ben nɔmaɔ. Ba koo wunɛn kunu ka wunɛn gunguu ni kɔsuku. Ba koo wunɛn bura yãa ni a doke potiri kpa bu nun yɔ̃su tereru.
40 Saa ye sɔɔ, kon tɔmbu seeya bu nun seesi bu kpenu kasuku kpa bu nun takobiba sɔkiri.
41 Ba koo wunɛn dia dɔ̃ɔ mɛniki kpa bu nun sɛɛyasia kurɔ dabinun wuswaaɔ kpa n de wunɛn sakararu tu kpe. A ɲ̀ maa ben goo gãanu wɛ̃ɛmɔ.
42 Nɛn mɔru koo sure. Na ɲ̀ maa ka nun nisinu mɔ̀. Mɛya na ɲ̀ maa ka nun mɔru mɔ̀.
43 Ka mɛ, yèn sɔ̃ a ɲ̀ yaaye nge mɛ na nun nɔɔri wunɛn birun di, ma a nɛn mɔru seeya ka wunɛn kookoosu, yen sɔ̃, kon de a yen are wa. Domi a sekuru sari kom kua ma a bũnu sãwa.

Yerusalɛmuwa ya daa kɔ̃sa bo

44 Wee be ba ra mɔn teni ko bu nɛɛ, nge mɛ mɛro u sãa, nge mɛya win bii wɔndia u ra n sãa, ba koo nɛɛ, wuna ta ka yã.
45 A sãawa wunɛn mɛron bii wi u durɔ ka bibu yina. A sãawa nge wunɛn maabu be ba durɔ ka bibu yina. Bɛɛn mɛro u sãawa Hɛti. Ma bɛɛn tundo u sãa Amɔregii.
46 Wunɛn mɔɔ wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, wiya Samari ka yen bii wɔndiaba. Wunɛn wɔnɔ wi u maa wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia wiya Sodomu ka yen bibu.
47 N ɲ̀ mɔ ben yira a swĩi tɔna. Ye a kua ya kpã. Wee a sankira a bu kere wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ.
48 Sere ka nɛn wãaru Sodomu ye ya sãa wunɛn wɔnɔ ya ɲ̀ kue nge mɛ a kua wunɛ ka wunɛn bibu.

49 Tora ni ya kua wee. Ya tii sue ma
ya wãa doo nɔɔru ka bɔri yɛndu sɔɔ. Ya
ku ra wɔnwɔndobu ka sãarobu somi.
50 Wunɛn mɛro bisi be, ba tɔnu bie
ba kõsa kua nɛn nɔni sɔɔ. Ye na wa mɛ,
yera na bu gira.
51 Wunɛn mɔɔ Samari kun mam
wunɛn torarun saka kue. Wunɛn kõsa
ya wigia dabinu kera. Ma wunɛn kom
kõsum mu dera ba nun sanɔ kera.
52 Wunɛ wi a ra raa bu taarɛ wɛ̃
wee a sekuru wa. Domi wunɛn kom
kõsum mu begim kera. Bà n wunɛn
daa ye mɛɛra ba ra deemɛwa be, ba
mam dɛɛre. Tɛ̃ a kua sekurugii yèn sõ
bà n wunɛn daa mɛɛra ba ra wa ba sanɔ
sãa.

Sodomu ka Samari

ya koo wurama nge yellu

53 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon Sodomu ka Samari
ka ben bii wɔndiaba seeya ka sere maa
wunɛ Yerusalɛmugibu.
54 Wunɛn mɔɔ Samari ye, ka wunɛn
wɔnɔ Sodomu ben nukura koo yɛmia
yèn sõ wunɛn tii a sekuru wa.
55 Ba koo wurama nge yellu be, ka
ben bibu. Mɛya maa wunɛn tii kaa
wurama nge yellu wunɛ ka wunɛn
bibu sannu.
56 Sanam mɛ a tii sue, a ra ka
Sodomu gari kowa ka tii suabu wunɛn
kõsa yu sere sɔ̃ɔsira batuma sɔɔ.
57 Tɛ̃, wuna Edɔmuba ka Filisitiba ba
koo yɛ̃ɛ. Wee ba nun gɛma yam kpuro.
58 Ma a wunɛn sekuru sariru ka daa
kõsan are sɔɔwa. Nɛ Yinni Gusunɔwa
na yeni gerua.

59 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee a
man gɛma. A ɲ nɛn arukawani yibie.
Yen sõ, kon nun kɔsie ye a man kua.
60 Adama ka mɛ, na ɲ nɛn arukawani
ye duarimɔ ye na ka nun bɔkua wunɛn
wɔndiarun di. Kon maa ka nun
arukawani bɔke ya n wãa sere ka
baadommaɔ.
61 Kaa bwisiku ye a kua kpa sekuru
tu nun mwa nà n nun wunɛn maabu
ka wɔnɔbu nɔmu bɛria bu nun wiru
kpĩiya nge wunɛn bibu. Adama na ɲ
ye mɔ̀ arukawani ye na ka nun bɔkuan
sõ.
62 Kon kpam ka nun nɛn arukawani
bɔke kpa a gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
63 Kpa a yaaya ye a kua gasɔ, kpa
sekuru tu nun mwa sere a kpana a
gari gere. Adama nɛ kon nun wunɛn
toranu kpuro suuru kua. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

Gunɔ bakeru ka resɛm

17

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a Isireliba mɔndu kuo.
3 A nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ, gunɔ bakeru gara
wãa ta kasa dɛ̃u ma ta san bakasu mɔ
si su nɔni bwese bweseka mɔ. Ma
ta yɔ̃ɔwa ta da sere Libanin guurun
wii kpiirɔ. Ma ta da ta dãa ye ba mɔ̀
sɛdurun wii kpiiru wĩa.
4 Ma ta dãa ten kãasa ye ya gunum
bo wĩa ta ka da ta yi tem mi ba ra
tenkuru ko, wuu gè sɔɔ tenkuba ba
wãa.
5 Ma ta dãa kpii pɔtura gaa sua ta
da ta gira nge dãa ye ya ra n wãa nim
bɔkuɔ mi tem gem mu wãa, mi nim
mu yiba.
6 Kpii pɔtura ye, ya seewa ya kpɛ̃a
nge resɛm koru te ta yasia adama ta ɲ
gunu. Ma ten kãasi yi mɛɛra gunɔ bake
ten bera gia. Ma ten gbini yi dua tem
mɛn sɔɔwɔ. Ma dãa ye, ya gɔsia resɛm,
ya kpara ya kãasi kua.
7 Yen biruwa gunɔ bakeru gara na ta
kasa dɛ̃u. Ten sansu taasinɛ. Ma resɛm
koo te, ta ten gbini ka ten kãasi gɔsie
gunɔ bake ten mi gia, domi ta tamaa ta
koo nim wa mi gia.
8 N deema ta raa girewa tem gem sɔɔ
mi nim yiba kpa tu kãasi geenu ko tu
bii geenu ma kpa ta n sãa resɛm gea.
9 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bikia.
Na nɛɛ, resɛm yen bweseru ya koo kpĩ
yu kuura? Gunɔ bake gbiikii te, ta
koo wura tu ye deri ta kun yen gbini
wukura? Ta koo wura ta kun yen
marum go, kpa ten kpara kpɛm mɛ,
mu gbera? N n mɛn na, n ɲ maa tilasi
tɔn dabinu bu na bu ka ye wuka.
10 Wee ta duura, adama ta koo
kuura? Sɔ̃ɔ yari yerun woo gà n tu

baba, ta ɲ koo gbera? Geema ta koo gbera mi ta duura.

Mɔn ten tubusianu

11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
12 a Yudan mɛm nɔɔ sari be bikio a nɛɛ, ba mɔn ten tubusianu yɛ̃? A bu sɔ̃wɔ a nɛɛ, wee Babilonin sina boko u da Yerusalɛmuɔ. U ben sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ma u ka bu da Babiloniɔ.
13 Ma u turo gɔsa wi u sãa nge kpii pɔtura sina bibu sɔɔ, u ka nùn arukawani bɔkua. U nùn bɔ̃rusia. Ma Babilonin sina boko wi, u ben bukurobu gura u ka da win temɔ.
14 Kpa Yudaban tem mu biru wura, mu ku maa kuura. Kpa bu win arukawani ye mɛm nɔɔwa.
15 Adama be Yudaba ba Babilonin sina boko wi seesi ba sɔmɔbu gɔra Egibitiɔ bu ka dumi kasuma ka sere maa tɔn dabinu. Wi u yen bweseru kua, u koo kisira? Domi u arukawani kusia.
16 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, sina boko wi, u koo gbiwa sunɔ wi u nùn bandu wɛ̃n temɔ. Domi u ɲ win nɔɔ mwɛɛru yibie. Babiloni miya u koo gbi.
17 Baa Egibitin sunɔ ù n tabu kowo dabiru mɔ be ba dam mɔ, u ɲ kpɛ̃ u bu somi bu ka tii yina sanam mɛ Babilonin sina boko u koo na u wɔrusu gbe u tabu sĩa kpĩ u ka tɔn dabinu go.
18 Domi durɔ wi, u maa win nɔɔ mwɛɛru atafiiru kua, ma u arukawani kusia yè sɔɔ u raa win nɔɔ mwɛɛru doke. Yen sɔ̃, u ɲ kisiramɔ.
19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, nɛn arukawaniwa Isireliban sina boko u atafiiru kua u kusia. Yen sɔ̃, u koo yen are wa.
20 Kon nùn yina bɛria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nùn da Babiloniɔ. Miya kon nùn siri win naanɛ sari te u kuan sɔ̃.
21 Win tabu kowo be ba koo duki su, kon bu naa swĩiwa n go ka takobi. Be ba tiara kpa bu yarina nge woo. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru

22 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛn tiiwa kon dãa kãasa kpɛma mɛɛri sɛduru yen wii kpiirɔ kpa n ye bura, kpa n da n ye gira guuru garun wɔllɔ te ta gunu.
23 Kon ye girawa guuru garun wɔllɔ te ta gunum bo Isireliɔ. Ten kãasi yi koo kuurawa kpa tu binu ma ta n sãa dãa te ta waabu wã. Gunɔ bwese bweseka ya koo sokuru ko ten kãasi sɔɔ. Kpa su n kukua ten saarɔ.
24 Saa yera dãnu kpuro nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. Nɛna na ra dãa ni nu gunu kawe, kpa n ni nu piiburu bo gunum sosi. Mɛya na ra ni nu wuru bekusu sãa gberasie, kpa n ni nu gbere bɔrɔm dokea. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya ya koo maa koora.

Gusunɔ u ra baawure siriwa nge mɛ win daa ya nɛ

18

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 Esekiɛli, mban sɔ̃na Isireliba ba ra mɔn teni ko bu nɛɛ,
baababa ba resɛm birenu di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.
3 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma sere ka nɛn wãaru, i ɲ maa mɔn teni gerumɔ Isireliɔ.
4 Geema, nɛna na baawuren wãaru nɛni, baaba ka bii. Yen sɔ̃, wi u tora wiya u koo gbi.
5 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u wãa u gea mɔ̀, win daa ya wã.
6 U ku ra de gungunɔ u bũu sã. U ku ra maa bũu yãkunu di. U ku ra ka goon kurɔ mɛnnɛ. Mɛya u ku ra maa ka tɔn kurɔ mɛnnɛ sanam mɛ u yasa mɔ̀.
7 U ku ra goo gbɛni. U ku ra maa goo sɔmburu koosie kam. U ra wi u win dibu nɛni win tɔruba wesie. U ra wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi u tereru sĩimɔ yãnu wɛ̃.
8 U ku ra tɔnu gobi bɔkure u nim doke. U ku ra n maa wãa weesun swaa sɔɔ. U ra siriwa dee dee, u baawure nùn win gem wɛ̃.
9 U ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ mam mam. Tɔnu win bwesera nɛ, Yinni Gusunɔ na ra soku gemgii. Win wãara ta koo dakaa da.

10 Su maa tɛ̃ nɛɛ, durɔ wi, u bii mɔ wi
u ra tɔmbu wɔri u go, u ben yãnu gura,
ɲ kun mɛ u ra daa kɔ̃sa gaa ko.
11 N deema win baaba ku ra yen
bweseru ko. Bii wi, u ra bũu yãkuru
de gungunɔ. U ra ka gabun kurɔbu
mɛnnɛ.
12 U ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ sɔmburu koosie
kam. U ra tɔmbu gbɛni. U ku ra be u
tɔruba mwaari ye wesie. U ra bũnu sã,
kpa u n kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀.
13 U ra tɔmbu gobi bɔkure u nim
doke. N weenɛ tɔnu win bweseru u n
wãa? Aawo, u koo gbiwa. Domi u daa
kɔ̃sa kua. Win yɛm mu koo wɔriwa
win tii sɔɔ.
14 Su tɛ̃ nɛɛ, bii wi, u seewa u mara.
Ma win bii u seewa u win tundon
toranu kpuro wa. Adama u ɲ win
tundon yira ye swĩi.
15 U ku ra bũu yãkunu de gungunɔ.
U ku ra bũnu sã ni Isireliba ba sãamɔ.
U ku ra ka goon kurɔ mɛnnɛ.
16 U ku ra goo sɔmburu koosie kam.
U ku ra be ba win dibu nɛni tɔruba
mwaari. U ku ra gbɛni. U ra wi gɔ̃ɔra
mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi u tereru sĩimɔ
yãnu wɛ̃.
17 U ku ra n wãa weesun swaa sɔɔ. U
ku ra tɔnu gobi bɔkure u nim doke. U
ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Bii wi, u
ɲ gbimɔ win tundon toranun sɔ̃. U ko
n wãawa ka gem.
18 Adama tundo wiya u koo gbi win
toranun sɔ̃ domi u tɔmbu tɔ̃ya kua u
gbɛna.
19 I bikiamɔ i mɔ̀, mban sɔ̃na bii
kun win tundon durum are sɔɔmɔ.
Geema, bii kun ye sɔɔmɔ yèn sɔ̃ u gea
kua. Ma u sĩa dee dee nɛn yira sɔɔ, u
nɛn woodaba mɛm nɔɔwa mam mam.
Yen sɔ̃na u ko n wãa.
20 Wi u tora, wiya u koo gbi. Bibu
ba ɲ ben baababan toranun are sɔɔmɔ.
Mɛya baababa ba ɲ maa ben bibun
toranun are sɔɔmɔ. Kon gemgii nùn
win are wɛ̃ yèn sɔ̃ u kom gem kua. Kpa
n maa tɔn kɔ̃so sɛɛyasia yèn sɔ̃ u kɔ̃sa
kua.

Kɔ̃san kirɔ

21 Tɔn kɔ̃so ù n win daa kɔ̃sa deri, ma
u gem swĩi nge mɛ nɛn wooda ya gerua
kpuro, u ɲ maa gbimɔ.
22 Kon win toranu kpuro duari, kpa
n de u n wãa gea ye u mɔ̀n sɔ̃.
23 I tamaa nɛ, Yinni Gusunɔ na kĩ tɔn
kɔ̃so u gbi? Aawo. Ye na kĩ, yera u gɔ̃ru
gɔsia kpa u n wãa.
24 Adama wi u gem deri, ma u daa
kɔ̃sa mɔ̀ nge tɔn kɔ̃so, i tamaa u ko n
wãa? Aawo. Kon win yellun daa gea
ye duariwa kpa n de u gbi win daa kɔ̃sa
ka win mɛm nɔɔ sarirun sɔ̃.
25 Bɛɛ Isireliba, i mɔ̀, nɛn gere ye, ya
ɲ sãa dee dee. I swaa dakio i nɔ. Nɛn
gerewa ya ɲ sãa dee dee? Nge bɛeya i
saka saramɔ.
26 Gemgii ù n gea deri, ma u kɔ̃sa mɔ̀,
u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃.
27 Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa
deri, ma u daa gea mɔ̀, u win wãaru
wɔramɔwa.
28 U ko n wãa, domi u gia ma kɔ̃sa u
raa mɔ̀, ma u ye deri. N n mɛn na, u ɲ
maa gbimɔ.
29 Bɛɛ Isireliba i mɔ̀, nɛn gere ya ɲ
sãa dee dee. Adama n ɲ mɛ, bɛeya i
saka saramɔ.
30 Yen sɔ̃, kon baawure siriwa nge
mɛ win daa ya sãa. N n mɛn na, i bɛɛn
daa kɔsio i kɔ̃sa deri. I ku de bɛɛn daa
kɔ̃sa yu bɛɛ kam koosia.
31 I bɛɛn daa kɔ̃sa derio kpa i bɛɛn
gɔ̃run bwisikunu gɔsia. Mban sɔ̃na i
ko i tii go.
32 I yɛ̃ ma nɛ, Yinni Gusunɔ, na ɲ
goon gɔɔ kĩ. N n mɛn na, i gɔ̃ru gɔsio
kpa i wa i n wãa.

Ba Isireliban sinambu gɔɔ wuri kuammɛ

19

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a gɔɔ swĩiyɔ
Isireliban sina bibun sɔ̃, a nɛɛ,
2 ben mɛro u sãawa nge gbee sunɔ niu
geu
ge ba yɛ̃ gbee sinansun suunu sɔɔ.
Ga ra n gen binu kpunɛwa
ga n nu diisiamɔ.
3 Ma ga gen buu teu seeya
ga kua kpɛmbu.
Ga gu yaa mwaabu sɔ̃ɔsi,
ma ga tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
4 Ye sɔba gen gari nua,
ma ba gu yina bɛria.
Yera ba gu mwa ka kɔkɔru

ba ka da Egibitiɔ.
5 Ma gen mɛro ga mara gu wurama.
Adama ga tɛmanabu kpana,
ga wa n ǹ koorɔ.
Yen biruwa ga maa gen buu teu sua
ga seeya ga dam kua,
ga kua gbee sunɔ kpɛmbu.
6 Ma ga wɔri gbee sinansun wuuru sɔɔ.
Ga yaa mwaabu mɛɛra.
Ma ga tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
7 Ga tem min sina kpaaru wɔri ga sura.
Ma mɛn wusu kua bansu.
Ma tɔmbu ka ye ya wãa tem mɛ sɔɔ
kpuro
ya bɛrum soora gen kukiribun sɔ̃.
8 Ma bwesenu nu mɛnna
nu ka gu tabu kua.
Bwese ni, nu nawa yam kpuron di.
Ba gu suura kua ga wɔri.
9 Ma ba gen wɛ̃ru yaba
ba taabu doke
ba gu sɔri diru garu sɔɔ.
Yen biru ba ka gu da Babilonin sina
bokon mi.
Ma ba gu kɛnusi
sere ba ǹ maa gen kukiribu nɔɔmɔ
Isirelibaŋ guunɔ.
10 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
ben mɛro u sãawa nge resɛm
ye ba duura daa toran bɔkuɔ.
Resɛm ye, ya ra ma.
Ya maa kãasi yiba nim mɛ ya waamɔn
sɔ̃.
11 Ya kãasi damgii mɔ yi ba koo kpĩ bu
ka sina dɛki ko.
Ya waabu wã, yen gunum ka yen kãasi
dabinun sɔ̃.
12 Adama ba ye wuka ka mɔru
ba sura temɔ.
Woo ge ga wee sɔ̃ɔ yari yerun di,
ga yen marum gberasia.
Yen kãasi damgii yi, yi gbera yi dɔ̃ɔ
mwaara.
13 Tɛ̃ ya gire tem gbebum sɔɔ
mi gãanu ku ra kpi.
14 Ma dɔ̃ɔ u yara saa yen kãasin di
u yen marum mwa.
Ya ǹ maa kãasa damgia mɔ
ye ya koo ko sina dɛka.
Womu geni ga sãawa gɔɔ wuri. Geya
ba ko n da ko bà n gɔɔ wuri mɔ̀.

Isirelibaŋ
ba Yinni Gusunɔ seesi

20

1 Sanam mɛ Isirelibaŋ ba wãa yoru
sɔɔ Babiloniɔ, yoo ten wɔ̃ɔ nɔɔba
yirusen suru nɔɔbusen sɔ̃ɔ wɔkuruse
sɔɔra ben guro gurobu gabu ba na
Esekiɛlin mi u ka bu bikiaru kua Yinni
Gusunɔn mi. Ma ba na ba sina win
wuswaaɔ.
2 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
3 tɔnun bii, a tɔn beni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ.
Na nɛɛ, n ǹ Isirelibaŋ ba nawa bu ka nɛn
kĩru bikia? Sere ka nɛn wãaru na ǹ
wuramɔ bu man gãanu bikia.
4 Tɛ̃ a sɔɔru koowo a ka bu siri. A bu
yaayasio kom kɔ̃sum mɛ ben baababa
ba man kua.
5 Ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ
wee. Na nɛɛ, sanam mɛ na be, Isirelibaŋ
gɔsa be, be ba sãa Yakɔbun bweseru
na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri. Ma na
bu tii sɔ̃ɔsi Egibitiɔ, na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
nɛna na ko n sãa ben Yinni.
6 Yen dɔma tera na bu nɔɔ mwɛɛru
kua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon bu yara
Egibitin di. Kpa n ka bu da tem mɛ na
bu gɔsia sɔɔ mi tim ka bom mu yiba.
Tem mɛ, mu sãawa mɛ mu tem kpuro
buram kere.
7 Na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, baawure u win
bũu ge u kɔdɛ sãa derio kpa u ku raa
tii disi doke ka Egibitin bũu ni. Domi
nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
8 Ka mɛ, ba man seesi ba yina bu
man swaa daki. Ben goo kun bũu ni
deri, nì sɔɔ ben kɔdɛ wãa. Ba ǹ Egibitin
bũu ni deri. Ma na bwisika n bu mɔru
kpuro seesi n bu wɔri Egibitiɔ.
9 Adama na bu deri, domi na ǹ kĩ
nɛn yĩsiru tu sankira bwese tukunun
suunu sɔɔ yèn sɔ̃ na tii bwese tuku ni
sɔ̃ɔsi
10 sanam mɛ na Isirelibaŋ yara
Egibitin di na ka da gbaburɔ.
11 Ma na bu sɔ̃ɔwa ye ba koo ko ka
sere nɛn woodaba ye ba koo swĩi ba n
ka wãa.
12 Na bu tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wɛ̃ ta n
sãa yĩreru te ta sɔ̃ɔsimɔ ma nɛ, Yinni
Gusunɔwa na bu wuna nɛnɛm.
13 Adama be Isirelibaŋ ba man seesi
gbaburɔ ba ǹ nɛn woodaba ka nɛn
gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi ba
ko n wãaru mɔ. Mɛya ba ǹ maa
nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwɛ sere

na bwisika n ka bu mɔru ko n bu kpeerasia gbaburɔ.
14 Adama nà n ye kua, bwese tukunu nu koo nɛn yĩsiru gɛm, nìn nɔni biru na bu yara Egibitin di.
15 Yen sɔ̃na gbaburɔ na nɔmu sua na bɔ̃rua na nɛɛ, na ɲ maa ka bu dɔɔ tem buram mɛ sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua.
16 Domi ba ɲ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Mɛya ba maa nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke yèn sɔ̃ ben gɔ̃ru ga woo bũnun mi gia.
17 Ka mɛ, na ben wɔnwɔndu wa na ɲ bu go gbaburɔ.

Isireliba ba ɲ ben mɛm nɔɔbu sariru deri

18 Na ben bibu sɔ̃ɔwa gbaburɔ na nɛɛ, bu ku ben baababan yira swĩi, bu ku ko ye ba bu sɔ̃ɔwa, bu ku maa tii disi koosi ka ben bũnu.
19 Adama bu nɛ Gusunɔ ben Yinnin woodaba ka nɛn gere swĩiyɔ kpa bu ka ye kpuro sɔmburu ko.
20 Bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wunɔ nɛnɛm kpa ta n sãa yĩreru nɛ ka ben baa sɔɔ, te ba koo ka gia ma na sãawa Gusunɔ ben Yinni.
21 Adama ka mɛ, bii be, ba man seesi, ba ɲ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi ba ko n wãaru mɔ. Ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru disi doke. Ma na bwisika n ka bu nɛn mɔru seesi gbaburu mi.
22 Adama bwese tukunu nu ku ka nɛn yĩsiru gɛm sɔ̃, na ɲ bu gãanu kue. Domi bwese nin wuswaaɔra na be, Isireliba yara Egibitin di.
23 Gbaburu miya na nɔma sua wɔllɔ na bɔ̃rua na nɛɛ, kon bu yarinasia bwesenu sɔɔ ka tem tukumɔ.
24 Domi ba ɲ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Ma ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke. Ma ba ben kɔdɛ doke ben baababan bũnu sɔɔ.
25 Nɛna na maa bu wooda wɛ̃ ye ya ɲ bu gea maruammɛ ka ye ya ɲ bu wãaru wɛ̃ɛmɔ.
26 Na dera ba disi duura ye ba ka ben bii gbiikobu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀, kpa nanum bu mwa kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u koo Isireliban bũu sãaru kpeesia

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, ben baababan tii ba man tora, ba ɲ nɛn arukawani yibie.
28 Na ka bu da tem mɛ sɔɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua na sire ka bɔ̃ri. Miya ba ben binɛ doke gungunu gia ka dãa kubenu gia. Ma ye kpuro ya kua ben bũu yãku yenu. Miya ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ka sere ni ba ra ko ka gberun dĩanu ka tam kpa bu turare dɔ̃ɔ doke. Ye kpuro ya dera nɛn mɔru seewa.
29 Ma na bu bikia na nɛɛ, mba gunguu ni, nìn mi i ra n naamɔ. Saa yen dɔma ten di, ba ben yãku yenu sokumɔ gungunu.
30 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii disi koosi nge ben baababa. Bu ku maa bũnu gasiri bu sã.
31 Wee tɛ̃, ba tii disi mɔ̀ ba bũnu gasirimɔ ba ka nu kɛ̃nu daawammɛ ma ba ka nu ben bibu yãkunu kuammɛ. Yera ba tamaa ba koo bikiaru ko nɛn mi? Aawo, sere ka nɛn wãaru na ɲ wuramɔ bu bikiaru ko nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
32 Ba tamaa ba koo ko nge bwese ni nu tie, kpa ba n dãnu ka kpenu sãamɔ. Adama n ɲ koorɔ.
33 Sere ka nɛn wãaru ka dama kon bu wɔri kpa n bu seesi, kpa na n bandu dii be sɔɔ.
34 Kon bu yara bwese tuku nin suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ kpa n bu mɛnna n bu nɛn dam ka nɛn mɔru sɔ̃ɔsi.
35 Kon ka bu da gbaburɔ be tɔna mi goo kun wãa. Miya kon bu siri.
36 Kon bu siri nge mɛ na ben sikadoba siri gbaburɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
37 Saa ye sɔɔ, kon bu tilasi ko ka sɛna ba n ka sãa nge nɛn yãa gɔ̃ɔ kpa bu arukawani ye mɛm nɔɔwa ye na ka bu bɔkua.
38 Kon bu wuna ben suunu sɔɔn di be ba man seesi ka be ba sãa tɔn kɔ̃sobu kpa n bu yara tem mi ba wãan

di. Adama ba ɲ dɔɔ Isireliɔ. Saa ye sɔɔra be, Isireliba ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
39 Tɛ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua ben sɔ̃. Na nɛɛ, bu doo bu ben bũnu sã. Adama amɛn biru, ba koo man mɛm nɔɔwa. Ba ɲ maa nɛn yĩsiru sankumɔ ka ben bũu sãaru.
40 Domi Isireliba kpurowa ba koo man sã Isirelin guurɔ te na gɔsa nɛn sɔ̃. Miya kon ka bu nɔnu geu mɛɛri. Kpa n bu yãkunu bikia ka kɛ̃ɛ gee ni ba sɔɔru kua nɛn sɔ̃.
41 Nà n bu yara bwese tukunun suunu sɔɔn di mi ba raa yarinɛ ma na bu mɛnnama, saa yera kon bu mwa nge yãku nubu durorugiru. Bwese tuku ni, nù n wa mɛ, kpa nu gia ma nɛna Yinni Gusunɔ Dɛɛro.
42 Mɛya ben tii ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ nà n bu kpara na ka da Isireliɔ mi na ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua.
43 Ba koo bwisiku daa kɔ̃sa ye ba kua yellu, yè sɔɔ ba tii disi doke kpa bu tii tusi kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.
44 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ nà n bu sɛɛyasia nɛn yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃. N ɲ mɔ ben daa kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Labaari kɔ̃sa Isireliban sɔ̃

21

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a mɛɛrio sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ, kpa a bu gerusi be ba wãa dãa sɔ̃ɔ mi.
3 A de bu nɛn gari swaa daki yi kon gere dãa sɔ̃ɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi. A nɛɛ, kon gu dɔ̃ɔ doke, kpa dɔ̃ɔ wi, u dãa bekunu ka gbebunu mwa. Dɔ̃ɔ wi, kun gbimɔ. Tɔmbu kpurowa ba koo dɔ̃ɔ soora saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarun di n ka da nɔm geuɔ.
4 Tɔmbu kpurowa ba koo wa ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na dɔ̃ɔ wi sɔ̃rua, u ɲ maa gbimɔ.
5 Ma Esekiɛli u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ba ra n ka man wɔki ba n mɔ̀, suka na ra n bu kuammɛ.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
7 wunɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio Yerusalɛmu gia kpa a Isirelin tem ka mɛn sãa yenu gerusi.
8 A Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye na gerumɔ ben sɔ̃. Na nɛɛ, kon bu deema, kpa n nɛn takobi woma yen kararun di kpa n gemgii ka tɔn kɔ̃so go.
9 Kon bɛɛ kpuro kpeerasia. Yen sɔ̃na kon nɛn takobi woma saa yen kararun di, kpa n tɔmbu go saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di n ka da nɔm geuɔ.
10 Tɔmbu kpuro ba koo gia ma na nɛn takobi woma saa yen kararun di, na ɲ maa ye wesiamɔ mi.
11 Yen sɔ̃, wunɛ tɔnun bii, a yãaro a weeweenu ko nge wìn gabu ga bɔɔra.
12 Bà n nun bikia mban sɔ̃na a weeweenu mɔ̀, kaa bu wisiwa a nɛɛ, labaari kɔ̃sa a nua. Ya koo maa tunuma. Kpa tɔmbun toronu nu kara. Ba koo gɔma dwiiya. Kpa ben wɔrugɔru tu kpe, bu dũunu soona. Wee, ya koo na ya mam tunuma. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Takobi ya wee

13 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
14 wunɛ tɔnun bii, a tɔmbu gerusio.
A bu sɔ̃ɔwɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
takobi gaa wee ya wee,
ya nɔɔ dɛ̃ɛrawa mam mam.
15 Ya ballimɔ,
yera ba koo ka tɔmbu go.
I tamaa bɛɛn bandu ta ɲ kpeemɔ *,
16 adama ba takobi ye nɔɔ dɛ̃ɛrawa ba nɛni.
Ba ye tɔn gowo nɔmu bɛrie.
17 A gbãro, kpa a weeweenu ko, wunɛ tɔnun bii.
Domi ba ye nɛn tɔmbu Isireliba ka ben sinambu suesi.
18 Wee ba be kpuro yibɛrɛba nɔmu bɛria.
A wunɛn nɔma bɔkuo,
nɔni swãa bakara wee.
Bɛɛn bandu tà n wɔruma maa ni.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua †.
19 Tɛ̃ wunɛ tɔnun bii, a bu gerusio.
A taka koowo nɔn teeru,

* **21:15** - Naa sin suku Heberum sɔɔ mu ɲ dɛɛre. † **21:18** - Naa sin sukum ka Heberum mu ɲ dɛɛre.

yen biru nɔn yiru, yen biru nɔn itɑ,
ɑ kɑ tɑkobi yen dɑm sõɔsi.
Domi yɑ sãɑwɑ tɑkobi
ye yɑ kɑ gɔɔ wee.
Gɔɔ bokowɑ yɑ kɑ wee bɑɑmɑn di.
20 Yɑ bɑɑwuren wɔrugɔrun dɑm
buɑmɔ.
Yɑ derɑ bɑ wɔrukumɔ.
Wee nɑ derɑ yɑ wãɑ bɑɑwuren
kɔnnɔwɔ.
Wee yɑ bɑllimɔ nge guru mɑɑkinu,
yɑ sɔɔru sãɑ yu kɑ go.
21 Nɑ mɑɑ ye sõɔmɔ nɑ mɔ̀,
yu soowo nɔm geu gia, kpɑ yu wurɑ
nɔm dwɑru gia.
Tɑkobi nɔɔ durorɑ wunɛ,
ɑ doo mi bɑ nun tĩi.
22 Nɛ, Yinni Gusunɔn tii, kon tɑkɑ
ko kpɑ n nɛn mɔru kpuro sõɔsi mɑm
mɑm sere yu kɑ sɑrɑ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua.

Babilonin sina boko u koo Yerusalɛmu wɔri

23 Yinni Gusunɔ u kpɑm gerua u nɛɛ,
24 wunɛ tɔnun bii, ɑ swɑɑ yiru yɑbo
ye yɑ koo sõɔsi mìn di Bɑbilonin sinɑ
boko u koo kɑ tɑbu duumɑ. A de ye
yiru ye, yu yɑri wuu teun di kpɑ ɑ yen
bɑɑyere yĩreru ko yu kɑ sõɔsi wuu gèn
mi yɑ dɔɔ.
25 Kɑɑ swɑɑ yiru ye kowɑ, tiɑ
yɑ n dɔɔ Rɑbɑ gia, ye bɑ koo swĩi
bu kɑ Amɔnibɑ tɑbu wɔri, tiɑ mɑɑ
Yerusɑlɛmu gia ye bɑ koo swĩi bu kɑ
Yudɑbɑ tɑbu wɔri.
26 Domi wee Bɑbilonin sinɑ boko u
wãɑ swɑɑ yiru yen kɛɛnɑnɔ u bikiɑru
mɔ̀ bũu ni bɑ mɔ̀ Terɑfimun mi, kɑ
sɛ̃ɛnu kɑ yɑɑ woru.
27 Mɑ bikiɑ te, tɑ Yerusɑlɛmu sõɔsi
win nɔm geu sɔɔ. Tɛ̃, u koo woodɑ
wɛ̃ bu Yerusɑlɛmu wɔri bɑ n tɑbun
kuuki mɔ̀. U koo tɑbu yãnu yi
yi Yerusɑlɛmun kɔnnɔsɔ. Kpɑ bu
gungunu kɑ kuku yenu ko mi, bu kɑ
ye wɔri.
28 Adɑmɑ Yerusɑlɛmugibu bɑ tɑmɑɑ
win bikiɑ ten gɑri yi ǹ sãɑ gem. Domi
bɑ tɑmɑɑ u koo bu deri ɑrukɑwɑni ye
bɑ kɑ nùn bɔkuɑn sõ. Adɑmɑ u ǹ ben
torɑnu duɑri. Yen sõ, u koo bu wɔri.
29 Yen sõnɑ nɛ, Yinni Gusunɔ nɑ bu
sõɔmɔ nɑ mɔ̀, wee ben mɛm nɔɔbu
sɑri te tɑ sõɔsirɑmɔ ben dɑɑ sɔɔ, tɑ
mɑn ben torɑnu yɑɑyɑsiɑmɔ mɑ nu bu
tɑɑrɛ wɛ̃ɛmɔ. Bɑ ǹ mɑɑ nu deri. Yen sõ,
kon bu nɔmu doke n mwɑ.
30 Wunɛ mɑɑ Isirelibɑn kpɑro,
wunɛn tõrɑ turuku mɔ̀. Wunɛn
torɑnu nu den turɑ mɛ.
31 Bɑ koo wunɛn sinɑ furɔ potɑ.
Gãɑnu koo kɔsi. Be bɑ tii kɑwe bɑ
koo wɔlle suɑrɑ. Kpɑ be bɑ tii sue bu
wɔrumɑ.
32 Kon de Yerusɑlɛmu yu ko bɑnsu
mɑm mɑm. Yɑ koo kooɾɑwɑ sɑɑ ye wi
kon yen dɑm wɛ̃ u tunumɑ.

Bɑ koo Amɔnibɑ tɑbu wɔri

33 Yinni Gusunɔ u mɑɑ nɛɛ, wunɛ
tɔnun bii, ɑ Amɔnibɑ gerusio ben kom
kõsum mɛ bɑ Isirelibɑ kuɑn sõ. A bu
sõɔwɔ ɑ nɛɛ, wee, bɑ tɑkobi nɔɔ dɛ̃ɛrɑ
yɑ bɑllimɔ yɑ bu mɑrɑ yu go.
34 Ben kãsi weesugii ni kɑ gɑri
weesugii yin sõ, bɑ koo bu gowɑ nge
tɔn kõsobu be bɑ wiru bɔɔrɑ. Domi
ben tõrɑ turuku mɔ̀, ben torɑnu nu
den turɑ mɛ.
35 Bu ben tɑkobibɑ wesio ben
kɑrɑnɔ. Kon bu siri mi bɑ bu mɑrɑ.
36 Kon bu mɔru seesi n bu wure nge
dõɔ kpɑ n bu tɔmbu nɔmu bɛriɑ be bɑ
koo bu wɔri kɑ dɑm bu kɑm koosiɑ.
37 Kon de dõɔ u bu di, kpɑ ben yɛm
mu yɑri ben tem suunu sɔɔ. Bɑ ǹ mɑɑ
bu yɑɑyɑmɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ
yeni gerua.

Yerusalɛmugibun daa kõsa

22

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, ɑ sɔɔru koowo ɑ
kɑ Yerusɑlɛmugibu siri be bɑ sãɑ tɔn
gowobu mi. A ku sikɑ ko. A de bu
bwisiku ben dɑɑ kõsɑ ye bɑ kuɑn sõ.
3 A bu sõɔwɔ ɑ nɛɛ, nɛ, Yinni
Gusunɔwɑ nɑ yeni gerua. Wee bɑ
tɔmbu goomɔ. Yerɑ yɑ koo de ben
wuu Yerusɑlɛmun tii yu kɑm ko. Wee
bɑ bwãɑrokunu sekumɔ mɑ bɑ ben
tem disi doke.
4 Tɔn be bɑ go mi, ben tɑɑrɛwɑ. Bɑ
tii disi doke ye bɑ kɑ tii bwãɑrokunu
kuɑ. Nge mɛyɑ bɑ kɑ ben wãɑrun tõnu
kɑwɑ. Yen sõnɑ kon de bwese tukunu
nu bu yɛ̃ɛ.

5 Be ba toma ka be ba wãa turuku ba koo bu yɛ̃ɛ yèn sɔ̃ ben wuu Yerusalɛmun yĩsira bɛɛrɛ bia, ma ya burisire.
6 Wee be, Isireliban sinambu ba tɔmbu dam dɔremɔ ba goomɔ Yerusalɛmu ye sɔɔ.
7 Ma yen tɔmbu ba ben mɛrobu ka ben tundobu gɛma. Gaba sɔbu dam dɔremɔ. Gaba maa gobekuba ka gɔminibu taki dimɔ.
8 Tɔmbu ba ɲ nɛn sãa yeru daabu kĩ. Ba ɲ maa kĩ bu nɛn tõɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwa.
9 Gaba wãa ba ben winsim kõsa gerumɔ bu ka nùn go. Mɛya maa tɔmbu ba ra bũnun dĩanu di gungunun wɔllɔ kpa ba n sekuru sari kookoosu mɔ̀.
10 Gabu ba wãa ba ra ka ben tundon kurɔbu kpunɛ. Gabu ba ra mam tɔn kurɔbu gabe sanam mɛ ba yasa mɔ̀.
11 Gaba maa wãa ba sakararu mɔ̀ ka ben bensim kurɔbu, ɲ kun mɛ ka ben biin kurɔ ɲ kun mɛ ka ben sesu tundo turosibu.
12 Gaba maa wãa be ba ra wure bu gobi mwa bu ka tɔmbu go. Gaba wãa ba ra are bɛkɛ kasu bà n ben winsim gobi bɔkura. Gaba wãa be ba ben winsim taki dimɔ bu ka gobi ko. Ma ba nɛ, Yinni Gusunɔ duari mam mam. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Wee kon bu so be, Yerusalɛmugibu ben gbɛna ka tɔn be ba gon sɔ̃.
14 Nà n bu wɔri yen tõɔ te, ba ɲ ko n maa dam ka mwia mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Ya koo maa koora.
15 Kon de bu yarina ba n wãa bwese tukunu sɔɔ. Kpa bu da baama. Nge mɛya kon ka ben disi yi wuna Yerusalɛmu ye sɔɔn di.
16 Bwese ni nu tie, nu koo bu gɛm. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
17 Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
18 tɔnun bii, wee nɛn nɔni sɔɔ Isireliba ba sãa nge sii bisu ɲ kun mɛ nge sii gandu ɲ kun mɛ nge sii kpikisu ɲ kun mɛ nge pɛɛrum ɲ kun mɛ nge sii wɔ̃kusu si ba doke sɔwatia sɔɔ bu ka su sɔwa. Ba sãawa nge sii geesun bisu.
19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon bu mɛnna Yerusalɛmu sɔɔ.
20 Nge mɛ ba ra sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka sii kpikisu ka sii pɛɛrum mɛnnɛ bu doke sɔwatia sɔɔ, kpa bu dõɔ doke su ka yanda, nge mɛya kon bu mɛnna nɛn mɔru sɔɔ, kpa n bu deri bu yanda.
21 Kon bu mɛnna sube teeru sɔɔ, kpa n bu kpɛ̃ɛ nɛn mɔrun sundu sɔɔ kpa bu yanda nge sisu.
22 Nge mɛ sii geesu su ra yande dõɔ sɔɔ, nge mɛya ben tii ba koo yanda Yerusalɛmun suunu sɔɔ. Saa yera ba koo gia ma na ka bu mɔru seewa.

23 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ,
24 tɔnun bii, a Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben tem mu sãawa nge mi gura ku ra nɛ. Yen sɔ̃, kon de mu kam ko nɛn mɔrun saa sɔɔ.
25 Ben sɔmɔbu ba sãawa nge gbee sinan si su kukirimɔ sanam mɛ su yaa wa su sɛ̃re. Domi ba tɔmbu goomɔ. Ma ba gabun gobi ka dukia wɔramɔ. Ma ba derimɔ kurɔ gɔminibu ba dabiamɔ.
26 Ben yãku kowobu ba ku ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Ba ku ra maa nɛn sãa yeru bɛɛrɛ wɛ̃. Ba ku ra wunanɛ ye ya sãa nɛgia ka ye ya ɲ sãa nɛgia. Ba ku ra maa tɔmbu sɔ̃ɔsi ye ya dɛɛre ka ye ya ɲ dɛɛre. Ba ku ra mam nɛn tõɔ wɛ̃rarugii te mɛm nɔɔwɛ. Ye kpuro sɔɔra ba ku ra man bɛɛrɛ wɛ̃.
27 Ben sinambu ba sãawa nge gbeeku yɛɛ. Domi ba tɔmbu goomɔ bu wa bu ka ben binɛ suresia.
28 Ben sɔmɔbu ba ye kpuro wukirimɔ nge gãa ni ba soo tɛɛni. Wee ba bu kãsi weesuginu ka gari weesugii sɔ̃ɔmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ̀, gari yi ba tɔmbu sɔ̃ɔmɔ yi weewa nɛn min di. N deema nɛ, Yinni Gusunɔ na ɲ bu gãanu sɔ̃ɔwa.
29 Tem mɛn tɔmbu ba dam dɔrenamɔ ba gbɛnimɔ ba sãarobu ka be ba ɲ dam mɔ taaremɔ. Ma ba sɔbu taki dimɔ ba gem biramɔ.
30 Wee na goo kasu ben suunu sɔɔ u gbãraru bani u ka sikerena, ɲ kun mɛ u yɔ̃ra kururu mi, u ka tem mɛ yina n ku ka mu kam koosia. Adama na ɲ goo wa.
31 Kon bu mɔru seesiwa. Na ɲ yɔ̃ramɔ sere nɛn mɔru yu ka kpe. Kon

de bu bu ben daan are kɔsie. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Samari ya sãa nge kurɔ tanɔ

23

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, kurɔbu yiruwa ba wãa be kpuro mɛro turo.
3 Ma ba da ba kurɔ tanaru di Egibitiɔ ben wɔndiaru sɔɔ. Miya ba ben bwãsu sɛ̃kura. Ba ben toronu bɔkasi.
4 Mɔɔn yĩsira Ohola. Wɔnɔgira maa Oholiba. Ohola u sãawa Samari. Oholiba u maa sãa Yerusalɛmu. Na bu sua kurɔbu ma ba man bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.
5 Ohola wi, u kua naanɛ sarirugii, u kurɔ tanaru wɔri. Ma u Asirigibu kĩa too too be ba wãa win bɔkuɔ.
6 Tɔn be, ba yãa wunɔmginu doke domi ba sãawa tem yɛ̃robu ka siri kowobu. Ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ma ba maasɔru yɛ̃.
7 Beya Ohola u tii wɛ̃. Be ba sãa Asirin wirugibu mi, be kpurowa u ka sakararu kua. U bu kĩa too sere u ben bũnu sãwa.
8 U ǹ win sakara te deri te u raa kua Egibitiɔ. Domi sanam mɛ u sãa wɔndia, ba ra n ka nùn kpunamɔ ba n win bwãsu babirimɔ, ma ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ.
9 Yen sɔ̃na na nùn deri win kĩnasi Asirigii ben nɔmuɔ.
10 Ma ba win yãnu potira ba nùn yɔ̃su tereru. Ma ba win bibu gura ba ka doona. Yen biru ba win tii go ka takobi. U sɛɛyasiabu wa bi bu kua seeda tɔn kurɔ be ba tien sɔ̃.

Yerusalɛmu ya sakararu kua

11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholan wɔnɔ Oholiba u win mɔɔn sakara kookoo si wa. Ka mɛ, wigira ta boya sere ta ǹ ka nɔɔ gerurɔ.
12 Ma win tii u Asirin tem yɛ̃robu kĩa ka ben siri kowobu. Tɔn be, ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ba yãa buranu doke, ba maa maasɔru yɛ̃.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na wa ma Oholiban tii u disi mɔ. Be kpuro swaa tia yera ba swĩi mi.
14 Oholiba wi, u mam kua ye ya sakararu kere. Sɔ̃ɔ teeru u tɔmbun weenasibu wa ba yorusi gani sɔɔ. Ba bu kuawa ka gãa swãanu. Tɔn be, ba sãawa Babilonigibu.
15 Ba kpaki sɛ̃ke pɔraɔ, ma ba dawani nɔni bwese bwesekagii bɔkua wirɔ. Be kpuro ba sãawa nge sinambu ba ka Babilonigibu weenɛ.
16 Ye u bu wa mɛ, yera u bu kĩa sere u sɔmɔbu gɔra Babiloni mi.
17 Ma ba na win mi ba ka nùn kpuna ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ sere win bwɛ̃ra yɔ̃ɔwa ben min di.
18 U win sakara te sɔ̃ɔsi batuma sɔɔ. Ma nɛn gɔ̃ru ga doona win min di nge mɛ ga raa doona win mɔɔn min di.
19 Ka mɛ, u sakara te mɔ̀ u dɔɔwa nge mɛ u kua win wɔndiarun saa sɔɔ Egibitiɔ,
20 mi u tii kurɔ dama kowobu wɛ̃ be ba ra n kurɔbu yɔɔmɔ nge kɛtɛkunu ǹ kun mɛ nge dumi.

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu

21 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholiba, wee a maa wure a wura sekuru sariru sɔɔ te a raa kua wunɛn wɔndiaru sɔɔ sanam mɛ a dera Egibitigibu ba wunɛn bwãsu babura.
22 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Kon de wunɛn yellun kĩnasi be a tusa mi tɛ̃ bu nun seesi kpa bu na baama kpuron di bu nun wɔri.
23 Beya Babilonigibu ka Pekodigibu ka Koagibu ka sere maa Asirigibu. Ben aluwaasi durɔ burɔ be ka ben tem yɛ̃robu ka ben sinambu ka ben tabu durɔbu be kpuro ba yɔɔwa dumin wɔllɔ.
24 Wee ba nun wɔrim wee ba tabu yãnu nɛni ka tabu kɛkɛba yi dumi gawe. Ba mɛnna ba dabi ba ka nun sikerenɛ yam kpuro. Be kpuro ba sii furɔsu doke ma ba tɛrɛnu nɛni. Kon bu siribu nɔmu sɔndia kpa bu nun siri ka ben wooda.
25 Kon nun mɔru seesi kpa n de bu nun wɔri ka dam. Ba koo wunɛn wɛ̃ru ka wunɛn swasu bɔɔri kpa bu nun dakura tabu sɔɔ, kpa bu wunɛn bibu gura. Be ba tiara kpa bu be dɔ̃ɔ mɛni.
26 Ba koo wunɛn yãnu gura kpa bu wunɛn bura yãnu wuna.
27 Kon wunɛn sekuru sariru kpeesia te a mɔ̀ saa yee yellun di

Egibitiɔ. Wunɛn nɔni kun maa wurɔ
ben mi gia. A ɲ maa bu yaayamɔ.
28 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee na
nun bɛri be a tusan nɔmuɔ, bèn mi
wunɛn bwɛ̃ra kun maa wãa.
29 Ba koo nun nɔni sɔ̃ tusirun sɔ̃ kpa
bu wunɛn dukia gura bu nun deri ka
nɔm dira basi mam mam. Wunɛn
sekuru sariru ka wunɛn sakara te, ta
koo sɔ̃ɔsira.
30 Ye kpurowa ya koo nun deema
domi a ka bwese tukunu sakararu kua
ma a tii disi doke bũu sãarun swaa sɔɔ.
31 A wunɛn mɔɔn yira swĩi. Yen sɔ̃na
kon de a nɛn mɔrun nɔra ye nɔ nge wi.
32 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ,
kaa ka nɔra ye nɔ
ye wunɛn mɔɔ u ka nɔra.
Nɔra ye, ya yasu, ya maa dɛ̃u.
Yera ya koo de bu nun yɛ̃ɛ
bu yaakoru koosi.
Nɔra ye, ya nɛn mɔru yibawa sere ka
nɔɔwɔ.
33 Ya koo nun go nge tam
kpa yu nun nɔni sɔ̃.
Nɔra ye, ya ra ka nuku sankiranu ka
kam kobu nɛwa.
Yera wunɛn mɔɔ Samari u nɔra.
34 Kaa ye nɔwa mam mam
sere a ye kɔra ka donnu
kpa a wunɛn tororu mɛɛra ko ka yen
kɛ̃ki.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
35 Wee a man duari ma a man deri.
Tɛ̃, a wunɛn sekuru sarirun are sɔɔwo.

Gusunɔ u Yerusalɛmu

ka Samari taarɛ wɛ̃

36 Yinni Gusunɔ u maa man sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, tɔnun bii, a Ohola ka Oholiba
sirio. A bu sɔ̃ɔwɔ kɔ̃sa ye ba kua.
37 Wee ba sãawa kurɔ sakara
kowobu ma ben nɔma yɛm yiba.
Domi ba da ba bũnu sãamɔ ma ba ka
ben bibu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mɔ̀.
N deema nɛna ba raa bii be wɛ̃.
38 Wee ye ba maa man kua. Ba nɛn
sãa yeru disi doke, ma ba ɲ nɛn tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugirun wooda mɛm nɔɔwɛ.
39 Domi dɔma te ba dua nɛn sãa yerɔ
ba ka ben bibu bũu yãkunu kua ma ba
tu disi doke. Yenin bwesera ba kua
nɛn sãa yerun sɔɔwɔ.
40 Yen biru, ba maa sɔmɔbu gɔra bu
bu durɔbu kasuama saa tontonden di.
Ma durɔ be, ba seema ba na. Saa yera
ba wobura ma ba kiro doke ma ba ben
bura yãnu doke durɔ ben sɔ̃.
41 Ma ba da ba sina kita buranu sɔɔ.
Tabulu ya yii ben wuswaaɔ yèn wɔllɔ
ba nɛn turare ye ba ra dɔ̃ɔ doke ka gum
nubu durorugim sɔndi.
42 Ma tɔn dabira bu naawa te ta ɲ
gãanun bwisikunu mɔ, ta wure. Tɔn
be, ba sãawa Sebagibu be ba na saa
gbaburun di. Ma ba kurɔ be sumi
dokea nɔm wĩinɔ, ma ba maa bu sina
furɔ burasu dokea winɔ.
43 Yera na nɛɛ, baa ka wi u tɔkɔ kua
sakara te sɔɔ, u ko n tu mɔ̀wa u n dɔɔ?
Durɔba ko n maa nùn naawammɛ?
44 Wee durɔbu ba ra nɛ bu ka
nùn dendi nge kurɔ tanɔ. Nge mɛya
ba Ohola ka Oholiba kua be, be ba
sankire.
45 Adama gemgibu ba koo kurɔ be
siri bu bu taarɛ wɛ̃ ben sakararun sɔ̃
ka tɔn be ba gon sɔ̃. Domi ben nɔma
ya yɛm yiba.
46 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Na nɛɛ, kon de tɔn dabiru tu
da tu bu wɔri kpa tu bu nɔni swãaru
kpɛ̃ɛ, kpa tu ben dukia gura.
47 Kpa tu bu kpenu kasuku tu go,
kpa tu bu bɔtiri ka takobi. Kpa tu ben
bibu go tu ben yɛnusu dɔ̃ɔ mɛniki.
48 Nge mɛya kon ka sakararu
kpeesia tem mɛ sɔɔ. Kon tɔn kurɔ
baawure sɔ̃ u ku maa ben maabu yiru
yen yira swĩi.
49 Domi ba sakararu kua ba bũnu
sãwa. Yen sɔ̃, ba koo ben toranun are
sɔbe. Nge mɛya ba koo ka gia ma nɛna
na sãa Yinni Gusunɔ.

Yerusalɛmu ya sãa

nge weke te ta wuuru diira

24

1 Isiliban yorun wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛsen
suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔra
Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a gisɔn tɔ̃ɔ te
yoruo. Domi gisɔra Babilonin sina
boko u koo Yerusalɛmu tarusim tore.
3 A nɛn tɔmbu mɛm nɔɔ sari be mɔn
teni sɔ̃ɔwɔ a ka bu kirɔ ko. A nɛɛ, nɛna
na nun yiire na nɛɛ,
a sii wekeru suo kpa a tu nim doke.

4 Kpa a yaa taarun yaa gea ka yaa
nɔmun yaa gea sua a doke mi.
Yen biru, kpa a yaa kuku bɔrɔkɔba
sɔndi yen wɔllɔ.
5 A maa yãa geeru gɔsio wunɛn yãa
gõɔn di
kpa a ten yaa doke weke te sɔɔ.
Kpa a doo dãa doke
a yaa ye kpuro yike yu ye
sere ka yen kukunɔ.
6 Kpa a yaa ye wuna tia tia.
Baa yen tia a ku ra deri mi.
Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, Yerusalɛmu ya sãawa bõrura
yen tɔn goberun sõ.
Ya sãawa nge sii weke te ta wuuru
diire,
te ba ɲ kpɛ̃ bu tea bu naamwɛ.
7 Yɛm mɛ Yerusalɛmu ya yari mi,
mu wãawa yen suunu sɔɔ.
Ya mu yariwa kperu wɔllɔ,
n ɲ mɔ tem dira sɔɔ tua yu sere mu
wukiri.
8 Tɛ̃ kon yɛm mɛ deri kpee ten wɔllu
mi,
mi mu ɲ berurɔ,
kpa nɛn mɔru yu ku ka se
n Yerusalɛmu ye mɔru kɔsie.
9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yerusalɛmu ya sãawa bõrura yen tɔn
goberun sõ.
Nɛn tii kon dãa sube bakaru ko.
10 A dãa taasio kpa a dõɔ doke
kpa a de yaa ye, yu ye mɛtɛ mɛtɛ.
A ye kpee yãnu dokeo
kpa a de yen kukunu nu dõɔ mwaara
mam mam.
11 Yen biru, a weke dii te sɔndio dõɔ gɛ̃ɛ
sɔɔ
sere tu swĩa tu swɛ̃ra.
Kpa disi ni nu raa wãa te sɔɔ nu kpe
ta kun maa wuuru diire.
12 Ka mɛ, kookari ye, ya koo kam
kowa, domi dõɔ kun kpɛ̃ u wuu diiram
mɛn bweseru kpeesia.
13 Nge mɛya Yerusalɛmu ya disi duura
yen tora ni ya kuan sõ. Wee na kĩa n ye
dɛɛrasia adama ya ɲ wure. Yen sõ tɛ̃, ya
ɲ maa kpɛ̃ yu dɛɛra sere nɛn mɔru yu
ka sure.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
Kon ye siriwa nge mɛ yen daa ya nɛ,
na ɲ yen wɔnwɔndu mɔ̀. Ya koo maa
koora. Kon ye kowa na ɲ sika mɔ̀. Na
ɲ biru wuramɔ.

Esekiɛlin kurɔn gɔɔ

15 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sõɔwa u
nɛɛ,
16 tɔnun bii, kon nun wi a kĩru bo
goori subaru sɔɔ. Adama a ɲ yɛ̃ron gɔɔ
yeru mɔ̀. A ɲ win gɔɔ sinamɔ. A ɲ maa
gɔɔ sumɔ win sõ.
17 A weeweenu koowo wunɛn tii
sɔɔ a ku de goo u nɔ. A ku gɔɔ sina.
A wunɛn dawani bɔkuo kpa a wunɛn
baranu doke nge mɛ a ra ko. A ku
wunɛn wuswaa wukiri. A ku maa gɔɔ
dĩanu di.
18 Yera Esekiɛli u ye tɔmbu sõɔwa
bururu ma yen yoka win kurɔ u
kpuna u gu. Yen sisiru bururu ma u
kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn yiire.
19 Yera tɔmbu ba nùn bikiamɔ ba
mɔ̀, u bu tubusio ye u mɔ̀ mi.
20 Yera u bu wisa u nɛɛ, Yinni
Gusunɔwa u nùn sõɔwa u nɛɛ,
21 u be Isireliba gari yini sõɔwɔ u
nɛɛ, wi, Yinni Gusunɔ u koo de bu win
sãa yeru kɔsuku tèn sõ ba tii sue ka te
bà n mɛɛra ba ra n nuku dobu mɔ̀ ka
tè sɔɔ ba ben yĩiyɔbu doke. Ba koo ben
bii be ba tie Yerusalɛmuɔ mwɛɛri bu
go.
22 Ba koo kowa nge mɛ Esekiɛli u
kua. Ba ɲ ben wuswaa wukirimɔ
nuku sankiranun sõ, ba ɲ maa gɔɔ
dĩanu dimɔ.
23 Ba koo ben dawani bɔkewa kpa
bu ben baranu doke. Ba ɲ koo gɔɔ
yeru ko, ba ɲ koo maa gɔɔ swĩ. Adama
ba koo woora ben toranun sõ kpa ba n
weeweenu mɔ̀.
24 Wi, Esekiɛli u ko n sãawa yĩreru
ben suunu sɔɔ. Ba koo kowa nge mɛ
u kua. Sanam mɛ yeba kpuro ya koo
bu deema, saa ye sɔɔra ba koo gia ma
Gusunɔ u sãawa Yinni.
25 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Es-
ekiɛli sõɔwa u nɛɛ, u koo de Isireliba
bu win sãa yeru bia te ta sãa ben kuku
yeru mi, te bà n mɛɛra ta ra bu nuku
dobu wɛ̃ mi, ka tèn sõ ba tii sue mi, ma
ba ben yĩiyɔbu doke te sɔɔ. Yen biru
kpa u de ben bibu bu gbisuku.
26 Sanam mɛ kɛ̃si ni, nu koo bu
deema, goo u koo nu kisirari kpa u na
u nun sõ.

27 Yen tɔ̃ɔ te, wunɛn nɔɔ ga koo
wukiara kpa a ka yɛ̃ro gari ko. Wuna
kaa n sãa yĩreru wunɛn tɔmbun sɔ̃. Saa
ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛ Gusunɔ na
sãawa Yinni.

Gari yi ba gerua Amɔniban sɔ̃

25

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 tɔnun bii, a wuswaa sĩiyɔ
Amɔniban mi gia.
3 Kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, bu nɛ, Yinni
Gusunɔn gari swaa dakio bu nɔ. Yèn
sɔ̃ ba yɛ̃ɛ sanam mɛ nɛn sãa yera disi
duura ka yèn sɔ̃ Isireliba ba kam kua
ma ba Yudaba yoru mwa ba ka doona,
4 yen sɔ̃ tɛ̃, kon bu sɔ̃ɔ yari yerugibu
nɔmu bɛria, kpa bu ben karaba gira
ben tem suunu sɔɔ, kpa bu ben wãa
yenu ko mi. Beya ba koo ben dãa
marum di kpa bu ben sabenun bom
nɔ.
5 Kon de Raba yu ko yooyoosun
kpara yeru kpa ben tem kpuro mu n
sãa yãanun wãa yeru. Saa ye sɔɔra ba
koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa
gerua. Na nɛɛ, yèn sɔ̃ ba taki kua, ba
yɔ̃ɔka ma ba nuku dobu kua sanam mɛ
Isireliba ba nɔni sɔ̃ɔre,
7 yen sɔ̃na tɛ̃, kon bu nɔmu dɛmiɛ,
kpa n bu bwesenu ganu nɔmu bɛria
nge gbeeku yɛɛ. Kon bu kpeerasia
bwesenun suunu sɔɔn di kpa bu kam
ko mam mam. Saa ye sɔɔ, ba koo gia
ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Mɔabuban sɔ̃

8 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ, yèn sɔ̃ Mɔabuba ka Edɔmuba ba
nɛɛ, Isireliba ba sãawa tia ka bwese ni
nu tie handunia ye sɔɔ,
9 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo wuu si wɔri si
su dam mɔ mi, si su ɲ derimɔ bu
Mɔabuban tem du. Wuu si, su koo
wɔrukuwa tia tia baa ka si su buram
bo nge Bɛti Yesimɔti ka Baali Mɛɔni ka
Kiriataimu.
10 U koo dewa sɔ̃ɔ yari yerugibu
bu bu wɔri nge mɛ ba Amɔniba kua
sere ba ɲ maa bu yaayamɔ sere ka
baadommaɔ.
11 Ba koo win siribu wa. Saa ye
sɔɔra ba koo gia ma wiya u sãa Yinni
Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ̃

12 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, yèn sɔ̃ Edɔmuba ba tora ba
Yudaba mɔru kɔsie,
13 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu nɔmu dɛmiɛ
kpa u tɔmbu ka sabenu go. U koo de
ben tem mu ko bansu saa Temanin di
n ka da Dedaniɔ, kpa mɛn tɔmbu bu
gbisuku tabu sɔɔ.
14 U koo de win tɔmbu Isireliba bu
bu mɔru kɔsie. Ba koo bu kua nge
mɛ win mɔru ya kpãaru nɛ kpa bu gia
ma ba ku ra nùn tore kam. Wi, Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi ba gerua Filisitiban sɔ̃

15 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ, wee Filisitiba ba Isireliba mɔru
kɔsie ka dam domi ba sãawa ben
yibɛrɛba saa yellun di.
16 Yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu win nɔmu
dɛmiɛ kpa u be kpuro kpeerasia be,
be ba wee Keretin di ba ka wãa nim
wɔ̃kun goorɔ.
17 U koo bu sɛɛyasia u mɔru kɔsia ka
dam. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma wiya
u sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Tirin sɔ̃

26

1 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
tiasen surun tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Yinni
Gusunɔ u ka Esekiɛli gari kua. U nɛɛ,
2 tɔnun bii, wee Tirigibu ba
Yerusalɛmu yɛ̃ɛmɔ ba mɔ̀, wee ya kam
kua yèn mi gia tɔmbu ba ra raa kpe
bà n gam dɔɔ. Tɛ̃ ben mi gia tɔmba
koo wura kpa be, bu gobi ko. Domi
Yerusalɛmu ya kua bansu.
3 Yen sɔ̃ tɛ̃, Yinni Gusunɔ u koo Tiri
ye mɔru seesi u de bwese dabinu nu
ye wɔri nu tɛria nge mɛ daara ra nim
yibu.
4 Kpa nu yen gbãranu kɔsuku ka yen
tabu durɔbun kuku yenu. Nu koo ye
kpuro kɛrawa mam mam kpa Tiri ye,
ya n sãa nge kpee saara.
5 Ya koo kowa nge tem bureru te
ta wãa nim wɔ̃ku sɔɔ mi surɔkɔba
ba ra ben yãakoronu kewe. Yinni

Gusunɔwa u yeni gerua. Bwese
tukunu nu koo na nu wuu ge wɔri.
6 Kpa nu be ba wãa gen turuku go
go. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u
sãa Yinni Gusunɔ.
7 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua.
U nɛɛ, u koo de Babilonin sina boko
wi u sinambu kpuro dam kere u na
saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di u Tiri
ye wɔri. U koo na ka dumi ka tabu
kɛkɛ be dumi gawe ka sere maasɔbu
ka tabu kowo dabi dabinu.
8 U koo Tirin baru kpaanu kpuro
kpeerasia. Tabu kowobu ba koo kuku
yenu gbe kpa bu tabu sĩa kpĩ ba n
tɛrɛnu nɛni bu ka tii ganɛ.
9 Ba koo Tiri yen gbãranu kɔsuku bu
suriri ka ben tabu yãnu.
10 Kpa ben dumi dabi dabi ten tua
yu ye wukiri kpa yen gani yi n diirimɔ
maasɔbun wɔkinun sõ ka tabu kɛkɛ
ben wɔkinun sõ. Domi ba koo Tiri ye
wɔriwa nge wuu ge ba kamia kɔ.
11 Ba koo ka dumi swɛɛ kpuro
swĩiwa kpa ba n tɔmbu goomɔ ka
takobi kpa bu yen bũu sãa yenun
gbereba suriri bèn sõ ya woo kanamɔ.
12 Ba koo yen dukia ka yen kia ni ya
dɔramɔ gurawa nge ye ba tabu diima
kpa bu yen gbãranu ka yen dii geenu
kɔsuku bu suriri kpa bu yen kpenu ka
yen dãa ka yen kɛ̃ki gura bu sure nim
wɔ̃ku sɔɔ.
13 U koo de ben womusu su nɔru ko.
Ba ǹ maa mɔrɔkunun swĩi nɔɔmɔ mi.
14 U koo de yu kowa nge kpee saara
yèn wɔllɔ surɔkɔba ba ko n da ben
yãakoronu kewe. Ba ǹ yen bansu
seeyamɔ. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni
gerua.

15 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ
Tiri yen sõ. U nɛɛ, be ba wãa n toma
nim wɔ̃kun goorɔ, bà n nua Tiri ya
bansu kua ma ba be ba mɛɛra wan
weeweenu nɔɔmɔ, ba koo diiri.
16 Wee tem mɛn kparo be ba wãa
nim wɔ̃kun bera gia kpuro ba koo
se ben sina kitanun di bu ben yabe
bakanu ka ben yabe ni ba sɔma doke
potiri ba n wurure ba n sõ temɔ. Saa
kpuro sɔɔ, ba ko n bɛrum soorewa kpa
ba n nuki sankire Tirin sõ.

17 Ba ko n gɔɔ wuri mɔ̀ Tirin sõ ba n
mɔ̀,
wee ya kam kua ye, ye ya raa yĩsiru
yara mi.
Ye, yèn tɔmbu ba raa dabiru bo nim
wɔ̃kun bera mi gia.
Beya ba raa maa dam bo,
ma be ba ka bu sikerenɛ ba bu nasie.
18 Wee be ba wãa tem burenɔ
ba diirimɔ Tiri yen kam kobun sõ.
Be ba toma ba ka wãa nim wɔ̃kun
goorɔ
ba nande yen kpeerun sõ.
19 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa
gerua. U nɛɛ, u koo de Tiri yu ko bansu
kpa goo u kun maa wãa mi. Sanam
mɛya u koo de nim wɔ̃kun nim mu ye
wukiri kpa ye kpuro yu num ya n wãa
gɔribun wãa yerɔ mi yeruku tɔmba
kpĩ.
20 U koo de yu da sere tem sɔɔwɔ
mi yeruku tɔmba wãa kpa ya n kɔ̃ɔre
mi. U koo de ya n wãa mi ka gɔribu.
Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ. Ya ǹ maa
ayeru wasi wasobun suunu sɔɔ.
21 Tɔmba koo nanda ye ya koo ye
deeman sõ. Ya ǹ ko ya n maa sãa
gãanu. Domi ba koo ye kɔsukuwa
mam mam kpa bu ye kasu bu bia.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Wuri yi ba kua Tirin bansun sõ

27

1 Esekiɛli u nɛɛ, Tiri, Yinni Gusunɔ u
man sõɔwa u nɛɛ,
2 n nun gɔɔ wuri kuo,
3 n nun sõ n nɛɛ, wunɛ Tiri a wãawa
nim wɔ̃kun goorɔ ma a ka bwese
dabinu tenkuru mɔ̀. Ye Yinni Gusunɔ
u gerua wee. U nɛɛ,
wunɛ Tiri, a ra raa nɛɛ, a sãawa wuu
burɔ.
4 Wunɛn dam mu wãawa sere nim
wɔ̃kuɔ.
Be ba nun bana, ba nun kuawa nge
goo nimkuu burɔ.
5 Ma ba wunɛn wasi kua ka dãa ye ba
mɔ̀ sipɛrɛ ye ya wee Senirin di.
Ma ba dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ye ya wee
Libanin di sua
ba ka wunɛn beku sɔretiru kua.
6 Ma ba wunɛn sɛsɛnu kua ka Basanin
dãa gea ye ba mɔ̀ sɛɛni.

Ma ba wunɛn kitanu kua ka dãa ye ba
mɔ̀ buyi
ye ba ka na saa Kitimun di
ma ba nu suunu donnu mani.
7 Ma ba beku ni ba koo nun karea kua
Egibitiɔ ka wɛ̃ɛ damgii
ba sɔma doke.
Beku ni, nu sãawa nge wunɛn gidi
bɔra.
Ma ba beka ye ya ra wunɛn kianu
wukiri kua ka wɛ̃ɛ gaaduragii,
ka maa wɛ̃ɛ wunɔmgii yi yi wee saa
tem bure te ba mɔ̀ Sipun di.
8 Sidonigibu ka Aafadiba ba ra wunɛn
sɛsɛnu bwie
kpa wunɛgii be ba yɛ̃ru bo ba n bu
kpare.
9 Gebalin nɔman sɔm kowo be ba sɔma
ye yɛ̃ sãa sãa,
bera ba ra wunɛn wɔrusu kɔre.
Be ba tenkuru mɔ̀ ka goo nimkusu
kpuro,
ba ra yɔ̃rewa wunɛn mi bu wunɛn
kiaru dwe.
10 Pɛɛsiba ka Ludiba ka Putigibun
tii ba raa sãawa wunɛn tabu
kowobu.
Ba sãawa tabu durɔbu ka gem.
Wunɛn miya ba ra ben tɛrɛnu ka ben
sii furɔ kɔkɔnu bwɛ̃
kpa ye kpuro ya n nun bɛɛrɛ doke.
11 Aafadiba ka wunɛn tiin tabu
kowoba ba ra wunɛn gbãraru kɔ̃su
bu ka sikerena. Tabu kowo damgibu
gaba ba ra maa wunɛn kuku yenu
kɔ̃su. Wunɛn gbãrarɔwa ba ra ben
tɛrɛnu bwɛ̃ kpa nu n nun bɛɛrɛ doke.

Tiri ya sãawa wuu bɔkɔ

gèn mi ba ra tenkuru ko

12 Tiri, wunɛn arumani bakan sɔ̃na
Taasisigibu ba ra tenkuru nɛ wunɛn
mi. Beya ba ra n ka kianu naamɔ
wunɛn yaburɔ. Niya sii geesu, ka sii
wɔ̃kusu, ka sii kpikisu, ka sii pɛɛrum.
13 Wunɛ ka Gɛrɛkiba, ka Tubaligibu,
ka Mɛsɛkigibun tii i ra tenkuru
koosinɛ. Ba ra ka nun yobu ka gãa ni
ba seka ka sii gandu kiaru dweeri.
14 Togaamagibu ba ra maa dumi yi
ba ra ka sɔmburu ko ka yi ba ra ka
tabu de ka kɛtɛkunu dɔram nɛ wunɛn
yaburɔ.
15 Wunɛ ka Dedanigibu ka be ba
wãa tem bureru gia kpuro i ra maa
tenkuru koosinɛ. Ba ra nun wunɛn
dibu kɔsie ka suunu donnu ka dãa ye
ba mɔ̀ ebɛni.
16 Wunɛ maa ka Sirigibu i ra
tenkuru koosinɛ. Gãa dabina ba ra
nun dweeri kpa bu ka nun kpee
gobiginu naawa ni nu sãa nge yaka
bekusu, ka beku gaaduraginu, ka
beku ni ba sɔma dokea, ka beku ni
ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ka nim wɔ̃kun
kpee buranu *, ka kpee gobigii ni nu
sɔ̃ri.
17 Wunɛ ka Yudaba ka Isireliba i
ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun
alikama ye ya wee Minitin di ka pɛ̃ɛ
bwese bweseka ka tim ka gum ka sere
gum sawaram kiaru dweeri.
18 Wunɛ ka Damasigibu i ra tenkuru
koosinɛ wunɛn arumani bakan sɔ̃. Ba
ra ka nun tam mɛ mu wee Hɛlubonin
di ka wɛ̃ɛ kpiki yi ba kua ka yãa sansu
kiaru dweeri.
19 Saa Usalin di, Yafanigibu ka
Gɛrɛkiba ba ra ka kianu nɛ wunɛn
yaburɔ. Niya, sisu ka dãa gaa ka sere
dãa kiki nubu durorugisu kpa bu ka
nun ye kpuro kiaru dweeri.
20 Wunɛ ka Dedanigibu i ra tenkuru
koosinɛ kpa bu nun gaari beka dɔre.
21 Wunɛ ka Daarububa ka Kedaan
wirugibu i tenkuru koosinamɔ. Ba
ra nun kiaru dweeriwa ka yãa
kpɛmminu ka yãa kinɛnu ka sere maa
bonu.
22 Wunɛ ka Seban tenkuba ka
Ramagibu i ra tenkuru koosinɛ. Ba
ra ka turare ye ya gea bo nɛ wunɛn
yaburɔ ka kpee gobiginu bwese
bweseka ka sere maa wura.
23 Wunɛ ka Haranigibu ka
Kannɛgibu ka Edɛnigibu ka Seban
tenkuba ka Asirigibu ka Kilimadigibu
i ra tenkuru koosinɛ.
24 Yãa gobigina ba ra ka nun kiaru
dweeri. Yãa ni ba ra ka nɛ wunɛn
yaburɔ niya, yabe gaaduraginu ka
yabe ni ba sɔma doke ka beka ye ba
sɔma doke ka sere maa wɛ̃ɛ damgii yi
ba tara.

* **27:16** ***nim wɔ̃kun kpee buran*** Ya sãawa yaa piibu gagun kukunu ni ba ra ka bura yãnu ko.

Ba Tiri gəə swĩiyammɛ

25 Taasisin goo nimkusa su ra n wunɛn
kianu səəwa.
Ma wunɛn dukia ka wunɛn bɛɛrɛ ya
kpɛ̃a nim wɔ̃kun bera mi gia.
26 Goo tɛməbu ba ka nun bəsu nim
bakam səə.
Adama woo gaga koo na saa sɔ̃ə yari
yerun di
gu nun kəsuku nim wɔ̃ku gen suunu
səə.
27 Wunɛn dukia ka wunɛn kianu
ka be ba ra wunɛn sɛsɛnu bwie ka be
ba ra bu kpare
ka be ba ra wunɛn wərusu kəre ka
wunɛn kia dərobu
ka wunɛn tabu kowobu ka sere be
kpuro be ba wãa wunɛn tii səə
ba koo num nim wɔ̃kun səəwə dəma te
a wəruma.
28 Be ba ra nun kpare ba koo kuuki ko
kpa nim wɔ̃kun goonu nu diiri.
29 Be ba wunɛn sɛsɛnu bwiamə ka be
ba bu kpare,
be kpuro ba koo sarawa wunɛn min di
bu na tem diraə.
30 Ba koo nəəgiru sua
bu nun wuri kɔ̃si koosi
kpa bu tii tua wisi winə
bu bindi torom səə nuku sankiranun
sɔ̃.
31 Ba koo ben winu kəni wunɛn sɔ̃,
kpa bu saakiba dewe
bu nun gəə swĩiya nuku sankiranun
sɔ̃.
32 Ben nuku sankira ni səə,
ba koo nun womu koosi bu nɛɛ,
wunɛ Tiri, a ǹ ka wuu gagu weenɛ.
Wee a kam kua nim wɔ̃kun suunu səə.
33 Sanam mɛ a wunɛn tenkuru mə̀ tən
dabira a ra diisie.
Wunɛn dukia ka wunɛn kianun
kpãarun sɔ̃,
a dera sinamba kua dukiagibu.
34 Adama a kəsikira a wəri nim wɔ̃kun
səəwə
ma wunɛ ka wunɛn kianu ka wunɛn
tən dabi te kpuro i nim diira.
35 Be ba wãa tem burenu səə ba nuki
sankire wunɛn sɔ̃.
Ma ben sinambu ba bɛrum soore ba
wuswaa burisinɛ.
36 Tem tukum tenku be ba koo sara
mi, biti koo bu mwa
kpa bu nun wia koosi.
Domi a kam kua.
A ǹ kaa n maa wãa sere ka baadomma.

Gari yi ba gerua

Tirin sunən sɔ̃

28

1 Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ,
2 tənun bii, a Tirin sunə sɔ̃əwə a nɛɛ,
amɛniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerumə.
Na nɛɛ, wee u tii sua sere u gerumə
u mə̀, wiya u sãa Gusunə. Ma u sɔ̃
Gusunən sina kitaru wəllə nim wɔ̃kun
suunu səə. Adama u n yɛ̃ ma u sãawa
tənu, n ǹ mə Gusunə, baa mɛ u tamaa
win bwisikunu sãawa teenu ka nɛ
Gusunəginu.
3 U tamaa u Daniɛli bwisi kere ma
asiri gaa kun nùn berue.
4 Win yɛ̃ru ka win bwisin sɔ̃ u tii
kua dukiagii. U wura ka sii geesu yibia
win arumanin beru yerə.
5 Win bwisi bɛkɛ ka win tenkurun
sɔ̃, win dukia ya kuura. Ma u tii sua
dukia yen sɔ̃.
6 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ,
yèn sɔ̃ u tamaa win bwisikunu nu
sãawa teenu ka nɛginu,
7 yen sɔ̃na kon nùn tən tukobu
kparema be ba nuki sosum bwesenu
kpuro kere. Ba koo nùn takobi səkiri
bwisi bɛkɛ yin sɔ̃ kpa bu win bɛɛrɛ ye
disi doke.
8 Ba koo nùn surewa gəribun wãa
yerə, kpa u gbi nim wɔ̃kun suunu səə
nge wi ba səkura.
9 Saa ye səə, bà n nùn goobu (200) na,
u koo kpĩ u maa nɛɛ, u sãawa Gusunə?
Aawo, u ko n sãawa tənu, n ǹ mə
Gusunə, wi u nùn goomən nəmaə.
10 U koo gbiwa nge wi u kun Gusunə
yɛ̃. Tən tukoba ba koo nùn go. Nɛ,
Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
11 Yinni Gusunə u maa nɛɛ,
12 tənun bii, a maa gəə swĩiyə Tirin
sunən sɔ̃. A nùn sɔ̃əwə a nɛɛ, amɛniwa
nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ,
wee u raa sãa wi u yiban yĩreru bwisi
səə ka buram səə.
13 U raa wãawa Edɛniə, Yinni
Gusunən gbaarə. Ma ba nùn kpee
gobigii bwese bweseka dokeye ni nu
nəni swãaru mə ka dəm buuru ka digi
ka wuru beku ka swãaru ka boogu
ka swãaru ka sere maa wuru beku
ka wura. Ma ba nùn gãasu ka guunu

soowammɛ ni ba ka wura. Ma ba
nùn gãasu ka guunu soowammɛ ni ba
sɔɔru kua win marubun tɔrun sɔ̃.
14 U raa sãawa nge wɔllun kɔ̃so ma u
kasa dɛrie. Ma na dera u wãa nɛn guu
dɛɛrarɔ u sĩimɔ kpee ni nu ballimɔn
wɔllɔ.
15 Saa mìn di ba nùn taka kua, win
daa ya wãwa sere n ka girari tɔ̃ɔ te ba
daa kɔ̃sa gaa wa wi sɔɔ.
16 Win tenkurun kpãaru ta dera u
bɔbunu ka keeta wɔri. Yen sɔ̃, kon nùn
sura saa nɛn guu dɛɛra ten min di, wi,
wi u sãa nge wɔllun kɔ̃so mi. Kon de
u doona saa kpee ni nu ballimɔ min
suunu sɔɔn di.
17 U tii sua win buram sɔ̃ ma u win
bwisi ka win bɛɛrɛ ye kpuro sanka.
Yen sɔ̃, kon nùn kɔ̃ temɔ kpa sinam be
ba tie bu nùn ka.
18 Win durum kpãaru ka win keeta
ye u mɔ̀ tenkuru sɔɔn sɔ̃, u win wuun
sãa yenu disi doke. Yen sɔ̃, kon de dɔ̃ɔ
u se win tiin min di kpa u nùn gɔsia
torom tɔn be ba nùn mɛɛran nɔni biru.
19 Saa ye sɔɔ, bwese ni nu nùn yɛ̃
kpuro nu koo biti kowa, domi u koo
kam ko. U ǹ ko n maa wãa sere ka
baadommaɔ.

Gari yi ba gerua Sidonin sɔ̃

20 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
21 tɔnun bii, a mɛɛrio Sidonin bera
gia kpa a ye gerusi.
22 A nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ, wee kon ye wɔri.
Kon ye nɛn dam sɔ̃ɔsi kpa bu man
bɛɛrɛ wɛ̃ yen suunu sɔɔ. Nà n ye siri,
ma na ye sɔ̃ɔsi ma na sãawa Dɛɛro, saa
yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
23 Kon de baranu nu ye wɔri. Kon
de bu tɔmbu go yen swɛɛ sɔɔ. Tɔmba
koo wɔruku bu gbisuku taa bi ba koo
ye wɔrima beri berikan din sɔ̃. Saa ye
sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.

Isireliba

ba ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ

24 Bwese ni nu Isireliba sikerenɛ nu
bu gɛma nu ǹ ko n maa sãa nge sãku
ni nu bu mɛɛra mɔ̀ nu gɛ̃ɛkumɔ. Saa
yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
25 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
maa gerua. Na nɛɛ, sanam mɛ kon
Isireliba mɛnnama bwese tukunun
suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ, kon sɔ̃ɔsi
bwese tuku nin nɔni biru ma na
sãawa Dɛɛro. Saa ye sɔɔra Isireliba ba
koo da bu sina ben temɔ mɛ na ben
baaba Yakɔbu wɛ̃.
26 Ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ. Ba koo
dia bani kpa bu resɛmba duure. Ba
ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ domi kon be
ba ka bu sikerenɛ ba bu gɛma siri n
sɛɛyasia. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

Gari yi ba gerua Egibitin sɔ̃

29

1 Isirelibaɲ yorun wɔ̃ɔ wɔkurusen
suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkura yiruse
sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 tɔnun bii, a wunɛn wuswaa kisio
Egibiti sunɔn mi gia kpa a wi, ka win
temgibu kpuro sɔ̃
3 a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ, wee kon nùn wɔrima
wi, wi u sãa nge karaku ge ga nanum
mɔ ga kpĩ daa te ba mɔ̀ Niluɔ. Ma u
gerumɔ u mɔ̀, daa te, ta sãawa wigiru
domi wiya u tu kua.
4 Kon kɔkɔnu sɔre win baa saburosu
sɔɔ kpa n de daa ten swɛ̃ɛ yi n sɔre sɔre
win koko wɔrukisɔ. Kpa n nùn gawa n
yara daa ten min di ka swɛ̃ɛ yi sannu.
5 Kpa n nùn sua n kɔ̃ gbaburɔ ka swɛ̃ɛ
yi kpuro. U koo wɔriwa yakasɔ. Goo
kun nùn seeyamɔ, goo kun maa nùn
dɔbamɔ. Gbeeku yɛɛ ka gunɔsa su koo
win goru di.
6 Saa ye sɔɔra Egibitigibu kpuro ba
koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Domi somi te u Isireliba kua ta
sãawa nge kabaru, ta ǹ dam mɔ.
7 Ba nùn tãsisi ma u bɔɔra ben nɔmaɔ
u ben senu mɛɛra kua ma u dera ba
suba.
8 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de bu nùn
wɔrima ka takobi kpa n de bu win
tɔmbu ka yɛɛ kpuro go.
9 Egibitin tem mu koo ko bansu kpa
bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Domi yen sunɔ u nɛɛ, wiya u daa te
ba mɔ̀ Nilu mɔ. Wiya u maa be tu kua.
10 Yen sɔ̃, kon wi ka win daa te
wɔrima. Kpa win tem mu ko bansu
saa Migidolin di n ka da Asuaniɔ ka
Etiopin tem nɔɔ bura yenɔ.
11 Tɔnu kun maa sarɔ mi, mɛya yaa
gaa kun maa sarɔ mi. Ya koo kowa wɔ̃ɔ
weeru goo kun maa wãa mi.
12 Wɔ̃ɔ weerun baa sɔɔ, kon de
Egibitin tem ka yen wusu su ko bansu
n kere bansu kpuro. Kon bu yarinasia
n de ba n wãa bwese tukunun suunu
sɔɔ.
13 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
maa gerua. Na nɛɛ, wɔ̃ɔ wee ten biru,
kon Egibitigibu mɛnnama bwese
tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ.
14 Be, Egibitigii be ba raa yoru dimɔ
kon ka bu wurama ben temɔ bera mi
ba mɔ̀ Paturɔsi. Miya ba koo bandu
swĩi te ta ǹ dam mɔ.
15 Ta ko n sãawa ban te ta piiburu
bo kpa ta kun dam mɔ bwese ni nu tie
sɔɔ. Kon tu kawawa kpa tu ku raa ka
bwese ni nu tie taare.
16 Isireliba ba ǹ maa tu naanɛ mɔ̀. Ba
ǹ maa dɔɔ ten mi, bu somiru kana ye
ya ko n sãa ben durum. Saa ye sɔɔ, ba
koo gia ma nɛna na Yinni Gusunɔ.

Nɛbukanɛsaa u koo Egibiti

tabu wɔri u mwa

17 Isireliban yorun wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu
ka yirusen suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru
sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
18 tɔnun bii, wee Nɛbukanɛsaa
Babilonin sina boko u dera win tabu
kowobu ba sɔm sɛ̃sɔginu kua bu ka
Tiri kamia. Adama win tabu kowo be
kpuro ba wii kpaki kua ma ben senu
potikira. Ka mɛ, Babilonin sina bokon
tii ka win tabu kowo be, ba ǹ arufaani
gaa wa sɔmbu te sɔɔ, te ba kua.
19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na
nɛɛ, kon Babilonin sina boko Egibitin
dukia kpuro wɛ̃. U koo ben yãnu
gura kpa nu n sãa win tabu kowobun
kɔsiaru.
20 Kon nùn Egibiti wɛ̃wa ya n sãa
win sɔmbu te u kuan kɔsiaru. Domi
nɛna, wi ka win sɔm kowobu ba
sɔmburu kua.
21 Yen tɔ̃ɔ te, kon Isireliba dam kɛ̃
kpa n maa wunɛ tɔnun biin nɔɔ wukia
a ka bu gari ko kpa bu gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Egibiti sɛɛyasia

30

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a Egibitigibu gerusio
kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni
Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee tɔ̃ɔ
kɔ̃sura wee. Bu weeweenu koowo.
3 Tɔ̃ɔ te, ta sisi tè sɔɔ nɛ, Yinni
Gusunɔ kon bu wɔri. Wee ta mam tu-
ruku kua. Ta ko n sãawa yam wɔ̃kuru.
4 Tabu koo na Egibitiɔ kpa bu tɔn
dabiru go mi, bu ben dukia gura kpa
tem mɛ, mu ko bansu, kpa nuku
sankira bakanu nu n wãa Etiopiɔ.
5 Etiopigibu ka Putigibu ka Ludiba
ka Daarububa kpuro ka Libigibu ka
sere maa nɛn tɔmbu Isireli be ba ka bu
nɔɔ tia sãa ba koo wɔruku bu gbisuku
taa bi sɔɔ.
6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua na
nɛɛ, be ba ka Egibitigibu yinamɔ mi,
ba koo bu go tabu sɔɔ saa Migidolin
di n ka girari Asuaniɔ kpa dam mɛ
Egibitigibu ba raa ka tii sue mi, mu
kpe. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
7 Ben tem mɛ, mu koo ko bansu n
kere tem mɛ n tie handunia sɔɔ. Ben
wusu su koo kowa bansu mam mam
n kere wuu si su tie.
8 Nà n Egibitigibu dɔ̃ɔ sɔkuma ma na
dera be ba ka bu yinamɔ min dam mu
kpa, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ.
9 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon sɔmɔbu gɔri goo
nimkusu sɔɔ bu Etiopigii be ba raa
wãa bɔri yɛndu sɔɔ nandasia kpa bu
bɛrum soora Egibitigibun wahalan tɔ̃ɔ
te sɔɔ, te ta sisi.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon sina
boko Nɛbukanɛsaa dendi n ka Egibitin
tɔn dabi te kpuro kpeerasia.
11 Wi, ka win tabu kowo wɔnwɔndu
sarirugii be, ba koo na bu tem mɛ wɔri
bu kpeerasia. Ba koo Egibitigibu go
ka takobi kpa gonu nu yibu tem mɛ
kpuro sɔɔ.

12 Kon de daa te ba mɔ̀ Nilun kɛri yi
gbera kpa n Egibitin tem tɔn kɔ̃sobu
nɔmu bɛria. Tɔn tukobu ba koo na
bu ye kpuro kam koosia. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua
na nɛɛ, kon Nɔfun bũu turanun
bwãarokunu kpuro kɔsuku. Goo kun
maa bandu dimɔ Egibitiɔ. Kon dewa
tem mɛ, mu bɛrum duura.
14 Kon Paturɔsi kpeerasia kpa n
Soani dɔ̃ɔ mɛni kpa n maa Tebɛsi siri.
15 Kon ka Sini mɔru ko ye, ye ya sãa
nge Egibitigibun gbãra bakaru kpa n
Tebɛsin tɔn dabi dabi te go.
16 Kon Egibiti dɔ̃ɔ sɔku kpa Sini yu
burisina. Ba koo Tebɛsin gbãraru kɔra
kpa yibɛrɛba bu Nɔfu kamia sɔ̃ɔ sɔɔ
gbãara.
17 Ba koo Onin aluwaasiba ka
Pibesɛtigibu go ka takobi. Wuu si
kpuron tɔmba ba koo yoru mwa.
18 Nà n Egibitigibun dam bua mɛ ba
mɔ ba ka tɔmbu yoru diisie, ma dam
mɛ ba raa ka tii sue mi, mu nɔru kua,
yam mu koo tĩra Tapanɛsiɔ kpa bu yen
tɔmbu yoru mwɛɛri.
19 Kon Egibitigibu siri kpa bu gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Babilonin sina boko u sãawa Gusunɔn denditia

20 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
tiasen suru gbiikoon sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse
sɔɔra Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
21 tɔnun bii, na Egibitin sunɔn
gãseru bua. Wee, ba ǹ wa wi u koo
nùn bɛkia. Domi ba ǹ win mɛɛra ye
bɔkue u sere nɛɛ, u koo kpĩ u takobi
nɛnɛ.
22 Wee na Egibitin sunɔ wi wɔrim
wee. Kon win gãsenu kpuro bɔɔku te
ta gea sãa ka te ta ǹ gea sãa. Kon de
takobi yu wɔruma win nɔman di.
23 Kon Egibitigibu yarinasia bu da
bwese tukunun suunu sɔɔ. Kon de bu
da tem baamɛre sɔɔ.
24 Kon Babilonin sina boko dam wɛ̃
kpa n nùn nɛn takobi nɔmu bɛria.
Adama kon Egibitin sunɔn gãseru bua
kpa u weeweenu ko Babilonin sina
bokon wuswaaɔ nge u gɔɔ dɔɔ.
25 Kon Babilonin sina boko dam wɛ̃
kpa Egibitin sina bokogim mu kpe.
Nà n nɛn takobi Babilonin sina boko
nɔmu bɛria, ma u ka ye Egibitigibu
wɔri, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna
na sãa Yinni Gusunɔ.
26 Kon Egibitigibu yarinasia bu da
bwesenu kpuro sɔɔ. Kon dewa bu da
tem baamɛre sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Egibitin sina boko u sãawa nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru

31

1 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
tiasen suru itasen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra
Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a Egibitin sunɔ ka win
tɔn dabi dabi te sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
wara ka nùn weenɛ win kpãaru sɔɔ.
3 Wee u sãawa nge Libanin dãa ye ba
mɔ̀ sɛduru.
Yen kãasi yi wã
ma yen wurusu kubenu sãa.
Ma ya gunu ya guru winu girari.
4 Gura ya ye kpɛ̃asia.
Nim mɛ mu dua tem sɔɔ mu dera ya
gunia.
Nim mɛ kpuro mu kokumɔwa mi yen
gbini yi wãa.
Min diya mu kokumɔ mu daamɔ dãa
ni nu tien mi.
5 Yen sɔ̃na ya kpɛ̃a ya dãnu kpuro
gunum kera.
Yen kãasi yi dabia ma yi tɛria.
Domi ya nim waamɔ too.
6 Gunɔsu na su sin sokunu kua yen
kãasiɔ.
Ma gbeeku yɛɛ na yi maruramɔ yen
kɔkɔrɔ.
Ma bwese dabira na ta sɔ̃ yen saarɔ.
7 Ya sãawa dãa buraru
ma ya gunu ya kãasi dɛ̃u.
Domi yen nuwi yi duawa sere tem
sɔɔwɔ mi nim mu kpã.
8 Baa nɛ, Gusunɔn dãa gbaa te ba mɔ̀
Edɛni sɔɔ,
sɛduru gaa sari ye ya ka ye weenɛ.
Mɛya dãa ye ba maa mɔ̀ sipɛrɛ yen gaa
sari ye ya kãasi burɛ mɔ nge ye.
Dãa wuru bakasu gasu maa sari si su
ka yegisu weenɛ.
Dãru garu sari te ta ka ye buram nɛ.

9 Kãasi burɛya na ye wɛ̃ sere dãa ni nu
wãa nɛ, Gusunɔn dãa gbaa te ba
mɔ̀ Edɛniɔ nu nisinu seewa.

Egibitin sunɔ u koo bɔɔra

nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru

10 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, sɛduru ye, ya kpɛ̃a ya
guru winu girari. Ma ya tii sua.
11 Yen sɔ̃na kon ye gira kpa n ye sina
boko wi u sinambu kpuro dam kere
nɔmu bɛria kpa u ye kua nge mɛ yen
torara nɛ.
12 Tɔn tuko be ba nuku kɔ̃suru bo
ba koo ye kĩi bu sura bu kɔ̃. Kpa yen
kãasi yi wɔri guunu ka wɔwi sɔɔ kpa yi
bɔɔkira tem mɛ kpuron wɔwi sɔɔ. Kpa
tɔn be ba raa wãa yen saarɔ bu yarina
bu ye deri.
13 Yen bĩirun wɔllɔwa gunɔsu su koo
na su sina. Kpa gbeeku yɛɛ yi yin wãa
yeru ko yen kɔkɔrɔ.
14 Yeni ya koo koorawa kpa dãa ni
nu nim waamɔ nu ku raa ka gunia
nu guru winu girari nu sere tii sua
nin gunum sɔ̃. Domi dãnu ka tɔmbu
kpuro ba koo gbiwa bu da bu gɔribu
deema.
15 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma te sɛduru ye,
ya koo du gɔribun wãa yerɔ, kon de
taka koora ye ya wãa yam mi kpuro yu
gɔɔ wooru sina. Kon nim yɔ̃rasia yen
sɔ̃, kpa n de daanu nu kokubu yɔ̃ra.
Kon maa de yam mu tĩra Libaniɔ, kpa
n dãnu gberasia yakasɔ.
16 Sanam mɛ kon de sɛduru ye, yu
wɔruma yu da gɔriɔ ka tɔn be ba dɔɔ
mi sannu, be ba koo yen wɔrumaan
damu nɔ ba koo diiri bɛrum sɔ̃. Gbaa
te ba mɔ̀ Edɛnin dãa ni nu buram bo ka
ni nu gea sãa ni kpuro ni nu gesi nim
waamɔ Libaniɔ nu ko n nuku dobu
mɔwa sere tem sɔɔwɔ.
17 Nin tii nu koo sara nu da gɔribun
wãa yerɔ nu bu deema be ba go ka
takobi. Ba raa sãawa yen dam ma ba
wãa yen saarɔ tɔmbun suunu sɔɔ.
18 Edɛnin gbaa te sɔɔ, dãa gaa kun
ka Egibitin sina boko nɛ buram sɔɔ ka
kpãaru sɔɔ. Ka mɛ, ba koo nùn surewa
gɔribun wãa yerɔ tem sɔɔ sɔɔwɔ ka dãa
ni nu wãa Edɛni mi sannu kpa u n kpĩ
ka be ba go tabu sɔɔ ka takobi, be ba ṅ
Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ. Yeniwa ya koo
Egibitin sina boko ka win tɔn dabi te
kpuro deema. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni kpuro gerua.

Ba koo Egibitigibu

ka ben sina boko gɔɔ swĩiya

32

1 Isirelibaan yorun wɔ̃ɔ wɔkura
yirusen suru wɔkura yirusen tɔ̃ɔ
gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a gɔɔ swĩiyɔ Egibitin
sunɔn sɔ̃. A nùn sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
wee u sãawa nge gbee sunɔ kpɛmbu
bwesenun suunu sɔɔ.
Ma u maa sãa nge karaku nim wɔ̃ku
sɔɔ.
U ra tii kpare daa ten nim sɔɔ
kpa u ten nim buri ka naasu
kpa ten kurenu nu soona.
3 Yen sɔ̃, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. Na nɛɛ, kon nùn nɛn
yãakororu surema sanam mɛ tɔn
dabinu nu mɛnnɛ kpa bu nùn gawa
bu yarama.
4 Kon nùn yarawa kasaɔ kpa n nùn kɔ̃
yakasɔ. Kon dewa gunɔsu su na su
sina win wɔllɔ kpa gbeeku yɛɛ yi nùn
di.
5 Kon win yaa yariwa guunu wɔllɔ kpa
n ye ya tie taasi wɔwi sɔɔ.
6 Kon de win yɛm mu n yari tem mɛ̀
sɔɔ u wãa sere ka guunɔ kpa yɛm mu n
yiba mɛn wɔwi sɔɔ.
7 Sanam mɛ u koo gbi, kon de wɔllu tu
tĩra. Kon kperin yam burura go kpa
guru wiru tu sɔ̃ɔ wukiri, kpa suru u ku
maa yam burura sia.
8 Kon wɔllun fitilanu kpuro go win sɔ̃.
Kpa n de yam mu tĩra win tem sɔɔ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Kon de bwese dabinu nu biti soora
nù n win kpeerabun labaari nua, baa
ka tem mɛ u ṅ yɛ̃.
10 Kon de bwese ni, nu n biti soore
win sɔ̃. Kpa nin sinambu ba n di-
irimɔ bɛrum sɔ̃ sanam mɛ kon nɛn
takobi fĩa ben wuswaaɔ. Sanam mɛ u
koo kpeera mi, ba ko n diirimɔwa saa
kpuro sɔɔ, ben baawure u n ka win
wãaru nande.

11 Domi amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. Na nɛɛ, Babilonin sina
bokon tabu kowobu ba koo nùn wɔri
ka takobi.
12 Kon nùn tabu kowo damgibu be
ba nuku kɔ̃suru bo surema bu win tɔn
dabi te go. Kpa Egibitin tii suabu bu
kpe.
13 Kon win yaa sabenu go nim
bakam bɔkuɔ kpa tɔmbu ɲ kun mɛ
yaa sabenun naasu su ku maa nim mɛ
buri.
14 Kon de mu kpunawa kpa mu n
kokumɔ nge gum yarum. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
15 Nà n dera Egibiti ya kua bansu ma
na yen dukia gura mam mam, na yen
tɔmbu kam koosia, saa ye sɔɔra ba koo
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
16 Womu geniwa bwesenu kpuron
tɔn kurɔbu ba koo ko Egibiti ka yen tɔn
dabi ten sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.

Ba koo bwese ni ba kamia gɔɔ sʋ̃iya

17 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
yirusen suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ
wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u
nɛɛ,
18 tɔnun bii, a gɔɔ wuri koowo
Egibitigibun sɔ̃ kpa a de wunɛn gɔɔ
wuri yi, yi bu sure sere tem sɔɔwɔ
gɔribun wãa yerɔ be ka bwese ni nu
dam mɔn tɔmbu.
19 A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ba tamaa ba gabu
bɛɛrɛ kerewa? Aawo! Ba koo dawa
gɔribun wãa yerɔ ba n kpĩ mi sannu ka
be ba kun Gusunɔ yɛ̃.
20 Ba koo wɔrukuwa bu kpuna ka be
ba go tabu sɔɔ sannu. Wee, ba takobi
woma kararun di bu ka be kpuro go.
21 Tabu durɔ damgii be ba wãa
gɔribun wãa yerɔ ka be, Egibitigibun
somiɔ be ba gu, ba koo nɔɔgiru sua
bu bu dam koosia bu nɛɛ, be wee ba
sarama be, be ba ɲ Gusunɔ yɛ̃. Wee ba
kpĩ. Ba bu gowa ka takobi.
22 Mɛya Asirin sina boko ka win tɔn
dabinu ba kpĩ ma ben sika ya nùn
sikerenɛ. Be kpurowa ba gu tabu sɔɔ.
23 Siki ni, nu wãawa sere tem sɔɔ
sɔɔwɔ, ma nu ka ben sina bokogiru
sikerenɛ. Tabu sɔɔra ba be kpuro go
be, be ba raa nasie.
24 Mɛya maa Elamun sina boko ka
win tabu kowobu ba kpĩ. Ma win tabu
kowobun sikinu wigiru sikerenɛ. Be
kpurowa ba go tabu sɔɔ be, be tɔmba
raa nasie. Ba ɲ Gusunɔ yɛ̃. Wee ba wãa
sikaɔ sere tem sɔɔwɔ. Ba sekuru sɔɔwa
gɔribun wãa yeru mi.
25 Elamun sina boko ka win tabu
kowobu ba kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ.
Win tabu kowobun sika ya wigiru sik-
erenɛ. Be, be ba ɲ Gusunɔ yɛ̃ ba gu
tabu gberɔ. Beya tɔmba raa nasie. Be
wee tɛ̃ ba kpĩ ba sekuru sɔɔwa ka be ba
gu taa bii sɔɔ.
26 Mɛsɛki ka Tubali ba kpĩ ka ben
tabu kowobu kpuro. Ma tabu kowo
ben sika begia sikerenɛ. Be, be ba ɲ
Gusunɔ yɛ̃ mi, ba guwa tabu sɔɔ. Beya
tɔmba raa nasie.
27 Be, be ba ɲ Gusunɔ yɛ̃ mi, ba
ɲ ka bu yellun tabu durɔ damgibu
mɛnnɛ ba sikua. Ba duawa gɔribun
wãa yerɔ ka ben tabu yãnu ba kpuna
ben toranun sɔ̃, ma ben takobiba ba
kua ben leferi. N deema beya tɔmbu
ba raa nasie.
28 Nge mɛya Egibitigibu ba koo maa
gbisuku kpa bu bu sike tɔn be ba ɲ
Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ be, be ba go
tabu gberɔ.
29 Edɔmuba ka ben sina asakpɔbu
ben tii ba wãa gɔribun wãa yeru mi.
Baa mɛ ba wɔrugɔru mɔ, ba bu gowa.
Wee ba bu sikua ka be ba ɲ Gusunɔ yɛ̃
sannu.
30 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian sinambu
ka sere Sidonigibu ba sara ba da
gɔribun wãa yerɔ. Wee tɔn be, ba wãa
sekuru sɔɔ baa mɛ ba raa bu nasie ben
wɔrugɔrun sɔ̃. Adama tɛ̃, ba da ba
kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ sannu be, be
ba ɲ Gusunɔ yɛ̃ mi. Ba sekuru sɔɔwa
gɔribun wãa yeru mi.
31 Egibitin sina boko u koo bu wa
kpa win laakari yu kpuna win tɔn dabi
ten sɔ̃ ka win tabu kowobun sɔ̃ be ba
go tabu sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.
32 Na dera tɔmbu ba ra n bɛrum
soore Egibitin sina boko win sɔ̃.
Adama tɛ̃, wi ka win tabu kowo be

ba gu tabu sɔɔ, ba koo bu sikewa be ba ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

33

Yinni Gusunɔ u Esekiɛli kua Isirelibaŋ kirɔ kowo (I maa mɛɛrio 3:16-21)

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a wunɛgibu Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tabu bù n wãa ben tem sɔɔ, ba ra gbamgba sowo gɔsiwa.
3 Saa ye sɔɔ, gbamgba sowo wi, ù n yibɛrɛba wa kpa u gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia.
4 Wi u gbamgba ye nua, ma u ye atafiiru kua, yibɛrɛ ù n nùn samba kua u go, saa ye sɔɔ, win yɛm mu koo wɔriwa win tii sɔɔ.
5 U koo gbiwa yèn sɔ̃ u gbamgba ye atafiiru kua. U kun daa ye atafiiru kue, u koo raa win wãaru wɔra.
6 Su nɛɛ, gbamgba sowo wi, u yibɛrɛba waamɔ ba wee, ma u ɲ̀ gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia. Saa ye sɔɔ, bà n goo samba kua ba mwa ba go, u koo gbiwa win durum sɔɔ. Adama gbamgba sowo win taarɛwa. Wiya ba koo wi ba go min yɛm bikia.
7 Tɔnun bii, wuna na gɔsa nge gbamgba sowo Isirelibaŋ suunu sɔɔ a ka bu kirɔ ko. A de a nɛn gari ka nɛn kirɔba swaa daki kpa a bu ye nɔɔsia.
8 Nà n tɛ̃ nɛɛ, tɔn kɔ̃so goo u koo gbi, ma a ɲ̀ nùn kirɔ kue u ka win daa kɔ̃sa ye deri, u koo gbiwa win durum sɔɔ kpa n nun win yɛm bikia.
9 Adama à n nùn kirɔ kua u ka win daa kɔ̃sa deri, ma u yina u ye deri, yɛ̃ro u koo gbiwa win durum sɔɔ. Kpa wunɛ a wunɛn wãaru wɔra.

Wi u win daa kɔ̃sa deri, u koo wãaru wa

10 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba yeni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ba ra gere bu nɛɛ, ben toranu ka ben durum ya bu wãasi. Yen sɔ̃na ba nɔni sɔ̃ɔre. Amɔna ba koo ka kpĩ ba n wãa.
11 Adama a bu wisio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, na ɲ̀ tɔn kɔ̃son gɔɔ kĩ. Na kĩwa u gɔ̃ru gɔsia kpa u wa u n wãa. Yen sɔ̃, be, Isirelibaŋ bu gɔ̃ru gɔsio. Mban sɔ̃na ba koo tii go.
12 Tɔnun bii, a maa wunɛgibu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, gemgii ù n kɔ̃sa mɔ̀, win gea ye u raa kua ya ɲ̀ win wãaru wɔramɔ. Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa deri u gea mɔ̀, win yellun daa kɔ̃sa ye, ya ɲ̀ derimɔ u kam ko. Yen sɔ̃na gemgii ù n kɔ̃sa mɔ̀, win yellun daa ya ɲ̀ win wãaru wɔramɔ.
13 Nà n gemgii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u ko n wãaru mɔ win daa gean sɔ̃, ma u tamaa win daa gea ye, ya tura, ma u seewa u daa kɔ̃sa wɔri, u n yɛ̃ ma kon win yellun daa gea ye duariwa. Kpa u gbi win daa kɔ̃san sɔ̃.
14 Nà n maa tɔn kɔ̃so sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u koo gbi, ma u gɔ̃ru gɔsia u win daa kɔ̃sa deri, ma u gea mɔ̀ u gem swĩi,
15 ma u tɔruba ye u raa goo mwaari ka sere maa gãa ni u raa gbɛna wesia, ma u nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ be ba wãaru wɛ̃ɛmɔ, u ɲ̀ gbimɔ. U ko n wãawa ka gem, domi u gea mɔ̀.
16 Kon win toranu kpuro duariwa kpa u n wãa domi u gea mɔ̀.
17 Tɔnun bii, wunɛgiba nɛɛ, nɛn gere ye, ya ɲ̀ sãa dee dee. Adama bera ba saka saramɔ.
18 Gemgii ù n win daa gea deri, ma u kɔ̃sa mɔ̀, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃.
19 Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa deri, ma u gea mɔ̀, u ko n wãawa yen sɔ̃.
20 Be, Isirelibaŋ ba nɛɛ, nɛn gari yi, yi ɲ̀ sãa dee dee. Ba n yɛ̃ ma kon baawure siriwa nge mɛ win daa ya nɛ.

Ba koo Isirelibaŋ tem kam koosia

21 Sanam mɛ Isirelibaŋ ba wãa yoru sɔɔ, ten wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔ, yera goo u kisirama Yerusalɛmun di. Ma u na Esekiɛlin mi u nɛɛ, ba Yerusalɛmu mwa.
22 N deema yoka durɔ wi, u sere tunuma, Yinni Gusunɔ u Esekiɛli win dam wɛ̃, ma win yara kusiara. Ye durɔ wi, u na sisiru bururu win mi, yera u ka nùn gari kua.
23 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

24 tɔnun bii, wee ye tɔn be ba tiara
Yerusalɛmun bansɔ ba gerumɔ. Ba
mɔ̀, Aburahamu u wãawa wi turo. Ka
mɛ, u tem mɛ mwa. Kaa sere gere bɛsɛ
be sa dabi, ma ba sun tem mɛ wɛ̃?
25 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ,
Yinni Gusunɔ na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, ba
yaa temmɔ ka yen yɛm sannu. Ba bũnu
sãamɔ, ma ba tɔmbu goomɔ. Yera ba
tamaa tem mɛ, mu ko n sãa begim?
26 Ben tabu yãna ba ra n naanɛ sãa.
Ba ra n daa kɔ̃sa mɔ̀wa, baawure u ka
win winsim kurɔ kpunamɔ. Yera ba
tamaa tem mɛ, mu ko n sãa begim?
27 A maa bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere
ka nɛn wãaru, be ba wãa bansu sɔɔ mi,
ba koo bu gowa ka takobi. Be ba wãa
yakasu sɔɔ, gbeeku yɛɛya yi koo bu
tem. Be ba maa kukua gbãra damginu
sɔɔ ka kpee baaba sɔɔ, barara ta koo bu
go.
28 Kon tem mɛ gɔsia bansu. Mɛn
dam mu koo kpe mèn sɔ̃ ba tii sue. Ba
koo mɛn guunu deri. Goo kun maa
sarɔ mi.
29 Nà n tem mɛ bansu koosia mam
mam n ka be, Isireliba sɛɛyasia ben
daa kɔ̃san sɔ̃, saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
30 Tɔnun bii, wunɛgibu Isireliba ba
wunɛn faagi mɔ̀ ganin bɔkuɔ ka dii
kɔnnɔsɔ. Baawure u win winsim
sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, a na su da su Yinni
Gusunɔn gari nɔ.
31 Ma ba naamɔ dabi dabinu ba nun
swaa daki. Adama ba ǹ mɔ̀ ye a bu
sɔ̃ɔmɔ. Ba wunɛn gari yaakoru sãa ma
ba ben tii tiin arufaani naa gire.
32 Wee a sãawa nge ben barɔ wi u
dɔkɔru do. A maa bara soberu yɛ̃. Ba
ra wunɛn kirɔba swaa daki kpa ba kun
be mɛm nɔɔwɛ.
33 Adama ye a bu sɔ̃ɔwa mi kpuro yà n
koora, ba koo gia ma nɛn sɔmɔ u wãa
ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliban kparobu gerusimɔ

34

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a Isireliban
kparobu gerusio. A bu nɛn kirɔba
sɔ̃ɔwɔ. Wee ye na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ,
be, Isireliban kparobu, ba kuawa
bɔ̃rurobu. Domi ben tiin gariya ba
mɔ̀. Ba ǹ yãa gɔ̃ nɔɔrimɔ.
3 Wee ba yãa ni nu gum mɔ goomɔ
ba temmɔ ma ba nin bom nɔrumɔ.
Adama ba ǹ nu kparamɔ.
4 Ba ǹ ni nu kpanamɔ somi. Ba ǹ ni
nu barɔ nɔɔri. Ba ǹ ni nu mɛɛra wan
bosu tim doke. Ba ǹ ni nu gɛramɔ sure
swaa gea sɔɔ. Mɛya ba ǹ ni nu kɔ̃ɔra
kasu. Adama ba nu dam dɔremɔwa.
5 Ma nu yarina domi nu ǹ kparo mɔ.
Nu kua gbeeku yɛɛn dĩanu.
6 Ma nu sirenɛ guunu ka gungunu
wɔllɔ nu yarinɛ tem kpuro sɔɔ. Goo
kun nin bwisikunu kue u sere mam
nu kasum da.
7 Yen sɔ̃, be, Isireliban kparobu bu
swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔ̃ɔmɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ, sere ka nɛn
wãaru, na wa ma ba nɛn yãanu wɔri
ba goomɔ. Ma nu kua gbeeku yɛɛn
dĩanu yèn sɔ̃ nin kparoba kun nin
bwisikunu kue bu nu nɔɔri. Ma ba
sere ben tii nɔɔrimɔ.
9 Yen sɔ̃, bu swaa dakio bu nɔ ye na
bu sɔ̃ɔmɔ.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bu seesimɔ.
Ba ǹ ko n maa sãa nɛn yãanun
kparobu bu sere nin arufaani di. Kon
nu wɔra ben nɔman di, kpa nu kun
maa sãa ben dĩanu.

Yinni Gusunɔ u ko n sãa win yãanun kparo

11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ saa tɛ̃n di. Na nɛɛ, nɛn tiiwa
kon nɛn yãanu mɛnna n nu nɔɔri.
12 Kon nu mɛnnawa nge mɛ yãa
kparo u ra win yãanu mɛnnɛ nù n
yarina. Tɔ̃ɔ te nu yarina ta sãawa yam
wɔ̃ku bakaru. Kon da n nu kasuwa
baama mi nu yarinɛ.
13 Kon nu yarama tem tukum di.
Kpa n nu mɛnna n ka na nin temɔ
Isireliɔ. Kon nu kpara guunɔ ka wɔwi
sɔɔ ka sere mi tɔmba wãa kpuro.
14 Kon ka nu da kpara yee geeru
sɔɔ. Kpa nu di nu wɛ̃ra. Nu koo yɔ
Isireliban guunɔ kpa nu yaka geesu
wa nu di.

15 Nɛn tiiwa kon nu kpara kpa n de
nu wɛ̃ra. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
16 Kon ni nu kɔ̃ɔra kasuma n ka na.
Kpa n ni nu mɛɛra wan bosu tim doke.
Kpa n maa ni nu barɔ nɔɔri nu dam ko.
Adama kon ni nu bɔɔru go. Nɛn tiiwa
kon nɛn yãanu kpara gem sɔɔ.

Gusunɔ

u win tɔmbu somiru wee

17 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na Isire-
liba be ba sãa nge yãanu sɔ̃mɔ. Na nɛɛ,
kon nin geenu ka kɔ̃sunu wunana.
Kon yãanu ka bonu wunana.
18 Domi yaka gee si nin ganu di su
nu tura sere nu si nu ɲ di taakumɔ. Nu
nim gem nɔra n nu tura ma nu mɛ mu
tie taaka nu burisi.
19 Yaka si nu taaka mi, siya nɛn yãa
ni nu tie nu dimɔ. Nim mɛ nu maa
burisi mi, mɛya nu nɔrumɔ.
20 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nu
sɔ̃mɔ na mɔ̀, kon yãa ni nu bɔɔru ka ni
nu woore wunana.
21 Domi ni nu bɔɔru nu ni nu woore
ka kɔbi bɔrikia nu yarinasia.
22 Wee na nu somiru wee. Kpa goo
u ku raa maa nu mwɛɛri. Kon nu siria.
23 Kon nu kparo turo wɛ̃ wi u koo
nu nɔɔri. U koo yariwa nɛn sɔm kowo
Dafidin bweserun di. U koo nu nɔɔri
kpa u n sãa nin kparo geo.
24 Nɛ Gusunɔ ko na n sãa nin Yinni.
Kpa nɛn sɔm kowo Dafidi u n sãa nin
kparo. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
25 Na nɔɔ mwɛɛru kua ma kon nu
bɔri yɛndu wɛ̃. Kon de gbeeku yɛɛ
kpuro yi doona tem minin di. Saa ye
sɔɔ, nu koo kpĩ nu kpuna gbaburɔ ka
dãa sɔ̃ɔwɔ.
26 Kon de nu n wãa guu te na gɔsan
bɔkuɔ. Kpa n nu domaru kua n de
gura yu nɛ yen saa sɔɔ.
27 Dãnu nu koo binu ma. Tem mu
koo de dĩanu nu ma, kpa baawure u n
wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Kon nɛn tɔmbun
yorun yɔni kasuku kpa n bu yakia be
ba bu yoru mwɛɛran nɔman di. Kpa
bu gia ma nɛna Yinni Gusunɔ.
28 Tɔn tukobu ba ɲ maa bu dimɔ.
Gbeeku yɛɛ yi ɲ maa bu mwɛɛrimɔ. Ba
koo yariwa karin di. Goo kun maa bu
narumɔ.
29 Kon bu gbea wɛ̃ ye ya koo yĩsiru
yari. Ba ɲ maa gɔ̃ɔrun wahala mɔ̀ ben
tem sɔɔ. Tɔn tukobu ba ɲ maa bu
sekuru dokemɔ.
30 Ba koo gia ma nɛ Gusunɔ na sãawa
ben Yinni. Nɛna na ka be, Isireliba
wãa. Ba sãawa nɛn tɔmbu. Nɛna na
yeni gerua.
31 Be nɛn tɔmbu, beya ba sãa nɛn yãa
ni na nɔɔrimɔ mi. Domi na sãawa ben
Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ̃

35

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 tɔnun bii, a mɛɛrio Seirin guurun
bera gia, kpa a tu sɔ̃ a nɛɛ,
3 amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, wee kon tu wɔrima.
Kon tu nɛn nɔmu dɛmiɛ kpa n tu ko
bansu.
4 Kon ten wusu bansu koosia, kpa tu
yɔ̃ra diiru. Saa ye sɔɔra ta koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
5 Wee ta ka Isireliba yibɛrɛ tɛɛru
nɛni sere ka gisɔ. Isireliban wahalan
saa sɔɔ, ta bu takobi sɔkura sanam mɛ
ben durum ya yewa.
6 Yen sɔ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
sere ka nɛn wãaru, kon ten yɛm yari.
Yɛm mɛ ta raa yari mi, mu ko n tu swĩi.
Domi ta ɲ tɔmbun yɛm yaribu yinɛ.
Yen sɔ̃, ba koo ten tiin yɛm yari.
7 Kon de Seirin guu te, tu ko bansu.
Kon be ba sarɔ mi kpuro go.
8 Tɔn be ba gon gonu nu ko n tɛriewa
baama guunɔ ka gungunɔ ka wɔwi sɔɔ
ka sere maa wɔrusɔ.
9 Kon de tu kowa bansu sere ka
baadommaɔ. Goo kun maa sinamɔ ten
wusu sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
10 Seiri ya nɛɛ, Isireli ka Yudan
temgibu ba koo ko yegibu. Ya koo be
kpuro mwa baa mɛ na wãa mi.
11 Yen sɔ̃, sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn
wãaru, kon ye mɔru ka nisinu ka
tusiru kɔsie nge mɛ ya raa bu kua. Kon
bu tii sɔ̃ɔsi sanam mɛ kon ye siri.
12 Saa ye sɔɔ, ya koo gia ma nɛ, Yinni
Gusunɔ na nua wɔma ye ya Isireliban
guunu wɔnwa. Ya nɛɛ, wee nu kam

kua. Wee ba ye nu nɔmu sɔndia nge gbeeku yɛɛ.
13 Ya tii sua nɛn wuswaaɔ ka yen gari gerubu. Ya man tɔn bia gari gerusi. Nɛn tiiwa na ye nua.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, sanam mɛ tem kpuro mu ko n wãa nuku dobu sɔɔ, yen tem mu koo ko bansu.
15 Domi ya nuku dobu kua sanam mɛ ya Isireliban tem kam koosia. Nge mɛya kon Seirin guuru ka Edɔmun tem mɛ kpuro kam koosia kpa n ko bansu. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba koo wurama ben temɔ

36

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliban guunu nɛn gari sɔ̃ɔwɔ kpa nu yi swaa daki. Ma Esekiɛli u ka guu ni gari kua u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
2 wee yibɛrɛba ba gerumɔ ba mɔ̀, ɛhɛ̃, tɛ̃ i kua beginu.
3 Yen sɔ̃, amɛniwa wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. U nɛɛ, u wa ma ba kĩa bu bɛɛ kpeerasia beri berika kpuro, bu bɛɛ mwɛ. Kpa bwese ni nu tie nu n bɛɛ mɔ. Mɛya nu ra n bɛɛ yɛ̃ɛmɔ nu n ka faagi mɔ̀ yam kpuro.
4 Yen sɔ̃, u nɛɛ, bɛɛ guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi ka bansu ka wuu si ba deri si yibɛrɛba ba wɔri ba yãnu gura ma bwese ni nu ka su sikerenɛ nu su yɛ̃ɛmɔ, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ bɛɛn sɔ̃.
5 Wi, Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ka nisi bakana u ka Edɔmuba kpuro gari mɔ̀ ka bwese ni nu tie, ni nu tii win tem wɛ̃ ka nuku dobu ka win gɛndu ma nu ka mɛn yãnu kpuro gura.
6 Bɛɛ Isireliban tem guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi, wee ye u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. U nɛɛ, wi wee u gari gerumɔ mɔru ka nisinun sɔ̃. Domi bwese tukunu nu bɛɛ sekuru doke.
7 Yen sɔ̃na u nɔma yiiya u bɔ̃rua u nɛɛ, bwese ni nu ka bɛɛ sikerenɛ mi, niya nu koo sekuru wa.
8 Saa ye sɔɔ, bɛɛ guunun dãnu i ko kpara kpa i binu ma win tɔmbu Isireliban sɔ̃. Domi ben wuramaru ta turuku kua kɔ.
9 Wi wee u ka bɛɛ wãa. U koo bɛɛ wuswaa kisima. Ba koo maa wuku bɛɛn temɔ bu duure.
10 U koo de tɔmbu bu dabia. Isireliba kpuro ba koo wurama mi, kpa ba n wãa bɛɛn suunu sɔɔ. Kpa bu bansu sɔɔ dii kpaanu bani.
11 U koo de tɔmbu ka yaa sabenu bu dabia bu kɔwara kpa bu sina mi nge yellu. Kpa u bu gea kua n kere ye u raa kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.
12 U koo de win tɔmbu Isireliba bu sĩ bɛɛn wɔllɔ kpa ba n bɛɛ mɔ. I ko n sãa ben tubi. Saa ye sɔɔ, i ǹ maa derimɔ bu ben bibu bia.
13 Wee tɔmba gerumɔ ba mɔ̀, Isirelin tem mu sãa nge gbeeku yaa ye ya yen tiin binu temmɔ.
14 Yen sɔ̃na i ǹ maa tɔmbu temmɔ. I ǹ bɛɛn tɔmbu kam koosiamɔ.
15 U ǹ maa derimɔ i bwese tukunun wɔma nɔ. Ba ǹ maa bɛɛ sekuru dokemɔ. Mɛya i ǹ maa derimɔ bɛɛn tɔmbu bu kam ko. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba mɛnna

16 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ,
17 tɔnun bii, sanam mɛ Isireliba ba wãa ben temɔ, ba mu disi doke ben daan sɔ̃ ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na ben kookoo si garisi disi nge tɔn kurɔ wi u yasa mɔ̀.
18 Yen sɔ̃na na bu mɔru seesi yɛm mɛ ba yari ben tem sɔɔn sɔ̃ ka sere bũu ni ba ka mu disi doke.
19 Na bu siri ben daa ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na bu yarinasia ba wãa wãa bwesenu ganu sɔɔ tem tukumɔ.
20 Ye ba wãa bwese nin mi, ni ba tii wɛ̃, miya ba nɛn yĩsi dɛɛra te sanka sere tɔmba mɔ̀, Yinni Gusunɔn tɔmba. Win tem diya ba yarima.
21 Yen sɔ̃na na kĩ n nɛn yĩsi dɛɛra te faaba ko te be, Isireliba ba sankumɔ bwesenun suunu sɔɔ mi ba wãa.
22 Yen sɔ̃, tɔnun bii, a kpam Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, n ǹ ben sɔ̃ na yeni mɔ̀.

Nɛn yĩsi dɛɛra ten sɔ̃na te ba sanka bwesenu sɔɔ.
23 Kon nɛn yĩsi baka te bɛɛrɛ wesia te ba sanka bwesenun suunu sɔɔ mi. Bwese ni, nù n wa ba man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
24 Kon bu wuna bwese nin suunu sɔɔn di n bu mɛnna n ka wurama ben temɔ.
25 Kon bu nim dɛɛram wisi kpa bu dɛɛra. Kon ben toranu kpuro wɔka kpa n ben bũnu kpuro wuna n kɔ̃.
26 Kon bu bwisiku kpaanu ka gɔ̃ru kpaasu wɛ̃. Kon ben gɔ̃ru si su bɔɔbu nge kperu wuna kpa n bu gɔ̃rusu wɛ̃ si su du nge wasi.
27 Kon bu nɛn Hunde wɛ̃ kpa n de bu nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ba n ka ye sɔmburu mɔ̀.
28 Ba koo sina tem mɛ na ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ, kpa bu ko nɛn tɔmbu kpa na n maa sãa ben Yinni.
29 Kon bu toranu kpuro gbara. Kon de bu dĩanu wa nu n kpã. Na ǹ maa bu gɔ̃ɔru kparemɔ.
30 Kon de dãnu nu ma, kpa gbea yu dĩanu ko kpa bu ku maa sekuru wa gɔ̃ɔrun sɔ̃ bwesenu sɔɔ.
31 Saa ye sɔɔra ba koo tubu ma ben kookoosu ka ben daa ya ǹ wã kpa bu tii tusi yen sɔ̃.
32 Adama be, Isireliba ba n yɛ̃ ma n ǹ ben sɔ̃ na mɔ̀ mɛ. Bu de sekuru tu bu mwa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

33 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, dɔma te kon bu dɛɛrasia ben toranu kpuron di, kon de tɔmbu bu yibu wusu sɔɔ kpa bu ben bansu seeya.
34 Ba koo maa dĩanu yewe tem mɛ sɔɔ, mɛ ba raa deri tɔmbu kpuro bu ka wa ma gãanu ku ra kpi mi.
35 Kpa bu nɛɛ, tem mi gãanu ku ra kpi mi, wee mu kua nge gbaa te ba mɔ̀ Edɛni. Mɛn wuu si su raa bansu sãa su tɛ̃ tɔmbu yiba ma ba su gbãranu toosi.
36 Kpa bwese ni nu ka bɛɛ sikerenɛ nu gia ma nɛna na ye ba raa sura seeya, ma na ye ba raa wuka gira. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Kon maa ye ko.

37 Wee ye kon maa wure n Isireliba kua. Kon bu dabiasia nge yãa gɔ̃ɔ.
38 Wuu si su raa bansu sãa, su koo tɔmbu yibu nge yãa gɔ̃ɔ si ba gɔsa yãkurun sɔ̃, si ba ra ka nɛ Yerusalɛmuɔ tɔ̃ɔ bakarun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Esekiɛli u kuku gbebunu wa kãsiru sɔɔ

37

1 Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli nɛnua ma mu win bwɛ̃ra sua mu ka da wɔwa gaan suunu sɔɔ. Wɔwa ye sɔɔ, kukuna nu yiba.
2 Ma dam mɛ, mu dera u sĩa kuku nin suunu sɔɔ. U deema nu dabi wɔwa ye sɔɔ, ma nu gbere woko woko.
3 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu koo kpĩ nu wãaru wa?
Ma u wisa u nɛɛ, wuna a yɛ̃ mɛ, Yinni.
4 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gari geruo kuku gbebu nin sɔ̃ a nu sɔ̃ a nɛɛ, nu nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio nu nɔ.
5 Na nɛɛ, kon nu hunde kpaa wɛ̃ kpa nu maa se nu n wãa.
6 Kon nu sĩi kpaanu wɛ̃ kpa n de nu wasi kpara. Kon nu hunde kpaa wɛ̃ kpa nu se nu n wãa. Saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
7 Ma Esekiɛli u gari yi gerua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Sanam mɛ u gari yi mɔ̀, yera u damu gagu ka yĩiribu gabu nua ma kuku ni, nu susina.
8 Yera u wa nu sĩinu kua ma nu wasi kpara, adama nu ǹ gina hunde mɔ.
9 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun bii, a gari geruo a hunde sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, hunde yu na saa handunian goonu nnɛn di kpa yu goo ni wom wure kpa nu se nu n wãa.
10 Ma u gari gerua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Ma hunde ya na ni sɔɔ, nu wãaru wa ma nu seewa nu yɔ̃ra. Nu dabi nge tabu kowobu.
11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu sãawa Isireliba. Wee ba mɔ̀, ben kukunu nu gbera. Ben yĩiyɔbu bu doona ma ba kɔ̃ɔra.

12 Yen sɔ̃ tɛ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee
kon be, nɛn tɔmbun sika wukia kpa n
bu yara min di n ka bu wurama ben
temɔ.
13 Nà n bu kua mɛ, ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
14 Kon bu nɛn Hunde dokea kpa bu
wa ba n wãa. Kon de bu wura bu sina
ben temɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛ, Yinni Gusunɔ na gari gerua na maa
yi kua.

Yudaba ka Isireliban banda koo ko teeru

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
16 wunɛ tɔnun bii, a dãa kukuru
garu suo kpa a Yudaban bandun yĩsiru
yore ten wɔllɔ. Kpa a maa dãa kukuru
garu sua a Isireliban bandun yĩsiru
yore ten wɔllɔ.
17 Kpa a dãa kukunu yiru ye swɛɛna
nu ko nge dãa kuku teeru wunɛn
nɔma sɔɔ.
18 Sanam mɛ tɔmba koo nun bikia
bu nɛɛ, a ǹ kaa sun dãa yen tubusianu
sɔ̃?
19 Saa ye sɔɔra kaa bu wisi a nɛɛ,
amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon Isireliban bandun dãa
kuku te sua kpa n tu swɛɛna ka
Yudaban bandugiru nu ko dãa kuku
teeru nɛn nɔmaɔ.
20 Dãa kuku ni, nu ko n wãawa
wunɛn nɔmaɔ ba n waamɔ.
21 A maa bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee, kon
Isireliba mɛnnama beri berikan di mi
ba yarinɛ bwesenu sɔɔ, kpa n de bu
wurama ben temɔ.
22 Ba koo ko bwese teeru sere ka be
ba wãa guunɔ kpa ba n sunɔ turo mɔ.
Ba ǹ ko n maa sãa bwesenu yiru. Ba ǹ
ko n maa sinambu yiru mɔ.
23 Ba ǹ maa tii disi dokemɔ ben bũu
sãanun sɔ̃ ka ben toranun sɔ̃. Kon
bu yaramawa mi ba wãa ba ka tora
kpuron di. Kon bu dɛɛrasiawa mam
mam. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu kpa
na n maa sãa ben Yinni.
24 Dafidi nɛn sɔm kowon bibun
bweseru sɔɔra ba koo sunɔ wa. Kparo
turowa ba ko n mɔ. Ba koo nɛn
woodaba mɛm nɔɔwa kpa bu ka ye
sɔmburu ko.
25 Ba koo wure ba n wãa tem mɛ
sɔɔ mɛ na nɛn sɔm kowo Yakɔbu wɛ̃.
Miya ben baababa ba sina. Ben tii ba
koo maa sina mi sere ka ben bibun
bibɔ ka baadommaɔ. Dafidin bibun
bwesera ta ko n bandu dii mi sere ka
baadommaɔ.
26 Kon ka bu arukawani bɔri
yɛndugia bɔke ye ya ko n wãa sere ka
baadommaɔ. Kon de bu sina tem mi,
kpa bu dabia. Kpa n nɛn sãa yeru gira
ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
27 Nɛn wãa yeru ta ko n wãawa ben
suunu sɔɔ. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu
kpa na n sãa ben Yinni.
28 Nɛn sãa yeru tà n wãa ben su-
unu sɔɔ sere ka baadommaɔ, saa ye
sɔɔra bwesenu nu koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ wi u Isireliba gɔsa
nɛnɛm.

Gari yi ba gerua Gɔgun sɔ̃

38

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a mɛɛrio Gɔgun bera gia
Magɔgun temɔ wi, wi u sãa Mɛsɛki ka
Tubalin kparo kpa a nùn gerusi a nɛɛ,
3 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Na nɛɛ, kon Gɔgu wɔrima wi
u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo.
4 Kon nùn gɔsiama kpa n kɔkɔnu
doke win baa saburosɔ, kpa n nùn
gawama, wi ka win tabu kowobu ka
dumi ka maasɔbu, kpa win tɔn dabi te,
ta n tabu yãnu sebua ta n tɛrɛ bakanu
ka piiminu nɛni kpa ta n takobiba
fĩamɔ.
5 Pɛɛsiba ka Etiopigibu ka Putigibu
be kpuro ba tɛrɛnu ka sii furɔ kɔkɔnu
doke, be kpurowa ba koo ka nùn da.
6 Gomɛɛn tabu kowobu ka Bɛti
Togaamagii be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geun sɔɔ sɔɔ gia, be ka ben tabu
kowobu kpuro ka sere bwese dabi
dabinun tɔmbu, be kpurowa ba koo
nùn swĩi.
7 U gesi win sɔɔru koowo wi ka tɔn
be ba koo nùn swĩi kpa u n sɔɔru
kpeere. Wiya u koo bu kpara.
8 Amɛn biru kon de u ko ben
wirugii, kpa u Isireliba wɔri be ba
kisira tabun di. N deema ba raa
yarinɛwa tem tukumɔ ma ba seema
tem kpuron di mi ba raa wãa. Ba
wurama ba mɛnna Isireliban guunɔ ni
ba raa deri n tɛ. Ma ba sina mi ka bɔri
yɛndu.

9 Adama wi ka win tɔn be ba nùn swĩi ba koo tem mɛ wukiriwa nge woo bɔkɔ ǹ kun mɛ nge guru wiru.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, saa ye, yà n tunuma, bwisiku kɔ̃sunu koo nùn deema kpa u kɔ̃sa himba ko.
11 U koo gɔ̃ru doke u nɛɛ, u koo tem gam tɔmbu wɔri be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, bèn wusu su ǹ gbãranu ka gamboba mɔ.
12 U koo da u tɔmbu wɔri be ba ben wuun bansu seeya kpa u ben yãnu gura. Tɔn be, ba wuramawa saa tɔn tukobun suunu sɔɔn di. Ba dukia ka yaa sabenu wa. Ma ben tem mu wãa handunian suunu sɔɔ.
13 Saban tɔmbu ka Dedanigibu ka Taasisin tenkuba ka sere be ba wãa turuku mi, ba koo nùn bikia bu nɛɛ, mban sɔ̃na u tɔn dabi teni mɛnna. U kĩwa u tɔmbu wɔri u ben yãnu gura? U kĩwa u tɔmbun sii geesu ka ben wura gura? U kĩwa u ben yaa sabenu ǹ kun mɛ ben dukia baka gura?
14 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma te nɛn tɔmbu Isireliba ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ, u ko n yɛ̃.
15 Saa ye, u koo na saa win wãa yerun di sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ wi ka bwese dabi dabinun tabu kowobu be kpuro ba n yɔɔwa dumin wɔllɔ.
16 Yen biru u koo sewa u nɛn tɔmbu Isireliba seesi kpa win tabu kowo be, bu Isireliba wukiri nge mɛ guru wiru ta ra tem wukiri. Amɛn biru kon de u na u nɛn tem wɔri kpa n bwese ni nu tie sɔ̃ɔsi saa wi, Gɔgun min di ma nɛna na sãa dɛɛro.
17 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Gɔgu wi, u sãawa wìn gari na dera nɛn sɔmɔbu ba gerua gasɔn di Isireliɔ. Na nɛɛ, kon de u nɛn tɔmbu wɔri.
18 Tɔ̃ɔ tè sɔɔ Gɔgu u koo Isireliban tem wɔri, nɛ Yinni Gusunɔ kon wɛ̃ru wura ka mɔru.
19 Nɛna na maa yeni gerua ka nisinu ka mɔru baka. Na nɛɛ, tɔ̃ɔ te, tem mu koo yĩiri too too Isireliɔ.
20 Swɛ̃ɛ ka gunɔsu koo diiri bɛrum sɔ̃ nɛn wuswaaɔ ka sere gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka tɔmbu kpuro. Guunu nu koo wɔruku kpa kpenu nu kankira kpa gbãranu kpuro nu wɔruku.
21 Kon de tabu bu nùn wɔri nɛn guunu kpuron wɔllɔ. Baawure u koo win winsim tabu wɔriwa.
22 Kon Gɔgu wi siri n nùn bararu kpɛ̃ɛ kpa n de bu nùn go bu yɛm yari. Kon de guru baka yu nɛ ka kpenu kpa dɔ̃ɔ ka sɔ̃ɔ bisu yu wi ka win tabu kowobu wɔri ka sere tɔn dabi te ta wãa ka wi.
23 Nge mɛya kon ka bwese dabinu sɔ̃ɔsi ma na kpã na maa sãa dɛɛro kpa nu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Ba Gɔgu kamia

39

1 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu gerusio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛ wee na Gɔgu seesi wi, wi u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo.
2 Kon nùn yara win tem di mɛ mu wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun sɔɔ sɔɔwɔ. Kpa n de u Isireliba wɔri.
3 Adama kon win tɛndu wɔra win nɔm dwarun di kpa n win sɛ̃ɛnu mwɛɛri win nɔm geun di.
4 U koo wɔruma Isireliban guunu wɔllɔ wi, ka win tabu kowobu ka tɔn be ba nùn swĩima. Kpa gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi ben yaa di.
5 U koo wɔrumawa temɔ nge mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
6 Kon Magɔgu ye dɔ̃ɔ doke ka sere be ba wãa tem burerɔ bɔri yɛndu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
7 Kon de bu nɛn yĩsi dɛɛraru gia Isireliban suunu sɔɔ. Na ǹ derimɔ bu tu sanku. Saa yera bwesenu kpuro nu koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro.
8 Wee ye kpuro ya kooramɔ ya wee. Ya koo koorawa tɔ̃ɔ te nɛn tii na yi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Yen tɔ̃ɔ te, Isireliba ba koo yari ben wusun di, kpa bu ben yibɛrɛban tɛrɛ bakanu ka piiminu mwɛɛri ka ben tɛma ka sɛ̃ɛnu ka ben yaasi ka ben bɔri kpa bu ka ye kpuro dɔ̃ɔ sɔ̃re wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

10 Ba ɲ̀ maa dãa kaso dɔɔ yakasɔ. Mɛya ba ɲ̀ maa dãa buramɔ dãa sõɔwɔ bu ka doo ko. Domi tabu yãa niya ba koo ka dõɔ sõre. Ba koo ben yibɛrɛba mwɛɛri be, be ba raa bu mwɛɛra. Ba koo tɔmbun yãnu gura be ba raa ben yãnu gura. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

11 Yen tõɔ te, Isireliɔ kon Gɔgu siku yeru wɛ̃ nim wɔ̃ku bɔruguun sõɔ yari yeru gia, mi tɔmba ra sare. Kpa tu bera min swaa go. Miya ba koo Gɔgu ka win tɔn dabi te sike, kpa bu yam mi soku Gɔgun tɔn dabinun wɔwa.

12 Isirelibara ba koo bu sike kpa bu wa bu ka ben tem dɛɛrasia. Ba koo ye kowa suru nɔɔba yiru.

13 Isireliba kpurowa ba koo goo ni sike. Yen tõɔ te, ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bu mɔm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

14 Suru nɔɔba yiru yen baa sɔɔ, ba koo tɔmbu gɔsi be ba ko n sirenɛ ba n goo ni nu tie kasu ba n sikumɔ. Be ba sarɔ mi kpuro, ba koo bu somi. Mɛya ba koo ka tem mɛ kpuro dɛɛrasia.

15 Tɔn be ba bɔsu tem mɛ sɔɔ, bà n tɔn kukunu wa, kpa bu yĩreru ko mi. Be ba siku ten sɔmburu mò bà n na kpa bu kuku ni gura bu sike Gɔgun tɔn dabi ten wɔwa mi.

16 Ba koo mam wuu gagu yĩsiru kɛ̃ Hamɔna. Yĩsi ten tubusiana dabiru. Nge mɛya ba koo ka tem mɛ dɛɛrasia.

17 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gunɔ bwese bweseka ka gbeeku yɛɛ kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, yi mɛnnama baama kpuron di nɛn yãku te kon kon sõ. Kon yãku bakaru ko Isirelibaɲ guunɔ kpa yi yaa tem yi yɛm nɔ.

18 Yi koo tabu durɔbun gonu di kpa yi wirugibun yɛm nɔ be, be ba sãa nge Basanin yãa kinɛnu ka yãa kpɛmminu ka bonu ka kɛtɛ kinɛ ni nu gum mɔ.

19 Yi koo yaa gum di yi debu kpa yi yɛm nɔ sere mu yi go nge tam nɛn yãku te kon yi kua min sõ.

20 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, yi koo dumi ka yin maasɔbun yaa di ka tabu durɔbu ka sere tabu kowobu be ba tie. Yi koo yaa ye diwa yi debu nɛn dii yerɔ.

21 Kon bwesenu nɛn yiiko sõɔsi kpa nu wa nge mɛ na bu siri ka sɛɛyasia bi na bu kua.

22 Saa yen dɔma ten di sere ka baadommaɔ, nɛn tɔmbu Isirelibaɲ ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

Esekiɛlin garin wiru

23 Bwesenu nu koo gia ma Isirelibaɲ toranun sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu biru kisi ma na dera ba bu yoru mwɛɛra ba ka da tem tukumɔ. Na bu ben yibɛrɛba nɔmu sɔndia ba bu go tabu sɔɔ.

24 Na bu sɛɛyasia nge mɛ ben toranu nu nɛ ni nu bu kua disigibu. Ma na bu nɛn wuswaa berua.

25 Adama tɛ̃ nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon de Isirelibaɲ be, Yakɔbun bweseru bu wurama yorun di. Kon be kpuron wɔnwɔndu ko. Saa ye sɔɔ, kon nisinu se nɛn yĩsi dɛɛra ten sõ.

26 Sanam mɛ ba koo sina ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ, goo kun maa bu baasimɔ ba koo ben sekuru duari ka ben naanɛ sari te ba man kua.

27 Tɔmbu ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃ nà n Isirelibaɲ wunama ben yibɛrɛban suunu sɔɔn di na ka wurama.

28 Ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni, nɛ wi na dera ba ka bu yoru da bwese tukunun suunu sɔɔ, ma na dera ba maa wurama ben temɔ. Baa ben turo na ɲ̀ derimɔ u sina tem tukumɔ.

29 Na ɲ̀ maa bu biru kisimɔ. Domi kon bu nɛn Hunde wɛ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ESEKIƐLI U UINNI GUSUNƆN SÃA YEE KPAARU WA KÃSIRU SƆƆ

Esekiɛli u kãsiru wa

40

1 Ye ba Isirelibaɲ yoru mwa yen wõɔ yɛnda nɔɔbusen suru gbiikoon sõɔ wɔkuruse sɔɔra Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli nɛnua. N deema ye ba Yerusalɛmu wɔri ba kɔsuka yen wõɔ wɔkura nnɛse sɔɔra mi. Ma u nùn kpara u ka da Isirelibaɲ temɔ

2 kãsiru sɔɔ. U nùn sua u yi guuru wɔllɔ te ta gunu too. Ten sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, u dia wa ya sãa nge wuu.

3 Ma u ka nùn da mi gia. Ma u durɔ goo wa mi, u ka sii gandu weenɛ u wɛ̃ɛ damgii ka dɛka nɛni ye ba ra ka yĩire. Ma u yɔ̃ gambon bɔkuɔ kɔnnɔwɔ.
4 Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio kpa a swaa daki a de a ye kpuro laakari ko ye kon nun sɔ̃ɔsi. Domi ba ka nun nawa mini a ka mɛɛri kpa a ka wa a Isireliba tubusia ye a wa.

Yaara ka kɔnnɔ tɔɔkisu

5 Wee ye u wa. U gbãraru wa ta sãa yee te sikerenɛ. U dɛka wa durɔ win nɔma sɔɔ. Yen dɛ̃ɛbu bu ka gɔm soonu nɔɔba tia nɛ. Adama yen gɔm soo ten baatere ta dɛ̃ɛbu sosiwa ka nɔm wĩi teeru. Yen yasum maa kua dɛka tia. Yen gunum maa kua dɛka tia.
6 Ma u da kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia ma u yɔɔwa gen yɔɔtiaɔ. Ma u kɔnnɔ gen yasum yĩira. Ma mu kua dɛka tia. Adɛrɔ ga wãa dii ten suunu sɔɔ ma kɔ̃su yenu wãa gen yɛ̃si yɛ̃sikaɔ.
7 Kɔ̃su yee nin baateren dɛ̃ɛbu ka ten yasum mu nɛwa. Ye kpuro ya sãawa dɛka tia. Batuma ye ya nu karanɛ ya sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Gambo ye ya wãa dii sɔɔn kɔnnɔwɔ a sere sãa yerun tii du, yen yasum mu sãawa dɛka tia.
8-9 Ma durɔ wi, u dii sɔɔ ge yĩira. Gen ganan gunum mu sãawa dɛka nɔɔba ita. Ma gen gani tɔɔkii yi maa sãa gɔm soonu yiru kɔnnɔ gen sɔɔwɔ. Diru gara wãa sãa yee ten bɔkuɔ.
10 Kɔ̃su yerun dii ni kpuro ni nu wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia nu nɛwa. Dia ita itawa ya wãa adɛrɔ gen beri berikaɔ. Batuma ye ya bu karanɛ ya maa nɛwa.
11 Durɔ wi, u maa kɔnnɔ gen yasum yĩira ma ya kua gɔm soonu wɔkuru. Ma gen dɛ̃ɛbu bu kua gɔm soonu wɔkura ita.
12 Kɔ̃su yee nin baateren wuswaaɔ ba batuma gaa wĩa gɔm soo teeru. Kɔ̃su yee ten baateren goonu nu sãawa gɔm soonu nɔɔba tia tia.
13 Durɔ wi, u yĩira saa kɔ̃su yee teerun gana sɔɔn di n ka girari yirusen gana sɔɔ te ta gbiikii te mɛɛra. Ma n kua gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
14 U maa dii sɔɔ ge yĩira ma ga kua gɔm soonu yɛndu. Dii ten bera gia, sãa yee ten yaara ya ka kɔnnɔ ge sikerenɛwa.
15 Batuma ye ya wãa kɔnnɔ gèn min di ba ra ka du n ka da kɔnnɔ ge ga wãa sɔɔwɔ, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru.
16 Ba kɔ̃su yee nin fɛnɛntiba kuawa nge kɔkɔsɔ nin gani tɔɔkiiɔ ka maa gani yi yi nu buranɛ sɔɔ ka sere dii sɔɔ gen gani sɔɔ. Ma ba dii nin ganin sɔɔwɔ kpakpa wurusun weenasisu koosi ye ya kua yen buraru.

17 Yen biru durɔ wi, u ka nùn da sãa yee ten yaara tɔɔkaaɔ mi dia tɛna ya wãa. N deema ba gãanu tãwa nge simaa ba ka yaara ye sikerena.
18 Simaa ye ba tãwa mi, ya wãawa dia yen bɔkuɔ. Ma ya ka dia yen gani dɛ̃ɛbu nɛ. Adama ya ǹ yaara sɔɔkaa gunum tura.
19 Ma u batuma yen dɛ̃ɛbu yĩira saa kɔnnɔ gbiikuun sɔɔn di n ka girari yaara sɔɔkaan ganaɔ ma n kua gɔm soonu wunɔbu (100). U ye yĩira sɔ̃ɔ yari yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
20 Ma u maa yaara tɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian dɛ̃ɛbu ka yasum yĩira.
21 Kɔnnɔ ge, ga kɔ̃su yenu nɔɔba tia mɔ, ita ita gen adɛrɔn yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Gen gani yi, ka gen dii sɔɔ ya ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia dɛ̃ɛbu ka yasum nɛwa.
22 Yen fɛnɛntiba ka dii sɔɔ ge, ka kpakpa wurusun bura ni ba kua mi, ye kpuro ya sãawa tia ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru mi. A ka da yen kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kaa yɔɔtia yɔwa naa dabusanu nɔɔba yiru.
23 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun kɔnnɔn dee deeru, kɔnnɔ gaga wãa sɔɔwɔ gèn min di ba ra ka du yaara sɔɔkaaɔ. Kɔnnɔsu yiru yen baa sɔɔ ya sãawa gɔm soonu wunɔbu nge mɛ n sãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.
24 Ma u ka man da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi kɔnnɔ gaga wãa. Ma u gen kɔ̃su yenu ka gen dii sɔɔ ka gen gani yĩira. Ye kpuro ya ka kɔnnɔ siɔnɔgia nɛwa.
25 Kɔnnɔ ge, ka gen dia ya fɛnɛntiba mɔ ya ka sikerenɛ nge fɛnɛnti beɔnɔ.

Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
26 Gen yɔɔtia ya mɔwa naa dabusanu nɔɔba yiru a ka da dii sɔɔ gen mi. Ba dii ten gani sɔɔkii buraru kuawa ka kpakpa wurusun weenasisu.
27 Yaara sɔɔkaa ya maa kɔnnɔ mɔ sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Kɔnnɔsu yiru ye, ya tondinɛwa ka gɔm soonu weeraakuru.

Yaara ka kɔnnɔ sɔɔkisu

28 Durɔ wi, u ka maa man da yaara sɔɔkaa yen mi, sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian kɔnnɔn di. Ma u kɔnnɔ ge yĩira u deema ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan kɔnnɔsu.
29 Gen kõsu yenu ka gen gani ka gen dii sɔɔ, ye kpuro ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan kɔnnɔsu. Kɔnnɔ ge, ga fɛnɛntiba mɔ ba ka sikerenɛ. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Ma gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
30 Kɔnnɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
31 Dii sɔɔ gen kɔnnɔ ga mɛɛrawa yaara tɔɔkaaɔ. Ba gen gani sɔɔkii buraru koosiwa ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtia ye, ya naa dabusanu mɔwa nɔɔba ita.
32 Yen biru, u maa ka man da yaara sɔɔkaa yen mi, saa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian di. Ma u kɔnnɔ ge yĩira u deema ga ka si u raa yĩira mi nɛwa.
33 Gen dii sɔɔ ka gen gani ka gen kõsu yenu, ye kpuro ya nɛwa ka kɔnnɔ si u raa yĩira. Yen biru ga fɛnɛntiba mɔ ya ka sikerenɛ. Kɔnnɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
34 Gen dii sɔɔ ga yaara tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Ma gen yɔɔtia ya naa dabusanu mɔ nɔɔba ita.
35 U ka maa man da kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma u gu yĩira. U deema kɔnnɔ ge, ka si u raa yĩira mi, su dɛ̃ɛbu ka yasum nɛwa.
36 Kɔnnɔ ge, ga maa kõsu yenu mɔ ka gani yi yi nu buranɛ ka sere dii sɔɔ. Ma ba fɛnɛntiba kua ba ka gu sikerena. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru, ma gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
37 Dii sɔɔ ge, ga yaara tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtian naa dabusanu sãawa nɔɔba ita.
38 Kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia ga diru garu mɔ te ta mɛɛra gen dii sɔɔ gia. Miya ba ra yãku dõɔ mwaararuginun yaa kpakie.
39 Dii sɔɔ gen beri berikaɔ tɔɔwɔ, tabulu yiru yiruwa ya wãa. Tabulu ben wɔllowa ba ra yãku dõɔ mwaararuginu ka toranun yãkunu ka yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛn yaa sake.
40 Dii sɔɔ gen tɔɔwɔ, tabulu nnɛwa ya wãa. À n dɔɔ kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kaa kpĩ a ye wa bera ka bera yiru yiru.
41 Tabulu nɔɔba itawa ba mɔ yèn wɔllɔ ba ra yãku yaa go. Ba ye yiwa nnɛ nnɛ kɔnnɔ gen beri berikaɔ.
42 Tabulu yen nnɛ sɔɔra ba ra yãku dõɔ mwaararuginu sɔɔru ko. Ba ye kua ka kpee ni ba dãka. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soo teeru ka bɔnu, yen yasum maa sãa gɔm soo teeru ka bɔnu, ma yen gunum mu sãa gɔm soo teeru. Tabulu yen miya ba ra yãku sɔm yãnu yi.
43 Ma ba tabulu ye nɔɔ bɔki kua nɔm tararun yasum saka. Tabulu yen wɔllowa ba ra yãku yaa sɔndi.
44 Yen biruwa durɔ wi, u ka man da yaara sɔɔkaaɔ. Ma na dia yiru wa mi. Teera wãa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia ma ta nɔɔ tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Teera maa wãa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ma ten kɔnnɔ ga maa tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
45 U man sõɔwa u nɛɛ, dii tèn kɔnnɔ ga tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, ta sãawa yãku kowobun diru be ba ra sãa yerun sɔmburu ko.
46 Dii tèn kɔnnɔ ga maa tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ta sãawa yãku

kowobugiru be ba ra yãkuru ko yãku yerɔ. Ma u maa nɛɛ, Lefin bweseru sɔɔ, Sadɔkun bwese kɛra ya koo kpĩ yu du sãa yerɔ yu Yinni Gusunɔ sã.

Yinni Gusunɔn sãa yeru

47 Durɔ wi, u sãa yee ten yaara sɔɔkaa kpuro yĩira ma u deema yen goonu kpuro nu nɛwa. Yen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum maa sãa gɔm soonu wunɔbu. Ma yãku yera wãa sãa yee ten kɔnnɔwɔ.
48 Ma u maa ka man da sãa yee ten adɛrɔwɔ mìn di ba ra ka du. Ma u adɛrɔ gen gbereba yĩira. Ma yen baayeren bɔɔrum mu sãa gɔm soonu nɔɔbu. Kɔnnɔ gen yasum mu sãawa gɔm soonu wɔkura nnɛ. Gen yɛ̃sa baayeren dãa ya maa sãa gɔm soonu ita.
49 Adɛrɔ gen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma gen yasum maa sãa gɔm soonu wɔkura tia. Ba ra gu duwa ka yɔɔtia ye ya naa dabusanu wɔkuru mɔ. Ma ga gbere mɔ bera ka bera tia tia.

41

1 Durɔ wi, u ka maa man da sãa yerun suunu sɔɔ. Ma u ye kpuro yĩira. Adɛrɔ gen ganin sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔba tia.
2 Kɔnnɔ gen yasum maa sãawa gɔm soonu wɔkuru, gen beri berika nɔɔbu nɔɔbu. Ma u sãa yee ten tii yĩira. Ten dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu weeru. Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu.
3 Yen biru u dua dii ten sɔɔwɔ u ten kɔnnɔn dãa yĩira, ya kuawa gɔm soonu yiru. Ma kɔnnɔ gen tiin yasum sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ma gen ganin yasum beri berikaɔ mu sãa gɔm soonu nɔɔba yiru yiru.
4 Ma u dii sɔɔ gen tii yĩira, gen dɛ̃ɛbu ka gen yasum mu nɛwa. Ya sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ga sãawa dii te ta dɛɛre gem gem.

Dia ye ba gɔri gɔri

5 Sãa yee te, ta gani yiru mɔ, tia sɔɔwɔ, tia maa tɔɔwɔ. Ma durɔ wi, u ten gana sɔɔkaa yĩira ma yen sinum mu kua gɔm soonu nɔɔba tia. Ma ba dinu gɔri gɔri gani yiru yen baa sɔɔ ba ka sikerena.
6 Dii ni, nu swɛɛnɛwa gidambisa ita ita beri berika. Gidambisa baayeren dian geera sãawa tɛna. Dii nin gani yi ka tɔɔkaaginu maninɛ adama yi ɲ ka sɔɔkaaginu maninɛ.
7 Gidambisa ye, ya yasum keranɛ wɔllu gia. Domi yen gana tɔɔkaa ya sinum kaara. Mɛya n sãa ya ka sãa yee te sikerena. Yen sɔ̃na wɔllu gia batuma ya kpãaru bo yen sɔɔwɔ. Saa gidambisa ye ya wãa temɔn di, tɔnu koo kpĩ u yɔ u da sere ye ya wãa wɔllɔ u kun kpa ka swaa gaa.
8 Ma na dia ye kpuron gunum mɛɛra na deema ye ba gɔri gɔri mi, saa yen kpɛɛkpɛɛkun di, yen gunum mu sãawa dɛka nɔɔba tia tia.
9 Dia yen gana tɔɔkaan sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Dia ye ba gɔri gɔri sãa yee ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ,
10 ka yãku kowobun dian baa sɔɔ, ba batuma deri yèn yasum mu sãa gɔm soonu yɛndu.
11 Dia ye ba gɔri gɔri mi, ya nɔɔ tĩiwa batuma ye ba derin bera gia. Kɔnnɔsu yiruwa ya wãa mi. Teu sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, teu maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gana ye ya batuma ye sikerenɛ, yen sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu.
12 Sãa yee ten sɔ̃ɔ duu yeru gia, diru gara wãa ta batuma ye ba deri mi nɔɔ tĩi. Dii ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wɛnɛ ka wɔkuru. Ma ten yasum mu sãa gɔm soonu wata ka wɔkuru. Ten ganan sinum maa sãa gɔm soonu nɔɔbu.
13 Durɔ wi, u sãa yee te yĩira ma ten dɛ̃ɛbu kua gɔm soonu wunɔbu (100). Batuma ye ba maa deri mi, ka dii te ba bana sɔ̃ɔ duu yeru gia mi, ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu.
14 Sɔ̃ɔ yari yeru gia, sãa yee ten dɛ̃ɛbu ka batuma ye ba deri min yasum mu sãawa gɔm soonu wunɔbu.
15 Ma u maa dii te ta wãa sãa yerun biruɔ yĩira ka batuma ye ba deri ma ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu.

Sãa yee ten sɔɔwɔ

Sãa yee ten duu yeru ka dii dɛɛraru ka dii te ta dɛɛre gem gem mi,
16 ba ye kpuron gani ka fɛnɛntiban kadiriba dãa bɛsi maniwa. Mɛya ba maa kua gidambisa yeba sɔɔ.
17 Sãa yee ten tɔɔwɔ ka ten sɔɔwɔ saa ten kɔnnɔn di sere ka dii te ta dɛɛre gem gem mi, ba ye kpuron gani buraru koosiwa
18 ka wɔllun kõsobun weenasibu ka maa kpakpa wurusun weenasisu. Kpakpa wurusun weenasii si, ka wɔllun kõsobun weenasii be, ba yɔwenɛwa.
19 Wɔllun kõsobun weenasii ben baawure u wuswaa mɔwa yiru. Wuswɛɛ yin tia ya ka tɔnugia weenɛ ya kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Wuswaa tia ya maa ka gbee sunɔgia weenɛ ma ya maa kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Nge mɛya ba ka dii te kpuron gani buraru kua.
20 Ba wɔllun kõsobun weenasii be ka kpakpa wurusun weenasii si kuawa ten temɔ ka ten ganiɔ ka ten kɔnnɔsun wɔllɔ.
21 Sãa yee ten kɔnnɔn kadirin dãnu nu nɛwa.

Dii te ta dɛɛre gem gem wuswaaɔ, gãanu wãa mi.
22 Nu sãare nge yãku yeru te ba kua ka dãa. Ten gunum mu sãa gɔm soonu ita. Ten dɛ̃ɛbu maa gɔm soonu yiru. Ba tu nɔɔ bɔka kuawa ka dãa. Yera durɔ wi, u man sõɔwa u nɛɛ, tabulu ye ba ra n yii Yinni Gusunɔn wuswaaɔ yera mi.

23 Dii dɛɛraru ka dii te ta dɛɛre gem gem nu mɔwa kɔnnɔsu yiru.
24 Gambo sikanɛ yiruwa kɔnnɔ si, su mɔ. Ye kpuro ya ra n kɛniarewa.
25 Ba gambo yen wɔllɔ wɔllun kõsobun weenasibu ka kpakpa wurusun weenasisu kua nge mɛ ba kua gani yi sɔɔ. Ma ba kɔbɛ kua ten tɔɔwɔ dii dɛɛra ten kɔnnɔwɔ.
26 Dii ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ka sere dii ni ba gɔri gɔri mi ka maa yen kɔbɛɔ, ba yen fɛnɛntiba kɔkɔrɔ dokeawa ka kpakpa wurusun weenasisu.

Dinu ganu sãa yee ten bɔkuɔ

42

1 Durɔ wi, u ka man da sãa yee ten yaara tɔɔkaaɔ sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, sere dia ye ya wãa batuma ye ba deri ka dii te ta wãa sãa yee ten biruɔn deedeeru.
2 Dia yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum mu sãa gɔm soonu weeraakuru.
3 Yen bee tia ya batuma ye ba deri mi nɔɔ kisi. Batuma yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ya ka sãa yee te sikerenɛ. Bee tia, dia ye, ya maa yaara tɔɔkaa ye ba simaa doke nɔɔ kisi. Ya gidambisa ita mɔ. Ma ba ye kɔbɛ kua kua.
4 Dia yen wuswaaɔ, ba batuma deri gɔm soonu wɔkurun saka. Ma ba swaa wĩa ye sɔɔ gɔm soo teeru. Dia yen kɔnnɔsu su nɔɔ tĩiwa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
5 Dia ye ya wãa wɔllɔ ya piiminu bo ya kere ye ya wãa temɔ ka ye ya wãa suunu sɔɔ. Domi kɔbɛ ye ba kua mi, ya yen sukum kawawa.
6 Adama yen kɔbɛ ya ǹ gbereba mɔ nge yaara yen dinun gbereba. Yen sõna dia ye ya wãa wɔllɔ ya ǹ suunuk-inu ka temkinu kpãaru tura.
7 Dia yen gana ye ya yaara tɔɔkaa mɛɛra, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru.
8 Domi dia yen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. Adama sãa yee ten bera gia, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wunɔbu (100).
9 Bà n wee saa yaara tɔɔkaan di, kɔnnɔ gaga wãa dia yen temɔ sõɔ yari yeru gia gèn min di ba ra ka du.
10 Kɔnnɔ ge, ga wãa mi yaara tɔɔkaan gana ya torua.

Dia maa wãa yaara tɔɔkaaɔ sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia batuma ye ba deri ka dii te ta wãa sãa yee ten biruɔn deedeeru.
11 Dia yen wuswaaɔ, swaa wãa. Dia ye, ya ka ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia weenɛ. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum ka nge mɛ ba ye banisina ka yen kɔnnɔsu ye kpuro ya sãawa tia.
12 Nge mɛya dia ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian kɔnnɔsu su sãa.

Kɔnnɔ gaga wãa swaa yen duu yerɔ, yaara tɔɔkaan ganaɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia. Min diya ba ra ka du.

13 Durɔ wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, dia ye
ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ka ye
ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, ya
wãawa Yinni Gusunɔn sɔ̃. Miya yãku
kowo be ba ra du Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ ba ko n da yãku dĩa ni di. Dia ye,
ya dɛɛrewa. Miya ba koo maa kɛ̃nu yi
ka yãku yaa ye ba ka toranun yãkunu
kua ka ni ba ka toranu sɔnwa.

14 Yãku kowobu bà n dua mi, ba ǹ
yariɔ tɔɔwɔ ka ben yãnu. Ba koo gina
nu potiriwa. Domi yãa ni, nu sãawa
sãa yãnu. Ben tiin yãna ba ko n da
doke bu ka da sãa yerun yaaraɔ mi tɔn
be ba tie ba yɔ̃.

Gani tɔɔkiin dɛ̃ɛbu

15 Sanam mɛ durɔ wi, u dii ten sɔɔwɔ
yĩira u kpa, yera u dera na yara ka sɔ̃ɔ
yari yeru gian kɔnnɔ. Ma u batuma ye
ya ka sãa yee te sikerenɛ yĩirubu wɔri.

16 Yera u sɔ̃ɔ yari yeru gian bera yĩira
ka win dɛka ma ya kua dɛka yen nɛera
wunɔbu (500).

17 Ma u maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
yĩira. Ma ya maa kua dɛka yen nɛera
wunɔbu.

18 U maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia yĩira ma ya kua dɛka yen nɛera
wunɔbu.

19 U maa yĩira sɔ̃ɔ duu yeru gia ma mi
gian tii maa kua dɛka nɛera wunɔbu.

20 Nge mɛya u gana yen goonu nnɛ
kpuro yĩira u ka sikerena. Yen dɛ̃ɛbu
ka yen yasum mu nɛwa. Yen baayere
dɛka nɛera wunɔbu. Gana ye, ya sãa
yee te wuna nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃.

Gusunɔ

u wurama win sãa yerɔ

43

1 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da kɔnnɔ ge
ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.

2 Yera Gusunɔ Isiriliban Yinnin yi-
iko ya na saa sɔ̃ɔ yari yeru gian di. Ma
win nɔɔ ga nɔɔramɔ nge nim bakam.
Ma tem mu win yiikon girima yiba.

3 Kãsi te u wa mi, ta ka te u wa
sanam mɛ Gusunɔ u kĩ u Yerusalɛmu
kam koosiagiru weenɛwa. Mɛya ta
maa ka kãsi ni u wa Kebarin daarun
bɔkuɔginu weenɛ. Ma u yiira u
wuswaa tem girari.

4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima
ye, ya dua sãa yee te sɔɔ saa kɔnnɔ ge
ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gian di.

5 Yera Hunde nùn sua saa sãa yee ten
yaaran di ya ka nùn da sɔɔwɔ. Saa ye
sɔɔra Yinni Gusunɔn yiikon girima ya
dii te yibumɔ.

6 Yera u nua goo u ka nùn gari mɔ̀ saa
dii ten min di. Ma durɔ wi u ka nùn
wãa mi, u yɔ̃ win bɔkuɔ.

7 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii,
yam miniwa nɛn sina kitaru. Miya
kon nɛn naasu sɔndi. Kon ka Isirelība
sina sere ka baadommaɔ. Be ka ben
sinambu ba ǹ maa nɛn yĩsi dɛɛra te
sankumɔ ba n bũnu gasirimɔ ka sere
sinambun gonu ni ba sikua gungunu
wɔllɔ mi ba ra yãkuru ko.

8 Domi ben sinam be, ba ben sina
kpaarun kɔnnɔsu bakunasia nɛn sãa
yerun kɔnnɔsun bɔkuɔ. Gana tia tɔna
ya nu karanɛ. Mɛya ba maa nɛn yĩsi
dɛɛra te disi doke ka ben daa kɔ̃sa ye
ba kua. Yen sɔ̃na na bu wɔri ka nɛn
mɔru baka.

9 Tɛ̃ ben bũu gasiribu bu koo nɔru
ko kpa bu ben sinambun goo nin gari
duari. Kpa na n wãa ben suunu sɔɔ
sere ka baadommaɔ.

10 Wunɛ tɔnun bii, a Isiriliba dii ten
kpunaa sɔ̃ɔsio kpa bu sekuru wa ben
toranun sɔ̃, kpa bu wa bu yen kpunaa
yen asansi mɛɛri.

11 Sekuru tà n bu mwa yèn sɔ̃ ba
tuba ye ba kua, a bu dii ten kpunaa
sɔ̃ɔsio nge mɛ ba koo tu banisina, ten
dɛ̃ɛbu ka ten yasum ka ten kɔnnɔsu ka
ten ganan buraru ka ten woodaba, a
ye kpuro yoruo ben nɔni biru. Ba koo
wooda ye kpuro swĩiwa ten bana sɔɔ.
Yeni ya ko n sãawa ten banan wooda.

12 Guuru wɔllɔ batuma ye ya ka bu
sikerenɛ, ba koo ye garisiwa dɛɛra.
Yeniwa ya sãa dii ten wooda.

Yãku yeru ka yãkunu

13 Durɔ wi, u yãku yeru yĩira ka
yĩirutia ye ya ka gɔm soo teeru ka nɔm
wĩi teeru nɛ. Wɔru ge ga ka yãku yee te
sikerenɛ gen yasum mu sãawa yĩirutia

tia. Ma yen dukum mu sãa yĩirutia tia. Ma yen nɔɔ bɔkan biruɔ, ya sãa gɔm soorun bɔnu.
14 Saa wɔru gen tem di n ka girari sãa yee ten temɔ ya kua yĩirutii yiru. Ma yen yasum mu maa sãa yĩirutia tia. Saa yãku yee ten bɔka piibun di n ka girari ten bɔka bakaɔ, ya sãawa yĩirutii nnɛ. Ma yen yasum maa sãa yĩirutia tia.
15 Yãku yee ten wɔllɔ mi ba ra dõɔ sɔre, ten gunum mu sãawa yĩirutii nnɛ, ma ba kãanu nnɛ kua ba gira tia tia ten goonun yinna yenɔ.
16 Yãku yee ten goonu nnɛ kpuro nu nɛwa. Nu sãawa yĩirutii wɔkura yiru yiru.
17 Ten bɔka yirusen goonu nnɛ kpuro nu nɛwa. Ni kpuro nu mɔwa yĩirutii wɔkura nnɛ nnɛ. Ma ba wɔru kua ye sɔɔ ba ka ye sikerena yĩirutia tian yasum saka. Bɔka yen nɔɔ bɔka ya sãawa gɔm soorun bɔnu. Ma yen yɔɔtii yi mɛɛra sõɔ yari yeru gia.
18 Durɔ wi, u maa nùn sõɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, dɔma te ba yãku yee te bana ba kpa, ma ba kĩ bu yãku dõɔ mwaararuginu ko kpa bu yɛm yɛ̃ka, wooda ye ba koo swĩi wee.
19 Lefiba sɔɔ, Sadɔkun bweseru sɔɔra kaa yãku kowobu wuna ba n da nùn yãkuru kue kpa a bu naa kinɛ kpɛndu wɛ̃ torarun yãkurun sõ.
20 Kpa a ten yɛm sua a yɛ̃ka yãku yee ten kãanu nnɛ ye sɔɔ ka ten goonu nnɛ ye sɔɔ ka sere maa yen bɔka yiruse ye sɔɔ a ka sikerena. Nge mɛya kaa ka yãku yee te disi wɔka kpa a tu sãrasia.
21 Kpa a naa kinɛ ten yaa sua a doke dõɔ sɔɔ batuma gaa sɔɔ ye ba sɔɔru kua tɔɔwɔ.
22 Tõru yiruse sɔɔ, kaa ka boo kinɛru nawa te ta ṅ alebu gaa mɔ kpa a ka tu yãkuru ko torarun sõ. Nge mɛya kaa ka sãa yee te sãrasia nge mɛ a raa kua ka naa kinɛ te.
23 À n torarun yãku te kua a kpa, kaa maa naa kinɛru ka yãa kinɛru sua ni nu kun alebu gaa mɔ.
24 Kpa a ka nu da wi, Yinni Gusunɔn mi a ka yãkuru ko. Yãku kowobu ba koo nin yaa bɔru yɛ̃kawa kpa bu ka nùn ye yãku dõɔ mwaararugiru kua.
25 Sõɔ nɔɔba yirun baa sɔɔ tõɔ baatere, kaa n da boo kinɛru ka naa kinɛru ka yãa kinɛru gowa a ka torarun yãkuru ko.
26 Nge mɛya sõɔ nɔɔba yiru yen baa sɔɔ ba koo ka yãku yee te sãrasia kpa ta n wãa wi, Yinni Gusunɔn sõ.
27 Sõɔ nɔɔba yiru yen biru, sõɔ nɔɔba itase, yãku kowobu ba koo kpĩ bu den tɔmbu yãku dõɔ mwaararuginu ka siarabuginu kua wi, Yinni Gusunɔn mi. Kpa u ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Sãa yerun kɔnnɔ

ge ga wãa sõɔ yari yeru gia

44

1 Durɔ wi, u maa ka Esekiɛli da tɔɔwɔ kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gia. N deema kɔnnɔ ge, ga kɛnuawa.
2 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, kɔnnɔ ge, ga ko n kɛnuawa ba ṅ gu kɛniamɔ. Goo kun maa sarɔ mi, domi nɛ, Gusunɔ Isiriliban Yinniwa na dua min di. Yen sõ, ga ko n kɛnuawa.
3 Adama bɛɛn kparo u koo kpĩ u sina mi, u ka di nɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Wiya u koo maa kpĩ u du kɔnnɔ gen adɛrɔn di kpa u yari min di.

Bango sariba ba ṅ duɔ

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

4 Ma durɔ wi, u ka Esekiɛli da kɔnnɔwɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia sãa yee ten dee deeru. Ye Esekiɛli u mɛɛra yera u wa wee Yinni Gusunɔn yiikon girima ya win sãa yee te yiba. Ma u yiira u wiru ten girari.
5 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a wunɛn laakari dokeo kpa a mɛɛri sãa sãa ka wunɛn tiin nɔni kpa a swaa daki a nɔ ye kon nun sõ sãa yee ten woodaban sõ. A yen dubu ka yen yaribun wooda nɔni dokeo.
6 A Isiriliba sõɔwɔ be, be ba sãa mɛm nɔɔ sariba a nɛɛ, ben daa kõsa ye, ya den man nua.
7 Wee ba dera tɔn tuko bango sariba be ba ṅ man sãamɔ ba dua nɛn sãa yerɔ ba tu disi doke. Sanam mɛ be, Isiriliba ba man yãkuru kuammɛ ka

pɛ̃ɛ ka yaa gum ka yaa yɛm, ba ku ra nɛn arukawani mɛm nɔɔwɛ ben daa kɔ̃san sɔ̃.
8 Ben tii ba ǹ nɛn sãa yerun sɔmburu nɔni doke. Adama sɔba ba tu nɔmu sɔndia.
9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɛ̃, sɔɔ goo ù n wãa ben suunu sɔɔ, ma u ǹ man sãamɔ, ma u ǹ maa bango kue, u ǹ duɔ nɛn sãa yeru mi.

Wooda Lefiban sɔ̃

10 Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Lefi be ba raa ka man tonda sanam mɛ Isireliba ba man deri ma ba da ba bũnu swĩi, ba koo ben toranun are mwa.
11 Ba ko n sãawa nɛn sãa yerun sɔm kowobu. Bera ba ko n da n sãa yee ten kɔnnɔsu mara. Kpa ba n ten sɔma mɔ̀. Beya ba ko n da Isireliban yãku dɔ̃ɔ mwaarugirun yaa sake kpa ba n wãa nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃.
12 Wee tɛ̃, ba sãa Isireliban yãku kowobu bũnun nuurɔ, ma ba dera Isireliba ba tora. Yen sɔ̃, kon nɔma sua n bu so kpa bu ben toranun are mwa.
13 Na ǹ maa wuramɔ bu man susi bu Isireliba yãkuru kua. Ba ǹ maa duɔ nɛn sãa yerun dii dɛɛrarɔ ka dii te ta dɛɛre gem gem mi. Ba koo sekuru wa kpa bu ben daa kɔ̃san are mwa.
14 Sãa yerun nɛnubun sɔma kon bu wɛ̃ bu ko.

Wooda yãku kowo tɔnwerobun sɔ̃

15 Adama yãku kowobu Lefiba Sadɔkun bweseru sɔɔ, be ba sɔmburu kua nɛn sãa yerɔ sanam mɛ Isireliba ba tora ba man deri, beya ba ko n da man susi bu yãkuru ko ka pɛ̃ɛ ka yaa gum ka yaa yɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Beya ba ko n da du nɛn sãa yerɔ kpa bu susi nɛn tabuluɔ bu man sã. Kpa bu nɛn sãa yee ten sɔmburu nɔni doke.
17 Bà n duɔ sãa yee ten yaara sɔɔkaaɔ, kon de ba n sãa yãnu dokewa ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii. Bà n sɔmburu mɔ̀ sãa yee ten yaara mi ka sere ten tiin sɔɔwɔ ba ǹ yãnu dokemɔ ni ba kua ka yãa sansu.
18 Ba ko n dawani bɔkuawa kpa ba n sokoto kpirinu deewa, ye kpuro ya n sãa ye ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii. Kpa bu ku raa kpaka sɛ̃ke bu ku ka wɛnyan sɔ̃.
19 Bu sere yari bu da yaara mi Isireliba ba mɛnnɛ, ba koo gina ben yãku yãa ni potiriwa bu yi sãa yeru mi. Kpa bu ku raa ka nu tɔmbu baban sɔ̃ nu disi duura. Saa ye, kpa bu ganu doke bu ka yarima.
20 Yãku kowobu ba ǹ wii pɔɔru potamɔ. Ba ǹ maa derimɔ ben seri yi dɛnya.
21 Yãku kowo goo u ku raa tam nɔ u sere da nɛn sãa yerun yaara sɔɔkaaɔ.
22 Ben goo u ku raa maa gɔmini ǹ kun mɛ kurɔ wi ba yina sua kurɔ. Isireliba sɔɔra u koo wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃ sua. Adama u koo kpĩ u yãku kowo goon gɔmini sua.
23 Ba koo nɛn tɔmbu sɔ̃ɔsiwa ye ya sãa nɛ Gusunɔgia ka ye ya ǹ sãa nɛgia. Yeya, ye ya dɛɛre ka ye ya ǹ dɛɛre.
24 Bera ba koo nɛn tɔmbu siria nge mɛ nɛn woodaba ba gerua. Kpa bu nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ka nɛn tɔ̃ɔ baka ni na bu wɛ̃, kpa bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru bɛɛrɛ wɛ̃.
25 Yãku kowo u ku goon goru baba kpa u ku raa tii disi doke. Adama u koo kpĩ u win tiin tundon goru baba ka win mɛrogiru ka win bibuginu ka win mɔɔgiru ka win wɔnɔgiru ka win sesu wi u kun durɔ yɛ̃giru.
26 U n tii dɛɛrasia goo ten sɔ̃, sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa u koo ko u sere win sɔmburu tore.
27 Dɔma te u koo du dii te ta dɛɛre mi, u koo gina win tiin toranun yãkuru ko. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
28 Wee ye ya ko n sãa ben tubi. Nɛna ba koo sɔmburu kua. Ba ǹ bu tem gam wɛ̃ɛmɔ ba n mɔ Isireliɔ. Nɛna ko na n sãa nge ben tem kɔsire.
29 Ye ba ka torarun yãkunu ka yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛ kua ka kɛ̃ɛ ni ba ka naamɔ ka sere ye ba yi nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃, ye kpuro ya ko n sãawa ben dĩanu.
30 Dĩa gbiikii ni ba koo ka nɛ, Yinni Gusunɔ naawa, nu koo kowa yãku kowobuginu. Isireliba ba ko n da

ben dĩa bimin som gem yãku kowobu wɛ̃wa kpa n bu domaru kua.
31 Adama yãku kowobu ba ɲ yaa goru ɲ kun mɛ guno goru dimɔ ɲ kun mɛ ye gãanu kasuka nu go.

Tem mɛ ba koo wuna nɛnɛm

45

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, sanam mɛ ba koo Isireliban bwese kɛri yi tem bɔnu kua, ba koo tem gam wunawa mu n sãa kɛ̃ru te ba Yinni Gusunɔ wɛ̃. Tem mɛn dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Mɛn yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Mɛ kpuro mu ko n sãawa mɛ ba wuna ba yi Yinni Gusunɔn sõ.
2 Tem mɛ sɔɔra ba koo batuma wuna sãa yerun sõ. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum mu ko n nɛwa mu n sãa dɛka nɛɛra wunɔm wunɔm (500) kpa bu maa batuma gaa deri mi, bu ka sikerena ya n sãa gɔm soonu weeraakuru.
3 Ba koo maa batuma gaa wuna gbiikaa ye sɔɔ mi ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru swĩi. Ya ko n sãawa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ tem mɛ sɔɔ.
4 Yera ya ko n sãa yãku kowobugia be, be ba ra Yinni Gusunɔ sɔmburu kue sãa yerɔ. Miya ben dia ko n wãa ka Yinni Gusunɔn sãa yeru.
5 Batuma mi Lefiba ba ko n wãa yen dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Yen yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Kpa bu dia yɛndu ko mi.
6 Yinni Gusunɔn batuma yen deedeeru, ba koo maa batuma gaa wuna mi Isireliba ba koo ben dia bani. Batuma yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000) kpa yen yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000).
7 Ba koo maa batuma gaa wuna ben kparon sõ. Ya ko n wãawa Isirelibagian nɔɔwɔ ka sere maa Yinni Gusunɔgian nɔɔwɔ. Batuma ye, ya koo dawa saa sõɔ duu yerun di n ka girari nim wɔ̃kuɔ, saa maa sõɔ yari yerun di sere ka mi Isireliban tem mu yõra. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n ka Isireliban bwese kɛra tian tem nɛwa.
8 Nge mɛya kparobu ba ko n ben tem mɔ Isireliɔ. Ba ɲ maa nɛn tɔmbu dam dɔremɔ bu begim mwa. Ba koo bu mu deriawa.

Sina bokon saria ka tɔmbugia

9 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bɛɛ Isireliban sina bibu ya den tura. I de wɔraru ka dam dɔrebu bu kpe. I gem ka wooda swĩiyɔ kpa i ku maa nɛn tɔmbu wɔrari ye ba mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
10 I de bɛɛn kiloba ka bɛɛn yĩirutinu nu n sãa dee dee.
11 Sakaku ge ba ra ka dĩa bimi yĩire ba mɔ̀ efa ka ge ba ra ka gãa yarum yĩire ba mɔ̀ bati, i de ni kpuro nu n nɛ. Kpa ye kpuro ya n sãa sakaku ge ba mɔ̀ homɛrin bɔnu wɔkurun tia.
12 Sii geesun gobi sikili tia ya n maa sãa gobi yi ba mɔ̀ gera yɛndu, kpa sikilin gobi wata ya n maa sãa minu tia.
13 Wee kɛ̃ɛ ni i ko i n da wɛ̃. I n bɛɛn alikama ka dĩa bima ye ba mɔ̀ ɔɔsu gã, i ko efan bɔnu nɔɔba tian sube teeru suawa homɛri tia sɔɔ.
14 I n maa gum wɛ̃ɛmɔ, i ko i mu yĩirewa ka sakaku ge ba mɔ̀ bati. Bati wɔkuru ta sãawa homɛri tia. Homɛri ka kɔri ya sãawa tia. Batin bɔnu wɔkurun tia i ko i wuna.
15 Isireliɔ, yãa gõɔ sɔɔ, yãanu goobu (200) nù n wãa, yãa teera i ko i wɛ̃ kɛ̃run sõ ɲ kun mɛ yãku dõɔ mwaararugirun sõ ɲ kun mɛ siarabun yãkurun sõ. Nge mɛya nɛ, Yinni Gusunɔ kon ka bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Isireliba kpurowa ba ko n da ben kparo kɛ̃ɛ te wɛ̃.
17 Domi wiya u ko n da yãku nin wunanɔsu ko Isireliban sõ suru kpao baawure sɔɔ ka tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, tõɔ bakaru baatere sɔɔ gesi. Yãku ni ba ko n da ko mi, niya yãku dõɔ mwaararuginu ka kɛ̃nu ka yãku ni ba ra ko ka gberun dĩanu ka torarun yãkunu ka sere siarabun yãkunu.

Yãku yerun dɛɛrasiabu

18 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, suru gbiikoon tɔ̃ɔ
gbiikiru, ba koo naa kinɛru sua te ta ǹ
alebu gaa mɔ. Kpa bu ka sãa yee te disi
wɔka.
19 Yãku kowo u koo naa yen yɛm
sua kpa u yɛ̃ka sãa yee ten kɔnnɔn
kadiriba sɔɔ ka sere yãku yerun goonu
nnɛn nɔɔ bɔkan wɔllɔ ka sere dii yaara
ye ya wãa sɔɔwɔn kɔnnɔwɔ kadiriba
sɔɔ.
20 Suru win sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, ba
koo maa yãkuru ko be ba tora ba ǹ ka
baarun sɔ̃. Nge mɛya ba koo ka sãa yee
te sãrasia.
21 Suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse
sɔɔra ba koo Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru
di. Ba koo tɔ̃ɔ te diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia dokewa ba koo
di tɔ̃ɔ ni sɔɔ.
22 Yen dɔma te, Isiriliban kparo u
koo naa kinɛru gowa win toranu ka
win tɔmbuginun sɔ̃.
23 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, tɔ̃ɔ baatere
kɛtɛ kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu
nɔɔba yiruwa u koo go u ka yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu ko. Kpa u maa
boo kinɛnu nɔɔba yiru go toranun
yãkunun sɔ̃, yen gaa ya kun alebu gaa
mɔ.
24 Yen biru alikaman som kilo tɛna
ka gum ditiri nɔɔba tia ba koo sɔndi
naa ka yãaru baateren wɔllɔ.
25 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbuse sɔɔ, tɔ̃ɔ bakarun sanam, yãku
tee niya ba koo ko sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ
ka yen som mɛ, ka gum mɛ.

Wooda
ye Isiriliban kparo u koo swĩi

46

1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sãa yerun
yaara sɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari
yeru gia, ga ko n kɛnuawa sɔ̃ɔ nɔɔba tia
yè sɔɔ ba ra sɔmburu ko. Adama ba
koo gu kɛniawa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka
sere maa suru kpao ù n yara.
2 Isiriliban kparo u koo duwa saa
kɔnnɔ ge ga wãa tɔɔwɔn di kpa u na u
yɔ̃ra kɔnnɔ gen kadirin bɔkuɔ sanam
mɛ yãku kowobu ba nùn yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru ka siarabun yãkuru
kuammɛ. Saa ye sɔɔ, u ko n yiirewa
kɔnnɔ gen mi. Yen biru kpa u yari. Ba
ǹ kɔnnɔ ge kɛnumɔ sere yoka.
3 Isiriliba ba koo na bu kpunawa bu
Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ kɔnnɔ gen mi
tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka sere maa suru
kpao baawure sɔɔ.
4 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ, sina boko u
koo yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko ka yãa
kpɛmminu nɔɔba tia ka sere maa yãa
kinɛ teeru. Ni kpuro nu kun alebu gaa
mɔ.
5 U koo maa alikaman som kilo tɛna
sɔndi yãa kinɛru baateren wɔllɔ ka
sere maa gum ditiri nɔɔba tia som mɛn
wɔllɔ. Som mɛ u kĩwa u koo sɔndi yãa
kpɛmminu wɔllɔ.
6 Suru kpao ù n yara, u koo naa kinɛ
kpɛndu gowa te ta ǹ alebu mɔ ka yãa
kpɛmminu nɔɔba tia ka yãa kinɛ teeru,
ni kpuro nu kun alebu mɔ.
7 Mɛya u koo maa alikaman som
kilo tɛna sɔndi naa kinɛru baateren
wɔllɔ ka yãa kinɛru baateren wɔllɔ. U
koo gum ditiri nɔɔba tia doke som mɛ
sɔɔ kpa u yãa kpɛmmii nin wɔllɔ som
sɔndi mɛ u kĩ.
8 Ben kparo u koo duwa saa dii
yaaran kɔnnɔn di. Min diya u koo maa
ka yari.
9 Adama Isiriliba bà n man sãaru
na tɔ̃ɔ bakaru garu sɔɔ, be ba dua saa
kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga
wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Be ba
maa dua saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gian di, ba koo yariwa ka
kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Goo kun yariɔ kɔnnɔ ge u ka duan di.
10 Ben kparo u koo du sanam mɛ ba
duɔ kpa u yari sanam mɛ ba yariɔ.

Yãkunun wooda
11 Tɔ̃ɔ bakanun sanam, bà n yãkuru
mɔ̀ ka naa kinɛru ka yãa kinɛru,
alikaman som kilo tɛna ba ko n da
sɔndi sabe nin baateren wɔllɔ ka gum
ditiri nɔɔba tia. Adama ǹ n yãa kinɛ
kpɛndun na ba ka mɔ̀, som mèn nɔɔ ba
kĩwa ba koo ka na.
12 Ben kparo ù n gɔ̃ru doke u yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru ǹ kun mɛ siarabun
yãkuru ko, ba ko n da nùn kɔnnɔ ge ga
wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia kɛniɛwa. U koo
tu kowa nge mɛ u ra ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru

sɔɔ. U n yara u doona kpa bu kɔnnɔ ge kɛnɛ.
13 Tɔ̃ɔ baatere ba ko n da Yinni
Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
kuewa ka yãaru wɔ̃ɔ tiagiru te ta ǹ
alebu gaa mɔ. Ba ko n da tu kowa
bururu baatere.
14 Bururu baatere, ba ko n da
yãkuru kowa ka som kilo nɔɔbu ye
ba burina ka gum ditiri yiru. Mɛya
ba ko n da tu ko tɔ̃ɔ baatere sere ka
baadommaɔ.
15 Nge mɛya bururu baatere ba
ko n da Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru kue ka yãa kinɛ
kpɛndu ka som ka sere maa gum.
Mɛya ba ko n da tu ko sere ka
baadommaɔ.

Ye n sãa Isiriliban kparon bibugia

16 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, Isiriliban kparo ù n
win bibun turo tem kã, tem mɛ, mu
koo kowa bii win bibun bweserugim.
17 Adama ù n win yoo tem kã,
yakiabun wɔ̃ɔ gà n tura yoo wi, u ǹ
ko n maa tem mɛ mɔ. Saa ye sɔɔ, mu
koo kowa wi, kparo wigim. Win bibu
tɔnawa ba koo kpĩ bu win tem tubi di.
18 Kparo wi, u ku raa win tɔmbu tem
mwaari. Ye u koo win bibu wɛ̃ kpuro
u de ya n wee win mɔrun di. Kpa nɛn
tɔmbu sɔɔ goo u ku raa ka win tem bia.

Sãa yerun doo koo yeru

19 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da dirɔ te ta
wãa yãku kowobun sɔ̃ sãa yerɔ. U dua
saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di. Yen sɔɔ mi, ayeru gara wãa sɔ̃ɔ
duu yeru gia.
20 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, aye te, ta
sãawa mi yãku kowobu ba ko n da
toranun yãku yaa yike kpa bu som mɛ
ba ka yãkunu kua sɔmɛ. Nge mɛya
ba ǹ maa ka yi dɔɔ tɔɔwɔ Isiriliba bu
sere ye babiri. Domi ya sãawa Yinni
Gusunɔgia.
21 Yen biru u maa ka nùn da yaara
tɔɔkaaɔ. Ma ba da yen goonu nnɛ ye
kpuron mi. Ma u deema ba batuma
gaa wĩa goo ten baateren mi.
22 Batuma yen baayeren dɛ̃ɛbu bu
sãawa gɔm soonu weeru ma yen
yasum maa sãa gɔm soonu tɛna. Ye
nnɛ ye kpuro ya nɛwa.
23 Ba gana kua ba ka ye nnɛ ye kpuro
sikerena. Ma ba dosu gira gana ye sɔɔ.
24 Ma durɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya
sãawa mi sãa yee ten sɔm kowobu ba
ko n da yaa yike ye tɔmba ka yãkuru
na.

Daa te ta yarimɔ sɔa sãa yerun di

47

1 Yen biru durɔ wi, u ka Esekiɛli
gɔsira sãa yerun kɔnnɔwɔ. Yera nim
mu kuramɔ dii ten kɔnnɔn tem di sɔ̃ɔ
yari yeru gia. Domi dii ten kɔnnɔ ga
mɛɛrawa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma nim
mɛ, mu kokumɔ mu dɔɔ sãa yerun
nɔm geu gia yãku yerun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia.
2 Ma u maa ka nùn da kɔnnɔ, ge ga
wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma ba
besira ba da tɔɔwɔ sere kɔnnɔwɔ ge ga
wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma Esekiɛli u wa
nim mɛ, mu kokumɔwa nɔm geu gia.
3 Durɔ wi, u da sɔ̃ɔ yari yeru gia.
N deema u wɛ̃ɛ nɛni win nɔmaɔ.
Nge mɛ u dɔɔ, u yam mi yĩira gɔm
soonu nɔrɔbu (1.000). Ma u Esekiɛli
tɔburasia. Ma nim mɛ, mu na sere win
naa wĩinɔ.
4 Yen biru u maa gɔm soonu nɔrɔbu
yĩira. Ma u dera Esekiɛli u nim mɛ
tɔbura. Ma nim mɛ, mu na sere win
dũu wĩinɔ. Ma u maa susi u yĩira gɔm
soonu nɔrɔbu. Ma mu na sere win
pɔraɔ.
5 Ma u maa yĩira gɔm soonu nɔrɔbu
mi n sãa nim bwee bakaru te Esekiɛli
u ǹ kpɛ̃ u tɔbura. Domi nim mɛ, mu
duku. Goo kun kpɛ̃ u mu tɔbura ma n
kun mɔ ka kɛ̃ɛri.
6 Ma u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun
bii, a ye kpuro mɛɛra sãa sãa?
Ma u ka nùn wurama daa ten bɔ̃ɔwɔ.
7 Ye u ka nùn tura mi, yera u wa
dãnu nu dabi daa ten goo gookaɔ.
8 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nim mɛ,
mu koo kokuwa mu da wɔɔ bera ye
ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru giaɔ ka wɔwa ye
ba mɔ̀ Arabaɔ kpa mu sere da nim
wɔ̃kuɔ. Mɛya mu koo nim wɔ̃kun nim
dɛɛrasia.

9 Mi nim mɛ, mu gesi dua kpuro, hunde koni ye ya wãa mi ya ko n wãaru məwa. Kpa swɛ̃ɛ yi n dabi. Domi mi nim mɛ, mu dua kpuro mu koo mɛ mu tie dɛɛrasiawa.
10 Saa Engɛdin di n ka da Eni Egalaimuə, surəkəba ba ko n da n wãawa mi, ba n yãakoronu keewa daa ten goorə. Ta ko n swɛ̃ɛ bwese bweseka məwa nge nim wɔ̃ku ge ba sokumə Mɛditeranɛ. Swɛ̃ɛ yi, yi ko n dabi.
11 Adama ba koo ten daa burenu ka ten yɛrusu deriwa bəə te ta wãa min sɔ̃.
12 Ten goonə dãa ko n kpiawa nìn wurusu kun dɛruramə, nìn marum kun maa kpeemə. Nu ko n da yewa suru baawure. Domi nu ko n nim waaməwa sãa yerun di. Ba ko n da dãa nin marum diwa kpa bu ka nin wurusu bararun tim ko.

Yinni Gusunə u Isireliban

tem nəə bura yenu yiimə

13 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerua. Na nɛɛ, bɛɛ Isireliba, tem mɛ i ko i bənu ko, kon bɛɛ mɛn nəə bura yenu sɔ̃əsi. Yosɛfun bwese kɛra bənu yiruwa ya koo wa.
14 Bwese kɛri yi yi tien bənu ya ko n nɛwa. Domi nɛ, Yinni Gusunə na nəma sua na bɔ̃rua na nɛɛ, bɛɛn baababara kon mu wɛ̃. Yen sɔ̃na bɛɛ i ko i mu wa i tubi di.
15 Tem mɛn nəə bura yeru wee. Sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu gia, ta torua saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di n ka da Hɛtilonin swaaə sere ka Sedadin wuu duu yerə,
16 ka Hamatiə ka Bɛrətaə ka Siburaimuə. N deema wuu si, su wãawa Damasi ka Hamatin nəə bura yerun baa səə ka Hasɛɛ Hatikonin temə Hafaranin tem nəə bura yeru gia.
17 Nge mɛya sɔ̃ə yɛ̃san nəm geun tem nəə bura yee te, ta ko n wãa saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di n ka girari Hasaa Enəəwə Damasin tem nəə bura yerə ka Safoniə Hamatin tem nəə bura yerə.
18 Sɔ̃ə yari yeru gia maa tem mɛn nəə bura yeru ta koo daa te ba mɔ̀ Yuudɛni swĩiwa Hafaraniə ka Damasiə ka Galadiə ka Isireliban tem baa səə. Ta ko n wãawa saa tem nəə bura yee te ta wãa sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu gian di n ka na nim wɔ̃ku bəruguuə sɔ̃ə yari yeru gia.
19 Sɔ̃ə yɛ̃san nəm dwaru gian tem nəə bura yee te, ta koo dawa saa Tamaan di sere ka Mɛriban bwiaə Kadɛsiə kpa tu Egibitin daaru swĩi sere n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛə. Nəə bura yee te ta wãa sɔ̃ə yɛ̃san nəm dwaru gia, tera mi.
20 Sɔ̃ə duu yeru gian tem nəə bura yeru ta ko n sãawa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ ma ya yɔ̃ra Hamatin deedeeru sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu gia. Sɔ̃ə duu yerugiara maa mi.
21 Bɛɛ Isireliban bwese kɛri wəkura yiru səə
22 i ko i tem mɛ bənu ko ka tɛtɛ bɛɛn tii tiinɛ səə ka səə be ba wãa ka bɛɛ ba ka bibu mara bɛɛn suunu səə. I ko i bu garisiwa nge Isireliba. Kpa i tubi ye bənu ko ka be sannu ka tɛtɛ.
23 I ko i səə nùn win baa wɛ̃wa bwese kɛra yè səə u wãa. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Ba tem mɛ bənu kua

48

1 Isireliban bwese kɛra baayeren yĩsiru wee ka bənu ye yen baayere ya wa. Danun bwese kɛra ya yen baa wa sɔ̃ə yɛ̃san nəm geu gia, swaa ye ya dəə Hɛtiloniə Hamatin di n ka da Hasaa Enəə gia Damasi ka Hamatigibun tem bəkuə. Tem mɛ, mu wãawa saa sɔ̃ə yari yerun tem nəə bura yerun di n ka da sɔ̃ə duu yeru gia.
2 Danu ben bəkuə, saa sɔ̃ə yari yerun di n ka da sɔ̃ə duu yerə Asɛɛbagima mu wãa mi.
3 Asɛɛbagim bəkuə Nɛfitalibagima mu wãa mi, saa sɔ̃ə yari yerun di n ka da sɔ̃ə duu yerə.
4 Nɛfitalibagim bəkuə, Manasebagima mu wãa mi, saa sɔ̃ə yari yerun di n ka da sɔ̃ə duu yerə.
5 Manasebagim bəkuə Efaraimubagima mu wãa mi, saa sɔ̃ə yari yerun di n ka da sɔ̃ə duu yerə.

6 Efaraimubagim bɔkuɔ Rubɛnibagima mu kpuro kere yèn sɔ̃ mu sãa Yinni Gusunɔgim.
mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
7 Rubɛnibagim bɔkuɔ Yudabagima mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.

Batuma ye ya ko n sãa sina bokogia ka wuugibugia

15 Tem mɛ mu tie, mɛn yasum mu sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000). Ma mɛn dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Ye kpuro ya ko n sãawa wuugibugia. Mɛ sɔɔra ba koo ben dia bani ka sere ye ya tie. Wuun batuma yen goonu nnɛ ye kpuro ya ko n nɛwa,
16 gooru baatere ta n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500).
17 Ba koo batuma gaa deriwa bu ka wuu ge sikerena ya n sãa gɔm soonu goobu ka weeraakuru (250) yen goonu nnɛ ye kpuro sɔɔ.
18 Batuma ye ya tie wuugian yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ya ko n wãawa yãku kowobugian bɔkuɔ. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) sɔ̃ɔ yari yeru gia ka maa sɔ̃ɔ duu yeru gia. Batuma ye sɔɔra ba koo dĩanu duure ni ba ko n da ka be ba wuu gen sɔmburu mɔ̀ nɔɔri.
19 Ba koo sɔm kowo be gɔsiwa bwese kɛra baayeren min di. Be kpurowa ba koo wuku tem mɛ sɔɔ.
20 Yinni Gusunɔn tem mɛ kpuron goonu nnɛ kpuro nu ko n nɛwa, nu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu nɔɔbu (25.000). Mɛ sɔɔra ba koo wuun batuma wĩa.
21 Batuma ye ya tie, ya ko n sãawa sina bokogia kpa ya n Yinni Gusunɔgia ye suunu doke ka sere mi wuugibu ba koo sina. Yen yasum mu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sɔ̃ɔ yari yerun tem nɔɔ bura yeru gia, yen dɛ̃ɛbu bu n maa sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sɔ̃ɔ duu yeru gia nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ gia. Nge mɛya batuma ye ba wuna Yinni Gusunɔn sɔ̃ ka sãa yee ten sɔ̃, ye kpuro ya ko n wãawa tem mɛn suunu sɔɔ.
22 Lefiban batuma ka wuugia ye, ya ko n ben kparogia bɔnu sãawa yiru. Ya ko n wãawa Yudabagia ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka sere

Tem mɛ ba koo Yinni Gusunɔ wɛ̃

8 Yudaban tem bɔkuɔ sɔ̃ɔ yari yeru gian tem nɔɔ bura yeru mi, n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia, bera miya ba koo Yinni Gusunɔn tem yĩire. Mɛn dɛ̃ɛbu bu ko n ka Isirelibagim nɛwa kpa mɛn yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Kpa bu Yinni Gusunɔn sãa yeru bani mɛn suunu sɔɔ.
9 Batuma ye ba koo Yinni Gusunɔ deria mi, yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Kpa yen yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000).
10 Yãku kowoba ba koo batuma yen sukum sua. Kpa ya n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Sɔ̃ɔ duu yeru gia gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru. Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru kpa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia yen dɛ̃ɛbu bu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu. Kpa Yinni Gusunɔn sãa yeru ta n wãa yen suunu sɔɔ.
11 Yãku kowo Sadɔkun bibun bwesera ta ko n tem mɛ mɔ. Domi beya ba wãa nɛ, Yinni Gusunɔn sɔmburu sɔɔ sanam mɛ Lefi yãku kowo be ba tie ka Isireliba ba man deri.
12 Batuma ye, ya ko n sãawa nɛnɛm ye ba wuna Isiriban tem di Lefiban tem nɔɔ bura yerun bɔkuɔ.
13 Lefi ben tem mu ko n wãawa yãku kowobugim bɔkuɔ. Mu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu. Yen yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru.
14 Ba ǹ mɛ sɔɔ gam gum dɔramɔ. Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ka mu gam kɔsina ǹ kun mɛ bu mu goo wɛ̃. Domi mɛya

Bɛnyamɛɛbagia ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian baa sɔɔ.

Bwese kɛri yi yi wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔn tem

23 Bwese kɛri yi yi tien tem wee. Bɛnyamɛɛbagim mu ko n wãawa saa Isireliban tem nɔɔ bura yerun sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ sɔ̃ɔ duu yerɔ.
24 Bɛnyamɛɛbagim bɔkuɔ Simɛɔbagima mu ko n wãa mi, sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
25 Simɛɔbagim bɔkuɔ Isakaribagima mu ko n maa wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
26 Isakaribagim bɔkuɔ Sabulonibagima mu ko n maa wãa mi, sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
27 Sabulonibagim bɔkuɔ Gadibagima mu ko n maa wãa mi, sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
28 Gadibagima mu ko n sãa Isireliban tem nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ta koo dawa saa Tamaan di sere Mɛriban bwiaɔ Kadɛsiɔ, kpa tu Egibitin daaru swĩi sere n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.
29 Tem mɛya i ko i bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛ Isireliban bwese kɛri sɔɔ kpa bɛɛn baawure u win bɔnu wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalɛmun kɔnnɔsu wɔkura yiru

30-31 Kɔnnɔsu wɔkura yiruwa ba koo doke Yerusalɛmuɔ. Sin baagere ga koo bwese kɛra tian yĩsiru sɔbewa. Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, gana yen dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Kɔnnɔsu itawa ba koo doke mi. Teu sɔɔ, ba koo Rubɛnin yĩsiru doke, yiruse sɔɔ Yudagiru, itase sɔɔ maa Lefigiru.
32 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa gana ya ko n wãa. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Ba koo kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Yosɛfun yĩsiru mɔ, yiruse Bɛnyamɛɛgiru, itase maa Danugiru.
33 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian gana ya ko n ka yiɔnɔ dɛ̃ɛbu nɛwa. Ba koo maa kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Simɛɔn yĩsiru mɔ, yiruse Isakarigiru, itase maa Sabulonigiru.
34 Sɔ̃ɔ duu yeru gian gana ya ko n ka yi yi tie dɛ̃ɛbu nɛwa. Kpa bu yi kɔnnɔsu ita yaba nge mɛ ba yiɔnɔ kua. Gbiikuu ga ko n Gadin yĩsiru mɔ, yiruse Asɛɛgiru, itase maa Nɛfitaligiru.
35 Gana ye ya koo wuu ge sikerena kpuron dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000).

Saa dɔma ten di, ba ko n da wuu ge sokuwa Yinni Gusunɔ u wãa mini.

DANIƐLI

Danɛlin tireru, Yudaban waɦala ka ben nɔni swãara ta ka yã sanam mɛ ba wãa yoru sɔɔ tɔn tukobun mi. U tu yorua u ka win tɔmbu dam kɛ̃ bu ka tɛmana baa bà n wãa nɔni swãaru sɔɔ. Domi Gusunɔ u koo bu nasara wɛ̃.

Tire te, ta Gusunɔn kpãaru ka win girima sɔ̃simɔ. Wiya u bannu kpuro nɛni. Wiya u handunia kpare.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru. Gbiikaa Danɛli ka win bɔrɔba ba nasara wa ben yibɛrɛban wɔllɔ yèn sɔ̃ ba ben naanɛ doke Gusunɔ sɔɔ. Yiruse Danɛli u kãsi dabinu wa ni nu sɔ̃simɔ nge mɛ bannu ganu koo swĩina kpa nu wɔruku. Adama Gusunɔn tɔmba koo nasara wa.

Tire ten kpunaa

1. Danɛli ka win bɔrɔba, wiru 1n di sere wiru 6.
2. Danɛlin kãsinu, wiru 7n di sere wiru 12.

Danɛli ka win kpaasibu ba wãa Babiloniɔ

1 Yoyakimu, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔra Nɛbukanɛsaa Babilonin sunɔ u na ka win tabu kowobu ba Yerusalɛmu tarusi.

2 Yera Yinni Gusunɔ u dera u Yoyakimu ka win tɔmbu gabu mwa. Ma u dera u sãa yerun dendi yãnu ganu gura u ka da Babiloniɔ u yi win bũu dirun arumanin beru yerɔ.

3 Yen biru, u Asipenasi win sɔm kowobun wirugii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u Isireliba sɔɔ sina bibu ka wirugibun bibu gabu gɔsio

4 ba n sãa durɔ burɔbu be ba ɲ alebu gaa mɔ. Kpa ba n bwisi ka yɛ̃ru ka laakari mɔ bu ka kpĩ bu Babilonin barum keu ko, kpa bu sɔmburu ko sina kpaarɔ.

5 Ma sina boko u win tiin dĩa nìn bweseru u ra di ka tam mɛn bweseru u ra nɔ bu wɛ̃ ba n dimɔ kpa ba n nɔrumɔ baadomma ba n ka keu mɔ̀ sere n ka ko wɔ̃ɔ ita bu sere sɔmburu tore sina kpaarɔ.

6 Be ba gɔsa mi sɔɔra Yuda beni ba wãa, Danɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria.

7 Ma sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, u bu yĩsinu kɔsa. Danɛligira Bɛlitasaa. Hananiagira Sadaki. Misɛligira Mɛsaki. Asariagira maa Abɛnɛgo.

8 Danɛli u gɔ̃ru doke u sina bokon dĩanu ka win tam mɛ yina, kpa u ku raa tii disi doke. Ma u sɔm kowobun wirugii wi, suuru kana u ku nùn tilasi ko u ka sese te di.

9 Ma Gusunɔ u dera wirugii wi, u ka Danɛli nɔnu geu mɛɛra u nùn durom kua.

10 U nɛɛ, na nɛn yinni sina bokon bɛrum mɔ. Domi wiya u yi ye i ko i di ka ye i ko i nɔ. U n da maa wa i ɲ bɔɔru nge bɛɛgii be ba tie, saa ye sɔɔ, kari sɔɔra i man doke mi. Domi ba koo kpĩ bu man wiru bura.

11 Yera Danɛli u be nnɛ yen nɔɔrio wi wirugii wi, u bu nɔmu sɔndia sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

12 a de su dĩanu di yaa sari kpa su nim dirum nɔ sɔ̃ɔ wɔkurun saka.

13 Yen biru, kpa a bɛsɛn wuswaa mɛɛri kpa a maa be ba sunɔn dĩanu dimɔn wuswaa mɛɛri. Yen mɛ a wa kpa a sun kua mɛ.

14 Ma u ben gari yi wura u bu deri sere sɔ̃ɔ wɔku te.

15 Ye sɔ̃ɔ wɔku te, ta tura, yera u ben wuswaa mɛɛra ma u wa ba bwãa do. Ba maa be ba sina bokon dĩa duronu dimɔ bɔɔrum kere.

16 Ma Danɛliban nɔɔrio wi, u ɲ maa bu dĩa duro ni, ka tam mɛ wɛ̃. U bu dĩanu wɛ̃wa yaa sari.

17 Gusunɔ u aluwaasi nnɛ ye yɛ̃ru wɛ̃. Ma u bu bwisi kã ba Kaladen barum tireru gia sãa sãa. Ma u bu kua laakarigibu. U maa Danɛli bwisi kã u ka dosusu ka kãsinu kpuro tubusia.

18 Ye wɔ̃ɔ ita ye, ya yiba, ye sina boko Nɛbukanɛsaa u bura mi, yera sɔm kowobun wirugii wi, u aluwaasi be kpuro yara u ka nùn bu daawa.

19 Ma sina boko wi, u ka bu gari kua. Be kpuro sɔɔ, goo sari wi u sãa nge Danɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria. Yen sɔ̃na sina boko u bu wura ba n sãa win sɔm kowobu.

20 Gari yi sina boko u bu bikia kpuro, ba ra yi wisiwa ka bwisi, ka yɛ̃ru. Ma u wa ba dobo dobogibu ka

sɔrobu bwisi kere sere mi n toma, be ba wãa win tem sɔɔ kpuro.
21 Ma Danɛli u wãa mi sere Sirusi u ka bandu di.

Nɛbukanɛsaan dosu

2

1 Nɛbukanɛsaan bandun wãɔ yiruse sɔɔ, u dosu gagu kua. Dosu ge, ga nùn bɛrum mwa sere u kpana u dweeya.
2 Yera u dobo dobogibu sokusia ka sɔrobu ka bũu sinambu ka bwisigibu bu ka nùn win dosu ge sɔ̃. Ma tɔn be kpuro ba na ba mɛnna win wuswaaɔ.
3 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na dosawa. Ga maa man bɛrum mwa. Na kĩwa i man sɔ̃ ye na dosa.
4 Ma bwisigii be, ba sina boko sɔ̃ɔwa ka Aramugibun barum ba nɛɛ, yinni,
wunɛn hunde yu dakaa da!
A sun dosu ge sɔ̃ɔwɔ kpa su nun gu tubusia.
5 Ma sina boko u maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua.
I kun man dosu gen tii sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu sannu, kon de bu bɛɛ bɔtiri bɔtiriwa kpa bɛɛn yɛnusu su ko bansu.
6 Adama ì n man gu sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu sannu, kon bɛɛ kɛ̃ɛ dabinu wɛ̃.
Kpa i bɛɛrɛ baka wa.
Yen sɔ̃ tɛ̃, i man dosu gen tii sɔ̃ɔwɔ ka gen tubusianu.
7 Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni, a sun wunɛn dosu ge sɔ̃ɔwɔ kpa su nun gu tubusia.
8 Sina boko u bu wisa u nɛɛ, na yɛ̃ sãa sãa ma i kĩ i gari gawawa.
Domi i nua ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua.
9 Ma i ǹ man dosu ge sɔ̃ɔwa, ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua mi, ya koo bɛɛ kpuro deema.
Domi i sɔɔru kpa i ka man weesu ka gari suninu naawawa kpa n ka nɛn gere kɔsi.
Yen sɔ̃, i man dosu gen tii sɔ̃ɔwɔ kpa n gia ma i ko i kpĩ i gu tubusia.
10 Yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, goo sari dunia sɔɔ mini wi u koo kpĩ u wunɛn gari yini wisi baa be ba dam mɔ nge wunɛ, ben goo sari wi u gari yinin bweseru bikiare sɔrobun mi, ǹ kun mɛ dobo dobogibun mi, ǹ kun mɛ Babilonin bwisigibun mi.
11 Ye wunɛ sina boko a bikia mini, goo sari wi u koo kpĩ u nun ye tubusia sere bũnu baasi ya!
Wee nu ku ra n maa wãa tɔmbun suunu sɔɔ.
12 Ye sina boko u ben gari yi nua, yera u mɔru bɛsira.
Ma u wooda wɛ̃ bu Babilonin bwisigibu kpuro go.
13 Ma ba sina bokon gari yi kpara ma ba koo Babilonin bwisigii be go.
Ma ba Danɛli ka win kpaasibu kasu bu go.

Gusunɔ

u Danɛli dosu ge sɔ̃ɔwa

14 Sanam mɛ Ariɔku sina bokon kirukuban guro guro u yara u ka Babilonin bwisigii be go, Danɛli u ka nùn gari kua ka bwisi ka laakari.
15 U nɛɛ, amɔna sina bokon wooda yeni ya ka dam mɔ mɛ.
Yera Ariɔku u nùn gari yin asansi tubusia.
16 Ma Danɛli u da sina bokon mi u nùn kana u nùn deri saa fiiko, kpa u wa u nùn dosu ge tubusia.
17 Ma Danɛli u wura dirɔ u win kpaasibu Hanania ka Misɛli ka Asaria gari yi sɔ̃ɔwa.
18 Ma u bu yiire bu Wɔrukoo kana u ben wɔnwɔndu wa kpa u bu dosu ge sɔ̃ kpa bu ku raa bu go ka bwisigii be sannu.
19 Yen biruwa Gusunɔ u Danɛli dosu ge sɔ̃ɔwa wɔ̃kuru, kãsiru sɔɔ.
Ma Danɛli u nùn siara.
U nɛɛ,
20 Yinni Gusunɔ,
wuna ko na n siaramɔ ka baadommaɔ.
Wuna a bwisi ka dam mɔ.
21 Wuna a ra saaba gɔsie.
Wuna a ra sinambu bandu wɛ̃.
Wuna a ra maa bu bandu yare.
Wuna a ra laakarigibu laakari wɛ̃,
kpa a bwisigibu yɛ̃ru kɛ̃.
22 Wuna a ra tɔnu sɔ̃ɔsi ye ya berua,
ye u ǹ kpɛ̃ u ka tii tubu.
A yɛ̃ ye ya wãa wɔ̃kuru sɔɔ.
Domi yam bururam mu ra n wãawa wunɛn mi.
23 Gusunɔ nɛn baababan Yinni, na nun siaramɔ.
Na takaru mɔ̀ bwisi ka dam mɛ a man kãn sɔ̃.
Domi a man sɔ̃ɔsi ye sa nun bikia.
A sun sina bokon dosu ge sɔ̃ɔwa.
24 Yen biru, Danɛli u da Ariɔkun mi, wi sina boko u wooda wɛ̃ u ka Babilonin bwisigibu go.
Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku tɔn be go.
A de a ka

man da sina bokon mi. Kpa n nùn win dosu ge tubusia.

25 Ma Ariɔku u ka Danɛli da fuuku sina bokon mi. Ye ba tura mi, yera u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee na durɔ goo wa Yuda be ba mwɛɛrima sɔɔ, wi u koo nun wunɛn dosu ge tubusia.

Danɛli u sina boko dosu ge sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu

26 Ma sina boko u Danɛli wi ba maa yĩsiru kã Bɛlitasaa bikia u nɛɛ, kaa kpĩ a man nɛn dosu gen tii sɔ̃ ka gen tubusianu?

27 Danɛli u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisigibu ka sɔrobu ka dobo dobogibu ka bũu sinambu ba ɲ kpɛ̃ bu nun asiri ye a bikia mini sɔ̃.

28 Adama Yinni goo wãa wɔllɔ wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi, wiya Gusunɔ. U maa nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. Sanam mɛ a kpĩ, ye a dosa ka ye a wa kãsiru sɔɔ wee.

29 Sian bwisikuna a mɔ̀. Yera wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora.

30 Adama ba ɲ man asiri ye sɔ̃ɔsi yèn sɔ̃ na tɔn be ba tie bwisi kere. Ba man ye sɔ̃ɔsiwa kpa n ka nun tubusia kpa a n ka yɛ̃ ye a bwisika wunɛn gɔ̃ruɔ.

31 Sina boko, ye a wa wee. Bwãaroku bɔkɔ gaga ga yɔ̃ wunɛn wuswaaɔ. Bwãaroku ge, ga gunu, ga ballimɔ gem gem. Ma ga nanum mɔ n kpã.

32 Gen wiru ta sãawa wura gean tii tii. Gen tororu ka gen gãsenu maa sãa sii geesu. Gen nukuru ka gen taanu maa sãa sii gandu.

33 Gen kɔ̃ri yi maa sãa sii wɔ̃kusu. Ma gen naasu sãa sii wɔ̃ku si ba ka sɔndu mɛnna.

34 Sanam mɛ a gu mɛɛra, yera kperu garu ta mɛndama guurun di te goo kun karamɛ. Ta na ta gen naasu so ta kɔsuka muku muku.

35 Ma sii wɔ̃ku si, ka sɔn te, ka sii gan te, ka sii gee si, ka wura ye, ye kpuro ya sunkura muku muku. Ma ya kua nge doo diri yi ba sara sɔ̃ɔ sãrerun saa. Ma yi ka woo doona. Baa yin yira a ɲ maa kpɛ̃ a wa. Adama kpee te ta bwãaroku ge so mi, ta gɔsirawa guu bakaru. Ma ta handunian tem kpuro wukiri.

36 Dosu geya mi. Tɛ̃, gen tubusianu wee.

37-38 Wunɛ sina boko, wuna a sãa sinambun sunɔ. Wuna a sãa nge wii wuragii te. Wɔrukoowa u nun bandu ka dam ka yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃. Ma u nun tɔmbu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu nɔma bɛria a n ka sãa ye kpuron yinni.

39 Wunɛn biru, bandu garu ta koo se te ta ɲ wunɛgiru dam tura. Yen biru, bandu itaseru gara koo maa se kpa ta n dam mɔ handunia kpuro sɔɔ. Tera ta sãa nge sii gandu.

40 Ma bandu nnɛseru gara koo maa se, kpa ta n dam mɔ nge sii wɔ̃kusu si su ra gãanu kpuro kɔsuku. Nge mɛya ban te, ta ko n dam mɔ tu ka bannu kpuro kɔsuku.

41 Mɛya a maa wa ma bwãaroku gen naasu ka gen niki binu sãawa sii wɔ̃kusu si ba mɛnna ka sɔndu. Yen tubusiana ban te, ta ko n bɔnu sãawa yiru. Ka mɛ, bɔnu tia ya ko n dam mɔ nge sii wɔ̃ku si.

42 Kpa bɔnu tia yu dam bia nge naa niki bii ni nu sãa sii wɔ̃ku si ba ka sɔndu mɛnna.

43 Sii wɔ̃kusu ka sɔn te a wa ya mɛnnɛ mi sannu, ya maa sɔ̃ɔsimɔ ma ban ten wirugibu ba ko n kasu ben bibu bu suana kpa bwesenu nu ka ko tia. Adama ya ɲ koorɔ nge mɛ ya ɲ koorɔ sisu ka sɔndu bu ko tia.

44-45 Kpee te a wa ta mɛndama ka tii mi, ma ta sii wɔ̃ku si, ka sii gan te, ka sɔn te, ka sii gee si, ka wura ye kpuro kɔsuka muku muku mi, ten tubusiana, ban ten sinambun waati sɔɔ, Wɔrukoo u koo bandu garu swĩi. Goo sari wi u koo ban te fuka. Bweseru garu maa sari te ta koo tu yoru diisia. Ban te, ta koo ban ni nu tie kpeerasia kpa te tɔna ta n wãa sere ka baadommaɔ. Gusunɔ Dam kpurogii wiya u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. Ye a wa wunɛn dosu ge sɔɔ kpuro, ya weewa win min di. Yen tubusianu maa sãawa nge mɛ na nun sɔ̃ɔwa.

46 Yera sina boko Nɛbukanɛsaa u yiira u wiru tem girari Danɛlin wuswaaɔ. Ma u dera ba yãkuru kua ka turare bu ka Danɛli siara.

47 Sina boko u Danɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ka geema bɛɛn Yinni wini u bũnu
kpuro kere, u maa sãawa sinambun
Yinni. Wiya u ra tɔnu gari asirigii sɔ̃.
Domi u dera a kpĩa a gari asirigii yini
gerua.
48 Yera sina boko u Danɛli kua tɔn
boko win bandu sɔɔ. Ma u nùn kɛ̃ɛ
baka dabinu kã. Yen biru, u nùn kua
Babilonin beran wirugii ka maa yen
bwisigibun tɔnwero.
49 Ma Danɛli u sina boko kana
u Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo
Babilonin bera ye nɔmu bɛria. Ma
win tii u kua sina bokon bwisi kɛ̃ɔ.

Nɛbukanɛsaa u wooda wɛ̃

bu win bwãaroku wuraguu sã

3

1 Sina boko Nɛbukanɛsaa u
bwãaroku wuraguu kua. Gen gunum
mu sãa gɔm soonu wata. Gen yasum
maa sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ba gu
yɔ̃rasia batuma gaa sɔɔ ye ba mɔ̀ Dura,
Babilonin tem bera mi.
2 Yera sina boko u dera ba tem
mɛn sinambu kpuro mɛnna ka mɛn
beri berikan wirugibu ka mɛn bwisi
kɛ̃ɔbu ka mɛn siri kowobu ka be ba ra
mɛn arumaniba bere ka sere maa mɛn
wirugii be ba tie bu ka bwãaroku gen
sãaru tore.
3 Ma tɔn be kpuro ba mɛnna.
Ben baawure u yɔ̃ra bwãaroku gen
wuswaaɔ bu ka gen sãaru tore.
4 Saa yera sina bokon barɔ u kpara u
nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro i swaa dakio i
nɔ ye sina boko u bɛɛ yiiremɔ.
5 Ma i nua ba kɔba so ka guunu
ka mɔrɔkunu ka baranu ka gãasu ka
bara bwese ni nu tie, i ko i yiirawa i
bwãaroku wuraguu ge sã ge sina boko
u kua mi.
6 Wi u kun yiire u gu sãwa ba koo
nùn kpɛ̃ɛwa mii mii dɔ̃ɔ boko wi ba
sɔ̃ruan suunu sɔɔ.
7 Yen sɔ̃na saa ye tɔn be, ba nua ba
kɔbi yi ka guu ni so ka mɔrɔku ni, ka
bara ni, ka gãa si, ba yiira ba bwãaroku
wuraguu ge sãwa.

Danɛlin kpaasibu ita be,

ba yina bu bwãaroku ge sã

8 Yen dɔma te, Babilonigibu gabu
ba seewa ba da ba Yuuba dɔmɛ sina
bokon mi.
9 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sina boko,
wunɛn hunde yu dakaa da!
10 Wunɛ sina boko, wuna a wooda
wɛ̃ a nɛɛ, baawure wi u nua ba kɔbi so
ka guunu ka mɔrɔkunu ka baranu ka
gãasu ka bara bwese ni nu tie, u yiiro
u bwãaroku ge sã.
11 Mɛya a maa nɛɛ, wi u kun yiire u
gu sãwa bu nùn kpɛ̃ɛyɔ dɔ̃ɔ boko wi ba
sɔ̃rua sɔɔ.
12 Adama wee Sadaki ka Mɛsaki
ka Abɛnɛgo, Yuu be a kua Babilonin
tem beran wirugibu mi, ba ɲ̀ wunɛn
wooda ye garisi gãanu. Ba ku ra
wunɛn bũnu sã. Mɛya ba ɲ̀ maa yiire
ba wunɛn bwãaroku ge sãwa.
13 Ye sina boko u gari yi nua, yera
win mɔru ya seewa u nɛɛ, bu doo
bu Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo
mwaama. Ma ba da ba bu mwaama
ba ka na wi, sina bokon mi.
14 Ma sina boko Nɛbukanɛsaa u bu
bikia u nɛɛ, ka gem, i yinawa i nɛn
bũnu ka nɛn bwãaroku wuraguu ge na
kua mi sã?
15 Tɛ̃, i doo i n sɔɔru sãa. I n kpam
nua ba kɔba so ka guunu ka mɔrɔkunu
ka baranu ka gãasu ka bara bwese ni
nu tie, i yiiro kpa i bwãaroku ge sã.
I n yina, ba koo bɛɛ kpɛ̃ɛwa mii mii
dɔ̃ɔ boko wi ba sɔ̃rua sɔɔ kpa n wa ɲ̀ n
bũu weren na u koo bɛɛ wɔra saa nɛn
nɔmun di.
16 Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo ba
nùn wisa ba nɛɛ, yinni, sa ɲ̀ ka tii
yinamɔ.
17 À n sun kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ,
Gusunɔ wi sa sãamɔ u koo kpĩ u sun
yara dɔ̃ɔ win min di kpa u sun wɔra
wunɛn nɔman di.
18 Baa ɲ̀ n mɛren na, a n yɛ̃ ma sa
ɲ̀ wunɛn bũnu sãamɔ. Mɛya sa ɲ̀ maa
wunɛn bwãaroku ge yiiramme.
19 Ye u ben gari yi nua, yera u ka bu
mɔru kua. Ma u gerua u nɛɛ, bu dɔ̃ɔ
win kpãaru sosio gem gem.
20 Ma u durɔ gbebunu gɔsa win tabu
kowobu sɔɔ be ba dam bo u nɛɛ, bu
Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo bɔkuo
bu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ.

21 Yera ba tɔn be mwa ba bɔkua, ma
ba bu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ ka ben yãa
ni ba doke sannu. Niya ben yabenu ka
ben sokoto ka sere maa ben furɔsu.
22 Ma ba dɔ̃ɔ win kpãaru sosi nge
mɛ sina bokon wooda damgia ye, ya
gerua. Yera dɔ̃ɔ win yam susura tabu
durɔ be go be ba Sadaki ka Mɛsaki ka
Abɛnɛgo kpɛ̃ɛbu da mi.
23 Ma Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo
ba wɔri dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ nge mɛ ba ka
bu bɔkua.

Danɛlin kpaasibu ita be,

ba ɲ dɔ̃ɔ mwaare

24 Yera sina boko Nɛbukanɛsaa u
nanda ma u seewa fia u be ba ra nùn
bwisi kɛ̃ bikia u nɛɛ, n ɲ tɔmbu itawa
sa bɔkua sa kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ?
Ba nùn wisa ba nɛɛ, oo, mɛya.
25 Ma u bu wisa u nɛɛ, wee tɔmbu
nnɛwa na waamɔ ba sĩimɔ dɔ̃ɔ boko
win suunu sɔɔ. Ba ɲ dɔ̃ɔ mwaare.
Be kpuro ba maa kusiarewa ma ben
nnɛse u ka wɔllun tɔnu weenɛ.
26 Saa ye sɔɔra Nɛbukanɛsaa u susi
dɔ̃ɔ boko win bɔkuɔ u nɛɛ, Sadaki,
Mɛsaki, Abɛnɛgo, bɛɛ Wɔrukoon sɔm
kowobu, i yarima i na mini.
Ma ba yara dɔ̃ɔ boko win min di.
27 Yera wirugii be sina boko u raa
soka ba mɛnna mi, be kpuro ba wa ma
dɔ̃ɔ kun dam mɔ durɔ be sɔɔ. Mɛya baa
ben seri tia ya ɲ dɔ̃ɔ mwaare. Ben yãa
ni ba sebua nu ɲ dɔ̃ɔ numiɛ.
28 Ma Nɛbukanɛsaa u nɔɔgiru sua u
nɛɛ, i Gusunɔ siaro wi u sãa Sadaki
ka Mɛsaki ka Abɛnɛgon Yinni. Domi
wiya u win gɔrado gɔrima u ka win
bwãa be ba nùn naanɛ kua mi faaba ko.
Ba nɛ sina bokon wooda yina, ba ɲ ben
wasin wahala garisi gãanu. Ba yina bu
bũu goo sã ma n kun mɔ Gusunɔ.
29 Tɛ̃ wooda ye na wɛ̃ɛmɔ wee, tɔnu
baawure baa ɲ n bwese teren na u
sãa, ma u Gusunɔ, Sadaki ka Mɛsaki
ka Abɛnɛgon Yinni gari kam gerusi, na
kon de bu yɛ̃ro bɔtiriwa, kpa win yɛnu
gu ko bansu. Domi goo maa sari wi u
koo kpĩ u tɔnu faaba ko nge mɛ.
30 Yeniban biru, sina boko
Nɛbukanɛsaa u Sadaki ka Mɛsaki ka
Abɛnɛgo aye bakanu wɛ̃ Babilonin
tem bera mi.

Nɛbukanɛsaan dosu yiruse

31 Sina boko Nɛbukanɛsaa u bwese
ni nu wãa handunia sɔɔ kpuro tɔbura
u nɛɛ, Gusunɔ u de i n alafia mɔ.
32 N man wɛ̃re n ka bɛɛ sɔ̃ yĩrenu ka
maamaaki be Wɔrukoo u man sɔ̃si.
33 Win yĩre ni, nu kpã.
Maamaaki ye, win sinara.
Win banda kun kpeemɔ.
U ko n sãawa sunɔ sere ka
baadommaɔ.

4

1 Nɛ, Nɛbukanɛsaa, na wãa nɛn sina
kpaarɔ ka bɔri yɛndu ka nuku dobu.
2 Yera wɔ̃kuru garu sɔɔ, na dosu
gagu kua ge ga man bɛrum mwa. Kãsi
ni na wa sanam mɛ na kpĩ, nu man
nanum mwa.
3 Yen sɔ̃na na wooda yara na
nɛɛ, Babilonin bwisigibu kpuro bu
mɛnnama nɛn mi kpa bu man dosu
ge tubusia.
4 Yera dobo dobogibu ka sɔrobu ka
bũu sinambu ka Babilonin bwisigibu
ba na. Na bu dosu ge sɔ̃ɔwa, adama ba
kpana bu man gu tubusia.
5 Yen biru, Danɛli wi ba sokumɔ
ka nɛn bũun yĩsiru Bɛlitasaa u na. N
deema bũu geeba * ka nùn wãa. Ma na
nùn nɛn dosu ge sɔ̃ɔwa.
6 Na nɛɛ, wi, wi u sãa bwisigibu
kpuron wirugii, na yɛ̃ ma bũu geebun
hunde ya nùn wãasi. Yen sɔ̃, asiri gaa
sari ye ya ka nùn sɛ̃. Nɛn dosu ge wee.
U man gu tubusio.
7 Sanam mɛ na kpĩ, ye na dosa wee.
Dãru gara na wa ta yɔ̃ handunian su-
unu sɔɔ.
Dãa te, ta gunu too.
8 Ma ta dam mɔ.
Ten gunum mu sosi sere mu wɔllu
girari.
Handunian goonu nnɛgibu kpuro ba
tu waamɔwa.
9 Ten wurusu wã
ma ta mara siki siki nge gandia.
Te sɔɔra handuniagibu kpuro ba ra
ben dĩanu wa.
Ten saarɔwa gbeeku yɛɛ yi ra sɔ̃ɔ sure.

* **4:5 *bũu geebu*** - Nɛbukanɛsaa u ɲ gina tuba ma Yinni Gusunɔwa u wãa ka Danɛli. Yen sɔ̃na u nɛɛ, bũu geeba ba Danɛli somimɔ.

Ten kãasi wɔlloa gunɔsu su sokunu
sãa.
Te sɔɔra hunde koni baayere ya ra yen
dĩanu wa.
10 Ma na Gusunɔn gɔrado goo wa u
sarama wɔllun di.
11 U nɔɔgiru sua u nɛɛ,
i dãa te kĩiyɔ i sura
kpa i ten kãasi bɔɔri bɔɔri.
I ten wurusu wɔko
kpa i ten marum sɔri i yari.
Kpa gbeeku yɛɛ yi duki su saa ten
saarun di.
Kpa gunɔsu su se saa ten kãasin di.
12 Adama i ten koo kpiriru derio tem
sɔɔ
ka ten gbini yakasɔ
ta n bɔkua ka sisu ka sii gandun yɔni.
Kpa ta n dirum soore
ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ.
13 Bu tu tɔnun bwisikunu wunario.
Kpa bu tu gbeeku yaan bwisikunu
dokea.
Kpa ta n sãa mɛ wõɔ nɔɔba yiru.
14 Wooda ye, ya weewa saa Gusunɔn
gɔradoban min di kpa tɔmbu kpuro
bu ka gia ma Wɔrukoowa u bannu
kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra nu wɛ̃. U ra
wi ba ǹ mam garisi gãanu wɔlle sue.
15 Dosu gera mi, ge nɛ, Nɛbukanɛsaa
na dosa. Tɛ̃, wunɛ Bɛlitasaa, a man gu
tubusio domi bwisigii be ba wãa nɛn
tem mɛ sɔɔ kpuro ba kpana bu man gu
tubusia. Adama wunɛ, kaa kpĩ yèn sõ
bũu geeba ka nun wãa.

Danɛli u dosu ge tubusia

16 Yera Danɛli wi ba maa sokumɔ
Bɛlitasaa u nanda. Ma u biti soora
saa fiiko. Ma Nɛbukanɛsaa u nɛɛ,
Bɛlitasaa, a ku de dosu ge, ka gen
tubusianu nu nun biti ko.
Danɛli u wisa u nɛɛ, yinni, dosu
gen tubusianu nu ka wunɛn yibɛrɛba
nɛra.
17 A dãru wa ta kpã. Ma ta dam mɔ.
Ten gunum mu girari wɔllɔ. Ma ba tu
waamɔ handunia gira kpuro.
18 Ten wurusu wã. Ma ta binu mara
siki siki. Ma handuniagibu kpuro ba
ben dĩanu waamɔ te sɔɔ. Gbeeku yɛɛ
yi ra n wãa ten saarɔ. Gunɔsu su maa
sin sokunu mɔ ten kãasi wɔllɔ.
19 Dãa te, ta sãawa wunɛ sina boko.
Domi a kpɛ̃a a dam kua ma mu wɔllu
girari. Ma wunɛn bandun dam mu
sõɔsira handunian goonu nnɛ sɔɔ.
20 Yen biru, a Gusunɔn gɔrado goo
wa u sarama wɔllun di ma u nɛɛ, i dãa
te kĩiyɔ i sura tu kam ko. Adama i ten
koo kpiriru derio tem sɔɔ mi, ka ten
gbini ta n bɔkua ka sisu, ka sii gandun
yɔni yakasu mi. Kpa ta n dirum soore
ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ sere
wõɔ nɔɔba yiru.
21 Nɛn yinni, dosu gen tubusianu
wee. Wɔrukoowa u nun win himba
sõɔsi ye u kua wunɛn sõ.
22 Ba koo nun gira tɔmbun suunu
sɔɔn di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ
sannu. Kpa a yakasu di nge naa, a
n dirum soore sere wõɔ nɔɔba yiru
sere a ka gia ma Wɔrukoowa u bannu
kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
23 Wooda ye ba wɛ̃ ba nɛɛ, bu dãa ten
koo kpiriru ka ten gbini derio mi, yen
tubusiana ba koo nun wunɛn bandu
wesia saa ye a wura ma Wɔrukoowa u
bannu kpuro nɛni.
24 Yen sõ, sina boko, a de a nɛn gere
wura. A de a gea ko a ka wunɛn durum
wuna. A daa kõsa kpuro derio kpa
a sãarobu wɔnwɔndu kua. Saa yera
wunɛn alafia ya koo dakaa da.

Dosu gen gari yi koora

25 Yeniba kpuro ya sina boko
Nɛbukanɛsaa deema.
26 Ye n kua suru wɔkura yirun biru,
sõɔ teeru yera u sĩimɔ win dii tɛɛra
wɔllɔ Babiloniɔ.
27 Ma u nɛɛ, Babiloni wee, wuu bɔkɔ
ge na bana ka nɛn tiin dam ga n ka sãa
nɛn sina kpaaru. Ga maa nɛn yiiko ka
nɛn bɛɛrɛ sõɔsimɔ.
28 Sanam mɛ sina boko u gari
yi gerumɔ u ǹ kpa, yera nɔɔ gaga
nɔɔra wɔllun di ga nɛɛ, sina boko
Nɛbukanɛsaa, a swaa dakio a nɔ. Ba
nun bandu yara.
29 Ba koo nun gira tɔmbun suunu
sɔɔn di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ
sannu kpa a n yakasu dimɔ nge naa
sere wõɔ nɔɔba yiru sere a ka wura ma
Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi
u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
30 Yande gari yi, yi Nɛbukanɛsaa
deema. Ba nùn gira tɔmbun suunu

sɔɔn di. Ma u yakasu dim wɔri nge naa u dirum soore. Ma win seri dɛnya nge gunɔ bakerun sansu. Ma win nii kɔkɔsu su dɛnya nge gunɔgisu.

Nɛbukanɛsaa u maa wure u kua tɔnu

31 Ma Nɛbukanɛsaa u nɛɛ, ye saa ye, ya doona, yera na nɔni seeya wɔllɔ. Ma nɛn bwisikunu wure nu kua tɔnuginu. Ma na Wɔrukoo siara ka bɛɛrɛ wi u wãa sere ka baadommaɔ. Wiya u yiiko kpuro mɔ. Win sinanda kun nɔru mɔ. Win bandu ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
32 Baa handunian tɔmbu kpuro bà n mɛnna, ben dam kun sãa gãanu win nɔni sɔɔ. U ra ko nge mɛ u kĩ win gɔradoban suunu sɔɔ ka tɔmbun suunu sɔɔ. Goo sari wi u koo kpĩ u win nɔmu dɛba ǹ kun mɛ u nùn sɔ̃ u nɛɛ, mba u mɔ̀ mɛ.
33 Sanam mɛ nɛn laakari ya wurama, yera ba maa man nɛn bɛɛrɛ ka nɛn girima ka nɛn bandun yiiko kpuro wesia. Nɛn bwisi kɛ̃bu ka nɛn sina asakpɔbu kpuro ba na nɛn mi ba man nɛn bandu wesia. Ma ten dam mu sosi mu kera yellu.
34 Tɛ̃, nɛ Nɛbukanɛsaa, na wɔllun sina boko siara ka bɛɛrɛ. Na nùn wɔlle sua. Domi ye u mɔ̀ kpuro ya sãawa gea. Win swɛɛ kpuro yi sãawa dee dee. U koo mam kpĩ u be ba tii suamɔ kawa.

Bɛɛsasaa u tɔmbu dim soka

5

1 Nɛbukanɛsaan biru, sina boko Bɛɛsasaa u bandu di. Yera sɔ̃ɔ teeru u win sina asakpɔbu nɔrɔbu (1.000) dim soka. Ma ba tam nɔrumɔ wi ka be sannu.
2 Ye tam mɛ, mu Bɛɛsasaa nuka, yera u gɔra u nɛɛ, bu win nɔri wuragii ka sii geesugii yarama yi win baaba Nɛbukanɛsaa u gurama saa Gusunɔn sãa yerun di te ta wãa Yerusalɛmuɔ. Kpa wi ka win sina asakpɔbu ka win kurɔbu ka win sinanibu bu ka yi tam nɔ.
3 Yera ba ka nɔri wuragii yi na, ba ka yi tam nɔrumɔ wi ka win tɔn be kpuro.
4 Tam nɔru bi sɔɔ, ba ben bũnu siaramɔ nìn bwãarokunu ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka dãa ka kpenu.
5 Saa ye sɔɔra sina boko u nɔmu gagu wa ga yarima mi fitilan yam bururam mu sɔ̃ɔsire, ma ga yorumɔ sina kpaarun gana wɔllɔ mi ba soo kpika tɛɛni.
6 Yera u nanda, win wuswaa burisina. Win torora kara, u diirimɔ sere win dũu winu soonamɔ.
7 Yera u nɔɔgiru sua ka dam u nɛɛ, bu nùn sɔrobu ka Babilonin bwisigibu ka bũu sinambu sokuama. Ye ba na, yera u nɛɛ, wi u kpĩa u yora yeni gara u ye tubusia u koo yɛ̃ro wuran saba dokea kpa u nùn gurumusuru sebusia u nùn win bandun dam sukum wɛ̃ u n ka sãa tɔnu itase win bandu sɔɔ.
8 Sina bokon bwisigii be kpuro ba dua mi yora ye, ya wãa. Adama ba kpana bu ye gari bu sere mam nɛɛ, ba koo ye tubusia.
9 Ma ya sina boko nanda too sere win wuswaa burisina. Ma win sina asakpɔbun tii ba biti soora.

Danɛli u yora ye gara u tubusia

10 Sina bokon mɛro u sunɔ ka win sina asakpɔbun gari yi nua. Yera u dua mi ba mɛnnɛ ba tɔ̃ɔ bakaru dimɔ. U nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu dakaa da! A ku nanda sere wunɛn wuswaa ya n burisinɛ.
11 Domi goo u wãa wunɛn tem mɛ sɔɔ, wi u bũu geebun * hunde mɔ. U bwisi ka laakari mɔ nge bũnu. Yen sɔ̃na wunɛn baaba Nɛbukanɛsaan waati sɔɔ, u nùn kua sɔrobu ka dobo dobogibu ka Babilonin bwisigibun wirugii.
12 Durɔ win yĩsira Danɛli. Wiya sina boko Nɛbukanɛsaa u yĩsiru kã Bɛlitasaa. Ba wa ma u bwisi ka yɛ̃ɛ bakaru mɔ, ma u suka ka dosusu ka gãa ni nu sɛ̃n tubusianun kɛ̃ru mɔ. N n mɛn na, a nùn sokusio, u koo nun yora ye tubusia.
13 Yera ba ka Danɛli da sina bokon wuswaaɔ. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, wuna Danɛli wi? A sãawa Yuu

* **5:11** ***bũ**u **geebu*** - I wiru 4:5n tubusianu mɛɛrio.

ben turo be nɛn baaba sina boko u mwɛɛrima Yudan tem di?
14 Ba man wunɛn gari sɔ̃ɔwa ma bũu geeba ka nun wãa. Yen biru, a bwisi ka laakari gea mɔ a ka tɔnu gãa sɛ̃sɔginu tubusia.
15 Wee ba ka man bwisigibu ka sɔrobu naawa bu ka man yora yeni garia kpa bu man yen tubusianu sɔ̃. Adama ba kpana.
16 Na maa nua ma a ra tɔmbu gãanu tubusie ni nu bu bitani mɔ̀ kpa a dosu tubusia. Tɛ̃, à n kpĩa a yora yeni gara ma a man yen tubusianu sɔ̃ɔwa, kon nun gurumusuru sebusia kpa n nun wuran saba dokea n nun nɛn bandun dam sukum wɛ̃. Kpa a ko tɔnu itase nɛn bandu sɔɔ.
17 Yera Danɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, a wunɛn kɛ̃ɛ ni tii yiiyo, ǹ kun mɛ a goo wɛ̃. Adama kon nun yora ye garia kpa n nun yen gari tubusia.
18 N n mɛn na, yinni, a swaa dakio a nɔ. Wɔrukoo u wunɛn tundo Nɛbukanɛsaa bandu wɛ̃ ka bɛɛrɛ ka girima ka yiiko.
19 Dam mɛ u nùn wɛ̃n sɔ̃, bwesenu kpuro nu nùn nasie sere nu ra n diirimɔ win wuswaaɔ. Ye u kĩ, yera u ra ka tɔnu ko. U koo kpĩ u nùn go, ǹ kun mɛ u nùn deri, ǹ kun mɛ u nùn wɔlle sua, ǹ kun mɛ u nùn taare.
20 Adama saa ye sɔɔ, u tii sua u gɔ̃ru bɔbia, yera Gusunɔ u nùn yara bandun di ma u gina nùn yiiko ye mwaari.
21 U nùn wuna tɔmbun suunu sɔɔn di. Ma win bwisikunu gɔsia nge gbeeku yaaginu. U da u wãa ka kɛtɛ gbeekinu sannu ma u yakasu dimɔ nge naa u dirum soore sere u ka wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
22 Wee, wunɛ maa Bɛɛsasaa, wunɛ wi a sãa win bii, baa mɛ a ye kpuro yɛ̃, a yina a tii kawa.
23 Ma a tii sue Yinni Wɔrukoon wuswaaɔ. A dera ba ka win sãa yerun nɔri na i ka tam nɔra wunɛ ka wunɛn sina asakpɔbu ka wunɛn kurɔbu ka wunɛn sinanibu. Ma a seewa a wunɛn bũnu siaramɔ nìn bwãarokunu ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka dãa ka kpenu, baa mɛ nu ǹ gari nɔɔmɔ, nu ǹ yam waamɔ, nu ǹ maa gãanu yɛ̃. Adama Gusunɔ wi u wunɛn wãaru nɛni, a ǹ nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
24 Yen sɔ̃na u nɔmu ge gɔrima ge ga yora ye kua.
25 Ye ba yorua mi wee, ba gara, ba gara, ba yĩira, ba bɔnu kua.
26 Yen tubusianu wee. Ba gara, ya gerumɔwa Gusunɔ u wunɛn bandun sanam gara ma u tu nɔru koosia.
27 Ba yĩira, ya gerumɔwa ba wunɛn bunum yĩira ba deema a ǹ bunu.
28 Ba bɔnu kua, ya maa gerumɔwa ba wunɛn bandu bɔnu kua. Ma ba tu Mɛdiba ka Pɛɛsiba wɛ̃.
29 Yande mi kɔ, Bɛɛsasaa u nɛɛ, bu Danɛli gurumusuru sebusio kpa bu nùn wuran saba dokea kpa bu kpara ma u kua tɔnu itase win bandu sɔɔ.
30 Dɔma ten wɔ̃kura ba Bɛɛsasaa Babilonin sina boko wi go.

6

1 Ma Darusi wi u sãa Mɛdin bweseru u bandu di. Saa ye, u mɔwa wɔ̃ɔ wata ka yiru.

Danɛlin yibɛrɛba

ba nùn yina bɛria

2 Darusi u tɔmbu wunaa teeru gɔsa ba n sãa win tem beri berikan wirugibu.
3 Ma u tɔmbu ita gɔsa u bu kua wirugii ben tɔnwerobu. Ben miya wirugii be, ba ko n da nɛ bu ben sɔma tusia. Kpa sunɔ u ku raa ka asara wa. Danɛli u sãawa tɔnwero ben turo.
4 U beri berikan wirugii be, ka ben tɔnwerobu bwisi kere. Yen sɔ̃na sina boko u bwisika u nùn ko tem mɛ kpuron wirugii.
5 Saa ye sɔɔra Danɛlin tɔnwerosii be, ka beri berikan wirugii be, ba nɔɔ tia kua bu ka nùn toraru garu mani sina bokon bandun swaa sɔɔ. Adama ba ǹ toraru garu wa wi sɔɔ. Domi u sãawa naanɛgii, u ǹ kɔ̃sa gaa koore. U ǹ maa sɔmburu garu atafiiru koore.
6 Yera tɔn be, ba nɛɛ, sa ǹ gãanu ganu wasi su Danɛli mani ma n kun mɔ ye ya sãa win Gusunɔ sãarun gari baasi.
7 Ma ba nɔɔ tia kua ba da sina bokon mi ba nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dakaa da!

8 Bɛsɛ beri berikan wirugibu ka tɔnwerobu ka siri kowobu ka wunɛn wesianɔsibu, bɛsɛ kpurowa sa nɔɔ tia kua a ka wooda yara ye ya gerumɔ baawure u nun sã sere sõɔ tɛna. Wi u ye yina ma u bũu goo ǹ kun mɛ tɔnu goo sãwa sere n ka ko sõɔ tɛna ye, ba koo yɛ̃ro kpɛ̃ɛwa wɔru mì sɔɔ gbee sinansu wãa.
9 Tɛ̃ yinni, a wooda ye sireo a nɔma doke kpa yu ko nge Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ye ba ku ra kɔsi.
10 Ma sina boko u wooda ye nɔma doke ba ye yara.

Ba Danɛli kpɛ̃ɛ gbee sinansun wɔruɔ

11 Saa ye Danɛli u nua ma ba wooda ye nɔma doke, yera u da win gidambisan wɔllɔ u dua yen dii sɔɔwɔ gèn fɛnɛnti ya wukiare Yerusalɛmun bera gia. Miya u yiira u kanaru kua u Gusunɔ siara nge mɛ u ra ko tõru baatere nɔn ita.
12 Yera sõɔ teeru tɔn be, ba nùn duwi ba deema wee u Gusunɔ kanamɔ u somiru bikiamɔ.
13 Yen biru, tɔn be, ba yara ba da sina bokon mi ba nùn wooda ye yaayasia ba nɛɛ, n ǹ wuna a wooda yara ye ya gerumɔ bu nun sã? N ǹ wuna a nɛɛ, ma goo ù n bũu goo ǹ kun mɛ tɔnu goo sãwa sõɔ tɛnan baa sɔɔ, ba koo yɛ̃ro kpɛ̃ɛwa wɔru ge sɔɔ, mi gbee sinansu wãa?
Ma sina boko u wura u nɛɛ, wooda ye, ya wãawa dim dim nge mɛ Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ya sãa. N ǹ koorɔ bu ye kɔsi.
14 Ma ba nɛɛ, too, wee, Danɛli wi u sãa Isiriliban turo be ba mwɛɛrima Yudan di, u ǹ nun garisi gãanu, u ǹ maa wunɛn wooda ye a nɔmu doke mi mɛm nɔɔwɛ. U ra win Gusunɔ kanɛwa tõru baatere nɔn ita.
15 Ye sina boko u gari yi nua, yera win nukura sankira gem gem. Ma u gõru doke u Danɛli yara wooda ye sɔɔn di. Ma u kookari kua sere sõɔ u ka dua.
16 Adama tɔn be, ba kpam mɛnna ba da sina bokon mi ba nɛɛ, a yaayo ma Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ya ku ra kɔsi sina boko ù n ye nɔma doke.
17 Yera sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu Danɛli yarama bu kpɛ̃ɛ wɔru ge sɔɔ, mi gbee sinansu wãa mi. Saa yera u nùn sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yinni wi a sãamɔ baadomma mi, u nun faaba koowo.
18 Ma ba kpee bakaru tama ba ka wɔru gen nɔɔ kɔrua. Yera sina boko u win taabu ka win sina asakpɔbun yĩreru doke kpee ten wɔllɔ, goo u ku raa ka Danɛli faaba ko.
19 Yen biru, u wura win sina kpaarɔ. Wɔ̃ku te, u ǹ di, u ǹ nɔra, u ǹ maa kpunɛ sinani goon bɔkuɔ. Mɛya u ǹ maa dweeye dɔma te.

Danɛli u yara baani

20 Yera sina boko Darusi u seewa buru buru yellu u da wɔru gen mi fuuku fuuku.
21 Ye u yam mi turuku kua, yera u Danɛli sokum wɔri ka nuku sankiranu u mɔ̀, Danɛli Gusunɔn sɔm kowo, Gusunɔ wi a ra n sãamɔ wɛ̃rabu sari mi, u kpĩa u nun wɔra gbee sinan sin nɔɔn di?
22 Saa yera Danɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dakaa da!
23 Gusunɔ nɛn Yinni u win gɔrado gɔrima u gbee sinan sin nɔsu bɔkua. Su ǹ man mɛɛra gaa kue domi u wa ma na ǹ toraru garu kue win wuswaaɔ ka maa wunɛn wuswaaɔ.
24 Yera sina bokon nukura dora ma u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu Danɛli yarama saa wɔru gen min di. Ye ba Danɛli yarama, ba ǹ mɛɛra gaa wa win wasi sɔɔ. Domi u Gusunɔ win Yinni naanɛ sãa.
25 Ma sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu tɔn be ba raa Danɛli taarɛ wɛ̃ mi mwaama bu kpɛ̃ɛ wɔru ge sɔɔ, be ka ben bibu ka ben kurɔbu kpuro. Tɔn be, bu sere mam turi wɔru gen temɔ, gbee sinan si, su bu sɛ̃sukawa su kukunu kɔsuka.
26 Yen biru, sina boko u bwesenu kpuro tirenu yorua u nɛɛ, alafia ya n sosimɔ bɛɛ sɔɔ ya n dɔɔ.
27 Wooda ye na wɛ̃ɛmɔ wee. Be ba wãa nɛn tem sɔɔ kpuro gesi, bu de bu Gusunɔ Danɛlin Yinni nasia kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi u sãawa waso.
U ko n wãawa sere ka baadommaɔ.

Win bandu ta ǹ kpeemɔ.
Ten dam mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
28 Wiya u ra tɔnu wɔre u faaba ko.
U ra maamaakiba ka yĩrenu ko wɔllɔ ka temɔ.
Wiya u Danɛli wɔra gbee sinansun nɔsun di.
29 Darusin bandun waati ye sɔɔ, Danɛli u kua tɔn boko sere n ka girari Sirusi Pɛɛsin bandu sɔɔ.

Danɛli u gbeeku yɛɛ nnɛ wa dosu sɔɔ

7

1 Bɛɛsasaa Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔra Danɛli u dosa. U kãsiru wa saa ye u kpĩ win kpin yerɔ. Yen biru, u yorua ye n weenɛ tɔmbu bu gia dosu ge sɔɔ.
2 U gerua u nɛɛ, ye na wa kãsi te sɔɔ wɔ̃kuru wee. Na woo gagu wa ga na wɔllun beri berika nnɛn di ga nim wɔ̃ku bɔkɔn nim so.
3 Yera gbeeku yɛɛ bɛkɛ nnɛ yi yarima nim wɔ̃ku gen min di, yen gaa kun ka gaa weenɛ.
4 Ye na gbia na wa ya ka gbee sunɔ weenɛ ma ya gunɔ bakerun kasa mɔ. Ye na maa mɛɛra, yera na wa ba kasa ye wuna. Ma ba yen tii seeya ba yɔ̃rasia nge tɔnu. Ma ba ye tɔnun bwisikunu dokea.
5 Yen yiruse ya ka yaa gɔba weenɛ ma ya ka yɛ̃si tia yɔ̃. Yɛ̃san kukunu itawa ya nɔɔ bɛri. Ma ba ye sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yu seewo yu yaa mwɛ.
6 Yen biru, na itase wa ya ka musuku gbeeku weenɛ ma ya kasa nnɛ mɔ yen biru wɔllɔ. Ma ya winu nnɛ mɔ. Ba ye yiiko wɛ̃ yu ka bandu di.
7 Yeniban biru, yera na yaa nnɛse wa nɛn kãsi te sɔɔ. Yaa ye, ya nanum mɔ. Ya maa dam mɔ too. Ma ya don sisugii bakanu mɔ. Yà n yaa mwa, ya ra yaa yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Ye ya tiara kpa yu taaku taaku. Yaa ye, ya ǹ ka yɛɛ gbiikii yi weenɛ. Kɔbi wɔkura ya mɔ.
8 Ye na kɔbi yi mɛɛra sãa sãa, yera na kɔbu piibu gagu wa ga yarima yen wirun di ga wãa yiɔnɔn suunu sɔɔ. Kɔbu piibu ge, ga kɔbi wɔku ten ita wuka. Ga nɔni mɔ nge tɔnu, ga maa nɔɔ mɔ ga gari mɔ̀ ka tii suabu.

Gusunɔn siribu

9 Ye na mɛɛra tii, yera na wa ba sina kitaru yiimɔ. Ma na goo wa nge durɔ tɔkɔ u na u sina win sina kitaru sɔɔ. Yãa kpikinu fara farawa u doke. Ma win seri yi buriri fem fem. Win sina kita te, ta ballimɔwa nge dɔ̃ɔ yari bakaru. Mɛya maa ten naasun tii.
10 Ma dɔ̃ɔ yari bakaru ta yarimɔ win sina kita ten min di ta kokumɔ nge nim. Gusunɔn gɔradoba nɔrɔm nɔrɔm ba na ba nùn sãamɔ. Ma ben gabu ba yɔ̃ win wuswaaɔ. Siri kowobu ba na ba sina. Ma ba tirenu wukia.
11 Ye na kɔbu piibu ge mɛɛra ga tii sua gari gerumɔ, yera ba na ba yaa ye go, ba ye sua ba kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko sɔɔ.
12 Gbeeku yɛɛ yi yi tie, ba yin dam wɔra. Adama ba dera yi wãa sere saa gaa.
13 Wɔ̃ku te, kãsi te sɔɔ, ye na maa wa wee. Na goo wa u sarama wɔllun di guru wii wuroru sɔɔ. Ma u da durɔ tɔkɔ win mi gia. Ma ba nùn susisia win wuswaaɔ.
14 Ba nùn bandu ka bɛɛrɛ ka yiiko wɛ̃. Ma ba nùn gãanu kpuro nɔmu sɔndia. Bwesenu kpuro nu nùn sãwa. Win banda kun nɔru mɔ. Ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.

Kãsinun tubusianu

15 Nɛ Danɛli nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ domi kãsi ni na wa mi, nu man nanda.
16 Yera na gɔrado ben turo susi be ba wãa mi. Ma na nùn bikia na nɛɛ, mba gari yi kpuron tubusianu. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
17 gbeeku yɛɛ bɛkɛ nnɛ ye, ya sãawa sinambu nnɛ be ba koo bandu di di dunia sɔɔ.
18 Yen biru, Wɔrukoo u koo de win tɔn dɛɛrobu bu bandu mwa ba n dii sere ka baadommaɔ.
19 Ka mɛ, na kasu n gbeeku yaa nnɛse ye ya ǹ ka ita yeɔnɔ weenɛ min tubusianu gia dee dee. Domi yaa ye, ya nanum mɔ too. Yen donnu nu sãawa sisu ma yen nikisu su sãa sii gandu. Yà n yaa mwa ya ra yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Yen ye ya tiara kpa yu taaku taaku.

20 Na maa kasu n kɔbi wɔku ten tubusianu gia te ya mɔ yen wirɔ ka sere maa kɔbu piibu ge ga yarima yen wirun di ga wãa yiɔnɔn suunu sɔɔ. Kɔbi wɔku ten ita ya wɔruka yen wuswaaɔ. Ga nɔni mɔ, ga nɔɔ mɔ, ma ga gari mɔ̀ ka tii suabu, ga maa nanum mɔ ga yiɔnɔ kere.
21 Ma na kɔbu piibu ge wa ga ka Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu tabu mɔ̀ ga bu kamiamɔ.
22 Adama durɔ tɔkɔ wi, u na u Gusunɔn tɔn be gem wɛ̃. Sanam mɛ saa ya tura ma ba bandu di.
23 Ma durɔ wi, u man tubusia u nɛɛ, yaa nnɛse ye, ya sãawa bandu nnɛse te ba koo swĩi handunia yeni sɔɔ. Ban te, ta ǹ ka garu weenɛ. Ta koo handunia kpuro go tu taaku tu munia muku muku.
24 Kɔbi wɔku te, ta sãawa sinambu wɔkuru be ba koo ban te di. Yen biru, sunɔ goo wi u ǹ ka ben goo weenɛ u koo sinambu wɔku ten ita bandu yara kpa u bandu di.
25 Sunɔ wi, u koo Wɔrukoo gari kam gerusi kpa u win tɔn dɛɛrobu nɔni sɔ̃. U ko n maa kĩ u saaba ka woodaba kɔsi. Ba koo nùn tɔn dɛɛrobu nɔmu sɔndia sere saa ita ka bɔnu.
26 Yen biru, Yinni Gusunɔ u koo sunɔ wi siri, kpa u nùn bandu yara mam mam sere ka baadommaɔ.
27 Yen biru, ba koo ban ni nu wãa handunia sɔɔ kpuron dam ka nin yiiko Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu nɔmu bɛria. Win bandu ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ. Wiya sinambu kpuro ba koo sã kpa bu nùn mɛm nɔɔwa.
28 Ye nɛ Danɛli na wa yera mi. Ye na ye bwisika, na nanda ma nɛn wuswaa burisina. Adama na ye kpuro berua nɛn gɔ̃ruɔ.

Danɛli u yãa kinɛru ka boo wa kãsiru sɔɔ

8

1 Bɛɛsasaan bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ, nɛ Danɛli na kãsiru wa te na raa wa baasi.
2 Sanam mɛ na kãsi te mɛɛra n man sãare na wãa wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Susiɔ Elamun temɔ. Ma n sãare na wãa daa te ba mɔ̀ Ulain bɔkuɔ.
3 Ye na nɔni seeya na mɛɛra, yera na yãa kinɛru wa ta kɔbu bakanu yiru mɔ ta yɔ̃ daa ten dee deeru. Kɔbu teeru ta teeru dɛ̃ɛbu kere. Te ta dɛ̃ɛbu bo mi, tera ta kpia dãkuru.
4 Yera yãa kinɛ te, ta ten kɔbi soomɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Yaa gaa sari ye ya koo ka tu gabirina. Goo maa sari wi u koo ten yibɛrɛ wɔra ten nɔman di. Ta mɔ̀wa ye ta kĩ. Ma ta kpɛ̃amɔ ta dam mɔ̀.
5 Sanam mɛ na laakari mɔ̀, yera na mɛɛra ma na boo wa ga yarima saa sɔ̃ɔ duu yeru gian di ka duki baka ga tem bɔsu ma n sãare ga ǹ tem dɛke. Boo ge, ga kɔba nanumgia mɔ gen nɔnin baa sɔɔ.
6 Ma ga tura sere yãa kinɛ ten mi, te na raa wa ka kɔbi yiru mi, ta yɔ̃ daa ten dee deeru. Ma ga yãa kinɛ te gure ka gen dam kpuro.
7 Na gu wa ga yãa te susi ka mɔru ga tu so ga kɔbi bɔɔka. Yãa te, ta kpana tu ka tii yina. Ma ga tu sura temɔ ga yasisimɔ. Goo sari wi u tu wɔra gen nɔman di.
8 Ma boo ge, ga kpɛ̃a. Ye ga kpɛ̃a ga kpa, yera kɔba baka ye, ya bɔɔra. Kɔba yen ayerɔwa kɔbi nnɛ nanumgii yi kpia. Ma yi mɛɛra handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ, yen baayere goo teeru gia.
9 Saa kɔbi yin tian di, kɔbu piibu gaga yara ga kpɛ̃a sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ka sɔ̃ɔ yari yeru gia ka sere tem mɛ mu gea bo gia.
10 Ma ga seewa ga wɔllun tabu kowobu girari ma ga ben sukum ka kperi surura temɔ ga taaka.
11 Ma ga maa seewa ga tabu kowo ben guro guro seesi. Ma ga bururu baateren yãku te ba ra nùn kue yɔ̃rasia. Ma ga win sãa yeru kɔsuka.
12 Ga wɔllun tabu kowobu ka baadomman yãkunu nɔma doke ga kamia toranun sɔ̃. Ma ga gem kasa kua temɔ. Ye ga bwisika gu ko kpuro, ya gu koorawa.
13 Ma na tɔn dɛɛro goon gari nua. Yen biruwa tɔn dɛɛro goo u gbiikoo wi bikia u nɛɛ, sere saa yerà ba ko n

baadomman yãku ten kobu yõrasie. Sere saa yerà kam kobu ko n wãa gem sarirun sõ. Sere saa yerà sãa yee te, ta ko n disi duure mɛsum. Sere saa yerà ba ko n wɔllun tabu kowo be taakumɔ.
14 Ma gbiikoo wi, u wisa u nɛɛ, sere tõnu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) baa yà n doona. Yen biruwa yãku yee te, ta koo wurama ta n dɛɛre nge yellu.

Kãsi ten tubusianu

15 Sanam mɛ nɛ Danɛli na kãsi te waamɔ, ma na kasu tu man yeeri, yera na gãanu wa nu ka tɔnu weenɛ nu yõ nɛn wuswaaɔ.
16 Ma na maa goon nɔɔ nua daa te ba mà Ulain suunun di. U nɔɔgiru sua u nɛɛ, Gabiriɛ, a durɔ wini kãsi te tubusio.
17 Ma u man susima. Ye u man turuku kooma, yera bɛrum man mwa. Ma na wɔruma temɔ. U man sõɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a de yi nun yeeri. Kãsi te, ta wãawa sanam dãakim sõ.
18 Sanam mɛ u ka man gari mà, yera biti baka man mwa. Ma na siriru tem girari. U man baba u seeya u yõrasia mi na raa wãa.
19 Yen biru, u maa man sõɔwa u nɛɛ, wee kon nun sõ ye ya koo na Yinni Gusunɔn mɔrun tõru sɔɔ sanam dãakim sɔɔ.
20 Yãa kinɛ te a wa ta kɔbi yiru mɔ mi, ta sãawa Mɛdiba ka Pɛɛsiban sinambu.
21 Boo ge, ga sãawa Gɛrɛsin sunɔ. Kɔba baka ye ya bɔɔkira mi, ya sãawa sunɔ gbiikoo.
22 Kɔba nnɛ ye ya kpia baka ye ya bɔɔkiran min di, ya sãawa sinambu nnɛ gabu be ba koo yari sunɔ gbiikoo win min di. Adama ba ǹ dam wasi nge wi.
23 Sinambu nnɛ yen bandu tà n kpa, ma ba durumgibu kpeerasia, sunɔ goo u koo yari u tii sua kpa u n tɔmbu nɔni wɔ̃kubu yɛ̃.
24 Win dam mu koo nuuru ko n ǹ mɔ ka win tiin dam. U koo gãa dabinu kam koosia ye ya ǹ ka nɔɔ gerurɔ. Win ye u mà kpuro ya koo nùn koora. U koo bwese damginu go ka maa Gusunɔn tɔmbu.
25 U koo tii sua win dukian sõ ka win bwisin sõ. U koo tɔn dabinu go be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ. U koo mam sina boko seesi. Adama u koo kɔsikira goo u kun nùn babe.
26 Kãsi te a wa tõnu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) sõ, ta sãawa gem. A ye nɛnuɔ asiri sɔɔ. Domi ya wãawa sanam dãakim sõ.
27 Ma nɛ Danɛli na kua sõɔ dabiru na barɔ. Na ǹ dam mɔ. Yen biruwa na seewa na nɛn sɔmburu mà te sina boko u man wɛ̃. Ma na wãa nandabu sɔɔ kãsi ten sõ. Domi ta ǹ man yeeri.

Danɛli u kanaru kua win tɔmbun sõ

9

1 Saa ye Darusi, Asuresin bii, Mɛdin bweseru u bandu dii Babilonin temɔ,
2 win bandun wõɔ gbiikuu sɔɔ, Danɛli u tirenu mɛɛrimɔ ma u girari mi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sõɔwa u nɛɛ, wõɔ wata ka wɔkura Yerusalɛmu ya ko n sãa bansu.
3 Ma u nɔɔ bɔkua u saaki deewa u tii torom wisi nuku sankiranun sõ. Ma u kanaru koosi Yinni Gusunɔn mi gia,
4 u win tɔmbun toranu tuuba mà.

U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a kpã ma sa nun nasie. A ra wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibie kpa a wunɛgibu kĩru sõɔsi be ba nun kĩ ba wunɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ.
5 Sa tora, sa daa kõsa kua, sa sãa nuku kõsurugibu, sa wunɛn gari yina, sa maa wunɛn woodaba sara.
6 Sa ǹ wunɛn sɔmɔbu swaa daki sanam mɛ ba bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa ka bɛsɛn tɔmbu kpuro wunɛn gari sõɔwa.
7 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii. Bɛsɛra sa tora. Ma sa wãa sekuru sɔɔ gisɔ bɛsɛ Yudaba ka be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Isireliba kpuro be a yarinasia tontondeɔ ka turukuɔ yèn sõ sa ǹ nun mɛm nɔɔwɛ.
8 Yinni, wee sa sekuru sɔɔwa bɛsɛ ka bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa. Domi sa nun torari.
9 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun suuru kuo wunɛn wɔnwɔndun saabu baa mɛ sa wunɛn gari yina.

10 Sa ɲ maa wunɛn gere swaa daki
su sere nɛɛ, sa ko wunɛn woodaba swĩi
ye wunɛn səməbu ba sun nəəsia.
11 Mɛya bɛsɛ Isireliba kpuro sa
wunɛn woodaba sara, sa ɲ wunɛn
gere swaa daki. Sa tora. Yen sɔ̃na bɔ̃ri
yi a dera wunɛn səm kowo Məwisi u
yorua woodan tireru səə yi sun di.
12 Nge mɛya a dera wunɛn gari yi
koora yi a nɛɛ, kaa bɛsɛ ka bɛsɛn
wirugibu kua. A dera Yerusalɛmu
ya nəni swãaru wa tèn bweseru ba ɲ
waare gam.
13 Wahala ye kpuro, ya sun deema
nge mɛ Məwisi u yorua woodan tireru
səə. Ka mɛ, sa ɲ bɛsɛn daa kɔ̃sa deri
su wunɛn gem swĩi kpa su wunɛn kĩi
geeru kasu.
14 Gusunə bɛsɛn Yinni, wahala ye a
nɛɛ, sa ko wa, yera ya sun deema. Ye a
kua kpuro ya sãawa dee dee. Bɛsɛra sa
ɲ nun mɛm nəəwɛ.
15 Gusunə bɛsɛn Yinni, ye a sun
yarama Egibitin tem di, wunɛn dam
mu sɔ̃əsira. A yĩsiru yara te ta wãa sere
ka gisə. Adama bɛsɛ, sa durum ka daa
kɔ̃sa kua gem gem.
16 Tɛ̃ Yinni, na nun kanamə wunɛn
durom sɔ̃, a de wunɛn məru yu doona
wunɛn wuu Yerusalɛmun min di,
ge ga wãa wunɛn guu te a gəsan
wəllə. Domi be ba sun sikerenɛ
ba Yerusalɛmu ka bɛsɛ wunɛn təmbu
gɛma bɛsɛn toranu ka bɛsɛn baababan
daa kɔ̃san sɔ̃.
17 Gusunə, a nɛn nəə swaa dakio kpa
a nɛn kanaru nə. A wunɛn sãa yee te ta
bansu sãa mi mɛɛrio wunɛn yĩsirun sɔ̃.
18 Gusunə nɛn Yinni, a swaa dakio a
nə. A nəni seeyo a wuu ge ba ka wunɛn
yĩsiru sokumə mɛɛri nge mɛ ga bansu
kua. Sa yɛ̃ ma bɛsɛn dɛɛrara kun tura
su ka nun gãanu ganu kana. Adama
wunɛn wənwən bakarun sɔ̃na sa nun
yeni kanamə.
19 Yinni, a bɛsɛn kanaru nəəwə kpa
a sun suuru kua. A bɛsɛn gere swaa
dakio kpa a ko ye sa bikia. A ku de n
tɛ wunɛn yĩsirun sɔ̃. Domi wuna a wuu
ge ka tən be kpuro mə.

Gabiriɛ u kãsiru tubusia

20-21 Sanam mɛ Danieli u kana te
mɔ̀ u gari gerumə u ɲ kpa, u wi ka
win təmbun toranu tuuba mɔ̀, ma u
Gusunə win Yinni kanamə win sãa
yee dɛɛra ten sɔ̃, yera durə wi, Gabiriɛ
wi u raa wa win kãsi gbiikiru səə, u
nùn yəəsima ka dam u sura win bəkuə
saa yè səə ba ra yokan yãkuru ko.
22 U ka nùn gari kua u nɛɛ, na nawa
wunɛn mi, n ka nun kãsi te tubusia.
23 Saa yèn di a wunɛn kanaru torua,
Gusunə u tu mwa. Yen sɔ̃na na nun
win gari sɔ̃əbu na, domi Gusunə u nun
kĩ. N n mɛn na, a swaa dakio n nun
kãsi te tubusia.
24 Saa nəəba yirun nən wata ka
wəkura Gusunə u himba kua yu
doona u sere wunɛn təmbu ka wunɛn
wuu dɛɛrə yakia toranu ka kɔ̃sa
kpuron di. Yen biru, u koo bu ben
toranu suuru kua kpa u bu gem
wɛ̃ sere ka baadommaə. Gusunən
səməbun gari ka kãsinun baa ya koo
doona kpa tən dɛɛro goo u ko sunə.
25 N n mɛn na, a bwisikuo kpa
a tubu. Saa mìn di ba wooda wɛ̃
bu Yerusalɛmu səmɛ bu bani, sere
wirugii wi Gusunə u gəsa u ka na, ya
koo kowa saa nəəba yirun nən nəəba
yiru. Yen biru, ba koo yen swɛɛ səmɛ
ka yen gbãraru saa nəəba yirun non
wata ka yiru səə. Saa ye, ya ko n sãawa
wahalan saa.
26 Saa nəəba yirun nən wata ka yiru
ye, yà n doona, ba koo wirugii wi
Gusunə u gəsa go. Goo sari wi u koo
ka nùn yina. Kpa sunə kpao ka win
tabu kowobu bu wuu ge, ka sãa yee
te wisire bu kəsuku kpa ba n asərə mɔ̀
sere Gusunə u ra ka nùn kpeerasia nge
mɛ u yi.
27 Wirugii wi, u ko n ka tən dabiru
nəə tia sãa sere saa nəəba yiru. Saa ita
ka bənun biru, u koo de yãkunu ka
abənu nu kpe kpa u gãa kɔ̃sunu ko sãa
yerə nìn bweseru goo kun koore sere
kam koo bi Yinni Gusunə u yi win sɔ̃
bu ka nùn deema.

Danɛli u tənu wa

Tigirin daarə kãsiru səə

10

1 Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun
wɔ̃ə itase səə, Yinni Gusunə u ka
Danɛli gari kua wi, wi ba maa mɔ̀

Bɛlitasaa. Gari yi, yi sãawa gem. Yi ka nɔni swãa bakaru yã te ta koo na. Ma gari yi, yi nùn yeeri. Saa ye sɔɔra u kãsi te tuba.

2 N deema u wãa nuku sankiraru sɔɔ alusuma ita.
3 Alusuma ita ye sɔɔ, u ǹ dĩa geenu ganu diire. U ǹ yaa tende. Tam kun maa win nɔɔ duure. Mɛya u ǹ maa tii gum saware.
4 Wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ yɛnda nnɛse sɔɔ, u wãa u yɔ̃ daa te ba mɔ̀ Tigirin bɔkuɔ.
5 Yera u nɔni sua u durɔ goo wa u yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ma u kpaka sɛ̃ke ye ba kua ka wura ye ya wee Ufasin di.
6 Win wasi yi ballimɔ nge kpee ni nu wuru beku nɔni mɔ, ma win wuswaa ya ballimɔ nge guru maakinu. Ma win nɔni yi ballimɔ nge dɔ̃ɔ yari, ma win gãsenu ka win naasu sãa nge sii gan te ba wɔriasia. Ma win nɔɔ ga nɔɔra nge tɔn dabinun nɔɔ.
7 Danɛli turowa u kãsi te wa. Tɔn be ba ka nùn wãa mi, ba ǹ tu wa. Adama ba nanda ba duki sua bu ka kuke.
8 Wi turowa u yɔ̃ra ma u kãsi te wa. Win wuswaa ya burisina. Ma win gɔma dwiiya u dam bia.
9 U durɔ win nɔɔ nua ma u nanda u wiru tem girari.
10 Yera nɔmu gaga nùn baba ma u diira u dũu winu ka nɔm taranu soonamɔ.
11 Ma u nɛɛ, kĩnasi Danɛli, a de gari yi, yi kon nun sɔ̃, yi nun yeeri, kpa a se a yɔ̃ra mi a wãa mi. Domi ba man gɔrimawa wunɛn mi. Ye u nùn gari yi sɔ̃ɔwa u kpa, yera Danɛli u seewa u yɔ̃ra ma u diira.
12 Durɔ wi, u gerua u nɛɛ, Danɛli, a ku bɛrum ko. Domi saa dɔma tèn di gari yi, yi nun yeeri, ma a tii kawa Gusunɔ wunɛn Yinnin wuswaaɔ, saa dɔma ten diya Gusunɔ u wunɛn kanaru nua. Yen sɔ̃na na na.
13 Pɛɛsiban sina boko u man seesi sɔ̃ɔ yɛnda tia ma na sina win bɔkuɔ. Adama wee Misɛli wɔllun tabu kowobun sunɔ turo u na u man somi.
14 Tɛ̃, na nawa n ka nun tubusia ye n koo wunɛn tɔmbu deema sia. Domi sian gariya kãsi te, ta ka yã.
15 Saa ye u nùn gari yi sɔ̃ɔmɔ, yera wi, Danɛli u tuka ma u mari.
16 Yera u gãanu wa nu ka tɔnu weenɛ ma nu na nu win nɔɔ baba. Ma u nɔɔ wukia u nɛɛ, nɛn Yinni, nɛn wuswaa ya burisina, na ǹ maa dam gam mɔ kãsi te na wan sɔ̃.
17 Nɛ wi na sãa wunɛn sɔm kowo, amɔna kon ka kpĩ n ka nun gari ko. Domi na ǹ dam gam mɔ.
18 Wi u ka tɔnu weenɛ mi, u maa nùn baba u dam kã.
19 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko durɔ kĩnasi, alafia ya n ka nun wãa. A tii dam kɛ̃ɛyɔ. Ye u ka nùn gari mɔ̀, yera u dam wa u nɛɛ, Yinni, a de a ka man gari ko. Domi a man dam kã.
20 Durɔ wi, u nùn bikia u nɛɛ, a yɛ̃ yèn sɔ̃ na na wunɛn mi? Tɛ̃, kon da n Pɛɛsiban sina boko tabu wɔri. Nà n doona, Gɛrɛkiban sina boko u koo na.
21 Adama kon nun sɔ̃ ye ya yorua gem tireru sɔɔ. Goo kun man somimɔ tɔn ben sɔ̃, ma n kun mɔ Misɛli bɛɛ Isirelibaŋ kɔ̃so,

11

1 Wi nɛn tii na somi na dam kã Darusi Mɛdiban sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ.
2 Wee tɛ̃, kon wunɛ Danɛli gem sɔ̃.

Sinambun tabu

Wee sinambu ita ba koo bandu di di Pɛɛsiɔ. Yen biru, sina boko nnɛse u koo bandu di kpa u dukia gura n kere sina bokobu ita ye. U n dam kua win dukia yen sɔ̃, u koo Gɛrɛkiban sina boko seesi.
3 Adama sina boko wɔrugɔ goo u koo se u dam bakam wa kpa u ko ye u kĩ.
4 Saa yè sɔɔ win banda dam kua, saa ye sɔɔra ta koo wɔruma kpa tu bɔnu ko handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Win bibun bweseru ta ǹ ban te dimɔ. Ban te, ta ǹ maa dam mɔ nge mɛ ta raa sãa. Domi ta koo karana kpa tu wura gabun nɔmuɔ.
5 Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian banda ko n dam mɔ. Adama win sina asakpɔ turo u koo nùn dam kera kpa u nùn taare. Win dam mɛ, mu ko n kpã.

6 Wɔ̃su gasun biru, ba koo arukawani bɔkuna kpa sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian bii wɔndia u na sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian sunɔn mi bu ka arukawani bɔke, bu suana. Adama wɔndia win dam mu koo kpe. Durɔ win tii u koo gbi, wi ka win bibun bweseru. Ba koo mam wɔndia win tii go ka be ba nùn yɔ̃sirima ka win tundo ka tɔn be ba ka nùn yɔ̃ra waati ye sɔɔ kpuro gesi.

7 Goo u koo se nge kpii pɔtura kurɔ win bweserun di u win tundon bandu di. Kpa u na u sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi wɔri gbãranu sɔɔ u ko ye u kĩ. Yɛ̃ro u koo dam ko.

8 U koo ben bũnun bwãarokunu gura ni ba kua ka sii gandu ka ben gãa gee ni ba ka wura ka sii geesu kua u ka da Egibitiɔ. Kpa u ka sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi tonda saa fiiko.

9 Yen biru, sunɔ wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia u koo da u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii tabu wɔri kpa u gɔsirama win temɔ.

10 Saa ye sɔɔra win bibu ba koo tabun sɔɔru ko kpa bu tabu kowobu mɛnna ba n dabi too too. Bii ben turo u koo tabu se wi ka win tabu kowobu gabu, kpa u win tem nɔɔ bura yeru sara nge daa te ta nim yiba ta bɔ̃ɔ saramɔ. U koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian sunɔn gbãraru wɔri kpa u gɔsira u wurama.

11 Saa ye sɔɔ, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, u koo mɔru se kpa u nɔm geugii wi, tabu wɔri. Nɔm geugii wi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna bu wiɔnɔ wɔri. Adama ba koo nɔm geugii win tabu kowo be kamia.

12 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi, u koo tii sua win nasara yen sɔ̃. U koo tabu kowo dabinu go. Adama ka mɛ, u ǹ nasara wasi mam mam.

13 Yeniban biru, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna n kere be u raa mɛnna yellu. Wɔ̃su gasun biru, u koo wurama ka tabu kowo be, ka tabu yãa geenu u nɔm dwarugii wi wɔri.

14 Saa ye sɔɔ, tɔn dabinu nu koo sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia seesi. Tɔn kɔ̃sobu ba koo maa nùn seesi wunɛ Danɛlin tɔmbun suunu sɔɔn di wunɛn kãsi ten gari yi ka koora. Adama ba koo ben tii kamia.

15 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geugii wi, u koo tem takanu ko kpa u wuu gbãrarugisu mwɛɛri. Saa ye sɔɔ, ba koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi, ka win tabu kowo damgibu kamia. Domi ba ǹ dam wasi bu ka tabu ko.

16 Wi u gesi seewa u nɔm geugii wi wɔri kpuro, yɛ̃ro u koo kowa ye u kĩ. Goo kun kpɛ̃ u nùn yinari. Yɛ̃ro u koo mam da tem mɛn mi n buram bo sɔɔ, kpa u go ye u nɔma tura.

17 Yen biru, u koo gɔ̃ru doke u na ka win tabu kowobu kpuro kpa u ka nɔm dwarugii wi bɔri yɛndun arukawani bɔke u nùn win bii wɔndia wɛ̃ u sua kurɔ, kpa u ka swaa wa u win tem kam koosia. Adama win bwisi yi, yi ǹ nùn yaramɔ.

18 Yen biru, u koo sĩira wuu si su wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ kpa u sin dabinu mwɛɛri. Adama tabu sunɔ goo u koo win dam mɛ bua sere u kpana u mɔru kɔsia.

19 Saa ye sɔɔra u koo gɔsirama win temɔ u ka kuke win wuu gbãrarugisu sɔɔ, adama u koo wɔruma u gbi, ba ǹ maa win yira wasi.

20 Wi u koo nùn kɔsire ko, u koo dam dio doke tem mɛn mi n buram bo sɔɔ. Adama amɛn biru, dam dio wi, u koo bɔɔkira, n ǹ mɔ mɔrun sɔ̃, n ǹ maa mɔ tabu sɔɔ.

21 Wi ba gɛma, wiya ba koo bandu kɔsire ko. Ba ǹ nùn sina yãnu wɛ̃ɛmɔ. Bɔri yɛndu sɔɔra u koo na u bandu di ka taki.

22 Tabu kowo be ba koo yari bu nùn wɔrima nge nim, u koo bu kɔsukuwa u kpeerasia, baa ka mam be ba arukawani bɔkuan wirugii turo.

23 U koo tɔn be u ka arukawani bɔkua nɔni wɔ̃ke. U koo bandu di kpa u dam wa ka tɔmbu fiiko.

24 U koo da bera mi tem gem wãa ka bɔri yɛndu kpa u ko ye win baababa ka win sikadoba ba ǹ daa koore. U koo tem mɛn dukia gura kpa u win bɔrɔba bɔnu kua. U koo mam bwisiku

u gbãranu wəri. Adama u ɲ yeni mɔ̀ n ka tɛ.

25 U koo win dam ka win wərugəru ka win tabu kowobu dendi u ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwarugii wi wəri. Nəm dwarugii wi, u koo maa se ka tabu kowo damgii dabinu, adama u ɲ kamiamə. Domi ba koo nùn murafitiru kuawa.

26 Be ba ka nùn dimə, beya ba koo nùn kam koosia. Ba koo win tabu kowobu yarinasia nge daa toran nim kpa bu gbisuku dabi dabinu.

27 Sinambu yiru ye, ba koo kasu bu kɔ̃sa ko, kpa mi ba dimə mi, bu weesu kuana. Adama yen gaa kun dimə. Domi kam koo bi, bu koo nawa saa ye ba yi mi, yà n tura.

28 Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm geu gia, u koo gəsira win temə ka dukia baka. Swaa səə, u koo Isireli be Gusunə u ka arukawani bəkua seesi. Yen biru, u koo gəsira u da win temə.

29 Saa ye ba yi yà n tunuma, nəm geugii wi, u koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwarugii wi seesi kpam. Adama u ɲ nasara wasi nge mɛ u raa wa yellu.

30 Domi təmba koo na saa Kitimun di ka goo nimkusu bu nùn wəri. Saa ye səə, win kabia ya koo bəara, kpa u gəsira u wura. U koo Isireli be Gusunə u ka arukawani bəkua mi, məru seesi kpa u n ka be ba arukawani ye deri nəə tia sãa.

31 U koo tabu kowobu sure bu Yinni Gusunən sãa yeru ka ten agbara disi doke. Kpa bu tɔ̃ɔ baateren yãkunu kpeesia. Kpa bu kam koosion bwãaroku kɔ̃su gira yãku yeru mi.

32 U koo təmbu nəni wɔ̃ke be ba Yinni Gusunən arukawani ye deri. Adama tən be ba Yinni Gusunə yɛ̃, ba ko n yɔ̃wa dim dim ben daa gea səə.

33 Be ba bwisi mə, ba koo dabinu keu ko. Saa fiiko səə, ba koo gabu go tabu səə, kpa bu gabu dɔ̃ɔ mɛni, kpa bu gabu yoru mwɛɛri, kpa bu gabun yãnu gura.

34 Saa ye səə, ba koo somiru fiiko wa. Tən dabira ba koo ka bu nəə tia ko ka murafitiru.

35 Bwisigii ben gaba koo gbi bu ka bu səwa bu dɛɛra mam mam sere kpeerun tɔ̃ru tu ka tunuma. Domi yeni ya koo koorawa saa ye ba yii səə.

36 Sina boko wi, u koo ko ye u kĩ. U koo tii sua u nɛɛ, wiya u bũnu kpuro kere. Kpa u Gusunə wi u kpuro kere wəmɛ. Wəmbu te, ta ɲ ka nəə gerurə. Təmbu ba koo nùn naanɛ ko sere Gusunən məru yu ka sɔ̃əsira. Domi ye wi, Gusunə u gerua, ya koo koorawa.

37 U ɲ win sikadoban bũnu gasirimə, u ɲ maa bũu wi tən kurəba kĩ gasirimə, bũnu kpuro gesi. Domi u koo tii sua n kpuro kere.

38 Adama u koo bũu sã wi u ra n gbãranu kɔ̃su wi win sikadoba ba ɲ yɛ̃. U koo nùn sã ka wura ka sii geesu ka kpee gobiginu, ka sere gãa ni nu gobi mə.

39 U koo wuu si su gbãraru mə tabu wəri ka win bũu wi u wa tem tukum di. U koo be ba bũu wi wura bɛɛrɛ wɛ̃, kpa u de bu bandu di tən dabinun wəllə, kpa u bu tem bənu kua mu n sãa ben are.

40 Kpeerun saa səə, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwaru gia u koo ka maa nùn sanna. Adama sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm geugii wi, u koo nəm dwarugii wi wukiri nge woo bəkə ka tabu kɛkɛ ye dumi gawe ka maasəbu ka goo nimkuu dabiru. Kpa u win tem wəri u sara nge mɛ nim mu ra daaru yibu mu sare.

41 Kpa u maa wəri tem mɛn mi n buram bo səə. Adama Edəmuba ka Məabuba ka sere Amənibən wirugibu ba koo nùn kisirari.

42 U koo tem dabinu nəma sikerena. Egibitigibu ba ɲ mam kisiramə win nəman di.

43 Sunə wi, u koo Egibitigibun wuraba ka ben sii geesu ka ben yãa gobiginu gura. Libigibu ka Etiopigibu ba koo nùn sã.

44 Labaari ya koo na saa sɔ̃ɔ yari yeru gian di ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm geu gian di yu nùn nandasia. Saa ye səəra u koo məru baka se u tən dabinu go.

45 U koo win sina kunu gira nim wɔ̃ku ka Yinni Gusunən guu dɛɛra ten baa səə. Saa yera gəə u koo nùn deema subaru ba kun nùn somi.

Sanam dãakim

12

1 Sanam dãakim sɔɔ, Misɛli, maleeka wi u sãa tabu sunɔ, u koo seema, wi, wi u ka wunɛ Danɛlin tɔmbu yɔ̃. Saa ye, ya ko n sãawa nɔni swãarun tɔ̃ru tèn bweseru ta ǹ koore saa min di bwesenu nu torua sere n ka saa ye girari. Saa ye sɔɔra wunɛn tɔmbu ba koo faaba wa bèn yĩsa ya yorua wãarun tireru sɔɔ.

2 Dabiru be ba dò sikirɔ, ba koo dom yanda. Ben gabu ba koo se bu ka wãaru te ta ku ra kpe wa. Gabu ba koo maa se bu ka sekuru ka nɔni swãaru wa sere ka baadommaɔ.

3 Be ba bwisi mɔ, ba koo balliwa nge wɔllun yam bururam. Be ba maa tɔn dabinu gem swaa sɔ̃ɔsi, ba koo balliwa nge kperi sere ka baadommaɔ.

4 Wunɛ Danɛli, a gari yi nɛnuɔ asiri sɔɔ kpa a yi yĩreru koosi tire te sɔɔ bu ku ka tu wukia sere kpeerun saa. Sanam mɛ, tɔn dabinu nu koo yi gari kpa yɛ̃ru tu sosi.

Kpeerun saa ya ko n sãawa asiri

5 Yen biru, Danɛli u mɛɛra ma u tɔmbu yiru wa ba yɔ̃ turo daarun gooru gee, turo maa wãa daarun gooru giɔ.

6 Ma turo u wi u yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii u yɔ̃ daa ten nim wɔllɔ bikia u nɛɛ, saa yerà maamaaki yen kpeera koo na.

7 Yera Danɛli u wa gɔrado wi, u win nɔma yiru kpuro yiiya wɔllɔ ma u bɔ̃rua ka wi u ra n wãa sere ka baadommaɔn yĩsiru u nɛɛ, nɔni swãa te, ta ko n wãawa sere saa ita ka bɔnu kpa tu kpe dɔma te ba Gusunɔn tɔmbun dam bua mam mam.

8 Danɛli u gari yi nua adama yi ǹ nùn yeeri. Ma u nɛɛ, nɛn Yinni, amɔna gari yi, yi koo ka wiru goora.

9 Yera u nùn wisa u nɛɛ, Danɛli, a wunɛn laakari kpĩiyɔ. Gari yi, yi ko n sãawa asiri sere kpeerun saa yu ka turi.

10 Ba koo dabinu sãrasia bu dɛɛra mam mam. Tɔn kɔ̃sobu ba ko n kɔ̃sa mɔ̀. Ben goo kun tubu ye ya kooramɔ. Adama be ba bwisi mɔ, beya ba koo tubu.

11 Saa dɔma tèn di ba koo tɔ̃ɔ baateren yãku ni ba ra Yinni Gusunɔ kue yɔ̃rasia ka saa ye kam koosion bwãaroku kɔ̃su ga ko n wãa yãku yerɔ, ya ko n sãawa sɔ̃ɔ nɔrɔbu ka gooba wunɔbu wɔkuru sari (1.290).

12 Doo nɔɔrugiiwa wi u tɛmana sere sɔ̃ɔ nɔrɔbu ka gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔbu (1.335).

13 Adama wunɛ Danɛli, a de a tɛmana sere ka nɔrɔ. Saa ye sɔɔra kaa wɛ̃ra kpa a se a wunɛn are mwa kpeerun saa sɔɔ.

OSEE

Oseen tire teni, Isirelibɑn bwese kɛri wɔkurɑ tɑ gerusimɔ yèn sɔ̃ bɑ kuɑ nɑɑnɛ sɑribɑ Yinni Gusunɔn mi. Osee u tu yoruɑwɑ u kɑ wigibu kirɔ ko bu kɑ wɑ bu gɔ̃ru gɔsiɑ kpɑ bu wurɑ Gusunɔn mi. U sɔ̃ɔsimɔ mɑ Yinni Gusunɔn kĩru tɑ kpɑ̃, tɑ ǹ mɑɑ nɔru mɔ. Tire te, tɑ kĩi te tɑ wɑ̃ɑ Gusunɔ kɑ Isirelibɑn bɑɑ sɔɔ weesinɑmɔwɑ nge kĩi te tɑ wɑ̃ɑ durɔ kɑ win kurɔ kɑ ben bibun bɑɑ sɔɔ.

Tire ten kpunɑɑ

1 Oseen kurɔ suɑbu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Osee u Isirelibɑ gerusimɔ, wiru 4n di sere wiru 13.
3. U bu kirɔ mɔ̀ bu gɔ̃ru gɔsiɑ, wiru 14.

1 Sɑnɑm mɛ sinɑm beni Osiɑsi kɑ Yotɑmu kɑ Akɑsi kɑ Esekiɑsi bɑ bɑndu di di Yudɑn temɔ, kɑ sɑɑ ye Yeroboɑmu Yoɑsin bii u bɑndu dii Isirelin temɔ, sɑnɑm mɛyɑ Yinni Gusunɔ u kɑ Osee Berin bii gɑri kuɑ.

Oseen kurɔ kɑ win bibu

2 Gɑri yi Yinni Gusunɔ u gbiɑ u Osee sɔ̃ɔwɑ yi wee. U nɛɛ,
Osee, ɑ doo ɑ kurɔ suɑ wi u rɑ sɑkɑrɑru ko.
Bɛɛn bibu bɑ koo mɑɑ win yirɑ swĩi.
Domi Isirelibɑ bɑ bũnu gɑsirimɔ bɑ sɑ̃ɑmɔ
nge kurɔ sɑkɑrɑ wi u durɔbu gɑsirimɔ.
Mɑ bɑ nɛ, Yinni Gusunɔ deri.
3 Mɑ Osee u seewɑ u Gomɛɛ Dibilɑimun bii suɑ kurɔ. Yerɑ u kɑ nùn mɛnnɑ. Mɑ kurɔ wi, u gurɑ suɑ u nùn bii tɔn durɔ mɑruɑ.
4 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i bii wi yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Yisirɛɛli.
Domi sɑɑ fiiko sɔɔ kon Yehun yɛnugibu wɔri
yèn sɔ̃ bɑ tɔmbun yɛm yɑri Yisirɛɛliɔ,
kpɑ n Isirelibɑn bɑndu kpeerɑsiɑ.
5 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon Isirelibɑn tɑbu durɔbun tɛnnu bɔɔku Yisirɛɛlin wɔwɑɔ.
6 Yenibɑn biru, Gomɛɛ u mɑɑ gurɑ suɑ mɑ u bii tɔn kurɔ mɑrɑ. Mɑ Yinni Gusunɔ u Osee sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
ɑ nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ruhɑmɑ.
Yen tubusiɑnɑ bii wi bɑ yinɑ.
Domi nɑ ǹ mɑɑ Isirelibɑ wɔnwɔndu kuɑmmɛ.
Nɑ ǹ bu suuru kuɑmmɛ.
7 Adɑmɑ kon Yudɑbɑ wɔnwɔndu kuɑ, kpɑ nɛn tii n bu fɑɑbɑ ko nɛ wi nɑ sɑ̃ɑ Gusunɔ ben Yinni. Adɑmɑ n ǹ mɔ kon kɑ ben yibɛrɛbɑ tɑbu ko. Nɑ ǹ tɛndu dendimɔ ǹ kun mɛ tɑkobi ǹ kun mɛ dumi kɑ yin mɑɑsɔbu.
8 Yenibɑn biru, Gomɛɛ u bii wi bom kɑrɑ. Mɑ u wure u gurɑ suɑ u bii tɔn durɔ mɑrɑ.
9 Mɑ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ɑ nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ami.
Yen tubusiɑnɑ n ǹ nɛn tɔmbu.
Domi i ǹ mɑɑ sɑ̃ɑ nɛn tɔmbu,
nɑ ǹ mɑɑ sɑ̃ɑ bɛɛn Yinni.

Isirelibɑ

bɑ koo wurɑmɑ nge yellu

2

1 Yinni Gusunɔ u Osee sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
sɑɑ yɑ sisi yè sɔɔ Isirelibɑ bɑ koo dɑbiɑ nge nim wɔ̃kun yɑni sɛɛri.
Bɑ ǹ kpɛ̃ bu ben geeru gɑri.
Mi bɑ ku rɑ rɑɑ bu soku nɛn tɔmbu,
miyɑ bɑ koo bu soku nɛ Gusunɔ, Yinni wɑson bibu.
2 Yudɑbɑ kɑ Isirelibɑ bɑ koo mɛnnɑ sɑnnu
kpɑ bu goo gɔsi u n sɑ̃ɑ be kpuron sunɔ.
Domi bɑ koo dɑbiɑ bu tɛriɑ tem mɛ kpuro sɔɔ.
Yen dɔmɑ te, tɔ̃ɔ bɑkɑrɑ Yisirɛɛliɔ.
3 Bɛɛ Yudɑbɑ kɑ Isirelibɑ, i sɔ̃ɔnɔ mɑ i sɑ̃ɑwɑ nɛn tɔn be nɑ kĩ.

Isireli u sɑ̃ɑwɑ nɑɑnɛ sɑrirugii

4 Nɛn bibu, i bɛɛn mɛro tɑɑrɛ wɛ̃ɛyɔ,
domi u ǹ mɑɑ sɑ̃ɑ nɛn kurɔ,
mɛyɑ nɑ ǹ mɑɑ sɑ̃ɑ win durɔ.
I nùn sɔ̃ɔwɔ u de u win durɔ dɑmɑ nɔni yi wunɑ,
kpɑ u sɑkɑrɑ kookoosu wunɑ win gɔ̃run di.
5 Mɑ n kun mɛ, kon win yɑ̃nu potiri mɑm mɑm
kpɑ n nùn yɔ̃su tereru
nge mɛ bɑ kɑ nùn mɑrɑ.
Kon de u n sɑ̃ɑ nge tem
mi gɑ̃ɑnu ku rɑ kpi,
kpɑ n de nim nɔru gu nùn go.
6 Nɑ ǹ mɑɑ bɛɛ win bibun wɔnwɔndu mɔ̀,
domi bɛɛn mɛro u sɑ̃ɑwɑ sɑkɑrɑ kowo.

7 U kurɔ tanaru ka sekuru sariru dɔra.
Domi u nɛɛ, u koo win durɔ tanɔbu swĩiwa
kpa bu nùn nim ka dĩanu ka tam ka gum ka yãnu wɛ̃ ni u koo doke.
8 Yen sɔ̃, kon win swaa kɛnɛ ka sãki,
kpa n ye dãa sɛ̃suku kpa u kun maa win swaa ye swĩi.
9 Baa ù n daa yara u win durɔ tanɔ be naa gira,
u ǹ maa bu naa turi.
Baa ù n bu kasu,
u ǹ maa bu wasi.
Saa ye sɔɔra u koo nɛɛ,
ǹ n mɛn na, a de n wura nɛn durɔ gbiikoon mi,
domi na raa nuku dobu mɔ win mi n kere tɛ̃.
10 Mɛya u ǹ daa gie ma nɛna na nùn dobi ka tam kpam ka gum wɛ̃ɛmɔ.
Mɛya na maa nùn sii geesu ka wura taasi.
Adama u ka ye bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
11 Yen sɔ̃, kon gɔsirama n nɛn dobi mwa yin gɛ̃ɛbun saa sɔɔ,
ka tam mɛn saa sɔɔ ka sere yãa ni u sebua u ka win tereru wukiri,
12 kpa n nùn sekuru doke win durɔ tanɔbun wuswaaɔ.
Goo sari wi u koo nùn wɔra nɛn nɔman di.
13 Kon win nuku dobu kpuro kpeerasia
ka tɔ̃ɔ baka ni u ra ko suru ka suru
ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru ka sere mɛnnɔ si u ra ko sãarun swaa sɔɔ.
14 Kon de win resɛm dãnu ka win figieba bu kam ko
be u nɛɛ, u wa durɔ tanɔbun min di.
Kon de gbee ni, nu ko dãa sɔ̃ɔ,
kpa gbeeku yɛɛ yi dãa nin marum di.
15 Kon nùn sɛɛyasia yèn sɔ̃ u man deri
u bũu wi ba mɔ̀ Baali turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
Ma u win saba ka win taaminu doke u da u win durɔ tanɔbu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Adama saa ya sisi yè sɔɔ kon nùn kɔkiri n ka da gbaburɔ
kpa n ka nùn gari ko ka kĩru.
17 Kon nùn win resɛm gbaaru wesia
te ta wãa Akɔɔn wɔwaɔ.
Yĩsi ten tubusiana nɔni swãarun wɔwa.
Yera ya ko n sãa win yĩiyɔbun tore,
kpa u womu ko nge sanam mɛ u yarima saa Egibitin di win wɔndiaru.

Yinni Gusunɔ

u koo ka win tɔmbu dora

18 Yen tɔ̃ɔ te, u koo man soku win durɔ.
U ǹ maa man sokumɔ Baali win yinni.
19 Kon de u bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsiru duari
kpa u kun mam kpĩa u tu sia.
20 Saa yera kon ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka sere yɛɛ yi yi ra kabiri arukawani bɔke
yi ku ka nɛn tɔmbu kɔ̃sa gaa kua.
Kon de tabu bu kpe, kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
21-22 Isireli, kon maa nun ko nge nɛn kurɔ sere ka baadommaɔ,
kpa n nun gem ka wɔnwɔndu ka durom sɔ̃ɔsi.
Bɔrɔkiniru sɔɔra kon ka nun arukawani bɔke.
Saa ye sɔɔra kaa wura ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
23-24 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
Saa gaa sisi yè sɔɔ kon wɔllun kananu nɔ,
kpa n tu nim kɛ̃.
Wɔlla koo tem kanaru nɔ kpa tu gura nɛɛsia.
Kpa tem mu dobi ka resɛm ka olifin kanaru nɔ
kpa ye kpuro yu kpi.
Kpa yu Yisirɛɛlin bukata wunana.
25 Kon de nɛn tɔmbu bu sina tem mɛ kpuro sɔɔ
kpa n bu wɔnwɔndu kua
be, be na raa yina n wɔnwɔndu kua.
Kpa be, be ba ku ra raa soku nɛn tɔmbu,
n bu soku nɛn tɔmbu.
Kpa be, bu maa man soku ben Yinni.

Osee u win kurɔn

laakari mɛɛra

3

1 Ma Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo n kpam nɛn kurɔ wi kĩa wi goo u kĩa ma u sekuru sariru mɔ̀. N kurɔ wi kĩɔ nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ, baa mɛ ba

nùn biru kisi ba da ba bũnu sãamɔ ma
ba resɛm kiranu kĩ ni ba ra ka bũu ni
sã.
2 Ma na da na kurɔ wi yakia ka sii
geesun gobi wɔkura nɔɔbu ka sere
ɔɔsu * ditiri nata † (600).
3 Ma na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, a de a n
wãa nɛn sɔ̃ n ka tɛ. A ku maa sakararu
ko. A ku maa da durɔ goon mi. Nɛn tii
kon maa tii nɛnɛ.
4 Nge mɛya Isireliba ba ko n wãa
sunɔ sari n ka tɛ. Mɛya ba ɲ ko n
maa wirugii mɔ. Ba ɲ maa yãkunu
mɔ̀. Ba ɲ maa bũnu ganu sãamɔ. Mɛya
yãku kowo goo kun ko n maa wãa ben
suunu sɔɔ u ka bu bikiaru kua.
5 Yeniban biru, ba koo wurama bu
Gusunɔ ben Yinni kasu ka maa ben
sikado Dafidin bandu wi u raa sãa ben
sina boko. Ba koo nuku dobu ko bà n
Yinni Gusunɔ wa ka win kĩi te u koo
bu sɔ̃ɔsi saa ye sɔɔ.

Yinni Gusunɔ
u Isireliba taarɛ wɛ̃

4

1 Bɛɛ Isireliba, i nɛ, Yinni Gusunɔ swaa
dakio.
Domi na siribu mɔ ka bɛɛ tem mɛn
tɔmbu
yèn sɔ̃ wɔnwɔndugii goo sari bɛɛ sɔɔ,
gemgii goo maa sari.
Mɛya bɛɛn goo kun maa man yɛ̃.
2 I nɔɔ mwɛɛnu mɔ̀ ka bɔ̃ri, adama
weesa i mɔ̀.
Mɛya i maa tɔmbu goomɔ, i gbɛnimɔ, i
sakararu mɔ̀.
I dam dɔrenamɔ, ma tɔn gobera
sosimɔ ta dɔɔ.
3 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de
tem mɛ, mu gbera.
Bɛɛ be i wãa mi kpuro, i ko woorawa
saa gbeeku yɛɛn di n ka da gunɔsɔ ka
wɛɛyɔ,
ye kpurowa ya koo kam ko.

Yinni Gusunɔ
u yãku kowobu taarɛ wɛ̃ɛmɔ

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo u ku raa ka
tii yina
ɲ kun mɛ u goo gerusi.
Domi wunɛ yãku kowo tɔnwerowa na
ka sannamɔ.
5 Sɔ̃ɔ teeru kaa wɔrumawa sɔ̃ɔ sɔɔ
gbãara
kpa wunɛn beruse nɛn sɔmɔ u maa
wɔruma wɔ̃kuru.
Kon maa Isirelin bweseru go te ta sãa
nge wunɛn mɛro.
6 Wee nɛn tɔmba gbimɔ yèn sɔ̃ ba ɲ
man yɛ̃.
Adama wunɛn tii, a yina a man wura.
Yen sɔ̃, kon nun yina kpa a kun maa
sãa nɛn yãku kowo tɔnwero.
Nge mɛ a nɛ, Yinni Gusunɔn woodaba
duari,
nge mɛya kon maa wunɛn bibu duari.
7 Nge mɛ ba dabiamɔ, nge mɛya ba
man torarimɔ ba dɔɔ.
Kon ben bɛɛrɛ kpeesia kpa bu sekuru
wa.
8 Wee ba kuuramɔ nɛn tɔmbun
toranun sɔ̃.
Ma ba bu bɔriemɔ ba n ka toramɔ ba n
dɔɔ.
9 Yen sɔ̃, sɛɛyasia tee biya kon nɛn
tɔmbu ka ben yãku kowobu ko.
Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ ben daa ya
nɛ.
Kon bu kɔsiawa nge mɛ ben kookoosu
nɛ.
10 Ba koo di, adama ba ɲ debumɔ.
Ba koo sakararu ko bũu nuurɔ bu ka
bibu wan sɔ̃.
Adama ba ɲ marumɔ yèn sɔ̃ ba nɛ,
Yinni Gusunɔ biru kisi
ba ɲ nɛn woodaba swĩi.
11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sakararu ka
tama mu nɛn tɔmbun wiru
gɔsia.
12 Dãa kukun miya ba ra bikiaru de gu
ka bu gari sɔ̃.
Bũu gasiribu dera ba kɔ̃ɔra ma ba ka
man tonda.
13 Ba ra de ba n yãkunu mɔ̀ guunu
wɔllɔ,
kpa ba n turare dɔ̃ɔ dokemɔ gungunu
wɔllɔ
ka dãa baka bwese bwesekan nuurɔ
nìn saara bu wɛ̃re.
Yen sɔ̃na ben bii wɔndiaba ba sekuru
sariru mɔ̀.
Ma ben biigii kurɔbu ba sakararu mɔ̀.
14 Na ɲ ben bii wɔndia be, ka ben biigii
kurɔ be sɛɛyasiamɔ
ben sekuru sari te, ka ben sakara te ba
mɔ̀n sɔ̃.

---

* **3:2 *ɔɔsu*** - Dĩa bimi gɛɛn bwesera yi yi ka gbɛɛ weenɛ. † **3:2 *ditiri nata*** - Ya sãawa saaki nɔɔba yirun saka.

Domi ben məwəbun tii ba sakararu
mò ka kurə be ba wãa bũu
sãarun sõ.
Ma ba maa yãkunu mò sannu ka be.
Adama ba n yɛ̃ nge mɛ məndu gara
gerua ta nɛɛ,
tən be ba ǹ laakari mə, ba kam kobu
dəəwa.
15 Isireliba ba bũnu gasirimə,
adama Yudaba bu ku raa bu swĩi.
Bu ku da Giligaliə ǹ kun mɛ Betɛli
Afɛniə * bu ka yãkunu ko
kpa ba n bərumə ba n mò,
sere ka Yinni Gusunən wãaru.
16 Isireliba ba sãawa nge naa gbiiba
ye ba kpana bu kpara. Adama tɛ̃, Yinni
Gusunə u koo bu yõsu batuma səə nge
yãanu.
17 Isireliba ba bũnu sãamə. A bu
derio mi.
18 Bà n tam nəra ba kpa, ba ra n
yande dəəwa bu sakararu ko. Wee
ben wirugibu ba ra n kĩwa ba n wãa
sekuru sari kom səə.
19 Sõə teeru woo ga koo na gu bu sua
gu ka doona kpa bu sekuru wa ben
yãku nin sõ.

Keu koosio kõsobu

5

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ yãku kowobu, i yeniba swaa
dakio.
Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nə.
Bɛɛ sina kpaarugibu, i swaa tem kpĩiyə
i nə.
Bɛɛya siri bini bu ka yã.
Domi i kua təmbun yina Misipaə,
ma i kua ben taa Taboriə.
2 Ma ba man biru kisi ba numa durum
səə.
Yen sõ, kon bɛɛ kpuro sɛɛyasia.
3 Na Isireliba yɛ̃wa sãa sãa.
Ben goo kun man berue.
Wee ba da ba bũnu gasira
ba tii disi doke.
4 Osee u nɛɛ,
ba ǹ kpɛ̃ bu maa wurama ben Yinnin
mi ben kookoosun sõ.
Domi bũu sãarun gasiribu gina wãa
ben gõru səə.
Mɛya ba ǹ maa wi, Yinni Gusunə yɛ̃.
5 Isireliban tii suabu bu sõəsimə mɛ ba
sãa.
Ba koo wəruma ben durum sõ.
Yudaban tii ba koo wəruma ka be
sannu.
6 Sanam gam sisi
mè səə ba koo bikiaru da Yinni
Gusunən mi,
kpa bu ka nùn yãanu ka kɛtɛba yãkuru
kua.
Adama ba ǹ nùn wasi,
domi u bu deri.
7 Beya ba nùn tənu kandu kua.
Domi ba da ba bii seegeba mara be ba
ǹ nùn yɛ̃.
Tɛ̃, n ǹ tɛɛmə u ka bu kam koosia be ka
ben arumani.

Gusunə u koo de Yudaba ka Isireliba bu tabu ko

8 Yinni Gusunə u nɛɛ,
i tabun kəba soowo Gibeaə ka Ramaə.
I tabun wurenu koowo Betɛli Afɛniə.
Bɛɛ Bɛnyamɛɛba, tabu durəba wee
bɛɛn birun di.
9 Gari geeya na Isireliba sõəmə.
Dəma te kon bu sɛɛyasia, ba koo kam
kowa.
10 Wee Yudaban wirugibu ba sãawa
nge be ba ra tem gbɛni
bu ka ben tiin tem sosi.
Yen sõ, kon bu nɛn məru wisi nge nim
tora.
11 Siribu bu Isireliba di, ma ba bu dam
dəremə
yèn sõ ba kam naa gire.
12 Na kon bu di nge gɛmi.
Kpa na n Yudaba wahala mò nge bara
te ta kukunu temmə.
13 Mɛya Isireliba ba tii bararu waasi.
Ma Yudaba ba ben bosu wa.
Ma Isireliba ba gəra Asiriə
bu ka sina boko Yarɛbu somiru kana.
Adama u ǹ kpɛ̃ u bu bɛkia
u sere nɛɛ, u koo ben bosu kpeesia.
14 Na ko n sãawa nge gbee sunə Isire-
liba ka Yudaban sõ.
Kon bu wəri n yaaku kpa n bu sua n ka
doona.
Goo sari wi u koo bu wəra saa nɛn
nəman di.

Isireliba ba ben durum tuuba kua ka murafitiru

15 Yinni Gusunə u nɛɛ,
ǹ n mɛn na, kon bu biru kisi
kpa n wura nɛn wãa yerə

* **4:15** ***Betɛli Afɛni***ə yen tubusiana dõən wãa yeru

sere bu ka tubu ma ba tora.
Ben nɔni swãaru ta koo de bu man kasu
kpa bu man somiru kana.

6

1 Isireliba ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ,
i na su gɔsira Yinni Gusunɔn mi.
Wee u sun so u mɛɛra kua.
Adama u koo bɛsɛn mɛɛra ye nɔɔri u sun bɛkia.
2 N ǹ maa tɛɛmɔ u ka sun wãaru wɛ̃,
kpa sa n wãa win wuswaaɔ.
3 I de su kasu su nùn gia.
Nge mɛ sa ra n yɛ̃ kam kam ma sɔ̃ɔ u koo yari,
nge mɛya sa n maa yɛ̃ ma u koo na.
U koo nawa nge tom buruku gura ye ya ra tem yɛmiasie.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba ka Isireliba, mba kon bɛɛ kua.
Wee bɛɛn kĩru nɛn sɔ̃ ta sãawa nge bururun kakoru
ǹ kun mɛ nge dirum mɛ mu ra yarinɛ fuuku.
5 Yen sɔ̃na kon bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔriama
bu bɛɛ sɔ̃ ma kon bɛɛ sɛɛyasia.
Kpa bu maa bɛɛ sɔ̃ ma kon bɛɛ go.
Nɛn siribu bu koo sɔ̃ɔsira nge yam bururam.
6 Domi wɔnwɔnda na kĩ, n ǹ mɔ yãkuru.
Mɛya na maa kĩ nɛn tɔmbu bu man gia
n kere bu man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.
7 Ba nɛn arukawani kusia nge mɛ tɔmbu ba ra n kuanammɛ.
Wee ba man tɔnu kandu kua.
8 Galadigibu ba sãawa tɔn kɔ̃sobu
ma ba yɛm yari baama.
9 Nge mɛ swaa diobu ba ra n swaa mara,
nge mɛya yãku kowobun wuuru ta wãa Sikɛmun swaaɔ ta tɔmbu goomɔ.
10 Na gãa kɔ̃sunu wa Isireliɔ,
niya ba bũnu gasirimɔ,
ba tii disi dokemɔ nge sakara kowo.
11 Saa ya sisi yè sɔɔ kon maa bɛɛ Yudaba sɛɛyasia.

Isireliba ka bwese tukunu

Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sanam mɛ na kĩ nɛn tɔmbu Isireliba bu wurama yorun di,

7

1 kpa n bu bɛkia,
saa yera ben durum maa sɔ̃ɔsira Samariɔ.
Gbɛnɔbu ba dumɔ diaɔ ba gbɛnimɔ.
Ma ben gaba yiba swɛɛ sɔɔ.
2 Adama ben goo sari wi u ra tii sɔ̃ u nɛɛ,
na yaaye kɔ̃sa ye ba mɔ̀.
Tɛ̃, wee ba mwaara ben kom kɔ̃sum mɛ sɔɔ.
Na ye kpuro waamɔ.
3 Ben nuku kɔ̃su kookoosu ka ben weesu
su sina boko ka ben wirugibu nuku dobu wɛ̃ɛmɔ.
4 Be kpuro ba sãawa sakara kowobu ba sum
nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru te pɛ̃ɛ kowo u dɔ̃ɔ doke u deri.
Ma u da u win pɛ̃ɛ som bura u yi sere mu ka se.
5 Bà n ben sina bokon tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀,
ben sina asakpɔbu ka sunɔn tii ba ra tam nɔwa
kpa ba n tɔmbu yaa kasikimɔ.
6 Be ba ra nɔɔ tia ko bu ka tɔmbu seesi,
ba sãa nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru.
Wɔ̃kuru, ben wɔrugɔru ta ra yɛmiɛwa
kpa yam sãre bururu tu se nge ba gãanu dɔ̃ɔ doke.
7 Be kpuro ba sumwa nge dɔ̃ɔ.
Ba ra ben kparobu gowa
kpa ben sinambu ba n wɔrukumɔ tia tia.
Adama ben goo ku ra maa man somiru kanɛ.
8 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
Isireliba ba ka bwese tukunu mɛnna.
Ma ba kua nge kira te ba ǹ gɔsie.
9 Bwese tuku ni, nu bu dam mwaarimɔ.
Adama ba ǹ yɛ̃ mɛ.
Tɔkɔra bu deemamɔwa,
adama ba ǹ tuba.
10 Ben tii suabu sɔ̃ɔsiramɔ.
Domi ba ǹ gɔsirame nɛ Gusunɔ ben Yinnin mi.
Ka yen de kpuro, ba ǹ man kasu.
11 Ba sãawa nge totobɛrɛ
te ta ǹ bwisi mɔ.
Ba Egibitigibu somiru kanamɔ,
ma ba daamɔ Asiriɔ.

12 Adama bà n swaa wəri na ra bu taa bɛriewa
n bu mwɛɛri nge gunəsu.
Kpa n bu sɛɛyasia nge mɛ ba bu nəəsia.
13 Ba kam kuawa mi, domi ba man duka suurimə.
Ba man seesi, ba man weesu kua.
N deema nɛna kon daa bu faaba ko.
14 Bà n man somiru kanamə, ba ku ra tu ko gɔ̃ruə.
Adama ba ra sinɛwa ba n tii muririmə.
Kpa ba n yĩiyə yeya ya koo de ben gbea yu alikama ka resɛm gea ma.
Nge mɛya ba ra n mɔ̀ bu ka man seesi.
15 N deema nɛna na bu nəni doke na bu dam wɛ̃.
Adama ka mɛ, ba man kɔ̃sa bwisikusimə.
16 Ba gəsira goon mi gia.
Ba sãa nge tɛn te ta ǹ gea sãa.
Yen sɔ̃, ba koo ben wirugibu go tabu səə
ben gari kam gerubun sɔ̃.
Yera ya koo de bu bu yɛ̃ɛ Egibitiə.

Ye a duura yera kaa gɛ̃

8

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
i kəba soowo.
Wee yibɛrɛba ba nɛn sãa yeru wu-usima nge kasi.
Domi Isireliba ba nɛn arukawani kusia.
Ma ba nɛn sɔ̃əsiru yina.
2 Ba koo man nəəgiru suema bu nɛɛ,
ba nɛ ben Yinni yɛ̃.
3 Adama ba gea deri,
ma yibɛrɛba ba koo bu naa swĩi.
4 Ba tii sinambu kua
ba ǹ man saawara kue.
Ma ba bũnu seka ka sii geesu ka wura.
Yen sɔ̃na ba koo kam ko.
5 Bɛɛ Samarigibu, na bɛɛn naa wuragia ye tusa.
Na maa ka bɛɛ məru mɔ̀.
Saa yerà i ko i sina ba ku n bɛɛ taarɛ wɛ̃.
6 Wi u bwãarokunun səmburu yɛ̃ Isireliba səə
wiya u naa wuragia ye kua.
Ya ǹ sãa Gusunə.
Yen sɔ̃na ba koo ye kəsuku muku muku.
7 Wee i woo duura,
yen sɔ̃na i ko i woo bəkə gɛ̃.
Məndu gara nɛɛ, dobi bɛm sari ku ra n som mə.
I n maa yɛ̃ ma bɛɛn gbean dĩanu nù n daa gea kua,
səba ba koo nu gura.
8 Isireliba ba dera ba bu mwɛ.
Be wee bwesenu səə nge weke te goo kun maa kĩ.
9 Domi ba da Asiriə nge gbeeku kɛtɛku ge ga tii kpare.
Ba da ba somiru kasu mi.
10 Ba bwese tukunu gobi kəsia ba n ka nəə tia sãa.
Adama ka mɛ, kon bu mɛnna,
kpa Asirin sina boko u bu yoo səma koosia.
11 Isireliba ba bũu turanu kua nu dabi.
Niya nu dera ba durum mɔ̀.
12 Baa nà n bu nɛn woodaba yorua sere ka yen gari piiminə,
ba ra ye garisiwa nge ye ya wee tən tukon min di.
13 Ba ra yɛɛ go bu ka man yãkuru kua,
kpa bu yin yaa tem.
Adama ben yãku ni, nu ǹ man doremə.
Na ǹ ben toranu duari.
Kon bu sɛɛyasia.
Yen sɔ̃na ba koo gəsira bu da Egibitiə.
14 Isireliba ba tii sina kpaaru bania.
Ma ba nɛ ben taka kowo duari.
Yudaba ba maa ben wuu dabinu gbãraru toosi.
Adama kon ben wusu dɔ̃ə səkiri kpa u ben dii geenu di.

Yinni Gusunən təmbu
ba koo kpuro bia

9

1 Bɛɛ Isireliba, i ku tɔ̃ə bakaru ko gɛ̃ɛbun saa səə
nge bwese ni nu tie.
Domi i Yinni Gusunə biru kisi.
Ma i da i bũnu gasirimə
i nu siaramə mi ba alikama soomə kpuro.
2 Adama alikama ye ba soomə ka gum mɛ ba gamamə,
yen gaa kun ko n sãa bɛɛgia.
Mɛya i ǹ tam kpam wasi i wuna.
3 Isireliba ba ǹ sinamə tem mɛ Yinni Gusunə u bu wɛ̃ səə.
Ba koo wurama Egibitiə ǹ kun mɛ Asiriə.

Kpa bu dĩa sesenuginu di mi.
4 Saa ye sɔɔ, ba ɲ maa kpɛ̃ bu yãkuru
ko ka tam.
Baa bà n tu kua,
ta ɲ Gusunɔ wɛ̃remɔ.
Ben yãku dĩanu nu ko n sãawa nge gɔɔ
dĩanu.
Wi u nu di, u koo disi duurawa.
Dĩa ni, nu koo win gɔ̃ɔru kpeesia.
Adama ba ɲ ka ye duɔ Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ.
5 Mba i ko ko Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ
bakanu sɔɔ.
6 I n bɛɛn yɛnusu deri bansu,
Egibitigiba koo bɛɛ dam koosia ben
mi.
Adama yen wuu ge ba mɔ̀ Mɛnfisi ga
ko n sãawa nge bɛɛn sikiru.
Awĩi yi koo bɛɛn arumani di.
Kpa sãki yi kpi bɛɛn kunɔ.
7 Saa ya tura yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo
siri.
Saa ya tunuma yè sɔɔ u koo baawure
kɔsia ye u kua.
Bɛɛ Isireliba i ko ye wa.
Wee bɛɛn toranu ka bɛɛn tusirun
kpãarun sɔ̃,
i ra n tamaa Gusunɔn sɔmɔ u wiirawa.
Wi, wi Yinni Gusunɔ u ka gari kua u
tam nɔrawa.
N deema bɛɛ, i torewa n kpã, ma i nùn
tusa.
8 Adama sɔmɔ wi u bɛɛ kirɔ mɔ̀,
u wãa ka Gusunɔ.
Ka mɛ, i nùn yina bɛriammɛ mi u dɔɔ
kpuro.
I ra mam nùn seesiwa Gusunɔ win
Yinnin sãa yerɔ.
9 Wee i da i kɔ̃sa kua nge mɛ i raa kua
Gibeaɔ.
Yinni Gusunɔ kun bɛɛn toranu duari.
U koo bɛɛ sɛɛyasia nin sɔ̃.

Yinni Gusunɔ u nuki sankira

10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sanam mɛ na
gbia na Isireliba wa,
nɛn nɔni sɔɔ, ba sãawa nge resɛm
marum
mɛ ba wa mi gãanu ku ra kpi.
Ma na maa ben baababa wa nge figie
marum gbiikum.
Adama ye ba tunuma Baali Peoriɔ,
miya ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali wɛ̃.
Ma na bu tusa nge bũu wi.
11 Tɛ̃ Isireliban bɛɛrɛ ya koo doona nge
gunɔ mɔrin wuuru.
Ben kurɔbu ba ɲ maa guri suamɔ bu
sere ma.
12 Bà n maa bibu seeya, kon de bu
gbiwa bu sere bukura.
Ba koo waahala baka wa nà n bu biru
kisi.
13 Nge mɛ na Isireliba waasinamɔ,
ba sãawa nge dãa
ni ba duura tem gem sɔɔ.
Adama ba koo ben bibu yibɛrɛba
nɔmu bɛria
be ba koo bu go.
14 Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, bà n koo
Isireliba sɛɛyasia,
sɛɛyasia birà ba koo gɔsi.
A de ben kurɔbu bu nukuru yari,
kpa ben bwãsu su gbera.
15 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema ben nuku kɔ̃suru kpuro ta
sɔ̃ɔsira Giligaliɔ.
Miya na bu wa ma na bu tusa.
Kon bu gira nɛn wuswaan di ye ba
kuan sɔ̃.
Na ɲ maa bu kĩ.
Domi ben sinambu kpurowa ba man
seesimɔ.
16 Na be, Isireliba sɛɛyasia.
Ba sãa nge dãa te ta gbera nuurun di
kpuro.
Ta ɲ maa binu marumɔ.
Baa bà n maa bibu mara, kon de bii be
ba kĩ mi, bu gbiwa.
17 Osee u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni u bu
yina
yèn sɔ̃ ba ɲ win gari swaa daki.
Ba koo kowa yaayaare kowobu bwe-
senun suunu sɔɔ.

Isireliban banda kpa

10

1 Isirelin bweseru ta raa sãawa nge
resɛm gea
ye ya ra ma too.
Adama nge mɛ ba dabiamɔ,
nge mɛya ba bũu yenu dabiasiamɔ.
Nge mɛ ben tem mu kuuramɔ,
nge mɛya ba bũu yenu sɔmmɔ ka kpee
geenu.
2 Tɔn be, ba sãawa gɔ̃rusu yirugibu.
Ba koo yen are sɔbe.
Yinni Gusunɔ u koo ben bũu yee ni ka
nin kpee geenu kɔsuku.
3 Ba koo tɛ̃ nɛɛ, yèn sɔ̃ sa ɲ Gusunɔ
nasie,

yen sɔ̃na sa ɲ̀ sina boko mɔ.
Adama tɛ̃n wãa te sa wãa mini,
mba sina boko koo maa kpĩ u sun
wunana.
4 Wee ba gari kam gerumɔ,
ma ba arukawani bɔkumɔ ka bɔ̃ri
weesugii.
Yen sɔ̃, siribu dabiamɔ nge yaka
kɔ̃susu
si su ra kpi gbee te ba wuka sɔɔ.
5 Kpa Samarigii be ba naa buu
wuraguu sãamɔ
ge ge wãa Betɛli Afɛniɔ bu nanda
kpa bu gɔɔ sina gen sɔ̃.
Gen yãku kowobu ba koo diiri
bà n wa gen bɛɛrɛ ya kpa.
6 Domi ba koo ka gu da Asiriɔ
bu gu ben sina boko wɛ̃.
Isireliba ba koo sekuru wa.
Ba koo nà n daa yɛ̃ ko
ye ba ka bũu kua ben suunu sɔɔ.
7 N n Samarin sɔ̃n na, ye kpuro ya
kpawa mi.
Domi ba koo ka yen sina boko doona
nge dɛka ye nim mu ka doonɔ.
8 Ba koo ben bũu yenu kpuro kɔsuku
mi ba tora.
Kpa yakasu ka sãki yi kpi mi.
Saa gaa sisi yè sɔɔ ba koo guunu ka
gungunu sɔ̃ bu nɛɛ,
i sun sɛ̃sikio i wukiri.

Isireliba

ba koo gɛ̃ ye ba duura

9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa dɔma tèn di Isireliba ba durum
kua Gibeaɔ,
ba toramɔ ba dɔɔwa.
N ɲ̀ weenɛ tabu bu tɔn kɔ̃so be wɔri
mi?
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu sɛɛyasia
nge mɛ na kĩ,
kpa bwesenu nu nɔɔ tia ko nu bu wɔri
ben tora bakanun sɔ̃.
11 Isireliba ba sãawa nge naa kpɛmi yi
yi ra dobi taaku.
Adama kon sugu doke ben wĩi bura ni
sɔɔ.
Kon de Yudaba bu kɔrɔ ko,
kpa be, Yakɔbun bweseru bu tem
kusanu kɔsuku.
12 Yen sɔ̃ tɛ̃, bɛɛ Isireliba i gbee kpaaru
koowo i gem duure.
Kpa i durom gɛ̃.
Domi saa ya tura i ka gɔsirama nɛ,
Yinni Gusunɔn mi,
kpa n bɛɛ susi n bɛɛ gea kua.
13 Adama bɛɛ, i kɔ̃sa duura ma i kɔ̃sa gã.
Ma i bɛɛn weesun are di.
I bɛɛn naanɛ doke bɛɛn tiin dam
ka tabu kowo dabi dabiru sɔɔ.
14 Yen sɔ̃na tabun wurenu koo nɔɔra
bɛɛn suunu sɔɔ.
Kpa bu bɛɛn gbãranu kpuro kɔsuku
nge mɛ Saluman sina boko u Bɛti
Aribɛli wɔri,
ma u bii mɛrobu ka ben bibu munka.
15 Bɛɛ Betɛligibu, wee ye kon bɛɛ kua
bɛɛn nuku kɔ̃surun sɔ̃.
Bururu yam sãreru yande,
tabu sɔɔra ba koo bɛɛn sina boko go.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ

baa mɛ ba nùn seesimɔ

11

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa Isirelin bweserun torubun diya
na tu kĩa.
Ma na tu yarama Egibitin di na tu soka
nɛn bii.
2 Adama nge mɛ na bu sokumɔ
nge mɛya ba ka man tondamɔ.
Ba da ba bũu ni ba mɔ̀ Baali sãamɔ.
Ma ba nu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
3 N deema nɛna na bu kpare,
na ben nɔma nɛni.
Adama ba ɲ̀ tuba
ma nɛna na bu nɔɔrimɔ.
4 Na bu gawama nɛn mi ka kĩru
ma na bu dĩanu wɛ̃
nge wi u yaa sabenun sugu yiiyamɔ u
ka nu nɔɔri.
5 Adama ba yina bu na nɛn mi.
Yen sɔ̃na na nɛɛ, ba koo da Egibitiɔ
kpa Asirigii u ko ben sunɔ.
6 Ba koo ben wusu tabu wɔri,
kpa bu ben damgibu kɔsuku
yèn sɔ̃ ba ben tiin kpunaa swĩi.
7 Wee nɛn tɔmbu ba yɔ̃rari bu ka man
tonda.
Ba bu soka bu gɔ̃ru gɔsia bu wurama
nɛ, Wɔrukoon mi.
Adama ben goo kun wure.
8 Ka mɛ, bɛɛ Isireliba,
na ɲ̀ kpɛ̃ n bɛɛ deri,
n bɛɛ tɔnu kandu kua.
Na ɲ̀ kpɛ̃ n bɛɛ kam koosia
nge mɛ na wuu si ba mɔ̀ Adima ka
Seboimu kua.

Wee nɛn gɔ̃ru ga sankire,
nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ.
9 Na ɲ̀ maa bɛɛ kpeerasiamɔ ka nɛn
mɔru baka ye.
Na ɲ̀ maa wee n bɛɛ kam koosia.
Domi na sãawa Gusunɔ n ɲ̀ mɔ tɔnu.
Na sãawa Dɛɛro bɛɛn suunu sɔɔ.
Na ɲ̀ bɛɛ wɔrim wee ka mɔru.
10 Bɛɛ nɛn bibu, i ko nɛ, Yinni Gusunɔ
swĩi
nà n kukura nge gbee sunɔ
kpa i duki na saa sɔ̃ɔ duu yerun di.
11 I ko duki na saa Egibitin di nge gunɔ
mɔri
kpa i na saa Asirin di nge totobɛrɛnu,
kpa n de i sina bɛɛn yɛnusɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Saa yellun diya Isireliba

ba Gusunɔn nuki sanka

12

1 Isireliba ba ra n man weesu
kuammɛwa,
kpa ba n man nɔni wɔ̃kumɔ.
Adama Yudaba ba ka nɛ, Yinni Gusunɔ
Dɛɛro sĩimɔ dee dee.
2 Isireliba ba Egibitigibu gum wɛ̃ɛmɔ.
Ma ba ka Asirigibu arukawani
bɔkumɔ.
Nge mɛya ba ka kpaasibu kasu be ba ɲ̀
sãa gãanu.
N sãare ba woo naa gire.
Ba ben weesu dabiasiamɔ tɔ̃ɔ baatere.
Ma ba daa bɔɔbɔya mɔ̀ ba dɔɔ.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na Yudaba siribu
sokumɔ.
Kon be Yakɔbun bweseru wɔrima ben
daa kɔ̃san sɔ̃.
Kpa n bu ben kɔ̃san are kɔsia.
4 Ben baaba Yakɔbu u win mɔɔn naa
tokuru nɛnua
saa win mɛron nukurun di.
Ye ba nùn mara u kpɛ̃a,
ma u ka nɛ Gusunɔ wɔri kua ka win
dam kpuro.
5 U ka nɛn gɔrado wɔri kua, ma u
kamia.
U swĩ, ma u gɔrado wi kana u nùn
domaru kua.
Betɛli miya u ka nɛ Gusunɔ yinna.
Ma na ka nùn gari kua.
6 Nɛna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.
Nɛn yĩsira Wi u ra n wãa.
7 Bɛɛ Isireliba, i de i wurama nɛ bɛɛn
Yinnin mi.
I de i gea ko kpa i n man naanɛ sãa
baadomma.
8 Bɛɛ Isireliba i sãawa nge tenku be ba
kilo weesugia nɛni.
Ba ra gbɛna kã.
9 Kpa i nɛɛ, ka gem i gobi wa, i dukia
baka gura.
Kɔ̃sa gaa sari ye sɔɔ. Bɛɛn sɔmburun
areya.
10 Adama nɛ, Gusunɔ na sãawa bɛɛn
Yinni
saa mìn di i wãa Egibitiɔ.
Kon maa de i wura i n wãa kuu
bekuruginu sɔɔ
nge sanam mɛ na bɛɛ yarama Egibitin
di i wãa gbaburɔ.
11 Nɛn sɔmɔba na ka gari kua kãsinu
sɔɔ,
kpa be, bu maa ka bɛɛ gari ko.
Beya ba maa bɛɛ nɛn himba sɔ̃ɔsi ya ka
gisɔ girari.
12 Ka mɛ, Galadigibu ba kua tɔn
kɔ̃sobu.
Ma ba koo kam ko.
Ba ra kɛtɛ kinɛ dabinu go Giligaliɔ.
Adama ben yãku yenu nu koo ko kpee
subenu gbaanun kpĩi sɔɔ.
13 Yakɔbu u kpikiru da Aramuɔ.
Miya u sɔmburu kua u yãanu kpara u
ka kurɔ wa.
14 Adama sɔmɔ goowa Yinni Gusunɔ u
gɔra
u da u win bweseru Isireliba yarama
Egibitin di.
Sɔmɔ wiya u bu kpara.
15 Adama yeniba kpuro sɔɔ,
Isireliba ba Yinni Gusunɔ nuki sanka
too too.
Yen sɔ̃, u koo de yɛm mɛ ba yari mi, mu
wɔri ben wiru wɔllɔ.
U koo de bu yen sekuru wa.

Siri dãaki bi ba Isireliba kua

13

1 Yellu Efaraimubara ba dam bo Isire-
liba sɔɔ.
Bà n bwese kɛri yi yi tie gari sɔ̃ɔwa,
ba ra nandewa.
Adama ba bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa,
ma ba gu.
2 Wee sere ka tɛ̃, ba durum mɔ̀ ba dɔɔ.
Ba tii bwãaroku sii geesuginu kua.
Ben tiiwa ba bwisika
ma ba nu seka ka ben nɔma
nu ka naa binu weenɛ.

Ma ba gerumɔ nin sɔ̃ ba mɔ̀,
be ba yãkuru na,
bu yiiro bu naa bii ni sɔ̃su.
3 Yen sɔ̃na ba koo doona nge bururun kakoru
ǹ kun mɛ nge dirum.
Ba sãa nge yaka si ba gura ba yari doo soo yerun di
su ka woo doonɔ
ǹ kun mɛ nge wii si su yarimɔ gbaburun di.
4 Adama nɛ, na sãawa Gusunɔ ben Yinni
saa mìn di na bu yarama Egibitin di.
Ba ǹ maa Yinni goo mɔ ma n kun mɔ nɛ.
Faaba kowo maa sari nɛ baasi.
5 Na bu kpara saa mìn di ba wãa gbaburɔ
mi gãanu ku ra kpi.
6 Sanam mɛ ba dua tem mɛ sɔɔ,
ba di ba deba nge yaa sabe ni ba kpare,
ma ba tii suabu torua ba man duari.
7 Tɛ̃, ko na n sãawa nge gbee sunɔ
na n bu mara swaaɔ nge musuku gbeeku.
8 Kon bu wɔrimawa nge gbeeku yaa gɔba
yèn binu ba mwa.
Kpa n ben toronu bɛsuku.
Mɛya kon bu kasuku
nge mɛ gbeeku yɛɛ yi ra yaa kasuku,
kpa gbee sunɔ niu gu bu tem.
9 Isireliba, wee i kam kua
yèn sɔ̃ i man seesi nɛ wi kon kpĩ n bɛɛ somi.
10 Mana bɛɛn sina boko u wãa.
I de u bɛɛ faaba ko bɛɛn wusu kpuro sɔɔ.
Mana bɛɛn kparoba wãa be i bikia i nɛɛ,
bu bɛɛ sinambu kua.
11 Na raa bɛɛ sina boko wɛ̃ ka mɔru.
Mɛya kon maa bɛɛ nùn mwaari ka mɔru.
12 Na Isireliban durum yorua na yii sere saa gaa.
13 Isirelin bweseru ta sãawa nge bii wìn marubun saa ya tura
ma u kpasa wɔri mɔ̀,
adama bii wi, u yina u yarima.
14 Kon bu wuna saa gɔribun wãa yerun dam di.
Kpa n bu yakia gɔɔn nɔman di.
Gɔɔ, a na ka wunɛn bara te a ra ka tɔnu go.
Gɔribun wãa yeru, a na ka wunɛn kam kootia.
Domi na ǹ maa ben wɔnwɔndu mɔ̀.
15 Baa Isireliba bà n kuura amɔ,
begibun suunu sɔɔ,
yibɛrɛba ba koo na nge woo sum saa sɔ̃ɔ yari yerun di.
Nɛ, Yinni Gusunɔ na kon bu seeyamawa gbaburun di,
kpa bu dɔkɔba gberasia.
Kpa bwii yi nim kpe.
Gãa ni nu gea sãa kpurowa ba koo gura bu ka doona.

14

1 Na kon de bu Samari sɛɛyasia
yèn sɔ̃ yen tɔmbu ba nɛ Gusunɔ ben Yinni seesi.
Ba koo bu gowa tabu sɔɔ
kpa bu ben bii piiminu nam.
Kpa bu ben kurɔ be ba guri mɔn nukunu bɛsuku.

Osee u Isireliba kɔkirimɔ

2 Osee u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bu wurama Gusunɔ ben Yinnin mi,
domi ba wɔruma ben toranun sɔ̃.
3 Bu wurama win mi bu kana teni ko te ta nɛɛ, Yinni Gusunɔ,
a sun bɛsɛn toranu kpuro suuru kuo.
Kpa a sun mɛɛri ka nɔnu geu.
Ye sa ko ka nun yãkuru kua,
sa ko nun siara.
4 Asirigii wi, u ǹ kpɛ̃ u sun faaba ko.
Sa maa yɛ̃ ma dumi kun sun faaba mɔ̀ tabu sɔɔ.
Sa ǹ maa bwãaroku ni sa tii kua sokumɔ bɛsɛn yinnibu pai.
Domi wuna a ra gobekuba wɔnwɔndu kue.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon de nɛn tɔmbu bu ka den nɛ turo yɔ̃ra
kpa n bu kĩa too.
Na ǹ maa ka bu mɔru mɔ̀.
6 Ko na n sãawa nge kakoru be, Isireliban sɔ̃.
Ba ko n wãwa nge dãa wɛ̃su,
kpa bu nuuru gira nge dãa ni nu wãa Libaniɔ.
7 Ben kãasi yi koo tɛriawa
kpa yi n wã nge dãa te ba mɔ̀ olifi,
kpa yi n nuburu do nge dãa ni nu wãa Libaniɔ.

8 Ba koo gɔsiramа bu sina nɛn kɔkɔrɔ
kpa bu maa alikama duure.
Ba koo kparawa nge resɛm dãa
kpa bu yĩsiru yari nge Libanin tam.
9 Saa ye, Isireliba ba ǹ maa bũnu
sãamɔ.
Domi kon ben kanaru nɔ,
kpa n bu nɔni doke.
Na kon sãawa nge dãa ye ya ku ra
gbere ben sɔ̃.
Nɛn min diya ba koo domaru wa.

10 Wi u laakari mɔ, u de u n tii sɛ gari
yinin sɔ̃.
Wi u maa bwisi mɔ, u de yi nùn yeeri.
Domi Yinni Gusunɔn swɛɛ yi sãawa
dee dee.
Gemgiba ba koo sĩ yi sɔɔ.
Adama be ba nùn seesimɔ, ba koo
wɔruma yi sɔɔ.

YOƐLI

Gusunɔn sɔmɔ Yoɛlin waasu ya sãa kirɔ ye u win tɔmbu kua. U nɛɛ, Yinni Gusunɔn siribu bu koo na bin saa sɔɔ. Siri bin saawa u sokumɔ Yinni Gusunɔn tõru. Saa ye sɔɔ, twee yi koo na yi tem wukiri yi arumaniba kam koosia. Nge mɛ twee yi, yi koo tem kam koosia, nge mɛya Gusunɔ u koo maa tɔn be ba ǹ nùn naanɛ doke kam koosia.

Yoɛli u maa nɛɛ, sanam dãakim sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo de win Hunde u na win tɔmbu sɔɔ. Ya maa koora nge mɛ sa garimɔ GK 2:16-21 sɔɔ.

Yoɛli, yĩsi ten tubusiana Gusunɔ u sãawa Yinni.

Tire ten kpunaa

1. Twee yi koo tem wukiri, wiru 1.
2. Yinni Gusunɔn tõru, wiru 2:1-17.
3. Ye ya koo Yinni Gusunɔn tɔmbu deema, wiru 2:18n di sere wiru 4:21.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u Yoɛli,
Pɛtuɛlin bii sõɔwa u Yudaba sõ.

Twee wuuru ka gbeburu

2 U nɛɛ, bɛɛ Yudaban guro gurobu,
i swaa dakio i nɔ.
Bɛɛ Yudaba kpuro kpuro
i swaa tem kpĩiyɔ i gari yi nɔ.
Gãa ninin bweseru nu koore bɛɛn waati sɔɔ,
ǹ kun mɛ bɛɛn sikadoban waati sɔɔ?
3 I bɛɛn bibu yen gari sõɔwɔ.
Kpa bii be, bu maa ben bibu sõ,
kpa be, bà n seewa bu maa begibu sõ.
4 Wee dĩa ni kɔkɔnu nu di n tiara,
twee yi na yi di.
Ye twee yi na yi di n tiara
ma swĩini yi na yi di.
Ye swĩini yi di n tiara,
ma gbaanu na nu ye di.
5 Bɛɛ be tam mu goomɔ, i dom yando kpa i swĩ.
Bɛɛ tam nɔrobu, i weeweenu koowo.
Domi tam mu koo kpe resɛm biarun sõ.
6 Domi twee wuura na nge tabu kowobu
ta bɛsɛn tem wukiri.
Yi dabi, yi maa dam mɔ.
Yin donnu dam mɔwa nge gbee sinansuginu.
7 Yi bɛsɛn resɛm gbaanu kam koosiamɔ.
Yi bɛsɛn figie dãnu dimɔ.
Yi yen kokosu wĩamɔ.
Ma yi yen kãasi derimɔ kokosu sari.
8 I wuri koowo nge kurɔ kpao wi gɔminira deema.
9 Ba ku ra maa ka kɛ̃nu de Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
ni nu sãa alikama ka tam.
Yen sõna Yinni Gusunɔn sɔm kowo be ba sãa yãku kowobu ba sãare ba gɔɔ sõ.
10 Gbea kpuro ya kam kua.
Ma yen tem mu saara.
Alikama sari, resɛm ka gum maa sari.
11 Gbee wukobu ba sõ biti sɔɔ.
Be ba ra resɛm yewe, weeweena ba mɔ̀.
Domi dĩa bimi sari.
Dĩanu kpuro nu kam kua.
12 Resɛm gbaanu nu gbera.
Figie ya dɛlla.
Dãa gbaanu kpuro nu gea yina.
Ya dera tɔmbu ba ǹ maa nuku dobu mɔ.

Yoɛli u tɔmbu kanamɔ

bu Yinni Gusunɔ suuru kana

13 Bɛɛ Yinni Gusunɔn sɔm kowobu, yãku kowobu,
i saaki sebuo
i ka kpuna wɔ̃ku giriru nuku sankiranun sõ.
Domi wee ba ku ra maa ka alikama ka tam kɛ̃nu nɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
14 I tõru garu wunɔ
tè sɔɔ i ko i nɔɔ bɔke.
I tɔmbu kpuro mɛnnɔ sere ka durɔ tɔkɔnɔ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ,
kpa i nùn kana.

Yinni Gusunɔn mɔrun tõru

15 Yinni Gusunɔn tõru ta turuku kua.
Tõɔ te, ta sãawa win tõru.
Te sɔɔra wi, Dam kpurogii u koo kpuro kam koosia.
Anna a tõɔ kõsuru wa te ta sisi mi.
16 Wee sa mɛɛra ba ka bɛsɛn dĩanu doonɔ.
Ma nuku dobu kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.

17 Ye ba duura, ya gbera tem kusanu
sɔɔ.
Dĩanu kpa biranu sɔɔ.
Ma bira ni, nu wɔrukumɔ.
Domi nu ǹ maa dĩanu mɔ.
18 I swaa dakio i nɔ nge mɛ yɛɛ yi wuri
mɔ̀,
ma yi bɔsu baama.
Domi yi ǹ yakasu wa kpara yerɔ.
Baa ka yãanɔ nu nɔni sõɔre.

Yoɛli u kanaru mɔ̀

19 Yinni Gusunɔ, wuna na nɔɔgiru
suemɔ.
Domi wee, yakasu ka dãa dõɔ mwaara
gberɔ.
20 Ma yɛɛ yi nɔɔgiru sue yi nun
kanamɔ.
Domi daanu gbera, yakasu maa dõɔ
mwaakira gbaburɔ.

Yinni Gusunɔn tõru
ta turuku kua

2

1 I kɔba soowo Siɔniɔ.
I de bu ye nɔ Yinni Gusunɔn guu
dɛɛraru mi.
Bɛɛ be i wãa tem mɛ sɔɔ kpuro, i diirio
bɛrum sõ.
Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tõra wee.
Wee ta mam turuku kua.
2 Tõɔ te, ta tĩriwa.
Ta guru wiru ka bukɔ sɔɔwa.
Ma twee wuura wee yi dabi,
yi maa dam mɔ.
Yin wuu te, ta tĩriwa
nge yam wõkura guuru wukiri.
Sa ǹ yen bweseru waare.
Sa ǹ maa yen bweseru wasi.
3 Mi yi sara kpuro,
n da kowa nge dõɔ mwaara u doona.
Yi ku ra gãanu deri.
Yellu bɛsɛn tem mu gea sãa
nge gbaa te ba mɔ̀ Edɛni.
Adama tɛ̃ yi mu kua nge mi gãanu ku
ra kpi.
4 Twee yi, yi sãawa nge tabu maasɔbu
be ba dumi yakiamɔ.
5 Yi yõɔkumɔ yi guunu gasirimɔ.
À n yen wɔkinu nua
a ra n tamaa nge tabu kɛkɛbara,
ǹ kun mɛ yaka si su dõɔ mwaaramɔn
wɔkinu.
Yi ra n weewa nge tabu durɔ be ba
tabun sɔɔru sãa.
6 Tɔmbu kpuro ba ra n nandewa yì n
tunuma.
Kpa ben wuswaa yu burisina.
7 Yi ra tii yõsuwa nge tabu durɔbu,
yi n gbãraru gasirimɔ,
yen baayere ya n yen swaa swĩi.
Yi ku ra gam gɛre.
8 Yi ku ra maa baasinɛ.
Yen baayere ya ra n yen sĩa swĩiwa.
Gãa ni nu koo ye gɔngɛrɛ ko,
yi ra nu wɔriwa sannu.
Nu ku ra maa ye yõrasie.
9 Yi ra wuu wukiriwa
yi n gbãraru ka yɛnusu gasirimɔ,
kpa yi n dumɔ fɛnɛntiban di nge
gbɛnɔbu.
10 Mi yi dua, tem mu ra diiriwa,
kpa n sãare wɔlla koo wɔruma,
kpa suru ka sõɔ yam tĩra,
kpa kperin ballibu kpe.
11 Nge mɛya Yinni Gusunɔ ù n gari
gerua win taba kowobun
wuswaaɔ,
ba ra nùn mɛm nɔɔwɛwa.
Ba dabi, ba maa dam mɔ.
Yen sõna win tõɔ te, ta nanum mɔ.
Wara u koo yõra u tu ma.

I gõru gɔsio

12-13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na sãawa wɔnwɔndugii.
Nɛn kĩru ta kpã.
Nɛn mɔru ya ku ra fuuku se.
Na ra maa tɔnu suuru kue
kõsa ye na raa kĩ n nùn kua sɔɔ.
Tɛ̃, i wurama ka bɛɛn gõru kpuro nɛn
mi,
i nɔɔ bɔke, kpa i wuri ko.
Bɛɛn gõruwa i ko i gɔsia,
n ǹ mɔ i yãnu gɛ̃ɛku tɔna.
I wurama nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
14 Sɔrɔkudo kon gõru gɔsia,
kpa n bɛɛ durom kua.
Saa ye sɔɔra i ko i kpĩ i ka man alikama
ka tam kɛ̃nu naawa.

I kanaru koowo
ka nɔɔ bɔkuru

15 I kɔba soowo Siɔniɔ.
I tɔmbu mɛnnɔ,
kpa i nɔɔ bɔkurun tõru yi.
16 I tɔmbu mɛnnɔ bu man sã,
guro gurobu ka bibu, ka bii wɛ̃ɛnɔ.

Baa ka be ba wãa kurɔ kpaa dirɔ,
bu yario ben kurɔ kpaa dirun di.
17 Kpa yãku kowo be ba man sãamɔ
bu du nɛn sãa yerɔ ka swĩi,
yãku yeru ka kɔnnɔn baa sɔɔ,
bu nɛ ben Yinni kana bu nɛɛ,
n ben wɔnwɔndu waawo, be, nɛn tɔmbu.
N ku bu sekuru doke.
N ku de tɔn tukobu bu bu yẽɛ bu nɛɛ,
mana nɛ, ben Yinni na wãa.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu wisimɔ

18 Yinni Gusunɔ u nisinu mɔ win tem sɔ̃.
U win tɔmbun wɔnwɔndu mɔ.
19 Ma u win tɔmbun kanaru wisa,
u nɛɛ, kon bɛɛ alikama kpaa wẽ, ka resɛm, ka gum.
I ko i deburu wa.
Na ǹ maa derimɔ bweseru garu tu bɛɛ yẽɛ.
20 Kon bɛɛ yibɛrɛ be ba na saa sɔ̃ɔ yẽsan nɔm geu gian di gira,
kpa n de bu da n toma
mi tem mu gbere ma gãanu ku ra kpi.
Kon de ben swaa gbiobu bu nim wɔ̃ku bɔruguu wɔri.
Kpa be ba wãa biruɔ bu nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ wɔri.
Ben gonu nu koo numia sere bu kpana bu wẽsia.
Geema, Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.
21 Tem, a ku bɛrum ko,
a nuku dobu koowo,
domi Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.
22 Bɛɛ gbeeku yɛɛ, i ku nanda.
Domi yakasu su koo wure su kpi temɔ,
kpa dãnu nu ma.
Figie ka resɛm ya koo binu ma siki siki.
23 Bɛɛ Siɔnigibu i nuku dobu koowo Gusunɔ bɛɛn Yinni sɔɔ.
Domi u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ nge yellu.
U koo de yu nɛ saa ye ya ra tore
kpa u de yu kpe saa ye ya ra kpe.
24 Alikaman soo yera kun maa gberamɔ.
Olifin gum, ka resɛm tam kun maa biaramɔ wekenɔ.
25 Kon bɛɛ wɔ̃ɔ si ka dĩa nin kɔsire wẽ, ni nɛn taɓu kowobu, kɔkɔnu, ka gbaanu, ka twee yi di
wɔ̃ɔ si su doona sɔɔ.
26 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ko i di i debu.
I ǹ sekuru wasi.
Kpa i nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wẽ,
nɛ wi na bɛɛ sɔm maamaakiginu kua.
27 Saa ye sɔɔ, i ko i gia
ma na wãa bɛɛ Isiriliban suunu sɔɔ.
Ma na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
Nɛ baasi, Yinni goo maa sari.
Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ǹ maa sekuru wasi.

Yinni Gusunɔ u koo win Hunde doke tɔmbu sɔɔ

3

1 Yen biru kon nɛn Hunde doke tɔmbu kpuro sɔɔ.
Bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ba koo nɛn gari gere,
kpa bɛɛn durɔ tɔkɔnu nu n dosusu mɔ̀,
kpa bɛɛn aluwaasiba bu kãsinu wa.
2 Baa ka yobɔ, kon bu nɛn Hunde wẽwa tɔ̃ɔ te.
3 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon maamaakiba ko.
Kon de yɛm ka dɔ̃ɔ ka wii bakasu sɔ̃ɔsira wɔllɔ ka temɔ.
4 Sɔ̃ɔ u koo yam tĩra,
kpa suru u swẽra nge yɛm,
Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ nanumgii te, tu sere tunuma.
5 Adama yen tɔ̃ɔ te,
wi u Yinni Gusunɔ soka, u koo faaba wa.
Gabu ba koo kisira nɔni swãa ten di
Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
Beya be u soka ba n ka wãaru mɔ.

Yinni Gusunɔ u koo bwese tukunu siri

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te,
kon Yudaba ka ben wuu Yerusalɛmu wesia nge yellu.
2 Kpa n bwese tukunu kpuro mɛnna
n nu sure Yosafatin wɔwa sɔɔ.
Miya kon nu siri
kɔ̃sa ye nu nɛn tɔmbu Isireliba kuan sɔ̃.
Domi nu bu yarinasia tem kpuro sɔɔ.
Ma nu ben tem bɔnu kua.
3 Nu nɛn tɔmbu bɔnu kua ka tɛtɛ.
Nu ben aluwaasiba mwɛɛra nu dɔra
nu ka wa nu kurɔ tanɔbu dwe.

Ma nu wɔndiaba mwɛɛra nu dɔra nu
ka tam nɔ.
4 Bɛɛ Tirigibu ka Sidonigibu ka sere be
ba wãa Filisitiban temɔ,
mba i kĩ nɛn mi.
I kĩ i man mɔru kɔsiawa?
N n mɛn na, na ǹ tɛɛmɔ n ka maa bɛɛ
mɔru kɔsie.
5 Wee i nɛn sii geesu ka nɛn wura
ka nɛn arumani gura.
Ma i da i ye kpuro yi bɛɛn bũu sãa yerɔ.
6 Ma i Yudaba ka Yerusalɛmugibu
mwɛɛra i Gɛrɛkiba dɔre.
Nge mɛya i ka bu tondasia ben tem di.
7 Adama nɛ, kon ka bu wurama mi ba
raa wãa.
Kon de kõsa ye i bu kua mi,
yu wɔri bɛɛn wiru wɔllɔ.
8 Kon bɛɛn bibu Yudaba dɔre.
Kpa be maa, bu be Sabegibu dɔre,
be ba wãa n toma.
Yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Taa dãakibu ka siribu

9 Yoɛli u nɛɛ,
i bwese tukunu nɔɔsio bu tabun sɔɔru
ko.
Nu tabu durɔ damgibu seesio, kpa bu
swaa wɔri,
tabu kowobu kpuro gesi.
10 Nu nin naa tebonu gɔsio takobiba,
kpa nu nin kɔmbɔnu gɔsia yaasi.
Be ba raa sãa bɛrurobu, bu tii koowo
tabu durɔbu.
11 I seewo fuuku i na.
Bɛɛ bwese ni i wãa turuku, i
mɛnnama.
Yinni Gusunɔ, a de wunɛn tabu
kowobu bu na.
12 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ bwe-
senu kpuro,
i seewo i na Yosafatin wɔwa yen mi.
Domi miya kon sina
n bwese ni nu wãa mi kpuro siri.
13 Domi ben nuku kõsura banda.
I kɔmbɔnu suo i tɔn be gɛ̃ nge dĩa ni nu
ye.
I na i bu munku nge resɛm ye ba doke
gama yerɔ,
ma yen nim mu kotosu yiba.
14 Wee tɔn wɔru ga wee wɔwa yèn mi
ba koo tɔmbu siri.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔn tõɔ te, ta tura
tè sɔɔ kon nɛn mɔru sõɔsi.
15 Sõɔ ka suru kun maa ballimɔ.
Ma kperi yi yam tĩra.
16 Nɛ, Yinni Gusunɔ na kukirimɔ
Siɔnin guurun di.
Nɛn nɔɔ ga nɔɔramɔ Yerusalɛmun di.
Wɔllu ka tem mu yĩirimɔ.
Adama na nɛn tɔmbu Isireliba kõsu.
Nɛna na sãa ben kuku yeru.
17 Bɛɛ Isireliba, i ko i gia
ma nɛ Gusunɔ na sãawa bɛɛn Yinni,
nɛ wi na wãa Siɔniɔ nɛn guu dɛɛraru
mi.
Yerusalɛmu kpuro ya koo kpam ko
nɛgia.
Tɔn tukobu ba ǹ maa ye wɔrimɔ.

Yinni Gusunɔ
u koo win tɔmbu domaru kua

18 Saa gaa wee yè sɔɔ resɛm ya koo gea
ko
sere ka gungunu wɔllɔ.
Kpa sabenu nu di mi.
Kpa nu bom ko mu n kpã.
Yudan tem daanu kpuro nu koo nim
koku.
Daru koka gaa koo yari
Yinni Gusunɔn sãa yerun di,
kpa yen nim mu da
sere Sitimun wɔwaɔ.
19 Egibiti ya koo kam ko,
kpa Edɔmun tem mu ko bansu.
Domi ba Yudaba dam dɔre,
ma ba taarɛ sarirugibu go.
20-21 Adama kon be ba tɔmbun yɛm
yari mi mɔru kɔsia.
Kpa Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba n
wãa ben temɔ
sere ka baadommaɔ.
Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n wãa Siɔniɔ.

AMƆSU

Amɔsu wi, u sãawa yaa sabenun kparo. Yaa sabe niya u kparamɔ Yinni Gusunɔ u ka nùn soka u ka bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ sɔ̃ siri bi Yinni Gusunɔ u koo nu kua. Amɔsun waati ye sɔɔ, Isireliba ba dukia mɔwa too, adama ben wãasinaa ka Gusunɔ ya biru wura. Baa mɛ ba sãaru nɛni, ben gɔ̃ru ga ɲ wãa te sɔɔ. Ba ɲ sãarobu nɔɔrimɔ. Ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gem biramɔ. Ba tɔmbu taki dimɔ tenkurun swaa sɔɔ.

N deema saa ye sɔɔ, Asirigiba dam mɔ. Amɔsu u Isireliba yaayasiamɔ wooda ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ ben sɔ̃ ka nge mɛ u bu yarama saa Egibitin di. Yen sɔ̃, bà kun Gusunɔ sãamɔ ka gem, mɛm nɔɔbu sarira ba mɔ̀. U maa bu sɔ̃mɔ ma Yinni Gusunɔn siribu wee be sɔɔ.

Amɔsu u sãawa Isireliban bwese kɛra wɔkura yiru yen sɔmɔ dãako wi Gusunɔ u bu gɔria Asirigibu bu sere bu yoru mwa bu ka doona.

Tire ten kpunaa

1. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu ka bwese tukunu siri, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliban toranu ka kirɔ ye Yinni Gusunɔ u bu kua, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Kãsinu nɔɔbu, wiru 7n di sere wiru 9:10.
4. Yinni Gusunɔ u koo maa Isireliba seeya, wiru 9:11-15.

1 Amɔsu u sãawa yãa kparo Tekoaɔ.
Wiya Yinni Gusunɔ u ka gari kua Isire-
liban sɔ̃, n kua wɔ̃ɔ yiru tem mu sere
yĩira. Saa ye sɔɔ, Osiasiwa u bandu
dii Yudaɔ, ma Yeroboamu, Yoasin bii
u maa bandu dii Isireliɔ.
2 Amɔsu u nɛɛ,
Yinni Gusunɔn nɔɔ ga nɔɔramɔ Siɔnin
guurɔ Yerusalɛmuɔ.
Yakasu maa sari kpara yenɔ,
ma guu te ba mɔ̀ Kaamɛli, ten wii
kpiira gbera.

Yinni Gusunɔ

u koo Sirigibu sɛɛyasia

3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Damasigibun toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Galadigibu taaka ba munka.
4 Tɛ̃, kon de dɔ̃ɔ u na u sina boko
Hasaɛlin yɛnu wɔri,
kpa u Bɛni Hadadin sina kpaaru di
mam mam.
5 Kon ben wuu Damasin gbãrarun
gamboba kɔsuku,
kpa n Bikati Afɛnin tɔmbu kpeerasia.
Kpa n Bɛti Edɛnin sunɔ go.
Kpa n de bu Sirigibu yoru mwɛɛri bu
ka da Kiriɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Filisitiba sɛɛyasia

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Filisitiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru
mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.
7 Mɛya kon de bu ben wuu Gasa dɔ̃ɔ
sɔku,
kpa u yen dii geenu di.
8 Kon Asidɔdun tɔmbu ka Asikalonin
sunɔ kpeerasia.
Kon Ekoronigibu wɔri.
Kpa Filisiti be ba tie mi kpuro bu kam
ko.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Fenisiba sɛɛyasia

9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Fenisiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru
mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.
Ba ɲ ben arukawani yibie ye ba raa ka
bu bɔkua.
10 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tiri dɔ̃ɔ
sɔku,
kpa u yen dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Edɔmuba sɛɛyasia

11 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Edɔmuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba ben mɛro bisibu Isireliba naa
swĩi ka takobi.
Ba ɲ bu wɔnwɔndu kue.
Ben mɔru kun maa sure.

Ma ba ka bu wɛrɛru sãa dim dim saa kpuro.
12 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tema dɔ̃ɔ sɔku
kpa u Botisiran dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Amɔniba sɛɛyasia

13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Amɔniban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba gurigibun nukunu bɛsuka Galadiɔ,
saa ye ba Galadigii ben tem mwaamɔ
begim mu ka yasian sɔ̃.
14 Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Raba tabu wɔri bu ye dɔ̃ɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di mam mam.
Saa ye sɔɔ, tabun wurenu koo nɔɔra nge woo bɔkɔ.
15 Kpa bu ben sina boko ka win tabu sinambu yoru mwɛɛri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Mɔabuba sɛɛyasia

2

1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Mɔabuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Edɔmun sina bokon kukunu dɔ̃ɔ mɛni nu kua torom.
2 Yen sɔ̃, kon de bu Mɔabuban tem dɔ̃ɔ mɛni
kpa u ben wuu Keriɔtun dii geenu di mam mam.
Kpa Mɔabu be, bu kam ko tabu gberɔ,
sanam mɛ tabu swĩa ba kɔbi soomɔ, ba kuuki mɔ̀.
3 Kon ben sina boko ka win tabu sinambu kpuro kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba sɛɛyasia

4 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yudaban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba nɛn woodaba yina.
Ba ɲ ye mɛm nɔɔwɛ.
Ma ba bũnun weesu swĩi, ni ben baababa ba raa swĩi.
Ma nu dera ba gɛra nɛn swaan di.
5 Yen sɔ̃, kon de bu ben tem dɔ̃ɔ mɛni.
Kpa u ben wuu Yerusalɛmun dii geenu di mam mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba sɛɛyasia

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛn toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi i gemgibu dɔra i ka bɛɛn dibu wa i mwa.
Ma i ka sãarobu baranun gobi kɔsinamɔ.
7 I ra n kĩwa i wɔnwɔndobu taare
kpa ba n wiru tua sãa nuku sankiranun sɔ̃.
Kpa i n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔremɔ.
Bii ka baa ba ka kurɔ turo mɛnnamɔ.
Nge mɛya i ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsi dɛɛraru sankumɔ.
8 I ra n kpĩ kpĩ bɛɛn bũnun nuunɔ
yãnu wɔllɔ ni i tɔruba mwa,
kpa i n tam nɔrumɔ mɛ i yokuma.
9 Ka mɛ, na Amɔreba kam koosia mam mam bɛɛn sɔ̃,
be, be ba gunu nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
Ma ba dam mɔ nge dãa damgia.
10 Mɛya na bɛɛ yarama Egibitin tem di.
Ma na bɛɛ kpara gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru
n ka bɛɛ Amɔre ben tem wɛ̃.
11 Na sɔmɔbu seeya bɛɛn bibu sɔɔ.
Ma na gabu gɔsa nɛn sɔ̃ bɛɛn aluwaasiba sɔɔ,
ma ba man tii wɛ̃ ba bɔ̃rua bu ku tam nɔ.
Bɛɛ Isireliba geema? Nge weesa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni bikiamɔ.
12 I dera be na gɔsa mi, ba tam nɔra.
Ma i nɛn sɔmɔbu wooda wɛ̃ i nɛɛ,
bu ku maa tɔmbu nɛn gari sɔ̃.
13 Wee tɛ̃, kon bɛɛ munku muku muku
nge mɛ naa kɛkɛ ye ya dĩanu sɔɔwa ya ra tem kɔsuku.
14 Yen dɔma te, wasi kasanugiba kun maa kpɛ̃ bu duka su.
Damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben dam dendi bu ka gãanu ko.
Mɛya tabu durɔ damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben wãaru wɔra.
15 Tɛn towoba kun maa kpɛ̃ bu ka tii yina.
Be ba maa naasu sãu, ba ɲ kisiramɔ.
Mɛya maasɔba kun maa kpɛ̃ bu we ben dumin dukin saabu.

16 Be ba sãa tabu durɔ damgibu be sɔɔ dɔma te,
ba koo ben tabu yãnu kɔ̃wa bu duki su nɔm dira.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu
ba koo ben daa tusia

3

1 I swaa dakio i nɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ, bɛɛ Isireliba kpuron sɔ̃, bɛɛ be na yarama Egibitin di.
2 Handunian bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛ tɔnawa na gɔsa.
Yen sɔ̃na kon bɛɛ sɛɛyasia bɛɛn durum ye i kua kpuron sɔ̃.

Gusunɔ ù n gari gerua,
Gusunɔn sɔmɔ kun kpɛ̃
u nɔɔ mari

3 Tɔmbu yiru ba koo swaa wɔri sannu ba kun gina nɔɔsinɛ?
4 Gbee sunɔ ga ra gbãre yakasɔ ga kun yaa mwɛ ro?
Gbee sunɔ buu ga ra kukiri gen kpin yerun di ga kun yaa wa ga dimɔ?
5 Gunɔ ga koo taa mwaara temɔ ba kun ye bɛri?
Taa ya koo se wɔllɔ gãanu kun ye kɛsie?
6 Ba ra tabun kɔba so wuuɔ wuugibu ba kun nande?
Kɛ̃siru garu ta ra koore wuuɔ n kun nɛn min di?
7 Aawo, na ku ra gãanu ganu ko na kun yè nɛn sɔmɔ sɔ̃ɔwa.
8 Gbee sunɔ gà n gbãra, wara ku ra nande.
Nɛ, Yinni Gusunɔ nà n gari gerua, nɛn sɔmɔ wara kun yi kparamɔ.

Yinni Gusunɔ
u koo Samari sɛɛyasia

9 I Asidɔdu ka Egibitin tem sina kpaanugibu nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
bu mɛnnama Samarin guunɔ,
kpa bu wa daa bɛrɛtɛkɛ ka dam dɔrenaa
ye ya wãa ben suunu sɔɔ.
10 Ba ku ra kã bu gea ko.
Ma ba arumani guramɔ ka dam ka taki,
ba taasimɔ ben sina kpaanɔ.
11 Yen sɔ̃na kon de yibɛrɛba bu na
bu tem mɛ tarusi, bu ben dam kpeerasia.
Kpa bu ben sina kpaanu kɔsuku.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Faaba ye ya ɲ nuku dobu mɔ

12 Wee ye na maa gerua. Na nɛɛ,
nge mɛ yãa kparo u ra win sabenun sukum wɔre gbee sunɔn nɔɔn di,
nge mɛya kon bɛɛ Isireliba wɔra
bɛɛ be i na i sɔ̃ Samariɔ kpin yee buranu sɔɔ.

Kirɔba

13 I swaa dakio i nɔ
kpa i Yakɔbun bweseru kirɔ ko
i bu sɔ̃ ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
14 Na nɛɛ, sanam mɛ sɔɔ, kon Isireliba sɛɛyasia ben durum sɔ̃.
Kon Betɛlin yãku turanu kɔsuku,
kpa nin kãanu nu bɔɔkira nu wɔruku.
15 Kon bɛɛn dia mi i ra n wãa yam susu-run saa ka puran saa kɔsuku.
Kpa n bɛɛn sina kpaanu kam koosia
ni, ni ba buraru koosi ka suunu donnu,
ka sere dii gee ni nu tie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

4

1 Bɛɛ Samarin tɔn kurɔbu,
bɛɛ be i dimɔ i bɔriamɔ nge Basanin naa gbiibi
yi yi wãa Samarin guurɔ,
i wɔnwɔndobu dam dɔremɔ,
i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu taki dimɔ,
ma i bɛɛn durɔbu sɔ̃ɔmɔ bu ka tam na i nɔ.
Tɛ̃, i swaa dakio i nɔ.
2 Nɛ, Yinni Gusunɔ na bɔ̃rumɔ ka nɛn tiin yĩsi dɛɛraru na mà,
wee saa ya sisi yè sɔɔ ba koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru kɔkɔnu sɔre bu gawa nge swɛ̃ɛ.
3 Bɛɛn baawure u koo yari kururun di
kpa bu bɛɛ kuba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliban gɔ̃ru bɔbunu

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isirelibɑ, i doo yãku yee ten mi Betɛliɔ,
kpɑ i n mɑn torɑrimɔ.
I doo Giligɑliɔ,
kpɑ i n mɑn torɑrimɔ nge mèn nɔɔ i ko kpĩ.
I n bɛɛn yãkunu mɔ̀ bururu bɑɑtere,
kpɑ i n kɑ bɛɛn kẽnu nɑɑmɔ sɔ̃ɔ itɑ kɑ sɔ̃ɔ itɑ.
5 I bɛɛn siɑrɑbun yãkunu koowo kɑ pɛ̃ɛ ye bɑ seeyɑtiɑ doke.
Kpɑ i tɔmbu sɔ̃ mɑ i kẽnu kuɑ kɑ kĩru.
Domi yerɑ bɛɛ Isirelibɑ i kĩru bo.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

Kirɔ ye yɑ kɑm kuɑ

6 N wee nɑ derɑ gɔ̃ɔrɑ duɑ bɛɛn wuu mɑrosu kpuro sɔɔ.
Mɑ i dĩɑnu biɑ bɛɛn yɛnusu kpuro sɔɔ.
Adɑmɑ kɑ mɛ, i ǹ gɔsirɑmɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.
7 Nɑ yinɑ gurɑ yu nɛ ye n tie suru itɑ bu kɑ dĩɑnu gɛ̃.
Nɑ derɑ gurɑ yɑ nɑ wusu gɑsun mi.
Mɑ nɑ ǹ wure yu nɛ gɑsun mi.
Nɑ derɑ yɑ nɑ gbenu gɑnu sɔɔ.
Mɑ nɑ ǹ wure yu nɛ gɑnun mi.
Mɑ nu gberɑ.
8 Yerɑ bɛɛn wusu gɑsun tɔmbu bɑ dɑ wuu gɑgun mi
bu kɑ nim wɑ bu nɔ.
Adɑmɑ ben nim nɔru gɑ ǹ kpɑ.
Kɑ mɛ, i ǹ gɔsirɑmɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.
9 Nɑ derɑ bɛɛn dĩɑnu kusenu kuɑ,
mɑ twee yi nɑ yi bɛɛn gbeɑn dĩɑnu kɑ bɛɛn dãɑ gbɑɑnun wurusu kpuro di.
Adɑmɑ kɑ mɛ, i ǹ gɔsirɑmɛ nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
10 Nɑ mɑɑ bɛɛ kẽsi kẽsi bɑrɑru sure nge mɛ nɑ kuɑ Egibitiɔ.
Nɑ derɑ bɑ bɛɛn ɑluwɑɑsibɑ gɔ tɑbu sɔɔ.
Mɑ bɑ ben dumi mwɛɛrɑ.
Nɑ derɑ i bɛɛn tɔn be bɑ gun nuburu nuɑ bɛɛn sɑnsɑniɔ.
Adɑmɑ kɑ mɛ, i ǹ gɔsirɑmɛ nɛn mi.
11 Nɑ bɛɛ surɑ nɑ kɔsukɑ nge Sodomu kɑ Gomɔrɑ ye nɑ kɑm koosiɑ.
Mɑ i kuɑ nge dãɑ nɔɔ ge bɑ wunɑ dɔ̃ɔn di.
Adɑmɑ kɑ mɛ, i ǹ gɔsirɑmɛ nɛ, Yinni Gusunɔn mi.
12 Yen sɔ̃nɑ bɛɛ Isirelibɑ kon bɛɛ sɛɛyɑsiɑ.
N n mɛn nɑ, i n sɔɔru sãɑ i n kɑ nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin siribu mɑrɑ.
13 Domi nɛnɑ nɑ guunu mɔmɑ,
mɑ nɑ woo tɑkɑ kuɑ.
Nɑ rɑ nɛn bwisikunu tɔnu giɑsie.
Nɑ rɑ mɑɑ yɑm bururɑm gɔsie yɑm wɔ̃kuru,
kpɑ nɑ n sĩimɔ guunu wɔllɔ.
Nɛn yĩsirɑ Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinni.

Isirelibɑ, i de i gɔ̃ru gɔsiɑ

5

1 Bɛɛ Isirelibɑ, i swɑɑ dɑkio i nɔ gɔɔ swĩi yi nɑ mɔ̀ bɛɛn sɔ̃.
2 Bɛɛ be i wɔrumɛ temɔ nge wɔndiɑ be bɑ gu,
i ǹ mɑɑ seemɔ.
Goo sɑri wi u koo bɛɛ seeyɑ.
3 Domi Yinni Gusunɔ u gerɑ u nɛɛ,
bɛɛn wuu ge gɑ tɑbu durɔbu nɔrɔbu (1.000) mɔ,
bà n tɑbu dɑ, tɔmbu wunɔbuwɑ (100) bɑ koo wurɑmɑ.
Ge gɑ mɑɑ tɑbu durɔbu wunɔbu mɔ,
tɔmbu wɔkurɑ bɑ koo tiɑ.

I wurɑmɑ Gusunɔn mi

n sere dãkuru ko

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u mɑɑ bɛɛ Isirelibɑ sɔ̃ɔmɔ.
U nɛɛ; ì n kĩ i n wãɑ, wiyɑ i ko kɑsu.
5 I ku mɑɑ sãɑru dɑ Betɛliɔ kɑ Giligɑliɔ kɑ Beri Sebɑɔ.
Domi u koo de bu Giligɑligibu yoru mwɛɛri.
Kpɑ bu Betɛligibu kɑm koosiɑ.
6-7 Bɛɛ be i rɑ gem gɔsie weesu,
kpɑ i kun mu gɑrisi gãɑnu,
i nɑ wi, Yinni Gusunɔn mi,
kpɑ i wɑ i n wãɑ,
kpɑ u ku rɑɑ bɛɛ Isirelibɑ wɔri u mwɑ nge dɔ̃ɔ.
Kpɑ i goo biɑ Betɛliɔ wi u koo dɔ̃ɔ wi go.
8 Yinni Gusunɔwɑ u kperi bwese bweseкɑ kuɑ,
mɑ u yen bɑɑyere yi yen ɑyerɔ.
U rɑ yɑm wɔ̃kuru gɔsie yɑm bururɑm.

Kpa u de sɔ̃ɔ sɔɔ gu tĩra, gu gɔsia wɔ̃kuru.
U ra nim wɔ̃kun nim mɛnnɛ,
kpa u mu yɛ̃kana tem kpuro sɔɔ.
9 Wiya u ra damgibun dam bue.
Kpa u de bu ben wusun gbãranu kɔsuku.
Ka gem, win yĩsira Yinni Gusunɔ.
10 Bɛɛ Isireliba, be ba bɛɛ sirimɔ dee dee,
i ra n bu tusa,
kpa i n ka wi u gem gerumɔ kɔ̃rua.
11 I ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔre,
i n ben gbean dĩanu mwɛɛrimɔ ka dam.
Yen sɔ̃, i ǹ sinamɔ bɛɛn dia sɔɔ
ye i bana ka kpee ni i dãka.
Mɛya i ǹ maa bɛɛn resɛm ye i duuran bii duronun tam nɔrumɔ.
12 Domi u bɛɛn toranu yɛ̃ nu kpã,
u maa yɛ̃ ma i durum kua too.
I gemgibu nɔni sɔ̃ɔmɔ.
I nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ.
Ma i yinamɔ bu sãarobu ben gem wɛ̃ siri yerɔ.
13 Sanam mɛni, sanam kɔ̃suma.
Yen sɔ̃, wi u laakari mɔ, wiya u ko n nɔɔ maari.
14 I de i n gea mɔ̀ n kun mɔ kɔ̃sa.
Kpa i wa i n wãa.
Nge mɛya Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ko n ka bɛɛ wãa nge mɛ i ra gere.
15 I kɔ̃sa tusio kpa i gea kĩa.
I de gem mu siribu di siri yerɔ.
Sɔrɔkudo Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u koo bɛɛ Isireliban tɔn be ba tiara wɔnwɔndu kua.
16 Yen sɔ̃, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,
tɔmba koo gɔɔ wuri ko yam kpuro,
kpa ba n sumɔ swɛɛ sɔɔ, ba n mɔ̀, wee, wee!
Ba koo gbaa wukobu sokuma bu gɔɔ wooru sina,
kpa bu gɔɔ swĩigibu mɛnnama.
17 Sanam mɛ u koo bɛɛ wɔrima,
ka be ba wãa gberɔ kpuro ba koo gɔɔ swĩwa.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru

18 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru mara.
Mba i yĩiyɔ i wa tɔ̃ɔ te sɔɔ.
I n yɛ̃ ma ta ko n sãawa yam wɔ̃kuru, n ǹ mɔ yam bururam.
19 I ko i n sãawa nge tɔnu wi u gbee sunɔ duka suurimɔ,
ma u ka yaa gɔba gaa yinna.
Ye u dua win dirɔ u gana nɛnua,
ma waa ya nùn dɔma.
20 Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ te, ta sãawa yam wɔ̃kuru n ǹ mɔ yam bururam.
Ta tĩriwa niki niki, yam bururam sari.

Sãa te Yinni Gusunɔ u tusa

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, u bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra nùn diiye tusa.
U ǹ mam maa kĩ u bɛɛn mɛnnɔsun woo nɔ.
22 I n nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka maa kɛ̃nu,
u ku ra nu mwɛ.
Mɛya u ku ra maa bɛɛn siarabun yãkunu mɛɛri
ni i ra ko ka yaa sabe ni nu gum mɔ.
23 I ka bɛɛn womusun wɔkinu doonɔ win bɔkun di.
U ǹ maa kĩ u bɛɛn mɔrɔkunun wurenu nɔ.
24 Adama i de gem mu n wãa bɛɛn suunu sɔɔ,
mu n kokumɔ nge nim mɛ mu ku ra kpe.
25 Bɛɛ Isireliba, i ka kua wɔ̃ɔ weeru gbaburu sɔɔ, i nùn yãkunu ka kɛ̃nu kuare nge mɛ?
26 Bũu wi ba mɔ̀ Sakutu wi i garisi bɛɛn sunɔ ka sere kpera ye i sãamɔ i mɔ̀ Kewani, i nin bwãaroku ni i tii kua sɔɔre nge mɛ i sɔɔwa gisɔ? Bɛɛn tii i yɛ̃ ma i ǹ koore mɛ.
27 Yen sɔ̃, u koo de bu bɛɛ yoru mwɛɛri bu ka da sere Damasin bera giɔ.
Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Ba koo Isireliba kpeerasia

6

1 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i wãa Siɔniɔ bɔri yɛndu sɔɔ,
ka bɛɛ be i sɔ̃ Samarin guurɔ ka toro sindu.
Ma i tamaa i sãa bwese te ta kpãaru bon wirugibu.
Ma Isireliba ba somiru mara bɛɛn min di.
2 I doo Kalinɛɔ i wa.

Min di, kpa i da Hamatiɔ wuu bɔkɔ gen mi.
Kpa i sara i da Gatiɔ Filisitiban temɔ.
Ben wuu si, su bɛɛ Isireliba ka Yudaban wusu gea tura?
Ben tem mɛ, mu bɛɛn tem kpãaru tura?
3 Wee i ǹ kĩ wahalan tõru tu bɛɛ naawa.
Ma i sere tii daa kõsa gawemɔ.
Ma ya bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.
4 Ma i kpĩ sau kpin yee buranu sɔɔ, nì ba buraru kua ka suunu donnu.
I tii yãa kpɛmminu ka naa kpɛmi yi yi gum mɔ gɔsiammɛ gõsun di i temmɔ.
5 I mɔrɔkunu soomɔ i womusu mɔ̀ bwisikunu sariru sɔɔ.
Ma i tamaa i nin soberu yɛ̃wa nge Dafidi.
6 I tam nɔrumɔ ka nɔri bɛkɛ.
I tii gum turaregim sawamɔ.
Ma i ǹ nuki sankire yèn sõ bɛɛn bweseru ta koo kam ko.
7 Yen sõna ba koo gbi bu bɛɛ yoru mwɛɛri bu ka doona
kpa bɛɛn nuku dobun kuuki ka bɛɛn tõɔ baka dim mu kpe.

Samari ya koo kam ko

8 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u bõrua ka win tiin wãaru u nɛɛ,
u ǹ bɛɛ Isireliban tii suabu kĩ.
U maa bɛɛn sina kpaanu tusa.
U koo de bu Samari mwa ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
9 Tɔmbu wɔkuru bà n tie yɛnu gagu sɔɔ, ba koo gbiwa.
10 Goo ù n win tɔnun goru sua yɛnun di u ka yara u dɔɔ u dõɔ mɛni, u koo wi u wãa yɛnu sɔɔwɔ bikia u nɛɛ, goo maa tie u wãa ka wunɛ?
Kpa yɛ̃ro u nùn wisi u nɛɛ, goo sari.
Kpa wini u nɛɛ, a mario. N ǹ weenɛ su Gusunɔn yĩsiru sia saa yeni sɔɔ kpa u sun sĩirema.
11 Domi Yinni Gusunɔ u wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ,
u koo yɛnusu kpuro kɔsukuwa, bakasu ka piiminu.

Nasara kam

12 Ba ra dumi yakie kpee saara wɔllɔ?
Ba ra ka nɛɛ wuku mi?
Adama wee bɛɛ i gem gɔsia dɛ̃ɛ.
Ma i gea gɔsia gãa sosuranu.
13 Bɛɛ i nuku dobu mɔ̀ kam sɔɔ, ma i gerumɔ i mɔ̀, bɛɛn tiin dama i ka nasara wa.
14 Yen sõna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, u koo de bwese tukuru garu tu bɛɛ seesi. Kpa tu bɛɛ dam dɔre saa Hamatin duu yerun di sere n ka da nim toraɔ ye ya wãa gbaburun bera gia mi gãanu ku ra kpi.

Amɔsun kãsiru sɔɔ,
u twee wa yi tɛrie

7

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u dera na wa kãsiru sɔɔ. Tweeya u dera yi kɔwara dabi dabinu sanam mɛ yakasu kparam wee si sina boko u raa bɔɔra win yaa sabenun sõ.
2 Sanam mɛ yi tem min yaka si kpuro di, yera na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta ǹ maa dam mɔ.
3 Ma Yinni Gusunɔ u gõru gɔsia kõsa yen di. U nɛɛ, yeni ya ǹ maa kooramɔ.

Amɔsu u maa dõɔ wa
win kãsiru sɔɔ

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa dera na wa kãsiru garu sɔɔ. U nɛɛ, u koo tɔmbu sɛɛyasia ka dõɔ. Kpa u de dõɔ wi, u nim mɛ mu wãa tem sɔɔwɔ gberasia kpa u Isireliban tem kpuro di.
5 Ma na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ye yõrasio. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta ǹ dam mɔ.
6 Ma Yinni Gusunɔ u gõru gɔsia kõsa yen di u nɛɛ, yenin tii ya ǹ maa kooramɔ.

Amɔsu u nifoo wa
win kãsiru sɔɔ

7 Wee ye na maa wa kãsiru garu sɔɔ. Na Yinni Gusunɔ wa u yõ ganaɔ ma u nifoo nɛni.
8 Ma u man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, nifoo.
Ma u man sõɔwa u nɛɛ, nifoowa kon ka nɛn tɔmbu Isireliba yĩire nge gana. Na ǹ maa bu suuru kuammɛ.
9 Kon ben sikado Isakin bũu turanu kɔsuku,
kpa n Isirelin sãa yenu suriri,

kpa n Yeroboamun bandu sura ka takobi
n tu kpeerasia.

Amɔsu ka yãku kowo Amasia

10 Yera Amasia Betɛlin yãku kowo u
Yeroboamu Isireliban sina boko gɔria
u nɛɛ, wee Amɔsu u nun seesimɔ Isire-
liban suunu sɔɔ. Win gari yi u maa
gerua mi, yi tɔmbu kpuro burisina.
11 Domi u nɛɛ,
wunɛ Yeroboamu, ba koo nun gowa
tabu sɔɔ ka takobi.
Kpa bu Isireliba yoru mwɛɛri ben tem
di
bu ka da mi n toma.
12 Yen biruwa Amasia u na Amɔsun
mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ
wunɛ, a doo Yudan tem gia, kpa a n
wunɛn gari yi mɔ̀ mi, a ka wa a n dimɔ.
13 Adama a ku maa Gusunɔn gari
gere Betɛli mi, domi ya sãawa sina
boko ka Isireliba kpuron sãa yeru.
14 Ma Amɔsu u nùn wisa u nɛɛ,
na ǹ sãa Gusunɔn sɔmɔ. Na ǹ maa
Gusunɔn sɔmɔn bɔ̃ɔ. Nɛ, yãa kparowa.
Sikamɔrewa * na ra yewe.
15 Yera Yinni Gusunɔ u man gɔsa
sanam mɛ na yãanu kparamɔ. U man
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo n win tɔmbu Isire-
liba win gari sɔ̃.
16 Tɛ̃, a swaa dakio a Yinni Gusunɔn
gari nɔ. Wunɛ Amasia, wunɛ wi a nɛɛ,
n ku Isireliba Gusunɔn gari sɔ̃.
17 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ,
wunɛn kurɔ u koo sakararu ko wuu
sɔɔ,
kpa bu wunɛn bibu go tabu sɔɔ,
kpa bu wunɛn gberu bɔnu ko,
domi wunɛn tii kaa gbi tem tukumɔ
mi n toma,
mi ba koo ka Isireliba da bu yoru di.

Amɔsu u bireru wa win kãsiru sɔɔ ta dãa marum yiba

8

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa man
sɔ̃ɔsi kãsi teni sɔɔ. Na dãa marum wa
bireru sɔɔ mɛ mu ye.
2 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, mba na
waamɔ mi.

Na nùn wisa na nɛɛ, dãa maruma na
wa mɛ mu ye.
Yera u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
saa ya tura u ka win tɔmbu Isireliba
sɛɛyasia.
U ǹ maa bu suuru kuammɛ.
3 U maa nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te,
sina kpaarun womusu koo gɔsia nuku
sankiranun womusu.
Kpa tɔn dabinun gonu nu n tɛrie
baama.
Kpa yam mu n maari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i swaa dakio bɛɛ be i sãarobu dam
dɔremɔ.
Ma i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu kam koosiamɔ.
5 I mɔ̀, domma suru kpaon tɔ̃ɔ baka ra
koo kpe.
Kpa su wa su bɛsɛn alikama dɔra.
Domma tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira koo kpe,
kpa su wa su bɛsɛn biranu wukia.
Sa ko sakaku kawa,
kpa su yen gobi sosi.
Sa ko kilo gɔsia su ka tɔmbu gbɛni.
Kpa su doo sĩinu dɔra.
6 Sa ko wɔnwɔndobu dwe ka gobi,
kpa su sãarobu ka baranun gobi
kɔsina.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɔ̃rua ka nɛn
tiin yĩsiru na nɛɛ,
na ǹ bɛɛ Isireliba kɔ̃sa ye i kua
duarimɔ.
8 Bɛɛn tem mu koo yĩiri,
kpa bɛɛ nɛn tɔmbu i n gɔɔ wooru sɔ̃.
Tem mɛ kpuro mu koo kuke
kpa mu sure nge Egibitin daarun nim.
9 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de
sɔ̃ɔ u du sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara
kpa yam mu tĩra.
10 Kon bɛɛn tɔ̃ɔ bakanu gɔsia nuku
sankiranu,
kpa bɛɛn womusu su n sãa wee-
weenu.
Kpa bɛɛn baawure u saakiba doke
u n wii pɔɔru pote nuku
sankiranun sɔ̃.
Kon de tɔmbu ba n nuki sankire tem
mɛ sɔɔ
nge be ba ben bii teereru bie.
Tɔ̃ɔ te, ta ko n sãawa nɔni swãarugiru.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon de gɔ̃ɔru tu du tem mɛ sɔɔ.

* **7:14** ***sikamɔre*** - Ya sãa dãa tèn binu ba ra di.

N ɲ mɔ dĩanun gɔ̃ɔru, n ɲ maa mɔ nim nɔru.
Adama nɛn garin gɔ̃ɔru ka yin nim nɔruwa i ko i n mɔ.
12 I ko i n yarinɛwa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ,
saa maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di n ka da sɔ̃ɔ yari yerɔ,
i n bɔsu baama, i n kasu i nɛn gari nɔ.
Adama i ɲ wasi i yi nɔ.
13 Saa ye sɔɔ, bɛɛn wɔndia burɔbu ka bɛɛn aluwaasiba ba koo gbi nim nɔrun saabu.
14 Be ba bɔ̃rumɔ ka Samarigibun bũnun yĩsiru ba mɔ̀,
ka bũu wi u wãa Danuɔn wãaru,
ɲ kun mɛ ka sãa te ba mɔ̀ Beri Sebaɔ,
be kpurowa kon de bu wɔruku,
kpa bu kpana bu se.

Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu siri

9

1 Amɔsu, u Yinni Gusunɔ wa u yɔ̃ sãa yerun yãku yerɔ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u sãa yerun gbereba soowo saa ben wɔllun di kpa tem mu diiri,
kpa bu wɔruku bu tɔn be ba wãa mi kpuron winu kɔsuku.
Kpa wi, Yinni Gusunɔ u de bu be ba tie go tabu sɔɔ ka takobi.
Baa ben goo kun kpɛ̃ u kisira u doona.
2 Baa bà n kukua gɔriɔ, win nɔmu ga koo bu yarama.
Baa bà n yɔɔwa wɔllɔ, u koo bu sarasiama.
3 Bà n da ba kukua guu te ba mɔ̀ Kaamɛlin wii kpiirɔ, u koo bu kasu,
kpa u bu mwa.
Bà n numa nim wɔ̃kun sɔɔwɔ,
u koo de waa baka yu bu dwɛ̃ɛ migum.
4 Ben yibɛrɛba bà n maa bu yoru mwɛɛra,
u koo de yibɛrɛ be, bu bu go ka takobi.
U ko n bu nɔni girariwa,
kpa u bu kɔ̃sa kua, n ɲ mɔ gea.
5 Ma Amɔsu u nɛɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u tem baba,
ma mu kɔsikira.
Ma mɛn tɔmbu kpuro ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Mɛ kpuro mu kukumɔ,
ma mu suremɔ
nge Egibitin daa baka te ba mɔ̀ Nilun nim.
6 U win wãa yeru bana wɔllɔ,
ma u dera wɔlla kua tem girum kpɛɛru.
U nim wɔ̃kun nim mɛnna,
ma u mu yɛ̃ka tem sɔɔ.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ.

Taarɛgibun siribu

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i ɲ Etiopigibu kere nɛn nɔni sɔɔ.
Geema, na bɛɛ yara Egibitin tem di.
Adama na maa Filisitiba yara Kafitorin di.
Ma na maa Sirigibu yara Kirin di.
8 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliban bandu nɔni girari,
domi ta tora.
Kon tu kpeerasiawa handunia sɔɔ.
Adama n ɲ mɔ Isireliba kpurowa kon kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Wee, kon nɛn woodaba wɛ̃,
kpa n Isireliba sĩire
bwese tukunun suunu sɔɔ
nge mɛ ba ra dobi sĩire,
baa yen bin teeru ta kun ka wɔra.
10 Nɛn tɔn be ba durum mɔ̀,
ma ba gerumɔ ba mɔ̀,
na ɲ bu nɔni swãaru suremɔ,
ba koo be kpuro gowa tabu sɔɔ.

Isireliban tem koo wurama nge yellu

11 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon Dafidin bandu seeya
te ta sãa nge yɛnu ge ga bansu kua.
Kon tu sɔmɛ, kpa tu se tu wurama nge yellu.
12 Kpa bu wa bu Edɔmuban tem ka bwese tuku ni nu raa man sãamɔn tem mwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon yeni ko.
13 Wee saa ya sisi yè sɔɔ bà n gã, n ɲ tɛɛmɔ bu ka kpam duure.
Bà n resɛm duura, n ɲ tɛɛmɔ bu ka ye gama.
Baa ka guunu wɔllɔ resɛm ya koo kpiwa
ya n tɛrie bu ka tam ko.

14 Kon nɛn tɔmbu Isirelibɑ yɑkiɑ
yorun di.
Kpɑ bu wure bu wuu si su rɑɑ bɑnsu
kuɑ seeyɑ
bu sinɑ mi.
Bɑ koo resɛmbɑ duure,
kpɑ bu yen tɑm nɔ.
Bɑ koo dãɑ gbɑɑnu ko,
kpɑ bu yen mɑrum di.
15 Kon den bu girɑwɑ n sire dim dim
nge dãɑ,
bɑ n wãɑ ben temɔ mɛ nɑ bu wɛ̃ mi.
Goo kun mɑɑ bu wukɑmɔ mɛ sɔɔn di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

ABUDIASI

Ba ɲ yɛ̃ sãa sãa sanam mɛ Abudiasi wi, u win sɔmburu kua. Adama Yudaban temɔwa u Gusunɔn gari gerua Edɔmuban sɔ̃. Edɔmu be, ba sãawa Esaun bibun bweseru. Ba ra n Isireliba tusawa baa mɛ sikado turowa ba mɔ. Ba yina Isireliba bu kpe ka ben temɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Yen biru, ba ra mam Isireliba wɔraa dewa bu ben yãnu gura. Yen sɔ̃na Abudiasi u bu sɔ̃ɔwa ma ba koo ben toranun are wa. Domi Gusunɔ u koo bu siri.

Tire ten kpunaa

1. Sɛɛyasia bi Gusunɔ u koo Edɔmugibu ko, naasu 1n di sere naasu 5.
2. Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru, naasu 6n di sere naasu 21.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Abudiasi u gere Edɔmuban sɔ̃.
Yinni Gusunɔ u sɔmɔ gɔra bwese tukunun suunu sɔɔ u nɛɛ,
nu seewo nu Edɔmuba tabu wɔri.

Edɔmuba ba koo kam ko

2 Yinni Gusunɔ u Edɔmuba sɔ̃ɔwa saa Abudiasin nɔɔn di u nɛɛ,
bɛɛ Edɔmuba, kon bɛɛ ko bwese dam sarirugiru bwesenu kpuro sɔɔ.
Tɔmbu kpuro ba koo bɛɛ gɛm.
3 Wee bɛɛn tii suabu bɛɛ nɔni wɔ̃kua,
ma i sɔ̃ kpee baaba sɔɔ
mì goo kun kpɛ̃ u bɛɛ naa turi.
Ma i tii sɔ̃ɔmɔ i mɔ̀,
wara u koo sun sura minin di.
4 Yen sɔ̃, i n yɛ̃ ma baa ì n da sere mi gunɔ bakeru ta ten sokuru mɔ,
ɲ kun mɛ, i dua kperiɔ i bɛɛn wãa yenu kua mi,
kon bɛɛ sarasiama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
5 Gbɛnɔbu bà n na ba bɛɛ wɔri subaru sɔɔ wɔ̃kuru,
ba koo bɛɛn yãnu gurawa.
Bà n bɛɛn resɛm gbea wɔri,
ba koo ye sɔriwa,
kpa bu bɛɛ fiiko deria.
6 Adama bɛɛ Esaun bibun bweseru,
yibɛrɛba ba koo bɛɛn arumani gura,
baa ka bɛɛn dukia ye ya berua.
7 Be i raa ka nɔɔ tia sãa, ba koo bɛɛ tɔnu kandu kua,
kpa bu bɛɛ gira sere bɛɛn tem nɔɔ bura yerɔ.
Be ba raa sãa bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ dam dɔre.
Ka be i ra raa di sannu, ba koo bɛɛ yina bɛria.
Adama i ɲ ye tubumɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
nɛn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ, kon bwisigibu kpeerasia Edɔmun tem sɔɔ,
kpa n laakarigibu go.
9 Bɛɛ Temagibu, bɛɛn tabu kowobu ba koo burisina
kpa bu be kpuro go.

Yèn sɔ̃ ba koo Edɔmuba sɛɛyasia

10 Bɛɛ Edɔmuba, wee i bɛɛn mɛro bisibu Yakɔbun bweseru mwɛɛra i go.
Yen sɔ̃, i ko i sekuru wa.
I ko i kam kowa sere ka baadommaɔ.
11 Domi i wãa mi sanam mɛ yibɛrɛba ba Isireliba tabu kamia
ma ba dua ben wusɔ.
Ma ba ben yãnu gura Yerusalɛmuɔ ba tɛtɛ toosi.
Bɛɛn tii i sãa nge yibɛrɛ be.
12 Bɛɛ Edɔmuba, n ɲ daa weenɛ i bɛɛn mɛro bisibu Yudaba mɛɛri ka nuku dobu
sanam mɛ ba nɔni sɔ̃re.
N ɲ daa weenɛ i nuku dobu ko
ɲ kun mɛ i bu wɔmɛ sanam mɛ ba nuki sankire.
13 Bɛɛ Edɔmuba, n ɲ daa weenɛ i du nɛn tɔmbun wuuɔ
sanam mɛ yibɛrɛba ba gu kpeerasia.
N ɲ daa weenɛ i gen bansu mɛɛri ka nuku dobu.
N ɲ daa weenɛ i gen dukia gura i tii koosi.
14 N ɲ daa weenɛ i yɔ̃ra swaa yinna yerɔ
i ben be ba duki mɔ̀ mwɛɛri i go,
ɲ kun mɛ i bu mwa i yibɛrɛba nɔmu sɔndia nɔni swãa te sɔɔ.
15 Domi saa ya turuku kua
yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo bwesenu kpuro siri.
Saa ye sɔɔ, ba koo bɛɛ kua nge mɛ i gabu kua.
Kɔ̃sa ye i kua mi, ya koo wɔriwa bɛɛn wiru wɔllɔ.

Isirelibɑ ɓɑ koo Edɔmubɑ mɔru kɔsie

16 Bɛɛ Isirelibɑ, i nɛn mɔru ye nɑ kɑ bɛɛ
sɛɛyɑsiɑ nɔrɑ
nɛn ɡuu dɛɛrɑrun wɔllɔ.
Mɛyɑ bwese ni nu tie, nu ǹ kpɛ̃ nu ye
nɔ nu kpe.
Nu ko n ye nɔrumɔwɑ sere yu kɑ nu ɡo
kpɑ nu kpeerɑ mɑm mɑm.
17 Sɑɑ ye sɔɔ, Siɔni koo mɑɑ ko nɛ
Gusunɔn ɡuu dɛɛrɑru.
Be bɑ yɑrɑ tɑbun di Yɑkɔbun bweseru
sɔɔ bɑ koo fɑɑbɑ wɑ mi,
kpɑ bu ben tem mwɑ be bɑ rɑɑ mu
mwɑn nɔmɑn di.
18 Yɑkɔbun bibun bweseru kɑ Yosɛfun
bibun bwesɛrɑ ko n sɑ̃ɑwɑ nɡe
dɔ̃ɔ.
Bɑ koo Esɑun bweseru dɔ̃ɔ mɛniwɑ
nɡe yɑkɑsu.
Bɑ koo bu dɔ̃ɔ mɛniwɑ mɑm mɑm, bɑ
ǹ ɡoo derimɔ mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni ɡerɑ.

Isirelibɑ bɑ koo wure bu be bɑ bu sikerenɛn tem mwɑ

19 Yudɑ be bɑ wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm
dwɑru ɡiɑ bɑ koo Edɔmubɑn tem
mɛ mwɑ. Be bɑ wɑ̃ɑ wɔwɑɔ, bɑ
koo Filisitibɑn tem kɑ Sɑmɑrigim kɑ
Efɑrɑimugim mwɑ, kpɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ
bu mɑɑ Gɑlɑdin tem mwɑ.
20 Isirelibɑn tɑbu kowo be bɑ rɑɑ
kpikiru sɑɑ sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm ɡeu ɡiɑn
di, bɑ koo Kɑnɑnibɑn tem mwɑ sere
n kɑ dɑ Sɑrepɑtɑɔ. Yerusɑlɛmugii be
bɑ mɑɑ kpikiru dɑ Sefɑrɑdiɔ, bɑ koo
wuu si su wɑ̃ɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm dwɑru
ɡiɑ mwɑ.
21 Kɑ nɑsɑrɑwɑ bɑ koo Siɔnin ɡuuru
yɔ. Min diyɑ bɑ ko n Edɔmubɑ kpɑre.
Kpɑ Yinni Gusunɔ u n bɑndu dii!

YONASI

Tən dabira ta Yonasin gari yɛ̃. Yonasi u ǹ ka Gusunən səmə goo weenɛ. Domi Gusunə u nùn sɔ̃əsi ma handuniagibu kpurowa u kĩ, n ǹ mə Isireliba tənа. Yen sɔ̃na u nùn gəra u da u Ninifugibu waasu kua bu ka gɔ̃ru gəsia. Adama Yonasi u yina. Domi Ninifugii be, ba sãawa Isireliban yibɛrɛ kpokoba. Adama Gusunə u nùn tilasi kua u ka da.

Tire ten gari yi sun gɔ̃ru gəsiabun arufaani sɔ̃əmə. Yesu u Yonasin gari yi sua u ka win seebu gərin din gari tubusia, Mateu 12:38-42.

Tire ten kpunaa

1. Yonasin mɛm nəəbu sariru, wiru 1.
2. Yonasin kanaru, wiru 2.
3. Yonasin waasu Ninifuə, wiru 3.
4. Gusunən durom Ninifugibun sɔ̃, wiru 4.

Yonasi u kookari kua u ka Gusunə duka suuri

1 Sɔ̃ə teeru, Yinni Gusunə u Yonasi, Amitain bii sɔ̃əwa u nɛɛ,
2 Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro bəkə gen mi. Kpa a nəəgiru sua a bu gerusi. Domi ben nuku kɔ̃suru ta banda sere ta man girari.
3 Adama Yonasi u seewa u duka sua u Taasisin swaa wəri, u wa u ka Yinni Gusunə tonda. Ma u da Yafoə u goo nimkuu dua. Ma u yen daabun gobi kəsia. Nge mɛya u ka Taasisin swaa wəri wi ka tən be ba dəə Taasisi mi sannu u wa u ka Yinni Gusunə tonda.
4 Adama Yinni Gusunə u dera woo bəkə ga seewa nim wɔ̃ku gen mi. Ma n sãare goo ge, ga koo nim diira.
5 Be ba goo ge tɛmamə, ba bɛrum soora. Ma ben baawure u win bũu soku. Ma ba goo gen səmunu kawa ba sure nim wɔ̃kuə gen bunum mu ka kaara. Adama Yonasi u da u kpĩ u dò mam mam sere goo gen səəwə.
6 Ma goo gen tɛmə tənwero u susi u Yonasi yamia u nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a dò. A seewo a wunɛn bũu soku. Sərəkudo u koo sun yaaya kpa sa kun kam kue.
7 Ma ba geruna ba nɛɛ, i na su tubu tubu ko kpa su ka gia wìn sɔ̃ kɔ̃sa yeni ya sun deema.

Yera ba tubu tubu ye kua. Ma ya Yonasi di.
8 Yera ba nùn bikia ba nɛɛ, a sun sɔ̃əwə wi u sun kɔ̃sa yeni kparemə. Man diya a wee. Amənа wunɛn yĩsiru. Bwese terà a sãa. Səmbu teren sɔ̃na a wãa mini.
9 Ma Yonasi u bu wisa u nɛɛ, na sãawa Heberu. Yinni Gusunəwa na ra sã wi u wəllu ka tem ka nim wɔ̃ku taka kua.
10-11 Yera tən be, ba nanda ye ba gia ma Yonasi u Yinni Gusunə duka suurimɔwa domi win tii u bu sɔ̃əwa mɛ. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ. Amənа sa ko nun kua nim mɛ, mu ka kpuna.

N deema nim mɛ, mu seemə mu dəəwa.
12 Ma u bu wisa u nɛɛ, i man suo i kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku ge səə. Saa yera nim mɛ, mu koo mari. Domi na yɛ̃ ma nɛn sɔ̃na woo bəkə geni ga seewa.
13 Ka mɛ, goo tɛmə be, ba seewa ba hania mò bu ka turi nim mɛn goorə. Adama ba kpana. Domi nim mɛ, mu seewawa.
14 Yera ba Yinni Gusunə soka ba nɛɛ, Yinni Gusunə, a ku sun kpeerasia tənu winin wãarun sɔ̃. A ku sun wi u kun sun gãanu kuen yɛm səbi. Domi a ra kowa ye a kĩ.
15 Yera ba Yonasi sua ba kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku ge səə. Saa yera ga kpuna sɛ̃ɛ.
16 Yera tən be, ba Yinni Gusunə nasia, ba nùn yãkuru kua. Ma ba nəə mwɛɛru kua ma wiya ba koo sã.

Yonasin kanaru
swãan nukurə

2

1 Yinni Gusunə u dera swãa baka ya Yonasi mwɛ. Ma u kua wɔ̃kuru ita ka sɔ̃ə səə ita swãa yen nukurə.
2 Swãa yen nukurun diya Yonasi u Gusunə win Yinni kana.
3 U nɛɛ,
Yinni Gusunə, sanam mɛ na wãa nuku
sankiraru səə,
na nun nəəgiru sue, ma a man wisa.
Saa gəribun wãa yerun di na nun soka.
Ma a nɛn nəə nua.

4 Wee a man kpɛ̃ɛ sere nim wɔ̃kun
sɔɔwɔ.
Ma nim man mwɛ.
Nim kurenu kpuro man taare.
5 Na raa tii sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, wee a man
gira wunɛn wuswaan di,
na da sere mi n toma.
Adama wee tɛ̃, kon maa wunɛn sãa yee
dɛɛraru wa.
6 Nim man mwɛ sere na kĩ n gbi.
Mu man wukiri, ma yaka si su wãa
mɛn sɔɔwɔ
su man tɛ̃kusi sere wirɔ.
7 Na numa na da sere guunun
kpɛɛkpɛɛkuɔ,
ma tem sɔɔwɔn gamboba ba man
kɛnusi dim dim.
Adama Gusunɔ nɛn Yinni, a man yara
min di wasiru.
8 Sanam mɛ na kom yaa bia
na wunɛ Yinni Gusunɔ yaaya,
ma a nɛn kanaru nua wunɛn sãa yee
dɛɛrarun mi.
9 Be ba bũnu sãamɔ, ba ǹ maa wunɛn
durom wasi.
10 Adama nɛ, kon nun yãkuru kua.
Kon nun siara,
kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.
Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba
ko.
11 Saa yera Yinni Gusunɔ u swãa
ye sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yu doo yu Yonasi sia
kasaɔ. Ma swãa ye, ya da kasaɔ ya
Yonasi sia.

Yonasi u waasu mɔ̀ Ninifuɔ

3

1 Yinni Gusunɔ u kpam Yonasi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu
maro gen mi. Kpa a gari yi gere yi kon
nun sɔ̃.
3 Ma Yonasi u seewa u da Ninifuɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. N
deema Ninifu sãawa wuu bɔkɔ gè sɔɔ
ba koo sĩ sɔ̃ɔ ita bu sere gen gooru wa.
4 Ye Yonasi u tura mi, u sĩa tɔ̃ɔ giriru,
u nɔɔgiru sue u gerumɔ u mɔ̀, sɔ̃ɔ
weerun biru, Ninifu ya koo kpe.
5 Ma Ninifugibu ba Gusunɔ naanɛ
kua. Ba nɔɔ bɔkuru kpara, ba
saakiba sebua nuku sankiranun sɔ̃ saa
damgibun di n ka da bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ.
6 Ye Ninifun sina boko u gari yi nua
ma u seewa saa win sina kitarun di u
win yaberu pota. Ma u saaki sebua, u
tii torom wisi wirɔ nuku sankiranun
sɔ̃.
7 Ma u kpara Ninifuɔ u nɛɛ, sina
boko ka win sina asakpɔbu ba wooda
yara ba nɛɛ, saa tɔnu sere ka yaa
sabenɔ, bu ku gãanu di, bu ku maa
nim nɔ.
8 Kpa tɔmbu kpuro ka yaa sabenɔ,
bu saakiba sebe nuku sankiranun sɔ̃.
Kpa bu Gusunɔ nɔɔgiru sue ka dam bu
nùn kana, kpa bu ben kom kɔ̃sum deri
ka ben daa bɔɔbɔya ye ba ra raa ko.
9 Sɔrɔkudo Gusunɔ u koo gɔ̃ru gɔsia
kpa win mɔru yu sure u kun maa sun
kam koosie.
10 Ye Gusunɔ u wa ma Ninifugibu ba
gɔ̃ru gɔsia, ba ben daa kɔ̃sa deri, yera u
win himba gɔsia. Ma u ǹ maa bu kɔ̃sa
ye kue ye u raa gɔ̃ru doke u bu kua.

Yonasin mɔru

Gusunɔn durom sɔ̃

4

1 Yera Yonasin mɔru seewa gãa ni
Gusunɔ u Ninifugibu kuan sɔ̃.
2 Ma u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, yeniban bɛruma na mɔ̀
sanam mɛ na wãa nɛn temɔ. Yen sɔ̃na
na duka yakura fuuku na dɔɔ Taasisiɔ.
Na yɛ̃ ma a sãawa wɔnwɔndugii, a maa
suuru mɔ. Wunɛn kĩru ta kpã. A ra
tɔnu kɔ̃sa wĩari ye a raa gɔ̃ru doke a
nùn kua.
3 Tɛ̃, a de n gbi, domi n buram bo n
gbi ye ko na n ka wãa.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ǹ gem mɔ
Yonasi, a ka mɔru yenin bweseru ko.
5 Yera Yonasi u yarima Ninifu yen
min di u da u wãa yen sɔ̃ɔ yari yeru gia,
u kuru gira mi. Miya u mara u wa ye
ya koo wuu ge deema.
6 Ma Yinni Gusunɔ u dãa kiku gagu
kpiisia ga Yonasi gunum kere, gu ka
nùn saaru kua, kpa win bwɛ̃ra yu
kpuna. Yera n Yonasi dore too too.
7 Adama sisiru bururu, Gusunɔ u
maa dera kɔkɔru gara na ta dãa te di.
Ma ta gbera.
8 Sanam mɛ sɔ̃ɔ yara, u dera woo
sum ga na saa sɔ̃ɔ yari yerun di. Ma sɔ̃ɔ
wi, u Yonasi so wirɔ sere u wasikira.

Ma u nɛɛ, n buram bo u gbi ye u ko n
ka maa wãa.
9 Yera Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ǹ
gem mɔ a ka mɔru ko dãa kiku gen sõ.
Ma Yonasi u nɛɛ, na gem mɔ n ka
mɔru ko too too sere n gɔɔ kana.
10 Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a
ǹ sɔmburu garu kue dãa ten sõ. N ǹ
wunɛ a tu kpiisia. Wee ta kpɛ̃a wɔ̃ku
teeru, ma ta gu wɔ̃ku kpaaru. Ka mɛ,
wee a tu wɔnwɔndu kuammɛ.
11 Ninifu wuu bɔkɔ gen tɔmbu ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa
teeru (120.000), ba ǹ maa gea ka kõsan
wunanɔ yɛ̃. Yera a ǹ kĩ n be ka ben yaa
sabe dabinu wɔnwɔndu kua?

MISEE

Misee ka Esai, waati tia ba ben gari gerua. Miseen tireru sɔɔ, u Isireliba ka Yudaba gerusi yèn sɔ̃ weesu ka naanɛ sariru ka karanabu ka dam dɔrebu ka sere daa bɔɔbɔya ya wãa ben suunu sɔɔ. Gobigibun arumani kun bu tura sere ba maa sãarobu ka tɔn kurɔbu giramɔ ba bu ben yɛnusu wɔrarimɔ. Ben wirugibu ba nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ. Ben yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ba tɔmbu gobi mwaarimɔ bu sere ben sɔmburu ko. Durum yeniba kpuron sɔ̃na Misee u bu gerusi. Yen biru, u bu sɔ̃ɔwa ma Gusunɔn durom mu kpã. Yen sɔ̃, bu de bu gɔ̃ru gɔsia kpa bu wurama Yinni Gusunɔn mi. Mɛya u maa sãarobu dam kɛ̃mɔ bu ka ben tii Gusunɔ wɛ̃. Yinni Gusunɔ u ra kpuro ko dee dee. Yen sɔ̃na n ǹ koorɔ u kun kɔ̃san kowobu sɛɛyasie. Sɔ̃ɔ teeru u koo win tɔmbu yakia u bu yara sekurun di. Kpa u de bɔri yɛndu ka gem mu n wãa ben suunu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isiriliban toranu ka ben sɛɛyasiabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Yinni Gusunɔn durom, wiru 4n di sere wiru 5.
3. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siri, wiru 6:1n di sere wiru 7:7.
4. Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ duronu, wiru 7:8-20.

1 Yudaban sina boko Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ben waati sɔɔra Yinni Gusunɔ u Misee Mɔresɛtigii sɔ̃ɔwa ye ya koo Samari ka Yerusalɛmu deema.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu taarɛ wɛ̃

2 Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio.
Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
Yinni Gusunɔ u koo na saa win wãa yee dɛɛrarun di u bɛɛ taarɛ wɛ̃.
3 Wee u yarim wee saa win wãa yee ten min di,
u sĩimɔ guunun wɔllɔ.
4 U n nu taara, nu ra numwa.
Kpa wɔwi yi n yandamɔ nge gum yarum
ǹ kun mɛ nge nim mɛ mu saram wee gungunun di.
5 Isiriliba Yakɔbun bibun toranun sɔ̃na
yeni kpuro ya koora.
Wara u Isiriliba dam kã bu ka Gusunɔ seesi.
Ben wuu maro Samariwa.
Wara u Yudaba suremɔ bũu sãaru sɔɔ.
Ben wuu maro Yerusalɛmuwa.
6 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yenibara ya koo de Samari yu ko bansu
kpa bu resɛm duure mi.
U koo yen ganin kpenu sure sere wɔwan sɔɔwɔ.
Kpa bu yen kpɛɛkpɛɛku wa.
7 Ba koo yen bwãarokunu kpuro kɔsuku.
Kɛ̃ɛ ni ba raa wa, ba koo nu dɔ̃ɔ mɛni.
U koo de bu yen bũnun sãa yãnu kpuro gura.

Domi sakara gobiya * ba ka nu dwa.
Tɛ̃, tɔn tukobu ba koo nu gura bu ka sãaru ko.

Wahala ya Yerusalɛmu deema

8 Nɛ Misee kon weeweenu ko n swĩ.
Kon sĩ tereru, ka naa dirisu.
Kon wuri ko nge gbeeku bɔ̃ɔ.
Kpa n swĩ nge taataaru.
9 Samarin nɔni swãa te ya wa sere ta Yudaba girari, ta ǹ kpeemɔ.
Wee ta tunuma sere Yerusalɛmu nɛn tɔmbun wuun kɔnnɔwɔ.
10 I ku ye kpara Gatiɔ.
I ku maa swĩ Akoɔ.
I bindio tua sɔɔ nuku sankiranun sɔ̃ Bɛti Leafaraɔ.
11 Wee bɛɛ Safirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri,
kpa i n wãa tereru ka sekuru sɔɔ.
Sananigibu ba ǹ kãkɔ bu yari ben wuun di.
Bɛtisalegibun weeweenu dera ba ǹ wãa yeru mɔ.
12 Marɔtigibu ba diirimɔ ben alafian sɔ̃.
Nɔni swãa te, ta weewa Yinni Gusunɔn min di.
Ta maa Yerusalɛmun gbãra kɔnnɔ girari.

* **1:7 *sakara gobi*** - Ben bũu sãaru sɔɔ ba ra sakararu ko ka kurɔ be ba ra n wãa ben bũu diru mi. Sakara gobi yira ba ka dii te bana.

13 Bɛɛ Lakisigibu i bɛɛn kɛkɛ yi dumi
gawe sɔɔru kowo.
Domi i Isiriliban daa kɔ̃sa saarimɔ.
Ma i dera Yerusalɛmugibu ba man
seesi.
14 Yen sɔ̃na i ko tɛ̃ karana ka Mɔresɛti
Gatigibu.
Akisibugiba kun maa Isiriliban
sinambu somiru wee.
15 Bɛɛ Maresagibu, Yinni Gusunɔ
u koo kpam bɛɛ yibɛrɛ kpao
nɔmu sɔndia.
Isiriliban sina yiikogibu ba koo da bu
kuke kpee te ba mɔ̀ Adulamuɔ.
16 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn seri
kɔniɔ i wii kparanu yi nuku
sankiranun sɔ̃.
I swĩiyɔ bɛɛn bii be i kĩn sɔ̃.
Wee ba koo bu mwɛɛri bu ka da tem
tukumɔ.

Be ba tɔmbu dam dɔremɔ

2

1 Bɔ̃ruroba be ba ra n kɔ̃sa bwisikumɔ
wɔ̃kuru mi ba kpĩ.
Bà n seewa buru buru kpa bu ye ko
yèn sɔ̃ ba yen dam mɔ.
2 Bà n goon gberu binɛ kua, kpa bu tu
mwa.
Bà n goon diru binɛ kua, kpa bu tu
mwa.
Ba ra yɛ̃ro ka win yɛnugibu dam
dɔrewa
kpa bu du bu ben dukia kpuro gura.
3 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na
kɔ̃san sɔɔru mɔ̀ tɔn ben sɔ̃.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ye duka suuri.
Mɛya ba ǹ maa kpɛ̃ bu sĩ ba n wĩiru
yɔ̃rasie dam dam.
Domi tɔ̃ɔ te ta wee mi, tɔ̃ɔ kɔ̃sura.
4 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo gɔɔ wura yeni ko bu
nɛɛ,
wee! Ba bu gura kpuro mam mam.
Ben tɔmbu ba ǹ maa tem mɔ.
Ba bu gira ben gbean di.
Ba ye bɔnu kua ben tii tiinɛ sɔɔ.
Mban sɔ̃na ba bu gura nge mɛ.
5 Adama saa gaa sisi yè sɔɔ ben goo kun
maa tem wasi
Yinni Gusunɔn tɔmbu bà n tem bɔnu
mɔ̀.

Gabu ba Gusunɔn sɔmɔ

Miseen gari siki

6 Ben gaba ba seewa ba Misee sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ,
a ku maa gari suni a n mɔ̀, kɔ̃sa ye, ya
weewa kam kam.
7 Ba Isiriliban bweseru bɔ̃rusiwa?
Yinni Gusunɔ u suuru kpanawa?
Nge mɛya u ra raa sun kue?
Adama Misee bu wisa u nɛɛ,
gari doriya na gerumɔ be ba kom gem
mɔ̀n sɔ̃.
8 Adama bɛɛya Yinni Gusunɔ u sɔ̃ɔmɔ
u mɔ̀,
i kua win tɔmbun yibɛrɛba.
I tɔmbu sɛ̃re be ba wee tabu gberun di
i ben yãnu potira.
9 I ben kurɔbu gira saa yɛnu si ba kĩn
min di,
ma i dera ben biba kun maa girima
wasi sere ka baadommaɔ yè na
raa bu wɛ̃.
10 I seewo i doona,
i ǹ maa bɔri yɛndu wasi tem mɛ sɔɔ.
Wahala baka ya bɛɛ mara bɛɛn mɛm
nɔɔbu sarirun sɔ̃.
11 Domi Gusunɔn sɔmɔ benin bwesera
i ra kã
be ba ra bɛɛ weesu kue bu nɛɛ,
i ko i tam wa i nɔ, yen tam bɔɔbɔm
mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireli be ba tie mɛnna

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isiriliba, Yakɔbun bweseru,
kon bɛɛ be i tie kpuro mɛnna.
Kon bɛɛ mɛnna nge yãanu gɔ̃ɔ teu sɔɔ.
Kpa i n wãa sannu nge yãanu kpara
yerɔ.
Bɛɛn tem mu koo tɔmbu yibu.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn sina boko,
nɛna na bɛɛ kpare.
Kon na n bɛɛ swaa gbiiye.
Nɛna kon bɛɛ swaa kɛnia i ka yakiara.
I ko i swaa gĩa kpa i yari min di.

Misee u Isiriliban wirugibu

kirɔ mɔ̀

3

1 Bɛɛ Isiriliba Yakɔbun bweserun
wirugiba na ka yã.
N ǹ bɛɛya n weenɛ i n woodaba yɛ̃?
2 Adama wee i ǹ gea kĩ,
kɔ̃sa i kĩ.
I ra tɔmbu ben gãanu kpuro
mwaariwa.
Kpa i bu yɔ̃su tereru.

3 I ra bu diwa mam mam nge yaa ye ba
koka ba kukunu kɔsuka,
ma ba ye bɔtira ba doke wekerɔ.
4 Yen sɔ̃na ì n Yinni Gusunɔ kana u bɛɛ
somi,
u ǹ bɛɛ wisimɔ.
U koo bɛɛ biru kisiwa kɔ̃sa ye i kua
min sɔ̃.

Gusunɔn sɔmɔ

be ba Isireliba nɔni wɔ̃kumɔ

5 Misee u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ
u gerumɔ sɔmɔ be ba win tɔmbu nɔni
wɔ̃kumɔn sɔ̃. U nɛɛ,
bà n bu gãanu nɔɔ dokea,
ba ra nɛɛwa, bɔri yɛnda wee.
Bà kun maa bu gãanu wɛ̃,
kpa bu nɛɛ, tabu sisi.
6 Yen sɔ̃, ba ǹ maa yam wasi.
Ba ǹ maa win gari mɔ̀.
Yam wɔ̃kura koo ka bu sikerena.
Ba ǹ maa gãanu wasi.
7 Sɔmɔ be, ba koo ben wuswaa
wukiriwa sekurun sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔ u ǹ bu wisimɔ.
8 Adama nɛ Misee, kon na n dam
yibawa.
Domi Yinni Gusunɔ u man win Hunde
wɛ̃.
Na gem ka wɔrugɔru sebua.
Ma na Isireliba, be Yakɔbun bweseru
ben mɛm nɔɔbu sariru sɔ̃mɔ.

Yerusalɛmu koo ko bansu

9 Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweserun
wirugibu,
i swaa dakio i nɔ.
I ku ra gem kã.
I ra mu gɔsiewa kɔ̃sa.
10 Wee i tɔmbu goomɔ,
i ben dukia suamɔ i ka Yerusalɛmu
banimɔ.
11 Ma i nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ i sere
siri.
Yãku kowobu ba ra gina tɔmbu gobi
mwaariwa bu sere wooda sɔ̃ɔsi,
kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu gobi mwa bu
sere win gari gere.
Kpa ba n sere mɔ̀ ba sãawa Gusunɔn
tɔmbu.
Gãanu kun bu deemamɔ yèn sɔ̃ u ka
bu wãa.
12 Tɛ̃, bɛɛn sɔ̃, ba koo Siɔni kɛra nge
gbee te ba wuka.
Kpa Yerusalɛmu yu ko bansu.
Kpa guu te ta wãa sãa yerɔ tu kikisu
kpi.

Yerusalɛmu ya ko n wãa

bɔri yɛndu sɔɔ

4

1 Saa gaa sisi yè sɔɔ guu tèn mi Yinni
Gusunɔn sãa yera raa gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛrɛ kera.
Kpa bwese dabinu nu na mi,
2 nu nɛɛ, i na su da Yerusalɛmuɔ Yinni
Gusunɔn guurɔ
mi Isireliba ba ra nùn sã,
kpa u sun win swɛɛ sɔ̃ɔsi su sĩ yi sɔɔ.
Min diya u koo win wooda yara kpa u
gari geruma.
3 U koo bwese dabinu siri,
ni nu dam mɔ nu na tontonden di.
Kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri
nu ka tebonu seku.
Mɛya nu koo nin yaasi bɔɔri nu woba
so.
Bweseru gara kun garu seesimɔ.
Ba ǹ maa tabun gari mɔ̀ ben suunu sɔɔ.
4 Baawure u ko n wãa win gberu
kpaanɛɔ bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa nùn nandasiamɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
5 Bweseru baatere ta ra kãwa tu ten
bũu mɛm nɔɔwa.
Adama bɛsɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa
sa ko mɛm nɔɔwa sere ka
baadommaɔ.

Yinni Gusunɔwa u sãa sunɔ

Yerusalɛmuɔ

6 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon be ba mɛɛra
kua mɛnna,
kpa n be ba kpikiru sua sokusiama,
be, be na raa nɔni sɔ̃ɔwa mi.
7 Kon be ba mɛɛra kua mi mɛnna.
Kpa be, ba n sãa nɛn tɔmbun sukum
mɛ mu tie.
Kpa n be, be ba raa kpikiru sua mi ko
bwese damgiru.
Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n sãa
ben sunɔ Siɔniɔ sere ka
baadommaɔ.
8 Wunɛ Yerusalɛmun guuru,
wunɛ wi a sãa nge wuu kɔ̃sobun diru,
a tɔmbu kɔ̃su,
kaa maa wunɛn bɛɛrɛ wa nge yellu.

Domi Yerusalɛmu ya koo kpam ko
Isirelibaŋ wuu maro.

Yerusalɛmugibun nəni

swãaru ka ben yakiabu

9 Mbaŋ sõna i kuuki mɔ̀ bɛɛ
Yerusalɛmugibu.
Mbaŋ sõna i tii tɛ̃birimə nge tən kurə
wi kĩ u ma.
Mana bɛɛn sunə u wãa.
Mana bɛɛn bwisi kɛ̃əbu ba da.
10 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i wuri koowo
nge tən kurə wi u yiire u kĩ u ma.
Domi tɛ̃, i ko i yari Yerusalɛmun di.
Kpa i da i n wãa yakasə.
Ba koo ka bɛɛ da sere Babiloniə.
Adama Yinni Gusunə u koo ra bɛɛ
yakiama min di.
Kpa u bɛɛ wəra bɛɛn yibɛrɛban nəman
di.
11 Tɛ̃, bwese dabinu nu mɛnnamə nu
ka bɛɛ seesi.
Nu mɔ̀, su de ben wuu Yerusalɛmu ye,
yu bɛɛrɛ bia, yu ko bansu.
Kpa sa n su mɛɛra.
12 Adama tən be, ba ɲ̀ yɛ̃ himba ye
Yinni Gusunə u yi win təmbun
sõ.
Ba ɲ̀ win bwisikunu yɛ̃.
U kĩ u bu mɛnna nge alikama ye ba
suba mi ba ra ye so.
13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i seewo i bɛɛn
yibɛrɛba so nge alikama.
Kon de i n dam mə nge kɛtɛn kəba ye
ya dam mə nge sisu.
Ma yen naa konnu nu dam mə nge sii
gandu.
I ko i bwese dabinu munkuwa.
Kpa i ben arumani gea mwa i nɛ
Gusunə tem kpuron Yinni
yiiya.
14 Adama bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i bɛɛn tabu kowobu mɛnnama.
Wee ba bɛɛ tarusi.
Ma ba bɛɛn sina boko soomə baanə ka
bokunu.

Faaba kowo koo yariwa

Bɛtelehɛmun di

5

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
wunɛ Bɛtelehɛmu, Efaratagibun wuu,
wuna a piiburu bo Yudan wusu səə.
Adama wunɛn min diya kparo koo
yari
wi u koo nɛn təmbu Isireliba kpara.
U wãawa saa yee yellun di.
2 Adama ko na n gina nɛn tən be de-
riwa ben yibɛrɛban nəma səə
sere kurə wì u koo kparo wi ma, u ka
ma.
Be ba kpikiru da, ba koo gəsirama bu
Isireli be ba tie deema.
3 Kpa kparo wi na bɛɛ nəə mwɛɛru kua
mi,
u bɛɛ nɛn təmbu mɛnna u kpara mam
mam
ka nɛ, Yinni Gusunən dam ka nɛn yi-
iko.
Win təmbu ba ko n wãa bəri yɛndu səə.
Kpa u yĩsiru yari handunian goonu
nnɛ ye səə.
4 Wiya u koo ka bəri yɛndu na.
Asirigibu bà n na, ba bɛsɛn tem wəri
ba dua sere bɛsɛn sina kpaarə,
sa ko bɛsɛn kparo be ba dam bo seeya
bu bu wəri.
5 Ben tabu yãnun sõ,
ba koo Asirigibu ka Nimurodugii be
taare,
kpa bu sun wəra Asirigibu bà n bɛsɛn
tem wərima.

Isireli be ba wãa

bwese ni nu tien suunu səə

6 Isireli be ba tiara ba ko n wãa tən
dabinun suunu səə nge kako
arufaanigiru
te Yinni Gusunə u dera ta wəruma,
ɲ̀ kun mɛ nge gura ye ya nɛmə tɛɛru,
ya ɲ̀ gãanu yĩiyə tənun min di.
7 Isireli be ba tiara ba ko n wãa təmbun
suunu səə,
kpa ba n dam mə nge gbee sunə ge ga
wãa gbeeku yɛɛn suunu səə,
ɲ̀ kun mɛ yãa gõə səə.
Mi ga dua kpuro, ga ra yaa kasukuwa
gu mwɛ.
Goo kun maa kpɛ̃ u gu mwaari.
8 Isireliba, i seewo i bɛɛn yibɛrɛba
wəri.
Kpa i bu go mam mam.

Yinni Gusunə

u ye ba gballi wuna

9 Yinni Gusunə u nɛɛ,
tõru gara sisi tè səə kon bɛɛn dumi ka
bɛɛn tabu kɛkɛba kpeerasia.

10 Kpa n bɛɛn wusu kam koosia.
Kpa n bɛɛn gbãranu suriri.
11 Kon bɛɛn dobo dobogibu go.
I ɲ maa ben dobo dobo wasi bɛɛn
suunu sɔɔ.
12 Kon bwãarokunu ka kpee ni i gira
kɔsuku.
I ɲ maa nu sãamɔ.
13 Kon bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten sãa
yerun dãnu wukiri.
Kpa n bɛɛn wusu kɔsuku.
14 Nɛn mɔru koo se,
kpa n nɛn dam sɔ̃ɔsi bwese ni nu ɲ
man mɛm nɔɔwammɛn mi.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu taarɛ wɛ̃ɛmɔ

6

1 I swaa dakio ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ,
Isireliba, i seewo
i ka tii yina guunu ka gungunun
wuswaaɔ.
2 Bɛɛ guunu, i swaa dakio.
Bɛɛ tem kpɛɛkpɛɛku damginu,
nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛn tɔmbu taarɛ
wɛ̃ɛmɔ.
Na kĩ n bu siribu soku.
3 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ nɛn tɔmbu, kõsa
mba na bɛɛ kua.
Ma sɔɔra na dera i wasira.
I man wisio.
4 I man taarɛ wɛ̃ɛmɔ yèn sɔ̃ na bɛɛ
Isireliba yara saa Egibitin di?
N kun mɛ yèn sɔ̃ na bɛɛ yara saa yorun
di?
N kun mɛ yèn sɔ̃ na bɛɛ kparo beni
gɔriama, Mɔwisi ka Aroni ka
Mariamu?
5 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i yaayo kõsa ye Balaki
Mɔabun sina boko u bwisika u
bɛɛ kua.
I maa yaayo ye Balamu Beorin bii u
nùn wisa.
Na bɛɛ yõsiri bɛɛn sanum sɔɔ saa
Sitimun di sere Giligaliɔ.
Ma i nɛn durom wa mɛ nɛ, Yinni
Gusunɔ na bɛɛ kua.

Ye Yinni Gusunɔ u tɔmbu bikiamɔ

6 Kɛ̃ɛ terà kon ka Yinni Gusunɔ wi, wi
u kpuro kere daawa
nà n dɔɔ win sãa yerɔ.
Kɛ̃ɛ terà ko na n nɛni n ka nùn yiira.
Naa wõɔ tiagia kon ka nùn yãku dõɔ
mwaararugiru kua?
7 Yinni Gusunɔ u yãa kinɛ dabi
dabinun bukata mɔ?
Gum kotosun bukatawa u mɔ?
Nɛn bii gbiikoowa kon nùn wɛ̃ u sere
man nɛn toranu suuru kua?
8 Aawo, Yinni Gusunɔ u tɔmbu gea
sɔ̃ɔsi ye u ra kã.
Ye u bu kanamɔ bu ko,
yera bu ben berusebu wɛ̃ ye n sãa
begia.
Kpa bu bu kĩru sɔ̃ɔsi.
Kpa bu wi, Gusunɔ ben Yinni swĩi ka
tii kawabu.

Yinni Gusunɔ u ra gbɛnɔbu ka daa bɔɔbɔyagibu sɛɛyasie

9 Yinni Gusunɔ u ka Yerusalɛmugibu
yã.
Wi u bwisi mɔ, u koo nùn nasia.
Bɛɛ Yudaba, i de nɛn siribu bu bɛɛ
yeeri.
10 Kon wura tɔn kõso u dukia gure win
dirɔ ka gbɛna?
Kpa u n sakaku mɔ ge na ɲ kĩ?
11 I tamaa wi u kilo weesugia mɔ u
dɛɛre?
12 Wee bɛɛn gobigibu ba tɔmbu dam
dɔremɔ,
ba ra n weesu mɔ̀.
Kpa ba n gabu nɔni wõkumɔ ka ben
gari.
13 Tɛ̃, na sɔɔru kpa n ka bɛɛ sɛ̃suku bɛɛn
durum sɔ̃,
kpa i kam ko.
14 I ko i di, adama i ɲ debumɔ.
I ko i nɔɔgiru sua gɔ̃ɔrun sɔ̃.
Mɛya n ɲ koorɔ i gãanu bere.
I n maa gãanu berua, taba kon ka ye
kam koosia.
15 I ko i duure, adama i ɲ gɛ̃ɛmɔ.
I ko i olifi gama,
adama i ɲ wasi i yen gum sawa.
I ko i resɛm tam wĩa,
adama i ɲ wasi i mu nɔ.
16 Domi i sina boko Omirin daa kõsa
saarimɔ ka sere maa Akabugia.
I ben daa saarimɔwa mam mam.
Yen sõna kon de bɛɛn wuu gu ko
bansu.
Kpa n de bu bɛɛ yɛ̃ɛ.
I ko i sekuru wa bɛɛ kpuro nge mɛ nɛn
tɔmbu ba ra wa.

Misee u weeweenu mɔ̀

7

1 Misee u nɛɛ,
wee na wɔnwɔndu soore nge wi u dãa
binu kunɔnu mɔ̀.
Ma u ǹ gãanu wa u di.
U ǹ maa resɛm yeba wa ye win gɔ̃ru ga
kĩ u di.
2 Domi tem mɛ sɔɔ, goo sari wi u
Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ.
Goo kun mɔ̀ dee dee.
Be kpuro ba bwisikumɔwa bu tɔmbu
go.
Ma ba sãkirianammɛ.
3 Ba kɔ̃san kobun yɛ̃ru mɔ.
Ma sinambu ka siri kowobu ba tɔmbu
nɔm biram kɛ̃nu mwaarimɔ.
Ben damgibu ba ben binɛ sɔ̃simɔ.
Ma be kpuro ba nɔɔ tia sãa bu ka ko ye
ba kĩ.
4 Ben wi u sanɔ bo, u sãawa nge sãka.
Ben wi u dɛɛre, u awĩi kɔ̃si kere.
Yen sɔ̃ tɛ̃, tɔ̃ɔ te Gusunɔn sɔmɔbu ba bu
nɔɔsia
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia ta tunuma.
Wee ba burisinɛ kɔ nuku sankiranun
sɔ̃.
5 Yen sɔ̃, a ku wunɛn berusebu naanɛ
ko.
A de a wunɛn yara nɛnɛ wunɛn tiin
kurɔn wuswaaɔ.
6 Domi bii u ra win tundo wɔmɛ,
kpa bii wɔndia u win mɛro seesi,
kpa bigii kurɔ u win dwaa mɛro seesi.
Baawure u ra n win yibɛrɛ mɔwa win
tiin yɛnu sɔɔ.
7 Adama nɛ, Yinni Gusunɔwa ko na n
mɛɛra.
Wiya ko na n naanɛ sãa.
Domi u ra man faaba ko.
Wiya u koo man wisi.

Yinni Gusunɔ
u koo Isireliba faaba ko

8 Bɛɛ be i sãa bɛsɛn yibɛrɛba,
i ku yɛ̃ɛ ye ya sun deeman sɔ̃.
Baa sà n wɔruma, sa ko se.
Sà n maa wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ,
Yinni Gusunɔwa u ko n sãa bɛsɛn yam
bururam.
9 Sa ko Yinni Gusunɔn mɔru sɔbe,
domi sa nùn tora.
Adama saa gaa sisi yè sɔɔ u koo ka sun
yina,
kpa u sun gem wɛ̃.
U koo ka sun na yam bururam sɔɔ
kpa u sun durom kua.
10 Bɛsɛn yibɛrɛba ba koo ye wa.
Saa ye sɔɔra ba koo sekuru wa,
be, be ba ra raa bikie bu nɛɛ,
mana Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.
Ba koo bu taaku nge pɔtɔkɔ,
kpa su bu yɛ̃ɛ.
11 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ ba koo
Yerusalɛmun gani seeya,
kpa bu bɛsɛn tem nɔɔ bura yeru
yasiasia tu tonda.
12 Saa ye sɔɔ, bɛsɛgii be ba wãa Asiriɔ
ka Egibitiɔ
ka daa ni ba mɔ̀ Nilu ka Efaratin goorɔ,
ka sere maa be ba wãa nim wɔ̃kun
goorɔ ka guunɔ,
ba koo wurama bɛsɛn temɔ.
13 Kpa tem mɛ mu tie dunia sɔɔ mu ko
bansu,
tɔn be ba wãa min kom kɔ̃sum sɔ̃.
14 Yinni Gusunɔ,
a wunɛn tɔn be a gɔsa kparo ka wunɛn
kpara dɛka.
Be wee ba wãa be tɔna dãa sɔ̃ɔwɔ mi
tem gem wãa.
A bu kparo Basani ka Galadin kpara
yenɔ nge yellu.
15 A sɔm maamaakigia koowo nge mɛ
a kua
sanam mɛ a sun yarama saa Egibitin
di.
16 Bwesenu nu koo maamaaki ye wa.
Kpa nu sekuru wa baa mɛ nu dam mɔ.
Nu koo nɔɔ nɔma wukiri, nu yɔ̃ra nu
kun gari gerua,
kpa nu kun gãanu nua.
17 Kpa nu tua di nge waa,
ǹ kun mɛ nge yɛɛ yi yi kabirimɔ.
Nu koo yari saa nin kuku yerun di ka
bɛrum,
nu na wunɛ Yinni Gusunɔn mi, nu n
diirimɔ,
kpa nu n nun nasie wunɛn dam sɔ̃.
18 Wara u ka nun weenɛ.
Wee, a ra ka bɛsɛ wunɛn tɔmbun bwe-
serun sukum mɛ mu tie tɛmanɛ
bɛsɛ be sa sãa wunɛn arumani
kpa a sun bɛsɛn toranu suuru kua.
Wunɛn mɔru ku ra tɛ.
Domi kĩra a ra sun sɔ̃si.
19 Kaa maa bɛsɛn wɔnwɔndu wa.
Kpa a ku bɛsɛn toranu garisi.

Kpa a bɛsɛn durum wuna a kɔ̃ yu da
sere nim wɔ̃kun temɔ.
20 Kaa bɛsɛ be sa sãa Aburahamu ka
Yakɔbun sikadominu kĩru ka
bərɔkiniru sɔ̃ɔsi
nge mɛ a bɛsɛn sikadoba nɔɔ mwɛɛru
kua saa yellun di.

NAHUMU

Nahumu u sɔ̃ɔsimɔ win tireru sɔɔ tora ni Ninifugibu ba mɔ̀. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔmɔ ma ba koo ben wuu ge wɔri bu kpeerasia. Yeniba kpuro sɔɔ, Gusunɔ u koo be ba nùn naanɛ sãa wɔnwɔndu ka durom kua sanam mɛ u koo Asirigibu siri.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Gusunɔn yiiko, wiru 1:2-8.
3. Gusunɔn siribu, wiru 1:9n di sere wiru 2:3.
4. Ninifu ya koo kam ko, wiru 2:4n di sere wiru 3:19.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u gerua wuu ge ba mɔ̀ Ninifun sɔ̃. Nahumu Ɛlikosigiiwa Gusunɔ u dera u yi wa kãsiru sɔɔ ma u yorua.

Yinni Gusunɔ u do u sɛ̃

2 Yinni Gusunɔ u sãawa nisinugii.
U ra mɔru kɔsie.
Win mɔru ya kpã.
U ra win yibɛrɛba mɔru kɔsie.
U ku ra bu suuru kue.
3 U ku ra toro deri u kun nùn sɛɛyasie.
Adama u ku ra mɔru se fuuku.
Win dam mu kpã.
U n sĩimɔ, woo guna ya ra n seewawa,
kpa guru winu nu n sãa nge win naasun tua.
4 U n nim wɔ̃ku gbãre, ga ra gberewa.
U ra daanu kpuron nim gberasiewa,
kpa yaka si su wãa Basaniɔ ka Kaamɛlin gãanɔ su gbera,
kpa dãa wɛ̃ɛ si su wãa Libaniɔ su dɛlla.
5 U dera guunu bãarimɔ.
Ma gungunu diirimɔ.
Ma tem ka mɛn tɔmbu ba yiiyaramɔ win wuswaaɔ.
6 Wara u koo kpĩ u yɔ̃ra u win mɔru ma.
Wara u koo ka win mɔru gabirina.
Win mɔru ya ra pusiwa nge dɔ̃ɔ.
Wee ya kpenu bɛsukumɔ.
7 Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo.
U sãawa be ba wãa wahala sɔɔn kuku yeru.
Be ba nùn naanɛ sãa, bera u ra nɔɔri.
8 U koo Ninifu kpeerasia mam mam ka nim bakam,
kpa u win yibɛrɛba naa gira sere gɔribun wãa yerɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Yuda ka Ninifun sɔ̃

9 Mba i Yinni Gusunɔ bwisikusimɔ.
Wiya u ra kam koosie mam mam.
Ba ku ra nɔni swãaru wa nɔn yiruse.
10 Yibɛrɛ be, ba sãa nge sãki kɔkɔnu,
ba ra tam nɔ sere mu bu go.
Ka mɛ, ba koo dɔ̃ɔ mwaaraWa mam mam nge yaka gbebusu.
11 Ninifu, wunɛn min diya goo u yara wi u Gusunɔ kɔ̃sa bwisikusimɔ,
ma u kĩ u nùn seesi.
12 Yinni Gusunɔ u Yudaba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
baa bɛɛn yibɛrɛba bà n dabi amɔ,
ma ba dam mɔ amɔ,
ka mɛ, kon bu gowa mam mam.
Na bɛɛ sekuru doke.
Na ǹ maa wuremɔ n bɛɛ kua nge mɛ.
13 Kon ben yoo te ba bɛɛ diisiamɔ kpeerasia.
Kon ten yɔni kasuku.
14 Bɛɛ Ninifugibu, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua bɛɛn sɔ̃.
Na nɛɛ, i ǹ bweseru wasi
te ta koo bɛɛn yĩsiru sɔbe.
Kon bɛɛn bwãaroku dãaginu ka sisuginu kpuro wuna bɛɛn bũu dirun di,
kpa n bɛɛn sika sɔɔru ko.
Domi i ǹ sãa gãanu.

2

1 Bɛɛ Yudaba, wee goo u na guunu wɔllɔ
u bɔri yɛndun labaari gea kparamɔ.
Yen sɔ̃, i bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra raa di Yinni Gusunɔn sɔ̃ dio.
I bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibio.
Domi tɔn kɔ̃so wi, u ǹ maa wee bɛɛn suunu sɔɔ.
Na nùn kpeerasiawa mam mam.
2 Bɛɛ Ninifugibu, kam koosio u bɛɛ wɔrim wee.
Yen sɔ̃, i bɛɛn gbãraru maruo,
kpa i bɛɛn swɛɛ kɔ̃su.
I sɔɔru koowo,
kpa i wɔrugɔru sɔ̃ɔsi ka bɛɛn dam kpuro.

3 Wee Yinni Gusunɔ u Yakɔbun
bweseru, Isirelibɑ ben bɛɛrɛ
wesiɑmɔ,
be, be yibɛrɛbɑ bɑ wɔri bɑ ben yãnu
gurɑ
nge mɛ bɑ rɑ resɛm kãɑsi yɑkiri.

Bɑ Ninifu wɔri

bɑ yen yãnu gurɑ

4 Ninifun yibɛrɛbɑn tɑbu durɔ
dɑmgibun tɛrɛnu nu sɔ̃ri.
Mɑ bɑ yãɑ wunɔmginu doke.
Tɑbun tɔ̃ru tà n turɑ,
ben tɑbu kɛkɛ be dumi gɑwe
yi rɑ kurɑmɛwɑ yi n bɑllimɔ nge dɔ̃ɔ
buri,
kpɑ bɑ n yɑɑsi fĩɑmɔ.
5 Bɑ tɑbu kɛkɛbɑ yɑkiɑmɔ swɛɛ sɔɔ nge
wiirobu.
Bɑ dɑɑmɔ bɑtumɑ kpuro sɔɔ kɑ dɑm.
À n bu wɑ, ɑ rɑ n tɑmɑɑ dɔ̃ɔ yɑriyɑ.
Kpɑ bɑ n duki mɔ̀ nge guru mɑɑkinu.
6 Ninifun sinɑ boko u win tɑbu durɔ
dɑmgibu yɑɑyɑ u sokumɔ.
Adɑmɑ be wee, bɑ sĩimɔ bɑ bãɑrimɔ.
Ben yibɛrɛbɑ bɑ sɛnde bɑ kɑ dɔɔ wuun
gbãrɑru giɑ.
Mɑ bɑ tii kuku yenu kuɑ.
7 Subɑru sɔɔ, bɑ dɑɑnun swɛɛ kɛniɑ,
mɑ sinɑ kpɑɑrɑ wɔrukɑ.
8 Bɑ Ninifu ye mwɑ bɑ yen yãnu gurɑ
bɑ kɑ doonɑ.
Yen tɔn kurɔbu bɑ sumɔ nge
kpɑrukonu,
mɑ bɑ toronu soomɔ.
9 Ninifu ye, yɑ sãɑwɑ nge nim bwee
bɑkɑru
tèn nim mu gɛ̃ɛrɑ mu doonɑ.
Mɑ nɔɔgirɑ nɔɔrɑmɔ tɑ mɔ̀,
i yɔ̃ro, i yɔ̃ro.
Adɑmɑ goo kun yɔ̃re.
10 I sii geesu kɑ wurɑ guro.
Ben dukiɑ yɑ ǹ nɔru mɔ.
Dukiɑ bwese bwesekɑwɑ bɑ mɔ.
11 Bɑ gurɑmɔ, bɑ goomɔ, bɑ sɑnkumɔ.
Tɔmbu kpuron gɔmɑ dwiiyɑ.
Ben dũunu soonɑmɔ, mɑ ben dɑm
doonɑ.
Be kpuron wuswɑɑ burisinɛ.

Ninifu yɑ sãɑwɑ

nge gbee sunɔ ge bɑ kɑmiɑ

12 Mɑnɑ Ninifu ye, yɑ wãɑ tɛ̃,
ye, ye yɑ rɑɑ sãɑ nge gbee sinɑnsun
wãɑ yeru,
mi gbee sunɔ dwɑɑ kɑ ninu kɑ binu nu
rɑ n bɔsu,
goo ku rɑ mɑɑ nu nɑre,
13 kpɑ dwɑɑ ye, yu yen kurɔbu kɑ yen
binu yɑɑ goowɑ,
kpɑ yu wãɑ yee te yɑɑ yibiɑ.
14 Gusunɔ wɔllu kɑ tem Yinni u nɛɛ, nɛ
wee.
Nɛnɑ nɑ sãɑ yen yibɛrɛ.
Kon de yen tɑbu kɛkɛbɑ bu dɔ̃ɔ
mwɑɑrɑ.
Kon de bu yen bibu go tɑbu sɔɔ.
Kon de yu ku mɑɑ tɔmbun yãnu gurɑ.
Goo kun mɑɑ yen sɔmɔbun nɔɔ nɔɔmɔ.

Bɑ Ninifu kɑm koosiɑ

3

1 Ninifugibɑ kuɑ bɔ̃rurobu.
Domi bɑ sãɑwɑ tɔn gowobu.
Bɑ weesu yibɑ.
Mɑ bɑ kuurɑmɔ kɑ gbɑnɑ.
Bɑ rɑ n tɔmbun yãnu guramɔwɑ.
2 Wee sɛnɑn dɑmusu nɔɔrɑmɔ wuu ge
sɔɔ.
Wee tɑbu kɛkɛbɑn uruun wɔkinu
nɔɔrɑmɔ,
mɑ dumi yi yi gɑwe yi yɔ̃ɔkumɔ.
3 Mɑɑsɔbu bɑ wee,
bɑ tɑkobibɑ kɑ yɑɑsi nɛni yi bɑllimɔ.
Wee bɑ tɔmbu mɛɛrɑ kuɑ,
mɑ gonu tɛrie bɑɑmɑ, nu ǹ gɑrirɔ.
Mɑ bɑ nu wɔrikimɔ.

Bɑ Ninifu sekuru doke

4 Ninifu yɑ sãɑwɑ nge kurɔ sɑkɑrɑ
kowo kpoko.
Yɑ bwese dɑbinu yoru diisiɑ yen
burɑm kɑ yen sɔrorun sɔ̃.
5 Yen sɔ̃nɑ nɛ Gusunɔ, wɔllu kɑ tem
Yinni, kon ye wɔrimɑ.
Kon yen yɑberu gbɑbiɑ n kɑ yen
wuswɑɑ wukiri,
kpɑ n yen tereru bwesenu sɔ̃ɔsi,
kpɑ yu sekuru wɑ.
6 Kon ye kubɑnu sure, kpɑ tɔmbu bu
ye kɑ.
7 Sɑɑ yerɑ wi u ye wɑ u koo dukɑ su,
kpɑ u nɛɛ, Ninifu yɑ kuɑ bɑnsu.
Wɑrɑ u koo ye wɔnwɔndu kuɑ.
Mɑnɑ kon bu wɑ be bɑ koo ye nukuru
yɛmiɑsiɑ.

Ninifu ya koo kowa nge Tebɛsi

8 Tebɛsi ya wãa Nilun nim swɛɛ yi ba
gban bɔkuɔ.
Nim mu ka ye sikerenɛ.
Ma mu sãa yen gbãraru.
Ninifu, a tamaa a Tebɛsi ye sanɔ kere?
9 Etiopigibu ka Egibitigiba ba sãa yen
dam.
Putigibu ka Libigibu ba sãawa yen
somiɔbu.
10 Ka mɛ kpuro, yen tii ya yoru da.
Ba ye mwa ma ba yen bibu go swɛɛ
kpuro sɔɔ.
Ba yen wirugibu tɛtɛ toosi,
ma ba yen damgibu mwɛɛra ba yɔni
doke.
11 Wunɛ Ninifu, kaa nɔni sɔ̃ɔrawa,
kpa a n sãa nge wi u tam goore,
kpa a kuku yeru kasu yibɛrɛban sɔ̃ a
kuke.
12 Saa ye sɔɔ, wunɛn gbãranu kpuro
nu ko n sãawa nge dãa nìn
marum mu ye.
Bà n mu sira kpa mu wɔri wi u koo mu
din nɔɔwɔ.
13 Wee wunɛn tɔmbu ba sãa nge tɔn
kurɔbu wunɛn suunu sɔɔ.
Wunɛn tem wusun kɔnnɔsu su
kɛniara mam mam yibɛrɛban
wuswaaɔ.
Ma dɔ̃ɔ u sin kɔkɔrɔba di.
14 Bɛɛ Ninifugibu, i nim takirio i yi.
Domi ba koo bɛɛn wuu tarusi.
I bɛɛn gbãrarun dam sosio.
I birikiba muro kpa i sɔndu taaku i ka
tu bani.
15 Baa ì n yeba kpuro kua,
ka mɛ, dɔ̃ɔ u koo na u bɛɛ di,
ǹ kun mɛ bu bɛɛ go ka takobi.
Ba koo bɛɛ kpeerasiawa nge mɛ twee
yi ra dãa wurusu di.

Ba Ninifun tɔmbu kpuro go

Wee, i dabia nge twee.
16 Bɛɛn tenkuba ba kperi dabiru kere.
Adama be kpuro ba doona
nge twee yi yi yɔ̃ɔwa.
17 Bɛɛn kɔ̃sobu ba dabi nge gbabu
swɛ̃ɛ.
Bɛɛn sɔm kowobu ba dabi nge twee
yi yi sina dãa kikisɔ bururu.
Adama ye sɔ̃ɔ u yara ma yi yɔ̃ɔwa yi
doona,
ba ǹ tuba mi yi da.
18 Wunɛ Asirin sina boko,
wee wunɛn kparobu ba dom yĩbirimɔ.
Wunɛn tabu durɔ damgibu ba ǹ maa
wasi.
Ma wunɛn tɔmbu ba yarinɛ yam
kpuro guunu wɔllɔ,
goo sari wi u koo bu kpaasina.
19 Goo kun wunɛn mɛɛra ye nɔɔrimɔ.
Ya koo nun gowa.
Wi u nua ye ya nun deema, u koo taka
kowa nuku dobun sɔ̃.
Domi goo sari wi a ǹ nɔni sɔ̃ɔwa.

HABAKUKU

Habakuku u win səmburu kuawa Yudaban sina boko Yoyakimun waati səə. Wi ka Yeremiwa ba səmburu kua waati tia səə.

Habakukun tireru ta win biti ka win nuku sankiranu sɔ̃əsimə win təmbun sɔ̃. Saa ye səə, Babilonigibu ba Isireliba dam dəremə. Mɛya bwese ni nu ka bu sikerenɛn tii nu bu kuammɛ. Yera Isireliba ba tii bikiamə ba mə̀, amənа ben wãara ko n sãa be ka Gusunə. Ma Gusunə u bu wisa saa win səmə Habakukun nəən di u nɛɛ, wi u Gusunə naanɛ doke, wiya u koo kpĩ u n wãa. Wi u mara Gusunə u nùn yakia, wiya u ko n wãa, wiru 2:4.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Habakuku u ka Gusunə gari mə̀, wiru 1:2n di sere wiru 2:20.
3. Habakuku u Gusunə siara, wiru 3.

1 Gari wee yi Yinni Gusunə u win səmə Habakuku sɔ̃əwa.

Habakuku u Yinni Gusunə somiru kanamə

2 Yinni Gusunə, sere saa yerà ko na n nun somiru kanamə.
Sere saa yerà kaa n man maari.
Sere saa yerà kaa de na n nun sɔ̃əmə ma təmba dam dərenamə.
Nge sere saa yerà kaa na a sun wəra.
3 Mban sɔ̃na a dera na kɔ̃sa mɛɛra.
Mban sɔ̃na kaa n təmbu mɛɛra
ba n gem biranamə.
Wee, təmba dam dərenamə
ba daa kɔ̃sa mə̀ baama kpuro.
Sannəsu yiba, ma təmba siribu sokunamə baama kpuro.
4 Goo sari wi u wooda mɛm nəəwammɛ.
Ba ku ra təmbu ben gem wɛ̃ nge mɛ n weenɛ.
Tən kɔ̃sowa u ra gemgii siribu di.

Gusunə u Habakuku wisa u nɛɛ, Babilonigiba wee

5 Yinni Gusunə u nɛɛ, i bwesenu mɛɛrio i ka sikerena.
I de biti yu bɛɛ mwa.
Domi kon gãanu ko bɛɛn nəni biru ni i ǹ naanɛ mə̀,
baa goo ù n bɛɛ nu tusia.
6 Wee, kon Babilonigibu seeyama.
Tən be, ba nuki sum.
Ba tem kpuro bukianamə
bu wa bu ka bwesenu ganun wãa yenu mwɛɛri.
7 Ba nanum mə ben dam saabu.
Bera ba ra gəsi ye ba kĩ.
8 Ben dumi yi sannɛkunu ǹ kun mɛ gbeeku bɔ̃nu duka kere.
Saa tontonden diya yi ra yɔ̃,
kpa yi yibɛrɛ wəri nge kasa ye ya goo buu wa.
9 Be kpurowa ba wee bu ka təmbun yãnu gura.
Ba nəni girariwa mi ba dəə.
Ma ba yobu mwɛɛrimə ba mɛnnamə nge yani sɛɛri.
10 Ba sinambu gɛma.
Ba tem yɛ̃robu yɛ̃ɛmə.
Ba ǹ wusun gbãranu gara.
Domi ba ra tem turenu kowa bu ka gbãra ni yə
kpa bu wuu si mwa.
11 Yen biru kpa bu yari min di nge woo guna,
kpa bu maa da bu gam wəri bu kɔ̃sa ko.
Ben dama ba naanɛ sãa, mu sãa nge ben bũu.

Habakuku u maa Gusunə soku

12 Saa yellun di, wuna a sãa Gusunə.
Wuna a sãa nɛn Yinni.
A dɛɛre. Yen sɔ̃, sa ǹ gbimə.
Yinni, wuna a sãa nɛn kpee baa mi na ra kuke.
Wuna a Babilonigibu gəsa,
ma a bu dam kã kpa bu ka sun sɛɛyasia.
13 Adama a ǹ kpɛ̃ a yɔ̃ra a n kɔ̃sa mɛɛra,
domi a dɛɛre too.
N n mɛn na, mban sɔ̃na a mɛɛra ye tən kɔ̃soba mə̀,
ma a ǹ gãanu gerumə.
Mban sɔ̃na a maari tən kɔ̃sobu ba gemgibu goomə.
14 Mban sɔ̃na a təmbu kuammɛ nge swɛ̃ɛ,
ǹ kun mɛ nge kəkə ni nu ǹ kparo mə.
15 Babilonigibu ba təmbu mwɛɛrimə
nge swɛ̃ɛ yi ba mwa ka kəkənu
ǹ kun mɛ ka yãakoronu,
kpa bu bu gura bu ka doona ka nuku dobu.
16 Yen sɔ̃na ba ra ben yãakoronu yãkunu kue,

kpa bu nu turare dɔ̃ɔ dokea.
Domi nin saabuwa
ba koo ka kpĩ bu dĩa geenu wa
ni nu do bu di.
17 Domma ba koo den ben takobiba
wesia ben karanɔ.
Ba ko n bwesenu sakirimɔwa
wɔnwɔndu sariru sɔɔ sere ka
baadommaɔ?

2

1 Adama nɛ, Habakuku na yɔ̃wa
gbãraru wɔllɔ nɛn kɔ̃su yerɔ
nge wi u yɔɔru bwɛ̃ɛ,
kpa n ka nɔ ye Gusunɔ u koo man sɔ̃,
ka nge mɛ u koo man wisi nɛn wee-
weenun sɔ̃.

Gusunɔ u Habakuku wisa

2 Yera Yinni Gusunɔ u man wisa u nɛɛ,
n gari yi yoruo yi u man sɔ̃ɔmɔ.
N yi yoruo kpasasa kpee bɛsi sɔɔ.
3 Yin tɔ̃ra kun gina tura yi ka koora.
Adama yi koo koora yin saa yà n tura.
Baa yì n tɛɛmɔ, na n gesi yi mara.
Domi yi koo koorawa kam kam.
4 N yoruo ma wi u tii sue u ǹ wãa swaa
gea sɔɔ.
Adama wi u kua gemgii naanɛ dokebu
sɔɔ, u ko n wãawa.
5 Wi u tii sue, u ku ra sinɛ sɛ̃ɛ.
U ra n sãawa nge tam nɔro,
kpa u n nɔɔ wukie nge gɔribun wãa
yeru.
U ku ra debu nge gɔɔ.
U ra n tii bwesenu gawemɔwa u ka ko
nin yinni.

Bɔ̃rusibu nɔɔbu

6 Adama bwese ni u mwɛɛra mi,
nu koo nùn seesi nu nùn gari sɔ̃ ka
wɔma ka mɔnnu, nu nɛɛ,
u kuawa bɔ̃ruro wi, wi u dukia
mɛnnamɔ ye ya ǹ sãa wigia,
ma u gabun yãnu guramɔ u tɔruba
yiimɔ.
Sere saa yerà u ko n mɔ̀ nge mɛ.
7 Bèn dibu u nɛni, ba koo nùn seesi
subaru sɔɔ,
kpa bu gura ye u mɔ.
8 Nge mɛ u tɔn dabinu wɔri u nin yãnu
gura,
nge mɛya be ba tie, ba koo maa nùn
wɔri bu win yãnu gura
yèn sɔ̃ u tɔmbun yɛm yari,
ma u tem ka mɛn wusu ka mɛn tɔmbu
dam dɔre.
9 Bɔ̃rurowa wi u dukia guramɔ
ye ya ǹ dɛɛre win berusebun mi,
kpa u wa u n wãa aye bɛɛrɛgiru sɔɔ,
mi u ǹ maa nɔni swãaru wasi.
10 Adama win yɛnun sekura u sɔɔru
kua mi,
ye u ka bwese dabinu go.
Win tiin wãara u kari bɔrie.
11 Domi baa ka ganiɔ, yi koo wuri ko yi
nùn taarɛ wɛ̃,
kpa kpɛɛrun yari yi wuri wura.
12 Bɔ̃rurowa wi u win wuun
kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ yɛm wɔllɔ,
ma u tɔmbu dam dɔremɔ.
13 Ye tɔmba mɔ̀ kpuro, ya koo dɔ̃ɔ
mwaara.
Ba tii nɔwia mɔ̀wa kam sɔɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u koo
ye kpuro kam koosia.
14 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru
ta ko n yibawa tem sɔɔ
nge mɛ nim wɔ̃ku ga ra n nim yiba.
15 Bɔ̃rurowa wi u win beruse tam
bɔɔbɔm wɛ̃ɛmɔ
mu ka nùn go nge dɛ̃ɛ, u n yɔ̃ tereru,
kpa u nùn sekuru doke u n mɛɛra.
16 Yɛ̃ro u tii sekuru dokemɔwa mi, n ǹ
mɔ bɛɛrɛ.
Win tii u mu nɔruo kpa u tereru yɔ̃ra.
Yinni Gusunɔ u koo nùn tilasi ko
u ka win mɔrun nɔra nɔ kpuro,
kpa win bɛɛrɛ ye u raa mɔ yu gɔsia
sekuru.
17 Daa kɔ̃sa ye u kua Libaniɔ,
ya koo wɔri win wiru wɔllɔ.
U yɛɛ go.
Adama yɛɛ yi, yi koo nùn nandasia.
Yeni kpuro ya koo nùn deema yɛm mɛ
u yarin sɔ̃,
ka dam mɛ u tem mɛ ka mɛn wusu ka
mɛn tɔmbu dɔren sɔ̃.
18 Arufaani yerà bwãarokunu nu mɔ
tɔnu u ka sina u nu seku.
Nu sãawa ni ba seka ka sisu,
ma nu dera u weesu naanɛ sãa.
Mban sɔ̃na tɔnu u koo win naanɛ doke
bwãaroku ni u seka sɔɔ,
ni, ni nu ǹ kpɛ̃ nu gari gere.
19 Bɔ̃rurowa wi u dãa kuku sɔ̃ɔmɔ u
mɔ̀, gu seewo,
ma u kperu sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, tu dom
yando.
Yen gaa ya koo kpĩ yu nùn bwisi kɛ̃?

Geema, u nu wura ka sii geesu pote.
Adama nu ɲ hunde mə, nu n sere
wãaru mə.
20 Yinni Gusunə u wãa win sãa yee
dɛɛrarə.
Təmbu kpuro bu nəə mario win
wuswaaə.

Habakukun kanaru

3

1 Wee kana te Gusunən səmə
Habakuku u kua ka weeweenu.
2 U nɛɛ, Yinni Gusunə, na nua ye a
gerua.
Ma na nanda.
A de yu koora wəə sini səə.
A de təmbu bu ye wa bɛsɛn waati yeni
səə.
Adama wunɛn məru ye səə, a yaayo a
sun wənwəndu kua.
3 Gusunə, a na saa Edəmun di.
Wunɛ, Dɛɛro, a na Paranin guurun di.
Wunɛn yiiko ya wəllu yam bururasie.
Ma tem kpuro mu nun siaramə.
4 A na, ma yam mu burura.
Sõə yãna yara wunɛn nəman di,
mi wunɛn dam mu wãa.
5 A dera baranu nu pusimə.
A nu derimə mi a sara kpuro.
6 À n yõra, tem mu ra yĩiriwa.
À n bwesenu mɛɛra, nu ra diiriwa.
Guu ni nu wãa saa yee yellun di, nu
wəruka,
gunguu ni nu wãa saa tɛɛbun di, nu
kəsikira,
domi niya nu raa sãa wunɛn swaa ye a
ra sĩ.
7 Na Kusanigibun weeweenu nəəmə.
Na maa wa ma Madianiba ba bɛrum
soore.
8 Yinni Gusunə, a ka daanu məru
mə̀wa?
Nge nim wõkuwa a ka məru mə̀.
Wee a yəəwa guru winu wəllə
nge wi u yəəwa tabu kɛkɛn wəllə,
ma ya nùn nasara wɛ̃.
9 A wunɛn tɛndu bɛri.
Wunɛn bõri yi sãawa nge sɛ̃ɛnu.
A tem bɛra ma daanu koka min di.
10 Guunu nù n nun wa, nu ra diiriwa.
Gura ya nɛmə ka dam, ma nim wõkun
nim mu wəki,
mu nim kurenu kõəmə sere wəllə.
11 Sõə ka suru ba yõra ye ba wunɛn
guru maakinu wa
nu ballimə nge yaasa, ma nu dəə nge
sɛ̃ɛnu.
12 Wee a tem bukianamə,
a bwesenu kəsukumə ka məru baka.
13 Wee a yara
a wunɛn təmbu ka wunɛn sunə wi a
gəsa somiru na.
A tən kõsobun sunə go.
A win bwãabu kpeerasia mam mam.
14 A yibɛrɛban sinambun winu yabura
ka ben tiin sɛ̃ɛnu.
Ba raa sun wərim wee ka sɛndaru nge
woo bəkə,
bu ka sun yarinasia.
Ba nuku dobun kuuki mə̀.
Ba səəru sãa bu ka sun go bɛsɛn kuku
yenə.
15 Yinni Gusunə, a sõ wunɛn dumin
wəllə,
a nim wõku taakumə
ge ga nim kõəmə ga wəki.
16 Na gen wəkinu nəəmə too.
Ma na nanda gem gem,
nɛn nəə ga diirimə bɛrum sõ.
Ma nɛn wasi yi wəkənu wərimə,
na yõ sɛ̃ɛ na nuku sankiranun tõru
mara
te ta wee bwese ni nu koo sun dam
dəren sõ.
17 Figien dãnu nu ɲ ko n binu mə.
Resɛm dãnu nu ɲ maa marumə.
Olifin dãnu nu ɲ maa binu marumə.
Gbea kun maa dĩanu wɛ̃ɛmə.
Yãanu ka kɛtɛ kun ko n maa wãa
gõəwə.
18 Adama nɛ, nɛn nuku dobu weewa
wunɛ Yinni Gusunən min di.
Na nuku dobu mə yèn sõ a ra man
faaba ko.
19 Wuna a sãa nɛn dam.
A ra de na n sãu nge nɛmu.
Kpa na n sĩimə guunu wəllə.
Womu geniwa ba wom kowobun
wirugii kua ka mərəku.

SOFONI

Sofoni u Yudaba ka Yerusalɛmugibu sõəmə ma Gusunə u koo bu sɛɛyasia. Ma u maa tən tukobu kirə mò be ba ka bu sikerenɛ u nɛɛ, Yinni Gusunən siribun tõra wee. Tõə te, nəni swãarugira. Adama amɛn biru, Isireliban sukum ba koo wurama Gusunən mi kpa bu kpam Yerusalɛmu seeya.

Tire ten kpunaa

1. Gusunə u koo Yudaba ka Yerusalɛmugibu siri, wiru 1:1n di sere wiru 2:3.
2. Gusunə u koo bwese tukunu kpeerasia, wiru 2:4-15.
3. Yinni Gusunə u koo Yerusalɛmu seeya, wiru 3:1-20.

1 Gari yiniwa Yinni Gusunə u
Sofoni, Kusin bii sõəwa Yosiasi,
Amɔən bii, Yudaban sina bokon
bandun waati sɔə. Sofoni wi, u sãawa
Gedalian debubu, Amarian sikadobu,
Esekiasin yãasebu.

Yinni Gusunə
u koo handunia sɛɛyasia

2 Yinni Gusunə u nɛɛ,
kon kpuro kpeerasia handunia sɔə.
3 Kon təmbu ka yɛɛ ka gunəsu ka swɛ̃ɛ
kpeerasia
ka sere maa tən kõsobu ka ye ya ra bu
sokurasie.
Kon təmbu kpuro kpeerasia handunia
sɔə.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Yinni Gusunə u koo Yudaba
ka Yerusalɛmugibu sɛɛyasia

4 Yinni Gusunə u maa nɛɛ,
kon Yudaba ka Yerusalɛmugibu
kpuro nəma doke.
Kon bũu wi ba mò Baalin sãa yee ni nu
tie kpeerasia min di.
Kon yen wirugibu ka yen yãku
kowobun yĩsa go.
5 Be ba dii tɛɛri wəllə kperi ka suru
sãamə
ka be ba bõrumə ka nɛ, Yinni Gusunən
yĩsiru,
ma ba wure ba bõrumə ka ben bũun
yĩsiru,
be kpurowa kon go.
6 Be ba man biru kisi ka be ba ku ra
man kasu,
ka sere maa be ba ku ra man ben gari
saawara ko,
be kpurowa kon go.
7 I nəə mario wi, Yinni Gusunən
wuswaaə.
Domi win tõru ta turuku kua.
U win yãkuru səəru kua.
U maa gəsa be ba koo tu di.
8 Wi, Yinni Gusunən yãku ten tõru səə,
u koo wirugibu ka sina bokon bibu
wəri,
ka sere maa be ba tən tukobun
komanu swĩi.
9 Yen tõə te, be ba ku ra sãa yerun
kənnə suuku taaram kã nge bũu
sãəbu,
ka sere be ba ben sunən yɛnu dukia
yibiamə
ye ba gurama ka gbɛna, ka dam dibu,
be kpurowa u koo wəri.
10 Yen tõə te, ba koo wuri nə sere
kənnəwə ge ba mò Swɛ̃ɛ,
ka maa wuun wəə bera gaan mi.
Mɛya nəni swãa bakara ko n wãa
guunu wəllə.
11 Bɛɛ Makitɛsigibu, i wuri koowo.
Domi tenkuba kpuro ba koo kam ko.
Be ba gobi kəsimə kpuro ba koo
kpeera.
12 Yen tõə te, u koo Yerusalɛmu bũuri
ka fitilanu.
U koo təmbu wərima be ba sõ kpɛtɛɛ
nge tam kərənu.
Ma ba gerumə ben gõruə ba mò,
wi, Yinni Gusunə u ǹ gea mò, u ǹ maa
kõsa mò.
13 Ba koo ben arumani gura kpa ben
yɛnusu su ko bansu.
Ba koo dia bani yè səə ba ǹ sinamə.
Ba koo resɛm duure, adama ba ǹ yen
tam nərumə.

Yinni Gusunən tõru

14 Yinni Gusunən tõə nanumgira ta turuku kua.
Te wee ta wee fuuku, ta nəəgiru sue.
Tabu durə damgii u koo kuuki ko
dəma te.
15 Tõə te, ta sãawa mərun tõru.
Tõə te, ta sãawa nuku sankiranun tõru.
Ta sãawa kam kobun tõru.
Tõə te, yam wõkura koo tu wukiriwa
nge bukə ka guru winu.

16 Yen tõɔ te, tabu kowobu ba koo kəbi so
kpa bu kuuki ko bu ka wuu si su gbãranu mə wəri.
17 U koo təmbu nuku sankiranu kpɛ̃ɛ
kpa ba n sĩimə nge wɔ̃kobu.
Domi Yinni Gusunəwa ba torari.
U koo de ben yɛm mu n tɛrie nge tua,
kpa ben gonu nu n sãa nge kubanu.
18 Yen dəma te, ben sii geesu ǹ kun mɛ ben wura,
yen gaa kun kpɛ̃ yu bu wəra Yinni Gusunən məru baka yen min di.
Tem mɛ kpuro mu koo dõɔ mwaara win mərun sɔ̃.
U koo mɛn təmbu kpuro gowa subaru səɔ.

I tii kawo

2

1 Bɛɛ sekuru sariba,
i de i sina i bwisiku,
2 Yinni Gusunən himba yu sere koora.
Kpa tõɔ te, tu ku raa bɛɛ samba ko
nge doo sako ge ga ka woo doonə.
I de i sina i bwisiku
Yinni Gusunən məru baka yen tõru tu sere tunuma
tu bɛɛ deema.
3 Bɛɛ be i tii kawe kpuro tem mɛ səɔ,
i Yinni Gusunə kasuo.
Bɛɛ be i nùn mɛm nəəwɛ,
i gem kasuo, kpa i tii kawa.
Sərəkudo i ko i yari Gusunən mərun tõɔ te səən di.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sõɔ duu yeru gian sõ

4 Gasan tem mu koo bansu ko.
Kpa Asikaloni yu yõra dira.
Ba koo Asidədun təmbu gira sõɔ səɔ gbãara.
Kpa bu Ekoronin təmbu seeya ben wuun di.
5 Bɛɛ Keretin bweseru, bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun goorə,
i kam kuawa.
Wunɛ maa Kanani, wunɛ wi a sãa Filisitiban tem,
Yinni Gusunə u nun gerusimə.
U nɛɛ, u koo nun kpeerasia.
Goo kun maa sinamə wunɛ səɔ.
6 Nim wɔ̃kun goo te, ta koo kowa kpara yenu,
mi kparobu ba ko n da bəsu ba n ben yãanu kparamə.
7 Domi saa ye səɔ,
Gusunə, Yudaban Yinni u koo ben be ba tie kpara
kpa u ka ben yobu wurama.
Nim wɔ̃kun goo te, ta koo ko begiru.
Miya ba ko n da yaa sabenu kpare,
kpa yoka bu kpuna Asikalonigibun dia mi.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sõɔ yari yeru gian sõ

8 U Məabuba ka Aməniban wəma nua ye ba ka win təmbu sekuru doke.
Ma ba tii sua ba ben tem nəə bura yenu susisia.
9 Yen sõna wi, Gusunə Isireliban Yinni,
wi, wi u wəllu ka tem mə,
u nɛɛ, sere ka win wãaru, u koo de Məabuba bu kam ko nge Sodomugibu,
kpa Amənība bu maa kam ko nge Goməragibu,
ben tem mu yaka kõsusu kpi,
ǹ kun mɛ mu gəsira bəru.
Gãanu kun maa kpiimə mi sere ka baadommaə.
Win tən be ba tie,
ba koo Məabu be, ka Amənī be wəri
bu ben yãnu gura bu tem tubi di.
10 Yeniwa Gusunə u koo de yu bu deema ben tii suabun sõ
ka sere maa ye ba wi, Gusunə wəllu ka tem Yinnin təmbu wənwa
ba sekuru doke.
11 Wi, Yinni Gusunə, u ǹ ka bu wənwəndu mə̀.
U koo handunia kpuron bũnu kam koosia.
Baa bwese ni nu wãa tem burenə,
nu koo yiira win wuswaaə nin wusə.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sõɔ yɛ̃si yɛ̃sika gian sõ

12 Bɛɛ Etiopigibu, ba koo maa bɛɛ səkiri ka win takobi bu go.

13 U koo win nɔmu dɛmiɛ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn
nɔm geuɔ
u Asirigibu kɑm koosiɑ,
kpɑ Ninifu yu ko bɑnsu.
Gãɑnu kun mɑɑ kpiimɔ mi.
14 Yɑɑ sɑbenɑ nu koo sinɑ mi,
yɛɛ bwese bwesekɑ gesi.
Boorosu kɑ duuru bɛɛkunɑ nu koo
kpunɑ furɔ si bɑ yen gbereba
kuɑn sɔɔwɔ.
Bɑ koo kuuki nɔ sɑɑ fɛnɛntiban di.
Nɔni swãɑrɑ ko n wãɑ yen kɔnnɔwɔ.
Domi dirun burɑ te bɑ kuɑ kɑ sɛdurun
dãɑ tɑ koo kɛsikirɑ.
15 Nge mɛyɑ wuu ge, gɑ koo ko,
ge, ge gɑ rɑɑ tii sue mi,
mɑ gɑ tɑmɑɑ gɑ wãɑwɑ bɔri yɛndu sɔɔ,
mɑ gɑ tii sɔ̃ɔmɔ gɑ mɔ̀,
gerɑ gɑ kpuro kere.
Wee gɑ wɔrumɑ gɑ bɑnsu kuɑ.
Gɑ kuɑ yɛɛn wãɑ yeru.
Wi u sɑrɔ mi, u koo wiɑ kowɑ u nɔmɑ
kpɑrɑ.

Yerusalɛmugibu

bɑ ɲ̀ Gusunɔn gere wure

3

1 Bɔ̃rurobɑ bɛɛ Yerusɑlɛmugibu.
Domi i sãɑwɑ mɛm nɔɔ sɑribɑ,
mɑ i disi mɔ, i dɑm diinɑmɔ.
2 I ku rɑ googii nɔ.
I ku rɑ mɑɑ sɛɛyɑsiɑbu wure.
I ku rɑ Gusunɔ bɛɛn Yinni nɑɑnɛ ko.
I ku rɑ mɑɑ nùn susi.
3 Bɛɛn sinɑ ɑsɑkpɔbu bɑ sãɑwɑ nge
gbee sinɑn
si su kukirimɔ wuu ge sɔɔ.
Mɑ bɛɛn siri kowobu bɑ mɑɑ sãɑ nge
yokɑn puruka
ni nu ku rɑ dĩɑnu yi bururun sɔ̃.
4 Gusunɔn sɔmɔbu bɑ sãɑwɑ nɑɑnɛ
sɑribɑ.
Bɑ ku rɑ gere ye Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwɑ.
Bɛɛn yãku kowobu bɑ Gusunɔn sãɑru
disi dokemɔ.
Bɑ ku rɑ woodɑbɑ mɛm nɔɔwɛ.
5 Adɑmɑ kɑ mɛ, Yinni Gusunɔ u wãɑ kɑ
bɛɛ.
U sãɑwɑ gemgii, u ku rɑ weesu ko.
U rɑ win gem terɑsiewɑ siribu sɔɔ bu-
ruru bɑɑtere.
U ku rɑ tɔ̃ru bure.
Adɑmɑ tɔn kɔ̃sobɑ bɑ kɔ̃sɑ mɔ̀, sekurɑ
kun bu mɔ̀.
6 Wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u bwese girinu go,
mɑ u nin gbãrɑnu kɑ nin kuku yenu
kɔsukɑ.
U derɑ goo ku rɑ mɑɑ sĩ nin swɛɛ sɔɔ.
U nin wusu kɔsukɑ, goo kun mɑɑ wãɑ
mi.
7 Yerɑ u nɛɛ, bɛɛ Yerusɑlɛmugibu, ì n
dɑɑ nùn nɑsie,
mɑ i win sɛɛyɑsiɑbu wurɑmɔ,
u ɲ̀ dɑɑ bɛɛn wãɑ yenu kɔsukumɔ.
U ɲ̀ dɑɑ mɑɑ bɛɛ sɛɛyɑsiɑmɔ nge mɛ u
kuɑ,
ɑdɑmɑ i rɑ n sɛndewɑ kɔ̃sɑn kobu sɔɔ.
8 Yen sɔ̃, wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i nùn mɑruo tɔ̃ɔ tè sɔɔ u koo se u bɛɛ
wɔrimɑ.
Domi u gɔ̃ru doke u bwesenu kɑ nin
sinɑmbu mɛnnɑ
u bu win mɔru sɔ̃ɔsi kɑ yen dɑm.
Kpɑ n sãɑre nge bɑ tem mɛ kpuro dɔ̃ɔ
doke win mɔrun sɔ̃.

Yinni Gusunɔ

u nɔɔ mwɛɛru kuɑ

9 Sɑɑ ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo
tɔmbun yɑri dɛɛrɑsiɑ
kpɑ bu win yĩsiru soku bu nùn sã
sɑnnu.
10 Be bɑ nùn sãɑmɔ bɑ yɑrinɛ bɑɑmɑ,
bɑ koo kɑ nùn kɛ̃nu nɑɑwɑ sɑɑ Etiopin
dɑɑnun gurun di.
11 Yen tɔ̃ɔ te, bɛɛ win tɔmbu Isirelibɑ,
i ɲ̀ sekuru wɑsi bɛɛn dɑɑ kɔ̃sɑ kɑ bɛɛn
torɑ ni i kuɑ sɔɔ.
Domi u koo be bɑ rɑ tii sue bɛɛn suunu
sɔɔ wunɑ,
kpɑ bɛɛn tiin tɔn biɑru tu kpe win guu
dɛɛrɑrun wɔllɔ.
12 U koo de tɔmbu fiiko bɑ n wãɑ bɛɛn
suunu sɔɔ
be bɑ ɲ̀ tii sue.
Bɑ koo win yĩsiru soku u kɑ bu kɔ̃su.
13 Isireli be bɑ tie, bɑ ɲ̀ mɑɑ kɔ̃sɑ mɔ̀.
Bɑ ɲ̀ mɑɑ weesu mɔ̀.
Gɑri kɔ̃si yi ɲ̀ ko n wãɑ ben nɔsɔ.
Bɑ ko n wɛ̃rewɑ,
goo kun bu bɑɑsimɔ.

Yerusɑlɛmugibu

bɑ koo wurɑmɑ

14 Bɛɛ Siɔnigibu, i gɔ̃ru dobun kuuki
koowo.
Bɛɛ Isirelibɑ kpuro gesi, i nuku dobun
kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusɑlɛmugibu, i yɛ̃ɛrio

kpa i nasaran kuuki ko ka bɛɛn gɔ̃ru
kpuro.
15 Yinni Gusunɔ u bɛɛn sɛɛyasiabu
kpeesia bi u koo raa bɛɛ ko.
U bɛɛn yibɛrɛba yarinasia.
Gusunɔ sina boko, bɛɛ Isiriliban
Yinni, u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
I ǹ maa kɔ̃sa gaa wasi.
16 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo bɛɛ Yerusalɛmugibu
sɔ̃ bu nɛɛ,
i ku bɛrum ko Siɔniɔ.
I ku de bɛɛn gɔma dwiiya.
17 Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa bɛɛn su-
unu sɔɔ.
U sãawa nge tabu durɔ wi u ra faaba
ko.
U koo nuku doo bakabu ko bɛɛn sɔ̃.
U ǹ maa gãanu gerumɔ yèn sɔ̃ u bɛɛ kĩ.
U ko n nuku doo bakabu mɔ.
18 Be ba wãa nuku sankiranu sɔɔ
yèn sɔ̃ ba ka Yerusalɛmu tonda,
ba wãa sekuru sɔɔ te ta bu buniɛmɔ
nge sɔmunu,
ma ba ku ra maa win tɔ̃ɔ bakanu di,
beya u koo mɛnnama.
19 Yen tɔ̃ɔ te, u koo be ba bɛɛ dam dimɔ
wɔri,
kpa u yɛmɔbu faaba ko.
U koo be ba raa gira mɛnna
kpa u de bu tɔmbu nuku dobu wɛ̃
kpa bu yĩsiru yari tem kpuro sɔɔ
mi ben baawure u raa sekuru dimɔ.
20 Yen tɔ̃ɔ te, u koo de i wurama.
Saa ye sɔɔ, u koo bɛɛ mɛnna.
Tɔmbu ba koo bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃
kpa i yĩsiru yari handunian bwesenu
kpuron suunu sɔɔ
sanam mɛ u koo ka bɛɛn yobu wurama
i bu wa.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

ASEE

Saa Babilonin diya Asee u wurama yorun di Yerusalɛmuɔ ka Yuda gabu sannu. Saa ye Yuda be, ba wurama ba wãa Yerusalɛmuɔ, yera ba Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana seewa. Adama ben hania ye, ya ra yɛmia ma ba sãa yee ten bana deri wahala ye ba waamɔn sõ saa Samarigibun min di ka sere maa gõɔ te ta dua ben suunu sɔɔn sõ. Yera be ba dukia mɔ, ba tii dii geenu baniammɛ. Saa ye sɔɔ, ben goo kun maa kĩru mɔ u ka Yinni Gusunɔn sɔmburu ko. Ma Asee u seewa u Yudaba gerusi.

Yen biru u bu dam kɛ̃mɔ bu ka bana ye se. Win gari yi sɔɔ, u nɛɛ, bu Gusunɔ mɛm nɔɔwɔ kpa bu win sɔmburu nɔni doke. Yera ya buram bo n kere ba n ben tiin arufaani kasu.

Tire ten kpunaa

1. Sãa yerun bana, wiru 1.
2. Sãa yee kpaa ten girima, wiru 2.

Sãa yerun bana

1 Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun wõɔ yirusen suru nɔɔba tiasen tõɔ gbiikiru sɔɔra Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka Sorobabɛli Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii gari kua saa win sɔmɔ Aseen nɔɔn di u nɛɛ,

2 bɛɛ Isireliba i mɔ̀, saa kun tura i ka nɛn sãa yeru bani.

3 Yen sõna na bɛɛ gari yini sõɔmɔ na nɛɛ,

4 n bɛɛ wɛ̃re i n wãa dii buranu sɔɔ ni ba sɔma kua, kpa nɛn sãa yeru ta n bansu sãa?

5 Yen sõna nɛ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sõ.

6 Wee i dĩanu duurumɔ too, adama fiikowa i gɛ̃ɛmɔ. I dimɔ, adama i ǹ debumɔ. I nɔrumɔ, adama bɛɛn nɔru kun kpeemɔ. I yãnu dokemɔ, adama nu ǹ bɛɛ wooru girammɛ. I n bɛɛn kɔsiaru mwa, ta ra doonɛwa nge te ba doke bɔɔ gɛ̃ɛre sɔɔ.

7 Yen sõ, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sõ.

8 I seewo i da guurɔ i dãa kasuma i ka nɛn sãa yee te bani, kpa i man bɛɛrɛ wɛ̃. Ye sɔɔra ko na n nuku dobu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

9 I tamaa i ko i dĩanu wawa too bɛɛn gbean di. Adama wee fiikowa i wa. Fiiko ye i wa i ka da yɛnuɔ mi, ma na ye wom wure na yarinasia. Mban sõ. Yèn sõ i nɛn sãa yeru deri ta kua bansu. Ma baawure u sɛnde u ka win tiin diru bani. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

10 Yen sõna gura kun maa nɛmɔ. Mɛya tem kun maa bɛɛ dĩanu wɛ̃ɛmɔ nge mɛ n weenɛ.

11 Na dera gbebura kua bɛɛn tem kpuro sɔɔ ka guunɔ. Ma alikama ka resɛm ka olifi kpuro ya gbera. Dĩa ni tem mu ra kpiisie gesi kpuro, nu gberawa. Ma tɔmbu ka yaa sabenu nɔni sõɔre. Ma bɛɛn sɔma ye i mɔ̀ kpuro ya kua kam.

12 Yera Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka Isireli be ba tie kpuro, ba Gusunɔ ben Yinnin gari yi mɛm nɔɔwa nge mɛ Gusunɔ u win sɔmɔ Asee sõɔwa u bu sõ. Ma ba nanda wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

13 Asee, Yinni Gusunɔn gɔro u bu sõɔwa ye Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. U nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wãa ka bɛɛ.

14 Ma u Sorobabɛli, Yudaban kparo ka Yosue, yãku kowo tɔnwero ka sere Isireli be ba tie dom yamia. Ba na ba ben Yinni wi u wɔllu ka tem mɔn sãa yee ten sɔmburu torua,

15 Darusin bandun wõɔ yirusen suru nɔɔba tiasen sõɔ yɛnda nnɛse sɔɔ.

Sãa yee kpaa ten girima

2

1 Wõɔn suru nɔɔba yirusen sõɔ yɛnda tiase sɔɔra Yinni Gusunɔ u Asee sõɔwa u nɛɛ,

2 a Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo, ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka sere Isireli be ba tie sõɔwɔ a nɛɛ,

3 be, be ba tie sɔɔ, ben wara u sãa yee ten yellu yɛ̃ ten girima gbiikaa sɔɔ. Tɛ̃, amɔna ba tu waasinɛ. Nge mɛ ta

sãa mi, ta ɲ̀ sãare kam dirum ben nəni səə?
4 Yen sõ tɛ̃, nɛ, Gusunə wəllu ka tem
Yinni, na nɛɛ, Sorobabɛli, ka Yosue, ka
Isireli be ba tie, bu tii dam kɛ̃ɛyə, kpa
bu səmburu ko. Domi na wãa ka be.
5 Nge mɛ na bu nəə mwɛɛru kua
sanam mɛ na bu yarama Egibitin di,
nge mɛya na maa bu sõəmə gisə ma
nɛn Hunde wãa ka be. Yen sõ, bu ku
bɛrum ko.
6 Nɛ, Gusunə wəllu ka tem Yinni, na
ɲ̀ maa tɛɛmə n ka wəllu ka tem ka nim
wõku sira.
7 Kon bwesenu kpuro sira kpa n de
bu nin dukia gea kpuro gurama bu ka
na nɛn sãa yeru mini. Kpa n sãa yee te
girima yibia. Nɛ, Gusunə wəllu ka tem
Yinniwa na yeni gerua.
8 Nɛna na sii geesu ka wura mə.
9 Tɛ̃, dii ten girima ya koo yellugia
kera. Miya kon təmbu bəri yɛndu wɛ̃.
Nɛ, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na
yeni gerua.

Tən be ba ɲ̀ dɛɛre

10 Darusin bandun wõə yirusen
suru nəəba nnɛsen sõə yɛnda nnɛse
səəra Yinni Gusunə u ka win səmə
Asee gari kua u nɛɛ,
11 a yãku kowobu woodan gari yini
bikio a nɛɛ,
12 goo ù n yãku yaa bəkua win
yaberun kasaə, ma win yabe kasa ye,
ya pɛ̃ɛ baba, ɲ̀ kun mɛ kpee, ɲ̀ kun mɛ
tam, ɲ̀ kun mɛ gum, ɲ̀ kun mɛ dĩanu
ganu, ba tamaa dĩa ni, nu kua Yinni
Gusunəginu?

Ye Asee u bu bikia mɛ, yera ba wisa
ba nɛɛ, aawo!
13 Ma Asee u maa bu bikia u nɛɛ, goo
ù n disi duura yèn sõ u goru baba, ma
u seewa u maa dĩa ni baba, dĩa nin tii
nu kua disiginu?

Ma yãku kowo be, ba wisa ba nɛɛ,
oo, dĩa nin tii nu disi duurawa mi.
14 Yera Asee u maa nɛɛ, amɛniwa
Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ, nge mɛya
bɛɛ Isireliba i sãa win nəni səə. Mɛya
maa bɛɛn nəman səma ya sãa. Ye i nùn
wɛ̃ɛmə kpuro, ya disi mə.

I laakari koowo saa tɛ̃n di

15 N n mɛn na, i bwisikuo ye ya bɛɛ
deema n ka gisə girari i sere kpenu
mɛnna i ka sãa yee te bani.
16 Wee bɛɛn goo ù n seewa u
alikaman sakaku yɛndu kasum da
birarə, ma u ye so, wəkura u ra wa. U
n maa seewa u tam ditiri weeraakuru
kasum da resɛm gama yerə, ditiri
yɛnda u ra wa.
17 Nɛ, Gusunə na bɛɛn səmburu
kam koosia. Na dera guru kpenu
bɛɛn dĩanu sanka nu kõsa, nu bukusa
duura. Adama ka mɛ, i ɲ̀ wuramɛ
nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni
gerua.
18 Yen sõ, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema
n ka gisə girari saa mìn di ba ka sãa
yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi ba deri. Gisən
tõru ta sãawa wõən suru nəəba nnɛsen
sõə yɛnda nnɛseru. I de i bwisiku.
19 I maa dĩanu mə biranu səə? Bɛɛn
gbean dãa binuginu mara? Aawo,
adama saa gisən di, kon bɛɛ durom
kua.

Nəə mwɛɛ ni Yinni Gusunə u Sorobabɛli kua

20 Yinni Gusunə u kpam ka Asee gari
kua nən mɛɛruse suru win sõə yɛnda
nnɛse te səə u nɛɛ,
21 a Sorobabɛli, Yudaban kparo
sõəwə a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə kon
wəllu ka tem sira.
22 Kon sinambu kpuron bandu fuka
kpa n ben dam kpeesia. Kon bɛɛn
tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka be ba dua
yi səə fukiri ka sere maa dumi ka yin
maasəbu. Ben tii tiinɛwa ba koo goona
ka takobiba.
23 Yen tõə te, kon nɛn səm kowo
Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii sua kpa n
nùn ko nɛn yĩreru. Domi wiya na gəsa.
Nɛ, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na
yeni gerua.

SAKARI

Sakari ka Asee, waati tia sɔɔra ba ben sɔmburu kua. Adama ben gari kun sãa tia. Asee u Isireliba kirɔ kuawa bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Ma Sakari u gerua ye ya sia wee ye ya ka handuniagibu kpuro yã. Win kãsi dabi ni u wan sõ, u tɔmbu kirɔ kua bu ka gõru gɔsia. U nɛɛ, sunɔ wìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, u koo na u bandu di kpa u tɔmbu yakia yorun di.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru.

Tire ten kpunaa

1. Sakarin kãsi ni u wa ka win kirɔba, wiru 1n di sere wiru 8.
2. Ye ya koo koora sia, wiru 9n di sere wiru 14.

SAKARIN KÃSINU

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sokumɔ bu wurama

1 Darusin bandun wõɔ yirusen suru nɔɔba itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua u nɛɛ,

2 nɛ, Yinni Gusunɔ na ka bɛɛn baababa mɔru kua too.

3 Yen sõ, na bɛɛ sõɔmɔ, i wurama nɛn mi, kpa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni n maa wura bɛɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

4 I ku ka bɛɛn baababa weena be nɛn sɔmɔ gbiikobu ba nɛn gari sõɔwa ba nɛɛ, bu ben daa kõsa derio. Adama ba ǹ sɔmɔ be swaa daki bu sere man mɛm nɔɔwa.

5 Mana bɛɛn baaba be, ba wãa tɛ̃. Sɔmɔ ben tii, ba wãa sere ka tɛ̃?

6 Aawo, ba gu. Ka mɛ, wooda ka gari yi na nɛn sɔmɔ be wɛ̃, ba yi bɛɛn baababa sõɔwa, ma ba gõru gɔsia ba nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bu kua nge mɛ na gõru doke ben daa kõsan sõ.

Sakari u dumi wa kãsiru sɔɔ

7 Darusin bandun wõɔ yirusen suru wɔkura tiase, wi ba mɔ̀ Sebati, win sõɔ yɛnda nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua kãsiru sɔɔ.

8 Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. Wɔ̃kuru, u durɔ goo wa u dum swãa sɔni u ka yɔ̃ dãnu ganun suunuɔ, wɔwa gaa sɔɔ. Ma dum swɛ̃ɛ ka dum bɛrɔ wurusu ka dum kaaba yi wãa win biruɔ.

9 Ma u bikia u nɛɛ, nɛn Yinni, mba dumi yin tubusianu.

Ma Gusunɔn gɔrado wi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, kon nun yi tubusia.

10 Yera u nùn sõɔwa u nɛɛ, dumi yi, yi sãawa yi Gusunɔ u gɔrima yi ka tem bukiana.

11 Ma dumi yin tii yi gɔrado wi sõɔwa yi nɛɛ, sa tem bukiana sa wa mɛ kpuro mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ.

12 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, sere saa yerà kaa Yerusalɛmu ka Yudaban wuu si su tien wɔnwɔndu wa, si a ka mɔru sãa saa wõɔ wata ka wɔkurun di.

13 Ma Yinni Gusunɔ u gɔrado wi wisa ka gari dori yi yi nùn gõru yɛmia.

Yinni Gusunɔ

u koo kpam Yerusalɛmu gɔsi

14 Gɔrado wi, u maa nùn sõɔwa u nɛɛ, a geruo a nɛɛ, amɛniwa wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

U nɛɛ, u Yerusalɛmu ka Siɔnin kĩru mɔ ta kpã.

15 Mɛya u ka bwese ni nu tii sue mɔru mɔ̀.

Yellu u raa ka nu mɔru kua fiiko.

Ma nu Yerusalɛmu kõsa kua.

16 Yen sõna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

u koo Yerusalɛmun wɔnwɔndu ko.

Ba koo win sãa yeru bani.

Kpa bu Yerusalɛmun kpɛɛkpɛɛku yĩire.

17 Win wusu su koo dukia yibu.

U koo maa Yerusalɛmu nukuru yɛmiasia.

Kpa u maa ye gɔsi win tiin sõ.

Wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Sakari u kɔbi nnɛ

ka sekobu nnɛ wa kãsiru sɔɔ

2

1 Sakari u nɔni seeya ma u maa kɔbi nnɛ wa.

2 Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀ bikia u nɛɛ, kɔbi yirà mini.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, kəbi yi yi Yudaba ka Isireliba ka Yerusalɛmugibu yarinasiawa mi.
3 Yen biru, Yinni Gusunə u maa nùn sekobu nnɛ sɔ̃əsi.
4 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba seko be, ba kobu na.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, ba nawa bu ka kəbi yi tɔ̃ya ko, kpa bu yi bəəku yi, yi yi Yudan tem wəri yi mɛn təmbu yarinasia sere ben goo kun kpĩa u ka tii yina.

Sakari u wɛ̃ɛ wa kãsiru səə

5 Ye Sakari u maa mɛɛra, yera u durə goo wa u wɛ̃ɛ yĩirutii nɛni.
6 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mana a dəə.
Ma u wisa u nɛɛ, na dəəwa n Yerusalɛmu yĩire n ka yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum wa.
7 Sanam mɛ Gusunən gərado wi u ka nùn gari mə̀, u susim wee, yera gərado goo u maa na u ka wiənə yinna.
8 Ma u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a duka doo a aluwaasi wi sɔ̃ a nɛɛ, Yerusalɛmu ya koo ko wuu gè ba ǹ maa gbãraru toosimə. Domi gen təmbu ka gen yaa sabenu koo dabia.
9 Yinni Gusunə u maa nɛɛ, u ko n sãa nge gbãra dɔ̃əgiru Yerusalɛmu yen sɔ̃. Mɛya u ko n maa sãa yen bɛɛrɛ.

Yinni Gusunə u be ba raa kpikiru da soku

10 Sakari u nɛɛ,
Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ,
bɛɛ be u raa yarinasia handunian goonu nnɛ ye səə,
i wurama.
I seema i wurama saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm geu gian di.
11 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, bɛɛ be i yoru dimə Babiloniə,
i kisirama.
12 Domi wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u nɛɛ,
yeniban biru,
Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya koo wurama.
Wee u man gəriə bwese ni nu bɛɛn yãnu guran mi.
U nɛɛ, nù n maa bɛɛ baba,
ya sãawa nge win tiin nəniya nu baba.
13 Wee u koo nu nəma doke kpa nu gəsia bɛɛn yobu.
Saa ye səəra nu koo gia ma Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa u man gərima.
14 Wiya u nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Domi u koo na u n ka bɛɛ wãa.
15 Bwese dabina nu koo wura wi, Yinni Gusunən mi gia yen tɔ̃ə te,
kpa nu ko win təmbu,
kpa u n wãa ka be.
Saa ye səəra i ko i gia ma wi, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa u man gərima.
16 U ko n maa Yuda mə tem dɛɛram mɛ səə.
U koo maa Yerusalɛmu gəsi.
17 Baawure u koo nəə mari Yinni Gusunən wuswaaə.
Domi u koo seema win wãa yee dɛɛrarun di.

Sakari u yãku kowo wa kãsiru səə

3

1 Sakari u Yosue yãku kowo tənwero wa u yɔ̃ Yinni Gusunən gəradon * wuswaaə. Ma Setam † u yɔ̃ win nəm geuə u ka nùn taarɛ wɛ̃.
2 Ma Yinni Gusunən gərado u Setam sɔ̃əwa u nɛɛ, Gusunə u nun gerusi wi, wi u Yerusalɛmu gəsa. A ǹ yɛ̃ ma Yosue u sãawa nge dãa nəə ge ba wuna dɔ̃ən di?
3 N deema yãa disinugina Yosue u sebua u ka yɔ̃ gərado win wuswaaə.
4 Ma gərado wi, u be ba yɔ̃ win wuswaaə sɔ̃əwa u nɛɛ, bu Yosuen yãa disinugii ni wunə. Ma u Yosue sɔ̃əwa u nɛɛ, wɛe na nun wunɛn toranu wuna. Ma na nun tɔ̃ə baka yãnu sebusia.
5 U maa wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu nùn dawani ye ya dɛɛre bəkusio. Ma ba nùn ye bəkusia. Ma ba nùn yãnu sebusia. Saa ye səə, gərado wi, u yɔ̃ mi.
6 U Yosue gari yini sɔ̃əwa u nɛɛ,
7 amɛniwa wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,
à n sĩimə win swɛɛ səə,
ma a win woodaba mɛm nəəwammɛ,
wuna kaa win sãa yeru ka ten yaaran səmburu kpara.

* **3:1** ***Yinni Gusunən gərado*** - Ka Heberum ba yorua Yinni Gusunə tənа. † **3:1** ***Setam*** - Win səmbura u ka taarɛ da Gusunən wuswaaə.

U koo nun kowa be ba win səmburu
mɔ̀n turo.

Yinni Gusunɔ

u koo win səm kowo naawa

8 Yosue, wunɛ yãku kowo tənwero,
wunɛ ka wunɛn tən be ba sɔ̃ wunɛn
wuswaaɔ,
i swaa dakio i nɔ.
Tən be, ba ko n gina sãawa yĩreru wi u
sisin sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔ u koo win səm
kowo gərima wi u sãa kpii
pəturə.
9 Wunɛ Yosuen wuswaaɔ, u kperu
garu yiimɔ.
Wuswɛɛ nɔɔba yiruwa ta mɔ.
Win tiiwa u koo yore te sɔɔ.
Kpa u tem mɛn toranu wuna sɔ̃ɔ teeru.
10 Wi, Gusunɔ wəllu ka tem Yinni u
nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, i ko i sokuna i nuku dobu ko
bəri yɛndun sɔ̃ bɛɛn dãa gbaanɔ.

Sakari u dabu wuraguu

ka dãa ye ba mɔ̀ olifi wa

kãsiru sɔɔ

4

1 Gusunən gərado wi u ka Sakari gari
mɔ̀ u na u nùn yamia nge mɛ ba ra tənu
dom yamiɛ.
2 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ
mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, wuran dabuwa
na waamɔ gèn wəllɔ ba wekeru garu
səndi. Weke te, ta kãanu nɔɔba yiru
mɔ. Nin wəlləwa ba fitilanu səndi tia
tia. Kãa nin min diya gum mu ra ka de
fitila nin mi.
3 Olifin dãnu yiru ya wãa weke ten
bəkuɔ. Teeru nəm dwaru gia, teeru
maa nəm geu gia.
4 Ma Sakari u wure u gərado wi
bikia u nɛɛ, yinni, mba yeniba kpuron
tubusianu.
5 Ma Gusunən gərado u nɛɛ, a ǹ yen
tubusianu yɛ̃?
6a Ma Sakari u nɛɛ, aawo, yinni. Ma
gərado u nɛɛ,
10b fitila nɔɔba yiru ye, ya sãawa
Yinni Gusunən nəni yi yi tem
bukianamɔ.
11 Ma Sakari u maa nɛɛ, mba
olifin dãnu yiru ye ya wãa dabu gen
nəm geuɔ ka gen nəm dwarɔ min
tubusianu.
12 U maa bikia u nɛɛ, mba olifin
kãanu yiru yen tubusianu ni nu wãa
dabun kãanu yiru yen bəkuɔ, mìn di
gum kokumɔ nge wura.
13 Yera u wisa u nɛɛ, a ǹ nin
tubusianu yɛ̃?
Ma u nɛɛ, aawo, Yinni.
14 U nùn wisa u nɛɛ, nu sãawa təmbu
yiru be na gəsa ba nɛ, tem kpuron
Yinni sãamɔ.

Nɔɔ mwɛɛnu Sorobabɛlin sɔ̃

6b Yera u maa nɛɛ, wee ye Yinni
Gusunɔ u Sorobabɛli sɔ̃ɔmɔ. U nɛɛ,
n ǹ mɔ ka wi, Sorobabɛlin dam
ǹ kun mɛ ka win yiikowa
u koo kpĩ u səmburu ko.
Adama ka wi, Gusunən Hunden
dama.
Wi, wəllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
7 U maa nɛɛ,
Sakari, mba n da n guu baka te ta wãa
Sorobabɛlin wuswaaɔ.
Sorobabɛli wi, u koo tu kəra
kpa u kpee geeru yara
te ba koo səndi sãa yerun wii kpiirɔ.
Saa ye sɔɔ, təmbu ba koo nuku dobun
kuuki ko ba n mɔ̀
anna a kpee buraru wa.
8 Yinni Gusunɔ u maa Sakari sɔ̃ɔwa
u nɛɛ,
9 Sorobabɛliwa u dii ten kpɛɛkpɛɛku
swĩi.
Wiya u koo maa ten bana wiru go.
Saa ye sɔɔra nɛn təmbu ba koo gia
ma nɛ, Gusunɔ wəllu ka tem Yinniwa
na nun gərima.
10a Yen sɔ̃, bu ku səmbu ten tore gɛm
baa tà n sãan na piibu.
Ba koo nuku dobu ko
bà n wɛ̃ɛ wa
yi ba ra ka ganan dɛndabu mɛɛri
Sorobabɛlin nəmaɔ.

Sakari u tireru wa ta yɔ̃ɔwa

5

1 Sakari u maa nəni seeya kãsiru sɔɔ
ma u tire kureru garu wa ta yɔ̃ɔwa.
2 Ma Gusunən gərado u nùn bikia u
nɛɛ, mba a waamɔ mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, tire kureru
gara na waamɔ ta yɔ̃ɔwa. Ten dɛ̃ɛbu

sãawa gɔm soonu yɛndu. Ten yasum maa gɔm soonu wɔkuru.
3 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɔ̃riya ta sɔɔwa yi yi koo yabi tem mɛ kpuro sɔɔ. Ten bee tiaɔ, ba yoruawa ma ba koo gbɛnɔbu kpuro gira minin di. Bee tiaɔ maa ba koo be ba ra bɔ̃ri weesugii ko gira.
4 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin tiiwa u koo de bɔ̃ri yi, yi na kpa yi gbɛnɔbun yɛnusu di ka sere be ba ra ka Yinni Gusunɔn yĩsiru bɔ̃re kam. Miya yi koo sina yi yin wãa yeru ko kpa yi ben dirun kpɛɛkpɛɛku ka ten kpenu di.

Sakari u tɔn kurɔ goo wa kãsiru sɔɔ

5 Gusunɔn gɔrado wi, u Sakari susi ma u nɛɛ, a nɔni seeyo a wa ye ya yarim wee.
6 Ma u nùn wisa u nɛɛ, mba mi.
Ma u nɛɛ, birera mi, ta yarim wee tè sɔɔ tem min tɔmbu kpuron toranu yiba.
7 Sanam mɛ bire ten wukiritia ye ba kua ka pɛɛrum ya wukiara, yera u kurɔ goo wa u sɔ̃ ten sɔɔwɔ.
8 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kurɔ wi, u sãawa toranu.
Ma u wure u kurɔ wi taare bire ten sɔɔwɔ, ma u wukiri.
9 Ye u maa nɔni seeya wɔllɔ, yera u kurɔbu yiru gabu wa kãsiru sɔɔ. Kurɔ be, ba kasi mɔ nge kpakpayɛ, ma woo ga yi suamɔ. Ma ba na ba bire te sua ba ka da wɔllɔ.
10 Ma u gɔrado wi bikia u nɛɛ, mana ba ka tu dɔɔ.
11 U nùn wisa u nɛɛ, ba ka tu dɔɔwa Babilonin temɔ. Miya ba koo tu diru bania. Bà n tu bana ba kpa, kpa bire te, ta n wãa mi.

Sakari u tabu kɛkɛ nnɛ wa kãsiru sɔɔ yi dumi gawe

6

1 Sakari u maa nɔni seeya ma u tabu kɛkɛ nnɛ wa yi dumi gawe yi yariɔ guunu yirun baan di. Guu ni, nu sãawa sii ganduginu.
2 Tabu kɛkɛ gbiikaa, dum swɛ̃ɛya yi gawe. Yiruse, kɔnkɔrɔba.
3 Itase, kaaba. Nnɛse, dumi yi yi bau swãasu mɔ.
4 Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀ bikia u nɛɛ, berà mi nɛn Yinni.
5 U nùn wisa u nɛɛ, wɔllun goonu nnɛn wosa si su raa wãa Gusunɔ, tem kpuron Yinnin bɔkuɔ. Siya su tɛ̃ doonɔ.
6 Dum kɔnkɔrɔ be ba tabu kɛkɛ yen tia gawe mi, ba dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma dum kaa be, ba swĩi. Adama dum bau swãasugii yi, yi dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
7 Dum swɛ̃ɛ yi, yi yara ma yi kana yi da yi tem bukiana. Ma gɔrado wi, u yi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yi doo yi tem mɛ bukiana.
Ma yi tem mɛ bukiana.
8 Gɔrado wi, u nùn soka u nɛɛ, a mɛɛrio a wa. Dumi yi yi da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, yi Gusunɔn mɔru suresiawa bera mi.

Ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya

9 Yinni Gusunɔ u Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
10 a yoo beni, Hɛlidai ka Tobiya ka Yedayan kɛ̃nu mɔɔ kpa a da Yosiasi, Sofonin biin yɛnuɔ mi yoo be, ba wãa sanam mɛ ba tunuma Babiloniɔ.
11 Kpa a sii geesu ka wura sua a ka sina furɔ ko ge kaa doke Yosue, yãku kowo tɔnwero, Yosadakin biin wirɔ.
12 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ,
goo wãa wi ba mɔ̀ kpii pɔtura.
Saa win min diya wãara koo yari
kpa u nɛn sãa yee te bani.
13 U koo sina yãnu sebe,
kpa u sina win sina gɔnaɔ u tɔmbu kpara.
Yãku kowo ko n wãa win bɔkuɔ
kpa ba n nɔɔ tia sãa mam mam.
14 Sina furɔ ge, ga ko n wãawa nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Geya ga koo de bu Helɛmu ka Tobiya ka Yedaya ka Hɛni, Sofonin bii yaaya.
15 Ma Sakari u nɛɛ, be ba wãa n toma, ba koo na bu sãa yee te bani. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na nun gɔrima.
Yeni kpuro ya koo koorawa ì n nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere mɛm nɔɔwa mam mam.

Nɔɔ bɔku te ba ka
Yerusalɛmun bansu yaayamɔ

7

1 Darusin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔ,
yen suru nɔɔba nnɛse wi ba mɔ̀
Kisilun sɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ
u ka Sakari gari kua u nɛɛ,
2 Betɛligibu ba raa Sarɛsɛɛ ka
Regɛmu Mɛlɛki ka gabu gɔra Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinnin sãa yerɔ bu ka
win durom kana.
3 Kpa bu maa yãku kowobu ka win
sɔmɔbu bikia bà n ko ba n sumɔn na,
kpa ba n nɔɔ bɔkua wɔ̃ɔn suru nɔɔbuse
kpuro sɔɔ nge mɛ ba mɔ̀ tɛɛbun di.
4 Yera Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u
Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
5 a yãku kowobu ka tɔn be kpuro
wisio a nɛɛ,
saa wɔ̃ɔ wata ka wɔkurun di, ba ra nɔɔ
bɔke
kpa ba n wãa nuku sankiranu sɔɔ
wɔ̃ɔn suru nɔɔbuse ka nɔɔba
yiruse sɔɔ.
Adama ba ɲ ye mɔ̀ bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃.
6 Bà n maa dimɔ, ba nɔrumɔ, ben tiin
sɔ̃na.
7 Yellu, nɛ, Yinni Gusunɔ na tɔmbu
kirɔ kua ka gari yinin bweseru nɛn
sɔmɔ gbiikobun min di. Saa ye sɔɔ,
Yerusalɛmu ka wuu si su ka ye sik-
erenɛn tɔmbu ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
ma tɔmba yiba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia ka wɔwaɔ.
8-9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u maa
Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be gari yini
yaayasio yi yi nɛɛ,
bu tɔmbu sirio dee dee,
kpa ba n tɔn geeru ka wɔnwɔndu
mɔɔsinɛ.
10 Bu ku gɔminibu ka gobekuba
ka sɔbu ka sãarobu dam dɔre.
Bu ku maa ben winsim kɔ̃sa
bwisikusi.
11 Adama ba ɲ gari yi swaa sue. Ba
swaa taayawa.
12 Ma ba ben gɔ̃rusu bɔbiasia nge
kpee kpikiru. Ba ɲ nɛ, Gusunɔ wɔllu
ka tem Yinnin wooda ye swaa daki, ye
na bu wɛ̃ saa nɛn sɔmɔbun min di, be
nɛn Hunde u ka gari kua. Ma ben swaa
taa bi, bu man mɔru kua too.
13 Sanam mɛ na bu soka, ba ɲ wisa.
Yen sɔ̃na nɛn tii na ɲ maa bu wisa
sanam mɛ ba man somiru kana.
14 Yen sɔ̃na na bu yarinasia bwesenu
kpuron suunu sɔɔ ni ba ɲ daa
yɛ̃.
Ma ba ben tem deri dirum
goo ku ra maa sare mi.
Ma tem gem mɛ, mu kua bansu.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na
yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo
Yerusalɛmu wesia nge yellu

8

1 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua
u nɛɛ,
2 nɛn nisinu kpã Yerusalɛmun sɔ̃.
Domi na ye kĩ gem gem.
3 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon wura
Yerusalɛmu ye sɔɔ
kpa na n wãa mi.
Ba koo ye soku wuu gemguu.
Kpa bu maa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka
tem Yinnin guu te soku guu
dɛɛraru.
4 Durɔ tɔkɔnu ka kurɔ tɔkɔnu
nu koo ka dɛki sĩima
kpa nu na nu sina yen batumaba sɔɔ.
5 Bii aluwaasiba ka bii wɔndiaba
ba koo yibu yen batuma be sɔɔ
ba n dweebu mɔ̀.
6 Isireli be ba tien nɔni sɔɔ,
ya ko n sãa nge ye ya kun kpɛ̃ yu koora.
Adama nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
kon kpĩ n maamaaki ye ko.
Nɛna na yeni gerua.
7 Wee na nɛn tɔmbu faaba mɔ̀
be ba wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ ka sɔ̃ɔ duu yerɔ.
8 Kon ka bu wurama kpa bu sina
Yerusalɛmuɔ
ba n sãa nɛn tɔmbu
kpa na n maa sãa ben Yinni gemgii
wi u naanɛ mɔ.
9 Wee ye nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinni na gerua.
Na nɛɛ, i wɔrugɔru koowo
bɛɛ be i nua gisɔ ye nɛn sɔmɔbu ba
gerua
sanam mɛ ba nɛn sãa yee ten
kpɛɛkpɛɛku swĩi.
10 Domi yellu, goo ku ra win
sɔmburun kɔsiaru wa.
Goo ku ra maa yaa sabe ni nu nùn
sɔmburu kuan kɔsiaru wɛ̃.

Saa ye səɔ, goo ku ra yari.
Goo ku ra maa du ka bəri yɛndu yibɛrɛban sɔ̃.
Domi na təmbu yɔ̃suwa bu ka wərina.
11 Adama tɛ̃, na ɲ maa Isireli be ba tie kuammɛ nge mɛ na kua yellu.
Nɛ, Gusunɔ wəllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
12 Kon de bəri yɛndu tu duwa tem səɔ kpuro.
Resɛm ya koo ma.
Gura ya koo nɛ
kpa tem mu dĩanu ko.
Doma nini kpurowa kon Isireli be ba tie kua.
13 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba,
wee i kua bwese te na bɔ̃rusi bwesenun suunu səɔ.
Adama tɛ̃, kon bɛɛ faaba ko
kpa i n sãa domarugibu təmbun suunu səɔ.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
I de i n wərugəru mɔ.
14 Amɛniwa nɛ, Gusunɔ wəllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ, na raa gɔ̃ru doke n bɛɛ kɔ̃sa kua yèn sɔ̃ bɛɛn baababa ba nɛn məru seeya.
Na ɲ daa gɔ̃ru gəsie n ye kəbia.
15 Adama tɛ̃, na gɔ̃ru doke
n Yerusalɛmu ka Yudan tem kpuro gea kua.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
16 I ka gari yini səmburu koowo.
Yiya, baawure u n da win winsim gem sɔ̃.
Kpa i n da baawure siri gem səɔ
i n ka wãa bəri yɛndu səɔ.
17 I ku goo kɔ̃sa kua.
I ku bɔ̃ri weesugii ko.
Domi yeniba kpurowa na tusa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nəɔ bəkurun tɔ̃ru ta koo
gəsira nuku dobun tɔ̃ru

18 Gusunɔ wəllu ka tem Yinni u nɛɛ,
19 nəɔ bəku ni i ra ko suru nnɛse səɔ ka suru nəɔbuse səɔ ka suru nəɔba yiruse səɔ ka suru wəkuruse səɔ, nu koo gəsira nuku dobun tɔ̃nu Yudaɔ. Ni səərə ba ko n da tɔ̃ɔ bakanu di.
Adama yeba kpuro səɔ, i de i gem ka bəri yɛndu kĩa.
20 Na maa wure na nɛɛ,
təmbu ba koo na Yerusalɛmuɔ
saa wusu dabinun di.
21 Wusu gasun təmbu ba koo gasun təmbu sɔ̃ bu nɛɛ,
bu da bu nɛ, Gusunɔ wəllu ka tem Yinnin durom kasu Yerusalɛmuɔ
kpa bu man sã.
22 Geema, bwese dabinu ka maa bwese ni nu dam mɔ
nu koo na nu nɛn durom mɛ kasu
kpa nu man sã.
23 Nɛ, Gusunɔ wəllu ka tem Yinni na nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, bweseru baatere səɔ,
təmbu wəku wəkubu ba ko n Yuu turon yabe soo nɛni
ba n mɔ̀, ba koo ka nùn da.
Domi ba nua ma nɛ, Gusunɔ na wãa ka wi.

ISIRELIBA KA BWESE TUKUNU

Yinni Gusunɔ
u koo bwese ni nu tie siri

9

1 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua
Hadarakin tem sɔ̃ u nɛɛ,
kon wuu ge ba mɔ̀ Damasi siri.
Domi nɛn nəni wãa təmbu səɔ
nge mɛ yi wãa Isireliban bwese kɛri kpuro səɔ.
2 Kon maa Hamati ye ya wãa Damasin tem nəɔ bura yerən tem siri
ka Tiri ka sere maa Sidoni,
baa mɛ wuu sin təmbu ba bwisi mɔ.
3 Tiri ye, ya wãa gbãra damgirun suunu səɔ.
Mɛya ya gobi guramɔ nge tua.
Ma ya wura guramɔ nge pətəkɔ.
4 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpuro mwa.
Kon yen dam sure nim wɔ̃ku səɔ
kpa n de yu dɔ̃ɔ mwaara.
5 Asikalonigibu ba koo ye wa
kpa bu bɛrum duura.
Kon de tem yiiri bakabu bu Gasa wəri,
kpa Ekoronigibun yĩiyəbu kpuro bu kam ko.
Gasa ya koo sunɔ bia.
Goo kun ko n maa wãa Asikaloniɔ.
6 Səbu ba koo na bu sina Asidəduɔ.
Kpa n Filisitiban tii suabu kpeerasia.
7 Ba ɲ maa yɛm dimɔ.
Ba ɲ maa bũu yãku dĩanu dimɔ.

Ba koo kowa nɛ, Gusunɔn tɔmbu nge Yudaba
kpa Ekoronigibu ba n maa sãa nɛn tɔmbu
nge mɛ Yebusiba ba kua.
8 Kon nɛn sansani gira n ka nɛn sãa yeru sikerena.
Kpa yibɛrɛ be ba daamɔ ba wuramamɔ bu ku raa ye wɔri.
Dam dioba kun maa sarɔ mi.
Domi nɛn nɔni wãa mi.

Sunɔ wi u ka bɔri yɛndu sisi

9 Bɛɛ Siɔnigibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i yɛ̃ɛrio nuku dobun sɔ̃.
Wee bɛɛn sina boko u sisi bɛɛn mi.
U sãawa gemgii ka faaba kowo.
U ǹ tii sue.
Kɛtɛku buuwa u sɔni.
10 Kon de tabu kɛkɛ yi kpe Efaraimun temɔ
kpa dumi ka tɛn ni ba raa ka tabu kua yu kpeera Yerusalɛmuɔ.
Sunɔ wi, u koo ka bwesenu bɔri yɛndu naawa.
U ko n bandu diiwa nim wɔ̃ku geen di sere ka nim wɔ̃ku giɔ,
saa maa daa te ba mɔ̀ Efaratin di n ka da handunian goonu nnɛ sɔɔ.

Pirisɔmban karabu

11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛn arukawani ye na ka bɛɛ bɔkuan sɔ̃,
ma i ye sire ka yãku yaa yɛm,
kon bɛɛn yobu yara dɔkɔ kpirirun di te ta ǹ nim mɔ.
12 Bɛɛ yobu, bɛɛ be i yĩiyɔ bakabu mɔ,
i wuro bɛɛn wusɔ si su gbãranu mɔ.
Na maa bɛɛ nɔɔsiamɔ ma kon bɛɛ domaru kua
nge yellugirun nɔn yiru.
13 Kon Yuda dendi nge tɛndu.
Kpa Efaraimu ya n sãa ten sɛ̃ɛnu.
Yerusalɛmu, kon wunɛn bibu sua bu Gɛrɛkiba tabu wɔri.
Kon bu kowa nge tabu durɔ damgiin takobi.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon tii sɔ̃ɔsi wɔllɔ.
Nɛn sɛ̃u ga koo doona nge guru maakinu.
Kon kɔba so,
kpa n sarama guru woo bɔkɔ sɔɔ,
ge ga wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di.
15 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, kon nɛn tɔmbu kɔ̃su.
Ba koo ben yibɛrɛba kamia bu ben kpurantɛɛnun kpenu kɔsuku.
Kon de yibɛrɛ ben yɛm mu yari nge tam,
ǹ kun mɛ nge yãku yaa yɛm mɛ mu ra gbɛ̃ɛru yibu
bu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ.
16 Yen tɔ̃ɔ te, kon nɛn tɔmbu faaba ko
nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu faaba ko.
Ba koo balli ben temɔ nge kpee gobigii ni ba mani sina furɔ sɔɔ.
17 Tem miya doo nɔɔru ka buram mu ko n wãa.
Alikama ka tam koo de aluwaasiba ka wɔndiaba ba n dam mɔ.

Gusunɔ turowa sãa Yinni

10

1 I Yinni Gusunɔ kanɔ u bɛɛ tom buruku gura kɛ̃.
U koo de guru woo gu na
kpa guru baka yu nɛ.
Kpa yakasu su kpi baama.
2 Domi bũu nìn bwãarokunu ba mɔ̀ Terafimu nu weesu mɔ̀.
Sɔrobu ba kãsi weesuginu waamɔ.
Ben dosusu su sãawa weesu.
Sin nuku yɛmiasiabu sãawa kam dirum.
Yen sɔ̃na ba sirenɛ nge yaa sabenu.
Ba wɔnwɔndu soore,
domi ba ǹ kparo mɔ.

Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu yakia

3 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na ka kparo tuko be ba nɛn tɔmbu kpare mɔru mɔ̀.
Be, be ba sãa nge bonu mi, kon bu wɔrima.
Domi nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni
na nɛn tɔmbu Yudaba naawa.
Kon bu dendiwa tabu sɔɔ nge dum girimagia.
4 Ben min diya sinambu ba koo yari.
Kpa ba n dam mɔ nge gani gɔmburun kperu,
ǹ kun mɛ nge kuu bekurugirun gbere,
ǹ kun mɛ nge tɛn te ba ra ka tabu de.
5 Ba ko n sãawa nge tabu durɔ damgii
be ba ben yibɛrɛba taakumɔ swɛɛ sɔɔ nge pɔtɔkɔ.

Ba koo tabu ko yèn sõ nɛ, Yinni Gusunɔ
ko na n ka bu wãa.
Ben yibɛrɛ be ba dumi yɔɔwa ba koo
sekuru wa.
6 Kon Yudaba tãsisia,
kpa n Isireliba wɔra.
Kon ka bu wurama,
domi na ben wɔnwɔndu mɔ.
Ba ko n sãawa nge be na ǹ daa biru
kisi.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
Kon ben kanaru mwa.
7 Efaraimuba ba ko n sãawa nge tabu
durɔ damgibu.
Ba ko n nuku dobu mɔ nge wi u tam
nɔra.
Ben bibu ba koo ye wa kpa bu nuku
dobu ko.
Ba koo nuku dobu ko nɛ, Yinni
Gusunɔn sõ.
8 Kon wia ko bu ka mɛnnama.
Domi nɛna na bu yakiamɔ.
Ba koo dabia nge yellu.
9 Kpa n de ba n pusa bwesenun suunu
sɔɔ.
Mi ba wãa n toma mi,
ba ko n da man yaaye min di.
Kpa ba n wãa mi ka ben bibu.
Yen biru, ba koo wurama.
10 Kon de bu wurama saa Egibitin di.
Kon bu mɛnnama saa Asirin di.
Kpa n de bu wurama Galadiɔ ka
Libaniɔ.
Batuma kun bu turi.
11 Ba koo nim wõku tɔbura mi ba nuku
sankiraru wa.
Gusunɔ u koo gen nim kurenu so,
kpa Nilun daarun nim mu gbera.
Asirigibun tii suabu koo kpe.
Kpa Egibitigibun bandu tu nɔru ko.
12 Kon nɛn tɔmbu tãsisia.
Kpa ba n sĩimɔ ka nɛn yĩsiru.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba damgibu kɔsuka

11

1 Bɛɛ Libanigibu, i bɛɛn kɔnnɔsu kɛniɔ
kpa dõɔ u bɛɛn dãa ye ba mɔ̀ sɛduru di.
2 Bɛɛ dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ, i weeweenu
koowo.
Domi sɛduruba ba wɔruka.
Be ba tii sue mi, ba kpeera.
Bɛɛ Basanin dãa bakanu, i weeweenu
koowo.
Domi dãa sõɔ ge ba ǹ daa kpɛ̃ bu du ga
wɔruka.
3 Kparobu ba wuri mɔ̀,
domi ben bɛɛrɛ ya kpa.
Gbee sinansu su kukirimɔ,
domi Yuudɛnin dãa sõɔn bɛɛrɛ ya kpa.

Kparobu yiru

4 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u Sakari
sõɔwa. U nɛɛ, a yãanu kparo ni ba koo
go.
5 Be ba nu dwemɔ ba goomɔ ba ǹ bu
sɛɛyasiamɔ. Be ba maa nu dɔramɔ ba
mɔ̀, ba nɛ, Gusunɔ siara, domi ba gobi
mɔ. Nin kparobu ba ku ra maa ka nu
yinɛ.
6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na ǹ maa
tɔmbun wɔnwɔndu mɔ̀ tem mɛ sɔɔ.
Kon baawure bɛriwa win winsim
nɔmuɔ ka win sunɔn nɔmuɔ. Ba koo
ben tem arumani gurawa. Na ǹ maa
bu wɔramɔ ben yibɛrɛban nɔmun di.
7 Yera Sakari u yãanu kparabu wɔri
ni ba koo go. Yãa niya nu kõsuru bo.
Ma u kpara dɛki yiru kasu. U tia soka
durom, tia maa nɔɔ tia. Ma u da u yãa
ni nɔɔri.
8 Suru tian baa sɔɔ u nin kparobu ita
go. Ma u ka nu tii kpara u tɛmanabu
kpana. Ma nin tii nu nùn tusa.
9 Ma u nɛɛ, na ǹ maa nu kparamɔ.
Nin ni nu koo gbi, nu gbio. Ni nu koo
maa tiara nu tennɔ.
10 Ma u win dɛka ye u soka durom
bɔɔka u ka sõɔsi ma u win arukawani
kusia ye u raa ka bwesenu kpuro
bɔkua.
11 Yen tõɔ tera u arukawani ye kusia.
Ma yãa kõsu ni nu nùn mɛɛra mi,
nu gia ma Yinni Gusunɔn gariya yi
kooramɔ.
12 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, yà n bu wɛ̃re,
bu nùn kɔsiaru wɛ̃ɛyɔ, ya kun maa bu
wɛ̃re, bu derio.
Yera ba sii geesun gobi tɛna yĩira ba
nùn kɔsia.
13 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u
nɛɛ, a sii geesun gobi tɛna ye ba mɛɛra
burɛ mi, mɔmɔ wɛ̃ɛyɔ.
Ma u gobi yi sua u yari Gusunɔn sãa
yerɔ yi ka ko mɔmɔgii.
14 Yen biru, u maa win kpara dɛka
yiruse ye u soka nɔɔ tia mi, bɔɔka u ka
sõɔsi ma Yudaba ka Isireliban baa sɔɔ
nɔɔ tia maa sari.
15 Yinni Gusunɔ u maa nùn sõɔwa u
nɛɛ, a kparo nge kparo gari bɔkɔ.

16 Domi kon kparo goo seeya tem
mɛ sɔɔ, wi u kun yãanu nɔɔrimɔ ni nu
gɔɔ dɔɔ. U ǹ nin binu kasum dɔɔ. U ǹ
ni nu mɛɛra wa tim kuammɛ. Mɛya u
ǹ maa ni nu bwãa do nɔɔrimɔ. Adama
u koo ni nu gum mɔn yaa tem sere ka
nin kõriɔ.
17 Bõrurowa kparo gari bɔkɔ wi u
yãanu derimɔ.
Takobi yu win gãseru ka win nɔm
geun nɔnu kɔsukuo,
kpa gãse te, tu gbera kpa nɔnu ge, gu
gbi.

Yinni Gusunɔ
u koo Yerusalɛmu yakia

12

1 Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Isire-
liban sõ wee.
Wi, wi u wɔllu ka tem mɔma,
ma u maa tɔnu hunde dokea
2 u nɛɛ, na Yerusalɛmu kua nge nɔra
ye ya nɛn mɔru yiba nge tam. Ya
koo bwese ni nu ka ye sikerenɛ woo
tiro kpɛ̃ɛ. Woo tiro ge, ga koo Yudaba
kpuro nɛnɛ bà n Yerusalɛmu tarusi.
3 Tõɔ te sɔɔ, kon ye gɔsia nge kpee
bakaru. Be ba kĩ bu tu sua ba
koo mɛɛra wa. Handunian bwesenu
kpuro nu koo mɛnna nu tu wɔri.
4 Yen tõɔ te, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon
ben dumi woo tiro kpɛ̃ɛ kpa n yin
maasɔbu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ, kpa n
bwese tukunun dumi wõkoru kpɛ̃ɛ.
Adama kon Yudaba kõsu.
5 Yudan wirugibu ba koo nɛɛ,
Yerusalɛmugiba ba sãa ben dam nɛ,
Gusunɔ ben Yinnin sõ, nɛ wi na wɔllu
ka tem mɔ.
6 Yen tõɔ te sɔɔ, kon Yudaban wirugibu
kowa nge dõɔ boko dãa sõɔwɔ, ǹ kun
mɛ nge wii bɔn tèn dõɔ ba sɔka dĩa
bɔkunu sɔɔ. Ba koo bwese ni nu
ka bu sikerenɛ kamiawa mam mam.
Adama Yerusalɛmugibu ba ko n sõwa
ben temɔ.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon Yudaban
yɛnusu faaba ko, kpa Dafidin yɛnun
bɛɛrɛ ka Yerusalɛmugibun bɛɛrɛ yu ku
raa Yuda be ba tiegia kera.
8 Yen tõɔ te, kon Yerusalɛmugibu
kõsu. Be sɔɔ, wi u kun daa dam
mɔ, u koo dam kowa nge Dafidi.
Kpa Dafidin yɛnugibu ba n sãa nge
Gusunɔn gɔrado wi u yõ ben wuswaaɔ.

Ba gɔɔ wooru sõ
tem mɛ kpuro sɔɔ

9 Yen tõɔ te, kon kookari ko n bwese
ni kpuro go ni nu Yerusalɛmu wɔrim
wee.
10 Kon de Dafidin yɛnugibu ka
Yerusalɛmugibu ba n wɔnwɔndu
mɔ kpa ba n da kanaru ko, kpa bu
gɔsirama nɛn mi, nɛ wi ba yaasa sɔka.
Ba koo man swĩisi nge wìn bii teereru
ta gu. Ba koo swĩwa ka nuku sankira
bakanu nge wìn bii gbiikoo u gu.
11 Yen tõɔ te, nuku sankiraru ta
ko n kpã Yerusalɛmuɔ nge te ba kua
Hadadirimɔɔn sõ Mɛgidon wɔwaɔ.
12 Tem mɛ kpuro sɔɔ, ba ko n gɔɔ
wooru sõwa yɛnu ka yɛnu. Dafidin
yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.
Natanin yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu
nɛnɛm.
13 Lefin yɛnugibu, kurɔbu ka
durɔbu nɛnɛm. Simɛin yɛnugibu,
kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.
14 Nge mɛya yɛnu si su maa tien
tɔmbu ba ko n gɔɔ wooru sõ nɛnnɛnka,
kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.

13

1 Yen tõɔ te, bwia gaa ya koo
yari yu ka Dafidin yɛnugibu ka
Yerusalɛmugibun toranu wɔka.

Yinni Gusunɔ u koo
win sɔmɔ weesugibun
bwãarokunu kɔsuku

2 Yen tõɔ te, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinni kon bũnun yĩsinu kpeerasia tem
mɛ sɔɔ kpa bu ku raa maa nu yaaya.
Kon maa nɛn sɔmɔ weesugii be ba bũu
sãarun kĩru mɔ mi wuna.
3 Goo ù n gari weesugii mɔ̀, win
tundo ka win mɛro ba koo nùn sõwa
bu nɛɛ, kaa gbi. Domi a weesu mɔ̀wa
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Kpa tundo
wi, ka mɛro wi, bu nùn takobi sɔku bu
go sanam mɛ u gari yi mɔ̀.
4 Yen tõɔ te, Gusunɔn sɔmɔbu ba koo
sekuru wa ben kãsi weesuginun sõ.
Bà n gari mɔ̀, ba ǹ maa yabe sansuginu
sebumɔ bu ka tɔmbu nɔni wõke.

5 Ben baawure u koo nɛɛwa, u ǹ
sãa Gusunɔn sɔmɔ. Wi, gbaa wukowa.
Domi ba nùn dwawa saa win piiburun
di.
6 Bà n nùn bikia ba nɛɛ, mana u sere
mɛɛra yeni wa ye ya wãa win nɔmaɔ,
kpa u wisi u nɛɛ, u ye wawa win bɔrɔ
kĩnasibun yɛnuɔ.

Ba koo gia ma

Gusunɔwa u sãa Yinni

7 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
takobi, a nɛn kparo wi na kua nɛn bõɔ
wɔrio.
A nùn goowo kpa yãanu nu yarina,
kpa n ni nu kun dam mɔ wɔri.
8 U maa nɛɛ, bà n tem mɛn tɔmbu
bɔnu kua suba ita, yen suba yiru ya
koo gbi kpa sube tee teni tu tiara.
9 Kon sube tee te dõɔ doke kpa n
tu sɔwa nge mɛ ba ra sii geesu sɔwe.
Kon tu sɔwawa nge mɛ ba ra wura
sɔwe. Ta koo nɛn yĩsiru soku kpa n
tu wurari. Kon tu sõ n nɛɛ, ta sãawa
nɛn tɔmbu. Kpa ten tii tu maa nɛɛ, na
sãawa Gusunɔ ten Yinni.

Yinni Gusunɔn tõru

14

1 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, Yinni Gusunɔn
tõra wee.
Ba koo bɛɛn yãnu gura bu bɔnu ko
bɛɛn nɔni biru.
2 U koo bwesenu kpuro mɛnna nu ka
Yerusalɛmu wɔri.
Ba koo ye mwa kpa bu yen yɛnusu dõɔ
sɔku.
Ba koo ka yen tɔn kurɔbu kpuna ka
dam.
Kpa bu yen tɔmbun bɔnu yoru
mwɛɛri bu ka doona.
Adama ba ǹ be ba tie goomɔ.
3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo tii
sõɔsi
kpa u ka bwese ni tabu ko nge mɛ u ra
ko tabu sɔɔ.
4 Yen tõɔ te, u koo win naasu sɔndi
Olifin guurɔ
te ta wãa Yerusalɛmun dee deeru, sõɔ
yari yeru gia.
Olifin guu te, ta koo bɛsira suunuɔ
saa sõɔ yari yerun di sere sõɔ duu yerɔ.
Wɔwi baka ya koo yari ten suunu sɔɔ.
Guu ten bee tia ya koo da sõɔ yẽsan
nɔm geu gia
kpa bee tia yu maa da sõɔ yẽsan mɔm
dwaru gia.
5 Saa ye sɔɔ, i ko i duki dawa win
guunun wɔwa sɔɔ.
Domi wɔwa ye, ya ko n wãawa sere
Atisɛliɔ.
I ko i duki suwa nge mɛ i raa kua
sanam mɛ tem yĩiribu bɛɛ deema
Osiasi Yudaban sina bokon waati.
Saa ye sɔɔra Gusunɔ nɛn Yinni u koo
na ka win tɔn dɛɛrobu.
6 Yen tõɔ te, yam bururam mu ǹ ko n
maa wãa.
Pura ya ko n wãa ka sere maa nim mɛ
mu gɔsira nge kperu.
7 Tõɔ te, ta ko n sãawa nɛnɛm te Yinni
Gusunɔ u yẽ.
Ba ǹ wɔ̃kuru ka sõɔ sɔɔ wunanamɔ.
Adama yoka, yam bururam mu koo
sõɔsira.
8 Yen tõɔ te, nim gem mu koo yari
Yerusalɛmun di
kpa mɛn sukum mu koku mu da nim
wɔ̃kuɔ
ge ga wãa sõɔ yari yeru gia,
kpa sukum mu da nim wɔ̃ku ge ga wãa
sõɔ duu yeru gia.
Nge mɛya n ko n sãa sõɔ sãreru ka
guran saa.
9 Yinni Gusunɔwa u ko n sãa tem
kpuron sunɔ.
Wi turowa u ko n sãa Yinni.
Win turon yĩsira tɔmbu kpuro ba koo
gia.
10 Isiriliban tem kpuro mu koo gɔsia
wɔwa
saa Geban di sõɔ yẽsan nɔm geu gia
n ka da Rimɔɔwɔ Yerusalɛmun sõɔ
yẽsan nɔm dwaru gia.
Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu ya koo yĩsiru
yari
kpa ya n wãa yen ayerɔ.
Ya ko n wãawa saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀
Bɛnyamɛɛn di,
n ka da kɔnnɔ gbiikuuɔ,
sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ gani
gɔmbunu.
Saa maa kõsu yee te ba mɔ̀ Hananɛɛlin
di,
n ka girari sina bokon resɛm gama
yerɔ.
11 Tɔmba koo sina ye sɔɔ.
Ba ǹ maa ye kam koosiamɔ.

Ya ko n wãawa bəri yɛndu səə.
12 Wee nəni swãa te Yinni Gusunə u
koo təmbu kpɛ̃ɛ
be ba Yerusalɛmu tabu wəri.
Ben wasi koo kɔ̃siwa ba n ka sĩimə.
Ben nəni yi koo kɔ̃si ben nəni wərusu
səə,
kpa ben yari yi kɔ̃si ben nəsə.
13 Yen tɔ̃ə te, nɛ, Yinni Gusunə kon
wahala baka doke ben suunu
səə.
Kpa bu wərina bu soona.
14 Yudaba ba koo tabu ko Yerusalɛmuə,
kpa bu bwese tuku ni nu ka bu sik-
erenɛn dukia gurama.
Yera, wura ka sii geesu ka yãa dabinu.
15 Nin dumi ka nin birakəsu
ka nin yooyoosu ka nin kɛtɛkunu
ka sere maa yaa sabe ni nu wãa mi,
kpuro nu koo dumgbɛku mwaara.
Dumgbɛku tia yera ya koo nu deema.
16 Bwese ni nu raa Yerusalɛmu ye
wəri,
nin ni nu tie, nu ko n da nɛwa wɔ̃ə
baagere
nu yiira Gusunə sina bokon wuswaaə,
wi u sãa wəllu ka tem Yinni,
kpa nu Kunun tɔ̃ə bakaru ko.
17 Bweseru garu tà kun de
tu Gusunə sina boko wi u sãa wəllu ka
tem Yinni yiira
tu sã Yerusalɛmuə,
gura kun nɛmə ten temə.
18 Egibitigibu bà kun de Yerusalɛmuə
bu ka Kunun tɔ̃ə bakaru ko,
gura kun nɛmə ben temə.
U koo bu wahala dokewa
nge bwese ni nu yina nu da
nu Kunun tɔ̃ə bakaru ko.
19 Nge mɛya u koo Egibitigibu ka
bwese ni nu yina nu Kunun tɔ̃ə
bakaru da Yerusalɛmuə kua.
20 Yen tɔ̃ə te, ba koo dumin
yangirenu səə yore bu nɛɛ,
Yinni Gusunəgia.
Sãa yerun wekenu kpuro nu ko n
sãawa nge yãku yerun gbɛ̃a.
21 Wekenu kpuro nu ko n sãawa
Gusunə, wəllu ka tem
Yinniginu Yerusalɛmuə ka
Yudaə.
Be ba koo yãkuru na,
bera ba ko n da nu sue
bu ka ben yãku yaa yike.
Yen tɔ̃ə te səə, ba ɲ̀ maa tenkuba wasi
sãa yeru mi,
ba n yãnu dəramə.

MALASI

Sanam mɛ Malasi u tire te yorua, Isireliba ba wurama yorun di kɔ, ba wãa Yerusalɛmuɔ. Adama saa ye sɔɔ, wãara ka bu sɛ̃. Ma dabira Gusunɔn durom sika doke, wiru 1:2. Ma Gusunɔn sãara kun maa arufaani gaa mɔ ben wãaru sɔɔ. Ba ǹ maa nùn sãamɔ ka gɔ̃ru tia.

Yeya Malasi u wa win tɔmba mɔ̀, ma u bu gerusi. Isireliba bà n nɔni sɔ̃re, ba n yɛ̃ ma ba torawa. Yen sɔ̃, bu de bu gɔ̃ru gɔsia kpa Gusunɔ u bu domaru kua. Win sɔmɔ wi u gɔsa, wiya u koo win tɔmbu dɛɛrasia kpa u bu bɛkia, wiru 3:20,21. Malasi u sãawa Gusunɔn sɔmɔ dãako Nɔɔ Mwɛɛ Gururu sɔɔ. Win tire te, ta sãawa nge sasara ye ya ka sun dɔɔ Nɔɔ Mwɛɛ Kpaarun gari sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isirelibɑn toranu, wiru 1:1n di sere wiru 2:16.
2. Gusunɔ u win tɔmbu kirɔ mɔ̀ bu ka wurama win mi, wiru 2:17n di sere wiru 3:24.

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃wa saa Malasin nɔɔn di.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ

2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na bɛɛ Isireliba kĩa. Ma i gerumɔ i mɔ̀, mba sɔɔra na bɛɛ kĩa. Na nɛɛ, n ǹ Esau u sãa Yakɔbun mɔɔ ro? Adama na Yakɔbu kĩa

3 ma na Esau yina. Na dera gãanu sari win tem guunɔ. Ma na dera gbeeku yɛɛ kɔ̃si yiba tem mɛ sɔɔ.

4 Esaun bibun bweseru tà n nɛɛ, ba ten wusu kɔsuka, adama ta koo sin bansu seeya, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, kon nɛɛ, baa tà n su bana, kon wure n su sura. Kpa bu ten tem soku nuku kɔ̃surugibun tem, ben tii maa bwese te nɛ, Yinni Gusunɔ na ka mɔru sãa baadomma.

5 Bɛɛ Isireliba, bɛɛn nɔni koo ye wa. Kpa i gere i nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛn kpãara bɛɛn tem sare.

Yinni Gusunɔ

u yãku kowobu gerusimɔ

6 Bɛɛ yãku kowobu, bɛɛ be i man gɛma, ma i mɔ̀, yen yere sɔɔra i man gɛma, wee ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. Bii u ra win tundo bɛɛrɛ wɛ̃. Mɛya sɔm kowo u ra maa win yinni bɛɛrɛ wɛ̃. Nà n sãan na bɛɛn tundo, mana bɛɛrɛ ya wãa ye i man wɛ̃ɛmɔ. Nà n maa sãan na bɛɛn Yinni, mana bɛɛrɛ ya wãa ye i man wɛ̃ɛmɔ.

7 Wee i yãkunu mɔ̀ ka dĩa ni ba ku ra ka yãkuru ko nɛn yãku yerɔ. Ma i gerumɔ i mɔ̀, yere sɔɔra i man gɛma. Nɛn yãku yera i gɛma.

8 I n ka yaa saberu garu yãkuru kua te ta wɔ̃ko sãa, ǹ kun mɛ te ta kɔ̃ra barɔ, ǹ kun mɛ te ta gesi barɔ, n ǹ sãa kɔ̃sa? I n tu bɛɛn tem wirugii wɛ̃, u koo bɛɛ siara? Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

9 Yen sɔ̃ tɛ̃, ì n nɛ, Yinni Gusunɔ suuru kana n bɛɛn wɔnwɔndu wa, i tamaa kon bɛɛ kua nge mɛ n weenɛ? Aawo, domi i kɔ̃sa kua. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

10 N buram bo bɛɛn turo u da u nɛn sãa yerun gamboba kɛnɛ. Kpa i ku ka dɔ̃ɔ sɔ̃re kam sɔɔ nɛn yãku yerɔ. Na ǹ nuku dobu mɔ bɛɛ sɔɔ. Mɛya yãku ni i maa man kuammɛ nu ǹ man wɛ̃remɔ.

11 Domi handunian goonu nnɛ sɔɔ tɔmba nɛn kpãaru yɛ̃. Baama ba man turare dɔ̃ɔ dokeammɛ ma ba man yãku geenu kuammɛ bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃. Ka gem tɔmbu kpurowa ba nɛn kpãaru yɛ̃.

12 Adama bɛɛ, i man gɛmawa, i tamaa i ko kpĩ i ka dĩa ni nu ǹ gea sãa na nɛn yãku yerɔ.

13 I mam gerumɔ i mɔ̀, anna a wahala baka wa ye i tii mɔ̀. Ma i ǹ maa yãku ni mɛɛra gãanu. Adama i naamɔ i man yãkuru kuammɛ ka yaa sabe ni i gbɛna, ǹ kun mɛ ni nu kɔ̃ri barɔ, ǹ kun mɛ ni nu gesi barɔ. I tamaa kon yãku nin bweseru mwa?

14 Bɔ̃rurowa wi u win sabenu sɔɔ kinɛ geeru mɔ, ma u da u te ta alebu mɔ sua u ka man yãkuru kua, u ka man nɔni wɔ̃ke. Domi na sãawa sina boko. Tɔmbu kpurowa ba nɛn dam nasie. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Ba yãku kowobu kirɔ mɔ̀

2

1 Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na
nɛɛ, bɛɛ yãku kowobu, bɛɛya na wooda
yeni wɛ̃ɛmɔ.
2 I n maa yina i ye mɛm nɔɔwa kpa
i kun man bɛɛrɛ wɛ̃, kon bɛɛ bɔ̃rusi.
Kpa doma te i raa mɔ, tu gɔsia bɔ̃ri.
Domi i ǹ nɛn woodaba garisi gãanu
bɛɛn gɔ̃ruɔ.
3 Wee kon bɛɛn bibun bweseru kam
koosia. Kpa n bɛɛn yaa sabe ni i ka
yãkuru mɔ̀n bisu wisi bɛɛn wuswaaɔ.
Kpa bu bɛɛ gura bu kuba ka bii si
sannu.
4 Saa ye sɔɔ, i ko gia ma nɛ, Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinniwa na bɛɛ kirɔ ye
kua n ka nɛn arukawani sire ye na ka
yãku kowobu be ba sãa Lefin bweseru
bɔkua.
5 Arukawani ye na ka bu bɔkua ya
sãawa wãaru ka bɔri yɛndugia. Ma na
bu wãa te, ka bɔri yɛn te wɛ̃ kpa bu ka
man nasia. Mɛya ba maa man nasia.
Ma ba diira nɛn yĩsirun sɔ̃.
6 Gema ba ra gere. Kɔ̃sa gaa sari ben
nɔɔ sɔɔ. Bɔri yɛndu ka gem sɔɔra ba sĩa
nɛn swaa sɔɔ. Ma ba tɔn dabinu gbara
kɔ̃san di.
7 N weenɛwa yãku kowobu bu
tɔmbu Gusunɔn swaa sɔ̃ɔsi. Domi ben
min diya ba ra nɔ ye u kĩ yèn sɔ̃ ba sãa
wi, wɔllu ka tem Yinnin sɔmɔbu.
8 Adama bɛɛ yãku kowobu Lefiba i
swaa ye deri. Ma bɛɛn sɔ̃ɔsira dera tɔn
dabinu kɔ̃ɔra. I ǹ arukawani ye yibie
ye na ka bɛɛ bɔkua. Nɛ, Gusunɔ wɔllu
ka tem Yinniwa na yeni gerua.
9 Yen sɔ̃, kon de bu bɛɛ gɛm kpa i
bɛɛrɛ bia Isiriliban suunu sɔɔ yèn sɔ̃
i ǹ nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ, i ku
ra maa nɛn tɔmbu garisi tia ì n bu
siriammɛ.

Isiriliba ba kua naanɛ sariba

10 N ǹ tundo turo bɛsɛ kpuro sa mɔ
ro? N ǹ Gusunɔ turo u sun taka kua
ro? Mban sɔ̃na sa ǹ naanɛ mɔɔsinɛ.
Ma sa bɛsɛn baababan arukawani
kusiamɔ ye ba ka Gusunɔ bɔkua.
11 Yudaba ba kua naanɛ sariba. Ma
ba durum baka kua Yerusalɛmuɔ ka
Isirelin tem kpuro sɔɔ. Domi ba Yinni
Gusunɔn sãa yee te u kĩ too disi doke.
Ma ba da ba bũugibun wɔndiaba sua
kurɔbu.
12 Wi u yenin bweseru mɔ̀, Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinni u koo yɛ̃ro wuna
Yakɔbun bweserun di, baa yɛ̃ro ù n ka
kɛ̃nu daamɔ yãku yerɔ.
13 Wee ye i kpam mɔ̀. I sumɔ, i
weeweenu mɔ̀, ma i Yinni Gusunɔn
yãku yeru nɔni yĩresu wisimɔ yèn sɔ̃ u
ǹ maa bɛɛn yãkunu mwaamɔ, u ǹ maa
kĩ u kɛ̃ru garu mwa bɛɛn nɔman di.
14 Ma i gerumɔ i mɔ̀, mban sɔ̃na n
sãa mɛ. N sãa mɛ yèn sɔ̃ bɛɛn baawure
u ǹ win arukawani yibie ye u ka win
kurɔ gbiikoo bɔkua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
15 Yinni Gusunɔ u ǹ bɛɛ kue tia wasi
sɔɔ ka bwisikunu sɔɔ? Mba i naa gire
sannu. N ǹ Gusunɔ u bɛɛ bibu kɛ̃? N n
mɛn na, i n tii sɛ kpa bɛɛn baawure u
ku win kurɔ gbiikoo yina.
16 Domi Gusunɔ Isiriliban Yinni u
kurɔ yinabu ka maa bɔbunu tusa. Yen
sɔ̃, i n tii sɛ, kpa bɛɛn goo u ku raa win
kurɔ gbiikoo tɔnu kandu kua u nùn
yina.

Yinni Gusunɔn siribu turuku kua

17 I dera Yinni Gusunɔ u wasira bɛɛn
garin sɔ̃. Adama i gerumɔ i mɔ̀, yen
yere sɔɔra i dera u wasira. Yera sanam
mɛ̀ sɔɔ i gerumɔ i mɔ̀, wi u kɔ̃sa mɔ̀,
wiya u wã Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ.
Yɛ̃rowa u ra nùn wɛ̃re. N kun mɛ, kpa
i n mɔ̀, mana Gusunɔ wi u ra siri dee
dee mi, u wãa.

3

1 Ma Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u
wisa u nɛɛ, wee kon nɛn sɔmɔ gɔrima.
U koo nɛn swaa sɔmɛ. Kpa Yinni wi i
kasu mi, u du win sãa yerɔ subaru sɔɔ.
Wee sɔmɔ wi i kĩ mi, u sisi u ka nɛn
arukawanin gari kpara.
2 Wara koo kpĩ u yɔ̃ra u nùn ma win
naarun tɔ̃ɔ te sɔɔ. Nge wara koo kpĩ u
yɔ̃ra sanam mɛ u koo kurama. Domi u
ko n sãawa nge dɔ̃ɔ wi u ra sisu yaniɛ.
Kpa u n sãa nge werem mɛ mu do.
3 U koo sina u sun dɛɛrasia nge mɛ
ba ra sii geesu yaniɛ bu dɛɛrasie. U
koo yãku kowobun bweseru Lefiba
dɛɛrasia nge mɛ ba ra wura ka sii
geesu dɛɛrasie. Kpa bu Yinni Gusunɔ
yãkunu kua nge mɛ wooda ya gerua.

4 Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Yerusalɛmugibun kɛ̃nu nu koo nɛ Yinni Gusunɔ wɛ̃re nge yellu.
5 Kon susima bɛɛn bɔkuɔ n bɛɛ siri. Kpa n dobo dobogibu seesi ka sakara kowobu ka be ba ra bɔ̃re weesu sɔɔ ka be ba ra sɔm kowobun gobi tɛɛsi ka be ba ra gominibu ka gobekuba ka sɔbu dam dɔre, ma ba ɲ̀ man nasie. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

I Gusunɔ tia wɛ̃ɛyɔ

wɔkuru baateren wɔllɔ

6 Nɛna na Yinni Gusunɔ wi u ra n wãa. Na ku ra kɔsi. Yen sɔ̃na bɛɛ, Yakɔbun bweseru, ba ɲ̀ bɛɛ kpeerasie.
7 Saa bɛɛn baababan waatin diya i nɛn woodaba gɛrari. I ɲ̀ ye mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ, i gɔsirama nɛn mi, kpa n maa gɔsira bɛɛn mi. Adama i gerumɔ i mɔ̀, amɔna sa ko koosina su ka gɔsira wunɛn mi.
8 Ma na bikia na nɛɛ, tɔnu u ra nɛ Gusunɔ nɔni wɔ̃ke? Domi wee, i man nɔni wɔ̃kumɔ. Ma i gerumɔ i mɔ̀, yen yere sɔɔra sa nun nɔni wɔ̃kumɔ. Ma na wisa na nɛɛ, kɛ̃nu wɛ̃ɛbu sɔɔ ka tia tia ye i ra man wɛ̃ wɔkuru baateren wɔllɔ.
9 Bɔ̃ruroba i sãa bɛɛ Isireliba kpuro, domi i man nɔni wɔ̃kumɔ.
10 I bɛɛn ye i mɔ kpuro subuo suba wɔkuru, kpa i ka man yen sube teeru naawa i doke nɛn arumanin beru yerɔ. Kpa dĩanu nu n wãa nɛn sãa yerɔ. I nɛn laakari mɛɛrio, kpa i wa nà kun kon bɛɛ wɔllu kɛnia n bɛɛ doma bakaru kua.
11 Na kon twee gira bɛɛn tem di. Kpa yi ku maa bɛɛn dãa binu sanku. Kon de resɛm ye ya ku ra raa ma yu ma bɛɛn gbeaɔ. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
12 Bwesenu kpuro nu koo nɛɛ, doo nɔɔrugiba bɛɛ. Domi bɛɛn tem mu ko n doo nɔɔru mɔ. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Durom mɛ Yinni Gusunɔ

u koo be ba nùn sãamɔ kua

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛn gari kun do yi i man gerusimɔ. Ma i mɔ̀, mba i man gerusi.
14 I gerua i nɛɛ, kam sɔɔra i man sãamɔ. Arufaani yerà i wa ye i nɛn woodaba mɛm nɔɔwa, ma i nuki sankira i nɔɔ bɔkua i ka nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin nɔnu geu wa.
15 Wee tɛ̃, i tamaa be ba tii sue, bera ba dobu nɔɔmɔ. Mɛya i maa nɛɛ, tɔn kɔ̃sobun arumani ya maa kuuramɔ. Baa bà n Gusunɔ seesi, u ra bu deriwa u kun kɔ̃sa gaa kue.
16 Yera be ba Yinni Gusunɔ nasie, ba gerunamɔ. Ma Yinni Gusunɔ u win laakari wesia ben mi, u bu swaa daki. Ma ba be ba nùn nasie ma ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔn yĩsa yorua tireru garu sɔɔ win wuswaaɔ.
17 Ma Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, beya ba koo ko nɛgibu tɔ̃ɔ te kon nɛn yiiko sɔ̃ɔsi. Kon bu wɔnwɔndu kua nge mɛ tɔnu u ra win bii wi u nùn nɔɔrimɔ wɔnwɔndu kue.
18 Saa yera i ko i wa ye ya gemgii ka tɔn kɔ̃so wunanɛ ka ye ya maa wi u Gusunɔ sãamɔ ka wi u kun nùn sãamɔ wunanɛ.
19 Wee tɔ̃ra sisi. Ta sum nge dɔ̃ɔ boko. Saa ye sɔɔ, be ba tii sue ka tɔn kɔ̃sobu ba koo dɔ̃ɔ mwaaraWa nge yakasu. Gãanu kun bu tiaramme. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
20 Adama bɛɛ be i man nasie, wee ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. Kon de nɛn dam mu sɔ̃ɔsira nge sɔ̃ɔ mu bɛɛ faaba ko. Saa ye sɔɔ, i ko i n tii mɔ kpa i n yɔ̃ɔkumɔ ka nuku dobu nge kɛtɛ kpɛmi yi yi yarimɔ saa gɔ̃ɔn di.
21 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, te kon nɛn yiiko sɔ̃ɔsi, i ko i tɔn kɔ̃sobu taaku. Domi ba ko n sãawa nge torom bɛɛn naasɔ. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Eli kpao

22 I de i nɛn sɔmɔ Mɔwisin yi-irebu ka win woodaba mɛm nɔɔwa be na nùn wɛ̃ bɛɛ Isireliba kpuron sɔ̃ Horɛbun guurɔ.
23 Nɛ, Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ te, ta kpã, ma ta nanum mɔ. Adama tu sere tunuma, kon bɛɛ nɛn sɔmɔ Eli gɔriama.
24 U koo de baababa ka ben bibu bu dora. Ma n kun mɛ, kon na n bɛɛn tem kpeerasia.

LABAARI GEA NGE MƐ MATEU U YORUA

Mateun tireru ta sãawa Labaari gean tirenu nnɛ ye sa raa wan teeru. Tire nin baatere ta mɔ ye ta naa gire. Mateun tireru sɔɔ u sɔ̃ɔsimɔ ma Yesu u sãawa Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa yellun di. Ma ba win gari yorua Nɔɔ Mwɛɛ Gururu sɔɔ. Yuuba ba Kirisi wi mara u na u bu yakia Romugibun nɔman di. Yenin sɔ̃na Yesu u gerumɔ u siremɔ ma win banda kun sãa handunia migiru.

Mateun tireru ta sãawa tire te ta Nɔɔ Mwɛɛ Gururu ka Nɔɔ Mwɛɛ Kpaarun gari swɛɛnamɔ, ka sere Isireliba ka maa Yesun yigbɛru.

Tire ten kpunaa

1. Yesun bwese tɔ̃ka ka win marubu, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yesun batɛmu ka win kɔkiribu, wiru 3n di sere wiru 4.
3. Yesun sɔ̃ɔsinu guuru wɔllɔ, wiru 5n di sere wiru 7.
4. Barɔbun bɛkiabu ka gɔrobun gɔran daabu, wiru 8n di sere wiru 10.
5. Sɔ̃ɔsi ni Yesu u kua, wiru 11n di sere wiru 12.
6. Mɔnnu ka sɔm maamaakiginu, wiru 13n di sere wiru 16.
7. Yesun wasin gɔsiabu ka win Yerusalɛmun daabu, wiru 17n di sere wiru 20.
8. Yesun sɔ̃ɔsi dãakinu Yerusalɛmuɔ, wiru 21n di sere wiru 25.
9. Yesun siribu ka win gɔɔ ka win seebu gɔrin di, wiru 26n di sere wiru 28.

Yesu Kirisin bweserun tɔ̃ka (I maa mɛɛrio Luku 3:23-38)

1 Yesu Kirisin bweserun tɔ̃ka wee, wi u sãa Dafidin sikadobu. Dafidi maa sãa Aburahamun sikadobu.
2 Aburahamu u Isaki mara, Isaki u Yakɔbu mara. Yakɔbu u Yuda mara ka win maabu ka wɔnɔbu.
3 Yuda ka Tamari ba Farɛsi ka Sara mara. Farɛsi u Esiromu mara. Esiromu u Aramu mara.
4 Aramu u Aminadabu mara. Aminadabu u Nasoni mara. Nasoni u Saamɔɔ mara.
5 Saamɔɔ ka Rahabu ba Boasi mara. Boasi ka Rutu ba Yobɛdi mara. Yobɛdi u Isai mara.
6 Isai u Dafidi mara.

Dafidi u kua sunɔ, ma wi ka wi u raa sãa Yurin kurɔ ba Salomɔɔ mara.
7 Salomɔɔ u Roboamu mara. Roboamu u Abia mara. Abia u Asafu mara.
8 Asafu u Yosafati mara. Yosafati u Yoramu mara. Yoramu u Osiasi mara.
9 Osiasi u Yotamu mara. Yotamu u Akasi mara. Akasi u Esekiasi mara.
10 Esekiasi u Manase mara. Manase u Amɔɔ mara. Amɔɔ u Yosiasi mara.
11 Yosiasi u Yekonia mara ka win wɔnɔbu sanam mɛ ba Isireliba gura ba ka da Babilonin temɔ.
12 Ben Babilonin daabun biru Yekonia u Salatiɛli mara. Salatiɛli u Sorobabɛli mara.
13 Sorobabɛli u Abiudu mara. Abiudu u Eliakimu mara. Eliakimu u Asoru mara.
14 Asoru u Sadɔku mara. Sadɔku u Asimu mara. Asimu u Eliudu mara.
15 Eliudu u Eleasaa mara. Eleasaa u Matani mara. Matani u Yakɔbu mara.
16 Yakɔbu u Yosɛfu mara wi u kua Maarin durɔ. Maari wiya, u Yesu mara, wi ba soka Kirisi.
17 Nge mɛya ben bwese te sɔɔ, saa Aburahamun min di n ka girari Dafidin mi, ba sãawa tɔnu wɔkura nnɛ. Saa maa Dafidin min di n ka girari saa ye ba ka bu yoru da Babilonin temɔ, ba sãawa tɔnu wɔkura nnɛ. Yen biru saa mìn di ba ka bu da Babilonin temɔ n ka Kirisin saa girari, be, ba maa sãawa tɔnu wɔkura nnɛ.

Yesu Kirisin marubu (I maa mɛɛrio Luku 2:1-7)

18 Wee nge mɛ ba ka Yesu Kirisi mara. Win mɛro Maari u sãa Yosɛfun kurɔ kɛ̃ɛro, adama bu sere suana Maari u deema u gura mɔ saa Hunde Dɛɛron min di.
19 Win durɔ Yosɛfu wi, u sãa geegii, u ɲ̀ kĩ u Maari sekuru doke batuma sɔɔ. Yen sɔ̃na u gɔ̃ru doke u nùn yina asiri sɔɔ.
20 Saa ye u ye bwisikumɔ saa yera Yinnin gɔrado u nùn kure dosu sɔɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yosɛfu, Dafidin sikadobu a ku bɛrum ko a ka wunɛn kurɔ kɛ̃ɛro Maari yɛnu doke, domi

gura ye u mɔ mi, saa Hunde Dɛɛron
min diya.
21 U koo bii tɔn durɔ ma, kpa a nùn
yĩsiru kɛ̃ Yesu *, domi u koo win tɔmbu
faaba ko saa ben durum di.
22 Yeni kpuro ya koora kpa Yinnin
gari yi u gerua saa win sɔmɔn nɔɔ sɔɔn
di yi ka koora,
23 yi yi nɛɛ,
“Wɔndia goo u koo gura sua kpa u bii
tɔn durɔ ma,
kpa bu nùn yĩsiru kɛ̃ Emanuɛli.”
Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔ wãa ka
bɛsɛ.
24 Yen sɔ̃na ye Yosɛfu u yanda, u kua
ye Yinnin gɔrado u nùn sɔ̃ɔwa, u Maari
yɛnu doke.
25 Adama u ɲ nùn yɛ̃ kurɔ sere u ka
win bii tɔn durɔ mara. Ma u nùn yĩsiru
kã Yesu.

2

Sɔbu saa sɔ̃ɔ yari yerun di

1 Ba Yesu marawa Bɛtelehɛmuɔ
Yudean temɔ, sina boko Herodun
waati. Sanam mɛ sɔɔ, kperin saria
yɛ̃robu gabu ba na Yerusalɛmuɔ saa
sɔ̃ɔ yari yerun di,
2 ma ba nɛɛ, mana Yuuban sunɔ wi
ba mara tɛ̃ u wãa. Domi sa win kpera
wa ya kura sɔ̃ɔ yari yerɔ, yera sa na su
nùn sã.
3 Ye sina boko Herodu u gari
yi nua, win bwɛ̃ra kun kpunɛ, ka
Yerusalɛmugibun tii kpuro.
4 U yãku kowo tɔnwerobu kpuro
mɛnna ka wooda yɛ̃robu ma u bu
bikia u nɛɛ, mana ba nɛɛ ba koo wi
Gusunɔ u gɔsa * ma.
5 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Bɛtelehɛmuɔra
Yudean tem sɔɔ, domi Gusunɔn sɔmɔ
u yorua u nɛɛ,
6 “Wunɛ, Bɛtelehɛmu, Yudean tem sɔɔ,
n ɲ mɔ wuna a piiburu bo Yudean
wuu bakasu sɔɔ.
Domi wunɛn min diya sunɔ u koo yari
wi u koo nɛn tɔmbu Isireliba kpara.”
7 Yera Herodu u kperin saria yɛ̃ro
be sokusia asiri sɔɔ ma u bu bikia saa
ye kpera ye, ya kura mam mam.
8 Ma u dera ba da Bɛtelehɛmuɔ. U
bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu doo bu bii win gari
bikia sãa sãa. Bà n nùn wa bu gɔsirama
bu nùn sɔ̃, kpa win tii u maa da u nùn
sã.
9 Ye ba win gari yi nua ba kpa, yera
ba swaa wɔri. Wee, kpera ye ba raa wa
sɔ̃ɔ yari yerɔ, ya kpam bu swaa gbiiye
sere yam mi bii wi, u wãa, ma ya yɔ̃ra
yam min wɔllɔ.
10 Ye ba kpera ye wa ben gɔ̃ru ga
dora n banda.
11 Ye ba dua diru mi, ba bii wi wa ka
win mɛro Maari. Yera ba yiira ba nùn
sãwa. Ma ba ben bɔɔnu kusia, ba wura
wuna ba nùn kã, ka turare bwesenu
yiru.
12 Ma Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa dosu sɔɔ u
nɛɛ, bu ku raa wure Herodun mi. Ma
ba sĩa ben wuuɔ ka swaa tuka.

Ba ka Yesu kpikiru da Egibitiɔ

13 Ye kperin saria yɛ̃ro be, ba biru
kisi ba doona, ma Yinnin gɔrado u
Yosɛfu kure dosu sɔɔ u nɛɛ, a seewo
a bii wi ka win mɛro sua kpa a ka bu
kpikiru su Egibiti gia, a sina mi sere
dɔma te kon maa nun sɔ̃ a sĩima, domi
Herodu u koo bii wi kasu u go.
14 Ma Yosɛfu u seewa wɔ̃kuru u bii
wi ka win mɛro sua ma u doona Egibiti
gia.
15 U sina mi sere Herodu u ka gu.
Yeni ya koora kpa Yinnin gari yi u
gerua saa win sɔmɔn nɔɔ sɔɔn di yi ka
koora ye u nɛɛ, “Egibitin diya na nɛn
bii sokuma.”

Ba bii tɔn durɔ piiminu go

16 Ye Herodu u wa ma sɔɔ be ba na
saa sɔ̃ɔ yari yerun di ba nùn yaakoru
kua, u mɔru bɛsira. Ma u dera ba bii
tɔn durɔbu kpuro go be ba ɲ wɔ̃ɔ yiru
kere Bɛtelehɛmuɔ ka yen baru kpaanɔ
kpuro. Domi u yen sanam dooru kua
mìn di sɔɔ be, ba nɛɛ ba kpera ye wa.
17 Nge mɛya ye Gusunɔn sɔmɔ
Yeremi u gerua, ya koora, ye u nɛɛ,
18 “Ba swĩi gɛɛ nɔɔmɔ Ramaɔ.
Yɛ̃ro u sumɔ u weeweenu mɔ̀.
Ase Rasɛliwa u sumɔ win bibun sɔ̃.
Ma u yina bu nùn suuru kana
domi bii be kpurowa ba gu.”

* **1:21** ***Yesu*** - Yĩsi ten tubusiana faaba kowo. * **2:4** ***wi Gusunɔ u gɔsa*** - Ka Gɛrɛkim wiya ba sokumɔ Kirisi.

Ba ka Yesu wurama

Egibitin di

19 Herodu u gu. Win gəən biru
Yinnin gərado u Yosɛfu kure dosu səə
Egibitiə.
20 U nɛɛ, a seewo a bii wi ka win
mɛro sua kpa i wura Isirelin temə,
domi be ba kĩ bu bii wi go, ba gu.
21 Ma Yosɛfu seewa u bii wi ka win
mɛro sua ba kpam wura Isirelin temə.
22 Adama ye u nua ma Aakelusi u
bandu di Yudean temə win baa Hero-
dun ayerə, u bɛrum kua u ka sina
mi. Ma u doona Galilen temə, nge mɛ
Gusunə u nùn sɔ̃əwa dosu səə.
23 Ma u da u sina wuu ge ba sokumə
Nasarɛtiə, kpa Gusunən səməbun gari
yi ka koora yi yi nɛɛ, “Ba koo nùn
sokuwa Nasarɛtigii.”

3

Yohanu Batɛmu kowon waasu
(I maa mɛɛrio Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

1 Sanam mɛ səə, Yohanu Batɛmu
kowo u na u waasu mə̀ Yudean
gbaburə.
2 U nɛɛ, i bɛɛn gɔ̃ru gəsio domi
Gusunə u sisi u bandu swĩi.
3 Yohanu wiya wìn gari Gusunən
səmə Esai u mə̀ sanam mɛ u nɛɛ,
“Goo u gerumə ka dam gbaburə u mə̀,
i Yinnin swaa sənwə,
kpa i n ye nəə nɛrasiamə yu dɛnda.”
4 Yohanu wi, u yooyoon sansun
yaberu sebua, ma u gənan kpaka sɛ̃ke
pəraə. Win dĩana twee ka tim bausu.
5 Təmba na win mi saa Yerusalɛmun
di ka Yudean tem kpuro, ka tem
kpuron di mɛ mu daa te ba mə̀
Yuudɛni sikerenɛ.
6 Ba ben toranu tuuba kua ma u bu
batɛmu kua daa te ba mə̀ Yuudɛniə.
7 Ye Yohanu u wa ma Falisiba ka
Sadusiba dabinu ba na win mi u ka
bu batɛmu ko, u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bɛɛ
waa gəsənu wara u maa bɛɛ sɔ̃əwa i
Gusunən məru duka suuri ye ya wee.
8 I de bɛɛn kookoosu su sɔ̃əsi ma i
gɔ̃ru gəsia.
9 I kun tamaa i ko gafara wa
Aburahamun sɔ̃ domi i gerumə i
mə̀ u sãa bɛɛn baaba. Na bɛɛ sɔ̃əmə
Gusunə u koo kpĩ u kpee ni sua u ka
Aburahamu bibu kua.
10 Wee, ba gbãa wasi kə bu ka dãa
wukiri. Dãru baatere te ta ǹ bii geenu
marumə tera ba koo bura kpa bu doke
dɔ̃ə səə.
11 Nɛ na bɛɛ batɛmu mə̀ ka nim i ka
gɔ̃ru gəsiabun seeda di, adama wi u
sisi nɛn biruə u koo bɛɛ batɛmu ko ka
Hunde Dɛɛro ka dɔ̃ə. U man dam kere
gem gem, sere na ǹ mam tura n ka win
baranu sua n nɛnɛ.
12 U win saratia nɛni win nəmaə, u
koo win alikama soo yeru kura kpa u
win alikama gura u doke biraru səə.
Adama u koo sakosu doke dɔ̃ə səə wi
u ku ra gbi.

Yesun batɛmu
(I maa mɛɛrio Maaku 1:9-11, Luku 3:21-22)

13 Sanam mɛya Yesu u na saa Galilen
di u da daa te ba mə̀ Yuudɛniə, Yohanu
u ka nùn batɛmu ko.
14 Adama Yohanu u kĩ u yina. U nɛɛ,
wuna n weenɛ a man batɛmu ko, yera
a maa na nɛn mi?
15 Adama Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a de
n koora mɛ gina, domi nge mɛya sa ko
ka kpuro ko ye Gusunə u bikiamə.
Ma Yohanu u wura.
16 Ye u Yesu batɛmu kua u kpa, mii
mii Yesu u yara nim səən di. Yera wəlla
wukiara, ma u Gusunən Hunde wa u
saram wee nge kparuko, u na u sina
win wiru wəllə.
17 Ma nəə gagu ga nəəra wəllun di ga
nɛɛ, winiwa nɛn Bii kĩnasi wì səə nɛn
gɔ̃ru dobu kpuro wãa.

4

Setam u Yesu kəkura
(I maa mɛɛrio Maaku 1:12-13, Luku 4:1-13)

1 Yen biru Hunde Dɛɛro u ka Yesu da
gbaburə Setam u ka nùn kəkiri.
2 Ye Yesu u nəə bəkua sɔ̃ə səə weeru
ka wɔ̃kuru weeru, yen biru gɔ̃əra nùn
mə̀.
3 Ma Setam u na win mi u nɛɛ, à n sãa
Gusunən Biin na, a kpee nini sɔ̃əwə nu
gəsio pɛ̃ɛ.
4 Yesu nùn wisa u nɛɛ, Gusunən
gari yi gerua yi nɛɛ, tənu kun ko n
wãa dĩanu tənan sɔ̃. U maa wãawa
Gusunən gere kpuron sɔ̃.

5 Ma Setam u ka nùn da Yerusalɛmu
wuu dɛɛrə gen mi, u nùn sondi sãa
yerun wii kpiirə.
6 Ma u nɛɛ, à n sãa Gusunən Biin na, a
yõəwə a sura temə domi Gusunən gari
yi gerua yi nɛɛ,
"Gusunə u koo win gəradoba nəə kɛ̃
wunɛn sõ bu nun nɛnɛ ka ben
nəma,
kpa a ku ra ka wunɛn naasu kperu
sokura."
7 Yesu nùn wisa u nɛɛ, adama
Gusunən gari yi maa gerua yi nɛɛ,
"A ku ra Gusunə wunɛn Yinnin dam
mɛɛri a ka wa mɛ mu nɛ."
8 Yen biru Setam u ka Yesu da guu
bakaru garun wəllə, u nùn dunian tem
kpuro sõəsi ka mɛn bɛɛrɛ mi sinamba
bandu dii.
9 Ma u nɛɛ, yeni kpurowa kon nun
wɛ̃ à n yiira a man sãwa.
10 Ma Yesu u wisa u nɛɛ, a doonə min
di Setam. Domi ba yorua ba nɛɛ, "Kaa
Gusunə wunɛn Yinni sã, kpa a n wi
turon wãaru wãa."
11 Yera Setam u doona win min di,
ma Gusunən gəradoba ba na ba nùn
nəəri.

Yesu win səmburu torua Galileə
(I maa mɛɛrio Maaku 1:14-15, Luku 4:14-15)

12 Ye Yesu u nua ma ba Yohanu mwa
ba doke pirisəm səə, yera u doona
Galileə.
13 U nì sinɛ Nasarɛtiə, u da u sinawa
Kapenamuə, ye ya wãa daa burerun
bəkuə te ba ra soku Galile, Nɛfitali ka
Sabulonin temə.
14 Kpa ye Gusunən səmə Esai u raa
gerua yu ka koora, ye u nɛɛ,
15 "Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu
wãa nim wõku gia,
daa te ba mə̀ Yuudɛnin guruə Galileə
mi tən tukoba wãa.
16 Be ba sõ yam wõkuru səə mi, ba koo
yam bururam bakam wa.
Be, be gəən bɛrum wukiri nge yam
wõkuru,
bera yam bururam koo kurema."
17 Saa saa yen diya Yesu u win waasu
torua. U nɛɛ, i bɛɛn gõrusu gəsio, domi
Gusunə u sisi u bandu swĩi.

Yesu u susure kowobu nnɛ soka
(I maa mɛɛrio Maaku 1:16-20, Luku 5:1-11)

18 Nge mɛ Yesu u sĩimə Galilen daa
burerun bəkuə u susure kowobu yiru
gabu wa, məə ka wənə, Simaə wi ba
ra soku Piɛɛ ka win wənə Andere.
Ba susure mə̀ daa bure te səə ka
yãakororu.
19 Yesu u bu sõəwa u nɛɛ, i man
swĩima, kon bɛɛ sõəsi nge mɛ i ko ka
təmbu kasu bu man swĩi.
20 Mii mii ba ben yãakoronu deri,
ma ba nùn swĩi.
21 Ye u susi wuswaaə u maa məə ka
wənə wa Yakəbu ka Yohanu, Sebeden
bibu. Ba wãa ben goo nimkuu səə ka
ben tundo Sebede, ba ben yãakoronu
kərumə. Yesu u bu soka.
22 Mii mii ba ben tundo deri goo
nimkuu səə, ma ba Yesu swĩi.
23 Yesu u bəsu Galilen tem kpuro
səə u keu sõəsimə ben mɛnnə yenə u
ban te Gusunə u koo swĩin Labaari
gea waasu mə̀, ma u təmbu ben bara
bwese bweseka bɛkiammɛ.
24 Win baaru ya yɛ̃bi baama kpuro
Sirin tem səə sere təmba ka ben
barəbu na win mi, be ba bara bwese
bweseka mə ka be ba wuriri dabinun
wahala mə̀ ka be ba wɛrɛkunu mə, ka
girikpakpa wərobu ka bèn wasin bee
tia gu gu. Ma Yesu u be kpuro bɛkia.
25 Ma tən wəru guni nùn swĩi
saa Galile ka bera ye ba mə̀ wusu
wəkurun di, ka Yerusalɛmu ka Yudea
ka tem mɛ mu wãa daa te ba mə̀
Yuudɛnin gurun di.

5

Yesun waasu guuru wəllə

1 Yesu u tən wəru ge wa ma u
yəəwa guuru garun wəllə u sina. Win
bwãaba mɛnna win mi
2 ma u gari gerubu wəri u bu gãa
dabinun keu sõəsi.

Doo nəə geerun gari
(I maa mɛɛrio Luku 6:20-23)

3 Yesu u nɛɛ,
doo nəərugiba bèn hunde ya Gusunən
bɛkɛ barə.
Beya ba ko n wãa mi Gusunə u bandu
swĩi.

4 Doo nɔɔrugiba be ba nukuru
sankire.
Gusunɔ u koo bu nukuru yɛmiasia.
5 Doo nɔɔrugiba bèn daa ya du.
Beya ba koo tem mɛ tubi di.
6 Doo nɔɔrugiba be ba kasu bu ko ye
Gusunɔ u bikiamɔ nge be ba
dĩanu ka nim kasu.
Ba koo debu.
7 Doo nɔɔrugiba be ba wɔnwɔndu mɔ.
Gusunɔ u koo bu wɔnwɔndu kua.
8 Doo nɔɔrugiba bèn gɔ̃ru ga dɛɛre.
Ba koo Gusunɔ wa.
9 Doo nɔɔrugiba be ba ra yibɛrɛ tɛɛru
kpeesie.
Gusunɔ u koo bu soku win bibu.
10 Doo nɔɔrugiba be ba nɔni sɔ̃ɔwa yèn
sɔ̃ ba kua ye Gusunɔ u bikia.
Beya ba ko n wãa mi Gusunɔ u bandu
swĩi.
11 Doo nɔɔrugiba bɛɛ, sanam mɛ
ba bɛɛ yaakoru mɔ̀ ma ba bɛɛ nɔni
sɔ̃ɔmɔ ma ba kɔ̃sa weesugia baayere
bɛɛ manimɔ nɛn sɔ̃.
12 I gɔ̃ru doro kpa i n nuku doo
bakabu mɔ yèn sɔ̃ ba bɛɛ are bɛkɛ yiiye
wɔllɔ. Domi nge mɛya ba Gusunɔn
sɔmɔbu nɔni sɔ̃ɔwa be ba bɛɛ gbiiye.

Bɔru ka yam bururam (I maa mɛɛrio Maaku 9:50, Luku 14:34-35)

13 Yesu maa nɛɛ, bɛɛya handunian
bɔru *, adama bɔru tà n nɔɔ gu mba
ba koo ka tu dorasia. Ta ǹ maa gãanu
ganu ma n kun mɔ bu yari kpa tɔmbu
ba n te taakumɔ ka ben naasu.
14 Bɛɛya handunian yam bururam.
Wuu ge ba swĩi guuru wɔllɔ, ga ǹ
beruramɔ.
15 Ba ku ra maa fitila mɛni, kpa bu
tongoro sua bu gu wukiri. Adama
ba ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ kpa gu
tɔmbu kpuro yam burura be ba wãa
yɛnu sɔɔ.
16 Nge mɛya i de bɛɛn yam bururam
mu burura tɔmbun wuswaaɔ kpa ba n
ka bɛɛn sɔm geenu waamɔ, kpa bu wa
bu bɛɛn Baaba wɔrukoo bɛɛrɛ wɛ̃.

Woodan gari

17 Yesu maa nɛɛ, i kun tamaa na
nawa n ka Mɔwisin wooda kpeesia ka
Gusunɔn sɔmɔbun sɔ̃ɔsinu. Aawo, na
nawa n ka ye tãsisia.
18 Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka gem, sere
wɔllu ka tem mu ka kpe, baa wooda
yen yori tombu ga ǹ kam mɔ̀ sere ye
kpuro yu ka koora.
19 Yen sɔ̃na baawure wi u woodan
gari tia gaa sara, baa yen piibu, ma
u gabu sɔ̃ɔmɔ bu ko mɛ, wiya ba koo
soku piibu ban te Gusunɔ u koo swĩi
sɔɔ. Adama wi u mɔ̀ ye ya gerumɔ ma
u ye gabu sɔ̃ɔsimɔ, wiya ba koo soku
tɔn gisonko Gusunɔn ban te sɔɔ.
20 Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, ma n kun mɔ
i kua ye Gusunɔ u bikia n kere wooda
yɛ̃robu ka Falisiba i ǹ duɔ mi Gusunɔ
u bandu swĩi.

Mɔrun gari

21 Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba
gasɔgibu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i ku ra tɔnu go,
baawure wi u tɔnu go, ba koo ka nùn
da siri kowon mi.
22 Adama tɛ̃, nɛ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
baawure wi u ka win tɔnusi mɔru
mɔ̀ ba koo ka nùn da siri kowon mi,
baawure wi u win tɔnusi nɛɛ, kambu,
ba koo nùn siri tɔnwerobun wuswaaɔ,
baawure wi u maa win tɔnusi mɔ̀ gari
bɔkɔ u ǹ koo dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi sarari.
23 Yen sɔ̃na à n ka Gusunɔ kɛ̃ru
naawa yãku yerɔ, ma a yaaya mi, ma
wunɛn tɔnusi u gãanu nɛni win gɔ̃ruɔ
wunɛn sɔ̃,
24 a wunɛn kɛ̃ɛ te derio mi, yãku
yerun wuswaaɔ, kpa a yande da a gari
yi kpeesia ka yɛ̃ro. Yen biru a wurama
a Gusunɔ wunɛn kɛ̃ru kɛ̃.
25 Goo ù n ka nun dɔɔ siri yerɔ, a
yɛ̃ro suuru kanɔ fuuku swaa sɔɔ, kpa
u ku raa nun siri kowo nɔmu sɔndia,
kpa siri kowo u ku nun sandamu
nɔmu sɔndia, kpa sandamu u ku nun
doke pirisɔm sɔɔ.
26 Na nun sɔ̃ɔmɔ ka gem, miya kaa
sina sere a ka wunɛn wooda sarabun
gobi kɔsia. Baa faram, a ǹ buremɔ.

Sakararun gari

27 Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma
ba gasɔgibu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, “I ku ra
sakararu ko.”

* **5:13** ***bɔru*** - Bɔɔ te ba ka yã mini ta sãawa nge bɔɔ swãaru. Ta koo kpĩ tu nɔɔ gbi.

28 Adama tɛ̃ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, tɔn durɔ ù
n tɔn kurɔ mɛɛra, ma u nùn binɛ kua,
u ka nùn sakararu kua kɔ win gɔ̃ruɔ.
29-30 Yen sɔ̃na wunɛn nɔm geun
nɔnu gà n nun torasia, a gu wɔwo a kɔ̃.
Wunɛn nɔm geu gà n maa nun torasia
a gu buro a kɔ̃. N sanɔ a wunɛn wasin
gam bia, ka sere ye wunɛn wasi kpuro
koo doona dɔ̃ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.

Kurɔ yinabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 19:9, Maaku 10:11-12, Luku 16:18)

31 Ma Yesu nɛɛ, ba maa gasɔgibu
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, “Durɔ wi u win kurɔ
yina, u koo kurɔ wi yinanaan tireru
wɛ̃.”
32 Adama tɛ̃ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u win kurɔ yina gãanun sɔ̃ ma
n kun mɔ sakararu, durɔ wiya nùn
sakararu koosia ù n durɔ kpao sua.
Durɔ wi u maa goon kurɔ yinaro sua,
win tii u sakararu kuawa.

Nɔɔ mwɛɛnun gari

33 Ma Yesu nɛɛ, i maa nua ma ba
kpam gasɔgibu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, “A ku ra
bɔ̃re ka gari weesugii, adama kaa nɔɔ
mwɛɛnu yibia nì sɔɔ a bɔ̃rua Yinnin
wuswaaɔ.”
34 Adama tɛ̃ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ì n nɔɔ
mwɛɛnu mɔ̀ i ku ra bɔ̃re. I ku ka wɔllu
bɔ̃re yèn sɔ̃ ta sãa Gusunɔn sina gɔna.
35 I ku ka tem bɔ̃re yèn sɔ̃ mu sãa
Gusunɔn naa sɔnditiru. I ku maa ka
Yerusalɛmu bɔ̃re yèn sɔ̃ ya sãa sina
bokon wuu.
36 I ku maa ka bɛɛn wiru bɔ̃re yèn sɔ̃
i ǹ kpɛ̃ i sera tia bururasia, i ǹ maa kpɛ̃
i ye tĩrasia.
37 I de bɛɛn gere ya n sãa mɛya, ǹ kun
mɛ aawo, n ǹ mɛ. Ye i sɔndimɔ mɛnin
wɔllɔ kpuro, tɔn kɔ̃son min diya ya
naamɔ.

Mɔru kɔsiarun gari
(I maa mɛɛrio Luku 6:29-30)

38 Ma Yesu nɛɛ, i nua ma ba raa
gerua, “Wi u win winsim nɔnu wĩa,
ba koo maa wiguu wĩa. Wi u maa
win winsim dondu bua, ba koo maa
wigiru buawa.”
39 Adama nɛ na nɛɛ, a ku ka tɔn kɔ̃so
sanna. U n wunɛn nɔm geun baaru so,
a maa nùn nɔm dwarugiru tĩiyɔ.
40 Goo ù n maa ka nun da siri yerɔ u
ka wunɛn yabe piibu mwa, a de u maa
wunɛn yabe bakaru sua.
41 Goo ù n nun tilasi kua a ka nùn
win sɔmunu daawa nge kilo tia, a ka
nùn daawo kilo yiru.
42 Goo ù n nun gãanu kana, a nùn
wɛ̃ɛyɔ. Goo ù n maa gãanu bɔkuram
na wunɛn mi, a ku yina.

Kĩru yibɛrɛban sɔ̃
(I maa mɛɛrio Luku 6:27-28, 32-36)

43 Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba
raa gerua, “A wunɛn beruse kĩɔ, kpa a
wunɛn yibɛrɛ tusi.”
44 Adama nɛ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i bɛɛn
yibɛrɛba kĩru sɔ̃ɔsio, kpa i kanaru ko
be ba bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔn sɔ̃.
45 Nge mɛya i ko ka sɔ̃ɔsi ma i sãa
bɛɛn Baaba wɔrukoon bibu. Domi
u sɔ̃ɔ yarisiamɔ tɔn kɔ̃sobu ka tɔn
geobun mi. U gura nɛɛsiamɔ geegibu
ka gee sarirugibun mi.
46 I n bu kĩru sɔ̃ɔsimɔ be ba bɛɛ kĩ
tɔna, are yirà i ko n yĩiyɔ. Gbere
mwaɔbun tii ba ra ko mɛ.
47 I n maa bɛɛgibu tɔna tɔbura, sanɔ
yerà i gabu kere. Tɔn tukobun tii
mam, ba ra ko mɛ.
48 N n mɛn na, i de bɛɛn tɔn giroru tu
yibu nge mɛ bɛɛn Baaba wɔrukoogira
yiba.

6

Wɔnwɔndun kɛ̃run gari

1 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i laakari
koowo, i ku bɛɛn gean kobu sɔ̃ɔsi
batuma sɔɔ, tɔmbu bu ka wan sɔ̃. I n
kua mɛ, i ǹ are gɛɛ wasi bɛɛn Baaba
wɔrukoon min di.
2 Yen sɔ̃, à n sãarobu gãanu kã, a ku
woo kana nge mɛ be ba yɛ̃ɛru kasu ba
ra ko mɛnnɔ yenɔ ka swɛɛɔ. Ba ra ko
mɛ, tɔmbu bu ka bu siaran sɔ̃. Na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ ka gem, ba ben are kpuro wa kɔ.
3 N n mɛn na, à n sãaro goo gãanu
kɛ̃mɔ, a ku de wunɛn nɔm dwaru tu
gia ye wunɛn nɔm geu ga mɔ̀.
4 N weenɛ a gãa gee ni ko asiri sɔɔ,
kpa wunɛn Baaba wi u ra wa ye ya
koora asiri sɔɔ u nun are wɛ̃.

Kanarun gari
(I maa mɛɛrio Luku 11:2-4)

5 Yesu maa nɛɛ, ì n maa kanaru mɔ̀, i
ku ko nge be ba yɛ̃ɛru kasu. Ba ra kã̀ bu
kanaru ko ba n yɔ̃ mɛnnɔ yenɔ ka wuu
suunun swaa kɛɛnanu sɔɔ kpa tɔmbu
kpuro bu ka bu wa. Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka
gem, ba ben are kpuro wa kɔ.
6 Adama à n kanaru mɔ̀ a doo wunɛn
dii sɔɔwɔ a gambo kɛnɛ, kpa a wunɛn
Baaba kana wi u wãa asiri sɔɔ mi. Ma
wunɛn Baaba wi, wi u waamɔ ye a mɔ̀
asiri sɔɔ, u koo nun are wɛ̃.
7 I ku bɛɛn kanaru gawa nge tɔn
tukobu be ba tamaa Gusunɔ u koo ben
kanaru nɔ ben gari gawabun sɔ̃.
8 I ku bu saari. Bɛɛn Baaba u bɛɛn
bukata yɛ̃ i sere nùn kana.
9 Yen sɔ̃, wee nge mɛ i ko i n da
kanaru ko. I n da nɛɛ,
bɛsɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ, a de ba n
yɛ̃ ma wuna sãa Dɛɛro.
10 A na a bandu swĩi.
A de bu wunɛn kĩru ko tem sɔɔ mini,
nge mɛ ba mɔ̀ wɔllɔ.
11 A sun bɛsɛn gisɔn dĩanu kɛ̃.
12 A sun bɛsɛn toranu suuru kuo, nge
mɛ be ba ra sun tore, sa bu
suuru kuammɛ.
13 A ku ka sun da kɔkiribun bera gia.
Adama a sun wuna saa tɔn kɔ̃son
nɔmun di.
[Domi wuna a bandu ka dam ka yiiko
mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.]
14 Domi ì n gabun toranu suuru kua,
ni ba bɛɛ kua, bɛɛn Baaba wɔllugii u
koo maa bɛɛ suuru kua.
15 Adama ì kun gabu suuru kue,
bɛɛn Baaba u ǹ koo maa bɛɛ bɛɛn
toranu suuru kua.

Nɔɔ bɔkurun gari

16 Ma Yesu nɛɛ, ì n maa nɔɔ bɔkua
i ku de bɛɛn wuswaa yu bɛɛn wahala
sɔ̃ɔsi nge be ba yɛ̃ɛru kasu. Ba ra ben
wuswɛɛ kɔsi kpa gabu bu wa ma ba nɔɔ
bɔkua. Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka gem ba ben are
kpuro wa kɔ.
17 Adama à n nɔɔ bɔkua a wubuo kpa
a wunɛn wuswaa gum sawa,
18 kpa tɔmbu bu ku tubu ma a nɔɔ
bɔkua, ma n kun mɔ wunɛn Baaba wi
u kun waarɔ. Wunɛn Baaba wi, wi u
wãa asiri sɔɔ mi, u waamɔ ye a mɔ̀. U
koo nun are wɛ̃.

A dukia beruo wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Luku 12:33-34)

19 Ma Yesu nɛɛ, i ku dukia bere
handunia sɔɔ mini, mi gɛmi yi ra di,
ka mi ya koo wurura nɔrura, ka mi
gbɛnɔbu ba koo du ka dam bu gbɛni.
20 Adama i dukia beruo wɔllɔ mi
gɛmi ka wurura yen gaa kun kpɛ̃ yu ye
sanku, mi gbɛnɔbu ba ǹ kpɛ̃ bu du bu
gbɛni.
21 Domi mi wunɛn dukia wãa miya
wunɛn gɔ̃ru ga ra n woo.

Wasin yam fitila
(I maa mɛɛrio Luku 11:34-36)

22 Ma Yesu nɛɛ, nɔni yi sãawa nge
wasin fitila. Wunɛn nɔni yì n bwãa do,
wasi kpurowa yi ko n yam bururam
mɔ.
23 Adama wunɛn nɔni yì n barɔ, wasi
yi ǹ yam bururam wasi. N n mɛn
na, yam bururam mɛ mu wãa wunɛ
sɔɔ mù n tĩra, anna a yam wɔ̃kurun
kpãaru nɔ mi!

A ǹ kpɛ̃ a yinnibu yiru sã
(I maa mɛɛrio Luku 16:13)

24 Yesu maa nɛɛ, goo kun kpɛ̃ u yin-
nibu yiru sã. U koo turo tusi kpa u
turo kĩa, ǹ kun mɛ, u koo turo tii wɛ̃
kpa u turo gɛm. I ǹ kpɛ̃ i Gusunɔ ka
dukia mɛnna i sã.

A Gusunɔ naanɛ koowo
(I maa mɛɛrio Luku 12:22-31)

25 Yesu maa nɛɛ, yen sɔ̃, i ku wurura
ka dĩanun gari, ǹ kun mɛ ye i ko nɔ i
n ka wãa, ǹ kun mɛ ye i ko bɛɛn wasi
wukiri. Wãaru ta dĩanu kere, wasi
maa yi yãnu kere.
26 I gunɔsu mɛɛrio. Su ku ra duure
su sere gɛ̃ su sere gãanu doke biraru
sɔɔ. Ka mɛ, bɛɛn Baaba wɔllugii u su
diisiamɔ. Kaa sere gere bɛɛ? I ǹ gunɔ
si bɛɛrɛ kere?
27 Wara bɛɛ sɔɔ u koo kpĩ win wu-
rurabun saabu u win wãaru sosi baa
gɔm soo teeru.
28 Mban sɔ̃na i ra n wurure yãnun
sɔ̃. I biibii mɛɛrio ye ya ra kpi gberɔ.
Ya ku ra sɔmburu ko, ya ku ra maa
tari.
29 Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baa Salomɔɔ
ka win yiiko baka u ǹ buraru koore
nge biibii yen tia.
30 Gusunɔwa u yakasu buraru
wɛ̃ɛmɔ gberɔ, si su wãa gisɔ adama sia

ba koo su kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ. Yera u ǹ koo bɛɛ yãnu wɛ̃ n kere yaka si? Anna a wa mɛ bɛɛn naanɛ dokebu piibu kua.
31 I ku maa wurura i gere, mba sa ko di, mba sa ko nɔ, ǹ kun mɛ mba sa ko wukiri.
32 Gãa nini kpuron weeweena tɔn tukoba mɔ̀. Adama bɛɛn Baaba wɔllugii u yɛ̃ ma i yeni kpuron bukata mɔ.
33 Yen sɔ̃, i gina hania koowo i ka du mi Gusunɔ u bandu swĩi kpa i n sãa win tɔn geobu. Yen biru u koo bɛɛ wɛ̃ ye ya tie.
34 Tɔ̃ɔ baateren wahala ya tu tura. Yen sɔ̃, i ku sian wururabu ko, domi sia ya maa yen wahala mɔ.

7

I kun da n tɔmbu sirimɔ
(I maa mɛɛrio Luku 6:37-38, 41-42)

1 Yesu u nɛɛ, i kun tɔmbu sirimɔ baadomma, Gusunɔ u ǹ maa ka bɛɛ sirimɔ.
2 Domi nge mɛ i gabu sirimɔ, nge mɛya Gusunɔ u koo maa bɛɛ siri. Ma sakaku ge i ka gabu yĩiruammɛ, geya ba koo ka bɛɛ yĩirua.
3 Mban sɔ̃na a yakɔ mɛɛrimɔ wunɛn kpaasin nɔnu sɔɔ ma a ǹ dãa bĩiru laakari mɔ̀ te ta wãa wunɛn tiin nɔnuɔ.
4 Amɔna kaa ka kpĩ a wunɛn kpaasi sɔ̃ u de a yakɔ wuna win nɔnun di sanam mɛ a dãa bĩiru mɔ wunɛn tiin nɔnuɔ.
5 Murafiti wunɛ, a gbiiyo a dãa bĩi te wuna wunɛn tiin nɔnun di kpa a yam wa sãa sãa a ka yakɔ wuna wunɛn kpaasin nɔnun di.
6 I ku gãa dɛɛranu bɔ̃nu wɛ̃ nu ku ka gɔsira nu bɛɛ mɔnsima. I ku maa bɛɛn goo gobiginu kɔ̃ kurusɔnun suunu sɔɔ. Su koo nu taaku.

Kanarun gari
(I maa mɛɛrio Luku 11:9-13)

7 Yesu u nɛɛ, i n da bikie, i ko wa i mwa. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo bɛɛ kɛnia.
8 Domi baawure wi u bikiamɔ ba koo nùn wɛ̃. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomɔ ba koo yɛ̃ro kɛnia.
9 Durɔ wara bɛɛ sɔɔ, win bii ù n nùn pɛ̃ɛ bikia u koo wura u nùn kperu wɛ̃.
10 N kun mɛ ù n nùn swãa bikia u koo nùn waa wɛ̃?
11 Bɛɛ be i sãa tɔn kɔ̃sobu ma i yɛ̃ ma ba ra bibu kɛ̃ɛ geenu wɛ̃, bɛɛn Baaba wɔllugii u ǹ koo be ba nùn kanamɔ gãa geenu wɛ̃ n bɛɛ kere?
12 Yen sɔ̃na ye i kĩ tɔmbu bu bɛɛ kua i bu kuo mɛ bɛɛn tii, domi yeniwa Mɔwisin woodan tireru ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔ̃ɔsibun tubusianu.

Kɔnnɔ ge ga ǹ yasu
(I maa mɛɛrio Luku 13:24)

13 Yesu u nɛɛ, i duo ka kɔnnɔ ge ga ǹ yasu, domi swaa ye ya dɔɔ kam koo yerɔ ya ǹ baasinaa mɔ, yen kɔnnɔ ga maa yasu ma tɔn dabinu dumɔ mi.
14 Adama swaa ye ya dɔɔ wãaru sɔɔ ya sɛ̃, yen kɔnnɔ ga ǹ yasu. Ba ǹ maa dabi be ba ge waamɔ.

Dãru ka ten binu
(I maa mɛɛrio Luku 6:43-44)

15 Yesu u maa nɛɛ, i laakari koowo ka sɔmɔ weesugibu. Yãa gɔna ba ra n tii pote, bu ka na bɛɛn mi, adama sɔɔwɔ ba sãawa nge dɛmakunu ni nu kasu nu go nu tem.
16 I ko bu gia saa ben kookoosun di nge mɛ ba ra dãru gie saa ten binun di. Ba ra berenu sɔri awĩi wɔllɔ? Ba koo gandun binu sɔri sãka wɔllɔ?
17 Dãa geera ta ra bii geenu ma, kpa dãa kɔ̃suru tu bii kɔ̃sunu ma.
18 Dãa geeru ta ǹ kpɛ̃ tu bii kɔ̃sunu ma, mɛya maa dãa kɔ̃suru ta ǹ kpɛ̃ tu bii geenu ma.
19 Dãru baatere te ta ǹ bii geenu marumɔ ba ra tu burewa bu kɔ̃ dɔ̃ɔ sɔɔ.
20 Nge mɛya i ko ka sɔmɔ weesugii be gia saa ben kookoosun di.

Na ǹ bɛɛ yɛ̃ gam
(I maa mɛɛrio Luku 13:25-27)

21 Yesu maa nɛɛ, n ǹ mɔ baawure wi u man sokumɔ Yinni, Yinni, wiya u koo du mi Gusunɔ u bandu swĩi, ma n kun mɔ wi u nɛn Baaba wi u wãa wɔllɔn kĩru mɔ̀.
22 Tɔ̃ɔ te, tà n tunuma, tɔn dabira ta koo man sɔ̃ tu nɛɛ, Yinni, Yinni sa ǹ gari gerua ka wunɛn yĩsiru? Sa ǹ wɛrɛkunu gire ka wunɛn yĩsiru? Sa ǹ maa sɔm damgii dabinu kue ka wunɛn yĩsiru?

23 Sanam mɛya kon bu sɔ̃ batuma sɔɔ n nɛɛ, na ǹ bɛɛ yɛ̃ gam, i doonɔ nɛn min di, bɛɛ be i kɔ̃sa mɔ̀.

Banɔbu yiru
(I maa mɛɛrio Luku 6:47-49)

24 Yesu maa nɛɛ, yen sɔ̃, baawure wi u nɛn gari yini nɔɔmɔ, ma u yi mɛm nɔɔwammɛ, u ko n ka durɔ bwisigii wini weenɛ wi u win diru bana kpee saara wɔllɔ.
25 Gura ya na, daanu yiba ma nim tɛria ma woo ga dii te swee. Adama ta ǹ wɔrumɛ yèn sɔ̃ ba te bana kpee saara wɔllɔ.
26 Adama baawure wi u nɛn gari yini nɔɔmɔ ma u ǹ yi mɛm nɔɔwammɛ, u ko n ka durɔ gari bɔkɔ wini weenɛ wi u win diru bana yani sɛɛri wɔllɔ.
27 Gura ya na, daanu nu yiba ma nim tɛria ma woo ga dii te swee, ma ta wɔruma. Ma ten wɔrumaa kpɛ̃a.

Yesun yiiko

28 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, tɔn wɔru ge, ga biti kua win sɔ̃ɔsibun sɔ̃.
29 Domi u bu sɔ̃ɔsimɔwa nge wi u yiiko mɔ, n ǹ mɔ nge ben wooda yɛ̃robu.

8

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 1:40-45, Luku 5:12-16)

1 Ye Yesu u sara guu ten min di, tɔn wɔrusu nùn swĩi.
2 Ma durɔ goo wi u bara disigiru barɔ u na u kpuna win wuswaaɔ u nɛɛ, tɔnwero, à n wura kaa kpĩ a man bɛkia kpa n dɛɛra.
3 Yesu u win nɔmu dɛmia u nùn baba ma u nɛɛ, na wura, a bɛkuro kpa a dɛɛra.
Mii mii u bɛkura u dɛɛra saa win barарun di.
4 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɔɔmɔ? A ku goo yeni sɔ̃, adama a doo yãku kowon mi u nun mɛɛri, kpa a yãkuru ko te Mɔwisi u yiire. Nge mɛya kaa ka baawure sɔ̃ɔsi ma a dɛɛra.

Yesu u tabu sunɔ goon yoo bɛkia
(I maa mɛɛrio Luku 7:1-10)

5 Ye Yesu u dua wuu gagu sɔɔ ge ba ra soku Kapenamu, tabu sunɔ goo da u ka nùn yinna ma u nùn faaba kana
6 u nɛɛ, tɔnwero, nɛn yoo u barɔ yɛnuɔ, baa nɔma u ku ra kpĩ u yĩiya, u nɔni sɔ̃ɔre gem gem.
7 Ma Yesu u nɛɛ, ya wã, kon da n nùn bɛkia.
8 Tabu sunɔ wi, u wisa u nɛɛ, aawo na ǹ tura a du nɛn yɛnuɔ. A gesi gari geruo, nɛn yoo u koo bɛkura.
9 Nɛn tii na ra gabu wiru kpĩiyɛ, ma na tabu kowobu mɔ be na kpare. Nà n turo sɔ̃ɔwa u doo, u ra n dɔɔwa. Nà n goo sɔ̃ɔwa u na, u ra n sisiwa. Nà n maa nɛn yoo sɔ̃ɔwa u yeni koowo, u ra n mɔ̀wa.
10 Ye Yesu u gari yini nua, u biti kua ma u tɔmbu sɔ̃ɔwa be ba nùn swĩi u nɛɛ, ka gem na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, na ǹ goo waare baa Isireliba sɔɔ wi u naanɛ doke binin bweseru mɔ.
11 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma tɔn dabira koo na saa sɔ̃ɔ yari yeru ka duu yerun di kpa bu sina bu di mi Gusunɔ u bandu swĩi ka Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu sannu.
12 Adama be, be n weenɛ ba n wãa mi, ba koo bu kɔ̃ tɔɔwɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ mi ba koo wiru nɔma sɔndi bu swĩ.
13 Ma Yesu u tabu sunɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u doo yɛnuɔ. Ye u naanɛ doke kpuro ya koo nùn koora.
Ma saa ye sɔɔ mii mii, tabu sunɔ win yoo wi, u bɛkura.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 1:29-34, Luku 4:38-41)

14 Yesu u da Piɛɛn yɛnuɔ. Ma u deema Piɛɛn kurɔn mɛro u wasi sundu barɔ u kpĩ.
15 Yesu win nɔmu baba ma wasi sun te, ta yarina. Ma u seewa u nùn nɔɔri.
16 Dɔma ten yoka, ba ka tɔn dabinu na be ba wɛrɛkunu mɔ. Yesu u wɛrɛku ni gira ka gari gerubu tɔna, ma u kpuro bɛkia be ba barɔ.
17 U yeni kua kpa Gusunɔn sɔmɔ Esain gari yi ka koora, yi u nɛɛ, “Win tii u bɛsɛn wasin dam sariru sua, ma u ka bɛsɛn baranu doona.”

Be ba kĩ bu Yesu swĩi
(I maa mɛɛrio Luku 9:57-62)

18 Ye Yesu u tɔn wɔrusu wa si su nùn sikerenɛ, ma u nɛɛ, bu de bu da daa burerun guruɔ.

19 Sanam mɛya wooda yɛ̃ro goo u na
win mi, u nɛɛ, yinni, kon nun swĩi yam
kpuro mi a dɔɔ.
20 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, sɛmusu
bweusu mɔ, gunɔsu su maa sokunu
mɔ. Adama nɛ Tɔnun Bii na ǹ nɛn tii
ayeru garu mɔɔwɛ mi kon kpuna.
21 Yesun bɔ̃ɔ goo u maa gerua u nɛɛ,
yinni, a de n gina da n nɛn tundo sike.
22 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a man
swĩiyɔ, kpa a de gɔribu bu ben gɔribu
sike.

Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mɛɛrio Maaku 4:35-41, Luku 8:22-25)

23 Yesu u goo nimkuu dua ma win
bwãaba nùn swĩi ge sɔɔ.
24 Yande ma woo bɔkɔ ga seewa daa
bure te sɔɔ, sere nim kurenu nu goo
ge wukiri. Adama Yesu u do.
25 Bwãa be, ba da ba nùn yamia ba
nɛɛ, Yinni a sun faaba koowo sa kam
kobu dɔɔ.
26 Yesu u nɛɛ, mban sɔ̃na i bɛrum
mɔ̀, bɛɛ naanɛ doke piibugibu.
Ma u seewa u woo ka nim kure ni
yiire nu mari ma n mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.
27 Be kpuro ba biti kua ba nɛɛ,
durɔ weren bwesera wini. Baa woo
ka nim kurenu mam nu nùn mɛm
nɔɔwammɛ.

Yesu u wɛrɛkunugibu yiru bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 5:1-20, Luku 8:26-39)

28 Yesu u tura Gadaran temɔ daa
bure ten guruɔ, ma durɔbu yiru gaba
ka nùn yinna be ba yarima sikan di.
Durɔ be, ba wɛrɛkunu mɔ ba sɛ̃ gem
gem sere goo ku ra kãku u swaa ye sĩ.
29 Ma ba yande gbãra ba nɛɛ, mba n
sun mɛnnɛ bɛsɛ ka wunɛ Gusunɔn Bii.
A nawa a ka sun tɔ̃ya ko saa yu sere
turi?
30 Ba kurusɔ wuu bakaru garu
wɛndɛ sãa ta dimɔ.
31 Wɛrɛku ni, nu Yesu kana nu nɛɛ, à
n kaa sun gira a de su du kurusɔ ni sɔɔ.
32 Yesu u nɛɛ, i doo.
Ye nu yara ma nu da nu dua kurusɔ
ni sɔɔ. Yera kurusɔ wuu te kpuro ta
duki sarama guurun di ta wɔri daa
bure te sɔɔ, ta nim diira.
33 Durɔ be ba raa kurusɔ ni
kparamɔ, ba duki doona wuu sɔɔ. Ma
ba tɔmbu gari yi kpuro sɔ̃ɔwa ka ye n
wɛrɛkunugii be yiru deema.
34 Ma wuu gen tɔmbu kpuro ba yara
ba Yesu sennɔ da. Ye ba nùn wa ba nùn
suuru kana ba nɛɛ, u yario ben tem di.

9

Yesu u durɔ goo bɛkia
wìn wasin bee tia gu
(I maa mɛɛrio Maaku 2:1-12, Luku 5:17-26)

1 Yesu u goo nimkuu dua ma u wure
u daa bure te tɔbura, ma u tura win
tiin wuuɔ.
2 Tɔmbu gabu ba ka nùn durɔ goo
naawa wìn wasin bee tia ya gu. Durɔ
wi, u kpĩ kpinu wɔllɔ. Ye Yesu u ben
naanɛ dokebu wa, u barɔ wi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bii durɔbu, a ku mwia kpana, a
wunɛn durum suuru wa.
3 Ma wooda yɛ̃robu gaba bwisika ba
tii sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u Gusunɔ
wɔmmɔwa.
4 Yesu u yɛ̃ ye ba bwisikumɔ ma u
nɛɛ, mban sɔ̃na i kɔ̃sa bwisikumɔ bɛɛn
gɔ̃ruɔ.
5 Yerà ya sɛ̃sɔ bo, n tɔnu sɔ̃ u win
durum suuru wa, ǹ kun mɛ n nùn sɔ̃
u seewo u sĩ.
6 Na kĩ i n yɛ̃ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ
handunia sɔɔ u ka tɔnun durum suuru
ko.
Yen sɔ̃na u barɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
seewo a wunɛn kpinu sua kpa a we
yɛnuɔ.
7 Durɔ wi, u seewa ma u sĩa win
yɛnuɔ.
8 Ye tɔn be, ba yeni wa bɛrum bu
mwa ma ba Gusunɔ siara yèn sɔ̃ u
yiiko yen bweseru tɔnu wɛ̃.

Yesu u Mateu soka
(I maa mɛɛrio Maaku 2:13-17, Luku 5:27-32)

9 Yesu u doona min di. Ye u sĩimɔ
swaaɔ u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra
soku Mateu u sɔ̃ gbere yerɔ. Ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩiyɔ.
Ma Mateu u seewa u nùn swĩi.
10 Ye Yesu u dimɔ durɔ win yɛnuɔ,
gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu
dabinu ba na ba sina ka Yesu ka win
bwãabu sannu.
11 Falisi gaba wa mɛ, ma ba win
bwãabu bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na bɛɛn

yinni u dimɔ ka gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu.
12 Yesu u ben gari yi nua ma u nɛɛ,
be ba bwãa do ba ɲ timgiin bukata mɔ
ma n kun mɔ be ba barɔ.
13 I doo i Gusunɔn garin tubusianu
kasu yi yi nɛɛ, “Wɔnwɔnda na kĩ, n
ɲ mɔ yãkuru.” Domi na ɲ nɛ n ka
geegibu soku ma n kun mɔ torobu.

Nɔɔ bɔkurun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 2:18-22, Luku 5:33-39)

14 Ma Yohanu Batɛmu kowon
bwãaba na Yesun mi ba bikia ba nɛɛ,
mban sɔ̃na bɛsɛ ka Falisiba sa ra nɔɔ
bɔke, adama wunɛ, wunɛn bwãabu ba
ku ra nɔɔ bɔke.
15 Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba
soka kurɔ kpaa yerɔ ba ko n nukuru
sankire sanam mɛ kurɔ kpaon durɔ
wãa ben suunu sɔɔ? Aawo, adama saa
ya sisi yè sɔɔ ba koo kurɔ kpaon durɔ
wɔra ben min di. Saa yera ba koo nɔɔ
bɔke.
16 Goo ku ra yãa tɔkɔnu kɔre ka yasi
kpaa ye ba ɲ nim doke. U n kua mɛ,
yasi kpaa ye, ya koo gawana kpa yu
yãa tɔkɔ ni gĩam sosi.
17 Goo ku ra maa tam kpam doke
gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. U n kua mɛ, bɔɔ
ni, nu koo kura kpa tam mɛ, mu yari
kpa bɔɔnu nu sankira. Adama ba ra
tam kpam wisiwa gɔnan bɔɔ kpaanu
sɔɔ. Sanam mɛ, ye yiru yen gaa kun
sankiramɔ.

Wirugii goon bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari
(I maa mɛɛrio Maaku 5:21-43, Luku 8:40-56)

18 Sanam mɛ Yesu u bu yeni sɔ̃ɔmɔ
wirugii goo u na u yiira win wuswaaɔ
u nɛɛ, nɛn bii tɔn kurɔ u gu tɛ̃, adama a
na a nùn nɔmu sɔndi kpa u se.
19 Ma Yesu u seewa ka win bwãabu
ba durɔ wi swĩi.
20 Sanam mɛ ba dɔɔ, kurɔ goo wi u
yɛm wĩibu barɔ saa wɔ̃ɔ wɔkura yirun
di, u susi Yesun biruɔ u win yaberun
swaa bua baba.
21 U gerua win tiin gɔ̃ruɔ u nɛɛ, ù n
gesi win yaberu baba u koo bɛkura.
22 Yesu u sĩira u nùn wa ma u nɛɛ,
kurɔ wunɛ, a ku mwia kpana, wunɛn
naanɛ dokebu nun bɛkia.
Yande ma kurɔ wi, u bɛkura.
23 Ye Yesu u tura wirugii win dirɔ,
yera u deema gaba guunu soomɔ ma
be kpuro ba sirenɛ.
24 Ma u nɛɛ, i yario bɛɛ kpuro,
wɔndia wi kun gu, u dowa.
Ma be kpuro ba nùn yaakoru wɔri.
25 Ye ba tɔmbu yara ba kpa Yesu u
dua u wɔndia win nɔmu nɛnua, ma
wɔndia wi, u seewa.
26 Yenin labaari ya kpararawa tem
mɛ kpuro sɔɔ.

Yesu u wɔ̃kobu yiru bɛkia

27 Yesu u doona min di. Nge mɛ u
win sanum dɔɔ, wɔ̃kobu yiru gaba nùn
swĩi. Ba nɔɔgiru sue ba mɔ̀, Dafidin
sikadobu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.
28 Ye Yesu u dua dirɔ wɔ̃ko be, ba na
win mi, ma u bu bikia u nɛɛ, i naanɛ
sãa ma kon kpĩ n yeni ko?
Ma ba nɛɛ, mɛya Yinni.
29 Sanam mɛya Yesu ben nɔni baba
ma u nɛɛ, n bɛɛ kooro nge mɛ i naanɛ
sãa.
30 Ma ba yam wa. Yera Yesu u bu
sɔ̃ɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa goo yeni
sɔ̃.
31 Adama ye ba doona min di kese
ba win labaari kparam wɔri tem mɛ
kpuro sɔɔ.

Yesu u soso bɛkia

32 Ye tɔn be, ba doona ma gaba ka
durɔ goo na Yesun mi, wi u sãa soso
yèn sɔ̃ u wɛrɛku gagu mɔ win wasi sɔɔ.
33 Sanam mɛ Yesu u wɛrɛku ge gira
durɔ wi, u gari gerubu wɔri. Ma tɔmba
biti kua ma ba nɛɛ, sa ɲ yenin bweseru
waare Isireli sɔɔ.
34 Adama Falisiba nɛɛ, wɛrɛkunun
wirugiiwa u nùn dam wɛ̃ u ka nu gira.

Yesu u tɔmbu wɔnwɔndu kua

35 Yesu u bɔsu wuu marosu kpuro
sɔɔ ka baru kpaanɔ. U keu sɔ̃ɔsimɔ
ben mɛnnɔ yenɔ u Gusunɔn bandun
Labaari gea kparamɔ, ma u tɔmbu
bɛkiamɔ saa bararu ka wasin dam
sariru bwese bwesekan di.

36 Ye u tɔn wɔrusu wa ben
wɔnwɔnda nùn mwa yèn sɔ̃ ba wu-
rure ma ba yarinɛ nge yãa ni nu kun
kparo mɔ.
37 Ma u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye
ya ye bu ka gɛ̃ ya kpã, adama be ba
gɛ̃ɛmɔ ba ɲ dabi.
38 Yen sɔ̃, i gbee yɛ̃ro kanɔ u kpam
tɔmbu mɔrisiama bu ka gɛ̃.

10

Bwãabu wɔkura yiru yen yĩsa
(I maa mɛɛrio Maaku 3:13-19, Luku 6:12-26)

1 Yesu u win bwãabu wɔkura yiru
mɛnna ma u bu yiiko wɛ̃ bu ka
wɛrɛkunu gira, kpa bu bararu ka
wasin dam sariru baatere bɛkia.
2 Bwãabu wɔkura yiru yen yĩsa wee.
Gbiikoo Simɔɔ wi ba ra soku Piɛɛ ka
win wɔnɔ Andere, ka Yakɔbu ka win
wɔnɔ Yohanu, Sebeden bibu,
3 ka Filipu ka Baatelemi ka Tomaa
ka Mateu wi u raa sãa gbere mwaɔ, ka
Yakɔbu Alufen bii ka Tade,
4 ka Simɔɔ wi u win tem gari kĩ,
ka Yudasi Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu
nɔmu sɔndia.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra
(I maa mɛɛrio Maaku 6:7-13, Luku 9:1-6)

5 Yesu u tɔmbu wɔkura yiru ye gɔra
ka wooda yeni u nɛɛ, i ku swaa gaa swĩi
ye ya dɔɔ tɔn tukobun tem gia, i ku
maa Samarigibun wuu gagu du.
6 Adama i doo Isiriban mi, be ba
kɔ̃ɔra nge yãanu.
7 I doo i kpara i nɛɛ, Gusunɔ u sisi u
bandu swĩi.
8 I barɔbu bɛkio, i gɔribu seeyo, i
be ba bara disigiru mɔ bɛkio bu dɛɛra,
kpa i wɛrɛkunu gira tɔmbun wasi sɔɔn
di. Yèn sɔ̃ i wa kɔsiaru sari, i maa wɛ̃ɛyɔ
n kun ka kɔsiaru.
9 I ku dukia gaa sua i ka da, nge wura
ɲ kun mɛ sii geesu, ɲ kun mɛ sii gandu
bɛɛn bɔɔrɔ.
10 I ku ka yãa kureru da, ɲ kun mɛ
yaberu yiruse, ɲ kun mɛ baranu ɲ
kun mɛ dɛka. N weenɛ bu sɔm kowo
wɛ̃ yèn bukata u mɔ u n ka wãa.
11 I n tura wuu maroɔ ɲ kun mɛ wuu
piibu sɔɔ, i de i mɛɛri wi u weenɛ u bɛɛ
dam koosia, kpa i sina win yɛnuɔ sere
i ka sĩ wuu gen min di.
12 I n yɛnu gagu dua i gen tɔmbu
tɔbirio kpa i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia
kɛ̃.
13 Yɛnu gegibu bà n ka alafia ye
weenɛ, i de ya n wãa be sɔɔ, adama bà
kun ka weenɛ, i de yu wurama bɛɛn
mi.
14 Wuu gagu ɲ kun mɛ yɛnu gagun
tɔmbu bà n maa yina bu bɛɛ dam
koosia, bu sere bɛɛn gari swaa daki, i
doonɔ min di kpa i bɛɛn naasun tua bu
kpare.
15 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, siri-
bun sanam Gusunɔ u koo Sodomu ka
Gomɔragibu wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi n kere
wuu gen tɔmbu.

Nɔni swãaru te ta sisi
(I maa mɛɛrio Maaku 13:9-13, Luku 21:12-17)

16 Yesu maa nɛɛ, wee, na bɛɛ gɔrimɔ
nge yãanu dɛmakunun suunu sɔɔ. I
de i n bwisi mɔ nge wɛɛ, kpa i n ka
kparukonu weenɛ taki sariru sɔɔ.
17 I laakari koowo domi gaba koo bɛɛ
mwa bu ka da siri yerɔ, kpa bu bɛɛ sɛni
so ben mɛnnɔ yenɔ.
18 Ba koo bɛɛ siri tem yɛ̃robu ka
sinambun wuswaaɔ nɛn sɔ̃, kpa i ka
seeda di ben mi ka tɔn tukobun mi.
19 Bà n ka bɛɛ da siri yerɔ, i ku
wurura ka gari yi i ko gere. I ku maa
wurura nge mɛ i ko gerusina. Saa ye,
yà n tura, i ko wa gari yi i ko gere.
20 Domi gari yi i ko gere yi ɲ ko n sãa
bɛɛgii, yi koo nawa saa bɛɛn Baaban
Hunden min di wi u wãa bɛɛ sɔɔ.
21 Gaba koo ben wɔnɔbu ɲ kun mɛ
ben maabu sɔ̃ɔsi bu ka bu go. Baababa
ba ko maa ko mɛ ben bibu sɔɔ, ma bibu
ba koo ben mɔwɔbu kɔrumɔtɔnu kua
bu ka bu go.
22 Baawure u koo bɛɛ tusi nɛn yĩsirun
sɔ̃. Adama wi u tɛmana sere ka nɔrɔ u
koo faaba wa.
23 Bà n bɛɛ nɔni sɔ̃ɔwa wuu teu sɔɔ,
i duki doonɔ wuu gagun mi. Na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ ka gem, i ɲ ko i Isirelin wusu
kpuro sasiri i kpe, Tɔnun Bii u ka
tunuma.
24 Mɛɛro sari wi u win sɔ̃ɔsio kere.
Yoo maa sari wi u win yinni kere.

25 N n mɛn na, n tura mɛɛro u ka
win sɔ̃ɔsio weena kpa yoo u ka win
yinni weena. Bà n yɛnu yɛ̃ro sokumɔ
Beseburu, ba koo win yɛnugibu yĩsi
kɔ̃sunu kɛ̃ n kere wi.

Wìn bɛrum n weenɛ i ko
(I maa mɛɛrio Luku 12:2-7)

26 Yesu maa nɛɛ, yen sɔ̃, i ku ben
bɛrum ko, domi ye ya wukiri ya koo
tera, yen asirin gãanu maa sari ni ba ǹ
koo gia.
27 Ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ,
i ye geruo yam bururam sɔɔ. Ye i maa
nua asiri sɔɔ, i yɔɔwo gidambisa wɔllɔ
i ka ye kpuro kpara.
28 I ku bu nasia be ba koo wasi tɔna
go, be ba ǹ kpɛ̃ bu hunde go. Adama
i yɛ̃ro nasio wi u koo kpĩ u wasi ka
hunde go sannu dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.
29 I ǹ ko kpĩ i gunɔminu yiru dwe
ka faram? Ka mɛ, baa nin teu, ga ǹ
koo wɔruma temɔ ma n kun mɔ bɛɛn
Baaba u wura.
30 Bɛɛ maa, ba mam bɛɛn wirun
serin geeru yɛ̃.
31 N n mɛn na, i ku bɛrum ko, i
gunɔminu bɛɛrɛ kere sere mi n toma.

Wi u Kirisi wura

tɔmbun wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Luku 12:8-9)

32 Yesu maa nɛɛ, baawure wi u man
wura tɔmbun wuswaaɔ, kon maa yɛ̃ro
wura nɛn Baaban wuswaaɔ wi u wãa
wɔllɔ.
33 Adama wi u man yina tɔmbun
wuswaaɔ, kon maa yɛ̃ro yina nɛn
Baaban wuswaaɔ wi u wãa wɔllɔ.

Alafia ka takobin gari
(I maa mɛɛrio Luku 12:51-53, 14:26-27)

34 Yesu maa nɛɛ, i kun tamaa na
nawa handuniaɔ n ka alafia wɛ̃, aawo,
takobiwa na ka na.
35 Na nawa n ka sannɔ doke bii tɔn
durɔ ka win tundon suunu sɔɔ, ka maa
bii tɔn kurɔ ka win mɛron suunu sɔɔ,
ka maa kurɔ mɔro ka win dwaa mɛron
suunu sɔɔ.
36 Tɔnun yɛnugibu beya ba ko n sãa
win yibɛrɛba.
37 Wi u win tundo ǹ kun mɛ win
mɛro kĩ n man kere u ǹ tura u n ka sãa
nɛgii. Nge mɛya wi u win bii kĩ n man
kere u ǹ tura u n ka sãa nɛgii.
38 Ma wi u kun win dãa bunaru
sue u n ka man swĩi u ǹ tura u n ka sãa
nɛgii.
39 Wi u kĩ u win wãaru di ka win
gɔ̃ru kĩru u koo tu bia. Adama wi u win
wãaru yina nɛn sɔ̃ u koo tu wa ka gem.

Aren gari
(I maa mɛɛrio Maaku 9:41)

40 Yesu maa nɛɛ, wi u bɛɛ dam koosia
nɛna u dam koosia. Wi u maa man
dam koosia, u wi u man gɔrima dam
koosiawa.
41 Wi u Gusunɔn sɔmɔ dam koosia
yèn sɔ̃ u sãa Gusunɔn sɔmɔ, u koo are
wa nge Gusunɔn sɔmɔgii. Wi u maa
tɔn geo dam koosia, yèn sɔ̃ u sãa tɔn
geo, u koo are wa nge tɔn geogii.
42 Wi u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ benin turo gãanu
kã yèn sɔ̃ u sãa nɛn bɔ̃ɔ, baa ǹ n nim
nɔruram na, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka gem, yɛ̃ro
kun win are biamɔ.

11

Yohanu Batɛmu kowon gɔrobu
(I maa mɛɛrio Luku 7:18-35)

1 Sanam mɛ Yesu u win bwãabu
wɔkura yiru ye bwisi yi kã u kpa,
u doona min di u da bera yen wuu
marosu gia u ka keu sɔ̃ɔsi kpa u maa
ka waasu ko.
2 N deema Yohanu Batɛmu kowo u
Yesu wi ba mɔ̀ Kirisin sɔman gari nua
sere pirisɔm diru mi u wãa. Yera u
nùn win bwãabun gabu gɔria
3 bu ka nùn bikia, wiya wi u koo be
na? Nge ba n kpao mara.
4 Yesu bu wisa u nɛɛ, i gɔsiro i
Yohanu tusia ye i nua ka ye i wa.
5 Wɔ̃koba yam waamɔ, yɛmɔba
sĩimɔ, ba be ba bara disigiru mɔ
bɛkiamɔ bu ka dɛɛra, sosoba gari
nɔɔmɔ, ba gɔribu seeyamɔ gɔrin di,
ma ba sãarobu Labaari gea waasu
kuammɛ.
6 Doo nɔɔrugiiwa wi nɛn gari kun
torasiamɔ.
7 Ye Yohanun bwãaba sĩa Yesu u
Yohanun gari tɔn dabiru sɔ̃ɔbu wɔri u
nɛɛ, mba i yara i mɛɛrim da gbaburɔ.
Yakɔ ge woo ga toorimɔ? Aawo.

8 N n mɛn na, mba i mɛɛrim da. Durə wi u yãa bɛɛrɛginu sebua? Na bɛɛ sõəmə be ba yãa bɛɛrɛginu sebua ba wãa sina kpaanə.
9 Mba i re kobu da. Gusunən səməwa i mɛɛrim da? Mɛya na bɛɛ sõəmə, yɛ̃ro mam Gusunən səmə kere sere mi n toma.
10 Domi Yohanu wiya wìn sõ Gusunən gari nɛɛ, “N wee na nɛn səmə gəriə wunɛn wuswaaə wi u koo wunɛn swaa səmɛ.”
11 Ka gem na bɛɛ sõəmə, be tən kurəba mara səə goo kun Yohanu Batɛmu kowo kere. Adama wi u yãkabu bo ban te Gusunə u swĩi səə u nùn kere.
12 Saa mìn di Yohanu wi u waasu mə̀ sere ka tɛ̃ ba ban te kasuwa ka dam, ma damgiba tu mwaamə.
13 Məwisi u ban ten gari gerua win wooda səə. Gusunən səməbu kpuro ba maa yi gerua sere ka Yohanu Batɛmu kowon waati.
14 I n kĩ i tubu, wiya Eli wi, wi u koo ra na.
15 Wi u swaa mə u ka nə, u nəəwə.
16 Mba kon ka tɛ̃n təmbu weesina. Ba ka bibu weenɛ be ba sõ yaburə ba sokunamə ba mə̀,
17 sa bɛɛ guuru soowa ma i ǹ yawa, sa bɛɛ gəə womu kua, i ǹ maa swĩ.
18 Domi Yohanu Batɛmu kowo u na u ǹ di u ǹ nəra nge gabu, ma ba nɛɛ u wɛrɛkunu məwa.
19 Tənun Bii maa na u dimə u nərumə, ma ba gerumə ba mə̀ u sãa dim kĩro ka tam nəro, ka maa gbere mwaəbu ka kõsan kowobun bərə. Ka mɛ, Gusunən bwisi yi ra sõəsi ma yi sãa gem yin kookoosun di.

Wuu sìn təmba yinamə bu naanɛ doke (I maa mɛɛrio Luku 10:13-15)

20 Ma Yesu u wuu si gerisim wəri mi u səm maamaakigii dabinu kua, domi sin təmba kun bwisika ba ben gõru gəsie.
21 U nɛɛ, nuku sankiranugiiwa wunɛ Kərasɛni. Nuku sankiranugiiwa wunɛ Bɛsaida, domi bà n səm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni səə ye ba kua bɛɛn suunu səə, wuu sin təmbu ba ko n daa gõru gəsie saa tɛɛbun di ba n sõ torom səə ba n saaki sebua nuku sankiranun sõ.
22 Yen sõ, na bɛɛ sõəmə, siribun sanam səə Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka bɛɛ.
23 Wunɛ maa Kapenamu, a yĩiyə kaa suara sere wəllə? Aawo, ba koo nun surewa sere gəriə. Domi səm maamaakigia ye ya koora wunɛ səə, yà n koora Sodomuə, wuu ge, ga n wãa ka gisə.
24 Yen sõna na bɛɛ sõəmə, siribun sanam Sodomugia koo ko kpakaka ka wunɛ.

I na nɛn mi i wɛ̃rabu mwa (I maa mɛɛrio Luku 10:21-22)

25 Saa ye səə, Yesu u nɛɛ, Baaba, wəllu ka tem Yinni, na nun siara yèn sõ a yabu ye bibu sõəsi baa mɛ a ye bwisigibu ka yɛ̃rugibu berua.
26 N wã Baaba, domi mɛya n ka nun naawa wunɛn kĩru səə.
27 Nɛn Baaba man baayere kpuro wɛ̃. Goo sari wi u Bii wi yɛ̃ ma n kun mə Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ̃ ma n kun mə Bii ka maa wi Bii u kĩ u nùn sõəsi.
28 I na nɛn mi bɛɛ kpuro, bɛɛ be i ka bɛɛn səmunu wasira, kon bɛɛ wɛ̃rasia.
29 I wuro n bɛɛ kpara kpa i ko nɛn bwãabu, domi nɛ tən duuduo ka tii kawowa, mɛya kon de i n wãa bəri yɛndu səə.
30 Domi yoo te kon bɛɛ diisia ta ǹ wahala mə, səmu ni kon maa bɛɛ səbi nu ǹ bunu.

12

Tõə wɛ̃rarugirun gari (I maa mɛɛrio Maaku 2:23-28, Luku 6:1-5)

1 Sõə mɛɛrun biru, tõə wɛ̃rarugiru garu səə, Yesu ka win bwãabu ba alikama gbaaru bukianɛ ba doonə. N deema gõəra win bwãabu mə̀ ma ba alikama wəka ba temmə.
2 Ye Falisiba ba wa mɛ, ba Yesu sõəwa ba nɛɛ, u mɛɛrio ye win bwãaba mə̀ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tõə wɛ̃rarugiru səə.
3 Yesu bu sõəwa u nɛɛ, i ǹ garire ye Dafidi kua sanam mɛ gõəra bu mə̀ wi ka win təmbu?

4 U dua Gusunɔn dirɔ ma u pɛ̃ɛ sua
ye ba Gusunɔ yiiye ma wi ka win
tɔmbu ba di. N deema n ǹ weenɛ bu
pɛ̃ɛ ye di ma n kun mɔ yãku kowobu
tɔna.
5 Nge i ǹ garire Mɔwisin wooda sɔɔ
ma tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, yãku kowo be
ba sɔmburu mɔ̀ sãa yerɔ, ba ku ra tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwɛ. Ba ǹ maa sãa
taarɛgibu.
6 Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ gãanu wãa
mini ni nu sãa yeru kpãaru kere.
7 I n daa tuba ye Gusunɔn gari gerua
yi yi nɛɛ, “Wɔnwɔnda na kĩ, n ǹ mɔ
yãkuru,” i ǹ daa taarɛ sarirugibu taarɛ
wɛ̃ɛmɔ.
8 I de i n yɛ̃ ma Tɔnu Biiwa u tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru kua.

Durɔ wìn nɔm teu ga gu
(I maa mɛɛrio Maaku 3:1-6, Luku 6:6-11)

9 Ma Yesu doona min di, u dua ben
mɛnnɔ yerɔ.
10 Durɔ goo wãa mi, wìn nɔm teu ga
gu. Be ba wãa mi, ba Yesu bikia ba nɛɛ,
ǹ n man na, n weenɛ bu tɔnu bɛkia tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ? Ba gerua mɛ, bu ka
wa bu nùn durum mani.
11 Ma Yesu maa bu bikia u nɛɛ, bɛɛn
goo ù n yãaru mɔ ma ta nùn dɔkɔ
kpiriru wɔriri tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, u ǹ
koo da u tu gawa u yara?
12 Tɔnu kun yãaru kere mi n toma?
N n mɛn na, ya wã tɔnu u gea ko tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ.
13 Yera u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u win
nɔmu ge dɛmiɔ.
U ge dɛmia ma ga wɛ̃ra nge gen teu.
14 Falisiba ba yara ba da ba wesiana
mɛ ba koo ko bu ka Yesu go.

Sɔm kowo wi Gusunɔ u gɔsa

15 Ye Yesu u gia ma ba kĩ bu nùn
gowa, u gɛɛra saa min di ma tɔn dabira
nùn swĩi. Ma u barɔbu kpuro bɛkia.
16 Adama u bu sɔ̃ɔwa u sire u nɛɛ, bu
ku raa goo sɔ̃ wi u sãa.
17 N koora nge mɛ, kpa gari yi
Gusunɔn sɔmɔ Esai u yorua yi ka
koora.
18 Gari yi sɔɔ, Gusunɔ u nɛɛ,
“Nɛn sɔm kowo wi na gɔsa wee,
nɛn kĩnasi wì sɔɔ nɛn gɔ̃ru dobu kpuro
wãa.
Na kon nùn nɛn hunde wɛ̃,
kpa u nɛn gem kpara bwesenu
kpuron mi.
19 U ǹ ka goo sikirinamɔ u ǹ maa
gbãramɔ.
Mɛya maa goo kun win nɔɔ nɔɔmɔ
wuun suunu sɔɔ.
20 U ǹ koo tɔn be ba sunkure nge kaba
dakura.
U ǹ koo maa bu go baa bà n sãa nge
fitila ge ga gɔɔ dɔɔ,
sere u ka de gem mu tabu di,
21 kpa bwesenu kpuro nu nin yĩiyɔbu
doke win yĩsiru sɔɔ.”

Yesu ka tii yinamɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 3:22-30, Luku 11:14-23)

22 Ba ka Yesu durɔ goo naawa wi
wɛrɛkunu nu kua wɔ̃ko ka soso. Yesu
durɔ wi bɛkia. U yam wa ma u gari
gerubu wɔri.
23 Ma tɔn wɔru kpuro ga biti soora
ga nɛɛ, ǹ n man na ka gem n ǹ Dafidin
sikadobu mini re?
24 Adama ye Falisiba ba nua mɛ,
yera ba gerua ba nɛɛ, wɛrɛkunun sunɔ
Beseburun dama Yesu u ka wɛrɛkunu
giramɔ.
25 Nge mɛ Yesu ben bwisikunu yɛ̃,
u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bandu baatere tèn
tɔmbu ba tabu mɔ̀ ben tii tiinɛ sɔɔ ta
koo ko bansu. Mɛya maa wuu baagere
ǹ kun mɛ yɛnu baagere gèn tɔmbu ba
tabu mɔ̀ ben tii tiinɛ sɔɔ ga ǹ koo tɛ.
26 N n mɛn na, Setam yà n Setam
giramɔ, ya ka yen tii tabu mɔ̀wa.
Amɔna yen bandu ta koo ka tɛ.
27 N n sãa Beseburun dama na ka
wɛrɛkunu giramɔ, ka weren dama
bɛɛn bwãaba ka nu giramɔ. Yenin sɔ̃na
ben tii ba koo sɔ̃ɔsi ma i tore.
28 Adama ǹ n Gusunɔn Hunden
na, na ka wɛrɛkunu giramɔ, yeya ya
sɔ̃ɔsimɔ ma Gusunɔ u bandu swĩi bɛɛn
suunu sɔɔ.
29 Amɔna tɔnu koo ka du damgiin
yɛnuɔ u ka win yãnu gura ma n kun
mɔ u gina gbia u damgii wi bɔkua. U n
nùn bɔkua, yera u koo kpĩ u win yãnu
gura.
30 Wi u kun sãa nɛgii u ka man
yibɛrɛ tɛɛru nɛniwa. Ma wi u ku ra
gãanu mɛnnɛ ka nɛ sannu u ra ni
yarinasiewa.

31 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ tɔmba koo
kpĩ bu toranu kpuro ka gari kam
gerubu kpuron suuru wa. Adama wi
u Hunde Dɛɛro gari kam gerusimɔ, u
ǹ yen suuru wasi pai.
32 Baawure wi u nɛ Tɔnun Bii gari
kam gerusi ba koo yɛ̃ro suuru kua.
Adama baawure wi u Hunde Dɛɛro
gari kam gerusimɔ, ba ǹ yɛ̃ro suuru
kuammɛ saa gisɔn di sere ka sia mam.

Dãru ka ten binu
(I maa mɛɛrio Luku 6:43-45)

33 Ma Yesu maa nɛɛ, à n dãa geeru
duura kaa bii geenu wa. À n maa
dãa kɔ̃suru duura bii kɔ̃suna kaa sɔri.
Domi dãrun binun diya ba ra tu tubu.
34 Waa gɔsɔrun bweseru bɛɛ!
Amɔna i ko ka gari gee gere bɛɛ be i
sãa tɔn kɔ̃sobu. Domi ye ya yiba gɔ̃ruɔ
ya yarimɔ, yeya nɔɔ ga gerumɔ.
35 Tɔn geo u ra gãa geenu yarewa gãa
geenu sɔɔn di ni nu berua win gɔ̃ruɔ.
Tɔn kɔ̃so maa gãa kɔ̃sunu yaramɔ gãa
kɔ̃sunu sɔɔn di ni nu berua win gɔ̃ruɔ.
36 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ gari kpuro yi tɔmba
gerumɔ, yi sɔɔra ba koo bu siri siribun
sanam.
37 Domi wunɛn garin diya ba koo
nun gem wɛ̃. Yin min diya ba koo maa
nun taarɛ wɛ̃.

Tɔmba yĩreru bikia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:11-12, Luku 11:29-32)

38 Yera wooda yɛ̃robu ka Falisi gabu
ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, keu koosio, sa kĩ
a yĩreru garu ko su wa.
39 U bu wisa u nɛɛ, tɛ̃n tɔn kɔ̃sobu
be ba ǹ ka Gusunɔ turo yɔ̃ ba yĩreru
bikiamɔ. Adama yĩreru garu maa sari
te ba koo bu sɔ̃ɔsi ma n kun mɔ
Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru.
40 Domi nge mɛ Yonasi kua sɔ̃ɔ sɔɔ ita
ka wɔ̃kuru ita swãa bakan nukurɔ, nge
mɛya maa nɛ Tɔnun Bii kon ko sɔ̃ɔ sɔɔ
ita ka wɔ̃kuru ita tem nukurɔ.
41 Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba
koo tɛ̃n tɔmbu seesi bu bu taarɛ wɛ̃
domi ba ben wãaru gɔsia Yonasin
waasun sɔ̃. Wee tɛ̃ gãanu wãa mini ni
nu Yonasi kere.
42 Siribun sanam tɔn kurɔ sunɔ wi u
na saa nim nɔɔn sɔ̃ɔ yɛ̃san di u koo tɛ̃n
tɔmbu seesi u bu taarɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ win
tem tonde mìn di u na u ka Salomɔɔn
bwisin gari nɔ. Wee tɛ̃ gãanu wãa mini
ni nu Salomɔɔ kere.

Wɛrɛkunun wuramaru
(I maa mɛɛrio Luku 11:24-26)

43 Ma Yesu maa nɛɛ, wɛrɛkunu nù n
doona tɔnun min di, nu ra n bɔsuwa
mi gãanu ku ra kpi nu n wɛ̃ra yeru
kasu nu n bie.
44 Yera nu ra nɛɛ, nu koo gɔsira nin
wãa yerɔ mìn di nu raa doona. Nu ra
wuramɛ kpa nu deema ta wãa diiru ta
kurare ta sɔnde.
45 Kpa nu da nu ganu nɔɔba yiru
kasuma ni nu ni kɔ̃suru kere kpa nu
du yɛ̃ro sɔɔ nu n wãa mi. Ma durɔ
win wãa gbiikiru ta koo sãaya ka sere
dãakiru. Nge mɛya n ko n ko ka tɛ̃n tɔn
kɔ̃so beni.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu
ka win mɛro
(I maa mɛɛrio Maaku 3:31-35, Luku 8:19-21)

46 Sanam mɛ Yesu u ka tɔn wɔru gari
mɔ̀, wee win mɛro ka win wɔnɔbu ba
yɔ̃ tɔɔwɔ ba kĩ bu ka nùn gari ko.
47 Sanam mɛya goo nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wunɛn mɛro ka wunɛn wɔnɔbu ba yɔ̃
tɔɔwɔ ba kĩ bu ka nun gari ko.
48 Adama Yesu u yɛ̃ro bikia u
nɛɛ, wara nɛn mɛro. Berà maa nɛn
wɔnɔbu.
49 Ma u win bwãabu nɔmu tĩi u nɛɛ,
beya mini be ba sãa nɛn mɛro ka nɛn
wɔnɔbu.
50 Domi baawure wi u nɛn Baaba
wɔrukoon kĩru mɔ̀, wiya nɛn wɔnɔ ka
nɛn sesu ka nɛn mɛro.

13

Dĩa bwese yɛ̃kon gari
(I maa mɛɛrio Maaku 4:1-9, Luku 8:4-8)

1 Sɔ̃ɔ tee te sɔɔ, Yesu u yara yɛnun di
u da u sina daa burerun goorɔ.
2 Ma tɔn wɔru ga nùn mɛnnɛ sere u
dua goo nimkuu sɔɔ u sina. Ma tɔn be
kpuro ba yɔ̃ daa bure ten goorɔ.
3 U bu gãa dabinu sɔ̃ɔwa ka mɔnnu
u nɛɛ, durɔ goowa yara u dĩa bweseru
yɛ̃kam dɔɔ.
4 Nge mɛ u yɛ̃kamɔ sukum wɔri
swaa baarɔ, ma gunɔsu na su di.

5 Ma sukum gam wəri kpee saara wəllə mi tem kun duku. Ma mu kpia
mii mii yèn sɔ̃ tem kun duku mi.
6 Sanam mɛ sɔ̃ə gura u kpii te yania
ta gbera yèn sɔ̃ ta ǹ gbini bɛkɛ mə.
7 Sukum gam maa wəri sãkin suunu
səə. Ma sãki ka mu kpɛ̃a sannu ma yi
mu sɛ̃kenɛ yi go.
8 Adama sukum gam wəri tem gem
səə ma mu binu mara, gam gum
wunəbu (100), gam gum wata, gam
gum tɛna.
9 Ma u nɛɛ, wi u swaa mə u ka nə, u
nəəwə.

Mənnun asansi
(I maa mɛɛrio Maaku 4:10-12, Luku 8:9-10)

10 Yera win bwãaba da ba nùn
deema ba bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na u ra
ka bu mənnu gari sɔ̃.
11 Ma u bu wisa u nɛɛ, bɛɛya ba
Gusunən bandun asiri sɔ̃əsi, adama be
ba tie, ba ǹ bu sɔ̃əsi.
12 Domi wi u gãanu mə, wiya ba koo
sosia kpa win məru tu kpɛ̃a. Adama wi
u kun gãanu mə, fiiko ye u mə, yera ba
koo maa nùn wərari.
13 Yenin sɔ̃na na ka bu mənnu gari
sɔ̃əmə. Domi ba mɛɛrimə adama ba
ǹ waamə. Ba swaa daki adama ba ǹ
nəəmə n sere bu yeeri.
14 Nge mɛya gari yi Esai u gerua ben
sɔ̃ yi sɔ̃əsiramə, ye u nɛɛ,
“I ko n nəəmə ka gem, adama n ǹ koo
bɛɛ yeeri.
I ko n mɛɛrimə adama i ǹ ko i wa.
15 Domi tən benin gɔ̃ru ga ǹ biti mə.
Ba ben tiin swaa kərua, ba nəni yinwa.
Kpa bu ku wa ka ben nəni.
Kpa bu ku nə ka ben swaa.
Kpa bu ku gia ka ben bwisi.
Kpa bu ku raa ka gəsirama nɛn mi n ka
bu bɛkia.”
16 Doo nəərugiba bɛɛ, yèn sɔ̃ bɛɛn nəni
waamə, bɛɛn swaa maa nəəmə.
17 Ka geema na bɛɛ sɔ̃əmə, Gusunən
səməbu dabiru ka win tən geobu ba
kĩa bu wa ye i waamə tɛ̃, ba ǹ maa ye
wa. Mɛya ba maa kĩa bu nə ye i nəəmə
tɛ̃, ba ǹ maa nua.

Mən ten tubusianu
(I maa mɛɛrio Maaku 4:13-20, Luku 8:11-15)

18 Ma Yesu u nɛɛ, tɛ̃ i mən ten
tubusianu nəəwə tè ta ka bwese yɛ̃ko
yã mi.
19 Be ba Gusunən bandun gari
nəəmə ma yi ǹ bu yeeri, ba ka swaa
baaru weenɛ mi bwese te, ta wəri. Tən
kɔ̃so wi, u ra nɛ u wuna ye ba duura
ben gɔ̃ruə.
20 Gaba maa ka kpee saaran tem mɛ
weenɛ mi bwese ten gara wəri. Ba gari
yi nəəmə, mii mii ba yi mwaamə ka
nuku dobu.
21 Adama ba ǹ derimə yi gbini ko
ben gɔ̃ruə. Ma ba ǹ yɔ̃ramə n ka
tɛ. Sanam mɛ wahala ǹ kun mɛ nəni
swãara tunuma gari yin sɔ̃ kpa bu biru
wura yande.
22 Gaba maa bwese te mwa nge
tem sãkunugum səə. Ba gari yi nua
adama handunian wãarun wururabu
ka gobin nəni wɔ̃kubu bu gari yi tɛɛsi,
yi ǹ maa binu mara.
23 Gaba maa bwese te mwa nge tem
gem səə. Beya be ba gari yi nəəmə ma
yi bu yeerimə. Ma ba binu marumə
gabu wunəbu (100), gabu wata, gabu
tɛna.

Yaka kɔ̃susun məndu

24 Yesu kpam bu məndu kua u nɛɛ,
n wee ye Gusunən bandun gari yi ka
weenɛ. Durə goowa u dĩa bwese geeru
duura win gbaarə.
25 Sanam mɛ baawure kpuro u
dweeya, durə win yibɛrɛ u na, u yaka
kɔ̃susu duura alikama ye səə, ma u
doona.
26 Ma alikama ya kpia ya kpɛ̃a ya
marumə, ma yaka kɔ̃su si, su maa kpia
ma ba kpɛ̃a sannu.
27 Gbaa yɛ̃ron səm kowoba na ba
nɛɛ, yinni, n ǹ dĩa bwese geera a duura
wunɛn gbaarə? Ma gian diya yaka
kɔ̃su sini.
28 Ma u bu wisa u nɛɛ, yibɛrɛwa, u
kua mɛ. Səm kowo be, ba nùn bikia ba
nɛɛ, ǹ n mɛn na, a kĩ su da su yaka kɔ̃su
si wukiri?
29 Ma u nɛɛ, aawo domi ì n su
wukirimə tɛ̃, ka alikama sanna ko i ra
wukiri.
30 I de ye yiru kpuro yu kpɛ̃a sannu
sere gɛ̃ɛbun saa yà n tura. Sanam
mɛya kon səm kowobu sɔ̃ bu gina yaka

kõsu si mɛnnɔ bu bɔkunu ko bu dõɔ doke, yen biru bu sere alikama gɛ̃ bu mɛnna nɛn biraru sɔɔ.

Mutaadin biman gari
(I maa mɛɛrio Maaku 4:30-32, Luku 13:18-19)

31 Yesu kpam bu mɔndu garu kua u nɛɛ, Gusunɔn banda ka mutaadin bima weenɛ ye durɔ goo u sua u duura win gbaarɔ.
32 Dãa binu kpuro sɔɔ yeya ya pi-iburu bo. Adama yà n kpia ya kpa ya gberun kiku baagere kpãaru kere. Domi ya ra ko dãru sere gunɔsu ra nɛ su sin sokunu ko ten kãasin wɔllɔ.

Pɛ̃ɛ seeyatian gari
(I maa mɛɛrio Luku 13:20-21)

33 Yesu kpam bu mɔndu garu kua u nɛɛ, Gusunɔn banda ka pɛ̃ɛ seeyatia weenɛ ye kurɔ goo sua u doke sakaku nɔɔ itan som sɔɔ, ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Mɔndun yaasi
(I maa mɛɛrio Maaku 4:33-34)

34 Ka mɔnna Yesu u ra tɔn wɔru gari yi kpuro sõ, u ku ra bu gãanu sõ n kun ka mɔnnu.
35 Nge mɛya Gusunɔn sɔmɔn gari yi koora yi yi nɛɛ,

“Mɔnna ko na n da ka bu gari sõ. Na kon maa ye gere batuma sɔɔ ye ya kukua saa handunian taka kobun di.”

Yesu yaka kõsusun gari tubusia

36 Sanam mɛya Yesu u seewa tɔn wɔru gen min di u dua yɛnuɔ. Ma win bwãaba da win mi ba nɛɛ, a sun mɔn te tubusio te ta ka yaka kõsu sin gari yã mi.
37 Ma u bu wisa u nɛɛ, Tɔnun Biiwa u dĩa bwese gee te duura.
38 Handunia yera ya sãa gbaaru. Gusunɔn bandun biba ba sãa dĩa bwese gee te. Tɔn kõso win biba ba maa sãa yaka kõsu si.
39 Setamwa maa sãa yibɛrɛ wi u su duura. Gɛ̃ɛbun saa maa sãa handunian kpeeru. Gusunɔn gɔradobara ba maa sãa gbaa sɔm kowobu.
40 Nge mɛ ba ra yaka kõsusu wunɛ bu dõɔ doke, nge mɛya n ko n ko handunian kpeeru sɔɔ.
41 Tɔnun Bii u koo win wɔllun gɔradoba gɔrima, bu ka baayere wuna ye ya tɔmbu torasiamɔ mi u bandu dii, ka be ba kõsa mɔ̀.
42 U koo maa bu kpɛ̃ɛ dõɔ wi u ku ra gbi sɔɔ, mi ba koo wiru nɔma sɔndi bu swĩ.
43 Sanam mɛ sɔɔra be ba kua ye Gusunɔ u bikia ba ko n ballimɔ nge sõɔ mi ben Baaba u bandu swĩi. Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Dukia ye ya beruan gari

44 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sãawa nge dukia ye ya berua gbaaru sɔɔ. Ye durɔ goo ye kamɛ ma u ye berum sɔnwa. Ma u da ka nuku dobu u dɔra kpuro ye u mɔ, ma u gɔsirama u gbaa te dwa.

Goo gobigirun gari

45 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sãawa nge goo gobigii ni nu wã, ni tenku goo u kasu.
46 Sanam mɛ u nin teeru wa te ta gobi mɔ too, ma u da u win baayere dɔra ye u mɔ, ma u tu dwa.

Yãakororun gari

47 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta kpam sãawa nge yãakororu te ba ra kpɛ̃ɛ nim wõku sɔɔ kpa tu swɛ̃ɛ bwese bwesека mwa.
48 Tà n yiba ba ra gawamɛ guruɔ, kpa bu sina bu gɔsi ye ya wã bu doke bireru sɔɔ, kpa bu ye ya kun gea sãa yari.
49 Nge mɛya n ko n sãa handunian kpeeru sɔɔ. Wɔllun gɔradoba ba koo na bu tɔn kõsobu ka geegibu wunana.
50 Kpa bu tɔn kõso be doke dõɔ wi u ku ra gbi sɔɔ. Miya ba koo nɔma wiru sɔndi bu swĩ.

Dukia kpaa ka gura

51 Yesu u bu bikia u nɛɛ, yabu ye kpuro ya bɛɛ yeeri?

Ma ba nɛɛ, oo.

52 Yera u bu sõɔwa u nɛɛ, wooda yɛ̃ro baawure wi u Gusunɔn bandun gari gia, u ka yɛnu yɛ̃ro weenɛ wi u gãa

kpaanu ka gãa gurunu wunamə win dukian di.

Nasarɛtigiba kun Yesu wure
(I maa mɛɛrio Maaku 6:1-6, Luku 4:16-30)

53 Ye Yesu u mən ni kpuro kua u kpa,
ma u doona min di.
54 U da win tiin wuuə ma u təmbu
keu sõəsim wəri ben mɛnnə yerə sere
be kpuro ba biti soora. Ma ba nɛɛ, man
diya u bwisi yinin bweseru waama.
Amənа u ka kpĩa u səm maamaakigii
nini mə̀.
55 N ǹ dãa dãkon bii wi mini? N ǹ
wiya wi Maari mara? N ǹ win wənəba
Yakəbu ka Yosɛfu ka Simɔə ka Yudu?
56 N ǹ ka win sesubu kpuro sanna
sa wãa mini? N n mɛn na, man diya u
dam mɛ kpuro wa.
57 Yeni kpuro ya bu yinari bu nùn
naanɛ doke. Yera Yesu bu sõəwa u nɛɛ,
gam sari mi Gusunən səmə ku ra n
bɛɛrɛ mə ma n kun mə win tiin temə
ka win yɛnuə.
58 U ǹ maa səm damgii dabinu kue
mi, ben naanɛ dokebu sarirun sõ.

14

Yohanu Batɛmu kowon gəə
(I maa mɛɛrio Maaku 6:14-29, Luku 9:7-9)

1 Saa ye səəra Herodu, Galilen tem
yɛ̃ro u Yesun baaru nua.
2 Ma u win səm kowobu sõəwa u
nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa u seewa
gərin di. Yen sõna u dam mə u ka səm
maamaakiginu mə̀.
3-4 N deema Yohanu Batɛmu kowo
raa Herodu sõəwa ma n ǹ weenɛ u win
wənə Filipun kurə Herodia sua kurə.
Yen sõna Herodu u Yohanu Batɛmu
kowo mwa ma u dera ba nùn bəkua ba
doke pirisəm dirə Herodia win sõ.
5 Ma u kĩ u nùn go, adama u
təmbun nənu nasie yèn sõ ba nùn
mɛɛra Gusunən səmə.
6 Adama dəma te ba Herodun maru
tõru yaayamə, Herodian bii wəndia u
dweebu dua u yawa. N Herodu dore,
7 sere u nùn nəə mwɛɛru kua ka bõri
u ka nùn wɛ̃ ye u koo nùn bikia kpuro.
8 Ye u win mɛron gere nua u Herodu
sõəwa u nɛɛ, a man Yohanu Batɛmu
kowon wiru wɛ̃ɛma mini pɛrɛnti səə.
9 Sunə win nukura sankira, adama
u nɛɛ bu nùn tu wɛ̃ɛyə. U gerua mɛ yèn
sõ u bõrua win təmbun wuswaaə.
10 Ma u gəra ba Yohanu wiru bura
pirisəm dirə.
11 Ba wii te kpɛ̃ɛma pɛrɛnti səə ba bii
wi wɛ̃ ma u ka win mɛro tu daawa.
12 Ma Yohanun bwãaba na ba win
goru sua ba sikua ma ba da ba Yesu
sõəwa.

Yesu u təmbu nərəbun

suba nəəbu diisia
(I maa mɛɛrio Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

13 Ye Yesu u nua mɛ, u doona min
di. U goo nimkuu dua u da gbaburə
wi turo. Sanam mɛ təmba nua mɛ, ba
yara wusun di ma ba nùn naa gira mi
gia ka naasu.
14 Ye Yesu u yara goon di, u tən wəru
guna wa. Ben wənwənda nùn mwa
ma u yande ben barəbu bɛkiam wəri.
15 Sanam mɛ sõə duə win bwãaba na
win mi ba nɛɛ, wee, gbaburu səəra sa
wãa mini, sõə maa kpa. A tən be karo
bu da baru kpaanə bu ben tii dĩanu
dwia.
16 Ma Yesu bu sõəwa u nɛɛ, n ǹ tilasi
bu ka doona. Bɛɛn tii i bu dĩanu wɛ̃ɛyə.
17 Yera ba nɛɛ, pɛ̃ɛ nəəbu tənawa sa
mə mini ka swɛ̃ɛ yiru.
18 Ma u nɛɛ, i man ye wɛ̃ɛma mini.
19 Yen biru u nɛɛ, tən wəru ge, gu
yakasu yamə gu sina. Ma u pɛ̃ɛ nəəbu
ka swɛ̃ɛ yiru ye sua u wuswaa seeya
wəllə u Gusunə siara. Ma u pɛ̃ɛ ye
murura u win bwãabu wɛ̃ ba tən wəru
ge yabua.
20 Ben baawure di u deba. Ye ba di
n tiara ba gure birenu wəkura yiru səə
ba ka doona.
21 Be ba di ben geera tura tənu
nərəbun suba nəəbu (5.000), tən
kurəbu ka bibu baasi.

Yesu u sĩimə nim wəllə
(I maa mɛɛrio Maaku 6:45-52, Yohanu 6:15-21)

22 Yen biru mii mii Yesu dera win
bwãaba goo nimkuu dua ba nùn
gbiiyə bu ka təbura guru giə. Sanam
mɛya win tii u tən wəru yarinasiamə.
23 Ye u bu yarinasia u kpa u yəəwa
guuru wəllə wi turo u ka kanaru ko.

Ma u wãa mi, wi tɔna, sere yam mu ka tĩra.
24 N deema saa ye sɔɔ, goo nimkuu ge, ga wãa nim suunu sɔɔ. Nim kurenu gu bɔrikiamɔ yèn sɔ̃ woo ga gu nɔm bira koosi.
25 Buru buru yam sãreru, yera Yesu u sĩimɔ nim wɔllɔ u dɔɔ win bwãabun bera gia.
26 Adama sanam mɛ ba nùn wa u sĩimɔ nim wɔllɔ, ba bɛrum soora ba nɛɛ siiniwa.
Ma ba kuuki wɔri bɛrum saabu.
27 Adama mii mii Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, i ku mwia kpana, nɛna, i ku bɛrum ko.
28 Yera Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, ɲ n wunɛn na, a man nɔɔ kɛ̃ɛyɔ n na wunɛn mi nim wɔllɔ.
29 Ma Yesu nɛɛ, a na.
Yera Piɛɛ u yara goon di u nim nɔɔ sɔndi u sĩimɔ u dɔɔ Yesun mi.
30 Adama ye u woo laakari kua bɛrum nùn mwa. Ma nge mɛ u nummɔ u wura kua u nɛɛ, Yinni, a man faaba koowo.
31 Mii mii Yesu nɔma dɛmia u nùn nɛnua ma u nɛɛ, naanɛ doke piibugii wunɛ, mban sɔ̃na a sika kua.
32 Be yiru kpuro ba dua goo sɔɔ ma woo ga mari.
33 Yera be ba wãa goo ge sɔɔ, ba yiira Yesun wuswaaɔ ba nɛɛ, ka geema wunɛ Gusunɔn Biiwa.

Yesu u barɔbu bɛkia Genɛsarɛtin temɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 6:53-56)

34 Ba tɔbura ba kpa ba tura Genɛsarɛtin temɔ.
35 Tem min tɔmba Yesu tuba ma ba win labaari yɛ̃bi yam kpuro ma u tunuma. Ma ba ka nùn ben barɔbu kpuro naawa.
36 Ba nùn kana u gesi de bu win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bɛkura.

15

Sikadoban deema
(I maa mɛɛrio Maaku 7:1-13)

1 Yera Falisiba ka wooda yɛ̃robu gabu ba na Yesun mi saa Yerusalɛmun di, ba nùn bikia ba nɛɛ,
2 mban sɔ̃na wunɛn bwãabu ba ɲ bɛsɛn sikadoban deema mɛm nɔɔwammɛ. Domi ba ku ra niɛ bu sere di.
3 Yesu bu wisa u nɛɛ, bɛɛ maa ni, mban sɔ̃na i ra Gusunɔn wooda sare ma i sere bɛɛn deema nɛni.
4 Domi Gusunɔ u nɛɛ, “A wunɛn tundo ka wunɛn mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.” U maa nɛɛ, “Wi u win tundo ɲ kun mɛ win mɛro kɔ̃sa gerusi ba koo nùn gowa.”
5 Adama bɛɛ i gerumɔ ma goo ù n win tundo ɲ kun mɛ win mɛro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, win dukia ye u koo kpĩ u ka nùn somi ya kua Gusunɔgia,
6 n ɲ maa weenɛ durɔ wi, u win tundo ɲ kun mɛ win mɛro somi. Nge mɛya i Gusunɔn gari tɛɛsimɔ ma i bɛɛn deema swĩi.
7 Murafiti bɛɛ, ka geema bɛɛn sɔ̃na Gusunɔ u gerua saa Esain nɔɔn di u nɛɛ,
8 “Tɔn beni ba man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ ka
nɔɔ.
Adama ben gɔ̃ru ga ka man toma.
9 Kama ba man sãamɔ.
Domi tɔmbun woodawa ya kua ben
sɔ̃ɔsiru.”

Ye ya tɔnu mɔ̀ disigii
(I maa mɛɛrio Maaku 7:14-23)

10 Ma Yesu u tɔn wɔru soka u nɛɛ, i nɔɔwɔ kpa i de n bɛɛ yeeri.
11 N ɲ mɔ ye ya dumɔ tɔnun nɔɔ sɔɔ yera ya nùn mɔ̀ disigii, ma n kun mɔ ye ya yarimɔ saa win nɔɔn di, yeya ya ra tɔnu ko disigii.
12 Yera win bwãaba na win mi ba nɛɛ, n ɲ a yɛ̃ ma gari yi a gerua mi, yi Falisiba duawa mi ya.
13 U bu wisa u nɛɛ, dãru baatere te nɛn Baaba wɔrukoo kun duure ba koo tu wukawa.
14 I bu derio. Swaa gbio wɔ̃koba. Wɔ̃ko ù n maa win wɔ̃kosi swaa gbiiye be yiru kpurowa ba koo tokoro wɔri.
15 Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a sun mɔn te tubusio.
16 Yesu u nɛɛ, n ɲ bɛɛn tii yeeri ka tɛ̃?
17 I ɲ yɛ̃ ma ye ya dumɔ nɔɔ sɔɔ kpuro nukurɔwa ya dɔɔ? Ma ɲ n sosi ya koo yari wasin di.
18 Adama ye ya yarimɔ nɔɔn di, gɔ̃run diya ya wee. Yeya ya ra tɔnu ko disigii.

19 Domi gɔ̃run diya bwisiku kɔ̃sunu
wee, ka tɔn goberu, ka sakararu, ka
kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ ka gbɛna
ka weesu ka tɔn sankubu.
20 Yeya mi, ye ya ra tɔnu ko disigii.
Adama nɔm kɛsɛnun dibu ku ra tɔnu
ko disigii.

Kurɔ sɔɔ goo u Yesu

naanɛ doke
(I maa mɛɛrio Maaku 7:24-30)

21 Yen biru Yesu doona min di u da
Tiri ka Sidonin bera gia.
22 Kurɔ Kananigii goo wi u wãa bera
mi, u na win mi, ma u nɔɔgiru sua
u nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a nɛn
wɔnwɔndu waawo. Nɛn bii tɔn kurɔ u
wɛrɛkunu mɔ nu nùn nɔni sɔ̃ɔwa too.
23 Ka mɛ, Yesu kun nùn gari gɛɛ wisa.
Ma win bwãaba na win mi, ba nùn
kana u de kurɔ wi, u doona min di
domi u kuuki mɔ̀ u ka bu swĩi biruɔ.
24 U bu wisa u nɛɛ, Isireliba tɔnan
miya ba man gɔrima be, be ba kɔ̃ɔre
nge yãanu.
25 Adama kurɔ wi, u na Yesun
wuswaaɔ u yiira u nɛɛ, Yinni, a man
somiɔ.
26 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ weenɛ
bu bibun dĩanu sua bu bɔ̃nu kɔ̃ɔwa.
27 Kurɔ wi nɛɛ, geema, Yinni. Ka mɛ,
bɔ̃nu ra dĩa buri di yi yi wɔruma nin
yinnibun tabulun di.
28 Yera Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kurɔ
wunɛ, wunɛn naanɛ dokebu kpã too.
N koo nun kua nge mɛ a kĩ.
Saa ye sɔɔ, ma kurɔ win bii wi, u
bɛkura.

Yesu u barɔ dabinu bɛkia

29 Yesu u doona min di u da Galilen
daa burerun goorɔ. Ma u yɔɔwa guuru
wɔllɔ u sina.
30 Yera tɔn wɔru guna na win mi. Ba
ka yɛmɔbu na ka wɔ̃kobu ka alebugibu
ka sosobu, ka kpam barɔ dabinu ba yi
Yesun wuswaaɔ, ma u bu bɛkia.
31 Biti baka tɔn be mwa ye ba wa
sosoba gari mɔ̀, alebugiba bɛkura,
yɛmɔba sĩimɔ, wɔ̃koba yam waamɔ,
ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni
siarabu wɔri.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nnɛ diisia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:1-10)

32 Yesu u win bwãabu soka u nɛɛ, tɔn
benin wɔnwɔnda man mɔ̀. Yen sɔ̃ɔ ita
wee ye ba ka wãa nɛn mi, gãanu kun
maa bu tie ni ba koo di. Na ǹ maa kĩ
n bu kara ka gɔ̃ɔru kpa bu ku raa dam
bia swaaɔ bu wɔri.
33 Win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ,
mana sa ko sere dĩanu wa gbaburu sɔɔ
mini ni nu koo tɔn dabi teni debu.
34 Yesu bu bikia u nɛɛ, pɛ̃ɛ nyewa i
sere mɔ.
Ma ba nɛɛ, wasi nɔɔba yiru ka swɛ̃ɛ
piiminu ganu.
35 Yesu u tɔn wɔru ge sinasia temɔ.
36 Ma u pɛ̃ɛ nɔɔba yiru ye sua ka swɛ̃ɛ
yi, u Gusunɔ siara ma u murura u win
bwãabu wɛ̃ ba tɔn wɔru ge yabua.
37 Be kpuro ba di ba deba. Ye ba di
n tia ba gure birenu nɔɔba yiru sɔɔ ba
ka doona.
38 Be ba ye di ben geera tura tɔnu
nɔrɔbun suba nnɛ (4.000), tɔn kurɔbu
ka bibu baasi.
39 Ye u tɔn wɔru ge yarinasia u kpa,
u goo nimkuu dua u da Magadan tem
gia.

16

Falisiba ka Sadusiba

ba yĩreru bikia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:11-13, Luku 12:54-56)

1 Falisiba ka Sadusiba ba na Yesun
mi, bu ka win laakari mɛɛri, ba nùn
bikia ba nɛɛ, u bu sɔ̃ɔsi ka yĩreru garu
ma win dam weewa saa Gusunɔn min
di.
2 Adama Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa ye
sɔ̃ɔ kpeeyɔ i ra nɛɛ, yam koo dora gisɔ
domi wɔlla sɔ̃ri.
3 N n bururun na, i ra nɛɛ, gura
koo nɛ gisɔ domi wɔlla swãa ka wɔ̃ka
tobe kua. I wɔllun yĩrenu wunanamɔ,
adama i ǹ kpɛ̃ i saa yenin yĩrenu tubu.
4 Tɛ̃n tɔn kɔ̃sobu be ba ǹ ka Gusunɔ
turo yɔ̃ ba yĩrenu bikiamɔ. Adama
yĩreru garu maa sari te ba koo bu
sɔ̃ɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ
Yonasigiru.
Ma u bu deri u doona.

Falisiba ka Sadusiban

pɛ̃ɛ seeyatia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:14-21)

5 Ye win bwãaba təburə guru giə, ba
duari bu pɛ̃ɛ kusenu ko.
6 Yera Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kpurɛ
kpurɛ ko, i n tii sɛ ka Falisiba ka
Sadusiban pɛ̃ɛ seeyatia.
7 Bwãa be, ba wesiana ba nɛɛ, u
gerua mɛ yèn sɔ̃ ba ǹ pɛ̃ɛ kusenu kue.
8 Yesu ben bwisikunu gia ma u bu
bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i wesiana i nɛɛ,
yèn sɔ̃ i ǹ pɛ̃ɛ kusenu kue, yen sɔ̃na na
gerua mɛ. Naanɛ doke piibugii bɛɛ.
9 N ǹ bɛɛ yeeri sere ka tɛ̃? I ǹ pɛ̃ɛ
nɔɔbu ye yaaye ye na murura təmbu
nərəbun suba nɔɔbun (5.000) sɔ̃? Ka
sukum mɛ n tian birenun geeru?
10 I ǹ maa pɛ̃ɛ nɔɔba yiru ye yaaye
ye na murura təmbu nərəbun suba
nnɛn (4.000) sɔ̃? Ka sukum mɛ n tian
birenun geeru?
11 Amɔna i ǹ ka tuba ma na ǹ ka pɛ̃ɛ
yã. I n tii sɛ ka Falisiba ka Sadusiban
pɛ̃ɛ seeyatia.
12 Sanam mɛya bwãa be, ba tuba
ma u ǹ ka pɛ̃ɛ seeyatia yã. Adama u
bu sɔ̃ɔməwa ba n tii sɛ ka Falisiba ka
Sadusiban sɔ̃ɔsinu.

Piɛɛ u nɛɛ, Yesu u sãawa wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Maaku 8:27-30, Luku 9:18-21)

13 Yesu u tura Sesare Filipin temɔ.
Ma u win bwãabu bikia u nɛɛ, wara
təmba gerumɔ Tənun Bii u sãa.
14 Ba nùn wisa ba nɛɛ, gaba gerumɔ
Yohanu Batɛmu kowowa a sãa. Gaba
maa mɔ̀ Eliwa. Gaba maa kpam
gerumɔ wunɛ Yeremiwa ǹ kun mɛ,
Gusunən sɔməbun turo.
15 Yesu u nɛɛ, bɛɛ maa ni, wara i
gerumɔ na sãa.
16 Simɔɔ Piɛɛ nɛɛ, wuna mi, wi
Gusunɔ u gɔsa, wi, Yinni wason Bii.
17 Yera Yesu nùn wisa u nɛɛ, doo
nɔɔrugiiwa wunɛ Simɔɔ, Yohanun Bii,
domi n ǹ mɔ tənu u nun yeni sɔ̃ɔsi, ma
n kun mɔ nɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ.
18 Nɛna na nun sɔ̃ɔmɔ ma na nun
soka kperu *. Kpee ten wɔlləwa kon
nɛn yigbɛru swĩi. Baa gɔən tii u ǹ kpɛ̃
u tu gãanu kua.
19 Wuna kon ban te Gusunɔ u swĩin
kəkərəba wɛ̃. Ye a yinamɔ handuniaɔ
ba koo ye yina wɔllɔ. Ye a maa wura
handuniaɔ ba koo ye wura wɔllɔ.
20 Yera Yesu win bwãabu nɔɔ goosi
u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ̃ ma wiya wi
Gusunɔ u gɔsa.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Maaku 8:31-9:1, Luku 9:22-27)

21 Saa saa yen min diya Yesu Kirisi
u win bwãabu gari sɔ̃ɔmɔ batuma sɔɔ
u nɛɛ, u ǹ koo ko u kun Yerusalɛmu
de, mi guro gurobu ka yãku kowo
tənwerobu ka wooda yɛ̃roba koo nùn
nəni sɔ̃. Ba koo nùn go adama sɔ̃ɔ itase
u koo se.
22 Yera Piɛɛ ka nùn da bɔ̃ɔrɔ u nùn
gerisim wəri u nɛɛ, Gusunɔ u nun
bere Yinni, yenin bwesera kun nun
deemamɔ pai!
23 Adama Yesu sĩira u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a gɛɛro nɛn birun di Setam. A kasu
a man torasiawa, domi a ǹ bwisikumɔ
nge Gusunɔ, ma n kun mɔ nge tənu.
24 Yen biru Yesu win bwãabu sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, goo ù n kĩ u man swĩi nge bɔ̀ɔ, u
win gɔ̃ru kĩru derio kpa u win tiin dãa
bunanaru sua u n ka man swĩi.
25 Wi u kĩ u win wãaru di ka win
gɔ̃ru kĩru u koo tu bia. Adama wi u win
wãaru yina nɛn sɔ̃ u koo ra tu wa.
26 Nge arufaani yerà tənu mɔ ù n
handunian gãanu kpuro wa ma u win
wãaru bia. Nge mba n wãa ye tənu u
koo ka win wãaru kɔsina.
27 Tənun Bii u sisi kam kam ka win
Baaban yiiko ka win gəradoba sannu.
Sanam mɛya u koo baawure nùn win
are kɔsia nge mɛ win kookoosu nɛ.
28 Geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ tən be ba wãa
mini ben gaba kun gbimɔ bu ka Tənun
Bii wa u na nge sunɔ.

17

Yesun wasi gɔsia
(I maa mɛɛrio Maaku 9:2-13, Luku 9:28-36)

1 Sɔ̃ɔ nɔɔba tian biru Yesu Piɛɛ sua
ka Yakɔbu ka Yohanu, Yakɔbun wɔnɔ,
u ka bu da guu bakaru garun wɔllɔ be
tɔna.

* **16:18** ***kperu*** - Yĩsi te ba mɔ̀ Piɛɛ, ten tubusiana kperu.

2 Win wasi gɔsia tuki ben nɔni sɔɔ, ma win wuswaa ballimɔ nge sõɔ, win yãnu maa burura fem fem nge suru.
3 Yen biru ba Mɔwisi ka Eli wa ba ka Yesu gari mɔ̀.
4 Yera Piɛɛ u Yesu sõɔwa u nɛɛ, Yinni, n wã sa n wãa mini. À n kĩ, kon kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru Mɔwisigiru, teeru maa Eligiru.
5 U ǹ gari yi gerum kpa, bukɔ kpiku ga ka bu wukiri. Ma ba nɔɔ gagu nua saa bukɔ min di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii kĩnasi wì sɔɔ nɛn gɔ̃ru dobu kpuro wãa. I wigii swaa dakio.
6 Ye bwãa be, ba nɔɔ ge nua bɛrum bu mwa sere ba wɔruma ba wuswaa tem girari.
7 Yesu na ben mi u bu nɔma sɔndi u nɛɛ, i seewo, i ku bɛrum ko.
8 Ye ba wuswaa seeya ba ǹ maa goo wa ma n kun mɔ Yesu turo.
9 Sanam mɛ ba saram wee guu ten min di, Yesu bu sõɔwa u nɛɛ, bu ku raa goo sõ ye ba wa mi, sere Tɔnun Bii u ka se gɔrin di.
10 Bwãa be, ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sõna wooda yɛ̃roba ra gere Eliwa koo gbi u na.
11 U bu wisa u nɛɛ, ka geema Eli koo na kpa u yabu baayere wesia yen ayerɔ.
12 Adama na bɛɛ sõɔmɔ, Eli u na kɔ, ba ǹ nùn tuba, ma ba nùn kua nge mɛ ba kĩ. Nge mɛya ba koo Tɔnun Biin tii nɔni sõ.
13 Yera n win bwãabu yeeri ma Yohanu Batɛmu kowon gariya u mɔ̀.

Yesu u bii wi wɛrɛku ga wãasi bɛkia (I maa mɛɛrio Maaku 9:14-29, Luku 9:37-43a)

14 Ye ba tunuma mi tɔn wɔru ga wãa, durɔ goo u na u yiira Yesun wuswaaɔ
15 u nɛɛ, Yinni, a nɛn biin wɔnwɔndu waawo. U giri kpakpanu barɔ nu nùn wahala mɔ̀ gem gem sere nu ra gasɔ nùn kpɛ̃ɛ dõɔ sɔɔ ǹ kun mɛ nim sɔɔ.
16 Na ka nùn wunɛn bwãabu naawa adama ba kpana bu nùn bɛkia.
17 Yesu u nɛɛ, bɛɛ tɔn kõso naanɛ doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wãa. Nge sere domma ko na n kpam ka bɛɛ tɛmanɛ. I ka man bii wi naawa mini.
18 Yesu u wɛrɛku ge gerusi ma ga bii wi doonari ma u bɛkura mii mii.
19 Yera Yesun bwãaba da win mi be tɔna ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sõna ba kpana bu wɛrɛku ge gira.
20 Yesu bu wisa u nɛɛ, yèn sõ bɛɛn naanɛ dokebu kun kpã. Ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, baa bɛɛn naanɛ dokebu bù n piibu sãa nge dĩa bima ye ya piiburu bo i ko guu teni sõ tu wukuro minin di tu da giɔ. Mɛya ta koo maa wukura. Gãanu maa sari ni i ko kpana i ko. [
21 Adama wɛrɛku genin bwesera ku ra doonɛ ma n kun ka kanaru ka nɔɔ bɔkuru.]

Yesu u kpam win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀ (I maa mɛɛrio Maaku 9:30-32, Luku 9:43b-45)

22 Sõɔ teeru nge mɛ bwãa be, ba mɛnnɛ sannu Galileɔ Yesu bu sõɔwa u nɛɛ, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔma bɛria
23 bu nùn go, adama sõɔ itase u koo se gɔrin di.

Yera bwãa ben nukura sankira gem gem.

Sãa yerun wõɔ gobin kɔsiabu

24 Sanam mɛ Yesu ka win bwãabu ba tura Kapenamuɔ, yera sãa yerun wõɔ gobigiba na Piɛɛn mi ba nɛɛ, bɛɛn yinni u ku ra sãa yerun wõɔ gobi kɔsie?
25 Piɛɛ nɛɛ, a, u ra kɔsie.

Ye Piɛɛ u duɔ dirɔ Yesu gbia u nùn bikia u nɛɛ, amɔna a wa Simɔɔ. Berà n weenɛ bu handunia min sinambu gbere gobi kɔsia. Sina bibu? Nge gabu.
26 Piɛɛ nɛɛ, gabu.

Ma Yesu nɛɛ, ǹ n mɛn na sina bibu ba ǹ kɔsiamɔ.
27 Ka mɛ, sa ǹ kĩ su tɔn be mɔru kɔsiki. Yen sõ, a doo daarɔ a kɔkɔru kõ. Swãa ye ya gbia ya tu mwɛ, a ye gawo a yen nɔɔ baaya. Kaa sii geesun gobi wa mi, yi yi koo nɛ ka wunɛn gobi turi. A yi suo a bu kɔsia.

18

Wara gisonkoru bo
(I maa mɛɛrio Maaku 9:33-37, Luku 9:46-48)

1 Saa ye sɔɔra Yesun bwãaba da win mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, wara gisonkoru bo Gusunɔn bandu sɔɔ.
2 Yesu u bii piibu gagu soka u yõrasia ben wuswaaɔ.
3 Ma u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, ma n kun mɔ i tii gɔsia i kua nge bibu, i ǹ kpɛ̃ i n wãa ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ.
4 Wi u sãa gisonko ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ, wiya wi u tii kawa nge bii wini.
5 Wi u maa bii winin bweseru wura nɛn yĩsirun sõ, nɛna u wura.

Torarun baberu
(I maa mɛɛrio Maaku 9:42-48, Luku 17:1-2)

6 Yesu maa nɛɛ, wi u dera bii piimii ni nu man naanɛ doke min turo wɔri toraru sɔɔ, n buram bo bu yɛ̃ro nɛɛ bakaru gbinisia win wĩirɔ kpa bu nùn kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku sɔɔ u nim diira.
7 Anna a handunian wahala wa ye gãanu ka wãa ni nu derimɔ tɔmba wɔrimɔ toraru sɔɔ. Gãa ninin bwesera ko n wãawa baadomma, adama nɔni swãarugiiwa wìn min di nu koo yari.
8 Wunɛn nɔmu ǹ kun mɛ wunɛn naasu, yen ye ya nun sure toraru sɔɔ, a ye buro a kõ n toma. Domi n sanɔ bo a ka nɔm teu ǹ kun mɛ naa teesu wãaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nɔma yiru ka naasu yiru mɔ kpa bu nun kpɛ̃ɛ dõɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.
9 N n maa wunɛn nɔnun na ga nun sure toraru sɔɔ a gu wɔwo a kõ n toma. Domi n sanɔ bo a ka nɔni tia wãaru wa te ta ku ra kpe n kere a n nɔni yiru mɔ kpa bu nun kpɛ̃ɛ dõɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.

Yãa te ta kõɔra ta maa waara
(I maa mɛɛrio Luku 15:3-7)

10 Yesu maa nɛɛ, i ku ra de i bii piimii nin teu gɛm. Ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, ben gɔrado be ba wãa wɔllɔ ba ra n yõwa baadomma nɛn Baaba wɔrukoon wuswaaɔ. [
11 Domi Tɔnun Bii u nawa u ka ye ya kõɔra faaba ko.]
12 Mba i tamaa. Tɔnu ù n yãanu wunɔbu (100) mɔ ma teera kõɔra, u ǹ koo wunɔbu tia sari deri guuru wɔllɔ kpa u da u tee te ta kõɔra kasu?
13 U n maa tu wa, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, win nuku dobu ko n kpã yãa ten sõ n kere wunɔbu tia sari ni nu ǹ kõɔre.
14 Nge mɛya maa bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ u ǹ kĩ baa bii piimii nin teu gu kõɔra.

Naanɛ dokeo ù n tora
15 Yesu maa nɛɛ, naanɛ dokeo goo ù n tora a doo win mi wunɛ tɔna a nùn win toraru tubusia. U n wunɛgii nua, a nùn faaba kua.
16 Adama ù n yina u nun swaa daki, a tɔn turo ǹ kun mɛ tɔnu yiru kasuo a ka da win mi, kpa tɔnu yiru ǹ kun mɛ ita ye, yu gari yi kpuron seeda di nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ.
17 U n maa kpam yina u bu swaa daki, a Yesun yigbɛru gari yi nɔɔsio. U n den yina u yigbɛrun gari nɔ, a nùn garisio tɔn tuko ǹ kun mɛ gbere mwaɔ.

Yinabu ka wurabu
18 Ma Yesu maa nɛɛ, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, ye i yinamɔ handunia sɔɔ ba koo ye yina wɔllɔ. Ye i maa wura handunia sɔɔ, ba koo ye wura wɔllɔ.
19 Na kpam bɛɛ sõɔmɔ ma bɛɛn tɔmbu yiru bà n nɔɔ tia kua handunia mini ba gãanu bikia kanaru sɔɔ, nɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ u koo bu wɛ̃.
20 Domi mi tɔmbu yiru ǹ kun mɛ ita ba mɛnnɛ ka nɛn yĩsiru, na wãa ben suunu sɔɔ.

Sɔm kowon gari wi u yina u suuru wura
21 Yera Piɛɛ u da Yesun mi u nùn bikia u nɛɛ, nɔn nyewa kon nɛn beruse wi u man torari suuru kua. Nɔn nɔɔba yiru?
22 Yesu nùn wisa u nɛɛ, aawo n ǹ mɔ nɔn nɔɔba yiru tɔna, nɔn wata ka wɔkurun nɔn nɔɔba yiruwa.
23 Yenin sõna Gusunɔn bandun gari ka sunɔ goon gari weenɛ wi u kĩ u win gobi dooru ko ka win sɔm kowobu.
24 Ye u win gobi dooru toru, yera ba ka durɔ goo na wi u win dibu nɛni fɔrɔtɔ dabi dabiru.

25 Wee, durɔ wi kun gãanu mɔ u ka
dii bi kɔsia. Ma win yinni nɛɛ bu nùn
dɔro ka win kurɔ ka win bibu ka ye u
mɔ kpuro bu ka dii bi kɔsia.
26 Yera sɔm kowo wi, u yiira win
yinnin wuswaaɔ u nùn suuru kana u
nɛɛ, a ka man tɛmanɔ, kon nun kɔsia
kpuro.
27 Ma win yinni u win wɔnwɔndu
wa u dii bi go u dera u doona.
28 Ye sɔm kowo wi, u yara min di,
u ka win sɔm kowosi yinna wi u win
dibu nɛni nge fɔrɔtɔ nɔɔbun saka. Yera
u nùn sɛ̃re u wĩiru sɛ̃ka u nɛɛ, a nɛn
dibu kɔsiama bi a nɛni.
29 Yera win kpaasi u yiira win
wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, a ka
man tɛmanɔ, kon nun kɔsia.
30 Adama u ɲ wure. U dera ba nùn
doke pirisɔm sɔɔ sere u ka dii bi kɔsia
u kpe.
31 Ye sɔm kowo be ba tie ba gari yi
wa, ben nukura sankira ma ba da ba
ben yinni ye kpuro sõɔwa.
32 Yera yinni wi, u nùn sokusia u
nɛɛ, sɔm kowo nuku kõsurugii, na nun
wunɛn dibu goowa yèn sõ a man su-
uru kana.
33 N daa weenɛwa wunɛn tii a maa
wunɛn sɔm kowosi wi wɔnwɔndu kua
nge mɛ na nun kua.
34 Yinni wi, u mɔru bɛsira ma u sɔm
kowo wi pirisɔm kõsobu wɛ̃ sere u ka
dii bi kpuro kɔsia.
35 Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya nɛn Baaba
wi u wãa wɔllɔ koo bɛɛ kua bɛɛn wi u
kun win winsim suuru kue win gõrun
di.

19

Yesu u yinanaan gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Maaku 10:1-12)

1 Ye Yesu u gari yi gerua u kpa u
doona Galilen di u da Yudean bera gia
ye ya wãa Yuudɛnin daarun guru giɔ.
2 Tɔn wɔru guna nùn swĩi mi, ma u
ben barɔbu bɛkia.
3 Falisi gaba na win mi, bu ka win
laakari mɛɛri ba nùn bikia ba nɛɛ,
bɛsɛn wooda ya wura tɔnu u win kurɔ
yina gari baayiren sõ?
4 Yesu u nɛɛ, i ɲ garire Gusunɔn
gari sɔɔ ma “Toren di Taka kowo u bu
kuawa durɔ ka kurɔ.”
5 Ma yi kpam nɛɛ, “Yen sõna, durɔ u
koo win tundo ka win mɛro deri kpa
wi ka win kurɔ ba n maninɛ kpa be
yiru kpuro bu ko wasi tee.”
6 Nge mɛya ba ɲ maa sãa tɔmbu yiru
ma n kun mɔ tɔn turo. N n man na,
tɔnu u ku karana ye Gusunɔ u mɛnna.
7 Falisiba ba nùn bikia ba nɛɛ, ɲ n
mɛn na, mban sõna Mɔwisi u wooda
wɛ̃ u nɛɛ, durɔ u yinanaan tireru yore
kpa u de win kurɔ u doona.
8 Yesu u bu wisa u nɛɛ, Mɔwisi
dera i bɛɛn kurɔbu yinamɔ bɛɛn woo
bɔbunun sõ. Adama saa toren di gari
yi, yi ɲ sãa mɛ.
9 Na bɛɛ sõɔmɔ, wi u win kurɔ yina
ma n kun mɔ sakararun sõ, ma u kurɔ
kpao sua, u sakararu kuawa.
10 Win bwãaba nùn sõɔwa ba nɛɛ, ɲ n
mɛn na n sãa durɔ ka win kurɔn suunu
sɔɔ, n buram bo bu ku suana.
11 Yesu u nɛɛ, tɔmbu kpuro ba ɲ kpɛ̃
bu gari yi sua ma n kun mɔ be Gusunɔ
u yen dam wɛ̃.
12 Domi gabun mi marumara, gabu
maa tɔmba ba bu kua mɛ, gabu maa
kpam, Gusunɔn bandun sõna ba ɲ
kurɔ suamɔ. Wi u koo kpĩ u gari yi sua,
u suo.

Yesu u bibu kanaru kua
(I maa mɛɛrio Maaku 10:13-16, Luku 18:15-17)

13 Tɔmba ka bii piiminu na Yesun
mi, u ka bu nɔma sɔndi kpa u bu
kanaru kua, adama win bwãaba tɔn be
gerusi.
14 Yera Yesu nɛɛ, i de bii piiminu
nu na nɛn mi, i ku bu yinari. Domi
Gusunɔ u bandu swĩi tɔmbun sõ be ba
ka bu weenɛ.
15 U bu nɔma sɔndi ma u doona min
di.

Gobigii goon gari
(I maa mɛɛrio Maaku 10:17-31, Luku 18:18-30)

16 Durɔ goo na Yesun mi, u nùn bikia
u nɛɛ, yinni, gea mba kon ko n ka
wãaru te ta ku ra kpe wa.
17 Yesu nùn sõɔwa u nɛɛ, mban sõna
a man gean kobun gari bikiamɔ. Tɔn

turowa sãa geo. À n kĩ a wãaru te ta ku ra kpe wa a woodaba swĩiyɔ.
18 U nɛɛ, yen yerà.
Yesu u nɛɛ, a ku tɔnu go, a ku sakararu ko, a ku gbɛni, a ku goo gari mani,
19 a wunɛn tundo ka wunɛn mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ, kpa a wunɛn tɔnusi kĩa nge wunɛn tii tii.
20 Aluwaasi wi, u nɛɛ, yeni kpurowa na swĩi. Mba n maa man tie.
21 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n kĩ a yibu, a doo a dɔra kpuro ye a mɔ, kpa a yen gobi sãarobu bɔnu kua, kaa n dukia mɔ wɔllɔ, kpa a na a man swĩi.
22 Adama ye aluwaasi wi, u nua mɛ, u doona ka nuku sankiranu domi win dukia ya kpã.
23 Yera Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, n sɛ̃ gem gem dukiagii u ka ban te Gusunɔ u swĩi wura.
24 Yen sɛ̃sɔ ga kpã n kere yooyoo gu du yaburan wɛ̃rɔ gu yari.
25 Ye bwãa be, ba gari yi nua, ba biti soora gem gem, ma ba nɛɛ, ǹ n mɛn na, wara u koo den faaba wa.
26 Yesu bu mɛɛra ma u nɛɛ, tɔmbun miya n ǹ koorɔ adama gãanu sari ni Gusunɔ u kpanɛ.
27 Yera Piɛɛ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee bɛsɛ sa gãanu kpuro deri sa nun swĩi. Mba n ko n ko bɛsɛgia.
28 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, sanam mɛ Tɔnun Bii u ko n sɔ̃ win sina gɔni yiikogian wɔllɔ handunia kpaa sɔɔ, bɛɛ wɔkura yiru be i man swĩi bɛɛn tii i ko n sɔ̃ sina gɔni wɔllɔ i ka Isireliban bwesenu wɔkura yiru siri.
29 Ma baawure wi u win yɛnu deri, ǹ kun mɛ wɔnɔbu, ǹ kun mɛ sesubu, ǹ kun mɛ tundo, ǹ kun mɛ mɛro, ǹ kun mɛ bibu, ǹ kun mɛ gbea nɛn yĩsirun sɔ̃, u koo yen kɔsire wa dabi dabinu, kpa u wãaru te ta ku ra kpe tubi di.
30 Adama dabiru be ba tɛ̃ sãa gbiikobu ba koo ko birukobu, ma dabiru be ba tɛ̃ sãa birukobu ba koo ko gbiikobu.

20

Sɔm kowo be ba wãa gbaarɔ

1 Ma Yesu u nɛɛ, n wee ye Gusunɔn bandu ta ka weenɛ. Yɛnu yɛ̃ro goo u yara buru buru yellu u ka sɔm kowobu kasu bu da win gbaarɔ.
2 U wura u bu kɔsia nge mɛ ba ra sɔm kowo kɔsie sɔ̃ɔ teeru, ma u nɛɛ bu doo bu sɔmburu ko win gbaarɔ.
3 Ye n kua bururun kɔba nɔɔba nnɛ, u kpam yara ma u gabu deema ba sɔ̃ tɛngɛɔ ba ǹ garu mɔ̀.
4 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i doo i sɔmburu ko nɛn gbaarɔ. Kon bɛɛ yen gobi kɔsia nge mɛ n weenɛ.
5 Ma ba da mi. Yɛnu yɛ̃ro wi, u kpam yara sɔ̃ɔ wii wɔllu, ka maa yokan kɔba ita, ma u kua mɛ.
6 Ye n da kua yokan kɔba nɔɔbu, u kpam yara u gabu wa be ba sɔ̃ mi. U bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i sɔ̃ mini saa bururun di i ǹ garu mɔ̀.
7 Ba wisa ba nɛɛ, yèn sɔ̃ goo kun sun sɔmburu wɛ̃. Ma u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i doo nɛn gbaarɔ i sɔmburu ko bɛɛn tii.
8 Ye n kua yoka yɛnu yɛ̃ro wi, u win sɔm kowobun wirugii soka u nɛɛ, a sɔm kowobu sokuo a bu ben gobi kɔsia, saa birukobun min di sere ka gbiikobun mi.
9 Be ba sɔmburu torua yokan kɔba nɔɔbu ba na ma ba sɔ̃ɔ teerun sɔmburun gobi wa.
10 Ye gbiikoo be, ba na, ba tamaa begii koo kerawa mɛ. Adama sɔ̃ɔ teerun sɔmburun gobiya ba maa ben tii kɔsia.
11 Ye ba gobi yi wa ba ka yɛnu yɛ̃ro wi wɔki.
12 Ba geruа, ba nɛɛ, be ba dãkuru na mi, kɔbi tia tɔnawa ba kua ma a bu kɔsia nge bɛsɛ be sa sɔmburu kua bururun di ka sɔ̃ɔ boko.
13 Ma u ben turo wisa u nɛɛ, nɛn bɔrɔ, na ǹ nun taki di. A wura ma kaa sɔ̃ɔ teerun sɔmburun gobi mwa, nge n ǹ mɛ.
14 N n mɛn na, a wunɛn gobi mɔɔ a doona. Nà n kĩ n biruko wini kɔsia nge wunɛ, mba n nun wa.
15 N ǹ ye na kĩ yera kon ka nɛn ye na mɔ ko? Nge a nisinu mɔ̀wa yèn sɔ̃ na tɔn geeru kua.
16 Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya birukobu ba koo ko gbiikobu, gbiikobu maa, ba

koo ko birukobu.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀ nɔn itase
(I maa mɛɛrio Maaku 10:32-34, Luku 18:31-34)

17 Nge mɛ Yesu u dɔɔ Yerusalɛmu
gia, swaaɔ u win bwãabu wɔkura yiru
ye tɔna sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 wee, sa dɔɔ Yerusalɛmuɔ mi ba
koo Tɔnun Bii yãku kowo tɔnwerobu
ka wooda yɛ̃robu nɔma bɛria. Ba koo
nùn taarɛ wɛ̃ bu go,
19 kpa bu nùn tɔn tukobu nɔmu
sɔndia be ba koo nùn yaakoru ko, bu
nùn sɛni so, yen biru bu nùn kpare
dãa bunanarɔ. Sɔ̃ɔ itase u koo maa se
gɔrin di.

Ye Yakɔbu ka Yohanun mɛro u bikia
(I maa mɛɛrio Maaku 10:35-45)

20 Yera Sebeden bibun mɛro u na
Yesun mi ka win bibu sannu u yiira u
ka gãanu kana.
21 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.
U nɛɛ, a de nɛn bibu yiru yeni
yu sina, turo wunɛn nɔm geuɔ, turo
maa wunɛn nɔm dwarɔ sanam mɛ kaa
bandu di.
22 Yesu u wisa u nɛɛ i ǹ yɛ̃ ye i
bikiamɔ, i ko kpĩ i wahala sɔbe ye kon
sɔbe?
Ma ba nɛɛ, sa ko kpĩ.
23 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema i
ko wahala sɔbe nge nɛ. Adama n ǹ nɛn
baa n ka gɔsi be ba koo sina nɛn nɔm
geuɔ ka nɛn nɔm dwarɔ. Tɔn bèn sɔ̃
nɛn Baaba u aye ni sɔɔru kua beya ba
koo nu wa.
24 Ye bwãabu wɔku te ta tie ta gari yi
nua, ta ka yiru ye mɔru kua.
25 Yera Yesu bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii
i yɛ̃ nge mɛ tɔn tukobun tem yɛ̃robu
ba ra n bu dam dɔremɔ. Kpa ben
wirugibu ba n bu taaremɔ.
26 Adama n ǹ sãa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn
goo ù n kĩ u ko wirugii, u de u ko bɛɛn
sɔmɔ.
27 Mɛya maa bɛɛn wi u kĩ u ko
gbiikoo u koowo bɛɛn yoo.
28 Nge mɛya Tɔnun Bii kua. U ǹ nɛ
bu ka nùn sã ma n kun mɔ u ka gabu sã,
kpa u win wãaru wɛ̃ u ka tɔn dabinu
yakia.

Yesu wɔ̃kobu yiru bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 10:46-52, Luku 18:35-43)

29 Sanam mɛ ba yara Yerikon di, tɔn
wɔru guna Yesu swĩi.
30 Wɔ̃kobu yiru gaba sɔ̃ swaa baarɔ
ba nua ma Yesu sarɔ. Yera ba nɔɔgiru
sua ba nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a
bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.
31 Tɔn wɔru guna ye, ya bu wɔkisimɔ
bu mario. Ka mɛ, ba gbãramɔ too
too, ba mɔ̀, Yinni, Dafidin sikadobu, a
bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.
32 Yera Yesu u yɔ̃ra u bu soka ma u
bu bikia u nɛɛ, mba i kĩ n bɛɛ kua.
33 Ba nùn wisa ba nɛɛ, Yinni, sa kĩ
bɛsɛn nɔni yi yam waWa.
34 Yesu u ben wɔnwɔndu wa ma u
ben nɔni baba. Yãatem mi, tɔnu yiru
ye, ya yam wa ma ya nùn swĩi.

21

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

1 Ye ba Yerusalɛmu bɔku kua ba tura
wuu ge ba ra soku Bɛtefagiɔ, Olifin
guurɔ ma Yesu u win bwãabu yiru
gɔra.
2 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo baru kpaa
te i mɛɛra bɛɛn wuswaaɔ mi. Miya i ko
yande kɛtɛku wa ka gen buu nu sɔri. I
nu sɔsiama i ka man naawa.
3 Goo ù n bɛɛ gãanu bikia, i nɛɛ,
Yinniwa u nin bukata mɔ. Mii mii ba
koo de i ka nu na.
4 Yeni ya kua kpa Gusunɔn sɔmɔn
gari yini yi ka koora yi yi nɛɛ,
5 “I Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, wee,
ben sunɔ sisi ben mi.
Wi, tɔn duuduowa, u kɛtɛku sɔni,
kɛtɛku buu kpɛmbu.”
6 Ma bwãa be, ba da ba kua ye Yesu
u bu sɔ̃ɔwa.
7 Ba ka kɛtɛku ge ka gen buu na. Ba
ben beka tɛria nin wɔllɔ ma ba dera
Yesu u sɔni.
8 Ma tɔn wɔru ga gen beka tɛria swaa
sɔɔ. Gaba bãa kako bekusu bɔɔra ba
tɛria swaaɔ.
9 Tɔn be ba nùn gbiiye ka be ba
nùn swĩi biruɔ, ba gbãramɔ ba mɔ̀, su
Dafidin sikadobu wɔlle sua. U sãawa
domarugii. U sisi ka Yinnin yĩsiru! Su
Wɔrukoo wɔlle sua.

10 Ye u dua Yerusalɛmuɔ, wuugibu
kpuro ba biti soora ba mɔ̀, wara wini.
11 Tɔn wɔru ga nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ
Yesuwa, Galilen Nasarɛtigii.

Yesu u dua sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 11:15-19, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

12 Yesu u dua sãa yerɔ ma u be ba
kiaru dɔramɔ ka be ba dwemɔ gira
min di. U be ba gobi kɔsimɔn tabuluba
fukura, ka totobɛrɛ dɔrobun kitanu.
13 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔn
gari nɛɛ, “Nɛn dira ko n sãawa
kanarun diru.” Adama bɛɛ i tu gɔsia
gbɛnɔbun wãa yeru.
14 Yera wɔ̃kobu ka yɛmɔba na win
mi sãa yeru mi ma u bu bɛkia.
15 Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda
yɛ̃roba mɔru kua ye ba maamaaki wa
ye u kua, ka maa bii be ba gbãramɔ sãa
yerɔ ba mɔ̀, su Dafidin sikadobu wɔlle
sua.
16 Ma ba Yesu sõɔwa ba nɛɛ, a sere
nɔɔmɔ ye ba gerumɔ?

Ma Yesu nɛɛ, oo, i ǹ garire Gusunɔn
gari sɔɔ mi ba nɛɛ, “A dera bii piiminu
ka bii wɛ̃ɛnu nu nun siaramɔ.”
17 Yen biru u bu deri u doona wuu
min di u da Betaniɔ u kpuna mi.

Yesu dãru garu bõrusi
(I maa mɛɛrio Maaku 11:12-14, 20-24)

18 Sisiru bururu nge mɛ Yesu gɔsirɔ
wuu mi, gõɔra nùn mɔ̀.
19 U dãru garu wa swaa baarɔ te ba
ra soku figie. U tu susi, adama wurusu
tɔnawa u wa mi. Yera u tu sõɔwa u
nɛɛ, a ǹ maa wãa a binu ma sere ka
baadommaɔ.

Ma yande, figie ye, ya gbera.
20 Win bwãaba yabu ye wa ma biti
bu mwa. Ba Yesu bikia ba nɛɛ, amɔna
figie ye, ya ka gbera mɛ mii mii.
21 Yesu bu wisa u nɛɛ, ka geema na
bɛɛ sõɔmɔ, ì n naanɛ doke ma i ǹ sika
mɔ̀, i ko kpĩ i ko ye na figie ye kua. N ǹ
mam mɛ tɔna, i ko maa kpĩ i guu teni sõ
tu wukuro min di tu da tu nim wɔ̃ku
wɔri. Ya koo maa koora mɛ.
22 Ma i naanɛ doke, ye i bikia kanaru
sɔɔ ye kpurowa i ko wa i mwa.

Man diya Yesu u yiiko wa
(I maa mɛɛrio Maaku 11:27-33, Luku 20:1-8)

23 Yesu dua sãa yerɔ u keu sõɔsimɔ.
Yera yãku kowo tɔnwerobu ka guro
gurobu ba da win mi ba nɛɛ, weren
yiikowa a ka yeni mɔ̀. Wara nun yiiko
ye wɛ̃.
24 Yesu bu wisa u nɛɛ, nɛn tii kon bɛɛ
gari tia gaa bikia. I n man wisa, nɛn tii
kon bɛɛ sõ wìn yiiko na ka yeni mɔ̀.
25 Wara u Yohanu gɔrima u ka
batɛmu ko. Gusunɔ? Nge tɔnu.

Ma ba gerumɔ ben tii tiinɛ sɔɔ ba mɔ̀,
sà n nɛɛ Gusunɔwa, u koo sun bikia
mban sõna sa ǹ Yohanu naanɛ doke.
26 Sà n maa nɛɛ, tɔmba, ye tɔn wɔru
ga koo ko sa yen bɛrum mɔ, domi be
kpurowa ba Yohanu garisi Gusunɔn
sɔmɔ.
27 Yera ba Yesu wisa ba nɛɛ, sa ǹ yɛ̃.

Ma Yesu u bu sõɔwa u nɛɛ, to, ǹ n
mɛn na, nɛn tii na ǹ maa bɛɛ sõɔmɔ wìn
yiiko na ka yeni mɔ̀.

Bibu yirun mɔndu

28 Yesu maa nɛɛ, amɔna i wa. Durɔ
goo win bii tɔn durɔbu yiru mɔ. Ma u
gbiikoo sõɔwa u nɛɛ, bii wunɛ, a doo a
sɔmburu ko nɛn gbaarɔ gisɔ.
29 Ma u nɛɛ, na ǹ dɔɔ. Adama ye n
sosi u bwisika ma u da.
30 Ma u maa da u win bii yiruse wini
sõɔwa mɛ. Bii wi, u nùn wisa u nɛɛ, too,
baaba, kon da. Adama u ǹ de.
31 Be yiru ye sɔɔ, wara u tundon kĩru
kua.

Ba nɛɛ, gbiikoo wi.

Yera Yesu bu sõɔwa u nɛɛ, ka geema
na bɛɛ sõɔmɔ, gbere mwaɔbu ka kurɔ
tanɔbu ba koo bɛɛ gbiiya bu da mi
Gusunɔ u bandu swĩi.
32 Domi Yohanu na u bɛɛ swaa gea
sõɔsi, ma i ǹ nùn naanɛ doke. Adama
gbere mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu beya ba
nùn naanɛ doke. Wee bɛɛ, baa mɛ i ye
wa i ǹ gõru gɔsie i nùn naanɛ doke.

Gbaa wuko kõsobun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 12:1-12, Luku 20:9-19)

33 Yesu maa nɛɛ, i kpam mɔndu garu
swaa dakio. Yɛnu yɛ̃ro goo u dãa
gbaaru kua ma u tu kara kua, ma u dãa
bii gama yeru kua ma u gbaa kõsobun

diru bana. Yen biru u gbaa wukobu kasu u bu ye nomu beria ma u sanum da.
34 Sanam me dãa binun soribu tura u win som kowobu gora gbaa wuko ben mi, bu win bonu mwaama.
35 Adama gbaa wuko be, ba bu kunisi ba turo so, ma ba turo go, ma ba itase kpenu kasuka.
36 Yenu yẽro wi, u kpam bu gabu goria be ba gbiikobu dabiru kere. Daa tia yera ba ben tii kua.
37 Yen biru u bu win bii goria u nee, ba koo nen bii beerɛ wẽ.
38 Adama saa ye gbaa wuko be, ba bii wi wa ba geruna ba nee, i ɲ nùn wa wi u koo ra gbaa te tubi di? I de su nùn go kpa gbaa te, tu ko besegiru.
39 Ma ba nùn sẽre ba yara gbaa ten min di ba go.
40 Yesu u bu bikia u nee, sanam me gbaa yẽro win tii u koo na, mba u koo gbaa wuko be kua.
41 Ba nùn wisa ba nee, noni swãarun goowa u koo ka ton kõso be go, kpa u gbaa wukobu gabu win gbaaru nomu sondia, be ba ko n da nùn win bonu wẽ dãa binun soribun saa soo.
42 Yesu bu sõowa u nee, i ɲ garire Gusunon gari soo mi ba nee,
“Kpee te banoba yina, tera ta kua gani
gomburun dam.
Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki
besen noni soo.”
43 Yen sõna na bee sõomo, ba koo bee Gusunon bandu worari kpa bu tu bweseru garu wẽ te ta koo ban te mem noowa. [
44 Baawure wi u koo kpee te wori ta koo nùn booku, wi ta maa wori ta koo nùn namwa munu munu.]
45 Ye yãku kowo tonwerobu ka Falisiba ba Yesun mon ni nua, ba tuba ma beya u ka yã.
46 Yera ba swaa kasu bu ka nùn mwa. Adama ba ton worun berum kua yèn sõ ga nùn garisi Gusunon somo.

22

Kurɔ kpaarun dim gari
(I maa meerio Luku 14:15-24)

1 Yesu kpam ka bu mondu gari sõowa u nee,
2 n wee, ye Gusunon bandun gari ka weene. Sunɔ goo u win biin kurɔ kpaarun sooru kua.
3 U win somobu gora bu da bu be ba dim soka sokuma. Adama ba ɲ kĩ bu na.
4 Ma u kpam win somobu gabu gora u nee, i doo i be na dim soka sõ na sooru kpa, na nen naa kinenu ka yaa sabe gumginu go. Ye kpuro ya sooru kpeera, bu na kurɔ kpaa yerɔ.
5 Adama be ba dim soka mi, ba ɲ gari yi swaa sue ma baawure u wigiru doona, wini win gberu da, wini maa win tenkuru doona.
6 Ben gaba somɔ be mwa ba noni sõowa ba go.
7 Sunɔ wi, u moru besira u win tabu kowobu gora bu ka ton gowo be go kpa bu ben wuu dãɔ soku.
8 Sanam meya u win somobu sõowa u nee, kurɔ kpaa dĩanu ye, adama be na soka ba ɲ maa ka nu weene.
9 N n men na, i doo swaa swaabu i be i waamɔ sokuma.
10 Ma somɔ be, ba da swaa swaabu ba be ba wa kpuro menna kõsobu ka geobu. Nge meya tomba ka yiba kurɔ kpaa yee te soo.
11 Ye sunɔ wi, u dua u ka bu wa be ba dim na, u durɔ goo wa wi u kun kurɔ kpaa yãnu doke.
12 U nùn sõowa u nee, borɔ, amona a kua a ka duuma mini a ɲ ka kurɔ kpaa yãnu doke. Durɔ wi kun gee wisa.
13 Yera sunɔ wi, u win som kowobu sõowa u nee, i win noma ka naasu bokuo kpa i nùn kasa ko yam wɔ̃kuru soo toowɔ, mi u koo wiru noma sondi u swĩ.
14 Ma Yesu u nee, dabira ba soka adama fiikowa ba gosa.

Wõɔ gobin kɔsiabun gari
(I maa meerio Maaku 12:13-17, Luku 20:20-26)

15 Sanam meya Falisiba ba da ba menna bu ka kasu me ba koo ko bu ka Yesu garin yina beria.
16 Ma ba ben bwãabu gabu ka Herodun tombu gabu gora win mi. Ba da ba nee, yinni, sa yẽ ma a ra gem gere, ma a tombu Gusunon swaa sõosimɔ dee dee, meya a ku ra goon nonu meeri,

domi a ku ra gari gere binɛ ka bɛrum sɔ̃.
17 N n mɛn na, a sun sɔ̃ɔwɔ, yen mɛ
a wa. N weenɛ bu tem yɛ̃ro wɔ̃ɔ gobi
kɔsia? Nge n ǹ weenɛ.
18 Adama Yesu u ben bwisi kɔ̃si yi
yɛ̃ ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, murafiti bɛɛ!
Mban sɔ̃na i kĩ i nɛn laakari mɛɛri.
19 I man gobi yi sɔ̃ɔsio yi i ra ka wɔ̃ɔ
gobi kɔsie.
Ma ba nùn sii geesun gobi sɔ̃ɔsi.
20 Ma u bu bikia u nɛɛ, weren foto ka
yĩrera mini.
21 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tem yɛ̃rogia.
Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i tem yɛ̃ro
kɔsio ye ya sãa tem yɛ̃rogia, kpa i maa
Gusunɔ kɔsia ye ya sãa Gusunɔgia.
22 Ye ba gari yi nua, ba biti soora, ma
ba nùn deri ba doona.

Gɔribun seebun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 12:18-27, Luku 20:27-40)

23 Sɔ̃ɔ tee te sɔɔ, Sadusi be ba ra nɛɛ
gɔriba kun seemɔ, ben gaba na Yesun
mi. Ma ba nùn bikia
24 ba nɛɛ, tɔnwero, Mɔwisi nɛɛ, durɔ
goo ù n gu ù kun bii mara, win
wɔnɔwa koo win gɔmini yɛnu doke
kpa u ka win mɔɔ bweseru seeya.
25 N wee bɛsɛn suunu sɔɔ tundo tur-
osibu nɔɔba yiru gaba raa wãa. Gbi-
ikoo kurɔ sua ma u gu u ǹ bii mara, ma
u win wɔnɔ gɔmini deria.
26 Ben yirusen tii mɛya, ka itase,
sere ka nɔɔba yiruseɔ.
27 Be kpuron biru kurɔ win tii maa
gu.
28 N n mɛn na, dɔma te gɔriba koo se,
tɔmbu nɔɔba yiru ye sɔɔ, ben wara ko
n kurɔ wi mɔ, domi be kpuro ba nùn
yɛ̃wa kurɔ.
29 Yesu bu wisa u nɛɛ, i tore yèn sɔ̃ i
ǹ Gusunɔn gari yɛ̃, mɛya i ǹ maa win
dam yɛ̃.
30 Domi sanam mɛ gɔriba koo se,
durɔbu ka kurɔbu ba ǹ maa suanamɔ,
ba ko n sãawa nge Gusunɔ wɔllun
gɔradoba.
31 Ye n maa sãa gɔribun seebun gari,
i ǹ garire ye Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔwa? U
nɛɛ,
32 nɛna Gusunɔ Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbun Yinni. Gusunɔ sãawa
wasobun Yinni, u ǹ sãa gɔribun Yinni.
33 Tɔn wɔru ge ga gari yi nua ga biti
kua win sɔ̃ɔsirun sɔ̃.

Wooda ye ya bo
(I maa mɛɛrio Maaku 12:28-34, Luku 10:25-28)

34 Ye Falisiba ba nua ma Yesu u
Sadusiba nɔɔ mwaari, yera ba mɛnna.
35 Ben turo wi u sãa wooda yɛ̃ro u kĩ
u Yesun laakari mɛɛri, ma u nùn bikia
u nɛɛ,
36 tɔnwero, wooda yerà ya kpãaru
bo woodaba sɔɔ.
37 Yesu nùn wisa u nɛɛ, “A Gusunɔ
wunɛn Yinni kĩɔ ka wunɛn gɔ̃ru kpuro
ka wunɛn bwɛ̃ra kpuro ka wunɛn
bwisikunu kpuro.”
38 Yeya ya sãa wooda gbiikaa, yera
ya maa kpãaru bo.
39 Yen yiruse wee, ye ya ka ye weenɛ
yera “A wunɛn tɔnusi kĩɔ nge wunɛn
tii tii.”
40 Wooda yiru ye sɔɔn diya Mɔwisin
wooda ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔ̃ɔsinu
kpuro yari.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Maaku 12:35-37, Luku 20:41-44)

41 Ye Falisiba ba mɛnnɛ, Yesu u bu
gari yini bikia.
42 U nɛɛ, amɔna i tamaa wi Gusunɔ
u gɔsa u sãa. Weren bweserun diya u
yari.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, Dafidin bwe-
serun diya.
43 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɔna Dafidi
ka nùn soka Yinni ka Hunde Dɛɛron
sɔ̃ɔsiru. Domi Dafidi gerua u nɛɛ,
44 “Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
a sinɔ nɛn nɔm geuɔ
sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba taarea.”
45 N n mɛn na, Dafidi ù n nùn soka
Yinni, amɔna u ko n ka kpam sãa win
bii.
46 Baa ben turo kun maa kpĩa u nùn
gɛɛ wisi. Saa dɔma ten di goo kun maa
nùn gɛɛ bikiare.

23

I tii laakari koowo

ka wooda yɛ̃robu ka Falisiba
(I maa mɛɛrio Maaku 12:38-39, Luku 11:43, 46, 20:45-46)

1 Sanam mɛya Yesu u tɔn wɔru ka
win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wooda yɛ̃robu ka Falisiba ba sɔ̃
Mɔwisin ayerɔ.
3 N n man na, i bu mɛm nɔɔwɔ kpa
i ko ye ba bɛɛ sɔ̃ɔmɔ adama i ku ben
kookoosu saari, domi ye ben tii ba
gerumɔ, ba ǹ ye mɔ̀.
4 Ba sɔmu ni nu bunu bɔkumɔ ba
tɔmbu sɔbimɔ adama ba ku ra wure
bu nu baba baa ka niki bii tia.
5 Ben kookoosu si ba mɔ̀ kpuro ba
mɔ̀wa bu ka bu wan sɔ̃. Nge mɛya
ba ra tii bɔki bɛkɛ gbinisi kpa ba n
gurumusu sari dɛndɛniginu wukiri.
6 Ba maa sin yee bɛɛrɛginu kĩ dii
yenu ka mɛnnɔ yenɔ.
7 Ba ra kã̃ tɔmba n bu tɔbirimɔ
yaburɔ ka bɛɛrɛ kpa ba n bu sokumɔ
yinni.
8 Adama bɛɛ, i ku kasu bu bɛɛ soku
yinni domi bɛɛ kpuro saara teera, ma
i yinni turo dege dege mɔ.
9 I ku maa goo soku baaba handunia
sɔɔ, domi i Baaba turo mɔ wi u wãa
wɔllɔ.
10 I ku maa kasu bu bɛɛ soku
wirugii, domi wirugii turo dege dege
tɔnawa i mɔ, wiya Kirisi.
11 Wi u sãa gisonko bɛɛ sɔɔ, wiya u
ko n sãa bɛɛn sɔmɔ.
12 Wi u tii sua ba koo nùn kawa, wi
u maa tii kawa ba koo nùn wɔlle sua.

Yesu u wooda yɛ̃robu

ka Falisiba taarɛ wɛ̃

murafitirun sɔ̃
(I maa mɛɛrio Maaku 12:40, Luku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

13 Ma Yesu u nɛɛ, bɛɛ wooda yɛ̃robu
ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni
swãaru wa! Domi i ban te Gusunɔ u
swĩin gambo kɛnumɔ. Bɛɛn tii, i ǹ tu
wure. I ǹ maa wure be ba tu kĩ, bu tu
wura.
[
14 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i gɔminibu wɔrarimɔ ye ba mɔ
kpuro, mɛya i maa kana dɛndɛnnu mɔ̀
i n ka sãare nge tɔn geobu. Yen sɔ̃na
bɛɛn taarɛ koo kpɛ̃a.]
15 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i sirenɛ yam kpuro temɔ ka nim
wɔ̃kuɔ i kasu wi u koo bɛɛ swĩi. Ma ì n
nùn wa i ra nùn ko kam koore wi u bɛɛ
kere nɔn yiru.
16 I ko nɔni swãaru wa, bɛɛ swaa
gbio wɔ̃kobu. Domi i gerumɔ ma goo ù
n ka sãa yeru bɔ̃rua n ǹ sãa gãanu, ù n
maa ka ten wura bɔ̃rua u kua dibugii.
17 Gari baka wɔ̃kobu! Mba n kpãaru
bo. Wura? Nge sãa yee ten tii te ta
wura ye dɛɛrasie.
18 I kpam gerumɔ ma goo ù n ka
yãku yeru bɔ̃rua, n ǹ sãa gãanu, ù n
maa ka yãkuru bɔ̃rua te ta wãa yãku
yeru wɔllɔ, u kua dibugii.
19 Wɔ̃kobu bɛɛ! Yen mba n kpãaru
bo. Yãkuru? Nge yãku yee ten tii te ta
yãkuru dɛɛrasie.
20 N n man na, wi u ka yãku yeru
bɔ̃rua, tera u ka bɔ̃rua ka maa kpuro
ye ya sɔndi ten wɔllɔ.
21 Wi u ka sãa yeru bɔ̃rua, tera u ka
bɔ̃rua ka maa Gusunɔ wi u wãa te sɔɔ.
22 Wi u maa ka wɔllu bɔ̃rua,
Gusunɔn sina gɔna u ka bɔ̃rua ka maa
Gusunɔ wi u sɔ̃ mi.
23 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i Gusunɔ kpee yi ba mɔ̀
mantu ka anɛti ka kumɛ, yin wɔkuru
baateren wɔllɔ tia wɛ̃ɛmɔ, adama i
duarimɔ ye ya kpãaru bo wooda sɔɔ
nge gem kobu ka tɔn geeru ka naanɛ.
Yeya n weenɛ i ko kpa i ku ye ya tie
duari.
24 Swaa gbio wɔ̃ko bɛɛ, i ra bɛɛn gãa
nɔruranu wɔre kɔkɔbun sɔ̃, adama i
yooyoo mwɛɛmɔ.
25 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i nɔra ka gbɛ̃ɛrun biru teamɔ.
Adama sɔɔwɔ bɛɛn aka dim ka gbɛna i
yibie mi.
26 Falisi wɔ̃ko, a gina nɔra ka
gbɛ̃ɛrun nukuru teo, birun tii ga koo
maa dɛɛra.
27 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i ka sikinu weenɛ ni ba soo tɛɛni.

Nin wəlla wã adama səəwə gonun kukuna nu yiba ka yabu baayere ye ya kõsa.
28 Bɛɛn tii, təəwə i sãare nge tən geobu adama bɛɛn nukurə murafitiru ka kõsa ya yiba.

Yesu u nəni swãarun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Luku 11:47-51)

29 Ma Yesu maa nɛɛ, bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nəni swãaru wa! Domi i gãa buranu banimə Gusunən səməbun sika wəllə ma i gemgibun sika kisa kisa kuammɛ.
30 Ma i gerumə i mɔ̀, ì n daa wãa bɛɛn sikadoban waati, i ǹ ko i n daa nəma mə Gusunən səməbun goberu səə.
31 N n mɛn na, bɛɛn tii i wura ma i sãa be ba Gusunən səməbu gon bweseru.
32 I hania koowo, i bɛɛn sikadoban ye ba deri dakura.
33 Waa gəsə wuuru bɛɛ! Amənа i ko ka dõə wi u ku ra gbin taarɛ suuri.
34 Yen sõ, i swaa dakio, kon bɛɛ Gusunən səməbu ka bwisigibu ka tire yɛ̃robu gəriama. I ko i ben gabu go, i ko i gabu dãa bunanaru kpare, i ko i maa gabu sɛni so bɛɛn mɛnnə yenə kpa i n bu naa swĩi i n nəni sõəmə wusu ka wusə.
35 Nge mɛya bɛɛn wiru wəlləwa be ba geegibu go kpuron nəni swãara koo wəri, saa Abɛli geegii win goberun di sere Sakari, Barakin biigiru wi i go sãa yeru ka yãku yerun baa səə.
36 Ka geema na bɛɛ sõəmə, yeni kpuro ya koo wəriwa tɛ̃n təmbun wii wəllə.

Yesu ka Yerusalɛmu
(I maa mɛɛrio Luku 13:34-35)

37 Ma Yesu u nɛɛ, Yerusalɛmu, Yerusalɛmu, wunɛ wi a ra Gusunən səməbu go kpa a be u nun gəria kpenu kasuku. Nən nyewa na kĩa n wunɛn təmbu kpaasina nɛn bəkuə nge mɛ goo mɛro ga ra gen binu mɛnnɛ gen kasa səə, adama i ǹ wure.
38 N wee ba ko bɛɛ bɛɛn yɛnu deria gu ko bansu.
39 Domi na bɛɛ sõəmə saa tɛ̃n di i ǹ ko i maa man wa sere dəma te i ko i nɛɛ, na sãa domarugii wi u sisi ka Yinnin yĩsiru.

24

Yesu u sãa yerun kərabun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Maaku 13:1-2, Luku 21:5-6)

1 Yesu yara sãa yerun di. Sanam mɛ u doonə win bwãaba da win mi bu ka nùn sãa yerun bana sõəsi.
2 Yera u bu sõəwa u nɛɛ, i yabu ye kpuro wa? Ka geema na bɛɛ sõəmə ba koo ye kpuro sura, baa kpee teeru ta ǹ ko n səndi ten tensim wəllə.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe
(I maa mɛɛrio Maaku 13:3-13, Luku 21:7-19)

3 Yesu u sõ guu te ba mɔ̀ Olifin wəllə. Yera win bwãaba da win mi be təna ba nùn bikia ba nɛɛ, a sun sõəwə ǹ n domman na yabu ye, ya koo koora ka yĩre te ta koo wunɛn naaru ka handunian kpeeru sõəsi.
4 Yesu bu sõəwa u nɛɛ, i n tii sɛ kpa goo u ku raa bɛɛ nəni wõke.
5 Domi tən dabira koo na ka nɛn yĩsiru ba n mɔ̀, beya ba sãa wi Gusunə u gəsa, kpa bu tən dabiru nəni wõke.
6 I ko i n tabun damu damusu nəəmə. I ku de n bɛɛ bɛrum ko. Yeni ya ǹ koo ko ya kun koore, adama n ǹ gina handunian kpeeru mi.
7 Bwesenu koo seesina nu tabu ko, sinamba koo tabu seesina. Gõəru ka tem yĩiribu ko n wãa bera ka bera.
8 Ye kpuro ya ko n sãawa nge tən kurən nuku wuriribun tore.
9 Təmba koo bɛɛ gabu nəmu səndia bu bɛɛ tõya ko kpa bu bɛɛ go. Bwesenu kpuro nu koo bɛɛ tusi nɛn yĩsirun sõ.
10 Sanam mɛ səə, tən dabira koo biru wura. Ba koo kərumətənu kuana kpa bu tusina.
11 Səmə weesugii dabira koo yarima bu tən dabinu nəni wõke.
12 Kõsan kobu koo dabia sere tən dabi dabinun kĩra koo yɛmia.
13 Adama wi u tɛmana sere ka nərə, wiya u koo faaba wa.
14 Gusunən bandun Labaari gea yeni ya koo nəəra handunia kpuro səə, kpa yu ko seeda bwesenu kpuron mi. Sanam mɛ səəra kpeerabu koo tunuma.

Gãa kɔ̃sunun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 13:14-23, Luku 21:20-24)

15 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ Daniɛli u raa “Kam koosion bwãaroku kɔ̃sun” gari kua. Geya i ko wa ga yɔ̃ yam dɛɛram sɔɔ. Wi u tire teni garimɔ, u tubuo sãa sãa.
16 Sanam mɛya n weenɛ be ba wãa Yudeaɔ bu duki su bu da guunu gia.
17 Wi u wãa dii tɛɛran wɔllɔ u ku raa sare u du dirɔ u yãnu gura.
18 Wi u maa woo gberɔ u ku gɔsira yɛnuɔ u ka win kumbooro sua.
19 Amɔna kurɔ ben waɦala ko n nɛ sanam mɛ sɔɔ, be ba guri mɔ ka be ba bibu bɔm kɛ̃mɔ.
20 I Gusunɔ kanɔ kpa bɛɛn kpikirun sanam mu kun sãa woorun saa ǹ kun mɛ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
21 Domi sanam mɛ sɔɔ, nɔni swãa bakara ko n wãa tèn bweseru ta ǹ koore saa handunian toren di sere ka gisɔ. Ten bwesera kun mam maa sisi.
22 Gusunɔ ù kun daa sanam mɛ kawe goo kun tiarɔ. Adama u mu kawawa be u gɔsan sɔ̃.
23 Saa ye sɔɔ, goo ù n bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Kirisi wi, u wãa mini, ǹ kun mɛ u wãa giɔ, i ku ra naanɛ ko.
24 Domi Kirisi weesugibu ka Gusunɔn sɔmɔ weesugiba koo yari. Ba koo yĩre bakanu ka sɔm maamaakigia ko bu ka tɔmbu nɔni wɔ̃ke, ka mam be Gusunɔ u gɔsa, ǹ n ko n koora.
25 N wee, na bɛɛ ye sɔ̃ɔwa ya sere na.
26 Bà n maa bɛɛ sɔ̃ɔwa, wee u wãa gbaburɔ, i ku da mi. Nge bà n bɛɛ sɔ̃ɔwa, wee u wãa dii sɔɔwɔ, i ku ra naanɛ ko.
27 Nge mɛ guru maakinu ra balli wɔllɔ saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da duu yerɔ, nge mɛya Tɔnun Biin naaru ta ko n maa sãa.
28 Yam mi gora wãa, miya yaberekunu koo mɛnna.

Tɔnun Biin naaru
(I maa mɛɛrio Maaku 13:24-27, Luku 21:25-28)

29 Ma Yesu maa nɛɛ, sanam mɛn nɔni swãarun biru, mii mii sɔ̃ɔ koo yam tĩra, suru kun maa win yam bururam sɔ̃ɔsimɔ, kperi koo wɔruma wɔllun di kpa wɔllun dam mu yĩiri.
30 Sanam mɛya Tɔnun Biin yĩrera koo kura wɔllɔ. Handunian bwesenu kpuro nu koo swĩ. Nu koo Tɔnun Bii wa u wee wɔllun di guru wiru sɔɔ ka dam bakam ka yiiko.
31 Kɔbi baka koo swĩ kpa u win wɔllun gɔradoba gɔri handunian goonu nnɛ sɔɔ. Ba koo be u gɔsa mɛnna handunia kpuron di.

Yĩre te dãa te ba mɔ̀ figie ta sɔ̃ɔsimɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 13:28-31, Luku 21:29-33)

32 Yesu maa nɛɛ, i de n bɛɛ yeeri ye dãa te ba mɔ̀ figie ta sɔ̃ɔsimɔ. Saa mìn di ten kãasi dwiiya ma ta kpararu toruma, i yɛ̃ ma tomburura ta turuku kua.
33 Nge mɛya bɛɛ maa, ì n yabu ye kpuro wa, i n yɛ̃ ma saa ya sisi ya turuku kooma.
34 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, tɔn be ba wãa tɛ̃ ben kpuro kun gbimɔ yabu ye kpuro yu ka tunuma.
35 Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nɛn gari kun dɔɔnɔ pai.

Gusunɔ turowa handunian kpeerun saa yɛ̃
(I maa mɛɛrio Maaku 13:32-37, Luku 17:26-30, 34-36)

36 Yesu maa nɛɛ, ye n sãa nɛn naarun saa, goo sari wi u yen tɔ̃ru yɛ̃, baa gɔradoba be ba wãa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo.
37 Nge mɛ n kua Nɔwɛn saa, mɛya n ko n maa ko sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na.
38 Geema nim yibu baka te, tu sere na, tɔmba dimɔ ba nɔrumɔ ba kurɔ kpaanu mɔ̀, ba ben bibu durɔbu kɛ̃mɔ sere dɔma te Nɔwɛ dua goo sɔɔ.
39 Ba ǹ gãanu bwisika sere nim yibu baka te, ta ka tura ta ka bu doona kpuro. Nge mɛya n ko n sãa sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na.
40 Sanam mɛya tɔmbu yiru ba ko n wãa gberɔ. Ba koo turo sua bu turo deri.
41 Tɔn kurɔbu yiru ba ko n nammɔ. Ba koo turo sua bu turo deri.
42 Yen sɔ̃, i n swaa mɛɛra domi i ǹ yɛ̃ tɔ̃ɔ te bɛɛn Yinni u koo tunuma.

43 I de yeni yu bɛɛ yeeri. Yɛnu yɛ̃ro ù n yɛ̃ wɔ̃kurun saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom se kpa u ku de u du win yɛnuɔ.
44 Yen sɔ̃, bɛɛn tii i n sɔɔru sãa domi Tɔnun Bii u koo naWa saa ye i ǹ bwisika.

Yoo naanɛgii

ka naanɛ sarirugii
(I maa mɛɛrio Luku 12:41-48)

45 Ma Yesu nɛɛ, wara sãa yoo laakarigii wi u naanɛ mɔ. Wiya wi win yinni u win sɔm kowo be ba tie nɔmu sɔndia, u ka bu nɔɔri saa ye n weenɛ.
46 Doo nɔɔrugiiwa sɔm kowo wi, win yinni ù n deema u mɔ̀ mɛ, sanam mɛ u koo wurama.
47 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, yinni wi, u koo win dukia kpuro sɔm kowo wi nɔmu bɛria.
48 Adama ù n sãa sɔm kowo kam, ma u bwisikumɔ u mɔ̀, win yinni tɛɛmɔ,
49 ma u seemɔ u win sɔm kowosibu soomɔ, ma u dimɔ u nɔrumɔ ka tam nɔrobu sannu,
50 win yinni koo wurama dɔma te u ǹ nùn yĩiyɔ ka saa ye u ǹ yɛ̃.
51 Kpa u nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa u da u ka murafitiba nɔni swãaru bɔnu ko. Miya u koo wiru nɔma sɔndi u swĩ.

25

Wɔndia wɔkurun gari

1 Yesu kpam nɛɛ, tɔ̃ɔ te, tà n na, Gusunɔn bandun gari yi ko n ka wɔndia wɔkuru garun gari weenɛ be ba ben fitilanu sua ba yara ba kurɔ kpaon durɔ sennɔ da.
2 Ben nɔɔbu ba laakari mɔ, nɔɔbu maa ba ǹ laakari mɔ.
3 Nɔɔbu be ba ǹ laakari mɔ ba ben fitilanu sua ba ǹ gum kusenu kue.
4 Adama be ba laakari mɔ mi, ba fitilanu sua, ba maa gum kusenu kua.
5 Nge mɛ kurɔ kpaon durɔ tɛɛmɔ, wɔndia wɔku te, ta dom yĩbirimɔ ta dweeyamɔ.
6 Wɔ̃kurun bɔnu goo u gbãra u nɛɛ, kurɔ kpaon durɔ wee, i yarima i wi sennɔ da.
7 Yera wɔndia wɔku te, ta seewa ta ten fitilanu sɔnwa.
8 Be ba ǹ laakari mɔ mi, ba beɔnɔ sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i sun gum kɛ̃ domi bɛsɛn fitilanu gbiɔ.
9 Laakarigii be, ba wisa ba nɛɛ, aawo domi n ǹ koo bɛsɛ kpuro turi. I yande doo i bɛɛgim dwe.
10 Saa ye ba dwem da ma kurɔ kpaon durɔ u tunuma. Be ba sɔɔru sãa siba dua kurɔ kpaa yerɔ ka wi sannu ma ba gambo kɛnua.
11 Yen biruwa wɔndia be ba tie ba tunuma ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, yinni a sun kɛniɔ.
12 Adama kurɔ kpaon durɔ nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, na ǹ bɛɛ yɛ̃.
13 Ma Yesu u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i n swaa mɛɛra, domi i ǹ tɔ̃ɔ te ka saa ye yɛ̃.

Yobu itan gari
(I maa mɛɛrio Luku 19:11-27)

14 Yesu maa nɛɛ, win naarun gari yi ko n sãawa nge durɔ goon gari wi u kĩ u wuu da. U win yobu soka u bu win dukia nɔmu sɔndia.
15 U turo gobi bɛkɛ gɛɛn suba nɔɔbu wɛ̃, turo maa suba yiru, itase sube teeru. U bu wɛ̃ wɛ̃ nge mɛ ben baawuren dam nɛ, ma u doona.
16 Yoo wi ba suba nɔɔbu wɛ̃ mi, u yande seewa u ka gobi yi tenkuru kua, ma u maa nɔɔbu kpaa are wa.
17 Wi ba maa suba yiru wɛ̃ u kua nge mɛ, ma u maa yiru kpaa are wa.
18 Adama wi ba sube teeru wɛ̃ mi, u da u wɔru gba u win yinnin gobi yi sikua.
19 Sanam dɔɔ sanam wee, yoo ben yinni u wurama ma u ka ben baawure win gobi dooru kua.
20 Yoo wi ba suba nɔɔbu wɛ̃ u na ka suba nɔɔbu kpaa u nɛɛ, yinni, gobi yin suba nɔɔbuwa a man wɛ̃. N wee, nɔɔbu kpaa ye na are di.
21 Win yinni nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun siara, wunɛ yoo geo ka naanɛgiiwa. A kua naanɛgii gãa piiminu sɔɔ, kon nun gãa bakanu nɔmu sɔndia. A na su yɛ̃ɛri.
22 Wi ba maa suba yiru wɛ̃ u na u nɛɛ, yinni, gobi yin suba yiruwa a man wɛ̃, n wee yiru kpaa ye na are di.
23 Win yinni nɛɛ, na nun siara wunɛ yoo geo ka naanɛgiiwa. A kua naanɛgii

gãa piiminu sɔɔ, kon nun gãa bakanu nɔmu sɔndia. A na su yɛ̃ɛri.
24 Yen biru yoo wi ba sube teeru wɛ̃ mi, u na u nɛɛ, yinni na yɛ̃ ma wunɛ tɔn sɛ̃sɔgiiwa. Mi a ǹ duure miya a ra gbe, mi a ǹ maa yɛ̃ke, miya a ra gɛ̃.
25 Bɛrum man mwa ma na da na wunɛn gobi berua temɔ. N wee wunɛnyam.
26 Win yinni nùn sõɔwa u nɛɛ, wunɛ yoo kõso ka yikurowa. N ǹ a yɛ̃ ma na ra gbe mi na ǹ duure? Kpa n gɛ̃ mi na ǹ yɛ̃ke?
27 N n mɛn na, n daa weenɛwa a nɛn gobi goo wɛ̃ ka nim kɛ̃ru, sanam mɛ na wuma kpa n nɛnyam wa ka are.
28 I nùn sube tee te mwaario kpa i wɔkurugii wi wɛ̃.
29 Domi wi u mɔ, win mɔru sɔɔra ba koo nùn sosia kpa u n mɔ n kpã, adama wi u kun mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo nùn ye mwaari.
30 Yoo kam wi maa, i nùn kasa koowo tɔɔwɔ mi u koo wiru nɔma sɔndi yam wõkuru sɔɔ u swĩ.

Siri dãakibu

31 Ma Yesu nɛɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na ka win yiiko baka, ka wɔllun gɔradoba kpuro, u koo sina win sina gɔni yiikogian wɔllɔ.
32 Handunian bwesenu kpuro nu ko n mɛnnɛ win wuswaaɔ, kpa u tɔmbu wunana nge mɛ yãa kparo ra yãanu ka bonu wunanɛ.
33 U koo yãanu yi win nɔm geuɔ, bonu maa win nɔm dwarɔ.
34 Sanam mɛya sunɔ u koo be ba wãa win nɔm geuɔ sõ u nɛɛ, i na bɛɛ be nɛn Baaba u domaru kua, i bandu tubi dio te ba bɛɛ sɔɔru kua saa handunian toren di.
35 Domi gõɔra man kua ma i man dĩanu wɛ̃ na di. Nim nɔru ga man kua ma i man nim kã na nɔra. Na sãa sɔɔ ma i man dam koosia.
36 Na wãa tereru, ma i man biru wukiri. Na barɔ ma i man nɔɔri. Na wãa pirisɔm sɔɔ ma i man beram da.
37 Saa ye sɔɔra gemgii be, ba koo nùn wisi bu nɛɛ, Yinni, domma sa wa gõɔra nun mɔ̀ sere sa nun dĩanu wɛ̃, ǹ kun mɛ nim nɔru ga nun mɔ̀ ma sa nun nim kã.
38 Domma sa nun sɔru mwa ǹ kun mɛ domma sa nun wa tereru ma sa nun biru wukiri.
39 Domma sa nun wa a barɔ, ǹ kun mɛ a wãa pirisɔm dirɔ, ma sa nun beram da.
40 Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, mɛn nɔ i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ benin turo ye kua nɛna i kua.
41 Yen biru sunɔ u koo win nɔm dwarugibu sõ u nɛɛ, i tii gawo nɛn bɔkun di, bɛɛ be Gusunɔ u bõrusi. I doo dõɔ wi u ku ra gbi sɔɔ wi ba sɔɔru kua Setam ka win gɔradoban sõ.
42 Domi gõɔra man kua, i ǹ man dĩanu wɛ̃ na di. Nim nɔru ga man kua, i ǹ man nim kã na nɔra.
43 Na sãa sɔɔ, i ǹ man dam koosie. Na wãa tereru, i ǹ man biru wukiri. Na barɔ, na maa wãa pirisɔm dirɔ, i ǹ man nɔɔri.
44 Sanam mɛya be, ba koo maa nɛɛ, Yinni, domma sa nun wa gõɔra nun mɔ̀, ǹ kun mɛ nim nɔru ga nun mɔ̀, ǹ kun mɛ a sãa sɔɔ, ǹ kun mɛ a wãa tereru, ǹ kun mɛ a barɔ, ǹ kun mɛ a wãa pirisɔm dirɔ, ma sa ǹ nun somi.
45 Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, mɛn nɔɔ i ǹ bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ benin turo ye kue, nɛna i ǹ ye kue.
46 Ma Yesu u nɛɛ, beniwa ba koo da mi sɛɛyasia bi bu ku ra kpe bu wãa, gemgibu maa, wãaru te ta ku ra kpe sɔɔ.

26

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go

(I maa mɛɛrio Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

1 Ye Yesu u gari yi kpuro gerua u kpa, u win bwãabu sõɔwa u nɛɛ,
2 i yɛ̃ ma n tie sõɔ yiru bu ka Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru ko. Ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu sɔndia bu nùn go dãa bunanaru wɔllɔ.
3 Sanam mɛya yãku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba mɛnna Kaifa yãku kowo tɔnweron yɛnu yaaraɔ.
4 Ba nɔɔ tia kua bu ka Yesu mwa goo u kun yɛ̃ kpa bu nùn go.

5 Adama ba nɛɛ, n ǹ mɔ tɔ̃ɔ bakarun sanam, kpa n ku raa ko gidi baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ goo turare yɛ̃ka

Yesun wirɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 14:3-9, Yohanu 12:1-8)

6 Sanam mɛ Yesu wãa Betaniɔ Simɔɔn yɛnuɔ wi u raa bara disigiru mɔ,
7 kurɔ goo na win mi, u too buraru nɛni te ta turare gobi bɛkɛgia yiba. U too te wukia ma u turare ye yɛ̃ka Yesun wirɔ sanam mɛ u dimɔ.
8 Ye bwãa be, ba wa mɛ, ben nuki gbisa ba nɛɛ, mban sɔ̃na u yeni kam koosia.
9 Sa ko raa kpĩ su turare ye dɔra ka gobi bɛkɛ kpa su sãarobu yen gobi bɔnu kua.
10 Yesu gia ye ba gerumɔ, ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i ka kurɔ wi wɔki. Gãa geena u man kua.
11 Domi baadommawa sãaroba wãa ka bɛɛ, adama nɛna, na ǹ ko na n wãa ka bɛɛ baadomma.
12 U nɛn wasi turare ye wisi u ka nɛn sikubun sɔɔru ko.
13 Ka geema na bɛɛ sɔ̃mɔ, baama mi ba koo Labaari gea yeni kpara handunia sɔɔ kpuro ba koo maa gere ye kurɔ wi kua ba n ka nùn yaaye.

Yudasi u kĩ u Yesu yãku kowo tɔnwerobu nɔmu sɔndia
(I maa mɛɛrio Maaku 14:10-11, Luku 22:3-6)

14 Sanam mɛya bwãabu wɔkura yiru yen turo wi ba mɔ̀ Yudasi Isikariɔtu, u da u yãku kowo tɔnwerobu deema.
15 U bu bikia u nɛɛ, mba i ko i man kɛ̃ nà n bɛɛ Yesu nɔmu sɔndia.
Ma ba sii geesun gobi tɛna gara ba nùn wɛ̃.
16 Saa saa yen diya u swaa kasu u ka nùn bu nɔmu sɔndia.

Yesu u Gɔɔ sararibun

yaa dibu dimɔ ka win bwãabu
(I maa mɛɛrio Maaku 14:12-21, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

17 Pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doken tɔ̃ɔ bakarun tɔ̃ɔ gbiikiru Yesun bwãaba na win mi, ba bikia ba nɛɛ, mana a kĩ su nun Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔɔru kua.
18 Yesu bu wisa u nɛɛ, i doo wuu sɔɔ waanɛ kasan mi, kpa i nùn sɔ̃ na nɛɛ, nɛn saa ya tura, win miya kon Gɔɔ sararibun yaa dibu di ka nɛn bwãabu sannu.
19 Bwãa be, ba kua nge mɛ Yesu bu sɔ̃ɔwa ma ba Gɔɔ sararibun yaa dibu sɔɔru kua.
20 Ye n kua yoka, Yesu ka win bwãabu wɔkura yiru ye, ba mɛnna bu ka di.
21 Nge mɛ ba dimɔ Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃mɔ bɛɛn turo koo man dɔmɛ.
22 Bwãa ben nukura sankira ma ba nùn bikiamɔ tia tia ba mɔ̀, asa n ǹ nɛ Yinni.
23 Yesu u wisa u nɛɛ, nɛ ka wi sa gbɛ̃ɛ teerɔ sɔ̃ramɔ, wiya wi u koo man dɔmɛ.
24 Tɔnun Bii u koo gbi nge mɛ Gusunɔn gari yi win gari mɔ̀, adama nɔni swãarugiiwa wi u koo nùn dɔmɛ. N buram bo ba kun daa yɛ̃ro mara.
25 Yudasi wi u koo nùn dɔmɛ u nɛɛ, asa n ǹ nɛ yinni.
Yesu nùn wisa u nɛɛ, wuna mi.

Yinnin dĩa domaruginu
(I maa mɛɛrio Maaku 14:22-26, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

26 Sanam mɛ ba dimɔ, Yesu pɛ̃ɛ sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa u ye murura u win bwãabu wɛ̃ u nɛɛ, i mɔɔ i di, yeniwa nɛn wasi.
27 Yen biru u tam nɔra sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa, u bu wɛ̃ u nɛɛ, i nɔruo bɛɛ kpuro.
28 Domi yeniwa nɛn yɛm, mɛ̀ sɔɔ Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru sire, mɛ mu yari tɔn dabirun sɔ̃ bu ka torarun suuru wa.
29 Na bɛɛ sɔ̃mɔ, saa tɛ̃n di na ǹ maa tam mɛni nɔrumɔ sere dɔma te nɛ ka bɛɛ sa ko tam kpam nɔ nɛn Baaban bandu sɔɔ.
30 Yen biru ba womusu kua ma ba yara ba da Olifin guuru wɔllɔ.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki
(I maa mɛɛrio Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

31 Yera Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔn wɔ̃ku te, bɛɛ kpuro i ko tora

nɛn sɔ̃, domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, “Kon yãa kparo go, kpa yãanu nu yarina yam kpuro.”
32 Adama nà n seewa gɔrin di kon bɛɛ gbiiya Galileɔ.
33 Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa be kpuro bà n tora wunɛn sɔ̃, nɛna kun toramɔ pai.
34 Yesu nùn wisa u nɛɛ, ka geema na nun sɔ̃ɔmɔ, gisɔn wɔ̃ku te, goo dɔɔ gu sere swĩ kaa man siki nɔn ita.
35 Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa sà n ko gbi sannu na ǹ nun sikimɔ.
Bwãa be ba tie mɛya ben tii ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ̀ Gɛsemanɛɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 14:32-42, Luku 22:39-46)

36 Yera Yesu ka win bwãabu ba tura yam mi ba mɔ̀ Gɛsemanɛ. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i sinɔ mini kpa n da n kanaru ko giɔ.
37 U Piɛɛ ka Sebeden bibu yiru sua bą susi wuswaaɔ. Ma nuku sankiranu nùn deema, win wasi dwiiya.
38 Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn nukura sankira sere n gɔɔ gum girari. I yɔ̃ro mini i ka man dom se.
39 U ka bu tondina ma u kpuna u kibari u kanaru kua u nɛɛ, nɛn Baaba, ǹ n ko n koora, a de wahala ye, yu man doonari. Adama n ǹ mɔ nge mɛ na kĩ ma n kun mɔ nge mɛ a kĩ.
40 Yen biru u wurama bwãabu ita yen mi, u deema ba do ma u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n man na, i kpana i ka man dom se baa kɔbi tia.
41 I n dom sera kpa i n kanaru mɔ̀ kpa i ku ra du kɔkiribu sɔɔ. Tɔnun gɔ̃ru ga kĩ adama wasi yen dam bie.
42 U kpam ka bu tondina nɔn yiruse u kanaru kua u nɛɛ, nɛn Baaba, wahala yeni yà kun koo man doonari na kun ye wa, a de wunɛn kĩru tu koora.
43 U kpam wurama win bwãabun mi ma u deema ba do, domi ben nɔni bunia.
44 Yesu u kpam bu deri u doona u kanaru kua nɔn itase ka gari tee yi.
45 Ma u kpam wurama win bwãabun mi u nɛɛ, i do ka tɛ̃ i wɛ̃ramɔ? Saa ya turuku kooma ye ba koo Tɔnun Bii tɔn kɔ̃sobu nɔmu sɔndia.
46 Wee wi u koo nùn dɔmɛ u sisi, i seewo su ka bu yinna.

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

47 Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma, bwãabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabi dabira nùn swĩi ba takobiba ka bokunu nɛni. Yãku kowo tɔnwerobu ka guro guroba ba bu gɔra.
48 Yudasi wi u koo Yesu dɔmɛ u raa bu yĩreru sɔ̃ɔsi u nɛɛ, wi kon nɛnɛ n bɔkasi, wiya mi, i nùn mɔɔ.
49 Mii mii u susi Yesun mi u nɛɛ, yinni a sɔ̃ɔ kpa n do?
Ma u nùn nɛnua u bɔkasi.
50 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɔrɔ, ye a kobu na a koowo.
Yera tɔn be, ba na ba Yesu sɛ̃re ba mwa.
51 Yesun tɔmbun turo u win takobi woma, u ka yãku kowo tɔnweron yoon soo sɔ̃ra u bura.
52 Yera Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn takobi wesio yen kararɔ, domi baawure wi u takobi nɛni, takobiwa ya koo nùn go.
53 A ǹ yɛ̃ ma kon kpĩ n nɛn Baaba faaba kana kpa u yande man wɔllun gɔradoban wuunu gɔriama n kere wɔkura yiru?
54 Adama nà n kua mɛ, amɔna Gusunɔn gari yi koo ka yibiara yi yi gerumɔ ma mɛya kon ka gbi.
55 Ma Yesu u tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n weenɛ i man mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? Baadommawa na ra n sɔ̃ ka bɛɛ sãa yerɔ na n keu sɔ̃ɔsimɔ, i ǹ maa man mwaare.
56 Adama ye kpuro ya koorawa kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari yi ka koora yi yi wãa Gusunɔn gari sɔɔ.
Yera win bwãabu kpuro ba nùn deri ba duki sua.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 14:53-65, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

57 Be ba Yesu mwa ba ka nùn da Kaifa yãku kowo tɔnweron mi, mi wooda yɛ̃robu ka guro guroba mɛnnɛ.

58 Piɛɛ u Yesu swĩi dandankuru sere
ka yãku kowo tənweron yɛnu yaaraɔ.
U dua yɛnu yaaraɔ ma u sina ka yɛnu
kɔ̃sobu u ka wa nge mɛ gari yi, yi koo
ka wiru goora.
59 Yãku kowo tənwerobu ka guro
gurobun mɛnnə kpuro ba seeda
weesugia kasu bu Yesu mani bu wa
bu ka nùn go.
60 Adama ba ǹ wa, baa mɛ seedagii
dabiru ta na ta weesu kua. Yen biru
təmbu yiru gaba na.
61 Ba nɛɛ, durə wini gerua u nɛɛ, u
koo kpĩ u Gusunən sãa yeru sura kpa
u tu bani sɔ̃ə itan baa səə.
62 Yãku kowo tənwero u seewa u
Yesu bikia u nɛɛ, a ǹ gɛɛ wisimə? Mban
bwesera tən beni ba nun manimə.
63 Adama Yesu u maari. Ma yãku
kowo tənwero nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a
bɔ̃ruo ka Gusunə Yinni wason yĩsiru,
a sun sɔ̃əwə ǹ n wunɛn na Gusunə u
gəsa, a sãa win Bii.
64 Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tii
a gerua kɔ. Adama na bɛɛ sɔ̃əmə sɔ̃ə
teeru i ko i Tənun Bii wa u sɔ̃ Gusunə
Yinni damgiin nəm geuə. I ko maa nùn
wa u wee guru wirun di.
65 Yera yãku kowo tənwero u win
tiin yaberu nɛnua u karana mərun sɔ̃
ma u nɛɛ, u Gusunə gari kam gerusi,
seedagii berà sa kpam mara. I nua tɛ̃
gari kam ye u gerua.
66 Amənа i wa.
Ba nɛɛ, n weenɛwa bu nùn go.
67 Yen biru ba nùn yãatam sie nəniɔ,
ma ba nùn nəm kusa so, gaba nùn
baari so.
68 Ba nɛɛ, Kirisi a de Gusunə u nun
sɔ̃, kpa a sun sɔ̃ wi u nun so.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Maaku 14:66-72, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

69 Piɛɛ u sɔ̃ yɛnu yaaraɔ. Wəndia goo
u nùn susi u nɛɛ, wunɛn tii a raa wãa
ka Yesu Galilegii wi sannu.
70 Adama u siki baawuren nəni biru
u nɛɛ na ǹ yɛ̃ mba a gerumə.
71 Yen biru u seewa u da yɛnu
yaaran kənnəwə. Wəndia goo kpam
nùn wa ma u be ba wãa mi sɔ̃əwa
u nɛɛ, durə wini u raa wãa ka Yesu
Nasarɛtigii wi.
72 Ma Piɛɛ kpam siki ka bɔ̃ri u nɛɛ, na
ǹ durə wi yɛ̃.
73 Ye n tɛ fiiko be ba wãa mi, ba susi
Piɛɛn bəkuə ba nɛɛ, ka gem, a sãawa
ben turo, wunɛn gari geru gerusu nun
terasia.
74 Yera u bɔ̃rua u sənna u nɛɛ, na ǹ
durə wi yɛ̃.
Mii mii ma goo dəə ga swĩ.
75 Ma Piɛɛ u Yesun gari yi yaaya yi
u raa gerua u nɛɛ, goo dəə gu sere swĩ
kaa man siki nən ita. U yara təəwə u
swĩ gem gem.

27

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaə
(I maa mɛɛrio Maaku 15:1, Luku 23:1-2, Yohanu 18:28-32)

1 Ye n kua buru buru yellu yãku
kowo tənwerobu ka guro gurobu ba
nəə tia kua bu ka Yesu go.
2 Ye ba nùn bəkua ba kpa ba ka nùn
da ba Pilati tem yɛ̃ro nəmu bɛria.

Yudasin gəə
(I maa mɛɛrio Gərobun Kookoosu 1:18-19)

3 Ye Yudasi wi u Yesu dəmɛ u wa
ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go, win nuki
sankira ma u ka sii geesun gobi tɛna ye
wura yãku kowo tənwerobu ka guro
gurobun mi.
4 U nɛɛ, na durum kua ye na ka tən
dɛɛro gəə bərie.
Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛn baaye,
wunɛn gariya.
5 Yudasi gobi yi yari sãa yerə ma u
yara u da u tii soora doke.
6 Yãku kowo tənwerobu ba gobi yi
dəbura ba nɛɛ, n ǹ weenɛ su gobi yi
kpɛ̃ɛ sãa yerun gobi beru yerə, domi
tənun yɛm gobiya.
7 Ye ba wesiana ba kpa ba ka gobi
yi tem dwa məmən mi, mi ba ko n da
səbu sike.
8 Yen sɔ̃na ba tem mɛ sokumə tem
yɛmgim sere ka gisən gisə.
9 Yera Gusunən səmə Yeremin gari
yi koora yi yi nɛɛ, “Ba sii geesun
gobi tɛna ye sua, gobi yi Isireliba ba
wesiana ba wɛ̃ win sɔ̃,

10 ba ka tem dwa məmən mi, nge mɛ
Yinni u man yiire."

Pilati u Yesu gari bikiamə
(I maa mɛɛrio Maaku 15:2-5, Luku 23:3-5, Yohanu 18:33-38)

11 Yesu yɔ̃ tem yɛ̃ro Pilatin wuswaaə
ma tem yɛ̃ro wi, u nùn bikia u nɛɛ,
wuna Yuuban sunə?
Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tii a
gerua kɔ.
12 Yen biru sanam mɛ yãku kowo
tənwerobu ka guro gurobu ba nùn
mɛm mani, u ǹ gɛɛ wisa.
13 Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, a
ǹ mɛm kpuro nɔɔmə mɛ ba nun
manimə?
14 Adama Yesu kun nùn wisa baa
nən teeru sere biti baka tem yɛ̃ro wi
mwa.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Maaku 15:6-15, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

15 Gəə sararibun tɔ̃ə bakaru baatere
tem yɛ̃ro ra pirisəm turo karewa wi
tən wəru ga kĩ.
16 N deema saa ye səə, pirisəm
yĩsirugii goo wãa mi, wi ba sokumə
Baraba.
17 Yen sɔ̃na sanam mɛ ba mɛnnɛ,
Pilati u bu bikia u nɛɛ, wara i kĩ n bɛɛ
kara, Baraba? Nge Yesu wi ba sokumə
Kirisi.
18 Domi u yɛ̃ sãa sãa ma nisinun sɔ̃na
ba nùn Yesu nəmu bɛria.
19 Ye Pilati sɔ̃ win siri yerə win kurə
nùn tənu gəria u nɛɛ, a ku nəma doke
durə gemgii win gari səə domi wɔ̃ku
te, na wahala wa dosu səə durə win sɔ̃.
20 Yãku kowo tənwerobu ka guro
gurobu ba tən wəru sɔ̃əmə gu de bu
Baraba kara kpa bu Yesu go.
21 Pilati u bu bikia u nɛɛ, be yiru ye
səə, ben wara i kĩ n bɛɛ kara.
Ba nɛɛ, Baraba.
22 Ma Pilati nɛɛ, ǹ n mɛn na, mba kon
ko ka Yesu wi ba mə̀ Kirisi.
Be kpuro ba nɛɛ, a nùn kpareo dãa
bunanarə.
23 Pilati u nɛɛ, kɔ̃sa yerà u kua.
Adama ba nəəgiru sua wəllə ba nɛɛ,
a nùn kpareo dãa bunanarə.
24 Ye Pilati wa ma ye u mə̀ kpuro
kama, wurenu sosiməwa, yera u nim
səka u nia tən wəru gen wuswaaə u
nɛɛ, durə gemgii win yɛm yaribu kun
man wa, bɛɛn gariya.
25 Ma tən be kpuro ba nɛɛ, win yɛm
mu ko bɛsɛ ka bɛsɛn bibun səmunu.
26 Yera Pilati bu Baraba kara, ma
u dera ba Yesu sɛni so. Yen biru u
nùn bu nəmu səndia bu nùn kpare dãa
bunanarə.

Tabu kowoba Yesu

yaakoru mə̀
(I maa mɛɛrio Maaku 15:16-20, Yohanu 19:2-3)

27 Pilatin tabu kowobu ba ka Yesu da
tem yɛ̃ron siri yerə, ma tabu kowobu
kpuro ba mɛnna mi.
28 Ba nùn win yãnu potari ma ba
nùn gurumusu swãabu sebusia.
29 Ma ba sãki tundu bəkana ba nùn
dokea wirə, ma ba nùn dɛka wɛ̃ win
nəm geuə. Yen biru ba nùn yiiramme
ba yaakoru mə̀ ba mə̀, Yuuban sunə,
fəə baasira.
30 Ba nùn yãatam siriki ma ba dɛka
wɛ̃ɛna ba ka nùn soomə wirə.
31 Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba
nùn gurumusu te potari ba kpam nùn
win yãnu sebusia ma ba ka nùn da bu
dãa bunanaru kpare.

Ba Yesu kpare dãa bunanaru wəllə
(I maa mɛɛrio Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

32 Ye ba yariə ba ka Sirɛnin durə
goo yinna wi ba mə̀ Simɔə, ma ba nùn
Yesun dãa bunanaru səbi ka tilasi.
33 Ye ba tura yam mi ba ra soku
Gəəgəta, yen tubusiana aye te ta ka wii
koko weenɛ,
34 miya ba Yesu tam wɛ̃ u nə ka tim
mɛ mu ra yɛm go. Ye u mu denda u ǹ
wure u mwɛ.
35 Ba nùn kpare dãa bunanaru səə,
ma ba win yãnu tɛtɛ toosi ba bənu kua.
36 Ma ba sina ba nùn kɔ̃su.
37 Win wii wəllə ba yora gaa bwɛ̃ ye
ya win taarɛ gerumə ya nɛɛ, winiwa
Yesu, Yuuban sunə.
38 Ba maa gbɛnəbu yiru kpare dãa
bunananə Yesun bəkuə, turo win nəm
geuə, turo maa nəm dwarə.
39 Be ba sarə bera mi, ba nùn wiru
diirisimə ba wəmmə.
40 Ba mə̀, wunɛ wi kaa sãa yeru sura
kpa a tu bani sɔ̃ə itan baa səə, a tii faaba

koowo. À n sãa Gusunɔn Biin na, a sarama dãa bunanarun di.
41 Nge mɛya yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka guro gurobu ba nùn yaakoru mɔ̀ ba nɛɛ,
42 u gabu faaba kua adama u kpana u tii faaba ko. Isireliban sunɔwa. U den sarama dãa bunanarun di kpa su nùn naanɛ doke.
43 U Gusunɔ naanɛ sãa ma u nɛɛ, wiya Gusunɔn Bii. N n mɛn na, Gusunɔ u nùn faaba koowo ù n nùn kĩ.
44 Mɛya maa gbɛnɔ be ba kpare ka wi sannu, ben tii ba nùn wɔmmɔ.

Yesun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

45 Ye n kua sõɔ wii wɔllu, yera yam tĩra tem mɛ sɔɔ kpuro sere n ka tura yokan kɔba ita.
46 Kɔba itan saka Yesu u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Eli, Eli, lema sabatani. Yen tubusiana, Gusunɔ nɛn Yinni mba n kua a ka man deri.
47 Tɔn be ba wãa mi, ye ben gaba nua mɛ, ba nɛɛ, u Eli soku.
48 Yande ben turo u duka da u swɛɛ dukɛ dukɛsu sua u kpɛ̃ɛ tam mɔmmɔm sɔɔ u bɛri dɛkaɔ u ka nùn tĩi u nɔ.
49 Adama be ba tie ba nɛɛ, a yõro gina, su wa nge Eli u koo na u nùn faaba ko.
50 Yesu u kpam nɔɔgiru sua ma u nɔɔ mari.
51 Saa ye sɔɔra, beku kare te ta wãa sãa yerɔ ta gɛ̃ɛra saa wɔllun di sere temɔ. Tem mu yĩira ma kpenu bɛsikira.
52 Sikinu wukiara, ma Gusunɔgii dabinu be ba raa gu ba seewa.
53 Ba yara sikan di Yesun seebun biru, ba dua Yerusalɛmu Gusunɔn wuuɔ, ba tii tɔn dabinu sõɔsi.
54 Tabu sinambu ka be ba wãa ka wi ba Yesu kõsu, ba tem yĩiri bi wa ka kpuro ye ya koora, ma bɛrum bakam bu mwa ba nɛɛ, ka geema Gusunɔn Biiwa.
55 Tɔn kurɔ dabinu nu yõ mi, nu Yesu mɛɛra saa sarun di. Ba raa nùn swĩimawa saa Galilen di bu ka nùn nɔɔri.
56 Be sɔɔ, Maari Madalagii ka Maari, Yakɔbu ka Yosɛfun mɛro, ka Sebeden bibun mɛro, ba wãa mi.

Yesun sikubu
(I maa mɛɛrio Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

57 Ye n kua yoka, durɔ gobigii goo na, Arimategiiwa, win yĩsira Yosɛfu, u maa sãa Yesun bõɔ.
58 U da Pilatin mi, u nùn kana u nùn Yesun goru wɛ̃. Yera Pilati nùn tu yɔllaa kua, u dera ba nùn tu wɛ̃.
59 Yosɛfu wi, u goo te sua u beku kpaaru tɛ̃kusi te ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii.
60 U tu kpĩ win tiin sikirɔ te u dera ba nùn dãkua kperɔ. Yen biru u kpee bakaru bimiama u ka siki ten nɔɔ kɔrua ma u doona.
61 Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba sõ siki ten bɔkuɔ.

Sikirun kõsubu

62 Ye n kua sisiru, tõɔ wɛ̃rarugiru, yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba da Pilatin mi sannu.
63 Ba nɛɛ, yinni sa yaaye ye weesugii wi, u raa gerure sanam mɛ u wãa handunia sɔɔ. U nɛɛ, sõɔ itan biru u koo se gɔrin di.
64 Yen sõ, a wooda wɛ̃ɛyɔ bu siki te kõsu sere sõɔ ita, kpa win bwãabu bu ku raa nɛ bu win goru gbɛni, kpa bu tɔmbu sõ bu nɛɛ, u seewa gɔrin di. Wee dãaki sini su koo gbiikisu kpãaru kera.
65 Pilati u bu sõɔwa u nɛɛ, i tabu kowobu mɔ, i doo i tu kõsu nge mɛ i ko kpĩ.
66 Ba doona ma ba yĩreru kua siki ten nɔɔwɔ bu ka tubu goo ù n wukia. Ma ba tabu kowobu yi, ba tu kõsu.

28

Yesun seebu gɔrin di
(I maa mɛɛrio Maaku 16:1-10, Luku 24:1-12, Yohanu 20:1-10)

1 Tõɔ wɛ̃rarugirun biru, alusuma buu sõnu buru buru yellu, Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba siki te tendem da.
2 Suaru sɔɔ tem yĩiri bakabu seewa, ma Yinnin gɔrado u sarama wɔllun di u na u kpee te bɔria u sinari.
3 Win wuswaa ballimɔ nge guru maakinu ma win yãnu buriri nge suru.

4 Bɛrum bakam mu kɔ̃so be mwa ba
diira ma ba kua nge gonu.
5 Gɔrado wi, u kurɔ be sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
i ku bɛrum ko bɛɛ! Na yɛ̃ ma Yesuwa i
kasu, wi ba kpare dãa bunanarɔ.
6 U ǹ wãa mini, u seewa nge mɛ u raa
gerua. I na i wa mi u raa kpĩ,
7 kpa i da fuuku fuuku i win bwãabu
sɔ̃ ma u seewa gɔrin di. Wee, u bɛɛ
gbiiyɔ u dɔɔ Galileɔ. Miya i ko nùn wa.
Yera na bɛɛ sɔ̃ɔbu na.
8 Ba gɔsira kpaaka sikiru min di ka
bɛrum ka nuku doo bakabu, ba duki
da bu bwãa be labaari ye sɔ̃.
9 Wee Yesu ka bu yinna ma u nɛɛ, na
bɛɛ tɔbura.
Ma ba na ba win naasu nɛnua ba
nùn sãwa.
10 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku
bɛrum ko, i doo i nɛgibu sɔ̃ bu doo
Galileɔ. Miya ba koo man wa.

Kɔ̃so ben gari

11 Nge mɛ ba dɔɔ, kɔ̃so ben gaba
dua wuu sɔɔ ba yãku kowo tɔnwerobu
sɔ̃ɔwa ye n koora kpuro.
12 Ma yãku kowo tɔnwero be, ba
mɛnna ka guro gurobu ba wesiana ma
ba tabu kowobu gobi bɛkɛ kã.
13 Ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i geruo ma
win bwãaba ba na wɔ̃kuru ba win
goru gbɛna sanam mɛ i do.
14 Tem yɛ̃ro ù n gari yi nua sa yɛ̃ mɛ
sa ko nùn kua su ka bɛɛ yara wahalan
di.
15 Tabu kowo be, ba gobi yi mwa ma
ba kua nge mɛ ba bu yiire. Yeya n dera
Yuuba ba ra n gari yi gerumɔ sere ka
gisɔ.

Yesu u win bwãabu tii sɔ̃ɔsi

(I maa mɛɛrio Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

16 Bwãabu wɔkura tia ye, ya da
Galileɔ guu ten mi, te Yesu raa bu
yĩreru kua.
17 Ye ba nùn wa, ba nùn sãwa.
Adama ben gaba gɔ̃rusu yiru mɔ̀.
18 Yesu bu susi u nɛɛ, wɔllu ka tem
yiiko kpurowa ba man wɛ̃.
19 Yen sɔ̃, i doo bwesenu kpuron mi,
kpa i bu ko nɛn bwãabu. I bu batɛmu
koowo ka Baan yĩsiru ka Biigiru ka
Hunde Dɛɛrogiru.
20 Kpa i de ye na bɛɛ sɔ̃ɔwa ba n ye
kpuro mɛm nɔɔwammɛ. N wee, ko
na n ka bɛɛ wãa baadomma sere ka
handunian kpeerɔ.

LABAARI GEA NGE MƐ MAAKU U YORUA

Durɔ wi u tire te yorua, win yĩsira Yohanu Maaku. U nɔ̀ sãa Yuu. U sãawa Baanabasin dusi.

Maaku u kĩ u tɔmbu Yesun Labaari gea sɔ̃. U sɔ̃ɔsi ma Yesu u bɔsu u tɔmbu gea kuammɛ, ma u be ba wãa Setam nɔmuɔ bɛkiamɔ. Domi Gusunɔ u wãa ka wi. Maakun tire ten gari mɛro ya wãawa Maaku 10:45 sɔɔ. Ya nɛɛ, Tɔnun Bii u nawa u ka gabu sã kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Tire ten kpunaa

1. Yesun Labaari gea, wiru 1:1-13.
2. Yesun sɔmburun tore Galileɔ, wiru 1:14n di sere wiru 9:50.
3. Yesun daaru Yerusalɛmu gia, wiru 10.
4. Yesun wãaru Yerusalɛmuɔ, wiru 11n di sere wiru 13.
5. Yesun gɔɔ ka win seebu gɔrin di, wiru 14n di sere wiru 16.

Yohanu Batɛmu kowon waasu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

1 Yesu Kirisi, Gusunɔn Biin Labaari gean torubu wee.

2 Gusunɔn sɔmɔ Esai u yen gari yorua win tireru sɔɔ u nɛɛ, Gusunɔ u nɛɛ,

“N wee, na nɛn sɔmɔ gɔriɔ wunɛn wuswaaɔ u wunɛn swaa sɔmɛ.

3 Nɛn sɔmɔn nɔɔ ga gbãramɔ gbaburu sɔɔ ga gerumɔ ga mɔ̀,

i Yinnin swaa sɔnwɔ, kpa i n ye nɔɔ nɛrasiamɔ yu dɛnda.”

4 Nge mɛya, Yohanu Batɛmu kowo u na gbaburu sɔɔ. U kparamɔ u mɔ̀, bu gɔ̃ru gɔsio ben toranun di kpa u bu batɛmu ko kpa Gusunɔ u bu ben toranu suuru kua.

5 Tɔmbu kpuro ba ra n daamɔ win mi saa Yudean tem di ka maa Yerusalɛmu maron di. Ba ben toranu tuuba mɔ̀, ma ba derimɔ u bu batɛmu mɔ̀ daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ.

6 Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u gɔna sɛ̃ke win pɔraɔ. Twee ka tim bausa u ra di.

7 Ma u waasu mɔ̀ u gerumɔ u mɔ̀, goo u sisi nɛn biruɔ wi u man yiiko kere. Nɛ na kun mam tura n yiira n yɛ̃ron baranun wɛ̃ɛ kusia.

8 Nɛ na bɛɛ batɛmu mɔ̀ ka nim, adama yɛ̃ro wi, u koo bɛɛ batɛmu kowa ka Hunde Dɛɛro.

Yesun batɛmu ka win kɔkiribu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:13-4:11, Luku 3:21-22, 4:1-13)

9 Yen biru Yesu u na Nasarɛtin di ye ya wãa Galilen temɔ, ma Yohanu nùn batɛmu kua daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ.

10 Sanam mɛ u yariɔ nim di, yera u wa wɔlla wukiara, ma u Hunde Dɛɛro wa nge kparuko u saram wee win wɔllɔ.

11 Ma u nɔɔ gagu nua wɔllun di ga nɛɛ, wuna nɛn Bii kĩnasi wì sɔɔ nɛn gɔ̃ru dobu kpuro wãa.

12 Saa ye sɔɔra Hunde Dɛɛro u Yesu sure gbaburu sɔɔ.

13 Ma u wãa mi sɔ̃ɔ weeru, Setam nùn kɔkirimɔ. Wi ka gbeeku yɛɛ sanna ba wãa mi, ma wɔllun gɔradoba ba na ba nùn nɔɔri.

Yesu u susure kowobu nnɛ soka
(I maa mɛɛrio Mateu 4:12-22, Luku 4:14-15, 5:1-11)

14 Ye ba Yohanu mwa ba pirisɔm doke ba kpa, yera Yesu u da Galilen temɔ u Gusunɔn Labaari gea kparamɔ.

15 U nɛɛ, saa ya tura, Gusunɔ u sisi u bandu swĩi. I gɔ̃ru gɔsio bɛɛn toranun di kpa i Labaari gea ye naanɛ doke.

16 Sanam mɛ Yesu u sĩimɔ Galilen daa burerun goorɔ, u Simɔɔ wa ka win wɔnɔ Andere. Ba ben yãakororu kpɛ̃ɛmɔ daa bure te sɔɔ, domi swɛ̃ɛ gowoba ba sãa.

17 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i man swĩima, kon de i n da tɔmbu kasu bu man swĩi.

18 Yande ba ben yãakoronun baa deri, ma ba nùn swĩi.

19 Ye u susi wuswaaɔ fiiko, u Yakɔbu wa ka win wɔnɔ Yohanu be ba sãa Sebeden bibu. Ba wãa goo nimkuu sɔɔ ba yãakoronu kɔrumɔ.

20 Mii mii u bu soka, ma ba nùn swĩi. Ba ben tundo Sebede deri ka sɔm kowobu sannu goo nimkuu sɔɔ.

Durɔ wi wɛrɛku gagu ga wãasi (I maa mɛɛrio Luku 4:31-37)

21 Ma ba da Kapenamuɔ. Ye n kua
tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru, ma Yesu u dua mɛnnɔ
yerɔ, u bu Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsim
wɔri.
22 Biti bu mwa win keu sɔ̃ɔsi bin sɔ̃.
U bu sɔ̃ɔsimɔwa ka yiiko, n ǹ mɔ nge
mɛ wooda yɛ̃roba ra sɔ̃ɔsi.
23 N deema saa ye sɔɔ, wɛrɛkunugii
goo u wãa ben mɛnnɔ yee te sɔɔ. U
gbãra u nɛɛ,
24 mba sa mɔɔsinɛ bɛsɛ ka wunɛ,
Yesu Nasarɛtigii. A nawa a ka sun kam
koosia? Na yɛ̃ wi a sãa. Wunɛ Gusunɔn
tɔn Dɛɛrowa.
25 Yesu u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, a
mario, kpa a yari durɔ win min di.
26 Yera wɛrɛku ge, ga durɔ wi sura
nge giri kpakpanugii, ma ga kuuki kua
ga ka yara win min di.
27 Biti tɔn be kpuro mwa gem
gem sere ba sɔ̃ɔnamɔ ba mɔ̀, mban
bwesera yeni. Gari tukiya u sɔ̃ɔsimɔ
ka yiiko. Baa ka wɛrɛkunɔ u nu wooda
wɛ̃ɛmɔ, ma nu nùn mɛm nɔɔwammɛ.
28 Ma win baaru yande kparara
Galilen tem kpuro sɔɔ.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia (I maa mɛɛrio Mateu 8:14-17, Luku 4:38-41)

29 Ye Yesu yara mɛnnɔ yerun di, wi
ka Yakɔbu ka Yohanu ba da Simɔɔ ka
Anderen yɛnuɔ.
30 N deema, Simɔɔn kurɔn mɛro u
wasi sundu barɔ u kpĩ. Ye ba yande
tura mi, ba win gari Yesu sɔ̃ɔwa.
31 Ma u da win mi, u nùn nɔmu
nɛnua u ka nùn seesia. Yande wasi
sun te, ta nùn doonari, ma u bu nɔɔrim
wɔri.
32 Ye n kua yoka, sanam mɛ sɔ̃ɔ
dua, tɔmba ka barɔbu kpuro ka
wɛrɛkunugibu na win mi.
33 Ma wuugibu kpuro ba mɛnna dii
tèn mi u wãan kɔnnɔwɔ.
34 U dabiru bɛkia saa ben bara
bwese bwesekan di, ma u maa wɛrɛku
dabinu gira. Adama u ǹ deri wɛrɛku
ni, nu gari gere domi nu nùn yɛ̃.

Yesu u bɔsu Galilen temɔ (I maa mɛɛrio Luku 4:42-44)

35 Yen sisiru buru buru yellu,
sanam mɛ yam kun dɛɛram kpa, Yesu
u seewa u yara. U doona mi n dɛsire,
u kanaru mɔ̀.
36 Ma Simɔɔ ka win kpaasibu ba nùn
kasu.
37 Sanam mɛ ba nùn wa ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tɔmbu kpuro wɔɔ ba nun
kasu.
38 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n weenɛ su da
wusu gasu sɔɔ si su ka sun sikerenɛ,
kpa n maa waasu ko mi, domi yen
sɔ̃na na na.
39 Ma u bɔsu Galilen tem kpuro sɔɔ
u waasu mɔ̀ ben mɛnnɔ yenɔ, u maa
wɛrɛkunu giramɔ.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bɛkia (I maa mɛɛrio Mateu 8:1-4, Luku 5:12-16)

40 N wee, goo u na Yesun mi, wi u
bara disigiru mɔ u yiira u nùn faaba
kana. U nɛɛ, à n wura kaa kpĩ a man
bɛkia kpa n dɛɛra.
41 Yera wɔnwɔnda Yesu mwa, ma u
win nɔmu dɛmia u nùn baba u nɛɛ, na
wura, a bɛkuro kpa a dɛɛra.
42 Yande bara disigii te, ta nùn yɔ̃su,
ma u bɛkura u dɛɛra.
43-44 Sanam mɛya Yesu u nùn sɔ̃ɔwa
ka dam u nɛɛ, a ku goo gɛɛ sɔ̃. Adama
a doo a tii yãku kowo tusia, kpa a
yãkuru ko te Mɔwisi raa bɛɛ yiire, a
ka baawure seeda sɔ̃ɔsi ma a bɛkura a
dɛɛra. Ma u dera u doona.
45 Adama durɔ wi, u doona ma u
da u gari yi kparam wɔri batuma sɔɔ
ye n koora wi sɔɔ. U gari yi saarimɔ
sere Yesu kun kpĩa u wuu due, adama
u yɔ̃ra wuun biruɔ mi n dɛsire. Ma
tɔmba naamɔ win mi saa baaman di.

2

Yesu u durɔ goo bɛkia wìn wasin bee tia gu (I maa mɛɛrio Mateu 9:1-8, Luku 5:17-26)

1 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru, Yesu u wura
Kapenamuɔ. Tɔmba nua ma u wãa
yɛnuɔ.
2 Ma tɔn wɔru ga mɛnna sere ayeru
maa sari baa kɔnnɔwɔ. Ma u bu
Labaari gean gari nɔɔsiamɔ.

3 Ba ka nùn durɔ goo naawa wìn wasin bee tia gu. Tɔmbu nnɛwa ba nùn sɔɔwa.
4 Adama tɔn wɔru gen sɔ̃ ba kpana bu Yesu susi. Yen sɔ̃na ba diru mi u wãan wɔllɔ yaba win deedeeru. Ye ba yaba ba kpa, ma ba ka wɛ̃ɛ beku bɔɔ te sarasia tè sɔɔ durɔ wi, u kpĩ.
5 Ye Yesu u durɔ ben naanɛ dokebu wa bi ba mɔ wi sɔɔ, u barɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii durɔbu, a wunɛn durum suuru wa.
6 Wooda yɛ̃robu gabu ba sɔ̃ mi, ma ba tii bikiamɔ gɔ̃ruɔ ba mɔ̀,
7 mban sɔ̃na durɔ wi, u gari gerumɔ mɛsum. U Gusunɔ wɔmmɔwa. Wara koo kpĩ u durum suuru ko Gusunɔ turo baasi.
8 Mii mii Yesu u gia ye ba bwisikumɔ. Ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i gari yinin bweseru bwisikumɔ bɛɛn gɔ̃ruɔ.
9 Yerà ya sɛ̃sɔ bo, bu ka barɔ wi sɔ̃ u win durum suuru wa, ǹ kun mɛ bu nùn sɔ̃ u seewo u win kpin yeru kure, kpa u sĩ.
10 Adama na kĩ i n yɛ̃ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ handunia ye sɔɔ u ka durum suuru ko.
Yera u barɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
11 na nun sɔ̃ɔmɔ, a seewo a wunɛn kpin yeru kure, kpa a we yɛnuɔ.
12 Nge mɛ tɔmbu kpuro ba nùn mɛɛra swee, durɔ wi, u seewa u win kpin yeru sua, u n yariɔ. Biti baka tɔn be mwa gem gem, ma ba Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ̀, ba ǹ yenin bweseru waare.

Yesu u Lefi soka
(I maa mɛɛrio Mateu 9:9-13, Luku 5:27-32)

13 Yera Yesu u kpam wura daa bu-rerun goorɔ. Tɔmbu kpuro ba naamɔ win mi, ma u bu Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ.
14 Sanam mɛ u sarɔ u Lefi wa, Alufen bii, u sɔ̃ gbere yerɔ. U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩiyɔ.
Lefi seewa ma u nùn swĩi.
15 N deema sanam mɛ Yesu u dimɔ Lefin yɛnuɔ, gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu dabira sɔ̃ ka wi, ka win bwãabu sannu, domi ba dabi be ba nùn swĩi.
16 Ye Falisiban wooda yɛ̃robu ba Yesu wa u dimɔ ka gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu sannu, ba win bwãabu bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na u ka gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu dimɔ sannu.
17 Ye Yesu u ye nua, u wooda yɛ̃ro be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, be ba bwãa do ba ǹ timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ. Na ǹ nɛ n ka gemgibu soku. Na nawa n ka torobu soku.

Nɔɔ bɔkurun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 9:14-17, Luku 5:33-39)

18 Ye Yohanun bwãabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, tɔmba na ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na Yohanun bwãabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, ma wigiba kun bɔkua.
19 Yesu u bu bikia u nɛɛ, kurɔ kpaon durɔn bɔrɔba ba koo kpĩ bu nɔɔ bɔke sanam mè sɔɔ kurɔ kpaon durɔ wãa ka be? Aawo, baa ǹ n saa yeren na, ù n wãa ka be, ba ǹ kpɛ̃ bu nɔɔ bɔke.
20 Adama saa sisi yè sɔɔ ba koo bu kurɔ kpaon durɔ suari, sanam mɛya ba koo nɔɔ bɔke.
21 Ba ku ra yabe tɔkɔru kɔre ka kĩa kpaa si ba ǹ nim doke. Bà n kua mɛ, kĩa kpaa si, su koo gawana kpa su yabe tɔkɔrugisu gĩa kpa gɛ̃rabu sosi.
22 Ba ku ra maa tam kpam wisi gɔnan bɔɔnu sɔɔ ni nu diira. Bà n kua mɛ, tam kpam mɛ, mu koo de bɔɔnu nu kura, kpa mu yari kpa bɔɔ ni ka tam mɛ, n kam ko kpuro. Adama ba ra tam kpam wisiwa gɔnan bɔɔ kpaanu sɔɔ.

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 12:1-8, Luku 6:1-5)

23 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ, n deema Yesu ka win bwãabu ba sĩimɔ swaa sɔɔ alikama gbaarun bɔkuɔ. Nge mɛ ba sĩimɔ, win bwãabu ba alikama wɔkamɔ.
24 Yera Falisiba ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u mɛɛrio, mban sɔ̃na win bwãaba mɔ̀ ye wooda ya yina bu ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
25 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, i ǹ garire ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔ̃ra bu mɔ̀ wi ka win bwãabu, ma ba ǹ gãanu mɔ ni ba koo di?

26 U dua Gusunən dirə Abiataa, yãku
kowo tənweron waati, ma u pɛ̃ɛ di
ye ba Gusunə yiiye, ye n ǹ weenɛ
goo u di ma n kun mə yãku kowobu
təna. Adama Dafidi u ye di, u maa win
bwãabu wɛ̃.
27 Ma Yesu bu sɔ̃əwa u nɛɛ, Gusunə
u tɔ̃ə wɛ̃rarugiru wunawa tənun
arufaanin sɔ̃. U ǹ tənu taka kue tɔ̃ə
wɛ̃rarugirun sɔ̃.
28 I de i n yɛ̃ ma Tənun Biiwa u tɔ̃ə
wɛ̃rarugiru kua.

3

Durə wìn nəm teu ga gu
(I maa mɛɛrio Mateu 12:9-14, Luku 6:6-11)

1 Ma Yesu u kpam dua mɛnnə yerə.
Durə goo wãa mi, wìn nəm teu ga gu.
2 Təmba Yesu mɛɛra bu wa ù n koo
durə wi bɛkia tɔ̃ə wɛ̃rarugiru səə, kpa
bu ka wa bu nùn durum mani.
3 Ma u durə wi sɔ̃əwa wìn nəmu ga
gu mi, u nɛɛ, a seewo a yɔ̃ra suunu səə.
4 Ma u tən be bikia u nɛɛ, mba n
weenɛ bu təmbu kua tɔ̃ə wɛ̃rarugiru
səə. Gea? Nge kɔ̃sa. N weenɛ bu tənu
faaba ko? Nge bu nùn go.
Adama ba maari.
5 Yesu u bu mɛɛra ka məru u ka
sikerena, ma win nukura sankira ben
woo bəbunun sɔ̃. Yera u durə wi sɔ̃əwa
u nɛɛ, a wunɛn nəmu dɛmiə.
U ge dɛmia ma ga wura nge mɛ ga
raa sãa.
6 Yen sɔ̃na Falisiba ba yara ma ba
yande mɛnna ka Herodun təmbu, ba
wesiana nge mɛ ba koo ko bu ka Yesu
go.

Tən wəru guna ya na Yesun mi

7 Yesu ka win bwãabu ba tii gawa
ba da Galilen daa bureru gia, ma tən
wəru guna nùn swĩi. Tən be, ba nawa
Galilen di ka maa Yudean tem di,
8 ka Yerusalɛmun di, ka Idumɛn tem
di, ka Yuudɛnin gurun di, ka Tiri ka
Sidonin baru kpaanun di. Tən wəru
guna ye, ya na Yesun mi yèn sɔ̃ ba ye
u mə̀ kpuron labaari nua.
9 Tən wəru guna yen kpãarun saabu
Yesu u win bwãabu sɔ̃əwa u nɛɛ, bu
nùn goo nimkuu səəru kuo, kpa tən
be, bu ku nùn baasi.
10 Yesu u raa tən dabinu bɛkia, yen
sɔ̃na be ba barə ba bərikianamə bu wa
bu ka nùn baba.
11 Wɛrɛkunu nù n nùn wa nu ra nùn
kpunɛwa kpa nu n kuuki mə̀ nu n
gerumə, wuna Gusunən Bii.
12 Adama Yesu u ra nu gerusi gem
gem nu ku ka gere wi u sãa.

Yesu u bwãabu wəkura yiru gəsa
(I maa mɛɛrio Mateu 10:1-4, Luku 6:12-16)

13 Yen biru Yesu u da guuru wəllə,
ma u təmbu gabu soka be u kĩ. Ma ba
da win mi.
14 Yera u ben wəkura yiru gəsa, [u
bu yĩsiru kã gərobu], be ba ko n ka
nùn wãa, kpa u bu gəri bu Labaari gea
kpara,
15 kpa u bu dam wɛ̃ bu ka wɛrɛkunu
gira.
16 Tənu wəkura yiru ye u gəsa wee,
Simɔə wi u yĩsiru kã Piɛɛ,
17 ka Yakəbu ka win wənə Yohanu,
Sebeden bibu be u yĩsiru kã Buanɛge,
yen tubusiana guru kukirinugibu,
18 ka Andere, ka Filipu, ka
Baatelemi, ka Mateu, ka Tomaa, ka
Yakəbu Alufen bii, ka Tade, ka Simɔə
wi u win tem gari kĩ,
19 ka sere Yudasi Isikariətu wi u
təmbu Yesu nəmu səndia.

Yesun təmbu ba kĩ

bu ka nùn doona

20 Ma ba wura yɛnuɔ. Tən wəru
ga wure ga mɛnna sere Yesu ka win
bwãabu ba fɛɛ bia bu di.
21 Sanam mɛ win dusiba ye nua, ba
da bu ka nùn doona min di, domi ba
gerumə u wiirawa.

Yesu u ka tii yinamə
(I maa mɛɛrio Mateu 12:22-32, Luku 11:14-23, 12:10)

22 Ma wooda yɛ̃ro be ba wee saa
Yerusalɛmun di ba gerumə ba mə̀, Be-
seburu u nùn wãasiwa. Wɛrɛkunun
sunə wiya u nùn dam wɛ̃ u ka
wɛrɛkunu gira.
23 Yen sɔ̃na Yesu u təmbu soka ma u
bu bikia ka məndu u nɛɛ, amɔna Setam
ya koo kpĩ yu yen tii gira.
24 Bandun təmbu bà n tabu mə̀ ben
suunu səə, ban te, ta ǹ kpɛ̃ tu tɛ.

25 Yɛnu gèn tɔmba maa sankinamɔ,
ga ɲ kpɛ̃ gu tɛ.
26 Setam yà n maa ka yen tii tabu mɔ̀,
yen dam mù n bɔnu kua, ya ɲ kpɛ̃ yu
tɛ, yen dam mu koo nɔru ko.
27 Goo kun kpɛ̃ u du damgiin yɛnuɔ
u ka win yãnu gura u kun gina damgii
wi bɔkue u sere win yãnu gura.
28 Ka geema, na bɛɛ sõɔmɔ, toraru ka
gari kam kpuro ye tɔmba gerumɔ, ba
koo bu ye suuru kua.
29 Adama baawure wi u Hunde
Dɛɛro gari kam gerusimɔ, u ɲ su-
uru wasi. Win torara ko n maa nùn
wãasiwa ka baadommaɔ.
30 Yesu u yeni geruawa yèn sõ gaba
nɛɛ wɛrɛkuwa ga nùn wãasi.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu ka win mɛro
(I maa mɛɛrio Mateu 12:46-50, Luku 8:19-21)

31 Sanam mɛya win wɔnɔbu ka win
mɛro ba tunuma. Ba yõra tɔɔwɔ, ba
goo gɔra u nùn sokuma.
32 Tɔn wɔru ga sõ ga nùn sikerenɛ,
ma goo u nùn sõɔwa u nɛɛ, wee, wunɛn
mɛro ka wunɛn wɔnɔbu ba yõ tɔɔwɔ ba
nun soku.
33 Ma u nɛɛ, wara sãa nɛn mɛro. Berà
ba sãa nɛn wɔnɔbu.
34 Ma u be ba nùn suunu bure mɛɛra
u ka sikerena, ma u nɛɛ, nɛn mɛro ka
nɛn wɔnɔbu wee.
35 Baawure wi u Gusunɔn kĩru mɔ̀,
wiya nɛn wɔnɔ, ka nɛn sesu, ka nɛn
mɛro.

4

Dĩa bwese yɛ̃kon gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:1-9, Luku 8:4-8)

1 Yesu u kpam Gusunɔn garin keu
sõɔsim wɔri daa burerun goorɔ. Tɔn
wɔru guna ya mɛnna ya nùn sikerena,
yen sõna u bu deri goorɔ u goo dua ge
ga wãa nim sɔɔ, ma u sina.
2 Ma u bu gãa dabinu sõɔsim wɔri ka
mɔnnu. Win sõɔsibu sɔɔ u gerua u nɛɛ,
3 i swaa dakio. Durɔ goo u yara u ka
dĩa bweseru yɛ̃ka.
4 Sanam mɛ u yɛ̃kamɔ, sukum
wɔruma swaa sɔɔ. Gunɔsu na su di.
5 Sukum gam maa wɔri kpee saara
wɔllɔ mi tem kun duku. Ma mu kpia
yande yèn sõ tem kun duku.
6 Adama ye sõɔ u bɔbia mu dõɔ
mwaara ma mu gbera yèn sõ mu ɲ
gbini mɔ.
7 Sukum gam maa kpam wɔri sãki
sɔɔ. Sãki kpia fuuku ma yi yina mu
kpɛ̃a. Mu ɲ mara.
8 Adama sukum gam maa wɔruma
tem gem sɔɔ. Mu kpia ma mu kpɛ̃a ma
mu mara sukum tɛn tɛnibu, sukum
wata wata, sukum wunɔm wunɔm.
9 Ma u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u
nɔɔwɔ.

Mɔnnun asansi
(I maa mɛɛrio Mateu 13:10-17, Luku 8:9-10)

10 Sanam mɛ Yesu u tia wi turo, be
ba nùn swĩi ka bwãabu wɔkura yiru ye
sannu, ba nùn mɔnnun asansi bikia.
11 U bu sõɔwa u nɛɛ, bɛɛya Gusunɔ u
win bandun asiri sõɔsi, adama be ba
tie ba gari kpuro nɔɔmɔ ka mɔnnu,
12 kpa
“Bu ka mɛɛri ba kun wa.
Bà n maa nua, kpa n ku bu yeeri,
kpa bu ku raa ka gõru gɔsie,
Gusunɔ u sere bu suuru kua.”

Mɔn ten tubusianu
(I maa mɛɛrio Mateu 13:18-23, Luku 8:11-15)

13 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, mɔn teni ta
ɲ bɛɛ yeeri? N n mɛn na, amɔna ni nu
tie kpuro nu koo ka bɛɛ yeeri.
14 Durɔ wi, Gusunɔn gariya u
yɛ̃kamɔ.
15 Tɔn be ba ka swaa baaru weenɛ
mi ba gari yi yɛ̃ka, beya bà n gari yi nua
Setam da nɛ u yi wuna ben gõrun di.
16 Mɛya maa be ba ka kpee saaran
tem weenɛ, beya bà n gari yi nua mii
mii ba ra yi mwɛ ka nuku dobu.
17 Adama ba ku ra n gbini mɔ ben tii
sɔɔ, ba ku ra yõre n ka tɛ. Sanam mɛ
wahala ka nɔni swãara tunuma gari
yin sõ, yande kpa bu biru wura.
18 Gaba maa sãa be ba ka tem
sãkunugum weenɛ. Beya ba ra gari yi
nɔ
19 adama ba ra n wurure ka ben
handunian wãaru kpa dukian kĩra n
bu taki dii. Ba gãa dabinun kɔdɛ mɔ.

Ye kpurowa ya ra gari yi tɛɛsi kpa yi kpana yi binu ma.
20 Be ba maa ka tem gem weenɛ, beya ba ra gari yi nɔ kpa bu yi mwa kpa bu binu ma, gabu tɛna, gabu wata, gabu wunɔbu (100).

Fitilan mɔndu
(I maa mɛɛrio Luku 8:16-18)

21 Yera Yesu u bu bikia u nɛɛ, ba ra fitila ge ga sɔ̃re kaaru wukiri? Ba ra gu doke kpinun kɔkɔrɔ? Ba ku ra gu sɔndi dabu wɔllɔ?
22 Gãanu sari ni nu berua ma nu ǹ koo tera, asirin gãanu maa sari ni nu ǹ koo sɔ̃ɔsira.
23 Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.
24 U maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i laakari koowo ye i nɔɔmɔ. Sakaku ge i ka yĩirumɔ, geya ba koo ka bɛɛ yĩirua, kpa bu bɛɛ sosia.
25 Domi wi u mɔ, wiya ba koo sosia. Adama wi u kun gãanu mɔ, piiko ye u mam mɔ ba koo nùn ye wɔrari.

Dĩa bwese te ba yɛ̃kan gari

26 Ma Yesu u nɛɛ, Gusunɔn banda sãawa nge durɔ goo wi u bweseru yɛ̃ka gberɔ.
27 U kpunamɔ wɔ̃kuru, u seemɔ bururu. Saa ye kpurowa bwese te, ta kpiimɔ ta kpɛ̃amɔ. U ǹ yɛ̃ amɔna n koosinamɔ.
28 Tema mu ka mɛn tii tu kpiisiamɔ, gbiikaa kpii nɔnu, yen biru kɛri, dãkuru kpa tu bɛm doke.
29 Sanam mɛ bɛm mu ye, kpa bu gɛ̃ ka kɔmbɔ domi gɛ̃ebun sanam mu tura.

Mutaadin biman gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:31-32, 34, Luku 13:18-19)

30 Yesu u kpam wure u nɛɛ, mba sa ko ka Gusunɔn bandu weesina. Ka mɔn terà sa ko tu tubusia.
31 Ta ka mutaadin bima weenɛ. Bà n ye duurumɔ gberɔ, handunian gãa bweseru kpuro sɔɔ yeya ya piiburu bo.
32 Adama bà n ye duura bà n kpa ya ra kpɛ̃yɛ yu ko dãru, kpa yu kãasi bɛkɛ ko sere gunɔsu su sokunu ko yin kukɔsɔ.
33 Yesu u tɔn be Labaari gean gari sɔ̃ɔwa ka mɔn dabinu nge nini, nge mèn saka ba koo kpĩ bu nɔ.
34 U ǹ ka bu gari diri kue ma n kun mɔ ka mɔndu, adama ù n tia ka win bwãabu tɔna, u ra bu kpuro tubusiewa.

Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:23-27, Luku 8:22-25)

35 Tɔ̃ɔ ten yoka, u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de su tɔbura guru giɔ.
36 Ba tɔn wɔru deri, ma ba dua goo ge sɔɔ, mi u sɔ̃, ba tɔburɔ sannu. Ma goosu gasu bu swĩi.
37 Suaru sɔɔ woo bɔkɔ ga na ka dam ma nim kurenu wisi goo sɔɔ sere ga kĩ gu yande nim yibu.
38 Adama Yesu u dò goo sɔɔ biruɔ u leferi wiru kpĩiri. Bwãa be, ba nùn yamia ba nɛɛ, yinni n ǹ nun gam sãa ye sa kam kobu dɔɔ?
39 Yera u yanda ma u woo gerusi ka dam ma u nim kurenu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n tura mɛ, i mario sɛ̃ɛ.
Woo ga mari ma yande nim kurenu kpa.
40 Yera u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i nanda nge mɛ. Amɔna i ǹ ka man naanɛ sãa.
41 Ben yaro sua ma ba bikianamɔ, tɔnu weren bwesera wini wi baa woo ka nim kurenu nu mɛm nɔɔwammɛ.

5

Yesu u wɛrɛkunugii bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:28-34, Luku 8:26-39)

1 Ba tura daa bure ten guru giɔ Gadaran temɔ.
2-3 Ye Yesu u yande sara goon di yera durɔ wɛrɛkunugii goo u ka nùn yinna, u wee sika gian di. Sika sɔɔra u ra n wãa. Ba ku ra kpĩ bu nùn bɔke, baa ka yɔni.
4 Domi nɔn dabira ba raa win nɔma sunnu doke, ma ba win kɔ̃ri bɔkua ka yɔni adama u ra yɔni kasuku kpa u sun ni bɔɔku. Goo maa sari wi u dam mɔ u ka nùn dwiiyasia.
5 Saa baayere wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, u ra n wãawa sikan suunu sɔɔ ka

guunu wɔllɔ u n kuuki mɔ̀ kpa u n tii muririmɔ ka kpenu.

6 Ye u Yesu wa sarun di u duka da u kpuna win wuswaaɔ.
7 Ma u gbãra u nɛɛ, mba n sun mɛnnɛ Yesu, Wɔrukoon Bii. Na nun suuru kanamɔ ka Gusunɔn yĩsiru, a ku man toori.
8 U yeni gerua yèn sɔ̃ Yesu u raa nɛɛ, wɛrɛku ge, gu yario.
9 Ma Yesu nùn bikia u nɛɛ, amɔna wunɛn yĩsiru.

U wisa u nɛɛ, nɛn yĩsira Nɔrɔbu domi sa dabi.
10 Ma u Yesu suuru kana u nɛɛ, u ku nu tem mɛ yara.
11 N deema kurusɔ wuu bakaru gara wãa ta dimɔ guurɔ.
12 Ma wɛrɛku ni, nu Yesu kana u de nu da kurusɔ nin mi, nu du ni sɔɔ.
13 Ma Yesu u dera nu da. Ma wɛrɛku ni, nu durɔ wi doonari nu dua kurusɔ ni sɔɔ. Ma kurusɔ wuu te, ta duki sure saa guuru wɔllun di daa bure te sɔɔ. Kurusɔ nin geera tura nge nɔrɔbun suba yiru (2.000) ma ta nim diira.
14 Be ba kurusɔ ni kpare ba duki sua, ba yen labaari kparamɔ wuu maroɔ ka baru kpaanɔ. Tɔmba da bu wa ye n koora.
15 Ba na Yesun mi, ma ba durɔ wi wa wi u raa wɛrɛku dabinu mɔ mi sere ba nu sokumɔ Nɔrɔbu. Win laakari ya wurama, u sɔ̃ u yãnu doke. Sanam mɛya be kpuro ba nanda.
16 Be ba wa ye n durɔ wɛrɛkunugii wi ka maa kurusɔ ni deema, beya ba tɔn be nɔɔsia ye n koora.
17 Ma tɔn be, ba Yesu kana u doona ben tem di.
18 Sanam mɛ Yesu u dumɔ goo sɔɔ, wi wɛrɛkunu raa wãasi mi, u nùn ayeru kana u ka nùn da sannu.
19 Adama Yesu nùn yinari. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u doo yɛnuɔ wigibun mi kpa u bu nɔɔsia ye Yinni nùn kua kpuro ka nge mɛ u nùn wɔnwɔndu kua.
20 Durɔ wi, u doona ma u kparamɔ tem mɛ ba ra soku Wusu wɔkuru sɔɔ gãa baka ni Yesu nùn kua. Ma n tɔmbu kpuro maamaaki sãa.

Yarusin bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari
(I maa mɛɛrio Mateu 9:18-26, Luku 8:40-56)

21 Ye Yesu u kpam gɔsirama guru ge u raa wãa, tɔn wɔru guna maa mɛnna win mi daa burerun goorɔ.
22 Durɔ goo wi ba ra soku Yarusi, mɛnnɔ yerun wirugii, u na mi. Ye u Yesu wa u kpuna win wuswaaɔ.
23 Ma u nùn kana gem gem u na u win bii wɔndia nɔma sɔndi wi u wasikiramɔ, kpa u bɛkura u n wãa.
24 Yesu ka nùn da. Ma tɔn wɔru guna nùn swĩi, ya nùn baasi.
25 N deema, tɔn ben suunu sɔɔ kurɔ goo wãa mi, wi u yɛm wĩibu barɔ saa wɔ̃ɔ wɔkura yirun di.
26 Timgii dabiru be ba nùn nɔɔri ba nùn nɔni sɔ̃ɔwa gem gem, ma ya win ye u mɔ kpuro di ma n ǹ sanɔ kue adama n gɔɔgɔm mɔ̀wa n dɔɔ.
27 Ye u Yesun baaru nua u tɔn wɔru ge bukiana u nùn susi biruɔ, ma u win yaberu baba.
28 Domi u gerua win gɔ̃ruɔ u nɛɛ, baa win yaberu, wi, ù n baba u koo bɛkura.
29 Yera win yɛm wĩi bi, bu yɔ̃ra migum migum, ma u gia win wasi sɔɔ ma u bɛkurawa.
30 Ma Yesu tuba mii mii ma win dam mu sɔmburu kua. Ma u sĩira tɔn wɔrun suunu sɔɔ u nɛɛ, wara nɛn yaberu baba.
31 Win bwãaba nùn wisa ba nɛɛ, a tɔn wɔru mɛɛrio ge ga nun mɔnsi. Miya a maa bikiamɔ wara nun baba?
32 U mɛɛra u ka sikerena u ka wa wi u ye kua.
33 Ma kurɔ wi, u diirimɔ ka nandabu, ma u na u kpuna win wuswaaɔ yèn sɔ̃ u yɛ̃ ye n koora wi sɔɔ. Ma u nùn win garin dee dee sɔ̃ɔwa.
34 Ma Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii kurɔbu, wunɛn naanɛ dokebu nun bɛkia. A doo ka alafia, kpa a n bwãa do.
35 Sanam mɛ Yesu u gari yi gerumɔ gaba na saa Yarusi wirugii win yɛnun di, ma ba wirugii wi sɔ̃ɔwa ma win bii u sariru kua. Mban sɔ̃na u maa yinni baasimɔ.
36 Adama Yesu u ǹ ben gari swaa sue, ma u mɛnnɔ yerun wirugii wi

sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a gesi naanɛ dokeo.
37 U ǹ dere goo u nùn yɔ̃siri ma n
kun mɔ Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yakɔbun
wɔnɔ Yohanu.
38 Ye ba tura mɛnnɔ yerun wirugii
win yɛnuɔ, Yesu u tɔn dabiru wa ba
wure bakanu mɔ̀, ba sumɔ ba kuuki
mɔ̀.
39 Sanam mɛ u dua dirɔ u bu bikia
u nɛɛ, mban sɔ̃na i sumɔ, i wure mɛ.
Wɔndia wi, u ǹ gu u dòwa.
40 Ma ba nùn yaakoru mɔ̀. Adama ye
u be kpuro yara u kpa, u dera wɔndia
win tundo ka win mɛro ka be ba wãa
ka wi sannu ba dua ka wi, mi wɔndia
wi, u kpĩ.
41 U wɔndia win nɔmu nɛnua, ma
u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, talita kum. Yen
tubusiana, wɔndia wunɛ, na nun
sɔ̃ɔmɔ, a seewo.
42 Ma yande wɔndia wi, u seewa
u sĩimɔ, domi wɔ̃ɔ wɔkura yirugiiwa.
Biti bu mwa sere n banda.
43 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u sire u nɛɛ, bu
ku raa de goo u nɔ. Ma u nɛɛ, bu
wɔndia wi dĩanu wɛ̃ɛyɔ u di.

6

Nasarɛtigiba kun Yesu wure
(I maa mɛɛrio Mateu 13:53-58, Luku 4:16-30)

1 Yesu u doona min di u da win tiin
wuuɔ, ma win bwãaba ka nùn da.
2 Ye n kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru u Gusunɔn
garin keu sɔ̃ɔsim wɔri mɛnnɔ yerɔ.
Tɔn dabi te ta nùn swaa daki, biti
bu mwa. Ma ba mɔ̀, man diya u
yenin bweseru waama. Bwisi yiràn
bwesera ba nùn kã. Amɔna u ka sɔm
damgii ninin bweseru mɔ̀.
3 N ǹ dãa dãko wi mini? Maarin
bii? Yakɔbu ka Yosɛfu ka Yudu ka
Simɔɔban mɔɔ? N ǹ bɛsɛ ka win
sesuba sa wãa mini sannu?
Yeniban sɔ̃na ba ǹ nùn naanɛ doke.
4 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gam
sari mi Gusunɔn sɔmɔ ku ra n bɛɛrɛ
mɔ ma n kun mɔ win tiin temɔ ka win
tɔmbun suunu sɔɔ ka win yɛnuɔ.
5 Yesu u ǹ kpĩa u sɔm damgiru garu
kue mi, ma n kun mɔ ye u barɔbu gabu
nɔma sɔndi u ka bu bɛkia.
6 Ma u biti kua gem gem ben naanɛ
doke sarirun sɔ̃.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra yiru yiru
(I maa mɛɛrio Mateu 10:5-15, Luku 9:1-6)

Yen biru Yesu u baru kpaanu
daamɔ, u Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ.
7 Ma u wɔkura yiru ye soka u bu
gɔrimɔ yiru yiru. U bu dam kã
wɛrɛkunun wɔllɔ,
8 ma u bu yiire bu ku gãanu kusenu
ko sanum sɔ̃ ma n kun mɔ dɛki. Bu ku
dĩanu sua, ǹ kun mɛ bɔɔru, ǹ kun mɛ
gobi yansurɔru sɔɔ.
9 U nɛɛ bu salubata dokeo adama bu
ku yaberu yiruse sua.
10 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n wuu gagu
dua, i koowo yɛnu teun sɔbu sere i ka
wuu ge yari.
11 Bà kun bɛɛ dam koosie gam, ma
ba kun bɛɛn gari swaa daki, ì n doonɔ i
bɛɛn naasun tua bu kpareo. Yeniwa n
ko n sãa seeda ye ya bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
12 Yera bwãa be, ba doona, ba waasu
mɔ̀ ba gerumɔ tɔmbu bu ben gɔ̃rusu
gɔsio toranun di.
13 Ma ba wɛrɛku dabinu giramɔ, ba
maa barɔ dabinu gum tãremɔ ba bu
bɛkiamɔ.

Yohanu Batɛmu kowon gɔɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 14:1-12, Luku 9:7-9)

14 N wee, sunɔ Herodu u nua ye gɔro
be, ba kua, domi Yesun yĩsira yara.
Ma ba nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa
seewa gɔrin di. Yen sɔ̃na u dam mɔ u
ka maamaaki mɔ̀.
15 Gaba nɛɛ, Eliwa.
Ma gaba maa nɛɛ, u sãawa Gusunɔn
sɔmɔ nge win sɔmɔ yerukobu.
16 Adama ye Herodu u ye nua, u nɛɛ,
Yohanuwa wìn wiru u dera ba bura,
wiya u seewa gɔrin di.
17-19 N deema Herodu wi, u raa win
wɔnɔ Filipun kurɔ Herodia sua kurɔ,
ma Yohanu u nùn sɔ̃ɔwa ma n ǹ ka
nùn weenɛ u win wɔnɔn kurɔ yɛnu
doke. Yen sɔ̃na Herodia u Yohanun
mɔru nɛni, u kĩ u nùn go ma u kpana.
Adama Herodu u dera ba Yohanu
mwa ba pirisɔm doke u ka Herodian
gɔ̃ru yɛmiasia.
20 Domi Herodu u Yohanun bɛɛrɛ yɛ̃.
U yɛ̃ ma Yohanu sãa tɔn geo wìn wãaru

ta dɛɛre, ma u nùn berua u ku wahala wa. U ra kã u Yohanun gari swaa daki baa mɛ gari yi u ra nɔ, yi ra win laakari seeye.

21 Dɔma te Herodu u dim bakam kua u ka win maru tãru yaaya, u tɔnwerobu ka tabu wirugibu ka Galilen gobigibu soka. Dɔma teya sanam Herodia naawa.

22 Ye win bii tɔn kurɔ yaabu dua u yawa, n Herodu ka win sɔbu dore. Ma Herodu u wɔndia wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man bikio ye a kĩ, kon nun ye kɛ̃.

23 Yen biru u gerua ka bɔ̃ri u nɛɛ, ye a bikia kpuro kon nun kɛ̃, baa ǹ n nɛn tem bɔnun na.

24 Ma wɔndia wi, u yara u da u win mɛro bikia mba n weenɛ u sunɔ bikia.

Ma mɛro u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u Yohanu Batɛmu kowon wiru bikio.

25 Yande wɔndia wi, u wura ka sɛndaru sunɔn mi, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kĩ a man Yohanu Batɛmu kowon wiru kɛ̃ tɛ̃n tɛ̃ pɛrɛnti sɔɔ.

26 Baa mɛ sunɔ win nukura sankira gem gem, ka mɛ, win bɔ̃ri ka win sɔbun sɔ̃, u ǹ kĩ u nùn yinari.

27 Ma u win kiruku turo gɔra ka wooda u ka Yohanu Batɛmu kowon wiru na. Ma kiruku u da u Yohanun wiru bura pirisɔm dirɔ,

28 ma u ka wii te na pɛrɛnti sɔɔ u wɔndia wi wɛ̃, ma wɔndia maa sua u win mɛro wɛ̃.

29 Ye Yohanun bwãaba gari yi nua, ba da ba win goru sua ba sikua.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbu diisia
(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

30 Gɔro be, ba wurama Yesun mi, ma ba nùn saaria kpuro ye ba kua, ka yèn keu ba sɔ̃ɔsi.

31 Ma tɔn dabira naamɔ ben mi ta wemɔ sere wi ka win bwãaba fɛɛ bia bu di. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na su tii kara su da gbaburu gia i wɛ̃ra fiiko.

32 Ma ba goo nimkuu dua ba doona gbaburu gia, wi ka win bwãabu.

33 Adama tɔn dabira wa ba doonɔ, ma ba bu tuba. Yen sɔ̃na tɔmba gbia ba duki da wusu kpuron di mi Yesu ka win bwãaba dɔɔ.

34 Ye Yesu u yara goon di u tɔn wɔru guna wa, ma u yen wɔnwɔndu wa yèn sɔ̃ ba sãa nge yãanu ni nu kun kparo mɔ. Ma u bu gãa dabinu keu sɔ̃ɔsim wɔri.

35 Ye sɔ̃ɔ yãara win bwãaba nùn susi ba nɛɛ, yam mi gbabura, sɔ̃ɔ wee maa yãara.

36 A de tɔn be, bu da baru kpaanɔ ka wuu si su wãa turuku bu dwe ye ba koo di.

37 Adama u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bu dĩanu wɛ̃ɛyɔ bɛɛn tii.

Ba nùn bikia ba nɛɛ, a kĩ su sɔ̃ɔ goobun (200) sɔmburun gobi sua su da su ka pɛ̃ɛ dwe kpa su bu wɛ̃ bu di?

38 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, pɛ̃ɛ nyewa i mɔ. I doo i wa.

Ye ba wa ba nɛɛ, pɛ̃ɛ nɔɔbuwa ka maa swɛ̃ɛ yiru.

39 Ma u win bwãabu yiire bu tɔn be sinasia wuu wuuka yaka bekusu sɔɔ.

40 Ma ba sina wuu wuuka gam wunɔbu (100), gam weeraakuru.

41 Yera Yesu u pɛ̃ɛ nɔɔbu ye sua ka swɛ̃ɛ yiru ye, ma u win nɔni sua wɔllɔ u Gusunɔ siara. Ma u pɛ̃ɛ ye murura u win bwãabu wɛ̃ɛmɔ bu tɔn be yabua. U maa swɛ̃ɛ yi bɔnu kua tɔmbu kpuro bu ka wa.

42 Ma be kpuro ba di ba deba.

43 Ma win bwãaba pɛ̃ɛ ka swɛ̃ɛn sukum gura ye tɔmba di n tiara ma n yiba birenu wɔkura yiru sɔɔ.

44 Be ba pɛ̃ɛ ye di sɔɔ, tɔn durɔbun geera tura nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000).

Yesu u sĩimɔ nim wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 14:22-33, Yohanu 6:15-21)

45 Ye ba kpa yande, Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa bu goo nimkuu duo bu nùn gbiiya guru giɔ Bɛsaida gia kpa win tii u n tɔn be yarinasiamɔ.

46 Ye u tɔn be nɔɔ kana u kpa, u doona guurun bera gia u ka kanaru ko.

47 Sanam mɛ yam tĩra bwãa be, ba wãa goo nimkuu sɔɔ daa burerun su-unuɔ, ma Yesu tia wi turo guruɔ.

48 U wa ma ben sɛsɛra kun maa nim muramɔ yèn sɔ̃ woo damguu ga ka bu yinnamɔ. Sanam mɛ yam sãram dɔɔ,

ma u bu turuku kooma u sĩimə nim wəllə u kĩ u bu gbiiri.
49 Adama ye ba nùn wa u sĩimə nim wəllə ba tamaa siiniwa, ma ba nəəgiru sua,
50 domi be kpuro ba nùn waamə ma ba nanda. Ma yande Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, nɛna, i de bɛɛn laakari yu wurama, i ku nanda.
51 Ma u dua ben goo səə ma woo ga mari. Yera biti bu mwa n banda,
52 domi pɛ̃ɛ yen səm maamaakigira kun bu yeeri ben laakari sarirun sɔ̃.

Yesu u barəbu bɛkia Genɛsarɛtin temə
(I maa mɛɛrio Mateu 14:34-36)

53 Sanam mɛ ba təbura ba kpa, ba tura Genɛsarɛtin temə, ma ba gooru girari.
54 Ye ba yara goon di, migum migum təmba Yesu tuba.
55 Yera tem mɛn təmbu kpuro ba duki daamə ma ba ka ben barəbu naamə baama kpuron di Yesun mi, mi ba gesi nua u wãa.
56 Yam kpuro mi Yesu u da, baru kpaanə ka wuu marosə ka gberu kpaanɛba səə ba ra ka barəbu nɛwa ben yaaraə kpa bu nùn kana u de bu gesi win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bɛkura.

7

Sikadoban deema
(I maa mɛɛrio Mateu 15:1-9)

1 N wee, Falisiba ka wooda yɛ̃robu gabu be ba na Yerusalɛmun di, ba mɛnna Yesun mi.
2 Ba wa win bwãabu gabu ba dimə ka nəm gbeba, ba ǹ niɛ.
3 N deema Falisiba ka maa Yuuba be ba tie ba ben sikadoban deema swĩi. Bà kun niɛ wasa wasa ba ku ra gãanu di.
4 Mɛya maa, bà n yara ba wurama təəwən di, bà kun wobura ba ku ra di. Gãa dabina ba ra maa ko ni nu sãa ben deema nge nərin teabu, ka wekenu, ka maa gbɛ̃a ye ba kua ka sii gandu.
5 Yen sɔ̃na Falisiba ka wooda yɛ̃robu ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na wunɛn bwãaba ku ra sikadoban deema swĩi. Mban sɔ̃na ba ra di ka nəm gbeba.
6 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, Esai u raa Gusunən gari gerua sãa sãa bɛɛ murafitiban sɔ̃ sanam mɛ u yorua,
"Gusunə u nɛɛ,
bwese teni ta man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə ka nəə.
Adama ten gɔ̃ru ga ka man toma.
7 Kama ta man sãamə.
Domi təmbun woodawa ya kua ben sɔ̃əsiru."
8 Ma Yesu u nɛɛ, i Gusunən wooda derimə, ma i təmbun komanu swĩi.
9 U maa bu sɔ̃əwa u nɛɛ, anna a bwisi wa, ma i Gusunən wooda yina ma i bɛɛn deema swĩi.
10 Domi Məwisi u gerua u nɛɛ, "A wunɛn tundo ka wunɛn mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə." Ma u kpam nɛɛ, "Wi u win tundo ǹ kun mɛ win mɛro kɔ̃sa gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa."
11 Adama bɛɛ i gerumə ma goo ù n win tundo ǹ kun mɛ win mɛro sɔ̃əwa u nɛɛ, win dukia ye u koo kpĩ u ka nùn somi, koobaniwa, yen tubusiana ya kua Gusunəgia,
12 n ǹ maa weenɛ yɛ̃ro wi, u win tundo ǹ kun mɛ win mɛro somi.
13 Nge mɛya i Gusunən gari tɛɛsimə ma i bɛɛn deema swĩi ye ba bɛɛ deria. I maa gãa dabinu ganu mɔ̀ ni nu ka ye weenɛ.

Ye ya tənu mɔ̀ disigii
(I maa mɛɛrio Mateu 15:10-20)

14 Ma Yesu u kpam tən wəru soka win mi, ma u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, i man swaa dakio bɛɛ kpuro i nə.
15 Gãa təəkinu sari ni nu dumə tənu səə ni nu koo kpĩ nu nùn ko disigii. Adama gãa ni nu yarimə tənu səən di, niya nu nùn mɔ̀ disigii. [
16 Goo ù n swaa mə u ka nə, u nəəwə.]
17 Sanam mɛ u tən wəru guna ye deri u dua yɛnuə, win bwãaba nùn mən ten tubusianu bikia.
18 U bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bɛɛn tii i maa sãa bwisi sarirugibu? I ǹ tuba ma gãa təəkinu ni nu dumə tənu səə nu ǹ kpɛ̃ nu nùn ko disigii?
19 Domi dĩanu kun dumə win gɔ̃ru səə ma n kun mə win nukurə, kpa nu kam ko.
Nge mɛya Yesu u bu sɔ̃əsimə ma dĩanu kpurowa nu dɛɛre.
20-21 Ma u nɛɛ, gãa ni nu yarimə tənun gɔ̃run di niya nu nùn mɔ̀ disigii.

Niya bwisiku kɔ̃sunu ka kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ ka gbɛna ka tɔn goobu (200)
22 ka sakararu ka kɔdɛ ka nuku kɔ̃suru ka taki ka kom bɛrɛtɛkɛ ka nɔnu ka tɔn sankubu ka tii suabu ka atafiiru.
23 Gãa kɔ̃su ni kpuro nu yarimɔwa tɔnu sɔɔn di ma nu yɛ̃ro mɔ̀ disigii.

Kurɔ sɔɔ goo u Yesu naanɛ doke (I maa mɛɛrio Mateu 15:21-28)

24 Ma Yesu u swaa wɔri u doona Tirin tem gia. U dua yɛnu gagu sɔɔ, u ǹ kĩ goo u n yɛ̃ adama u ǹ kpĩa u kuke.
25 Ma kurɔ goo wìn bii tɔn kurɔ sãa wɛrɛkunugii, u nua ba Yesun gari mɔ̀, ma u na u kpuna win wuswaaɔ.
26 Kurɔ wi, u sãawa Gɛrɛki wi ba mara Fenisiɔ, Sirin tem sɔɔ. U Yesu kanamɔ u nùn win biin wɛrɛku gira.
27 Adama Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n weenɛ bu gina bibu dĩanu wɛ̃, domi n ǹ wã bu bibun dĩanu sua bu bɔ̃nu kɔ̃ɔwa.
28 Ma u Yesu wisa u nɛɛ, mɛya Yinni, adama baa bɔ̃ɔ binu nu ra bibun dĩa buri dɔbiri tabulun kɔkɔrɔ.
29 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wisi bin sɔ̃, a wio. Wɛrɛku ge, ga wunɛn bii doonari.
30 Ye u tura yɛnuɔ u deema bii wi, u kpĩ kpin yerɔ, wɛrɛku ge, ga nùn doonari.

Yesu u durɔ soso goo bɛkia

31 Yen biru Yesu u gɔsirama Tirin tem di u dɔɔ Galilen daa bureru gia. Nge mɛ u dɔɔ u Sidonin tem ka tem mɛ ba mɔ̀ Wusu wɔkuru bukiana.
32 Yera gaba ka soso goo na win mi, wi u ku ra kpĩ u gari ko sãa sãa. Ma ba Yesu kana u nùn nɔma sɔndi u bɛkia.
33 U ka nùn da bee tia mi n ka tɔn wɔru toma, ma u win niki binu doke soso win swasu sɔɔ. Ma u yãatam sia u ka win yara baba.
34 Ma Yesu u nɔni sua wɔllɔ, u wom mwɛ, ma u nɛɛ, Efata, yen tubusiana swasu su wukiaro.
35 Mii mii ma durɔ win swasu wukiara, win yara dɛnda, ma u gari kobu wɔri dee dee.
36 Yesu bu yiire bu ku raa goo sɔ̃ adama nge mɛ u bu sɔ̃ɔmɔ kpeetim sari, mɛya ba maa gerumɔ kpeetim sari.
37 Ma biti baka bu mwa n banda ma ba gerumɔ ba mɔ̀, ye u mɔ̀ kpuro gãa burana. U mam derimɔ sosoba gari nɔɔmɔ. Be ba ku ra raa maa gere, ba gerumɔ.

8

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ diisia (I maa mɛɛrio Mateu 15:32-39)

1 Sanam dɔɔ sanam wee, tɔn wɔru guna ya kpam mɛnna win mi. N deema ba ǹ mɔ ye ba koo di. Yera Yesu u win bwãabu soka u nɛɛ,
2 tɔn wɔru gen wɔnwɔnda man mɔ̀ domi yen sɔ̃ɔ ita wee mìn di ba ka man wãa. Ba ǹ maa gãanu mɔ ni ba koo di.
3 Nà n maa nɛɛ bu wio, ba kun gãanu di ba koo wɔruku swaa sɔɔ, domi mìn di ben gaba na, n toma.
4 Ma win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, mana sa ko pɛ̃ɛ wa gbabu teni sɔɔ ye ya koo tɔn beni debia.
5 Yesu bu bikia u nɛɛ, pɛ̃ɛ nyewa i mɔ.
Ma ba nɛɛ, nɔɔba yiru.
6 Yera u tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa gu sinɔ temɔ. Ma u pɛ̃ɛ nɔɔba yiru ye sua, u Gusunɔ siara, ma u ye murura u win bwãabu wɛ̃ bu tɔn be yabua. Ma ba ye tɔn wɔru ge bɔnu kua.
7 Ba maa swɛ̃ɛ piiminu ganu mɔ. Ma Yesu u Gusunɔ siara nin sɔ̃, ma u win bwãabu sɔ̃ɔwa bu maa ni tɔn be yabuo.
8 Ba di ba deba. Ma bwãaba sukum mɛ n tie gura ma n yiba birenu nɔɔba yiru sɔɔ.
9 Tɔn ben geera tura nge nɔrɔbun suba nnɛ (4.000). Yen biru Yesu u bu yarinasia.
10 Mii mii wi ka win bwãabu ba goo nimkuu dua ba da tem gam gia mɛ ba ra soku Damanuta.

Falisiba ba yĩreru bikiamɔ (I maa mɛɛrio Mateu 16:1-4)

11 Miya Falisi gaba na Yesun mi, ma ba ka nùn sikirinɔ wɔri. Ba nùn bikia u bu sɔ̃ɔsi ka yĩreru ma win dam weewa wɔllun di. Ba gerua mɛ bu ka win laakari mɛɛri.

12 Yera u wom mwɛ ma u bu bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na tɛ̃n tɔn beni ba yĩreru
bikiamɔ. Ka geema, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
yĩreru garu sari te ba koo bu sɔ̃ɔsi.
13 Ma u bu deri, u kpam goo nimkuu
dua u ka tɔbura guru giɔ.

Falisiban pɛ̃ɛ seeyatia ka Herodugia (I maa mɛɛrio Mateu 16:5-12)

14 Bwãa be, ba duari bu pɛ̃ɛ kusenu
ko. Tia tɔnawa ba mɔ goo nimkuu sɔɔ.
15 Yesu bu yiire u nɛɛ, i bɛɛn tii
laakari koowo kpa i n Falisiban pɛ̃ɛ
seeyatia geri ka maa Herodugia.
16 Ma ba gerunamɔ ben tii tiinɛ sɔɔ
ba nɛɛ, yèn sɔ̃ ba ǹ pɛ̃ɛ mɔ yen sɔ̃na u
gerua mɛ.
17 Yesu u tuba ye ba gerunamɔ ma u
nɛɛ, mban sɔ̃na i gerumɔ i nɛɛ, yèn sɔ̃
i ǹ pɛ̃ɛ mɔ yen sɔ̃na. I ǹ gie? N ǹ bɛɛ
yeeri gina? Bɛɛ swaa taoba rò?
18 I ǹ nɔni mɔ rò? I ku ra yam wa? I
ǹ swasu mɔ? I ku ra gari nɔ? I ǹ yaaye
19 dɔma te na pɛ̃ɛ nɔɔbu murura
tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbun (5.000)
sɔ̃? Birenu nye sɔɔra i gure ye ba di n
tia.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, wɔkura yiru.
20 Yesu u kpam bu bikia u nɛɛ,
ye na pɛ̃ɛ nɔɔba yiru murura tɔmbu
nɔrɔbun suba nnɛn (4.000) sɔ̃, birenu
nye sɔɔra i gure ye ba di n tia.
Ba nɛɛ, nɔɔba yiru.
21 Ma u nɛɛ, n ǹ bɛɛ yeeri ka tɛ̃?

Yesu u wɔ̃ko bɛkia Bɛsaidaɔ

22 Sanam mɛ ba tura wuu ge ba ra
soku Bɛsaidaɔ, tɔmbu gaba ka wɔ̃ko
goo na Yesun mi ma ba nùn kana u nùn
baba.
23 U wɔ̃ko win nɔma nɛnua u ka da
wuun biruɔ. Yen biru u yãatam sie
win nɔniɔ ma u yi nɔma sɔndi u nɛɛ,
a gãanu waamɔ?
24 Durɔ wi, u nɔni wukia u nɛɛ, na
tɔmbu waamɔ. Ba ka dãnu weenɛ ba
sĩimɔ.
25 Ma Yesu kpam win nɔma sɔndi
wɔ̃ko win nɔni wɔllɔ. Ye u yãatem nɔni
girari, u bɛkura ma u kpuro waamɔ
sãa sãa.
26 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u wio, u ku maa
wura wuu nukurɔ.

Piɛɛ nɛɛ Yesu u sãawa wi Gusunɔ u gɔsa (I maa mɛɛrio Mateu 16:13-20, Luku 9:18-21)

27 Sanam mɛya Yesu u doona ka win
bwãabu Sesareɔ, Filipin tem gia. Ma
swaa sɔɔ u win bwãabu bikia u nɛɛ, na
nɛɛ ya? Wara tɔmba gerumɔ na sãa.
28 Ba nɛɛ, gaba gerumɔ Yohanu
Batɛmu kowowa, gaba maa gerumɔ
Eliwa, ma gaba kpam gerumɔ a sãawa
Gusunɔn sɔmɔbun turo.
29 Ma u bu bikia u nɛɛ, to, bɛɛ maa ni,
amɔna bɛɛn tii i gerumɔ.
Piɛɛ nùn wisa u nɛɛ, a sãawa Kirisi
wi.
30 Yera Yesu u bu gerusi u nɛɛ, bu ku
raa ye goo sɔ̃.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀ (I maa mɛɛrio Mateu 16:21-28, Luku 9:22-27)

31 Ma u bwãa be sɔ̃ɔbu wɔri u nɛɛ,
Tɔnun Bii u ǹ koo ko u kun nɔni swãa
bakaru wa kpa guro gurobu ka yãku
kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu bu
nùn yina kpa bu nùn go, adama u koo
se gɔrin di sɔ̃ɔ itase.
32 U gari yi geruawa kpasasa. Yera
Piɛɛ ka nùn da bɔkuɔ ma u nùn
gerusibu wɔri.
33 Adama Yesu sĩira u win bwãabu
mɛɛra ma u Piɛɛ gerusi u nɛɛ, a dɛsiro
nɛn birun di Setam, domi wunɛn
bwisikunu kun sãa Gusunɔginu, nu
sãawa tɔnuginu.
34 Yen biru Yesu u tɔn wɔru soka ka
win bwãabu sannu, ma u nɛɛ, goo ù
n kĩ u nɛn yira swĩi nge bɔ̀ɔ, u win
gɔ̃ru kĩru derio kpa u win tiin dãa
bunanaru sua kpa u man swĩi.
35 Domi baawure wi u kĩ u win
wãaru di ka win gɔ̃ru kĩru, u koo tu bia.
Adama baawure wi u win wãaru yina
nɛn sɔ̃ ka nɛn Labaari gean sɔ̃, wiya u
koo tu wa ka gem.
36 Arufaani yerà tɔnu u mɔ, baa ù n
handunian gãanu kpuro wa, ma u win
wãaru bia.
37 Mba tɔnu u koo ka win wãaru
kɔsina.
38 N n mɛn na, baawure wi u nɛn
sekuru mɔ̀ ka maa nɛn gari tɛ̃n tɔn
kɔ̃sobun suunu sɔɔ, be ba ǹ ka Gusunɔ
turo yɔ̃, Tɔnun Bii u koo win sekuru

ko ù n wurama win Baaban yiiko sɔɔ ka Gusunɔn gɔrado dɛɛrobu sannu.

9

1 U kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ gabu be ba yɔ̃ mini, ba koo wa Gusunɔ u bandu swĩi ka ten yiiko bu sere gbi.

Yesun wasi gɔsia
(I maa mɛɛrio Mateu 17:1-13, Luku 9:28-36)

2 Sɔ̃ɔ nɔɔba tian biru, Yesu u ka Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yohanu da bee tia, ma u bu kpara u ka da guu bakaru garun wɔllɔ be tɔna. Nge mɛ ba nùn mɛɛra ba wa win wasi gɔsia tuki.

3 Win yãnu maa ballimɔ gem gem ma nu burura fem fem. Goo sari handunia mi, wi u koo kpĩ u bekuru tea tu burura nge mɛn bweseru.

4 Yen biru Eli ka Mɔwisi ba bu kurema ba ka Yesu gari mɔ̀.

5 Ma Piɛɛ u Yesu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, n wã sa n wãa mini. A de su kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru Mɔwisigiru, teeru maa Eligiru.

6 U yeni geruа yèn sɔ̃ u ǹ yɛ̃ ye u koo gere, domi ba nanda gem gem.

7 Ma guru wira na ta bu wukiri, ma ba nɔɔ gagu nua guru wii ten min di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii kĩnasi, i wigii swaa dakio.

8 Mii mii ye bwãa be, ba mɛɛra ba ka sikerena, ba ǹ maa goo wa ma n kun mɔ Yesu turo ka be.

9 Nge mɛ ba sarɔ guurun di, Yesu u bu yiire bu ku goo sɔ̃ ye ba wa sere Tɔnun Bii u ka se saa gɔrin di.

10 Ba kua ye u bu yiire adama ba bikianamɔ ben tii tiinɛ sɔɔ ba nɛɛ, mba seebu gɔrin din tubusianu.

11 Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na wooda yɛ̃roba gerumɔ ma Eliwa koo gbi u na.

12 U bu wisa u nɛɛ, mɛya Eliwa koo gbi u na u baayere kpuro wesia nge mɛ ya raa sãa. N n mɛn na, mban sɔ̃na Gusunɔn gari maa Tɔnun Biin gari gerumɔ yi nɛɛ, u ǹ koo ko u kun nɔni sɔ̃ɔre gem gem, kpa bu nùn gɛm.

13 Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, Eli u na kɔ ma ba nùn kua nge mɛ ba kĩ, nge mɛ Gusunɔn gari yi win gari gerumɔ.

Yesu u bii wi wɛrɛku ga wãasi bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 17:14-21, Luku 9:37-43a)

14 Sanam mɛ ba wurama bwãa be ba tien mi, ba tɔn wɔru wa ga bu sikerenɛ, ma wooda yɛ̃roba ka bu sikirinamɔ.

15 Ye tɔn be kpuro ba Yesu wa, ba biti soora too too, ma ba duki daamɔ win mi bu ka nùn tɔbiri.

16 Ma u win bwãabu bikia u nɛɛ, mban sikirinɔwa i mɔ̀ bɛɛ ka be.

17 Tɔn wɔru ge sɔɔn di goo u nùn wisa u nɛɛ, yinni, na ka nun nɛn bii naawawa yèn sɔ̃ u wɛrɛku mɔ ge ga yinamɔ u gari gere.

18 Baama mi ga nùn seeri ga ra nùn surewa temɔ, kpa u yãatam pɔkeru yari u n donnu temmɔ kpa u bemi. Na maa wunɛn bwãabu kana bu gu gira adama ba kpana.

19 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ tɔn naanɛ doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wãa. Sere domma ko na n ka bɛɛ tɛmanɛ. I ka man bii wi naawa mini.

20 Ma ba ka nùn da win mi. Ye wɛrɛku ge, ga Yesu wa, yande, ga bii wi sura temɔ ka dam u bindimɔ ma u yãatam pɔkeru yarimɔ.

21 Yesu bii win baa bikia u nɛɛ, saa domman diya yeni ya nùn deema.

Ma u nɛɛ, saa win birun diya.

22 Kiri kiri ga ra nùn sure dɔ̃ɔ sɔɔ, ǹ kun mɛ nim sɔɔ, kpa ga n kĩ gu nùn kam koosia. Adama à n kaa kpĩ a gãanu ko, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo, kpa a sun faaba ko.

23 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛɛ, nà n kon kpĩ ro! Wi u naanɛ doke, kpuro n koo nùn koora.

24 Ma bii win baa u nɔɔgiru sua u nɛɛ, na naanɛ doke, a man somiɔ kpa nɛn naanɛ dokebu bu sosi.

25 Ye Yesu wa ma tɔn wɔru ga duki naamɔ ga mɛnnamɔ u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, wɛrɛku wunɛ, wunɛ wi a ra tɔnu ko soso kpa u kpana u gari gere, a bii wi doonario, a ku ra maa wuramɛ win mi.

26 Yera ga bii wi sura ka dam, ma ga kuuki mɔ̀ ga ka doonɔ. Ma bii wi, u kua nge goru sere tɔn dabira mɔ̀, u guwa.

27 Adama Yesu u win nəmu nɛnua u seeya, ma u yõra.
28 Sanam mɛ Yesu u dua yɛnuɔ tən tuko goo kun maa ka bu wãa, win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, mban sõna be, ba kpana bu wɛrɛku ge gira.
29 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, wɛrɛku genin bwesera ku ra doonɛ ma n kun mə ka kanaru.

Yesu u kpam win gəə ka win seebun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 17:22-23, Luku 9:43b-45)

30 Yen biru ba doona min di, ma ba Galilen tem bukiana. N deema u ǹ kĩ goo u n yɛ̃ mi u wãa,
31 domi u win bwãabu sõəmə u mɔ̀, ba koo Tənun Bii təmbu nəmu səndia bu nùn go, adama sõɔ itase u koo se gərin di.
32 Ye u gerua mi, ya ǹ bu yeeri. Ma ba bɛrum mɔ̀ bu ka nùn yen tubusianu bikia.

Wara gisonkoru bo
(I maa mɛɛrio Mateu 18:1-5, Luku 9:46-48)

33 Ma ba tura Kapenamuɔ. Saa ye u wãa yɛnuɔ u bu bikia u nɛɛ, mba ba sikirinɛmə swaa səɔ.
34 Adama ba mari sõɔ yèn sõ swaa səɔ ba sikirinaməwa ba n ka yɛ̃ ben suunu səɔ wi u bo.
35 Ma u sina u wəkura yiru ye soka u bu sõɔwa u nɛɛ, goo ù n kĩ u ko be kpuron wirugii, u koowo be kpuron biruko ka be kpuron səmə.
36 Yera u bii piibu gagu nəmu nɛnua u ka na ben suunu səɔ. U nùn sua ma u bu sõɔwa u nɛɛ,
37 baawure wi u bii winin bweseru wura nɛn yĩsirun sõ, nɛna u wura. Baawure wi u maa man wura, n ǹ nɛ turo u wura, u maa wi u man gərima wuraWa.

Wi u kun ka sun yibɛrɛ tɛɛru nɛni, bɛsɛgiiwa
(I maa mɛɛrio Luku 9:49-50)

38 Yohanu nùn sõɔwa u nɛɛ, Yinni sa goo wa u wɛrɛkunu giramə ka wunɛn yĩsiru, ma sa nùn yinari yèn sõ u ǹ nun swĩi ka bɛsɛ sannu.
39 Adama Yesu u nɛɛ, i ku yɛ̃ro yinari, domi goo sari wi u koo maamaaki ko ka nɛn yĩsiru, ù n kpa u n yande nɛn kõsa gerumə.
40 Domi wi u kun ka sun yibɛrɛ tɛɛru nɛni bɛsɛgiiwa.
41 Ka geema, na bɛɛ sõəmə, baawure wi u bɛɛ nim kã i nəra yèn sõ i sãa Kirisigibu yɛ̃ro u koo win are wa.

Torarun baberu
(I maa mɛɛrio Mateu 18:6-9, Luku 17:1-2)

42 Adama baawure wi u bii piimii ni nu man naanɛ doke min teu torasia, n sanə bu nùn nɛɛru gbinisia win wĩirə, kpa bu nùn kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku səɔ.
43-46 N n mɛn na, wunɛn nəmu ǹ kun mɛ wunɛn nəɔ teu gà n nun torasia a gu buro. N sanə bo a ka nəm teu ǹ kun mɛ naa teesu wãaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nəma yiru ka naasu yiru mə kpa bu nun kpɛ̃ɛ dõɔ səɔ [mi kəkə ni nu ko n ben wasi dimə nu ǹ gbimə, ka mi dõɔ kun gbimə.]
47 N n maa wunɛn nənun na, ga nun torasia a gu wəwo. N sanə a n nənu teu mə a ka da mi Gusunə u bandu swĩi ka sere a n nəni yiru mə kpa bu nun kpɛ̃ɛ dõɔ səɔ,
48 mi kəkə ni nu ko n ben wasi dimə nu ǹ gbimə ka mi dõɔ kun gbimə.
49 Domi ba koo baawure dõɔ wisi nge mɛ ba ra bəru yɛ̃ke dĩanu wəllə.
50 Bəru * gãa geena, adama bəru tà n nəɔ gu, ka mba ba koo kpam tu dorasia. I n bəru mə bɛɛn tii səɔ, kpa i n nəɔ nɛ bɛɛn tii tiinɛ səɔ.

10

Yesu u yinanaan gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 19:1-12, Luku 16:18)

1 Yen biru Yesu doona min di u da Yudean temə ka Yuudɛnin guruɔ. Tən wəru guna kpam mɛnna win mi. Nge mɛ win dəənɛ u kpam bu Gusunən garin keu sõəsimə.
2 Falisi gaba na win mi bu ka win laakari mɛɛri. Ba nùn bikia ba nɛɛ, wooda ya koo wura tənu u win kurə yina?

* **9:50 *bəru*** - Bəɔ te ba ka yã mini ta ka bəɔ swãaru weenɛ. Ta koo kpĩ tu nəɔ gbi.

3 U bu wisa u nɛɛ, wooda yerà
Məwisi u bɛɛ wɛ̃.
4 Ba nɛɛ, u nɛɛwa durə u yinanaan
tireru yore kpa u de win kurə u
doona.
5 Ma Yesu bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bɛɛn woo
bəbunun sɔ̃na Məwisi u bɛɛ wooda ye
yorua.
6 Adama sanam mɛ Gusunə u
handunia taka kua u təmbu taka
kuawa durə ka kurə.
7 Yen sɔ̃na durə u koo win tundo ka
win mɛro deri kpa wi ka win kurə ba
n maninɛ,
8 kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.
Nge mɛya, ba ǹ maa sãa təmbu yiru ma
n kun mə tən turo.
9 N n mɛn na, tənu u ku maa karana
ye Gusunə u mɛnna.
10 Sanam mɛ Yesu ka win bwãabu
ba wura yɛnuə, ba nùn gari yin
tubusianu bikia.
11 Ma u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, baawure
wi u win kurə yina ma u kpao sua, u
sakararu kuawa.
12 Kurə goo ù n maa win durə yina
ma u kpao sua, sakarara u kua.

Yesu u bibu kanaru kua (I maa mɛɛrio Mateu 19:13-15, Luku 18:15-17)

13 Yera təmba ka bibu na win mi u
ka bu baba. Adama win bwãaba bu
gerusi.
14 Ye Yesu wa ye ba mə̀ u məru bara,
ma u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, i bibu derio bu na
nɛn mi, i ku bu yinari, domi Gusunə
u bandu swĩi təmbun sɔ̃ be ba sãa nge
bibu.
15 Ka geema na bɛɛ sɔ̃əmə, baawure
wi u kun ban te Gusunə u swĩi wure
nge mɛ bii yãkabu ga ra gen məwəbu
wure, u ǹ kpɛ̃ u n sãa ban tegii.
16 Yera u bibu sua, u ben baawure
nəma səndi, ma u bu domaru kua.

Gobigii goon gari (I maa mɛɛrio Mateu 19:16-30, Luku 18:18-30)

17 N wee, ye Yesu u kpam swaa wəri
u doonə, durə goo duka da win mi
u yiira win wuswaaə u nɛɛ, yinni, a
sãawa tən geo, mba kon ko n ka wãaru
te ta ku ra kpe wa.
18 Ma Yesu nùn bikia u nɛɛ, mban
sɔ̃na a man sokumə tən geo. Goo sari
wi u sãa geo, ma n kun Gusunə turo.
19 N ǹ a wooda yɛ̃ rò ye ya gerumə,
“I ku tənu go. I ku sakararu ko. I ku
gbɛni. I ku goo gari mani. I ku goo taki
di. I bɛɛn tundo ka mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə.”
20 Ma u nɛɛ, yinni, wooda yeni
kpurowa na swĩi nɛn birun di.
21 Yera Yesu u nùn mɛɛra u nùn kĩa
ma u nɛɛ, gãa teena nu nun tie. A doo
a dəra kpuro ye a mə kpa a yen gobi
sãarobu bənu kua. À n kua mɛ, kaa n
dukia mə Gusunən mi. Yen biru kpa a
na a man swĩi.
22 Adama u mərua gari yinin sɔ̃,
ma u doona ka nuku sankiranu domi
dukia bakagiiwa.
23 Yesu u yam mɛɛra u ka sikerena,
ma u win bwãabu sɔ̃əwa u nɛɛ, n sɛ̃
gem gem dukiagii u ka ban te Gusunə
u swĩi wura.
24 Ma biti baka bwãa be mwa win
gari yin saabu. Yesu u kpam nɛɛ,
bərəba, n sɛ̃ gem gem be ba ben naanɛ
doke dukia səə bu ka ban te Gusunə u
swĩi wura.
25 Yen sɛ̃sə ga kpã n kere yooyoo gu
du yaburan wɛ̃rə gu yari.
26 Bwãa be, ba biti soora ma ba
bikianamə ba mə̀, ǹ n mɛn na, wara
koo den faaba wa.
27 Yesu bu mɛɛra tii, ma u nɛɛ,
təmbun miya ya ǹ koorə, adama
Gusunən mi ya koo koora, domi
Gusunə u ku ra gãanu ganu kpanɛ.
28 Ma Piɛɛ nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, n wee, sa
kpuro deri sa nun swĩi.
29 Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃əmə,
goo ù n win kpaaru deri nɛn sɔ̃ ka
Labaari gean sɔ̃, ǹ kun mɛ win maabu
ka win wənəbu ka win sesubu, ǹ kun
mɛ win mɛro ka win tundo, ǹ kun mɛ
win bibu, ǹ kun mɛ win gbea,
30 u koo kpam kpaanu wa wunəm
wunəm tɛ̃ saa yeni səə. U koo dinu
wa, ka maabu ka wənəbu ka sesubu ka
mɛrobu ka bibu ka gbea, ka maa nəni
swãaru. Sia u koo maa wãaru te ta ku
ra kpe wa.
31 Adama tən dabinu be ba tɛ̃ sãa
gbiikobu ba koo ra ko dãakobu, be
ba maa tɛ̃ sãa dãakobu, ba koo ra ko
gbiikobu.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀ nɔn itase
(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Luku 18:31-34)

32 Yesu u win bwãabu gbiiye ba swaa mɔ̀ ba dɔɔ Yerusalɛmuɔ. Biti win bwãabu mɔ̀, ma be ba bu swĩi ba nande. Ma Yesu kpam gɛra bee tia ka wɔkura yiru ye, u bu sɔ̃ɔbu wɔri ye n koo nùn deema.
33 U nɛɛ, n wee, sa Yerusalɛmu dɔɔ mi ba koo Tɔnun Bii yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu nɔmu sɔndia. Ba koo nùn taarɛ wɛ̃ bu ka nùn go, kpa bu nùn tɔn tukobu nɔmu sɔndia.
34 Beya ba koo nùn yaakoru ko, bu nùn yãatam sie, bu nùn sɛni so. Yen biru kpa bu nùn go. Sɔ̃ɔ itase kpa u se gɔrin di.

Yakɔbu ka Yohanun bikiabu
(I maa mɛɛrio Mateu 20:20-28)

35 Yera Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu, ba susi Yesun bɔkuɔ ma ba nɛɛ, yinni sa kĩ a sun kua ye sa ko nun bikia.
36 Ma u bu bikia, mba i kĩ n bɛɛ kua.
37 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a de su sina, turo wunɛn nɔm geuɔ turo maa wunɛn nɔm dwarɔ, wunɛn yiiko sɔɔ.
38 Yesu u nɛɛ, i ǹ yɛ̃ ye i bikiamɔ. I ko kpĩ i wahala sɔbe ye kon sɔbe? I ko batɛmu ye kpĩ yèn bweseru ba koo man ko?
39 Ba nɛɛ, sa ko kpĩ.

Ma Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, geema, i ko wahala wa ye kon wa, ba koo maa nɛn batɛmun bweseru bɛɛ ko,
40 adama n ǹ nɛn baa n ka gɔsi be ba koo sina nɛn nɔm geuɔ ka nɛn nɔm dwarɔ. Tɔn bèn sɔ̃ aye ni, nu sɔɔru sãa, beya ba koo nu wa.
41 Ye bwãabu wɔku te ta tie ta gari yi nua, ta ka Yakɔbu ka Yohanu mɔru kua.
42 Ma Yesu u bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ be tɔn tukoba ra garisi ben tem yɛ̃robu, ba ra n bu dam dɔremɔ kpa ben wirugibu ba n bu taare.
43 Adama n ǹ sãa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goo ù n kĩ u ko wirugii bɛɛn suunu sɔɔ, u koowo bɛɛn sɔmɔ.
44 Mɛya maa bɛɛn wi u kĩ u ko gbiikoo, u koowo bɛɛ kpuron yoo.
45 Domi baa Tɔnun Bii, u ǹ nɛ bu ka nùn sã, u nawa u ka gabu sã, kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Yesu u Baatimɛ wɔ̃ko wi bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Luku 18:35-43)

46 Yera ba Yeriko dua. Sanam mɛ Yesu u yariɔ ka win bwãabu ka tɔn wɔru guna sannu, bara kowo wɔ̃ko goo wi ba ra soku Baatimɛ, Timɛn bii, u sɔ̃ swaa baarɔ.
47 Ye u nua ma Yesu Nasarɛtigiiwa wãa mi, u nɔɔgiru sua u mɔ̀, Yesu, Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu waawo.
48 Ma tɔn dabira nùn gerusimɔ, ba nùn sɔ̃ɔmɔ u mario. Adama u gbãramɔ too too u mɔ̀, Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu waawo.
49 Yesu yɔ̃ra, ma u nɛɛ bu nùn sokuma.

Ba wɔ̃ko wi soka ba nùn sɔ̃ɔwa u ku mwia kpana, u seewo, Yesu u nùn soku.
50 Wɔ̃ko wi, u win gɔ̃gɔ kakia u kɔ̃ u seewa fuuku, ma u na Yesun mi.
51 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ n nun kua.

Ma wɔ̃ko wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni na kĩ n yam wawa.
52 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo, wunɛn naanɛ dokebu nun bɛkia.

Mii mii u yam wa, ma u Yesu swĩi swaa yen min di.

11

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Mateu 21:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

1 Sanam mɛ ba Yerusalɛmu turuku kua Bɛtefagi ka Betanin bɔkuɔ, ba tura Olifin guurɔ. Yera Yesu u win bwãabu yiru gɔra.
2 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo baru kpaa te i mɛɛra bɛɛn wuswaaɔ mi. I n dua mi, i ko kɛtɛku buu wa ga sɔri ge goo kun sɔnire, i gu sɔsiama i ka na.
3 Goo ù n bɛɛ bikia mban sɔ̃na i gu sɔsiamɔ, i nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ. Mii mii u koo de i ka gu na mini.
4 Ma ba doona ba tura mi ba kɛtɛku buu ge wa ga sɔri yɛnu kɔnnɔn gamboɔ swaa baarɔ. Ma ba gu sɔsia.

5 Gabu be ba yɔ̃ mi, ba bu bikia, amɔna! Mban sɔ̃na i kɛtɛku buu ge sɔsiamɔ.
6 Ba bu sɔ̃ɔwa nge mɛ Yesu u nɛɛ bu gere, ma ba bu deri ba ka doona.
7 Ba kɛtɛku buu ge gawa ba ka Yesu daawa. Ma ba ben yabenu potira ba tɛria gen wɔllɔ, ma Yesu u nu sinari.
8 Tɔn dabinu nu nin yabenu tɛria swaa sɔɔ, ma gaba maa bãa kakosu bɔɔrimɔ ba tɛriamɔ swaa mi.
9 Be ba nùn gbiiye ka be ba nùn swĩi biruɔ, ba gbãsukumɔ ba mɔ̀, “Baruka! U sãawa domarugii wi u sisi Yinnin yĩsiru sɔɔ.
10 Domarugira bɛsɛn baaba Dafidin ban te ta sisi. Bu Gusunɔ siaro wɔllɔ!”
11 Yera Yesu u Yerusalɛmu dua u da sãa yerɔ, ma u gãanu kpuro mɛɛra u ka sikerena. Adama ye u wa yam tĩra u yara u da Betani gia ka win bwãabu wɔkura yiru ye.

Yesu u dãru garu bɔ̃rusi (I maa mɛɛrio Mateu 21:18-19)

12 Yen sisiru, ye ba doona Betanin di, yera gɔ̃ɔra Yesu mɔ̀.
13 Ma u dãru garu wa sarun di te ba mɔ̀ figie ta wurusu kpare. U da mi, u ka wa nge ta mara. Adama ye u tura mi, u ǹ gãanu ganu wa ma n kun mɔ wurusu yèn sɔ̃ sanam mɛ, mu ǹ sãa ten marubun saa.
14 Yesu tu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo kun maa ten binu dimɔ sere ka baadommaɔ.
Win bwãaba maa gari yi nua.

Yesu u dua sãa yerɔ (I maa mɛɛrio Mateu 21:12-17, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

15 Sanam mɛ ba tura Yerusalɛmuɔ Yesu u da sãa yerɔ. Ma u be ba kiaru dɔramɔ ka be ba dwemɔ mi giram wɔri. U be ba gobi kɔsimɔn tabuluba fukura, ka totobɛrɛ dɔrobun kitanu.
16 U ǹ maa dere goo u ka gãanu bukiana sãa yeru mi.
17 Yera u tɔn be sɔ̃ɔbu wɔri u nɛɛ, ba yorua ma Gusunɔ u nɛɛ, “Win diru ta ko n sãawa kanarun diru tɔmbu kpuron sɔ̃.” Adama bɛɛ i tu kua gbɛnɔbun wãa yeru.
18 Ye yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ba gari yi nua, yera ba swaa kasu bu ka Yesu go. Adama ba nùn bɛrum sãa domi tɔn wɔru ge, ga biti soora win keu sɔ̃ɔsibun sɔ̃.
19 Ye sɔ̃ɔ kpa, Yesu ka win bwãabu ba yara wuun di.

Yesu ka dãa te ta gberan gari (I maa mɛɛrio Mateu 21:20-22)

20 Yen sisiru bururu, nge mɛ ba sarɔ, ba dãa te Yesu u bɔ̃rusi mi wa ta gbera mam mam sere ka ten gbiniɔ.
21 Yera Piɛɛ u yaaya ye Yesu raa gerua ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni a figie ye mɛɛrio ye a bɔ̃rusi, wee ya gbera.
22 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de i n Gusunɔ naanɛ sãa.
23 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure wi u guu teni sɔ̃ɔmɔ tu seewo tu tii sure nim wɔ̃ku sɔɔ, ma u kun sika sika mɔ̀ win gɔ̃ruɔ kpa u n naanɛ doke ye u gerumɔ sɔɔ mɛya n koo maa nùn koora.
24 Yenin sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, gãanu baanire ni i bikiamɔ kanaru sɔɔ, i naanɛ dokeo ma i nu wa i mwa kɔ, mɛya n koo maa bɛɛ kua.
25 Sanam mɛ i yɔ̃ i kanaru mɔ̀, ì n gãanu mɔɔsinɛ ka goo, i gina yɛ̃ro suuru kuo, kpa bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ u maa bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua. [
26 Adama bɛɛ, ì kun gabu suuru kue, bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ, u ǹ koo maa bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua.]

Man diya Yesu u yiiko wa (I maa mɛɛrio Mateu 21:23-27, Luku 20:1-8)

27 N wee, ba kpam wura Yerusalɛmuɔ. Nge mɛ Yesu u bɔsu sãa yerɔ, yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka guro gurobu ba na win mi,
28 ba nùn bikia ba nɛɛ, weren yi-ikowa a ka yeni mɔ̀. Wara nun yiiko wɛ̃ a ka yenin bweseru ko.
29 Yesu bu wisa u nɛɛ, kon bɛɛ gari tia gaa bikia. I n kpĩa i man ye wisa, sanam mɛya kon bɛɛ sɔ̃ yiiko ye na ka yeni mɔ̀.
30 Batɛmu ye Yohanu u mɔ̀, weren yiikowa u ka mɔ̀. Gusunɔgia? Nge tɔnugia. I man wisio.

31 Ma ba wesiana ben tii tiinɛ sɔɔ
ba nɛɛ, mba sa ko nùn wisi. Tɛ̃ nɔ?
Sà n gerua sa nɛɛ Gusunɔn yiikowa, u
koo nɛɛ, mban sɔ̃na sa ǹ Yohanu naanɛ
doke.
32 Sà n maa gerua sa nɛɛ, tɔnugia, to.
N deema ba tɔmbun bɛrum mɔ
domi tɔmbu kpurowa ba wura kam
kam ma Yohanu u sãa Gusunɔn sɔmɔ.
33 Yen sɔ̃na ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba
ǹ yɛ̃.
Ma Yesu maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna
kun maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ wìn yiiko na ka
yeni mɔ̀.

12

Gbaa wuko kɔ̃sobun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 21:33-46, Luku 20:9-19)

1 Yen biru, Yesu u ka bu mɔndu
gari sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, durɔ goo u gbaaru
kua mi u dãa bii duronu duura ni ba
ra soku resɛm, ma u kara kua u ka
sikerena. U maa wɔru gba mi ba koo
dãa bii ni gama ma u gbaa kɔ̃su yeru
kua. Yera u gbaa wukobu kasu u bu ye
nɔmu bɛria ma u wigiru doona.
2 Sanam mɛ dãa binun sɔribu tura, u
win sɔm kowo gɔra gbaa wuko ben mi
bu win bɔnu mwaama.
3 Yera gbaa wuko be, ba sɔm kowo
wi mwa ba so ma ba nùn gɔsia nɔm
dira.
4 Yera u kpam bu sɔm kowo goo
gɔria ma gbaa wuko be, ba nùn so wirɔ
ma ba nùn yaa kasiki.
5 Gbaa yɛ̃ro wi, u kpam maa bu sɔm
kowo gɔria, ma ba nùn go. Mɛya ba
ben dabinu kua, ba gabu so ba gabu
go.
6 Tɛ̃, n tie gbaa yɛ̃ro win bii kĩnasin
tii tii. Wiya u bu gɔria dãkuru u nɛɛ,
ba koo win biin nɔnu nasia.
7 Adama gbaa wuko be, ba wesiana
ba nɛɛ, winiwa gbaa ten tubi dio. I na
su nùn go kpa gbaa te, tu ko bɛsɛgiru.
8 Yera ba aluwaasi wi mwa ba go. Ma
ba win goru yara gbaarun di.
9 Yesu u nɛɛ, tɛ̃, amɔna gbaa yɛ̃ro wi,
u koo ko. U koo da u gbaa wuko be go
kpa u win gbaaru gabu nɔmu sɔndia.
10 Bɛɛ i ǹ gari yini gara Gusunɔn gari
sɔɔ yi yi nɛɛ,
“Kpee te banɔba yina, tera ta kua gani
gɔmburun dam.
11 Yinniwa ye kua, ma n kua
maamaaki bɛsɛn nɔni sɔɔ.”
12 Yera ba swaa kasu bu ka nùn
mwa, domi ba tuba ma ben sɔ̃na u
mɔn te kua. Adama ba tɔn wɔru nasia,
ma ba nùn deri ba doona.

Wɔ̃ɔ gobin kɔsiabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:15-22, Luku 20:20-26)

13 Ma ba Falisi gabu ka Herodun
tɔmbu gabu gɔra Yesun mi, bu ka nùn
garin yina bɛria.
14 Ye ba tura win mi, ba nɛɛ, yinni,
sa yɛ̃ ma a ra gem gere. Mɛya a ku
ra goon nɔnu mɛɛri, domi a ku ra gari
gere binɛ ka bɛrum sɔ̃, adama a tɔmbu
Gusunɔn swaa sɔ̃ɔsimɔwa dee dee. N
weenɛ su tem yɛ̃ro wɔ̃ɔ gobi kɔsia?
Nge su ku kɔsia.
15 Adama Yesu u ben murafiti te
tuba ma u nɛɛ, mban sɔ̃na i ka man
garin yina bɛriammɛ. I man sii geesun
gobi sɔ̃ɔsima n wa.
16 Ba nùn sɔ̃ɔsi. Ma u bu bikia u
nɛɛ, weren foto ka yĩrera mini. Ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tem yɛ̃rogia.
17 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
tem yɛ̃ro kɔsio ye ya sãa tem yɛ̃rogia
kpa i maa Gusunɔ kɔsia ye ya sãa
Gusunɔgia.
Yera biti baka bu mwa n banda win
sɔ̃.

Gɔribun seebun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:23-33, Luku 20:27-40)

18 Yera Sadusi be ba ra nɛɛ, gɔriba
kun seemɔ, ba da Yesun mi, ba nùn
bikia ba nɛɛ,
19 yinni, Mɔwisi u sun wooda wɛ̃ u
nɛɛ, goo ù n gu ma u kurɔ deri, ma wi
ka kurɔ wi, ba ǹ bii mɔ, n weenɛ yɛ̃ro
win wɔnɔ u kurɔ gɔmini wi sua, kpa u
ka mɔɔ bibu marua.
20 Wee, tundo turosibu nɔɔba yiru
gaba raa wãa. Ben gbiikoo u kurɔ sua
ma u gu, u ǹ ka kurɔ wi bii mara.
21 Yera ben yiruse u kurɔ gɔmini wi
sua. Win tii maa gu, u ǹ ka kurɔ wi bii
mara. Nge mɛya ben itasen tii,

22 sere n ka girari ben nəəba yiruse,
ba ɲ ka kurə wi bii mara. Be kpuron
biruwa kurə win tii maa gu.
23 Dəma te gəriba koo se, tən ben
wara ko n kurə wi mə. Domi be nəəba
yiru ye kpuro ba nùn yɛ̃wa kurə.
24 Yesu bu wisa u nɛɛ, i ɲ Gusunən
gari ka win dam yɛ̃. N ɲ yen sɔ̃na i
tore?
25 Domi sanam mɛ gəriba koo se
durəbu ka kurəbu ba ɲ maa suanamə,
ba ko n sãawa nge Gusunən gəradoba.
26 Ye n maa sãa gəribun seebun
gari, i ɲ garire Məwisin tireru səə
mi awĩi dɔ̃əgiin gari wãa nge mɛ
Gusunə u ka nùn gari kua u nɛɛ, “Wiya
Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni,
ka Yakəbun Yinni.”
27 Wee, Gusunə u ɲ sãa gəribun
Yinni. U sãawa wasobugii. Yenin sɔ̃na
bɛɛn torara kpã.

Wooda ye ya bo
(I maa mɛɛrio Mateu 22:34-40, Luku 10:25-28)

28 N wee, wooda yɛ̃ro goo u ben
sikirinə ge nua. U wa ma Yesu u
Sadusi be gari gee wisa, ma u da Yesun
mi u nùn bikia u nɛɛ, woodaba kpuro
səə yerà ya kere.
29 Yesu u nɛɛ, wooda ye ya kere wee.
“Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio, Gusunə
bɛsɛn Yinni, wi turowa Yinni.
30 A Gusunə wunɛn Yinni kĩə ka
wunɛn gɔ̃ru kpuro ka wunɛn bwɛ̃ra
kpuro ka wunɛn bwisikunu kpuro ka
wunɛn dam kpuro.”
31 Yen yiruse wee. “A wunɛn tənusi
kĩə nge wunɛn tii tii.” Wooda gaa maa
sari ye ya yeni kere.
32 Ma wooda yɛ̃ro wi, u Yesu sɔ̃əwa u
nɛɛ, to, n wã yinni. Gema a geruа ye a
nɛɛ Gusunə turowa wãa, goo maa sari
ma n kun mə wi.
33 Ma tənu ù n Gusunə kĩa ka win
gɔ̃ru kpuro ka win bwisikunu kpuro
ka win dam kpuro, ù n maa win tənusi
kĩa nge win tii tii, yeya ya yãku dɔ̃ə
mwaararuginu ka yãku ni nu tie kere.
34 Ye Yesu u wa ma u yeni geruawa
ka yɛ̃run baa, yera u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ,
a turuku kooma a ka du mi Gusunə u
bandu swĩi.

Yenin biru goo kun maa kãka u Yesu
gãanu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusunə u gəsa
(I maa mɛɛrio Mateu 22:41-46, Luku 20:41-44)

35 Yen biru, nge mɛ Yesu u Gusunən
garin keu sɔ̃əsimə sãa yerə, u təmbu
bikia u nɛɛ, aməna wooda yɛ̃roba koo
kpĩ bu gere ma Kirisi u sãawa Dafidin
bii.
36 Dafidin tii, ka Hunde Dɛɛron
sɔ̃əsiru u nɛɛ,
“Yinni Gusunə u nɛn Yinni sɔ̃əwa u
nɛɛ,
a sinə nɛn nəm geuə
sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba taarea.”
37 Dafidin tii u nùn soka Yinni. Aməna
u ko n maa ka sãa win bii.

I tii laakari koowo
ka wooda yɛ̃robu
(I maa mɛɛrio Mateu 23:1-36, Luku 20:45-47)

Ma tən wəru ge, ga Yesun gari swaa
daki ka nuku dobu.
38 Win keu sɔ̃əsibu səə u nɛɛ, i tii
laakari koowo ka wooda yɛ̃robu be ba
kĩ ba n bəsu ka yabe dɛndɛnnu, ba maa
təbirinaa kĩ batuma səə ka bɛɛrɛ.
39 Ma ba sin yee bɛɛrɛginu kĩ mɛnnə
yenə ka maa aye bɛɛrɛginu tɔ̃ə baka
yerə.
40 Ba gəminibun yɛnusu dimə ka
taki ma ba kana dɛndɛnnu mə̀ bu ka
bu wan sɔ̃. Ba koo bu taarɛ wɛ̃ n kpã.

Gobi yi kurə gəmini goo u kpɛ̃ɛ
(I maa mɛɛrio Luku 21:1-4)

41 Yera Yesu u da u sina sãa yerun
kpakoro te ba ra gobi doken bəkuə,
ma u mɛɛra nge mɛ təmba gobi kpɛ̃ɛmə
te səə. Gobigibu dabiru ba gobi bɛkɛ
doke.
42 Yera gəmini sãaro goo u na ma u
gobi piiminu yiru doke mi, yìn geera
sãa nge faram yirun saka.
43 Ma Yesu u win bwãabu soka u
bu sɔ̃əwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ
sɔ̃əmə, gəmini sãaro wini, u gobi doke
kpakoro teni səə n təmbu kpuro kere.
44 Domi be kpuro, ye n səndi ben
məə bakaru səə, yera ba wuna ba doke,
adama kurə wi, win yãaru səəra u
kpuro kpɛ̃ɛ ye u ka tii kɔ̃su.

13

Yesu u sãa yerun kərabun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 24:1-2, Luku 21:5-6)

1 Nge mɛ Yesu u yariɔ sãa yerun di,
win bɔ̃ɔ turo u nɛɛ, yinni, anna a dii
bakanu wa ka nin kpee buranu!

2 Ma Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a dii baka
ni wa? Baa kpee teeru ta ǹ ko n sɔndi
ten tensim wɔllɔ. Ba koo ni kpuro
surawa.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe
(I maa mɛɛrio Mateu 24:3-14, Luku 21:7-19)

3 Yen biru Yesu u da Olifin guurɔ u
sina u wuswaa kisi sãa yeru gia. Yera
Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yohanu ka Andere
ba da be tɔna ba nùn bikia ba nɛɛ,

4 a sun sɔ̃ɔwɔ, domma yabu ye, ya
koo koora. Yĩre terà ta koo sun sɔ̃ɔsi
ma yen saa ya tura.

5 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔbu wɔri u nɛɛ, i tii
laakari koowo, kpa goo ku raa bɛɛ nɔni
wɔ̃ke.

6 Tɔn dabira koo na ka nɛn yĩsiru ba
n mɔ̀, beya ba sãa Kirisi wi, kpa bu tɔn
dabinu nɔni wɔ̃ke.

7 I n tabun damu damusu nɔɔmɔ,
i ku de n bɛɛ bɛrum ko. Yeni ya ǹ
koo ko ya kun koore, adama n ǹ gina
handunian kpeeru mi.

8 Domi bwesenu koo seesina.
Sinamba koo seesina. Tem yĩiribu ka
gɔ̃ɔru ko n wãa gam ka gam. Ye kpuro
n ko n sãawa nge tɔn kurɔn nuku
wuriribun tore.

9 Adama bɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ. Domi ba
koo bɛɛ mwa kpa bu bɛɛ siri kowobu
nɔmu sɔndia. Ba koo maa bɛɛ so
mɛnnɔ yenɔ, kpa bu ka bɛɛ da tem
yɛ̃robu ka sinambun wuswaaɔ nɛn sɔ̃
kpa i ka seeda di.

10 Yu sere koora mɛ ba koo gina
bwesenu kpuro Labaari gea waasu
kua.

11 Adama sanam mɛ ba bɛɛ gawe ba
ka dɔɔ bu bɛɛ siri kowobu nɔmu bɛria,
i ku gbi i wurura ka ye i ko gere. Saa
ye, yà n tunuma, i geruo ye Gusunɔ u
koo bɛɛ sɔ̃. Domi n ǹ bɛɛn tii i ko gere,
ma n kun mɔ Hunde Dɛɛro.

12 Mɔɔ ka wɔnɔ ba koo kɔrumɔtɔnu
kuana bu ka ben turo go, mɛya tun-
doba koo maa ben bibu kua. Bibu ba
koo ben mɔwɔbu seesi kpa bu de bu
bu go.

13 Tɔmbu kpurowa ba ko n bɛɛ tusa
nɛn yĩsirun sɔ̃. Adama wi u tɛmana
sere ka nɔrɔ, u koo faaba wa.

Gãa kɔ̃sunun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 24:15-28, Luku 21:20-24)

14 Yesu maa nɛɛ, adama i ko kam
koosion bwãaroku kɔ̃su wa ga yɔ̃ mi
n ǹ weenɛ ga n wãa. Wi u tire teni
garimɔ u tubuo sãa sãa. Sanam mɛya
n weenɛ be ba wãa Yudeaɔ bu kpikiru
su bu da guunɔ.

15 Kpa wi u wãa dii tɛɛra wɔllɔ u ku
sara u du dirɔ u gãanu sua.

16 Wi u maa woo gberɔ u ku gɔsira
yɛnuɔ u win yabe bakaru sua.

17 Anna kurɔ ben nɔni swãara ko n
nɛ sanam mɛ, be ba guri mɔ ka be ba
bibu bɔm kɛ̃mɔ.

18 I Gusunɔ kanɔ kpa saa ye, yu ku
raa ko woorun sanam.

19 Domi sanam mɛ sɔɔ, nɔni swãa
bakara ko n wãa tèn bweseru ta ǹ
koore saa handunian toren di sere ka
gisɔ. Ten bwesera kun mam maa sisi.

20 Yinni ù kun daa tɔ̃ɔ te kawe, goo
kun tiarɔ. Adama wigii be u gɔsan sɔ̃na
u tɔ̃ɔ te kawa.

21 Saa ye sɔɔ, goo ù n bɛɛ sɔ̃ɔmɔ u nɛɛ,
Kirisi wi, u wãa mini, ǹ kun mɛ u wãa
miɔnɔ, i ku ra naanɛ ko.

22 Domi Kirisi weesugibu ka sɔmɔ
weesugiba koo yari. Ba koo yĩrenu ka
sɔm maamaakigia ko, bu ka be Gusunɔ
u gɔsa nɔni wɔ̃ke ǹ n ko n koora.

23 Wee, na bɛɛ yeni kpuro sɔ̃ɔwa kɔ
yu sere koora. Yen sɔ̃, i n tii sɛ.

Tɔnun Biin naaru
(I maa mɛɛrio Mateu 24:29-31, Luku 21:25-28)

24 Yesu maa nɛɛ, adama saa ye sɔɔ,
nɔni swãarun biru, sɔ̃ɔ u koo yam tĩra,
suru kun maa waarɔ.

25 Wɔllun kperi yi koo wɔruma
temɔ, kpa wɔllun dam mu yĩiri.

26 Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u
kurama guru winu sɔɔ ka dam bakam
ka yiiko.

27 U koo win gɔradoba gɔri handunian goonu nnɛ sɔɔ bu be u gɔsa mɛnna saa handunian nɔrun di sere ka wɔllɔ.

Yĩre te dãa te ba mɔ̀ figie ta sɔ̃ɔsimɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 24:32-35, Luku 21:29-33)

28 Yesu maa nɛɛ, tɛ̃ i de dãa te ba mɔ̀ figie tu bɛɛ gari gɛɛ sɔ̃ɔsi. Sanam mɛ ta kpararu torua, i yɛ̃ ma tomburura ta turuku kua.

29 Nge mɛya maa, ì n wa yeni kpuro ya kooramɔ, i n yɛ̃ ma nɛ Tɔnun Bii na turuku kuawa, na mam wãa kɔnnɔwɔ.

30 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, tɛ̃n tɔn beni ba ǹ gbimɔ ye kpuro yu ka koora.

31 Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nɛn gari kun doonɔ pai.

Gusunɔ turowa handunian kpeerun saa yɛ̃

(I maa mɛɛrio Mateu 24:36-44)

32 Yesu maa nɛɛ, ye n sãa nɛn naarun saa, goo sari wi u yen tɔ̃ru yɛ̃, baa Gusunɔn gɔradoba be ba wãa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo.

33 I n tii sɛ kpa i n swaa mɛɛra, domi i ǹ yɛ̃ dɔma te tɔ̃ɔ te, ta koo tunuma.

34 N ko n sãawa nge durɔ goo wi u sanum dɔɔ. U win yɛnu win sɔm kowobu nɔmu sɔndia, u ben baawure win sɔmburu wɛ̃, ma u kɔnnɔ kɔ̃so sɔ̃ɔwa u n swaa mɛɛra.

35 N n mɛn na, i n swaa mɛɛra, domi i ǹ yɛ̃ nge yɛnu yɛ̃ro u koo tunuma yoka, ǹ kun mɛ wɔ̃ku suunu, ǹ kun mɛ saa ye gue sumɔ, ǹ kun mɛ bururu.

36 U n tunuma suaru sɔɔ, kpa u ku raa bɛɛ deema i dò.

37 Ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ yera na maa baawure sɔ̃ɔmɔ, i n swaa mɛɛra.

14

Wirugiba wesianamɔ bu ka Yesu go

(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

1 N wee, n tie sɔ̃ɔ yiru bu ka Gɔɔ sararibu ka pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru ko. Ma yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ba swaa kasu bu ka Yesu mwa asiri sɔɔ bu go,

2 domi ba gerumɔ ba mɔ̀, n ǹ weenɛ bu ko tɔ̃ɔ baka te sɔɔ, kpa n ku raa ko gari baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ goo turare yɛ̃ka Yesun wirɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 26:6-13, Yohanu 12:1-8)

3 Sanam mɛ Yesu u wãa Betaniɔ Simɔɔn yɛnuɔ wi u raa bara disigiru mɔ, kurɔ goo u na win mi u too buraru nɛni te ba kua ka abatiri, te ta turare gobi bɛkɛgia yiba ye ba kua ka naadin gum. U too te kɔra ma u turare ye yɛ̃ka Yesun wirɔ sanam mɛ u dimɔ.

4 Gabu ba sɔ̃ɔnamɔ ka mɔru ba nɛɛ, mban sɔ̃na u turare ye kam koosia.

5 Sa ko raa kpĩ su ye dɔra yu ko sɔm kowon wɔ̃ɔ tian kɔsiarun saka, kpa su gobi yi sãarobu bɔnu kua.

Ma ba kurɔ wi wɔkisi.

6 Adama Yesu u nɛɛ, i nùn derio. Mba n kua i ka nùn wɔkisimɔ. Gãa burana u man kua.

7 Baadommawa sãarobu ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ. Sanam baamɛre mɛ i kĩ, i ko kpĩ i bu durom kua. Adama nɛna na ǹ ko na n wãa ka bɛɛ ka baadomma.

8 U kua nge mɛ win mɔra nɛ. U nawa u ka nɛn wasin sikubun sɔɔru ko bu sere yi sike.

9 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baama mi ba Labaari gea waasu mɔ̀ handunia kpuro sɔɔ, ba koo maa kurɔ win gari gere ye u kua minin sɔ̃, ba n ka nùn yaaye.

Yudasi u kĩ u Yesu yãku kowo tɔnwerobu nɔmu sɔndia

(I maa mɛɛrio Mateu 26:14-16, Luku 22:3-6)

10 Yen biru Yudasi Isikariɔtu, bwãabu wɔkura yiru yen turo, u da yãku kowo tɔnwerobun mi u ka bu Yesu nɔmu sɔndia.

11 Ben nukura dora gem gem ye ba win gari nua ma ba nùn gobi nɔɔ mwɛɛru kua yi ba koo nùn kɛ̃. Ma u swaa kasu nge mɛ u koo ko u ka Yesu bu nɔmu sɔndia ù n saa wa.

Yesu u Gɔɔ sararibun yaa dibu

dimɔ ka win bwãabu (I maa mɛɛrio Mateu 26:17-25, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

12 Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tõɔ bakarun tõɔ gbiikiru, tè sɔɔ ba ra Gɔɔ sararibun yãanu go, Yesun bwãaba na
win mi ba nɛɛ, mana a kĩ su nun Gɔɔ
sararibun yaa dibun sɔɔru kua.
13 Yera Yesu u win bwãabun yiru
gɔra u bu sõɔwa u nɛɛ, i doo wuu sɔɔ,
i ko ka durɔ goo yinna u nim tooru
sɔɔwa. I nùn swĩiyɔ.
14 Yɛnu mi u dua, i yɛnu gen yɛ̃ro
sõɔwɔ i nɛɛ, yinni u nɛɛ, diru mana
wi ka win bwãabu ba koo be Gɔɔ
sararibun yaa dibu di.
15 Durɔ wi, u koo bɛɛ gidambisa
baka sõɔsi ye ba sɔɔru kua ka gãa nìn
bukata sa mɔ kpuro. Miya i ko i sun
Gɔɔ sararibun sɔɔru kua.
16 Ma bwãa be, ba swaa wɔri ba
tura wuu gen mi, ba ye kpuro wa nge
mɛ Yesu u raa bu sõɔwa. Ma ba Gɔɔ
sararibun yaa dibu sɔɔru kua.
17 Ye n kua yoka Yesu u da mi ka win
bwãabu wɔkura yiru ye.
18 Ye ba sõ ba dimɔ Yesu u nɛɛ, ka
geema na bɛɛ sõɔmɔ, bɛɛn turo wi u
dimɔ ka nɛ sannu u koo man dɔmɛ.
19 Yeya bwãa be kpuron nuki
sankira, ma ba nùn bikiabu wɔri tia
tia ba mɔ̀, asa n ǹ nɛ.
20 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ
wɔkura yiru ye sɔɔ, nɛ ka wi sa gbɛ̃ɛ
teeru sõramɔ, wiya.
21 Ka geema, Tɔnun Bii u koo gbi
nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ win sõ.
Adama nɔni swãarugiiwa wi u koo
nùn dɔmɛ. N sanɔ ba kun daa yɛ̃ro
mara.

Yinnin dĩa domaruginu (I maa mɛɛrio Mateu 26:26-30, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

22 Mi ba dimɔ mi, Yesu u pɛ̃ɛ sua u
Gusunɔ siara ma u ye murura u win
bwãabu wɛ̃. U nɛɛ, i mɔɔ, yeniwa nɛn
wasi.
23 U maa nɔra sua u Gusunɔ siara ma
u bu wɛ̃, ma be kpuro ba nɔra.
24 Ma Yesu u nɛɛ, yeniwa nɛn yɛm
mɛ mu Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ kpaaru
sire. Mu koo maa yari tɔn dabinun sõ.
25 Ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, na ǹ maa
tam mɛni nɔrumɔ sere n ka ko sanam
mɛ kon mɛn kpam nɔ ban te Gusunɔ u
koo swĩi sɔɔ.
26 Ye ba womusu kua ba kpa, yera ba
yara ba da Olifin guuru wɔllɔ.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki (I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

27 Olifin guuru miya Yesu u bu
sõɔwa u nɛɛ, bɛɛ kpurowa i ko i biru
wura. Domi ba yorua Gusunɔn gari
sɔɔ ba nɛɛ, “Ba koo yãa kparo go, kpa
yãanu nu yarina.”
28 Adama nà n seewa gɔrin di kon
bɛɛ gbiiya Galileɔ.
29 Yera Piɛɛ nùn sõɔwa u nɛɛ, baa
tɔmbu kpuro bà n biru wuramɔ, n ǹ
ka nɛ!
30 Yesu u nùn sõɔwa u nɛɛ, ka geema
na nun sõɔmɔ, gisɔn wɔ̃ku te, sere goo
dɔɔ gu ka swĩ nɔn yiru, kaa man siki
nɔn ita.
31 Adama Piɛɛ u nɔɔ gɛ̃ɛ dim dim u
mɔ̀, na ǹ nun sikimɔ pai. Baa ǹ n gɔɔn
na, sanna sa ko gbi.
Mɛya maa bwãa be kpuro ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ̀ Gɛsemanɛɔ (I maa mɛɛrio Mateu 26:36-46, Luku 22:39-46)

32 Yen biru ba da gam gum mi ba
ra soku Gɛsemanɛ. Ma Yesu u win
bwãabu sõɔwa u nɛɛ, bu sinɔ mi, kpa
u da u kanaru ko.
33 Ma u Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yohanu
soka ba da ka wi. Ma u nanda, win
wasi dwiiya.
34 Yera u bu sõɔwa u nɛɛ, nɛn nukura
sankira sere n gɔɔ gum girari. I yõro
mini kpa i n tii kparenu sãa.
35 Yen biru u bu dɛsirari fiiko u
kpuna u kibari u kanaru kua, ǹ n
koo koora, wahalan saa ye, yu nùn
dɛsirari.
36 Yera u gerua u nɛɛ, nɛn Baaba, kaa
kpĩ a gãanu kpuro ko. A de wahala ye,
yu man dɛsirari. Adama a ku nɛn gõru
kĩru ko ma n kun mɔ wunɛgiru.
37 Ma u wurama bwãabu ita ben mi,
u deema ba dɔ̀. Ma u Piɛɛ bikia u nɛɛ,
Simɔɔ a dɔ̀wa? A kpana a n wasi baa
kɔbi tia?

38 I n tii kparenu sãa i n kanaru mɔ̀, kpa i ku ra du kɔkiribu sɔɔ. Ka geema, tɔnun gɔ̃ru ga kĩ adama wasi yen dam bie.
39 Ma u kpam wura u kanaru kua. Gari tee yiya u gerumɔ.
40 Ye u kpam wurama u deema ba do domi ben nɔni bunia. Ba ǹ maa yɛ̃ ye ba koo nùn sɔ̃.
41 Ye u wuramɑ ben mi nɔn itase u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i den dweeyo tɛ̃, kpa i wɛ̃ra. N tura mɛ. Saa ye, ya tunuma kɔ. N wee, ba Tɔnun Bii tɔn kɔ̃sobu nɔmu sɔndiammɛ.
42 I seewo su doona. Wee, wi u man dɔmɛmɔ u sisi.

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

43 Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma yande, bwãabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabira nùn swĩi ba takobiba ka bokunu nɛni. Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka guro guroba ba bu gɔra.
44 N deema dɔmɛ wi, u raa tɔn be sɔ̃ɔwa yĩre te u koo ko. U nɛɛ, durɔ wi u koo nɛnɛ u bɔkasi, wiya mi, bu nùn mɔɔ, bu nɛnɛ kem kem bu ka doona.
45 Ye Yudasi tunuma, mii mii u da Yesun mi, ma u nɛɛ, yinni.

Ma u nùn bɔkasi.
46 Yera tɔn be, ba nɔmu dɛmia ba Yesu mwa.
47 Adama be ba yɔ̃ min turo u win takobi woma, ma u yãku kowo tɔnweron yoon soo sɔ̃ra u bura.
48 Yera Yesu bu bikia u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio?
49 Baadommawa na ra n ka bɛɛ wãa sãa yerɔ na n keu sɔ̃ɔsimɔ, ma i ǹ man mwɛ. Adama Gusunɔn gari yi ǹ koo ko yi kun koore.
50 Yera bwãa be kpuro ba yarina ba nùn deri.
51 Aluwaasi goo maa Yesu swĩi biruɔ u bekuru wukiri. Yera gaba kĩ bu nùn mwa,
52 adama u duka tereru, u bu bekuru deria.

Ba Yesu sirimɔ

Yuuban tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:57-68, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

53 Sanam mɛya ba ka Yesu da yãku kowo tɔnweron yɛnuɔ mi yãku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ka maa wooda yɛ̃robu ba mɛnnɛ.
54 Ma Piɛɛ u bu swĩi dandankuru sere ka yãku kowo tɔnweron yɛnu yaaraɔ. Miya u sina, wi ka tabu kowobu sannu ba dɔ̃ɔ wɔ̃su.
55 Yãku kowo tɔnwerobu ka maa guro gurobun mɛnnɔ ge kpuro ba seeda kasu ye ba koo Yesu mani bu ka nùn go. Adama ba ǹ wa.
56 Domi tɔn dabiru ta nùn seeda weesugia diisimɔ adama seedagii be, ba ǹ nɔɔ tia sãa.
57 Yera gaba seewa ba nùn weesu mani ba nɛɛ,
58 bɛsɛ sa nua u nɛɛ u koo sãa yeru sura te ba ka nɔma bana, kpa sɔ̃ɔ itan baa sɔɔ u be ten kpaaru bani te ba ǹ ka nɔma banɛ.
59 Ka mɛ, baa gari yinin tii sɔɔ ba ǹ nɔɔ tia kue.
60 Ma yãku kowo tɔnwero u seewa u yɔ̃ra be kpuron wuswaaɔ, u Yesu bikia u nɛɛ, a ǹ gɛɛ wisimɔ? Mba tɔn beni ba nun saarisimɔ.
61 Adama Yesu u maari piti, u ǹ bu gãanu wisa. Yera yãku kowo tɔnwero wi, u kpam nùn bikia u nɛɛ, wuna Kirisi wi? Gusunɔ Yinni wi sa siaramɔn Bii?
62 Ma Yesu u nɛɛ, oo, nɛna mi. Sɔ̃ɔ teeru i ko Tɔnun Bii wa u sɔ̃ Dam Kpurogiin nɔm geuɔ, u wee wɔllun di guru winu sɔɔ.
63 Sanam mɛya yãku kowo tɔnwero u win tiin yaberu nɛnua u karana, ma u nɛɛ, ee, seeda yerà i maa kasu.
64 Bɛɛ i nua gari kam yi u gerua. Amɔna i wa durɔ wi sɔɔ.
Ma be kpuro ba nùn taarɛ wɛ̃ ba nɛɛ, bu nùn go.
65 Yera ben gaba yande nùn yãatam siem wɔri, ba win nɔni wɔ̃kua, ma ba nùn nɔm kusa soomɔ, ba nɛɛ u tubuo wi u nùn soomɔ.
Ma tabu kowobu ba nùn mwa ba soomɔ.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:69-75, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

66 Sanam mɛ Piɛɛ u wãa yɛnu yaaraɔ, yera wɔndia goo wi u sɔmburu mɔ̀ yãku kowo tɔnweron mi u na mi.
67 Ye u Piɛɛ wa u dɔ̃ɔ wɔ̃su, u nùn mɛɛra tii. Yera u nɛɛ, wunɛ maa, a raa wãa ka Yesu Nasarɛtigii sannu.
68 Adama Piɛɛ u gari yi siki, u nɛɛ, na ǹ yɛ̃ fa, ya ǹ man yeeri ye a gerumɔ.
Ma u yara u da gongoroso gia. [Saa yera goo dɔɔ ga swĩ.]
69 Wɔndia sɔm kowo wi, u kpam nùn wa mi, ma u be ba yɔ̃ mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ win tɔmbun turowa mini.
70 Adama Piɛɛ u kpam gari yi siki. Ye n tɛ fiiko, be ba yɔ̃ mi ba Piɛɛ sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ka gem, wunɛ tɔn ben turowa domi wunɛn tii Galilegiiwa.
71 Yera Piɛɛ u bɔ̃rua u sɔnna u nɛɛ, na ǹ durɔ wi yɛ̃ wi bɛɛ i ka yã mini.
72 Mii mii ma goo dɔɔ ga swĩ nɔn mɛɛruse. Yera u Yesun gari yaaya yi u raa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere goo dɔɔ gu ka swĩ nɔn yiru, u koo nùn siki nɔn ita. Ma u swĩi wɔri.

15

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Luku 23:1-5, Yohanu 18:28-38)

1 Buru buru yellu yãku kowo tɔnwerobu ka maa guro gurobu ka wooda yɛ̃robu, ka be ba tie mɛnnɔ ge sɔɔ, ba mɛnna bu ka gari yi wesiana sannu. Ma ba Yesu bɔkua ba ka da ba Pilati nɔmu sɔndia.
2 Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, wuna Yuuban sunɔ?
Yesu nùn wisa u nɛɛ, mɛya nge mɛ a gerua.
3 Ma yãku kowo tɔnwerobu ba Yesu mɛm dabinu manimɔ.
4 Yera Pilati kpam nùn bikia u nɛɛ, a ǹ gãanu wisimɔ? A ǹ nɔɔmɔ nge mɛ ba nun mɛm dabinu manimɔ?
5 Adama Yesu kun yen gaa wisa sere biti ya Pilati mwa.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-26, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

6 N deema, Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru baatere Pilati u ra pirisɔm turo karewa wi tɔmba kĩ.
7 Sanam mɛya, tem gowobu gaba wãa pirisɔm sɔɔ be ba tɔmbu go tem gooru garu sɔɔ. Ben turon yĩsira Baraba.
8 Ma tɔn wɔru ga susi Pilatin mi bu ka nùn kana u bu kua nge mɛ u ra bu kue wɔ̃ɔ baagere tɔ̃ɔ te sɔɔ.
9 Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, i kĩ n bɛɛ Yuuban sunɔ kara?
10 Domi win tii u yɛ̃ kam kam ma nisinun sɔ̃na yãku kowo tɔnwerobu ba nùn Yesu nɔmu sɔndia.
11 Sanam mɛ sɔɔra yãku kowo tɔnwero be, ba tɔn wɔru bɔrie gu ka Pilati seesi kpa u bu Baraba kara.
12 Ma Pilati u kpam bu bikia u nɛɛ, ǹ n mɛn na, mba i kĩ n ko ka durɔ wi bɛɛ i sokumɔ Yuuban sunɔ.
13 Yera ba kpam gbãsukum wɔri ba nɛɛ, a nùn kpareo dãa bunanaru sɔɔ.
14 Pilati u bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na. Kɔ̃sa yerà u kua.
Adama tɔn be, ba gbãsukum sosi ba nɛɛ, a nùn kpareo dãa bunanaru sɔɔ.
15 Pilati u kĩ u ko ye n koo bu dore, yen sɔ̃na u bu Baraba kara. Yen biru u dera ba Yesu so ma u nùn tabu kowobu nɔmu sɔndia bu nùn dãa bunanaru kpare.

Tabu kowobu

ba Yesu yaakoru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 27:27-31, Yohanu 19:2-3)

16 Sanam mɛya tabu kowobu ba Yesu gawa ba ka nùn da tem yɛ̃ron agbara sɔɔkaaɔ ma ba tabu kowobu kpuro kpuro mɛnna mi.
17 Ba Yesu gurumusu swãabu se-busia, ma ba sãki tundu bɔkana ba doke win wirɔ nge furɔ.
18 Ma ba nùn tɔbirim wɔri ba mɔ̀, Yuuban sunɔ, fɔɔ baasira.
19 Ma ba nùn gãa bɔ̃ɔ soomɔ wirɔ, ba nùn yãatam siemɔ, ba nùn yiiramme.
20 Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba nùn gurumusu swãabu ge potari ba win tiin yãnu sua ba nùn sebusia. Ma ba nùn gawa ba ka yara bu ka nùn kpare dãa bunanaru sɔɔ.

Ba Yesu kpare

dãa bunanaru wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

21 Sanam mɛ ba ka nùn dɔɔ, n wee durɔ goo u sarɔ mi, wi ba ra soku Simɔɔ Sirɛnigii, u wee gberu kpaanɛn di. N deema Simɔɔ wi, u sãawa Alesandu ka Rufusin baaba. Ma tabu kowobu ba nùn mwa ka dam ba nùn Yesun dãa bunanaru sɔbi.
22 Ba ka Yesu da mi ba ra soku Gɔɔgɔta, yĩsi ten tubusiana, aye te ta ka wii koko weenɛ.
23 Ma ba nùn tam wɛ̃ mɛ mu ka tim mɛnna mɛ ba ra soku miru, adama u yina u nɔ.
24 Yera ba nùn kpare dãa bunanarɔ. Yen biru tabu kowo be, ba win yãnu tɛtɛ toosi bu ka wa ye ben baawure u koo sua. Nge mɛya ba ka Yesun yãnu bɔnu koosina.
25 Bururun kɔba nɔɔba nnɛn sakawa ba nùn kpare dãa bunanarɔ.
26 Tora te u kua ba ka nùn kpare, tera ba yorua ba mani ba nɛɛ, Yuuban sunɔ.
27 Ba maa gbɛnɔbu yiru gabu dãa bunananu kpare, turo Yesun nɔm geuɔ, turo win nɔm dwarɔ. [
28 Nge mɛya Gusunɔn gari yi koora yi yi nɛɛ, "Ba nùn garisi kɔ̃san kowobu sɔɔ."]
29 Tɔn be ba sarɔ ba nùn wiru di-irisimɔ ba wɔnsimɔ ba nɛɛ, ahã to, n ǹ wuna ra nɛɛ kaa sãa yeru sura kpa a kpaaru bani sɔ̃ɔ itan baa sɔɔ?
30 Tɛ̃, a re tii faaba koowo a sara dãa ten min di.
31 Nge mɛya maa yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ba nùn yaakoru mɔ̀. Ba sɔ̃ɔnamɔ ba mɔ̀, u gabu faaba kua adama u kpana u tii faaba ko.
32 Tɛ̃ i de Kirisi Isireliban sunɔ u sarama su wa saa dãa bunana ten min di kpa su nùn naanɛ doke.

Mɛya maa be yiru, be ba kpare dãa bunanaru sɔɔ ka wi sannu, ba maa nùn wɔmmɔ.

Yesun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

33 Yera dɔma ten sɔ̃ɔ sɔɔ, yam wɔ̃kura tem mɛ kpuro wukiri sere n ka kua sɔ̃ɔ sɔɔn kɔba ita.
34 Kɔba ita yen sakawa Yesu u gbãra ka dam, u nɛɛ, "Eloi, Eloi, lema sabatani." Yen tubusiana, Gusunɔ nɛn Yinni, mba n kua a ka man deri.
35 Be ba yɔ̃ min gabu ba gari yi nua ma ba nɛɛ, i ǹ nɔɔmɔ? U Eli soku.
36 Yera ben turo u duka na ka swɛ̃ɛ dukɛ dukɛsu si u wasa tam mɔmmɔm sɔɔ u bɛri dɛkaɔ. Ma u Yesu tĩi u nɔ, u nɛɛ, i de su wa Eli ù n koo na u nùn sarasia.
37 Yera Yesu u gbãra wɔllɔ too too, ma win hunde ya doona.
38 Ase saa yera maa beku kare te ta wãa sãa yeru sɔɔ ta gɛ̃ɛrama saa wɔllun di sere temɔ.
39 Tabu kowobun tɔnwero wi u yɔ̃ Yesun wuswaaɔ u wa nge mɛ u ka gu. Yera u nɛɛ, ka gem durɔ wi, Gusunɔn Biiwa.
40 Kurɔbu gaba maa wãa mi, ba mɛɛra sarun di. Be sɔɔra Maari Madalagii wãa, ka Salomɛ, ka Maari wi u sãa Yose ka Yakɔbu yãkabun mɛro.
41 N deema beya ba raa Yesu swĩi ba nùn nɔɔrimɔ sanam mɛ u wãa Galileɔ. Kurɔbu dabiru gara maa wãa mi, be ba ka nùn na Yerusalɛmuɔ sannu.

Yesun sikubu
(I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

42-43 Ye n kua yoka, Yosɛfu Arimategii u tunuma mi, wi u sãa bɛɛrɛgii Yuuban guro gurobu sɔɔ, u maa mara Gusunɔ u bandu swĩi. Tɔ̃ɔ te, tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun sɔɔrun tɔ̃ra, tèn yokan di tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira koo tore. Yen sɔ̃na Yosɛfu u da Pilatin mi ka toro sindu u ka Yesun goru kana.
44 Ma Pilati u biti kua too too ye u nua ma Yesu u gu kɔ. Yera u tabu sunɔ sokusia u ka nùn bikia Yesu ù n gu kɔ.
45 Ye tabu sunɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa ma Yesu u gu, u Yosɛfu nɔɔ kã u ka goo te sua.
46 Yosɛfu u da u beku te ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii dwa, ma u goo te sarasia u tu beku te tɛ̃ke. Ma u tu kpɛ̃ɛ kpee wɔru ge ba dãka sɔɔ. Yen biru u kpee bakaru garu bimiama u ka wɔru gen nɔɔ kɔrua.

47 N deema, Maari Madalagii ka Maari Yosen mɛro, ba mɛɛra mi ba Yesun goru kpɛ̃ɛmɔ.

16

Yesun seebu gɔrin di
(I maa mɛɛrio Mateu 28:1-8, Luku 24:1-12 Yohanu 20:1-10)

1 Ye tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira sara, Maari Madalagii ka Salomɛ ka Maari Yakɔbun mɛro, ba turare dwa bu ka Yesun goru yɛ̃ka.
2 Ye n kua alusuma buun buru buru yellu kurɔ be, ba da siki ten mi.
3 Swaaɔ ba bikianamɔ, wara u koo bu kpee te bimia siki ten nɔɔn di.
4 Ye ba mɛɛra ma ba wa, wee kpee te, ta bimiare baa mɛ ta kpã too.
5 Ye ba dua siki te sɔɔ ba aluwaasi goo wa u sɔ̃ ben nɔm geuɔ u yabe kpikiru sebua. Ma bɛrum bu mwa gɛ̀m gem.
6 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko. Na yɛ̃ ma Yesu Nasarɛtigiiwa i kasu wi ba kpare dãa bunanaru sɔɔ. U seewa gɔrin di u ǹ wãa mini. I mɛɛrio mi ba raa nùn kpĩi.
7 N n mɛn na, i doo i win bwãabu sɔ̃ ka Piɛɛn tii ma u koo bu gbiiya u da Galileɔ. Miya ba koo nùn wa nge mɛ u raa bu sɔ̃ɔwa.
8 Yera ba yarima ba duki doona sikiru min di ka diiribu domi bɛrum bu mwa gem gem. Ba ǹ maa goo gãanu ganu sɔ̃ɔwa bɛrum saabu.

Yesu u Maari Madalagii kure
(I maa mɛɛrio Mateu 28:9-10, Yohanu 20:11-18)

[
9 Ye Yesu u seewa gɔrin di alusuma buun buru buru yellu, Maari Madalagiiwa u gbia u tii sɔ̃ɔsi, wì sɔɔn di u wɛrɛkunu nɔɔba yiru gira.
10 Ma kurɔ wi, u da u win kpaasibu labaari ye sɔ̃ɔwa be ba wãa nuku sankiranu ka swĩi sɔɔ.
11 Sanam mɛ ba nua Yesu kua waso, kurɔ wi maa nùn wa, ba ǹ ye wure.

Yesu u bwãabu yiru kure
(I maa mɛɛrio Luku 24:13-35)

12 Yenin biru, Yesu u wigibu yiru gabu kure ye ba sĩimɔ swaaɔ ba baru kpaaru garu dɔɔ adama u tii kɔsa ben nɔni sɔɔ.
13 Ye ba wɔma wuu min di ba be ba tie yen labaari sɔ̃ɔwa, adama ba ǹ maa ye naanɛ kue.

Yesu u tii bwãabu
wɔkura tia ye sɔ̃ɔsi
(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

14 Yen biru Yesu u bwãabu wɔkura tia ye kurema ye ba dimɔ. Ma u bu gerusi ben naanɛ dokebu sarirun sɔ̃ ka maa ben degangam sɔ̃, domi ba ǹ tɔn ben gari wure be ba nùn wa u seewa gɔrin di.
15 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo handunian baama kpuro kpa i bweseru baatere Labaari gea waasu kua.
16 Baawure wi u ye naanɛ doke, ma ba nùn batɛmu kua, u koo hunden faaba wa. Baawure wi u kun maa ye naanɛ doke, u koo taarɛ wa.
17 Sɔm maamaakiginu wee ni naanɛ dokeobu ba koo ko. Ba koo wɛrɛkunu gira ka nɛn yĩsiru kpa bu ka barum kpam gari gere.
18 Bà n waa gɔsɔnu sua nɔmaɔ, ǹ kun mɛ bà n dɛ̃ɛ nɔra, ba ǹ wahala gaa wasi. Bà n maa barɔbu nɔmu sɔndi, ba koo bɛkurawa.

Yesu u doonɔ Gusunɔn mi
(I maa mɛɛrio Luku 24:50-53, Gɔrobun Kookoosu 1:9-11)

19 Ye Yinni Yesu ka bu gari yi kua u kpa, u suara wɔllɔ u da u sina Gusunɔn nɔm geuɔ.
20 Ma bwãa be, ba da ba waasu kua baama kpuro. Ma Yinni u ka bu sɔmbu te mɔ̀, u sɔ̃ɔsimɔ ka sɔm maamaakiginu ma ben gari sãawa gem.]

LABAARI GEA NGE MƐ LUKU U YORUA

Luku, wi u tire te yorua, u sãawa Gɛrɛki. U yɛ̃ru mɔ, u sãawa dokotoro, Kol 4:14. Teofiruwa u tire te yorua. Teofiru wi, u ǹ maa sãa Yuu. Yen sɔ̃na ye u Yesun bwese tɔ̃kan gari mɔ̀, u girariwa sere Adamun mi, wi u sãa tɔmbu kpuron baaba. Luku u kĩ u sɔ̃ɔsiwa ma Yesu u sãawa tɔmbu kpuron Faaba kowo, n ǹ mɔ Yuuba tɔnagii. U maa sɔ̃ɔsi ma Yesu u tɔmbu kpuro kĩ, bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ka damgibu ka sãarobu ka gobigibu ka kurɔbu ka durɔbu ka bibu.

Tire ten gari mɛro ya wãawa ten wiru 19:10 sɔɔ ye ya nɛɛ, Tɔnun Bii u nawa u ka kasu be ba kɔ̃ɔra u bu faaba ko.

Tire ten kpunaa

1. Yohanu Batɛmu kowo ka Yesun marubu ka Yesun biru, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yohanu Batɛmu kowon waasu ka Yesun kɔkiribu, wiru 3n di sere wiru 4:13.
3. Yesun sɔmburu Galileɔ, wiru 4:14n di sere wiru 9:50.
4. Yesu u wãa Yerusalɛmun swaaɔ, wiru 9:51n di sere wiru 19:28.
5. Yesun sɔ̃ɔsi dãakinu batuma sɔɔ, wiru 19:29n di sere wiru 21:37.
6. Yesun sanam dãakim handunia sɔɔ, wiru 22n di sere wiru 24.

Nge mɛ ba kua

ba ka tire te yorua

1-4 Teofiru, bɛɛrɛ bakagii, n man wɛ̃re n nun tireru yorua n nun sɔ̃ dee dee ye n koora bɛsɛn suunu sɔɔ. Be ba ye wa toren di ba kua yen labaarin sɔm kowobu ma ba sun ye sɔ̃ɔwa. Dabiru be ba ye nua ba kookari kua bu ka ye yore dee dee. Nɛn tii na gari yi kpuro wɛ̃ɛra yin toren di. N maa man wɛ̃re n nun ye yorua a n ka yen gem yɛ̃ ye ba nun sɔ̃ɔsi.

Gusunɔn gɔrado u Yohanu Batɛmu kowon marubun gari nɔɔsia

5 To, Herodu Yudean tem yɛ̃ron waati, yãku kowo goo wãa yãku kowobun wuuru sɔɔ te ba mɔ̀ Abia, win yĩsira Sakari. Win kurɔ maa sãawa Aronin bweseru, win yĩsira Elisabɛti.

6 Be yiru kpuro geegiba Gusunɔn wuswaaɔ. Ba sĩimɔ Yinni Gusunɔn wooda ka win sɔ̃ɔsibu kpuro sɔɔ dee dee.

7 Adama ba ǹ bii mɔ yèn sɔ̃ Elisabɛti sãa wĩro, be yiru kpuro ba maa tɔkɔnu kua.

8 N wee sanam mɛ n ben wuuru girari, Sakari win yãku kobun sɔmburu mɔ̀ Gusunɔn wuswaaɔ.

9 Ma tubu tubu ya nùn mwa nge mɛ yãku kowobun komaru, u ka du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u turare dɔ̃ɔ doke.

10 Tɔn wɔru kpuro ga kanaru mɔ̀ tɔɔwɔ sanam mɛ u turare dɔ̃ɔ dokemɔ.

11 Ma Yinnin gɔrado u nùn kure u yɔ̃ mi ba ra turare dɔ̃ɔ doken nɔm geuɔ.

12 Ye Sakari u nùn wa, u wom torura ma bɛrum nùn mwa.

13 Ma gɔrado wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko Sakari, domi ba wunɛn kanaru mwa. Wunɛn kurɔ Elisabɛti u koo nun bii tɔn durɔ marua, kpa a nùn yĩsiru kɛ̃ Yohanu.

14 Kaa nuku doo bakabu wa, tɔn dabira koo maa yɛ̃ɛri win marubun sɔ̃.

15 Domi u koo ko tɔn boko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U ǹ tam nɔrumɔ. U ko n maa Hunde Dɛɛro yiba win mɛron nukurun di.

16 U koo de Isirelība dabiru bu wura Gusunɔ ben Yinnin mi gia.

17 U koo nùn swaa gbiiya kpa u n sãa nge Gusunɔn sɔmɔ Eli, u n dam mɔ u ka baababa ka ben bibu dorasia, kpa u maa ka mɛm nɔɔ sariba wura geegibun swaa sɔɔ, kpa u maa tɔmbun gɔ̃rusu sɔɔru koosia mam mam Yinnin sɔ̃.

18 Sakari u gɔrado wi bikia u nɛɛ, amɔna ko na n ka yɛ̃ ma gari yi gema. Domi nɛ durɔ tɔkɔra, nɛn kurɔn tii maa tɔkɔru kua.

19 Ma gɔrado wi, u nùn wisa u nɛɛ, nɛna Gabiriɛ, nɛ wi na ra n yɔ̃ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba man gɔrimawa n ka nun gari ko kpa n ka nun labaari gea ye nɔɔsia.

20 Adama a ǹ nɛn gari naanɛ doke yi
yi koo koora yin saa sɔɔ. Yen sɔ̃na, a ǹ
maa kpɛ̃ a gari gere sere dɔma te yabu
ye, ya koora.
21 Tɔmba Sakari mara, ma biti ya bu
mwa ye u ka tɛ mɛ sãa yerɔ.
22 Ye u yara, u ǹ kpĩa u ka bu gari
kue, ma ba gia ma u kãsiru wawa sãa
yeru mi. U ka bu nɔma gari sɔ̃mɔ, u ǹ
nɔɔ wukie.
23 Ye win yãku kowo sɔmbura kpa,
u sĩa win yɛnuɔ.
24 Yen biru win kurɔ Elisabɛti u gura
sua, ma u tii berua suru nɔɔbu. U nɛɛ,
25 n wee ye Yinni Gusunɔ u man
kua. U ka man nɔnu geu mɛɛra u man
sekuru yara tɔmbun wuswaaɔ.

Wɔllun gɔrado

u Yesun marubun gari nɔɔsia

26-27 Elisabɛtin guran suru nɔɔba
tiase, Gusunɔ u win gɔrado Gabiriɛ
gɔra Nasarɛtiɔ, Galilen tem sɔɔ wɔndia
goon mi, wi u kun durɔ yɛ̃. Wɔndia
win durɔ kɛ̃ɛro Yosɛfu u sãawa Dafidi
sina bokon bweseru. Wɔndia win tiin
yĩsira Maari.
28 Gɔrado wi, u da win mi ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun tɔbura, Gusunɔ u
nun durom kua, u maa wãa ka wunɛ.
29 Maarin laakari ya burisina ka gari
yi, ma u tii bikia u nɛɛ, tɔbiri teren
bwesera mini.
30 Gɔrado u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku
bɛrum ko Maari domi Gusunɔ u nun
durom kua.
31 Wee kaa gura sua a bii tɔn durɔ ma
kpa a nùn yĩsiru kɛ̃ Yesu.
32 U koo ko tɔn boko. Ba ko n da nùn
soku Wɔrukoon Bii. Yinni Gusunɔ u
koo nùn win sikado Dafidin bandu wɛ̃.
33 U ko n bandu dii Yakɔbun yɛnuɔ
sere ka baadommaɔ. Win bandu ta ǹ
ko n nɔru mɔ.
34 Ma Maari u gɔrado bikia u nɛɛ,
amɔna yeni ya koo ka koora domi na
ǹ durɔ yɛ̃.
35 Gɔrado u nùn wisa u nɛɛ,
Hunde Dɛɛro u koo nun deema, kpa
Wɔrukoon dam mu nun wukiri. Yen
sɔ̃na ba koo bii dɛɛro wi kaa ma mi
soku Gusunɔn Bii.
36 Wee wunɛn mɛro bisi Elisabɛti wi
ba raa sokumɔ wĩro, win tii u bii tɔn
durɔn gura mɔ win tɔkɔru sɔɔ. U wãa
win suru nɔɔba tiase sɔɔ tɛ̃.
37 Domi gãanu sari ni Gusunɔ kpanɛ.
38 Maari nɛɛ, nɛna Yinnin yoo. N
man kuo nge mɛ a gerua. Ma gɔrado
wi, u doona.

Maari u Elisabɛti beram da

39 Sɔ̃ɔ mɛɛ te sɔɔ, Maari u seewa
kpaaka u da Yudean wuu gagu sɔɔ ge
ga wãa guunun bera gia.
40 U dua Sakarin yɛnuɔ ma u
Elisabɛti tɔbura.
41 Ye Elisabɛti u Maarin tɔbiribu
nua, yera bii wi u wãa win nukurɔ u
diira ma Elisabɛti u Hunde Dɛɛro yiba.
42 Ma u gbãra u nɛɛ, domarugiiwa
wunɛ tɔn kurɔbu sɔɔ, domarugiiwa
maa bii wi kaa ma.
43 Wara ra n nɛ, nɛn Yinnin mɛro u
ka man beram na.
44 Domi wee, ye wunɛn tɔbiribun
nɔɔ ga nɛn swaa wɔri, bii wi u wãa nɛn
nukurɔ u diira ka nuku dobu.
45 Doo nɔɔrugiiwa wunɛ ye a ka
naanɛ doke ma ye kpuro ya koo koora
ye Gusunɔ u nun sɔ̃ɔwa.

Maarin womu

46 Maari u womu kua u nɛɛ,
nɛn gɔ̃ru ga Yinni saabu mɔ̀.
47 Nɛn hunde yɛ̃ɛrimɔ Gusunɔ nɛn
Faaba kowon sɔ̃,
48 yèn sɔ̃ u ka man nɔnu geu mɛɛra, nɛ
wi na sãa win yoo bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ.
Wee, saa tɛ̃n di saa baayeren tɔmbu ba
koo man soku doo nɔɔrugii
49 yèn sɔ̃ Gusunɔ dam kpurogii u man
gãa bakanu kua.
Win yĩsira Dɛɛro.
50 U ra be ba nùn nasie durom kue saa
baayere.
51 U win dam sɔ̃ɔsi,
ma u be ba tii suabun bwisikunu mɔ
yarinasia.
52 U sinambu bandu yara.
Ma u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu wɔlle sua.
53 U gɔ̃ɔrobu debia ka gãa geenu.
Ma u gobigibu gira nɔm dira.
54 U win sɔmɔ Isireli somi
yèn sɔ̃ u win durom yaaya
55 mɛ u Aburahamu ka win bibu
kuammɛ sere ka baadomma
nge mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru
kua.

56 Maari u ka Elisabɛti sina nge suru
ita, yen biru u gɔsira win kpaarɔ.

Yohanu Batɛmu kowon marubu

57 Elisabɛtin marubun sanam yiba,
ma u bii tɔn durɔ mara.
58 Win berusebu ka win dusibu ba
nua ma Yinni u nùn durom bakam
kua, ma ba ka nùn nuku dobu mɔ̀
sannu.
59 Ma n kua sɔ̃ɔ nɔɔba itase ba mɛnna
bu ka bii wi bango ko, ma ba kĩ bu nùn
yĩsiru kɛ̃ Sakari nge win tundon yĩsiru.
60 Adama win mɛro u gerua u nɛɛ,
aawo, Yohanuwa ba koo nùn soku.
61 Ma ba nɛɛ, wunɛn bweseru sɔɔ,
goo sari wi u yĩsi te mɔ.
62 Yera ba win tundo gari bikia ka
yĩreru bu ka gia mɛ u kĩ bu nùn soku.
63 Ma u bu gãanu bikia nì sɔɔ u
koo yore ma u yorua, Yohanuwa win
yĩsiru. Ma biti ya tɔn be kpuro mwa.
64 Yande win nɔɔ ga wukiara, win
yara dɛnda, u gari mɔ̀ ma u Gusunɔ
siaramɔ.
65 Bɛrum be kpuro mwa be ba wãa
bera mi, ma ba gari yi kpuro sɔ̃ɔna ba
ka sikerena Yudean tem wusu sɔɔ si
su wãa guunun bera gia.
66 Ma be ba gari yi nua kpuro, ba
yi berua ben gɔ̃rusɔ, ba bikianamɔ ba
mɔ̀, ǹ n mɛn na, amɔna bii wi, u koo ra
ko.
Domi ba wa Yinnin nɔmu ga wãa ka
wi.

Sakari u Gusunɔn gari gerua

67 Ma bii win tundo Sakari, u Hunde
Dɛɛro yiba ma u gerua u nɛɛ,
68 su Gusunɔ Isiriban Yinni siara
ye u ka win tɔmbu naawa
ma u bu yakia.
69 Ma u ka sun Faaba kowo damgii
naawa
wi u sãa Dafidi win sɔm kowon
sikadobu.
70-71 Wiya u koo sun faaba ko saa bɛsɛn
yibɛrɛban min di,
ka be ba sun tusa kpuron nɔman di,
nge mɛ u raa gerua
saa win sɔmɔ dɛɛrobun nɔsun di
be ba wãa yellu.
72 Mɛya u ka bɛsɛn baababa durom
kua,
ma u maa win nɔɔ mwɛɛ dɛɛraru
yaaya.
73 Nge mɛ u raa bɔ̃rua
Aburahamu bɛsɛn baaban wuswaaɔ
74 u ka sun wɔra saa bɛsɛn yibɛrɛban
nɔman di,
kpa u sun ayeru wɛ̃ su ka nùn sã
bɛrum sariru sɔɔ,
75 kpa su ko dɛɛrobu ka gemgibu win
wuswaaɔ
bɛsɛn wãarun sanam kpuro sɔɔ.
76 Wunɛ maa nɛn bii,
ba koo nun sokuwa Wɔrukoon sɔmɔ
domi kaa Yinni gbiiya a ka win swɛɛ
sɔmɛ,
77 kpa a maa win tɔmbu sɔ̃ ma ba koo
faaba
wa bà n bu ben toranu suuru kua
78 bɛsɛn Yinnin wɔnwɔndun sɔ̃ te ta
kpã.
Wɔnwɔn ten saabuwa
yam bururam ko n sun naawa wɔllun
di
nge buruku sɔ̃ɔ yana,
79 u ka bu yam dɛɛrasia
be ba wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ
ka be gɔɔn bɛrum wukiri nge yam
wɔ̃kuru.
Kpa u ka bɛsɛn naasu kpara alafian
swaa sɔɔ.
80 Ma bii wi, u kpɛ̃amɔ u bwisi mɔ̀,
ma u da u wãa gbaburɔ sere n ka kua
tɔ̃ɔ te u tii sɔ̃ɔsi Isiriban wuswaaɔ.

2

Yesun marubu
(I maa mɛɛrio Mateu 1:18-25)

1 Sanam mɛ sɔɔ, tem yɛ̃ro Ogusitu
u wooda yara bu tem baama kpuron
tɔmbu gari.
2 Gari gari gbiikaa ye, ba ye kuawa
Kirinusi Sirin tem yɛ̃ron waati.
3 Ma baawure u da win wuuɔ bu ka
nùn tireru doke.
4 Yosɛfu u maa seewa Galilen wuu
gagun di ge ba ra soku Nasarɛti, u da
Yudean temɔ sere Dafidin wuuɔ ge ba
ra nɛɛ Bɛtelehɛmu yèn sɔ̃ u sãa Dafidin
sikadobu,
5 kpa bu ka bu tireru doke, wi ka
win kurɔ kɛ̃ɛro Maari. Maari wi, u
gura mɔ.
6 Ye ba wãa mi, win sanam yiba ye u
koo ka ma.
7 Ma u win bii gbiikoo mara tɔn
durɔ, ma u nùn sɛ̃katia tɛ̃kusi u nùn

kpĩ yãanun yakasu wəllə, yèn sɔ̃ ba ǹ ayeru wa səbun səbia yerə.

Gusunən gərado u yãa kparobu kure

8 N deema yãa kparoba wãa bera mi yakasə, ba ben yãanu kɔ̃su wɔ̃kuru.
9 Yera Gusunən gərado u bu kure ma Gusunən yiikon girima ya bu burure ya ka sikerena ma bɛrum bu mwa gem gem.
10 Ma gərado u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, i ku nanda domi na ka bɛɛ Labaari gea naawawa ye ya koo təmbu kpuro nuku doo bakabu wɛ̃.
11 Gisə Dafidin wuuə ba bɛɛ Faaba kowo marua wi u sãa Kirisi Yinni.
12 Wee, nge mɛ i ko ka nùn tubu, i ko bii wɛ̃ɛru wa ba sɛ̃katia tɛ̃kusi, u kpĩ yãanun yakasu wəllə.
13 Suaru səə wəllun tabu kowobu dabi dabiru ba kurama gərado win bəkuə ba Gusunə siaramə ba gerumə,
14 bu Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə wəllə.
Bəri yɛnda n wãa handunia səə be ba
Gusunən nukuru dorasiamən
suunu səə.

Yãa kparoba dəə Bɛtelehɛmuə

15 Sanam mɛ wəllun gərado be, ba bu doonari ba wura Gusunə wəllə, yãa kparo be, ba geruna ba nɛɛ, ǹ n mɛn na, su da Bɛtelehɛmuə su wa ye ya koora ye Yinni Gusunə u sun sɔ̃əsi.
16 Ba da ka sɛndaru ma ba Maari ka Yosɛfu wa ka bii wɛ̃ɛ te, ta kpĩ yãanun yakasu wəllə.
17 Ye ba nùn wa ba kpa ba saara ye gərado wi, u raa bu sɔ̃əwa bii win wəllə.
18 Ma be kpuro be ba gari yi nua ba biti soora ka ye yãa kparoba bu sɔ̃əwa.
19 Adama Maari u gari yi kpuro doke gɔ̃ruə u yi lasabu mɔ̀.
20 Ma yãa kparo be, ba gəsira ba Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə, ba nùn siaramə yabu ye kpuron sɔ̃ ye ba nua ka ye ba wa, nge mɛ gərado wi, u raa bu sɔ̃əwa.

Ba Yesu yĩsiru kã

21 Ye sɔ̃ə nəəba ita ya yiba ba bii wi bango kua, ma ba nùn yĩsiru kã Yesu, yĩsi te Gusunən gərado u nùn kã ba sere win gura sua.

Ba Yesu Gusunə tusia sãa yerə

22-23 Amɛniwa ba yorua Yinnin wooda səə ba nɛɛ, “Bii tən durə gbiikoo baawure wi ba mara, ba koo nùn wunawa nɛnɛm Yinni Gusunən sɔ̃.” Yen sɔ̃na ye sanam yiba bu ka tii sãrasia nge mɛ Məwisin wooda ya gerua, Maari ka Yosɛfu ba ka bii wi da Yerusalɛmuə bu nùn Yinni tusia,
24 kpa bu ka yãkuru ko nge mɛ ba gerua Yinnin wooda səə ba nɛɛ, “Kparukonu yiru, ǹ kun mɛ totobɛrɛ binu yiru.”
25 Durə goo wãa Yerusalɛmuə, win yĩsira Simɛə. Durə wi, u sãawa geegii wi u Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃. U wi u koo Isirelibən nukuru yɛmiasia swaa daki ma Hunde Dɛɛro nùn wãasi.
26 Hunde Dɛɛro wi, u maa nùn sɔ̃əsi ma u koo Kirisi, wi Yinni u gəsa wa u sere gbi.
27 U da sãa yerə ka Hunde Dɛɛron kparabu. Ye Yesun dusiba ka nùn dua bu nùn kua nge mɛ wooda ya gerua,
28 Simɛə u nùn mwa win nəmaə ma u Gusunə saabu kua u nɛɛ,
29 Yinni, tɛ̃ kaa de nɛ wunɛn sɔm kowo,
n handunia deri ka alafia
nge mɛ a man sɔ̃əwa.
30 Domi nɛn nəni yi wunɛn faaba wa
31 ye a səəru kua bwesenu kpuron
wuswaaə.
32 Yeya yam bururam mɛ mu koo tən
tukobu wunɛn swaa sɔ̃əsi.
Mu koo maa wunɛn təmbu Isireliba
bɛɛrɛ doke.

Simɛə u Gusunən gari gerua

33 Ye ba gerua bii win sɔ̃ ya win baa ka win mɛro biti kua.
34 Simɛə u bu domaru kua ma u Maari, bii win mɛro sɔ̃əwa u nɛɛ, ba bii wini gəsa ba yi u ka tən dabiru wərumasia Isireliba səə, kpa u tən dabinu seesia. U koo maa ko yĩreru Gusunən min di te təmba kun wuramə
35 kpa dabirun gɔ̃run bwisikunu nu sɔ̃əsira. Wunɛn tii, nuku sankiranu nu koo nun səku gɔ̃ruə nge takobi.

Ana, Gusunən səmə tən kurə

36 Gusunən səmə tən kurə goo maa wãa, win yĩsira Ana, Fanuɛlin bii Asɛɛn bweseru səə. U təkəru kua gem

gem. U raa sina ka win durɔ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru saa win wɔndiarun di.
37 Ma u gɔminiru sina wɔ̃ɔ wɛnɛ ka nnɛ. U ku ra kpe sãa yerɔ, u ra n Gusunɔ sãamɔ bururu ka yoka ka nɔɔ bɔkuru ka kanaru.
38 U besirama saa ye sɔɔ, u Gusunɔ saabu mɔ̀, ma u bii win gari tɔmbu kpuro sɔ̃ɔmɔ be ba mara Gusunɔ u Yerusalɛmu yakia.

Ben wuramaru Nasarɛtiɔ

39 Sanam mɛ ba baayere kua ba kpa nge mɛ Yinni Gusunɔn wooda, ba gɔsira Nasarɛti ben wuuɔ Galilen temɔ.
40 Ma bii wi, u kpɛ̃amɔ ma u dam sosimɔ ma bwisi gee yiba wi sɔɔ. Gusunɔn durom maa wãa ka wi.

Yesu da sãa yerɔ win birun saa

41 Wɔ̃ɔ baagere Yesun dusibu ba ra Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru dewa Yerusalɛmuɔ.
42 Sanam mɛ Yesu u wɔ̃ɔ wɔkura yiru mɔ ba tɔ̃ɔ baka te da nge mɛ ben komaru.
43 Ye tɔ̃ɔ baka ten sanam kpa sanam mɛ ba wiɔ, bii wi, Yesu u sina Yerusalɛmuɔ, win dusiba kun yɛ̃.
44 Ba tamaa sãa u wɑ̃awa ben wuuru sɔɔ. Ye ba sĩa tɔ̃ɔ giriru ba nùn kasu ben dusibu ka ben bɔrɔba sɔɔ.
45 Adama ba ǹ nùn wa ma ba gɔsira Yerusalɛmuɔ ba nùn kasu.
46 Yen sɔ̃ɔ itase ba nùn wa sãa yerɔ u sɔ̃ wooda yɛ̃robun suunu sɔɔ u bu swaa daki u maa bu gari bikiamɔ.
47 Be ba nùn swaa daki kpuro ba biti kua win bwisi ka win gari wisibun sɔ̃.
48 Sanam mɛ win dusiba nùn wa biti ya bu mwa ma win mɛro u nùn bikia u nɛɛ, nɛn bii amɔna a ka sun kua mɛ. Nɛ ka wunɛn baa wee, sa nun kasu ka nuku sankiranu.
49 Ma u bu bikia u nɛɛ, mba n kua i ka man kasu. I ǹ yɛ̃ ma na ǹ kon ko na kun nɛn baaban wunanɔsu kue?
50 Adama gari yi u bu sɔ̃ɔwa mi, yi ǹ bu yeeri.
51 U ka bu sĩa Nasarɛtiɔ ma u bu mɛm nɔɔwa. Win mɛro u gari yi kpuro berua win gɔ̃ruɔ.
52 Ma Yesu u kpɛ̃amɔ bwisi sɔɔ ka wasi sɔɔ, ma Gusunɔ u ka nùn nɔnu geu mɛɛra, ma u sãa tɔn geo tɔmbu sɔɔ.

3

Yohanu Batɛmu kowon waasu (I maa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Yohanu 1:19-28)

1 Ye tem yɛ̃ro Tiberi kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu win bandu sɔɔ, sanam mɛ, Pɔnsu Pilatiwa sãa Yudean tem yɛ̃ro, ma Herodu u sãa Galilen wirugii, ma Filipu win wɔnɔ u sãa Iture ka Takonitin wirugii, ma Lisania u sãa Abilɛnin wirugii.
2 Ya maa sãawa Ani ka Kaifa yãku kowo tɔnwerobun waati. Sanam mɛya Gusunɔ u ka Yohanu Sakarin bii gari kua gbaburɔ.
3 Ma u da Yuudɛnin baru kpaanɔ kpuro u kparamɔ u mɔ̀, bu gɔ̃ru gɔsio bu batɛmu ko, kpa Gusunɔ u bu ben toranu suuru kua.
4 Nge mɛya ye Gusunɔn sɔmɔ Esai u yorua win tirerɔ ya koora ye u nɛɛ,
“goo u gbãramɔ gbaburɔ u mɔ̀, i Yinnin swaa sɔnwɔ.
Kpa i n ye nɔɔ nɛrasiamɔ yu dɛnda.
5 I yen wɔwi kpuro kɔruo,
i maa yen guunu kpuron gunum kawo
kpa i yen gungunu nɔɔ nɛrasia nu ko tem tɛɛra,
kpa i yen mi n kɔ̃kure kpuro dɛmia,
kpa i yen wɔrusu kpuro kɔre.
6 Tɔmbu kpurowa ba koo Gusunɔn faaba wa.”
7 Tɔn wɔrusu su daamɔ win mi u ka bu batɛmu ko. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ waa gɔsɔnun bweseru, wara bɛɛ kirɔ kua i ka mɔru ye ya sisi suuri.
8 N n mɛn na, i koowo ye ya koo bɛɛn gɔ̃ru gɔsiabu sɔ̃ɔsi, kpa i ku gere bɛɛn tii sɔɔ ma Aburahamuwa bɛɛn baaba. Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ Gusunɔ u koo kpĩ u Aburahamu bibu seeya saa kpee nini sɔɔn di.
9 Ba gbãa sue kɔ bu ka dãnu bɔɔri nin nuurun di. Yen sɔ̃, dãru baatere te ta ǹ bii geenu marumɔ, ba koo tu burawa bu dɔ̃ɔ kpɛ̃ɛ.
10 Ma tɔn wɔrusu nùn bikiamɔ, ǹ n mɛn na, amɔna be, ba koo ko.
11 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi u yabenu yiru mɔ u teeru goo wɛ̃ɛyɔ wi u kun mɔ, mɛya maa wi u dĩanu mɔ, u ka gabu bɔnu koowo.

12 Gbere mwaɔba maa da u ka bu batɛmu ko, ma ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, mba sa ko ko.
13 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku ra mwɛ n kere ye ba bɛɛ yiire.
14 Tabu kowobu gaba maa nùn bikia ba nɛɛ, bɛsɛ maa ni, mba sa ko ko.
Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku ra goo gobi mwaari ka dam, i ku maa goo gari mani, kpa i ku ra bɛɛn kɔsiaru gɛm.
15 Tɔn be, ba swaa daki ma be kpuro ba bikianamɔ ba mɔ̀, Yohanu sãawa Kirisi wi?
16 Ye Yohanu u nua mɛ, u be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ na bɛɛ batɛmu mɔ̀ ka nim, adama wi u man dam kere u sisi. Na ǹ tura n win baranun wɛ̃ɛ kusia. Wiya u koo bɛɛ batɛmu ko ka Hunde Dɛɛro ka dɔ̃ɔ.
17 U saratia nɛni win nɔmaɔ, u ka win alikama sara, kpa u ye doke biraru sɔɔ. Adama sako si su tie u koo su doke dɔ̃ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.
18 Ka maa gari dabinu gana Yohanu u tɔmbu labaari gean waasu kuammɛ.
19 Adama u Herodu wirugii wi gerusi Herodia, win wɔnɔ Filipun kurɔn sɔ̃, ka daa kɔ̃sa kpuro ye u raa kua.
20 Ma Herodu u kpam daa kɔ̃sa ye sɔɔ daa kɔ̃sa sosi, u dera ba Yohanu pirisɔm doke.

Yesun batɛmu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:13-17, Maaku 1:9-11)

21 Ye ba tɔmbu kpuro batɛmu kua, ba maa Yesu batɛmu kua. Saa yè sɔɔ u kanaru mɔ̀ ma wɔlla wukiara,
22 ma Hunde Dɛɛro u sarama win wɔllɔ ka wasi gɛɛ nge kparuko. Ma nɔɔ gaga nɔɔra saa wɔllun di ga nɛɛ, wuna nɛn bii kĩnasi, wì sɔɔ nɛn gɔ̃ru dobu kpuro wãa.

Yesun sikadoba
(I maa mɛɛrio Mateu 1:1-17)

23 Yesu u wɔ̃ɔ tɛnan saka tura u sere win sɔmburu torua. Ba tamaa u sãawa Yosɛfun bii. Yosɛfun baababa ba maa sãa Heli
24 ka Matati ka Lefi ka Mɛliki ka Yanai ka Yosɛfu,
25 ka Matatia ka Amɔsi, ka Nahumu ka Esili ka Naga,
26 ka Maatu ka Matatia ka Semɛni ka Yosɛki ka Yoda,
27 ka Yoanani ka Lesa ka Sorobabɛli ka Salatiɛli ka Nɛri,
28 ka Mɛliki ka Adi ka Kosamu ka Elimadamu ka Eri,
29 ka Yosue ka Eliseri ka Yorimu ka Matati ka Lefi,
30 ka Simɛɔ ka Yuda ka Yosɛfu ka Yonamu ka Eliakimu,
31 ka Mɛlea ka Mɛna ka Matata ka Natani ka Dafidi,
32 ka Isai ka Yobɛdi ka Boasi ka Sala ka Nasoni
33 ka Aminadabu ka Adimi ka Arani ka Esiromu ka Farɛsi ka Yuda,
34 ka Yakɔbu ka Isaki ka Aburahamu ka Tera ka Nakoru,
35 ka Seruku ka Raga ka Falɛki ka Ebɛɛ ka Sala,
36 ka Kainamu ka Aafasadi ka Sɛmu ka Nɔwɛ ka Lamɛki,
37 ka Matusala ka Enɔku ka Yarɛdi ka Maleleli ka Kainani,
38 ka Enɔsi ka Sɛti ka Adamu ka Gusunɔ.

4

Setam u Yesu kɔkura
(I maa mɛɛrio Mateu 4:1-11, Maaku 1:12-13)

1 Yesu u Hunde Dɛɛro yiba ma u wurama Yuudɛnin di. Ma Hunde wi, u nùn sure gbaburu sɔɔ.
2 Miya Setam maa nùn kɔkura sɔ̃ɔ weeru. U ǹ maa gãanu ganu di sanam mɛ sɔɔ. Ye saa yen baa ya kpa, gɔ̃ɔra nùn mwa.
3 Ma Setam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n Gusunɔn Biin na, a kpee teni sɔ̃ɔwɔ tu gɔsira pɛ̃ɛ.
4 Ma Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, “Tɔnu kun ko n wãa dĩanu tɔnan sɔ̃.”
5 Ma Setam u ka nùn da guuru wɔllɔ u nùn handunian tem kpuro sɔ̃ɔsi nɔni kpaki teeru mi sinamba bandu dii.
6 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nin dam ka nin yiiko kpurowa kon nun wɛ̃ domi ba man wɛ̃. Wi na kĩ, wiya kon maa wɛ̃.
7 N n mɛn na, à n yiira a man sãwa ye kpurowa ya koo ko wunɛgia.
8 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn gari nɛɛ, “Gusunɔ wunɛn

Yinniwa kaa n sãamɔ, kpa a n wi turon
wãaru wãa.”
9 Ma u ka nùn da Yerusalɛmuɔ, u nùn
sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ, ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n Gusunɔn Biin na, a
suro saa minin di,
10 domi Gusunɔn gari nɛɛ, “U koo
win gɔradoba nɔɔ kɛ̃wa wunɛn sɔ̃ bu
ka nun kɔ̃su.”
11 “Ba koo nun nɛnɛ ben nɔma
sɔɔ, kpa wunɛn naasu ku raa kperu
sokura.”
12 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn
gari maa nɛɛ, “A ku ra Gusunɔ wunɛn
Yinnin dam mɛɛri a ka wa mɛ mu nɛ.”
13 Ye Setam u nùn kɔkiri bi kpuro
kua u kpa, u nùn deri u doona sere saa
gaa gina.

Yesu win sɔmburu torua Galileɔ (I maa mɛɛrio Mateu 4:12-17, Maaku 1:14-15)

14 Yesu u wura Galileɔ ka Gusunɔn
Hunden dam, ma win labaari ya nɔɔra
n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.
15 U Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ ben
mɛnnɔ yenu sɔɔ, ma tɔmbu kpuro ba
nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

Ba Yesu yina Nasarɛtiɔ (I maa mɛɛrio Mateu 13:53-58, Maaku 6:1-6)

16 Yesu u da Nasarɛtiɔ mi u biru di.
Nge mɛ win dɔɔnɛ u mɛnnɔ yeru dua
tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ma u seewa u ka
tireru gari.
17 Ba nùn Gusunɔn sɔmɔ Esain
tireru wɛ̃. Ye u tu wukia u wa mi ba
yorua ba nɛɛ,
18 “Yinni Gusunɔn Hunde ka man
wãa.
U man gɔsa n ka dam sarirugibu
Labaari gea nɔɔsia.
U man gɔrima n ka yobu sɔ̃ ma ba koo
yakiara,
n ka wɔ̃kobu sɔ̃ ma ba koo yam wa,
n ka maa takasigibu yɔ̃su bu doona,
19 kpa n maa ka kpara ma saa ya wee yè
sɔɔ Yinni u koo tɔmbu durom
kua.”
20 U tire te wukiri u mɛnnɔ yerun
sɔmɔ wesia ma u sinɑ. Be ba mɛnnɛ
mɛnnɔ yee te sɔɔ, ba nùn nɔni girari be
kpuro.
21 Ma u win gari torua u bu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, gisɔra Gusunɔn gari yini yi koora
yi i nua mi.
22 Be kpuro ba nùn seeda gea diiya,
ma biti ya bu mwa gari dure yin sɔ̃ yi
yi yarimɔ win nɔɔn di. Ma ba mɔ̀, n ǹ
Yosɛfun bii wi mi?
23 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka gem, i ko
kpĩ i man mɔn te kua i nɛɛ, “Timgii, a
wunɛn tii bɛkio,” kpa i gere n koowo
nɛn tem sɔɔ mini ye i nua na kua
kpuro Kapenamuɔ.
24 U maa nɛɛ, ka gem, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
Gusunɔn sɔmɔ goo sari wi u bɛɛrɛ mɔ
win tiin temɔ.
25 Na maa bɛɛ gem sɔ̃ɔmɔ, kurɔ
gɔmini dabira ta raa wãa Isirelin temɔ
Elin waati, ye gura kun na wɔ̃ɔ ita ka
suru nɔɔba tia, ma gɔ̃ɔ bakaru ta kua
tem kpuro.
26 Ka mɛ, ba ǹ Eli gɔre ben goon mi
ma n kun mɔ gɔmini turo wi u wãa
Sarepataɔ Sidonin temɔ.
27 Dabiru be ba bara disigiru mɔ ba
raa maa wãa Isirelin temɔ Gusunɔn
sɔmɔ Eliseen waati. Ka mɛ, ba ǹ
ben goo bɛkie, ma n kun mɔ Namani
Sirigii.
28 Ye ba gari yi nua mɛnnɔ yee te sɔɔ,
ba mɔru bɛsira be kpuro.
29 N deema ben wuu ga wãawa
guuru wɔllɔ. Yera ba seewa ba nùn
bɔrikia ba ka da wuun biruɔ bu ka nùn
sure wɔwa sɔɔ.
30 Adama u bu bukiana ma u doona.

Durɔ wi wɛrɛku gagu ga wãasi (I maa mɛɛrio Maaku 1:21-28)

31 Yesu u sara u da Kapenamuɔ,
Galilen wuu gagɔ, ma u tɔmbu
Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ.
32 Ma win sɔ̃ɔsira bu biti kua domi u
gari gerumɔwa ka yiiko.
33 N deema durɔ goo wãa mɛnnɔ
yeru sɔɔ wì sɔɔ wɛrɛku ga wãa ma u
wura kua wɔllɔ u nɛɛ,
34 man diya bɛsɛ ka wunɛ, Yesu
Nasarɛtigii. A na a sun kam koosiawa?
Na yɛ̃ wi a sãa, wunɛ Gusunɔn tɔn
Dɛɛrowa.
35 Ma Yesu u gu gerusi u nɛɛ, a
mario, kpa a doona win min di.

Ye wɛrɛku ge, ga durɔ wi tem kparana ben suunu sɔɔ, ma ga doona, ga ɲ maa nùn mɛɛra kue.
36 Ma biti ya bu mwa kpuro ba bikianamɔ ba mɔ̀, gari yiren bwesera yini. Domi u wɛrɛkunu wooda wɛ̃ɛmɔ ka yiiko ka dam, ma nu doonamɔ.
37 Ma win labaari ya nɔɔra n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia (I maa mɛɛrio Mateu 8:14-17, Maaku 1:29-34)

38 Ye Yesu u yara mɛnnɔ yee ten min di u dua Simɔɔn yɛnuɔ. N deema Simɔɔn kurɔn mɛro u wasi sundu barɔ ta bɔɔbu, ma ba nùn suuru kana win sɔ̃.
39 U kurɔ wi tuke u wasi sun te gerusi ma ta nùn deri. U seewa yande u bu nɔɔrimɔ.
40 Ye sɔ̃ɔ duɔ, bèn tɔmba bara bwese bweseka mɔ kpuro ba ka bu na win mi, ma u ben baawure nɔma sɔndi u bu bɛkia.
41 Wɛrɛkunu maa doona tɔn dabirun min di, nu wuri mɔ̀ nu mɔ̀, wuna Gusunɔn Bii. Adama u nu gerusi, u ɲ maa dere nu gari gere yèn sɔ̃ nu yɛ̃ ma Kirisiwa u sãa.

Yesun waasu Yudeaɔ (I maa mɛɛrio Maaku 1:35-39)

42 Ye yam sãra Yesu u seewa u wuu yara u da gbaburɔ. Adama tɔn wɔru ga nùn kasu. Ye ba tura win mi, ba nùn suuru kana u ku bu deri.
43 Adama u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u ɲ koo ko u kun maa Gusunɔn bandun Labaari gea waasu kue wusu gasu sɔɔ, domi yen sɔ̃na ba nùn gɔrima.
44 Ma u waasu mɔ̀ Galilen mɛnnɔ yenu sɔɔ.

5

Yesun bwãa gbiikobun sokubu (I maa mɛɛrio Mateu 4:18-22, Maaku 1:16-20)

1 Ye Yesu u yɔ̃ra daa burerun bɔkuɔ te ba ra soku Genɛsarɛti, tɔn wɔru ga nùn mɛnnɛ gu ka Gusunɔn gari nɔ.
2 Ma u goosu yiru wa daa bure ten goorɔ sìn min di swɛ̃ɛ gowobu ba sara ba ben yãakoronu teɔ da.
3 Ma u dua goo sin teu sɔɔ ge ga sãa Simɔɔguu, ma u nùn kana u ka gu gooru tondasia fiiko. Yen biru u sina u tɔn wɔrusu Gusunɔn gari sɔ̃ɔsimɔ gen min di.
4 Ye u win gari gerubu mari, u Simɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn goo bɔrieyo bwerɔ kpa i bɛɛn yãakoronu kpɛ̃ɛ i ka swɛ̃ɛ mwa.
5 Simɔɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni wɔ̃ku girira sa sɔmburu kua, sa ɲ maa gãanu wa sa mwɛ, adama wunɛn garin sɔ̃ kon yãakoro te kpɛ̃ɛ.
6 Ye ba kua mɛ, ba swɛ̃ɛ dabi dabiru gura sere ben yãakorora gɛ̃ɛrɔ.
7 Ma ba ka yĩreru ben berusebu soka be ba wãa goo yiruse sɔɔ bu na bu bu somi. Ba na ma ba goosu yiru ye swɛ̃ɛ yibia sere su kĩ su num.
8 Ye Simɔɔ Piɛɛ u yeni wa u kpuna Yesun wuswaaɔ u nɛɛ, Yinni, a tii gawo nɛn bɔkun di, domi nɛ torowa.
9 Domi wi ka win berusebu kpuro ba biti kua swɛ̃ɛ dabi ten sɔ̃ te ba gura.
10 Mɛya maa biti ya Simɔɔn berusebu Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu mwa. Yesu u Simɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, saa tɛ̃n di tɔmba kaa n kasu bu man swĩi.
11 Sanam mɛ ba ka ben goosu da goorɔ, ma ba si kpuro deri ba nùn swĩi.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bɛkia (I maa mɛɛrio Mateu 8:1-4, Maaku 1:40-45)

12 Sanam mɛ Yesu u wãa wuu gagu sɔɔ durɔ goo wi u bara disigiru barɔ u nùn wa, ma u yiira win wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, Yinni à n wura, na yɛ̃ ma kaa kpĩ a man bɛkia kpa n dɛɛra.
13 Ma Yesu u win nɔmu dɛmia u nùn baba u nɛɛ, na wura, a bɛkuro kpa a dɛɛra.
Mii mii bara disigii te, ta nùn doonari.
14 Yesu u nùn yiire u nɛɛ, u ku raa goo gãanu ganu sɔ̃, adama u doo u win tii yãku kowo tusia, kpa u yãkuru ko win dɛɛrasiabun sɔ̃ nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua, kpa tu ka ko seeda tɔmbun wuswaaɔ.
15 Ka mɛ, win labaari ya yabi, ma tɔn dabira mɛnnamɔ bu ka win gari nɔ, kpa bu ka bɛkura ben baranu sɔɔn di.

16 Adama Yesu u ra dewa gbaburɔ wi turo u n kanaru mɔ̀.

Yesu u durɔ goo bɛkia

wìn wasin bee tia gu
(I maa mɛɛrio Mateu 9:1-8, Maaku 2:1-12)

17 Sɔ̃ɔ teeru Yesu u Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ ma Falisiba ka wooda yɛ̃robu ba sɔ̃ mi, be ba na saa Galile ka Yudean wuu baageren di, ka maa Yerusalɛmun di, ma Yinnin dam mu dera u barɔbu bɛkiamɔ.
18 Saa ye yande, tɔmbu gaba durɔ goo sɔɔwa ka kpinu wìn wasin bee tia ya gu. Ba kasu mɛ ba koo ka du kpa bu nùn yi Yesun wuswaaɔ.
19 Ye ba kun wa mi ba koo ka nùn duusia tɔn wɔrun sɔ̃, yera ba yɔɔwa diru mi u wãan wɔllɔ, ma ba tu yaba ba nùn sarasia ka win kpinu tɔn wɔru gen suunu sɔɔ Yesun wuswaaɔ.
20 Ye u ben naanɛ dokebu wa, yera u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn durum suuru wa.
21 Wooda yɛ̃robu ka Falisiba ba bwisikum wɔri ba tii bikiamɔ, wara wini wi u Gusunɔ wɔmmɔ. Wara koo kpĩ u tɔnu win durum suuru kua ma n kun mɔ Gusunɔ turo.
22 Adama Yesu u ben bwisikunu gia ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i bwisikumɔ mɛ bɛɛn gɔ̃ruɔ.
23 Yen yerà ya sɛ̃sɔ bo, bu nɛɛ, ba tɔnu nùn win durum suuru kua, ǹ kun mɛ bu nɛɛ, u seewo u sĩ.
24 N n mɛn na, kon bɛɛ sɔ̃ɔsi ma Tɔnun Bii, u yiiko mɔ handunia mi, u ka durum suuru ko.
Ma u barɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun sɔ̃ɔmɔ, a seewo a wunɛn kpinu sua kpa a we yɛnuɔ.
25 Ma u seewa mii mii ben wuswaaɔ u sua ye u raa kpunari, ma u Gusunɔ siaramɔ u ka dɔɔ yɛnuɔ.
26 Yera biti ya be kpuro mwa ma ba Gusunɔ siaramɔ. Bɛrum maa bu mwa ma ba mɔ̀, sa gãa maamaakiginu wa gisɔ.

Yesu u Lefi soka
(I maa mɛɛrio Mateu 9:9-13, Maaku 2:13-17)

27 Yeniban biru Yesu u yara ma u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra soku Lefi u sɔ̃ gbere yerɔ, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩiyɔ.
28 Lefi u seewa u ye kpuro deri ma u nùn swĩi.
29 Yen biru u Yesu tɔ̃ɔ baka dim kua win yɛnuɔ. Gbere mwaɔ dabinu ka maa gabu ba ka bu dimɔ.
30 Falisiba ka ben wooda yɛ̃robu gabu ba win bwãabu wɔkisi ba bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na i dimɔ i nɔrumɔ ka gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu.
31 Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba bwãa do ba ǹ timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ.
32 Na ǹ nɛ n ka geegibu soku. Na nawa n ka kɔ̃san kowobu soku bu ka ben gɔ̃ru gɔsia.

Nɔɔ bɔkurun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 9:14-17, Maaku 2:18-22)

33 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yohanun bwãabu ka Falisibagibu ba ra nɔɔ bɔke kiri kiri, ba ra maa kanaru ko, adama wunɛgiba dimɔ ba nɔrumɔ.
34 Ma u nɛɛ, i ko i kpĩ i kurɔ kpaon durɔn bɔrɔba nɔɔ bɔkusia sanam mɛ u wãa ka be?
35 Adama sanam wee mɛ ba koo kurɔ kpaon durɔ wɔra ben nɔman di. Sanam mɛ sɔɔra ba koo nɔɔ bɔke.
36 U maa bu mɔndu kua u nɛɛ, ba ku ra yabe kpaaru gĩɛ bu ka yabe tɔkɔru kɔre. Bà n kua mɛ, ba koo kpaaru gĩa, kpaarun yasa maa ya ko n sãa nɛnɛm yabe tɔkɔru sɔɔ.
37 Goo ku ra maa tam kpam doke gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. U n kua mɛ, tam kpam mɛ, mu koo bɔɔnu kurasia kpa mu yari, kpa bɔɔnu nu sankira.
38 Adama ba ǹ koo ko ba kun tam kpam doke bɔɔ kpaanu sɔɔ.
39 Goo sari wi u ko n tam kpam kĩ, sanam mɛ u tam gurum nɔra, domi u koo gere u nɛɛ, gurum ka nùn nɛrena.

6

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 12:1-8, Maaku 2:23-28)

1 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ Yesu u alikama gbaaru garu sarɔ, ma win bwãaba alikama wɔkamɔ, ba sunkumɔ ka nɔma, ba temmɔ.

2 Falisi gabu ba bu bikia ba nɛɛ,
mban sɔ̃na i mɔ̀ ye wooda ya nɛɛ bu ku
ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
3 Yesu u bu bikia u nɛɛ, i ǹ gara tirerɔ
ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔ̃ɔra wi ka
win bwãabu mɔ̀?
4 U Gusunɔn diru dua ma u pɛ̃ɛ sua
ye ba Gusunɔ yiiye, u ye di ma u win
bwãabu wɛ̃. Adama bɛsɛn wooda ya
yina goo u ye di ma n kun mɔ yãku
kowobu.
5 Ma u nɛɛ, i de i n yɛ̃ ma Tɔnun
Biiwa u tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru kua.

Durɔ wìn nɔm geu ga gu
(I maa mɛɛrio Mateu 12:9-14, Maaku 3:1-6)

6 Ye n kpam kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
garu, u dua mɛnnɔ yerɔ u Gusunɔn
garin keu sɔ̃ɔsimɔ. N deema durɔ goo
wãa mi wìn nɔm geu ga gu.
7 Wooda yɛ̃robu ka Falisiba ba swaa
kasu bu ka Yesu durum mani. Yen
sɔ̃na ba nùn mɛɛra bu ka wa ù n koo
goo bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
8 Adama u ben bwisikunu yɛ̃, ma u
durɔ wi sɔ̃ɔwa wìn nɔmu ga gu mi u
nɛɛ, a seewo a yɔ̃ra bu nun wa.
Ma u seewa u yɔ̃ra.
9 Ma Yesu u nɛɛ, na bɛɛ bikiamɔ, gea
ka kɔ̃sa, yen yerà n weenɛ bu ko tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ. Bu tɔnu faaba ko? Nge
bu nùn go.
10 Yera u be kpuro mɛɛra u ka sik-
erena, ma u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wunɛn nɔmu dɛmiɔ.
Ye u gu dɛmia, ma ga bɛkura.
11 Ma ba mɔru bɛsira ma ba
wesianamɔ ye ba koo Yesu kua.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 10:1-4, Maaku 3:13-19)

12 Sɔ̃ɔ mɛɛ te sɔɔ, Yesu u da guuru
wɔllɔ u ka kanaru ko. Ma u Gusunɔ
kana wɔ̃ku giriru.
13 Ye yam sãra u win bwãabu
mɛnna, ma u tɔnu wɔkura yiru gɔsa
be sɔɔ, u bu yĩsiru kã gɔrobu.
14 Tɔn ben yĩsa wee, Simɔɔ wi u
yĩsiru kã Piɛɛ, ka Andere win wɔnɔ,
ka Yakɔbu ka Yohanu ka Filipu ka
Baatelemi
15 ka Mateu ka Tomaa ka Yakɔbu
Alufen bii, ka Simɔɔ wi u win tem gari
kĩ,
16 ka Yudasi Yakɔbun bii, ka Yudasi
Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu
sɔndia.

Bɛkiabu ka keu sɔ̃ɔsibu
(I maa mɛɛrio Mateu 4:23-25)

17 Ma u sara ka be, u yɔ̃ra tem tɛɛra
gaa sɔɔ mi win bwãa dabiru ka tɔn
wɔru guna wãa, be ba na saa Yudean
di kpuro ka Yerusalɛmun di, ka Tiri ka
Sidonin di, wuu si su wãa nim wɔ̃kun
bera gia.
18 Ba na win mi bu ka win gari nɔ
kpa u ka bu bɛkia ben baranu sɔɔn di.
Be ba wɛrɛkunu mɔ nu bu toorimɔ, ba
maa bɛkura.
19 Tɔn be kpuro ba kĩ bu nùn baba
domi win dam mu sɔmburu mɔ̀, mu
bu bɛkiamɔ kpuro.

Doo nɔɔru ka nɔni swãaru
(I maa mɛɛrio Mateu 5:1-12)

20 Yera Yesu u win nɔni sua u win
bwãabu mɛɛra u nɛɛ,
Doo nɔɔrugiba bɛɛ sãarobu domi
bɛɛya i ko n wãa mi Gusunɔ u
bandu swĩi.
21 Doo nɔɔrugiba bɛɛ be gɔ̃ɔra mɔ̀ tɛ̃,
domi i ko ra debu.
Doo nɔɔrugiba bɛɛ be i sumɔ tɛ̃, domi i
ko ra yɛ̃ɛ.
22 Doo nɔɔrugiba bɛɛ, tɔmbu bà n bɛɛ
tusa, ma ba bɛɛ gira ben min di, ma ba
bɛɛ wɔmmɔ, ma ba bɛɛn yĩsiru gɔsia gãa
kɔ̃sunu Tɔnun Biin sɔ̃.
23 Nge mɛya ben baababa ba
Gusunɔn sɔmɔbu kua. Adama bɛɛ, i
gɔ̃ru doro dɔma te, i yɔ̃ɔkuo ka nuku
dobu, domi ka gem ba bɛɛ are yiiye yi
kpã Gusunɔ wɔllɔ.
24 Nɔni swãarugiba bɛɛ maa gobigibu,
domi i bɛɛn nuku yɛmiabu wa
kɔ.
25 Nɔni swãarugiba bɛɛ be i deba tɛ̃,
domi gɔ̃ɔru ta koo bɛɛ ko.
Nɔni swãarugiba bɛɛ be i yɛ̃ɛmɔ tɛ̃,
domi i ko ra nukuru sankira
kpa i swĩ.
26 Nɔni swãarugiba bɛɛ, tɔmbu
kpuro bà n bɛɛn gea gerumɔ. Domi
mɛya ben baababa ba sɔmɔ weesugibu
kua.

Kĩru yibɛrɛban sõ
(I maa mɛɛrio Mateu 5:38-48, 7:12a)

27 Adama nɛ na bɛɛ sõɔmɔ, bɛɛ be i man swaa daki, i bɛɛn yibɛrɛba kĩru sõɔsio, i bu gea kuo be ba bɛɛ tusa.
28 I bu domaru kuo be ba bɛɛ bõrusimɔ, i bu kanaru kuo be ba bɛɛ kõsa kuammɛ.
29 Goo ù n nun baa teeru so, a maa nùn tensim tĩiyɔ, wi u maa wunɛn yabe bakaru sua, a ku nùn yinari u kpam wunɛn yabe piibu sua.
30 Wi u nun gãanu kana, a nùn kɛ̃ɛyɔ, goo ù n maa nun wunɛn gãanu suari, a ku maa nu bikia.
31 Ye i kĩ tɔmbu bu bɛɛ kua, i bu ye kuo bɛɛn tii.
32 I n bu kĩ be ba bɛɛ kĩ, siara birà i mɔ. Baa kõsan kowobun tii ba ra n ben kĩnasibu kĩ.
33 I n maa bu gea kua be ba bɛɛ gea kua, siara birà i mɔ. Mɛya kõsan kowobun tii ba ra ko.
34 I n bu bɔkura bèn mi i kɔsire yĩiyɔ, siara birà i mɔ. Kõsan kowobun tii ba ra bɔkuranɛwa, bu ka kɔsiana.
35 Adama i bɛɛn yibɛrɛba kĩru sõɔsio, i bu gea kuo, i maa bu bɔkuro i kun kɔsire yĩiyɔ, bɛɛn are yi ko n kpã, i ko n maa sãa Wɔrukoon bibu, domi win tii u ra guturuba ka tɔn kõsobu durom sõɔsi.
36 I de i n wɔnwɔndu mɔ nge mɛ bɛɛn Baaba u wɔnwɔndu mɔ.

I kun da n tɔmbu sirimɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 7:1-5)

37 I kun da n tɔmbu sirimɔ, Gusunɔ u ǹ maa ka bɛɛ sirimɔ. I kun da n tɔmbu taarɛ wɛ̃ɛmɔ, Gusunɔ u ǹ maa bɛɛ taarɛ wɛ̃ɛmɔ. I suuru koowo, Gusunɔ koo maa bɛɛ suuru kua.
38 I kɛ̃ɛyɔ, Gusunɔ koo maa bɛɛ kɛ̃. Yĩirutii bakaru sɔɔra u koo bɛɛ kɛ̃ru kɛ̃, te u taasi u sire u yibia ka nɔɔwɔ, kpa u bɛɛ wisia bɛɛn bɔɔrɔ. Domi yĩirutii te i ka gabu yĩirua, teya Gusunɔ koo ka bɛɛ yĩirua.
39 U maa bu mɔndu garu kua u nɛɛ, wõko u koo kpĩ u wõkosi swaa gbiiya? Be yiru sannu ba ǹ koo wɔru wɔri?
40 Bõɔ u ku ra win yinni kere, adama bõɔ baawure wi u sõɔsiru gia u kpa, u koo ka win yinni weena.
41 Mban sõna a yakɔ mɛɛrimɔ wunɛn kpaasin nɔnu sɔɔ, ma a ǹ dãa bĩiru laakari mɔ̀ te ta wãa wunɛn tiin nɔnuɔ.
42 Amɔna kaa ka kpĩ a wunɛn kpaasi sõ u de a nùn yakɔ wuna ge ga wãa win nɔnu sɔɔ, ma a ǹ dãa bĩiru waamɔ te ta wãa wunɛn tiin nɔnuɔ. Murafiti wunɛ, a gina dãa bĩiru wunɔ te ta wãa wunɛn nɔnuɔ yen biru kaa yam wa a ka yakɔ wuna ge ga wãa wunɛn kpaasin nɔnu sɔɔ.

Dãru ka ten binu
(I maa mɛɛrio Mateu 7:16-20, 12:33-35)

43 Dãa geeru ta ku ra bii kõsunu ma. Mɛya maa dãa kõsuru ta ǹ bii geenu marumɔ.
44 Domi dãru baatere, ten binun diya ba ra tu gie. Ba ku ra gandun binu sɔri sãka wɔllɔ, mɛya maa ba ku ra bereru sɔri awĩi wɔllɔ.
45 Tɔn geo u ra gãa geenu yarewa gãa geenu sɔɔn di ni nu berua win gõruɔ. Tɔn kõso maa gãa kõsunu yaramɔ gãa kõsunu sɔɔn di ni nu berua win gõruɔ. Domi ye ya yiba tɔnun gõruɔ ya yarimɔ, yeya nɔɔ ga ra gere.

Dinu yiru
(I maa mɛɛrio Mateu 7:24-27)

46 Mban sõna i man sokumɔ Yinni Yinni, ma i kun mɔ̀ ye na bɛɛ sõɔmɔ.
47 Baawure wi u na nɛn mi ma u nɛn gari nɔɔmɔ ma u yi mɛm nɔɔwammɛ, kon bɛɛ sõɔsi wi u ka weenɛ.
48 U ka durɔ goo weenɛ wi u diru banimɔ, ma u gba n duku u kperu girari u sere kpɛɛkpɛɛku sura. Ma nim yibura na, ma nim tora ya dii te swee, adama ya ǹ kpĩa ya dii te wuke yèn sõ ta bana wã.
49 Adama wi u nua, ma u kun kue, u sãawa nge durɔ goo wi u diru banimɔ tem dira wɔllɔ, ma u kun kpɛɛkpɛɛku sure. Nim tora ya dii te swee. Yande ta wɔra, ma ten wɔrumaa kpɛ̃a.

7

Yesu u tabu sunɔ goon yoo

bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:5-13)

1 Ye Yesu u gari yi kpuro tɔmbu sõɔwa u kpa, u da Kapenamuɔ.

2 Tabu sunɔ goo wãa mi u yoo mɔ, wi
u kĩ gem gem. Yoo wiya u barɔ sere u
waasikira.
3 Ye tɔnwero wi, u Yesun labaari
nua, yeya u nùn Yuuban guro gurobu
gabu gɔria bu nùn suuru kana u na u
win yoo bɛkia.
4 Ye ba tura Yesun mi ba nùn suuru
kana gem gem ba nɛɛ, n tura a durɔ wi
ye kua
5 domi u bɛsɛn bweseru kĩ. Wiya
maa sun bɛsɛn mɛnnɔ yeru bania.
6 Ma Yesu u ka bu swaa wɔri. Ye u
yɛnu ge turuku kua yera tabu sunɔ wi,
u win bɔrɔba gɔra bu Yesu sõ u ku tii
gɔngɛrɛ ko, domi wi kun be tura u du
win yɛnuɔ.
7 Yen sõna u ǹ tii garisi goo wi u koo
ka tii da Yesun mi. Adama u be gesi
gari geruo, win yoo u koo bɛkura.
8 Domi wi, u gabu wiru kpĩiyɛ, u maa
tabu kowobu mɔ be u kpare. U n turo
sõɔwa u doo, u ra n dɔɔwa. U n maa
ben goo sõɔwa u na, u ra n sisiwa. U
n win yoo sõɔwa u yeni koowo, u ra n
maa ye mɔ̀wa.
9 Ye Yesu u gari yi nua biti ya nùn
mwa, ma u sĩira u tɔmbu sõɔwa be
ba nùn swĩi u nɛɛ, na ǹ gina naanɛ
doke baka binin bweseru waare, baa
Isirelība sɔɔ.
10 Ye gɔro be, ba gɔsira yɛnuɔ ba
deema yoo wi, u bwãa dora.

Yesu u gɔmini goon bii seesia

11 Yen sisiru Yesu da wuu gagun mi,
ge ba ra soku Nayini. Win bwãabu ka
maa tɔn wɔru guna nùn swĩi.
12 Saa ye u wuu gen gbãrarun kɔnnɔ
turuku kua, u wa ba aluwaasi goon
goru sɔɔwa ba ka yariɔ bu sike. U
sãawa win mɛron bii teere te u mɔ.
Win mɛro maa, gɔminiwa. Wuugibu
dabira wãa ka wi.
13 Ye Yinni u kurɔ wi wa win
wɔnwɔnda nùn mwa, ma u nùn sõɔwa
u nɛɛ, a ku swĩ.
14 Yera u susi u goo ten kpakororu
baba. Be ba tu sɔɔwa ba yõra. Ma u
nɛɛ, aluwaasi wunɛ, na nun sõɔmɔ, a
seewo.
15 Ma goo te, ta seewa ta sina ta
gari gerumɔ. Ma Yesu nùn win mɛro
wesia.
16 Bɛrum be kpuro mwa, ma
ba Gusunɔ siaramɔ ba gerumɔ ba
mɔ̀, Gusunɔn sɔmɔ damgiiwa u bu
kurema. Gusunɔwa u win tɔmbu
naawa.
17 Yesun labaari ye, ya yabi Yudea
kpuro sɔɔ ka maa yen beri kpuro.

Yohanu Batɛmu kowon

gɔrobu
(I maa mɛɛrio Mateu 11:2-19)

18 Yohanun bwãaba nùn ye kpuron
labaari sõɔwa. Ma u win bwãa ben
yiru soka,
19 u bu gɔra Yesun mi bu nùn bikia,
wiya wi u sisi? Nge ba n kpao mara.
20 Ye durɔ be, ba tura win mi, ba nɛɛ,
Yohanu Batɛmu kowowa sun gɔrima
wunɛn mi su bikia, wuna wi u sisi?
Nge sa n kpao mara.
21 Saa ye sɔɔ, u tɔn dabirun baranu
ka ben alebu bɛkia, ma u ben
wɛrɛkunu gira, u maa wɔ̃ko dabinu
yam waasia.
22 Ma u bu wisa u nɛɛ, i doo i
Yohanu tusia ye i wa ka ye i nua.
Wɔ̃koba yam waamɔ, yɛmɔba sĩimɔ,
be ba bara disigiru barɔ ba bɛkuramɔ
ba dɛɛramɔ, sosobu ba gari nɔɔmɔ,
ba gɔribu seeyamɔ, ma ba sãarobu
Labaari gean waasu mɔ̀.
23 Doo nɔɔrugiiwa baawure wìn
naanɛ ya yõ dim dim nɛ sɔɔ.
24 Ye Yohanun gɔroba sĩa, ma u tɔn
dabinu Yohanun gari sõɔbu wɔri. U bu
bikia u nɛɛ, mba i mɛɛrim da gbaburɔ.
Yakɔ ge woo ga toorimɔ?
25 Durɔ wi u yãa bɛɛrɛginu sebua?
Wee, be ba yãa gobiginu sebua ma ba
wãaru dimɔ dukia sɔɔ, beya ba wãa
sina kpaanɔ.
26 N n mɛn na, mba i mɛɛrim da.
Gusunɔn sɔmɔ goo? Mɛya na bɛɛ
sõɔmɔ yɛ̃ro mam Gusunɔn sɔmɔ kere
mi n toma.
27 Domi Yohanu wiya wìn gari ba
yorua ba nɛɛ,
“N wee, na nɛn gɔro gɔra wunɛn
wuswaaɔ wi u koo nun gbiiya u
wunɛn swaa sɔmɛ.”
28 Na bɛɛ sõɔmɔ ma be tɔn kurɔba mara
sɔɔ, goo kun Yohanu kere, adama wi

u yãkabu bo Gusunən bandu səə, u Yohanu kere.
29 Ye ba ye nua, təmbu kpuro ka gbere mwaəbu sannu ba Gusunə gem wɛ̃, domi beya Yohanu u raa batɛmu kua.
30 Adama Falisiba ka wooda yɛ̃robu ba ǹ daa wure Yohanu u bu batɛmu ko. Nge mɛya ba ka yina ye Gusunə u gə̃ru doke u bu kua.
31 Ma Yinni u bikia u nɛɛ, mba kon ka tɛ̃n təmbu weesina. Mba ba ka weenɛ.
32 Ba sãawa nge bibu be ba sə̃ yaburə, ba sokunamə ba mə̀, sa bɛɛ guuru soowa ma i ǹ yawa. Sa bɛɛ gəə womu kua, i ǹ maa swĩ.
33 Domi Yohanu Batɛmu kowo u na, u ǹ dĩanu dimə, u ǹ maa tam nərumə, ma i nɛɛ, u wɛrɛkunu mə.
34 Tənun Bii u na, u dimə u nərumə, ma i gerumə u sãa dim kĩro ka tam nəro, gbere mwaəbu ka kə̃san kowobun bərə.
35 Ka mɛ, Gusunən bwisi yi ra tii sə̃si bwisi gee be ba yi wuran mi.

Yesu dimə Falisi goon yɛnuə

36 Falisi goo wi ba mə̀ Simɔɔ u Yesu dim soka. Ma Yesu u dua win dirə u sina u ka di.
37 Kurə tanə goo wãa wuu mi. Ye u nua ma Yesu u dimə Falisi win yɛnuə, yera u ka too buraru na te ta turare yiba.
38 U yə̃ra Yesun biruə win naasu gia u sumə. Ma win yĩresu naa si waaya, ma u su sunkumə ka win seri, u su sə̃sumə, ma u su turare ye wisi.
39 Falisi wi u Yesu dim soka, ye u wa mɛ, u gerua win gə̃ruə u nɛɛ, durə wi, ù n Gusunən səmən na, u ko n yɛ̃ kurə weren bwesera wi u nùn babamə, domi kurə tanəwa.
40 Ma Yesu u nɛɛ, Simɔɔ, na gari gɛɛ mə yi kon nun sə̃.
Ma Simɔɔ u nɛɛ, yinni, a geruo.
41 Ma Yesu u nɛɛ, durə goo wãa wìn dibu təmbu yiru ba nɛni. Turo nɛni sii geesun gobi nɛɛra wunəbu (500), turo maa weeraakuru.
42 Ye ba ǹ gãanu wa bu kəsia, ma u be yiru kpuro suuru kua. Tɛ̃ be yiru ye səə, wara koo nùn kĩa n kere.
43 Simɔɔ u nɛɛ, na tamaa wi ba suuru kua n kere.
Ma Yesu u nùn sə̃əwa u nɛɛ, gema a gerua.
44 Yera u sĩira kurə win mi gia ma u Simɔɔ bikia u nɛɛ, a kurə wi wa? Ye na dua wunɛn yɛnuə a ǹ man nim kã n ka nɛn kə̃ri kpakia, adama kurə wini u nɛn naasu waaya ka win yĩresu, ma u su sunka ka win seri.
45 A ǹ man təbura ka sə̃subu, adama kurə wini, mìn di na dua, u ǹ nɛn naasu sə̃sum deri.
46 A ǹ gum wisi nɛn wiru wəllə, adama kurə wini u turare wisi nɛn naasə.
47 Yen sə̃, na nun sə̃əmə ma kurə win durum baka ye, ba nùn ye suuru kua. Yeya n dera win kĩra kpɛ̃a. Adama wi ba fiiko suuru kua, u ra n kĩwa fiiko.
48 Ma u kurə wi sə̃əwa u nɛɛ, ba nun wunɛn durum suuru kua.
49 Be ba sə̃ ba dimə ka wi, ba bikianamə, wara wini wi baa təmbun durum u mam suuru mə̀.
50 Ma u kurə wi sə̃əwa u nɛɛ, wunɛn naanɛ dokebu nun faaba kua. A doo ka alafia.

8

Tən kurə be ba Yesu swĩi

1 Yen biru Yesu u wuu marosu ka baru kpaanu da da, u waasu mə̀ u Gusunən bandun labaari gea kparamə. Ma bwãabu wəkura yiru ye, ya wãa ka wi,
2 ka maa kurəbu gabu bèn wɛrɛkunu ba gira, ka gabu be ba bɛkia ben baranu səən di. Beya Maari wi ba sokumə Madalagii, wìn min di wɛrɛkunu nəəba yiru nu doona,
3 ka Yoana wi u sãa Kusa, Herodun səm kowobun wirugiin kurə, ka Susana ka sere gabu dabiru. Kurə beya ba bu nəərimə ka ben tiin ye ba mə.

Dĩa bwese yɛ̃kon gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:1-9, Maaku 4:1-9)

4 Tən dabinu na saa wusu dabinun di ba mɛnna Yesun mi. Yera u bu məndu kua u nɛɛ,
5 durə goo yara u ka dĩa bweseru yɛ̃ka. Nge mɛ u yɛ̃kamə sukum wəri

swaa baarɔ, ma ba taaka, ma gunɔsu gɔsa su di.
6 Sukum gam maa wɔri kpee saara wɔllɔ. Sanam mɛ mu kpiima, mu gbera yèn sɔ̃ tem yɛndu sari mi.
7 Sukum gam kpam wɔri sãkin su-
unu sɔɔ, ma sãki ka mu kpɛ̃a sannu, ma yi mu sɛ̃kenɛ yi go.
8 Sukum gam maa kpam wɔri tem gem sɔɔ, ma mu kpia mu binu mara wunɔm wunɔm. Ye u gerua mɛ u kpa, u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Mɔnnun asansi
(I maa mɛɛrio Mateu 13:10-17, Maaku 4:10-12)

9 Ma win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, mba mɔn ten tubusianu.
10 U nɛɛ, bɛɛya ba wɛ̃ i ka Gusunɔn bandun asiri gia, adama ba gabu gari yi sɔ̃ɔmɔ ka mɔnnu, “kpa bu ka mɛɛri ba kun wa, bà n maa nua, kpa n ku bu yeeri.”

Mɔn ten tubusianu
(I maa mɛɛrio Mateu 13:18-23, Maaku 4:13-20)

11 Yesu u nɛɛ, yeniwa mɔn ten tubusianu. Gusunɔn gariya ba yɛ̃kamɔ.
12 Swaa baaru ta sãawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, kpa Setam yu na yu yi wuna ben gɔ̃run di bu ku raa ka naanɛ doke kpa bu faaba wa.
13 Kpee saara ya sãawa nge tɔn be ba ra gari yi mwɛ ka nuku dobu sanam mɛ ba yi nɔɔmɔ, adama ba ǹ gbini mɔ. Ba ra naanɛ dokewa saa fiiko sɔɔ, kpa bu biru wura laakari mɛɛribun sanam.
14 Tem mi sãki wãa mu sãawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, adama nge mɛ ba dɔɔ, wururabu ka dukia ka handunian dobu ra yi sɛ̃ke yi go, ben binu ku ra ye.
15 Tem gem mu maa sãawa nge tɔn be ba ra gari yi ba nua nɛnɛ ben gɔ̃ru geu sɔɔ ka nuku tia, ma ba binu marumɔ ka tɛmanabu.

Fitilan mɔndu
(I maa mɛɛrio Maaku 4:21-25)

16 Yesu kpam nɛɛ, goo sari wi u ra fitila mɛni kpa u gu wekeru wukiri, ǹ kun mɛ u gu doke kpin yerun kɔkɔrɔ. Adama u ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ, kpa be ba dumɔ ba n ka yam bururam waamɔ.
17 Domi gãanu sari ni ba berua ma nu ǹ koo tera, mɛya gãanu maa sari ni ba kua asiri sɔɔ ma nu ǹ koo giara kpa nu sɔ̃ɔsira batuma sɔɔ.
18 Yen sɔ̃, i n laakari sãa nge mɛ i nɔɔmɔ. Domi baawure wi u mɔ, wiya ba koo wɛ̃. Baawure wi u kun maa mɔ, ba koo nùn mwaari ye u tamaa u mɔ.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu
ka win mɛro
(I maa mɛɛrio Mateu 12:46-50, Maaku 3:31-35)

19 Yesun wɔnɔbu ka win mɛro ba na win mi, adama ba kpana bu nùn susi tɔn dabinun sɔ̃.
20 Ba nùn sɔ̃ɔwa ma win wɔnɔbu ka win mɛro ba yɔ̃ tɔɔwɔ ba kĩ bu nùn wa.
21 Adama u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, be ba Gusunɔn gari swaa daki, ma ba yi mɛm nɔɔwammɛ beya ba sãa win wɔnɔbu ka win mɛro.

Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:23-27, Maaku 4:35-41)

22 Sɔ̃ɔ teeru Yesu dua goo nimkuu sɔɔ ka win bwãabu, ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de su tɔbura daa burerun guru giɔ.
Ma ba goo wuka ba doona.
23 Sanam mɛ ba dɔɔ, u dweeya. Yera woo bɔkɔ ga seewa daa bure te sɔɔ, ma goo ga nim yibuɔ. Ba wãa kari sɔɔ.
24 Ba nùn susi ma ba nùn yamia ba nɛɛ, Yinni, Yinni, sa kam kobu dɔɔ.
Ye u yanda u woo ka nim kurenu gerusi. Ma n sure ma n mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.
25 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, ma sɔɔra i bɛɛn naanɛ doke.
Bɛrum bu mwa ka biti, ma ba bikianamɔ, durɔ weren bwesera wini wi baa woo ka nim ù n wooda wɛ̃, n da nùn mɛm nɔɔwɛ.

Yesu u wɛrɛkunugii bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:28-34, Maaku 5:1-20)

26 Ma ba Gadaran tem tura mɛ n ka Galile wuswaa kisinɛ.
27-29 Ye u sara temɔ u durɔ goo wa u wee wuu gian di u ka nùn yinna. Durɔ wi, u wɛrɛkunu mɔ. Nɔn dabira nu ra nùn seeri. Ba ra nùn bɔke ka

yɔni nɔma ka naasɔ kpa ba n nùn kɔ̃su. Adama u ra bɔkubu kpuro kasuku kpa wɛrɛku ni, nu ka nùn da gbaburɔ. Terera u ra n wãa saa tɛɛbun di, u ku ra sinɛ yɛnuɔ, ma n kun sikaɔ. Yera Yesu u wɛrɛku ni wooda wɛ̃ nu doona durɔ win min di.

Ye durɔ wi, u Yesu wa u wura takana u wɔruma win wuswaaɔ ma u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, mba n sun mɛnnɛ nɛ ka wunɛ Yesu Wɔrukoon Bii. Na nun kanamɔ a ku man tɔ̃ya ko.

30 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, amɔna wunɛn yĩsiru. Ma u wisa u nɛɛ, Nɔrɔbu, domi u wɛrɛku dabinu mɔ.

31 Ma wɛrɛku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u ku de nu da wɔru bɔkɔ * sɔɔ.

32 N deema kurusɔ wuu bakaru gara wãa ta dimɔ guuru wɔllɔ. Ma wɛrɛku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u de nu da kurusɔ ni sɔɔ. Ma u nu yɔllaa kua.

33 Ma nu durɔ wi doonari, nu da kurusɔ nin mi. Ma kurusɔ wuu te, ta duki sure daa bureru sɔɔ ta nim diira.

34 Sanam mɛ be ba nu kpare ba wa ye n koora, ba duki sua. Ba da ba labaari ye yɛ̃bi wuu maroɔ ka baru kpaanɔ.

35 Tɔmba yara bu ka wa ye n koora. Ba da Yesun mi ma ba durɔ wi deema wìn min di wɛrɛkunu doona, u sɔ̃ Yesun bɔkuɔ u bekuru wukiri u wura win laakari sɔɔ, ma bɛrum bu mwa.

36 Bèn nɔni biru ya koora ba tɔmbu sɔ̃ɔwa nge mɛ n kua wɛrɛkunugii wi, u ka bɛkura.

37 Gadaran tem girum tɔn be kpuro ba Yesu suuru kana ba nɛɛ, u bu dɛsirario, domi bɛrum bakam bu mwa. Ma u goo nimkuu dua u gɔsira.

38 Durɔ wi, wìn min di wɛrɛkunu doona, u Yesu suuru kana u nɛɛ, u de bu da sannu. Adama Yesu u nùn gɔsia u nɛɛ,

39 u gɔsiro win yɛnuɔ, kpa u kpara kpuro ye Gusunɔ u nùn kua.

Ma u doona u da u kpara wuu ge sɔɔ kpuro ye Yesu nùn kua.

Yarusin bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari (I maa mɛɛrio Mateu 9:18-26, Maaku 5:21-43)

40 Ye Yesu u wurama ma tɔn wɔru ga nùn dam koosia, domi ba raa nùn marawa be kpuro.

41 Wee durɔ goo wi ba ra soku Yarusi, mɛnnɔ yerun wirugii, u da u yiira Yesun wuswaaɔ u nùn suuru kana u na win yɛnuɔ.

42 Domi win bii teere te u mara, ta wasikiramɔ. Bii wi, u sãawa wɔndia wi u wɔ̃ɔ wɔkura yiru mɔ.

Ye u dɔɔ mi, tɔn wɔru ga nùn mɔnsi.

43 N wee, kurɔ goo u wãa mi, wi u yɛm wĩibu barɔ saa wɔ̃ɔ wɔkura yirun di. [U win gobi di kpuro tim nɛmɔbun mi,] ben goo kun maa kpĩa u nùn bɛkie.

44 U Yesu susi biruɔ ma u win yaberun swaa bua baba. Yande win yɛm wĩi bi, bu yɔ̃ra.

45 Ma Yesu u bikia u nɛɛ, wara man baba.

Ye be kpuro ba sikimɔ, Piɛɛ ka be ba wãa ka wi, ba nɛɛ, Yinni, n ǹ tɔn wɔruwa ga nun sɛ̃ke ga ka sikerenɛ? [Ma a bikiamɔ wara nun baba?]

46 Adama Yesu u nɛɛ, goo u man baba, domi na gia ma nɛn dam mu sɔmburu kua.

47 Ye kurɔ wi, u gia ma ba nùn tuburi, yera u na u yiira ka diiribu Yesun wuswaaɔ. Tɔmbu kpuron nɔni biru u gerua yèn sɔ̃ u nùn baba, ka maa mɛ u bɛkura yande.

48 Ma Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii kurɔbu, wunɛn naanɛ dokebu nun bɛkia, a doo ka alafia.

49 Sanam mɛ u gari mɔ̀, goo u na u mɛnnɔ yerun wirugii wi sɔ̃ɔwa ma win bii u gu kɔ, u ku maa keu koosio gɔngɛrɛ ko.

50 Yesu u ye nua, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a gesi naanɛ dokeo, u koo bɛkura.

51 Ye u tura yɛnu mi, u ǹ dere goo u ka nùn due ma n kun mɔ Piɛɛ ka Yohanu ka Yakɔbu ka bii win tundo ka win mɛro.

* **8:31** ***wɔru bɔkɔ*** - Wɔru bɔkɔ ge, ga sãawa Setam wãa yeru te ta ǹ nɔru mɔ.

52 Be ba wãa mi kpuro ba sumɔwa
ba tii soomɔ bii win sɔ̃. Adama Yesu u
nɛɛ, i ku swĩ, u ǹ gu, u dòwa.
53 Ba nùn yaakoru wɔri, domi ba yɛ̃
ma u guwa.
54 Ma Yesu u bii win nɔma nɛnua ma
u gerua ka dam, wɔndia a seewo.
55 Wɔndia win hunde ya wurama,
ma u seewa mii mii. Ma Yesu u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu nùn dĩanu wɛ̃ɛyɔ.
56 Ma biti ya win mɔwɔbu mwa,
adama Yesu u bu yiire u nɛɛ, bu ku raa
goo sɔ̃ ye n koora.

9

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra
(I maa mɛɛrio Mateu 10:5-15, Maaku 6:7-13)

1 Ma Yesu u win bwãabu wɔkura
yiru soka u mɛnna u bu dam kã ka
yiiko bu ka wɛrɛkunu kpuro gira, bu
ka maa baranu bɛkia.
2 Ma u bu gɔra bu ka ban te Gusunɔ
u koo swĩin waasu ko kpa bu barɔbu
bɛkia.
3 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku gãanu
kusenu ko sanum mɛ sɔɔ, baa dɛka ǹ
kun mɛ bɔɔru ǹ kun mɛ dĩanu ǹ kun
mɛ gobi, kpa i ku maa yaberu yiruse
nɛnɛ.
4 Yɛnu gèn mi i sɔbia, i sinɔ mi sere i
ka doona wuu gen min di.
5 Wuu mi ba ǹ bɛɛ dam koosie, i
yario wuu gen min di, kpa i bɛɛn
naasun tua bu kpare nge yĩreru te ta bu
ben taarɛ sɔ̃ɔsimɔ.
6 Ba seewa ba doona baru kpaa
kpaaka, ba Labaari gea kparamɔ ma ba
barɔbu bɛkiamɔ yam kpuro.

Herodun laakari seewa
(I maa mɛɛrio Mateu 14:1-12, Maaku 6:14-29)

7 Herodu sunɔ u nua kpuro ye Yesu
u mɔ̀, ma ya win laakari burisina.
Domi gaba gerumɔ Yohanuwa
wurama gɔrin di.
8 Gaba maa gerumɔ Eliwa kurama.
Ma gaba gerumɔ Gusunɔn sɔmɔ
yerukobun turowa wurama saa gɔrin
di.
9 Ma Herodu u nɛɛ, na dera ba
Yohanu wiru bura. Adama wara wini
wìn gari na nɔɔmɔ mɛnin bweseru.
Ma u kasu u nùn wa.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun
suba nɔɔbu diisia
(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Yohanu 6:1-14)

10 Yesun bwãa be, ba gɔra ye wɔma
ba nùn saaria kpuro ye ba kua. Ma u
bu sua ba tii mɛna ba da wuu gagun
bera gia ge ba ra soku Bɛsaida.
11 Tɔn wɔru ga gia gee u wãa, ma ga
nùn swĩi. U bu dam koosia ma u bu
ban te Gusunɔ u koo swĩin gari sɔ̃ɔmɔ,
u maa bu bɛkiamɔ be ba barɔ.
12 Ye sɔ̃ɔ kpeeyɔ be wɔkura yiru ye,
ba nùn susi ma ba nɛɛ, a tɔn be karo bu
da wusɔ ka baru kpaanɔ bu kpin yeru
kasu ka ye ba koo di, domi gbaburu
sɔɔra sa wãa mini.
13 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bu
dĩanu wɛ̃ɛyɔ bɛɛn tii bu di.
Adama ba nɛɛ, pɛ̃ɛ nɔɔbu ka swɛ̃ɛ
yiru tɔnawa sa mɔ, ma n kun mɔ à n
kĩ bɛsɛn tii su da su dĩanu kasuma tɔn
be kpuron sɔ̃ baasi ya.
14 Tɔn be sɔɔ, tɔn durɔbun geera
tura nge tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔbu
(5.000). Ma Yesu u win bwãa be
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bu sinasio wuu wuuka,
weeraakuukuubu.
15 Ma ba kua mɛ ba be kpuro sinasia.
16 Yesu u pɛ̃ɛ nɔɔbu ye sua ka swɛ̃ɛ
yiru ye, ma u nɔni seeya wɔllɔ u
Gusunɔn domaru bikia, ma u ye mu-
rura u bwãa be wɛ̃ bu tɔn dabi te
yabua.
17 Be kpuro ba di ba deba. Ma ba
sukum gure birenu wɔkura yiru sɔɔ
ye ba di n tiara.

Piɛɛ nɛɛ, Yesu u sãawa
wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 16:13-19, Maaku 8:27-29)

18 Sɔ̃ɔ teeru sanam mɛ Yesu u
kanaru mɔ̀ bee tia, ka win bwãabu
sannu, u bu bikia u nɛɛ, wara tɔmba
gerumɔ na sãa.
19 Ba nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa.
Gaba ra gere, Eliwa, gaba ra maa nɛɛ,
Gusunɔn sɔmɔ yerukobun turowa u
wurama gɔrin di.
20 Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn tii maa
ni, wara i gerumɔ na sãa.
Piɛɛ u nɛɛ, wuna Kirisi wi Gusunɔ u
gɔrima.

21 Ma u bu nɔɔ goosi bu ku raa goo sɔ̃.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀

(I maa mɛɛrio Mateu 16:20-28, Maaku 8:30-9:1)

22 Yesu u kpam nɛɛ, Tɔnun Bii u ǹ koo ko u kun nɔni sɔ̃ɔre gem gem, kpa guro gurobu bu nùn yina ka yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu, kpa bu nùn go kpa u sikura sɔ̃ɔ itase.

23 Ma u be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo ù n kĩ u man swĩi nge bɔ̀ɔ, u win gɔ̃ru kĩru derio, kpa u win tiin dãa bunanaru sua baadomma, kpa u n man swĩi.

24 Domi baawure wi u kĩ u win wãaru di ka win gɔ̃ru kĩru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wãaru yina nɛn sɔ̃, wiya u koo tu wa ka gem.

25 Arufaani yerà tɔnu u mɔ, baa ù n handunian gãanu kpuro wa, ma u tii kam koosia ǹ kun mɛ u win wãaru bia.

26 Domi baawure wi u nɛn sekuru mɔ̀ ka maa nɛn gari, Tɔnun Bii u koo maa win sekuru ko ù n wurama ka win yiiko ka Baabagia ka wɔllun gɔrado dɛɛrobugia.

27 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka gem, gabu ba yɔ̃ mini be ba ǹ gbimɔ bu ka ban te wa te Gusunɔ u koo swĩi.

Yesun wasi gɔsia

(I maa mɛɛrio Mateu 17:1-8, Maaku 9:2-8)

28 Ye u gari yi gerua u kpa, yen sɔ̃ɔ nɔɔba itase u Piɛɛ ka Yohanu ka Yakɔbu sua u yɔɔwa guuru wɔllɔ u wa u ka kanaru ko.

29 Nge mɛ u kanaru mɔ̀ win wuswaa gɔsia tuka, ma win yãnu burura fem fem.

30-31 N wee tɔmbu yiru, Mɔwisi ka Eli, ba kurama ka wɔllun girima ba ka nùn win doonarun gari mɔ̀ te u koo doona Yerusalɛmun di.

32 Piɛɛ ka win kpaasibu ben wasi bunia ka dom, adama ba dom kpaurа ma ba Yesun yiikon girima wa ka tɔn be yiru be ba yɔ̃ ka wi.

33 Nge mɛ tɔn be, ba Yesu dɛsirarimɔ, Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni, n wã sa n wãa mini. Su kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru Mɔwisigiru, teeru maa Eligiru. Domi u ǹ yɛ̃ ye u gerumɔ.

34 Nge mɛ u gari mɔ̀ mɛsum, bukɔ ga na ga bu wukiri, ma bɛrum bwãa be mwa ye ba wa mɛsum.

35 Ma nɔɔ gagu ga nɔɔra bukɔ gen min di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii wi na tii gɔsia, i wigia nɔɔwɔ.

36 Gari yin biru, Yesu tia wi turo. Bwãa be, ba ye ba wa mi tii marisi, ba ǹ goo gɛɛ sɔ̃ɔwa sɔ̃ɔ mɛɛ te sɔɔ.

Yesu u bii wi wɛrɛku ga wãasi bɛkia

(I maa mɛɛrio Mateu 17:14-18, Maaku 9:14-27)

37 Yen sisiru, sanam mɛ ba sara guuru wɔllun di, tɔn wɔru guna ya Yesu sennɔ na.

38 Yera tɔn wɔru gen suunu sɔɔn di durɔ goo u gbãra u nɛɛ, yinni, na nun kanamɔ, a nɛn bii durɔbu ge mɛɛrio, domi u sãa bii teere te na mɔ.

39 Wɛrɛku ga ra nùn sɛ̃rewa kpa u gbãra suaru sɔɔ, kpa gu nùn bemisia, kpa gu de u n yãatam pɔkeru mɔ̀ kpa u tii mɛɛra ko, yen biru kpa gu nùn doonari.

40 Na wunɛn bwãabu kana bu gu gira, adama ba ǹ kpĩa.

41 Yesu nɛɛ, tɔn kɔ̃so naanɛ doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wãa. Sere domma ko na n ka bɛɛ tɛmanɛ. Ma u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka wunɛn bii wi na mini.

42 Sanam mɛ u ka bii wi susiɔ, wɛrɛku ge, ga nùn tem kpарana ma ga nùn bemisia. Adama Yesu u gu gerusi u bii wi bɛkia, ma u nùn win tundo wesia.

43 Ma Gusunɔn sina te, ta tɔn be kpuro maamaaki kua.

Yesu kpam win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀

(I maa mɛɛrio Mateu 17:22-23, Maaku 9:30-32)

Sanam mɛ baawure u kãsa ka ye Yesu u mɔ̀, u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

44 bɛɛ i gari yini swaa dakio sãa sãa. Ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu sɔndia.

45 Adama win bwãaba kun gari yi tuba, domi ba bu yi berue gina, bu ku

ka gia. Ma ba bɛrum mɔ̀ bu ka nùn gari yin yaasi bikia.

Wara gisonkoru bo
(I maa mɛɛrio Mateu 18:1-5, Maaku 9:33-37)

46 Sikirinɔ ga dua bwãa ben suunu sɔɔ domi ba kĩ bu gia be sɔɔ wi u bo.
47 Yesu u ben gɔ̃run bwisikunu yɛ̃. Yera u bii yãkabu sua u yɔ̃rasia win bɔkuɔ,
48 ma u nɛɛ, baawure wi u bii yãkabu geni wura nɛn yĩsirun sɔ̃, nɛn tiiwa u wura, baawure wi u maa man wura, u wi u man gɔrima wurawa. Domi wi u sãa yãkabu bɛɛn suunu sɔɔ, wiya kpuro kere.

Wi u kun ka bɛɛ

yibɛrɛ tɛɛru nɛni, bɛɛgiiwa
(I maa mɛɛrio Maaku 9:38-40)

49 Yohanu u nɛɛ, yinni, sa goo wa wi u wɛrɛkunu giramɔ ka wunɛn yĩsiru, ma sa nùn yinari yèn sɔ̃ u ǹ nun swĩi ka bɛsɛ sannu.
50 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku yɛ̃ro yinari, domi wi u kun ka bɛɛ yibɛrɛ tɛɛru nɛni, bɛɛgiiwa.

Samarin wuu gagugiba yina

bu Yesu dam koosia

51 Sanam mɛ saa ya turuku kooma bu ka nùn sua u da wɔllɔ, u gɔ̃ru doke dim dim u Yerusalɛmu da.
52 Ma u sɔmɔbu gabu gbiisia ba da ba dua Samarigibun wuu gagu sɔɔ bu ka nùn ayeru sɔɔru kua.
53 Adama wuu migibu ba ǹ nùn dam koosie yèn sɔ̃ ba wa n sãare nge u dɔɔ Yerusalɛmu gia.
54 Ye win bwãa beni Yakɔbu ka Yohanu ba wa mɛ, ba bikia ba nɛɛ, Yinni, a kĩ su de dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di u tɔn be wɔri?
55 U bu sĩire ma u bu gerusi ka dam. [U nɛɛ, i ǹ yɛ̃ ye i bwisikumɔ.
56 Domi Tɔnun Bii u ǹ nɛ u ka tɔnun hunde kam koosia. U nawa u ka ye faaba ko.] Ma ba da wuu gam gia.

Be ba kĩ bu Yesu swĩi
(I maa mɛɛrio Mateu 8:19-22)

57 Sanam mɛ ba sĩimɔ swaa sɔɔ goo u nùn sɔ̃ɔwa ma u koo nùn swĩi baama mi u dɔɔ.
58 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sɛmusu bweusu mɔ, gunɔsu maa sokunu mɔ, adama Tɔnun Bii u ǹ ayeru mɔ mi u koo kpuna.
59 U kpam goo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩiyɔ.
Adama yɛ̃ro u nɛɛ, a de n gina da n nɛn tundo sike.
60 Yera Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a derio gɔribu bu ben gɔribu sike, adama wunɛ a doo a Gusunɔn bandun Labaari gea nɔɔsia baama.
61 Ma goo u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, kon nun swĩi adama a de n gina da n nɛgibu nɔɔ kana.
62 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baawure wi u tebo nɔmu sɔndi, ma u biru sĩira, u ǹ maa arufaani gaa mɔ ban te Gusunɔ u koo swĩi sɔɔ.

10

Yesu u bwãabu wata

ka wɔkuru gɔra

1 Yen biru Yinni u kpam gabu wata ka wɔkuru gɔsa, ma u bu gɔra yiru yiru win wuswaaɔ wuu maro baagere sɔɔ ka baama mi win tii u gɔ̃ru doke u ra da.
2 U nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ̃ ya kpã, adama be ba gɛ̃ɛmɔ ba ǹ dabi. Yen sɔ̃, i gbee yɛ̃ro kanɔ u kpam tɔmbu mɔrisiama bu ka gɛ̃.
3 N wee na bɛɛ gɔriɔ nge yãa binu dɛmakunun suunu sɔɔ. I seewo i da.
4 I ku ka yansurɔru da ka bɔɔru ka baranu, i ku maa goo tɔbiri swaaɔ.
5 Yɛnu gè sɔɔ i dua, i gbiiyo i bu sɔ̃ i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ̃.
6 Alafiagii ù n wãa mi, bɛɛn alafia ya ko n wãa ka yɛ̃ro. U kun maa wãa mi, ya koo wurama bɛɛ sɔɔ.
7 I koowo yɛnu gen sɔbu kpa i n dimɔ i n nɔrumɔ ye ba bɛɛ wɛ̃, domi n weenɛ bu sɔm kowo win kɔsiaru wɛ̃. I ku ko yɛnu dabinun sɔbu.
8 Wuu gè sɔɔ i dua, ma ba bɛɛ dam koosia, i dio ye ba bɛɛ wɛ̃,
9 i barɔbu bɛkio be ba wãa mi, kpa i bu sɔ̃ ma Gusunɔ u sisi u bandu swĩi.
10 Adama wuu gè sɔɔ i dua ma ba kun bɛɛ dam koosie, i doo gen yaaraɔ, kpa i nɛɛ,

11 baa ben wuun tua ye ya mani
bɛɛn naasɔ, i bu kparemɔ, kpa bu ka
gia ma Gusunɔ u sisi u bandu swĩi.
12 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, tɔ̃ɔ te sɔɔ,
Sodomugia koo ko kpakaka ka sere
wuu ge.

Wuu sìn tɔmba yinamɔ

bu naanɛ doke
(I maa mɛɛrio Mateu 11:20-24)

13 Yesu maa nɛɛ, nɔni swãarugiiwa
wunɛ Kɔrasɛni, nɔni swãarugiiwa
wunɛ Bɛsaida, domi bà n sɔm
maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni
sɔɔ, ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu
sin tɔmbu ba ko n daa gɔ̃ru gɔsie saa
tɛɛbun di, ba n sɔ̃ torom sɔɔ ba n saaki
sebua nuku sankiranun sɔ̃.
14 Yen sɔ̃, siribun sanam sɔɔ, Tiri ka
Sidonigia koo ko kpakaka ka sere bɛɛ.
15 Wunɛ maa Kapenamu, a yĩiyɔ kaa
suara sere wɔllɔ? Aawo, ba koo nun
surewa sere gɔriɔ.
16 Ma u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wi u bɛɛ swaa daki, nɛna u swaa daki,
wi u maa bɛɛ yina, nɛna u yina, wi u
maa man yina u maa wi u man gɔrima
yinawa.

Wata ka wɔku ten wuramaru

17 Be wata ka wɔku te, ba wurama
ka nuku dobu, ma ba nɛɛ, Yinni, sere
ka wɛrɛkunɔ, nu sun wiru kpĩiyawa
wunɛn yĩsirun sɔ̃.
18 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na Setam
wa ya wɔrumamɔ wɔllun di nge guru
maakinu.
19 N wee, na bɛɛ yiiko wɛ̃ i ka wɛɛ ka
nii ka wɛrɔn dam kpuro taaku, gãanu
ganu kun maa kpɛ̃ nu bɛɛ mɛɛra ko.
20 Adama, i ku gɔ̃ru dora yèn sɔ̃
wɛrɛkunu nu bɛɛ wiru kpĩiya, i gɔ̃ru
doro yèn sɔ̃ ba bɛɛn yĩsinu yorua wɔllɔ.

Yesun gɔ̃ru ga dora
(I maa mɛɛrio Mateu 11:25-27, 13:16-17)

21 Saa tia ye sɔɔ, Yesun gɔ̃ru ga dora
too ka Hunde Dɛɛron dam, ma u nɛɛ,
Baaba, wɔllu ka tem Yinni na nun
siara yèn sɔ̃ a ka yabu ye yɛ̃rugibu ka
bwisigibu berua ma a ye bibu sɔ̃ɔsi. N
wã Baaba, domi mɛya n ka nun naawa
wunɛn kĩru sɔɔ.
22 Nɛn Baaba u man baayere wɛ̃.
Goo sari wi u Bii yɛ̃ ma n kun mɔ Baaba
wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ̃ ma
n kun mɔ Bii wi, ka maa wi Bii wi, u kĩ
u Baaba sɔ̃ɔsi.
23 Ma u sĩira win bwãabun bera
gia u bu sɔ̃ɔwa be tɔna u nɛɛ, doo
nɔɔrugiiwa wìn nɔni waamɔ ye i
waamɔ.
24 Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ Gusunɔn
sɔmɔbu ka sinambu dabira ba kĩa bu
wa ye i waamɔ tɛ̃, ba ǹ maa wa. Ba kĩa
bu nɔ ye i nɔɔmɔ tɛ̃, ba ǹ maa nua.

Samarigii wi u tɔn geeru kua

25 N wee, wooda yɛ̃ro goo u seewa u
ka Yesun laakari mɛɛri ma u nɛɛ, yinni,
mba kon ko n ka wãaru te ta ku ra kpe
tubi di.
26 Yesu nùn bikia u nɛɛ, mba ba
yorua wooda sɔɔ. Mba a ra gari mi.
27 U wisa u nɛɛ, “Kaa Gusunɔ wunɛn
Yinni kĩa ka wunɛn gɔ̃ru kpuro, ka
wunɛn bwɛ̃ra kpuro, ka wunɛn dam
kpuro, ka wunɛn bwisikunu kpuro,
kpa a wunɛn tɔnusi kĩa nge wunɛn tii
tii.”
28 Yesu nɛɛ, a wisa n dɛnde, a koowo
mɛ, kaa n wãaru mɔ.
29 Adama durɔ wi, u kĩ u tii gem wɛ̃
ma u bikia u nɛɛ, wara nɛn tɔnusi.
30 Yesu u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ, durɔ
goowa u wee Yerusalɛmun di u dɔɔ
Yerikoɔ, ma u wɔri gbɛnɔbun nɔma
sɔɔ. Gbɛnɔ be, ba nùn swaa di, ba
nùn so, ma ba doona ba nùn deri u
wasikiramɔ.
31 N deema ka saabu, yãku kowo goo
sarɔ ka swaa ye. U durɔ wi wa ma u
sɛ̃ɛna u doona.
32 Mɛna maa Lefi goo u tura yam mi.
U nùn wa ma u sɛ̃ɛna u doona.
33 Adama Samarigii goo u wuu dɔɔ u
tura win bɔkuɔ. Ye u durɔ wi wa win
wɔnwɔnda nùn mwa.
34 U susi ma u gum ka tam wisi win
mɛɛran bosu sɔɔ ma u su bɔkua. Yen
biru u nùn sɔndi ye u sɔnin wɔllɔ u
ka nùn da sɔbun sɔbia yerɔ ma u nùn
nɔɔri.
35 Yen sisiru, u gobi sua yi yi ka sɔm
kowon sɔ̃ɔ yirun gobi nɛ, u yi sɔbia
yerun wirugii wɛ̃ ma u nɛɛ, a durɔ wi
nɔɔrio. À n maa di n mɛni kera win sɔ̃,
kon nun kɔsia nà n wurama.

36 Ma Yesu nɛɛ, tɔmbu ita ye sɔɔ, ben
wara a tamaa u sãa durɔ win tɔnusi wi
u wɔri gbɛnɔbun nɔma sɔɔ mi.
37 U nɛɛ, wi u nùn wɔnwɔndu kua,
wiya.
Ma Yesu u nɛɛ, ǹ n mɛn na, a doo kpa
a n mɔ̀ mɛ.

Yesu da Maata ka Maarin mi

38 Sanam mɛ ba wãa swaaɔ u wuu
gagu dua ma kurɔ goo wi ba ra soku
Maata u dera u sɔbia win yɛnuɔ.
39 Kurɔ wi, u wɔnɔ mɔ wi ba ra soku
Maari. Wɔnɔ wi, u sɔ̃ Yinnin bɔkuɔ u
win gari swaa daki.
40 Adama Maata u ka doo kobu
wasire, ma u na u nɛɛ, Yinni n ǹ nun
gam sãa ye nɛn wɔnɔ u man sɔma ye
derie nɛ turo? A ǹ kaa de u na u man
somi?
41 Yinni u nùn wisa u nɛɛ, Maata,
Maata, a tii gɔngɛrɛ mɔ̀ a tii baasi gãa
dabinun sɔ̃.
42 Gãa teenun bukatawa tɔnu u mɔ.
Gãa geena Maari u gɔsa ni ba ǹ nùn
mwaarimɔ.

11

Kanarun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 6:9-13, 7:7-11)

1 Sɔ̃ɔ teeru Yesu u kanaru mɔ̀ gam
gum. Saa ye u kpa win bwãabun turo
u nɛɛ, Yinni kpa a sun sɔ̃ɔsi mɛ ba
ra kanaru ko, nge mɛ Yohanu u win
bwãabu sɔ̃ɔsi.
2 Yesu u bu sɔ̃ɔwa bà n kanaru mɔ̀ ba
n da nɛɛ,
Baaba, a de ba n yɛ̃ ma wuna sãa Dɛɛro.
A na a bandu swĩi.
3 A sun bɛsɛn dĩanu kɛ̃ tɔ̃ru baatere.
4 A sun bɛsɛn toranu suuru kuo
domi bɛsɛn tii sa ra wi u sun torari
suuru kue.
A ku ka sun da kɔkiribun bera gia.
5 U kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nge mɛ n
tɛ̃ wãa, bɛɛn turo u n bɔrɔ mɔ, kpa u
da win mi wɔ̃ku suunu sɔɔ u nɛɛ u nùn
pɛ̃ɛ ita bɔkuro,
6 domi win kpaasibun turowa gam
wee, wi kun maa gãanu mɔ u nùn wɛ̃.
7 Saa sɔɔn di kpa bɔrɔ wi, u nɛɛ, u ku
nùn baasi, u kɔnnɔ kɛnua kɔ, wi ka win
bibu ba kpĩ. U ǹ maa kpɛ̃ u se u sere
nùn pɛ̃ɛ wɛ̃.
8 Yesu u nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baa ù kun
seewe u nùn wɛ̃ bɔrɔnun sɔ̃, u koo se
u nùn wɛ̃ yèn bukata u mɔ kpuro win
baasibun sɔ̃.
9 Na maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i n da bikie, ba
koo bɛɛ wɛ̃. I n da kasu, i ko wa. I n da
gambo so, ba koo bɛɛ kɛnia.
10 Domi baawure wi u bikiamɔ ba
koo nùn wɛ̃. Wi u kasu u koo wa. Wi u
maa gambo soomɔ, ba koo yɛ̃ro kɛnia.
11 Bɛɛ sɔɔ, [goon bii ù n nùn pɛ̃ɛ
bikia, u koo wura u nùn kperu wɛ̃?] N
kun mɛ ù n swãa bikia, u koo nùn waa
wɛ̃?
12 N kun mɛ ù n sɛ̃ɛru bikia, u koo
nùn nia wɛ̃?
13 Bɛɛ be i sãa tɔn kɔ̃sobu, ma i yɛ̃
nge mɛ ba ra bibu kɛ̃ɛ geenu wɛ̃, bɛɛn
Baaba wɔllugii u ǹ koo be ba nùn
kanamɔ Hunde Dɛɛro wɛ̃?

Yesu ka tii yinamɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 12:22-30, Maaku 3:20-27)

14 Yesu u wɛrɛku gira ge ga tɔnu goo
soso kua. Sanam mɛ wɛrɛku ge, ga
doona, soso wi, u gari gerubu wɔri,
ma tɔn wɔru ga biti soora.
15 Adama gaba nɛɛ, wɛrɛkunun sunɔ
Beseburu, win dama u ka wɛrɛkunu
giramɔ.
16 Gaba kĩ bu win laakari mɛɛri, ma
ba nùn bikia u sɔm maamaakigiru ko
u ka sɔ̃ɔsi ma win yiiko ya weewa
wɔllun di.
17 Yesu u ben bwisikunu yɛ̃, yera u
nɛɛ, bandu baatere tèn tɔmbu ba tabu
mɔ̀ ben tii tiinɛ sɔɔ, ban te, ta koo kowa
bansu kpa ten yɛnusu su wɔruku.
18 Mɛya maa Setam yà n ka yen tii
tabu mɔ̀, amɔna yen banda koo ka
yɔ̃ra. Domi i nɛɛ, Beseburun dama na
ka wɛrɛkunu giramɔ.
19 Nɛ, nà n wɛrɛkunu giramɔ ka
Beseburun dam, waran dama bɛɛn
bwãabu ba ka ni giramɔ. Ben tiiwa ba
koo sɔ̃ɔsi ma i tora.
20 Adama ǹ n ka Gusunɔn dam na,
na wɛrɛkunu giramɔ, ka gem ban te
Gusunɔ u swĩi, ta bɛɛ naawa.
21 Sanam mɛ durɔ damgii wi u tabu
yãnu mɔ u win yɛnu kɔ̃su win dukia
ko n wãawa alafia sɔɔ.
22 Adama goo wi u nùn dam kere, ù
n na u nùn wɔri u kamia, u koo win
tabu yãnu kpuro gura ni u naanɛ sãa
kpa u win dukia gabu bɔnu kua.

23 Wi u kun sãa nɛgii u ka man yibɛrɛ tɛɛru nɛniwa, wi u ku ra maa gãanu mɛnnɛ ka nɛ sannu, u ra ni yarinasiewa.

Wɛrɛkunun wuramaru (I maa mɛɛrio Mateu 12:43-45)

24 Yesu maa nɛɛ, wɛrɛkunu nù n doona tɔnun min di, nu ra n bɔsuwa mi gãanu ku ra kpi nu n wɛ̃ra yeru kasu nu n bie. Yera nu ra nɛɛ, nu koo gɔsira nin wãa yerɔ mìn di nu raa doona.
25 Nu ra wuramɛ kpa nu deema ta kurare ta sɔnde.
26 Kpa nu da nu ganu nɔɔba yiru kasuma ni nu ni kõsuru kere, kpa nu du yɛ̃ro sɔɔ nu n wãa mi. Saa ye, yɛ̃ro win wãa gbiikiru ta koo sãaya ka sere dãakiru.

Nuku doo geebu

27 Sanam mɛ Yesu u gari gerumɔ mɛsum, tɔn wɔrun suunu sɔɔn di kurɔ goo u nɔɔgiru sua u nɛɛ, doo nɔɔrugiiwa wi u wunɛn gura sua, ma a win bwãa nɔra.
28 Ma Yesu u nɛɛ, n sanɔ a gere, doo nɔɔrugiba be ba Gusunɔn gari swaa dakimɔ, ma ba yi nɛnumɔ.

Tɔmba yĩreru bikia (I maa mɛɛrio Mateu 12:38-42)

29 Sanam mɛ tɔn wɔru ga mɛnnamɔ yera Yesu u nɛɛ, tɛ̃n tɔmbu tɔn kõsoba. Ba yĩreru bikiamɔ adama yĩreru garu maa sari te ba koo bu sõɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru.
30 Domi nge mɛ Yonasi u kua yĩreru Ninifugibun sõ, mɛya maa Tɔnun Bii, u koo ko yĩreru tɛ̃n tɔmbun sõ.
31 Siribun sanam sɔɔ Seban tem tɔn kurɔ sunɔ u koo tɛ̃n tɔmbu seesi u bu taarɛ wɛ̃, yèn sõ u na saa tem nɔrun di u ka Salomɔɔn bwisin gari nɔ. Tɛ̃ n wee, gãanu wãa mini ni nu Salomɔɔ kere.
32 Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba koo tɛ̃n tɔmbu seesi bu bu taarɛ wɛ̃ ye ba ka gõru gɔsia Yonasin waasun sõ. Ma tɛ̃ n wee, gãanu wãa mini ni nu Yonasi kere.

Wasin fitila (I maa mɛɛrio Mateu 5:15, 6:22-23)

33 Yesu maa nɛɛ, goo ku ra fitila mɛni kpa u gu bere, ǹ kun mɛ u kaaru wukiri, adama ba ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ, kpa be ba dumɔ ba n ka yam bururam waamɔ.
34 Wunɛn nɔniya yi wunɛn wasin fitila. Wunɛn nɔni yì n alafia mɔ, wunɛn wasi kpurowa yi yam bururam mɔ. Adama yì kun bwãa do, wunɛn wasi yi ǹ yam bururam wasi.
35 Yen sõ, a laakari koowo yam bururam mɛ mu wãa wunɛ sɔɔ mu ku raa ko yam wõkuru.
36 Wunɛn wasi kpuro yì n yam dɛɛram mɔ, ma yin gam kun wãa yam wõkuru sɔɔ, yi kpurowa yi ko n dɛɛre nge sanam mɛ fitila ga nun yam bururasie ga ballimɔ.

Yesu u Falisiba ka wooda yɛ̃robu

ben toranu sõɔwa (I maa mɛɛrio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

37 Sanam mɛ Yesu u gari gerua u kpa, Falisi goo na u nùn kana u da u yaa dibu di win yɛnuɔ. Ma u da mi, u sina u ka di.
38 Falisi wi, u nùn mɛɛra ka biti ye u ǹ ka niɛ nge mɛ ben komaru u sere di.
39 Adama Yinni u nɛɛ, bɛɛ Falisiba i ra nɔra ka gbɛ̃ɛrun biru dɛɛrasie adama bɛɛn sɔɔwɔ i taki ka nuku kõsuru yiba.
40 Gari bakasu bɛɛ! Wi u wasin tɔɔ kua, n ǹ wiya u maa yin sɔɔ kua?
41 I sãarobu wɛ̃ɛyɔ ye ya wãa gbɛ̃ɛrun sɔɔwɔ, kpa ye ya tie yu bɛɛ dɛɛra.
42 Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swãaru wa yèn sõ i ra bɛɛn karan kpee yi ba ra soku mantu ka duu, yin wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ̃. Ka mɛ, i ra gean kobu nɔni sarari, i ǹ maa Gusunɔ kĩru sõɔsimɔ. Yeniwa n weenɛ i ko, kpa i ku ye ya tie deri.
43 Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swãaru wa yèn sõ i ra sin yee gbiikinu kã mɛnnɔ yenɔ, ka tɔbirinaa tɔn dabinun wuswaaɔ.
44 I ko nɔni swãaru wa, bɛɛ, yèn sõ i ka sikinu weenɛ ni goo kun waamɔ, nìn wɔllɔ ba ra sĩ ba kun ka baaru.
45 Wooda yɛ̃ro goo u nɛɛ, yinni à n gerumɔ mɛ, ka maa bɛsɛra a wɔmmɔ.
46 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, bɛɛ maa wooda yɛ̃robu i ko nɔni swãaru wa,

domi i tɔmbu sɔmunu sɔbimɔ ni nu suabu sɛ̃, ma bɛɛn tii i ku ra ni ture baa ka bɛɛn niki bia.
47 I ko nɔni swãaru wa bɛɛ, yèn sɔ̃ i Gusunɔn sɔmɔbun sika banimɔ, be bɛɛn baababa ba go.
48 Nge mɛya i sɔ̃ɔsimɔ ye ba kua, i ǹ maa bu taarɛ wɛ̃. Domi beya ba Gusunɔn sɔmɔbu go, ma bɛɛ i ben sika banimɔ.
49 Yeya Gusunɔ u yɛ̃ u ka nɛɛ, wi, u koo bu Gusunɔn sɔmɔbu ka gɔrobu gɔria. Ba koo gabu go, ba koo maa gabu nɔni sɔ̃,
50 kpa bu tɛ̃n tɔmbu Gusunɔn sɔmɔ be kpuron yɛm bikia mɛ mu yari handunian toren di,
51 saa Abɛlin yɛm di sere ka Sakarin yɛm wi ba go yãku yeru ka sãa yerun baa sɔɔ. Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, ba koo mu tɛ̃n tɔmbu bikia.
52 I ko nɔni swãaru wa, bɛɛ wooda yɛ̃robu, yèn sɔ̃ i yɛ̃run gambo kɛnua. Bɛɛn tii i ǹ due, i maa yina gabu bu du be ba kĩ.
53 Ye u yara min di, wooda yɛ̃robu ka Falisiba ba nùn gari dabinu bikikia ka yibɛrɛ tɛɛru.
54 Ba nùn yɛ̃ri bɛriammɛ gari sɔɔ, kpa gɛɛ yi ka nùn samba ko.

12

I tii laakari ko ka murafitiru
(I maa mɛɛrio Mateu 10:26-27)

1 Saa ye sɔɔ, tɔn wɔru guna ya mɛnna sere ba bɔrikianamɔ ma Yesu u gbia u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i tii laakari ko ka Falisiban pɛ̃ɛ seeyatia ye ya sãa murafitiru.
2 Gãanu sari ni nu wukiri ma nu ǹ koo tera. Asirin gãanu maa sari ni ba ǹ koo gia.
3 Yen sɔ̃na ye i gerua kpuro yam wɔ̃kurɔ ya koo nɔɔra yam bururam sɔɔ. Ye i maa gerua dia sɔɔ soon bɔkuɔ ya koo kpararа gidambisa wɔllun di.

Wi i ko nasia
(I maa mɛɛrio Mateu 10:28-31)

4 Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛ be i sãa nɛn bɔrɔba, i ku bu nasia be ba koo wasi go, ma yen biru ba ǹ kpɛ̃ bu maa gãanu ganu ko.
5 Na kon bɛɛ sɔ̃ wi n weenɛ i nasia. I nùn nasio wi u yiiko mɔ u ka kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi, ù n go ù n kpa. Mɛya na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, wiya n weenɛ i nasia.
6 Nge ba ku ra gunɔminu nɔɔbu dɔre faram yiru ro? Ka mɛ, baa nin teu, Gusunɔ u ku ra duari.
7 Baa mam bɛɛn wirun seri u yin geeru yɛ̃. Yen sɔ̃, i ku gãanu nasia domi i gunɔmii dabinu bɛɛrɛ kere.

Wi u Kirisi wura tɔmbun wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

8 Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure wi u man wura tɔmbun wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo nùn wura wɔllun gɔradoban wuswaaɔ.
9 Adama wi u man yina tɔmbun wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo maa nùn yina wɔllun gɔradoban wuswaaɔ.
10 Baawure wi u Tɔnun Biin kɔ̃sa gerua, ba koo nùn suuru kua, adama wi u Hunde Dɛɛro gari kam gerusi, u ǹ suuru kobu wasi.
11 Bà n ka bɛɛ da mɛnnɔ yenɔ, wirugibu ka damgibun mi, i ku wurura i n kasu nge mɛ i ko ka tii yina, ǹ kun mɛ ye i ko gere.
12 Domi Hunde Dɛɛro u koo bɛɛ sɔ̃ɔsi saa ye, ye n weenɛ i gere.

Gobigii gari bɔkɔ goon gari

13 Goo tɔn wɔru sɔɔn di u Yesu kana u nɛɛ, u nùn win mɔɔ sɔ̃ɔwɔ u de bu ben tubi bɔnu ko.
14 Yesu u yɛ̃ro wisa u nɛɛ, wara man kua siri kowo bɛɛn suunu sɔɔ ǹ kun mɛ bɛɛn tubi bɔnu kowo.
15 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba n ben tii laakari sãa gem gem ka binɛ baayere, domi dukian kpãara kun tɔnun wãarun wiru.
16 Ma u bu mɔndu garu kua u nɛɛ, durɔ gobigii goon gbera dĩanu kua gem gem.
17 U bwisika u nɛɛ, mba u koo ko domi u ǹ ayeru mɔ mi u koo win dĩanu doke.
18 U nɛɛ, ye u koo ko wee. U koo win biranu sura, kpa u kpaanu bani ni nu ni kere, kpa u win alikama kpuro gure mi ka win dĩa ni nu tie.
19 Kpa u win tii sɔ̃ u nɛɛ, wi, u gãa bakanu mɔ ni nu berua wɔ̃ɔ dabinun

sɔ̃. U koo wɛ̃ra kpa u n dimɔ u n nɔrumɔ kpa u n yɛ̃erimɔ.
20 Adama Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gari bɔkɔ, wɔ̃ku teni ba koo nun wunɛn hunde bikia. Ye u sɔɔru kua mi, weregia ya ko n sãa.
21 Ma Yesu u nɛɛ, mɛya n ko n sãa ka wi u dukia taasinamɔ win tiin sɔ̃ ma u ɲ dukia mɔ Gusunɔn mi.

A Gusunɔ naanɛ koowo
(I maa mɛɛrio Mateu 6:25-34)

22 Yen biru Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yenin sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ i ku wurura bɛɛn wãarun sɔ̃ ye i ko i di, ɲ kun mɛ bɛɛn wasin sɔ̃ ye i ko ka yi wukiri.
23 Domi wãaru ta dĩanu kere, wasi maa yãnu kere.
24 I gbanamgbaanu lasabu koowo. Nu ku ra duure, nu ku ra maa gɛ̃, nu ɲ beru yeru mɔ, mɛya nu ɲ maa biraru mɔ, Gusunɔ maa nu diisiamɔ. I ɲ gunɔsu bɛɛrɛ kere sere mi n toma?
25 Wara bɛɛ sɔɔ, win wururabun saabu, u koo kpĩ u win wãarun dɛ̃ɛbu sosi, baa gɔm soo teeru.
26 I kun kpɛ̃ i gãa piimii nini ko, mban sɔ̃na i wurure ka ye n tie.
27 I biibii mɛɛrio. Ya ku ra sɔmburu ko, mɛya ya ku ra maa tari. Ka mɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baa Salomɔɔ ka win yiiko baka, u ɲ buraru koore nge biibii yen tia.
28 Gusunɔ ù n gberun yakasu buraru wɛ̃ nge mɛ, si su wãa gisɔ, ma sia su koo dɔ̃ɔ mwaara, u ɲ koo bɛɛ yãnu sebusia n kere mɛ? Naanɛ doke piibugibu bɛɛ.
29 I kun ye i ko di, ka ye i ko nɔ tɔnan kaso mɔ̀, kpa i n wurure yen sɔ̃.
30 Handunian tɔmba ba yeni kpuro kasu, adama bɛɛn Baaba u yɛ̃ ma i yen bukata mɔ.
31 I kasuo i ka du mi Gusunɔ u bandu swĩi, yen biru u koo bɛɛ wɛ̃ ye ya tie.

A dukia beruo wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 6:19-21)

32 Yesu maa nɛɛ, a ku nanda yãa gɔ̃ɔ piibu, domi n bɛɛn Baaban gɔ̃ru dua u ka bɛɛ doke ban te u swĩi sɔɔ.
33 I dɔro ye i mɔ kpa i yen gobi sãarobu kɛ̃. I tii yansurɔnu kuo ni nu ku ra tɔkɔ ko, ka beru yeru Gusunɔ wɔllɔ tè sɔɔ dukia ku ra kpe, mi gbɛnɔ sari wi u koo susi, mi gɛma maa sari ye ya koo sanku.
34 Domi mi bɛɛn dukia berua, miya bɛɛn gɔ̃ru ga ra n woo.

Sɔm kowo be ba swaa mɛɛra

35 Ma Yesu kpam nɛɛ, i de i n sɔɔru sãa i n kpaka sɛ̃ke pɔraɔ kpa i de bɛɛn fitilanu nu n sɔ̃re.
36 I de i n ka tɔmbu weenɛ be ba ben yinnin wuramaru mara kurɔ kpaa yerun di, kpa bu ka nùn kɛnia mii mii sanam mɛ u tunuma u gambo so.
37-38 Doo nɔɔrugiba sɔm kowo be, bèn yinni u koo deema ba swaa mɛɛra ù n tunuma, baa ɲ n wɔ̃ku suunun na, ɲ kun mɛ goo gbiikaa yà n sumɔ. Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, u koo sɔɔru ko kpa u bu sinasia u bu nɔɔri.
39 I de i n yɛ̃ sãa sãa ma yɛnu yɛ̃ro ù n yɛ̃ saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom se, u ɲ koo de bu win diru kɔra.
40 Bɛɛ maa, i n sɔɔru sãa domi Tɔnun Bii, u koo nawa saa ye i ɲ ka nùn yĩiyɔ.

Yoo naanɛgii

ka naanɛ sarirugii
(I maa mɛɛrio Mateu 24:45-51)

41 Piɛɛ nɛɛ, Yinni bɛsɛra a mɔn te kua? Nge tɔmbu kpuro.
42 Ma Yinni u nɛɛ, wara yoo laakarigii wi u naanɛ mɔ. Wiya wi yɛnu yɛ̃ro u koo ko yobun wirugii u ka bu dĩanu yabua saa ye n weenɛ.
43 Doo nɔɔrugiiwa yoo wi, win yinni ù n deema u mɔ̀ mɛ, sanam mɛ u tunuma.
44 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, yinni wi, u koo nùn win dukia kpuro nɔmu bɛria.
45 Adama yoo wi, ù n bwisikumɔ ma win yinni u tɛɛmɔ kpa u se u yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu soberu wɔri, kpa u n dimɔ u n nɔrumɔ, tam mu n nùn goomɔ,
46 win yinni u koo tunuma dɔma te yoo wi, u ɲ ka nùn yĩiyɔ, ka saa ye u ɲ yɛ̃. U koo nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa u de u bɔnu wa ka naanɛ sarirugibu sannu.

47 Yoo wi u win yinnin kĩru gia, ma u ɲ̀ gãanu sɔɔru kue, ma u ɲ̀ win kĩru kue, win sobera ta koo kpɛ̃a.
48 Adama wi u kun gie, ma u kookoosu kua si su ka sɛɛyasiabu nɛ, win sobera kun kpɛ̃amɔ. Wi ba gãa dabinu wɛ̃, ba koo nùn gãa dabinu bikia. Wi ba maa gãa dabinu nɔmu sɔndia, wiya ba koo bikia n kere.

Yesu ka karanabu na (I maa mɛɛrio Mateu 10:34-36)

49 Ma Yesu maa nɛɛ, dɔ̃wa na yɛ̃kam na handuniaɔ, na kĩwa u n daa yabure.
50 Batɛmu gaa wãa ye na ɲ̀ kon ko na kun kue. Nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ yèn sɔ̃ ya ɲ̀ gina koore.
51 I tamaa na nawa n ka alafia wɛ̃ tem mɛ sɔɔ? Aawo, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, karanaba na ka na.
52 Domi saa tɛ̃n di tɔmbu nɔɔbu bà n wãa yɛnu teu sɔɔ, ba koo bɔnu ko. Nɔɔsinaa sarira ko n wãa ita ka yirun suunu sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ yiru ka itan suunu sɔɔ.
53 Baa ka bii ba ɲ̀ nɔɔsinamɔ, mɛro ka bii wɔndia ba ɲ̀ nɔɔsinamɔ, mɛya maa dwaa mɛro ka biin kurɔ ba ɲ̀ nɔɔsinamɔ.

Saan yĩrenu (I maa mɛɛrio Mateu 16:2-3)

54 U kpam tɔn wɔru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n guru wiru wa ta seemɔ sɔ̃ɔ duu yerun di, i ra gere yande i nɛɛ, gura wee, mɛya n da maa ko.
55 I n maa wa woo ga mɔ̀ saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarun di, i ra nɛɛ, yam mu koo swĩa. Mɛya n da maa ko.
56 Murafiti bɛɛ, i wɔllu ka tem yĩrenun tubusianu yɛ̃. Amɔna i ɲ̀ ka saa yenin tubusianu yɛ̃.

Garin wii goberu (I maa mɛɛrio Mateu 5:25-26)

57 Ma Yesu kpam nɛɛ, mban sɔ̃na i ku ra bɛɛn tii bwisikue i ka wa ye n dɛnde.
58 Sanam mɛ wunɛn yibɛrɛ u ka nun dɔɔ siri yerɔ, a nùn suuru kanɔ swaa mi, kpa a wa a yari, kpa u ku ka nun da siri kowon mi, kpa siri kowo u ku nun sandamu nɔmu sɔndia, kpa sandamu u ku nun doke pirisɔm sɔɔ.
59 Na nun sɔ̃ɔmɔ a ɲ̀ yarimɔ a kun kɔsie ye ba nun bure. Baa yen faram, a ɲ̀ derimɔ.

13

À kun gɔ̃ru gɔsie kaa gbi

1 Saa ye sɔɔ, tɔmbu gaba na ba Yesu saaria ye n daa Galilegibu deema be Pilati u dera ba go sanam mɛ ba Gusunɔ yãkuru kuammɛ.
2 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i tamaa Galilegii beni ba toranu mɔ n kere Galilegii be ba tie yèn sɔ̃ ba wahala wa mɛn bweseru?
3 Aawo, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛn tii ì kun gɔ̃ru gɔsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge be.
4 Nge tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita ye, be Siloen dii wɔrukira wɔri ta go, i tamaa ba Yerusalɛmun tɔn be ba tie kpuro taarɛ kerewa?
5 Aawo, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛn tii ì kun gɔ̃ru gɔsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge be.

Figien dãru te ta ku ra binu ma

6 U maa bu mɔn teni kua u nɛɛ, durɔ goo u dãru mɔ te ba ra soku figie te ba duura win dãa gbaarɔ. U na u ka ten binu kasu u sɔri, ma u ɲ̀ wa.
7 U win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee yen wɔ̃ɔ itawa mi, nà n dãa ten marum kasum na, na ku ra wa. A te buro. Mban sɔ̃na ta ayeru dimɔ kam.
8 Sɔm kowo wi, u win yinni wisa u nɛɛ, a te derio gina wɔ̃ɔ geni sɔɔ, kon ten nuurɔ gbe n ka sikerena, kpa n taaki doke.
9 Sɔrɔkudo gasɔku ta koo binu ma. Tà kun mara, kpa a sere tu bura.

Yesu kurɔ goo bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ

10 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ Yesu u Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ mɛnnɔ yeru garu sɔɔ.
11 N wee kurɔ goo maa wãa mi, wi wɛrɛkunu nu kua barɔ saa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. U ra n yãarewa, u ku ra kpĩ u tii dɛmia baa fiiko.
12 Ye Yesu u nùn wa ma u nùn soka u nɛɛ, kurɔ wunɛ a bɛkurawa mi.
13 Ma u nùn nɔma sɔndi. Yande u tii dɛmia ma u Gusunɔ siaram wɔri.

14 Adama mɛnnɔ yerun wirugii u mɔru bara yèn sɔ̃ Yesu u goo bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ma u tɔn wɔru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sɔ̃ɔ nɔɔba tia wãa yè sɔɔ i ko sɔmburu ko. I na ye sɔɔ, bu ka bɛɛ bɛkia, n ǹ mɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.

15 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, murafiti bɛɛ, bɛɛn baawure u ku ra win naa ǹ kun mɛ win kɛtɛku sɔsie gu da gu nim nɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ?

16 Kurɔ wi maa Aburahamun bweserа. Wee, Setam nùn bɔkua saa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. N ǹ weenɛ bu nùn kusia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔ̃ɔ?

17 Sanam mɛ u yeni gerumɔ, sekura win wɛrɔbu kpuro mwa, ma tɔn wɔru ga nuku dobu mɔ̀ sɔm maamaakiginu kpuron sɔ̃ ni u mɔ̀.

Mutaadin biman gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:31-32, Maaku 4:30-32)

18 U kpam nɛɛ, mba Gusunɔn bandu ta ka weenɛ. Mba na kon ka tu weesina.

19 Ta ka mutaadin bima weenɛ, ye goo u sua u kɔ̃ win gbaaru sɔɔ. Ma ya kpia ya kua dãru, ma gunɔsu su sina ten kãasi wɔllɔ.

Pɛ̃ɛ seeyatian gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:33)

20 U kpam nɛɛ, mba na kon ka Gusunɔn bandu weesina.

21 Ta ka pɛ̃ɛ seeyatia weenɛ ye kurɔ goo u sua u doke sakaku nɔɔ itan som sɔɔ ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Kɔnnɔ ge ga ǹ yasu
(I maa mɛɛrio Mateu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu u wuu marosu ka baru kpaanu bukianamɔ ma u Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ u ka dɔɔ Yerusalɛmu gia.

23 Goo u nùn bikia u nɛɛ, yinni, tɔmbu fiiko tɔnawa ba koo faaba wa?
U bu wisa u nɛɛ,

24 i kookari koowo i ka du saa kɔnnɔ ge ga ǹ yasun di. Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, dabira ta koo swaa kasu tu ka du, ta ǹ maa kpɛ̃.

25 Sanam mɛ yɛnu yɛ̃ro u koo ra se u win yɛnu kɛnɛ, kpa bɛɛ be i wãa tɔɔwɔ i n gambo soomɔ i n nùn kanamɔ u bɛɛ kɛnia, u koo nɛɛ, u ǹ yɛ̃ mìn di i na.

26 Saa yera i ko i nɛɛ, i di i nɔra win wuswaaɔ, u maa Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsi bɛɛn wuun swɛɛɔ.

27 Sanam mɛya u koo bɛɛ sɔ̃ u nɛɛ, u ǹ yɛ̃ mìn di i na, i doonɔ win min di, bɛɛ kpuro bɛɛ be i kɔ̃sa mɔ̀.

28 Miya i ko swĩ kpa i nɔma wiru sɔndi sanam mɛ i ko Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu ka Gusunɔn sɔmɔbu kpuro wa win bandu sɔɔ, kpa bɛɛ i deema ba bɛɛ kɔ̃ɔ tɔɔwɔ.

29 Gaba koo na sɔ̃ɔ yari yeru ka sɔ̃ɔ duu yerun di, sɔ̃ɔ yɛ̃sa ka sɔ̃ɔ yɛ̃san di, kpa bu sina bu di win bandu sɔɔ.

30 Wee dãakoba wãa be ba koo ko gbiikobu, gbiikoba maa wãa be ba koo ko dãakobu.

Yesu ka Yerusalɛmu
(I maa mɛɛrio Mateu 23:37-39)

31 Saa ye sɔɔ, Falisi gabu ba na ba nɛɛ, a doonɔ minin di domi Herodu u kĩ u nun go.

32 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i sɛmu ge sɔ̃, n wee na wɛrɛkunu giramɔ, na tɔmbu bɛkiamɔ gisɔ ka sia, sɔ̃ɔ itaseru na kon nɛn sɔmburu dakura.

33 Adama na ǹ kon ko na kun wãa sanum sɔɔ gisɔ ka sia ka sin teeru, domi n ǹ koorɔ Gusunɔn sɔmɔ u kam ko gam gum, ma n kun mɔ Yerusalɛmuɔ.

34 Yen biru u nɛɛ, Yerusalɛmu Yerusalɛmu, wunɛ wi a ra Gusunɔn sɔmɔbu go, kpa a bu kpenu kasuku be ba nun gɔriama, nɔn nyewa na kĩa n wunɛn bibu mɛnna nge mɛ goo mɛro ya ra yen binu mɛnnɛ yen kasa sɔɔ, ma a ǹ wure.

35 N wee, ba koo nun wunɛn yɛnu deria, adama na nun sɔ̃ɔmɔ, a ǹ maa man wasi sere a ka nɛɛ, na sãawa domarugii wi u sisi ka Yinnin yĩsiru.

14

Yesu u barɔ goo bɛkia

1 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ Yesu dua Falisiban wirugii goon yɛnuɔ u ka di. Ma ba nùn laakari sãa.

2 N wee durɔ goo wìn wasi yi mɔsa u yɔ̃ Yesun wuswaaɔ.

3 Ma Yesu u wooda yɛ̃robu ka Falisiba bikia u nɛɛ, n weenɛ bu tɔnu bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ? Nge n ǹ weenɛ.

4 Ba maari. Yera u barɔ wi tii gawe u
nùn bɛkia ma u dera u doona.
5 Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn wara, win
bii ǹ kun mɛ win naa yà n dɔkɔ wɔri
tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, u ǹ koo ye wuna
fuuku.
6 Yera ba kpana bu gari yi wisi.

Mi n weenɛ a sina

dim soku yerɔ

7 Ye u laakari kua ma be ba dim
soka nge maa wi, ba sin yee bɛɛrɛginu
gɔsimɔ, u bu mɔndu kua u nɛɛ,
8 sanam mɛ ba nun soka kurɔ kpaa
yerɔ, a ku sina sin yee bɛɛrɛgirɔ.
Sɔrɔkudo ba koo ra goo soku wi u nun
bɛɛrɛ kere.
9 Ma wi u bɛɛ kpuro soka u koo na
u nɛɛ, a durɔ wi sin yee te wɛ̃ɛyɔ. Saa
yera sekura koo nun mwa a ka da a
sina sin yee birukirɔ.
10 Adama sanam mɛ ba nun dim
soka, a doo a sina sin yee birukirɔ, kpa
wi u nun soka ù n tunuma u nɛɛ, a
seewo nɛn bɔrɔ a na wuswaaɔ. Saa
ye, n ko n sãa bɛɛrɛ baka wunɛ sɔɔ
be kpuron wuswaaɔ be ba sɔ̃ ka wunɛ
sannu.
11 Ka geema baawure wi u tii sua
wɔllɔ, ba koo nùn kawa. Baawure wi
u maa tii kawa, ba koo nùn sua wɔllɔ.
12 U maa wi u nùn dim soka sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, sanam mɛ a tɔmbu yaa dibu ǹ
kun mɛ tɔ̃ɔ bakaru soka, a ku wunɛn
bɔrɔba soku, ǹ kun mɛ wunɛn maabu,
ǹ kun mɛ wunɛn dusibu, ǹ kun mɛ
wunɛn beruse gobigibu, kpa ben tii
bu ku raa nun soku bu ka nun kɔsia.
13 Adama sanam mɛ a tɔmbu dim
kana, a sãarobu sokuo ka alebugibu ka
kɔ̃ri barɔbu ka wɔ̃kobu.
14 Kaa ko doo nɔɔrugii yèn sɔ̃ ba ǹ mɔ
bu ka nun kɔsia. Kaa wunɛn kɔsiaru
wa Gusunɔn min di sanam mɛ ba koo
geegibu seeya gɔrin di.

Dim bakam gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:1-10)

15 Ye be ba dimɔ ka Yesu sannu,
ben turo u gari yi nua ma u nɛɛ, doo
nɔɔrugiiwa wi u koo di ban te Gusunɔ
u swĩi sɔɔ.
16 Ma Yesu nùn wisa u nɛɛ, durɔ
goo u dim bakam sɔɔru kua ma u tɔn
dabiru soka.
17 Ye dim saa ya tura u win sɔm
kowo gɔra tɔn ben baawuren mi bu na
domi yaa dibu kpuro sɔɔru kpeera.
18 Adama be kpuro ba suuru kana
ba nɛɛ, ba ǹ fɛɛ wasi bu na. Gbiikoo
nɛɛ, wi, u gberu dwa, tilasiwa u ka da
u te wa.
19 Kpao maa nɛɛ, wi, u nɛɛ dwa wasi
yiru yiru yen nɔɔbu, ma u koo den ka
yi sɔmburu ko u wa.
20 Kpao kpam nɛɛ, tɛ̃ gera wi, u kurɔ
sua. Yen sɔ̃na wi, u ǹ kpɛ̃ u na.
21 Sɔm kowo wi, u gɔsira u ka be
kpuron suuru kana bi da u win yinni
sɔ̃ɔwa. Yera yinni win mɔru seewa
ma u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
doo fuuku wuun batuma ka gen swɛɛ
sɔɔ a ka sãarobu na ka alebugibu ka
wɔ̃kobu ka kɔ̃ri barɔbu.
22 Ma sɔm kowo wi, u nɛɛ, yinni, ye
a man yiire mi, na ye kua. Wee, ayera
maa tie.
23 Ma yinni wi, u nɛɛ, a swɛɛ swĩiyɔ
ka karan goonu a tɔmbu duusiama ka
kankansi, kpa nɛn yɛnu gu yibu.
24 Domi geema na gerumɔ, baa
tɔn ben turo kun maa nɛn dĩanu
dendamɔ, be, be na gbia na soka.

Ye tɔnu koo ko

u ka ko Yesun bɔ̃ɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 10:37-38)

25 Tɔn wɔru guna ya swaa mɔ̀ ba
sĩimɔ ka Yesu sannu, ma u sĩira u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
26 goo ù n kĩ u man swĩi, ma u ǹ man
kĩɛ n kere win baa ka win mɛro ka win
kurɔ ka win bibu ka win maabu ka
wɔnɔbu ka win sesubu ka mam win
tiin wãaru, u ǹ kpɛ̃ u ko nɛn bɔ̃ɔ.
27 Baawure wi u kun win tiin dãa
bunanaru sue, u ka nɛn yira swĩi, u ǹ
kpɛ̃ u ko nɛn bɔ̃ɔ.
28 Nge wara bɛɛ sɔɔ ù n kĩ u diru
bani, u ǹ koo gina sina u dooru ko u
wa win gobi yì n tura u ka tu wiru go.
29 Ma n kun mɛ, ù n kpɛɛkpɛɛku
sura, ma u kpana u dakura, be ba gu
waamɔ kpuro ba koo nùn yaakoru ko,
30 kpa bu nɛɛ, durɔ wi, u bana torua,
ma u kpana u ye dakura.
31 Nge sunɔ wara ù n seewa ka
tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkuru
(10.000) u ka tabu ko ka win sunɔsi

goo wi u tabu kowobu mɔ nɔrɔbun suba yɛndu (20.000), u ɲ koo gina sina u mɛɛri u wa ù n dam mɔ u ka taa bi ko?
32 U n wa u ɲ kpɛ̃, sanam mɛ wini kun tunumam kpa, u koo nùn sɔmɔbu gɔria bu nùn bikia ye u koo mɔɔru mwa bu ku maa ka tabu ko.
33 Yen sɔ̃na bɛɛn baawure wi u kun deri kpuro ye u mɔ, u ɲ kpɛ̃ u ko nɛn bɔ̃ɔ.

Bɔru te ta nɔɔ gu
(I maa mɛɛrio Mateu 5:13, Maaku 9:50)

34 Ma Yesu maa nɛɛ, bɔru * gãa geena, adama bɔru tà n nɔɔ gu, mba ba koo maa ka tu dorasia.
35 Ba ɲ maa ka tu bukata gaa mɔ̀ gberɔ baa taaki wɔllɔ bu ka tem kɔ̃sisia. Ba ra kubewa tɔɔwɔ. Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

15

Yãa te ta kɔ̃ɔra ta maa waara
(I maa mɛɛrio Mateu 18:12-14)

1 Gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu kpuro ba susi Yesun mi bu ka win gari nɔ.
2 Ma Falisiba ka wooda yɛ̃robu ba wɔkinu wɔri ba nɛɛ, durɔ wini u ka kɔ̃san kowobu mɛnnamɔ ma u ka bu dimɔ sannu.
3 Yera u bu mɔn teni kua u nɛɛ,
4 wara bɛɛ sɔɔ, ù n yãanu wunɔbu (100) mɔ, ma teera nùn kɔ̃ɔrari, u ɲ koo wunɔbu tia sari yeni deri gbaburɔ kpa u tu kasum da sere u ka tu dɔba.
5 Saa ye u tu dɔba, u koo tu seru sɔndi ka nuku dobu.
6 U n tunuma yɛnuɔ u koo win bɔrɔba ka win berusebu soku kpa u nɛɛ, i ka man nuku dobu koowo, domi na nɛn yãaru dɔba te ta raa kɔ̃ɔra.
7 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, mɛya wɔrukobun nuku dobu bu ko n kpã toro turon sɔ̃ wi u gɔ̃ru gɔsia n kere geegibu wunɔbu tia sari be ba kun gɔ̃ru gɔsiabun bukata mɔ.

Gobi yi yi kɔ̃ɔra yi maa waara

8 Yesu maa nɛɛ, nge kurɔ wara, ù n sii geesun gobi wasi wɔkuru mɔ, ma yin tia kɔ̃ɔra, u ɲ koo fitila mɛni kpa u diru kura u ka ye kasu ka laakari sere u ka wa.
9 U n wa, u koo win bɔrɔba ka win berusebu soku kpa u nɛɛ, i ka man nuku dobu koowo, domi na nɛn gobi yi yi raa kɔ̃ɔra wa.
10 Nge mɛya na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, nuku dobu wãa Gusunɔn gɔradoban wuswaaɔ toro turon sɔ̃ wi u gɔ̃ru gɔsia.

Bii wi u kɔ̃ɔra u maa waara

11 U kpam nɛɛ, durɔ goo wãa u bii tɔn durɔbu yiru mɔ.
12 Wi u yãkabu bo u ben tundo sɔ̃ɔwa u nɛɛ u nùn win dukian bɔnu wɛ̃ ye ya ko n sãa wigia. Ma ben baa u bu win dukia bɔnu kua.
13 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru yãkabu wi, u mɛnna kpuro ye u mɔ, ma u ka wuu doona ge ga toma. Miya u win dukia ye kpuro di ka daa bɛrɛtɛkɛ.
14 Sanam mɛ u kpuro di ye u mɔ, gɔ̃ɔ bakara dua tem mɛ sɔɔ, ma u wɔri yãaru sɔɔ.
15 U da u win tii wuu migii goo wɛ̃ ma yɛ̃ro ka nùn da gberɔ u ka win kurusɔnu kɔ̃su.
16 U kĩa u tii debia ka dĩa kokosu si kurusɔnu dimɔ, adama goo kun nùn wɛ̃.
17 Sanam mɛ win laakari wurama u nɛɛ, nɛn baaban sɔm kowobu kpuro ba dĩanu mɔ nu yiba, ma nɛ wee mini na gbimɔ ka gɔ̃ɔru.
18 Na kon se kpa n da nɛn baaban mi n nùn sɔ̃ n nɛɛ, na nùn torari, na maa Gusunɔ torari.
19 Yen sɔ̃, u ku man soku win bii. U man koowo win sɔm kowo.
20 U seewa ma u doona win baan mi gia.

Saa yèn di u toma, win baa nùn wa ma wɔnwɔnda nùn mwa. U duka da u nùn gaba ka nuku dobu, u nùn tɔbura ka kĩru.
21 Bii wi, u nɛɛ, baaba, na nun torari, na maa Gusunɔ torari. Yen sɔ̃, a ku maa man soku wunɛn bii.
22 Adama tundo wi, u win yobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kumbooro tama fuuku ge ga buram bo, kpa i nùn sebusia. I nùn taabu wɛ̃ɛyɔ u doke, ka maa baranu.

* **14:34** ***bɔru*** - Bɔɔ te ba ka yã mini, ta sãawa nge bɔɔ swãaru. Ta koo kpĩ tu nɔɔ gbi.

23 I doo i naa kpɛma ye suama, ye ya
gum mɔ, kpa i ye go. Su di kpa su tɔ̃ɔ
bakaru ko ka nuku dobu.
24 Domi nɛn bii wi, n sãare u raa gu,
ma u wurama wãaru sɔ̃ɔ. U raa kɔ̃ɔra
ma u waara. Ma ba nuku dobu wɔri.
25 N deema bii yeruma u woo gberɔ.
Saa ye u wee, ye u yɛnu turuku kua, u
gãasu ka yaabu nɔɔmɔ.
26 U yobun turo soka u bikia mba n
kua.
27 Yoo wi, u nɛɛ, wunɛn wɔnɔwa u
wɔma, yera bɛɛn tundo u naa kpɛma
ye go ye ya gum mɔ yèn sɔ̃ u nùn wa
alafia sɔɔ.
28 Ma yeruma wi, u mɔru bara sere
u ǹ kĩ u du yɛnuɔ. Ma tundo u yarima
u ka nùn kɔkiri.
29 Yera u tundo wisa u nɛɛ, a mɛɛrio
wɔ̃ɔ dabi tèn di na nun sãamɔ. Na ǹ
wunɛn wooda gaa sarare, ma baa boo
buu, a ǹ man kɛ̃ɛre n ka nuku dobu ko
ka nɛn bɔrɔba.
30 Adama sanam mɛ wunɛn bii wi, u
tunuma, wi u wunɛn dukia di ka kurɔ
tanɔbu, win sɔ̃na a naa kpɛma ye go.
31 Yera tundo nɛɛ, wunɛ nɛn bii
baadommawa a ka man wãa, ye na
maa mɔ kpuro, wunɛgia.
32 Adama n weenɛ su nuku dobu ko
kpa su yɛ̃ɛri yèn sɔ̃ wunɛn wɔnɔ wini
n sãare u raa gu, ma u wurama wãaru
sɔɔ. U raa kɔ̃ɔra, u maa waara.

16

Sɔm kowo gem sarirugii

1 Yesu u bwãa be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ
gobigii goo wãa. U sɔm kowo mɔ wi
u win yɛnu nɔmu sɔndia. Yera ba sɔm
kowo wi kɔrumɔtɔnu kua ba nɛɛ u win
yinnin dukia sankumɔ.
2 Ma yinni wi, u nùn soka u nɛɛ,
mba na nɔɔmɔ ba gerumɔ wunɛn sɔ̃. A
man sɔ̃ɔwɔ nge mɛ a wunɛn sɔmburu
koosina, domi a ǹ maa kpɛ̃ a ko nɛn
sɔm kowo.
3 Sɔm kowo wi, u tii bikia u nɛɛ,
mba u koo ko. Wee, win yinni u nùn
yaramɔ win yɛnun sɔmburun di. U ǹ
dam mɔ u ka wuku, u ǹ maa sekuru
kpɛ̃ u bara ko.
4 Wee ye u koo ko, kpa gabu bu ka
nùn mwa ben yɛnuɔ sanam mɛ ba nùn
sɔmburu yara.
5 Yera u win yinnin dibugii
baawure sokusia ma u gbiikoo bikia
u nɛɛ, nyewa a nɛn yinnin dibu nɛni.
6 U wisa u nɛɛ, gum yĩirutiru wunɔbu
(100). U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u win
tireru suo u sina fuuku kpa u yore
weeraakuru.
7 Ma u kpam goo bikia u nɛɛ, wunɛ,
nyewa a nɛni. U wisa u nɛɛ, alikama
sakaku wunɔbu. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u
win tireru suo kpa u yore wɛnɛ.
8 Sɔm kowo naanɛ sarirugii win
yinni u nɛɛ, bwisigiin tiiwa. Ma
Yesu u nɛɛ, handuniagibu ba bwisi
mɔ ben wãasinaa sɔɔ n kere yam bu-
ruramgibu.
9 Na maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i bɔrɔba kasuo
ka handunian dukia, kpa bu ra bɛɛ
mwa wãa yenu sɔɔ ni nu ku ra kpe,
sanam mɛ dukia ye, ya kpa.
10 Wi u naanɛ mɔ gãa piiminu sɔɔ, u
maa naanɛ mɔ gãa bakanu sɔɔ. Wi u
kɔ̃sa mɔ̀ gãa piiminu sɔɔ, u maa kɔ̃sa
mɔ̀ gãa bakanu sɔɔ.
11 Yen sɔ̃, ì kun naanɛ mɔ handunia
yen dukia sɔɔ, wara koo bɛɛ dukia gea
nɔmu sɔndia.
12 I kun maa naanɛ mɔ goon gãanu
sɔɔ, wara koo bɛɛ wɛ̃ ye n sãa bɛegia.
13 Sɔm kowo kun kpɛ̃ u yinnibu yiru
sã. Domi u koo turo tusi kpa u turo
kĩa, ǹ kun mɛ, u koo turo tii wɛ̃, kpa
u turo gɛm. I ǹ kpɛ̃ i Gusunɔ ka dukia
mɛnna i sã sannu.

Gari bwese bweseka yi Yesu u gerua

(I maa mɛɛrio Mateu 11:12-13, 5:31-32, Maaku 10:11-12)

14 Falisiba be ba gobin kĩru mɔ, ba
ye kpuro swaa daki ma ba Yesu nɔɔ
swiikinu mɔ̀.
15 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ i sãawa be
ba tii gem wɛ̃ɛmɔ tɔmbun wuswaaɔ,
adama Gusunɔ u bɛɛn gɔ̃rusu yɛ̃. Domi
ye ba siaramɔ tɔmbun mi gãa kɔ̃suna
Gusunɔn wuswaaɔ.
16 Sere ka Yohanun saa, wooda ka
Gusunɔn sɔmɔbu ba wãa. Saa sanam
mɛn di, ba bandun gari kparamɔ te
Gusunɔ u swĩi, ma baawure u kookari
mɔ̀ u ka du ka dam.
17 Woodan gari piikon sankirabu sɛ̃,
n kere wɔllu ka tem kpeebu.

18 Baawure wi u win kurɔ yina, ma u
kpao sua, u sakararu kuawa. Baawure
wi u maa kurɔ sua wìn durɔ nùn yina,
yɛ̃ro sakararu kuawa.

Gobigii ka Lasaa

19 Ma Yesu kpam nɛɛ, durɔ dukiagii
goo raa wãa, wi u ra n yabe nɔnigiru
sebua te ta wesibu wã, ma baadomma
win mi, tɔ̃ɔ bakara.
20 Sãaro goo raa maa wãa, wi ba
sokumɔ Lasaa. U booboosu barɔ, u ra
n kpĩwa dukiagii win yɛnu kɔnnɔwɔ.
21 Domi u kĩ u tii debia ka dĩa buri yi
yi wɔrumamɔ saa gobigii win tabulu
wɔllun di. Bɔ̃nu ra mam nɛ nu n win
booboo si dabirimɔ.
22 Sãaro wi, u gu ma wɔllun
gɔradoba ba nùn sua ba ka da gɔriɔ
mi Aburahamu u wãa. Dukiagii wi,
u maa gu, ma ba nùn sika.
23 U wãa nɔni swãaru sɔɔ gɔriɔ,
ma u nɔni sua wɔllɔ u Lasaa wa
Aburahamun bɔkuɔ.
24 U nɔɔgiru sua u nɛɛ, baaba
Aburahamu, a nɛn wɔnwɔndu
waawo, a Lasaa gɔrima u win niki bian
sɛ̃ru doke nim sɔɔ, kpa u nɛn yara
yɛmiasia, domi na nɔni swãa bakaru
waamɔ dɔ̃ɔ yara yeni sɔɔ.
25 Aburahamu u nɛɛ, nɛn bii, a yaayo
ma a wunɛn gãa geenu wa wunɛn
wãarun sanam, mɛya maa Lasaa u gãa
kɔ̃sunu wa. Tɛ̃ mini win nukura yɛm,
wunɛ maa a nɔni swãaru waamɔ.
26 Ye kpuron biru bankokoro
bɔkɔwa ga wãa bɛsɛ ka bɛɛn baa sɔɔ.
Be ba kĩ bu sara minin di bu da bɛɛn
mi gia, ba ɲ kpɛ̃. Mɛya goo kun maa
kpɛ̃ u na mini bɛɛn min di.
27 Dukiagii wi, u nɛɛ, ɲ n mɛn na, na
nun kanamɔ, baaba, a Lasaa gɔrio nɛn
baan yɛnuɔ,
28 domi na wɔnɔbu nɔɔbu mɔ mi,
kpa u bu yenin seeda diiya bu ku raa
ka nɛ aye tɔ̃yagii te sɔɔ.
29 Aburahamu u nɛɛ, ba Mɔwisi ka
Gusunɔn sɔmɔbun tirenu mɔ, bu nigia
nɔɔwɔ.
30 Ma u nɛɛ, aawo baaba Aburahamu,
goo ù n da ben mi gɔrin di, ba koo gɔ̃ru
gɔsia.
31 Ma Aburahamu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bà kun Mɔwisi ka Gusunɔn sɔmɔbugia
nua, ba ɲ naanɛ dokemɔ baa goo ù n
seewa gɔrin di.

17

Torarun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 18:6-7, 21-22, Maaku 9:42)

1 Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n
ɲ koo ko kɔ̃san yɛ̃ri yi kun due, adama
nɔni swãarugiiwa wìn min di yi dua.
2 N sanɔ bu nùn nɛɛru (400) gbinisi
win wĩirɔ, kpa bu nùn kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku
sɔɔ, n kere ù n be ba gɛma minin turo
kɔ̃san yina bɛria.
3 I tii laakari ko.
Wunɛn tɔnusi ù n tora, a nùn
gerusio. Yen biru ù n gɔ̃ru gɔsia, a nùn
suuru kuo.
4 Baa ù n nun tora nɔn nɔɔba yiru sɔ̃ɔ
teeru, ma nɔn nɔɔba yiru ye, u naamɔ
u tuuba mɔ̀, a nùn suuru kuo.

Naanɛ dokebu

5 Gɔrobu ba Yinni sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a
bɛsɛn naanɛ dokebu sosio.
6 Ma Yinni u nɛɛ, baa bɛɛn naanɛ
dokebu bù n nɛ nge dĩa bima, ma i dãa
teni sɔ̃ɔwa tu wukuro tu tii gira nim
wɔ̃ku sɔɔ, ta koo maa bɛɛ mɛm nɔɔwa.

Sɔm kowon wii kpĩibu

7 Yesu maa nɛɛ, bɛɛn goo ù n yoo
mɔ wi u wukumɔ, ɲ kun mɛ u nɛɛ
kparamɔ, u koo nùn sɔ̃ ù n wuma
yɛnuɔ u nɛɛ, u na tɛ̃ u sina u di?
8 Aawo, u koo nùn sɔ̃wa u nɛɛ, u nùn
dĩanu sɔɔru kuo, u win yaberu sebe
kpa u nùn nɔɔri, sere u ka di u nɔ. Yen
biruwa yoo win tii u koo maa di kpa u
nɔ.
9 U koo yoo wi siara yèn sɔ̃ u kua ye
u nùn yiire?
10 Aawo, mɛya maa bɛɛ ì n kpuro kua
ye ba bɛɛ yiire, i yande nɛɛ, i sãawa
yobu. I gesi kua ye n weenɛ i ko.

Yesu tɔmbu wɔkuru bɛkia

11 Sanam mɛ Yesu u dɔɔ Yerusalɛmu
gia, u kpa Samari ka Galilen baa sɔɔ.
12 Sanam mɛ u duɔ wuu gagu sɔɔ,
tɔmbu wɔkuru be ba bara disigiru mɔ
ba nùn sennɔ da ma ba yɔ̃ra n dɛsire.
13 Ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, yinni Yesu,
a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.

14 Ye u bu wa yera u nɛɛ, bu doo bu
ben tii yãku kowobu sɔ̃ɔsi.
Sanam mɛ ba dɔɔ, n wee ba bɛkura
ba dɛɛra.
15 Ben turo, ye u wa ma u bɛkura, u
gɔsirama u Gusunɔ siara ka nɔɔgiru.
16 U kpuna Yesun wuswaaɔ u nùn
siara. Samarigiiwa durɔ wi.
17 Yesu nɛɛ, n ǹ be wɔku te kpurowa
ba bɛkura? Nɔɔba nnɛ be ba tie, mana
ba wãa.
18 Sɔɔ wini turowa u wurama u ka
Gusunɔ siara?
19 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo
a doona, wunɛn naanɛ dokebu nun
bɛkia.

Ban te Gusunɔ u koo swĩi (I maa mɛɛrio Mateu 24:23-28, 37-41)

20 Falisiba ba nùn bikia dɔma te
Gusunɔ u koo bandu swĩi kpa ba n ka
yɛ̃. Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn
bandu ta ǹ sisi nge mɛ ba koo ka tu wa.
21 Ba ǹ gerumɔ bu nɛɛ, i wa te wee
mini, nge te wee miɔnɔ. Domi n wee,
Gusunɔ u bandu swĩi bɛɛn suunu sɔɔ.
22 Ma u bwãa be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sanam
sisi mè sɔɔ i ko n kĩ i Tɔnun Biin tɔ̃ɔ
teeru wa, adama i ǹ tu wasi.
23 Ba koo bɛɛ sɔ̃, i mɛɛrio mini ǹ kun
mɛ miɔnɔ. I ku ka duki da mi.
24 Ka geema nge mɛ guru maakinu
ra balli wɔllun goo teerun di sere ka
tensim mi, nge mɛya Tɔnun Bii u ko n
sãa win tɔ̃ɔ te sɔɔ.
25 Adama gbiikaa, u ǹ koo ko u kun
nɔni sɔ̃ɔre gem gem kpa tɛ̃n tɔmbu bu
nùn yina.
26 Ye n kua Nɔwɛn sanam sɔɔ, n koo
maa ko Tɔnun Biin sanam sɔɔ.
27 Tɔmba dimɔ, ba nɔrumɔ, ba
suanamɔ, ba durɔbu ka kurɔbu
kɛ̃ɛnamɔ sere n ka girari dɔma te Nɔwɛ
u goo dua. Ma nim yibura na ta be
kpuro kam koosia.
28 Mɛya n koo maa ko nge Lɔtun saa.
Tɔmba dimɔ, ba nɔrumɔ ba dwemɔ
ba dɔramɔ, ba dĩanu duurumɔ, ba dia
banimɔ.
29 Adama dɔma te Lɔtu u yara
Sodomun di, guri dɔ̃ɔgia ka sɔ̃ɔ bisu ya
na wɔllun di ya be kpuro kam koosia.
30 Mɛya n ko n maa sãa tɔ̃ɔ te Tɔnun
Bii u koo kurama.
31 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, wi u wãa win dii tɛɛra
wɔllɔ ma win yãnu wãa dirɔ, u ku raa
du u nu sua. Wi u maa wãa gberɔ, u ku
raa gɔsirama yɛnuɔ.
32 I Lɔtun kurɔ yaayo.
33 Wi u kĩ u win wãaru di ka win
gɔ̃ru kĩru, u koo tu bia, adama wi u win
wãaru yina, wiya u ko n tu mɔ.
34 Ka geema, wɔ̃ku te, tɔmbu yiru
ba ko n kpĩ kpin yee teeru sɔɔ, ba koo
turo sua kpa bu turo deri.
35 Kurɔbu yiru ba ko n nammɔ
sannu, ba koo turo sua kpa bu turo
deri. [
36 Durɔbu yiru ba ko n wãa gberɔ, ba
koo turo sua kpa bu turo deri.]
37 Bwãa be, ba nùn bikia ba nɛɛ, ma
giara Yinni. Ma u nɛɛ, mi gora wãa
miya yaberekunu nu koo mɛnna.

18

Gɔmini ka siri kowon gari

1 Yesu u bu mɔn teni kua u ka bu
sɔ̃ɔsi ma n weenɛ ba n da n kanaru mɔ̀
wɛ̃rabu sari.
2 U nɛɛ, siri kowo goo wãa wuu maro
gagu sɔɔ, wi u ǹ Gusunɔ nasie, u ǹ maa
goon bɛɛrɛ yɛ̃.
3 Wuu teu ge sɔɔ, gɔmini goo maa
wãa mi. U ra nɛ win mi, u nɛɛ, u bu
sirio wi ka win yibɛrɛ.
4 U yina n tɛ. Adama yen biru u
bwisika u nɛɛ, baa mɛ na ǹ Gusunɔ
nasie, ma na ǹ goon bɛɛrɛ yɛ̃,
5 ka mɛ, yèn sɔ̃ gɔmini wini u man
bande, kon bu siria ka win yibɛrɛ, kpa
u ku maa man baasi.
6 Yinni u nɛɛ, i nɔɔwɔ ye siri kowo
kɔ̃so wi, u gerua.
7 Kaa sere gere Gusunɔ? U ǹ koo
win tiin tɔmbu siria be ba nùn wuri
koosimɔ bururu ka yoka? U koo tɛ u
sere bu nɔɔri?
8 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ u koo bu siria ka
sɛndaru. Ka mɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii
u koo na u koo naanɛ dokebu deema
tem mɛ sɔɔ?

Falisi ka gbere mwaɔn kanaru

9 U kpam mɔn teni kua tɔmbu gabun
sɔ̃ be ba tii mɛɛra geegibu, ma ba gabu
gɛma.

10 U nɛɛ, tɔmbu yiru ba dua sãa yerɔ
bu ka kanaru ko. Turo sãawa Falisi,
turo maa gbere mwaɔ.
11 Falisi wi, u yɔ̃ u kanaru mɔ̀ u win
tiin gari mɔ̀ u nɛɛ, Gusunɔ na nun siara
yèn sɔ̃ na ǹ sãa nge be ba tie, be ba
sãa taki diobu ka kɔ̃san kowobu ka
sakara kowobu ka mam gbere mwaɔ
nge durɔ wini.
12 Na ra nɔɔ bɔke nɔn yiru alusuma
tia sɔɔ. Na ra maa nɛn mɔru kpuron
wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ̃.
13 Gbere mwaɔ wi, u yɔ̃ra n dɛsire, u
ǹ kãka u win nɔni sue wɔllɔ, ma u tii
bɔkua u nɛɛ, Gusunɔ, na sãawa toro, a
nɛn wɔnwɔndu waawo.
14 Na bɛɛ sɔ̃mɔ gbere mwaɔ wiya
u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ u ka
wa yɛnuɔ n kere win beruse. Domi
baawure wi u tii sua wɔllɔ ba koo nùn
kawa. Wi u maa tii kawa ba koo nùn
sua wɔllɔ.

Yesu bibu kanaru kua
(I maa mɛɛrio Mateu 19:13-15, Maaku 10:13-16)

15 Ba ka bibu naamɔ Yesun mi baa ka
bii wɛ̃ɛnɔ u ka nu nɔmu sɔndi. Adama
ye win bwãabu ba ye wa ba bu gerusi.
16 Ma Yesu u bibu soka win mi u nɛɛ,
i de bibu bu na nɛn mi, i ku bu yinari,
domi Gusunɔ u bandu swĩi tɔmbun sɔ̃
be ba ka bu weenɛ.
17 Ka geema, na bɛɛ sɔ̃mɔ, baawure
wi u kun ban te Gusunɔ u swĩi wure
nge mɛ bii u ra win mɔwɔbu wure, u
ǹ kpɛ̃ u n sãa ban tegii.

Gobigii goon gari
(I maa mɛɛrio Mateu 19:16-30, Maaku 10:17-31)

18 Wirugii goo u Yesu bikia u nɛɛ,
yinni, a sãawa tɔn geo. Mba na kon ko
n ka wãaru te ta ku ra kpe wa.
19 Yesu nɛɛ, mban sɔ̃na a man
sokumɔ geo. Goo sari wi u sãa geo ma
n kun mɔ Gusunɔ turo.
20 A wooda yɛ̃ ye ya gerumɔ ya nɛɛ,
“i ku sakararu ko, i ku tɔnu gɔ, i ku
gbɛni, i ku seeda weesugia di, i bɛɛn
tundo ka mɛro bɛɛrɛ wɛ̃.”
21 Ma durɔ wi, u nɛɛ, yeni kpurowa
na wiru kpĩiyɛ saa nɛn aluwaasirun di.
22 Ye Yesu u yeni nua u kpa, u kpam
nɛɛ, gãa teena nu nun tie. A dɔro
kpuro ye a mɔ, kpa a sãarobu yen gobi
bɔnu kua, kaa n dukia mɔ wɔllɔ. Yen
biru a na a man swĩi.
23 Ye durɔ wi, u yeni nua
win nukura sankira, domi dukia
bakagiiwa.
24 Ye Yesu u nùn mɛɛra u nɛɛ, ka
geema n ka dukiagibu sɛ̃wa bu ka ban
te Gusunɔ u swĩi wura.
25 Domi dukiagii u ka ban te wura,
yen sɛ̃sɔ ga kpã ga kere yooyoo gu du
yaburan wɛ̃rɔ gu yari.
26 Be ba nùn swaa daki ba nɛɛ, ǹ n
mɛn na, wara koo kpĩ u faaba wa.
27 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye tɔnu
kpanɛ, Gusunɔ kun ye kpanɛ.
28 Piɛɛ u nɛɛ, n wee sa deri kpuro ye
sa mɔ, sa nun swĩi.
29 Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ, goo sari wi u win yɛnu deri
ban te Gusunɔ u swĩin sɔ̃ ǹ kun mɛ
win kurɔ ǹ kun mɛ win maabu ka win
wɔnɔbu ǹ kun mɛ win mɛro ka win
tundo ǹ kun mɛ win bibu,
30 kpa u kun wa u mwɛ saa yeni sɔɔ
n kere ye u deri, ka kpam wãaru te ta
ku ra kpe sia.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun

gari mɔ̀ nɔn itase
(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Maaku 10:32-34)

31 Yesu u wɔkura yiru ye soka win
mi ma u nɛɛ, n wee sa Yerusalɛmu dɔɔ.
Ye Gusunɔn sɔmɔba yorua Tɔnun Biin
sɔ̃ kpuro, ya koo koora.
32 Domi ba koo nùn tɔn tukobu
nɔmu sɔndia bu nùn yaakoru ko, bu
nùn nɔni sɔ̃, kpa bu nùn yãatam sie.
33 Bà n maa nùn so ba kpa ba koo
nùn gɔ, kpa u se gɔrin di sɔ̃ɔ itase.
34 Adama bwãa be, ba ǹ gãanu tuba
gari yi sɔɔ. N bu wini ye u ka yã. Gari
yi kun bu yeeri.

Yesu u wɔ̃ko bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Maaku 10:46-52)

35 Nge mɛ Yesu u Yeriko duɔ, wɔ̃ko
goo u sɔ̃ swaa nɔɔwɔ u bara mɔ̀.
36 Ye u tɔn wɔrun damu nua ga sarɔ,
yera u bikia mba n kua.
37 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yesu
Nasarɛtigiiwa u sarɔ.

38 Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yesu
Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu
waawo.
39 Be ba sĩimɔ wuswaaɔ ba nùn
gerusi bu ka nùn marisia. Adama
u wure u gbãra n kere yellu u nɛɛ,
Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu
waawo.
40 Yesu u yõra ma u nɛɛ, bu ka nùn
na. Ye wɔ̃ko wi, u tunuma Yesu nùn
bikia u nɛɛ,
41 mba a kĩ n nun kua.
U nɛɛ, Yinni, na kĩ n yam wawa.
42 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
yam waawo, wunɛn naanɛ dokebu
nun bɛkia.
43 Yande u yam wa, ma u Yesu swĩi u
Gusunɔ siaramɔ. Sanam mɛ tɔn wɔru
ge kpuro, ba ye wa ma ba Gusunɔ
saabu kua.

19

Yesu ka Sakeu

1 Yesu u dua wuu ge ba mɔ̀ Yerikoɔ,
u gu bukianɛ.
2 Miya durɔ gobigii goo u wãa wi ba
mɔ̀ Sakeu wi u sãa gbere mwaɔbun
wirugii.
3 U kĩ u Yesu wa, adama u ǹ kpĩa tɔn
wɔrun sɔ̃ yèn sɔ̃ wi, tɔn kpiribuwa.
4 Yera u duka da wuswaaɔ ma u
yɔɔwa dãa te ba mɔ̀ sikamɔren wɔllɔ u
ka nùn wan sɔ̃, domi u yɛ̃ ma miya u
koo ka doona.
5 Saa ye Yesu u tura yam mi, u nɔni
seeya ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sakeu a
sarama kpaaka, domi wunɛn yɛnuɔra
na kon sɔbia gisɔ.
6 Sakeu sarama ka sɛndaru ma u
Yesu dam koosia ka nuku dobu.
7 Ye tɔmba ye wa, be kpuro ba wɔki
ba nɛɛ, u da u sɔbia kɔ̃san kowon
yɛnuɔ.
8 Sakeu u seewa u yõra Yinnin
wuswaaɔ u nɛɛ, n wee Yinni na nɛn
dukian bɔnu sãarobu wɛ̃ɛmɔ. Nà n
maa goo gãanu wɔrari ka taki na nùn
yen nɔn nnɛ wesiamɔ.
9 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔ faaba
dua yɛnu ge sɔɔ yèn sɔ̃ winin tii maa
sãa Aburahamun bweseru.
10 Domi Tɔnun Bii u nawa u ka kasu
be ba kɔ̃ɔra u bu faaba ko.

Nge mɛ sɔm kowoba ka gobi mɛro kua
(I maa mɛɛrio Mateu 25:14-30)

11 Sanam mɛ tɔmba yeni swaa
daki, u kpam mɔndu kua yèn sɔ̃ u
Yerusalɛmu turuku kua ma ba tamaa
Gusunɔ u koo bandu swĩiwa yande.
12 Yera u nɛɛ, sina bii goo u bandu
dibu da n toma tem gam gia, kpa u
wurama yen biru.
13 U sere doona u wɔkuru soka win
yobu sɔɔ, ma u ben baawure gobi bɛkɛ
gɛɛ wɛ̃ u nɛɛ, bu de gobi yi, yi ma sere
u ka wurama.
14 Win temgibu ba nùn tusa ma ba
nɔɔ tia kua ba tɔmbu gɔra bu nɛɛ, ba ǹ
kĩ durɔ wi, u bandu di ben temɔ.
15 Sanam mɛ u wuma ye u ban te
diima, u yoo be soka win mi be u
raa gobi wɛ̃, kpa u ka wa nge mɛ
baawuren gobi nùn marua.
16 Gbiikoo na u nɛɛ, yinni wunɛn
gobi yi, yi mara wɔkuru.
17 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya wã yoo
geo. Yèn sɔ̃ a kua naanɛgii gãa piiminu
sɔɔ, na nun kua wuu marosu wɔkurun
wirugii.
18 Yiruse na u nɛɛ, yinni wunɛn gobi
yi, yi mara nɔɔbu.
19 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ maa, na
nun kua wuu marosu nɔɔbun wirugii.
20 Kpao na u nɛɛ, yinni wunɛn gobi
wee yi na berua kĩasu sɔɔ.
21 Domi na wunɛn bɛrum mɔ yèn sɔ̃
a sãa tɔn sɛ̃sɔgii. A ra suewa ye a kun
yii, kpa a gɛ̃ mi a kun duure.
22 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kon nun
siriwa wunɛn gari sɔɔn di, yoo kam. A
yɛ̃ ma na sãa tɔn sɛ̃sɔgii, na ra sue ye na
kun yii, kpa n gɛ̃ mi na kun duure.
23 N n mɛn na, mban sɔ̃na a ǹ goo
nɛn gobi yi wɛ̃ u ka gobi mɛro ko, kpa
n nɛnyam mwa ka are sanam mɛ na
wɔma.
24 Ma be ba wãa mi, u bu sɔ̃ɔwa bu
gobi yi mɔɔ bu wɔkurugii wi wɛ̃.
25 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yinni, u
wɔkuru mɔ kɔ.
26 U nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, wi u mɔ, win
mɔru sɔɔra ba koo nùn sosia. Wi u kun
maa mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo nùn
mwaari.
27 Yen biru i ka nɛn yibɛrɛba na mini
be ba kun kĩ n bandu di kpa i bu sakiri
nɛn wuswaaɔ.

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Yohanu 12:12-19)

28 Ye Yesu yeni gerua u kpa, u win swaa mwa u bu gbiiya Yerusalɛmu gia.
29 Sanam mɛ u Bɛtefagi ka Betani turuku kua, guurun bera gia te ba ra soku Olifin guuru, u tɔmbu yiru gɔra win bwãabu sɔɔ
30 u nɛɛ, bu doo wuu ge ga wãa ben wuswaaɔ mi. Bà n dua ba koo kɛtɛku buu wa ga sɔri ge goo kun sɔnire. U nɛɛ, bu gu sɔsiama bu ka na.
31 Goo ù n bu bikia mban sɔ̃na ba gu sɔsiamɔ, bu nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ.
32 Be u gɔra ba doona, ma ba yabu baayere deema nge mɛ u bu sɔ̃ɔwa.
33 Ye ba kɛtɛku buu ge sɔsiamɔ, gen yinniba nɛɛ, mban sɔ̃na i kɛtɛku buu ge sɔsiamɔ.
34 Ba nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ.
35 Ma ba ka Yesu kɛtɛku buu ge naawa. Ba ben yãnu tɛria gen wɔllɔ ma ba Yesu sɔndi.
36 Ye u dɔɔ, mɛya tɔmba ben yãnu tɛriamɔ swaa sɔɔ.
37 Sanam mɛ u Yerusalɛmu turuku kua Olifin guurun swaan bɔkuɔ, win bwãabu kpuro ba nɔɔgiru sua ba Gusunɔ siaramɔ ka nuku dobu sɔm maamaakiginu kpuron sɔ̃ ye ba wa.
38 Ba nɛɛ, Gusunɔ u sunɔ wi u sisi ka win yĩsiru domaru kuo, alafia ya n wãa wɔllɔ, kpa yiiko ya n wãa wɔwɔlleɔ.
39 Falisi gabu saa tɔn wɔrun suunu sɔɔn di ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yinni a wunɛn bwãa be marisio.
40 U bu wisa u nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baa beni bà n mari, kpenu koo gbãra.

Yesu Yerusalɛmu swĩiya

41 Sanam mɛ Yesu u Yerusalɛmu turuku kua, ye u ye wa yera u swĩi wɔri yen sɔ̃,
42 u nɛɛ, wunɛ Yerusalɛmu à n daa tɛ̃ yɛ̃ ye ya koo ka nun alafia naawa ni, baa gisɔ! Adama wee, ya nun kukue.
43 Sanam koo nun naawa mè sɔɔ wunɛn yibɛrɛba ba koo nun tarusi, kpa bu nun kooro bure bu nun sɛ̃kenɛ beri berika kpuron di.
44 Ba koo nun nam, wunɛ ka wunɛn bibu be ba wãa wunɛn suunu sɔɔ. Ba ǹ derimɔ kpenu nu sɔnna wunɛ sɔɔ, yèn sɔ̃ a ǹ tuba saa ye Gusunɔ u nun naawa.

Yesu u dua sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-17, Maaku 11:15-19, Yohanu 2:13-22)

45 Yesu dua sãa yerɔ ma u kia dɔrobu giram wɔri.
46 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba yorua, “Nɛn diru ta ko n sãawa kanarun diru.” Adama bɛɛ i tu kua gbɛnɔbun wãa yeru.
47 Baadomma u ra n Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ. Yera yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka Yuuban wirugibu ba kĩ bu nùn go.
48 Adama ba ǹ yɛ̃ nge mɛ ba koo koosina, domi tɔmbu kpurowa ba nùn swaa daki ma n bu maamaaki sãa.

20

Man diya Yesu u yiiko wa
(I maa mɛɛrio Mateu 21:23-27, Maaku 11:27-33)

1 Sɔ̃ɔ teeru nge mɛ Yesu u Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ, ma u Labaari gean waasu mɔ̀, yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka Yuuban guro gurobu ba kurama.
2 Ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔwɔ wooda yerà a ka yeni mɔ̀. Wara u nun yen yiiko wɛ̃.
3 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ maa, na kon bɛɛ gari gɛɛ bikia, kpa i man sɔ̃.
4 Man diya Yohanu u wooda wa u ka tɔmbu batɛmu kua. Tɔnun min di? Nge wɔllun di.
5 Adama ba geruna ba nɛɛ, sà n gerua wɔllun diya, u koo nɛɛ, mban sɔ̃na sa ǹ nùn naanɛ doke.
6 Sà n maa nɛɛ, tɔnun min di, tɔmbu kpuro ba koo sun kpenu kasuku domi baawure u Yohanu garisi Gusunɔn sɔmɔ.
7 Yera ba wisa ba nɛɛ, sa ǹ yɛ̃ man diya.
8 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ maa, na ǹ bɛɛ sɔ̃ɔmɔ yiiko ye na ka yeni mɔ̀.

Gbaa wuko kɔ̃sobun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 21:33-46, Maaku 12:1-12)

9 Yen biru u tɔmbu mɔn teni kua u nɛɛ, durɔ goo u resɛm gbaaru kua u dãnu duura ma u kɔ̃sobu kasu u bu ye nɔmu bɛria, ma u wuu da n ka tɛ.

10 Sanam mɛ saa ya tura u səmə gəra kɔ̃so ben mi, bu ka nùn wɛ̃ɛma ye n sãa wigia. Kɔ̃so be, ba nùn so, ba nùn gira nəm dira.
11 U kpam kpao gəra. Ba nùn so, ba nùn yaa kasiki, ba gira nəm dira.
12 U kpam itase gəra. Ba nùn mɛɛra kua ma ba nùn gira.
13 Gbaa yɛ̃ro wi, u nɛɛ, mba kon ko tɛ̃. Kon den nɛn tiin bii kĩnasi bu gəriawa. Sərəkudo ba koo nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
14 Adama ye kɔ̃so be, ba nùn wa, ba geruna ba nɛɛ, wiya sãa tubi dio, su nùn go, kpa gbaa te, tu ko bɛsɛgiru.
15 Ma ba nùn yara gbaa ten biruɔ, ba nùn go.
Tɛ̃ mba gbaa yɛ̃ro wi, u koo bu kua.
16 U koo na u bu kpeerasia, kpa u win gbaa te kɔ̃so kpaobu nəmu bɛria.
Sanam mɛ tən be ba nùn swaa daki ba ye nua, yera ba nɛɛ, su ku wa mɛ.
17 Adama Yesu u bu nəni kɔ̃ u ka da ma u nɛɛ, mba gari yin tubusianu yi ba yorua ba nɛɛ, “Kpee te banəba yina, tera ta kua gani gəmburun dam.”
18 Baawure wi u kpee te wəri, ta koo nùn bəəku, wi ta maa wəri, ta koo nùn namwa muku muku.

Wɔ̃ə gobin kəsiabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:15-22, Maaku 12:13-17)

19 Saa tia ye səə, yãku kowo tənwerobu ka wooda yɛ̃robu ba kasu bu Yesu mwa, domi ba tuba ma ben sɔ̃na u mən te kua. Adama ba tən wəru nasie.
20 Ba Yesun laakari mə kpuro səə. Ma ba tən samba kowobu gəra win mi, be ba sãare geegibu bu ka nùn mwa win gari gɛɛ səə, kpa bu nùn tem yɛ̃ro nəmu beria.
21 Tən be, ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni sa yɛ̃ ma wunɛn gari ka wunɛn sɔ̃əsira sãa dee dee, a ku ra maa kĩru gem wɛ̃, a Gusunən swaa sɔ̃əsimɔwa gem səə.
22 N weenɛ su tem yɛ̃ro wɔ̃ə gobi wɛ̃? Nge su ku wɛ̃.
23 Ye Yesu u ben bwisiku kɔ̃sunu wa, yera u nɛɛ,
24 i man gobi sɔ̃əsima. Ma ba nùn yi wɛ̃. Ma u nɛɛ, waran foto ka yĩrera mi.
Ba nɛɛ, tem yɛ̃rogia.
25 Ma u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, ɲ n mɛn na, i tem yɛ̃ro wɛ̃ɛyɔ ye n sãa tem yɛ̃rogia, kpa i Gusunɔ wɛ̃ ye n sãa Gusunəgia.
26 Ma ba kpana bu nùn nəma turi win gari səən di təmbun wuswaaɔ. Yera ba ka win wisibu biti kua, ma ba ben nəɔ mari.

Gəribun seebun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:23-33, Maaku 12:18-27)

27 Sadusiba be ba ra nɛɛ gəriba kun seemə, ben gabu ba nùn susi ma ba bikia ba nɛɛ,
28 yinni, n wee ye Məwisi u sun yorua. U nɛɛ, “Goon bɛɛrɛ̀ ù n gu u kurə deri, ma u kun ka kurə wi bii mara, u koo kpĩ u nùn tubi di, kpa u ka win bɛɛrɛ̀ bweseru waawa.”
29 Nge mɛna, tundo turosibu nəəba yiru gaba raa wãa. Gbiikoo u kurə sua ma u gu, u ɲ ka kurə wi bii mə.
30-31 Yiruse ka itase ba nùn sua gəminiru. Mɛya n kua sere be nəəba yiru ye, ba ka gu. Ba ɲ bii mara.
32 Kurə wi, u ra gu.
33 Gəribun seebun sanam ben weren kurəwa u ko n sãa. Domi be nəəba yiru ye kpurowa ba nùn gia kurə.
34 Yesu u bu wisa u nɛɛ, handunia yen təmba ba kurəbu ka durəbu suamə,
35 adama sibu be ba ko n bənu mə sian wãaru ka gəribun seebu səə, ba ɲ kurəbu ka durəbu suamə.
36 Ba ko n ka wəllun gəradoba weenɛwa ba ɲ maa gbimə. Ba ko n sãa Gusunən bibu domi ba bu seeya gərin di.
37 Məwisin tii u sɔ̃əsi sãa sãa ma gəriba koo se, ye u Gusunɔ soka u nɛɛwa, “Gusunɔ Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yakəbun Yinni” awĩi dəəgii yin gari səə.
38 Gusunɔ kun sãa gəribun Yinni. U sãawa wasobugii, domi win mi kpuro ba sãawa wasobu.
39 Gabu wooda yɛ̃robu səə ba nɛɛ, yinni, wunɛn gari yi, yi dɛnde.
40 Ba ɲ maa kãka ba nùn gãanu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gəsa
(I maa mɛɛrio Mateu 22:41-46, Maaku 12:35-37)

41 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, amɔna
ba koo ka kpĩ bu nɛɛ, Kirisi sãawa
Dafidin bii.
42 Domi Dafidin tii u gerua
Womusun tireru sɔɔ u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sõɔwa u
nɛɛ, a sinɔ nɛn nɔm geuɔ,
43 sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba
taarea."
44 Dafidi ù n nùn soka Yinni, amɔna u
ko n maa ka sãa win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda yɛ̃robu
(I maa mɛɛrio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

45 Sanam mɛ tɔn dabira nùn swaa
daki, u win bwãabu sõɔwa u nɛɛ,
46 i tii laakari ko ka wooda yɛ̃robu
be ba kĩ ba n bɔsu ka yabe dɛndɛnnu,
ba tɔbirinaa kĩ batuma sɔɔ, ba sin
yee gbiikinu kasu mɛnnɔ yenɔ ka aye
bɛɛrɛginu dim soku yerɔ.
47 Ba gɔminibun yɛnusu dimɔ, ma
ba kana dɛndɛnnu mɔ̀ bu ka bu wan sõ.
Ba koo bu taarɛ wɛ̃ n kpã.

21

Gobi yi kurɔ gɔmini goo u kpɛ̃ɛ
(I maa mɛɛrio Maaku 12:41-44)

1 Yesu u nɔni seeya ma u dukiagibu
wa ba gobi kpɛ̃ɛmɔ sãa yerun
kpakororu sɔɔ mi ba ra gobi doke.
2 U maa kurɔ gɔmini sãaro goo wa u
gobi piiminu yiru kpɛ̃ɛmɔ mi.
3 Ma u nɛɛ, na bɛɛ sõɔmɔ ka gem,
gɔmini sãaro wi, u kpɛ̃ɛ n be kpuro
kere be ba tie.
4 Domi ye n sɔndi ben mɔɔ bakaru
sɔɔ yera ba wuna ba doke, adama win
yãaru sɔɔ u kpuro kpɛ̃ɛ ye u ka tii kõsu.

Yesu u sãa yerun

kɔrabun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 24:1-2, Maaku 13:1-2)

5 Gaba gerumɔ ma sãa yeru ta
buraru mɔ ta wã ten kpee buranu ka
kɛ̃ɛ ni ba Gusunɔ wɛ̃n sõ. Yera Yesu u
nɛɛ,
6 sanam sisi mè sɔɔ ye i waamɔ mini
kpuro yen gaan kpera kun ko n wãa
ten tensim wɔllɔ. Ni kpurowa nu koo
wɔri.

Wahala ye ya koo na

handunia yu sere kpe
(I maa mɛɛrio Mateu 24:3-14, Maaku 13:3-13)

7 Ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, ǹ n mɛn
na, domma yeni ya koo tunuma. Yĩre
terà ta koo gbi tu kookoo si sõɔsi.
8 Yesu u nɛɛ, i laakari koowo, i ku de
bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke. Domi dabira koo na
ka nɛn yĩsiru, kpa ba n gerumɔ ba n mɔ̀,
saa ya turuku kua, beya ba sãa Kirisi
wi. Adama i ku bu swĩi.
9 I n tabun damu nɔɔmɔ ka nɔɔsinaa
sariru, i ku nanda. Domi yera n ko n
gbi n tunuma, adama n ǹ kpee te mi
gina.
10 Yera u kpam bu sõɔwa u nɛɛ, bwe-
senu koo seesina, sinamba koo maa
seesina.
11 Tem yĩiri bakabu ko n wãa
ka baranu ka gõɔru, gam ka gam.
Maamaaki bɛrumgii ka yĩre bakanu
nu ko n wãa wɔllɔ.
12 Adama yabu ye kpuro yu sere
koora ba koo bɛɛ mwa bu bɛɛ nɔni sõ.
Ba koo bɛɛ siri kowobu nɔmu sɔndia
mɛnnɔ yenɔ, ba koo bɛɛ pirisɔm doke,
kpa bu ka bɛɛ da sina bokobu ka tem
yɛ̃robun kɔnnɔsɔ nɛn yĩsirun sõ.
13 Yera n koo bɛɛ ayeru wɛ̃ i ka seeda
di.
14 I de i n yɛ̃ ma n ǹ bɛɛn bwisikunu
i ko ka tii yina.
15 Domi kon de i gari gere ka bwisi
yi bɛɛn yibɛrɛba kpuro ba ǹ kpɛ̃ bu
yina, ǹ kun mɛ bu siki.
16 Bɛɛn mɔwɔbu mam, ka bɛɛn
maabu ka bɛɛn wɔnɔbu ka bɛɛn
dusibu ka bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ bu
nɔmu sɔndia kpa bu dabiru go bɛɛ sɔɔ.
17 Baawure koo bɛɛ tusi nɛn yĩsirun
sõ.
18 Adama baa bɛɛn wirun sera kun
borimɔ.
19 Bɛɛn tɛmanabun saabu bɛɛn
hunde ya koo faaba wa.

Yerusalɛmun kpeerabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 24:15-21, Maaku 13:14-19)

20 Ma Yesu maa nɛɛ, dɔma te i wa
tabu kowoba Yerusalɛmu tarusi, i n yɛ̃
ma yen kpeerasiabu turuku kuawa.
21 Sanam mɛ, be ba wãa Yudeaɔ, bu
suuwo guunu wɔllu gia. Be ba maa

wãa Yerusalɛmun suunu sɔɔ bu yario,
be ba maa wãa gberɔ bu ku wura
wuuɔ.
22 Domi saa yeya mɔru kɔsiarun
sanam, kpuro yu ka koora ye ba yorua
Gusunɔn gari sɔɔ.
23 Gurigibu ka tɔn kurɔ be ba bibu
bɔm kɛ̃mɔ saa ye sɔɔ, ba koo nɔni
swãaru wa. Domi nuku sankira
bakanu ko n wãa tem sɔɔ, ka maa mɔru
baka bu ka tɔn be sɛɛyasia.
24 Ba koo bu sɔ̃siri ka takobi, kpa
bu bu yoru mwa tem baama. Bwese
tukunu koo maa Yerusalɛmu taaku
sere nin saa yu ka turi.

Tɔnun Biin naaru
(I maa mɛɛrio Mateu 24:29-31, Maaku 13:24-27)

25 Yesu kpam nɛɛ, yĩrenu ko nu n
wãa sɔ̃ɔ ka suru ka kperi sɔɔ. Tem
sɔɔ, nɔni swãa bakara koo bwesenu
deema kpa nu biti soora nim wɔ̃ku ka
nim kurenun wurenun sɔ̃.
26 Nandabu koo tɔmbu wasikira bà
n mara ye n koo koora handunia sɔɔ,
domi wɔllun dam mu koo yĩiri.
27 Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u
kurama guru wiru sɔɔ, ka dam bakam
ka yiiko.
28 Yeni yà n naabu torua, i yɔ̃rɔ
sɔnwɔ kpa i bɛɛn wiru seeya yèn sɔ̃
bɛɛn yakiabu turuku kua.

Yĩre te dãa te ba mɔ̀ figie

ta sɔ̃ɔsimɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 24:32-35, Maaku 13:28-31)

29 Ma u bu garin weenasii kua u nɛɛ,
i dãa te ba mɔ̀ figie mɛɛrio ka dãnu
kpuro.
30 Nù n kpararu torua, bɛɛn tii ì n
mɛɛra, i yɛ̃ ma yande tomburura ta
turuku kooma.
31 Nge mɛya bɛɛ maa, ì n yabu ye
wa ya wee, i n yɛ̃ ma n turuku kuawa
Gusunɔ u ka bandu swĩi.
32 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, saa yenin
tɔmbu gabu ba ǹ gbimɔ yabu ye kpuro
yu ka koora.
33 Wɔllu ka tem mu koo doona,
adama nɛn gari kun doonɔ.

I tii laakari ko

34 Ma Yesu kpam nɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ,
kpa i ku ra ko laakari sariba dibu ka
nɔrubun sɔ̃ ka handunian wururabu,
kpa tɔ̃ɔ te, tu ku bɛɛ suaru wɔri nge
yina.
35 Domi ta koo baawure deema wi u
wãa tem mɛ kpuro sɔɔ.
36 Yen sɔ̃, i n swaa mɛɛra kpa i n
kanaru mɔ̀ saa baayere, kpa i dam wa
i ka kisira kpuro ye n koo nan di, kpa
i ka kpĩ i yɔ̃ra Tɔnun Biin wuswaaɔ.
37 Bururu baatere Yesu ra Gusunɔn
garin keu sɔ̃ɔsiwa sãa yerɔ, yoka kpa u
da u kpuna Olifin guuru wɔllɔ.
38 N n kua bururu tɔmbu kpuro ba
ra nɛwa win mi sãa yerɔ bu ka win gari
swaa daki.

22

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go
(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Yohanu 11:45-53)

1 Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ
bakaru, te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta
turuku kua.
2 Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda
yɛ̃robu ba bwisi bɛrinamɔ bu ka Yesu
go domi ba tɔn wɔrun bɛrum mɔ.

Yudasi u kĩ u Yesu

wirugibu nɔmu sɔndia
(I maa mɛɛrio Mateu 26:14-16, Maaku 14:10-11)

3 Yera Setam ya dua Yudasin gɔ̃ruɔ
wi ba sokumɔ Isikariɔtu. U sãawa
bwãabu wɔkura yiru yen turo.
4 Ma u da u nɔɔ tia kua ka yãku kowo
tɔnwerobu ka sãa yerun kɔ̃sobun
wirugibu u ka bu Yesu nɔmu sɔndia.
5 Ben nukura dora ma ba wesiana
bu ka nùn gobi kɛ̃.
6 U wura, ma u swaa kasu u ka bu
Yesu nɔmu sɔndia saa ye n weenɛ kpa
tɔn wɔru ga kun yɛ̃.

Yesun sɔɔru

Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔ̃
(I maa mɛɛrio Mateu 26:17-25, Maaku 14:12-21, Yohanu 13:21-30)

7 Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ru
tè sɔɔ ba ra Gɔɔ sararibun yãanu go, ta
tunuma.

8 Ma Yesu u Piɛɛ ka Yohanu gəra u nɛɛ, i doo i Gəɔ sararibun tõɔ bakarun səəru ko su ka te di.
9 Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana u kĩ bu ten səəru ko.
10 U bu wisa u nɛɛ, n wee, ì n wuu dua i kpa i ko ka durə goo yinna u nim tooru səəwa. I nùn swĩiyə yɛnu mi u dua,
11 kpa i yɛnu gen yɛ̃ro sõ i nɛɛ, yinni nɛɛ, diru mana u koo be Gəɔ sararibun tõɔ bakaru di ka win bwãabu.
12 Yɛ̃ro u koo bɛɛ gidambisa baka sõɔsi ye ba sənwa. Miya i ko səəru ko.
13 Ba doona ma ba baayere deema nge mɛ u raa bu sõɔwa, ma ba Gəɔ sararibun tõɔ bakarun səəru kua.

Yinnin dĩa domaruginu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:26-30, Maaku 14:22-26, Korinti I, 11:23-25)

14 Saa ya tura, ma Yesu u sina u ka di ka win gərobu sannu.
15 Ma u nɛɛ, na kĩa gem gem n Gəɔ sararibun tõɔ baka teni di ka bɛɛ sannu n sere nəni sõɔra.
16 Na bɛɛ sõɔmə ma na ǹ maa te dimə sere tu ka koora ban te Gusunə u swĩi səɔ.
17 Yera u nəra sua u Gusunə siara ma u nɛɛ, i tam nəra ye məɔ i nə bɛɛ kpuro.
18 Na bɛɛ sõɔmə, saa tɛ̃n di na ǹ maa tam mɛni nərumə sere Gusunə u ka bandu swĩi.
19 Yen biru u pɛ̃ɛ sua. Ye u Gusunə siara u kpa, u ye murura u bu wɛ̃ u nɛɛ, yeniwa nɛn wasi [yi ba wɛ̃ bɛɛn sõ. I n da yeni ko i n ka man yaaye.
20 Ye ba dim kpa, u maa nəra sua u bu wɛ̃ u nɛɛ, nəra yeniwa nəɔ mwɛɛ kpaaru te ba sire ka nɛn yɛm mɛ mu yari bɛɛn sõ.]
21 Adama n wee, wi u koo man dəmɛ, win nəmu ga wãa gbɛ̃ɛrə ka nɛguu sannu.
22 Tənun Bii u doonə nge mɛ Gusunə u yi, adama nəni swãarugiiwa wi u koo nùn dəmɛ.
23 Ma ba bikianaa torua, wara u koo yen bweseru ko ben suunu səɔ.

Tənwerorun sikirinə

24 Ma sikirinə ga kpam seewa Yesun bwãabun suunu səɔ, ba bikianamə ben wi u koo ko tənwero.
25 Yesu u bu sõɔwa u nɛɛ, handunia min sinamba ba ben təmbu dam dəremə, ka mɛ, ba bu sokumə gean kowobu.
26 Adama i ku de n sãa mɛ bɛɛn mi. I de bɛɛ kpuron tənwero u n sãa nge bɛɛ kpuron yãkabu, kpa wi u sãa wirugii u n sãa nge səmə.
27 Wara kere, wi u dimə? Nge wi u ka dĩanu naamə. N ǹ wi u dimə? Wee, na wãa bɛɛn suunu səɔ nge səmə.
28 Bɛɛ i ka man tɛmana nɛn laakari mɛɛribun saa səɔ.
29 Yen sõna nge mɛ nɛn Baaba u man bandu yiiya, mɛya na maa bɛɛ ayeru yiiye,
30 i ka di i nə ka nɛ sannu nɛn bandu səɔ, kpa i n sõ sina kitanu wəllə i ka Isiriliban bwesenu wəkura yiru siri.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Yohanu 13:36-38)

31 Ma Yinni u nɛɛ, Simɔɔ Simɔɔ, Setam ya saa wa yu ka bɛɛ sara nge alikama.
32 Adama na kanaru kua wunɛn sõ kpa wunɛn naanɛ dokebu bu ku ka kpe. Sanam mɛ a gəsirama nɛn mi, a wunɛn berusebu dam kɛ̃ɛyə.
33 Piɛɛ nɛɛ, Yinni na səəru kpa n ka nun da pirisəm səɔ ka gəɔ səɔ.
34 Ma Yesu u nɛɛ, Piɛɛ na nun sõɔmə, gisə goo dəɔ gu sere swĩ kaa man siki nən ita a nɛɛ, a ǹ man yɛ̃.

Yansurəru ka bəɔ

wuu daatiru ka takobi

35 U kpam bu sõɔwa u nɛɛ, sanam mɛ na bɛɛ gəra yansurəru ka bəɔ wuu daatiru ka baranu sari, i gãanu bia? Ba nɛɛ, aawo, sa ǹ gãanu bie.
36 Ma u nɛɛ, to tɛ̃, wi u yansurəru mə u tu suo, mɛya maa wi u bəɔ wuu daatiru mə. Wi u kun maa takobi mə, u win yaberu dəro u ka ye dwe.
37 Domi na bɛɛ sõɔmə, nge mɛ ba yorua, “Ba nùn garisi tən kõso.” Ya ǹ koo ko ya kun man koore mɛ. Ye n maa sãa nɛn gari ya wiru goorə.
38 Ba nɛɛ, Yinni, takobi yiru wee. Ma u nɛɛ, su yen baa deri.

Yesu u kanaru mə

Olifin guuru wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:36-46, Maaku 14:32-42)

39 Ye Yesu u yara u da Olifin guurɔ nge mɛ win dɔɔnɛ. Ma win bwãaba nùn swĩi.
40 Ye ba tura yam mi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kanaru koowo kpa i ku du kɔkiribu sɔɔ.
41 Yen biru u ka bu dɛsira fiiko nge mɛ tɔnu u koo kpĩ u kperu kara tu yɔ̃ran saka ma u yiira mi, u kanaru kua.
42 U nɛɛ, Baaba à n kĩ, a de wahala ye, yu man dɛsirari. Adama a de wunɛn kĩru tu koora, n ǹ mɔ nɛgiru.

[
43 Yera Gusunɔn gɔrado u nùn kurema wɔllun di u ka nùn dam kɛ̃.
44 Nuku sankira bakanu sɔɔ u kanaru mɔ̀ ka dam, ma win wɛnyanu kua nge yɛm nu dãakumɔ temɔ.]
45 Ye u kanaru kua u kpa, u da win bwãabun mi gia. U bu deema ba do ka nuku sankiranu.
46 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na i do. I seewo i kanaru ko kpa i ku du kɔkiribu sɔɔ.

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Yohanu 18:3-11)

47 Sanam mɛ Yesu u gari yi mɔ̀, yera tɔn wɔru ga tunuma, ma wi ba sokumɔ Yudasi, wɔkura yiru yen turo, u bu gbiiye. U Yesu susi u ka nùn nɛnɛ u bɔkasi.
48 Ma Yesu nɛɛ, Yudasi, ka tɔbiri tenin bwesera kaa ka Tɔnun Bii yibɛrɛba nɔmu sɔndia?
49 Be ba wãa ka Yesu sannu, ye ba wa ye n koo ko, ba nɛɛ, Yinni, su ka bu takobi sɔ̃ro?
50 Ma ben turo u yãku kowo tɔnweron sɔmɔ sɔ̃ra u win nɔm geun soo bura.
51 Ma Yesu nɛɛ, i den derio mɛ.

Ma u durɔ win soo ge baba u gu bɛkia.
52 Yen biru Yesu u yãku kowo tɔnwerobu ka sãa yerun kɔ̃sobun wirugibu ka Yuuban guro gurobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobi ka bokunu nge swaa dio?
53 Baadommawa na wãa ka bɛɛ sãa yerɔ, ma i ǹ man mwɛ. Tɛ̃ bɛɛya i saa yeni mɔ, bɛɛ ka yam wɔ̃kurun damgii.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:57-58, 69-75, Maaku 14:53-54, 66-72, Yohanu 18:12-18, 25-27)

54 Ye ba Yesu mwa ba kpa, ba ka nùn da yãku kowo tɔnweron yɛnuɔ. Piɛɛ bu swĩi dandankuru.
55 Ba dɔ̃ɔ sɔ̃rua yɛnu yaaraɔ, ma gaba sɔ̃ mi. Piɛɛ u maa sina ka be.
56 Sɔm kowo tɔn kurɔ goo u nùn wa u sɔ̃ dɔ̃ɔn bɔkuɔ, ma u nùn nɔni girari u nɛɛ, durɔ wini maa, u raa wãa ka wi.
57 Adama u siki u nɛɛ, kurɔ wunɛ na ǹ nùn yɛ̃.
58 N tɛ fiiko, goo kpam nùn wa ma u nɛɛ, wunɛ a maa sãawa tɔn begii.

Ma Piɛɛ u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, aawo, na ǹ sãa begii.
59 Yen biru n kua kɔba tian saka, goo u maa wure u nɛɛ, ka geema durɔ wini maa, u raa wãa ka wi, domi Galilegiiwa.
60 Piɛɛ u nɛɛ, wunɛ, na ǹ yɛ̃ ye a kĩ a gere.

Yande nge mɛ u gari yi mɔ̀, goo dɔɔ ga swĩ.
61 Ma Yinni u sĩira u Piɛɛ mɛɛra. Yera Piɛɛ u gari yi yaaya yi Yinni u raa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔ goo dɔɔ gu sere swĩ, kaa man siki nɔn ita.
62 U yara tɔɔwɔ u swĩ ka nuku sankiranu.

Ba Yesu yaakoru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 26:67-68, Maaku 14:65)

63 Tɔn be ba Yesu nɛni ba nùn gari bɔkɔ mɔ̀ ba nùn soomɔ.
64 Ba nùn wuswaa wɔ̃kua ma ba nùn sɔ̃ɔmɔ u tubuo wi u nùn so.
65 Ma ba nùn wɔm dabinu ganu wɔmmɔ.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Yohanu 18:19-24)

66 Ye yam sãra, Yuuban guro gurobu ka yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ba mɛnna ma ba dera ba ka Yesu da ben siri yerɔ.

67 Ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔwɔ à n sãan na
Kirisi wi.
Yesu bu wisa u nɛɛ, baa nà n bɛɛ
sɔ̃ɔwa i ǹ naanɛ dokemɔ.
68 Mɛya nà n maa bɛɛ gãanu bikia, i
ǹ man wisimɔ.
69 Saa tɛ̃n di, Tɔnun Bii u koo sina
Gusunɔ damgiin nɔm geuɔ.
70 Be kpuro ba nɛɛ, ǹ n man na wunɛ
Gusunɔn Biiwa?
Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, nɛ Gusunɔn
Biiwa, nge mɛ i gerua.
71 Yera ba nɛɛ, mban seedawa sa
maa kasu. Bɛsɛn tii sa ye nua saa win
nɔɔn di.

23

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Yohanu 18:28-38)

1 Ma ba seewa be kpuro sannu ba ka
Yesu da Pilatin kɔnnɔwɔ.
2 Ba nùn durum manibu wɔri ba nɛɛ,
sa wini deema u tɔmbu bwisi kɛ̃mɔ bu
ka bandu kɔ̃ri bwia, u maa yinamɔ bu
tem yɛ̃ro wɔ̃ɔ gobi kɔsia. U tii sokumɔ
Kirisi, sina boko.
3 Pilati u nùn bikia u nɛɛ, wunɛ
Yuuban sina bokowa?
Yesu u nɛɛ, oo, nge mɛ a gerua.
4 Pilati u yãku kowo tɔnwerobu ka
tɔn wɔru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ǹ taarɛ gaa wa
durɔ wi sɔɔ.
5 Adama ba nɔɔ girari ba nɛɛ, u
tɔmbu bwisi kɛ̃mɔwa bu ka sanna, u
bu yen keu sɔ̃ɔsimɔ. U torua Galilen di
ma u da Yudean tem kpuro sɔɔ. Wee,
u maa na mini tɛ̃.

Ba ka Yesu da

Herodun wuswaaɔ

6 Ye Pilati u yeni nua, u bikia durɔ
wi, ù n Galilegiin na.
7 Ye u gia ma u weewa Herodun
bandun tem di, u nùn gɔsia win mi.
Herodu maa wãa Yerusalɛmuɔ saa ye
sɔɔ.
8 Sanam mɛ Herodu u Yesu wa, win
nukura dora gem gem. Saa tɛɛbun
diya u kasu u nùn wa, win labaari ye
u nɔɔmɔ ba gerumɔn sɔ̃. Domi u yĩiyɔ
u Yesun sɔm maamaakigiru wa dɔma
te u koo nùn wa.
9 U nùn gari bikia n ka tɛ adama Yesu
kun nùn gɛɛ wisa.
10 Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda
yɛ̃roba wãa mi, ba nùn durum
manimɔ ka dam.
11 Herodu ka win tabu kowobu ba
nùn yaakoru kua ma ba nùn gari bɔkɔ
kua. Ye ba nùn yabe buraru sebusia ba
kpa ba nùn gɔsia Pilatin mi.
12 Yen dɔma tera Pilati ka Herodu
ba dora, be, be ba raa yibɛrɛ tɛɛru
mɔɔsinɛ.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-26, Maaku 15:6-15, Yohanu 18:39-19:16)

13 Pilati u yãku kowo tɔnwerobu
ka Yuuban wirugibu ka tɔn wɔru
sokusia.
14 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ka man durɔ
wini naawa nge wi u tɔmbu bwisi
kɛ̃mɔ bu ka bandu kɔ̃ri bwia. N wee,
na gari yin asansi bikia bɛɛn wuswaaɔ,
na ǹ maa gãanu wa durɔ wi sɔɔ, ni nu
sɔ̃ɔsimɔ ma geema ye i gerua win sɔ̃.
15 Mɛya maa Herodun tii, domi u
sun nùn wesiama. Durɔ wi kun gãanu
kue ye n ka gɔɔ nɛ.
16 Yen sɔ̃, na kon nùn kara nà n nùn
sɛɛyasia na kpa.
[
17 N deema tɔ̃ɔ bakaru baatere
tilasiwa Pilati u ka pirisɔm turo kara.]
18 Ba nɔɔgiru sua be kpuro sannu ba
nɛɛ, a wini goowo, kpa a sun Baraba
kara!
19 Ba raa Baraba wi doke pirisɔm sɔɔ
yèn sɔ̃ u tɔmbu sannɔ bɔrie wuu sɔɔ, u
maa tɔnu go.
20 Pilati u kpam ka bu gari kua yèn
sɔ̃ u gɔ̃ru doke u Yesu kara.
21 Adama ba wurenu seewa ba nɛɛ, a
kpareo, a nùn dãa bunanaru kpareo!
22 Pilati u kpam bu sɔ̃ɔwa nɔn itase
u nɛɛ, kɔ̃sa yerà u kua. Na ǹ gãanu wa
wi sɔɔ ye n ka gɔɔ nɛ. Yen sɔ̃, nà n nùn
sɛɛyasia na kpa, kon nùn kara.
23 Adama ba wure ba nɔɔgiru sua ba
nɛɛ, bu nùn kpareo. Ma ben wurenu
nu nùn kamia.
24 Ma Pilati u wooda yi nge mɛ ba
bikia.
25 U wi ba bikia yɔ̃su wi ba pirisɔm
doke sannɔ ka tɔn goobun (200) sɔ̃, ma
u bu Yesu deria ben gɔ̃ru kĩru sɔɔ.

Ba Yesu kpare

dãa bunanaru wəllə
(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Yohanu 19:17-27)

26 Sanam mɛ ba ka Yesu dəə, ba goo mwa wi ba mə̀ Simɔɔ Sirɛnigii, wi u win gberu wee, ma ba nùn dãa bunanaru səbi u ka Yesu swĩi.
27 Tən wəru guna ya nùn swĩi. Ye səə, tən kurəbu gaba wãa be ba sumɔ ba kpasa wəri mə̀ win sɔ̃.
28 Yesu u sĩira ben mi gia ma u nɛɛ, Yerusalɛmun tən kurəbu, i ku swĩ nɛn sɔ̃, adama i swĩiyɔ bɛɛn sɔ̃ ka bɛɛn bibun sɔ̃.
29 Domi n wee, sanam sisi ye ba koo nɛɛ, doo nɔɔrugiba wĩrobu ka bèn nukura kun marure, ka bèn bwãa kun bii bɔm kɛ̃ɛre.
30 Saa yera ba koo guunu sɔ̃ bu nɛɛ, i sun sɛ̃sikio, kpa bu gungunu sɔ̃ bu nɛɛ, i sun wukirio.
31 Domi bà n yenin bweseru dãa bekuru kua, amɔna n ko n sãa dãa gbeburun mi.
32 Saa ye səə, ba maa kɔ̃san kowobu yiru gabu ka da be ba koo go ka Yesu sannu.
33 Sanam mɛ ba tura yam mi n ka wii koko weenɛ, ba nùn dãa bunanaru kpare ka kɔ̃san kowobu yiru ye, turo nɔm geuɔ, turo nɔm dwarɔ.
34 Yesu u nɛɛ, Baaba a bu suuru kuo domi ba ǹ yɛ̃ ye ba mə̀.
Ba win yãnu tɛtɛ toosi ba bənu kua.
35 Tən wəru ga wãa mi, ga nùn mɛɛra. Ka wirugibɔ, ba Yesu yaakoru mə̀ ba mə̀, u gabu faaba kua. U n sãan na Kirisi wi Gusunɔ u gəsa, u maa win tii faaba koowo.
36 Tabu kowobu ba maa susi bu ka nùn yaakoru ko, kpa bu nùn tam məmmɔm wɛ̃.
37 Ma ba nɛɛ, à n sãan na Yuuban sina boko, a tii faaba koowo wunɛn tii.
38 Dãa tè səə ba nùn kparen wəllə, yora gaa wãa ye ya gerumɔ winiwa Yuuban sina boko.
39 Kɔ̃san kowo ben turo be ba dãa bunanaru kpare mi, u Yesu gari kam gerusimɔ u mə̀, n ǹ wunɛ a sãa Kirisi wi? A tii faaba koowo, kpa a maa sun faaba ko.
40 Adama win turo u nùn gerusi u nɛɛ, a ǹ Gusunɔ nasie? Wunɛ wi ba taarɛ wɛ̃ nge wi?
41 Bɛsɛn mi, n ka sun dɛnde domi bɛsɛn kookoosun areya sa mwaamɔ, adama sii wini u ǹ gãa kɔ̃sunu ganu kue.
42 Ma u nɛɛ, Yesu, dɔma te a sina wunɛn bandu səə, a man yaayo.
43 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ka geema na nun sɔ̃ɔmɔ, gisɔ kaa n wãa ka nɛ gəribun wãa yee geeru səə.

Yesun gəə
(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Yohanu 19:28-30)

44 Saa ye, sɔ̃ɔ wii wəlla, ma yam mu tĩra handunia kpuro səə sere sɔ̃ɔ ka yãara. Yen tɛɛbu ka kəba ita nɛ.
45 Sɔ̃ɔ yam tĩra ma beku kare te ta wãa sãa yeru səə ta gɛ̃ɛra ta bɔnu kua yiru.
46 Yesu u gbãra ka dam u nɛɛ, Baaba, na nun nɛn hunde nɔmu sɔndia.
Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sariru kua.
47 Ye tabu kowobun tənwero u wa ye ya koora, u Gusunɔ siara u nɛɛ, ka geema, durɔ wini geegiiwa.
48 Yen biru tən wəru ge ga wãa mi, ye ga wa ye ya koora, ga gɔsira ka biti baka.
49 Be ba Yesu yɛ̃ kpuro ka tən kurɔ be ba nùn swĩima Galilen di, ba yɔ̃ n dɛsire ba ka mɛɛra ye n kooramɔ.

Yesun sikubu
(I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Yohanu 19:38-42)

50-51 Durɔ goo wãa wi ba sokumɔ Yosɛfu. U na saa Yuuban wuu gagun di ge ba mə̀ Arimate. U sãa geegii ka tən geo ma u mara Gusunɔ u na u win bandu swĩi. U wãa siri kowobun wuuru səə, adama u ǹ daa ben gere ka ben kookoosu wure.
52 Wiya u da Pilatin mi, u Yesun goru kana.
53 U tu sarasia dãa bunanarun di ma u ka tu bekuru tɛ̃kua, u tu kpĩ siki kpee wərugirɔ, mi ba ǹ goo dokere.
54 Tɔ̃ɔ te, tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun səərun tɔ̃ra, tèn yokan di tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira koo tore.
55 Kurɔ be ba raa Yesu swĩima Galilen di, ba Yosɛfu yɔ̃siri ma ba siki te wa, ka nge mɛ ba Yesun goru kpĩisina.

56 Ma ba gəsira ba gum mɛ mu
nuburu do ka turaren səəru kobu da.
Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔ̃nu ba wɛ̃ra nge mɛ
wooda ya geruа.

24

Yesun seebu gərin di
(I maa mɛɛrio Mateu 28:1-10 Maaku 16:1-8, Yohanu 20:1-10)

1 Ye n kua alusuma buun buru buru
yellu, kurə be, ba da sikiru mi ka gum
nuburugim mɛ ba səəru kua.
2 Ba deema kpera bimiare sikirun
nəən di.
3 Ba dua adama ba ɲ Yinni Yesun
goru deemɛ.
4 Nge mɛ ba ka yen biti yɔ̃, n wee
təmbu yiru gaba bu kurema ba yãnu
sebua ni nu ballimə.
5 Kurə be, ba nanda ma ba tuka ma
durə be, ba nɛɛ, mban sɔ̃na i waso kasu
gəribun suunu səə.
6 U ɲ wãa mini, u seewa gərin di. I
yaayo ye u raa bɛɛ sɔ̃ɔwa sanam mɛ u
wãa Galileɔ.
7 U nɛɛ, ba ɲ koo ko ba kun Tənun Bii
tən kɔ̃sobu nəmu səndie, kpa bu nùn
dãa bunanaru kpare, kpa u kpam se
sɔ̃ɔ itase.
8 Ma kurə be, ba Yesun gari yi yaaya.
9 Ba gəsira sikiru min di ba da ba ye
kpuro bwãabu wəkura tia ye ka be ba
tie kpuro nəəsia.
10 Maari Madalagii ka Yoana ka
Maari, Yakɔbun mɛro ka kurəbu gabu,
beya ba ye gəro be sɔ̃ɔwa.
11 Adama gari yi, yi bu sãare sukuru,
ba ɲ kurə ben gere naanɛ kue. [
12 Ma Piɛɛ u seewa u duka da sikiru
mi. Ye u yãara, u ɲ gãanu wa ma n kun
mə beku te ba raa ka goo te tɛ̃kua ta
suba temɔ. Ma u gəsira win yɛnuɔ ka
biti.]

Emayusin daabu
(I maa mɛɛrio Maaku 16:12-13)

13 Yera sɔ̃ɔ tee te səə, gəro ben yiru
ya wuu dəə ge ba sokumə Emayusi. Ga
ka Yerusalɛmu toma nge kilo wəkura
tian saka.
14 Ye n koora kpuro, ba yen faagi mɔ̀.
15 Sanam mɛ ba gari yin faagi mɔ̀ ba
sikirinɛmə, Yesu u susi ben bəkuɔ u
swaa mɔ̀ ka be sannu.
16 Ba nùn wa adama gãanu yina bu
nùn tubu.
17 U bu bikia u nɛɛ, gari yirà i mɔ̀ mɛ,
i ka sĩimə.
Ma ba yɔ̃ra ba wuswaa burisinɛ ka
nuku sankiranu.
18 Ben turo, wi ba sokumə Keleopa,
u nɛɛ, ma n kun wunɛ turo baasi, wara
wãa Yerusalɛmuɔ wi u kun yɛ̃ ye n
koora sɔ̃ɔ mɛɛ te səə.
19 Ma u bikia u nɛɛ, mban bwesera n
kua.
Ba nɛɛ, ye ba Yesu Nasarɛtigii kuan
gariya sa mɔ̀. Durə wi, u sãa Gusunən
səmə wi u ra səm maamaakiginu ko
kpa u gari gere ka yiiko Gusunɔ ka
təmbu kpuron wuswaaɔ.
20 Bɛsɛn yãku kowo tənwerobu ka
wuun wirugibu ba nùn təmbu nəmu
səndia bu ka nùn taarɛ wɛ̃ bu go ma ba
nùn dãa bunanaru kpare.
21 Sa raa yĩiyɔ wiya u koo Isireliba
yakia, adama yen sɔ̃ɔ itase wee, ye
yeni kpuro ya ka koora.
22 Yen biruwa kurəbu gabu bɛsɛ
səən di ba sun gidi swee. Ba da sikiru
mi buru buru yellu,
23 ba ɲ Yesun goru deemɛ. Ma ba
na ba nɛɛ, wəllun gəradoba ba bu kure
ma ba bu sɔ̃ɔwa u be wasi.
24 Gabu bɛsɛn wuuru səə ba da siki
ten mi ma ba baayere deema nge mɛ
kurə be, ba bu sɔ̃ɔwa, adama ba ɲ win
tii wa.
25 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tən
bwisi sari bɛɛ, ka be ba ku ra naanɛ
doke fuuku ye Gusunən səməbu ba bu
sɔ̃ɔwa,
26 Kirisi u koo ko u kun nəni sɔ̃ɔre u
sere du win yiiko səə?
27 Ma u torua Məwisin min di ka
Gusunən səməbu kpuro, u bu win gari
tubusia yi yi wãa Gusunən gari kpuro
səə.
28 Sanam mɛ ba wuu turuku kua ge
ba dəə, u kua nge u kĩ u da wuswaaɔ.
29 Ma ba nùn suuru kana ba nɛɛ, u
sinɔ ka be domi yoka kua kɔ, sɔ̃ɔ maa
kpa. Ma u wura u ka bu sina.
30 Sanam mɛ u dimɔ ka be, u pɛ̃ɛ sua
u ye domaru koosi, ma u ye murura u
bu wɛ̃.
31 Saa yera ben nəni wukiara ba nùn
tuba, yande ma ba nùn bia.

32 Ma ba sɔ̃ɔnamɔ ba nɛɛ, bɛsɛn gɔ̃ru
ga ɲ̀ ka sun gari kue swaa sɔɔ ye u ka
sun gari mɔ̀ ma u sun Gusunɔn gari
tubusiamɔ?
33 Ma ba yande seewa ba gɔsira
Yerusalɛmuɔ. Ba deema wɔkura tia ye
ka gabu ba mɛnnɛ.
34 Be ba mɛnnɛ mi, ba tɔnu yiru ye
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yinni u seewaWa gɔrin
di ka gem, u tii Simɔɔ sɔ̃ɔsi.
35 Ma tɔnu yiru ye, ya maa gerua ye
n bu deema swaa sɔɔ ka nge mɛ ba nùn
tuba sanam mɛ u pɛ̃ɛ ye murura u bu
wɛ̃.

Yesu u win bwãabu tii sɔ̃ɔsi
(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

36 Sanam mɛ ba gari yi mɔ̀, win tii u
kurama ben suunu sɔɔ [u nɛɛ, Gusunɔ
u bɛɛ alafia kɛ̃].
37 Ba nanda, bɛrum bu mwa. Ba
tamaa siiniwa.
38 Adama u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban
sɔ̃na bɛɛn laakari burisira. Mban
sɔ̃na bwisiku ninin bwesera wãa bɛɛn
gɔ̃rusɔ.
39 I nɛn nɔma ka nɛn naasu mɛɛrio.
Nɛna. I man babo i wa. Siini ya ku ra
n wasi ka kukunu mɔ, nge mɛ i wa na
mɔ.
[
40 Sanam mɛ u ye gerumɔ u bu win
nɔma ka win naasu sɔ̃ɔsi.]
41 Ben nuku dobu sɔɔ, ba ɲ̀ gina
naanɛ doke, ma ba saaron sãa. Yen
sɔ̃na u bu bikia u nɛɛ, i gãanu mɔ n di?
42 Ba nùn swãa kuseru wɛ̃ te ba
sɛ̃ɛwa.
43 U tu sua u tema ben wuswaaɔ.
44 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeya na
raa bɛɛ sɔ̃ɔwa sanam mɛ na wãa ka
bɛɛ na nɛɛ, kpuro ye ba yorua nɛn
sɔ̃ Mɔwisin woodan tireru sɔɔ ka
Gusunɔn sɔmɔbuginu ka yerukobun
womusu sɔɔ, ya ɲ̀ koo ko ya kun
koore.
45 Yera u ben bwisi wukia Gusunɔn
gari yi ka bu yeeri.
46 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nge mɛya
ba yorua, Kirisi u koo nɔni swãaru wa,
kpa u se gɔrin di sɔ̃ɔ itase.
47 Kpa bu tem kpuron tɔmbu sɔ̃ ka
win yĩsiru bu nɛɛ, bu gɔ̃ru gɔsio bu ka
ben toranun suuru wa. Ba koo torewa
Yerusalɛmun di.
48 Bɛɛya maa yen seeda diobu.
49 Wee, kon bɛɛ mɔrisiama yèn nɔɔ
mwɛɛru nɛn Baaba u kua. Adama i n
wãa wuu ge sɔɔ sere wɔllun dam mu
ka bɛɛ wukiri.

Yesu u doona wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 16:19-20, Gɔrobun Kookoosu 1:9-11)

50 U ka bu da sere Betani gia, ma u
win nɔma sua wɔllɔ u bu domaru kua.
51 Sanam mɛ u bu doma te kuammɛ,
u dɛsira ben bɔkun di [ma u suara
wɔllɔ].
52 Ba nùn sãwa ma ba gɔsira
Yerusalɛmuɔ ka nuku doo bakabu.
53 Sãa yerɔwa ba ra n wãa ba n
Gusunɔ siaramɔ.

LABAARI GEA NGE MƐ YOHANU U YORUA

Yohanu u kĩ u tɔmbu sɔ̃ɔsi win tire te sɔɔ ma Yesu u sãawa Gusunɔn Bii. Wi u nùn naanɛ doke kpa yɛ̃ro u n wãaru mɔ sere ka baadommaɔ, wiru 20:30-31. Yohanu u ǹ mɔn dabinu yorua nge mɛ Mateu ka be ba tie ba yorua. Adama u garin weenasii sua u ka sɔ̃ɔsi mɛ Yesu u sãa. U marubu nɔm mɛɛrusen gari yorua, wiru 3, ka nim wãarugim gari, wiru 4, ka dĩa wãaruginun gari, wiru 6, ka handunian yam bururam gari, wiru 8. U maa sun Yesun sɔmburun tore sɔ̃ɔmɔ ka win dim dãakim mɛ ba di ka win bwãabu, wiru 13, ka gari dãaki yi u bu sɔ̃ɔwa u ka bu nukuru yɛmiasia, wiru 14-16, ka sere maa kana te u kua win tɔmbu kpuron sɔ̃, wiru 17.

U maa nɛɛ, Yesu u sãawa Gusunɔn gari, ka dĩa wãaruginu ka handunian yam bururam ka swaa ye ya dɔɔ Gusunɔn mi, ka gem, ka wãaru, ka tɔ̃ki mɛro.

Tire te sɔɔ, Yohanu u maamaaki nɔɔba tia sia ye Yesu u kua ye Mateu ka Maaku ka Luku ba ǹ yorua. Adama u ǹ Yesun marubu ka win sɔmburu te u kua Galileɔ yorua ka sere kɔkiri bi Yesu u wa ka Yinnin dĩa domaruginun gari. Domi tɔn dabira ta yeni kpuro yɛ̃ kɔ win waati ye sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Yam bururam ka wãarun gari, wiru 1:1-18.
2. Yesu u tii tɔmbu sɔ̃ɔsi, wiru 1:19n di sere wiru 12:50.
3. Yesu Kirisin gari dãaki yi u ka win bwãabu nukuru yɛmiasia, wiru 13n di sere wiru 17.
4. Yesun sanam dãakim handunia sɔɔ, wiru 18n di sere wiru 21.

Yam bururam ka wãarun gari

1 Saa yee yellun di Gari wãa. Gari yi wãa ka Gusunɔ. Gari yi, yi maa sãawa Gusunɔ.
2 Yi maa wãa saa yellun di ka Gusunɔ sannu.
3 Saa yin min diya baayere ya taka koora, ba ǹ gãanu ganu taka kue yin biru.
4 Gari yi sɔɔra wãara wãa, wãa teya ta ka tɔmbu yam bururam naawa.
5 Yam bururam mɛ, mu ballimɔ yam wɔ̃kurɔ. Yam wɔ̃ku te, ta ǹ maa yam bururam mɛ go.
6-7 Durɔ goo raa wãa wi ba ra soku Yohanu, wi Gusunɔ u gɔsa u ka tɔmbu yam bururam mɛn areru diiya, kpa ben baawure u ka naanɛ doke saa win min di.
8 N ǹ mɔ wiya yam bururam mɛ, adama ba nùn gɔrimawa u ka yam bururam mɛ areru diiya.
9 Yam bururam mɛ tɔnawa mu sãa yam bururam gem mɛ mu na handuniaɔ mu tɔmbu kpuro yam dɛɛrasiammɛ.
10 Wi u sãa Gari yi, u na u wãa handunia ye sɔɔ. Win min diya handunia ya taka koora. Ka mɛ, handuniagiba kun nùn tuba.
11 U na wigibun mi, ma wigiba kun nùn wure.
12 Adama gaba nùn wura ma ba win yĩsiru naanɛ doke ma u bu dam kã bu ka ko Gusunɔn bibu.
13 N ǹ mɔ ba kua Gusunɔn bibu ka tɔnun marubu ǹ kun mɛ ka tɔnun yɛm ǹ kun mɛ ka wasin kĩru, adama ba marurawa saa Gusunɔn min di.
14 Tɛ̃, Gari yi, yi kua tɔnu wi u durom ka gem yiba, ma u ka sun sina. Sa win yiikon girima mɛɛra, yi-iko yèn bweseru Gusunɔ Baaba u win Bii teereru wɛ̃.
15 Yohanu u win areru di u gbãra u nɛɛ, wiya mi, wìn gari na raa gerua, wi u sisi nɛn biruɔ, adama u man kere domi u wãa ba sere man mara.
16 Win durom bakam sɔɔn diya bɛsɛn baawure u win baa mwa, ma sa durom wa durom mɛnsim wɔllɔ.
17 Gusunɔ u sun wooda wɛ̃ saa Mɔwisin min di, adama durom ka gem mu nawa saa Yesu Kirisin min di.
18 Goo sari wi u Gusunɔ waare. Adama sa win Bii teereru wa wi u wãa Baaban mi. Tɛ̃ wiya u sun Baaba sɔ̃ɔsi.

Yohanu Batɛmu kowon waasu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18)

19 Yeniwa Yohanu u gerua sanam mɛ Yuu be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba yãku kowobu ka Lefiba gɔrima win mi bu ka nùn bikia, wiya were.
20 Yohanu u bu wurari, u ǹ wisibu yinɛ, u gerua batuma sɔɔ u nɛɛ, u ǹ sãa Kirisi wi.
21 Ba nɛɛ, ǹ n mɛn na, wuna were. Wuna Eli?
Ma u bu wisa u nɛɛ, aawo.
Ba kpam nùn bikia ba nɛɛ, wuna Gusunɔn sɔmɔ wi?
Ma u nɛɛ, aawo.
22 Ba maa wure ba bikia ba nɛɛ, wuna were, a sun sɔ̃ɔwɔ kpa su wa ye sa ko bu tusia be ba sun gɔrima. Seeda yerà a tii diisimɔ.
23 Yohanu u nɛɛ,
“nɛna nɔɔ ge ga gbãramɔ gbaburɔ
ga mɔ̀, i Yinni swaa dɛndasio,”
nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ Esai u raa gerua.
24 N deema gɔro ben gaba sãawa Falisiba.
25 Ba Yohanu bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na a tɔmbu batɛmu mɔ̀, ma a kun sãa Kirisi wi, ǹ kun mɛ Eli, ǹ kun mɛ sɔmɔ wi.
26 Yohanu u bu wisa u nɛɛ, nɛ na ka nim batɛmu mɔ̀, adama goo u yɔ̃ bɛɛn suunu sɔɔ wi bɛɛ i ǹ yɛ̃.
27 Wiya u sisi nɛn biruɔ, adama u man kere, na ǹ mam tura n yɛ̃ro win baranun wɛ̃ɛ kusia.
28 Yeni kpurowa ya koora Betaniɔ, wuu ge ga wãa Yuudɛnin guruɔ mi Yohanu u batɛmu mɔ̀.

Yesu,

Gusunɔn Yãa kinɛ kpɛndu

29 Yen sisiru Yohanu u Yesu wa u sisi win mi ma u nɛɛ, i Gusunɔn Yãa kinɛ kpɛndu * mɛɛrio te ta handuniagibun durum wuuwa ta ka doonɔ.
30 Win gariya na raa gerua sanam mɛ na nɛɛ, durɔ goo u sisi nɛn biruɔ u man kere, domi u wãa ba sere mam mara.
31 Adama na ǹ daa nùn tuba. N deema nɛ, na nawa n ka tɔmbu batɛmu ko nim sɔɔ, kpa n nùn Isireliba giasia.
32 Yohanu u maa are teni di u nɛɛ, na Hunde wa u saram wee saa Gusunɔ wɔllun di nge kparuko, ma u sina durɔ win wii wɔllɔ.
33 Na ǹ nùn tuba, adama Gusunɔ wi u man gɔra n ka tɔmbu batɛmu ko nim sɔɔ, win tiiwa u man sɔ̃ɔwa ma wìn wirɔ na wa wi Gusunɔn Hunde u sarama u sɔ̃, wiya u koo tɔmbu batɛmu ko ka Hunde Dɛɛro.
34 Na maa ye wa, ma na areru di ma durɔ wi, Gusunɔn Biiwa.

Yesun bwãa gbiikobu

35 Yen sisiru Yohanu u kpam wãa mi, u yɔ̃ ka win bwãabu yiru.
36 Sanam mɛ u Yesu wa u sarɔ, u nɛɛ, Gusunɔn Yãa kinɛ kpɛndu wee.
37 Ye bwãabu yiru be, ba gari yi nua yera ba Yesu swĩi.
38 Yesu u sĩira u bu wa ba nùn swĩi, ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kasu.
Ba nɛɛ, wɔɔru mana a wãa, Rabi. Yĩsi ten tubusiana, keu sɔ̃ɔsio.
39 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na i wa. Ma ba ka nùn da ba wa mi u wãa, ma ba sɔ̃ɔ sura win mi. Saa ye, ya sãawa yokan kɔba nnɛ.
40 Andere, Simɔɔ Piɛɛn wɔnɔ, u sãa tɔmbu yiru yen turo be ba Yohanun gari yi swaa daki dɔma te, ma ba Yesu swĩi.
41 U gina gbia u da u win mɔɔ Simɔɔ sokuma ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sa Mɛsi wa, wi ba sokumɔ Kirisi ka Gɛrɛkim.
42 Ma u ka Simɔɔ da Yesun mi. Yesu nùn mɛɛra ma u nɛɛ, wuna Simɔɔ, Yohanun bii. Sefawa ba ko n da nun soku. Yĩsi te, ka te ba mɔ̀ Piɛɛ, ye kpuron tubusiana, kperu.

Yesu u Filipu ka Nataniɛli soka

43 Yen sisiru Yesu u gɔ̃ru doke u da Galilen temɔ. Ma u ka Filipu yinna, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩima.
44 Filipu u sãawa Bɛsaidagii, wi ka Andere ka Piɛɛ, wuu teugiba.
45 Filipu u da u Nataniɛli kasuma ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sa yɛ̃ro wi wa wìn gari ba yorua Mɔwisi, ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenɔ. Yɛ̃ro wiya, Yesu Nasarɛtigii, Yosɛfun bii.

* **1:29** ***Yãa kinɛ kpɛndu*** Yesuwa ba ka yã wi u tii wɛ̃ nge yãku yãaru.

46 Nataniɛli u nùn bikia u nɛɛ, gãa geenu koo kpĩ nu yari saa Nasarɛtin di?
Filipu u nɛɛ, u na u wa.
47 Ye Yesu u Nataniɛli wa u sisi win mi, u wi tusia batuma sɔɔ u nɛɛ, i mɛɛrio, Isirelin biin tii tiiwa u wee mini, wìn nukurɔ taki sari.
48 Nataniɛli u nùn bikia u nɛɛ, man diya a man yɛ̃.
Ma Yesu u nɛɛ, na nun wa dãrun nuurɔ Filipu u sere nun soka.
49 Nataniɛli u nɛɛ, yinni, wunɛ Gusunɔn Biiwa! Wunɛ Isirelibɑn sina bokowa!
50 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a naanɛ doke yèn sɔ̃ na nɛɛ, na nun wa dãrun nuurɔ? Kaa maa gãanu wa ni nu nini kpãaru kere.
51 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i ko wɔllu wa ta wukiara, kpa Gusunɔn gɔradoba ba n yɔ̃ɔmɔ ba n saramamɔ Tɔnun Biin wii wɔllɔ.

2

Kurɔ kpaaru Kanaɔ

1 Sɔ̃ɔ itase ba kurɔ kpaaru mɔ̀ Kanaɔ, Galilen temɔ. N deema Yesun mɛro u wãa mi.
2 Ba maa Yesu ka win bwãabu sokusia kurɔ kpaa yeru mi.
3 Ye ben tam mu kɔmia, yera Yesun mɛro u Yesu sɔ̃ɔwa ma ba ǹ maa tam mɔ.
4 Ma Yesu u nɛɛ, na nɛɛ ya? A ku man sɔ̃ ye kon ko, nɛn saa kun tura gina.
5 Ma win mɛro u sɔm kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu koowo kpuro ye Yesu u gerua.
6 N deema boosu nɔɔba tia su wãa mi, mì sɔɔ Yuuba ba ra nim doke wasin sãrasiabun sɔ̃. Gen baagere ga koo ditiri wunɔbun (100) saka mwa.
7 Yesu u sɔm kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu nim yibio boo si sɔɔ.
Ma ba yibia ka nɔɔwɔ.
8 U maa nɛɛ, bu sɔko yande bu ka da kurɔ kpaa ten tɔnweron mi.
Ma ba sɔka ba ka da.
9 Ma tɔnwero wi, u tam mɛ denda, mɛ Yesu u gɔsia mi. Adama u ǹ yɛ̃ man diya mu na, sɔm kowo be ba nim mɛ taka beya ba yɛ̃. Yera tɔnwero wi, u kurɔ kpaon durɔ soka
10 u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sii baawure u ra ka tam durom nɛwa gina, yen biru kpa u ka na mɛ mu ǹ mɛɔnɔ dobu tura, sanam mɛ tɔmba durom mɛ nɔra ba tonda. Adama wunɛ a raa tam durom mɛni berua sere ka tɛ̃.
11 Maamaaki yeni ye Yesu u kua Kanaɔ, Galilen temɔ mi, yeya ya sãa gbiikaa win maamaaki be u kua sɔɔ. Miya u win yiiko sɔ̃ɔsi, ma win bwãaba nùn naanɛ doke.
12 Yen biru u sara u da Kapenamuɔ ka win mɛro ka win wɔnɔbu ka win bwãabu adama ba ǹ tɛ mi.

Yesu u dua sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-13, Maaku 11:15-17, Luku 19:45-46)

13 Yuuban tɔ̃ɔ bakaru te ba ra soku Gɔɔ sararibu, ta turuku kua. Ma Yesu u da Yerusalɛmuɔ.
14 Ma u yãanu ka nɛɛ ka totobɛrɛ dɔrobu deema sãa yerun yaaraɔ, ka maa be ba sɔ̃ ba gobi kɔsimɔ.
15 Ma u wɛ̃ɛn koromgba kua u bu gira be kpuro sãa yerun yaaran di, ka maa yãanu ka nɛɛ. Ma u be ba gobi kɔsimɔn gobi yari ye u ben tabulu fukamɔ.
16 Ma u totobɛrɛ dɔrobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ka yabu ye kpuro yario min di, i ku nɛn Baaban yɛnu gɔsia yaburu.
17 Yera win bwãaba yaaya ye ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, “Wunɛn dirun kĩra man mɛnimɔ nge dɔ̃ɔ.”
18 Yera Yuuba ba nùn bikia, yĩre terà kaa kpĩ a sun sɔ̃ɔsi su ka gia ma a kookoo sin yiiko mɔ.
19 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i sãa yee te suro, sɔ̃ɔ itan baa sɔɔ kon maa tu seesia.
20 Ma Yuuba ba nɛɛ, wɔ̃ɔ weeru ka nɔɔba tia ba kua sãa yee ten bana sɔɔ, amɔna kaa koosina a ka tu seeya sɔ̃ɔ ita sɔɔ.
21 Adama sãa yee tèn gari u mɔ̀, win wasiya.
22 Sanam mɛ Yesu u seewa gɔrin di, win bwãaba gari yini kpuro yaaya yi u raa gerua, ma ba Gusunɔn gari naanɛ doke ka sere maa gari yi Yesun tii u raa bu sɔ̃ɔwa.

Yesu u tɔmbu kpuro yɛ̃

23 Sanam mɛ Yesu u wãa Yerusalɛmuɔ
Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru sɔɔ, tɔn
dabira nùn naanɛ doke, ye ba win sɔm
maamaakiginu wa ni u kua.
24 Adama u ǹ win tii bu wɛ̃ yèn sõ u
be kpuron gõrusu yɛ̃.
25 N ǹ maa tilasi goo u ka nùn tɔnun
daa tusia, domi u yɛ̃ sãa sãa ye ya wãa
tɔnun nukurɔ.

3

Yesu ka Nikodɛmu

1 Durɔ goo wãa Falisiba sɔɔ wi ba
ra nɛɛ Nikodɛmu, u sãawa Yuuban
tɔnwero.
2 Durɔ wi, u da Yesun mi sõɔ teeru
wɔ̃kuru, ma u nɛɛ, yinni, sa yɛ̃ ma
Gusunɔwa nun gɔrima a ka sun keu
sõɔsi, domi goo sari wi u koo kpĩ u sɔm
maamaakigii nini ko nìn bweseru a ra
ko, ma n kun mɔ Gusunɔ wãa ka yɛ̃ro.
3 Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na nun
sõɔmɔ, ma n kun mɔ ba tɔnu mara nɔn
mɛɛruse, u ǹ kpɛ̃ u ko ban te Gusunɔ u
swĩigii.
4 Nikodɛmu u nùn bikia u nɛɛ,
amɔna ba koo tɔnu ma kpam sanam
mɛ u bukura. U koo kpĩ u wura win
mɛron nukurɔ bu sere nùn ma nɔn
mɛɛruse?
5 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, geema na
nun sõɔmɔ, goo sari wi u koo kpĩ u
ko ban te Gusunɔ u swĩigii ma n kun
mɔ ba nùn mara ka nim ka Gusunɔn
Hunde.
6 Tɔnuwa tɔnu u ra ma, Gusunɔn
Hunde maa, hundewa u ra ma.
7 A ku biti ko yèn sõ na nun sõɔmɔ
ma ba ǹ koo ko ba kun tɔnu mara nɔn
mɛɛruse.
8 Woo ga mɔ̀ mi ga kĩ, ma a gen damu
nɔɔmɔ, adama a ǹ yɛ̃ mìn di ga na ka
mi ga dɔɔ. Mɛya n sãa ka baawure wi
Gusunɔn Hunde u mara.
9 Ma Nikodɛmu nùn bikia u nɛɛ,
amɔna yabu ye, ya koo ka koora mɛ.
10 Yesu u nɛɛ, wunɛ wi a keu sõɔsimɔ
Isirelibɔn mi, ma a kun yabu yeni yɛ̃?
11 Ka geema na nun sõɔmɔ, bɛsɛ sa
gerumɔwa ye sa yɛ̃, ma sa yen areru
dimɔ ye sa wa. Ka mɛ, i ǹ kĩ i bɛsɛn
areru wura.
12 I ǹ man naanɛ doke sanam mɛ na
bɛɛ handunia yen gari sõɔmɔ. Amɔna
i ko ka naanɛ doke nà n bɛɛ Gusunɔ
wɔllun gari sõɔwa.
13 Goo sari wi u yɔɔwa Gusunɔ wɔllɔ
ma n kun mɔ Tɔnun Bii, wi u sarama
saa Gusunɔ wɔllun di.
14 Nge mɛ Mɔwisi u waa sua wɔllɔ
gbaburu sɔɔ, nge mɛya Tɔnun Bii wi,
u ǹ koo ko u kun suare tem di,
15 kpa baawure wi u nùn naanɛ doke
u n wãaru mɔ te ta ku ra kpe.
16 Domi Gusunɔ u handuniagibun
kĩru mɔ, sere u win Bii tɔn durɔ
teereru bu wɛ̃, kpa baawure wi u nùn
naanɛ doke, u ku kam ko, adama u n
wãaru mɔ te ta ku ra kpe.
17 Gusunɔ u ǹ win Bii gɔrimɛ
handuniaɔ u ka handunia taarɛ wɛ̃,
adama handunia yu ka faaba waarawa
saa win min di.
18 Baawure wi u nùn naanɛ doke, ba
ǹ nùn taarɛ wɛ̃ɛmɔ, adama wi u kun
nùn naanɛ doke ba yɛ̃ro taarɛ wɛ̃ kɔ,
yèn sõ u ǹ Gusunɔn Bii teereru naanɛ
doke.
19 N wee mìn di taarɛ wɛ̃ɛbu na. Yam
bururam mu na handuniaɔ, adama
tɔmba yam wɔ̃kuru kĩa n yam bu-
ruram kere yèn sõ ben kookoosu kun
wã si ba mɔ̀.
20 Domi baawure wi u daa kõsa mɔ̀,
u ra n yam bururam tusawa. U ku
ra maa nɛ yam bururam sɔɔ, kpa win
kookoosu su ku raa sõɔsire.
21 Adama wi u gea mɔ̀, wiya ra
nɛ yam bururam sɔɔ kpa bu ka wa
ma win kookoosu su kooramɔwa
Gusunɔn min di.

Yesu ka Yohanu

22 Amɛn biru Yesu ka win bwãabu
ba da Yudean temɔ. Miya u ka bu sina,
ma u dera ba tɔmbu batɛmu mɔ̀.
23 Yohanun tii u tɔmbu batɛmu mɔ̀
Enɔnuɔ, Salimun bɔkuɔ, yèn sõ nim
yiba mi. Ma tɔmba daamɔ win mi, u
bu batɛmu mɔ̀.
24 Saa ye, ba ǹ gina Yohanu pirisɔm
diru dokem kpa.
25 Sanam mɛya sikirinɔ ga seewa
Yohanun bwãabu ka Yuu goon suunu
sɔɔ sãrasiabun garin sõ.
26 Ma ba da Yohanun mi, ba nɛɛ,
yinni a durɔ wi yaaye? Wi u raa wãa
ka wunɛ sannu Yuudɛnin guruɔ, wìn
seeda a di? N wee, u maa dera ba

tɔmbu batɛmu mɔ̀ ni. Tɔmbu kpuro ba maa daamɔ win mi.
27 Yohanu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo sari
wi u koo gãanu wa ma n kun mɔ ni
Gusunɔ u nùn wɛ̃.
28 Bɛɛn tii i sãa nɛn seedagibu ye na
gerua ma n ǹ nɛ, Kirisi wi, adama ba
man gɔrimawa n ka nùn swaa gbiiya.
29 I ǹ yɛ̃ ma wi u kurɔ kpao mɔ, wiya
kurɔ kpaon durɔ? Durɔ win bɔrɔ wi u
nùn yɔ̃re u win nɔɔ nɔɔmɔ, wiya nuku
dobu mɔ. Yen sɔ̃na nɛn tiin nuku dobu
yiba.
30 Yesun bɛɛrɛ ya koo sosiwa, kpa
nɛgia yu kaara.

Wi u na saa Gusunɔ wɔllun di

31 Wi u na saa wɔllun di u
kpuro kere. Wi u wãa handuniaɔ,
handuniagiiwa u sãa, handuniagia u
ra n gerumɔ. Wi u maa na saa wɔllun
di u kpuro kere.
32 Ye u wa ka ye u nua, yen arera u
dimɔ. Adama goo sari wi u win areru
wura.
33 Baawure wi u win areru wura, u
seeda diwa ma Gusunɔ sãa geegii.
34 Wi Gusunɔ u gɔrima, wiya u
Gusunɔn gari gerumɔ, domi Gusunɔn
Hunde yibawa wi sɔɔ.
35 Baaba u win Bii kĩ, ma u nùn yabu
kpuro nɔmu sɔndia.
36 Wi u Bii naanɛ doke u wãaru mɔ
te ta ku ra kpe. Wi u kun maa Bii wi
mɛm nɔɔwɛ, u ǹ wãa te wasi, adama
Gusunɔn mɔru wãa yɛ̃ron wirɔ.

4

Yesu ka kurɔ Samarigii

1 Falisiba ba nua ma Yinni Yesu
u bwãabu waamɔ u batɛmu mɔ̀ n
Yohanu kere.
2 N sere deema n ǹ Yesun tii u ra
batɛmu ye ko, win bwãaba ba mɔ̀.
3 Sanam mɛ Yesu u nua ye ba
gerumɔ, u yara Yudean di ma u gɔsira
u da Galile gia.
4 Ye u dɔɔ mi, tilasiwa u ka Samari
sara.
5 Ma u tura Samarin wuu gagu sɔɔ
ge ba ra nɛɛ Sikari, ge ga wãa tem mɛn
bɔkuɔ mɛ Yakɔbu u Yosɛfu win bii kã.
6 Miya Yakɔbun dɔkɔ ya wãa. Yesu u
wasira win sanum sɔɔ, ma u sina dɔkɔ
yen bɔkuɔ. N deema saa ye, sɔ̃ɔ wii
wɔlla.
7 N wee kurɔ Samarigii goo u nim
takam na mi, ma Yesu u nùn nim kana
u nɔ.
8 Saa ye, win bwãaba kusenu dwem
da wuu sɔɔ.
9 Ma kurɔ Samarigii wi, u nùn bikia
u nɛɛ, amɔna wunɛ wi a sãa Yuu, a ka
man nim kanamɔ a nɔ, nɛ wi na sãa
Samarigii.
N deema Yuuba ka Samarigibu ba
ku ra tɔbirinɛ.
10 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, à n daa
Gusunɔn kɛ̃ru yɛ̃, ma a maa nùn yɛ̃
wi u nun nim bikiamɔ, kaa raa man
bikiawa kpa n nun nim wãarugim kɛ̃.
11 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, ma
a kun maa dɔkɔ kaaru mɔ ni, dɔkɔ ye
wee ya maa duku, ma giara kaa nim
wãarugim mɛ wa.
12 Bɛsɛn sikado Yakɔbu wiya u sun
dɔkɔ yeni gbeeya. Wi ka win bibu ka
win yaa sabenu kpuro ba maa nɔra
mi. Wunɛ a Yakɔbu bɛsɛn sikado wi
kerewa?
13 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, baawure
wi u nim mɛ nɔrumɔ, nim nɔru ga koo
maa nùn ko.
14 Adama baawure wi u koo nim nɔ,
mɛ kon nùn kɛ̃, nim nɔru ga ǹ maa
yɛ̃ro mɔ̀ ka baadommaɔ. Domi nim mɛ
na kon nùn kɛ̃ mu koo ko bwia yɛ̃ro
sɔɔ, ye ya ko n nim sumɔ, mɛ mu tɔnu
wãaru te ta ku ra kpe wɛ̃ɛmɔ.
15 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, a man
nim mɛ kɛ̃ɛyɔ kpa nim nɔru gu ku maa
man ko n sere nɛɛ, kon nim takam na
mini.
16 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a
wunɛn durɔ sokuma i na mini.
17 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, na ǹ durɔ mɔ.
Ma Yesu u nɛɛ, gema a gerua ma a
kun durɔ mɔ,
18 domi durɔbu nɔɔbuwa a raa mɔ.
Wi a maa mɔ tɛ̃, u ǹ sãa wunɛn durɔ.
Gema a man sɔ̃ɔwa.
19 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, na wa
ma wunɛ Gusunɔn sɔmɔwa.
20 Bɛsɛ Samarigibu, bɛsɛn sikadoba
ba ra raa Gusunɔ sãwa guu
tenin wɔllɔ, ma bɛɛ Yuuba i nɛɛ,
Yerusalɛmuɔra n weenɛ ba n da
Gusunɔ sã.
21 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kurɔ
wunɛ, a nɛn gari naanɛ koowo yi na

nun sɔ̃ɔmɔ. Saa ya sisi yè sɔɔ ba ǹ maa Gusunɔ Baaba sãamɔ guu tenin wɔllɔ, ǹ kun mɛ Yerusalɛmuɔ.
22 Bɛɛ Samarigibu, i ǹ yɛ̃ wi i sãamɔ. Bɛsɛ Yuuba sa yɛ̃ wi sa sãamɔ domi faaba ya weewa saa Yuuban min di.
23 Adama saa ya sisi, ya mam tunuma kɔ, yè sɔɔ sãɔ geobu ba ko n Gusunɔ Baaba sãamɔ hunde sɔɔ ka gem sɔɔ. Benin bwesera u kasu bu nùn sã.
24 Gusunɔ u sãawa hunde, be ba maa nùn sãamɔ, ba koo nùn sãwa hunde sɔɔ ka gem sɔɔ.
25 Ma kurɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na yɛ̃ ma Mɛsi wi, wi ba ra maa soku Kirisi, u sisi. Wiya ù n tunuma u koo sun baayere nɔɔsia.
26 Ma Yesu u nɛɛ, nɛna mi, nɛ wi na ka nun gari mɔ̀.
27 Sanam mɛ sɔɔra Yesun bwãaba tunuma. N bu biti kua too too ye ba wa u ka tɔn kurɔ gari mɔ̀. Ka mɛ, ben suunu sɔɔ goo kun kurɔ wi bikie mba u kĩ. Ba ǹ maa Yesu bikie, mba n kua u ka kurɔ wi gari mɔ̀.
28 Sanam mɛya kurɔ wi, u win tooru deri, ma u gɔsira u da wuuɔ.
29 U wuugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na i durɔ goo wa wi u man sɔ̃ɔwa ye na raa kua kpuro. Ǹ n man na, n ǹ Kirisi wi mi re?
30 Ba yarima wuun di ma ba da win mi gia.
31 Saa ye sɔɔra win bwãaba nùn suuru kana ba nɛɛ, yinni a den gãanu dio.
32 Adama u nɛɛ, na dĩanu ganu mɔ ni bɛɛ i ǹ yɛ̃.
33 Yen sɔ̃na bwãa be, ba bikianamɔ nge goo u ko n ka nùn dĩanu naawɛwa u di?
34 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn dĩana n wi u man gɔriman gɔ̃ru kĩru ko kpa n win sɔmburu wiru go.
35 Bɛɛ i ra gere i nɛɛ, n tie suru nnɛ gɛ̃ɛbun saa yu ka turi. Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i gbea mɛɛrio i wa nge mɛ baayeren sɔmbu tura.
36 Wi u gɛ̃ɛmɔ u win kɔsiaru mwaamɔ kɔ, u maa guramɔ ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ, kpa wi ka duuro ba n nuku dobu mɔ sannu.
37 Mɔn teni, ta sãa gem te ta gerumɔ ta nɛɛ, goo u duurumɔ, goo maa gɛ̃ɛmɔ.
38 Na bɛɛ gɔra i ka gɛ̃ mi i ǹ daa duure. Gaba ba duura, wee bɛɛ i yen are dimɔ.
39 Samarigibu dabiru wuu ge sɔɔ, ba Yesu naanɛ doke kurɔ win seedan sɔ̃, ye u gerua ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa yabu ye u raa kua kpuro.
40 Yen sɔ̃na ye Samarigibu ba da ba nùn deema, ba nùn suuru kana u ka bu sina. Ma u ka bu sina sɔ̃ɔ yiru.
41 Be ba maa nùn naanɛ doke win tiin garin sɔ̃, beya ba dabiru bo.
42 Ma ba kurɔ wi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ n ǹ mɔ win gere tɔnan sɔ̃ be, ba Yesu naanɛ doke. Ba maa nùn naanɛ dokewa win tiin gari yi ba nuan sɔ̃, ma ba gia ka gem ma wiya Kirisi, handunian Faaba kowo.

Yesu u wirugii goon bii bɛkia

43 Sɔ̃ɔ yiru yen biru Yesu u doona min di, ma u da Galilen temɔ.
44 Domi win tii u gerua u nɛɛ, sɔmɔ ku ra n bɛɛrɛ mɔ win tiin temɔ.
45 Sanam mɛ u tura Galileɔ, ma Galilegibu ba nùn dam koosia ka nuku dobu domi ben tii ba raa tɔ̃ɔ bakaru da Yerusalɛmuɔ, ba maa baayere wa ye u kua tɔ̃ɔ baka te sɔɔ.
46 Ma Yesu u kpam wura Kanaɔ Galilen temɔ, mi u nim gɔsia tam. Durɔ goo maa wãa mi, sunɔn asakpɔbu sɔɔ wìn bii u barɔ Kapenamuɔ.
47 Ye asakpɔ wi nua ma Yesu u yara Yudean di u na Galileɔ, yera u da win mi, ma u nùn suuru kana u na Kapenamuɔ u nùn win bii bɛkia, wi u wasikiramɔ.
48 Yera Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ma n kun mɔ bɛɛ i yĩreru wa ka sɔm maamaakiginu, i ǹ naanɛ dokemɔ.
49 Ma asakpɔ wi, u nɛɛ, Yinni a gem mɔ, a na a bii wi wa u sere gbi.
50 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u doo, win bii u bɛkura.
Ma durɔ wi, u Yesun gari naanɛ doke yi u nùn sɔ̃ɔwa ma u doona.
51 Sanam mɛ u dɔɔ yɛnuɔ, u ka win sɔm kowobu yinna swaaɔ ma ba nùn sɔ̃ɔwa ma win bii u bɛkura.

52 Ma u bu bikia saa yerà u bɛkura. Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, gĩa sɔ̃ɔ sɔɔn kɔba tia dee deewa bara te, ta nùn deri.
53 Sanam mɛya bii win baaba u yaaya ma saa yera mam mam Yesu u nùn sɔ̃ɔwa ma win bii u bɛkura. Ma asakpɔ wi ka win yɛnugibu kpuro ba Yesu naanɛ doke.
54 Yeniwa maamaaki yiruse ye Yesu u kua, sanam mɛ u yara saa Yudean di u da Galileɔ.

5

Yesu u barɔ goo bɛkia

1 Yen biru Yuuban tɔ̃ɔ bakaru gara tura, ma Yesu u da Yerusalɛmuɔ.
2 Yɛru gaga wãa wuu ge sɔɔ, yãanun duu yerun bɔkuɔ, ga kɔnnɔsu nɔɔbu mɔ. Gen yĩsira Bɛtisata ka Heberum.
3 Kɔnnɔ si sɔɔra barɔ dabira ra nɛ ta n kpĩ, wɔ̃kobu ka yɛmɔbu ka bèn wasin bee tia ya gu. [Miya ba ra n kpĩ ba nim buriru mara.
4 Domi gasɔ ka gasɔ Yinnin gɔrado u ra saramɛ u du yɛru ge sɔɔ, kpa u nim mɛ buri. Nim mɛ, mù n burira mu kpa, wi u gbia u dua mɛ sɔɔ u ra bɛkurewa baa ǹ n bara teren na yɛ̃ro u mɔ.]
5 Durɔ goo maa wãa mi, wi u barɔ saa wɔ̃ɔ weeru yiru sarin di.
6 Yesu u nùn wa u kpĩ mi. Ye u maa gia ma u wãa mi n tɛ, u nùn bikia u nɛɛ, a kĩ a bɛkura?
7 Barɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, Yinni, na ǹ goo mɔ wi u koo man sua u kpɛ̃ɛ yɛru ge sɔɔ, sanam mɛ nim mu burira. Nà n tatirimɔ n ka du mi, goo u ra man kãsiwa.
8 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a wunɛn kɔ̃ɔ sua kpa a n sĩimɔ.
9 Mii mii durɔ wi, u bɛkura ma u win kɔ̃ɔ sua u sĩimɔ.
N deema tɔ̃ɔ te, ta sãawa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru.
10 Yen sɔ̃na Yuuba ba durɔ wi sɔ̃ɔwa wi ba bɛkia mi, ba nɛɛ, tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira gisɔ, wooda ya maa yina goo u kɔ̃ɔ sɔbe.
11 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi u man bɛkia, wiya u nɛɛ n nɛn kɔ̃ɔ suo na n sĩimɔ.
12 Ba nùn bikia ba nɛɛ, wara nun sɔ̃ɔwa a wunɛn kɔ̃ɔ suo a n sĩimɔ.
13 N deema durɔ wi ba bɛkia mi, u ǹ yɛ̃ro yɛ̃, domi Yesu u doona min di, tɔn wɔru ge ga wãa min sɔ̃.
14 Yen biru Yesu u nùn wa sãa yerɔ ma u nɛɛ, n wee a bɛkura, a ku ra maa durum ko, kpa kɔ̃sa ye ya yeni kere yu ku raa maa nun deema.
15 Ma durɔ wi, u wura Yuu ben mi gia u bu sɔ̃ɔwa ma Yesuwa u nùn bɛkia.
16 Yenin saabuwa Yuuba ba Yesu nɔni sɔ̃ɔru torua yèn sɔ̃ u yabu yen bweseru kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
17 Adama Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nge mɛ nɛn Baaba u sɔmburu mɔ̀ sere ka tɛ̃, mɛya nɛn tii na maa mɔ̀.
18 Gari yin sɔ̃na Yuuba ba kpam hania sosi bu ka nùn go, n ǹ mɔ yèn sɔ̃ u tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sanka tɔna, adama yèn sɔ̃ u maa nɛɛ win Baabawa Gusunɔ. Mɛsuma u ka win tii Gusunɔ nɛrasinamɔ.

Gusunɔn Biin yiiko

19 Yera Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, nɛ Bii na ǹ kpɛ̃ n gãanu ganu ko ka nɛn tii ma n kun mɔ gãa ni na wa nɛn Baaba u mɔ̀. Baayere ye Baaba u mɔ̀, yera nɛ Bii na maa mɔ̀.
20 Domi Baaba u win Bii kĩ, ma u nùn yabu baayere sɔ̃ɔsimɔ ye u mɔ̀. U koo nùn sɔmburu sɔ̃ɔsi te ta teni kere, kpa bɛɛ kpuro i ka biti ko.
21 Nge mɛ Baaba u ra gɔribu seeye kpa u bu ko wasobu, nge mɛya maa, be Bii u kĩ u wãaru wɛ̃, u bu tu wɛ̃ɛmɔ.
22 Baaban tii u ku ra maa goo siri, adama u siribu kpuro win Bii nɔmu sɔndia,
23 kpa tɔmbu kpuro bu ka Bii bɛɛrɛ wɛ̃ nge mɛ ba Baaba bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. Wi u kun Bii bɛɛrɛ wɛ̃, Baabawa u ǹ bɛɛrɛ wɛ̃, wi u nùn gɔrima.
24 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure wi u nɛn gari swaa daki, ma u wi u man gɔrima naanɛ doke, yɛ̃ro wãaru mɔ te ta ku ra kpe. U ǹ maa sisi siri yerɔ, adama u gɔɔ sarari u dua wãaru sɔɔ.
25 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, saa ya sisi ya mam tunuma kɔ, ye gɔribu ba koo Gusunɔn Biin nɔɔ nɔ. Be ba koo maa gu nɔ ba ko n wãaru mɔ.

26 Nge mɛ Baaba win tii u sãa
wãarun nuuru, nge mɛya u maa win
Bii kua wãarun nuuru.
27 Ma u nùn yiiko wɛ̃ u ka siribu ko
yèn sɔ̃ wiya Tənun Bii wi.
28 I ku biti ko yenin sɔ̃, domi saa ya
sisi yè səə be ba wãa sikirə ba koo win
nəə nə
29 kpa bu yari. Be ba gea kua ba koo
sikura bu ka wãaru di. Be ba maa kõsa
kua kpa bu sikura bu ka bu siri.

Yesun yiikon areru

30 Yesu maa nɛɛ, na ǹ kpɛ̃ n gãanu
ganu ko ka nɛn tii. Nge mɛ Baaba man
sɔ̃əsimə, nge mɛya na ra ka siri, kpa
nɛn siribu bu n ka sãa dee dee, domi
n ǹ mə nɛn tiin gɔ̃ru kĩra na kasu, ma
n kun mə wi u man gərimagiru.
31 Nà n nɛn tii areru diiyammɛ, are
te, ta ǹ naanɛ mə.
32 Adama goo wãa wi u man areru
diiyammɛ, na maa yɛ̃ ma ye u man
geruammɛ ya sãawa gem.
33 Bɛɛ i bɛɛn səməbu gəra Yohanun
mi, ma u gem areru di.
34 N ǹ mə tilasi tənu u man areru
diiya, na gesi yeni gerumə̀wa kpa i ka
faaba waara.
35 Yohanu u sãawa nge fitila ge ga
mɛni ga yam bururasie. Bɛɛ i kĩa i n
nuku dobu mə win yam bururam mɛ
səə saa fiiko.
36 Adama na areru mə te ta
Yohanugiru kpãaru kere. Yera səma
ye na mɔ̀, ye Baaba man nəmu səndia.
Yeya ya sɔ̃əsimə ma Baabawa u man
gərima.
37 Baaba wi u maa man gərima win
tii u man areru diiya. Bɛɛ i ǹ win nəə
nəəre baa nən teeru, i ǹ maa ka nùn
nənu waare.
38 I ǹ win gari wure yèn sɔ̃ i ǹ yɛ̃ro
naanɛ doke wi u gərima.
39 Bɛɛ i ra n mɛɛrimə Gusunən gari
səə yèn sɔ̃ i tamaa i ko wãaru te ta ku
ra kpe wa mi səə. N deema gari yiya yi
man areru diiyammɛ.
40 Ka mɛ, i yina i na nɛn mi kpa i n ka
wãaru mə.
41 Na ǹ bɛɛrɛ kasu təmbun mi.
42 Adama na bɛɛ yɛ̃. Na yɛ̃ ma bɛɛn tii
i ǹ Gusunən kĩru mə bɛɛn nukurə.
43 Na nawa ka nɛn Baaban yĩsiru, ma
i ǹ man wure. Adama goo ù n na ka
win tiin yĩsiru, wiya i ko wura.
44 Bɛɛ i ra kã i bɛɛrɛ kuana, adama i
ku ra Gusunə turon bɛɛrɛ kasu. Ǹ n
mɛn na, amənа i ko ka naanɛ doke.
45 Ka mɛ, i ku bwisiku ma nɛna
kon bɛɛ durum mani Baaban mi.
Məwisiwa koo bɛɛ durum mani, wìn
gari i naanɛ sãa.
46 Bɛɛ ì n daa Məwisi naanɛ doke ka
gem, i ko raa maa nɛn tii naanɛ doke,
domi nɛn gariya Məwisi u yorua.
47 Adama i ǹ win gari naanɛ doke. Ǹ
n mɛn na, amənа i ko ka nɛn gari naanɛ
doke.

6

Yesu u təmbu nərəbun suba nəəbu diisia

(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17)

1 Amɛn biru Yesu u daa bure te
təbura te ba ra soku Galilen daa bu-
reru, tera ba ra maa soku Tiberia.
2 Miya tən wəru guna ya nùn swĩi
yèn sɔ̃ ba win səm maamaakiginu wa
ni u kua barəbu səə.
3-4 Ye Yuuban tɔ̃ə baka te ba ra
soku Gəə sararibu ta turuku kua, Yesu
u yəəwa guuru wəllə u sina ka win
bwãabu sannu.
5 Ye u win nəni sua wəllə ma u tən
dabiru wa ta sisi win mi, ma u Filipu
bikia u nɛɛ, ma gia sa ko dĩanu wa su
dwe tən beni bu ka di.
6 U yeni geruawa u ka Filipun
laakari mɛɛri, domi win tii u yɛ̃ kɔ ye
u koo ko.
7 Ma Filipu u nùn wisa u nɛɛ, baa
səm kowon sɔ̃ə goobun (200) gobi kun
tura su ka dĩanu dwe tən beni bu ka di,
baa ǹ n fiiko fiikon na.
8 Win bwãabun turo, wi ba ra soku
Andere, Simɔə Piɛɛn wənə, u nùn
sɔ̃əwa u nɛɛ,
9 bii tən durə goo wãa mini wi u
pɛ̃ɛ nəəbu mə ka swɛ̃ɛ piiminu yiru.
Adama mba yeni ya koo ko tən dabi
teni səə.
10 Ma Yesu u nɛɛ, i de tən be, bu sina.
N deema yaka kpɛnsu yiba mi,
ma tən be, ba sina si səə. Tən
durəbun geera tura nərəbun suba
nəəbu (5.000).

11 Ma Yesu u pɛ̃ɛ ye sua u Gusunɔ
siara. Ye u kpa u dera ba tɔn be yabua
be ba sɔ̃ mi, mɛya maa ka swɛ̃ɛ yi. Ma
tɔn be kpuro ba di nge mɛ̀n nɔru ba kĩ.
12 Ye ba deba ba kpa u win bwãabu
sɔ̃ɔwa bu guro ye n tie kpa n ku raa
kam ko.
13 Ma ba pɛ̃ɛ nɔɔbu yen ye ba di n
tiara gure birenu wɔkura yiru sɔɔ.
14 Sanam mɛ tɔn be, ba sɔm
maamaakigiru wa te Yesu u kua ba
gerua ba nɛɛ, ka geema, wiya Gusunɔn
sɔmɔ wi u sisi handuniaɔ.
15 Ye Yesu u gia ma ba wesianamɔwa
bu ka nùn mwa bu sunɔ ko, yera u
gɔsira u da guuru wɔllɔ wi turo.

Yesu u sĩimɔ nim wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 14:22-33, Maaku 6:45-52)

16 Ye n kua yoka ma win bwãabu ba
da Galilen daa burerun goorɔ.
17 Ba dua goo nimkuu sɔɔ ma ba daa
bureru tɔburɔ ba dɔɔ Kapenamu gia.
Saa ye, yam tĩra kɔ, ma Yesu kun bu
deemam kpa.
18 Wee daa bureru ta burinamɔ yèn
sɔ̃ woo damguu ga mɔ̀.
19 Ye ba ka sɛsɛru nim mura nge kilo
nɔɔba tian saka, ba Yesu wa u sĩimɔ
nim wɔllɔ u wee goo nimkuu gia, ma
bɛrum bu mwa.
20 Adama Yesu u nɛɛ, nɛna, i ku
bɛrum ko.
21 Sanam mɛya ba ka nùn nuku
dobu mwa goo nimkuu sɔɔ. Mii mii
goo nimkuu ge, ga tura mi ba dɔɔ.

Tɔn dabinu Yesu kasu

22 Yen sisiru tɔn be ba gina wãa daa
bure ten guru mi, ba yaaya ma goo
nimkuu teuwa ga raa wãa mi. Ba maa
yɛ̃ ma Yesu kun due goo ge sɔɔ ka win
bwãabu sannu, be tɔnawa ba doona.
23 Wee, goosu gasu maa na yam min
bɔkuɔ mi ba pɛ̃ɛ di saa ye Yinni u
Gusunɔ siara u kpa.
24 Yen sɔ̃na ye ba wa ma Yesu ka win
bwãabun goo kun wãa mi, ba goo si
dua ba da Kapenamuɔ ba Yesu kasu.

Yesuwa dĩa wãaruginu

25 Ye tɔn be, ba Yesu wa daa bure ten
gooru giɔ, ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni,
domma a na gee?
26 Yesu u bu wisa u nɛɛ, ka geema na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛ i man kasuwa yèn sɔ̃ i
pɛ̃ɛ di i deba, n ǹ mɔ yèn sɔ̃ i nɛn sɔm
maamaakiginu wa.
27 I ku dĩa ni nu ra kɔ̃si tɔnan
sɔmburu ko, adama i dĩa ni nu wãaru
te ta ku ra kpe wɛ̃ɛmɔn sɔmburu
koowo. Dĩa niya Tɔnun Bii u koo bɛɛ
wɛ̃ yèn sɔ̃ wiya Gusunɔ Baaba u win
yiikon yĩreru dokea.
28 Sanam mɛya ba nùn bikia ba nɛɛ,
mba sa ko ko su ka sɔma ko ye Gusunɔ
u kĩ.
29 Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔmbu te
Gusunɔ u kĩ, tera i win gɔro naanɛ
doke.
30 Ba nùn bikia ba nɛɛ, yĩre terà kaa
sun sɔ̃ɔsi kpa su ka nun naanɛ doke.
Nge sɔmbu terà kaa ko.
31 Bɛsɛn sikadoba ba dĩa ni ba ra
soku manna di gbaburu sɔɔ, nge mɛ ba
yorua ba nɛɛ, “Saa Gusunɔ wɔllun diya
u bu dĩanu kã ba di.”
32 Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
n ǹ mɔ Mɔwisiwa u bɛɛ dĩanu wɛ̃ saa
wɔllun di, adama nɛn tiin Baabawa u
bɛɛ dĩa geenu wɛ̃ɛmɔ saa wɔllun di.
33 Domi dĩa ni Gusunɔ u wɛ̃ɛmɔ,
niya wi u sarama saa Gusunɔ wɔllun
di ma u handuniagibu wãaru wɛ̃ɛmɔ.
34 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yinni, a n
sun dĩa ni wɛ̃ɛmɔ baadomma.
35 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna dĩa
wãaruginu. Baawure wi u na nɛn mi,
gɔ̃ɔra kun maa nùn goomɔ. Wi u maa
man naanɛ doke, nim nɔru ga ǹ nùn
goomɔ ka baadommaɔ.
36 Adama, nge mɛ na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa, i
man wa kɔ, i ǹ maa man naanɛ doke.
37 Baawure wi Baaba man wɛ̃ u koo
na nɛn mi. Wi u maa na nɛn mi, na ǹ
nùn yinamɔ, baa ǹ n kua amɔ.
38 Domi na saramawa saa Gusunɔ
wɔllun di n ǹ mɔ n ka nɛn tiin gɔ̃ru kĩru
ko ma n kun mɔ wi u man gɔrimagiru.
39 Wi u man gɔriman gɔ̃ru kĩi te wee,
n ku ra goo kɔ̃ baa tɔn turo be u man
wɛ̃ sɔɔ, adama n ka be kpuro seeyawa
gɔrin di sanam dãakim sɔɔ.
40 Nɛn Baaban gɔ̃ru kĩi tera,
baawure wi u Bii wa, ma u nùn naanɛ
doke, u n wãaru mɔ te ta ku ra kpe.
Kon maa yɛ̃ro seeya gɔrin di sanam
dãakim sɔɔ.

41 Sanam mɛya Yuuba ba wɔki, yèn
sɔ̃ u gerua ma wiya dĩa ni nu sarama
saa Gusunɔ wɔllun di.
42 Ma ba bikiana ba nɛɛ, n ǹ Yesu wi
mini? N ǹ Yosɛfun bii wìn baaba ka
mɛro sa yɛ̃? Amɔna u ka gerumɔ ma
wiya sarama saa wɔllun di.
43 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i ku maa
wɔki.
44 Goo sari wi u koo kpĩ u na nɛn mi
ma n kun mɔ Baaba wi u man gɔrima
u yɛ̃ro gawama. Nɛna kon maa nùn
seeya gɔrin di sanam dãakim sɔɔ.
45 Gusunɔn sɔmɔbu ba yorua ba
nɛɛ, “Gusunɔn tii u koo baawure keu
sɔ̃ɔsi.” Ǹ n mɛn na, baawure wi u
Baaban nɔɔ nua, ma u win sɔ̃ɔsiru
mwa, yɛ̃ro u koo na nɛn mi.
46 N ǹ mɔ goo u Baaba waare ma n
kun mɔ wi u na saa Gusunɔn min di,
wiya u Baaba wa.
47 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, wi u man
naanɛ doke, u wãaru mɔ te ta ku ra
kpe.
48 Nɛna dĩa wãaruginu.
49 Bɛɛn sikadoba ba manna di
gbaburu sɔɔ ma ba gu.
50 Adama nɛ na ka dĩanu yã ni nu
sarama saa Gusunɔ wɔllun di, ni tɔnu
u koo di u kun ka gu.
51 Nɛna dĩa wãaruginu ni nu sarama
Gusunɔ wɔllun di. Baawure wi u nu
di u wãaru mɔ sere ka baadommaɔ.
Dĩa ni kon yɛ̃ro wɛ̃, nɛn wasiya yi na
wɛ̃ɛmɔ handuniagibu ba n ka wãaru
mɔ.
52 Gari yi, yi dera sikirinɔ ga dua
Yuuba sɔɔ. Ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u
koo ka sun win wasi wɛ̃ su tem.
53 Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
ma n kun mɔ i Tɔnun Biin yaa tema,
kpa i win yɛm nɔ, wãaru sari bɛɛ sɔɔ.
54 Domi baawure wi u nɛn yaa tema,
ma u nɛn yɛm nɔra, u wãaru mɔ te ta
ku ra kpe. Kon maa nùn seeya gɔrin
di sanam dãakim sɔɔ.
55 Ka gem nɛn wasi dĩana, nɛn yɛm
maa gãa nɔrurana.
56 Domi wi u nɛn yaa tema ma u nɛn
yɛm nɔra, u ko n wãawa nɛ sɔɔ, ma nɛn
tii ko na n maa wãa yɛ̃ro sɔɔ.
57 Baaba wasowa u man gɔrima, win
saabuwa na maa wãa. Mɛya baawure
wi u man tema, yɛ̃ro u wãaru mɔ nɛn
sɔ̃.
58 Na ka dĩanu yã ni nu sarama saa
Gusunɔ wɔllun di. Nu ǹ sãa nge dĩa ni
ba sokumɔ manna ni bɛɛn sikadoba ba
di, domi ba di, ba maa gu. Adama wi u
nini di u ko n wãawa ka baadommaɔ.
59 Yeniwa Yesu u gerua mɛnnɔ yeru
mi u bu keu sɔ̃ɔsimɔ Kapenamuɔ.

Wãaru te ta ku ra kpen gari

60 Sanam mɛ win bwãa dabira gari
yi nua ba nɛɛ, gari yi, gari sɛ̃sɔgiiya,
wara u koo kpĩ u yi nɔ.
61 Yesu u gia win tii sɔɔ ma win
bwãabu ba wɔki gari yin sɔ̃. Yen
sɔ̃na u bu bikia u nɛɛ, gari yi, yi bɛɛ
torasiamɔwa?
62 Bɛɛ ì n maa wa Tɔnun Bii u yɔɔmɔ
u wurɔ mi u raa wãa maa ni?
63 Hundewa ya ra tɔnu ko waso,
wasi kun are gɛɛ mɔ. Gari yi na bɛɛ
sɔ̃ɔwa, hundewa, wãara maa.
64 Ka mɛ, gaba wãa bɛɛ sɔɔ be ba kun
naanɛ doke. Domi Yesu u yɛ̃ saa yellun
di be ba kun nùn naanɛ doke, ka wi u
koo nùn dɔmɛ.
65 U maa nɛɛ, yenin sɔ̃na na bɛɛ
sɔ̃ɔwa ma goo sari wi u koo kpĩ u na
nɛn mi, n kun ka Baaban kɛ̃ru.
66 Saa dɔma ten diya win bwãa
dabira nùn suuri, ba ǹ maa ka nùn
sĩimɔ.
67 Yen sɔ̃na u win bwãabu wɔkura
yiru ye bikia u nɛɛ, bɛɛn tii maa ni? I
kĩ i doona?
68 Simɔɔ Piɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, Yinni,
weren miya sa ko da. Wuna a wãaru te
ta ku ra kpen gari mɔ.
69 Tɛ̃ sa naanɛ doke, sa maa yɛ̃ kam
kam ma wuna Gusunɔn Bii Dɛɛro.
70 Yesu u bu bikia u nɛɛ, n ǹ nɛna na
bɛɛ wɔkura yiru ye gɔsa? Ka mɛ, bɛɛn
turo u sãa Setamgii.
71 Yudasiwa u ka yã, Simɔɔ
Isikariɔtun bii. Domi baa ù n wãa be
wɔkura yiru ye sɔɔ, wiya u koo Yesu
dɔmɛ.

7

Yesun wɔnɔbu

ba ǹ nùn naanɛ doke

1 Amɛn biru Yesu u sĩimɔ Galilen
tem sɔɔ. U ǹ kĩ u da Yudean tem gia

yèn sɔ̃ Yuuba ba swaa kasu bu ka nùn go.
2 Ma Yuuban tɔ̃ɔ bakara turuku kooma te ba ra soku Kunun tɔ̃ɔ bakaru.
3 Yen sɔ̃na Yesun wɔnɔbu ba nùn sɔ̃ɔwa u doonɔ min di, u da Yudeaɔ, kpa win bwãabu bu ka maa win sɔmburu wa te u mɔ̀.
4 Domi goo ku ra gãanu ko asiri sɔɔ sanam mɛ u kasu bu nùn gia batuma sɔɔ. Ù n yabu yen bweseru mɔ̀, u win tii handunia sɔ̃ɔsio.
5 Baa win wɔnɔbun tii, ba ǹ nùn naanɛ doke.
6 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn saa kun turim kpa, adama bɛɛn saa sɔɔra i wãa mi bɛɛ.
7 Handuniagiba kun kpɛ̃ bu bɛɛ tusi, adama ba man tusa nɛ, yèn sɔ̃ na nɛɛ, ben kookoosu kun wã.
8 Bɛɛ, i tɔ̃ɔ baka te doo. Nɛ na ǹ tu dɔɔ, domi nɛn saa kun tura gina.
9 Ye u bu yeni sɔ̃ɔwa u kpa, ma u sina Galile mi.

Yesu u tɔ̃ɔ bakaru da

10 Adama ye wi, Yesun wɔnɔ be, ba tɔ̃ɔ baka te doona, yera win tii u maa seewa u da mi, asiri sɔɔ.
11 Yuuba ba nùn kasu tɔ̃ɔ baka te sɔɔ, ba bikiamɔ ba mɔ̀, mana u wãa.
12 Dabira tɔn wɔru ge sɔɔ, ba sikirinamɔ tɛɛru tɛɛru win sɔ̃. Gabu ba nɛɛ, wi tɔn geowa. Ma gaba nɛɛ, u tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔwa.
13 Adama goo sari wi u Yesun gari gerua batuma sɔɔ Yuuban bɛrum sɔ̃.
14 Sanam mɛ n kua tɔ̃ɔ baka ten bɔnu, Yesu u da sãa yerɔ ma u bu keu sɔ̃ɔsim wɔri.
15 Ma biti Yuuba kua. Ba bikia ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u ka tireru yɛ̃, wi, wi u kun keu kue.
16 Yesu u bu wisa u nɛɛ, nɛn sɔ̃ɔsira kun sãa nɛn tiigiru. Gusunɔgira, wi u man gɔrima.
17 Goo ù n kĩ u Gusunɔn kĩru ko, u koo gia nge mɛ nɛn sɔ̃ɔsira sãa, ǹ n Gusunɔgirun na, ǹ n maa nɛn tiigirun na.
18 Goo wi u gari gerumɔ ka win tiin yiiko, u win tiin bɛɛrɛ kasuwa. Adama wi u bɛɛrɛ kasu ye ya sãa wi u nùn gɔrimagia, siiwa gemgii, taki sari wi sɔɔ.
19 Mɔwisi kun bɛɛ wooda wɛ̃ ro? Ka mɛ, goo sari bɛɛ sɔɔ wi u wooda ye mɛm nɔɔwɛ. Ǹ n mɛn na, mban sɔ̃na i swaa kasu i ka man go.
20 Tɔn wɔru ga nùn wisa ga nɛɛ, wɛrɛkunu nu nun wãasi. Wara swaa kasu u ka nun go.
21 Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔm maamaakigii teeru tɔnawa na kua, ma bɛɛ kpuro i biti kua.
22 Adama i bwisikuo. Bango ya weewa saa sikadoban min di, n ǹ mɔ Mɔwisin min di, adama yèn sɔ̃ Mɔwisiwa u bɛɛ yen wooda wɛ̃, yen sɔ̃na i ra bango ko baa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
23 Ǹ n mɛn na, ì n bii bango mɔ̀ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ kpa i ku ka Mɔwisin wooda sara, mba n kua i ka man mɔru mɔ̀ sanam mɛ na tɔnun wasi kpuro bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ.
24 I ku maa gãanu siri nge mɛ i ka nu waamɔ, adama i siri geebu koowo.

Yesuwa Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa

25 Sanam mɛ sɔɔra Yerusalɛmugibu gaba bikia ba nɛɛ, n ǹ wi ba kasu bu go wiya mi?
26 N wee, u gari mɔ̀ batuma sɔɔ, ma goo kun gɛɛ gerua. Nge tɔnweroba tubawa ma wiya Kirisi ka gem de?
27 Wee bɛsɛ kpuro sa yɛ̃ mìn di durɔ wi, u yari. Adama sanam mɛ Kirisi koo na goo kun ko n yɛ̃ mìn di u wee.
28 Sanam mɛ Yesu u keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ ma u gbãra u nɛɛ, bɛɛ i man tuba. I maa yɛ̃ mìn di na yarima. Ka mɛ, na ǹ nɛ ka nɛn tiin yiiko. Gemgiiwa u man gɔrima, wi bɛɛ kun yɛ̃.
29 Nɛ, na nùn yɛ̃ domi saa win min diya na na, wiya maa man gɔrima.
30 Yenin sɔ̃na ba gɔ̃ru doke bu ka nùn mwa, adama goo sari wi u nùn nɔmu sɔndi, domi win saa ya ǹ gina turim kpa.
31 Dabiru tɔn wɔru sɔɔ ba maa nùn naanɛ doke. Ma ba nɛɛ, sanam mɛ Kirisi koo na, u koo sɔm maamaakiginu ko n kere ni durɔ wini u kua?

Ba sãa yerun kɔ̃sobu

Yesu gəria bu nùn mwa

32 Falisiba ba nua ma tən dabiru ba
yabu yeni gerumə gbɛnum, yen sõna
be ka yãku kowo tənwerobu ba sãa
yerun kõsobu gəra bu ka Yesu mwa.
33 Ma Yesu u bu sõəwa u nɛɛ, saa
fiikowa ya tie ye ko na n ka bɛɛ wãa.
Yen biru kon doona wi u man gəriman
mi.
34 Bɛɛ i ko man kasu adama i ǹ man
wasi. Mi ko na n wãa bɛɛ i ǹ kpɛ̃ i na
mi.
35 Yuuba ba bikianamə ba mɔ̀, ma
giara durə wini u koo da sa kun ka
nùn wa. U koo dawa Yuuban mi be ba
yarina Gɛrɛkiban suunu səə, kpa u n
Gɛrɛkiba keu sõəsimə?
36 Mba gari yinin bweserun
tubusianu yi u gerua, sa ko be nùn
kasu adama sa ǹ nùn wasi, ma mi u
be wãa, sa ǹ kpɛ̃ su da mi.

Nim wãarugim

37 Tõə baka ten tõə dãakiru tera ta
bɛɛrɛ kera. Tõə te səəra Yesu u seewa
u nəəgiru sua wəllə u nɛɛ, baawure wi
nim nəru ga goomə u na nɛn mi u nə.
38 Nge mɛ ba yorua Gusunən gari səə
ba nɛɛ, baawure wi u man naanɛ doke,
wãarun bwii yi ko n kokuməwa saa
yɛ̃ron nukurun di.
39 Gusunən Hunden gariya Yesu u
ka yã mi, wi be ba nùn naanɛ doke
ba koo mwa. Domi ba ǹ gina Hunde
Dɛɛro wɛ̃ yèn sõ Yesu kun gina wure
win yiiko səə.

Təmba sikirina Yesun sõ

40 Gabu tən wəru ge səə, be ba gari
yi nua ba nɛɛ, durə wini səmə wiya ka
gem.
41 Ma gaba maa gerua ma wiya Kirisi
wi.
Adama gaba nɛɛ, ma gian diya! N ko
n koora Kirisi u yarima saa Galilen di?
42 Gusunən gari yi ǹ gerumə ma
Kirisi koo yarimawa saa Dafidin bwe-
serun di? U ǹ koo na saa Bɛtelehɛmu
Dafidin wuun di?
43 Win sõna sikirinə ga dua tən wəru
ge səə.
44 Gabu ba kĩ bu nùn mwa adama
goo kun nùn nəmu səndi.

Yuuban tənwerobun naanɛ doke sariru

45 Ma sãa yerun kõsobu ba gəsira
yãku kowo tənwerobu ka Falisiban
mi. Ma ba bu bikia ba nɛɛ, mba n kua
ba ǹ ka Yesu mwaamɛ?
46 Ma kõso be, ba bu wisa ba nɛɛ, goo
sari wi u gari gerure nge durə wi.
47 Falisiba ba bu bikia ba nɛɛ, to,
i dera durə wi, u maa bɛɛn tii nəni
wõkua ya.
48 I sere nəəre wirugii goo ǹ kun mɛ
bɛsɛ Falisiban goo u nùn naanɛ doke?
49 I ǹ yɛ̃ ma tən wəru ge, bõrigiba? Ba
ǹ Məwisin wooda yɛ̃.
50 Nikodɛmu, Falisi ben turo, wi u
raa gasə daare Yesun mi wõkuru, u bu
bikia u nɛɛ,
51 bɛsɛn wooda ya sun yəllaa kua su
tənu siri sa kun win gari nua, kpa sa
kun maa gie ye u kua?
52 Ba nùn bikia ba nɛɛ, ase wunɛn tii
a maa sãawa Galilegii? A wɛ̃ɛrio sãa
sãa Gusunən gari səə, kaa wa ma səmə
goo sari wi u koo yarima saa Galilen
di.
[
53 Ma baawure u wa win yɛnuə.

8

Kurə sakara kowo goo

1 Ye ba doona Yesu u da guuru wəllə
te ba ra soku Olifi.
2 Yen sisiru buru buru yellu u gəsira
sãa yerə. Ma təmbu kpuro ba da win
mi, ma u sina u bu keu sõəsim wəri.
3 Ma wooda yɛ̃robu ka Falisiba
ba ka kurə goo na win mi, wi ba
mwaama sakararu səə, ba nùn yõrasia
be kpuron wuswaaə.
4 Ma ba Yesu sõəwa ba nɛɛ, yinni, sa
kurə wi mwawa sakararu səə.
5 N wee, Məwisi u sun sõəwa wooda
səə ma ba ra kurə winin bweseru
kpenu kasukuwa bu go. Wunɛ maa
ni? Amənə a wa.
6 Ba yeni geruawa bu ka win laakari
mɛɛri kpa bu fɛɛ wa bu nùn durum
mani. Adama Yesu u tuka, ma u ka
win niki bia yorumə temə.
7 Ye ba nùn bikiamə ba baasi, ma
u tii dɛmia u bu sõəwa u nɛɛ, wi u
kun torare bɛɛ səə, u gbiiyo u kurə wi
kperu kara.
8 Ma u kpam tuka u yorumə temə.

9 Ye ba yeni nua ma ba yara tia tia saa
bukurobun min di sere ka bibɔ. Ma
Yesu tia wi turo ka sere kurɔ wi.
10 Yesu u tii dɛmia ma u nùn bikia u
nɛɛ, kurɔ wunɛ, be ba nun taarɛ wɛ̃ɛmɔ
mana ba wãa. Ben goo kun maa tie?
11 Kurɔ wi, u nɛɛ, goo sari Yinni.
Ma Yesu u nɛɛ, a doonɔ, nɛn tii, na ǹ
maa nun taarɛ wɛ̃ɛmɔ, adama a ku maa
tora.]

Yesu,

handunian yam bururam

12 Yen biru Yesu u kpam ka tɔmbu
gari kua u nɛɛ, nɛna handunian yam
bururam. Wi u man swĩi, u ko n yam
bururam mɔ mɛ mu sãa wãaru, u ǹ
maa wãa u sĩ yam wɔ̃kuru sɔɔ.
13 Falisiba ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee
tɛ̃, a wunɛn tii areru diiyammɛ. Ǹ n
mɛn na, wunɛn arera kun sun sɔ̃ɔsimɔ
ma gari yi, gema.
14 Ma Yesu u nɛɛ, mɛya, baa nà n
nɛn tii areru diiyammɛ, ye na gerumɔ,
gema. Na yɛ̃ mìn di na wee ka mi na
dɔɔ. Adama bɛɛ i ǹ yɛ̃ mìn di na wee ka
mi na dɔɔ.
15 Mɛ i tɔnu waamɔ, mɛya i ra ka nùn
siri, nɛ na ku ra goo siri.
16 Baa nà n goo siri, nɛn siribu
geema, domi n ǹ nɛ turo kon yɛ̃ro siri.
Ka nɛn Baaba wi u man gɔrimawa.
17 Ba yorua bɛɛn wooda sɔɔ ma tɔnu
yirun areru geema.
18 Na nɛn tii areru diiyammɛ, ma
Baaba wi u man gɔrima u maa man
areru diiyammɛ.
19 Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana wunɛn
Baaba wi, u wãa.
Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ i ǹ man yɛ̃,
mɛya i ǹ maa nɛn Baaba yɛ̃. Ǹ n sãan
na i man yɛ̃, i ko n daa maa nɛn Baaba
yɛ̃.
20 Gari yiya Yesu u gerua sanam mɛ
u keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ, ten bera mi ba
ra arumani bere. Goo sari wi u maa
nùn nɔmu sɔndi yèn sɔ̃ win saa kun
turim kpa.

Ba ǹ kpɛ̃ bu da mi Yesu u dɔɔ

21 Yesu kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
doonɔ. Mi na dɔɔ bɛɛ i ǹ kpɛ̃ i da mi. I
ko maa man kasu, adama i ko gbi bɛɛn
toranu sɔɔ.
22 Yèn sɔ̃ u nɛɛ, mi u dɔɔ ba ǹ kpɛ̃ bu
da mi, yen sɔ̃na ba bikianamɔ ba mɔ̀, u
koo tii gowa?
23 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ i
sãawa temkobu, nɛ maa, wɔrukoowa.
Bɛɛ handunia migiba, nɛ na kun sãa
handunia migii.
24 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ko
gbi bɛɛn toranu sɔɔ. Ì kun naanɛ doke
ma nɛna yɛ̃ro wi, ka geema i ko gbiwa
bɛɛn toranu sɔɔ.
25 Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, wuna
were.
Yesu u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa kɔ.
26 Na gari dabinu mɔ yi kon kpĩ
n gere n wunana bɛɛn sɔ̃. Adama
geegiiwa wi u man gɔrima, ye na
maa nua saa win min di yeya na
handuniagibu sɔ̃ɔmɔ.
27 N ǹ maa bu yeeri ma Baaban
gariya u bu sɔ̃ɔmɔ.
28 Yen sɔ̃na Yesu u nɛɛ, sanam mɛ
i Tɔnun Bii sua tem di i bwɛ̃, sanam
mɛya i ko gia ma nɛna yɛ̃ro wi. I ko
maa gia ma na ǹ maa gãanu ganu mɔ̀
ka nɛn tii. Ye Baaba man sɔ̃ɔsi, yeya na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ.
29 Baaba wiya u man gɔrima. U maa
wãa ka nɛ. U ǹ man deri nɛ turo yèn sɔ̃
na ra ko ye n da nùn dore.
30 Ma tɔn dabiru be ba Yesun gari yi
nua ba nùn naanɛ doke.

Tii mɔwɔbu ka yobu

31 Yesu u Yuu be ba nùn naanɛ doke
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n nɛn sɔ̃ɔsiru mɛm
nɔɔwa, i sãawa nɛn bwãabu ka gem.
32 I ko gem gia. Gem mɛ, mu koo
maa bɛɛ yakia yorun di.
33 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ
Aburahamun bwesera, sa ǹ maa
koore goon yobu. Amɔna a ka nɛɛ sa
ko yakiara yorun di.
34 Yesu u nɛɛ, geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
baawure wi u durum mɔ̀, wiya durum
yoo.
35 Yoo ku ra n wãa win yinnin yɛnuɔ
ka baadomma, adama biiwa ra n wãa
mi ka baadommaɔ.
36 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔn Bii nà n bɛɛ
yakia, i kuawa tii mɔwɔbu ka gem.
37 Na yɛ̃ ma Aburahamun bwesera i
sãa. Ka mɛ, i swaa kasu i ka man go,
yèn sɔ̃ i ǹ nɛn gari wure.

38 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ye na wa nɛn Baaban
mi, adama bɛɛ i mɔ̀ ye i gia bɛɛn baaban
mi.
39 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Aburahamuwa
bɛsɛn baaba.
Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, ì n daa
sãan na Aburahamun bibu, i ko n daa
Aburahamun kookoosu mɔ̀.
40 Adama tɛ̃ bɛɛ i swaa kasu i ka man
go, nɛ wi na bɛɛ gem sɔ̃ɔmɔ mɛ na nua
Gusunɔn min di. Aburahamu kun
yenin bweseru koore.
41 Bɛɛ i bɛɛn tundon kookoosu mɔ̀.
Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa ǹ sãa
seegeba. Baaba turowa sa mɔ, wiya
Gusunɔ.
42 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ ù
n daa sãan na bɛɛn baaba ka gem, i ko
n daa man kĩ domi Gusunɔn min diya
na yarima na ka wãa mi. Mɛya na ǹ ka
nɛn tii nɛ, adama wiya man gɔrima.
43 Mban sɔ̃na nɛn barum kun ka bɛɛ
yeeri. Mu ǹ bɛɛ yeeri yèn sɔ̃ i ǹ kpɛ̃ i
nɛn gari nɔ.
44 Setamwa bɛɛn tundo, i maa kĩ i
bɛɛn tundon kĩru ko. Tɔn gowowa
saa toren di, u ǹ maa gem swĩi, domi
gem sari wi sɔɔ. Sanam mɛ u weesu
gerumɔ, u ra n gerumɔwa ka win tiin
daa, yèn sɔ̃ weesugiiwa ka maa weesu
kpuron baaba.
45 Adama gema na ra n gerumɔ. Yen
sɔ̃na i ǹ man naanɛ doke.
46 Wara bɛɛ sɔɔ u koo kpĩ u nɛɛ, na
tore. Sari. Ǹ n mɛn na, ma gema
na gerumɔ, mban sɔ̃na i ǹ man naanɛ
doke.
47 Wi u sãa Gusunɔgii, wiya ra
Gusunɔn gari wure. Adama bɛɛ i ǹ
sãa Gusunɔgibu. Yen sɔ̃na i ǹ win gari
wuramɔ.

Yesu ka Aburahamu

48 Ma Yuuba ba nùn bikia ba nɛɛ,
bɛsɛ sa ǹ gem mɔ ye sa nɛɛ wunɛ
Samarigiiwa ka maa wɛrɛkunugii?
49 Yesu u bu wisa u nɛɛ, na ǹ
wɛrɛkunu mɔ. Nɛn Baabawa na
bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ adama bɛɛ i ǹ man bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ.
50 Na ǹ nɛn tiin bɛɛrɛ kasu. Goo
u wãa wi u man ye kasuammɛ, wiya
maa sãa siri kowo.
51 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u nɛn gari mɛm nɔɔwa, yɛ̃ro u ǹ gɔɔ
wasi pai.
52 Ma Yuuba ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tɛ̃
sa gia ma a wɛrɛkunu mɔwa ka gem.
Aburahamu u gu, Gusunɔn sɔmɔbu
ba maa gu. Ka mɛ, a gerumɔ a mɔ̀
baawure wi u wunɛn gari mɛm nɔɔwa
u ǹ gɔɔ wasi.
53 Bɛsɛn baaba Aburahamu u gu.
A nùn kerewa? Sɔmɔbu ba maa gu.
Wara a tamaa a sãa.
54 Yesu u nɛɛ, nà n nɛn tii bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ, nɛn bɛɛrɛ kun gãanu sãa. Nɛn
Baabawa u man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, wi bɛɛ i
sokumɔ bɛɛn Yinni.
55 Ka mɛ, i ǹ nùn yɛ̃, adama nɛ, na
nùn yɛ̃. Nà n nɛɛ, na ǹ nùn yɛ̃, ko na
n sãawa weesugii nge bɛɛ. Adama na
nùn yɛ̃, na maa win gari mɛm nɔɔwɛ.
56 Bɛsɛn baaba Aburahamu u yɛ̃ɛra
ka gɔ̃ru dobu ye u koo ka nɛn tɔ̃ru wa.
U maa tu wa ma win nukura dora.
57 Yuuba ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ǹ
gina wɔ̃ɔ weeraakuru tura. Mana a ka
Aburahamu waare.
58 Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
na gbia na wãa ba sere Aburahamu
mara.
59 Ma ba kpenu sua bu ka nùn
kasuku, adama u kukura u yara sãa
yerun di.

9

Yesu goo yam waasia wi ba mara ka wɔ̃koru

1 Nge mɛ Yesu u bɔsu, u durɔ goo wa
wi ba mara ka wɔ̃koru.
2 Win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ,
yinni, weren torarun sɔ̃na ba ka durɔ
wi wɔ̃koru mara. Win tiigira? Nge
win tundo ka win mɛrogira.
3 Yesu u bu wisa u nɛɛ, n ǹ mɔ durɔ
wi, ǹ kun mɛ win tundo ka win mɛro
ba tora, adama ba nùn marawa ka
wɔ̃koru kpa Gusunɔn sɔmburu tu ka
sɔ̃ɔsira wi sɔɔ.
4 Sa ǹ ko ko sa kun wi u man
gɔriman sɔmburu kue sanam mɛ sɔ̃ɔ
wãa. Wɔ̃kura sisi tè sɔɔ goo kun kpɛ̃ u
sɔmburu ko.
5 Sanam mɛ na wãa handuniaɔ nɛna
na yen yam bururam.
6 Ye u yeni gerua u kpa, u yãatam sia
temɔ, ma u ka yãatam mɛ tem kɔka, ma
u tem mɛ wɔ̃ko win nɔni tɛɛni.

7 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u doo u
wubu yɛru ge ba mɔ̀ Siloeɔ. Yĩsi ten
tubusiana, gɔra.
Ma durɔ wi, u win swaa sua u da u
wuba, ma u wurama ka nɔni sannu.
8 Ma win wɔɔ beragibu ka be ba ra
raa nùn wa u n bara mɔ̀, ba bikianamɔ,
wi u ra raa sinɛ mini u n bara mɔ̀, n ǹ
wiya mini?
9 Ma gaba nɛɛ, wiya.
Gaba maa nɛɛ, n ǹ wi mi, u ka nùn
weenɛwa.
Ma win tii u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna mi
ni.
10 Ba nùn bikia, amɔna n kua wunɛn
nɔni ka wukiara.
11 Ma u bu wisa u nɛɛ, durɔ goo wi
ba ra soku Yesu, wiya u tem kɔka ma u
nɛn nɔni tɛɛni, ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n doo Siloeɔ n wubu. Na da na wuba
ma na yam wa.
12 Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana durɔ
wi, u wãa.
Ma u nɛɛ, na ǹ yɛ̃.

Falisiba ba durɔ bɛkuro gari bikiamɔ

13 Ma ba ka durɔ wi da Falisiban mi,
wi u raa sãa wɔ̃ko mi.
14 N deema tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔra
Yesu u tem kɔka u ka nùn yam waasia.
15 Ma Falisiba ba kpam nùn bikia ba
nɛɛ, amɔna u kua u ka yam wa. U bu
wisa u nɛɛ, durɔ wiya u nùn tem tɛɛnia
win nɔniɔ, ma u wuba ma u yam wa.
16 Gabu Falisiba sɔɔ ba nɛɛ, durɔ wi
u yeni kua u ǹ nɛ saa Gusunɔn min di,
yèn sɔ̃ u ǹ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru gara.
Gaba maa bikia ba nɛɛ, amɔna
durumgii u koo ka kpĩ u sɔm
maamaakigii nini ko. Ma sikirinɔ ga
dua ben suunu sɔɔ.
17 Ba kpam wɔ̃ko wi bikia ba nɛɛ,
wunɛ maa ni? Wunɛ wi durɔ wi, u
yam waasia, amɔna a wi garisi.
Ma u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔwa u sãa.
18 Adama Yuuba ba ǹ naanɛ sãa ma
durɔ wi, u raa wɔ̃ko sãa ma u kpam
yam wa, sere ye ba win tundo ka win
mɛro soka.
19 Ma ba bu bikia ba nɛɛ, bɛɛn biiwa
mini? Wi i nɛɛ i mara ka wɔ̃koru?
Amɔna u ka yam waamɔ tɛ̃.
20 Ma win tundo ka win mɛro ba bu
wisa ba nɛɛ, sa yɛ̃ kam kam ma bɛsɛn
biiwa mi, wi sa mara ka wɔ̃koru.
21 Adama mɛ u kua u ka yam wa,
bɛsɛ sa ǹ yɛ̃, wi u maa nùn yam waasia,
sa ǹ yɛ̃ro yɛ̃. U bwisi mɔ win tii, i nùn
bikio, u koo bɛɛ sɔ̃.
22 Ba yeni geruawa Yuuban bɛrum
sɔ̃. Domi Yuuba ba nɔɔ tia kua kɔ ma
baawure wi u wura ma Yesu sãawa
Kirisi wi, ba koo yɛ̃ro girawa ben
mɛnnɔ yerun di.
23 Yen sɔ̃na ba gerua ba nɛɛ, u bwisi
mɔ win tii, bu nùn bikio.
24 Ma Falisiba ba durɔ wi u raa wɔ̃ko
sãa soka nɔn mɛɛruse, ma ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ,
be, ba yɛ̃ ma Yesu wi, durumgiiwa.
25 U bu wisa u nɛɛ, ù n durumgiin
na, nɛ na kun yɛ̃. Gãa teena na yɛ̃, na
raa wɔ̃ko sãa, adama tɛ̃ na yam waamɔ.
26 Ba nùn bikia ba nɛɛ, amɔna u nun
kua. Amɔna u koosina wunɛn nɔni ka
wukiara.
27 Ma u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa, i ǹ maa
man swaa daki. Mban sɔ̃na i kĩ i kpam
nɔ. Nge bɛɛn tii i kĩ i maa kowa win
bwãabu.
28 Ma ba nùn yaakoru wɔri ba nɛɛ,
wuna a sãa siin bɔ̃ɔ mi, adama bɛsɛ
Mɔwisin bwãaba sa sãa.
29 Bɛsɛ sa yɛ̃ ma Gusunɔ u ka Mɔwisi
gari kua, adama wini, sa ǹ mam yɛ̃ mìn
di u na.
30 Ma durɔ wi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
geema, bitin gariya ye i ǹ ka yɛ̃ mìn di
u na. Ka mɛ, sii man yam waasia.
31 Sa yɛ̃ ma Gusunɔ u ku ra toron
gari nɔ, adama tɔn be ba nùn nasie, ma
ba mɔ̀ ye u kĩ, beya u ra swaa daki.
32 Saa toren di goo kun nɔɔre ba
tɔnun nɔni wukia wi ba mara ka
wɔ̃koru.
33 Durɔ wi, ù kun wee saa Gusunɔn
min di, u ǹ kpɛ̃ u gãanu ganu ko.
34 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, toraru
sɔɔra ba nun mara mam mam. Yera a
tamaa kaa sun keu koosia?
Ma ba nùn gira mɛnnɔ yerun di.

Hunden wɔ̃koru

35 Yesu u nua ma ba durɔ wi gira. Ye
u nùn wa u nùn bikia u nɛɛ, a Tɔnun
Bii naanɛ doke?

36 Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, a man sɔ̃ɔwɔ wara Tɔnun Bii wi, kpa n wa n ka nùn naanɛ doke.
37 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a nùn wa kɔ, wiya ka nun gari mɔ̀ mi.
38 Durɔ wi, u nɛɛ, Yinni, na nun naanɛ doke. Ma u yiira Yesu wuswaaɔ.
39 Yesu u nɛɛ, siribun sɔ̃na na na handuniaɔ, be ba kun yam waamɔ kpa bu ka yam wa, be ba maa yam waamɔ bu ka ko wɔ̃kobu.
40 Falisi gabu be ba wãa ka wi sannu ba gari yi nua. Ba nùn bikia ba nɛɛ, bɛsɛn tii maa wɔ̃koba?
41 Ma Yesu u nɛɛ, ì n sãan na wɔ̃kobu, i ǹ ko i n daa toraru mɔ. Adama yèn sɔ̃ i gerumɔ i yam waamɔ, yen sɔ̃na i wãa toraru sɔɔ ka tɛ̃.

10

Yãanu ka nin kparon mɔndu

1 Yen biru Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, goo wi u kun dumɔ yãa gɔ̃rɔ saa kɔnnɔn di ma u yɔɔmɔ u suremɔ gam di, wiya sãa gbɛnɔ ka wɔro.
2 Adama wi u kɔnnɔn di dumɔ wiya yãanun kparo.
3 Kɔnnɔ kɔ̃so u ra nùn kɛniɛ, yãanu ra n maa win nɔɔ nɔɔmɔ. U ra win yãanu soku baatere ka ten yĩsiru kpa u nu yara tɔɔwɔ.
4 Sanam mɛ u nu yara tɔɔwɔ kpuro, u ra nu gbiiye kpa nu n nùn swĩi yèn sɔ̃ nu win nɔɔ yɛ̃.
5 Nu ǹ wuramɔ nu tɔn tuko swĩi, adama nu koo duka suwa n toma saa win min di yèn sɔ̃ nu ǹ win nɔɔ yɛ̃.
6 Yesu u bu mɔn te kua adama ba ǹ tuba ye u ka yã.

Yesuwa yãa kparo geo

7 Yen sɔ̃na Yesu u kpam nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, nɛna na yãa gɔ̃run kɔnnɔ.
8 Be ba man gbiiye mi kpuro, gbɛnɔbu ka wɔroba ba sãa. Yãanu kun ben gari swaa daki.
9 Nɛn tiiwa kɔnnɔ ge. Baawure wi u dumɔ saa nɛn min di wiya ba koo faaba ko. U koo du, u koo maa yari, u koo maa dii yeru wa.
10 Gbɛnɔ u ra nɛwa u ka gbɛni u go kpa u sanku. Adama nɛ na nawa yãanu nu n ka wãaru mɔ, kpa nu n tu mɔ mam mam.
11 Nɛn tiiwa yãa kparo geo. Yãa kparo geo u ra win wãaru wɛ̃wa win yãanun sɔ̃.
12 Adama sɔm kowo wi u kun sãa kparo ma yãanu kun sãa win tiiginu, ù n dɛmaku waama ga sisi, u koo yãanu deri u yakurawa. Kpa dɛmaku gu yãanu mwa gu ni nu tie yarinasia.
13 Durɔ wi, u koo yakura yèn sɔ̃ gobin sɔmbura u mɔ̀, u ǹ maa yãa nin wɔnwɔndu mɔ.
14-15 Nɛna yãa kparo geo. Nge mɛ Baaba man yɛ̃ ma na maa Baaba yɛ̃, nge mɛya na nɛn yãanu yɛ̃, nu maa man yɛ̃. Na maa nɛn wãaru wɛ̃ɛmɔ yãa nin sɔ̃.
16 Na maa yãanu ganu mɔ ni nu kun wãa yãa gɔ̃ɔ teni sɔɔ. Niya na ǹ kon ko na kun maa ka nɛ. Nu koo maa nɛn nɔɔ nɔ, kpa nu ko gɔ̃ɔ teeru, kpa nu n kparo turo mɔ.
17 Yen sɔ̃na Baaba u man kĩ yèn sɔ̃ na nɛn wãaru wɛ̃ɛmɔ kpa n kpam wa n tu mwa.
18 Goo kun kpɛ̃ u tu wɔra nɛn nɔmun di. Na tu wɛ̃ɛmɔ ka nɛn tii. Na yiiko mɔ n ka tu wɛ̃, na maa yiiko mɔ n ka tu mwa. Wooda yera na mwa saa nɛn Baaban min di.
19 Ye Yuuba ba yeni nua, sikirinɔ ga kpam dua ben suunu sɔɔ gari yin sɔ̃.
20 Tɔn dabiru be sɔɔ, ba gerua ba nɛɛ, wiirowa, wɛrɛkunu maa nùn wãasi. Mba n kua ba ka nùn swaa daki.
21 Adama gaba nɛɛ, n ǹ wɛrɛkunugiin gari mi. Wɛrɛkunu koo kpĩ nu wɔ̃ko yam waasia?

Yuuba ba Yesu yina

22 Saa ya tura ye ba koo ka tɔ̃ɔ bakaru garu ko Yerusalɛmuɔ te ba ra soku sãa yerun dɛɛrasiabu *. Saa ye, ya sãawa woorun sanam.
23 Ma Yesu u maa wãa sãa yerɔ u sĩimɔ ten bee tiaɔ ye ba ra soku Saloməɔn kɔbɛ.
24 Ma Yuuba ba nùn sikerena ba nùn bikia ba nɛɛ, sere saa yerà kaa n bɛsɛn

* **10:22** ***sãa yerun dɛɛrasiabun tɔ̃ɔ bakaru*** Ta sãawa te Yuuba ba ra di wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ bu ka yaaya dɔma te ba bũu sãaru kpeesia sãa yerɔ ma ba tu dɛɛrasia ba Gusunɔ sãaru wesia mi.

laakari doke sika sɔɔ. À n sãan na Kirisi wi, a sun sõɔwɔ kpasa kpasa.

25 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, na raa bɛɛ sõɔwa, adama i ǹ man naanɛ doke. Sɔma ye na mɔ̀ ka nɛn Baaban yĩsiru, yeya ya man areru diiyammɛ.

26 Adama i ǹ naanɛ doke yèn sõ i ǹ sãa nɛn yãanu.

27 Nɛn yãanu nu nɛn nɔɔ nɔɔmɔ, na nu yɛ̃, nu maa man swĩi.

28 Na nu wãaru wɛ̃ɛmɔ te ta ku ra kpe, nu ǹ maa kam mɔ̀ ka baadommaɔ, goo maa sari wi u koo nu mwa nɛn nɔmun di.

29 Nɛn Baaba wi u man nu wɛ̃, u kpã u kpuro kere, goo maa sari wi u koo nu mwa saa nɛn Baaban nɔmun di.

30 Nɛ ka Baaba sa sãawa tia.

31 Ma Yuuba ba kpam kpenu dɔbura bu ka nùn kasuku.

32 Yesu u bu sõɔwa u nɛɛ, na sɔm gee dabiru kua bɛɛn wuswaaɔ ka Baaban yiiko. Sɔmbu ni sɔɔ, teren sõna i kĩ i man kasuku.

33 Yuuba ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ǹ nun kasukumɔ sɔm geerun sõ, adama yèn sõ a Gusunɔ wɔmmɔ, yen sõna. Wunɛ tɔnuwa, ma a kĩ a n tii mɔ̀ Gusunɔ.

34 Yesu u nɛɛ, ba ǹ yorua bɛɛn tiin wooda sɔɔ ma Gusunɔ u nɛɛ, “I sãawa Wɔrukoon bibu?”

35 Sa yɛ̃ ye Gusunɔn gari gerumɔ n sãawa gem ka baadommaɔ. Ma win tii u nɛɛ, ba sãawa Wɔrukoon bibu be ba win gari mwa.

36 Tɛ̃ nɛn tii maa, Baaba u man gɔsa ma u man gɔrima handuniaɔ. Amɔna i ka nɛɛ na Gusunɔ wɔmmɔ yèn sõ na gerua ma nɛna na win Bii.

37 Nà kun nɛn Baaban sɔmburu mɔ̀, i ku man naanɛ doke.

38 Adama nà n tu mɔ̀, baa ì kun man naanɛ doke, i sɔmbu te naanɛ dokeo kpa i n ka yɛ̃ saa tɛ̃n di sere ka baadomma ma Baaba wãa nɛ sɔɔ, nɛ na maa wãa wi sɔɔ.

39 Ma ba kpam swaa kasu bu ka nùn mwa, adama u bu kisirari.

40 Yesu u kpam Yuudɛnin daaru tɔbura u da mi Yohanu u gbia u batɛmu kua, miya u sina.

41 Ma tɔn dabiru ba na win mi, ba nɛɛ, Yohanu u ǹ sɔm maamaakigiru koore, adama ye u gerua durɔ wini sɔɔ, ye kpuro geema.

42 Ma tɔn dabira nùn naanɛ doke mi.

11

Lasaan gɔɔ

1 N wee durɔ goo wi ba ra soku Lasaa wi u wãa Betaniɔ u bara. Betani sãawa Maari ka win mɔɔ Maatan wuu.

2 Maari wiya u gasɔ Yinnin naasu turare wisi, ma u ka win wirun seri su sunka. Win sesu Lasaawa bara.

3 Ma wi ka win mɔɔ Maata ba Yesu nɔɔ mərisia ba nɛɛ, Yinni, wunɛn bərɔ kĩnasi u barɔ.

4 Ye Yesu u yeni nua u nɛɛ, bara te, ta ǹ gɔɔgiru adama ta koo Gusunɔn yiiko sõɔsi, kpa bu ka Gusunɔn Bii bɛɛrɛ wɛ̃.

5 N deema Yesu u sãawa Maata ka win wɔnɔ ka ben sesu Lasaan bərɔ kĩnasi.

6 Ye u nua ma Lasaa u barɔ, u gina sina wuu mi u wãa mi sõɔ yiru.

7 Yen biru u win bwãabu sõɔwa u nɛɛ, su kpam wura Yudeaɔ.

8 Win bwãaba nɛɛ, yinni, sõɔ mɛɛ tera Yuuba ba kĩ bu nun kpenu kasuku, ma a kpam kĩ a wura mi?

9 Yesu u bu bikia u nɛɛ, n ǹ saa wɔkura yiruwa sõɔ ra n wãa sõɔ teeru sɔɔ? Goo ù n sĩimɔ sõɔ sɔɔ, u ǹ sokuramɔ yèn sõ u handunian yam bururam waamɔ.

10 Adama wi u sĩimɔ wɔ̃kuru sɔɔ u koo sokura domi yam bururam sari yɛ̃ro sɔɔ.

11 Yeniban biru u kpam nɛɛ, Lasaa bɛsɛn bərɔ u dòwa adama na dɔɔ n nùn yamia.

12 Bwãa be, ba nɛɛ, Yinni, ù n dòn na, u koo bɛkura.

13 Adama Yesu u bu Lasaan gɔɔ sõɔmɔwa. Be, ba tamaa dom dirun gariya u bu sõɔmɔ.

14 Yen sõna Yesu u bu sõɔwa kpasasa u nɛɛ, Lasaa u guwa,

15 adama bɛɛn sõna nɛn nukura do ye na ǹ ka wãa mi, kpa i ka naanɛ doke. I na su da win mi.

16 Tomaa wi ba ra maa soku Sika, u win bwãasibu sõɔwa u nɛɛ, i de su da, kpa su ka yinni gbi sannu.

Yesuwa seeyo ka wãaru

17 Ye Yesu u tura mi, u deema Lasaa
kua sɔ̃ɔ nnɛ sikiru sɔɔ kɔ.
18 Betani ka Yerusalɛmun tondam
kun kere kilo ita.
19 Ma Yuu dabiru ba yarima ben
wuun di ba na Maata ka Maarin mi
bu ka bu nukuru yɛmiasia ben sesun
gɔɔn sɔ̃.
20 Sanam mɛ Maata u nua ma Yesu u
sisi, ma u nùn sennɔ da. Adama Maari
u sɔ̃ yɛnuɔ.
21 Ma Maata u Yesu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Yinni à n daa wãa mini nɛn sesu kun
gbimɔ.
22 Adama baa tɛ̃, na yɛ̃ ma yabu
baayere ye kaa bikia Gusunɔn nɔmuɔ
u koo nun wɛ̃.
23 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wunɛn sesu u koo se gɔrin di.
24 Ma Maata u nɛɛ, geema, na yɛ̃ ma
u koo kpam se, gɔribu bà n seemɔ
sanam dãakim sɔɔ.
25 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna
na ra gɔribu seeye, nɛna na ra wãaru
wɛ̃. Baawure wi u man naanɛ doke u
ko n wãawa wãaru sɔɔ baa ù n gu.
26 Baawure wi u maa wasi ma u man
naanɛ doke, u ǹ gbimɔ ka baadommaɔ.
A naanɛ doke nge mɛ?
27 Maata u Yinni wisa u nɛɛ, mɛya
na naanɛ doke ma wuna Kirisi wi,
Gusunɔn Bii, wi u sisi handuniaɔ.

Yesun swĩi

28 Sanam mɛ Maata u yeni gerua u
kpa, u win wɔnɔ Maari sokum da, ma
u nùn sɔ̃ɔwa tɛɛru ma yinni u tunuma
u nùn soku.
29 Ye Maari u yeni nua u seewa ka
sɛndaru ma u da win mi.
30 N deema Yesu kun gina wuu dum
kpa, u wãawa yam mi Maata ka nùn
yinna.
31 Yuu be ba Maari nukuru
yɛmiasiamɔ dirɔ, ye ba wa u seewa ka
sɛndaru u yara tɔɔwɔ, ba nùn swĩi. Ba
tamaa u dɔɔwa sikirɔ u swĩ.
32 Sanam mɛ Maari u tura mi Yesu u
wãa, ye u nùn wa u yiira u nɛɛ, Yinni à
n daa wãa mini nɛn sesu kun gbimɔ.
33 Ye Yesu u wa u sumɔ, ma Yuu be
ba ka nùn na, ben tii ba sumɔ, yera u
diira ka nuku sankiranu.
34 U bu bikia u nɛɛ, mana i nùn sika.
Ma ba nɛɛ, Yinni a na a wa.
35 Ma Yesu u swĩ.
36 Yen sɔ̃na Yuuba ba nɛɛ, i mɛɛrio i
wa nge mɛ u nùn kĩ n nɛ.
37 Adama ben gabu ba nɛɛ, durɔ wini
u wɔ̃ko yam waasia. Mban sɔ̃na u dera
Lasaa u gu.

Lasaan seebu gɔrin di

38 Yesu u kpam diira, ma u da sikirɔ.
Siki te, kpee wɔruwa, ma ba gen nɔɔ
kɔrua ka kperu.
39 Ma Yesu u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu
kpee te bɔrio min di.
Ma Maata, wi u gun sesu, u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, u numia kɔ, yen sɔ̃ɔ
nnɛ wee gisɔ ye u ka gu.
40 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, na ǹ
daa nun sɔ̃ɔwa na nɛɛ, à n naanɛ doke,
kaa Gusunɔn yiiko wa?
41 Ma ba kpee te bimia min di. Ma
Yesu u win nɔni sua wɔllɔ u nɛɛ, nɛn
Baaba, na nun siara yèn sɔ̃ a nɛn gari
swaa daki.
42 Na yɛ̃ ma a ra nɛn gari nɔ
baadomma, adama na yeni gerumɔwa
tɔn benin sɔ̃ be ba yɔ̃ mi, kpa bu ka
naanɛ doke ma wuna a man gɔrima.
43 Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, ma
u gbãra ka dam u nɛɛ, Lasaa, a yarima!
44 Wi u raa gu mi, u yarima sikirun
di ka win gorun bekuru te ba win
nɔma ka naasu tɛ̃kua ka maa wirɔ. Ma
Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu nùn kusio u
sĩ.

Ba wesianamɔ bu ka Yesu go
(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2)

45 N wee Yuu dabiru be ba Maari
swĩima mi, ma ba wa ye Yesu u kua, ba
nùn naanɛ doke.
46 Adama ben gabu ba gɔsira ba da
Falisiban mi, ba bu sɔ̃ɔwa ye Yesu u
kua.
47 Sanam mɛya yãku kowo
tɔnwerobu ka Falisiba ba guro gurobu
mɛnna ma ba bikianamɔ ba mɔ̀,
amɔna sa ko ko. Durɔ wi wee, u sɔm
maamaakigii dabinu mɔ̀.
48 Sà n nùn deri mɛ, tɔmbu kpurowa
ba koo nùn naanɛ doke. Romugibu ba
koo maa na bu bɛsɛn sãa yeru wɔra
kpa bu bɛsɛn bweseru gura.
49 Adama ben turo wi ba ra nɛɛ
Kaifa, wi u sãa yãku kowo tɔnwero

wõɔ ge sɔɔ, u bu sõɔwa u nɛɛ, bɛɛ i ǹ gãanu ganu yɛ̃ baa fiiko.
50 Mɛya, n ǹ maa bɛɛ yeeri ma
bɛɛn arufaaniwa tɔn turo u ka gbi tɔn
dabirun sõ, kpa bɛsɛn bweseru kpuro
tu ku ka kam ko.
51 N ǹ mɔ ka win tiin yɛ̃ra u yeni
gerua. U ye geruawa yèn sõ wiya u
sãa yãku kowo tɔnwero wõɔ ge sɔɔ,
yen sõna u gerua u nɛɛ, Yesu koo gbi
Yuuban bweserun sõ.
52 N ǹ maa mɔ be tɔnan sõ, adama u
ka maa Gusunɔn bibu kpuro kowa tɔn
teebu be ba wãa baama.
53 Yen sõna saa dɔma ten di, ba
wesiana bu ka Yesu go.
54 Yenin sõna u ǹ maa sĩimɔ batuma
sɔɔ Yuuban suunuɔ, adama u doona
min di tem gam gia gbaburu sɔɔ, mi u
wuu gagu dua ge ba ra soku Efaraimu.
Miya u sina ka win bwãabu.
55 Yuuban tõɔ bakaru te ba ra soku
Gɔɔ sararibu ta turuku kua, ma tɔn
dabiru saa baru kpaanun di ba da
Yerusalɛmuɔ bu ka tii sãrasia tõɔ baka
te, tu sere turi.
56 Ma ba Yesu kasu. Ba yõ sãa yerɔ ba
bikianamɔ, ba mɔ̀ amɔna i bwisikumɔ.
U ǹ tõɔ bakaru sisiwa?
57 Yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba
ba raa wooda wɛ̃ ba nɛɛ, goo ù n yɛ̃ mi
Yesu u wãa u bu sõɔwɔ kpa be, bu nùn
mwa.

12

Maari u Yesun naasu

turare wisi
(I maa mɛɛrio Mateu 26:6-13, Maaku 14:3-9)

1 Ye n tie sõɔ nɔɔba tia tõɔ bakaru tu
sere turi te ba ra soku Gɔɔ sararibu,
yera Yesu u da Betaniɔ mi Lasaa u wãa
wi u seeya gɔrin di.
2 Miya ba nùn yaa dibu kua ma
Maata u bu nɔɔrimɔ, adama Lasaa u sõ
ka Yesu sɔbun suunu sɔɔ.
3 Wee, Maari u turare gobi bɛkɛgia
mɔ litirin bɔnu, ye ba kua ka naadin
gum tii tii, ma u ye sua u Yesun naasu
wisi, ma u su sunka ka win seri. Yera
dii te kpuro ta turaren nuburu yiba.
4 Yesun bõɔ turo, wi ba ra nɛɛ
Yudasi Isikariɔtu, wi u koo yãku kowo
tɔnwerobu ka Falisiba nùn nɔmu
sɔndia, u bikia u nɛɛ,
5 mba n kua ba ǹ ka turare ye dɔre
sɔm kowon wõɔ tian kɔsiarun saka,
kpa bu sãarobu bɔnu kua.
6 U ǹ yeni gerumɔ sãarobun
wɔnwɔndun sõ, adama yèn sõ u sãawa
gbɛnɔ. Wiya u ra n maa gobin bɔɔru
nɛni, kpa u n yi gbɛnimɔ.
7 Adama Yesu u nɛɛ, a kurɔ wi derio.
U yeni beruawa u ka nɛn gɔɔ sikuru
mara.
8 Baadommawa sãarobu ba wãa
bɛɛn suunu sɔɔ adama nɛna na ǹ ko na
n wãa ka bɛɛ baadomma.

Ba wesianamɔ bu ka Lasaa go

9 Yuuba dabira ta nua ma Yesu u
wãa Betaniɔ ma ba da mi, n ǹ mɔ bu ka
Yesu wa tɔna, adama bu maa ka Lasaa
wawa wi Yesu u seeya gɔrin di.
10 Yera yãku kowo tɔnwerobа
wesiana bu maa Lasaa go.
11 Domi win sõna Yuuba dabira
yarimɔ ben min di ba Yesu naanɛ
dokemɔ.

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40)

12 Yen sisiru tɔn wɔru ge ga tõɔ
bakaru da ga nua ma Yesu u sisi
Yerusalɛmuɔ.
13 Ma ba bãa kako bekusu sua ba ka
nùn sennɔ da. Ba gbãsukumɔ ba mɔ̀,
sa Gusunɔ siara! Domarugiiwa wi u
sisi ka Gusunɔn yĩsiru! Domarugiiwa
Isireliban sunɔ!
14 Ma Yesu u kɛtɛku kpɛmbu gagu
wa u sɔni nge mɛ ba yorua Gusunɔn
gari sɔɔ ba nɛɛ,
15 “I ku bɛrum ko, Yerusalɛmugibu.
N wee bɛɛn sunɔ u sisi.
U kɛtɛku kpɛmbu sɔni.”
16 Yabu yeni ya ǹ win bwãabu yeeri
saa ye sɔɔ, adama ye Yesu u wura win
yiiko sɔɔ Gusunɔ wɔllɔ, saa ye sɔɔra
ba yaaya ma ba yeni kpuro yorua
Gusunɔn gari sɔɔ win sõ, ba maa nùn
ye kpuro kua.
17 Tɔn dabiru te ta raa wãa ka Yesu
sannu sanam mɛ u Lasaa soka u yara
sikirun di, ye u nùn seeya gɔrin di, ta
ra n yen areru dimɔ.

18 Ma tɔn wɔru ge, ga nùn sennɔ da
yèn sɔ̃ ba nua ma u sɔm maamaakigii
te kua.
19 Yen sɔ̃na Falisiba ba geruna ba
nɛɛ, i ǹ wa ma sa nùn kpanawa mam
mam. Domi wee handunia kpuro ya
nùn swĩi.

Gɛrɛki gaba Yesu kasu

20 Gɛrɛki gaba wãa be sɔɔ be ba sãaru
da Yerusalɛmuɔ tɔ̃ɔ bakarun sanam.
21 Ba da Filipun mi, Galilen
Bɛsaidagii, ma ba nɛɛ, tɔnwero, sa kĩ
su Yesu wa.
22 Filipu u da u Andere sɔ̃ɔwa, ma
Andere ka Filipu ba da ba Yesu sɔ̃ɔwa.
23 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa ya tura
ye ba koo ka Tɔnu Bii wɔlle sua.
24 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, dĩa bima
yà kun wɔrumɛ tem sɔɔ ya gu, ya
wãawa ye tia. Adama yà n gu, ya koo
bii dabinu ma.
25 Baawure wi u win wãaru dimɔ
ka win tiin gɔ̃ru kĩru u koo tu bia.
Baawure wi u kun maa win wãaru
garisi gãanu handunia yeni sɔɔ, u tu
beruawa wãaru te ta ku ra kpen sɔ̃.
26 Goo ù n nɛn wãaru wãa, yɛ̃ro u
man swĩiyɔ. Mi na wãa kpa u n maa
wãa mi. Goo ù n nɛn wãaru wãa, nɛn
Baaba koo yɛ̃ro bɛɛrɛ wɛ̃.

Yesu u win gɔɔn gari gerumɔ

27 Yesu maa nɛɛ, tɛ̃ nɛn gɔ̃ru ga
sankira too too. Na ǹ yɛ̃ ye kon gere.
Nge kon nɛn Baaba kanawa u man
wɔra ye ya man deema mini sɔɔn di?
Aawo, domi yenin sɔ̃na na na.
28 Baaba, a wunɛn yĩsiru wɔlle suo.
Yera nɔɔ gagu ga gerua saa wɔllun
di ga nɛɛ, na tu wɔlle sua kɔ, kon maa
wure n tu wɔlle sua nɔn mɛɛruse.
29 Tɔn wɔru ge ga wãa mi, ba nɔɔ ge
nua ma ba nɛɛ, gura ya kukura.
Ma gaba nɛɛ, wɔllun gɔradowa ka
nùn gari kua.
30 Adama Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ
mɔ nɛn sɔ̃na i nɔɔ ge nua, bɛɛn sɔ̃na.
31 Tɛ̃ gera handunia yenin siribu
tunuma. Tɛ̃ gera ba koo handunia yen
wirugii gira.
32 Sanam mɛ ba koo man sua tem
di bu bwɛ̃, sanam mɛya kon tɔmbu
kpuro tii gawe.
33 U yeni geruawa u ka sɔ̃ɔsi gɔɔ wìn
bweseru u koo gbi.
34 Tɔn wɔru ge, ga nùn sɔ̃ɔwa ga
nɛɛ, sa nua bɛsɛn woodan tireru sɔɔ
ma Kirisi u ko n wãawa sere ka
baadommaɔ. Amɔna a ka gerumɔ ma
ba ǹ koo ko ba kun Tɔnun Bii sue tem
di. Wara Tɔnu Bii wi.
35 Yesu u bu wisa u nɛɛ, saa fiiko
sɔɔra yam bururam mu wãa bɛɛn su-
unu sɔɔ. I n sĩimɔ saa ye i yam bu-
ruram mɔ kpa yam mu ku raa bɛɛ tĩre.
Domi wi u sĩimɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ u ku
ra n yɛ̃ mi u dɔɔ.
36 Yen sɔ̃, i yam bururam mɛ naanɛ
dokeo saa ye i mɛ mɔ kpa i ka ko yam
bururam bibu.

Yuuba ba ǹ Yesu naanɛ doke

Ye Yesu u yeni gerua u kpa, u doona
ben suunu sɔɔn di, u kukua.
37 Baa ye u ka maamaaki dabinu kua
ben wuswaaɔ, ka mɛ, ba ǹ nùn naanɛ
doke.
38 Kpa gari yi Gusunɔn sɔmɔ Esai u
gerua yi ka koora, yi u nɛɛ,
“Yinni wara u naanɛ doke ye sa nɔɔsia.
Wara Yinni Gusuna u win dam sɔ̃ɔsi.”
39 Yenin sɔ̃na ba ǹ kpĩa ba naanɛ
doke domi Gusunɔn sɔmɔ Esai u kpam
gerua u nɛɛ,
40 “Gusunɔ u bu kua wɔ̃kobu
ma u ben bwisi kawa.
Kpa bu ku raa ka ben nɔni yam wa.
Kpa bu ku gia ka ben bwisi.
Bu ku raa gɔ̃ru gɔsia, kpa n bu bɛkia.”
41 Yeniwa Esai u gerua yèn sɔ̃ u Kirisin
yiiko wa ma u win gari gerua.
42 Ka mɛ, Yuuban tɔnwero dabiru
ba Yesu naanɛ doke, adama Falisiban
sɔ̃ ba ǹ wure batuma sɔɔ bu ku raa ka
bu gire mɛnnɔ yerun din sɔ̃.
43 Domi ba tɔnun siarabu kĩ n kere
Gusunɔn siarabu.

Yesun gari yi koo tɔmbu taarɛ wɛ̃

44 Ma Yesu u gbãra u nɛɛ, baawure
wi u man naanɛ doke, n ǹ mɔ nɛna
u naanɛ doke, wi u man gɔrimawa u
naanɛ doke.
45 Wi u man waamɔ u wi u man
gɔrima waamɔwa mi.
46 Nɛ na na handuniaɔ nge yam bu-
ruram, kpa baawure wi u man naanɛ
doke u kun ka wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ.

47 Baawure wi u nɛn gari nɔɔmɔ, ma u kun yi wure, n ǹ mɔ nɛna kon yɛ̃ro taarɛ wɛ̃. Na nawa n ka handunia faaba ko, n ǹ mɔ n ka handunia taarɛ wɛ̃.
48 Baawure wi u man yina, ma u ǹ nɛn gari wure, yɛ̃ro u mɔ ye n koo nùn taarɛ wɛ̃. Gari yi na gerua yiya yi koo yɛ̃ro taarɛ wɛ̃ sanam dãakim sɔɔ.
49 Domi na ǹ gari gerua ka nɛn tiin yiiko, adama Baaba wi u man gɔrima, wiya u man wooda wɛ̃ ye kon gere ka ye kon sɔ̃si.
50 Na yɛ̃ ma win woodan kɔkɔrɔwa wãaru te ta ku ra kpe, yen sɔ̃na ye na gerumɔ, na ye gerumɔwa nge mɛ Baaba u man sɔ̃wa.

13

Yesu u win bwãabun naasu tea

1 Yesu u ra n wigibu kĩ be ba wãa handuniaɔ, yen sɔ̃, bu sere tɔ̃ɔ baka te ko te ba ra nɛɛ Gɔɔ sararibu, u bu win kĩi bakaru sɔ̃ɔsi. Domi u yɛ̃ ma win saa ya tura u ka doona handunian di u da win Baaban mi.
2 Wi ka win bwãabu ba yaa dibu dimɔ sannu. N deema Setam u raa Yudasi Isikariɔtu, Simɔɔn bii bɔrie u ka Yesu yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba nɔmu sɔndia.
3 Yesun tii u yɛ̃ ma Baaba u nùn gãanu kpuro nɔmu sɔndia, u maa yɛ̃ ma u nawa saa Gusunɔn min di ma u maa wurɔ win mi.
4 Yera u seewa dii yerun di u win yaberu pweta u yi, ma u yasa sua u tii sɛ̃ka.
5 U nim sɔke gbɛ̃ɛru sɔɔ, u ka win bwãabun naasu teamɔ, ma u si sunkumɔ ka yasa ye u sɛ̃ke.
6 Ye u girari Simɔɔ Piɛɛn mi, ma Piɛɛ nùn bikia u nɛɛ, Yinni wuna kaa maa nɛn naasu tea?
7 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a ǹ gina tuba ye na mɔ̀ tɛ̃, adama amɛn biru n ko n nun yeeri.
8 Piɛɛ u nɛɛ, nɛ na kun wuramɔ a nɛn naasu tea fa!
Yesu u nùn sɔ̃wa u nɛɛ, nà kun wunɛn naasu tee, a ǹ maa bɔnu gaa wasi nɛn mi.
9 Simɔɔ Piɛɛ u nɛɛ, ǹ n mɛn na Yinni, n ǹ maa mɔ nɛn naasu tɔnawa kaa tea, a maa nɛn nɔma ka nɛn wiru teo.
10 Yesu u nɛɛ, wi u wobura, mba n maa yɛ̃ro tie, ma n kun mɔ u win naasu tea u wa u ka dɛɛra mam mam. Bɛɛ i dɛɛre, adama n ǹ mɔ bɛɛ kpuro.
11 N deema Yesu u win dɔmɛ yɛ̃ kɔ, yen sɔ̃na u gerua u nɛɛ, n ǹ mɔ be kpurowa ba dɛɛre.
12 Sanam mɛ u ben naasu tea u kpa u win yaberu sua u sebua ma u kpam sina win sin yerɔ u nɛɛ, i yɛ̃ ye na bɛɛ kua mi?
13 Bɛɛ i man sokumɔ keu koosio ka Yinni. Geema i gerumɔ, mɛya na sãa.
14 Ǹ n mɛn na, nɛ wi na sãa bɛɛn Yinni ka bɛɛn keu koosio, nà n bɛɛn naasu tea, n weenɛ bɛɛn tii i naasu teana.
15 Wee na bɛɛ kom gem sɔ̃ɔsi kpa i n da maa kuanɛ nge mɛ.
16 Ka geema, na bɛɛ sɔ̃mɔ, yoo ku ra n win yinni kere, mɛya gɔro ku ra n wi u nùn gɔra kere.
17 Tɛ̃ wee, i sɔ̃ɔsi teni gia. Doo nɔɔrugiba bɛɛ, ì n tu swĩi.
18 N ǹ mɔ bɛɛ kpuron gariya na mɔ̀. Na yɛ̃ be na gɔsa. Adama Gusunɔn gari yi ǹ koo ko yì kun koore yi yi nɛɛ, “Wi u ka man dimɔ sannu, u gɔsira nɛn yibɛrɛ.”
19 Na bɛɛ yabu yeni sɔ̃mɔwa saa tɛ̃n di yu sere koora. Yà n koora kpa i ka naanɛ doke ma nɛna yɛ̃ro wi.
20 Ka geema na bɛɛ sɔ̃mɔ, baawure wi u yɛ̃ro wura wi na gɔra, nɛna u wura. Baawure wi u maa man wura, u wi u man gɔrima wurawa.

Yesu u Yudasi terasia
(I maa mɛɛrio Mateu 26:20-25, Maaku 14:17-21, Luku 22:21-23)

21 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, win gɔ̃ru ga sankira too too, ma u bu sɔ̃ɔwa kpasasa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃mɔ, goo wãa bɛɛ sɔɔ wi u koo man dɔmɛ.
22 Ma win bwãabu ba nɔni gia mɛɛrina. Ba ǹ yɛ̃ ben wara u ka yã.
23 Yesun bɔ̃ɔ turo, wi u kĩ, u sɔ̃ win nɔm geuɔ.
24 Ma Simɔɔ Piɛɛ u yĩreru kua ka nɔmu durɔ wi, u Yesu bikio u nɛɛ, wara u ka yã.

25 Ma bɔ̃ɔ wi, u Yesu gbalɩi u nùn
bikia u nɛɛ, Yinni wara a ka yã.
26 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, wi na kon
dɔka wɛ̃ ye na ka kpee sɔ̃ra, wiya mi.
Ma u dɔka ka kpee sɔ̃ra u Yudasi
Isikariɔtu, Simɔɔn bii wɛ̃.
27 Ye Yudasi u dɔka ye mwa u kpa,
mii mii ma Setam dua win gɔ̃ruɔ. Yesu
u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye kaa ko, a koowo
kpaaka.
28 Adama ben suunu sɔɔ goo sari wi
u yɛ̃ yèn sɔ̃ u nùn sɔ̃ɔwa mɛ.
29 Gaba tamaa yèn sɔ̃ Yudasiwa u
gobin bɔɔru nɛni, yen sɔ̃na Yesu u nùn
sɔ̃ɔmɔ u gãanu dweeyo nìn bukata ba
mɔ tɔ̃ɔ bakarun sɔ̃, ǹ kun mɛ u nùn
sɔ̃ɔmɔ u sãarobu gãanu kɛ̃.
30 Ye Yudasi u dɔka ye mwɛ ma u
yara ka sɛndaru. N deema yam tĩra.

Wooda kpaa

31 Sanam mɛ Yudasi u yara u kpa,
Yesu u nɛɛ, tɛ̃ra Tɔnun Bii u den wɔlle
suara, ma Gusunɔ maa wɔlle suara
win min di.
32 Gusunɔ ù n wɔlle suara win min
di, Gusunɔn tii u koo maa Tɔnun Bii wi
wɔlle sua, n ǹ maa tɛɛmɔ.
33 Nɛn bibu, saa fiiko sɔɔra ko na n
wãa ka bɛɛ, yen biru i ko man kasu.
Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ tɛ̃ nge mɛ na raa
Yuuba sɔ̃ɔwa, mi na dɔɔ i ǹ kpɛ̃ i da mi.
34 Wooda kpaa na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ, i
kĩanɔ. I de i kĩru sɔ̃ɔsina nge mɛ na bɛɛ
kĩru sɔ̃ɔsi.
35 Ì n kĩanɛ, baawure u ko n yɛ̃ ma i
sãawa nɛn bwãabu.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34)

36 Simɔɔ Piɛɛ u nùn bikia u nɛɛ,
Yinni, mana a dɔɔ.
Yesu u nùn wisa u nɛɛ, mi na dɔɔ a
ǹ kpɛ̃ a man swĩima tɛ̃, adama ǹ n sosi
kaa man swĩima mi.
37 Piɛɛ u nùn bikia u nɛɛ, Yinni,
mban sɔ̃na na ǹ kpɛ̃ n nun swĩi mi tɛ̃.
Domi na sɔɔru sãa n ka nɛn wãaru wɛ̃
wunɛn sɔ̃.
38 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a sɔɔru sãa
a ka wunɛn wãaru wɛ̃ nɛn sɔ̃? Ka gem
na nun sɔ̃ɔmɔ, goo dɔɔ gu ka sere swĩ
kaa man siki nɔn ita.

14

Yesuwa swaa ye ya dɔɔ

Baaban mi

1 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku wurura.
I Gusunɔ naanɛ dokeo kpa i maa man
naanɛ doke.
2 Wãa yee dabina nu wãa nɛn
Baaban yɛnuɔ. N wee na dɔɔ mi, n bɛɛ
wãa yerun sɔɔru kua. Ǹ kun sãa mɛ,
na ǹ daa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ.
3 Nà n wãa yee ten sɔɔru kua na kpa,
kon kpam wurama n bɛɛ sua n ka da
nɛn tiin mi. Mi na wãa kpa sa n wãa
mi sannu.
4 I ru swaa yɛ̃ kɔ mi na dɔɔ.
5 Tomaa u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, sa
ǹ yɛ̃ mi a dɔɔ. Amɔna sa ko n ka min
swaa yɛ̃.
6 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna na
swaa, nɛna na gem, nɛna na wãaru,
goo sari wi u koo da Baaban mi ma n
kun mɔ saa nɛn min di.
7 Bɛɛ ì n daa man yɛ̃, i ko n maa nɛn
Baaba yɛ̃. Saa tɛ̃n di i nùn gia, i maa
nùn wa.
8 Filipu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni a
sun Baaba wi sɔ̃ɔsio, n den tura mɛ.
9 Yesu u nɛɛ, mìn di na ka bɛɛ wãa n
tɛ, ka mɛ, a ǹ man gie Filipu? Baawure
wi u gesi man wa u maa Baaba wawa.
Amɔna a ka gerua a nɛɛ, n bɛɛ Baaba
sɔ̃ɔsio.
10 A ǹ naanɛ doke ma na wãa Baaba
sɔɔ, Baaba maa wãa nɛ sɔ̃ɔ? Gari yi
na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, na ǹ gerumɔ ka nɛn tiin
yiiko. Baaba wi u wãa nɛ sɔɔ, wiya u
win sɔmburu mɔ̀.
11 I gesi naanɛ dokeo ma na wãa
Baaba sɔɔ, ma Baaba maa wãa nɛ sɔɔ.
Ǹ kun mɛ, i naanɛ dokeo sɔma ye na
kuan sɔ̃.
12 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u man naanɛ doke, sɔma ye na mɔ̀,
yeya yɛ̃ro koo maa ko. U koo mam
sɔma ko ye ya yeni kere domi na dɔɔ
nɛn Baaban mi.
13 Na kon maa bɛɛ gãanu baanire
kua ni i gesi kana ka nɛn yĩsiru, kpa bu
ka Baaba wɔlle sua saa Biin min di.
14 Ì n gãanu kana ka nɛn yĩsiru, kon
bɛɛ ni kua.

Hunde Dɛɛron naarun
nɔɔ mwɛɛru

15 Yesu u nɛɛ, ì n man kĩ i nɛn wooda
mɛm nɔɔwɔ.
16 Kon Baaba kana, u koo bɛɛ Dam
Kɛ̃ɔ kpao wɛ̃ wi u ko n ka bɛɛ wãa
sere ka baadommaɔ. Wiya sãa Hunde
gemgii.
17 Handuniagibu ba ǹ kpɛ̃ bu nùn
mwa yèn sɔ̃ ba ǹ nùn waamɔ, mɛya ba
ǹ maa nùn yɛ̃. Adama bɛɛ i nùn yɛ̃,
domi u wãa ka bɛɛ, u kon maa wãa
bɛɛn baawure sɔɔ.
18 Na ǹ bɛɛ derimɔ goberu. Kon
kpam wurama bɛɛn mi.
19 N tie fiiko ye handuniagibu ba ǹ
maa ka man wasi, adama bɛɛ i ko man
wa. Yèn sɔ̃ na wasi, bɛɛ i ko n maa wasi.
20 Dɔma teya i ko n yɛ̃ ma na wãa nɛn
Baaba sɔɔ ma bɛɛ i wãa nɛ sɔɔ, ma na
maa wãa bɛɛ sɔɔ.
21 Wi u nɛn wooda mwa, ma u ye
mɛm nɔɔwa, wiya u man kĩ. Wi u man
kĩ, nɛn Baaba koo nùn kĩa. Nɛn tii kon
maa yɛ̃ro kĩa, kpa n nùn tii sɔ̃ɔsi.
22 Yudasi, n ǹ mɔ wi ba ra nɛɛ
Isikariɔtu, u bikia u nɛɛ, Yinni,
amɔna kaa sun wunɛn tii sɔ̃ɔsisina
handuniagibu ba kun ka nun wa.
23 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ,
baawure wi u man kĩ u koo nɛn gari
mɛm nɔɔwa. Nɛn Baaba u koo nùn kĩa,
nɛ ka nɛn Baaba sa ko maa na yɛ̃ron mi
kpa su bɛsɛn wãa yeru ko wi sɔɔ.
24 Wi u kun man kĩ, u ǹ maa nɛn
gari mɛm nɔɔwamme. Gari yi i nua,
n ǹ nɛgii, yi sãawa Baabagii wi u man
gɔrima.
25 Na bɛɛ yeni kpuro sɔ̃ɔmɔ tɛ̃ ye na
ka bɛɛ wãa.
26 Adama Hunde Dɛɛro, Dam kɛ̃ɔ wi,
wi Baaba koo gɔrima ka nɛn yĩsiru,
wiya u koo bɛɛ baayere keu sɔ̃ɔsi, u
koo maa bɛɛ ye kpuro yaayasia ye na
bɛɛ sɔ̃ɔwa.
27 Bɔri yɛnda na bɛɛ deria, nɛn bɔri
yɛnda na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ. Na ǹ bɛɛ tu
wɛ̃ɛmɔ nge mɛ handunia ya ra wɛ̃. I ku
wurura, i ku maa nanda.
28 Bɛɛ i nua nge mɛ na bɛɛ sɔ̃ɔwa ma
na doonɔ, adama kon kpam wurama
bɛɛn mi. Ì n daa man kĩ i ko n nuku
dobu mɔ ye na ka dɔɔ Baaban mi, domi
nɛn Baaba u yiiko mɔ u man kere.
29 Na bɛɛ gãa ninin gari sɔ̃ɔmɔ tɛ̃, nu
sere koora. Nù n koora kpa i ka man
naanɛ doke.
30 Na ǹ maa kpɛ̃ n ka bɛɛ gari dabinu
ko domi handunian wirugii u sisi. U ǹ
dam mɔ nɛ sɔɔ,
31 adama kpa handuniagibu ba n ka
yɛ̃ ma na Baaba kĩ, na maa kpuro mɔ̀
nge mɛ Baaba u man yen wooda wɛ̃. I
seewo su doona.

15

Yesuwa resɛm dãa gea

1 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna resɛm
dãa mɛro, nɛn Baabawa gbaa yɛ̃ro.
2 Nɛn kãasa baayere ye ya ku ra binu
ma, yera u ra bure u kɔ̃. Kãasa baayere
ye ya ra binu ma, u ra ye sɔmɛwa kpa
yen marum mu ka sosi.
3 Bɛɛ i dɛɛra kɔ gari yin saabu yi na
bɛɛ sɔ̃ɔwa.
4 I de i n ka man maninɛ, na kon maa
ka bɛɛ manina. Nge mɛ kãasa ya ǹ kpɛ̃
yu ka tii binu ma, ma n kun mɔ ya ka
dãa mɛro maninɛ, mɛya maa bɛɛn tii, i
ǹ kpɛ̃ i binu ma, ì kun ka man maninɛ.
5 Nɛna resɛm dãa mɛro, bɛɛya yen
kãasi. Wi u ka man maninɛ ma na ka
nùn maninɛ, wiya u koo bii dabinu
ma, domi nɛn sariru i ǹ kpɛ̃ i gãanu
ganu ko.
6 Baawure wi u kun ka man maninɛ,
ba koo nùn wunawa bu kɔ̃ nge kãasi
kpa u dɛrura. Yen biru ba koo kãasi yi
mɛnna bu dɔ̃ɔ doke, kpa yi dɔ̃ɔ mwa.
7 Bɛɛ ì n ka man maninɛ ma nɛn gari
yi wãa bɛɛ sɔɔ, i bikio ye i kĩ, na kon bɛɛ
kua.
8 Ì n bii dabinu mara ya koo nɛn
Baaba bɛɛrɛ wɛ̃. Nge mɛya i ko maa
sɔ̃ɔsi ma nɛn bwãaba i sãa.
9 Nge mɛ Baaba man kĩ, nge mɛya na
maa bɛɛ kĩ. I yɔ̃ro nɛn kĩru sɔɔ.
10 Nge mɛ na nɛn Baaban wooda
mɛm nɔɔwa ma na wãa win kĩru sɔɔ,
nge mɛya ì n nɛn wooda mɛm nɔɔwa, i
ko n wãa nɛn kĩru sɔɔ.
11 Na bɛɛ yeni sɔ̃ɔwa kpa nɛn nuku
dobu bu n ka wãa bɛɛ sɔɔ, kpa bɛɛn
nuku dobu bu ka yibu.
12 Nɛn wooda wee, i kĩanɔ nge mɛ na
bɛɛ kĩ.

13 Goo ù n win wãaru wɛ̃ win
bərəban sɔ̃ kĩrun saabu, kĩi te, ta ǹ
saara mɔ.
14 Nɛn bərəbara bɛɛ i sãa ì n mɔ̀ ye na
bɛɛ yiire.
15 Na ǹ maa bɛɛ sokumɔ yobu yèn
sɔ̃ yoo ku ra n yɛ̃ ye win yinni u mɔ̀.
Adama na bɛɛ sokumɔ bərəba, yèn sɔ̃
gãanu baanire ni na nua nɛn Baaban
min di niya na bɛɛ sɔ̃ɔwa.
16 N ǹ mɔ bɛɛya i man gɔsa, nɛna na
bɛɛ gɔsa. Na maa bɛɛ wuna nɛnɛm kpa
i da i binu ma ni nu koo tɛ. Kpa gãanu
baanire ni bɛɛ i kana nɛn Baaban mi ka
nɛn yĩsiru, u bɛɛ wɛ̃.
17 Ye na bɛɛ yiiremɔ wee, i kĩanɔ.

Handunia ya Yesu ka wigibu tusa

18 Yesu maa nɛɛ, handuniagibu bà n
bɛɛ tusa, i n yɛ̃ ma nɛna ba gbia ba tusa.
19 Bɛɛ ì n daa sãan na handuniagibu,
handunia ya ko n bɛɛ kĩwa nge yegibu.
Adama na bɛɛ gɔsa handunia ye sɔɔn
di, i ǹ maa sãa yegibu, yen sɔ̃na
handuniagiba bɛɛ tusa.
20 I gari yi yaayo yi na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa
na nɛɛ, yoo ku ra win yinni kere. Bà
n man nɔni sɔ̃ɔwa ba koo maa bɛɛ nɔni
sɔ̃. Bà n nɛn gari mɛm nɔɔwa ba koo
maa bɛɛgii mɛm nɔɔwa.
21 Adama yeni kpurowa ba koo bɛɛ
kua nɛn yĩsirun sɔ̃, domi ba ǹ yɛ̃ro yɛ̃
wi u man gɔrima.
22 Nà kun daa nɛ, na ka bu gari kue,
ba ǹ daa taarɛ mɔ. Adama tɛ̃ ba ǹ maa
gafara mɔ.
23 Wi u man tusa u maa nɛn Baaba
tusawa.
24 Nà kun daa sɔma kue ben suunu
sɔɔ ye goo kun koore, ba ǹ daa taarɛ
mɔ. Adama tɛ̃, ba sɔma ye wa kɔ, ma
ba sun tusa nɛ ka nɛn Baaba.
25 Nge mɛya n sãa kpa gari yi ba
yorua woodan tirerɔ yi ka koora, yi yi
nɛɛ, “Ba man tusa, ba ǹ ten wiru ka
naasu yɛ̃.”

26 Adama Dam Kɛ̃ɔ, Hunde gemgii
wi, u sisi saa nɛn Baaban min di. Kon
bɛɛ nùn gɔriama ka Baaba win yĩsiru,
kpa u bɛɛ nɛn areru diiya.
27 Bɛɛ i ko maa nɛn areru di, domi i
wãa ka nɛ sannu saa toren di.

16

1 Yeni kpurowa na bɛɛ sɔ̃ɔwa kpa i
ku ra ka biru wura.
2 Ba koo bɛɛ gira saa mɛnnɔ yerun
di. Saa ya mam sisi ye baawure wi
u bɛɛ goomɔ u ko n tamaa u Gusunɔ
sɔmburu kuammɛwa.
3 Ba koo bɛɛ yabu yeni kua yèn sɔ̃ ba
ǹ Baaba gie, ba ǹ maa man gie.
4 Adama na bɛɛ gãa nini sɔ̃ɔmɔwa,
dɔma te nin saa ya tura kpa i ka yaaya
ma na raa bɛɛ nu sɔ̃ɔre.

Hunde Dɛɛron sɔmburu

Yesu maa nɛɛ, na ǹ daa bɛɛ gãa nini
sɔ̃ɔwa saa yellun di yèn sɔ̃ na wãa ka
bɛɛ sannu.
5 Adama tɛ̃ na dɔɔ wi u man gɔriman
mi. Goo maa sari bɛɛ sɔɔ wi u man
bikia mi na dɔɔ.
6 Adama yèn sɔ̃ na bɛɛ yeni sɔ̃ɔwa,
bɛɛn gɔ̃ru ga sankira too.
7 Ka mɛ, na bɛɛ gem sɔ̃ɔmɔ, bɛɛn
arufaaniwa nà n da, domi nà kun de,
Dam Kɛ̃ɔ wi, u ǹ sisi bɛɛn mi. Adama
nà n da kon bɛɛ nùn gɔriama.
8 Ù n tunuma, wiya u koo de
handuniagibu bu tubu ye n sãa toraru
ka ye n sãa gem ka maa Gusunɔn
siribu.
9 U koo bu taarɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ ba ǹ man
naanɛ doke.
10 U koo bu sɔ̃ɔsi ma gem wãa nɛ sɔɔ
ye na ka dɔɔ Baaban mi, ma ba ǹ maa
man wasi.
11 U koo maa de bu siribu tubu yèn
sɔ̃ Gusunɔ u handunia yenin wirugii
siri kɔ.
12 Na maa gãa dabinu mɔ n ka bɛɛ sɔ̃,
adama nu bɛɛ kere gina.
13 Sanam mɛ Hunde gemgii wi, u
tunuma wiya u koo bɛɛ kpara i ka gem
kpuro gia. U ǹ koo gari gere ka win
tiin yiiko. Ye u nua, yeya u koo gere,
u koo maa bɛɛ sɔ̃ ye ya sisi.
14 Wiya u koo man bɛɛrɛ wɛ̃, domi u
koo nɛgia nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔɔsia.
15 Kpuro ye Baaba u mɔ nɛgia. Yen
sɔ̃na na gerua ma Hunde u koo nɛgia
nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔɔsia.

Nuku sankiranu koo ko

nuku dobu

16 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n sosi fiiko
i ǹ maa man wasi. Ǹ n maa kpam sosi
fiiko, i ko man wa.
17 Ma win bwãabu gabu ba
bikianamɔ, mba yen tubusianu ye u
sun sɔ̃ɔmɔ, ǹ n sosi fiiko sa ǹ maa nùn
wasi, ǹ n maa kpam sosi fiiko sa ko
nùn wa. Mba maa yen tubusianu ye u
nɛɛ u dɔɔ win Baaban mi.
18 Ba bikianamɔ mba ǹ n sosi fiikon
tubusianu. Ba nɛɛ, sa ǹ yɛ̃ yèn gari u
mɔ̀.
19 Yesu u gia ma ba kĩ bu nùn gãanu
bikia. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
nɛɛ yaa, ǹ n sosi fiiko i ǹ man wasi, ǹ n
maa kpam sosi fiiko i ko man wa. Gari
yiniwa i bikianamɔ bɛɛn suunu sɔɔ ro?
20 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i ko
swĩ, i ko kpasa wɔri ko, adama
handuniagibu ba koo yɛ̃ɛri. Bɛɛn
nukura koo sankira, adama bɛɛn
nuku sankiranu koo gɔsira nuku
dobu.
21 Sanam mɛ tɔn kurɔ u yiire u ra n
nɔni swãaru mɔ domi win saa ya tura.
Adama sanam mɛ u win bii mara, u
ku ra maa nɔni swãa te yaaye nuku
dobun sɔ̃ ye u ka tɔnu mara handunia
sɔɔ.
22 Mɛya n maa sãa bɛɛn mi. Tɛ̃, bɛɛ i
nuku sankiranu mɔ, adama kon kpam
bɛɛ wa, ma bɛɛn nukura koo dora. Goo
maa sari wi u koo kpĩ u bɛɛ nuku doo
bi mwaari.
23 Saa ye, yà n tunuma, i ǹ ko man
gãanu ganu bikia. Ka geema na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ, baayere ye i Baaba kana ka nɛn
yĩsiru, u koo bɛɛ kɛ̃.
24 Sere ka tɛ̃ i ǹ gãanu ganu kanɛ ka
nɛn yĩsiru. I bikio, i ko wa, kpa bɛɛn
nuku dobu bu ka yibu.

Yesu u handunia kamia

25 Yesu maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeni
kpurowa na bɛɛ sɔ̃ɔwa ka mɔndu.
Adama saa ya sisi ye na ǹ maa bɛɛ gari
sɔ̃ɔmɔ ka mɔndu, kon bɛɛ Baaban gari
sɔ̃wa kpasasa.
26 Saa ye, yà n tunuma, i ko Baaba
kana ka nɛn yĩsiru. Na ǹ maa gerumɔ
ma kon nùn kana bɛɛn sɔ̃,
27 domi Baaban tii u bɛɛ kĩ. U bɛɛ kĩ
yèn sɔ̃ i man kĩ, i maa naanɛ doke ma
na weewa Gusunɔn min di.
28 Na yarimawa saa Baaban min di,
na na handuniaɔ. Tɛ̃ na handunia
derimɔ na dɔɔ nɛn Baaban mi.
29 Win bwãaba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
tɛ̃ra a re sun gari sɔ̃ɔwa kpasasa, n ǹ ka
mɔndu.
30 Tɛ̃ sa gia ma a baayere kpuro yɛ̃,
n ǹ maa mɔ goo u nun gãanu bikia.
Yenin sɔ̃na sa naanɛ doke ma Gusunɔn
min diya a yarima.
31 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, tɛ̃ i naanɛ
doke?
32 I laakari koowo, saa ya sisi ya
mam tunuma kɔ ye ba koo ka bɛɛ
kpuro yarinasia, baawure u ka da win
yɛnuɔ. I ko man deri nɛ turo, adama
na ǹ wãa nɛ turo yèn sɔ̃ Baaba u wãa
ka nɛ.
33 Yabu yeniwa na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa kpa
i n ka bɔri yɛndu mɔ nɛ sɔɔ. Handunia
ye sɔɔra i ko nɔni swãaru wa, adama
i ku mwia kpana, na handunia kamia
kɔ.

17

Yesu u kanaru mɔ̀ win bwãabun sɔ̃

1 Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, u win
nɔni seeya wɔllɔ u nɛɛ, Baaba, saa ya
tura. A nɛ wunɛn Bii wɔlle suo, kpa n
maa nun wɔlle sua.
2 Domi a man yiiko wɛ̃ tɔmbu
kpuron wɔllɔ, kpa n ka be a man wɛ̃
kpuro wãaru wɛ̃ te ta ku ra kpe.
3 Wãaru te ta ku ra kpe tera mini,
tɔmbu bu ka nun gia, wunɛ Gusunɔ
turo, kpa bu maa man gia nɛ Yesu
Kirisi wi a gɔrima.
4 Na nun wɔlle sua tem mɛ sɔɔ, na
maa sɔmbu te wiru go te a man yiire.
5 Baaba, na nun kanamɔ, a de na
n yiiko mɔ tɛ̃ wunɛn bɔkuɔ, nge mɛ
na raa mɔ ka wunɛ sannu ba sere
handunia taka kua.
6 Na tɔn be wunɛn yĩsiru giasia be a
man wɛ̃ handunia ye sɔɔ. Wunɛgiba
ba raa sãa, ma a man bu wɛ̃. Ba maa
wunɛn gari mɛm nɔɔwa.
7 Tɛ̃ ba yɛ̃ ma gãanu kpuro ni a man
wɛ̃, saa wunɛn min diya nu na.
8 Domi na bu gari yi wɛ̃ yi a man
sɔ̃ɔwa, ba maa yi mwa. Ma ba gia sãa
sãa ma saa wunɛn min diya na yara,

ba maa naanɛ doke ma wuna a man gɔrima.

9 Na bu kanaru kuammɛ n ǹ mɔ handuniagibu. Tɔn be a man wɛ̃, beya na kanaru kuammɛ yèn sɔ̃ wunɛgiba ba sãa.
10 Nɛgibu kpuro ba sãawa wunɛgibu ma wunɛgibu kpuro ba maa sãa nɛgibu, nɛn yiiko maa sɔ̃ɔsira be sɔɔ.
11 Tɛ̃ na sisi wunɛn mi. Na ǹ ko na n maa wãa handunia sɔɔ, adama beya ba ko n wãa handunia ye sɔɔ. Baaba Dɛɛro, a bu beruo ka wunɛn yĩsi te a man wɛ̃n dam, kpa ba n ka sãa tia, nge mɛ nɛ ka wunɛ sa sãa tia.
12 Sanam mɛ na wãa ka be, na bu berua ka wunɛn yĩsi te a man wɛ̃n dam. Na bu kɔ̃su, ma be sɔɔ baa tɔn turo goo kun kam kue ma n kun mɔ kam kooren bii, kpa Gusunɔn gari yi ka koora.
13 Tɛ̃ na sisi wunɛn mi. Yeniwa na gerumɔ handunia ye sɔɔ, kpa ba n ka nuku dobu yiba nɛn sɔ̃.
14 Na bu wunɛn gari wɛ̃, ma handuniagiba bu tusa yèn sɔ̃ ba ǹ sãa handuniagibu, nge mɛ nɛn tii na ǹ sãa handuniagii.
15 Na ǹ nun kanamɔ a ka bu wuna handunia sɔɔn di, adama na nun kanamɔwa a bu kɔ̃suo tɔn kɔ̃so win sɔ̃.
16 Ba ǹ sãa handuniagibu nge mɛ nɛn tii na ǹ sãa handuniagii.
17 A tii bu wunɔ nɛnɛm ka wunɛn gem gari. Wunɛn gari gema.
18 Nge mɛ a man gɔrima handuniaɔ, mɛya na maa bu gɔra handunia sɔɔ.
19 Ben sɔ̃na na nun nɛn tii wɛ̃ kpa ben tii bu maa ka ko wunɛgibu ka gem.

20 N ǹ mɔ beni tɔnawa na kanaru kuammɛ, adama ka maa be ba koo naanɛ doke ben garin saabu.
21 Na kanamɔwa be kpuro ba n ka sãa tia. Nge mɛ wunɛ Baaba a wãa nɛ sɔɔ, ma na maa wãa wunɛ sɔɔ, a de bu ko tia bɛsɛ sɔɔ. Kpa handuniagibu bu ka naanɛ doke ma wuna a man gɔrima.
22 Yiiko ye a man wɛ̃, yeya na maa bu wɛ̃, kpa ba n ka sãa tia nge mɛ nɛ ka wunɛ sa sãa tia.
23 Nɛ na wãa be sɔɔ, wuna a maa wãa nɛ sɔɔ, kpa bu ka ko tia mam mam. Kpa handunia yu ka gia ma wuna a man gɔrima, a maa bu kĩ nge mɛ a man kĩ.
24 Baaba, na kĩ be a man wɛ̃ ba n wãa nɛn mi, mi na wãa, kpa ba n nɛn yiiko mɛɛra ye a man wɛ̃, domi a man kĩ ba sere handunia taka kua.
25 Baaba gemgii, handuniagiba kun nun yɛ̃, adama nɛ na nun yɛ̃, ma beni ba tuba ma wuna a man gɔrima.
26 Na bu wunɛn yĩsiru giasia, mɛya kon kpam bu tu giasiam sosi, kĩi te a man kĩa ta n ka wãa be sɔɔ, kpa na n maa wãa be sɔɔ.

18

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53)

1 Sanam mɛ Yesu u kana te kua u kpa, u yara ka win bwãabu sannu ba da daa tora gaan guruɔ ye ba ra soku Sedoroni. Batuma gaa wãa mi, yè sɔɔ u dua ka win bwãabu.
2 Yudasi, win dɔmɛ, u yam mi yɛ̃ domi Yesu ka win bwãabu ba ra raa mɛnnɛ mi nɔn dabiru.
3 Yen sɔ̃na Yudasi u da mi ka tabu kowobu ka sãa yerun kɔ̃sobu be yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba nùn wɛ̃. Ba ben tabu yãnu nɛni, ka fi-tilakunu ka wĩi bɔnnun dɔ̃ɔ.
4 N deema Yesu u yɛ̃ kɔ ye n koo nùn ko kpuro, yen sɔ̃na u susi u bu bikia u nɛɛ, wara i kasu.
5 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, Yesu Nasarɛtigiiwa sa kasu.

Yesu u nɛɛ, nɛna mi.

Yudasi, win dɔmɛ, u yɔ̃ mi, ka be sannu.
6 Ye Yesu u nɛɛ, nɛna mi, ma ba dɛsira ba wɔruka.
7 Yesu u kpam bu bikia u nɛɛ, wara i kasu.

Ma ba nɛɛ, Yesu Nasarɛtigiiwa sa kasu.
8 Yesu u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa kɔ ma nɛna mini. Ǹ n nɛn na i kasu, i de beni bu doona.
9 U yeni gerua kpa gari yi u raa gerua yi ka koora ye u nɛɛ, baa tɔn turo kun kam kue be Baaba u nùn wɛ̃ sɔɔ.
10 Sanam mɛ, Simɔɔ Piɛɛ u win takobi nɛni ma u ye woma u ka yãku kowo tɔnweron yoo sɔ̃ra u win soo

nɔm geuguu bura. Yoo win yĩsira Maliku.
11 Ma Yesu u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wunɛn takobi wesio yen kararɔ. Na
ǹ kon ka nɔni swãaru tɛmana te nɛn
Baaba u man yiire?

Ba ka Yesu da Anin wuswaaɔ

12 Sanam mɛya tabu kowobu ka ben
wirugii ka Yuuban sãa yerun kɔ̃sobu
ba Yesu mwa ba nùn bɔkua
13 ma ba gbia ba ka nùn da Anin mi.
Ani u sãawa Kaifan dokiri, Kaifa wiya
u maa sãa yãku kowo tɔnwero wɔ̃ɔ ge
sɔɔ.
14 Kaifa wiya u raa Yuuba bwisi kã
ma n arufaani mɔ tɔn turo u ka tɔmbu
gbiiya.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:69-70, Maaku 14:66-68, Luku 22:55-57)

15 Simɔɔ Piɛɛ ka bɔ̃ɔ goo ba Yesu swĩi.
N deema yãku kowo tɔnwero wi, u
bɔ̃ɔ wi yɛ̃ sãa sãa, ma bɔ̃ɔ wi, u ka
Yesu dua sannu yãku kowo tɔnweron
yɛnun yaaraɔ.
16 Adama Piɛɛ u yɔ̃ra tɔɔwɔ yɛnu
kɔnnɔwɔ. Ma bɔ̃ɔ wi yãku kowo
tɔnwero u yɛ̃ mi, u yarima u ka wɔndia
kɔnnɔ kɔ̃so geruna, ma u Piɛɛ duusia.
17 Ma wɔndia wi u kɔnnɔ kɔ̃su mi,
u Piɛɛ bikia u nɛɛ, wunɛ, a ǹ maa sãa
durɔ win bwãabun turo?
Piɛɛ u nɛɛ, aawo.
18 Ma yobu ka sãa yerun kɔ̃sobu ba
yɔ̃ dɔ̃ɔ gɛ̃ɛn bɔkuɔ yi ba sɔ̃rua woorun
sɔ̃ ba wɔ̃su. Piɛɛ u da u maa yɔ̃ mi, ba
wɔ̃su sannu.

Yãku kowo tɔnwero
u Yesu gari bikiamɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Luku 22:66-71)

19 Ma yãku kowo tɔnwero u Yesu
win bwãabun gari bikia, ka ye u
tɔmbu sɔ̃ɔsimɔ.
20 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, na ka
baawure gari kua batuma sɔɔ. Na nɛn
keu sɔ̃ɔsiru kpuro kuawa mɛnnɔ yenu
sɔɔ ka maa sãa yerɔ, mi Yuuba kpuro
ba ra mɛnnɛ. Na ǹ gãanu ganu gerua
asiri sɔɔ.
21 Ǹ n mɛn na, mban sɔ̃na a man gari
bikiamɔ. Be ba nɛn gari nua, a ben tii
bikio ye na bu sɔ̃ɔwa. Beya ba yɛ̃ ye na
gerua.
22 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, yera
sãa yerun kɔ̃so turo wi u nùn yɔ̃re, u
Yesu baara so, ma u nɛɛ, yãku kowo
tɔnwerowa a kãka a gari wisimɔ mɛ?
23 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ǹ n gari
kɔ̃sin na na gerua, a yi geruo baawure
u nɔ. Ǹ n maa gem na na gerua, mban
sɔ̃na a man soomɔ.
24 Ma Ani u dera ba nùn bɔkua ba ka
da Kaifa, yãku kowo tɔnweron mi.

Piɛɛ u kpam Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:71-75, Maaku 14:69-72, Luku 22:58-62)

25 Saa ye sɔɔ, Simɔɔ Piɛɛ u yɔ̃ mi, u
dɔ̃ɔ wɔ̃su. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ,
wunɛ maa, a ǹ sãa durɔ win bwãabun
turo?
Adama Piɛɛ u gari yi siki u nɛɛ, aawo
fa.
26 Yãku kowo tɔnweron yoo turo,
wìn soo teu Piɛɛ u buran dusi, u nùn
bikia u nɛɛ, na ǹ daa nun wa ka wi
batuma ye sɔɔ?
27 Piɛɛ u kpam siki u nɛɛ, aawo. Yera
yande goo dɔɔ ga swĩ.

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Luku 23:1-5)

28 Saa Kaifan min di ba ka Yesu da
tem yɛ̃ron siri yerɔ. N deema buru
buru yam sãrera. Be ba sãa Yuuba ba
ǹ wure bu du siri yeru mi, kpa bu ku
raa ko disigibu. Domi ba kĩ bu Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ baka ten yaa dibu di.
29 Yen sɔ̃na Pilati u yarima u bu
deema, ma u bu bikia u nɛɛ, tora teren
bwesera i durɔ wi waasi.
30 Ba nɛɛ, ù kun kɔ̃sa kue, sa ǹ daa ka
nùn sisi su nun nɔma bɛria.
31 Pilati u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii
i nùn mɔɔ, kpa i nùn siri ka bɛɛn tiin
wooda.
Ma Yuuba ba nɛɛ, sa ǹ yen dam mɔ
su ka tɔnu go.
32 Nge mɛya Yesun gari yi koora yì
sɔɔ u sɔ̃ɔsi gɔɔ wìn bweseru u koo gbi.
33 Pilati u kpam dua siri yerɔ, ma
u Yesu soka u nùn bikia u nɛɛ, wuna
Yuuban sunɔ?
34 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, wuna a
ka tii yeni bikiamɔ? Nge gaba nun nɛn
gari sɔ̃ɔwawa.

35 Pilati u nɛɛ, nɛ Yuuwa? Wunɛn
bweseru ka yãku kowo tənweroba ba
man nun nəmu səndia. Mba a kua.
36 Yesu u nɛɛ, nɛn bandu ta ǹ sãa
handunia migiru. Tà n sãan na
handunia migiru, nɛn bwãabu ba koo
sanna kpa bu ku Yuuba man nəmu
səndia. Adama nɛn banda kun sãa
handunia migiru.
37 Ma Pilati nùn bikia u nɛɛ, ǹ n man
na, a sãawa sunə.
Yesu u nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tii
a mam gerumə ma na sãa sunə. Na
na handunia səə, ba man marawa n
ka gem areru di. Baawure wi u sãa
gemgii, wiya nɛn gari nəəmə.
38 Pilati u nùn bikia u nɛɛ, mba ba ra
soku gem.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-31, Maaku 15:6-20, Luku 23:13-25)

Gari yin biru Pilati u kpam yarima
u da Yuuban mi, ma u bu sɔ̃əwa u nɛɛ,
nɛna kun toraru garu wa durə wi səə.
39 Adama i komaru garu mə te kon
ka bɛɛ pirisəm turo kara Gəə sararibun
tɔ̃ə bakaru səə. I kĩ n bɛɛ Yuuban sunə
kara?
40 Ma be kpuro ba gbãsukumə ka
dam ba mə̀, aawo sa ǹ durə wi kĩ,
Barabawa sa kĩ.
N deema gbɛnəwa Baraba wi, u sãa.

19

1 Sanam mɛya Pilati u Yesu mwa, ma
u dera ba nùn so ka som kpaka.
2 Ma tabu kowobu ba sãki tundu
bəkana ba ka nùn sina furə kua ba
doke win wirə. Ba maa nùn gurumusu
swãabu sebusia.
3 Kiri kiri kpa bu nùn susi bu nɛɛ,
Yuuban sunə, fəə baasira.
Ma ba nùn baari soomə.
4 Ma Pilati u kpam maa yarima u
tən wəru ge sɔ̃əwa u nɛɛ, i swaa dakio.
Wee, kon bɛɛ durə wi yarama kpa i ka
gia ma na ǹ toraru garu wa wi səə.
5 Yesu u yarima u sãkin furə, ka maa
gurumusu swãabu ge doke. Pilati u
bu sɔ̃əwa u nɛɛ, durə wi wee.
6 Sanam mɛ yãku kowo tənwerobu
ka sãa yerun kɔ̃sobu ba nùn wa, ma ba
gbãsukum wəri ba nɛɛ, a nùn kpareo,
a nùn kpareo dãa bunanaru səə.
Pilati u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bɛɛn tii i nùn
məə kpa i nùn kpare dãa bunanaru
wəllə ka bɛɛn tii. Domi nɛ na kun
toraru garu wa wi səə.
7 Ma Yuuba ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, sa
wooda gaa mə ye ya gerumə bu nùn go
yèn sɔ̃ u win tii nɛɛ Gusunən Bii.
8 Ye Pilati u gari yi nua, win bɛrum
sosi.
9 Ma u kpam ka Yesu wura siri yerə,
u nùn bikia u nɛɛ, man diya a na.
Adama Yesu kun nùn wisa baa nən
teeru.
10 Ma Pilati u nùn bikia u nɛɛ, nɛna
a ǹ ka sere gari mə̀? A ǹ yɛ̃ ma na dam
mə n ka nun kara, na maa dam mə n ka
nun kpare dãa bunanaru səə?
11 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a ǹ
dam gam mə nɛ səə bà kun nun mɛ
wɛ̃ wəllun di. Yen sɔ̃na wi u man nun
nəmu səndia, win taarɛ ya wunɛgia
kere.
12 Ye Pilati u yeni nua yera u hania
sosi u ka Yesu kara. Adama Yuuba
ba gbãsukunu bəbia ba nɛɛ, à n durə
wi kara, a ǹ maa tem yɛ̃ro kĩ. Domi
baawure wi u win tii kua sunə u sãawa
tem yɛ̃ron yibɛrɛ.
13 Ye Pilati u gari yi nua, u ka Yesu
yarima, ma u sina siri kowon sin yerə
te ta wãa yam mɛ səə, mɛ ba sokumə
Kpee turaru. Miya ba maa sokumə
Gabata ka Heberum.
14 N tie sɔ̃ə teeru bu sere Gəə
sararibun tɔ̃ə bakaru ko, nge sɔ̃ə wii
wəllun saka. Ma Pilati u Yuuba sɔ̃əwa
u nɛɛ, bɛɛn sunə wee.
15 Ma Yuuba ba gbãsuka wəllə, i ka
nùn doo, i ka nùn doo, i nùn kpareo
dãa bunanaru wəllə.
Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, amə ro!
I kĩ n bɛɛn sunə kpare dãa bunanaru
wəllə?
Ma yãku kowo tənweroba nùn wisa
ba nɛɛ, bɛsɛ sa ǹ sunə goo mə ma n kun
mə tem yɛ̃ro.
16 Sanam mɛya Pilati u bu Yesu
nəmu səndia bu ka nùn kpare dãa
bunanaru wəllə.

Ba Yesu kpare dãa bunanaru wəllə
(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43)

Ma ba Yesu mwa ba ka doona.
17 Ma Yesu u win tiin dãa bunanaru
sua u ka da sere aye ten mi, te ta ka wii

koko weenɛ, adama ka Heberum ba ra yam mi sokuwa Gəəgəta.
18 Miya ba nùn kpare dãa bunanaru wəllə. Ba maa tən durəbu yiru gabu kpare turo nəm dwarə, turo nəm geuə, ma Yesu wãa ben suunu səə.
19 Ma Pilati u yorua u mani dãa bunana ten wəllə. Yora ye, ya nɛɛ, Yesu Nasarɛtigii, Yuuban sunə.
20 Yuuba dabira ba yora ye gara domi mi ba Yesu kpare n ǹ ka wuu toma. Ma ba ye yorua ka Heberum, ka Gɛrɛkim, ka maa Latɛm.
21 Ma Yuuban yãku kowo tənwerobu ba Pilati sõəwa ba nɛɛ, a ku yore Yuuban sunə, adama a yoruo, u nɛɛ wiya Yuuban sunə.
22 Ma Pilati u nɛɛ, ye na yorua na yoruawa.
23 Sanam mɛ tabu kowobu ba Yesu kpare ba kpa, ba win yãnu bənu kua suba nnɛ, tabu kowo ben baawure sube teeru, ba maa win yabe bakaru sua. Yabe te, ta ǹ yina mə, ba tu wesawa yaberu.
24 Ma tabu kowo be, ba geruna ba nɛɛ, bu ku raa te gĩa, adama bu de bu tu tɛtɛ toosi kpa bu wa wigiru ta koo ko.
Nge mɛya Gusunən gari yi koora yi yi nɛɛ,
“Ba nɛn yãnu bənu kua ben tii tiinɛ
səə.
Ma ba nɛn yaberu tɛtɛ toosi.”
Nge mɛya tabu kowo be, ba kua.
25 N wee, Yesun mɛro, ka win mɛron wənə, ka Maari Kopan kurə, ka sere Maari Madalagii, ba yõ Yesun dãa bunanarun bəkuə.
26 Yesu u win mɛro wa mi, ka bõə wi u kĩ ba yõ ba karinɛ, ma u win mɛro sõəwa u nɛɛ, kurə wunɛ, wunɛn bii wee mi.
27 U maa bõə wi sõəwa u nɛɛ, wunɛn mɛro wee mi.
Saa dəma ten diya bõə wi, u ka nùn wa win tiin yɛnuə.

Yesun gəə
(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49)

28 Yen biru, sanam mɛ Yesu u gia ma gari yi kpuro yi wiru goora yi kpa, Gusunən gari yi ka koora, u nɛɛ, nim nəru ga man mò.
29 Wekeru gara wãa mi, te ta tam məmməm yiba. Ma ba swɛɛsu wasa tam məmməm mɛ səə, ba bɛri isəpun dɛkaə ba ka susi win nəəwə.
30 Sanam mɛ Yesu u tam məmməm mɛ denda u nɛɛ, n kpa.
Yera u tuka, u win tii yõsu, ma u sariru kua.

Ba Yesu səka yɛ̃saə
31 Dəma teya Yuuba ba Pilati bikia u de bu durə ben kõri bəəku be ba go mi, kpa bu goo ni sarasia dãa bunanarun di. Ba yeni bikia yèn sõ n tie sõə teeru bu ka ben tõə wɛ̃rarugiru di, ba ǹ maa kĩ goo ni, nu n wãa dãa bunanaru wəllə tõə wɛ̃rarugii te səə, domi tõə bakarun tii tiiwa.
32 Yen sõna tabu kowobu ba da ba gbiikoon kõri bəəka ka maa yirusegii be ba kpare ka Yesu sannu.
33 Adama sanam mɛ ba tura Yesun mi, ba deema u gu kə, ba ǹ maa win kõri bəəka.
34 Adama tabu kowobun turo u Yesu yaasa səka win yɛ̃saə, ma yande yɛm ka nim mu yara.
35 Wi u ye wa, u yen seeda di, win seeda ye, gema. U yɛ̃ kam kam ma geeya u gerumə, kpa bɛɛ i maa ka naanɛ doke.
36 Yeniwa ya kua kpa Gusunən gari yi ka koora yi yi nɛɛ, “Baa win kuku teeru, ta ǹ kəsiramə.”
37 Gusunən gari maa nɛɛ, “Ba koo nùn mɛɛri wi ba səka.”

Yesun sikubu
(I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56)

38 Yen biru Yosɛfu Arimategii u Pilati Yesun goru kana. Yosɛfu wi, u sãawa Yesun bõə, adama asiri səəwa yèn sõ u Yuuban bɛrum mə. Ma Pilati u wura. Yen sõna Yosɛfu u da u Yesun goru sua u ka doona.
39 Nikodɛmu wi u raa da Yesun mi wõkuru u Yosɛfu yõsiri. Ma u turare bwesenu yiru, miru ka aloɛsi nɛni ye ya tura kilo tɛnan saka.
40 Durə be yiru ba Yesun goru sua ma ba tu bekuru wukiri ka turare

sannu. Domi nge mɛya Yuuba ba ra ka ben goru sike.
41 N deema batuma gaa ya wãa mi ba Yesu kparen bɔkuɔ. Siki wɔru kperuguu gaga wãa mi, batuma ye sɔɔ, gè sɔɔ ba ǹ goo sikure.
42 Miya ba Yesu kpĩ domi yen sisira sãawa tõɔ wɛ̃rarugiru. Siki te, ta maa wãa turuku mi.

20

Siki diiru
(I maa mɛɛrio Mateu 28:1-8, Maaku 16:1-8, Luku 24:1-12)

1 Alusuma buu sõnu buru buru yellu, sanam mɛ yam kun sãram kpa, Maari Madalagii u da sikiru mi. Ma u wa ba kpee te sua saa siki ten kɔnnɔn di.
2 Ma u duka da Simɔɔ Piɛɛn mi, ka bõɔ win mi, wi Yesu u kĩ, u bu sõɔwa ma ba Yinni sua saa sikiru min di, u ǹ maa yɛ̃ mi ba nùn kpĩ.
3 Sanam mɛya Piɛɛ ka bõɔ wi, ba yara ba da sikiru mi.
4 Ma be yiru ba duki da sannu, adama bõɔ wi, u duka u Piɛɛ gbiiri, ma u gbia u tura sikiru mi.
5 U yãara u tende siki te sɔɔ, ma u bekuru wa ta yii, adama u ǹ due.
6 Yera Simɔɔ Piɛɛ wi u sisi biruɔ u tura mi ma u dua siki te sɔɔ. U maa beku te wa ta yii,
7 ka yasa ye ba raa ka win wiru bɔkua. Adama yasa ye, ya ǹ yii ka beku te sannu, ya kuruawa bee tia.
8 Sanam mɛya bõɔ wi u raa gbia u tura sikiru mi, u maa dua. U wa, ma u naanɛ doke.
9 Gusunɔn gari kun daa bu yeeri gina yi yi gerua ma u koo se gɔrin di.
10 Ma bwãa be, ba gɔsira ba da ben yɛnuɔ.

Yesu u Maari Madalagii kure
(I maa mɛɛrio Mateu 28:9-10, Maaku 16:9-11)

11 Adama Maari u yõ tɔɔwɔ siki ten bɔkuɔ u sumɔ. Sanam mɛ u sumɔ u yãara u tende siki ten sɔɔwɔ.
12 Ma u wɔllun gɔradoba yiru wa ba yãa kpikinu doke ba sõ mi Yesun goru ta raa kpĩ, ben turo wiru gia, turo maa naasu gia.
13 Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, kurɔ wunɛ, mba n kua a ka sumɔ.
Ma u bu wisa u nɛɛ, ba nɛn Yinni suawa saa minin di, na ǹ maa yɛ̃ mi ba nùn kpĩ.
14 Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, u sĩira ma u Yesu wa u yõ mi. Adama u ǹ gie ma Yesuwa.
15 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, kurɔ wunɛ, mba n kua a ka sumɔ. Wara a kasu.
Kurɔ wi, u tamaa yam min kõsowa. Yera u nɛɛ, tɔnwero, ǹ n wunɛn na a nùn sua, a man sõɔwɔ mi a nùn kpĩi, kpa n da n nùn sua min di.
16 Ma Yesu u nɛɛ, Maari.
Yera u sĩira, ma u gerua ka Heberum u nɛɛ, Raboni. Yen tubusiana, keu sõɔsio.
17 Ma Yesu u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ku man baba, domi na ǹ gina de nɛn Baaban mi wɔllɔ. Adama a doo nɛn bwãabun mi, a bu sõ ma na dɔɔ Gusunɔn mi, wi u sãa nɛ ka bɛɛn Baaba, u maa sãa nɛ ka bɛɛn Yinni.
18 Ma Maari Madalagii u da u bwãa be sõɔwa ma u Yinni wa, sere Yinni u nùn gari yini sõɔwa.

Yesu u win bwãabu tii sõɔsi
(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49)

19 Alusuma buu gen yoka, bwãa be, ba mɛnna ma ba gamboba bɛri Yuuban bɛrum sõ. Miya Yesu u da u bu yõre ben suunu sɔɔ. Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, alafia ya n wãa ka bɛɛ.
20 Ye u yeni gerua u kpa, u bu win nɔma ka win yɛ̃sa sõɔsi. Bwãa ben nukura dora ye ba Yinni wa.
21 Ma Yesu u kpam bu sõɔwa u nɛɛ, alafia ya n wãa ka bɛɛ. Nge mɛ Baaba u man gɔrima nge mɛya nɛ na maa bɛɛ gɔra.
22 Ye u yeni gerua u kpa, yera u bu wɛ̃sie ma u nɛɛ, i Hunde Dɛɛro mɔɔ.
23 Ì n goo nùn win toraru suuru kua u koo ten suuru wa. Ì n maa goon toraru suuru kobu yina ta ko n yɛ̃ro wãasiwa.

Yesu ka Tomaa

24 Tomaa, bwãabu wɔkura yiru yen turo, wi ba ra maa nɛɛ Sika, u ǹ daa wãa ka be sanam mɛ Yesu u na ben mi.

25 Bwãa be ba tie ba nùn sɔ̃ɔwa ma ba Yinni wa.
Tomaa u bu wisa u nɛɛ, ma n kun mɔ u kurum bora wa Yinnin nɔma sɔɔ, ma u kun win niki bia doke mi kurum daa wãa, kpa u win nɔmu doke Yinnin yɛ̃saɔ, u ǹ naanɛ dokemɔ.
26 Sɔ̃ɔ nɔɔba itan biru bwãa be, ba maa mɛnnɛ sannu dirɔ. Tomaa wãa be sɔɔ. Ba gamboba bɛri adama Yesu u na u bu yɔ̃re ben suunu sɔɔ ma u nɛɛ, alafia ya n wãa ka bɛɛ.
27 Sanam mɛya u Tomaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn nɔma mɛɛrio kpa a wunɛn niki bia doke ye sɔɔ. A wunɛn nɔmu dɛmiama a doke nɛn yɛ̃saɔ. A naanɛ dokeo a ku maa ko gɔ̃rusu yirugii.
28 Tomaa u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni.
29 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a naanɛ doke yèn sɔ̃ a man waamɔ? Doo nɔɔrugiba be ba kun man wa, ba ka naanɛ doke.

Yèn sɔ̃ ba tire teni yorua

30 Sɔm maamaakigii dabina Yesu maa kua win bwãabun nɔni biru ni ba kun yorua tire teni sɔɔ.
31 Adama gari yiniwa ba yorua kpa i ka naanɛ doke ma Yesuwa Kirisi wi, Gusunɔn Bii, kpa naanɛ doke binin saabu i n wãaru mɔ te ta ku ra kpe win yĩsirun sɔ̃.

21

Yesu u bwãabu nɔɔba yiru kure

1 Yen biru Yesu u kpam win bwãabu tii sɔ̃ɔsi Tiberian daa burerun bɔkuɔ. Wee nge mɛ u tii sɔ̃ɔsi.
2 Simɔɔ Piɛɛ ka Tomaa wi ba ra nɛɛ Sika, ka Nataniɛli Galilen Kanagii, ka Sebeden bibu, ka win bwãabu gabu yiru, be kpurowa ba wãa sannu.
3 Simɔɔ Piɛɛ u be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u susure dɔɔ.
Ma ba nɛɛ, ben tii ba koo ka nùn da.
Ma ba yara yande ba goo dua ba doona. Adama ba ǹ gãanu ganu mwɛ wɔ̃ku te sɔɔ.
4 Ye yam sãrɔ Yesu u yɔ̃ daarun goorɔ, adama bwãa be, ba ǹ yɛ̃ Yesuwa.
5 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, aluwaasi bɛɛ, i ǹ gãanu mwɛ baa fiiko?
Ma ba nɛɛ, aawo.
6 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bɛɛn yãakororu kɔ̃ɔwɔ goo gen nɔm geuɔ, i ko gãanu wa mi.
Ba kua mɛ, ma ba kpana bu tu gawa swɛ̃ɛ dabirun sɔ̃.
7 Ma bɔ̃ɔ wi Yesu u kĩ, u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinniwa.
Ye Simɔɔ Piɛɛ u nua ma Yinniwa, yera u win yaberu pɔra sie domi basiwa u raa wãa mi. Ma u sure nim sɔɔ goon di.
8 Adama bwãa be ba tie ba ka goo na daarun bɔ̃ɔwɔ ba ben yãakororu gawe, ta swɛ̃ɛ yiba. Be ka daarun bɔ̃ɔn tondam kun kere gɔm soonu goobu (200).
9 Ye ba sara temɔ ma ba dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ wa, swɛ̃ɛ wãa yin wɔllɔ, ka maa pɛ̃ɛ.
10 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu swɛ̃ɛ gɛɛ tama yi ba go tɛ̃ ge.
11 Simɔɔ Piɛɛ u goo dua ma u yãakoro te gawa temɔ te ta swɛ̃ɛ bɛkɛ yiba. Yin geera sãa wunaa weeru ka wɔkura ita. Baa mɛ yi ka dabi mɛ, yãakoro te, ta ǹ gɛ̃ɛre.
12 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na i sɔndu wuna.
Baa bwãa ben turo kun kãka u nùn bikie wara u sãa, domi ba yɛ̃ ma Yinniwa.
13 Yesu u da u pɛ̃ɛ sua ma u bu wɛ̃. Mɛya u maa kua ka swɛ̃ɛ yi.
14 Yeniwa nɔn itase ye Yesu u tii win bwãabu sɔ̃ɔsi saa mìn di u seewa gɔrin di.

Yesu ka Piɛɛ

15 Ye ba sɔndu wuna ba kpa, Yesu u Simɔɔ Piɛɛ bikia u nɛɛ, Simɔɔ, Yohanun bii, a man kĩ n beni kpurogiru kere?
Ma u nɛɛ, Yinni, a yɛ̃ ma na nun kĩ.
Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn yãa binu nɔɔrio.
16 Yesu u kpam nùn bikia nɔn mɛɛruse, Simɔɔ, Yohanun bii, a man kĩ?
Ma u nɛɛ, Yinni, a yɛ̃ ma na nun kĩ.
Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn yãanu kparo.
17 Yesu kpam wure u nùn bikia nɔn itase, Simɔɔ, Yohanun bii, a man kĩ?
Ma Piɛɛn nukura sankira yèn sɔ̃ u nùn bikia nɔn itase u nùn kĩ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, a baayere yɛ̃, a yɛ̃ kam kam ma na nun kĩ.

Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn
yãanu nɔɔrio.
18 Geema na nun sɔ̃ɔmɔ, sanam mɛ
a sãa aluwaasi, a ra raa ka wunɛn tii
kpaka sɛ̃ke, kpa a da mi a kĩ. Adama
sanam mɛ a tɔkɔ kua kaa wunɛn nɔma
dɛmiawa kpa goo u nun wunɛn kpaka
sɛ̃ka u ka nun da mi a ǹ kĩ.
19 Ka gari yiya Yesu u sɔ̃ɔsi gɔɔ wìn
bweseru Piɛɛ u koo ka Gusunɔ bɛɛrɛ
wɛ̃. Ye u yeni geruа u kpa ma u nɛɛ,
a man swĩiyɔ.

Yesu ka Yohanu

20 Yen biru Piɛɛ u sĩira ma u wa
ben biruɔ bɔ̃ɔ wi Yesu u kĩ, u wee.
Bɔ̃ɔ wiya, u raa Yinni gballi yaa dibun
sanam ma u nùn bikia wara koo nùn
dɔmɛ.
21 Sanam mɛ Piɛɛ u bɔ̃ɔ wi wa u Yesu
bikia u nɛɛ, Yinni, durɔ wini maa ni?
22 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, nà n kĩ n de
u n wãa sere n kpam ka wurama, mba
n nun wa. Wunɛ, a gesi man swĩiyɔ.
23 Yen sɔ̃na gari yi, yi nɔɔra naanɛ
dokeobu sɔɔ ma bɔ̃ɔ wi, u ǹ gbimɔ.
Adama Yesu u ǹ gerua ma u ǹ gbimɔ, u
gesi geruawa ù n kĩ u de u n wãa sere
u kpam ka wurama, mba n nùn wa.
24 Bɔ̃ɔ wiya u yenin areru dimɔ,
wiya u maa tire teni yorua, sa maa yɛ̃
ma win areru geema.

Garin wii goberu

25 Gãa dabinu ganu maa wãa ni Yesu
u kua. Bà n ni kpuro yorua tia tia, na
ǹ tamaa handunia kpuro sɔɔ bu yen
ayeru wa mi ba koo tire ni kpuro doke
ni ba koo ra yore.

GƆROBUN KOOKOOSU

Tire te, ta sãawa Lukun garin sukum mɛ u maa Teofiru yorua. Ye u sõɔsimɔ tire te sɔɔ, yera nge mɛ Hunde Dɛɛro u Yesun bwãabu kpara, ka nge mɛ Labaari Gea ya ka nɔɔra Yerusalɛmuɔ n ka da Yudeaɔ ka Samariɔ ka tem kpuro sɔɔ mɛ Romugiba mɔ waati ye sɔɔ, ka sere Gɛrɛkiban tem sɔɔ.

Tire te, ta maa sun sõɔsimɔ nge mɛ Piɛɛ ka Pɔlu ba sɔmburu kua. Ta maa sun sõɔsimɔ ma Yesun gari yi ǹ nɛ yi ka tem yɛ̃robu seesi kpa yi ben woodaba go. Aawo, yi naWa yi ka Gusunɔn kĩru yibia, wiru 13:7-12 ka wiru 16:35-40 ka wiru 19:31. Ye ya maa sãa gãa girinu tire te sɔɔ, yera Hunde Dɛɛron naaru tɔmbu sɔɔ Pantikotin tõru sɔɔ. Saa dɔma ten diya Hunde Dɛɛro wi, u naanɛ dokeobu kpare ma u Yesun yigbɛru tãsisiamɔ.

Tire ten kpunaa

1. Seeda dibun sɔɔru, wiru 1:1-26.
2. Seeda dibu Yerusalɛmuɔ, wiru 2n di sere wiru 8:3.
3. Seeda dibu Yudeaɔ ka Samariɔ, wiru 8:4n di sere wiru 12:25.
4. Pɔlun waasu daabu, wiru 13n di sere wiru 20.
5. Pɔlun siribu, wiru 21n di sere wiru 28.

Ba gɔrobu Hunde Dɛɛro

nɔɔ mwɛɛru kua

1 Teofiru nɛgii, nɛn tire gbiikiru sɔɔ na kpuro yorua ye Yesu u kua ka ye u keu koosia saa mìn di u win sɔmburu torua
2 sere u ka wura Gusunɔ wɔllɔ, ye u win gɔro be u gɔsa wooda wɛ̃ u kpa ka Hunde Dɛɛron dam.
3 Sõɔ weeru win tiin gɔɔn biru, u win tii bu sõɔsi nɔn dabiru. Sõɔsi bi, bu sãa seeda ye ya kun sika mɔ ma u wasi. Ba nùn wa, u maa bu Gusunɔn bandun gari tubusia.
4 Sõɔ teeru, sanam mɛ Yesu u ka bu dimɔ sannu, u bu sõɔwa bu ku raa doona Yerusalɛmun di, adama bu sina bu win Baaban nɔɔ mwɛɛru ma, tèn gari u raa bu sõɔwa u nɛɛ,
5 Yohanu u raa tɔmbu batɛmu kua ka nim, adama sõɔ mɛɛ te sɔɔ, Hunde Dɛɛrowa ba koo ka bɛɛ batɛmu ko.

Yesu u da Gusunɔ wɔllɔ

6 Ma be ba mɛnnɛ mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, Yinni saa yeni sɔɔra kaa wunɛn bandu swĩi Isireliɔ?
7 U bu sõɔwa u nɛɛ, n ǹ bɛɛn baa i n ka tõru yɛ̃ ǹ kun mɛ saa ye Gusunɔ Baaba u yii ka win tiin yiiko.
8 Adama i ko i dam mwa sanam mɛ Hunde Dɛɛro u dua bɛɛ sɔɔ. I ko n sãa nɛn seeda diobu Yerusalɛmuɔ, ka Yudea kpuro sɔɔ, ka maa Samariɔ, ka sere sere tem nɔrɔ.
9 Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, ba nùn mɛɛra u suara wɔllɔ, ma guru wira nùn berua ben wuswaaɔ.
10 Nge mɛ ba nùn mɛɛra swee u doonɔ wɔllɔ, yera suaru sɔɔ tɔn durɔbu yiru gabu be ba yabe kpikinu sebua, ba bu kure.
11 Ba nɛɛ, bɛɛ Galilegibu mban sõna i yõ i wɔllu mɛɛra. Yesu wi, wi u suara wɔllɔ bɛɛn min di, u koo kpam wurama nge mɛ i wa u dɔɔ wɔllɔ.

Yudasin kɔsire

12 Sanam mɛya gɔro be, ba gɔsirama Yerusalɛmuɔ saa guu ten wɔllun di te ba ra soku Olifi, te ta wãa kilo tian saka wuu bɔkɔ gen min di.
13 Ye ba Yerusalɛmu dua, ba da gidambisa yen wɔllɔ, mi ba raa wãa. Piɛɛ wãa mi, ka Yohanu ka Yakɔbu ka Andere ka Filipu ka Tomaa ka Baatelemi ka Mateu ka Yakɔbu Alufen bii ka Simɔɔ wi u win tem gari kĩ ka Yudu Yakɔbun bii.
14 Ka gõru teuwa tɔn be kpuro ba ra n mɛnnɛ ba n kanaru mɔ̀ ka tɛmanabu ka kurɔbu gabu ka Maari Yesun mɛro ka maa Yesun wɔnɔbu.
15 Sõɔ mɛɛrun biru naanɛ dokeoba kpam mɛnna. Ben geera dɔɔ nge wunaa teeru, ma Piɛɛ u seewa u yõra ben suunu sɔɔ u nɛɛ,
16 nɛgibu, Gusunɔn gari yi ǹ koo ko yi kun koore, yi Hunde Dɛɛro u gerua saa Dafidin nɔɔ sɔɔn di Yudasin sõ, wi u kua durɔ ben swaa gbio be ba Yesu mwa.
17 Yudasi wi, u raa sãa bɛsɛn turo, u raa maa nɔmu mɔ bɛsɛn sɔmburu sɔɔ.
18 Gobi yi u wa win kom kõsum sõ mi, u ka yi tem dwa, ma u wɔruma

u kibari u kura, ma win nuki kpuro yara.
19 Təmbu kpuro be ba wãa
Yerusalɛmuə ba gari yi nua. Yen
sõ, ben barum səə ba tem mɛ soka
Akedama. Yĩsi ten tubusiana, tem
yɛmgim.
20 Domi ba yorua Dafidin womusun
tirerə ba nɛɛ,
“A de win wãa yeru tu ko bansu.
Goo u ku maa sina mi.”
Ba maa yorua,
“A de goo u ko win kəsire səmburu
səə.”
21-22 N n mɛn na, n weenɛ su
Yudasin kəsire gəsi, u n sãa Yinni
Yesun seebu gərin din seeda dio ka
bɛsɛ sannu. N weenɛ yɛ̃ro wi, u n sãa
ben turo be ba sun swĩi sanam mɛ
Yesu u ka sun wãa, saa mìn di Yohanu
u nùn batɛmu kua sere u ka wura
wəllə.
23 Ma ba durəbu yiru gabu gəsa,
ben turon yĩsira Yosɛfu, wi ba mə̀
Baasaba, ǹ kun mɛ Yusitu, yirusen
yĩsira Matiasi.
24-25 Ma ba kanaru kua ba nɛɛ, Yinni
wunɛ wi a təmbu kpuron gə̃rusu yɛ̃,
a sun sə̃əsio wi a gəsa wunɛn gəro be
yiru ye səə u ka səmbu te sua te Yudasi
u deri u wigiru doona.
26 Ma ba tɛtɛ toba ma Matiasi u tɛtɛ
di ma ba nùn doke gərobu wəkura tia
yen wuuru səə.

2

Hunde Dɛɛron naaru

1 Yen biru, sanam mɛ Pantikotin
tə̃ra tura, naanɛ dokeobu kpuro ba
mɛnnɛ sannu yãatem.
2 Suaru səə ba kukiribu nua bi bu na
saa wəllun di nge woo damguu, ma bu
dii te kpuro yiba mi ba sə̃.
3 Bin biru ba gãanu wa nge də̃ə yari
yi tɛria, ma yi sina baawuren wirə.
4 Be kpuro be ba wãa mi, ba Hunde
Dɛɛro yiba, ma ba ka barum tukum
gari mə̀, nge mɛ Hunde Dɛɛro bu nəə
kã.
5 Sanam mɛ, Yuu gabu be
ba Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃ ba wãa
Yerusalɛmuə. Ba nawa tem baamɛren
di.
6 Ye ba kukiri bi nua, tən dabira
mɛnna. Ma ba biti soora gem gem, yèn
sə̃ ben baawure u win tiin barum nua
saa naanɛ dokeobun nəən di.
7 Biti bu mwa n banda, ma ba nɛɛ,
nɛɛ yaa, tən be ba gari mə̀ mi, be kpuro
ba ǹ sãa Galilegibu ro?
8 Amənə n ka kua bɛsɛn baawure u
ka nəəmə ba ka win barum gari mə̀.
9 Sa na saa Paatin di ka Mɛdi ka
Elamu, saa Mɛsopotami ka Yudea ka
Kapadosin di ka Pontu ka Asi,
10 saa Firigin di ka maa Panfili, saa
Egibitin di ka maa Libin beran di ye ya
wãa Sirɛnin bəkuə, bɛsɛn gaba maa na
saa Romun di. Gabu Yuuba, gabu maa
be ba gəsira Yuuba,
11 gaba na saa Keretin di ka maa
Daarububan tem. Ka mɛ, bɛsɛ kpuro
sa nəəmə ba gerumə ka bɛsɛn tiin
barum gãa baka ni Gusunə u kua.
12 Ma ba biti soora n sara, ba bikiana
ba nɛɛ, mba yenin tubusianu.
13 Adama gabu ba bu yaakoru mə̀ ba
nɛɛ, tama tən be, ba nəra.

Piɛɛn waasu

14 Yera Piɛɛ u seewa ka gərobu
wəkura tia ye sannu u gbãra tən wəru
ge səə u nɛɛ, bɛɛ Yudeagibu ka bɛɛ
kpuro, bɛɛ be i wãa Yerusalɛmuə i man
swaa dakio, kpa i n yɛ̃ ma
15 tən beni ba ǹ tam nəra nge mɛ i
gerumə. Domi bururun kəba nəəba
nnɛwa sa wãa mi.
16 Adama ye i waamə buru teni, yera
ye Gusunən səmə Yoɛli u raa gerua.
17 U nɛɛ,
“Gusunə u nɛɛ, yeniwa kon ko sanam
dãakim səə.
Kon nɛn Hunde doke təmbu kpuro
sə̃ə.
Bɛɛn bii tən durəbu ka tən kurəbu, ba
koo Gusunən gari gere.
Bɛɛn aluwaasiba ba ko n kãsinu
waamə,
kpa bɛɛn durə təkənu nu n dosusu mə̀.
18 Sanam mɛ səə, kon nɛn Hunde doke
nɛn
səm kowobu səə tən durəbu ka tən
kurəbə,
kpa bu Gusunən gari gere.
19 Kon gãa maamaakiginu sə̃əsi wəllə,
ka maa yĩrenu temə,
nge yɛm ka də̃ə ka də̃ə wiisu.

20 Sɔ̃ɔ koo tĩra kpa suru u swɛ̃ra nge
yɛm,
sere Yinnin tɔ̃ɔ te, tu ka na,
tɔ̃ɔ nanumgii te.
21 Adama baawure wi u Yinnin yĩsiru
soka dɔma te,
u koo faaba wa."
22 I gari yi swaa dakio, bɛɛ Isireliba.
Yesu Nasarɛtigiin gariya na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
wi Gusunɔ u bɛɛ giasia sɔm damginu
sɔɔ, ka sɔm maamaakigia ye u kua bɛɛn
suunu sɔɔ, saa win min di nge mɛ bɛɛn
tii i yɛ̃.
23 Durɔ wi, wi ba bɛɛ nɔmu sɔndia,
nge mɛ Gusunɔ u bwisika u himba
kua, i dera tɔn kɔ̃soba nùn dãa
bunanaru kpare ba go.
24 Adama Gusunɔ u nùn wɔra gɔɔn
wahalan nɔmun di ye u ka nùn seeya
gɔrin di. Gɔɔ kun kpĩa u nùn nɛnua
win dam sɔɔ.
25 Win gari wee yi Dafidi u yorua. U
nɛɛ,
"Na Yinni Gusunɔ waamɔ baadomma.
U wãa nɛn nɔm geuɔ kpa n ku ka wu-
rura.
26 Yen sɔ̃na nɛn gɔ̃ru ga do.
Ma na gari gerumɔ ka nuku dobu.
Mɛya maa nɛn wasi koo wɛ̃ra bɔri
yɛndu sɔɔ.
27 Domi a ɲ nɛn hunde derimɔ gɔribun
wãa yerɔ.
Mɛya maa a ɲ derimɔ wunɛgii wi u
naanɛ mɔn wasi yi kɔ̃si.
28 A man wãarun swɛɛ sɔ̃ɔsi.
Nà n maa wãa ka wunɛ,
ko na n nuku dobu yiba."
29 Nɛgibu, i de n bɛɛ sɔ̃ nɔni ka nɔni
ma Dafidi bɛsɛn baaba u gu, ma ba
nùn sikua. Win sikira maa wãa bɛsɛn
suunu sɔɔ sere ka gisɔn gisɔ.
30 Adama yèn sɔ̃ u sãa Gusunɔn
sɔmɔ ma u yɛ̃ ma Gusunɔ u nùn nɔɔ
mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo ra win
sikadobu gagu, Kirisi, sinasia win sina
kitarɔ,
31 yen sɔ̃, Kirisi win seebu gɔrin
diwa u ka yã ye u nɛɛ, ba ɲ nùn derimɔ
gɔribun wãa yerɔ, win wasi kun maa
kɔ̃simɔ.
32 Kirisi wiya Gusunɔ u seeya gɔrin
di. Bɛsɛ kpurowa sa sãa yen seeda
diobu.
33 Ba nùn sua u da Gusunɔn nɔm
geuɔ, ma u Hunde Dɛɛro mwa Gusunɔ
Baaban mi wìn nɔɔ mwɛɛru ba kua.
Ma u sun nùn wɛ̃. Yera ye i waamɔ ka
ye i nɔɔmɔ tɛ̃.
34 Domi Dafidin tii u ɲ de Gusunɔ
wɔllɔ, adama u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
a sinɔ nɛn nɔm geuɔ,
35 sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba
taarea."
36 Yen sɔ̃na n weenɛ Isireliba ba n yɛ̃
kam kam ma Yesu wi, wi bɛɛ i kpare
dãa bunanaru wɔllɔ, Gusunɔ u nùn
kua Yinni ka maa Kirisi.
37 Ye tɔn be, ba yeni nua, ben gɔ̃rusu
bu taarɛ wɛ̃, ma ba Piɛɛ ka gɔro be ba
tie bikia ba nɛɛ, bɛsɛgibu, mba sa ko
ko.
38 Piɛɛ u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ kpuro,
i bɛɛn gɔ̃ru gɔsio, i batɛmu ko ka Yesu
Kirisin yĩsiru, i ka bɛɛn toranun suuru
wa. I ko maa Gusunɔn kɛ̃ru mwa te ta
sãa Hunde Dɛɛro wi.
39 Domi nɔɔ mwɛɛ te, ta sãawa bɛɛ ka
bɛɛn bibugiru ka be kpurogiru be ba
wãa n toma, be Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
koo soku win mi.
40 Ka kpam gari dabina Piɛɛ u bu
seeda diiya ma u bu dam kã u nɛɛ, i
tii wunɔ tɛ̃n tɔn kɔ̃sobun min di kpa i
faaba wa.
41 Be ba win gari wura ba bu batɛmu
kua. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba itan
(3.000) saka sosi naanɛ dokeobun
wuurɔ dɔma te.
42 Ma ba ra n gɔrobun keu swaa
daki, ba nɔɔ tia sãa, ba ra n mɛnnɛ,
ba yaa dibu dimɔ ka maa Yinnin dĩa
domaruginu, ba ra n maa kanaru mɔ̀
sannu.

Naanɛ dokeobun wãasinaa

43 Bɛrum baawure mɔ̀, domi gɔro
be, ba maamaaki dabinu ka sɔm
damginu mɔ̀.
44 Naanɛ dokeobu kpuro ba wãa
sannu yãatem ma ba ben gãa mɔru
kua tia.
45 Ba ben tem ka ben dukia
dɔrikiramɔ, ma ba yen gobi bɔnu mɔ̀
nge mɛ n ka baawure weenɛ.
46 Tɔ̃ɔ baatere ba ra mɛnnɛ sãa yerɔ.
Ba ra n maa Yinnin dĩa domaruginu
ka maa yaa dibu dimɔ sannu yɛnu ka

yɛnu ka nuku dobu, murafiti sariru sɔɔ.
47 Ba ra n Gusunɔ siaramɔ, ma tɔmbu kpuro ba ka bu nɔnu geu mɛɛra. Tɔ̃ɔ baatere Yinni u ra n be ba faaba wa sosimɔwa naanɛ dokeobu sɔɔ.

3

Ba yɛmɔ bɛkia

1 Sɔ̃ɔ teeru, Piɛɛ ka Yohanu ba dɔɔ sãa yerɔ yokan kɔba ita, kanarun saa.
2 N deema ba maa ka durɔ goo dɔɔ mi, wi ba mara ka yɛmɔru. Ba ra nùn yiwa sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Burɔ, u n ka bara mɔ̀ sanam mɛ tɔmba duɔ.
3 Ye u Piɛɛ ka Yohanu wa ba duɔ sãa yerɔ u bu bara koosi.
4 Piɛɛ ka Yohanu ba nùn nɔni girari, ma Piɛɛ nɛɛ, a sun mɛɛrio.
5 Ma u bu mɛɛra tii yèn sɔ̃ u gãanu yĩiyɔ ben mi.
6 Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ɲ gobi mɔ, adama kon nun wɛ̃ ye na mɔ. Ka Yesu Kirisi Nasarɛtigiin yĩsira na nun sɔ̃ɔmɔ, a seewo a sĩ.
7 Ma u durɔ win nɔm geu nɛnua, u ka nùn seeya. Mii mii durɔ win naasu ka win naa wĩinu dam kua.
8 U yɔ̃ɔwa u sura ma u sanum wɔri u sãa yeru dua ka be sannu, u sĩimɔ u yɔ̃ɔkumɔ u Gusunɔ siaramɔ.
9 Tɔmbu kpuro ba nùn wa u sĩimɔ u Gusunɔ siaramɔ.
10 Ye ba tuba ma bara kowo wi u raa sɔ̃ sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Burɔ, wiya mi, ba biti soora n sara ye n nùn kooran sɔ̃.

Piɛɛn waasu sãa yerɔ

11 Tɔmbu kpuro ba duki da ka biti sãa yerun bee tiaɔ ye ba ra soku Salomɔɔn kɔbɛ, mi yɛmɔ wi, u wãa u Piɛɛ ka Yohanu nɛni.
12 Ye Piɛɛ bu wa, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Isireliba, mban sɔ̃na i biti soore i sun mɛɛra mɛ. I tamaa sãa bɛsɛn tiin dam, ɲ kun mɛ bɛsɛn daa gea ya dera durɔ wi, u sĩimɔ?
13 Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu be ba sãa bɛsɛn sikadoba, Gusunɔ ben Yinni u win sɔmɔ Yesu kua yiikogii, wi i tem yɛ̃robu nɔmu sɔndia, ma i nùn yina Pilatin wuswaaɔ, baa mɛ Pilati u raa gɔ̃ru doke u nùn yɔ̃su.
14 Adama bɛɛ i nùn yina wi, wi u sãa tɔn dɛɛro ka gemgii, ma i Pilati bikia u bɛɛ tɔn gowo kara.
15 I wãarun yɛ̃ro go, adama Gusunɔ u nùn seeya gɔrin di, ma bɛsɛ sa sãa yen seeda diobu.
16 Yesu win yĩsiru ka naanɛ dokebu yĩsi te sɔɔ, yera n durɔ wi bɛkia wi i wa, i tuba mi. Geema, naanɛ dokebu Kirisi sɔɔ biya bu durɔ wi bwãa dobu wɛ̃ bɛɛ kpuron wuswaaɔ.

17 Tɛ̃, nɛgibu na yɛ̃ ma ye bɛɛ i kua mi, i ye kuawa yɛ̃ru sariru sɔɔ, mɛya maa bɛɛn wirugibu.
18 Nge mɛya gari yi, yi koora yi Gusunɔ u kpara yellun di win sɔmɔbu kpuron nɔɔ sɔɔn di u nɛɛ, ma win wi u gɔsa u ɲ koo ko u kun nɔni sɔ̃ɔre.
19 Yen sɔ̃, i gɔ̃ru gɔsio i gɔsira Gusunɔn mi, u ka bɛɛn toranu wuna,
20 kpa Yinni u sun wɛ̃ra geebu wɛ̃ saa win min di, kpa u kpam Yesu gɔrima wi ba kua bɛɛn Mɛsi.
21 Tilasiwa Yesu wi, u n wãa wɔllɔ sere saa yu ka turi gãanu kpuro nu ka wurama nge yellu, nge mɛ Gusunɔ u gerua yellun di win sɔmɔ dɛɛrobun min di.
22 Domi Mɔwisi u nɛɛ, “Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ sɔmɔ goo seeya bɛɛn bweserɔ nge wi. Ye u koo bɛɛ sɔ̃ kpuro i ye swaa dakio.
23 Baawure wi u kun sɔmɔ win gari swaa daki, ba koo nùn wuna Gusunɔn tɔmbun suunu sɔɔn di bu nùn kpeerasia.”
24 Mɛya maa Samuɛli ka Gusunɔn sɔmɔ be ba na win biruɔ, be kpurowa ba saa yenin gari gerua.
25 Bɛɛya Gusunɔn sɔmɔbun tubi diobu, i maa bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛ te sɔɔ, te Gusunɔ u bɛɛn sikadoba kua, ye u Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa saa wunɛn bweserun di.”
26 Bɛɛya Gusunɔ u gbia u win sɔm kowo seeya, ma u nùn gɔra, u ka bɛɛn baawure gɔsia win kom kɔ̃sum di, kpa u bɛɛ domaru kua.

4

Piɛɛ ka Yohanu wuun wirugibun wuswaaə

1 Nge mɛ Piɛɛ ka Yohanu ba ka tən
be gari mà, yãku kowobu ba tunuma
ka sãa yerun kɔ̃sobun tənwero ka maa
Sadusiba.
2 Ba məru bara yèn sɔ̃ gəro be, ba
təmbu keu sɔ̃əsimə ba Yesun seebu
gərin di kparamə bi bu sɔ̃əsimə ma
təmba koo se gərin di.
3 Yen sɔ̃na ba bu mwa ba bɛrisi
pirisəm səə sere sisiru, domi yoka kua
kə.
4 Adama tən dabinu be ba gari yi
nua ba naanɛ doke. Ma ben geera
sosi sere ba kua tənu nərəbun suba
nəəbun (5.000) saka.
5 Yen sisiru wuun wirugibu ka guro
gurobu ka maa wooda yɛ̃robu ba
mɛnna Yerusalɛmuə.
6 Ba mɛnna ka yãku kowo tənwero
wi ba ra nɛɛ Ani ka maa Kaifa ka
Yohanu ka Alesandu ka be kpuro be
ba sãa yãku kowo tənwerobun bwe-
seru.
7 Ba gəro be yɔ̃rasia ben wuswaaə
ma ba bu bikiam wəri ba nɛɛ, ka
weren yiikowa nge ka yĩsi terà i ka
yeni kua.
8 Sanam mɛya Piɛɛ wi u Hunde
Dɛɛro yiba u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ
wirugibu ka guro gurobu,
9 ì n səm geerun gari bikiamə te sa
yɛmə kua ka nge mɛ u ka bɛkura,
10 n weenɛ bɛɛ kpuro ka maa Isire-
liba kpuro i n yɛ̃ ma durə wi i waamə
u yɔ̃ bɛɛn wuswaaə, u bɛkurawa
mam mam ka Yesu Kirisi Nasarɛtigiin
yĩsirun dam, wi i kpare dãa bunanaru
wəllə ma Gusunə nùn seeya gərin di.
11 Yesu wiya, kpee te bɛɛ banəbu i
yina, ma ta kua gani gəmburun dam.
12 Faabagii goo sari ma n kun mə wi.
Domi Gusunə kun maa təmbu yĩsiru
garu wɛ̃ handunia səə te ba koo soku
bu ka faaba wa.
13 Sanam mɛ ba gia ma Piɛɛ ka
Yohanu ba sãawa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu, ba ǹ
maa keu kue, ben wərugəra bu biti
kua, ma ba tuba ma ba raa wãa ka Yesu
sannu.
14 Ye ba durə wi u bɛkura wa u yɔ̃ ka
Piɛɛ ka Yohanu sannu, ba ǹ fɛɛ wa bu
gari gɛɛ gere.
15 Yen sɔ̃na ba bu sɔ̃əwa ba nɛɛ, bu
yario mɛnnə yee ten min di. Ye ba
yara, be ba wãa mi, ba wesiana
16 ba nɛɛ, mba sa ko ka durə be ko.
Domi Yerusalɛmugibu kpuro ba yɛ̃ ma
ba səm damgii bakaru kua, sa ǹ kpɛ̃ su
ye siki.
17 Adama su bu gerusi su nɛɛ, bu
ku raa maa goo gãanu sɔ̃ ka yĩsi te,
kpa gari yi, yi ku maa kpararа təmbun
suunu səə.
18 Yera ba kpam bu soka ma ba bu
yinari bu maa gari gere ǹ kun mɛ bu
waasu ko ka Yesun yĩsiru.
19 Adama Piɛɛ ka Yohanu ba bu
sɔ̃əwa ba nɛɛ, bɛɛn tii i bwisikuo i wa ǹ
n koo Gusunə wɛ̃re su bɛɛ mɛm nəəwa,
kpa su nùn deri.
20 Domi bɛsɛ sa ǹ kpɛ̃ sa kun gerua
ye sa wa ka ye sa nua.
21 Ba kpam bu gerusi gem gem, ma
ba bu yɔ̃su. Ba ǹ swaa wa ye ba koo ka
bu sɛɛyasia yèn sɔ̃ təmbu kpurowa ba
Gusunə siaramə ye ya kooran sɔ̃.
22 Domi durə wi ba bɛkia ka
maamaaki mi, u wɔ̃ə weeru kere.

Naanɛ dokeoba wərugəru kanamə

23 Ye ba Piɛɛ ka Yohanu yɔ̃su ba
kpa, ba wura ben berusebun mi, ma
ba bu kpuro saaria ye yãku kowo
tənwerobu ka guro guroba bu sɔ̃əwa.
24 Sanam mɛ ba gari yi nua, be
kpuro ba ka nəə tia Gusunə kana, ba
nɛɛ, Yinni, wuna a wəllu ka tem ka
nim wɔ̃ku taka kua ka ye ya wãa mi səə
kpuro.
25 Wuna a maa gerua ka Hunde
Dɛɛron baa saa bɛsɛn sikado Dafidi
wunɛn səm kowon nəən di a nɛɛ,
“Mban sɔ̃na tən tukobu ba məru bara.
Mban sɔ̃na təmba bwisikumə ye ya ǹ
koorə.
26 Handunian sinamba seewa.
Ma wirugiba mɛnna bu ka Yinni
Gusunə ka win Kirisi tabu ko.”
27 Geema, wuu geni səəra Herodu ka
Pənsu Pilati ka tən tukobu ka maa
Isireliba, be kpuro ba mɛnna ba ka
Yesu wunɛn səmə dɛɛro wi a kua Kirisi
tabu kua.

28 Mɛya ba yabu baayere kua ye a raa
yi wunɛn dam ka wunɛn himba səə.
29 Yen sõ tɛ̃, Yinni a ben gerusibu
laakari koowo, kpa a de bɛsɛ wunɛn
səm kowobu su wunɛn gari yi kpara
ka wərugəru.
30 A wunɛn nəmu dɛmiə gu
təmbu bɛkia, a de yĩrenu ka səm
maamaakiginu nu koora ka wunɛn
səmə dɛɛro Yesu win yĩsiru.
31 Ye ba kanaru kua ba kpa yam
mi ba mɛnnɛ mi, mu yĩira diki diki.
Be kpuro ba Hunde Dɛɛro yiba,
ma ba Gusunən gari waasu wəri ka
wərugəru.

Naanɛ dokeobun məə teeru

32 Naanɛ dokeo be kpuro ba wãa
nəə tia səə mam mam. Goo sari wi u
gerua gãa ni u mə wigina, ba ye kpuro
mɛnnawa ba mə sannu.
33 Ka yiiko baka gəro be, ba ka Yinni
Yesun seebu gərin din seeda dimə, ma
Gusunən durom bakam wãa be kpuro
səə.
34 Goo sari be səə wi u sãaru mə.
Domi be ba gbenu mə ɲ kun mɛ
yɛnusu, ba ye kpuro dərikirawa ma ba
ka yen gobi na
35 ba gərobu wɛ̃, ma ba gobi yi bənu
kua nge mɛ baawuren bukata nɛ.
36 Nge mɛya Yosɛfu Lefi kua wi
ba mara Sipuə, wi gəroba maa mɔ̀
Baanabasi, yĩsi ten tubusiana dam kɛ̃ə.
37 U tem mə ma u mu dəra u ka mɛn
gobi na u gərobu wɛ̃.

5

Anania ka Safira

1 Adama durə goo maa wãa wi ba ra
nɛɛ Anania, ka win kurə Safira. Durə
wi, u win tem gam dəra,
2 ma u mɛn gobin sukum tii yiiya, ka
win kurən yɛ̃ru, ma u sukum mɛ n tie
gərobu wɛ̃.
3 Yera Piɛɛ u nɛɛ, Anania, mban sõna
a dera Setam dua wunɛn gõruə ma a
Hunde Dɛɛro weesu kua, ma a tem
mɛn gobin sukum tii yiiya.
4 A sere tem mɛ dəra, n ɲ wuna a
mu mə ro? Ye a mu dəra a kpa, mɛn
gobi kun sãa wunɛgii? N n mɛn na,
mban sõna a gõru doke a ka yenin
bweseru ko. N ɲ təmbu a weesu kua,
Gusunəwa a kua.
5 Ye Anania u gari yi nua, mii mii u
wəruma u gu. Ma bɛrum bakam tən be
kpuro mwa be ba gari yi nua.
6 Aluwaasiba ba seewa ba win goru
bəkua ba ka yara ba sikua.
7 Yen biru n kua nge kəba ita, ma
win kurə Safira u duuma. N deema u
ɲ yɛ̃ ye n win durə kua.
8 Piɛɛ nùn bikia u nɛɛ, a man sõəwə,
amɛ kasawa i tem mɛ dəra?
Ma u wisa u nɛɛ, oo, mɛya mi.
9 Piɛɛ nùn sõəwa u nɛɛ, mban
sõna bɛɛ yiru kpuro i gõru doke i
ka Gusunən Hunden laakari mɛɛri
mɛsum. Wee be ba wunɛn durə sikua
ba wãa dii kənnəwə, ba koo maa ka
nun yari.
10 Mii mii u wəruma Piɛɛn wuswaaə
u gu. Ma aluwaasi be, ba dua ba
deema u gu, ba maa win tii sua ba ka
yara ba da ba sikua win durən sikirun
bəkuə.
11 Bɛrum bakam Yesun yigbɛru
kpuro mwa, ka maa baawure wi u gari
yi nua.

Səm maamaakigii dabinu

12 Gəro be, ba maamaaki ka səm
damgii dabinu mɔ̀ təmbun suunu səə.
Ma naanɛ dokeobu kpuro ba mɛnnɛ
sannu Saloməən kəbɛə.
13 Tən tuko goo kun kãka u ka bu
mɛnnɛ, adama təmba bu bɛɛrɛ wɛ̃ gem
gem.
14 Ma naanɛ dokeo ben geera sosimə
ta dəə, durəbu ka kurəbu dabinu, be
ba Yinni naanɛ doke.
15 Ma ba barəbu yara swɛɛə ba bu
kpĩ kpin yenu ka kãasu wəllə, n wa
Piɛɛ ù n sarə, win tiro gu ka ben gabu
wukiri.
16 Tən dabinu maa naamə saa
Yerusalɛmun baru kpaanun di ka ben
barəbu, ka be ba wɛrɛkunu mə. Ma be
kpuro ba bɛkuramə.

Gərobun nəni swãaru

17 Adama yãku kowo tənwero, ka
win təmbu be ba sãa Sadusiba ba ka
gərobu nisinu seewa.
18 Ba gəro be mwa, ma ba bu pirisəm
doke.

19 Adama yen wɔ̃kuru Yinnin gərado u na u pirisɔm gamboba kɛnia, u bu yara. U bu sɔ̃ɔwa
20 bu doo bu yɔ̃ra sãa yerɔ kpa bu tɔmbu wãa ten gari kpuro nɔɔsia.

21 Ye gɔro be, ba yeni nua ba kpa, ba dua sãa yerɔ yam sãreru, ba waasu wɔri yande.

Ye yãku kowo tɔnwero ka win tɔmbu ba mɛnna ba wuun wirugibu ka Isirelibaŋ guro gurobu kpuro soka, ma ba gɔra pirisɔm mi, ba nɛɛ, bu ka gɔro be na.
22 Adama ye sãa yerun kɔ̃soba tura mi, ba ǹ gɔro be wa pirisɔm sɔɔ. Ma ba wura mɛnnɔ yerɔ
23 ba nɛɛ, ye sa tura mi, sa deema pirisɔm dira bɛri mam mam, sa maa kɔ̃sobu deema ba yɔ̃ kɔnnɔwɔ. Adama ye sa gamboba bɛsia, sa ǹ goo wa dii te sɔɔ.
24 Ye sãa yerun kɔ̃sobun tɔnwero ka maa yãku kowo tɔnwerobu ba gari yi nua, ba biti soora, ba ǹ gari yin wii goberu yɛ̃.
25 Yera durɔ goo u na u nɛɛ, ase tɔn be i pirisɔm doke mi, ba wãa sãa yerɔ ba tɔmbu keu sɔ̃ɔsimɔ!
26 Ma kɔ̃sobun tɔnwero wi, ka win tɔmbu gabu ba da ba ka bu na mɛnnɔ yerɔ. Adama n ǹ ka dam, yèn sɔ̃ ba tɔmbun bɛrum mɔ bu ku raa bu kpenu kasuku.
27 Ye ba ka bu na, ba bu yɔ̃rasia Yuuban guro gurobun wuswaaɔ. Yãku kowo tɔnwero wi, u bu gari bikia
28 u nɛɛ, sa bɛɛ yinari mam mam sa nɛɛ, i ku maa waasu ko ka durɔ win yĩsiru. Adama wee, i bɛɛn sɔ̃ɔsiru kpara i keu sɔ̃ɔsi Yerusalɛmu kpuro sɔɔ, ma i kĩ i sun durɔ win gɔɔn taarɛ wɛ̃.
29 Yera Piɛɛ ka gɔro be ba tie ba nɛɛ, tilasiwa su ka Gusunɔ mɛm nɔɔwa, n ǹ mɔ tɔmbu.
30 Gusunɔ bɛsɛn sikadoban Yinniwa u Yesu seeya gɔrin di, wi i raa dãa bunanaru kpare i go.
31 Wiya Gusunɔ u sua wɔllɔ u sinasia win nɔm geuɔ, u n sãa sunɔ ka Faaba kowo u ka de Isireliba bu gɔ̃ru gɔsia, kpa bu ben toranun suuru wa.
32 Bɛsɛra sa sãa yen seeda diobu, bɛsɛ ka Hunde Dɛɛro wi Gusunɔ u tɔmbu kã be ba nùn mɛm nɔɔwa.
33 Ye ba gari yi nua, ba mɔru bara too too sere ba kĩ bu gɔro be go.
34 Adama Falisi turo be sɔɔ wi ba ra nɛɛ Gamaliɛli, wi u sãa woodan keu koosio, u bɛɛrɛ mɔ gem gem tɔmbu kpuro sɔɔ, u seewa u yɔ̃ra mɛnnɔn wuswaaɔ, u nɛɛ, bu gina gɔro be yaro.
35 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Isireliba, i laakari koowo ye i kĩ i durɔ beni kua.
36 Gasɔ, durɔ goo u kurama wi ba sokumɔ Tedasi wi u tii bɛɛrɛ wɛ̃ gem gem, ma tɔmbu nge nɛɛru (400) ba nùn swĩi. Adama ba nùn go, win bwãaba yarina baama kpuro, ma ba win gari duari.
37 Win biru gari garin sanam, durɔ goo wi ba mɔ̀ Yudasi Galilegii, u kurama. U maa tɔn dabinu wa be ba nùn swĩi. Adama ba maa durɔ wi go ma win tɔmba yarina.
38 Yen sɔ̃, na bɛɛ bwisi kɛ̃mɔ gari yini sɔɔ, i durɔ beni derio i de bu doona. N n tɔnun sɔ̃ɔsirun na, ǹ kun mɛ tɔnun sɔmburu, n koo nɔru ko.
39 Adama ǹ n Gusunɔn sɔmburun na, i ǹ kpɛ̃ i bu kamia. I ku tii kari bɔrie i ka Gusunɔ sanna.
Ma ba win gari wura.
40 Ba gɔro be soka ba sɛni so, ma ba bu yinari bu maa ka Yesun yĩsiru gari ko pai. Ma ba bu yɔ̃su.
41 Ma gɔro be, ba doona mɛnnɔ yeru min di ka nuku doo bakabu yèn sɔ̃ Gusunɔ u bu garisi be ba tura bu yaa kasiki Yesun yĩsirun sɔ̃.
42 Tɔ̃ru baatere, sãa yerɔ ka yɛnusɔ, ba ra n Labaari gea waasu mɔ̀ kpa ba n keu sɔ̃ɔsimɔ ma Yesuwa Kirisi wi.

6

Ba sɔm kowobu nɔɔba yiru gɔsa

1 Sɔ̃ɔ mɛɛ te sɔɔ, nge mɛ naanɛ dokeoba sosimɔ, Yuu be ba Gɛrɛkim tɔna gerumɔ ba ka be ba tie wɔki yèn sɔ̃ ba ben gominibu duarimɔ tɔ̃ɔ baateren dĩanun bɔnu sɔɔ.
2 Ma gɔrobu wɔkura yiru ye, ba naanɛ dokeobu kpuro mɛnna ba nɛɛ, n ǹ weenɛ su Gusunɔn garin waasu deri kpa sa n dĩanun gari mɔ̀.

3 Yen sɔ̃, bɛsɛgibu i tən durəbu nəəba
yiru gəsio bɛɛn suunu səə be ba seeda
gea diiyammɛ, be ba Hunde Dɛɛro
yiba kpa ba n bwisi mə, kpa su bu
sombu te nəmu səndia.
4 Kpa bɛsɛn tii sa n kanaru ka
Gusunən garin waasu mò sa n dəə.
5 Tən be kpuro ba gari yi wura ka
nuku dobu. Ma ba Etiɛni gəsa wi u
Hunde Dɛɛro yiba, win naanɛ dokebu
bu maa kpã, ka maa Filipu ka Pokori
ka Nikanəri ka Timəə ka Paamɛnasi ka
sere Nikola Antiəsigii wi u gəsira Yuu.
6 Ba ka bu da gərobun mi, ma gəroba
bu kanaru kua ba bu nəma səndi wirə.
7 Nge mɛya Gusunən gari yi
ka kpararamə baama. Ma naanɛ
dokeobun geera sosimə ta dəə
Yerusalɛmuə, ma yãku kowo dabira
maa naanɛ doke.

Ba Etiɛni mwa

8 Etiɛni wi, Gusunə u nùn durom
bakam kua u nùn dam kã, ma u səm
maamaakiginu ka yĩrenu kua təmbun
suunu səə.
9 Adama durəbu gabu saa Yuuban
mɛnnə yerun di te ba ra soku tii
məwəbugiru, ka Sirɛnin Yuu gabu
ka Alesandirigibu ka gabu saa Silisi
ka Asin di ba seewa ba ka Etiɛni
sikirinamə.
10 Adama ba kpana bu nùn kamia
yèn sɔ̃ u gari gerumə ka Hunde Dɛɛron
dam ka bwisi.
11 Yera ba durəbu gabu gobi kã asiri
səə bu ka gere ma ba nua u Məwisi ka
Gusunə gari kam gerusi.
12 Mɛya ba ka təmbun məru seesia,
ka guro gurobu ka wooda yɛ̃robu.
Ba da Etiɛnin mi ba nùn mwa ma
ba ka nùn da Yuuban guro gurobun
mɛnnən wuswaaə.
13 Yen biru ba ka durəbu gabu na
be ba nùn seeda weesugia diisi ba nɛɛ,
durə wini u ra n bɛsɛn sãa yee dɛɛraru
ka Məwisin wooda sankumawa.
14 Domi sa nua u gerua ma Yesu
Nasarɛtigii wi, u koo sãa yee teni sura,
kpa u bɛsɛn deema kpuro kəsi ye
Məwisi u sun wɛ̃.
15 Be kpuro be ba sɔ̃ mɛnnə ge
səə, ba Etiɛni nəni girari, ma ba wa
win wuswaa ballimə nge Gusunən
gəradogia.

7

Etiɛnin waasu

1 Yera yãku kowo tənwero u Etiɛni
bikia u nɛɛ, gari yi, geema?
2 Etiɛni u wisa u nɛɛ, nɛn bis-
ibu ka nɛn baababa i man swaa
dakio. Gusunə yiikogii u bɛsɛn baaba
Aburahamu kure sanam mɛ u wãa
Mɛsopotamin tem səə u sere sina
Haraniə,
3 u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, u win dusibu ka
win tem derio kpa u da tem gam mɛ u
koo nùn sɔ̃əsi.
4 Yen sɔ̃na Aburahamu u Kaladegibun
tem yara, ma u da u sina Haraniə. Ye
win baa u gu u kpa, Gusunə u nùn
seeyama min di, u na tem mɛ səə, mi
bɛɛ i wãa tɛ̃.
5 Sanam mɛ, u ǹ nùn ayeru garu
kã tem mɛ səə, baa naa dabusa teeru,
adama baa mɛ Aburahamu kun gina
bii mara Gusunə u nùn nəə mwɛɛru
kua ma u koo nùn tem mɛ wɛ̃, kpa mu
n sãa wi ka maa win bibugim.
6 Ye wee ye Gusunə u Aburahamu
sɔ̃əwa. U nɛɛ, win biba koo səru di tem
tukumə mi ba ko n sãa yobu, kpa bu
nəni swãaru wa sere wɔ̃ə nɛɛru (400).
7 Gusunə u maa nɛɛ, win tii koo ka
bwese te siri te ta koo bu ko yobu. Yen
biru ba koo yari tem min di bu na tem
mɛ səə mi ba koo nùn sã.
8 Saa ye səə, Gusunə maa
Aburahamu bango kobun wooda wɛ̃.
Ma Aburahamu u win bii Isaki bango
kua ye ba wi mara u kua sɔ̃ə nəəba
ita. Nge mɛya Isaki u maa Yakəbu kua,
ma Yakəbu u maa win bibu wəkura
yiru kua nge mɛ. Bera ba kua Yuuban
bwesenu wəkura yirun baababa.
9 Yakəbun bii be, ba ka Yosɛfu nis-
inu kua, ma ba nùn Egibitigibu dəre ba
ka doona. Adama Gusunə u wãa ka wi,
10 ma u nùn yakia saa win wahala
kpuron di. U maa nùn bwisi kã ma u
durom wa, Egibitin sina bokon mi, ma
u nùn kua Egibitin tem yɛ̃ro ka maa
win yɛnu yɛ̃ro.
11 Gɔ̃ɔra tunuma Egibiti ka Kananin
tem səə ta bu nəni sɔ̃əwa too too. Bɛsɛn
sikadoba ba ǹ gãanu wa bu di.
12 Ye Yakəbu u nua ma dĩanu wãa
Egibitiə, u bɛsɛn sikado be gəra mi,
nən gbiikiru.

13 Ye ba da mi nən mɛɛruse, Yosɛfu u tii win maabu tubusia, ma Egibitin sunə u maa Yosɛfun dusibu gia.
14 Ma Yosɛfu u Yakəbu win tundo sokusia ka win dusibu kpuro bu na win mi. Ben geera sãa təmbu wata ka wəkura nəəbu.
15 Nge mɛya Yakəbu u ka da Egibitiə. Miya u gu, miya maa bɛsɛn sikado be, ba gu.
16 Ma ba ka be kpuron gonu wura Sikɛmuə ba nu kpɛ̃ɛ siki kpee wərugiru səə te Aburahamu dwa Haməri bibun mi Sikɛmuə.
17 Ye saa ya turuku kua ye Gusunə u koo ka win nəə mwɛɛru yibia te u Aburahamu kua, bɛsɛn təmba sosimə ba dabiamə Egibitiə
18 sere n ka kua sina boko goon waati wi u kun Yosɛfun gari yɛ̃.
19 Sina boko wi, u bɛsɛn təmbu nəni wə̃kua u ka bu kə̃sa kua, u bu tilasi kua bu ka ben bii wɛ̃ɛnu kə̃ kpa nu gbi.
20 Saa ye səəra ba Məwisi mara. Bii burəwa wi u Gusunə wɛ̃remə. Ba nùn nəəri suru ita win tundon yɛnuə.
21 Ye ba ka nùn da ba kə̃, Egibitin sunən bii tən kurə u nùn sua u kua nge win tiin bii.
22 Ba nùn Egibitigibun keu kpuro sə̃əsi ma u kua tən boko gari gerubu ka kookoosu səə.
23 Sanam mɛ u wə̃ə weeru tura, u gə̃ru doke u win təmbu Isireliba beram da.
24 U wa Egibitigii goo u ben turo nəni sə̃əmə. U wigii faaba da, ma u Egibitigii wi so u go.
25 U tamaa sãa win təmba koo tubuwa ma Gusunəwa nùn gəra u ka bu yakia, adama ba ǹ tuba.
26 Yen sisiru u deema ben gaba sannamə. Ma u kĩ u bu yakiana u nɛɛ, i nɛn gari swaa dakio. Bɛɛ, be i sãa dusinu, mban sə̃na i mɛɛra koonamə.
27 Adama durə wi u win beruse nəni sə̃əmə mi, u Məwisi bəria u nɛɛ, wara nun kua bɛsɛn wirugii ka siri kowo.
28 A kĩ a maa man gowa nge mɛ a Egibitigii wi go gĩa?
29 Ye Məwisi u gari yi nua, u kpikiru sua Madianin tem gia. Miya u bii tən durəbu yiru mara.
30 Wə̃ə weerun biru, Gusunən gərado u Məwisi kurema awĩi gɛɛ səə, yi yi sãare yi də̃ə mwaaramə, gbaburu səə mi guuru gara wãa te ba ra soku Sinai.
31 Məwisi u biti soora ye u yi wa, ma u yi susi u mɛɛra tii. Sanam mɛya u Yinni Gusunən nəə nua ga gerua ga nɛɛ,
32 wiya Gusunə win sikadoban Yinni, wiya Aburahamu ka Isaki ka Yakəbun Yinni. Ye Məwisi u nua mɛ, yera u diira, u ǹ maa kãka u yam mi mɛɛra.
33 Yinni Gusunə nùn sə̃əwa u nɛɛ, u win salubata pweto, domi yam mi u yə̃ mi, yam dɛɛrama.
34 N wee, u win təmbun nəni swãaru wa te ba waamə Egibitiə. U ben weeweenu nua, yera u sarama u ka bu faaba ko. Tɛ̃, u na u nùn gəri Egibitiə.
35 Məwisi wi ba yina mi, ba nɛɛ, wara nùn kua ben wirugii ka siri kowo, wiya Gusunə u gəra u kua ben wirugii ka faaba kowo, ka Gusunən gərado win somiru wi u nùn kure awĩi sə̃ə.
36 Durə wiya u bu yara saa Egibitin di. U maamaaki ka səm damginu kua Egibitiə ka nim wə̃ku səə ge ba mə̀ Naa yari ka maa gbaburu səə mi ba kua wə̃ə weeru.
37 Məwisi wiya u Isireliba sə̃əwa u nɛɛ, Gusunə koo bu səmə goo seeya ben bweserə, nge wi.
38 Məwisi wiya u wãa gbaburə Isireliban suunu səə, ka bɛsɛn baababa sannu, ka maa Gusunən gərado wi u ka nùn gari kua guuru wəllə te ba ra soku Sinai. Ma u Gusunən gari wãarugii mwa, u ka sun yi wɛ̃.
39 Adama bɛsɛn baaba be, ba yina bu nùn mɛm nəəwa. Ba nùn yina ba kĩ bu kpam wura Egibitiə.
40 Yen sə̃na ba Aroni sə̃əwa ba nɛɛ, u bu bũnu kuo ni nu koo bu swaa gbiiya. Domi Məwisi wi, wi u bu yarama saa Egibitin tem di, ba ǹ yɛ̃ ye n nùn deema.
41 Dəma tera ba bwãaroku kua ge ga ka naa buu weenɛ, ma ba gu yãkuru koosi. Ma ben nukura dora ben nəman səmburun sə̃.

42 Adama Gusunə u tii gawa ben min
di, ma u dera ba sə̃ə ka suru ka kperi
sə̃wa, nge mɛ u gerua win səmə̀bun
tireru səə u nɛɛ,
“Bɛɛ Isireliba i ka kua wə̃ə weeru
gbaburu səə i man yə̃kunu ka
kɛ̃nu kuare?
43 Bwə̃arokuna i səəwa ni i kua i ka
bũnu sə̃,
nge Mələkun kuu bekurugiru ka
Refanin kpera.
Yen sə̃na na kon bɛɛ bərie sere
Babilonin bera giə.”
44 Bɛsɛn baababa ba raa Gusunən
kuu bekurugiru mə te ta sə̃a seeda ma
u wə̃a ka be. Məwisi u tu kua nge mɛ
wi u ka nùn gari kua, u nùn sə̃əwa. U
tu kuawa mam mam nge te u wa.
45 Ma bɛsɛn baababa be ba tu tubi
di, be ka Yosue ben gbiikoo, ba ka tu
dua tən tukobun tem səə mɛ ba mwa
sanam mɛ Gusunə u tən tuko be gira.
Ma ta wə̃a mi sere Dafidin waati.
46 Gusunə u ka Dafidi nənu geu
mɛɛra, ma u kanaru kua u ka kpĩ u wi
Yakəbun Yinni diru bania.
47 Adama Salomə̀əwa u nùn dii te
bania.
48 Ka yen de kpuro Wərukoon wə̃a
yera kun wə̃a dinu səə ni tənu u bana.
Nge mɛ Gusunən səmə goo u yorua,
49 “Yinni Gusunə u nɛɛ,
wəlla nɛn sina gəna.
Ma tem mu sə̃a nɛn naa sənditia.
N n mɛn na, dii teren bwesera i ko i
man bania.
Nge wə̃a yee terà ta ko n sə̃a nɛn wɛ̃ra
yeru.
50 N ǹ nɛn nəma ya ye kpuro taka
kua?”
51 Etiɛni u maa bu sə̃əwa u nɛɛ, bɛɛ
degangamgibu! Bɛɛn gə̃rusu ka bɛɛn
swasu su sə̃a nge be ba ǹ Gusunə
nasiegisu, i ra n Hunde Dɛɛro yinamə,
i mə̀wa nge bɛɛn baababa.
52 Gusunən səmə wara bɛɛn baababa
ba ǹ nəni sə̃əwa. Ba bu go be ba
Geegiin naarun gari kua, ma tɛ̃, bɛɛn
tii i Geegii wi kərumətənu kua i nùn
go.
53 Bɛɛya i Gusunən wooda mwa ye
ba bɛɛ wɛ̃ Gusunən gəradoban min di.
Adama i ǹ ye mɛm nəəwɛ.

Etiɛnin gəə

54 Ye ba Etiɛnin gari yi nua, ba məru
bɛsira sere ba ben nikibii dwɛ̃ɛmə.
55 Adama Etiɛni u Hunde Dɛɛro
yiba, ma u wəllu nəni girari u
Gusunən yiiko wa, u maa Yesu wa u
yə̃ Gusunən nəm geuə.
56 Ma u nɛɛ, wee, na wa wəlla
wukiare, ma Tənun Bii u yə̃ Gusunən
nəm geuə.
57 Sanam mɛya ba ben swasu kərua
ka nəma, ba kuuki kua, ma ba duki da
sannu ba nùn kunisi.
58 Ba nùn gawa ba yara wuun di,
ma ba nùn kpenu kasukum wəri. Tən
be, ba ben kumboorosu pweta ba yi
aluwaasi goon mi wi ba ra nɛɛ Səəlu.
59 Sanam mɛ ba Etiɛni kpenu
kasukumə u kanaru kua u nɛɛ, Yinni
Yesu, a nɛn hunde məə.
60 U yiira u gbə̃ra wəllə u nɛɛ, Yinni
a ku bu tora teni garisi.
Ye u yeni gerua u kpa, ma u gu.

8

1 Saa ye, Səəlu u ka be ba Etiɛni go
nəə tia sə̃a.

Səəlu u Yesun yigbɛru nəni sə̃əwa

Saa dəma ten diya ba Yesun yigbɛ te
ta wə̃a Yerusalɛmuə nəni sə̃ə bakabu
torua. Naanɛ dokeobu kpuro ma
n kun mə gərobu, ba yarina ba da
Yudean temə ka Samarin temə.
2 Ma durəbu gabu be ba Gusunən
bɛɛrɛ yɛ̃, ba Etiɛni sikua ka nuku
sankira bakanu.
3 Adama Səəlu u kookari mə̀ u ka
Yesun yigbɛru kam koosia. U yɛnusu
duurimə u tən durəbu ka tən kurəbu
gawamə u bu kpɛ̃ɛmə pirisəm səə.

Filipu u Labaari gea waasu mə̀ Samariə

4 Be ba yarina ba da baama kpuro ba
Labaari gea waasu mə̀.
5 Filipu u da Samari maroə ma u
wuu gen təmbu Kirisi win gari waasu
kua.
6 Tən wərusu su win gari nua ma su
səm maamaakiginu wa ni u kua, ma
be kpuro ba win gari swaa daki mam
mam.
7 Filipu u wɛrɛkunu gira tən
dabinun wasin di, ma nu yarimə ka
wuri bɛkɛ. U maa yɛmə dabinu bɛkia,
ka bèn wasin bee tia gu.

8 Ma nuku doo bakabu wãa wuu ge səə.
9 Durə goo wãa wuu ge səə, wi ba ra nɛɛ Simɔə. U ra n ka dobo dobo maamaaki dabiru mɔ̀ Samarigibun wuswaaə, u maa tii garisi tən boko.
10 Təmbu kpuro bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu sere ka damgibu, ba ra n win gari swaa daki gem gem kpa ba n mɔ̀, wiya Gusunən dam bakam mə.
11 Ba ra nùn swaa daki yèn sɔ̃ saa tɛɛbun di win dobo dobo ya ra n bu biti sãa.
12 Adama ye təmba Labaari gea naanɛ doke ye Filipu u bu waasu kua, ye ya ka Gusunən bandu ka Yesu Kirisin yĩsiru yã, ba bu batɛmu kua tən durəbu ka tən kurəbu.
13 Simɔən tii maa naanɛ doke ma ba nùn batɛmu kua. U Filipu swĩi baama kpuro ma u biti kua too ye u səm damginu ka maamaaki wa ye ya kooramə.
14 Ye gəro be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba nua ma Samarigibu ba Gusunən gari naanɛ doke ba bu Piɛɛ ka Yohanu gəria.
15 Ye ba tura mi, ba kanaru kua naanɛ dokeo ben sɔ̃ Hunde Dɛɛro u ka du be səə.
16 Domi Hunde Dɛɛro kun gina sarame ben goon mi, ba gesi bu batɛmu kuawa ka Yinni Yesun yĩsiru.
17 Yera Piɛɛ ka Yohanu ba bu nəma səndi wirə, ma Hunde Dɛɛro dua be səə.
18 Ye Simɔə u wa ma Hunde Dɛɛro dua be səə sanam mɛ gəro be, ba bu nəma səndi wirə, yera u kĩ u bu gobi kɛ̃.
19 U nɛɛ bu maa nùn yiiko ye wɛ̃ɛyɔ, kpa baawure wi u nəmu səndi wirə Hunde Dɛɛro u n da du yɛ̃ro səə.
20 Adama Piɛɛ nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, wunɛ kaa kam ko ka wunɛn gobi sannu yèn sɔ̃ a tamaa kaa kpĩ a Gusunən kɛ̃ru ka gobi dwe.
21 A ɲ kpɛ̃ a n nəma mə səmbu te səə, domi wunɛn gɔ̃ru ga ɲ dee dee sãa Gusunən wuswaaə.
22 Yen sɔ̃, a gɔ̃ru gəsio wunɛn kom kɔ̃sum di, kpa a Yinni kana u nun wunɛn bwisiku kɔ̃sunu suuru kua ɲ n koo koora.
23 Domi na wa ma wunɛn daa ya sosu, ma toraru ta nun bəkua.
24 Simɔə u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn tii i man kanaru kuo Yinnin mi kpa gãa ni i man sɔ̃əwa mi, nu ku man deema.
25 Ye ba seeda ye di ma ba Yinnin garin waasu kua ba kpa, ba gəsira ba Yerusalɛmun swaa wəri. Nge mɛ ba dəə ba Labaari gean waasu mɔ̀ Samarin baru kpaa dabinu səə.

Filipu ka Etiopin wirugii goo

26 Adama Yinnin gərado goo u ka Filipu gari kua u nɛɛ, u seewo u da sɔ̃ə yɛ̃san nəm dwaru gia u swaa ye swĩi ye ya dəə saa Yerusalɛmun di sere ka Gasa. Swaa ye, swaa təkəra.
27 Ma u seewa u da. Miya u Etiopin tən kurə sunən dukian wunanəsun wirugii wa wi ba maatam kua. Durə wi, u da Yerusalɛmuɔ u ka Gusunə sã.
28 Yera u wiɔ u sɔ̃ win dumin kɛkɛ səə u Gusunən səmə Esain tireru garimə.
29 Hunde Dɛɛro u Filipu sɔ̃əwa u doo kɛkɛ yen bəkuə.
30 Filipu u duka da kɛkɛ yen mi, ma u nua durə wi, u garimə Gusunən səmə Esain tireru səə. U nùn bikia u nɛɛ, n nun yeeri ye a garimə mi?
31 Wirugii wi, u wisa u nɛɛ, amənа n ko n ka man yeeri ma n kun mə goo u man yi tubusia.
Ma u Filipu kana u kɛkɛ ye yɔɔma bu sina sannu.
32 Ye wee ye durə wi, u garimə saa Gusunən garin di.
“Ba ka nùn da nge yãa te ba koo saka.
Nge yãa buu ge ga maari sɛ̃ɛ sanam mɛ
ba gen sansu buramə,
nge mɛya u ɲ win nəə baaye.
33 Ba nùn kawa, ma ba yina bu nùn
siria dee dee.
Wara koo kpĩ u saa yen təmbun gari
gere.
Domi ba nùn wãaru wunari, u ɲ maa
wãa tem mɛ səə.”
34 Durə wi, u Filipu bikia u nɛɛ, na nun kanamə, a man sɔ̃əwə waran sɔ̃na Gusunən səmə wi, u yeni yorua. Win tiin sɔ̃na? Nge goon sɔ̃.
35 Yera Filipu u waasu wəri. U torua ka səmən gari yi, ma u nùn Yesun Labaari gea tubusia.
36 Nge mɛ ba dəə sannu swaa ye səə, ba tura daaru garun mi, mi nim wãa.

Ma durə wi, u nɛɛ, nim wee, mba n man tie na ɲ kon ka batɛmu ko. [
37 Filipu u nùn wisa u nɛɛ, kaa kpĩ a batɛmu ko à n naanɛ doke ka wunɛn gə̃ru kpuro.

Durə wi, u nɛɛ, mɛya na naanɛ doke ma Yesu Kirisi sãawa Gusunən Bii.]
38 Ma wirugii wi, u dera ba win kɛkɛ yə̃rasia. Wi ka Filipu ba sara ba da daaru mi, ma u nùn batɛmu kua.
39 Ye ba yara min di, Yinnin Hunde u ka Filipu doona. Wirugii wi, u ɲ maa nùn wa, adama u win swaa wəri u doona ka nuku dobu.
40 Filipu maa deema u wãa wuu gagu səə ge ba ra soku Asətu. U Labaari gean waasu kua mi, ka maa wuu si su wãa swaa ye səə kpuro sere u ka tura Sesareə.

9

Səəlun gə̃ru gəsiabu
(I maa mɛɛrio Gərobun Kookoosu 22:6-16, 26:12-18)

1 Sanam mɛ səəra Səəlu u yə̃rari dim dim u Yinnin bwãabu nəni sə̃ u bu go. Ma u da yãku kowo tənweron mi,
2 u nùn bikia u Yuuban mɛnnə yenugibu tirenu kua be ba wãa Damasiə kpa ù n gabu wa be ba swaa ye swĩi, ɲ n tən durəbun na, ɲ kun mɛ tən kurəbu, u ka kpĩ u bu mwa u bəke u ka da Yerusalɛmuə.
3 Sanam mɛ Səəlu u dəə, ye u Damasi turuku kua, suaru səə yam nùn bu-rure wəllun di.
4 Yera u wəruma temə, ma u nəə gagu nua ga nɛɛ, Səəlu, Səəlu, mban sə̃na a man nəni sə̃əmə.
5 Səəlu u bikia u nɛɛ, Yinni wuna were.

Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a nəni sə̃əmə.
6 A seewo a du wuu ge səə, ba koo nun sə̃ ye kaa ko.
7 Durə be ba sanum mɛ dəə ka wi, ba yə̃ra ba mari sə̃ə sə̃ə. Ba nəə ge nua, adama ba ɲ goo wa.
8 Səəlu u seewa tem di, adama baa mɛ u win nəni wukia u ɲ yam wa. Ba win nəmu nɛnuawa ba ka dua Damasiə.
9 U wə̃ko kua sə̃ə ita. U ɲ di saa ye səə, u ɲ maa nəra.
10 N deema naanɛ dokeo goo wãa Damasiə wi ba ra nɛɛ Anania. Yinni u ka nùn gari kua kãsiru səə u nɛɛ, Anania.

Ma Anania u nɛɛ, nɛ wee Yinni.
11 Yinni nùn sə̃əwa u nɛɛ, a seewo a da swaaə ye ba ra nɛɛ Dɛndaru, Yudasin dirə, a bikia mi durə goo wãa wi ba ra soku Səəlu Taasigii. Wee, u kanaru mə̀.
12 Kãsiru səə u durə goo wa wi ba ra nɛɛ Anania, wi u dua mi u wãa ma u nùn nəma səndi wirə u ka kpam yam wa.
13 Anania u nɛɛ, Yinni tən dabina nu man durə win labaari sə̃əwa, ka kə̃sa kpuro ye u wunɛn təmbu kua Yerusalɛmuə.
14 Ma sa nua yãku kowo tənweroba nùn nəə kã u ka təmbu kpuro mwa be ba wunɛn yĩsiru sokumə mini.
15 Adama Yinni nùn sə̃əwa u nɛɛ, a doo domi na durə wi gəsa nɛn səmə u ka nɛn yĩsiru kpara tən tukobun mi, ka sinambu ka maa Isireliban suunu səə.
16 Kon maa nùn sə̃əsi nge mɛ u koo nəni swãaru wa nɛn yĩsirun sə̃.
17 Ma Anania u seewa u da u dua diru mi, u Səəlun wiru nəma səndi u nɛɛ, Səəlu nɛn beruse, Yinni Yesu wi u nun kure swaaə sanam mɛ a sisi, wiya man gərima a ka yam wa kpa a Hunde Dɛɛro yibu.
18 Mii mii gãanu wəruma win nənin di nge swãan kokosu, ma u kpam yam wa. U seewa, ma ba nùn batɛmu kua.
19 Ye u di u kpa ma win dam mu wurama.

Səəlu u waasu mə̀ Damasiə

Ma Səəlu u sina sə̃ə yiru ka naanɛ dokeobu Damasiə.
20 Yande u da Yuuban mɛnnə yenə u waasu mə̀ u gerumə ma Yesu sãawa Gusunən Bii.
21 Be kpuro be ba gari yi nua, ba biti kua ba bikiana ba nɛɛ, n ɲ durə wiya mi, wi u raa be ba Yesun yĩsiru sokumə goomə Yerusalɛmuə, ma u na mini u ka bu mwa u bəke u ka da yãku kowo tənwerobun mi?
22 Səəlun waasu ya dam sosimə, u bu sə̃əsimə kam kam ma Yesu u sãawa Kirisi wi Gusunə u gəsa, sere Yuu be

ba wãa Damasiə ba kpana bu wi gari wisi.
23 Sõə mɛɛrun biru Yuuba ba wesiana bu Səəlu go,
24 ma Səəlu u gari yi nua. Ma ba wuu gen gbãrarun kənnəsu kõsum wəri sõə səə ka wɔ̃kuru bu ka nùn wa bu gon sõ.
25 Adama wɔ̃kuru səə, Səəlun bwãabu ba nùn sarasia ka bireru saa gbãrarun fɛnɛnti gaan di.

Səəlu wãa Yerusalɛmuə

26 Ye Səəlu u wurama Yerusalɛmuə u kĩ u ka naanɛ dokeobu mɛnna, adama be kpurowa ba nùn bɛrum sãa, ba ǹ tamaa u kua naanɛ dokeo.
27 Yera Baanabasi u ka nùn da gərobun mi, ma u bu sõəwa nge mɛ Səəlu u Yinni wa Damasin swaaə, ma Yinni u ka nùn gari kua. U maa bu tubusia nge mɛ Səəlu u ka Yesun yĩsiru waasu kua ka wərugəru Damasiə.
28 Gari yin biru Səəlu u wãa ka be sannu, u bəsu Yerusalɛmuə, u waasu mɔ̀ ka wərugəru Yinnin yĩsiru səə.
29 U maa ka Yuu be ba Gɛrɛkim təna gerumə, gari kua gasə ka sikirinə, adama ba swaa kasu bu ka nùn go.
30 Sanam mɛ wigibu ba gari yi nua ba ka nùn da Sesareə ma ba dera u doona Taasiə.
31 Nge mɛya Yesun yigbɛru Yudeaə ka Galileə, ka Samariə, ta ka alafia wa, ta dam mɔ̀, ma ta sosimə ta dəə Yinni Gusunən nasiaru səə ka Hunde Dɛɛron dam kɛ̃ru.

Enɛn bɛkiabu

32 Piɛɛ u maa bəsu baama kpuro. Yera sõə teeru u naanɛ dokeobu beram da be ba wãa Lidaə.
33 Miya u durə goo wa, win yĩsira Enɛ. U sãawa yɛmə, u ǹ seere win kpin yerun di saa wõə nəəba itan di.
34 Piɛɛ u nùn sõəwa u nɛɛ, Enɛ, Yesu Kirisiwa nun bɛkiamə, a seewo a wunɛn kpin yeru səmɛ.
Mii mii u seewa.
35 Təmbu kpuro be ba wãa Lidaə ka Saronin baru kpaanu səə ba nùn wa, ma ba gɔ̃ru gəsia ba Yinni naanɛ doke.

Dəəkasi u wurama gərin di

36 N deema, Yopeə tən kurə naanɛ dokeo goo wãa mi, win yĩsira Tabita. Teya ba maa mɔ̀ Dəəkasi ka Gɛrɛkim. Kurə wi, u ra n səm geenu mɔ̀ kpa u n sãarobu somimə.
37 Yera u bara u gu. Ba win goru disi wəka ba ka da ba kpĩ gidambisa wəllə.
38 Yope ka Lida kun tondinɛ, yen sɔ̃na, ye naanɛ dokeo be ba wãa Yopeə ba nua ma Piɛɛ u wãa Lidaə, ba nùn təmbu yiru gəria bu nùn sõ u na ben mi fuuku fuuku.
39 Ma Piɛɛ u seewa u ka bu da. Ye u tura mi, ba ka nùn da gidambisa yen wəllə. Gəminibu kpuro ba yõ win bəkuə ba sumə ba nùn yabenu ka yãnu ganu sõəsimə ni Dəəkasi u kua sanam mɛ u wãa ka be.
40 Piɛɛ u be kpuro yara dii ten min di ma u yiira u kanaru kua. Yen biru u sĩira goo ten bera gia u nɛɛ, Tabita a seewo.
Yera kurə wi, u nəni wukia. Ye u Piɛɛ wa u seewa u sina.
41 Ma Piɛɛ u nùn nəmu nɛnua u seeya u yõrasia. Ma u naanɛ dokeobu ka gəmini be soka u bu Dəəkasi sõəsi wasiru.
42 Yenin labaari ya nəəra Yopeə kpuro, ma tən dabinu nu Yinni naanɛ doke.
43 Piɛɛ u sõə mɛɛru kua Yopeə, yana kowo goon mi, wi ba ra soku Simɔə.

10

Piɛɛ ka Kəənɛru

1 Tabu sunə goo u wãa Sesareə tabu kowobun wuuru səə te ba ra nɛɛ Italigiru, win yĩsira Kəənɛru.
2 Durə wi, u Gusunə nasie too, wi ka win yɛnugibu kpuro ba Gusunə sãamə. U ra kanaru ko, u ra maa Yuuban sãarobu somi gem gem.
3 Sõə teeru, kəba itan saka, u Gusunən gərado wa kãsiru səə, u na win mi u nùn soka u nɛɛ, Kəənɛru.
4 U gərado wi nəni girari tii tii ka bɛrum u nɛɛ, mba n kua yinni.
Gərado nùn sõəwa u nɛɛ, Gusunə u wunɛn kanaru mwa, u maa wunɛn səm geenu wa ma u nun yaaya.
5 Tɛ̃, a gabu gərio Yopeə bu durə goo sokuma wi ba ra nɛɛ Simɔə, wi ba maa mɔ̀ Piɛɛ.
6 U sãawa səə yana kowo goon yɛnuə wi ba mɔ̀ Simɔə. Win dira wãa nim wɔ̃kun bəkuə.

7 Ye wɔllun gərado wi, u ka nùn gari
kua u doona u kpa, Kɔɔnɛru u win sɔm
kowobu yiru soka ka tabu kowo be ba
ra n wãa win bɔkuɔn turo wi u Gusunɔ
nasie.
8 U bu ye kpuro tubusia, ma u bu
gɔra Yopeɔ.
9 Yen sisiru saa ye ba wãa swaaɔ
ma ba Yope turuku kooma, Piɛɛ u
yɔɔwa dii tɛɛra wɔllɔ sɔ̃ɔ sɔɔn saka u ka
kanaru ko.
10 N deema gɔ̃ɔra wi mɔ̀ ma u kĩ u di.
Ye ba nùn doo kuammɛ yera u kãsa.
11 U wa Gusunɔ wɔlla wukiara ma
beku te ta sãare gɔ̃gɔ bɔkɔ ta sarama,
ba ten goonu nnɛ dɛria.
12 Te sɔɔ, yɛɛ bwese bwesekawa
wãa mi, yi yi naasu nnɛ mɔ ka yi yi
kabirimɔ ka gunɔsu.
13 Ma Piɛɛ u nɔɔ gagu nua ga nɛɛ, Piɛɛ
a seewo a ye go a tem.
14 Adama Piɛɛ u nɛɛ, aawo pai Yinni,
na ɲ yaa seserugia diire.
15 Nɔɔ ge, ga kpam gerua ga nɛɛ, ye
Gusunɔ u sokumɔ diira a ku maa ye
garisi seseru.
16 Nge mɛya n kua sere nɔn ita.
Yande beku te, ta wura wɔllɔ.
17 Ma Piɛɛ u biti soora u tii bikia,
mba kãsi ten tubusianu. Saa yera
Kɔɔnɛrun gɔro be ba raa Simɔɔn
yɛnu bikiamɔ, ba gu kamɛ ba yɔ̃ gen
kɔnnɔwɔ.
18 Ba yɛnugibu nɔɔ kɔ̃ ba bikia sɔɔ
goo ù n wãa mi, wi ba ra soku Simɔɔ
Piɛɛ.
19 Sanam mɛ Piɛɛ u kãsi te
bwisikumɔ, Hunde Dɛɛro nùn sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, n wee, tɔmbu ita gaba nun
bikiamɔ.
20 A seewo a sara a bu yɔ̃siri a ku
diriri domi nɛna na bu gɔrima.
21 Ma Piɛɛ u sara u da ben mi u nɛɛ,
nɛna durɔ wi i kasu. Mba i kasum na.
22 Ba nɛɛ, Kɔɔnɛru tabu sunɔwa nun
kasu, wi u sãa geegii u Gusunɔ sãamɔ
ma Yuuba kpuro ba win seeda gea
dimɔ. Wɔllun gɔrado dɛɛro goowa nùn
sɔ̃ɔwa u nun kasusio kpa u wunɛn
nɔɔn gari nɔ.
23 Yera Piɛɛ u durɔ be duusia yɛnuɔ
u bu yaarɛ kua.

Yen sisiru u ka bu swaa wɔri, ma
Yopen naanɛ dokeobu gaba maa nùn
yɔ̃siri.
24 Yen sɔ̃ɔ itaseru ba Sesare tura, ba
deema Kɔɔnɛru u win dusibu ka win
bɔrɔba mɛnnɛ u ka bu mara.
25 Saa ye Piɛɛ u yɛnu ge duɔ, Kɔɔnɛru
u ka nùn yinnɔ da u nùn kpuna.
26 Adama Piɛɛ u nùn seesia u nɛɛ, a
seewo, domi nɛn tii tɔnuwa.
27 Saa ye u ka Kɔɔnɛru gari mɔ̀, u dua
dirɔ u wa wee tɔn dabinu mɛnnɛ.
28 Ma u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ̃ ma Yuuban
wooda ya yina Yuu u ka tɔn tuko
mɛnna ɲ kun mɛ u da win yɛnuɔ.
Adama Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi ma n ɲ
weenɛ n goo soku disigii.
29 Yen sɔ̃na na ɲ gafara kasu na na
yande ye i man soka. Tɛ̃, na bɛɛ
kanamɔ, i man sɔ̃ɔwɔ mban sɔ̃na i man
kasusia.
30 Kɔɔnɛru u nɛɛ, gisɔ sɔ̃ɔ nnɛn
amadaare, na kɔba itan kanaru mɔ̀ nɛn
dirɔ. Suaru sɔɔ durɔ goo u yɔ̃ra nɛn
wuswaaɔ u yaberu sebua ta ballimɔ.
31 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ, Gusunɔ
u nɛn kanaru nua, u maa nɛn kɛ̃nu
yaaya ni na ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu kɛ̃.
32 N goo gɔrio Yopeɔ u man Simɔɔ
Piɛɛ sokuama wi u sãa sɔɔ yana kowo
goo wi ba mɔ̀ Simɔɔn yɛnuɔ nim
wɔ̃kun bɔkuɔ.
33 Yen sɔ̃na na nun gɔria yande, a
maa kua ye a ka na fuuku. Tɛ̃ bɛsɛ
kpuro sa wãa mini Gusunɔn wuswaaɔ
su ka nɔ ye Yinni u nun sɔ̃ɔwa a sun sɔ̃.

Piɛɛn waasu Kɔɔnɛrun yɛnuɔ

34 Ma Piɛɛ u gari sua u nɛɛ, tɛ̃ na
gia ka gem ma Gusunɔ u tɔmbu kpuro
garisi tia.
35 Baawure wi u nùn nasie ma u mɔ̀
dee dee, u ra yɛ̃ro wure baa ɲ n bwese
teren na.
36 Bɛɛ i Labaari gea yɛ̃ ye u dera ba
Isireliba waasu kua, ye n sãa alafian
gari saa Yesu Kirisin min di wi u sãa
tɔmbu kpuron Yinni.
37 I maa yɛ̃ ye ya koora Yudea kpuro
sɔɔ, ye ya torua Galileɔ, sanam mɛ
Yohanu u win batɛmun gari waasu
kua u kpa.
38 I Yesu Nasarɛtigiin baaru yɛ̃ nge
mɛ Gusunɔ u nùn Hunde Dɛɛro ka

dam wɛ̃. U da baama kpuro u səm geenu kua u təmbu bɛkia be Setam u dam dəre, domi Gusunə wãa ka wi.
39 Bɛsɛ sa sãa yen seeda diobu ye u kua Yuuban baru kpaanə ka Yerusalɛmuə. Ba maa nùn kpare dãa bunanaru wəllə ba go.
40 Adama sõə itase Gusunə u nùn seeya gərin di, ma u dera u tii sõəsi.
41 N ǹ maa mə təmbu kpurowa ba nùn wa ma n kun mə bɛsɛ seeda diobu tənа be Gusunə u gəsa yellun di, bɛsɛ be sa di sa nəra ka wi win seebu gərin din biru.
42 Ma u sun yiire su win gari təmbu waasu kua kpa su seeda di ma wiya Gusunə u kua wasobu ka gəribun siri kowo.
43 Gusunən səməbu kpuron gari yi win seeda dimə ma baawure wi u nùn naanɛ doke u koo win toranun suuru wa win yĩsirun sõ.

Tən tukobu ba Hunde Dɛɛro mwa

44 Saa ye Piɛɛ u gari mə̀, Hunde Dɛɛro u sarama ben baawure səə be ba gari yi swaa daki.
45 Yuuban naanɛ dokeo be ba da mi ka Piɛɛ sannu, ba biti soora yèn sõ Gusunə u maa win Hunde Dɛɛro tən tukobu wɛ̃.
46 Domi ba nua tən be, ba ka barum tukum gari mə̀ ba Gusunə siaramə. Piɛɛ u bikia u nɛɛ,
47 goo koo kpĩ u yina bu ka bu nim batɛmu ko bè səə Hunde Dɛɛro u dua nge bɛsɛ?
48 U yiire bu bu batɛmu ko Yesu Kirisin yĩsiru səə. Yen biru ba nùn kana u ka bu sina sõə yiru.

11

Piɛɛ u Yesun yigbɛru win gari tubusia Yerusalɛmuə

1 Gərobu ka naanɛ dokeobu gabu Yudean tem kpuro səə ba nua ma tən tukobu ba maa Gusunən gari nua ba yi wura.
2 Sanam mɛ Piɛɛ u wura Yerusalɛmuə, Yuuban naanɛ dokeobu ba nùn taarɛ wɛ̃.
3 Ba nɛɛ u dua tən tukobun yɛnuə be ba ǹ bango kue, ma u yaa dibu di ka be sannu.
4 Yen sõna Piɛɛ u bu gari yi tubusia saa yin toren di sere ka yin nərə.
5 U nɛɛ, sanam mɛ na wãa Yope maroə, ye na kanaru mə̀ sõə teeru na kãsiru wa. Na bekuru wa te ta sãa nge gõgə bəkə ta sarama Gusunə wəllun di, ba ten goonu nnɛ dɛrie ma ta yõra nɛn bəkuə.
6 Ye na tu nəni girari na mɛɛra na yɛɛ naasu nnɛgii wa, ka gberun yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka maa gunəsu.
7 Ma na nəə gagu nua ga man soka ga nɛɛ, n seewo n go kpa n tem.
8 Adama na nɛɛ, aawo pai Yinni, na ǹ yaa seserugia diire.
9 Na kpam nəə ge nua saa wəllun di ga nɛɛ, n ku gãanu soku seseru ni Gusunə u sokumə diira.
10 Yabu yeni ya koorawa nən ita, yen biru ya kpam wura wəllə.
11 Saa ye səə mii mii, durəbu ita be ba man gəriama saa Sesaren di ba tunuma yɛnu mi na wãa.
12 Hunde Dɛɛro u man sõəwa u nɛɛ, n ka bu doo, n ku diriri. Bɛsɛgibu nəəba tia beni ba man yõsiri ma sa dua durə win yɛnuə.
13 U sun sõəwa nge mɛ u wəllun gərado wa u yõ win dirə u nɛɛ, u goo gərio Yopeə u ka Simə̀ə sokuma wi ba maa mə̀ Piɛɛ.
14 Wiya u koo nùn gari sõ yi yi koo de wi ka win yɛnugibu bu faaba wa.
15 Ye na nɛn waasu torua Hunde Dɛɛro u sarama be səə nge mɛ u kua bɛsɛ səə dəma te.
16 Yera na Yinnin gari yaaya yi u nɛɛ, Yohanu u ka nim batɛmu kua, adama ba koo bɛɛ batɛmu ko ka Hunde Dɛɛro.
17 N n mɛn na, Gusunə ù n bu kɛ̃ru kã tèn bweseru u sun kã sanam mɛ sa Yinni Yesu Kirisi naanɛ doke, wara nɛ n ka Gusunə swaa ganɛ.
18 Ye ba gari yi nua, ba ben sikirinə mari, ma ba Gusunə siara ba nɛɛ, Gusunə maa tən tukobu ayeru wɛ̃ bu ka gõru gəsia, kpa ba n wãaru mə.

Yesun yigbɛru Antiəsiə

19 Naanɛ dokeobu be ba raa yarina baama kpuro nəni swãarun sõ te ta seewa sanam mɛ ba Etiɛni go, ben gaba da sere tem mɛ ba sokumə Fɛnisi ka maa tem bureru garu səə te ba

sokumə Sipu, ka maa wuu gagun mi ge ba sokumə Antiəsi, ba Labaari gea kparamə, Yuuba tənawa ba sɔ̃əmə.
20 Adama naanɛ dokeobu gabu be ba Antiəsi da saa Sipu ka Sirɛnin di, ba maa tən tukobu Yinni Yesun Labaari gea ye waasu kua.
21 Yinni Gusunən dam mu wãa ka be, ma tən dabinu nu gari yi naanɛ doke ma nu gɔ̃ru gəsia nu wura Yinnin mi.
22 Yen labaari ya Yesun yigbɛru deema te ta wãa Yerusalɛmuə, ma ba Baanabasi gəra Antiəsi mi.
23 Sanam mɛ u tura mi, ye u wa nge mɛ Gusunə u tən be durom kua, win nukura dora. Ma u bu dam kã ba n ka Yinni maninɛ ka ben gɔ̃rusu kpuro,
24 domi u sãa tən geo u Hunde Dɛɛro yiba ma win naanɛ dokebu kpã. Ma tən dabinu tii Yinni wɛ̃.
25 Yen biru u Taasi da u ka Səəlu kasu.
26 Ye u nùn wa u ka nùn da Antiəsi mi. Be yiru ba sina mi wɔ̃ə gira ba mɛnna ka Yesun yigbɛrugibu ma ba tən dabinu Gusunən garin keu sɔ̃əsi. Antiəsi miya ba gbia ba naanɛ dokeobu soka Kirisigibu.
27 Saa ye səəra Gusunən səməbu gaba Antiəsi da saa Yerusalɛmun di.
28 Ben turo, wi ba sokumə Agabusi, u seewa u yɔ̃ra mɛnnə səə, ma u Gusunən gari gerua ka Hunde Dɛɛron somiru u nɛɛ, gɔ̃ə bakara koo ko handunia kpuro səə. Nge mɛya ta maa kua tem yɛ̃ro Kolodun waati.
29 Yera naanɛ dokeobu ba gɔ̃ru doke bu kɛ̃ru mərisia nge mɛ ben baawuren məra nɛ, bu ka naanɛ dokeobu somi be ba wãa Yudeaə.
30 Ma ba kua mɛ, ba dera Baanabasi ka Səəlu ba ka tu da guro gurobun mi.

12

Ba Yakəbu go ma ba Piɛɛ pirisəm doke

1 Sanam mɛ səəra sina boko wi ba sokumə Herodu, u Yesun yigbɛrun təmbu gabu nəma doke u ka bu nəni sɔ̃.
2 Wiya dera ba Yakəbu, Yohanun məə mwa ba go ka takobi.
3 Ye u wa ma n Yuuba dore, u maa Piɛɛ mwa. N wee saa ye, pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia doken tɔ̃ə bakara.
4 Ye ba nùn mwa ba kpa, ba nùn pirisəm doke ma tabu kowobu wəkura nəəbu ka tia ba nùn kɔ̃su. Ba bu yi nnɛ nnɛ. Herodu u gɔ̃ru doke u nùn siri təmbun wuswaaə Gəə sararibun tɔ̃ə bakarun biru.
5 Ba Piɛɛ nɛni pirisəm səə, adama Yesun yigbɛrugibu ba kanaru mə̀ gem gem win sɔ̃ Gusunən mi.

Ba Piɛɛ yakia

6 Tɔ̃ə te Herodu u kĩ u nùn yara pirisəm di u ka da təmbun mi, ten wɔ̃kuru Piɛɛ u dweeya tabu kowobu yirun suunu səə. Ba nùn bəkua ka yəni yiru, ma kɔ̃sobu gaba maa wãa pirisəm kənnəwə.
7 Suaru səə Yinnin gərado u kurama ma pirisəm dii te, ta yam burura. Gərado wi, u Piɛɛ so yɛ̃saə u nùn yamia u nɛɛ, u seewo fuuku fuuku.

Mii mii yəni yi, yi wəruma win nəman di.
8 Ma gərado u nɛɛ, a wunɛn yaberu sebuo kpa a wunɛn salubata doke.

Piɛɛ u kua mɛ, ma gərado u kpam nɛɛ, a wunɛn gɔ̃gə wukirio kpa a man swĩi.
9 Piɛɛ u yara u nùn swĩi, adama u tamaa u dosiməwa, u ɲ yɛ̃ ye gərado u mə̀ n sãawa gem.
10 Ba pirisəm kɔ̃so gbiikobu sarari ka yiruse, ma ba gambo sisugia tura ye ya wãa wuun bera gia. Yeya ya kɛniara ka tii ma ba yara ba swaa doo kamɛ, ba gu swĩi. Ma gərado wi, u Piɛɛ deri suaru səə.
11 Sanam mɛ səəra Piɛɛ u tuba ye n nùn deema. Ma u tii sɔ̃əwa u nɛɛ, tɛ̃ na gia ma geema. Yinni Gusunəwa u win gərado gərima u ka man yakia Herodun nəman di, ka maa ye kpuron di ye Yuuba ba kĩ bu man kua.
12 Ye gari yi, yi nùn yeeri yi kpa, u da Maarin yɛnuə wi u sãa Yohanu Maakun mɛro. Tən dabinu mɛnnɛ mi, ba kanaru mə̀.
13 Piɛɛ u gambo so yɛnu kənnəwə ma kurə səm kowo goo wi ba ra soku Roda, u da u swaa daki.

14 Ye u Piɛɛn nɔɔ tuba nuku dobu
kun dere u gambo kɛniɛ, ma u duka
gəsira dirə u bu sɔ̃əwa ma Piɛɛwa wãa
kənnəwə.
15 Ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, a
wiiraməwa.
Adama u mɔ̀, ka geema ni.
Ma ba mɔ̀, win yarowa.
16 N deema Piɛɛ u yɔ̃ mi, u gambo
soomə. Ye ba ye kɛnia, ba nùn tuba,
ma ba biti soora.
17 U bu marisia ka nəmu, ma u bu
tubusia nge mɛ Yinni Gusunə u ka
nùn yara pirisəm di. U nɛɛ, bu gari yi
Yakəbu sɔ̃ ka maa naanɛ dokeo be ba
tie.
Yen biru u doona u da gam gia.
18 Yen sisiru bururu nanda bakabu
wãa tabu kowobun suunu sɔɔ. Ba
wəki ba mɔ̀, mana Piɛɛ u doona.
19 Herodu u yiire bu nùn kasu,
adama ba ǹ nùn wa. Yen sɔ̃na u
pirisəm kɔ̃sobu win gari bikia ma u
wooda wɛ̃ bu ka bu da bu go. Yen biru
Herodu u seewa Yudean di u da u sina
sɔ̃ə mɛɛru Sesareə.

Herodun gəə

20 N wee Herodu u ka Tirigibu
ka Sidonigibu məru bara gem gem.
Yen sɔ̃na tən be, ba kpарana ba da
win mi sannu. Gbiikaa ba ka Balatu
bərənu kua wi u sãa sina bokon yɛnun
səm kowobun wirugii. Yen biru ba
da Herodun mi bu ka nùn suuru
kana, domi ben temgibu ba ben dĩanu
waaməwa saa Herodun tem di.
21 Herodu u tɔ̃ru yi te u koo bu wa.
Ye tɔ̃ə te, ta tura, u win gurumusuru
sebua u sina win sina turaru wəllə ma
u gari gerubu wəri.
22 Tən be, ba nɛɛ, Gusunən nɔɔwa
mini, n ǹ tənuguu.
23 Mii mii Yinnin gərado u na u
Herodu so ma kəkənu na nu win wasi
di ma u gu yèn sɔ̃ wi tənu, u Gusunən
yiiko mwa.
24 Saa ye sɔɔ, ma Gusunən gari yi
kpararamə yi sosimə.
25 Ye Baanabasi ka Sɔɔlu ba ben
səmburu kua ba kpa, ba wura
Yerusalɛmuə. Ma ba Yohanu Maaku
sua, u ka bu da.

13

Ba Baanabasi ka Sɔɔlu gəsa ba gəra

1 Gusunən səməbu ka keu koosiobu
gaba wãa Antiəsin Yesun yigbɛru sɔɔ.
Ben yĩsa wee. Baanabasi ka Simɛɔ
wi ba sokumə tən wɔ̃ko, ka Lusiu
Sirɛnigii, ka Manahɛni wi ba nɛnua
yɛnu teu ka Herodu sina boko, ka maa
Sɔɔlu.
2 Sɔ̃ɔ teeru durə be, ba Yinni Gusunə
sãamə ka nɔɔ bəkuru sannu, yera
Hunde Dɛɛro u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bu
Baanabasi ka Sɔɔlu wunə nɛnɛm bu ka
səmburu garu ko tèn sɔ̃ u bu soka.
3 Yen biru ye ba nɔɔ bəkuru ka
kanaru kpa, durə be, ba Baanabasi ka
Sɔɔlu nəma səndi wirə, ma ba dera ba
doona.

Baanabasi ka Sɔɔlu ba Sipu da

4 Sanam mɛ Hunde Dɛɛro u bu gəriə,
Baanabasi ka Sɔɔlu ba tura wuu gagun
mi ge ba ra soku Sɛlɛsi. Min diya ba
goo nimkuu dua, ba ka tem bureru
garu da te ba ra soku Sipu.
5 Sanam mɛ ba tura Sipun wuu
gagu sɔɔ ge ba ra soku Salamini,
ba Gusunən gari waasu kua Yuuban
mɛnnə yenə. Yohanu Maaku u bu
yɔ̃siri u ka bu somi.
6 Ma ba tem bure baka te kpuro
sarari ba tura sere wuuə ge ba ra soku
Pafəsi. Miya ba Yuu dobo dobogii goo
wa wi u sãa səmə weesugii. Win yĩsira
Bariyesu.
7 U wãa ka Seegiu Pəlusi, Sipun tem
yɛ̃ro. Tem yɛ̃ro wi, u sãawa bwisigii,
yera u Baanabasi ka Sɔɔlu soka yèn sɔ̃
u kĩ u Gusunən gari nə.
8 Adama dobo dobogii wi, wi ba ra
maa soku Elimasi ka Gɛrɛkim u bu
yinari. U kookari mɔ̀ u ka tem yɛ̃ro wi
gəsia naanɛ dokebun swaan di.
9 Sanam mɛya Sɔɔlu wi ba maa
sokumə Pəlu, wi u Hunde Dɛɛro yiba,
u dobo dobogii wi nəni girari
10 u nɛɛ, wunɛ wi a taki dibu ka
daa kɔ̃sa yiba, wunɛ Setam bii ka gãa
geenu kpuron wɛrə, sere domma kaa
n kasu a Gusunən gem gəsia weesu.
11 Tɛ̃, wee, Gusunə u koo nun nəmu
tĩi, kaa wɔ̃ko ko, a ǹ maa yam wasi sɔ̃ə
mɛɛru.

Mii mii wɔ̃kora durə wi wəri, u yam bia, ma u sĩimə u babi u goo kasu wi u koo nùn nəmu nɛnɛ.
12 Ye tem yɛ̃ro wi, u wa ye n koora, u Yesu naanɛ doke. U biti soora Yinnin swaan garin sɔ̃.

Pəlu ka Baanabasi ba wãa Pisidin tem səə

13 Yen biru Pəlu ka win kpaasibu ba goo nimkuu dua Pafəsin di, ma ba wuu gagu tura ge ba ra soku Periga, Panfilin temə. Miya Yohanu u bu deri, u wura Yerusalɛmuə.
14 Saa Perigan di ba da Antiəsiə, Pisidin temə. Tɔ̃ə wɛ̃rarugiru səə ba da Yuuban mɛnnə yerə, ba sina.
15 Ye ba Məwisin woodan tirerun gam ka maa Gusunən səməbuginun gam gara ba kpa, mɛnnə gen wirugibu ba bu gəria ba nɛɛ mɛro bisibu, ì n gari gɛɛ mə yi yi koo təmbu dam kɛ̃ i geruo.
16 Pəlu u seewa u yɔ̃ra u ka bu nəmu marisia. U nɛɛ, bɛɛ Isireliba, ka bɛɛ be i Gusunə nasie, i swaa dakio.
17 Gusunə bɛsɛ Isireliban Yinni u bɛsɛn sikadoba gəsa ma u dera ba kua bwese bakaru sanam mɛ ba wãa Egibitin temə. Yen biru u bu yara min di ka win dam bakam,
18 ma u ka bu tɛmana wɔ̃ə weeru gbaburə.
19 U maa bwesenu nəəba yiru kpeerasia Kananin tem səə, ma u nin tem win təmbu wɛ̃ mu n sãa begim.
20 Ye kpuro ya kua wɔ̃ə nɛɛru ka weeraakuru (450).
Yen biru Gusunə u bu kparobu wɛ̃ n ka girari Gusunən səmə Samuɛlin waati.
21 Yera ba sunə bikia ma Gusunə u bu Səəlu Kisin bii wɛ̃, saa Bɛnyamɛɛn bweserun di, ma u bandu di wɔ̃ə weeru.
22 Ma Gusunə u nùn bandu yara u Dafidi kəsire kua, wìn sɔ̃ u seeda di u nɛɛ, u wa ma Dafidi, Isain bii u sãa tənu wìn bweseru u kĩ, wi u koo win kĩru kpuro ko.
23 Dafidi win bweserun diya, Yesu u yara wi Gusunə u kua Isireliban Faaba kowo nge mɛ u nəə mwɛɛru kua.
24 Yesu u sere na, Yohanu u Isireliba kpuro waasu kua u bu sɔ̃əwa bu gɔ̃ru gəsia bu batɛmu ko.
25 Sanam mɛ Yohanu u win səmburu kpeema, u ra nɛɛ, u ɲ sãa wi ba mara, adama yɛ̃ro u koo na win biru wìn baranu u ɲ tura u pota.
26 Tɛ̃, mɛro bisibu, bɛɛ Aburahamun bweserun bibu, ka bɛɛ be i Gusunə nasie, bɛsɛra ba faaba yen gari gəriama.
27 Domi Yerusalɛmugibu ka ben wirugibu, ba ɲ Yesu wi tuba, ba ɲ maa Gusunən səməbun gari tuba yi ba garimə tɔ̃ə wɛ̃rarugiru baatere. Adama ba yi yibia sanam mɛ ba Yesu taarɛ wɛ̃.
28 Ba ɲ gãanu wa wi səə, ni nu ka gəə weenɛ, adama ka mɛ, ba nɛɛ, Pilati u nùn goowo.
29 Ye ba kpuro kua ba kpa ye ba yorua win sɔ̃, ba nùn sarasia dãa bunanaru wəllun di, ba kpɛ̃ɛ sikiru səə.
30 Adama Gusunə u nùn seeya gərin di.
31 Sɔ̃ə dabinun baa səə u tii təmbu sɔ̃əsi be ba nùn swĩima Galilen di ba ka na Yerusalɛmuə. Tən beya ba tɛ̃ sãa win seeda diobu Isireliban mi.
32 Sa maa bɛɛ Labaari gea nəəsiamə ye ya ka Gusunən nəə mwɛɛru yã te u bɛsɛn sikadoba kua.
33 Ye kpurowa u sun kua bɛsɛ be sa sãa ben bibu sanam mɛ u Yesu seeya gərin di, nge mɛ ba yorua Dafidin womu yiruse səə, mi Gusunə u nɛɛ,

“Wuna a sãa nɛn Bii.
Gisəra na kua wunɛn tundo.”

34 Gusunə u raa gerua u koo nùn seeya gərin di kpa u ku maa kɔ̃si. Yeya u gerua u nɛɛ,

“Kon bɛɛ domaru kua te ta dɛɛre ta ɲ sika mə,
tèn nəə mwɛɛru na Dafidi kua.”

35 Yen sɔ̃na u kpam gerua Dafidin womu gagu səə u nɛɛ,

“A ɲ derimə wunɛgii wi u naanɛ mən wasi yi kɔ̃si.”

36 Domi Dafidi u kua ye Gusunə u himba kua u ko win tiin waati səə. Yen biru u kpuna u gu ma ba nùn sikua ka win sikadoba sannu ma win wasi kɔ̃sa.
37 Adama, wi Gusunə u seeya gərin di, win wasi kun kɔ̃sa.

38 N n mɛn na nɛgibu, i de i n yɛ̃ ma saa
win min diya sa bɛɛ toranun suurun
gari nɔɔsiamɔ.
39 Wiya maa baawure wi u nùn naanɛ
doke yakia kpuron di, ye Mɔwisin
wooda kun kpɛ̃ yu ko.
40 Yen sɔ̃, i tii laakari koowo, kpa
ye Gusunɔn sɔmɔba gerua n ku bɛɛ
deema, ye ba nɛɛ,
41 “I mɛɛrio, bɛɛ tɔn yaako kowobu,
i biti sooro kpa i kam ko.
Domi kon gãanu ko bɛɛn nɔni biru ni
i ǹ naanɛ mɔ̀ baa goo ù n bɛɛ nu
tusia.”
42 Sanam mɛ Pɔlu ka Baanabasi ba
yara mɛnnɔ yerun di, tɔn be, ba bu
kanamɔ bu kpam bu gari yi sɔ̃ tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugii kpaaru sɔɔ.
43 Ye tɔmba yara mɛnnɔ yerun di,
Yuuba dabiru ka maa tɔn tukobu be
ba gɔsira Yuuba, ba Pɔlu ka Baanabasi
swĩi. Gɔro be, ba ka bu gari kua ba bu
dam kã ba n ka wãa Gusunɔn durom
sɔɔ.
44 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii kpaa te sɔɔ, kaa nɛɛ
wuu gen tɔmbu kpurowa ba mɛnna
bu ka Yinnin gari nɔ.
45 Sanam mɛ Yuuba ba tɔn wɔru ge
wa, ba nisinu kua. Ba Pɔlun gari siki,
ba gari kɔ̃si gerumɔ.
46 Adama Pɔlu ka Baanabasi ba
gerua ka wɔrugɔru ba nɛɛ, tilasiwa bu
bɛɛ Yuuba Gusunɔn gari sɔ̃ gbiikaa.
Adama yèn sɔ̃ i yi yina, ma i ǹ tii garisi
be ba ka wãaru te ta ku ra kpe weenɛ,
n wee, sa ko bɛɛ deri, kpa su da tɔn
tukobun mi.
47 N wee ye Yinni Gusunɔ sun yiire
su ko. U nɛɛ,
“Na bɛɛ kua tɔn tukobun yam bu-
rurам, kpa i ka faaba da
handunian goonu nnɛ kpuro
sɔɔ.”
48 Sanam mɛ tɔn tuko be, ba gari yi
nua, ben nukura dora, ma ba Yinnin
gari siara. Ma be Gusunɔ u raa gɔsa
wãaru te ta ku ra kpen sɔ̃, ba naanɛ
doke.
49 Ma gari yi, yi nɔɔra bera mi kpuro.
50 Adama Yuu be, ba wuun
wirugibu ka kurɔ yĩsirugibu be ba
Gusunɔ sãamɔ mɔru seeya, ma ba bu
kpare bu Pɔlu ka Baanabasi nɔni sɔ̃,
ma ba bu gira bera min di.
51 Gɔro be, ba bu ben naasun tua
kpare, ma ba doona Ikonimuɔ.
52 Ka mɛ, naanɛ dokeobu ba nuku
dobu mɔ, ba Hunde Dɛɛro yiba.

14

Pɔlu ka Baanabasi Ikonimuɔ

1 Ikonimuɔ Pɔlu ka Baanabasi ba
dua Yuuban mɛnnɔ yerɔ ma ba waasu
kua sere tɔn dabinu naanɛ doke,
Yuuba ka maa Gɛrɛkiba.
2 Adama Yuu be ba yina bu naanɛ
doke, ba tɔn tukobu mɔru seeya bu ka
wa bu naanɛ dokeobu kɔ̃sa bwisikusi.
3 Gɔro be, ba sina mi sɔ̃ɔ mɛɛru, ba
waasu mɔ̀ ka wɔrugɔru ba Yinni naanɛ
sãa. U bu dam wɛ̃ ba ka maamaaki ka
sɔm damginu mɔ̀. Nge mɛya Yinni u ka
sɔ̃ɔsi ma win durom mu sãawa gem.
4 Adama wuu gen tɔmbu ba bɔnu
kua yiru. Gaba yɔ̃ra ka Yuuba sannu.
Gaba maa yɔ̃ra ka gɔro be.
5 Sanam mɛya tɔn tukobu ka Yuu
gabu, ka ben wirugibu sannu ba nɔɔ
tia kua bu ka gɔro be wahala ko, bu be
kpenu kasuku.
6 Ye Pɔlu ka Baanabasi ba gia mɛ,
yera ba kpikiru sua Likonin temɔ
Lisiti ka Dɛɛbeɔ, ka yen baru kpaanɔ.
7 Miya ba Labaari gea waasu mɔ̀.

Pɔlu ka Baanabasi

ba Lisiti da

8 Lisitiɔ Pɔlu ka Baanabasi ba durɔ
goo wa wìn naasu gu u sɔ̃. U ǹ maa sĩire
mɛya ba ka nùn mara.
9 U Pɔlun gari swaa daki. Yera Pɔlu
u durɔ wi nɔni girari ma u wa ma win
naanɛ dokebu tura u ka bɛkura,
10 ma u gbãra u nɛɛ, a seewo a yɔ̃ra
ka wunɛn naasu.
Durɔ wi, u seewa fia ma u sanum
wɔri.
11 Sanam mɛ tɔn wɔru ge, ga wa ye
Pɔlu kua ga nɔɔgiru sua ka Likonin
barum ga nɛɛ, bɛsɛn bũna nu tɔmbu
kɔsa ma nu na bɛsɛn mi.
12 Ba Baanabasi soka Susi, Pɔlu maa
Herimɛsi *, yèn sɔ̃ wiya u waasu kua.

* **14:12** ***Herimɛsi*** - Herimɛsi u sãawa bũu wi u ra bũu ni nu tien gari tusie.

13 Ma yãku kowo goo wi u sãa Susin
bũu kɔ̃so, wìn bũu dira wãa wuun
bəkuə, u ka naa kinɛnu na, ka maa
biibii wuu gen kənnəwə. Wi ka tən be
kpuro ba kĩ bu gəro be yãkuru koosi.
14 Sanam mɛ gəro be, ba ye nua, ba
ben yabenu gɛ̃ɛka ma ba duki da tən
wəru gen suunu səə ba gbãsukumə ba
nɛɛ,
15 durə bɛɛ, mban sɔ̃na i yeni mə̀.
Bɛsɛn tii təmba nge bɛɛ. Sa bɛɛ Labaari
gea tubusiaməwa, kpa i ka gɔ̃ru gəsia
sãa kamgirun di i wura Gusunə Yinni
wason mi, wi u wəllu ka tem ka nim
wɔ̃ku taka kua, ka yabu kpuro ye ya
wãa ye səə.
16 Yellu u dera təmbu kpuro ba ben
gɔ̃ru kĩru kua.
17 Adama u ǹ tii deri seeda sari, u
gea kua, u bɛɛ gura nɛɛsiammɛ i ka
dĩanu wa gbeaə nin saa səə, kpa i n ka
nuku dobu mə.
18 Baa mɛ ba gari yi gerua, ka nəni
swãa bakara ba tən be yinari bu bu
yãkuru koosi.
19 Adama Yuu gaba na Antiəsi ka
Ikonimun di ba tən wəru ge swaa nim
wia, ma ba Pəlu kpenu kasuka ba nùn
gawa ba ka da wuun biruə domi ba
tamaa u guwa.
20 Adama sanam mɛ naanɛ dokeoba
na ba yɔ̃ ba nùn sikerenɛ, u seewa ma
u wura wuu səə. Yen sisiru wi ka
Baanabasi ba doona Dɛɛbe gia.

Pəlu ka Baanabasi ba wura Sirin Antiəsiə

21 Pəlu ka Baanabasi ba Labaari gean
waasu kua Dɛɛbeə, ma tən dabinu
kua Yesun bwãabu mi. Yen biru ba
kpam wura Lisitiə ka Ikonimuə ka
maa Antiəsi ye ya wãa Pisidiə.
22 Ba naanɛ dokeobu tãsisia ba bu
dam kã bu ka yɔ̃ra dim dim naanɛ
dokebu səə. Ba bu sɔ̃əwa ma ba ǹ koo
ko ba kun wahala dabinu wa bu sere
du mi Gusunə u bandu swĩi.
23 Ma ba Yesun yigbɛru baatere səə
guro gurobu kua. Ye ba kanaru kua ka
nəə bəkuru ba kpa, ba bu Yinni nəmu
səndia wi ba naanɛ doke.
24 Yen biru ba Pisidin tem sara ba
tura Panfilin tem səə.
25 Ye ba waasu kua Perigaə ma ba
sara ba da Ataliaə.
26 Min di, ba goo nimkuu dua bu ka
kpam wura Antiəsiə, Sirin wuu mi, mi
ba raa bu Gusunə nəmu səndia u ka bu
durom kɛ̃ səmbu ten sɔ̃ te ba kua ba
kpa.
27 Sanam mɛ ba tura Antiəsiə, ba
Yesun yigbɛru mɛnna, ma ba saara
ye Gusunə ka bu kua kpuro, nge mɛ
u swaa kua tən tukobu bu ka naanɛ
doke.
28 Ma ba tɛ mi, ka naanɛ dokeo be
sannu.

15

Ba mɛnnə kua Yerusalɛmuə

1 Saa ye Pəlu ka Baanabasi ba wãa
Antiəsiə, durəbu gaba na saa Yudean
di, ma ba naanɛ dokeobu sɔ̃əmə ba
mə̀, ba ǹ faaba wasi ma n kun mə ba
dera ba bu bango kua nge mɛ Məwisin
wooda ya gerua.
2 Pəlu ka Baanabasi ba ka bu
sikirina gem gem gari yin sɔ̃. Ma
naanɛ dokeoba gɔ̃ru doke bu Pəlu
ka Baanabasi ka maa gabu gəri
Yerusalɛmuə gərobu ka guro gurobun
mi gari yin sɔ̃.
3 Yera Yesun yigbɛru ta bu səəru kua
ba swaa wəri, ma ba Fɛnisi ka Samarin
tem sara ba naanɛ dokeobu sɔ̃əmə nge
mɛ tən tukobu ba maa Yesu naanɛ
doke. Yen baaru ya bu nuku dobu wɛ̃
gem gem.
4 Ye ba tura Yerusalɛmuə, Yesun
yigbɛru ka gərobu ka maa guro
gurobu ba bu dam koosia. Ma Pəlu
ka Baanabasi ba bu saaria ye Gusunə
u ka bu kua kpuro.
5 Adama Falisi gabu be ba naanɛ
doke, ba seewa ba nɛɛ, tilasiwa bu
naanɛ dokeo tən tuko be bango kua,
kpa bu be sɔ̃ bu Məwisin wooda swĩi.
6 Ma gərobu ka guro gurobu ba
mɛnna bu ka gari yi wesiana.
7 Ye ba gari yi gawamə, Piɛɛ u seewa
u yɔ̃ra u nɛɛ, nɛgibu i yɛ̃ ma Gusunə u
man wuna bɛɛn suunu səən di n tɛ, n
ka tən tukobu Labaari gea nəəsia kpa
bu naanɛ doke.
8 Ma Gusunə wi u təmbu kpuron
gɔ̃rusu yɛ̃, u tən tuko be seeda diiya ye
u bu Hunde Dɛɛro kã nge mɛ u sun kã.

9 U ɲ gãanu wunanɛ bɛsɛ ka ben
suunu səɔ. U maa ben gõrusu dɛɛrasia
naanɛ dokebun sõ nge mɛ u sun kua.
10 N n mɛn na, mban sõna i Gusunən
laakari mɛɛrimə tɛ̃ ye i ka naanɛ dokeo
be səmunu səbimə ni bɛsɛn sikadoba
ka maa bɛsɛn tii sa kpana su səbe.
11 Sa naanɛ sãa ma sa faaba wa Yinni
Yesun durom sõ nge mɛ ben tii ba wa.
12 Ma tən wəru ge kpuro ga mari ga
Baanabasi ka Pəlu swaa daki. Ba bu
saaria nge mɛ Gusunə u ka bu denda
bu ka yĩrenu ka səm maamaakiginu ko
tən tukobun suunu səɔ.
13 Ye ba kpa, Yakəbu u seewa u nɛɛ,
nɛgibu i man swaa dakio.
14 Simɔɔ u bɛɛ tubusia nge mɛ
Gusunə u gbia u kua u ka tii tən tukobu
gabu gəsia be ba koo soku wigibu.
15 Gari yi, yi sãa tia ka gari yi
Gusunən səməba yorua Gusunən gari
səɔ, ba nɛɛ,
16 “Yinni Gusunə u nɛɛ,
saa yera na kon wurama
kpa n Dafidin diru seeya te ta wəruma.
Kon ten bansu seeya
kon kpam tu bani.
17 Kpa tən be ba tie bu nɛ Yinni Gusunə
kasu,
ka maa tən tuko be ba sãa nɛgibu.
18 Nɛ Yinni Gusunəwa na yeni gerua
nɛ wi na gãa ni sõəsi yellun di.”
19 Yen sõna nɛn bwisikunu səɔ, n ɲ
weenɛ su gãa sɛ̃səginu doke tən tuko
ben swaa səɔ be ba gõru gəsiamə ba
wuramə Gusunən mi.
20 Adama su bu tireru kua su nɛɛ bu
ku bũu sãa dĩanu di, bu ku kõə mɛnna
tantanaru səɔ, bu ku yaa tem ye ba
wĩiru tɛma ba ka go, bu ku maa yaa
yɛm di.
21 Domi tɛɛbun di wuu baagere səɔ ba
ra Məwisin tirenu gari Yuuban mɛnnə
yenə tõə wɛ̃rarugiru baatere, kpa bu
win gari waasu ko.

Ba tən tuko naanɛ dokeobu tireru mərisia

22 Ma n gərobu ka guro gurobu ka
maa Yesun yigbɛru kpuro wɛ̃re bu
gabu gəsi ben suunu səɔ, kpa bu be
gəri Antiəsiə ka Pəlu ka Baanabasi
sannu. Ba Silasi gəsa ka Yudu wi ba
maa sokumə Baasaba, be ba bɛɛrɛ mə
naanɛ dokeobun suunu səɔ.
23 Ma durə be, ba da ka tire te, te ta
nɛɛ, bɛsɛ gərobu ka naanɛ dokeobun
guro gurobu sa bɛɛ təbura, bɛɛ naanɛ
dokeobu Antiəsiə ka bɛɛ be i wãa Siri
ka Silisin temə, bɛɛ be ba mara tən
tukobu.
24 Sa nua ma bɛsɛn gabu ba da
bɛɛn mi ba bɛɛ burisina ba maa bɛɛn
bwisikunu gəsikia ka ben gari. Adama
sa ɲ bu sõəwa bu ko mɛ.
25 Yera sa wesiana su gabu gəsi su bu
bɛɛ gəria ka bɛsɛn kĩnasibu Baanabasi
ka Pəlu sannu,
26 durə be ba ben wãaru kari bərie
Yinni Yesu Kirisin yĩsirun sõ.
27 Yen sõna sa bɛɛ Yudu ka Silasi
gəria be ba koo bɛɛ gari yi sõ nəɔ ka nəɔ.
28 Domi bɛsɛ ka Hunde Dɛɛro n sun
wɛ̃re su ku bɛɛ səmunu ganu səbi ma
n kun mə nini.
29 I ku bũu sãa dĩanu di, i ku yaa yɛm
di, i ku yaa tem ye ba wĩiru tɛma ba ka
go, i ku maa kõə mɛnna tantanaru səɔ.
I n tii nɛnua yabu yeni kpuron di n ko
n wɛ̃ra. N kua tɛɛru.
30 Yera ba swaa wəri ba doona
Antiəsiə. Ye ba tura mi, ba naanɛ
dokeobu mɛnna, ba bu tire te wɛ̃.
31 Ye ba tire te gara ta bu dam kã ma
ben nukura dora.
32 Yudu ka Silasi be ba maa sãa
Gusunən səməbu, ba naanɛ dokeobu
dam kã ba maa bu tãsisia ka gari
dabiru.
33 Ye ba sõə yiru kua mi, naanɛ
dokeoba bu nəɔ kana, ba nɛɛ, bu gəsira
ka alafia be ba bu gəran mi.[
34 Adama n Silasi wɛ̃re u ka gina bu
sina.]
35 Pəlu ka Baanabasi ba sina
Antiəsiə. Be ka maa tən dabinu sannu
ba Yinnin gari keu sõəsi, ba maa yi
waasu kua.

Pəlu ka Baanabasi ba karana

36 Sõə mɛɛrun biru Pəlu u Baanabasi
sõəwa bu kpam wura bu naanɛ
dokeobu bera wuu baagere səɔ mi ba
raa Yinnin gari waasu kua, kpa bu wa
nge mɛ ba ka wãa.
37 Baanabasi u kĩ Yohanu Maaku u
ka bu da sannu.
38 Adama Pəlu u gerua u nɛɛ, n ɲ
weenɛ bu ka nùn da domi u ɲ daa bu

yõsiri ben səmburu səə, u bu deriwa u gəsira Panfilin di.
39 Yera ba sikirina too sere ba karana. Baanabasi u Maaku sua ma ba goo nimkuu dua ba da Sipuə.
40 Pəlu u Silasi gəsa, ma naanɛ dokeobu ba bu kanaru kua ba nɛɛ, Gusunən durom mu n ka bu wãa. Ma ba ben sanum wəri.
41 Ba da Siri ka Silisin temə ba Yesun yigbɛnu tãsisiamə.

16

Timəte u Pəlu ka Silasi yõsiri

1 Pəlu u da Dɛɛbeə ka Lisitiə. Naanɛ dokeo goo wãa Lisiti mi, wi ba mɔ̀ Timəte. Win mɛro sãawa Yuu naanɛ dokeo, ma win tundo sãa Gɛrɛki.
2 Naanɛ dokeo be ba wãa Lisiti ka Ikonimuə, ba win seeda gea dimə.
3 Pəlu u kĩ Timəte u nùn yõsiri, ma u nùn bango kua Yuuban sõ be ba wãa bera mi, domi be kpuro ba yɛ̃ ma win tundo Gɛrɛkiwa.
4 Ma ba da da wuu ka wuu ba naanɛ dokeobu sõəwa ye gərobu ka yigbɛ guro guro be ba wãa Yerusalɛmuə ba wesiana ba yi, kpa bu ye mɛm nəəwa.
5 Nge mɛya Yesun yigbɛnu nu tãsa naanɛ dokebu səə, ma nu dabiru sosimə tõru baatere.

Pəlu u kãsiru wa Torasiə

6 Hunde Dɛɛro u ǹ dere bu Labaari gean waasu ko Asin temə. Yeya n dera ba Firigi ka Galatin tem bukiana.
7 Ye ba tura Misin temə, ba kĩa bu Bitinin tem du, adama Yesun Hunde bu yinari.
8 Yeya n dera ba Misin tem bukiana ba da yen wuu ge ba mɔ̀ Torasiə.
9 Pəlu u kãsiru wa wõkuru. Kãsi te səə, u Masedənigii goo wa u yõ u nùn kanamə u na Masedəniə u ka bu somi.
10 Ye u kãsi te wa, mii mii sa səəru kua su ka da Masedəniə, domi sa tuba ma Gusunəwa u sun soku su ka bu Labaari gean waasu kua.

Lidia u naanɛ doke Filipiə

11 Torasiəwa sa goo nimkuu dua, ma sa da Samətasin deedeeru, yen sisiru sa da Nɛapolisiə.
12 Saa min diya sa da sa sõə yiru kua wuu ge ba mɔ̀ Filipiə. Wuu gera, sa gbia sa girari Masedənin tem səə. N deema Romugiba ba wuu ge mə.
13 Tõə wɛ̃rarugiru səə, sa yara wuu min di sa da daru bõə gagun mi, mi sa yĩiyə kana yera ko n wãa. Sa sina sa ka kurəbu gabu gari kua be ba mɛnnɛ mi.
14 Kurə goo wãa mi, wi ba mɔ̀ Lidia Tiatiragii, wi u ra beku gobiginu dəre ni ba wõkua. U maa Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃. U swaa daki ma Yinni Gusunə u win gõru wukia u ka Pəlun gari naanɛ doke.
15 Kurə wi ka win yɛnugibu ba batɛmu kua. Ma u sun kana su da su sina win yɛnuə, sà n nùn garisi naanɛ dokeo Yinni səə ka gem.
U sun kəkura sere sa wura sa da.

Pirisəm səə Filipiə

16 Sõə teeru nge mɛ sa dəə kana yerə, sa ka wəndia yoo goo yinna wi u wɛrɛku mə. Wɛrɛku ge, gà n seewa u ra n gerumə̀wa ye n ko n koora. Win yinniba maa gobi bɛkɛ waamə win sõ.
17 U sun swĩi bɛsɛ ka Pəlu ma u gbãramə u mɔ̀, durə beni Yinni Wərukoon səm kowoba, ba nawa bu ka bɛɛ faaban swaa sõəsi.
18 Mɛya u ra n gerumə yam sãreru baatere sere Pəlu u gari yi tusa. Ma u sĩira u wɛrɛku ge sõəwa u nɛɛ, ka Yesu Kirisin yĩsira na nun sõəmə, a yario saa win min di.
Mii mii ma wɛrɛku ge, ga yara.
19 Ye win yinniba gia ma ba ǹ maa gobi wasi win min di, ba Pəlu ka Silasi mwa ba bu bərikia ba ka bu da siri kowobun mi, mi təmbu ba ra mɛnnɛ.
20 Ba ka bu da Romun wirugibun wuswaaə ba nɛɛ, durə beni ba bɛsɛn wuu burisimə̀wa. Be Yuubara
21 ba maa komanu ganu sõəsimə ni bɛsɛn woodaba ba yina su swĩi bɛsɛ Romugibu.
22 Ma tən wəru ga bu məru seesi, ma wirugibu ba Pəlu ka Silasin yabenu kasuka, ma ba wooda wɛ̃ bu be dãa so.
23 Ye ba bu dãa kpasira ba kpa, ba bu kare pirisəm dirə, ma ba pirisəm dirun kõso wooda wɛ̃ u bu nəni dokeo gem gem.
24 Pirisəm kõso wi, u wooda ye mɛm nəəwa ma u Pəlu ka Silasi kpɛ̃ɛ sere dii səəwə ma u ben naasu gan dãru doke.

25 Ye n kua wɔ̃ku suunun bɔnun saka, Pɔlu ka Silasi ba kanaru mɔ̀ ba womusu mɔ̀ ba Gusunɔ siaramɔ. Ma pirisɔm be ba wãa mi, ba bu swaa daki.
26 Suaru sɔɔ tem yĩira ka dam ma pirisɔm dira diira sere ka ten kpɛɛkpɛɛkuɔ. Mii mii ten gamboba kpuro ba kɛnikiara, ma pirisɔm baawuren yɔni kusira yi wɔruma.
27 Ye pirisɔm kɔ̃so u yanda, u wa pirisɔm dirun gamboba ba wukiare, u tamaa pirisɔmba kpuro ba yakurawa. Yera u win takobi woma u kĩ u tii go.
28 Adama Pɔlu u gbãra too too u nɛɛ, a ku tii kɔ̃sa kua, bɛsɛ kpurowa sa wãa mi.
29 Yera pirisɔm kɔ̃so wi, u fitila bikia ma u ka duka dua pirisɔm dirɔ ma u yiira ka diiribu Pɔlu ka Silasin wuswaaɔ.
30 U bu yarama tɔɔwɔ ma u nɛɛ, tɔnwerobu, amɔna kon ko n ka faaba waara.
31 Ba nɛɛ, a Yinni Yesu naanɛ dokeo, kaa faaba wa wunɛ ka wunɛn yɛnugibu.
32 Ma ba nùn Yinnin gari waasu kua, ka sere be kpuro be ba wãa win yɛnuɔ.
33 Saa tia ye, wɔ̃ku te sɔɔ, pirisɔm kɔ̃so wi, u ben bosu tea. Ma wi ka win yɛnugibu kpuro ba batɛmu kua yande.
34 U ka Pɔlu ka Silasi da win dirɔ, ma u bu dĩanu wɛ̃ ba di. Wi ka win yɛnugibu, ben nukura dora gem gem yèn sɔ̃ ba Gusunɔ naanɛ doke.

35 Ye yam mu sãra Romun wirugibu ba polisiba gɔra bu da bu gere bu be durɔ be karo.
36 Ma pirisɔm kɔ̃so wi, u gari yi Pɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wirugiba wooda wɛ̃ n ka bɛɛ kara wunɛ ka Silasi. Yen sɔ̃ tɛ̃, i dɔɔnɔ sɛ̃ɛ.
37 Adama Pɔlu u polisi be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, aawo, ba sun so batuma sɔɔ, ba ǹ sun siri, ma bɛsɛn tii sa maa sãawa Romugibu. Yen biru ba sun kasa kua pirisɔm dirɔ. Wee tɛ̃ ba kĩ bu sun yara asiri sɔɔ? Aawo, sere bu na ben tii bu sun yara.
38 Polisiba ba ka gari yi da ba Romun wirugibu sɔ̃ɔwa. Ye wirugii be, ba nua ma Pɔlu ka Silasi ba sãawa Romugibu, yera ba nanda.
39 Ma ba da ba bu suuru kana ba bu yara pirisɔm di, ma ba bu sɔ̃ɔwa bu wuu ge yario.
40 Pɔlu ka Silasi ba yara pirisɔm diru min di ba da Lidian yɛnuɔ. Ye ba naanɛ dokeobu wa ba bu dam kã, yera ba doona.

17

Pɔlu ka Silasi ba Tɛsalonika da

1 Nge mɛ ba dɔɔ ba wusu yiru sara si ba sokumɔ Anfipolisi ka Apoloni, ma ba tura Tɛsalonikaɔ mi Yuuba ba mɛnnɔ yeru mɔ.
2 Nge mɛ Pɔlun dɔɔnɛ u da mɛnnɔ yeru mi. Ma alusuma itan tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere u ka bu wesiana Gusunɔn gari sɔɔ.
3 U bu tubusia ma u bu sɔ̃ɔsi gari yi sɔɔ ma Kirisi wi kun koo ko u kun nɔni swãaru wa kpa u se gɔrin di. U maa bu sɔ̃ɔwa ma Yesu wìn gari u kparamɔ wiya Kirisi wi.
4 Be ba nùn swaa daki sɔɔ, gaba gari yi wura, ma ba ka nùn nɔɔ tia kua wi ka Silasi. Mɛya maa tɔn tuko dabinu ba kua be ba Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃, ka maa tɔn kurɔ dabinu be ba sãa tɔn girobu wuu ge sɔɔ.
5 Adama Yuuba ba nisinu seewa ma ba tɔn bɛrɛtɛkɛba mɛnna wuu sɔɔ ba wuu kpuro burina, ma be kpuro ba da Yasonin yɛnuɔ bu wa bu Pɔlu ka Silasi yarama tɔn wɔrun wuswaaɔ.
6 Ye ba kun bu wa, ba Yasoni ka naanɛ dokeobu gabu gawa ba ka bu da wuun wirugibun mi. Ba gbãsukumɔ ba mɔ̀, tɔn be, be ba handunia kpuro gɔsikiamɔ, ba maa na mini,
7 ma Yasoni u dera ba sɔbia win yɛnuɔ. Be kpuro ba tem yɛ̃ron wooda sankumɔ, ba nɛɛ sina boko goo maa wãa wi ba mɔ̀ Yesu.
8 Yuuban gari yi, yi dera tɔn wɔru ge ka wuun wirugii be ba gari yi nua ba burisina.
9 Ma ba Yasoni ka naanɛ dokeo be karabun gobi bikia, ma ba dera ba doona.

Ba da Bereɔ

10 Mii mii naanɛ dokeoba dera Pəlu
ka Silasi ba doona Bereə wɔ̃kuru. Ye
ba tura mi, ba da Yuuban mɛnnə yerə.
11 Tən be ba wãa mi, ba laakari mə
n kere tən be ba wãa Tɛsalonikaə. Ba
gari yi mwa ka nuku dobu. Ba ra
Gusunən gari wɛ̃ɛri tɔ̃ru baatere bu ka
wa ye Pəlu bu sɔ̃əmə ǹ n gem na.
12 Yen saabuwa ben dabira naanɛ
doke, ma Gɛrɛki tən kurəbu gabu be
ba yĩsinu yara ba naanɛ doke, ka sere
maa tən durə dabinu.
13 Adama sanam mɛ Yuu be ba wãa
Tɛsalonikaə ba nua ma Pəlu u maa
Gusunən gari waasu mɔ̀ Bereə, ba da
mi, ma ba tən wəru məru seeya ba
burisina.
14 Mii mii naanɛ dokeo be, ba dera
Pəlu da nim wɔ̃kun bera gia, adama
Silasi ka Timəte ba sina Bereə.
15 Be ba Pəlu yɔ̃siri, ba ka nùn dawa
sere Atɛniə. Yen biru ye ba kpam
gəsirə Bereə, Pəlu u bu nəə mərisia
u nɛɛ, bu Silasi ka Timəte sɔ̃ bu nùn
naamwɛma fuuku.

Pəlu wãa Atɛniə

16 Sanam mɛ Pəlu u bu mara Atɛniə,
win bwɛ̃ra kun kpunɛ domi u wa bũu
turanu yiba wuu mi.
17 U ra Yuuban mɛnnə yeru de u
ka bu wesiana, be ka Gɛrɛki be ba
Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃. U ra maa təmbu
waasu kue tɔ̃ru baatere batuma mi
wuugiba ra mɛnnɛ.
18 Sanam mɛ u ka bu gari mɔ̀ keu
koosiobu gabu be ba sãa Epikurigibu
* ka Sitosiba † ba da win mi, ba ka nùn
sikirinamə. Ben gaba nɛɛ, mba durəsi
gari bɛkɛgii wini u gerumə.
Ma gaba maa nɛɛ, bũu tukoba u ka
yã. Ba yeni gerua yèn sɔ̃ Pəlu u Yesun
gari ka win seebu gərin din waasu mɔ̀.
19 Ma ba ka nùn da Arepaguə ‡, wəə
bera mi wirugibu ba ra mɛnnɛ, ma ba
nɛɛ, sa kĩ su sɔ̃əsi kpaa te nəwa te a
kparamə mi.
20 Domi a sun gãa kpaanun gari
sɔ̃əmə, sa maa kĩ su nin tubusianu gia.
21 N deema Atɛnigibu kpuro ka sere
səə be ba ra nɛ mi, ba ra ben wɛ̃rabun
saa kpuro deriwa bu ka gãa kpaanun
baaru nə, ǹ kun mɛ bu ka gere.
22 Pəlu u yɔ̃ra mɛnnə yee ten suunu
səə u nɛɛ, bɛɛ Atɛnigibu, na wa i sãawa
be ba sãaru kĩ gem gem.
23 Domi sanam mɛ na bəsu bɛɛn
wuu mi, na gãa dabinu mɛɛrimə ni
i sãamə, na turaru garu wa tèn mi
ba yorua, Gusunə wi sa kun yɛ̃. Tɛ̃
Gusunə wi, wi bɛɛ i sãamə yɛ̃ru sariru
səə mi, wiya na bɛɛ tubusiamə.
24 Wiya wi u handunia taka kua,
ka yabu baayere ye ya wãa ye səə, u
sãawa wəllu ka tem Yinni, u ku ra sinɛ
dinu səə ni ba ka nəma bana.
25 Təmbun nəma kun kpɛ̃ yu nùn
nəəri, domi u ǹ gãanu ganun bukata
mə. Win tii tiiwa u yabu baayere
wãaru ka wɛ̃siaru ka bukata kpuro
wɛ̃ɛmə.
26 Tən turon min diya u bwesenu
kpuro taka kua ba ka tɛrie handunia
kpuro səə. Saa yellun di u saaba yi yi,
ma u təmbun wãa yenu nəə bura yenu
kua.
27 Gusunə u yeni kpuro kua bu ka
babi bu nùn kasu kpa bu nùn wa baa
mɛ u ǹ ka bɛsɛn baawure toma.
28 Domi wi səərə sa wãaru mə, wiya
dera bɛsɛn wasi suaramə, wi səərə sa
wãa, nge mɛ gabu bɛɛn tire yorobu səə
ba nɛɛ, sa maa sãa Gusunən bibu.
29 N n mɛn na, sà n sãa Gusunən
bibu, n ǹ weenɛ su bwisiku ma
Gusunə u sãa nge bwãaroku ge tənu u
bwisika u ka nəma kua ka wura ǹ kun
mɛ ka sii geesu, ǹ kun mɛ ka kperu.
30 Gusunə u ǹ təmbun yellun yɛ̃ru
sariru garisi, adama tɛ̃ u baama
kpuron təmbu wooda wɛ̃ɛmə bu ka
gəsira ben kom kɔ̃sum di.
31 Domi u tɔ̃ru yi tè səə u koo
handuniagibu kpuro siri dee dee ka
durə win saabu wi u gəsa, ma u nùn
baawure sɔ̃əsi ye u nùn seeya gərin di.
32 Ye ba nua Pəlu u seebu gərin
din gari gerua, gaba nùn yaakoru kua,
adama gaba nɛɛ ba kĩ bu ra kpam gari
yi nə.

---

* **17:18** ***Epikurigibu*** - Ben yinni Epikuri u nɛɛ, doo nəərə ta kpuro kere tənun wãaru səə. † **17:18** ***Sitosiba*** - Ba durə wi ba mɔ̀ Simɔən sɔ̃əsiru swĩi wi u nɛɛ, n weenɛ tənu u n dɛɛre, u win tənusi kĩa, kpa u Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃. ‡ **17:19** ***Arepaguə*** - Ya sãawa guuru Atɛniə mi wuun wirugiba ra mɛnnɛ.

33 Sanam mɛya Pɔlu u doona ben
suunu sɔɔn di.
34 Ka mɛ, durɔ ben gaba naanɛ doke
ma ba nùn swĩi. Ben suunu sɔɔ durɔ
goo wãa wi ba mɔ̀ Deni, wi u sãa
Arepagun siri kowo goo, ka maa kurɔ
goo wi ba mɔ̀ Damarisi, ka maa gabu.

18

Pɔlu u Korinti da

1 Yenin biru Pɔlu u doona Atɛni min
di, u wuu gagu da ge ba ra soku Kor-
inti.
2 Miya u Yuu goo deema wi ba mɔ̀
Akilasi, wi ba mara Pontuɔ. N ǹ tɛ ye
u ka na saa Italin tem di ka win kurɔ
Pirisila sannu yèn sɔ̃ tem yɛ̃ro Kolodu
u wooda yara Yuuba kpuro bu yari
Romun di. Ma Pɔlu u ka bu bɔrɔnu
kua,
3 u sina ka be domi sɔm bwese teera
ba ra ko. Kuu bekurugina be kpuro ba
ra ko.
4 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere u ra
Yuuban mɛnnɔ yeru de u ka bu
wesiana. U ra bu kɔkiri be ka Gɛrɛkiba
bu ka Yesu naanɛ doke.
5 Sanam mɛ Silasi ka Timɔte ba
tunuma saa Masedɔnin di, Pɔlu u win
tii wɛ̃ u ka waasu ko saa kpuro, u
Yuuba sɔ̃ɔmɔ ma Yesu sãawa Kirisi wi
ka gem.
6 Adama ye ba nùn siki ba nùn gari
kɔ̃si gerusi, Pɔlu u bu win yaberun tua
kpare u nɛɛ, bà n kam kua ben tiin
taarɛwa, n ǹ wi Pɔlu wa. U maa nɛɛ,
saa gisɔn di wi, u koo da u tɔn tukobu
waasu kua.
7 Ye u yara min di, ma u da u sina tɔn
tuko goon yɛnuɔ wi ba mɔ̀ Titu Yusitu,
wi u Gusunɔ nasie. Durɔ win dira wãa
mɛnnɔ yerun bɔkuɔ.
8 Adama Kirisipu wi u sãa mɛnnɔ
yerun wirugii, u Yinni naanɛ doke
ka win yɛnugibu kpuro. Korintigibu
dabiru ba Labaari gea nua, ba maa
Yesu naanɛ doke, ma ba bu batɛmu
kua.
9 Gusunɔ u Pɔlu sɔ̃ɔwa wɔ̃kuru
kãsiru sɔɔ u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a n
gari yi gerumɔ, a ku mari,
10 na wãa ka wunɛ, goo kun kpɛ̃ u
nun nɔma doke u sere nun gãa kɔ̃sunu
kua. Domi tɔn dabina nu wãa wuu ge
sɔɔ ni nu sãa nɛgibu.
11 Pɔlu u sina wuu ge sɔɔ wɔ̃ɔ tia
ka suru nɔɔba tia u bu Gusunɔn gari
sɔ̃ɔsimɔ.
12 Sanam mɛ Galioni u sãa tem yɛ̃ro
Gɛrɛkiban tem sɔɔ, Yuuba ba nɔɔ tia
kua ba Pɔlu seesi ba ka nùn da siri
yerɔ.
13 Ba nɛɛ, durɔ wini u tɔmbu
bɔriemɔwa bu Gusunɔ sã ka swaa gaa
ye wooda ya yina.
14 Ye Pɔlu kĩ u gari gere, yera Galioni
u Yuu be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n sãan na
torarun gari, ǹ kun mɛ kɔ̃sa gaa ye u
kua, kon daa wura n bɛɛ Yuuba swaa
daki.
15 Adama ǹ n garin sikirinɔsun na,
ka yĩsa ka bɛɛn tiin wooda, bɛɛn
gariya. Na ǹ kpɛ̃ n ko gari yin siri
kowo.
16 Ma u bu kpara yãa yãa siri yerun
di.
17 Saa yera tɔn be kpuro ba Sɔsitɛni
mwa, wi u sãa Yuuban mɛnnɔ yerun
wirugii, ba nùn soberu wɔri siri yerun
wuswaaɔ. Adama gari yi kun Galioni
gãanu sãa.

Pɔlu wura Antiɔsiɔ

18 Pɔlu u kpam sina Korinti mi sɔ̃ɔ
mɛɛru. Yen biru u naanɛ dokeobu nɔɔ
kana u da u kɔna Sankereɔ domi u
raa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru * kua. Ma u
goo nimkuu dua ka Pirisila ka Akilasi
sannu ba doona Siri gia.
19 Ma ba tura Efesuɔ miya Pɔlu u
Pirisila ka Akilasi deri. Ma u dua
Yuuban mɛnnɔ yerɔ, u ka bu wesiana.
20 Ba nùn kana u sɔ̃ɔ yiru ko ka be,
adama u ǹ wure.
21 Sanam mɛ u doonɔ, u bu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ǹ n Gusunɔn kĩrun na u koo kpam
wurama ben mi.

Ma u goo nimkuu dua u doona saa
Efesun di.
22 Ye u tura Sesareɔ u Yerusalɛmu da
u Yesun yigbɛru tɔbura. Yen biru ma u
da Antiɔsiɔ.

* **18:18** ***nɔɔ mwɛɛru*** - Nɔɔ mwɛɛ te, ta sãawa te Yuuba bà n Gusunɔ kua ba ku ra tam bɔmbɔm nɔ, ba ku ra maa kɔ̃ni sere bà n nɔɔ mwɛɛ te yibia.

23 Ye u sɔ̃ɔ mɛɛru kua mi, u kpam swaa wɔri u bɔsu Galati ka Firigin tem sɔɔ u naanɛ dokeobu kpuro dam kɛ̃mɔ.

Apolo u Efesu ka Korinti da

24 Yuu goo wi ba mɔ̀ Apolo, wi ba mara Alesandiriɔ, u Efesu da. U gari gerubun kɛ̃ru mɔ n banda, u maa Gusunɔn gari yɛ̃ sãa sãa.
25 N deema ba raa nùn Yinnin swaa sɔ̃ɔsi ma u ye waasu mɔ̀ ka kĩru, u ra maa Yesun gari tubusie dee dee, adama Yohanun batɛmu kobu tɔnawa u yɛ̃.
26 U waasu kua ka toro sindu Yuuban mɛnnɔ yerɔ. Sanam mɛ Pirisila ka Akilasi ba win waasu nua, ba ka nùn da bee tia, ba nùn Gusunɔn swaa tubusia dee dee.
27 Ye Apolo u gɔ̃ru doke u Gɛrɛkiban tem da, naanɛ dokeoba nùn yen dam kã ma ba ben berusebu tireru kua be ba wãa Gɛrɛkiban temɔ bu ka nùn dam koosia. Sanam mɛ u tura mi, u bu somi gem gem be ba sãa naanɛ dokeobu Gusunɔn durom sɔ̃.
28 Domi ka gari damgiiya u ka Yuuban sikirinɔ kamia batuma sɔɔ, u bu sɔ̃ɔsi saa Gusunɔn garin di ma Yesu sãawa wi Gusunɔ u gɔsa.

19

Pɔlu u Efesu da

1 Sanam mɛ Apolo wãa Korintiɔ, Pɔlu u kpa ka guunun bera ma u tura Efesuɔ. Miya u naanɛ dokeobu gabu deema
2 u bu bikia u nɛɛ, Hunde Dɛɛro u dua bɛɛ sɔɔ sanam mɛ i naanɛ doke?
Ba nùn wisa ba nɛɛ, aawo sa ǹ mam nɔɔre ma Hunde Dɛɛro wãa.
3 Ma u nɛɛ, batɛmu yerà i kua.
Ba nɛɛ, Yohanun batɛmu.
4 Ma Pɔlu u nɛɛ, Yohanu u tɔmbu batɛmu kua be ba gɔ̃ru gɔsia toranun di ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ goo u sisi win biruɔ, wiya Yesu wiya ba koo naanɛ doke.
5 Ye ba Pɔlun gari yi nua, ma ba batɛmu kua Yinni Yesun yĩsiru sɔɔ.
6 Pɔlu u bu nɔma sɔndi winɔ ma Hunde Dɛɛro u dua be sɔɔ, ma ba ka barum tukum gari mɔ̀, ba maa gari gerumɔ yi yi wee Gusunɔn min di.
7 Durɔ be kpuron geera tura tɔnu wɔkura yirun saka.
8 Ma Pɔlu u Yuuban mɛnnɔ yeru dua u ban te Gusunɔ u swĩin waasu mɔ̀ ka toro sindu sere suru ita u ka bu wesianamɔ u bu kɔkirimɔ.
9 Adama ben gabu ba bɔbia ba yina bu Yesu naanɛ doke, ba maa gari kɔ̃si gerua win swaa yen sɔ̃ tɔn wɔru gen wuswaaɔ. Yen sɔ̃na Pɔlu u bu deri, wi ka naanɛ dokeobu ba doona min di. Ba ra de bu wesianɛ tɔ̃ru baatere mɛnnɔ yeru garu sɔɔ te ta sãa Tiranusigiru.
10 Nge mɛya ba kua wɔ̃ɔ yiru, ma tɔmbu kpuro be ba wãa Asiɔ, Yuuba ka maa Gɛrɛkiba, ba ka Yinnin gari nua.

Sekefan bii tɔn durɔbu

11 Gusunɔ u Pɔlu dam wɛ̃ u ka sɔm maamaaki damginu ko
12 sere baa bà n win wɛnya wokatii ǹ kun mɛ win sɔm koo yabenu sua ba sɔndi barɔbu wɔllɔ, ba ra bɛkurewa kpa wɛrɛkunu nu yari ben wasin di.
13 Yuu be ba bɔsu baama kpuro ba wɛrɛkunu yaramɔ, ben gaba maa kĩ bu Yinni Yesun yĩsiru soku be ba wɛrɛkunu mɔn sɔ̃ bu nɛɛ, na nun wooda wɛ̃ɛmɔ ka Yesun yĩsiru, wi Pɔlu u ka waasu mɔ̀, a yario.
14 Yuuban yãku kowo tɔnwero wi ba sokumɔ Sekefa, win bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru, ba ra maa ko mɛ.
15 Yera wɛrɛku gagu ga nɛɛ, na Yesu yɛ̃, na maa Pɔlu yɛ̃, adama wara bɛɛ i sãa.
16 Ma durɔ wì sɔɔ wɛrɛku ge, ga wãa u yɔ̃ɔwa u tɔn be sɛ̃re ma u bu so gem gem sere u bu kamia. Be kpuro ba yakura win yɛnun di tereru ka bosu.
17 Yuuba ka Gɛrɛkiba kpuro be ba wãa Efesuɔ ba gari yi nua, ma bɛrum bu mwa be kpuro. Ma Yinni Yesun yĩsira bɛɛrɛ wa gem gem.
18 Dabiru be ba naanɛ doke ba na ba gerua batuma sɔɔ ye ba ra raa ko, ma ba tuuba kua.
19 Dabiru be ba ra raa dobo dobo ko, ba ka ben tirenu na ma ba nu dɔ̃ɔ mɛni baawuren wuswaaɔ. Goo u tire nin gobi dooru kua, nin geera kua fɔrɔtɔ dabi dabiru.

20 Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi
kpararamɔ ka dam yi tãsimɔ.

Sannɔ Efesuɔ

21 Yenibɑn biru, Pɔlu u gɔ̃ru doke u
bɔsu Masedɔni ka Gɛrɛkibɑn tem sɔɔ.
Min di kpa u Yerusalɛmu da. U nɛɛ, ù
n da mi, u ǹ koo ko u kun tura Romuɔ.
22 Ma u win sɔmɔbu yiru, Timɔte ka
Erasutu gɔra Masedɔniɔ, adama win
tii u sɔ̃ɔ yiru kua Asiɔ.
23 N deema saa ye, wahala baka gaa
seewa Yesun swaan sɔ̃.
24 Sii geesun seko goo wi ba ra soku
Demɛtiru u ra bũu wi ba sokumɔ
Aritemin * dirun weenasiru ko.
Sɔmbu te, ta sɔm kowobu are bɛkɛ
wɛ̃ɛmɔ.
25 Demɛtiru u win sɔm kowobu
mɛnna ka maa sekobu gabu ma u nɛɛ,
durɔ bɛɛ i yɛ̃ ma sɔmbu ten sɔ̃na sa
kuuramɔ.
26 Bɛɛn tii i waamɔ, i maa nɔɔmɔ ma
Pɔlu wi, u tɔn dabinu kɔkura u maa bu
swaa nim wia, n ǹ mɔ Efesu mi tɔna,
ka maa Asin tem wuu dabinu sɔɔra, u
mɔ̀, bũu ni tɔmba ka nɔma kua nu ǹ sãa
Gusunɔ.
27 N n mɛn na, bɛsɛn sɔmbura koo
funɛ wɛnna. N ǹ mam te tɔna, ba
ǹ koo maa bɛsɛn bũu Aritemin diru
garisi gãanu ganu. Bũu win bɛɛrɛ baka
koo maa kpe, wi Asigibu ka maa tem
baaman tɔmbu kpuro ba ra sã.
28 Sanam mɛ tɔn be, ba gari yi nua,
ba mɔru bɛsira, ba gbãsukumɔ ba mɔ̀,
bɛɛrɛ bakagiiwa, Efesugibun Aritemi.
29 Ma wuugibu kpuro ba burinamɔ.
Tɔn wɔru ga duki daamɔ diru mi ba
ra dwee. Ma ba Pɔlun kpaasibu yiru
gawa ba ka da mi. Beya Gayusi ka
Aritaaki be ba sãa Masedɔnigibu.
30 Pɔlu u kĩ u da tɔn wɔru gen mi,
adama naanɛ dokeoba yina.
31 Tem mɛn wirugibu gabu be ba sãa
win kpaasibu, ba maa nùn nɔɔ mɔrisia
ba nɛɛ, u ku tii sɔ̃ɔsi dii te sɔɔ.
32 Dii te sɔɔra tɔmbu kpuro ba
gbãsukumɔ. Gabu ba gari tee gerumɔ,
gabu maa gari gɛɛ. Ben dabira kun
mam yɛ̃ yèn sɔ̃ ba mɛnnɛ mi.
33 Yuu gaba Alesandu bɔrie tɔn
wɔru gen wuswaaɔ, ma tɔmbu gabu ba
tamaa wiya u dera wahala kpuro ya
seewa. Alesandu wi, u tɔn be ka nɔmu
marisia, ma u kĩ u bu gari yin asansi sɔ̃.
34 Adama sanam mɛ ba tuba ma
u sãawa Yuu, tɔn be kpuro ba
gbãsukumɔ sere kɔba yirun saka,
ba mɔ̀, bɛɛrɛ bakagiiwa Efesugibun
Aritemi.
35 Amɛn biru, wuun guro guro u bu
marisia u nɛɛ, bɛɛ Efesugibu, baawure
u yɛ̃ ma bɛsɛn wuu Efesuɔwa Aritemi
bɛɛrɛgiin dira wãa sa te kɔ̃su, ka maa
win weenasii wi u surama saa wɔllun
di.
36 Goo kun kpɛ̃ u gari yi siki. Yen sɔ̃, i
tii nɛnuɔ sɛ̃ɛ, i ku gãanu ko ka sɛndaru.
37 I ka durɔ beni na mini baa mɛ ba
ǹ gãanu gbɛnɛ bɛsɛn bũun dirun di, ba
ǹ maa bɛsɛn bũu gari kɔ̃si gɛɛ gerusi.
38 Demɛtiru ka win sɔm kowobu bà
n gari gɛɛ mɔ ka goo, sa siribun tɔ̃ru mɔ
ka maa siri kowobu, i de bu ben gari
ko mi.
39 I n maa gari gɛɛ mɔ yi yi yini kere,
i ko kpĩ i ka yi da wuun wirugibun mi.
40 Domi ba koo kpĩ bu sun taarɛ wɛ̃
gisɔn gari yinin sɔ̃ yèn sɔ̃ yi ǹ wiru ka
naasu mɔ. Bà n maa sun yin asansi
bikia, sa ǹ yɛ̃ ye sa ko gere.
41 Ye u yeni gerua u kpa, u bu
yarinasia.

20

Pɔlu u Masedɔni

ka Gɛrɛkibɑn tem da

1 Sanam mɛ ba wɔki ni kpa, Pɔlu u
naanɛ dokeobu mɛnna. Ye u bu dam
kã, u bu nɔɔ kana u doona Masedɔni
gia.
2 Ye u bɔsu tem mɛ kpuro sɔɔ, u
naanɛ dokeobu dam kã gem gem, ma
u tura Gɛrɛkibɑn temɔ
3 u sina mi suru ita. Sanam mɛ u kĩ
u goo nimkuu du u Siri da, u deema
Yuuba nɔɔ tia kua bu ka nùn go. Ma u
gɔ̃ru doke u kpam kpe ka Masedɔniɔ.
4 Sopateri, Pirusin bii wi u na
saa Beren di, u Pɔlu yɔ̃siri, ka maa
Aritaaki ka Sikundusi be ba na saa
Tɛsalonikɑn di, ka Gayusi Dɛɛbegii ka
Timɔte ka maa Tisiki ka Torofimu be
ba na saa Asin di.

* **19:24** ***Aritemin*** - Bũu wìn mi ba ra bii nɔna de.

5 Beya ba gbia ba da ba sun mara
Torasiɔ.
6 Ye ba pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia do-
ken tɔ̃ɔ bakaru kua ba kpa, sa da
sa goo nimkuu dua Filipiɔ. Ma sɔ̃ɔ
nɔɔbun biru sa bu deema Torasiɔ mi
sa alusuma tia kua.

Pɔlun bera dãakibu Torasiɔ

7 Alusuma buu, sa mɛnnɛ su ka yaa
dibu ka maa Yinnin dĩa domaruginu
di sannu, ma Pɔlu u waasu wɔri. Yèn sɔ̃
u kĩ u doona yen sisiru, u win waasu
dɛnyasia ya tura sere wɔ̃kurun bɔnu.
8 Fitilaku dabira wãa gidambisa ye
sɔɔ, mi sa mɛnnɛ.
9 Aluwaasi goo wi ba mɔ̀ Etiki, u
sɔ̃ fɛnɛntiɔ. Nge mɛ Pɔlu u win
gari dɛnyasiamɔ, aluwaasi wi, u dom
yĩbura sere u dweeya, ma u wɔruma
temɔ gidambisa itasen fɛnɛntin di. Ba
nùn sua ba deema gora.
10 Adama Pɔlu u sarama ma u yãara
u nùn sua u nɛɛ, i ku nanda, win
hunde ya wãa.
11 Ye Pɔlu u kpam wura gidambisa
yen wɔllɔ, u pɛ̃ɛ sua u murura ma sa
di, ma u waasu kua sere yam ka sãra,
yen biru u doona.
12 Ba ka aluwaasi wi wura yɛnuɔ
wasiru, ma ben nukura yɛmia gem
gem.

Pɔlu u Miletu da saa Torasin di

13 Sa goo nimkuu dua, sa Pɔlu gbiiya
sa da Asosiɔ, mìn di u koo ka sun goo
du. Domi mɛya sa wesiana yèn sɔ̃ u kĩ
u da mi ka naasu.
14 Ye sa ka nùn yinna Asosiɔ, min
diya u ka sun goo dua sa ka da Mi-
tilɛniɔ.
15 Min di, sa kpam goo nimkuu dua
ma sa tura Kioɔ yen sisiru. Sisi kpaaru
sa tura Samɔsiɔ, yen sɔ̃ɔ itasewa sa
Miletu dua.
16 Domi Pɔlu u gɔ̃ru doke u ku yɔ̃ra
Efesuɔ, kpa u ku win saa kɔ̃ Asin tem
sɔɔ yèn sɔ̃ u sɛnde u turi Yerusalɛmuɔ
Pantikotin tɔ̃ru ǹ n koo koora.

Pɔlu u ka yigbɛ guro gurobu gari mɔ̀

17 Pɔlu u nɔɔ mɔrisia Efesuɔ saa
Miletun di, u Yesun yigbɛ guro
gurobu sokusia bu na bu ka nùn yinna
mi.
18 Ye ba tunuma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ na sĩisina bɛɛn
suunu sɔɔ saa tɔ̃ɔ tèn di na dua Asin
tem sɔɔ.
19 Na Gusunɔn sɔmburu kua tii
kawabu sɔɔ ka yĩresu sannu. Na maa
wahala dabiru wa yèn sɔ̃ Yuuba swaa
kasu bu nɛn wãaru kpeerasia.
20 I maa yɛ̃ ma na ǹ bɛɛ arufaanin
gãanu berue, na bɛɛ gem kpuro
sɔ̃ɔwawa batuma sɔɔ ka maa yɛnusɔ.
21 Na Yuuba ka maa Gɛrɛkiba sɔ̃ɔwa
na nɛɛ, bu yario toranun di bu wura
Gusunɔn mi kpa bu bɛsɛn Yinni Yesu
Kirisi naanɛ doke.
22 Wee tɛ̃ na Yerusalɛmu dɔɔ nge mɛ
Hunde Dɛɛro u man yiire, na ǹ maa yɛ̃
yè n koo man deema mi,
23 adama u man sɔ̃ɔmɔ mi kon da
kpuro pirisɔm ka wahala man mara.
24 Ka mɛ, na ǹ nɛn wãaru garisi
gãanu n gesi nɛn sɔmburu dakura te
Yinni Yesu u man yiire n ko. Sɔmbu
tera n Gusunɔn durom Labaari gea
kpara.
25 Na bɔsu bɛɛn suunu sɔɔ na ban te
Gusunɔ u swĩin waasu kua. Tɛ̃ na yɛ̃
ma goo sari bɛɛn suunu sɔɔ wi u koo
man wa kpam.
26 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ batuma sɔɔ
gisɔ, goo ù n kam kua bɛɛ sɔɔ, na ǹ taarɛ
mɔ.
27 Domi na ǹ gãanu ganu berua, na
bɛɛ Gusunɔn himba kpuro nɔɔsia.
28 I n tii sɛ, i maa gɔ̃ɔ kpuro kɔ̃suo ge
Hunde Dɛɛro u bɛɛ nɔmu sɔndia, ge ga
sãa Yinni Yesun yigbɛru. I tu kparo te
u yakia ka win tiin yɛm.
29 Na yɛ̃ ma nà n bɛɛ derin biru
gaba koo du bɛɛn suunu sɔɔ nge mɛ
dɛmakunu ra du yãanun suunu sɔɔ, ba
ǹ ko n wɔnwɔndu mɔ.
30 Saa mam bɛɛn suunu sɔɔn di gaba
koo gem gɔsia weesu kpa bu naanɛ
dokeobu swaa nim wia bu ka ko ben
bwãabu.
31 N n mɛn na, i n tii sɛ. I yaayo ma
wɔ̃ɔ itawa, na bɛɛn baawure kirɔ kua
bururu ka yoka ka yĩresu.
32 Tɛ̃ na bɛɛ Gusunɔ nɔmu sɔndia na
maa bɛɛ win durom gari nɔmu sɔndia.
Gari yi, yi koo kpĩ yi bɛɛ tãsisia kpa yi
bɛɛ faaba ko ka be kpuro be Gusunɔ u
gɔsa u kua wigibu.

33 Na ɲ̀ goon sii geesu ɲ̀ kun mɛ
win wura ɲ̀ kun mɛ win yaberu binɛ
koore.
34 Bɛɛn tii i yɛ̃ ma ka nɛn tiin nəma
na səmburu kua na ka tii diisia ka maa
be ba ka man wãa.
35 Na bɛɛ sɔ̃əsi yabu kpuro səə ma
n weenɛ i səmburu ko gem gem nge
mɛsum, kpa i dam sarirugibu somi,
kpa i Yinni Yesun tiin gari yaaya ye u
nɛɛ, kɛ̃run wɛ̃ɛbu bu nuku dobu mə n
kere kɛ̃run mwaabu.
36 Sanam mɛ Pəlu u gari yi gerua u
kpa, u yiira ma u kanaru kua ka be
kpuro sannu.
37 Be kpuro ba swĩ. Ye ba nùn
bəkasi, ba nùn nəə kana ka kĩru,
38 ben nukura sankira n banda yèn
sɔ̃ u bu sɔ̃əwa ma ba ɲ̀ maa waanamə.
Ma ba nùn yɔ̃siri sere goo nimkuu mi.

21

Pəlu u Yerusalɛmu dəə

1 Ye sa nəə kanana ka be sa kpa, sa
goo nimkuu dua sa doona səru sərum
mɛ Kɔsiɔ. Yen sisiru sa da Roduɔ. Saa
min di, sa maa da Pataraɔ.
2 Miya sa goo nimkuu wa ge ga dəə
Fɛnisi gia, ma sa gu dua sa swaa wəri.
3 Sa tem bureru garu wa te ba mɔ̀
Sipu, sa tu sɛ̃ɛna bɛsɛn nəm dwarə ma
sa da Sirin tem gia. Sa Tiri dua, mi goo
nimkuu ga koo səmunu sarasia.
4 Sa naanɛ dokeobu kasu ma sa ka
bu sina alusuma bɔ̃ə teeru. Hunde
Dɛɛro dera ba Pəlu sɔ̃əmə u ku
Yerusalɛmu da.
5 Adama ye bɛsɛn saa tura sa kpam
wura goo nimkuu mi. Be kpuro ka
ben kurəbu ka bibu ba sun yɔ̃siri saa
wuun di. Bɛsɛ kpuro sa yiira nim
wɔ̃kun goorə ma sa kanaru kua.
6 Ye sa nəə kanana sa kpa sa goo
nimkuu dua ma ba wura ben yɛnusɔ.
7 Saa Tirin di sa kpam swaa wəri
ma sa tura Tolemaisiɔ. Miya sa sara
goo nimkuun di ma sa da sa naanɛ
dokeobu təbura ma sa kpuna mi nən
teeru.
8 Yen sisiru sa kpam swaa wəri ma
sa tura Sesareɔ, ma sa da sa səbia Fil-
ipun yɛnuɔ wi u sãa waasu kowo. N
deema u sãa tənu nəəba yiru yen turo
be ba gasɔ gəsa Yerusalɛmuɔ.
9 Durə wi, u bii wəndiaba nnɛ mɔ be
ba sãa Gusunən səməbu.
10 Ye sa sɔ̃ɔ mɛɛru kua mi, Gusunən
səmə goo wi ba ra nɛɛ Agabusi, u na mi
saa Yudean di.
11 U na bɛsɛn mi ma u Pəlun kpaka
sua u win tiin naasu ka nəma bəkua u
nɛɛ, n wee ye Hunde Dɛɛro u gerumɔ.
Wi u kpaka yeni mɔ, Yuu be ba wãa
Yerusalɛmuɔ ba koo nùn bəke mɛsum
kpa bu nùn tən tukobu nəmu səndia.
12 Ye sa gari yi nua, bɛsɛ ka tən be ba
wãa mi, sa Pəlu suuru kanam wəri u
ku Yerusalɛmu ye da.
13 Adama u nɛɛ, mban sɔ̃na i sumə
mɛsum ma i nɛn wərugəru kpeesiamɔ.
Na mam səəru sãa n ka gbi Yinni Yesun
yĩsirun sɔ̃ Yerusalɛmuɔ, n ɲ̀ mə bəkubu
təna.
14 Ye sa deema u ɲ̀ bɛsɛn gari wure,
sa mari ma sa nɛɛ, Gusunən kĩru tu
koora.
15 Amɛn biru sa bɛsɛn səəru kua ma
sa doona Yerusalɛmu gia.
16 Naanɛ dokeobu gabu saa Sesaren
di ba sun yɔ̃siri ba ka sun da Nasoni
Sipugiin wəərə mi sa ko səbia. Durə
wi, u naanɛ doke n tɛ.

Pəlu u Yakəbu beram da

17 Sanam mɛ sa tura Yerusalɛmuɔ,
naanɛ dokeoba sun dam koosia ka
nuku dobu.
18 Yen sisiru Pəlu u ka sun Yakəbu
beram da ma Yesun yigbɛ guro
gurobu kpuro ba mɛnna mi.
19 Ye Pəlu u bu təbura u kpa u bu
saaria tia tia sombu te Gusunə u kua
tən tukobun suunu səə win waasun sɔ̃.
20 Ye ba win gari nua, be kpuro ba
Gusunə siara. Ma ba nùn sɔ̃əwa ba
nɛɛ, kĩnasi a wa? Yuuba nye nyewa ba
naanɛ doke, ma be kpuro ba kpam ka
tii Məwisin wooda bəkua.
21 Ba bu wunɛn gari sɔ̃əwa ma a Yuu
be ba wãa tən tukobun mi sɔ̃əmə bu
Məwisin gari deri, bu ku deema swĩi,
bu ku maa ben bibu bango ko.
22 N n mɛn na, mba sa ko ko. Ka gem
ba koo nɔ ma a tunuma wuu mi.
23 Yen sɔ̃, a koowo ye sa ko nun sɔ̃.
Durəbu nnɛ gaba wãa mi, be ba raa nəə
mwɛɛru kua.
24 A ka bu doo kpa i tii dɛɛrasia
sannu kpa a ben kənan gobi kəsia. Nge
mɛya baawure u ko n ka yɛ̃ ma ye ba

nua wunɛn sɔ̃, n ǹ gem, sanam mɛ, ba koo wa ma wunɛn tii a Mɔwisin wooda swĩi.
25 Adama ye n sãa tɔn tuko naanɛ dokeobugia sa bu wooda yiiya ma sa bu yen tireru mɔrisia sa nɛɛ, bu ku bũu sãa dĩanu di, bu ku yaa yɛm di, bu ku yaa tem ye ba wĩiru tɛma ba ka go, bu ku maa kɔ̃ɔ mɛnna tantanaru sɔɔ.
26 Ma Pɔlu u ka durɔ be da. Yen sisiru ba tii dɛɛrasia, ma u sãa yeru dua u bu sɔ̃ɔwa saa ye dɛɛrasia bin sanam koo kpe, kpa bu ben baawure yãkuru kua dɔma te.

Ba Pɔlu mwa sãa yerɔ

27 Ye sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye, ya kpeeyɔ, Yuu be ba na Asin di ba Pɔlu wa sãa yerɔ. Ba tɔn wɔru burinasia, ma ba Pɔlu mwa.
28 Ba gbãsukumɔ ba mɔ̀, bɛɛ Isireliba, faaba woo! Durɔ wiya u ra de baama kpuro u n Isireliban kɔ̃sa gerumɔ, ka ye n sãa Mɔwisin wooda ka maa sãa yee teni. Wee, u mam ka tɔn tukobu gabu na sãa yee dɛɛra tenin mi ma u tu disi doke.
29 Ba yeni gerua yèn sɔ̃ ba raa Torofimu Efesugii wa ka Pɔlu sannu wuu sɔɔ, yera ba tamaa Pɔlu u ka nùn dawa sãa yeru mi.
30 Ma wuu ga buuburu yɔ̃ra kpuro, tɔmba duki naamɔ baaman di ma ba Pɔlu mwa ba gawa ba ka yara sãa yerun di. Mii mii ma ba ten gamboba kɛnua.
31 Sanam mɛ ba kĩ bu nùn go, yera Romun tabu sunɔ u nua ma Yerusalɛmu kpuro ya burinamɔ.
32 Mii mii u tabu wirugibu gabu sua ka tabu kowobu, ma u ka bu duka da tɔn wɔru gen mi. Sanam mɛ tɔn wɔru ge, ga nùn wa ka tabu kowobu sannu, ba Pɔlu soberu deri.
33 Tabu sunɔ wi, u da Pɔlun mi, u nùn mwa ma u wooda wɛ̃ bu nùn bɔke ka yɔni yiru. Ma u bu bikia, wara durɔ wi. Mba u kua.
34 Gabu tɔn wɔru ge sɔɔ, ba gari tee gbãsukumɔ, gabu maa gari gɛɛ, sere tabu sunɔ u kpana u gari yin gem gia wure bakanun sɔ̃. Yen sɔ̃na u wooda wɛ̃ bu ka Pɔlu da sansani gbãrarugian mi.
35 Ye ba gbãra ten yɔɔtiru tura tabu kowoba Pɔlu sua ba sɔndi ben senu wɔllɔ, tɔn wɔru gen mɔrun sɔ̃.
36 Ma tɔn be kpuro ba bu naa kɔtinu dimɔ ba gbãsukumɔ, ba mɔ̀ i nùn goowo!

Pɔlu u tii tubusia

37 Sanam mɛ ba kĩ bu Pɔlu duusia sansani gbãrarugia mi, u tabu sunɔ bikia u nɛɛ, kon kpĩ n ka nun gari ko?
Tabu sunɔ u nùn bikia u nɛɛ, a Gɛrɛkim nɔɔmɔ ro?
38 N n mɛn na, a ǹ sãa Egibitigii wi? Wi u gasɔ dera tɔmba tem yɛ̃robu seesi, wi u tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ mɛnna (4.000) swaa diobun yigbɛrun di, ma u ka bu da gbaburɔ?
39 Pɔlu nùn wisa u nɛɛ, nɛ Yuuwa, ba man marawa Taasiɔ, Silisin tem sɔɔ. Na sãa kpaa yɛ̃ro wuu ge sɔɔ, ge ga yĩsiru yara. Na nun kanamɔ, a de n ka tɔn be gari ko.
40 Tabu sunɔ wi, u nùn ayeru wɛ̃. Ma Pɔlu u yɔɔwa yɔɔtiru wɔllɔ u tɔn be ka nɔmu marisia. Ye ba mari, u bu sɔ̃ɔwa ka Heberum u nɛɛ,

22

1 Bɛɛ, nɛn bisibu ka baababa, i swaa dakio ye kon bɛɛ sɔ̃ n ka tii tubusia.
2 Ye ba nua ma u ka Heberum gari mɔ̀, ba mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ. Ma u nɛɛ,
3 nɛ Yuuwa wi ba mara Taasiɔ, Silisin temɔ adama wuu geni sɔɔra na biru di. Gamaliɛlin miya na keu kua, na bɛsɛn sikadoban wooda gia sãa sãa, ma na Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ nge mɛ bɛɛ kpuro i sãa gisɔ.
4 Na maa swaa yen tɔmbu nɔni sɔ̃ɔwa goo gookum, na yen tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mwɛɛra na bɔkua na pirisɔm doke.
5 Yãku kowo tɔnwero ka Yuuban guro gurobu kpuro ba koo kpĩ bu man yen seeda diiya. Na tirenu mwa ben nɔman di ni ba Yuuba yorua be ba wãa Damasiɔ. Ma na da mi n ka swaa yen tɔmbu mwa n bɔke be ba wãa mi, kpa n ka bu na Yerusalɛmuɔ n sɛɛyasia.

Pɔlu u bu win gɔ̃ru gɔsiabun gari sɔ̃ɔwa

(I maa mɛɛrio Gɔrobun Kookoosu 9:1-19, 26:12-18)

6 Sanam mɛ na dəɔ na Damasi turuku kua sɔ̃ɔ wii wəllun saka, suaru səɔ yam bururam na bai wəllun di mu man wukiri.
7 Na wəruma temə, ma na nəɔ gagu nua ga nɛɛ, Səəlu, Səəlu mban sɔ̃na a man nəni sɔ̃ɔmə.
8 Na bikia na nɛɛ, wuna were Yinni. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Yesu Nasarɛtigii wi a nəni sɔ̃ɔmə.
9 Durə be ba man yɔ̃siriə ba yam bururam mɛ wa, adama ba ǹ tuba ye yɛ̃ro gerua wi u ka man gari kua.
10 Na bikia na nɛɛ, mba kon ko Yinni. Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n seewo n du Damasiə. Miya ba koo man sɔ̃ kpuro ye Gusunə u himba sãa n ko.
11 Yam bururam mɛn kpãara dera na wɔ̃ko kua. Yen sɔ̃na nɛn kpaasiba man nəmu nɛnua sa ka dua Damasiə.
12 N deema durə goo wãa mi, wi ba ra nɛɛ Anania, u Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃, u Məwisin woodaba swĩi. Yuu be ba wãa wuu ge səɔ kpuro ba win seeda gea dimə.
13 U na nɛn mi, u yɔ̃ra nɛn bəkuə ma u nɛɛ, Səəlu nɛn beruse, a yam waawo. Mii mii nɛn nəni wukiara ma na nùn wa.
14 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunə bɛsɛn sikadoban Yinni u man gəsa n ka win kĩru gia, n ka Geegii wa, kpa n maa ka win nəən gari nə.
15 Domi kon ko win seeda dio, kpa n ka təmbu kpuro sɔ̃ ye na wa ka ye na nua.
16 Tɛ̃, mba n maa tie. N seewo bu man batɛmu ko, kpa n wobe n dɛɛra nɛn toranun di na n Yinnin yĩsiru sokumə.

Nge mɛ Yinni u Pəlu gəsa u ka tən tukobu waasu ko

17 Ye na wura Yerusalɛmuə, sɔ̃ɔ teeru sanam mɛ na kanaru mɔ̀ sãa yerə, na kãsa.
18 Kãsi te səɔ, na Yinni wa, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n koowo kpaaka kpa n yari Yerusalɛmun di mii mii. Domi wuu min təmbu ba ǹ koo win gari wura yìn seeda na dimə.
19 Na nɛɛ, Yinni ba yɛ̃ sãa sãa ma na Yuuban mɛnnə yenu da da, na təmbu mwɛɛra na bu so be ba nun naanɛ doke.
20 Dəma te ba wunɛn seeda dio Etiɛni go, nɛn tii na wãa mi, na win gəɔ wura. Nɛna na win gowobun yãnu kɔ̃su ni ba suba.
21 Ma Yinni u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo, domi u koo man gəri n toma tən tukobun mi.

Pəlu ka Romun tabu sunə

22 Tən be, ba Pəlun gari swaa daki sere u ka yeni gerua u kpa. Sanam mɛya be kpuro ba gbãsukum wəri ba nɛɛ, i nùn goowo, n ǹ weenɛ win bweseru ta n wãa.
23 Ba kuuki mɔ̀, ba ben yabenu yəwemə, ba tua seeyamə wəllə.
24 Romun tabu sunə wi, u wooda wɛ̃ bu ka Pəlu da sansani gbãrarugia səɔ bu nùn sɛni so sere u ka gem gere. Domi u kĩ u gia mban saabuwa ba nùn wuremə mɛ.
25 Ye ba Pəlu bəkua bu ka nùn so, u tabu sunə bikia wi u nùn yɔ̃re, u nɛɛ, n weenɛ i Romugii so i sere nùn siri?
26 Ye tənwero wi, u gari yi nua, u da win tabu sunən mi, ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ a ko mi. Durə wi, Romugiiwa.
27 Ma tabu sunə u da u Pəlu bikia u nɛɛ, a man sɔ̃ɔwə, wunɛ Romugiiwa?
Pəlu u nɛɛ, mɛya.
28 Tabu sunə wi, u nɛɛ, gobi bɛkɛya na kəsia na ka sere kua Romugii.
Pəlu u nɛɛ, mɛya ba nɛ maraWa.
29 Yen sɔ̃na tabu kowo be ba səəru sãa bu ka nùn sɛni so u ka gem gere, ba nùn deri mii mii. Ma bɛrum tabu sunə wi mwa ye u nua ma Pəlu sãawa Romugii domi u dera ba nùn bəkua.

Ba ka Pəlu da Yuuban guro gurobun wuswaaə

30 Tabu sunə wi, u kĩ u gia kam kam yèn saabu wahala ye, ya seewa. Yen sɔ̃na sisiru u dera ba Pəlu kusia, ma u nɛɛ yãku kowo tənwerobu ka Yuuban guro gurobu bu mɛnnama. Ma u ka Pəlu da ben wuswaaə.

23

1 Pəlu u be ba mɛnnɛ nəni girari, ma u nɛɛ, mɛro bisibu, nɛn gɔ̃ru ga ǹ man taarɛ wɛ̃ɛmə domi na nɛn wãaru diwa dee dee Gusunən wuswaaə, sere ka gisən gisə.

2 Yãku kowo tənwero wi ba ra soku
Ananıa u be ba yõ Pəlun bəkuə sõəwa
bu nùn soowo win nəəwə.
3 Pəlu u nɛɛ, Gusunə koo nun so,
gani kpika wunɛ! A sõwa a ka man siri
Məwisin wooda səə, ma a maa kpam
wooda sara a nɛɛ, bu man soowo.
4 Be ba yõ win bəkuə ba nɛɛ,
Gusunən yãku kowo tənwerowa a
kãka a wəmmə mɛ?
5 Pəlu u nɛɛ, mɛro bisibu na ǹ
yɛ̃ yãku kowo tənwerowa. Domi
Gusunən gari yi nɛɛ, “I ku bɛɛn
təmbun wirugiin kõsa gere.”
6 Ye Pəlu u tuba mɛnnə ge səə,
ma gaba sãawa Sadusiba, gabu maa
Falisiba, yera u nəəgiru sua mɛnnə ge
səə u nɛɛ, mɛro bisibu, nɛ Falisiwa wi
Falisiba ba mara. I man sirimə̀wa yèn
sõ na yĩiyə ma gəriba koo se gərin di.
7 Ye u yeni gerua u kpa, Falisiba ka
Sadusiba ba sikirinə wəri ma mɛnnə
ge, ga bənu kua yiru.
8 Domi Sadusiba ba ra nɛɛ gəriba
kun seemə gərin di, hunde ka wəllun
gərado maa sari adama Falisiba ba
wura ma yabu ita ye kpuro ya wãa.
9 Ma wure bakanu tunuma ben su-
unu səə ba sikirinamə ka dam, ma
wooda yɛ̃robu gaba seewa Falisiba səə
ba nɛɛ, sa ǹ taarɛ gaa wa durə wi
səə. Wara yɛ̃ nge hundewa ǹ kun mɛ
wəllun gərado goowa u ka nùn gari
kua.
10 Sikirinə ge, ga kpɛ̃a gem gem
sere tabu sunə wi, u bɛrum kua bu
ku raa Pəlu karana. Ma u win tabu
kowobu wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu doo bu
Pəlu wərama kpa bu ka nùn da sansani
gbãrarugian mi.
11 Tõə ten wõkuru səə, Yinni Gusunə
u Pəlu yõre ma u nɛɛ, a ku mwia kpana.
Nge mɛ a man seeda diiya Yerusalɛmu
mi, mɛya kaa maa man seeda diiya
Romuə.

Ba Pəlun wãaru kasu

12 Yen sisiru Yuuba ba mɛnna ba nəə
tia kua ba bõrua ba nɛɛ ba ǹ gãanu
dimə, baa nim ba ǹ nərumə ma n kun
mə ba Pəlu go.
13 Tən be, ba tənu weeru kere be ba
nəə tia ye kua.
14 Ma ba da ba yãku kowo
tənwerobu ka guro gurobu deema ba
nɛɛ, sa bõrua sannu ma sa ǹ gãanu
dimə sere su ka Pəlu go.
15 N n mɛn na, sa kĩ bɛɛ ka guro
gurobu i tabu sunə sõ u ka Pəlu na bɛɛn
mɛnnə səə kpam, kpa n sãare nge i kĩ
i kpam win gari mɛɛrim səmɛ. Bɛsɛ
sa ko n səəru sãa su ka nùn go u sere
tunuma.
16 Adama Pəlun sesun bii tən durə u
yina yen gari nua. U da u dua sansani
gbãrarugia yen mi, ma u Pəlu gari yi
sõəwa.
17 Ma Pəlu u tabu kowobun tənwero
turo soka, u nùn sõəwa u ka aluwaasi
wi doo tabu sunən mi domi u gari mə
u kĩ u nùn sõ.
18 Tabu kowobun tənwero wi, u ka
nùn da tabu sunən mi, ma u nɛɛ, Pəlu
pirisəm wi, u man soka ma u man
kana n ka aluwaasi wi na wunɛn mi
domi u kĩ u nun gãanu sõ.
19 Tabu sunə u aluwaasi win nəmu
nɛnua u ka nùn da bõərə u nùn bikia u
nɛɛ, mba a kĩ a man sõ.
20 U nɛɛ, Yuuba ba nəə tia kua bu
ka nun bikia sia a ka Pəlu da guro
gurobun mɛnnəwə, kpa n sãare nge ba
kĩ bu win gari mɛɛrim səmɛwa.
21 Adama a ku ben gari nə, domi ba
tənu weeru kere be ba koo kuke swaaə
bu ka nùn mwa. Be kpuro ba bõrua ma
ba ǹ dimə, ba ǹ maa nərumə ma n kun
mə ba nùn go. Baa tɛ̃ ba səəru sãa bu ka
ye ko. Wunɛn woodawa ba swaa daki.
22 Ma tabu sunə wi, u nɛɛ, a ku goo sõ
ma a man gari yini dəmɛa. Ma u dera
aluwaasi wi, u doona.

Ba ka Pəlu da Felisin mi

23 Ma tabu sunə wi, u tabu kowobun
wirugibu yiru soka u nɛɛ, i tabu kowo
goobu (200) səəru koosio bu Sesare
da, ka maasəbu wata ka wəkuru, ka
sere yaasigibu goobu, ba n səəru sãa
bu swaa wəri kəba nəəba nnɛ wõku te.
24 I maa dumi gaari bəkuo kpa i ka
Pəlu da sina wuu yɛ̃ro wi ba ra soku
Felisin mi, i turi ka alafia.
25 Yen biru tabu sunə u tireru yorua
tè səə u nɛɛ,
26 nɛ Kolodu Lisiasi, na nun təbura
tem yɛ̃ro Felisi bɛɛrɛgii.
27 Yuuba ba durə wi mwawa, ba kĩ
bu nùn go. Ye na gia ma u sãa Romugii,
yeya na da ka nɛn tabu kowobu na nùn

wərɑ. Yen biru nɑ kɑ nùn dɑ ben guro gurobun wuswɑɑɔ.
28 Domi nɑ kĩ nɑ n yɛ̃ yèn sɔ̃ bɑ nùn tɑɑrɛ wɛ̃ɛmɔ.
29 Miyɑ nɑ gia mɑ u ǹ gãɑnu gɑnu kue ni nu kɑ gɔɔ weenɛ, bɑɑ mɑm pirisɔm. Nɑ deemɑ bɑ nùn tɑɑrɛ wɛ̃ɛmɔwɑ ben woodɑn gɑrin sɔ̃.
30 Sɑnɑm mɛ bɑ mɑn sɔ̃ɔwɑ mɑ Yuubɑ bɑ nɔɔ tiɑ kuɑ bu kɑ nùn go, yɑnde nɑ derɑ bɑ kɑ nun nùn nɑɑwɑ. Nɑ win tɑɑrɛ wɛ̃ɔbu sɔ̃ɔwɑ bu nɑ bu ben gɑri gere wunɛn wuswɑɑɔ.
31 Yerɑ tɑbu kowo be, bɑ win woodɑ kpuro swĩi. Bɑ Pɔlu suɑ wɔ̃ku te, mɑ bɑ kɑ nùn dɑ sere Antipɑtiriɔ.
32 Yen sisiru tɑbu kowo be, bɑ wurɑ ben sɑnsɑniɔ mɑ dumigibu bɑ kɑ nùn dɑ wuswɑɑɔ.
33 Ye bɑ turɑ Sesɑreɔ bɑ tem yɛ̃ro tire te wɛ̃, bɑ mɑɑ nùn Pɔlu tusiɑ.
34 Ye tem yɛ̃ro u tire te gɑrɑ u kpɑ, u Pɔlu bikiɑ berɑ mìn di u nɑ. Pɔlu nɛɛ, Silisin di.
35 Tem yɛ̃ro u nɛɛ u koo win gɑri nɔ sɑnɑm mɛ win tɑɑrɛ wɛ̃ɔbu bɑ tunumɑ.
Mɑ u woodɑ wɛ̃ bu Pɔlu kɔ̃su Herodun sinɑ kpɑɑrɔ.

24

Yuubɑ bɑ Pɔlu gɑri mɑni

1 Sɔ̃ɔ nɔɔbun biru, Ɑnɑniɑ yãku kowo tɔnwero u dɑ Sesɑreɔ wi kɑ guro gurobu gɑbu sɑnnu kɑ sere woodɑ yɛ̃ro goo wi bɑ mɔ̀ Terituru. Bɑ dɑ tem yɛ̃ron mi, mɑ bɑ Pɔlun tɑɑrɛ gerumɔ.
2 Bɑ Pɔlu sokɑ, mɑ Terituru u nùn gɑri mɑnibu wɔri u nɛɛ, Felisi bɛɛrɛgii, sɑ ɑlɑfiɑ mɔ gem gem kɑ wunɛn bɑrukɑ. Wunɛn yɑm wɑɑ geebu bu derɑ ɑ woodɑ dɑbiru kɔsɑ bɛsɛn tem ɑrufɑɑnin sɔ̃.
3 Sɑ ye kpuro wurɑ bɑɑmɑ kpuro sɑɑ bɑɑyere sɔɔ, kɑ siɑrɑbu.
4 Ɑdɑmɑ nɑ ǹ kĩ n wunɛn sɑɑ kpuro di. Yen sɔ̃, nɑ nun kɑnɑmɔ ɑ kɑ sun tɛmɑnɔ gɑri piiko ye sɑ mɔ sɔɔ.
5 Sɑ wɑ mɑ durɔ wini nɑɑnɑɑnugiiwɑ, u rɑ sɑnnɔsu seeyewɑ Yuubɑn suunu sɔɔ hɑndunia kpuro sɔɔ. U mɑɑ sãɑ wuuru gɑrun wirugibun turo te bɑ rɑ soku Nɑsɑrenɛgibu *.
6 U mɑm swɑɑ kɑsu u kɑ sãɑ yeru disi doke. Sɑnɑm mɛyɑ sɑ wi mwɑ. [Sɑ rɑɑ kĩ su nùn siri kɑ bɛsɛn woodɑ,
7 ɑdɑmɑ tɑbu sunɔ Lisiɑsi u nɑ, u sun nùn wərɑri kɑ dɑm.
8 Mɑ u woodɑ wɛ̃ win tɑɑrɛ wɛ̃ɔbu bu nɑ wunɛn wuswɑɑɔ.] Wunɛn tii ɑ̀ n nùn gɑri bikiɑ, kɑɑ kpĩ ɑ gãɑ ni kpuron gem wɑ nì sɔɔ sɑ nùn tɑɑrɛ wɛ̃ɛmɔ.
9 Mɑ Yuubɑ bɑ gɑri yi kpuro wurɑ bɑ nɛɛ, geemɑ.

Pɔlu u win gɑri tubusiɑ Felisin wuswɑɑɔ

10 Yerɑ tem yɛ̃ro u Pɔlu gɑri wɛ̃ kɑ yĩreru, mɑ Pɔlu seewɑ u nɛɛ, nɑ yɛ̃ mɑ ɑ sãɑ siri kowo tem mɛ sɔɔ sɑɑ wɔ̃ɔ dɑbirun di. Yen sɔ̃, kon gɑri gere n kɑ tii yinɑ kɑ toro sindu.
11 À n bikiɑ bɑ koo nun sɔ̃, n ǹ mɔ n sɔ̃ɔ wɔkurɑ yiru kere ye nɑ kɑ Yerusɑlɛmu dɑ n sãɑru ko mi.
12 Bɑ ǹ mɑn wɑ nɑ kɑ goo sikirinɑmɔ ǹ kun mɛ nɑ tɔmbu sɑnnɔ nɔɔ kurimɔ sãɑ yerɔ ǹ kun mɛ ben mɛnnɔ yeru sɔɔ, ǹ kun mɛ wuu suunu sɔɔ.
13 Gɑri yi bɑ mɑn mɑnimɔ tɛ̃, bɑ ǹ mɑɑ yin seedɑ gɑɑ mɔ.
14 Ɑdɑmɑ gãɑ teenɑ nɑ wurɑ wunɛn wuswɑɑɔ, nɑ Gusunɔ bɛsɛn sikɑdobɑn Yinni sãɑmɔ kɑ swɑɑ ye beni bɑ sokumɔ weesugiɑ. Nɑ mɑɑ Mɔwisin woodɑ kpuro nɑɑnɛ doke kɑ mɑɑ Gusunɔn sɔmɔbun tirenu.
15 Nɑ yĩiyɔ bini mɔ Gusunɔ sɔɔ bi durɔ beni bɑ mɑɑ mɔ mɑ tɔmbu kpuro, tɔn geegibu kɑ tɔn kɔ̃sobu, bɑ koo se gɔrin di.
16 Yen sɔ̃nɑ nɑ hɑniɑ mɔ̀ bɑɑdommɑ, kpɑ nɛn gɔ̃ru gu ku mɑn tɑɑrɛ wɛ̃ Gusunɔn wuswɑɑɔ kɑ mɑɑ tɔmbun wuswɑɑɔ.
17 Wɔ̃ɔ dɑbirun biru nɑ tɛ̃ wurɑ Yerusɑlɛmuɔ n kɑ nɛn tɔmbu somiru nɑɑwɑ kpɑ n mɑɑ Gusunɔ kɛ̃nu kɛ̃.
18 Mi sɔɔrɑ bɑ mɑn deemɑ sãɑ yerɔ, nɑ tii dɛɛrɑsiɑ. Tɔn wɔru sɑri mi, sɑnnɔ nɔɔ kuribu mɑɑ sɑri mi.
19 Ɑdɑmɑ Asin Yuu gɑbɑ wãɑ mi. N weenɛ ben tii bu nɑ wunɛn wuswɑɑɔ bu seedɑ di bɑ̀ n gãɑnu wɑ nɛ sɔɔ,

* **24:5** ***Nɑsɑrenɛgibu*** - Tɔn be bɑ nɑ Nɑsɑrɛtin di. Bɑ mɑɑ nɑɑnɛ dokeo gbiikobu sokɑ mɛ yèn sɔ̃ Yesu u nɑ Nɑsɑrɛtin di.

20 ɲ̀ kun mɛ, a de durə beni bu gere
taarɛ ye ba wa nɛ səə dəma te na yə̃ra
guro gurobun mɛnnən wuswaaə.
21 Ma n kun mə gã̃a tee nì səə na
gbã̃ra ye na yə̃ ben suunu səə na nɛɛ,
bɛɛ i man sirimə̀wa gisə yèn sə̃ na
naanɛ doke ma gəriba koo se.
22 N deema Felisi u naanɛ dokebun
swaa yɛ̃, yera u Yuu be sə̃ə̀wa bu de
tabu sunə Lisiasi ù n tunuma. Dəma
teya u koo ben gari yi wɛ̃ɛri.
23 U maa tabu kowobun tənwero
wooda wɛ̃ u n gina Pəlu doke pirisəm
səə, adama u de u n tii mə mi, u maa de
win kpaasibu bu nùn berам na bu ka
nùn nəəri.

Pəlu u da Felisi ka Durusilan wuswaaə

24 Sə̃ə mɛɛrun biru Felisi u na ka win
kurə Durusila, wi u sã̃a Yuu. Ma u Pəlu
sokusia. Ye u tunuma ma ba nùn swaa
daki sanam mɛ u naanɛ dokebu Kirisi
Yesu səən gari mə̀.
25 Adama sanam mɛ Pəlu u bu gem
kobu ka gaya ka maa siri bi bu ween
gari tubusiamə, Felisi u nanda, ma u
nɛɛ, a doonə gina. Kon kpam nun soku
nà n fɛɛ wa.
26 U raa maa yĩiyə u koo gobi wawa
Pəlun min di. Yenin saabuwa u ra nùn
sokusie kiri kiri u ka nùn gari ko.
27 Wə̃ə yirun biru Pəəsiyu Fesitu u
kua Felisin kəsire. N deema Felisi u
Pəlu deri pirisəm səə yèn sə̃ u kĩ u n
bɛɛrɛ mə Yuuban mi.

25

Pəlu u kĩ u da tem yɛ̃ron mi

1 Ye Fesitu u tunuma Sesareə u
ka səmburu sua, yen sə̃ə nnɛse u
Yerusalɛmu da.
2 Miya yã̃ku kowo tənwerobu ka
Yuuban guro gurobu ba Pəlu durum
mani, ba maa Fesitu suuru kana
3 u ka Pəlu na Yerusalɛmuə, domi ba
gə̃ru doke bu nùn go swaaə.
4 Fesitu u bu sə̃ə̀wa u nɛɛ, Pəlu wã̃a
pirisəm səə Sesareə, nɛn tii na ɲ̀ maa
tɛɛmə n ka wura mi.
5 Yen sə̃, i de su da mi ka bɛɛn
wirugibu gabu sannu kpa bu gere tora
te u kua.
6 Fesitu kun sə̃ə nəəba ita ɲ̀ kun mɛ
sə̃ə wəkuru kere ben mi, u ka wura
Sesareə. Ye u tura mi, sisiru u da u
sina siri yerə ma u wooda wɛ̃ bu ka
Pəlu na win wuswaaə.
7 Ye Pəlu u tunuma, Yuu be ba na
Yerusalɛmun di ba nùn suunu bure
ma ba nùn kə̃san taarɛ manimə yèn
seeda ba ɲ̀ mə.
8 Adama Pəlu u ka tii yina u nɛɛ, na
ɲ̀ Yuuban wooda torari, ɲ̀ kun mɛ sã̃a
yeru, ɲ̀ kun mɛ Romun tem yɛ̃ro.
9 Fesitu wi, u kĩ u n bɛɛrɛ mə Yuuban
mi, yera u Pəlu sə̃ə̀wa u nɛɛ, a kĩ a da
Yerusalɛmuə bu nun siri gari yin sə̃
nɛn wuswaaə?
10 Pəlu nɛɛ, aawo. Tem yɛ̃ron
woodan siri yerə̀wa na yə̃, miya n
weenɛ bu man siri. Na ɲ̀ Yuuba torari
nge mɛ wunɛn tii a yɛ̃ sã̃a sã̃a.
11 Nà n wooda sara, ɲ̀ kun mɛ nà n
gã̃anu ganu kua ni nu ka gəə weenɛ, na
ɲ̀ yinamə bu man go. Adama mɛm mɛ
ba man manimə səə, gem mù kun wã̃a,
goo sari wi u koo kpĩ u man bu nəmu
səndia. Yen sə̃, tɛ̃ na ka nɛn siribu
dəə̀wa tem yɛ̃ron mi.
12 Ye Fesitu u ka wigibu wesiana
u kpa, u Pəlu sə̃ə̀wa u nɛɛ, yèn sə̃ a
wunɛn siribu tem yɛ̃ro nəmu səndia,
win miya kaa da.

Ba ka Pəlu da Agiripa ka Berenisin wuswaaə

13 Sə̃ə mɛɛrun biru, sina boko
Agiripa ka win sesu Berenisi ba
Sesare da bu ka Fesitu təbiri.
14 Ye ba sə̃ə yiru mə̀ mi, Fesitu u sina
boko wi Pəlun gari sə̃ə̀wa u nɛɛ, durə
goo wã̃a pirisəm səə wuu mi, wi Felisi
u deri.
15 Sanam mɛ na Yerusalɛmu da,
Yuuban yã̃ku kowo tənwerobu ka
guro gurobu ba man win toranu
tubusia. Ma ba man bikia n nùn taarɛ
wɛ̃ bu go.
16 Adama na bu sə̃ə̀wa Romugibu ba
ku ra de bu goo go ma n kun mə ba
yɛ̃ro siri. Ba ra dewa wi ka win taarɛ
wɛ̃ə̀bu bu gari ko nəə ka nəə.
17 Sanam mɛ be kpuro ba na wuu
mi, na ɲ̀ dirira, adama yen sisira na
bu sokusia siri yerə, ma na maa wooda
wɛ̃ bu ka Pəlu na.
18 Win taarɛ wɛ̃ə̀bu ba seewa, adama
ba ɲ̀ nùn gã̃a kə̃sunun taarɛ wɛ̃ ni na
raa tamaa.

19 Ben tiin sãarun gariya ba ka nùn
sikirinamə, ka maa durə goon gari wi
ba sokumə Yesu wi u gu. Adama Pəlu
u gerumə kam kam durə wi, u wasi.
20 Na biti kua aməna kon gari yin
bweseru sirisina. Yen sɔ̃na na Pəlu
bikia ù n kĩ bu nùn gari yin siribu kua
Yerusalɛmuɔ.
21 Adama u win siribu tem yɛ̃ro
nəma səndia. Yera na wooda wɛ̃ bu
kpam nùn doke pirisəm səə sere n ka
nùn daasia mi.
22 Agiripa u Fesitu sɔ̃əwa u nɛɛ, nɛn
tii na kĩ n durə win nəən gari nə.
Fesitu nɛɛ, sia kaa nə.
23 Yen sɔ̃na sisiru Agiripa ka
Berenisi ba tunuma siri yerə ka bɛɛrɛ
baka, ma tabu sinambu ka wuun
wirugibu ba bu swĩi. Ma Fesitu u
wooda wɛ̃ bu ka Pəlu na.
24 Fesitu nɛɛ, sina boko Agiripa ka
bɛɛ kpuro be i wãa mi ka bɛsɛ sannu,
durə wi wee, wìn gari Yuuba kpuro
ba ka na nɛn mi, be ba wãa wuu mi
ka be ba maa wãa Yerusalɛmuɔ. Ba
gbãsukumə ba mɔ̀, n ǹ weenɛ u n maa
wãa.
25 Nɛn tii na ǹ gãanu wa wi səə, ni nu
ka gəə weenɛ. Adama yèn sɔ̃ win tii u
win siribu tem yɛ̃ro nəmu səndia, na
gɔ̃ru doke n nùn daasia win mi.
26 Ka mɛ, na ǹ gãanu wa ni kon
nɛnusi win gari səə n ka nɛn yinni
tireru kua. Yen sɔ̃na na ka nùn na bɛɛ
kpuron wuswaaə, n mam nɛɛre wunɛ
sina boko Agiripa, i ka win gari wɛ̃ɛri
kpa n ka wa ye kon yore.
27 Domi n ǹ man dee dee sãawɛ n ka
pirisəm goo mərisia kpa na kun gerua
mban sɔ̃na.

26

Pəlu u tii tubusia

Agiripan wuswaaə

1 Agiripa u Pəlu sɔ̃əwa u ayeru mə u
ka win gari tubusia.
Yera Pəlu u təmbu marisia ka nəmu,
ma u tii tubusia u nɛɛ,
2 sina boko Agiripa, nɛn nukura
dora gisə yèn sɔ̃ kon kpĩ n tii tubusia
wunɛn wuswaaə gari yi kpuro səə yi
Yuuba ba man manimə.
3 Domi na yɛ̃ ma a Yuuban komaru
yɛ̃ sãa sãa ka ben sikirinəsun gari. N
n mɛn na, na nun kanamə a tɛmanə a
nɛn gari swaa daki.
4 Yuuba kpuro ba nɛn wãaru yɛ̃
saa nɛn aluwaasirun di. Ba yɛ̃ ma
Yerusalɛmuəra na biru di nɛn bwe-
seru səə.
5 Ba man yɛ̃ n tɛ. Yen sɔ̃, bà n kĩ
ba koo kpĩ bu man seeda diiya ma
Falisiban swaa səəra na kpɛ̃a, ye ya
Yuuban sãarun komaru nɛni n kpuro
kere.
6 Ma tɛ̃, ba man siri mini yèn sɔ̃ na
nəə mwɛɛ te yĩiyə te Gusunə u bɛsɛn
sikadoba kua.
7 Nəə mwɛɛ teya bɛsɛn bwesenu
wəkura yiru nu ka Gusunə sãamə gem
ka tia bururu ka yoka. Sina boko, yĩiyə
bin sɔ̃na Yuuba ba man mɛm manimə.
8 Mban sɔ̃na bɛɛ Yuuba i ǹ kpɛ̃
i naane doke ma Gusunə u gəribu
seeyamə.
9 Nɛn tii na raa tamaa n weenɛ n
Yesu Nasarɛtigiin yĩsiru sanku ka swaa
dabinu.
10 Mɛya na kua Yerusalɛmuɔ.
Na wooda mwa saa yãku kowo
tənwerobun min di, ma na naanɛ
dokeobu dabiru doke pirisəm səə. Bà
n maa kĩ bu ben gabu go nɛn nəmu ga
ra n wãa səə.
11 Nən dabira na ra bu so Yuuban
mɛnnə yenu kpuro səə, kpa n bu tilasi
ko bu ka Gusunə gari kam gerusi. Na
ka bu məru bɛsira too sere na mam bu
naa swĩi wuu tukusə.

Pəlu u win gɔ̃ru gəsiabun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 22:6-16)

12 Ma Pəlu maa nɛɛ, yãku kowo
tənweroba man yəllaa kua na dəə
Damasiə ka ben yiiko.
13 Sina boko, sɔ̃ə wii wəllun saka
swaa ye səə, na yam bururam wa mu
na wəllun di mu sun wukiri nɛ ka be
ba man yɔ̃siriə. Yam bururam mɛ, mu
sɔ̃əgim ballim kere.
14 Bɛsɛ kpuro sa wəruma temə, ma
na nəə gagu nua, ga ka man gari mɔ̀
ka Heberum ga nɛɛ, Səəlu Səəlu, mban
sɔ̃na a man nəni sɔ̃əmə. Mɛɛrawa a tii
mɔ̀ nge naa kinɛ te ta ten yinnin dɛki
nəə sɛmgia tɛsumə.

15 Ma na bikia na nɛɛ, wuna were
Yinni. Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a
nəni sɔ̃əmə.
16 Tɛ̃, a seewo a yɔ̃ra. Na nun
kuremawa n ka nun gəsi a ko nɛn
səmə, kpa a ka gãa nin seeda di ni a
wa kɔ ka maa ni kaa wa sanam mɛ kon
kpam nun kure.
17 Kon nun yakia saa Isireliban
nəmun di, ka maa tən tukobun min di
bèn mi kon nun gəri,
18 a ka ben nəni wukia bu ka gəsira
yam wɔ̃kurun di bu du yam bururam
səə, kpa bu gəsira Setam dam di bu
na Gusunən mi, kpa bu ben toranun
suuru wa bu ayeru tubi di ka be sannu
be Gusunə u gəsa u kua wigibu yèn sɔ̃
ba man naanɛ doke.

Pəlu u win səmburun gari mɔ̀

19 Pəlu maa nɛɛ, sina boko Agiripa,
yen sɔ̃na na wəllun kãsi te mɛm
nəəwa.
20 Na waasu kua, gbiikaa Damasiɔ
ka maa Yerusalɛmuə, yen biru Yudean
tem kpuro səə, ka maa tən tukobun
mi. Na bu sɔ̃əwa bu ben gɔ̃ru gəsio bu
toranu deri bu wura Gusunən mi, kpa
bu gɔ̃ru gəsiabun kookoosu sɔ̃əsi.
21 Yenin saabuwa Yuu gaba man
mwa sãa yerə ba ka swaa kasu bu man
go.
22 Adama sere ka gisən gisə Gusunə
u man kɔ̃su, na ka wãa na seeda dimə
təmbu kpuron wuswaaə, baka ka buu.
Na ǹ gãanu gerumə, ma n kun mə ye
Gusunən səməbu ka Məwisi ba gerua
ben tireru səə ba nɛɛ ya koo koora.
23 Yeya, Kirisi u ǹ koo ko u kun nəni
sɔ̃əre, kpa u n sãa gbiikoo wi u koo se
gərin di u ka yam bururam gari kpara
Yuuban mi ka maa tən tukobun mi.

Pəlu u kĩ Agiripa u ko Kirisigii

24 Sanam mɛ Pəlu u tii tubusia
mɛsum, Fesitu u gbãra u nɛɛ, Pəlu, a
wiiramawa! Wunɛn keu baka ya nun
wiiro kua.
25 Pəlu nɛɛ, Yinni Fesitu na ǹ
wiiramə. Gari yi na gerumə yi sãawa
gem, yi maa swaa swĩi.
26 Domi sina boko Agiripa u gari yin
asansi yɛ̃. Na maa ka nùn gari mɔ̀ ka
toro sindu yèn sɔ̃ na yɛ̃ ma yen gɛɛ kun
nùn berue, domi gari yi, yi ǹ koore
gbɛnum.
27 Sina boko Agiripa, a Gusunən
səməbun gari naanɛ doke ro? Na yɛ̃
sãa sãa ma a yi naanɛ doke.
28 Agiripa u Pəlu sɔ̃əwa u nɛɛ, ǹ n
sosi fiiko kaa n kĩ a de n ko Kirisigii.
29 Pəlu u nɛɛ, baa ǹ n domman na,
Gusunə u de a ko Kirisigii n kun mam
wunɛ tona, n koora mɛ ka be ba nɛn
gari nəəmə mini kpuro gisə, kpa i n sãa
nge nɛ, yəni yi ba man doke baasi.
30 Sanam mɛya sina boko ka tem
yɛ̃ro ka Berenisi, ka be ba sɔ̃ mi, ba
seewa.
31 Ye ba yariə, ba sɔ̃ənamə ba mɔ̀,
durə wi, u ǹ gãanu kue ni nu ka gəə
weenɛ, baa mam pirisəm.
32 Ma Agiripa u Fesitu sɔ̃əwa u nɛɛ,
durə wi, ù kun win siribu tem yɛ̃ro
nəmu səndie, sa ko raa kpĩ su nùn
kara.

27

Ba ka Pəlu Romu dəə

1 Sanam mɛ ba gɔ̃ru doke su ka Italin
tem da ka goo nimkuu, ba Pəlu ka
pirisəm gabu Yuliu nəmu səndia wi u
sãa Romun tabu kowo wuuru garun
tənwero te ba sokumə tem yɛ̃rogiru.
2 Sa goo nimkuu dua ge ga na saa
Adamitin di ga dəə ga n Asin tem bɛwe.
Ma sa swaa wəri. N deema Aritaaki,
Masedənigii wi u na saa Tɛsalonikan
di, u wãa ka bɛsɛ.
3 Yen sisiru sa tura Sidoniə. Yuliu
u Pəlu tən geeru kua, u dera u da u
win kpaasibu bera bu ka nùn wɛ̃ yèn
bukata u mə.
4 Ye sa doona wuswaaə woo bəkə ga
sun sweemə. Yen sɔ̃na sa da sa Sipun
tem bɛwa mi woo ga ka nɛ.
5 Ye sa Silisi ka Panfilin tem bɛwa, sa
tura Miraə Lisin temə.
6 Miya bɛsɛn tabu kowo tənwero
u goo nimkuu gagu wa ge ga na saa
Alesandirin di ga dəə Itali gia, ma u
sun ge duusia.
7 Sɔ̃ə dabira sa da tɛɛru tɛɛru ka
wahala sa sere da Sinidin bəkuə. Ye
woo bəkə ga yina su da wuswaaə, sa
gɛra sa da sa Keretin tem bɛwa sa kpa
ka Saamənɛn bəkuə.

8 Ma sa ye sara ka wahala baka sa
tura yam gam mɛ ba mɔ̀ Alafian Wɛ̃ra
yeru, mɛ mu wãa wuu gen bɔkuɔ ge ba
mɔ̀ Lase.
9 Sa sina mi sɔ̃ɔ mɛɛru sere ba ka
nɔɔ kusia, ma bɛsɛn wuswaa daabu
kua kari baka domi saa ye, ya ka goo
nimkuu sɛ̃. Yen sɔ̃na Pɔlu u bu kirɔ
kua u nɛɛ,
10 durɔ bɛɛ, na wa ma bɛsɛn wuswaa
daabu kun koorɔ n kun ka kari ka
munusɛ. N ǹ sɔmunu tɔna nu koo kam
koo ka goon tiiwa ka sere bɛsɛn tiin
wãaru.
11 Adama tabu kowo tɔnwero u goo
temɔ ka goo yɛ̃ron gari swaa daki n
kere Pɔlugii.
12 Goo yɔ̃ra yee te, ta ǹ weenɛ bu
yɔ̃ra mi woorun sanam. Yen sɔ̃na
ben dabira nɛɛ, bu doona min di, kpa
bu kookari ko bu ka turi Fenikiɔ mi
Keretin tem goo yɔ̃ra yeru gara wãa,
te ta mɛɛra sɔ̃ɔ duu yerun yɛ̃sa ka yɛ̃sa.
Miya ba kĩ ba n wãa woorun sanam.

Woo bɔkɔ ga seewa

nim wɔ̃ku wɔllɔ

13 Woo fɛrɛ fɛrɛbu ga seema nim
wɔ̃ku gian di, ma durɔ be, ba tamaa
ben daabu koo koorawa nge mɛ ba
kĩ. Yera ba goo yɔ̃ratia gawama nim
di, ba goo wuka ba Keretin tem bɛwe
turuku turuku.
14 Adama ye n sosi fiiko, woo bɔkɔ ge
ba ra soku Erakilɔm ga seewa saa tem
burerun beran di.
15 Ga goo nimkuu swee ma yèn sɔ̃
sa ǹ kpĩa su goo ge sĩisia woo gen
deedeeru, sa ǹ maa kookari gaa kue,
sa dera woo ge, ga ka goo ge da mi ga
kĩ.
16 Ma sa da sa tem bure piibu bɛwa
ge ba mɔ̀ Koloda mi woo ga ka nɛ. Miya
sa kpĩa sa goo nimkuun goo piibu
gawa ka wahala baka sa ka gu duusia.
17 Ye sa gu duusia sa kpa, ba goo
nimkuu ka wɛ̃ɛ gɛɛ bɔkua ka dam. Yera
ba gen beka ka wɛ̃ɛ kusia, ma ba dera
woo ga ka gu da mi ga kĩ yèn sɔ̃ ba
bɛrum kua bu ku raa de Sirituɔ bu
yani sɛɛri kuru kara.
18 Yen sisiru, nge mɛ woo ge, ga
sun sweemɔ ka dam, ba goo nimkuun
sɔmunu wiabu wɔri ba sure nim sɔɔ.
19 Yen sisi kpaaru, ba goo nimkuun
dendi yãnu wia ba sure nimɔ ka ben
tiin nɔma.
20 Sɔ̃ɔ dabira sa ǹ sɔ̃ɔ ka kperi wa, ma
woo damguu ga mɔ̀, sa ǹ de maa tamaa
sa ko yari baani.
21 Ye goo kun gãanu di saa tɛɛbun di,
yera Pɔlu u yɔ̃ra ben suunu sɔɔ u nɛɛ,
durɔ bɛɛ, ì n daa nɛn gari wura, sà kun
daa dɔɔnɛ Keretin di, i ǹ daa kari ka
munusɛ yeni wasi.
22 Adama tɛ̃, na bɛɛ kanamɔ, i de
bɛɛn bwɛ̃ra kpuna. Goo sari wi u
koo kam ko bɛɛ sɔɔ ma n kun mɔ goo
nimkuu tɔna.
23 Domi gĩa wɔ̃kuru Gusunɔ wìgii na
sãa, wi na sãamɔ, win gɔrado u na nɛn
mi
24 u nɛɛ, nɛ Pɔlu n ku bɛrum ko.
Na ǹ kon ko na kun yɔ̃re tem yɛ̃ron
wuswaaɔ. N wee, Gusunɔ u maa man
be kpuro yɔllaa kua be ba wãa ka nɛ
sannu goo sɔɔ.
25 Yen sɔ̃, durɔ bɛɛ, i bɛɛn wasi kusio.
Domi na naanɛ sãa ma Gusunɔ u koo
ko nge mɛ u man sɔ̃ɔwa.
26 Adama goo ga koo kɔsikira tem
bureru garun gãarɔ.
27 N wee, n kua sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen
wɔ̃kuru ma woo damguu ga sun
bɔrikiamɔ nim wɔ̃ku wɔllɔ ge ba ra
soku Mɛditeranɛ. Wɔ̃ku ten suunu
sɔɔn saka, goo nimkuun sɔm kowoba
tamaa sa tem turuku kuawa.
28 Ma ba sisu wɛ̃ɛ gbinisi ba kpɛ̃ɛ
nim sɔɔ. Ba wa ma nim mɛn dukum
mu tura mɛtiri tɛna ka nɔɔba yiru. Ye
n tɛ fiiko ba kpam yĩira ma ba wa nim
mɛn dukum tura mɛtiri yɛnda nɔɔbu
ka ita.
29 Ba nande bu ku raa kpenu kuru
kara, yen sɔ̃na ba goo yɔ̃ratinu nnɛ
sãarusia gen biruɔ, ma ba kanamɔ
yam mu fuuku sãra.
30 Yera goon sɔm kowobu gaba gɔ̃ru
doke bu gbɛnum sara, ma ba goo piibu
sarasia nimɔ nge ba kĩ bu goo yɔ̃ratinu
ka da gen wuswaaɔ.
31 Adama Pɔlu u tabu kowo tɔnwero
ka tabu kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ma n
kun mɔ sɔm kowo beni ba sina sɛ̃ɛ goo
nimkuu sɔɔ, i ǹ faaba wasi.
32 Yera tabu kowoba wɛ̃ɛ bura yi yi
goo piibu ge nɛni ma ba dera ga wɔri

nim sɔɔ.
33 Sanam mɛ ba yam sãreru mara
Pɔlu u be kpuro kana bu di. U nɛɛ,
saa sõɔ wɔkura nnɛn diya i faaba swaa
daki, i ǹ maa gãanu ganu di.
34 Na bɛɛ kanamɔ, i dio bɛɛn faaban
sõ. Domi baa bɛɛn wirun seri tia kun
borimɔ.
35 Ye Pɔlu u yeni gerua u kpa, u
pɛ̃ɛ sua u Gusunɔ siara be kpuron
wuswaaɔ u ye mura ma u dim wɔri.
36 Ma be kpuro ba wasi kusia, ba
dĩanu di ben tii.
37 Bɛsɛ be sa wãa goo nimkuu ge sɔɔ,
bɛsɛn geera tura tɔnu goobu ka wata
ka wɔkura nɔɔbu ka tia (276).
38 Ye baawure u di u deba, ba
alikama sure nim wɔ̃ku sɔɔ, goo
nimkuun bunum mu ka kaara.

Goo nimkuu ga kɔsikira

39 Ye yam sãra, ba ǹ tem mɛ tuba,
adama ba daa gɔmburu garu wa te ta
yani sɛɛri mɔ, ma ba gõru doke bu goo
nimkuu bɔrie mi, bà n kpĩa.
40 Yera ba goo yõratinun wɛ̃ɛ kusia
ba dera nu nim wɔri, ka sere maa
sɛsɛnun wɛ̃ɛ yi ba ka yi sɔri. Ma
ba beka seesia wɔllɔ goo nimkuu gen
wuswaaɔ kpa woo gu ka goo bɔrie daa
gɔmbu ten mi gia.
41 Adama ba tura mi nim kurenu
yinnamɔ ka dam ma ba tem kuru kara.
Ma goo nimkuun wuswaa ya tem gira,
ba kpana bu ge wuka. Sanam mɛya
nim kure bakanu maa gen biru swee
ka dam, ma ga kɔsikira.
42 Yera tabu kowobu ba gõru doke
bu pirisɔm be kpuro go, kpa bu ku raa
kɛ̃ɛri bu yakara.
43 Adama tabu kowo tɔnwero wi,
u kĩ u Pɔlu faaba ko, yen sõna u bu
yinari. U wooda wɛ̃ be ba kɛ̃ɛri yɛ̃ bu
gbi bu sure nim sɔɔ bu tɔbura guruɔ.
44 Kpa be ba tie bu goo nimkuun
kpatakunu yɔ bu ka tɔbura ǹ kun mɛ
gen tiin bɛsi. Nge mɛya tɔmbu kpuro
ba ka tura guruɔ ka alafia.

28

Ba wãa Malituɔ

1 Sanam mɛ sa tura tem bure ten mi
ka alafia sa gia ma teya ba mɔ̀ Malitu.
2 Yam min tɔmba sun nɛnua ka kĩru.
Gura nɛmɔ, ma woora mɔ̀. Yen sõna ba
dõɔ sõrua, ba ka sun dam koosia.
3 Ye Pɔlu u dãa buri mɛnnamɔ u
dokemɔ dõɔ sɔɔ, sanam mɛya waa
gɔsɔra yarima min di yam susurun sõ
ma ta win nɔmu tɛ̃ke.
4 Yam min tɔmba waa ye wa Pɔlun
nɔmuɔ, ma ba gerua ba nɛɛ, kam kam
durɔ wi, tɔn gowowa. Baa mɛ u nim
wahalan di yara, bũu u ǹ koo de u n
wãa.
5 Adama Pɔlu u waa ye kpare dõɔ sɔɔ,
ya ǹ maa nùn wahala gaa kue.
6 Ba mara bu wa win wasi mɔsi, ǹ
kun mɛ u wɔruma suaru sɔɔ u gbi. Ye
ba nùn mɛɛra tii tii n ka tɛ, ba wa gãanu
ganu kun nùn kue, ba nɔɔ kɔbia ba nɛɛ,
bũuwa u sãa.
7 Yam min bɔkuɔra durɔ goon yɛnu
ga wãa, wi u sãa tem bure ten sunɔ,
win yĩsira Pubilusi. U sun dam koosia,
ma u sun nɛnua ka kĩru sõɔ ita win
yɛnuɔ.
8 N deema Pubilusin tundo u wasi
sundu ka bandubandu barɔ u kpĩ. Ma
Pɔlu u dua win dirɔ u kanaru kua u
nùn nɔma sɔndi, ma u nùn bɛkia.
9 Yen biru tem mɛn barɔbu kpuro ba
naamɔ win mi, ma u bu bɛkiamɔ.
10 Ba sun bɛɛrɛ kua ka gãa dabinu.
Sanam mɛ sa goo nimkuu duɔ sa
doonɔ, ba sun kpuro wɛ̃ yèn bukata sa
mɔ.

Pɔlu tura Romuɔ

11 Suru itan biru sa goo nimkuu
gagu dua ge ga na saa Alesandirin di,
ge ga raa yõ tem bure ten mi woorun
saa. Goo nimkuu gen yĩrera sãa bũu
sikaba.
12 Sa tura wuu gagun mi, ge ba mɔ̀
Sirakusi, ma sa sõɔ ita kua mi.
13 Sa kpam goo wuka min di sa da
Rɛgioɔ. Yen sisiru woo ga seewa nim
wɔ̃ku gian di ma sõɔ yiruse sa tura
Pusoliɔ.
14 Sa naanɛ dokeobu gabu deema
mi, ma ba sun kana su ka bu sina
alusuma bõɔ teeru. Nge mɛya bɛsɛn
sanum koosina sa ka tura Romuɔ.
15 Naanɛ dokeo be ba wãa mi, ba nua
ma sa wee, ma ba sun sennɔ na sere
Apiyusin yaburɔ. Gaba maa ka sun
yinna mi ba mɔ̀ sɔbun sɔbia yenu ita.

Ye Pɔlu u bu wa u Gusunɔ siara, ma win bwɛ̃ra kpuna.
16 Sanam mɛ sa Romu dua, ba dera Pɔlu u win diru mɔ win baa. Ma tabu kowo goo u nùn kɔ̃su.

Pɔlu waasu kua Romuɔ

17 Sɔ̃ɔ itan biru, Pɔlu u wuu gen Yuuban wirugibu sokusia. Ye ba mɛnna ba kpa u nɛɛ, bɛɛ nɛn mɛro bisibu, Yuu be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba man mwa, ma ba man Romugibu nɔmu sɔndia, baa mɛ na ɲ bɛsɛn tɔmbu gãanu ganu kue, na ɲ maa bɛsɛn sikadoban komaru torari.
18 Romugiba man siri ma ba kĩ bu man kara yèn sɔ̃ ba ɲ taarɛ gaa wa nɛ sɔɔ ye ya ka gɔɔ weenɛ.
19 Adama Yuu be, ba ɲ gari yi wure, yera na nɛn siribu tem yɛ̃ro nɔmu sɔndia, baa mɛ na ɲ nɛn tɔmbu gari gɛɛ mani.
20 Yenin sɔ̃na na bɛɛ bikia i ka na gisɔ n ka bɛɛ gari ko. Domi ba man yɔni yi dokewa wi Isireliba ba mara u nan sɔ̃.
21 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa ɲ tirenu wa saa Yudean di wunɛn garin sɔ̃, mɛya maa sa ɲ baaru kɔ̃sa gaa nua saa bɛsɛn mɛro bisibun nɔɔn di be ba na saa mi gian di.
22 Adama bɛsɛn tii sa kĩ su nɔ ye a naanɛ doke, domi sa yɛ̃ ma baama kpurowa ba swaa yen kɔ̃sa gerumɔ.
23 Yen sɔ̃na ba tɔ̃ru yi te ba koo na win mi, ma tɔn dabinu na tɔ̃ɔ te, diru mi u wãa. U bu gari yi kpuro tubusiabu wɔri, u bu ban te Gusunɔ u swĩin gari seeda diiya. U bu Yesun gari sɔ̃ɔsimɔ saa Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenun di. U bu yen keu sɔ̃ɔsi saa bururun di sere sɔ̃ɔ ka kpa.
24 Gabu be sɔɔ ba gari yi naanɛ doke, adama gabu ba ɲ wure.
25 Ba gari yi sikirinɛmɔ, ba ka doona. Adama bu sere doona Pɔlu u gari tee sosi win gari sɔɔ u nɛɛ, geema, Hunde Dɛɛro u bɛɛn sikadoba sɔ̃ɔwa saa Gusunɔn sɔmɔ Esain nɔɔ sɔɔn di,
26 u nɛɛ,
“A doo tɔn ben mi, a nɛɛ,
ba ko n nɔɔmɔ ka gem,
adama n ɲ koo bu yeeri.
Ba ko n mɛɛrimɔ,
adama ba ɲ koo wa.
27 Domi tɔn benin gɔ̃ru ga ɲ biti mɔ.
Ba ben tiin swaa kɔrua.
Ba nɔni yinwa
kpa bu ku wa ka ben nɔni,
kpa bu ku nɔ ka ben swaa,
kpa bu ku gia ka ben gɔ̃ru,
kpa bu ku raa ka gɔsirama nɛn mi n ka bu bɛkia.”
28 Pɔlu u maa nɛɛ, ɲ n mɛn na, i n yɛ̃ ma Gusunɔ u dera win faaba ye, ya da tɔn tukobun mi. Beya ba koo ye swaa daki. [
29 Ye Pɔlu u yeni geruа u kpa, Yuu be, ba seewa ba sikirinamɔ gem gem ba ka doonɔ.]
30 Wɔ̃ɔ gira yiruwa Pɔlu u wãa diru garu sɔɔ te u haya sãa. Be ba nùn beram da mi kpuro u ka bu faagi kua ka nuku dobu.
31 U ban te Gusunɔ u swĩin garin waasu mɔ̀ ma u Yinni Yesu Kirisin gari tubusiamɔ ka toro sin bakaru. Goo sari wi u nùn yinari.

TIRE TE PƆLU U ROMUGIBU KUA

Pɔlu u tire te Romugibu yoruawa saa Korintin di sanam mɛ u sɔɔru mɔ̀ u ka da Romu mi, u Yesun yigbɛru dam kɛ̃. Domi u kĩ u sɔmburu ko Romun Yesun yigbɛrugibun suunu sɔɔ saa fi-iko kpa bu nùn somi u ka da Ɛsipanin temɔ.

Pɔlu u sɔ̃ɔsimɔ win tire te sɔɔ ye ya sãa naanɛ dokebu ka nge mɛ naanɛ doke bi, bu ra tɔnun wãaru kɔsi. Tire ten gari mɛro ya sãawa naanɛ dokebu bu ra de tɔnu u faaba wa, n ǹ mɔ wooda n nɛnubu. Handuniagibu kpurowa ta gari yi sɔ̃ɔmɔ. Domi Gusunɔn mi, goo kun goo.

Tire ten kpunaa

1. Tire ten gari mɛro, wiru 1:1-17.
2. Tɔmbu kpurowa ba tore, wiru 1:18n di sere wiru 3:20.
3. Swaa ye Gusunɔ u ra ka tɔmbu faaba ko, wiru 3:21n di sere wiru 4:25.
4. Wãa kpaaru Kirisi sɔɔ, wiru 5n di sere wiru 8.
5. Gusunɔn himba Isiriliban sɔ̃, wiru 9n di sere wiru 11.
6. Nge mɛ naanɛ dokeo u koo win wãaru diisina, wiru 12n di sere wiru 15:13.
7. Tɔbiribu, wiru 15:14n di sere wiru 16:27.

Tɔbiribu

1 Nɛna Pɔlu, Kirisi Yesun yoo, nɛ wi Gusunɔ u soka n ka ko win gɔro ma u man wuna nɛnɛm n ka win Labaari gean waasu ko.

2 Labaari gea ye, Gusunɔ u raa yen nɔɔ mwɛɛru kua yellun di saa win sɔmɔbun min di, ma ba ye yorua win garin tireru sɔɔ.

3 Win Biiwa ya ka yã, Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni wi ba mara nge tɔnu Dafidi sina bokon bweseru sɔɔ.

4 Adama Hunde Dɛɛro u sɔ̃ɔsi ka dam ma Gusunɔn Biiwa u sãa sanam mɛ u seewa gɔrin di.

5 Wiya man durom wɛ̃ ma u man gɔra bwesenu kpuron mi win yĩsirun sɔ̃, bwese ni, nu ka nùn naanɛ doke kpa nu nùn mɛm nɔɔwa.

6 Bɛɛ Romugibu, bɛɛ be Yesu Kirisi u soka, i maa wãa be sɔɔ.

7 Na bɛɛ kpuro tire teni yoruammɛ bɛɛ be i wãa Romuɔ, bɛɛ be Gusunɔ u kĩ ma u bɛɛ soka i ka ko wigibu. Gusunɔ, bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom ka alafia kɛ̃.

Pɔlu u kĩ u naanɛ dokeobu beram da Romuɔ

8 Gbiikaa na Gusunɔ nɛn Yinni siaramɔ Yesu Kirisin min di bɛɛ kpuron sɔ̃ yèn sɔ̃ ba bɛɛn naanɛ dokebun gari mɔ̀ handunia kpuro sɔɔ.

9 Gusunɔ wi na sãamɔ ka nɛn gɔ̃ru kpuro na ka win Biin Labaari gea kparamɔ, wiya sãa nɛn seeda ma na ra n bɛɛn gari mɔ̀ kpeetim sari

10 nɛn kanaru sɔɔ. Na ra n bikiamɔ, Gusunɔ ù n kĩ u den man swaa kɛ̃ tɛ̃, n ka na bɛɛn mi.

11 Domi na gɔ̃ru doke gem gem n bɛɛ wa n ka bɛɛ hunden kɛ̃ru garu kɛ̃ kpa i ka tãsi.

12 Kpa sa n dam kɛ̃naamɔ bɛsɛn naanɛ dokebu sɔɔ nɛ ka bɛɛ sanam mɛ ko na n wãa bɛɛn mi.

13 Nɛgibu, na kĩ i n yɛ̃ ma na gɔ̃ru doke nɔn dabiru n ka na n bɛɛ wa kpa nɛn sɔmburu tu binu ma bɛɛn suunu sɔɔ, nge mɛ ta mara tɔn tukobu gabun mi, adama sere ka gisɔ na ǹ fɛɛ wa.

14 Na waasun dibu nɛni wuu marosugibun mi ka maa baru kpaanugibun mi, yɛ̃rugibun mi ka maa yɛ̃ru sarirugibun mi.

15 Yen sɔ̃na na kĩ gem gem n maa bɛɛ Labaari gea nɔɔsia bɛɛ be i wãa Romuɔ.

Labaari gean dam

16 Domi na ǹ Labaari gean sekuru mɔ̀. Gusunɔn dama mɛ mu ra baawure faaba ko wi u naanɛ doke, gbiikaa Yuuba, yen biru tɔn tukobu.

17 Labaari gea ye, ya sɔ̃ɔsimɔ nge mɛ Gusunɔ u ra tɔnu gem wɛ̃. Gem mɛn torubu ka mɛn nɔru, naanɛ dokeba. Nge mɛ ba yorua, “Wi u kua gemgii naanɛ dokebu sɔɔ, u ko n wãawa.”

Tɔmbun taarɛ

18 Ka geema, Gusunɔ u win mɔru sɔ̃ɔsimɔ saa wɔllun di kɔ̃sa kpuron sɔ̃ ye tɔmba kua, ka win bɛɛrɛ yɛ̃ru

sariru. Ben kom kõsum mɛn saabu ba ɲ dere gem mu sɔmburu ko.
19 Gusunɔ u mɔru mɔ̀ domi ye ya weenɛ tɔnu u tubu Gusunɔ sɔɔ ya bu burura. Gusunɔ win tiiwa u bu ye sõɔsi kpasasa.
20 Ka gem, u ɲ waarɔ ka nɔni, adama saa tem toren di u tii sõɔsi ma u sãa Gusunɔ, u maa win sinaru sõɔsi win sɔma ye u kua sɔɔ. N n mɛn na, ba ɲ gafara wasi.
21 Ba Gusunɔ yɛ̃ adama ba ɲ nùn win sinandun bɛɛrɛ wɛ̃ bu sere nùn siara. Ma ben wira gu ma yam wõkura yiba ben gõru bwisi sarirugisu sɔɔ.
22 Ba gerumɔ ba bwisi mɔ adama ba sãawa gari bakasu.
23 Ma ba Gusunɔ wi u ku ra gbin yiiko kɔsina ka bwãarokunu ni nu ka tɔnu weenɛ wi u ra gbi, ka gunɔsu, ka yɛɛ yi yi ra sĩ, ka yi yi ra kabiri.
24 Yen sõna Gusunɔ u bu daa disinugia sure ben tii tiinɛ sɔɔ nge mɛ ben gõru ga kĩ, kpa ben wasi yi ka ko bɛɛrɛ sarirugii.
25 Ba Gusunɔn gem ka weesu kɔsina. Taka koora ba sãwa ma ba yen wãaru wãa, n ɲ mɔ taka kowon tii wi n weenɛ bu siara ka baadommaɔ. Ami.
26 Yen sõna Gusunɔ u bu kɔdɛ bɛɛrɛ sarirugia kpɛ̃ɛ. Ben tɔn kurɔbu ba kõɔ mɛnnabu yina ka tɔn durɔbu ma ba kookoo si su ɲ dɛnde kɔsire kua.
27 Mɛya maa tɔn durɔbu ba kõɔ mɛnnabu yina ka tɔn kurɔbu, ma ben kĩrun kɔdɛ banda ben tii tiinɛ sɔɔ. Ba sekuru sariru mɔ̀, tɔn durɔ ka tɔn durɔ, ma ba are mwaamɔ ben tii sɔɔ yi yi ka ben toraru nɛ.
28 Gusunɔ u bu deri ben bwisiku kõsunu sɔɔ bu ka ko ye n kun weenɛ yèn sõ ba ɲ wure bu nùn gia.
29 Ma ba kõsa baayere yiba ka nuku kõsuru ka binɛ ka tusiru ka nisinu ka tɔn goobu ka sannɔ ka taki ka bwisi kõsi. Ba ra wĩinɛ,
30 ba ra tɔnu yaa kasiki, ba Gusunɔ tusa, ba ra tii wa, ba yɛ̃kɔ mɔ, ba ra woo kanɛ, ba kõsan kobun bwisi mɔ, ba ɲ ben tundobu ka ben mɛrobu bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
31 Ba ɲ bwisi mɔ, ba ɲ naanɛ mɔ, ba ɲ kĩru mɔ, ba ɲ maa wɔnwɔndu mɔ.
32 Ba yɛ̃ ma Gusunɔn wooda ya gerumɔ ma be ba yenin bweseru mɔ̀, gɔɔwa ben kɔkɔrɔ. Ka mɛ, ba ra ko. N ɲ mɔ mɛ tɔna, ba maa gabu siaramɔ be ba mɔ̀ mɛ.

2

Gusunɔn siribu

1 N n mɛn na, wunɛ wi a gabun taarɛ waamɔ, a ɲ gafara wasi baa à n weren na, domi sanam mɛ a gabun taarɛ waamɔ ma a maa mɔ̀ nge be, a tii taarɛ wɛ̃ɛmɔwa.
2 Sa yɛ̃ ma Gusunɔ u gem mɔ ù n bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ be ba mɛn bweseru mɔ̀.
3 N n mɛn na, a tamaa kaa yari Gusunɔn siribun di wunɛ wi a gabun taarɛ waamɔ ma a mɔ̀ nge be?
4 Nge a win tɔn geeru ka win tɛmanabu ka win suurun kpãaru gɛmawa? A ɲ yɛ̃ ma Gusunɔ u tɔn geeru mɔ̀wa u ka nun gõru gɔsiasia?
5 Adama yèn sõ wunɛn gõru ga bɔɔbu ga degangam yiba, a wunɛn tii mɔru mɛnnammɛwa Gusunɔn mɔrun tõrun sõ tè sɔɔ u koo tɔmbu siri dee dee
6 u ka baawure kɔsia nge mɛ win kookoosu sãa.
7 Be ba gea mɔ̀ ka tɛmanabu ba ka yiiko ka bɛɛrɛ ka wãaru kasu, beya Gusunɔ u koo wãaru te ta ku ra kpe wɛ̃.
8 Adama be ba ben tiin gõru kĩru mɔ̀, ma ba ku ra gem mɛm nɔɔwɛ ma n kun mɔ kõsa, beya ba koo mɔru ka nuku gbisibu wa.
9 Tɔnu baawure wi u ra kõsa ko u koo tõya ka nɔni swãaru wa, gbiikaa Yuuba, yen biru tɔn tukobu.
10 Baawure wi u ra maa gea ko u koo yiiko ka bɛɛrɛ ka bɔri yɛndu wa, gbiikaa Yuuba, yen biru tɔn tukobu.
11 Domi Gusunɔn mi, goo kun goo.
12 Be ba tora, ba koo kam ko ba kun bu siri ka wooda. Be ba maa wooda yɛ̃ ma ba tora, wooda yera ba koo ka bu siri.
13 Domi n ɲ mɔ be ba woodan garibu swaa daki beya ba gem mɔ Gusunɔn wuswaaɔ, ma n kun mɔ be ba mɔ̀ ye wooda ya yiiremɔ.
14 Tɔn tukobu ba ɲ Mɔwisin wooda mɔ, adama sanam mɛ ba mɔ̀ ka tii ye wooda ya gerumɔ, ba sõɔsimɔ ma ba yɛ̃

ye n weenɛ bu ko, baa bà kun Mɔwisin wooda mɔ.
15 Ben daa ya sɔ̃ɔsimɔ ma woodan kookoosu su yorua ben gɔ̃rusu sɔɔ. Ben gɔ̃ru ga maa yen seeda dimɔ, domi ben bwisikunu nu bu ben toranu sɔ̃ɔsimɔ, ɲ kun mɛ, nu ka bu yinamɔ.
16 Mɛya n ko n sãa tɔ̃ɔ te Gusunɔ u koo tɔmbun bwisiku asiriginu kpuro siri Kirisi Yesun min di, nge mɛ nɛn Labaari gea ya gerumɔ.

Yuuba ka wooda

17 Wunɛ maa ni. A tii sokumɔ Yuu, a wooda naanɛ sãa, a woo kanamɔ wunɛ ka Gusunɔn wãasinaan sɔ̃.
18 A yɛ̃ ye Gusunɔ u kĩ a ko, ma a gãa geenun wunanabu gia wooda sɔɔ.
19 A yĩiyɔ ma kaa kpĩ a wɔ̃kobu swaa gbiiya, kpa a tɔmbu yam dɛɛrasia be ba wãa wɔ̃kuru sɔɔ.
20 A tamaa ma kaa kpĩ a bwisi sarirugibu bwisi kɛ̃, kpa a bibu keu sɔ̃ɔsi. A yɛ̃ ma a yɛ̃ru ka gem nuuru mɔ wooda sɔɔ.
21 Wunɛ wi a gabu keu sɔ̃ɔsimɔ, mban sɔ̃na a ɲ tii sɔ̃ɔsimɔ. Wunɛ wi a gabu sɔ̃ɔmɔ bu ku gbɛni, mban sɔ̃na a gbɛnimɔ.
22 Wunɛ wi a gerumɔ bu ku sakararu ko, mban sɔ̃na a mɔ̀. Wunɛ wi a bũnu tusa, mban sɔ̃na a gbɛnimɔ nin dinɔ.
23 Wunɛ wi a woo kanamɔ woodan sɔ̃, mban sɔ̃na a Gusunɔ funɛ wunamɔ ka woodan sarabu.
24 Domi Gusunɔn gari sɔɔ ba yorua ba nɛɛ, “Bɛɛn saabuwa tɔn tukobu ba Gusunɔn yĩsiru gari kam gerusimɔ.”
25 À n wooda swĩi bango ya arufaani mɔ ka gem, adama à n wooda saramɔ wunɛn bango ya sãa kam.
26 N n mɛn na, tɔn tuko wi ba ɲ bango kue, ù n woodan gari mɛm nɔɔwa, Gusunɔ u ɲ nùn mɛɛra bangogii?
27 Tɔn tuko wi u wooda mɛm nɔɔwa baa mɛ ba ɲ nùn bango kue u koo bɛɛ Yuuba taarɛ wɛ̃, domi i wooda saramɔ baa mɛ i ye mɔ ma ba bɛɛ bango kua.
28 N ɲ mɔ wi u sãa Yuu wasi sɔɔ, wiya u sãa Yuu ka gem.
29 Adama wi u sãa Yuu ka gem, wiya wi u sãa Yuu win gɔ̃ruɔ. Domi bango ya ɲ sãa ye ba kua wasi sɔɔ. Ye ya sãa bango ka gem, yera gɔ̃ru gɔsiabu. Hunde Dɛɛron sɔmbura, n ɲ mɔ woodagiru. Gusunɔwa koo Yuu wi siara, n ɲ mɔ tɔmbu.

3

1 Tɛ̃, arufaani yerà Yuu u mɔ. Nge are yirà bango ya mɔ.
2 N arufaani baka mɔ swɛɛ kpuro sɔɔ. Gbiikaa Gusunɔ u win gere Yuuba nɔmu sɔndia.
3 Mba ya koo ko ben gabu bà n kua naanɛ sarirugibu. Ben naanɛ sarirun sɔ̃ Gusunɔ u koo maa ko naanɛ sarirugii?
4 Aawo, n ɲ mɛ. Baa bà n tɔnu baawure soka weesugii, ba n yɛ̃ ma Gusunɔ sãawa geegii. Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
“Ba koo nun gem wɛ̃wa wunɛn gari gerubu sɔɔ kpa a siribu di.”
5 Adama kɔ̃sa ye sa mɔ̀ yà n sɔ̃ɔsimɔ ma Gusunɔ sãa gemgii, mba sa ko gere. Gusunɔ ù n tɔnu sɛɛyasiamɔ, u sãa gem sarirugii? Aawo, na gari gerumɔ ka tɔndun baa.
6 Domi Gusunɔ ù kun sãa gemgii, amɔna u koo ka handunia siri.
7 Adama nɛn weesu sù n Gusunɔn gem sɔ̃ɔsimɔ kpasasa, win yiiko yu ka sosi, mban sɔ̃na ba koo kpam man taarɛ wɛ̃ nge toro.
8 Mban sɔ̃na sa ɲ ko nɛɛ, su kɔ̃sa ko kpa yu gea ma. Gabu bu ka wa bu nɛn yĩsiru sanku ba nɛɛ, mɛya na gerumɔ. Tɔn be, ba koo taarɛ wa nge mɛ n weenɛ.

Goo sari wi u sãa gemgii

9 N n mɛn na, bɛsɛ Yuuba sa gabu sanɔ kerewa? Aawo, baa fiiko. Domi sa sɔ̃ɔsi kɔ ma bɛsɛ Yuuba ka tɔn tukobu bɛsɛ kpuro sa wãawa torarun dam nɔmaɔ.
10 Nge mɛ ba yorua,
“Gemgii sari, baa turo.
11 Goo sari wi u bwisi mɔ.
Goo sari wi u Gusunɔ kasu.
12 Be kpurowa ba kɔ̃ɔre.
Be kpurowa ba sankire.
Be kpurowa ba kɔ̃sa mɔ̀.
Baa ben turo kun gea mɔ̀.
13 Ben yara ba ka sibu taki dimɔ.
Ben nɔɔ ga dɛ̃ɛ mɔwa nge surɔkɔru.

Ben nɔɔwa ba ra ka tɔnu go.
14 Ben nɔɔ ga bɔ̃ri yiba, ka gari yi yi
sosu.
15 Ben naasu su sãu su ka tɔnun yɛm
yari.
16 Kpeerabu ka nuku sankirana nu ra
n wãa ben swaa sɔɔ.
17 Ba ɲ alafian swaa yɛ̃.
18 Ba ɲ Gusunɔ nasie."
19 Tɛ̃ sa yɛ̃ ma kpuro ye wooda ya
gerumɔ, ya ye gerumɔwa be ba wãa
yen nɔmuɔn sɔ̃, kpa nɔɔ baagere gu
ka mari, kpa baawure u win daa tusia
Gusunɔn wuswaaɔ.
20 Domi goo sari wi u koo gem wa
Gusunɔn wuswaaɔ wooda nɛnubun
sɔ̃, yèn sɔ̃ wooda ya ra tɔnun toraru
sɔ̃ɔsi.

Nge mɛ Gusunɔ

u ra tɔnu gem wɛ̃

21 Adama tɛ̃ Gusunɔ u sɔ̃ɔsi nge mɛ
u ra tɔnu gem wɛ̃, n ɲ mɔ ka woodan
gari. Mɔwisin wooda ka Gusunɔn
sɔmɔbu ba yen seeda di.
22 Kpuro be ba Yesu Kirisi naanɛ
doke, Gusunɔ u bu gem wɛ̃ɛmɔ ben
naanɛ dokebun sɔ̃, domi goo kun goo.
23 Tɔmbu kpurowa ba tora ma ba
Gusunɔn yiiko bia.
24 Adama Gusunɔ u bu gem wɛ̃ɛmɔ n
kun ka kɔsiaru win durom sɔ̃ saa Yesu
Kirisin min di wi u bu yakiamɔ.
25 Gusunɔ u nùn kua abɔru batuma
sɔɔ u ka tɔmbu toranun suuru waawa
ka win yɛm be ba nùn naanɛ doke.
Gusunɔ u kua mɛ, u ka sɔ̃ɔsi ma u sãa
gemgii. Yellu win suurun saa sɔɔ u raa
tɛmana ka tɔmbun toranu.
26 Adama tɛ̃, saa yeni sɔɔ u kĩ u sɔ̃ɔsi
ma u sãa gemgii ma u maa bu gem
wɛ̃ɛmɔ be ba Yesu naanɛ doke.
27 N n mɛn na, mba tɔnu u koo ka
woo kana. Sari. Mban sɔ̃na. Woodan
mɛm nɔɔbun sɔ̃? Aawo. Naanɛ doke-
bun sɔ̃na.
28 Domi sa wa ma tɔnu koo gem wa
Gusunɔn wuswaaɔ ka naanɛ dokebu
tɔna, n ɲ mɔ ka woodan mɛm nɔɔbu.
29 Gusunɔ u sãawa Yuuba tɔnan
Yinni? U ɲ maa sãa tɔn tukobugii? U
maa sãa tɔn tukobugii mɛ.
30 Domi Gusunɔ turowa wãa. Wiya
u koo bangogibu gem wɛ̃ ben naanɛ
dokebun sɔ̃ ka maa bango sarirugibun
tii ben naanɛ dokebun sɔ̃.
31 Sa wooda goomɔ ka naanɛ dokebu
nge mɛ? Aawo, sa mam yen dam
siremɔwa.

4

Aburahamun gari

1 N n mɛn na, mba sa ko gere
Aburahamu bɛsɛn sikadon sɔ̃. Mba u
nɔma tura.
2 Mɛya bà n Aburahamu gem wɛ̃ ye
u kuan sɔ̃ u koo kpĩ u woo kana, adama
n ɲ mɔ Gusunɔn wuswaaɔ.
3 Domi mba ba yorua Gusunɔn gari
sɔɔ. Ba nɛɛ, "Aburahamu u Gusunɔ
naanɛ kua, yen sɔ̃na u nùn garisi
gemgii."
4 Tɛ̃, goo ù n sɔmburu kua, ba ku ra
win kɔsiaru garisi durom, win areya.
5 Adama baa ù kun sɔmburu kue,
ma u gesi Gusunɔ naanɛ doke, Gusunɔ
u koo win naanɛ dokebu garisiwa
gem. Domi wiya u koo kpĩ u taarɛgii
gem wɛ̃.
6 Nge mɛya Dafidi u yɛ̃ron doo
nɔɔrun gari mɔ̀ wi Gusunɔ u gem
wɛ̃ɛmɔ n kun ka sɔman baa.
7 U nɛɛ,
"Doo nɔɔrugiiwa wìn toranu ba suuru
kua,
ma ba win kɔ̃sa go.
8 Doo nɔɔrugiiwa wìn kɔ̃sa Yinni
Gusunɔ kun garisi."
9 Tɛ̃, doo nɔɔ te, bangogibugira?
Nge ka maa bango sarirugibu. Domi
sa gerumɔ ma ba Aburahamu garisi
gemgii win naanɛ dokebun sɔ̃.
10 Amɔna u sãa sanam mɛ. U bango
kua? Nge u ɲ kue. U ɲ sanam mɛ gina
bango kue. U sãawa bango sarirugii.
11 Yen biruwa ba nùn bango kua ye
ya sãa yĩreru ma Gusunɔ u nùn gem
wɛ̃. Ba nùn gem mɛ wɛ̃ naanɛ doke-
bun sɔ̃ sanam mɛ u ɲ gina bango kue.
Nge mɛya u ka kua bango sarirugibu
kpuron baaba be ba naanɛ doke, ma
ba bu gem wɛ̃.
12 Ma u maa sãa bangogibun baaba
be n ɲ mɔ bango tɔna ba mɔ, adama ba
maa win naanɛ dokebun yira swĩi, bi
u mɔ sanam mɛ u ɲ gina bango kue.

Ba ra nɔɔ mwɛɛru wure ka naanɛ dokebu

13 Ba Aburahamu ka win bweseru nɔɔ mwɛɛru kua ma ba koo handunia gira tubi di. Ba ǹ nùn nɔɔ mwɛɛ te kue ka woodan baa, ma n kun mɔ yèn sɔ̃ u gem wa naanɛ dokebun sɔ̃.
14 N n sãan na be ba wooda mɛm nɔɔwa beya ba koo ko tubi diobu, naanɛ dokebu kua kam, nɔɔ mwɛɛ te, ta maa tɛɛsira.
15 Domi woodawa ya ka Gusunɔn mɔru naamɔ. Adama mi wooda sari, wooda sarabu maa sari.
16 Yen sɔ̃, ka naanɛ dokebun baawa ba koo nɔɔ mwɛɛ te wura tu ka ko durom, kpa Aburahamun bweseru kpuro tu ka kpĩ tu tu wura. N ǹ mɔ be ba wooda mɔ tɔna adama ka maa be ba naanɛ dokewa nge Aburahamu wi u sãa bɛsɛ kpuron baaba.
17 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, “Na nun kua bwese dabinun baaba.” U sãa bɛsɛn baaba, Gusunɔ wi u naanɛ doken wuswaaɔ. Gusunɔ wiya u ra gɔribu seeye, u ra maa taka ko ye ya ǹ daa wãa.
18 Aburahamu u Gusunɔ naanɛ doke ka yĩiyɔbu, baa mɛ u ǹ ka yen swaa wa ye u yĩiyɔ. Yen sɔ̃na u kua “bwese dabinun baaba” nge mɛ Gusunɔ u raa gerua u nɛɛ, “nge mɛya wunɛn bwesera koo dabia.”
19 Saa ye, u wɔ̃ɔ wunɔbun (100) saka tura adama win naanɛ dokebu kun kaare sanam mɛ u win wasi laakari kua yi yi sãare yi gu, ka maa Saaraan nukuru te ta ǹ wãa tu bii ma.
20 U ǹ naanɛ dokebu deri, u ǹ maa Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ te sika koosi. Adama win naanɛ dokebu nùn dam wɛ̃, ma u Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
21 Domi u yɛ̃ kam kam ma Gusunɔ u dam mɔ u ka ko yèn nɔɔ mwɛɛru u kua.
22 Yen sɔ̃na win naanɛ dokebun saabu Gusunɔ u nùn garisi gemgii.
23 Adama ye ba yorua ba nɛɛ, “ba nùn garisi gemgii,” ba ǹ yi yorua wi turon sɔ̃.
24 Ba maa yi yoruawa bɛsɛn sɔ̃, bɛsɛ be ba koo maa garisi gemgibu, bɛsɛ be sa Gusunɔ naanɛ doke wi u bɛsɛn Yinni Yesu seeya gɔrin di.
25 U dera ba nùn go bɛsɛn toranun sɔ̃, u maa nùn seeya u ka sun ko gemgibu.

5

Nɔɔsinaa ka Gusunɔ

1 Tɛ̃ ye Gusunɔ u sun gem wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃, sa dora ka wi, saa Yesu Kirisi bɛsɛn Yinnin min di.
2 Win min diya naanɛ dokebun saabu sa durom mɛ wa mè sɔɔ sa yɔ̃ dim dim, ma sa nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ sa yĩiyɔ sa ko bɔnu wa Gusunɔn yiiko sɔɔ.
3 N ǹ mɛ tɔna, sa maa nuku dobu mɔ bɛsɛn nɔni swãaru sɔɔ, domi sa yɛ̃ ma nɔni swãaru ta ra tɛmanabu ma.
4 Tɛmanabu bu ra de tɔnu u laakari mɛɛribu kamia, kpa u n yĩiyɔbu mɔ.
5 Tɛ̃, yĩiyɔ bi, bu ku ra sun dukiri kue, domi Gusunɔ u win kĩru yibia bɛsɛn gɔ̃ruɔ saa Hunde Dɛɛron min di wi u sun kã.
6 Sanam mɛ sa ǹ gina dam mɔ, saa ye Gusunɔ u yi, Kirisi u gu be ba ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃n sɔ̃.
7 Geema n sɛ̃ tɔnu u ka geegii gbiiya. Sɔrɔkudo wɔrugɔ goo koo gbi gean kowo goon sɔ̃.
8 Adama Gusunɔ u sun win kĩrun kpãaru sɔ̃ɔsi, ye u dera Kirisi u gu bɛsɛn sɔ̃ sanam mɛ sa sãa torobu.
9 Tɛ̃, win yɛm sɔ̃na sa kua gemgibu. N n mɛn na, sika sari u koo maa sun faaba ko Gusunɔn mɔrun di.
10 Sanam mɛ sa sãa Gusunɔn yibɛrɛba, u ka sun dora win Biin gɔɔn sɔ̃. N n mɛn na tɛ̃, ye u ka sun dora u kpa, sika sari u koo maa sun faaba ko ka Bii win wãaru.
11 N ǹ mɛ tɔna, sa maa nuku dobu mɔ Gusunɔ sɔɔ saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di wi u dera sa dora ka Gusunɔ.

Adamu ka Kirisi

12 Toraru ta dua handunia sɔɔ saa tɔn turon min di, ma win tora te, ta ka gɔɔ na. Gɔɔ wi, u tɔmbu kpuro girari domi kpurowa ba tora.
13 Geema toraru ta wãa handunia sɔɔ wooda ya sere na, adama ba ku ra toraru garisi toraru mi wooda sari.
14 Ka mɛ, saa Adamun waatin di sere ka Mɔwisigia, gɔɔ u bandu dii tɔmbu kpuron suunu sɔɔ, ka mam be ba ǹ Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ nge mɛ Adamu u kua.
Adamu u sãawa wi u koo ra nan weenasii.

15 Adama durom mɛ, mu kpã n tora te kere. Geema tən dabiru ta gu tən turo win torarun sõ, adama Gusunən durom mu kere. Durom mɛn kɛ̃ru ta maa kere te u tən dabiru kã saa Yesu Kirisi turo win min di.
16 Gusunən kɛ̃ru ka tən turon tora te, ya wunanɛ. Gbiikaa, siribu na tən turon torarun sõ, ma bin kəkərə kua taarɛ wɛ̃ɛbu. Adama durom maa na tən dabinun toranun sõ, ma mɛn kəkərə kua gem wɛ̃ɛbu.
17 Geema, tən turon torarun sõna gəə u bandu di. N n mɛn na, sika sari be ba Gusunən durom bakam mwa ka win gem kɛ̃ru, ba koo maa bandu di wãaru səə tən turon min di. Wiya Kirisi.
18 N n mɛn na, nge mɛ tən turon toraru ta təmbu kpuro taarɛ wɛ̃, mɛya tən turon gean kobu bu təmbu kpuro gem wɛ̃ɛmə bu ka wãaru wa.
19 Nge mɛ tən turon mɛm nəəbu sarirun sõ tən dabiru ba kua torobu, nge mɛya maa Gusunə u koo tən dabiru gem wɛ̃ tən turon mɛm nəəbun sõ.
20 Wooda ya dua kpa toraru tu ka sosi, adama mi torara sosi, miya Gusunən durom mu maa sosi mu banda.
21 Nge mɛ torara bandu di ma ta ka gəə na, mɛya maa Gusunən durom mu bandu dii gem sõ mu ka sun wãaru wɛ̃ te ta ku ra kpe saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di.

6

Sa kua gonu torarun wuswaaə,

adama wasobu Kirisi səə

1 N n mɛn na, mba sa ko gere. Sa ko n da n toraməwa durom mu ka sosi?
2 Aawo, n ǹ mɛ. Bɛsɛ bè səə torara kun maa dam mə, aməna sa ko n maa ka wãa ten dam nəmuə.
3 I ǹ yeni yɛ̃? Sanam mɛ ba sun batɛmu kua su ka gbinna ka Yesu Kirisi, win gəə səəra sa ka nùn gbinna.
4 Batɛmu ye səə, ba sun sika ka wi sannu, ma sa win gəə bənu kua, kpa nge mɛ Kirisi u seewa gərin di ka Baaban yiko, bɛsɛ maa sa n sĩimə ka wãa kpaaru.
5 Domi sà n gbinna ka wi sanam mɛ sa win gəə bənu kua, sika sari sa ko maa win seebu gərin di bənu ko kpa su gbinna ka wi.
6 Sa yɛ̃ ma ba bɛsɛn daa gura kpare dãa bunanaru səə ka wi sannu, kpa bɛsɛn wasi torarugii yi ko dam sarirugii kpa sa kun maa sãa torarun yobu.
7 Domi wi u gu u yakiara torarun nəman di.
8 Tɛ̃, nge mɛ sa gu ka Kirisi sannu, sa maa naanɛ sãa ma sa ko maa wãaru di ka wi sannu.
9 Domi sa yɛ̃ ma Kirisi u seewa saa gərin di u ǹ maa gbimə, gəə kun maa dam mə wi səə.
10 Domi gəə wi u gu min sõ, torara kun maa dam mə win wəllə, adama wãa te u dimə tɛ̃, u tu dimə wa Gusunən wuswaaə.
11 Mɛya maa bɛɛn tii i tii garisio gonu torarun wuswaaə, kpa i n sãa wasobu Gusunən wuswaaə Kirisi Yesu səə.
12 N n mɛn na, i ku maa de toraru ta n bandu dii bɛɛn wasi yi yi koo gbi səə. I ku yin binɛ mɛm nəəwa.
13 I ku ra bɛɛn wasin doo dooka toraru nəmu səndia tu ka kõsa ko, adama i bɛɛn tii Gusunə nəmu səndio nge wasobu be ba wurama gərin di, kpa i bɛɛn wasin doo dooka Gusunə nəmu səndia yu ka gea ko.
14 Toraru ta ǹ ko n yiiko mə bɛɛ səə, domi i ǹ wãa woodan nəma səə ma n kun mə durom nəmaə.

Gem yobu

15 N n mɛn na, aməna sa ko ko. Sa ko n toramə yèn sõ sa wãa durom nəma səə, n ǹ mə woodan nəma səə? Aawo, n ǹ mɛ.
16 I yɛ̃ sãa sãa ma ì n tii goo nəmu səndia nge yobu i ka nùn mɛm nəəwa, win yoba i sãa. N n torarun na, tera ta ka gəə naamə. N n maa mɛm nəəbun na, biya bu ka gem wɛ̃ɛbu naamə.
17 Adama su Gusunə siara, domi i raa sãa torarun yobu, adama tɛ̃ i sõəsi te mɛm nəəwammɛ ka gõru tia te ba bɛɛ nəmu səndia.
18 Ye i maa yakiara torarun di i kpa, i kua gem yobu.
19 Na gari mə nge tən diro yèn sõ i sãa dam sarirugibu. Nge mɛ gasə i bɛɛn

wasin doo dooka disinu ka kõsa nɔmu sɔndia nge yobu i ka kõsa ko, tɛ̃, i bɛɛn wasin doo dooka gem nɔmu sɔndio nge yobu kpa bɛɛn daa yu dɛɛra.
20 Domi sanam mɛ i raa sãa torarun yobu, gem kun dam mɔ bɛɛ sɔɔ.
21 Are yirà i raa wa yè sɔɔ sekura bɛɛ mɔ̀ tɛ̃. Yen wii goberu maa gɔɔwa.
22 Adama tɛ̃ ye i yakiara torarun di i kua Gusunɔn yobu, bɛɛn are sãa daa dɛɛra, bɛɛn wii goberu ta maa sãa wãaru te ta ku ra kpe.
23 Domi gɔɔwa torarun are, adama Gusunɔn kɛ̃ra wãaru te ta ku ra kpe Yesu Kirisi bɛsɛn Yinnin min di.

7

Ye suanabu sõɔsimɔ

1 Be ba yɛ̃ ye wooda ya sãa, beya na ka yã. Nɛgibu, i ǹ yɛ̃ ma mèn nɔɔ tɔnu u wãa wãaru sɔɔ u wãawa woodan nɔma sɔɔ?
2 Nge mɛya tɔn kurɔ ka win durɔ ba ko n wãasinɛ woodan saabu sere durɔ win wãarun nɔrɔ, adama win durɔ ù n gu, u yakiara saa suanaan woodan dam di.
3 Yen sõ, sanam mɛ win durɔ u wasi ma u durɔ kpao sua, ba koo nùn sokuwa sakara, adama win durɔ ù n gu, u yakiara woodan di. Sanam mɛ, ù n durɔ kpao sua u ǹ sãa sakara.
4 Nge mɛya maa bɛɛ nɛgibu, wooda ya ǹ maa dam mɔ bɛɛn wɔllɔ, yèn sõ i gu ka Kirisi sannu, kpa i ka ko googibu. Tɛ̃, i sãa wi ba seeya gɔrin digibu, kpa sa n ka Gusunɔ binu maruammɛ.
5 Domi sanam mɛ sa wãa bɛsɛn tiin daan nɔma sɔɔ, kankam kĩi torarugiru te wooda ya seeya ta sɔmburu mɔ̀ bɛsɛn wasin doo dooka sɔɔ ma ta ka sun dɔɔ gɔɔ gia.
6 Adama tɛ̃, sa yakiara woodan di ye ya raa sun nɛni nge dɛsobu domi ya ǹ maa dam mɔ bɛsɛn wɔllɔ. Nge mɛya sa ko kpĩ su Gusunɔ sã ka bwisiku kpaanu ni nu wee Hunden di, n ǹ maa mɔ ka bwisiku guru ni nu wee woodan di.

Wooda ka toraru

7 N n mɛn na, mba sa ko gere. Wooda ya sãa toraru? Aawo. Woodan saabuwa na mam toraru gia. Domi na ǹ daa binɛ giamɔ wooda yà kun nɛɛ, “I ku ra binɛ ko.”
8 Ma toraru ta wooda tãsa ta ka binɛ baayere mara nɛ sɔɔ. Domi mi wooda kun wãa, toraru maa sari.
9 Gasɔ, sanam mɛ wooda sari, na raa wãa, adama ye wooda ya na torara seewa
10 ma nɛn tii na gu. Nge mɛya wooda ye ya weenɛ yu wãaru wɛ̃, yeya na deema ya ka man gɔɔ naawa.
11 Domi toraru ta wooda tãsa ta ka man nɔni wɔ̃kua, ma ta man go.
12 N n mɛn na, wooda ya dɛɛre, yen gari maa dɛɛre, yi dɛnde, yi maa wã.
13 N n mɛn na, ye n gea sãa yera ya ka man gɔɔ naawa? Aawo, torara ta man go kpa tu ka sɔ̃ɔsi ma te torara. Domi ta gãa geenu denda ta ka man go kpa tu ka sɛ̃sia n banda saa woodan di.

Wi toraru ta taare

14 Geema, sa yɛ̃ ma wooda ya sãa Hundegia adama nɛ na sãawa wasigii wi ba toraru dɔre.
15 Domi ye na ra n mɔ̀ na ku ra tubu. Ye na kĩ na ku ra ye ko, adama ye na tusa yeya na ra ko.
16 Nà n da ko ye na kun kĩ na wura ma wooda ya wã.
17 Mɛya n ǹ maa mɔ nɛn tiiwa na mɔ̀ ma n kun mɔ tora te ta man wãasi.
18 Na yɛ̃ sãa sãa ma gãa geenu sari nɛ sɔɔ, nɛn daawa na ka yã, domi baadomma gean kĩra wãa nɛ sɔɔ, adama yen koba na ku ra kpĩ.
19 Na ǹ gea ye mɔ̀ ye na kĩ mi, kõsa ye na tusa yeya na ra ko.
20 Adama nà n mɔ̀ ye na kun kĩ, n ǹ maa nɛ na mɔ̀. Tora te ta man wãasi, tera ta ye mɔ̀.
21 Wooda yeniwa na wa nɛ sɔɔ. Sanam mɛ na kĩ n gea ko, kõsa ya ra n man wãasi.
22 Na nuku dobu mɔ Gusunɔn wooda sɔɔ nɛn gɔ̃ruɔ,
23 adama nɛn wasin doo dooka sɔɔ na wooda tuka waamɔ ye ya sannamɔ ka nɛn bwisikunu. Ma ya man mɔ̀ tora ten dɛso te ta wãa nɛn wasin doo dooka sɔɔ.
24 Gɔ̃ru garin barɔwa nɛ! Wara koo man wɔra wasi yinin nɔman di, yi yi ka man gɔɔ dɔɔ.

25 Na Gusunɔ siara Yesu Kirisi bɛsɛn
Yinnin saabu.
N n mɛn na, na sãa Gusunɔn
woodan yoo nɛn bwisikunu sɔɔ,
adama nɛn daa sɔɔ na sãawa torarun
yoo.

8

Wãa te Gusunɔn Hunde u wɛ̃ɛmɔ

1 Yen sɔ̃ tɛ̃, ba ǹ bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ be ba
gbinnɛ ka Kirisi Yesu.
2 Domi Gusunɔn Hunden wooda ye
ya wãaru wɛ̃ɛmɔ Kirisi Yesu sɔɔ ya sun
yakia saa toraru ka gɔɔn nɔman di.
3 Ye wooda kun kpĩa ya kue yèn
sɔ̃ tɔnun daa ya yen dam kpeesia,
Gusunɔ u ye kua. U toraru taarɛ wɛ̃ te
ta wãa tɔnun daa sɔɔ sanam mɛ u win
tiin Bii gɔrima ka wasi yi yi ka tɔnun
wasi torarugii weenɛ, u ka ko abɔru
torarun sɔ̃.
4 U yeni kuawa kpa su ka gea ko ye
wooda ya yiiremɔ, bɛsɛ be sa sĩimɔ win
Hunden dam sɔɔ, n ǹ mɔ bɛsɛn daan
dam sɔɔ.
5 Domi be ba sĩimɔ ben daan dam
sɔɔ, beya ba ben daagia bwisikumɔ.
Adama be ba sĩimɔ Gusunɔn Hun-
den dam sɔɔ, beya ba Hundegia
bwisikumɔ.
6 À n wunɛn daagia bwisikumɔ,
gɔɔwa yen kɔkɔrɔ. À n maa Hundegia
bwisikumɔ, wãaru ka alafiawa
wunɛgia.
7 Domi be ba ben daagia bwisikumɔ
ba kua Gusunɔn yibɛrɛba. Ba ǹ
Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwammɛ, ba
ǹ mam kpɛ̃.
8 Be ba ben daan wãaru wãa, ya ǹ
koorɔ bu Gusunɔ wɛ̃re.
9 Adama bɛɛ, i ǹ maa bɛɛn daan
wãaru wãa ma n kun mɔ Gusunɔn
Hundegiru yèn sɔ̃ win Hunde u wãa
bɛɛ sɔɔ. Wunɛ wi a kun Kirisin Hunde
mɔ, a ǹ sãa wigii.
10 N n mɛn na, Kirisi ù n wãa bɛɛ
sɔɔ, baa bɛɛn wasi yì n gu torarun sɔ̃,
bɛɛn hunde ya wasi yèn sɔ̃ i gem wa
Gusunɔn mi.
11 Gusunɔ wi u Yesu seeya gɔrin di,
win Hundewa wãa bɛɛ sɔɔ. Yen sɔ̃na
wi u Yesu Kirisi seeya gɔrin di u koo
maa bɛɛn wasi gɔɔgii wãaru wɛ̃ saa win
Hunden min di, wi u wãa bɛɛ sɔɔ.
12 N n mɛn na, nɛgibu, sa dibu nɛni,
adama n ǹ mɔ daagibu sa n ka bɛsɛn
daan kĩru mɛm nɔɔwammɛ.
13 Domi ì n bɛɛn wasin kĩru mɔ̀ i
ko gbi, adama ì n bɛɛn wasin kĩrun
kookoosu deri ka Hunde Dɛɛron
somiru i ko n wãa.
14 Domi be Gusunɔn Hunde u
kparamɔ, beya ba Gusunɔn bibu.
15 Domi ba ǹ bɛɛ hunde kã ye ya koo
bɛɛ ko yobu kpa i n ka kpam nande.
Adama ba bɛɛ Hunde kãwa wi u bɛɛ
kua Gusunɔn bibu, ma ka win dam sa
Gusunɔ sokumɔ Baaba.
16 Gusunɔn Hunden tii u bɛsɛn
hunde sɔ̃mɔ ma sa sãa win bibu.
17 Tɛ̃ yèn sɔ̃ sa sãa win bibu sa maa
sãa tubi diobu, ma sa ko win tubi bɔnu
ko ka Kirisi sannu, domi sà n Kirisin
nɔni swãaru bɔnu kua, sa ko maa win
yiiko bɔnu ko.

Yiiko ye ya sisi

18 Na ǹ saa yenin nɔni swãaru garisi
gãanu yiiko ye sa ko ra wan sɔ̃.
19 Taka koora kpuro ya diira saa
yu na yè sɔɔ Gusunɔ u koo win bibu
terasia.
20 Domi u taka koora kpɛ̃ɛ kam
kobun swaa sɔɔ, n ǹ mɔ yen tiin gɔ̃ru
kĩrun sɔ̃, win kĩrun sɔ̃na. Adama yĩiyɔ
bini bu wãa,
21 ma ba koo ra taka kooran tii yakia
saa kam kobun yorun di, kpa yu ka
Gusunɔn bibun tii mɔɔ yiikogiru bɔnu
ko.
22 Sa yɛ̃ ma sere ka tɛ̃ taka koora
kpuro ya kpasa wɔri mɔ̀wa ka
wuriribu nge marubun wuriribu.
23 Adama n ǹ mɔ taka koora tɔna,
bɛsɛn tii bɛsɛ be Gusunɔ u suna bura
sanam mɛ u sun Hunde Dɛɛro kã, sa
maa kpasa wɔri mɔ̀ bɛsɛn tii sɔɔ sa n
ka mara sere Gusunɔ ù n bɛsɛn wasi
yakia mam mam, u ka sɔ̃si ma sa kua
win bibu.
24 Domi faaba ya sãa bɛsɛgia, adama
sa gina wãa yen yĩiyɔbu sɔɔ. Sà n
waamɔ ye sa yĩiyɔ, yĩiyɔbu kun maa
wãa. Ye tɔnu waamɔ u ko n maa ye
yĩiyɔ?

25 Adama sà n gãanu yĩiyɔ ni sa
ǹ waamɔ, sa ko n nu marawa ka
tɛmanabu.
26 Nge mɛya maa Hunde Dɛɛro u ra
sun somi bɛsɛn dam sariru sɔɔ, domi
sa ǹ yɛ̃ ye n weenɛ su Gusunɔ kana.
Adama Hunde wi, u ra nùn kanɛ bɛsɛn
sɔ̃ ka kpasa wɔri ye ya ǹ ka nɔɔ gerurɔ.
27 Gusunɔ wi u ra tɔmbun gɔ̃rusu
tubu, u maa yɛ̃ ye Hunde wi, u
bwisikumɔ yèn sɔ̃ ka win kĩra Hunde
wi, u ra n nùn kanamɔ naanɛ
dokeobun sɔ̃.
28 Domi sa yɛ̃ ma baayere kpuro
sɔɔ ye ya ra tɔnu deemɛ, Gusunɔ u
sɔmburu mɔ̀ u ka bu gea kua be u soka
win himba sɔɔ, ma ba nùn kĩ.
29 Domi be u yɛ̃ yellun di u maa bu
gɔsa u yi bu ka ko win Biin weenasibu,
kpa win Bii u ka ko yeruma wɔnɔ
dabirugii.
30 Nge mɛya be u gɔsa u yi, u maa bu
soka. Be u soka mi, u maa bu gem wɛ̃.
Be u gem wɛ̃ u maa ka bu win yiiko
bɔnu kua.

Gusunɔn kĩrun kpãaru

31 N n mɛn na, mba sa ko gere ka gari
yi. Gusunɔ ù n sãa bɛsɛgii, wara koo ka
sun yibɛrɛ tɛɛru ko.
32 Gusunɔ wi u kun win tiin Bii tii
yiiye, adama u nùn wɛ̃ bɛsɛ kpuron sɔ̃,
u ǹ koo maa sun kpuro kɛ̃ ka Bii wi
sannu kɔsiaru sari?
33 Wara koo tɔmbu durum mani be
Gusunɔ u gɔsa. Sari, domi Gusunɔn
tiiwa u ra tɔnu gem wɛ̃.
34 Wara koo bu taarɛ wɛ̃. Sari, domi
Kirisi Yesu u gu u maa seewa gɔrin di
u wãa Gusunɔn nɔm geuɔ. Wiya u ra
maa Gusunɔ kanɛ bɛsɛn sɔ̃.
35 Wara u koo kpĩ u sun karana ka
Kirisin kĩru. Tɔ̃ya? Wahala? Nɔni
swãaru? Gɔ̃ɔru? Tereru? Kari?
Takobi?
36 Nge mɛ ba yorua,

“Wunɛn sɔ̃na ba sun goomɔ tɔ̃ru
baatere.
Ba sun mɛɛra nge yãa ni ba koo saka.”

37 Adama ye kpuro sɔɔra sa nasara wa
mam mam saa win min di wi u sun
kĩa.
38 Domi na yɛ̃ kam kam ma gɔɔ
ka wãaru ka wɔllun gɔradoba ka
wɛrɛkunu ka saa yeni, ka saa ye ya sisi,
ka wɔllun yiikogibu,
39 ka ye ya wãa wɔllɔ, ka ye ya wãa tem
sɔɔwɔ, ka taka koora gaa, yen gaa kun
kpɛ̃ yu sun karana ka Gusunɔn kĩru te
ta sɔ̃ɔsira Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni sɔɔ.

9

Gusunɔ ka Isireliba

1 Nɛ Kirisigiiwa na gem gerumɔ, na
ǹ weesu mɔ̀. Nɛn gɔ̃ru ga man yen
seeda diiyammɛ saa Hunde Dɛɛron
min di.
2 Nɛn bweserun wɔnwɔndu ta man
mɔ̀ baadomma. Yen sɔ̃na nɛn gɔ̃ru ga
sankire gem gem.
3 N n ko n kooran na, kon daa de
bu man bɔ̃rusi kpa bu man karana ka
Kirisi ben sɔ̃.
4 Ba sãa Isireliba, be Gusunɔ u gɔsa
bu ka ko win bibu. Beya u win yiikon
girima sɔ̃ɔsi. Beya u ka arukawaniba
bɔkua. U bu wooda wɛ̃. Bera u sɔ̃ɔsi
mɛ ba koo nùn sãasina. U maa bu nɔɔ
mwɛɛnu kua.
5 Ba sãa be Gusunɔ u gɔsa yellun
di. Ben bweseru sɔɔn diya Kirisi wi
u kpuro kere u yara nge tɔnu. U maa
sãa Gusunɔ wi n weenɛ bu siara ka
baadommaɔ. Ami.
6 Na ǹ gerumɔ ma Gusunɔn gari yi
kam wɔruma. Domi be ba mara Isire-
liba n ǹ mɔ be kpuro ba sãa Isireliba
Gusunɔn mi.
7 N ǹ maa mɔ be kpuro be ba marura
Aburahamun min di beya ba sãa win
bibu Gusunɔn mi. Domi Gusunɔ u
Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Isakin biba
ba koo soku wunɛn bweseru.”
8 Yen tubusiana, n ǹ mɔ be ba
mara ka wasin baa beya Gusunɔgibu,
adama bii bèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u
kua beya u garisi Aburahamun bwe-
seru.
9 Gari yi wee, yi Gusunɔ u ka
nɔɔ mwɛɛ te kua. U nɛɛ, “Gasɔkun
amadaare kon wurama, yen biru
Saaraa koo bii tɔn durɔ ma.”
10 N ǹ mɛ tɔna, Rebekan bibu yiru
ba tundo turo mɔ, wiya bɛsɛn sikado
Isaki.
11-12 Adama Gusunɔ u ra tɔmbu
gɔsiwa win himba sɔɔ, n ǹ mɔ ben
kookoosun sɔ̃, adama ka win sokura.
U ka sɔ̃ɔsi ma u win himba ye swĩi, u

Rebeka sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Mɔɔ u koo win
wɔnɔ wiru kpĩiya.” U ye gerua Rebeka
u sere win bibu mara sanam mɛ ba ǹ
gea ǹ kun mɛ kɔ̃sa koore.
13 Nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari
sɔɔ, “Na Yakɔbu kĩa adama na Esau
yina.”
14 N n mɛn na, mba sa ko gere.
Gusunɔ u sãawa gem sarirugii? Aawo,
baa fiiko.
15 Domi u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
“Wìn wɔnwɔndu na mɔ, wiya kon
wɔnwɔndu kua. Wi na maa ka duure,
wiya na kon ka duura.”
16 Nge mɛya n ǹ sãa goon kĩrun baa,
n ǹ maa goon sɔmburun baa, adama
Gusunɔn wɔnwɔndun baawa.
17 Domi ba yorua ma Gusunɔ u
Egibitin sunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Yenin sɔ̃na
na nun seeya, kpa n ka nɛn dam sɔ̃ɔsi
wunɛ sɔɔ, kpa nɛn yĩsiru tu ka nɔɔra
handunia kpuro sɔɔ.”
18 Nge mɛya wi u kĩ u wɔnwɔndu
kua u ra nùn wɔnwɔndu kue, wi u
maa kĩ u gɔ̃ru bɔbiasia u ra nùn gɔ̃ru
bɔbiasie.

Gusunɔn mɔru ka win wɔnwɔndu

19 N n mɛn na, kaa man bikia a nɛɛ,
mban sɔ̃na u maa taarɛ waamɔ tɔnu
sɔɔ. Wara koo kpĩ u win kĩru yina.
20 Adama wara ra n wunɛ tɔnu, a
sere ka Gusunɔ sikirina. Mɔndu ta
koo mɔmɔ bikia tu nɛɛ, mban sɔ̃na u tu
kua mɛ?
21 Mɔmɔ kun dam mɔ sɔndun wɔllɔ?
Ka sɔn tee te, u ǹ kpɛ̃ u tooru ko ka maa
weke te ba ra swɛ̃?
22 Mba i yɛ̃ i ko gere Gusunɔn sɔ̃. U
kĩ u win dam ka win mɔru sɔ̃ɔsi. Yen
sɔ̃na u ka bu tɛmana be ba koo kam ko
win mɔrun sɔ̃.
23 U kua mɛ u ka sun win yiikon
kpãaru sɔ̃ɔsi, bɛsɛ be u wɔnwɔndu
kua, bɛsɛ be u sɔɔru kua yellun di su
ka win yiiko wa,
24 bɛsɛ be u soka n ǹ mɔ Yuuban su-
unu sɔɔn di tɔna, ka maa tɔn tukobun
suunu sɔɔn di.
25 Yeniwa Gusunɔ u gerua win sɔmɔ
Oseen tireru sɔɔ. U nɛɛ,
“Tɔn be ba ǹ daa sãa nɛgibu,
kon bu soku nɛn tɔmbu.
Bwese te na ǹ daa kĩɛ,
kon tu soku nɛn kĩnasiru.
26 Yam mi ba raa maa bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
ba ǹ sãa nɛn tɔmbu,
miya ba koo bu soku
Gusunɔ Yinni wason bibu.”
27 Ma Gusunɔn sɔmɔ Esai u nɔɔgiru
sua u gerua Isireliban sɔ̃ u nɛɛ, “Baa
Isireliba bà n dabia, nge nim wɔ̃kun
yanim, ben sukum tɔnawa koo faaba
wa.
28 Domi Gusunɔ koo yande win gere
yibia mam mam handunia sɔɔ ye u raa
gɔ̃ru doke.”
29 N sãawa nge mɛ Esai u raa gerua u
nɛɛ,
“Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni ù kun
daa sun bweseru tie,
sa ko raa kowa nge Sodomu.
Sa ko raa ka Gomɔra weena.”

Isireliba ka Labaari gea

30 N n mɛn na, mba sa ko gere. Tɔn
tuko be ba ǹ daa kasu bu gem wa
Gusunɔn mi, ba gem wa naanɛ doke-
bun saabu.
31 Adama Isireliba be ba kasu bu
wooda swĩi bu ka gem wa Gusunɔn
mi, ba ǹ mu wa.
32 Mban sɔ̃na. Yèn sɔ̃ ba ǹ mu kasu
ka naanɛ dokebu, ma n kun mɔ ka
sɔma. Ba sokura kpee sokuratii te sɔɔ,
33 tèn gari ba yorua ba nɛɛ,
“N wee, na kpee sokuratiru dokemɔ
Siɔniɔ,
kpee te ta ra torasie.
Adama wi u nùn naanɛ doke u ǹ
sekuru wasi.”

10

1 Nɛgibu, ye na kĩ ka nɛn gɔ̃ru kpuro
ka ye na ra n Gusunɔ kanamɔ, yeya
nɛn bweseru tu faaba wa.
2 Domi na bu seeda yeni diiyammɛ,
ba hania mɔ Gusunɔn sɔ̃, adama yɛ̃ru
sari.
3 Ba ǹ swaa yɛ̃ ye Gusunɔ u ra ka
tɔnu gem wɛ̃, ma ba swaa kasu bu
ka ben tiin gem yara. Yen sɔ̃na ba ǹ
Gusunɔn gem swaa wiru kpĩiyɛ.
4 Domi Kirisiwa sãa woodan kɔkɔrɔ
kpa baawure wi u nùn naanɛ doke u
gem wa Gusunɔn mi.

Faaba sãa baawuregia wi u Yinni naanɛ doke

5 Domi Məwisi u yorua u nɛɛ, “tənu
wi u gea mɔ̀ ye wooda ya yiiremə, gea
yen min diya u koo wãaru wa”.
6 Adama nge mɛ ba koo tənu gem wɛ̃
naanɛ dokebun sɔ̃, yen gari wee, “A ku
gere wunɛn gɔ̃ruə a nɛɛ, wara u koo
yə Gusunə wəllə.” Yen tubusiana, u ka
Kirisi sarasiama.
7 A ku maa gere, “Wara u koo du
tem səəwə.” Yen tubusiana, u ka Kirisi
seesia gərin di.
8 Adama mba gari yi, yi gerua.
Yi nɛɛwa, “Gusunən gari yi, yi wãa
wunɛn turuku, yi mam wãa wunɛn
nəəwə ka wunɛn gɔ̃ruə.” Yi sãawa
naanɛ dokebun gari yi sa waasu mɔ̀, yi
yi nɛɛ,
9 à n ka wunɛn nəə wura ma Yesu
sãawa Yinni, ma a naanɛ doke wunɛn
gɔ̃ruə ma Gusunə u nùn seeya gərin di,
kaa faaba wa.
10 Domi gɔ̃ru səəra tənu u ra naanɛ
doke, u ka gem wa Gusunən mi, nəəwa
ba ra maa ka seeda di bu ka faaba wa.
11 Nge mɛ ba yorua Gusunən gari
səə ba nɛɛ, “Baawure wi u nùn naanɛ
doke, u ǹ sekuru wasi.”
12 Domi wunanabu sari Yuuba ka
tən tukobu səə. Be kpuro Yinni
turowa ba mə. Win dukia maa sãa be
ba nùn sokumə kpurogia.
13 Domi ba yorua ba nɛɛ, “Baawure
wi u Yinnin yĩsiru soka, u koo faaba
wa.”
14 Adama amənа ba koo ka nùn
soku, bà kun nùn naanɛ doke. Amənа
ba koo maa ka naanɛ doke bà kun win
gari nəəre. Amənа ba koo maa nə goo
ù kun gari yi waasu koore.
15 Amənа ba koo ka gari yi waasu ko
goo ù kun bu gəre. Nge mɛ ba yorua,
“Anna a ben naarun dobu nə be ba
Labaari gea kparamə.”
16 Adama n ǹ be kpuro ba Labaari
gea wura, domi Gusunən səmə Esai u
nɛɛ, “Yinni, wara u naanɛ doke ye sa
nəəsia.”
17 Nge mɛya naanɛ dokebu bu wee
ye tənu nəəmən di. Ye tənu nəəmə, ya
maa sãawa Kirisin gari.
18 Adama na bikiamə, ka geema ba ǹ
nəəre ro? Ba nua. Domi ba yorua,
“Nəə ge, ga nəəra tem kpuro səə,
ma gari yi, yi tura sere handunian
nərə.”
19 Na bikiamə kpam, Isireliba ba ǹ
yɛ̃ ro? Gbiikaa, Məwisi u yorua, ma
Gusunə u nɛɛ,
“Na kon bɛɛn nisinu seeya ka bwese te
i ǹ garisi gãanu.
Kon maa bɛɛn məru seeya ka bwese
bwisi sarirugiru.”
20 Yen biru Esai u yorua ka toro sindu
ma Gusunə u nɛɛ,
“Be ba ǹ man kasu ba man wa.
Na maa bu nɛn tii sɔ̃əsi be ba ǹ man
bikiamə.”
21 Adama u maa yorua Isireliban sɔ̃ ma
Gusunə u nɛɛ, “Na tən be ba ra n man
seesimə nəma gãri tɔ̃ru kpuro.”

11

Gusunə u ǹ Isireliba yinɛ

1 N n mɛn na, na bikiamə, Gusunə
u win təmbu yinawa? Aawo. Su
ku wa mɛ. Domi nɛn tii na sãa
Isirelin bii, Aburahamun sikadobu
Bɛnyamɛɛn bweseru səə.
2 Gusunə u ǹ win təmbu yinɛ be u
gia yellun di. Nge i ǹ yɛ̃ ye ba yorua
Gusunən gari səə sanam mɛ Eli u ka
Isireliban taarɛ da Gusunən mi? U nɛɛ,
3 “Yinni, ba wunɛn səməbu go ba
wunɛn yãku yenu surura. Nɛ turowa
na tie, ba maa kasu bu man hunde
wuna.”
4 Adama mba Gusunə u wisa. U nɛɛ,
“Na nɛn tii təmbu nərəbun suba nəəba
yiru (7.000) derie, be ba kun yiirare
bũu wi ba mɔ̀ Baalin nuurə.”
5 Mɛya n maa sãa saa yeni səə. Ben
sukum wãa be Gusunə u gəsa win
durom sɔ̃.
6 U bu gəsawa durom sɔ̃, n ǹ mə ben
səman sɔ̃. Ma n kun mɛ, durom kun
maa sãa durom.
7 N n mɛn na, mba sa ko gere. Isire-
liba wee, ba ǹ wa ye ba kasu. Ben be
Gusunə u gəsa, beya ba wa. Be ba tie
ba gɔ̃ru bəbia.
8 Nge mɛ ba yorua, “Gusunə u ben
laakari sikarisia. U bu nəni wɛ̃ yi ba ǹ
kpɛ̃ bu ka yam wa. U maa bu swasu wɛ̃
si ba ǹ kpɛ̃ bu ka gari nə sere ka gisə.”
9 Ma Dafidi u nɛɛ,
“Kpa ben tɔ̃ə baka dim mu de bu tora
kpa bu yina mwaara,

kpa bu sɛɛyasiabu wa bi bu ka bu
dɛnde.
10 A de ben nɔni yi wukiri bu ku ka wa.
Kpa a de ba n bu taare ka
baadommaɔ."
11 Yen sɔ̃na na bikiamɔ, sanam mɛ
Isireliba ba sokura, ba wɔrumawa
mam mam? Su ku wa mɛ. Ben
torarun saabuwa tɔn tukobu ba faaba
wa, kpa ben nisinu nu ka se.
12 Tɛ̃ Isireliban toraru tà n ka
handuniagibu hunden dukia naawa,
ben kaarabu bù n maa tɔn tukobu
kua gãa mɔwɔbu, anna yen domarun
kpãaru ta ko n nɛ bà n wura nge mɛ ba
raa sãa.

Tɔn tukobun faaba

13 Na ka bɛɛ gari mɔ̀, bɛɛ tɔn tukobu.
Nɛ wi na sãa gɔro tɔn tukobun mi, na
nɛn sɔmburu bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ
14 n ka nisinu seeya ǹ n koo koora
nɛn bweserun suunu sɔɔ kpa n ben
gabu faaba ko.
15 Geema sanam mɛ Gusunɔ u bu
deri ya dera u ka handuniagibu nɔɔ tia
kua. Tɛ̃, mba n ko n sãa ù n wure u
kpam bu mwa. N ǹ wãaru gɔribun sɔ̃?
16 I yɛ̃ ma bà n pɛ̃ɛ kuse teeru
Gusunɔ wɛ̃, pɛ̃ɛ ye ya tie ya kua
Gusunɔgia. Dãrun gbina yà n sãa
Gusunɔgia, mɛya maa ka ten kãasiɔ.
17 Adama bà n kãasi gɛɛ bɔɔra olifin
dãa gbaarugirun di, ma ba wunɛ wi
a sãa yakasun dãrun kãasa gɛrɛfe kua
yin ayerɔ, ma a ka olifin dãa ten
gbinan dam bɔnu mɔ̀,
18 a ku kãasi yi woo kanɛ. À n woo
kanamɔ, a yaayo ma n ǹ wunɛ a gbina
sɔɔwa, gbina ya nun sɔɔwa.
19 Kaa nɛɛ, ba kãasi yi bɔɔrawa bu ka
nun gɛrɛfe ko.
20 Geema, ba yi bɔɔra naanɛ dokebu
sarirun sɔ̃, ma a yɔ̃ naanɛ dokebun
sɔ̃. A ku woo kana, adama a bɛrum
koowo.
21 Gusunɔ ù kun kãasi gbiikii deri,
wuna u koo sere deri?
22 N n mɛn na, a Gusunɔn tɔn geeru
ka maa win sɛ̃sɔ mɛɛrio. U sɛ̃ ka be ba
wɔruma, adama u sãa tɔn geo wunɛn
mi, à n gesi yɔ̃ dim dim win tɔn geeru
sɔɔ. Ma n kun mɛ, ba koo maa wunɛn
tii bura.
23 Be maa, bà n ben naanɛ dokebu
sariru deri, ba koo bu gɛrɛfe ko mi
ba raa wãa domi Gusunɔ u koo kpĩ u
kpam bu gɛrɛfe ko.
24 Bà n nun bura saa olifin dãa
yakasugirun di, ma ba nun gɛrɛfe kua
ka olifin dãa gbaarugiru, ye n kun ka
nun weenɛ, ǹ n mɛn na, n ǹ sɛ̃ bu ka
kãasi yi gɛrɛfe ko yin tiin dãru sɔɔ.

Isireliba ba koo faaba wa

25 Nɛgibu, asiri gaa wãa ye na kĩ i
n yɛ̃, kpa i ku ka tii garisi bwisigibu.
Asiri ye wee. Isireliba gabu ba gina
gɔ̃rusu bɔbia sere tɔn tukobun geeru
tu ka yibu faaba sɔɔ.
26 Nge mɛya Isireliba kpuro ba koo
faaba wa, nge mɛ ba yorua,
"Yakio u koo na saa Siɔnin di.
Kpa u Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sariru
wuna
saa Yakɔbun bweserun di.
27 Yeniwa arukawani ye kon ka bu
bɔke
sanam mɛ kon ben toraru wuna."
28 Sà n Labaari gean gari laakari
kua, ba sãa Gusunɔn yibɛrɛba bɛɛn
sɔ̃. Adama sà n Gusunɔn gɔsiru
laakari kua, ba sãa win kĩnasibu ben
sikadoban sɔ̃.
29 Domi Gusunɔ ù n tɔnu soka, u nùn
sokawa. U n nùn kɛ̃ru wɛ̃, u nùn wɛ̃wa.
U ku ra gɔ̃ru gɔsie.
30 Nge mɛ bɛɛ, i ǹ daa Gusunɔ mɛm
nɔɔwɛ, adama tɛ̃ ba bɛɛ wɔnwɔndu kua
ben mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃.
31 Nge mɛya maa ben tii, ba ǹ mɛm
nɔɔmɔ tɛ̃, kpa bu ka wɔnwɔndu wa nge
mɛ bɛɛ i wɔnwɔndu wa.
32 Domi Gusunɔ u tɔmbu kpuro
kɛnisi mɛm nɔɔbu sariru sɔɔ, kpa u ka
be kpuro wɔnwɔndu kua.

Gusunɔn kpãaru

33 Anna a Gusunɔn dukia ka win
bwisi ka win yɛ̃run dukum wa! Goo
kun kpɛ̃ u win himba tubu. Goo kun
maa kpɛ̃ u win swɛɛ gia.
34 Ka geema ba yorua,
"Wara u Yinnin bwisikunu yɛ̃.
Wara u nùn bwisi kɛ̃ɛre.
35 Wara u gbia u nùn gãanu kɛ̃ɛre,
u n ka sere nin kɔsire yĩiyɔ."
36 Domi wiya kpuron wiru, win min
diya kpuro naamɔ, ma kpuro wãa win

sõ. Wigia yiiko sere ka baadommaɔ. Ami.

12

Wãa kpaa

te ta Gusunɔn wãaru wãa

1 Yen sõ, nɛgibu na bɛɛ kanamɔ wɔnwɔn te Gusunɔ u bɛɛ kuan saabu, i bɛɛn wasi nùn yiiyo nge yãku wasiru te ta kun serere gaa mɔ, te ta koo nùn wɛ̃re. Yeya ya sãa bɛɛn sãa geeru.

2 I ku maa ka tɛ̃n tɔmbu weena, adama i kɔsio ka bwisiku kpaanu kpa i ka wunana ye n sãa Gusunɔn kĩru. Yeya ya gea sãa, ya maa wã, ma ya yiba.

3 Durom mɛn saabu mɛ ba man wɛ̃ na bɛɛn baawure sõɔmɔ, u ku tii garisi n kere nge mɛ n weenɛ u tii garisi, adama bɛɛn baawure u tii garisio dee dee nge mɛ Gusunɔ u nùn naanɛ dokebu kã bu nɛ.

4 Domi wasi tee yi doo dooka dabinu mɔ, ma yen baayere ya yen sɔmburu mɔ nɛnnɛnka.

5 Nge mɛya, baa sà n dabi, sa sãa wasi tee Kirisi sɔɔ, ma sa gbinnɛ nge wasi teen doo dooka.

6 Sa kɛ̃ɛ nɛnnɛnka mɔ ni nu weenɛ su dendi nge mɛ Gusunɔ u sun kã win durom sɔɔ. N n Gusunɔn gari gerubun kɛ̃run na, su ka tu dendi nge mɛ bɛsɛn naanɛ dokebu nɛ.

7 N n nɔɔribun na, su ko ka nuku tia. Wi u sãa sõɔsio, u win sõɔsibu yibio.

8 Wi u tɔmbu dam kɛ̃mɔ, u ku wɛ̃ra. Wi u kɛ̃nu wɛ̃ɛmɔ, u wɛ̃ɛyɔ ka gõru tia. Wirugii u win sɔmburu ko ka hania. Wi u wɔnwɔndu mɔ̀, u koowo ka nuku dobu.

9 I ku de bɛɛn kĩru ta n murafitiru mɔ. I kõsa dɛsirario, kpa i gea mani dim dim.

10 I n kĩanɛ nge wɔnɔ ka mɔɔ. I n kookari mɔ̀ i ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛna.

11 I ku de bɛɛn hania yu kaara. I n Yinni sãamɔ ka kĩru.

12 I yɛ̃ɛrio bɛɛn yĩiyɔbun sõ. I tɛmanɔ nɔni swãaru sɔɔ. I ku wasira ka kanaru.

13 I naanɛ dokeobu wɛ̃ɛyɔ yèn bukata ba mɔ. I n da sɔbu yaarɛ ko.

14 I bu domaru kuo be ba bɛɛ nɔni sõɔmɔ. I ku bu bõrusi.

15 I ka bu nuku dobu koowo be ba nuku dobu mɔ̀, kpa i ka bu swĩ be ba sumɔ.

16 I n wãa nɔɔ tia sɔɔ sannu. I ku de tii suabun bwisikunu nu n bɛɛ wãasi adama i koosio tii kawabun bera gia. I ku tii garisi bwisigibu.

17 I ku goo kõsa kɔsie. I gea kasuo tɔmbu kpuron nɔni sɔɔ.

18 N n koo koora, i de i n nɔɔ nɛ ka tɔnu baawure nge mèn nɔru i ko kpĩ.

19 Kĩnasibu, i ku maa mɔru kɔsia bɛɛn tii, adama i de Gusunɔ u bɛɛ mɔru kɔsia, domi ba yorua, Gusunɔ u nɛɛ, “Wiya u koo bu mɔru kɔsie. Kpa u bu sɛɛyasia.”

20 Ba maa yorua, “Gõɔru tà n wunɛn yibɛrɛ mɔ̀, a nùn dĩanu kɛ̃ɛyɔ u di. Nim nɔru gà n nùn mɔ̀, a nùn nim kɛ̃ɛyɔ u nɔ. Domi à n kua mɛ, a nùn dõɔ sɔbiwa mi.”

21 A ku de kõsa yu nun kamia, adama a kõsa kamiɔ ka gean kobu.

13

Bɛsɛn wii kpĩibu

tem yɛ̃robun mi

1 Kpa baawure u n tem yɛ̃robu wiru kpĩiyɛ domi tem yɛ̃ro sari wi u kun wãa ka Gusunɔn yɛ̃ru. Tem yɛ̃ro be ba maa wãa, Gusunɔwa u bu kua.

2 Yen sõna, wi u tem yɛ̃ron gari yina, u yinawa ye Gusunɔ u yiire. Be ba maa yinamɔ, ba ben tii taarɛ kasuammɛwa.

3 Domi tɔnu ù n gea mɔ̀, u ǹ ko n tem yɛ̃ron bɛrum mɔ, ma n kun mɔ ù n kõsa mɔ̀. À kun kĩ a n tem yɛ̃ron bɛrum mɔ, a gea koowo, kaa win nɔnu geu wa.

4 Tem yɛ̃ro u Gusunɔn sɔmburu mɔ̀wa wunɛn gean sõ. Adama à n kõsa mɔ̀, a bɛrum koowo yèn sõ u ǹ takobi nɛni kam. U sãawa Gusunɔn sɔm kowo u ka be ba kõsa mɔ̀ mɔru kɔsie.

5 Yen sõna tilasi tɔnu u wiru kpĩ, n ǹ mɔ sɛɛyasiabu tɔnan sõ, adama yèn sõ win gõru ga koo nùn taarɛ wɛ̃.

6 Yen sõna i maa wõɔ gobi kɔsiamɔ. Domi be ba tem nɛni, Gusunɔn sɔm kowoba ba sãa ba maa tu tii wɛ̃ mam mam.

7 I baawure kɔsio ye n ka nùn weenɛ. I bu wɔ̃ɔ gobi kɔsio be n weenɛ i kɔsia. I bu gbererun gobi kɔsio be n weenɛ i kɔsia. I bu nasio be n weenɛ i nasia. I bu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ be n weenɛ i bɛɛrɛ wɛ̃.

A wunɛn tɔnusi kĩɔ

8 I kun goon dibu nɛni ma n kun mɔ i n kĩanɛ, domi wi u win tɔnusi kĩ u wooda yibiawa.

9 Domi wooda yeniba be ba nɛɛ, “I ku ra sakararu ko, i ku ra tɔnu go, i ku ra gbɛni, i ku ra binɛ ko,” ka wooda kpuro ye ya tie, ya wãa gari yini sɔɔ mi ba nɛɛ, “A wunɛn tɔnusi kĩɔ nge wunɛn tii tii.”

10 Kĩru ta ku ra de goo u win tɔnusi kɔ̃sa kue. Yen sɔ̃na kĩru ta wooda yibiamɔ.

Sa n Kirisin naaru mara

11 N weenɛ i ko mɛ yèn sɔ̃ i yɛ̃ saa yè sɔɔ sa wãa mini. N den tura i yanda, domi bɛsɛn faaba ya turuku sãa tɛ̃, n kere dɔma te sa gbia sa naanɛ doke.

12 Wɔ̃kura tonda, yam sãrera turuku kua. Yen sɔ̃, su wɔ̃kurun kookoosu deri kpa su yam bururam tabu yãnu sebe.

13 Su sĩ dee dee nge mɛ ba ra sĩ sɔ̃ɔ sɔɔ, sa kun akanu mɔ dibu ka nɔrubu sɔɔ, sa kun kurɔ damaru ka binɛ baka mɔ, kpa su ku nɔɔ gɔmunu ka nisinu ko.

14 Adama i Yinni Yesu Kirisin daa sebuo, kpa i ku bɛɛn tiin daan bwisikunu ko i ka yen binɛ wuna.

14

A ku wunɛn naanɛ dokeosi siri

1 I de u du bɛɛ sɔɔ wi u kun dam mɔ naanɛ dokebu sɔɔ. I ku win bwisikunu sikirinɛ.

2 Wini yĩiyɔ ma u koo kpĩ u kpuro di. Wiɔnɔ wi u kun dam mɔ naanɛ dokebu sɔɔ, u ku ra yaa tem.

3 Wi u dimɔ u ku wi u kun dimɔ gɛm, kpa wi u kun dimɔ u ku wi u dimɔ taarɛ wɛ̃, domi Gusunɔ u yɛ̃ro wura.

4 Wara wunɛ a ka goon sɔm kowo taarɛ wɛ̃ɛmɔ. U n yɔ̃ nge ù n wɔruma, win yinnin gariya. Adama u koo yɔ̃ra domi Yinni u dam mɔ u ka nùn yɔ̃rasia.

5 Wini u tɔ̃ɔ teeru garisi n kere ni nu tie, wiɔnɔ u ni kpuro garisi nu nɛ. I de baawure u n yɛ̃ kam kam ye u mɔ̀.

6 Wi u tɔ̃ru lasabu mɔ̀ u tu lasabu mɔ̀ Yinnin sɔ̃. Wi u dimɔ, Yinnin sɔ̃na u dimɔ, yèn sɔ̃ u Gusunɔ siaramɔ. Wi u kun maa dimɔ, Yinnin sɔ̃na u ǹ dimɔ, u maa Gusunɔ siaramɔ.

7 Geema, sari bɛsɛ sɔɔ wi u wãa win tiin sɔ̃, goo maa sari wi u gbimɔ win tiin sɔ̃. Domi sà n wãa sa wãawa Yinnin sɔ̃.

8 Sà n maa gu, sa guwa Yinnin sɔ̃. N n mɛn na, sà n wasi, ǹ kun mɛ sà n gu, sa sãawa Yinnigibu.

9 Domi Kirisi u gu ma u seewa gɔrin di u ka ko gɔribu ka wasobun Yinni.

10 N n mɛn na wunɛ, mban sɔ̃na a wunɛn wɔnɔ taarɛ wɛ̃ɛmɔ. Wunɛ maa, mban sɔ̃na a wunɛn mɔɔ gɛmmɔ. Bɛsɛ kpurowa sa ko yɔ̃ra Gusunɔn siri yerɔ.

11 Domi ba yorua,

“Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sere ka nɛn wãaru,
dũuru baatere ta koo yiira nɛn wuswaaɔ.
Nɔɔ baagere ga koo maa man bɛɛrɛ wɛ̃.”

12 Nge mɛya bɛsɛn baawure u koo wigia gere Gusunɔn wuswaaɔ.

A ku wunɛn naanɛ dokeosi torasia

13 Yen sɔ̃, su ku maa sirina, adama i bwisikuo nge mɛ i ko ko, kpa i ku gãanu ko ni nu koo bɛɛgii torasia, ǹ kun mɛ ni nu koo nùn sura.

14 Na yɛ̃ kam kam saa Yinni Yesun min di ma gãanu sari ni nu kun dɛɛre nin tii, adama goo ù n gãanu garisi nge ni nu kun dɛɛre, yɛ̃ro sɔɔra nu ǹ dɛɛre.

15 À n gãanu di, ma ya wunɛgii bwisikunu kpɛ̃ɛ, a ǹ maa sĩimɔ kĩru sɔɔ. A ku de dĩa ni a dimɔ nu tɔnu kam koosia wìn sɔ̃ Kirisi u gu.

16 Ye ya sãa bura bɛɛ sɔɔ, i ku de bu yen kɔ̃sa gere.

17 Domi Gusunɔn bandu ta ǹ sãa dim ka nɔrubu ma n kun mɔ gem ka bɔri yɛndu ka nuku dobu saa Hunde Dɛɛron min di.

18 Wi u Kirisin wãaru wãa nge mɛ, u koo Gusunɔ wɛ̃re, tɔmba koo maa nùn siara.

19 Yen sɔ̃, su kasu ye n ka alafia
naamə ka ye sa ko ka tãsisiana.
20 A ku Gusunən səmburu
kpeerasia dĩanun sɔ̃. Geema, kpuro
n dɛɛre, adama n ǹ wã tənu u gãanu di
ni nu koo de goo u tora.
21 N wã a ku yaa tem kpa a ku tam
nə, kpa a ku gãanu ko ni nu koo kpĩ nu
wunɛgii torasia.
22 Ye a naanɛ doke, a ye nɛnuɔ
wunɛn tiin sɔ̃ Gusunən wuswaaɔ. Doo
nɔɔrugiiwa wi u ǹ tii taarɛ wɛ̃ɛmə ye u
bwisika u ko sɔɔ.
23 Adama wi u sika mɔ̀ ye u dimən sɔ̃,
u taarɛ mə, yèn sɔ̃ u ǹ dimə ka naanɛ.
Kpuro ye tənu maa mɔ̀ naanɛ sariru
sɔɔ, torara.

15

A koowo ye n koo gabu dore

1 Tɛ̃ bɛsɛ be sa dam mə, n weenɛ su
be ba kun dam mən dam sariru səbe,
kpa su ku gəsi ye n ko n sun dore bɛsɛ
tənа.
2 Bɛsɛn baawure u de u ko ye n koo
win beruse dore, ye n koo maa nùn
gea kua, kpa u ka tãsi.
3 Domi baa Kirisin tii u ǹ gəsa ye n
da nùn dore, adama nge mɛ ba yorua,
u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Be ba nun
wəmmə, ben wəma wəri nɛ sɔɔ.”
4 Kpuro ye ba yorua yellu, ba
yoruawa bu ka sun bwisi kɛ̃, kpa sa
n ka yĩiyəbu mə saa Gusunən garin di
yi yi sun tɛmanabu ka dam kɛ̃mə.
5 Gusunɔ wi u tɛmanabu ka dam
kɛ̃nu wɛ̃ɛmə, u de i n nɔɔ nɛ bɛɛn tii
tiinɛ sɔɔ nge mɛ i wa Kirisi u kua.
6 Kpa bɛɛ kpuro i nɔɔ tia ko i ka nùn
bɛɛrɛ wɛ̃ sannu sannu wi u sãa bɛsɛn
Yinni Yesu Kirisin Baaba, ka maa win
Yinni.

Labaari gea

bwesenu kpuron sɔ̃

7 Yen sɔ̃, i n wuranamə nge mɛ Kirisi
u bɛɛ wura kpa i ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
8 Na bɛɛ sɔ̃ɔmə ma Kirisi u kua
Yuuban səm kowo u ka nɔɔ mwɛɛnu
yibia ni ba baababa kua, kpa u sɔ̃ɔsi ma
Gusunɔ u sãa gemgii.
9 Kpa tən tukobu bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃
win wənwəndun sɔ̃ nge mɛ win gari
gerua yi nɛɛ,

“Yen sɔ̃na, kon nun siara bwesenun
suunu sɔɔ.
Kpa n womu ko n ka wunɛn yĩsiru
bɛɛrɛ wɛ̃.”
10 Yi kpam nɛɛ,
“Bɛɛ tən tukobu,
i nuku dobu koowo ka win təmbu
sannu.”
11 Ma yi maa nɛɛ,
“Bɛɛ bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunə siaro.
Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.”
12 Gusunən səmə Esai maa nɛɛ,
“Isain bweserun di,
goo u koo se nge dãa kpii pɔtura.
Kpa u ko tən tukobun sunɔ.
Kpa ba n yĩiyəbu mə wi sɔɔ.”
13 Kpa Gusunɔ wi u sun yĩiyəbu
wɛ̃ɛmə u bɛɛ nuku dobu kpuro ka bəri
yɛndu kpuro yibia bɛɛn naanɛ doke-
bun sɔ̃ kpa i n yĩiyəbu mə n bande saa
Hunde Dɛɛron dam di.

Pəlu u yorua ka toro sindu

14 Nɛgibu, ǹ n bɛɛn sɔ̃n na, na yɛ̃ kam
kam nɛn tii ma i tən geeru ka yɛ̃ru mə
ta kpã, i ko maa kpĩ i bwisi kɛ̃ɛna.
15 Ka mɛ, ka toro sinda na bɛɛ tire
ten gam ka gam yorua, n ka bɛɛ gari
yaayasia durom saabu mɛ Gusunɔ u
man kua
16 na ka sãa Kirisi Yesun səm kowo
tən tukobun sɔ̃. Na Gusunən Labaari
gean waasu mɔ̀ nge yãku kowo, kpa
tən tukobu ba n ka sãa yãku te ta koo
nùn wɛ̃re, te Hunde Dɛɛro u dɛɛrasia u
yi.
17 Yen sɔ̃, nge mɛ na gbinnɛ ka Yesu
Kirisi, n ka man nɛ n tii siara nɛn
səmburun sɔ̃ te na Gusunɔ kuammɛ.
18 Domi na ǹ kãkɔ n gãanun gari
gere ma n kun mɔ ye Kirisi u kua nɛn
gari gerubu ka nɛn kookoosun di tən
tukobu bu ka Gusunɔ mɛm nɔɔwa.
19 U ye kua ka yĩrenu ka səm
maamaakiginun dam saa Hunde
Dɛɛron dam di. Nge mɛya saa
Yerusalɛmun di sere n ka da Iliri gia,
na Kirisin Labaari gean waasu kua na
ka sikerena.
20 Ma na kookari kua n ka Labaari
gea nɔɔsia mi ba ǹ daa Kirisin yĩsiru
sokure, kpa n ku ka bani gabun
kpɛɛkpɛɛku wəllɔ.

21 Adama nge mɛ ba yorua,
“Bèn mi ba ǹ daa win gari gerure,
ba koo yam wa.
Be ba kun daa maa win baaru nɔɔre,
n ko n bu yeeri.”

Pɔlu u Romu daarun gari mɔ̀

22 Yeya ya man nɔn dabinu yinari na
ǹ ka nɛ bɛɛn mi.
23 Adama tɛ̃ na ǹ maa ayeru mɔ tem
mì sɔɔ n ka waasu ko, na maa kĩ n na
bɛɛn mi saa wɔ̃ɔ dabinun di
24 nà n dɔɔ Ɛsipani gia. Nà n sarɔ na
yĩiyɔ kon bɛɛ wa kpa n sɔ̃ɔ mɛɛru ko
bɛɛn mi. Yen biru kpa i man nɔma kɛ̃
n ka da tem mi.
25 Tɛ̃ na dɔɔ Yerusalɛmuɔ n ka naanɛ
dokeobu nɔɔri.
26 Domi Masedɔnigibu ka Gɛrɛkiba
ba gobi sɔkua ka kĩru, sãarobun sɔ̃ be
ba wãa naanɛ dokeobun suunu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
27 Ba kua ka kĩru, ya maa sãa ben
dibu. Domi Yuuba bà n ben hun-
den dukia bɔnu kua ka tɔn tukobu, n
weenɛ tɔn tukobun tii bu maa be nɔɔri
ka ben handunian dukia.
28 Nà n yeni kpa, nà n bu wɛ̃ ye ba
sɔkua, kon na bɛɛn mi na n ka sarɔ
Ɛsipani gia.
29 Na yɛ̃ ma nà n na bɛɛn mi, ka
Kirisin doma bakara kon ka na.
30 Nɛgibu, na bɛɛ hania koosiamɔ
bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin sɔ̃ ka Hunde
Dɛɛron kĩrun sɔ̃, i n ka man tabu mɔ̀ ka
kanaru.
31 I Gusunɔ kanɔ u man wɔra saa
naanɛ doke sarirugibun nɔman di be
ba wãa Yudeaɔ, kpa naanɛ dokeobu bu
kɛ̃ɛ te mwa ka nuku dobu te na ka dɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
32 Nge mɛya na kon turi bɛɛn mi ka
nuku dobu yà n sãa Gusunɔn kĩru, kpa
n wɛ̃ra fiiko bɛɛn suunu sɔɔ.
33 Gusunɔ wi u alafia wɛ̃ɛmɔ, u n ka
bɛɛ kpuro wãa. Ami.

16

Pɔlu u tɔmbu tɔbirimɔ

1 Na bɛɛ bɛsɛgii Fɛbe tusiamɔ wi
u sãa Sankeren Yesun yigbɛrugibun
sɔm kowo.
2 I kurɔ wi mɔɔ Yinnin yĩsirun sɔ̃ nge
mɛ n weenɛ naanɛ dokeobun suunu
sɔɔ. Kpa i n nùn somimɔ ka bukata
kpuro ye u mɔ bɛɛn mi. Domi u tɔn
dabiru somi, ka maa nɛn tii.
3 I Pirisila ka Akilasi tɔbiri, be ba sãa
nɛn sɔm kowosibu Yesu Kirisi sɔɔ.
4 Ba ben wãaru wɛ̃ bu ka nɛn wãaru
wɔra. N ǹ nɛ turo na bu siaramɔ,
ka maa tɔn tuko Yesun yigbɛnugibu
kpurowa ba bu siaramɔ.
5 I maa Yesun yigbɛru te ta ra mɛnnɛ
ben yɛnuɔ tɔbiri. I nɛn kĩnasi Epanɛti
tɔbiri wi u gbia u gɔ̃ru gɔsia Kirisin mi
Asin tem sɔɔ.
6 I Maari tɔbiri wi u sɔmburu kua
gem gem bɛɛn sɔ̃.
7 I maa nɛn temgibu Andoniku ka
Yunia tɔbiri ka be sa pirisɔm kua
sannu. Ba bɛɛrɛ baka mɔ gɔrobun su-
unu sɔɔ. Ba mam gbia ba kua Yesugibu
na sere kua Yesugii.
8 I Ampilatu tɔbiri wi u sãa nɛn
kĩnasi Yinni sɔɔ.
9 I bɛsɛn sɔm kowosi Kirisi sɔɔ
Urubɛni tɔbiri, ka Sataki nɛn kĩnasi.
10 I Apelɛsi tɔbiri wi u tii sɔ̃ɔsi naanɛ
dokeo geo laakari mɛɛribun saa sɔɔ. I
Aritobun yɛnugibu tɔbiri.
11 I nɛn temgii Herodio tɔbiri. I
Naasisin yɛnugibu tɔbiri be ba sãa
Yinnigibu.
12 I Tirifɛni ka Tirifosi tɔbiri, kurɔ be
ba sãa Yinnin sɔm kowobu. I Pɛɛsidi
bɛsɛn kĩnasi tɔbiri wi u sɔmburu kua
gem gem Yinnin sɔ̃.
13 I maa Rufusi tɔbiri wi u sãa naanɛ
dokeo geo, ka win mɛro wi na garisi
nɛn mɛro.
14 I Asɛnkiti tɔbiri ka Felegoni, ka
Herimɛsi ka Patobasi, ka Herimasi ka
bɛsɛgibu be ba wãa ka be.
15 I Filoloɔgu ka Yuli tɔbiri ka Nɛre,
ka win sesu, ka Olimpa, ka naanɛ
dokeobu kpuro be ba ka bu wãa.
16 I tɔbirinɔ ka kĩru. Kirisin yigbɛnu
kpuro nu bɛɛ tɔbura.

Kirɔ dãaka

17 Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ i n da n tii
sɛ ka be ba karanaa dokemɔ, ka ye n
koo bɛɛ wɔrumasia. I dɛsiro ben min
di, domi ba sɔ̃ɔsiru sikimɔwa te i nua
kɔ.
18 Domi tɔn ben bweseru ba ǹ sãa
be ba Kirisi bɛsɛn Yinnin wãaru wãa,
ben nukurugia ba mɔ̀. Ka gari dori ka

kəkiriba, ba ka taki sarirugibu swaa
nim wiamə.
19 N n bɛɛn sɔ̃n na, təmbu kpuro ba
bɛɛn mɛm nəəbu yɛ̃ kə. Yen sɔ̃na nɛn
nukura do ka bɛɛ. Adama na kĩ i n sãa
bwisigibu gean kobu səə, kpa i n sãa be
ba kun kɔ̃san kobu yɛ̃.
20 Gusunə wi u alafia wɛ̃ɛmə, u koo
bɛɛ Setam dam kəra ǹ n sosi bɛɛn
naasun temə.
Bɛsɛn Yinni Yesun durom mu n wãa
ka bɛɛ.
21 Timəte, nɛn səm kowosi, u bɛɛ
təbura, ka maa nɛn temgibu Lusiu ka
Yasoni, ka Sosipati.
22 Na bɛɛ təbura Yinni səə, nɛ Teritiu,
nɛ wi na tire te yorumə.
23 Gayusi nɛn kpaa yɛ̃ro ka yigbɛru
kpuron kpaa yɛ̃ro, u bɛɛ təbura.
Erasutu wi u ra wuun gobi bere, u bɛɛ
təbura, ka maa bɛsɛgii Kaatusi.
[
24 Kpa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
durom mu n wãa ka bɛɛ kpuro. Ami.]

Siara dãakibu

25 Su Gusunə siara wi u dam mə u
ka bɛɛ tãsisia ka nɛn Labaari gea ye
na waasu mə̀ na ka Yesu Kirisin gari
kparamə, yi yi asiri sɔ̃əsimə ye ya raa
wukiri saa toren di.
26 Adama tɛ̃ ya tera saa Gusunən
səməbun yorin di, nge mɛ Gusunə
u yiire, wi, wi u ko n wãa sere ka
baadommaə. Ma ba bwesenu kpuro
ye giasia nu ka naanɛ doke kpa nu ka
gari yi mɛm nəəwa.
27 Yen sɔ̃, bu Gusunə wi u sãa
bwisigii wi turo, bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə saa Yesu
Kirisin min di sere ka baadommaə.
Ami.

TIRE GBIIKIRU TE PƆLU U KORINTIGIBU KUA

Korintigiba Pɔlu u tire te yorua u ka ben bikia dabinu wisi. Waati ye sɔɔ, Korinti ya sãawa wuu maro bakɔ Gɛrɛkiban tem sɔɔ. Romugiba ba tem mɛ mɔ, ma ba Korinti ye kua ben bera ye ba sokumɔ Akain wuu maro mi yen wirugii u wãa. Korintigibu ba sãawa tenkuba, ma ba tii sue yɛ̃ru ka deema ye ba mɔ ben wuu ge sɔɔn sɔ̃. Yen biru, bũu sãaru ka sakararu nu dam mɔ wuu ge sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu ka kɛ̃ɛ ni ba mwa Kirisi sɔɔ, wiru 1:1-9.
2. Karanabu Yesun yigbɛru sɔɔ, wiru 1:10n di sere wiru 4:21.
3. Kɔ̃ɔ mɛnnabu ka suanabun gari, wiru 5:1n di sere wiru 7:40.
4. Naanɛ dokeon tii mɔru, wiru 8:1n di sere wiru 11:1.
5. Nge mɛ ba koo ka sãaru ko Yesun yigbɛru sɔɔ, wiru 11:2n di sere wiru 14:40.
6. Seebu gɔrin din gari, wiru 15.
7. Kirɔba, wiru 16.

Tɔbiribu

1-2 Bɛɛ Gusunɔn yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Korintiɔ, bɛɛ be u soka i ka ko wigibu, ma u bɛɛ gɔsa u yii i n ka gbinnɛ ka Kirisi Yesu, nɛ Pɔluwa, wi Gusunɔ u soka win kĩru sɔɔ n ka ko Yesu Kirisin gɔro, ka Sɔsitɛni, bɛsɛgii, sa bɛɛ tɔbura. Sa maa be kpuro tɔbura be ba Yinni Yesu Kirisin yĩsiru sokumɔ baama, wi u sãa ben Yinni ka bɛsɛn Yinni.

3 Gusunɔ bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia wɛ̃.

Kɛ̃ɛ ni ba mwa Kirisi sɔɔ

4 Baadomma na ra n Gusunɔ siaramɔ bɛɛn sɔ̃, win durom saabu mɛ ba bɛɛ wɛ̃ bɛɛ ka Kirisi Yesun gbinnaa sɔɔ.

5 Ba bɛɛ kua dukiagibu baayere sɔɔ, ka garin gerubu, ka yɛ̃ru kpuro, saa win min di.

6 Ya sɔ̃ɔsimɔ ma seeda ye na Kirisi diiya bɛɛn suunu sɔɔ ya ǹ kam kue.

7 I ǹ Hunden kɛ̃ru garu bie i n ka mara sere bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi u kurama.

8 Wiya u koo bɛɛ yɔ̃re sere ka nɔrɔ, kpa i ka yɔ̃ra taarɛ sariru sɔɔ tɔ̃ɔ tè sɔɔ u koo na.

9 Gusunɔ naanɛgiiwa, wi u bɛɛ soka i n ka nɔɔ tia sãa ka win Bii Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni.

Karanabu Yesun yigbɛru sɔɔ

10 Na bɛɛ yiiremɔ nɛgibu, ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin yĩsiru, i de i n gari tee gerunamɔ, kpa karanabu bu ku raa du bɛɛn suunu sɔɔ. I de i n bwisiku teenu mɔ.

11 Domi Kolowen tɔmbu ba man sɔ̃ɔwa ma sikirinɔsu wãa bɛɛn suunu sɔɔ nɛgibu.

12 Yeniwa na nua ma wini gerumɔ wiya Pɔlugii, kpa wini nɛɛ, wiya Apologii, kpa wini maa nɛɛ, wiya Sefagii, kpa goo u n mɔ̀, wiya Kirisigii.

13 Kirisi u sãa yiru ro? Ba Pɔlu go dãa bunanaru wɔllɔ bɛɛn sɔ̃? Nge ka Pɔlun yĩsira ba bɛɛ batɛmu kua?

14 Aawo, na Gusunɔ saabu kua ye na ǹ ka bɛɛn goo batɛmu kue ma n kun mɔ Kirisipu ka Gayusi.

15 Nge mɛya goo kun kpɛ̃ u gere ma ba bɛɛ batɛmu kua ka nɛn yĩsiru.

16 Geema, na maa Setefanin yɛnugibu batɛmu kua. Be baasi na ǹ yɛ̃ nà n goo batɛmu koore.

17 Domi Kirisi kun man gɔre n ka batɛmu ko ma n kun mɔ n ka Labaari gean waasu ko, n ǹ maa mɔ ka gari yɛ̃ru, kpa Kirisin gɔɔ dãa bunanaru wɔllɔn dam mu ku raa ko kam.

Kirisi sãa Gusunɔn dam

ka Gusunɔn bwisi

18 Domi Kirisin gɔɔ dãa bunanaru wɔllɔn gari, wiirara be ba kam mɔ̀n mi, adama bɛsɛ be sa faaba waamɔn mi, Gusunɔn dama.

19 Domi ba yorua ma Gusunɔ u nɛɛ, “Kon laakarigibun laakari kam koosia, kpa n bwisigibun bwisi kpeerasia.”

20 Mana bwisigii wãa. Mana wooda yɛ̃ro wãa. Mana saa yenin

sikirinɔsugiba wãa. Gusunɔ u ɲ̀ handunian bwisi kue wiiraru?
21 Domi Gusunɔn bwisi sɔɔ u ɲ̀ dere handuniagibu ba nùn gie ka ben tiin bwisi. Yen sõna n nùn wɛ̃re u ka tɔmbu faaba ko be ba nùn naanɛ doke, ka win garin waasu yi ba tamaa wiiraru.
22 Geema, Yuuba ba yĩrenu bikiamɔ, Gɛrɛkiba ba maa bwisi kasu.
23 Adama bɛsɛ sa Kirisin waasu mɔ̀ wi ba kpare dãa bunanaru wɔllɔ, ye n kua wiiraru tɔn tukobun mi ma ya dera Yuuba ba ɲ̀ naanɛ doke.
24 Adama be ba sokan mi, bà n sãan na Yuuba ɲ̀ kun mɛ tɔn tukobu, Kirisi kua Gusunɔn dam ka Gusunɔn bwisi.
25 Domi Gusunɔn wiiraru ta tɔmbun bwisi kere, Gusunɔn dam sariru ta maa tɔmbun dam kere.
26 Nɛgibu i mɛɛrio nge mɛ ba ka bɛɛ soka. N ɲ̀ mɔ ma bɛɛn dabinu sãa handunian bwisigibu ɲ̀ kun mɛ yen damgibu ɲ̀ kun mɛ sina bibu.
27 Adama Gusunɔ u bu gɔsa be handuniagiba mɛɛra nge gari bakasu u ka bwisigibu sekuru doke, u maa handunian dam sarirugibu gɔsa u ka damgibu sekuru doke.
28 Gusunɔ u maa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gɔsa ka be ba gɛma ka be ba ɲ̀ sãa gãanu handunia ye sɔɔ u ka bu kawa mam mam be ba mɛɛra gãanu.
29 Kpa goo u ku raa ka woo kanɛ Gusunɔn wuswaaɔ, baa turo.
30 Adama u dera i gbinnɛ ka Yesu Kirisi ma u nùn kua bɛsɛn bwisi ka bɛsɛn gem. Wi sɔɔra sa maa dɛɛraru ka yakiabu wa.
31 Yen sõ, “Wi u woo kanamɔ, u woo kanɔ Yinnin sõ,” nge mɛ ba yorua.

2

Ba Kirisin gari kparamɔ

wi ba kpare dãa bunanarɔ

1 Nɛgibu, sanam mɛ na na bɛɛn mi na ɲ̀ Gusunɔn gari kpare ka bwisi bɛkɛ gɛɛ ɲ̀ kun mɛ ka nɔɔ dobu gabu.
2 Domi na ɲ̀ gõru doke na n gãa tukunu yɛ̃ bɛɛn suunu sɔɔ ma n kun mɔ Yesu Kirisi wi ba kpare dãa bunanaru wɔllɔ.
3 Na da bɛɛn mi ka dam sariru ka bɛrum ka diiri bakabu.
4 Nɛn gari ka nɛn waasu kun sãa nɛn tiin bwisi ɲ̀ kun mɛ nɛn nɔɔ dobu, adama n sãawa Hunden dam ka win sõɔsiru.
5 Kpa bɛɛn naanɛ dokebu bu ku ka yõra tɔnun bwisi sɔɔ ma n kun mɔ Gusunɔn dam sɔɔ.

Gusunɔn bwisin gari

6 Ka mɛ, bɛsɛ sa bwisi gɛɛn gari kparamɔ tɔn girobun suunu sɔɔ, yi yi kun sãa saa yenin bwisi, ɲ̀ kun mɛ saa yenin wirugibun bwisi be ba kam kobu dɔɔ.
7 Adama Gusunɔn bwisi asirigiiya sa kparamɔ yi yi berua, yìn sɔɔru Gusunɔ u kua saa toren di, su ka ko yiikogibu.
8 Saa yenin wirugibu ba ɲ̀ yi tuba baa tɔn turo, domi bà n daa yi tuban na, ba ɲ̀ daa Yinni yiikogii kparemɔ dãa bunanarɔ.
9 Adama nge mɛ ba yorua,

“Ye nɔni kun waare, ye swaa kun
nɔɔre,
ye ya ɲ̀ maa duure tɔnun gõru sɔɔ,
yeya Gusunɔ u bu sɔɔru kua be ba nùn
kĩ.”

10 Ma u sun ye sõɔsi saa win Hunden min di. Domi Hunde wi, u ra n kpuro mɛɛra u n ka yɛ̃, baa ye n wãa Gusunɔn tii sɔɔ.
11 Nge wara u tɔnun bwisikunu yɛ̃ ma n kun mɔ win tiin hunde ye ya wãa wi sɔɔ. Nge mɛya maa goo kun Gusunɔn bwisikunu yɛ̃ ma n kun mɔ win Hunde.
12 Win Hunde wiya sa mwa, n ɲ̀ mɔ handunian hunde, kpa sa n ka yɛ̃ ye Gusunɔ u sun kã win durom sɔɔ.
13 Sa ɲ̀ maa asiri ye tubusiamɔ ka gari yi yi wee tɔnun bwisin di, ma n kun mɔ saa Gusunɔn Hunden min di, sa n ka hunden gari bu sõɔsimɔ be ba Hunde wi mɔ.
14 Handuniagii u ɲ̀ Gusunɔn Hunden gari wuramɔ, domi wiirara yi sãa win mi. Yi ɲ̀ kpɛ̃ yi nùn yeeri, domi Hunden tiiwa u yi tubusiamɔ.
15 Wi u wãa ka Hunden baa, wiya gãanu kpuro ra yeeri, adama goo sari wi win gari ra yeeri.
16 “Domi wara u Yinnin bwisikunu yɛ̃. Wara u nùn bwisi kɛ̃ɛre.”

Goo sari. Adama bɛsɛra sa Kirisin bwisikunu yɛ̃.

3

Gusunɔn sɔm kowobu

1 Nɛgibu na ǹ kpĩa na ka bɛɛ gari kue nge mɛ na ra ko ka be ba wãa ka Hunden baa. Adama na ka bɛɛ kuawa nge be ba wãa ka wasin baa, be ba sãa bii wɛ̃ɛnu Kirisi sɔɔ.
2 Boma na bɛɛ wɛ̃, n ǹ mɔ dĩa dɔka, domi i ǹ tura be ba koo dĩa dɔka mwɛ, i ǹ mam tura ka tɛ̃
3 yèn sɔ̃ i wãa ka wasin baa gina. Domi sanam mɛ nisinu ka sikirinɔsu wãa bɛɛn suunu sɔɔ, i ǹ sɔ̃ɔsimɔ ma i wãa ka wasin baa? Bɛɛn sanu sanusu kun sãa nge handuniagisu?
4 Domi bɛɛn goo ù n gerumɔ wiya Pɔlugii, kpa goo u nɛɛ wiya Apologii, i ǹ sãa nge tɔn be ba tie?
5 Wara ra n Apolo. Nge wara ra n Pɔlu. Ba sãawa sɔm kowobu bèn min di i naanɛ doke nge mɛ Yinni u ben baawure win sɔmburu wɛ̃.
6 Nɛna na duura, ma Apolo u nim yɛ̃ka, adama Gusunɔwa u kpɛ̃asiamɔ.
7 N n mɛn na, wi u duurumɔ ka wi u nim yɛ̃kamɔ ba ǹ sãa gãanu, ma n kun mɔ Gusunɔ wi u kpɛ̃asiamɔ.
8 Duuro ka wi u nim yɛ̃kamɔ ba sãawa tia, ben baawure koo win are mwa nge mɛ win sɔmbura nɛ.
9 Domi bɛsɛ Gusunɔwa sa sɔmburu kuammɛ sannu. Bɛɛ maa i sãawa win gberu.

I maa sãa win gani beki.

10 Durom mɛ Gusunɔ u man wɛ̃n saabu, nɛna na kpɛɛkpɛɛku sura nge bani yɛ̃ro, ma gaba banimɔ gen wɔllɔ. Adama i de baawure u laakari ko nge mɛ u banisinamɔ.
11 Domi goo kun kpɛ̃ u maa kpɛɛkpɛɛku gagu sura ma n kun mɔ ge ba sure, geya ga sãa Yesu Kirisi.
12 Wi u bana kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ka wura ka sii geesu, ka kpee kpikinu, wi u maa bana ka dãa ka taka nɔɔ ka wĩi,
13 baawuren sɔmbura koo sɔ̃ɔsira domi siribun tɔ̃ru ta koo tu terasia, yèn sɔ̃ dɔ̃ɔwa ta koo ka na kpa dɔ̃ɔ wi, u baawuren sɔmburun dam mɛɛri.
14 Wi u bana kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ma win bana kun dɔ̃ɔ mwaare, u koo are wa.
15 Wìn sɔmbura maa dɔ̃ɔ mwaara, wiya u gbisira. Win tii u koo faaba wa, adama u ko n sãawa nge wi u dɔ̃ɔ soora u yara.
16 I ǹ yɛ̃ ma i sãawa Gusunɔn wãa yeru? I ǹ yɛ̃ ma win Hunde wãa bɛɛ sɔɔ?
17 Yen sɔ̃, goo ù n Gusunɔn wãa yeru sanka, Gusunɔ u koo yɛ̃ro sanku. Domi Gusunɔn wãa yera dɛɛre ta ka yii win sɔ̃, bɛɛya maa wãa yee te.
18 I ku de goo u win tii nɔni wɔ̃ke. Bɛɛn wi u tamaa u bwisi mɔ handunia ye sɔɔ, u de u ko gari bɔkɔ kpa u bwisi gee wa u mwa.
19 Domi handunian bwisi sãawa wiiraru Gusunɔn nɔni sɔɔ. Ba yorua, “U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa.”
20 Ba kpam yorua ba nɛɛ, “Yinni Gusunɔ u tɔmbun bwisikunu yɛ̃, u yɛ̃ ma nu sãawa kam dirum.”
21 N n mɛn na, goo u ku woo kana tɔnun sɔ̃ domi gãanu kpuro bɛɛgina.
22 Pɔlu ka Apolo ka Sefa ka handunia ka wãaru ka gɔɔ ka ye n wãa gisɔ ka ye n sisi sia, ye kpuro ya sãawa bɛɛgia.
23 Bɛɛ maa Kirisigiba, Kirisi maa sãa Gusunɔgii.

4

Kirisin gɔrobu

1 I de bu sun garisi Kirisin sɔm kowobu be Gusunɔ u win asirin gari nɔmu sɔndia.
2 Be ba maa gãanu nɔmu sɔndia n weenɛwa ba n sãa naanɛgibu.
3 Adama gãa piimuna nɛn mi, bɛɛ ì n man siri, ǹ kun mɛ bà n man siri tɔmbun wuswaaɔ. Ka gem na ǹ nɛn tii siri.
4 Na ǹ gãanu yɛ̃ nɛ sɔɔ ye ya man taarɛ wɛ̃ɛmɔ, adama n ǹ mɔ ba man gem wɛ̃ yen sɔ̃. Domi Yinniwa sãa nɛn siri kowo.
5 Yen sɔ̃, i ku ra maa gãanun siribu ko tɔ̃ɔ te, tu sere na sere Yinni ù n tunuma. Wiya u koo kpuro yarama batumaɔ ye ya berua wɔ̃kuru sɔɔ, kpa u tɔmbun gɔ̃rusun bwisikunu sɔ̃ɔsi.

Sanam mɛ sɔɔra baawure u koo win siarabu nɔ Gusunɔn mi.

6 Bɛɛn sɔ̃na, nɛgibu, na gari yi kpuro weesina nge nɛ ka Apolo, kpa i ka gia bɛsɛn min di nge mɛ i ǹ ko wooda sara ye ba yorua, bɛɛn goo u ku ka tii sua bɛsɛn turon sɔ̃ kpa u n turo gɛma.

7 A tamaa goo nun mɛɛra a gabu sanɔ kere? Mba a mɔ ye ba ǹ nun kã. Mà a yɛ̃ ba nun kãwa, mba n kua a ka woo kanamɔ nge wi u ka tii wa.

8 I deba kɔ. I kua dukiagibu. I tamaa i bandu dii bɛsɛn sariru. N ko n daa wɛ̃ra ì n bandu dii ka gem, kpa bɛsɛ ka bɛɛ sa n sãa ban diobu sannu.

9 Domi na lasabu kua ma Gusunɔ u sun aye dãakiru wɛ̃, bɛsɛ gɔrobu, nge be ba taarɛ wɛ̃ bu go. Baawure handunia sɔɔ, wɔllun gɔradoba ka tɔmbu kpuro ba sun mɛɛra nge be ba dweebu dua.

10 Bɛsɛ sa sãa gari bakasu Kirisin sɔ̃, adama bɛɛ i sãa bwisigibu Kirisi sɔɔ. Bɛsɛ sa ǹ dam mɔ, bɛɛya i dam mɔ. I kua atasiriba ma bɛsɛ sa kua bɛɛrɛ sariba.

11 Sere n ka kua saa yeni sɔɔ gɔ̃ɔra sun goowa ma nim nɔru ga sun mɔ̀, sa wãa tereru, ba sun soomɔ, sa ǹ maa wãa yeru garu mɔ.

12 Ma sa hania mɔ̀ sa ka bɛsɛn nɔma sɔmburu mɔ̀. Bà n sun faara sɔ̃ɔmɔ, sa ra n bu domaru kuammɛwa. Bà n maa sun nɔni sɔ̃ɔmɔ, sa ra n tɛmanɛwa.

13 Bà n sun mɛm manimɔ, sa ra n suuru kanamɔwa. Sere ka tɛ̃ ba sun mɛɛra nge weke gɔ̃ɔri ka gãanu kpuron kubanu.

14 Na ǹ yeni yorumɔ n ka bɛɛ sekuru doke adama n ka bɛɛ gerisiwa nge nɛn bii kĩnasibu.

15 Baa ì n baaba nɛruro dabinu mɔ Kirisi sɔɔ, i ǹ tundo dabinu mɔ, domi nɛna na kua bɛɛn tundo Yesu Kirisi sɔɔ Labaari gean saabu.

16 N n mɛn na, na bɛɛ yiiremɔ i n da man saari.

17 Yen sɔ̃na na bɛɛ nɛn bii kĩnasi Timɔte gɔria wi na naanɛ sãa Yinni sɔɔ. Wiya u koo bɛɛ yaayasia nge mɛ nɛn wãara sãa Kirisi sɔɔ, nge mɛ na ra sɔ̃ɔsi baama Yesun yigbɛnu kpuro sɔɔ.

18 Tɛ̃ wee, gaba tii suamɔ nge na ǹ maa sisi bɛɛn mi.

19 Adama ǹ n sosi kon na bɛɛn mi ǹ n sãa Yinnin kĩru. Kon maa be ba tii suamɔ min dam gia, n ǹ mɔ ben gari tɔna.

20 Domi Gusunɔn bandu ta ǹ sɔ̃ɔsiramɔ gari gerubu sɔɔ, ma n kun mɔ dam sɔɔ mɛ mu sɔmburu mɔ̀.

21 Mba i kĩ. N na ka bokuru? Nge ka kĩru ka daa tɛɛrugia.

5

Sekuru sariru Yesun yigbɛru sɔɔ

1 Sa labaari gaa nua ba nɛɛ, sekuru sari kɔ̃suru gara wãa bɛɛn suunu sɔɔ tèn bweseru tɔn tukobun tii ba ǹ kãkɔ bu ko. Ba nɛɛ bɛɛn turo u win tundon kurɔ kĩ.

2 Ma i woo kanamɔ. N weenɛ i n nuki sankire, kpa i yɛ̃ro wuna bɛɛn suunu sɔɔn di wi u daa ye kua.

3 Baa ì kun man waamɔ bɛɛn suunu sɔɔ, nɛn hunde wãa mi. Na maa durɔ wi siri kɔ, wi u yenin bweseru kua, nge mɛ kon daa nùn siri nà n wãa mi.

4 I n mɛnna ka nɛn hunde sannu, ka Yinni Yesun yĩsiru ka win dam,

5 i durɔ wi Setam nɔmu sɔndio, win wasi yi ka kam ko kpa win hunde yu faaba wa Yinni Yesun tɔ̃ɔ te sɔɔ.

6 Bɛɛn woo kana bin bwesera kun wã. I ǹ yɛ̃ ma pɛ̃ɛ seeyatia fiiko yeya ya ra pɛ̃ɛ kpuro kukusie?

7 Tɛ̃, n weenɛ i pɛ̃ɛ seeyatia tɔkɔru wuna kpa i ko nge pɛ̃ɛ kpaa ye ya kun seeyatia mɔ, nge mɛ i sãa. Domi ba Kirisi go kɔ wi u sãa bɛsɛn Gɔɔ sararibun abɔru.

8 N n mɛn na, su tɔ̃ɔ bakaru di, n kun ka pɛ̃ɛ seeyatia tɔkɔru ye n sãa kɔ̃sa ka nuku kɔ̃suru, adama ka pɛ̃ɛ ye ba kun kukusie, ye n sãa gem ka murafiti sariru.

9 Na bɛɛ tireru yorua na nɛɛ, i ku ka kurɔ dama kowobu mɛnna.

10 Na ǹ ka handunia yen kurɔ dama kowobu yã, ka yen binɛgibu ka yen gbɛnɔbu ka be ba bũu sãamɔ. Domi nà n ka be yã tilasi i ka yari handunian di.

11 Na nɛɛwa i ku ka goo mɛnna wi ba sokumɔ kĩnasi Yesu sɔɔ ù n sãa kurɔ dama kowo, ǹ kun mɛ binɛgii, ǹ kun mɛ bũu sãɔ, ǹ kun mɛ atama gero, ǹ kun mɛ tam nɔro, ǹ kun mɛ taki dio. I ku mam dĩa gbɛ̃ɛru mɛnna ka ben bweseru.

12-13 Domi Yesun yigbɛrugiba n weenɛ i siri. I tɔn kɔ̃so wi wunɔ bɛɛn suunu sɔɔn di. N ɲ nɛn baa n ka bu siri be ba ɲ wãa Yesun yigbɛru sɔɔ. Gusunɔwa ben siribu mɔ̀.

6

Naanɛ dokeobun sirinaa

1 Bɛɛn goo ù n gari mɔ ka win win-sim, u koo kãku u siribu da gem sarirugibun wuswaaɔ? Kpa n kun maa mɔ naanɛ dokeobun mi?
2 Bɛɛ i ɲ yɛ̃ ma naanɛ dokeoba ba koo handunian tɔmbu siri? N n bɛɛn na i ko handunia siri, yera i ɲ kpɛ̃ i gari piimunu siri?
3 I ɲ yɛ̃ ma bɛsɛra sa ko wɔllun gɔradoban siribu ko? Kaa ra sere gere handunia yenin gari?
4 N n mɛn na, ì n gari yin bweseru mɔ, i de be ba ɲ gãanu ganu tura Yesun yigbɛru sɔɔ bu ko bɛɛn siri kowobu.
5 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ bɛɛn sekura. Ka geema i ɲ goo mɔ bɛɛn suunu sɔɔ wìn bwisi tura u ka win wɔnɔbun siribu ko?
6 Adama i mam siribu sokunamɔ gem sarirugibun wuswaaɔ.
7 I n gari mɔ bɛɛn suunu sɔɔ, munusɛwa mam mam. Mban sɔ̃na i ɲ toraru wuramɔ. Mban sɔ̃na i ɲ derimɔ bu bɛɛ taki di.
8 Adama bɛɛ i ra gabu tore, i ra gabu taki di, be ba mam sãa bɛɛn naanɛ dokeosibu.
9 Bɛɛ, i ɲ yɛ̃ ma gem sarirugiba kun kpɛ̃ bu ayeru wa ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ? I ku de bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke. Kurɔ dama kowobu ka bũugibu, ka sakara kowobu ka be ba ka ben tɔn durɔsibu kpunamɔ
10 ka gbɛnɔbu ka binɛgibu ka tam nɔrobu ka tɔn yaako kowobu ka taki diobu ba ɲ ayeru wasi ban te sɔɔ.
11 Mɛya bɛɛn suunu sɔɔ gaba raa sãa. Adama ba bɛɛ wobura, ba bɛɛ dɛɛrasia ba yii, ba bɛɛ gem wɛ̃ Yinni Yesu Kirisin yĩsirun sɔ̃, ka maa bɛsɛn Gusunɔn Hunden sɔ̃.

I Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ

ka bɛɛn wasi

12 Ba ɲ man yinarimɔ n gãanu kpuro ko. Adama n ɲ mɔ ni kpuro nu are mɔ. Ba ɲ man yinarimɔ n gãanu kpuro ko adama na ɲ wuramɔ n ko gãanu ganun yoo.
13 Dĩanu wãawa nukurun sɔ̃, nukura maa wãa dĩanun sɔ̃, ma Gusunɔ u koo ye yiru kpeesia. Adama wasi kun wãa kurɔ damarun sɔ̃. Yi wãawa Yinnin sɔ̃ ma Yinni maa wãa yin sɔ̃.
14 Gusunɔ wi u Yinni seesia, u koo maa sun seesia ka win dam.
15 Bɛɛ i ɲ yɛ̃ ma bɛɛn wasi yi sãawa Kirisin wasin kãasi? N n mɛn na, kon Kirisin wasin kãasi sua kpa n ka ko kurɔ tanɔn wasin kãasi? Su ku wa mɛ!
16 I ɲ yɛ̃ ma wi u ka kurɔ tanɔ mɛnna, u kua wasi tee ka wi? Domi ba yorua, “Be yiru ba koo ko wasi tee.”
17 Adama wi u ka Yinni manina, u kua hunde tia ka wi.
18 I kurɔ damaru suurio. Toranu kpuro ni tɔnu u mɔ̀ nu wãawa wasin tɔɔwɔ, adama wi u kurɔ damaru mɔ̀ win wasiya u toraru koosimɔ.
19 Nge i ɲ yɛ̃ ma bɛɛn wasi sãawa Hunde Dɛɛron wãa yeru wi u wãa bɛɛ sɔɔ, wi Gusunɔ u bɛɛ kã? I ɲ tii mɔ.
20 Domi ba bɛɛ dwawa geeru nɔru sari. Yen sɔ̃, i Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ ka bɛɛn wasi.

7

Suanabun gari

1 Tɛ̃ gari yìn tireru i man yorua, yiya na bɛɛ wisimɔ. N wã tɔn durɔ u ku kurɔ baba.
2 Adama kurɔ damarun sɔ̃ n weenɛ baawure u n win tiin kurɔ mɔ, kpa kurɔ baawure u n win tiin durɔ mɔ.
3 Kpa durɔ ka win kurɔ ba n wãasinɛ nge mɛ n weenɛ.
4 Domi kurɔn wasi yi ɲ sãa win tiigii ma n kun mɔ win durɔgii. Nge mɛya maa durɔn wasi yi ɲ sãa win tiigii ma n kun mɔ win kurɔgii.
5 I ku n da mɛnanɛ ma n kun mɔ saa fiiko sɔɔ ye i ko wuna bɛɛn laakari yu ka wura kanaru sɔɔ mam mam. Adama yen biru i maa wureo i mɛnna, kpa Setam u ku raa bɛɛ kɔkiri bɛɛn tii nɛnubu sarirun sɔ̃.
6 Na ɲ yeni gerumɔ nge tilasin baa, na gesi kanamɔwa.
7 N ko n man wɛ̃re tɔmbu kpuro bà n sãa nge nɛn tii, adama baawurewa

u win kɛ̃run baa mə saa Gusunən min di, winigirun baa, wiənəgirun baa.

8 Adama na tantanəbu ka gəminibu sõəmə n ko n wɛ̃ra bà n wãa nge mɛ na ka wãa.

9 Adama bà kun kpɛ̃ bu tii nɛnɛ, bu de bu kasuna bu ka suana, domi n buram bo bu suana n kere ba n kĩi kamgiru wãasi.

10-11 Tɛ̃, be ba suana kə, beya na wooda yeni sõəmə. Kurə u ku raa win durə yina. Adama ù n yina, u sinə, u ku maa durə kpao sua, ǹ kun mɛ u wuro win durə yinaro win mi. N ǹ maa weenɛ durə u win kurə yina. Adama n ǹ nɛ na bu wooda dokeammɛ, ma n kun mə Yinni.

12 Be ba tie, beya na maa yeni sõəmə, n ǹ mə Yinniwa u gerua. Naanɛ dokeo goo ù n kurə mə ma kurə wi, u ǹ sãa naanɛ dokeo ma n kurə wi wɛ̃re ba n ka wãasinɛ, u ku raa nùn yina.

13 Kurə goo ù n maa durə mə ma durə wi, u ǹ sãa naanɛ dokeo ma n durə wi wɛ̃re ba n ka wãasinɛ, u ku raa nùn yina.

14 Domi durə naanɛ doke sarirugii wi, ba nùn yii nɛnɛm win kurən sõ. Mɛya ba maa kurə naanɛ doke sarirugii wi yii nɛnɛm win durən sõ, ben bibu ba n ka yii nɛnɛm. Ma n kun mɛ, ba ko n sãa nge naanɛ doke sariba.

15 Adama naanɛ doke sarirugii wi, ù n doona, i nùn derio. N n sãa mɛ, n ǹ tilasi ba n ka wãasinɛ domi Gusunə u sun sokawa sa n ka wãa alafia səə.

16 Domi wunɛ kurə n ǹ wunɛ kaa n yɛ̃ wunɛn durə ù n koo faaba wa. Wunɛ durə, n ǹ wunɛ kaa n maa yɛ̃ wunɛn kurə ù n koo faaba wa.

Wãa tèn sõ Yinni u bɛɛ soka

17 N n mɛn na, i de baawure u win wãaru di nge mɛ Gusunə u ka nùn soka ka durom mɛ Yinni u nùn kua. Yeniwa na Yesun yigbɛnu kpuro yiiremə.

18 Ba goo bango kuawa Yinni u sere yɛ̃ro soka? I ku yɛ̃ron bango ye go. Ba ǹ gina nùn bango kue Yinni ka nùn soka? I ku ra maa nùn bango kua.

19 Bango nge bango sariru, yen gaa kun sãa gãanu ganu, adama Gusunən garin mɛm nəəba bu sãa gãanu.

20 Kpa tənu baawure u wa u yõra nge mɛ u sãa ba ka nùn soka.

21 À n sãan na yoo ba ka nun soka, a ku yeni garisi. Adama bà n nun tii məru wɛ̃ a məə.

22 Domi yoo wi ba soka, u kua tii məwə Yinni səə. Nge mɛya maa tii məwə wi ba soka, yɛ̃ro kua Kirisin yoo.

23 Ba bɛɛ dwa geeru nəru sari. Yen sõ, i ku de i n maa sãa təmbun yobu.

24 N n mɛn na nɛgibu, i de baawure u yõra Gusunə səə nge mɛ u sãa ba ka sere nùn soka.

Wəndiaba ka gəminibun gari

25 Tɛ̃ ye n sãa wəndiabagia, na ǹ gari gɛɛ mə ye n sãa Yinnin wooda. Adama nge mɛ Yinni u man wənwəndu kua na ka kua naanɛgii, na bɛɛ nɛn laakari sõəmə.

26 Na tamaa, saa yenin wahalan sõ ma n ko n wɛ̃ra tən durə baawure u n wãa nge mɛ u sãa.

27 À n kurə mə, a ku ra swaa kasu i ka karana. À n maa wãa tantanaru səə, a ku kurə kasu.

28 Adama à n kurə sua, a ǹ tore. Wəndia ù n maa durə sua, u ǹ tore. Adama be ba suana, ba ko n nəni swãaru mə ben wãaru səə. Na ǹ maa kĩ n sãa mɛ bɛɛn mi.

29 Nɛgibu, ye na gerumə wee, saa kun maa dɛ̃u. Yen sõ, saa tɛ̃n di wi u kurə mə, n weenɛ u n sãa nge u ǹ kurə mə.

30 Kpa wi u nuku sankiranu mə u ko nge u ǹ mə. Wi u maa nuku dobu mə u koowo nge u ǹ nuku dobu mə. Wi u maa dwemə, u koowo nge u ǹ gãanu mə.

31 Wi u maa ka handunian dukia bukata mə̀ u ku win laakari kpuro doke ye səə. Domi handunia yeni ya doonəwa mi.

32 Na ǹ kĩ i n wurure. Wi u kun kurə mə, wiya ra n Yinnin gãanu kasu, ye n koo Yinni dore.

33 Adama wi u kurə mə wiya ra n hania mə̀ handunian gãanu səə u n kasu ye n koo win kurə dore.

34 Win laakari ra n bənu sãawa. Kurə be ba ǹ durəbu mə ka wəndiaba ba ra n Yinnin gãanu kasu ba n ka sãa dɛɛrobu wasi səə ka hunde səə. Adama

wi u durə mə wiya ra n handunian gãanu kasu ye n koo win durə dore.
35 Na yeni gerumɔwa bɛɛn alafian sɔ̃, n ǹ mə n ka bɛɛn wãaru sɛ̃siasia, adama n ka bɛɛ sɔ̃ɔsiwa ye n weenɛ i ko, kpa i ka tii Yinni wɛ̃ mam mam.
36 Goo ù n bwisika u wa ma ye u win bii wɔndia kuammɛ ya ǹ bɛɛrɛ mə, ma wɔndia wi, u ye, u de u ko nge mɛ u kĩ, u de bu nùn kurə kpaaru sua. N ǹ toraru.
37 Adama wi u yɔ̃ra sim sim ma u ǹ wãa tilasi sɔɔ ma u dam mə win gɔ̃ru kĩru wɔllə ù n nɛɛ, win bii wɔndia u ku durə sua, gea u bwisika.
38 Nge mɛya wi u dera ba win bii wɔndia kurə kpaaru sua u gea kua, adama wi u ǹ dere ba nùn sue, wiya kua n kere.
39 Tɔn kurə u ko n ka win durə gbinnɛwa win durɔn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ, adama durə wi, ù n gu, kurə wi, u tii mə u ka durə kpao sua wi u kĩ, yɛ̃ro u n gesi sãa Yinnigii.
40 Adama nɛn laakari sɔɔ kurə wi, ù n tii deri gɔmini te sɔɔ win nuku dobu koo kpɛ̃a n kere. Na maa tamaa Gusunɔn Hundewa man yeni sɔ̃ɔwa.

8

Dĩa ni ba ka bũu yãkuru kua

1 Tɛ̃, gãa ni ba ka bũu yãkuru kua, nin gari sɔɔra na wura.

Geema, bɛsɛ kpuro sa yɛ̃ru mə. Yɛ̃ra tii suabu mə, adama kĩra ta ra tɔnu tãsisie.
2 Goo ù n tamaa u gãanu yɛ̃, u ǹ yɛ̃ gina nge mɛ n weenɛ u n yɛ̃.
3 Adama wi u Gusunə kĩ, Gusunə u yɛ̃ro yɛ̃.
4 Tɛ̃ dĩa ni ba ka bũu yãkuru kua, amɛniwa nin dibun gari sãa. Sa yɛ̃ ma bũu kun gãanu handunia sɔɔ. Sa maa yɛ̃ ma Gusunɔ turowa wãa.
5 Domi baa bà n gerumə bũnu wãa wɔllə ka temə, nge mɛ sa yɛ̃ ma bũu dabinu ka yinni dabinu nu wãa,
6 ka mɛ, bɛsɛn mi, Gusunɔ turowa wãa. Wiya sãa Baaba wìn min di gãanu kpuro nu naamə. Win sɔ̃na sa maa wãa. Yinni turowa maa wãa. Wiya Yesu Kirisi wìn min di gãanu kpuro nu koora. Win saabuwa sa maa wãaru mɔ.
7 Adama n ǹ tɔmbu kpuro ba yeni yɛ̃. Gabu be ba gina bũu sãarun dɔɔnɛ mɔ, ba yaa ye temmɔ nge bũu sãa dĩanu, ma ben gɔ̃ru dam sariruguu ga bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
8 N ǹ mə dĩana nu koo ka sun susi Gusunɔn mi. Sà kun di, n ǹ kɔmiaru, sà n maa di, n ǹ turiru.
9 Adama i tii laakari koowo bɛɛn tii məɔ te, tu ku raa de be ba ǹ dam mə bu tora.
10 Domi wunɛ wi a yɛ̃ru mə, ma a sɔ̃ a dimə bũu dirə, gɔ̃ru dam sarirugii ù n nun wa mi, u ǹ koo wərugəru ko u ka bũu sãa dĩanu di?
11 Kpa kĩnasi wi, wìn sɔ̃ Kirisi u gu, u kam ko wunɛn yɛ̃run saabu.
12 Nge mɛya ì n bɛɛn berusebu torari ma i ben gɔ̃ru dam sariruguu ge mɛɛra mɔ̀, Kirisiwa i torari.
13 Yen sɔ̃, dĩanu nù n koo nɛn beruse torasia, na ǹ maa yaa temmə sere ka baadommaɔ, n ku ka nɛn beruse torasian sɔ̃.

9

Gɔron yiiko ka win sɔmburu

1 Na ǹ tii mə rò? Na ǹ sãa gɔro? Na ǹ Yesu bɛsɛn Yinni wa ro? Bɛɛ i ǹ sãa nɛn nɔman sɔmburu Yinni sɔɔ?
2 Baa nà kun sãa gɔro gabun mi, na sãa mɛ bɛɛn mi, domi bɛɛya i sɔ̃ɔsimə ma nɛ Yinnin gɔrowa.
3 Be ba kĩ bu man gari wɛ̃ɛrisia, ye kon bu wisi wee.
4 Sa ǹ yiiko mə su ka di su maa ka nɔ?
5 Sa ǹ yiiko mə sa n ka kurə naanɛ dokeo mə wi u koo sun yɔ̃siri nge mɛ gɔrobu gabu ba mə ka Yinnin wɔnɔbu, ka Sefa?
6 Nge nɛ ka Baanabasi tɔnawa sa ǹ yiiko mə su ka nɔman sɔmburu deri?
7 Wara dɔɔ tabu gberə ka win tiin gobi. Wara dãa duurumə gberə kpa yɛ̃ro kun sere nin binu dimə. Nge wara u naa gɔ̃ɔ kparamə ma u ǹ gen bom nɔrumə.
8 Na ǹ yeni gerumə ka tɔnun yiiko tɔna. N ǹ gari tee yi wooda ya gerumə?
9 Domi Məwisin wooda sɔɔ ba yorua, “I ku bɛɛn naa kinɛrun nɔɔ bɔke

saa ye ta sɔmburu mɔ̀ dĩanu sɔɔ." Naan sɔ̃na Gusunɔ u yeni gerua?
10 Nge bɛsɛn tiin sɔ̃na u gari yi mɔ̀. Mɛya bɛsɛn sɔ̃na ba yorua domi n weenɛ wuko u wuku ka yĩiyɔbu, kpa gɛ̃ɔ u gɛ̃ u n bɔnu yĩiyɔ.
11 Sà n hunden gãanu duura bɛɛn suunu sɔɔ, ǹ n mɛn na gãa bakana sà n wasin gãanu gã bɛɛn mi?
12 Gabu bà n yen yiiko mɔ bɛɛn mi, bɛsɛ maa ni. Sa ǹ bu kere?
Adama sa ǹ yiiko ye denda bɛɛ sɔɔ. Ye kpuro sɔɔra sa tɛmanɛ, kpa su ku ra ka Kirisin Labaari gea swaa ganɛ.
13 I ǹ yɛ̃ ma be ba sɔmburu mɔ̀ sãa yerɔ ba ben dĩanu waamɔ min di? Be ba maa yãku yeru kɔ̃su, ba ben bɔnu mɔ te sɔɔ.
14 Nge mɛya maa Yinni u yiire be ba Labaari gean waasu mɔ̀ bu ben dĩanu wa ye sɔɔ.
15 Adama na ǹ yen gaa denda gãa ni sɔɔ. Mɛya na ǹ maa yeni yorumɔ bu ka man ye kuan sɔ̃. Na kĩru bo n gbi. Goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin sɔ̃.
16 Domi n ǹ weenɛ n woo kana Labaari gean kparabun sɔ̃. Tilasiwa ye, ya man sãawɛ. Nà kun yen waasu kue, wahala baka.
17 Nà n ye kua ka kĩru kon are mwa. Nà kun maa kĩ na ka mɔ̀, ka mɛ, kon ye kowa domi ba man yè nɔmu sɔndiawa.
18 N n mɛn na, mba nɛn are. Nɛn areya n ka Kirisin Labaari gea waasu ko n kun ka gobin baa kpa n ku nɛn yiiko kpuro dendi ye na mɔ Labaari gean kparabun sɔ̃.
19 Baa nà n tii mɔ tɔmbu kpuron wuswaaɔ na tii kua baawuren yoo kpa n ka tɔn dabiru gawama.
20 Yuuban mi na kua nge Yuu n ka Yuuba gawama. Be ba maa wooda nasie, na kua ben turo, kpa n ka bu gawama baa mɛ nɛn tii na ǹ wãa woodan nɔmaɔ.
21 Be ba kun wooda mɔn mi, na maa kua ben turo kpa n ka bu gawama. N ǹ mɔ ma na ǹ Gusunɔn wooda nasie, na Kirisin wooda nasie.
22 Dam sarirugibun mi na kua wi u kun dam mɔ kpa n ka dam sarirugii be gawama. Na kua nge mɛ baawure u sãa ben gabu bu ka faaba waara, baa ǹ n mɛren na.
23 Ye kpurowa na mɔ̀ Labaari gean sɔ̃ kpa na n ka bɔnu mɔ ye sɔɔ.
24 I yɛ̃ ma dukan garasa sɔɔ tɔmbu kpuro ba duki mɔ̀wa adama tɔn turowa u koo yen are wa. Yen sɔ̃, i dukio nge mɛ i ko ka are wa.
25 Wasi kasanugii baawure u ra n tii nɛniwa kpuro sɔɔ. Ba mɔ̀ mɛ bu ka are wa yi yi sãa wurusun furɔ * ge ga koo gbera gu dɛrura. Adama bɛsɛ sa mɔ̀ su ka mwa ge ga kun kpeemɔ.
26 Yen sɔ̃na na duka mɔ̀ dee dee na ǹ gɛririmɔ. Na sannamɔ, adama n ǹ mɔ nge wi u wom soomɔ.
27 Na nɛn wasi nɔwia mɔ̀ gem gem n ka yi kamia, kpa n ku ra ko wi ba koo gira nɔm dira nɛn tii sanam mɛ na sibu gabu waasu kua.

10

Bũu sãarun kirɔ

1 Nɛgibu na kĩ i n yɛ̃ ma bɛsɛn sikadoba kpuro ba wãa guru wii ten * tɔbuɔ ma be kpuro ba sĩa nim wɔ̃ku gen † suunu sɔɔ ka naasu.
2 Ma be kpuro ba kua Mɔwisin bwãabu ka batɛmu gaa guru wii te sɔɔ ka nim wɔ̃ku ge sɔɔ.
3 Ma be kpuro ba dĩa teenu di ni nu na saa wɔllun di,
4 ma ba nim nɔruram tem nɔra mɛ Gusunɔ u bu wɛ̃, domi ba nim nɔrumɔwa saa kpee Hundegirun min di te ta bu swĩi biruɔ. Kirisiwa sãa kpee te.
5 Adama Gusunɔ u ben dabiru go gbaburu sɔɔ yèn sɔ̃ ben daa ya ǹ nùn wɛ̃re.
6 Tɛ̃, yeya ya sãa yĩreru bɛsɛn sɔ̃ kpa sa kun maa sãa kɔ̃san kĩrobu nge be.
7 Kpa i ku ra maa bũu sã nge mɛ beɔnɔn gabu ba kua. Domi ba yorua,

* **9:25** ***wurusun furɔ*** - Gera ba ra raa doke goon wirɔ yellu wi u garasa gaa sɔɔ wiru gbia. * **10:1** ***guru wii te*** - Ta sãawa te ta Isireliba gbiiye sanam mɛ ba wãa gbaburɔ. † **10:1** ***nim wɔ̃ku ge*** - Ga sãawa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari ge ga burana ba tɔbura ye ba yara Egibitin di.

“Tɔn be, ba sina ba di, ba nɔra, ma ba seewa ba kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀.”
8 Su ku ra maa kurɔ damaru ko nge mɛ ben gabu ba kua, ma ben nɔrɔbun suba yɛnda ita (23.000) ba kam kua sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ.
9 Su ku ra maa Yinni mɛɛri nge mɛ u nɛ, nge mɛ ben gabu ba kua, ma wɛɛ bu go go.
10 Su ku maa wɔki nge mɛ ben gabu ba kua, ma gɔɔn gɔrado u bu go.
11 Yeya ya bu deema nge yĩreru, ma ba ye yorua bu ka sun kirɔ ko, bɛsɛ be sa wãa handunian tɔ̃ɔ dãaki teni sɔɔ.
12 Yen sɔ̃, wi u tamaa u yɔ̃ sim sim, u de u n tii sɛ kpa u ku raa wɔrumɛ.
13 I ɲ laakari mɛɛribu gabu waare ma n kun mɔ bi tɔmbu kpuro ba ra wa. Gusunɔ wi u sãa naanɛgii, u ɲ derimɔ bu bɛɛn laakari mɛɛri n kere ye i ko kpĩ i ka tɛmana. Adama laakari mɛɛribu baabire sɔɔ u ra maa yari yeru ko kpa i ka kpĩ i tɛmana bi sɔɔ.
14 Yen sɔ̃, kĩnasibu, i bũu sãaru suurio.
15 Na ka bɛɛ gari mɔ̀wa nge laakarigibu. I de i lasabu ko ye na gerumɔ.
16 Sà n bɔnu mɔ nɔri domarugia ye sɔɔ, ye sa ka Gusunɔ siaramɔ, sa ɲ bɔnu mɔ Kirisin yɛm sɔɔ? Sà n pɛ̃ɛ ye yabua, sa ɲ bɔnu mɔ Kirisin wasi sɔɔ?
17 Pɛ̃ɛ tia ya wãa. Baa sà n dabi, sa sãa wasi tee, domi bɛsɛ kpuro sa bɔnu mɔ pɛ̃ɛ tia ye sɔɔ.
18 I bu mɛɛrio be ba mara Isireliba. Be ba yãkunu dimɔ, ba ɲ bɔnu mɔ yãku yee te sɔɔ?
19 N n mɛn na, mba na gerumɔ. Na gerumɔ ma yaa ye ba ka bũu yãkuru kua ya sãa gãanu? Bũuwa sãa gãanu?
20 Aawo. Adama na gerumɔ ma ye ba ka yãkuru kua, bũna ba ka yãkuru kua, n ɲ mɔ Gusunɔ. Na ɲ maa kĩ i n bɔnu mɔ ka bũnu.
21 I ɲ kpɛ̃ i nɔ Yinnin nɔra sɔɔ kpa i maa nɔ bũnun nɔra sɔɔ. I ɲ kpɛ̃ i di ye ya wãa Yinnin tabulu wɔllɔ, kpa i maa di ye ya wãa bũnun tabulu wɔllɔ.
22 Sa kĩ su Yinnin nisinu seeyawa? Sa nùn dam kere?

I kpuro koowo

i ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃

23 Ba ɲ tɔnu yinarimɔ u gãanu kpuro ko, adama n ɲ mɔ ni kpuro nu arufaani mɔ. Ba ɲ tɔnu yinarimɔ u gãanu kpuro ko adama n ɲ mɔ ni kpuro nu tɔnu tãsisiamɔ.
24 N ɲ weenɛ goo u win tiin arufaani kasu, ma n kun mɔ win winsimgia.
25 Ye ba gesi dɔramɔ yaburɔ i dio, i ku gãanu bikia tii taarɛ wɛ̃ɛbun sɔ̃.
26 Domi tem sãawa Yinni Gusunɔgim, ka gãanu kpuro ni nu wãa mɛ sɔɔ.
27 Naanɛ doke sarirugii ù n bɛɛ dim soka, ma i gɔ̃ru doke i ka da, gãanu kpuro ye ba bɛɛ wɛ̃, i dio, i ku ra gãanu bikie tii taarɛ wɛ̃ɛbun sɔ̃.
28-29 Adama goo ù n bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeniwa ba ka yãkuru kua i ku di yɛ̃ron gɔ̃run sɔ̃ wi u bɛɛ sɔ̃ɔwa, n ɲ mɔ bɛɛn tiin gɔ̃run sɔ̃.

Domi mban sɔ̃na kon de bu nɛn tii mɔru siri goon gɔ̃run sɔ̃.

30 Nà n Gusunɔ siara ye na dimɔn sɔ̃, mban sɔ̃na na kon de bu maa nɛn kɔ̃sa gere ye sɔɔ.
31 N n mɛn na, ì n dimɔ ì n nɔrumɔ, ɲ kun mɛ ì n gãanu ganu mɔ̀, i ye kpuro koowo i n ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
32 I ku ra Yuuba torasie ɲ kun mɛ Gɛrɛkiba ɲ kun mɛ Yesun yigbɛru te ta maa sãa Gusunɔgiru.
33 Nɛn tii na kookari mɔ̀ n ka kpuro ko ye ya koo tɔmbu kpuro dore, na kun nɛn tiin arufaani kasu ma n kun mɔ tɔn dabirugia, kpa bu ka faaba waara.

11

1 I man saario nge mɛ nɛn tii na Kirisi saarimɔ.

Tɔn kurɔn wii kpĩibu

2 Na bɛɛ siara ye i ra ka man yaaye kpuro sɔɔ, ye i maa ka sɔ̃ɔsi te nɛni sim sim te na mwa na bɛɛ wɛ̃.
3 Adama na kĩ i n yɛ̃ ma Kirisiwa tɔn durɔ baawuren wirugii, tɔn durɔ maa sãa tɔn kurɔ baawuren wirugii, Gusunɔwa maa Kirisin wirugii.
4 Tɔn durɔ baawure wi u kanaru mɔ̀, ɲ kun mɛ u Gusunɔn gari gerumɔ, ù n win wiru wukiri, u ɲ win wirugii bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
5 Ma tɔn kurɔ baawure wi u kanaru mɔ̀, ɲ kun mɛ u Gusunɔn gari gerumɔ,

ù kun win wiru wukiri, u ɲ̀ win wirugii bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. N sãawa nge ù n pɔɔru woka.

6 Tɔn kurɔ ù kun kĩ u yasa bɔke, n weenɛ u seri bura. Adama ɲ̀ n sãan na sekuru u ka seri bura ɲ̀ kun mɛ u ka pɔɔru woka, u de u yasa bɔke.

7 N ɲ̀ weenɛ tɔn durɔ u win wiru wukiri domi u sãawa Gusunɔn weenasii, u maa Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, adama tɔn kurɔ u tɔn durɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

8 Domi tɔn durɔ kun yari tɔn kurɔn min di, tɔn kurɔwa yari tɔn durɔn min di.

9 Mɛya maa ba ɲ̀ tɔn durɔ taka kue tɔn kurɔn sɔ̃, tɔn kurɔwa ba kua tɔn durɔn sɔ̃.

10 N n mɛn na, wɔllun gɔradoban sɔ̃ n weenɛ tɔn kurɔ u yasa bɔke u n ka sɔ̃ɔsimɔ ma u goo wiru kpĩiyɛ.

11 Adama Yinni sɔɔ, n ɲ̀ koorɔ tɔn kurɔ u n wãa n kun ka tɔn durɔn baa. Mɛya maa tɔn durɔ u ɲ̀ kpɛ̃ u n wãa n kun ka tɔn kurɔn baa.

12 Domi nge mɛ tɔn kurɔ u yari tɔn durɔn min di, nge mɛya tɔn durɔ maa marura tɔn kurɔn min di, adama ye kpuro n kooraməwa saa Gusunɔn min di.

13 I lasabu koowo bɛɛn tii. N weenɛ tɔn kurɔ u Gusunɔ kana u kun yasa bɔkua?

14 I ɲ̀ yɛ̃ bɛɛn tii ma sekura tɔn durɔn seri yì n dɛ̃u?

15 Adama tɔn kurɔn seri yì n dɛ̃u, burara. Ba nùn win seri wɛ̃wa u ka yi dendi nge win sɔnditia.

16 Adama goo ù n kĩ u ka sun sikirina, na gesi gerumɔ ma bɛsɛ sɔɔ ka Gusunɔn yigbɛnu sɔɔ sa ɲ̀ maa komaru garu mɔ.

Yinnin dĩa domaruginu

(I maa mɛɛrio Mateu 26:26-29, Maaku 14:22-25, Luku 22:15-20)

17 Gari yi na kĩ n bɛɛ yiire mini tɛ̃, na ɲ̀ bɛɛ siaramɔ yi sɔɔ, domi ì n mɛnnɛ, n ku ra sanɔ gaa ko, n da n gɔɔgɔm mɔ̀wa.

18 Gbiikaa ba man sɔ̃ɔwa ma, ì n mɛnnɛ, wuunu ganu wãa bɛɛn suunu sɔɔ ni nu ɲ̀ nɔɔ tia sãa. Na mi gia wura ma geema.

19 Domi n ɲ̀ koo ko karanaa ya kun wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa be ba sãa geegibu bu ka sɔ̃ɔsira.

20 Wee, ì n mɛnnɛ i ka dĩanu dimɔ, n ɲ̀ ka Yinnin domaruginu weenɛ.

21 Domi ì n mɛnna i ka di, baawure ra n sɛndewa u ka win tiin dĩanu di, kpa gɔ̃ɔra n gabu mɔ̀, kpa tam mu n gabu goomɔ.

22 I ɲ̀ bɛɛn tiin yɛnusu mɔ mi i ko di kpa i nɔ? Nge i kĩ i n Yesun yigbɛru gɛmawa, kpa i sãarobu sekuru doke? Mba kon gere. Kon bɛɛ siara? Aawo, na ɲ̀ bɛɛ siaramɔ ye sɔɔ.

23 Domi Yinnin min diya na sɔ̃ɔsiru mwa te na bɛɛ wɛ̃. Na nɛɛ, wɔ̃ku tè sɔɔ ba Yinni Yesu tɔmbu nɔmu sɔndia u pɛ̃ɛ sua,

24 u Gusunɔ siara ma u ye murura. Ma u nɛɛ, yeniwa nɛn wasi yi ba go bɛɛn sɔ̃. I n da yeni ko i n ka man yaaye.

25 Mɛya u maa nɔra sua ye ba dim kpa u nɛɛ, nɔra yeniwa Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ kpaa te u sire ka nɛn yɛm. Sanam baamɛre sɔɔ mɛ i ka ye nɔrumɔ, i n da ko i n ka man yaaye.

26 Domi sanam baamɛre sɔɔ mɛ i pɛ̃ɛ ye dimɔ ma i ka nɔra ye nɔrumɔ, Yinnin gɔɔwa i kparamɔ sere u ka wurama.

27 Yen sɔ̃na wi u Yinnin pɛ̃ɛ di, ɲ̀ kun mɛ ù n ka win nɔra nɔra, ma u ɲ̀ kue nge mɛ n weenɛ u ko, u Yinnin wasi ka win yɛm torariwa.

28 N n mɛn na, baawure u tii wɛ̃ɛri u sere pɛ̃ɛ ye di u maa ka sere nɔra ye nɔ.

29 Domi ù n dimɔ ù n nɔrumɔ ù kun tuba ye n sãa Yinnin wasi, u tii taarɛ suammɛwa win dibu ka nɔru bi sɔɔ.

30 Yen sɔ̃na bɛɛn dabira barɔ, ma dabira kua kpanɔbu, gaba maa gu.

31 Sà n tii siri ka gem, ba ɲ̀ maa sun sirimɔ.

32 Adama Yinni ù n sun siri, u ra sun sɛɛyasiewa, kpa su ku ra maa taarɛ wa ka handuniagibu sannu.

33 Yen sɔ̃ nɛgibu, ì n mɛnna i ka di, i de i maruna.

34 Gɔ̃ɔru tà n goo mɔ̀, u de u gina dĩanu di yɛnuɔ, kpa bɛɛn mɛnnɔ sɔɔ i ku ra taarɛ sua. Gari yi yi tie, kon bɛɛ yin asansi sɔ̃ nà n tunuma.

12

Hunde Dɛɛron kɛ̃nu

1 Tɛ̃ ye n sãa Hunde Dɛɛron kɛ̃nun
gari, nɛgibu na kĩ i n yin gem yɛ̃.
2 I yɛ̃ ma sanam mɛ i ɲ Gusunɔ yɛ̃, ba
ra n bɛɛ gawewa bũnun yiraɔ, ni nu ku
ra gari gere.
3 Yen sɔ̃na na kĩ i tubu ma goo wi u
gari mɔ̀ saa Gusunɔn Hunden min di,
u ɲ gerumɔ ba Yesu bɔ̃rusi. Goo kun
maa kpɛ̃ u nɛɛ Yesu sãa Yinni, ma n
kun mɔ saa Hunde Dɛɛron min di.
4 Hunden kɛ̃ɛ bwese bwesekawa
wãa, adama Hunde turo wiya nu
wɛ̃ɛmɔ.
5 Sɔm bwese bwesekawa wãa,
adama Yinni turo wiya sa ko ye kua.
6 Dam bwese bwesekawa maa wãa
mɛ tɔnu koo kpĩ u ka sɔmburu ko,
adama Gusunɔ turo wiya mu tɔmbu
kpuro wɛ̃ɛmɔ sɔmburu baateren sɔ̃.
7 Ba baawure kɛ̃ru wɛ̃ te ta sɔ̃ɔsimɔ
ma u Hunde Dɛɛro mɔ kpa u ka tu
dendi tɔmbu kpuron arufaanin sɔ̃.
8 Hunde u ra goo kɛ̃ru wɛ̃ u ka tɔmbu
bwisi kɛ̃, kpa u goo kɛ̃ru wɛ̃ u ka gari
gere ka yɛ̃ru.
9 Hunde turo wi, u ra goo naanɛ
dokebu wɛ̃, kpa u goo dam wɛ̃ u ka
barɔbu bɛkia.
10 Mɛya Hunde turo wiya ra maa
goo sɔm maamaakiginun dam wɛ̃, kpa
u goo kɛ̃ru wɛ̃ u ka tɔmbu Gusunɔn
gari tusia, kpa u maa goo bwisi wɛ̃ u ka
Hunden kɛ̃nu ka kɛ̃ɛ ni nu tie wunana.
U ra goo bwisi wɛ̃ u ka Hunden barum
bwese bwesekan gari gere, kpa u goo
bwisi wɛ̃ u ka gari yi tusia.
11 Hunde turo wiya u ye kpuro mɔ̀.
U baawure kɛ̃ɛ bwese bweseka wɛ̃ɛmɔ
nge mɛ u kĩ.

Naanɛ dokeobu kpuro

ba sãa wasi teen doo dooka

12 Domi Kirisi sãawa nge wasi tee
ka yin doo dooka dabiru. Wasi yi, yi
sãawa tee baa mɛ yi doo dooka dabiru
mɔ.
13 Domi ba sun batɛmu kuawa ka
Hunde turo kpa Yuuba ka tɔn tukobu,
yobu ka tii mɔwɔbu, bɛsɛ kpuro su ka
ko wasi tee. Sa maa gbinnɛ ka Hunde
turo wi, bɛsɛ kpuro.
14 Wasi sãawa doo dooka dabiru n ɲ
mɔ tia.
15 Baa naasu sù n nɛɛ, su ɲ sãa nɔmu,
ka mɛ, su ɲ wãa wasi sɔɔ? Su wãawa
wasi sɔɔ.
16 Baa swaa yà n maa nɛɛ, ya ɲ sãa
nɔnu, ka mɛ, ya ɲ wãa wasi sɔɔ? Ya
wãawa wasi sɔɔ.
17 Wasi kpuro yì n sãa nɔni, amɔna
yi koo ka gari nɔ. N kun mɛ, yi kpuro
yì n sãa swaa, amɔna yi koo ka nuburu
nɔ.
18 Adama nge mɛ n sãa Gusunɔ u doo
dooka baayere dokewa wasi sɔɔ nge
mɛ u kĩ.
19 Ya ɲ koorɔ wasi yi kun doo dooka
mɔ.
20 Tɛ, wasi sãa tee adama yi doo
dooka dabiru mɔ.
21 Yen sɔ̃na nɔni kun kpɛ̃ yi nɔmu sɔ̃
yi ɲ gen bukata mɔ. Wira kun maa kpɛ̃
tu naasu sɔ̃ ta ɲ sin bukata mɔ.
22 Adama baa wasin doo dooka ye ya
sãare ya ɲ dam mɔ, wasi yen bukata
mɔ too.
23 Ye ya maa sun sãawɛ nge ya ɲ
bɛɛrɛ mɔ, sa ye bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. Ye sa ɲ
maa kpɛ̃ su sɔ̃ɔsi sa ye wukirimɔ.
24 Adama yen ye ya waabu wã, ya
ɲ wukiribun bukata mɔ. Gusunɔ u
bɛsɛn wasi swɛɛna u ka yin gam bɛɛrɛ
wɛ̃ mi n bɛɛrɛ bia.
25 U kuawa kpa wasi yi kun ka
karanɛ, adama doo dooka baayere ya
n ka yen yensian laakari mɔ.
26 Wasin gam mù n nɔni swãaru wa,
ka mi n tie sanna ba bɔnu mɔ̀. Mɛya bà
n maa yin gam siara, ka mi n tie sanna
ba nuku dobu bɔnu mɔ̀.
27 Tɛ̃ bɛɛ kpuro i sãawa Kirisin wasi,
ma bɛɛn baawure sãa yin doo dooka.
28 Gbiikaa Gusunɔ u gbia u gɔrobu
gɔsa Yesun yigbɛru sɔɔ, yiruse win
sɔmɔbu, itase keu sɔ̃ɔsiobu, yen biru
be ba sɔm maamaakiginun dam mɔ,
ka maa be ba dam mɔ bu ka barɔbu
bɛkia, ka be ba gabu somimɔ, ka be ba
tɔmbu kparamɔ, ka be ba ka Hunden
barum bwese bweseka gari mɔ̀.
29 N ɲ mɔ be kpuro ba sãa gɔrobu,
ɲ kun mɛ Gusunɔn sɔmɔbu, ɲ kun mɛ
keu sɔ̃ɔsiobu. N ɲ maa mɔ be kpuro ba
dam mɔ bu ka sɔm maamaakiginu ko,
30 ɲ kun mɛ bu ka barɔbu bɛkia, ɲ
kun mɛ bu ka Hunden barum bwese

bwesekɑ gɑri ko, ɲ̀ kun mɛ bu kɑ gɑri yi tusiɑ.
31 N n mɛn nɑ, i Hunden kɛ̃nu kɑsuo ni nu bɛɛrɛ kere.
Kon mɑɑ bɛɛ swɑɑ sɔ̃ɔsi ye yɑ kpuro kere.

13

Kĩru

1 Bɑɑ nà n kɑ bɑrum bwese bwesekɑ gɑri mɔ̀ kɑ mɑm wɔllun gɔrɑdobɑn bɑrum mɑ nɑ kun tɔnu kĩ, nɑ sãɑwɑ ngɛ yɑnkokoru ɲ̀ kun mɛ yɑngireru te bɑ soomɔ.
2 Bɑɑ nà n Gusunɔn gɑri gerubun dɑm mɔ, mɑ nɑ ɑsiri kpuro tubɑ kɑ yɛ̃ru kpuro, mɑ nɑ Gusunɔ nɑɑnɛ doke sere kon kpĩ n guunu sɔ̃ nu swɛnyɔ, nà kun tɔnun kĩru mɔ nɑ ɲ̀ sãɑ gãɑnu.
3 Bɑɑ nà n nɛn dukiɑ kpuro sãɑrobu wɛ̃, bɑɑ nà n derɑ bɑ nɛn wɑsi wɔ̃ɔwɑ, nà kun tɔnun kĩru mɔ nɑ ɲ̀ ɑre wɑsi.
4 Wi u tɔnu kĩ u rɑ tɛmɑnɛ, u rɑ n mɑɑ tɔn geeru mɔ̀, u ku rɑ n nisinu mɔ, u ku rɑ woo kɑnɛ, u ku rɑ mɑɑ tii sue.
5 Wi u tɔnu kĩ u rɑ n tɔmbun bɛɛrɛ yɛ̃, u ku rɑ win tii tɔnɑn ɑrufɑɑni kɑsu, u ku rɑ mɔru ko fuuku, u ku rɑ mɑɑ torɑrun gɑri yi win nukurɔ.
6 Wi u tɔnu kĩ u ku rɑ yɛ̃ɛri kɔ̃sɑn sɔ̃ mɑ n kun mɔ gem sɔ̃.
7 Wi u tɔnu kĩ u rɑ kɑ kpuro tɛmɑnɛ. Win nɑɑnɛ dokebu kɑ win yĩiyɔbu kɑ win tɛmɑnɑbu bu ku rɑ kpe.
8 Wi u tɔnu kĩ win kĩrɑ ku rɑ n nɔru mɔ. Gusunɔn gɑri gerubu bu nɔru mɔ, Hunden bɑrum bwese bwesekɑn gerubu koo kpe, yɛ̃ru tɑ koo mɑɑ kpe.
9 Domi bɛsɛn yɛ̃ru kɑ bɛsɛn Gusunɔn gɑri gerubu, yen gɑɑ kun yibɑ.
10 Adɑmɑ sɑnɑm mɛ ye yɑ yibɑ yɑ koo nɑ, sɑnɑm mɛyɑ ye yɑ kun yibɑ, yɑ koo doonɑ.
11 Sɑnɑm mɛ nɑ sãɑ bii, nɑ rɑ gɑri gere ngɛ bii, nɑ rɑ lɑɑkɑri ko ngɛ bii, nɑ rɑ mɑɑ bwisiku ngɛ bii, ɑdɑmɑ tɛ̃ ye nɑ guro guro kuɑ, nɑ biin dɑɑ deri.
12 Ye sɑ wɑɑmɔ tɛ̃ yɑ sãɑre ye sɑ wɑɑmɔ bɑri bɑri tɑsɑ sɔɔ, ɑdɑmɑ sɔ̃ɔ teeru sɑ ko rɑ wɑ nɔni kɑ nɔni. Ye nɑ yɛ̃ tɛ̃ yɑ ɲ̀ yibɑ, ɑdɑmɑ sɔ̃ɔ teeru kon dɑ tubu sãɑ sãɑ ngɛ mɛ Gusunɔ u mɑn tubɑ.
13 Tɛ̃ gãɑnu itɑ yeniwɑ yɑ wãɑ, yeyɑ nɑɑnɛ dokebu, kɑ yĩiyɔbu, kɑ kĩru. Adɑmɑ kĩrɑ tɑ kere.

14

Hunde Dɛɛron kɛ̃nun gɑri

1 N n mɛn nɑ, kĩrɑ n weenɛ i n kɑsu. I mɑɑ Hunden kɛ̃nu kɑsuo, n mɑm nɛɛre Gusunɔn gɑrin gerubun kɛ̃ru.
2 Wi u kɑ Hunden bɑrum gɑri gerumɔ, n ɲ̀ tɔnu u kɑ gɑri mɔ̀, Gusunɔwɑ u kɑ gɑri mɔ̀, domi goo kun yɛ̃ron gɑri nɔɔmɔ. Gem ɑsirigimɑ u gerumɔ kɑ Hunde Dɛɛron dɑm.
3 Adɑmɑ tɔmbɑ, Gusunɔn sɔmɔ u rɑ kɑ gɑri ko. U rɑ bu tãsisie, kpɑ u bu dɑm kɛ̃, kpɑ u bu nukuru yɛmiɑsiɑ.
4 Wi u kɑ Hunden bɑrum gɑri mɔ̀, u win tii tãsisiɑmɔwɑ. Adɑmɑ Gusunɔn sɔmɔ, Yesun yigbɛrɑ u tãsisiɑmɔ.
5 N ko n mɑn dore bɛɛ kpuro ì n kɑ Hunden bɑrum gɑri mɔ̀, ɑdɑmɑ ye nɑ kĩ n kere, yerɑ i n Gusunɔn gɑri gerumɔ. Domi wi u Gusunɔn gɑri gerumɔ u kere wi u Hunden bɑrum bwese bwesekɑ gerumɔ, mɑ n kun mɔ ù n win gɑri tusiɑ, kpɑ u kɑ Yesun yigbɛru tãsisiɑ.
6 Tɛ̃, nɛgibu ɑrufɑɑni yerà i ko wɑ nà n nɑ bɛɛn mi kɑ Hunden bɑrum bwese bwesekɑn gerubu, mɑ nɑ kun kɑ sɔ̃ɔsiru nɛ, ɲ̀ kun mɛ yɛ̃ru, ɲ̀ kun mɛ Gusunɔn gɑrin gerubu ɲ̀ kun mɛ keu gɑɑ.
7 Bɑɑ gãɑ ni nu kun wãɑru mɔ ngɛ guuru kɑ mɔrɔku bà n nu soomɔ, bà kun nu gɔsikiɑmɔ, ɑmɔnɑ gɑbɑ koo kɑ giɑ ye nu gerumɔ.
8 Wi u mɑɑ kɔbɑ soomɔ, ù kun soomɔ dee dee, wɑrɑ u koo tɑbun sɔɔru ko.
9 Ngɛ mɛyɑ bɛɛn gɑri yì kun dɛɛre, yi koo kowɑ kɑm.
10 Bɑrum bwese bwesekɑ dɑbinɑ nu wãɑ hɑndunɑ sɔɔ, sɑri mɑɑ mɛ goo kun nɔɔmɔ.
11 N n mɛn nɑ, nà kun bɑrum nɔɔmɔ mɛ bɑ kɑ gɑri mɔ̀, wi u mu gerumɔ u ko n sãɑwɑ tɔn tuko nɛn mi, kpɑ nɛ n mɑɑ ko tɔn tuko yɛ̃ron mi.
12 Ngɛ mɛyɑ bɛɛ, yèn sɔ̃ i Hunden kɛ̃nu kɑsu, i kookɑri koowo i kɑ nu

wa nu n kpã ni nu koo Yesun yigbɛru tãsisia.
13 Yen sɔ̃, n weenɛ wi u ka Hunden barum gari gerumɔ u Gusunɔ kɛ̃ru kana te u koo ka gari yi tusia.
14 Domi nà n kanaru mɔ̀ ka Hunden barum nɛn hundewa ya kanaru mɔ̀, adama nɛn bwisikunu kun wãa te sɔɔ.
15 Tɛ̃, amɔna kon ko. Kon kanaru ko ka nɛn hunde, kon maa ko ka nɛn bwisikunu. Kon womu ko ka nɛn hunde, kon maa ko ka nɛn bwisikunu.
16 À n Gusunɔ siara ka hunde tɔna, amɔna naanɛ dokeo diro u koo ka kpĩ u nɛɛ, ami, wunɛn siarabun sɔ̃. U ǹ yɛ̃ ye a gerumɔ.
17 Baa wunɛn siarabu bù n wã, bu ǹ yɛ̃ro tãsisiamɔ.
18 Na Gusunɔ siara yèn sɔ̃ na ra ka Hunden barum bwese bwesека gari ko n bɛɛ kpuro kere.
19 Adama Yesun yigbɛru sɔɔ na kĩru bo n gari nɔɔbu gere ka nɛn bwisikunu n ka gabu keu sɔ̃ɔsi, n kere gari nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka Hunden barum.
20 Nɛgibu i ku maa bwisiku nge bibu. Daa kɔ̃sa sɔɔra n weenɛ i n sãa nge bii wɛ̃ɛnu, adama bwisikunu sɔɔ i n sãa tɔn girobu.
21 Gusunɔn woodan tireru sɔɔ ba yorua,
“Yinni u nɛɛ, kon de bu nɛn gari nɔ
be ba barum tukum gerumɔn nɔɔn di,
ka maa sɔbun nɔɔ sɔɔn di.
Adama ka mɛ, ba ǹ nɛn gari swaa
dakimɔ.”
22 N n mɛn na, Hunden barum bwese bwesekan kɛ̃ru ta sãawa yĩreru be ba kun naanɛ doken mi, n ǹ mɔ be ba naanɛ doken mi. Adama Gusunɔn gari gerubun kɛ̃ra ta sãa yĩreru be ba naanɛ doken mi, n ǹ mɔ be ba kun naanɛ doken mi.
23 N n mɛn na, Yesun yigbɛru kpuro tà n mɛnna, kpa baawure u n Hunden barum gerubu wɔri, naanɛ dokeo dirobu ǹ kun mɛ naanɛ doke sarirugibu bà n duuma, ba ǹ koo gere bu nɛɛ i wiirawa?
24 Adama baawure ù n Gusunɔn gari gerumɔ, sanam mɛ naanɛ doke sarirugii ǹ kun mɛ naanɛ dokeo diro goo u duuma, win gɔ̃ru ga koo nùn so, kpa gari yi, yi nùn siri yi tɔmbu kpuro ba gerumɔ.
25 Win bwisiku asirиginu nu koo maa sɔ̃ɔsira batuma sɔɔ, kpa u yiira u Gusunɔ sã u nɛɛ, geema, Gusunɔ u wãawa bɛɛn suunu sɔɔ.

Yesun yigbɛrun sãarun wooda

26 Nɛgibu, bɛɛn baawurewa u kɛ̃ru mɔ, googiru womu, googiru tubusianu, googiru sɔ̃ɔsiru Gusunɔn min di, googiru Hunden barum bwese bwesekan gerubu, googiru maa mɛn tusiabu. I n mɛnna, i de i n ye kpuro mɔ̀ i ka tãsisiana.
27 Gabu bà n koo ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, n weenɛ ba n sãa tɔmbu yiru ǹ kun mɛ ita tɔna kpa bu ko tia tia, kpa goo u maa ben gari yi tusia.
28 Adama goo ù kun wãa mi wi u koo kpĩ u gari yi tusia, i de bu mari mɛnnɔ sɔɔ, kpa bu yi ko ka Gusunɔ tɔna.
29 Ye ya maa sãa Gusunɔn sɔmɔbun gari wee. I de ben yiru ǹ kun mɛ ita bu gari ko, kpa be ba tie bu ben gari yi yĩiya.
30 Gusunɔ ù n goo wi u sɔ̃ mɛnnɔ sɔɔ gãanu sɔ̃ɔsi u ka gere, i de wi u gari mɔ̀ u mari.
31 Domi bɛɛ kpuro i ko kpĩ i Gusunɔn gari gere tia tia, kpa bɛɛ kpuro i ka gãanu gia kpa i ka dam kɛ̃ru wa.
32 Gusunɔn sɔmɔbu bu de ba n tii kpĩa ben kɛ̃ru sɔɔ.
33 Domi Gusunɔ kun bɛrɛtɛkɛ kĩ ma n kun mɔ alafia.
Nge mɛ n sãa naanɛ dokeobun yigbɛnu kpuro sɔɔ,
34 n weenɛ tɔn kurɔbu bu mari mɛnnɔ sɔɔ. N ǹ weenɛ bu gari gere, adama bu wiru kpĩiyɔ nge mɛ Gusunɔn wooda ya gerumɔ.
35 Bà n kĩ bu gãanu gia i de bu ben durɔbu bikia yɛnuɔ, domi bɛɛn sekura tɔn kurɔ ù n gari mɔ̀ mɛnnɔ sɔɔ.
36 Amɔna. Bɛɛn min diya Gusunɔn gari yi gbia yi torua? Nge bɛɛ tɔnan miya yi tura?
37 Goo ù n tamaa u sãa Gusunɔn sɔmɔ, ǹ kun mɛ u yĩiyɔ u Hunden kɛ̃nu mɔ, n weenɛ u wura ma ye na yorumɔ, Yinnin yiireba.

38 Goo wi u kun yeni wure, i ku ra
yɛ̃ro wura.
39 Yen sɔ̃, nɛgibu i kasuo i ka
Gusunɔn gari gere, kpa i ku yina bu ka
Hunden barum bwese bweseka gari
ko.
40 Adama i kpuro koowo dee dee ka
bɛɛrɛ.

15

Kirisin seebu gɔrin di

1 Nɛgibu na bɛɛ Labaari gea ye
yaayasiamɔ ye na raa bɛɛ nɔɔsia ma i
ye mwa, i maa yɔ̃ ye sɔɔ.
2 Yen min diya i faaba waamɔ i n gari
yi nɛni dim dim yi na bɛɛ waasu kua.
Ma n kun mɛ, kama i naanɛ doke.
3 Domi gari yi yi kpuro kere yiya na
bɛɛ nɔmu sɔndia yi nɛn tii na mwa.
Yiya mini. Kirisi u gu bɛsɛn toranun
sɔ̃ nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ.
4 Ba nùn sika ma u seewa gɔrin di sɔ̃ɔ
itase nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ.
5 U win tii Sefa sɔ̃ɔsi, yen biru
wɔkura yiru ye.
6 Yen biru u kura mi win bwãaba
mɛnnɛ bèn geera nɛɛra wunɔbu (100)
kere. Ben dabira wasi ka tɛ̃, adama
gaba gu.
7 Ma u maa win tii Yakɔbu sɔ̃ɔsi, yen
biru gɔrobu kpuro.
8 Dãkuru u maa man kure, nɛ wi na
sãa nge wi ba mara suru kun yiba.
9 Domi nɛna na piiburu bo gɔrobu
sɔɔ. Na ǹ weenɛ bu man soku gɔro,
domi na Gusunɔn yigbɛru nɔni sɔ̃ɔwa.
10 Adama ka Gusunɔn duroma na ka
sãa mɛ na sãa tɛ̃, ma durom mɛ u man
kua mu ǹ kue kam. Na kookari kua n
gɔro be kpuro kere, adama n ǹ mɔ nɛn
tiiwa na kua ma n kun mɔ Gusunɔn
durom mɛ mu ka man wãa.
11 N n mɛn na, gari tee yiya sa waasu
mɔ̀ nɛ ka be, tee yiya i maa naanɛ doke.

Bɛsɛn seebu gɔrin di

12 Tɛ̃, bà n Kirisin gari waasu kua ma
u seewa gɔrin di, amɔna bɛɛn gaba ka
mɔ̀ gɔriba kun seemɔ.
13 Gɔribu bà kun seemɔ, Kirisi kun
maa seewe.
14 Kirisi ù kun seewen na, bɛsɛn
waasu kama, bɛɛn naanɛ dokebu maa
kama.
15 Sa maa Gusunɔ seeda weesugia
diiya sanam mɛ sa gerua ma u Kirisi
seeya gɔrin di, domi ǹ n sãa gem ma
gɔriba kun seemɔ, ǹ n mɛn na, Gusunɔ
kun maa Kirisi seeye.
16 Domi gɔribu bà kun seemɔ Kirisi
kun maa seewe.
17 Bà kun maa Kirisi seeye bɛɛn
naanɛ dokebu kama, i maa wãa bɛɛn
toranu sɔɔ gina.
18 Be ba maa Kirisi naanɛ doke ba ka
gu ba kam kuawa.
19 N n wãa teni tɔnan sɔ̃n na sa Kirisi
yĩiyɔ, sa sãawa wɔnwɔndobu n tɔmbu
kpuro kere.
20 Adama tɛ̃, Kirisi u seewa gɔrin di
u kua gbiikoo be ba koo sen suunu sɔɔ.
21 Domi nge mɛ gɔɔ na saa tɔnun
min di, nge mɛya gɔribun seebu maa
naamɔ saa tɔnun min di.
22 Nge mɛ tɔmbu kpuro ba gbimɔ
yèn sɔ̃ ba gbinnɛ ka Adamu, nge mɛya
ba koo kpuro seeya yèn sɔ̃ ba gbinna
ka Kirisi.
23 Adama baawure ka win wuura.
Gbiikaa Kirisi, yen biru be ba sãa
wigibu win naarun sanam.
24 Yen biruwa handunian kpeera
koo na. Sanam mɛya Kirisi u koo
wirugiru ka yiiko ka dam kpuro kam
koosia kpa u Gusunɔ Baaba bandu
nɔmu sɔndia.
25 Domi Kirisi u ǹ koo ko u kun
bandu di sere Gusunɔ u ka nùn win
yibɛrɛba kpuro taarea.
26 Gɔɔwa sãa wɛrɔ dãako wi ba koo
kam koosia.
27 Domi ba yorua ba nɛɛ, “Ba dera
u kua gãanu kpuron wirugii.” Adama
sanam mɛ u gerua ba dera u kua gãanu
kpuron wirugii, n sun yeeri ma wi u
dera u kua yen wirugii, u ǹ wãasi sɔɔ.
28 Adama bà n gãanu kpuro Kirisi
nɔmu sɔndia, yera wi, Bii, u koo maa
tii Gusunɔ nɔmu sɔndia, kpa Gusunɔ
wi u nùn gãanu kpuro nɔmu sɔndia, u
bandu di kpuron wɔllɔ mam mam.
29 Be ba batɛmu mɔ̀ gɔribun sɔ̃ maa
ni. Arufaani yerà ya wãa mi. N n sãa
gem ma gɔriba kun seemɔ, mban sɔ̃na
ba bu batɛmu mɔ̀ gɔribun sɔ̃.
30 Bɛsɛn tii maa, mban sɔ̃na sa ra n
yɔ̃ kari sɔɔ saa baayere.

31 Nɛgibu, baadommawa na ra n
wãa gəən yira səə. Na yeni gerumə yèn
sɔ̃ na woo kanamə bɛɛn saabu bɛsɛn
Yinni Yesu Kirisi səə.
32 Nà n sanna ka gberun yɛɛ Efesu
mini nɛn təndun yiikon sɔ̃, arufaani
yerà na mə. Gəribu bà kun seemə, ǹ
n mɛn na, su di kpa su nə domi sia sa
ko gbi.
33 I ku de bu bɛɛ nəni wɔ̃ke. Kpaasi
kɔ̃soba ba ra daa gea sanku.
34 I de bɛɛn laakari gea yu wurama
nge mɛ n weenɛ, kpa i kookoo kɔ̃susu
deri. Bɛɛn gabu ba ǹ Gusunə yɛ̃. Na
yeni gerumə ma bɛɛn sekura.

Seebun wasi kpɛɛ

35 Goo koo bikia u nɛɛ, amənа ba koo
ka gəribu seeya. Wasi yiren bwesera
ba ko n mə.
36 Bwisi sarirugii! À n gãanun bia
duura temə ya ǹ kpiimə ma n kun mə
ya gu.
37 Ye a duurumə temə, bia tənawa,
nge alikama bima, ǹ kun mɛ gãanu
ganun bima, n ǹ mə kpii pətura.
38 Gusunə u bia ye kpii pətura
wɛ̃ɛmə nge mɛ u kĩ. Bia baayere ya yen
kpii pətura mə.
39 Gãa wasinu kpuron yaa kun
maa tia. Təmbugia nɛnɛm, yɛɛgia
nɛnɛm, gunəsugia nɛnɛm, swɛ̃ɛgia
maa nɛnɛm.
40 Wəllun wasi yi wãa, handuniagii
maa wãa. Wəllun wasi yi yin buram
mə, handuniagii maa yin buram mə.
41 Sɔ̃ə u win buram baa mə, suru
maa wigim mə ka maa kperi. Kperin
tiin buram wunanɛ.
42 Mɛya n ko n sãa sanam mɛ ba koo
gəribu seeya. Bà n wasi sika gəəgiiya
mi, adama bà n yi seeya yi ǹ maa
gbimə.
43 Bà n yi sika yi ku ra n bɛɛrɛ mə,
adama bà n yi seeya girima bakagiiya.
Bà n yi sika, dam sarirugiiya, adama
bà n yi seeya yi dam mə.
44 Bà n yi sika wasi bentekera,
adama bà n yi seeya yi sãawa
hundegii. Domi wasi bentekeru tà n
wãa, wasi hundegii maa wãa.
45 Nge mɛya maa ba yorua ba nɛɛ,
tən gbiikoo Adamu, u kua waso,
adama Adamu dãako u sãawa hunde
wi u wãaru wɛ̃ɛmə.
46 N ǹ mə hundegiiya yi gbia yi na.
Wasi bentekera ta gbia ta na, yen biru
hundegii.
47 Ba tən gbiikoo məma ka tem, ma
u kua temgii. Tənu yiruse u nawa
wəllun di.
48 Nge mɛ temgii gbiikoo u sãa,
mɛya maa temgibu kpuro ba sãa. Nge
mɛ wəllugii u maa sãa mɛya maa
wəllugibu kpuro ba sãa.
49 Nge mɛ sa ka temgii weenɛ, nge
mɛya sa ko maa ka wəllugii weena.
50 Nɛgibu yeniwa na gerumə, ma ye
ya yaa ka yɛm mə, ya ǹ kpɛ̃ yu bənu wa
mi Gusunə u bandu swĩi. Ye ya maa
sãa gəəgia ya ǹ kpɛ̃ ya n wãaru te ta ku
ra kpe mə.
51 Asirin gari wee, na bɛɛ sɔ̃əmə. N ǹ
mə bɛsɛ kpurowa sa ko gbi, adama ba
koo bɛsɛ kpuro kəsi
52 yande, nəni kpaki teeru səə
sanam mɛ kəbi dãaka ya koo swĩ.
Domi ya koo swĩ kpa bu gəribu seeya
bu ku maa ka gbi, kpa bɛsɛ su maa kəsi.
53 Domi wasi yi yi ra sankire, yi ǹ
koo ko yi kun kəsa yi yi ku ra sankire.
Yi yi maa sãa gəəgii, yi ǹ koo ko yi kun
kəsa yi yi ku ra gbi.
54 Tɛ̃ yi yi ra sankire yì n kəsa yi yi ku
ra sankire, gəəgii yì n maa kəsa yi yi ku
ra gbi, yera ye ba yorua ya koo koora
ye ba nɛɛ, “U dera gəə kpa, ma nasara
sina.”
55 “Gəə, mana wunɛn nasara wãa.
Gəə, mana wunɛn səsə dɛ̃ɛgira wãa.”
56 Gəən səsə dɛ̃ɛgira toraru, torarun
dam maa sãawa wooda.
57 Yen sɔ̃, su Gusunə siara wi u sun
nasara wɛ̃ɛmə saa Yesu Kirisi bɛsɛn
Yinnin min di.
58 N n mɛn na kĩnasibu, i yɔ̃ro dim
dim ka tɛmanabu, i n hania mə̀ Yinnin
səmburu səə baadomma kpa i n yɛ̃ ma
səmbu te i Yinni kuammɛ ta ǹ kam mə̀.

16

Gobi səkubu

naanɛ dokeobun sɔ̃

1 Tɛ̃, gobin gari yi ba səkumə naanɛ
dokeobun sɔ̃. N weenɛ i ko nge mɛ na
Yesun yigbɛnu sɔ̃əwa Galatiə.

2 Alusuma baayeren tõɔ gbiikiru i de
baawure u gobi gɛɛ yi nɛnɛm, nge mɛ
win waara nɛ, kpa i ku de sanam mɛ
na tunuma i sere gobi sɔke.
3 Nà n na kon tɔn be i gɔsa gɔri
Yerusalɛmuɔ ka bɛɛn kɛ̃ru ka tire ni nu
koo bu tusia.
4 N n maa kua n ka da nɛn tii, kon ka
bu da.

Ye Pɔlu kĩ u ko

5 Nà n Masedɔni beram da, kon na
bɛɛn mi, domi na ǹ kon ko na kun
Masedɔni de.
6 Kon sõɔ mɛɛru ko bɛɛn mi, a ku
tuba, kpuran sanam kpuro. Yen biru
kpa i man nɔma kɛ̃ nɛn sanum sɔɔ mi
na dɔɔ kpuro.
7 Na ǹ kĩ n bɛɛ wa barara tɛ̃ nà n sarɔ,
adama Yinni ù n wura, na yĩiyɔ kon na
n ka bɛɛ sina sõɔ mɛɛru.
8 Adama ko na n wãa Efesu mini
gina sere Pantikotin tõru.
9 Domi na ayeru mɔ mini n ka
sɔm bakaru ko te ta koo arufaani ko.
Yibɛrɛba ba maa dabi.
10 Timɔte ù n na bɛɛn mi i de i nùn
dam koosia ka bɛɛrɛ, domi u Yinnin
sɔmburu mɔ̀wa nge mɛ na mɔ̀.
11 Yen sõ, i ku de goo u nùn gɛm,
adama i nùn somiɔ win sanum sɔɔ u ka
na nɛn mi ka alafia, domi sa nùn mara
nɛ ka bɛsɛgibu sannu.
12 Adama ye n sãa bɛsɛgii Apolon
gari, nɔn dabira na ra nùn dam kɛ̃ u ka
na u bɛɛ bera ka bɛsɛgibu gabu sannu,
adama u ǹ kĩ u na gina. Ũ n ayeru wa,
u koo na.

Yiire dãakibu ka tɔbiribu

13 I n tii sɛ, i yõro dim dim naanɛ
dokebu sɔɔ. I n wɔrugɔru sãa kpa i n
dam mɔ.
14 Kpuro ye i mɔ̀, i ye koowo ka kĩru.
15 I Setefani yɛ̃ ka win yɛnugibu, ma
beya ba sãa tɔn gbiikobu Gɛrɛsi sɔɔ be
ba naanɛ doke, ba maa tii wɛ̃ bu ka
naanɛ dokeobu nɔɔri. Nɛgibu na bɛɛ
kanamɔ,
16 i tɔn ben bweseru wiru kpĩiyɔ ka
baawure wi u sɔmbu te mɔ̀ ka hania.
17 Na nuku dobu mɔ Setefani ka
Fɔɔtunatu ka Akaikun naarun sõ,
domi bɛɛn sariru ba man kua ye i ko
raa ko.
18 Ba maa nɛn nukuru yɛmiasia ka
bɛɛgiru sannu. N weenɛ i tɔn ben
bweseru takaru ko.
19 Yesun yigbɛnu Asi sɔɔ nu bɛɛ
tɔbura. Akilasi ka Pirisila ka maa
Yesun yigbɛru te ta ra mɛnnɛ ben
yɛnuɔ, ba bɛɛ tɔbura gem gem Yinni
sɔɔ.
20 Naanɛ dokeobu kpuro ba bɛɛ
tɔbura.
I tɔbirinɔ ka kĩru.
21 Nɛ Pɔlu, na bɛɛ tɔbura ka nɛn tiin
yora.
22 Baawure wi u kun Yinni kĩ, u bõri
wa.
Maranata. Yen tubusiana, Yinni, a
na.
23 Yinni Yesun durom mu n wãa ka
bɛɛ.
24 Nɛn kĩru ta wãa ka bɛɛ kpuro
Kirisi Yesu sɔɔ. Ami.

TIRERU YIRUSE TE PƆLU U KORINTIGIBU KUA

Pəlu u Korintigibu tireru yorua nən yiruse sanam mɛ wi ka be, ba ǹ nəəsinamə. Win tire gbiikiru səə, u ben wahala dabi ni ba raa mən wɛ̃ɛ nəə wa. Adama ka mɛ, be səə gaba wãa be ba tamaa Pəlu u ǹ sãa Gusunən səm kowo. Yen sɔ̃na u wure u bu tire teni yorua u ka tii yina.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu ka siarabu, wiru 1:1-11.
2. Pəlu ka Korintigibun wãasinaa, wiru 1:12n di sere wiru 7:16.
3. Kɛ̃nu Yudeagibun sɔ̃, wiru 8n di sere wiru 9.
4. Pəlu u ka tii yinamə, wiru 10:1n di sere wiru 12:10.
5. Yiire dãakibu ka təbiribu, wiru 12:11n di sere wiru 13:13.

Təbiribu

1 Bɛɛ Gusunən yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Korintiə, ka naanɛ dokeobu kpuro be ba wãa Gɛrɛkiban tem girum səə, nɛ Pəlu Yesu Kirisin gəro Gusunən kĩru səə, ka Timəte bɛsɛgii, bɛsɛra sa bɛɛ təbura.

2 Gusunə bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia wɛ̃.

Pəlu u Gusunə siaramə

3 Su Gusunə siara, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba wi u ra təmbu wənwəndu kue, kpa u bu dam kɛ̃ saa baayere.

4 U sun dam kɛ̃mə bɛsɛn nuku sankiranu kpuro səə, kpa bɛsɛn tii su ka kpĩ su be ba nuki sankire dam kɛ̃ mɛ bɛsɛn tii sa wa Gusunən min di.

5 Nge mɛ bɛsɛn tii sa Kirisin nuku sankiranu səə bənu mə n kpã, mɛya maa sa dam kɛ̃ru waamə n kpã Kirisin min di.

6 Sà n nuki sankire bɛɛn sɔ̃na, kpa i ka dam kɛ̃ru ka faaba wa. Sà n maa dam wa bɛɛn sɔ̃na, i ka maa dam wa mɛ mu koo de i ka nəni swãaru tɛmana te ta sãa tia ka te sa waamə.

7 Sa ǹ sika mə bɛɛ səə domi sa yɛ̃ nge mɛ i bənu mə bɛsɛn nəni swãaru səə, mɛya i maa bənu mə bɛsɛn dam səə mɛ ba sun kã.

8 Nɛgibu sa ǹ kĩ i kun yɛ̃ nəni swãa te sa wa Asin temə. Ten kpãara banda ta bɛsɛn dam kera sere sa ǹ maa yĩiyə sa ko n hunde mə.

9 Sa raa tamaa ba sun taarɛ wɛ̃wa bu ka sun go. Adama yenin bwesera sun deemawa kpa sa n ka yɛ̃ ma n ǹ weenɛ sa n bɛsɛn tii naanɛ sãa ma n kun mə Gusunə turo wi u ra gəribu seeye.

10 Wiya sun wəra wahala gəəgia yen bweserun di, u koo maa sun wəra. Geema wiya sa yĩiyə u koo wure u sun wəra.

11 Domi bɛɛn tii ì n sun somimə ka bɛɛn kanaru, Gusunə u koo kanaru mwa te tən dabira kua bɛsɛn sɔ̃, kpa u sun durom kua tən dabiru tu ka nùn siara bɛsɛn sɔ̃.

Pəlu u win wuu daabu kəbia

12 Yenin sɔ̃na sekura kun sun mə̀, domi bɛsɛn gɔ̃ru ga sun seeda diiyammɛ ma bɛsɛn wãaru handunia səə, su mam gere bɛɛn mi, ta dɛɛre. Gusunə u dera ta ǹ murafitiru mani. Win duroma mu sun kpara, n ǹ mə tənun bwisi.

13 Mɛya tire ni sa bɛɛ kua səə sa ǹ bɛɛ gãa tukunu ganu yorue ma n kun mə ye i gara n bɛɛ yeeri mi. Na maa yĩiyə ma yeni ya koo bɛɛ yeeri sãa sãa,

14 nge mɛ bɛsɛn gari yi bɛɛ yeerima ma Yinni Yesun tɔ̃ru səə i ko kpĩ i woo kana bɛsɛn sɔ̃, nge mɛ bɛsɛn tii sa ko ko bɛɛn sɔ̃.

15 Yĩiyə bin saabuwa na gbia na gɔ̃ru doke n da bɛɛn mi kpa i ka domaru wa nən yiruse.

16 Na raa bwisika n gɛra n bɛɛ wa nà n dəə Masedəni gia, kpa n kpam bɛɛ wa nà n wee. Nge mɛya i ko raa ka man nəmu kɛ̃ nɛn sanum səə n ka da Yudea gia.

17 Nge mɛ na gari yi bwisika na gɔ̃rusu yiru kua ro? Nà n bwisikumə ye kon ko, na ra ko nge handuniagii na n sika mə̀?

18 Nge mɛ Gusunə sãa naanɛgii, ye na bɛɛ sɔ̃əwa, ya ǹ sika mə.

19 Domi Yesu Kirisi Gusunən Bii, wìn gari Silasi ka Timəte ka sere nɛn tii sa bɛɛ waasu kua, win gari kun

sika mɔ. Adama u sãawa wi Gusunɔ u wura.
20 Ka geema, Gusunɔn wura bi, bu
win nɔɔ mwɛɛnu kpuro sire. Yen
sɔ̃na saa win min di sa mɔ̀ ami, sa ka
Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
21 Gusunɔ win tiiwa u sun tãsisia ka
bɛɛ sannu Kirisi sɔɔ. Wiya u maa sun
gɔsa nɛnɛm.
22 Wiya u sun win yĩreru koosi, wiya
maa Hunde Dɛɛro doke bɛsɛn gɔ̃rusu
sɔɔ nge sian wãarun suna.
23 Gusunɔwa sãa nɛn seedagii, na ǹ
kĩwa n ka bɛɛ gari sɛ̃sɔgii ko. Yen sɔ̃na
na ǹ wure Korintiɔ.
24 Sa ǹ kĩ su bɛɛ dam dɔre bɛɛn naanɛ
dokebu sɔɔ, sa kĩwa su sɔmburu ko ka
bɛɛ sannu bɛɛn nuku dobun sɔ̃. Domi
i yɔ̃ dim dim bɛɛn naanɛ dokebu sɔɔ.

2

1 Yen sɔ̃na na gɔ̃ru doke n ku ka da
bɛɛn mi kpam ka nuku sankiranu.
2 Domi nà n bɛɛ nukuru sanka, wara
koo maa man nukuru dorasia ma n
kun mɔ bɛɛ be na nuki sanka.
3 Yenin sɔ̃na na bɛɛ tireru yorua nge
mɛ na kua. Na ǹ kĩ n turi bɛɛn mi
kpa bu man nuki sanku be n weenɛ
bu man nuku dobu wɛ̃. Na bɛɛ kpuro
naanɛ sãa ma nɛn nukuru tà n dora,
bɛɛ kpuron nuku doba.
4 Mɛya na bɛɛ tireru yorua ka nɔni
swãaru ka nuku sankiranu ka maa
yĩresu, n ǹ mɔ n ka bɛɛ nuki sanku. Na
kĩwa i gia nge mɛ na bɛɛ kĩ n nɛ.

Bu toro suuru kuo

5 Goo ù n ka nuku sankiranu na, n ǹ
mɔ nɛna u nuki sanka, bɛɛ kpurowa, ǹ
kun mɛ bɛɛn gabu, kpa n ku gere n ka
tonda.
6 Sɛɛyasia bi bɛɛn dabinu durɔ wi
sɛɛyasia, bu nùn nua.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, n weenɛ i nùn suuru kua i
nùn dam kɛ̃ kpa nuku sankira bakanu
nu ku raa de u kom yaa bia.
8 Yen saabu na bɛɛ kanamɔ, i nùn
kuo mɛ u ko n ka yɛ̃ ma i nùn kĩ.
9 Domi na maa bɛɛ tireru yorua n ka
bɛɛn laakari mɛɛri n wa ì n sãa mɛm
nɔwɔbu kpuro sɔɔ.
10 I n goo nùn win toraru suuru kua,
na maa yɛ̃ro suuru kua. Gãanu nù n
wãa ni na suuru kua, bɛɛn sɔ̃na na kua
Kirisin wuswaaɔ.
11 Kpa Setam u ku ka sun kamia
domi sa win bwisikunu yɛ̃ sãa sãa.

Pɔlun laakari seebu Torasiɔ

12 Ye na tura Torasiɔ n ka Kirisin
Labaari Gea kpara, na wa ka Yinnin
durom ma swaa man kusiara n ka
sɔmburu ko mi.
13 Adama nɛn laakari kun kpunɛ sɛ̃ɛ
yèn sɔ̃ na ǹ nɛgii Titu wa. Yen saabuwa
na Torasigibu nɔɔ kana ma na doona
Masedɔni gia.

Nasara Yesu Kirisi sɔɔ

14 Su Gusunɔ siara. Domi u ra n
sun gbiiye ka nasara yèn sɔ̃ sa gbinnɛ
ka Kirisi. U sun dendimɔ u ka tɔmbu
Kirisi giasia yam kpuro nge turare yèn
nuburu ta pusa baama.
15 Geema, bɛsɛ sa sãawa nge turare
nubu durorugia ye Kirisi u Gusunɔ
wɛ̃ɛmɔ. Ma ya pusa be ba faaba
waamɔn mi, ka maa be ba kam kobu
dɔɔn mi.
16 Be ba kam kobu dɔɔn mi, nubu
gɔɔgira te ta gɔɔ marumɔ. Be ba maa
faaba waamɔn mi, nubu wãarugira
te ta wãaru wɛ̃ɛmɔ. Wara tura u ka
sɔmbu ten bweseru ko.
17 Sa ǹ sãa nge gabu be ba ka
Gusunɔn gari tenkuru mɔ̀. Adama,
yèn sɔ̃ Gusunɔwa u sun gɔrima, yen
sɔ̃na sa gari gerumɔ ka murafiti sariru
win wuswaaɔ nge Kirisin sɔmɔbu.

Nɔɔ mwɛɛ kpaarun sɔm kowobu

3

1 Gari yi, yi sɔ̃ɔsimɔ ma sa kpam woo
kanamɔwa? Sa ko ka tirenu na bɛɛn
mi ni nu sun tusiamɔ nge mɛ gaba ra
ko? N kun mɛ, sa ko bɛɛ bikia i sun tire
nin bweseru kua?
2 Bɛɛn tiiwa i sãa bɛsɛn tireru te ba
yorua bɛsɛn gɔ̃ruɔ te tɔmbu kpuro ba
tuba ma ba gara.
3 Ya sɔ̃ɔsira ma i sãa tire te Kirisi
u yorua bɛsɛn sɔmburun sɔ̃. Ba ǹ tu
yorua ka ankiri, ma n kun ka Gusunɔ
Yinni wason Hunde. Ba ǹ maa tu
yorusi kpee bɛsi sɔɔ, ma n kun mɔ
tɔmbun gɔ̃rusu sɔɔ.
4 Toro sin teya sa mɔ Gusunɔn
wuswaaɔ saa Kirisin min di.

5 Geema, n ɲ mɔ sa tii tura su ka gere
sa gãanu kua ka tii. Ye sa ko kpĩ su ko
kpuro, ya weewa Gusunɔn min di.
6 Domi wiya u sun dam wɛ̃ su ka ko
nɔɔ mwɛɛ kpaarun sɔm kowobu. Nɔɔ
mwɛɛ te, ta ɲ wooda dendimɔ ye ba
yorua, ma n kun mɔ Gusunɔn Hunde.
Wooda, gɔɔwa ya ka naamɔ, adama
Gusunɔn Hunde wãara u ka naamɔ.
7 Sanam mɛ ba wooda yorua yoru
bii tia tia kpee bɛsi wɔllɔ, Gusunɔn
yiiko ya sɔ̃ɔsira. Ma Mɔwisin wuswaa
ya balla sere Isireliba ba kpana bu nùn
mɛɛri baa mɛ balli bi, bu koo doona.
Wooda ye, yèn sɔmbura ka gɔɔ naamɔ,
yà n sɔ̃ɔsira ka yiiko yen bweseru,
8 anna a maa yiikon kpãaru wa ye
Hunden sɔmbura ka sɔ̃ɔsira.
9 Sɔmbu te ta ra tɔmbu taarɛ wɛ̃ tà n
yiiko mɔ, anna a maa sɔmburun yiiko
wa te ta ra tɔmbu gem wɛ̃ Gusunɔn
wuswaaɔ.
10 Sa ko mam kpĩ su gere yiiko ye ya
gasɔ balla ya ɲ gãanu tura ka sere tɛ̃gia
domi tɛ̃gia ye, ya kpãaru bo.
11 Geema, ye ya kun tɛ yà n kua
yiikogia, anna a maa ye ya ko n wãa ka
baadommaɔn yiiko wa.
12 Yèn sɔ̃ sa yĩiyɔ bini mɔ, yen sɔ̃na sa
gari gerumɔ ka toro sindu.
13 Sa ɲ sãa nge Mɔwisi wi u win
wuswaa sɔnditia wukiri kpa Isireliba
bu ku ka balli kpiribu ge mɛɛri sere ka
gen nɔrɔ.
14 Ben wira gu. Wee, sere ka gisɔ,
bà n nɔɔ mwɛɛ gururun tirenu garimɔ,
sɔnditia ye, ya ben bwisi berumɔ ya ɲ
wunare. Domi ya ɲ wunarɔ ma n kun
wi u ka Kirisi gbinnɛn mi.
15 Sere ka gisɔ mam, bà n Mɔwisin
tirenu garimɔ, sɔnditia ye, ya ra n ben
bwisi berumɔwa.
16 Adama nge mɛ Gusunɔn gari
gerumɔ, “Sanam mɛ tɔnu u Yinni
wuswaa kisi, sɔnditia ye, ya ra
wunarewa.”
17 N sere deema, Yinni wi, u sãawa
Hunde. Mi maa Yinnin Hunde wãa,
miya tii mɔra ra n wãa.
18 Bɛsɛ kpuro, bɛsɛ bèn wuswaa
gbabiara, sa Yinnin yiiko mɛɛra. Nge
mɛya sa ka kɔsimɔ su ka Yinni wi
weena. Win yiiko maa sosimɔ bɛsɛ
sɔɔ. Ka gem, Yinnin Hundewa u
sɔmbu te mà.

Hunden dukia tem mɔndu sɔɔ

4

1 Gusunɔwa u sun sɔmbu te nɔmu
bɛria win durom sɔ̃. Yen sɔ̃na sa ɲ
mwia kpanɛ.
2 Sa daa sekurugia ye ya berua
pota sa kɔ̃. Sa ɲ wãa ka bwisi kɔ̃sin
baa, sa ɲ maa Gusunɔn gari sĩikiamɔ.
Adama sa gem terasiamɔwa kpasasa,
kpa baawure u n ka yɛ̃ win gɔ̃ruɔ ma
geegiba sa sãa Gusunɔn wuswaaɔ.
3 Labaari gea ye sa nɔɔsiamɔ yà n
berua, kam koorebara ya berue.
4 Ba ɲ naanɛ doke yèn sɔ̃ handunia
yen yinni u ben wiru go. U bu
yam ganua bu ku ka Labaari gean
yam bururam wa mɛ mu Kirisin yiiko
sɔ̃ɔsimɔ. Labaari gea ye, Kirisigia wi u
sãa Gusunɔ, wasi sɔɔ.
5 Ka gem, n ɲ bɛsɛn tiin gari sa
waasu mà. Sa geruməwa ma Yesu
Kirisiwa sãa Yinni ma bɛsɛ sa sãa bɛɛn
yobu Yesun sɔ̃.
6 Gusunɔ wi u nɛɛ, yam bururam
mu ballio yam wɔ̃kurɔ, wiya maa win
yam bururam ballisia bɛsɛn gɔ̃ruɔ, su
ka win yiiko gia ye ya ballimɔ Kirisin
wuswaan di.
7 Adama bɛsɛ be sa hunden dukia ye
mɔ, sa ye mɔ bɛsɛn wasi sɔɔ yi yi sãa
nge tem mɔndu kpa dam bakam mɛ,
mu n ka sãa Gusunɔgim, n ɲ mɔ bɛsɛn
tiigim.
8 Sa wahala bwese bweseka waamɔ
adama sa ɲ wɔkɔnu wɔra. Sa wurure
adama sa ɲ kom yaa bie.
9 Ba sun nɔni sɔ̃ɔmɔ adama Gusunɔ
kun sun deri. Ba sun sura adama ba ɲ
sun go.
10 Baadommawa sa ra n Yesun gɔɔ
sɔɔwa bɛsɛn wasi sɔɔ kpa win wãaru tu
maa ka sɔ̃ɔsira bɛsɛn wasi sɔɔ.
11 Bɛsɛn wãaru sɔɔ baadomma sa
wãawa gɔɔ sɔɔ Yesun sɔ̃ kpa win wãaru
tu maa ka sɔ̃ɔsira bɛsɛn wasi gɔɔgii sɔɔ.
12 Nge mɛya gɔɔ u sɔmburu mà bɛsɛ
sɔɔ, adama wãara bɛɛn mi.
13 Bɛsɛn naanɛ dokebu bu sãa nge
yɛ̃rogibu wi u yorua u nɛɛ, “Na naanɛ
doke, yen sɔ̃na na gari gerua.” N n

mɛn na, bɛsɛ maa sa naanɛ doke, yen sɔ̃na sa gari gerumɔ.
14 Sa yɛ̃ ka gem ma wi u Yinni Yesu seeya gɔrin di, u koo maa sun seeya ka Yesu sannu kpa u de bɛsɛ ka bɛɛ su yinna win wuswaaɔ.
15 Bɛɛn sɔ̃na gãa ni kpuro nu kooramɔ, kpa tɔn dabiru tu durom wa, kpa tu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ ka siara bakabu.

Wãaru ka naanɛ dokebun baa

16 Yen sɔ̃na sa ǹ mwia kpanamɔ. Baa mɛ bɛsɛn wasin wãaru ta kpeemɔ bɛsɛn hunden wãaru ta ra n kpaaru mɔ̀wa baadomma.
17 Bɛsɛn nɔni swãa kpiriru te ta ǹ kpã, ta sun yiiko ye ya ku ra kpe sɔɔru kuammɛwa, ye ya nɔni swãa te kpãaru kere.
18 Domi bɛsɛn laakari kun wãa ye nɔni waamɔ sɔɔ ma n kun mɔ ye ya ǹ waarɔ. Ye nɔni waamɔ ya ku ra tɛ, adama ye ya ǹ waarɔ ya ko n wãawa ka baadomma.

5

1 Sa yɛ̃ ka gem ma bɛsɛn kuru te ta sãa bɛsɛn wãa yeru tem mɛ sɔɔ, tà n wɔruma, Gusunɔ u sun wãa yeru yiiye wɔllɔ te win tii u kua, te ta ko n wãa ka baadomma. Ba ǹ tu kue ka nɔma.
2 Ma sa kpasa wɔri mɔ̀ tɛ̃ kuu teni sɔɔ, domi sa kĩ gem ka gem su bɛsɛn wɔllun wãa yee te du.
3 Geema, sà n dua te sɔɔ, ba ǹ koo sun deema yara.
4 Domi saa yè kpuro sa wãa kuu temkii teni sɔɔ sa kpasa wɔri mɔ̀ nge wi u sɔmunu sɔɔwa. N ǹ mɔ sa kĩ bu sun bɛsɛn wasi temkii wunari, adama sa kĩwa bu sun wɔllun wasi sebusia, kpa yi yi sãa gɔɔgii, wãaru tu yi mwɛ.
5 Gusunɔwa u sun kua su ka ye wa ma u sun win Hunde wɛ̃ nge yen suna.
6 Yen sɔ̃na sa wɔrugɔru mɔ baadomma. Sa maa yɛ̃ ma sanam mɛ sa wãa wasi yini sɔɔ sa ka Yinnin wãa yeru toma.
7 Domi sa sĩimɔwa ka naanɛ dokebu, n ǹ mɔ ka ye sa waamɔ.
8 Sa wɔrugɔru mɔ, sa maa kĩru bo su wasi yini deri kpa su da sa n wãa Yinnin mi.
9 Sa wasi yini deriwa? Aawo, sa wãawa yi sɔɔ? Sa kĩwa sa n wã win nɔnuɔ.
10 Domi sa ǹ ko ko sa kun yɔ̃re Kirisin wuswaaɔ u ka sun siri bɛsɛ kpuro, kpa u ka baawure kɔsia nge mɛ win kookoosu nɛ si u kua win wãaru sɔɔ, ǹ n kɔ̃san na, ǹ n maa gean na.

Kirisi sun dorasia bɛsɛ ka Gusunɔ

11 Sa Yinnin bɛɛrɛ yɛ̃. Yen sɔ̃na sa tɔmbu kɔkirimɔ. Adama Gusunɔ u sun yɛ̃ sãa sãa, na maa yĩiyɔ ma bɛɛn tii i sun yɛ̃ bɛɛn gɔ̃rusɔ.
12 Sa ǹ bɛsɛn tii gem wɛ̃ɛmɔ kpam bɛɛn mi. Sa bɛɛ ayeru wɛ̃ɛmɔwa i ka woo kana bɛsɛn sɔ̃, kpa i ka kpĩ i tɔn be wisi be ba woo kanamɔ wasin sɔ̃, n ǹ mɔ ye ya wãa gɔ̃ruɔn sɔ̃.
13 Sà n laakari bia, Gusunɔn sɔ̃na sa sãa mɛ. Sà n maa sãa laakarigibu, bɛɛn sɔ̃na.
14 Domi Kirisin kĩra sun nɛni, bɛsɛ be sa tuba ma tɔn turo ù n gu tɔmbu kpuron ayerɔ, tɔmbu kpurowa ba gu.
15 U guwa tɔmbu kpuron ayerɔ kpa be ba wasi ba kun maa ka wãa ben tiin sɔ̃ ma n kun mɔ win sɔ̃ wi u gu u seewa ben sɔ̃.
16 Yen sɔ̃na sa ǹ maa tɔnu mɛɛrimɔ ka nɔni tɔna. Baa mɛ sa gasɔ Kirisi mɛɛra ka nɔni tɔna, tɛ̃ sa ǹ maa nùn mɛɛrimɔ nge mɛ.
17 Goo ù n gbinnɛ ka Kirisi u kua tɔn kpao. Gasɔn gãanu doona, wee gãa kpaanu tunuma.
18 Ye kpuro Gusunɔn min diya ya wee wi u ka win tii sun dorasia Kirisin min di, ma u sun gɔra su ka de gabu bu dora ka wi.
19 Domi saa Kirisin min di Gusunɔ u tɔmbu kpuro ka tii dorasia, u ǹ ben swaa sarabu garisi, ma u sun dorasia bin gari nɔmu sɔndia su ka nɔɔsia.

20 N n mɛn na, sa sãawa Kirisin sɔmɔbu. N sãare Gusunɔ win tii u bɛɛ sokumɔ bɛsɛn min di. Yen sɔ̃, sa bɛɛ kanamɔ ka Kirisin yĩsiru, i de i dora ka Gusunɔ.
21 Kirisi wi, wi u kun durum koore, wiya Gusunɔ u durum sɔbi bɛsɛn sɔ̃ kpa su ka gem wa wi Gusunɔn mi yèn sɔ̃ sa ka Kirisi gbinnɛ.

6

1 Bɛsɛ be sa sɔmburu mɔ̀ ka Gusunɔ
sannu, sa bɛɛ kanamɔ i ku de durom
mɛ i mwa win mi, mu kam ko.
2 Domi Gusunɔ u nɛɛ,
“Na nun swaa daki sanam mɛ na
tɔmbu durom kuammɛ.
Na nun somi faaban tɔ̃ru.”
Wee, tɛ̃ra n weenɛ i Gusunɔn durom
mwa, gisɔra faaban tɔ̃ru.
3 Sa ɲ kĩ goo u bɛsɛn sɔmburu taarɛ
wɛ̃. Yen sɔ̃na sa ɲ gãanu mɔ̀ ni nu koo
tɔnu torasia.
4 Adama bɛsɛn kookoosu kpuro sɔɔ
sa tii sɔ̃ɔsimɔ geegibu nge mɛ n ka
Gusunɔn sɔm kowobu weenɛ. Sa
tɛmana gem gem nɔni swãaru sɔɔ ka
yãaru sɔɔ ka wahala sɔɔ.
5 Ba sun sɛni so ba kpɛ̃ɛ pirisɔm sɔɔ.
Tɔn dabinu sun seesi. Sa sɔma kua
sere sa wasira. Sa dom sera. Sa nɔɔ
bɔkua.
6 Sa sɔ̃ɔsimɔ ma sa sãa Gusunɔn
sɔm kowobu ka bɛsɛn wãa dɛɛraru ka
bɛsɛn yɛ̃ru ka bɛsɛn suuru ka bɛsɛn tɔn
geeru ka Hunde Dɛɛro, ka kĩru te ta ɲ
murafitiru mɔ,
7 ka gem gari ka maa Gusunɔn dam.
Gem mu sãa bɛsɛn tabu yãnu su ka
sanna, su maa ka tii yina.
8 Gaba sun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, gaba maa
sun funɛ wunamɔ. Gaba bɛsɛn gea
gerumɔ, gaba maa bɛsɛn kɔ̃sa gerumɔ.
Ba sun mɛɛra nge wee kowobu baa mɛ
sa gem gerumɔ.
9 Ba sun mɛɛra nge be goo kun yɛ̃,
adama Gusunɔ u sun yɛ̃ sãa sãa. Ba sun
mɛɛra nge be ba wasikiramɔ, adama
wee sa wãa sa wasi. Ba sun mɛɛra nge
be ba sɛɛyasia, adama sa ɲ gu.
10 Ba sun mɛɛra nge nuku
sankirobu, adama sa ra n nuku dobu
mɔ. Sa sãa nge sãarobu, adama sa tɔn
dabinu dukia wɛ̃ɛmɔ. N sãare nge sa ɲ
gãanu mɔ, adama sa kpuro mɔ.
11 Sa bɛɛ gari burura sia, bɛɛ Kor-
intigibu. Bɛsɛn gɔ̃ru ga bɛɛn kĩru mɔ.
12 Sa ɲ bɛɛ bɛsɛn kĩru berue, bɛɛya i
sun bɛɛgiru berua.
13 N n mɛn na, na ka bɛɛ gari mɔ̀ nge
nɛn bibu, i sun kuo nge mɛ sa bɛɛ kua.
I de bɛɛn gɔ̃ru ga n bɛsɛn kĩru mɔ.

Kirɔ bũu sãɔbun sɔ̃

14 I ku tii gbinna ka naanɛ doke
sarirugibu domi i ɲ ka bu weenɛ.
Amɔna gea ka kɔ̃sa ya ko n wãasinɛ.
Nge amɔna yam bururam ka yam
wɔ̃kura ko n mɛnnɛ.
15 Amɔna Kirisi ka Setam ba koo ka
nɔɔsina. Nge mba naanɛ dokeo ka
naanɛ doke sarirugii ba mɔɔsinɛ.
16 Amɔna Gusunɔn sãa yeru ka bũnu
ko n ka nɔɔ tia sãa. Domi bɛsɛra sa sãa
Gusunɔ, Yinni wason wãa yeru nge
mɛ win tii u gerua,
“Kon sina na n wãa ben suunu sɔɔ.
Kon ko ben Yinni, kpa bu ko nɛn
tɔmbu.”
17 Yen sɔ̃na Yinni u nɛɛ,
“I yario bwese tukunun suunu sɔɔn
di.
I ku gãanu baba ni nu disi mɔ.
Kon bɛɛ wura.
18 Kon ko bɛɛn Baaba.
Bɛɛ maa kpa i ko nɛn bii tɔn durɔbu ka
tɔn kurɔbu.
Yeya Yinni dam kpurogii u gerua.”

7

1 Nɔɔ mwɛɛ ni kpuro nu sãawa
bɛsɛginu, kĩnasibu. Yen sɔ̃, su tii
sãrasia saa gãanu kpuron di ni nu wasi
ka hunde disinu tɛɛnimɔ, kpa sa n
dɛɛraru sosimɔ Gusunɔn nasiaru sɔɔ.

Pɔlun nuku dobu

2 I sun ayeru kɛ̃ɛyɔ bɛɛn gɔ̃ruɔ. Sa ɲ
goo torari, sa ɲ goo kam koosie, sa ɲ
maa goo taki di.
3 Na ɲ yeni gerumɔ n ka bɛɛ taarɛ wɛ̃,
domi na gerua kɔ ma sa bɛɛn kĩru mɔ
bɛsɛn gɔ̃ruɔ sa n ka wãa sannu, ɲ kun
mɛ su ka gbi sannu.
4 Na tororu soomɔ bɛɛn sɔ̃, na maa
bɛɛn sɔ̃ woo kanamɔ. Bɛsɛn nɔni
swãaru kpuro sɔɔ na dam kɛ̃ru wa,
nɛn gɔ̃ru ga maa do n sara.
5 Saa mìn di sa tura Masedɔniɔ sa
ɲ wɛ̃re. Sa nɔni swãaru wa baama,
gabun mi sannɔsa, bɛsɛn tiin gɔ̃ruɔ
bɛruma.
6 Adama Gusunɔ wi u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu
dam kɛ̃mɔ, u dera Titun naara sun
dam kã.
7 N ɲ mɔ win naaru tɔna ta sun dam
kã, adama ye u maa gerua ma i nùn
dam kã win tii. U maa sun sɔ̃ɔwa nge
mɛ nɛn waara bɛɛ nɛni, ka nge mɛ i

nuki sankire, ka nge mɛ i ka man suna.
Yen sɔ̃na tɛ̃ nɛn nuku dobu sosi.
8 Geema, baa mɛ tire te na bɛɛ yorua
ta bɛɛ nuki sanka, na ǹ gɔ̃rusu yiru mɔ̀
tɛ̃. Na raa kua sanam mɛ na wa ma ta
bɛɛ nuki sanka saa fiiko sɔɔ.
9 Adama tɛ̃ nɛn nukura do. N ǹ mɔ
yèn sɔ̃ na bɛɛ nuki sanka, adama yèn sɔ̃
bɛɛn nuku sankiranu dera i daa kɔsa.
Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu denda
kpa nu kun sãa kɔ̃sa.
10 Domi nuku sankira ni Gusunɔ u
dendimɔ nu ra dewa tɔnu u daa kɔsi
kpa u faaba wa. Ma nin bwesera ku ra
n nà n daa yɛ̃ mɔ. Adama handunian
nuku sankirana nu ra gɔɔ ma.
11 Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu
denda. Tɛ̃ i mɛɛrio nge mɛ nuku
sankira ni, nu dera i laakari kua ma i
ka tii yina, nge mɛ bɛɛn nukura kun do
ma i bɛrum kua, nge mɛ i kĩ i man wa
kpa i man wura, nge mɛ i hania mɔ̀ i
ka kɔ̃san kowobu sɛɛyasia. Kpuro sɔɔ i
sɔ̃si ma i dɛɛre gari yi sɔɔ.
12 N n mɛn na, sanam mɛ na bɛɛ
tireru yorua, na ǹ tu yorua wi u kɔ̃sa
kuan sɔ̃, ǹ kun mɛ wi ya deeman sɔ̃
tɔna, adama na tu kuawa n ka sɔ̃sira
Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ bɛɛn kĩra
nɛ bɛsɛ sɔɔ.
13 Yen sɔ̃na sa dam kua. N ǹ maa
mɔ dam kɛ̃ru tɔna sa wa, sa maa nuku
dobu sosi sanam mɛ sa Titun nuku
dobu wa domi bɛɛ kpuro i win gɔ̃ru
yɛmiasia.
14 Baa mɛ na nùn woo kanɛ fiiko
bɛɛn sɔ̃, i ǹ man sekuru doke. Nge mɛ
sa ra bɛɛ gem sɔ̃, nge mɛya bɛsɛn woo
kanabu Titun mi bu sɔ̃sira gem.
15 Mɛya maa bɛɛn kĩra sosimɔ wi sɔɔ
ye u ka yaaye ma bɛɛ kpuro i nùn mɛm
nɔɔwa ma i nùn dam koosia ka bɛrum
ka diiribu.
16 Nɛn gɔ̃ru ga do yèn sɔ̃ na bɛɛ naanɛ
sãa kpuro sɔɔ.

Kɛ̃ru ka nuku tia

8

1 Nɛgibu sa kĩ i gia nge mɛ Gusunɔn
durom mu sɔ̃sira Yesun yigbɛnu sɔɔ
Masedɔniɔ.
2 Ba laakari mɛɛribu wa nɔni swãaru
sɔɔ. Adama ben nuku doo bakabu
dera ba kɛ̃ru wɛ̃ ka nuku tia, baa mɛ
ben sãara kpã.
3 Na bu seeda diiya ma ba wɛ̃ ka
ben gɔ̃ru kĩru mèn nɔru ba koo kpĩ, ba
mam wɛ̃ n kere mɛ.
4 Ba sun suuru kana gem gem su ka
de ba n bɔnu mɔ sɔmbu teni sɔɔ naanɛ
dokeobun sɔ̃.
5 N koora n kere ye sa raa yĩiyɔ. Ba
gina ben tii Yinni wɛ̃, ba sun wiru
kpĩiya ka Gusunɔn kĩru.
6 Yen sɔ̃na sa Titu kana u da bɛɛn
mi u durom mɛn sɔmburu dakura nge
mɛ u raa gbia u tu torua.
7 I dam mɔ kpuro sɔɔ, naanɛ dokebu
ka gari gerubu ka yɛ̃ru ka hania baka
ka bɛsɛn kĩru te i mɔ. Yen sɔ̃na sa kĩ i n
maa dam mɔ durom sɔmbu te sɔɔ.
8 Na ǹ bɛɛ yiiremɔ, adama gabun
haniawa na bɛɛ sɔ̃mɔ kpa i ka bɛɛn
kĩrun gem mɛɛri nge mɛ mu nɛ.
9 Domi i bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
durom yɛ̃, wi u sãa dukiagii ma u tii
kua sãaro bɛɛn sɔ̃ kpa win sãa te, tu ka
bɛɛ ko dukiagibu.
10 Yen sɔ̃, na bɛɛ nɛn bwisikunu
sɔ̃mɔ gari yi sɔɔ. N wã i da wuswaaɔ
ka ye i ginakuu torua, bɛɛ be i gabu
gbiiya sɔmbu te sɔɔ, n ǹ mɔ ten kobu
tɔna adama ka maa ten kĩrɔ.
11 N n mɛn na, i sɔmbu te dakuro tɛ̃.
Nge mɛ i gɔ̃ru doke i ko ka kĩru, i maa
dakuro ka kĩru nge mɛ bɛɛn mɔra nɛ.
12 Domi à n ka kĩru wɛ̃, wunɛn tiin
mɔra Gusunɔ ra mɛɛri u ka mwa, n ǹ
mɔ goon mɔru.
13 Na ǹ kĩ i wɔri yãaru sɔɔ gabun
alafian sɔ̃, adama n weenɛwa mɔru ta
n nɛ.
14 Saa yeni sɔɔ bɛɛn mɔra kpã. Yen
sɔ̃, i ko kpĩ i bu somi be ba yãaru mɔ,
kpa bɛɛ ì n da maa yãaru barɔ, ben
mɔru tà n kpã, bu ka kpĩ bu bɛɛ somi.
Nge mɛya mɔru ta ko n ka nɛ.
15 Nge mɛ Gusunɔn gari gerua,
“Wi u gura n kpã u ǹ saka sare.
Wi u maa gura fiiko u ǹ saka kɔmiɛ.”

Titu ka win kpaasibu

16 Su Gusunɔ siara wi u dera Titu u
bɛɛn kĩru mɔ nge mɛ bɛsɛn tii sa mɔ.
17 Domi u bɛsɛn yiirebu wura, win
hania ya mam kpã sere u gɔ̃ru doke
win tii u da bɛɛn mi.
18 Sa maa bɛsɛgii goo gɔrimɔ ka
wi sannu wi Yesun yigbɛnu kpuro

nu siaramə Labaari gean sɔmburun saabu.
19 Yen biru Yesun yigbɛnu nu maa
nùn gəsa u ka sun yɔ̃siri bɛsɛn sanum
mɛ səə, su ka durom sɔmbu te ko
kpa Yinnin tiin yiiko ka bɛsɛn kĩru tu
sɔ̃əsira.
20 Sa kookari mɔ̀ kpa goo u ku raa
sun taarɛ wɛ̃ gobi bɛkɛ yin nɛnubun sɔ̃
yi ba sun nɔmu bɛrie.
21 Sa kĩ su gãa geenu ko, n ǹ mə
Yinnin nɔni səə tɔna adama ka maa
tɔmbun mi.
22 Sa bu gəriə ka bɛsɛgii goo kpam
wìn laakari sa mɛɛra nɔn dabinu, sa
maa wa u sãa haniagii. Adama tɛ̃ win
hania ya sosi yèn sɔ̃ u bɛɛ naanɛ sãa
gem gem.
23 N n Titun sɔ̃n na, u sãa nɛn beruse
wi u ka man sɔmburu mɔ̀ bɛɛn suunu
səə. N n maa be ba nùn yɔ̃siriɔn sɔ̃n
na, ba sãa Yesun yigbɛnun gərobu be
ba Kirisi bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
24 Yen sɔ̃, i bu sɔ̃əsio ma i bu kĩ ka
gem, kpa Yesun yigbɛnu nu n yɛ̃ ma sa
gem mɔ su ka woo kana bɛɛn sɔ̃.

Somiru naanɛ dokeobun sɔ̃

9

1 N ǹ maa sãa tilasi n ka bɛɛ
tireru yorua somirun sɔ̃ te ba naanɛ
dokeobu mərisiammɛ.
2 Domi na bɛɛn kĩru yɛ̃, na maa
Masedɔnigibu woo kanɛ bɛɛn sɔ̃ na
nɛɛ, naanɛ dokeo be ba wãa Gɛrɛkiban
temɔ ba somirun səəru kpa saa
ginakun di. Bɛɛn hania ya ben dabiru
kookari koosia.
3 Ka mɛ, na bɛɛ bɛsɛgii beni
gəriammɛ kpa bɛsɛn woo kanabu bɛɛn
sɔ̃ gari yini səə bu ku ko kam. Na kĩ i n
səəru sãa nge mɛ na gerua.
4 N kun mɛ, Masedɔnigibu gabu bà n
man yɔ̃sirima, ma ba deema i ǹ səəru
sãa, sekura koo sun mwa bɛsɛn toro
sin ten sɔ̃. Kaa maa sere gere bɛɛ?
5 Yen sɔ̃na n man wɛ̃re n bɛsɛgii beni
kana bu man gbiiya bɛɛn mi bu ka kɛ̃ɛ
geeru səəru ko tèn nəə mwɛɛru i kua
kɔ. Nge mɛya ta ko ta n yii kpa tu sɔ̃əsi
ma i wɛ̃ɛmɔ ka kĩru, n ǹ mɔ ka gɔ̃ru
swiini.
6 I n yɛ̃ ma wi u duura fiiko, fiikowa
u koo gɛ̃. Wi u maa duura n kpã, u koo
gɛ̃ mu n kpã.
7 N n mɛn na, n weenɛ baawure u
wɛ̃ nge mɛ u gɔ̃ru doke, n ǹ mɔ ka gɔ̃ru
swiini, ǹ kun mɛ, ka tilasi. Domi wi u
wɛ̃ɛmɔ ka nuku tia, Gusunɔ u yɛ̃ro kĩ.
8 U koo maa kpĩ u bɛɛ durom bwese
bweseka kpuro wɛ̃ n banda kpa i n
ka baayere kpuro mɔ baadomma yèn
bukata i mɔ, kpa n maa bɛɛ tia n kpã i
ka sɔm geenu kpuro ko.
9 Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ,
“U win dukia tɔmbu yabua.
U sãarobu kɛ̃nu wɛ̃ ka nuku tia.
Win gem mu ko n wãawa ka
baadommaɔ.”
10 Gusunɔ wi u wuko bweseru wɛ̃ɛmɔ
u duure, ka dĩanu u ka di, wiya u koo
bɛɛ bweseru kpuro wɛ̃ tèn bukata i
mɔ, kpa u tu kpiisia, kpa bɛɛn gem mu
bii dabinu ma.
11 U ko n da bɛɛ dukia wɛ̃ ye ya koo
turi i ka kɛ̃ru wɛ̃ baadomma ka nuku
tia. Tɔn dabinu koo maa Gusunɔ siara
bɛɛn kɛ̃nun sɔ̃.
12 Domi sɔmbu te i mɔ̀ ta naanɛ
dokeobun bukata yibiamɔ. N ǹ ye
tɔna, ta maa derimɔ tɔn dabinu nu
Gusunɔ siaramɔ.
13 Sɔmbu tera ta koo sɔ̃əsi nge mɛ i
sãa kpa dabiru bu ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃
bɛɛn mɛm nɔəbun sɔ̃ bi i ka Kirisin
Labaari gea naanɛ doke. Ba koo maa
nùn bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ i bɛɛn mɔru bɔnu
kua ka nuku tia ka be, ka maa tɔmbu
kpuro.
14 Ba koo bɛɛ kanaru kua ka kĩi bakaru
durom bakam mɛn sɔ̃ mɛ Gusunɔ u
bɛɛ kua.
15 Su Gusunɔ siara win kɛ̃run sɔ̃ te ta ǹ
ka nɔə gerurɔ.

Pɔlu ka tii yinamɔ

win sɔmburun sɔ̃

10

1 Nɛ Pɔlu nɛn tiiwa na ka bɛɛ yã, nɛ
wi ba nɛɛ na ra tii kawe nà n wãa bɛɛn
mi, kpa na n ka bɛɛ wɔrugɔ gari mɔ̀
nà n ka bɛɛ toma. Na bɛɛ kanamɔ ka
Kirisin daa laakari tɛɛrugia ka win tɔn
geeru,
2 i ku de n ka bɛɛ wɔrugɔ gari ko
sanam mɛ ko na n wãa bɛɛn mi. Domi

na yɛ̃ ma kon kpĩ n bu wərugəru sɔ̃əsi be ba gerumə sa sĩimə wa ka wasin baa.
3 Geema sa wãa wasi səə, adama sa ǹ tabu mɔ̀ ka wasin tabu yãnu.
4 Domi tabu yãa ni sa ka tabu mɔ̀, nu ǹ sãa handuniaginu, nu sãawa Gusunən tabu yãa damginu ni nu ra gbãranu suriri. Sa tənun bwisiku toraruginu kpeerasiamə,
5 ka tii suabu kpuro bi təmba mɔ̀ bu ku ka Gusunə gia. Sa təmbun bwisikunu kpuro dəarɛ mɔ̀ nu ka wa nu Kirisi mɛm nəawa.
6 Sa maa səəru sãa su ka mɛm nəə sarirugii baawure sɛɛyasia sanam mɛ bɛɛ kpuro i mɛm nua.
7 I ku yam mɛɛri wəru wərukum. Goo ù n tii garisi Kirisigii, u maa yeni bwisikuo win tii səə. Nge mɛ wi, u sãa Kirisigii, mɛya bɛsɛn tii sa maa sãa Kirisigibu.
8 Domi na ǹ sekuru wasi, baa nɛn woo kanabu bù n kpɛ̃a fiiko woodan sɔ̃ ye Yinni u sun wɛ̃ su ka bɛɛ tãsisia, n ǹ mə su ka bɛɛ sura.
9 Na ǹ kĩ n sãare nge na bɛɛ narumə ka nɛn tirenu.
10 Domi ba nɛɛ, nɛn tirenu bəəbu, nu maa sɛ̃, adama nà n wãa bɛɛn suunu səə na ǹ dam mə, nɛn gari geru gerusu kun maa bɛɛrɛ mə.
11 Wi u yeni gerumə u n yɛ̃ ma ye sa yorumə tirenu səə sanam mɛ sa toma, tia yera mi ka ye sa ko ko sanam mɛ sa wãa mi.
12 Geema, sa ǹ kãkɔ su ka bu tii yĩisina, ǹ kun mɛ su ka bu tii weesina be ba ben tiin gea gerumə. Ba ǹ bwisi mə domi ba ben tiin yĩirutia kua bu ka tii yĩire, ba maa ben tii tiinɛ weesinamə.
13 Sa ǹ woo kanamə gãanun sɔ̃ ni nu kun wãa bɛsɛn səmburun ayerə, adama sa ko kpĩ su woo kana bɛsɛn səmburun swaa səə ye Gusunə u sun sure ye ya ka sun da sere bɛɛn mi.
14 Sa ǹ bɛsɛn səmburun swaa sare, yèn sɔ̃ sa tura sere bɛɛn mi. Domi ka gem sa tura bɛɛn mi sa ka bɛɛ Kirisin Labaari gea naawa.
15 Nge mɛya sa ǹ bɛsɛn səmburun swaa saramə, sa ǹ maa woo kanamə gabun səmburun sɔ̃. Adama sa yĩiyə ma bɛɛn naanɛ dokebu koo sosi kpa su kpĩ su səmburu ko te ta teni dam kere bɛɛn suunu səə sa kun swaa sare ye Gusunə u sun sure.
16 Yen biru sa ko kpĩ su ka Labaari gea sara bɛɛn wuswaaə kpa sa kun woo kanamə gabun səmburun sɔ̃ te siba kua ben tiin ayerə.
17 Nge mɛ Gusunən gari gerumə, “Wi u woo kanamə u woo kanə Yinnin sɔ̃.”
18 Domi n ǹ mə wi u win tiin gea gerumə wa, ba koo siara sere wìn gea Yinni u gerumə.

Pəlu ka gəro weesugibu

11

1 Na kĩ i ka man tɛmana nɛn wiiraru səə fiiko. Geema, i ka man tɛmanɛ.
2 Na nisinu mə bɛɛn sɔ̃ ni nu wee Gusunən min di, domi i sãa nge wəndia wi u kun durə yɛ̃, wi na durə turo kã. Durə wiya Kirisi.
3 Adama nge mɛ waa ya Efa torasia ka yen bwisi weesugii, na wurure bɛɛn bwisikunu nu ku raa ko kɔ̃sunu kpa nu gəsira nu doona saa naanɛn di ye i mə bɛɛ ka Kirisin gbinnaa səə.
4 Domi i ku ra yinɛ goo ù n na u bɛɛ Yesu tukon gari sɔ̃əmə. I maa səəru sãa i ka hunde tuka mwa ye i ǹ daa mwɛ. I kpam kĩ i labaari tuka wura ye i ǹ daa wure.
5 Na tamaa gãanu sari nì səə bɛɛn gəro gisonko be, ba man kere.
6 Baa mɛ gari geru gerusu ka man sɛ̃, n ǹ mə na yɛ̃ru bie nge mɛ sa bɛɛ sɔ̃əsi kpasasa kpuro səə.
7 Ye na bɛɛ Gusunən Labaari gea nəəsia na ǹ kəsiaru garu mwɛ. Na tii kawa n ka bɛɛ sua wəllə. Ye na kua mɛ na torawa?
8 Na dera Yesun yigbɛnu ganu man gobi kəsia. Na sibu begia mwaari n ka bɛɛ somi.
9 Sanam mɛ na wãa bɛɛn mi, nà n gãanun bukata mə, n ku ra ka ko bɛɛn goon səmunu, domi bɛsɛgii be ba na Masedənin di ba ka man ye kpuro naawa yèn bukata na mə. Na tii nɛnua kpuro səə kpa na kun sãa bɛɛn səmunu. Mɛya ko na n maa tii nɛni.

10 Ka Kirisin gem mɛ mu wãa nɛ sɔɔ,
na bɛɛ sõɔmɔ ma goo sari wi u koo
man yinari n woo kana gari yinin sõ
Gɛrɛkiban tem kpuro sɔɔ.
11 Mban sõna. I tamaa na ǹ bɛɛ kĩ?
Gusunɔwa yɛ̃.
12 Nge mɛ na mɔ̀ tɛ̃, mɛya ko na n mɔ̀
kpa n bu swaa ganɛ be ba kasu bu woo
kana bu nɛɛ, bɛsɛ ka be, sa sãawa tia.
13 Domi tɔn be, ba sãa gɔro
weesugibu, be ba ra gabu nɔni wõke,
ma ba tii sokumɔ Kirisin gɔrobu.
14 Gãanu sari mi, ni nu biti mɔ domi
Setam tii koo kpĩ u tii ko nge yam
bururam gɔrado.
15 N n mɛn na, biti gaa sari win sɔm
kowobu bà n tii kua nge gem sɔm
kowobu. Adama ba koo ben are wa
nge mɛ ben kookoosu sãa.

Nɔni swãa te Pɔlu wa win gɔra sɔɔ

16 Na kpam gerumɔ goo u ku man
mɛɛri nge wiiro. Adama ì n man mɛɛra
wiiro, i man wuro nge mɛ, kpa nɛ maa
n woo kana fiiko.
17 Ye kon gere tɛ̃, ya ǹ wee Yinnin
min di. Adama na ye gerumɔwa ka
toro sindu domi na yɛ̃ ma kon kpĩ n
woo kana. Na gari gerumɔ nge wiiro.
18 Yèn sõ gabu dabinu ba wasin sõ
woo kanamɔ, nɛn tii kon maa woo
kana.
19 Bɛɛ be i bwisi mɔ, i ra ka wiirobu
tɛmanɛ.
20 I maari ba bɛɛ kuammɛ nge yobu,
ma ba bɛɛ gbɛnimɔ ma ba bɛɛ taki dimɔ
ma ba bɛɛ gɛmmɔ ma ba bɛɛ baari
soomɔ.
21 Sekura man mɔ̀ n ka bɛɛ sõ ma
dama nɛ na kun mɔ n ka bɛɛ kua mɛ.
Ka mɛ, goo ù n toro sindu mɔ na maa
mɔ nɛn tii. Na gari saarimɔ nge wiiro.
22 Ba sãa Yuuba? Mɛya maa nɛn tii.
Ba sãa Isireliba? Mɛya maa nɛn tii.
Ba sãa Aburahamun bweseru? Mɛya
maa nɛn tii.
23 Ba sãa Kirisin sɔm kowobu? Na
bu kere te sɔɔ. Nɛn gari yi, wiira
gariya. Na sɔmburu kua na bu kere, ba
man pirisɔm doke n bu kere, ba man
sɛni so na ǹ yen geeru yɛ̃. Nɔn dabinu
na gɔɔ turuku kua.
24 Nɔn nɔɔbuwa Yuuba ba man sɛni
nɔɔ weeru tia sari so.
25 Ba man dãa so tia tian nɔn ita.
Ba man kpenu kasukure nɔn teeru.
Nɔn itawa bɛsɛn goo ga nim diira, ma
nɔn teeru na wɔri nim sɔɔ na wãa mi
bururun di sere sisiru bururu.
26 Nɛn sanum dabinu sɔɔ na ra n
wãa kari sɔɔ daa bakanun sõ ka swaa
diobun sõ, gasɔ nɛn tiin bweseru sɔɔ,
gasɔ tɔn tukobun mi, gasɔ wuu sɔɔ,
gasɔ gbaburɔ, gasɔ nim wõku sɔɔ, gasɔ
maa be ba sãare naanɛ dokeobun mi.
27 Na sɔm damginu kua, na maa
wahala wa. Na dom sera nɔn dabinu.
Na gõɔru ka nim nɔru wa. Na dĩanu
bia nɔn dabinu. Wooru ka terera man
deema.
28 Ye ya tie na ǹ yen gari mɔ̀
ma n kun mɔ gari yi na sɔɔwa
baadomma, yiya Yesun yigbɛnu
kpuron bwisikunu.
29 Goo ù n dam bie na ra n maa dam
biewa. Bà n goo sokurasia, n da man
mɛniwa.
30 Yà n kua tilasi n ka woo kana, nɛn
dam sarirun sõna kon woo kana.
31 Gusunɔ, Yinni Yesun Baaba, wi n
weenɛ bu siara ka baadommaɔ, u yɛ̃
ma na ǹ weesu mɔ̀.
32 Sanam mɛ na wãa Damasiɔ, wuu
yɛ̃ro wi sina boko Aretasi u yi, u dera
ba wuun kɔnnɔsu kɛnua bu ka man
mwa.
33 Adama ba man yara saa gbãrarun
fɛnɛntin di ka bireru. Nge mɛya na ka
nùn kisirari.

Kãsinu ka sõɔsi ni Pɔlu wa

12

1 Na ǹ kon ko na kun woo kanɛ baa
mɛ n ǹ wã. Tɛ̃ kon kãsinu ka sõɔsinun
gari ko ni Yinni u man sõɔsi.
2 Na Kirisigii goo yɛ̃ wi ba suare sere
Gusunɔ wɔllɔ n wõɔ wɔkura nnɛ tura
gisɔ. Ba tɛ̃ wi suawa ka gem? Nge u
kãsawa. Gusunɔ turowa yɛ̃.
3 Mɛya na yɛ̃ ma ba durɔ wi sua
sere Gusunɔn mi. Na maa wure na
gerumɔ, ba nùn suawa ka gem? Nge u
kãsawa. Gusunɔ turowa yɛ̃.
4 Miya u gari nua yi yi ǹ weenɛ tɔnu
u gere, yi u ǹ mam kpɛ̃ u gere.
5 Kon durɔ win sõ woo kana. Adama
na ǹ nɛn tiin sõ woo kanamɔ, ma n kun
mɔ nɛn dam sarirun sõ.

6 Baa nà n woo kanabu kĩ, na ǹ kon
ko wiiro domi geeya kon gere. Adama
na ǹ wuramɔ n woo kana kpa goo u ku
raa man mɛɛri n kere nge mɛ u man
waamɔ, ǹ kun mɛ, nge mɛ u nɔɔmɔ nɛn
nɔɔn di.
7 Adama n ku ka tii sua sɔ̃ɔsi nin
kpãarun sɔ̃, bararu gara man wɔri nge
sãka nɛn wasi sɔɔ. Ta na nge Setam
sɔmɔ tu ka man so kpa tu man yinari
n tii sua.
8 Na Yinni kana tia tian nɔn ita bara
ten sɔ̃ u ka man tu wunari.
9 U man wisa u nɛɛ, win durom mu
man tura domi win dam mu ra sɔ̃ɔsire
sanam mɛ na ǹ dam mɔ. N n mɛn
na, na kĩru bo n ka nɛn dam sariru
woo kana kpa Kirisin dam mu n man
wãasi.
10 Yen sɔ̃na na nuku dobu mɔ dam
sariru sɔɔ ka wɔma ka nuku sankiranu
ka nɔni swãaru, ka maa wururabu
ye na sɔɔwa Kirisin sɔ̃. Domi sanam
mɛ na ǹ dam mɔ, sanam mɛya na sãa
damgii.

Pɔlu u ka Korintigibu wurure

11 Na gari mɔ̀ nge wiiro, adama
tilasiwa i man kua. Bɛɛya n weenɛ i
nɛn gea gere. Domi baa nà kun sãa
gãanu, bɛɛn gɔro gisonko be, ba ǹ man
kere.
12 Kookoo si su sɔ̃ɔsimɔ ma na
sãa gɔro, su koora bɛɛn suunu sɔɔ
ka suuru baka. Siya yĩrenu ka sɔm
maamaakigia ka sɔm damginu.
13 Mba sɔɔra i ǹ somiru wa ta tura
nge Yesun yigbɛnu ganu ma n kun mɔ
ye na kun kue bɛɛn sɔmunu baasi. I
man tora te suuru kuo.
14 Wee na sɔɔru kpa n ka kpam
na bɛɛn mi nɔn itase, na ǹ kon maa
ko bɛɛn sɔmunu. Bɛɛya na kĩ, n ǹ
mɔ bɛɛn gobi. Domi n ǹ bibun baa
bu ka gobi kasu yi ba koo ka ben
mɔwɔbu nɔɔri, mɔwɔbun baawa bu ka
ben bibu nɔɔri.
15 Nɛn nuku doba n ka nɛn mɔru
kpuro di kpa n ka nɛn tii tii dendi bɛɛn
hunden sɔ̃. Nà n bɛɛ kĩa n kpɛ̃a, kĩi te i
man kĩ ta koo kaarawa?
16 I wura ka gem ma na ǹ kue bɛɛn
sɔmunu adama gaba nɛɛ na bwisi mɔ,
na bɛɛ taki di.
17 Nge na bɛɛ diwa saa be na bɛɛ
gɔrian turon min di?
18 Nɛna na Titu kana u da bɛɛn mi.
Ka bɛsɛgii wi sanna, na bu gɔra. Titu u
bɛɛ taki di? N ǹ gãa teena sa naa gire
nɛ ka wi? Sa ǹ kookoo teesu kue?
19 I tamaa tɛɛbun di sa ka tii
yinamɔwa bɛɛn wuswaaɔ? Aawo,
n ǹ mɛ, nɛn kĩnasibu. Gusunɔn
wuswaaɔwa sa gari gerumɔ nge mɛ
Kirisi u kĩ kpa i ka tãsi.
20 Na wurure sanam mɛ kon turi
bɛɛn mi, kpa na kun bɛɛ deemɛ nge
mɛ na kĩ, bɛɛ maa, kpa i kun man wa
nge mɛ i kĩ. Na wurure sannɔsun sɔ̃ ka
nisinu ka mɔru ka kinɛnu ka wɔnnaa
ka tɔn wĩinu ka tii suabu ka nɔɔ nɛɛ
sariru.
21 Na wurure Gusunɔ u ku raa man
kawe bɛɛn wuswaaɔ sanam mɛ kon
kpam na bɛɛn mi, kpa n ku ra swĩ
tɔn dabirun sɔ̃ be ba raa tora ma ba ǹ
gɔ̃ru gɔsie saa ben daa disinugian di,
ka kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ, ka daa
bɛrɛtɛkɛ ye ba ra raa ko.

Kirɔ dãaka ka tɔbiribu

13

1 Nɔn itasewa na sisi bɛɛn mi. Nge
mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, “Mɛm mɛ ba
koo tɔnu sie kpuro, n weenɛ tɔnu yiru
ǹ kun mɛ tɔnu ita bu mɛn seeda di.”
2 Kon bu kirɔ ko be ba raa tora ka
be ba tie kpuro. Na mam bu koore
kɔ sanam mɛ na wãa bɛɛn mi nɔn
mɛɛruse. Na maa wure na mɔ̀ ye na
wãa n toma. Sanam mɛ kon kpam na
bɛɛn mi kon sɛ̃sia.
3 I kĩ n bɛɛ sɔ̃ɔsi ma Kirisi gari
gerumɔ nɛn min di. N n mɛn na, i ko
i wa. N ǹ mɔ Kirisi sãa dam sarirugii
bɛɛn mi, u win dam sɔ̃ɔsimɔwa bɛɛn
suunu sɔɔ.
4 Geema, ba nùn kpare dãa
bunanaru sɔɔ win dam sarirun sɔ̃,
adama u wasi Gusunɔn dam saabu. Sa
maa sãa dam sarirugibu bɛsɛ ka win
gbinnaa sɔɔ, adama sà n na bɛɛn mi, i
ko wa ma sa wasi ka wi Gusunɔn dam
saabu.
5 I laakari koowo kpa i tii wɛ̃ɛri i wa ì
n naanɛ doke ka gem. I ǹ tuba ma Yesu
Kirisi wãa bɛɛ sɔɔ? Nge i wa ma i ǹ tura
mɛ.
6 Ka mɛ, na yĩiyɔ i ko tubu ma bɛsɛ sa
tura ka gem.

7 Sa Gusunɔ kanamɔ i ku ka kɔ̃sa gaa
ko. N ǹ mɔ sa kĩ su sɔ̃ɔsi ma sa tura,
adama gea sa kĩ i n da ko, baa ǹ n sãare
nge bɛsɛ sa kpana.
8 Domi sa ǹ dam mɔ su ka gem kɔ̃sa
kua, ma n kun mɔ su mu gea kua.
9 Bɛsɛn nukura ra n do sà n kua dam
sarirugibu sanam mɛ i sãa damgibu.
Mɛya maa sa bikiamɔ bɛsɛn kanaru sɔɔ
i ko tɔn yebunu.
10 Yen sɔ̃na na bɛɛ yoruammɛ mìn di
na toma, kpa nà n tunuma, n ku ka bɛɛ
sɛ̃sia ka wooda ye Yinni u man wɛ̃ n ka
bɛɛ tãsisia, n ǹ mɔ n ka bɛɛ sura.
11 Tɛ̃ nɛgibu, i n nuku dobu mɔ. I
kookari koowo i ka ko tɔn yebunu i n
dam kɛ̃ɛnamɔ. I nɔɔ tia koowo, i n wãa
alafia sɔɔ. Gusunɔ u ko n wãa ka bɛɛ,
wi, wi u sãa kĩrugii ka alafiagii.
12 I tɔbirinɔ ka kĩru.
Naanɛ dokeobu kpuro ba bɛɛ
tɔbura.
13 Yinni Yesu Kirisin durom ka
Gusunɔn kĩru ka Hunde Dɛɛron
mɛnnabu n ka bɛɛ kpuro wãa.

TIRE TE PƆLU U GALATIGIBU KUA

Galatigiba Pəlu u tire te kua. Galatin tem mu kpã. Gisə, tem mɛya ba sokumə Turuki. Pəluwa u gbia u waasu da tem mi, Gərobun Kookoosu wiru 13 ka 14. Yen biru, Yuu gaba na ba bu sõəsi tukunu sõəsimə ni nu sãa Yuuban deemaa. Niya, bango kobu ka woodan mɛm nəəbu. N deema Pəlu u raa Galatigibu sõəwa tokereke ma goo sari wi u koo win toranun suuru wa Gusunən mi ma n kun mə yɛ̃ro u gõru gəsia ma u Yesu naanɛ doke. Ye Pəlu u nua ma naanɛ dokeobu ba wuramə Yuuban sõəsi ni səə, yera biti nùn mwa too, wiru 1:6 ka 4:20. Yen sõna u tire teni yorua ka məru u ka bu kirə ko Yuuban sõəsi nin sõ. Domi sõəsi nin bweseru nu ǹ sãa Gusunəginu.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-5.
2. Labaari Gea ya sãawa tia, wiru 1:6-10.
3. Pəlu u ka tii yinamə, wiru 1:11n di sere wiru 2:21.
4. Naanɛ dokebu ka Gusunən durom sõna tənu u koo gem wa, wiru 3n di sere wiru 4.
5. Naanɛ dokeon tii məru, wiru 5:1n di sere wiru 6:10.
6. Kirə dãaka ka təbiribu, wiru 6:11-18.

Təbiribu

1-5 Bɛɛ Yesun yigbɛnugibu, bɛɛ be i wãa Galatin temə, nɛ ka bɛsɛgibu kpuro be sa wãa sannu, sa bɛɛ təbura. Gusunə Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃. Yesu Kirisi wi, u tii wɛ̃ bɛsɛn toranun sõ u ka sun wəra saa handunia kõsa yen nəman di, Gusunə bɛsɛn Baaban kĩru səə. Wiya u yiiko mə sere ka baadommaə. Ami.

Nɛna Pəlu. Yesu Kirisiwa u man soka n ka ko win gəro, wi ka Gusunə Baaba, wi u nùn seeya gərin di. N ǹ mə təmba ba man soka, nɛn sokura kun nɛ saa tənu goon min di.

Labaari gea gaa maa sari

6 N man biti kua, wee, i yɛ̃ro derimə fuuku fuuku wi u bɛɛ soka ka Kirisin durom, ma i kĩ i Labaari gea gaa swĩi.

7 Sà n gem gerumə, Labaari gea gaa maa sari. Gaba gesi bɛɛn laakari burisinaməwa, ma ba kĩ bu Kirisin Labaari gea gəsia.

8 Adama baa bɛsɛn tii, ǹ kun mɛ gərado wi u na wəllun di, ù n bɛɛ Labaari gea tuka waasu kua, ye ya ǹ sãa ye sa bɛɛ sõəwa bu nùn bõrusio.

9 Sa raa gerua, na maa wure na gerumə, goo ù n bɛɛ gari tuki waasu kua yi yi ǹ sãa yi i mwa kə, bu nùn bõrusio.

10 Na tənun siarabu kasu ka gari yini? Aawo, Gusunən siaraba na kĩ. Na kookari mə̀ n ka ko ye n koo təmbu dore ro? Aawo. Nà n kĩ n ko sere ka tɛ̃ ye n təmbu doremə, na ǹ ko na n sãa Kirisin yoo.

Nge mɛ Pəlu u ka kua gəro

11 Nɛgibu, na bɛɛ sõəmə ma Labaari gea ye na kparamə ya ǹ sãa tənugia.

12 Na ǹ ye mwɛ tənun min di, goo kun maa man ye keu kue, Yesu Kirisiwa u man ye sõəsi.

13 I nua nge mɛ nɛn wãara raa sãa sanam mɛ na Gusunə sãamə nge mɛ Yuuba ba ra ko. Na ra n Gusunən yigbɛru nəni sõəmə n banda n ka tu kam koosia.

14 Nɛn sikadoban komarun kĩrun sõna na nɛn Yuusi dabiru gbiiri Yuuban sãaru səə be ba sãa nɛn saaraba.

15 Adama Gusunə u man gəsa ba sere man mara ma u man soka win durom səə.

16 Ma sanam mɛ u gõru doke u man win Bii sõəsi kpa n ka tən tukobu win Labaari gea waasu kua, na ǹ de təmbu gabun mi bu ka man bwisi kɛ̃.

17 Na ǹ maa de Yerusalɛmuə n ka bu wa be ba gbia ba kua Yesun gərobu na sere kua gəro. Adama na yande dawa Daarububan tem səə. Min diya na maa wura Damasiə.

18 N tɛ n kua wõə ita na sere Yerusalɛmu da n ka Piɛɛ gia, ma na sina win mi sõə wəkura nəəbu.

19 Na ǹ maa gəro goo wa mi, ma n kun mə Yakəbu, Yinnin wənə.

20 Ye na yorumɔ, gema. Gusunɔwa
sãa nɛn seedagii nà n weesu mɔ̀.
21 Yen biru na Sirin tem da ka Silisin
tem.
22 Sanam mɛ, Kirisin yigbɛ ni nu
wãa Yudeaɔ nu ǹ gina man waare.
23 Ba gesi nua ma wi u raa bu nɔni
sɔ̃ɔmɔ, u tɛ̃ Yesun faaban gari waasu
mɔ̀, yi u raa kĩ u kam koosia.
24 Ma ba Gusunɔ siara nɛn sɔ̃.

Pɔlu ka gɔro be ba tie

2

1 Wɔ̃ɔ wɔkura nnɛn biru ma sa kpam
wura Yerusalɛmuɔ, nɛ ka Baanabasi.
Sa maa Titu sua u ka sun da.
2 Na da yèn sɔ̃ Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi
ma n weenɛ n da. Nɛ ka wirugibu
tɔnawa sa mɛnna, ma na bu Labaari
gean gari tubusia yi na ra tɔn tukobu
waasu kue, domi na ǹ kĩ nɛn sɔmburu
te na raa kua, ǹ kun mɛ te na mɔ̀ tɛ̃, tu
kam ko.
3 Baa mɛ Titu nɛn kpaasi u sãa
Gɛrɛki, ba ǹ nùn tilasi kue u ka bango
ko.
4 Adama tɔmbu gabu be ba ǹ sãa
begibu ka gem, ba dua bɛsɛn wuurɔ
ma ba kĩ bu nùn bango ko. Ba na
gbɛnum nge kɔrumɔtɔ kowobu bu ka
bɛsɛn tii mɔru mɛɛri te Kirisi Yesu u
sun wɛ̃. Ba kĩwa su wure su ko yobu.
5 Adama sa ǹ ben gari wure baa fiiko
yèn sɔ̃ sa kĩ Labaari gean gem mu n
wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
6 Ma be ba sãare wirugibu, n ǹ man
gãanu sãa ye ba sãa domi Gusunɔ kun
tɔnun wuswaa mɛɛra. Wirugii be, ba
ǹ man gari gɛɛ sosie.
7 Adama ba wa ma Gusunɔ u man
Labaari gea nɔmu sɔndia tɔn tukobun
sɔ̃ nge mɛ u Piɛɛ ye nɔmu sɔndia
Yuuban sɔ̃.
8 Domi wi u Piɛɛ dam wɛ̃ u ka ko gɔro
Yuuban sɔ̃, wiya maa man dam wɛ̃ n
ka ko gɔro tɔn tukobun sɔ̃.
9 Ma sanam mɛ Yakɔbu ka Piɛɛ
ka Yohanu, be ba sãa nge yigbɛrun
gbereba, ba nɛn kɛ̃ru tuba te ba man
wɛ̃, ba wura ma nɛ ka Baanabasi, sa
kua begibu. Ba maa wura su da
tɔn tukobun mi, kpa be, bu maa da
Yuuban mi.
10 Adama ba sun kana su ben
sãarobu yaaya. Na maa kookari kua
na ka kua mɛ.

Pɔlu u Piɛɛ gerusi Antiɔsiɔ

11 Sanam mɛ Piɛɛ u na Antiɔsiɔ na
nùn gerusi nɔni ka nɔni yèn sɔ̃ u taarɛ
mɔ.
12 Gabu be Yakɔbu u gɔra mi, bu
sere tunuma, Piɛɛ u ra raa di ka tɔn
tuko naanɛ dokeobu sannu. Adama
ye tɔn be, ba tunuma ba kpa, u tii
gawa ma u ǹ maa dimɔ ka be bangon
woodan sɔ̃.
13 Ma Yuu gaba maa murafitiru kua
ka wi sannu sere ba Baanabasin tii
gawe ben murafiti te sɔɔ.
14 Ye na wa ma ba ǹ sĩimɔ ka gɔ̃ru tia
Labaari gean gem sɔɔ, na Piɛɛ sɔ̃ɔwa be
kpuron wuswaaɔ na nɛɛ, wunɛ Yuuwa
ma a mɔ̀ nge tɔn tuko, n ǹ mɔ nge Yuu.
N n mɛn na, amɔna a ka tɔn tukobu
gawamɔ bu ko nge Yuuba.

Yuuba ka tɔn tukobu

ba faaba mɔ naanɛ dokebun sɔ̃

15 Ka geema, bɛsɛ Yuubara, n ǹ mɔ
tɔn tuko be ba sãa durumgibu, domi
Yuubara ba sun mara.
16 Ka mɛ, sa yɛ̃ ma tɔnu u koo gem
wa Gusunɔn wuswaaɔ ù n Yesu Kirisi
naanɛ doke, n ǹ mɔ ka wooda nɛnubu.
Bɛsɛ maa, sa Yesu Kirisi naanɛ doke su
ka gem wa Gusunɔn wuswaaɔ, n ǹ mɔ
ka wooda nɛnubu. Domi goo sari wi
Gusunɔ koo gem wɛ̃ yèn sɔ̃ u wooda
mɛm nɔɔwa.
17 Tɛ̃ bɛsɛn tii sà n sɔ̃ɔsira torobu nge
mɛ tɔn tukobu ba sãa yèn sɔ̃ sa gem
kasu saa Kirisin min di, ǹ n mɛn na,
Kirisin sɔmbura ta toraru sosimɔ? Su
ku wa mɛ.
18 Domi nà n ye na raa sura bana, na
tii sɔ̃ɔsimɔ toro.
19 Adama ǹ n woodan sɔ̃n na, ya
ǹ maa dam mɔ nɛn wɔllɔ, yen tiiwa
ya man go kpa na n ka wãaru mɔ
Gusunɔn wuswaaɔ. Ba man kpare
dãru sɔɔ ka Kirisi sannu.
20 Yen sɔ̃na n ǹ maa mɔ nɛna na wasi,
Kirisiwa u wãaru dimɔ nɛ sɔɔ. Ma wãa
te na dimɔ tɛ̃, na tu dimɔwa ka naanɛ
dokebu Gusunɔn Bii sɔɔ wi u man kĩa
ma u win wãaru wɛ̃ nɛn sɔ̃.
21 Na ǹ Gusunɔn durom kam
koosiamɔ. Domi tɔnu ù n gem waamɔ

Gusunɔn mi saa woodan di, Kirisin gɔɔ kua kam.

Wooda ka naanɛ dokebu

3

1 Bɛɛ Galatigibu laakari saribа! Bɛɛ be ba sɔ̃ɔwa kpasasa nge mɛ ba Yesu Kirisi kpare dãru sɔɔ, wara u bɛɛ dobua.
2 I man gãa tee nini sɔ̃ɔwɔ. I Gusunɔn Hunde mwa wooda nɛnubun sɔ̃? Nge Labaari gean sɔ̃ ye i nua ma i naanɛ doke.
3 Amɔna i ka laakari bia mɛ. I torua ka Gusunɔn Hunde. Ma i kĩ i dakura ka bɛɛn tiin dam?
4 I nɔni swãa te kpuro wawa kam? Aawo, n ǹ kam.
5 Ye Gusunɔ u bɛɛ win Hunde wɛ̃, ma u sɔm maamaakiginu mɔ̀ bɛɛn suunu sɔɔ, u mɔ̀ yèn sɔ̃ i wooda mɛm nɔɔwa? Nge yèn sɔ̃ i Labaari gea nua ma i ye naanɛ doke.
6 Nge mɛ ba yorua, “Aburahamu u Gusunɔ naanɛ doke, yen sɔ̃na Gusunɔ u nùn garisi gemgii.”
7 Yen sɔ̃, i de i n yɛ̃ ma be ba Gusunɔ naanɛ doke beya ba sãa Aburahamun bibu.
8 Gusunɔn gari yi raa gerua ma Gusunɔ u koo tɔn tukobu gem wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃. Yen sɔ̃na yi Aburahamu Labaari gea waasu kua yellun di yi nɛɛ, “Wunɛn min diya Gusunɔ u koo bwesenu kpuro domaru kua.”
9 Aburahamu u Gusunɔ naanɛ doke ma u domaru wa. Nge mɛya be ba maa Gusunɔ naanɛ doke, ba koo domaru wa ka wi sannu.
10 Be ba woodan mɛm nɔɔbu gballi ba bu bɔ̃rusi. Domi ba yorua ba nɛɛ, “Bɔ̃rurowa wi u yina u woodan gari kpuro mɛm nɔɔwa yi ba yorua.”
11 Tɛ̃ ya sɔ̃ɔsira kpasasa ma goo kun gem waama Gusunɔn wuswaaɔ ka woodan mɛm nɔɔbu, domi ba yorua ba nɛɛ, “Wi Gusunɔ u gem wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃, wiya u ko n wãa.”
12 Tɛ̃, wooda ya ǹ ka naanɛ dokebu dendimɔ. Domi ba yorua ba nɛɛ, “Wi u ye kpuro mɛm nɔɔwa, wiya u ko n wãa yen sɔ̃.”
13 Adama Kirisi u sun yakia saa woodan bɔ̃rin di sanam mɛ u kua wi ba bɔ̃rusi bɛsɛn sɔ̃. Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ, “Baawure wi ba bwɛ̃ dãru sɔɔ, u kua bɔ̃ruro.”
14 Kirisi u kua mɛ kpa Aburahamun domaru tu maa ka ko tɔn tukobugiru saa Yesu Kirisi win min di, kpa su ka Hunde mwa naanɛ dokebun saabu wìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u sun kua.

Wooda ka nɔɔ mwɛɛru

15 Nɛgibu, kon gari yi weesina ka ye tɔmba yɛ̃. Tɔnu ù n nɔɔ mwɛɛru kua u sire, goo kun kpɛ̃ u tu seeya, goo kun maa tu sosimɔ.
16 Tɛ̃, Aburahamu ka win sikadobuwa Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ba ǹ gerua sikadominu nge ba ka tɔn dabinu yã. Adama ba gerua sikadobu, yen tubusiana tɔn turo tɔna, wi u sãa Kirisi wi.
17 Amɛniwa na kĩ n gere. Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u tu sire. Tɛ̃, wooda ye ya na wɔ̃ɔ nɛɛru ka tɛnan (430) biru, ya ǹ kpɛ̃ yu nɔɔ mwɛɛ te seeya, kpa Gusunɔn sire bi, bu ko kam.
18 Domi bà n tubi dimɔ wooda nɛnubun sɔ̃, ba ǹ dimɔ nɔɔ mwɛɛrun sɔ̃. Adama Gusunɔ u Aburahamu ye wɛ̃wa ka nɔɔ mwɛɛru.
19 N n mɛn na, mban sɔ̃na ba wooda wɛ̃. Ba ye wɛ̃wa kpa kookoo si su kun sãa Gusunɔn kĩru su n ka sɔ̃ɔsire sere Aburahamun sikadobu ge, gu ka na gèn sɔ̃ ba nɔɔ mwɛɛru kua. Wɔllun gɔradobara ba wooda ye tɔmbu nɔɔsia saa sɔmɔ goon min di.
20 Adama tɔn turo ù n gãanu mɔ̀ u ǹ sɔmɔ goon bukata mɔ. Wee Gusunɔ turowa u nɔɔ mwɛɛ te kua.

Woodan yaasi

21 N n mɛn na, wooda ya ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru sikirinamɔ? Su ku wa mɛ. Domi bà n daa wooda wɛ̃ ye ya koo kpĩ yu tɔnu wãaru wɛ̃, Gusunɔ u koo raa tɔnu gem wɛ̃ saa woodan di.
22 Adama Gusunɔn gari gerumɔ ma tɔmbu kpuro ba wãa durum dam nɔmaɔ, kpa kɛ̃ɛ tèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua ta n ka sãa be ba naanɛ dokegiru yèn sɔ̃ ba Yesu Kirisi naanɛ doke.

23 Naanɛ dokebun saa yu sere na,
wooda ya sun dɔɔrɛ sãawa ya nɛni sere
naanɛ doke bi, bu ka sɔ̃ɔsira.
24 Wooda ye, ya sun nɛnua sere
Kirisi u ka tunuma, kpa Gusunɔ u sun
gem wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃.
25 Tɛ̃ ye naanɛ dokebun saa ya tura,
sa ɲ maa wãa dɔɔrɛ sɔɔ.
26 Domi Yesu Kirisi sɔɔ bɛɛ kpuro i
kua Gusunɔn bibu naanɛ dokebun sɔ̃.
27 Mɛya bɛɛ kpuro bɛɛ be i kua
Kirisigibu batɛmu sɔɔ i Kirisin daa
sebua.
28 Yen sɔ̃na goo kun goo, Yuuba ka
tɔn tukobu, yobu ka tii mɔwɔbu, tɔn
kurɔbu ka tɔn durɔbu. Bɛɛ kpuro i sãa
tia yèn sɔ̃ i gbinnɛ ka Yesu Kirisi.
29 I n sãa Kirisigibu, i maa sãa
Aburahamun sikadominu, i ko maa
tubi di yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua.

4

1 Ye na gerumɔ wee. Bii wi u koo
win baan tubi di, sanam mɛ u gina
sãa bii, u ɲ yoo sanɔ gaa kere, baa mɛ
kpuro sãa wigia.
2 Saa ye u sãa bii, tɔmba wãa be ba
nùn nɛni, ba maa win wunanɔsu mɔ̀
sere saa ye win baaba u nùn yiiya.
3 Nge mɛya n sãa ka bɛsɛ. Sa raa sãa
handunian bũnun yobu.
4 Adama sanam mɛ saa ya tura,
Gusunɔ u win bii gɔrima. Tɔn
kurɔwa nùn mara, u maa nùn marawa
woodan nɔma sɔɔ,
5 kpa u ka bu yakia be ba wãa
woodan nɔmaɔ kpa su ko Gusunɔn
bibu.
6 Gusunɔ u win Biin Hunde gɔrima
bɛsɛn gɔ̃rusu sɔɔ u ka sɔ̃ɔsi ma win
biba bɛsɛ sa sãa. Hunde win saabuwa
sa nùn sokumɔ, baaba.
7 N n mɛn na, a ɲ maa sãa yoo, a kua
bii. Tɛ̃ ye a ka sãa bii, Gusunɔ u maa
nun kua tubi dio.

Galatigibun gari Pɔlu nɛni

8 Yellu i ɲ Gusunɔ yɛ̃, ma i sãa
gãanun yobu ni nu ɲ sãa Gusunɔ.
9 Adama tɛ̃ nge mɛ i Gusunɔ wura,
nge n mam nɛɛre, Gusunɔ u bɛɛ wura,
amɔna i ka kĩ i gɔsira handunian
bũnun mi, ni nu ɲ dam ka bɛɛrɛ mɔ.
Mban sɔ̃na i kĩ i maa ko nin yobu.
10 I tɔ̃nu ganun saria swĩi, ka suru ka
tɔ̃ɔ bakanu ka wɔ̃su.
11 Tɛ̃ bɛrum man mɔ̀ nɛn sɔmburu
kpuro tu ku raa ko kam te na kua bɛɛn
sɔ̃.
12 Na bɛɛ kanamɔ nɛgibu, i bɛɛn tii
dokeo nɛn ayerɔ, domi na nɛn tii doke
bɛɛn ayerɔ. I ɲ man gãanu tore.
13 Nge mɛ i yɛ̃, ka wasin barara
na bɛɛ Labaari gea waasu kua nɔn
gbiikiru.
14 Adama i ɲ man gɛma, i ɲ maa
man yinɛ, baa mɛ nɛn bararu ta bɛɛ
waabu tusa. I man mwawa nge mɛ i ko
Gusunɔn gɔrado mwa, ɲ kun mɛ Yesu
Kirisi win tii.
15 I raa nuku dobu mɔ. Tɛ̃, mba n bɛɛ
kua. Na kon kpĩ n bɛɛ seeda diiya ma,
ɲ n koo raa koora i ko i bɛɛn nɔni wuka
i man kɛ̃.
16 Na kua bɛɛn yibɛrɛ yèn sɔ̃ na bɛɛ
gem sɔ̃ɔwa?
17 Tɔn be, ba bɛɛn kĩru kasu, adama n
ɲ ka yaasi gea. Ba kĩ bu bɛɛ gɔwa bɛsɛn
min di, kpa i n ben kĩru kasu.
18 Tɔnu ù n bɛɛn kĩru kasu ka yaasi
gea, gãa geena baadomma, n ɲ mɔ
sanam mɛ na wãa ka bɛɛ tɔna.
19 Nɛn bii kĩnasibu, na kpam maa
wahala mɔ̀ nge tɔn kurɔ wi u marumɔ,
sere Kirisin daa yu ka koora bɛɛ sɔɔ.
20 Na kĩ na n wãa ka bɛɛ tɛ̃ kpa n nɛn
gere kɔsi. Na wãa bitani sɔɔ bɛɛn sɔ̃.

Agaa ka Saaraa

ba sãa gari yin weesinaa

21 I de n bɛɛ bikia, bɛɛ be i kĩ i n wãa
woodan nɔmaɔ, i ɲ nua ye wooda ya
gerumɔ?
22 Ba yorua ma Aburahamu u bii tɔn
durɔbu yiru mara, turo ka kurɔ wi u
sãa yoo, turo ka kurɔ wi u sãa tii mɔwɔ.
23 Yoo wi, u win bii mara nge
mɛ tɔmbu kpuro ba ra ma, adama
tii mɔwɔ wi, u win bii marawa ka
Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru.
24 Gari yini yi kua weesinaa. Kurɔ
be yiru ba ka nɔɔ mwɛɛnu yiru weenɛ.
Teeru, te ta bibu marumɔ yoru sɔɔ, ta
naamɔ saa Sinain guurun di, teya ta ka
Agaa weenɛ.
25 Agaa wi, u sãare nge Sinain
guuru, Daarububan tem sɔɔ. U maa

sãa nge Yerusalɛmu ye ya wãa tɛ̃, domi
ya wãa yoru sɔɔ ka yen tɔmbu kpuro.
26 Adama Yerusalɛmu ye ya wãa
wɔllɔ, ya tii mɔ, ya maa sãa bɛsɛn mɛro.
27 Domi ba yorua,
“A gɔ̃ru doro, kurɔ wunɛ wi a ɲ̀
marure.
A gbãro a kuuka ko ka nuku dobu,
wunɛ wi a ɲ̀ marubun wahala koore.
Domi kurɔ wi ba raa deri,
u koo bibu ma n kere kurɔ wi u wãa ka
durɔ.”
28 Tɛ̃ bɛɛ nɛgibu, i sãa Gusunɔn nɔɔ
mwɛɛrun bibu nge mɛ Isaki u sãa.
29 Sanam mɛya bii wi ba mara nge
baawure, u wi ba mara ka Gusunɔn
Hunden dam nɔni sɔ̃wa. Mɛya maa n
sãa tɛ̃.
30 Adama mba Gusunɔn gari yi
gerumɔ. Yi nɛɛwa, “A yoo wi giro ka
win bii sannu, domi win bii wi, u ɲ̀
tubi dimɔ ka tii mɔwɔn bii sannu.”
31 Nge mɛya nɛgibu, sa ɲ̀ sãa yoon
bibu. Sa sãawa tii mɔwɔn bibu.

I bɛɛn tii mɔru nɛnuɔ

5

1 Sa n ka tii mɔn sɔ̃na Kirisi u sun
yara yorun di. Yen sɔ̃, i yɔ̃ro sim sim
kpa i ku de bu bɛɛ duusia yoru sɔɔ
kpam.
2 I swaa dakio i nɔ. Nɛ Pɔluwa na bɛɛ
yeni sɔ̃mɔ, ì n dera ba bɛɛ bango kua,
i ɲ̀ arufaani gaa wasi Kirisin mi.
3 Nɛn seeda wee ye na dimɔ kpam.
Baawure wi u dera ba nùn bango kua,
na yɛ̃ro sɔ̃mɔ u koo wooda kpuro
mɛm nɔɔwawa.
4 Bɛɛ be i kĩ i gem wa Gusunɔn
wuswaaɔ ka woodan nɛnubu, i tii kara
kɔ Kirisin min di ma i kisira durom
nɔman di.
5 Domi sa yĩiyɔ ma Gusunɔ u koo sun
gem wɛ̃ ma sa mɛ swaa daki ka win
Hunden dam ka naanɛ dokebu.
6 Sà n gbinnɛ ka Yesu Kirisi, bango
ɲ̀ kun mɛ bango sariru ya ɲ̀ gãanu. Ye
n sãa gãanu yeya naanɛ dokebu bi bu
sɔmburu mɔ̀ ka kĩru.
7 I raa duki mɔ̀ bura buram tɔna.
Wara u bɛɛ swaa bunana i ɲ̀ maa ka
gem mɛm nɔɔwammɛ.
8 Kɔkiri bi, bu ɲ̀ nɛ saa Gusunɔn min
di wi u bɛɛ soku.
9 Nge mɛ ba ra nɛɛ, pɛ̃ɛ seeyatia fiiko,
yeya ya ra pɛ̃ɛ kpuro kukusie.
10 Adama Yinni u dera na bɛɛ naanɛ
sãa. Na yɛ̃ ma i ɲ̀ ko gãa tukunun
bwisikunu ko. Wi u maa bɛɛ bitani
dokemɔ, Gusunɔ u koo nùn taarɛ wɛ̃
baa ɲ̀ n weren na.
11 Nɛgibu, nɛn tii nà n kparamɔ sere
ka tɛ̃ ma n weenɛ bu bango ko, mban
sɔ̃na ba man nɔni sɔ̃mɔ. Nà n mɔ̀ mɛ,
Yesun dãa bunanarun gɔɔn gari yi ɲ̀
maa tɔmbu torasiamɔ.
12 Be ba bɛɛ bitani dokemɔ mi, bu
doo bu tii maatam ko.
13 Nɛgibu, ba bɛɛ sokawa i ka ko tii
mɔwɔbu. Ka mɛ, i ku de bɛɛn tii mɔru
tu de i n sĩimɔ ka wasin baa. Adama i n
sominamɔ ka kĩru.
14 Domi wooda kpuron wira wãawa
yiire tee bini sɔɔ bi bu nɛɛ, “A wunɛn
tɔnusi kĩɔ nge wunɛn tii tii.”
15 Adama ì n sankinamɔ nge gbeeku
yɛɛ, i mɛɛra koonamɔ, i n yɛ̃ ma i ko
kam koosiana.

Gusunɔn Hunde ka tɔnun daa

16 Ye na gerumɔ wee, i de Gusunɔn
Hunde u bɛɛ kpara. N n koora mɛ, i ɲ̀
ko maa bɛɛn tii tiin kĩru kankam ko.
17 Domi ye bɛsɛn tii tiin daa ya kĩ,
ya ɲ̀ ka Gusunɔn Hunden kĩru nɔɔ tia
sãa. Ma Hunden kĩru ta ɲ̀ ka bɛsɛn tii
tiin kĩru nɔɔ tia sãa. Kĩru yiru ye, ya
sannamɔ sere i ɲ̀ kpɛ̃ i ko ye i kĩ.
18 Adama Gusunɔn Hunde ù n bɛɛ
kparamɔ i ɲ̀ wãa woodan nɔmaɔ.
19 Tɔnun tii tiin daa ya ra sɔ̃sire
kpasasa. Yeya kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru
sɔɔ, ka daa disinugia ka daa bɛrɛtɛkɛ,
20 ka bũu sãaru ka tim kankam, ka
yibɛrɛ tɛɛru, ka sannɔ, ka nisinu, ka
mɔru, ka nɔɔ gɔmunu, ka sikirinɔ, ka
karanabu,
21 ka kinɛnu, ka tam nɔrubu, ka aka
dibu, yen bweseru kpuro gesi. Na bɛɛ
kirɔ mɔ̀ nge mɛ na raa kua na nɛɛ, be ba
yenin bweseru mɔ̀, ba ɲ̀ kpɛ̃ ba n wãa
mi Gusunɔ u bandu swĩi.
22 Adama Gusunɔn Hunden
maruma, kĩru, ka nuku dobu, ka bɔri
yɛndu, ka tɛmanabu, ka tɔn geeru, ka
nuku tia, ka naanɛ,
23 ka daa duudwia, ka gaya. Wooda
sari ye ya yeni taarɛ wɛ̃ɛmɔ.

24 Ma be ba sãa Yesu Kirisigibu ba ben tii tiin daa kpeerasia dãa bunanarɔ, ka yen binɛ ka yen kĩru kpuro.
25 Gusunɔn Hundewa u sun wãaru wɛ̃. N n mɛn na, su maa de u n sun kpare.
26 Su ku tii sua kpa sa n sannɔ seeyamɔ bɛsɛn suunu sɔɔ, kpa sa n nisinu kuanammɛ bɛsɛn tii tiinɛ.

I sɔmunu dɛranɔ

6

1 Nɛgibu, ì n goo mwa toraru garu sɔɔ, bɛɛ be Gusunɔn Hunde u kparamɔ, i yɛ̃ro swaa gea sureo kpam ka tii kawabu, kpa i n tii yɛ̃ bu ku raa ka bɛɛn tii kɔkirin sɔ̃.
2 I n sɔmunu dɛranamɔ kpa i ka Kirisin wooda mɛm nɔɔwa.
3 Goo ù n tii mɛɛra goo ma u ǹ sãa gãanu, u tii nɔni wɔ̃kumɔwa.
4 I de baawure u win tiin kookoosu yĩiya kpa u wa si sɔɔ, ye u koo ka woo kana, adama u ku woo kana ma u goo keren sɔ̃.
5 Domi baawurewa u koo win tii tiin sɔmunu sɔbe.
6 Wi ba Gusunɔn gari sɔ̃ɔsimɔ, i de yɛ̃ro u win gãa gee ni u mɔ bɔnu ko ka wi u nùn sɔ̃ɔsimɔ.
7 I ku tii torasia. Ba ku ra Gusunɔ yaakoru ko. Domi ye tɔnu u duurumɔ, yeya u koo gɛ̃.
8 U n duurumɔ ye win tii tiin daa ya kĩ, kam koba ya koo nùn marua. U n maa duurumɔ ye Gusunɔn Hunde u kĩ, wãaru te ta ku ra kpewa Gusunɔn Hunde koo nùn marua.
9 N n mɛn na, su ku wasira gean kobu sɔɔ, domi sà kun kpanɛ, sa ko wa su gɛ̃ sanam mɛ saa ya tura.
10 Nge mɛya saa baayere ye sa ayeru mɔ, su baawure durom kua, n mam nɛɛre be ba Yesu naanɛ doke.

Kirɔ dãaka ka tɔbiribu

11 Tɛ̃, i nɛn yori baka mɛɛrio ye na bɛɛ yoruammɛ ka nɛn tiin nɔma.
12 Be ba kĩ bu woo kana wasin sɔ̃, beya ba kĩ bu bɛɛ tilasi ko i ka bango ko. Adama ba ye mɔ̀ kpa bu ku ka nɔni swãaru wa Kirisin dãa bunanarun garin sɔ̃.
13 Baa be ba bango kua mi, ben tii ba ǹ wooda mɛm nɔɔwammɛ. Ma ba kĩ bu bɛɛ bango ko bu ka woo kana.
14 Adama nɛ na kun woo kanamɔ ma n kun mɔ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin dãa bunanarun garin sɔ̃, domi win dãa bunanarun sɔ̃na handunian gãanu kpuro kun maa man sãawɛ gãanu, mɛya nu ǹ maa man gawamɔ.
15 Bango ka bango sariru yen gaa kun sãa gãanu. Ye n sãa gãanu, yeya a n sãa taka koora kpaa.
16 Be ba taka koora kpaan wooda yeni swĩi, alafia ka durom mu n ka bu wãa ka Gusunɔn tɔmbu kpuro.
17 Saa gisɔn di goo u ku maa man wahala ko domi na boo bori mɔ nɛn wasi sɔɔ, yi na wa Yesun sɔ̃.
18 Nɛgibu, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin durom mu n wãa ka bɛɛ. Ami.

TIRE TE PƆLU U EFESUGIBU KUA

Pəlu u wãawa pirisəm səə Romuə u ka tire te Efesugibu yorua. Ye u tu yorua u kpa, Tisikiwa u gəra u ka tu da. N sãare Efesun bera min Yesun yigbɛnu kpurowa u tire te yorua, n ǹ mə teeru təna.

Gbiikaa, u bu sõəsimə nge mɛ Yesun yigbɛrugibu ba kua wasi tee Yesu səə. U sõəsimə swaa ye Gusunə u kpa u ka win təmbu gəsa ma u ben toranu suuru kua, ma u bu win Hunde Dɛɛro wɛ̃.

Yiruse, u bu kirə mə̀ bu ka ben wãaru di nəə tia səə ye ya koo sõəsi ma Kirisi u wãa ben wãaru səə ka gem.

Pəlu u garin weenasii dabinu sua u ka Yesun yigbɛrun nəə tian gari bu yeerisia. U nɛɛ, Yesun yigbɛru ta sãawa nge wasi, ma Yesu wi, u sãa yin wiru. Yigbɛ te, ta maa sãa nge diru, ma Yesu wi, u sãa ten gani gəmburun dam. Yigbɛ te, ta maa sãa nge kurə, ma Yesu wi, u sãa ten durə.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Kirisi ka win yigbɛru, wiru 1:3n di sere wiru 3:21.
3. Wãa kpaaru Kirisi səə, wiru 4:1n di sere wiru 6:20.
4. Nəə kana təbiribu, wiru 6:21-24.

Təbiribu

1 Bɛɛ naanɛ dokeobu, bɛɛ be i wãa Efesuə ma i ka Yesu Kirisi yõra dim dim, nɛ Pəlu, nɛ wi na sãa Yesu Kirisin gəro Gusunən kĩru səə, na bɛɛ təbura.

2 Gusunə bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃.

Durom mɛ Gusunə sun kua bɛsɛ ka Kirisin gbinnaan saabu

3 I de su Gusunə siara bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba. Bɛsɛ ka Kirisin gbinnaan saabu u sun wəllun doma bwese bwesekə kua saa win Hunden min di.

4 Bu sere handunia taka ko, Gusunə u sun gəsa kə sa n ka sãa wigibu Kirisi səə, kpa sa n sãa dɛɛrobu ka taarɛ sarirugibu win mi. Win kĩru səə

5 u himba kua yellun di u sun ko win tiin bibu saa Yesu Kirisin min di. Win tən geerun sõna u kua mɛ,

6 kpa su ka win durom yiikogim siara mɛ u sun kua bɛsɛ ka win Bii kĩnasin gbinnaa səə.

7 Domi Kirisin yɛm saabuwa sa yakiara ma ba sun bɛsɛn durum suuru kua. Nge mɛya Gusunə u sun win durom bakam sõəsi,

8 mɛ u sun kua n banda ye u sun bwisi bɛkɛ ka laakari yabua.

9 Ma u sun win asiri giasia ye win tii u gõru doke u ko yellun di saa Yesu Kirisin min di.

10 Gusunən himba ye, ye u koo yibia dəma te saa ya tura, yera u taka koora kpuro mɛnna sannu, ye kpuro ye ya wãa wəllə ka ye ya wãa temə, kpa Kirisi u n sãa yen wirugii.

11 Domi gãanu kpuro nu kooraməwa nge mɛ Gusunən himba ka win kĩru. Ma bɛsɛ ka Kirisin gbinnaan sõ sa kua tubi diobu Gusunən mi ka win tiin himba ye u gõru doke yellun di.

12 N n mɛn na, i de su Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃, bɛsɛ be sa gbia sa yĩiyəbu mə Kirisin mi.

13 Mɛya maa sanam mɛ i gem gari nua yi yi sãa Labaari Gea ye ya ka bɛɛ faaba naawa, sanam mɛya i Kirisi naanɛ doke. Ma Gusunə u win tiin yĩreru doke bɛɛ səə ye u bɛɛ Hunde Dɛɛro kã̀ wìn nəə mwɛɛru u raa kua.

14 Hunde Dɛɛro wiya u sãa nge bɛsɛn tubin suna ye Gusunə u win təmbu nəə mwɛɛru kua. Ma u sun sõəmə kam kam ma sa ko tubi ye di sanam mɛ Gusunə u koo wigibu yakia mam mam. Kpa bu win yiiko siara.

Pəlun kanaru

15 Yenin saabuwa saa dəma tèn di na bɛɛn naanɛ dokebu Yinni Yesu səən baaru nua ka nge mɛ i naanɛ dokeobu kpuro kĩ,

16 na ǹ wasirare na kun ka Gusunə siare bɛɛn sõ. Na bɛɛ yaayamə nɛn kanaru səə,

17 ma na bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Yinni, wi u sãa Baaba yiikogii kana

u bɛɛ ko laakarigibu kpa u bɛɛ yam bururasia i ka nùn gia.
18 Na maa nùn bikiamɔ u bɛɛn gɔ̃run nɔni wukia kpa i ka win yam bururam wa, kpa i n ka yɛ̃ ye i yĩiyɔ yèn sɔ̃ u bɛɛ soka, ka nge mɛ win tubi gean kpãara nɛ ye u naanɛ dokeobu yiiye,
19-20 ka nge mɛ win dam bakam mu sɔmburu mɔ̀ bɛsɛ be sa nùn naanɛ doke sɔɔ. Dam mɛ, mu sãa tem ka dam bakam mɛ u denda u ka Kirisi seeya gɔrin di ma u nùn sinasia win nɔm geuɔ wɔllɔ.
21 Miya Kirisi u wãa u wɔllun wirugibu kpuro kere ka min yi-ikogibu ka damgibu ka yinnibu kpuro ka yĩsiru baatere te ba koo kpĩ bu soku saa yeni sɔɔ ka maa saa ye ya sisi sɔɔ.
22 Ma Gusunɔ u dera u kua gãanu kpuron wirugii, ma u nùn wuna u ka ko wigibun yigbɛrun Yinni boko.
23 Yigbɛ te, ta sãa win wasi. Te sɔɔra win tii u wãa u yiba ma u yabu baayere yibiamɔ baama.

2

Gɔɔn suuribu

1 Gasɔ, i raa sãa nge be ba gu bɛɛn toranu ka bɛɛn mɛm nɔɔ sarirun sɔ̃.
2 I ra raa handunian kom kɔ̃sum kpuro ko, ma i hunde kɔ̃si yi yi wãa wɔllɔn wirugii wiru kpĩiya wi u sãa hunde ye ya sɔmburu mɔ̀ sere ka tɛ̃ tɔn be ba kun Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛn gɔ̃ruɔ.
3 Geema, bɛsɛ kpuro sa raa sãawa nge be. Bɛsɛn gɔ̃ru kĩru sɔɔra sa ra n sĩimɔ ma sa baayere kua ye bɛsɛn wasi kĩ ka ye sa bwisika. Bɛsɛn marumara ta dera sa raa sãa be ba koo Gusunɔn mɔru wa nge be ba tie.
4 Adama Gusunɔn wɔnwɔndu ta kpã win kĩi bakarun sɔ̃ te u sun kĩa.
5 Sanam mɛ sa sãa nge gɔribu bɛsɛn toranun sɔ̃, u sun kua wasobu ka Kirisi sannu. N n mɛn na, win durom sɔ̃na i faaba wa.
6 Gusunɔ u sun seeya gɔrin di ka Kirisi sannu kpa su bandu di ka wi sannu wɔllɔ.
7 U sun win tɔn geeru sɔ̃si saa Yesu Kirisin min di, kpa su ka win durom bakam wa mɛ mu ɲ nɔru mɔ sere ka baadommaɔ.
8 Domi Gusunɔn duroma ba ka bɛɛ faaba kua naanɛ dokebun sɔ̃. N ɲ mɔ ka bɛɛn hania, Gusunɔn kɛ̃ra.
9 Ya ɲ sãa bɛɛn sɔmburun are. Yen sɔ̃na goo kun kpɛ̃ u woo kana.
10 Domi sa sãawa Gusunɔn nɔman sɔmburu. U sun taka kuawa bɛsɛ ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ su ka sɔm geenu ko nìn sɔɔru u kua saa yellun di.

Bwesenu kpuro kua tia

Kirisi sɔɔ

11 Yen sɔ̃, i ku duari ma ba bɛɛ marawa tɔn tukobu. Yera n dera be ba sokumɔ bangogibu, be ba ben tiin wasi bango kua, ba ra ka bɛɛ soku bango sarirugibu.
12 I yaayo ma sanam mɛ, i ka Kirisi toma, i sãa tɔn tukobu Isiriliban mi, i ɲ bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛnu sɔɔ, ni Gusunɔ u win tɔmbu kua. I wãa handunia yeni sɔɔ n ɲ ka yĩiyɔbu, n ɲ maa ka Gusunɔ.
13 Adama tɛ̃ ye i ka Yesu Kirisi gbinnɛ, bɛɛ be i raa ka Gusunɔ toma, tɛ̃ i wãa win bɔkuɔ Kirisin yɛm saabu.
14 Domi Kirisin tiiwa u ka sun bɔri yɛndu naawa ye u ka bwesenu yiru kua bwese teeru, ma u tusiru wuna te ta sãa nge gana ye ya raa bu buranɛ.
15 Ka win gɔɔwa u wooda kpeesia ka yen yiirebu ka yen sesenu, kpa u ka kpĩ u bwesenu yiru ye ko bwese kpaa teeru dege dege win tii sɔɔ. Nge mɛya u ka bɔri yɛndu doke ben suunu sɔɔ.
16 Kirisi u tusi te kpeesia ka win gɔɔ dãa bunanaru wɔllɔ. Gɔɔ win saabuwa u bwesenu yiru ye kua teeru, ma u bu dorasia ka Gusunɔ. Be kpuro sannu ba kua nge wasi tee.
17 Nge mɛya Kirisi na u ka bɔri yɛndun labaari nɔɔsia bɛɛn mi, bɛɛ be i raa ka Gusunɔ toma, ka be ba wãa win bɔkuɔ.
18 Ka geema, Kirisin min diya bɛsɛ kpuro, sa ko kpĩ su da Baaban wuswaaɔ ka Hunde turo win somiru.
19 N n mɛn na, i ɲ maa sãa tɔn tukobu ɲ kun mɛ sɔbu, tɛ̃ i kuawa wuu teugibu ka naanɛ dokeobu kpuro, i maa kua Gusunɔn yɛnugibu.
20 Bɛɛ maa i sãa nge gani yi ba bana kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ge gɔrobu ka

Gusunɔn sɔmɔbu ba sura, Yesu Kirisin tiiwa sãa gen gɔmburun dam.
21 Wi sɔɔra dii te, ta swɛɛnɛ ma ta guniamɔ tu ka ko Gusunɔn wãa yeru.
22 Bɛɛ ka Kirisin gbinnaan sõ ba bɛɛ banisi dii te sɔɔ, ka be ba tie sannu i ka ko Gusunɔn Hunden wãa yeru.

3

Pɔlun sɔmburu tɔn tukobun suunu sɔɔ

1 Yenin saabuwa nɛ Pɔlu na kanaru mɔ̀, nɛ wi Kirisi Yesu u dera na wãa pirisɔm sɔɔ bɛɛ tɔn tukobun sõ.
2 Na yĩiyɔ kam kam ma i nua kɔ nge mɛ Gusunɔ u man durom kua n ka sɔmbu teni ko bɛɛn arufaanin sõ,
3 ka nge mɛ win tii u man win asirin gari giasia. N wee na gari yin fiiko yorua kɔ.
4 I n gari yi gara i ko i tubu nge mɛ na Kirisin asirin gari yɛ̃.
5 Ba ǹ gasɔgibu asiri ye sõɔsi, adama tɛ̃ saa win Hunden min di Gusunɔ u ye win gɔro be u gɔsa ka win sɔmɔbu sõɔsi.
6 Asiri ye wee, Labaari Gean saabuwa tɔn tukoba kua tubi diobu ka Yuuba sannu. Be ka Yuuba ba kua wasi tee yin doo dooka, ba maa bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛ te sɔɔ, te Gusunɔ u kua Yesu Kirisin min di.
7 Na kua Labaari Gean sɔmɔ durom mɛn saabu mɛ Gusunɔ u man kua ka win dam.
8 Nɛ wi na sãa naanɛ dokeobu kpuron yãkabu, nɛna Gusunɔ u durom mɛni kua n ka gãa geenu nɔru sari ni nu wãa Kirisi sɔɔn labaari kpara tɔn tukobun mi.
9 Kpa n ka tɔmbu kpuro giasia nge mɛ Gusunɔn himba asirigia ya koo ka koora. Gusunɔ wi u sãa gãanu kpuron Taka Kowo, u asiri ye berua saa yellun di,
10 kpa wɔllun wirugibu ka yiikogibu bu ka win bwisin asansi gia saa Yesun yigbɛrun di saa yeni sɔɔ.
11 U kua nge mɛ, win himban sõ ye u mɔ u sere handunia taka kua, ma ya wiru goora Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni sɔɔ.
12 Ye sa ka nùn gbinnɛn saabu ma sa nùn naanɛ sãa, yen sõna sa ko kãku su da Gusunɔn wuswaaɔ ka toro sindu.
13 N n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ i ku wurura nɛn nɔni swãarun sõ te na waamɔ bɛɛn saabu. Tera ta sãa bɛɛn bɛɛrɛ.

Kirisin kĩrun kpãaru

14 To, gari yin saabuwa na yiire Gusunɔ Baaban wuswaaɔ,
15 wìn min di bweseru baatere ta yara te ta wãa wɔllɔ ka te ta wãa temɔ.
16 Na nùn kanamɔ u de win Hunde u bɛɛ dam kɛ̃ bɛɛn gõruɔ nge mɛ win yiikon kpãara nɛ,
17 kpa Kirisi u win wãa yeru ko bɛɛn gõrusu sɔɔ bɛɛn naanɛ dokebun saabu. Na maa kanamɔ u de i n nuuru mɔ kpa i n yõ dim dim kĩru sɔɔ.
18 Kpa bɛɛ ka naanɛ dokeobu kpuro sannu i ka kpĩ i Kirisin kĩrun yasum ka ten dɛ̃ɛbu ka ten gunum ka ten dukum gia,
19 kpa tu bɛɛ yeeri, baa mɛ ta tɔnun yɛ̃ru kere, kpa Gusunɔn daa ya n yiba bɛɛ sɔɔ mam mam.
20 Gusunɔ u yiiko mɔ u ka ko n kere ye sa bikiamɔ, ǹ kun mɛ ye sa mam bwisikumɔ win dam saabu mɛ mu sɔmburu mɔ̀ bɛsɛ sɔɔ.
21 Yen sõ, su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ Yesun yigbɛru sɔɔ saa Yesu Kirisin min di saa baayere kpuro sere ka baadommaɔ. Ami.

4

Kirisin wasin nɔɔ tia

1 N n mɛn na, i n sĩimɔ nge mɛ n weenɛ be Gusunɔ u soka ba n sĩimɔ. Nɛ Pɔlu, nɛ wi na wãa pirisɔm sɔɔ yèn sõ na Yinnin wãaru wãa, nɛna na bɛɛ yeni kanamɔ.
2 I de i n sĩimɔ ka tii kawabu, ka daa duudwia, ka suuru, kpa i n kĩru sõɔsinamɔ ka tɛmanabu.
3 I hania koowo i n ka nɔɔ tia sãa ye ya wee Hunde Dɛɛron min di kpa i n gbinnɛ bɔri yɛndu sɔɔ.
4 Sa Hunde turo mwa ma sa kua wasi tee. Nge mɛya maa yĩiyɔ teeba sa mɔ yèn sõ Gusunɔ u sun soka.
5 Yinni turowa sa mɔ ka naanɛ doke teebu ka maa batɛmu tia.
6 Gusunɔ turowa wãa wi u sãa baawure kpuron Baaba. Wiya kpuron sunɔ, wiya sɔmburu mɔ̀

tɔmbu kpuron min di, u maa wãa
baawure kpuro sɔɔ.
7 Bɛsɛn baawure u kɛ̃ru mwa nge mɛ
Kirisi u kĩ,
8 nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ yi
nɛɛ,
“Sanam mɛ u yɔɔwa wɔllɔ, u ka yobu
da.
Ma u tɔmbu kɛ̃nu bɔnu kua.”
9 Tɛ̃, mba “u yɔɔwa wɔllɔn” tubusianu.
Yen tubusiana, u raa sarama wɔllun di
u dua sere tem sɔɔwɔ.
10 N n mɛn na, wi u sarama wiya maa
yɔɔwa sere Gusunɔ wɔllɔ kpa u n wãa
baama.
11 Wiya u gabu gɔsa bu ka ko gɔrobu,
gabu sɔmɔbu, gabu waasu kowobu,
gabu Yesun yigbɛrun wirugibu, gabu
keu koosiobu.
12 U bu gɔsa bu ka naanɛ dokeobu
sɔɔru ko win sɔmburun sɔ̃, kpa bu
ka Yesun yigbɛru te ta sãa win wasi
tãsisia.
13 Nge mɛya bɛsɛ kpuro sa ko ka gia ma
gãa teena sa naanɛ doke, sa maa gãa
teenu gia Gusunɔn Bii sɔɔ, kpa su ko
tɔn girobu nge mɛ Kirisin tɔn girora
nɛ.
14 Sa ɲ̀ ko sa n maa sãa nge bibu be
ba koo ka sɔ̃ɔsi kpaaru baatere bɔrikia
nge woo guna, ɲ̀ kun mɛ be ba nɔni
wɔ̃kumɔ ma ba bu swaa nim wiamɔ ka
bwisi.
15 Adama sa n gem kparamɔ ka kĩru
kpa su kpɛ̃a gãanu kpuro sɔɔ su ka
Kirisi kpãaru turi wi u sãa wiru.
16 Win miya bɛsɛ be sa sãa win wasin
doo dooka kpuro sa sɔrisinɛ, ma wasi
kpuro yi swɛɛnɛ ka yin gbin gbinka.
Tɛ̃, gbindu baatere tà n sɔmburu mɔ̀
nge mɛ n weenɛ, wasi kpuro ra n
kpɛ̃amɔwa yi n sosimɔ ka kĩru.

Wãa kpaaru Kirisi sɔɔ

17 Wee ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka Yinnin
yĩsiru. I ku maa de i n sĩimɔ nge tɔn
tukobu be ba ben bwisiku kamginu
swĩi.
18 Ba yam bia ben laakari sɔɔ. Ba ɲ̀
wãa te Gusunɔ u wɛ̃ɛmɔ yɛ̃, ben yɛ̃ru
sariru ka ben gɔ̃ru bɔbunun sɔ̃.
19 Ba ɲ̀ maa sekuru garu mɔ, ba ben
tii yɔ̃susiwa toraru sɔɔ mam mam bu
ka daa disinugia kpuro ko ka binɛ.
20 Adama bɛɛ, n ɲ̀ mɛ, i gia Kirisin
min di.
21 Geema, i win gari nɔɔre kam kam,
ma ba bɛɛ gem giasia mɛ mu wãa Yesu
sɔɔ.
22 Ye i gia, yera i bɛɛn daa gura pweto
ye ya sãa bɛɛn gasɔn wãaru, ye binɛ
kankam ya nɔni wɔ̃kua ya ka kam
kobu dɔɔ.
23 Kpa i n gɔ̃ru kpaasu ka bwisiku
kpaanu mɔ mam mam,
24 kpa i daa kpaa sebe ye ya ka
Gusunɔgia weenɛ ma ya sɔ̃ɔsiramɔ
wãa geeru sɔɔ te ta dɛɛre ma ta wee saa
gem garin min di.
25 Yen sɔ̃, i ku maa weesu ko. I de
baawure u n da win winsim gem sɔ̃
domi sa sãawa wasi teen doo dooka.
26 Baa ì n mɔru bara, i ku de yu bɛɛ
torasia, i ku maa de ya n bɛɛ wãasi sere
sɔ̃ɔ u ka du.
27 I ku ra de Setam u naa swee yeru
wa.
28 Wi u ra raa gbɛni u ku maa gbɛni
adama u doo u ka win nɔma sɔm geeru
ko kpa u n gãanu mɔ u ka sãarobu
somi.
29 I ku de gari kɔ̃si yi yari bɛɛn nɔɔ
sɔɔn di, ma n kun mɔ gari gee yi yi
somiru mɔ kpa yi n sãa arufaanigii be
ba swaa dakin mi.
30 I ku Gusunɔn Hunde Dɛɛro nuki
sanku, domi Hunde wi, u sãawa
Gusunɔn yĩreru bɛɛ sɔɔ te ta sɔ̃ɔsimɔ
ma Gusunɔ u koo sun yakia mam
mam.
31 I ku yibɛrɛ tɛɛru yi gɔ̃ruɔ, ka maa
mɔru ka nuku gbisibu. I ku maa
wɔkisina ɲ̀ kun mɛ i wɔnna, i nuku
kɔ̃su kom baamɛre derio.
32 I durom kuanɔ kpa i n wɔnwɔndu
mɔɔsinɛ. I suuru kuanɔ nge mɛ
Gusunɔ u bɛɛ suuru kua Kirisin sɔ̃.

5

Wãaru yam bururam sɔɔ

1 Tɛ̃, yèn sɔ̃ i sãa bii be Gusunɔ u kĩ, i
hania koowo i n ka mɔ̀ nge wi.
2 I de bɛɛn wãarun kookoosu su n
kĩru mɔ nge mɛ Kirisi u sun kĩa ma u
win wãaru wɛ̃ bɛsɛn sɔ̃ nge yãku nubu
durorugiru te ta Gusunɔ dore.
3 Yèn sɔ̃ i sãa naanɛ dokeobu i ku de
kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ ɲ̀ kun mɛ

daa disinugia ɲ̀ kun mɛ binɛ, yen gaa yu nɔɔra bɛɛn suunu sɔɔ.
4 I ku maa de sekurun gari ɲ̀ kun mɛ wiira gari ɲ̀ kun mɛ gari kankam yu yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di domi n ɲ̀ ka bɛɛ weenɛ, adama i de i n Gusunɔ takaru mɔ̀.
5 I de i n yɛ̃ kam kam ma be ba kɔ̃ɔ mɛnnamɔ tantanaru sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ daa disinugiagibu, ben goo kun bɔnu wasi Gusunɔ ka Kirisin bandu sɔɔ. Mɛya maa binɛgii, domi binɛgii sãawa nge bũu sãɔ.
6 I ku ra de goo u ka bɛɛ gari diri swaa nim wia, domi yenin sɔ̃na Gusunɔn mɔru wee ben wirɔ be ba ɲ̀ nùn mɛm nɔɔwammɛ.
7 Yen sɔ̃, i ku de i n gãanu mɔɔsinɛ bɛɛ ka tɔn ben bweseru.
8 Yellu bɛɛn tii i raa wãawa yam wɔ̃kuru sɔɔ. Adama tɛ̃, bɛɛ ka Yinnin gbinnaan sɔ̃, i wãa yam bururam sɔɔ. Ɲ n mɛn na, i de i n sĩimɔ nge yam bururamgibu.
9 Domi wi u sĩimɔ yam bururam sɔɔ wiya ra n tɔn geerun kom bwese bweseka mɔ̀ ka gean kobu ka maa gem gerubu.
10 I kookari koowo i ka gia ye ya koo Yinni wɛ̃re.
11 I ku tii kpɛ̃ɛ kookoo kamgisu sɔɔ si tɔmba mɔ̀ yam wɔ̃kuru sɔɔ. Adama i su terasio yam bururam sɔɔ.
12 Seku bakara ì n nua ye tɔn be, ba mɔ̀ asiri sɔɔ.
13 Adama kookoo si, sù n tera yam bururam sɔɔ, su koo sɔ̃ɔsira kpasasa.
14 Geema gãanu baanire ni nu sɔ̃ɔsira kpasasa, nu ra kowa yam bururam. Yen sɔ̃na Gusunɔn gari nɛɛ,

“A yando wunɛ wi a do.

A seewo gɔrin di.

Kpa Kirisi u nun yam bururasia.”

15 Ɲ n mɛn na, i bɛɛn sanu sanusu laakari koowo. I ku de i n sĩimɔ nge be ba ku ra bwisiku, adama i n sĩimɔ ka laakari.
16 Saa ye i mɔ kpuro, i ye dendio ka laakari domi saa yeni, saa kɔ̃sa.
17 Yen sɔ̃ tɛ̃, i ku de i n sãa be ba ku ra bwisiku, adama i hania koowo i ka gia ye Yinni u kĩ i ko.
18 I ku de tam mu bɛɛ go, domi mi sɔɔra daa bɛrɛtɛkɛ wãa, adama i de Hunde Dɛɛro u n bɛɛ yiba.
19 I de womu si i ka Gusunɔ siaramɔ su n wãa bɛɛn faagi sɔɔ, i n Yinni tɔmamɔ ka siarabun womusu bɛɛn gɔ̃ruɔ.
20 I n Gusunɔ Baaba takaru mɔ̀ saa baayere gãanu kpuron sɔ̃ ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin yĩsiru.

Durɔbu ka ben kurɔbun wãasinaa

21 I wiru kpĩiyanɔ yèn sɔ̃ i Kirisi bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
22 Bɛɛ kurɔbu, i bɛɛn durɔbu wiru kpĩiyɔ nge mɛ i ko Yinni kua.
23 Domi durɔwa sãa win kurɔn wirugii nge mɛ Kirisi u sãa win yigbɛrun wirugii. Yigbɛ te, ta sãa win wasi, wiya maa sãa ten Faaba kowo.
24 Nge mɛ yigbɛ te, ta Kirisi wiru kpĩiyɛ, nge mɛya n weenɛ kurɔbu ba n ben durɔbu wiru kpĩiyɛ gãanu baanire sɔɔ.
25 Bɛɛ maa durɔbu i bɛɛn kurɔbu kĩɔ, nge mɛ Kirisi u win yigbɛru kĩa ma u win wãaru wɛ̃ ten sɔ̃.
26 U kua mɛ, u ka tu dɛɛrasia ka win gari yi yi sãa nge nim, kpa u ka tu tii yiiya.
27 Domi u kĩ tu na win wuswaaɔ ka ten bɛɛrɛ kpuro, ta kun disinu ganu mɔ, ɲ̀ kun mɛ suriki surikinu, ɲ̀ kun mɛ serere gaa. U kĩwa ta n dɛɛre kpa ta kun taarɛ gaa mɔ.
28 Mɛya n weenɛ durɔbu bu ben kurɔbu kĩa nge mɛ ba ben tiin wasi kĩ. Wi u win kurɔ kĩ, u win tii kĩwa.
29 Goo sari wi u win tiin wasi tusa, u ra yi diisiewa kpa u yi nɔɔri nge mɛ Kirisi u mɔ̀ win yigbɛrun sɔ̃.
30 Domi sa sãawa win wasin doo dooka.
31 Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ yi nɛɛ, “Yen sɔ̃na durɔ u koo win tundo ka win mɛro deri, kpa wi ka win kurɔ ba n maninɛ kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.”
32 Gari yi, yi sãawa gari giri yi yi raa berua, adama Kirisi ka win yigbɛrun wãasinaawa na ka yã.
33 Ka mɛ, i de durɔ baawure u n win kurɔ kĩ nge win tii, kpa kurɔ baawure u n win durɔn bɛɛrɛ yɛ̃.

6

Bibu ka ben məwəbu

1 Bɛɛ bibu i bɛɛn məwəbu mɛm nɔɔwə nge mɛ Yinni u kĩ domi yeya ya wã.
2 Wooda gbiikaa ye ya nɔɔ mwɛɛru mə wee. “A wunɛn tundo ka wunɛn mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ,
3 kpa a n ka nuku dobu mə, kpa wunɛn hunde yu dakaa da handunia mi.”
4 Bɛɛ tundobu i ku bɛɛn bibu məru barasia, adama i bu nɛnuɔ ka nəni dokebu kpa i bu Yinnin gari keu ko.

Yobu ka ben yinnibu

5 Bɛɛ yobu i bɛɛn yinnibu mɛm nɔɔwə handunia mi, ka nasiaru ka diiribu n kun ka murafitiru, kpa n sãa nge Kirisiwa i sãamə.
6 N ǹ mə sanam mɛ ba bɛɛ yõre tɔna, i ka bu tɔn geeru sõɔsi. I Gusunɔn kĩru koowo ka bɛɛn gõru kpuro nge Kirisin yobu.
7 I bu sãawə ka hania kpa n sãa nge Yinniwa i kuammɛ, n ǹ mə tɔnu tɔna.
8 I n yɛ̃ ma Yinni u koo baawure win səm gee ni u kuan are kɔsia, baa ǹ n yoon na, ǹ kun mɛ tii məwə.
9 Yen sõ, bɛɛ yinnibu i maa bɛɛn yobu kuo nge mɛ, i ku bu dam dɔre. I n yɛ̃ ma bɛɛ ka be, Yinni turowa i mə wəllə wìn mi goo kun goo.

Naanɛ dokeon tabu yãnu

10 Ye ya tie na kĩ n bɛɛ sõ wee. Bɛɛ ka Yinnin gbinnaa sɔɔ i de win dam bakam mu bɛɛ dam kɛ̃.
11 I tabu yãnu kpuro sebuo ni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃ɛmə, kpa i ka kpĩ i yõra dim dim i Setam bwisi yina.
12 Domi n ǹ mə tɔmba sa ka gabirinamə, ma n kun mə ka wəllun wirugibu ka yiikogibu, ka yam wõkurun sina bibu, ka maa wom dirum siini kõsi.
13 Yen sõ, i Gusunɔn tabu yãnu kpuro suo i sebe kpa i ka kpĩ i ka tii yina wahalan tõru sɔɔ, kpa i yõra dim dim ye kpuron biru.
14 N n mɛn na, i seewo i yõra dim dim kpa i n gem sɛ̃ke bɛɛn pɔraɔ nge kpaka, kpa i n kookoo geesu sebua nge tarakpe.
15 I de alafian Labaari Gea ya n sãa nge bɛɛn baranu ni i ko ka tãsi.
16 Yeni kpuron biru i naanɛ dokebu nɛnuɔ nge tɛrɛru kpa i ka kpĩ i tɔn kõson sɛ̃ɛ dõɔginu gbara.
17 I faaba məɔ nge sii furə kɔkɔru, ka maa Gusunɔn gari nge takobi ye Hunde u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
18 I n kanaru mɔ̀ saa baayere kpa i n Gusunɔn somiru bikiamə nge mɛ Hunde Dɛɛro u bɛɛ sõɔsimɔ. I seewo i yõra kpa i n tɛmanɛ, kpa i n kanaru mɔ̀ naanɛ dokeobu kpuron sõ.
19 I maa kanaru koowo nɛn sõ, nà n nɔɔ wukia, n gari wa n gere n ka Labaari Gean gari yi yi raa berua nɔɔsia ka toro sindu.
20 Na sãawa gari yin gɔro baa mɛ na tɛ̃ wãa pirisɔm sɔɔ. Yen sõ, i kanaru koowo kpa n kpĩ n gari yi kpara ka toro sindu nge mɛ n weenɛ.

Nɔɔ kana tɔbiribu

21 Bɛsɛn kĩnasi Tisiki wi u sãa sɔm kowo naanɛgii Yinnin sɔmburu sɔɔ, u koo bɛɛ nɛn labaari kpuro sõ kpa i n ka yɛ̃ nge mɛ na ka wãa.
22 Yen sõna na bɛɛ nùn gɔriammɛ u ka bɛɛ sõ nge mɛ sa ka wãa u ka bɛɛn gõrusu yɛmiasia.
23 Kpa Gusunɔ Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛsɛgibu alafia ka kĩru wɛ̃ ka naanɛ dokebu sannu.
24 Kpa Gusunɔn durom mu n ka be kpuro wãa be ba bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi kĩ ka kĩi te ta ǹ nɔru mɔ.

TIRE TE PƆLU U FILIPIGIBU KUA

Pəluwa u gbia u Filipigibu waasu kua ba ka Yesu naanɛ doke, Gərobun Kookoosu 16:12-40. Yen biru, Lukuwa u Pəlu kəsire kua Filipi mi. U Labaari gea kparamə ge səə, u ka Yesun yigbɛru tãsisiamə. Saa ye Pəlu u tire te yorua, u wãawa pirisəm səə. Min diya u Epafoditi gəra Filipiə ka tire teni, wiru 2:25-30. Tire te səə, u Filipigibu siara kɛ̃ɛ ni ba mərisian sɔ̃, wiru 4:10-19, ma u bu sɔ̃əwa ye ya kooramə mi u wãa, wiru 1:12-26 ka wiru 2:17-24. U maa bu yoruawa u ka bu dam kɛ̃ kpa ben nuku dobu bu n ka wãa Yesu səə baadomma.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pəlu u Filipigibu kanaru kuammɛ, wiru 1:3-11.
3. Pəlun tiin wãaru, wiru 1:12-26.
4. Filipigibun sanu sanusu Kirisi səə, wiru 1:27n di sere wiru 2:18.
5. Timəte ka Epafoditi, wiru 2:19-30.
6. Kirəba ka dam kɛ̃ru, wiru 3:1n di sere wiru 4:9.
7. Siarabu ka təbiribu, wiru 4:10-23.

Təbiribu

1 Bɛɛ Yesu Kirisigibu bɛɛ be i wãa Filipiə, ka sere bɛɛn yigbɛ tənwerobu ka bɛɛn yigbɛ səm kowobu, nɛ Pəlu ka Timəte, bɛsɛ Yesu Kirisin yobu, sa bɛɛ təbura.

2 Gusunə bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃.

Pəlu u Filipigibu kanaru kuammɛ

3 Nɛ Pəlu, na ra Gusunə nɛn Yinni siare mèn nəə na bɛɛ yaaya.

4 Saa baayere nà n kanaru mɔ̀ bɛɛ kpuron sɔ̃, na ra tu kowa ka nuku dobu,

5 yèn sɔ̃ i man somi na ka Labaari gea nəəsia saa tɔ̃ə gbiikirun di sere ka gisə.

6 Na yeni yɛ̃ kam kam, Gusunə wi u səm gee te torua bɛɛ səə u ko n tu mɔ̀ sere u ka tu dakura Yesu Kirisin tɔ̃ru səə.

7 N ka man dɛnde na n bɛɛn laakari mə mɛsum bɛɛ be i bənu mə durom mɛ səə mɛ Gusunə u man kua. Domi bɛɛ kpuron kĩra man nɛni, baa nà n wãa pirisəm səə ǹ kun mɛ nà n tii mə na ka Labaari gea yinamə na ye tãsisiamə.

8 Gusunəwa sãa nɛn seedagii ma na bɛɛ kpuro kĩwa nge mɛ Yesu Kirisin kĩra sãa.

9 Ye na bikiamə nɛn kanaru səə, yera bɛɛn kĩru ta n sosimə ta n dəə, kpa i n Gusunə giamə kpa i n sãa bwisi geegibu,

10 i ka kpĩ i gãa geenu tubu. Nge mɛya i ko n dɛɛre, kpa i kun taarɛ gaa mə dəma te Kirisi koo wurama.

11 Kookoo gee si su wee saa Yesu Kirisin min di, siya su ko n maa yiba bɛɛn wãaru səə, kpa su Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃ kpa su de bu nùn siara.

Kirisiwa wãaru

12 Nɛgibu, na kĩ i n yɛ̃ ma ye n man deema n gəsiawa Labaari gean wuswaa daabu.

13 Nge mɛya sina kpaa kɔ̃sobu ka be ba tie kpuro ba yɛ̃ ma Kirisin sɔ̃na na wãa pirisəm səə.

14 Bɛsɛgibu dabiru, ye ba man wa pirisəm səə ba Yinni naanɛ kua ma ba wərugəru sosi ba Gusunən gari nəəsiamə ka toro sindu.

15 Geema, gaba Kirisin gari waasu mɔ̀ nisinu ka kinɛnun sɔ̃, adama gaba mɔ̀ kĩrun sɔ̃.

16 Beni ba mɔ̀ ka kĩru domi ba yɛ̃ ma nɛn səmbura n ka Labaari gea suna.

17 Beənə ba Kirisin gari waasu mɔ̀, n ǹ mə ka nuku tia, adama ka kinɛna. Ba tamaa ba koo man nuku sankiranu sosiawa pirisəm səə.

18 Ya ǹ taarɛ ben bwisikunu nù n sãa kɔ̃sunu ǹ kun mɛ geenu. Baa ǹ n mɛren na, Kirisin gari yi gesi kpara. Nɛn nukura yen dobu do, ta ko n maa doraməwa ta n dəə.

19 Domi na yɛ̃ ma yenin wii gobera sãawa nɛn faaba bɛɛn kanarun saabu, ka maa Yesu Kirisin Hunden somiru.

20 Domi na mara na maa yĩiyə kam kam ma na ǹ gãanun sekuru wasi. Nà n wãa hunde səə, ǹ kun mɛ nà n gu na toro sindu mə ma nɛn kookoosu su koo Kirisi bɛɛrɛ wɛ̃ nge baadomma.

21 Domi nɛn mi, nà n wãa, Kirisin
wãara na wãa, nà n maa gu, gəə man
sãawɛ are.
22 Nà n wãa wãaru səə kon kpĩ n səm
geeru ko. Yen sɔ̃, na ǹ yɛ̃ ye kon gəsi.
23 Ba man gawe bera yiru kpuro. Na
kĩ n doona kpa na n wãa Kirisin mi,
domi mi n buram bo.
24 Adama bɛɛn arufaanin sɔ̃ n weenɛ
na n wãa wãaru səə.
25 Yera na gia, yen sɔ̃na na yɛ̃ ma
kon sina kpa na n wãa ka bɛɛ kpuro
kpa i wuswaa da ka nuku dobu naanɛ
dokebu səə.
26 Nge mɛya sanam mɛ ko na n
kpam wãa bɛɛn suunu səə i ko i kpĩ i
woo kana saa nɛn min di bɛɛ ka Yesu
Kirisin wãasinaan sɔ̃.
27 I gesi de bɛɛn sanu sanusu su n ka
Kirisin Labaari gea weenɛ. Nge mɛya,
nà n na bɛɛn mi, ǹ kun mɛ nà kun nɛ,
kon bɛɛn baaru nə ma i yɔ̃ dim dim i
nəə nɛ, ma i sunamə sannu ka gɔ̃ru teu
naanɛ dokebun sɔ̃ bi bu wee Labaari
gean di.
28 I ku de bɛɛn yibɛrɛba bu ka bɛɛ
gãanu nare. Yeya ya koo bu sɔ̃əsi ma
ba kam kobu dəəwa, ya koo maa bɛɛ
sɔ̃əsi ma i wãa faaban swaa səə. Ye
kpurowa ya wee saa Gusunən min di.
29 Domi Gusunə u bɛɛ durom kua i n
ka Kirisi naanɛ sãa. N ǹ mɛ tɔna, u maa
bɛɛ durom kuawa i n ka nɔni swãaru
waamə win sɔ̃,
30 kpa i n ka man taa tee bi mɔ̀ bi i
gasɔ wa na mɔ̀. Sere ka tɛ̃, biya na mɔ̀,
nge mɛ i yɛ̃.

2

Kirisin tii kawabu

ka win kpãaru

1 Kirisi u tənu tãsisiamə. Win kĩru ta
ra n tənu dam kɛ̃mə. Hunde Dɛɛro u ra
maa tənu kpare kpa Kirisi u de təmbu
bu wənwəndu ka tən geeru sɔ̃əsina.
2 N n mɛn na, na bɛɛ kanamə, i de i
man nukuru dorasia ka bɛɛn nəə tia ka
bɛɛn kĩi teeru ka bɛɛn gɔ̃ru teu ka bɛɛn
bwisiku teenu.
3 I ku gãanu ko kinɛnun sɔ̃, ǹ kun mɛ
tii suabun sɔ̃, adama i tii kawo kpa i
wura ma gaba bɛɛ kere.
4 Kpa bɛɛn baawure u ku win tii
tənagia bwisiku, adama u de u maa
gabugia bwisiku.
5 I de i n bwisiku tee ni mə ni Yesu
Kirisi u raa mə.
6 U ka Gusunə nɛ. Adama u ǹ ka nùn
kinɛnu kue.
7 U kpuro deriwa ye u raa mə ma u
gəsira nge yoo.
U ka tənu weena.
Ye u kua tənu u kpa,
8 u tii kawa ma u wiru kpĩ sere ka
gəəwə wi u mam sãa dãa bunanarun
gəə.
9 Yen saabuwa Gusunə u nùn sua
wəllə gem gem ma u nùn yĩsiru kã te ta
yĩsa kpuro bɛɛrɛ kere.
10 Kpa dũuru baatere tu yiira tu
Yesun yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ wəllə ka temə ka
tem səəwə.
11 Kpa nəə baagere gu Gusunə Baaba
bɛɛrɛ wɛ̃ kpa gu tuuba ko gu nɛɛ, Yesu
Kirisi sãawa Yinni.

Fitila ni nu ballimə

handunia səə

12 Yen sɔ̃na nɛn kĩnasibu, nge mɛ i ra
raa mɛm nə sanam mɛ na wãa ka bɛɛ,
tɛ̃ ye na ka bɛɛ toma, i kookari koowo
n kere ka bɛrum ka diiribu bɛɛn faaba
yu ka yibu.
13 Domi Gusunəwa u səmburu mɔ̀
bɛɛ səə kpa i n ka gɔ̃ru kĩru mə te ta koo
ko ye n koo nùn dore.
14 I kpuro koowo n kun ka wəkinu ǹ
kun mɛ sikirinəsu,
15 kpa i n dɛɛre i kun taarɛ gaa
mə təmbun nəni səə, kpa i n sãa nge
Gusunən bibu be ba ǹ serere mə
handunian tən kɔ̃sobun suunu səə be
ba swaa sare. I n ballimə ben suunu
səə nge fitilanu,
16 i n ka bu wãarun gari nəəsiamə. I
n mɔ̀ mɛ, kon kpĩ n woo kana Kirisin
tɔ̃ru səə, yèn sɔ̃ nɛn hania ka nɛn
səmbura kun kam kue.
17 Bɛɛn sãa te i mɔ̀ ka naanɛ dokebu
ta sãa nge yãkuru. Baa bà n man go ba
nɛn yɛm wisi nge doma tam bɛɛn yãku
ten wəllə, nɛn nukura koo dora, kon
maa ka bɛɛ nuku dobu bənu ko.
18 Nge mɛya n maa weenɛ bɛɛ i n
nuku dobu mə kpa i ka man bɛɛn nuku
dobu bənu ko.

Timəte ka Epafoditi

19 Yinni Yesu ù n wura na yĩiyɔ n bɛɛ
Timɔte gɔriama ǹ n sosi, kpa nɛn tii n
ka dam wa nà n bɛɛn labaari nua.
20 Domi wi turon bwisikuna nu
kua teenu ka nɛginu, u maa bɛɛn
wɔnwɔndu mɔ ka gem.
21 Be ba tie kpuro ben tii tɔnan
bwisikuna ba mɔ̀, n ǹ ka Yesu
Kirisiginu.
22 Bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ Timɔte u tii
sɔ̃ɔsi naanɛgii ma u ka man Labaari
gean sɔmburu kua nge bii ka win
baaba.
23 Yen sɔ̃na na yĩiyɔ n bɛɛ nùn
gɔriama sanam mɛ kon gia mì sɔɔ na
wãa.
24 Na naanɛ sãa ma Yinni u koo de n
na bɛɛn mi nɛn tii ǹ n sosi.
25 I raa man bɛsɛgii Epafoditi
gɔriama ka somiru tèn bukata na mɔ,
wi, wi u sãa nɛn beruse sɔmburu sɔɔ
ka tabu sɔɔ. Tɛ̃ na wa ma n weenɛ n
nùn gɔsiama bɛɛn mi.
26 Domi bɛɛ kpuron waabu nùn nɛni
gem gem, win laakari maa seewa yèn
sɔ̃ i raa nua ma u barɔ.
27 U bara ka gem sere u gɔɔ turuku
kua, adama Gusunɔ u win wɔnwɔndu
wa. N ǹ mɔ wi tɔnagiru, ka nɛn tiigira,
kpa nɛn nuku sankiranu nu ku kpɛ̃a n
banda.
28 Yen sɔ̃na na sɛnde n ka bɛɛ nùn
gɔsiama kpa bɛɛn nukuru tu ka dora ì
n nùn wa, kpa nɛn nuku sankiranu nu
maa ka kaara nɛn tii.
29 N n mɛn na, i nùn dam koosio nge
bɛɛgii Yinni sɔɔ ka nuku doo bakabu
kpa i tɔnu win bweseru bɛɛrɛ wɛ̃.
30 Domi u gɔɔ turuku kua Kirisin
sɔmburun sɔ̃. U win tii kari bɔrie u ka
man somiru naawa te i ǹ fɛɛ wa bɛɛn
tii i ka man naawɛ.

3

Nge mɛ ba ra gem wa

Gusunɔn wuswaaɔ

1 Tɛ̃, nɛgibu, i de i n nukuru do
ye i ka sãa Yinnigibu. Nɛn mi, na ǹ
wasiramɔ n ka bɛɛ yaayasia ye na raa
yorua kɔ, bɛɛn mi maa, somira.
2 I n tii sɛ ka kɔ̃san kowobu be ba sãa
nge bɔ̃nu, ma ba wasin bango naanɛ
sãa.
3 Bɛsɛra sa sãa bangogii geebu, n ǹ
mɔ be, domi sa Gusunɔ sãamɔ ka win
Hunde, sa woo kanamɔ Yesu Kirisin
sɔ̃, sa ǹ maa bɛsɛn naanɛ doke wasin
komanu sɔɔ.
4 Ka mɛ, nɛn tii kon kpĩ n nɛn naanɛ
doke wasin komanu sɔɔ. Gabu bà n
tamaa ba koo kpĩ bu ko mɛ, kaa ra gere
nɛ?
5 Ba man marawa Isirelin bii,
Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ. Na sãawa
Yuu wi Yuuba ba mara. Ma ba man
bango kua sɔ̃ɔ nɔɔba itase. N n maa
woodan sɔ̃n na, na kua Falisi.
6 Na raa mam hania mɔ sere na
Yesun yigbɛru nɔni sɔ̃ɔmɔ. N n gem
kason na, woodan mɛm nɔɔbu sɔɔ, goo
kun kpɛ̃ u man taarɛ wɛ̃.
7 Adama ye na raa mɛɛra are, tɛ̃ na ye
kpuro garisi wom dirum Kirisin sɔ̃.
8 Na mam kpuro garisi wom dirum
domi gãa bakana nà n nɛn Yinni Yesu
Kirisi gia. Win sɔ̃na na kpuro deri, na
maa ye mɛɛra kubanu na n ka Kirisi
mɔn sɔ̃,
9 kpa na n ka nùn gbinnɛ. Na ǹ
maa yĩiyɔ ma kon gem wa woodan
mɛm nɔɔbun sɔ̃, adama kon gem wa
yèn sɔ̃ na Kirisi naanɛ doke. Gem mɛ,
mu weewa saa Gusunɔn min di naanɛ
doke bin saabu.
10 Ye na kĩ, yeya n Kirisi gia, ka maa
dam mɛ u ka seewa gɔrin di kpa na n
bɔnu mɔ win wahala sɔɔ, kpa n ka nùn
weena win gɔɔ sɔɔ,
11 kpa na n yĩiyɔ nɛn tii ma kon se
gɔrin di.

Aren naa girabu

12 N ǹ mɔ na are nɔma tura gina, n ǹ
maa mɔ na yiba. Adama na yi naa gire
yi ka ko nɛgii yèn sɔ̃ Yesu Kirisi u man
kua wigii.
13 Nɛgibu, na ǹ tamaa na gina
yi nɔma tura, adama gãa teena na
mɔ̀, na gãa birukinu duari, ma na
wuswaaginu naa gire.
14 Nge mɛya na ye na naa gire duka
swĩi n ka are yi wa yi Gusunɔ u sun
sokue wɔllɔ saa Yesu Kirisin min di.
15 Bɛsɛ kpuro, bɛsɛ be sa sãa tɔn
girobu, su bwisiku nge mɛ. Adama bɛɛ
ì n bwisiku tukunu ganu mɔ, Gusunɔ
u koo bɛɛ gem sɔ̃ɔsi.

16 Ka mɛ, baa ɲ n man na sa tura, su
gesi da wuswaaɔ swaa tia sɔɔ.
17 Nɛgibu, i man saario bɛɛ kpuro.
Sa bɛɛ kom gem sõɔsi. N n mɛn na, i bu
nɔni girario be ba kom gem mɛ swĩi.
18 Na bɛɛ sõɔwa kɔ nɔn dabiru, na
kpam wure na bɛɛ sõɔmɔ tɛ̃ ka yĩresu,
tɔn dabira wãa be ba sĩimɔ nge Kirisin
dãa bunanarun garin yibɛrɛba.
19 Kam koba ba koo ka wiru go,
domi ben nukura ta sãa ben yinni. Ye
n weenɛ n bu sekuru ko yera ba ka
woo kanamɔ. Handunia yen gãanu
tɔnawa ba bwisikumɔ.
20 Adama bɛsɛ, Gusunɔn wɔlla ta sãa
bɛsɛn wuu. Min diya sa bɛsɛn Faabagii
Yinni Yesu Kirisi mara u na.
21 Wiya koo bɛsɛn wasi yiiko
sarirugii kɔsi ka win dam mɛ mu koo
de kpuro nùn wiru kpĩiya, kpa yi ka
win wasi yiikogii weena.

4

Yiirebu

1 Yen sõna nɛn kĩnasibu, bɛɛ bèn
waara man nɛni, bɛɛ be i man nuku
dobu wɛ̃ɛmɔ, ma na woo kanamɔ bɛɛn
sõ, i de i n yõ mɛ dim dim Yinni sɔɔ, nɛn
kĩnasibu.
2 Na Efodi ka Ṣɛntisi kanamɔ bu de
ba n nɔɔ nɛ Yinni sɔɔ.
3 Wunɛ maa, nɛn sɔm kowosi
naanɛgii, na nun kanamɔ a kurɔ be
somiɔ. Ba suna Labaari gean sõ ka
nɛ sannu, ka maa Kelema ka sere nɛn
sɔm kowosi be ba tie, bèn yĩsa yorua
wãarun tireru sɔɔ.
4 I de bɛɛn nukura n do Yinni
sɔɔ baadomma. Na kpam wure na
gerumɔ, i de bɛɛn nukura n do.
5 I de tɔmbu kpuro bu bɛɛn tɔn
geeru wa, domi Yinnin naaru ta tu-
ruku kooma.
6 I ku wurura gãanun sõ, adama
baayere sɔɔ i n da Gusunɔ kanɛ ka
siarabu kpa i nùn bikia yèn bukata i
mɔ.
7 Ma bɔri yɛndu te Gusunɔ u wɛ̃ɛmɔ,
te ta tɔnun yɛ̃ru kpuro kere, ta koo
bɛɛn gõru ka bɛɛn bwisikunu kõsu bɛɛ
ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ.
8 Ye ya tie nɛgibu, i bwisikuo ye ya
wã ye ba koo siara. Yeya ye ya sãa
gem kpuro, ka ye ya bɛɛrɛ mɔ kpuro,
ka ye ya swaa swĩi kpuro, ka ye ya
dɛɛre kpuro, ka ye ya do kpuro, ka ye
n weenɛ tɔmbu siara kpuro.
9 I n da ko ye i gia ka ye i mwa ka ye
i nua nɛn min di, ka ye i wa na kua.
Sanam mɛya Gusunɔ wi u bɔri yɛndu
wɛ̃ɛmɔ u ko n wãa ka bɛɛ.

Pɔlu Filipigibu siaramɔ

ben kɛ̃run sõ

10 Nɛn nukura do gem gem Yinni sɔɔ
ye na ka wa ma i kpam nɛn bwisikunu
mɔ̀. Na ɲ gerumɔ ma i ku ra raa nɛn
bwisikunu ko, adama ayera i raa bie.
11 Na ɲ gerumɔ mɛ, yèn sõ na wãa
yãaru sɔɔ, domi na gia mɛ ko na n ka
bɔri yɛndu mɔ baa ɲ n mɛren na.
12 Na yãarun dɔɔnɛ mɔ, na maa mɔɔ
bakarun dɔɔnɛ mɔ. Yam kpuro ka ye n
man deema kpuro sɔɔ, na gia mɛ kon
ko deburun saa ka gõɔrun saa. Na maa
yɛ̃ mɛ kon ko mɔɔ bakaru sɔɔ ka yãaru
sɔɔ.
13 Kon ye kpuro kpĩ saa Kirisin min
di wi u man dam kɛ̃mɔ.
14 Ka mɛ, i kua n wã ye i ka man nɔni
swãaru bɔnu kua.
15 Bɛɛ Filipigibu bɛɛn tii i yɛ̃ sãa
sãa ma Labaari gean kparabun torubu
sɔɔ, sanam mɛ na sĩa Masedɔnin di,
Yesun yigbɛru garu sari te ta man
somi ma n kun bɛɛ tɔna. Nɛ ka bɛɛ
tɔnawa sa kɛ̃ɛna.
16 Domi ye na wãa Tɛsalonikaɔ, i
man somi kɔ nɛn bukata sɔɔ, n ɲ mam
mɔ nɔn teeru.
17 N ɲ mɔ kɛ̃ra na kasu, na kĩwa
sosiru tu sosi bɛɛn are sɔɔ.
18 Na ye kpuro wa ye i man
mɔrisiama. Ya maa tura ya tia. Tɛ̃ ye
Epafoditi ka man bɛɛn kɛ̃nu naawa nu
ka man saka kua, nu sãawa nge yãku
nubu durorugiru te ta Gusunɔ wɛ̃re
ma u tu mwa.
19 Gusunɔ nɛn Yinni u koo bɛɛ
kpuro wɛ̃ yèn bukata i mɔ nge mɛ win
dukia yiikogia nɛ, Yesu Kirisin min di.
20 Su Gusunɔ bɛsɛn Baaba bɛɛrɛ wɛ̃
sere ka baadommaɔ. Ami.

Tɔbiri dãakibu

21 I Yesu Kirisigibu kpuro tɔbirio.
Nɛ ka bɛsɛgii be sa wãa sannu sa bɛɛ
tɔbura.

22 Naanɛ dokeobu kpuro be ba wãa
mini, n ku mam ko sina kpaarugibu
ba bɛɛ tɔbura.
23 Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu
n ka bɛɛn baawure wãa.

TIRE TE PƆLU U KOLOSEGIBU KUA

Kolose ya sãawa wuu maro burə ge ga wãa Efesun sõə yari yeru gia, Turukin temə. Goo kun yɛ̃ sãa sãa nge mɛ Yesun yigbɛru ta ka torua Koloseə. Adama Epafasi ka Filemɔɔwa ba ka Labaari gea da mi. Sərəkudo be, ba maa ye nuawa Pəlun min di sanam mɛ u sina Efesuə wõə ita, wiru 1:6-7 ka wiru 4:12-13 ka Filemɔɔ 1:2-5. Pəlu kun Kolosegibu beram daare, adama u ben labaari nua ya do. Yen sõna u tireru yorua u Tisiki ka Onɛsimu wɛ̃ bu ka da. Ye ya sãa Kolosegibun yigbɛrun wahala yera ba sãa dabinu mɛnna teeru. Ba gabun bwisikunu ka Gusunən gari garisi tia. Yigbɛ te sɔə, Gɛrɛkiba ba wãa ka Yuuba ka sere tem min təmbu be ba mɔ̀ Firisiba. Be kpurowa ba kasu bu ben deemaan gari sosi Yesun gari sɔə kpa yi n sãa tia. Yen sõna Pəlu u Kolosegibu yorua ye n weenɛ bu ko, yera bu tii Yesu wɛ̃ mam mam.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Siarabu ka kanaru, wiru 1:3-14.
3. Kirisin asansi ka win səmburu, wiru 1:15-23.
4. Səmbu te ba Pəlu nəmu səndia, wiru 1:24n di sere wiru 2:5.
5. Bɛsɛn gbinnaa ka Kirisi, wiru 2:6-19.
6. Wãa kpaaru Kirisi sɔə, wiru 2:20n di sere wiru 4:1.
7. Kirəba ka təbiribu, wiru 4:2-18.

Təbiribu

1-2 Bɛɛ naanɛ dokeobu Koloseə, bɛɛ be i sãa bɛsɛn kĩnasi bərəkiniba Kirisi sɔə, nɛ Pəlu, Kirisi Yesun gəro Gusunən kĩrun sõ ka bɛsɛgii Timəte, sa bɛɛ təbura. Gusunə bɛsɛn Baaba u bɛɛ durom kua kpa u bɛɛ alafia kɛ̃.

Siarabu kanaru sɔə

3 Sa ra Gusunə bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba siare bɛɛn sõ baadomma bɛsɛn kanaru sɔə,

4 yèn sõ sa nua nge mɛ i Yesu Kirisi naanɛ doke ka nge mɛ i naanɛ dokeobu kpuron kĩru mə.

5 Sanam mɛ Labaari gea ye ya sãa gem gari ya gbia ya tura bɛɛn mi, i nua ma i yĩiyəbu mə ma ba bɛɛ gãanu yiiye wəllə. Yĩiyə bin sõna i naanɛ dokebu ka kĩru mə.

6 Labaari gea ye, ya tɛriamə ya ka domaru naamə handunia kpuro səə nge mɛ ya kua bɛɛn mi saa mìn di i Gusunən durom gari nua ma i tuba ma yi sãawa gem.

7 Epafasi bɛsɛn kĩnasi səm kowosi, wi u sãa Kirisin səm kowo naanɛgii ma u kua bɛsɛn kəsire bɛɛn mi, wiya u bɛɛ ye giasia.

8 U maa sun kĩi te Hunde Dɛɛro bɛɛ kãn baaru sõəwa.

9 Yen sõna sa ra n kanaru mɔ̀ bɛɛn sõ kpeetim sari saa mìn di sa bɛɛn gari nua. Sa Gusunə kanamə u de i gia mam mam ye u kĩ, kpa u de win Hunde u bɛɛ bwisi ka laakari kɛ̃.

10 Saa yera bɛɛn sanu sanusu su ko n ka Yinnigiigisu weenɛ, kpa i n da ko ye n koo nùn wɛ̃re. Bɛɛn wãara koo maa kookoo geesu bwese bweseka sõəsi nge dãa te ta bii geenu marumə, kpa i Gusunə giam sosi.

11 Sa Gusunə kanamə u bɛɛ tãsisia kpuro səə ka win dam yiikogim, kpa i kpĩ i n ka yabu baayere tɛmanɛ ka suuru nuku dobu sɔə.

12 I n Baaba siaramə wi u dera i bənu mə tubi səə ye Gusunə u naanɛ dokeobu yiiye yam bururam sɔə.

13 Geema u sun wəra saa yam wɔ̃kurun dam di ma u sun sinasia mi win Bii kĩnasi u bandu dii.

14 Domi win saabuwa sa yakiara ma ba bɛsɛn durum suuru kua.

Kirisin tiin asansi

ka win səmburu

15 Gusunə u ǹ waarə adama Kirisi u sun nùn sõəsi mam mam win wasi sɔə. U sãa win Bii yeruma wi u wãa ba sere gãanu kpuro taka kua.

16 Domi win min diya Gusunə u baayere taka kua ye ya wãa wəllə ka temə, ye sa ka nəni waamə ka ye sa ǹ waamə, nge wəllun sinambu ka wirugibu ka yiikogibu ka sere damgibu. Gusunə u kpuro taka kua saa win min di, u maa ye kua win sõ.

17 U wãa ba sere gãanu kpuro taka kua. Win dam saabuwa gãanu kpuro nu ka wãa nin ayerɔ.
18 Win yigbɛru ta sãawa nge wasi, wiya maa sãa nge yin wiru. Wiya wãarun nuuru, wiya maa gbia u seewa gɔrin di, u ka ko kpuron gbiikoo.
19 Domi Gusunɔn gɔ̃ru kĩra win daa kpuro ya n ka wãa win Bii sɔɔ.
20 Ma n nùn wɛ̃re u wi ka tɔmbun sannɔ kpeesia ka win Biin yɛm dãa bunanaru wɔllɔ kpa u ka tii gãanu kpuro dorasia saa win min di ni nu wãa temɔ ka ni nu wãa wɔllɔ.
21 Bɛɛ maa, i raa gasɔ ka Gusunɔ toma, i raa sãa win yibɛrɛba bɛɛn bwisikunu sɔɔ bɛɛn kookoo kɔ̃susun sɔ̃.
22 Adama tɛ̃, Gusunɔ u ka tii bɛɛ dorasia sanam mɛ win Bii u gu nge tɔnu, kpa i ka yɔ̃ra win wuswaaɔ i n dɛɛre, i n wãa disinu ka taarɛ sariru sɔɔ
23 i n tɛmanɛ i n tãsa naanɛ dokebu sɔɔ dim dim, kpa i ku ra bɛɛn yĩiyɔbu deri bi i mɔ saa mìn di i Labaari gea nua, ye ba tɔnu baawure nɔɔsia wi u wãa handunia sɔɔ. Nɛ Pɔlu na maa kua yen sɔmɔ.

Sɔmbu te ba Pɔlu

nɔmu sɔndia Yesun yigbɛrun sɔ̃

24 Tɛ̃ nɛn nukura do yèn sɔ̃ na nɔni swãaru waamɔ bɛɛn sɔ̃. Ma na nɔni swãa te yibiamɔ te Kirisi u koo ra wa win yigbɛrun sɔ̃ te ta sãa win wasi.
25 Ma Gusunɔ u man kua yigbɛ ten sɔm kowo nge mɛ u man yiire bɛɛn sɔ̃, kpa n ka win gari kpuro nɔɔsia.
26 Gari yi, yi sãa asiri ye u raa tɔmbu kpuro berue saa yellun di, adama tɛ̃ u wigibu ye sɔ̃ɔsi.
27 Domi u kĩ u bu giasia ma win asiri ya bɛɛrɛ ka yiiko mɔ bwese tukunun suunu sɔɔ. Asiri ye wee, Kirisi wãa bɛɛ sɔɔ, yeya ya gerumɔ ma i ko Gusunɔn yiiko bɔnu ko.
28 Kirisi win gariya sa kparamɔ, ma sa tɔnu baawure kirɔ mɔ̀, sa maa bu keu sɔ̃ɔsimɔ ka bwisi gee, kpa bu ko tɔn girobu be ka Kirisin gbinnaa sɔɔ su sere bu tusia Gusunɔn wuswaaɔ.
29 Yen sɔ̃na na sɔmburu mɔ̀ na sunamɔ ka win dam mɛ mu sɔmburu mɔ̀ nɛ sɔɔ gem ka tia.

2

1 I de n bɛɛ sɔ̃ nge mɛ nɛn hanian kpãara nɛ bɛɛn sɔ̃ ka Lodisegibun sɔ̃ ka maa be kpuron sɔ̃ be ba ǹ ka man nɔni waare.
2 Na mɔ̀ mɛ, n ka bu dam kɛ̃ n kpã, kpa ben tii ba n gbinnɛ ka kĩru, kpa ben yɛ̃ru ta n sosimɔ sika sariru sɔɔ. Nge mɛya ba koo ka Gusunɔn asiri gia ye ya sãa Kirisin tii.
3 Wi sɔɔra bwisi ka yɛ̃run dukia kpuro berua.
4 Na bɛɛ yeni sɔ̃ɔmɔwa kpa goo u ku raa bɛɛ nɔni wɔ̃ke ka nɔɔ dobu.
5 Domi baa nɛn wasin kuseru tà kun wãa bɛɛn mi, ka mɛ, nɛn hunde ya ka bɛɛ wãa. Na maa nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ i wãa nɔɔ tia sɔɔ, ma bɛɛn naanɛ dokebu yɔ̃ dim dim Kirisi sɔɔ.

Wãa te ta yiba Kirisi sɔɔ

6 N n mɛn na, nge mɛ i Yinni Yesu Kirisi wura, i n bɛɛn wãaru dimɔ i n gbinnɛ ka wi.
7 I de bɛɛn gbini yi n duku wi sɔɔ, kpa i n tii nɔɔrimɔ i n kpɛ̃amɔ saa win min di, kpa i n tãsa naanɛ dokebu sɔɔ nge mɛ ba bɛɛ sɔ̃ɔsi, kpa siarabu bu n yiba bɛɛn nɔɔ sɔɔ.
8 I n tii sɛ kpa goo u ku raa bɛɛ yina mwa ka win yɛ̃ru garu ka taki dibu. Sɔ̃ɔsi ten bweseru ta naamɔwa saa tɔmbun deemaan di ka maa handunian bũnu, n ǹ mɔ Kirisin min di.
9 Domi mèn nɔru Gusunɔ nɛ, ya sɔ̃ɔsira Kirisin wasi tɔnugii sɔɔ.
10 Ma i kpuro mɔ wi sɔɔ bɛɛ ka win gbinnaa sɔɔ wi u sãa wɔllun wirugibu ka yiikogibun sina boko.
11 Bɛɛ ka win gbinnaa ye sɔɔ, i maa bango wa, adama n ǹ mɔ bango ye tɔnu ra ko. Yeni ya weewa Kirisin min di. Ya sãawa yakiabu saa wasi durumgiin dam di.
12 Geema, sanam mɛ ba bɛɛ batɛmu kua n sãare ba bɛɛ sikuawa ka Kirisi ma ba bɛɛ seeya ka wi, yèn sɔ̃ i Gusunɔn dam bakam naanɛ sãa wi u nùn seeya gɔrin di.

13 Gasɔ, i raa sãa gɔribu bɛɛn toranun sɔ̃ ka maa yèn sɔ̃ i sãa be ba kun bango kue. Adama tɛ̃ Gusunɔ u bɛɛ kua wasobu ka Kirisi sannu sanam mɛ u sun bɛsɛn toranu kpuro suuru kua.
14 Kirisi u yora ye wɔka ye ya sun taarɛ wɛ̃ bɛsɛn wooda sarabun sɔ̃, u maa ye kpare dãa bunanaru wɔllɔ u ka ye kpeesia.
15 Sanam mɛ u gu dãa bunanaru wɔllɔ u wɔllun wirugibu ka yiikogibu kamia u bu sekuru doke batuma sɔɔ u maa ben dam kpeesia.
16 N n mɛn na, i ku de goo u bɛɛ taarɛ wɛ̃ dim ka nɔrubu sɔɔ, ɲ kun mɛ tɔ̃ɔ bakanu ganun dibu sɔɔ, ɲ kun mɛ suru kpaon yaribu ka tɔ̃ɔ wɛ̃raruginun kookoosu sɔɔ.
17 Yeni kpuro ya sãawa gãa ni nu sisin yaayaasu. Kirisin tiiwa gãa ni.
18 Goo wi u sãare u tii kawamɔ, ma u wɔllun gɔradoba sãamɔ, i ku de u bɛɛ bɛɛn sian are wɔrari. Domi tɔnu win bweseru u tii suamɔ kãsinun sɔ̃, u maa tii gãamɔ kam win bwisiku tɔnuginun sɔ̃.
19 U ɲ Kirisi nɛni kem kem wi u sãa wiru, tèn min di wasi kpuro yi mɛnnɛ ka yin gbin gbinka ka sĩinu, yi ka dam waamɔ yi kpɛ̃amɔ nge mɛ Gusunɔ u yi sosimɔ.

Gɔɔ ka wãaru Kirisi sɔɔ

20 Mà i gu ka Kirisi sannu i kisira handunian komanun di, mban sɔ̃na i wãaru dimɔ nge handunia yenigibu. Mban sɔ̃na i derimɔ ba bɛɛ woodaba sɔbimɔ be ba nɛɛ,
21 a ku yeni bɛsu, a ku yeni denda, a ku yeɔnɔ baba.
22 Yeni kpuro ya koo kam kowa bà n ye dendimɔ. Tɔmbun wooda ka ben sɔ̃ɔsinu tɔnawa i swĩi.
23 Geema, wooda be, ba ka bwisin gãanu weenɛ à n bu mɛɛra, ka ben sãaru te ta wee saa tɔnun gɔ̃ru kĩrun di, ka ben tii kawa weesugibu, ka maa ben wasin seserun serusiabu. Adama baa wooda ben tia kun dam gam mɔ yu ka wasin kĩru kankam taare.

3

1 Ba bɛɛ seeya ka Kirisi sannu gɔrin di. N n mɛn na, i wɔllun gãanu kasuo mi Kirisi u sɔ̃ Gusunɔn nɔm geuɔ.
2 I wɔllun gãanun bwisikunu koowo, n ɲ mɔ temginu.
3 Domi i gu, bɛɛn wãa geera maa berua ka Kirisi sannu Gusunɔn mi.
4 Kirisi wi, u sãawa bɛɛn wãaru. Sanam mɛ u koo kurama, bɛɛn tii maa i ko i tera ka wi sannu win yiiko sɔɔ.

Wãa gururu ka wãa kpaaru

5 N n mɛn na, i handunian kĩrun gãanu kpuro goowo ni nu sɔmburu mɔ̀ bɛɛ sɔɔ, niya kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ, ka daa disinugia, ka wasin binɛ, ka kĩru kankam, ka kɔdɛ, domi kɔdɛ ya sãawa nge bũu sãaru.
6 Gãa ni kpuron sɔ̃na Gusunɔn mɔru wee ben mi, be ba ɲ nùn mɛm nɔɔwammɛ.
7 Geema, i raa gasɔ mɔ̀ nge be, sanam mɛ tora nin bwesera bɛɛ wãasi.
8 Adama tɛ̃, i ye kpuro kɔ̃ɔwɔ ye n sãa mɔru ka nuku gbisibu ka maa nuku kɔ̃suru. I ku de wɔmburu ɲ kun mɛ gari swininu nu yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di pai.
9 I ku weesu kuana domi i daa gura ka yen kookoosu pota kɔ,
10 ma i daa kpaa sebua. Gusunɔwa u bɛɛ daa kpaa ye wɛ̃ i n ka nùn giamɔ kpa i n ka nùn weenamɔ.
11 Nge mɛya bɛɛ sɔɔ goo kun goo, tɔn tuko ka Yuu, wi u bango kua ka wi u ɲ bango kue, baru kpaarugii, nɔni wɔ̃kunugii, yoo ka tii mɔwɔ, adama Kirisi tɔnawa sãa gãanu, u maa wãa tɔmbu kpuron suunu sɔɔ.
12 N n mɛn na, yèn sɔ̃ Gusunɔ u bɛɛ kĩa ma u bɛɛ gɔsa i ka ko wigibu, wee ye n weenɛ i sebe, wɔnwɔndu ka tɔn geeru ka tii kawabu ka daa duudwia ka suuru.
13 I n tɛmanasinɛ kpa i n suuru kuanammɛ gari gɛɛ yì n dua bɛɛn su-unu sɔɔ. Nge mɛ Yinni u bɛɛ suuru kua, i n suuru kuanammɛ nge mɛ.
14 Yeni kpuron wɔllɔ i kĩru sebuo te ta koo de i n nɔɔ nɛ mam mam.
15 Kpa i de Kirisin bɔri yɛndu ta n bɛɛn gɔ̃rusu kpare, kpa i n takaru mɔ̀. Ba bɛɛ sokawa i n ka sãa wasi tee, kpa i n bɔri yɛndu mɔ.

16 I de Kirisin gari yi n yiba bɛɛn gɔ̃ruɔ nge dukia. I gari bia kuanɔ kpa i dam kɛ̃ɛna ka bwisi gee kpa i n womusu mɔ̀ i n Gusunɔ tɔmamɔ. I nùn takarun womusu kuo bɛɛn gɔ̃rusɔ.
17 Bɛɛn kookoosu ka bɛɛn gere sɔɔ, i ye kpuro koowo i ka Yinni Yesun yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ kpa i Gusunɔ Baaba takaru ko win min di.

Tɔmbun nɔɔsinaa

wãa kpaaru sɔɔ

18 Bɛɛ kurɔbu i bɛɛn durɔbu wiru kpĩiyɔ nge mɛ n weenɛ Yinnigii u ko.
19 Bɛɛ durɔbu i bɛɛn kurɔbu kĩɔ, i ku de i n sɛ̃ be sɔɔ.
20 Bɛɛ bibu i bɛɛn mɔwɔbu mɛm nɔɔwɔ gãanu baanire sɔɔ, domi mɛya Yinni u kĩ.
21 Bɛɛ maa tundobu i ku bɛɛn bibu mɔrun kookoosu kua kpa ben nuki yi sankira.
22 Bɛɛ yobu i bɛɛn yinnibu mɛm nɔɔwɔ kpuro sɔɔ handunia mi, n ǹ mɔ sanam mɛ ba bɛɛ yɔ̃re tɔna, i ka bu tɔn geeru sɔ̃ɔsi, adama i bu mɛm nɔɔwɔ n kun ka murafitiru yèn sɔ̃ i Yinni nasie.
23 Ye i mɔ̀ kpuro i ye koowo ka kĩru, kpa n sãa nge Yinniwa i kuammɛ, n ǹ mɔ tɔmbu.
24 I n yɛ̃ ma Yinniwa u koo bɛɛ are kɔsia yi yi sãa tubi ye u win tɔmbu yiiye, domi Kirisiwa bɛɛn Yinni wìn wãaru i wãa.
25 Adama wi u tora, u koo win are wa nge mɛ win torara nɛ, domi Gusunɔn mi, goo kun goo.

4

1 Bɛɛ yinnibu i bɛɛn yobu kuo dee dee nge mɛ n weenɛ. I yaayo ma bɛɛn tii i maa Yinni mɔ wɔllɔ.

Yiirebu

2 I tɛmanɔ kanaru sɔɔ kpa i n ka swaa mɛɛra i n Gusunɔ takaru mɔ̀.
3 I maa sun kanaru kuo kpa Gusunɔ u sun swaa kua su ka win gari waasu ko, su ka kpĩ su Kirisin asiri tubusia. Asiri yen sɔ̃na na wãa pirisɔm sɔɔ tɛ̃.
4 N n mɛn na, i kanaru koowo kpa n ka kpĩ n ye sɔ̃ɔsi nge mɛ n weenɛ n gere.
5 I tii kparo ka bwisi be ba kun naanɛ doken mi. I saa baayere dendio yu ka arufaani ko.
6 I de bɛɛn gari yi n nɔɔbu do kpa yi n swaa swĩi, kpa i n ka yɛ̃ nge mɛ n weenɛ i baawure wisi.

Tɔbiribu ka nɔɔ kanabu

7 Bɛsɛn kĩnasi Tisiki, wi u sãa sɔm kowo naanɛgii ka nɛn beruse Yinnin sɔmburu sɔɔ u koo bɛɛ nɛn labaari kpuro sɔ̃.
8 Na bɛɛ nùn gɔriammɛwa u ka bɛɛ sɔ̃ nge mɛ sa ka wãa, kpa u ka bɛɛ gɔ̃ru yɛmiasia.
9 Onɛsimu, bɛsɛn kĩnasi bɔrɔkini, wi u sãa bɛɛn migii, u koo nùn yɔ̃sirima. Bera ba koo bɛɛ sɔ̃ ye ya sun deema mini kpuro.
10 Aritaaki, nɛ ka wì sa wãa pirisɔm sɔɔ u bɛɛ tɔbura. Maaku maa bɛɛ tɔbura wi u sãa Baanabasin dusi. Na raa bɛɛ Maaku win gari sɔ̃ɔwa, ù n na bɛɛn mi, i nùn dam koosio ka bɛɛrɛ.
11 Yosue wi ba mɔ̀ Yusitu, u maa bɛɛ tɔbura. Be ita ye tɔnawa ba sãa Yuu be ba naanɛ doke ma ba ka man sɔmburu mɔ̀ Gusunɔn bandun sɔ̃. Ba man dam kã̃ gem gem.
12 Epafasi, Yesu Kirisin sɔmɔ wi u maa sãa bɛɛn migii, u bɛɛ tɔbura. U ra kanaru ko gem gem bɛɛn sɔ̃, u Gusunɔ kanamɔ i ka kpĩ i yɔ̃ra dim dim ka tɔn giroru kpa i n sɔɔru sãa i ka Gusunɔn kĩru kpuro ko.
13 Na kon kpĩ n nùn seeda diiya ma u bɛɛn bwisikunu mɔ̀ gem gem, ka maa be ba wãa Lodiseɔ ka Herapolisiɔ.
14 Luku bɛsɛn kĩnasi dokotoro, wi ka Demasi ba bɛɛ tɔbura.
15 I bɛsɛgibu tɔbirio be ba wãa Lodiseɔ ka kurɔ wi ba mɔ̀ Ninfa ka maa Yesun yigbɛ te ta ra mɛnnɛ win yɛnuɔ.
16 I n tire teni gara i kpa i maa tu Yesun yigbɛru wɛ̃ɛyɔ Lodiseɔ bu gari. Kpa bɛɛn tii i maa garu gari te ta wee Lodisegibun min di.
17 I maa Aasipu sɔ̃ɔwɔ u sɔmbu te nɔni dokeo te ba nùn nɔmu sɔndia Yinnin sɔma sɔɔ u ka kpĩ u tu dakura.
18 Wee na yorumɔ ka nɛn tiin nɔma, nɛ Pɔlu na bɛɛ tɔbura. I ku duari ma na wãa pirisɔm sɔɔ.

Kpɑ Gusunɔn durom mu n kɑ bɛɛ wãɑ.

TIRE GBIIKII TE PƆLU U TƐSALONIKAGIBU KUA

Sanam mɛ Pɔlu u tire te yorua, Tɛsalonika ya sãawa bera ye ba mɔ̀ Masedɔnin wuu maro ge Romugibu ba mɔ. Gisɔ Tɛsalonika ye, ya sãawa Gɛrɛkiban wuu maro yiruse sõɔ yɛ̃san nɔm geuɔ. Miya goo nimkusu su ra yɔ̃re. Pɔluwa u ka Labaari gea da mi, Gɔrobun Kookoosu 17:10-11. Amɛn biru Yuuba ba nisinu seewa ye ba wa tɔn tukobu ba naanɛ dokemɔ. Yen wahala ya dera Pɔlu u doona Tɛsalonikan di u da Bereɔ. Yen biruwa u Tɛsalonikagibun labaari nua saa win bõɔ Timɔten min di, yera u tire te yorua u ka bu tãsisia.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1.
2. Siarabu, wiru 1:2-10.
3. Pɔlun sɔmburu Tɛsalonikaɔ, wiru 2:1n di sere wiru 3:13.
4. Kirɔba, wiru 4:1-12.
5. Yesun wuramarun gari, wiru 4:13n di sere wiru 5:11.
6. Tɔbiribu ka kirɔ dãaki, wiru 5:12-28.

Tɔbiribu

1 Bɛɛ Yesun yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Tɛsalonikaɔ, bɛɛ be i sãa Gusunɔ Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu, nɛ Pɔlu ka Silasi ka Timɔte sa bɛɛ tɔbura. Durom ka alafia ya n ka bɛɛ wãa.

Tɛsalonikagibun wãaru ka ben naanɛ dokebu

2 Sa ra n Gusunɔ siaramɔ bɛɛ kpuron sõ, sa ra n maa bɛɛ yaaye baadomma kanaru sɔɔ.

3 Sa yaaya Gusunɔ bɛsɛn Baaban wuswaaɔ nge mɛ i ka bɛɛn naanɛ dokebu hania mɔ̀, ka nge mɛ bɛɛn kĩra sõɔsiramɔ bɛɛn sɔm damginu sɔɔ, ka nge mɛ bɛɛn yĩiyɔbu bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi sɔɔ bu yɔ̃ dim dim.

4 Bɛsɛgibu, bɛɛ be Gusunɔ u kĩ, sa yɛ̃ ma u bɛɛ gɔsa wigibu.

5 Domi bɛsɛn Labaari gea ya ǹ nɛ bɛɛn mi ka gari tɔna, ka maa yen dama ya ka na ka Hunde Dɛɛro sannu ka maa sika sariru. Bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ sa sĩisina bɛɛn suunu sɔɔ bɛɛn arufaanin sõ.

6 Ma i kua be ba bɛsɛn daa ka Yinnigia saarimɔ, domi i bɛsɛn Labaari gea mwa ka nuku doo bi Hunde Dɛɛro bɛɛ wɛ̃, baa mɛ ya ka bɛɛ nɔni swãaru naawa.

7 Yen biru bɛɛn tii i kua bèn daa Masedɔnin naanɛ dokeobu ka Gɛrɛkiba ba saarimɔ.

8 Domi Yinnin gari yi, yi nɔɔra saa bɛɛn min di, n ǹ mɔ Masedɔni ka Gɛrɛkiban tem sɔɔ tɔna, adama bɛɛn naanɛ dokebu Gusunɔ sɔɔ bu sõɔsira yam kpuro sere n ǹ maa tilasi su bin gari gere.

9 Ba gerumɔ nge mɛ i sun nɛnusina ye sa da bɛɛn mi, ka nge mɛ i gɔ̃ru gɔsia i bũu sãaru deri i wura Gusunɔn mi i ka nùn sã, wi u sãa Yinni waso ka gemgii,

10 ka maa nge mɛ i win Bii wi u seeya gɔrin di swaa daki u na wɔllun di. Wiya Yesu, wi u sun yakia saa Gusunɔn mɔru ye ya sisin di.

2

Sɔmbu te Pɔlu kua Tɛsalonikaɔ

1 Nɛgibu, bɛɛn tii i yɛ̃ ma bɛsɛn naaru bɛɛn mi ta ǹ kue kam.

2 I yɛ̃ ma ba sun nɔni sõɔwa ba sun tõya kua Filipiɔ sa sere na bɛɛn mi. Ka mɛ, Gusunɔ sun wɔrugɔru wɛ̃ sa ka win Labaari gea kpara bɛɛn suunu sɔɔ, baa mɛ tɔn dabira sun yinari.

3 Bɛsɛn waasu ya ǹ sãa torarun gari, ya ǹ maa mɛnnɛ ka bwisiku kõsunu ganu ǹ kun mɛ ka taki.

4 Adama, nge mɛ Gusunɔ sun naanɛ kua u ka sun Labaari gea nɔmu sɔndia, nge mɛya sa ka ye kparamɔ. Sa ǹ ye mɔ̀ nge mɛ ya koo ka tɔmbu dore ma n kun mɔ Gusunɔ wi u bɛsɛn gɔ̃rusu wɛ̃ɛrimɔ.

5 Domi bɛɛn tii i yɛ̃ sãa sãa ma sa ǹ bɛɛ kɔkura ka gari dure, sa ǹ maa waasu kue su ka bɛɛn gobi wan sõ. Gusunɔwa sãa bɛsɛn seeda.

6 Sa ǹ maa bɛɛrɛ kasu bɛɛn mi ǹ kun mɛ gabun mi,

7 baa mɛ sa ko raa kpĩ su bɛɛ bɛsɛn dam sõɔsi yèn sõ sa sãa Kirisin gɔrobu. Adama sa kuawa kpurɛ kpurɛ bɛɛn

suunu sɔɔ nge mɛ bii mɛro ra win bibu nɔɔri.
8 Yèn sɔ̃ sa bɛɛ kĩ gem gem sa raa
sɔɔru sãa, n ǹ mɔ su ka bɛɛ Gusunɔn
Labaari gea wɛ̃ tɔna, adama ka maa
bɛsɛn tiin wãaru, domi bɛɛn kĩra sun
nɛni.
9 Bɛsɛgibu, i bɛsɛn sɔmburu ka bɛsɛn
wahala yaaye ye sa wa. Sa sɔmburu
kua sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru yèn sɔ̃ sa ǹ kĩ
su bɛɛn goo gɔngɛrɛ ko sanam mɛ sa
Gusunɔn Labaari gea kparamɔ bɛɛn
suunu sɔɔ.
10 Bɛɛya i sãa bɛsɛn seedagibu ka
maa Gusunɔn tii, ma bɛsɛn daa ya
dɛɛre bɛɛ naanɛ dokeobun wuswaaɔ,
ya maa sãa dee dee, ya ǹ taarɛ gaa mɔ.
11 I maa yɛ̃ ma sa ka bɛɛ kuawa nge
mɛ tundo u ra ka win bibu ko.
12 Sa bɛɛ dam kã, sa maa bɛɛn gɔ̃rusu
yɛmiasia, sa maa bɛɛ suuru kana i n
ka sĩimɔ nge mɛ n weenɛ Gusunɔn
wuswaaɔ, wi u bɛɛ sokumɔ i n ka bɔnu
mɔ win yiiko sɔɔ mi u bandu swĩi.
13 Sa ra maa Gusunɔ siare
baadomma yèn sɔ̃ sanam mɛ sa bɛɛ
waasu kua i ǹ gari yi garisi tɔnugii, i
yi wurawa ma yi sãa Gusunɔgii. Mɛya
yi sãa ka gem, ma yi sɔmburu mɔ̀ bɛɛ
naanɛ dokeobu sɔɔ.
14 Nɛgibu, i ka Yesu Kirisin yigbɛnu
weena ni nu sãa Gusunɔginu Yudeaɔ,
domi i nɔni swãaru wa saa bɛɛn
temgibun min di nge mɛ tɔn ben tii ba
wa Yuuban min di.
15 Yuu beya ba Yinni Yesu ka
Gusunɔn sɔmɔbu go, ba maa sun nɔni
sɔ̃ɔwa. Ben daa kun Gusunɔ wɛ̃re, ba
maa ka tɔmbu kpuro yibɛrɛ tɛɛru nɛni.
16 Ba mam yinamɔ su tɔn tukobu
waasu kua bu ka faaba wa. Nge mɛya
ben durum ya sosimɔ ya bandamɔ.
Adama Gusunɔn mɔru ya den sakɛ
fuke ben wirɔ.

Pɔlu u kĩ u kpam

Tɛsalonikagibu wa

17 Nɛgibu, nge mɛ sa bɛɛ bia sɔ̃ɔ yiru
wasi sɔɔ, n ǹ mɔ gɔ̃ru sɔɔ, sa bɛɛn bɛkɛ
mɔ̀ gem gem sa sɛnde su ka bɛɛ wa.
18 Sa kĩa su wurama bɛɛn mi. Nɛ
Pɔlu na kasu nge nɔn yiru n ka na,
adama Setam sun swaa ganua.
19 Dɔma te Yinni Yesu koo wurama,
mba n ko n sãa bɛsɛn yĩiyɔbu ka bɛsɛn
nuku dobu, mba sa ko maa ka woo
kana win wuswaaɔ ma n kun bɛɛ.
20 Geema, bɛɛn sɔ̃na sa woo kanamɔ,
sa maa nuku dobu mɔ.

3

1 Yen sɔ̃, sanam mɛ bɛsɛn bwɛ̃ra yina
yu kpuna, sa gɔ̃ru doke ma nɛ na kon
sina Atɛniɔ nɛ turo.
2 Ma na bɛsɛgii Timɔte gɔra wi u sãa
Gusunɔn sɔm kowo Kirisin Labaari
gean sɔ̃. Na nùn gɔra bɛɛn mi u ka bɛɛ
tãsisia, kpa u bɛɛ dam kɛ̃ bɛɛn naanɛ
dokebu sɔɔ,
3 kpa baa bɛɛn turo u ku de nɔni
swãa teni tu nùn nanda. Domi bɛɛn tii
i yɛ̃ ma yeni ya ǹ koo ko ya kun sun
deemɛ.
4 Baa sanam mɛ sa raa wãa ka bɛɛ,
sa bɛɛ sɔ̃ɔwa kɔ ma ba koo sun nɔni sɔ̃.
Mɛya n maa koora nge mɛ i yɛ̃ sãa sãa.
5 Yen sɔ̃na, sanam mɛ nɛn bwɛ̃ra
yina yu kpuna, na Timɔte gɔra bɛɛn
mi kpa n ka gia mɛ bɛɛn naanɛ dokebu
sãa. Na bɛrum kua kɔkuro kun da
bɛɛ kɔkura i ka durum ko, kpa bɛsɛn
sɔmburu ta n kue kam.
6 Adama tɛ̃, ye Timɔte u wurama
bɛɛn min di, u sun bɛɛn naanɛ dokebu
ka bɛɛn kĩrun baaru gea sɔ̃ɔwa. U sun
sɔ̃ɔwa ma i ra n sun yaaye ka kĩru ma i
kĩ i sun wa gem gem nge mɛ bɛsɛn tii
sa kĩ su bɛɛ wa.
7 Yen sɔ̃na nɛgibu, baa mɛ sa nɔni
swãaru wa ka wahala kpuro, bɛsɛn
nukura yɛmia ka bɛɛ bɛɛn naanɛ doke-
bun sɔ̃.
8 Tɛ̃, bɛsɛn hunde ya wurama yèn sɔ̃
i yɔ̃ dim dim Yinni sɔɔ.
9 Amɔna sa ko Gusunɔ siara n
nɛ bɛɛn sɔ̃, ka nuku doo baka bi
i sun wɛ̃ɛmɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
wuswaaɔ.
10 Bururu ka yoka sa nùn kanamɔ
gem gem u de su bɛɛ wa kpam ka nɔni,
kpa su sosi ye n kɔmia bɛɛn naanɛ
dokebu sɔɔ.
11 Kpa Gusunɔ bɛsɛn Baaban tii ka
bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi bu sun swaa
kua su ka na bɛɛn mi.
12 Kpa wi, Yinni u bɛɛn kĩru sosi tu
kpɛ̃a bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ ka maa tɔmbu
kpuron mi nge mɛ bɛsɛn kĩra sãa bɛɛ
sɔɔ.

13 Kpa u bɛɛn gõrusu tãsisia su ka
dɛɛra su ko taarɛ sarirugisu Gusunɔ
bɛsɛn Baaban wuswaaɔ, sanam mɛ
bɛsɛn Yinni Yesu koo wurama ka
wigibu kpuro.

4

Kookoo si su Gusunɔ wɛ̃re

1 Ye n tie nɛgibu, i gia bɛsɛn min
di mɛ n weenɛ i n sĩimɔ n ka Gusunɔ
wɛ̃re, i maa mɔ̀ mɛ kɔ. Tɛ̃ sa yiire sa
bɛɛ kanamɔ ka Yinni Yesun yĩsiru, i n
mɔ̀ mɛ i n dɔɔ.
2 Domi i yɛ̃ yiire bi sa bɛɛ wɛ̃ ka Yinni
Yesun yiiko.
3 Wee, ye Gusunɔ u kĩ bɛɛ sɔɔ, yera
i n dɛɛre kpa i tii kpĩ mam mam
sakararun kobu sɔɔ.
4 Kpa durɔ baawure u n yɛ̃ nge mɛ wi
ka win kurɔ ba ko n wãasinɛ dɛɛraru
ka bɛɛrɛ sɔɔ,
5 n ǹ maa mɔ ka wasin binɛn kĩru
nge mɛ tɔn tukobu ba mɔ̀ be ba kun
Gusunɔ yɛ̃.
6 Gari yini sɔɔ, n ǹ weenɛ goo u win
kpaasi torari ǹ kun mɛ u nùn taki di.
Sa bɛɛ yenin kirɔ kua kɔ, sa bɛɛ sõɔwa
ma Yinniwa u koo yen mɔru kɔsia.
7 Domi Gusunɔ kun sun soka su ka
daa disinugia ko ma n kun mɔ sa n
dɛɛre.
8 Yen sõ, baawure wi u sõɔsi te
yina, n ǹ tɔnun gere u yina, Gusunɔn
gerewa u yina wi u bɛɛ win Hunde
Dɛɛro kã.
9 Ye n sãa naanɛ dokeobun kĩanaa,
n ǹ tilasi n ka bɛɛ ye yorua. Domi
Gusunɔ u bɛɛ sõɔsi nge mɛ n weenɛ i
n kĩanɛ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ.
10 Geema, i mɔ̀ mɛ ka naanɛ
dokeobu kpuro be ba wãa Masedɔniɔ.
Adama nɛgibu, sa bɛɛ kanamɔ, i n mɔ̀
mɛ i n dɔɔ.
11 I kookari koowo i n ka nɔɔ tia sãa,
kpa i n bɛɛn tiin wunanɔsu mɔ̀, i n
sɔmburu mɔ̀ nge mɛ sa raa bɛɛ yiire.
12 Nge mɛya bɛɛn kookoosu su ko n
wã be ba kun naanɛ doken mi, kpa i
kun maa gãanu ganun yãaru mɔ.

Yinnin naaru

13 Nɛgibu, sa kĩ i gem gia be ba gun
sõ, kpa i kun nuki sankire nge be ba
tie be ba kun yĩiyɔbu mɔ.

14 Sa naanɛ doke ma Yesu u gu, ma u
kpam seewa gɔrin di. Yen sõ, sa naanɛ
sãa ma, be ba Yesu naanɛ doke ba ka
gu, Gusunɔ u koo ka bu wurama ka wi
sannu.
15 Yeniwa Yinnin sõɔsi bi sa bɛɛ
sõɔmɔ. Bɛsɛ be sa ko n wãa dɔma te
Yinni u koo na, sa ǹ ko gɔribu gbiiya.
16 Domi u koo de gbãrabu bu nɔɔra
ka Gusunɔn gɔrado wirugiin nɔɔgiru
ka win kɔban wurenu, kpa Yinnin tii
u sarama saa wɔllun di. Wigii be ba gu
ba koo gbi bu se.
17 Yen biru bɛsɛ be sa tie sa wasi, ba
koo sun sua ka be sannu guru winu
sɔɔ, kpa su ka nùn yinna wom dirum
sɔɔ. Mɛya sa ko n wãa ka wi sannu ka
baadomma.
18 Yen sõ, i de i dam kɛ̃ɛna ka gari
yini.

5

1 Nɛgibu, n ǹ tilasi su ka bɛɛ tõru ka
sanam yorua mɛ̀ sɔɔ yabu yeni ya koo
koora.
2 Domi bɛɛn tii i yɛ̃ gem ka gem ma
Yinnin tõru ta koo nawa nge gbɛnɔ wi
u sisi wõkuru.
3 Sanam mɛ tɔmba kun ka gɛɛ
nande ba mɔ̀, alafia wãa, saa yera
kpeerasiabu koo tunuma suaru sɔɔ
nge mɛ maru wuriribu bu ra guragii
deemɛ, ba ǹ maa kpiki yeru wasi.
4 Adama bɛɛ nɛgibu, i ǹ wãa yam
wõkuru sɔɔ, n ǹ maa weenɛ sanam mɛ,
mu bɛɛ biti mwa nge gbɛnɔn naaru.
5 Bɛɛ kpurowa i sãa yam bururam
tɔmbu ka maa sõɔ sɔɔgibu. Sa ǹ sãa
wõkurugibu be ba wãa yam wõkuru
sɔɔ.
6 Yen sõ, su ku dweeya nge be ba tie,
adama n weenɛ su se su yõra sa n ka tii
sɛ.
7 Wõkura tɔmbu ba ra dweeye,
wõkura tam nɔrobu ba ra maa tam nɔ.
8 Adama bɛsɛ be sa sãa sõɔ sɔɔgibu, n
weenɛ sa n tii sɛ. Su naanɛ dokebu ka
kĩru sebe nge tarakpe, su maa faaban
yĩiyɔbu doke nge sii furɔ kɔkɔru.
9 Domi Gusunɔ u ǹ sun soka su ka
win mɔru wa, u sun sokawa su ka
faaba wa saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
min di

10 wi u gu bɛsɛn sɔ̃, kpa sa n wãaru
dimə ka wi sannu, sà n wãa hunde səə
ǹ kun mɛ baa sà n gu.
11 Yen sɔ̃, i n dam kɛ̃ɛnamə kpa i n
tãsisianamə nge mɛ i mə̀ tɛ̃.

Təbiribu ka kirə dãaki

12 Sa maa bɛɛ kanamə nɛgibu, i
bu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə be ba səmburu mə̀
gem gem bɛɛn suunu səə, be Yinni u
dera ba bɛɛ kparamə ma ba bɛɛ swaa
sɔ̃əsimə.
13 I n ben kĩru mə ta n kpã ka bɛɛrɛ
ben səmburun sɔ̃. I de i n nəə tia sãa
bɛɛn tii tiinɛ səə.
14 Sa bɛɛ kanamə nɛgibu, i mɛm nəə
sarirugibu kirə koowo. I bu dam kɛ̃ɛyə
be ba mwia kpanɛ. I dam sarirugibu
somiə. I ka təmbu kpuro tɛmanə.
15 I laakari koowo i ku de goo u
win beruse kɔ̃sa kəsia, adama i n gea
kuanammɛ ka maa be ba tie kpuro.
16 I n nuku dobu mə sanam baamɛre
səə.
17 I n da n kanaru mə̀ saa baayere.
18 I n siaramə baa ǹ n mɛren na.
Yeniwa Gusunə u kĩ i ko bɛɛ ka Yesu
Kirisin wãasinaa səə.
19 I ku Hunde Dɛɛro yinari u
səmburu ko bɛɛ səə.
20 I ku Gusunən səməbun gari gɛm.
21 Adama i gãanu kpuro wɛ̃ɛrio kpa
i nɛnɛ ni nu sãa gem.
22 I tii nɛnuə kɔ̃sa baayeren di.
23 Kpa Gusunə, Yinni wi u ra alafia
wɛ̃, u bɛɛ wuna i ka ko wigibu mam
mam, kpa u bɛɛn hunde ka bɛɛn bwɛ̃ra
ka bɛɛn wasi kpuro bere taarɛ sariru
səə sere ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
wuramarə.
24 Gusunə wi u bɛɛ soka u naanɛ mə,
u koo maa ye kpuro ko.
25 Nɛgibu, i n sun kanaru kuammɛ.
26 I bɛsɛgibu kpuro təbirio ka kĩru.
27 Na bɛɛ yiiremə ka Yinnin yĩsiru, i
bɛsɛgibu kpuro tire teni gario.
28 Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu
n wãa ka bɛɛ.

TIRERU YIRUSE TE PƆLU U TƐSALONIKAGIBU KUA

Pɔlu u Tɛsalonikagibu tireru yiruse teni yorua domi u nua ma gaba burisinɛ ben suunu sɔɔ Yesun wuramarun sɔ̃. Gaba tamaa Yesun wurama te, ta turuku kua. Yera ba ben sɔmburu deri. Ba ǹ maa garu mɔ̀ ma mɛro bisibu gabu ba sere bu nɔɔrimɔ. Gaba maa burisinɛ yèn sɔ̃ ba tamaa Yesu u wurama kɔ, ma u bu deri, ma n sãare nɔni swãa te ba wa Yesun sɔ̃ ta kua kam. Yen sɔ̃na Pɔlu u bu sɔ̃ɔsiru wɛ̃ te ta gerumɔ mɛ Yesun wuramaru ta ko n sãa. Ma u garu koo sari be gerusi bu ka sɔmburu ko. Mɛya u maa be ba nɔni sɔ̃ɔmɔ dam kã bu ka tɛmana. Domi Yesu u koo baawure siriawa dee dee u sere nùn win are wɛ̃.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu ka nuku yɛmiasiabu, wiru 1.
2. Kɔ̃san kowon kuramaru ka Yesun wuramaru, wiru 2:1-12.
3. Kirɔba, wiru 2:13n di sere wiru 3:15.
4. Tɔbiri dãakibu, wiru 3:16-18.

Tɔbiribu

1 Bɛɛ Yesun yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Tɛsalonikaɔ bɛɛ be i sãa Gusunɔ bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu bɛsɛ Pɔlu ka Silasi ka Timɔte, sa bɛɛ tɔbura.

2 Gusunɔ Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃.

Siribu ko n wãa

Kirisin naarun tɔ̃ru sɔɔ

3 Bɛsɛgibu, n weenɛ sa n Gusunɔ siaramɔ saa baayere bɛɛn sɔ̃. N wã sa n mɔ̀ mɛ yèn sɔ̃ bɛɛn naanɛ dokebu bu sosimɔ gem gem, ma kĩi te i mɔ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ ta maa kpɛ̃amɔ ta sosimɔ.

4 Yen sɔ̃na bɛsɛn tii sa Yesun yigbɛnu woo kanɛ bɛɛn sɔ̃, domi i tɛmana i yɔ̃ naanɛ dokebu sɔɔ nɔni swãaru ka tɔ̃yan saa.

5 Yeniwa ya sɔ̃ɔsimɔ kam kam ma Gusunɔ u ra siri dee dee, kpa bu ka bɛɛ garisi be ba tura ba n ka wãa mi Gusunɔ u bandu swĩi tèn sɔ̃ i wahala waamɔ.

6 Domi Gusunɔ u koo ko ye n sãa dee dee, u koo bu nɔni sɔ̃ be ba bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔ.

7 Ma bɛɛ be i nɔni swãaru waamɔ, u koo bɛɛ wɛ̃rabu wɛ̃ ka maa bɛsɛn tii, sanam mɛ Yinni Yesu koo kurama wɔllun di ka dɔ̃ɔ yari ka win gɔrado damgibu.

8 Yesu wiya u koo bu sɛɛyasia be ba kun Gusunɔ yɛ̃, ka be ba kun wi, Yinni Yesun Labaari gea wure.

9 Ben dii kɔsiaru ta ko n sãawa kam koo bi bu kun nɔru mɔ sere ka baadomma. Ba ko n karanɛwa ka Yinni ka maa win yiiko damgia,

10 sanam mɛ u koo na kpa win bɛɛrɛ yu sɔ̃ɔsira wigibu sɔɔ, kpa naanɛ dokeobu kpuro ba n nùn kãsa tɔ̃ɔ te sɔɔ. Bɛɛn tii i ko n maa wãa mi, domi i bɛsɛn seeda naanɛ doke ye sa di.

11 Yen sɔ̃na sa kanaru mɔ̀ baadomma bɛɛn sɔ̃, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka kpĩ u bɛɛn kookoosu siara wãa te u bɛɛ sokua sɔɔ kpa win dam mu de i gea ko ye i gɔ̃ru doke kpa mu maa de bɛɛn naanɛ dokebun kookoosu su n yiba.

12 Nge mɛya bɛsɛn Yinni Yesun yĩsira koo ka bɛɛrɛ wa bɛɛn min di, kpa bɛɛ i maa bɛɛrɛ wa win min di Gusunɔ ka Yinni Yesu Kirisin durom saabu.

2

Kɔ̃san kowo

1-2 Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ i ku de bɛɛn laakari yu burisina, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin wuramarun garin sɔ̃ ka maa bɛsɛn mɛnnabu win mi, i ku maa de sɔmɔbun gari gɛɛ ǹ kun mɛ waasu gaa ǹ kun mɛ tire te ba nɛɛ na yorua, yen gaa yu bɛɛ biti ko yà n gerua ma Yinnin tɔ̃ra tunuma kɔ.

3 I ku de bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke baa fiiko. Yinnin tɔ̃ɔ te, tu sere na tɔn dabira koo Gusunɔ seesi, yen biru kɔ̃san kowo wi, u koo kurama wi u sãa kam kooren bii.

4 U koo tii sua n kpuro kere kpa u ye kpuro seesi ye ba sokumɔ Yinni ka ye ba sãamɔ. U koo mam da u sina Gusunɔn sãa yerɔ kpa u tii soku Gusunɔ.

5 I ɲ yaaye ma na bɛɛ yeni sɔ̃ɔwa
sanam mɛ na wãa bɛɛn mi?
6 Tɛ̃, i yɛ̃ sãa sãa ye ya nùn nɛnusi
sere win saa yu ka turi.
7 Domi kɔ̃sa ya sɔmburu mɔ̀ kɔ asiri
sɔɔ. Adama wi u gina ye yinasiamɔ u
ko n ye yinasiamɔwa sere bà n ka nùn
doona.
8 Saa yera kɔ̃san kowo wi, u koo
kurama kpa Yinni Yesu u nùn wom
wure u go, kpa u nùn kpeerasia ka win
naarun yiiko.
9 Kɔ̃san kowo wi, u koo na ka Setam
dam, kpa u sɔm maamaakigii bwese
bwesekа ko ye ya sãa weesugia.
10 U koo maa bu nɔni wɔ̃ke bu ka
kom kɔ̃sum ko, be ba koo kam ko yèn
sɔ̃ ba yina bu gem kĩa mɛ mu koo bu
faaba ko.
11 Yenin sɔ̃na Gusunɔ u koo de gãa
damginu ganu nu bu torasia bu ka
weesu naanɛ ko.
12 Nge mɛya, be ba ɲ gem naanɛ
doke ma ba kom kɔ̃sum kua ka nuku
dobu, ba koo taarɛ sua.

Ba bɛɛ gɔsa i ka faaba wa

13 Nɛgibu, bɛɛ be Yinni u kĩ, sa ɲ
ko ko sa kun Gusunɔ siare bɛɛn sɔ̃
saa baayere. Domi Gusunɔ u bɛɛ gɔsa
saa toren di i ka faaba wa ka Hunde
Dɛɛron dam wi u bɛɛ kua Gusunɔgibu,
ka maa bɛɛn naanɛ ye i mɔ gem sɔɔ.
14 Yenin saabuwa Gusunɔ u bɛɛ soka
ka bɛsɛn Labaari gean kparabu, i n
ka bɔnu mɔ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
yiiko sɔɔ.
15 N n mɛn na nɛgibu, i yɔ̃ro dim dim
i n sɔ̃ɔsi ni nɛni ni sa bɛɛ sɔ̃ɔsi nɔɔ ka
nɔɔ ka maa tireru sɔɔ.
16 Gusunɔ bɛsɛn Baaba wi u sun kĩa,
ma win durom saabu u sun dam kã mɛ
mu kun nɔru mɔ ka maa yĩiyɔ geebu,
wi ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin tii
17 bu bɛɛn gɔ̃rusu dam kɛ̃, kpa bu
bɛɛ tãsisia i ka sɔm geenu ka gari gee
kpuro ko.

3

I sun kanaru kuo

1 Ye n tie nɛgibu, i sun kanaru
kuo kpa Yinnin gari yi wa yi kparara
fuuku, kpa yi n yiiko mɔ nge mɛ yi kua
bɛɛn suunu sɔɔ.
2 I maa kanaru koowo kpa Gusunɔ
u sun wɔra tɔn kɔ̃so wiru sariban
nɔman di, domi n ɲ tɔmbu kpuro ba
gari yi naanɛ dokemɔ.
3 Adama Yinni u sãa bɔrɔkini. U koo
bɛɛ tãsisia kpa u bɛɛ kɔ̃su tɔn kɔ̃so win
sɔ̃.
4 Yinni u dera sa bɛɛ naanɛ sãa. Sa
yɛ̃ ma i mɔ̀ ye sa bɛɛ yiire, mɛya i ko n
maa mɔ̀ i n dɔɔ.
5 Kpa Yinni u de bɛɛn bwisikunu nu
n woo Gusunɔn kĩru gia ka maa Kirisin
tɛmanabu sɔɔ.

N weenɛ tɔnu u sɔmburu ko

6 Nɛgibu, ka Yinni Yesu Kirisin yĩsiru
sa bɛɛ yiiremɔ, i naanɛ dokeo baawure
gɔwo wi u sãa garu koo sari ma u ɲ
sɔ̃ɔsinu swĩi ni sa bɛɛ wɛ̃.
7 Bɛɛn tii i yɛ̃ mɛ n weenɛ i bɛsɛn daa
saari. Domi sa ɲ kue garu koo sariba
bɛɛn suunu sɔɔ.
8 Sa ɲ goon dĩanu di sa kun nin
gobi kɔsie, adama sa sɔm sɛ̃sɔgiru kua
bururu ka yoka sere sa wasira kpa su
ku ka ko goon sɔmunu.
9 N ɲ mɔ sa ɲ yen yiiko mɔ, adama sa
kĩwa bɛsɛn tii su bɛɛ kom gem sɔ̃ɔsi mɛ
i ko saari.
10 Sanam mɛ sa wãa bɛɛn mi sa bɛɛ
yiire sa nɛɛ, wi u kun kĩ u sɔmburu ko,
n ɲ maa weenɛ yɛ̃ro u di.
11 Wee, sa nua ma bɛɛn gabu ba sãa
yikurobu be ba kun garu mɔ̀ ma n kun
mɔ gari wɔbia wɔribu.
12 Sa tɔn ben bweseru yiiremɔ sa bu
suuru kanamɔ Yinni Yesu Kirisin sɔ̃,
bu de bu sɔmburu ko laakari sɔɔ kpa
bu ben tii diisia.
13 Adama bɛɛ nɛgibu, i ku wasira ka
gean kobu.
14 Goo ù n yina u gari yi mɛm nɔɔwa
yi sa yorua tire teni sɔɔ, i n nùn laakari
sãa kpa i kun maa gãanu mɔɔsinɛ ka
wi, n wa sekuru tu nùn mwa.
15 I ku nùn garisi nge yibɛrɛ, adama
i nùn swaa sɔ̃ɔsio mɛro bisi bisikum.

Domaru ka tɔbiribu

16 Yinni wi u ra alafia wɛ̃ u bɛɛ alafia
kɛ̃ saa baayere ye n bɛɛ deema kpuro
sɔɔ kpa u n ka bɛɛ kpuro wãa.
17 Ka nɛn tiin nɔmuwa na yeni
yorua. Nɛ Pɔlu na bɛɛ tɔbura. Yera n
sãa nɛn yĩreru nɛn tirenu kpuro sɔɔ.

18 Nɛn yora mi. Kpa bɛsɛn Yinni
Yesu Kirisin durom mu n ka bɛɛ
kpuro wãa.

TIRE GBIIKII TE PƆLU U TIMƆTE KUA

Timɔte u Yesu naanɛ dokewa win aluwaasirun di, sanam mɛ Pɔlu u da Lisitiɔ nɔn gbiikiru. Win daaru yiruse sɔɔra u Timɔte gɔsa u ka nùn yɔ̃siri bu Labaari gea kparam da, Gɔrobun Kookoosu wiru 16:1-3. Timɔten tundo u sãawa Gɛrɛki, ma win mɛro u sãa Yuu wi u Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ too, wiru 1:1-5. Pɔlu u tire te yoruawa win tɔkɔru sɔɔ. U Timɔte sɔ̃ɔwa u nɛɛ u de u n tãsa win naanɛ dokebu sɔɔ, kpa u Yesun Labaari gean taa geebu ko, kpa win sanu sanusu su n dɛɛre Yesugibun suunu sɔɔ, wiru 3:15. U maa nùn ka swaa sɔ̃ɔsi ye ya weenɛ Yesun yigbɛ kparobu ka Gusunɔn sɔm kowobu kpuro bu swĩi. Mɛya u maa nùn sɔ̃ɔmɔ nge mɛ Yesugibu ba ko n wãasinɛ. U maa nùn kirɔ mɔ̀ u ka sɔ̃ɔsi geenu sɔ̃ɔsi ni nu dɛɛre keu koosio weesugibun sɔ̃.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Sɔ̃ɔsi te Pɔlu u Timɔte wɛ̃ Yesun yigbɛru ka ten sɔm kowobun sɔ̃, wiru 1:3n di sere wiru 3:16.
3. Sɔ̃ɔsi te Pɔlu u Timɔte wɛ̃ win sɔmburu sɔ̃, wiru 4n di sere wiru 6.

Tɔbiribu

1-2 Timɔte, wunɛ wi a kua nɛn bii yèn sɔ̃ a Yesu naanɛ doke, Gusunɔ Baaba ka Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni bu nun durom ka wɔnwɔndu kua kpa bu nun alafia kɛ̃. Nɛ Pɔlu, Yesu Kirisin gɔro nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo ka Yesu Kirisi wi u sãa bɛsɛn yĩiyɔbu, ba man yiire, na nun tire teni kuammɛ.

Sɔ̃ɔsi weesugirun kirɔ

3 Tɛ̃, na kĩ a sina Efesuɔ nge mɛ na nun yiire sanam mɛ na dɔɔ Masedɔni gia kpa a bu yinari be ba sɔ̃ɔsi tukunu sɔ̃ɔsimɔ.

4 A bu sɔ̃ɔwɔ bu ku raa ben laakari doke gari yi tɔmba seka sɔɔ, ka maa sikadoban yĩsa sɔɔ. Yeya ya sikirinɔsu seeyamɔ, ya ǹ maa Gusunɔn himba wuswaa daasiamɔ ye tɔnu ra gie ka naanɛ dokebu.

5 Adama na yiire bi mɔ̀wa n ka bɛɛn kĩru seeya te ta wee saa gɔ̃ru ge ga dɛɛren di ka laakari taarɛ sarirugian di ka maa naanɛ doke kpikibun di.

6 Wee, gaba gɛra saa gari yin min di ma ba kɔ̃ɔra sikirinɔ kamgisu sɔɔ.

7 Ba kĩ ba n sãa Gusunɔn woodan keu sɔ̃ɔsiobu, adama ba ǹ ben tiin garin tubusianu yɛ̃ baa yi ba gerumɔ ka naanɛ baka.

8 Ka mɛ, sa yɛ̃ ma wooda ya wã tɔnu ù n ye dendimɔ nge mɛ n weenɛ.

9 Kpa u n yɛ̃ ma ba ǹ wooda kue gemgibun sɔ̃. Ba ye kuawa wooda sarobu ka mɛm nɔɔ sarirugibun sɔ̃, ka be ba ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃, ka durumgibu, ka maa tɔn be ba ǹ Gusunɔ ka gãa dɛɛranun bɛɛrɛ yɛ̃, ka sere be ba ben tundobu ǹ kun mɛ ben mɛrobu goomɔ, ka maa tɔn gowobu gabu,

10 ka maa sakara kowobu, ka tɔn durɔ be ba kɔ̃ɔ mɛnnamɔ ben tii tiinɛ, ka be ba tɔmbu gbɛnimɔ ba dɔramɔ, ka weesugibu, ka be ba weesu sɔɔ bɔ̃rumɔn sɔ̃, baayere kpuro gesi ye ya kun sãa sɔ̃ɔsi geeru.

11 Sɔ̃ɔsi te, ta wãawa Labaari gea ye ba man nɔma bɛria sɔɔ. Gusunɔwa ya ka yã. Wiya u yiiko mɔ, u maa sãa domarun nuuru.

Siarabu

Gusunɔn wɔnwɔndun sɔ̃

12 Na Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni siara wi u man dam kã n ka nɛn sɔmburu ko. Na saabu kua yèn sɔ̃ u man garisi naanɛgii ma u man gɔsa win sɔmburu sɔɔ,

13 baa mɛ na ra raa nùn gari kam gerusi ma na nùn nɔni sɔ̃ɔwa ma nɛn mɔru ku ra n toma. Ka mɛ, u man wɔnwɔndu kua yèn sɔ̃ na ǹ yɛ̃ ye na mɔ̀, domi na ǹ daa naanɛ doke.

14 Ma bɛsɛn Yinnin durom mu banda nɛ sɔɔ. U man naanɛ dokebu ka kĩru wɛ̃.

15 Gari naanɛgii yi yi weenɛ i nɔma gãri i mwa mam mam yiya, Yesu Kirisi u na handunia sɔɔ u ka durumgibu faaba ko bè sɔɔ na sãa ben kpoko.

16 Adama yenin sɔ̃na Gusunɔ u man wɔnwɔndu kua, kpa Yesu Kirisi u ka

kpĩ u win suuru nɔru sarirugia sõɔsi nɛ sɔɔ nɛ wi na sãa kpoko, kpa na n ka sãa yĩreru ben sõ be ba koo nùn naanɛ doke bu ka wãaru te ta ku ra kpe wa.
17 Tɛ̃, Gusunɔ turo wi, sina boko wi u ko n wãa ka baadommaɔ, wi u kun gbimɔ, wi ba ǹ ka nɔni waare, wigia bɛɛrɛ ka yiiko sere ka baadommaɔ. Ami.
18 Timɔte nɛn bii, na nun yiire bini mɔ̀ nge mɛ Gusunɔn sɔmɔbu ba raa gerua wunɛn sõ. A de sɔmɔ ben gari yi, yi n sãa wunɛn tabu yãnu kpa a ka taa geebu ko
19 a n naanɛ doke kpa wunɛn gõru ga kun nun taarɛ wɛ̃ɛmɔ. Adama sibu gabu ba ǹ gõru gen bweseru swaa sue, ma ba ben naanɛ dokebu kam koosia nge goo nimkuu ge ga nim diira.
20 Tɔn be sɔɔra Himɛnɛ ka Alesandu ba wãa be na Setam nɔmu sɔndia bu ka gia ma n ǹ weenɛ bu Gusunɔ gari kam gerusi.

2

Kanarun gari

1 Yen sõna na bɛɛ kanamɔ gbiikaa, i n kanaru mɔ̀ tɔmbu kpuron sõ i n bikiamɔ ka tii kawabu, kpa i n da maa Gusunɔ siare.
2 Nge mɛya i maa kanaru koowo tem yɛ̃robun sõ ka sere be ba wãa aye damginu sɔɔ kpuro, kpa su wa su bɛsɛn handunian wãaru di ka bɔri yɛndu ka alafia, sa n Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ kpa sa n daa gea mɔ̀.
3 Kana ten bwesera ta wã ta ra maa Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo wɛ̃re
4 wi u kĩ tɔmbu kpuro bu faaba wa, kpa bu wa bu gem tubu.
5 Domi Gusunɔ turowa wãa, sannɔ yakianɔ turowa maa wãa bɛsɛ ka Gusunɔn baa sɔɔ, wiya Yesu Kirisi wi u kua tɔnu,
6 ma u tii wɛ̃ u kua baawuren abɔru. Seeda yera ya sõɔsira sanam mɛ yen saa ya tura.
7 Yenin sõna ba man gɔsa waasu kowo ka gɔro, kpa n ka tɔn tukobu naanɛ dokebu ka gem keu sõɔsi. Geema na gerumɔ na ǹ weesu mɔ̀.
8 Yen sõna na kĩ baama mi ba kanaru mɔ̀ tɔn durɔbu bu tu ko ba n nɔma ye ya dɛɛre sue wɔllɔ n kun ka mɔru n kun ka sikirinɔ.
9 Mɛya maa na kĩ tɔn kurɔbu bu tii sɔmɛ saka sɔɔ ka girima kpa ben buraru ta kun sãa tara gidigia ǹ kun mɛ wura ǹ kun mɛ goonu, bu ku maa yãa gobi bɛkɛginu doke.
10 Adama ben bura yãnu nu n sãa kookoo burasu nge mɛ n weenɛ kurɔ be ba tii garisi Gusunɔ sãɔbu bu ko.
11 A de tɔn kurɔ u gia laakari sɔɔ ka wii kpĩibu mam mam.
12 Na ǹ wure tɔn kurɔ u keu sõɔsi, ǹ kun mɛ u n sãa tɔn durɔn wirugii adama u n da n maari.
13 Domi Adamuwa Gusunɔ u gbia u taka kua, yen biru Efa.
14 Mɛya n ǹ mɔ Adamu Setam u nɔni wõkua, win kurɔwa, u nɔni wõkua ma u wooda sara.
15 Adama tɔn kurɔ u koo faaba wa ù n bibu marumɔ ù n gesi wãa naanɛ dokebu ka kĩru ka wãa dɛɛraru sɔɔ ka tii yɛ̃ru sannu.

3

Yesun yigbɛ kparobu

1 Gari naanɛgii wee. Goo ù n kĩ u n sãa Yesun yigbɛ kparo, sɔm geera u kĩ.
2 N weenɛwa yɛ̃ro u n sãa taarɛ sarirugii kpa u n kurɔ turo dege dege mɔ, yen biru u n maa sãa gayagii kpa u n tii yɛ̃ u kun sãa tɔn bɛrɛtɛkɛ, adama u n sãa sɔbun yaarɛ kowo ka maa wi u koo keu sõɔsibu kpĩ.
3 Kpa u kun sãa tam nɔro ǹ kun mɛ sannɔ kĩro adama u n sãa suurugii wi u alafia kĩ, kpa u kun sãa gobin kĩro.
4 Kpa u n sãa wi u win yɛnu nɔma sikerenɛ mam mam, kpa u win bibu mɛm nɔɔbu ka tɔnun bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu kpuro sõɔsi.
5 Domi tɔnu ù kun yɛ̃ mɛ u koo ko u ka win tiin yɛnu nɔma sikerena, amɔna yɛ̃ro wi, u koo ka kpĩ u Gusunɔn yigbɛru nɛnɛ.
6 N ǹ maa weenɛ yɛ̃ro u n sãa naanɛ dokeo kpao, ye n koo de u n tii gãamɔ kpa u taarɛ wa nge mɛ Setam u wa.
7 Yen biru n weenɛ be ba ǹ naanɛ doke ba n yɛ̃ro win seeda gea dimɔ,

kpa bu ku nùn gɛm, kpa u ku raa maa
Setam yina wɔri.

Yesun yigbɛ sɔm kowobu

8 Mɛya maa n ǹ weenɛ Yesun yigbɛ
sɔm kowobu ba n sãa be ba ǹ bɛɛrɛ mɔ
nge nɔsu yirugibu ǹ kun mɛ tam yobu
ǹ kun mɛ be ba ka bwisi kankam gobi
kasu,
9 adama ba n naanɛ dokebun gem
mɛ mu tera nɛni ka gõru dɛɛrɔ.
10 N weenɛ bu maa gina ben laakari
mɛɛri. Bà n wa ba ǹ taarɛ gaa mɔ kpa
bu sere ben sɔmburu wɔri.
11 Nge mɛya n maa weenɛ kurɔbun
tii ba n sãa be ba koo bɛɛrɛ wɛ̃, kpa
ba kun sãa tɔn wĩɔbu ma n kun mɔ
gayagibu be ba naanɛ mɔ kpuro sɔɔ.
12 Kurɔ tia tiawa yigbɛ sɔm kowobu
ba ko n mɔ, kpa ba n sãa be ba ben
bibu ka ben tiin yɛnusu nɔma sik-
erenɛ mam mam.
13 Sɔm kowo be ba ben sɔmburu mɔ̀
ka nuku tia ba koo ten baruka di ben
wãaru sɔɔ, kpa ba n toro sindu mɔ ben
naanɛ dokebu sɔɔ bi Yesu Kirisi sun
wɛ̃ɛmɔ.

Asiri baka

14 Na yĩiyɔ n na n nun wa, adama na
nun tire teni yoruammɛwa,
15 baa nà n tɛɛmɔ, amɛn biru a n ka yɛ̃
nge mɛ n weenɛ a n tii kpare Gusunɔn
tɔmbun suunu sɔɔ be ba sãa Gusunɔ
Yinni wason yigbɛru. Yigbɛ tera ta sãa
gem gbere ka mɛn maro.
16 Ka gem, goo sari wi u koo kpĩ u
bɛsɛn sãarun asiri yen kpãaru siki.
Gusunɔ u sõɔsira tɔnun wasi sɔɔ.
Hunde Dɛɛro nùn gem wɛ̃.
Wɔllun gɔradoba ba maa nùn wa.
Ba win gari bweseru baatere waasu
kua.
Ma ba yi naanɛ doke handunia sɔɔ.
Ma ba kpam nùn sua wɔllɔ u wura win
yiiko sɔɔ.

4

Keu koosio weesugibu

1 Adama Gusunɔn Hunde gerumɔ
kpasasa ma sanam gam sisi mè sɔɔ
gaba koo naanɛ dokebun swaa deri bu
hunde koni weesugibu mɛm nɔɔwa,
kpa bu maa wɛrɛkunun sõɔsiru swĩi.
2 Sõɔsi te, ta weewa saa wee
kowobun min di be ba tii mɛɛra gabu.
Tɔn ben gõru ga gu nge ge ba sii sunsu
mani.
3 Tɔn ben bwesera ba gerumɔ ma n
ǹ wã tɔmbu bu suana, yen biru n ǹ
maa weenɛ bu dĩanu kpuro di. Adama
Gusunɔ u ye kpuro taka kuawa naanɛ
dokeobu be ba gem gia bu ka di ka
siarabu sannu.
4 Domi gãanu baanire ni Gusunɔ u
taka kua gãa geena, gãanu sari ni sɔɔ,
ni ba koo kõ, adama bu gesi ni kpuro
mɔɔ ka siarabu.
5 Domi Gusunɔn gari ka kanara ni
kpuro dɛɛrasiamɔ.

Yesu Kirisin sɔm kowo geo

6 Wee, à n naanɛ dokeobu bwisi
yini kɛ̃mɔ kaa n sãawa Yesu Kirisin
sɔm kowo geo, kaa n maa wunɛn tiin
hunde diisiamɔ ka naanɛ dokebu ka
sõɔsi geerun gari yi a swĩi.
7 Adama a wiira gari yinɔ yi tɔmba
seka kpa a n wunɛn hunde dendimɔ
Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu sɔɔ.
8 Geema, wasin dendibu arufaani
gaa mɔ, adama Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu
bu arufaani kpuro mɔ yèn sõ bu gisɔn
wãaru ka maa siagirun nɔɔ mwɛɛru
mɔ.
9 Gari naanɛgiiya mi. N wã bu yi
nɔma gãri mam mam bu mwa.
10 Yen sõna sa sunamɔ sa sɔmburu
mɔ̀, domi sa bɛsɛn yĩiyɔbu doke
Gusunɔ Yinni waso sɔɔ wi u sãa tɔmbu
kpuron Faaba kowo, su mam nɛɛre be
ba naanɛ doke.
11 A n bu sõɔsi te yiiremɔ kpa a n bu
tu sõɔsimɔ.
12 A ku de ba n wunɛn aluwaasiru
gɛma, adama a de a n naanɛ dokeobu
kom gen sõɔsimɔ wunɛn gari gerubu
sɔɔ, ka wunɛn wãarun kookoosu sɔɔ,
ka wunɛn kĩru sɔɔ, kpa a n naanɛ mɔ
ka maa gõru kpiku.
13 Sere n ka tunuma, a n tɔmbu
Gusunɔn gari gariammɛ kpa a n bu
dam kɛ̃mɔ kpa a n bu keu sõɔsimɔ.
14 A ku hunden kɛ̃ru atafiiru ko te ta
wãa wunɛ sɔɔ, te ba nun nɔmu bɛria
Gusunɔn sɔmɔbun gari sɔɔ sanam mɛ
yigbɛ guro guroba nun nɔma sɔndi
wirɔ.

15 A gari yini nɔni dokeo, a maa yi
tii wɛ̃ɛyɔ mam mam, kpa tɔmbu kpuro
bu wunɛn wuswaa daabu wa.
16 A n tii sɛ, a maa wunɛn sɔ̃ɔsiru
laakari dokeo kpa a n tɛmanɛ gãa nini
sɔɔ. Domi à n mɔ̀ mɛ, kaa tii faaba ko
ka maa be ba nun swaa daki.

5

Dobonia naanɛ dokeobun sɔ̃

1 A ku durɔ bukuro gerusi ka
dam, adama a tɛmanɔ a nùn dam kɛ̃
nge wunɛn tiin tundo. Mɛya maa
aluwaasiban tii, a bu koowo nge
wunɛn maabu ka wɔnɔbu.
2 N n maa kurɔ tɔkɔnun na, a nin
baawure koowo nge wunɛn tiin mɛro,
a maa kurɔ mɔro kpɛmminu ko nge
wunɛn sesubu daa dɛɛra sɔɔ.
3 A gɔminibu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ be ba sãa
gɔminibu ka gem.
4 Adama gɔmini goo ù n bibu mɔ ǹ
kun mɛ nikurɔminu, n weenɛ bu gbi
bu gia bu gea ko ben tii tiin mɛro bis-
ibu sɔɔ kpa bu wa bu ben mɔwɔbu gea
dibu kɔsia, domi yeni ya wã Gusunɔn
mi.
5 Kurɔ wi u sãa gɔmini ka gem wiya
wi u ǹ goo mɔ wi u koo nùn nɔɔri.
Win yĩiyɔbu wãawa Gusunɔ sɔɔ kpa u
n kanaru mɔ̀ u n win somiru bikiamɔ
bururu ka yoka.
6 Adama gɔmini wi u win wãarun
yɛ̃ɛritia tɔna kasu u kua gɔri kɔ baa mɛ
u wasi.
7 A n bu gãa ni kpuro sɔ̃ɔmɔ kpa goo
u ku raa ka bu taarɛ wɛ̃.
8 Wi u kun win dusibu nɔɔri n
ku mam ko win yɛnugibu, wiya u
naanɛ dokebu yina, ma u naanɛ doke
sarirugii dukuram kera.
9 A ku gɔmini goo sosi gɔminibun
wuuru sɔɔ ma n kun mɔ yɛ̃ro u wɔ̃ɔ
wata mɔ, kpa u n sãa wi u ka durɔ turo
yɔ̃ra,
10 ma ba win sɔm geerun seeda
dimɔ. U n sãa kurɔ wi u bibu nɛnum
yɛ̃, kpa u n daa sãa sɔbun yaarɛ kowo
ka maa wi u naanɛ dokeobu nɔɔrire
ka tii kawabu, kpa u n daa wahalagibu
somire, kpa u n sãa wi u ra n sɔm
geenu baanire mɔ̀ ka kĩru.
11 Adama a ku gɔmini kpɛmminu
sosi gɔminibun wuuru sɔɔ, domi
sanam mɛ ben kĩra koo bu bɔria bu
ka Kirisi atafiiru ko, ba koo kĩa bu
durɔbu sua
12 kpa bu ben tii taarɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ ba
ben nɔɔ mwɛɛ gbiikiru kua kam.
13 Yèn sɔ̃ ba ǹ garu mɔ̀ ba koo se ba
n yɛnusu duurimɔ. N ǹ mam ye tɔna,
adama ba ko n da tɔmbu wĩ kpa bu gari
wɔbia wɔri kpa ba n gari swinimɔ.
14 Yenin sɔ̃na na kĩ gɔmini
kpɛmminu nu durɔbu sua kpa bu
bibu ma, kpa bu ben yɛnu nɔni doke
kpa bu ku raa bɛsɛn yibɛrɛba ayeru
deria bu ka bɛsɛn kɔ̃sa gere.
15 Domi gɔmini ben gaba gɛra kɔ ba
Setam swĩi.
16 Adama naanɛ dokeo goo ù n
gɔminibu mɔ win dusibu sɔɔ, a de u bu
somi. A ku de u Yesun yigbɛru sɔmu
ni sɔbi kpa tu ka kpĩ tu gɔmini be ba
kun goo mɔ somi.
17 Yen biru yigbɛrun guro guro be
ba hania mɔ̀ ben sɔmburu sɔɔ, n
weenɛ bu bɛɛrɛ bakan arufaani di, n
ku mam ko be ba ra sunɛ gem gem
waasu ka keu sɔ̃ɔsibu sɔɔ.
18 Domi Gusunɔn gari yi gerumɔ yi
nɛɛ, “I ku bɛɛn naa kinɛnu nɔɔ bɔke saa
ye nu sɔmburu mɔ̀ dĩanu sɔɔ.” Yi maa
gerumɔ, “N weenɛ sɔm kowo u win
kɔsiaru wa.”
19 Bà n ka nun yigbɛ guro guro goon
taarɛ naawa, a ku gari yi wura ma n
kun mɔ tɔnu yiru ǹ kun mɛ ita ba yen
seeda di.
20 A be ba tora gerusio yigbɛrugibu
kpuron nɔni biru kpa be ba tie bu
bɛrum duura.
21 Na wure na nun sɔ̃ɔmɔ Gusunɔ ka
Yesu Kirisi ka win gɔrado be u gɔsan
wuswaaɔ, a sɔ̃ɔsi nini mɛm nɔɔwɔ n
kun ka goon nɔnu nasiaru. A ku maa
gãanu ko kpaasirun kĩrun sɔ̃.
22 A ku maa sɛnda a ka goo nɔma
sɔndi. Mɛya, a ku maa de a n bɔnu mɔ
gabun toranu sɔɔ. A tii nɛnuɔ dɛɛraru
sɔɔ.
23 Wee, a kun da maa nim tɔna nɔ,
adama a n da tam nɔ fiiko wunɛn
nukurun alafian sɔ̃ yèn sɔ̃ a ra bare kiri
kiri.
24 Gabun toranu nu ra sɔ̃ɔsire
batuma sɔɔ bu sere bu siri. Adama
gabuginu ra sɔ̃ɔsirewa amɛn biru.

25 Nge mɛya maa sɔm geenun tii, nu ra sɔ̃ɔsire kpasasa. Baa ni nu kun tere sãa sãa nu ɲ̀ berurɔ ka baadomma.

6

1 Be ba yoru dimɔ n weenɛ bu ben tiin yinnibu bɛɛrɛ wɛ̃ gãanu kpuro sɔɔ, kpa goo u ku raa ka fɛɛ wa u Gusunɔn yĩsiru ka bɛsɛn sɔ̃ɔsinu gari kam gerusi.

2 Yoo be ba maa yinni naanɛ dokeobu mɔ, bu ku raa bu gɛm bu nɛɛ, ba sãa dusinu Yinni sɔɔ. Adama bu de bu yinni be sã ka girima kpa bu ben sɔman arufaani di n kpã yèn sɔ̃ ba sãa naanɛ dokeobu ka maa kĩnasibu Yesu sɔɔ.

Sɔ̃ɔsi weesuginu

ka arumani gea

Yeya n weenɛ a waasu ka keu ko.

3 Baawure wi u sɔ̃ɔsi tukuru garu sɔ̃ɔsimɔ ma u yina u bɛsɛn Yinni Yesun Kirisin gari gemgii nɛnɛ, ka maa sɔ̃ɔsi te ta Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu sɔ̃ɔsimɔ,

4 yɛ̃ro u tii suewa, u ɲ̀ maa gãanu yɛ̃. Adama sikirinɔsu ka gari wɛ̃ɛrinun kĩra u barɔ. Min diya nisinu ka sannɔsu ka yaa kasikibu ka tɔn naanɛ sarira wee.

5 Tɔn ben wira sĩira ba ɲ̀ maa gem yɛ̃ ma ba sikirinamɔ nɔru sari. Ba tamaa ma Gusunɔn sãaru ta koo bu ko arumanigibu.

6 Geema, Gusunɔn sãaru ta sãawa arumani baka, ye tɔnu u mɔ yà n ka nùn nɛrena.

7 Domi sa ɲ̀ ka gãanu ganu nɛ handunia ye sɔɔ, mɛya sa ɲ̀ maa ka gãanu wiɔ.

8 N n mɛn na, sà n dĩanu ka yãnu mɔ n ko n sun turia.

9 Adama be ba kĩ ba n sãa arumanigibu, beya ba ra wɔri kɔkiribu sɔɔ, kpa wiirarun kĩru ka kĩi gɔburu tu bu yina mwa ba n ka dɔɔ kam kobu ka kpeerasiabu sɔɔ.

10 Domi gobin kĩra sãawa kom kõsum kpuron nuu teeru. Sibu gaba tu naa gira sere ba naanɛ dokebu gɛɛrari ba tii kpɛ̃ɛ nuku sankira dabinu sɔɔ.

Ye Pɔlu u Timɔte yiire

11 Adama wunɛ Gusunɔgii, a yeni kpuro duka suurio kpa a gem naa gira ka maa Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu ka naanɛ dokebu ka kĩru ka tɛmanabu ka sere daa duudwia.

12 A naanɛ dokebun taa geebu koowo kpa a wãaru te ta ku ra kpe are di. Domi wãa te sɔɔra Gusunɔ nun soka, ten sɔ̃na a maa naanɛ dokebun seeda gea di seedagii dabinun nɔni biru.

13 Na nun yiiremɔ Gusunɔn wuswaaɔ wi u ra yabu kpuro wãaru wɛ̃, ka maa Yesu Kirisin wuswaaɔ wi u seeda gea di Pɔnsu Pilatin wuswaaɔ,

14 a wooda ye nɛnuɔ kpa a n wãa dɛɛraru ka taarɛ sariru sɔɔ sere tõɔ te bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi u koo kurama.

15 Gusunɔ, wi u koo de tõɔ te, tu sɔ̃ɔsira ten saa sɔɔ, wi turo dege degewa sãa domarugii ka yiikogii ka sina boko ka yinnibun Yinni.

16 Wi turowa sãa wi u kun gbimɔ. U wãa yam bururam sɔɔ mɛ goo kun kpɛ̃ u susi. Goo kun nùn waare, goo u ɲ̀ kpɛ̃ u mam nùn wa. Wigia bɛɛrɛ ka sinaru te ta ku ra kpe. Ami.

17 A tem mɛn arumanigibun laakari seeyo bu ku woo kana bu ku raa maa ben yĩiyɔbu yi dukia ye ya koo kpe sɔɔ. Adama bu bu yiiyo Gusunɔ sɔɔ wi u sun kpuro wɛ̃ɛmɔ ka nuku tia bɛsɛn nuku dobun sɔ̃.

18 A bu sɔ̃ɔwɔ bu gea ko bu ko arumanigibu sɔm geenu sɔɔ, kpa ba n nuku tia mɔ ba n sɔɔru sãa bu ka ben mɔru gabu bɔnu ko.

19 Nge mɛya ba koo tii arumani gea berua ye ya ɲ̀ sankiramɔ sian sɔ̃. Sanam mɛya ba koo kpĩ bu wãa geeru naamwɛ.

20 Timɔte, a ye ba nun nɔmu sɔndia nɛnuɔ n wã. A dɛsiro saa handunian gari kankamgiin di. A ku maa sikirina ka be ba tamaa ba yɛ̃ru mɔ.

21 Ben yɛ̃ɛ te, ta dera ben gaba kɔ̃ɔra naanɛ dokebun swaan di.

Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ wãa.

TIRERU YIRUSE TE PƆLU U TIMƆTE KUA

Sanam mɛ Pɔlu u Timɔte tireru yiruse te yorua u wãawa pirisɔm sɔɔ Romuɔ, u ka gɔɔ mara, wiru 4:6-8. U Timɔte kana u nùn naamwɛma kpa u ka nùn win puran yaberu naawa ka sere maa win tirenu ganu mì sɔɔ Gusunɔn gari yorua. U maa Timɔte yiiremɔ u de u n sãa naanɛgii Yesun mi ka sere Labaari gean kparabu sɔɔ. U maa nùn kirɔ mɔ̀ daa kɔ̃si yi tɔmba koo ra ko sanam dãakim sɔɔn sɔ̃.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pɔlu u Timɔte kirɔ mɔ̀ u n ka sãa naanɛgii, wiru 1:3n di sere wiru 2:26.
3. Tɔmba koo Gusunɔn gari siki, wiru 3:1-9.
4. Pɔlun wãaru, wiru 3:10n di sere wiru 4:8.
5. Gari dãaki, wiru 4:9-22.

Tɔbiribu

1-2 Na nun tire teni kuammɛ Timɔte, nɛn bii kĩnasi. Gusunɔ Baaba ka Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni bu nun durom ka wɔnwɔndu kua kpa bu nun alafia kɛ̃. Nɛna Pɔlu, wi Yesu Kirisi kua win gɔro Gusunɔn kĩru sɔɔ, n ka wãa te sa mɔ Yesu Kirisin min din nɔɔ mwɛeru kpara.

Siarabu ka dam kɛ̃ru

3 Na Gusunɔ saabu kua wi na sãamɔ ka laakari taarɛ sarirugia nge mɛ nɛn sikadoba ba raa kua. Na ra n maa nun yaayamɔ nɛn kanaru sɔɔ bururu ka yoka.

4 Na wunɛn yĩresu yaaye ma na kĩ n nun wa gem gem kpa nɛn gɔ̃ru dobu bu ka yibu.

5 Na wunɛn naanɛ dokebu yaaye bi bu ɲ̀ murafitiru mɔ. Bin bwesera wunɛn nikurɔ Loisi ka wunɛn mɛro Enisi ba raa mɔ. Na yɛ̃ kam kam ma a maa bu mɔ.

6 Yenin sɔ̃na na nun yaayasiamɔ, a kɛ̃ɛ te dɔ̃ɔ yabio te Gusunɔ u nun wɛ̃ sanam mɛ na nun nɔma sɔndi.

7 Domi hunde ye Gusunɔ u sun wɛ̃ ya ɲ̀ koo de su bɛrum ko, ya koo dewa sa n dam ka kĩru ka gaya mɔ.

8 Yen sɔ̃, a ku bɛsɛn Yinnin seeda dibun sekuru ko, a ku maa nɛn tiin sekuru ko nɛ wi na wãa pirisɔm dirɔ win sɔ̃. Adama a de sa n bɔnu mɔ sannu nɔni swãaru sɔɔ Labaari gean sɔ̃ nge mɛ Gusunɔ u nun yen dam wɛ̃ɛmɔ.

9 Wiya u sun faaba kua ma u sun soka sa n ka sãa win tiin tɔmbu, n ɲ̀ mɔ ye bɛsɛn tii sa kuan sɔ̃ ma n kun mɔ win himba ka win durom sɔ̃ mɛ u sun kua Yesu Kirisin min di saa toren di.

10 Tɛ̃, bɛsɛn Faaba kowo Yesu Kirisin naara sun durom mɛ sɔ̃ɔsi. Domi u gɔɔn dam kpeesia ma u wãaru te ta ku ra kam ko sɔ̃ɔsi Labaari gean min di.

11 Gusunɔ u man kua gɔro ka keu sɔ̃ɔsio n ka Labaari gea ye kpara.

12 Yen saabun sɔ̃na na nɔni swãa teni waamɔ. Adama sekura kun man mɔ̀, domi na yɛ̃ wi na naanɛ doke, na maa yɛ̃ kam kam u koo kpĩ u ye u man kerea kɔ̃su sere tɔ̃ɔ te, tu ka turi.

13 A nɛn sɔ̃ɔsiru nɛnuɔ ka naanɛ dokebu Yesu Kirisi sɔɔ ka kĩi te a mɔ win min di. Sɔ̃ɔsi te, ta sãa gari gee yi na nun nɔɔsia.

14 Gãa gee ni ba nun nɔma bɛria a nu nɛnuɔ ka Hunde Dɛɛron dam wi u wãa bɛsɛ sɔɔ.

15 Wunɛn tii a nua kɔ ma be ba wãa Asin tem sɔɔ, be kpurowa ba man deri bè sɔɔ Figɛli ka Hɛɛmɔgɛni ba wãa.

16 Kpa Yinni u Onɛsifun yɛnugibu wɔnwɔndu kua domi u man dam kã nɔn dabinu. U ɲ̀ maa nɛn pirisɔm sekuru kue.

17 Ye u mam tunuma Romuɔ u man kasuwa ka nuku tia ma u man wa.

18 Kpa Yinni u de Gusunɔ u nùn wɔnwɔndu kua tɔ̃ɔ te sɔɔ. Wunɛn tii a yɛ̃ sãa sãa sɔma ye u kua nɛn sɔ̃ Efesuɔ.

2

Yesu Kirisin tabu kowo geo

1 Wunɛ maa nɛn bii, a n tãsa durom mɛ sɔɔ, mɛ sa mɔ Yesu Kirisin min di.

2 Gãa ni a nua nɛn min di seedagii dabinun wuswaaɔ, a nu gabu nɔmu bɛrio be a naanɛ sãa be ba koo maa kpĩ bu nu gabu sɔ̃ɔsi.

3 A wuro a ko nge Yesu Kirisin tabu
kowo geo nɔni swãaru sɔɔ.
4 Tabu kowo wi u wãa tabu gberɔ, u
ku ra maa win wãarun wunanɔ ko yèn
sɔ̃ u kĩ u win tabu sunɔn kĩru ko.
5 Wasi kasanugii ù n dukan garasa
mɔ̀, u ǹ kpɛ̃ u yen are wa ma n kun mɔ
u yen wooda swĩi.
6 Mɛya maa gbee wuko wi u
sɔmburu kua ka wahala, wiya u gina
weenɛ u gberun marum sɔri.
7 A nɛn gari yi kpuro bwisikuo yi na
nun sɔ̃ɔmɔ mi, domi Yinni u koo nun
somi a ka kpuro tubu.
8 A Yesu Kirisi yaayo wi u yari
Dafidin bweserun di, ma u sikura
gɔrin di. Win gari yi wãa Labaari gea
sɔɔ ye na waasu mɔ̀.
9 Labaari gea yen sɔ̃na na nɔni
swãaru waamɔ sere ba ka man yɔni
sɔri nge tɔn kɔ̃so. Adama ba ǹ
Gusunɔn gari sɔri.
10 Yenin sɔ̃na na kpuro kpĩa be ba
gɔsan arufaanin sɔ̃, kpa ben tii bu maa
faaba wa Yesu Kirisin mi ka yiiko ye ya
ku ra kpe.
11 Gari naanɛgii wee.
Sà n gu ka wi sannu, sa ko n maa wãa
ka wi.
12 Sà n tɛmana ka suuru, sa ko bandu
di ka wi sannu.
Sà n maa nùn yina, win tii u koo sun
yina.
13 Sà n sãa naanɛ sarirugibu, ka mɛ, u
sãa naanɛgii.
Domi u ǹ kpɛ̃ u win tii yina.

Sɔm kowo wi u tii sɔ̃ɔsi gemgii

14 Yeni kpurowa kaa wunɛn tɔmbu
yaayasia kpa a maa bu kirɔ ko
Gusunɔn wuswaaɔ bu ku sikirina gari
wɛ̃ɛrinun sɔ̃. Domi yenin bwesera
kun arufaani gaa mɔ ma n kun mɔ yu
tɔmbu kam koosia be ba swaa daki.
15 A hania koowo a n mɔ̀ ye kaa
ka siarabu wa Gusunɔn wuswaaɔ, nge
sɔm kowo wi sekura kun mɔ̀ win
sɔmburu sɔɔ, wi u ra n gem gari
sɔ̃ɔsimɔ dee dee.
16 Adama a handunian gari
kankamgii suurio, domi yi ra tɔmbu
dɛsirasiewa n toma Gusunɔn bɛɛrɛ
yɛ̃run di.
17 Ye tɔn ben bwesera sɔ̃ɔsimɔ,
ya sãawa nge boo kɔ̃so wi u wasi
kɔ̃sisiamɔ. Be sɔɔra Himɛnɛ ka Filɛtu
ba wãa.
18 Ba gem swaa deri ma ba gabun
naanɛ dokebu suramɔ, domi ba nɛɛ,
gɔribun seebu sara kɔ.
19 Adama kpɛɛkpɛɛku damguu ge
Gusunɔ u sura ga ǹ yĩirurɔ. Gari wee yi
ba yorua gen wɔllɔ. Yinni u wigibu yɛ̃.
Yen biru maa, baawure wi u Yinnin
yĩsiru soku, u kom kɔ̃sum kpuro derio.
20 Dii buraru sɔɔ gbɛ̃ɛ bwese bwe-
sekawa ra n wãa. Ba nin ganu kua ka
sii geesu ka wura ni ba ra dendi bu ka
gãa bɛɛrɛginu ko. Ba maa nin ganu kua
ka dãa kaaru ka sɔndu ni ba ra dendi
bu ka ko ye ba tura.
21 Baawure wi u tii sãrasiamɔ kom
kɔ̃sum di, ba koo nùn dendi bu ka gãa
bɛɛrɛginu ko. Domi u sãa wi ba wuna
nɛnɛm wi Yinni u koo ka dendi, u maa
sɔɔru sãa u ka sɔm geeru baatere ko.
22 A aluwaasirun kĩru kankam suu-
rio kpa a gem ka naanɛ dokebu ka kĩru
ka alafia naa gira, wunɛ ka be sannu be
ba Yinnin yĩsiru sokumɔ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ.
23 Adama a tii gawo saa wiira gari ka
sikirinɔ yɛ̃ru sarirugisun di. A yɛ̃ kam
kam ma siya su ra sannɔ ma.
24 Wee n ǹ weenɛ Yinnin sɔm kowo
u n sãa nɔɔ gɔmunugii, adama u tɔmbu
kpuro daa gea kuo, u n sãa wi u koo
keu sɔ̃ɔsibu kpĩ kpa u n da tɛmanɛ.
25 N weenɛ u be ba kun ka nùn nɔɔ
tia sãa gerusi tɛɛru. Sɔrɔkudo Gusunɔ
u koo de bu ben gɔ̃ru gɔsia kpa bu gem
gia.
26 Sanam mɛya ben laakari koo
wurama kpa bu kisira Setam yinan di
wi u raa bu nɛni u toorimɔ win gɔ̃ru
kĩru sɔɔ.

3

Sanam dãakim

1 A n yɛ̃ ma sanam dãakim sɔɔ wãara
koo sɛ̃sia.
2 Tɔmbu ba ko n ben tii tɔnan
arufaani kasu, gobin kĩra ko n bu nɛni,
ba ko n sãa woo kanɔbu ka tii suobu
kpa ba n Gusunɔ gari kam gerusimɔ.
Bibu ba ǹ koo ben mɔwɔbu mɛm
nɔɔwa, tɔmba ko n sãa guturuba ka
Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sarirugibu.

3 Ba ko n sãa kĩru ka wanum sarirugibu. Ba koo tɔmbu mɛm mani
kpa ba n sãa mɔru kankamgibu be ba
nɔni tau. Ba ko ba n gean kowobu
tusa.
4 Ba ko n sãa kɔrumɔtɔnugibu ka
lasabu sarirugibu ka be ba tii sue ba
gãamɔ. Ba ko n handunian dobun kĩru
mɔ n kere Gusunɔn kĩru.
5 Ba ko n sãa bèn Gusunɔ sãara
sakua, ba ǹ koo ten dam wura. A tɔn
ben bweseru suurio.
6 Ben gaba ko n yɛnusu duurimɔ
kpa bu ka ben gari tɔn kurɔ dam
sarirugibu kamia, bèn durum ya dera
ba kom yaa bie ma ba kĩru baatere
diiriammɛ.
7 Baadomma kurɔ be, ba kasu bu
gãanu gia adama ba ǹ kpɛ̃ bu gem gia.
8 Nge mɛ Yanɛsi ka Yambɛsi ba ka
Mɔwisi kinɛnu kua, nge mɛya tɔn be,
ba maa ka gem kinɛnu mɔ̀, ba ǹ maa
biti mɔ kɔ̃san bwisikunun sɔ̃. Ba ǹ
garu koorɔ naanɛ dokebu sɔɔ.
9 Adama ben hania kun ka bu gam
dɔɔ, domi baawure u koo ben wiiraru
wa nge mɛ n Yanɛsi ka Yambɛsi
deema.

Yiire dãakibu

10 Adama wunɛ Timɔte, a nɛn
sɔ̃ɔsiru ka nɛn kookoosu wa, ka nɛn
himba handunian wãaru sɔɔ ka nɛn
naanɛ dokebu ka nɛn suuru ka nɛn
kĩru ka maa nɛn tɛmanabu,
11 ka bɔnɛ ye ba man dɔre ka nɛn
nɔni swãa te ta man deema Antiɔsiɔ ka
Ikonimuɔ ka Lisitiɔ. Bɔnɛ gaa sari ye
na kun wa mi. Adama Yinni u man
yakia saa ye kpuron di.
12 Ka gem, baawure wi u kĩ u
Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ wi ka Yesu Kirisin
wãasinaa sɔɔ, u ǹ koo ko u kun nɔni
swãaru wa.
13 Adama tɔn kɔ̃sobu ka wee
kowobu ben kɔ̃suru ta ko ta n
sosimɔwa. Nge mɛ ba gabu nɔni
wɔ̃kumɔ, mɛya ba maa tii nɔni
wɔ̃kumɔ.
14 Adama wunɛ, a n gãa ni nɛni ni ba
nun sɔ̃ɔsi ni a naanɛ doke. A yaayo tɔn
bèn min di wunɛn yɛ̃ru ta wee.
15 Saa wunɛn birun diya a Gusunɔn
gari yɛ̃ yi yi koo kpĩ yi nun bwisi kɛ̃ a
ka Yesu Kirisi naanɛ doke kpa a faaba
wa.
16 Gusunɔn gari kpuro yi weewa saa
Gusunɔn min di. Yi maa arufaani mɔ
yi ka gem sɔ̃ɔsi, kpa yi ka tɔnu win
toranu sɔ̃ɔsi, kpa yi ka nùn sɛɛyasia,
kpa yi maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ u ko n ka
wãa gem sɔɔ.
17 Kpa Gusunɔgii u ka ko tɔn giro wi
u sɔɔru sãa u ka sɔm geeru baatere ko.

4

1 Na nun yiiremɔ ka gem Gusunɔn
wuswaaɔ ka Kirisi Yesun wuswaaɔ wi
u koo wasobu ka gɔribu siri, na maa
nun yiiremɔ win wuramaru ka win
bandun sɔ̃,
2 a Gusunɔn gari waasu koowo a n
sɔɔru sãa baa ǹ n mɛren na, ba wura ba
ǹ wure. A bu kabia buo, a bu gerusio,
kpa a bu dam kɛ̃ ka suuru baka, kpa a
n bu Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ.
3 Domi saa gaa wee yè sɔɔ tɔmba
kun ko n kĩ bu sɔ̃ɔsi geeru swaa
daki, adama ba koo ben tii keu koosio
dabinu kasua be ba koo ben swaa
nukiri ka gari yi ba nɔɔbu kĩ,
4 kpa bu ben swaa sĩiya saa gem di
bu wura gari yi tɔmba seka sɔɔ.
5 Adama wunɛ, a de a n yɛ̃ ye a mɔ̀
kpuro sɔɔ. A ka nɔni swãaru tɛmanɔ, a
Labaari gean waasu kowon sɔmburu
koowo, a maa wunɛn sɔma yibio mam
mam.
6 Adama nɛ maa, nɛn wãara kua nge
doma tam, nɛn saa ya turuku kua ye
kon ka dunia deri.
7 Na taa geebu kua na kpa, na maa
tura yɔ̃ra yerɔ, na naanɛ dokebu nɛni
dim dim.
8 Tɛ̃, nasaran are man mara, yi yi sãa
gem mɛ Yinni siri kowo gemgii koo
man wɛ̃ tɔ̃ɔ te. N ǹ mɔ nɛ tɔna, ka be
kpurowa be ba win wuramaru mara
ka kĩru.

Ye Pɔlu u maa Timɔte yiire

9 A kookari koowo a man
naamwɛma a ku tɛ.
10 Domi Demasi u man deri u doona
Tɛsalonika gia yèn sɔ̃ u handunian
kĩru mɔ too. Kɛrɛsansi u doona wi
maa Galati gia, ma Titun tii maa da
Darumasi gia.
11 Luku turowa ka man wãa mini. À
n sisi a de i na ka Maaku sannu, domi u
koo kpĩ u man somi nɛn sɔmburu sɔɔ.

12 Na Tisiki gɔra Efesuɔ.
13 À n wee, a nɛn woorun yaberu tama te na deri Torasiɔ Kaapusin wɔɔrɔ, ka maa nɛn tirenu, n ku mam ko ni ba kua ka gɔna.
14 Alesandu seko wi, u man kɔ̃sa kua gem gem. Yinni u koo nùn kɔsie ye u kua.
15 A tii laakari koowo ka wi, domi u kɔ̃rua gem gem u bɛsɛn gari yina.
16 Goo sari wi u ka man yɔ̃ra nɔn gbiikiru ye na ka tii yinamɔ, be kpurowa ba man deri. Gusunɔ u ku ye garisi ben wirɔ.
17 Adama, Yinni ka man yɔ̃ra u man dam kã na ka kpĩa na Labaari gea waasu kua tɔn tukobu kpuron wuswaaɔ. Na maa yara gbee sunɔn nɔɔn di.
18 Yinni koo man yakia saa kɔ̃sa kpuron di kpa u ka man du win bandu sɔɔ wɔllɔ ka alafia. Wiya yiiko mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

Nɔɔ kanabu

19 Na Pirisila ka Akilasi tɔbura ka maa Onɛsifun yɛnugibu.
20 Erasutu u yɔ̃ra Korintiɔ, na maa Torofimu deri Miletuɔ yèn sɔ̃ u barɔ.
21 A kookari koowo a na woorun saa yu sere turi.
Ebulusi ka Pudɛnsi ka Linusi ka Kolodia ka bɛsɛgibu kpuro gesi ba nun tɔbura.
22 Yinni u n ka nun wãa.
Kpa Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ kpuro wãa.

TIRE TE PƆLU U TITU KUA

Titu u sãaWa Gɛrɛki. U Yesu naanɛ dokewa Pɔlun min di, wiru 1:4. U Pɔlu yõsiri Labaari gean kparabu sɔɔ. Pɔlu u nùn gɔra nɔn ita u ka Korintigibun kɛ̃nu mwaama ni ba wɛ̃ Yerusalɛmugibun sõ, Korinti II, 8:6 ka 12:18. Gɔra yeni ya sun sõɔsi ma Pɔlu u Titu naanɛ sãa. Sanam mɛ Pɔlu u Kɛrɛtigibu beram da, u Titu deri mi, u ka Yesun yigbɛrugibu tãsisia, domi Pɔlu kun kpĩa u tɛ mi, wiru 1:5. Yen biruwa u nùn tire teni yorua u ka nùn sõ nge mɛ u koo koosina u ka yigbɛ te kpara. Tire ten gari yi sõɔsimɔ nge mɛ Gusunɔn sɔm kowo u ko n sãa ka sere maa nge mɛ Yesugii u koo win wãaru diisina handunia ye sɔɔ. Mɛya ta sun sõɔsimɔ ma Yesun Labaari gea ya ra tɔnu faaba ko kpa yu nùn sãrasia, wiru 1:1-3 ka wiru 2:11-14 ka wiru 3:3-7.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-4.
2. Yesun yigbɛ sɔm kowo, wiru 1:5-16.
3. Nge mɛ Yesugii u koo win wãaru diisina, wiru 2.
4. Kirɔba, wiru 3:1-11.
5. Gari dãaki, wiru 3:12-15.

Tɔbiribu

1-4 Titu, na nun tire teni kuammɛ wunɛ wi a sãa nɛn bii maruro naanɛ dokebun saabu bì sa mɔ Yesu Kirisi sɔɔ bɛsɛ kpuro. Kpa Gusunɔ Baaba ka Yesu Kirisi bɛsɛn Faaba kowo bu nun durom kua kpa bu nun alafia kɛ̃. Nɛna Pɔlu, Gusunɔn yoo ka Yesu Kirisin gɔro. Ba man gɔra n ka be Gusunɔ u gɔsa somi bu ka naanɛ doke, kpa n ka bu gem giasia mɛ mu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, ba n ka wãaru te ta ku ra kpe yĩiyɔ. Gusunɔ u ku ra weesu ko. Wiya u sun wãa te nɔɔ mwɛɛru kua toren di. Ma tɛ̃, win saa ye u gɔsa sɔɔ, u win gari terasia waasu sɔɔ yi ba man nɔma bɛria nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo u yiire.

Sɔmbu te ba Titu

nɔmu sɔndia Kɛrɛtiɔ

5 Na nun deriwa Kɛrɛtiɔ a ka ye ya tien wunanɔ ko, kpa a Yesun yigbɛ tɔnwerobu gɔsi wuu baagere sɔɔ nge mɛ na nun yiire.

6 Wi n weenɛ a gɔsi wee, wi u sãa taarɛ sarirugii kpa u n kurɔ turo dege dege mɔ kpa win biba n sãa naanɛ dokeobu, n ǹ mɔ be ba ka daa bɛrɛtɛkɛ wĩimɔ ǹ kun mɛ mɛm nɔɔ sariru.

7 N weenɛwa yigbɛ kparo u n sãa taarɛ sarirugii yèn sõ u Gusunɔn sɔmburu nɛni. N ǹ weenɛ u n sãa tii suo, ǹ kun mɛ mɔrugii, ǹ kun mɛ tam nɔro, ǹ kun mɛ nɔɔ gɔmunugii, ǹ kun mɛ wi u dukia kasu ka keeta.

8 Adama u n sãa sɔbun yaarɛ kowo kpa u n da gean kobu kã. U n sãa wi u tii yɛ̃. U n sãa dee dee ka tɔn dɛɛro kpa u n gaya mɔ.

9 N weenɛ u n Gusunɔn gari naanɛgii nɛni dim dim nge mɛ ba nùn yi giasia, kpa u ka kpĩ u maa gabu dam kɛ̃ ka sõɔsi geeru kpa u maa sikirinɔsugibu kamia.

10 Domi tɔn bɛrɛtɛkɛ dabinu wãa ka wiira gari gerobu ka be ba tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ, n kun mam ko Yuuba.

11 Ben bwesera n weenɛ bu nɔsu marisia, domi ba yɛnu dabinun tɔmbu bitani dokemɔ yèn sõ ba bu sõɔsimɔ ye n kun weenɛ bu ka gobi wan sõ.

12 Kɛrɛtigii ben tiin sɔmɔ turo u nɛɛ, baadommawa ba sãa wee kowobu ka gbeeku yɛɛ kõsi ka maa dim kĩro yikurobu.

13 Geema u gerua. Yen sõ, a bu gerusio gem gem kpa ba n tãsa naanɛ dokebu sɔɔ dim dim,

14 kpa bu ku raa maa Yuuban gari sekurɛ nɛnɛ, bu ku maa tɔn ben yirebu swĩi be ba gem yina.

15 Gãanu baanire nu dɛɛre be ba dɛɛren mi, adama gãanu sari ni nu dɛɛre disinugibu ka naanɛ doke sarirugibun mi, yèn sõ ben bwisikunu ka ben gõrusu kun dɛɛre.

16 Ba gerumɔ ka nɔɔ ba Gusunɔ yɛ̃, adama ben kookoosu ben gari siki. Ba sãa tɔn kõsobu ka mɛm nɔɔ sarirugibu, ba ǹ kpɛ̃ bu gãa geenu ganu ko.

2

Sõɔsi geeru

1 Adama wunɛ, a n sɔ̃ɔsi geerun gari gerumɔ.
2 A durɔ bukurobu sɔ̃ɔwɔ bu de ba n gaya mɔ, kpa ba n sãa bɛɛrɛgibu ka be ba tii yɛ̃, kpa ba n yɔ̃ dim dim naanɛ dokebu sɔɔ ka kĩru ka tɛmanabu.
3 Mɛya maa kurɔ tɔkɔnu, a nu sɔ̃ɔwɔ nu de nin sanu sanusu su n dɛɛre, kpa nu kun sãa tɔn wĩɔbu ǹ kun mɛ tam yobu. N weenɛwa nu n bwisi gee sɔ̃ɔsimɔ
4 kpa nu kpĩ nu kurɔ mɔro kpɛmminu sɔ̃ɔsi nge mɛ n weenɛ bu ben durɔbu ka bibu kĩa,
5 kpa ba n tii yɛ̃ ba n sãa tɔn dɛɛrobu ka tɔn geobu be ba ben mɔraru nɔni doke, ma ba ben durɔbu wiru kpĩiyammɛ, kpa goo ku kpĩ u Gusunɔn gari gari kam gerusi.

6 Mɛya maa, a aluwaasiba sɔ̃ɔwɔ bu de ba n gaya mɔ.
7 Wunɛn tii maa, a n bu kom gem sɔ̃ɔsimɔ. A n da Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsi ka bɛɛrɛ, murafiti sariru sɔɔ.
8 A bu sɔ̃ɔsio ka gari gee yi ba ǹ kpɛ̃ bu taarɛ wɛ̃, kpa sekuru tu wunɛn yibɛrɛba mwa yèn sɔ̃ ba gãa kɔ̃sunu bia ni ba koo gere bɛsɛ sɔɔ.

9 A maa yobu sɔ̃ɔwɔ bu ben yinnibu wiru kpĩiya kpuro sɔɔ, kpa bu ko ye ya koo bu wɛ̃re bu ku ka bu sikirina.
10 Ba kun sãa bèn nɔma yam mɔ, adama ba n tii sɔ̃ɔsimɔ naanɛgibu kpuro sɔɔ, kpa bu kpuro ko Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowon sɔ̃ɔsiru tu ka ko bɛɛrɛgiru.

11 Domi Gusunɔ u win durom sɔ̃ɔsi tɔmbu kpuron faaban sɔ̃.
12 Durom mɛ, mu sun sɔ̃ɔsimɔ ma n weenɛ su wãa te ta kun Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ deri ka maa handunian kĩru kankam, kpa sa n wãa handunia mini gem sɔɔ ka laakari ka Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu,
13 kpa sa n tɔ̃ɔ doo nɔɔrugii te swaa daki ka yĩiyɔbu, tè sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinni boko ka bɛsɛn Faaba kowo Yesu Kirisin yiiko ya koo sɔ̃ɔsira.
14 Yesu Kirisi wi, u win tii wɛ̃ bɛsɛn sɔ̃ u ka sun yakia saa kom kɔ̃sum kpuron di, kpa u ka sun ko tɔn dɛɛrobu be ba sãa wi tɔnagibu be ba maa hania mɔ bu ka sɔm geenu ko.

15 Nge mɛya n weenɛ a gari gere. A tɔmbu dam kɛ̃ kpa a maa bu gerusi ka wunɛn yiiko kpuro. A ku de goo u nun gɛm.

3

Yesugibun sanu sanusu

1 A wunɛn tɔmbu yaayasio ba n tem yɛ̃robu ka wuun tɔnwerobu wiru kpĩiyammɛ ba n bu mɛm nɔɔwammɛ, kpa ba n sɔɔru sãa sɔm geenu kpuron sɔ̃.
2 A bu sɔ̃ɔwɔ bu ku raa goon kɔ̃sa gere bu ku maa goo nɔɔ kasu, adama bu baawure ben daa duudwia sɔ̃ɔsi.
3 Domi bɛsɛn tii sa raa sãa gari bakasu ka mɛm nɔɔ sarirugibu ka be ba tore. Sa raa sãa gɔ̃ru kĩru kankam ka handunian kĩru baateren yobu. Sa raa wãa nuku kɔ̃suru ka binɛ sɔɔ. Sa sãa be tɔmba tusa, sa maa tusinɛ.
4 Adama sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo u win tɔn geeru sɔ̃ɔsi ka win kĩru tɔmbu sɔɔ,
5 u sun faaba kua ka sãrasia bi bu dera sa marura nɔn mɛɛruse, ma Hunde Dɛɛro sun wãa kpaaru wɛ̃. U ǹ sun faaba kue sɔm gee ni bɛsɛn tii sa kuan sɔ̃ ma n kun mɔ win wɔnwɔndun sɔ̃.
6 Domi Gusunɔ u sun Hunde Dɛɛro wi wɛ̃ n banda Yesu Kirisi bɛsɛn Faaba kowon saabu,
7 kpa win durom sɔ̃ su ka ko geegibu Gusunɔn mi, kpa su ka wãaru te ta ku ra kpe tubi di te sa yĩiyɔ.
8 Gari yi, gari naanɛgiiya.

Na kĩ a yi gere a sire kpa be ba Gusunɔ naanɛ doke bu ben saa di sɔm geenun kobu sɔɔ. Gari yi, yi wã yi maa sãa tɔmbun arufaani.
9 Adama a wiira gari suurio ka maa sikadoban yĩsan mɛɛribu ka sikirinɔsu ka maa woodan sannɔsu. Yeni kpuro ya sãawa kam, ya ǹ arufaani gaa mɔ.
10 Wi u karanaa dokemɔ, a nùn gerusio nge nɔn yiru a sere nùn fɛ̃ra bee tia.
11 Domi a yɛ̃ ma tɔnu win bwesera sankire, u toramɔ ma u tii taarɛ wɛ̃ɛmɔ.

Yiire dãakibu

12 Sanam mɛ kon nun Aatemasi ǹ
kun mɛ Tisiki gəriama, a hania koowo
a ka man naamwɛma Nikopolisiə,
domi miya na gɔ̃ru doke na n wãa
woorun saa.
13 A Senasi wooda yɛ̃ro wi ka Apolo
kusenu kuo nu n wã̀ ben sanum səə,
kpa gãanu ku raa bu kəmia.
14 N weenɛ bɛsɛgibun tii bu hania ko
səm geenun kobu səə, kpa ba n nəmu
mə bukata tilasigia ye səə, kpa ba kun
wãaru dimə kam səə.
15 Be ba wãa nɛn mini ba nun təbura
be kpuro. A bu təbirio be ba bɛsɛn kĩru
mə naanɛ dokebu səə.
Kpa Gusunən durom mu n ka bɛɛ
kpuro wãa.

TIRE TE PƆLU U FILEMƆƆ KUA

Filemɔɔ u sãawa Pɔlun bɔrɔ wi u Yesu naanɛ doke Koloseɔ, Kolose 4:9. Wiya u dera Yesugibu ba ra mɛnnɛ win dirɔ bu ka sãaru ko. N deema u yoo mɔ wi ba mɔ̀ Onɛsimu. Onɛsimu wi, u nùn gobi gbɛna, ma u duka yakura u da wuu maroɔ, ge ba mɔ̀ Romu. Romu miya Onɛsimu u Pɔlu gia, miya u maa Yesu naanɛ doke. Saa yera Pɔlu u nùn kua nge win tiin bii. Yen sɔ̃na u Filemɔɔ tire te yorua u ka win yoo Onɛsimu suuru kua, domi u daa kɔsa. Yen sɔ̃, u ku maa nùn garisi nge yoo, ǹ kun mɛ gbɛnɔ, adama u nùn garisio win dusi Yesu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Pɔlu u Gusunɔ siaramɔ Filemɔɔn sɔ̃, naasu 4-7.
3. Pɔlu u Filemɔɔ suuru kanamɔ Onɛsimun sɔ̃, naasu 8-21.
4. Tɔbiri dãakibu, naasu 22-25.

Tɔbiribu

1-3 Filemɔɔ, bɛsɛn kĩnasi ka bɛsɛn sɔm kowosi, ka maa Yesun yigbɛ te ta ra mɛnnɛ wunɛn yɛnuɔ ka bɛsɛn sesu Apia ka maa Aasipu bɛsɛn tabu kowosi sɔmburu sɔɔ, bɛɛya sa tire teni kua. Gusunɔ bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃. Nɛna Pɔlu wi ba pirisɔm sãa Yesu Kirisin sɔ̃, nɛ ka bɛsɛgii Timɔte, sa bɛɛ tɔbura.

Filemɔɔn kĩru

ka win naanɛ dokebu

4 Na ra n nɛn Gusunɔ siaramɔ baadomma nà n kanaru mɔ̀ wunɛn sɔ̃,
5 domi na wunɛn kĩrun baaru nɔɔmɔ te a naanɛ dokeobu kĩ ka maa wunɛn naanɛ doke bi a mɔ Yinni Yesu sɔɔ.
6 Na nùn kanamɔ u de nɔɔ tia ye bɛsɛ ka wunɛ sa mɔɔsinɛ naanɛ dokebun sɔ̃ yu sɔ̃sira kookoosu sɔɔ kpa a gãa geenu kpuro tubu ni sa mɔ Kirisin saabu.
7 Wunɛn kĩru ta man nuku doo bakabu wɛ̃ nɛn kĩnasi, ta man dam kã gem gem, domi a Gusunɔgibun bwɛ̃ra yɛmiasia.

Pɔlu u Onɛsimu

suuru kanammɛ

8 Yen sɔ̃, baa mɛ nɛn toro sindu Kirisin sɔ̃ ta tura n ka nun yiire a ka ko mɛ n weenɛ,
9 ka mɛ, kĩrun sɔ̃na na nun suuru kanamɔ, nɛ Pɔlu, nɛ wi na bukura ma na tɛ̃ wãa pirisɔm sɔɔ Yesu Kirisin sɔ̃.
10 Na nun suuru kanamɔ Onɛsimun sɔ̃ wi u kua nɛn bii naanɛ dokebu sɔɔ pirisɔm diru mini.
11 Yellu u ǹ daa sãa gãanu wunɛn mi, adama tɛ̃, u arufaani mɔ wunɛn mi ka nɛn tiin mi.
12 Na nun nùn gɔriama tɛ̃, a nùn mɔɔ nge nɛn tii tii.
13 Na raa kĩ u n wãa nɛn bɔkuɔ pirisɔm sɔɔ mi na wãa Labaari gean sɔ̃ u ka man somi wunɛn ayerɔ.
14 Adama na ǹ kĩ n gãanu ganu ko ma n kun mɔ a wura, kpa wunɛn somiru ta kun sãa tilasi. Na kĩwa ta n sãa wunɛn gɔ̃ru kĩru.
15 À ku tuba yenin saabuwa i ka karana wunɛ ka Onɛsimu saa fiiko kpa a wa a n ka nùn mɔ ka baadommaɔ,
16 n ǹ mɔ nge yoo tɔna, adama tɛ̃ u yoo kera. U kua kĩnasi Kirisi sɔɔ n ku mam ko nɛn mi, adama n weenɛ u n kere mɛ gem gem wunɛn mi, domi u ǹ sãa wunɛn yoo tɔna, u maa sãawa wunɛn kĩnasi Yinni sɔɔ.
17 Yen sɔ̃, à n man garisi wunɛn sɔm kowosi, a nùn dam koosio nge mɛ kaa man dam koosia.
18 U n nun gãanu tora ǹ kun mɛ ù n wunɛn dibu nɛni, n kua nɛn sɔmunu.
19 Wee, na yeni yorumɔ ka nɛn tii tiin nɔma. Nɛ Pɔlu, kon nun ye kpuro kɔsia. Baa nà kun gerua, wunɛn tii a yɛ̃ ma wunɛn wãara nɛn dibu nɛni.
20 Yen sɔ̃na nɛgii, a man durom mɛ kuo Yinnin sɔ̃. A man gɔ̃ru yɛmiasio Kirisi sɔɔ.
21 Na nun tire teni kuammɛ yèn sɔ̃ na wunɛn mɛm nɔɔbu naanɛ sãa, domi na yɛ̃ kam kam kaa ko n kere ye na mam nun kanamɔ.
22 Gãa teena nu tie, a man diru kasuo yèn sɔ̃ na yĩiyɔ Gusunɔ u koo bɛɛn kanaru mwa kpa u man bɛɛ wesia.

Nɔɔ kana tɔbiribu

23 Epafasi, nɛ ka wì sa wãa pirisɔm dirɔ Kirisi Yesun sɔ̃, u nun tɔbura.
24 Mɛya maa nɛn sɔm kowosibu Maaku ka Aritaaki ka Demasi ka sere Luku, ba nun tɔbura.
25 Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka bɛɛ wãa.

TIRE TE BA HEBERUBA KUA

Ba ɲ yɛ̃ wi u tire te yorua. Gaba nɛɛ, Pɔluwa u tu yorua yèn sɔ̃ ba Timɔten gari mɔ̀ te sɔɔ, wiru 13:23. Ba ko n tu yoruawa bu sere Yerusalɛmun sãa yeru kɔsuku, wiru 10:11.

Saa ye ba tire te yorua, Heberu be ba Yesu naanɛ doke ba dam kɛ̃run bukata mɔ. Domi ben gabu ba wãa sika sɔɔ. Ma ba wuramɔ ben yellun yãki yãki sɔɔ. Yeniba kpuron sɔ̃na ba tire te yorua bu ka Yuu be sɔ̃ɔsi ma ben yellun yãki yãki kpuro yi kpa. Yesu Kirisi u yellun wooda kpuro yibia ye u gu. U kua yãku kowo tɔnwero wi u Yuuban yãku kowo tɔnwerobu kpuro kere.

Tire te, ta maa sun sɔ̃ɔmɔ ma Yesu u Gusunɔn gɔradoba kere ka Mɔwisi ka Aroni ka Yosue. Mɛya nɔɔ mwɛɛ kpaa te Yesu u sun kua tɛ̃, ya kere ye Gusunɔ u Mɔwisi kua. Domi Yesu u na u ka yellugii te yibia kpa u sun yakia ye kpuron kookoosun di.

Tire ten kpunaa

1. Gusunɔ u ka tɔmbu gari mɔ̀ saa yellun di, wiru 1:1-3.
2. Yesu u kpuro kere, wiru 1:4n di sere wiru 10:18.
3. Be ba gbia ba Gusunɔ naanɛ doken seeda, wiru 10:19n di sere wiru 13:19.
4. Domaru ka dam kɛ̃ru, wiru 13:20-25.

Gusunɔ u gari gerua

win Biin min di

1 Gasɔ Gusunɔ u ka bɛsɛn sikadoba
gari kua nɔn dabinu ka swaa dabinu
saa win sɔmɔbun min di.
2 Adama sanam dãakim mɛni sɔɔ u
ka sun gari kua saa win Biin min di.
Bii wiya u handunia taka kua, Gusunɔ
u maa nùn gɔsa u ka nùn gãanu kpuro
nɔmu bɛria.
3 Win yiiko ya sɔ̃ɔsiramɔ win min di.
Bii wi, u sãa Gusunɔn tii tiin weenasii,
u maa baayere kpuro nɛni ka win
gari damgii. Ye u tɔmbu sãrasia ben
toranun di u kpa, u da u sina wɔllɔ
Gusunɔ dam kpurogiin nɔm geuɔ.

Gusunɔn Bii

u Gusunɔn gɔradoba kere

4 Nge mɛ Gusunɔ u win Bii yĩsiru kã
te ta win gɔradobaginu kpãaru kere,
nge mɛya maa Bii win tii u Gusunɔn
gɔradoba kere.
5 Ka gem, Gusunɔ u ɲ win
gɔradoban goo sɔ̃ɔre u nɛɛ,
“Wuna a sãa nɛn Bii.
Gisɔra na kua wunɛn tundo.”
N ɲ maa mɔ win gɔrado goo u ka yã ye
u nɛɛ,
“Kon ko win tundo,
u koo maa ko nɛn bii.”
6 Adama saa ye u win Bii yeruma gɔriɔ
handunia sɔɔ u nɛɛ,
“Gusunɔn gɔradoba kpuro bu yiiro bu
nùn sã.”
7 Wee ye u gerua win gɔradoban sɔ̃. U
nɛɛ,
“Gusunɔ u win gɔradoba kuawa nge
woo,
ma u win sɔm kowobu kua nge dɔ̃ɔ
yari.”
8 Adama win Biin sɔ̃na u nɛɛ,
“Gusunɔ, ba wunɛn bandu swĩi sere
ka baadommaɔ.
Gema a ka wunɛn bandu nɛni.
9 A gea kĩ ma a kɔ̃sa tusa.
Yen sɔ̃na Gusunɔ wi u sãa wunɛn
Yinni u nun gɔsa.
U maa nun nuku dobu wɛ̃
ye u ka nun aye bɛɛrɛgiru wɛ̃
te ta wunɛn kpaasibuginu kpãaru
kere.”
10 U maa kpam nɛɛ,
“Yinni, toren di wuna a tem taka kua.
Wunɛn nɔma a maa ka wɔllu kua.
11 Ye kpuro ya koo doona adama wunɛ
kaa n wãa.
Ya koo tɔkɔru ko nge yãnu.
12 Kaa ye kure nge yaberu.
Ya ko ya n maa kɔsimɔwa nge yãnu.
Adama wunɛ, wuna mi, a ɲ tɔkɔru
mɔ̀.”
13 Gusunɔ kun maa win gɔradoban
goo sɔ̃ɔre u nɛɛ,
“A sinɔ nɛn nɔm geuɔ
sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba taarea.”
14 N n mɛn na, mba wɔllun gɔradoba
ba sãa. Ba sãawa hundeba be ba

Gusunɔ sãamɔ. Bera u ra maa gɔri bu da bu be ba koo faaba wa somi.

2

Faaba ye, ya kpã too

1 Yen sɔ̃, n weenɛ su gari yi sa nua nɛnɛ sim sim kpa su ku ka nim doona.
2 Gari yi wɔllun gɔrado ba ka na, yi yin dam sɔ̃ɔsi sere baawure wi u yi sara ɲ̀ kun mɛ wi u ɲ̀ yi mɛm nɔɔwɛ, u sɛɛyasiabu wa bi u ka weenɛ.
3 N n mɛn na, amɔna sa ko ka kpĩ su sɛɛyasiabu suuri, sà n faaba baka yen bweseru atafiiru kua. Yinnin tii u gbia u faaba yen gari nɔɔsia. Yen biru be ba yi nua ba sun yi sɔ̃ɔwa ba sire ma gema.
4 Saa ye sɔɔra Gusunɔ u ben seeda dam sosi ka yĩrenu ka maamaaki ka sɔm damgii bwese bweseka. U maa kpam tɔmbu Hunde Dɛɛron kɛ̃nu bɔnu kua nge mɛ u kĩ.

Wi u tɔmbu kparamɔ bu ka faaba wa

5 Geema, n ɲ̀ mɔ wɔllun gɔradobara Gusunɔ u handunia ye ya koo nan dam wɛ̃, yèn gari sa mɔ̀.
6 Adama Gusunɔn gari sɔɔ, goo u gerua u nɛɛ,
“Yinni Gusunɔ, mba tɔnu sãa a n sere
ka nùn yaaye.
Wara ra n tɔnu a n sere ka nùn
nɔɔrimɔ.
7 A nùn kua u wunɛn gɔradoba kɔmiɛ
fiiko.
Ka mɛ, a nùn yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ nge
sunɔ.
8 A nùn kua wirugii taka koora kpuron
wɔllɔ.”
Sanam mɛ Gusunɔ u tɔnu dam wɛ̃ gãanu kpuron wɔllɔ, gãanu sari ni u ɲ̀ deri nu nùn wiru kpĩiya. Adama sa ɲ̀ gina wa ma gãa ni kpuro nu nùn wiru kpĩiyɛ.
9 Ka mɛ sa Yesu wa. Saa fiiko sɔɔ ba nùn kua wi u ɲ̀ Gusunɔn gɔradoba tura, kpa u ka gbi tɔmbu kpuron sɔ̃ Gusunɔn durom saabu. Tɛ̃, sa nùn waamɔ ka win yiiko ka bɛɛrɛ nge sunɔ, win gɔɔ wi u gun sɔ̃.
10 Ka gem, n weenɛ Gusunɔ wi u kpuro taka kua ma ya wãa win sɔ̃, u Yesu ko tɔn giro nɔni swãaru sɔɔ, kpa u ka tɔn dabinu ko win bibu be ba koo win yiiko bɔnu ko. Domi Yesu wiya u bu kparamɔ bu ka faaba wa.
11 Yesu wi u tɔmbu sãrasiamɔ ben toranun di, wi ka be ba sãre ba kua tundo turon bibu. Yen sɔ̃na sekura kun nùn mɔ̀ u ka bu soku wigibu
12 sanam mɛ u nɛɛ,
“Yinni Gusunɔ, kon nɛgibu wunɛn
gari sɔ̃.
Kon nun siara ka womusu mi ba
mɛnnɛ.”
13 U maa kpam nɛɛ,
“Kon nɛn naanɛ doke Gusunɔ sɔɔ.”
Yen biru kpam u nɛɛ,
“Nɛ wee ka bii be Gusunɔ u man kã.”
14 Nge mɛ bii be, ba wasi mɔ ka yɛm, Yesu win tii u kua nge be. U kua mɛ kpa u ka gbi. Win gɔɔ wi, u Yibirisi kpeerasia ye ya raa gɔɔn dam nɛni.
15 Kpa u maa ka bu yakia be ba sãa nge yobu ben wãaru kpuro sɔɔ gɔɔn bɛrum sɔ̃.
16 Ka gem, n ɲ̀ mɔ win gɔradobara u somiru na, Aburahamun biba u somiru na.
17 Yen sɔ̃na u ɲ̀ koo ko u kun ka win wɔnɔbu weenɛ kpuro sɔɔ, kpa u ka ko ben yãku kowo tɔnwero wi u wɔnwɔndu ka naanɛ mɔ Gusunɔn sɔmburu sɔɔ, kpa u ka tɔmbun torarun yãkuru ko.
18 Tɛ̃, u koo kpĩ u bu somi be ba wãa kɔkiribu sɔɔ yèn sɔ̃ win tii u nɔni swãaru wa kɔkiribu sɔɔ.

3

Yesu u Mɔwisi bɛɛrɛ kere

1 Yen sɔ̃ nɛgibu, bɛɛ be Gusunɔ u soka i ka ko wigibu, i de i n Yesu mɛɛra wi Gusunɔ u gɔrima u ka ko yãku kowo tɔnwero wìn seeda sa dimɔ.
2 Wiya u ka Gusunɔ turo yɔ̃ra wi u nùn gɔsa sɔmbu ten saabu nge mɛ Mɔwisi u kua win sɔmburu sɔɔ Gusunɔn yɛnugibu kpuron suunu sɔɔ.
3 Wi u yɛnu kua u bɛɛrɛ mɔ u kere yɛnu gen tii. Nge mɛya Yesu u ka bɛɛrɛ baka nɛ ye ya Mɔwisigia kere.
4 Geema, yɛnu baagere ga gen yɛ̃ro mɔ, adama Gusunɔwa u sãa kpuron yɛ̃ro.

5 Mɔwisi u kua sɔm kowo naanɛgii
Gusunɔn yɛnugibu kpuron suunu sɔɔ
u ka garin seeda di yi Gusunɔ u koo ra
gere.
6 Adama Kirisi u sãa Bii naanɛgii wi
Gusunɔ u kua win yɛnu yɛ̃ro. Bɛsɛra sa
sãa win yɛnugibu sà n yĩiyɔbu mɔ sere
ka nɔrɔ ka toro sindu ka naanɛ.

Wɛ̃ra te Gusunɔ u wigibu wɛ̃ɛmɔ

7 Yen sɔ̃na nge mɛ Hunde Dɛɛro u
gerua,
“I n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ gisɔ,
8 i ku de bɛɛn gɔ̃rusu bɔbia
nge mɛ bɛɛn baababa ba kua
dɔma te ba Gusunɔ seesi
ka sanam mɛ ba win laakari mɛɛra
gbaburu sɔɔ.
9 Miya ba man wɛ̃ɛra ka laakari
mɛɛribu.
Ba maa wa ye na kua sere wɔ̃ɔ weeru.
10 Yen sɔ̃na na ka tɔn be mɔru kua.
Ma na nɛɛ, baadommawa ba toramɔ
ben bwisikunu sɔɔ.
Ba ɲ nɛn swɛɛ tuba.
11 Na mɔru kua ma na bɔ̃rua na nɛɛ,
ba ɲ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na wɛ̃re.”
12 Yen sɔ̃ nɛgibu, i tii laakari koowo,
i ku de bɛɛn goo u n gɔ̃ru kɔ̃su mɔ ge
ga ɲ naanɛ doke, ge ga koo nùn biru
wurasia Gusunɔ, Yinni wason min di.
13 Adama i n dam kɛ̃ɛnamɔ
baadomma saa yè sɔɔ ba mɔ̀ gisɔ, kpa
bɛɛn goo u ku de toraru tu win nɔni
wɔ̃ke tu win gɔ̃ru bɔbiasia.
14 Geema, sa kua be ba gbinnɛ ka
Kirisi sà n toro sindu mɔ sere ka nɔrɔ
te sa mɔ toren di.
15 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
“I n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ gisɔ,
i ku de bɛɛn gɔ̃rusu bɔbia
nge mɛ bɛɛn baababa ba kua
dɔma te ba nùn seesi.”
16 Berà be ba Gusunɔn nɔɔ nua ma ba
nùn seesi. Beya be Mɔwisi u kpara
kpuro saa Egibitin di.
17 Berà Gusunɔ u ka mɔru mɔ̀ sere wɔ̃ɔ
weeru. Beya be ba tora ma ba gbisuka
gbaburu sɔɔ.
18 Sanam mɛ Gusunɔ u bɔ̃rua u nɛɛ, “ba
ɲ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na wɛ̃re,”
berà u ka yã̀ ma n kun mɔ be ba ɲ nùn
mɛm nɔɔwɛ.
19 Nge mɛya sa wa ma ba ɲ kpĩa ba due
wɛ̃ra yee te sɔɔ yèn sɔ̃ ba ɲ naanɛ doke.

4

1 Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛɛru kua u
nɛɛ, sa ko kpĩ su du mi sa ko wɛ̃ra ka
wi sannu. Ɲ n mɛn na, su laakari ko,
kpa bɛɛn goo u ku raa deemɛ u wɛ̃ra
yee te bia.
2 Domi ba sun Labaari gea waasu
kua nge mɛ ba bu kua be ba gasɔ wãa
gbaburu sɔɔ. Ba gari yi nua, adama yi
ɲ bu arufaani gaa kue domi sanam mɛ
ba yi nua, ba ɲ yi naanɛ doke.
3 Bɛsɛ be sa naanɛ doke, sa ko du
wɛ̃ra yee te sɔɔ tèn sɔ̃ Gusunɔ u nɛɛ,
“Na mɔru kua ma na bɔ̃rua na nɛɛ, ba
ɲ sisi bu ka
man wɛ̃ra mi na wɛ̃re.”
U gari yi gerua baa mɛ win sɔmbura
kpa saa mìn di u handunia taka kua.
4 Ka geema, gam gum Gusunɔn gari sɔɔ
ba sɔ̃ɔ nɔɔba yirusen gari gerua ba nɛɛ,
“Gusunɔ u win sɔmburu kpuro deri u
wɛ̃ra sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse.”
5 Ma Gusunɔ u kpam gari tee yi gerua
u nɛɛ, “Ba ɲ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na
wɛ̃re.”
6 Be ba gbia ba Labaari gea ye nua ba
ɲ due wɛ̃ra yee te sɔɔ yèn sɔ̃ ba ɲ mɛm
nua. Ɲ n mɛn na, ayera wãa gina gabu
bu ka du te sɔɔ.
7 Yen sɔ̃na Gusunɔ u kpam tɔ̃ru yii te u
soka gisɔ. Wɔ̃ɔ dabinun biru u ten gari
gerua saa Dafidin min di, nge mɛ sa wa
kɔ. U nɛɛ,
“I n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ gisɔ,
i ku de bɛɛn gɔ̃rusu bɔbia.”
8 Geema, Yosue ù n daa tɔn be kpara
u ka dua wɛ̃ra yee te sɔɔ, Gusunɔ u ɲ
daa maa tɔ̃ru garun gari mɔ̀.
9 Ɲ n mɛn na, wɛ̃ra te ta ka Gusunɔn
sɔ̃ɔ nɔɔba yirusegiru weenɛ, ta wãa
Gusunɔn tɔmbun sɔ̃.
10 Domi wi u dua Gusunɔn wɛ̃ra
yerɔ u win sɔmburu deriwa nge mɛ
Gusunɔ u wigiru deri.
11 Ɲ n mɛn na, su hania ko su ka du
wɛ̃ra yee te sɔɔ, kpa goo u ku ko mɛm
nɔɔ sarirugii nge tɔn be, kpa u kam ko.
12 Domi Gusunɔn gari yi wasi yi maa
dam mɔ. Yi nɔɔ do n kere takobi ye ba
dɛ̃ɛra biru ka wuswaa. Yi dam mɔ yi

ka tənun gõru ka win hunde səku ka maa win gbinnu sere yu kpɛ̃ɛru girari. Yi tənun gõrun kĩru ka gen bwisikunu sirimə.
13 Gãanu sari ni nu Gusunə berue win taka koora səə. Kpuro ya wukiarewa ya yii win wuswaaə. Wiya bɛsɛ kpuro sa ko maa bɛsɛn wãaru tusia.

Yesu,

yãku kowo tənwero boko

14 Ka geema sa yãku kowo tənwero boko mə wi u tura sere Gusunən mi, wiya Yesu Gusunən Bii. N n mɛn na, su yõra dim dim bɛsɛn seeda ye sa di səə.
15 Domi sa yãku kowo tənwero mə wi u koo kpĩ u ka sun duura bɛsɛn dam sariru səə yèn sõ ba nùn kəkura gãanu kpuro səə nge bɛsɛ, adama u ǹ durum koore.
16 N n mɛn na, su Gusunə duromgiin sina turaru susi ka toro sindu kpa su ka wənwəndu wa ka durom mɛ mu koo sun somi saa ye sa mɛn bukata mə.

5

1 Yãku kowo tənwero baawure wi ba gəsa təmbun suunu səən di, ba nùn yiiwa u ka Gusunə sã ben sõ. U ra Gusunə ben kɛ̃nu wɛ̃ kpa u yãkunu ko ben toranun sõ.
2 U koo kpĩ u suuru ko ka yɛ̃ru sarirugibu ka be ba swaa sare yèn sõ win tii u dam biare.
3 Yen sõna maa, u ǹ koo ko u kun yãkunu kue win tiin toranun sõ nge mɛ u mə̀ təmbuginun sõ.
4 Goo kun kpɛ̃ u tii yãku kowo tənwerorun bɛɛrɛ wɛ̃. Gusunəwa u ra tənu gəsi u wɛ̃ nge mɛ u Aroni kua.
5 Nge mɛya Kirisi kun tii yãku kowo tənwerorun yiiko wɛ̃. Gusunəwa u nùn ye wɛ̃ wi u nɛɛ,
“Wuna nɛn Bii.
Gisəra na kua wunɛn tundo.”
6 Gam gum maa u kpam gerua u nɛɛ,
“Wuna kaa ko yãku kowo ka baadommaə
nge Mɛɛkisidɛki.”
7 Yesun handunian wãaru səə u Gusunə kana wi u koo kpĩ u nùn wəra gəən nəman di. U maa nùn suuru kana ka wuri bɛkɛ ka yĩresu. Ma Gusunə u nùn swaa daki win wii kpĩibun sõ.
8 Baa mɛ u sãa Gusunən Bii, u mɛm nəəbu gia nəni swãa te u wan sõ.
9 Ye u yiba u kpa, u ka faaba na ye ya ku ra kpe, be kpuron sõ be ba nùn mɛm nəəwa.
10 Ma Gusunə u nùn kua yãku kowo tənwero nge Mɛɛkisidɛki.

Naanɛ doke deribun kirə

11 Gãa dabinu wãa ni sa ko kpĩ su gere gari yin sõ, adama ya sɛ̃ n ka bɛɛ yi tubusia domi i kua be gari ku ra yeeri fuuku.
12 Saa ya tura i ka ko keu koosiobu. Ka mɛ, i gina goon bukata mə wi u koo bɛɛ Gusunən garin torubu sõəsi. Bɛɛ be n weenɛ i n dĩa dəki dimə, i kpam bəm bukata mə.
13 Wi u bəm nərumə kpuro biiwa, u ǹ Gusunən gari geen dəənɛ mə.
14 Adama dĩa dəki sãawa guro gurobun dĩanu be ba gea ka kõsan wunanabu gia yèn sõ ba yen dəənɛ mə.

6

1 N n mɛn na, su Kirisin garin torubu deri kpa su da wuswaaə su ka ko tən yebunu. Su ku maa gari yin kpɛɛkpɛɛku sura, gera gõru gəsiabu kookoo kamgisun di ka naanɛ dokebu Gusunə səə,
2 ka wasi dɛɛrasiabun woronu ka nəman səndibu yãkurun wəllə ka gəribun seebun gari ka sian siribu.
3 Wuswaa daa biya sa ko hania ko Gusunə ù n wura.
4 N n ben sõn na, be ba raa yam wa Gusunən gari səə, ma ba win kɛ̃nu denda, ma ba bənu wa Hunde Dɛɛro səə,
5 ma ba wa ma Gusunən gari wã, ma ba sian wãarun dam gia,
6 yen biru bà n biru kisi ba naanɛ dokebu deri mam mam, n ǹ maa koorə bu bu gõru gəsiasia. Domi ba kpam Gusunən Bii kparemə̀wa ben tii dãa bunanarə ma ba nùn sekuru dokemə batuma səə.
7 Sanam mɛ tem mu guri nim nərumə kiri kiri ma mu dĩanu kpi-isiamə ni nu koo mɛn yɛ̃robu arufaani kua, Gusunə u ra mu domaru kuewa.

8 Adama mù n sãki ka awĩi kpiimɔ
mu ǹ garu koorɔ. N n sosi Gusunɔ u
koo mu bɔ̃rusi, amɛn biru kpa mu dɔ̃ɔ
mwaara.
9 Adama kĩnasibu, baa sà n gari yin
bweseru gerumɔ, sa bɛɛ naanɛ sãa sa
yĩiyɔ ma i ko n wãa faaban swaa sɔɔ.
10 Gusunɔ u sãawa gemgii, u ǹ bɛɛn
sɔmburu duarimɔ ka kĩi te i sɔ̃ɔsi win
yĩsirun sɔ̃, sanam mɛ i wigibu nɔɔri nge
mɛ i bu nɔɔrimɔ tɛ̃.
11 Ka mɛ, sa kĩ bɛɛn baawure u n
hania ye mɔ sere ka nɔrɔ, kpa ye i yĩiyɔ
yu ka koora mam mam.
12 Sa ǹ kĩ i ko nge be ba tɛmanabu
kpana, adama i bu saario be ba naanɛ
doke ma ba tɛmana ba ka tubi dimɔ ye
Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua.

Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ

te ta ǹ sika mɔ

13 Sanam mɛ Gusunɔ u Aburahamu
nɔɔ mwɛɛru kua, ka yen bɔ̃ri sanna. U
bɔ̃rua ka win tiin yĩsiru yèn sɔ̃ goo sari
wi u maa nùn kere wìn yĩsiru u koo ka
bɔ̃re.
14 U nɛɛ, kon nun domaru kua ka
gem, kon de wunɛn bweseru tu dabia.
15 Nge mɛya Aburahamu u tɛmana,
ma u wa yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u
nùn kua.
16 Tɔmbu bà n bɔ̃rumɔ ba ra bɔ̃rewa
ka wi u bu keren yĩsiru, kpa bɔ̃ri yi, yi
ben gari sire kpa yi sikirinɔsu kpuro
kpeesia.
17 Nge mɛya Gusunɔ u kĩa u be ba
koo kɛ̃ru mwa te u bu nɔɔ mwɛɛru kua
sɔ̃ɔsi kpasasa ma win gari kun kɔbiarɔ.
Yen sɔ̃na u nɔɔ mwɛɛru kua u sire ka
bɔ̃ri.
18 N n mɛn na, gari yiru wãa yi yi ǹ
kɔsirɔ, yì sɔɔ Gusunɔ kun kpɛ̃ u weesu
ko. Yiya yi sun dam kãa gem gem bɛsɛ
be sa kuku yeru kasu, kpa su ka wa su
mwa ye sa yĩiyɔ ba sun yiiye.
19 Yĩiyɔ bi, bu bɛsɛn gɔ̃ru nɛni sim
sim nge goo nimkuun marutia gu ku
ka kɔ̃ɔra. Bu dam mɔ, bu ǹ sika mɔ,
ma bu dua sere Gusunɔn wãa yerun
suunu sɔɔ.
20 Miya Yesu u gbia u dua bɛsɛn
sɔ̃ u kua yãku kowo tɔnwero ka
baadommaɔ nge Mɛɛkisidɛki.

7

Mɛɛkisidɛki u sãa sunɔ

ka maa yãku kowo

1 Mɛɛkisidɛki wi, u sãawa Salɛmun
sunɔ ka Wɔrukoon yãku kowo. Ye
Aburahamu u sinambu tabu diima u
wee, yera Mɛɛkisidɛki nùn sennɔ da u
nùn domaru kua.
2 Aburahamu u ye u waama bɔnu
kua ma u wɔkuru baateren wɔllɔ tia
tia sua u nùn wɛ̃. Gbiikaa win yĩsirun
tubusiana sunɔ gemgii. Yen biru u sãa
Salɛmun sunɔ, yen tubusiana alafian
sunɔ.
3 Goo kun win tundo ka win mɛro
ka win sikado goo yɛ̃. Ba ǹ win
marubu ka win gɔɔn gari koore. U
ka Gusunɔn Bii weenɛ, u sãawa yãku
kowo ka baadommaɔ.
4 I mɛɛrio nge mɛ durɔ win kpãara
nɛ. Domi Aburahamu bɛsɛn sikado
boko u gãa gee ni u tabu diima u ka
wee bɔnu kua, ma u wɔkuru baateren
wɔllɔ tia tia sua u nùn wɛ̃.
5 Wooda ya Lefin bibu be ba sãa
yãku kowobu yiire bu de Isireliba
bu ben mɔru kpuro bɔnu ko, kpa bu
wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua bu
bu wɛ̃. Be ba bu bɔnu ye wɛ̃mɔ ba sãa
ben dusibu, ben tii maa Aburahamun
biba.
6 Adama Mɛɛkisidɛki u ǹ yara Lefin
bweserun di. Ka mɛ, Aburahamu u
nùn bɔnu ye wɛ̃. Yen biru Mɛɛkisidɛki
u nùn domaru kua, wi, wi Gusunɔ u
nɔɔ mwɛɛ ni kua.
7 Sika gaa sari, wi u bo wiya u ra
yãkabu domaru kue.
8 Lefin bibu, be ba wɔkuru baateren
wɔllɔ tia tia mwaamɔ ba sãa be ba ra
gbi, adama Mɛɛkisidɛki, wi, u sãa wi u
ǹ gbimɔ nge mɛ Gusunɔn gari gerua.
9 Tɛ̃, su gere ma sanam mɛ
Aburahamu u nùn bɔnu ye wɛ̃, Lefi
wìn biba bɔnu mwaamɔ u maa bɔnu
ye wɛ̃ win tii saa Aburahamun min di.
10 Domi baa mɛ ba ǹ gina nùn mara
sanam mɛ, u wãa win baaban wasi sɔɔ
ye u ka Mɛɛkisidɛki yinna.
11 Wooda ye Gusunɔ u Isireliba wɛ̃
yera yãku kowo Lefigiba ka sɔmburu
mɔ̀. Tɛ̃, yãku kowo be, bà n sɔmburu
kua te ta yiba, n ǹ tilasi yãku kowo
tuko goo u kpam na wi u sãa nge

Mɛɛkisidɛki wi u ɲ̀ sãa Aronin bweseru.
12 Domi bà n yãku kowobun bweseru kɔsa tilasi bu maa wooda kɔsi.
13 Geema bɛsɛn Yinni wi gari yi, yi ka yã, u sãawa bweseru garugii tèn tɔmba kun yãku kobun sɔmburu koore.
14 Domi sa yɛ̃ ma ba nùn marawa Yudan bweseru sɔɔ. Mɔwisi kun maa bwese ten gari gerua yãku kowobun gari sɔɔ.

Yãku kowo goo

wi u sãa nge Mɛɛkisidɛki

15 Gari gɛɛ wee yi yi ye kpuro bururasiamɔ. Yãku kowo tuko goo yara wi u sãa nge Mɛɛkisidɛki.
16 Ba ɲ̀ nùn kue yãku kowo marumarurun di ma n kun mɔ ka wãaru te ta ku ra kpen dam.
17 Ka geema, Gusunɔn gari gerua win sɔ̃ yi nɛɛ,
“Wuna kaa ko yãku kowo ka
baadommaɔ
nge Mɛɛkisidɛki.”
18 Nge mɛya ba ka wooda gura go yèn sɔ̃ ya ɲ̀ dam mɔ ya ɲ̀ maa arufaani mɔ.
19 Geema, Mɔwisin wooda ya ɲ̀ gãanu ganu yibie. Adama tɛ̃, sa swaa gea mɔ yèn min di sa ko Gusunɔ susi.
20 Yen biru Gusunɔ u bɔ̃rua. Beɔnɔ ba kua yãku kowobu n ɲ̀ ka bɔ̃ri.
21 Adama wi u Yesu kua yãku kowo u ye kuawa ka bɔ̃ri u nɛɛ,
“Yinni Gusunɔ u bɔ̃rua.
U ɲ̀ maa win gari seeyamɔ.
U nɛɛ, kaa ko yãku kowo ka
baadommaɔ.”
22 Yen sɔ̃na Yesu ka sun nɔɔ mwɛɛru naawa te ta buram bo.
23 Mi Yesun gari ka yãku kowo ben gari yi kpam wunana wee. Yãku kowo be, ba dabia yèn sɔ̃ gɔɔ ku ra wure ba n wãa sɔmbu te sɔɔ ka baadomma,
24 adama Yesu u ko n wãawa ka baadommaɔ. Ba ɲ̀ maa win yãku kowo sɔmburu suamɔ bu goo wɛ̃.
25 Yen sɔ̃na u koo kpĩ u bu faaba ko tɛ̃n di ka baadommaɔ be ba Gusunɔ susimɔ win min di, domi u wãawa u ka Gusunɔ suuru kana ben sɔ̃.
26 N n mɛn na, Yesu sãawa yãku kowo tɔnwero wìn bukata sa mɔ. U Gusunɔ wɛ̃re, u dɛɛre, u ɲ̀ durum koore. Wi ka durumgibu ba wunanɛ. Ba nùn sua ba ka da sere wɔllɔ.
27 U ɲ̀ sãa nge yãku kowo tɔnwero beɔnɔ. U ɲ̀ baadomman yãku kobun bukata mɔ, gbiikaa win tiin toranun sɔ̃ ka sere gabuginu. U yãku teeru kua te ta tura sere ka baadommaɔ sanam mɛ u ka win tii abɔru kua.
28 Mɔwisin wooda ya dam sarirugibu kua yãku kowo tɔnwerobu. Adama Gusunɔn gari yi u kua ka bɔ̃ri, yi yi na woodan biru, yi Bii wi u yiba ka baadommaɔ kua yãku kowo tɔnwero.

8

Yesu

bɛsɛn yãku kowo tɔnwero

1 Tɛ̃ gari yin wiru wee. Bɛsɛ sa yãku kowo tɔnwero win bweseru mɔ wi u sɔ̃ wɔllɔ Gusunɔ dam kpurogiin sina turarun nɔm geuɔ.
2 U yãku kowo tɔnwerorun sɔmburu mɔ̀ aye dɛɛraru sɔɔ te ta sãa Gusunɔn wãa yerun tii tii, te Yinni u kua, n ɲ̀ mɔ tɔnu.
3 Ba ra yãku kowo tɔnwero gɔsiwa u ka Gusunɔ kɛ̃nu wɛ̃ kpa u yãkunu ko. N n mɛn na, bɛsɛn yãku kowo tɔnweron tii u ko n gãanu mɔwa ni u koo ka yãkuru ko.
4 U n wãa handunia sɔɔ, u ɲ̀ ko n mam sãa yãku kowo domi yãku kowoba wãa be ba ra yãkuru ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya yiiremɔ.
5 Yãku kowo ben sɔmburu ta sãa te ta wãa wɔllɔn weenasiru tɔna ka ten yaayaasu, nge mɛ Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa sanam mɛ u kĩ u kuu bekurugiru ko, u nɛɛ, “A de a kuu te ko ta n sãa nge te na nun sɔ̃ɔsi guuru wɔllɔ.”
6 Adama tɛ̃ ba Yesu sɔmburu nɔmu sɔndia te ta begiru bɛɛrɛ kere, domi u sãa arukawani ye ya bɛɛrɛ bon swaa sɔmɔ. Ba arukawani ye bɔkuawa ka nɔɔ mwɛɛ ni nu bɛɛrɛ bo.
7 Arukawani gbiikaa yà kun serere mɔ, n ɲ̀ maa koorɔ gaa yu ye kɔsire ko.
8 Adama Gusunɔ u win tɔmbu gerusimɔ ye u nɛɛ,
“Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔ̃nu ganu sisi

nì sɔɔ kon ka Isireliba ka Yudaba
arukawani kpaa bɔke.
9 Adama ya ǹ ko n sãa yèn bweseru na
raa ka ben baababa bɔkua
dɔma te na bu nɔmu nɛnua na yara
Egibitin tem di.
Ba ǹ ka nɛn arukawani ye yɔ̃re ye na
ka bu bɔkua.
Yen sɔ̃na na bu atafiiru kua.
Yeya Yinni Gusunɔ u gerua.
10 U kpam nɛɛ, arukawani kpaa ye
wee,
ye kon ka Isireliba bɔke amɛn biru.
Kon nɛn wooda doke ben bwisikunu
sɔɔ.
Kon ye yorusi ben gɔ̃rusɔ.
Kon ko ben Yinni kpa bu ko nɛn
tɔmbu.
11 Goo sari be sɔɔ wi u koo win wuugii
ǹ kun mɛ win temgii keu sɔ̃ɔsi
u nɛɛ,
u Yinni Gusunɔ gio.
Domi be kpurowa ba ko n man yɛ̃
saa bii piimunun di sere ka bukurobɔ.
12 Kon bu ben toranu suuru kua.
Na ǹ maa ben toranu yaayamɔ.”
13 Sanam mɛ Gusunɔ u arukawani
kpaan gari mɔ̀, ya geruawa u gbiikaa
kua gura. Ye ya maa sãa gura ya tɔkɔ
mɔ̀ ya doonɔ.

9

Sãa temkiru ka wɔrukiru

1 Arukawani gbiikaa ya sãarun
wooda mɔ ka maa sãa yeru handunia
sɔɔ.
2 Ba kuu bekurugiru gira. Ten
adɛrɔwa ba soka dii dɛɛraru. Miya fi-
tila ga wãa ka tabulu ka Yinni Gusunɔn
pɛ̃ɛ.
3 Ta maa dii sɔɔ mɔ ge ba kua ka beku
kareru. Geya ba soka dii te ta dɛɛre
gem gem.
4 Miya kpakorora wãa te ba wura
pote tèn wɔllɔ ba ra turare dɔ̃ɔ doke.
Miya maa woodan kpakorora wãa te
ba maa wura pote. Kpakoro te sɔɔ,
weke wuragira wãa, mi ba manna
doke ka Aronin dɛka ye ya kpara ka
kpee bɛsi mi ba woodan gari yorusi.
5 Kpakoro ten wɔlləwa wɔllun
kɔ̃sobun weenasiba wãa be ba
Gusunɔn yiikon girima sɔ̃ɔsimɔ. Ben
kasa ya dɛriare ya wukiri mi ba ra
yãku yɛm yɛ̃ke toranun sɔ̃. Adama sa
ǹ kpɛ̃ su gãa ni kpuron gari saari tɛ̃.
6 Tɛ̃, bà n ye kpuro yi yi nge mɛ, yera
yãku kowobu ba ra du adɛrɔ ge sɔɔ bu
ben sãarun sɔmburu ko.
7 Adama yãku kowo tɔnwero wi
turowa u ra du dii sɔɔ ge sɔɔ, wɔ̃ɔ ka
wɔ̃ɔ nɔn teeru ka yãku yɛm mɛ u ra
Gusunɔ tusie win tiin toranun sɔ̃ ka
maa tɔmbuginu ni ba kua yɛ̃ru sariru
sɔɔ.
8 Nge mɛya Hunde Dɛɛro u sɔ̃ɔsimɔ
ma swaa ye ya dɔɔ dii te ta dɛɛre gem
gem sɔɔ ya ǹ gina kɛniare saa yè sɔɔ
adɛrɔ ge, ga wãa,
9 domi ga sãawa saa yen weenasia.
Ya gerumɔ ma kɛ̃nu ka yãku ni ba
Gusunɔ kuammɛ, nu ǹ kpɛ̃ nu tɔnu wi
u sãa te mɔ̀n gɔ̃ru dɛɛrasia mam mam.
10 Domi ya sãawa wasi tɔnan wooda
ye ya ka dim ka nɔrubu ka wasin
dɛɛrasiabun woronu yã. Ba wooda ye
yi sere kpaa yu ka na.
11 Adama Kirisi nawa u n ka sãa gãa
gee ni nu wãa tɛ̃n yãku kowo tɔnwero.
U dua kuru garun min di te ta kpãaru
bo ma ta buram bo. N ǹ mɔ tɔmbu ba
tu kua. Ta ǹ wãa handunia ye sɔɔ.
12 Ye Kirisi u dua nɔn teeru ten dii
te ta dɛɛre gem gem sɔɔ ya tura sere ka
baadommaɔ. U ǹ due ka bonu ka naa
binun yɛm. Win tii tiin yɛma u ka dua,
ma u sun yakia sere ka baadommaɔ.
13 Ba ra bonu ka naa kinɛnun yɛm
ka naa ye ba dɔ̃ɔ mɛnin torom yɛ̃ke
tɔmbu sɔɔ be ba ǹ dɛɛre bu ka dɛɛra
woodan nɔni sɔɔ.
14 N n mɛn na, amɔna Kirisin yɛm
arufaani ko n nɛ. Domi Gusunɔn
Hunde wi u ku ra kpen saabuwa u tii
Gusunɔ wɛ̃ nge yãku te ta ǹ bau mɔ.
Win yɛma mu koo bɛsɛn gɔ̃ru dɛɛrasia
saa sɔm kamginun di kpa su ka kpĩ su
Gusunɔ, Yinni waso sã.
15 Yen sɔ̃na Kirisi u sãa nɔɔ mwɛɛ
kpaarun swaa sɔmɔ. Win min diya
be Gusunɔ u soka ba gãa ni nu ku
ra kpe tubi dimɔ ni Gusunɔ u bu nɔɔ
mwɛɛru kua. Ba koo kpĩ mɛ, yèn sɔ̃
gɔɔn gari dua sɔɔ, wi u tɔmbu yakiamɔ
ben toranun di ni ba kua nɔɔ mwɛɛ
gururun saa sɔɔ.
16 Domi nɔɔ mwɛɛ ten bweseru tu ka
koora tilasi wi u tu kua u gbi.

17 Geema, nɔɔ mwɛɛ ten bweseru ta
ɲ arufaani mɔ ma n kun mɔ wi u tu kua
u gu. Ta ɲ dam gam mɔ saa ye yɛ̃ro u
wasi.
18 Yen sɔ̃na nɔɔ mwɛɛ gbiikiru ta ɲ
yibiare sanam mɛ ba ɲ yɛm yɛ̃ke.
19 Gbiikaa Mɔwisi u tɔmbu kpuro
wooda baayere nɔɔsia nge mɛ Gusunɔ
u yi. Yen biru u naa binu ka bonun
yɛm sua ka nim, u yãa san swãasu
ka isɔpun kikisu kpɛ̃ɛ, ma u woodan
tireru ka tɔmbu kpuro yɛm mɛ yɛ̃ke.
20 Ma u nɛɛ, yeniwa yɛm mɛ mu
woodan gari sire ye Gusunɔ u wɛ̃ bɛɛn
sɔ̃.
21 Mɔwisi u maa kuu bekurugii te ka
gãanu kpuro ni ba ra ka sãaru ko yɛm
yɛ̃ke.
22 Woodan komaru sɔɔ yɛma mu ra
gãa dabinu dɛɛrasie. Toranu kun maa
suuru waarɔ ma n kun mɔ ba yɛm
yɛ̃ka.

Kirisin yãkura durum wɔkamɔ

23 N weenɛ bu wɔllun gãanun
weenasii ni dɛɛrasia nge mɛ. Adama
wɔllun gãanun tii nu yãkunun bukata
mɔ ni nu bɛɛrɛ kere.
24 Domi Kirisi u ɲ due dii dɛɛraru
sɔɔ te tɔnu kua, te ta sãa Gusunɔn
wãa yerun weenasiru. U duawa sere
wɔllun tii tii sɔɔ u n ka yɔ̃ tɛ̃ Gusunɔn
wuswaaɔ bɛsɛn sɔ̃.
25 Yuuban yãku kowo tɔnwero u ra
du wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ dii te ta dɛɛre gem gem
sɔɔ ka yɛm mɛ mu ɲ sãa win tiigim.
Adama Kirisi u ɲ due u ka tii abɔru ko
nɔn dabiru.
26 U n kua mɛ, u koo raa nɔni sɔ̃ɔra
nɔn dabinu saa toren di. Adama u dua
tɛ̃ nɔn teeru sanam dãakim mɛni sɔɔ u
ka toraru wuna sanam mɛ u ka tii wɛ̃
nge abɔru.
27 Nge mɛ Gusunɔ u baawure bure u
gbi nɔn teeru u sere nùn siri,
28 nge mɛya Kirisi u tii wɛ̃ nɔn teeru
nge abɔru u ka tɔn dabinun toranu
sɔbe. U koo maa kurama nɔn mɛɛruse,
n ɲ mɔ u ka toranu sɔbe, adama u ka
bu faaba kowa be ba nùn mara.

10

1 Yuuban wooda ya ɲ gãa gee ni
nu wãa tɛ̃n gari tubusie sãa sãa, ya
sãawa nin yaayaasu. Yen sɔ̃na ya ɲ
kpɛ̃ yu ka yãku tee ni ba ra ko wɔ̃ɔ ka
wɔ̃ɔ tɔmbu dɛɛrasia mam mam be ba
Gusunɔ susimɔ ka ni.
2 Tɔn be ba Gusunɔ sãamɔ nge mɛn
bweseru, bà n daa dɛɛra mam mam
ben toranun di, ben gɔ̃ru ga ɲ koo raa
maa bu taarɛ wɛ̃, yãkunu kun ko n daa
maa wãa.
3 Adama yãku ni, nu sãawa ni nu
koo tɔmbu ben toranu yaayasia wɔ̃ɔ ka
wɔ̃ɔ.
4 Domi naa kinɛnu ka bonun yɛm
mu ɲ kpɛ̃ mu toranu wuna.
5 Yen sɔ̃na, sanam mɛ Kirisi u kĩ u na
handunia sɔɔ, u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
“A ɲ yãkuru kĩ ɲ kun mɛ kɛ̃ru.
Yen sɔ̃na a man wasi kua.
6 A ɲ nuku dobu mɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ɲ kun mɛ
torarun yãkunun sɔ̃.
7 Ma na nɛɛ, nɛ wee Gusunɔ,
na sisi n ka wunɛn kĩru ko
nge mɛ ba nɛn gari yorua woodan
tireru sɔɔ.”
8 Gbiikaa u gerua u nɛɛ, “A ɲ yãkuru
kĩ ɲ kun mɛ kɛ̃ru, ɲ kun mɛ yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru, ɲ kun mɛ torarun
yãkuru. A ɲ maa nuku dobu mɔ ni
sɔɔ.” Ka mɛ, ba ni mɔ̀ nge mɛ wooda
ya yiire.
9 Yen biru u nɛɛ, “Nɛ wee na sisi n ka
wunɛn kĩru ko.” Nge mɛya u ka sãa
gururu kpeerasia ma u kpaaru kɔsire
kua.
10 Yesu Kirisi u Gusunɔn kĩi te kua,
yen sɔ̃na sa dɛɛra bɛsɛn toranun di ka
abɔ te u kua ka win wasi nɔn teeru.
11 Tɔ̃ru baatere yãku kowo baawure
ra n yɔ̃wa u ka win sɔmburu ko. Yãku
tee niya u ra n mɔ̀ baa mɛ nu ɲ kpɛ̃ nu
toranu wuna.
12 Adama yãku teera Kirisi u
kua toranun sɔ̃ te ta tura sere ka
baadommaɔ. Yen biru u da u sina
Gusunɔn nɔm geuɔ,
13 u n ka mara sere Gusunɔ u ka win
yibɛrɛba sura bu ko win naa sɔnditiru.
14 Domi ka abɔ teera u bu dɛɛrasia
mam mam sere ka baadommaɔ be
Gusunɔ u kua wigibu.
15 Hunde Dɛɛro u maa sun ye sɔ̃ɔmɔ.
Gbiikaa u nɛɛ,
16 “Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
arukawani kpaa ye wee

ye kon ka bu bɔke amɛn biru.
Kon nɛn wooda doke ben bwisikunu
sɔɔ.
Kon ye yorusi ben gɔ̃rusɔ."
17 Ma u kpam nɛɛ, "Na ǹ maa
ben toranu ka ben wooda sarabu
yaayamɔ."
18 Tɛ̃ bà n goon toranu wuna, n ǹ maa
tilasi bu yãkuru garu ko ten sɔ̃.

Su Gusunɔ susi

19 Yen sɔ̃na nɛgibu sa toro sindu mɔ
su ka du dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ
Yesun yɛm saabu.
20 U sun swaa kpaa yaba ye ya wasi
saa karerun min di te ta sãa win wasi.
21 Sa maa yãku kowo tɔnwero mɔ wi
ba swĩi Gusunɔn tɔmbun sɔ̃.
22 N n mɛn na, i de su Gusunɔ susi
ka murafiti sariru ka naanɛ doke bi bu
toro sindu mɔ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ ge ga ǹ
taarɛ mɔ ka wasi yi ba dɛɛrasia ka nim
dɛɛram.
23 Su de sa n yĩiyɔ bini nɛni dim dim
bìn seeda sa dimɔ, domi Gusunɔ wi u
nɔɔ mwɛɛru kua u sãa naanɛgii.
24 Su laakari kuana kpa su dam
kɛ̃ɛna, sa n ka kĩru sɔ̃ɔsimɔ kpa sa n
sɔm geenu mɔ̀.
25 Su ku mɛnnɔsu sina nge mɛ n sãa
gabun dɔɔnɛ. Adama su dam kɛ̃ɛna n
kere, yèn sɔ̃ i waamɔ ma Yinnin tɔ̃ru
ta turuku kooma.
26 Domi sà n yɛ̃ ma torara sa ka mɔ̀
sanam mɛ sa gem gia kɔ, yãkuru garu
maa sari te ta koo bɛsɛn toranu wuna.
27 N tiewa sa n siribu mara ka dɔ̃ɔ
boko wi u koo Gusunɔn yibɛrɛba kam
koosia.
28 Baawure wi u Mɔwisin wooda
sara ba ra nùn gowa ka wɔnwɔndu
sariru, tɔnu yiru ǹ kun mɛ ita bà n
seeda di ma u taarɛ mɔ.
29 N n mɛn na, amɔna n ko n sãa siri-
bun sanam ka wi u Hunde duromgii
wɔnwa ma u Gusunɔn Bii gɛma ma
u win yɛm kam mɛɛra mɛ Gusunɔ u
ka win nɔɔ mwɛɛrun gari sire ma u
ka yɛ̃ro dɛɛrasia. I n yɛ̃ ma yɛ̃ro win
sɛɛyasiabu koo kpɛ̃a.
30 Domi bɛsɛ sa yɛ̃ro yɛ̃ wi u gerua u
nɛɛ, "Nɛna kon mɔru kɔsia, nɛna kon
dibu kɔsia." U maa kpam nɛɛ, "Yinni
Gusunɔ u koo win tɔmbu siria."
31 Gari kɔ̃siya Gusunɔ Yinni waso ù
n tɔnu nɔma doke.
32 I yaayo nge mɛ i gasɔ kua. Sanam
mɛ i Gusunɔn yam bururam wa i kpa,
i nɔni sɔ̃ɔra gem gem adama i yɔ̃ra sim
sim taa bi sɔɔ.
33 Gasɔ ba bɛɛ wɔmmɔ ma ba bɛɛ
nɔni sɔ̃ɔmɔ batuma sɔɔ, gasɔ maa i
gabu dam kɛ̃mɔ be ba wahala yen
bweseru waamɔ.
34 Geema, i ka pirisɔmba nɔni
swãaru bɔnu kua. Ye ba maa bɛɛ bɛɛn
dukia wɔrari, i wura ka nuku dobu,
domi i yɛ̃ ma i dukia mɔ ye ya bɛɛrɛ bo
ye ya ko n wãa ka baadommaɔ.
35 N n mɛn na, i ku wɔrugɔru kpana,
domi ten are kpã.
36 Ka gem, i ǹ ko ko i kun tɛmanɛ i ka
Gusunɔn kĩru ko kpa i wa i mwa yèn
nɔɔ mwɛɛru u bɛɛ kua.
37 Geema, nge mɛ Gusunɔn gari
gerumɔ,
"N tiewa fiiko, kɛ̃ɛriki tɔna.
Wi u koo na u ka tunuma, u ǹ tɛɛmɔ.
38 Ma wi u sãa gemgii nɛn nɔni sɔɔ,
u ko n wãa naanɛ dokebun saabu.
Adama ù n biru wura,
nɛn gɔ̃ru ga ǹ maa ka nùn doramɔ."
39 Sa ǹ wãa be ba biru wurɔ bu ka
kam kon wuurɔ, sa wãawa be ba naanɛ
doke bu ka ben hunden faaba wan
wuurɔ.

11

Naanɛ dokebu

1 Wi u naanɛ doke u yɛ̃ kam kam ma
ye u yĩiyɔ u koo ye wa. U maa yɛ̃ ma ye
ya ǹ waarɔ ka nɔni ya wãawa ka gem.
2 Naanɛ doke bin bwesera yeruku
tɔmba mɔ. Yen sɔ̃na ba bu seeda gea
diiya.
3 Ka naanɛ dokeba sa tuba ma
Gusunɔn gariya handunia ya ka taka
koora. Nge mɛya ba ye sa waamɔ kua
ye sa kun waamɔn di.
4 Ka naanɛ dokeba Abɛli u Gusunɔ
yãkuru kua te ta Kaɛnigiru bɛɛrɛ kere.
Win naanɛ dokebun saabuwa ba nùn
soka gemgii domi Gusunɔn tii u win
kɛ̃nu mwa. Ka naanɛ dokeba Abɛli u
maa gari mɔ̀ ka tɛ̃ baa mɛ u gu.
5 Naanɛ dokebun sɔ̃na ba Enɔku sua
Gusunɔn mi u ǹ gu. Goo sari wi u
maa ka nùn nɔni waare, domi Gusunɔ
u nùn sua u ka da win mi. Gusunɔn

gari maa gerumɔ, bu sere nùn sua win kookoosu Gusunɔ wɛ̃re.
6 N deema goo sari wìn kookoosu koo Gusunɔ wɛ̃re n kun ka naanɛ dokebu. Geema, wi u Gusunɔ susimɔ u naanɛ sãa ma Gusunɔ u wãa ma u ra be ba nùn kasu durom kue.
7 Ka naanɛ dokeba Nɔwɛ u Gusunɔn gari swaa daki sanam mɛ u nùn kirɔ kua ye ya sisin sɔ̃ ye u ɲ̀ gina wa. U Gusunɔ nasia u nùn mɛm nɔɔwa ma u goo nimkuu dãka gè sɔɔ wi ka win yɛnugibu ba faaba wa. Nge mɛya u handuniagibu taarɛ wɛ̃ ma u gem wa Gusunɔn nɔni sɔɔ naanɛ dokebun saabu.
8 Ka naanɛ dokeba Aburahamu u Gusunɔn sokuru wura ma u swaa wɔri u dɔɔ tem gam gia mɛ Gusunɔ u koo nùn wɛ̃ nge tubi ma u dɔɔ mi u ɲ̀ yɛ̃.
9 Ka naanɛ dokeba u sina nge sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ u nùn nɔɔ mwɛɛru kua. U wãa kuu bekuruginu sɔɔ wi ka Isaki ka Yakɔbu. Ben tii, nɔɔ mwɛɛ tee tera Gusunɔ u maa bu kua.
10 Domi Aburahamu u wuu bɔkɔ mara ge ga kpɛɛkpɛɛku damguu mɔ. Gusunɔwa u wuu gen kpunaa kua ma u gu bana.
11 Naanɛ dokebun saabuwa Saaraan tii maa dam wa u ka gura sua baa mɛ u yen saa doona. U yɛ̃ ma Gusunɔ wi u nɔɔ mwɛɛru kua u sãa naanɛgii.
12 Nge mɛya, saa tɔn durɔ turon min di, wi u gɔɔ tura, tɔmba marura ba dabia nge wɔllun kperi ka nim wɔ̃kun yani sɛɛri yi goo kun kpɛ̃ u gari.
13 Naanɛ dokebu sɔɔra tɔn be kpuro ba gu. Ba ɲ̀ gãa gee ni wa ba mwɛ nìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, adama ba nu wawa sarun di ba dam koosia ma ba wura ma ba sãa sɔbu ka tem yarobu handunia sɔɔ.
14 Be ba gerumɔ mɛ, ba sɔ̃ɔsimɔ kpasasa ma ba tem kasu.
15 Tem mɛ ba derin bɛkɛ yà n daa bu mɔ̀, ba koo raa ayeru wa bu ka gɔsira mi.
16 Adama tɛ̃ ba tem kasu mɛ mu buram bo, tem mɛya tem wɔllugim. Yen sɔ̃na sekura kun Gusunɔ mɔ̀ bu ka nùn soku ben Yinni domi u bu wuu gagu sɔɔru kua.
17 Naanɛ dokebun sɔ̃na Aburahamu u ka Isaki yãkuru kua ye Gusunɔ u win laakari mɛɛrimɔ. Aburahamu wiya Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ka mɛ, u sɔɔru kpa u ka win bii teereru yãkuru ko.
18 Gusunɔ u raa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Isakin min diya wunɛn bwesera koo yari.”
19 U bwisika ma Gusunɔ u dam mɔ u ka tɔnu seesia gɔrin di mam, ma ka gem u Isaki wa nge u wurama gɔrin di.
20 Ka naanɛ dokeba, Isaki u Yakɔbu ka Esau domaru kua, ma u bu sɔ̃ɔwa ye ya koo koora.
21 Ka naanɛ dokeba Yakɔbu u Yosɛfun bibu domaru kua tia tia ye u gɔɔ turuku kua, ma u dɛka tãsa u ka Gusunɔ sãwa.
22 Ye Yosɛfu u gɔɔ turuku kua, ka naanɛ dokeba u Isireliba sɔ̃ɔwa ma saa ya sisi yè sɔɔ ba koo yari Egibitin di, ma u bu sɔ̃ɔwa nge mɛ ba koo win kukunu koosina.
23 Sanam mɛ ba Mɔwisi mara, ka naanɛ dokeba win mɔwɔba nùn berua suru ita, domi ba wa ma u sãa bii durɔ burɔ, ba ɲ̀ maa bɛrum kue bu ka sunɔn wooda sara.
24 Ka naanɛ dokeba, ye Mɔwisi kpɛ̃a u yina bu nùn soku Egibitin sunɔn bii tɔn kurɔn bii.
25 U kĩa bu nùn nɔni sɔ̃ ka Gusunɔn tɔmbu sannu ka sere ye u koo yɛ̃ɛri durum sɔɔ saa fiiko.
26 U bwisika u wa n sanɔ bu nùn gɛm nge wi Gusunɔ u gɔsa n kere u Egibitin dukia wa, domi sian areya u mɛɛra.
27 Ka naanɛ dokeba Mɔwisi u yara Egibitin di, u ɲ̀ sunɔn mɔrun bɛrum kue. U yɔ̃ra dim dim nge wi u Gusunɔ waamɔ baa mɛ u ɲ̀ waarɔ.
28 Ka naanɛ dokeba u ka Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru torua ma u dera ba yɛm yɛ̃ka dii kɔnnɔsɔ kpa wi u bii yerumaba goomɔ u ku Isirelibagibu baba.
29 Ka naanɛ dokeba Isireliba ba nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari tɔbura nge tem dira. Adama sanam mɛ Egibitigiba kĩa bu ko nge mɛ, ba nim diira.
30 Naanɛ dokebun sɔ̃na Yerikon gbãrara ka wɔruma ye Isireliba ba wuu ge sikerena sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

31 Naanɛ dokebun saabuwa Rahabu
kurɔ tanɔ wi, u ǹ gu ka be ba ǹ Gusunɔ
mɛm nɔɔwɛ sannu yèn sɔ̃ u Isirelibaŋ
gɔrobu dam koosia ka nuku tia.
32 Mba kon maa gere. Ayera kun
man turi n ka Gedeonin gari gere
ka Barakigii, ka Sansom ka Yɛfite ka
Dafidi ka Samuɛli ka sere Gusunɔn
sɔmɔbu.
33 Naanɛ dokebun sɔ̃na ba sinambu
tabu di, ba kua ye ya wã, ba wa ba mwa
ye Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua. Ba
gbee sinansun nɔsu kɔrua,
34 ba dɔ̃ɔ boko go, ba takobin gɔɔ
kisirari. Ba ǹ daa dam mɔ adama ba
kua damgibu. Ba bu nasia tabu sɔɔ, ba
tɔn tukobu tabu di.
35 Tɔn kurɔbu gabu ba ben tɔmbu
wa ba wurama gɔrin di.
Ba gabu tɔ̃ya kua ba ka go. Ba yina
bu bu faaba ko bu ka wa bu se bu du
wãaru sɔɔ te ta buram bo.
36 Ba maa kpam gabu yaakoru kua,
ba bu sɛni so. Ba gabu bɔkua ka yɔni
ba doke pirisɔm sɔɔ.
37 Ba gabu kpenu kasuka ba go, ba
gabu bɔtira kpirinu yiru, ba gabu go
ka takobi. Ba yãa gɔni ka boo gɔni
deewa ba ka bɔsi. Ba sãa sãarobu, ba
nɔni sɔ̃ɔra, ba tɔ̃ya wa.
38 Ben gem sɔ̃, handunia kun weenɛ
ya n sãa ben wãa yeru. Ba yaayaare
kua gbabunɔ ka guunu wɔllɔ ka kpee
baaba sɔɔ ka wɔrusɔ.
39 Ba tɔn be kpuro seeda gea diiya
ben naanɛ dokebun saabu. Ka mɛ, ba
ǹ wa ba mwɛ yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ
u kua.
40 Geema, nge mɛ Gusunɔ u sun
gãanu yiiye ni nu bɛɛrɛ bo, u ǹ kĩɛ bu
ko be ba yiba n kun ka bɛsɛ sannu.

12

Gusunɔ bɛsɛn Baaba

1 Bɛsɛ maa, seeda dio dabi teniwa ta
sun sikerenɛ. N n mɛn na, i de su ye
fɛ̃ra su kɔ̃ ye ya sun baasi bɛsɛn sanum
sɔɔ ka durum ye ya ra sun fuuku mani
sim sim, kpa su tɛmana garasan duka
sɔɔ ye ya sun mara.
2 Su nɔni wukia sa n Yesu mɛɛra.
Win min diya bɛsɛn naanɛ dokebu
wee, wiya maa bu yibiamɔ. U wura
ba nùn go dãa bunanaru sɔɔ, u ǹ gɔɔ
win bweserun sekuru mɛɛra domi u
nuku dobu yĩiyɔ bu nùn yiiye. Tɛ̃ u sɔ̃
Gusunɔn sina kitarun nɔm geuɔ.
3 I win gari bwisikuo nge mɛ u
tɛmana ka yibɛrɛ tɛɛ te durumgiba ka
nùn nɛnua, kpa i ku mwia kpana i dam
bia.
4 Domi bɛɛ ka durum gabirinaa sɔɔ,
i ǹ gina gabirinɛ sere n ka ko gɔɔ.
5 I dam kɛ̃ɛ gari duari yi Gusunɔ u
bɛɛ sɔ̃mɔ nge win bibu? U nɛɛ,
“Nɛn bii, a ku Yinni Gusunɔn
sɛɛyasiabu atafiiru ko.
A ku maa nuki sankira ù n nun
gerusimɔ.
6 Domi wi Yinni u kĩ wiya u ra
sɛɛyasie,
kpa u tɔnu baawure sɛna so wi u garisi
win bii.”
7 I ka bɛɛn nɔni swãaru tɛmanɔ,
Gusunɔ u bɛɛ kuammɛwa nge win
bibu. Bii wara wãa wi win baaba ku
ra sɛɛyasie.
8 Bà kun bɛɛ sɛɛyasie, nge bii be ba tie,
ǹ n mɛn na, i ǹ sãa baan bibu, bɛɛ bii
seegebara.
9 Su bɛsɛn tundobu yaaya. Ba sun
sɛɛyasia sa maa bu bɛɛrɛ wɛ̃. N n mɛn
na, sa ǹ ko bɛsɛn Baaba wɔrukoo wiru
kpĩiya kpa sa n wãaru mɔ?
10 Bɛsɛn tundo be, ba sun sɛɛyasia
saa fiiko sɔɔ nge mɛ n bu wɛ̃re.
Adama Gusunɔ u ra sun sɛɛyasie bɛsɛn
arufaanin sɔ̃ kpa sa n ka dɛɛre nge wi.
11 Bà n sun sɛɛyasiamɔ n da n gina
sãawa nuku sankiranu, n ǹ mɔ nuku
dobu. Adama amɛn biru be ba swaa
gea gia sɛɛyasia bi sɔɔ, ba ra bin
arufaani di ye ya sãa bɔri yɛndu ka daa
gea.

Bwisi kɛ̃ru ka kirɔ

12 Bɛɛ be i wasire i nɔma sãare, i tii
tãsisio i nɔma sua kpa i de bɛɛn dũa ya
n dam mɔ.
13 I n sĩimɔ swɛɛ yi yi wã sɔɔ, kpa naa
si su ǹ bwãa do, su ka bɛkura kpa su
ku ka kirira.
14 I hania koowo i n ka nɔɔ tia sãa
ka tɔmbu kpuro kpa i n wãaru dimɔ te
ta dɛɛre, domi goo sari wi u koo Yinni
wa, win wãaru tà kun dɛɛre.
15 I n tii sɛ kpa bɛɛn goo u ku raa
Gusunɔn durom bia. I n tii sɛ kpa

məru ye i yi gõruə yu ku raa se nge kpii pəturə yu wahala doke, kpa yen dɛ̃ɛ yi tən dabinu baba.
16 I n tii sɛ kpa goo u ku ka goo kõə mɛnna tantanaru səə, kpa goo u ku maa yina u gãa dɛɛranu bɛɛrɛ wɛ̃, nge Esau wi u bii yerumarun tubi dəra dĩa gbɛ̃ɛ teerun sõ.
17 Amɛn biru bɛɛn tii i yɛ̃ ma u kĩa win baaba u nùn domaru kua adama u nùn yinari domi u ǹ swaa wa u ka kəsi ye u kua baa mɛ u kasu ka swĩi.

18 Bɛɛ, i ǹ susimɛ guurə te ba koo kpĩ bu baba, nge mɛ Isireliba ba guu te ba mə̀ Sinai susi. Guu te, ta dõə boko mə, ka yam wə̃kuru ka yam tĩreru ka woo guna,
19 ka kəban wurenu ka nəəgiru. Ye Isireliba ba nəəgii te nua ba suuru kana nəə ge, gu ku maa ka bu gari gɛɛ ko.
20 Domi ba ǹ yiire bin dam mə bi bu nɛɛ, “Hunde koni baayere ye ya guu te baba baa ǹ n gbeeku yaan na, ba koo ye kpenu kasukuwa bu go.”
21 Ye ba wa mi, ya bɛrum mə sere Məwisi u gerua u nɛɛ, “Bɛrum man mə̀ sere na diirumə.”

22 Adama bɛɛ, Siənin guura i susi ka Gusunə Yinni wason wuu ge ga sãa Yerusalɛmu wərukaa, ka gen gərado dabi dabiru te ta ǹ garirə te ta mɛnnɛ ka nuku dobu.
23 Gusunəwa i susi wi u sãa təmbu kpuron siri kowo, ka win bii yerumaban mɛnnə bèn yĩsa yorua wəllə, ka maa tən geebun hundeba be Gusunə u dɛɛrasia mam mam.
24 Yesuwa i susi wi u sãa nəə mwɛɛ kpaa ten swaa səmə, ka win yɛm mɛ mu yɛ̃kara, mɛ mu gari mə̀ yi yi Abɛlin yɛmgii nəəbu dobu kere.

25 N n mɛn na, i n tii sɛ kpa i ku yɛ̃ron nəə yina wi u ka bɛɛ gari mə̀. Be ba yina bu win gari swaa daki wi u bu kirə mə̀ handunia səə, ba ǹ sɛɛyasiabu kisirari. Kaa sere gere bɛsɛ? Sa ǹ kisiramə sà n nùn biru kisi wi u ka sun gari mə̀ wəllun di.
26 Win nəə ga tem yĩira sanam mɛ, adama tɛ̃ u sun nəə mwɛɛ teni kua u nɛɛ, “Kon kpam wure n tem yĩire nən teeru, adama n ǹ maa mə mɛ tənа, ka wəlla.”
27 Ye u nɛɛ, “Kon kpam ko nən teeru,” ya sõəsimə ma taka koora koo yĩirura yu doona kpa ye ya kun yĩirurə ya n ka wãa.
28 Yen sõ, su Gusunə siara domi sa bandu mə te ta ǹ yĩirurə kpa su nùn sã nge mɛ u kĩ ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu ka nasiaru.
29 Geema, Gusunə bɛsɛn Yinni u sãawa nge dõə wi u ra kam koosie.

13

Nge mɛ bɛsɛn kookoosu

koo ka Gusunə wɛ̃re

1 I n da n bɛɛn naanɛ dokeosibu kĩ.
2 I yaayo ma n weenɛ i səbu yaarɛ ko, domi be ba kua mɛ, ben gaba wəllun gəradoba yaarɛ kua ba ǹ ka baaru.
3 I pirisəmba yaayo nge mɛ i ko ko ì n ka bu wãa sannu. I be ba nəni sõəmə yaayo domi bɛɛn tii, wasiya i maa mə.
4 I de baawure u n durə ka kurən suanaan bɛɛrɛ yɛ̃ kpa durə ka kurə səə torara kun wãa. Domi Gusunə u koo bu siri be ba kõə mɛnnamə tantanaru səə ka be ba sakararu mə̀.
5 I ku de gobin kĩru ta n bɛɛ nɛni. I de ye i mə yu ka bɛɛ nɛrena domi Gusunə u nɛɛ, “Na ǹ nun derimə pai, mɛya na ǹ maa nun biru kisimə ka baadommaə.”
6 Yen sə̃na sa ko kpĩ su tororu so su nɛɛ,
“Yinni Gusunəwa sãa wi u koo man somi.
Na ǹ gãanu ganun bɛrum mə.
Mba tənu koo kpĩ u man kua.”
7 I bɛɛn gasən swaa gbiobu yaayo be ba bɛɛ Gusunən gari nəəsia. I bwisikuo nge mɛ ba ben wãaru di-isina ma ba gu, kpa i ben naanɛ dokebu saari.
8 Yesu Kirisi turo wiya mi, gĩa ka gisə ka baadommaə.
9 I ku de bu bɛɛ torasia ka sõəsi tuku dabinu. Domi Gusunən duroma mu weenɛ mu n bɛɛn gõrusu tãsisiamə, n ǹ mə dĩanun sesenu. Be ba yabu ye kpuro swĩi ba ǹ yen arufaani gaa waare.
10 Sa yãku yeru mə tèn yãkunu Yuuban yãku kowo be ba ra raa səmburu ko dii dɛɛrarə ba ǹ kpɛ̃ bu di.

11 Domi ba ra yaa sabe nin gonu dõɔ mɛniwa wuun biruɔ sanam mɛ yãku kowo tɔnwero u ka nin yɛm dua dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ u ka mu Gusunɔ tusia tɔmbun durum sõ.
12 Yen sõna Yesun tii maa nɔni sõɔra wuun biruɔ u ka wa u tɔmbu dɛɛrasia ka win tii tiin yɛm.
13 N n mɛn na, su da win mi wuun biruɔ kpa ba n sun gɛma nge wi.
14 Domi sa ǹ wuu gagu mɔ tem mɛ sɔɔ, ge ga ko n wãa ka baadommaɔ. Wuu ge ga wee geya sa kasu.
15 N n mɛn na, sa n Gusunɔ siaramɔ saa Yesun min di kpeetim sari nge yãku kobu, yera sa n da win yĩsiru siare ka bɛsɛn nɔɔ.
16 I ku gean kobu duari, kpa i n sominamɔ ka ye i mɔ. Ya sãawa nge yãku ni nu ra Gusunɔ wɛ̃re.
17 I bɛɛn swaa gbiobu mɛm nɔɔwɔ kpa i bu wiru kpĩiya. Domi bɛɛn hunden gariya ba ra n ka wasire yèn sõ Gusunɔ u koo bu yen gari bikia. I de bu kpĩ bu wisi ka nuku dobu, n kun ka nuku sankiranu. Bà n wisa ka nuku sankiranu, ya ǹ bɛɛ arufaani gaa kuammɛ.
18 I n da sun kanaru kue. Sa yɛ̃ kam kam ma bɛsɛn gõru ga dɛɛre domi sa kĩwa sa n tii kpare dee dee gãanu kpuro sɔɔ.
19 Ye na bɛɛ bikiamɔ gem gem, yera i kanaru ko kpa Gusunɔ u de n wurama bɛɛn mi fuuku.

Kanaru

20 Gusunɔ wi u alafia wɛ̃ɛmɔ u bɛsɛn Yinni Yesu seeya gɔrin di, ma Yesu wi, u kua bɛsɛn yãa kparo boko win yɛm sõ mɛ mu nɔɔ mwɛɛ te ta ku ra kpen gari sire.
21 Gusunɔ turo wi, u bɛɛ dam kɛ̃ i ka daa gea ko kpa i ka win kĩru ko, kpa u maa sɔmburu ko bɛɛ sɔɔ te ta koo nùn wɛ̃re saa Yesu Kirisin min di wi sa ko n bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

Garin wii goberu ka tɔbiribu

22 Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ i de i dam kɛ̃ɛ gari yi swaa daki ka tɛmanabu, domi ye na bɛɛ yorua tire teni sɔɔ ya ǹ dɛ̃u.
23 Na kĩ i n yɛ̃ ma ba bɛsɛgii Timɔte kara pirisɔm di. Ʊ n tunuma yellu, sa ko na bɛɛn mi sannu.
24 I bɛɛn swaa gbiobu kpuro tɔbirio ka maa naanɛ dokeobu kpuro. Italin naanɛ dokeobu ba maa bɛɛ tɔbura.
25 Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ kpuro wãa.

TIRE TE YAKƆBU Ũ YORUA

Yakɔbun tire te, ta ka naanɛ dokeobu yã be ba yarinɛ baama mi Romugiba bandu dii. Ta sun sõɔmɔ nge mɛ n weenɛ Yesugii u win wãaru diisina. Wahala yà n nùn deema, n weenɛ u tɛmana, u ku Gusunɔ taarɛ wɛ̃. Domi win min diya u koo somiru wa. N weenɛwa u win yara kpĩ, kpa u sõɔsi win kookoosu sɔɔ ma u sãa Yesugii. N ǹ weenɛ u goo gɛm. Tɔmbu kpuro ba sãawa tia Gusunɔn nɔni sɔɔ.

Tire ten gari mɛro ya sãawa kookoosu sɔɔra tɔnun naanɛ dokebu bu koo sõɔsira.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1.
2. Naanɛ ka bwisi, wiru 1:2-8.
3. Sãaro ka gobigii, wiru 1:9-11.
4. Laakari mɛɛribu ka kɔkiribu, wiru 1:12-18.
5. Nɔɔbu ka kobu, wiru 1:19-27.
6. A ku goo gɛm, wiru 2:1-13.
7. Naanɛ dokebu ka bin kookoosu, wiru 2:14-26.
8. Yesugii ka win yara, wiru 3:1-12.
9. Bwisi yi yi wee wɔllun di, wiru 3:13-18.
10. Kookoo kõsusun kirɔba, wiru 4:1n di sere wiru 5:6.
11. Tɛmanabu ka kanaru, wiru 5:7-20.

Tɔbiribu

1 Bɛɛ, bwesenu wɔkura yiru, bɛɛ be i yarinɛ handunia kpuro sɔɔ, nɛ Yakɔbu, Gusunɔ ka Yinni Yesu Kirisin yoo, na bɛɛ tɔbura.

A bwisi kanɔ ka naanɛ

2 Nɛgibu, laakari mɛɛri bwese bweseka yè sɔɔ i wɔri kpuro i ye garisio gõru dobu.

3 Domi i yɛ̃ ma bɛɛn naanɛ dokebu bù kun laakari mɛɛribu kpanɛ bu koo bɛɛ tɛmanabu marua.

4 Adama i de tɛmanabu bu bin sɔmburu ko sãa sãa kpa i n ka sãa tɔn girobu be ba yiba, kpa gãanu kun maa bɛɛ tie.

5 Bwisi yì n bɛɛn goo kɔmiɛ u Gusunɔ bikio, u koo nùn yi wɛ̃ domi Gusunɔ wiya u yi tɔmbu kpuro wɛ̃ɛmɔ ka nuku tia gerusibu sari.

6 Adama yɛ̃ro u bikio ka naanɛ, n kun ka sika. Domi wi u sika mɔ̀ u sãawa nge nim wɔ̃kun nim mɛ woo ga suamɔ ga bɔrikiamɔ yam kpuro.

7-8 U sãawa gõrusu yirugii wi u ǹ swaa tia swĩi win wãaru sɔɔ. Tɔnu win bweseru u ku bwisiku ma u koo gãanu ganu wa Yinni Gusunɔn mi.

Sãaro ka gobigii

9 I de naanɛ dokeo bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ u woo kana yèn sõ Gusunɔ u nùn wɔlle sua.

10 Dukiagii maa u woo kanɔ win kawabun sõ, domi u koo doona nge yakasun wɛ̃su.

11 Sõɔ yara ka win yam susuru ma yakasu gbera, sin wɛ̃su dɛrura ma sin buram kpa. Nge mɛya dukiagii u koo dɛrura win sɔma sɔɔ.

Laakari mɛɛribu ka kɔkiribu

12 Doo nɔɔrugiiwa wi u laakari mɛɛribun saa sɔɔ tɛmana. Domi win laakari mɛɛribun biru u koo wãaru wa tèn nɔɔ mwɛɛru Yinni bu kua be ba nùn kĩ.

13 Bà n ka goo kõsa kɔkura u ku raa gere u nɛɛ, Gusunɔwa u nùn kɔkura. Domi ba ku ra ka Gusunɔ kõsa kɔkiri, mɛya win tii u ku ra maa ka goo kõsa kɔkiri.

14 Adama sanam mɛ tɔnun kĩru kankam ta nùn soka ta gawa, yera u kɔkirira.

15 Yen biru kĩru kankam ra gura sue kpa tu toraru ma, toraru tà n maa kpɛ̃a ta kpa, kpa tu gɔɔ ma.

16 Nɛn kĩnasibu, i ku tii nɔni wɔ̃ke.

17 Kɛ̃ɛ geeru baatere ka kɛ̃ɛ buranu kpuro saa wɔllun diya nu ra nɛ. Nu maa weewa Gusunɔn min di wi u sõɔ ka suru taka kua. Wiya wi u ku ra kɔsi, u ǹ maa tiro mɔ.

18 Win tii tiin kĩru sɔɔra u ka sun kua win bibu ka win gari gee su ka ko nge yãku gbiikii te u mwa win taka koora kpuron di.

Nɔɔbu ka kobu

19 Nɛn kĩnasibu, i yeni yɛ̃ sãa sãa, adama i de baawure u n da nɔ kpaaka, kpa u n da saku u sere gere, kpa u n da tɛ u sere mɔru bara.

20 Domi tɔnun mɔru ku ra kom gem
ko Gusunɔn nɔniɔ.
21 Yen sɔ̃, i daa disinugia ka kom
kɔ̃sum kpuro derio kpa i gari yi mwa
ka tii kawabu yi Gusunɔ u duura bɛɛn
gɔ̃ruɔ domi yiya yi koo kpĩ yi bɛɛn
hunde faaba ko.
22 Adama i de i ko gari yin kowobu,
n ǹ mɔ yin nɔwɔbu tɔna be ba tii nɔni
wɔ̃kumɔ.
23 Domi wi u gari nua ma u ǹ kue, u
sãawa nge durɔ goo wi u win wuswaa
mɛɛra diki sɔɔ.
24 Ye u mɛɛra u kpa u doona ma u
duari mii mii nge mɛ u sãa.
25 Adama wi u wooda gea wɛ̃ɛrimɔ
ye ya tɔnu yakiamɔ ma u ye mɛm
nɔɔwammɛ ka tɛmanabu, ma u ǹ sãa
nɔwɔ wi u koo duari, wiya sãa doo
nɔɔrugii win sɔmburu sɔɔ.
26 Goo ù n tamaa u Gusunɔ sãamɔ
ma u ǹ win yara kpĩa, u tii weesu
kuammɛwa, win sãaru kama.
27 Wi Gusunɔ Baaba u garisi win sãɔ
geon tii, wiya wi u ra gobekuba ka
gɔminibu nɔɔri ben nɔni swãaru sɔɔ
kpa u tii nɛnɛ handunian disinun di.

2

A ku goo gɛm

1 Nɛgibu, bɛɛ be i bɛsɛn Yinni yi-
ikogii Yesu Kirisi naanɛ doke, i ku
tɔmbun bɛɛrɛ keranaa mɛɛri.
2 Nge mɛ n tɛ̃ wãa, gobigii goo u
du bɛɛn mɛnnɔ yerɔ ka wuran taabu
ka yabe buraru, kpa sãaro goo u maa
duuma ka yabe kĩanu.
3 I n yabe burarugii bɛɛrɛ wɛ̃ i nɛɛ, u
sinɔ tɔn giro sin yerɔ, ma i maa sãaro
sɔ̃ɔwa wi, u yɔ̃ro giɔ, ǹ kun mɛ u sinɔ
temɔ,
4 i ǹ tɔmbun bɛɛrɛ keranaa
mɛɛrimɔ? I ǹ maa bu sirimɔ ka
bwisiku ni nu kun dɛnde?
5 Nɛn kĩnasibu, i swaa dakio.
Gusunɔ u bu gɔsa be ba sãa sãarobu
handunian nɔni sɔɔ bu ka ko
dukiagibu ben naanɛ dokebun sɔ̃, kpa
bu bandu di te u be ba nùn kĩ nɔɔ
mwɛɛru kua.
6 Adama bɛɛ i sãaro be gɛma. N ǹ
dukiagii bera ba bɛɛ dam dɔremɔ ba
bɛɛ gawamɔ ba ka daamɔ siri yerɔ?
7 Beya ba maa yĩsi gee te gari kam
gerusimɔ te Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃.
8 Ka gem, gea i mɔ̀, ì n ban te Gusunɔ
u swĩin wooda mɛm nɔɔwa nge mɛ
Gusunɔn gari gerua yi nɛɛ, “A wunɛn
tɔnusi kĩɔ nge wunɛn tii tii.”
9 Adama ì n tɔmbun bɛɛrɛ keranaa
mɛɛra durumwa i mɔ̀, ma wooda ya
bɛɛ taarɛ wɛ̃ɛmɔ yèn sɔ̃ i ǹ ye mɛm
nɔɔwɛ.
10 Domi baawure wi u woodaba
kpuro swĩi ma u tia tora, yɛ̃ro ye
kpuro torariwa.
11 Geema, wi u nɛɛ, “I ku sakararu
ko,” wiya maa nɛɛ, “I ku tɔnu go.” Yen
sɔ̃, à kun sakararu kue, adama ma a
tɔnu go, a wooda sarawa.
12 I gari geruo kpa i n mɔ̀ nge be
Gusunɔ koo siri ka wooda ye ya tɔnu
yakiamɔ.
13 Domi wi u kun wɔnwɔndu mɔ,
wɔnwɔndu sariru sɔɔra ba koo yɛ̃ro
siri, adama wɔnwɔnda ta koo kpĩ tu
woo kana siribun wuswaaɔ.

Naanɛ dokebu
ka bin kookoosu

14 Nɛgibu, are yerà n mɔ, goo ù n
gerua u nɛɛ, u naanɛ dokebu mɔ, kpa
u kun bin kookoosu mɔ̀. Naanɛ doke
bi, bu koo yɛ̃ro faaba ko?
15 Su gesi nɛɛ, bɛɛgii goo, tɔn durɔ ǹ
kun mɛ tɔn kurɔ u yãnun yãaru mɔ̀ ma
u ǹ maa mɔ ye u koo di.
16 Bɛɛn goo ù n nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
kpuna mu n do, a ku de wooru tu nun
go, kpa a di a debu, adama u ǹ nùn
wɛ̃ yèn bukata u mɔ wasin sɔ̃, arufaani
yerà n mɔ.
17 Nge mɛya naanɛ dokebu bù n wãa
bi tɔna, bù kun sɔ̃ɔsire ka kookoosu,
bu kua kam.
18 Adama goo u koo nɛɛ, wini u
naanɛ doke, wiɔnɔ maa u kookoosu
mɔ. Kon gere, a man wunɛn naanɛ
dokebu sɔ̃ɔsio n kun ka kookoosu, kpa
nɛ maa n nun nɛn naanɛ dokebu sɔ̃ɔsi
ka nɛn kookoosu.
19 Geema, a naanɛ doke ma Gusunɔ
turowa wãa. N wɛ̃ra mɛ. Wɛrɛkunun
tii nu maa yɛ̃ mɛ, ma nu diirimɔ bɛrum
sɔ̃.
20 Adama wunɛ laakari sarirugii, a
ǹ tuba ma naanɛ doke bi bu ǹ sɔ̃ɔsire
kookoosu sɔɔ bu sãawa kam?

21 Mba n dera bɛsɛn sikado Aburahamu u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ. Win kookoosa, ye u ka win bii Isaki yãkuru kua.
22 A ǹ wa win naanɛ dokebu ka win kookoosu sĩimɔ sannu? Ma win kookoosu sɔ̃ɔsi ma win naanɛ dokebu yiba.
23 Ma Gusunɔn gari koora yi yi nɛɛ, “Aburahamu u Gusunɔ naanɛ kua, ma Gusunɔ u nùn garisi gemgii.” Ma ba nùn soka Gusunɔn bɔrɔ.
24 N n mɛn na, i wa ma Gusunɔ u tɔnu gem wɛ̃ɛmɔ win kookoosun sɔ̃, n ǹ mɔ win naanɛ dokebu tɔnan sɔ̃.
25 Nge mɛya n maa sãa ka Rahabu, kurɔ tanɔ wi. U gem wa Gusunɔn wuswaaɔ win kookoosun sɔ̃ ye u ka dera Yuuban gɔro be, ba dua win yɛnuɔ ma u bu yara ka swaa tuka gaa.
26 Nge mɛ wasi yi yi kun hunde mɔ gora, nge mɛya maa naanɛ doke bi bu kun sɔ̃ɔsire kookoosu sɔɔ, bu kua kam.

3

Yesugii ka win yara

1 Nɛgibu, i ku de i n dabi bɛɛ be i kĩ i ko Gusunɔn garin keu koosiobu. Domi i yɛ̃ ma bɛsɛ be sa Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ ba koo sun siri ka wɔnwɔndu sariru n kere gabu.
2 Gãa dabinu sɔɔra bɛsɛ kpuro sa ra tore. Goo ù kun tore gere sɔɔ u sãawa tɔnun tii wi u koo kpĩ u win wasi kpuro yaruka doke.
3 Sa ra dumi yaruki dokeye yi ka sun mɛm nɔɔwa. Nge mɛya sa ko kpĩ su yin wasi kpuro gɔsikia.
4 I kpam goo nimkusu mɛɛrio. Baa mɛ su kpã ma woo damgisu su bɔrikiamɔ, sɛsɛ piibuwa ba ra ka su gɔsikie, nge mɛ goo tɛmɔ u kĩ.
5 Nge mɛya yara ya sãa gãa piibu wasi sɔɔ. Adama ya ra woo kanɛ gãa bakanun sɔ̃.
I mɛɛrio nge mɛ dɔ̃ɔ yɛ̃ɛ piibu ga koo kpĩ gu dãa sube bakaru dɔ̃ɔ mɛni.
6 Yara ya maa sãawa nge dɔ̃ɔ. Ya sãa nge kɔ̃san wãa yeru bɛsɛn wasin doo dookan suunu sɔɔ, ma ya wasi kpuro sankumɔ, ya maa bɛsɛn handunian wãaru kpuro dɔ̃ɔ mɛnimɔ ka gɔrin dɔ̃ɔ.
7 Tɔnu u koo kpĩ u yɛɛ bwese bwesека kamia, yi yi naasu nnɛ mɔ ka yi yi kabirimɔ ka yi yi wãa nim sɔɔ, ka sere gunɔsu. U mam yi kamia kɔ.
8 Adama goo sari wi u koo kpĩ u yara kamia. Ya sãawa gãa kɔ̃sunu ni goo kun kpɛ̃ u dwiiyasia. Ma ya dɛ̃ɛ gɔɔgii yiba.
9 Yera sa dendimɔ sa ka Yinni bɛsɛn Baaba siaramɔ, sa maa kpam ka ye tɔmbu bɔ̃rusimɔ be Gusunɔ u taka kua win weenasibu.
10 Siarabun gari ka bɔ̃rin gari yarimɔ nɔɔ teu gen min di. Nɛgibu, n ǹ weenɛ n sãa nge mɛ.
11 Bwii tian di nim durom ka nim taatam ko n swĩ sannu?
12 Nɛgibu, mango ya koo sɔ̃ɔbun binu ma? Nge bere tɔ̃ka ya koo mango ma? Mɛya maa ba ku ra nim durom sɔke nim mɛ mu bɔru mɔn di.

Bwisi yi yi wee wɔllun di

13 Bɛɛn wara u bwisi ka yɛ̃ru mɔ. U bwisi yi sɔ̃ɔsio win daa gea sɔɔ ka kookoo si u mɔ̀ ka tii kawabu ka laakari.
14 Adama ì n nisi kɔ̃sunu ka kinɛnu mɔ bɛɛn gɔ̃ruɔ, i ku woo kana. I ku maa gem weesu kua.
15 Bwisi yin bwesera kun wee wɔllun di. Yi sãawa handuniagii, ka wasigii, ka Setamgii.
16 Domi mi nisinu ka kinɛnu wãa, miya daa bɛrɛtɛkɛ ka kɔ̃sa kpuro ra n wãa.
17 Adama bwisi yi yi na wɔllun di, gbiikaa yi dɛɛre, yen biru yi nɔɔ tia kasu, yi du, yi ǹ ka wesianɔ sɛ̃, yi wɔnwɔndu mɔ ma yi ra sɔm geenu ko. Yi ǹ kĩru gem wɛ̃ɛmɔ, yi ǹ maa murafitiru mɔ.
18 Be ba nɔɔ tia kasu ba duurumɔ ka alafia, ma ba gem gɛ̃ɛmɔ.

4

Handunian kĩru

1 Man diya sannɔsu ka sikirinɔsu naamɔ bɛɛn suunu sɔɔ. Su naamɔwa gãa dabinun binɛn di ye ya ra n tabu mɔ̀ bɛɛn wasi sɔɔ.
2 I kĩ i n gãanu mɔ ni i ǹ kpɛ̃ i wa, ma i sɔɔru sãa i ka tɔnu go. I gãanun binɛ mɔ ni i ǹ kpɛ̃ i wa, ma i sikirinamɔ, i

sankinamɔ. Ye i kĩ, i ɲ ye mɔ domi i ku ra Gusunɔ bikie.
3 I n maa bikia i ku ra wa yèn sɔ̃ torara i ka bikiamɔ kpa i ka ye dendi bɛɛn tii tiin kĩru sɔɔ.
4 Bɛɛ be i ɲ ka tɔn turo yɔ̃, i ɲ yɛ̃ ma handunian bɔrɔ Gusunɔn yibɛrɛwa? N n mɛn na wi u kĩ u ko handunian bɔrɔ, u tii kua Gusunɔn yibɛrɛ.
5 I kun tamaa kam sɔɔra Gusunɔn gari gerua yi nɛɛ, “Gusunɔ u bɛsɛn hunde ye u sun wɛ̃n kĩru bikiamɔ ka nisinu.”
6 Adama u ra tɔnu durom kue mɛ n kpãaru kere, domi Gusunɔn gari nɛɛ, “Gusunɔ kun wãa be ba tii suen biruɔ, adama u tii kawobu durom kuammɛ.”
7 N n mɛn na, i Gusunɔ wiru kpĩiyɔ. I Setam yinɔ kpa u bɛɛ suuri.
8 I Gusunɔ susio, u koo maa bɛɛ susi. I bɛɛn nɔma dɛɛrasio, bɛɛ durumgibu. I bɛɛn gɔ̃rusu sãrasio, bɛɛ gɔ̃rusu yirugibu.
9 I de i n nuki sankire kpa i n gɔɔ wooru sɔ̃ kpa i swĩ. I de bɛɛn yɛ̃ɛsu su gɔsia swĩi kpa bɛɛn nuku dobu bu gɔsia nuku sankiranu.
10 I bɛɛn tii kawo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u bɛɛ sua wɔllɔ.

A ku wunɛgii siri

11 Nɛgibu, i ku kɔ̃sa manina. Wi u win winsim kɔ̃sa gerumɔ, ɲ kun mɛ wi u nùn sirimɔ, woodan kɔ̃sa u gerumɔ ma u ye sirimɔ. Wee, à n wooda sirimɔ, a ɲ maa sãa wi u ra ye mɛm nɔɔwɛ ma n kun mɔ wi u ye sirimɔ.
12 Gusunɔ turowa wooda wɛ̃ɛmɔ, wiya maa sãa siri kowo. Wi turowa koo kpĩ u faaba ko, wiya koo maa kam koosia. N n mɛn na, wara ra n wunɛ a ka wunɛn winsim siri.

I ku tii sua

13 I man swaa dakio tɛ̃, bɛɛ be i mɔ̀, gisɔ ɲ kun mɛ sia i ko da wuu kasa i ko mi wɔ̃ɔ tia kpa i tenkuru ko i are di.
14 Domi i ɲ yɛ̃ ye bɛɛn wãara ko n sãa sia. I sãawa nge bukɔ ge ga ra wɔrumɛ saa fiiko sɔɔ, yen biru kpa gu yarina.
15 Mɛ n weenɛ i gere wee. Yinni Gusunɔ ù n kĩ, ma i wãa, i ko yeni ko, ɲ kun mɛ yeɔnɔ.
16 Adama tɛ̃ i woo kanamɔ i tii suamɔ. Woo kana bin bweseru kpuro bu ɲ wã.
17 Nge mɛya baawure wi u gean kobu yɛ̃ ma u kun kue, u torawa.

5

Dukiagibun kirɔ

1 Tɛ̃ bɛɛ dukiagibu, i man swaa dakio. I swĩiyɔ kpa i n araru mɔ̀ wahala ye ya bɛɛ sisien sɔ̃.
2 Bɛɛn dukia sankira, ma gɛmi bɛɛn yãnu di.
3 Bɛɛn wura ka bɛɛn sii geesu wurura diira. Wurura yera ya koo bɛɛ are kɔ̃suru diiya, kpa yu bɛɛn wasin yaa baasi di nge dɔ̃ɔ. I dukia gura i taasinɛ sanam dãakim mɛni sɔɔ.
4 Wee, i ɲ sɔm kowobu ben gobi kɔsie be ba ka bɛɛ dĩanu gura gberɔ, ma gobi yi, yi wuri mɔ̀. Dĩa guro ben wuri maa dumɔ wɔllu ka tem Yinnin swaa sɔɔ.
5 I bɛɛn wãaru di handunia sɔɔ ka dukia baka ka yɛ̃ɛribu. I dimɔ i bɔriamɔ nge yãa saka yãaru.
6 I geegii taarɛ wɛ̃ i go, u ɲ maa ka bɛɛ gabirinɛ.

Tɛmanabu ka kanaru

7 Yen sɔ̃, nɛgibu, i tɛmanɔ sere Yinni u ka wurama. I mɛɛrio nge mɛ gbee wuko ra n suuru sãa u n ka tem mara mu nùn dĩa geenu marua. U ra n guri gbiikii ka dãaki mara.
8 Bɛɛn tii maa, i n suuru sãa, i n yɔ̃ dim dim domi Yinnin naaru ta turuku kooma.
9 Nɛgibu, i ku gɔburu waana kpa bu ku raa bɛɛ taarɛ wɛ̃n sɔ̃. Wee siri kowo u yɔ̃ dii kɔnnɔwɔ.
10 Nɛgibu, i Gusunɔn sɔmɔbu yaayo be ba gari gerua ka Yinnin yĩsiru. I ben suuru saario ye ba kua nɔni swãaru sɔɔ.
11 Wee, sa bu sokumɔ doo nɔɔrugibu yèn sɔ̃ ba yɔ̃ra dim dim. I Yoobun tɛmanabun baaru nua, i maa yɛ̃ ye Yinni Gusunɔ u nùn kua yen biru. Domi Yinni u ra wɔnwɔndu ka tɔn geeru ko.
12 Ye n kpuro kere nɛgibu, i ku ka wɔllu bɔ̃re, ɲ kun mɛ ka tem, ɲ kun mɛ ka gãanu ganu. I gesi geruo mɛya

sanam mɛ n sãa mɛ, kpa i gere aawo, n ǹ mɛ, sanam mɛ n ǹ mɛ, kpa i ku ka wəri Gusunən siribu səə.
13 Nəni swãara bɛɛn goo deemawa? U kanaru koowo. Goon nukura ta do? U Gusunə siaro ka womusu.
14 Bɛɛn goowa barə? U Yesun yigbɛ tənwerobu sokusio. Bera ba koo nùn gum tãre ka Yinnin yĩsiru kpa bu nùn kanaru koosi.
15 Kana naanɛgii te, ta koo barə wi faaba ko. Yinni Gusunə u koo nùn bwãa dobu wɛ̃. U n daa maa tora, ba koo nùn suuru kua.
16 N n mɛn na, i bɛɛn durum tuuba kuanə, kpa i n kanaru kuanammɛ, kpa i ka wa i bɛkura. Gemgiin kanaru ta dam arufaanigum mə n kpã.
17 Eli, tənuwa nge bɛsɛ. U kanaru kua gem gem gura yu ku nɛ, ma gura kun na sere wõə ita ka suru nəəba tia.
18 Yen biru u kpam kanaru kua, ma Gusunə u gura nɛɛsia ma u dera dĩanu kpia temə.
19 Nɛgibu, bɛɛn goo ù n ka gem tonda ma goo ka nùn wurama mi kpam,
20 i n yɛ̃ ma wi u ka toro wurama saa torarun swaan di, u koo toro win hunde wəra gəən nəman di kpa u de bu tora dabinu kpeesia.

TIRE GBIIKII TE PIƐƐ U YORUA

Piɛɛ, Yesun bɔ̃ɔ turowa u tire te yorua. Yuu be ba yarinɛ Asin temɔwa u tu yorua. U bu yoruawa u ka bu dam kɛ̃ ben nɔni swãaru sɔɔ te ba waamɔ yèn sɔ̃ ba Yesu naanɛ doke. Nɔni swãa ten biru Gusunɔ u koo bu tãsisia be ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yĩiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ, wiru 1:3-12.
3. Tii nɛnubu dɛɛraru sɔɔ, wiru 1:13n di sere wiru 2:10.
4. Gusunɔn sɔm kowon wãaru, wiru 2:11-25.
5. Kurɔbu ka ben durɔbun wãasinaa, wiru 3:1-7.
6. Yesugiin tɛmanabu nɔni swãarun saa, wiru 3:8n di sere wiru 4:19.
7. Gusunɔn yãa gɔ̃ɔn nɔɔribu, wiru 5:1-11.
8. Tɔbiri dãakibu, wiru 5:12-14.

Tɔbiribu

1-2 Bɛɛ be Gusunɔ u gɔsa ma i yarina i sãa sɔbu Pontuɔ ka Galatiɔ ka Kapadosiɔ ka Asiɔ ka Bitiniɔ, Gusunɔ Baaba u bɛɛ gɔsa nge mɛ u raa gɔ̃ru doke u ko. Ma i kua wigibu win Hunden saabu, kpa i ka Yesu Kirisi mɛm nɔɔwa, kpa win yɛm mu bɛɛ dɛɛrasia. Nɛ Piɛɛ, Yesu Kirisin gɔrowa, na bɛɛ tire teni yoruammɛ.

Durom ka alafia n bɛɛ sosia.

Yĩiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ

3 Su Gusunɔ siara, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba. Win wɔnwɔn bakaru sɔɔra u sun mara nɔn mɛɛruse Yesu Kirisin seebu gɔrin din sɔ̃ kpa sa n ka yĩiyɔ wãarugibu mɔ

4 kpa su ka tubi di ye Gusunɔ u wigibu yiiye. Tubi ye, ya ɲ sankiramɔ, ya ɲ disinu mɔ̀, yen buram kun maa kpeemɔ. Yera ba bɛɛ yiiye wɔllɔ,

5 bɛɛ be Gusunɔn dam mu kɔ̃su naanɛ dokebun saabu i ka faaba wa ye ya sɔɔru sãa yu ka sɔ̃ɔsira sanam dãakim sɔɔ.

6 Yen sɔ̃na i nuku doo bakabu mɔ, baa mɛ nuku sankiranu nu kua tilasi tɛ̃ saa fiiko sɔɔ, laakari mɛɛri bwese bwesekan sɔ̃.

7 Laakari mɛɛri bi, bu bɛɛn naanɛ dokebu wɛ̃ɛrimɔ. Nge mɛ ba ra wura mɛɛri ka dɔ̃ɔ, baa mɛ ya koo kam ko, nge mɛya ba bɛɛn naanɛ dokebu mɛɛrimɔ, bi bu wura bɛɛrɛ kere gem gem, bu ka bin dam gia. Kpa i siarabu ka yiiko ka bɛɛrɛ wa sanam mɛ Kirisi koo kurama.

8 I nùn kĩ baa mɛ i ɲ nùn waare. I nùn naanɛ doke baa mɛ i ɲ gina nùn wa. Ma i nuku doo bakabu mɔ bi bu ɲ ka nɔɔ gerurɔ.

9 Domi i bɛɛn naanɛ dokebun are waamɔ, yeya bɛɛn hunden faaba.

10 Gusunɔn sɔmɔbu ba faaba yen gari mɛɛra, ba yen saria kasu, ma ba durom mɛn gari gerua mɛ Gusunɔ u bɛɛ yiiye.

11 Domi Kirisin hunde wi u wãa be sɔɔ u bu sɔ̃ɔwa yellu ma Kirisi u koo nɔni swãaru wa, yen biru u koo maa yiiko wa. Ma ba hania kua bu ka gia sanam mɛrà ka swaa yerà u ka yã.

12 Gusunɔ u win sɔmɔ be sɔ̃ɔsi ma gari yi u bu nɔmu sɔndia, yi ɲ sãa ben tiigii, ma n kun mɔ bɛɛgii. Tɛ̃ i gari yi nua. Labaari gean waasu kowoba bɛɛ yi nɔɔsia. Ba gari gerua ka Hunde Dɛɛron dam wi u na wɔllun di. Ma Gusunɔn gɔradoban tii ba kĩ bu gari yin saria gia.

Tii nɛnubu dɛɛraru sɔɔ

13 Yen sɔ̃, i de i n tii sɛ. I ku dom yĩbiri, kpa i n durom mɛ yĩiyɔ kam kam mɛ ba koo bɛɛ wɛ̃ sanam mɛ Yesu Kirisi koo kurama.

14 I koowo bii mɛm nɔwɔbu kpa i ku de bɛɛn wãarun daa yu ka kɔdɛ mɛnna ye i raa mɔ sanam mɛ i ɲ gãanu yɛ̃.

15 Adama i de i n dɛɛre bɛɛn sanu sanusu kpuro sɔɔ nge mɛ Gusunɔ wi u bɛɛ soka u dɛɛre.

16 Mɛya Gusunɔ u gerua win gari sɔɔ u nɛɛ, “I n dɛɛre domi nɛn tii na dɛɛre.”

17 Bɛɛn kanaru sɔɔ i Gusunɔ sokumɔ Baaba. Wee, wiya u tɔmbu kpuro ka siri teebu sirimɔ nge mɛ baawure u kua. Yen sɔ̃, saa ye ya bɛɛ tie handunia sɔɔ, i ye dio ka win nasiaru.

18 Bɛɛn tii i yɛ̃ ye ba ka bɛɛ yakia saa bɛɛn wãa kamgirun di te i tubi di bɛɛn sikadoban min di. N ɲ mɔ ka gãa ni

nu koo sankira, nge sii geesu ɲ kun mɛ
wura.
19 Ka Kirisin yɛm bɛɛrɛgima ba ka
bɛɛ yakia wi u ka yãa kinɛ kpɛndu
weenɛ te ta ɲ alebu ɲ kun mɛ disinu
ganu mɔ.
20 Gusunɔ u Kirisi wi gɔsa u yi ba
sere handunia taka kua, ma u sõɔsira
bɛɛn arufaanin sõ sanam dãakim mɛni
sɔɔ.
21 Saa win min diya i Gusunɔ naanɛ
doke wi u nùn seeya gɔrin di ma u nùn
yiiko wɛ̃. Nge mɛya i bɛɛn naanɛ ka
bɛɛn yĩiyɔbu doke Gusunɔ sɔɔ.
22 Tɛ̃ ye i tii sãrasia sanam mɛ i
gem mɛm nɔɔwa, ma i bɛɛn naanɛ
dokeosibu kĩ murafitiru sariru sɔɔ, ɲ
n mɛn na, i n kĩanɛ gem gem ka bɛɛn
gõru kpuro.
23 Domi ba ɲ bɛɛ mara nɔn mɛɛruse
ka bwese te ta koo gbi. Ba bɛɛ marawa
ka bwese te ta ɲ gbimɔ te ta sãa
Gusunɔn gari yi yi wasi yi yi ku ra kpe.
24 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
“Tɔmbu kpuro ba sãawa nge yakasu.
Ma ben bɛɛrɛ kpuro sãa nge sin wɛ̃su.
Yakasu ra gbere, kpa sin wɛ̃su dɛrura.
25 Adama Yinni Gusunɔn gari ko n
wãawa ka baadomma.”
Gari yi, yi sãawa Labaari gea ye ba bɛɛ
waasu kua.

2

Kpee wasiru ka bwese dɛɛraru

1 N n mɛn na, i kõsa kpuro derio
ka weesu kpuro ka murafitiru, ka nis-
inu, ka tɔn yaa kasikibu.
2 Nge mɛ bii wɛ̃ɛnu ra bɔm kã, i hun-
den dĩa dɛɛranu kĩɔ ni nu sãa Gusunɔn
gari kpa i ka kpɛ̃a faaban swaa sɔɔ.
3 Domi i Yinnin durom denda.
4 I susio win mi, wi u sãa nge kpee
wasiru te tɔmba yina adama Gusunɔ u
tu gɔsa ta maa bɛɛrɛ mɔ win mi.
5 I na bɛɛn tii nge kpee wasinu bu
ka bɛɛ dendi bu ka hunden wãa yeru
bani. Miya i ko n sãa yãku kowo
dɛɛrobu be ba tii Gusunɔ wɛ̃ɛmɔ nge
yãku ni u koo mwa Yesu Kirisin saabu.
6 Domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ,
Gusunɔ u nɛɛ,
“Na kpee bɛɛrɛgiru gɔsa
na tu kua gani gɔmburun dam Siɔniɔ.
Wi u tu naanɛ doke, u ɲ sekuru wasi.”
7 Kpee te, ta bɛɛrɛ mɔ bɛɛ be i naanɛ
doken mi, adama be ba ɲ naanɛ doken
mi, ba yorua ba nɛɛ,
“Kpee te banɔba yina,
teya ta kua gani gɔmburun dam.”
8 Ma gam gum ba kpam nɛɛ,
“Kpee tera ta tɔmbu sokurasiamɔ.
Teya ta maa bu suramɔ.”
Ba sokura yèn sõ ba yina bu gari yi
naanɛ doke. Yeya Gusunɔ u raa gɔru
doke ben sõ.
9 Adama bɛɛ i sãawa bwese te ba
gɔsa, i maa sãa sina bokon yãku
kowobu, i sãa bwese te Gusunɔ u
yakia u yii nɛnɛm, kpa i ka win tɔn
geeru kpara wi, wi u bɛɛ soka yam
wɔ̃kurun di i ka du win yam bururam
maamaakigim sɔɔ.
10 Gasɔ, i ɲ sãa bwese te goo u yɛ̃,
adama tɛ̃ i kua Gusunɔn tɔmbu. Gasɔ
i ɲ daa wɔnwɔndu wa, adama tɛ̃ i
wɔnwɔndu wa.

Gusunɔn sɔm kowon wãaru

11 Kĩnasibu na bɛɛ kanamɔ, bɛɛ be i
sãa nge sɔbu ka kpikobu handunia ye
sɔɔ, i de i tii kpĩ ka wasin binɛ ye ya ra
n tabu mɔ̀ ka bɛɛn hunde.
12 I de i n daa gea mɔ̀ be ba ɲ naanɛ
doken wuswaaɔ. Nge mɛya baa bà n
bɛɛ daa kõsa mani ba koo bɛɛn sɔm
geenu wa kpa bu Gusunɔ siara sanam
mɛ u koo bu siri.
13 I wirugibu kpuro wiru kpĩiyɔ Yin-
nin sõ, ɲ n tem yɛ̃ron na, wi u dam bo,
14 ɲ n maa wuu yɛ̃robun na, be u
gɔrimɔ bu ka kõsan kowobu sɛɛyasia
kpa bu gean kowobu siara.
15 Ka gem, ye Gusunɔ u kĩ, yera i ka
bɛɛn sɔm geenu gari baka yɛ̃ru sariba
marisia.
16 I tii kparo nge be ba tii mɔ, adama
i ku bɛɛn tii mɔru dendi i ka kõsa
wukiri. I n bɛɛn wãaru dimɔ nge
Gusunɔn yobu.
17 I tɔmbu kpuro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ, i bɛɛn
naanɛ dokeosibu kĩɔ, i Gusunɔ nasio,
kpa i tem yɛ̃ro bɛɛrɛ wɛ̃.

Ye Kirisin nɔni swãara sun sõɔsimɔ

18 Bɛɛ sɔm kowobu, i bɛɛn yinnibu
wiru kpĩiyɔ ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛ bakabu, n ɲ

mɔ be ba sãa tɔn geobu ka be ba du tɔna, adama ka be ba sɛ̃n tii.
19 Ka gem, siaraba, ì n ka nɔni
swãaru tɛmana Gusunɔn sɔ̃, te i ǹ ka
weenɛ.
20 Nge arufaani yerà n mɔ ì n
ka soberu tɛmana tora te i kuan
sɔ̃. Adama ì n nɔni swãaru wa gea
ye i kuan sɔ̃, ma i tɛmana, siaraba
Gusunɔn mi.
21 Yenin sɔ̃na Gusunɔ u bɛɛ soka
domi Kirisin tii u nɔni swãaru wa bɛɛn
sɔ̃ ma u bɛɛ kom gem sɔ̃ɔsi kpa i ka win
yira swĩi.
22 U ǹ torare, ba ǹ maa weesu nɔɔre
win nɔɔn di.
23 Ye ba nùn wɔnwa u ǹ wɔmburu
kɔsie. Ye ba nùn nɔni sɔ̃ɔwa u ǹ bu
bɔ̃rusi, adama u tii Gusunɔ wi u ra siri
dee dee wɛ̃wa.
24 Kirisin tii u bɛsɛn toranu sɔɔwa
win wasi sɔɔ dãa bunanaru wɔllɔ, kpa
su ka toranu karana kpa sa n wãaru
dimɔ gem sɔɔ. Win mɛɛran bosun sɔ̃na
i bɛkura.
25 Domi i raa sãawa nge yãa ni nu
kɔ̃ɔre, adama tɛ̃ i wurama bɛɛn hun-
den kparon mi, wi u bɛɛ kɔ̃su.

3

Kurɔbu ka ben durɔbun wãasinaa

1 Bɛɛ maa kurɔbu, i bɛɛn durɔbu
wiru kpĩiyɔ, kpa baa ben gabu bà kun
Gusunɔn gari naanɛ doke, bɛɛn daa yu
de bu naanɛ doke. N ǹ maa tilasi i gari
gere,
2 domi ba koo wa ma bɛɛn wãara
dɛɛre i maa tɔnun bɛɛrɛ yɛ̃.
3 I ku kasu i tii ko kurɔ burabu ka
bɛɛn serin tara, ka wuraba, ka yãa
buranu.
4 Adama i de bɛɛn buraru ta n
sãa sɔɔkiru te ta ǹ kpeemɔ, teya
daa duudwia. Yeniwa gãa bɛɛrɛginu
Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Nge mɛya yellun tɔn kurɔ be ba
Gusunɔ sãamɔ ma ba nùn yĩiyɔ, ba ra
raa tii sɔmɛ, ma ba ben durɔbu wiru
kpĩiya.
6 Mɛya Saaraa u kua, u Aburahamu
mɛm nɔɔwa sere u nùn soka yinni. Tɛ̃,
bɛɛ ì n gea mɔ̀ ma bɛrum kun bɛɛ mɔ̀, i
sãawa win bii tɔn kurɔbu.
7 Bɛɛ maa durɔbu, i n wãasinɛ ka
bɛɛn kurɔbu i n yaaye ma ba ǹ bɛɛ dam
tura. I bu bɛɛrɛn kookoosu kuo, domi
Gusunɔ u koo maa bu wãaru kɛ̃ ka bɛɛ
sannu. I n mɔ̀ mɛ kpa gãanu ganu nu
ku bɛɛn kanaru gbara.

Nɔni swãaru gem saabu

8 Ye kpuron biru i n bwisiku teenu
ka kĩi teeru mɔ. I n kĩanɛ nge maabu
ka wɔnɔbu. I n wɔnwɔndu mɔɔsinɛ ka
tii kawabu.
9 I ku kɔ̃sa kɔsiena, i ku wɔnna,
adama i domaru kuanɔ, domi Gusunɔ
u bɛɛ sokawa i ka ko mɛ kpa i domaru
wa.
10 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
“Wi u kĩ u wãa geeru di,
kpa u n nuku dobu mɔ tɔ̃ru baatere,
u kɔ̃san gerubu de kpa u win nɔɔ kpĩ
ka weesu.
11 U de u kɔ̃sa suuri kpa u gea ko,
kpa u n alafia naa gire.
12 Domi gemgiba Yinni Gusunɔ u nɔni
wɛ̃ɛ.
Ma u ben kanaru swaa daki.
Adama u kɔ̃san kowobu nɔni
mɛnimɔ.”
13 Wara u koo bɛɛ nɔni sɔ̃ ì n hania
mɔ̀ i ka gea ko.
14 Baa ì n nɔni swãaru wa gem
sɔ̃, doo nɔɔrugiba bɛɛ. I ku tɔmbun
bɛrum ko, i ku maa wurura.
15 Adama i de Kirisi u n sãa Yinni
bɛɛn gɔ̃ruɔ. I n sɔɔru sãa i ka bu wisi be
ba bɛɛ bɛɛn yĩiyɔbun asansi bikiamɔ.
16 Adama i bu wisio tɛɛru ka bɛɛrɛ. I
de bɛɛn gɔ̃ru ga n dɛɛre kpa be ba bɛɛn
daa gea ye ya wee Kirisin min di kɔ̃sa
gerusimɔ bu sekuru wa sanam mɛ ba
bɛɛ nɔɔ mani.
17 Domi n sanɔ tɔnu u nɔni swãaru
wa gean kobun sɔ̃, ǹ n sãa Gusunɔn
kĩru, n kere u tu wa kɔ̃san kobun sɔ̃.
18 Nɔn teera Kirisi u gu gem
sarirugibun durum sɔ̃, wi, wi u sãa
gemgii, kpa u ka bɛɛ da Gusunɔn mi.
Ba nùn go, u guwa nge mɛ tɔmba ra
gbi, adama ba nùn seeya ka Hunde
Dɛɛron dam.
19 Ka Hunde win dama u da u gɔribu
waasu kua be ba nɛni gɔriɔ,
20 be ba ǹ daa Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ
sanam mɛ u tɛmanɛ sere Nɔwɛ u ka
goo nimkuu dãka u kpa. Goo nimkuu

ge sɔɔ, tɔmbu fiikowa ba dua nge be nɔɔba ita, ma ba faaba wa saa nim di.
21 Nim mɛ, mu raa sãawa batɛmun weenasia ye ya bɛɛ faaba mɔ̀ tɛ̃. N ǹ mɔ ya wasin disinu wɔkamɔ, adama ya sãawa seeda ma sa tii Gusunɔ wɛ̃ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ Yesu Kirisin seebun sɔ̃,
22 wi u da wɔllɔ ma u wãa Gusunɔn nɔm geuɔ. Miya Gusunɔn gɔradoba ka wɔllun yiikogibu ka damgibu ba nùn wiru kpĩiyɛ.

4

Wãaru te ta kɔsa

1 Kirisi u nɔni swãaru wa win wasi sɔɔ, yen sɔ̃, bɛɛ maa n weenɛ bwisiku tee ni, nu n bɛɛ dam kãa. Domi wi u ka nɔni swãaru tɛmana win wasi sɔɔ u torarun baa deriwa,
2 kpa saa ye ya nùn tie win handunian wãaru sɔɔ u n ka wãa u ka Gusunɔn kĩru ko, n ǹ mɔ wasin kĩru kankam.
3 Geema, gasɔn saa ye i raa di i ka kua ye tɔn tukoba ra kã, ya tura. I raa wãa daa bɛrɛtɛkɛ sɔɔ ka binɛ ka aka tam nɔrubu ka tam nɔrubun wɔrusu ka bũu sãaru te Gusunɔ u yina.
4 Tɛ̃, ba biti soore yèn sɔ̃ i ǹ maa ka bu koma bɛrɛtɛkɛ ni mɔ̀, ma ba bɛɛ wɔmmɔ.
5 Adama ba ǹ koo ko ba kun gari yi Gusunɔ tusie wi u sɔɔru sãa u ka wasobu ka gɔribu siri.
6 Yen sɔ̃na ba raa bu Labaari gea waasu kua be ba gu kpa ben hunde ya n ka wasi nge mɛ Gusunɔ u wasi, baa mɛ ba bu siri nge tɔmbu handunian wãaru sɔɔ.

Be ba ka Gusunɔn kɛ̃nu sɔmburu mɔ̀ dee dee

7 Baayere kpuron kpeeru ta turuku kua. N n mɛn na, i tii nɛnuɔ ka laakari, kpa i se i yɔ̃ra i ka kpĩ i kanaru ko.
8 Ye n kpuro kere, yera i hania koowo i n kĩanɛ domi kĩru ta tora dabinu wukirimɔ.
9 I dam koosianɔ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ ka nuku tia.
10 Bɛɛn baawure u de u ka win kɛ̃ɛ te Gusunɔ u nùn nɔmu sɔndia dendi gabun sɔ̃ nge wi u ka Gusunɔn kɛ̃ɛ bwese bweseka sɔmburu mɔ̀ dee dee.
11 Wi u waasu mɔ̀ u de u Gusunɔn gari gere. Wi u maa goo sɔmburu kuammɛ u tu koowo ka dam mɛ Gusunɔ u nùn wɛ̃, kpa gãanu kpuro sɔɔ bu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ saa Yesu Kirisin min di, wi u yiiko ka dam mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

Kirisigiin tɛmanabu nɔni swãaru sɔɔ

12 Kĩnasibu, i ku biti soora ka laakari mɛɛri bi bu bɛɛ wɛ̃ɛrimɔ nge dɔ̃ɔ. I ku bu garisi gãa tukunu.
13 Adama i gɔ̃ru doro ye i ka Kirisin nɔni swãaru sɔɔ bɔnu mɔ, kpa i n maa nuku doo bakabu mɔ tɔ̃ɔ te win yiiko ya koo sɔ̃ɔsira.
14 Doo nɔɔroba bɛɛ, bà n bɛɛ wɔmmɔ Kirisin yĩsirun sɔ̃, domi Gusunɔn Hunde yiikogii u wãa ka bɛɛ.
15 Bɛɛn goo u ku de u nɔni swãaru wa tɔn goberun sɔ̃, ǹ kun mɛ gbɛnan sɔ̃, ǹ kun mɛ kɔ̃san kobun sɔ̃, ǹ kun mɛ yèn sɔ̃ u gari wɔbia wɔri.
16 Adama ù n nɔni swãaru wa yèn sɔ̃ u sãa Kirisigii, u ku de sekuru tu nùn mwa. N weenɛwa u Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ u yĩsi te mɔ.
17 Saa ya tura siribu bu ka tore. Gusunɔn tɔmba bu koo maa gbi bu ka tore. Too, bù n torua bɛsɛn min di, amɔna bin wii goberu ta ko n sãa be ba yina bu Gusunɔn Labaari gea naanɛ doken mi.
18 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
“Geegiin faaba yà n sɛ̃sia,
amɔna n ko n sãa kɔ̃san kowo ka durumgiin mi.”
19 Nge mɛya, be Gusunɔ u dera ba nɔni swãaru waamɔ, ba n da gea ko, kpa bu ka ben Taka kowo wi u naanɛ mɔ yɔ̃ra.

5

Gusunɔn yãa gɔ̃ɔn nɔɔribu

1 Yesun yigbɛ guro guro be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, bera na ka yã. Nɛn tii na sãawa yigbɛ guro guro nge be, na maa sãa Kirisin nɔni swãarun seeda dio ma na bɔnu mɔ yiiko ye ya koo sɔ̃ɔsira sɔɔ.
2 Na bɛɛ kanamɔ, i Gusunɔn tɔn be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ kparo ka kĩru nge mɛ Gusunɔ u kĩ, n ǹ mɔ ka tilasi ǹ kun mɛ kɔsia bakarun sɔ̃, adama i tii wɛ̃ɛyɔ bɛɛn sɔmburu sɔɔ.

3 I ku bu dam dɔre be ba bɛɛ nɔmu
sɔndia i kɔ̃su, adama i bu kom gem
sɔ̃ɔsio mɛ ba koo swĩi.
4 Ma sanam mɛ kparobun wirugii
koo kurama, i ko are yiikogii mwa yìn
buram kun kpeemɔ.
5 Mɛya maa, bɛɛ aluwaasiba, i yigbɛ
guro gurobu wiru kpĩiyɔ. Bɛɛ kpuro
i tii kawabu sebuo nge yaberu bɛɛn
wãasinaa sɔɔ, domi Gusunɔn gari
gerumɔ, “Gusunɔ kun wãa be ba
tii suen biruɔ, adama u tii kawobu
durom kuammɛ.”
6 N n mɛn na, i tii kawo kpa i tii deri
Gusunɔn nɔm damguuɔ, kpa u bɛɛ sua
wɔllɔ saa ye u yi yà n tura.
7 I bɛɛn wahala kpuro sɔbio win mi,
u koo bɛɛ nɔɔri.
8 I seewo i yɔ̃ra kpa i n tii sɛ, domi
Setam, bɛɛn yibɛrɛ u bɔsu u wuri mɔ̀
nge gbee sunɔ u kasu wi u koo go u
tem.
9 I ka tii yinɔ win wuswaaɔ ka toro
sindu naanɛ dokebun sɔ̃ kpa i n yɛ̃ ma
nɔni swãa tenin bwesera ta bɛɛgibu
wãasi be ba yarinɛ handunia sɔɔ.
10 Gusunɔ durom kpurogii, wi u
bɛɛ soka i n ka bɔnu mɔ win yiiko
nɔru sari sɔɔ, bɛɛ ka Kirisin gbinnaan
saabu, wiya u koo bɛɛ ko tɔn yebunu
kpa u bɛɛ yɔ̃rasia sim sim, kpa u bɛɛ
dam kɛ̃, kpa u bɛɛ tãsisia, sanam mɛ i
nɔni swãaru wa saa fiiko sɔɔ i kpa.
11 Wiya ko n bandu dii sere ka
baadommaɔ. Ami.

Tɔbiri dãąkibu

12 Ka Silasi, bɛsɛgii wi na naanɛ sãan
somira na ka bɛɛ gari fiiko ye yorua
n ka bɛɛ dam kɛ̃ kpa n seeda di ma
Gusunɔn durom mɛ̀ sɔɔ i yɔ̃ sim sim,
mu sãawa gem.
13 Yesun yigbɛ te ta wãa Babiloniɔ, te
Gusunɔ u gɔsa nge bɛɛ, ta bɛɛ tɔbura,
mɛya maa Maaku nɛn bii u bɛɛ tɔbura.
14 I tɔbirinɔ ka kĩru.
Kpa alafia ya n ka bɛɛ wãa bɛɛ be i sãa
Kirisigibu.

TIRERU YIRUSE TE PIƐƐ U YORUA

Piɛɛn tireru yiruse teni, Yesugibu kpurowa u tu yorua. Ten gari mɛro sãawa, ba n tii sɛ ka keu koosio weesugibu be ba koo kurama ka ben sɔ̃ɔsi weesuginu ka kom bɛrɛtɛkɛ. N weenɛ bu Gusunɔ ka Yesu bɛsɛn Yinnin bɛɛrɛ nɛnɛ bu wa bu ka sɔ̃ɔsi ni fɛ̃ra ben suunu sɔɔn di. U maa bu tubusia yèn sɔ̃ Yesu kun wuramɛ fuuku. U nɛɛ, Gusunɔ kun kĩ tɔmbu bu kam ko. U kĩwa bu wurama win mi kpa bu ben durum tuuba ko. Yen sɔ̃na Yesu u tɛɛmɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yesugiin daa, wiru 1:3-15.
3. Be ba Kirisin yiiko wa, wiru 1:16-21.
4. Keu koosio weesugibu, wiru 2.
5. Yinnin wuramarun nɔɔ mwɛɛru, wiru 3.

Tɔbiribu

1 Bɛɛ be Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni ka bɛsɛn Faaba kowo geegii u naanɛ dokebu wɛ̃ nge bɛsɛ, nɛ Simɔɔ Piɛɛ, win yoo ka win gɔro, nɛna na bɛɛ tire te yoruammɛ.

2 Durom ka alafia n bɛɛ sosia yèn sɔ̃ i Gusunɔ yɛ̃ ka maa Yesu bɛsɛn Yinni.

Yesugiin daa

3 Win sinaru ta sun kpuro wɛ̃ yèn bukata sa mɔ sa n ka wãaru mɔ sa n Gusunɔ sãamɔ, kpa sa n nùn giamɔ wi, wi u sun soka ka win yiiko ka win tɔn geeru.

4 Nge mɛya u sun nɔɔ mwɛɛ baka bɛɛrɛginu kua kpa i n ka bɔnu mɔ win daa sɔɔ, sanam mɛ i sankiranu suuri ni nu wãa handunia sɔɔ binɛn sɔ̃.

5 Yen sɔ̃, i kookari koowo i ka bɛɛn naanɛ dokebu sɔɔ lasabu gea sosi, kpa i lasabu gea sɔɔ yɛ̃ru sosi,

6 kpa i yɛ̃ru sɔɔ gaya sosi, kpa i gaya sɔɔ, suuru sosi, kpa i suuru sɔɔ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sosi,

7 kpa i Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sɔɔ tɔn geeru sosi, kpa i tɔn geeru sɔɔ kĩru sosi.

8 Gãa nini, nù n wãa bɛɛ sɔɔ ma nu sosimɔ nu ɲ derimɔ i ko garu koo sarirugibu. Bɛɛn sɔmbura kun maa mɔ̀ arufaani sarirugiru n wa i ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi gia sãa sãa.

9 Adama wìn mi gãa ni, nu ɲ wãa, wiya sãa nge wɔ̃ko, u ku ra wa saruɔ. U maa duari ma ba nùn dɛɛrasia win gasɔn durum di.

10 Yen sɔ̃, nɛgibu, i hania sosio i ka gia sãa sãa ma Gusunɔwa u bɛɛ soka ma u bɛɛ gɔsa, domi ì n kua mɛ, i ɲ sokuramɔ ka baadommaɔ.

11 Nge mɛya ba koo de i du ka bɛɛrɛ mi bɛsɛn Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi u bandu dii sere ka baadommaɔ.

12 Yen sɔ̃na, ko na n da n sɔɔru sãa n ka bɛɛ gãa ni yaayasia baa mɛ i nu yɛ̃ kɔ, baa mɛ i maa yɔ̃ dim dim gem mɛ sɔɔ, mɛ i wura.

13 Adama na tamaa n weenɛ saa ye na wãa hunde sɔɔ, na n da n bɛɛ gãa ni yaayasiamɔ kpa bɛɛn laakari ya n ka seewa.

14 Domi na yɛ̃ ma ɲ n sosi kon wasi yini deri nge mɛ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi u man sɔ̃ɔsi.

15 Mɛya kon kookari ko kpa i ka kpĩ i gãa ni yaaya saa baayere nɛn doonarun biru.

Be ba Kirisin yiiko wa

16 Ka gem, sa ɲ suka swĩi ye tɔmba kua ka ben bwisi, sanam mɛ sa bɛɛ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin dam ka win wuramaru giasia. Sa win kpãaru wawa ka bɛsɛn nɔni.

17 Domi sanam mɛ Gusunɔ Baaba u nùn bɛɛrɛ ka yiiko wɛ̃, u nɔɔ gagu nua saa yiiko bakagiin min di ga nɛɛ, “Winiwa nɛn Bii kĩnasi wì sɔɔ nɛn gɔ̃ru dobu kpuro wãa.”

18 Bɛsɛn tii sa nɔɔ ge nua ga na wɔllun di sanam mɛ sa wãa ka wi guu dɛɛra ten wɔllɔ.

19 Nge mɛya Gusunɔn sɔmɔbun gari yi sirera. N weenɛ i yi swaa daki domi yi sãawa nge fitila ge ga ballimɔ yam wɔ̃kurɔ sere yam mu ka sãra kpa Yesu wi u sãa nge yam sãrerun kpera yu ka bɛɛn gɔ̃rusu bururasia.

20 Gbiikaa i de i n yeni yɛ̃ ma gari yi Gusunɔ u win sɔmɔbu sɔ̃ɔwa yin gɛɛ

sari yi tɔnu u koo kpĩ u tubusia ka win tii.
21 Domi Gusunɔn gari gɛɛ kun wãa yi tɔnu u gerua ka win tiin kĩru. Adama tɔmba Gusunɔn gari gerua nge mɛ Hunde Dɛɛro u bu sõɔsi.

2

Keu koosio weesugibu (I maa mɛɛrio Yudu 4-13)

1 Adama sɔmɔ weesugiba raa wãa tɔn ben suunu sɔɔ. Mɛya maa keu koosio weesugiba koo kurama bɛɛn suunu sɔɔ. Ba koo ka sõɔsi weesuginu na ka bwisi, ni nu ra tɔmbu kam koosie kpa bu Yinni wi u bu yakia yina. Nge mɛya ba koo tii kam kobu sure suaru sɔɔ.
2 Tɔn dabira koo ben daa bɛrɛtɛkɛ swĩi, kpa ben sõ, gabu bu gem swaa wɔmɛ.
3 Keu koosio weesugii ben binɛn sõ, ba koo bɛɛ taki di ka ben gari yi ba bwisika ba seka. Adama saa tɛɛbun di ben siri kowo sɔɔru sãa u ka bu siri. Wi u koo maa bu kam koosia u ɲ dò.
4 Domi Gusunɔ u ɲ wɔllun gɔradoba deri be ba raa tora, adama u bu sure gɔriɔ mi ba bu nɛni wɔru sɔɔ yam wɔ̃kurɔ sere siribun tõru.
5 U ɲ maa yeruku tɔmbu deri adama u Nɔwɛ faaba kua wi u gem kpara ka kpam tɔmbu nɔɔba yiru gabu ye u ka dera nim yibu bakara na ta handunian tɔmbu wukiri be ba ɲ win bɛɛrɛ yɛ̃.
6 U wuu si ba sokumɔ Sodomu ka Gomɔra taarɛ wɛ̃ ma u su kam koosia ka dõɔ. Nge mɛya su kua yĩreru tɔn kõso be ba koo ra nan sõ.
7 Ma u tɔn geo wi ba mɔ̀ Lɔtu yara wi u ra n nuki sankire tɔn kõso ben daa bɛrɛtɛkɛn sõ.
8 Domi durɔ wi, u sãa tɔn geo tɔn ben suunu sɔɔ. Yam sãreru baateren kõsa ye u waamɔ ka ye u nɔɔmɔ ya win gõru dɛɛrɔ tõya mɔ̀.
9 N n mɛn na Gusunɔ u yɛ̃ mɛ u koo ka be ba win bɛɛrɛ yɛ̃ yara saa laakari mɛɛribun di. U maa yɛ̃ mɛ u koo tɔn kõsobu yi u ka bu wahala ko siribun sanam,
10 n mam nɛɛre be ba ben wasin kĩru kankam mɔ̀ ma ba Gusunɔn yiiko gɛma.

Keu koosio weesugii be, ba sãawa wɔbiagibu ka tii suobu, ba ɲ maa bɛrum mɔ bu ka wɔllun yiikogibu wɔmɛ.
11 Baa Gusunɔn gɔradoba, be ba bu dam ka yiiko kere gem gem, ba ɲ wɔllun yiikogibu taarɛ wɛ̃ɛmɔ ka wɔmburu Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
12 Adama marumara tɔn be, ba ka yeni mɔ̀ nge yɛɛ yi yi wãa bu ka mwa bu gon sõ. Ye ba kun tuba yera ba wɔmmɔ. Ba koo maa kam kowa nge yɛɛ yi.
13 Kõsa ye ba gabu kua, yera ba koo bu kɔsie. Ba ra n nuku dobu mɔ bà n ben wasin kĩnu kankam mɔ̀ sõɔ sɔɔ gbãara. Ba sãa nge too yãkuru, sanam mɛ ba dimɔ ka bɛɛ sannu ka ben akanu, ma ba yɛ̃ɛrimɔ ben taki ye ba tɔmbu dimɔ sɔɔ.
14 Ba ra n sakararun nɔni mɔ, toranu ku ra bu turi. Ba ra be ba kun yõ dim dim yina mwɛ. Ben gõru ga binɛn dɔɔnɛ mɔ. Gusunɔ u bu bõrusi.
15 Ba swaa gea deri ma ba kõɔra. Ba Balamu, Beorun biin swaa swĩi wi u kõsan kobun are kĩa.
16 Adama Gusunɔ u nùn gerusi win torarun sõ. Geema kɛtɛku ge ga ku ra gari ko ga ka nùn gari kua nge tɔnu ma ga Gusunɔn sɔmɔ win wiira kookoosu yõrasia.
17 Tɔn be, ba sãawa bwii nim sariba ka bukɔ ge woo ga bɔrikiamɔ. Gusunɔ u bu yam wɔ̃kuru yiiye ta kpã.
18 Ba woo kana gari gerumɔ yi yi ɲ wiru mɔ. Ba tɔnun gõrun binɛ kankam dendimɔ bu ka gabu yina mwa be ba kisirama saa be ba toren min di.
19 Ba bu tii mɔru nɔɔ mwɛɛru kuammɛ, adama ben tii ba sãawa ye ya ka bu kam koore dɔɔn yobu. Domi baawure sãawa ye ya nùn kamian yoo.
20 Geema, tɔmbu bà n handunian daa bɛrɛtɛkɛ kisirari yèn sõ ba bɛsɛn Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi gia, ma ba kpam dera ya bu mwa ya kamia nɔn mɛɛruse, ben wãa gbiikira koo sãaya ka sere dãakiru.
21 N ko n daa sanɔ ba kun gem swaa giare ka sere bu ye gia kpa bu wooda dɛɛra biru kisi ye ba bu wɛ̃.
22 Ye n bu deema ya sõɔsimɔ ma mɔn teni ta gem gerumɔ te ta nɛɛ, “Bõɔ

ga wura ga gen sianu dabirimɔ, ma kurusɔ ge ba wobura ga kpam yironu burimɔ."

3

Yinnin wuramarun nɔɔ mwɛɛru

1 Nɛn kĩnasibu, tire teni ta sãawa tireru yiruse te na bɛɛ yoruammɛ. Ten baatere sɔɔ na kasu n bɛɛn bwisi gee yamia ka sõɔsi te na bɛɛ yaayasiamɔ.
2 Na kĩ i Gusunɔn sɔmɔ dɛɛrobun gari yaaya yi ba raa gerua, ka maa Yinni Faaba kowon wooda ye gɔroba bɛɛ sõɔsi.
3 Gbiikaa, i n yɛ̃ ma sanam dãakim sɔɔ, tɔmba koo yarima ba n sĩimɔ ka ben tiin gõru kĩru. Ba koo bɛɛ yaakoru ko
4 kpa bu gere bu nɛɛ, Yesu u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo na, nge n ǹ mɛ. N n mɛn na, mana u wãa. Domi saa mìn di bɛsɛn sikadoba ba gu, baayere ya wãawa nge toren di.
5 Ba yeni duari sobun sõ, ma gasɔ gariya Gusunɔ u gerua u ka wɔllu ka tem taka kua. U tem wuna nim sɔɔn di, ma u mu mɔma ka nim.
6 Nim mɛya u dera mu handunia yerukaa kam koosia, ka mɛn yibu bakaru.
7 Ka gari tee yiya ba maa ka tɛ̃n wɔllu ka tem yii dõɔn sõ, sere tõɔ te Gusunɔ u koo be ba ǹ win bɛɛrɛ yɛ̃ siri, kpa u bu kam koosia.
8 Adama nɛn kĩnasibu, i ku maa de i gãa tee nini duari ma Yinni Gusunɔn mi, sõɔ teera sãawa nge wõɔ nɔrɔbu, wõɔ nɔrɔbu ya maa sãa nge sõɔ teeru.
9 Gaba tamaa Yinni u tɛɛmɔ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia. Adama u ǹ tɛɛmɔ. N n sãare u tɛɛmɔ, u ka bɛɛ suuru sãawa domi u ǹ kĩ baa tɔn turo u kam ko. U kĩwa tɔmbu kpuro bu gõru gɔsia.
10 Ka mɛ, Yinnin tõra koo nawa nge gbɛnɔ. Tõɔ te sɔɔra wɔlla koo doona ka wure bakanu. Ye ya wãa wom dirum sɔɔ ya koo yanda ka yam susu bakaru, kpa tem mu dõɔ mwaara ka gãa ni nu wãa mɛ sɔɔ.
11 Yèn sõ gãa ni kpuro nu koo kam ko nge mɛ, i yɛ̃ sãa sãa nge mɛ n weenɛ bɛɛn sanum mu n dɛɛre kpa i n Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃.
12 Kpa i n win tõru mara i n kookari mɔ̀ tu ka na fuuku. Tõɔ te sɔɔra dõɔ koo wɔllu kam koosia, kpa ye ya wãa handunia sɔɔ yu yanda ka dõɔn yam susuru.
13 Adama Gusunɔ u wɔn kpaaru ka tem kpam nɔɔ mwɛɛru kua mi gem ko n wãa. Yera sa mara.
14 Yen saabu kĩnasibu, nge mɛ i tõɔ te mara, i kookari koowo u ka bɛɛ deema bɔri yɛndu sɔɔ kpa i kun disinu ka toraru mɔ.
15 Bɛsɛn Yinni ù n tɛmanɛ, ayera u sun derie su ka faaba wa, nge mɛ bɛsɛn kĩnasi Pɔlu u maa bɛɛ yorua ka bwisi yi Gusunɔ u nùn kã.
16 Yera u yorua tirenu kpuro sɔɔ mi u gari yi gerua. Win tirenu sɔɔ gam ka gam wãa mi n tubusianu sɛ̃, ma yɛ̃ru sarirugibu be ba ǹ yõ dim dim, ba gari yi gɔsikiamɔ, nge mɛ ba ra ko ka Gusunɔn gari gɛɛ. Nge mɛya ba ka ben tii kam kobu gawemɔ.
17 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu i gãa ni yɛ̃ kɔ. N n mɛn na, i n tii sɛ kpa i ku de i kõɔra i wɔruma be ba ǹ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃n torarun sõ.
18 Adama i n kpɛ̃amɔ bɛsɛn Yinni Faaba kowo Yesu Kirisin durom sɔɔ kpa i n nùn giamɔ. Su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ tɛ̃n di sere ka baadommaɔ. Ami.

TIRE GBIIKII TE YOHANU U YORUA

Tɔmba tamaa Yohanuwa u tire te yorua baa mɛ win yĩsiru ta ǹ wãa mi. Mban sɔ̃na u tire teni yorua. Ben waati ye sɔɔ, sɔ̃ɔsiru gara tem pusi. Tera ba mɔ̀, ye tɔnu u koo kpĩ u baba u nɛnɛ, ya ǹ dɛɛre. Adama ye ya ǹ waarɔ ka nɔni nge hunde, yen bwesera ya dɛɛre. Adama sɔ̃ɔsi te, ta sãawa weesu. Ta ǹ wure ma Yesu u kua tɔnu. Ta nɛɛ, u sãawa hunde tɔna ye ya ǹ kpɛ̃ yu gbi. Yen sɔ̃na Yohanu u win tɔmbu kirɔ mɔ̀. U nɛɛ, Yesu ù kun daa kue tɔnu ma u ǹ gu bɛsɛn sɔ̃, u ǹ daa kpɛ̃ u sun faaba ko. Adama u gu ma sa kua win bibu. Sɔ̃ɔ teeru sa ko n ka nùn weenɛ.

Tire te, ta maa nɛɛ, Gusunɔ u sãawa yam bururam. Mɛya u maa kĩ tɔmbu ba n wãa mɛ sɔɔ. U maa sãawa kĩrun nuuru. Yen sɔ̃na n weenɛ win tɔmbu ba n kĩanɛ.

Tire ten kpunaa

1. Wãasinaa ka Gusunɔ ka maa tɔnusi, wiru 1:1n di sere wiru 2:17.
2. Kirisin yibɛrɛ, wiru 2:18-29.
3. Gusunɔn bibun daa, wiru 3.
4. Gusunɔn Hunde ka yibɛrɛn hunde, wiru 4:1-6.
5. Gusunɔ u sãawa kĩrun nuuru, wiru 4:7-21.
6. Naanɛ dokeobun nasara, wiru 5.

Gari wãarugii

1-2 Wãaru te ta ku ra kpe ta sɔ̃ɔsira. Sa tu wa. Sa ten seeda dimɔ, sa bɛɛ ten gari nɔɔsiamɔ te ta raa wãa Baaban mi, ma ba sun tu sɔ̃ɔsi. Ye wãa ten gari ka yã, ye ya wãa toren di, sa ye nua, sa ye wa ka nɔni, sa ye mɛɛra mam mam, bɛsɛn nɔma maa ye baba.

3 Yeya sa maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ kpa sa n ka sãa nɔɔ tia bɛsɛ ka bɛɛ, nge mɛ sa nɔɔ tia sãa ka Gusunɔ Baaba ka win Bii Yesu Kirisi.

4 Sa bɛɛ gari yini yoruammɛwa kpa bɛsɛ kpuron nuku dobu bu ka yibu.

Gusunɔ sãawa yam bururam

5 Labaari wee ye sa nua saa Yesu Kirisi win min di, ma sa bɛɛ ye nɔɔsiamɔ. Gusunɔ sãawa yam bururam, yam wɔ̃kuru sari win mi.

6 Sà n nɛɛ, sa nɔɔ tia sãa ka wi, ma sa sĩimɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ, sa weesu mɔ̀wa, sa ǹ maa gem kookoosu mɔ̀.

7 Adama sà n sĩimɔ yam bururam sɔɔ, nge mɛ win tii u wãa yam bururam sɔɔ, sa ko n nɔɔ tia sãa bɛsɛn tii tiinɛ. Win Bii Yesun yɛm mu maa sun dɛɛrasiamɔ saa toraru kpuron di.

8 Sà n nɛɛ, sa ǹ toraru mɔ, sa tii nɔni wɔ̃kumɔwa, gem sari bɛsɛ sɔɔ.

9 Adama sà n bɛsɛn toraru wura, Gusunɔ u koo sun suuru kua kpa u sun dɛɛrasia bɛsɛn kom kɔ̃sum kpuron di domi u sãawa naanɛgii, wi u ra ko dee dee.

10 Sà n nɛɛ, sa ǹ tore sa Gusunɔ weesugii mɔ̀wa, win gari kun maa wãa bɛsɛ sɔɔ.

2

Kirisi sun somimɔ

1 Bɛɛ nɛn bibu, na bɛɛ gari yini yoruammɛwa, i ku ka tora. Adama goo ù n tora, sa goo mɔ, wi u koo sun suuru kana Baaban mi, wiya Yesu Kirisi geegii.

2 Win tii u kua abɔru te ta ka bɛsɛn toranu kpuro doona, n ǹ mɔ bɛsɛginu tɔna, ka handuniagibu kpuron torana.

3 Sà n win wooda mɛm nɔɔwammɛ, sanam mɛya sa ko gia ma sa nùn yɛ̃.

4 Goo ù n nɛɛ, u nùn yɛ̃, ma u kun win wooda mɛm nɔɔwammɛ, yɛ̃ro sãawa weesugii, gee sari wi sɔɔ.

5 Adama wi u win gari mɛm nɔɔwa, wi sɔɔra Gusunɔn kĩra yiba ka gem. Amɛniwa sa ko n ka yɛ̃ ma sa gbinnɛ ka wi.

6 Wi u gerumɔ u ka nùn maninɛ, n weenɛ u n sĩimɔ nge mɛ win tii u sĩa.

Wooda kpaa

7 Nɛn kĩnasibu, n ǹ mɔ wooda kpaa na bɛɛ yoruammɛ, wooda gura, ye i raa mɔ saa toren di. Wooda gura ye, ya sãawa gari yi i nua kɔ.

8 Ka mɛ, wooda ye na bɛɛ yoruammɛ ya sãawa wooda kpaa, ma yen gem mu sɔ̃ɔsira Kirisi sɔɔ ka maa bɛɛ sɔɔ. Domi yam wɔ̃kura doonɔ, ma yam bururam gem mu ballimɔ.

9 Wi u gerumɔ u wãa yam bururam sɔɔ, ma u win beruse tusa, u wãawa
yam wɔ̃kuru sɔɔ gina.
10 Wi u win beruse kĩ, yɛ̃ro wãawa
yam bururam sɔɔ, gãanu maa sari wi
sɔɔ ni nu koo goo sokurasia.
11 Adama wi u win beruse tusa, u
wãawa yam wɔ̃kuru sɔɔ, u maa sĩimɔ
yam wɔ̃kurɔ. U ǹ yɛ̃ mi u dɔɔ yèn sɔ̃
yam wɔ̃kura nùn wɔ̃ko kua.
12 Na bɛɛ yoruammɛ nɛn bibu, yèn
sɔ̃ ba bɛɛ bɛɛn toranu kpeesia Yesun
yĩsirun sɔ̃.
13 Na bɛɛ yoruammɛ bɛɛ baababa,
yèn sɔ̃ i nùn yɛ̃ wi u wãa saa toren di.
Na bɛɛ yoruammɛ bɛɛ aluwaasiba, yèn
sɔ̃ i tɔn kɔ̃so wi tabu di.
14 Na bɛɛ yorua bɛɛ bibu, yèn sɔ̃ i
Gusunɔ Baaba gia. Na bɛɛ yorua bɛɛ
baababa, yèn sɔ̃ i nùn yɛ̃ wi u wãa saa
toren di. Na bɛɛ yorua bɛɛ aluwaasiba,
yèn sɔ̃ i dam mɔ, Gusunɔn gari maa
wãa bɛɛ sɔɔ, ma i tɔn kɔ̃so wi tabu di.
15 I ku ra handunian yakande kĩa, ka
gãa ni nu wãa handunia sɔɔ. Wi u ye
kĩ, Baaban kĩra kun wãa wi sɔɔ.
16 Domi kpuro ye ya wãa handunia
sɔɔ, tɔnun kĩru kankam, ka ye nɔni
wan kɔdɛ, ka tii suabu, yen gaa kun nɛ
saa Baaban min di, handunia miya ya
wãa.
17 Handunia maa doonɔwa mi, ka
yen binɛ, adama wi u Gusunɔn kĩru
mɔ̀, u ko n wãawa sere ka baadommaɔ.

Kirisin yibɛrɛ

18 Nɛn bibu, saa dãaka mini. Nge mɛ
i nua ma Kirisin yibɛrɛ u koo na, n wee
tɛ̃, Kirisin yibɛrɛ dabira tunuma. Yen
sɔ̃na sa yɛ̃ ma saa dãaka mini.
19 Bɛsɛn suunu sɔɔn diya ba yara,
adama ba ǹ sãa bɛsɛgibu. Domi bà n
daa sãan na bɛsɛgibu, ba ko n daa wãa
ka bɛsɛ. Adama ba yara, ma ya sɔ̃sira
ma be kpuro ba ǹ daa sãawa bɛsɛgibu
ka gem.
20 Adama bɛɛ i Hunde Dɛɛro mwa
Kirisin min di ma bɛɛ kpuro i kua
yɛ̃rugibu.
21 Na bɛɛ yorua, n ǹ mɔ yèn sɔ̃ i ǹ
gem yɛ̃, adama yèn sɔ̃ i mu yɛ̃wa, i maa
yɛ̃ ma weesu kun kpɛ̃ su yari gem di.
22 Wara sãa wee kowo ma n kun mɔ
wi u nɛɛ Yesu kun sãa Kirisi. Yɛ̃ro wi,
Kirisin yibɛrɛwa wi u Gusunɔ Baaba
ka win Bii yinamɔ.
23 Domi wi u Bii yina, u ǹ maa Baaba
mɔ. Wi u Bii wura, u maa Baaba
mɔwa.
24 Bɛɛ maa, i de ye i nua saa toren di,
ya n wãa bɛɛn gɔ̃ruɔ, i ko n gbinnɛ ka
Bii ka Baaba.
25 Nɔɔ mwɛɛru wee te Kirisi sun
kua, teya wãaru te ta ku ra kpe.
26 Na bɛɛ yeni yoruawa be ba kĩ bu
bɛɛ nɔni wɔ̃ken sɔ̃.
27 Adama bɛɛ, Hunde Dɛɛro wi i
mwa Kirisin min di, u wãa bɛɛ sɔɔ.
Yen sɔ̃, i ǹ goon bukata mɔ wi u koo
bɛɛ gãanu keu koosia. Adama yèn sɔ̃
Hunde Dɛɛro wi, u bɛɛ gãanu baanire
keu koosiamɔ, ni nu sãa gem, n ǹ mɔ
weesu, yen sɔ̃, i n ka Kirisi maninɛ,
nge mɛ Hunde Dɛɛro u bɛɛ sɔ̃ɔsi.
28 Tɛ̃ nɛn bibu, i n maninɛ ka wi, kpa
sa n ka wɔrugɔru mɔ sanam mɛ u koo
kurama, kpa su ku tii bere sekurun sɔ̃
tɔ̃ɔ te u koo na.
29 I n yɛ̃ ma Kirisi u sãawa geegii, i n
maa yɛ̃ ma baawure wi u mɔ̀ dee dee,
Kirisin biiwa.

3

Gusunɔn bibu

1 I mɛɛrio i wa, kĩi baka te Baaba
sun kĩa, sere ba sun soka Gusunɔn
bibu. Geema, mɛya sa sãa. Yenin sɔ̃na
handuniagibu ba ǹ sun yɛ̃ yèn sɔ̃ ba ǹ
nùn yɛ̃.
2 Nɛn kĩnasibu, tɛ̃ sɔɔ sa sãa Gusunɔn
bibu, sa ǹ yɛ̃ gina amɔna sa ko n sãa sia.
Adama sa yɛ̃ ma sanam mɛ Kirisi u koo
kurama sa ko n ka nùn weenɛ domi sa
ko nùn wa nge mɛ u sãa.
3 Baawure wi u yĩiyɔ binin bweseru
mɔ, u tii sãrasiamɔwa, nge mɛ Kirisi u
sãre.
4 Baawure wi u toramɔ, u wooda
saramɔwa, domi toraru, wooda
saraba.
5 I yɛ̃ ma Yesu u nawa u ka toraru
wuna, toraru maa sari wi sɔɔ.
6 Baawure wi u ka Kirisi maninɛ, u
ku ra n toramɔ. Wi u ra n toramɔ, yɛ̃ro
kun nùn waare, u sere nùn gia.

7 Nɛn bibu i ku de goo u bɛɛ nɔni wɔ̃ke. Wi u gea mɔ̀ u sãawa gemgii, nge mɛ Yesun tii u sãa.
8 Wi u ra n toramɔ, Setamgiiwa, domi saa toren diya Setam toramɔ. Ma Gusunɔn Bii u na u ka Setam sɔma kpeerasia.
9 Baawure wi u sãa Gusunɔn bii, u ku ra n maa toramɔ yèn sɔ̃ Gusunɔn wãara wãa wi sɔɔ. U ǹ kpɛ̃ u n toramɔ domi u kua Gusunɔn bii.
10 Tɛ̃, sa ko kpĩ su tubu wi u sãa Gusunɔn bii ka wi u sãa Setamgii. Baawure wi u kun gea mɔ̀, ka maa wi u kun win beruse kĩ, u ǹ sãa Gusunɔgii.

Su kĩana

11 Gari wee yi i nua saa toren di. Su kĩana
12 kpa sa kun sãa nge Kaɛni wi u sãa tɔn kɔ̃so wigii ma u win wɔnɔ go. Mban sɔ̃na u nùn go. U nùn go yèn sɔ̃ win tii u kom kɔ̃sum kua, wɔnɔ maa kom gem kua.
13 Nɛgibu, i ku biti soora handuniagibu bà n bɛɛ tusa.
14 Yèn sɔ̃ sa bɛsɛn berusebu kĩ, sa yɛ̃ ma sa gɔɔ sarari, sa dua wãaru sɔɔ. Wi u kun tɔnun kĩru mɔ, u wãawa gɔɔ sɔɔ.
15 Baawure wi u win beruse tusa, u sãawa tɔn gowo. Bɛɛn tii i maa yɛ̃ ma tɔn gowo goo sari wi u wãaru te ta ku ra kpe mɔ.
16 Yeni sɔɔra sa ka gia nge mɛ kĩra sãa, domi Kirisi u win wãaru wɛ̃ bɛsɛn sɔ̃. Nge mɛya, n maa weenɛ su bɛsɛn tiin wãaru wɛ̃ bɛsɛn berusebun sɔ̃.
17 Goo ù n dukia mɔ handunia ye sɔɔ, ma u wa win beruse u yãaru mɔ, ma u nùn biru kisi, amɔna Gusunɔn kĩra ko n ka wãa yɛ̃ro sɔɔ.
18 Nɛn bibu i ku de su kĩana ka gari tɔna, adama su kĩi geeru sɔ̃si bɛsɛn kookoosu sɔɔ.

Gusunɔn wuswaaɔ

19 Kookoo si sɔɔn diya sa ko n yɛ̃ ma sa sãa gemgibu kpa sa n toro sindu mɔ Gusunɔn wuswaaɔ.
20 Domi bɛsɛn gɔ̃ru gà n sun taarɛ wɛ̃ɛmɔ sa yɛ̃ ma Gusunɔ u bɛsɛn gɔ̃ru kere, u maa kpuro yɛ̃.
21 Yen sɔ̃, nɛn kĩnasibu, bɛsɛn gɔ̃ru gà kun sun taarɛ wɛ̃ɛmɔ, sa ko n toro sindu mɔ Gusunɔn wuswaaɔ.
22 Ma baayere kpuro ye sa bikiamɔ, sa ye waamɔ saa win min di, domi sa win wooda nɛni, sa maa mɔ̀ ye n wã win nɔni sɔɔ.
23 Win wooda wee, su win Bii Yesu Kirisin yĩsiru naanɛ doke, kpa su kĩana nge mɛ u sun sɔ̃wa.
24 Wi u win woodaba swĩi u ka Gusunɔ maninɛ, Gusunɔ maa ka nùn maninɛ. Yenin min diya sa yɛ̃ ma u ka sun maninɛ win Hunde Dɛɛro wi u sun wɛ̃n sɔ̃.

4

Gusunɔn Hunde ka yibɛrɛn hunde

1 Nɛn kĩnasibu i ku tɔmbu kpuro naanɛ ko be ba gerumɔ ba Hunde Dɛɛro mɔ, adama i bu wɛ̃ɛrio bà n sãa Gusunɔgibun na, domi Gusunɔn sɔmɔ weesugiba yiba handunia ye sɔɔ.
2 Yenin min diya i ko kpĩ i tubu be ba Gusunɔn Hunde mɔ. Baawure wi u wura ma Yesu Kirisi u kua tɔnu, wiya u sãa Gusunɔgii.
3 Wi u kun maa wure ma Yesu u kua tɔnu, u ǹ sãa Gusunɔgii, Kirisin yibɛrɛwa, wìn gari i nua u sisi, u mam tunuma handunia sɔɔ kɔ.
4 Bɛɛ nɛn bibu, i sãa Gusunɔgibu i maa sɔmɔ weesugii be kamia kɔ. Domi wi u wãa bɛɛ sɔɔ u dam mɔ u kere wi u wãa handunia ye sɔɔ.
5 Beni handuniagiba ba sãa, yen sɔ̃na ba ka handunian bwisi gari mɔ̀, ma handuniagiba bu swaa daki.
6 Bɛsɛ sa sãawa Gusunɔgibu. Baawure wi u Gusunɔ yɛ̃ u ra sun swaa daki, adama wi u kun Gusunɔ yɛ̃ u ku ra sun swaa daki. Yenin min diya sa ko kpĩ su gem ka weesu wunana.

Gusunɔ u sãawa kĩrun nuuru

7 Nɛn kĩnasibu, i de su kĩana, domi kĩra naamɔwa saa Gusunɔn min di. Baawure wi u tɔnun kĩru mɔ u sãawa Gusunɔn bii, u maa Gusunɔ yɛ̃.
8 Wi u kun tɔnun kĩru mɔ, yɛ̃ro kun Gusunɔ yɛ̃ domi Gusunɔ sãawa kĩrun nuuru.
9 Wee mɛ Gusunɔ u sun win kĩru sɔ̃sisina, u win Bii teereru gɔrima

handunia ye sɔɔ sa n ka wãaru te ta ku ra kpe mɔ wi sɔɔ.
10 Amɛniwa kĩi te, ta sãa, n ǹ mɔ bɛsɛra sa Gusunɔ kĩa, adama wiya sun kĩa, ma u win Bii gɔrima u ka ko abɔru bɛsɛn toranun sɔ̃.
11 Nɛn kĩnasibu, Gusunɔ ù n sun kĩ too nge mɛ, n weenɛ bɛsɛn tii su maa kĩana.
12 Goo kun Gusunɔ waare. Sà n kĩanɛ, Gusunɔ u ka sun maninɛ, ma win kĩra yibumɔ bɛsɛ sɔɔ.
13 Sa yɛ̃ ma sa ka nùn maninɛ, win tii maa ka sun maninɛ domi u sun win Hunde Dɛɛro kã.
14 Bɛsɛ maa sa wa, sa maa seeda dimɔ ma Baaba u win Bii gɔrima u ka ko handunian Faaba kowo.
15 Baawure wi u wura ma Yesu sãawa Gusunɔn Bii, Gusunɔ ka nùn maninɛ, ma yɛ̃ro maa ka Gusunɔ maninɛ.
16 Ma bɛsɛ sa kĩi te yɛ̃, sa maa tu naanɛ doke te Gusunɔ u mɔ bɛsɛ sɔɔ.
Gusunɔ sãawa kĩrun nuuru. Baawure wi u tɔnun kĩru mɔ u ka Gusunɔ maninɛ, Gusunɔ maa ka nùn maninɛ.
17 Nge mɛya win kĩra yibusinɛ bɛsɛ sɔɔ, kpa sa n ka toro sindu mɔ siribun sanam, domi nge mɛ Kirisi u sãa, mɛya maa bɛsɛn tii sa sãa handunia ye sɔɔ.
18 Bɛrum sari kĩru sɔɔ, kĩi te ta yiba ta ra bɛrum kpuro gire. N n mɛn na, wi u bɛrum mɔ, kĩra kun yiba wi sɔɔ, domi u sɛɛyasiabu yĩiyɔ.
19 Kĩra wãa bɛsɛ sɔɔ yèn sɔ̃ Gusunɔ u gbia u sun kĩa.
20 Goo ù n nɛɛ u Gusunɔ kĩ ma u win beruse tusa, u sãawa wee kowo. Domi wi u kun win beruse kĩ wi u waamɔ, u ǹ kpɛ̃ u Gusunɔ kĩa wi u kun waare.
21 Gusunɔ maa sun wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, wi u nùn kĩ, u de u n maa win beruse kĩ.

5

Handunian kamiabu

1 Baawure wi u naanɛ doke ma Yesu sãa Kirisi wi, yɛ̃ro sãawa Gusunɔn bii, ma baawure wi u tundo kĩ, u maa bii kĩwa.
2 Sà n Gusunɔ kĩ ma sa win wooda mɛm nɔɔwammɛ, sa ko n yɛ̃ ma sa win bibu kĩ.
3 Sà n Gusunɔ kĩ sa ko maa win wooda nɛnɛ. Win wooda kun maa sɛ̃.
4 Domi Gusunɔn bii baawure u ra handunia kamiɛ. Ka bɛsɛn naanɛ dokeba sa ra handunia kamiɛ.
5 Wi u handunia kamiamɔ, wiya wi u naanɛ doke ma Yesu sãawa Gusunɔn Bii.

Seeda ye ba Yesu Kirisi diiya

6 Yesu Kirisi wiya wi u na ka nim ka yɛm. U ǹ nɛ ka nim tɔna, adama ka yɛm sanna. Hunde Dɛɛron tii u yen seeda dimɔ, yèn sɔ̃ u sãa gemgii.
7 Domi seedagibu itawa ba wãa [Gusunɔ wɔllɔ, Baaba, ka Gari, ka Hunde Dɛɛro. Be ita ye, ba sãa nɔɔ tia. Ma seeda ita maa wãa handunia ye sɔɔ,]
8 Hunde Dɛɛro, ka nim, ka yɛm. Be ita ye, ba maa sãa nɔɔ tia.
9 Bɛsɛ sa tɔmbun seeda wuramɔ, adama Gusunɔn seeda kpãaru kere mɛ, domi Gusunɔn seeda sãa seeda ye u win Bii diiya.
10 Wi u Gusunɔn Bii naanɛ doke, u seeda ye mɔ win tii sɔɔ. Wi u kun naanɛ doke, u Gusunɔ wee kowo kuawa yèn sɔ̃ u ǹ seeda wure ye u win Bii diiya.
11 Seeda ye wee, Gusunɔ sun wãaru te ta ku ra kpe wɛ̃. Wãa te, ta wãawa win Bii sɔɔ.
12 Wi u Bii mɔ, u maa wãa te mɔ. Wi u kun Gusunɔn Bii mɔ, u ǹ wãa te mɔ.

Wãaru te ta ku ra kpe

13 Na bɛɛ yeni yoruawa bɛɛ be i Gusunɔn Biin yĩsiru naanɛ doke, kpa i n ka yɛ̃ ma i wãaru te ta ku ra kpe mɔ.
14 Sa naanɛ sãa ma sà n nùn gãanu kana ni nu sãa win kĩru, u sun swaa daki.
15 Sà n maa yɛ̃ ma u bɛsɛn kanaru swaa daki, sa yɛ̃ ma baayere ye sa kanamɔ win mi, bɛsɛgia kɔ.
16 Goo ù n wa win beruse u toramɔ te ta kun sãa gɔɔgiru, u kanaru koowo. Gusunɔ u koo bu wãaru wɛ̃ be ba toramɔ te ta kun sãa gɔɔgiru. Adama toraru gara wãa te ta ra gɔɔ ma. Na ǹ gerumɔ goo u kanaru ko ten sɔ̃.
17 Gem sariru baatere ta sãawa toraru, adama n ǹ mɔ te kpuro ta sãa gɔɔgiru.

18 Sa yɛ̃ ma baawure wi u sãa
Gusunən bii u ku ra n toramə, domi
Gusunən Bii nùn kɔ̃su, tən kɔ̃so wi kun
maa kpɛ̃ u nùn baba.
19 Bɛsɛ sa yɛ̃ ma sa sãa Gusunəgibu,
adama handunia kpuro wãa tən kɔ̃so
win nəma səə.
20 Sa maa yɛ̃ ma Gusunən Bii u na,
ma u sun bwisi kã̀ su ka Gusunə Yinni
gemgii gia. Sa gbinnɛ ka gemgii wi,
win Bii Yesu Kirisin min di. Yesu
Kirisi wiya sãa Gusunə Yinni gemgii.
U maa sãa wãaru te ta ku ra kpen
nuuru.
21 Nɛn bibu, i n tii sɛ ka bũu sãaru.

TIRERU YIRUSE TE YOHANU U YORUA

Dabiru ba nɛɛ, Yesun yigbɛru gara ba ka yã mini te Yohanu u soka kurɔ ka win bibu. U bu sõɔmɔ bu kĩanɔ. U maa bu kirɔ mɔ̀ ba n tii sɛ ka keu koosio weesugibu ka ben sõɔsinu.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Gem ka kĩru, naasu 4-11.
3. Gari dãaki, naasu 12-13.

Tɔbiribu

1 Kurɔ wunɛ *, nɛ wi na sãa Yesun yigbɛ guro guro, na nun tɔbura, wunɛ wi Gusunɔ u gɔsa ka wunɛn bibu be na kĩ gem sɔɔ. N ǹ mɔ nɛ tɔna na bu kĩ, ka be ba gem gia kpurowa,
2 yèn sõ gem mɛ, mu wãa bɛsɛn gõruɔ, mu ko n maa ka sun wãa sere ka baadomma.
3 Gusunɔ Baaba, ka Yesu Kirisi win Bii bu sun durom, ka wɔnwɔndu kua, kpa bu sun alafia wɛ̃ kĩru ka gem sɔɔ.

Gem ka kĩru

4 Nɛn nukura dora gem gem ye na wa wunɛn bibu gaba sĩimɔ gem sɔɔ nge mɛ Gusunɔ Baaba sun yiire.
5 Tɛ̃, kurɔ wunɛ, ye na nun yoruammɛ, ya ǹ sãa wooda kpaa, ya sãawa ye sa mɔ toren di. Na nun kanamɔ, su de su kĩana.
6 Kĩru ta sãawa Gusunɔn woodan mɛm nɔɔbu. Yeya wooda ye i nua saa toren di, yè sɔɔ n weenɛ i n sĩimɔ.
7 Dabira ba yarinɛ handunia sɔɔ ba tɔmbu swaa nim wiamɔ. Ba ǹ wure ma Yesu Kirisi u na handunia sɔɔ u kua tɔnu. Wi u sãa nge mɛ, wiya swaa nim wio ka Kirisin yibɛrɛ.
8 I tii laakari koowo, kpa i ku bɛsɛn sɔmburun are kõ, i de i ten arufaani wa.
9 Baawure wi u ǹ yõre Kirisin sõɔsiru sɔɔ, ma u tu sarari, u ǹ Gusunɔ mɔ. Adama wi u yõ te sɔɔ, u Baaba ka maa Bii mɔ.
10 Goo ù n na bɛɛn mi, ma n kun ka Kirisin sõɔsi te, i ku yɛ̃ro dam koosia, i ku maa nùn domaru kua.
11 Domi wi u nùn yen gaa kua, u bɔnu mɔ win kom kõsum sɔɔ.

Gari dãaki

12 Baa mɛ na gãa dabinu mɔ n bɛɛ yorua, na ǹ kĩ n ni kpuro yore tireru sɔɔ. Adama na yĩiyɔ n bɛɛ beram na, kpa n ka bɛɛ gari ko nɔɔ ka nɔɔ kpa bɛsɛn nuku dobu bu ka yibu.
13 Wunɛn wɔnɔ wi Gusunɔ u maa gɔsa, win biba nun tɔbura.

* **1:1** ***kurɔ wunɛ*** - Dabiru ba nɛɛ, Yesun yigbɛru gara ba ka yã mini, te ba soka kurɔ ka win bibu.

TIRERU ITASE TE YOHANU U YORUA

Gayusiwa Yohanu u tire te yorua. Durɔ wi, u sãawa tɔn geo. U ra waasu kowobu somi. Adama goo u wãa ka wi, wi ba mɔ̀ Diotɛfu. Wi, u kĩwa u n sãa tɔnwero. U Yohanun gari yina. Tire te, ta sun sɔ̃ɔsimɔ nge mɛ yellu, Yesugibu ba wahala mɔ nɔɔsinaa sarirun sɔ̃.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-4.
2. Waasu kowobun dam koosiabu, naasu 5-8.
3. Diotɛfu ka Demɛtiru, naasu 9-12.
4. Tɔbiri dãakibu, naasu 13-15.

Tɔbiribu

1 Gayusi, wunɛ wi na kĩ ka gem, nɛ wi na sãa Yesun yigbɛ guro guro, nɛna na nun tɔbura.
2 Nɛn kĩnasi na kanamɔ a n kuuramɔ gãanu baanire sɔɔ, kpa wunɛn wasi yi n bwãa do nge mɛ wunɛn hunde ya sãa.
3 Nɛn nukura dora too too sanam mɛ naanɛ dokeobu gaba na, ma ba seeda di nge mɛ gem mu wãa wunɛ sɔɔ, ka nge mɛ a sĩimɔ gem mɛ sɔɔ.
4 Nuku dobu gabu sari bi bu kere n nɔ nɛn biba sĩimɔ gem sɔɔ.

Waasu kowobun dam koosiabu

5 Nɛn kĩnasi, naanɛ dokeon koma a mɔ̀ sanam mɛ a naanɛ dokeobu nɔɔrimɔ, n ku mam ko be ba sãa sɔbu.
6 Ba wunɛn kĩrun seeda dimɔ Yesun yigbɛrun wuswaaɔ. A de a n da bu kusenu kue ben sanum sɔɔ nge mɛ n weenɛ Gusunɔgii u ko.
7 Domi Yinnin yĩsirun sɔ̃na ba doona, ba ǹ gãanu mwɛ naanɛ doke sarirugibun mi.
8 Yen sɔ̃, bɛsɛra n weenɛ su tɔn ben bweseru somi, kpa bɛsɛn tii sa n bɔnu mɔ ka be, gem kparabu sɔɔ.

Diotɛfu ka Demɛtiru

9 Na Yesun yigbɛru tire piibu gagu yorua, adama Diotɛfu, wi u kĩ u n sãa ben gbiikoo u ǹ nɛn gari wure.
10 Yen sɔ̃na nà n na, kon gere daa ye u mɔ̀ u ka sun gari kɔ̃si manimɔ. N ǹ ye tɔna, u ku ra maa naanɛ dokeobu dam koosie. Be ba maa kĩ bu bu dam koosia, u ra bu yinariwa, kpa u bu gira saa Yesun yigbɛrun di.
11 Nɛn kĩnasi a ku kom kɔ̃sum saari ma n kun mɔ kom gem. Wi u gea mɔ̀ u sãawa Gusunɔgii, adama wi u kɔ̃sa mɔ̀ u ǹ Gusunɔ yɛ̃wa.
12 Demɛtiru u seeda gea mɔ baawure kpuron mi, ka maa gem tiin wuswaaɔ. Bɛsɛn tii sa nùn seeda diiyammɛ, a maa yɛ̃ ma bɛsɛn seeda sãawa gem.

Tɔbiri dãakibu

13 Na gãa dabinu mɔ n ka nun yorua, adama na ǹ kĩ n ni kpuro yore tireru sɔɔ.
14 Na yĩiyɔ sa ko waana ǹ n sosi, kpa su gari ko nɔɔ ka nɔɔ.
15 Alafia ya n wãa ka wunɛ.

Wunɛn bərɔba kpuro ba nun tɔbura. A maa man bɛsɛn bərɔba tɔbirio tia tia.

TIRE
TE YUDU U YORUA

Yudu u sãaŵa Yesu Kirisin wɔnɔ turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu sɔɔ ba sõɔsi weesuginu sõɔsimɔ ni nu koo de ben Yesun yigbɛnu nu karana. Tɔn be ba sõɔsi ni mɔ̀ mi, ba wãaŵa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. Adama Gusunɔ u koo bu kam koosia nge mɛ u yeruku tɔmbu gabu kua be ba ǹ nùn mɛm nɔɔwɛ. N weenɛwa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusunɔn gari mɔ yi yi sãa gem sere ka baadommaɔ. Yiya n weenɛ ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kirɔ, naasu 17-23.
4. Siara dãakibu, naasu 24-25.

Tɔbiribu

1 Nɛ Yudu, Yesu Kirisin yoo, nɛ wi na sãa Yakɔbun wɔnɔ, na bɛɛ tire teni yoruammɛ, bɛɛ be Gusunɔ Baaba u soka. U bɛɛ kĩ, ma u bɛɛ kõsu Yesu Kirisin sõ.

2 Gusunɔ u n bɛɛ wɔnwɔndu ka alafia ka kĩru sosiammɛ.

Keu koosio weesugibu
(I maa mɛɛrio Piɛɛ II, 2:1-17)

3 Nɛn kĩnasibu, na raa kĩ n bɛɛ tireru yorua, nɛ ka bɛɛn faaban garin sõ, adama wee tɛ̃ n kua tilasi n ka bɛɛ tire teni yorua n ka bɛɛ hania koosia kpa i ka gari yi i naanɛ doke suna yi Gusunɔ u wigibu wɛ̃ nɔn teeru sere ka baadommaɔ.

4 Domi tɔn kõsobu gaba dua gbɛnum bɛɛn suunu sɔɔ be ba Gusunɔn durom gɔsikia, bu ka ben kom kõsum gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u sãa bɛsɛn Yinni boko. Saa gasɔ gasɔn diya ba yorua ye n koo bu deema siribun biru.

5 Baa mɛ i ye kpuro yɛ̃ sãa sãa, ka mɛ, na kĩ n bɛɛ yaayasia ma ye Yinni Gusunɔ u Isirelin tɔmbu wɔra saa Egibitin tem di u kpa, yen biru u be ba ǹ naanɛ doke kam koosia.

6 I maa wɔllun gɔradoba yaayo bèn ayera kun bu turie, ma ba ben tiin wãa yeru gɛma ba deri. Gusunɔ u ka bu yɔni bɔkua, u kpɛ̃ɛ yam wõkuru sɔɔ ba ka siribun tõɔ bentembereru mara.

7 Mɛya maa Sodomu ka Gomɔra, ka wuu si su su sikerenɛ, si kpuron tɔmbu ba maa daa bɛrɛtɛkɛ kua, tɔn durɔbu ka tɔn durɔbu ba tii sankunamɔ. Ba wuu si kpeerasia ka dõɔ wi u ku ra gbi, ma n kua yĩreru tɔmbun sõ.

8 Ka mɛ, tɔn kõso be maa, ben bwisikunu sɔɔ ba ka toranu tii disi dokemɔ, ba ǹ wirugibu wiru kpĩiyammɛ ma ba wɔllun yiikogibu wɔmmɔ.

9 Adama Misɛli, wi u sãa Gusunɔn gɔradoban wirugii, u ǹ kãka u Setam taarɛ wɛ̃ ka wɔmburu dɔma te ba sanna ba Mɔwisin goru sikirinɛ, adama u Setam sõɔwawa u nɛɛ, “Yinni Gusunɔwa u koo nun gerusi.”

10 Adama tɔn kõso be, ye ya kun bu yeeri yeya ba wɔmmɔ, ye ba maa mɔ̀ ka marumaruru nge yɛɛ yeya ya bu kam koosiamɔ.

11 Nɔni swãarugiba ba sãa. Domi ba Kaɛnin yira swĩi, ba tii sure toraru sɔɔ bu ka are wan sõ nge mɛ Balamu u kua, ma ba Gusunɔ seesi nge mɛ Kore u kua, ma ba tii kam koosia.

12 Tɔn be, ba sãaŵa sankara kowobu bɛɛn tõɔ baka ni i ra ko kĩrun sõ sɔɔ, ba ka bɛɛ dimɔ, ka sekuru sariru, ba ben tii nɔɔrimɔ tɔna. Ba sãaŵa nge guru winu ni woo ga bɔrikiamɔ, ni nu ku ra ka gura nɛ. Ba sãa nge dãa ni nu dɛrura nu ǹ binu mɔ, ni ba wuka ka gbiniɔ, ni nu gu mam mam.

13 Ba sãaŵa nge nim wõkun nim kure ni nu kukumɔ. Nge mɛ nu nin yakeru kõɔmɔ mɛya ba maa ben sekuru sari kom sõɔsimɔ. Ba sãaŵa nge wɔllun kperi yi yi yin swaa bie, Gusunɔ u bu yam wõku te ta kpã yiiye tè sɔɔ ba koo du ka baadomma.

14 Enɔku maa, wi u sãa Adamun sikadobun tõka nɔɔba yiruse u Gusunɔn gari gerua ben sõ u nɛɛ, wee, Yinni u sisi ka win gɔrado dɛɛro dabi dabiru

15 u ka baawure kpuro siri kpa u ka Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sarirugibu kpuro taarɛ wɛ̃ ben kom kõsum kpuron sõ mɛ ba kua Gusunɔn gɛndun sõ, ka

maa gari kõsin sõ yi torobu be ba ɲ Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃ ba nùn gerusi.
16 Tən be, ba ra n wure, gãanu sari ni nu ra bu wɛ̃re, ben binɛ bu kpare. Ba ra woo kana gari gere, ba maa təmbu gari dori sõəmə bu ka yɛ̃robun gãanu wa.

Yiirebu ka kirə

17 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, n weenɛ i gari yi yaaya yi bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin gəroba raa gerua.
18 Domi ba bɛɛ sõəwa ma sanam dãakim səə tən yaako kowoba koo na be Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃ɛ sarira koo de ben binɛ ya n bu kpare.
19 Beya ba ka karanaa naaməə, ba ben tiin bwisikunu mɔ̀, ba ɲ Hunde Dɛɛro mə.
20 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, i tii tãsisio bɛɛn naanɛ doke dɛɛrabu səə i n kanaru mɔ̀ ka Hunde Dɛɛron dam.
21 I tii nɛnuə Gusunən kĩru səə, i n ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin wənwəndu mara te ta koo ka bɛɛ wãaru te ta ku ra kpe naawa.
22 I ben wənwəndu waawo be ba gərusu yiru yiru mɔ̀.
23 I n gabu gawaməə dõə səən di i n bu faaba mɔ̀. I maa gabun wənwəndu waawo ta n ka bɛrum mɛnnɛ, adama i n ben toranu tusa sere ka ben yabenə ni ben daa ya disinu tɛɛni.

Siara dãakibu

24-25 Gusunə turo sãa bɛsɛn Faaba kowo wi u koo kpĩ u bɛɛ kõsu i ku ka wəruma, kpa u bɛɛ terasia win yi-iko səə taarɛ sariru səə ka nuku dobu. Wiya u yiiko ka kpãaru ka dam ka girima mə saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di, yee yellun di, ka tɛ̃, sere ka baadommaə. Ami.

YOHANUN KÃSIRU TE TA YESU KIRISI SƆƆSI

Yohanu u win kãsi teni yoruawa sanam mɛ ba Yesugibu nəni sõəmə ben naanɛ dokebun sõ. Yera u bu yorua u ka bu dam kɛ̃ ben nəni swãaru səə. Tire ten gari dabinu nu sãawa yĩrenu ni nu tubum sɛ̃.

Tire teni, ta sãawa Bibelin tire dãakiru. Ta sun sõəsimə nge mɛ handunia ya koo ka wiru goora ka nge mɛ Yesu u ko n sãa sanam mɛ u koo wurama.

Ta maa sun sõəmə nge mɛ Yesu u sãa. U sãawa wi u raa wãa, mɛya u wãa gisə, u ko n maa wãawa sere ka baadommaə. U sãawa gãanu kpuron tore ka nin wii gowo. U maa sãa sinambun sunə ka yinnibun Yinni. U maa sãa win yigbɛrun wirugii. U sãawa nge gbee sunə ge ga yara Yudan bweserun di. U sãawa yãku kowo tənwero, ma u maa sãa nge yãa kinɛ kpɛndu te ba ka yãkuru kua.

Tire ten gari mɛro ya sãawa, Gusunə u koo Setam tabu di mam mam saa Yesu Kirisin min di. Mɛya u koo be ba nùn naanɛ sãa doo nəəru wɛ̃ ù n wən kpaaru ka tem kpam swĩi.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-8.
2. Tire ni ba Yesun yigbɛnu nəəba yiru yorua, wiru 1:9n di sere wiru 3:22.
3. Ye ya koo koora sia, wiru 4:1n di sere wiru 22:5.
4. Yesun wuramaru, wiru 22:6-21.

Tire tenin asansi

1 Tire teni səə ba gãa ni yorua ni Yesu Kirisi u terasia. Gusunəwa u nùn gãa ni wɛ̃ u ka win səm kowobu sõəsi ye ya koo koora ǹ n sosi. Nɛ Yohanu, nɛ wi na sãa Kirisin yoo, u man ye sõəsi, saa win gəradon min di wi u man gəria.

2 Na ye kpuron seeda di ye na ka nəni wa. Na Gusunən gari nəəsia ka seeda ye Yesu Kirisi u di.

3 Doo nəərugiiwa wi u Gusunən gari yinin gari garimə, doo nəərugiba maa be ba yi swaa daki, ma ba nɛni ye ba yorua səə. Domi yen saa ya turuku kooma.

Yesun yigbɛnu nəəba yirun təbiribu

4-5 Nɛ Yohanu, na bɛɛ Yesun yigbɛnu nəəba yiru təbura Asin tem səə.

Gusunə Yinni wi u wãa, wi u raa wãa, wi u maa sisi, ka hundeba nəəba yiru be ba wãa Gusunən sina kitarun wuswaaə, ka maa Yesu Kirisi wi u sãa seeda dio naanɛgii wi ba gbia ba seeya gərin di, wi u maa sãa sina boko, bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia wɛ̃.

Yesu u sun kĩ. Ka win yɛma u sun yakia bɛsɛn toranun di.

6 Ma u sun mɛnna u kua bɛsɛn sunə, u sun kua win Baaba Gusunən yãku kowobu. Wiya u sinandu ka yiiko mə sere ka baadommaə. Ami.

7 Wee, u sisi guru winu səə. Baawure u koo nùn wa, baa be ba nùn səkan tii. Handunian bwesenu kpuro nu koo gəə wuri ko win sõ. Mɛya n ko n sãa. Ami.

8 Gusunə Yinni Dam kpurogii, wi u wãa, wi u raa wãa, wi u maa sisi, u nɛɛ, wiya gãanu kpuro torua, u koo maa ni wiru go.

Yohanu u Kirisi wa kãsiru səə

9 Nɛna Yohanu bɛɛgii, nɛ wi na maa bənu mə ka bɛɛ nəni swãaru səə ka Gusunən bandu səə ka tɛmanabu səə yèn sõ sa gbinnɛ ka Yesu. Ba ka man na tem bure teni səə te ba mə̀ Patuməsi Gusunən garin sõ ka Yesun seedan sõ.

10 Yinnin tõru səə Hunde Dɛɛro dera na kãsa, ma na nəə damguu nua nɛn biruə nge kãakãagi

11 ga nɛɛ, n yoruo tireru səə ye na waamə, kpa n tire te mərisia Yesun yigbɛnu nəəba yirun mi, Efesuə, ka Simiiniə, ka Pɛɛgamuə, ka Tiatiraə, ka Saaduə, ka Filadɛɛfiə, ka Lodiseə.

12 Ye na sĩira n ka wa wi u ka man gari mə̀, yera na dabu wuraginu nəəba yiru wa.

13 Ma na goo wa nge tənun bii u yõ dabu nin suunu səə. U yaberu sebua ta wãa sere win naa kəənə ma u kpaki wuragia sɛ̃ke win gãasə.

14 Win wiru ka win seri buririwa
nge wɛ̃su ǹ kun mɛ nge gunsu ma win
nɔni sãa nge dɔ̃ɔ yara.
15 Win naasu ballimɔwa nge sii gan
te ba yania ba tea, ma win nɔɔ ga sãa
nge surun bakaru.
16 Ma u kperi nɔɔba yiru nɛni win
nɔm geuɔ, ma takobi nɔɔ durora ye ba
dɛ̃ɛra biru ka wuswaa ya yarimɔ win
nɔɔn di, ma win wuswaa ballimɔ nge
sɔ̃ɔ wii wɔllun sɔ̃ɔ.
17 Ye na nùn wa, na wɔruma win
naasɔ nge goru. Ma u man win nɔm
geu sɔndi u nɛɛ, n ku bɛrum ko, wiya
u sãa gbiikoo ka dãako.
18 Wiya u sãa waso, u raa gu adama
tɛ̃ u ko n wãawa ka baadommaɔ. U
yiiko mɔ gɔɔn wɔllɔ ka gɔribun wãa
yerɔ.
19 Ǹ n mɛn na, n yoruo ye na wa, ka
ye ya kooramɔ tɛ̃, ka ye ya koo koora
amɛn biru.
20 Kperi nɔɔba yiru ye na wa
nɛn nɔm geuɔ ka dabu wuraginu
nɔɔba yiru ye kpuron tubusianun
asansi wee. Kperi nɔɔba yiru ye, ya
sãawa Yesun yigbɛnu nɔɔba yiru yen
gɔradoba. Dabu wuraginu nɔɔba yiru
ye maa, ya sãawa yigbɛ nin tii.

2

Gari yi ba Efesugibu sɔ̃ɔwa

1 Kirisi u Yohanu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
Efesun Yesun yigbɛrun gɔrado yoruo
a nɛɛ, nɛ wi na kperi nɔɔba yiru ye
nɛni nɛn nɔm geuɔ, ma na sĩimɔ dabu
wuraginu nɔɔba yiru yen suunu sɔɔ
na nɛɛ,
2 na win kookoosu yɛ̃ ka win sɔma
ka win tɛmana bi u mɔ. Na yɛ̃ ma u
ǹ kpɛ̃ u ka tɔn kɔ̃sobu tɛmana, ma u
ben laakari mɛɛra be ba tii sokumɔ
gɔrobu, adama ba ǹ sãa mɛ, u deema
wee kowoba ba sãa.
3 U suuru mɔ, u ka nɔni swãaru
tɛmana nɛn yĩsirun sɔ̃, u ǹ maa wasire.
4 Adama ye na nùn waasi wee, u ǹ
maa man kĩ nge yellu.
5 Ǹ n mɛn na, u yaayo mìn di u
wɔruma kpa u gɔ̃ru gɔsia u ko nge mɛ
u ra raa ko. Ù kun kue mɛ, kon na n
win dabu sua gen ayerun di.
6 Ka mɛ, u gãa teenu mɔ ni nu wã. U
Nikolaitigibun kookoosu tusa nge mɛ
nɛn tii na su tusa.
7 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.
Wi u tabu di, kon de u dãa wãarugii
te ta wãa Gusunɔn wãa yerɔn binu di.

Gari yi ba Simiinigibu sɔ̃ɔwa

8 Kirisi u maa nɛɛ, a Simiinin Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ wi na
sãa gbiikoo ka dãako, nɛ wi na raa gu
ma na seewa na wasi, na nɛɛ,
9 na win nɔni swãaru yɛ̃, na maa
win sãaru yɛ̃. Ka mɛ, u sãa atasiri.
Na yɛ̃ kɔ̃sa ye ba nùn gerusimɔ be ba
tii sokumɔ Yuuba adama ba ǹ sãa mɛ,
Setam tɔmba ba sãa.
10 U ku bɛrum ko nɔni swãa te ta
nùn sisien sɔ̃. Wee, Setam u koo de
bu ben gabu pirisɔm doke u ka ben
laakari mɛɛri. Ba koo wahala wa sere
sɔ̃ɔ wɔkuru. U de u n sãa bɔrɔkini sere
ka gɔɔwɔ, kpa n nùn wãaru wɛ̃ nge sina
furɔ.
11 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.
Wi u tabu di, gɔɔ yiruse kun nùn
wasi.

Gari yi ba Pɛɛgamugibu sɔ̃ɔwa

12 Kirisi u maa nɛɛ, a Pɛɛgamun
Yesun yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ
wi na takobi nɔɔ durora ye ba dɛ̃ɛra
biru ka wuswaa nɛni na nɛɛ,
13 na win wãa yeru yɛ̃ mi Setam
sina kpaara wãa. U nɛn yĩsiru wure,
u ǹ win naanɛ ye u man sãa fɛ̃re, baa
sanam mɛ ba nɛn seeda dio naanɛgii
Antipasi go ben mi, mi Setam wãa
yera wãa.
14 Adama ka mɛ, gãanu fiiko ni na
nùn waasi wee, gaba nùn wãasi be ba
Balamun sɔ̃ɔsiru swĩi. Balamu wi, u ra
n Balaki sɔ̃ɔsimɔ nge mɛ u koo ko u ka
Isireliba torasia, kpa bu bũu sãa dĩanu
di, kpa bu kɔ̃ɔ mɛnna tantanaru sɔɔ.
15 Nge mɛya gaba nùn wãasi be ba
Nikolaitigibun sɔ̃ɔsiru swĩi.
16 Ǹ n mɛn na, u gɔ̃ru gɔsio. Ù kun
kue mɛ, kon nùn naa swĩima tɛ̃, kpa n
ka bu tabu ko ka takobi ye ya yarimɔ
nɛn nɔɔn di.

17 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.
Wi u tabu di, wiya kon manna ye ya
berua wɛ̃ u di. Kon nùn kpee kpikiru
wɛ̃ tè sɔɔ ba yĩsi kpaaru yorua te goo
kun yɛ̃ ma n kun mɔ wi ba tu wɛ̃.

Gari yi ba Tiatiragibu sɔ̃ɔwa

18 Kirisi u maa nɛɛ, a Tiatiran Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ
Gusunɔn Bii wìn nɔni sãa nge dɔ̃ɔ yara
ma nɛn naasu ballimɔ nge sii gan te ba
yania ba tea, na nɛɛ,
19 na win kookoosu yɛ̃. Na win
kĩru yɛ̃, ka win bɔrɔkiniru, ka win tɔn
geeru ka maa win tɛmanabu. Na yɛ̃ ma
win sɔm dãakiru ta gbiikiru kere.
20 Adama ye na nùn waasi wee. Kurɔ
wi ba mɔ̀ Yesabɛli wi u tii sokumɔ
Gusunɔn sɔmɔ, u dera u nɛn sɔm
kowobu swaa nim wia ka win sɔ̃ɔsiru
bu ka kɔ̃ɔ mɛnna tantanaru sɔɔ kpa bu
bũu sãa dĩanu di.
21 Na nùn ayeru wɛ̃ u ka gɔ̃ru gɔsia
adama u ɲ kĩ u win kom bɛrɛtɛkɛ deri.
22 Yen sɔ̃na kon nùn kpĩ ka bararu
kpa n be ba ka nùn sakararu kua kpɛ̃ɛ
nɔni swãa bakaru sɔɔ bà kun gɔ̃ru
gɔsie ba kom kɔ̃sum deri mɛ u bu sɔ̃ɔsi.
23 Yen biru kon win bibu go. Saa
yera Yesun yigbɛnu kpuro nu koo gia
ma nɛna na tɔmbun bwisikunu ka ben
gɔ̃rusu yɛ̃. Kon ben baawure kɔsie nge
mɛ win kookoosu nɛ.
24 Adama be ba tie Tiatira sɔɔ, be ba
ɲ sɔ̃ɔsi kɔ̃su ni swĩi, ba ɲ gie ye gaba
sokumɔ Setam asiri baka, na bu sɔ̃ɔmɔ,
na ɲ kon maa bu sɔmunu ganu sɔbi.
25 Adama ye ba mɔ bu ye nɛnuɔ sim
sim sere n ka tunuma.
26-27 Wi u tabu di ma u mɔ̀ ye na kĩ
sere ka nɔrɔ, wiya kon yiiko ye wɛ̃ ye
na mwa nɛn Baaban min di. Kon nùn
yiiko ye wɛ̃ bwesenu kpuron wɔllɔ u
n bu kpare ka sii bokuru kpa u bu so
u kɔsuku nge wekenu.
28 Na kon maa nùn yam sãrerun
kpera wɛ̃.
29 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.

3

Gari yi ba Saadugibu sɔ̃ɔwa

1 Kirisi u maa nɛɛ, a Saadun Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ wi na
Gusunɔn Hundeba nɔɔba yiru ye mɔ
ka maa kperi nɔɔba yiru ye, na nɛɛ, na
win kookoosu yɛ̃. Na yɛ̃ ma ba gerumɔ
u sãa waso baa mɛ u sãa gɔri.
2 Ɲ n mɛn na, u yando kpa u ye ya
nùn tie tãsisia yu sere gbi mam mam.
Domi na wa ma win kookoosu kun
dɛnde sãa sãa Gusunɔ nɛn Yinnin mi.
3 Yen sɔ̃, u yaayo ye ba nùn sɔ̃ɔsi ka
nge mɛ u ye nua. U ye mɛm nɔɔwɔ kpa
u win gɔ̃ru gɔsia. Ù kun yande, kon na
n nùn deema wɔ̃kuru nge gbɛnɔ. U ɲ
ko n maa yɛ̃ saa ye kon na.
4 Ka mɛ, gaba wãa Saaduɔ be ba kun
tii disinu tɛɛni, beya ba koo ka man sĩ
kpa ba n yãa kpikinu doke, domi beya
n ka weenɛ.
5 Wi u tabu di, wiya u koo yãa kpik-
inu doke mɛsum. Na ɲ kon maa win
yĩsiru go wãarun tireru sɔɔ. Batuma
sɔɔ kon wura nɛn Baaban wuswaaɔ ka
win gɔradoban mi ma u sãa nɛgii.
6 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.

Gari yi ba Filadɛɛfigibu sɔ̃ɔwa

7 Kirisi u maa nɛɛ, a Filadɛɛfin Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ wi
na sãa Dɛɛro ka Gemgii, nɛ wi na sina
boko Dafidin yɛnun kɔkɔrɔ nɛni, nɛ wi
nà n kɛnia, goo ku ra kɛnɛ, nɛ wi nà n
maa kɛnua, goo ku ra kɛniɛ, nɛna na
nɛɛ,
8 na win kookoosu yɛ̃. Na yɛ̃ ma win
dam kun kpã. Ka mɛ, u nɛn gari mɛm
nɔɔwa, u ɲ nɛn yĩsiru siki. Yen sɔ̃na
na nùn gambo kɛnia ye goo kùn kpɛ̃ u
kɛnɛ.
9 Wee kon nùn Setam tɔn be nɔmu
sɔndia be ba tii sokumɔ Yuuba adama
ba ɲ sãa mɛ, domi weesa ba mɔ̀. Kon
de bu na win wuswaaɔ bu kpuna bu
nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Be kpuro ba koo gia ma
na nùn kĩ.
10 Yèn sɔ̃ u tɛmana u man mɛm
nɔɔwa, yen sɔ̃na kon nùn bere
wahalan saa sɔɔ ye ya sisi handunia
kpuro sɔɔ yu ka tɔmbun laakari mɛɛri
be ba wãa handunia sɔɔ.
11 Na sisi na ɲ tɛɛmɔ. Ye u mɔ, u ye
nɛnuɔ kem kem kpa goo u ku raa nùn
win nasaran are mwaari.

12 Wi u tabu di wiya kon ko gbere
Gusunɔ nɛn Yinnin sãa yerɔ, u ǹ maa
yariɔ. Kon nɛn Yinnin yĩsiru yore win
wɔllɔ ka maa win wuun yĩsiru ge ga sãa
Yerusalɛmu kpaa, ge ga koo sarama
win wɔllun di. Kon maa nɛn yĩsi
kpaaru yore win wɔllɔ.
13 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sõɔmɔ.

Gari yi ba Lodisegibu sõɔwa

14 Kirisi u maa nɛɛ, a Lodisen
Yesun yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ,
nɛ gemgii, nɛ wi na sãa seeda dio
geo naanɛgii, Gusunɔn taka kooran
nuuru, na nɛɛ,
15 na win kookoosu yɛ̃. Na yɛ̃ ma u
ǹ yɛm, u ǹ maa sum. Na raa kĩwa u n
sum ǹ kun mɛ u n yɛm.
16 Adama yèn sõ u sãa wurɔ wurɔ, u
ǹ sum u ǹ maa yɛm, kon nùn pura nɛn
nɔɔn di.
17 U gerumɔ u mɔ̀, u sãa atasiri, u
kua dukiagii, u ǹ gãanun yãaru mɔ.
Adama na nùn sõɔmɔ, wi, gõru garin
barɔwa, ka wɔnwɔndo, ka masaasi ka
wõko ka tererugii.
18 Yen saabuwa na nùn bwisi kɛ̃mɔ,
u de u wura dwe nɛn mi ye dõɔ sɔnwa,
kpa u ka ko dukiagii. U maa kpam yãa
kpikinu dweo ni u koo ka win tereru
bere kpa u kun maa sekuru mɔ̀. U
kpam maa nɔnin tibu dweo u doke
kpa u yam wa.
19 Be na kĩ kpuro beya na ra nɔni
doke kpa n bu sɛɛyasia. Yen sõ, u hania
koowo kpa u gõru gɔsia.
20 Wee, na yõ dii kɔnnɔwɔ na taka
mɔ̀. Baawure wi u nɛn nɔɔ nɔɔmɔ ma
u kɛnia, kon du win mi, kpa n ka nùn
di kpa u maa ka man di.
21 Wi u tabu di, wiya kon de u ka
man sina nɛn sina gɔnaɔ, nge mɛ na
tabu di ma na sina ka nɛn Baaba win
sina gɔnaɔ.
22 Wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde
Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sõɔmɔ.

4

Sãa te ta wãa Gusunɔ wɔllɔ

1 Yen biru nɛ Yohanu na mɛɛra na
wa kɔnnɔ gagu ga kɛniare Gusunɔ
wɔllɔ.

Ma na maa nɔɔ ge nua ge ga sãa nge
kãakãagi ge ga raa gbia ga ka man gari
kua. Ga kpam nɛɛ, n yɔɔma mi kpa u
man sõɔsi ye ya koo na amɛn biru.
2 Mii mii Hunde Dɛɛro dera na kãsa.
Wee, na sina kitaru wa Gusunɔ wɔllɔ,
goo u sõ te sɔɔ.
3 Wi u sõ mi, win wuswaa ballimɔ
nge ni nu nɔni bwese bweseka mɔ ka
ni nu nɔni swãaru mɔ. Guru waa ya
sina kita te sikerenɛ ya ballimɔ nge
kpee te ta nɔni wuru beku mɔ.
4 Ma sina kitanu yɛnda nnɛ nu sina
kita te kooro bure. Ma guro gurobu
yɛnda nnɛ ba sõ kita nin wɔllɔ ba yãa
kpikinu doke ka furɔ wuragisu.
5 Yera saa sina kita ten min di guru
maakinu yarimɔ ka wurenu ka guru
gbãsukunu. Fitilakunu nɔɔba yiru ni
nu sõre nu wãa sina kita ten wuswaaɔ.
Niya nu sãa Gusunɔn hundeba nɔɔba
yiru.
6 Sina kita ten wuswaaɔ yɛru gagun
bwesera wãa mi, ge ga ka diki weenɛ.

Sina kita ten suunu sɔɔ ka ten gɔn
gɔnka, hunde koniba nnɛ ba wãa mi,
ba nɔni dabinu mɔ biru ka wuswaa.
7 Hunde koni gbiikaa ya sãa nge
gbee sunɔ, ma yiruse sãa nge naa buu.
Itasen wuswaa sãa nge tɔnugia, ma
nnɛse ya ka gunɔ bakeru weenɛ te ta
yõɔwa.
8 Hunde koni nnɛ yen baayere ya
kasa nɔɔba tia tia mɔ, ma yi nɔni mɔ
yam kpuro tɔɔwɔ ka sɔɔwɔ. Ba ra
n womu mɔ̀ kpeetim sari sõɔ sɔɔ ka
wõkuru ba n mɔ̀,
Dɛɛro! Dɛɛro! Dɛɛro!
Mɛya Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u
sãa,
wi u raa wãa, wi u wãa, wi u maa sisi.
9 Sanam mɛ hunde koni be, ba yi-
iko ka bɛɛrɛ ka takarun womusu nùn
kuammɛ wi u wãa ka baadommaɔ, ma
u sõ sina kita ten wɔllɔ,
10 sanam mɛya guro gurobu yɛnda nnɛ
ye, ba nùn kpunammɛ ba nùn sãamɔ.
Ba maa ben furɔsu pwetirimɔ ba kasi
mɔ̀ sina kita ten wuswaaɔ ba mɔ̀,
11 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a dam ka
yiiko mɔ,
wuna sa ko bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi wuna a gãanu kpuro taka kua.

Wunɛn kĩrun saabuwa nu ka wãa nu wasi.
Ten saabuwa nu maa ka taka koora.

5

Tire kureru ka Yãa kinɛ kpɛndu

1 Wee na wa wi u sõ sina kita ten wɔllɔ u tire kureru garu nɛni win nɔm geuɔ. Ba tire te yoruawa biru ka wuswaa, ma ba tu yĩrenu nɔɔba yiru koosi.
2 Ma na wɔllun gɔrado damgii goo wa u gbãra ka dam u nɛɛ, wara yiiko mɔ u ka yĩre ni kusia kpa u tire kure te wukia.
3 Adama goo sari wi u wãa wɔllɔ ǹ kun mɛ temɔ ǹ kun mɛ tem sɔɔwɔ wi u kpĩa u tire kure te wukia u mɛɛra ten sɔɔwɔ.
4 Na swĩ gem gem yèn sõ goo sari wi u yiiko mɔ u ka tire kure te wukia u ten sɔɔ mɛɛri.
5 Yera guro guro ben turo man sõɔwa u nɛɛ, n ku swĩ. Wee, gbee sunɔ ge ga yara Yudan bweserun di, ge ga sãa nge kpii kpaaru Dafidin yɛnuɔ, ga tabu di, ga koo kpĩ gu yĩrenu nɔɔba yiru ye kusia kpa gu tire te wukia.
6 Na mɛɛra ma na Yãa kinɛ kpɛndu wa ta yõ sina kitarun suunu sɔɔ, ma hunde koni nnɛ ka guro guro be, ba tu sikerenɛ. Yãa kinɛ kpɛm te, ta sãare ba ka tu yãkuru koore, ta kɔba nɔɔba yiru mɔ ka maa nɔni nɔɔba yiru yi yi sãa Gusunɔn hundeba nɔɔba yiru, be u gɔra handunia kpuro sɔɔ.
7 Yãa kinɛ kpɛm te, ta da win mi wi u sõ sina kitarɔ, ma ta tire kure te mwa win nɔm geun di.
8 Ye ta kua mɛ, yera hunde koni nnɛ ye ka guro gurobu yɛnda nnɛ ye, ba kpuna Yãa kinɛ kpɛm ten wuswaaɔ. Ben baawure u mɔrɔku mɔ ka wuran bweebu mì sɔɔ turare wãa ye ya sãa naanɛ dokeobun kananu.
9 Ma ba wom kpɔɔ kua ba mɔ̀,
wuna a yiiko mɔ a ka tire kure te mwa kpa a yĩre ni kusia.
Domi ba raa ka nun yãkuru kua.
Ma a Gusunɔn tɔmbu yakia ka wunɛn yɛm
saa bweseru baatere ka barum baamɛre
ka tɔmbu kpuro ka tem baamɛren min di.
10 A bu mɛnna a kua ben sunɔ,
a bu kua Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yãku kowobu.
Ba koo bandu di handunia kpuro sɔɔ.
11 Na kpam mɛɛra ma na wɔllun gɔrado dabirun nɔɔ nua, ben geera tura nɔrɔn nɔrɔn suba nɔrɔbu. Ba sina kita te ka maa hunde koni nnɛ ye ka guro guro be sikerenɛ.
12 Ba nɔɔgiru sua ba mɔ̀,
Yãa kinɛ kpɛm te ba raa ka yãkuru kua,
ta tura bu ka tu yiiko wɛ̃,
ka dukia, ka yɛ̃ru, ka dam,
ka bɛɛrɛ, ka girima, ka siarabu.
13 Ma na nua taka koora kpuro, ye ya wãa wɔllɔ ka temɔ, ka tem sɔɔwɔ, ka nim wɔ̃ku sɔɔ, ye ya wãa handunia sɔɔ kpuro gesi ya nɔɔgiru sue ya mɔ̀,
wi u sõ sina kitarɔ ka Yãa kinɛ kpɛm te,
beya ba siarabu ka bɛɛrɛ ka yiiko ka sinandu mɔ
sere ka baadommaɔ.
14 Ma hunde koni nnɛ ye, ya wura ya nɛɛ, ami. Ma guro guro be, ba kpuna ba sãaru kua.

6

Yĩrenu

1 Yera na wa Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩrenu nɔɔba yiru yen teeru kusia, ma na nua hunde koni ben turo gbãra nge gura u goo sõɔwa u nɛɛ, a yarima.
2 Ye na mɛɛra, yera na dum kaa wa. Wi u ye sɔni u tɛndu nɛni, ma ba nùn sina furɔ dokea. U swaa wɔri nge tabu dio wi u dɔɔ u kpam tabu diima.
3 Yera Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru yiruse kusia, ma na nua hunde koni ben yiruse u goo sõɔwa u nɛɛ, a yarima.
4 Duma gaa kpam yara ya sãa dum swãa. Wi u ye sɔni ba nùn dam kã u ka tabu yɛ̃bi handunia sɔɔ kpa tɔmbu bu ka goona. Ma ba nùn takobi baka gaa wɛ̃.
5 Yera Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru itase kusia, ma na nua hunde koni ben itase u goo sõɔwa u nɛɛ, a yarima. Na mɛɛra ma na dum wɔ̃ka wa. Wi u ye sɔni u tongoro nɛni win nɔmaɔ.

6 Ma na nɔɔ gagu nua ga sãare ga wee
hunde koni nnɛ yen min di ga nɛɛ,
alikama kilo tian geera sãa sõɔ teerun
sɔmburun gobi. Mɛya maa ɔɔsu kilo
itan geera nɛ. Adama a ku gum ka tam
sanku.
7 Yera Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru
nnɛse kusia. Ma na nua hunde koni
ben nnɛse u goo sõɔwa u nɛɛ, a yarima.
8 Na mɛɛra ma na wa dum bɛrɔ wu-
ruwa. Wi u ye sɔni, win yĩsira Gɔɔ, ma
gɔribun wãa yera nùn swĩi. Beya ba
yiiko wɛ̃ bu ka handunian bɔnu nnɛse
go ka takobi, ka gõɔru, ka baranu, ka
maa gbeeku yɛɛ yi yi wãa tem mɛ sɔɔ.
9 Yen biru Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru
nɔɔbuse kusia. Ma na tɔmbun hun-
deba wa yãku yerun kɔkɔrɔ be ba go
Gusunɔn gari ka seeda ye ba din sõ.
10 Tɔmbun hunde beya ba gbãra ba
nɛɛ, Yinni dɛɛro, gemgii, sere saa yerà
a mara a ka handunian tɔmbu siri kpa
a bu sɛɛyasia yèn sõ ba sun go.
11 Ba ben baawure yabe kpikiru se-
busia, ma ba bu sõɔwa bu wɛ̃ro fi-
iko gina sere ben sɔm kowosibu ka
begibun geeru tu ka yibu be n tie bu
go, nge mɛ ba maa be go.
12 Na kpam mɛɛra sanam mɛ Yãa
kinɛ kpɛm te, ta yĩreru nɔɔba tiase
kusia. Ma tem mu yĩira ka dam,
ma sõɔ tĩra niki niki nge beku wõku
sinumgiru, ma suru swɛ̃ra kom kom
nge yɛm.
13 Kperi maa wɔrukumɔ temɔ nge
mɛ gandun bii birenu ra dɛrure
sanam mɛ woo damguu ga tu siramɔ.
14 Ma wɔlla kurura nge tireru ma
guuru baatere ka tem bureru baatere
nu sin yenu kɔsa.
15 Sanam mɛya handunian sinambu
ka tem yɛ̃robu ka tabu sinambu ka
atasiriba ka damgibu, tɔmbu kpuro
gesi, yobu ka tii mɔwɔbu, ba tii berua
kpee wɔrusɔ ka kpee baaba sɔɔ.
16 Ba guunu ka kpenu nɔɔgiru mɔ̀
ba mɔ̀, i sun sɛ̃sikio, i bere saa win
wuswaan di wi u sõ sina kitarɔ ka sere
Yãa kinɛ kpɛm ten mɔrun di.
17 Domi ben mɔrun tõɔ bembere te,
ta tunuma. Wara u koo kpĩ u yõra u tu
ma.

7

Isirelin tɔmbu 144.000

1 Yen biruwa na wɔllun gɔradoba
nnɛ wa ba yõ handunian goonu nnɛ
sɔɔ ba handunian wosu nnɛ nɛni, kpa
woo gu ku ka ko tem sɔɔ, ka nimɔ, kpa
gu ku dãru garu yĩiri.
2 Na maa wɔllun gɔrado goo wa u
wee saa sõɔ yari yerun di, u Gusunɔ
Yinni wason yĩreru nɛni. U gɔradoba
nnɛ ye nɔɔgiru kua be Gusunɔ u dam
kã bu ka tem ka nim wõku kõsa kua,
3 u nɛɛ, i ku handunia ka nim
wõku ka dãnu kõsa gaa kua sere su
ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sɔm kowobu
yĩreru kua ben sirinɔ.
4 Yera ba man ben geeru sõɔwa
Isirelin bibun bwesenu kpuro sɔɔ bèn
sirinɔ ba Gusunɔn yĩreru doke. Ba sãa
tɔnu nɔrɔbun suba wunaa weeru ka
nnɛ (144.000).
5 Yudan bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiruwa (12.000) ba yĩreru
kua. Mɛya maa Rubɛnin bweseru
sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.
Gadin bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba
wɔkura yiru.
6 Asɛɛn bweseru sɔɔ, tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru. Nɛfitalin bweseru
sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.
Manasen bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru.
7 Simɛɔn bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru. Lefin bweseru
sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.
Isakarin bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru.
8 Sabulonin bweseru sɔɔ tɔnu
nɔrɔbun suba wɔkura yiru. Yosɛfun
bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba
wɔkura yiru. Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ
tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.

Tɔn wɔru guna

9 Yen biru na kpam mɛɛra ma na
tɔn dabi dabinu wa be goo kun kpɛ̃
u gari. Ba yara saa tem baamɛre ka
bweseru baatere ka tɔmbu kpuro ka
barum baamɛren min di. Be kpuro ba
yõra sina kitaru ka Yãa kinɛ kpɛndun
wuswaaɔ, ba yabe kpikinu sebua, ma
ba bãa kakosu nɛni nɔmaɔ.
10 Ba nɔɔgiru kua ba nɛɛ, bɛsɛn faaba
ya weewa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin min

di wi u sɔ̃ sina kitarɔ, ka maa Yãa kinɛ kpɛm ten min di.
11 Ma wɔllun gɔradoba kpuro ba yɔ̃ra ba sina kita te ka guro guro be ka hunde koni nnɛ ye sikerenɛ. Yera ba kpuna sina kita ten wuswaaɔ ba Gusunɔ sãamɔ
12 ba nɛɛ, ami. Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u siarabu ka girima ka yɛ̃ru ka takaru ka bɛɛrɛ, ka dam, ka yiiko mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.
13 Yera guro guro ben turo man bikia u nɛɛ, berà beni be ba yabe kpikinu sebua. Man diya ba na.
14 Na wisa na nɛɛ, na ǹ yɛ̃ ni tɔnwero, wuna kaa n yɛ̃.

U man sɔ̃wa u nɛɛ, tɔn beni ba yarimawa bɔnɛ bakan di. Ba ben yabenu tea ba bururasia ka Yãa kinɛ kpɛm ten yɛm.
15 Yenin sɔ̃na ba yɔ̃ Gusunɔn sina kitarun wuswaaɔ ba nùn sãamɔ wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ win sãa yerɔ. Wi u sɔ̃ sina kitarɔ u koo bu win wãaru wukiri.
16 Ba ǹ maa gɔ̃ɔru wasi, ǹ kun mɛ nim nɔru. Sɔ̃ɔ kun maa bu soomɔ, mɛya maa yam susura kun bu wahala mɔ̀.
17 Domi Yãa kinɛ kpɛm te ta wãa sina kitarun suunu sɔɔ, tera ta koo bu kpara, tu ka da wãarun bwiaɔ. Gusunɔ u koo maa bu ben nɔni yĩresu kpuro woka.

8

Yĩreru nɔɔba yiruse

1 Sanam mɛ Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru nɔɔba yiruse kusia, ma yam mari Gusunɔ wɔllɔ nge nɔni kpakinu tɛnan saka.
2 Yen biru na wɔllun gɔradoba nɔɔba yiru wa be ba ra n yɔ̃ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba bu kɔbi nɔɔba yiru wɛ̃.
3 Yen biru wɔllun gɔrado goo na u yɔ̃ra yãku yerun bɔkuɔ u wuran bweebu nɛni ge ga turare mɔ. Ba nùn turare wɛ̃ ya kpã u ka ye naanɛ dokeobun kananu mɛnna yãku yee wuragirun wɔllɔ te ta wãa Gusunɔn sina kitarun wuswaaɔ.
4 Turare yen wiisu seewa wɔllɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka naanɛ dokeobun kananu sannu saa gɔrado win nɔman di.
5 Yera gɔrado wi, u turaren bweebu ge sua u gu dɔ̃ɔ yibia saa yãku yeru min di, ma u gu kɔ̃ɔma temɔ. Sanam mɛ sɔɔra guru gbãsukunu na ka wurenu ka guru maakinu ka maa tem yĩiribu.

Kɔbi

6 Yen biru wɔllun gɔradoba nɔɔba yiru be ba kɔbi nɔɔba yiru ye nɛni, ba sɔɔru kua bu ka yi so.
7 Gɔrado gbiikoo u win kɔba so. Yera guru kpenu ka dɔ̃ɔ ka yɛm sannu n burina, ma ya nɛɛra ka dam saa wɔllun di. Ma tem bɔnu itase ya dɔ̃ɔ mwaara ka dãan bɔnu itase ka maa yaka bekusu kpuro.
8 Ma gɔrado yiruse u win kɔba so. Ma gãa ni nu sãare nge guu bakaru te ta dɔ̃ɔ mwaamɔ, ba nu kasa kua nim wɔ̃ku sɔɔ. Nim wɔ̃kun bɔnu itase ya gɔsira yɛm,
9 ma hunde koniba kpuro be ba wãa nim wɔ̃ku sɔɔn bɔnu itase ba gu, goo nimkusu kpuron bɔnu itase ya maa kam kua.
10 Yen biru, gɔrado itase u win kɔba so. Yera kperi baka gaa ye ya dɔ̃ɔ yabure nge wii bɔndu, ya wɔruma wɔllun di daru kokin bɔnu itase sɔɔ ka maa bwii sɔɔ.
11 Wee, kpera yen yĩsira sosubu. Ma nim mɛn bɔnu itase sosia ma tɔn dabira gu ye ba nim mɛ nɔra yèn sɔ̃ mu sosia.
12 Yen biru gɔrado nnɛse u win kɔba so. Yera sɔ̃ɔn bɔnu itase ka surun bɔnu itase ka kperin bɔnu itase tĩra, ma sɔ̃ɔ sɔɔn bɔnu itasen yam bururam kun maa wãa, mɛya maa wɔ̃kurun bɔnu itasen yam bururam.
13 Na kpam mɛɛra ma na gunɔ bakerun swĩi nua ta yɔ̃ɔwa sere sere Gusunɔ wɔllɔ ta gbãramɔ too too ta mɔ̀, waiyo, waiyo, amɔna handuniagibun nɔni swãara koo nɛra sanam mɛ gɔradoba ita be ba tie ba koo ben kɔbi so.

9

1 Yen biru gɔrado nɔɔbuse u win kɔba so. Ma na kpera wa ye ya raa

wəruma temə saa wəllun di, ba ye wəru bəkə nəru sariruguun kəkərə wɛ̃.
2 Kpera ye, ya wəru ge wukia ma wi-
isu yara nge dõə bokon wiisu, ma sõə
ka wom tĩra wəru gen wii sin saabu.
3 Ma twee yi yarima wii sin min di
yi tɛria temə, ma ba yi dam kã nge nian
bwãaru.
4 Ba yi wooda wɛ̃ yi ku yakasu
sanku, ǹ kun mɛ gãa bekunu, ǹ kun
mɛ dãru garu ma n kun mə tən be ba
kun Gusunən yĩreru mə ben sirinə.
5 Twee yi, yi ǹ wooda wa yi ka
təmbu go ma n kun mə yi bu nəni
sõ sere suru nəəbu. Nəni swãa ten
wuriribu sãawa nge nia yà n tənu
toban wuriribu.
6 Suru nəəbu ye səə, təmba koo gəə
kasu adama ba ǹ wasi. Ba koo gəə kĩa
adama u koo bu duka suuri.
7 Twee yi, yi sãawa nge dumi yi
ba səəru kua tabun sõ. Yin winə
gãanu wãa nge furə wuragisu, ma yin
wuswɛɛ sãa nge təmbugii.
8 Yin sɛrum sãa nge tən kurəbun
seri, ma yin donnu sãa nge gbee
sunəginu.
9 Yin toronu maa sãawa nge tarakpe
sisuginu, ma yin kasan wurenu sãa
nge kɛkɛ sisugii yi dum dabinu gawe
tabu səə.
10 Yi sinu mə ka səsənu nge nia, sii
ni səəra dam wãa yi ka təmbu nəni sõ
suru nəəbu.
11 Yi sunə mə yin suunu səə wi u sãa
wəru bəkə nəru sariruguu gen gərado
wirugii. Win yĩsira ka Heberum
Abadoni. Ka Gɛrɛkim maa wiya ba mə̀,
Apolioni.
12 Tɛ̃, ye gbee swãa gbiikira doona n
tie gbee swãanu yiru ni nu sisi.
13 Yera gərado nəəba tiase u win
kəba so. Ma na nəə gagu nua saa yãku
yee wuragirun kaanu nnɛn di te ta
wãa Gusunən wuswaaə.
14 Nəə ge, ga gərado nəəba tiase wi u
kəba nɛni sõəwa ga nɛɛ, a gəradoba nnɛ
ye yõsuo be ba bəkua daa baka ten mi
te ba mə̀ Efarati.
15 Yera ba gəradoba nnɛ ye yõsu be
ba səəru sãa wõə gen suru win tõə ten
kəba yen sõ ye Gusunə u yii bu ka
handunian bənu itasen təmbu go.
16 Ba man tabu kowo be ba dumi
sənin geeru sõəwa. Ba nɛɛ, ba sãawa
yako goobu (200.000.000).
17 Mɛ na dumi ka yin maasəbu
waasina nɛn kãsiru səə wee. Ba
tarakpenu doke ni nu sõri nge dõə, ma
nu boogu sãa nge bura, ma nu maa sãa
nge sõə bisu. Dumi yin winu sãa nge
gbee sunən wiru, ma yin nəən di dõə
ka wiisu ka sõə bisu yarimə.
18 Handunian bənu itasen təmbu ba
gu gãa sɛ̃səginu ita yen saabu, dõə, ka
wiisu, ka sõə bisu, ye ya yarimə dumi
yin nəsun di.
19 Domi dumi yin dam wãawa yin
nəsə ka maa yin sinə. Yin sinu sãawa
nge wɛɛ, nu winu mə. Niya yi ra ka
təmbu nəni sõ.
20 Handunian təmbu be ba tie, be
ba kun gu ka gãa sɛ̃səgii ni, ba ǹ gõru
gəsie, bu ye ba ka nəma kuan sãaru
deri, ka Setam bwãabu ka bũu ni ba
kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu
ka kpenu ka dãa, ni nu kun kpɛ̃ nu gari
nə, nu ǹ maa kpɛ̃ nu yam wa, nu sere
sĩ.
21 Mɛya maa tən be, ba ǹ ben tən
goberu deri ka ben dobo dobo, ka ben
kõə mɛnnabu tantanaru səə, ka ben
gbɛna.

10

Wəllun gərado

ka tire kure piibu

1 Na maa kpam wəllun gərado
damgii goo wa u saram wee wəllun
di. Guru wira nùn wukiri, guru waa
win wiru tɛ̃ke, win wuswaa ballimə
nge sõə, ma win naasu sãare dõə yari.
2 U tire kure piibu gagu nɛni ga
wukiare win nəmuə. U win nəm geun
nəə səndi nim wõkun wəllə, ma u maa
nəm dwaruguu səndi temə,
3 ma u kukura nge gbee sunən swĩi.
Ye u kukura u kpa, yera guru kukiribu
nəəba yiru ya nəəra.
4 Ye guru kukiri bi, bu nəəra bu kpa,
mii mii na səəru kpa n ka gari yi yore.
Adama na nəə gagu nua saa wəllun di
ga nɛɛ, ye guru kukiribu nəəba yiru ye,
ya gerua a ku ye yore. A gari yi nɛnuə
asiri səə.

5 Yera gərado wi na raa wa u yõ tem
səə ka nimə, u win nəm geu yiiya wəllə,
6 ma u bõrua ka Gusunən yĩsiru wi
u wãa sere ka baadommaə, wi u wəllu
ka ten gãanu taka kua, ka tem ka mɛn
gãanu ka maa nim wõku ka gen gãanu.
Gərado wi, u gerua u nɛɛ, saa kun maa
dɛnyasiarə.
7 Adama sanam mɛ gərado nəəba
yiruse u koo win kəba so, sanam mɛya
Gusunə u koo win himba ye goo kun
yẽ yibia nge mɛ u raa win səmə̀bu
sõəwa.
8 Yen biruwa nəə ge na raa nua
wəllun di ga ka kpam man gari kua
ga nɛɛ, a doo a tire kure piibu ge ga
wukiare mi mwa gərado win nəmun
di wi u yõ tem ka nim wəllə.
9 Na da gərado win mi, na nùn kana
u man tire kure piibu ge wẽ. Ma u man
sõəwa u nɛɛ, n gu məə n tem n mwɛ.
Ga koo sosia nɛn nukurə, adama nɛn
nəəwə ga koo dorawa nge tim.
10 Na tire kure piibu ge mwa win
nəmun di, ma na gu tema. Geema, nɛn
nəəwə ga dorawa nge tim, adama ye na
gu mwɛ na kpa, ga sosiawa daka daka
nɛn nukurə.
11 Yera ba man sõəwa ba nɛɛ, kon
kpam Gusunən gari gere tən dabiru ka
tem dabinun sõ, ka bwese dabiru ka
maa sinam dabinun sõ.

11

Seeda diobu yiru

1 Yen biru, ba man yĩirutia gaa wẽ, ye
ya sãa nge dɛka ma ba man sõəwa ba
nɛɛ, n seewo n da n Gusunən sãa yeru
yĩire ka yãku yeru, kpa n bu gari be ba
sãaru mò mi.
2 Adama n ku yen təə yaara yĩire,
domi ba ye tən tukobu kã be ba koo
wuu dɛɛrə taaku sere suru weeru ka
yiru.
3 U koo de win seeda diobu yiru bu
win gari gere ba n saakiba sebua, sere
sõə nərəbu ka goobu ka wata (1.260).
4 Seeda diobu yiru ye, ba sãa olifin
dãnu yiru ye, ka dabunu yiru ni nu yõ
Gusunə tem kpuron Yinnin wuswaaə.
5 Goo ù n kĩ u bu kõsa kua, dõəwa
ra yari ben nəsun di u ben yibɛrɛba
kpeerasia, nge mɛya wi u kasu u bu
kõsa kua, u koo ka gbi.
6 Ba dam mə bu ka wəllu kɛnɛ, gura
yu ku ka nɛ saa ye ba Gusunən gari
gerumə. Ba maa dam mə nim wəllə
bu ka mu gəsia yɛm. Ba maa kpam
dam mə bu ka handunia bara bwese
bweseka kpẽɛ nge mɛn nəə ba kĩ.
7 Sanam mɛ ba koo seeda di bu kpe,
yera gbeeku yaa ye ya yara wəru nəru
sariruguu gen min di ya koo ka bu
tabu ko, yu bu kamia kpa yu bu go.
8 Ben gonu ko n kpĩ wuu bəkə gen
swaa səə, wuu mi ba ben Yinni dãa
bunanaru kpare. Wuu gen yĩsira ba
weenasina ka Sodomu, ǹ kun mɛ ka
Egibiti.
9 Tən dabinu saa handunian təmbu
kpuron min di ka bwesenu kpuron
di ka barum baamɛren di ka sere tem
kpuron di ba koo ben gonu mɛɛri sõə
ita ka bənu, ba ǹ koo wura bu bu sike.
10 Handunian təmbun nukura koo
dora, ba koo tõə bakaru ko kpa
bu kẽnu mərisiana yèn sõ Gusunən
səmə̀bu yiru be ba raa handuniagibu
tõya kua mi, ba gu.
11 Sõə ita ka bənu yen biru, Gusunə
u kpam goo ni wẽsia wãarugiru wesia,
ma nu seewa nu yõra. Bɛrum bakam
tən be kpuro mwa be ba nu wa.
12 Yera Gusunən səmə̀bu yiru ye, ba
nəəgiru nua wəllun di ba nɛɛ, i yəəma
gee. Ba yəəwa wəllə guru wiru səə
sanam mɛ ben yibɛrɛba ba bu mɛɛra.
13 Mii mii ma tem yĩira gem gem, ma
wuu gen bənu wəkuruse ya wəruma.
Tən be ba gu tem yĩiru bi səə, ben
geera sãa tənu nərəbun suba nəəba
yiru (7.000). Tən be ba tie, ma ba
nanda gem gem, ma ba Wərukoo bɛɛrɛ
wẽ.
14 Tẽ, gbee swãa yirusera doona,
wee itasera nəə kəruma.

Kəba nəəba yiruse

15 Yen biru wəllun gərado nəəba
yiruse u win kəba so. Yera nəə
damgisu nəəra Gusunə wəllə su nɛɛ,
handunia yenin banda kua Gusunə
bɛsɛn Yinni ka win Kirisigiru. U ko n
bandu dii sere ka baadommaə.
16 Sanam mɛya guro gurobu yɛnda
nnɛ ye, be ba sõ ben sina kitanu

wɔllɔ Gusunɔn wuswaaɔ, ba kpuna ba
Gusunɔ sãamɔ
17 ba mɔ̀,
Gusunɔ Yinni dam kpurogii,
wunɛ wi a wãa tɛ̃,
a raa maa wãa,
sa nun siaramɔ
yèn sɔ̃ a wunɛn dam bakam denda,
ma a wunɛn ban dibu torua.
18 Handuniagibu ba mɔru bɛsira.
Ma wunɛn mɔru ya tunuma.
Saa ya tura bu ka gɔribu siri.
Saa maa tura bu ka wunɛn sɔmɔbu are
wɛ̃,
ka be ba nun naanɛ doke
ka be ba wunɛn yĩsiru nasie, baka ka
buu.
Saa maa tura bu ka bu kam koosia
be ba handunia kam mɔ̀.
19 Yera ba sãa yee te ta wãa Gusunɔ
wɔllɔ kɛnia ma woodan kpakorora
tera win sãa yee te sɔɔ. Ma guru
maakinu wãa mi, ka wurenu, ka guru
gbãsukunu ka tem yĩirubu, ka maa
guru kpee bakanu.

12

Kurɔ goo ka yaa binti bintiru

1 Yera yĩre bakaru gara sɔ̃ɔsira
Gusunɔ wɔllɔ. Kurɔ goo wãa mi, sɔ̃ɔwa
sãa win yaberu ma u suru yɔ̃rari ma u
furɔ kperi wɔkura yiruguu doke.
2 Kurɔ wi, u gura mɔ, marubun
wahala ka nuku wuriribu dera u wuri
mɔ̀.
3 Yera yĩreru gara kpam sɔ̃ɔsira
Gusunɔ wɔllɔ. Yaa binti binti swãaru
garu ta wãa mi, ta winu nɔɔba yiru
mɔ ka kɔba wɔkuru ma ta sina furɔsu
nɔɔba yiru doke.
4 Yaa ye, ya ka yen siru wɔllun
kperin bɔnu itase wɔka ya kɔ̃ temɔ. Ma
ya da ya yɔ̃ra kurɔ win wuswaaɔ wi u
kĩ u ma mi, yu ka wa yu win bii tem ù
n wɔruma.
5 Yera kurɔ wi, u bii tɔn durɔ mara
wi u koo bwesenu kpuro kpara ka sii
bokuru. Adama ba bii wi mwa ba ka
nùn da Gusunɔn mi, mi u sɔ̃ win sina
kitarɔ.
6 Kurɔ wi, u maa duka doona
gbaburu gia mi Gusunɔ u nùn ayeru
sɔɔru kua bu ka nùn nɔɔri sɔ̃ɔ nɔrɔbu
ka goobu ka wata (1.260).
7 Yera tabu seewa wɔllu mi, Misɛli
Gusunɔn gɔradoban wirugii ka win
gɔradoba ba tabu kua ka yaa binti
binti te. Yaa ye, ka yen bwãa be, ba
tabu kua.
8 Adama ba bu tabu di, ba ǹ wure
yaa ye, ka yen bwãabu ba n wãa wɔllu
mi.
9 Ba yaa binti binti bembere te kasa
kua temɔ. Yaa ye, ya sãawa gasɔ
gasɔn waa ye ba mɔ̀ Yibirisi, ǹ kun
mɛ Setam, ye ya handuniagibu kpuro
nɔni wɔ̃kua. Ba ye kasa kua temɔ ka
yen gɔradoba sannu.

10 Yen biru, ma na nɔɔgiru garu nua
wɔllɔ ta nɛɛ, tɛ̃ sɔɔra Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u ka faaba na. Win dam ka
win banda sɔ̃ɔsira, ka win Kirisin yi-
iko. Domi ba bɛsɛgibun mɛm maniɔ
kasa kua wɔllun di wi u ra n bu mɛm
manimɔ bururu ka yoka Gusunɔn
wuswaaɔ.
11 Bɛsɛgii be, ba nùn tabu di ka Yãa
kinɛ kpɛm ten yɛm ka ben seedan gari.
Ba ǹ ben wãaru garisi gãanu, ba tu gɔɔ
deria.
12 Yen saabu, wɔllu ka wɔrukobu
i nukuru doro. Adama tem ka nim
wɔ̃kun gbee swãara ko n kpã! Domi
Setam ya bɛɛ sarema ka mɔru baka yèn
sɔ̃ ya yɛ̃ ma saa fiikowa n ye tie.

13 Ye yaa ye, ya wa ma ba ye kɔ̃wa
temɔ, yera ya kurɔ wi nɔni sɔ̃ɔbu wɔri
wi u bii tɔn durɔ mara mi.
14 Adama ba kurɔ wi gunɔ bake
bakarun kasa yiru wɛ̃ u ka yɔ̃ sere
win ayerɔ gbaburɔ mi n toma waa yen
bɔkun di, mi ba koo nùn nɔɔri saa ita
ka bɔnu.
15 Yera waa ye, ya yen nɔɔ wukia ma
ya nim sia nge daa bakaru kurɔ win
biruɔ kpa u ka nim diira.
16 Adama tem mu kurɔ wi faaba kua,
mu mɛn nɔɔ baaya mu nim mɛ mwɛ
mɛ mu yara yaa yen nɔɔn di.
17 Sanam mɛya yaa ye, ya ka kurɔ
wi mɔru bara gem gem, ma ya da yu
ka win bwese te ta tie tabu ko, be
kpuro be ba Gusunɔn wooda mɛm
nɔɔwammɛ, be ba Yesun seeda dimɔ.
18 Ma yaa ye, ya da ya yɔ̃ra yani sɛɛri
sɔɔ nim wɔ̃kun goorɔ.

13

Gbeeku yɛɛ yiru

1 Yen biruwa na gbeeku yaa gaa
wa ya yariɔ nim wɔ̃kun di. Ya kɔbi
wɔkuru mɔ ka winu nɔɔba yiru, ma
sina furɔ ga wãa kɔbi yin baayeren
wɔllɔ, ma yĩsi kɔ̃sunu yorua yen winɔ.
2 Gbeeku yaa ye na wa ya sãa nge
musuku gbeeku, ma yen naasu sãa
nge wɔm gbãrogisu, yen nɔɔ ga maa
sãa nge gbee sunɔguu. Yaa binti binti
te, ta ten tiin dam gbeeku yaa ye wɛ̃ ka
maa ten sina kitaru ka ten yiiko baka.
3 Gbeeku yaa yen wii teeru ta sãare
ta mɛɛra wa goo gookum, adama
mɛɛra ye, ya bɛkura. Handuniagibu
kpuro ba ye mɛɛra ka gidi, ma ba ye
swĩi.
4 Tɔmbu kpuro ba yaa binti binti te
sãwa yèn sɔ̃ ta ten yiiko gbeeku yaa ye
wɛ̃. Ba maa gbeeku yaa ye sãwa ba mɔ̀,
wara sãa nge gbeeku yaa yeni. Wara
koo kpĩ u ka ye tabu ko.

5 Ba dera gbeeku yaa ye, yu woo
kana gari ka gari kam gere, ba maa ye
yiiko kã yu ka yegiru ko suru weeru,
ka yiru.
6 Yera ya yen nɔɔ wukia ya Gusunɔ
gari kam gerusim wɔri ka maa win
yĩsiru, ka win wãa yeru, ka be ba wãa
wɔllɔ.
7 Ba ye swaa kã yu ka naanɛ dokeobu
tabu ko kpa yu bu tabu di. Ba maa
ye yiiko wɛ̃ bweseru baateren wɔllɔ,
ka tɔmbu kpuro ka barum baamɛre ka
tem baamɛre.
8 Bèn yĩsinu ba ǹ yorua bu sere
handunia tore, wãarun tireru sɔɔ te
ta sãa Yãa kinɛ kpɛndugiru te ba ka
yãkuru kua, beya ba koo gbeeku yaa
ye sã.

9 Ǹ n mɛn na, baawure wi u swaa
mɔ, u nɔɔwɔ.
10 Wi ba koo pirisɔm mwa,
pirisɔmwa ba koo nùn mwa. Wi
ba koo go ka takobi, takobiwa ba
koo ka nùn go. Saa ye sɔɔ, n weenɛ
naanɛ dokeobu ba n tɛmanɛ ben naanɛ
dokebu sɔɔ.
11 Yen biruwa, na kpam gbeeku yaa
gaa wa ya yariɔ tem sɔɔn di. Ya kɔbi
yiru mɔ nge yãa kinɛ kpɛndun kɔbi,
ma ya gari mɔ̀ nge yaa binti bintiru.
12 Yaa gbiikaa ya dera ya yen yiiko
dendimɔ yen nɔni biru. Ya tem ka
mɛn tɔmbu tilasi kua bu ka yaa gbiikaa
ye sã ye ba raa mɛɛra kua goo gookum,
ma ya bɛkura.
13 Yaa yiruse yeni ya maamaaki
dabinu kua, sere ya dera dɔ̃ɔ u sarama
wɔllun di temɔ tɔmbun wuswaaɔ.
14 Ya handunian tɔmbu nɔni wɔ̃kua
ka maamaaki yèn yiiko ba ye wɛ̃ yu
ko yaa gbiikaa yen nɔni biru. Ya
handuniagibu sɔ̃ɔmɔ bu yaa gbiikaa
yen weenasia koowo ye ba raa ka
takobi mɛɛra kua, ma ya kun gu.
15 Yaa dãaka ye, ya yiiko wa yu
ka yaa gbiikaan weenasia ye wɛ̃sia
wãarugiru wɛ̃ yu ka kpĩ yu gari ko nge
tɔnu, kpa yu be ba yina bu ye sã kpuro
go.
16 Ma yaa ye, ya tɔmbu kpuro
tilasi kua, damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu,
gobigibu ka sãarobu, yobu ka tii
mɔwɔbu bu ka bu yĩreru kua ben nɔm
geuɔ ǹ kun mɛ ben sirinɔ.
17 Goo sari wi u koo kpĩ u dwe ǹ kun
mɛ u dɔra ma n kun mɔ ka gbeeku yaa
yen yĩreru te ta sãa yen yĩsiru, ǹ kun mɛ
yen yĩsirun damba.
18 Ye ya bwisi bikiamɔ wee.
Baawure wi u bwisi mɔ u koo kpĩ u
gbeeku yaa yen damban tubusianu
gia. Domi damba ye, ya sãawa tɔnu
goon damba. Yeya nata ka wata ka
nɔɔba tia (666).

14

Be ba yakian womu

1 Yen biruwa na mɛɛra ma na Yãa
kinɛ kpɛm te wa ta yɔ̃ Siɔnin guuru
wɔllɔ. Tɔnu nɔrɔbun suba wunaa
weeru ka nnɛ (144.000) ba ka nùn wãa
mi, be ba win yĩsiru ka win Baaban
yĩsiru yorua ben sirinɔ.
2 Ma na nɔɔ gagu nua wɔllun di
nge surun bakarun wurenu, nge guru
gbãra bakabu. Nɔɔ ge na nua ga sãawa
nge ni mɔrɔku sowoba soomɔn swĩi.
3 Ba yɔ̃ sina kitarun wuswaaɔ, mi
hunde koniba nnɛ ye ka guro guro be,
ba wãa. Ba womu kpɔɔ mɔ̀ ge goo kun

kpɛ̃ u gia ma n kun mə tənu nərəbun suba wunaa weeru ka nnɛ be ba yakia handunian di.
4 Tən be, ba sãa be ba tii nɛnua dɛɛraru səə, ba ǹ kurə damaru koore. Ba Yãa kinɛ kpɛm te swĩiwa baama kpuro mi ta dəə. Ba bu yakiawa saa təmbun suunu səən di ba n ka sãa nge yãku gbiikii te ba Gusunə ka Yãa kinɛ kpɛm te kua.
5 Goo kun weesu nəəre ben nəən di, ba sãawa taarɛ sarirugibu.

Wəllun gəradoba ita

6 Yera na kpam wəllun gərado goo wa u yɔ̃əwa sere sere Gusunə wəllə, wi u koo Labaari gea ye ya ku ra kpe kpara handuniagibun mi, tem baamɛre ka bweseru baatere ka barum baamɛre ka təmbu kpuron mi.
7 U nəəgiru sua u nɛɛ, i Gusunə nasio kpa i nùn bɛɛrɛ wɛ̃, domi saa ya tura u ka təmbu kpuro siri. I nùn sãawə wi u wəllu ka tem taka kua ka nim wɔ̃ku ka bwii.
8 Wəllun gərado yiruse u gbiikoo swĩi u nɛɛ, Babiloni, wuu bəkə ge, ga wəruma, ga wəruma, ge, ge ga təmbu kpuro tilasi kua ba ka gen daa bɛrɛtɛkɛ bakan tam nəra.
9 Gərado itase u gbiikobu yiru ye swĩi, ma u nəəgiru sua u nɛɛ, baawure wi u gbeeku yaa ye sãamə ka yen weenasia, ma u yen yĩsiru mə win sirirə ǹ kun mɛ win nəmuə,
10 wiya u koo maa Gusunən mərun tam nə mɛ u koo wisi ka mɛn dam win mərun nəra səə. Baawure wi u mə̀ nge mɛ, u koo tɔ̃ya wa dɔ̃ə ka sɔ̃ə bisu səə, gərado dɛɛrobu ka Yãa kinɛ kpɛm ten wuswaaə.
11 Dɔ̃ə wi u nùn tɔ̃ya mə̀ win wi-isu su ko su n seeməwa wəllə ka baadommaə. Ba ǹ ko ba n maa wɛ̃rabu mə bururu ka yoka, be ba gbeeku yaa ye sãwa ka yen weenasia, ka be ba yen yĩsirun yĩreru mə.
12 Gari yi səə, n weenɛ naanɛ dokeobu bu tɛmana, be ba Gusunən wooda mɛm nəəwa ma ba Yesu naanɛ kua.
13 Yen biru na kpam nəə gagu nua wəllun di ga nɛɛ, n yeni yoruo, doo nəərugiba be ba gbimə saa tɛ̃n di Yinnin naanɛ dokebu səə. Gusunən Hunde gerumə u mə̀, mɛya ni, ba koo wɛ̃ra, domi ben səm geerun are koo bu swĩi.

Handunian gɛ̃ɛbu

14 Yen biru na mɛɛra ma na guru wii kpikiru wa, goo sɔ̃ mi nge tənun bii. Yɛ̃ro sina furə wuraguu doke win wirə, ma u kəmbə nɛni ge ga nəə do.
15 Wəllun gərado goo u yara sãa yerun di, ma u wi u sɔ̃ guru wiru wəllə nəəgiru sua u nɛɛ, a wunɛn kəmbə suo a gɛ̃, domi gɛ̃ɛbun sanam mu tura, handunia ya ye bu ka gɛ̃.
16 Yera wi u sɔ̃ guru wiru wəllə u win kəmbə doke handunia səə, ma u ye gã.
17 Gərado goo kpam yara sãa yerun di te ta wãa wəllə, win tii maa kəmbə nɛni ge ga nəə do.
18 Gərado goo maa yarima saa yãku yerun di, wi u dam mə dɔ̃ən wəllə. U gbãra tãa tãa u wi u kəmbə nəə durorə nɛni sɔ̃əwa u nɛɛ, a wunɛn kəmbə dokeo kpa a handunian dãa bii ni ba mə̀ resɛm səri, domi nu ye.
19 Gərado wi, u win kəmbə doke ma u dãa binu sərа. Ma u nu wisi Gusunən məru bakan dãa bii gama yerə.
20 Ba resɛm dãa bii ni gama nin gama yerə wuun biruə. Ma dãa bii gama yee ten min di yɛm mu koka mu tɛria sere kilo gooba wunəbu (300), ma mɛn dukum maa tura sere dumin toro gɛndɛə.

15

Wəllun gəradoba

ka gbee swãa dãakinu

1 Yen biru, na kpam yĩreru garu wa Gusunə wəllə, ta kpã ma ta bɛrum mə. Ye na wa wee. Wəllun gəradoba nəəba yiru ba gbee swãanu nəəba yiru nɛni. Niya nu sãa gbee swãa dãakinu, domi ni səəra Gusunən məru ya koo ka kpe.
2 Yera na gãanu wa ni nu sãare yɛru dikiguu ge ga burinɛ ka dɔ̃ə. Na maa tən be wa be ba gbeeku yaa ye ka yen weenasia, ka yen yĩsirun damba tabu di. Tən be, ba yɔ̃ yɛru gen wəllə ba mərəkunu nɛni ni Gusunə u bu wɛ̃.

3 Ba Məwisi Gusunən səm kowon
womu mɔ̀ ka maa Yãa kinɛ kpɛnduguu
ba mɔ̀,
“Yinni Gusunɔ dam kpurogii,
wunɛn səma kpã, ya maa sãa
maamaaki.
Wuna a tem kpuron sina boko.
Wunɛn swɛɛ yi sãa gem, yi dɛnde.
4 Yinni, wara kun wunɛn bɛrum mɔ.
Wara koo yina u wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ
wɛ̃.
Domi wunɛ turowa a sãa dɛɛro.
Tem baamɛren tɔmba koo na wunɛn
mi, bu nun sã.
Domi baawure u wunɛn səm geenu
wa.”
5 Yen biru na mɛɛra na wa ba sãa
yeru kɛnia Gusunɔ wɔllɔ mi win kuu
bekurugira wãa.
6 Wɔllun gɔradoba nɔɔba yiru be ba
gbee swãanu nɔɔba yiru nɛni mi, ba
yara sãa yee ten min di. Ba yãa kpik-
inu sebua ni nu dɛɛre wasa wasa ma
ba kpaki wuragii sɛ̃ke ben gãasɔ.
7 Yera hunde koniba nnɛ ben
turo u gɔrado nɔɔba yiru ye yoruku
wuraginu nɔɔba yiru wɛ̃ ni nu
Gusunən məru yiba. Gusunɔ u sãawa
Yinni wi u wãa sere ka baadommaɔ.
8 Ma sãa yee te, ta wiisu yiba
Gusunən yiiko ka win dam sõ. Goo
kun maa kpɛ̃ u du mi sere wɔllun
gɔradoba nɔɔba yirun gbee swãanu
nɔɔba yiru ye, yu ka wiru goora.

16

Gusunən mərun yorukunu

1 Yera na nɔɔgiru garu nua saa sãa
yee ten min di ta wɔllun gɔrado be
sõɔwa ta nɛɛ, bu doo bu Gusunən
mərun yorukunu nɔɔba yiru wisi
handunia sɔɔ.
2 Gɔrado gbiikoo u da ma u win
yoruku wisi temɔ. Yera bwisi tobi bu
wisi nge fərənu be ba gbeeku yaa yen
yĩreru mɔ ba yen weenasia sãamɔ.
3 Sanam mɛya gɔrado yiruse u win
yoruku wisi nim wɔ̃ku sɔɔ. Nim
mɛ, mu gɔsia nge tən gorun yɛm, ma
hunde koni baayere ya gu nim mɛ sɔɔ.
4 Yera gɔrado itase u win yoruku
wisi daa bakanu ka bwii sɔɔ, ma nim
mu gɔsia yɛm.
5 Ma na gɔrado winin nɔɔ nua wi u
dam mɔ nim wɔllɔ, u nɛɛ, Dɛɛro, wunɛ
wi a wãa, a raa maa wãa, wuna a sãa
gemgii a ka siri mɛsum.
6 Domi ba naanɛ dokeobu ka
Gusunən sɔmɔbun yɛm yari, ma a bu
yɛm wɛ̃ bu nɔ. Mɛya ba ka weenɛ.
7 Yen biru na nɔɔ gagu nua saa yãku
yeru min di ga nɛɛ, geema Gusunɔ
Yinni dam kpurogii, wunɛn siribu sãa
gem bu maa dɛnde.
8 Yera gɔrado nnɛse u win yoruku
wisi sõɔ wɔllɔ, ma sõɔ u dam wa u ka
tɔmbu dõɔ kpakiri.
9 Ma tɔmba dõɔ kpakirira yam susu
bakarun sõ. Ma ba Gusunən yĩsiru gari
kam gerusi wi u yiiko mɔ gbee swãa
nin wɔllɔ. Adama ba yina bu gõru gɔsia
bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Yera gɔrado nɔɔbuse u win
yoruku wisi gbeeku yaa yen sina
kitaru wɔllɔ. Ma n kua yam wɔ̃kuru
ketem yen bandun tem sɔɔ. Ma tɔmbu
ba ben yari temmɔ wuriribun sõ.
11 Ma ba Wərukoo gari kam gerusi
ben wuriribu ka bwisinun sõ. Adama
ba yina bu ben kom kõsum deri.
12 Yera gɔrado nɔɔba tiase u win
yoruku wisi daa bakaru sɔɔ te ba mɔ̀
Efarati, ma ta gbera mam mam tu ka
sõɔ yari yerun sinambu swaa kɛ̃ bu
təbura.
13 Ma na wɛrɛkunu ita wa ni nu tii
gɔsia nge surenu, nu yarimɔ yaa binti
binti ten nɔɔn di ka gbeeku yaa yen
nɔɔn di ka maa sɔmɔ weesugiin nɔɔn
di.
14 Wɛrɛku ni, nu sãawa Setam
bwãabu, be ba maamaaki mɔ̀, ma ba
dɔɔ handunia kpuron sinambun mi
bu ka bu mɛnna bu tabu ko Gusunɔ
Yinni dam kpurogiin siribun tõru sɔɔ.
15 Ma Yesun nɔɔ ga nɔɔra u nɛɛ, wee,
na sisi nge gbɛnɔ. Doo nɔɔrugiiwa wi
u swaa mɛɛra ma u win yãnu kparenu
sãa u ku ka swaa wəri tereru kpa u
sekuru wa batuma sɔɔ.
16 Yera wɛrɛku ni, nu sinambu
kpuro mɛnna gam gum mi ba ra soku
ka Heberum Aamagedom.
17 Yen biru, gɔrado nɔɔba yiruse u
win yoruku wisi wom dirum sɔɔ. Ma

nɔɔgiru gara nɔɔra sina kitarun di sãa yerɔ ta nɛɛ, gari kpa.

18 Yera guru maakinu seewa ka wurenu ka guru gbãsukubu ka tem yĩiru bakabu. Tem yĩiru bin kpãara banda. Bin bweseru ta ǹ koore saa mìn di ba tɔnu taka kua.

19 Wuu bɔkɔ ge, ga kurana wasi ita, ma tɔn tukobun wusu su wɔruka. Gusunɔ u Babiloni, wuu bɔkɔ ge yaaya ma u gu win mɔru bakan nɔran tam wɛ̃ gu nɔ.

20 Tem burenu kpuro nu doona, guunu kun maa waarɔ.

21 Yera guru kpee bakanu, nìn teera kilo weeru tura, nu tɔmbu wɔriki wɔllun di. Ma ba Gusunɔ gari kam gerusi guru kpee nin nɔni swãarun sɔ̃ domi nɔni swãa te, ta banda.

17

Kurɔ tanɔ kpoko

1 Yera gɔradoba nɔɔba yiru be ba yorukunu nɔɔba yiru ye nɛni, ben turo u na u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n na u koo man sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo ka kurɔ tanɔ kpoko wi siri bu sɛɛyasia wi u sɔ̃ nim bakam wɔllɔ.

2 Handunian sinamba ka kurɔ tanɔ kpoko wi daa bɛrɛtɛkɛ kua, ma kurɔ tanɔ win daa bɛrɛtɛkɛn tam mu handunian tɔmbu laakari bira.

3 Sanam mɛya gɔrado wi, u nɛn bwɛ̃ra sua kãsi kãsikum u ka da gbaburɔ. Miya na kurɔ goo wa u sɔ̃ gbeeku yaa swãa gaan wɔllɔ. Yen baama ba yĩsi kɔ̃sunu yorua ma ya winu nɔɔba yiru mɔ ka kɔbi wɔkuru.

4 Kurɔ wi, u yãnu sebua ni nu kɔrɔnnɔ ka swãa tobe sãa, ma u buraru kua ka wura ka goo kpee gobi bɛkɛginu ka goo kpikinu. U wuran nɔra nɛni win nɔmaɔ yè sɔɔ gãa kɔ̃sunu ka win kurɔ tanɔ disi yiba.

5 Win sirirɔ yĩsiru gara yorua tèn tubusianu sãa asiri. Yĩsi te wee, Babiloni baka, handunian kurɔ tanɔbu ka daa bɛrɛtɛkɛ kpuron mɛro.

6 Ma na wa tɔn be ba Yesu naanɛ doken yɛm ka maa be ba win seeda din yɛm mu kurɔ wi bãarumɔ.

Ye na nùn wa, na biti soora gem gem.

7 Yera gɔrado wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na na biti soore. U koo man kurɔ win asiri tubusia ka maa gbeeku yaa ye u sɔni, ye ya winu nɔɔba yiru ka kɔbi wɔkuru mɔ.

8 Gbeeku yaa ye na wa mi, ya raa wasi adama ya ǹ maa wãa. Ǹ n sosi ya koo yari wɔru bɔkɔ nɔru saririguun di yu da kam koo yerɔ. Handunian tɔmbu, bèn yĩsa kun wãa wãarun tireru sɔɔ bu sere handunia tore, ba koo biti soora bà n gbeeku yaa ye wa ya kpam kurama. Domi ya raa wasi adama ya ǹ maa wãa.

9 Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Winu nɔɔba yiru ye, ya sãawa guunu nɔɔba yiru nìn wɔllɔ kurɔ wi, u sɔ̃. Ya maa kpam sãa sinambu nɔɔba yiru.

10 Be nɔɔbu ba wɔruma kɔ, turo u gina wãa, wi u tie u ǹ tunumam kpa. Sanam mɛ u koo maa na, u ǹ koo tɛ.

11 Ma gbeeku yaa ye ya raa wasi ma ya kun maa wãa, yen tiiwa ya sãa sunɔ nɔɔba itase, u yarawa nɔɔba yiru yen min di ma u dɔɔ kam koo yerɔ.

12 Kɔbi wɔku te na maa wa mi, ta sãawa sinambu wɔkuru be ba kun gina bandu dim kpa, adama ba koo yi-iko wa bu bandu di kɔbi tia ka gbeeku yaa ye sannu.

13 Be wɔku te kpuro, himba tia ba mɔ, ba koo ben dam ka ben yiiko gbeeku yaa ye wɛ̃.

14 Ba koo ka Yãa kinɛ kpɛndu tabu ko, adama Yãa kinɛ kpɛm te, ta koo bu tabu di yèn sɔ̃ ta sãa yinnibun Yinni ka sina boko. Ma be Gusunɔ u soka u gɔsa, be ba sãa bɔrɔkiniba, be ka Yãa kinɛ kpɛm te sannu ba koo maa sinam be tabu di.

15 Gɔrado wi, u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nim mɛ na wa mi, mèn wɔllɔ kurɔ tanɔ wi, u sɔ̃, mu sãawa tɔmbu ka tɔn wɔru guni ka tem dabinun tɔmbu ka bwese dabinu.

16 Kɔbi wɔku te na maa wa mi ka gbeeku yaa ye, ye kpurowa ya koo kurɔ tanɔ wi tusi. Ba koo ye u mɔ kpuro sua kpa bu nùn deri tereru. Ba koo win yaa tem kpa bu ye ya tie dɔ̃ɔ mɛni muku muku.

17 Domi Gusunɔ u dera ba win gɔ̃ru kĩru kua. U dera ba nɔɔ tia kua ba ben

sinandun yiiko gbeeku yaa ye wɛ̃, sere
win gari yi ka koora.
18 Kurɔ wi na wa mi, u maa sãawa
wuu bɔkɔ ge ga tem kpuron sinambu
taare.

18

Babilonin wɔrumaa

1 Yenin biru na kpam wɔllun gɔrado
goo wa u saram wee wɔllun di. U yi-
iko baka mɔ, win buram, u ballimɔwa
pari pari handunia kpuro sɔɔ.
2 U nɔɔgiru sua u nɛɛ, ya wɔruma,
Babiloni baka ye, ya wɔruma. Ya
tɛ̃ kua Setam bwãabun wãa yeru ka
wɛrɛku kɔ̃su baageren kuku yeru ka
gunɔ bɔrɔnugisu ka si su gɔbun wãa
yeru.
3 Domi tem kpuron tɔmbu ba yen
daa bɛrɛtɛkɛn tam nɔra. Handunian
sinambu ba ka ye kurɔ tanɔ kookoosu
kua, ma handunian tenkuba ba kua
gobigibu yen daa bɛrɛtɛkɛn kpãarun
sɔ̃.
4 Yera na kpam nɔɔ gagu nua wɔllun
di ga nɛɛ, i yarima nɛn tɔmbu, i yarima
yen min di kpa i ku ka ye yen durum
bɔnu ko kpa i ku ra tii kpɛ̃ɛ yen gbee
swãanu sɔɔ.
5 Domi yen durum ya wɔllu girari,
ma Gusunɔ u yen kom kɔ̃sum yaaya.
6 I ye kɔsieyo nge mɛ ya bɛɛ kua. I ye
kɔsieyo nge mɛ ya bɛɛ kuan nɔn yiru.
I yen nɔra yibio ka tam mɛ mu bɔɔbu
nɔn yiru n kere nge mɛ ya bɛɛ sɔka.
7 I ye tɔ̃ya ka nuku sankiranu kɔsio,
nge mɛ ya yen yiiko ka dukian doo
nɔɔru di. Domi ya yen tii sɔ̃ɔwa ya
nɛɛ, wee, ya sɔ̃ nge sina boko, ya ǹ
sãa gɔmini. Mɛya ya ǹ maa nuku
sankiranu wasi pai.
8 Yen sɔ̃, yen gbee swãara koo ye
deema sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ, baranu ka nuku
sankiranu ka maa gɔ̃ɔru, kpa yu dɔ̃ɔ
mwaara muku muku. Domi Yinni
Gusunɔ wi u ye siri u sãa damgii.
9 Handunian sinambu kpuro be ba
ka ye kurɔ tanɔru ka daa bɛrɛtɛkɛ kua
ba koo swĩ, ba koo weeweenu ko yen
sɔ̃, sanam mɛ ba yen dɔ̃ɔ mwaarabun
wiisu mɛɛra.
10 Ba ko ba n yɔ̃ n dɛsire yèn sɔ̃
ba yen nɔni swãarun bɛrum mɔ, kpa
bu nɛɛ, Babiloni wuu bɔkɔ damguu, a
kam kua, a kam kua. Kɔbi tia sɔɔra
siribu nun di.
11 Handunian tenkuba ba koo ye
swĩisi ka nuku sankiranu yèn sɔ̃ goo
kun maa ben kianu dwemɔ
12 ni nu sãa wura ka sii geesu ka
kpee gobi bɛkɛginu ka goo kpikinu
ka beka ye ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ka
ni ba kua ka kɔrɔnnɔ ka beku mari
marinu ka maa beku wunɔmginu.
Goo kun maa dãa gobigia dwemɔ ka
yabu bwese bweseka ye ba kua ka
suunu donnu ka dãa yĩsinuginu ka sii
gandu ka sisu ka kpee kpikinu,
13 ka maa dãrun kokosun buuru te
ba mɔ̀ kanɛli, ka kpee yãnu ka turare
ka gum mɛ ba mɔ̀ miru, ka gum swãm
ka tam ka gum ka som ka alikama ka
nɛɛ ka yãanu ka dumi ka yin kɛkɛba ka
maa tɔmbun tii.
14 Ma tenku be, ba ye sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
gãa geenu kpuro ni a ra raa kã nu n
sãa wunɛginu nu nun doonari, wunɛn
dukia ka gãa buranu kpuro nu nun
nɔma yande, tɔnu kun maa ni wasi
pai.
15 Gãanu kpuron tenkuba be ba yen
sɔ̃ kua dukiagibu, ba koo yɔ̃ra n tonde,
ba n sumɔ ba n weeweenu mɔ̀ yen
nɔni swãarun bɛrum sɔ̃
16 ba n mɔ̀, wee, wuu bɔkɔ ge, ga kam
kua ge ga raa tii buraru bɛra ka yãa ni
ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ka ni ba kua ka
kɔrɔnnɔ ka beku wunɔmginu ka sere
maa wuraba ka kpee gobi bɛkɛginu ka
goo kpikinu.
17 Ma kɔbi tia sɔɔ gen dukia kpuro ya
kam kua.

Goo nimkusu kpuron wirugibu ka
be ba dua sɔɔ ka goo nimkusun sɔm
kowobu ka be kpuro gesi be ba dim
waamɔ nim wɔ̃ku sɔɔ, ba yɔ̃ra ba
dɛsire
18 ba nɔɔgiru sua ye ba wuu gen
dɔ̃ɔ mwaarabun wiisu wa ba nɛɛ, wuu
gagu maa sari nge wuu bɔkɔ geni.
19 Ba tii yanim wisimɔ winɔ ba sumɔ
ka nuku sankiranu ba nɔɔgiru mɔ̀ ba
mɔ̀, wuu bɔkɔ ge, ga kam kuawa. Gen
dukiawa be ba goo nimkusu mɔ ba ka
kua gobigibu. Ma kɔbi tia sɔɔ ye kpuro
ya kua bansu.

20 Wɔllu, a gɔ̃ru doro wuu gen sɔ̃. Bɛɛ maa naanɛ dokeobu ka gɔrobu ka Gusunɔn sɔmɔbu, i gɔ̃ru doro yèn sɔ̃ Gusunɔ u gu siri ye ga bɛɛ kuan sɔ̃.
21 Yera wɔllun gɔrado damgii goo kperu sua ta ka nɛɛ bakaru nɛ ma u tu sure nim wɔ̃ku sɔɔ u nɛɛ, nge mɛya ba Babiloni wuu bɔkɔ ge sura temɔ ka dam, ga ǹ maa waarɔ pai.
22 Ba ǹ koo maa mɔrɔkunun swĩi nɔ wunɛn mi ka wom kowobu ka gaasiranu ka kɔbi. Ba ǹ koo maa sɔm bwese bwesekan kowobu wa, ba ǹ koo maa nɛɛ te ba nammɔn damu nɔ.
23 Ba ǹ maa fitilan yam bururam wasi mi, ba ǹ maa kurɔ kpaa durɔbu ka kurɔ kpaobun nɔɔ nɔɔmɔ. Wunɛn tenkubara ba raa dam bo handunia gira sɔɔ, ma a ka wunɛn dobo dobo tem kpurogibu nɔni wɔ̃kua.
24 Ba maa Gusunɔn sɔmɔbun yɛm ka naanɛ dokeobugum wa wunɛ sɔɔ ka be kpuron yɛm gesi be ba go handunia kpuro sɔɔ.

19

1 Yen biru na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu wɔllɔ ga nɛɛ, su Gusunɔ bɛsɛn Yinni siara. U sãawa faaba kowo, u yiiko ka dam mɔ.
2 Win siribu sãa gem bu maa dɛnde. Domi u kurɔ tanɔ kpoko wi siri wi u handunia kpuro sanka ka win daa bɛrɛtɛkɛ ma u nùn sɛɛyasia yèn sɔ̃ u win sɔm kowobu go.
3 Ma ba kpam nɔɔgiru sua ba nɛɛ, su Gusunɔ siara, wuu bɔkɔ gen dɔ̃ɔ wiisu ko n yɔɔmɔwa sere ka baadommaɔ.
4 Yera guro gurobu yɛnda nnɛ ye ka hunde koni nnɛ ye, ba kpuna Gusunɔn wuswaaɔ mi u sɔ̃ win sina kitarɔ, ba nùn sãwa ba nɛɛ, ami, su Gusunɔ siara.

Yãa kinɛ kpɛndun kurɔ kpaa tɔ̃ɔ bakaru

5 Sanam mɛya nɔɔ gaga maa nɔɔra saa sina kitaru gian di ga nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro bɛɛ win sɔm kowobu kpuro, bɛɛ be i nùn nasie, baka ka buu.
6 Yera na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu, ga sãa nge surun bakaru ǹ kun mɛ guru gbãsuku bakanu, ga nɛɛ, su Gusunɔ bɛsɛn Yinni dam kpurogii siara domi u bandu di.
7 I de su yɛ̃ɛri kpa bɛsɛn nuki yi dora. I de su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ domi Yãa kinɛ kpɛndun kurɔ kpaara tunuma, kurɔn tii maa sɔɔru kpa.
8 Ba dera u yãa kpiki bɛɛrɛginu sebua ni nu dɛɛre wasa wasa. Yãa bɛɛrɛgii ni, nu sãawa naanɛ dokeobun kookoo geesu.
9 Yera gɔrado wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yeni yoruo, doo nɔɔrugiba be ba dim soka Yãa kinɛ kpɛndun kurɔ kpaa yerɔ.

U maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gari yi, Gusunɔn gari geen tii tiiwa.
10 Yera na yiira win naasɔ n ka nùn sã, adama u nɛɛ, n ku ko mɛ, u sãawa nɛn sɔm kowosi ka maa nɛn berusebu kpurogii be ba Yesun gem seeda di, n Gusunɔ sãawɔ.

Domi seeda ye ba Yesu diiya, yeya ya sãa Gusunɔn sɔmɔbun garin nuuru.

Maasɔ dum kaagii

11 Na maa wa Gusunɔ wɔlla wukiara ma dum kaa gaa kurama. Wi u ye sɔni win yĩsira Gemgii ka Bɔrɔkini. Gem sɔɔra u ra siri, mɛya u ra maa ka tabu ko.
12 Win nɔni sãawa nge dɔ̃ɔ yara, ma u sina furɔ dabinu doke win wirɔ. Ba yĩsiru garu yorua win sirirɔ te goo kun yɛ̃ ma n kun mɔ wi turo.
13 U yaberu sebua te ba wasa yɛm sɔɔ. Win yĩsira Gusunɔn gari.
14 Wɔllun tabu kowobu ba nùn swĩi ba dum kaaba sɔni, ma ba yabe kpiki bɛɛrɛginu sebua ni nu dɛɛre wasa wasa.
15 Win nɔɔn di takobi nɔɔ doragia yara ye u koo ka tem dabinun tɔmbu tabu di. U koo bu kpara ka sii bokuru kpa u dãa binun nim gama mɛ mu sãa Gusunɔ Yinni dam kpurogiin mɔru baka.
16 Win yaberɔ ka win taarɔ yĩsi teniwa ta yorua, sina boko ka yinnibun Yinni.
17 Na maa wɔllun gɔrado goo wa u yɔ̃ sɔ̃ɔ sɔɔ. Ma u gunɔsu kpuro nɔɔgiru sue si su yɔ̃ɔwa sere sere wɔllɔ u nɛɛ, i mɛnnama Gusunɔn dim soku yerɔ.

18 I na kpa i sinambu ka tabu sinambun yaa di ka tabu kowo damgibugia, ka dumi ka yin maasəbugia ka sere təmbu kpuron yaa, yobu ka tii məwəbu, baka ka buu.
19 Yera na gbeeku yaa ye wa ka handunian sinambu ka ben tabu kowobu. Be kpuro ba mɛnna bu ka wi u duma səni mi tabu ko ka win tabu kowobu.
20 Ba gbeeku yaa ye mwa ka səmə weesugii wi sannu, wi u raa səm maamaakiginu kua gbeeku yaa yen nəni biru. Win səm maamaakiginun sõna u bu nəni wõkua be ba raa gbeeku yaa yen yĩreru mə, ma ba yen weenasia sãwa. Ba gbeeku yaa ye ka səmə weesugii wi kpɛ̃ɛ wasi wasiru dõə bweru səə, wi u mwaaramə ka sõə bisu.
21 Ba ben tabu kowobu go ka takobi ye ya yara saa maasə win nəən di. Ma gunəsu kpuro su ben yaa di su deba.

20

Wõə nərəbu

1 Yen biru na kpam wəllun gərado goo wa u saram wee wəllun di, u wəru bəkə nəru sariruguu gen kəkərə nɛni ka yəni bɛkɛ.
2 U yaa binti binti te sɛ̃re ye ya sãa gasən waa ye ba mɔ̀ Yibirisi ka Setam, ma u ye bəkua ka yəni yi, sere wõə nərəbu (1.000).
3 Ma gərado wi, u ye bərie wəru bəkə ge səə, u bɛrisi ma u yĩreru doke kpa yu ku maa ka bwesenu kpuro nəni wõke sere wõə nərəbu yu ka kpe. Yen biruwa ba koo ye kɛnia bu ye kusia saa fiiko.
4 Na maa sina kitanu wa. Be ba sõ nin wəllə ba bu yəllaa kua bu ka siribu ko. Na maa təmbun hundeba wa be ba wiru bura Gusunən gari ka Yesun seedan sõ, ka be ba ǹ gbeeku yaa ye sãwa ǹ kun mɛ yen weenasia, ba ǹ maa wure ba n yen yĩreru mə ben sirinə ǹ kun mɛ ben nəmaə. Ba seewa gərin di ma ba bandu di ka Kirisi sannu wõə nərəbu.
5 Yeniwa ya sãa gəribun see gbiikibu. N deema, gəri be ba tie ba ǹ seewe gərin di sere wõə nərəbu ye, yu ka yibu.
6 Doo nəərugiba be ba bənu mə see gbiikibu səə. Ba sãa be ba wuna nɛnɛm Gusunən sõ. Gəə yiruse kun maa yiiko mə be səə, domi ba ko ba n sãawa Gusunə ka Kirisin yãku kowobu, ba ko n ka nùn bandu dii wõə nərəbu.

Ba Setam tabu di

7 Wõə nərəbu yà n yiba ba koo Setam yõsu yen pirisəm di,
8 ya koo yari yu da yu handunian bwesenu kpuro nəni wõke ni ba mɔ̀ Magəgu ka nin wirugii Gəgu, kpa yu nu mɛnna bu ka tabu ko. Ba koo dabia nge nim wõkun goorun yani sɛɛri.
9 Be wee ba wee ba tɛrie, tem kpuro səə ma ba naanɛ dokeobun sansani sikerena ka wuu ge Gusunə u kĩ. Adama u dera dõə u sarama wəllun di, ma be kpuro ba dõə mwaara.
10 Yera ba Setam ye ya raa təmbu nəni wõkua kpɛ̃ɛ dõə bwerə wi u mwaaramə ka sõə bisu, mì səə ba raa gbeeku yaa ye ka səmə weesugii wi kpɛ̃ɛ. Miya ba koo nəni swãa bakaru wa wõkuru ka sõə səə sere ka baadommaə.

Siri dãakibu

11 Yera na maa sina kita kpiki bakaru wa ka wi u sõ ten wəllə. Ma tem ka wəlla duka doona win wuswaan di, yen gaa kun maa waarə.
12 Yen biru na gəribu wa, baka ka buu, ba yõ sina kita ten wuswaaə. Ma ba tirenu wukia ka maa tireru garu te ba mɔ̀ wãarun tireru. Ba gəribu siri nge mɛ ben kookoosu nɛ si ba yorusi tire ni səə.
13 Sanam mɛya nim wõku ga ka gen gəribu na, ma gəə ka gəribun wãa yera maa ka begibu na be ba raa nɛni. Ma ba be kpuro siri nge mɛ ben baawuren kookoosu nɛ.
14 Yera ba gəə ka gəribun wãa yee te sua ba kpɛ̃ɛ dõə bwee te səə. N deema, dõə bwee tera ta sãa gəə yiruse.
15 Baawure wìn yĩsiru ba ǹ yorua wãarun tire te səə, ba nùn sua ba kpɛ̃ɛ dõə bwee te səə.

21

Wən kpaaru ka tem kpam

1 Yen biruwa na wən kpaaru ka tem
kpam wa. Wən gururu ka tem gurum
baa doona, nim wɔ̃ku ga ǹ maa wãa.
2 Ma na wuu dɛɛrə wa, ge ga sãa
Yerusalɛmu kpaa, ga saram wee
Gusunə wəllun di, ga səəru sãa nge
kurə kpao wi u buraru sãa u win durə
mara.
3 Na maa nəəgiru nua sina kitarun di
ta nɛɛ, wee tɛ̃, Gusunən wãa yera wãa
təmbun suunu səə, u ko n wãa ka be,
ba koo maa ko wigibu. Gusunən tii u
ko n wãa ben suunu səə.
4 U koo bu ben nəni yĩresu kpuro
woka. Gəə kun ko n maa wãa ka win
nuku sankiranu ka swĩi ka wuriribu
domi gasən gãanu nu doona kpuro.
5 Sanam mɛya wi u sɔ̃ sina kitarə u
nɛɛ, wee na gãanu kpuro kua kpaanu.
U maa man sɔ̃əwa u nɛɛ, n yeni
yoruo domi win gari, gari geeya, yi
maa sãa naanɛgii.
6 Ma u man sɔ̃əwa u nɛɛ, ye kpuro
ya kpa, wiya gãanu kpuron tore ka nin
wii gowo wiya maa gbiikoo ka dãako.
Baawure wi nim nəru ga mə̀ u koo nùn
nim kɛ̃ nim wãarugim bwian di n kun
ka kəsiaru.
7 Baawure wi u tabu di, win tubi
wee, u ko n sãa win Yinni kpa wi, u
maa ko win bii.
8 Adama bɛrurobu ka naanɛ doke
sarirugibu ka kom kɔ̃sumgibu ka
tən gowobu ka sakara kowobu ka
dobo dobogibu ka bũu sãəbu ka wee
kowobu kpuro, ba koo ben bənu wa
dɔ̃ə bwerə wi u mwaamə ka sɔ̃ə bisu.
Yera ya sãa gəə yiruse.

Yerusalɛmu kpaa

9 Yera gəradoba nəəba yiru be ba raa
yorukunu nəəba yiru nɛni nì səə gbee
swãanu nəəba yiru wãa, ben turo u na
u man sɔ̃əwa u nɛɛ, n na, u koo man
kurə kpao sɔ̃əsi wi u sãa Yãa kinɛ kpɛm
ten kurə.
10 Sanam mɛya gərado wi, u nɛn
bwɛ̃ra sua kãsi kãsikum u ka da
guu bakaru garun wəllə. U man
Yerusalɛmu wuu dɛɛrə ge sɔ̃əsi ga
saram wee Gusunə wəllun di,
11 ga ballimə Gusunən yiikon
giriman sɔ̃ nge kpee sɔ̃ə tiro gobi
bɛkɛguu ge ba mə̀ yasipu, ge ga dɛɛre
nge diki kpika.
12 Ma gbãra bakara gu sikerenɛ te ta
kənnəsu wəkura yiru mə, ma wəllun
gəradoba wəkura yiru ba kənnə si
kɔ̃su. Kənnə si səəra Isirelin bibun
bwesenu wəkura yirun yĩsa yorua.
13 Gbãra ten goonu nnɛ nnɛ ye,
kənnəsu ita itawa nu mə. Kənnəsu ita
wãa sɔ̃ə duu yeru gia, ita maa wãa sɔ̃ə
yari yeru gia, ma ita ita wãa yɛ̃sa ka
yɛ̃sa.
14 Ba wuu gen gbãraru swĩiwa
kpenu wəkura yirun wəllə, nìn wəllə
ba Yãa kinɛ kpɛndun gərobu wəkura
yirun yĩsa yorua.
15 Wəllun gərado wi u ka man
gari kua u yĩirutia wuragia nɛni u ka
wuu ge yĩire ka gen kənnəsu ka gen
gbãraru.
16 Wuu gen goonu kpuro nu nɛwa,
gen yasum ka gen dɛ̃ɛbu tia. Gərado
wi, u gu yĩira ka win yĩirutia. Wee, gen
dɛ̃ɛbu kua kilo nərəbun suba yiru ka
goobu (2.200). Mɛya maa gen yasum
ka gen gurum.
17 Gərado wi, u maa gbãra te yĩira
ma ta kua gəm soonu wunaa weeru
ka nnɛ. U yĩirumə ka win yĩirutia yèn
bweseru təmba maa mə.
18 Ba wuu gen gbãraru kuawa ka
kpee gobiginu ni nu nəni bwese bwe-
seka mə ma ba wuu gen tii kua ka
wuran tii tii ye ya dɛɛre nge diki.
19 Ba wuu gen gbãrarun kpɛɛkpɛɛku
buraru kua ka kpee gobiginu. Kpee
nin gbiikira ni nu nəni swãaru mə, nin
yiruseru ni nu nəni boogu mə, itaseru
ni nu nəni bwese bweseka gɛɛ mə,
nnɛseru ni nu nəni wuru beku mə.
20 Nəəbuseru ni nu nəni bɛrə wuru
mə, nəəba tiaseru ni nu nəni swãaru
mə, nəəba yiruseru ni nu nəni wuru
beku mə, nəəba itaseru ni nu nəni
berə wuru mə, nəəba nnɛseru ni nu
nəni dəm buuru mə, wəkuruseru ni
nu nəni wuru beku ka dəm buuru mə,
wəkura tiaseru ni nu nəni dəm buuru
ka swãaru mə, wəkura yiruseru ni nu
nəni gaadura mə.
21 Ma ba gamboba wəkura yiru kua
ka kpee kpiki gobi bɛkɛginu wəkura
yiru. Ba gambo baayere kua ka kpee

kpiki nin teeru. Ma ba wuu gen swaa kua ka wuran tii tii ye ya sãa nge diki kpika.
22 Na ǹ sãa yeru wa wuu ge sɔɔ yèn sɔ̃ Gusunɔ Yinni dam kpurogiin tii ka maa Yãa kinɛ kpɛm te, ba sãa gen sãa yeru.
23 Wuu ge, ga ǹ maa sɔ̃ɔ ǹ kun mɛ surun bukata mɔ ga n ka yam dɛɛre, yèn sɔ̃ Gusunɔn yiikon girima ballimɔ ge sɔɔ, ma Yãa kinɛ kpɛm te, ta sãa gen fitila.
24 Tem kpuron tɔmbu ba koo sĩ gen yam bururam sɔɔ, kpa tem girum sinambu bu ka ben yiiko ye ba raa mɔ na ge sɔɔ.
25 Wuu gen kɔnnɔsu su ko su n kɛniarewa saa baayere, domi wɔ̃kura kun maa koorɔ mi.
26 Ba koo ka tem kpuron yiiko ka mɛn bɛɛrɛ na wuu ge sɔɔ.
27 Adama gãa kɔ̃sunu kun duɔ wuu ge sɔɔ pai, mɛya maa tɔnu wi u kom kɔ̃sum ka weesu mɔ̀. Be ba koo du mi, beya bèn yĩsa ba yorua Yãa kinɛ kpɛm ten tireru sɔɔ te ta sãa wãarun tireru.

22

1 Gɔrado wi, u man nim wãarugim daaru sɔ̃ɔsi te ta ballimɔ nge diki kpika, te ta kokumɔ Gusunɔ ka Yãa kinɛ kpɛm ten sina kitarun di.
2 Ma ta kokusimɔ wuu gen swaan suunu sɔɔ. Dãa wãaruginu yɔ̃ daa ten goo gooka ni nu ra ma nɔn wɔkura yiru wɔ̃ɔ tia sɔɔ, nɔn teeru suru baawure. Dãa nin wurusa ba ra ka tim ko bu ka tem kpuron tɔmbu bɛkia.
3 Bɔ̃ri gɛɛ kun ko n maa wãa wuu ge sɔɔ.
Gusunɔ ka Yãa kinɛ kpɛm ten sina turara ta ko n wãa mi, kpa win sɔm kowobu bu nùn sã.
4 Ba koo win wuswaa wa kpa win yĩsiru ta n yorua ben sirinɔ.
5 Wɔ̃kura kun ko n maa wãa mi. Ba ǹ ko ba n fitilan yam bururam bukata mɔ ǹ kun mɛ sɔ̃ɔgim, domi Yinni Gusunɔwa u ko n sãa ben yam bururam. Ba koo maa bandu di sere ka baadommaɔ.

Yesun wuramaru

6 Yera gɔrado wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gari yini gari geen tiiwa, yi maa naanɛ mɔ. Gusunɔ wi u win sɔmɔbu kpare, u win gɔrado gɔrima win sɔm kowobun mi u ka bu sɔ̃ɔsi ye ya koo ko ǹ n sosi fiiko.
7 Yesu nɛɛ, wee u sisi u ǹ tɛɛmɔ. Doo nɔɔrugiiwa wi u tire tenin gari mɛm nɔɔwa.
8 Nɛ Yohanu na yabu yeni nua, na maa ye wa. Ye na ye nua na ye wa na kpa, na kpuna wɔllun gɔrado win wuswaaɔ wi u man ye kpuro sɔ̃ɔsi, n ka nùn sã.
9 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ku ko mɛ, u sãawa nɛn sɔm kowosi ka nɛn beruse Gusunɔn sɔmɔbugii, ka sere be kpurogii be ba tire tenin gari mɛm nɔɔwa. N Gusunɔ sãawɔ.
10 Yera u maa nɛɛ, n ku tire tenin gari bere domi saa ya turuku kua yi ka koora.
11 Wi u kɔ̃sa mɔ̀ u n win kɔ̃sa mɔ̀ u n bɔ. Wi u daa disinugia mɔ̀, u n win daa disinugia mɔ̀ u n bɔ. Wi u maa gea mɔ̀ u n win gea mɔ̀ u n bɔ. Wi u maa sãa tɔn dɛɛro u de Gusunɔ u n maa nùn dɛɛrasiamɔ.
12 Yesu nɛɛ, wee, u sisi u ǹ tɛɛmɔ. U koo ka are na u baawure kɔsia nge mɛ win sɔmbura nɛ.
13 Wiya u sãa gbiikoo ka biruko, wiya gãanu kpuron tore ka nin wii gowo.
14 Doo nɔrugiba be ba ben yãnu tea wasa wasa, ba n ka bɔnu mɔ dãa wãarugirun binu sɔɔ kpa bu du wuu ge sɔɔ, saa gen kɔnnɔn di.
15 Adama kom kɔ̃sum kowoba kun duɔ wuu ge sɔɔ, ka dobo dobo kowobu ka sakara kowobu ka tɔn gowobu ka bũu sãɔbu ka baawure wi u weesu kĩ u mɔ̀.
16 Wi, Yesu u bɛɛ win gɔrado gɔria u ka bɛɛ gari yini sɔ̃ win yigbɛnun sɔ̃. Wiya Dafidin sikadobu wi u sãa nge kpii kpaaru win yɛnuɔ. U sãawa yam sãrerun kpera ye ya ballimɔ.
17 Hunde Dɛɛro ka maa kurɔ kpao ba gerumɔ, u na.
Baawure wi u gari yi nɔɔmɔ u de u maa nɛɛ, u na.
Wi nim nɔru ga mɔ̀ u na. Wi u maa nim wãarugim kĩ, u mɔɔ n kun ka kɔsiaru.

Garin wii goberu

18 Nɛ Yohanu na baawure sɔ̃ɔmɔ, wi u tire tenin gari nɔɔmɔ, goo ù n gari gɛɛ sosi yi ba yorua mini sɔɔ, Gusunɔ u koo yɛ̃ron tɔ̃ya sosi ka gbee swãa ni ba yorua tire teni sɔɔ.

19 Mɛya maa wi u gari gɛɛ kawa tire tenin garin di Gusunɔ u koo yɛ̃ro bɔnu bira dãa wãarugirun binu sɔɔ, ka maa wuu dɛɛrɔ ge sɔɔ, ge ba tubusia tire teni sɔɔ.

20 Wi u gari yini kpuro geruа u yi sirewa u nɛɛ, mɛya, u sisi u ǹ tɛɛmɔ.

Ami, a na Yinni Yesu.

21 Yinni Yesun durom mu n ka wigibu kpuro wãa. Ami.